Digitized by Google

TRACTATVS
LVD. CENCII
DE
CENSIBVS.

Digitized by Google

Digitized by Google

TRACTATVS
LVD. CENCII
IVRISCONSVLTI PERVSINI
DE CENSIBVS,

TOTAM MATERIAM CONSTITVENDI, CONSERVANDI, & extinguendi annuos cenſus iuxta formam, & ſtylum etiam in Romana Curia adhiberi ſolitum, Theoricè, & Practicè explicatam continens:

CVI ACCESSERVNT NON MODO ADDITIONES, & S. Rotæ Romanæ Deciſiones iam ſeparatim impreſſæ, ſed & aliæ pleræque ab ipſo Authore manuſcriptæ ſuis locis repoſitæ ſunt; Necnon Ioan. Baptiſtæ Leonelij, & Ludouici Molinæ Commentaria ad Bullam Pij V. de Cenſibus.

Et pro maiori omnium commodo nouus, non mutato antiquo, allegationum ordo adinuentus fuit, omnibus Editionibus accommodatus; Vnà cum duplici Indice, & Quæſtionum, & Materiarum.

Opus nunc abſolutiſſimum, & tam publicè in ſcholis profitentibus, quàm in vtroque foro verſantibus apprimè neceſſarium.

EDITIO NOVISSIMA.

LVGDVNI,
Sumpt. Phil. Borde, Laur. Arnaud, & Cl. Rigaud.
M. DC. LVIII.
CVM SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO ET EXCELLENTISSIMO

D. D. AMEDEO BENTIO

ALBVGNANI COMITI, MONTISFERATI Præſidis, in Sacro autem Pedemontano Senatu ſecundo, & ſtatus ſuæ Regiæ Celſitudinis Conſiliario.

OPTIMVM ſanè Domitiani Imperatoris inuentum, prudénſque conſilium, qui, vt paratas à ciuibus, propriiſque militibus inſidias, ac mortem præſentem ſecurus effugeret, Sacrum Ioui templum, maximo ſumptu, ſplendidóque apparatu, propè Regias ædes erigere decreuit, & nobiliori in templi loco Dei ſimulacro collocato, in eius ſinu propriam imaginem effingi, & incidi iuſſit, vt ſub tanti Numinis tutela, & cœleſti Aſylo conſtitutus, maxima aduerſæ fortunæ diſcrimina, extremáque vitæ pericula innoxius euitaret. Et Phydias ille Deitatum potius quàm hominum ſculptor inclitus, vt nominis, gloriæque ſuæ celebritatem, vti cœleſte aliquod numen à mortalitate vindicaret, expreſſa Palladis icone, ingenij, & artis miraculo, in medio Deæ clypeo tanta induſtria, & diligentia propriam imaginem inſculpſit, & effinxit, vt omninò impoſſibile videretur, eam citra Numinis noxam, & totius ſtatuæ excidium, eradi, aut labefactari poſſe. Hanc verò in omne æuum perennandi gloriam, & ſemetipſum ab omni periculo illæſum conſeruandi cupiditatem, natura rerum omnium magiſtra, non ſolùm homines rationis compotes edocuit, verùm etiam viuentibus, & inſenſibilibus corporibus indidit, vt in Hedera coniicimus, quæ dum ſolo inuita adhæreſcit, vel tenuem ventorum flatum leuémque viatorum incurſum timet, & in ipſo foliorum pallore,mortis pauorem oſtendit:at vbi annoſis quercubus ſtrictim iungitur, celſóſque obeliſcos implicat, tunc imminentes temporum iniurias, hyemales algores, æſtiuoſque calores non pertimeſcit: ſed læta propagine per ſolida illa fulcra reptans ac ſerpens, perpetua luxurie vireſcit, & fœcundat. O admirabile naturæ artificium, & artis naturale inuentum! quo perpetuò viciſſitudine Natura Artem, Arſve Naturam æmulatur, laceſſit, & expugnat; dum inter vnita hæc diſſidia, res mutas loquaces, temporales æternas, mortales immortales intuemur, atque ipſam rerum omnium confectricem vetuſtatem, quaſi illorum famulam, vt quæ robuſtiſſima, & firmiſſima labefactare, & quaſſare conſueuerat, turbato naturæ ordine, ad perpetuitatem, æternámque gloriam viuere cogantur. Hinc Nos pro viribus, vti par eſt, Artis & Naturæ veſtigiis inhærentes, cum optimos lectiſſimóſque Auctores noſtris attramentis Circeis veluti balneis in ſecundam vitam reuocamus, operæpretium ſemper duximus tantorum Virorum

Digitized by Google

monumenta, Sereniſſimorum Ducum, Principúmque noſtrorum, aut Purpuratorum Patrum tutelæ committere, quò tutiſſimo aſylo munita, gloriæ, & immortalitatis faciles aditus, ſecuróſque parare ſemper obſeruauimus. Impræſentiarum verò, dùm hic Tractatus Cenſij de Cenſibus ſub prælo premitur, ſummo ingenio, ſummáque doctrina, ac diligentia elaboratus, diuerſis hactenus voluminibus diſperſus, nunc primùm in vnum Corpus, nouámque formam redactus, nouiſſimis eiuſdem Auctoris additionibus propriis locis diſpoſitis, necnon deciſionibus nuſquam antehac impreſſis auctus, & illuſtratus, pari cautela, & conſilio vtendum decreuimus. Quamobrem tam elucubratum Opus, vtile, & forenſi Paleſtræ neceſſarium, in Palladis, & Mineruæ tuæ clypeo, Excellentissime Præses, reponimus; in tuóque, tanquam in Iouis ſinu collocamus. Neque enim hic vberrimus Iuris, & ingenij fœtus, vti fœcunda Iouis ſoboles, quæ ob quæſtionum, & altercantium Doctorum diſſidia Palladem; ob eximiam ſcientiarum doctrinarúmque copiam, diuinarum, & humanarum rerum peritiam, Mineruam exhibet, alienæ quàm tuæ tutelæ, & cuſtodiæ dari, tutoríque patrocinio committi debuerat. Quippecùm Tu verum, & germanum iſtorum Numinum ſimulacrum refers, pacis, & armorum tempore, cunctis mortalibus colendum.

Eſt namque vt Palladi, ita & Familiæ tuæ bellicæ virtutis honor, & gloria, ſexcentis ab hinc annis, & vltrà, tot tantíſque Maiorum tuorum egregiis facinoribus illuſtrata; eò clarior, quantò in tam longo ſtemmate nuſquam variata, verùm geminatis fulgoribus auctior agnoſcatur. Et ſicuti ſtipes hic generoſus felici ſorte naſcendi pullulat, ita læta armorum propagine in poſteros, veluti per non degenerem ſobolem producitur, & æternatur. Quamobrem innumeros cataphractorum militum Duces, peditum Tribunos, Sacrorum ordinum Equites, arcium, & prouinciarum Gubernatores militari fortitudine, & ciuili prudentia conſpicuos præterita, & præſentia ſæcula exceperunt, vtique digni, vt immortalitatis gremio inſerantur. Inter quos, vt inter maiora Lumina, abſolutiſſimè prælucent, Carolus, Octauius, Franciſcus, Alfonſus, Rudolfus, Theodorus, & Alexander Bentius Venoſæ Prior, omnes Hieroſolymitani Equites præclariſſimi; ad quorum immortalem nominis gloriam hoc vnicum inter plurima virtutum monumenta ſufficiat, eos pro ortodoxæ fidei augmento, & tutela, vitam dirioribus bellorum aſpectibus, nulla occupata mortis formidine obtuliſſe, & impauidos Chriſtiani nominis hoſtium iras, ſanguinis, vitæque glorioſo diſpendio excepiſſe. His non minori laude digni ſuccedunt Pompilius Bentius Sereniſſ. à Sabaudia Infantium Archidapifer. Ludouicus Prætoriæ Cataphractorum Cohortis Præfectus. Ioannes Iacobus Peditum Tribunus, qui in ſæuiori armorum conflictu, mactè animi, pro patriæ ſalute occubuit. Carolus Bentius, quem Henrici Tertij Gallorum & Polonorum Regis beneuolentia, inter familiares ſuos, & intimos rei bellicæ Conſiliarios adſciuit. Tandem Giafredus Dominus Sanctenæ, cuius fidæ cuſtodiæ, & indefeſſæ vigilantiæ, vel præcipuæ Pedemontanæ regionis Ciuitates, & Arces commiſſæ creditæque fuerunt, vti Vercellenſis, Pinerolenſis, Aſtenſis, & Momelianenſis, Arx in Sabaudia munitiſſima quam à Ludouico XIII. Gallorum Rege quatuordecim menſium ſpatio ingenti militum multitudine, inter maxima, & luctuoſa Patriæ diſcrimina, obſeſſam, & vehementiſſimè oppugnatam maxima bellicæ ſtrenuitatis gloria defendit, & liberauit: quod equidem rarum virtutis exemplum eſt, hoſtibus metuendum, Principibus ſuis fidelem, & conſtantem, iis ſe geſſiſſe temporibus, quibus inconſtantia, & infidelitas crimen non habebat. Ideo, vt tantarum virtutum gloria digna laude ad poſteros traduceretur, & vaſſalli omnes, ex ingenti fidelitatis argumento hoc breue documentum caperent, ingenioſiſſimo Regiæ Celſitudinis VICTORIS AMEDEI omni virtutum genere Magni, prudentia verò Maximi, conſilio, præ ipſis ſeruatæ arcis foribus, hoc immortalitati monumentum poſitum.

Æter

Digitized by Google

Æternat hoc marmor
Fidem illibatam, Fortitudinem illæſam,
D. Giafredi Bentij à Santena Pedemontani;
Qui ſub Victore Amedeo Principe
Miles inuictus,
Acrocorinthum Sabaudiæ
Dignus, Ludouico XIII. Gal. Rege oppugnatore,
Propugnator defendit.
Ferro, igne, peſte, ac demùm auro tentatus
Victorem exercitum excepit infractus,
Reiecit illæſus.
Nec tempore, nec impetu fractus edocuit,
Principem ſuum
Momeliano quid firmius habuiſſe.
Strenuus, qui Arcem vnà cum fide defenderit;
Fœlix, qui fidem vnà cum Arce ſeruarit.
Anno Domini M.DC.XXX.

Et vt defuncti mariti in ſubditos amorem, necnon ipſorum emeriti honoris amplitudinem in coniuge reuiuiſcentem mortales agnoſcerent, Regia CHRISTIANÆ FRANCIÆ Sabaudiæ Ducatus, & Pedemontani Principatus Rectricis ſemper Optimæ Maximæ munificentia, eum inter Torquatos Sacratiſſimæ Annunciatæ Equites cooptauit.

Pauca hæc inter plurima Palladis tuæ præconia commemoraſſe ſufficiat. Maiora nunc Mineruæ ornamenta, noſtrorum, & ſingulorum omnium oculos atque ora ad ſe trahunt, digniora animo quàm calamo. Quippe ex nobiliſſima, & antiquiſſima hac Familia, tanquam ex fœcundo Iouis cerebro, quot Viros natos, tot electas Mineruas in hanc gratam lucis vſuram prodiiſſe, idémque vobis commune Sapientiæ, & Iuriſprudentiæ, quod vitæ principium eſſe conijcimus. Hinc, quid mirum ſi Maiores tui, vt omnium virtutum celſa facto agmine occupare, ita honorum, & dignitatum culmina illuſtrare ſemper conſueuerint; Quare Reipublicæ Chetienſis clauum per continuatam annorum ſeriem, grauiſſima quæque domi, belli, pacíſque negotia peragere, à Patria, & Principibus feuda plurima, tanquam in benè felicitérque adminiſtrati muneris præmium obtinere promeruerunt; Vt ex inueſtituris, ſexcentis abhinc annis impetratis colligere licet: Nunc à Summis Principibus ad magna conſilia vocati, modò ad maximas expeditiones miſſi, frequentiſſimè in Legationum honorem ad Pontifices Maximos, & Imperatores electi, veluti ad Federicum primum, Ænobarbum in Italiam profectum, Mediolanenſem ditionem ferro incendióque deuaſtantem: necnon ad

Innocentium Quartum Sum. Pontificem Lugduni degentem, & eiuſdem Imperatoris inſidias fugientem, quo Legationis officio functus eſt Matthæus Bentius, quem NOBILEM DOMINVM Summus Pontifex in ſuis diplomatibus, in emeritam virtutum laudem nuncupauit; quo titulo, tunc temporis ſoli Proceres donabantur.

Legales verò laureas domi veſtræ naſci, & hæreditariam vobis eſſe æqui boníque Artem, Romanáque iura in tuos omnes, veluti per felices traduces transfuſa quis eſt qui non animaduertat? Aſcanij enim Bentij memoria I. C. clariſſimi in omnem æternitatem propagabitur; qui rectò multorum annorum ſpatio Placentiæ gubernaculo, ab Alexandro Parmenſe Duce Auditor; indè à Raynutio eius filio primus à ſecretis Conſiliarius, & Ducatus Moderator fuit declaratus: hac potiſſimum gloria venerandus, quod populorum corda, ob benè integréque adminiſtratam Rempublicam, ad gratiam, & obſeruantiam prouocauerit. Matthæus Bentius, qui in primis adoleſcentiæ annis Vlpiani, Papiniani, & Scæuolæ ſpiritus hauſit, cuius doctiſſimis, & acutiſſimis iuris reſponſis, vt ſe ſubſcriberet Bartholomæus Socinus Iuriſprudentiæ fax vibrantiſſima in maximam gloriam ſibi aſciuit: Bartholomæus Bentius optimo Sereniſſimi EMANVELIS PHILIBERTI conſilio, in prima Cameræ Pedemontanæ computorum erectione inter Auditores connumeratus: Vir ſummæ integritatis, & ingenij acumine, vt conſtitutionis verba commemorant.

Sacri pariter Antiſtites numero non minores, virtutum, & Sanctimoniæ gloria maiores, quos Religionis amor, pietatis ardor, Sanctitatis ſplendor ad æternam Beatorum ſedem euexit: veluti Benignium Bentium Mediolanenſem Archiepiſcopum publico Summorum Pontificum decreto in Sanctorum ordinem deſcriptum. Cæſarem Bentium, ad Aſtenſem Epiſcopatum, & Comitatum optimo iure promotum vt nomine gereret, quam meritis poſſidebat dignitatem.

Propria hæc tanti generis ornamenta, tantorum Virorum, ſagi, togæ, & religionis auctoramentis clara, clariora tamen externis quoque fulgoribus mortalium oculis irradiarunt: & vt geminæ auro iunctæ plurimi inter mortales fiunt, maioríque in pretio habentur, & prædicantur. Haud aliter generoſæ huiuſce ſtirpis inclitus honor, eò glorioſior, & clarior enituit, quo matrimonia frequentius cum Illuſtriſſimis Ciſalpinæ ditionis familiis ſtemmatum antiquitate, & rerum egregiè geſtarum claritate præſtantiſſimis contraxerit: veluti cum Illuſtriſſimis Comitibus Lucernæ, Ploſaſchi de Prouanis, de Ponte, Cribellis, Alciatis, Cacheranis, & aliis ſanguinis, & vetuſtatis celebritate memorandis.

Verum enim verò EXCELLENTISSIME PRÆSES, quis eſt, qui diſperſam in Maioribus tuis armorum, & litterarum gloriam illuſtriori pompa in te vnitam, faſtóſque legales alternato decore fulgentes non videat, & intelligat *TE* verum, & germanum Palladis, & Mineruæ ſimulacrum. Sunt enim in *TE* morales virtutes, quæ in honeſtate, probitate, & moribus candidiſſimis conſiſtunt, quibus tanquam haſta adamantino cuſpide armata in lubrico iuuentutis curſu aduerſus ætatis illecebras ſumma fortitudine bella mouebas. Inſunt, & intellectuales, quæ in ſapientia, doctrina, prudentia, iuſti atque iniuſti ſcientia poſitæ ſunt: quibus inter cæteros Bononienſis, Romanæ, & Taurinen. Academiæ alumnos, veluti Phœnix communi omnium voto celebrabaris. Quare id de *TE* quod de Ennio ferebatur, Muſas, & Appollineas virgines, ipſamque Aſtræam germanam Palladis, & Mineruæ ſororem tuo amore captas optimo meritóque iure dicere poſſimus. Sed cum ſanguinis nobilitas *TE* ad virtutem excitauerit, virtus ad gloriam elegerit, gloria ad ſuprema magiſtratuum culmina extulerit. Ideo vix ex Ephœbis iuriſprudentiæ dimiſſus, in ipſo iuuentutis flore, ſapientia, & doctrina maturus, cum primum virtutum tuarum merita præueniens prudens Magni Caroli Emanuelis iudicium, *TE* in patrimonij ſui Aduocatum elegit: nec priuatum *TE* eſſe ſinit, quem merita

rita

rita ad publica munera vocabant. In hoc campo breui temporis ſpatio exercitatus, ſiue Sereniſſimi, ſiue priuatorum cauſas perorandas ſuſceperis, ſemper ſummam tuam ſapientiam, animi promptitudinem, & eximiam facundiam fora noſtra admirata fuere. His virtutum præmiis ad magiſtratuum celſa promotum *TE* voluit. Nec vna remuneratione contenta eſt Principis gratia, honorem geminat, augmenta promouet: quaſi debeat omne, quod præſtat. Quamobrem Senatorias infulas in *TE* denuò confert, quam ſuſceptam dignitatem propriis virtutibus, & honoribus exornaſti. Tandem vt vberrimæ virtutum ſegeti maior gloria ſuccreſceret, & faſces, ex faſcibus naſcerentur, nuſquam ſatis laudanda, & admiranda inuictiſſimi *VICTORIS AMEDEI* prudentia, vel in ipſa morte de hoſtibus, & mortalitate Victoris Salutienſis Marchionatus, Montisferrati Ducatus Supremi, Secundi verò in Sacro Pedemontano Senatu Præſidis maieſtatem, & gradum in *TE* contulit: quibus in ſupremis magiſtratibus nihil ingenioſa laude dignius habuiſti, quàm in oculis omnium pretioſam ſeruare integritatem, ſacroſque iuſtitiæ tramites ſarta tecta cuſtodiiſſe. Hæc ſi ſanguinis tui claritati, & Maiorum amplitudini deficerent, ſola ad ſplendorem Illuſtriſſimi generis, ad incliti nominis gloriam, ad famæ æternitatem ſufficere poſſent.

Togatam verò tuam Palladem, acumen non tàm in haſta, quàm in ingenio ferentem, quis eſt qui non prædicet, & innatam illam prudentiam, & celeritatem in pertractandis grauiſſimis Reipublicæ negotiis à Maioribus acceptam in *TE* longè feliciori gloria tranſmiſſam non obſeruet? Etenim extremis belli temporibus, quibus iura in armis poſita eſſe videbantur, ſumma quæque rerum, vel ad Sereniſſimorum Ducum noſtrorum majeſtatem, Coronæ incrementum, patriæ ſalutem ſpectantia vtpote intimus, & præcipuus à ſecretis Conſiliarius pertractare conſueuiſti. Quapropter ſi iure, & non ferro de Montisferrati Ducatus cauſa inter Regias Celſitudines noſtras, & Mantuanos Duces Sereniſſimos vertente patrocinanda, ac propugnanda, aut ſuadente Ludouico XIII. Gallorum Rege componenda, aut Claraſci Heroum conuentus, vbi non tantum de eadem controuerſia, verùm de totius Reipublicæ Chriſtianæ tranquillitate, concordia, & felicitate per Summi Pontificis, Imperatoris, Gallorum, & Hiſpanorum Regum, cæterorúmque ſupremorum Principum Delegatos, & Plenipotentiarios agebatur. *TV* Athlantis inſtar tantam negotiorum molem, támque arduum, & ex omni parte Principibus, & totius Reipublicæ Chriſtianæ graue munus, & difficilem prouinciam ſumma cum prudentia, conſilij maturitate, ingenij perſpicacitate, ſolertíque cura peregiſti, & confeciſti, vt pacis indè publicæ capitula firmata ac ſancita fuerint. Quare fas erit, vt poſteritas omnis *TE* pacis moderatorem, Patriæ decus, Generis gloriam, Senatus ornamentum dignis præconiis concelebret.

Accipe igitur *PRÆSES* omni virtutum, gloriæ, & honorum ſplendore CLARISSIME, hunc DE CENSIBVS tractatum, quem in perpetuum noſtri in *TE* amoris cenſum exhibemus. Non ad nominis Tui famam propagandam, quæ tanta eſt, vt terminos neſciat, ſolis propriis circunſcripta encomiis. Patere in tuæ Palladis clypeo, Auctoris, & noſtrorum nomina delineari, & exprimi, ac ſub tuæ ineluctabili haſtæ patrocinio, & fulgore viuere. Tunc enim nobis hæc potiſſimùm tutela, & ſecura quies erit, ſi eam ipſe tuearis. Vale, atque votiuam hanc tui Palladij aris appenſam tabellam in æternum obſequij monumentum conſerua.

H H. Ioan. Dominici Tarini.

HONO

HONORATI LEOTARDI
IVRISCONSVLTI NICIENSIS
IN TRACTATVM LVDOVICI CENCII DE CENSIBVS
poſt eius mortem ſub auſpiciis Excellentiſſ. D. AMEDEI BENTII Præſidis
Taurinenſis impreſſum.

HOc opus an Cenci? Benti eſt; agnoſcite: fertur
Ille quidem docta compoſuiſſe manu.
Sed iam defuncto tineas metuebat, & annos;
BENTIVS hoc legum gloria magna vetat.
Quærere ſi virtus eadem eſt, & parta tueri,
Et Cenci, & Benti par erit inde decus.

AMEDEO BENTIO
NATALIBVS ILLVSTRISSIMO,
DIGNITATIBVS EXCELLENTISSIMO,
Litteris Sapientiſſimo,

OMNIBVS GRATO NEMINI INGRATO;
quod
DEDICATVS TRACTATVS DE CENSIBVS
Carmen retrogradum.

OMNIPOTENS geris vt faſces, ſunt omnia BENTI
Proſpera, ſubiectis nil malè ſubſequitur,
Subſequitur malè nil ſubiectis, proſpera BENTI
Omnia ſunt, faſces vt geris omnipotens;
Exiguus datur hic cenſus, cui ſingula cenſum
Soluere vix poſſunt ars, ſtupor, ingenium,
Ingenium, ſtupor, ars poſſunt vix ſoluere cenſum
Singula, cui cenſus hic datur exiguus,
Officium liber & cenſus dat BENTIA *portans*
Stemmata, permagnis his fretus auſpiciis,
Auſpiciys fretus his permagnis, ſtemmata portans
BENTIA, *dat cenſus & liber officium;*
Accipito precor hos cenſus, nunc nomine cenſus
Munera præſtantur, nil prece conſequimur,
Conſequimur prece nil, præſtantur munera cenſus
Nomine nunc, cenſus hos precor accipito,
Reſtitues quoque tu cenſus tunc Maximè PRÆSES,
Dogmata TARINIS *ſi tua tradideris,*
Tradideris tua ſi TARINIS *dogmata* PRÆSES
Maximè tunc cenſus tu quoque reſtitues,
Conſpicuus magè ſit nobis, & BENTIVS *orbi,*
CENCIVS *his creſcens eſt nouus intereà,*
Intereà nouus eſt creſcens his CENCIVS *orbi,*
BENTIVS *& nobis ſit magè conſpicuus.*

PETRVS ROITIVS I. C. Taurinen. Colleg.

AD

AD
AVCTOREM ET LIBRVM,

HEXASTICON.

NE tua cum tenebris ô Cenci, ſcripta perirent,
Et cenſus ſenſu deteriore ruat.
Præſidium nacti lucent cum ſole labores
Dùm cenſus ſenſum Bentius ipſe fouet,
Ergò liber proſcinde notos vento auſpice pergis;
Præſide præſidio te comitante ſuo.

MATTHÆVS SALLOIT BELGA.

AD ILLVSTRISSIMVM ET EXCELLENTISSIMVM

D. AMEDEVM BENTIVM
Præſidem & Comitem protectorem,

ET CENSIVM DE CENSIBVS AVCTOREM.

EPIGRAMMA.

QVID iuuat aſſiduo mentem torquere labore
Si cum morte labor noſter, opúſque perit?
Sic, Cenci, tecum cenſus monumenta iacerent
Ni tibi præſidio BENTIVS ipſe foret
Ille Caſale Ducum cenſus diſtinguere nouit
Claraſci cætus Secutiæque probant
Ergo tibi cenſus, BENTI, debentur honores
Qui Cenci cenſus viuere poſſe doces.

DISTICHON,

Cum cenſes, Cenci, cenſus, cenſore carebis
Præſidio, Præſes, præmia prima parit.

IOAN. ANTONIVS CASTELLVS A CLARASCO
eiuſdem Præſid. intimus famil.

LVDO

LVDOVICVS CENSIVS
BENEVOLO LECTORI.

PRÆCLARE profectò, & ſumma cum laude facere eos, qui Diuini Platonis ſententiam ſequuti, quaſi non ſibi ſolùm nati aliquam diei partem amicis, & Patriæ impertiuntur, fuit ſemper apud prudentes Viros receptiſſimum. Quamobrem cum ab ineunte ætate ad ſtudia bonarum Artium animum non inuitus applicuerim, & grandior factus id vnum ſemper præ oculis habuerim, vt his laborum, & ſtudiorum meorum finis eſſet, qui mihi non iniucundus, aliis verò non eſſet omnino inutilis, & animo mecum ipſe ſæpiùs reputabam quánam ratione id aſſequi valerem. Et licet multa ſeſe mihi perhonorifica, & expetenda offerrent; cæteris tamen omnibus, & ſponte mea, & aliorum hortatu poſthabitis, me totum Cæſarei, ac Pontificij Iuris ſcientiæ tradere conſtitui: quippe quæ in Patria mea ſemper floruerit, & vbique gentium honeſtiſſima habita fuerit. In quo poſt aliquot annorum ſtudium Deo Opt. Max. benè iuuante, Doctoratus lauream fui conſequutus, & Doctor factus publicè interpretandi munus, quod honorificum, & laudabile fuit omni tempeſtate habitum, auidiſſimè expetiui, ad quod etiam inueterata, ac multorum annorum iam præſcripta conſuetudo, vt quiſquis in hac noſtra Ciuitate Iuriſconſultorum laurea eſſet inſignitus hoc onus ſubiret, me ad id ſummoperè adhortabatur, quod cum ab iis, penes quos Gymnaſij noſtri Peruſini cura, & gubernium tunc temporis reſidebat ſumma cum animi mei alacritate impetraſſem, hanc publicè interpretandi, primum ius Ciuile, mox ius Pontificum, prouinciam per multos annos pro mearum virium imbecillitate ſuſtinui. Quo tempore non potui effugere, quin & pro meorum bonorum, ac affinium, & amicorum tutela Aduocationis munere in grauiſſimis etiam, & capitalibus cauſis ſæpiſſimè functus fuerim. Cùm autem iis horis, quibus mihi à publicis interpretationibus, & à forenſi ſtrepitu vacare permiſſum fuit, turpi otio languere non minus reprehenſibile, quàm pernicioſum exiſtimauerim, cum teſte *Gregor.* quem refert *Luc. de Penna, in l.1. col. 2. C. de excuſ.artific. lib.*10. Otia ſint facinorum nutrimenta. Et in otio non ſolum ingenium torpere ſoleat, iuxta illud Ouidianum.

Adde quod ingenium longa rubigine læſum
Torpet, & eſt multò, quam fuit ante minus.

Sed etiam tota vita noſtra vt authoritate Catonis Philoſophici dicit *Guil. de Bened. ad cap. Raynutius, in verbo, Dotem, quam ei dederat, num.* 54. *ad fin.ext. de teſtam.* non inconueniens fui arbitratus *ex Ariſt.Politic.lib.*8.*cap.* 3. *& Senec.Epiſt.*84. inter ſtudia grauiora aliquando, animi cauſa; alia iucundiora permiſcere: vt olim feciſſe Scæuolam I. C. ſua tempeſtate eximium, dicit *Valer.Maxim.lib.*8. *in tit.de otio*, & refert *Guil. de Rened.d.verbo, Dotem, num.*64. & cum multa quæ ad Cenſuum materiam pertinent ſparſim, & confusè abſque aliquo ordine, & delectu, prout inter ſtudendum ſeſe mihi obuiam faciebant, collegiſſem, & conſeruaſſem: ea potiſſimum mente, & intentione, vt poſſent aliquando in peragendis cauſis vſui, & adiumento, & mihi, & amicis eſſe; illa in vnum quaſi corpus redigere, & certa methodo, & congruo ordine in modum Tractatus aptare in mentem venit, cui cogitationi inhærens nec operis difficultate, nec mearum virium,

quas

quas ſatis eſſe infirmas cognoſco, & ingenuè fateor, imbecillitate deteritus, hanc prouinciam fui aggreſſus. Et cum poſt multorum menſium curricula, ea, quæ ſparſim, & nulla methodo collegeram, iuxta præſcriptum mihi ordinem diſpoſuiſſem. Ecce ibi obuiam ſeſe mihi faciunt Tractatus multi de hac materia non minus doctè, quàm copioſè, & eleganter à Viris de Legali ſcientia optimè meritis, & excellentiſſ. compoſiti, & conſcripti: quos cum perlegiſſem, & bonam partem eorum, quæ à nobis collecta fuerant ab iiſdem tractata, comperiiſſem, pedem referre, & à cæpto opere deſiſtere decreueram, & illud certè abieciſſem; niſi amicorum efflagitationes, cohortationes, & ſuaſiones ab hoc me propoſito retraxiſſent. Opus igitur iam penè deſperatum non inuitus reſumpſi, memor illius; Nihil dictum, quod non ſit dictum prius: & in hanc, in qua comparet, formam aptaui; & qualequale ſit in publicam lucem emittere decreui: Non quod mihi perſuadeam omnia, quæ ad hanc tractationem pertinent, me plenè collegiſſe, in hoc breui Tractatu complexum fuiſſe, & pro dignitate explicaſſe, (opus enim hoc arduum, ac penè impoſſibile eſſe, & ego ſenſi, & quilibet ſani capitis eſt facilè arbitraturus) ſed ea certa ſpe fretus quod probi, ac ſtudioſi viri laborem hunc noſtrum non ſint omnino improbaturi, immo æqui boníque facturi, eo ſaltem nomine, quod pleraſque huius noſtri Tractatus Concluſiones Sacræ Rotæ Romanæ authoritate confirmare conati ſumus. Deciſiones multas de materia loquentes, allegantes, quarum aliquas, iis tamen exceptis, quæ in aliquo volumine ſub proprij Authoris nomine impreſſæ reperiuntur, etiam quod ex eis nonnullis alibi ſparſim impreſſæ fuerint, poſt Tractatum congruo ordine imprimi curaui. Accipe igitur Lector humaniſſimè hos noſtros labores æquo animo, lauda conatum, defectus excuſa, & diù viue fœlix.

BIBLIOPOLA LECTORI.

*LIBER hic commendatione non eget; **hoc vnum te monitum velim, Editionem hanc noſtram Lugdunenſem non modò cæteris auctiorem Acceſſione tum Expoſitionum Bullæ** Pij V. P. M.* **DE CENSIBVS** *; **tum quoque nonnullarum Eruditiſſimi P.** Molinæ Theologi S. I. de ipſamet materia **Diſputationum: ſed & elegantiorem, diſtinctis videlicet Quæſtionum**, Deciſionúmque **Rotæ Romanæ Indicibus hactenus confuſis, & ſingulis propriiſque Voluminibus, laboris tui ſubleuandi gratia commodiori ordine reſtitutis. Vale.***

INDEX QVÆSTIONVM HVIVS TRACTATVS,

Nouo & antiquo ordini accommodatus: In cuius limine

BVLLÆ PII V. SIXTI V. ET CLEMENTIS VIII. MM. PP. *vt præcipuum totius Operis argumentum ac fundamentum præponuntur & exponuntur.*

QVÆSTIO PRIMA.

aliàs part.1. cap.1. quæſt.1. art.1.

De cenſus priuati diuiſionibus, & primò de reſeruatiuo,& conſignatiuo.

QVÆST. II.

aliàs part.1. cap.1. q.1. art.2.

De cenſu perpetuo, & temporali.

QVÆST. III.

aliàs part.1. cap.1. quæſt.1. art.3.

De cenſu pecuniario, & fructuario.

QVÆST. IV.

aliàs part.1. cap.1. quæſt.1. art.4.

De cenſu reali, & perſonali.

QVÆST. V.

aliàs part.1. cap.1. quæſt.2.

De origine cenſus conſignatiui.

QVÆST. VI.

aliàs part.1. cap.1. quæſt.3. art.1.

De Etymologia cenſus.

QVÆST. VII.

aliàs part.1. cap.1. quæſt.3. art.2.

De definitione cenſus.

QVÆST. VIII.

aliàs part.1. cap.1. quæſt.4. art.1.

De qualitate cenſus conſignatiui, & an cenſus contractus nominatus, vel innominatus.

QVÆST. IX.

aliàs part.1. cap.1. quæſt.4. art.2.

Cenſus qualis eſſe debeat.

QVÆST. X.

aliàs part.3. cap.1. quæſt.4. art.3.

Cenſus temporalis an ſit licitus, & de iure permiſſus.

QVÆST. XI.

aliàs part.1. cap.1. quæſt.4. art. 4.

Cen

Digitized by Google

Cenſus perpetuus an ſit licitus.

QVÆST. XII.

aliàs part.1. cap.1. quaſt.4. art.5.

An Reipublieæ expediat contractum cenſualem admittere.

QVÆST. XIII.

aliàs part.1. cap.2.

De perſonis quæ cenſum imponere poſſunt, vel non.

QVÆST. XIV.

aliàs part.1. cap.2. quaſt.1. art.1.

De domino directo, quis, & quomodo poſſit ſuper re aliena cenſum imponere.

QVÆST. XV.

aliàs part.1. cap.2. quaſt.1. art.2.

Minor, & mulier an poſſint ſuper ſuis bonis cenſum imponere.

QVÆST. XVI.

aliàs part.1. cap.2. quaſt.1. art.3.

Prodigus an ſuper ſuis bonis validè cenſum imponat.

QVÆST. XVII.

aliàs part.1. cap.2. quaſt.1. art.4.

Filiusfamilias an ſuper ſuis bonis validè cenſum imponat.

QVÆST. XVIII.

aliàs part.1. cap.2. quaſt.1. art.5.

Emens rem cum pacto reuendendi, & maritus an poſſit ſuper bonis dotalibus cenſum imponere.

QVÆST. XIX.

aliàs part.1. cap.2. quaſt.1. art.6.

Hæres an poſſit cenſum imponere ſuper reſtitutione ſubiecta.

QVÆST. XX.

aliàs part.1. cap.2. quaſt.1. art.7.

Cenſus ſuper re communi impoſitus an valeat, & pro qua parte.

QVÆST. XXI.

aliàs part.1. cap.2. quaſt.2. art.1.

Dominus vtilis an cenſum poſſit imponere, & Vaſſalus ſuper re feudali.

QVÆST. XXII.

aliàs part.1. cap.2. quaſt.2. art.2.

Emphyteuta an ſuper re emphyteutica poſſit cenſum imponere.

QVÆST. XXIII.

aliàs part.1. cap.2. quaſt.3. art.1.

Cenſum ſuper re imponere an is poſſit, qui ius aliquod in ea, vel ad eam habet, citra tamen ius directi, vel vtilis dominij, & adminiſtrator bonorum publicorum ſuper illis non poteſt.

QVÆST. XXIV.

aliàs part.1. cap.2. quaſt.3 art.2.

Clericus an poſſit ſuper bonis ſui beneficij cenſum conſtituere.

QVÆST. XXV.

aliàs part.1. cap.2. quaſt.3. art.3.

Vſufructuarius an poſſit imponere cenſuum ſuper re cuius habet vſumfructum.

QVÆST. XXVI.

aliàs part.1. cap.2. quaſt.3. art.4.

Emptor rei cum pacto . quod non acquirat dominium illius niſi ſoluto integro pretio, an poſſit ſuper ea cenſum imponere ante integram pretij ſolutionem.

QVÆST. XXVII.

aliàs part.1. cap.2. quaſt.3. art.5.

Fideicommiſſarius an ante reſtitutionem ſibi

ſaltem verbaliter factam de fideicommiſſo puro poſſit ſuper eo cenſum imponere.

QVÆST. XXVIII.

aliàs part.1. cap.3.

De rebus ſuper quibus cenſus conſtitui poteſt, vel non.

QVÆST. XXIX.

aliàs part.1. cap.3. quæſt.1. art.1.

Cenſus fundari, & collocari debet ſuper re immobili, & an ſuper iis quæ pro immobilibus habentur.

QVÆST. XXX.

aliàs part.1. cap.3. quæſt.1. art.2.

Cenſus redimibilis an pro re immobili haberi debeat.

QVÆST. XXXI.

aliàs part.1. cap.3. quæſt.1. art.3.

Cenſus ſuper cenſu an conſtitui, & collocari poſſit.

QVÆST. XXXII.

aliàs part.1. cap.3. quæſt.1. art.4.

Cenſus conſtitui non poteſt ſuper mobilibus cuiuſcumque generis.

QVÆST. XXXIII.

aliàs part.1. cap.3. quæſt.1. art.5.

Cenſus ſuper iuribus incorporalibus conſtitui non poteſt.

QVÆST. XXXIV.

aliàs part.1. cap.3. quæſt.1. art.6.

Cenſus perſonalis an ſit licitus.

QVÆST. XXXV.

aliàs part.1. cap.3. quæſt.2. art.1.

Fundus cenſus debet eſſe fructifer, cur, & quando talis dicatur.

QVÆST. XXXVI.

aliàs part.1. cap.3. quæſt.2. art.2.

Cenſus impoſitus ſuper fundo non capace integri cenſus an ſit in totum nullus.

QVÆST. XXXVII.

aliàs part.1. cap.3. quæſt.2. art.3.

Fundus cenſus ſi pro aliquo tempore non ferat fructus ſufficientes, an penſio ſit ſoluenda ex fructibus aliorum bonorum.

QVÆST. XXXVIII.

aliàs part.1. cap.3. quæſt.2. art.4.

Cenſus paruus an ſuper re magni redditus imponi poſſit.

QVÆST. XXXIX.

aliàs part.1. cap.3. quæſt.2. art.5.

Plures cenſus an ſuper eodem fundo capace poſſint imponi.

QVÆST. XL.

aliàs part.1. cap.3. quæſt.3. art.1.

Fundus cenſus debet eſſe certis finibus deſignatus & an fundari poſſit ſuper vniuerſitate bonorum.

QVÆST. XLI.

aliàs part.1. cap.3. quæſt.3. art.2.

Cenſus an fundari poſſit ſuper pluribus fundis.

QVÆST. XLII.

aliàs part.1. cap.3. quæſt.4.

Fundus cenſus debet eſſe liber.

QVÆST. XLIII.

aliàs part.1. cap.4.

De cenſus impoſitione, & eius probatione.

QVÆST. XLIV.

aliàs part.2. cap.1. quæſt.1. art.1.

Quo

Quo titulo cenſus conſignatiuus poſſit alienari, & in validum transferri.

QVÆST. XLV.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.1. art.2.

Cenſus an alienari poſſit titulo venditionis, & an cenſus de nouo creatus.

QVÆST. XLVI.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.1 art.3.

Pretium cenſus debet eſſe certum.

QVÆST. XLVII.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.1. art.4.

Pretium cenſus debet eſſe iuſtum, & in quo conſiſtat illius iuſtitia.

QVÆST. XLVIII.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.1. art.5.

Pretium cenſus debet conſtitui in pecunia numerata.

QVÆST. XLIX.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.1. art.6.

Pretium cenſus debet totum, & integrum ſolui in pecunia numerata.

QVÆST. L.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.1. art.7.

Pretium cenſus ſolui debet coram Notario, & teſtibus.

QVÆST. LI.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.1. art.8.

Pretium cenſus fuiſſe integraliter ſolutum coram Notatio, & teſtibus quomodo probetur.

QVÆST. LII.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.2.

De fideiuſſore in contractu cenſus adhibendo.

QVÆST. LIII.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.3. art.1.

De pactis in contractu cenſus, & illius venditione prohibitis, quæ ſint pacta quæ appoſita in contractu cenſuali vitiant, & ipſa quoque vitientur, & itidem quæ vitientur, & non vitient contractum.

QVÆST. LIV.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.3. art.2.

De pacto anticipatæ ſolutionis.

QVÆST. LV.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.3. art.3.

Pactum quod caſus fortuiti ſpectent ad venditorem cenſus an ſit licitum.

QVÆST. LVI.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.3. art.4.

De pactis reſtringentibus facultatem alienandi rem cenſui ſuppoſitam.

QVÆST. LVII.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.3. art.5.

De pactis appoſitis aduerſus debitorem cenſus moroſum in illius ſolutione.

QVÆST. LVIII.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.3. art.6.

De pacto quod ſolutio onerum ad eum ſpectet, ad quem de iure, vel ex natura contractus non ſpectarent.

QVÆST. LIX.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.3. art.7.

De pactis auferentibus, vel reſtringentibus, facultatem redimendi cenſum.

QVÆST. LX.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.1. art.8.

De pactis inducentibus neceſſitatem extinguendi cenſum.

QVÆST. LXI.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.3. art.9.

Defendit præſentationis,quod contrahentes intendunt contrahere iuxta formam Bullæ Pij Quinti.

QVÆST. LXII.

aliàs part.2. cap.1. quaſt.3. art.10.

De pœna infligenda notario ſcribenti in contractu cenſus pactum illicitum.

QVÆST. LXIII.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.1. art.1.

De reſpicientibus cenſum, poſtquam eſt in eſſe deductus, & alteri iuſto titulo acquiſitus,& an fundus cenſus ab eius domino vendi poſſit.

QVÆST. LXIV.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.1. art.2.

De denunciatione facienda domino cenſus, de venditione facienda fundi cenſuati.

QVÆST. LXV.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.1. art.3.

De priuilegio prælationis per Bullam Pij V.conceſſo domino cenſus.

QVÆST. LXVI.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.1. art.4.

De iure retractus quod dominus cenſus habet contra emptorem fundi cenſui ſuppoſiti.

QVÆST. LXVII.

aliàs part.2.cap.2.quaſt.2 art.1.

De reſpicientibus perſonam domini cenſus,quis eius dominus dicatur, & quis illius fructus exigere poſſit.

QVÆST. LXVIII.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.2. art.2.

In cenſus exactione primúſne, an ſecundus illius emptor præferatur.

QVÆST. LXIX.

aliàs part.2.cap.2. quaſt.2. art.3.

Minor, & eius tutor, & curator an poſſit validè cenſum exigere.

QVÆST. LXX.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.2. art.4.

Hæredibus vſufructuarij, an & quando fructus cenſus ab vſufructuario non exacti debeantur.

QVÆST. LXXI.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.2. art.5.

Fideiuſſor cenſus, vel correus debendi ſi emant cenſum, an poſſint illum integraliter exigere.

QVÆST. LXXII.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.2. art.6.

Dominus cenſus an de illo poſſit aliquo titulo diſponere, & quo.

QVÆST. LXXIII.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.3. art.1.

Quis teneatur cenſum ſoluere, de illo qui cenſum impoſuit, eius hærede, & ceſſionario.

QVÆST. LXXIV.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.3. art.2.

Fideiuſſor qui acceſſit in contractu cenſus tenetur ad illius ſolutionem.

QVÆST. LXXV.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.3. art.3.

Fideiuſſor quando pro conſeruatione ſuæ indemnitatis agere poſſit.

QVÆST. LXXVI.

aliàs part.2. cap.3. quaſt.3. art.4.

Fideiuſſor cenſus, an poſſit agere, vt eximatur à fideiuſſione.

QVÆST. LXXVII.

aliàs part.2. cap.2. quaſt. 3. art. 5.

Fideiuſſor cenſus quibus modis remaneat liberatus ab onere iſto.

QVÆST. LXXVIII.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.3. art.6.

Poſſeſſor fundi cenſuati an ad cenſus ſolutionem teneatur.

QVÆST. LXXIX.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.3. art.7.

Vſufructuarius an ſoluere teneatur cenſum, cui legatus fuit fundus ſuppoſitus illum dicto nomine poſſidens, an hæres proprietarius.

QVÆST. LXXX.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.3. art.8.

Poſſidens partem fundi ſuppoſiti an conueniri poſſit in ſolidum ad integri cenſus ſolutionem.

QVÆST. LXXXI.

aliàs part.1. cap.2. quaſt.3. art.9.

An is, qui aliquando ſoluit, cogi poſſit vt in futurum ſoluat.

QVÆST. LXXXII.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.4. art.1.

De cenſus ſolutione, & an ipſa retardetur oppoſita exceptione nullitatis contractus.

QVÆST. LXXXIII.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.4. art.2.

Solutio cenſus quo tempore facienda ſit.

QVÆST. LXXXIV.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.4. art.3.

Solutio cenſus an fieri poſſit vice pro pluribus annis futuris.

QVÆST. LXXXV.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.4. art.4.

Fructus cenſus ex qua moneta ſolui debeant.

QVÆST. LXXXVI.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.4. art.5.

Solui quo loco debeat cenſus.

QVÆST. LXXXVII.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.4. art.6.

Solutiones cenſus quibus modis probentur.

QVÆST. LXXXVIII.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.4. art.7.

Fructus ex contractu cenſus nullo an recipi poſſint.

QVÆST. LXXXIX.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.5.

Quibus actionibus, & remediis cenſus exigi valeat.

QVÆST. XC.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.5. art.1.

Petitorio iudicio pro cenſu formali an agi poſſit, & quid in eo ſit probandum.

QVÆST. XCI.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.5. art.3.

Pro cenſu formali an competant remedia poſſeſſoria, & quæ.

QVÆST. XCII.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.5. art.3.

Remedia poſſeſſoria pro cenſu formali cui, & contra quos competant.

QVÆST. CXIII.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.5. art.4.

Quaſi poſſeſſio exigendi cenſum quomodo probetur.

QVÆST. XCIV.

aliàs part.2. cap.2. quaſt.5. art.5.

Digitized by Google

Quæſtionum Index,

Dominus cenſus an ob negligentiam debitoris in ſoluendo poſſit propria auctoritate capere fructus rei ſuppoſitæ, vel aliorum bonorum pro ſolutione cenſus hypothecatorum.

QVÆST. XCV.

aliàs part.2. cap.2. quaeſt.5. art.6.

Via exequutiua an competat pro exactione annui cenſus.

QVÆST. XCVI.

aliàs part.2. cap.2. quaeſt.5. art.7.

Actio perſonalis cui, & contra quos competat.

QVÆST. XCVII.

aliàs part.2. cap.2. quaeſt.5. art.8.

Actio perſonalis in rem ſcripta datur contra poſſeſſorem rei cenſui ſuppoſitæ pro ſolutione cenſus.

QVÆST. XCVIII.

aliàs part.2. cap.2. quaeſt.5. art.9.

Actio hypothecaria, & Saluianum interdictum, an, & quando competant pro annuis redditibus cenſualibus.

QVÆST. XCIX.

aliàs part.3. cap.1. quaeſt.1. art....

De interitu, & reſolutione cenſus, cenſus totus extinguitur totius fundi ſuppoſiti peremptione.

QVÆST. C.

aliàs part.3. cap.1. quaeſt.1. art.2.

Perempta parte fundi ſuppoſiti quomodo extinguatur pars cenſus ſuperimpoſiti.

QVÆST. CI.

aliàs part.3. cap.1. quaeſt.1. art.3.

Fundus cenſus ſi pereat non caſu, ſed facto domini illius, an cenſus extinguatur.

QVÆST. CII.

aliàs part.3. quaeſt.2.

Cenſus extinguitur ſi fundus cenſuatus efficitur infructuoſus.

QVÆST. CIII.

aliàs part.3. cap.1. quaeſt.3. art.1.

Cenſus extinguitur redemptione, quomodo redimi dicatur, & quæ requirantur ad effectum vt cenſus dicatur extinctus per redemptionem.

QVÆST. CIV.

aliàs part.3. cap.1. quaeſt.3. art.2.

Cenſum redimere quis poſſit.

QVÆST. CV.

aliàs part.3. cap.1. quaeſt.3. art.3.

An quis poſſit pro alio cenſum redimere.

QVÆST. CVI.

aliàs part.3. cap.2. quaeſt.3. art.4.

Debitor cenſus an aliquo caſu cogi poſſit ad illum redimendum.

QVÆST. CVII.

aliàs part.3. cap.1. quaeſt.3. art.5.

An dentur caſus, in quibus ceſſet curſus fructuum cenſus abſque eo quod ille redimatur.

QVÆST. CVIII.

aliàs part.3. cap.1. quaeſt.3. art.6.

An in redemptione cenſus reſtitui poſſit pretium in alia ſpecie, quam in pecunia numerata.

QVÆST. CIX.

aliàs part.3. cap.1. quaeſt.3. art.7.

Cenſum reuendere quis teneatur, & poſſit.

QVÆST. CX.

aliàs part.3. cap.1. quaeſt.3. art.8.

Cenſus an inuito eius domino redimi poſſit per partes, & an hoc fieri poſſit per pactum.

QVÆST. CXI.

aliàs part.2. cap.2. quaeſt.1. art.1.

Domi

Digitized by Google

Dominus quomodo ſit interpellandus pro reuenditione cenſus, & quid ſit agendum ſi recuſet reuendere.

QVÆST. CXII.

aliàs part.3. cap.1. quaeſt.3. art.10.

Redemptio cenſus an de neceſſitate ſit probanda per inſtrumentum.

QVÆST. CXIII.

aliàs part. 2. cap.2. quaeſt.1. art.3.

Cenſus extinguitur ſi ceſſat cauſa ob quam fuit conceſſus.

QVÆST. CXIV.

aliàs part.3. cap.1. quaeſt.5.

Cenſus extinguitur ſi dominus cenſus efficiatur dominus fundi cenſuati.

QVÆST. CXV.

aliàs part.3. cap.1. quaeſt.6.

Cenſus extinguitur ſi declaretur nullus per Iudicis ſententiam.

QVÆST. CXVI.

aliàs part.3. cap.1. quaeſt.7.

Cenſus extinguitur, ſi venditor illius in re quam ſupponit habeat ius temporale, & illud expiret.

QVÆST. CXVII.

aliàs part.3. cap.1. quaeſt. 8. art.1.

Cenſus an extinguatur præſcriptione, & obligationi illum ſoluendi an præſcribatur.

QVÆST. CXVIII.

aliàs part. 3. cap.1. quaeſt.8. art.2.

Præſcriptio in contractu cenſus an proſit quoad fructus decurrendos.

QVÆST. CXIX.

aliàs part.3. cap.2.

De aliquibus quæ ex cenſus reſolutione, & poſt illam conſequuntur.

SVM

Digitized by Google

SVMMARIA EXPOSITIONIS BVLLÆ PII V. P. M. de Cenſibus.

AVCTORE

IO. BAPT. LEONELLIO, I. C. PERVS.

A

DE agente contra legem, Gloſſ. 25.
Alienatione rei cenſui ſuppoſita, Gloſſ. 11.
Alienationis ſignificatione, & quomodo hic accipiatur, Gloſſ. 13.
In alienatione fundi ipſius cenſus quid obſeruari debeat, & ad cuius fauorem, Gloſ. 14.
De Augmento cenſus prohibitio, Gloſſ. 16.
De Augmento, vel impoſitione cenſus ad fauorem tertij, Gloſſ. 18.
De Augmento, & decremento cenſus pretij prohibiti, Gloſſ. 35.

B

BVlla hæc an liget omnes fideles, Gloſſ. 37.

C

DE cauſa, & qualitate iſtius Bullæ, Gloſſ. 2.
Caſibus fortuitis, & periculo cenſus, Gloſſ. 10.
Cenſus an poſsit conſtitui, vt ſoluatur in alia re, quam in pecunia, Gloſſ. 19.
Cenſus forma non ſeruata quid iuris ſit, Gloſſ. 32.
Clauſulis non obſtantibus, Gloſſ. 37.
Cognitione iuris per eius circunſtantias, Gloſſ. 38.
Contractibus ante hanc bullam celebratis, quid iuris ſit, Gloſſ. 36.
Contractus cenſus quomodo contra hanc Bullam celebratur, atque cognoſcatur, & an aliqua via ſi illicitus fuerit corroboratur, Gloſſ. 38. in additione ſecunda.
Contractus illicitus, & nullus quomodo cognoſcatur, Gloſſ. 3.
Conditionibus ad fundum cenſus requiſitis, Gl. 5.
Conſtitutione noui cenſus ſuper eadem re, Gloſſ. 17.
Conſtitutio hæc quomodo reſpiciat cenſus præſentes, Gloſſ. 34.

D

DE defenſione, & diuiſione cenſus, Gloſſ. 1.
Denunciatione facienda à volente extinguere cenſum, Gloſſ. 27.
Decremento, & augmento cenſus pretij, Gloſſ. 35.
Denunciationis reiteratione, Gloſſ. 29.
Dicta reiteratione facienda, Gloſſ. 30.
Deciſione Bullæ, & illius ſummaria cognitione, in proœmio.

E

DE extinctione cenſus cum pretio, vel alia re in totum, vel pro parte, Gloſſ. 23.
De Extinctione cenſus cum ſolutione pretij, Gl. 26.

F

FOrma cenſus non ſeruata quid iuris ſit, Gloſſ. 12.
Fundo cenſus facto infructuoſo in totum, vel pro parte, & gloſſ. 22.

I

DE iure cogendi debitorem intra annum pro reſtitutione pretij, gloſſ. 28.

L

DE legibus ſeruandis in vno, vel altero foro, gloſſ. 4.
Lege reſpiciente futura, & quomodo præterita, gloſſ. 21.

Liber

Libertate domini in alienando fundum cenſus, & laudimij ſignificatione, Gloſſ.12.

M

DE modo, & vtilitate conſequendi pecuniam pro ciuium indigentiis,in additione proœmij.

N

NOtarij, & teſtium præſentia an requiratur in actu celebrationis inſtrumenti,Gloſ.7.

O

OBſeruari quid debeat in alienatione fundi ipſius cenſus, & ad cuius fauorem, Gl.14.

P

DE pacto illicito, vt moroſus debitor teneatur ad intereſſe cum ſuis ampliationibus, Gloſſ.15.

Pacto ſoluendi onera, & diuerſorum onerum ſolutione, Gloſſ.20.

Pacto cogendi venditorem ad pretium reſtituendum, Gloſſ.31.

Pœna imponenda ob formam iſtius Bullæ non ſeruatam, Gloſſ.33.

Pecunia qualitate, & illius ſolutione quoad cenſum creatum, & creandum, Gloſſ.6.

Periculo cenſus, & caſibus fortuitis, Gloſſ.10.

Præſentia teſtium, ac Notarij in actu celebrationis inſtrumenti requiſita, Gloſſ.7.

Præſcriptione obligationis de retrouendendo, Gloſſ.24.

Pretio numerando integro, & iuſto, Gloſſ. 8.

Q

DE qualitate, & cauſa iſtius Bullæ, Gloſſ.2.

R

DE reiteratione denunciæ, Gloſſ.29.

Reiteratione denunciæ facienda, Gloſſ.30.

Requiſitis ad cenſum,diuiſione Bullæ,& illius ſummaria cognitione in proœmio.

Requiſitis ad fundum cenſus, Gloſſ.5.

Reſtituere pretium,an ex pacto cogi venditor poſſit, Gloſſ.31.

S

DE ſolutione, & quantitate pecuniæ quoad cenſum creatum, & creandum, Gloſſ.5.

Solutionis anticipatæ prohibitione, Gloſſ.9.

Solutione diuerſorum onerum, corúmque pacto, Gloſſ.20.

T

TEſtium, & Notarij præſentia an requiratur in celebratione inſtrumenti, Gloſſ.7.

V

VEnditor an cogi poſſit ex pacto ad reſtitutionem pretij, Gloſſ.31.

De vtilitate, & modo conſequendi pecuniam pro ciuium indigentijs in additione proœmij.

INDEX DISPVTATIONVM De Cenſibus, LVDOVICI MOLINÆ

Theologi S. I.

DISPVTATIO CCCLXXXI.

CENSVS quid? Et de reſeruatiuo Cenſu. pag.363

DISP. CCCLXXXII.

Vtrum ex Cenſu reſeruatiuo Alcaualæ gabella debeatur. 365

DISPVT. CCCLXXXIII.

Cenſus conſignatiuus quid, & quotuplex ſit? p.367

DISPVT. CCCLXXXIV.

An ex contractu Cenſus conſignatiui Alcaualæ gabella debeatur. 371

DISP.

DISPVT. CCCLXXXV.

Vtrum Cenſus realis tam redimibilis, quàm irredimibilis, licitus ſit. 372

DISPVT. CCCLXXXVI.

Cenſus ad certum annorum numerum tam realis, quàm perſonalis, an licitus ſit? 378

DISP. CCCLXXXVII.

Licitáne ſit emptio Cenſus perſonalis peremptus. 381

DISPVT. CCCLXXXVIII.

Vtrum emptio vitalitij Cenſus, ſeu ad incertum annorum numerum licita ſit. 385

DISPVT. CCCLXXXIX.

De conditionibus vt Cenſus perpetuus cum pacto de retrouendendo, ſit licitus? Vbi etiam Bulla Pij V. quoad primam clauſulam exponitur. 387

DISPVT. CCCXC.

Exponuntur quinque clauſulæ in eadem Bulla ſequentes. 389

DISPVT. CCCXCI.

Aliæ eiuſdem Bullæ clauſulæ nempe. 7.8.9.10. & 11. declarantur. Et num Cenſus reales ſine pacto de retrouendendo in ea comprehendantur. 394

DISPVT. CCCXCII.

Reliquum Bullæ eiuſdem exponitur, præter clauſulam vltimam. 397

DISPVT. CCCXCIII.

Vtrum Cenſus (præſertim in Caſtellæ regno) redimi, aut emi ex prioribus emptoribus poſſint minori pretio quàm fuerint empti? Et num conditio quòd redimi non poſſint per partes, licita ſit? Additur etiam vltima clauſula Bullæ Pianæ. 399

DISPVT. CCCXCIV.

Deciſio quorundam dubiorum. 402

DISPVT. CCCXCV.

De Cenſibus multis menſibus poſt Bullam Pij V. Romæ editam celebratis, ſine conditionibus in ea contentis, in Diœceſibus vbi publicata non fuit, & communiter ignorabatur, quid cenſendum? 404

REFOR

Digitized by Google

REFORMATIO CONTRACTVVM

DE ANNVIS CENSIBVS CREANDIS, ALIENANDIS, & redimendis. Et declaratio quarumdam dubitationum deſuper exortarum.

PIVS EPISCOPVS,

SERVVS SERVORVM DEI. AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

CVM onus Apoſtolicæ ſeruitutis obeuntes, cognouerimus innumeros celebratos fuiſſe & in dies celebrari Cenſuum contractus, qui nedum non continentur intra limites à noſtris anteceſſoribus eiſdem contractibus ſtatutos, verùm etiam quod deterius eſt, contrariis omnino pactionibus propterea ardentem auaritiæ ſtimulum, Legum etiam Diuinarum manifeſtum contemptum præſeferunt, non potuimus animarum, prout tenemur ſaluti conſulentes, ac piarum mentium petitionibus etiam facientes, tàm graui morbo, lætiferóque veneno ſalutari antidoto non mereri.

Hac igitur noſtra Conſtitutione ſtatuimus, cenſum, ſeu annuum reditum creari, conſtituíve nullo modo poſſe,niſi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, & de ſui natura fructifera, & quæ nominatim certis finibus deſignata ſit.

Rurſum niſi verè in pecunia numerata, præſentibus teſtibus ac Notario, & in actu celebrationis inſtrumenti, non autem prius, recepto integro, iuſtoque pretio.

Solutiones quas vulgò anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci prohibemus.

Conuentiones directè, aut indirectè obligantes ad caſus fortuitos eum,qui alias ex natura contractus non tenetur, nullo modo non valere volumus.

Quemadmodum nec pactum auferens, aut reſtringens facultatem alienandi, rem cenſui ſuppoſitam, quia volumus rem ipſam ſemper, & liberè, ac ſine ſolutione laudemij, ſeu quinquageſimæ, aut alterius quantitatis, vel rei, tàm inter viuos, quàm in vltima voluntate alienari.

Vbi autem vendenda ſit, volumus dominum Cenſus aliis omnibus præferri, eique denunciari conditiones quibus vendenda ſit, & per menſem expectari.

Pacta continentia moroſum Cenſus debitorem teneri ad intereſſe lucri ceſſantis, vel ad cambium, ſeu certas expenſas, aut certa ſalaria, aut ad ſalaria, ſeu expenſas medio iuramento creditoris liquidandas, aut rem cenſui ſubiectam, ſiue aliquam eius partem amittere, aut aliud ius ex eodem contractu,ſiue aliunde acquiſitum perdere,aut in aliquam pœnam cadere, ex toto irrita ſint, & nulla.

Immo, & Cenſum augeri, & nouum creari ſuper eadem, vel alia re in fauorem eiuſdem, aut perſonæ per eum ſuppoſitæ pro cenſibus temporis, vel præteriti, vel futuri, omnino prohibemus.

Sicuti etiam annullamus pacta continentia ſolutiones onerum ad eum ſpectare, ad quem alias de iure, & ex natura contractus non ſpectarent.

Poſtremò Cenſus omnes in futurum creandos, non ſolùm re in totum, vel pro parte perempta, aut infructuoſa in totum, vel pro parte effecta, volumus ad ratam perire, ſed etiam poſſe pro eodem pretio extingui. Non obſtante longiſſimi etiam temporis, ac immemorabili, immo centum, & plurium annorum præſcriptione, non obſtantibus aliquibus pactis directè, aut indirectè talem facultatem auferentibus, quibuſcumque verbis, aut clauſulis concepta ſint.

Cùm verò traditione pretij redditus extinguendus erit volumus per bimeſtre ante id denunciari ei, cui pretium dandum erit, & poſt denunciam, intra annum tamen, etiam ab inuito pretium repeti poſſe, & vbi pretium nec volens intra bimeſtre ſoluat, nec ab inuito intra annum exigatur, volumus nihilominus quandocumque reditum extingui poſſe, præuia tamen ſemper denuncia de qua ſupra, & non obſtantibus his, de quibus ſupra, idque obſeruari mandamus etiam quod pluries ac pluries denunciatum fuiſſet, nec vnquam effectus ſequutus fuiſſet.

Pacta etiam continentia pretium cenſus extra caſum prædictum, ab inuito, aut ob pœnam, aut ob aliam cauſam repeti poſſe omnino prohibemus.

Contractúſque ſub alia forma poſt hac celebrandos fœneratitios iudicamus,& ita illis propterea non

obſtanti

obſtantibus,quidquid vel expreſsè,vel tacitè contra hæc noſtra mandata dari, remitti aut dimitti contingat,à fiſco volumus poſſe vendicati.

Hanc autem ſalutiferam ſanctionem nedum in Cenſu nouiter creando, verum etiam in creato quocunque tempore alienando, modo poſt publicationem conſtitutionis creatus ſit, perperuò, & in omnibus ſeruari volumus.

Declarantes pretium ſemel Cenſui conſtitutum nunquam poſſe, ob temporum aut contrahentium qualitatem,ſeu aliud accidens,nec quo ad vltimo contrahentes minui, vel augeri.

Et licet Legem ipſam ad contractus iam celebratos non extendamus, illos tamen omnes in quos ſub alia forma peruenerunt Cenſus hortamur in Domino, vt ſingulos contractus cenſuræ bonorum Religioſorum ſubiiciant,& animarum ſaluti conſulant.

Non obſtantibus quibuſvis Conſtitutionibus & ordinationib. Apoſtolicis,Statutis,& conſuetudinibus necnon priuilegiis, & litteris,etiam per quoſcunque Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros ac etiam nos ſub quibuſcunque tenoribus & formis, ac cum quibuſvis clauſulis etiam derogatoriarum derogatoriis, necnon irritantibus Decretis ex quauis cauſa, etiam per modum legis, vniuerſalis, aut alia quomodolibet editis,ſiue in fauorem vniuerſitatum,Communitatum,Collegiorum,Congregationum,Ciuitatum,& locorum conceſſis, approbatis,& innouatis,quibus omnibus & ſingulis, illorũ tenores præſentib⁹pro expreſſis habentes,quatenus directè,vel indirectè præſenti noſtræ Conſtitutioni in toto,vel in parte contrarietatẽ,ſpecialiter,& expreſsè derogam⁹,cęteriſq;cõtrariis quibuſcũq;.

Volumus autem,quod,præſentes in Cancellaria, & in acie Campi floræ publicentur,& inter conſtitutiones Extrauagantes perpetuo valituras conſcribantur.

Et quia difficilè forer præſentes ad ſingula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus, quod earum tranſumptis etiam impreſſis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, ac ſigillo alicuius Prælati munitis eadem prorſus fides vbique adhibeatur, quæ pręſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ,vel oſtenſę.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrę prohibitionis annullationis ſtatuti mandati iudicij hortationis,derogationis,declarationis,& voluntatis infringere,vel ei auſu temerario contrariare. Si quis autem hoc at tentare præſumpſerit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſt.eius,ſe nouerit incurſurum.

Datum Romæ apud S.Petrum Anno Incarnationis Dominicæ, milleſimo,quingenteſimo ſexageſimonono,quattodecimo Kalendas Februarij Pont.noſtri Anno quarto.

SEQVVNTVR DECLARATIONES dubitationum deſuper exortarum.

Pius Papa V. Ad futuram rei memoriam.

ETſi Apoſtolica Sedes magna adhibita induſtria operam dat,omnia perſpicuè promulgare,vix tamen eſt, vt vnquam ſatis queat vſquequaque cauere, quin ſcrupuloſæ quorundam mentes, nouos illi cenſus inducant, quorum perplexitate,multi in dubium euocantur.

Pridem enim per Conſtitutionem noſtram de Cenſuum creatione inter alia voluimus.Cenſus omnes in futurum creandos non ſolum re,in totum,vel pro parte perempta, aut infructuoſa in totum effecta, ad ratam perire, ſed etiam pro eodem pretio extingui poſſe. Ac pacta continentia moroſum Cenſus debitorem, ad intereſſe lucri ceſſantis,vel ad cambium, vel ſalaria, & expenſas medio creditoris iuramento liquidandas teneri, aut rem Cenſui ſubiectam, ſiue aliquam eius partem amittere,aut aliud ius,ſiue ex eodem contractu,ſiue aliũde acquiſitum perdere, aut in aliquam pœnam cadere, ex toto nulla atque irrita eſſe. Cenſum autem, ſeu annuum redditum,non niſi in re immobili,aut quæ pro immobili habetur,ex ſui natura fructifera, atque nominatim certis finibus deſignata ſit. Sed nec cenſum ipſum, niſi verè in pecunia numerata, pręſentibus Notario, & teſtibus in actu celebrationis inſtrumenti, non autem prius, recepto integro iuſtóque pretio,creari,conſtituive nullo modo poſſe.

Deinde per dilectum alium Octauium Spinolam Regni Siciliæ Magiſtrum Portulanum hac de cauſa ad nos deſtinatum, accepimus, in dicto Regno Siciliæ ſcrupulum exoriri, an rerumpręedictarum infructuoſitas etiam annalis,aut alias temporalis intelligatur.

Et an per nullitatem pactorum,& aliorum pręedictorum, etiam ius recuperandi,ſiue repetendi impenſas quas litigando contra moroſos prædictos, aut executores ad eorum loca tranſmittendo, aut alias ex Iudicum mandato ſubire oporret,auferatur.

Præterea an tàm pro ipſis expenſis, quàm etiam pro cenſu recuperando contra tertium poſſeſſo-

rem

rem cedi. Et etiam fideiuſſiones, dari aliáue bona pro prædij Cenſu grauati euictione,& ipſius Cenſus ſolutione hypothecari. Denique an Cenſus huiuſmodi ſuper pluribus rebus inter ſe diuiſis conſtitui poſſit.

Poſtremò an ad id quod de pecunia numerata dicitur, prohibeat quo minus in dotium aſſignatione Cenſus creari poſſit.

Nos hæc diſcrimina quantum in nobis eſt tollere cupientes, tenore præſentium declaramus rem infructuoſam, quæ tota, vel ex parte infructuoſa perpetuo redditur, non autem ex qua fructus, vno, duobus, pluribuſve annis, ſiue tempeſtate,ſiue alio caſu non proueniunt, ſalua alia iuris communis diſpoſitione intelligi debere.

Præterea exactionem illarum expenſarum prohiberi, quæ ex pacto, vel conuentione tantum inter contrahentes inita,& inſtrumento Cenſus ſpecialiter appoſitæ refici promittuntur,non autem ea quæ ex dicti iuris diſpoſitione repetendæ veniunt, & mandato Iudicis adiudicantur.

Cæterum fideiuſſores dari aliave bona hypothecari pro prædij Cenſus grauati euictione , aut ſi prædium in alium deuenerit, aut aliquis tertius fideiuſſor interceſſerit, tertium poſſeſſorem , vel eius bona obligari minimè prohibemus. Hæc autem omnia pro euictione dumtaxat, non autem ſolutione pœnæ adiudicari poſſe intelligimus.

Poſtremò id dotium aſſignandarum caſu cenſuum creationem , & Conſtitutionem prędictam reſpectu actualis numerationis coram Notario, & teſtibus faciendæ,locum non habere. Sed in hoc caſu Cenſus ipſos etiam pecunia ad manum non habita creari poſſe declaramus.

Denique vt periculis quæ ex tranſportatione pecuniarum frequenter in dicto Regno eueniunt occurratur, permittimus, vt ſi in creatione Cenſus pecuniam ad manum commodè haberi nequierit, illius loco, emptor apocham, ſiue cedulam bancariam idoneam integri pretij venditori in ipſo emptionis actu debeat exhibere.

Conſtitutione noſtra prędicta, tàm in caſu dotium, quàm cęteris omnibus in ea contentis, in ſuo robore permanentibus.

Volumus autem vt pręſentium exempla etiam impreſſa, Notarij publici manu, & Pręlati Eccleſiaſtici, eiuſve Curiæ ſigillo obſignata eandem illam prorſus, tàm in iudicio, quàm extra illud fidem faciant, quàm ipſamet pręſentia facerent, ſi eſſent exhibita, vel oſtenſa.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die 10.Iulij, 1570. Pontificatus noſtri Anno 5.

S. D. N. D. SIXTI PAPÆ QVINTI Prohibitio, vendendi, & alienandi caſtra, fortalitia, & alia bona quæcumque ſtabilia,& immobilia in Statu Eccleſiaſtico exiſtentia, abſque Sedis Apoſt. licentia, aliis perſonis quàm vaſallis eiuſdem Status. Et de prohibitione alienandi.

Sixtus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

SOLLICITVDO, paternuſque affectus, quo Sedis Apoſtolicæ ſubditos proſequimur nos inducunt, vt ex diligenti cura proſpiciamus, quæ ad illorum conſeruationem Statuſque Eccleſiæ vtilitatem, & commodum pertinent. Accepimus ſiquidem, quod in diuerſis Ciuitatibus, Terris, Oppidis, & Caſtris,Nobis, & dictæ Sedis temporali ditioni ſubiectis extant ſtatuta prohibentia res, ac bona ſtabilia in forenſes, & non ſubditos alienari.

Nihilominus nonnulli Ciues, & Incolæ Ciuitatum , Terrarum , Caſtrorum, & locorum huiuſmodi bona ſtabilia, aliis perſonis extraneis vendere, & alienare præſumunt in maximum præiudicium, & damnum Ciuium, & Incolarum prædictorum. Quocirca nos conſiderantes quantum ſtatuta præfata vtilia, & fauorabilia ſint, quantumque Reipublicæ interſit dicta bona in illius Ciues, & habitatores conſeruari. Motu proprio , non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam : ſed de noſtra mera deliberatione, & certa ſcientia , ſtatuta huiuſmodi,etiamſi

non ſint in vſu, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium de cætero obſeruari mandamus. Et nibiluminus, quod perpetuis futuris temporibus, Viuerſitates, Ciuitates, Collegia, feudatarij quicunque, ac perſonæ cuiuſuis ſtatus, gradus, ordinis, qualitaris, & conditionis exiſtant, etiamſi Impetiali, Regali, Ducali, vel alia quauis auctoritate, & dignitate, etiam Eccleſiaſtica, quæ ſpecialem, & indiuiduam mentionem, requireret, præditi ſint, nullatenus ſine Noſtra, & Sedis prædictæ licentia, audeant, ſeu præſumant Ciuitates, Oppida, Caſtra, feuda, Iuriſdictiones, ac bona quæcumque ſtabilia, vel immobilia in dicto Statu Eccleſiaſtico exiſtentia cuiuſcumque qualitatis, & valoris, per eos nunc, & pro tempore poſſeſſa vendere, permutare, vltra triennium locare, in emphyteuſim feudum, liuellum, pignus, ſeu præcarium concedere, in aliquam Communitatem, Vniuerſitatem, Collegium, vel perſonam extraneam, ſeu forenſem, quæ nobis, & dictæ Sedi, ratione tempotalis iuriſdictionis Status noſtri ſubdita, & ſuppoſita non ſit, vel quæ domicilium legitimè non contraxit in dicto noſtro Statu cuiuſcumque dignitatis, ſtatus gradus, conditionis, & qualitatis exiſtat, etiamſi vt præfertur, Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quauis auctoritate, & dignitate etiam Eccleſiaſtica, quæ ſpecialem, & indiuiduam mentionem requireret præditus ſit, Inſuper quia decens, & conueniens exiſtit, quod ſi vendantur, vel permutentur, ſeu etiam donentur Ciuitates, Caſtra, & Oppida, multo magis fortalitia, id ad notitiam Principis deducatur, & præſertim ſi feuda, & iuriſdictiones feudales, ea omnia, nec in exteros, nec in alios quoſcumque, niſi de expreſſa præcedente Noſtra, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis eadem ſupradicta licentia vendi, permutari, vel donari valeant. Neque etiam extraneus, aut ſubditus originarius, bona huiuſmodi in dicto Statu habens, & in eo habitans, ſi ab illo diſcedat amplius ad ipſum non reuerſurus illa retinere poſſit: ſed intra biennium, ex quo ipſe demigrauerit ea vendere, ſeu pro aliis extra dictum Statum exiſtentibus permutare, aut alias transferre in alium immediatè ſubiectum teneatur, auctoritate, & tenore præſentium de Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium conſilio perpetuo ſtatuimus, & ordinamus. Licitum tamen erit omni dicti Status habitatori, ſiue extraneo, ſiue ſubdito de bonis ſuis in eodem Statu poſitis, vel in conſanguineos, vel in alios de dicto Statu non exiſtentes quocumque alio, quàm venditionis, ſeu permutationis, vel donationis titulo diſponere, ac ſuis etiam ab inteſtato hæredibus pariter licebit in illis ſuccedere, qui tamen intra triennium, vel in eundem Statum habitatum veniant, vel bona ipſa in alium, ſeu alios habitatores, & ſubditos vt præfertur, transferant. Quod etiam illis extraneis, ad quos bona huiuſmodi ex quibuſcumque aliis quam venditionis, ſeu permutarionis, aut donationis, huiuſmodi cauſis peruenerint, illave acquiſiuerint, cenſeatur permiſſum: Bonorum autem præfatorum appellatione, neque cenſus, neque portiones, ſeu loca Montium, nec mulierum dotes: ſed neque Vrbem noſtram, quæ communis patria eſt, cum eius decem paſſuum millia circuitu volumus comprehendi, filij tamen, & hæredes dictatum mulierum ſoluto matrimonio, ſi extranei fuerint, aut in eodem Statu ad habitandum, aut vendendum, ſeu permutandum, vt dictum eſt, ſint aſtricti. Decernentes Communitates, Vniuerſitates, Collegia, vel perſonas extraneas, ſeu forenſes huiuſmodi ad dictorum bonorum pro tempore contra earumdem præſentium tenorem alienatorum acquiſitiones omnino inhabiles, necnon quoſcumque contractus, venditiones, & alienationes, contra huiuſmodi prohibitionem quocumque modo, vel cauſa pro tempore faciendas, nullas & inualidas exiſtere nullumque ius per eas emptoribus attributum eſſe, ſeu tribui poſſe. Necnon omnes ſcripturas deſuper conficiendas, ac inde ſequuta quęcumque nullius roboris vel momenti eſſe, nec ex illis audiri, agi, & excipi poſſe in iudicio, vel extra, ipſaque bona alienata ad eos ad quos de iure peruenire debent ſpectare, & pertinere. Sicque per S. R. E. Cardin. etiam Legatos, ac Vicelegatos, necnon Sacri Palatij Apoſtolici Auditores, Gubernatores, ſeu illorum Locatenentes, alioſve Iudices, & Commiſſarios, quauis auctoritate fungentes, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debere. Necnon irritum, & inane quidquid ſecus ſuper his à quoquam, quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Mandantes eiſdem Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, ac Iudicibus nunc, & pro tempore in toto Statu prædicto exiſtentibus, & eorum cuilibet, vt ſtatutum, & ordinationem, ac alia præmiſſa perpetuo ab omnibus ad quos ſpectat, & pro tempore ſpectabit per cenſuras Eccleſiaſticas, & alia eis bene viſa remedia obſeruari faciant, & mandent. Non obſtantibus noſtris de non tollendo iure quæſito, aliiſque Apoſtolicis Conſtitutionibus, necnon Ciuitatum, Oppidorum, Terrarum, & locorum prædictorum ſtatutis, & conſuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quacumque alia firmitate munitis, ac etiam immemorabili, & quantocumque tempore pacificè obſeruatis, necnon Ciuitatibus, Ciuitatumque iuribus, priuilegiis, exemptionibus, & indultis Apoſtolicis illis, eorumque dominis prædictis, ac quibuſuis aliis per quoſcumque Rom. Pont. ac nos, & dictam Sedem quomodocumque, & quotieſcumque conceſſis, confirmatis, & innouatis, quæ omnia illorum tenores præſentibus pro plenè, & ſufficienter expreſſis habentes omnino tollimus, & abrogamus cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem eaſdem præſentes, quoniam in Conſiſtorio noſtro, & de conſilio prædicto promulgatæ ſunt, à die datæ ipſarum quoſcumque, tam præſentes quàm abſentes, & vbicumque etiam extra dictum ſtatum exiſtentes perinde obligare, ac ſi cuique ſingulatim intimatæ fuiſſent. Et nihilominus, vt illæ

amplius

Digitized by Google

Apoſtolorum de Vrbe aliiſque locis conſuetis appendi, & in libris dictæ Cameræ deſcribi. Ac etiam volumus, vt ipſarum exempla etiam impreſſa edantur, ea quæ Notarij publici manu, & ſigillo cuiuſcumque Curiæ Eccleſiæ, aut perſonæ, in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ obſignata eam ipſam prorſus fidem vbique locorum in iudicio, & extra illud faciant, quam ipſæ præſentes facerent, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum mandatorum, Statuti, Ordinationis, Decreti, ſublationis, abrogationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum.

Datum Romæ apud S. Marcum Anno Incarnat. Dominicæ 1585. Kal. Iul. Pontif. noſtri Anno I.

✠ Ego Sixtus Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

†	† Ego Lud. Card. Madrutius.	† Ego M. Card. S. Stephani.
†	† Ego N. Card. Senonenſis.	† Scipio Card. Lancelottus.
† Ego Io. Anton. Epiſc. Tuſc. Card. Sancti Gregorij.	† Iul. Ant. Sãctorius Car. Seuerina.	†
	† P. Card. Cæſius.	†
†	† Ego Hier. Card. Ruſt.	†
†	† Ego Io. Hier. Card. Albanus.	†
†	†	† Ego Ferd. Card. de Medicis.
† Ego M. S. Card. ab Altemps.	† P. Card. Deza.	† Phil. Vaſt. Card. Cam.
† Ego Inn. Aua. Card. de Arag.	† Ego Ant. Card Carafa.	†
†	† Io. Ant. Card. SS. Quatuor.	† Ego Vinc. Card. Gonzaga.
†	† Io. Bapt. Card. S. Marcelli.	† Ego Fr. Card. S.fortia S. Nicol.
† Ego. P. Card. Sanctacrucius.	† Aug. Card. de Verona.	†
† Ego Gulielm. Card. Sirletus.	† Ego Vin. Card. Montis Regalis.	† Alex. Card. de Monte alto.
† F. Mich. Bon. Card. Alex.		

A. de Alexiis.

Regiſtrata apud Io. Baptiſtam Secretarium.

ANNO à Natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti 1584. Indictione 13. Die verò Mercurij 25. menſis Septembris Pont. Sanctiſſ. in Chriſto Patris, & D. N. D. Sixti Diuina Prouidentia Papæ V. Anno primo. Retroſcriptæ literæ apoſtolicæ Affixæ, & publicatæ fuerunt ad Valuas Eccleſiarum S. Ioan. Lateranen. Principis Apoſtolorum de Vrbe, necnon Cancell. Apoſt. & in acie Campi floræ, vt moris eſt per nos Ioan. Burlutault. & Franciſcum Baron prælibati Sanctiſſ. D. N. Papæ Apoſt. Curſ.

Io. Andr. Panizza Mag. Curſ.

BVLLA SANCTISSIMI IN CHRISTO PATRIS CLEMENTIS PAPÆ VIII.

SVPER REDVCTIONE OMNIVM CENSVVM PER quaſcumque Communitates, Vniuerſitates, Status Eccleſiaſtici vltra ſeptem pro centenario impoſitorum poſthac ad rationem ſeptem tantum perſoluendorum.

Clemens Papa VIII. Ad perpetuam rei memoriam.

QVIA ad ſubleuationem grauaminum, & commoda populorum noſtræ, & Sedis Apoſtolicæ ditioni in temporalibus ſubiectorum pertinere dignoſcimus in iis libenter auctoritatis noſtræ partes interponimus, prout æquitate ipſa, & noſtra erga eos paterna charitate ſuadente conſpicimus cum Domino expedire. Sane non ſine magna animi noſtri moleſtia accepimus pleraſque Communitates, & vniuerſitates, Ciuitatum, Oppidorum, & locorum Status noſtri Eccleſiaſtici ob varias eorum neceſſitates multos Cenſus vendendo graue æs alienum contraxiſſe, huiuſmodi autem Cenſuum emptores illos ad rationem non ſex, vel ſeptem, ſed octo, no-

uem, vel decem pro quolibet centenario, & anno fere omnes exigere ſolere. Quare intolerabili onere grauatæ ex reditibus propriis aliquando emptoribus Cenſum ſatisfacere nequeunt.

Nos igitur in prçmiſſis opportunè ratione aliqua ſaltem ex parte prouidere volentes motu proprio, & ex certa ſcientia omnes, & ſingulos Cenſus hactenus ſuper quibuſcumque rebus immobilibus tàm vrbanis, quàm ruſticis in quacumque prouincia, Ciuitate, Terra, Oppido, Territorio, Diſtrictu, & loco Status Eccleſiaſtici Nobis, & Sedi Apoſtolicæ tàm mediatè, quàm immediatè ſubiectis conſiſtentibus, cuiuſcumque pretij, valoris, qualitatis, quantitatis, & denominationis bona, & Cenſus huiuſmodi extiterint per quaſcumque Communitates, ſeu Vniuerſitates eiuſdem Status, & ditionis, ſeu etiam ſingulares perſonas intuitu tamen illarum, & cum promiſſione idemnitatis ab ipſis Communitatibus ſeu Vniuerſitatibus, quæ pretia Cenſuum huiuſmodi venditorum in ſuos vſus acceperint facta ſeptem pro quolibet centenario, & non quocumque modo excedentes hactenus creatos, conſtitutos, impoſitos, & venditos quoad illorum fructus ex nunc deinceps in futurum perpetuo decurrendos ad rationem ſeptem tantùm pro quolibet centenatio, & anno (ſalua tamen dictos cenſus redimendi facultate) auctoritate Apoſtolica tenore præſentium reducimus, & moderamus, ac ipſas Communitates, & Vniuerſitates cenſus prædictos ex nunc perſoluendos, & alios pro eis etiam vti principales principaliter, & inſolidum, ſeu aliàs quouis modo etiam in forma Cameræ Apoſtolicæ obligatos à ſolutione Cenſuum prædictorum alias quàm ad rationem ſeptem pro centenario, & anno huiuſmodi ad aliquid vlterius pro fructibus in futurum ſoluendum non teneri, nec ad id vigore quarumcumque obligationum, & quibuſuis iuramentis (quæ ipſis Communitatibus, & Vniuerſitatibus prædictos cenſus per ſoluentibus, vt præfertur, & aliis pro eis etiam dicta forma Cameræ obligatis, harum ſerie relaxamus) ſeu aliàs vallatarum, nec ad illarum obſeruationem, & Cenſuum iam impoſitorum ſolutionem vltra prædictam ſummam ſeptem pro quolibet centenario & anno cogi, aut compelli poſſe declaramus, ac ita per quoſcumque Iudices, & Commiſſarios, etiam Palatij Apoſtolici cauſarum Auditores, & S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, necnon Curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ ac Rotæ Auditores, ſeu quoſuis alios Iudices ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicare, ac definiri, & interpretari debere, irritum quoque decernimus, & inane quidquid ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus Conſtitutionibus Apoſtolicis, ac quarumcumque Prouinciarum, Ciuitatum, Terrarum, Oppidorum, & locorum Statutis, conſuetudinibus, legibus, & naturis etiam iuramento confirmatione apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, necnon obligationibus in ampliori forma, fideiuſſionibus, renunciationibus, ac iuramentis præſtitis priuilegiis quoque indultis, & litteris Apoſtolicis etiam per quoſcumque noſtros ac etiam nos quibuſcumque tenoribus & formis ac Romanos Pontifices Prædeceſſores cum quibuſuis clauſulis etiam derogatoriarum deregatoriis, necnon irritantibus decretis ex quauis cauſa etiam per modum legis vniuerſalis, aut alias quomodolibet editis, ſiue in fauorem Vniuerſitatum, Communitatum, Collegiorum, Congregationum, Ciuitatum, & locorum conceſſis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, & ſingulis illorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, quatenus directè, vel indirectè præſenti noſtro Motu proprio in toto, vel in parte contrarientur ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die 1. Maij, 1592. Pontificatus noſtri Anno I.

M. Veſtr. Barbianus.

S. D. N. D.

Digitized by Google

S. D. N. D. CLEMENTIS DIVINA prouidentia Papæ VIII.

INNOVATIO CONSTITVTIONIS

FEL. RECORD. SIXTI PAPÆ V.

De non alienandis bonis ſtabilibus in ſtatu Eccleſiaſtico exiſtentibus in forenſes, & in non ſubditos, ac eiuſdem declaratio, & extenſio.

Clemens Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

ROMANVM decet Pontificem ſuorum Prædeceſſorum Conſtitutiones Innouare, ac quandoque eas declarare, & extendere, ne illarum obſeruantia propter aliquorum prauam interpretationem retardetur, vel ob hominum malitiam earundem effectus eludatur. Aliàs ſiquidem fœl.record. Sixtus Papa V. prædeceſſor noſter, & ſuorum ac Sedi Apoſtolicæ ſubditorum conſeruationis, Statúſque Eccleſiæ vtilitati, & commodo proſpiceret, accepto quod in diuerſis Ciuitatibus, Terris, Oppidis, & Caſtris tunc ipſius Prædeceſſoris, nunc noſtræ, & Sedis Apoſtolicæ temporali ditioni ſubiectis, extabant ſtatuta quædam prohibentia res, & bona ſtabilia in forenſes, & in non ſubditos alienari, quodque nihilominus nonnullis Ciues, & incolæ Ciuitatum, Terrarum, Caſtrorum, & locorum huiuſmodi bona ſtabilia aliis perſonis extraneis vendere, & alienare præſumebant in maximum præiudicium, & damnum Ciuium, & Incolarum prædictorum, conſiderans quantum ſtatuta prædicta vtilia, & fauorabilia eſſent, quantúmque Reipub. intereſſet dicta bona apud illius Ciues, & habitatores conſeruari, Motu ſuo proprio ſtatuta huiuſmodi etiamſi non eſſent in vſu de cætero obſeruari mandauit. Et nihilominus quod perpetuis futuris temporibus Vniuerſitates, Ciuitates, Collegia, feudatarij quicumque, ac perſonæ cuiuſvis, ſtatus, gradus, ordinis, qualitatis, & conditionis exiſterent, ac etiam ſi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quauis auctoritate, & dignitate, etiam Eccleſiaſtica, quæ ſpecialem, & indiuiduam mentionem requireret prædíti eſſent, nullatenus ſine eiuſdem Prædeceſſoris, & Sedis prædictæ licentia auderent, ſeu præſumerent Ciuitates Oppida, Caſtra, Feuda, Iuriſdictiones, ac bona quæcumque ſtabilia, vel immobilia in dicto Statu Eccleſiaſtico exiſtentia cuiuſcumque qualitatis, quantitatis, & valoris eſſent per eos tunc, & pro tempore poſſeſſa, vendere, permutare, vltra triennium locare, in emphyteuſim, feudum, liuellum, pignus, ſeu præcarium concedere, ſeu transferre in aliquam Communitatem, Vniuerſitatem, & Collegium, vel perſoniam extraneam, ſeu forenſem, quæ ipſi prædeceſſori, & Sedi prædictæ ratione temporalis iuriſdictionis ſubdita, & ſuppoſita non eſſent, vel quæ domicilium legitimè non contraxiſſet in dicto Statu cuiuſcumque gradus, conditionis, & qualitatis exiſteret, etiamſi vt præfertur Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quauis auctoritate, & dignitate etiam Eccleſiaſtica, quæ ſpecialem, & indiuiduam mentionem requireret prædita eſſet. Inſuper quia decens, & conueniens erat, quod ſi venderentur, vel permutarentur, aut etiam donarentur Ciuitates, Caſtra, & oppida, multo magis fortalitia, Id ad notitiam Principis deduceretur, & præſertim ſi feuda, & iuriſdictiones feudales eſſent, ea omnia nec in exteros, nec in alios quoſcumque niſi de expreſſa præcedente dicti Sixti prædeceſſoris, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis eadem ſupradicta licentia vendi, permutari, vel donari poſſent neque etiam extraneus, aut ſubditus originarius bona huiuſmodi in dicto Statu habens, & in eo habitans ſi ab illo diſcederet amplius ad ipſum non reuerſurus, illa retinere valeret, ſed intra biennium ex quo ipſe demigraſſet, ea vendere, ſeu pro aliis extra dictum Statum exiſtentibus permutare, aut aliàs transferre in alium immediatè ſubiectum teneretur, de Venerabilium fratrum ſuorum S. R. E. Cardinalium conſilio perpetuò ſtatuit, & ordinauit, licitum tamen eſſe voluit omni dicti Status habitatori, ſiue extraneo, ſiue ſubdito de bonis ſuis in eodem Statu poſitis, vel in conſanguineos, vel in alios de dicto Statu non exiſtentes quocumque alio, quam venditionis, ſeu permutationis, aut donationis titulo diſponere, ac ſuis etiam ab inteſtato hæredibus in illis ſuccedere, qui tamen intra triennium, vel in eundem Statutum habitatum venirent, vel bona ipſa in alium, ſeu alios habitatores, & ſubditos, vt præfertur transferrent,

* 4

ferrent, quod etiam illis extraneis, ad quos bona huiuſmodi ex quibuſcunque aliis, quàm venditionis, ſeu permutationis, aut donationis huiuſmodi cauſis perueniſſent, & qui illa acquiſiuiſſent cenſeretur permiſſum.

Bonorum autem prædictorum appellatione, neque portiones, neque loca Montium, neque mulierum dotes, ſed neque Almam Vrbem, quæ communis patria eſt cum eius ad decem millia paſſuum circuitu comprehendi, filios tamen, & hæredes dictarum mulierum ſoluto matrimonio, ſi extranei forens aut ad habitandum in eodem Statu, aut ad vendendum, vel permutandum, vt dictum eſt, adſtrictos eſſe voluit, decernens Communitates, Vniuerſitates, Collegia, vel perſonas extraneas, ſeu forenſes huiuſmodi ad dictorum bonorum pro tempore contra dictæ Conſtitutionis tenorem alienatorum acquiſitiones omnino inhabiles, necnon quoſcumque contractus, venditiones, & alienationes contra huiuſmodi prohibitionem quocunque modo pro tempore faciendas nullas, & inualidas exiſtere, nullúmque ius per eás emptoribus attributum eſſe, ſeu tribui poſſe, necnon omnes ſcripturas deſuper conficiendas, ac inde ſequuta quæcumque nullius roboris, vel momenti eſſe, nec ex illis audiri, agi, & excipi poſſe in iudicio, vel extra, ipſaque bona alienata ad eos ad quos de iure peruenire debens, ſpectare, & pertinere, ac aliàs prout latius in eiuſdem Sixti prædeceſſoris literis ſub dat. Kal. Iulij Pontificatus ſui, anno primo expeditis continetur.

Cùm autem, ſicut experientia docuit, poſteaquam prædictæ Sixti prædeceſſoris litteræ emanarunt, nonnulli Status noſtri Eccleſiaſtici habitatores, & ſubditi prætextu permiſſionis in dicti Sixti prædeceſſoris literis contentæ, quod minorum omni dicti Status Eccleſiaſtici habitatori, ſiue extraneo, ſiue ſubdito licitum ſit de bonis ſuis ſtabilibus in eodem Statu Eccleſiaſtico exiſtentibus quocumque alio, quàm venditionis, ſeu permutationis, & donationis titulo diſponere, vel in conſanguineos, vel in alios de dicto Statu non exiſtentes, qui tamen intra triennium vel in eundem ſtatum habitatum veniant, vel bona ipſa in alium ſeu alios habitatores non ignorent in prædicta Sixti prædeceſſoris permiſſione iuxta veriſimilem illius mentem illos tantum comprehendi, qui in eundem Statum Eccleſiaſticum habitatum, vel venire veriſimiliter venturi ſunt, nihilominus dictas Sixti prædeceſſoris litteras perperam interpretantes, illarumque & aliarum etiam Rom. Pont. Prędeceſſorum noſtrorum Conſtitutionum contra ipſos quouis modo diſponentium effectum eludere conantes, & illarum fraudem, ſiue amore, ſiue odio in ſuos, & alios mori, ſiue alia quauis ratione ducti de ſuis bonis ſtabilibus in eodem Statu Eccleſiaſtico exiſtentibus, non ſolum in conſanguineos, & alios de dicto ſtatu non exiſtentes priuatos, ſed in quaſcumque etiam Communitates Vniuerſitates, Collegia, ac Principes extranei huiuſmodi, ad quas, & quos dicta bona de iure peruenire non poſſunt, & qui alioqui prædictis bonis non indigens, eadem bona in fraudem legis conſequentes illa, vel alia illorum loco perſonis ad dicta bona obtinenda incapacibus, & inhabilibus, via ſcilicet, confidentiaria, aut alia ratione tribuant, & in illas transferant, atque ita euenire poſſit, & eueniat vt dictæ perſonæ incapaces, & inhabiles, id quod per ſe, ac directè obtinere non valent per interpoſitam perſonam, & indirectè conſequi, ſperent & conſequantur contra veriſimilem dicti Sixti Prędeceſſoris intentionem, qui ex prædictis, atque aliis etiam cauſis animum ſuum tunc mouentibus in permiſſione ſuperius expreſſa de ipſis Communitatibus, Vniuerſitatibus, Collegiis, & Principibus extraneis prædictis ſpecificam mentionem non fecit, ſed illas, & illos in dicta permiſſione non comprehenſas, neque comprehenſos eſſe cenſeri voluit. Nos ad quos potiſſimum ſpectat Prædeceſſorum noſtrorum Conſtitutiones non ſolum innouare, ſed etiam dubia, quæ ſuper illis emergunt, declarare, & hominum malitiis, ac fraudibus occurrere, attendentes ad noſtrorum, & eiuſdem Sedis ſubditorum quietem, & tranquillitatem, & ad bonorum eorundem ſubditorum penes ipſos conſeruationem id magis pertinere, necnon etiam ipſius Status noſtri Eccleſiaſtici vtilitati, & commodo, ac etiam ſecuritati maximè conuenire, quibus præcipuè rationibus idem Sixtus prædeceſſor vt ſupra dictum eſt, ad præmiſſa ſtatuenda motus fuit & ad omnem ambiguitatem tollendam dictam Sixti prædeceſſoris Conſtitutionem innouemus, declaremus, atque extendamus, & ampliemus, ac alia infraſcripta ad Status noſtri Eccleſiaſtici, noſtrorúmque & Apoſtolicæ Sedis ſubditorum commodum, vtilitatem, & ſecuritatem ſpectantia neceſſaria, & opportuna ſtatuamus his, ac aliis iuſtis, & rationabilibus cauſis adducti ſuper præmiſſis oportune prouidere volentes, & eiuſdem Conſtitutionis Sixti Prædeceſſoris tenorem, ac ſi ad verbum insererentur præſentibus pro expreſſis habentes, habita ſuper his cum Venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus in Conſiſtorio noſtro ſecreto deliberatione matura, de illorum conſilio, & aſſenſu, ac motu proprio, non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine Conſtitutionem dicti Sixti prædeceſſoris auctoritate Apoſtolica tenore, ac de cætero ab omnibus, ad quos ſpectat, inuiolate obſeruari volumus. Inſuper de conſilio, & aſſenſu motu ſcientia, ac poteſtatis plenitudine ſimilibus declaramus quaſcumque Communitates, Vniuerſitates, & Collegia, quæ extra Statum Eccleſiaſticum exiſtunt, & Eccleſiaſtica non ſunt, necnon etiam quoſvis Principes extraneos etiam Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacumque auctoritate, & dignitate, quæ ſpecialem, & indiuiduam mentionem requireres, prædictos,

etiamſi

etiamſi illi aliàs Nobis, & dictæ Sedi tatione feudi, aut ex alia cauſa ſubditi ſint, qui nimirum in propriis ditionibus, vel alibi degentes in eundem Statum Eccleſiaſticum, vel habitarum venire non poſſunt, vel veriſimilitet venturi non ſunt, aut ſi aliquando venerunt, vel venient tecedete tamen ſolent, & poſtea etiam veriſimilitet non reuerſuri inde receſſerunt, aut recedent bona aliqua ſtabilia non ſolum in finibus eiuſdem Status Eccleſiaſtici, & iuxta terminos, ac limites ditionum eotumdem Principum, ſed etiam in quacumque alia eiuſdem Status Eccleſiaſtici parte, & in ipſa Vrbe exiſtentia, necnon Cenſus, aliaque bona ac iura quæ pro ſtabilibus habentur, (non tamen officia Rom. Cutiæ, nec portiones, & loca Montium) cuiuſcumque illa quantitatis, qualitatis, & valoris ſine nullo venditionis, permutationis, donationis, aut alterius contractus, prærerquam ex cauſa dotis inter viuos titulo, ac ne quidem ex teſtamento, codicillis, legato, fideicommiſſo, donatione ex cauſa mortis, aut ex alia diſpoſitione in vltima voluntate quorumcumque teſtatorum, aut de bonis ſtabilibus, & aliis ſupradictis contta præmiſſa in ipſorum fauorem aliàs diſponentium facta, vel facienda acquirere, illáque habete, tetinere, & apprehendere hactenus potuiſſe, neque deinceps poſſe.

Et nihilominus Conſtitutionem eiuſdem Sixti Prædeceſſoris ad quæcumque etiam genera contractuum prærerquam vt præfertur ex cauſa dotis, & diſpoſitionum inter viuos, ac etiam ad teſtamenra, codicillos legata, fideicommiſſa, donationes cauſa mortis, & alias vltimas voluntates huiuſmodi, vt præfertut, factas, & faciendas, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium extendimus, & ampliamus, ac neminem ex habitatoribus, & ſubditis Status noſtri Eccleſiaſtici cuiuſcumque ille dignitatis, gradus, ordinis & conditionis, vt ſupra dictum eſt, fuit de ſuis bonis ſtabilibus, & aliis ſupradictis contra formam conſtitutionis dicti Sixti Prædeceſſoris, & præſentis declarationis, & extenſionis noſtræ diſponere potuiſſe, ac ipſas Reſpub. Communitates, Vniuerſitates, Collegia, extra dictum Statum Eccleſiaſticum exiſtentia, & non Eccleſiaſtica, necnon Principes extraneos huiuſmodi ad bonorum ſtabilium, & aliorum ſupradictorum acquiſitionem fuiſſe, & eſſe omnino inhabiles, nullúmque ius illis in quos dicta bona iura, & alia ſupradicta prætextu eiuſdem permiſſionis hactenus tranſlata fuerunt, ſeu in futurum transferti contigerit acquiſirum fuiſſe, aut acquiri poſſe, ſed ipſa bona ſtabilia, iura, & alia ſupradicta quoad diſpoſitiones iam factas ad eos, ad quos illa de iure ſi diſponentes ab inteſtato deceſſiſſent, & diſpoſitiones huiuſmodi factæ minimè fuiſſent peruenire debuiſſent, & deberent ſpectaſſe, & pertinuiſſe, ac ſpectare, & pertinere, ſeruata in reliquis forma Conſtitutionis eiuſdem Sixti prædeceſſoris, necnon inſtrumenta, contractus, teſtamenta, legata, codicillos, donationes, & alias quaſcunque diſpoſitiones in illas, & illos quovis titulo, vt præfertur factas, & faciendas ſiue etiam Principes prędicti aliquo conſanguinitatis, ſeu affinitatis vinculo ipſis diſponentibus coniuncti ſint, ſiue non, & inde ſequuta quæcumque fuiſſe, & eſse nulla, & nullas, nulliúſque roboris, & momenti, ac inſtrumenta & ſcripturas deſuper edita, & editas, ſiue edenda, & edendas, etiam iuramento vallata, & vallatas ſimiliter fuiſse, & eſse nulla, ac nullius roboris, & momenti, nullámque fidem feciſse, & facere, nec ex illis audiri, agi, & excipi potuiſse, & poſſe in iudicio, & extra.

Et vlterius tabelliones publicos, ac noſtros, & Sedis Apoſtolicæ Notarios etiam ex numero participantium, & alios quoſcúmque de huiuſmodi inſtrumentis, & aliis diſpoſitionibus ſupradictis ſe rogare, aut illa conficere nullo modo potuiſſe, & poſſe. Quinimò eos ipſa inſtrumenta, & ſcripturas iam facta, & factas teneri infra menſem à die publicationis præſentium computandum nobis, & Sedi, ac Cameræ Apoſtolicæ teuelare, & cum effectu exhibere.

Habitatores præterea, & ſubditos noſtros prædictos, vt præfertur in futurum diſponentes pœnas amiſſionis dictorum bonorum, & aliorum ſupradictorum, ita quod Sedes, & Camera Apoſtolica eo ipſo poſſit illa propria auctoritate capere, & penes ſe retinere, viuentibus ira diſponentibus, ipſis vero defunctis eadem bona, & alia ſupradicta, de quibus diſpoſitum fuerit ad eos, ad quos de iure, ſi diſponentes ab inteſtato deceſſiſſent, vel diſpoſitiones huiuſmodi ſi factæ non fuiſſent, peruenire debent, omnino perueniant: tabelliones verò, & Notarios etiam ex numero participantium, & alios quoſcumque prædictos inſtrumenta, & ſcripturas huiuſmodi conficientes, ſeu iam facta, & factas, vt præfertut, non releuantes, & exhibentes pœnam quoque falſi, ac priuationis tabellionatus, & Notariatus etiam ex numero participantium huiuſmodi, & aliorum officiorum, quæ obtinent ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, & alia exercenda, eo ipſo incurrere decernimus.

Cæterum declaramus diſpoſitiones tàm factas, quàm pro tempore faciendas earum Rerumpublicarum, Communitatum, Vniuerſitatum, Collegiorum extra Statum Eccleſiaſticum exiſtentium non Eccleſiaſticorum, necnon in Principum extraneorum huiuſmodi fauorem ad quos tempore obitus diſponentium illorum bona, alias de iure ſi diſponentes ipſi ab inteſtato deceſſiſſent peruenire debuiſſent, ſeu deberent in præſenti noſtra Conſtitutione non eſſe, nec fore comprehenſas, pro ea tamen rata, in qua dictæ Reſpublicæ, Communitates, Vniuerſitates, Collegia, & Principes præfati de iure communi, vel alias ab inteſtato tempore mortis dictorum diſponentium, & non ante fuiſſent, & eſſent ſucceſſuri, & tunc quoque volumus ſeruari formam Conſtitutionis dicti Sixti Prædeceſſoris, quod ſcilicet, Reſpublicæ, Communitates, Vniuerſitates, Collegia &

Princi

Digitized by Google

Principes præfati teneantur intra triennium bona ipſa in habitatores dicti Status Eccleſiaſtici transferre.

Volumus autem, vnicuique priuato, ſiue noſtro, & Status noſtri Eccleſiaſtico ſubdito, ſiue extraneo liberum, ac licitum ſit, in Alma vrbe noſtra, quæ communis patria, & nationum omnium domicilium eſt, cum eius ad decem millia paſſuum circuitu, non ſolum officia Romanæ Curiæ, & portiones, ac loca Montium, ſed quæcumque bona ſtabilia, & alia quæ ſtabilium loco habentur, tàm ex quocumque genere contractus, quàm ex quauis diſpoſitione in vltima voluntate, ac etiam ab inteſtato acquirere, habere, retinere, & apprehendere poſſe, iuxta Conſtitutionis dicti Sixti Prædeceſſoris continentiam, & tenorem.

Inſuper, vt malitiis etiam, & fraudibus, quæ in ſimilibus excogitari, aut fieri poſſent, occurramus, Motu, & auctoritate ſimilibus inhibemus quibuſcumque ſubditis Status noſtri Eccleſiaſtici ſupradictis, cuiuſcumque ſimiliter dignitatis, vt præfertur fuerint, ne de cætero aliqui, eorum audeat, vel præſumatur ſeſe, aut Ciuitates, oppida, Terras, Caſtra, fortalitia, Iuriſdictiones, feuda, res, & bona ſtabilia in quacumque eiuſdem Status Eccleſiaſtici parte exiſten. quouis modo ſubmittere, vel ſupponere alicui protectioni, defenſioni, commendationi, ſiue commendigiæ, ſaluæ guardiæ, ſubmiſſioni, ac confœderationi, ſeu etiam cuſtodiæ Rerumpublicarum, Communitatum, Vniuerſitatum, Collegiorum extra dictum Statum Eccleſiaſticum exiſtentium, ac Principum extraneorum ſupradictorum cuiuſcumque pariter dignitatis vt præfertur, fuerint, aut eorum Capitaneorum, & militum, ſeu vt ſubmiſſiones, aut alia præmiſſa fiant auctores eſſe, aut conſenſum præſtare, ſub confiſcationis ipſarum Ciuitatum, Oppidorum, Terrarum, Caſtrorum, Iuriſdictionum feudorum, & bonorum ſtabilium ſupradictorum, & aliorum quorumcumque Cameræ Apoſtolicæ ipſo iure applicandorum, necnon criminis lęſæ maieſtatis, & rebellionis in primo capite eo ipſo abſque alia declaratione incurrendis pœnis, quam nihilominus in ſupradictis omnibus caſibus verè, & realiter, & ipſo facto incurriſſe, & incurrere per præſentes declaramus.

Præterea, vt ſubditorum noſtrorum vtilitati, ac Status Eccleſiaſtici tranquillitati magis conſulamus, quod de cætero nullus ex ſubditis Status noſtri Eccleſiaſtici pręfatis, aliquas fideiuſſiones, cautiones, promiſſiones, & obligationes pro Rebuſpublicis, Communitatibus, Vniuerſitatibus, Collegiis, quæ extra Statum Eccleſiaſticum exiſtunt, & Eccleſiaſtica non ſunt, necnon pro principibus extraneis quibuſcumque ſupradictis, ſeu illorum, ac alicuius eorum contemplatione, & intuitu facere, dare, & pręſtare, ac alias quoquo modo ſeſe, eorumque Ciuitates, Oppida, Terras, Caſtra, Iuriſdictiones, feuda, res, & bona ſtabilia ſupradicta in quacumque eiuſdem Status Eccleſiaſtici parte, ac in ipſa etiam Vrbe exiſtentia, ac iura eidem quouis modo competentia, & alia bona, quæ loco ſtabilium habentur, vt præfertur, ad ipſos quouis modo ſpectantia, tam pro eis, & aliquo eorum, ac eorum, vel alicuius eorum intuitu, & contemplatione, ad fauorem quorumcumque extraneorum, vel etiam ſubditorum eiuſdem Status noſtri Eccleſiaſtici, quàm pro aliis quibuſvis, & aliorum quorumcumque intuitu, ac contemplatione, ad fauorem, & commodum ipſorummet Principum, extraneorum, & aliorum ſupradictorum obligare, & hypothecare, aut etiam bona quęcumque ſtabilia, & alia ſupradicta in commendam, aut in erectionem commendarum alicui ex militiis regularibus quibus Reges, aut Principes extranei Nobis, & Sedi Apoſtolicæ non immediatè ſubiecti in adminiſtratores, ſeu Magnos Magiſtros deputati ſolent concedere, aut vt concedantur aliquo modo conſentire ſine expreſſa pręcedente Noſtra, & Rom. Pontificis pro tempore exiſtentis licentia, ſub pœna amiſſionis dictorum bonorum contra tenorem pręſentium, vt pręfertur obligatorum, & conceſſorum eo ipſo ſimiliter incurrenda & Sedi, ac Cameræ Apoſtolicæ applicanda poſſit, & valeat, ita quod in caſu contrauentionis eidem Sedi, & Cameræ Apoſtolicæ liceat viuentibus ſupradictis, ita obligantibus, & concedentibus dicta bona capere, & penes ſe retinere, illis verò defunctis ad eos, ad quos de iure peruenire debent, omnino perueniant quodque tabelliones, & Notarij etiam ex numero participantium, & alij quicumque prædicti ſuper præmiſſis ſcripturas, & inſtrumenta conficientes pœnas priuationis officiorum, quæ obtinent, & perpetuæ inhabilitatis ad illa, & alia exercenda eo ipſo incurrant, & nihilominus fideiuſſiones, cautiones, obligationes, hypothecæ, necnon conceſſiones, & conſenſus prædicti per ipſos, vt præfertur, faciendæ, & pręſtandi reſpectiuè, ſint nullæ, & nulli, ac nullius roboris, & momenti nec alicui quouis modo proſint, aut ſcripturæ, & inſtrumenta ſimiliter ſuper præmiſſis conficienda fidem faciant, vel ex illis audiri, agi, vel excipi poſſit in iudicio, vel extra perpetuo ſtatuimus, & ordinamus, ſicque, & non aliter per quoſcumque Iudices Ordinarios, & delegatos, etiam cauſarum palatij Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos ſublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debere irritúmque, & inane quidquid ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus, mandantes eiſdem Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, ac Iudicibus nunc & pro tempore in toto Statu Eccleſiaſtico prędicto exiſtentibus, & eorum cuilibet, vt declarationem extenſionem, decretum, inhibitionem, pręceptum, & mandatum ſtatutum, & ordinationem

noſtram

Digitized by Google

noſtram huiuſmodi in eodem Sratu Eccleſiaſtico ab omnibus ad quos ſpectabit perpetuo obſeruari mandent, & faciant contradictores quoſcumque opportunis iuris, & facti remedus appellatione poſtpoſita compeſcendo, Non obſtantibus noſtra de non tollendo iure quæſito, & quibuſvis aliis Conſtirutionibus, & Ordinarionibus Apoſtolicis, necnon quibuſcumque fideicommiſſis purificatis, & purificandis, ac vltimis voluntatibus, donationibus, pactis quibuſcumque, ac legibus etiam municipalibus, necnon Vrbis, & aliarum Ciuitatum, Terrarum, & locorum Sratus noſtri Eccleſiaſtici, etiam iuramenro confirmarione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, ac priuilegiis, gratiis, & indultis eiſdem Rebuſpublicis, Communitatibus, Vniuerſitatibus, & Collegiis extra dictum Statum Eccleſiaſticum exiſtentibus, & non Eccleſiaſticis, necnon Principibus extraneis, ac etiam miliriis præfatis quorumcumque Ordinnm regularibus, ac Almæ Vrbi, necnon Populo Romano, & quibuſcumque Ciuitatibus, Terris, & locis Nobis, & Sedi Apoſtolicæ ſubiectis, etiamſi rales eſſenr quæ ſub generali expreſſione non venitent: ſed de illis ſpecialis, & indiuidua mentio habenda foret, in genere, vel ſpecie, & ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, & quibuſuis etiam derogaroriarum derogatoriis; aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis ac irritantibus, & aliis decretis in contratium præmiſſorum hactenus quomodolibet conceſſis, confirmatis, & approbatis. Quibus omnibus & ſingulis eorum tenores præſentibus pro expreſſis, & ad verbum inſerris habentes, hac vice dumtaxat ſpecialirer, & expreſsè derogamus; necnon omnibus illis, quæ prædictus Sixtus Prædeceſſor in ſuis litteris prædictis voluit non obſtare, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Volumus aurem, vt præſenres, quæ in Conſiſtorio noſtro, & de fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu prædicto promulgaræ ſunt quoſcunque tam præſenres, quàm abſenres, & vbicumque etiam extra Sratum noſtrum Eccleſiaſticum exiſtentes, perinde obligent, & arctent, ac ſi vnicuique eorum nominatim intimatæ fuiſſent; Er nihilominus, vt illæ magis innoreſcant, mandamus eas Valuis Eccleſiæ S. Ioann. Lateranen. & Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in Acie Campifloræ appendi, & publicari, ac etiam volumus, vt earum exemplis, etiam impreſſis manu Notarij publici, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitare Eccleſiaſtica conſtitutæ muniris, eadem prorſus fides vbique locorum in iudicio, & extra habearur, quæ ipſiſmet præſentibus haberetur, ſi eſſent exhibiræ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtram confirmarionis, innouationis, declararionis, extenſionis ampliarionis, decretorum, inhibirionis, præcepti, mandatorum, voluntatem, Statuti, & ordinationis infringere, vel ei auſu temerario contrariare. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit indignationem Omnipotentis Dei, ac Bearorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incatnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo ptimo Pridie Non. Iulij Pontificatus noſtri Anno decimo.

✠ Ego Clemens Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

†
†
† Iul. Ant. Epiſc. Card. Præneſtinus S. Seuerinæ.
† Hier. Epiſcop. Sabinen. Card. Ruſt.
†
† Alex. Epiſc. Alban. Card. Floren.
†
† Ego Ant. Maria Cardin. Saluiatus, tit. S. Mariæ Tranſtiberim.
† Ego Aug. tit. S. Marci Card. Veron.
† Sim. Cardin. de Terranoua, titul. S. Laurentij in Lucina.
† Ego Dominicus, titul. S. Chriſogoni Cardinal. Pinellus.
† Ego Fr. Hieronym. Card. Aſculanus, tit. S. Marię ſuper Mineruam.
† Ego Ant. Maria, tit. S. Prax. Card. Gallus.
†
† Ego Anton. tit. S. Steph. in Monte Cælio Card. Saulius.
† Ego Euangeliſta, tit. S. Matthęi in Merulan. Card. Cuſentinus.
†

†
† Ego Camillus, tit. SS. Ioan. Pauli Presb. Cardin. Burgheſius.
† Ego Cæſar, tit. SS. Nerei, & Achilei, Presb. Card. Baronius.
† Ego Laurentius tit. S. Laurentij in pane, & perna, Presbyt. Card. Blanchettus.
†
†
† Ego Franciſcus, tit. S. Thomę in parione, Presb. Card. Mantica.
†
† Ego Pompeius, tit. S. Balbinę Presb. Card. Arigonius.
†
†
†
† Ego Dominicus titul. S. Petri in Monte Aureo Presb. Card. Tuſcus.
†
† Ego Arnald. tit. S. Euſebij Card. Oſſatus.
† Ego P. Æmilius Presb. Card. S. Marcelli.
†

† Ego

† Ego Martinus, tit. SS. Marcellini, & Petri Card. de Camerino.
† Ego Fr. Gregorius Cardin. de Mont'Elparo, tit. S. Auguſtini.
† Ego Paulus, tit. S. Ceciliæ Presbyter, Cardin. Sfondratus.
† Ego Benedictus, tit. S. Priſcæ Presbyter Cardin. Iuſtinianus.
†
† Ego Franciſcus Maria tit. S. Mariæ in Aracœli Card. à Monte.
† Ego Octauius tit. S. Alexij Presbyter Card. Parrauicinus.
† Ego Hier. Card. Matthæius, tit. S. Pancratij.
†
† Ego Flamin. tit. S. Mariæ de Pace, Card. Platus.
†
† Ego Lurius Card. Saxus, tit. SS. Quirici, & Iuliæ.
† Ego Franciſcus Maria, tit. S. Bartholomæi in Inſula Card. de Senis.
†
†

† Ego Sicilius, tit. S. Saluatoris in Lauro Presbyt. Card. Antonianus.
† Ego Rob. tit. S. Mariæ in Via Presbyter. Cardin. Bellarminus.
† Ego Bon. tit. S. Blaxij de Annullo Presb. Card. Bonuiſius.
†
†
† Ego A. S. Laurentij in Damaſo Diac. Card. Montaltus S.R.E. Vicecancell.
†
†
† Ego Ant. Didac. Mard. SS. Quatuor Coron.
† Ego P. S. Nicolai in carcere Diac. Cardin. Aldobrand. S.R.E. Cam.
† Ego Cynthius Diac. Card. S. Georgij.
† Ego Barr. S. Mariæ in Porticu Diac. Card. Cæſius.
† C. S. Angeli in foro piſcario Diac. Card. Peretrus.
†
† Ego Ioan. Baptiſta Sanctæ Mariæ in Coſmedin. Diac. Card. Detus.

M. Veſtrius Barbianus.

A. De Alexij.

ANno à Natiuitate Domini milleſimo ſexcenteſimo primo, Indictione decima quarta, die verò ſeptima menſis Septembris, Pontif. Sanctiſſ. in Chriſto patris, & D. N. D. Clementis Diuina prouidentia Papæ VIII. Anno Decimo. Retroſcriptæ litteræ Apoſtolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt in Valuis Baſilicarum S. Ioan. Lateranen. & S. Petri Principis Apoſtolorum per nos Catherinum Menandi, & Laërtium Cecchettum Apoſtolicos Curſores, &c.

AVGVSTINVS BRACCHERIVS *Mag. Curſ.*

Regiſtrata apud MARCELLVM *Secretarium.*

LVDO

LVDOVICI CENCII V. I. D.

IN TRACTATVM DE CENSIBVS

PREFATIO.

CENSVVM Materia licet ampliſſima ſit, & latiſſima, ex quo non tàm ad priuatum, quàm ad publicum ius pertineat vt animaduertunt. *Scribentes varijs in locis, & ſignanter* Didac. Couar. *var. reſolut. lib. 3. cap. 7. num. 1.* Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art. 2. num.* 8. Ludonic. Mol. *in ſuo tract. de contract. par. 2. diſput.* 381. *num.* 1. Ioan. Bapt. Lup. *ad l.* 2. *C. de pact. int. empt. & vendit. comm.* 2. §. 2. *num.* 54. *& ſeq.* Brunor. à Sole, *in ſuis quaſt. Legal. quaſt.* 1. *num.* 1. Federic. Mart. *in ſuo tract. de iure cenſu. cap.* 2. *num.* 1. *& aly paſſim*, dum cenſum diſtribuunt in publicum, & priuatum. Quia tamen noſtri propoſiti eſt in hoc tractatu non de publico, ſed de priuato cenſu differere, & non de qualibet priuati cenſus ſpecie, ſed dumtaxat de conſignatiuo, vtpote, qui frequentior, & vſitatior inter homines ſit, & circa quem quotidiè contractus exerceantur, & in foro aſſiduæ contentiones exoriantur: ideò, antequam ad ipſam tractationem condeſcendam, operæ pretium eſſe duxi, vt ordinem, quo in toto hoc tractatu ſim vſurus, in primis indicarem, & quaſi digito demonſtrarem, cum reſte Baldo in Procem. Digeſtor. antequam ad ſcientiam perueniatur, bene ſit methodum, & ordinem docendi præſcribere.

Opus igitur hoc noſtrum in tres principales partes eſſe diſtribuendum exiſtimani, ea adductus ratione: quia ſicut cæteræ res humanæ illius ſunt conditionis, vt ortum habeant, vitam, & interitum, eodem etiam modo hunc noſtrum Cenſum conſignatiuum, ortū, vitam, & interitū habere animaduerti: ortū quidem dum creatur, & imponitur; vitam dum in alium transfertur, & penes illius dominium permanet; interitum dum reſoluitur, & extinguitur. Et propterea, cum cenſus iſte in triplici ſtatu conſiderari poſſe videatur, videlicet naſcens, viuens, moriens, ideò congruum eſſe arbitratus ſum, vt illius tractationem in tres ſeparatas, & diſtinctas partes ſecarem, & diſtribuerem; Vt in prima parte de iis ageretur, quæ ad ortum, & creationem cenſus pertinere viderentur. In ſecunda de iis, quæ ad illius vitam, & progreſſum attinerent. In tertia, & vltima, de illius extinctione, & interitu tractaretur. Vt autem dilucidatiori, & faciliori methodo omnia explicarentur, fuit quælibet pars in certa capita diuidenda, & quodlibet caput in quæſtiones, & illæ in articulos, prout occaſio tulit, & res ipſa expoſtulare viſa eſt.

Primam autem partem in quatuor principalia capita diſtinguendam eſſe duxi, in quorum primo quaſi per modum euidentialium, & prolegomenon agetur de Cenſu ipſo, qui creandus, & conſtituendus eſt.

In ſecundo de perſonis, quæ Cenſum imponere, & conſtituere intendunt.

In tertiò de rebus, ſuper quibus Cenſus conſtituendus, & collocandus eſt.

In quarto de ipſamet cenſus impoſitione, & conſtitutione.

De cenſu conſignatiuo.

HOc primum caput quatuor habet Quæſtiones, quibus vniuerſa, quæ ad huius cōtractus cenſualis præcognitionem ſunt neceſſaria, explicabuntur.

In prima afferetur vna cenſus priuati diuiſio, & eius membra explicabuntur, & aliæ cenſus conſignatiui ſubdiuiſiones recenſebuntur.

In ſecunda accedendo propius ad rem ipſam, cenſus conſignatiui originem inueſtigabimus.

In tertia de illius definitione, & etimologia tractabitur.

In quarta qualis ſit contractus iſte demonſtrabitur.

De cenſus priuati diuiſionibus, & primo de reſeruatiuo, & conſignatiuo.

QVÆSTIO I.

aliàs par. 1. cap. 1. qu. 1. ar. 1.

Quæſtio iſta quatuor ſimiliter habet articulos.

IN primo diuidiur cenſus priuatus in reſeruatiuum, & conſignatiuum, & quomodo quilibet conſtituatur, & vnus ab altero differat, aperitur.

In ſecundo ſubdiuiditur cenſus conſignatiuus in perpetuum

perpetuum, & temporalem, & qoomodo vterque conſtituatur breuiter demonſtratur.

In tertio affertur alia diuiſio Cenſus conſignatiui, vt alter ſit pecuniarius, & alter fructuarius, & de cenſu fructuario aliqua ſcitu digna referuntur.

In Quarto aſſignatur alia diuiſio cenſus conſignatiui, qua ſecatur in realem, & perſoualem.

SVMMARIA.

1 *Cenſus vox, eſt æquiuoca.*
2 *Æquiuoca ſunt diuidenda.*
3 *Cenſus alter publicus, alter priuatus.*
4 *Cenſus priuatus alter retentiuus, alter conſignatiuus.*
5 *Cenſus retentiuus quomodo conſtituatur, ſecundum aliquos horum opinio reprehenditur, num. 7. Saluatur, num. 12.*
6 *Cenſus reſeruatiuus quomodo conſtituatur ſecundum alios, quos author ſequitur.*
8 *Dominij directi, & vtilis concurſus in eadem perſona, & eiuſdem rei, iure non conceditur eodem tempore.*
9 *Dominus is verè eſt, qui rei directum habet dominium.*
10 *Quaſi dominus ille dicitur, qui habet dominium vtile.*
11 *Dominus eiuſdem rei eodem tempore quis eſſe non poteſt propriè, & impropriè.*
Dominium vtile reſpectu directi habet ſe ad inſtar ſeruitutis.
Conſolidato vtili dominio cum directo non duplex ſed vnicum eſt dominium plenum.
Dominium directum, & vtile non poſſunt eodem tempore in eadem perſona conſiderari reſpectu eiuſdem rei.
12 *In cenſu reſeruatiuo poteſt transferri dominium directum retento, vtili penes concedentem.*
13 *Cenſus reſeruatiuus capitur pro contractu libellario & emphyteuticario.*
14 *Contractus emphyteuticus, & libellarius, ex communi vſu loquendi confunduntur, & vnus pro alio vſurpatur.*
15 *Cenſus reſeruatiuus in multis differt ab emphyteuticario, & contractu libellario.*
16 *Cenſu in reſeruatiuo nullum ius remanet penes eum qui rem concedit.*
17 *In emphyteuſi transfertur dumtaxat vtile dominium.*
18 *Cenſu in reſeruatiuo ob ceſſationem in ſolutione etiam per mille annos res non incidit in commiſſum.*
19 *Emphyteuta ceſſans ſoluere Cenonem cadit à iure ſuo.*
20 *Cenſus reſeruatiuus, vt differat à conſignatiuo.*
21 *Cenſus conſignatiuus quomodo conſtituatur.*
22 *Cenſu in conſignatiuo, quid concedatur domino cenſus.*
23 *Cenſu in conſignatiuo dominium, & poſſeſſio fundi cenſuati, remanet penes imponentem.*
24 *Dominus cenſus videtur contrahere quandam communionem, & quaſi ſocietatem cum domino fundi cenſiti.*
25 *Dominus cenſus non retrahit fundum cenſitum ab illius domino venditum.*
26 *Dominus fundi cenſiti, tenetur ad onera realia ratione poſſeſſionis rei impoſita.*
27 *Collecta impoſita ſuper bonis immobilibus ſolui debet pro annuo cenſu, ſed an in loco vbi ſita eſt res ſuppoſita, an vbi eſt deſtinata ſolutio cenſus reſoluitur n. 29.*
28 *Cenſus dicitur conſiſtere in loco vbi ſita eſt res ſuppoſita, quia illi res cohæret.*

1 QVoniam † iſta vox, & iſte terminus Cenſus, eſt æquiuocus, cum de pluribus cenſuum generibus intelligi poſſit, vt præter alios docet, Feder. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſu. cap. 1. & 2.* & Gaſpar. Roderic. *de an . . . dit. lib. primo quæſt.* 2. Ideò tractaturus de cenſu conſignatiuo, neceſſarium exiſtimaui, vt illum ab aliis cenſuum ſpeciebus diſtinguerem: nulli † enim eorum quæ æquiuoca ſunt 2
reſpondere ſimpliciter conuenit, vt admonet. Ariſt. *lib. ſecundo* Elenchor. *cap. 2. & reaſſumit.* Roderic. *dict. quæſt. 2. in princip.* Omiſſa aotem ea cenſuom diuiſione, quæ † cenſum ſecat in publicum, & priua- 3
tum, cum oon de publico; ſed de priuato ſermo noſter futurus ſit, & ad priuatum veniens, eam dumtaxat priuati cenſus diuiſionem referendam eſſe ſum arbitratus, per quam ſcribentes illum † in conſigna- 4
tiuum, & reſeruatiuum diſtribuunt. Contad. *in ſuo tractat. de contract. quæſt. 72. in 7. ſuppoſit.* Bened. Bon. *de cenſibus art. 9. num. 25.* Ludouic. Molina, *in tract. de contract. diſput. 381. num. 2.* Ludouic. Lopez *in ſuo inſtructor. negociant. libro primo cap. 54. verſicu. præterea.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 107. num. 4. & ſequem.* Ioan. Baptiſt. Lup. *ad l. 2. C. de pact. inter empt. & vendit. Comm. 2. §. 2. num. 56.* Fernand. Rebell. *in ſuo tract. de obligat. iuſtit. libr. 10. quæſt. 1 num. 2.* Leonard. Leſſ. *de iuſti. & iure lib. 2. cap. 22. dubitat. 2. numer. 4.* Mich. Salon. *de contrac. & commerc. human. in titul. de cenſibus, art. 1. num. 2.* Ioan. Azot. *Inſtitut.* Moral. *par. 3. lib. 10. cap. 2. in princ.* Gregor. *de valent. in ſuis commentar. Theological tom. 3. Diſput. 5. quæſt. 22. de cenſibus, punct. 1. verſic. denique notandum.* Feder. Martin. *d. cap. 2. num. 18. & ſeq.* Roderic. *d. quæſt. 2. ſub num. 1.* hæc enim ad inſtitutum noſtrum maximè conducit, oon quod de vtroque membro tractare conſtituerim, ſed vt nonnullis breuiter de reſeruatiuo cenſu præcognitis, tractatum de conſignatiuo Deo fauente aggrediamur.

Cenſus † autem reſeruatiuus, vel retentiuus ille 5
dicitur de quo loquitur. *Imper. in l. fin. C. de rer. permut. & Papa in cap. ad audientiam, ext. de præſc. & in cap. conſtitutus, & ibi* Gloſſ. *in verbo, iuxta ratam.* Abb. *& alij, ext. de religioſ. domibus,* & conſtituitur cum quis tradit rem ſuam alicui, transferendo in eum omne dominium directum, & vtile, cum onere quod teneatur ſoluere tradenti ſingulis annis certum quid pro cenſu. Didac. Couar. *variar. reſolut. lib. 3. cap. 7. n. 1. verſicu. ſic, & cenſus dicitur,* Franc. Connan. *Comment. iur. ciuil. lib. 7. cap. 12. num. 11. in fine.* Gogliel. Redoan. *in ſuo tractat. de reb. eccleſ. non alien. in rubr. de conſtit. ann. cenſ. num. 2.* Follex. *in ſua Pract. cenſuali, in verbo, huiuſmodi, num. 5.* Contrad. *in d. 7. ſuppoſit.* Domin. Soto, *de iuſt. & iure, lib. 6. quæſt. 5. art. 1.* Aymo. Crauet. *conſil. 217. num. 4.* Menoc. *d. præſumpt. 107. num. 4. & conſil. 983. num. 12. & ſeq. lib. 10.* Vrſil. *ad Afflict. dec. 80. num. 5.* Iul. Clar. *in ſua Pract. in §. emphyteuſis. quæſt. 1. verſ. contractus autem* Leonard. Leſſ. *d. dubitat. 2. num. 4.* Rota *in Roman. Caſalis turris vergata 20. Martij 1623. coram* R. P. D. *Pireuano quæ eſt poſſ. tract. Deciſ. 431. n. 21.*

Vel & melius conſtituitur † cum quis tradit rem 6
ſuam alicui, transferendo io accipientem omne ius, quod ipſe tradens habet, nullo iure ſibi reſeruato, præterquam recipiendi annuum cenſum, vt dixit. Bart. *in l. 5. §. 1. num. 4. ff. de public. & vectigal.* Soc. Sen. *conſil. 167. ſub num. 6. verſ. tunc dicitur contractus cenſualis, lib. 2.* Iaſ. *conſ. 63. num. 1. lib. 1.* Ruin. *conſ. 160. num. 3. 6. & ſeq. lib. 1.* Bertachin. *in ſuo tract. de gabell. in Prælud. num. 8.* Caſſan. *ad conſuetud.* Burgun. *Rubr. 51. in prin.* Aurel. Cothul. *in ſuo tract. de Iur. emphyt. Cauſ. 15. ſub non ſolut. can. limit. 33. num. 5.* Brunor. à Sole *in ſuis quæſt. legalib. quæſt. 1. num. 3.* Ludouic. Lopez *d. cap. 54. verſ. præterea.* Ludou. Molin. *d. diſput. 381. num. 2.*

Inaduertenter enim videntut loquuti illi † qui 7
dixeront in accipientem transferri dominium directum, & vtile, vt animaduertit, Bero *in cap. 1. num. 71. extr. de reſtit. in integr.* exiſtimans impoſſibile eſſe vt quis eiuſdem rei eodem tempore in alium transferat dominium directum, & vtile, tum quia concurſus † dominij directi, & vtilis eodem tempore in 8
eadem

eadem perſona reſpectu eiuſdem rei in iure non con-
ceditur. *l. poſſideri §. ex pluribus in fine & ibi gloſ. ff. de*
acquiren.poſſ. Ruin. *conſ. 7. num. 4. lib. 5.* tum quia ille
9 qui habet † directum dominium eſt verè dominus.
Iaſ. *in l. traditionibus num.* 10. *C. de pact.* Franc. Ripa
in rubr. extr. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. num. 42. & ſeq.
10 ille verò qui habet † vtile dominium dicitur quaſi
dominus, Bald. *in c. 1. §. 1. circa prin. de inueſt. de re ali-*
en. fact. in vſib. feud. Iaſ. *in §. omnium num. 61. inſtit.*
11 *de act.* & impoſſibile eſt, † vt quis eodem tempore
eiuſdem rei ſit dominus vere, & non vere, proprie, &
non propriè *l. 1. ff. ſi ager. vectig. vel emphyt. per* Specul. *in*
tit. de locat. § nunc aliqua n. 57. per text. in d. l. poſſideri §. ex
pluribus ff. de acquir. poſſ. [cuius concluſionis ea poteſt
reddi ratio, quia vtile dominium reſpectu directi ſe ha-
bet ad inſtat ſeruitutis, quia per ipſum incommodatur
directum, ſicut incommodatur propterea per ſeruitu-
tem] *vt notat* Iaſ. *& alij in l. ſi tibi homo 88. §. fin. ff. de leg. 1.*
& propterea conſolidato vtili dominio cum directo
non poteſt dici, quod in vna, eademque perſona con-
currat vtile, & directum dominium, ſed vnicum dum-
taxat plenũ *l. ſi heres inſtitutus in prin. ff. ad* Trebell. *l. 3.*
§. ſi ex pluribus ff. de acquir. poſſeſſ. l. Stichum *§. addiuo. &*
ibi hoc declarat. Caſtr. *ff. de ſolut. & pulchrè etiam* Crau.
conſ. 293 num. 11. quem refert, & ſequitur Iacobus Can-
cer. *variar. reſolut. lib. 3. cap. 4. de ſeruit. num. 202. cum duo-*
bus ſeq. vbi dicunt in eadem perſona non poſſe conſi-
derari dominium directum. & vtile, eo quod domi-
nium vtile recognoſcat directum, & illi ſeruiat, & res
ſua nemini ſeruire poſſit *l. vti frui. ff. ſi vſufr. petat*] Niſi
12 dicamus, quod ij, † qui aſſerunt per iſtum contractum
transferri in accipientem dominium vtile, & dire-
ctum, non ſentiunt, quod eodem tempore ex eodem
contractu transferatur vtrumque dominium eiuſdem
rei ſed quod transferatur directum, ſi is, qui rem tra-
dit, reſeruato ſibi annuo cenſu, erat dominus directus;
ſi autem tradens erat dumtaxat dominus vtilis, trans-
feratur tantum vtile: ſi autem habebat dominium ple-
num, transferatur omne ius, nullo iure penes conce-
dentem remanente. Quod videntur ſenſiſſe. Bon. *d.*
art. 9. num. 25. verſ. ſecundum genus & art. 13. num. 30. ad
fin. & num. 31. Surd. *conſ. 162. num. 4. lib. 2.* Ioan. Bapt. Lup.
d. §. 2. num 57. & ſi qui alij ſunt, qui ſimpliciter dixe-
runt per hunc contractum transferri in accipientem
rem ipſam, non exprimentes quod transferatur dire-
ctum, vel vtile illius dominium. Omnes tamen in hoc
conueniunt, quod per iſtum contractum quilibet
transferat cum ipſa re quam tradit vniuerſum ius
quod in ea habet, ita hunc modum explicat. Caſſan.
d. rubr. 11. in princ. num. 1. [Licet autem regulare ſit quod
in hoc cenſu reſeruatiuo transferatur omne domi-
nium, & omne ius nihil tamen repugnat, quin in eo
poſſit transferri dominium directum retento penes
ipſum concedentem vtili, *vt latè per bonas rationes re-*
ſoluit Rota *in illa Romana Caſalis turris vergata coram*
R. P. D. Pirouano 29. *Ianuary* 1624. *poſt tract. deciſ. 425.*
num. 6. cum ſeq.]
13 Licet autem † huius cenſus Vox, & denominatio
conueniat etiam contractui Emphyteuticario, & libel-
lario, *vt auctoritate* Soc. Sen. *conſ. 50. num. 7. lib 4. dicit*
Hunded. *conſ. 71. num. 8. lib. 2. & placuit* Roderico *d. q. 1.*
ſub num. 1. verſ. quidam ſunt redditus Emphyteutici. [Ro-
ta *in dicta Romana Caſalis turris vergata poſt tract. dec.*
14 *425. num. 20.*] contractus tamen Emphyteuticus † &
libellarius, (qui iuxta communem vſum loquendi
non differunt, ſed vnus pro altero promiſcuè vſurpa-
tur. *cap. 1. Quib. mod. feud. amit. in vſib. feudor.* Bon. *in d.*
tract. de cenſib. artic. 50. num. 80. & multorum auctoritate
dicit Clar. *in d. §. Emphyteuſis, queſt. 1. num. 1. refert* Me-
noch. *conſ. 291. ſub num. 7. lib. 3.*)[Mantic. *d. lib. 22. tit. 3.*
num. 4. vbi alios allegat. ſpecie diſtinguuntur à contractu
cenſuali, *vt poſt* Soc. Sen. *conſ. 167. num. 6. lib. 2. & Man-*

tic. d. tit. 3. num. 9. dixit Rota *in d. Romana Caſalis turris*
vergata, poſt tract. deciſ. 425. num. 1.] in multis differunt
† ab hoc cenſu reſeruatiuo, vt latè proſequitur. Eue- 15
rard. *in ſua Topica Legali in loco ab Emphyteuſi ad cenſ.*
num. 2. & ſequitur Brunor. à Sole *in dd. ſuis Queſt. legal.*
queſt. 5. per tot. Felician. de Solis *in ſuis Commentar. de*
cenſib. tom. 1. in proœm. num. 11. Mich. Salon. *in d. ſuo tract.*
de contract. & commerc. human. in tit. de cenſib. art. 2. num.
3. & ſeqq. Roderic. *in d. ſuo tract. de ann. reddit. li. 2.*
queſt. 22. Feder. Martin. *in d. ſuo tract. de Iure cenſuum,*
cap. 1. num. 79. & ſeq. & alij aliis in locis, duæ autem
ſunt præcipuæ, & notabiliores differentiæ ſecundum
omnes.
Vna eſt, † quod in contractu cenſuali penes eum 16
qui rem tradit, nullum omnino ius remanet ſuper ip-
ſa re, præterquam ius conſequendi annuam penſio-
nem, & reſponſionem, quam ſibi reſeruat; per con-
tractum † vero Emphyteuticum, & libellarium trans- 17
fertur dumtaxat vtile dominium, Menoch. *d. conſ. 291.*
num. 5. & ſeq. & alij multi relati à Feliciano *d. num. 11.*
quibus addi poteſt Leonard. Leſſ. *d. dubitat. 2. num. 5* Ro-
deric. *d. queſt. 22. num. 5. & ſeq.* Seraph *dec. 1195. num.*
1. part. 1.
Altera vero differentia eſt quam conſiderant com-
muniter *Gloſ. & Doct. in cap. conſtitutus ext. de Religioſ.*
domib. & in cap. ad audientiam, extr. de præſcrip. & maxi-
mè *Imol. num. 4.* Caſſan. *d. Rubr. 11. in princ. num. 5.* Au-
rel. Corbul. *d. limitat. 33.* Roderic. *d. queſt. 22. num. 9. &*
ſeqq. & alij alibi, videlicet, † quod in contractu cen- 18
ſuali ob non ſolutionem cenſus nunquam res conceſ-
ſa incidit in commiſſum, etiamſi is qui cenſum ſoluere
tenetur, ceſſaret per mille annos à ſolutione, vt præter
ſupra allegatos dicit Ruin. *conſ. 160. num. 6. & 7. lib. 1.*
Ioan. Fab. *in §. adeo, num. 13. Inſtit. de locat.* Bon. *in d. tract.*
de cenſib. art. 46. num. 76. In † Emphyteuſi verò ceſſatio 19
duorum, vel plurium annorum facit rem conceſſam
in commiſſum cadere *l. 2. C. de Iure Emphyt. Auth. qui*
rem, C. de ſacroſanct. Ecc. c. potuit, ext. de locat. & in dd. lo-
cis communiter not. Scribentes, Bon. *d. tract. art. 47. num. 77.*
Federic. Martin. *d. tract. de Iure cenſu cap. 1. num. 197. &*
cap. 7. num. 105. & ſeqq. & præter iſtos refert alios multos
Felician. *in d. Proœm. num. 17. & latiſſimè hanc materiam*
proſequitur Corbul. *d. cauſa. 15. ob non ſolut. Canon.* Vbi
conſtituit regulam cum 45. Ampliationibus. 41. Li-
mitationibus, & 14. Quæſtionibus. [Alias duas dif-
ferentias inter cenſum reſeruatiuum, & emphyteuſim
refert, & proſequitur, Iacob. Graff. *deciſ. caſuum*
conſ. part. 1. cap. 118. nu. 9. cum duob. ſeqq.
Differt † autem cenſus iſte reſeruatiuus à conſigna- 20
tiuo. Quia in conſtitutione cenſus Reſeruatiui vt di-
ctum eſt, transfertur in accipientem omne ius quod
habet tradens, nullo iure penes eum remanente præ-
ter recipiendi annuam penſionem, vt vltra ſupra alle-
gatos, bene dicit Roderic. *d. queſtione 22. nu. 5.* In cen-
ſu autem † conſignatiuo, (qui ex mente. Marc. An- 21
ton Peregrini *conſil. 97. num. 4. & 5. lib. 1.* dupliciter
conſtituitur. Primo, præcedente venditione fundi pro
pecunia præſenti, cum retroacceptione eiuſdem rei
ad Emphyteuſim, & libellum ſub annua penſione ad
certam rationem expreſſam pro quolibet centenario,
& anno, de quo cum apud nos non ſit in vſu, niſi ſe-
cundum naturam cenſus reſeruatiui, agere non conſti-
tui: altero modo conſtituitur, cum quis imponit, &
creat ſuper bonis ſuis certam aliquam penſionem al-
teri ſoluendam, *ſecundum* Bon. *d. tract. art. 6. num. 18.*
& d. art. 9. num. 25. Ioan. Bapt. Lup. *d. §. 2. num. 58.* Ludo-
uic. Lopez. *d. cap. 54. verſ. præterea, in fine.* Mich. Salon.
d. art. 3. controuerſ. 1. num. 1.) is † ad quem transfertur 22
cenſus efficitur quidem dominus, vel quaſi illius
iuris percipiendi illam annuam penſionem, & reſpon-
ſionem conſtitutam, & ſibi aſſignatam, Quo † vero 23
ad bona ſuper quibus, vel quorum fructibus penſio

Digitized by Google

ipſa conſtituta, & impoſitaeſt, nullum ios acqoirit;
nec quo ad ptoprietatem, nec quo ad poſſeſſionem.
Crauet.*d.conſ.217.num.4.verſ.2.*Conrad.*d.q.72.in 7.ſup-
poſit.*Foller.*in d.verbo,huiuſmodi,num.2.* Bon.*d.tract.art.
6.num.18.& d.art.9.num.25.* Nauar. *in ſuo tract.de vſur.
num.137.*Surd.*d.conſ.162.num.4.&* 8. Stephan.Gratian.
*deciſ.*March.20.*num.9.*Menoch.*d. Præſumpt.107.num.5.
verſ.2.& num.15.& conſ.983.num.16.lib.10.*Soto *d.quæſt.
5.art.1.* Ludouic. Molina *d. diſputat.* 383. *num.* 8. Mich.
Salon *d.controuerſ.1.num.2.verſ.4.ſi proprius,& infra,vbi
hoc pluribus comprobat* Fernand. Rebell.*d.lib.10.quæſt.1.
num.6.&* 9.Leonard.Leſſ.*d dubitat.2.num.5. verſ. conſi-
gnatiuus,*Ioann.Gutier.*pract.quæſt.lib.2.cap.168.num.6.*
Gregor.de Valent.*in ſuis Commentar. Taeological.tom.3.
diſputat. 5. quæſt. 22.de cenſib. punct. 1. in vltimis verbis*
Bene. Roderic.*d.tract.de ann.reddit.lib.1.q.3.num.6.* Pe-
regr.*conſil.20.num.16.lib.3.plenè* Ludouicus Velazquez,
de Auendan. *poſt hæc ſcripta viſus,in ſuo tract. de cenſib.
Hiſp.cap.17.num.9.& ſeq.*[*hanc opinionem ſequitur etiam
& alios allegat* Mari.Giurb.*deciſ. Regn. Sicil. 79.num.8.
part.1.& comprobat.* Cæſar. Maoeor. *in ſuo tract.de Iur.
contract. Liuell. pecun. conſtit.q.1.pact.4.num. 32. & verſ.
tandem dico & num. 33.& ſeq.* ponderaodo omnes con-
ſtitutiones Summorum Pontificum cenſus,& annuos
redditus permittenres,] *& dicit* Rota *in vna Romana
cenſus* 30.*Octobris* 1602 *coram* Illuſtriſſ. Cardinali Mel-
lino *quæ eſt poſt tract. deciſ. 1. num. 2. eadem* Rota,*quæ
hunc locum allegát deciſ.501.num.5.poſt tract.coram* R.P.
D.Virili *in illa Romana,ſeu Sabinenſi cenſus* 17.*Nouem-
bris* 1628.*& in vna Romana nullitatis cenſus 9. Decembr.*
1603.*coram* Illuſtriſſ.Cardioali Lancelotto,*quæ eſt ibi-
dem deciſ.2.num.5* vbi additur, quod hoc eſt ex natura
contractus cenſoalis.

Propter quam rationem Ioan. Gutier.*d.lib.2.c.162.*
24 dicebat, quod licer † inter dominum cenſus,& domi-
num fundi,ſuper quo cenſus ipſe fundatus,& colloca-
tus eſt,dici poſſit contracta quædam communio, &
25 ſocietas,ratione † tamen d.communionis, & quaſi ſo-
cietatis in iis locis in quibus ex forma ſtatuti, vel ex
conſuetudioe præſcripta daretur ſociis ius retrahendi
rem ſibi cum vendirore communem non poſſet re-
trahere ab emprore fundi cenſuati,fundum illum pro
eodem pretio, quo fuit per illius dominum venditus,
talia enim ſtatuta,& conſuetudines intelligi debent de
ſocietare, & communione in ipſa ptoprietate, & do-
minio,non autem in fructibos,& redditibus,qualis eſt
illa,quæ ex cootracto cenſuali ioter emptorem,& veo-
ditorem inſurgit. Quam ſententiam amplectitur, &
confirmat. Ludouic. de Auendan. *in dict. tract.cap.* 86.
num.6.& 7.& cap.89.num.10.& 11.

Et propter eandem rationem Stephanus Gratian.*d.*
26 *deciſ.*March.20.*affirmabat*, quod † impoſiror cenſus te-
neatur ad collectas, quæ impoountur ratione rei, &
fructuum,ex fundo ſuper quo cenſum impoſuit,& col-
locauit,quod placuerat etiam Nauar.*in d.tract. de vſur.
num.132.&* Paolo Comitulo è Societate Ieſu. *Reſponſ.
Moral.lib.3.q.38.num.4.&* Ioao Azor *inſtit. Moral.par.
3.lib.10.cap.15.verſ.dubia quæſtionis eſt,*Sord.*d. conſ.162.
num.25.in fine, & ſeq.lib.2. & latè* Menoch.*d.conſ.983.
num.11 & ſeqq.lib.10.*M.Anton.Peregrin.*conſ.19.num.
16.& conſil.20.num.18.lib.3.latè* Ioan. Franciſc. Leonis
*in ſuo Theſau.fori Eccleſ part.2.cap.15.de cenſib. num.40.
cum multis ſeq. vbi reſpondet contrariis, & alij relati à*
Ioan Bapt.Coſta,*de Portion Rat.q.170.in principio. Qui-
bus addi poteſt poſt hæc ſcripta viſus* Marr. Bonacio.*in ſuo
tract.de contract. diſput.3.q.4.puncto unico,num.30.*[quic-
quid contrarium nitatur deſendere. Manent. *d. pact.4.
num* 44.]

Nec refert quod aliter ſeoſiſſe videatur Boccat. *in
ſuo tract.de Cenſib.par.2.num.49.Quem ſequitur* Alcibiad.
Lucarin.*I.C.Senenſ.obſeruat. pract.lib. 1. Academ. 5. ob-
ſeruat.3.num.12.& alij r..ati à* Ioan.Bapt.Coſt. *in tract.
ſuo de Porc.& Rat.qu.170.in fine,*dum concludunt do-
minum cenſus eſſe ſubiectum collectis illius loci, in
quo ſitus eſt ager ſoper quo cenſus collocatus eſt. Iſti
† eoim non ſuor intelligendi de collectis quæ impo-
nuntur ratiooe ipſius agri ſuper quo fundatus eſt cen- 27
ſus, ſed de collectis, quæ imponuntur ſoluendæ, vel
generaliter,ratione quorumcumque bonorum immo-
bilium, vel indefinitæ ratione bonorum immobi-
lium: nam cum poſſidentes annuos cenſus dicantur
poſſidere bona immobilia, *vt dicemus, infra quæſt.* 30.
alias par.1.capit.3.quæſt.1. articul. 2. non videtur incoo-
gruum affirmare, quod teneantur ad collectas debitas
ratione ipſorummet cenſuum,illas autem ſoluere de-
bent in loco vbi ſitos eſt ager cenſui ſuppoſitus,quia† 28
agro cenſus cohæret & ratione d.cohærentiæ Iure dici
poteſt, qood ipſe quoque cenſus ſit de loco io quo ſi-
tus eſt ager, cui cenſus ipſe cohæret, *ex not. infra d.
q.30. ſeu art.2. num.3. & ſeq.*

Vltra quod † *Boccat. & Alcibiad.* opinio redditur 29
valdè dubia ex reſolutione facta io Rota,*coram bon me.*
Cardinali Lancellotto *in vna Aueni onenſi, Carpentora-
ctenſi ſeu Caualliconſi Collectarum 9. Martij 16. Maij, &
27. Iunij 1583.quæ in fine tract.eſt deciſ.3.per tot.*vbi coo-
cluditur, quod collecta ex cenſu ſoloi debeat io loco
vbi deſtinata eſt ſolutio reſponſionis,noo vbi ſita ſunt
bona cenſui ſubiugata. Quam opinionem firmaue-
rat antea. Aret.*conſil.10.num 2.ad fin.*Caſſan.*ad Conſuet.
Burgund.*Rubr.2.§.1.*in text.* ex appartiens la cooſiſca-
tion,*ſub num.10.refert.*Steph.Grat.*Diſcept.Forenſ.tom.1.
cap. 29. num. 2. & ſeq.* & horum auctoritate eſſe rece-
deodum ab opinione *Boccat.* exiſtimo.

SVMMARIA.

1 *Cenſus conſignatiuus alter temporalis, alter perpe-
tuus.*

2 *Cenſus ideo dicitur temporalis, quia vitam habet ad
tempus conſtitutam.*

3 *Cenſus ideo dicitur perpetuus, quia ex ſui natura aptus
eſt habere vitam perpetuam.*

[*Cenſus ante Bullam Pij V. poterat conſtitui irredimi-
bilis.*]

4 *Tam ex parte emptoris cenſus, qui non poteſt paciſci, vt
aliquo tempore cenſus redimatur.*

5 *Quam ex parte venditoris, qui cogi non poteſt ad redi-
mendum.*

6 *Cenſus non ideo minus dicitur perpetuus, ex quo redimi
poteſt ad libitum debitoris.*

7 *Perpetuum an quid ſit, ſpectatur tempus præſens, non
quod poteſt in futurum contingere.*

8 *De annuis redditibus,qui debentur quouſque volet de-
bitor, iudicatur prout de his, qui in perpetuum de-
bentur.*

[*Conceſſa ad beneplacitum concedentis reputantur per-
petua.*)

[*Ruin. conſ.82. num. 9. l. 2. reprehenditur.*]

[*Cenſus dicitur perpetuus,quia aptitudine eſt talis, licet
poſſit quandocumque redimi.*]

9 *Pecunia eſt de rebus,quæ vſu conſumuntur.*

10 *In contractu cenſus non conſideratur redditus, qui an-
nuatim ſoluitur, ſed ius illum percipiendi.*

11 *Cenſus temporalis ille eſt, qui conceditur vel ad certum
& determinatum tempus,vel*

12 *Ad tempus indeterminatum, puta ad vitam alicuius
perſonæ, etiam plurium.*

13 *Conſtitui poteſt tam ad vitam ementis, quàm venden-
tis.*

14 *Cenſus conſtitutus ad vitam alicuius,dicitur vitalitius,
& cur.*

De Cenſu perpetuo, & temporali.

QVÆSTIO II.

aliàs par. 1. cap. 1. qu. 1. ar. 2.

POſtquam diximus de cenſu reſeruatiuo ea, quæ
pro introductione materiæ viſa ſunt neceſſaria,
conſequens eſt iuxta præmiſſum ordinem, vt ad cen-
ſum conſignatiuum veniamus,& aliquas illius diuiſio-
1 nes afferamus, Quarum vna eſt † vt alter ſit perpe-
tuus,alter temporalis, Contad, *in ſuo tract.de contract.
quaſt.72.in 3.& 4 ſuppoſit.10.de Inſtit.& iure,lib.6.quaſt.
5.art.1.* Ludouic. Molin. *in ſuo tract. de contract.part.2.
diſputat.383.num.13.circ.fin.* Thom.Bon.*inſign.in tract.
de cenſib.cap.2.ſub num.13.verſ.5.*Ioan.Bapt.Lup. *ad,l. 2.
C.de pact.inter. empt. & vendit. Comment. 2. §.2.num.59.*
Mich.Salon.*in ſuo tract.de contract.& commerc.human.in
tit.de cenſib.art.1.ſub num.2.verſ.denique diuiditur*, Fede-
ric.Mart.*in ſuo tract.de iur.cenſu.cap.2.num.13.*Pro cuius
2 diuiſionis intelligentia ſciendum eſt, quod † cenſus
non ideo dicitur temporalis, quia ad libitum redimi
poſſit,cum potiùs ſit irredimibilis, & ideo ſit permiſ-
ſus,& licitus,quia nullo tempore redimi poſſit, vt di-
cemus infra *quaſt.10.aliàs hac eadem part.1.cap.1.quaſt.
4.art.3.*Sed quia non habet vitam perpetuam,ſed limi-
tatam ex conſenſu contrahentium, vt paulò inferius
dicetur.

3 Prout alter † non dicitur perpetuus ex eo quod
nullo vnquam tempore redimi poſſit quia licet ante
Bullam editam à Pio V.ſuper forma creandi cenſus ex
partium voluntate,& conuentione conſtitui cenſus du-
raturus perpetuo,& qui nullo vnquam tempore redi-
mi poſſet, vt reſoluit Rota *coram R. P. D. Veroſpio. 9.
Decembris* 1621. *In vna Romana cenſus, poſt tract. deciſ.*
394 *per tot.& ſequitur* Steph. Grat. *diſcept.forenſ.tom.5.
cap. 985. num.*10. *& ſeq.* atamen poſt promulgationem
dictæ Bullæ ſecundum communem vſum ita conſti-
tuitur,vt ad voluntatem imponentis ſit redimibilis,vt
diſpoſuit Pius V. in d.ſua Bulla quem propterea Scri-
bentes aliquaodo redimibilem appellant, ſed quia
creatur, & imponitur vt perpetuò viuere poſſit tàm
4 † ex parte emptoris.cenſus, qui nec tacitè, nec ex-
preſsè poteſt cum illius venditore paciſci, & conue-
nire vt cenſus aliquo tempore redimatur,& extingua-
tur repugnante d. Conſtitutione Piana, & nos infra
latè explicabimus *quaſt. 60.& quaſt. 107. aliàs part. 2.
cap. 1. quæſt. 3. art. 8. & par. 3. cap. 1. quaſt. 3. art. 5.*
5 quam † ex parte eius, qui cenſum impoſuit, & alteri
conceſſit,cui licet liberum ſit ſemper, & quandocum-
que illum redimere, & extinguere, vt expreſsè diſpo-
nitur *in c. 1. & 2. de empt.& vend. inter Extran.comm.
& per* Pium V.*in d.ſua Conſt.& dicit* Pariſ.*conſ.60.num.
13.l.1.& nos dicemus,d.par.2.c.1.quaſt.13.art.7.*non ideò
6 minus † dici debet perpetuus, cum conſtituatur vt vi-
tam perpetuam, vel ſaltem longiſſimæ durationis ha-
beat,Ruin.*conſ.*82.*& num.2.& 3. lib.2* bene in puncto
Bon.*in ſuo tract.de Cenſib.art.14.num.32.& art.15.num.
38.verſ.vlterior,& num.* 39. Tiber. Decian. *conſ.59.num.
10.lib.1.*Federic.Martin.*in d.ſuo tract,de iur.cenſu.cap.2.
num.* 14. *Quibus addo poſt hac ſcripta viſum* Ludou. de
Auendan. *in ſuo tract.de cenſib. Hiſpan. cap.54. num. 9.*
etenim ad effectum, de quo agimus ſufficit, quod ex
parte emptoris, & domini cenſus, & ex natura ipſius
contractus perpetuo viuere poſſit. *arg. l. ſufficit,& ibi
not.*Iaſ.*num.2.ff.de condict.indeb.l. iuris peritos,ff.de excu-
ſat.tutor.*Gloſ.1.*in c.fin.in verbo,perpetuos,& ibi* Gemin.
*num.8.de Reſcript.in 6.*Bon.*d.art.14.num.32.& d.art.15.*
7 *num.38.in fine.* Nam † ad cognoſcendum an quid ſit
perpetuum, debet attendi tempus præſens, non quid
poſſit in futurum contingere,vt poſt Cin. *in l.vltim.in
prima oppoſit. C.de ſentent. paſſ. dt.11* Decian. *d.conſ. 59.
num.* 11. Foller. *in ſua pract. cenſual. in verbo huiuſmo-
di num.* 33. Tiraq. *de Retract.lign.§. 1.gloſ. 6. num.8.in
fine*, Surd. *deciſ.* 204. *num* 10. [Gratian. *diſcept.Forenſ.
tom.4.cap.885.num.29.&* 30.] Vnde cum tempore im-
poſitionis,& venditionis cenſus non poſſit taxari,nec
præſcribi tempus intra quod redimi, & extingui de-
beat, ſed illud relinquendum ſit in mero arbitrio, &
voluntate venditoris, abſque dubio dici debet perpe-
tuus, nam † de his annuis redditibus,qui ad benepla- 8
citum debitoris,& donec ipſe volet debentur iudica-
tur prout de his, qui debentur in perpetuum Ruin. *d.
conſ.82.num.3.lib.*2. cuius authoritate idem dicit Ioan.
Anton. Canet. *ſuper Extrauag.volente,6.ſucceſſiuè, num.
15.fol.mihi* 164. [& propterea licet iſte annuus cenſus
poſſit modico tempore durare, & etiam poſſit eſſe
perpetuus, debet in dubio perpetuus iudicari;vt in ſi-
mili argumentatur Dec., *conſ.* 204. *num. 5. auctoritate*
Bart. *in l.iure peritos,in prin.ff.de excuſ. tutor.* & alibi de
iis,quæ conceduntur ad beneplacitum, nam licet ad
nutum concedentis reuocari poſſint, tamen in dubio
perpetua reputantur. Bart. *in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi
Piſtori.num.13.ff.de nou.oper.nunc.quem ſequitur* Alex.*ad
ipſum* Bart.*in l. pars litterarum ff.de iudic. benefacit text.
in cap. ſi delegatur de reſcript.in 6.* Nec repugnat Ruin.
d.conſ.82.num.9.lib. 2. dum dicit, quod hoc non proce-
dit quando militat præſumptio in contrarium cum
vna præſumptio tollat aliam. *l. diuus ff. de reſtit. in in-
tegr.* & in terminis cenſus dicit intrare præſumptionē
iuris, quòd licet ipſius venditor poſſit illius redem-
ptionem diu differre, cum talis redemptio pendeat ab
eius voluntate,ſit tamen præſumendum quod ſit breui
tempore redempturus, vt euitet damnum, quod pati-
tur ex ſolutione dictæ annuæ præſtationis, *arg. l. cum
de indebito ff. de prob. & l.ſi cum aurum.ff.de ſolut.* Quo-
niam vt ex parte venditoris cenſus dicatur perpetuus,
non conſideratur effectus ipſe, quod diu duret, vel
breui tempore redimatur,ſed ſola aptitudo,& poſſibi-
litas, quod diù durare poſſit, & quod ipſe cogi non
poſſit ad illum redimendum, vt paulo ſupra dictum
eſt.]

Nec ex eo, quod cenſus conſtituatur ſoluendus in
pecunia numerata, quæ † eſt de rebus quæ vſu con- 9
ſumuntur, *l. rogaſti, ff. ſi certum petat.* ſequitur, quod
cenſus non poſſit dici perpetuus. Quoniam † non de- 10
bet conſiderari pecunia, quæ ſoluitur, ſed ius illam
percipiendi,quod venditur,& conceditur, vt dicemus
infra ſæpius,& maximè *quaſt. 45. aliàs part.2.c.1.quaſt.
1.art.2.*quod licet ſit redimibile, non propterea deſi-
nit eſſe perpetuum,vt dictum eſt.

Cenſus igitur temporalis ille dicitur, qui ex con-
uentione contrahentium limitatam, & præſcriptam
habet durationem, & ratam; Iſte autem poteſt duo-
bus modis conſtitui,& imponi. Primo † ad certum,& 11
determinatum tempus, puta ad quinque, decem, vel
alium certum numerum annorum. Secundò ad tem-
pus incertum, & † indeterminatum ex aliquo futuro 12
euentu declarandum,& determinandum,vel ad vitam
alicuius certæ, & determinatæ perſonæ, vt diſtinguit
Federic.Martin. *in d.ſuo tract.de iur.cenſ.c.2.num.*15.ſiue
conſtituatur ad vitam vnius perſonæ, ſiue ad vitam
plurium, vt poteſt etiam cum pacto vt vna præmo-
riente,alteri ſuperuiuenti ſoluatur totus.& integer, ſi
credimus Baldo *conſil.154.lib.2.& conſ.292.num.4 lib. 5.*
Cumano *conſ.*181. dum loquuntur de huiuſmodi cen-
ſu conſtituto, & vendito ad vitam plurium. Et in
puncto confirmat Ludouicus Auendan.*d.tract.cap.* 20.
*num.*6. [*Et poſt alios amplectitur.* Ioan. Petr.Fontan.*de
pact.nuptial.lib.1.clauſul.*4. Gloſ. 18. *part. 3.num. 99.&
hanc ſententiam probauit.* Rota *coram* R. P. D. Virili *in
vna Bononienſi Salniani 25.Iuny 1629.poſt tract.dec.*514.
*num.*10.]

*num.*10.] Prout conſtitui etiam poteſt, & vendi dura-
13 turus tam † ad vitam ementis, quàm ad vitam vendi-
toris, vt declarauit Paul.Comitol. *in ſuis reſponſ. Mora-
14 lib.lib.* 3. *quæſt.* 25. *num.* 2. Et iſte † cenſus appellatur à
Doctoribus Vitalitius, vel quia ad vitam accipientis
durat Ludou. Molina *d. tract. diſp.*383 *num.* 14. Mich.
Salon. *d.tit.de cenſib. art.*5.*num.* 1. vel quia illo emi ſo-
leant reditus in annuum victum, vt explicat Molina
d. num. 14.

SVMMARIA.

1 *Cenſus conſignatiuus alter pecuniarius, alter fructuarius.*
2 *Cenſus pecuniarius eſt cum venditur ius percipiendi annuam reſponſionem in pecunia numerata.*
3 *Cenſus pecuniarius non poteſt ſolui in alia ſpecie recuſante creditore.*
4 *Aliud pro alio inuito creditore ſolui non poteſt.*
[*Conceſſa cenſentur ea, quæ non reperiuntur expreſsè prohibita.*
5 *Cenſus fructuarius eſt cum venditur ius percipiendi certam annuam reſponſionem in fructibus.*
6 *Cenſus iſte eſt licitus.*
7 *Limitatur de Iure Regio Hiſpaniæ, &* num. 17.
[*Cenſus fructuarius quando iure Regio Hiſpaniæ ſit reducendus ad pecuniarium.*
8 *Etiam poſt Bullam Pij Quinti.*
9 *Cenſus fructuarius non poteſt ſolui in pecunia inuito creditore.*
10 *Fructus in cenſu fructuario ſolui debent tempore recollectionis ipſorum.*
11 *Debitor cenſus fructuarij non tenetur fructus aſportare ad domum creditoris.*
12 *Cenſus fructuarij iuſtum pretium quomodo declarandum ſit.*
[*Pretium medium attendi debet in illius liquidatione*]
13 *Libro officialis publici creditur.*
14 *Pretium rei venditæ, an ſit iuſtum attenditur tempus initi contractus.*
[*Cenſus vt correſpondeat fructibus fundi cenſiti eſt attendendum tempus impoſitionis.*]
15 *Cenſus fructuarius non debet reduci ad pecuniarium ob augmentum valoris fructuum contingens tractu temporis.*
16 *Princeps poteſt Cenſum fructuarium ad pecuniarium reducere.*
17 *Iuſtitia contractus attenditur iuxta tempus illius celebrationis.*
18 *Recipiens pecuniam pro fructibus ſibi debitis, non præiudicat ſibi in futurum.*
19 *Limit. ſi ex partium conuentione cenſus fructuarius ſit reductus ad pecuniarium.*

De Cenſu Pecuniario, & Fructuario.

QVÆSTIO III.

aliàs par. 1. *cap.* 1. *qu.* 1. *ar.* 3.

ALia ſequitur Cenſus conſignatiui diuiſio per
1 quam diſtribuitur † in pecuniarium, & fructua-
rium, Mich.Salon *in ſuo tract.de contract. & commerc.hu-
man.in titul.de cenſib art.*1.*ſub num.*2.*verſ. diuiditur tertio.*
Federic Martin *in ſuo tract.de Iur.Cenſu.c.*2.*num.*17.*&* c.
4.*num.*104.*& ſeq.* [Ioan.Garzias *de expenſ. ac meliorat.
cap.*9.*num.*73.] & alij pleri que ex infra allegandis. Pe-
cuniarius † autem eſt cum venditur Ius percipiendi
2 certam annuam reſponſionem in pecunia numerata,
qui † proptereà ſolui non poteſt in alia ſpecie, ſi do- 3
minus Cenſus recuſet, cum regulare ſit, quod † aliud 4
pro alio inuito creditore ſolui non poſſit l. 2. §. *mutui
datio, & ibi gloſ. dat concordantes, ff. ſi cert. pet.* licet eo
volente id non cenſeatur prohibitum [in aliqua bul-
la, & ea videntur conceſſa, quæ non reperiuntur ex-
preſsè prohibita, vt in puncto conſiderat. Ioan. Bapt.
Madius *in ſuo tractatu, quem inſcripſit. Cenſuum requiſit.
& inſtrumenti forma circa* 6.*quæſit.n.*1 Quod tamen reci-
piendum eſt,] dummodo neque maior, neque minor
cenſus ſoluatur. Ioan.Azor. *Inſtit. Mora.part.*3.*lib* 10 *c.*
20.*q.*2. [*& declarauit* Mad.*d.num.* 1.*in fin.verſ. dummodo
tamen.*]

Fructuarius † verò cenſus eſt cum inter contrahen- 5
tes expreſsè agitur, vt vendatur, & ematur Ius perci-
piendi certam quantitatem fructuum, id exprimitur in
contractu, & ad illud directè, & omninò reſpicit con-
trahentium intentio, quæ † ſpecies contractus fuit 6
omni tempore habita pro licita à Doctoribus, & ſi-
gnanter ab Innoc. *in cap.in ciuitate ſub num.* 2. *extra de
Vſur.* Laurent de Rodulph. *in tract.de Vſur.q.*13.*ſub n.*47.
Marian.Socin. *ſen.ad* k *uor.extra de Vſur. num.*101.*ad me-
dium verſ.vnde non facit.* Nauar. *in ſuo tract.de Vſur.num.*
104.*quæ de communi.* Boccar. *in ſuo tract.de cenſib. part.* 1.
*n.*9.*& part.*3.*n.*52. Bened.Bon. *in ſimili tract.de cenſib.art.*
64.*n.*97. Surd. *in ſuo tract.de aliment tit* 9.*q.*11.*n.*3. Leo-
nard.Leſſ. *in ſuo tract.de Iuſt.& iur.lib.*2.*cap.* 22.*dub.*[illegible] 5.
*n.*36.*verſ.notandum tertio, & n.*37. Gregor de Valent.
comment. Theolog.tom 3 *diſputat.*5 *q.*22.*de cenſib.punct.*3.
per tot. Franciſc. Melanen. *deciſ Regn.Sicil.lib.*2 *deciſ.*6.
per totum Federic.Martin. *d.c.*4 *n.*104 *& ſeq.vbi alios al-
legat* Gaſp.Roderic *in ſuo tract.de ann.redd.lib.*1. *q.* 12.
n. 1. *Et his addi poteſt* Ludou. Velaz. de Auend. *in ſuo
tract.de cenſib.Hiſp.c.*46.*n.* 9. Et † licet ipſe id neget li- 7
cere de iure regio Hiſpanorum, propter expreſſam
Regis Conſtitutionem, qua cauetur ne Cenſus iſte in
frumento vel alia ſpecie ſoluendus conſtituatur, immo
etiamſi ab antiquiſſimo tempore foret conſtitutus,
reduci debeat ad pecuniarium. [Hoc tamen procedit
ſi cenſus fructuarius conſtituatur ad rationem vnius
pro quatuordecim, & infra, ſecus autem ſi fuerit con-
ſtitutus ad rationem vnius pro viginti, & ſic ad ratio-
nem annuæ reſponſionis in fructibus quinque pro
centenario, & anno, vt bene deducit. Gaix. *d.cap.*9 *n.*77.
*in fin.& n.*78.] Iure tamen noſtro cenſus iſte permitti-
tur, vt concludunt *prædicti doctores.* Etiam † poſt *Bul-* 8
lam Pij V. editam ſuper forma creandi cenſus, cum de
hoc cenſu fructuario conſtitutio præfata nihil defi-
nierit, vt animaduertit Ioan. Azor. *d.c.*20.*n.*1. Qui † ſi- 9
militer non poterit de conſenſu creditoris ſolui in pe-
cunia numerata, licet ſi ille contradicat, ſi omnino ſol-
uendus in eadem ſpecie fructuum, in qua conſtitutus,
& venditus fuit, Mich.Salon. *d.tit.de cenſib.art.*3.*contro-
uerſ.*1.*ſub n.*1.*verſ.*1.*quaſi communem* Chriſtophor. Tor-
niel *conſil.*48.*num.*8.*&* 9.*lib.*1.

Illa † autem quantitas fructuum, quæ in hoc cenſu 10
fructuario ſolui debet, ſoluenda erit tempore colle-
ctionis, videlicet, ſi cenſus ſit in frumento illud erit
ſoluendum in æſtate tempore triturationis in area;
Vinum tempore vindemiarum in vaſe, ſeu canali, vel
vaſi, ſi cenſus fuerit conſtitutus in vino; ſi verò in
oleo tempore recollectionis olei in priſtino, ſeu mo-
lendino, vt per bonas rationes deducit Boccat. *in d.
tract.de cenſib.par.*3.*n.*53. [*& nos diximus infra q.*82. *ſin
part.*2.*cap.*2.*q.*4.*art.*1.*n.* 1.*& ibidem in addit.*]

Non † enim debitor, tenetur deferre ad domum ſui 11
creditoris dictas quantitates fructuum debitas, etiam
quod ſint eiuſdem fori; ſed creditor debet accedere, vel
mittere vt à debitore capiat, & tollat ſuo proprio ſum-
ptu, & periculo, *vt per text. in l.*1.*§.licet autem, ff. de pe-
ric.& commod. rei vendit. & authoritate,* Pauli de Caſt.
in l.item illa, in fin.princ.ff. de conſtitut.pecun. dicit Gaſp.
Roderic.

Roderic.in dict.ſuo tract.de ann.reddit.lib.2.q.6.n.3.Ioan. Bapt.Lup.ad l.2.C.de pact.inter empt.& vendit.comment. 2.§.1.num.46.

Cùm autem res quælibet vendi debeat iuſto, & æquabili pretio, idem quoque coocludendum eſt, neceſſariam eſſe in venditiooe huius cenſus fructuarij, prout etiam requiri in venditione cenſus pecuniarij dicemus infra q.47.vel part.2.c.1.q.1.art.4.

12 Ideò quæri poteſt quomodo † cognoſci, & ſtatui poſſit iuſtum pretium huius noſtri cenſus fructuarij, cùm non ſemper idem ſit, & vniformis valor fructuum, ſed aliquando pluris, & aliquando minoris valeant, arg.l.pretia rerum, ff.ad l.Falcid. Pro cuius difficultatis reſolutione aduertendum eſt, quod licet cenſus iſte imponi debeat habita ratione ad communem fructuum æſtimationem, & valorem currentem de tempore impoſitionis illius ad Guid. Pap. deciſ.516. ſub num.2. Nauar. in tractat. de vſur. num.120 Iſte tamen valor non conſiſtit in puncto indiniſibili, ne reſtringendus eſt ad pretium temporis impoſitionis cenſus, ſed regulandus eſt ex pretio aliquot annorum retro decurſorum, puta decem ex mente Ioan. Azor. d. cap.20. quæſt.3. & Boccat.d. tract. part.2. n. 9. verſ. ſed quomodo imponitur (Gaſpar.autem Roderic.d.tract. lib.1. quæſt.6. num. 16. & ſeq. ſentit habendam eſſe rationem ad quindecim, vel viginti annos; vt facto calculo communis pretij dictorum præteritorum annorum compenſato pretio magno vnius anni cum minore aliorum annorum, reperiatur pretium mediocre, ſecundum quod cenſus iſte conſtituendus, & vendendus erit. [nam regulare eſt, quod quando plura vnius rei reperiuntur pretia debeat attendi medium, vt in liquidatione pretij fructuum dixit. Rota in recollectis per Farinacc. deciſ. 196. ſub num.4. & deciſ. 479. num. 4. in fin. part.2.] Quod commuoe, & medium pretium, non erit admodum difficile reperire in ijs locis, in quibus eſt de publico deputatus officialis ad adnotandum pretia frumenti, & bladorum currentia in foro publico ſingulis. Nundinis prout contingit in
13 Ciuitate mea Peruſina, cum † libro huiuſmodi officialis ſit adhibenda fides, vt fuit reſolutum Rota coram bem. mem. Cardioali Seraphino deciſ.1245 n 8. part.1. l. & coram. R.P.D. Manzanedo in vna Maceratenſi liquidationis fructuum 30. Octobris 1613. quæ eſt deciſ.479. num. 3. in recollect. per Farinac.part.2. & in vna Peruſina liquidationis fructuum coram Reuerendiſſ. D. Coccino Decano 12. Ianuarij 1608. quæ inter eius deciſiones impreſſas eſt deciſ.430. num. 3. verſ. reſpectu verò.]

Cæterùm ſi poſt cenſus conſtitutionem, & venditionem valor fructuum adeò excreuerit, vt inde reſultet iniquitas, & iniuſtitia contractus, quia fortè excedit pretium in emptionem d.cenſus erogatum, dubitatum fuit: An cenſus ipſe debeat reduci ad pecuniam numeratam, quæ iuſtè reſpondeat pretio, quo cenſus ipſe emptus fuit.

In qua quæſtione licet [Cœſar.Manent in ſuo tract. de Iur. contract. Liuellar. pecun. conſtitut. quæſt. 1.part.4. num.28. fuerit io ſententia affirmatiua quod debeat fieri reductio ad debitum modum.] Ego tamen pro reſolutione huius difficultatis conſiderabam, quod ad cognoſcendum læſionem, & pretij modicitatem in contractu noo eſt reſpiciendum tempus præſens, &
14 quanti res ipſa vendita de præſenti valeat, ſed id † tempus quo contractus fuit celebratus, & iuxta illius temporis valorem res vendita æſtimanda ſit, l.ſi voluntate in fine, C.de reſcind. vendit.c.cum dilecti, extr.de empt.& vendit. Gloſ.in c.ad aures in verbo, aut forte tunc extr.de reb. Eccleſ. non alien. Bart.in l. 2. numer.16.C. de reſcind.vendit. & ibi Cagnol. num.218. verſ.non obſtat. & numer.238. Rol. conſil.59. numer.35 lib.1. Stephan. Lamberteug.in ſuo tract.de contract.cor. Gloſ.5.num.21. Barz deciſ.123. num.10. Honded. conſ.31. num.48.lib.1. [& voluit Rota Lucens apud Anton.Monach.deciſ.20. numer.7. verſ. neque obſtat. Et in materia cenſus an ille correſpondeat fructibus fuodi ſubrogati ſpectaodum eſſe tempus, quo contractus fuit celebratus, dixit, Mantic.de tacit. & ambig. conuent.lib.22. tit.19. num.28.poſt Ruin.conſ.161.n.25.lib.1.& Rim.Iun. conſ.461.n.28.verſ. nec quiquam ſeq.lib.4.& ſentit.Alex. conſ.40. n.4.lib.1.]

Si † cenſus iuxta valorem, & æſtimationem fru- 15
ctuum, quæ currebat tempore impoſitionis, & venditionis, bona fide emptus fuit, nec poteſt in d. contractu habita ratione ad illud tempus, conſiderari iniquitas, & iniuſtitia pretij propter prætenſam iniuſtitiam, & iniquitatem reſultantem ob contingens augumentum pretij fructuum, non erit diminuendus & reducendus ad pecuniarium, ſed ſoluendus prout, conſtitutus, & venditus fuit, vt poſt diſcuſſionem concludit Nauar.in dicto ſuo tract.de Vſur.n.120. ſequitur Boccat. d.par.2.num.9 Federic.Martin.d. cap.4.num.113. hanc eandem ſententiam amplectitur. Antonius Monachus deciſ. Lucenſ.20. n.7. verſ. neque obſtat, poſt hæc ſcripta viſ… Gaſpar.Roderic.d.lib.1. quæſt.7. numer.23.& ſeq. reſpectu temporis præteriti, licet numer. 25. improbet reſpectu temporis futuri. Quod futurum tempus
ego acciperem poſtquam forte Princeps † ſuo Edi- 16
cto, & Conſtitutione faciat, quia tunc illam ſeruandem eſſe dicunt etiam, Nauar.& Boccat locis citatis, & ipſe Roderic. d. quæſt.7. numer.29. Et in terminis iſtis poſſent procedere dicta per Ludouic.de Auend d.tract. cap.47. dum nititur comprobare Cenſus fructuarios eſſe reducendos ad pecuniarios: Fundat enim ipſe hanc ſuam intentionem ſuper lege Regia, qua dicta reductio præcipitur; ceſſante enim Regia Conſtitutione, adhuc viget ratio conſiderata ſupra numero 13. cui non bene, meo iudicio, reſpoodet. Auend. d.capite 47. numer. 14. cum non verſemur circa contractum emptionis, & venditionis Cenſus, qui momento explicatur, ſicut emptio, & venditio aliarum rerum frugiferarum. Et ideò, ſicut venditiones præfatæ ob augmentum, vel diminutionem contingentem in fructibus, non reſcinduntur, nec reducuntur ad æſtimationem iuxta tempus contingentis aug-
menti, vel diminutionis, ſed † iuſtitia contractus at- 17
tenditur iuxta tempus venditionis, vt diximus dict. num.13. Ita etiam dicendum eſt in emptione, & venditione cenſus fructuarij, quod non debet alterari propter augmentum, vel diminutionem pretij fructuum.

Sed poſſet in dubium reuocari An † creditor Cen- 18
ſus fructuarij recipiendo illum per aliquod tempus in pecunia numerata, ſibi præiudicet in futurum, quominus poſſit eum exigere in illa ſpecie, & quantitate fructuum, in qua fuit ab initio conſtitutus, & venditus? Et nullum ſibi facere præiudicium verius eſt, ſi non ſit decurſa legitima præſcriptio, cap. olim cauſam, vbi Gloſ. Abb. & alij, extr.de cenſib. Bald. in ſuo tractat. de præſcript.in 4. par.quarta part.princ.quæſt.5.& 7.& alios refert. Torniel.d.conſ.48.n.7.& verſic.ſed difficultas. Qui
tamen num.ſeq. contrarium † firmat, ſi Cenſus fru- 19
ctuarius fuerit de conſenſu ipſarummet partium ad pecuniarium reductus; authoritate Curtij iunior. conſ. 108 col.5.n.18. & Neuiz.conſ.11. col.2.num.7.in fine. Ex quibus tamen ſubiungendum videtur, quod apparere debet de expreſſo partium conſenſu, quod fuerit facta huiuſmodi reductio Cenſus de fructuario ad pecuniarium.

SVMMARIA.

1 Cenſut alter realis, alter perſonalis.
2 Cenſus realis eſt ille, qui imponitur ſuper re immobili.

3 *Cenſus perſonalis eſt, qui conſtituitur ſuper ſola perſona.*
4 *Cenſus perſonalis conſtituitur vel ſuper ſola perſona imponentis, vel ſuper perſona extranea, puta ſerui, &* nu m. 5.
6 *Dummodo ſit vtilis, & fructifera.*

De Cenſu Reali, & perſonali.

QVÆSTIO IV.

aliàs par. 1. cap. 1. quæſt. 1. art. 4.

TERTIAM Ceoſus conſignatiui diuiſiooem affe-
1 runt Scribentes. Quod † alter ſit realis, alter ve-
ro perſonalis vt aliis omiſſis diuidit. Io. Medina *in*
Cod. de rebus per vſuram acquiſit. q. 12. Dominic. Soto *de*
Iuſtit. & iure, lib. 6. q. 5. art. 1. & refert. Federic. Martin. *in*
ſuo tract. de iure Cenſu. c. 2. n. 16.
2 Realis † cenſus ille eſt, qui imponitur ſuper re ali-
qua immobili, fructifera, & certis finibus deſignata,
puta Prædio, Vinea, Domo, & his ſimilibus, de quo lo-
quitur. *Martin. V. Calixt. III. Pius V.* & alij Pootifices,
qui ſuper forma creandi Cenſus Coostitutiooes edi-
derunt, vel per ſuas Extrauagantes hunc conttaben-
di modum approbaueruot. Et de quo nos in toto hoc
Ttactatu acturi ſumus.
3 Perſonalis autem † cenſus eſt, qui ſuper ſola perſo-
na conſtituitur, vt ſuptadicti Doctores dicunt.
Iſte autem perſonalis cenſus poteſt duobus modis
inſtitui, & imponi, & quidem primò, Quando quis
4 obligat † ſe ſimpliciter ad ſolutionem alicuius certæ
annuæ penſionis, vel in pecunia numerata, vel in fru-
ctibus, abſque eo, quod illa annua reſponſio ſit fun-
data ſuper aliquo fundo certo, & limitato, ſed ſuper
ſola ipſiuſmet debitoris obligatione perſooali, vel ad-
iecta ſimpliciter hypotheca ſuorum bonorum.
5 Secundo † modo conſtituitur Cenſus perſonalis,
quando reſponſio quæ conceditur, fundatur ſuper ali-
qua perſona extranea, puta ſerui, vt non obſcurè dixit
Innoc. *in cap. in Ciuitate, ſub n. 2. extr. de vſur.*
6 Dummodo † tamen talis perſona ſit vtilis, & in-
duſtrioſa & cuius opera ſit commoda, ſecus ſi ſit de-
bilis, inutilis, & infructuoſa, vt declarant Io. Azor. *Inſt.*
Moral. part. 3. lib. 10. cap. 5. q. 1. verſ. ſecunda. Mich. Sa-
lon. *de contract. & commerc. human. in tit. de Cenſib. art. 3.*
controuerſ. 5. n. 6. & 7. Federic. Martin. *d. tract. cap. 4. n. 26.*
iunctis iis, quæ dicit ibid. n. 41.

Sed quoniam de hoc cenſu perſonali ſumus latius dicturi *d. q. 3. art. 6.* vbi diſputabimus An Cenſus perſonalis ex natura contractus ſit licitus, & an poſt Conſtitutiones Pontificias, & maximè Pij V. poſſit ſuſtineri ſaltem in iis locis, vbi dicta Conſtitutio nec publicata, nec vſu recepta fuit, ideò ad ibi dicta recurrendum eſt.

SVMMARIA.

1 *Origo rei eſt in primis inueſtiganda.*
2 *Cenſus conſignatiuus fuit cognitus ante tempora Martini V. ſecundum aliquos.*
Sed reprob n luntur num. 4.
3 *Marc. Anton. Eugenius I. C. Peruſinus laudatur.*
4 *Cenſus conſignatiuus manauit à Conſuetudine.*
5 *Cenſus conſignatiuus fuit cognitus ante Clemen. V. vt volunt alij.*
6 *Clemens V. fuit aſſumptus ad Pontificatum Peruſia anno 1305.*
7 *Clem. Exiui de Paradiſo, § cumque annui redditus, de verbor. ſignific. Intellectus aliquorum.*
8 *Qui intellectus ab auctore reprobatur.*
9 *Cenſum conſignatiuum fuiſſe cognitum ante Iuſtinianum, volunt alij.*
10 *Diſſenſerunt tamen nonnulli.*
11 *Auctor tamen affirmatiuam ſententiam confirmat.*
12 *Conciliantur opiniones diſtinctione.*
13 *Contractus cenſualis ante Iuſtinianum erat informis.*
14 *Contractus Cenſualis formam recipit à Martino V. & à Pio V.*
15 *Contractus Cenſualis poteſt dici vno reſpectu de iure gentium, & cur.*
16 *Iuris gentium quid eſſe dicitur, etiam quod fuerit adinuentum longe poſt ciuitates conditas.*
17 *Contractus vnus diuerſo reſpectu dici poteſt de iure gentium, & de iure ciuili.*
18 *Acceptilatio, quia eſt ab omnibus gentibus recepta, dicitur de iure gentium.*
19 *Quia tamen recepit formam à ſtipulatione, dicitur creatura Iuris ciuilis.*
20 *Stipulatio eſt adinuenta de iure ciuili.*
21 *Emphyteuſis diuerſis reſpectibus dicitur creatura iuris gentium, & ciuilis.*
22 *Matrimonium reſpectu coniunctionis maris, & fæmina dicitur de iure naturali.*
Reſpectu autem conſenſus eſt de iure gentium, n. 24.
Reſpectu verò ſolemnitatum eſt de iure poſitiuo. numero 25.
23 *Matrimonium perficitur conſenſu.*
24 *Contractus ferè omnes ſunt de iure gentium.*
25 *Teſtamentum diuerſis reſpectibus dicitur, vel de iure gentium, vel de iure ciuili.*

De origine Cenſus Conſignatiui.

QVÆSTIO V.

aliàs par. 1. cap. 1. qu. 3. ar. 2.

CVM de re quapiam dicturo nefas eſſe videatur 1
origine non repetita illotis (vt aiunt) manibus
protinus materiam tractare, vt dixit Caius I. C. *in l. 1.*
ff. de orig. iur. Ideò † ſequutus auctoritatem, & exem-
plum illius *in l. 2. in princ. ff. eod. titul.* neceſſarium eſſe
arbitratus ſum, vt de Cenſu conſignatiuo tractatu-
rus, in primis, & ante omnia illius originem inueſti-
garem. In qua qoidem indagatione ob varias Scri-
bentium opiniones, difficillimum eſſe exiſtimo ali-
quid certi conſtituere, nedum de aliquo vero, & de-
terminato iſtius contractus initio (cum vſque ab an-
no 1423. diceretur manaſſe à conſuetudine, cuius initij
memoria non extabat, vt paulo inferius dicemus) ſed
an quidem fuerit cognitus ante tempora Summorum
Pontificum, an potius fuerit ex illorum Conſtitutio-
nibus introductus.
Nam aliqui in ea fuerunt opinione, quod contra-
ctus iſte eſſet omninò incognitus ante tempora † 2
Martini huius nominis Papæ V. qui Pontificatum re-
xit de anno 1423. Iſte enim Papa per ſuam *Conſti-*
tutionem, quæ eſt prima ſub tit. de empt. & vend. inter
extrauag. commun. contractum hunc approbauit, &
ſub certa forma ſeruari ſolita, ſeruari decreuit: Cuius
Conſtitutionem confitmauit Calixtus huius nomi-
nis Papa III. vt apparet. *in cap. 2. eod. tit. de empt. &*
vendit. inter Extrauag. commun. & hanc opinionem
amplexus fuit *Marc. Antonius Eugenius Conciuis*
meus, † vir vndequaque inſignis, & in patrio Peruſi-
no Gymnaſio Iuris ciuilis primus, deinde Iuris Ponti-
ficij interpres celeberrimus, & in foro Aduocatus exi-
mius, & eminentiſſimus, in ſuo *conſ. 100. n. 34. lib. 1* *quem*
ſequitur

ſequitur Felician. de Solis *in ſuis Commentar. de Cenſib.
tom.1.lib.1.c.1.n.18. & tomo 2. eod. lib.1.& c.1.n.1.& 2.*
Sed hæc opiuio eorundem Martini, & Calixti Cou-
ſtitutionibus refellitur, dum in illis aſſeritur hunc
contractum eo tempore fuiſſe valde frequentem, &
4 emanaſſe † rationabili conſuetudine per tempus im-
memorabile,& cuius initij memoria non extabat ob-
ſeruata,& legitime præſcripta; ex qua aſſertione ſatis
manifeſtè coniicitur contractum iſtum non fuiſſe à
dictis Pontificibus introductum, ſed longè ante illo-
rum tempora fuiſſe cognitum.
5 Et propterea alij fuerunt in ea ſententia, quod †
contractus iſte fuerit cognitus non ſolum tempore
Martini V. & ſic de anno 1423. verùm etiam tempo-
6 re Clem. V. qui † fuit ad Pontificatum aſſumptus in
hac Peruſina Ciuitate de anno 1305. & regnauit an-
nos octo,menſes decem,& dies vigintiquinque,quam
ſententiam amplexi ſunt multi ex *interpretibus, in c.in
Ciuitate, ext. de vſur. moti per text. in Clem.* Exiui de
Paradiſo, *§. cùmque annui redditus,de verb. ſignific. vbi
idem* Clemens V. *auctor dictæ Conſtitutionis* de huiuſ-
7 modi annuis redditibus meutionem facit, † cui *tex.*
licet reſpondeat Eugenius *d.conſ.*100. *numer.*34. quem
commmendat Felician.*d.tom.2.lib.1.cap* 1.*num.*3. quod
non loquatur de cenſu pecuniario, ſed de annuo red-
ditu, quem ex bonis immobilibus, & eorum fructi-
bus ſingulis annis percipitur. Iſte tamen intellectus
8 † non videtur recipiendus: cùm enim ibi Papa gene-
raliter loquatur, debet generaliter intelligi, non au-
tem reſtringi ad annuos redditus fructuarios, *vulg.l.1.
§.& generaliter, ff.de leg.præſt.* & maxime quia eadem
viget ratio conſeruandi paupertatem in fratribus Se-
raphici Confeſſoris Franciſci,ab illo Sanctiſſimo Pa-
triarcha tam anxiè affectatam,ſi prohibeantur anuui
redditus fructuarij,ac ſi prohibeantur pecuniarij, per
ea, quæ dicentur infra hac, *eadem par.cap.3.q.1.art.2.*
Ergo dicendum eſt mentem,& intentionem Clem. V.
dum in dicta ſua Conſtitutione confirmauit pauper-
tatem iniunctam, & imperatam fratribus ſub tan-
to Patriarcha militaturis, & prohibuit ne habeant
annuos redditus, fuiſſe prohibere annuos redditus
tàm fructuarios, quàm pecuniarios, per reg. *l.4.§.to-
ties, ff.de damno infecto,*& per conſequens quòd in di-
cta Clem. *Exiui de Paradiſo*; *§. cùmque annui redditus,*
ſatis clarè colligatur eo tempore fuiſſe cognitum con-
tractum iſtum Cenſualem,per quem iſti annui reddi-
tus acquiruntur.
Alij verò in ea fuerunt opinione, quod † contra-
ctus iſte fuerit cognitus etiam ante tempora Iuſtiniani
Imperatoris,quam ſentiunt Anch.*conſil.*30.*num.*6.Co-
uar.*var.reſolut.lib.3.cap.7.num.3.verſ.5. hac pars,* Gaſp.
Roderic.*in ſuo tract.de ann.reddit.lib.3.quæſt.3.à num.7.
vſque ad fin. quæſt. & plures alij per tex.in §. quoniam,
verſ.licebit,*Auth.*vt hi qui oblig.ſe habere perhib. res mi-
nor*, vbi Imperator meminit de emptioue annui red-
ditus ex minorum pecuniis facienda, & per alia iura,
cum hac eadem ſententia pertranſiuit *Bened. Bon. in
ſuo tract.de Cenſib.art.5.n.*17.
10 Et licet † ab ea diſſentiat. Franc.Sarmient.*Selectar.
interpretat. lib.7. cap.1. numer.*17. Ludouic. Molina *in
ſuo tract.de contract.part.2.diſputat.*383. *num.*8. *verſ.cur*
11 *autem.* Illa † tamen videtur ſatis probabiliter poſſe
confirmari auctoritate eiuſdem *Iuſtiniani Imperat. in
Nouella* 160.de qua meminit Decian.*conſ.2.n.69. in fi-
ne,& num.70.lib.1.*Felician.*in dictis ſuis Comment.tom.1.
lib.2.cap.1.numer.18.ad fin. & tom.1.eod.lib.1.& cap.1.
numer.1.* Mich. Salon. *in ſuo tract. de contract. & com-
merc.human.in tit.de Cenſib. art.1.dum tractat.de origine
Cenſus,&* Gaſp.Roderic.*d.quæſt.3.num.7.& ſeq.poſt hac
ſcripta viſus.*
In illa enim *Nouella Conſtitutione Iuſtinianus* recen-
ſet. Quod cum Aphrodienſis Reip. Pater, ideſt de-
fenſor, & Patronus, & Primores eiuſdem Ciuitatis
magnam vim pecuniæ haberent collectam ex legatis
eidem Ciuitati factis,ne illa inutilis, & ſterilis omni-
no maneret,ſed neceſſitatibus Ciuium,ſalua ſorte de-
ſeruiret,ſub tali forma illam diſtribuere ſanxerunt, vt
poſſent quicunque vellent illius participes fieri, ea
lege, vt qui ſortem aliquam reciperet,non compelle-
retur ad eam reſtituendam, donec vellet,ſed ita, vt
quamdiu illam apud ſe retineret,certum aliquem an-
nuum redditum Ciuitati penderet. Ex qua hiſtoria
videtur ſatis apertè colligi, hunc Cenſum conſigna-
tiuum longè ante tempora Iuſtiniani Imperatoris ori-
ginem,& initium habuiſſe,ponderando multipliciter
verba dictæ Nouellæ Conſtitutionis, prout facit Ro-
deric.*d.num.7.& ſeqq.* [*cum qua ſententia videtur tran-
ſire etiam* Ludou.Velazq. Auendan. *in ſuo tract.de cen-
ſibus Hiſp.cap.16.n.1.*]
Ego verò in hac opinionum varietate, ita poſſe,
rem definiri ſum arbitratus,ſi diuerſis reſpectibus, &
reſpectu diuerſorum temporum huuc contrahendi
modum conſideremus. Si † enim reſpiciamus pri- 12
mum illius principium, non improbabiliter dici poſ-
ſe exiſtimo, illum fuiſſe introductum antiquiſſimis
temporibus, exemplo forte. d.Reip. Aphrodiſienſis,
& continuo vſu ſucceſſiuis temporibus fuiſſe vſu re-
ceptum, non ſolum tempore Martini V. & ante eum
Clem. pariter V. verum † etiam ante tempora Iuſti- 13
niani Imperatoris per iura allegata, ſed extitiſſe ru-
dem; & informem,vt fere omnia in eorum principio
eſſe ſolent, cum non reperiamus aute Martini V. illi
aliquam certam formam fuiſſe datam. Si vero † con- 14
ſideremus eundem contractum reſpectu eius formæ,
quæ dat eſſe rei, *l.* Iulianus *ff. ad exhiben. cum vulgat.*
crederem non malè ſenſiſſe eos, qui volunt illum
fuiſſe introductum tempore Martini V. Iſte enim Pa-
pa hunc contrahendi modum approbauit, & ſub cer-
ta regula, & cum certa forma illum celebrari ſan-
ciuit. Quam poſtea Pius huius nominis Papa V.
perfectiori quodam modo perpoliuit; & ſeruandam
eſſe imperauit per ſuam Conſtitutionem editam de
anno 1568. 14. Cal. Februar. quam per aliam ſuam
Conſtitutionem promulgatam die 10. Iunij 1570.
occaſione quarundam difficultatū excitatarum in ali-
quibus eius partibus, declarauit. Quæ ambæ Con-
ſtitutiones ſunt in *Bullario nouiter impreſſo, inter Bul-
las eiuſdem Pontificis numero* 79. & pro faciliori om-
nium commoditate habentur impreſſæ ſupra in prin-
cipio tractatus. Supradictis † igitur diuerſis reſpe- 15
ctibus iſte Cenſualis contractus poteſt dici creatura
iuris poſitiui, tam Ciuilis, quam Canonici,ſed quo-
niam fuit hominum moribus receptus, & apud om-
nes gentes in vſu frequenti poſitus. poteſt dici quod
ſit de Iure gentium, vt ſentit Bon. *in d.ſuo tractatu de
cenſibus, articul.24.numer.*50. Id enim † Iuris gentium 16
dicitur quod omnibus gentibus conſentaneum, &
vtile exiſtit,& hominum intellectui, & naturali ra-
tioni congruit, etiam quod fuerit adinuentum lon-
gè poſt Ciuitates conditas Vacon. *declarat. Iur. ciuil.
l.1.cap.5.ad fin.* Anton.Pinell. *ad Rubr.C.de reſcind. ven-
dit.part.1.cap.1.num.7.& non diſſenſit.* Felician.de Solis,
*in dictis ſuis Commentar.de Cenſibus,tomo 1. lib.1. cap.1.
num 17.ad fin.*
Nec † incongruit, quod vnus contractus diuerſis 17
reſpectibus dicatur creatura Iuris gentium, & Ciui-
lis, nam in multis contractibus id eueniſſe dignoſci-
mus. Nam † acceptilatio licet ratione quadam natu- 18
rali apud omnes gentes peræque videatur recepta, &
iden iuris gentium eam eſſe dicat. I. *C. in l.an inutilis.
§.fin.ff. de acceptil.latè* Socin.iun.*ad Rubr. ff. de verbor.
oblig.numer.*153. *& ſeq.*Quia † tamen recipit formam 19
à ſtipulatione, qua concipitur *§. item per acceptionem,
inſtit. quib. mod. toll. oblig.* nemo negauerit verè illam
dici

Digitized by Google

20 dici poſſe introductam fuiſſe de iure ciuili, cùm † ſtipulatio ſit iuris ciuilis, *l.1.§.ſi quis ita,& ibi not. Scribent.*
21 *communiter, ff. de verbor. obligat.* Hoc † idem dici poteſt contractu Emphyteotico, quod ſit iuris gentium, quia fuit ab omnibus vſu receptus, licet fuerit adinuentus, & formam receperit à iure ciuili, *§. adeo & ibi Doctor. ff. de locat.* Boo. *d. tract. art.* 49. *num.* 79. Matrimonium
22 † ſimiliter apud Legiſtas reſpectu coniunctionis maris & fœminæ eſt de iure naturali. *Inſt. de iure natur. gent. & ciuili, in princ. l.1.§. ius naturale ff. de inſt. & iure c. ius naturale, 1. diſtinct. & comprobat.* Tom. Sanchez *in ſuo tract. de Matrim. lib.2. diſputat.2. num.2.* Ratione autem
23 conſenſus, quo † Matrimonium perficitur. *leg. nuptias, ff. de reg. iur. cap. tua ext. de ſponſal.* dicitur eſſe de iure
24 gentium, quo † omnes ferè contractus ſunt adinuenti, *l. ex hoc iure, ff. de iuſt. & iure, l. iuris gentium, ff. de pact. §. ius autem gentium, inſt. de iure natural. gent. & ciuil.* Ra-
25 tione † autem formæ, & ſolemnitatum dicitur eſſe iuris poſitiui. *Gloſ. & Doctor. inſtit. de iure naturali gent. & ciuili in princ. vbi* Aret. *num.4. & in d. l.1.§. ſi quis ita, ff. de verbor. obligat.* deducit Sanchez *d. lib.2. diſput.5.* vbi docet quæ ſit materia, & quæ forma matrimonij.
26 Idipſum † de teſtamento, licet non ſit contractus, dicit, Bart. *in l. interdum num.7. ff. de cond. indeb.* Iul. Clar. *in ſua pract. §. teſtamentum q.2.* Surd. *conſil.147. num.8. lib.1. & alij multi, quos refert* Fernand. Vaſq. *de ſucceſſ. creation. lib.1. §. 1. num. 1. verſic. tertia.* Quod poſſet etiam exemplificari in aliis contractibus, quos ne longior ſim, quam par eſt, miſſos facio.

De Etymologia Cenſus.

QVÆSTIO VI.

aliàs par. 1. cap. 1. qu. 3. ar. 1.

TErtia ſeſe nobis iuxta præmiſſum ordinem offert quæſtio, in qua de cenſus conſignatiui definitione agendum eſt, quæ duobus eſt explicanda articulis.
In primo videbimus Cenſus Etymologiam.
In ſecundo illius definitionem.

SVMMARIA.

1 *Definitio vna quid nominis, altera quid rei.*
2 *Definitio, quid nominis, eſt oratio interpretatiua ſignificationis nominis.*
3 *Definitio, quid rei, ſubſtantiam rei definitæ demonſtrat.*
4 *Definitio, quid nominis, debet præcedere cognitionem, quid rei.*
5 *Cenſus propriè dicitur à cenſendo, ideſt ab æſtimando.*
6 *Cenſus nomine venit ſolutio, quæ fit Principi in ſignum ſubiectionis.*
7 *Cenſus nomen fuit applicatum cenſui conſignatiuo.*
8 *Cenſus vox, ſecundum aliquos impropriè applicatur cenſui conſignatiuo.*
9 *Immo quod propriè defendit auctor.*
10 *Proprietas vocis, ſumitur à communi vſu loquendi.*
11 *Item ab auctoritate legiſlatoris.*
12 Bart. *in l. Labeo, num.4. ff. de ſuppellect. leg. declaratur.* Bart. *in l. omnes populi, num 59. ff. de iuſtit. & iure, intellectus.*

1 QVoniam tàm apud Philoſophos, quàm apud noſtros Iuriſconſultos definitio † eſt duplex, vna quid nominis, altera, quid rei, vt ex noſtris tradit. Sebaſt. Medic. *in tractatu de diffinit. q. 2. n. 3.* Cagnol. *in l. omnis definitio. n.3. ff. de reg. iur.* Guerrin. Piſ. *in ſuo tract. de feudis in Prælud. circa diffinitionem, quid nominis. in princ.* & definitio, quid nominis, explicat ſonum, & ſignificatum vocis, & eſt † oratio 2
interpretans ſignificatum vocis, Sebaſtian. Medic. *d. quæſt.2. num.8.* Cagnol. *loco cit. num. pariter.* 8. Definitio
† autem quid rei, ſubſtantiam, & eſſentiam rei definitæ demonſtrat. 3
Gloſ. & Doct. *in l.1. ff. de teſtam. & in d. l. omnis definitio, & alibi paſſim*, & cognitio † quid 4
nominis debet præcedere cognitionem quid rei, *argum. l.1. in princ. ff. de orig. iur. & in l. in princ. ff. de pact.* Sebaſtian. Medic. *d. num. 3. & pluribus demonſtrat.* Cagnol *in d. l. omnis definitio, num.* 10. Ludouic Lopez *in ſuo tract. de contract. lib. 1. cap. 54. verſ. igitur.* Ideò nemini mirum eſſe debet, quod hunc articulum, in quo de Etymologia vocis, cenſus, agendum eſt præmiſerimus ſequenti articulo, in quo de illius definitione eſt pertractandum.

Pro huius autem articuli expeditione præmittendum eſt, quod illa æſtimatio, quæ antiquitus fiebat, vt ex ea dijudicari poſſet quantum quiſque pro tributo, & aliis publicis oneribus ſoluere teneretur ſecundum veram, & propriam vocis ſignificationem
Cenſus † à cenſendo ideſt ab æſtimando dicebatur, 5
l. forma, ff. de Cenſib. cum aliis adductis per Didac. Couar. Variat. *reſolut. lib. 3. cap. 7. num. 1.* Foller. *in ſua Pract. Cenſuali, in verbo, huiuſmodi, num.1. & ſeq.* Ludouic. Lopez, *d. cap.54 poſt prin. verſ. igitur*, Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art. 1. num. 3. & 4. & in art. 4. num.* 14. Dominic Soto. *de Iuſt & iure, lib 6. q.5. art.1. verſ. q. præſens* Ludouic. Molina, *in ſuo tract. de Contract. par.2. diſputat.38 num.1.* Bonanſign. *in tract. de Cenſib. cap.1. num.1.10* Bapt. Lup. *ad tit. 2. Cod. de pact. inter empt. & vendit. Comment.2. §.2. n.54.* Aluar. Valaſch. *in ſuo tract. de iure emphyt. q. 32. num.1.* Federic. Martin. *in tract. de iure cenſuali, cap. 1. num. 3* Felic. an. *de ſolis, in ſuis Comment. de* Cenſib. *tom.1. in* Proœm. *n. n. 4. & ſeq.* Brunot. à Sole, *in ſuis quæſt. legal. lib. q. 2. num.1. & 2.* Ferdinand. Rebell. *in ſuo tract. de obligat Iuſtit. lib.10. q.1. num.1.* Leonard. Leſſ. *de Iuſtit. & iure, lib. 2. cap.22. dubitat.1. num.1.* Mich. Salon. *de contract. & commerc. human. in tit. de* Cenſib *art. 1. num. 1. in princ.* Io. Azor. *inſtit. Moral. part. 3. lib.* 10. *cap.* 1.

Quod nomen † fuit deinde accommodatum ad il- 6
lam annuam ſolutionem, quæ ſingulis annis ſtata die in ſignum ſubiectionis, & imperij ſolui conſueuit, *c. recipimus, ext. de Priuileg.* In qua ſignificatione fuiſſe acceptum in Euang. *Matth. cap.* 22. cum D. N. Ieſus Chriſtus fuit interrogatus, an liceret Cenſum dare Cæſari, affirmant aliqui ex ſupracitatis Doctoribus.

Et inde poſteà factum fuit, vt ab omnibus pro- 8
miſcuè, & diſtinctè eadem vox † per quandam ſimilitudinem cæpta fuerit vſurpari pro annua penſione, & reſponſione, quam quis ſuper ſuis bonis imponit, & collocat alteri ſoluendam, quem Cenſum conſignatiuum nuncupari diximus ſupra *quæſt. 1. art. 1. num.* 21. vt plerique ex ſupra relatis animaduerterunt, & præter eos Greg. de Valent. *Comment. Theologicor. tom. 3. diſput. 5. quæſt. 22. de cenſib. puncto 1. in princ.* Federic. Marc. *d. cap.1. num.* 18. Et licet hæc † vſurpatio impropria, & abuſiua videatur, Couar. *d. cap.7. n.1. ad fin.* Aluar. Valaſch. *d. q.32. ſub num. 7. verſ. verum, & num. 8 poſt princ. in illis verbis, ſed cum dixerimus,* Surd. *conſil. 162. num.5. lib.2. & non diſſentiat* Ioan. Bapt. Lup. *d. §.2. num.55. in fin.*

Quia tamen iſte annuus redditus, & hæc annua reſ- 9
ponſio ab antiquiſſimo tempore fuit ſub nomine Cenſus appellata, & quidem rectè vt dicit *Feder. Martin. d. c.* 1. dicendum eſt, quod non impropria & abuſiua, ſed immo propria ſit huiuſmodi vocis huius ſignificatio.

Regulare † enim eſt, vt verborum proprietas ſu- 10
matur, & æſtimetur ex communi, & vulgari vſu loquendi *l. cum de lanionis, §. aſinam molendinariam, ff. de fundo*

de fundo inſtruc. & inſtru.leg. l. Labeo. *ff. de ſuppellect. leg. cap. ex litteris, ext. de ſponſal.* Rebuff. *in rubr. ff. de verb.ſignifi.verſ.tertio conſuetud.* Tob. Non. *inſignis iuris interpres, & olim concinis meus, in §. fin. num. 6. inſtitut. de obligat. & pulchrè explicauit* Poëta Venuſinus *in ſua Poetica his verſiculis.*

Multa renaſcentur, quæ iam cecidere cadéntque.
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet vſus.
Quem penes arbitrium eſt, & vis, & norma loquendi,

Vt animaduertebat in propoſito. Felician. de Solis, *in d. proœmio, num.* 30. Quod multo magis dicendum eſt in caſu noſtro, in quo vox iſta cenſus, fuit pro hac annua reſponſione vſurpata, non ſolùm ab imperitis, & vulgaribus hominibus, ſed etiam ab ipſis Legumlatoribus. Videmus enim quod Martin. V. & Calixtus III. in ſuis Conſtitutionibus, in quibus circa hanc annuam reſponſionem ſtatuerunt, eam appellauerunt ſub nomine cenſus, *in cap. 1. & 2. de empt. & vendit. in Extrauag. commun.* Idem fecerunt Nicol. V. Gregor. III. Pius Quintus & alij Summi Pontifices, quotquot ſunt qui huius annuæ reſponſionis impoſitionem, & venditionem per ſuas Bullas approbauerunt, illiſque certam formam præſcripſerunt, hunc contrahendi modum ſub nomine cenſus nuncupauerunt nam non eſt nouum pro-

11 prietatem † vocis deſumi etiam ab auctoritate Legumlatorem, ſcilicet, ſi ab eis in aliqua lege, Vox, ſecundum aliquem ſignificationem capiatur, vt docet *Bart.* quem alij communiter ſequuntur *in l. omnes populi, num. 59. ff. de iuſt. & iure.* Vnde neceſſe eſt fateri hanc eſſe propriam huius vocis ſignificationem, *ex not. per* Alciat. *in lib. 1. de verbor. ſignific. col. 3. in in princip.* Rebuff. *in l. Tugurij, ad fin. ff. eod. tit.*

Et per conſequens huic concluſioni nullo modo repugnat. *Bart. in d. l.* Labeo, *ſub num.* 4. vbi videtur ſentire, quod ex communi vſu loquendi non propria, ſed impropria verbi ſignificatio deſumatur, eius

12 † enim theorica intelligenda eſt, vt procedat in communi vſu loquendi vulgi, & priuatorum hominum, non autem de communi vſu loquendi peritorum, & Legumlatorum, de quo nos loquimur.

1· Nec etiam dicatur, quod Bart. *in d. l. omnes populi, num.* 59. loquatur dumtaxat, quando Iuriſconſultus in aliqua lege exprimit aliquid eſſe proprie tale, vt videtur colligi ex legibus ibi ab ipſo allegatis. Hoc

13 † enim *Bart.* non dicit, nec eſt credendum quod dicere voluerit, eſſet enim contrarius ſibi ipſi *in d. l.* Labeo *num.* 4. & repugnaret communi illi concluſioni, quod communis vſus loquendi peritorum tribuat proprietatem verbis, vt dictum eſt ex allegatis *ſupra num.* 10. *& maximè.* Non. *d. num. 6. quibus addatur.* Alex. *conſ.* 82. *num.* 15. *lib.* 3.

SVMMARIA.

1 *Cenſus conſignatiui nouo definitio.*
2 *Ius in definitione cenſus, ſtat loco generis.*
3 *In cenſu non venditur annua reſponſio, ſed ius conſequendi illam.*
4 *Finis contractus cenſualis eſt, percipere annuam penſionem.*
5 *Reſponſio, hæc vox in definitione comprehendit tàm cenſum fructuarium, quàm pecuniarium.*
6 *Definitio debet conuerti cum ſuo definito.*
7 *In contractu cenſus non venditur res cenſuata.*
8 Super *hæc particula ſignificat qualitatem rei inhærentẽ.*
9 *Nemo poteſt ſuper re propria ad ſui commodum ius imponere.*
10 *Cenſum ſuper re propria nemo poteſt ad ſui vtilitatem creare.*
11 *Cenſus conſignatiuus in quo differat ab emphyteuſi.*
12 *Cenſus acquiritur quocunque titulo habili ad transferendum dominium, & num.* 15.
13 *Cenſus eſt tranſmiſſibilis ad hæredes actiuè, & paſſiuè.*
14 *Ius cenſus eſt ceſſibile ex vtraque parte.*
16 *Rei cenſuatæ dominium, & poſſeſſio remanet penes imponentem.*
17 *Definitio, vt bona ſit, quæ requirantur.*
18 *Definitio omnis eſt in iure periculoſa.*
19 *Diſputationes circa definitiones, vt plurimum ſunt inutiles.*

De Definitione Cenſus.

QVÆSTIO VII.

aliàs par. 1. cap. 1. qu. 3. ar. 2.

VIdimus in præcedenti articulo Etymologiam huius vocis, Cenſus, ſequitur vt ad illius definitionem, quoad quid rei veniamus. Et licet variis modis per Scribentes, tàm iuris ciuilis, quàm Pontificij, & per Summiſtas variis in locis cenſus definiatur: attamen, quoniam definitiones per eos excogitatæ vel conueniunt tantum cenſui fructuario, vel non applicantur cenſui conſignatiuo, de quo nos loquimur, vel minus plenè, & ſufficienter naturam, & quidditatem illius demonſtrant: ideò omiſſis aliorum definitionibus, cogitaui an poſſet nouiter definiri, vel deſcribi potiùs in hunc, qui ſequitur modum. Quod † cenſus conſignatiuus ſit, *Ius percipiendi reſponſionem ſuper re alterius, iuſto modo acquiſitum, ad hæredes, & ſucceſſores quoſcunque tranſiturum, manente re apud imponentem.* Ex qua, meo quidem iudicio, ſatis clarè, & ſufficienter colligi poteſt, quæ ſit natura, & ſubſtantia huius noſtri cenſus conſignatiui: ita breuiter ſingula definitionis verba percurrendo, & ponderando. 1

Dicitur in primis quod eſt *Ius*, quod † in hac definitione conſideratur non ſolum vti genus, quod tàm de redditu iſto, quàm etiam de actione, de ſeruitute, de dominio, & aliis à reddit diuerſis prædicatur, vt animaduertit. Gaſp. Roderic. *in ſuo tract. de ann. redditib. lib. 1. quæſt.* 13. *num.* 24. ſed etiam ad demonſtrandum eſſentiam, & ſubſtantiam rei definitæ. 2

Quia † in iſto contractu non conceditur ipſa res, quæ cenſui ſubiicitur, nec reſponſio, quæ annuatim ſoluitur, ſed ius percipiendi, & conſequendi illam, vt declarat Leonard. Leſſ. *in ſuo tractata de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 12. dubitat. 1. num.* 2. Ioann. Azor. *inſt. Moral. part. 3. lib. 10. cap.* 2. Federic. Martin. *d. num. 24. & ſeq. Et hanc ſententiam latè comprobant* Ludouic. de Auend. *in ſuo tract. de cenſibus Hiſp. cap. 17. num. 9. & ſequentibus, &* Sigiſmundus Scaccia *de commerc. & camb. §. 1. quæſt. 1. num. 174. verſic. & quod in contractu, poſt hæc ſcripta viſi, & nos dicemus infra. quæſt. 45. aut part. 2. cap. 1. quæſt. 1. art. 2. num.* 8. 3

Et conformatur exemplo hæreditatis, & vſusfructus, nam hæreditas non eſt pecunia, vel bona hæreditaria, ſed ſucceſſio in vniuerſum ius, *l. nihil aliud, & ibi* Gloſſ. *ff. de verb. ſignific.* Item vſusfructus non ſunt res ipſæ alienæ, quibus quis vtitur, fruitur, ſed eſt Ius vtendi, fruendi rebus alienis, *Inſtit. de Vſufruct. in prin.* & ſic dici poteſt de aliis ſimilibus.

Sequitur in definitione *Percipiendi*, quod † verbum denotat finem, & ſcopum illius Iuris, oſtendítque Ius illud in perceptione reſponſionis conſiſtere, vt poſt Conradum *dixit* Federic. Martin. *d. cap. 1. num.* 33. vbi per multos numeros demonſtrat, quod per illud verbum, contractus cenſus detegitur differre à 4

Mutuo,

Mutuo, Pignore, & aliis quiboſdam contractib.
Additur in eadem definitione *Reſponſionem* ſpon-
5 ſionem, vt † in ea comprehendatur tàm cenſus pe-
cuniarius, quàm fructuarius, vt de verbo, penſio-
oem, quo defiuitione cenſus vſus fuit. Roderic. *d. q.*
5. num. 5. verſ. dixis etiam, ipſemet adnotauit, definitio
6 † enim debet complecti quamlibet ſpeciem rei defi-
nitæ, vt cum ſoo definito, conuertatur, iuxta *text.*
in l. 1. §. dolum ff. de dolo Doctor. in l. omnis definitio, ff.
de reg. iur. Et propterea iure, & merito, Felician. de
Solis *in ſuis Comment. de cenſib. tom. 1. lib. 1. cap. 4. n. 7.*
& tom. 2. lib. 1. & cap. 4. num. 1. reprehendebat quoſ-
dam, qui definientes cenſum, dicebant illum eſſe
emptionem, & venditionem, qua emitur, & vendi-
tur Ius quoddam præſens ad certos fructos percipien-
dos, cum definitio iſta non conueniatur cum ſuo de-
finito, ſed conueniat tantum cenſui fructuario, & non
complectatur alias cenſus conſignatiui ſpecies.

Fuit additum in eadem definitione noſtra verbum,
7 & particula, *ſuper*, addemonſtrandum, quod † in con-
tractu cenſuali non venditur res ipſa, ſuper qua cen-
ſus conſtituitur, & imponitur, nec transfertur illius
dominium, vt diximus ſupra *eodem. cap. 1. quaeſt. 1.*
art. 1. num. 23. & ſeqq. & fuit reſolutum in Rota *ſæpius,*
& ſignanter, coram Illuſtriſſ. Card. Mellino 30. *Octo-*
bris 1602. *in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tract. deciſ.*
1. num. 2. & in vna Romana fideicommiſſi de Iacobutiis
5. Octobris 1608. *coram* Illuſtriſſimo Card. Ludouiſio,
quæ ibidem eſt deciſ. 4. num. 5. [*& in vna Forolinienſi*
cenſus 25. February 1622. *coram* R. P. D. Manzanedo,
poſt tract. deciſ. 365. num. 2.] ſed quod per dictam im-
poſitionem contrahitur ſolùm hypotheca ſuper dicta
re, vt dicemus infra *quaeſt. 23. ſeu hac, eadem part. 1. cap. 2.*
8 *q. 3. art. 1.* Nam illa † particula, *ſuper* importat qua-
litatem quandam rei inhærentem, puta hypotecam,
& obligationem bonorum. Batt. *in l. fundus, num. 1. ff.*
de ann legat. Roman. *conſil. 388. n. 2. & ibi latè.* Mandoſ.
Rebuff. *in l. appellatione parentis, col. 2. verſic. ſuper hac*
dictio, ff. de verbor. ſignific. Surd. *conſ. 112. num. 91. lib. 1. &*
ferè in puncto conſil. 163. num. 10. lib. 2. Rot. *diuerſ. deciſ.*
260. par. 1.

Diximus io definitione, Re alterius, quoniam iſtud
ius, quod per impoſitionem cenſus contrahitur, eſt
reale, vt dicemus infra *d. q. 23. aut hac ead. par. 1. cap. 2.*
9 *q. 3. art. 1.* & nemo † poteſt ſuper re propria ius reale
ad ſui commodum conſtituere, *arg. l. neque pignus, & ibi*
glo. & Doctor. ff. de reg. iur. l. rem propriam, ff. de verb. oblig.
10 & in puncto, quod † ſuper re propria cenſus conſti-
tui non poſſit ad commodum, & vtilitatem ipſiuſ-
met, cooſtituentis voluit Leonard. Leſſ. *d. dubitat. 1.*
num 3. Federic. Martin. *d. cap. 1. num. 74. & ſeqq. & fuit*
dictum in Rota *coram* Illuſtriſſimo Card. Ludouiſio *in*
vna Romana cenſus, 26. Nouembr. 1604. quæ eſt poſt tract.
11 *deciſ. 5. num. 9.* Et per † hæc verba cootractus cenſualis
diſtingoitur à contractu emphyteutico, in quo perci-
pitur penſio ex re propria, vt aoimaduertit. Federic.
Martin. *d. cap. 1. num. 79. & ſeqq.*

Sequitur in eadem definitione, *Iuſto modo acquiſi-*
12 *tum* Quia licet † ius iſtud acquiri poſſit quocunque
titulo habili ad transferendum dominium, vt dicetur
infrà *q. 44. par. 2. cap. 1. q. 1. art. 1.* vt tamen acquiſitio
dici poſſit legitimè facta, & ſit valida, multæ concur-
rere debent circunſtantiæ, & à multis abſtinendum
eſt pactis illicitis, & reprobatis, vt videbimus latè
hac ead. *part. 1. cap. 2. & 3. per tot. & par. 2. cap. 1. q. 3. per*
totum.

Subiicitur in definitione, *Tranſitorium ad hæredes.*
13 Quoniam ius † iſtud eſt de ſui natura trāſmiſſibile ad
hæredes, tàm ex parte imponentis, quàm ex parte
acquirentis, & ſic tàm actiuè, quàm paſſiuè, vt de-
monſtrabitur infra *d. part. 2. cap. 2. quaeſt. 2. art. 1. & 5.*
num. 36.

Additur in definitione, *Et ſucceſſores quoſcunque.*
Quoniam † ius iſtud eſt ex parte vtriuſque ceſſibile, 14
vt dicetur infra *q. 34. & 75. alias hac part. 1. c. 3. q. 1. art. 6.*
num. 18. & d. part. 2. cap. 2. q. 3. art. 3.

Nam transfertur, & acquiritur †, quocunque titulo 15
ſingulari, puta, donationis, ceſſionis, legati, & ſimili-
bus, vt dicemus *q. 44. ſeu d. part. 2. c. 1. q. 1. art. 1. &, 2.*

Dicitur vltimo ioco. *Manente re penes imponentem,*
quia † per impoſitionem, & tranſlatiooem ceoſus nec 16
poſſeſſio, nec dominium rei cenſui ſuppoſitæ, & ſuper
qua fuit cenſus conſtitutus, & impoſitus in emptorem,
vel alium quemcunque dominum cenſus transfertur
vt dictum fuit iofra ead. *q. art. 1. num. 23. & ſeqq.* Rota
in illa Anconitana cenſus coram R. P. D. Ambroſio *de Iu-*
tis Rotæ Prouinciæ Marchiæ Auditore ſub 31. *Octobris*
1622. dec. 499. num. 13. vbi hunc locum refert. Ex quibus
quam clariſſime apparere exiſtimo, quod ſupra conſi-
derata defioitio cenſus cooſignatiui, ſeu magis deſcri-
ptio à nobis nouiter excogitata, naturam, & ſubſtan-
tiam huius noſtri cenſus plenè, & ſufficienter expli-
cat, & complectitur. Non autem arbitratus ſum cir-
ca eam pluribus inſiſtendum eſſe, aut inueſtigandum,
ao ſit bona, & concepta iuxta regulas Philoſophorum
relatas per Doctores noſtros *in l. 1. ff. de acq. poſſ. in d. l.*
omnis definitio, ff. de reg. iur. Inſtit. de teſta. in prin. & alibi
paſſim. Videlicet, † an conuertatur cum ipſo cenſu de- 17
finito. An alteri quam illi conueniat. An contineat
genus, & ſpecificas differentias, & alia ſimilia, tum
quia perſpectiſſimum habeo, quod † omnis definitio 18
eſt in iure periculoſa, & vix eſt, ne quælibet ſubuerti
poſſit, vt dicebat I. C. *in d. l. omnis definitio.* Et excla-
mant vbique ſcribentes, tum † quia diſputationes, 19
quæ circa definitiones fiunt, vt plorimum, aut nul-
lam, aut certè modicam afferre ſolent vtilitatem, vt
dicebat. Alex. *in rubr C. de iudic. num. 1. in fine, & repetit.*
Iul. Clar. *in ſua Pract. crimin. §. fin. q. 12. in princ.*

De qualitate cenſus conſignatiui, & an
cenſus ſit contractus nominatus,
vel innominatus.

QVÆSTIO VIII.

aliàs par. 1. cap. 1. qu. 4. ar. 1.

SVpereſt quarta quæſtio explananda pro comple-
mento huius primi capitis, in qua agendum eſt
de qualitate cenſus cooſignatiui, & quinque articulis
explicatur.

Primus an contractus ceoſus ſit oominatus, vel
innominatus.

Secundus, cenſus imponendus qualis eſſe debeat,
& quod certus.

Tertius, cenſus temporalis an ſit licitus.

Quartus, cenſus perpetuus an ſit permiſſus.

Quintus, an in caſibus permiſſis expediat Reipu-
blicæ admittere contractum cenſualem.

Licet enim circa hanc quæſtionem videatur ne-
ceſſaria indagatio, an cenſus fructuarius, & perſo-
nalis ſit licitus, quia tamen de fructuario diximus
ſupra, *hoc primo. c. 1. q. 1. art. 3. nunc q. 3.* dum Cen-
ſum conſignatiuum, in pecuniarium, & fructuarium
diuiſimus, Tractatus aotem perſonalis cenſus vi-
detur aptiori loco explicandus, dum de bonis ſu-
per quibus cenſus imponi, & conſtitui poteſt tracta-
bitur inſta hac eadem *1. p. cap. 3. quaeſt. 1. art. 6. ſeu*
quaeſt. 34. ideò ad locum hunc articulum reiicere
conſtitui.

SVMMA

Digitized by Google

SVMMARIA.

1 *Contractus cenſus manauit à conſuetudine.*
2 *Contractus, qui manant a conſuetudine ſunt innominati.*
3 *Contractus cenſus eſt nominatus, & infra.*
4 *Emptio, & venditio eſt contractus nominatus.*
5 *Species propriè ineſt ſuo generi.*
6 *Genus verificatur in qualibet eius ſpecie.*
7 *Genus repreſentatur propriè in qualibet eius ſpecie.*
8 *Generis qualitas omnes eius ſpecies qualificat.*
9 *Cenſus acquiritur omni titulo habili ad transferendum dominium.*
10 *Contractus, qui habet proprium, & ſpeciale nomen eſt nominatus.*
11 *Stipulatio eſt contractus nominatus.*
12 *In contractu cenſus non eſt locus pœnitentia.*
13 *Pœnitentia non datur in contractu nominato, ſecus in innominato.*

IN hoc articulo licet prima conſideratione videre-
tur concludendum contractum cenſualem, de quo
1 agimus, ea ratione, quia † manauit à conſuetudine per
tempus immemorabile obſeruata, & legitimè preſcri-
pta, *cap. 1. & 2. de empt. & vendit. inter extrauag. comm. &*
diximus ſupra nunc eſt quæſt. 5. hoc 1. cap. quæſt. 2. non
nominatum, ſed innominatum eſſe auctoritate. Bald.
in rub. C. de rer. permut. num 2. dum concludit con-
2 tractum † emphyteuticum, & feudalem, quia à con-
ſuetudine manarunt eſſe innominatos.

Contrariam tamen ſententiam veriorem eſſe com-
muniter concludunt interpretes, & ſignanter. Valaſc.
in ſuo tract. de iure emphyt quæſt. 9. num. 1. & 6. Feli-
cian. de Solis, *in ſuis commentar. de cenſib. tom. 1. lib. 1.*
cap 2. num. 7. Fernan Rebell. *in ſuo tract. de oblig. Inſtit.*
3 *lib 10. quæſt. 1. num. 16.* qui contractum † cenſualem eſ-
ſe nominatum affirmant duplici ratione, & quidem
Prima, quia iſte contractus eſt ſpecies quædam em-
ptionis, & venditionis, vt dicit Rebell. *d. n. 16.* [quod
comprobat Moneta *in ſuo tract. de commut. vlt. vol. cap.*
2 num. 36. auctoritate, & ratione, auctoritate quidem
Molin. *de iuſt. & iur. tract. 2. diſput. 383. &* Ioan. Gut-
tierez, *lib. 2 pract. qu quæſt. 168. qui teſtatur de communi.*
Ratione autem quia *conſtitutiones Martini V. & Calix-*
III. de eodem cenſu diſponentes ſunt collocatæ *ſub*
titulo de empt. & vendit. inter extrauagantes communes,
nam lex debet ſemper intelligi iuxta naturam tituli
ſub quo ſituata eſt. *l. imperatores, & ibi* Bart. *& aly ff.*
4 *de in diem addiction.* & propterea ſicut † emptio, &
venditio eſt contractus nominatus, *l. iuris gentium, in*
princ. ff. de pact. eodem modò contractus cenſualis de-
5 bet eſſe, & cenſeri contractus nominatus, quia † ſpe-
cies propriè ineſt generi, *l. cum quædam, la prima, ff. de*
leg. 2. Bart. *in rub. ff. ſolut. matr. num. 12. & ſeqq.* Bald. *in*
6 *l. 2. ſub. n. 2. C. de iur. aur. ann.* & † genus verificatur in
qualibet eius ſpecie, Bart. *& aly in l. 1. ff. ſi cert. pet.*
7 & in † qualibet ſpecie verè, & propriè repreſentatur,
l. ſi quid earum. §. inter emptum, ff. de leg. 3. & generis
8 qualitas † omnes eius ſpecies qualificat. Bero. *conſ. 128.*
num. 12. lib. 2.

Cæterùm quoniam hæc ratio non eſt generalis, ſed
reſpicit dumtaxat cenſum, qui alienatur titulo em-
9 ptionis, & venditionis, cenſus † autem conceditur, &
acquiritur non ſolum titulo emptionis, & venditionis,
verùm etiam quolibet alio titulo habili ad transfe-
rendum dominium, vt dicemus infra *q. 44. aliàs par. 2.*
cap. 1. q. 1. art. 1. non videtur quod ex ea de neceſſitate
poſſit inferri, quod contractus cenſus generaliter ſum-
ptus ſit contractus nominatus.

10 Quamobrem altera redditur ratio, quia † ſcilicet
dictus contractus fuit ſortitus proprium, & ſpeciale
cenſus nomen, *arg. d. l. iuris gentium, in princ. ff. de pact.*
Bart. Bald. *& aly in d. Rubr. C. de rer. permut. per quam*
rationem Doctor. *in Rubr. ff. de verb. oblig. maximè.* Caſtr.
Alex. Iaſ. *& aly communiter, vt de communi teſtatur*
Ripa, *n. 51.* Alciat. *n. 25.* Pariſ *n. 62.* Verius, *n. 251.* pro-
bant ſtipulationem † eſſe contractum nominatum. 11
Propter quam rationem, cum ſit generalis, comple-
ctens omnem cenſus conſignatiui ſpeciem, transeun-
dum cenſeo cum hac poſteriori opinione, maximè
quia iſtud nomen cenſus huic contractui propriè con-
uenire diximus ſupra *quæſt. 6. olim hoc 1. cap. quæſt. 3.*
art. 1 num. 9. & ſeqq.

Ex qua vt dicebat. Rebell *vbi ſupra nu. 17.* ſequitur † 12
quod in hoc contractu non poſſit eſſe locus pœniten-
tiæ, quæ in omnibus † contractibus nominatis dene- 13
gatur. Et regulariter conceditur in innominatis, *d. l.*
iuris gentium in princ. & §. igitur nuda & ibi Bart. *&*
communiter omnes, ff. de pact. l. ſi pecuniam, ff. de con-
dict. ob cauſ. & ſcribentes paſſim alus in locis.

SVMMARIA.

1 *Cenſus conſtitui debet iuxta formam Bullæ Py V.*
2 *Cenſus conſtitutus, aliter quam diſponat Bulla Py V. reputatur fœneratitius.*
[*Cenſus conſtitutus, non ſeruata forma Bullæ Py V. ſuper cenſibus, eſt fœneratitius, ſi omittatur forma in ſubſtantialibus ſecus ſi in naturalibus ipſius contractus,*
3 *Cenſus conſtitui debet certus*, num, 16.
4 *Venditio ratione incertitudinis res vendita vitiatur,*
5 *Incerta res poſſideri non poteſt.*
6 *Poſſeſſio omnis transfertur per conſtitutum.*
7 Limita, *ſi res quam quis conſtituit pro alio poſſidere ſit incerta.*
8 *Iuramentum habet vim ſpecialis expreſſionis.*
Non tamen ſpecialiſſima, & individua, num. 13.
9 *Iuramentum in contractu cenſus non requiritur de neceſſitate.*
10 *Incertitudo ſuppletur iuramento, quia venit certificanda arbitrio boni viri.*
11 *Iuramentum non ſupplet defectum certitudinis requiſita pro forma.*
12 *Forma debet adimpleri ſpecificè, & non per æquipollens.*
14 *Cenſus certitudo requiritur pro forma.*
15 *Prœmium demonſtrat cauſam finalem.*
17 *Venditio certæ partis quotitatiuæ fructuum valet.*
18 *Venditio cenſus differt a venditione fructuum ratione incertitudinis.*

Cenſus qualis eſſe debeat.

QVÆSTIO IX.

aliàs par. 1. cap. 1. qu. 4. ar. 2.

LIcet propoſitus articulus non magnam habere vi-
deatur difficultatem, & quod poſſit vnico verbo
explicari, videlicet quod cenſus † debeat conſtitui iux- 1
ta formam traditam à Pio V. in ſua Bulla ſuper forma
creandi cenſus cùm cenſus ita cõſtitutos validos & le-
gitimos pluries declarauit. Rota. *& ſignanter in vna Ro-*
mana Cenſus, de Canallerüs, 26. Iunij 1596. coram bon.
mem. Penia, *quæ eſt poſt tract. deciſ. 6. num. 3. & in vna Ro-*
mana cenſus 23. Iunij 1608. coram Illuſtriſſ. Card. Ludo-
uiſ. *quæ eſt ibid. dec. 7. in primis verbis, & in alus cauſis,* &
verſa vice, ſi Cenſus † aliter conſtituatur, ſit nullus, & 2
fœneratitius, vt reſoluit Rota *in vna Leodienſi Cenſus,*
11. Decembris 1596 coram bon. mem. Corduba, *quæ eſt ibi-*
dem dec. 8. num. 5. cum ita expreſsè reperiatur ſancitum

in dicta Conſtitutione. *in verſ. contractúſque ſub alia for-*
ma poſt hac celebrandos fæneratitios iudicamus, [intelli-
gendo tamen ſi forma non ſeruetur in iis, quæ reſpi-
ciunt ſubſtantiã dicti contractus, ſecus autem ſi omit-
tatur reſpectu eorum, quæ non ſubſtantialia contra-
ctus, ſed tantum naturalia reſpiciunt, vt non obſcurè
ſenſit. Rota *coram* Card. Seraph. *deciſ.* 1413. *n.* 3. & nos
diximus infra *quæſt.* 59. *ſeu par.* 2. *cap.* 1. *q.* 5. *art.* 7. *n.* 36.]
quam ſeruandam eſſe ab omnibus, & in quocunque
loco dicemus infra *q.* 34. *vel hac ead. par.* 1. *cap.* 3. *q.* 1. *art.*
6. *num.* 38. *cum multis ſeqq.* Attamen inter alia quæ San-
ctiſſimus ille Pontifex ſeruari mandauit, diſpoſuit
etiam in verſ. immo cenſum augeri, & quod cenſus
debeat eſſe ſemper idem, ex qua parte non obſcurè
colligi poſſe videtur, quod cenſus, & annua præſta-
tio, quæ vendi debet ſit certa, & optima ſanè ratio-
ne, quoniam cùm vt plurimum cenſus iſte imponа-
tur vendendus, ideò ne dari poſſit de illius nullitate,
3 neceſſe † eſt conſtituatur cenſus omni certitudine tam
ratione loci, in quo fundatur, vt dicemus *quæſt.* 40. *ſeu*
cap. 2. *quæſt.* 3. *art.* 1. quam ratione pretij, quo venditur,
vt dicemus infra *quæſt.* 56. *ſeu part.* 2. *cap.* 1. *quæſt.* 1.
art. 3. quam ratione quantitatis ipſius cenſus, qui con-
ſtituitur, & venditur, vt paulò inferius dicetur alias
4 talis venditio eſſet nulla, cùm contractus † venditio-
nis ratione incertitudinis vitietur, *lib.* 3. 5. *incertam, vbi*
Bart. *& communiter alij, ff. de acquir. poſſ.* Ozaſch. *de-*
ciſ. Pedemont. 34. *num.* 32. Magon. *deciſ. Lucenſi.* 20.
num. 13. *deciſ.* 21. *num.* 1. Surd. *conſ.* 168. *num.* 48. *lib.* 2.
5 Prout etiam ratione † incertitudinis rei poſſeſſio non
ſuſtinetur. Dec. *conſ.* 226. *num.* 8. Ruin. *conſil.* 136. *num.* 8.
& conſ. 144. *num.* 2. *lib.* 1. Pariſ. *conſ.* 55. *num.* 4. *& con-*
ſil. 59. *num.* 22. *lib.* 1. Et propterea, Tiraq. *in ſuo tract.*
de conſtit poſſ. part. 3. *limitat.* 19. *num.* 1. dicebat, quod
6 licet † per conſtitutum transferatur in Conſtituta-
rium omnis poſſeſſio, tàm ciuilis, quàm naturalis,
lib. quod meo, vbi Bart. *& alij ff. de acquir. poſſeſſ.* atta-
7 men † quando res, quam quis alieno nomine ſe poſſi-
dere conſtituit, eſt incerta, ex tali conſtituto nulla
transfertur poſſeſſio, & hanc opinionem communiter
teneri à ſcribentibus teſtatum reliquit. Pariſ. *d. nu.* 22.
Surd. *conſ.* 225. *num.* 13. *lib.* 2.
8 Nec obſtat, quòd † de iure Canonico virtute iura-
menti ſuſtineatur venditio non obſtante incertitudi-
ne, cum iuramentum habeat vim ſpecialis expreſſio-
nis, Cephal. *conſ* 159. *num.* 10. *&* 18. *lib.* 2. *& conſil.* 558.
n. 85. *lib.* 4. Menoch. *conſil.* 93. *n.* 28. *& ſeq. lib.* 1.
9 Quoniam præterquam † quod in contractu cenſus,
prout nec in reliquis non requiritur de neceſſitate iu-
ramentum, Ant. Gabr. *de Conſue. concluſ.* 3. *in* 2. *limit. nu.*
24. ita vt indiſtinctè, & abſolutè dici poſſit, per iura-
mentum ſuppleri talem incertitudinis defectum, reſ-
pondetur etiam, ideo de iure canonico iuramentum
10 ſupplere † vitium incertitudinis, quia illa venit poſteà
verificanda, & certificanda arbitrio boni viri, vt no-
tat. Archidiac. *in cap. ſunt nonnulli* 1. *q.* 1. *quem ſequitur,*
& commendat. Alex. *in l.* 1. *n.* 28. *ad finem, ff. ſolut. matr.*
Iaſ. *in l. triticum. n.* 4. *ff. de verborum obligat. & alij multi*
relati à Seraph. in ſuo tractatu, de priuileg. iuramen. pri-
11 *uileg.*, 86. *nu.* 2. *&* 3. & propterea † hoc non poteſt
trahi ad illum caſum, in quo certitudo requiritur pro
forma, Barbat. *conſ.* 55. *lib.* 2. *poſt quem* Tiraq. *de legib.*
12 *connub. l. fin.* Gloſ. 7. *n.* 158. Forma † enim debet adim-
pleri ſpecificè, & non per æquipollens, iuxta *not. per*
Doct. *in l.* 1. *ff. de liber. & poſthum. maximè* Iaſ. *n.* 15. *&*
ſeq. Horat. Carpan. *ad Statut. Mediolan. cap.* 324.
nu. 183. *& ſeqq.* prout per æquipollens adimpleretur,
ſi poſſet ſuppleri per iuramentum, vt dixit Grat. *reſ-*
13 *ponſ.* 15. *nu.* 15. *lib.* 1. & facit, quia licet † iuramen-
tum habeat vim ſpecificæ expreſſionis, non tamen ha-
bet vim ſpecialiſſimæ, & indiuiduæ, Tiraquel. *poſt alios*
ad l. ſi vnquam in præfatio nu. 30. *C. de reuocand. donat.*

ſed quod Cenſus, & annua præſtatio, ſeu reſponſio
vendenda debeat † eſſe certa, fuit pro forma diſpoſi- 14
tum à Pio V. *in d. verſ. Immo, & cenſum augeri, & cap.*
pleraque alia, vt dicemus infra *cap.* 1. *quæſt.* 2. ſcilicet
ad tollendam omnem vſurariam ſuſpicionem, vt col-
ligitur ex procœmio ipſius, ex quo † cauſa finalis diſ- 15
poſitionis elicitur, Bart. *in l. fin. ff. de hered. inſtit.* Cephal.
conſ. 570. *nu.* 50. *lib.* 4.
Meritò dicendum eſt, quòd † ad effectum, vt con- 16
ſtitutio, & venditio cenſus ſuſtineatur, debeat in ſui
principio imponi, & creari certus, *argum. l. nec em-*
ptio, ff. de contrah. empt. & in puncto dicebat Anchar.
conſ. 30. *num.* 5. *& ſeq.*
Nec obſtat, quod dicitur eſſe † de iure permiſſam 17
venditionem certæ partis quotitatiuæ fructuum ali-
cuius prædij, quæ eſt incerta ratione quantitatis, pro-
pter quam rationem. Gregor. de Valent. *commentar.*
Theologic. tomo 3 *diſputat.* 5. *q.* 22. *de cenſib. puncto* 3.
verſ. ſecundo etiam poſt Conrad. *de contract. q.* 79. quem
allegat, dicebat poſſe vendi cenſum fructuarium in-
certum ratione quantitatis, quoniam ea, quæ dicunt.
Conrad. & Gregor. procedunt quidem in venditione
ipſorummet fructuum, in caſu autem noſtro non ven-
duntur fructus, ſed ius percipiendi certam penſionem
in fructibus, quando cenſus, qui conſtitutus eſt fru-
ctuarius, vel ius percipiendi certam penſionem in pe-
cunia numerata, quando fuit conſtitutus cenſus pe-
cuniarius. Et maximè † differunt inter ſe venditio 18
fructuum, & venditio iuris percipiendi annuam pen-
ſionem, & reſponſionem in fructibus, vel pecunia
numerata. Nam prima ſuſtinetur etiam, quod non ſit
expreſſa certa quantitas fructuum, qui venduntur,
modo exprimatur pars quotitatiua, quæ venit in ven-
ditione. Secunda verò requirit certitudinem quanti-
tatis reſponſionis, quæ percipi debet, vt egregiè do-
cuit Surd. *conſil.* 162. *num.* 24. *& ſeq. lib.* 2. [*quicquid*
contra eum inuehat. Cæſar. Mancat. *in ſuo tractat. de*
Iur. contract. l. vel. pecun. conſtitut. quæſt. 1. *pact.* 4.
num. 43. *verſ. tandem*, ea ratione, quod penſio cen-
ſualis poſſit aliquando ob caſus fortuitos diminui,
vel etiam in totum annihilari quod falſum eſſe de-
monſtrauimus infra *quæſt.* 37. *iam hac part.* 1. *cap.* 3.
quæſt. 2. *art.* 3.]

SVMMARIA.

1 *Cenſus, qui conceditur ad tempus certum, ſecundum aliquos eſt valdè ſuſpectus de vſura.*
[*Cenſus temporalis conſtituitur vel ad tempus certum, vel ad incertum.*
2 *Maximè, ſi illius emptor intra illud tempus aliquid vltra ſortem recipiat.*
3 *Et multo magis, ſi breui tempore eſt finiturus.*
4 *Et ab hoc cenſu benè eſt ſe abſtinere.*
5 *Eſt tamen licitus, &* num. 9.
[*Mulier poteſt emere cenſum vitalitium abſque ſolemnitatibus remiſſiuè.*
6 *Saltem de rigore iuris.*
7 *Iuſtificatur autem, quia venditor non poteſt cogi ad reſtituendum pretium.*
8 *Et pactio contraria eſt illicita.*
9 *Bulla Pij V. ſuper cenſibus intellectus.*
10 *Cenſus ad certum tempus conceſſus omni caret ſuſpicione, ſi emptor veriſimiliter in dicto tempore, vel vltra ſortem poſſit recipere.*
11 *Emptor cenſus ad tempus certum conſtituti poteſt ratione intereſſe aliquid vltra ſortem percipere.*
12 *Dummodo ab initio tempore venditionis declaretur, quod illud plus datur loco intereſſe.*
13 *Cenſus vitalitius eſt de iure licitus.*
14 *Etiam de iure canonico.*

Etiam ad vitam ementis, num. 17.

15 *Votum captandæ alienæ mortis iura abhorrent.*
Et declaratur hoc,vt num.21. & ſeqq.

16 *Picus Mirandulanus fuit trucidatus à venditore cenſus vitalitij.*

18 *Cenſus vitalitius iuſtificatur ex incertitudine vitæ eius ad cuius vitam emitur.*

[*Contractus alioquin parum licitus ratione incertitudinis ſuſtinetur remiſſiuè.*

19 *Succeſſio filiorum ad bona parentum non improbatur ex eo, quod poſſint mortem illorum appetere.*

20 *Deſcendentes in ſucceſſionibus habent primum locum.*

21 *Votum captandæ mortis , ſi non proueniat ex natura actus, ſed ex accidenti, non vitiat diſpoſitionem.*

22 *Votum captandæ mortis non vitiat diſpoſitionem factam de certis bonis , ſed tantum de omnibus.*

23 *Votum captandæ alienæ mortis non eſt conſiderabile quando diſpoſitio fit cum concenſu eius , de cuius mortis captandæ voto agitur.*

24 *Cenſus vitalitius eſt valdè periculoſus.*

25 *Cenſus vitalitius redditur nullus , ſi non adhibeantur debita circumſtantia.*

26 *Pretium cenſus vitalitij debet perpetuò acquiri vendenti.*

27 *Cenſus vitalitij iuſtum pretium quomodo cognoſcatur.*

[*Cenſus vitalitij iuſtum pretium pendet à communi hominum,& loci conſuetudine,& obſeruatione.*

28 *Emens cenſum vitalitium ea intentione,vt aliquid vltra ſortem lucretur non eſt tutus in conſcientia , ſed bene in foro exteriori.*

29 *Cenſus vitalitius reſcinditur ob læſionem vltra dimidiam iuſti pretij , ſecus ſi incidat læſio intra dimidiam.*

30 Limit. *ſi iſta læſio intra dimidiam contingat ex accidenti.*

31 *Contractus non ſunt æſtimandi ab euentu.*

32 *Prædia fructifera curſu annorum reddunt ex fructibus , vltra eorum valorem.*

33 *Cenſus ad tempus incertum tunc ſunt liciti , cum incertitudo pendet à caſu , vel à natura.*

34 *Cenſus conſtitutus pro defenſione Caſtri , tanquam conſtitutus ad tempus incertum , extinguitur diruto Caſtro.*

Cenſus temporalis an ſit licitus , & de Iure permiſſus.

QVÆSTIO X.

aliàs par. 1. cap. 1. qu. 4. ar. 3.

FVit aliquando dubitatum an cenſus conſignatiuus eſſet de Iure licitus, & permiſſus , tam ſi ſit temporalis , quam ſi ſit perpetuus , de vtroque eſt videndum.

Licet autem diſputatio iſta reſpectu cenſus temporalis non multum facere videatur ad noſtrum inſtitutum , quod principaliter verſatur circa cenſum perpetuum. Nihilominus quia ea,quæ de tempotali dicenda ſunt, videntur etiam poſſe conferre ad declarationem eorum,quæ de perpetuo dicenda veniunt,idcireo non ab re me facturum exiſtimaui , ſi aliqua breuiter de cenſu temporali in hoc articulo infereтem,dicturus de perpetuo in ſequenti articulo.

[Cùm autem cenſus iſte temporalis dupliciter conſtitui ſolear,videlicet, vel ad certum,& determinatum tempus,vel ad incertum,vt diximus ſupra *q.1.hoc eodem c.1.q.1.art.2.n.11.&* 12.de vtraque ſpecie aliqua breuiter ſubiiciam , & primò de cenſu impoſito ad tempus
certum,&] licet non deſint, qui dicant illum eſſe valde ſuſpectum † de vſuraria prauitate, vt Nauar.*in ſuo* 1
tract.de vſur.num.71.verſ.Quintum, & alij relati à Mich.
Salon *in ſuo tract.de contract.& commerc. human. in tit.*
de cenſib.art.3.controu. 22.ſub num. 1.verſ. his tamen non
obſtantibus , & quod ſuſpicio † augeatur.ſi emptor di- 2
cti cenſus in curſu temporis præfixi, aliquid vltra ſortem recipiat. Nauar.*d.num.71.* Thom Boninſign. *in ſuo*
tract.de cenſib cap.1.num 8 Sot.*de iuſtit.& iure,lib.6 q.5.*
art.2.ad fin. Eoque † magis ſuſpicio creſcat,quo citius, 3
& breuiori tempore totum pretium, & ſors ipſa integraliter recipitur,Couar. *var.Reſolut.lib.3.cap.7.num.4.*
Boninſig.*d.num* 8 Ludouic.Molina,*in ſuo tract. de contract.disput.386.n.3.verſ. ſi tamen.* Et propterea † con- 4
ſulant , vt ab hoc contrahendi modo Chriſtiani homines ſe abſtineant , quin aſſirment vtile fore illum à
Rep. relegare,& abiicere. Couar.*d. num.4.* Boninſig. *d.*
*n.*8. Salon. *vbi ſupra.* Illum tamen † licitum eſſe con- 5
tendunt. Anchar.*conſil.30.n.5.& 9.* Marian.Soc.*ſen. ad*
Rubr.extr.de vſur. num.103. ad med. verſic. ego arbitror.
Conrad.*in ſuo tract.de contract.quæſt.80. per tot.vbi nonnullis rationibus id confirmat.* Nauar.*d.num. 71.* Felician.
de Solis *in ſuis Commentar. de cenſib.tomo 1.lib. 1.cap. 7.*
num.8.vbi pluribus hoc idem comprobat , & reſpondet contrariis Mich Salon. *d.controuerſ.22.maximè num.1.& 2.*
vbi latè hanc ſententiam confirmat , & remouet contraria.
Ioan.Azor.*Inſtitu.Moral.par.3.lib.10.cap. 4. verſ. altera*
ſententia & cap.17.quæſt.8. per tot. multos refert Bernar.
Greu. *in ſuis annotat.ad* Andr Gail.*Pract. Obſeruat.lib.*
2.concl.8. num. 2. Quibus addo poſt hæc ſcripta viſos,
Martinum Bonacinam, *de contractibus diſput.3 quæſt.4.*
puncto vnico, num. 17. & Ludouic. de Auend. *de cenſib.*
Hiſpa.cap.20.num.22. & ſeqq. qui hoc comprobat , & reſpondet contrariis (Ioan.Petr.Fontanella *de pact.nuptial.*
clauſul.4.gloſſ.18.par.3.num.98.lato Steph. Gratian. *diſcept.forenſ.tom.1.cap.156.per tot.* vbi maximè differit,an
liceat mulieribus hunc cenſum vitalitium emere abſque ſolemnitatibus ſtatutariis, & per multas rationes
concludit pro affirmatiua.] Immo ipſemet Couar. *d.*
*num.4.*Sot.*q.5.art.2.in 2.concluſ.*Boninſig.*& alij*, qui ab
hoc contractu abſtinendum conſulunt , illum † de ri- 6
gore iuris , & Iuſtitiæ non poſſe reptobari affirmant.

Iuſtificatur † autem contractus iſte ex eo potiſſi- 7
mum quod venditor huiuſmodi cenſus non tenetur,
nec aliquo tempore cogi poteſt ſortem,& pretium illius reſtituere,vt fatentur Couar.*d.num.4.verſ.nam cum*
venditor,Boet.*dec.44.num.37.*Boninſig. *d. n.* 8. Felician.
ſub nu. 8.verſ.neque obſtant,& infra Emanuel Rodriq.*in*
ſua Summa Caſuum Conſcientiæ,tom.1.cap.44. in princ. &
2.concluſ.& propterea † ſi vendatur ea lege,& pactio- 8
ne , vt lapſo termino præfixo reſtituenda ſit ſors ipſa
principalis,quæ ab initio data fuit,& vlterius pro fructibus dictæ ſortis certum quid , illicitum eſſe contractum, tanquam in fraudem vſurarum factum,deducit
Fernand. Rebell. *in ſuo tract.de obligat. Iuſtit.lib.10.q.4.*
num.5.& eſt veriſſimum,quia eo caſu non conueniret
cum *Conſtitutione Pij V. ſuper forma creandi cenſus* , ex
quo non eſſet cōſtitutus,& collocatus ſuper aliqua re
immobili,certa,& fructifera,vt neceſſe eſſe ex mente,
Laurent.de Rodulph.*&* Medina,*affirmat.*Sigiſm.Scacc.
poſt hæc ſcripta viſus,de commerc.& camb.§.1.q.1.nu.202.
*verſ.Extende hoc requiſitis,& n.243.*ita vt ſi res illa non
ſit capax dicti annui redditus, conſtitutio dicti cenſus
non teneat niſi pro ea parte,pro qua res illa ſuppoſita eſſet capax,vt declarat. Scacc. *d.q. 1. n.300.* ſed tantùm ſuper obligatione perſonali impoſitoris cenſus,
& fideiuſſorum,quatenus præſtarentur, quod non admitti in contractu cenſus infra demonſtrabitur , *q.34.*
olim par.1.cap.3.quæſt.1.art.6.

Ex alio etiam apparet licitus iſte contrahendi modus , quoniam cenſus nullo vnquam tempore redimi poteſt.Neque hoc repugnat d.Conſtitutioni Pij V.qua

reprobantur cenſus omnes perſonales, quia † illa loquitur dumtaxat de cēſibus redimibilibus ad libitum venditoris, iſte antem cenſus temporalis de quo agimus, eſt omninò irredimibilis, ita vt nullo vnquam tempore redimi poſſit, & propterea licer ſit perſonalis, non tamen comprehenditur ſub prohibitione d. Bullæ, vt animaduertit Rodriquez, d. cap 4. in 2. concluſ. Federic. in ſuo tract. de iure cenſ. cap. 6. num. 214. poſt Ludou. Molin. de contract. part. 2. diſput. 282. num. 4. [& latè defendit Rota, in vna Bonomenſi Saluiani coram R. P.D. Virili 25. Iuny 1629. poſt tract. deciſ. 514. num. 4. & 5.] quidquid contrarium defendere conetur. Auend. d. cap. 20. num. 5. verſic. ad quintum argumentum.

10 Et abſque dubio licitus † cenſendus erit contractus iſte, & omnis omnino ceſſabit ſiniſtra vſurarum ſuſpicio, ſi tempore venditionis cenſus veriſimiliter poteſt apparere, quod emptor illius ex futuris ſolutionibus nil vltra pretium datum ſit recepturus. Contad. d. q. 80. in 4. concl. Couar. d. num. 4.

11 Non erit † tamen reprobandus iſte contractus ex eo quod emptor cenſus curſu temporis præfixi ſit recepturus aliquid vltra ſortem ratione ſui intereſſe, ob lucrum ceſſans, vel ob damnum emergens, modo arbitrio boni viri intra limires iuſti moderaminis contineatur. Couar. d. num. 4. Nauar. d. tract. de vſur. num. 71. Felician. d. num. 18 ad fin. Rebell. d. num. 5. verſic. dixi. Si
12 tamen † hoc intereſſe in pactum deducatur, & exprimatur quod ob tale intereſſe ita inter partes fuit conuentum ſi credimus Ludou. Molin. d. diſput. 386. num. 2. verſic. neque tunc, & Rebell. d. verſic. dixi, ibi, quod tamen ſemper.

Circa aliam ſpeciem cenſus temporalis, qui imponitur, & venditur duraturus ad incertum, & indeterminatum tempus, & vt plurimum ad vitam vnius vel
13 plurium perſonarum, quod † ſit contractus licitus non inuiti fateri debemus, ita enim voluerunt magis communiter ſcribentes. Old. conſ. 207. Anchar. d. conſ. 30. num. 5. & 9. Caſtr. conſ. 290. lib. 1. Iaſ. in l. 1. num. 63. C. de Summa Trinit. & fide Catho. Socyn. ſen. d. Rubr. ext. de vſur. num. 103. in fine qui teſtatur de communi, Natta conſ. 498. num. 13. lib. 3. Boer. d. deciſ. 44. num. 35. & ſeqq. Capic. deciſ. 159. num. 16. Couar. d. c. 7. n. 3. verſic. Item, & hæc Conrad. d. tractat. de contract. quæſt. 81. vbi latiſſimè, Sot. d. quæſt. 5. art. 2. concl. 2. & in fine eiuſdem articuli, Bened. Bon. in ſuo tractat. de cenſib. art. 14. n. 34. & ſeq. Molina, d. tract. de contract. diſputat. 388. Ioan. Bapt. Lup. ad l. 2. de pact. inter empt. & vendit. comment. 2. §. 2. num. 61. & comment. 3. §. 4. num. 96. Felician. de Solis, in dictis ſuis Comment. de cenſib. tomo 1. lib. 1. cap. 7. num. 10. vbi hanc concluſionem egregiè comprobat, & à contrariis defendit, & tomo 2. lib. 1. cap. 8. num. 5. verſ. quocirca, & verſ. ex quo infero, Andr. Gail. pract. obſeruat. lib. 2. obſeruat. 8. num. 1. & ſeq. Gregor. de Valent. Commentar. Theologicor. tom. 3. diſputat. 5. quæſt. 22. de cenſib. puncto 4. in princ. fuſiſſimè. Surd. in ſuo tract. de aliment. tit. 9. quæſt. 11. num. 2. & per tot. qui multos referens, de magis communi teſtatur, Brunor. à Sole in ſuis Quæſt. Legal. quæſt. 1. num. 4. & ſeqq. Ludou. Lopez. in ſuo tractatu de contract. lib. 1. cap. 55. verſic. tandem, vbi per tres concluſiones hunc articulum explicat, communem dicit Mich. Salon. d. tit. de cenſib. art. 5. num. 3. verſ. communis autem, vbi multos allegat, & eam nonnullis rationibus confirmat, & contrariis reſpondet, eandem opinionem dicit communem Fernand. Rebell. d. lib. 10. quæſt. 4. num. 1. Paul Comitol. è Societate Ieſu, in ſuis reſponſ. Moral. lib. 3. quæſt. 25. vbi multos pro vtraque parte congerit, Leonard Leſſ. in ſuo tract. de Iuſt. & iure, lib. 3.
* cap. 22. dubitat. 8. num. 40. & cum ea tranſiuit etiam Rota in vna Romana Societatum, 29. Ianuary 1601. coram Illuſtriſſimo Cardinali Mellino, quæ poſt tract. eſt deciſ. 9. num. 12. Quæ concluſio procedit non ſolum de iure ciuili, † ſed etiam de iure Canonico. Bal. in l. ſi pater
14 puellæ, num. 3. C. de inoffic. teſtam. Salyc. in l. ſi eo tempore, num. 3. C. de vſur. & plerique ex iis, quos ſupra citauimus. [Et plures allegans comprobat Rota in dicta Bononienſi Saluiani coram R.P.D. Virile. num. 2.]

Et cum iſte cenſus conſtitui, & vendi poſſit duraturus tam ad vitam emptoris, quàm ad vitam venditoris, vt diximus d. q. 2. art. 2. num. 13. quod conſtitutus ad vitam venditoris ſic licitus, nulla eſt apud Scribentes controuerſia, vt dicit Comitol. d. quæſt. 25. num. 4. ſed de conſtituto ad vitam emptoris dat dubitandi occaſionem, l. fin. C. de pact. Quia ſcilicet ex eo oriri poteſt deſiderium mortis ipſius emptoris quod Iura † abhor- 15
tent, l. ſtipulatio hoc modo concepta, ff. de verb. obligat. c. diſpendia, & cap. ne captanda ext. de conceſſ. præbend. Immò non improbabilis oriri poſſe ſuſcipiendi anſa, ne venditor cenſus impatiens longioris vitæ emptoris, mortis eius naturalis, diem expectare nequiens, violenta morte illius necem procuret, vt contigiſſe Pico
† Mirandulano, refert Surd. d. quæſt. 11. num. 39. 16
in fine.

Cæterùm † quod etiam conſtitutus ad vitam em- 17
ptoris ſit licitus, expreſsè defendit Comitol d. quæſt. 25. num. 3. Ioan. Azor. lib. 10. cap. 17. quæſt. 7. & tacitè ſentiunt omnes illi, qui cenſum vitalitium licitum eſſe concedunt, & defendunt, Iuſtitia autem huius contractus
inde maximè pendet, † quia dubius, & incertus eſt 18
euentus, & finis durationis eiuſmodi cenſus, Couar. d. verſ. Item & hæc, Ludouic. Molina, d. diſputatione 388. num. 1. & 4. Ioan. Bapt. Lup. d. comment. 3. §. 4. num. 96. Andr. Gail d. obſeruat 8 num. 3. Surd. d. q. 11. num. 2. Ludouic. Lopez d. verſ. tandem de vltimo concl. 2. verſic. ſed nihilominus, & concluſ. 3. Capic. d. deciſ. 195. num. 16. qui refert Bald. ita tenentem conſ. 334 lib. 6 Fernand. Rebell. d. q. 4. num. 1. verſ. fundamentum, Ioan. Azor. d. cap. 17. q. 7. verſic. ſed communis, Gaſp Roderic. in ſuo tract. de annu. reddit. lib. 1. quæſt. 5. num. 5. Caſtracan. in ſuo tractatu de ſociet. offic. cap. 4. num. 28 51. & 52 & in terminis dicit Auend. d. cap. 20. num. 2. verſ. a. Ioan. Petr. Fontanell. d. par. 3. num. 103. vbi alios allegat, & infra latè demonſtrat plures contractus aliàs parum licitos ratione incertitudinis ſuſtineri, & licitos fieri.

Nec ex eo quod inſurgere poſſit votum captandæ alienæ mortis, contractus iſte eſt reputandus illicitus, quoniam neque etiam ex eo quod filij poſſint parentibus mortem deſiderare, dum illis ſuccedere debeant,
huiuſmodi † ſucceſſio à legibus improbatur, immo 19
deſcendentibus † primum locum in huiuſmodi ſuc- 20
ceſſionibus Iura concedunt. §. 1. Inſtit. de hæredit. quæ ab inteſt. defen. §. 1. Auth. de hered. ab inteſt. venient. Neque ex eo quod proprietarius poſſit deſiderare mortem vſufructuarij, vel fideicommiſſarius mortem hæredis grauati Iura improbant vſusfructus conſtitutionem, & fideicommiſſa, vt conſiderat. Pariſ. conſ. 1. num. 12. lib. 1. quem refert. Caſtracan d. cap. 4. num. 47. vbi hoc obiectum bene tollit, & dictis per eum addi poteſt quod cum in iſto contractu votum † hoc, & deſi- 21
derium alienæ mortis non proueniat ex actu ipſo, & ex natura contractus, ſed contingat potius ex accidenti extrinſeco, videlicet ex deprauata hominis voluntate non poteſt, nec debet influere in ipſum contractum, ita vt illum reddat improbum, & illicitum, vt in puncto reſpondent Marian. Socin. in d. Rubr. ext. de vſur. num. 103. verſ. nec deprauata intentio, Surd. d. quæſt. 11. num. 3. verſ. nec obſtat, & num. 4. in fine. & num. 5. Felician. de Solis, dd. Commentar. de cenſib. tomo 1. lib. 1. cap. 7. num. 19. verſ. ad quartum; cum tale vitium non ſit contractus, ſed contrahentium. Ludou. Molin. diſput. 388. in fin. Felicia. d. cap. 7. in fine.

Secundò reſpondetur, quod † in hoc vitalitio cen- 22
ſu non agitur de diſpoſitione vniuerſali omnium bonorum, nec de hæreditate, ſed de diſpoſitione particulari certorum bonorū, & non per viam vltimæ volun-

tatis,

Digitized by Google

ratis,vnde non poteſt damnari ex eo quod videatur præbere occaſionem alicuam mortem appetendi, & deſiderandi : eo enim caſu occaſio deſiderij alieoæ mortis non habetur io conſideratione, Alex. in d. l. ſtipulatio hoc modo concepta,num.4.& 14.ff.de verb.oblig. Pariſ. conſ. 26. num. 84. lib. 2. Dec. conſ. 225.col.penult. ſub num. 4. verſ. concludendo,& conſ. 655. num. 10. verſ. ſecando verò,Iaſ conſ.273.verſ.ſed præmiſſis, & verſ. 3. in terminis,lib.4. & in d.l.ſtipulatio hoc modo concepta, num. 17. Aymo. Crauet. conſ. 19. num.7.lib.1.Natt.conſ 474. num 3.in fine,& num ſeq.lib.2.Gozadin.conſ.87.num.17. Rimin.iun.conſ.580.num. 16. & ſeqq.lib. 5. Tob. Noni. conſ 43.n.2.Andr. Gail.Pract. Obſer.l.2.obſer.126.n.8.qui teſtatur de communi, Ruin. conſ.7.num.5. & 18.lib. 3.& conſ.112.num.8.lib.4 Rub. Alexan. conſ. 95. ſub num. 3. Abb.conſ.18 ſub num.3.lib.1. Peregrin. de fideicomm.art. 51.num.19. & 32. Menoch. qui multos coagerit,conſ.92. num.44 lib.1.Surd. d. quæſt. 11. num. 4.Marca brun. ab Anguill.conſ 6. per tot. & ita in propriis terminis reſpondet Gaſp. Roderic. d. quæſt. 5. num. 5.

Tertiò etiam poſſumus reſpondere ex mente Auedan. d. cap.10. num. 5.verſ. Ego tamen conſidero : quod
23 cum in † venditione dicti cenſus accedat conſenſus eius, de cuius mortis voto captando agitur non poſſit impugnari ea ratione . quòd præbeat occaſionem captandæ alienæ mortis. arg. l. fin. C. de pactis.

24 Non inficior † tamen quin iſte contrahendi modus ſit valdè periculoſus, & ab eo magis quam fieri poſſit ſit abſtinendum, cum ad tollendum omnem peccandi occaſionem, vt dicebat Surd. d. quæſt. 11. num. 30. in fine, tum propter difficultatem contrahendi cum debitis circunſtantiis. † Quæ ſi in illius
25 celebratione omittantur, contractus redditur nullus, & inualidus. Tiraq. de retracta conſanguin. §. 1. gloſſ. 6. num. 16. Contrad. de contract. quæſt. 81, conclu. 2. verſ. & ſi quæras.

62 Requiritur † enim primo pro validitate dicti contractus, quod pecunia quæ in emptionem huius cenſus erogatur, perpetuò vendenti acquiratur, ita vt nunquam danti veniat reſtituenda. Couar. d. lib. 3. var. reſolut. cap. 7. num. 3. verſ.item,& hac, & dixit. Rota in illa Romana Societatum 29. Ianuarij 1601. quæ eſt poſt. Tract.dec.9.num.12.& ſub num. 15. quam reſolutionem ſequuta eſt eadem Rota coram R.P.D.Pamphilio in vna Romana ſocietatis officij 14. Ianuarij 1613 quæ eſt poſt Zacch.de ſociet.officij deciſ.61.num.12.verſ.præſertim,quia ibi de hac deciſione coram Illuſtriſſ. Card.Mellino fit mentio, & eandem concluſionem firmauit ead. Rota in vna Foroliuienſi ſocietatis 13. Ianuarij 1614. coram R.P.D.Damaſceno,quæ eſt apud Zacch. eod. tract. dec.48.num. 15. Quia ſi ex pacto eſſet aliquando reſtituenda emptori, contractus eſſet omnino illicitus. Dec. conſ.123.col.2.verſ.tertio in prædicto caſu,Ludouic. Molina d.diſputat.388.num. 6. verſ. illud admonuerim, Ioan.Bapt.Lup.d.Comm.2.§ 2.num.65. Brunor. à Sole, in ſuis Quæſt.Legal.quæſt.1. num. 5. qui teſtatur de communi,optimè comprobat. Surd. d. quæſt. 11.num.19 Gaſp. Roderic.d.quæſt 5.ſub num. 5. verſ. nec poſſet hic cadere. vſura, & diximus ſupra hac ead. quæſt. num. 7. reſpectu cenſus, qui venditur ad certum, & determinatum tempus.

27 Secundò requiritur † vt cenſus iſte alienetur recepta congrua pecuniarum quantitate, iuxta ea, quæ poſt alios animaduerrunt. Gregor. de Valent. in ſuis commeatar.Theologic.tom.3.diſput.5. quæſt. 22. de cenſib. puncto 5.in 1.concluſ.Federic.Martin.in ſuo tract.de Iure cenſu.cap.5.num.159.& ſeqq.& Roderic. d. quæſt. 5.n.9. quale autem ſit iuſtum, & æquabile pretium huius cenſus vitalitij nulla certa regula tradi, & conſtitui poteſt, ſed ſolet communiter pendere à communi hominum, & loci conſuetudine & obſeruatione vt poſt Couar.var.reſol.l.3.cap.9.num.7. Andr. Gaill. pract. obſer.lib. 2. obſer. 8. num. 5. Felician. de ſolis in ſuis comment. de cenſib.tom.1.lib.2.cap.1.num 30.& 21. dicis Ioan. Petr.Fontanell.d.par.3. num. 101. Medin. in ſua ſumm. tom.2.C.de reb.per vſur.acquiſ. quæſt.14. verſ. itaque, & infra Iacob.Graſſ.dec.117.num.26.lib.2 Illud autem in primis obſeruandum eſt vt ætas ementis præcipuè ſpectetur.

Nam habenda ratio eſt,vt attenta ætate.& complexione ejus ad cuius vitam cenſus emitur, & quantitatem pecuniarum,quæ pro dicto cenſu exponitur, inſurgat veroſimilis coniectura ſuper Iuſtitia contractus,nam minoris valet cenſus ſi ematur ad vitam ſenis,vel valetudinarij, quàm ſi ematur ad vitam iuuenis,robuſti,& ſani,quoniam eo minus valet, quo mors eius,ad cuius vitam emitur, citius timeri probabiliter poteſt,vt animaduertit.Ludouic.Molina,dicto n.6.verſ. illud vero Mich.Salon d.tit.de cenſibus art. 5.controuerſ. vnica, num.2.verſ.ſed quamuis,ad fin. Bernard. Greu.ad Andr.Gail.Pract Obſer.lib.2 concl.8 n. 8. qui alios allegat. Vnde ſi is ad cuius vitam cenſus emitur, ſit adeo iuuenis, vt veriſimiliter poſſit tanto tempore viuere, quod ex reſponſionibus annuis eiuſdem cenſus percipiat tot fructus,& pecunias,quæ non ſolùm aſcendant ad capitale,quod fuit in emptionem dicti cenſus erogatum,ſed multo plures, vtique contractus eſſet valdè ſuſpectus non ex parte ſui, ſed ex intentione expendentis pecunias quoniam appareret quod voluit cum ſuis pecuniis vltra modum lucrari. Vnde † ſecundum 28
bonam conſcientiam non poſſet illas retinere,licet in foro exteriori.& iudiciali non poſſet compelli ad earum reſtitutionem,quia non eſt vſura realis, ſed mentalis. Bald.in l.ſi ea pactione, num.1. & ibi Cin. num. 2. Paul de Caſtr.num. 2. C. de vſur. idem Bald in l.ſi pater puellæ,num.3.& ibi.Cin.num.1. Paul de Caſtro, num. 2. Iaſ.num.1.C.de inoff.teſtam. Idem Caſtr.conſ.290.ſub n.4. lib.1.Dec.d.conſ.123.col 2.verſ.Secundo ad illud,Brunor. à Sole,in d. ſuis Quæſt.Legal.q.1.n.10.verſ.contrarium,& num.ſeq. Quod ſi † tempore impoſitionis,& venditio- 29
nis d. cenſus habito reſpectu ad ætatem eius, ad cuius vitam emitur, & ad quantitatem pecuniarum, quæ in illius emptione erogatur, poſſit inſurgere dubium, & ſuſpicio læſionis vltra dimidiam iuſti pretij, vtique contractus reſcindi poſſet ex remedio l.2. C.de reſcind. vendit. ſecùs verò ſi læſio eſſet citra dimidiam iuſti pretij,Fulgoſ in d.l.ſi pater puellæ. ſequitur. Conrad. d. quæſt. 81 ad fin.2.concluſ. circa circanſtantiam Quomodo Couar. d.cap.7.numer. 3.verſ. Item & hæc,Surd. d. quæſt. 11. num. 29.

Cæterùm † ſi is, ad cuius vitam cenſus comparatus fuit tantum vixit, quòd vtilitas quam ex dict. 30
cenſu percepit, exceſſerit quantitatem pecuniarum quam in illius emptionem erogauerat,& ſic ab euentu incidat enormiſſima læſio,vtique non poteſt euentus iſte alterare naturam contractus, nec poteſt eſſe locus repetitioni ſolutorum, Oldrad. d. conſ. 207. Bald. conſ. 154. lib. 2. & conſ. 210. num. 1. lib 3. Paul. de Caſtro in l.de fideicommiſſo,n.3. & ibi Iaſ. ſub num.2. C.de tranſact.Marian.Soc. in d. Rub. ext.de vſur. n. 103. in fine Natt.conſ.498.num.13.lib.3. cum aliis cumulatis à Surdo d.11.num.8 Bernard.Greu ad Gail. d. concluſ.8.n. 7.Roderic. d. quæſt. 5.num. 5. in fin. Nam † contractus
non ſunt æſtimandi ab euentu, vt ſubiungit. Surd. d. 31
quæſt.11.num.9. Idem Surdus conſ.202.ſub num.13 verſ. Ratio autem lib. 2. & in foro Iudiciali hanc ſententiam veriorem eſſe confirmat. Brunor. à Sole, dict. quæſt.1. num. 7. & ſeq.

Et bene facit quod † hoc etiam contingere poteſt in 32
emptionibus prædiorum fructiferorum, ex quorum fructibus multorum annorum,capitur maior quãtitas pecuniarum, quam in eorum emptionem fuerit expenſa,vt in puncto animaduertit Inn.in cap.in Ciuitate num. 2. verſ. ſolue licet ext. de vſur. Marian. Soc.

d. num. 103. *in fin.* Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art.* 14. *num.* 34. *Sequitur, & alios allegat.* Martio. Bonacin. *d. q* 4. *puncto vnico. num.* 6. *verſ. hanc colligunt.* Admirruor enim communiter Scribentes quod iuſtum pretium prædij fructiferi colligatur ex fructibus quod ex eo in viginti annos percipitur, quando enim in viginti annis fructus prædij æquant ſortem illum eſſe iuſtum dicti prædij pretium concedunt, vt videbimus infra *par.* 2. *cap.* 1 *q.* 1. *art.* 3. *num.* 9. 46.

Quando † autem cenſus conceditur ad aliquod in-
33 certum, & indeterminatum tempus ex aliquo futuro euentu, non tamen per alicuius mortem certificandum ego aliud deſiderarem pro validitate contractus: videlicet quod caſus ille, & futurus euentus non penderet à voluntate debitoris cenſus, puta donec ipſe duxerit vxorem, vel ſub alia conditione, cuius purificatio, & euentus in propria ipſiuſmet voluntate conſiſteret, quoniam tunc facili negotio poſſet fieri fraus, ex qua reſultaret iniuſtitia contractus quæ, vt ſupra dictum fuit, conſiſtit in incertitudine futuri euentus [vt benè conſiderat Marcus Anton. Berarduc. *in ſua ſumma corona par.* 2. *cap.* 8. *de vſur. in titul. de vſur. circa contract. Cenſual. n.* 7. *verſ. verum determinatio.*] *not. per* Ioan Bapt. Lup. *dict.* §. 2. *n.* 64. *verſ. ſed aduertendum*, ſed
34 penderet à natura, vel à fortuna, puta ſi cenſus † conſtituatur, & aſſignatur pro tuitione & munitione alicuius Caſtri, vel fortalitij, eo enim caſu videtur impoſitus duraturus donec Caſtrum, vel fortalitium in rerum natura perdurauerit, & ſic finis ipſius cenſus, & illius extinctio pendet à caſu, & à fortuna. Ruina enim, & deſtructio Caſtri, ſeu fortalitij non eſt certa, ſed incerta & indeterminata, pendens à fortuna, vel à natura. Et ideo talem impoſitionem cenſus eſſe validam, & illum fore ſoluendum, donec Caſtrum ſeu fortalitium reperietur in rerum natura, & non vltra, colligitur ex *Romano conſil.* 417. *num.* 4. Crauett. *conſ.* 318. *num.* 18. *& conſ.* 499. *num.* 21. *lib.* 3. Tiraq. *in tract. de cauſ. ceſſant. par.* 1. *num.* 217. dum affirmant ceſſare obligationem ſoluendi cenſum deſtructo, & penitus eradicato Caſtro, ſeu fortalitio, quod & nos dicemus infra *quæſt.* 113. *ſeu par.* 3. *cap.* 1. *quæſt.* 4.

Et hæc pauca de cenſu temporali in hoc articulo quaſi digito indicaſſe ſufficiat, cætera omnque quæ ad illius iuſtitiam, & ſubſtantiam pertinere, ex Doctoribus ſupra allegatis petenda ſunt, qui cumulatiſſimè hanc materiam pertractant.

SVMMARIA.

1 *Cenſus conſignatiuus perpetuus eſt licitus, &* num. 15.
2 *Etiam in foro Eccleſiaſtico, & de iure Canonico.*
Ampliatur, vt habeat locum etiam in cenſu fructuario, & num. 16.
3 *Conſtitutiones Pontificiæ ſunt ſeruandæ, etiam quod non ſint clauſæ in corpore iuris.*
4 *Cenſualis contractus eſt vbique gentium receptus, & vſitatus.*
5 *Obſeruantia generalis iuſtificat contractum.*
6 *Etiam quod aliàs de iure non ſubſiſteret.*
7 *Societates officij ſunt licita, propter generalem obſeruantiam.*
8 *Obſeruantia longæua facit licitum id, quod de ſe eſſet illicitum.*
9 *Contractus recepti à viris grauibus, & timorata conſcientia, reputantur liciti.*
10 *Ceſſat enim in eis omnis praua ſuſpicio vſuræ.*
11 *Conſuetudo contra ius naturale, & Diuinum, non excuſat.*
12 *Cenſualis contractus eſt ex ſe licitus, & approbatus.*
13 *Conſuetudo longæua habet vim legis.*
14 *Conſuetudo præſumitur introducta ſciente, & patiente Principe.*
17 *Contractus quem faciunt illicita pacta in eo appoſita, non eſt cenſendus illicitus ex ſe.*
18 *Illatio non fit ex diuerſis.*

Cenſus perpetuus an ſit licitus.

QVÆSTIO XI.

aliàs par. 1. *cap.* 1. *qu.* 4. *ar.* 4.

POſtquam in ſuperiori articulo vidimus in quibus caſibus ſit licitus cenſus conſignatiuus ad tempus certum, vel incertum conceſſus: ſequitur vt videamus an ſit licitus cenſus perpetuus. In quo iuris articulo licet non defuerint, qui nonnullis apparentibus rationibus (quas referre, & refellere, non minus inutile, quam laborioſum eſſet) cenſus huiuſmodi impoſitionem illicitam eſſe, & reprobatam exiſtimauerint, & ab hoc contractu abſtinendum conſulant, & ſignanter Gaſpar. Caballin. *ad Conſtit. March. lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 2. *verſicul. ille autem.* Magis † tamen communiter impoſitionem præfati cen- 1
ſus licitè fieri poſſe cenſuerunt Oldrad. *conſ.* 207. *num.* 1. Anchar. *conſ.* 30. *num.* 5. *& ſeqq.* Conrad. *in ſuo tract. de contract. quæſt.* 72 *& quæſt.* 75 Pariſ. *conſ.* 60. *num.* 13. *lib* 1. Tiraq. *de retractu. Lignag.* § 1. *gloſ.* 6. *num.* 15. Burſat. *conſ.* 214. *num.* 3. *lib.* 2. *qui de magis communi teſtatur, prout facit etiam* Ripa. *lib.* 1. *reſponſ. in tit. de conſtit. reſponſ.* 4. *num.* 6. Decian. *conſ.* 2. *num.* 67 *verſ.* 2. *& infra lib.* 1. Soto, *de Iuſt. & iure, lib.* 6. *quæſt.* 5. *art.* 1. *in* 1. *&* 2. *concluſ.* Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art.* 1. *in* 1. *&* 2. *concluſ.* Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art.* 5. *num.* 17. *in fine*, Franc. Viu. *in ſua Silua com. opin. par.* 3. *opin.* 1042. *vbi multos allegat.* Theſſaur. *deciſ.* 154. *num.* 1. *&* 2. Virgin. Boccac. *in ſuo tract. de cenſib. part.* 3. *n.* 5. Ludouic. Molina *in ſuo tract. de contract. diſput.* 382. *n.* 6. *latiſſimè* Felician. de Solis *in ſuis comment. de cenſib. tomo* 1. *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 2. *& ſeqq. qui ſeptem rationibus hoc confirmat*, Ludouic. Lopez. *in ſuo tract. de contract. lib.* 1. *cap.* 56. *qui ſatis luculenter eandem ſententiam comprobat*, Fernand. Rebell. *in ſuo tract. de obligat. Iuſtit. lib.* 10. *q.* 2. *n.* 2. Leonard. Leſſ. *de Iuſt. & iure, lib.* 2. *cap.* 22. *dubitat.* 4. *num.* 15. Mich. Salon. *de contract. & commerc. human. in tit. de cenſib. art.* 3. *controuerſ.* 2. *ſub num.* 2. *verſ. oppoſitum*, vbi multos allegat, non ſolùm ex numero Doctorum iuris Cæſarei, & Pontificij, ſed etiam ex Theologis, & profitetur eam vti veram, & certiſſimam tenendam eſſe, *& num.* 6. *verſ. Secunda concluſio*, eandem ſententiam pluribus confirmat. Gregor. de Valent. *Commentar. Theologicor. tom.* 3. *diſput.* 5. *q.* 22. *de cenſib. puncto* 1. *verſ. hoc poſito*, Bernar. Greu. *ad* Andr. Gail. *Practic. Obſeruat. lib.* 2. *concluſ.* 7. *num.* 3. *& ſeq.* vbi plures allegat. Ioan. Azor. *Inſtit. Moral. part.* 3. *lib.* 10. *cap.* 4. *verſ. altera ſententia*, vbi multos hanc opinionem tenentes citat, & affirmat, de ea amplius abſque temeritate, & errore non poſſe, dubitari eandem amplectitur, & comprobat. Gaſp. Roderic. *in ſuo tract. de ann. reddit. lib.* 1. *c.* 4. *num.* 16. *& ſeqq.* Confirmat hoc multis rationibus Nicolaus Intrigriol. *ſuper Bulla de cenſib. q.* 3. *per tot. &* Martin. Bon. *in ſuo tract. de contract. diſp.* 3. *q.* 4. *puncto vnico, n.* 13.

Quam † opinionem veram eſſe etiam ſecundum 2
Ius Canonicum ſenſit Contrad. *d. q.* 72. in prima concluſione. Quæ placuit etiam Nicol. Intrigliol. *d. q.* 3. *&* Auend. *in tract. de cenſib. Hiſpan. c.* 16. *num.* 12. vbi illam pluribus comprobat, & reſpondet contrariis *& cap.* 19. *n.* 2. *& ſeqq.* [Ioan. Petr. Fontanell. *de pact. nuptial. clauſul.* 4. *gloſ.* 18. *par.* 2. *n.* 3.] Et ex eo maxime conuincitur vera, quòd iſte cenſualis contractus fuit pro licito approbatus

Digitized by Google

apptobatos à Martino V. Calixto III. Nicolao V.
Paulo III. Pio V. Gregorio XIII. & forte aliis Pon-
tificibus, [per quam rationem Cenſum inopoſitum
* ante promulgationem Bullæ Pij V. defendit Rota *co-*
ram bon.mem.Penia,*in vna Vrbeuetana cenſus*,*31. May*,
1591.quæ eſt poſt *Tract.deciſ.10.num.1.*Et licet horum
Pontificum Conſtitutiones non videantur habere ra-
tionem generalem, ſed fuodatæ potius videantur ſo-
per particulari ratione; videlicet ſuper conſuetudine
locali, præſcripta etiam per Prælatos, & timoratæ
conſcientiæ homines obſeruata.& ideo non videan-
tur habere vim legis.vt dicebat Alciat. *conſ.3. num.20.*
3 *lib.1.* nihilominus † illas eſſe omnino ſeruandas tao-
quam ius commune, & ligate omnes tenendum eſt,
cum ſiot promulgatæ ab iis,qui legis vniuerſalis con-
dendæ facultatem habebant, & illarum ratio verè ſit
generalis,vt animaduertit.[Conrad.*de contract.tract.4.*
quaſt.73.in 3.concluſ.] & Aochar.*d. conſ.30.n.1. & ſeq.*
Natta *conſ.498.n.27.in fine,& numer.18. & ſeq.& n.23.*
*lib.3.*Rip.*d.reſponſo 4. num.5.* Couat. *Var. reſolut.lib.3.*
*c.7.n.2.verſ.6.*Pariſ.*conſil.75.n.26. & 30. lib.4.* Nauarr.
in ſuo Commentar. de vſur.ſub num. 106. Theſſaur. *d.de-*
*ciſ.154.n.2 & ſub num.4.*Surd.*conſil.162.n.44.lib.2. cum*
aliis multis relatis à Feliciano de Solis, in dd. ſuis Com-
mentar.de cenſib.tomo 1.lib.1.c.1.n.19.& c.7.n.2.verſ.Po-
ſtremo.& multò magis,quia fuerunt gloſſatæ,& com-
mentatæ à doctiſſimis viris, & de *Extrauag Martini*
V. & Calixti III. dicit Teſſaur.d.deciſ.154.num.2. & de
quarum auctoritate multa cumulat.Mich.Salon. *d.tit.*
de cenſib. art.3.controuerſ.1.n.1. verſ. denique circa, vbi
pluribus conuincit has Conſtitutiones vim vniuerſa-
lis legis habere.
4 Et eo † magis reputari debet licitus contractus iſte
cenſualis, quo fuit receptus,& frequentatus non ſo-
lùm per totum ſtatum Eccleſiaſticum, ſed per totum
5 fere orbem,ptopter quam generalem † obſeruantiam
illum eſſe licitum iore merito debemus affirmarè,arg.
l.ſi quis fugitiuus. §.*apud Labeonem,ff. de adilit. edict.* &
per hanc rationem ita concludit Oldrad. *d.conſ.*207.
*num.7.*Grat.*conſ.39.num.4.lib.2.& cenſuit* Rota *in dict.*
* *Vrbeuetana cenſus coram bon. mem. Penia*, que eſt poſt
6 *Tract.deciſ.10.n.2.* Nam † ob conſuetudinem contra-
ctus,qui ex ſe eſſet illicitus, reputatur licitus,& vali-
dus,vt deducit Io.de Amicis,*conſ.154.n.18.& in puncto*
Tiraquel.*de Retract. conuention.in fi.tit. num.131.*De-
cian.*d conſ.2.num.80.& ſeqq.lib.1.*vbi bonis rationibos
deducit, propter hanc generalem obſeruantiam non
ſolùm ſaluati contrahentes à penis impoſitis contra
7 vſurarios, ſed etiam validari † ipſum contractum;
Prout per eandem rationem.Caſtracan.*in ſuo tract. de*
ſociet.offic.c.4.n.19 & ſeqq. dicebat eſſe licitum contra-
8 ctum ſocietatis officij.Nam obſeruantia † per tot ao-
nos continuata, operatur, vt etiam id quod de Iure
non ſubſiſtit debeat haberi pro licito,& de facto ob-
ſeruari, *l.qui habebat*, §.1. *ff. de manumiſſ. teſtat. & ibi*
9 Gloſ.Alex. *conſ.8. num.2. lib. 6.* Maximè † quia huioſ-
modi contrahendi modus fuit receptus, & vſitatus,
non ſolum ab hominibus vulgatibus, & plebeis, ve-
rùm etiam à viris graoibus, & timoratæ conſcientiæ,
etiam à Prælatis S.R.E. *arg. l.3.* §.*fin. cum ſua Gloſ.ff.*
de eo quod certo loco, & facit optimè Tiraq. *vbi ſupra,*
*n.132.*Iaſ.*in l.1.in 2.lectura,n.41.in fin.C. de Sacroſ.Ec-*
10 *cleſ.*Ex hoc enim videtur † ceſſare omnis ſiniſtra ſuſ-
picio fæooris,& vſurarum,vt dicunt Iaſ *& alij allega-*
ti,& ſequirur Alciat.*d. conſ.3. numer.29. arg.c.illo vos,*
in fine, tex.de pignor. & c.niſi eſſent,ext. de prabend. &
* *hanc rationem amplectitur etiam* Decian. *d.conſ.2. n.83.*
& ſequitur Rota *in d. Vrbeuetana cenſus,n.3.*
11 Nec obſtat quod † huioſmodi conſuetodo verſe-
tur circa materiam vſurariam, & ſic contra Ius natu-
* rale,& diuinum,& ptopterea non excuſet. Bero *con-*
ſil.167.numer.10, lib.1. & in puncto voluit Rota *in vna*
Vrbeuetana cenſus, *coram* bon. mem. Gypſio, 6. *Iunij*,
1594. quæ eſt poſt *Tract.deciſ.11. num.2. & ſeqq.& in*
eadem cauſa coram eodem,13.Februarij,1595.qua eſt ibi- *
dem deciſ.12.num.3.& in d.Romana Societatum,29. Ia- *
nuarij, 1601. *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Mellino,
qua eſt ibidem deciſ.9.num.24. Quoniam reſpondetur,
negando qood oos ſimus in materia vſuraria, cum
contractus cenſualis de quo agimus, ſit ex ſe licitus,
& per Summos Pontifices approbatus, vt in *c.1.& 2.*
de empt.& vendit.inter Extrauag. commun. per Marti-
num V.& Calixtum III.& per alios,vt dictum fuit.Et
licet † ex pactis illicitis poſſit aliquando reddi oullus, 12
& fæneraritius hoc tamen non eſt habeodū io conſi-
deratiooe, ad effectum, de quo agimus, vt dicemus
paulo inferius in reſponſioonibus ad cootraria. Vltra
quam quod ſola longiſſima conſuetudo circa huiuſ-
modi cenſuales contractus recepta vniuerſaliter ab
omnibus credentibus ſe non facere contractum vſu-
rarium. poſſet contractum ſuſtinere,& illum licitum
efficere, ad doctri. Bart. *in l.ſi quis ſit fugitiuus*, § *apud*
*Labeonem,n.1.ff.de adilit.edict.*Grat.*conſ.39.num.4.lib.2.*
Couarr.*ad tit.de ſponſ.part.2.c.7.*§.*1.ſub n.5.& diximus*
ſupra num.5.

Cum itaque à longiſſimo,immo ab immemorabili
tempore contractus iſte fuerit ab omoibus frequen-
tatus, conſuetudo † iſta tam longo temporis curſu 13
munita,vim legis habere debet, *l de quibus*, *vbi* Bart.
& communiter alij, ff. de legib & multò magis † quia 14
præſumitur ita obſeruatam fuiſſe ſciente,& paritente
Summo Pooöfice. Alex. *conſ.24.n.17. lib.5.* Quamo-
brem † ab hac opinione nefas eſt recedere,cum iam 15
dio io rem tranſiuerit iudicatam vt dicit Tiraq. *d.*
*Gloſ.6.num.15.*Couat.*d.c.7.num.3* Io.Bapt.Lup.*ad l.2.*
C.de pact.inter emptor.& vendit.comment.2.§.*1.n.60.in*
fine, Io.Azor. *in d.cap.4. verſ. altera ſententia.* Quæ † 16
amplianda eſt, vt procedat non ſolùm io cenſu pecu-
niario,ſed etiam in fructuario,vt firmant Mich Salon.
dict.controuerſ.2.n.6.in princ.concluſ. Leonard. Leſſ. *in*
ſuo tract.de Iuſtit. & iure,lib.2.c.22. de cenſib. diſput.5.
n.36.& comprobat Stephao. Bertrand. *conſil.62.per tot.*
& ſignantur n.3.lib.2.

Fundamenta autem eorum qui contrariam opi-
nionem ſuſtinere conati ſunt, poſſunt iudicio meo
facili negotio fere omnia vnica reſpooſione ſubmo-
ueri, quod ſcilicet † maior pars eorum, qoi contra- 17
riam partem tuentur, habuit cootractum iſtum pro
illicito, ob iniuſtiöam pactorum, vel pretij ioteruc-
nientem tempore qoo cenſus alienatur; nos autem
quærimus an ſit licitus contractus iſte reſpectu ſui-
met, ideſt an poſſit licitè conſtitui, & creari, dum-
modo ſeruata forma per Summos Pontifices tradi-
ta cooſtituatur, & ſic an contractus iſte ſit licitus
ex ſui propria, & primordiali oatura, noo autem an
reddatur illicitus,& fœneratitius ea accidenti, & ob
depreuatum factum cootrahenöum, quæ cum ſint
diuerſa, non poteſt † de vno ad alterum rectè infer- 18
ri, *l.* Paplnianos *exuli, ff. de minor. l. naturaliter*, §.
nihil commune, ff.de acquir. poſſeſſ. Iniuſtitia enim pa-
ctorum, & pretij ioterueniens tempore alienatio-
nis cenſus noo poteſt reddere illicitum contractum
in genere, ſed dumtaxat illam particularem cenſus
impoſitionem, & venditionem, in qua d. Iniuſtitia
interuenit.

Alös autem quibuſdam rationibus, quæ pro con-
traria negatioa opinione ſolent conſiderari ſigillatim
reſpoodent. Felician.*in dd.ſuis Commentar. de Conſib.*
tomo 1. lib.1. & cap.7.numer.3.& Mich.Salon. *d.contro-*
uerſ.2.ſub num 6.verſ. nunc,ad argumenta, ad quos no
pigeat recurre.

Digitized by Google

SVMMARIA.

1 *Contractum cenſualem permittere, quod Reip. non expediat volunt aliqui.*
2 *Contrariam ſententiam probat Auctor.*
3 *Contractus cenſualis confert ad ſubleuandas pauperum, & maximè negociantium neceſſitates.*
4 *Contractus cenſus fuit adinuentus pro communi hominum vtilitate.*
5 *Contractus cenſualis eſt approbatus à Principibus Eccleſiaſticis, & ſecularibus.*
6 *Contractus non ſunt metiendi ab euentu.*
Iniquitas contrahentium non facit vt contractus debeat cenſeri iniquus ex ſe, & ex ſui natura.
[*Cauſa remota non attenditur ſed id quod principaliter agitur.*

An Reip. expediat contractum cenſualem admittere.

QVÆSTIO XII.

aliàs par. 1. cap. 1. qu. 4. ar. 5.

QVONIAM dici conſueuit, quod non omne quod eſt licitum expedit, fuit propterea dubi-
1 tatum, an eo ipſo quod contractus † cenſualis tam ad tempus, vel terminatum, vel indeterminatum, quàm vt debitor perpetuò teneatur, eſt licitus], & de iure approbatus, ſequatur quod Reip. expediat illum admittere. In quo articulo licet non deſint, qui hunc contrahendi modum eſſe deteſtabilem, & à Rep. eliminandum dicant, affirmantes quod omnia ferè damna, quæ ex vitio vſuræ pullulant, ex hoc cenſuali contractu proficiſci; & inde exhauriri ampliſſima patrimonia, homines in dies ex alieno grauari, & onerari, multáſque lites quotidie exoriri aſſerant, indéque fieri vt multi homines, qui pecuniis affluunt, ceſſent ab honeſtis negotiis, & laboribus, multóque otio torpeant.

2 Ego tamen crediderim Reipu. † valde expedire hunc contrahendi modum non ſolum tolerare, & conniuentibus oculis permittere, ſed etiam expreſsè approbare ad communem hominum vtilitatem, vt aliàs per ſuas *Conſtitutiones regiſtratas in cap. 1. & 2. de emptione, & vendit. inter Extrauag. communic. fece-*
3 *runt*, Martinus V. & Calixtus III. *ſcilicet* ad † ſubleuandas quotidianas pauperum, & maximè negociantium neceſſitates, & vt poſſit quilibet ſibi prouidere de pecuniis, quibus propriis indigentiis ſubuenire valeat, cùm enim in dies refrigeſcat hominum charitas, & vix vnus inter centum reperiatur, qui ſine vſuris pecunias indigenti amico mutuari velit, & licet ſalubrius ſit indigenti pecuniis bona vendere, quam illas ſub vſuris recipere, vt dicit Salic. *in l. ſi § ipſum autem, C. de bonis, quæ liber.* vbi affirmat quod plures vidit conſumptos, qui contrarium fecerunt; cum tamen aliquando non expediat pro paranda pecunia res ſtabiles vendere, aliquando etiam non ſit admodum facile emptorem reperire, niſi forte cum maximo detrimento, & iactura rei familiaris, vt animaduertit etiam Ludouicus de Auend. *poſt hac ſcripta viſus, in ſuo tract. de cenſib. Hiſpan. cap. 38. n. 13.* & vſuræ ſint omni iure prohibitæ. Quis neget valdè expedire Reip. hanc contrahendi ſpeciem admittere? Et hac ratione affir-
4 mandum eſt hoc † negociationis genus pro communi hominum vtilitate fuiſſe adinuentum, & introductum, longa præſcriptáque conſuetudine receptum,
per diuerſos Principes † temporales tanquam lici- 5
tum, & communi vtilitati deſeruiens fuiſſe, ſæpe in ſuis ditionibus, & Prouinciis confirmatum pariter & approbatum, per Summos Pontifices *in d. extrauag. 1. & 2. de emp. & vendit.* & aliis eorum Conſtitutionibus, licitum, & iuri conforme declaratum, vt ſcilicet ſubſidio præſentis pecuniæ occurreretur præſentibus Ciuium neceſſitatibus vt conſiderabat Fernand. Rebell. *in ſuo tract. de obligat. iuſtit. lib. 10. q. 1. n. 22.* & propter eandem rationem Gaſpar. Roderic. *in ſuo tract. de ann. reddit. lib. 1. q. 6. n. 34.* ſentire viſus eſt. quod contractus iſte non ſolum ſit probandus ob publicam vtilitatem,
ſed etiam ob hominum neceſſitatem, [& hoc genus *
contrahendi eſſe valdè vtile venditoribus cenſuum deducit. Io. Bapt. Madi. *ſuo tract. quem inſcripſit Cenſuum requiſita & inſtrum. form. circa vigeſimum primum quæſitum n. 1. & ſeqq.*]

Neque debet ab hac opinione nos retrahere, quod ex hoc contractu exoriantur occaſiones de pauperationis familiarum, quia licet † iſte idem effectus etiam 6
cum maiore ciuium iactura, & detrimento ſequatur ex venditione bonorum immobilium, nemo tamen ſani capitis dixerit contractum emptionis, & venditionis eſſe Reip. pernicioſum, & ab ea eliminandum, licet circa illum mille fallaciæ, & dolus multiplex quotidie committatur. vt reſpondet Io. à Medina, *in Codic. de reſtitu. in cap. de cenſib quo ad eorum emption. ad quintum ſequitur* Felician. *in ſuis Commentar. de cenſib. tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 3. verſ. poſtremo denique*, addentes dictam rationem debere potiùs ſuadere. & mouere Principes, vt in dicto contractu aliquem ponant modum quam contractum ipſum conuincere vſurarium, & pernicioſum, cùm vt ſupra dictum fuit hac eadem *q. 4. art. 3. num. 31.* contractus non ſint ab euentu accidentali æſtimandi. Alia verò incommoda quæ dicuntur inſurgere ex hoc contractu hominum vitio potius, quam iniquitati contractus tribuenda & accepto ferenda ſunt. Quis enim ne in honeſtis negotiis prohibet hominibus diuitiis, & pecuniis affluentibus
† ſe ipſos exerceant & ſi omnia, quæ hominum cul- 7
pâ vitio vertuntur eſſent damnanda, vtique multa deberent damnari, quæ licet honeſtiſſima, & ſancta ſint, eorum tamen occaſione non tamen ab illis oblata, ſed hominum iniquitate accepta vitia committuntur, vt reſpondet Mich. Salon. *in ſuo tract. de contract. & commerc. human. initio de cenſib. art. 3. controuerſ. 2. num. 6. verſic. in confirmatione. Et hanc eandem ſententiam reſpondendo contrariis tuetur* Couar. *var. reſolut. lib. 3.*
capite 7. numero 3. verſ. ſecunda ratio. [Nec ex eo quod *
ex contractu præſtetur occaſio depauperandi familias, contractus ipſe reputari debet illicitus, & reprobandus. Hoc enim cum occaſionaliter, non principaliter contingat, non debet haberi in conſideratione, *ſi quis cauſam ff. ſi cert. pet. gloſſ. fin. in cap. quamuis de pact. in 6. & in cap. de cætero, de homicid.* iſtæ enim cauſæ remotæ, & occaſiones cum habeant ſe ad eſſe, & non eſſe, non ſunt attendendæ *gloſſ. fin. in lib. 3. §. ex pluribus ff. de acquir. poſſeſſ. can. de occidendis 27. quæſt. 5.*]

Cùm autem habeamus Summorum Pontificum, & in primis Pij V. Conſtitutiones, & Principum ſecularium maximè in Hiſpania, & Gallia ſanctiones, quibus datur forma ſeruanda in celebratione huius contractus, tam reſpectu conditionum, & pactorum, quam reſpectu certi, & determinati pretij, quibus conſtitui, & vendi debeat huiuſmodi annua reſponſio, non eſt quod Medina, & Felicianus deſiderent.

SVMMA

SVMMARIA.

1 *Cognito vno ex contrariis, cognoſcitur reliquum.*
2 *Intellige reſpectu eorum, quæ ſunt de directo contraria, vel quando contrarietas eſt circa ſubſtantiam, ſecus aliàs.*

De perſonis, quæ cenſum imponere poſſunt, vel non.

QVÆSTIO XIII.

aliàs par. 1. cap. 2.

1 LICET regulare ſit quod † cognito vno ex contrariis, cognoſcatur & reliquum, *l. 1. ff. de his qui ſunt ſui, vel alieni iur. Inſt. eod. tit. in princ.* Doctor. *communiter in rubr. ff de acquir. poſſeſſ.* Socin. Iun. *conſil. 110. num. 9. lib. 2.* Rnland. à Valle *conſil. 16. num. 3. lib. 3.* & propterea videatur ſuperfluum tractare de perſouis, quæ cenſum imponere nnn poſſunt, quia eo ipſo quod cognouerimus quæ ſint perſnnæ quæ imponendi cenſum facultatem habent, videatur quod debeat ſequi cognitio earum, quæ illum imponere, & conſtituere nequeunt, nihilominus, vt plenior, & clarior propoſitæ materiæ doctrina baberi poſſit, cum reſpectu perſonarum multa contingant in contractu, circa cenſus impoſitionem, quæ non ſunt ad inuicem de directo contratia, nec inter ea adeſt diuerſitas circa
2 ſubſtantiam, ſed circa accidentia, quibus caſibus † regula ſupradicta non procedit Bart. *in l. inter ſtipulantem, §. Sacram numer. 4. ff. de verb. oblig.* Angel. Art. *in d. princ. Inſtit. qui ſunt ſui vel alieni iur.* ideo volui aliqua breuiter de vtroque genere perſonarum, non tamen diſtinctè, & ſeparatim, ſed vt occaſio ferer, & ordo mihi propoſitus requirere videbitur permiſcere. Perſonas autem quæ cenſum impouere poſſint, vel non, ſub tripli ei couſideratione accipiendas eſſe duxit. Aliqua enim habent dominium plenum rei ſuper qua cenſus couſtituendus eſt. Aliquæ autem habent tantum vtile. Aliquæ tandem habent dumtaxat ius in re, vel ad rem. Et propterea Caput iſtud totidem Quæſtionibus explicandum eſſe ſum arbitratus, vt in

Prima agatur de iis perſonis, quæ habent dominium plenum, vel ſaltem directum rei ſuper qua cenſum volunt imponere.

Secunda complectatur eas perſonas, quæ habent dictæ rei ſolum vtile dominum.

Tertia verſetur circa eas, quæ habent dumtaxat ius in re, vel ad rem, citra tamen ius directi, vel vtilis dominij.

De domino directo, quis, & quomodo poſſit ſuper re aliena cenſum imponere.

QVÆSTIO XIV.

aliàs par. 1. cap. 2. qu. 1. ar. 1.

QVONIAM ex iis perſonis, quæ in re aliqua directum habent dominium, nonnullæ habent dominium perpetuum, aliquæ verò certo caſu reſolubile, vel tempore fiui tutum, aliæ autem licet habeant perpetuum, eſt tamen illis cum alia perſona commune ideo eſt de omnibus per ſeptem articulos videndum.

Primus erit de eo qui eſt verè dominus, & habet rerum ſuarum abſolutam, & liberam adminiſtrationem, & ibi an quis ſuper re aliena poſſit validè cenſum imponere.

Secundus de iis, quibus propter ætatem, vel ſexum eſt rerum ſuarum interdicta libera adminiſtratin.

Tertius eſt de iis, qui ratione prodigalitatis probibentur bona propria liberè adminiſtrare.

Quartus de iis, qui ratione ſubiectionis, & Patriæ poteſtatis non poſſunt liberè contrahere.

Quintus de eo, qui habet rei dominium reſnlubile ex pacto, puta emptor cum pacto retrouendendi, vel alio.

Sextus de eo, cuius dominium finiri debet, vel lapſu temporis, vel aduentu conditiouis, puta hæres grauatu deicommiſſo.

Septimus de eo, qui babet rem eum alio communem.

SVMMARIA.

1 *Cenſum ſuper re is poteſt imponere, qui eſt illius dominus.*
Amplia 1. etiam quod habeat dicta rei nudam proprietatem. & num. 15.
Amplia 2. etiam quod eius dominium ſit aliquo caſu reſolubile, & num. 18. *remiſſimè.*
2 Suus a, um, *hoc relatiuum deſignat dominum.*
3 Is, ea, id, *hoc pronomen eſt relatiuum, & perſonale.*
4 *Impoſitio cenſus ſuper re arguit, quod imponens ſit illius dominus.*
[*Cenſum ſuper re imponere non poteſt, niſi illius dominus.*]
5 *Dominium rei cenſitæ debet eſſe penes imponentem tempore impoſitionis cenſus.*
[*Cenſus impoſitus ſuper re aliena non conualidatur ex dominio ſuperueniente: ſufficit tamen, quod tempore impoſitionis res ſuppoſita communi opinione credatur eſſe imponentis.*
[*Cenſus non conſueuit imponi ſuper rebus ab alio poſſeſſis.*
[*Argumentum à ſolitis validum eſt in iure.*
[*Dominium eſt difficilima probationis.*
[*Cenſus ſuper re communi inter plures imponi non poteſt niſi accedat conſenſus omnium.*]
6 *Cenſum ſuper re aliena, nemo poteſt imponere.*
7 *Cenſus fundatus ſuper re aliena, eſt nullus.*
8 *Limitatur, ſi accedat conſenſus domini.*
9 *Licet aliqui negent, etiam cum conſenſu domini poſſe imponi.*
[*Intellige ſi cenſus imponatur ſuper tota re, ſecus ſi ſuper aliqua illius parte, quia tunc ſufficit conſenſus eius, qui in illa parte ius habet.*
[*Declara, vt ſufficiat conſenſus tacitus reſultans ex præſentia, & taciturnitate tempore impoſitionis.*
[*Cenſus fundatus ſuper re ſibi donata cum pacto reſolutiuo eſt validus, & legitimus.*]
10 *Conſentiens imponenti cenſum ſuper re ſua, poteſt petere releuationem ab imponente.*
11 *Impoſitio cenſus ſuper re aliena, domino rei non præiudicat.*
12 *Præiudicat tamen imponenti, vt teneatur ad intereſſe.*
13 *Emens ſcienter cenſum impoſitum ſuper re aliena abſque domini conſenſu, non poteſt ſine peccato fructus percipere.*
Idem ſi ignorauit, & poſtea reſciuit, à die ſcientiæ.
14 *Emens ignoranter cenſum ſuper re aliena impoſitum, poteſt abſque peccato fructus illius percipere.*
[*Cenſus ſuper re aliena imponi non poteſt.*
... impoſitus ſuper re aliena ſine conſenſu domini dici-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUEL

tur eſſe abſque fundo.

Fructus ex cenſu nullo exigi non poſſunt.

Dominus cenſus impoſiti ſuper re aliena licet non poſſit exigere fructus tanquam fructus cenſus, poteſt illos exigere ratione intereſſe, ſed contrarium defendit Auctor.

Emptor re euictâ poteſt conſequi intereſſe ſiue ſciat, ſiue ignoret rem ſibi venditam eſſe alienam.

Emens ſcienter cenſum impoſitum ſuper re aliena non poteſt exigere fructus illius nec tanquam fructus, nec ratione intereſſe.

Amplia etiam quod ab initio hoc ignorauerit, ſed ſcientia ex poſt facto ſuperuenerit, nam à die ſcientia non poteſt conſequi intereſſe.

Limita ſi tempore emptionis conuenit cum venditore quod omni caſu teneatur ad damna, & intereſſe.

Maximè ſi conuentio fuit firmata iuramento.

Emens ſcienter rem alienam ſi illa euincatur nullum poteſt prætendere intereſſe.

Intereſſe non debetur ex credito, niſi præcedente mora debitoris.

Boccacc. de cenſib. lib. 2. n. 44. declaratur.

Deciſ. Rotæ 785. coram Seraph. declaratur.

Emens ignoranter cenſum impoſitum ſuper re aliena poteſt durante ignorantia exigere illius fructus.

Limita poſtquam reſciuit cenſum eſſe impoſitum ſuper re aliena.

Bona fides ſuffragatur ad fructuum acquiſitionem.

Immò ſufficit malam fidem abeſſe.]

16 Cenſus non conſtituitur ſuper fructibus rei, ſed ſuper re ipſa.

17 Dominus directus poteſt imponere cenſum ſuper re quam alteri conceſſit in feudum, vel emphyteuſim contra Auendanum.

1 FIrmiſſima eſt in iure noſtro concluſio, à qua nemo diſſentit, quod † habens directum, & plenum rei dominium, poteſt ſuper ea cenſum imponere, & conſtituere. Quæ fundata eſt ſuper Conſtitutionibus Martini V. & Calixti III. regiſtratis in c. 1. & 2. de emptione, & vendit. inter Extrauag. commun. in verbis illis. Super bonis ſuis, quo ad Conſtitutionem Martini, ponde-
2 rando illud relatiuum, ſuis, quod † dominium, & proprietatem deſignat §. ſic itaque Inſtit. de action. Gloſ. in c. quo iure, in verbo mea, 8. diſt. Rimin. iun. conſ. 392. num. 38. lib. 4. Quo verò ad Conſtitutionem Calixti,
3 ponderando ea verba, Super eorum bonis, nam illud † Relatiuum, eorum, eſt perſonale, l. 1. §. ſi autem, C. de caduc. tollen. Dec. conſ. 162. num. 1. & proptereà in dicta Conſtitutione deſignat, quod res, ſuper quibus imponendus eſt cenſus, pertinere debeat ad ipſammet perſonam, quæ vult cenſum imponere; & hanc concluſionem benè comprobat Beued. Bon. in ſuo tract. de Cenſib. art. 23. num. 48. & ſeq. Domin. Soto, de iuſt. & iure, lib. 6. quæſt. 5. art. 1. in 2. concluſ. Felician. de Solis, in ſuis Comment. de cenſib. tomo 1. lib. 2. cap. 2. num. 1. Federic. Martin in ſuo tract. de iure cenſu. cap. 4. num. 78. & illam
* videtur ſimpliciter amplexa Rota in illa Romana nullitatis cenſus, 9. Decembris, 1602. coram Illuſtriſſ. Cardinali Lancellotto, quæ eſt poſt Tract. deciſ. 2. n. 5. dum
4 ibi dicitur, quod † impoſitio cenſus præſupponit in imponente dominium rei, ſuper qua cenſum imponit, & coram bon. mem. Cardinali Seraphino deciſ. 42. num. 5. part. 1. dum imponentem cenſum ſuper re, præſupponit illius dominium, [& quod ſuper re cenſum imponere non poſſit, niſi illius dominus confirmat. Mari. Muta, deciſ. Regni Siciliæ 77. n. 21.]

5 Dominium † autem iſtud (cum agatur de ſubiugatione rei certæ, & certis finibus deſignatæ, vt dicemus inf. hac eadem part. 2. cap. 3. q. 3. art. 1. ſeu q. 40.) debet probari de ipſo tempore impoſitionis cenſus, l. & quæ nondum 9. quod dicitur, in princ. ff. de pignor. l. ante omnia, & ibi Gloſ. ff. de probat. Nicol. Intrigliol. ſuper Bulla, de cenſ. quæſt. 38. num. 13.

[Quod adeo verùm eſſe dicit Mari. Giurb. deciſ. eiuſ. Regni Sicil. 24. num. 1. verſicul. nec ſuperueniens, vt ſuperueniens dominium in impoſitore cenſus non validet impoſitionem antea factam; ſed neceſſe ſit, quod imponens ſit dominus fundi tempore impoſitionis, quod multis ſimilibus comprobat ibi num. 2. & ſeqq. Et videtur benè confirmari ex eo, quod alias dixit Rota coram R. P. D. meo Vbaldo in vna Caralenſi domus 12. Ianuarij 1612. quæ eſt in recollect. per Farinac. dec. 369. num. 3. par. 1. quod ſubiecta materia ſuadet, quod poſſeſſio fundi, cui cenſus imponitur, ſit penes imponentem, cùm non ſoleat cenſus imponi ſuper rebus ab alio poſſeſſis, nam id, quod ibi Rota dicit reſpectu dominij quod fundus, ſuper quo cenſus imponitur debeat eſſe in dominio imponentis, cum non ſoleat cenſus imponi ſuper rebus alienis, ſed ſuper iis, quæ ſunt in dominio ipſius imponentis, vt experientia demonſtrat, & in iure validum eſt argumentum à ſolitis. l. vel vniuerſorum ff. de pignor. action. l. Titianus ff. quod cum eo. Verùm quoniam dominium eſt difficillimæ probationis: vt dicunt Doctores paſſim, & ſignanter in l. cum res C. de probat. & in aliis locis relatis à Maſcar. de Probat. vol. 1. concluſ. 535. n. 1. & ab aliis. Ideo Nouar. conſ. 5. circa med. in tit. de cenſib. dicebat quod ad effectum, vt cenſus ſuſtineatur ſufficiat, quod fundus, ſuper quo imponitur communi opinione credatur, quod ſit ipſius imponentis, quem refert, & ſequitur. Petr. Caball. conſ. crim. reſolut. 94. n. 3. in fin. lib. 1. nam eo caſu licet fundus iſte verè non ſit imponentis, tamen valet cenſus ad præiudicium imponentis, quamuis domino fundi non præiudicet, vt diximus, hoc eod. articul. n. 11. & ſeq.]

Ex qua concluſione ſequitur reſolutio propoſitæ 6
difficultatis, videlicet † quod ſuper re alterius nemo poteſt cenſum creare, & conſtituere, Nauarr. in Comment. de vſur. num. 118. & 131. Ludouic Molina, de contract. tom. 2. diſput. 394. num. 9. quos allegat. Martin. Bonacin. in tract. de contract. diſp. 3. q. 4. puncto vnico, n. 8. in princ. & in verſ. dix. & omnes communiter admittunt
cum hac ampliatione, † quod ſi de facto imponatur, 7
tanquam impoſitus ſine fundo contra Conſtit. Pij V. ſuper cenſib. impoſitio ſit nulla, Amat. deciſ. March 6. n. 6. 7. vt declarauit Rota in vna Romana cenſus, ſeu fideicommiſſi de Scalabrinis, coram bon. mem. Martino Andrea, 22. Maij, 1615. quæ eſt poſt Tract. deciſ. 309. n. 6. [& in vna Romana Saluiani Interdicti 13. Maij 1602. coram R. P. D. Ottembergo, dec. 329. poſt tract.]

Quod tamen limitandum eſt, † niſi accedat con- 8
ſenſus domini. Nauar. de vſur. num. 131. verſ. Quintum, Boccac. in ſuo tract. de cenſib. p. 2. num. 69. Molina de contract. part. 2. diſput. 394. n. 9. Conrad. in ſuo tract. de contract. q. 78. Io. Azor. Inſtit. Moral. part. 3. lib. 10. cap. 7. q. 7. & eandem opinionem amplexi ſunt Ludou. de Auend.
de cenſ. Hiſpan. c. 61. n. 3. Sigiſmund. Scac. de commerc. *
§. 1. q. 1. numer. 181. & videtur ſatis clarè ſenſiſſe Rota in vna Romana cenſus de Iurinis 28. Aprilis, 1598. quæ eſt poſt Tract. deciſ. 13. ſub num. 1. in illis verbis, quamuis ſi dominus reclamauerit, imponens teneatur facere conſentire, &c. à contrario ſenſu, quod ſi dominus non reclamauerit, non teneatur imponens, &c. [& ſatis clarè voluit ead. Rota coram R. P. D. Penia in vna Raucanatenſi cenſus 27. Ianuarij 1610. poſt tract. deciſ. 337. circa princip. in illis verbis, ſuper quibuſdam bonis Dominorum Raſponorum, & Lupatellorum de eorum conſenſu,] & ita
tenendum cenſeo quidquid † ſuper hoc dubitet. Th. 9
Boninſig. in tractat. de cenſib. cap. 4. n. 9. & Surd. conſil. 318. n. 6. verſic. ad id, lib. 3.

[Immo ſi res ſit communis inter plures, requiritur conſenſus omnium, & non ſufficit conſenſus maioris partis, vel vnius ex ſociis, etiam quod haberet maius

ius

Digitized by Google

rus in re *l.per fundum ff.de ſeru.vrban.præd.l.fin.ff.commun.prædior.* Gomez *var.reſolut.lib.2.cap.3.in tit. de locat.ſub numer.*14. Surd. *conſ.*43.*ſub num.*14. *& ſub numer.*15.*lib.*1.

Quod tamen intellige quando cenſus fuiſſet impoſitus ſuper tota re communi, ſecus autem ſi imponeretur ſuper aliqua illius parte; eo enim caſu ſoſficeret conſenſus eius dumtaxat, qui in illa parte ius habet,& conſenſus ab eo præſtitus operaretur,vt cenſus cenſeretur impoſitus ſuper ſola parte conſentientis ſecundum ea,quæ dicta ſunt infra *hac ead.q.*1.*art.*7. *nunc q.*20.

An autem ſufficiat conſenſus tacitus, vel requiratur expreſſus? & videtur quod ſufficiat tacitus.Quia quando requiritur in aliquo actu conſenſus alicuius ratione ſui præiudicij, tunc non videtur requiri per modum ſolemnitatis, vel formæ *cap.quam ſit.de elect.lib.*6. Neguſ.*in tract.de pignor.par.*2.*membr.*4. *num.*43. & proinde ſufficit tacitus, vt diximus *infra hac ead.q.art.*6.*ſeu quæſt.*19. *num.*36. de cenſu impoſito ſuper re ſubiecta fideicommiſſo, quod ſit valide impoſitus, ſi accedat conſenſus fideicomiſſarij etiam tacitus reſultans ex illius præſentia tempore impoſitionis cenſus, & non reclamatio.]

10 Verùm ſi quis † conſentiat imponi cenſum ſuper re ſua,iure poteſt petere releuationem ab imponente, non ſecus ac petere poteſtis,qui pro aliquo fideiuſſit, vel pro eo bona ſua obligauit,petere ab illo,vt ipſum releuet ſine damno, etiam quod tempore fideiuſſionis,& obligationis, nihil fuerit expreſſum, cùm hoc ſit de natura fideiuſſionis, & obligationis,*l.*Lucius,*ff.mandati vbi* Bal. *per illum tex.* hoc expreſsè not. Neguſ.*de pignor.par.*6.*membr.*3. *num.*45. & ita in conſentiente imponi cenſum ſuper re dixit expreſsè *Rot. in vna Romana releuationis indemnitatis*,4.*February*,1602. *coram Illuſtriſſ.Cardinali Lancellotto,quæ in fine Tract. eſt deciſ.*14.*num.*4. Hoc autem quod diximus cenſum imponi non poſſe ſuper re aliena, niſi conſentiente
11 eius domino, intelligendum eſt † reſpectu præiudicij domini rei, quæ ſubiicitur, vt dixit Rota *in vna Viterbienſi cenſus*, *coram* bon. mem. Cardinali Plato, 6. *Aprilis*, 1590. *quæ eſt poſt Tract. deciſ.*15. *num.*8. & in vna *Lauretana pecuniaria*, 28. *Februarij*, 1603. *coram* bon.mem.Penia *quæ eſt ibidem,dec.*16.*n.*3. quia etiam res aliena vendi poteſt *l.rem alienam,C.de contrah.em-*
12 *ptione* ſecus autem † reſpectu præiudicij ipſius imponentis,& vendentis,ad effectum videlicet, vt teneatur ad intereſſe. Petrus Gaball.*conſ.ciuil.*94.*num.*4. *lib.*1. de veritate huius concluſionis videatur *infr.hac ead.q.art.*7.*in addit.ad num.*16. *in fi. nunc q.*20. *& declarauit* Rot.*in vna Aſſiſienſi cenſus*, 9. *Iunij*, 1604. *coram* bon. mem.Cardinali Pamphilio *quæ eſt ibidem deciſ.*17.*n.*2. *& ſeqq.& pleniſſimè,& clarius in quodam diſcurſu facto à* bon.mem.Cardinali Seraphino,*quæ eſt inter eius dec. par.*1.*deciſ.*785.*per totum, qui fuit poſteà confirmatus, & ab obiectis defenſus in eadem* Rot.*coram eodem, dec.*787. *num.*14.*& ſeqq.& ſequuta fuit coram* R.P.D.Pirrouano *in illa Romana cenſus, & fructuum* 20. *Maij* 1616. *quæ eſt dec.*448.*n.*4.*poſt tract.*

Sed circa hunc cenſum impoſitum ſuper re aliena abſque conſenſu illius domini, dubitant Scribentes, an emptor poſſit fructus illius licitè,& tuta conſcientia percipere. Quæ difficultas diſſolui debet per di-
13 ſtinctionem. Aut † emptor talis cenſus tempore emptionis ſciebat rem illam ſubiugatam eſſe alienam, vel poſtea id reſciuit, & eo caſu à die ſcientiæ illum non poſſe licitè, & aſque onere reſtitutionis fructus, & reſponſiones ex dicto cenſu percipere, dicendum eſt,ſed emptor cenſu ad contractus reſciſſionem age-
14 re,& pretium repetere debet.Aut verò † emptor cenſus tempore emptionis ignorabat rem illam ſubiugatam non ſpectare iure dominij ad venditorem cenſus, nec aliquando id reſciuit,& eo caſu poteſt licitè, & aſque labe peccati fructus dicti cenſus, & penſiones annuas exigere, & retinere ratione poli, & fraudis, quam commiſit impoſitor cenſus,qui vendendo eorum celauit illum eſſe impoſitum ſuper re aliena, & dominium rei ſubiugatæ ad ſe non pertinere,qui propterea tenetur ad intereſſe, *l. Iulianus ff. de action. empt.*& ita diſtinguendo concludit in hac difficultate. Nauar.*in d.ſuo Commentar.de vſu num.*118.*q.*26.*& poſt eum* Boccac.*in d.ſuo tract. de cenſib. par* 2.*num.*44.*quos ſequitur* Io.Azor.*d.q.*7.Leonard.Leſſ.*in ſuo tract.de iuſt. & iure,lib.*2.*cap.*22.*dubit.*2. *num.*79. Bonacin. *d.puncto vnico,num.*8.*verſ.Hinc deduci.*Scacc.*d.q.*1.*num.*170.*& q.*7.*par.*2. *ampliat.*17. *num.* 24. [quam diſtinctionem amplexa etiam fuit Rota Maceraten. *coram Grattan. deciſ.*13.*num.*12.*& ſeqq.*& ſentit Rota Romana *in illa Romana cenſus,ſeu fideicommiſſi de Scalabrinis* 22. *May* 1615.*coram* R.P.D.Andrea,*poſt tractat.deciſ.*309.*num.*7. Sed poſſet dubitari. An emptor cenſus ſciens illum eſſe impoſitum ſuper re aliena,ex quo ex illo tanquã impoſito ſuper re aliena nullos poteſt exigere, nec percipere fructus tanquam fructus cenſus, quia cum ſit impoſitus ſuper re aliena,ſuper quâ validè cenſum imponi non poſſe fuit concluſum *ſupra hoc eodem art. num.*6.*&* 7. niſi accedat conſenſus domini illius, & ſi imponatur, dicatur cenſus ſine fundo, vt dixit Rot. *coram* bon.mem. Andrea *in Romana cenſus, ſeu fideicommiſſi de Scalabrinis* 22.*May* 1651.*quæ eſt poſt tract. deciſ.*309.*num.*7.& ſic contra conſtitut. S. *mem.Pij.V. ſuper forma creandi cenſus*,& conſequenter nulliter, ex cenſu autem nullo nulli poſſunt deberi,nec exigi fructus, *vt dixit* Rota *in illa Romana pecuniaria coram* bon.mem. Duozetto 10. *Iunij* 2623.*quæ ibidem eſt deciſ.*270. *num.*4 poſſit ſaltem illos percipere ratione intereſſe.

In qua difficultate licet Mart.Medic.*dec.*31.*num.*14. *& ſeq.* ſit in ſententia affirmatiua quod Dominus Cenſus poſſit fructus præfatos ratione intereſſe exigere motus auctoritate Boccae *in tract de cenſib.par.*2. *n.*44.& argumento ducto ab euictione,qua ſecuta debetur emptori intereſſe,ſiue ſciuerit ſiue ignorauerit rem ſibi venditam eſſe alienam.*vt dicit fuiſſe reſolutum in* Rota *coram* Seraph.*deciſ.*785.*num.*8.

Ego tamen contrariam ſententiam veriorem eſſe exiſtimo motus auctoritate, & ratione, auctoritate quidem Rot.*coram* bon.mem. Andrea *in dicta Romana cenſus quæ eſt poſt tractat. deciſ.*309.*numer.* 7. vbi in propriis terminis fuit reſolutum, quod emens ſcienter cenſum impoſitum ſuper fundo ſuppoſito reſtitutioni non poteſt prætendere aliquod intereſſe, allegat *tex in l.ſi fundum, & ibi* Gloſ.& Doctor. *C.de euiction. & alios Doctores.*

Iuuat etiam auctoritas Bart. *in l. cùm lex num.*1. *in fin.ff. de fideiuſ.* quem refert, & ſequitur. Anton. Gomez.*var.reſolut.tomo* 2.*cap.*2.*de empt. & vendit. num.*50. *ad med.verſ. ſi verò emptor.* vbi ex mente Bar. vbi mox dicit,quod emens ſcienter rem alienam re euictà nullum poteſt petere intereſſe quod videntur etiam ſenſiſſe Angel.*in d.l.cùm lex*, Fabian. de Mont.*in tract. de empt.& vendit.in* 4.*quæſt.*3.*qu.principal.numer.* 5. *& additionator ad Gomb.d.num* 50.*in littera Q*, Qui licet ſint in opinione,quod eo caſu emptor non poſſit repetere pretium erogatum in emptionem dictæ rei euictæ contra Bart.*in d.l.cum lex* quoad intereſſe ſtare videntur cum Bar.ſententia cum illam non impugnent.

Ratione autem moueor, quia cum cenſus impoſitus ſuper re aliena dicatur nullus quaſi impoſitus ſine fundo,vt dictum eſt, ſequitur quod pretium in illius emptionem expoſitum remaneat purum, & ſimplex creditum, ex quo abſque mora nullum poteſt deberi intereſſe Gloſ.1.*in fine in l.quod te, & ibi* Bart. *num.* 12. Iaſ.*num.*5.Rip.*num.*34.*& alij communiter.ff. ſi cert.petat*

Rota

Rota *in d. Romana pecuniaria coram* bon. mem. Dunozetto *quæ eſt poſt tractat. dec.* 270. *num.* 5.

Nec obſtat Rota *in Rom. Cenſus S.Celſi coram* bon. mem. Iuſto 28. *Iuny* 1602. *quæ eſt poſt tract. dec.* 229. *per totam, & ſignanter num.* 4 vbi fuit deciſum poſt reſolutionem cenſus deberi intereſſe quia fundamentum dictæ deciſionis fuit, quia debitor cenſus fuerat conſtitutus in mora reſtituendi ſortem, ob quam moram deberi intereſſe dicebamus, & illam ceſſare in præſenti caſu præſupponimus.

Prout nec etiam obſtat Boccacc. *d. num.*44. pro contraria ſententia allegatus: quoniam loquitur in longe diuerſo caſu, ſcilicet in venditore cenſus ſcienter ſuper re aliena illum imponente, & illum vendente emptori dictum vitium ignoranti, iſte enim ideo tenetur emptori ad intereſſe, quia fuit in dolo *l. emptorem §. fin. in fin. C. de action. empt.* Fabian. de Mont. *d. q.* 4. *num.* 6. *in fin.*

Similiter non obſtat *dec.* 785. *coram Seraph.* tùm quia illa non eſt deciſio, ſed ſimplex diſcurſus, vt apparet ex fine illius, deciſio autem illius cauſæ habetur *apud eundem* Seraph. *deciſ.*787 tum quia *in d. dec.*785. *num* 8. videtur firmari contrarium, quando emptor ignorauit rem venditam eſſe alienam vt clarius colligitur *ex d. dec.* 787. vltra quod in caſu dictæ deciſionis agebatur de venditione facta ab ignorante rem venditam eſſe expreſsè alienari prohibitam, vel de venditione facta quidem à ſciente qualitatem rei venditæ, ſed ignoranti, vt apparet *in d. dec.* 787. ſignanter *num.* 8. nos autem præſupponimus in emptore ſcientiam quod cenſus ſit impoſitus ſuper fundo alieno, & proinde ex præfatis credimus illum non poſſe aliquod prætendere intereſſe, hanc autem concluſionem vno modo ampliandam, & altero limitandam cenſeo.

Ampl. itaque quod licet emens ignoranter cenſus impoſitum ſuper re aliena poſſit illius fructus licitè, & tutâ conſcientiâ percipere cum fuerit in bona fide, quæ ſuffragatur ad fructuum acquiſitionem Ceph. *conſ.*708. *num.*85. *& conſ.*709. *num.*88. *lib.* 5. Rota *dec.*66. *par.* 2. *recent.* imò ſufficit malam fidem abeſſe Rota *dec.* 206. *num.*6. *poſt tract* attamen ſi incipiat ſcire fundum dicti cenſus eſſe alienum, ex eo tempore ceſſat in eo bona fides, & incipit eſſe in mala fide, cum ſciat, vel ſcire debeat eo caſu cenſum remanſiſſe ſine fundo, & conſequenter eſſe nullum, & proinde ex eo non ſolum nullos poſſe percipi fructus, *vt ſupra diximus, & latius infra* q.88. *alias par.* 2. *cap.* 2. *queſt.* 4. *art.* 7. *per tot.* ſed nec etiam intereſſe. cùm pretium in illius emptionem erogatum ſit transfuſum in purum, & ſimplex creditum, vt dictum eſt, quod cùm emptor, & dominus cenſus poſſit ad ſui libitum exigere, non poteſt, ſemota mora, aliquid vltra ſortem conſequi Couar. *var. reſol. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 1. *ad fin* & fere in puncto Rota *coram* bon. mem Manzanedo *in Romana cenſus* 6. *February* 1615. *quæ eſt poſt tract. dec.*182. *num.* 5. *& ſeq. & ſupra dictum fuit.*

Limitatur autem, vt non procedat ſi tempore venditionis dicti cenſus fuiſſet inter contrahentes facta conuentio, quod venditor illius teneretur omni caſu ad damna, & intereſſe. Nam data etiam ſcientia emptoris cenſus quod eſſet impoſitus ſuper re aliena, ipſe propter ſpeciale pactum poſſet conſequi intereſſe *l. fundum C. de euict. & ibi* gloſ. & Doctor. Crao. *conſ.* 64. *num.* 4. Gomez *var. reſolut. tom.* 2. *cap.* 2. *num.* 8. *verſ. ſi verò fuerit* Rot. *coram* Seraph. *d. dec.* 787. *num.* 7. maximè ſi tale pactum fuit iuratum propter iuriſiurandi religionem, vt ſubdit Seraph. *d. dec. num.* 10]

Sed quæſtionis eſſe poteſt, an ad effectum, vt quis poſſit ſuper re quapiam cenſum imponere, ſatis ſit quod habeat nudam illius proprietatē, an verò requirat quod habeat plenum dictæ rei dominium. † In qua difficultate, quidquid contrarium ſentiat. Auend. *d. tract. cap.* 70. *num* 4. ſufficere penes imponentem exiſtere nudam proprietatem tenendum cenſeo ex Gulie. Redoan. *in ſuo tract. de reb. Eccleſiaſt. non alienan. in Rubr. de Conſtitut. an cenſus, num.* 39. Foller. *in ſua Pract. Cenſual. in verbo huiuſmodi, num.*44. Bon *in d. ſuo tract. de Cenſib. art.* 10. *num.* 26. Qui licet dicant eo caſu cenſus impoſitionem ſuſtineri ſuper actione perſonali, qua tenetur imponens, nos autem, qui cenſus perſonales eſſe omni iure illicitos, & reprobatos defendimus infra hac eadem *par.* 1. *c.* 3. *q.* 1. *art.* 6. *ſeu q.* 34. hanc *Redoan. Foller. & Bon.* opinionem circa validitatem cenſus recipiendam eſſe exiſtimamus, diſcedimus tamen ab eis, dum ſentiunt dicto caſu cenſum ſuſtineri ſuper ſola obligatione perſonali, ſed ideo dicimus eo caſu cenſus impoſitionem eſſe validam quia eſt facta iuxta formam *Conſtit. Pÿ V. ſuper Cenſib.* videlicet, ſuper re certa fructifera, & immobili, quod ſatis eſſe exiſtimamus in propoſito, licet imponens non poſſit ex re illa
fructus percipere, cum cenſus † non conſtituatur ſu- 16
per fructibus rei, ſed ſuper re ipſa, quæ ſubiicitur,
dummodo ſit certa, immobilis, & de ſui natura fructifera, vt dicemus *infra d. cap.* 3. *quæſt.* 2. Et propterea non videtur fidendum de *Auendano*, dum *d. tract. capite* 66. *numer.* 7. *& cap.* 67. *numer.* 2 negat dominum directum poſſe validè cenſum imponere, ſuper re quam alteri in feudum vel emphyteuſim conceſſit, ea ratione, quia proprietas dictæ rei ſit infructifera. Etenim licet fructus illius non ad dominum directum, ſed ad vaſallum, & emphyteutam pertineant, non tamen ſequitur quin illa ſit de ſua natura fructifera:
quod ex prædictis ſatis † eſt, ad effectum vt ſuper ea 17
poſſit per dominum directum validè cenſus imponi, & conſtitui.

Sufficit autem ad validitatem cōtractus cenſualis, vt is qui ſuper re aliqua cenſum creare, & collocare
intendit, habeat illius dominium tempore impoſitio- 18
nis, licet † poſtea aliquo caſu reſolui contingat, vt dicit Garz. Maſtrill. *deciſ. Regni Sicil.* 150. *num.* 11. *& ſeqq. lib.* 2. & nos dicemus infra hac eadem *quæſt. art.* 5. *&* 6. *vel quæſt.* 18.19. vbi agimus de cenſu impoſito ab eo qui rem ſubiectam tenetur retrouendere ex pacto, & ab hærede grauato, & aliis non habentibus dominium perpetuum.

[Poteſt etiam dari exemplum in cenſu impoſito à donatario ſuper re ſibi donata cum pacto reſolutiuo in certum euentum, vel ſub aliquo modo, quia licet modo non implero dominium rei donatæ redeat ad donantem, & ipſo iure reſoluatur donatio; attamen, quia adhuc requiritur declaratio donatoris, cenſus fundatus ſuper tali re eſt legitimus, & validus, vt in puncto declarauit Rot. *coram* Reuerendiſſimo D. Coccino Decano *in vna Aſſiſienſi cenſus* 22. *Ianuarÿ* 1605. *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 340. *per tot.*

SVMMARIA.

1 *Minor dicitur quilibet, qui non exiuit annum vigeſimum quintum.*

2 *Minor non poteſt bona immobilia alienare abſque ſolemnitatibus.*

3 *Minor non poteſt ſuper ſuis bonis imponere cenſum abſque ſolemnitatibus.*

4 *Quod procedit maximè in infante.*

Amplia 2. *etiamſi minor imponat fauore alterius minoris &* num. 8.

Amplia 3. *in filiofam. imponente cum conſenſu Patris &* num 11.

Amplia 3. *vt reſtituatur in integrum, &* num. 15.

Limit. 1. *ſi adhibeantur ſolemnitates requiſitæ*, numero 17.

Digitized by Google

Limit.2. *ſi minor factus maior cenſum ſoluat,*num. 21. & ſeq.

Limit.3.*Si minor tacuerit per quinquennium, poſtquam eſt effectus maior,*num. 23.

*Declar. dummodo vltra ſolemnitates, interueniat iuſta cauſa,*num. 27.

5 *Infans quod videt ignorat.*

6 *Cenſus impoſitus ab adulto habente curatorem, abſque eius conſenſu eſt nullus ipſo iure.*

7 *Impoſitus ab adulto carente curatore, reſcinditur per reſtitutionem in integrum.*

9 *Priuilegiatorum eius eſt melior conditio, qui damnum patitur.*

10 *Quictantia facta a minore abſque ſolemnitatibus ad fauorem alterius minoris eſt valida.*

12 *Patris præſentia in contractu filij integrat illius perſonam.*

13 *Conſenſus patris requiſitus per modum auctoritatis non integrat perſonam filij ad commodum patris.*

14 *Maximè ſi damnum filij eſt euidens.*

[*Statutum reſiſtens contractui impedit oriri etiam naturalem obligationem.*

Minor non tenetur in conſcientia reſtituere accepta ex contractu cui lex reſiſtit.

16 *Minor non reſtituitur aduerſus contractum ex quo eſt effectus locupletior.*

[Limit. *ſi minor ex dicto contractu ſit effectus locupletior.*

Ceſſante cauſa, ceſſat effectus.

Ampl. etiam in cauſa finali.

Locupletiorem eſſe effectum minorem ex contractu debet probare is, qui cum eo contraxit.

Hoc non probatur ex eo, quod conſtet, ad illius manus pecunias perueniſſe ſed aliter eſt probandum, & quomodo.

Probatur autem coniecturis, & quibus.

Locupletior dicitur factus minor quando erogauit pecunias in acquiſitione alicuius rei ſibi vtilis, vel neceſſaria, etiam quod acquiſitio non duret.

Decretum Iudicis interpoſitum in contractu minoris, vel mulieris ſine cauſa, vel ex cauſa falſa non ſuffragatur ad validitatem contractus.]

18 *Decretum Iudicis validat cenſum impoſitum ſuper bonis minorum.*

19 *Decretum Iudicis habet pro ſe præſumptionem, tam reſpectu ſolemnitatis requiſita pro iuſtitia contractus, quam requiſita pro validitate decreti.*

20 *Etiamſi incontinenti fuerit interpoſitum ratione conſuetudinis.*

[Limit. *ſi exprimantur plures cauſæ quarum vna ſit vera quia contractus ſuſtinetur ex vera.*

Decretum Iudicis interpoſitum ex falſa cauſa eſt ipſo iure nullum.

Amplia vt falſitas cauſæ in parte reddat nullum totum decretum.

Solutio facta à minore de fructibus cenſus nulliter impoſiti illum non conualidat.

Etiam ſi fiat à minore poſtquam eſt effectus maior.

Solutio facta à muliere de fructibus cenſus nulliter conſtituti non tollit illius nullitatem.

Defectus cauſæ finalis facit ceſſare effectum in contractibus.

Falſitatem cauſæ expreſsè in contractu minoris debet probare, is qui agit ad nullitatem.

Inſtrumentum, & contenta in eo præſumuntur vera.

Minor ex ſolo temporis lapſu non præſumitur ratificaſſe contractum à ſe geſtum in minore ætatè quando è ſtatuto præſumitur dolo extortus.

Contrarium tenent aliqui, ex quo dolus ille eſt præſumptus remiſſiuè.

Minor factus maior non præſumitur ratificaſſe contractum factum in minori ætate, niſi habeat notitiam nullitatis & defectuum contractus tam de iure quam de facto reſultantium.

Ratificatio non cadit in ignorante.]

23 *Taciturnitas minoris per quinquennium, poſtquam eſt factus maior validat contractum nullum, ob defectum cuiuſcunque ſolemnitatis,*num. 24.

Etiam de Iure Canonico ſub num. 25.

25 *Contrarium volunt multi.*

26 *Prima tamen fallit, ſi in contractu interuenit dolus.*

Vbi an ſufficiat dolus præſumptus, remiſſiuè.

28 *Cenſus impoſitus à minore gratia dotandi ſororem dicitur legitimè impoſitus.*

29 *Prout etiam pro ſoluendo acconcio.*

30 *Et multò magis ſi aliqua vrgeat neceſſitas.*

31 *Cenſus poteſt imponi ſuper bonis minorum pro ſoluendo eorum ære alieno, maximè ſi creditores vrgeant.*

32 *Cenſus ſuper bonis minorum non poteſt validè imponi pro extinguendo alio cenſu æquali.*

33 *Cenſus ſuper bonis eccleſiæ non poteſt imponi pro extinguendo alio cenſu eiuſdem quantitatis.*

34 *Cenſus poteſt imponi ſuper bonis minorum pro extinguendo cenſu maioris quantitatis.*

35 *Cenſus imponi poteſt ſuper bonis Eccleſiæ pro extinguendo cenſu maioris quantitatis.*

36 *Bona minoris poſſunt alienari pro extinguendo debito vſuræ quando fœnus excedit fructus bonorum.*

37 *Cenſus impoſitus pro extinguendis ſocietatibus officij grauioribus eſt licitus ſuper bonis Eccleſiæ.*

[*Impoſitio cenſus ſuper bonis minorum non redditur valida ex eo ſolum, quod fuerit facta pro extinguendis illius debitis, ſed alia requiruntur.*

Impoſitio cenſus eſt ſpecies alienationis.

Cenſus ſuper bonis ſtabilibus minorum imponi non poteſt etiam ex cauſa neceſſaria, donec extant mobilia, ex quorum venditione occurri poſſit neceſſitatibus illius.

Cenſus pro extinguendis debitis minorum non poteſt ſuper eorum bonis imponi maior in ſorte, quam ſint debita.

Aliàs totus cenſus corruit.

Emptor cenſus impoſiti ſuper bonis minorum ex cauſa vtilitatis, non tenetur eſſe ſollicitus, vt pretium cenſus erogetur in cauſam enunciatam.

Limit. *ſi inter partes eſſet conuentum, vt dictum pretium ſemper debeat reinueſtiri in emptionem immobibilium.*

Iuſtitia cauſæ expreſſa in alienatione rei minoris debet probari aliter quam per contrahentium aſſertionem.

Cauſa expreſſa in alienatione rei minoris præſumitur vera.

Limit. *niſi contrariis præſumptionibus elidatur.*

Præſumptio vna aliam tollit, & fortior vincit.

Emptor cenſus impoſiti ſuper bonis minorum ex cauſa neceſſaria non tenetur eſſe ſollicitus, vt pretium vertatur in cauſam enunciatam.

Contrarium tenent aliqui.

Auctor conſulit ſeruari hanc poſteriorem.

Verſio pecuniarum in aliquam cauſam debet probari ab allegante.

Verſio pecuniæ in cauſam expreſſam probatur coniecturis.

Maximè probando, quod imponens conſueuit bene adminiſtrare.]

38 *Emptor cenſus non debet eſſe ſolicitus quod pecunia*

erogentur in tauſam enunciatam, nec id tenetur probare.

39 *Maximè ſi ex circumſtantiis poſſit præſumi eſſe factam verſionem in cauſam enunciatam.*

Iuramentum confirmat contractum nullum.

Limit. *Quando ſtatutum præſumeret Iuramentum fuiſſe dolo,& fraude extortum.*

Maximè ſi ſit ſtatutum Papale, vel à Papa in forma ſpecifica confirmatum.

De ſtatute laicali non conueniunt Doctores, ſed affirmatiua eſt magis communis.

Præſertim quando ſtatutum ſit, vt obuietur fraudibus.

Et tendit ad excludendum peccatum.

Etiam quod minor iuret,ſe eſſe maiorem.

Maximè ſi ſtatutum hoc exprimat.

Iuramentum eſt ſeruandum etiam interpoſitum in contractu illicite.

Statutum laicorum confirmatum à Papa dicitur Papale.

Laicus ex cauſa poteſt eneruare vires Iuramenti.

Peccat qui doloſe contrahit.

Contractus minoris non firmatur Iuramento, quod dolo præſumitur extortum, etiam quod Iuret ſe eſſe maiorem.

Maximè ſi ſtatutum hoc exprimat.

Minor iurans ſuper contractu nullo an cogi poſſit ad ad obſeruantiam Iuramenti, licet contractus non firmetur Iuramento remiſſiuè.]

40 *Mulier maior vigintiquinque annis poteſt ſuper ſuis bonis cenſum imponere abſque aliqua ſolemnitate.*

41 *Mulier maior vigintiquinque annis non poteſt validè ſuper ſuis bonis cenſum imponere abſque ſolemnitatibus.*

Nec vbi ex ſtatuto in contractibus mulierum requiritur certa forma ibid.

Ampl. vt non reconualeſcat impoſitio ob ſolutionem cenſus poſtea factam,num 47.

Limit *ſi ille ſit euidenter vtilis*,num.45.

Puta ſi imponatur pro neceſſaria reparatione fundi dotalis, vel alia cauſa reſpiciente perpetuam illius vtilitatem,num.46.

42 *Cenſus à muliere etiam minore impoſitus ſuper ſuis bonis cum debitis ſolemnitatibus valet.*

43 *Maximè ſi non fuerit impoſitus ſuper bonis dotalibus.*

44 *Fideiuſſio facta à muliere abſque ſolemnitatibus eſt nulla ſi remanſerat indotata.*

46 *Cenſus impoſitus à muliere ad rationem octo pro extinguendo cenſu ad rationem decem,valet.*

Minor, & Mulier an poſſint ſuper ſuis bonis Cenſum imponere.

QVÆSTIO XV.

aliàs par. 1. cap. 2. qu. 1. ar. 2.

PRo reſolutione præſentis articuli præmittendum
1 eſt,†minorem ſecundum ius commune,dici quemlibet,qui
vigeſimumquintum annum non exceſſit, vt
poſt multos quos allegat, dicit Octau. Simoncell. *in
tract de decret.in Præfat.n.9.*Domin.Pic.*ad Statut.Vrbis
Gloſ.5 numero.1.*Hoc præmiſſo, conſtituenda eſt regula
negatiua, quod minor licet ſit dominus rerum ſuarum,
attamen ſicut non poteſt bona immobilia alie-
2 nare abſque ſolemnitatibus † quas enumerat Mantica
*de tacit, & ambig. conuent. lib. 4. tit. 6. numero 3. &
ſeqq.*ita non poteſt abſque dictis ſolemnitatibus † cen- 3
ſum imponere, & conſtituere. Bald.*in l.iubemus nulli,
numero 1.C.de ſacroſ. Eccleſ.* Pariſ. *conſ. 98. numero
54 & ſeqq lib.1.& conſ.85.n. 10 lib.3.* Vincent.Carroc.
in ſuo tract.de excuſ.bonor.par. 2. quæſt. 44.numero 6. Tiraq.
*de Retractu lignag.§.1.*Gloſ.6.*verſ.ſic item*, Simoncell
de Decret.lib. 2. tit. 6.numero 33. Corbul. *de Iure
emphyteut. cauſa 14.ob alienat. irreq domon.fact.ampliat.
49. numero 4.& tradiderunt* Bened. Bon. *in ſuo tract.de
Cenſib. art. 23 numero 49.in fine & art. 31.num. 57.*Felician.
de Solis *in ſuis Commentar de Cenſib.tomo 1.lib.2.
cap.2.num.3.*Gaſp.Roderic.*in ſuo tract.de anu.reddit.lib.
1 quæſt.14.numero 10.vbi de communi.Quod placuit etiam.*
Nicol. Intrigl.*ſuper Bulla decem ſib.qu. 81. numero 2.&
voluit* Rota *coram* bon mem.Martino Andrea, 22.*Iun.
1615.in illa Romana cenſus, ſeu fideicommiſſi,de Scalabrinis
quæ eſt poſt tract.deciſ.309 num.1* Et quod † infan- 4
tem, res caret omni prorſus difficultate, cùm Iuris
præſumptione intellectum non habeat, ſed quidquid 5
† videt ignoret §.*ſed quid diximus, l. ſi. de inutil.ſtipulat.l.ſi.C de falſa moneta. l. fin.ff. de iur. & facti ignor.l.
fin.ff.rem pupilli ſalu.fore. Et in his termi. ni dicit* Ludou.
de Anend. *in ſuo tract. de cenſib. Hiſpan.cap.81. numero*
3. Quo verò ad adultum, iſta concluſio procedit, ſiue
habeat Curatorem, ſiue illo careat, &c. cum vtroque
iam ſit illi prohibitũ ſine ſolemnitatibus res proprias
alienare, Franc Caldas *ad l. ſi curatorem, in verbo
Res,numero 2 C. de in integr. reſtit. minor.* & propterea
pro inualiditate cenſus ab adulto ſuper ſuis bonis abſque
ſolemnitatibus impoſiti,reſpondit Rol. *14.ſignanter
numero 28. lib. 2. & concludit* Auend *d. cap.81.num.
5.verſ. Hi enim puberes*, vbi tamen diſtinguit, An
iſte pubes habeat curatorem: quo † caſu ſi imponet 6
cenſum ſuper ſuis bonis abſque auctoritate ſui Curatoris
impoſitio ſit ipſo iure nulla ab initio, nam
generale eſt, quod pubes habens Curatorem ſi abſque
eo contrahat, actus ſit ipſo iure nullus, *lib. ſi curatorem
habens, C. de reſtit. in integr.* Odd. *in ſuo tract.
de reſtit. in integr. par. 1. qu. 17. art. 7. numero.* 64. An
verò Curatorem non habeat: & eo caſu † impoſitio 7
per ipſum abſque Curatore facta, ſit ipſo iure valida,ſed
reſcindi poſſit ope reſtitutionis in integrum. Et
quo ad affectum concluſio in vtroque caſu procedit.

Ampliatur autem hæc concluſio vt procedat etiam
† ſi minor imponeret cenſum ad fauorem alterius
pariter priuilegiari, puta minoris, vel mulieris, cum 8
minor non poſſit nec ad fauorem alterius minoris bona
vendere ſine Decreto, *l. ſi pupillorum, in princ. ff.de
reb. eor. lib. inter omnes, & ibi.* Gloſ. C. *de Trad. minor.*
Bero. *conſ. 179. numero 3. l.b. 1* Mantica *d. tit. 6.
numero 37.* nec ad fauorem alterius minoris ſe obligare
abſque ſolemnitatibus ſtatutariis, vt deducit
Rota *in vna Bononienſi cenſus. 17. May 1608. coram*
R.P.D. Marco Montio, *quæ eſt poſt Tract. deciſ. 18.
numero. 6. & 7.* Cui ampliationi licet videatur de
directo aduerſari reſolutio facta in Rota *coram* R.P.
D. Manzanedo *in vna Romana cenſus, 22. Iunij, 1611.
quæ eſt ibidem deciſ. 19. numero 2.* in qua fuit dictum
impoſitionem cenſus factam à minore, ad fauorem
alterius minoris eſſe validam ea ratione, quia † inter
alterius minoris eſſe validam ea ratione, quia
† inter duos pari priuilegio gaudentes potior eſt cau- 9
ſa damnum patientis,*arg.c.auditis ext.de reſtitut.in integr.*
cum aliis apud Lamberteng. *in ſuo tract. de contract.
eorum. in fine, numero 125. & ſequentibus* cum
qua videtur ſatis conuenire alia reſolutio facta *in
eadem.* Rota pro validitate † quitantiæ factæ à mi-
nore ad fauorem aliorum minorum in vna Firma- 10
na reſtitutionis dotis, quæ eſt poſt Pic. *de contract.
dec.57.numero 4.*Attamen aduertendum eſt,quod Rota

In d.

Digitized by Google

in dicta.Firmana præſupponit fuiſſe adhibitas ſolem-
nitates requiſitas, in dicta autem *Romana* cenſus te-
nuit pro validitate cenſus, non ob ſolam paritatem
priuilegij, ſed propter alias vrgentiores rationes, vt
ibi patet.

Ampliatur ſecundo ſupra firmata concluſio, vt
procedat etiam in minore exiſtente in patria poteſta-
11 te.Quoniam ſi ipſe† imponat cenſum ſuper ſuis bonis
in caſibus ſibi permiſſis, de quibus dicemus *infra
quaſt.7. aliàs hac eadem quaſt. artic.*4. cum conſenſu ſui
patris, talis impoſitio ob non adhibitas ſolemnitates
requiſitas in alienationibus rerum minorum erit in-
ualida,& minus legitime facta,cum in ſimilibus alie-
nationibus vltra patris conſenſum, requirantur etiam
de Iure communi aliæ ſolemnitates, vt poſt multos
allegat,tradit Simoncell.*in d.tract.de Decret.lib.*3.*tit.*8.
*inſpect.*1.*num.*1 *& ſeqq.*

12 Licet enim † præſentia patris ſuppleat ſolemnita-
tes ſtatutarias, cùm per conſenſum patris integretur
perſona filij, vt poſt Tiraq. *de leg.connub.* Gl.6. *num.* 5.
& alios dicit Virgin. Boccac. *ad Conſtit.* *Marchia gl.* 3.
nu. 8. *verſ. immo per conſenſum, & videtur ſentire* Rota
*in d. Bononienſi cenſus, qua eſt poſt Tract.dec.*19.*n.*9.hæc
tamen procedunt non in alienationibus factis à filio
familias, ſed in aliis ſimplicibus obligationibus, in
alienationibus autem requiruntur præter patris con-
ſenſum, etiam aliæ ſolemnitates, vt eſt dictum. Quæ
multò magis habent locum ſi filius cenſum impone-
neret ad commodum, & vtilitatem patris conſenti-
entis,maxime ſi ex forma ſtatuti requireretur conſen-
13 ſus patris per modum auctoritatis quia † pater non
poteſt ad ſui ipſius vtilitatem perſonam filij auctori-
zare, Socin.ſen. *conſ.*25. *num.* 8. *lib.* 4. Iaſ.*conſ* 69. *in* 2.
*dub.lib.*1.*& in l.pactum,nu* 5.*C.de Collat* Pariſ.*conſ.* 97.
*numer.*21.*& ſeq.lib* 3 Tiraq *de leg.connub.gloſ* 8.*nu.*115.
Coorr.*ad Rubr.ext.de Teſtam.par.*3.*num.*7. Gulielm. de
Benedict *ad cap.* Raynutius,*in verbo duas habeas filias
num.* 559. *eod. tit.* Alciat. *in tract. de Praſump. reg.* 1.
praſumpt. 2. *num.*5. Clement.*de patr. poteſt. cap.* 6. *effe-
cta* 10. *nu.* 6. Vrſill. *ad afflict. dec.* 308. *nu.* 12. *& ſeq.*
Gabr.*conſ.*617.*numer.*4.*lib* 1.Rimin.iun. *Inſt. de donat. in
princ. numero* 1347. *qui teſtatur de magis communi,
ſequitur*. Rota *in illa Bononienſi cenſus.* 17. *Martij,*
1608. *coram* R.P.D.Marcomontio,*qua eſt poſt trac.dec.*
19.*numer.*9. *& in vna Beneuentana cenſus*, 28. *Nouem-
bris eiuſdem anni, coram* R. P. D. Ottembergo, *qua eſt*
14 *ibidem dec.* 20. *num.* 12 Maximè quando ex contractu
filius euidenter læderetur, † & damnificaretur,
cum enim dictum illud quod conſenſus patris ſup-
pleat ſolemnitates ſtatutarias, ſit fundatum in præ-
ſumptione quod Pater capiat bonum conſilium pro
filio, non poteſt recipi quando filius eſt in euidenti
damno, vt dixi poſt alios Rot. *in d. Bononien. cenſus,
num.* 11. in claris enim non eſt recurrendum ad con-
iecturas, & præſumptiones,*l. continuus,* §.*cum ita ff.de*
15 *verb.oblig.*

Ampliatur tertiò vt † minori, qui ſuper ſuis bonis
abſque requiſitis ſolemnitatibus cenſum imponit
competat beneficium reſtitutionis in integrum non
ſolum ad effectum, vt non teneatur vlterius ad ſolu-
tionem annui cenſus, & annuæ reſponſionis, verum
etiam ad effectum vt abſque eo, quod teneatur emp-
tori cenſus reſtituere ſortem, liberet ſemetipſum &
bona ſua ab onere d. cenſus.Odd.*in ſuo trac.de reſtit. in
integr.par.*2.*q.*56.*n.*46. poſt multos quos allegat [Quæ
concluſio abſque dubio procederet, ſi huiuſmodi ſo-
lemnitates requirerentur pro forma ob publicæ vtili-
tatis rationem,quo caſu cùm ſtatutum reſiſtat contra-
ctui, & obligationi, impedit etiam; naturalem obli-
gationem oriri, *l.cùm lex, & ibi* Bart. *num.* 6. *ff. de fide-
iuſſo.*] & proinde minor non tenetur ad reſtitutionem
acceptorum in contractu, quem vult impugnare, *vt
poſt* Bald. *conſ.* 258. *verſ.nec aliter lib.* 3. *bene deduxit*
Rota *in vna Romana nullitatis obligationis* 16. *Ianuar.*
1626. *coram* R. P. D. Durano, *qua eſt* poſt *tract.dec.* 16
464.*num.* 13. *& infra latè vſque ad num.* 21. quæ † ta-
men in integrum reſtitutio denegaretur minori, ſi
ex dictis pecuniis ad cenſum receptis eſſet effectus
locupletior, quia tunc talis impoſitio ſuſtineretur
vt pluribus comprobat Gaſp. Roderic. *in ſuo tract.
de ann. redit. qu.*14. *num.* 14. *cum multis ſeqq. & placuit*
Rotæ *coram* Seraph.*deciſ.*1242.*n.*3.*verſ.non obſtat.par.*3.

[Et minor teneretur ad reſtitutionem acceptorum
ex illo contractu,vt per *l. ſi fundus.* §.*fin ff.de rebus eo-
rum,& alia concludit* Rota *in vna Romana cenſus vitali-
tij* 22.*May* 1626.*coram* R.P.D.Merlino *qua eſt poſt trac.
dec.*463.*n.*10.*& in vna Romana nullitatis obligationis* 16.
January 1626 coram Duranno *qua ibidem eſt deciſ* 464.
*num.*17.tunc enim ceſſat cauſa finalis, ob quam mino-
ri ſuccurritur,vt firmat Idem Odd.*d.trac. de reſtitut. In
integr.q.*47.*art.* 3. *nu.* 11. *&* Roderic. *de ann. redditibus
quaſt.*14 *num.*38.*& ſeqq vbi latè.*

Onus verò probandi, minorem eſſe effectum lo-
cupletiorem, ad eum ſpectat, qui cum illo contraxit,
vt dicit Roderic *d.n.*38.*& ſeqq.*Menoch *praſumpt.lib* 3.
*praſump.*84.*num.*4.*qui alios allegant.& tanquam commu-
niter ab omnibus receptum amplexa fuit* Rota *in illa Ro-
mana nullitatis contractus* 28. *Ian.* 1624. *coram* R P.D.
Buratto,*qua eſt poſt trac.dec.*455.*n.*2.*in d. Romana cenſus
vitalitij numero vndecimo, & in dicta Romana nullitatis
obligationis num* 30.

Huiuſmodi autem locupletatio,& verſio pecunia-
rum in vtilitatem minoris non probatur ex eo dun-
taxat, quod conſtat pecunias ſolutas perueniſſe ad
manus minoris, quia potuit illas diſſipaſſe, & malè
conſumpſiſſe, vt dicit Rota *in dicta Romana cenſus vi-
talitij num.*12. Sed probandum eſt, pecunias præfa-
tas fuiſſe per minorem tempore receptionis erogatas
in aliquam vtilitatem ipſius, & in emptionem ali-
quarum rerum ipſi neceſſariarum vt reſoluit Rota *d.
numero* 12. *& in dicta Romana nullitatis obligationis
numero* 31. Vel ſaltem minorem eſſe hominem frugi,
& conſueuiſſe negotia ſua vtiliter gerere, & bona
ſua bene adminiſtrare, cum verſio probetur etiam
per coniecturas, vt dicemus infra *hoc eod. art. numero*
19.*&* 30.

Nec refert, quod emptum, vel acquiſitum ex di-
ctis pecuniis penes ipſum minorem non extet, dum-
modo ab initio tempore receptionis illæ fuerint ero-
gatæ in vtilitatem aliquam illius. In hac enim mate-
ria ſolum principium attenditur, non quid inde ſe-
quutum fuerit, & proinde quamuis vtilitas minoris
non duret, nihilominus ſi ſoluens fuit in bona fide,&
minor quando pecunias recepit, eas erogauit in ali-
quam ſuam vtilitatem, dum vult contractum illum
impugnare ob non adhibitas neceſſarias ſolemnitates,
tenetur accepta ex eodem contractu reſtituere, vt de-
ducit Rot.*in d.Romana cenſus vitalitij num* 6.14.*&* 15.
Et licet Doctores in hoc articulo ſoleant adhibere di-
ſtinctionem, An contractus fiat ex cauſa voluntaria,
vel ex cauſa neceſſaria, vt hoc ſecundo caſu ſit pro-
banda verſio, ſecus autem ſi contractus fiat ex cauſa
voluntaria ob ſolam vtilitatem minoris, vt multos
allegans teſtatur Rota. *in d. Romana cenſus vitalitij
num.* 13. In propoſito tamen videtur indiſtinctè con-
cludendum, quod in vtroque caſu ſit probanda ver-
ſio, vt fuit reſolutum in illa *Romana nullitatis con-
tractus coram* R. P. D. Buratto, *qua eſt poſt tract.deciſio.*
455.*num.* 3. *& nos dicimus infra hoc eod.art, num.* 24. *&
infra.*

Maximè quando contractus impugnatur tan-
quam nullus ob non ſeruatas ſolemnitates pro forma

principaliter ob publicæ vtilitatis rationem requiſitas, cùm eo caſu nec naturalis, nec ciuilis obligatio oriatur, *vt paulò ſuperius in hoc art. dictum fuit num. 1.*

Limitatur autem concluſio principalis quod minor non poſit ſuper ſuis bonis validè cenſum impo-
17 nere † Primò ſi in tali impoſitione ſolemnitates requiſitæ interuenerunt, quia tunc talis impoſitio valet, vt concludit Foller. *in ſua Pract. cenſuali, in verbo, Huiuſmodi, num.* 38. Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. tit. de conſtit. ann. Cenſ. num.* 31. *et* 32. *et poſt iſtos* Auen. *d. cap.* 81. *num.* 6. *et illam pro valida, &c. et legitima abſque difficultate habuit* Rot. *coram*. bo. m. Orano. 8. *Aprilis*, 1598. *in vna Romana cenſus de Prouanis*, quæ
18 eſt in *fine tract. Deciſ.* 21. *nu.* 1. *et* 11. Immò † interuentus ſolius decreti competentis Iudicis videtur talem impoſitionem validare, & legitimam reddere, vt ſenſuit Rota *in vna Romana nullitatis cenſus*, 8. *Nouembris*, 1610. *coram* R.P.D.Pitouano, *quæ eſt ibidem dec.*
19 22. *num.* 1. ea † ratione, quia pro decreto præſumitur, nedum quoad ſolemnitatem requiſitam pro iuſtitia contractus, ſed etiam quoad ſolemnitatem re-
20 quiſitam pro validitate Decreti. Quæ † habent locum non obſtante breuitate temporis, maximè propter conſuetudinem, ſecundum opinionem Rota *coram* Puteo, *dec.* 364. *num.* 2. *lib.* 1. *quam amplexi ſunt multi relati per* Simoncell. *d. tract. lib.* 3. *tit.* 8. Gabr. *conſ.* 127. *num.* 31. *lib.* 1. Pacific. de *Salu. interd. inſpect.* 3. *cap.* 2 *num.* 155. *ſecundum nouam impreſſ.* licet ipſe contrarium defendere conetur. Sed priorem poſt alios latè tuetur Surd. *dec.* 334. *nu.* 5. *verſ. hec et ſi vera ſint, vſque ad fin.*

[Quod tamen non procederet, ſi tale decretum fuiſſet interpoſitum vel ſine cauſa, vel ex cauſa falſa, vt in decreto interpoſito ſuper contractu mulierum reſoluit Rota *coram* R.P.D.Buratto *in vna Romana nullitatis cenſus* 28. *Nouembris* 1618. *quæ eſt poſt tract. dec.* 382. *num.* 1. *et hinc faciunt ea quæ dicuntur. infra hoc eod. art. ſub num.* 37.

Cæterùm ſi iſtud decretum fuerit à Iudice interpoſitum ex falſa cauſa eſſet ipſo iure nullum *l. magis puto. §. etſalienum. ff. de reb. eorum cum aliis allegatis in vna Romana Cenſus* 13. *February* 1632. *coram* R. P. D. Merlino *quæ eſt poſt tract. dec.* 543. *num.* 5.

In tantum quod ſi falſitas cauſæ ſit duntaxat in vna parte, reddatur tamen decretum nullum in totum propter illius indiuiduitatem, vt multorum auctoritate comprobat *ibi* Rota *n.* 12.

Sola tamen ſolutio non tolleret nullitatem impoſitionis cenſus, ſi fieret ab eodem pupillo exiſtente adhuc in pupillari ætate, dicit Rota pluties de ſolutionibus factis à mulieribus de fructibus cenſuum nulliter, & abſque ſolemnitatibus requiſitis ac ſine iuſta cauſa impoſitorum, *& ſignanter in* Romana cenſus, *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 31. *numer.* 11. quam, *& alias refert eadem* Rota *in illa Romana cenſus, quæ eſt ibidem dec.* 643. *num.* 20. cùm eadem militet ratio in minoribus, qui non poſſunt ſua bona alienare ſine ſolemnitatibus, & iuſta cauſa iuribus vulgaribus, quæ militat in mulieribus.

Immo quod ab iſta limitatione ſit recedendum etiam quando ſolutiones fuerunt factæ à minore poſtquam eſt effectus maior 25. annis videtur dicendum ea ratione quam conſiderat Rota. *dec.* 136 *nu.* 12 *par.* 1. *recent.* quam repetit *eadem* Rot. *dec.* 543. *poſt tract. n.* 10. videlicet quia conſtat de veritate infecti principij, & de titulo vitioſo, & conſequenter ceſſat præſumptio, quæ poterat inſurgere ex obſeruantia ſubſecuta ob ſolutiones etiam reiteratas, immò etiam quod eſſent factæ per tempus immemorabile.

Quod in tantum eſt verum, quod in impoſitione cenſus huiuſmodi exponatur Iudici aliqua cauſa, quæ ſi vera eſſet, redderet impoſitionem licitam ſi poſtea detegatur falſa, ipſa quoque impoſitio corruit, non obſtante Iudicis decreto, *l. etſi Præſes et ibi gloſ.* et Doctor. *C. de præd. minor. et fuit dictum in vna Romana nullitatis contractuum* 28. *Iuny* 1611. *coram*. R. P. D. Buratto poſt *tract. dec.* 370. *num.* 3. *et coram eod. in vna Reatina cenſus* 27. *Nouemb.* 1617. *quæ ibidem eſt dec.* 373. *numer.* 1. maximè ſi illa fuit cauſa finalis; nam illius defectus facit ceſſare etiam effectum in contractibus, vt notat Bartol. *in l.* 2. §. *fin. ſub nu.* 2. *ff. de donat. latiſſimè* Tiraquell. *de cauſ. ceſſant. limit. prima.* Rota *in d. Reatina cenſus numer.* 8.

Onus autem probandi falſitatem cauſæ expreſſæ incumberet ei qui vellet agere ad nullitatem contractus, vt multorum auctoritate dixit Rota *in illa Romana cenſus* 1. *Iuny* 1616. *coram* R.P.D. meo Vbaldo *quæ eſt poſt tractat dec.* 35. *num.* 2. Nam in dubio ſtandum eſt Inſtrumento quod præſumitur verum, *vt dixit ſæpius* Rota *ſignanter in dec. impreſſis poſt tract.* 76. *n.* 5. *&* 259. *nu.* 1.

Et ſi plures cauſæ eſſent expreſſæ, quarum aliquæ eſſent veræ, aliquæ verò falſæ impoſitionem cenſus ſuſtineri ex veris reſoluit Rot. *in d. Roman. cenſus coram D. Vbaldo n.* 5 *&* 6.

Limitatur Secundò, ſi minor † poſtquam eſt effectus 21
maior vigintiquinque annis cenſum præfatum ſoluit, & recognouit, quia ex dicta ſolutione ſubſequuta conualidatur præcedens impoſitio inualida, *l. ſi prætereus ff. de bon. poſſeſſ. contra tab. l. ſi proponas, §.* 1. *ff. de inoff. teſtam. per quæ iura* Natt. *conſ.* 45. *n.* 10. *libr.* 1. Menoch. *conſ.* 561. *num.* 12. *et ſeqq. lib.* 6. ſaltem † prout ex nunc ex nouo 22
conſenſu Boccac. *in ſuo tract. de Cenſib. par.* 2. *numer.* 144. & propterea non poterit poſtea illum amplius impugnare. Dec. *conſ.* 665. *numer.* 2. Crau. *conſ.* 288. *numer.* 5. Maſcard. *in ſuo tract. de Probat. vol.* 1. *concluſ.* 915. *& fuit in puncto reſolutum in* Rota, *in vna Romana cenſus coram* R.P.D. Manzanedo, *quæ eſt in calce tract. dec.* 19. *num.* 3. *auctoritate Ceph. conſ.* 51. *numer.* 40 *& ſeq. lib.* 1. *& Gabr. conſ.* 13. *n.* 13. *lib.* 10.

[Cæterùm ſolus temporis lapſus non eſſet ſufficiens ad inducendam hanc tacitam ratificationem in iis caſibus, in quibus ex forma alicuius ſtatuti, vel conſtitutionis (prout eſt conſtitutio Ægidiana *lib.* 5. capitulo 25.) præſumitur dolus, *vt dixit* Rot. *coram* Verall. *deciſ.* 1. *lib.* 3. & *coram* Ludouiſ. *deciſio.* 473. *nu.* 18. & *coram* R. P. D. Buratto *in vna Romana nullitatis contractuum* 28. *Iuny* 1619. *quæ eſt poſt tract. dec.* 370. *num.* 12.

De hoc tamen dubitant ſcribentes, cum ille dolus ſit præſumptus, & non verus, vt animaduertunt *addent. ad* Ludouiſ. *dec.* 260. *num.* 23. *& dec.* 473. *num.* 24. quos videas.

Prout hæc tacita ratificatio non reſultaret ex ſolo temporis curſu, niſi iſte minor factus maior haberet notitiam nullitatis, & defectuum dicti contractus, & inſtrumenti tàm de iure, quàm de facto reſultantium, *vt firmant* Rota *ſæpius, et ſignanter coram* Ludouiſio *dicta dec.* 473. *nu.* 20. *& coram* Reuer. P. D. Buratto *in d. Romana nullitatis contractuum nu.* 13. *in quibus aliæ Rotæ dec. referuntur.* Nam tacita ratificatio non cadit in ignorante. Pariſ. *conſ.* 100. *num.* 71. *lib.* 1. Natt. *conſ.* 162. 31. *poſt quem* Rot. *coram* Ludouiſio *deciſ.* 179. *num. ſeptimo, & deciſ.* 262. *nu. decimoquinto* & ibi *addent. num. vigeſimo ſecundo.*]

Limitatur iterum tertiò eadem concluſio † vt non procedat 23
ſi minor factus maior vigintiquinque annis, taceat, & à dicti cenſus impoſitione non reclamet, nec quidquid dicat Roder. *d. q.* 14. *num.* 65. ex dicta taciturnitate per quinquennium, poſt lapſum vigeſimiquinti anni reſultat ratificatio præcedentis impoſitionis cenſus nulliter factæ in minori ætate, ſaltem ex nouo conſenſu, ita vt non poſſit poſteà de illius nullitate opponere *l.* 1. *&* 2. *C. ſi maior fact. l. fin. Cod. ſi maior. fact.*

fact. Crau.*conſil.* 102.*n.*7. *lib.*1 Gabr.*d.conſ.*31.*num.*13. *verſicul.difficultatem,lib.*1.Pariſ.*conſ.*49.*n.*14 & 24.*lib* 1. Natt.*conſ.*503. *n.*14. *lib.*3. Menoch. *de recuper.poſſeſſ.remed.*15.*n.*148 Io.Imol.*conſ.*148.Alex. Raudenſ *conſ.*10. *num.*126.Achill.Pedroc.*conſ.*17.*n* 40.*lib.*1. Cæſar Barz. *deciſ.*75 *num.*13.& *deciſ.*96.*num.*47. Franc.Cald. *ad l.ſi curatorem,in verbo,infra legitimum tempus, num.*21.*C.de reſtit. in integr. min. qui multos allegat , quibus addi poteſt* Mantic. *d.tacit.& ambig. conuention.lib.*4.*tit.*6. *numer.*65.& Menoch. *conſ.*419. *num.*48.*lib.*5. & *conſ.*361.
24 *num.*11.*verſ.eſt enim,lib.*6. Etiam † quod eſſet nulla ex defectu cuiuſcunque ſolemnitatis,Socin.ſen. *conſ.*147. *col.*4. *lib.*1.Ruin. *conſ.*146 *num.*6. *lib* 4. Grat. *Reſponſo* 47.*num.*21.& *ſeq.lib.*1. Pariſ. *d.conſ.*49.*numer.*38 *lib.*1. & *conſ.*16.*numer.*92.*lib.*2. Bero *queſt.*34.*numer.*4 & *ſeq. late* Menoch. *d.Remed.*15.*numer.* 142. *cum multis ſeqq.* Gabr. *qui de magis communi d. conſ.*13. *num.*21. & *alios allegat* Marc. Anton. *Var. Reſolut. lib.*2. *reſolut.*3. *nu-*
25 *mero* 20. *ad fin. verſ. licet contrarium.* Qui † tamen *verſ. ſeq.* atteſtatur ſecundum veriorem , & magis communem opinionem regulam,*d.l.fin.C.ſi maior fact.* habere duntaxat locum . vbi in alienatione facta à minore deficeret ſolummodo Decretum , ſecùs ſi deficerent alia ſolemnia , ſed retenta prima , illa procedit etiam de iure canonico in Terris Eccleſiæ Menoch *d Remed.*15.*numer.*188. Simoncell. *in d. tract. lib.*3.*tit* 9.*n.*43.

26 Fallit tamen ſi † in tali impoſitione interuenit dolus , nam ob dolum excludi dictam ratificationem reſultantem ex taciturnitate quinquennij omnes communiter admittunt. Licet dubitent , an ſufficiat dolus præſumptus , vt plenè diſſerit Marc. Anton *d. reſolut.*3. *nume* .20. *verſ. articulus igitur erit , vbi in verſ. in hac contrarietate* dic partem affirmatiuam ſibi magis placere vti veriorem, cum ſit fundata melioribus rationibus , tùm vti magis communem , vt teſtatur Sord.*conſ.*49. *n.*43.*lib.*1 tùm quia vidit illam magis ſeruari in Practica.

27 Declaratur etiam vno modo generaliter dicta principalis concluſio , quod † in impoſitione Cenſus facienda ſuper bonis minorum requiritur etiam iuſta cauſa,Dec.*conſ.*556. *num.*3. Oſaſch. *deciſ.*167. *quos , & alios multos allegat* Simoncell.*d.tract.lib.*1.*tit.*1.*num.*17. & *ſeqq.* Iuſta autem cauſa exiſtimaretur , ſi talis cen-
28 ſus impoſitio fuerit , vel † cauſa dotandi ſororem, Mantica *d.tit.*6. *num.*6 maximè ſi futurus maritus recuſaret recipere bona ſtabilia in dotem , quia tunc poſſent bona ſtabilia vendi vt dos detur in pecunia numerata,vt dicit Rota *in vna Romana Caſalis,*3 *Aprilis* , 1615. *coram* R.P.D Dunozetto , *quæ eſt poſt tract.*
29 *deciſ.*23. *numero* 4. Vel † eam erogandi pro acconcio, ſeu , vt dicitur , Arredio ſororis maximè ſi ſumma quæ ad cenſum accipitur ſit proportionata dictæ cauſæ acconcij , vt fuit dictum in Rota , *in illa Romana cenſus* , 22. *Iunij* , 1611. *coram* R.P.D.Manzanedo,*quæ*
30 *eſt ibidem deciſ.* 19 *numer.*4. Et † multo magis , ſi alia vrgeat neceſſitas , cum ob neceſſitatem poſſe ſuper bonis minorum conſtitui annuos cenſus , dicat Foller.*in ſua Pract.cenſuali in verbo huiuſmodi, num* 38. & *ſeqq.* Corbul.*in d.cauſa* 14. *ob alienationem irrequiſ. domin.fact.* Amplia 49 *num.* 4. Bon. *in ſuo tract.de cenſib.*
31 *articul.* 31. *numero* 57. *verſ. ſolum igitur* , Simoncell.*d.tract.lib.*2.*tit.*6. *inſpect.*3. *numer.* 33. Poteſt † dari exemplum ſi vrgeat æs alienum minoris , *l. magis puto, §.ne paſſim , ff.de reb.eorum ob as,C.de prod minor.* Pacific.*in d. ſuo tract. de Salu.Interd.inſpect.*3.*cap.*2. *numero* 132. *ſecundum nouam impreſſionem , & in puncto dixit* Rota *in vna Romana cenſus*,8. *Martij*, 1610. *coram* Illuſtriſſ.Cardinali Ludouiſ.*quæ eſt poſt Tract.deciſ.*24.*num.* 7.abſque dubio ſi creditores inſtarent,d.*§. ne paſſim* Simoncell.*d.tract.lib.*1.*tit.*1.*numer.*36.*Pacific.d. tit.*2.*num.* 134.& *ſeqq.*

Vnde † videtur quod non poſſit ſuper bonis mino- 32
rum imponi cenſus,etiam cum debitis ſolemnitatibus pro extinguendo alio cenſu , cum enim minor non poſſit cogi ad d. cenſus extinctionem,iuxta diſpoſitionem Martini V.& Calixti III.*in cap.*1. & 2.*de empt. & vendit. inter Extrauag. & commun.* Pij V *in ſua Bulla ſuper forma creandi cenſus , verſiculo , Pacta etiam , & ita dixit* Rota *coram* b.m.Bubalo, 25. *Ianuarij*, 1591.*in vna Romana cenſus , quæ eſt poſt Tract. deciſ.* 25 *num.* 4. & *coram* b. m. Cardinali Pamphilio *in vna Foroliuienſi reſciſſionis contractus*.19 *Decembris.* 1603. *quæ ibidem eſt deciſ.* 16. *num.* 4. huiuſmodi impoſitio diceretur facta dumtaxat ex cauſa vtilitatis , ob quam ſolam non licet ſuper bonis minorum Cenſum imponere. Bon. *d. tract. art.* 31. *num.* 57. *verſ. ob nullam aliam cauſam.*
Prout † de Cenſu impoſito ſuper bonis Eccleſiæ, 33
pro extinguendo Cenſu eiuſdem quantitatis tam reſpectu ſortis,quam reſpectu fructuum,quod ſit nulliter impoſitus, eadem ratione iudicauit. Rota *in vna Rom. Inualiditatis Cenſus* 24. *May* , 1591.*coram* b. m. Cardinali Pamphilio, *quæ eſt poſt Tract. deciſ* 27. *num.* 10. & multo magis erit nulla impoſitio, ſi cenſus extinguendus ſit maioris ſummæ,quam ille qui imponitur, vt dixit *ead.* Rota *in vna Romana Cenſus de Romulis,coram* b. m. Penia.8 *Iunij* 1598.*quæ eſt ibid.deciſ.*18. *num.*3.*in fine.*

Cœterùm † non poſſet iure impugnari impoſitio 34
cenſus facta ſuper bonis minorum pro extinguendo cenſu maioris quantitatis , tam reſpectu ſortis , quàm fructuum , ex iis quæ tradit Roderic. *d.q.*14. *ad num.*
31. ſicut licere † imponere cenſum ſuper bonis Ec- 35
cleſiæ pro liberanda Eccleſia à ſolutione maioris cenſus , non obſcurè approbauit Rota [*coram* Seraphino *dec.* 109. Gratian. *diſcept. for.*4 . *num.*47.] *in vna Romana Cenſuum* . 23. *Iunij.* 1600 *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Mellino , *quæ ibid.eſt deciſ.*29. *ſub num.* 4. & dicemus paulò infra de cenſu impoſito à muliere ad rationem octo, pro extinguendo alio ad rationem de-
cem. Nam † ſicut licitum eſt alienare bona minorum 36
pro extinctione debiti, quod habet ſub vſuris, quando fœnus , & vſuræ ſuperant fructus bonorum ſtabilium vt voluit Rota *in illa Rom. Caſalis* , 3. *Aprilis*, 1615. *coram* R. P.D. Dunozet, *quæ eſt ibidem deciſ.* 23. *num.* 2. *per tex.* quem dicit expreſſum *in l. magis puto, §. ne paſſim , ff. de reb. eor. & auctoritate* Imol.*conſ.* 98 *num.*4. & Angel. Aret. *conſ.*118. *num.* 25 & 26. & Natta *conſ.* 631. *num.* 37. *verſ. ex præmiſſis igitur* , ita etiam dicendum eſt , quod liceat ſuper eiuſdem bonis imponere cenſum pro extinguendo cenſu maiori tàm in ſorte , quam in fructibus , & facit commune dictum , de quo teſtatur Decian. *conſ.* 121. *num.* 55. *lib.* 3. *relatus à Mantica d. tit.* 6. *num.* 63. quòd minori licita eſt venditio ſuorum bonorum,etiam ſine ſolemnitatibus,ſi conditionem ſuam faciat meliorem,quod videtur etiam placuiſſe Menoch *conſ.*561.*num.*7 *ad fin. lib.*6.

Hæc concluſio videtur etiam benè confirmari ex reſolutione facta in Rota,*coram* R.P.D Manzanedo 2. *Decembris* , 1609. *in vna Romana Cenſus* , *quæ eſt poſt*
*Tract.deciſ.*30. *num.* 3. vbi † ſuſtinetur Cenſus impoſi- 37
tus ſuper rebus Eccleſiæ . pro extinguendis ſocietatibus officiorum , ex quo illæ ſunt grauiores Cenſibus.

[Verum enim verò non ex eo dumtaxat , quod cenſus imponatur , ſuper bonis minorum pro extinguendis eorum debitis , impoſitio redditur licita , & efficax , ſed eſt præterea aduertendum ad alia duo. Et quidem primò , An in patrimonio minoris adſint pecuniæ, vel mobilia vendibilia, ex quorum diſtractione debita extingui poſſint,cum non debeat deueniri ad alienationem immobilium, & per conſequens ad impoſitionem cenſus (quæ alienationis eſt ſpecies. Bald.*in capit. ad audientiam il2. numero nono de reſcript*

& nos diximus infrà hac ead.quæſt.art. ſequ. numero tertie.) donec exiſtunt pecuniæ, vel mobilia, ex quorum venditione poſſit ſatisfieri creditoribus minorum, vt dixit Rota in illa Romana nullitatis contractuum coram Reuerend.P.Domin.Buratto, quæ eſt poſt tractat. deciſ.370.num.8. Secundò, ſi ob defectum pecuniarum, vel mobilium vendibilium ſit neceſſe deuenire ad cenſus impoſitionem ſuper immobilibus, aduertendum eſt ne cenſus qui imponitur ſit maior, quam ſit debitum ipſum, pro quo extinguendo imponitur, non enim cenſus vendi poteſt pro maiori pretio, quam ſit debitum, argumen.l.magis puto, § item Prætor æſtimare debebit. ff. de rebus eorum, per quem text. & alia iura ita fuit reſolutum in dicta deciſ. coram Buratto num.9. Vbi Rota num.10. ſubdit, quod ſi ſit maior cenſus in ſorte, quam ſit debitum, totus cenſus corruit ex Natt. conſil. 162. numer.1. & ſeq. & faciunt ea quæ diximus ſupra hoc eodem artic. numer.33. in fin. Sed alia non inutilis circa hunc cenſum ſuper rebus minorum imponendum ſuboritur dubitatio, quæ contingere etiam poteſt circa cenſum impoſitum ſuper rebus, & bonis Eccleſiaſticis, pro vt aliqui ex Doctoribus infra citandis loquuntur. An emptor cenſus teneatur inuigilare, & eſſe ſollicitus, quod pecuniæ, quas dat ad cenſum, erogentur in cauſam, ob quam aſſeritur cenſum imponi. In qua dubitatione Rota in illa Romana cenſus 23 Ianuary 1591. coram bonæ memoriæ Bubalo, quæ eſt poſt tract.deciſ.35.num.1.& 2. & in Romana nullitatis contractuum 7. Iunij 1623. coram R.P.D.Buratto, quæ eſt poſt tractat deciſ.445.numer.1. diſtinguit, An impoſitio fiat ob cauſam maioris vtilitatis ipſius minoris, an verò ob cauſam neceſſitatis. In primo caſu vera eſt, & ab omnibus recepta opinio negatiua. Rota vbi ſupra poſt multos, quos allegat, & in his terminis loquitur Dec. conſilio 36.num.8.verſ.3.principaliter, & conſil.339. num.2. & ſeq. & Seraph.1187.n.3.& ſeq.& alij relati per Amat. in deciſ.March.50.num.9. & ſeq. & Gratian. diſcept. Forenſ.tom.5.cap.952.num.7. & ſeqq. & circa hunc caſum nulla videtur eſſe controuerſia, cum hac tamen limitatione, vt non ſit vera, vbi inter contrahentes fuiſſet conuentum, quod pecuniæ ſemper debeant reinueſtiri in emptionem immobilium, vt per Amat. d. deciſ.50. n.77.& ſeqq. [& voluit Rota poſt alios quos congerit in vna Romana cenſus 13. February 1632. coram R.P.D. Merlino deciſ.543.n.3.poſt tract.

De Iuſtitia autem cauſæ debet conſtare aliter quam per aſſertionem contrahentium vt ſubdit ibid. Rota num.4.

Vt licet pro veritate cauſæ expreſſæ ſtet præſumptio, vt dicitur in eadem deciſ.n.6. iſta tamen præſumptio eliditur, ſi in contrarium militent aliæ præſumptiones, & coniecturæ vt habetur in dict.deciſ.num.7. & infra per diſcurſum: nam regulare eſt quod vna præſumptio tollit aliam, & fortior vincit.l.diuus ff.de in integr. reſtitut.cum vulgaribus, In ſecundo verò caſu quando cenſus imponitur ex cauſa neceſſitatis negatiuam ſimiliter ſententiam videntur amplecti Ioan. Abb.& aly in capitulo primo, de depoſit.

Ea ratione, quod ſit ſpeciale in mutuo, vt mutuans pecunias minori ob cauſam neceſſariam teneatur inueſtigare, & curare, vt pecuniæ erogentur in eam ipſam cauſam, propter quam mutuum fieri aſſeritur, & quod propterea hoc nō requiratur in aliis contractibus argumen.l.ius ſingulare, & ibid.gloſſ.ff.de legibus, cuius ſpecialitatis rationem affert Hoſtienſ.in dicto capitulo primo de depoſito, & ibi Imol.quam recenſet. Redoan de rebus Eccleſ.non alienan.quæſt.quarta, An, & quomodo ex mutuo obligat. Eccleſ.in principio num.13. quam opinionem videtur etiam ſequuta Rot.in vna Romana nullitatis cenſus coram R. P. D. Pirouano quinto Martij 1621. quæ eſt poſt tractat. deciſ.395. dum ibi numer.6. firmat hanc negatiuam ſententiam, loquens de cenſu impoſito pro reſtitutione dotis maternæ, & ſic ex cauſa neceſſaria, vt eſt dictum ſupra hoc eodem articulo, num.31. eandem ſententiam videtur etiam amplecti Rota in dicta Romana cenſus coram R. P.D. meo Vbaldo, quæ eſt poſt tractat. deciſ. 358. numero 9. quæ allegat Surdum deciſ. 156.num.9. vbi multos cumulat, qui tamen loquuntur in terminis primi caſus, quando alienatio fit ex cauſa maioris vtilitatis.

Cæterùm, quia contrariam affirmatiuam ſententiam amplexa fuit Rota in illa Romana cenſus 23. Ianuar.1591.coram Bubalo, quæ eſt poſt tract.deciſ.24.numero 1. vbi multos allegat. Ideo ego ſequutus Gaſparum Rodericum de ann.redditibus lib.1.quæſt.14.n.37. conſulerem emptori huiuſmodi cenſus, quod ad euitandum difficultates, & occaſiones litium, ſit cautus, vt pretium cenſus in cauſam, quæ enunciatur erogetur, etiam quod in emptione illius Iudicis decretum, & aliæ ſolemnitates neceſſariæ in ſimilibus contractibus minorum interuenerint.

Quod ſi aliquando ſuper huiuſmodi verſione orietur dubitatio, onus probandi huiuſmodi verſionem incumberet alleganti, vt poſt multos dixit Rota in illa Romana cenſus 12. February 1632.coram R.P.D.Merlino poſt tract.dec.543 n.17. cæterum illam fuiſſe factam, probari poſſet, ſi ex circumſtantiis, & coniecturis illa præſumi poſſet ex not. per gloſſ. & Bald. in authent.hoc ius porrectum Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. Rodericus dicta quæſt.4.§. verum quia per ſupradicta, & §. ſeq. fol. mihi 324. & ſeq. & placuit Rota coram R. P.D. Manzanedo 22. Iun. 1611.in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tractat. deciſ.19.numer.4. Et in cenſu impoſito ſuper bonis Eccleſiæ, verſio pretij in cauſam expreſſam præſumeretur ſi imponens conſueuit bene adminiſtrare: ſi credimus Bald.in capitulo cum cauſa ante fin.de Iudic. Marſil. ſingul. 393. Regula, quos refert. Amat. d.deciſ.March.50. n.16.circa med. Et hæc de cenſu imponendo ſuper bonis minorum.]

Neque teneretur emptor cenſus † eſſe ſollicitus vt 38
pecuniæ conuerterentur in cauſam expreſſam, ſed ſoluendo illas liberatur, nec probare verſionem teneretur, Dec. conſ.36. numero 8. verſ. tertio principaliter, & dixit Rota coram bon.mem.Bubalo 23.Ianuary 1591.in illa Romana Cenſus, quæ eſt poſt Tract. deciſ. 25.num.3.& ſeq.facit Seraphin.deciſ.1187.num.1.par.2.
maximè † ſi ex circunſtantiis præſumi poſſit verſio- 39
nem fuiſſe factam in cauſam enunciatam, vt bene conſiderauit Rota coram R. P. D. Manzanedo, 22. Iunij 1611. in illa Romana Cenſus, quæ ibidem eſt deciſ.19. numero 4. licet contrarium affirmet Roderic. d.quæſtion. 14. numero 37. cum multis ſeqq. vbi admonet emptorem cenſus, vt ſit cautus, quod pretium Cenſus in minoris vtilitatem expendatur, etiam quod impoſitio, & venditio cenſus fiat cum Iudicis decreto, & hæc de minore.

[Sed poſſet dubitari. An talis cenſus impoſitio à minore facta, licet ſit ipſo iure nulla ob non ſeruatas ſolemnitates neceſſaria, firmetur Iuramento. In qua difficultate licet regulare ſit, quod iuramentum faciat de minore maiorem: Authent. ſacramenta puberum. Codice ſi aduerſ. vendit. & contractum, de ſui natura nullum, validum faciat, & illum confirmet, capitulo cùm contingat. de iur. capitulo quamuis de pact. in 6.cum aliis cumulatis à Seraphin.de Priuileg. Iuram. priuileg. ſexageſimoprimo, numer.primo, & paſſim ab aliis. Et ſic ſeruandum etiam, quod ſit præſtitum ſuper contractu illicito, capitulo debitores de iureiuran. & nos diximus in tract.parte ſecunda, capitulo primo, quæſtione tertia, articulo octauo, num.20. ſeu quæſt.60.in impreſſis Taurini.

Hoc tamen non procedit quando ſtatutum requirens tales ſolemnitates præſumeret, iuramentum fuiſſe dolo, & metu extortum, vt multorum auctoritate

firmat

Digitized by Google

firmat Seraph. *dicto priuileg. ſexageſimo primo*, *numero decimo octauo*, *& priuil.* 83. *numero ſeptuageſimo nono*, & nos paulò inferins dicemus. Circa quam declarationem de ſtatuto à Summo Pontifice promulgato, vel ab eo, ex certa ſcientia & cum cauſæ cognitione confirmato quod propterea Papale dicitur Pariſ. *conſ. trigeſimo ſeptimo, numero decimo tertio, libro tertio*, Macin. *de Iuramen. parte quarta. Effect. primo, quæſtione quarta, numero decimo octauo*, *verſiculo*, *& poſt confirmationem*, nulla poteſt eſſe difficultas, quin præſumendo dolum, & fraudem omnem tollat vim, & efficaciam contractui etiam iurato. Mancin. *dicto numero decimo octauo*, Pic. *de contract. gloſſa ſecunda, num. vigeſimo ſeptimo, & gloſſa vigeſimatertia*, *numero decimo, & vndecimo*, Boccacc. *ad conſtitut.* March. *gloſſa ſexta num.* 118. Rota *in dicta Romana nullitatis obligationis decimo ſexto Ianuary* 1626. *coram* R.P.D. Durano *quæ eſt poſt tractat dec.* 464. *num.* 1. *iuncto num.* 10. Maximè ſi ſit confirmatum in forma ſpecifica, & cauſa cognita. Mancin. *d. quæſt* 4. *num.* 19. 20. *&* 24. Lambertengh, *de contract. gloſ.* 8. *num.* 6. Pic. *d. gloſ.* 23. *num.* 11. *& ſeqq.* Boccacc. *ſub d. num.* 118.

Sed difficultas verſatur reſpectu ſtatuti à Principe laico editi, quod non conſtat à Papa fuiſſe ſpecificè confirmatum, An ſi in eo diſponatur, Iuramentum interpoſitum per minores in contractu abſque ſtatutariis ſolemnitatibus celebrato, præſumi dolo, & fraude extortum talem contractum confirmet, In qua Doctores noſtri in varias ſunt diuiſi ſententias, vt videre eſt apud Mancin. *d. quæſt.* 4. *num.* 22. Lambertengh. *d. gloſ.* 8. *num.* 97. *& ſeq. & alios*, partem negatiuam amplectuntur, multi ea potiſſima ratione, quia laici nullam habent poteſtatem diſponendi circa Iuramentum, nec etiam præſumendo, vel fingendo illud dolo fuiſſe extortum, alioquin haberent facultatem annihilandi ſaltem per indirectum vires Iuramenti, vt conſiderat Mancin. *d. quæſt.* 4. *num.* 25 *&* 17. *& infra*, vbi nititur reſpondere contrariis, ſed affirmatiuam tenent alij magis communiter, *vt apud* Pic. *d. gloſ.* 23. *num.* 5. *&* 6. vbi teſtatur ita ſæpius fuiſſe in Rota reſolutum. Et cum qua ego quoque libentius tranſeo, quando ſtatuentes mouentur ad ita ſtatuendum ad obuiam dum fraudibus, & deceptionibus, quæ contra minores ſolent exerceri Seraph. *d. priuil.* 83. *num.* 80. *&* 82. Lambertengh. *d. gloſ.* 8. *num.* 95. *& conſiderauit* Rota *loquens de ſtatuto Vrbis lib.* 1. *cap.* 151. *in illa Romana nullitatis obligationis num.* 4. *&* 5. Poteſt enim etiam Princeps laicus ex cauſa eneruare vires Iuramenti, vt alios allegans dicit Carpan. *ad Statut. Mediolan. cap.* 453 *num.* 112. *par.* 1. & eo magis hoc tenendum videtur, quod tale ſtatutum tendit ad excludendum peccatum, quod contrahendo per dolum committitur, Anton. Corn. *in ſuo tractat. de abſolut. Iur. par.* 3. *quæſt.* 5. *num.* 71. *& infra, latiſſimè per diſcurſum* Rom. *conſil.* 437. *num.* 10. Boccacc. *d. gloſ.* 6. *num.* 117. *poſt princ. verſic. pro declaratione.*

Et hoc caſu contractus minoris non firmaretur iuramento, etiam ſi iuraſſet ſe eſſe maiorem, vt firmant multi congeſti Lambertengh. *d. gloſſ.* 8. *num.* 95. licet num. 91. referat multos, qui contrariam ſententiam amplectuntur, & ipſe num. 92. cum hac contraria pertranſeat, non videtur tamen ab hac opinione affirmatiua recedendum, vt per Pic. *d. gloſſ.* 23. *num.* 9 vbi affirmat, ita fuiſſe in aliquibus cauſis per ipſum relatis in Rota reſolutum, & nouiſſimè *in d. Romana nullitatis obligationis num.* 13. *& ſeq.* maximè quando ſtatutum annullat contractum ſine ſolemnitatibus requiſitis celebratum, & iureiurando confirmatum exprimendo etiam quod minor iuret, ſe eſſe maiorem, *vt per* Carpan. *d. cap.* 457. *num.* 114. *& ſeqq & ſignanter num.* 118. An autem hoc caſu licet contractus non firmetur iuramento poſſit ſaltem minor compelli per denunciationem [Euangelicam ad obſeruantiam iuramenti non bene conueniunt inter Doctores, vt refert Seraph. *d. priuil.* 83. *num.* 87. *vbi num.* 84. relinquit cogitandum.]

Quo verò ad mulierem ſi ſit † maior viginti quin- 40
que annis quod poſſit ſuper ſuis bonis, inſpecto iure
communi imponere Cenſum abſque aliqua ſolemnitate, nulla poteſt eſſe difficultas, cum in contractibus mulierum etiam maritos habentium de iure communi nulla requiratur certa forma, aut ſolemnitas, *l. Velles. C. de reuoc. donat.* Pariſ. *conſ.* 33. *num.* 16. *& ſeqq. conſ.* 98. *num* 61. *& conſ.* 99. *num.* 51. *lib.* 1. Bero *conſ.* 176. *num.* 45. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 367. *num.* 9. *lib.* 3 Carpan. *ad Statut. Mediolan. cap.* 328. *num.* 212. Si verò
† ſit minor viginti quinque annis, vel in loco con- 41
tractus adſit ſtatutum, requirens in contractibus mulierum certam formam, ſi Cenſum imponat abſque ſolemnitatibus, talis impoſitio eſt inualida, vt clarè habetur in Rota *in vna Romana Cenſus*, 17. *February*, 1612. *coram* R.P.D. Pirouano. *quæ eſt poſt Tract. dec.* 31.
num. 3. Prout è contra, † ſi in Cenſus impoſitione à 42
muliere facta, fuerint adhibitæ ſolemnitates requiſitæ, valida erit talis impoſitio, prout talem Cenſum pro legitimè impoſito habuit Rota *in vna Romana Saluiani interdicti*, 11. *Ianuary*, 1616. *coram* R.P.D. Manzanedo, *quæ ibidem eſt deciſ.* 32. *num.* 1.

[Et multò † magis ſi cenſus non fuerit impoſitus 43
ſuper bonis dotalibus, ſed ſuper bonis non dotalibus, & propterea mulier non poſſit aliquo modo remanente indotata, vt ſubiungit Rot. *in d. Romana Saluiani interdicti, num.* 8. *& in alia ſala. interdicti* 15. *Decembris* 16 4. *coram* R.P.D. Pamphilio *quæ eſt poſt. tract. dec.* 353. *num.* 3. *ad fin. & infra.*] Quod ſi remaneat indotata penitus, vel dimidia dotis ſibi non ſit ſalua, vide-
tur quod contractus ſit nullus prout † nullus eſt con- 44
tractus fideiuſſionis à muliere celebratus, quando remanet, vel penitus indotata, vel medietas dotis ſibi non remanet ſalua, etiam quòd interuenerint omnes ſolemnitates ſtatutariæ, dicit, Theſſaur. *deciſ.* 223. *n.* 9. *&* 13. & ſequuta fuit Rota *ſæpius*, *& maximè in vna Romana fideiuſſionis*, 9. *Decembris* 1615. *coram* Reuer. Patre Dom. meo Vbaldo, *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 33. *num.* 3.

Licet autem contractus Cenſus à muliere celebratus abſque debitis ſolemnitatibus ſit nullus, hoc ta-
men fallit † quando dicta impoſitio fuit illi euiden- 45
ter vtilis, vt pro magis communi dicit Lambert. *in d. ſuo tract. de contract. &c. in fine, num.* 165. *& ſeq.* Poteſt da-
ri exemplum † ſi talis cenſus imponatur ad rationem 46
octo pro centenario, pro extinguendo alio cenſu, qui erat ad rationem decem pro centenario, & anno, vt fuit reſolutum *in* Rota *in vna Maceratenſi Cenſus*, 14. *May* 1614 *coram* R.P.D. Dunozetto, *quæ eſt poſt Tract. deciſione* 34. *num.* 5. Aliud exemplum poſſet dari in Cenſu per mulierem impoſito etiam ſuper fundo dotali pro illius neceſſaria reparatione, vel propter aliam cauſam reſpicientem perpetuam illius vtilitatem, vt plenè deducit. Rot. *in vna Romana Cenſus*, 1. *Iun.* 1616. *coram* R.P.D. meo Vbaldo, *quæ eſt ibidem, dec.* 75. *per totum.*

Data autem nullitate † impoſitionis, non poſſet 47
conualeſcere per ratificationem reſultantem ex dicti Cenſus ſolutione, & recognitione. Quia licet iſta recognitio facta à minore facto maiore validet Cenſum impoſitum in minore ætate, vt dictum fuit *ſupra numero* 18. *& ſeq.* quia ſcilicet ceſſat ratio imbecillitatis, reſultantis ex minori ætate, in muliere tamen non admittitur huiuſmodi ratificatio, quia ſemper durat ratio imbecillitatis reſultantis ex ſexu muliebri, & propterea ad inducendam ratificationem requiritur eadem ſolemnitas quæ eſt neceſſaria in explicatione ipſius actus ab initio Carpan. *ad Statut. Mediolanenſ.*

capit. 328. *numero* 8. Seraph. *dec.* 746. *num.* 1. *par.* 1. *& deciſio* 1241. *num.* 1. *parte* 2.

SVMMARIA.

1 *Prodigus eſt qui nec finem, nec tempus habet expenſarum.*

2 *Prodigus ſuper ſuis bonis Cenſum imponere non poteſt. Ampliat. vt talis impoſitio non firmetur iuramento,* & num. 6.
Limit. antequam illi ſit interdicta bonorum ſuorum administratio, & num. 8.

3 *Cenſus impoſitio ſpecies eſt alienationis.*

4 *Impoſitio Cenſus procedit à pari cum alienatione rei.*

5 *Prodigus res ſuas non poteſt validè alienare.*

7 *Intellige poſtquam eſt interdicta adminiſtratio bonorum.*

9 *Prodigus læſus ex impoſitione Cenſus non reſtituitur. Intellige de Cenſu impoſito ante interdictam adminiſtrationem bonorum,* & num. 11.

10 *Prodigus ante interdictam ſibi adminiſtrationem non eſt loco minoris, ſed tantum poſtea.*

12 *Adminiſtratio bonorum tanquam prodigo nemini aufertur, niſi cauſa cognita.*

13 *Prodigus cui fuit interdicta adminiſtratio bonorum illam non reaſſumit niſi cauſa cognita.*

14 *Limit. niſi notoriè conſtet illum rediiſſe ad bonam frugem.*

Prodigus an ſuper ſuis bonis validè Cenſum imponat.

QVÆSTIO XVI.

aliàs par. 1. cap. 2. qu. 1. ar. 3.

1 CIrca hunc articulum † An prodigus, id eſt is, qui
nec finem, nec tempus habet expenſarum, ſed
omnia ſua bona diſſipando profundit, *l. 1. C. de curator. furioſ.* Iaſ. *in l. is cui bonis, num. 2. ff. de verb. obligat.*
poſſit ſuper ſuis bonis validè cenſum imponere, bre-
uiter agendo, cenſeo eſſe negatiuè concludendum, vi-
2 delicet, quod † prodigus licet ſit dominus bonorum
ſuorum, non poſſit tamen ſuper illis cenſum impone-
re, immò quod ſi imponat, impoſitio ſit ipſo iure nul-
3 la. Nam cùm cenſus † impoſitio ſpecies ſit alienatio-
nis, Bal. *in cap. ad audientiam, il 2 num. 9 de Reſc.* Tiraq.
de retractu Lignag. §. 1. *gl.* 6. *num.* 61. [Marta *vot.* 232. *num.*
1.] *& dixit* Rota *in illa Romana inualiditatis cenſus,* 24.
Maij, 1591. *coram* bon. mem. Cardinali Pamphylio
qua eſt poſt tract. dec. 27. *num.* 1. *& coram* bon. mem. Ora-
no *in vna Leodienſi cenſus,* 29. *Ianuarij,* 1596. *quæ eſt ibi-
dem dec.* 36. *num.* 1. *& in eadem cauſa coram* bon. mem.
Corduba, 13. *Ianuarij,* 1597. *ibidem dec.* 37. *num.* 1. *& co-
ram* Reuerendiſſimo Sacrato, *in vna Romana reſtitutio-
nis dotis,* 17. *Martij* 1600. *quæ eſt ibidem deciſ.* 38. *num.* 2. &
4 Cenſum † imponere ſuper re à pari procedat cum ip-
ſamet rei alienatione, vt claré dixit Rot. *coram* bon.
mem. Orano, *in vna Peruſina fideicommiſſi de Almeri-
5 cis,* 8 *Aprilis* 1587. *quæ ibidem eſt dec.* 39. *n.* 2. Sicut † eſt
inualidus quilibet contractus alienationis à prodigo
celebratus, *d. l. is, cui bonis, & ibi notant communiter
Scribentes,* ita quoque nulla, & inualida cenſenda
6 erit cenſus impoſitio, ita † vt nec etiam iuramento
affirmetur, Bald. *in dicta l. is cui,* Crott. *conſ.* 5. *n.* 19.
Gomez. *in loco infra citando, n.* 32. Vincent. de Franch.
deciſ. 672. *num.* 15.
7 Quod † tamen intelligendum eſſe cenſeo, poſt-
quam illi ratione ſuæ prodigalitatis fuit interdicta
adminiſtratio ſuorum bonorum, & propterea Curator
ei datus, *d. l. 1. C. de curat. furioſi,* §. *furioſi. Inſtit. de curat.*
Nam ſicut antequam illi interdicatur rerum ſuarum
adminiſtratio, & ei curator detur, poteſt valide bona
ſua alienare, *d. l. is cui bonis, vbi* Ripa, *pro communi, num.*
37 *ff. de verb oblig.* Anton. Gomez. *Var. reſolut. tom.* 2. *cap.*
14. *num* 31. Vinc. de Franc *d. deciſ.* 672. *num.* 2. *&* 3. eo-
dem † etiam modo conſtitutio cenſus à prodigo ſuper 8
ſuis bonis facta, antequam illorum adminiſtratio ſit
ei interdicta, & curator datus, ſuſtineri, & pro legiti-
mè facta haberi debet, vt in terminis dixit Felician.
de Solis, *in ſuis Commentar. de Cenſib. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.*
2. *num.* 18.

An vero ſi ex tali cenſus impoſitione ante inter-
dictam ſibi bonorum ſuorum adminiſtrationem pro-
digus læſus fuerit, iure poſſit prætendere in integrum
reſtitutionem, Doctor. non conueniunt. Nam affir-
matiuam opinionem amplectitur. Felician. *d. num.* 18.
qui pro ſe multos allegat, Negatiuam † verò ſenten- 9
tiam tanquam veriorem, & ſecuriorem ſequitur *Odd.
in ſuo tract. de reſtitut. in integrum part.* 1. *q.* 11. *art.* 4. *num,*
9. *allegat* Paol. de Caſtro. *conſ.* 248. *ſub num.* 5. *verſ. vlte-
rius dico, lib.* 2. qui ea ratione mouentur, quod † ante- 10
quam prodigo ſit interdicta adminiſtratio ſuorum bo-
norum, non habetur loco minoris, nec illi æquipara-
tur, niſi poſtquam fuit illi interdictum ne bona ſua
adminiſtret, *l. certi conditio,* §. *quoniam, in fine, ff. ſi cert.
pet.* Ergo † priuilegium reſtitutionis in integrum quod 11
minori competit, non debet trahi ad prodigum, ante-
quam per interdictionem adminiſtrationis incipiat
gaudere priuilegio minorum, & illis æquiparetur, &
cum hac opinione tranſit etiam Gomez. *d. cap.* 14.
num. 30.

Vt autem hoc obiter annectam, ſicut non † poteſt 12
alicui tanquam prodigo auferri, & interdici libera
bonorum ſuorum adminiſtratio, niſi mediante Iudicis
ſententia, & cauſæ cognitione fuerit datus Curator, vt
volunt communiter Scribentes, *in d. l. is cui bonis,* &
comprobat Gomez. *d. cap.* 14. *num.* 36. *& plures congerens
de communi teſtatur* Decian. *conſ.* 2. *num.* 10. *lib.* 3. Eo-
dem † etiam modo ad effectum vt ad ſuorum bono- 13
rum adminiſtrationem reſtituatur, non ſufficit quod
reſipuerit, & ad bonam frugalitatem redierit, ſed eſt
neceſſaria Iudicis ſententia. Doctor. *in d. l. is cui bonis,
vbi* Ripa, *num.* 41. *&* Iaſ. *num.* 16. Bero. *qui teſtatur de
communi, conſ.* 56. *num.* 19. *lib.* 2. Niſi notoriè conſtet il-
lum rediiſſe ad bonam frugem, vel hoc probetur, vt
declarant Iaſ. *&* Ripa, *in locis nunc allegatis.* Decian. *d.
conſ.* 2. *num.* 15. qui plures citat.

SVMMARIA.

1 *Filiusfamilias habet peculia diuerſi generis.*

2 *Filiusfamilias poteſt validè cenſum imponere ſuper bonis peculij ſui Caſtrenſis, vel quaſi Caſtrenſis.*

3 *Filiusfamilias in peculio Caſtrenſi, vel quaſi, habetur pro patrefamilias.*

4 *Filiusfamilias non poteſt validè cenſum imponere ſuper ſuis bonis profectitiis.*

5 *Pater habet vſumfructũ ſuper peculio aduẽtitio ſui filij.*

6 Limit. *in certis caſibus,* & num. 7. *remiſſiuè.*

7 *Filiusfamilias non poteſt in præiudicium patris cenſum imponere ſuper aduentitiis, quorum vſusfructus ad patrem ſpectat.*

8 *Filiusfamilias, poteſt ad ſui libitum diſponere de aduentitiis quorum vſusfructus ad patrem non pertinet.*

9 *Filiusfamilias poteſt validè cenſum imponere ſuper aduentitiis, quorum vſusfructus non ſpectat ad patrem.*

10 *Filius familias obligatur ex quocunque contractu ſine patris conſenſu.*

Filius

Digitized by Google

Filiusfamilias an ſuper ſuis bonis validè Cenſum imponat.

QVÆSTIO XVII.

aliàs par. 1. cap. 2. qu. 1. ar. 4.

REuocatur in dubium in hoc quarto Articulo, an
filiusfamilias maior viginti quinque annis poſſit
ſuper ſuis bonis validè cenſum conſtituere & impone-
1 re. Et cum filij familias habeant peculia diuerſi gene-
ris, *l. cum oportet, C. de bon. quæ liber. §. igitur,* Inſtit. *per
quas perſon. nob. acquirit.* ideo ex mente Felleiani de So-
lis, *in ſuis Commentar. de Cenſib. tom. 1. lib. 2. cap. 2. num.* 21.
plures ſunt in hoc articulo faciendæ, & conſtituendæ
concluſiones.
2 Prima ſit: Quod † filiusfamilias in iis bonis, quæ
poſſidet Iure peculij Caſtrenſis, vel quaſi, poteſt cen-
ſum imponere, & conſtituere, non ſecus ac poſſit quili-
bet alius dominus ſuper ſuis bonis propriis, & ita fir-
mat Felician. *d. num.* 21. & facit vrgens, & fortis ratio,
quàm conſiderat Ludouicus de Auend. *in ſuo tract. de
3 Cenſib. Hiſpan. cap.* 80. *num.* 7. *&* 8. Quia † filiusfamilias
quo ad peculium Caſtrenſe, vel quaſi Caſtrenſe, ha-
betur loco patris familias, *l. 2. ff. ad* Macedon. *l. 2. &* 3.
C. de Caſtren. pecul. l. fin. C. de inoff. teſt. Roland. à Valle,
conſ. 45. *num.* 8. *lib.* 3.
4 Secunda ſit concluſio? Filiusfamilias † in iis bonis
quæ habet iure peculij profectitij, cùm pleno Iure ad
patrem ſpectent, *d. l. cùm oportet, C. de bon. quæ liber. & d.
§. igitur. Inſt. per quas perſon. nob. acquiritur*, non poteſt
cenſum imponere, & conſtituere ad præiudicium pa-
tris, ſed bene ad ſuimet ipſius damnum, vt de impo-
nente cenſum ſuper re aliena abſque conſenſu domini
diximus *ſupra hac eadem q.* 14. *ſeu q.* 1. *art.* 2. & con-
cludit Felician. *d. num.* 21.
5 Tertia eſt concluſio quod † filiusfamilias ſuper
bonis peculij aduentitij, cuius vſusfructus ad patrem
ſpectat, de quo habetur in *d. l. cùm oportet, & in l.* 1. *&
ſeqq. C. eod. tit. in l. 1. de bon. matern. & in d. §. igitur. Inſt.
per quas perſon. nob. acquir.* non poteſt ad præiudicium
imponere, cum nec etiam poſſit bona illa in patris
præiudicium alienare, *d. l. cum oportet, §. filius autem, C.
de bon. matern.* cum à pari procedant rei alienatio, &
6 cenſus ſuper ea † impoſitio, vt diximus *in præcedenti
art. num.* 4. Et in terminis huius ſecundæ concluſio-
nis putò intelligendum eſſe Auend. *dum in d. c.* 80. *num.*
6. ſimpliciter, & indiſtinctè concludit, quod filiusfami-
lias ſuper ſuo peculio aduentitio non poſſit cenſum
imponere, vt ſcilicet, loquatur de illo peculio aduen-
titio, cuius vſusfructus ad patrem pertinet, & ad patris
præiudicium, cùm ad ſuimet præiudicium huiuſmodi
cenſus impoſitionem validam credam, iuxta ea quæ
ſupra *hac ead. quæſt. art. 1. vel q.* 14. *num.* 12. diximus de
impoſitione cenſus facta ab eo, qui rei ſubiugatæ nu-
dam habet proprietatem,
7 Quarta ſit concluſio, quod † filiusfamilias in iis
bonis aduentitiis, quorum pater non habet vſumfru-
ctum, vt contingit in caſibus expreſſis in Auth. *excipi-
tur, & ibi gloſ. & Scribentes not. C. de bonis quæ liber.* &
8 circa † quæ habet liberam diſponendi facultatem,
Auth. *vt licet, matri, & auiæ in princ. l. fin. §. filiis, Auth. de
bon. quæ liber.* Aimo Crauet. *conſ.* 84. *n.* 9. *vbi teſtatur de
communi, & conſ.* 92. *num.* 1. *lib.* 1. Didac. Couar. *ad Rubr.
ext. de Teſtam. part.* 3. *num.* 9. *ad fin.* Cephal. *conſ.* 55. *num.*
14. *lib.* 1. Iul. Clar. *in ſua Pract. §. donatio, q.* 6. *num.* 2. *verſ.
aut quæris.* Aſcan. *Clement. in ſuo tract. de Patr. poteſt. par.
9 6. effectu* 10. *num.* 11. Poteſt † tanquam verus dominus
cenſum imponere, & collocare, per ea quæ dicta ſunt
ſupra *hac ead. q. & art. ſeu dicta q.* 14. & concludit Fe-
lician. *d. num.* 21. Cum enim filiusfamilias de Iure
communi poſſit regulariter ex quocumque contractu
† obligari *l. filiusfamilias, la ſeconda, ff. de action. & obli-* 10
gat. Gomez *var. reſolut. tom.* 2. *cap.* 15. *num.* 11. Ce-
phal. *conſ.* 344. *num.* 8. *&* 9. *lib.* 2. non mirum ſi poſſit
etiam obligari ex contractu cenſus.

SVMMARIA.

1 *Cenſum ſuper re imponere poteſt illius dominus, licet habeat dominium aliquo modo reſolubile.*
2 *Venditio cum pacto redimendi eſt vera, & perfecta.*
[*Emptor rei cum pacto de retrouendendo poteſt illam pignori dare, vendere, & illius dominium transferre.*
3 *Emens cum pacto de retrouendendo, pendente termino facit fructus ſuos.*
4 *Emens cum pacto de retrouendendo, poteſt pendente termino ſuper ea cenſum imponere.*
5 *Res vendita cum pacto, facta redemptione redit libera ad redimentem.*
[Limit. *in præiudicium redimentis.*
Grauari aliquem ex alieno facto iniquum eſt.
Dominium rei datæ ſub modo; modo non impleto reuertitur ad dantem.
Intellige declarante datore.
Cenſus validè imponi ab eo poteſt, cui res data fuit ſub modo.
Emptor rei, quæ eſt ſuppoſita retractui, poteſt ſuper ea cenſum imponere ante petitum retractum.]
6 *Maritus poteſt cenſum imponere ſuper fundo ſibi in dotem dato æſtimato ea æſtimatione, quæ faciat emptionem.*
7 *Fundus datus marito æſtimatus ea æſtimatione, quæ faciat emptionem, efficitur mariti.*
8 *Et ſtat periculo illius.*
9 *Maritus, qui recepit in dotem prædium æſtimatum ea æſtimatione, quæ faciat emptionem, eueniente caſu reſtitutionis dotis, tenetur reſtituere pecunias, non prædium.*
10 *Maritus non poteſt cenſum imponere ſuper fundo ſibi dato in æſtimando pro fundo dotali.*
Intellige de impoſitione cenſus, quæ præiudicet vxori, ſecus in ſuimet præiudicium, & num. 15.
11 *Maritus efficitur dominus prædij ſibi pro fundo dotali, abſque æſtimatione traditi.*
12 *Tale tamen dominium reſoluitur, ſoluto matrimonio.*
13 *Maritus non poteſt alienare prædium, ſibi in dotem traditum pro fundo dotali, abſque æſtimatione.*
14 *Sed verè remanet in dominio vxoris.*

Emens rem cum pacto, & maritus, an poſſint Cenſum ſuper bonis creare.

QVÆSTIO XVIII.

aliàs par. 1. cap. 2. qu. 1. ar. 5.

DVbitatur in hoc quinto articulo, an is qui eſt qui-
dem dominus rei, ſed illius dominium eſt aliquo
caſu reſolubile, validè poſſit ſuper ea cenſum impone-
re & creare. In qua † difficultate *ſupra hac eadem q.* 1
art. 1. in fin. vel q. 14. cum opinione affirmatiua tranſiui-
mus, auctoritate Garz. Maſtrilli *dec. Regni Sicil.* 150.
num. 1. *& ſeqq. lib.* 2. ea potiſſimum ratione, quod
ſatis ſit, quod is qui cenſum imponere vult ſit do-
minus rei ſubiugandæ tempore ſubiugationis. Ex
quo

Digitized by Google

qua concluſione eſt in hoc articulo inferendum.
Primò ad eum qui emit fundum cum pacto de re-
2 trouendendo, Is † enim pendente termino ad redi-
mendum conceſſa, eſt verè dominus licet emptio re-
ſolui poſſit. Doctor. *in l. pecuniam quam & ſignanter*
Soc. *in v r. notab.ff.ſi cert. petat. alios allegat, & compro-
bat.* Ceph. *conſ.351.num.50.lib.2.* Et interim poteſt rem
ipſam pignori dare, & illam vendere, & dominium
transferre. Menoch. *conſil. 26.num.12.lib. 1. qui alios re-
fert* Mari Giurb *deciſio.Sicil.14.num.33. verſic. aut redi-
mentis.par.1.* huiuſmodi venditio eſt vera, & perfecta
venditio. Tiraq. *de retractu conuent.§. 2. gl. 1. num. 73.
verſ. hic autem continuo.& num.74.* Iacob Nouell. *in ſuo
tract. de Iure Protomiſ.§.1.num.142.* Corbul. *de iure Em-
phyteus. cauſa 14. ob rei alienat. Ampliat. 27. num.1.* &
3 † emptor dicto termino durante facit fructus ſuos.
Bero *in c. ad noſtram, num. 28. verſ. & in hoc caſu, ext. de
empt. & vend.* [*Ceph conſil.426.num.51.li. 4. qui allegat,*
Alex. *in l. qui Roma in prin. ſub. num 9. verſ. tamen quatenus
dec. Raphaelus.ff.de verb.oblig. Menoch* qui alios congerit
d.conſ.26.n 10.] *& poſt multos* Bapt. Aimo, *in ſuo tract.
de alluuion.lib.2 cap.10.num.* 10. Vnde non videtur du-
4 bitandum quin † poſſit ſuper prædio cum dicto pacto
acquiſito conſtituere cenſum validum, & perpetuum
inſpecto tempore impoſitionis, ſed ab euentu tempo-
ralem, videlicet, quatenus venditor prædij, vtendo pa-
cto. & facultate ſibi ad redimendum conceſſa, fundum
5 redimat, nam † per huiuſmodi redemptionem fundus
ille redit ad redimentem liber, & immunis ab omni
onere per emptorem durante termino ad redimen-
dum cōceſſo ſuper illo impoſito *l. 5. §. idem Marcellus.
ff. de in diem adiect. l. in diem, ff. de aqua pluui. arcen. per
qua iura* Bart. *in d. l. in diem, num 2. quem referunt, & ſe-
quuntur* Fabian. de Monte *in ſuo tract. de emptione, &
vendit. in 4. q. 7. princip. ſub num. 7. verſ. 4 quæro.* Tiraq. *vbi
ſupra, § 2. gl. 1. num. 10 & alij paſſim* [& in propriis ter-
minis Giurb. *de dec. 24. nu. 8. par. 1.* cum huiuſmodi ſub-
iugatio, & impoſitio cenſus fuerit facta non ad vtili-
tatem illius, qui prædium illud cenſuatum vult redi-
mere, ſed dumtaxat ad commodum, & vtilitatem il-
lius, qui tenetur reuendere, qui cum prædium illud re-
ceperit liberum à tali obligatione, non potuit per im-
poſitionem cenſus illi onus aliquod in præiudicium
redimere volentis imponere, per regulas *l. ſecundum
naturam. ff. de reg. iur. & l. ſi quis in ſuo. §. legis C. de inoff.
teſtam.* nam qui commodum ex contractu non ſentit,
nec incommodum ſentire debet, cum ſit iniquum,
quod alterius facto quis grauetur abſque ſua culpa. vt
dicit *Giurb. d. dec 24. num. 33.* Secundò inferri poteſt ad
eum, in quem fuit tranſlatum quidem dominium rei,
ſed ſub aliquo modo per ipſum adimplendo, puta ſi
fuerint donata certa bona, vt præſtet alimenta dona-
tori, licet enim modo non adimpleto dictorum bono-
rum dominium reuerti debeat ad donantem. *l. 1. C. de
donat. qua ſub mod. gloſ. in l. traditionibus, & ibi* Curt.
Iun. *num. 26. C. de pact.* Quia tamen dominium non
reddit ad donantem abſque declaratione donatoris. *l.
2. C. de leg. commiſſ.* Tiraq. *in leg. ſi vnquam in verb. reuer-
tatur. nu. 10. C. de reuocan. don.* interim donatarius poteſt
validè ſuper dictis bonis cenſum imponere, vt fuit in
puncto reſolutum *per* Rotam *in vna Aſſiſienſi cenſus
22. Iunij 1605. coram* Reuerendiſſ. D. Coccino Deca-
no *poſt tract. dec. 340. nu. 1. & ſeqq.* Tertiò infertur ad
eum, qui emit rem ſuppoſitam retractui; nam quod
poſſit ſuper illa cenſum imponere ante petitum re-
tractum deducit. Giurb. *dec. Sicil. 55. nu. 8.*
Infertur ad maritum, de quo, quæritur an ſuper
prædio ſibi pro fundo dotali tradito, & conſignato
poſſit cenſum validè conſtituere, & imponere. In
qua dubitatione duas concluſiones firmandas eſſe exi-
ſtimaui, vnam affirmatiuam, negatiuam alteram.
6 Concluſio affirmatiua ſit; Quod † maritus ſuper
fundo, qui fuit ſibi pro dote datus, & conſignatus
æſtimatus, tali æſtimatione, quæ faciat emptionem
poteſt tanquam ſuper re propria cenſum perpetuò
duraturum fundare, & collocare. Quæ concluſio vi-
detur optimè cōprobari, quia † talis fundus ita æſti- 7
matus marito datus fit proprius mariti, Rolan. à Val-
le, *conſ. 64. nu 5. lib. 4.* Bero. *conſ. 204. nu. 15. lib. 1. & conſ.
63. n. 5. lib. 3.* Natta, *conſ. 650. num. 3. lib. 4.* Tob. Non. *conſ.
52. nu. 5.* Hond. *conſ. 14. nu 43 & conſ 41. nu. 4. lib. 1. &
conſ. 23. nu. 13. lib. 2.* & † ſtat periculo mariti, *l. cum* 8
dotem, C. de iure dot. & maritus † eueniente caſu reſti- 9
tuendæ dotis tenetur ad reſtitutionem pecuniæ, *l. quo-
ties, C. eod.* & propterea ſicut per has rationes poteſt
ſuper dicto fundo ſeruitutem conſtituere, vt tradit
Bartholom. Veronenſ. *in ſuo tract. de ſeruit. vrban. præ-
dior. cap. 14. nu. 10.* ita poterit cenſum imponere, cum
cenſus ſit ſpecies quædam ſeruitutis, vt dicemus *infra
hoc 2. cap. qu. 3. art. 1.* Et quilibet dominus poſſit ſu-
per re propria cenſum imponere, vt diximus *ſupra hac
eadem quæſt art. 1. ſeu quæſt. 14.*
Concluſio negatiua eſt: † Quod maritus non 10
poteſt cenſum perpetuum, & perpetuo duraturum
conſtituere ſuper prædio, quod ſibi datum fuit pro
dote inæſtimatum. vel æſtimatum ea æſtimatione, quæ
emptionem non facit, ita concludunt Foller *in ſua
Pract. cenſ. in verbo huiuſmodi, num. 22.* Gugl. Redoan.
de reb. eccleſ. non alien. in tit. de Conſt. anu. cenſ. nu. 20. Boc-
cacc. *in ſuo tract. de cenſib. par 2. num. 77.* Felician. de So-
lis, *in ſuis Comment. de cenſib. tomo 1. lib. 2. cap. 3. nu. 13,
verſ. ſiu vero res,* Ioan. Azor *in Inſtit. Moral. part. 3. lib.
10. cap. 7. qu. 6. Et poſt hac ſcripta viſi,* Martinus Bonac.
in de contract. diſput 3. q. 4. puncto vnico nu. 10. Auendan.
de cenſib. Hiſpan. cap 79. nu. 7. qui tamen eo in loco de-
bet intelligi de fundo dato in dotem æſtimato, ſed ea
æſtimatione, quæ non faciat emptionem; prout ſeip-
ſum declarat *ſup. nu. 5. & rurſus, nu. 9.* vbi loquitur de
fundo dato in dotem inæſtimato. Cuius quidem con-
cluſionis ea poteſt eſſe ratio, quia licet eo caſu † ma- 11
ritus efficiatur dominus dicti prædij, *l. dote C. de rei
vendicat. Inſtit. de his. quib alien. lice. vel non in princ. &
volunt magis communiter Scribentes, teſte* Alex. *in d. pater-
familias, nu. 6. ff. ad leg. Falcid.* Quia † tamen dominium 12
illius non eſt perpetuum, ſed reſolubile, & duraturum
dumtaxat donec matrimonium conſtiterit, vt tradit
Gl. *in d. princ. Inſti. de his, quib. alien. lic. vel non, in verbo
ipſius, in fine.* Et propterea † maritus non habet fa- 13
cultatem interim illud alienandi, *l. 1. ff. de fundo dot. l. 1.
C. eod. Fabian. de Monte, d. tract. de empt. & vendit. qu. 3.
cap. 21. & q. 8. nu. 13. & ſeq.* Cum † re vera tale præ- 14
dium remaneat in dominio vxoris ſaltem naturali
l. in rebus, C. de iure dot.
Vnde non mirum ſi ſuper eo maritus non poteſt
cenſum imponere, quod tamen non eſt ita ſimpliciter,
& indiſtinctè accipiendum, ſed iuxta ea quæ diximus
ſupra hac ead. qu. art. 1. ſeu qu. 14. de eo, qui imponit cen-
ſum ſuper re aliena inſcio domino.

SVMMARIA.

[*Locatio rei ſubiectæ reſtitutioni facta ad longum tem-
pus ab hærede grauato valet, viuente locatore, ſed, eo
mortuo, poteſt à fideicommiſſario reuocari.*]
1 *Hæres grauatus poteſt cenſum imponere ſuper re ſubie-
cta reſtitutioni, non tamen expreſsè alienari prohi-
bita.*
*Non tamen duraturum perpetuò, ſed tantum viuente
hærede,* ibid.
2 *Hæres grauatus non poteſt rem ſubiectam fideicommiſſo
alienare.*
3 *Valet tamen alienatio, ſed reuocatur purificato fidei-
commiſſo.*

4 *Cenſus*

4 *Cenſus impoſitus ſuper re ſubiecta fideicommiſſo reſoluitur purificato fideicommiſſo.*

5 *Cenſus impoſitus ſuper re expreſsè alienari prohibita eſt ipſo iure nullus ab initio.*

Ampl. 1. *etiam ſi prohibitio ſit facta in contractu inter viuos*, num. 7.

Ampl. 2. *vt imponens cenſum ſuper re prohibita alienari, incidat in pœnas impoſitas in caſu alienationis*, num. 8.

Limit. 1. *ſi prohibitio non ſit realis, ſed perſonalis*, n. 17.

Limit. 2. *ſi impoſitio fiat ex cauſa neceſſaria*, num. 19.

Limit. 3. *quando prohibitio fuit nuda à cauſa*, num. 24.

Limit. 4. *ſi cenſus non imponatur ſuper proprietate bonorum, ſed ſuper illorum fructibus*, num. 27.

Limit. 5. *ſi cenſus imponatur cauſa dotis conſtituendæ*, num. 31.

Limit. 6. *ſi impoſitio ſit nulla ex aliqua alia cauſa*, num 34.

Limit. 7. *conſentiente eo, qui eſt vocatus in caſu alienationis*, num. 35.

Limit 8. *ſi componatur ſuper melioramentis factis in re alienari prohibita*, num 36.

Limit. 9 *ſi tamen res ſuper qua cenſus imponitur non ſit alienari prohibita*, num 38.

Limit. 10. *ſi imponens cenſum doloſè aſſerat fundum illum eſſe liberum, & fideicommiſſo non ſubiectum*, num. 39.

Intellige primo vt dominus cenſus exiſtens in quaſi poſſeſſione exigendi cenſum, ſit manutenendus donec fideicommiſſarius doceat de iure ſuo, num. 40.

Intellige 2. vt dicto caſu impoſitor cenſus teneatur ad intereſſe, num. 41.

Intellige 3. vt talis impoſitio præiudicet imponenti, licet non noceat fideicommiſſario, num. 44.

6 *Alienatio rei expreſsè alienari prohibita, eſt ipſo iure nulla ab initio.*

Prohibitio alienandi alienationis vocabulo latiſſimè ſumpto impedit hypothecam, & quodlibet Ius reale.

[*Res prohibita alienari alienationis vocabulo latiſſimè ſumpto non comprehenditur in generali obligatione bonorum.*

8 *Imponens cenſum ſuper re expreſsè alienari prohibita, incurrit pœnam caducitatis impoſitam ob alienationẽ.*

9 *Etiam quod poſtea cenſum redimat ſecundum aliquos ſed de veritate infra vſque ad* num. 15.

[*Emphyteuta alienans rem emphyteuticam prohibitam alienari ſub pœna caducitatis euitat pœnam, ſi redimat ante declaratam caducitatem.*]

12 *Alienatio rei prohibitæ per quam non læditur mens teſtatoris, eſt valida.*

13 *Prohibitio alienationis facta in contractu inter viuos eſt potentior quam facta in vltima voluntate.*

14 *Prohibitio alienationis facta à teſtatore, debet intelligi de alienatione libera, non de redimibili.*

[*Alienatione ſimpliciter, purè, & liberè facta contra expreſſam teſtatoris voluntatem, & prohibitionem, ſtatim acquiritur ius vocato in caſu contrauentionis.*

Recuperans rem purè alienatam contra expreſſam prohibitionem teſtatoris dicitur illam poſſidere ex noua cauſa.

Impoſitio cenſus facta ſuper re expreſsè alienari prohibita non facit imponentem cadere in pœnam, quia cenſus eſt quandocumque redimibilis.

Sublimita ſi teſtator reſpexit nudum factum prohibendo quemlibet actum, per quem res alienari expreſsè prohibita in alium de facto tranſiret.]

[*Emphyteuta Eccleſiæ alienans rem expreſsè prohibitam, ita demum illam redimendo vitat pœnam ſi redimat antequam conditio Eccleſiæ ſit effecta deterior.*

Emphyteuta laici prohibitus expreſsè alienare, ſi poſt alienationem recuperet, euitat pœnam ſaltem ex æquitate.

Maximè quando ignorauit dictam prohibitionem & ſtatim, habita illius notitia redemit.

16 *Imponens cenſum ſuper re prohibita alienari, non incurrit pœnas impoſitas contra alienantem, ſi impoſitio ſit nulla ex aliqua alia cauſa.*

18 *Prohibitio alienationis facta vni perſonæ, non extenditur ad alium.*

19 *Impoſitio cenſus facta ſuper re prohibita alienari, non eſt nulla, ſi fiat ex cauſa neceſſaria.*

Puta cauſa reſtaurandi bona hæreditaria, ibid.

20 *Vel pro ſoluendo ære alieno teſtatoris.*

Intellige in ſubſidium, ſi non extent bona libera, n. 22.

21 *Neceſſitatis cauſa non includitur in prohibitione alienationis.*

23 *Aſſerenti in hæreditate non adeſſe bona libera, & alienari non prohibita, incumbit onus id probandi.*

25 *Præceptum teſtatoris de non alienando nudum ab omni cauſa. poteſt impunè ſperni.*

26 *Hæreditas per aditionem cenſetur acceptata ſecundum ſuam naturam, & prout iacet.*

27 *Cenſus validè poteſt imponi ſuper fructibus rei expreſsè alienari prohibita.*

[*Alienatio fructuum rei expreſsè alienari prohibitæ non operatur incurſum pœnæ.*

Prohibitus alienare rem non eſt prohibitus alienare illius fructus ad ſui vitam.

Impoſitio cenſus ſuper fructibus rei expreſsè alienari prohibitæ catenus valet, quatenus imponens ex illa re fructus percipit.]

28 *Dummodo exprimatur, quod imponitur ſuper fructibus.*

29 *Dummodo talis impoſitio non ſit perpetua.*

30 *Alienatio fructuum perpetua æquipollet alienationi proprietatis.*

31 *Cenſus poteſt validè imponi ſuper re alienari prohibita, vt conſtituatur dos.*

32 Amplia 1. *in omni caſu in quo bona poſſunt alienari cauſa conſtituendæ, vel reſtituendæ dotis, vel donationis propter nuptias.*

33 Amplia 2. *non ſolum pro ſecuritate dotis, ſed etiam pro ſolutione fructuum cenſus.*

[*Impoſitio cenſus pro cauſa dotis ſuper re expreſsè alienari prohibita valet ſi fiat tantum pro quantitate dotis.*

Emptor cenſus impoſiti ſuper re expreſsè alienari prohibita pro cauſa dotis debet inuigilare, vt pretium erogetur pro ipſa dote.

Intellige quando cauſa dotis eſt finalis, ſecus alias.

Alienatio generaliter prohibita, exceptis certis caſibus, ſi ſequatur, alienans tenetur probare illam fuiſſe factam in caſu permiſſo.]

36 *Conſenſus fideicommiſſarij in conſtitutione cenſus æquè prodeſt tacitus, ac expreſſus.*

Impoſitor cenſus, ſi in ipſa impoſitione doloſè aſſerat fundum eſſe liberum non poteſt cogi ad ſolutionem fructuum, vti fructuum cenſus, ſed tenetur ad intereſſe.

41 *Imponens cenſum ſuper re expreſsè alienari prohibita, tenetur emptori cenſus ad intereſſe.*

42 *Non ſolùm quando expreſsè ſe ad dictam refectionem obligauit.*

43 *Sed etiam quando dicta refectio non fuit expreſsè promiſſa.*

45 *Intereſſe autem hoc caſu liquidatur ex inſtrumento impoſitionis cenſus.*

46 *Et incipit deberi domino cenſus tantum à die, quo ceſſatum fuit à ſolutione cenſus.*

Hæres

Digitized by Google

Hæres an poſſit cenſum imponere ſuper re reſtitutioni ſubiecta.

QVÆSTIO XIX.

aliàs par. 1. cap. 2. qu. 1. ar. 6.

QVærunt Doctores, an hæres grauatus fideicommiſſo poſſit validè ceoſum imponere ſuper rebus reſtitutioni ſubiectis.

Pro cuius difficultatis reſolutione,[Inueſtigandum in primis eſt cum caſus contigerit. An fideicommiſſum ſit eius naturæ,quæ cenſus impoſitionem reddat inualidam, vt pro reſolutione ſimilis difficultatis animaduertendum eſſe dixit. Rota *in vna Romana cenſus coram* bon.mem. Penia 12. *Nouembris* 1601.*poſt tract. dec.* 327. nam non quodlibet fideicommiſſum impedit hæredem grauatum ne poſſit ſuper bonis fideicommiſſo ſubiectis validum cenſum imponere,]& proinde duas eſſe conſtituendas inſpectiones principales operæ pretium eſſe cenſui.

Prima erit reſpectu hæredis, qui fuit ſimpliciter grauatus de reſtituendo.

Altera reſpectu hæredis,qui non ſolùm fuit grauatus fideicommiſſo, ſed etiam expreſsè prohibitus alienari fundum ſuper quo prætendit cenſum creare, & conſtituere, prout hoc eod. [ordine, & cum ead. caſuum conſideratione hunc articulum explicauit Vincent. Fuſar *in ſuo luculentiſſimo tractat. de ſubſtitut. qu.* 706 *per tot.* vbi dicta hic per nos refert, & ſequitur.]

1 In prima inſpectiune facienda eſt concluſio affirmatiua,vt † poſſit quidem cenſum imponere ſuper re, quam fuit grauatus reſtituere, non tamen perpetuò duraturum, ſed tantum durante vita ipſius hæredis imponentis, & ita in puncto concludunt Foller.*in ſua pract. Cenſua.in verbo huiuſmodi, num.* 22. Bened. Bon. *in ſuo tract. de Cenſib.art.*29. *num.* 55. Boccacc. *in ſimili tract.par.*2.*num.* 78. Garz. Maſtrill. *in dec. Regni Sicil. dec.*150.*num.*4.*par.*2. Felician. de Solis,*in ſuis Comment. de cenſ.tomo* 1. *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 15. Feder. Matt.*in ſuo tract. de iure cenſu.cap.* 4. *num.* 91.*& poſt hæc ſcripta viſi,* Nicol.Intrigl.*ſuper* Bulla *de cenſib.quæſt.*29.*num.* 1. Ludouic.de Auend loquens de bonis maioratui ſuppoſitis,non tamen expreſsè alienari prohibitis, *in ſuo tractat. de cenſib. Hiſpan.cap.*62. *num.* 6. *Et placuit* Rotæ, *in vna Romana cenſus,* 17. *Martij* 1600.*coram* bon.mem. Iuſto *quæ eſt poſt tract.dec.*40.*num.*8.*& ſeq.*& de locatione rei ſubſtitutioni ſubiectæ facta ad longum tempus, quod valeat viuente locatore grauato, ſed eo mortuo poſſit fideicommiſſarius ab illa recedere, poſt multos firmat,& comprobat idem, Peregr. *de fideicommiſ. d. art.*40.*num.*106] Cuius concluſionis ea affertur ratio, 2 quia † licet hæres grauatus non poſſit rem fideicommiſſo grauatam alienare, vt tradunt communiter ſcribentes, *in l. filiusfamil. §. Diui, ff. de leg.* 1. *in auth. res* 3 *quæ, C. commun. de legat. & alibi paſſim,* ſi † tamen res ipſa non ſit expreſsè alienari prohibita, valet quidem alienatio, ſed res alienata poteſt poſt mortem 4 hæredis grauati, vel aliter † purificato fideicommiſſo per bonuratum auocari, & alienatio reſcindi,*l. fin. §. ſin autem ſub conditione, C. eod. tit. Commun. de legat.* Paul. de Caſtro, *conſ.* 94. *num.* 1. *lib.* 2. Cotu. *conſ.*234. *num.*3.*lib.*3.Guid.Papæ,*deciſ.*611.*num.*1.*& ſeqq.* Tiraq. *de legib. connubial. gloſ.* 7.*num.* 57. Mich. Craſſ. *in ſuo tract. de ſucceſſion. §. fideicommiſſum. quæſt.* 56. *num.* 3. Petrus à Petra, *de fideicommiſſ.& prohibit.alienat.quæſt.* 3. *num.* 2. Peregr. *de fideicommiſſ. art.* 40. *num.* 7. & propterea reſoluto iure hæredis imponentis cenſum per purificationem fideicommiſſi, reſoluitur etiam cenſus, & ius domini illius, & voluit Intrigliolus, *dict. quæſt.*29.*num.* 2. & comprobatur per regulam, *l. vectigali, & ibi* Bart. Salit.*& alij, ff. de pig. l.ſi duob. §. fi.ff. de in diem addict. vt per d. rationem dixit* Rot. *in illa Viterb. cenſus,* 6. *Aprilis,*1590. *coram* bon. mem. Cardinali Plato, *quæ eſt in fine operis, dec.* 15. *num.* 10. *& in vna Romana fideicommiſſi de remedijs,* 7. *Maij* 1604. *coram* bon. mem. Litta, *quæ eſt ibidem, dec.* 41. *num.* 4. *& repetiit coram eodem, in eadem cauſa,* 17. *Decemb. eiuſdem anni, vt ibidem dec.* 41. *num.* 1.[& in his terminis huius primi caſus intelligenda ſunt ea quæ dicit *d. Rutilus* Paſtellius de S. Angelo in Vado ſua tempeſtate I. C. inſignis *ac* de legali facultate optimè meritus *in explicat. canſ. ciuil. explic.* 47. *num.* 41. *& ſeq.*]

In ſecunda inſpectione licet Hercul. Mareſcot. *variar. reſolution. lib.* 2. *cap* 61. *num.* 1. *& ſeqquen.* conetur per plures rationes deducere impoſitionem cenſus factam ſuper re expreſsè alienari prohibita, eſſe ab initio validam, magis † tamen communiter conclu- 5 dunt Scribentes, quod hæres imponendo cenſum nihil agat, ſed quod huiuſmodi impoſitio ſit ab ipſo initio nulla, vt in terminis deducit Foller. *in dict. verbo, huiuſmodi, num.* 41. *quem refert* Boccacc *dict. part.* 2. *num.* 82. *eandem opinionem amplectitur* Bon. *dict. tract. de cenſib. art.* 30. *num.* 56. Stephan. Gratian. *diſceptat. Forenſ. tomo* 1. *diſcep.* 23. *num.* 25. *verſ. idem eſt in reb.* Felician. *in dictis ſuis Commentar. de Cenſib. tom.*2.*lib* 2. *cap.*4.*num.*4. *Et cum iſta opinione tranſit.* Auend. *dict. cap.*62.*num.*7. *& fuit ſæpius reſolutum in Rota & ſignanter in vna Romana domus de Alexijs, coram* bon. mem. Cantucio, 1. *Februarij,* 1580. *quæ eſt in fine Tract. dec.* 43.*num.* 5. *in vna Romana cenſus Saluiam interdicti, & intereſſe, coram eodem,* 18. *Februarij,*1585. *quæ ibidem eſt dec.* 44. *num.* 5. *& in eadem cauſa coram eod.* 29. *Martij eiuſdem anni, quæ eſt ibidem, dec.*45.*num.* 1. *&* 2. *In vna Bononienſ. cenſus coram* bon. mem. Penia 20. *Martij,* 1600. *quæ ibidem eſt dec* 46.*num.*1.*& coram* bon. mem. Cardinali Seraph. *pluries, & ſignanter dec.* 321. *num.* 1. *&* 2. *dec.* 757. *num.* 2. *& ſeq. & dec.* 785. *& in dec.* 787. *part.*1. *& aliàs ſæpè,* [& eandem ſententiam amplexa fuit,Rota *coram* Verall.*dec.*17.*num.*2.*par.*1.Matt.Medic. *dec. ſenenſ. in* 3. *examin. num.* 48. Fuſar. *de fideicom. q.* 206.*num.*5.qui teſtatur hanc opinionem eſſe receptiſſimam & ab ea conſulendo, & iudicando non eſſe recedendum, vbi referendo ſe ad hunc noſtrum tractatum, & nos ſequendo communem iſtam vno modo ampliat, & plurib. limitat.]

Quæ concluſio comprobatur concludenti ratione, quia prohibitus alienare cenſetur etiam prohibitus cenſum imponere, vt dixit, Rota *in illa Romana cenſus, ſeu fideicommiſſi, de Scalabrinis,* 22. *Maij* 1615. *coram* bon. mem. Martino Andrea,*quæ eſt poſt Tract. dec.* 309.*n.* 3.Et propterea † ſicut expreſſa teſtatoris prohi- 6 bitio alienationis reddit ipſo iure nullam ab initio alienationem, impedit tranſlationem dominij, & repellit alienatorem, tanquam indignum à reuocatione rei alienatæ *gloſ.* 2. communiter approbata *in l. cum pater, §.libertis,& ibi* Doctor. *& præſertim* Paul de Caſtro,*num.*4.*ff.de leg.*2.*idem* Caſtr.*in l.pero, § fratre num.* 2.*circa med.ff.eod.*Doctor.*in d.l.filiusfam.§.diui,ff de leg.* 1.*vbi* Bart.*num.*6.*verſ.certe,*Paul,de Caſtro,*num.* 7.*verſ. interdum,*Claud.de Seiſell.*num.*12.Iaſ.*in* 1.*lect. num.*66. *vbi teſtatur hanc eſſe magis communem, & in* 2. *lect. num.* 100.Rip.*num.*47.Crott.*num.*32.Fernand Loaz.*num.*114. Ruin.*conſ* 43.*nu* 13.*lib.*5. *& alij plures quos refert* Tiraq. *in d. tract. de legib. connub.*Gloſ.7.*num.*57. *quibus addi poteſt* Craſſ *d.§.fideicommiſſum. quæſt.* 56. *num.* 6. Rimin. iuo.*conſil.*27.*n.*2.*lib* 1. Mareſcottus *Var.Reſol.l.*2.*c.*61.*n.* 4.Rota,*apud Farinac.deciſ.*318.*num.*2.*par.* 1. Seraphin. *dec.*321.*num.*12.Franciſc.Becc.*conſ.*97.*num.*6.*lib.* 1. Petrus à Petra *d.quæſt.*3.*num.*2.*& ſeqq.& quæſt.* 6.*num.* 30.

[Rota

Digitized by Google

[Rota in *illa Romana cenſus* 17. *Martij* 1600. *coram* bon. mem. Iuſto *qua eſt poſt tract. dec.* 40. *num.* 6.] Etiamſi fiat ab ignorante ignoranti, Alex. *in l. quidam teſtamento* §. *fin. ſub num.* 2. *ff. ad Trebell.* Soc. Sen. *conſ.* 49. *num.* 13. *& conſil.* 294. *num.* 8. *verſ. multo autem minus lib.* 3. Surdus *conſil.* 116. *num.* 18. *libr.* 1. *& dec.* 154. *num.* 11. Pereg. *de fideicomm. art.* 40. *n.* 39. *verſic. rurſus textum illum*, qui dicit ab hac opinione in conſulendo, & iudicando non eſſe recedendum [quæ opinio multo magis eſt amplectenda ſi ſit facta prohibitio alienandi, alienationis vocabulo latiſſimè ſumpto, propter quam res ipſa ita alienari prohibita, nec hypothecari, nec ius aliquod reale ſuper ea conſtitui poteſt *l. fi. C. de rebus alienis non alien.* vbi Odofr. *n.* 1. Bald. *in ſumm. & n.* 7. *&* Aug. *in ſumm.* Rot. *diuerſ. dec.* 426. *n.* 8. *pa.* 1. Immo res ſub huiuſmodi alienationis prohibitione comprehenſæ non veniunt in generali obligatione bonorum. Bart. *in l. codicillis* §. *inſtituto nu.* 5. *ff. de leg.* 2. Neguſ. *de pignor. & hypoth. part.* 2. *membr.* 2. *numer.* 42. *&* 53. Seraph. *deciſ.* 1290. *num.* 5. *coram* Reuerendiſſimo D. Coccin. Decan. *inter ſuas dec. impreſſas dec.* 50. *n.* 4. *&* 5. Rota *coram* bon. mem. Penia *in illa Romana ſeu Amelphitana Saluiani interdicti* 9. *Iunij* 1603. *qua eſt poſt trac. dec.* 74. *n.* 12. *& coram* R. P. D. Caualerio *in Romana Saluian.* 10. *Iunij* 1613. *poſt tractat. deciſ.* 345. *n.* 2.

Eodem etiam modo dicendum eſt, quod ſit ab initio nulla ipſo iure impoſitio cenſus facta ſuper dicta re expreſsè alienari prohibita, cum cenſus impoſitio ſit ſpecies alienationis, & à pari procedat, cum ipſa rei alienatione, vt dictum eſt *ſupra hac ead. q. art.* 3. *num.* 3. *& ſeq. vel q.* 16. Et hanc concluſionem adeò veram eſſe exiſtimo, vt nefas eſſe credam de illius veritate amplius dubitari, debet tamen nonnullis modis ampliari, limitari, & declarari. Et quidem.

7 Ampliatur primò, etiam † ſi prohibitio alienationis non eſſet facta à teſtatore in teſtamento, ſed conuenta inter contrahentes ex pacto in contractu inter viuos, vt fuit reſolutum in Rota, *in vna Romana cenſus, coram* bon. mem. Fabio, *qua eſt poſt tracta. dec.* 47. *num.* 1.

8 Ampliatur ſecundo, vt non ſolum ſit nulla impoſitio cenſus, ſed † etiam imponens incurrat pænas in caſu alienationis impoſitas, vt ſentit Rota *in vna Romana Vinearum coram* bon. mem. Rubeo, 4. *February* 1577. *qua poſt tract. eſt dec.* 48. *n.* 1. *& in vna Peruſina hereditatis de Almericis*, 8. *Aprilis*, 1587. *coram* bon. mem. Orano, *quæ eſt ibidem dec.* 39. *n.* 2. & in aliis cauſis infra mox exprimendis.

9 Quem incurſum pœnarum, & maximè ſi ſit impoſita pæna caducitatis non † euitabit hæres, qui per impoſitionem cenſus contrauenit præcepto teſtatoris, vel conuentioni, ſi poſtea cenſum redimat, & extinguat, vt viſa eſt ſentire Rot. *in illa Romana cenſus coram* bon. mem. Fabio, *quæ eſt poſt tract. dec.* 47. *n.* 2. *& ſeq.* ea ratione, quia ſtatim facta cenſus impoſitione, & ſic ſequuta alienatione imponens cecidit à commodo contractus, adeò vt non poſſit ex redemptione id quod amiſit recuperare. Cæterùm quia quo ad pœnæ euitationem pertinet, Rota diuerſo modo ſenſiſſe viſa eſt, ex quo in ſupra relata cauſa Peruſina *hereditatis de Almericis* 26. *Februarij* 1586. *coram eodem* bon. mem. Orano *quæ eſt in calce Tractatus deciſ.* 49. *num.* 20. [*& coram* R. P. D. meo Vbaldo *in vna Rom. de Aromis in recollect. per* Farinac. *dec.* 193. *num.* 6. *par.* 2.] ſimpliciter dicit, quod redemptio cenſus liberat à pœna incurſa, ob illius impoſitionem ab hærede factam, ſuper re comprehenſa ſub prohibitione alienationis. Inueſtigandum eſſe duxi, quomodo hæc quaſi controuerſia componatur, & ſedetur. Et animaduerti quod eadem Rota in variis cauſis videtur circa tunc articulum duos conſideraſſe caſus, Primum quando vocatus † in pœnam alienationis egit pro illius conſequutione, antequam cenſus fuerit redemptus, & hoc caſu non euitari pœnam iam incurſam, & à vocato recognitam, & illi acquiſitam dixit eadem Rota *coram* bon. mem. Cardinali Seraphino *dec.* 794. *numer.* 11. *verſ. iſta exequutio, par.* 1. [*& dec.* 819. *per tot.* & confert reſolutio, quam in ſimili caſu fecit Rota *in vna Bononienſi bonorum emphyteuticorum coram* bon. mem. Card. Pamphilio 2. *Decembris* 1956. *poſt tractat. deciſ.* 331. *vbi numer.* 6. à contrario cenſu probat emphyteutam alienantem bona emphyteutica alienari expreſsè prohibita ſub pœna caducitatis euitare dictam penam, ſi bona iſte alienata redimat ante declaratam, caducitatem & antequam ſit effecta deterior conditio Eccleſiæ.] Secundum quando † cenſus 11 fuit extinctus, & redemptus antequam ad pœnam actum fuerit, & hoc caſu euitari pœnam caducitatis ſenſiſſe videtur eadem Rota *coram eodem* Cardinali Seraphino *deciſ.* 1290. *numer.* 11. *part.* 2. *& coram* bon. mem. Cardinali Plato, *in vna Viterbienſi cenſus* 16. *February* 1590. *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 50. *n.* 2. [*coram* bon. mem. Blanchetto 17. *Aprilis* 1591. *in vna Romana de Theodolis deciſ.* 334. *n.* 10. *poſt tractat.*] Quæ diſtinctio videtur quod poſſit ea ratione confirmari quoniam † in materia prohibitæ alienationis per te- 12 ſtatorem debet potiſſimum inſpici mens, & voluntas teſtatoris, adeò quod ſi per alienationem non lædatur mens, & intentio teſtatoris, illa valeat, quamuis facta fuerit contra verba expreſſa prohibentia alienationem, vt reſpondit. Angel. *conſ.* 169. *col.* 1. *&* 2. quem communiter approbari teſtatur Mandel. Alb. *conſ.* 97. *numer.* 15. vbi multos allegat, [& per hanc rationem Rota *in d. Romana de Theodolis num.* 1. defendit à pœna amiſſionis hæreditatis hæredem, qui bona expreſſe alienari prohibita donauerat] quod ſatis aptè videtur poſſe applicari caſui noſtro, quia licet agamus de cenſu impoſito ſuper re expreſsè alienari prohibita, & ſic per impoſitionem ſit incurſa pœna impoſita in caſu alienationis, quia tamen ſequuta cenſus redemptione non videtur per dictam impoſitionem lædi mens, & voluntas teſtatoris, immo videtur illi omnino, & cumulatè ſatisfieri, cum voluntas teſtatoris quæ fuit vt bona alienari prohibita conſeruarentur pro fideicommiſſariis, & ad eos tranſeant poſſit ſuum ſortiri effectum merito dicendum videtur, quod non obſtante incurſu pœnæ ſequuto per cenſus impoſitionem, illa pœna euitetur per redemptionem, & extinctionem cenſus, qua mediante efficitur, vt per impoſitionem non fuerit læſa mens teſtatoris. Verùm quia hæc ratio æquè militare videtur ſiue redemptio fiat antequam honoratus agat ad pœnam, & ius ſuum agnoſcat, ac quando redemptio ſit poſtquam honoratus ius ſuum recognouit agendo ad conſequutionem pœnæ, vtroque caſu videtur etiam militare alia ratio, quam conſiderauit Rota *in illa Romana cenſus coram* Fabio, *quæ eſt deciſ.* 47. *poſt tract.* ſcilicet, quod ſtatim facta impoſitione cenſus imponens cadat à commodo contractus, & honorato acquiſitum ſit ius ad pœnam, & per conſequens non videatur quod per redemptionem ſequutam poſſit illo iure priuari, & ſic ſupra dicta diſtinctio non videatur tollere difficultatem.

Ideo pro conciliatione huius controuerſiæ, ac to- 13 tius materiæ enucleatione, exiſtimabam eſſe animaduertendum, quod Rota *in illa Romana cenſus coram Fabio* loquitur quidem in expreſſa prohibitione alienationis non tamen facta in vltima voluntate à teſtatore, ſed facta inter ipſos contrahentes in cõtractu inter viuos, in qua † attenditur ſolum factum, & ſola contrauentio, ad effectũ vt pœna conuenta dicit poſſit incurſa; *l. ſi quis maior C. de tranſact.* [& hinc pæna conditionalis, per ipſos cõtrahentes impoſit a cõtra faciẽti cõmittitur, cum effectu & ad eam agi poteſt ſtatim

ac fuit contrauentum,ſufficit, quod in proceſſu appa-
reat de contrauentione abſque eo, quod præcedat de-
claratoria Iudicis ſuper dicta contrauentione, vt per
text. in l.hoc iure ff.de verb.oblig.dicit Ruin.conſ.81.num.
9.lib.1.licet aliàs ad pœnam legalem etiam impoſitam
ipſo iure agi non poſſit,niſi præcedat declaratio ſuper
facto,propter quam dicitur pœnam eſſe commiſſam...
conſ.2.num.93.circa med.lib.2.Ruin.d.conſ.181.num.8.in
fin.Bertaz.in l.ſi quis maior.q.43.num. 149.& ſeqq. C. de
tranſact.] In illa autem cauſa Peruſina hæreditatis de
Almericis, 26 Februarij 1586 loquitur in prohibitione
14 teſtatoris quæ debet † intelligi de alienatione liberè,
& ſimpliciter ab initio facta,nam cùm per eam menti,
& voluntati teſtatoris contrafiat, & incidatur in pœ-
nam,iuxta not.in l.1.§.ſi rem depoſitam,ff.depoſit.[Curt.
Sen.conſ 63.num. 20. & ſtatim ſecuta alienatione alte-
ri ius quæratur Celſ.Hug.conſ.64.num.24. quem ſequi-
tur Petr. de fideicom.q.8.num 62. non prodeſt alienanti
ſi rem illam recuperet,vt poſt multos, quos allegat de
communi atteſtans dicit Curt.Sen.d. num. 20. verſ. nec
huic concluſioni. & Ripa in l.in quartam num. 75. ff. ad l.
Falcid. nam ſequuta recuperatione non dicet rem il-
lam habere ex ead. ſed ex alia cauſa] & alienans illam
recuperet dicatur eam habere ex noua cauſa l. ſi à me
ff.ad leg.Falcid.bene Dec.conſ.88.num.3.ad med.non mi-
rum ſi Ius quod honorato ſtatim ſequuta alienatione
acquiſitum fuit,non poteſt per redemptionem illi au-
ferri,arg.l.ius noſtrum,ff.de reg.iur.Bal.in cap.1.num. 2. in
tit.quid iuris ſit ſi poſt alienat.vaſalli feud. recuper. in ver-
bo,feudorum,refert Dec.d.num.1.verſ. & per hoc reſponde-
tur, & ſequitur Cagnol. ad l.2 num 174.C. de pact. inter
empt. & vendit. ſecus autem quando alienatio non fuit
ab initio ſimplex, & libera,ſed reſolubilis, & redimi-
bilis ad nutum,& voluntatem alienantis, nam eo caſu
per redemptionem bona dicerentur redire ad eorum
propriam naturam,& ſunt apud alienantem in eadem
cauſa, & cum eadem natura, & qualitate prout erant
antequam alienarentur,& non iudicantur tanquam res
de nouo acquiſitæ, ſed tanquam illæmet, quæ apud
eum fuerant,vt per l.ſequitur,§ idem Labeo,ff.de vſucap.
conſiderat Bald.in d.cap.1. num. 1. in fine,& dicit Dec. d.
conſ. 88. num. 3. verſic. ex quo datur intelligi,& ſequitur,
Cagnol.d.num.174.[Soc. Iun. conſ. 20. num. 31. lib. 1.
Rip.in d.l.in quartam num 56. Rota in recollect.per Fa-
rinac.deciſ.593.num.6.verſ.& hac tamo magis par. 2. vbi
ſaluat à caducitate hæredem,qui ſuper re expreſsè alie-
nari probibita cenſum impoſuerat eo fundamento,
quia alienatio, quæ fit per cenſus impoſitionem, non
eſt libera,& pura,ſed reſolubilis,& redimibilis ad nu-
tum imponentis. Et maxime quando fuit expreſsè
conuentum, vt liceat imponenti quandocumque cen-
ſum redimere,vt conſiderat etiam ead. Rota coram Se-
raph.deciſ.794.num.11.& dec. 819. num. 3.& ſeq. Quod
tamen non procederet, ſi teſtator prohibendo aliena-
tionem reſpiceret nudum factum, & prohiberet om-
nem actum, per quem res hæreditaria ipſius de facto
in alium transferretur, ſed tantum quando reſpiceret
iuris effectum, vt conſiderauit. Rota in vna Romana
de Theodolis 6 Decembris 1595 coram bon. mem.Cardi-
nali Blanchetto poſt tract.dec. 134.n.5.& infra ponde-
rando plura verba teſtatoris.] Et hanc diſtinctionem
in puncto amplectitur Rota in d. Peruſina hæreditatis
de Almericis,16.Februarij, 1586. dum concludit, quod
per cenſus redemptionem euitatur pœna impoſita
contra alienantem, quia licet cenſus impoſitus à pari
procedat cum rei alienatione quia tamen cenſus eſt
redimibilis ad nutum, & voluntatem imponentis,per
redemptionem pœna euitatur, vt ibi dicitur num. 21.
Quæ tamen diſtinctio non haberet locum in aliena-
tione facta contra prohibitionem conuentionalem, &
ex pacto, in qua conſideratur ſolùm factum, & per
ſimplicem contrauentionem quis cadit à commodo
contractus, vt dicitur in d. Romana cenſus coram Fa-
bio, quæ eſt poſt tract. deciſ. 47. num. 2. & ſeq. Quod
etiam videtur † recipiendum cum aliquo tempera- 15
mento, nam licet hoc verum ſit in prohibitione alie-
nationis conuenta inter ſolos laicos, fallit tamen in
conuentione facta inter Eccleſiam, & Laicum. Nam
ſi emphiteuta Eccleſiæ imponat cenſum ſuper re,
quam ab Eccleſia recognoſcit cum expreſſa prohibi-
tione de non alienando ſub pœna caducitatis, licet
cadat à iure ſuo, vt dicemus infra hoc 2. cap. quæſt. 2.
art. 2. ſeu quæſt. 22. num. 14. attamen ſi cenſum illum
redimat, cum per dictam redemptionem res ad priſti-
nam ſuam naturam redeat, & Eccleſia nullum ſentiat
damnum, de æquitate pœnam caducitatis euitat, vt
non obſcurè ſentit Rota coram bon. mem. Cardinali
Seraph. d.deciſ.794.num.11.& ſeq.& num.15.part. 2. &
conſiderauit Stephan.Grat.diſcept.Forenſ.tom. 1.cap. 43.
num.35.& ſeq & melius tom. 2. cap. 202. num. 26. & ſeq.
[Rota in vna Bononienſi bonorum emphiteuticorum 2.
Decemb. 1596. coram bon. mem. Cardinali Pamphi-
lio, poſt tract. dec. 331. num. 6 verſ. accedit etiam vbi
multorum auctoritate hoc confirmat. Subdens, quod
licet ad effectum euitandi pœnam caducitatis iura re-
quirant celerem redemptionem arbitrio Iudicis, hoc
tamen arbitrium intelligi debet,dummodo redemptio
fiat ante declaratam caducitatem, & antequam ſit ef-
fecta deterior conditio Eccleſiæ ex Iaſ. in l. 2. num. 78.
Cod. de iur. emphyt. & Redoan de reb. Ecclef.non alien.
§. emphiteuta num. 48.] quæ æquitas ceſſat in aliena-
tione rei alienari probibitæ per laicos, qui tamen
æquitatem ſeruare non tenentur, quantam Eccleſia,
quæ debet eſſe cultrix pietatis [Rota tamen coram R.
P.D.meo Vbaldo in illa Romana de Arromis, quæ eſt in
recollect.per Farinac.dec.593.num.6. part. 2. voluit hanc
æquitatem eſſe conſiderabilem etiam inter laicos,
quando alienans rem à teſtatore alienari prohibitam,
illam redimit; quòd maximè procederet in ignorante
dictam probibitionem, vt dicit Rota coram Seraph.
deciſ. 794. num. 12. & in d. deciſ. coram Vbaldo num. 4.
dummodo poſtea habita notitia prohibitionis, rem
alienatam redimat, & recuperet, vt dicit ibi Rota
num. 6.

Quæ † tamen pœna non incurreretur, ſi impoſi- 16
tio cenſus fuiſſet nulla ab initio aliqua alia ratione,
quam ex eo quod fuerit facta ſuper re expreſsè alie-
nari prohibita, vt dicemus infra num. 34. Limitatur
autem principalis concluſio facta in hac ſecunda in-
ſpectione multis modis, & quidem.

Primò † ſi res ſuper qua fuit impoſitus cenſus ſit 17
quidem expreſsè alienari probibita, ſed alienatio
non ſit realis, ſed perſonalis, nam ſi cenſus non im-
ponatur à perſona prohibita, ſed ab alia, talis impo-
ſitio non erit nulla, cum † probibitio facta vni per- 18
ſonæ non extendatur ad aliam. Roman. conſil. 457.
num. 1. Socin. ſen. conſ. 163. num. 4. lib. 4. Dec. conſ.
377. num. 5. Realis autem prohibitio dicitur, quæ di-
rigitur ad ipſa bona alienari prohibita non autem
quæ dirigitur ad perſonam, Curt. iun. conſ. 225. nu-
mero 48. & ita in puncto declarat Rota in cauſa Vi-
terbienſi cenſus, 27. Iunij, 1589. coram bon. mem.
Cardin. Plato, quæ eſt in calce tract. dec. 51. numero
1. & ſeq.

Limitatur ſecundo, ſi † talis impoſitio Cenſus 19
fiat ex cauſa neceſſaria, puta pro reſtauratione, &
raparatione bonorum hæreditariorum. Peregr. in
ſuo tractat. de fideicommiſ. art. 50. numero 8. vel pro
ſoluendo † ære alieno teſtatoris alienationem pro- 20
hibentis, l. filiusfamil. §. diui.& ibi not. communiter
Interpretes, ff. de leg. 1. maximè Iaſ. in 1. lectu. nu-
mero 11. & 18. & in 2. lect. numero 14. & 21. Crott.
numero 3. Ferdinand. Loaz. numero 71. verſ. 6. nota, &
melius numero 83. Socin. iun. num. 32. Peregr. d. tract.
artic. 40.

art.40.num.20.Petr.à Petra d. ſuo tract. de fideicomm. & probibit.alienat.q. 8. num. 315. & in his proprijs terminis dicit Federic.Martin in d.ſuo tract.de iure Cenſu. cap. 4.
21 num.95. Cauſæ † enim neceſſitatis non includuntur in prohibitione alienationis, l. peto,§.prædium.ff.de leg. 2. & ita fuit concluſum in Rota coram Illuſtriſſ. Cardinali Ludouiſ. in vna Romana fideicommiſſi de Iacobatiis, 14. Martij, 1607.quæ eſt impreſſa poſt tract.deciſ.52. per tot.

22 Quando tamen intelligendum eſt, † vt procedat in ſubſidium, deficientibus aliis bonis liberis, & reſtitutioni non ſubiectis,l.paterfilium,16. in princ.verſic idem quæſin.ff.de legat.3.Doctor.in d.§.dini,Soc.ſen. conſ. 50. num.4 ad med.verſ.quoniam adhuc.lib.3.Soc.iun.conſ.28.
23 ſub num.3.lib.2.Peregr.d.art.40.num.22 Aſſerenti † autem non adeſſe alia bona libera, incumbit onus probandi, cum fideicommiſſarius habeat ſuam intentionem fundatam in prohibitione,& fideicommiſſo.Natta conſil.238.num.6.verſic.& ſi dicatur.lib.2. Gabr.conſil. 158.num.7. libro primo ,ſequitur Peregr. d. num. 22. vbi alios allegat.

24 Limitatur tertio, quando prohibitio † alienationis fuit nuda ab omni cauſa, tam expreſſa, quam tacita, nam talis prohibitio cùm non ſit veſtita aliqua legitima cauſa, non habet vim præcepti, ſed ſimplicis con-
25 ſilij ipſius teſtatoris,quod † poteſt abſque pœna ſperni ab hærede,d.l.filiusfamilias,§. diui, & ibi communiter Doctor.ff.de leg.2 l.paterfilium.36.§. Iulius Agrippa,ff.de leg 3.cum aliis apud Petr.à Petra, d.tract.q.1.num.2. cum multis ſeq. Et per hanc rationem poſſe licitè per hæredem imponi cenſum ſuper re expreſsè alienari prohibita, quando prohibitio eſt nuda, dicebat Hercul. Mareſcott.var.reſol.lib.1.cap 72.numer.5.vbi num.6.am-
26 pliat etiam ſi hæreditas fuerit adita, quia † per talem aditionem dicta prohibitio cenſetur acceptata ab hærede prout iacet, & ineſt,& ſecundum ſuam naturam, l.in cauſa.ff.de procurat. latè Nat. conſ. 87. numero 4. & ſeq.lib.1.

27 Limitatur quartò, ſi cenſus non imponatur † ſuper ipſiſmet bonis alienati prohibitis,& illorum proprietate. ſed dumtaxat ſuper illorum fructibus, & abſque hypotheca bonorum, ita limitat Foller.in ſua Pract. Cenſua.in verbo,huiuſmodi,numero 41. Aurell. Corbu.in ſuo tract. de iure emphyt. cauſa 14. ob alienat. Irrequiſit. domin. fact. ampliat. 49. numero 1. & ſeqq. Felician. de Solis, in dd.ſuis Commentar. de cenſib. tom. 2. lib. 2.cap. 4.numero 4. verſ.ſed antequam, [& clarè ſenſit Rota in vna Romana Saluiani interdicti 15. Aprilis 1622. coram R. P. D. Merlino, poſt tract. dec. 403. numero. 8. Regulare enim videtur quod per alienationem fructuum rei expreſſæ alienari prohibitæ non contraueniatur dictæ prohibitioni, & talis fructuum alienatio non operetur effectum, contrauentionis, vt dixit Rota in illa Romana de Theodolis 17. Aprilis 1592. coram bon. mem. Cardinale Blanchetto poſt tract. dec. 333. poſt princ. per tex. in l. codicillis §. inſtituto. ff. de legat.2. & in l. Pater in prin. ff. de legat. 3. Poteſt enim is, qui prohibitus eſt alienare fundum illius fructus, & fructuum commoditatem per vitam ſuam locare, & vendere. Tiraq. de retract. Lignag. §.1. gloſ. 7. num. 47. poſt quem & alios Peregr. de fideicommiſſ. articulo 40. numero. 110.] & bene conferunt tradita per Batt. in lib.Codicillis,§.inſtituto. numero 4. ff. de legat. 2. Benè faciunt ea quæ de cenſu impoſito ſuper fructibus, & commoditate illos percipiendi ea bonis ſubiectis Maioratui, & expreſsè alienari prohibitis, dicit Auend. d.cap.62.num 8. & cum hac limitatione tranſiuit Rota in illa Romana Vinearum de Maximis,4. Februarij.1577. coram. bon. mem. Rubeo, quæ eſt poſt tract. deciſ.48. numero 1.

[Iſta autem impoſitio cenſus ſuper fructibus rei expreſſæ alienari prohibitæ eatenus, & eo vſque valeret quatenus, & quandiu imponens rem illam poſſideret, & ex ea fructus perciperet, illo autem non poſſidente nec fructus percipiente, non competit actio hypothecaria contra tertium poſſeſſorem Cuman. in d.l. codicillis.§.inſtituto,n.2.verſ.mouetur.ff.de leg.2. Corbul. in tract.de emphyteuſ. in cauſa priuation. ob alienat. ampliat.49.n.18.& conferunt ea quæ dicentur infra hoc 2. cap.q.2.art.1.nunc q.12.num.10.

Hanc autem limitationem intelligendam eſſe exi- 28
ſtimo vt ſit vera. Primò † dummodo Cenſus expreſsè conſtituatur, & imponatur ſuper ſolis fructibus, Se- 29
cundò dummodo † talis conſtitutio Cenſus ſuper fructibus non ſit perpetua, tùm † quia ſi eſſet perpetua 30
æquipolleret alienationi proprietatis.Batt.in d.§.inſtituto, 4.plenè Corbul.d.Ampliat.49.n.3.tùm quia talis impoſitio Cenſus videretur ſortiri potius naturam Cenſus perſonalis,quam realis, vt animaduertit, Foller.d.verbo,huiuſmodi, num. 41. Boc. ac. in d. ſuo tract. de Cenſib.par.2.num.82.& propterea non eſſet aliquo modo recipiendus,vt late dicemus infra cap.1.3.q. 1.art. 6. per tot.,ſeu q.34

Limitatur quintò, ſi cenſus † imponatur ex cauſa 31
dotis conſtituendæ,licet enim de hoc dubitaſſe videatur Rota in illa Romana Cenſus coram Fabio quæ eſt poſt tract.dec.47.ſub num. 5. hanc tamen opinionem poſt longam diſcuſſionem firmat. Stephan.Gratian.diſcept. Forenſ. tomo 1.cap.43 a numero 27.ad num. 34.Peregr. d. tract. de fideicommiſſ.art.42.num. 96 Feder.Martin. in tract. de iure Cenſu.cap... .94. & firmauit Rota in vna Romana cenſus 27.Iun.1650.coram Reuerendiſſ. D. Coccino Decano quæ inter eius dec.impreſſ.eſt.244.]

Quam † limitationen admittendam eſſe, & exten- 32
dendam exiſtimarem ad quemlibet Cenſum, in quo bona alienari prohibita poſſunt alienari cauſa conſtituendæ,vel reſtituendæ dotis, vel donationis propter nuptias, quod habere quilibet poteſt à Scribentibus in Auth.Res quæ,C.commun. de legat.congerit Peregr. d. articul.42.Petr. à Petra,d. tract.qu.8.per tot. & ſignanter à num.255.vſque ad fin.qu.Menoch.de præſumpt.lib 4.præſumpt.189 n.5.Hoc tamen intellige in ſubſidium,vt dicit Rota in illa Romana bonorum 4. Martij 1602. coram Illuſtriſſ.Cardin.Mellino quæ eſt poſt tract.dec.107. n 8.vide eandem Rotam in illa Romana cenſus de Mutis 27.Iun 1605.coram Reuerendiſſimo D.Coccino Decano,quæ eſt dec.135.poſt tract.]

An autem ſuper re † expreſsè alienari prohibita 33
imponi poſſit Cenſus pro conſtituenda, vel reſtituenda dote, ita vt res, quæ Cenſui ſubiicitur grauetur dumtaxat pro aſſecuratione dotis,reſpectu ſortis principalis, an etiam poſſit obligari pro fructibus d. Cenſus aduenientibus temporibus ſoluendis,dubitat Peregr.d.art.42.num.96. ſed quod etiam pro fructibus onerari poſſit videtur inclinare.

Ad hoc autem, vt iſta cenſus impoſitio facta ſuper re expreſsè alienari prohibita pro cauſa dotis, dici poſſit legitimè facta. & ſuſtineatur, cauendum eſt in primis.Ne cenſus imponatur pro maiori ſumma,etiam minima, quam ſit neceſſaria, pro dote.vel ſoluenda, vel reſtituenda,vt optimè deducitur,ea iis, quæ tradit. Natt.conſ.162.num.1 cum multis ſeqq. lib. 1. quem ſequitur & comprobat.Oſaſch.deciſ.171.num.20.& ſeq. Aliàs totus cenſus redderetur nullus,& inualidus, vt diximus in addition.ad quæſt.art.4.num.14.

Secundò, eſt animaduertendum, quod non ſufficit enunciate in Inſtrumento impoſitionis, & venditionis cenſus, quod ille imponitur, & venditur gratia ſoluendæ, vel reſtituendæ dotis ſed opus eſt, vt realiter, & cum effectu pecuniæ ipſæ ad cenſum acceptæ erogentur in ſolutione, vel reſtitutione dotis, & vertantur in cauſam enonciatam. arg.leg. ſi quis pro redemptione. C. de donat. & faciunt notat. per Batt. in l.2.§.fin. numero 2. verſ. in contractib. ff. de donat. quem

ſequitur Ruin. *conſ.* 3. *num.* 9. *lib.* 1. *& refert* Cacher. *d. deciſ.* 17. *num.* 6.

Nam quando alienatio eſt generaliter prohibita, exceptis incertis quibuſdam caſibus non ſtatus dicto aſſerentis alienationem fuiſſe factam in caſu permiſſo, ſed hoc eſt ab aſſerente probandum *Alex.* qui multos allegat *conſ.* 4. *num.* 8. *lib.* 3. *poſt quem & alios* Cacher. *d. deciſ.* 171. *num.* 12.

Hæc tamen intelligenda ſunt procedere quando cauſa, ob quam pecuniæ ad cenſum accipiuntur eſt adiecta per modum cauſæ finalis, vt conſiderat, Bart. *in l.* 2. *§. fin. de donat.* ſecus autem ſi foret adiecta per modum cauſæ impulſiuæ, ſeu pro modo, iſtis enim caſibus dans pecunias non teneretur eſſe ſollicitus, vt erogarentur in cauſam enunciatam: vt per Surd. *deciſ.* 156. *num* 2. *cum ſeqq.*

34 Limitatur ſextò, † ſi talis Cenſus impoſitio ſit nulla, & inualida ob aliquam aliam rationem, quam ex eo, quod ſit facta, ſuper bonis expreſſe alienari prohibitis, puta ex eo quod fuerint adiecta aliqua pacta vſuraria, vel in eius conſtitutione, & venditione non ſit ſeruata forma *Bullæ Pij V. de Cenſib.* nam ſtante hac nullitate, non poteſt ex ea reſultare caducitas, nec incurſus alicuius pœnæ Alex. *conſ.* 99. *num.* 27 *lib.* 5. Guid. Pap. *dec* 590. Gabr. *conſil.* 58. *num.* 10. *lib.* 1 Cephal. *conſil.* 375. *num* 79. *lib.* 3. Quorum auctoritate Rota in propriis terminis *in illa Viterbienſi Cenſus*, 16. *Februarij*, 1590. *coram* bon. mem. Cardinali Plato, *quæ poſt Tract. eſt deciſ.* 50. *num.* 1.

35 Limitatur ſeptimò ſi ille, † ad cuius fauorem fuerit iniunctum fideicommiſſum, & fuit facta prohibitio alienationis, talis Cenſus impoſitioni conſentiret, nam ob talem conſenſum d. Cenſus impoſitio valida redderetur, ex traditis à *Peregr de tract. art.* 40. *num.* 82. & in puncto non obſcurè ſenſit Rota *in illa Romana reuelationis indemnitatis*, 4. *Febru.* 1602. *coram* Illuſtriſſ. Cardinali Lancellotto, *quæ eſt pro tract. deciſ.* 14. *num* 4. *& infra*, & expreſſè firmauit *in vna Rom. Saluiani Interdicti*, 13. *Ianuar.* 1603. *coram* bon. mem. Litta, *quæ ibidem eſt deciſ.* 55. *num.* 6. *& in vna Romana reſtitutionis fructuum coram* R. P. D. Ottembergio 23. *Iunij*, 1603. *quæ eſt ibidem deciſ.* 50. *num.* 1. [*& in vna Romana cenſus* 20. *Decemb.* 1591. *coram* bon. mem. Card Pamphilio *quæ poſt tractat. eſt deciſ.* 417. *num.* 5.] Et bene faciunt ea, quæ diximus *ſupra hac eadem quæſt. art.* 1. de validitate cenſus impoſiti ſuper re aliena cum conſenſu domini ipſius.

36 Et iſte quidem conſenſus eſt potens ad validandum Cenſum non † ſolum quando expreſſè accedit in ipſomet actu impoſitionis, & venditionis Cenſus, ſed etiam quando tacitè reſultat, & elicitur ex præſentia, & patientia percipiendi fructus ex tali Cenſu ſuper re expreſſè alienari prohibita impoſito, ſi enim is qui in caſu alienationis dictæ rei habita notitia de dicta impoſitione non reclamet, ſed taceat, & patiatur, vt dominus Cenſus fructus ex eo percipiat, iſte tacitus conſenſus operatur quod dicti fructus non computentur in ſortem, ſed domino Cenſus percipienti acquirantur, licet regulariter deberent imputari, vt per diſcurſum deducit Steph Gratian. *diſceptat. Forenſ. d. cap.* 43. *num.* 24. *& ſeq.*

37 Limitatur octauò, ſi † hæres prohibitus rem alienare, illam meliorauerit, quoniam poſſet ſuper dictis melioramentis Cenſum imponere abſque periculo nullitatis, & incurſus pœnæ, vt fuit de mente Rota *in vna Romana Cenſus*, 15. *Ianuarij*, 1607. *coram* bon. mem. Penia, *quæ eſt in calce Tract. dec.* 55. *num.* 6. *& bene conferunt ea quæ dicemus infra hoc eodem cap.* 2. *quæſt.* 1. *art.* 1 *num.* 16.

38 Limitatur nonò, ſi † fundus ſuper quo cenſus impoſitus fuerit, non eſſet totus comprehenſus in prohibitione alienationis, quam ratione partis non prohibitæ, ſuſtinetur cenſus, vt latiùs dicemus *infra q.* 20. *num.* 17. *& ſeq.*

Limitatur decimò, ſi † impoſitor, & venditor cenſus tempore impoſitionis, & venditionis doloſè, & fraudulenter aſſeruiſſet prædium illud ſuper quo Cenſum impoſuit eſſe liberum, & alicui fideicommiſſo non ſubiectum tali enim caſu ne dolos, & fraus illi patrocinetur, & ex ea commodum conſequatur, cenſus eſſet validus, & ſolui deberet, *ex auctoritate* Tiraq. *de legib. Connub.* Gloſſ 8. *num.* 135. *cum ſeq. dixit* Rota *in illa Romana cenſus Saluiani Interdicti*, *& intereſſe* 29. *Martij* 1585 *coram* bon. mem. Cantuccio *quæ eſt poſt Tract. deciſ.* 45. *num.* 5. *& bene facit alia reſolutio facta in* Rota *in vna Romana cenſus* 17. *Aprilis*, 1598. *coram* bon. mem. Penia, *quæ eſt ibidem deciſ.* 56 *num* 4. [Hoc tamen caſu cenſus ipſe non debet cenſeri validus ad effectum, vt ex illo debeantur fructus tanquam ex cenſu ritè, & rectè impoſito, ſed dumtaxat ad effectum, vt contra illius impoſitorem, & venditorem detur actio ad intereſſe vt declarauit Rota *coram* Card Seraph *dec.* 785. *num.* 2. *ad fin. & num.* 7. *in fin. & num.* 8 *vt bene aduertit.* Vincent. Fuſar. *in ſuo tract. de ſubſtitut. q.* 706. *num.* 12. *de qua re nos latè dicemus infra in addit. ad par.* 2. *cap.* 2. *quæſt.* 4. *art.* 7 *nunc quæſt.* 88] 39

Declaratur autem generaliter ſupra firmata principalis concluſio duobus modis, & quidem Primo, quod licet Cenſus impoſitus ſuper re expreſſe alienati prohibita, ſit ab initio ipſo iure nulla, ſi † tamen 40
illius dominus ſit in quaſi poſſeſſione illum exigendi, non poterit purificato fideicommiſſo retardari ab hæredibus debitoris ſolutio cenſus ſub pretextu dictæ nullitatis, donec fideicommiſſarius concludenter docuerit de fideicommiſſo, & quatenus ſe extendat; nam ad effectum excludendi Cenſum & illum annullandi doceri oportet rem totam ſubiugatam cenſui eſſe ſubiectam fideicommiſſo, & totam eſſe alienari prohibitam, & probare illius identitatem, vt in propriis terminis dicebat Rot. *in vna Rom. Cenſus de Caranaſchinis* 24. *Nouembr.* 1610. *coram* bon. mem. Penia, *quæ eſt poſt Tract. dec.* 57. *num.* 5.

Secundò generaliter declaratur eadem principalis concluſio, quod licet impoſitio Cenſus facta ſuper re expreſſè alienari prohibita, ſit ipſo iure nulla, attamen
impoſitor † Cenſus non obſtante dicta nullitate tenetur emptori, & domino Cenſus ad refectionem omnium damnorum, & intereſſe, etiam quod ignoraſſet prædium ſuper quo Cenſum conſtituit fuiſſe expreſſè alienari prohibitum, vt declarauit Rota *coram* bon. mem. Cardinali Seraphino *deciſ.* 787 *per tot. part.* 1. ſiue 41
† ſe ad illorum refectionem, in Inſtrumento venditionis cenſus expreſſè obligauerit, *vt dixit ibi* Rota *num.* 1. *& 2. & coram eodem, dec.* 785. *num.* 7. *par.* 1. *& coram* bon. mem Bubalo *in vna Senogallienſi prædij*, 24. *Nouembris*, 1586. *quæ eſt poſt Tract. deciſ.* 58. *num.* 3. *in fine*, ſiue 42
† etiam huiuſmodi refectio non fuerit expreſſè promiſſa; & ſtipulata, cum veniat ex legis diſpoſitione, *l. Diuus. ff. qui potior. in pignor. hab.* & tanquam acceſſorium prioris obligationis, *vt dicit* Rota *in d. Senogallienſi præd. num.* 1. *& 7.* 43

Et propterea licet impoſitio præfata ſit nulla, & non poſſit afferre aliquod præiudicium fideicommiſſariis, & vocatis in caſu alienationis, † eſt tamen valida in damnum, & præiudicium ipſiuſmet 44
imponentis, *vt dictum fuit per Rotam coram* bon. mem. Cardinali Seraph. *deciſ.* 757. *num.* 2. *in fine, & infra, num.* 7. *in fine, & in illa Romana cenſus de Turinis*, 28. *Aprilis*, 1598. *quæ eſt poſt Tract. deciſ.* 13. *num.* 1. *& in vna Romana ſocietatis*, 9 *Maij*, 1588. *coram* bon. mem. Gypſio, *quæ eſt ibidem, dec.* 59. *num.* 12. *& 13. & admittit in vna Romana cenſus ſcutorum decem, & octo millium* 9. *Iunij*, 1608. *coram Illuſtriſſimo Cardinali Ludouiſio quæ ibidem eſt, dec.* 66. *num.* 4 9.

Et ideò

Et ideò non mirum ſi tenetur ad intereſſe.

45 Hoc † autem caſu intereſſe diceretur liquidatum & eſſet taxandum ad illam quantitatem, quæ pro cenſu annuo ſoluendo conuenta fuit, & illius legitima, & concludens probatio, tàm reſpectu quantitatis, quàm reſpectu temporis haberetur ex ipſomet inſtrumento
* venditionis cenſus, vt fuit reſolutum *coram* bon.mem. Cardinali Seraph. *deciſ.372.num.1.deciſ.387.num.6.deciſ.935.num.4.par.1.& deciſ.1114.num.1.& 2.par.2.& coram* bon. mem. Bubalo *in illa Senogallienſi prædij, 24. Nouembr.1586.quæ eſt poſt Tract.deciſ.58.ſub num. 5. in*
* *vna Bononienſi cenſus, 20. Februarij, 1604. coram* Illuſtriſ-
* ſimo Cardinali Ludouiſio, *quæ ibidem eſt deciſ.61.num. 8.& ſeq.in vna Ianuenſi cenſus, 12. Februarij, 1607. coram*
* R.P.D.Manzanedo, *quæ eſt ibidem, deciſ.62.num. 4. & in eadem cauſa coram eod. 3. Aprilis, 1609. quæ ibidem eſt deciſ.63.num.2.& ſæpè in aliis cauſis.*

46 Iſtud † autem intereſſe in caſibus in quibus deberetur, non inciperet currere à die impoſitionis, & venditionis cenſus, nec à die euictionis, ſcilicet, quo fide commiſſarius, vel ille, qui in caſu alienationis eſt vocatus incipit habere commoditatem, & vtilitatem ex dicta re, ſuper qua cenſus impoſitus, & conſtitutus fuerat, ſed à die, quo ceſſatum fuit à ſolutione cenſus, vt
* non obſcurè tenuit Rota *coram* bon.mem. Cantuccio, *in illa Romana cenſus Saluiani interdicti, & intereſſe*, 18. *Febr.*1587. *quæ eſt poſt tract.dec.44.num.4.*

SVMMARIA.

1 *Res communis vendi poteſt.*
2 *Et hypothecari.*
3 *Res communis poteſt oneri cenſus ſubiugari.*
4 *Dummodo ſubiugetur ſola pars imponentis.*
5 *Socius habens rem cum alio communem, non poteſt ſocij partem obligare.*
[*Socius non poteſt diſponere de re communi vltra partem ſuam.*
Socius non poteſt ſubiicere hypotheca portionem ſocij.
Nec ſuper illa ſeruitutem imponere.]
6 *Vendens rem, quam habet cum alio communem emptori ignoranti dictam communionem, totam cenſetur vendere, &* num. 11.
Secus ſi emptor habebat notitiam de dicta communione, quia cenſetur vendere ſolum ius ſuum, ibidem.
7 *Cenſum imponens ſuper re communi, cenſetur imponere dumtaxat ſuper parte ſua.*
Amplia etiam ſi imponens deſignet rem per confinia conuenientia toti rei, num. 9.
Amplia 2. *etiam quod imponens afferat rem illam ad ſe ſpectare*, num. 10.
Declar. Dummodò eius portio ſit capax totius cenſus, num. 7.
8 *Voluntas agentis regulatur à poteſtate.*
[*Obligans rem cenſetur illam obligare pro iure, quod habet ſuper illa re.*]
12 *Vendens rem communi ignoranti, tenetur illum certiorare de dicta communione, alias ſibi imputet damnum quod inde ſentit.*
13 *In venditione cenſus dominium rei cenſita, non tranſit in dominium emptoris cenſus.*
14 *Emptor cenſus acquirit dumtaxat ius exigendi annuam penſionem.*
[*Seruitus prædialis differt ab ipſo prædio.*
Vſusfructus differt à re, ex qua debetur.
Hæreditas differt à re hæreditaria. ibid.]
15 *Ius exigendi cenſum eſt quid diſtinctum à re ſubiugata cenſui.*
16 *Subſtantia contractus cenſualis conſiſtit, vt pars ſubiugatus ſit capax totius cenſus, non quod totus fundus ſubiugatus ſit imponentis.*

Cenſius de Cenſibus.

[Caball. conſ. 94. lib. 1. *Ciuilium notatur.*
Cenſus impoſitus ſuper re aliena abſque conſenſu domini valet ad præiudicium imponentis.
Intellige quando imponitur ſuper tota re aliena ratione præſumpti doli.
Cenſus ſuper re communi impoſitus ſuſtinetur tantum quatenus fructus portionis imponentis ſunt capaces contra Caball. *conſ. 94. lib. 1. Ciuil.*]
17 *Hæres grauatus de reſtituendo poteſt cenſum imponere ſuper re reſtituenda, quatenus capit legitima, vel Trebellianica per ipſam detrahenda.*
[*Cenſus impoſitus ſuper re ſubiecta fideicommiſſo non imputatur imponenti in detractionibus, ſi impoſitio tendat in vtilitatem fideicommiſſi.*]
18 *Amplia ex Rota.*
19 *Alienata debent imputari in legitimam, & Trebellianicam alienanti debitam.*
20 *Venditio reſoluitur per pretij reſtitutionem.*
21 *Portio rei reſtituenda quatenus capit legitima, & Trebellianica per hæredem detrahenda, præſumitur capax totius cenſus per ipſum ſuper impoſiti.*

Cenſus ſuper re communi impoſitus an valeat, & pro qua parte.

QVÆSTIO XX.

aliàs par. 1. cap. 2. qu. 1. ar. 7.

PRo reſolutione præſentis articuli facienda eſt concluſio affirmatiua, quam pluribus confirmat. Felician. de Solis, *in Comment. de cenſib. tom.1 lib.2 cap. 3, num.21. per tot. & ſequitur* Auend. *de cenſib. Hiſpan. cap. 74. num.2.& ſeq.*& comprobatur, † quia ſicut res com- 1
munis vendi poteſt, *l.falſo, C.de commun.rer. alienat &* 2
hypothecari, † *l.ſed, & quo, §. 1.ff. de pign. l. vnica, C.* 3
ſi commun. res pignor. data fuer. ita etiam † poterit ſuper ea cenſus poni, *vt per l. 1. & ibi* Doctor *C. communi diuid.& d. l. falſo, C. de rer. commun. alien. dicit Rebuf.ad l.rectè dicimus, 25. §. Quintus Mutius, verſic. 8. ff.de verb.ſignific.& deducit* Felician. *d. num.* 21.

Quoniam tamen concluſionem tenendam eſſe ar-
bitror, † dummodo cenſus non ſuper tota re, ſed dum- 4
taxat ſuper ſola portione imponentis conſtituatur, &
collocetur, non etiam ſuper portione ſocij, quam
† obligare non poteſt, *d.l.vnica, C. ſi commun. res pignor.* 5
data fuer. Neguſ. *de pignor. part. 2. membr. 3. num. 36. ſentit in puncto* Felician. *d. num. 21. in fine.*

[Nam ſocius non poteſt diſponere de re communi vltra portionem ſuam *l. Nemo ex ſociis, & ibi gloſ. Doctor. ff. pro ſoc. l. ſi ſocio. & ibi* gloſ. *& ſcribentes, ff. ſi cert. petat.* vel illam hypothecando *l. vnic. C. ſi commun. res pign. dat. fuer.* Neguſ. *de pignor. part. 2. membr. 3. num.* 36. vel ſuper illa ſeruitutem imponendo, *l. ſi communis fundi, & l. vnus ex ſociis, ff. de ſeruit. ruſtic. præd.*]

Sed difficultas eſſe poteſt, an quis imponens cenſum ſuper re quam cum alio communem habet, non facta declaratione quod illum conſtituat ſuper ſola propria portione; cenſeatur illum impoſuiſſe ſuper tota illa re, an verò duntaxat ſuper ſua propria rata, & parte.

In qua difficultate licet videatur tranſeundum cum diſtinctione, quam facit Bald. *in Rub. C. de contrah. empt. num.6.* vbi quærit nunquid ille qui vendit rem in dubio videatur vendere iure proprio, an potius intelligatur vendidiſſe ius, quod in illa re habet, & reſpon-
det diſtinguendo, quod † ſi emptor ignorat qualita- 6
tem rei quam emit, cenſeatur vendita tota, & integra

res,ſi autem emptor ſciebat qualitatem dictæ rei ven-
ditæ, puta quod non erat integraliter ipſius vendito-
ris ſed habebat eam cum alio communem, intelliga-
tur venditum dumtaxat ius quod venditor in re illa
habebat, quam diſtinctionem eſſe magis communiter
receptam à ſcribentibus,dicit Alex.in l.ſi domus, §.ſi.n.
4.ff.de leg.1.ſequitur Iaſ.in l. 1.num.21.C.qui teſtam.facere
poſſ.Neguſant.d.tract.de pignor.par.2. memb. 3. num. 14.
pluribus comprobat multos allegans, Surd. conſil.13. num.
29. & ſeq. lib. 1. & conſequenter videatur dicendum,
quod ſi emptor cenſus ignorauit fundum, ſuper quo
cenſus fuit collocatus eſſe communem inter conſti-
tuentem,& alios, cenſeti fundatum ſuper toto fundo:
ſi autem emptor cenſus ſciebat fundum illum eſſe
communem inter imponentem, & alios, intelligi im-
poſitum dumtaxat ſuper ea parte,quæ iure dominij,&
proprietatis ad ipſum imponentem ſpectabat. Atta-
men abſque aliqua diſtinctione ſcientiæ, vel ignoran-
tiæ emptoris cenſus de dicta qualitate fundi,ſimplici-
7 ter,& indiſtinctè tenendum cenſeo, quod † dicta cen-
ſus impoſitio intelligi debeat facta dumtaxat ſuper ea
portione,& rata fundi,quæ propria erat ipſius impo-
nentis, & ad eum iure dominij pertinebat: ſi tamen
fructus illius portionis ſatis erant pro ſolutione inte-
gri cenſus, & ita reperio ſenſiſſe Hercul. Mareſcott.
var.reſol.lib.1.cap.7.num.1.& 2. [Honded.conſ.58.num.
99.lib.1.Rota coram Ludouiſ.dec.225.num. 1. & ibi ad-
dentes.num. 16. qui hunc locum noſtri tract.referunt,
& voluit Rota coram R. P. D. Veroſpio in vna Romana
domus,& Salmam 11. Decembris 1628. poſt tract. deciſ.
538.num.9.& 10.& hanc ſententiam plenè, & doctè con-
firmauit Rota Maceratenſis coram R. P. D. Ambroſio
Luto.in vna Anconitana cenſus 31. Octobris 1622. quam
poſt tract. honorandam duxi, dec. 499 num. 4. & infra
8 vbi de nobis egregiam mentionem facit.] Nam † vo-
luntas agentis regulatur à poteſtate, vt in his propriis
terminis augmentatur Rota in illa Peruſina hereditatis
de Almericis,8. Aprilis,1588.coram bon. mem Orano,
quæ eſt poſt tract. dec. 39. num. 3. & propterea ſi cenſus
imponatur ſuper re cuius pars eſt libera imponentis,
altera verò obnoxia fideicommiſſo, vel alteri oneri,
cenſetur impoſita ſuper parte libera [cenſetur enim
obligare bona pro Iure quod in eis habet l. qui taber-
nas ff.de cont.empt.& eſt tex.in l.3.§.fin.& ibi gloſ. ff. qui
potior.in pign haben.Crau.conſ.493.num.4.]

Hoc tamen intelligendum eſt procedere, quatenus
ſit capax totius cenſus,vt dixit Rota d.num.3. & coram
eodem in eadem cauſa,16.February, 1586. quæ eſt ibidem
dec.49.num.18 & in vna Romana cenſus de Palutiis, 20.
Nouembris,1600.coram Reuerendiſſimo Sacrato, quæ
ibidem eſt dec.64.num.1.& ſeq.& iterum coram Illuſtriſ-
ſimo Cardinali Ludouiſio, in vna Romana de Iacobatiis,
12.May,1606.quæ ibid. eſt dec.65.n.1.& in vna Romana
cenſus de Carauaſchinis,28.Iunij,1610.coram bon.mem.
Penia, quæ ibidem eſt dec. 66. ad fin. & ſepè in aliis
cauſis.

9 Quæ concluſio firmiter tenenda eſt, † etiam quod
in fundatione cenſus res ſuper qua fuit cenſus collo-
catus, & conſtitutus fuerit deſignata cum confinibus
conuenientibus toti, & integræ rei, Alex. conſ. 54.
num 2.lib.3.Rub.Alexand.conſ.99.ſub num.2.& voluit in
propriis terminis. Rota in dicta Romana de Iacobatiis,
26.Nouembris, 1605. coram Illuſtriſſimo Cardinali Lu-
douiſio, quæ eſt poſt Tract. dec. 67. num. 4.

10 Ac etiam quod imponens cenſum † in ipſo actu
impoſitionis, & venditionis aſſereret fundum illum
ad ſe ſpectare, & nemini eſſe obligatum, nec alicui
fideicommiſſo ſubiectum. Iſta enim aſſertio reſtrin-
gi debet ad propriam ſuam portionem, ratione cu-
ius potuit dicere fundum ad ſe ſpectare, vt auctho-
ritate, Cuman. Soc. & Benintend. dixit Rota in illa
Peruſina hereditatis de Almericis, 8. Aprilis, 1587.
coram bon. mem. Orano, quæ eſt in calce Tract.dec.39.
num. 5. & 6.

Nec obſtat quod ſupra dicebamus ex Baldo, &
communiter aliis, quia meo quidem iudicio maxima
eſt diuerſitatis ratio inter venditionem prædij, &
venditionem cenſus ſuper prædio conſtituti: nam in
venditione prædij † vbi emptor ignorat rei qualita- 11
tem præſumitur quod emptor exiſtimet totum, & in-
tegrum prædium eſſe comprehenſum in venditione,
& propterea non mirum ſi tota res præſumatur ven-
dita. Ruin. conſ. 41. num. 7. lib.1.Bero. conſ.2.num.13.
lib. 1. Imputare enim † ſibi debet venditor qui em- 12
ptorem de rei qualitate, & quod prædium quod ven-
debatur non erat totum, & integrum ipſius vendito-
ris, non certiorauit, vt dicit Paul. de Caſtro,in l.ſerui
electione,§. fin.num.3.ff de leg.1.Surd. d. conſ.13. num.29.
lib. 1 Aliud eſt in venditione cenſus, quoniam † per 13
illius venditionem non transfertur in emptorem do-
minium rei ſuper qua cenſus conſtitutus, & collocа-
tus fuit, ſed illud remanet penes venditorem cenſus,
vt dictum fuit ſupra quæſt.1.aliàs part. 1.cap. 1. quæſt. 1.
art. 1. n. 23. & voluit Rota in illa Romana Cenſus,3.De-
cembr. coram bon. mem. Fabio, quæ eſt poſt Tract. dec.
47. num. 4. & [iterum in illa Romana, ſeu Sabinenſi
cenſus coram R.P.D.Virili 17.Nouembr.1628. eſt Tract.
deciſ. 501. num. 5. vbi hunc locum, & alios refert.] Sed 14
† transfertur dumtaxat ius percipiendi annuum red-
ditum,& annuam penſionem ſuper fundo impoſitam,
vt diximus, d. art. 1. num. 21. & ſeq. Quod quidem ius
eſt quid diſtinctum, & ſeparatum ab ipſa re ſubiu-
gata, Crauet. conſ.217. num.4. lib. 2. & dixit Rota co-
ram bon. mem. Cardinali Seraph. deciſ. 794. num. 6.
part. 1. & coram bon. mem. Iuſto. 17. Martij, 1600.
in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt Tract. deciſ.40.num.1.
[ſicut prædiorum ſeruitutes (quarum ſpecies quæ-
dam eſt cenſus impoſitio, vt dictum eſt infra quæſt.23.
aliàs hoc eod. cap.2.quæſt.3.art.1) differunt ab ipſis præ-
diis, §. fin. inſtit.de reb.corpor.& incorpor. §. fin. inſtit. de
ſeruit.ruſt.prædior. & vſusfructus differt ab ipſa re, ex
qua debetur, & hæreditas differt à rebus hæredita-
riis, Ceph.conſ. 399.num.36.& ſeq.lib. 3.] Et propterea
in illius venditione non † eſt quærendum an res ſub- 15
iugata ſit tota. & integraliter eius qui cenſum impo-
ſuit, & vendidit, ſed an portio iure dominij ad ipſum
pertinens ſit capax totius cenſus impoſiti, & venditi,
vt conſiderauit Rota in illa Peruſina hæreditatis de Al-
mericis, 16. February, 1586. quæ eſt ibidem dec. 49. num.
18. cùm pro ſubſtantia contractus cenſualis requira-
tur † vt fundus ſuper quo creatur, & collocatur cen- 17
ſus ſit capax reſponſionis,quæ ſuper eo imponitur, vt
dicemus infra q.35.alias part.1.cap.3.q.2.art.1.

Vnde cùm in terminis propoſitæ difficultatis præ-
ſupponatur quod fundus ſuper quo cenſus fuit impo-
ſitus pertineat iure dominij, & proprietatis pro parte
ad eum qui cenſum conſtituit, & quod dicta portio
ſit capax totius, & integri cenſus impoſiti, non eſt
aliquo modo neceſſaria diſtinctio ſcientiæ, vel igno-
rantiæ emptoris cenſus, quod res illa ſubiugata ſit in-
tegraliter ipſius imponentis,vel communem cum alio
habeat, cùm ſiue ſciat, ſiue ignoret dictam commu-
nionem, ſemper ſequatur idem effectus,quod emptor
cenſus totam, & integram reſponſionem emptam
conſequi, & percipere valeat, & in nihilo remaneat
deceptus,vel damnificatus. Et ideò cùm ſola pars im-
ponentis, & fructus illius ſufficiant pro ſolutione
totius cenſus impoſiti, & venditi, illa ſola remanet
obligata, & obnoxia pro dicti cenſus ſolutione,& ſu-
per illa tantum præſumitur ab initio cenſum fuiſſe
creatum, & impoſitum, vt ſupra dictum fuit. Et
propterea redditur ſuperflua diſputatio, quam facit
Nicolaus Intrigliolus ſuper Bulla de cenſib. quæſt. 63.
An facta diuiſione bonorum communium, ſuper
quibus

quibus fuit impoſitus cenſus, quælibet pars remaneat obligata pro ſolutione dicti cenſus. Et conſequenter falſa reſolutio affirmatiua per eum facta, cum non tota res communis, ſed ſola pars imponentis cenſeatur cenſui ſubiugata, & ſuppoſita.

[Ob quam reſolutionem videtur reddi valde ſuſpectum *reſponſum 94.* Petr. Caball. *lib. 1. ciuil.* dum retulit cenſum fundatum à duobus fratribus ſuper domo, quam habebant communem cum alio fratre, licet eorum portiones non eſſent capaces totius cenſus, illum tamen ſuſtineri, ſuper fructibus portionis illius fratris, qui dictæ impoſitioni non fuit præſens, nec conſenſit, ea ratione, quia cenſus ſuper re aliena impoſitus etiam ignorante domino valeat ad præiudicium imponentis, ſecus autem ad præiudicium domini prædij ſuper quo imponitur, *vt nos quoque diximus, ſupra hac ead. q. 1. art. 1. num. 11. & ſeq.* Nam dicta per *Caball.* poſſent procedere, quando cenſus fuit impoſitus ſuper re, quæ in totum erat aliena ratione doli, qui poteſt conſiderari in imponente, præſumi enim poteſt, quod habuerit animum fraudandi emptorem cenſus exiſtimantem prædium illud eſſe proprium impoſitoris cenſus, ſecus autem quando cenſus fuit impoſitus ſuper re, quam imponens habet cum alio communem, quia eo caſu videtur in eo ceſſare iſta præſumptio doli, & animi fraudandi ob aliam præſumptionem, quod voluerit cenſum imponere tantum ſuper ea parte dictæ rei quæ ad ipſum imponentem ſpectat iure proprio ratione dominij & proprietatis, & proinde vltra capacitatem dictæ portionis cenſus remaneret abſque ſubiecto, & abſque fundo, ſine quo licitè conſtitui non poteſt, *vt diccmus infra qu. 19. alias pa . . cap. 3. qu. 1. art. 1.* neque ſuſtineri poteſt ſuper ſola perſonali obligatione *vt latè diximus d. qu. 1. art. 6.* ex quibus videtur remanere firma cõcluſio *ſupra hoc 7. art. num. 7. & 8.* firmata. Quod cenſus impoſitus ſuper re communi ſuſtineatur dumtaxat quatenus portiones propriæ imponentis, & illarum fructus ſunt capaces & apti ad ſupportandum onus illud cenſuale, & non vltra, quicquid dicat Caball. *d. conſ. 94. num. 8.* valere cenſum etiam vltra capacitatem fundi, quod eſſe contra mentem Pij V. in ſua bulla ſuper form. creandi cenſus, & communes Doctorum traditiones, & Rotæ reſolutiones demonſtratum fuit infra *hac par. 1. c. 3. q. 2. ar. 1. per. tot. ſeu q. 36. vbi art. 3.* diximus, non eſſe ſoluendum ex fructibus aliorum bonorum, licet contrarium affirmet. Caball. *ibid. num. 11*]

Ex qua concluſione inferre poſſumus ad cenſum impoſitum ab hærede grauato ſuper re probibita alie-
17 nari. † Si enim ipſe poſſit ex bonis fideicommiſſo ſubiectis, & alienari prohibitis legitimam, vel trebellianicam detrahere, imponendo cenſum, præſumitur ſibi res illas pro ſua legitima, & trebellianica elegiſſe, vt omnes admittunt, & placuit Rotæ *in illa Romana cenſus de Palutiis, 20. Nouembris, 1600. quæ in calce Tract. eſt dec. 64 num. 4. coram* Reuerendiſſimo Sacrato, *& rurſus, coram eodem in alia Romana cenſus, 10. Iunij 1613. quæ ibidem eſt deciſ. 68. num. 6. & coram eodem in vna Romana legatorum de Columna, 27. Ianuarij 1614. quæ eſt ibidem dec. 69. num. 15. & in vna Romana Saluiani interdicti, coram* bon. mem. Orano, 18. *Maij,* 1598. *quæ eſt ibidem deciſ. 76. n. 1. & antea ſenſerat coram eod. in illa Peruſina hæreditatis de Almericis, 16. Februarij, 1386. quæ ibidem eſt dec. 49. num. 1. & rurſus in vna Romana retractus domus, 15. Decembris, 1614. coram.* R. P. D. meo Vbaldo, *quæ eſt ibidem dec. 71. num. 13. & in vna Romana Saluiani Interdicti, 13. Ianuarij, 1603. coram.* bon. mem. Litta, *quæ eſt dec 53. num. 5.*

[Hanc eandem ſententiam, de nobis mentionem faciens amplexus fuit Moder Foroliuienſis. Mercurial. Merlin. *in ſuo egregio, & elegantiſſimo tract. de legitim. lib. 2. tit. 2. qu. 3. num. 57. &* Rutilius Paitellus *in expedit. cauſ. ciuil. 17. num. 30. & ibi.* D. Ludouicus *eius filius olim diſcipulus meus amantiſſimus de hoc loco noſtri tractatus mentionem faciens in adnotat. num. 35. & ſeqq.*

Aduertendum tamen eſt quod ſi talis impoſitio fieret ad vtilitatem fideicommiſſi, cenſus iſte non eſſet imputandus imponenti in detractiones ſibi ex eodem fideicommiſſo competentes vt poſt Mol. & Rotam, *dicit idem* Merlin. *dict. tit. 2 quæſt. 7. n. 8.*]

Quod extendi etiam deberet † ad cenſum ſuper fundo alienari prohibito impoſitum, ſi ex eius pretio redimatur res per prius ab hærede grauato validè alienata puta quia tempore alienationis non erat conſumpta legitima, & trebellianica hæredi alienanti debita, apertè colligitur ex reſolutione facta in Rota *coram* Reuerendiſſimo Domino Coccino Decano *in vna Romana fidei. commiſſi de Marganis,* 28. *Nouemb.* 1608. *quæ eſt impreſſa poſt tract. dec. 310. per tot.* 18

Nam ſicut † res illa alienari prohibita, & ab hærede alienata, in legitimam, & trebellianicam ſibi debitam veniebat computanda, & per conſequens alienatio fuit valida: ita quoque Rota cenſuit fuiſſe validam dictam cenſus impoſitionem pro redemptione dictæ 19
rei, quia † vt dicit *ibi* Rota, *num. 2.* mediante reſtitutione pretij venditio fuit reſoluta, & res illa fuit fideicommiſſo reſtituta, & cenſus impoſitus ſubrogatus in locum rei per prius alienatæ. 20

Vbi autem hæres grauatus, † & alienare prohibitus poteſt legitimam, & Trebellianicam detrahere, ſi cenſum imponat, impoſitio dicti cenſus in dubio dictas quartas excedere non præſumitur, *vt dixit* Rota *in dicta Romana cenſus,* 10. *Iunij, 1613. coram* Reuerendiſſimo Sacrata, *quæ eſt ibidem deciſ. 68. num.* 8 licet aliàs dixerit aliter *coram* bon. mem. Cardinali Seraphino, *deciſio. 321 num. 16. & 17 par. 1.* 22

Quæſtione eſt etiam dicendum quod ſi hæres grauatus ſit creditor ſuper rebus alienari probibitis occaſione dotis ſibi promiſſæ ex voluntate teſtatoris poſſit ſuper dictis bonis pro rata ſui crediti validè cenſum imponere, vt fuit reſolutum *in* Rota *coram* Reuerendiſſimo D. Coccino Decano in *vna Romana Cenſus 27. Iunij* 1605 quæ eſt poſt tractatum *dec. . 31. per totum.*

Dominus vtilis, an cenſum poſſit imponere, & Vaſſallus ſuper re feudali.

QVÆSTIO XXI.

aliàs par. 1. cap. 2. qu. 2. ar. 1.

VIdimus in præcedenti quæſtione, an, & quibus caſibus dominus directus poſſit, ſuper propriis ſuis bonis cenſum imponere, & conſtituere. ſequitur vt iuxta præmiſſum ordinem videamus de eo, qui habet dumtaxat dominium vtile ſuper aliquo fundo, an poſſit ſuper illo cenſum collocare, & creare, quam Quæſtionem ad duos Articulos reſtringendam duxi.

Primus eſt, an vaſſallus poſſit ſuper bonis, quæ in fundum retinet.

Secundus, an poſſit emphyteuta ſuper bonis ſibi in emphyteuſim conceſſis.

SVMMARIA.

1 *Vaſſallus non poteſt ſuper re feudali cenſum creare. Intellige de cenſu perpetuo, ex quo res ſubiugata remanet perpetuo obligata,* num. 9. & 11.
Limit. *ſi in inueſtitura habeat facultatẽ alienandi* n. 15.

[*Feudum conceſſum cum facultate illud alienandi ſortitur naturam allodij.*
Intellige ſi appareret vaſſallum voluiſſe illud retinere tanquam allodium.
Feudum retineri vti feudum, & non vti allodium quomodo appareat.
Limit. ſecundo *reſpectu melioramentorum*, n. 16.
Limit. tertio, *reſpectu feudi hæreditarij*, n. 17.
[*Vaſſallus non poteſt imponere cenſum ſuper feudo hæreditario ſine conſenſu Domini.*
2 *Supponere rem cenſui nil aliud eſt quam illam obligare.*
3 *Impoſitio cenſus eſt ſpecies alienationis, & à pari procedunt.*
4 *Vaſſallus non poteſt abſque conſenſu domini alienare.*
5 *Immò nec hypothecare rem feudalem.*
6 *Vaſſallus poteſt alienare fructus rei feudalis.*
7 *Intellige de fructibus ſeparatis à ſolo.*
8 *Fructus pendentes in re feudali integrant feudum.*
20 *Vſufructuarius poteſt alienare commoditatem percipiendi fructus.*
12 *Vaſſallus non poteſt in re feudali præiudicare domino, nec agnatis, ſed ſibi poteſt.*
13 *Vaſſallus non poteſt in re feudali conſtituere ſeruitutem ad præiudicium domini, vel agnatorum.*
14 *Cenſus licet non ſit propriè ſeruitus, habet tamen cum ea ſimilitudinem.*

1 CIrca hunc articulum negatiua concluſio conſtituenda † eſt, vt volunt Ioan. Anton. Canet. *in extrauag. volentes, §. ſucceſſiuè, per tot. & ſignanter, num. 7. & ſeqq. fol. mich.* 164. Bened Bon. *in ſuo tract. de cenſib. artic.* 21. *num.* 46. Felician. de ſolis *in ſuis Comment. de cenſibus, tom. 1. lib. 2. cap. 4. num.* 19. Ioan. Azor. *Inſtitut. Moral. par. 3. lib. 10 capit. 7. q. 3. verſ. in hac re, & poſt hæc ſcripta viſi.* Nicol. Intrigl. *ſuper Bulla de cenſibus qu. 26. numero 2. & ſeqq.* Martin Bonacin. *de contract. diſp. 3. qu. 4. puncto vnico, numero 12* uend. *de cenſibus Hiſp. cap. 66. num. 3. & ſeqq.* [Mari Giurb. *dec. Regn. Sicil. 24. num. 25. par.* 1. Mart. *vot. 232. num. 1. & ſeq. & num. 22. & ſeqq.*] *& fuit reſolutum in* Rota *in vna Romana cenſus, 3. Iulij, 1589. coram* bon. mem. Orano, *quæ eſt poſt tract. dec. 72. num. 1. & voluit coram* Seraph. *dec. 894. ad fin. par. 1.*

Quæ quidem concluſio eſt optima ratione fundata:
2 nam † cùm ſubiugare rem oneri cenſus, nil aliud ſit,
quam ſupponere, & obligare ipſam, *l. cum de in rem verſo, ff. de vſur. & nos dicemus infra qu. 40. ead. par. 1. cap. 3.*
3 *q. 3. art. 1. per tot.* Immò cenſus impoſitio † ſit ſpecies
alienationis, [Rota *in vna Romana cenſus* 13. *Febr.* 1632. *coram* R.P.D. Merlino *dec. 543. numero 1. poſt tract.*] &
cenſus impoſitio à pari procedunt cum rei alienatione, *vt dictum fuit infra hoc eod. cap. 2. qu. 3. num. 1. & ſeq.*
4 ſicut vaſſallus † non poteſt rem feudalem abſque conſenſu directi domini alienare, *vt in tit. de prohibit. feud. alienat. per* Lotharium *in cap. Imperialem, in prin. & §. 1. de prohib. feud. alienat. per* Feder *& in cap. ſi quæ fuerit 1. cauſa benefic. amitten. & in aliis multis locis, in vſib. feudor.* Grat. *conſil. 9. num. 134 lib. 1.* Iul. Clar. *in ſua pract.*
5 *in §. feudum, q. 31. in prin.* Imò nil † etiam obligare, &
hypothecare, *d. cap. Imperialem,* Aluarott. *& communiter alij in cap. 1. de alienat. feudi paterni, vt de communi, alios congerens teſtatur* Clar. *d. §. feudum, quæſtio.* 35. eadem ratione, nec poterit ſuper eadem re feudali cenſum imponere.

Nec releuat, quod in contractu cenſus non alienetur res ipſa, nec illius dominium, ſed tantum concedatur ius percipiendi ſingulis annis annuam reſponſionem ex fructibus rei, quæ ſubiicitur, quod videtur
6 conceſſum etiam vaſſallo † vt de fructibus rei feudalis poſſit diſponere. Bal. *in cap. 2. prin. num. 8. de ſucceſſ. feud.* Ioan. Fab. *in §. item Se. uiana, num. 31. Inſtit. de action.* Curt. iun. *in ſuo tract. de feud. par. 4. qu. 6. num. 95. verſ. 3. limitationem.* Redoan. *de reb. eccleſ. non alien. in tit. de conſtit. ann. cenſ. num.* 35. [*& dixit* Rota *coram* bon. mem. Card. Blanchetto *in illa Romana de Theodolis 17. Aprilis 1592. quæ eſt poſt tract. dec. 33. poſt princ. auctoritate* Ruin. *conſ. 176. num. 13. lib. 1.*

Quoniam *Bal.* loquitur † de fructibus à ſolo ſeparatis, 7
quo caſu diſponens de fructibus, non cenſetur diſponere de feudo, cum fructus à ſolo ſeparati non ſint pars feudi, neque de feudo, *arg. l. in ædibus, §. ex reb. ff.*
donat. vt conſiderat ibi Bal. Secus † autem eſt in fructibus 8
non ſeparatis, quia illi integrant fundum, *l. 2. C. de bon. vacant. lib. 10. facit l. fructus pendentes, ff. de rei vendic. & l.* Mæuius, *§. pen. ff. de legat. 2. per quem tex.* Alex. *conſ.* 208. *num. 2. lib. 2.* & poſſunt dari in feudum vna cum ipſo fundo, *vt poſt* Bald. Iacob de Beluiſ. Martin. Laudenſ. *in cap. 1. §. ſciendum de feudi cognit. &* Tiraq. *qui iſtos refert de retr. lig. §. 1. gl. 7. num* 84. *& gl. in d. cap. 1. §. fin. verbo, cohærentibus, dicit* Auend. *in d. tract. cap. 56. numero 3.*
Ioan. Faber. *autem* Curt. iun & Redoan Intelligendi † 9
ſunt non de cenſu perpetuo, & illa impoſitione per quam res feudalis oneri perpetui cenſus ſubiiciatur, ſed de alienatione fructuum, quæ fieret duratura durante iure ipſius vaſſalli alienantis, quod apparet, cum
moueatur exemplo vſufructuarij, qui licet † non poſſit 10
alienare ius vtendi, & fruendi, poteſt tamen concedere, & alienare commoditatem percipiendi fructus, glo. *in §. fin. Inſt. de vſufr.* vnde non obſtant Nam pa-
ri modo † ſi vaſſallus velit imponere cenſum duraturum 11
durante iure ſuo, eſſe illi permiſſum dixit Bon. *d. tract. art. 27. num. 54.* Foller. *in ſua pract. cenſuali, in verbo, huiuſmodi, num.* 11 cùm talis impoſitio ſibi ipſi non autem aliis afferat præiudicium. Ludo. Auend. *d. tract. c. 66. num. 4. verſ. ſed adhuc in ea dubitatione.* Vaſſallus au-
tem † licet non poſſit ſuper re feudali afferre aliquod 12
præiudicium, nec domino directo; nec aliis agnatis in eadem inueſtitura comprehenſis ſibi tamen ipſi vtique præiudicare poteſt. quod manifeſtè apparet in im-
poſitione ſeruitutis, quam † non poteſt ad præiudici- 13
um directi domini, vel agnatorum ſuper re feudali conſtituere, poteſt tamen quo ad ſuimet præiudicium. Bartholom Veron. *de ſeruit. Vrban. præd. cap 14. num. 3.* Rol. *conſ. 59. num. 12. lib. 2. & volunt communiter ſcribentes, vt teſtatur* Iul Clar. *d. §. feudum. qu. 37. vbi alios allegat. quibus addatur* Feder. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſuum, cap. 4. num. 89.*

Licet enim † cenſus impoſitio non inducat veram, 14
& propriam ſeruitutem, habet tamen ſimilitudinem, & ſpeciem ſeruitutis, vt dicemus *infra d. quæſtio. 3. articul.* 1. Vnde poſſumus argumentari ad impoſitionem cenſus ab impoſitione ſeruitutis, *argum. l. illud. ff. de legat. Aquilian.*

Supra firmata autem concluſio vno, & altero modo
debet limitari, & quidem primo, quando † in inueſti- 15
tura fuit data facultas vaſſallo alienandi bona ſibi in feudum conceſſa, eo enim caſu, quod poſſit ſuper illis cenſum perpetuo duraturum imponere, contra Specul. *in tit de locat. §. nunc aliqua, & nonnullos alios defendit* Bon. *d. tract. art. 26. num. 53. verſ. nunc reliquum.* cuius quidem limitationis ea poteſt eſſe ratio, quia tali caſu feudum videtur ſortiri naturam allodij, & propterea vaſſallus poterit de illo diſponere ſicut de allodio, vt multorum auctoritate dicit Mart. *d. vot. 232 num.* 12. Quid tamen recipit neceſſariam declarationem, vt eatenus procedat, quatenus conſtet vaſſallum hunc retinuiſſe tale feudum non vti feudum, ſed vti allodium at ſi in feudum retinuiſſe apparuerit quod ex eo potiſſimum elici poterit ſecundum Mart. *d. vot. 232. num 13. verſ. ſed in hoc*, ſi ſucceſſores primi inueſtiti domino directo debitum fidelitatis iuramentum, atque homagium præſtiterunt, atque iterum de eo ſe inueſtiri obtinuerunt) vtique feudum illud nec alienare, nec ſuper eo
cenſum

Digitized by Google

cenſum imponere abſque aſſenſu domini directi poterit, vt deducit Matt. *d. vot. 232. num. 14.*]

16 Secundò limitatur reſpectu melioramentorum, ſi enim† vaſſallus in re feudalium melioramenta fecerit, vtique validè poterit ſuper illis cenſum etiam perpetuo duraturum imponere, & conſtituere. Milanenſ. *dec. 8. num. 384. lib. 1. referunt addentes ad Intrigliol. d. q. 26. in littera B, & faciunt ea, quæ diximus ſupra hoc 2. cap. qu. 1. art. 6. nunc qu. 19. num. 37.* de hærede grauato fideicommiſſo meliorante res ſubiectas reſtitutioni, & alienari prohibitas, & dicemus *art. ſeq.* de emphiteuta, qui fecit melioramenta ſuper re emphyteutica, quod poſſint validè ſuper illis cenſum perpetuum creare, & conſtituere.

17 Limitatur tertio, in feudo hæreditario † acquiſito pro ſe, & hæredibus, vt multorum auctoritate firmat Intrigliol. *d. qu. 26. numer. 12. cum multis ſeqq.*

[Hanc etiam limitationem intelligas procedere dummodo vaſſallus talem cenſum imponat de conſenſu domini directi, aliàs impoſitio eſſet nulla, & imponens caderet à iure ſuo tanquam alienans rem alienari prohibitam, & is, qui in dicto feudo ex noua inueſtitura ſuccederet non teneretur ad onera cenſus uper dicto feudo impoſiti, vt deducit Matt. *d. vot. 232. numero 26. & ſeqq.* Maximè ſi ſuper ille cenſum imponeret tanquam ſuper re allodiali ex iis quæ not. Corbul. *de emphyteuſ. in cauſa priuation. ob alienat. irrequiſ. dom. fact. limit. 1. num 3.*

Hæc tamen declaratio Mart. *d. num. 16. & ſeqq.* debet intelligi quando vaſſallus feudum illud hæreditarium retineret tanquam feudum, & ſuper eo imponat Cenſum tanquam ſuper feudo, ſecus autem quando illud retinet tanquam allodium, & tanquam ſuper allodio cenſum imponeret, vt colligitur ex eod. Mart. *d. voto. 232. num. 23.*

Nec obſtant tradita per Corbul *d. limit. 1. numero 3.* quia ipſe loquitur non in feudo, ſed de emphyteuſi, quæ licet concedatur cum facultate alienandi in quemcunque, qui eſt locus Corbuli, non propterea tranſit in allodium, & ideo nimirum, ſi emphyteuta illam alienando tanquam allodium cadit à Iure ſuo.

Aliam limitationem ad ſupra firmatam concluſionem habemus ex Rota *in illa Romana Cenſus 3. Iuly. 1589. coram* bon. mem. Orano, *quæ eſt poſt tract. deciſ. 72. num. 3 verſ. nec repugnat.* vt non procedat quando vaſſallus imponit Cenſum ſuper feudo de licentia domini directi allegat Brun. *conſ. 1. num. 3.* Pariſ. *conſ. 16. num. 25. lib. 1. &* Dec. *conſ. 191. num. 3. & conſ. 511. num. 8.*

Quam tamen limitationem ipſamet Rota ibi intelligit procedere dummodo in dicta licentia exprimatur qualitas, & natura feudi, alias licentia indefinitè, & generaliter conceſſa non poſſet ſuffragari, cùm Princeps in dubio non præſumatur velle derogare iuribus tertij, & illi præiudicare etiam quod adiecta foret clauſula, motu proprio, vel ex certa ſcientia, quæ in Principis reſcripto nihil operantur in præiudicium tertij Gabriel. *de Clauſ. concluſ. 1. num. 4.* & pro hac concluſione optime faciunt ea, quæ dicta ſunt *in vlt. addit. ad art. 1. quæſt. 3. huius primæ partis.*

Sed circa cenſum impoſitum ſuper feudo hæreditario, reperio fuiſſe aliquando dubitatum. An ſi pater imponat cenſum ſuper feudo hæreditario, quod poſt mortem ipſius patris imponentis peruenit ad illius primogenitum, ad quem ſpectet onus ſoluendi dictum annuum cenſum, an ad primogenitum poſſidentem feudum, an verò ad hæredes omnes imponentis, tàm pro tempore quo poſt impoſitionem ſuperuixit pater, quàm pro tempore futuro. In qua dubitatione, Vincent. de Franc. *dec. 159. n. 3. verſ. quibus non obſtantibus, &* Viu. *deciſ.* 133. teſtantur fuiſſe reſolutum onus illud non ſpectare ad ſolum primogenitum poſſidentem feudum ſubiugatum, ſed eſſe commune inter omnes hæredes imponentis pro quota, & portione hæreditariarum quia vt dicit Viu in quolibet debito, & maximè annuæ præſtationis conſtitutæ ſuper fructibus fundi prius attendi debet obligatio perſonalis reſultans ex contractu, quàm hypotheca *l. final. §. Lucius. ff. de contr. empt.* Natura autem perſonalis actionis eſt, vt quilibet hæres teneatur proportione hæreditaria. *l. 1. §. ſi hæres percepto fundo. ff. ad* Trebell. *l. pro hæreditariis. C. de hæredit. action.* & propterea cum primogenitus habeat feudum illud iure hæreditario, cum nemo poſſit habere feudum hæreditarium niſi ſit hæres, vt poſt multos firmat Vinc. de Franc. *deciſ. 1. num. 22. & ſeqq. & ibi adent.* vtique tenebitur dumtaxat pro ſua portione hæreditaria, cum tale feudum habeat annexum in ſe onus ſatisfaciendi creditoribus, & legatariis hæreditariis, tum maximè quia venditio dictæ annuæ præſtationis, non eſt vera, & realis venditio feudi ſuper quo illa fuit impoſita, ſed potius eſt deſignatio loci ſuper quo annua reſponſio conſtituta fuit, vt conſiderat Franch. *deciſ.* 259. & quatenus venditur illa annua præſtatio, vel potius ius illam conſequendi, non eſt venditio libera ſed cum pacto de redimendo iuxta formam Bullæ Pij V. ſuper cenſibus, & proinde iudicatur onus hæreditarium, & conſequenter ſoluendum ab hæredibus pro portionibus hæreditariis, non autem ab eo dumtaxat cui feudum illud ſubiugatum in partem contigit.

Licet autem onus illud ſit inter hæredes commune, quia tamen ex impoſitione dicti cenſus ſuper dicto feudo oritur actio realis, & hypothecaria, vt poſt multos dicit Boer. *deciſ.* 6. *num.* .. & nos diximus hac *part. 1. c. p. 2. qu. 3. art. 1. num. 4 & ſequent.* quæ hypotheca eſt cæteris firmior, & efficacior vt dictum eſt infra *part. 2. cap. 2 qu. 5. art c 9. num.* 21. non eſt denegandum domino cenſus quin poſſit in ſolidum agere contra poſſeſſorem dicti feudi vel actione hypothecaria, & Saluiano, quæ remedia competere domino cenſus contra poſſeſſorem fundi, diximus *d. art. 9.* vel actione in rem ſcripta, quam ſimiliter illi competere fuit deductum *d. quæſt. 5. artic.* 8.

Non enim dici poteſt impoſitus cenſus, & annua præſtatio ſuper dicto feudo, ita vt feudi hypotheca, & obligatio ſit acceſſoria, principaliter autem dici debeat obligata perſona imponentis, & ſucceſſiuè perſona hæredum illius vt videtur ſentire Viu. *d. deciſ. 133. num.* 2. Imò in hoc contractu cenſuali principalis obligatio eſt fundata in ipſomet feudo, tanquam in fundo cenſus vt deductum fuit *infra qu. 34. alias hac ead. part. 1. c. 3. qu. 1. artic. 6. n. 10. & ſeqq. & ad hoc propoſitum vide part. 2. cap. 2. quæſt. 3. art. 7.* & in nouiſſima impreſſione Taurinenſi eſt quæſt. 79.

Et cum hac limitatione tranſiuit etiam Rota *in vna Romana ſeu. Sabinenſi Cenſus 17. Nouembris 1628. coram* R. P. D. Virile, *quæ eſt poſt tract. deciſ. 501. num.* 8.

SVMMARIA.

1 *Emphyteuta poteſt ſuper re emphyteutica cenſum imponere ſecundum aliquos.*

Contrarium volunt alÿ, num. 6.

Auctor diſtinguendo concordat opiniones, n. 7. 11. & 13.

2 *Bona emphyteutica dicuntur eſſe in bonis noſtris quo ad dominium vtile.*

3 *Bona emphyteutica poſſunt hypothecari ſine conſenſu domini.*

4 *Emphyteuta bona emphyteutica non poteſt alienare.*

[*Emphyteuta Eccleſia non poteſt cenſum imponere, niſi concurrente legitima cauſa, & adhibitis ſolemnitatibus*]

7 *Emphyteuta expreſsè prohibitus alienare, non poteſt obligare.*

8 *Maximè*

Digitized by Google

8 *Maximè ſi ſit etiam prohibitus expreſsè hypothecare.*
Emphyteuta poteſt ſuper re emphyteutica cenſum imponere, quando non eſt expreſsè prohibitus alienare d num 8.
[*Alienationis prohibitio latiſſimè ſumpto vocabulo comprehendit etiam hypothecam.*
Alienationis rei emphiteuticæ facta cum reſeruatione conſenſus domini directi validitas pendet à conditione futuri conſenſus.
Reſeruatio conſenſus domini directi facta in alienatione rei emphiteuticæ inducit conditionem.
Emphiteuta poteſt conſtituere ſeruitutes reales ſuper re emphiteuticæ duratura, eius iure durante.]
9 *Intellige duraturum durante iure ipſius.*
[*Cenſus impoſitus ſuper re emphyteutica cum conſenſu domini directi eſt perpetuus, & non reſoluitur cum iure ipſius imponentis.*
10 *Emphyteuta poteſt cenſum imponere ſuper fructibus non ſuper re ipſa.*
[*Emphyteuta alienando non rem, ſed illius fructum, non incidit in pœnam.*
Etiam ſi ſit expreſsè alienare prohibitus.]
11 *In dubio tamen cenſetur impoſitus ſuper ipſa re.*
12 *Emphyteuta poteſt imponere cenſum ſuper re, quando in inueſtitura eſt ſibi data facultas alienandi.*
13 *Secus ſi talis facultas ſibi data non fuerit.*
[*Minor imponens cenſum ſuper re emphiteutica etiam expreſsè alienari, prohibita, vel non priuatur illa re, vel debet reſtitui in integrum.*]
14 *Emphyteuta cenſum imponens cadit à iure ſuo, quando dominus in caſu alienationis ſtipulatus fuit penam caducitatis, ſecus aliàs,* num. 15.
16 *Pœna caducitatis incurſa ob impoſitionem cenſus, an per redemptionem emitetur.*
17 *Emphyteuta poteſt ſuper melioramentis cenſum imponere.*
[*Hæres grauatus reſtituere ſub conditione ea pendente poſſidet bona fide tanquam dominus.*
Feudatarius, & emphyteuta habent dominium vtile rei feudalis, & emphyteuticæ.
Melioramenta facta in re ſubiecta reſtitutioni feudali, vel emphyteuticæ ſtatim acquiruntur heredi grauatos vaſſallo, & emphyteutæ.
Facta ab herede in re ſubiecta reſtitutioni non veniunt in reſtitutione fideicommiſſi.
Facta à vaſſallo, ſeu emphyteuta non ſunt feudalia nec emphyteutica.
Cenſus impoſitus ſuper melioramentis factis in re feudali, vel emphyteutica durat etiam finito feudo, vel emphyteuſi, vel purificato fideicommiſſo.]

Emphyteuta, an ſuper re emphyteutica poſſit cenſum imponere.

QVÆSTIO XXII.

aliàs par. 1. cap. 2. qu. 2. ar. 2.

IN hoc articulo vario modo ſenſerunt Doctores no-
1 ſtri: Nam quod emphyteuta † ſuper bonis emphyteu-
ticis, etiam abſque conſenſu domini directi poſſit cen-
ſum perpetuo duraturum imponere, tenuit Foller. *in
ſua Pract. cenſuali, in verbo, huiuſmodi, num.* 21. Gugliel.
Redoan. *de reb. eccleſ. non alien. in tit. de conſtitut. ann. cenſ.
art. 28. ſub n. 55. el. primo* Felician. de Solis, *in ſuis Com-
mentar. de cenſib. tomo 1. lib. 2. c. 4. num 5. verſ. quare cum,
& tomo 2. eo. lib 2. & cap. 4. num.* 3. Gaſp. Roder. *de ann.
redditib. lib. 1. qu. 3. ſub numero 7. verſ. infertur ſecundo. Et
poſt hac ſcripta viſi,* Nicol. Inttigliol. *ſuper Bulla de cenſ.
qu. 28. num. 1. & 7. &* Ludouic. de Auend. *in ſuo tract. de
Cenſ. Hiſpan. cap. 67. num. 3. verſic. in cenſu tamen. Et cum
hac ſententia tranſiuit etiam* Rota. *coram* bon. mem. Iu-
ſto, 17. *Maij*, 1600. *in illa Romana cenſus, quæ eſt in fine
Tract. dec* 30. *numer.* 2. ea ratione quia † bona emphy- 2
teutica dicuntur eſſe in bonis noſtris, vt ibi dicit Rota
ſaltem quoad vtile dominium, quod non dicitur res
Eccleſiaſtica, cohæreat licet Anch. *conſ.* 125. *n.* 6. *poſt
princ. verſ. ex iſtis infero, refert* Surd. *deciſ.* 160. *num.* 16.
verſ præterea, & ideò † bona præfata poterunt hypothe- 3
cari, etiam ſine domini directi conſenſu Gloſſ. *in l. fin.
in verbo, alius, & ibi* Iaſ. *pro communi, num.* 78. *C. de iure
emphyteut.* Iulius Clar. *in ſua Pract. in* §. *emphyteuſis, qu.*
18. Grat. *conſ.* 55. *num.* 14. *lib.* 1. *& alios congerit* Pacific. *in
ſuo tract. de Saluiano interd. inſpectione 3. cap. 2. num. 25.
& ſeqq. ſecundum poſtremam impreſſionem.* Surd. *d. dec.* 160.
num. 1. *& deciſ.* 173. *num.* 12. Mantica, *de tacit. & ambig.
lib.* 11. *tit* 4. *num.* 24. *& ſeqq.* vbi loquitur de emphyteuſi
Eccleſiaſtica, & remouet contraria, *& lib.* 22. *tit.* 28. *n.*
51. *&* 52.

Cæterùm cùm emphyteuta † rei emphyteuticæ alie- 4
nandæ facultatem non habeat, *l. 2. C. de iur. emphyteut.
cap. potuit, ext. de locat.* Corbul. *in ſuo tract. de iure emphy-
teut. cauſa 14. ob alienat. irrequiſito domino fact. in princ. n.*
1. videtur ſentiendum † quod emphyteuta non poſſit 5
ſuper dictis bonis cenſum imponere, *vt affirmat* Boc-
cac. *in ſuo tract. de cenſib. par. 2. num.* 76 Corbol. *d. cauſa*
14. *ampliat.* 49. *num.* 1. *& ſeq.* & ſignanter, *num.* 16. *quam
ſententiam dicit magis veritati conſonam.* Ioan. Azor. *In-
ſtit. Moral. par. 3. lib. 10 cap. 7. qu. 4.* Martin. Bonac. *de con-
tract. diſput. 3. qu. 4. puncto vnico, num.* 12. [& in emphy-
teuta rerum eccleſiaſticarum quod non poſſit ſuper
eis cenſum imponere, niſi copulatiuè concorrat in-
teruentus ſolemnitatum, & legitima cauſa, dixit Rota
coram bon. mem. Cord. *in vna Leodienſi cenſus* 15. *No-
uembris* 1596. prout requiri in alienatione earundem
rerum, dicit ibi Rota, & conferunt quæ diximus *infra
quæſtio. ſequen. articul. 2. numero* 6.]

Verùm enimuero Ego in hac controuerſa difficul-
tate crederem quod res poſſint fœdere diſtinctionis
definiri, & componi multipliciter diſtinguendn, &
quidem primo. Aut dominus † directus in conceſſione 6
emphyteuſis, vltra tacitam prohibitionem alienatio-
nis inductam per *d. l. 2. & d. cap. potuit*, prouidit ſibi
etiam de expreſſa prohibitione, Aut verò fuit conten-
tus de ſola legali prohibitione. Primò quidem caſu
impoſitio cenſus ſuper dictis bonis emphyteuticis eſt
ipſo iure nulla, quia tunc † eſt etiam prohibita hypo-
thecatio, & obligatio eorundem bonorum, arg. eorum 7
quæ dicunt Doctor. de re prohibita alienari, quod non
poſſit hypothecari, & obligari, *in l. filius famil. §. diui,
maximè* Ripa, *num. 94. ff. de leg. 1. & alij referuntur per*
Pacif. *d. cap. 2. num. 45. & in puncto ita declarauit* Rota
coram, bon. mem. Litta, 1 *Iulij* 1602. *in vna Romana, ſeu
Amelphitana Saluiani Interdic. quæ eſt poſt Trac. dec.* 70.
per tot. & in eadem cauſa, 9. Iunij, 1603. coram bon. mem.
Penia, *quæ eſt ibid. dec. 74. num. 2. & ſeqq. & coram* R.P.D.
meo Vbaldo *in vna Rauennatenſi cenſus, 7. Aprilis* 1617.
quæ ibid. eſt deciſ. 72. num. 1. alios [*allegat* Grat. *diſcept.
Forenſ. tom. 5. cap. 903. num. 9.*] Maximè † ſi ex pacto fue- 8
rit etiam prohibita dictorum bonorum obligatio, &
hypothecatio, vt dixit eadem Rota *coram* R.P.D. Pam-
philio, *in vna Beneuentana cenſus, 26. May, 1614. quæ eſt
ibid. deciſ. 76. num. 7. [& in vna Romana cenſus vitalitij 28.
Iunij, 1627. coram* R.P D. Virili *poſt tract. deciſ.* 510. *n.* 4.
vel ſit prohibita quælibet alienatio, alienationis la-
tiſſimè ſumpto vocabulo, nam ex tali prohibitione
cenſetur reſultare etiam prohibitio obligationis, &
hypothecæ, vt diximus ſupra in *additionibus ad præce-
dentem qu. art. 6. num. 2.*

Verum ſi in iſtis caſibus in quibus eſt probibita
quæcunque alienatio, obligatio, & hypotheca emphy-
teuta

teuta cenſum imponat, vel ad aliam alienationis ſpeciem deueniat, adiecta proteſtatione, quod hoc facit ſaluo, & reſeruato in primis, & ante omnia conſenſu, & beneplacito domini directi, eo caſu tota vis contractus ſtat in ſuſpenſo, & pendet à conditione futuri conſenſus, quo accedente cenſus impoſitio, & alienatio ſuſtinetur, illo autem denegato contractus reſoluitur, nam illa proteſtatio inducit conditionem, & adimit conſenſum ab ipſo actu, & inducit etiam reſolutionem contractus, perinde ac ſi nihil fuiſſet geſtum, vt reſoluit Rota *in illa Romana Saluiani interdicti coram* R P.D.Cauallerio, *quæ poſt tract. eſt deciſ. 345. num. 3. cum ſeqq.*] Secundò verò caſu poſſit quidem imponi cenſus ab initio validus, ſed reſoluendus cum iure ipſius emphyteutæ ex iis, quæ poſt alios dixit Roland. *conſ. 58. num. 10. & ſeq. lib. 2.* Et in terminis huius ſecundi caſus debet intelligi ſupra relata reſolutio Rota *facta coram Iuſto in illa Romana cenſus 17. Martij, 1600.* Et cum hac diſtinctione videntur hanc difficultatem reſoluiſſe Federic. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſ. cap. 4. num. 85. & ſeqq.* Gaſp. Roderic. *de ann. reddit. lib. 1. q. 3. ſub num. 7. verſ. quod limitandum eſt*, & expreſsè hanc diſtinctionem amplectitur. Rota *coram* Seraphino, *deciſ. 794. num. 9. & ſeq. part. 1. & dec. 1290. ſub n. 12. & 13. par 2. & in vna Romana Saluiani Interd. 12. Nouembris, 1592. coram* bon. mem Penia, *quæ eſt poſt tract. dec. 77. num. 1. & 2. & in illa Rauennatenſi cenſus coram* D. meo Vbaldo, *quæ eſt dec. 75. num. 1.* [Et hanc diſtinctionem de nobis mentionem faciens amplexa *eſt eadem* Rota *coram* Reuerendiſſimo D. Coccino Decano, *in vna Farfenſi pratenſi Saluiani 14 Iunij 16 7. quæ eſt poſt tract. dec. 502. ſub num. 17.*

Nam emphiteuta poteſt durante eius iure emphyteuſis ſuper bonis. quæ tenet in emphyteuſim, conſtituere ſeruitutes tàm reales, quàm perſonales, vt ex communi poſt multos dicit Peregr. *de fideic. art. 40. n. 113.*]

Dum autem diximus cenſum impoſitum ab emphyteuta, quando non adeſt expreſſa prohibitio alienationis valere durante iure ipſius emphyteutæ, ita acci-
9 piendum eſt ſi ius† emphyteutæ, finiatur ex proprio iure domini directi, puta ob lineam finitam, ob lapſum temporis, vel ex delicto ipſius emphyteutæ, qui poteſt pluribus modis delinquere, vt latè deducit Cotbnl. *in d. ſuo tract. de iure emphyteut a*; ſecus ſi res emphyteutica reuertatur ad dominum directum ex cauſa voluntaria, puta ex donatione, vel venditione directo domino facta, ſucceſſione ex teſtamento, vel ab inteſtato, vel aliter vt auctoritate. Boet. *deciſ. 181. n. 7.* Ari. Pinell. *in l. 1. part. 3. num. 72. C. de bon. matern. & aliorum dicit* Roderic. *d. quæſt. 3. ſub. num. 7. verſ. quod ſublimitandum,* Intrig. *d. tract. quæſt. 40. num. 12. & ibi addentes in littera B, verſ. declaratur ſecundo, alios congerunt, & voluit* Rota *coram* Seraph. *dec. 1290. n. 13. & facit idem dec. 789. num. 4. & ſeqq.* vbi fuit deciſum ſeruitutem impoſitam ab emphyteuta non extingui, niſi quando dominium vtile conſolidatur cum directo ex natura emphyteuſis, & ex cauſa neceſſaria, puta iure prælationis, vel commiſſi, vel finitæ generationis, ſecus autem ſi ex cauſa voluntaria, ex aliquo particulari titulo, puta, venditionis, donationis, vel ſimilis.

[Quam diſtinctionem, licet ad aliud propoſitum conſiderauerat in feudo, Iacob. de S. Georg. *in ſua inueſt. in verb. Quod quidem inueſtiui. num. 62. verſ. ad argumentum quem refert, & ſequitur.* Oſaſch. *dec. 156. num. 14. verſ. nec obſtat.* & in emphyteuſi Guid. Pap. *dec. 575. num. 1.* Et in terminis emphyteuſis iſtorum auctoritate amplexa fuit Rota *coram* R.P.D.Vbaldo *in vna Romana Saluiani interdicti 10. Ian. 1611. quæ eſt in recoll. per* Farinac. *dec. 394. num. 51. par. 1.* dum concludit, quod pactum, quod emphyteuſi finita melioramenta debeant teneri ad dominum directum vnà cum ipſa re in emphyteuſim conceſſa, debet intelligi, ſi res ipſa redeat ad dominum directum, vel ob culpam emphyteutæ, vel ob lineam finitam, ſecus ſi redeat ad dominum directum non tanquam ad dominum, ſed tanquàm ad tertium extraneum ex titulo emptionis, vel ſimili: quo caſu debet habere rem illam cum ſuo onere impoſito per emphyteutam ſuper dictis melioramentis.

Secunda poteſt afferri in ſupra formata difficultate diſtinctio. Aut cenſus fuit impoſitus ſuper ipſamet re emphyteutica & impoſitio eſt nulla, & inualida. [Præterquam ſi cenſus fuerit impoſitus cum conſenſu domini directi, eo enim caſu non reſoluitur cenſus, etiam quando reſoluitur ius emphyteutæ imponentis, ſed durat perpetuò etiam ad damnum domini directi conſentientis. ita vt quando ad ipſum res ipſa deuoluitur, & dominium vtile cum directo conſolidatur dominus directus teneatur dictum cenſum recognoſcere, & ſoluere quia per dictum conſenſum ſibi perpetuo præiudicauit vt poſt Affl. *deciſ. 212. num. 7. & 8.* reſoluit in puncto Rota *coram* bon. mem Iuſto *in vna Romana cenſus 9. Martij 1607. quæ eſt poſt tract. deciſ. 402. num. 1.*]
Si vero cenſus conſtituitur non ſuper re ſed ſuper fru-
ctibus illius, & conſtitutio cenſus† ſuſtinetur durante 10
iure imponentis, vt in cenſu impoſito ab hærede grauato ſuper re reſtitutioni obnoxia, diſtinguit Rota *in illa Romana Vinearum de Maximinis, 4 Februarij, 1577. coram* bon. mem. Rubeo, *quæ eſt poſt tract. dec. 48. num. 2. & ſeq.* & auctoritate Rotæ *firmat* Stephan. Gratian. *diſcept. Forenſ. tomo. 1. cap. 43. num. 21.* Card. Mentica, *de tacit. & ambig. conuent. libr. 22. tit. 28. num. 50.* & antea dixerat Follet. *in ſua pract. cenſuali, in verbo, huiuſmodi, num. 21. & 41* [& comprobatur auctoritate Rotæ *coram* bon mem. Cardin. Blanchetto *in illa Rom. de Theodolis 17. Apr. 1592. quæ reperitur impreſſa poſt tract. dec. 333. paulo poſt prin.* vbi exemplo emphyteutæ qui alienando non rem ipſam emphyteuticam, ſed illius fructus non incidit in pœnam caducitatis. Grat *conſ. 22. n. 3. lib 1.* Tiraq. *de retract. lign. § 1. gl. 7. num. 41.* reſoluit hæredem expreſsè prohibitum alienare bona hæreditaria ſub pœna amiſſionis hæreditatis, ſi non bona ipſa, ſed illorum fructus alienet nó incidere in dictam pœnam caducitatis, & amiſſionis, quam etiam diſtinctionem nos allegans, amplectitur. Stephan. Grat. *diſcept. forenſ. tom. 5. cap. 916. num. 4.*]

Et conferunt dicta per Veron. *in ſuo tract. de ſeruitute præd. vrban. cap. 14. num. 2.* & per nos ſupra in præce-
denti *qu. art. 6. num. 27.* In dubio autem cenſum † po- 11
tius præſumi impoſitum ſuper re ipſa, & ipſius proprietate quam ſuper fructibus defendit Felician. *in dictis ſuis commentar. de cenſib. tomo 2 lib. 2. cap. 4. num. 5.* [*& in puncto ſentit* Rota *coram* R.P.D.Remboldo *in vna Romana vineæ 10. Martij 1623. quæ eſt poſt tract. dec. 434. num 8. verſ. tum etiam quia.*]

Tertia poteſt conſiderari diſtinctio. Quod † aut in- 12
ueſtitura fuit facta cum facultate, quod emphyteutæ liceret bona conceſſa alienare, aut talis facultas non fuit ei attributa: nam primo caſu cenſus impoſitio eſt licita, ſecundo verò eſt illicita, & inualida, quod optimè comprobatur ex communi concluſione, quod
emphyteuta† poſſit bona emphyteutica alienare, quan- 13
do ſibi in inueſtitura data fuit licentia alienandi, vt pro communi firmat Corbul. *dicta cauſa 14. ob alienat. irrequiſit. dom. factam limit. 1. vbi multos congerit, & benè faciunt ea quæ diximus ſupra art. præcedenti, num. 15. auctoritate* Bon *in d. ſuo tract. de cenſib. art. 26. num. 53. verſ. nunc reliquum eſt.*

Cæterum ſi cenſus impoſitio ſuper huiuſmodi rebus Emphyteuticis expreſsè prohibitis alienari ſub pœna caducitatis fiat à minore abſque neceſſariis ſolemnitatibus, & ſic nulliter, vel non ſequetur caducitas vel ſaltem concurrente redemptione, erit minor iſte in integrum reſtituendus aduerſus iſtam pœnam conuen-

conuentionalem, quatenus ex cenſus impoſitiooe fuiſſet incurſa, vt dixit Rota *in vna Bononienſi bonorum emphyteuticorum 2. Decembris* 1596. *coram* boo. memor. Cardinali Pamphilio, *quæ eſt poſt tractatum deciſ.* 331. *num.* 10. & 11.]

Sed præmiſſorum occaſione lubet non moleſtam ioſerere dubitationem. Nuoquid emphyteuta imponens cenſum ſuper re emphyteutica abſque conſenſu domini directi cadat à iure ſuo? cuius difficultatis reſolutionem ex iis, quæ mox concluſa ſunt, petendam eſſe exiſtimo.

Nam in iis caſibus in quibus impoſitio eſt licita fruſtra quæritur, an emphyteuta à iure ſuo cadat, io caſibus verò in quibus impoſitio eſt nulla, & illicita,
14 tune eſt diſtinguendum. Aut in inueſtitura † adeſt pactum expreſſum de oon alienando ſine conſenſu domini directi, cum adiectione etiam pœnæ caducitatis in caſu alienationis, & tunc per impoſitionem cenſus illum priuari iure ſuo dixit Gaſpar. Roderic. *d. trac. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 7. *verſ. limit.* 2. *qui allegat dec.* 480. *num.* 1. & 2. *par.* 1. *diuerſ. ſed magis in terminis facit reſolutio facta in* Rota *coram* Seraph. *dec.* 794. *num.* 9. *verſ. neque obſtat, quod aliàs par.* 1. & *dec.* 1290. *ſub num.* 12. *par.* 2. Aut verò
15 in inueſtitura † dominus directus ooo fuit expreſsè ſtipulatus pænam caducitatis in caſu alieuationis ſed ſtetit in puris terminis iuris commuois, & eo caſu emphyteuta non cadere à iure ſuo dixit Rota *coram.* Seraph. *d. deciſ.* 794. *verſ. neque obſtat.* An autem quan-
16 do incurritur † pœna caducitatis, poſſit illam euitare per redemptionem cenſus videantur ea quæ diximus *ſupra hoc* 2. *cap. qu.* 1. *art.* 6. *num.* 5. & *ſeqq. ſeu q.* 19. *in hac vltima impreſſione.*

17 Verùm ſi emphyteuta † in tali re emphyteutica fecerit melioramenta, quorum fructus ſufficiant pro cenſus ſolutione, poſſe omni caſu ſuper illis cenſum imponere, dicendum videtur ex iis, quæ concluſa ſunt *ſupra q. præcedenti, artic.* 8. *num.* 37. & *hac eadem qu. art.* 1. *n.* 16.

[Ideo autem tàm emphyteutæ, quàm vaſſallo, & hæredi grauato reſtituere poſt mortem, vel ſub aliqua conditione permiſſum eſt imponere ceoſum ſuper melioramentis ab ipſo factis, vt dictum fuit quo ad hæredem *quæſtione præcedenti art.* 6. *n.* 37. quo ad feudatarium *hac eadem quæſtione artic. præcedenti num.* 16. quo verò ad emphyteutam *hoc eodem art.*

Quia hæres pendente cuoditione, vel dum ipſe viuit poſſidet rem illam tanquam propriam, & pleno iure ac bona fide tanquam dominos.

Feudatarius autem, & emphyteuta habeot dominium ſaltem vtile rei melioratæ, & proiode tempore factæ meliorationis proprietas melioramentorum acquiſita fuit ipſi melioranti, vtpote facta io re quæ tunc erat ſub illius dominio, & cooſequenter melioramenta præfata facta ab hærede grauato non veniunt in reſtitutione fideicommiſſi Peregr. *de fideic. art.* 50. *num.* 39. Fuſar. *eod. tract. q.* 669. *n.* 1. *qui alios congerunt.* & facta à feudatario, & emphyteuta noo dicuntur feudalia, vel emphyteutica, ſed illorum propria, & ſunt tranſitoria ad eorum hæredes, & ſoccceſſores *vt multorum auctoritate comprobat* Peregr. *d. art.* 50. *num.* 40.

Et hinc fit vt ſuper dictis melioramentis poſſit ab hærede, vaſſallo, & emphiteuta conſtitui cenſus perpetuus, etiam duraturus poſt finitum feudum, vel emphyteuſim, & poſt purificatum fideicommiſſum, *vt plenè comprobauit* Rota *coram* R. P. D. Merliuo *in Romana Salmani,* 36. *Aprilis* 1632. *quæ eſt poſt tract. dec.* 541. *num.* 13. *cum pluribus ſeqq.*

Cenſum imponere ſuper re an is poſſit qui ius aliquod in ea, vel ad eam habet, citra tamen ius directi, vel vtilis dominij, & adminiſtrator bonorum publicorum ſuper illis non poteſt.

QVÆSTIO XXIII.

aliàs par. 1. *cap.* 2. *qu.* 3. *ar.* 1.

VIdimus in præcedeotibus quæſtiooibus de iis perſonis, quæ directum, vel vtile dominium habent, an, & quibus caſibus ſit illis permiſſum cenſum ſuper ſuis rebus imponere, & conſtituere. Sequitur vt congruo ordine in hac Tertia quæſtione de illis diſſeramus, quæ nec directum, nec vtile dominium rei habent, & cũ ex eis aliquæ nullum prorſus ius babeant io re, oec ad rem, ſed ſimplicem rei adminiſtrationem, & gubernium. Aliquæ verò habent quidem ius reale, ſed nec pleoum, nec liberum. Aliquæ verò nullum tale ius habent, ſed dumtaxat ſpem certam ad futuram rei acquiſitionem, de ſingulis eſt inueſtigandum per quinque principales articulos.

Primus eſt, An adminiſtratores rerum publicarum poſſint ſuper illis cenſum imponere.

Secundus, An clericus beneficiatus ſuper bonis ſuæ Eccleſiæ.

Tertius, An vſufructuarius ſuper bonis, quorum aliena eſt proprietas.

Quartus, an is qoi emit rem adiecto pacto, quod non acquirat rei dominium, niſi ſoluto pretio.

Quintus, An fideicommiſſarius aote reſtitutionem fideicommiſſi, puri, vel purificati ſibi factam.

SVMMARIA.

1 *Per cenſus impoſitionem conſtituitur ius reale ſuper fundo, qui cenſui ſubiicitur.*
2 *Quod ius licet habeat ſpeciem ſeruitutis.*
3 *Non eſt tamen vera ſeruitus nec realis, nec perſonalis.*
4 *Sed eſt hypotheca.*
5 *Hypotheca contrahitur ſuper re, quando ſuper ea imponitur onus annuæ præſtationis.*
6 *Hypotheca, quæ contrahitur ex impoſitione cenſus, eſt ſpecialis.*
7 *Et habet maiorem vim, & efficaciam, quam habeat ſimplex hypotheca ordinaria.*
8 *Onus reale ſuper re aliena nemo poteſt conſtituere.*
9 *Cenſum ſuper re aliena nemo poteſt imponere.*
10 *Adminiſtrator bonorum publicorum non poteſt ſuper illis cenſum imponere.*
Intellige, vt num. 18.
11 Limit. *ſi habeat ſpeciale mandatum ad alienandum, dummodo mandatum ſit factum cum ſolemnitatibus requiſitis in alienatione bonorum vniuerſitatis,* ibid.
13 *Adminiſtrator rerum publicarum, in alienatione illarum, debet iurare ſe credere alienationem eſſe vtilem.*
14 *In alienatione rerum vniuerſitatis requiritur decretum Iudicis, præcedente cauſa cognitione.*
15 *In impoſitione cenſus facienda ſuper bonis Vniuerſitatum, vtile eſt habere licentiam Principis.*
16 *Imo eſt neceſſarium.*
17 *Emptor cenſus impoſiti ſuper bonis Vniuerſitatum, debet eſſe ſollicitus, vt pecunia erogentur in cauſam expreſſam.*
[*Licentia imponendi cenſum ſuper bonis vniuerſitatum non ſuffragatur, ſi in illa non ſpecificetur fundus*

ſubiugan

ſubiugandus cum omnibus ſuis demonſtrationibus & qualitatibus.

18 *Res quæ ad vniuerſitates pertinent iure priuati patrimony non poſſunt ab adminiſtratoribus obligari, nec ſuper illis cenſus imponi abſque ſolemnitatibus.*

PRo reſolutione præſentis articuli præmittendum
1 eſt. † Quod per cenſus impoſitionem conſtituitur
ius reale ſuper fundo, qui dicto oneri ſubiicitur. Caſſan. *ad Conſuetud. Burgund.* Rubr. II. *de cenſes, cap.* 11. §. 2. *numero* 29. §. 4. *verbo* ſur l'eritage, *numero* 1. *& ſeqq. &* §. 6. *in verbo* contre l'aſſignal. *num.* 2. Couar. *lib.* 3. *variar. reſolut. cap.* 7. *num.* 6. Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art.* 6. *num.* 19. *latè* Ioan. Anton. Canet. *ad Extrauag. Valentes*, §. *ſucceſſiuè numero* 32. *& ſeqq. fol. mihi* 166 Aurel. Corbul. *de iure emphyteut. cauſa* 14. *ob alienation. irrequiſit. dom. factam*, Ampliat. 49. *num.* 3. *& ſeqq.* Sutd. *conſ.* 162. *numero* 9. *& ſeqq. lib.* 2. *multos alios congerit.* Felician. de Solis, *in ſuis commentar. de cenſib. tomo* 1. *lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 3. *& cap.* 8. *num.* 19. *verſ. pro qua ſententia.* [Robert. Maran. *conſ.* 93. *num.* 1.]

2 Quod † quidem ius licet habeat aliquam ſpeciem
ſeruitutis, Marian. Socin. ſen. *in rubr. ext. de vſur. ſub n.* 103. *verſ. ſicut ergo bona*, Peregr. *de fideicommiſſ. art.* 49. *numero* 68. Vincent. Cartocc. *deciſ.* 103. Io. Bapt. Coſta, *conſ.* 9. *num.* 2. Canet. *vbi ſupra, num.* 17. *qui mouetur auctoritate.* Anchar. *conſ.* 30. Federic. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſu. cap.* 1. *num.* 77. *& cap.* 4 *num.* 89. Ludou. de Auen. *in ſuo tract. de cenſib. Hiſpan. cap.* 74. *num.* 5. *& dixit* Rota *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Mellino, 30. *Octobris in illa Romana cenſus, quæ eſt in fine Tract. deciſ.* 1. *n.* 4. *& coram* R.P.D. meo Vbaldo, *in illa Romana retractus domus*, 15. *Decembr.* 1614. *quæ ibidem eſt dec.* 71. *num.* 10. [Cenſus enim inhæræt fundo quaſi quædam ſeruitus, *vt dicebat* Rota *coram* R.P.D. Pamphilio *in vna Camerinenſi fideicommiſſi* 4. *Decembris*, 1606. *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 470. *n.* 2.]

3 Non eſt tamen vera, † nec propria ſeruitus, nec rea-
lis, quia non debetur prædio, nec perſonalis, quia non debetur à perſona perſonæ, *vt arg. tex. in l. Casus ff. de ann. legat. dicto in puncto* Caſſan. *d.* §. 2. *num.* 29. *&* §. 6. *in d. verbo*, contre l'aſſegnal. *num.* 2. *comprobat* Felician. *in dictis ſuis Commentar. tomo* 1. *lib.* 3. *cap. vnico, numero* 21.
4 *verſ. in hac difficultate* Ludou. de Auend. *d. num.* 3. Sed †
eſt potius quædam hypotheca, quæ per impoſitionem cenſus contrahitur ſuper fundo qui ſubiicitur [vt multorum auctoritate comprobat Mar. Giurb. *dec. Regn. Sic.* 113. *numero* 4. *part.* 1.] certiſſima ratione demon-
5 ſtratur, quia † vbi ſuper certa re imponitur onus an-
nuæ præſtationis, eo ipſo res illa cenſetur pro illa præſtatione hypothecata, Bart. Bald. & Caſtro *in l. Codicillis* §. *inſtituto ff. de leg.* 2. Roman. *conſ.* 388. *num.* 2. *&* 3. *&* Caſtr. *conſ.* 334. *num.* 1. Crau. *conſ.* 217. *num.* 5. *verſ. idem volunt, alios allegat* Bon. *d. tract. de cenſib. art.* 57. *numero* 88. *ad fin. verſ. nam ſtatim quod onus.* Vnde non poteſt dubitari quin per impoſitionem cenſus contrahatur hypotheca ſuper fundo ſubiugato, *vt deducit* Felician. *in dictis ſuis Commentar. tomo* 2. *lib.* 1. *cap.* 1. *numero* 6. M. Antonius Peregr. *conſ.* 97. *numero.* 8. *lib.* 1. *& dixit* Rota *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Ludouiſio 26. *Nouembr.* 1604. *in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tract. dec.* 5. *numero* 11. [*& in Rom. cenſus*, 7. *Feb.* 1628. *coram* R.P.D. Pirouano, *quæ eſt dec.* 517. *numero* 1. *poſt*
6 *tract.*] Et quidem † ſpecialis Foller. *in ſua Pract. cen-*
ſuali, in verbo huiuſmodi, numero 114. Bon. *qui multos allegat d. tract. articulo* 6. *numero* 19. *& videtur ſatis clarè comprobari ex tex. in cap.* 1. *&* 2. *de empt. & vend.*
7 *inter extrauag. comm.* Et quæ habet † maiorem vim,
efficaciam, ac poteſtatem, quam habeat ſimplex, & ordinaria hypotheca; ex eo quod naſcuntur ex ea effectus plurimi maximi ponderis, & momenti, qui ex ſimplici hypoteca non oriuntur, *vt animaduertit* Couar. *d. cap.* 7. *numero* 6. *& refert.* Felician *d. tomo* 1. *lib.* 3. *cap. vnico, numero* 21. *verſ. in hac difficultate.* Ioan. Guttierez *pract. quæſt. lib.* 2. *cap.* 166. *num.* 4.

Ex quibus ita præmiſſis ſequitur quod ſicut † ne- 8
mo poteſt onus reale imponere, & conſtituere ſuper rebus alienis, *l. ſi rem alienam, in prin. l. rem alienam ff. de pignorat. action.* ita † nec ſuper illis poteſt cenſum 9
imponere. Bald. *in cap. ad audientiam, il ſecundo, num.* 9. *de reſcript.* Crauet. *conſ.* 339 *numero* 10. *lib* 3. & per conſequens adminiſtrator † bonorum publicorum non 10
poterit ſuper illis cenſum imponere Tiraquel. *de retractu lignag.* §. 1. *Gloſ.* 6. *numero* 6. *verſ. ſicuti nec hos reditus annuos.*

Quæ tamen concluſio non nullas recipit declarationes neceſſarias, cum certis caſibus poſſit adminiſtrator ſuper bonis publicis à ſe adminiſtratis validè annuos redditus imponere, Et quidem.

Primò, ſi habeat † ſpeciale mandatum ad alienan- 11
dum bona ſuæ vniuerſitatis, ſi tamen in deputatione, & creatione talis adminiſtratoris eſſent adhibitæ ſolemnitates requiſitæ in alienatione bonorum alicuius vniuerſitatis, nam ſi iſte Adminiſtrator ita ſolemniter conſtitutus cenſum imponat ſuper bonis ſuæ vniuerſitatis, valida eſt impoſitio, etiam quod in conſtitutione, & venditione cenſus non adhibeantur ſolemnitates præfatæ, *arg.* eorum, quæ tradunt. Rimin. ſen. *conſ.* 85. *num.* 3. *lib.* 1. Octauian. Simoncell. *in ſuo tract. de Decret. lib.* 2. *tit.* 5. *inſpect.* 4 *num.* 49. Quod ſi in deputatione talis Adminiſtratoris non forent adhibitæ ſolemnitates prædictæ, impoſitio, & venditio cenſus tanquam de facto facta, poſſet impugnari. Sutd *conſ.* 28. *num.* 87. *lib.* 1. Ioan. Azor. *Inſtit. Moral. part.* 3. *lib.* 10. *cap.* 7. *qu* 8.

Secundò valet impoſitio cenſus, † ſi fiat ſeruata for- 12
ma tradita in *l. fin. C. de vendit. rer. vniuerſit.* Tiraq. *d. verſ. ſicuti nec hos redditus annos*, Nicol. intrigliol. *ſuper Bulla de cenſib. qu.* 30. *num.* 1. ſcilicet, † vt d. Admini- 13
ſtrator iuret ſe credere dictam cenſus impoſitionem
eſſe vtilem vniuerſitati; & quod Iudex † cauſa cogni- 14
ta Decretum interponat. Alex. *conſ.* 1. *ſub num.* 3. *lib.* 4. Rnin. *conſ.* 41. *num.* 7. *lib.* 1. Roland. *conſ.* 54. *num.* 10. *lib.* 2. Franc. Viui. *dec.* 436. *num.* . . *& ſeqq. & ſignanter num.* 8. *lib.* 3. Menoch. *conſ.* 80. *num.* 22. *lib.* 1. *Et in propriis terminis.* Felician. *in dd. ſuis Commentar. tomo* 1. *lib.* 2. *cap.* 3. *numero* 4. *Roderic. de annu. redditib. lib.* 1. *quæſt.* 14. *numero* 67. *verſ. Secundo caſu.* Præterdictas ſolemnita-
tes ſunt † qui dicant eſſe valdè vtile emptori cenſus, 15
impetrare licentiam à Principe ſupremo imponendi dictum cenſum, *vt admonet.* Felician. *in dictis ſuis com-*
mentariis tom. 2. *lib.* 2. *cap.* 3. *numero.* 1. Alij † autem li- 16
centiam hanc eſſe ſimpliciter, & præciſè neceſſariam contendunt, multorum auctoritate demonſtrare conatur. Roder. *ſub dict. verſ. Secundo caſu, ibi contrariam opinionem, &* Caſtill. *in ſuo tract. de vſufr. cap.* 54. *numero* 46. *& ſeqq.* Ludou. de Auend. *d. tract. cap.* 68. *numero* 5. *&* 6. quæ in Statu Eccleſiaſtico ob expreſſam. Clementis V I I I. *Conſtitutionem, editam ſuper bono Regimine, rectáque adminiſtratione redditnum cuiuſcumque communitatis locorum ditioris Sancta Romanæ Eccleſiæ, etc.* eſt omnino recipienda. Hac autem licentia à Prin-
cipe impetrata obſeruandum eſt præterea, quod † 17
ſi licentia impetraretur imponendi cenſum ad effectum erogandi pecunias in aliquam certam, & expreſſam cauſam, vt pecuniæ ad cenſum acceptæ erogentur in eandem cauſam: nam ſi conuertantur in aliam cauſam, emptor cenſus non eſſet ſecutus, ſed talis impoſitio poſſet ope reſtitutionis in integrum reſcindi, vt poſt longam diſputationem concludit. Felician. *d. cap.* 3. *num.* 2. *cum multis ſeqq.*

[Et conferunt dicta *ſurra hoc* 2. *cap. qu.* 1. *art.* 6. *nunc qu.* 19. *in quinta limit.* de cēſu impoſito ab hærede ſuper

re expreſſè alienari, prohibita cauſa conſtituendi, vel reſtituendi dotem. Ad effectum autem, vt licentia Principis ſuffragetur non eſſet tutum impetrare ſimpliciter facultatem imponendi cenſum ſuper bonis vniuerſitatis, ſed in precibus eſſet neceſſarium exprimere, & ſpecificare bona, ſuper quibus cenſus eſſet imponendus cum ſuis demonſtrationibus, ſituationibus, vocabulis, & confinibus, vt optimè comprobatur ex traditis à Bald. *in rub.C. de contr.empt.in 3.quæſt. quæ ſequitur*. Dec. *conſ.142.num.8.*]

Illud autem non exiſtimaui prætermittendum in hoc articulo, quod dum quærimus an adminiſtrator poſſit imponere cenſum ſuper bonis ſuæ Vniuerſitatis,
28 intelligendum † eſt de iis bonis, quæ in proprio patrimonio reipub. ſunt, & ab ea non iure vniuerſitatis, ſed priuati patrimonij, vt res ſingulorum poſſidentur, & fructus ferunt non ad commodum cuiuſlibet vti volentis, ſed tantum ad commodum vniuerſitatis, vt admonet. Felician. *d. tomo 1. lib. 2. cap. 3. ſub num.2.verſ. quædam autem*, Gaſpar. Roderic.*d.lib. 1. qu.14.num.67.*

SVMMARIA.

1 *Clericus non poteſt imponere cenſum ſuper bonis ſui beneficij, niſi ex cauſa,& cum ſolemnitatibus.*
2 *Non ſolum ſuper iis, quæ ſunt cultui diuino dicata.*
3 *Sed nec etiam ſuper temporalibus, & immobilibus.*
Limitatur, ſi talis impoſitio fiat cum debitis ſolemnitatibus,& ex iuſta cauſa num.5.
4 *Immo nec ſuper eius patrimonio, ad cuius titulum fuit ad ſacros ordines promotus.*
[*Patrimonium, ad quod Clericus fuit ordinatus ad ſacros Ordines, non efficitur quid Eccleſiaſticum.*
Patrimonium iſtud tanquam acceſſorium gaudet priuilegio fori, prout Clericus dum illo fruitur]
6 *Alienatio rei Eccleſiæ non valet, niſi fiat ex iuſta cauſa.& cum debitis ſolemnitatibus.*
7 *Cauſæ ob quas licet alienare res Eccleſiæ, ſunt omnes reducibiles ad vtilitatem Eccleſiæ.*
8 *Iuſta cauſa imponendi cenſum ſuper bonis Eccleſiæ eſt, vt extinguatur alius cenſus maior.*
9 *Secus vt extinguatur cenſus, eiuſdem quantitatis.*
10 *Impoſitio cenſus,ſi facta fuerit ex Decreto executoris Apoſtolici ex iuſta cauſa, omnia præſumuntur ſolemniter geſta.*
11 *Cenſus impoſitus à clerico ſuper bonis Eccleſiæ, præiudicat imponenti, non autem ſucceſſori, nec Eccleſiæ,& ibi reſpondetur obiectis.*
12 *Etiam non adhibitis ſolemnitatibus.*
13 *Extrauag. Ambitioſæ de rebus Eccleſ. alienand. Intellectus.*
14 *Extrauagans prædicta loquitur de alienatione bonorum,non de locatione fructuum.*
15 *Cenſus impoſitus à Prælato eſt nullus, ſi Eccleſia velit.*
16 *Cenſum impoſitum abſque ſolemnitatibus, ſi Capitulum, & Prælatus recognoſcat per aliquod tempus,non poteſt amplius impugnare.*
[*Impoſitio cenſus facta à Prælato ad fauorem ſui conſanguinei ſuper bonis Eccleſiæ non caret ſuſpicione.*
Cenſus impoſitus à Prælato ſuper bonis Eccleſiæ ſuæ & venditus conſanguineo, vt ſuſtineatur debet efficaciter probari neceſſitas imponendi, & interuentus ſolemnitatum.
Eccleſia acceptans nullitatem alienationis quando teneatur pretium reſtituere.]

Clericus an poſſit ſuper bonis ſui Beneficij cenſum conſtituere.

QVÆSTIO XXIV.

aliàs par. 1. cap. 2. qu. 3. ar. 2.

QVod Clericus † beneficiatus non poſſit ſuper re- 1
bus ſuæ Eccleſiæ abſque legitima cauſa vtilitatis, vel neceſſitatis, & ſine debitis ſolemnitatibus imponere, & conſtituere, eſt abſque difficultate concludendum, non † ſolùm reſpectu eorum bono- 2
rum quæ ſunt cultui, & miniſterio diuino dedicata, vt ſunt Calices, Patenæ, Vaſa ſacra, & his ſimilia, ſuper quibus cenſus creari, & collocari non poteſt, tum quia in commercio noſtro non ſunt, §. *Vniuerſitatis, verſ. nullius*, §. *ſeq. Inſtit. de rer.diuiſ.* & alienari, & hypothecari ſunt omnino prohibita, *l. ſancimus C. de ſacroſ. eccleſ.* & ideò ſuper illis non poteſt conſtitui cenſus. Tiraquell. *de Retracta Lignag.* § .1. Gloſ.1. *numero 6. verſic. nec qui non poteſt*, Ludou. de Auend. *in ſuo tract. de cenſ. Hiſp. c. 76. ſub numero 1 & 10. ferunt ea quæ dicentur, infra q. 28 alias hac ead. part.1.cap.3.in prin. n.* 1. tum etiam obſtante *Bulla Pij V. ſuper forma creandi cenſus*, prohibente cenſum conſtitui niſi ſuper rebus immobilibus, vel quæ pro immobilibus reputantur, vt dicam *infra cap.3. qu.1.* Verùm † etiam reſ- 3
pectu temporalium, & immobilium, vt ſunt domus, vineæ, prædia, & alia huius generis Gugl. Redoan. *in ſuo tract. de reb. Eccleſ. non alienan. in tit. de conſtit. ann.redditib. per totum, & ſignanter numero 30. & 31.* Foller. *in ſua pract. Cenſuali, in verbo, huiuſmodi,num.* 17. Corbul. *de iure emphyteu. cauſ.14. ob alienat. irrequiſit. dom. factam.* Ampliat. 49.*num.*4 Virgin.Boccac. *in ſuo tract. de cenſib. par. 2. num. 75 & par. 3.num.64.* Ioan.Azor. *Inſtit. Moral libr 10.cap.7.q.5.*Mart. Bonacin. *in ſuo tract. de contract. diſput.3.qu 4. puncto vnico, num. 11. & fuit ſæpius reſolutum in* Rota, *& maximè coram* bon.mem.Cardinali Pamphilio 24. *May*, 1591. *in illa Romana inualiditatis cenſus, quæ eſt poſt tract.dec. 27.num. 2. & coram* bon.mem. Orano, 29. *Ianuarij 1596. in illa Leodienſi cenſus, quæ eſt ibidem deciſ. 16. n. 2.& in ead.cauſa coram* bon.mem.Corduba,11. *Decembris, eiuſdem anni*, 1596.*quæ ibidem eſt dec. 8. num.6. & 7. & in eadem cauſa coram eodem.15.Ianuarij 1597.ibid. dec. 37. num.2.& coram* bon.mem.Penia, 8. *Iani,*1598. *in illa Romana cenſus de Romulis quæ eſt ibid. dec.28.n.3. & in illa Romana cenſus 17. Martij, 1600. coram* bon. mem.Iuſto,*quæ eſt ibidem.dec.40.num.5.*

Immo nec etiam ſuper bonis ſuis † patrimonialibus 4
ad quorum titulum fuit ad ſacros ordines promotus, niſi ſeruata formata requiſita à *Sacro Concil. Trident. Seſſ. 21. de reformat. cap.2.ad finem.*

Cùm etiam de iure communi clerico ſit interdicta alienatio patrimonij ſui, ad cuius titulum fuit ad ordines ſacros ordinatus, *vt dicunt Scribentes communiter in cap. cuis, de Prebend. & refert in puncto.* Felician. *in ſuis commentarijs de cenſib. tom. 2. lib. 2. cap. 3. num.12. & ſequitur* Ludou.de Auend. *in d. ſuo tract.cap. 77.num.6.*

[Prohibetur autem Clericus alienare patrimonium, ad cuius titulum fuit ad ſacros Ordines promotus, non quidem quia illud efficiatur quid Eccleſiaſticum,ſed quia accedit perſonæ Clerici,& ſequitur naturam illius vt acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis,& bona illa gaudent priuilegio fori Eccleſiaſtici:interim quod ſunt in poteſtate ipſius Clerici, *vt poſt* Menoch.*de recup. poſ. ſeſſ.remed. 15. num. 21. dicit* Didac. Spin.*in ſuo ſpecul.teſtamentorum gl.18.num.72.*

Iſta

Digitized by Google

5 Iſta autem principalis concluſio limitatur † ſi talis cenſus impoſitio fiat ſuper rebus profanis, & temporalibus Eccleſiæ, ſeruatis debitis ſolemnitatibus, & ex iuſta cauſa, *vt in puncto dicit* Ludou. Auend. *d.cap.* 76.*num.* 4. quoniam ſi hæ in alienatione bonorum immobilium Eccleſiæ copulatiuè adhibeantur, valida 6 erit alienatio, quam alioqui non ſuſtineretur, † cum pro illius validitate copulatiuè requirantur. Doctor. *communiter in l. cum hi*, §. *eam tranſactionem*, *vbi* Iaſ. *num.* 2. *teſtatur de communi*, *C. de tranſact. prout etiam.* Couar. *variar. reſolution. libr.* 1. *cap.* 17. *num.* 1. Dec. *conſ.* 142. *num.* 4. *& conſil.* 174. *numer.* 1. *& voluit* Rota *in reſolutionibus factis in cauſa Leodienſi cenſus ſupra relatis, & aliàs ſæpè.*

Iuſta autem, & legitima cauſa imponendi cenſum ſuper rebus Eccleſiæ haberetur, ſi talis impoſitio fie- 7 ret pro illius vtilitate, ad quam videntur omnes † cauſæ reducibiles, *vt probat. tex. in can. ſine exceptione*, 12. *qu.* 2. *ibi*, *meliora proſpiciat*, *& dicit gl.* 1. *in cap. nulli*, *de reb. Eccleſ. non alien.* Et poteſt exemplificari, ſi cenſus 8 † imponatur pro extinguendo cenſu maioris reſponſionis, quam ſit cenſus qui imponitur. puta ſi recipiantur ad cenſum pecuniæ ad rationem ſeptem pro ſingulo centenario, & anno pro extinctione cenſus, qui ſoluebatur ad rationem octo, vt conſiderauit. Rota *in illa Romana cenſus de Romulis*, 8. *Iuny* 1598. *coram* bon. mem. Penia, *quæ eſt poſt tract. dec.* 28. *num.* 3. *verſ. ſupradictis*, *& coram* Seraph. *dec.* 1109. *numero* 1. *par.* 2. *& in illa Romana cenſuum*, 23. *Iuly*, 1600. *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Mellino, *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 29. *numero* 2. *&* 4. *in fine*, *& numero* 5. *in fine*, ſecus 9 tamen eſſet † ſi cenſus imponeretur ſimpliciter gratia extinguendi cenſum priorem eiuſdem quantitatis, tàm reſpectu ſortis, quàm reſpectu fructuum: nam Eccleſia inuita cogi non poteſt ad extinguendum cenſum, cum illius redemptio venditori ſit tantum licita emptori autem prohibita, vt diſponitur in *d. Bulla Pij. V.* & in impoſitione vnius cenſus vt alius extinguatur omnino ſimilis, non dicitur Eccleſia effecta, locupletior, vt in puncto dicebat. Rota *in illa Romana inualiditatis cenſus*, 24. *May*, 1591. *coram* bon. mem. Cardinali. Pamphil. *quæ eſt poſt tract. dec.* 27. *num.* 7. *&* 9. *in fin. & num.* 10.

Licet autem vltra cauſam legitimam pro validitate impoſitionis cenſus requiratur interuentus debitarum ſolemnitatum attamen ſi talis † impoſitio fiat ex De- 10 creto exequutoris Apoſtolici, in vim litterarum Apoſtolicarum in forma, Si in euidentem expeditarum, omnia cenſebuntur ſolemniter & legitimè geſta. Nicol. Intrigl. *ſuper Bulla de cenſi. q.* 27. *num.* 3. *cum ſeq poſt hæc ſcripta viſus*, *vt multorum auctoritate comprobauit.* Rota *coram* R. P. D. Manzanedo, 2. *Decembris* 1609. *quæ eſt in fine tract. dec.* 30. *numero* 1. *& per tot.* Ceſſantibus itaque legitima cauſa, & interuentu ſolemnitatum non ſuſtinebitur cenſus impoſitio facta à Clerico ſuper bonis ſui beneficij.

Hanc autem principalem negatiuam concluſionem 11 † intelligunt. Follet. *in d. verbo, huiuſmodi, numero* 18. *&* Redoan. *d. tit. de conſtit. ann.* Cenſ. *num.* 19. *& ſeqq. & ſequitur* Felician. *in dictis ſuis Commentar. de cenſib. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 10. vt procedat quidem reſpectu præiudicij Eccleſiæ, ſecus autem reſpectu præiudicij ipſiuſmet clerici imponentis. Affirmantes quod licet clericus imponendo cenſum ſuper bonis Eccleſiæ, non poſſit nec Eccleſiæ, nec ſuis in dicto beneficio ſucceſſoribus præiudicare poteſt tamen ſibimet præiudicium inferre. Et proptereapoterit ſuper bonis ſuæ Eccleſiæ imponere cenſum duraturum eius vita durante. Quam concluſionem fuit etiam amplexus Ludou. Auend. *d. cap.* 77. *numero* 3. *verſ. Ideò aliquantulum*, *& numero* 4. *vbi id comprobat pluribus ſimilibus.*

Et iſta † concluſio eſt in tantum vera vt eo caſu 12 poſſit clericus etiam abſque debitis ſolemnitatibus cenſum præfatum imponere, & conſtituere, vt poſt Redoan. *d. c. num.* 19. *&* 25. *dixit* Auend. *d. c.* 77. *num.* 4. *verſ. In eo tamen.*

Et licet contra hanc concluſionem duo obſtare videantur. Vnum quod ex ea videatur approbari cenſus perſonalis, dum volunt clericum eo caſu teneri ad obſeruantiam contractus, & proinde ad ſolutionem annuæ reſponſionis impoſitæ, vnde reſultat perſonalis obligatio. Alterum quod ex mente Io. Azor. *d. qu.* 5. huiuſmodi cenſus repugnat diſpoſitioni. Extrauag. *Ambitioſæ de reb. Eccleſ. non alienand.* qua prohibentur res Eccleſiæ vltra triennium alienari, & nemo negauerit quin impoſitio cenſus ſit ſpecies alienationis. Qui *text.* vltra *Azor.* ſtringitur, quoniam ibi Papa prohibet non ſolum alienationem proprietatis, ſed etiam fructuum, cùm inhibeat ne bona Eccleſiæ locentur ad longius tempus trium annorum, vnde videtur dicendum ex eo cenſeri prohibitam impoſitionem cenſus, etiam ſuper fructibus, cum talis impoſitio de ſui natura ſit perpetua, *vt ſupra ſuo loco diximus.*

Iſtis tamen non obſtantibus non videtur à ſupradicta concluſione recedendum. Et ad primum reſpondetur, quod non inconuenit quod perſona clerici imponentis cenſum, obligetur ad illius ſolutionem dummodo cenſus non conſtituatur ſuper ſola clerici perſona, vt latè demonſtrabitur *infra q.* 14. *ſeu par.* 1. *c.* 3. *q.* 1. *art.* 6 Nam debetur eo caſu cenſus ſaltem ratione intereſſe, vt fuit dictum *ſupra quæſt.* 19 *ſeu* 2. *cap quæſt.* 1. *art.* 6. *num.* 41. *& ſeqq.*

Ad ſecundum dicitur † diſpoſitionem d. Extrauag. 13 Ambitioſæ procedere quando illa fructuum conceſſio poſſet inferre præiudicium ſucceſſori in beneficio, ſecus quando tenderet dumtaxat in præiudicium illius, qui fructus vltra triennium concederet. Ob quam rationem Felician. *d. num.* 10. licet hanc difficultatem ſenſerit, ea tamen non obſtante, cum ſupradicta opinione pertranſiuit. Vel aliter euitari poteſt diſpoſitio, *dicta extrauag.* quod illa † prohibet locari res ipſas 14 Eccleſiæ, non autem fructus & redditus Eccleſiaſticos, vt refert Couar. *var. reſolut. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 6 *verſ.* 6. *viſum eſt*, Quaſi ſolemnitates requiſitæ vigore *d. extrauag.* reſtringantur ad locationes bonorummet, non autem redditunm, & fructuum illarum, quos proptereà locari poſſe etiam vltra triennium abſque dictis ſolemnitatibus ſentiendum ſit, quod fuit etiam de mente Federic. *de ſen. conſ.* 123 Quem intellectum ſequitur etiam Auend. *d. cap.* 77. *numero* 5. & extendit ad cenſum conſtituendum non ſuper bonismet Eccleſiæ, ſed ſuper eorum fructibus, & redditibus.

Verum enimuerò, ſi cenſus † fuerit impoſitus non 15 à ſimplici Clerico, ſed à Prælato, vel Capitulo alicuius Monaſterij abſque debitis ſolemnitatibus. licet poſſit Capitulum, & Monaſterium declarare nullam dictam impoſitionem, quia tamen habet in ſe implicitum ſtatum validitatis, cum non ſit nulla niſi Eccleſia velit. Put. *dec.* 310. *lib.* 1. *& dec.* 365. *numero* 5. *lib* 2. Rota *diuerſ. dec.* 133. *num.* 12. *part.* 2. Carol. de Graſſ. *in ſuo tract. de exempt. in* 20. *exempt. numero.* 22. ſi Capitulum, 16 & Monaſterium per aliquod tempus † huiuſmodi cenſum recognouerit, & illius fructus ſoluerit, non poterit poſteà de illius nullitate opponere, *vt dixit* Rota *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Mellino, 23. *Iany* 1600. *in illa Romana Cenſuum*, *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 29. *num* 5.

Nam ſoluendo fructus dicti cenſus, cenſetur nullitatem remiſiſſe, quia obſeruantia ſubſequuta videtur animum præcedentem declarare, *vt in ſimili dixit* Rota *in vna Romana cenſus.* 13. *May* 1596. *corã* bon mem.

Cardin. Blanchetto, quæ eſt, ibid. deciſ. 76. num. 4.

Vel ſaltem emptor talis cenſus liberatur ab onere reſtituendi fructus ex eo perceptos antequam Eccleſia declarauerit velle illum habere pro nullo vt dicemus, *infra q. 88. aliàs par. 2. cap 2. qu 4. art. 7. num. 16.*

[Quibus omnibus addi etiam poteſt, quod ſi Prælatus imponat cenſum ſuper bonis ſuæ Eccleſiæ, vt illum vendat ſuo conſanguineo talis impoſitio non caret ſuſpicione, vt conſiderauit Rota *coram* bon. mem. Orano *in illa Leodienſi pratenſi cenſus 29. Ianuarij 1596. quæ eſt poſt tract. deciſ. 36. numero 11. & repetit in ead. cauſa coram* bon. mem. Corduba 15. *Nouembris eiuſdem ann. & rurſus coram eod. in ead. cauſa 15. Ianuarij 1597. quæ poſt tract. eſt dec. 37. ad fin.* & propterea eo caſu ad ſuſtinendam huiuſmodi cenſus impoſitionem requiruntur probationes validiores, & efficaciores, vt iuſtificetur. quod illa fuit facta ſolemniter, & ex cauſa neceſſaria. & ſuper veritate dictæ cauſæ enunciatæ, vt bene conſiderauit Rota *in d. deciſionibus coram Corduba.* ſed poſſet dubitari, an ſi Eccleſia acceptet nullitatem dicti cenſus, teneatur reſtituere pretium emptori illius, in qua difficultate licet Doctores partem affirmatiuam ſaltem de æquitate canonica amplectantur, ne Eccleſia locupletetur cum iactura aliena, Felyn. *in cap. cum cauſam, numero 26. verſ. præfata autem de re iudic.* Hæc tamen ſententia vera eſt præſuppoſita bona fide emptoris, & probata verſione pretij in vtilitatem Eccleſiæ, vt declarauit Rota *in illa Romana nullitatis contractus cor.* R. P. D. Buratto 28. *Iun. 1624. quæ eſt poſt trac. dec. 435. num. 6. & nos diximus ſupra hoc eod. c. q. 1. art. 2. num 3. cum ſeqq.* nam quæ ibi dicuntur de minore impugnante contractum à ſe celebratum abſque ſolemnitatibus procedunt in Eccleſia, vt in deciſionibus ibi relatis.

SVMMARIA.

1 *Vſufructuarius non eſt dominus rei, cuius habet vſumfructum, ſed habet dumtaxat ius in re.*

2 *Vſufructuarius, quod non poſſit imponere cenſum ſuper proprietate rei, cuius habet vſumfructum.*

3 *Nec ſuper ipſo vſufructu volunt aliqui.*

4 *Contrarium placuit alijs, & Auctori, vbi de ratione.*

5 *In incorporalibus datur propriè dominium.*

6 *Vſufructuarius dicitur propriè dominus iuris, quod habet vtendi, fruendi, re aliena.*

[*Vſufructuarius non eſt propriè dominus rei, cuius habet vſumfructum.*

Vſufructuarius eſt verè dominus iuris vtendi fruendi.

7 *Ius vtendi, fruendi non poteſt ſeparari ab vſufructuario abſque interitu vſusfructus.*

8 *Commoditas percipiendi fructus remanet obligata ex impoſitione cenſus ab vſufructuario facta.*

[*Commoditas percipiendi fructus ex re capitur, & exponitur pro vſufructu.*

9 *Commoditas percipiendi fructus poteſt ab vſufructuario imponi alteri concedi.*

10 *Cenſus impoſitus ab vſufructuario reſoluitur, reſoluto iure vſufructuarij.*

[*Melioramenta facta ab vſufructuario in re cuius habet vſumfructum non ſibi, ſed proprietario acquiruntur.*

Vſufructuarius non poſſidet iure dominij, ſed iure ſeruitutis.

Cenſus impoſitus ab vſufructuario ſuper melioramentis ſi ſuo vſufructu reſoluitur.

Vſufructuarius repetit expenſas factas pro neceſſaria rei conſeruatione ſi non ſint modicæ.

Cenſus ſuper credito, & perſonalibus imponi non poteſt.

Vſufructuarius, an poſſit imponere cenſum ſuper re cuius habet vſumfructum.

QVÆSTIO XXV.

aliàs par. 1. cap. 2. qu. 3. ar. 3.

TErtius ſequitur articulus in quo occurrit diſcutiendum. An † vſufructuarius qui non eſt domi- 1
nus ei cuius habet vſumfructum, ſed dumtaxat dicitur habere ius in re, vt volunt communiter ſcribentes *in l. naturaliter, in princ. ff. de acquir. poſſeſſ.* Boer. *dec. 28. numero 1. & ſeq.* Menoch. *de recuper. remed. 1. numero. 54. & 69.* Caualca. *de vſufruct. mulieri relicto, numero 5. in fine, vbi multos congerit, & de commun teſtatur)* poſſit ſuper illa cenſum validè imponere, & fundare. In quo articulo videbatur eſſe negatiuè reſpon-
dendum, tam † reſpectu proprietatis dictæ rei, quæ 2
ad vſumfructuarium non pertinet, & ideò illam nec alienare, nec ſuper ea cenſum imponere poteſt, Bald. *in cap. ad audientiam, el ſecundo, numero 9. de reſcr. ſequitur* Tiraq. *de retract. lignag. §. 1. gloſſ. 6. numero 6. verſ. nec qui non habet, & nos diximus ſupra hoc eod. cap. quæſt. 1. art. 1. vel qu. 14. iuxta nouiſſimam impreſſionem,*
quam reſpectu † ipſiuſmet vſusfructus, quia cum cen- 3
ſus impoſitio ſpecies ſit alienationis, vt ſupra ſæpius dictum fuit. vtque per illius impoſitionem diceretur alienari vſusfructus, & eius alienatione reſolueretur non ſolum ipſe vſusfructus, *§. finitur, & ibi glo. in verbo, cedendo. Inſtitut. de vſufruct.* ſed etiam cenſuſmet deſuper impoſitus, qui perempto fundo, & ipſe pereat neceſſe ſit ita diſponente *Pio V. in ſua Bulla ſuper forma creandi cenſ. & nos latè dicemus infra part. 3. c. 1. quæſt. 1. ſeu qu. 99.*

Cæterùm † contrarium fuiſſe reſolutum in Con- 4
ſiſtorio Regni Siciliæ teſtatur. Garz Maſtrill. *in dec. d. Regni 92. numero 14. lib. 1.* cum qua opinione Ego non inuitus tranſeo, vel ſub ea conſideratione, quod
cum in † incorporalibus detur propriè dominium, *vt* 5
not. glo & Doctor. *in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquir. poſſeſſ. maximè* Bart. *in 1. oppoſitione* Iaſ. *num.*
30. Ripa, *numero 26.* Socin iun. *numero 41.* qui de com- 6
muni teſtatur inferentes ad vſufructuarium qui † propterea dicitur propriè dominus illius iuris vtendi fruendi, [Quia licet ratione rei, cuius habet vſumfructum non poſſit dici verè & propriè dominus Bar. *& Ang. in l. in venditione in prin. ff. de bon. auct.* Iud. *poſſid.* attamen reſpectu iuris vtendi fruendi, quod habet rectè dici poteſt Dominus vt animaduertit gloſ. *in verb. continetur, & ſequitur ibi* Bart. Alex. *conſ. 129. numero 3. lib. 2.* Angel. Aret. *in §. alienus. tl. t numero* t. Inſtit. *de hered.* Inſtit. *& alij directi à* Caualcan. *in tract. de vſufr. numero. 3.*] & propterea videatur quod poſſit ſuper illo iure tanquam ſuper re propria cenſum imponere, vel quod licet vſufructuarius non poſſit alienare, nec obligare ipſum vſumfructum, ideſt
ius ipſum vtendi, fruendi, quod ab eo † abſque illius 7
interitu auelli non poteſt, *d. §. finitur, cum concordantibus ibi per d. gloſ. in verbo cedendo,* & hoc reſpectu non poſſit ſuper vſufructu formali cenſum imponere, poſ-
ſit † tamen illum imponere ſuper commoditate per- 8
cipiendi fructus [quæ ipſa pro vſufructu capitur, & exponitur. *ab* Ang. *in d. l. in venditione in prin. ff. de bon. aut. Ind. poſſid.*] Ita vt dicta commoditas cenſeatur obligata, & ſubiugata durante iure ipſius vſufructuarij, vt in puncto concludunt. Hoſtien. *in ſua Summa, in tit. de cenſibus, § quos imponere poteſt* Benedict. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art. 23. num. 49. ad finem* Ludou. Auend. *in d. ſuo tract. cap. 71. n. 3. vbi hoc comprobat.*

Et

Digitized by Google

Et pro eadem concluſione benè facit reſolutio, *eiuſdem* Auen. *cap. 62.numero* 8. vbi concludit, quod poſſeſſor bonorum Maioratus non tamen expreſsè alienari prohibitorum, poteſt ſuper commoditate percipiendi fructus ex dictis bonis imponere cenſum duraturum durante eius vita: de quo *nos ſupra hoc eodem cap.2.quaſt.1.art.6.numero* 27. Et pro hac concluſione videtur quod poſſint adduci dicta per Neguſ. *in ſuo tract. de pignor. par. 2. memb. 3.num.9 & ſeqq.* vbi con-
9 cludit,† quod huiuſmodi commoditas, & obligati, & hypothecari poteſt, prout etiam vendi, *l.arboribus §. vſufructuarius,ff.de vſufr.l.neceſſario.§.fin. & ibi.gloſ.ff. de peric.& comm. rei vend.* Couar. *var. reſol. lib.1.cap. 8. num.7.art.1.* Pinel.*ad l. 1. part. 3.numero* 38. *C. de bon. matr.* Anton. Gomez. *var. reſol. tomo 2 cap. 15. numero* 15. Balduin. *in ſuo tractatu, de pignor.cap.*12.

Iſte tamen cenſus, vt ſupra ab vſufructuario impoſitus, non durabit perpetuò, ſed dumtaxat durante
10 iure ipſius vſufructuarij imponentis, quo † reſoluto reſoluetur etiam cenſus ipſe, & ius emptoris ex vulgata regula, *l.lex vectigali, ff. de pignor.* vt in ſimili de hypotheca conſtituta ſuper bonis emphyteuticis, quod reſoluatur reſoluto iure emphyteutæ, dicebat Rota, *coram* Seraph. *dec.* 1290. *in fine*, & nos diximus *ſupra hoc eodem capite quæſtione 2. art.* 2. & de cenſu conſtituto ſuper re feudali, *d. quaſt. 2. art.* 1. & de cenſu impoſitio ſuper re Eccleſiæ fuit dictum in præcedenti articulo.

[Sed poſſet dubitari An vſufructuarius poſſit imponere cenſum duraturum etiam finito vſufructu ſaltem ſuper meliorامentis factis in re cuius habet vſumfructum, exemplo hæredis grauati reſtituere hæreditatem poſt mortem, vel ſub aliqua conditione feudatarij.& emphyteutæ, quibus permiſſum eſſe cenſum perpetuò duraturũ imponere ſuper melioramentis ab ipſis factis dictum fuit in precedenti articulo auctoritate Rotæ *in Romana Saluiani* 26. *Aprilis* 1632. *coram* R.P.D. Merlino *qua eſt poſt tract.dec.*541.

Cæterùm in hac quæſtione contrarium reſoluit Rota *num.* 18. *& infra* ea ratione, quia vſufructuarius nunquam fuit dominus dictorum melioramentorum, ſed ſtatim quo ad dominium, & plenam proprietatem acquiſita fuerunt domino fundi illius, ſeu proprietario, nam cùm vſufructuarius vtatur, & fruatur fundo ille non iure dominij ſed iure ſeruitutis *l. vti frui. §. vtrum autem ff. ſi vſufruct.petat.* licet meliorando fundum domini cauſam, & conditionem faciat meliorem, non tamen iure ſuo id facere poteſt, *l.vſufructuarius 51.ff.de vſufr.* & proinde cenſus ſuper dictis melioramentis tanquam ſuper re aliena impoſitus poſt finitum vſumfructum ſuſtineri non poteſt, *vt diximus ſupra qu.21.ſeu hoc eod.cap.2.quaſt.2.art.1.& refert* Rota *dicta dec.num.7.*

Et quatenus vſufructuarius ſi faciat impenſas non modicas, & ad perpetuam vtilitatem pro cõſeruatione rei neceſſarias poſſit illas repetere, *vt declarando* Bartoli *dictum in l.2.Cod. de præd. & omn. reb. nauicular. lib.* 11. *interpretatur* Rota *dec. mox relata n.* 24. non proptereà ſequitur quod ſuper illis poſſit validè cenſum etiam finito vſufructu duraturum imponere, cum dumtaxat ſit dictarum expenſarum creditor, & ſuper credito, & actionibus perſonalibus prohibitum ſit cenſum imponere, *vt dicitur inf. a hac ead.par. 1. cap.3. qu.1.artic.5.& 6.ſeu qu.33.34.*

Nec obſtat ſimile de hærede grauato, feudatario, & emphyteuta, quoniam diſpar eſt ratio illi enim poſſident iure proprio tanquam domini directi, vel vtilis reſpectiuè, *vt diximus ſupra hac ead. qu. 2. art. 2.* vſufructuarius autem poſſidet non iure dominij, ſed ſeruitutis, vt dictum eſt.]

SVMMARIA.

1 *Pactum quod dominium rei vendita non transeat in emptorem, niſi ſoluto pretio, validum eſt.*
2 *Venditio facta cum dicto pacto eſt vera, & perfecta.*
3 *Emptor cum dicto pacto non efficitur dominus, niſi ſoluto pretio, &* num.6.
4 *Emptor cum dicto pacto non poteſt ſuper re empta cenſum validum conſtituere.*
5 *Intellige, vt remaneat obligata res, ſecus tamen vt ipſe teneatur.*

Emptor rei cum pacto, quod non acquirat dominium illius niſi ſoluto integro pretio, an poſſit ſuper ea cenſum imponere ante pretij integram ſolutionem

QVÆSTIO XXVI.

aliàs par. 1. cap. 2.qu. 3. ar. 4.

FVit quarto loco propoſitus diſcutiendus articulus in quo differendum eſt de eo qui emit fundum cum expreſſo tamen pacto, quod non intelligatur tranſlatum dominium in ipſum, donec pretium non ſolueretur, (quod quidem pactum † eſſe licitum dicit 1
Bald. *in rub. C. de contrahen.empt. qu. 13.num.* 23. Dec. *conſ.119.num.4. & conſ. 440. in princ.* Tiraq. *de retractu lignag.§. 1. gloſ. 2.num. 36. & latius ſub num.* 39. Ioan. Bapt. Lup. *ad leg.curabit, com. 1. §. 7.numero* 148. *C. de pactis inter empt. & vendit. & placuit* Rota *coram* Illuſtriſſimo Card. Lancelloto *in illa Romana nullitatis cenſus, 9. Decembris*, 1602. *qua eſt poſt tract. deciſ. 2. num.1.*

An talis emptor poſſit ſuper re, quam cum tali pacto emit cenſum creare, & conſtituere? In quo arti-
culo, licet iſta † ſit vera, & pura venditio. Couar. *variar. reſolut.lib.3.cap. 11. num. 6. in princip.* quia tamen 2
ante pretij ſolutionem emptor † non efficitur illius 3
rei dominus, *l. quod vendidi, ff. de contrah. empt.* Tiraq. *de retract. conuent. ad finem tit. numero 72. & de retractu lignag.§ 1.glo.2.numero 43. & ſequent. & dixit* Rota, *in vna Romana vinea de Fabris*, *coram* Reuerendiſſimo D. Coccino Decano, 20. *Decembris*, 1604. *qua eſt poſt tract. deciſ. 79. num.* 17. [quod amplexa fuit etiam *coram* R.P.D. Merlino *in cauſa Firmana Saluiani* 24. *May* 1632. *poſt tract. deciſ. 559. num.23.& ſeqq. & in eadem cauſa 24. Ianuary* 1633. *verſ. non obſtat quod adhuc dec. 560. ibid.*] videtur neceſſaria ſequi conclu-
ſio, quod † emptor prædictus ante pretij ſolutionem 4
non poſſit ſuper re illa cenſum conſtituere, & imponere, etenim ex tali impoſitione conſtituitur ius in re, quæ ſubijcitur, vt diximus ſupra hac eadem *qu. art.*1. quod imponere, & conſtituere is non poteſt, qui non eſt illius dominus, vt in *d.art.* 1. dictum fuit, & hanc concluſionem latè nititur comprobare Stephan. Gratian. *in ſuis deciſ. March.deciſ.13. & in ſuis diſceptat. Forenſ. tomo 1. cap. 175. numero 1. & 14.* affirmans hanc impoſitionem cenſus tanquam factam ſuper re non libera, & alienari prohibita nullam eſſe, & inualidam, quem ſimpliciter ſequitur. Paul. Bellon. *in ſuo tract. de eorum qua fiunt incontinenti, vel ex interuallo, vi, & poteſt. lib. 1. cap. 182. numero 6. poſt hæc ſcripta viſus*, quam ſententiam Ego quoque tenendam eſſe cenſeo, cum ea declaratione quod licet per talem cenſus impoſitionem, res ipſa onere reali non afficiatur, niſi euentualiter, ideſt quatenus dictus emptor per pretij ſolutionem acquiſierit verum † d. rei dominium: 5

& intetim validitas cenſus ſtet in ſuſpenſo *arg.l.ſi fundus.§. aliena res,ff.de pignor.* Neguſ. *in ſuo tract.de pignor.*
6 *& hypothec.par.2.membr.3.num.*53.ipſe † tamen imponens remanet obligatus ſaltem ad intereſſe, Petr. Caball.*conſ.cinil.94.num.4.lib.*1.

[Citca hoc conſilium Caballi videas ea, quæ diximus *ſupra in additionib.ad hoc 2.c.qu.1.art. 7. num.7. & ſeqq.ſeu q.20.*]

Et benè conferunt ea,quæ ſupra diximus de hærede imponente cenſum ſuper re expreſsè alienari probibita,quod teneatur ad intereſſe,licet impoſitio ſir nulla, *hoc 2.cap.q.1.art.6.num.41.& ſeqq.*[& licet Rota in dicta cauſa Firmana tenuerit impoſitionem cenſus factam ſuper fundo vendito cum dicto pacto reſeruationis dominij fuiſſe validam, attamen mota fuit ex ſpecialibus tationibus, quæ in dicto caſu vrgebant, videlicet, quod pretium rei emptæ fuerat ſolutum mediante accollatione cenſuum quibus venditor grauabatur, & quia dictum pactum reſeruationis dominij fuerat poſitum poſt perfectum contractum, & poſt translatum dominium in emptorem.

SVMMARIA.

1 *Fideicommiſſum fieri poteſt ex certa die.*
2 *Fideicommiſſarius ante reſtitutionem ſibi ſaltem verbo factam nullum ius reale conſequitur.*
3 *Habet tamen ius ad rem.*
4 *Fideicommiſſarius poteſt ſuper iure,quod habet ad fideicommiſſum paciſci,& contrahere.*
5 *Fideicommiſſum purum, & purificatum viuente fideicommiſſario,eodem iure cenſetur.*
6 *Fideicommiſſarius tranſmittit fideicommiſſum purum, & purificatum eo viuente.*
7 *Etiam non agnitum.*
8 *Etiam ante factam ſibi verbalem reſtitutionem.*
9 *Fideicommiſſarius quod ante reſtitutionem ſi factam non poſſit,niſi euentualiter cenſum imponere,voluit* Garz. Maſtrill.*&* num 10. & 11.
12 *Contrarium defendit Auctor,quod cenſus ab initio purè valeat.*
13 *Ea quæ ſunt in bonis noſtris hypothecari ſpecialiter poſſunt.*
14 *Immo etiam ea quæ ſunt dumtaxat debita.*
Immo ea in quibus competit ſolum ius in re, vel ad rem ibid.
15 *Fideicommiſſarius poteſt cogere heredem, vt reſtituat bona ſubiecta.*
16 *Cenſus impoſitio facta ſuper re aliena, valet ſaltem ad præiudicium imponentis.*

Fideicommiſſarius, an ante reſtitutionem ſibi ſaltem verbaliter factam de fideicommiſſo puro, poſſit ſuper eo cenſum imponere.

QVÆSTIO XXVII.

aliàs par. 1. cap. 2. qu. 3. ar. 5.

SVpereſt vt quintum articulum expediamus, in quo videndum eſt de fideicommiſſario cui fuerit relictum fideicommiſſum purè, vel ſub conditione, quæ
5 ſit purificata vel ex certa die, prout † fideicommitti poſſe dicit Imperat. *in §. 1. verſ. poteſt autem. Inſtit. de fideicomm. hæred.* quæ dies venerit, an dictis caſibus, poſſit ante reſtitutionem ſibi nec re,nec verbis factam ſuper re huiuſmodi fideicommiſſo ſuppoſita cenſum imponere.

Et licet fideicommiſſarius† ante reſtitutionem ſibi 2
ſaltem verbaliter factam, nullum ius reale habeat in bonis fideicommiſſo ſubiectis,*l.1.§.reſtituta,ff.ad Trebell.*Soccin.iun.*conſ.92.num.7.lib.*1.negari † tamen non 3
poteſt, quin habeat ſaltem ius ad rem, quod† & alteri 4
cedere, & donare poteſt, alio modo ſuper eo contrahere,Angel. *& communiter alij in l.apud §.verum, ff. ad Trebell.& alios de communi teſtantes refert.*Mich. Craſſ. *in tract. de ſucceſſion §.fideicommiſſum,quæſt.44.in fin.* Et moriens tam purum quam purificatum eò viuente,
quorum † idem eſſe iudicium, multorum auctoritate 5
firmant. Surdus *conſ.73.num. 4. lib. 2.* Peregr.*de fideic. art.22.num.5.*ad hæredes† tranſmittit Doctor.*in l.hære-* 6
des mei §.cum ita ff.ad Trebell.& in l. cum filiof.§.fin.ff.de legat.1. Bec.*conſ.490. num.1.* Rol. *conſ.46. num. 6. lib.3.*
Ceph *con.132.num.7.lib.*1. Etiam † non agnitum Rim. 7
ſen.*conſ.243.num.20. & conſil.269.num. 3. lib. 2.* Socin. ſen.*conſil. 290.n.1.verſ.ex qua concluſione, libr. 2.* Socin. iun.*pro communi,conſ.129.num.7. & 15. lib. 1.* Phanuc. *de inuentar. hæred. par.6.num.72.& ſeq* Rota *diuerſ. dec.*
782.num.20.par. 1. & etiam† ante factam ſibi verbalem 8
reſtitutionem,*l.fin.§.1.ff. de vulg. & pupill.* Bart. *in d.l. cum filiof.ſub num.13.& ibi alij,ff.de leg.1.*Gab.*conſ.121. num. 21. lib.1.* Et hæc dederunt anſam dubitandi, an fideicommiſſarius ſuper dictis bonis ante factam ſibi reſtitutionem cenſum validè conſtituere, & collocare poſſit.

In qua † difficultate Garz. Maſtrill.*in dec. Regni Si-* 9
cil. dec. 150. num. 20. & ſeq. lib.2. in ea fuit ſententia, quod validitas impoſitionis dicti cenſus pendeat ab euentu futuro, videlicet, quod ſi iſte fideicommiſſarius, facta ſibi reſtitutione,efficiatur vere dominus rerum d. fideicommiſſo ſubiectarum,& illarum realem, & corporalem poſſeſſionem nanciſcatur, valida remaneat cenſus impoſitio,tanquam facta à vero domino, non ſecus, ac ſi tempore impoſitionis res illæ fuiſſent in dominio ipſius imponentis,argum.*l.1.§.1.& not.ibi per* Bar.*ff. de pignor. per* Paul. de Caſtro,*in l. rem alienam,num.4.ff.de pign.act. per* Neguſ. *in ſuo tract. de pignor.& hypothec.par.8.memb. 3. num. 14.per* Menoch.
conſ.77.num. 21. lib. 1. Interim † verò donec bona illa 10
tranſeant in dominium impoſitoris cenſus, validitas impoſitionis ſtet in ſuſpenſo, *arg.in l. ſi fundus,§ aliena res,ff. de pign.* Bart. *in l. 2. §. in ſpeciem, ad med. ff. eo.* Bar.Bal.*&* Salyc.*in l. cum res, C.ſi alien. res pignor. dat.*
fuer. Neguſ. *d.tract.part. 2. membr. 3. num. 53.* facta † 11
verò acquiſitione dominij, dicta impoſitio retrotrahatur ad tempus celebrati contractus, cum ſimilis retrotractio poſſit etiam habere locum, quando impoſitor cenſus tempore impoſitionis nullum habebat ius in re, nec ad rem, illam tamen conditionaliter obligaſſet, & hypothecaſſet, & cenſui ſubiugaſſet ſub conditione, ſi ſua aliquando efficeretur. Bart.*l. quoties,ad fi. numero 4. ff. de nou* Neguſ. *d. numero 53.& part. 3. memb. 1. numero 37. & d.par.8.memb.3.num.15.* Surd. *conſ.101.num.27.lib.1. & ita forè videtur ratiocinari.* Maſtrill.*vbi ſupra.*

Ego tamen ſimpliciter tranſeo cùm opinione affir-
matiua, quod † impoſitio cenſus à fideicommiſſario, 12
vt ſupra facta, valeat ab initio, & nullo tempore ſtet
in ſuſpenſo, tum quia poteſt † quis etiam ſpecialiter 13
obligare, & hypothecare non ſolum ea quæ habet in bonis ſuis,*l.quæ prædium C.ſi res alien.pign.dat. fuer.cum*
aliis apud Neguſ.*d.trac.par. 2.memb. 3. num....*Verùm † 14
etiam ea quæ ſibi ſunt debita, immò, & illa in quibus babet ius in re, vel ad rem.vt per Neguſ.*ibid.num.6.&*
7. Et propterea iſte fideicommiſſarius, qui poteſt † 15
hæredem grauatum cogere ad faciendam ſibi reſtitutionem bonorum ſubiectorum fideicommiſſo puro, vel purificato,*l. nam quod, §. 1. & l. cogi,ff. ad Trebell.* poterit ſuper illis cenſum imponere, & illa ſpecialiter
obligare ad fauorem emptoris cenſus, tum † quia ſi 16
impoſi

impoſitio cenſus facta ſuper re omnino aliena valet ad præiudicium imponentis,vt fuit dictum *ſupra q.14. ſeu hoc eod.cap.2.q 1.art.1.* ergo multo magis debet valere ſi fiat ſuper re in qua imponens habet ius non ſolùm conſiderabile ſed ſuper quo poteſt paciſci,& contrahere,vt dictum eſt.

SVMMARIA.

1 *Res ſacra publica,& his ſimiles in nullius ſunt dominio.*
2 *Cenſus conſtitui non poteſt ſuper rebus , quæ in nullius ſunt dominio,&* num 4.
3 *Res quæ in nullius bonis ſunt , obligari non poſſunt.*
5 *Cenſus conſideratus ſecundum ius naturæ conſtitui poteſt ſuper qualibet re,ex qua vtilitas haberi poteſt.*
6 *Cenſus ſecundum ius poſitiuum imponi non poteſt niſi ſuper rebus habentibus qualitates expreſſas in Conſtitutionibus ſummorum Pontificum.*
7 *Cenſus conſtitui debet ſuper re immobili.*
8 *Fundus cenſus debet eſſe frugifer.*
*Fructiferum id dicitur quod de ſui natura eſt aptum ad fructus ferendos,*ibid.
9 *Cenſus imponi debet ſuper re certis finibus deſignata.*
10 *Fundus cenſus debet eſſe liber , & alteri oneri non obnoxius.*

De rebus ſuper quibus cenſus conſtitui poteſt , vel non.

QVÆSTIO XXVIII.

aliàs part. 1. cap. 3.

POſtquam egimus de perſonis , quæ cenſum imponere poſſunt vel prohibentur , ſequitur, vt iuxta ordinem propoſitum videamus de rebus ſuper quibus cenſus conſtitui,& collocari poteſt. De quibus tractaturi operæ pretium eſſe duximus in prioris generaliter præmittere , quod in propoſito intelligendum eſt de iis rebus,quæ ſunt in dominio , & commercio noſtro , non autem de iis,quæ vel ſunt in dominio alterius pro quibus ſufficiant ea quæ diximus *ſupra c 2.q.1. art.1.ſeu q.14 ſecundũ nouum ordinem,*vel ſunt innullius
1 domioio , † quales ſuot res ſacræ , publicæ, & his ſimiles, *§. nullius Inſtit.de rerum diuiſio. l.1. ff. eodem tit.*
2 quoniam † ſuper illis cenſus imponi, & collocari non poteſt . *argum.l.1.§. eam rem, ff. quæ res pignori obligari*
3 *non poſſ.* Nam † in his, quæ in nullius bonis ſunt,nulla cadit obligatio , *l.inter ſtipulantem , §. ſacram, ff. de verb. oblig.l. quod nullius ff.de reg iur.* Vnde ſuper illis
4 neque † etiam cenſus fundari, & collocari poterit,vt dicebat Bened.Bon *in ſuo tract.de cenſib.art.16.num.40. art.17.num.41.art.18.num.42.& art.19.num.43. & concludit* Felician. de Solis , *in ſuis Commentar. de cenſib. tomo 1.lib.2. cap.3.num.1.* Vt autem ſciamus qualis debeat eſſe res ſuper qua eſt cenſus conſtituendus , & collocandus , aduertendum eſt in primis , quod nos noo loquimur de cenſu conſiderato ſecundum ius na-
5 turæ , † quem conſtitui poſſe ſuper quibuſcunque rebus , ex quibus vtilitas haberi poteſt nonnulli affirmant,& ſignanter.Gregor.de Valent. *Comment. Theologicor. tomo 3.diſput.5. quæſt. 22. de cenſib. puncto 2. in princ.& verſ.& hactenus,* inferentes propterea cenſum ita conſideratum poſſe imponi etiam ſuper mobilibus , ſuper vniuerſitate bonorum , ſuper incertis , ſuper perſona , de quibus tamen nos infra ſuo loco dicemus, ſed loquimur de cenſu conſiderato ſecundum
6 ius poſitiuum , & cum † per conſtitutiooes Summorum Pontificum, & ſignanter. Mart.V.& Calixit. III. *& in cap.1.& 2. de emp.& vendit. inter extrav.Commun, & Pij V. in ſua Bulla ſuper cenſib.* ſtatutum reperiatur, quas qualitates habere debeat fundus qui cenſui ſubiugari , & ſubmitti debet , ideò ad illas eſt recurrendum , vt cognoſcamus ſuper quibus bonis creari , & collocari cenſus poſſit , vt animaduertit Gregor. de Valent. *d. verſ. & hactenus.* Conſtitutionibus autem Pontificiis ſancitum fuit,quod fundus cenſus quatuor potiſſimum habere debeat qualitates , & circumſtantias.

Prima † eſt,quod ſit immobilis. 7
Secunda † ſit frugifer , ideſt , aptus de ſui natura 8
ad ferendos fructus , vt declarat. Rebuff. *in l frugum, 77. ff.de verb.ſignif.*
Tertia † quod ſit certis finibus deſignatus . ita 9
enim magis ceſſat ſuſpicio vſurarum , vt ſuo loco dicemus.
Quarta † quod ſit liber , & alteri oneri non oboo- 10
xius,ne ſi imponatur ſuper re non libera , contingat emptorem cenſus eludi , & à perceptione reſponſionis annuæ excludi ab eo,qui ſuper illo fundo priora, & potiora iura haberet , & conſequenter cenſum remanere ſuper ſola obligatione perſonali collocatum, quod non permitti infra latè demonſtrabitur.

Verum quoniam circa quamlibet harum qualitatum multi occurrunt enucleandi articuli,de ſingulis eſt ſuo ordine per quatuor Quæſtiones pertractandum. In quarum.

Prima videbimus quomodo procedat , & intelligi debeat illud quod diximus,fundum cenſus debere eſſe immobilem.

In ſecunda explicabimus aliam qualitatem,quæ eſt vt fundus cenſus debeat eſſe frugifer.

In tertia demonſtrabimus, an de neceſſitate fundus cenſus debeat certis finibus deſignari.

In quarta , & vltima tractabimus de illa qualitate quod fundus cenſus debeat eſſe liber , & nulli oneri ob ius.

Ce .ſu fundari , & collocari debet ſuper re immobili , & an ſuper iis quæ pro immobilibus habentur.

QVÆSTIO XXIX.

aliàs par. 1. cap. 3. qu. 1. art. 1.

HÆc quæſtio eſt ſex principalibus articulis explica .ia.

Primus eſt,An cenſus fundari poſſit ſuper rebus, quæ habentur pro immobilibus.

Secundus,an cenſus habeatur pro re immobili.

Tertius , an ſuper aliis cenſibus cenſus fundari poſſit.

Quartus , an ſuper rebus mobilibus cuiuſcunque generis.

Quintus,an ſuper iuribus , & actioooibus.

Sextus,an ſuper perſona tam conſtituentis , quam alterius cuiuſcumque.

SVMMARIA.

1 *Cenſus ſuper immobilibus conſtitui poteſt.*
2 *Siue ſint ſoli , ſiue ſint ſupra ſolum.*
3 *Bona immobilia aliqua ſunt ſoli , aliqua ſupra ſolum conſiſtunt,& ibi,quæ illa ſint.*
4 *Immo hoc eſt de ſubſtantia contractus cenſualis.*

Digitized by Google

[*Cenſus conſtitutus aliter, quam ſuper bonis immobilibus non poteſt dici cenſus.*]

5 *Cenſus conſtitui poteſt ſuper rebus, quæ pro immobilibus habentur.*

6 *Cenſus conſtitui poteſt ſuper domibus.*

7 *Molendina quæ ad inſtar nauium ſuper flumina meant pro mobilibus habentur.*

8 *Molendina, quæ ſunt affixa ripis fluminum reputantur immobilia.*

9 *Cenſus conſtitui poteſt ſuper molendinis ripis fluminum affixis.*

10 *Molendina ripis fluminum affixa, poſſunt concedi in emphiteuſim.*

11 *Et in feudum.*

12 *Cenſus conſtitui poteſt ſuper locis montium non vacabilium.*

13 *Loca montium non vacabilium, habentur pro immobilibus.*

[*Loca montium in quibus conſiſtant.*

Loca montium non continentur ſub ſpecie mobilium.

Loca montium, & eorum fructus non poſſunt ad inſtantiam creditorum ſequeſtrari aut aliter impediri.

Intellige vigore generalis hypotheca, ſecus ſi ſpecialiter hypothecentur.

Hypotheca ſpecialis eſt maioris efficacie, & virtutis, quam ſit generalis.

Hypotheca ſpecialis plus iuris tribuit creditori, quam generalis.

Hypothecari ſpecialiter multa poſſunt, quæ non veniunt ſub generali hypotheca.

Loca montium, & illorum fructus, quod veniant ſub generali hypotheca defendit Pacific. *de Salu. interd.*

Intellige attento iure commun, ſecus ſtantibus Pontificum conſtitution bus.

14 *Cenſus conſtitui poſſunt ſuper redditibus perpetuis ciuitatum, & vniuerſitatum.*

1 QVod cenſus noſter conſignatiuus fundari, & collocari poſſit † ſuper rebus immobilibus, nemo eſt qui dubitet cum hoc ſit per *Conſtitutiones* tam *Martini V. & Calixti III.* quam *Pij V. & aliorum Pontificum* declaratum, & communi Scribentium conſenſu receptum, teſte Conrad. *in tract. de contract. q. 72. in 5. ſuppoſitione, in fine, &* Fernand. Rebell. *in ſuo tract. de oblig.*
2 *iuſtit. lib. 10. c. 6. n. 1.* Quod procedere non ſolum † reſpectu eorum bonorum quæ ſunt ſoli, vt vineæ, prata, areæ, montes, & his ſimilia, ſed etiam reſpectu eorum
3 quæ ſupra ſolum exiſtunt, † prout ſunt domus, columbaria, molendina, & alia, ſimilia, dicit Auend. *in tractat. de cenſib. Hiſpanic. cap. 51. n. 1. 3. & ſeqq.* vbi *n. 8. cum ſeqq.* firmat poſſe cenſum conſtitui etiam ſuper molendinis.

4 Immo † hoc eſſe de ſubſtantia contractus cenſualis cenſus Rota *in vna Romana pretij Palatij. 15. Ianuarij, 1607. coram* bon mem. Iuſto, *quæ eſt poſt tract. dec. 80. n. 1.* ſcilicet, vt excludatur cenſus perſonalis. vt auctoritate. Nauar. *in ſuo Commen. de vſur. n. 85. &* Ludouic. Lopez, *in ſuo tract. de contract. lib. 1. cap. 57. verſ. igitur de prima, cum verſ. ſeq. dixit ibi* Rota, *num. 2.* [etſi aliter conſtituatur tanquam creatus contra formam dictæ conſtitutionis Pij V. cenſus dici non poteſt, vt declarauit Rota *in vna Foroliuienſi cenſus coram* R. P. D. Manzanedo 10. *Februarij* 1620. *quæ eſt poſt tractat. deciſio. 350. num. 1.*]

Sed quoniam poterat eſſe dubium an conſtitui, &
5 imponi etiam poſſet ſuper iis rebus, quæ † immobilia reputantur, & pro immobilibus habentur, ad tollendam hanc difficultatem Pius V. *in d. ſua Bulla ſuper forma creandi cenſus* in hæc verba diſpoſuit in *verſ. Hac igitur noſtra Conſtitutione ſtatuimus cenſum, ſeu annuum redditum creari conſtituive nullo modo poſſe niſi in re immobili, & quæ pro immobili habetur.* Ex qua diſpoſitione inferri poteſt qood cenſus iſte poſſit † imponi 6
ſuper domibus, vt ſenſit Rota *diuerſor. deciſ. 757. num. 3 part. 1.*

Item ſuper molendinis (non illis, quæ ad inſtar nauium ſuper flumina meant, & quaſi ambulant quæ † 7
mobilia reputat Tiraq. *poſt alios de retract. lignag. §. 1. gloſ. 7. num. 92.*) ſed ſuper iis, quæ ſunt affixa terræ, &
ripis fluminum, (quæ † immobilia cenſuit. Bal. *in* 8
cap. contingit, col. pen. verſ. quæro nunquid mola, ext. de dolo, & contum. ſi credimus † Felic. de Solis *in ſuis Com-* 9
ment. de cenſib. tomo 1. libr. 2. cap. 3. num. 37. verſ. his tamen. De quibus intellexit Ludouicus Auend. *d. cap. 51. n. 8. & ſeqq.* dum firmauit ſuper illis cenſum imponi eſſe,
vt ſemet ipſum declarat, *ibi num. 13.* cum † ſuper illis 10
poſſit etiam conſtitui emphyteuſis ex mente Aluar. Valaſch. *de iure emphyt. q. 12. num. 9. verſ. in molendinis*
verò. Et † eadem poſſint in feudum concedi. Curt. iun. 11
in ſuo tract. de feud. par. 1 q 6. num. 11. quem ſequitur
Valaſch. *d. verſicu in molendinis verò* ob quam † conſti- 12
tutionem fatendum eſt creari, & fundari poſſe cenſum ſuper locis montium non vacabilium, vt dicit
Boccac. *in ſuo tract. de cenſib. part. 2. n. 140.* Nam † (loca 13
montium, quę conſiſtunt in iurib. percipiendi annuum redditum perpetuum ex publicis redditibus, montiſtis aſſignantur, non continentur ſub ſpecie mobilium. Gabr. *conſ. 107. n. 1 lib. 2*] Inter immobilia connumerari deciſum fuiſſe in Rota *coram* bon m. Oradino *teſtatur* Hieron. Gabr. *conſ. 141. num. 23. lib. 2* quos refert, & ſequitur *ead.* Rot. *in vna Collenſi hereditatis 18 Maij* 1610. *coram* R P. D. Buratto, *quæ eſt poſt tract. dec. 441. num. 1.* licet enim iſta loca montium & eorum fructus ex priuilegiis in eorum erectionibus per Summos Pontifices expreſsè, vel per communicationem, & extenſionem illis conceſſis, & attributis non poſſint ad inſtantiam creditorum, vel alio quouis modo ſequeſtrari, aut impediri vt fuit expreſsè conceſſum Monti Aluminiarum à Paulo IV. in prima erectione facta de ann. 1556. 6. id. Martij inter eius bullas num. 46 & Mont. Recuperationum à Pio IV. de anno 1562. prid Kal Iulij inter eius bullas num. 67. & Monti ſuccurſus Auenionenſis ad eod. Pio IV. in prima & ſecunda erectione de anno 1563. 15. Kal. Septemb. & de anno 1564. prid. Non. Nouembr. inter eius bullas n. 90. & 103 & Monti ſacti Fœderis à Pio V. de anno 1571. 16. Kal. Ianuar. inter eius bullas num. 143. & Monti Prouinciarum à Greg XIII. prid. Kal. Septemb. anni 1576. inter eius bullas num. 41. & aliis Montibus ab aliis Pontificibus Et per communicationem, & extenſionem Monti Religionis, à Pio V. 12. Kal. Iunij anni 1571. inter eius bullas numer. 130. & Monti augmenti gabellæ ſtudij à Greg. XIII die 1. Ianuarij, 1683. inter eius bullas num. 81. & Monti Pacis à Sixto V. de anno 1585. 4. Kal. Auguſti inter eius bullas n. 8. & Monti Cæſarino ad eod. Sixto V. die 13. Iunij anni 1586. inter eius bullas n. 9. & aliis Montibus diuerſis temporibus erectis ab aliis Pontificibus. Hoc tamen intelligendum eſt, vt dicta loca, & illorum fructus non poſſint ad inſtantiam creditorum ſequeſtrari, aut impediri vigore generalis obligationis, & hypothecæ bonorum factæ ab ipſo debitore, ſecus autem ſi illa loca montium, & eorũ fructus ſpecialiter, & expreſsè fuerint obligati, & hypothecati, vt de locis Montis Religionis fuit alias reſolutum *in* Rot. *in vna Romana Saluiani interdict. 8 Maij* 1601. *coram* R P. D. Ottembergo *quæ eſt impreſſa poſt Pacific. de Salnian. Interd. deciſ. 29. num. 2* Regulare enim eſt, vt maioris efficaciæ, & virtutis ſit hypotheca ſpecialis, quam generalis, vt comprobat Neguſ. *de pignor. par. 2. membr. 1. numer. 10.* Surd. *qui multos allegat. conſ. 331. n. 26. lib. 3.* Gab. *conſ. 41. num. 13. lib 2.* Peregr *dec. 136. num. 11.* Et plus iuris conſtituitur creditori per ſpecialem hypothecam quam per generalem, vt auctoritate Bar. Bal. & Rom. *in l qu*

abſenti;

abſenti §. ſi quis poſſeſſionem ff. de acq. poſſ. & aliorum, dicie Aſin. *de execut. inſtrum. §. vlt. cap. 225. num. 6.* & hoc nihil habet ſpecialitatis cum multa poſſint ſpecialiter hypothecari, quæ ſub generali hypotheca non remanent obligata, & hypothecata. Idem Neguſ. *d part. 2. memb. 3 n. 4. cum multis ſeqq. facit* Bertaz. *de clauſu. 12. gloſ. 2. num. 3.*

Quibus non videtur repugnare Pacific. *d. ſuo tract. de Salu. interd. inſpect. 3. cap. 2. num. 649.* dum pluribus nititur deducere, † quod loca montium non vacabilium, & illorum fructus veniant ſub generali bonorum obligatione, & hypotheca, prout veniunt ſub generali hæredis inſtitutione, & quod per conſequens ſuper illis competat remedium Saluiani interdicti: ipſe enim loquitur iuxta terminos iuris communis, ſecundum quos illius concluſio poteſt procedere. Nos autem loquimur iuxta diſpoſitionem conſtitutionum Summorum Pontificum, quarum vigore fuit dictis locis montium, & illorum fructibus ex ſpeciali priuilegio conceſſum, ne ſequeſtrari, aut aliquo modo impediri poſſint à creditoribus, & non reſiſtunt natiuitati obligationis, & hypothecæ quem ſecundũ ius cõmune ex generali bonorum obligatione, & hypotheca ad fauorem creditorum etiam ſuper illis contrahitur. ſed reſiſtunt exercitio dictę obligationis, & hypothecæ, prohibendo, ne dicta loca, vel illorum fructus poſſint à creditoribus in vim dictæ generalis obligationis, & hypothecæ ſequeſtrari, vel alio quouis modo impediri. Cui priuilegio videntur tacitè renunciare Montiſtę, dum loca illa, & illorum fructus ſpecialiter, & expreſſè obligant ſuis creditoribus]

14 Prout eadem † ratione fundari, & creari poſſe ſuper iure gabellarum, & aliis iuribus perpetuis in aliqua ciuitate exiſtentibus firmauit, Ludouic. Molina, *in tract. de contract. part. 2. diſput. 389. num. 3. verſ. quatenus autem, & latè proſequitur* Felician. *d. cap. 3. num. 36.* Io. Franc. Leonis *in d. q. Theſauro for. Eccleſiaſt. par. 2. c. 15. de cenſib. num. 7. ad finem, &* Ludouic. de Auend. *d. tractat. cap. 52 n. 2. cum ſeqq.* vbi hoc multipliciter exemplificat. Sed poſſet dubitari an conſtitui poſſit ſuper aliis cenſibus. verum quia hoc non tranſit abſque aliquali difficultate, ideo particularem ſuper eo faciendum eſſe articulum exiſtimaui.

SVMMARIA.

1 *Annui redditus ex propria vocis ſignificatione non comprehenduntur appellatione mobilium, & immobilium.*
Vnde in legato mobilium non venit cenſus, n. 7.
2 *Retractus non habet locum in cenſu vendito.*
3 *Cenſus conſignatiuus eſt ius percipiendi annuam reſponſionem.*
4 *Quod cohæret res cui cenſus fuit impoſitus.*
5 *Cohærentia qualificat rem, quæ alteri cohæret.*
6 *Cenſus ratione cohærentiæ habetur pro re immobili.*
Ampliatur etiam in materia ſtatutaria, n. 9.
Intellige in cenſu perpetuo, numero 20. *& ſequentibus.*
Intellige ſecundo de ipſo iure percipiendi, non de fructibus cenſus, nec de re cenſuata, n. 25.
Intellige tertio, vt ſit verum per impropriietatem, numero 30.
10 *Exceptio eſt de regula.*
11 *Alius, a, ud, Iſtud relatiuum implicat ſimilia.*
12 *Et denotat totalem ſimilitudinem.*
13 *Poſſidens annuos reditus perpetuos, liberatur ab onere ſatiſdandi.*
14 *Incapax immobilium non poteſt retinere annuos redditus perpetuos.*
15 *Etiam ſi illi legentur ad alimenta.*
Limit. ſi legentur duntaxat pro alimentis aliquot annorum, num. 23.
16 *Minor non poteſt alienare annuos redditus abſque ſolemnitatibus à iure requiſitis.*
17. *Minor non poteſt exigere annuos cenſus abſque Iudicis decreto.*
18 *Minor poteſt reuendere annuum cenſum recipiendo ſortem principalem abſque ſolemnitatibus.*
19 *Gabella ſoluenda pro venditione rerum immobilium, ſolui debet pro venditione cenſus.*
20 *Perpetuum dicitur id quod habitu habet vitam perpetuam.*
21 *Temporale dicitur id, quod eſt breui tempore duraturum.*
24 *Bart. l. legatum,* numero 1. *ff. de capit. dimin. declaratur.*
25 *Fructus cenſus qui anno ſingulo percipiuntur, nõ habentur pro immobilibus.*
[*Penſiones cenſentur res mobiles poſtquam dies ſolutionis ceſſit.*
26 *Cenſus non eſt res ſuper qua fuit impoſitus.*
27 *Pecunia quæ ex teſtantium diſpoſitione, vel contrahentium conuentione eſt in bonis immobilibus eroganda poteſt conuerti in emptionem cenſus.*
28 *Non eſt propriè tale quod habetur pro tali.*
29 *Statutum pœnale, odioſum, & correctorium non comprehendit id quod non eſt propriè tale.*
31 *Iura, & actiones non circumſcribuntur loco.*
32 *Donatio facta de bonis exiſtentibus in tali loco, non comprehendit iura, & actiones.*
Statutum prohibens alienare bona immobilia in forenſes, non comprehendit alienationem cenſus.
34 *Conſtitutiones Sixti V. & Clem. VIII. prohibentes alienari bona ſtabilia exiſtentia in Statu Eccleſiaſtico in eos, qui non ſunt vaſſalli S. Sedis Apoſtolicæ non prohibent alienationes, & impoſitiones cenſuum ad fauorem non ſubditorum.*

Cenſus redimibilis, an pro re immobili haberi debeat.

QVÆSTIO XXX.

aliàs part. 1. cap. 3. qu. 1. ar. 2.

QVoniam propoſitæ difficultatis, an ſcilicet cẽſus ſuper cenſu conſtitui & imponi poſſit, reſolutio ab alterius videlicet, an cenſus inter immobilia connumeretur, reſolutione pendere videtur, idcirco neceſſarium eſſe ſum arbitratus, vt in primis diſcutiamus. An cenſus pro immobilibus haberi debeat. In qua difficultate conſtituenda eſt concluſio. Quod li-
cet † annui redditus, ex eorum propria natura, & ſigni- 1
ficatione non comprehendantur inter bona mobilia, vel immobilia, ſed tertiam ſpeciem ab illis diſtinctam, & ſeparatam conſtituant, cum tam mobilia, quam immobilia propriè tangi, & palpari poſſint, & mobilia de loco ad locum moueri, quæ in annuis redditibus non verificantur, & propterea illos non eſſe propriè inter immobilia, vel mobilia connumerandos, ſed conſtituere tertiam ſpeciem ab illis diſtinctam, dicebat. Federic. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſ. cap. 1. n. 69. & ſeqq.* Nicol. Intriglio l. *ſuper Bul. de cenſib. q. 31. n. 3. & ibi addentes multos congerunt, & multorum auctoritate voluit* Rota *coram* bon. m. Cardinali Lancellotto *in illa Aueniomienſi, Carpentaratenſi, ſeu Canillicenſi collectarum, 9. Martij, 16. May, & 27. Iunij. 1585. quæ eſt poſt tract. deciſ. 3. in 6. concluſ.*

Et propter † eandem, & alias rationes Ioan. Gu- 2
tierez,

tierez, *Practicar. Quæſtion. lib. 2. cap. 146. num. 2. & lib. 5.*
cap. 83. numer 6. & 7. defendebat quod ius retractus,
quod vigore ſtatuti, vel conſuetudinis competit con-
ſanguineis ſuper bonis per conſanguineos venditis
non poteſt exerceri ad retrahendum cenſus huiuſmo-
di venditos, quã opinionem videntur amplecti etiam
Ludou. Molina, *de contract. part. 2. diſput. 377.* Gaſpar.
Roderic. *in ſuo tract. de ann. reddituib. lib. 1. q. 14. ſub n. 7.*
verſ. vltimo, & poſt hac ſcripta viſi, Intrigliol. *d. tract.*
q. 95. n. 4. & ſeqq. Ludou. Auend. *de cenſib. Hiſpan. cap. 89.*
num. 22. vbi teſtatur de magis communi, licet quo ad hoc
contrarium probauerit. Federic. Martin. *in d. tract. cap.*
vlt. num. 158 vſque ad fin. cap. & Balthazar. Benedel. *in*
ſuo tract. de iure Prothomis in princ. num. 61. & ſeq. qui ea
mouetur ratione, quod cenſus inter immobilia repu-
tentur. Attamen ſuperior ratio, quod ſcilicet iura ideo
tertiam conſtituant ſpeciem à mobilibus, & immo-
bilibus quia neque tangi, neque palpari poſſunt, nec
loco circumſcribuntur, non videtur quod adaptari
3 poſſit cenſui noſtro conſignatiuo, qui † licet ſit ius
quoddam percipiendi annuam reſponſionẽ, vt dictum
fuit ſupra *quæſt. 7. ſeu cap. 1. q. 3. art. 2.* & propter ea vi-
deatur dicendum, quod ſit ius quoddam in corpora-
le abſtractum & ſeparatum de per ſe, vt poſt. Aret.
conſ. 10. & Caſſan. *conſiderauit* Rota *d. cauſa Auenionenſi*
d. 6. conclus. verſ. & in annuis.

Nihilominus, quia tale ius non poteſt niſi ſuper re
immobili conſtitui, vt diximus ſupra *art. 1.* & latius in-
fra dicetur, & per conſequens rei immobili cohæ-
4 ret, ratione † huius cohærentiæ dicitur conſiſtere in
eodem loco, in quo res ipſæ quibus cohæret ſitæ
ſunt. Bald. *in cap. 1. num. 5. in fine, de controuerſ. Inueſtit.*
inter vaſſall. & Epiſ. Ripa, *in l. fin. num. 2. ff. quor. bonor.*
quos, & alios refert Gabr. *conſ. 141. num. 15. lib. 2.* Gaſpar.
Roderic. *d. tract. de ann. redditib. lib. ... q. 9. num. 8. in fine,*
& alios congerit Statil. Pacific. *in ſuo tract. de Saluiano*
interd. inſpect. 3. cap. 2. num 223. ſecundum poſtremam im-
preſſionem, Vinc. Cattocc. *dec. 103. num. 16.* Alcibiad.
Lucarin. *obſeruat. pract. lib. 1. Academ. 5. obſeruat. 3. nu-*
mer 5. & ſeqq. Surd. *dec. 204. ſub num. 6.* Stephan. Gra-
tian. *poſt hæc ſcripta viſus*, Diſcept. Forenſ. *tomo 3. c. 585.*
n. 6. & ſeqq.

5 Iſta enim † cohærentia dat qualitatem rebus quæ
alteri cohærent, & ideò res, quæ de ſui natura ſunt
mobiles, ſi immobilibus cohæreant, reputantur im-
mobilia Rim. iun. *conſ. 501. num. 76. lib. 5.* Menoch. *de re-*
tinen. poſſeſſ. remed. 3. n. 284. Claud. Bertazol. *de clauſul.*
inſtrum. clauſula 19. Gloſ. 3. n. 7. & de mola applicata
molendino affixo terræ, dicit Bal. *in c. contingit col. pen.*
verſ. quæro numquid mola ext. de dolo, & contum. & refert
Balthazar. Benedel. *d. prin. n. 66.*

6 Et propter † hanc rationem cenſum hunc pro im-
mobili eſſe habendum poſt Tiraquel. *reſoluit* Rota *in*
d. Auenionenſi, in 6. concluſ. verſ. Secundo monebantur, &
probant magis communiter Scribentes per tex. in l. Iube-
mus nulli, vbi Gloſ. & Doctor. *& maximè* Bald. *num. 5.*
C. de ſacroſ. Eccleſ. cap. quærelam ext. de elect. Clem. Exiui
de Paradiſo, §. cùmque annui redditus, de verb. ſignif. Rol.
conſ. 54. num. 6. & ſeqq. & num. 28. lib. 2. Bellon. *conſ. 23.*
num. 9. Ruin. *conſ. 82. num. 5. lib. 2.* Gabr. *d. conſ. 141. n. 14.*
& ſeqq. lib. 2. Surd. *d. dec. 204. n. 1. & per tot.* Gabr. *in tit. de*
verbor ſignif. concluſ. 8. num. 4 Tiber. Decian. *conſ. 2. n. 69.*
& 191. lib. 1. Cæſar. Barz. *dec. Bononienſ. 109. n. 2. & ſeqq.*
Federic Martin. *d. tract. de iure cenſ cap. 1. n. 99.* Boccac.
in ſuo tract de cenſib. part. 3. num. 60. & ſeqq. verſ. ſed inter
Thom. Boninſign. *in ſimili tract. cap. 2. num. 3.* Catocc.
de excuſſ bonor par 2. quæſt. 44. n. 1. qui multos allegat. Ti-
raq. *de retract. lignag. §. 1.* Gloſ 6. *num. 4. & ſeq.* Magon.
dec Florent. 107. n. 8. verſ. & maximè, & num. 9. Octau.
Simoncell. *in ſuo tract. de decret. lib. 3. tit. 8. inſpect. 7. n. 57.*
Bened. Bon. *in tract. de cenſib. art. 15. num. 36 poſt princ.*
verſ. veriſſima igitur ſententia Foller. *in ſua Pract. cen-*
ſuali, in verbo, huiuſmodi, num. 25. & ſeqq. Marian. Anto-
nin. *Variar. reſolut. vltim. lib. 2. reſolut. vlt. caſu 34. in fin.*
Honded. *conſ. 61. num. 35. lib. 1.* Alexan. Ambroſin. *deciſ.*
Peruſ. *11. n. 12. lib. 1. alios congerit* Felician. *in ſuis com-*
ment. de cenſib. tomo 1. lib. 1. cap. 7. numer. 2. & tomo 2. lib. 1.
cap. 1. num. 3. ad fin. Bernard. Greu. *ad* Andr. Gail. *obſer-*
uat. iuris, lib. 2. concluſ. 10. num. 1. Quibus addi poteſt Lu-
douic. de Auend. *d. tract. cap. 54. num. 4. verſ. Ex quo, &*
num. 9. & amplexa etiam fuit Rota *in vna Ciuitatis Ca-*
ſtelli cenſus, 29. May, 1600. coram bon. mem. Iuſto, *quæ*
eſt poſt Tract. Deciſ. 81. num. 7. & in vna Vrbeuetana cen-
ſus 16. Decembris, 1594. coram b. mem. Cardinali Blan-
chetto, *quæ ibidem eſt dec. 82. num. 11. vbi numer. 1. & per*
totam reſoluit Rota, quod † ſub legato pecuniarum, & 7
mobilium non comprehendantur annui cenſus, adeo
quod legatario non debeatur quidem pecunia reſtitu-
ta pro cenſus redemptione, prout è contra † in lega- 8
to immobilium hos annuos cenſus contineri conſu-
luit Gabr. *d. conſ. 141. poſt num. 18. & infra lib. 2.* Surd. *dec.*
204. *num. 7. & ſequitur* Alcibiad. Lucar. *d. obſeruat. 3. n* 8.
[*& reſoluit* Rota *in illa Collenſi hæreditatis coram* R. P.
D. Buratto 18. *May, 1610. quæ eſt poſt tract. deciſ. 441. nu-*
mer. 2.] Et ſi contrarium defendat Eugen. *conſ. 100. lib. 1.*
eandem ſententiam quod cenſus inter immobilia cõ-
putentur, amplexa fuit Rota *coram* Seraphino *deciſ.*
224 *numer. 4. part. 1. coram* bon. m. Cardinali Mantica,
deciſ. 14. num. 1. & 2. & coram R. P. D. meo Vbaldo, *in*
vna Anconitana cenſus 24. May, 1613. quæ ibidem eſt de-
ciſ. 84. num. 23. Etiam † in materia ſtatutaria, & ſtricte 9
intelligenda, vt ſentit eadem Rota *in vna Bononienſi*
bonorum de Zaualiis, 12. Decembris 1614. coram eodem
D. meo Vbaldo *quæ eſt ibidem dec 85. num. 7.* quæ etiam
ſententia videtur quod poſſit ſatis clarè comprobari
auctoritate tam Sixt. V. *in ſua Bulla edita de anno 1585.*
Kal. Iuly incipit. Sollicitudo, paternuſque affectus. ſuper
prohibitione alienandi bona quæcumque ſtabilia, &
immobilia in ſtatu Eccleſiaſtico exiſtentia abſque Se-
dis Apoſtolicæ licentia aliis perſonis, quàm vaſſal-
lis eiuſdem ſtatus, dum à tali prohibitione excipit cen-
ſus, cum † exceptio ſit de regula, *l. nam quod l. quidem* 10
ff. de pen. legat. quam Clem. VIII. *in ſua Bulla innouatio-*
nis, declarationis, & extenſionis prædicta Bulla Sixti V.
promulgata de anno 1601, Pridie Non. Iuly vbi *in verſ.*
Inſuper de conſilio, & aſſenſu. leguntur hæc formalia
verba. *Necnon cenſus, aliaque bona, & iura, quæ pro*
ſtabilibus habentur, ponderando illam dictionem, quæ
† implicat ſimilia, *l. ſi fugitiui, C. de ſeru. fugit.* Ruin. 11
conſ. 116. num. 17. lib. 2. Afflict. *deciſ. 244. num. 1.* † & de- 12
mõſtrat totalem, & omnimodam ſimilitudinem. Bero.
conſ. 41. num. 10. conſ. 51. num. 29. libr. 2. Decian. *conſ. 54.*
num. 30. verſ. natura, lib. 2. quarum Bullarum tenor de
verbo ad verbum habetur *in princ. Tract.* ex quibus
videtur, quod non poſſit probabiliter dubitari quin
annui cenſus debeant inter immobilia computari.
Quæ concluſio poteſt multipliciter confirmari.

Primò, quia † is, qui habet iſtos annuos cenſus 13
releuatur ab onere ſatisdandi tanquam poſſidens im-
mobilia Bellon. *d. conſ. 23. num. 9.* Foller. *in d. verb. hu-*
iuſmodi, num. 28 Bon. *d. tract. de cenſib. art. 10. conſide-*
rat. 2. per tot. Caſſan. *ad conſuetud.* Burgun. *Rubr. 5. §. 1.*
num. 1. Rol. *d. conſ. 54. n. 7. libr. 2.* Alcibiad. Lucar. *d. obſ. 3.*
num. 13.

Secundò, † quia ii, qui ſunt incapaces immobi- 14
lium, ſunt etiam incapaces horum cenſuum. Anch.
in d. Clem. Exiui de Paradiſo, num. 21. de verb. ſignific. Bel-
lon. *d. num. 9* Foller. *d. verbo, huiuſmodi, numer. 26.* Corb.
de iure emphyt. cauſa 14. ob alienat. irrequ. dom. fact. am-
pli. 49. num. 6. & 7. Rol. *d. conſ. 54. num. 8.* Alcibiad. Lu-
carin. *d. obſer. 3. num. 9.* Etiam † ſi illis legentur ad ali- 15
menta. Feder. de Sen. *conſ. 12. num. 4. & poſt eum ibidem*
ad fin. conſil. alter eximius Doctor cuius nomen igno-
ratur id clarius confirmat, quos refert, & ſequitur
Anch.

Digitized by Google

Anch.*d.num.*21.*& alios citat*. Bon. *d.artic.*15.*numer.*36.
16 Tertiò comprobatur, quia eadem ratiooe dicti † annui ceoſus, non poſſunt diſtrahi à minoribus abſque ſolemnitatibus à iure requiſitis io alienationibus rerum immobilium à minoribus faciendis Bellon. *d. conſ.*23.*num.*10.*Ceph.conſ* 308.*n.*31 *lib.*1.Rol.*d conſ.*52.*n.*9.*&* 28.*lib.*2 Bernard.Greu.*ad* Gail *d. concluſ.*10 *conſiderat.*1.*per tot.*Caroc.*d q.*44.*n.*5. *& ſeqq.* vbi hoc quadrupliciter ampliat, Gaſp.Roderic. *in ſuo tract. de ann. redd tib.lib.*1.*q.*14.*n.*2 *qui alios allegat.*
17 Immo † nec poſſunt minores abſque Iudicis decreto cenſus decurſos exigere, & recipere. Simoncell.*d. tract.de decret.lib.*2.*tit.*6 *inſpect.*3.*numer.*33. *ad fin.*Foller.*in ſua pract.cenſuali,in verbo,qua quidem n.*69.*& ſeq.*
18 licet † ſecus ſit quo ad receptionem ſortis priocipalis pro reucoditione cenſus, in qua cùm ſit actus neceſſarius non requiri Iudicis decretum teſtatum reliquit idem Simoncell.*d tract.libr.*3.*titul.*8 *inſpectat.* 6.*n.*19. *& nos dicemus infra par.*3.*cap.*1.*q.*3.*art.*7.*num.*5.*& ſeqq. ſeu quæſt* 109.
Quartò ad confirmationem eiuſdem principalis
19 Concluſionis non parum facere videtur, quod † in veoditione horum cenſuum ſit ſoluenda gabella ſolui ſolita propter venditionem rerum immobilium, vt teſtatur Surd. *d.deciſ.*204.*per tot.* & ſignanter *ſub n* 9. *verſ.ſeq iunr Menoch.*Similiter & quioto facit, quia in confiſcatione bonorum immobilium veniont etiam iſti annui redditus. Ang. Alex.*& alij in l ſi conſtante,§. ſi ff.ſolut. matrimon.*Ruin.*co.* 82 *n.*22.*vel.*2. Tiraq.*de retractu lignag.* §.1.*gloſ.*6.*n.*6.*in fine.* Gabr. *d.conſ.*41.*num.*17.Miſing *ſi gul.obſeruat.centur.*1.*obſeru.*69. *num.*7. Surd.*deciſ.*204.*n.*6.& faciunt multa quæ congerit Intrigl.*d.tract.q.*36.
Iſta autem concluſio, vt ſupra multipliciter confirmata non eſt ita ſimpliciter, & indiſtinctè accipien-
20 da, ſed cum aliqua declaratione, videlicet, † vt ſit vera dumtaxat in iis, cenſibus, & redditibus, qui ſunt perpetui, ideſt, qui habent ſaltem habitu vitam perpetuam, iuxta ea, quæ dicta ſunt *ſupra hac part.*1.*cap.*1.*quæſt.*1.*art.*2. & ita illam intelligit. Anch.*in d. elemen. Exiui de Paradiſo,num.*21.*in fine, de verb ſignific.* Gemin.*in cap.hoc conſultiſſimè*, *n.*12.*de reb.eccleſ. non alien.* Socyn.ſen.*in tract.de obligatio in* 8.*libel.quæſt* 6. *num.*7. *poſt med.*Bellon *d.conſ* 23. *num.*9 Tiraquel. *de retractu lignag.*§.1.*gloſ.*6.*num.*7.Pariſ. *conſil.*16. *numer.*11. *lib.*3. Foller *in.d.ſua Pract.cenſuali in verbo huiuſmodi*, *n.*32. Ant.Gabr.*in tit de verbor.ſignific.concluſ* 8. *n.*3. Boccac. *d.tract.de cenſib.part.*1.*num.*50.Franc.Viu. *commun.opin. lib.*2.*opin* 683 *num.*1. qui multos congerunt, cum alio-
21 quin ſi non ſint perpetui, ſed temporales, † ideſt, breui tempore duraturi, Menoch. *de arbit.iudic quæſtion. centur* 3.*caſu* 233.*n.*2. pro † immobilibus haberi non
22 debeant, Feder de Sen *d.conſil.*12. *num.*5. *& poſt eum ibi ille alius Doctor.*Anchar *d.num.*21. Feder. Martin.*d.ſuo tract. de iure cenſ.cap.*1.*num* 102. Gaſpar. Roder. *de ann. redditib.lib.*1.*q.*3.*num.*10.*& quæſt.*14.*num.*8.*verſ.pro parte vero* Bernard Greo.*ad Gail.d.concluſ.*10.*num* 2.*& ſeq.* vbi multos allegat, & iuſtificatur: quia licet incapacibus immobilium non poſſint legari annui redditus, vt ſupra dictum fuit, etiam ad alimenta poſſunt
23 † tamen legari pro alimentis aliquot annorum, & ſic temporaliter dotatuti. Feder. de Sen. *conſil.* 12. *& ille alius Doctor.poſt eum ibidem.* Anchar. *d. num* 21. *& alij*
24 *relati à* Bon.*d.tract.de cenſib.art.*15.*num* 36 & ita † intelligi debet Bartol. *in l.legatum,numer.*1.*ff. de cap.dimin.* dum concludit, quod fratres minores ſunt capaces legatorum eis pro alimentis factorum licet ſint incapaces legatorum annoorum, Intelligendo ſcilicet, vt ſint capaces non perpetuorum, ſed temporalium aliquot annorum.
25 Secundo declaranda eſt eadem concluſio, vt † non ſit intelligenda de fructibus, & reſpooſionibus annuis, quę ſingulo anno ex cenſu percipiuntur, quas pro Immobilibus oon reputari dicit poſt alios. Fernand. Rebell.*in ſuo tract.de obligat.iuſt.lib* 10.*q.*1 *num.*11 *vbi teſtatur de commun*, *ſequitur* Gaſpar.Roderic. *d.q.*3. *num.*11. *& benè deducit* Rota *in vna Romana prætenſ. executionis contr ctus,*27 *May,*1594 *coram* bon.mem.Litta, *quæ eſt poſt Tract.deciſ* 86. *n.*6. 8.[Prout hoc ita etiam declarat Gratian.*diſceptat.Forenſ.tom.*5.*cap.*812. *num.*22 argumento penſionum quas, quando earum ſolutionis dies ceſſet, inter mobilia eſſe connumerandas dicit auctoritate Bal.& Gail. *qui alios allegat. pract. obſeruat. lib.*2. *obſeruat.*10.*num.*3] licet in hoc diſſentire videatur. Feder Martin. *cap.*1. *num.*106. *& ſeqq.* vbi pluribus comprobat, quod fructus cenſus maturi ſed oon exacti ſint immobilia connumerandi. Neque etiam ſi iotelligat pro ipſa re immobili ſuper qua cenſus conſtituitur & imponitur, cùm † cenſus noſter non ſit res ipſa 26
ſuper qua fuit collocatus, ſed quid diſtinctum, & ſeparatum ab ea, vt declarauit Rota *coram* bon.mem Iuſto, *in illa Ciuitatis Caſtelli cenſus,*29. *May,*1600. *quæ eſt poſt tract.deciſ.*81.*n* 8.[*& in vna Reatina cenſus* 17. *Nouemb.* 1624.*coram* R.P.D Remboldo, *quæ eſt poſt tract.dec* 415. *num.* 1.]
Sed intelligenda ſit de iure exigendi, & percipiendi dictos annuos fructus, & annuas reſponſiones, quod inter immobilia connumeratur, vt ſupra deductum fuit
Ex qua concluſione infertur. Primo, quod pecu-
nia, † quæ vel ex teſtantium ordinatione vel ex con- 27
trahentium conuentione in bonis immobilibus collocari, & erogari debet poteſt in emptionem annorum cenſuum conuerti, vt plutibus comprobat Alcibiad. Lucarin.*obſeruat. Pract. lib.*1.*A adem.*5. *obſeruat.*3.*n.*2. Secundo ioferri poteſt ad quæſtionem, an ſtatutum prohibens ne quis poſſit in forenſem alienare rem immobilem habeat locum in annuo cenſu fundato ſuper re exiſtenti in territorio ſtatuentium, quod videbatur affirmandum cùm ex prædictis cenſus pro re immobili habeatur. Cæterum, cùm iſti cenſus non ſint propriè bona immobilia, ſed pro immobilibus ha-
beantur, & ſic ſint immobilia impropriè, cùm † non 28
ſit proprie tale quod pro tali habetur. Bart. *in l ſi marrtu .§ leges.ff.ad leg Iul.de adult.*non poſſunt † compre- 29
hendi ſub ſtatuto pænali, & exorbitanti, & correctorio, *l.*3.*§.hæc verba.ff.de reg.geſt.* *& in puncto d.cit* Marc. Anton.Peregr *conſil.*19.*num.* 2.*& conſ.*20. *num* 15.*lib.*3. Nec obſtat, quod cenſus ratione cohærentiæ quam habet cum fundo in quo eſt conſtitutus, & collocatus dicatur eſſe de loco, vbi ſitum eſt prædium illud, vt diximus *ſupra in ſuper huius articuli,num.*4 *&* 5 quo-
niam † hoc etiam eſt per impropriètatem quia cùm 30
cenſus noſter nil aliud ſit quam ius percipiendi &c. vt diximus *ſupra q* 7.*alias hac par.*1 *q.*3 *art.*2.*in definitione cenſus*, *& voluit* Rota *in illa Ciuitatis Caſtelli Cenſus,* 29. *May,*1600.*coram* bon.mem.Iuſto.*quæ eſt poſt Tract. deciſ.*81.*num* 7.non poteſt verè dici quod ſit in loco &
qood loco cohæreat, cum iura † loco non circumſcri- 31
bantur, *l.Caius ff.de leg* 2. *l. ſi fideicommiſſum §.tractatum*, *ff.de iudic.l.*3.*§.incorporales.ff de acquir.poſſeſſ.cum aliis apud* Pinell.*ad rubr.C.de bon.matern.part.*1. *n.*10.&
propterea † in donatione bonorum exiſtentiom in cer- 32
to loco non veniunt, vt multos congerens, probat Tiraq.*ad l.ſi vnquam, in verbo bona, n* 13. *C.de reuoc.donat.*
Vnde † concludendom eſt, quod ſub tali ſtatuto, cen- 33
ſos iſti non compræhenduntur, vt in puocto dixit Laderch.Imol.*conſil.*104.*n.*7.*lib.*1. *&* Peregr. *d.conſ.*19.*n.*8. *& ſeqq.& conſ.*10.*n.*14.*& ſeqq.*
Et multo minus † comprehendentor ſub prohibi- 34
tione *Conſtitutionum Sixt. V. & Clement. VIII.* prohibentium alienari bona ſtabilia exiſtentia intra Statum Eccleſiaſticum in non ſubditos eiuſdem Status, de quibus meminimus ſupra, numer. 9. cum vt ibi di-
ctum

ctum fuit, cenſus ipſi expreſsè à dicta prohibitione excipiantur, & excludantur, & hanc ſententiam confirmat. Stephan. Gratian. *Diſcept. Forenſ. tomo 3. cap. 420. poſt hæc ſcripta viſum.*

Tertiò ex eadem concluſione inferri poteſt, quod ſuper dictis cenſibus, tanquam ſuper bonis, quæ pro immobilibus habentur, poſſunt alij cenſus conſtitui, & collocari, de qua tamen illatione, eſt particulari articulo mox differendum.

SVMMARIA.

1 *Cenſus ſuper cenſus conſtitui poteſt.*
[*Cenſus cenſus datur.*]
Contrarium aliqui ſentiunt. num. 4.
Sed prima opinio verior, num. 5.
2 *Cenſus vendi, locari, donari, & aliis titulis in alium transferri poteſt.*
3 *Feudum conſtitui poteſt ſuper cenſu.*
6 *Cenſus formalis, id eſt, ius percipiendi cenſum, eſt quid frugiferum.*
7 *Cenſus formalis poteſt dici, quod ſit certis finibus deſignatus.*
Et hæc certitudo ſufficit, vt ſuſtineatur cenſus ſuper cenſu impoſitus. n. 9.
8 *Cenſus formalis ratione cohærentiæ dici poteſt, quod ſit in loco in quo ſunt res cui cohæret.*
10 *Cenſus ſuper quo fuit impoſitus nouus cenſus, tranſit cum onere noui cenſus.*
11 *Fundus non liberatur ab onere cenſus ſuper quo nouus cenſus conſtitutus fuit, niſi etiam iſte nouus cenſus extinguatur.*
12 *Cenſus perit perempto fundo in quo conſtitutus fuit.*
13 Ampl. *vt pereat etiam cenſus nouus ſuper dicto antiquo cenſu impoſitus.*
[*Cenſus impoſitus ſuper alio cenſu extinguitur per redemptionem prioris cenſus.*
Ampl. *etiam ſi dominus dicti noui cenſus intimauerit venditori prioris cenſus, ne illum redimat in ſui præiudicium.*
Agens ſine actione debet repelli à limine iudicij ex mero iudicis officio, nulla præcedente partis inſtantia.]
14 *Cenſus ſuper cenſu, quomodo conſtituatur.*

Cenſus ſuper cenſu an conſtitui, & collocari poſſit.

QVÆSTIO XXXI.

aliàs par. 1. cap. 3. qu. 1. ar. 3.

SVpereſt tandem vt explicemus, an cenſus ſuper alio
cenſu poſſit conſtitui, cuius quidem articuli reſo-
lutio non admodum videtur difficilis ex dictis ſupra
in præcedentibus articulis. Nam cùm ex *Bulla Pij V.*
ſuper cenſibus, cenſus ipſe creari, & imponi poſſit non
ſolum ſuper rebus immobilibus, verùm etiam ſuper
iis, quæ pro immobilibus habentur vt diximus ſupra
hac quæſt. art. 1. ſeu q. 29. & cùm cenſus perpetui de qui-
bus nos loquimur pro immobilibus habeantur, vt di-
ctum eſt in præcedenti articulo, lata ſequitur conclu-
1 ſio. quod cenſus † ſuper cenſibus conſtitui, & collo-
cari poſſint, quam concluſionem amplectuntur Gu-
liel. Redoan. *in ſuo tract. de rebus eccleſ. non alien. in rubr.*
de conſtit. ann. cenſ. n. 55. Nouar. *in ſuo Commen. de vſur.*
num. 87. Follet. *in ſua Pract. cenſuali, in verbo, huiuſmodi*
num. 49. Ludou. Molina, *in ſuo tract. de contract. part. 2.*
diſput. 389. n. 3. verſicul. verum autem cenſus Caſſan. *ad*
conſuetud. Burgund. rubr. 11. des cenſes, §. 3. ſub num. 4. verſ.
quid autem ſit cenſuarius. Felician. de Solis, *in ſuis Com-*
ment. de cenſib. tomo 1. lib. 2. cap. 3. n. 32. verſ. 9. Fernand.
Rebell. *in ſuo tract. de obligat. Iuſtit. lib. 10 quæſt. 10. nu-*
mer. 4 Leonard. Leſſ. *de iuſtit. & iure, libr. 2 cap. 22. Du-*
bitat. 12 num. 77. verſ. vbi notandum, Mich. Salon. *in ſuo*
tractat. de contract. & commerc. human. in tit. de cenſib. art.
3. controuerſ. 5. num. 17. verſ. ſequitur Ioan. Azor. *Inſtitut.*
Moral part. 3. lib. 10. cap. 7. in 1. quæſt. Alcibiad. Lucarin.
obſ. Pract. lib. 1. Academ. 5. obſeru. 3. num. 3. Vine Carocc.
poſt longam diſcuſſionem, dec. 103. Federic. Martin. *in ſuo*
tract. de iure cenſu. cap. 4. num. 79. & 83. Ioan. Franciſc.
Leonis *in ſuo Theſauro fori Eccleſiaſt. part. 2. capit. 15. de*
cenſibus, numer. 7. Quibus addantur poſt hæc ſcripta viſi,
Nicol. Intrigl. *ſuper Bulla, de cenſibus qu. 36. per tot.* Mar-
tin. Bonac. *in ſuo tract. de contract. diſput. 3. q. 4. puncto*
vnico, num. 16. Lud. de Aueod. *de cenſib. Hiſpan. cap 54.*
num. 4. & hunc reſpexiſſe exiſtimo Caualcan. *dec. 103.*
per tot. dum concludit dari cenſum cenſus, quem ſim-
pliciter refert, & ſequitur Pyrr. Maur. *in tract. de fide-*
iuſ. part. 2. sect. 2. cap. 5. n. 21. Et de hoc amplius non du-
bitari in Regno Siciliæ teſtatur Maſtril. *de Sicil. 215.*
num. 1. lib. 3.]
Et poteſt comprobari, quia † cenſus iſti conſignati- 2
ui poſſunt vendi, donari locari, in ſolitum dari, & aliis
iuſtis titulis, in alios transferri, *vt demonſtrabimus infra*
q. 44. ſeu part. 1. cap. 1. quæſt. 1. art. 1. Necnon ſuper † illis 3
poteſt feudum conſtitui, vt pluribus relatis dicit Surd.
dec. 204 n. 3 ergo pari ratione poterit ſuper illis cenſus
imponi, vt argumentatur Auend *d. cap. 54. n. 5.* quæ ra-
tiones licet non videantur de neceſſitate concludere,
ab hac tamen opinione tanquam magis communi
non eſt recedendum. † Et licet ab hac communi con- 4
cluſione recedere videatur Boccac. *in ſuo tract. de cenſib.*
par. 1. n. 49 & Thom. Boninſign. *in ſimili tract. c. 4. n. 17.*
eo ſub prætextu, quod licet cenſus iſte habeatur pro
re immobili, in eo tamen non verificentur cæteræ
conditiones, quæ requiruntur in aliquo fundo ad effe-
ctum, vt validè poſſit ſuper eo cenſus conſtitui, ſcili-
cet, quod ſit frugifer, & certis finibus deſignatus. Iſtæ
tamen eorum conſiderationes non ſunt meo iudicio,
tales, vt † ex iis recedendum ſit à & communi opi- 5
nione Intelligendo tamen illam non de cenſu mate-
riali & annuis redditibus, qui ſoluuntur, ſed de iure
exigendi dictos redditus, vt conſiderat etiam Caroc. *d.*
dec. 103. n. 15.
Hoc † enim ius eſt quidem frugiferum, quoniam vt 6
experientia demonſtrat, ex eo ſingulis annis certa, &
determinata fructuum quantitas percipitur ex annuis
reſponſionibus ſingulo quoque anno redeuntibus.
Eſt † etiam certis finibus deſignatum, quia licet iu- 7
ra certo loco non circūſcribantur, *l. Caius, ff. de leg. 2. &*
diximus art. præcedenti n. 31 & ſeq. quia tamen ius iſtud
cenſuale rei immobili inhæret tanquam in ſuo ſubie-
cto, cum non niſi ſuper re immobili imponi, & con-
ſtitui poſſit, vt diximus *ſupra hac ead. q. art. 1.* ratione
huius † cohærentiæ dicitur conſiſtere in eodem loco 8
in quo res ipſæ quibus cohæret ſitæ ſunt, vt dictum eſt
ſupra art. præcedenti, n. 6. & ſeq. ex Bal. Rip. Gabr. *& aliis,*
& ideò cum iſtud ius ferat fructus, & dici poſſit certis
finibus deſignatum, & pro immobili habeatur, non
eſt abſurdum dicere, quod ſuper eo poſſit alius cenſus
imponi, & collocari.
Nec † dicatur, quod hæc finium deſignatio, cum 9
ſit impropria, & abuſiua, vt dicunt Boccacc. & Bonin-
ſign. *in contrarium allegati, & nos diximus ſup. in præce-*
denti art. num. 30. non poſſit eſſe ſufficiens ad effectum,
vt ſuper cenſu cenſus ſuſtineatur, quoniam pro ſuffi-
cienti ad effectum de quo agitur illam habuit *Pius V.*
in d. ſua Bulla, dum in ea concedit cenſum imponi, &
creari poſſe ſuper rebus: quæ pro immobilibus repu-
tantur, non obſtante quod in *eadem Bulla* pro forma
conſtituiſſet

conſtituiſſet quod cenſus creari non poſſit, niſi ſuper re, quæ eſſet certis finibus deſignata, & circumſcripta, & ſic ceſſat inconueniens quod conſiderabat Boccac. *d. num. 49.*

10 Bene verum eſt, quod caſu† quo cenſus ille ſuper quo alius cenſus fuit collocatus venderetur, vel alio titulo ad alium transferretur, ſemper tranſiret cum onere ſoluendi iſtum nouum cenſum, prout cum alienatione rei cenſui ſuppoſitæ tranſire onus ſoluendi cenſum dicemus *infra par. 2. c. 2. q. 3. art. 6. & iuxta nouum ordinem Taurinenſem q. 78.*

11 Neque poſſet † ab iſto onere liberari fundus ſuper quo fuit impoſitus primus cenſus, ſi etiam ſecundus cenſus ſuper dicto primo cenſu impoſitus non redimeretur, ſi credere velimus Ludou. Molinæ, *d. diſput. 389. n. 3. verſ. vtrum autem.*

12 Ex cuius dictis poſſumus etiam inferre quod ſicut† perempto fundo ſuper quo primus cenſus fuerat collocatus ipſe quoque cenſus perit, & extinguitur, vt fuit diſpoſitum per *Conſtitutiones.* Mart. V. & Calixt. III. *regiſtratas, in cap. 1. & 2. de empt. & vendit. inter Extrau. Commun. & Bullam* Pij V. *ſuper cenſib. & nos dicemus latè infra d. q. 44. ſeu part. 2. c. 1. q. 1. art. 1.*

13 Ita quoque † perire debeat cenſus ſecundus ſuper illo primo impoſitus, & conſtitutus, vt ſentit Carocc. *d. dec. 103. n. 20.* [& oos diximus *infra par. 3. cap. 1. art. 1. num. 22.*

Prout eadem ratione iſte cenſus ſuper alio cenſu impoſitus dici debet extinctus, & debet ceſſare curſus fructuum illius, ſi ille prior cenſus fuerit per illius venditorem, & debitorem redemptus, vel extinctus.]

Quod videtur ſatis iuri conſonum, cum per peremptionem cenſus ſuper quo erat iſte ſecundus conſtitutus, iſte nouus remaneat ſine ſubiecto & abſque fundo ex cuius fructibus ſolui poſſit, vt animaduertit Leonard Leſſ. *d. dub. 12. num. 77. ad fin.* Mart. Bonac. *d. num. 16. in fin.*

Sed difficultas fuit aliquando excitata in Conſiſtorio ſacræ regiæ conſcientiæ Regni Siciliæ proponente Don Garzia Maſtrillo An hoc procedat ſi dominus noui cenſus ſuper antiquo impoſiti, & conſtituti intimauerit venditori prioris cenſus, ne illum redimat in ſui præiudicium; ex quo ipſe habet cenſum ſuper illo antiquo cenſu fundatum, & conſtitutum. In qua difficultate licet multa pro parte negatiua adducerentur fuit tamen deciſum, & determinatum hunc nouum cenſum ob redemptionem prioris intelligi extinctum, & reſolutum, vt teſtatur id. Maſtrill. *d. dec. 215. n 11. & ſeqq. lib. 3.*

Nec reſiſtit intimatio, & proteſtatio domini noui cenſus, quia illa noo poterat fieri in præiudicium iuris quæſiti venditori prioris cenſus ex pacto de redimendo cenſum quandocumque quod vel erat expreſſum in ipſomet inſtrumento impoſitionis, & venditionis prioris cenſus, vel de neceſſitate ſubintelligebatur vigore bullæ Pij V. ſuper formam crean. cenſus, in verſ. Poſtremo cenſus omnes, cui pacto non potuit dominus ſecundi cenſus præiudicare, vt dixit Maſtrill. *d dec. 215. numer.* 21. Cùm itaque per redemptionem prioris cenſus, & per reſtitutionem ſortis principalis illius prior cenſus, & prior contractus ſit reſolutus, vt diximus *infra d. t art. 3. cap. 1. quaſt. 3. artic. 1. numer. 5.* domino noui cenſus nulla prorſus competit actio contra venditorem prioris cenſus, & proinde quatenus contra illum agere vellet in vim intimationis, & proteſtationis per eum facta poſſet repelli tanquam agens ſine actione ab ipſomet Iudice ex mero ipſius officio, nulla etiam præcedente partis inſtantia. Alex. *conſ. 62. num. 15 lib. 2.* Rim. Sen. *conſ. 227. n. 4. lib. 2.* Cephal. *conſ. 326. numer. 3.* Magon. *dec. Lucenſ. 17. num. 18*]

14 Vt † autem hanc noui cenſus ſuper antiquo impo-

ſitionem ad praxim reducamus poterit, vel creari, & conſtitui nouus cenſus ſuper antiquo, prout *ſupra q. 1, alias hac part. 1. c. 2. q. 1. art. 1. n. 21.* & alteri concedi, vel poterit ſeruari ordo, & modus conſideratus per Foller. *in d. ſua Pract. cenſuali in verbo, huiuſmodi, n. 49. & indicat.* Bocc. *in d. ſuo tract. de cenſib. par. 1. n. 51.* vt ſcilicet dominus cenſus vendat alicui partem aliquam dicti ſui cenſus antiqui, prout vendi poſſe innuit Pius V. *in d. ſua Bulla ad finem,* in illis verbis *Hanc autem ſalutiferam ſanctionem, &c.* nam per iſtam venditionem videtur quaſi ad fauorem noui emptoris creari nouus cenſus ex antiquo, licet hæc non poſſit propriè, & verè appellari cenſus conſtitutio: hunc tamen modum communis practica obſeruat.

SVMMARIA.

1 *Cenſus ſuper rebus mobilibus creari non poteſt,*
Cuiuſcunque ſint generis, n. 7. 9. *& ſequenti.*
Etiam de iure naturali, & diuino, n. 6.
Declara dupliciter, vt num. 19.
2 *Nullo modo hæc verba habent in ventre negatiuam.*
3 *Negatiua poſita ante verbum, Poteſt, abnegat actum & potentiam.*
4 *Reddit actum aliter geſtum nullum.*
5 *Niſi, hæc particula poſita poſt Negatiuam ponit id quod exprimitur in caſu ſequenti.*
[*Statuo Hoc verbum eſt noui iuris promulgatorium.*
Forma cenſetur inducta ex præcepto.
Cùm in conſtitutione datur actus nouus, & diuerſus modus.
Cum forma appellatur.
Ex decreto irritante.
Forma in dubio præſumitur ſubſtantialis.
Contractus celebratus, non ſeruata forma eſt nullus.
8 *Lapilli, & gemmæ fructum de ſui natura non ferunt.*
9 *Frumentum, vinum, oleum, & pecunia conſumuntur ex vſu, &* num. 10.
11 *Cenſus imponitur percipiendus ratione fructuum rei ſuper qua conſtituitur.*
12 *Pecunia conſumitur diſtractione, & vſu.*
13 *Pecuniæ vſus non poteſt ab ipſa pecunia ſeparari.*
14 *Cenſus conſtitui non poteſt ſuper ſe mouentibus, &* numer. 16.
15 *Se moueatia veniunt appellatione mobilium.*
16 *Se mouentia licet afferant vtilitatem, Non tamen ferunt fructus ſecundum eorum naturam,* numero 18.
17 *Se mouentium vita non eſt perpetua.*

Cenſus conſtitui non poteſt ſuper mobilibus cuiuſcumque generis.

QVÆSTIO XXXII.

aliàs par. 1. cap. 3. qu. 1. art. 4.

QVod † cenſus creari, & conſtitui minimè poſſint 1
ſuper rebus mobilibus eſt omnino negatiue concludendum *ex Conſtitutione* Pij V. *edita ſuper forma creandi cenſus* in illis verbis, *Hac igitur noſtra Conſtitutione ſtatuimus cenſum, ſeu annuum redditum creari conſtitui vè nullomodo poſſe niſi ſuper re immobili, aut quæ pro immobili habeatur* Ponderando in primis illa verba *Nullo modo* † quæ habent in ventre negatiuam, & 2
totum excludunt Rebuff. *in l. Labeo, in fin. ff. de verb. ſignif.* Ruin. *conſ. 30. n. 30 l. 3.* vnde ſuccedit vulgaris regula quod † negatiua poſita ante verbum poteſt, abnegat 3

actum, & potentiam Gloſ. *in cap. 1. in verbo, non poteſt, d. reg. iur. in 6.* Bart. *& alij in l. Gallus, in princ ff. de liber. &*
4 *poſthum.* & reddit actum in contrarium geſtum nul-
lum, & inualidum Bal. *in l. 1. n. 46. C qui admi. & in l. fin.*
num. 22. verſ. item quando teſtator, C. de fideicomm. Couar.
in cap. quamuis, part. 2. § 4. num. 4. de pact. & lib. 6. Secun-
5 dò pondero particulam, Niſi, † quæ poſita poſt oratio-
nem negatiuam, & prohibitiuam ponit, & permittit
id quod exprimitur in caſu qui ſequitur, alia autem
negat, & prohibet Pariſ. *conſil. 30. num. 35. lib. 2.* Tiber.
Decian. *conſ. 31. num. 20. lib. 1.* Rota *diuerſor. deciſ. 460 nu-*
mer. 1. & ſeq. part 1. Cum itaque in dicta Piana conſtitu-
tione in caſu poſito, & expreſſo poſt dictam particu-
lam, Niſi concedatur creatio, & collocatio cenſus ſu-
per rebus immobilibus & quæ pro immobilibus ha-
bentur, ſequitur, vt ſit negata, & prohibita ſuper
aliis rebus, vuæ non ſunt immobiles, nec pro immo-
bilibus habentur, & ita per conſequens ſuper rebus
mobilibus.

[Quæ ſententia vltra prædicta confirmatur, con-
ſiderando quod Sanctiſſ. ille Pontifex in dicta ſua Con-
ſtitutione procedit præſcribendo, & inducendo nouam
formam ſeruandam in creatione, & venditione cen-
ſus, vt demonſtrat illud verbum ſtatuimus, quo vti-
tur *in verſ. Hac igitur noſtra conſtitutione, &c.* quod eſt
noui iuris promulgatorium *gloſ. in cap. vt litigantes de*
offic ordin. Dec. *in cap. decernimus in fin. & ibi* Felin. *nu-*
mer. 17. de Iudic. Quod autem ibi Papa voluerit dare,
& præſcribere formam ſeruandam in dicto contractu
cenſuali, deducitur tum quia procedit per viam præ-
cepti negatiui, quod cenſus, ſeu annuus redditus crea-
ri, conſtituive vllo modo poſſit niſi ſuper re immo-
bili, aut quæ pro immobili habeatur, ex quo præce-
pto induci formam, *tradit,* Pariſ. *conſ. 95. num. 17. lib. 1.*
Tiraq. *de retract. lignag. § 36. gloſ. 2 num. 29.* Bero *qu. 24.*
num. 3. in fin. & infra, tum quia ibi Papa dat nouum,
& diuerſum modum obſeruandum in iſto contractu
ab eo, qui erat conſtitutus de iure, vel ex conſtitu-
tionibus aliorum Pontificum, vnde formam induce-
re voluiſſe cenſetur. Felyn *in cap. cum dilecta num 34.*
verſ. nouum ſignum de reſcr. Becc. *conſ. 12. num. 24. libr. 1.*
Boccac *ad Conſtit.* March. *gloſ. 6. num. 163.* refert alios
Surd. *conſ. 282. num. 6.* tum & multo magis, quia ipſe-
met Papa in dicta ſua Conſtitutione in verſ. contra-
ctuſque ſub alia forma, &c. hunc modum ſeruandum
in hoc contractu formam appellat Felyn. *in d. cap. cum*
dilecta num 35. verſ. decimum Boccac. *d. gloſ. 6. num. 164.*
cum demum quia ibi Papa ſubiicit decretum irritans
annullando contractus cenſuales ſub alia forma fa-
ctos. Alex. *& Iaſ. in l. 1 ff. de lib. & poſth. ille num. 6. iſte*
num. 8 Felyn. *in d. cap. cum dilecta num. 29. & ſeqq.* Boc-
cac. *d. gloſ. 6. num. 159.* Hond. *conſ. 17. num. 28. lib. 1.* & in
propriis terminis huius bullæ. Nauar. *conſ. 1. numer. 1.*
lib. 3. in tit. de Cenſibus, & nos diximus, infra par. 2. ca-
pit. 1. queſt. 1. art 6 num. 13. & ſeqq. & proinde non po-
teſt in dubium reuocari, quin in hac Piana Conſtitu-
tione ſit tradita, & præfixa forma ſeruanda in hoc cen-
ſuali contractu, quæ in dubio ſubſtantialis cenſetur.
Pariſ. *d. conſ. 95. num. 8.* Becc. *d. conſ. 12. numer. 15.* Tiraq.
d. gloſſ. 2. num. 29. Oſa. h. *dec. 105. numer. 16.* Rim. Iun.
conſ. 207 num. 19. lib. 2. & quin contractus ſub alia for-
ma celebratus ſit ipſo iure ab initio nullus, & inuali-
dus ea defectu formæ. Oſæſch. *d. dec. 165. numer. 6.* &
alij mox allegati, & per conſequens quod cenſus con-
ſtitui non poſſit ſuper rebus mobilibus. Et hanc ſen-
tentiam probauit etiam Ludouic. de Auend. *cap. 50. nu-*
mer. 6. & ſeqq vbi numer. 12. in fine, profitetur hanc eſſe
receptiſſimam ſententiam, & illam habet pro indu-
bitabili Fernand. Rebel. *in ſuo tract. de oblig. Iuſtit. libr.*
10. queſtion. 6. ſub numer. 3. verſ. per ſecundam, & com-
munem profitetur Io. Azor. *Inſtitut. Moral. par. 3. lib. 10.*
6 *cap. 5. verſ. quarto quæritur,* etiam † de iure natu-
rali, & diuino ſemota etiam diſpoſitione, & prohi-
bitione Summorum Pontificum tam *Martini V. &*
Calixti III. quam *Pij V.* quod pluribus ibi compro-
bat *Azor.*

Hæc † autem concluſio procedit in quacunque re 7
mobili, cuiuſcunque ſit generis, ſiue ſit de illis mo-
bilibus, ex quibus nullus omnino percipi poteſt fru-
ctus licet lõgiſſimæ ſint vitæ, & durationis maximique
valoris, quales ſunt gemmæ & lapilli quia cum red-
ditum non ferant † proinde eſt impoſſibilè vt ſuper 8
eorum dominio poſſit ius percipiendi annuam reſpon-
ſionem imponi, vt deducit Ludouic. Molina, *in ſuo*
tract. de contract. part. 2. diſput. 389. num. 3. verſ. quia vero
cenſus, ſiue ſint de illis, † ex quibus percipitur qui- 9
dem vtilitas, ſed inde ſequitur illarum peremptio, &
conſumptio, vt eſt frumentum, vinum, oleum, & his
ſimilia, quæ licet eſſe poſſint in ſtatu fructificandi,
puta ſi vinum, frumentum, oleum, &c. expoſitum ſit
negociationi, & propterea ſuper illis recte, conſtitui
poſſe cenſum affirmet poſt *Sot.* ab eo allegatum Fede-
ric. Martio. *in ſuo tract. de iure Cenſuali, cap. 4. num. 5.*
verſ. Secundo, quia † tamen ſecundum earum naturam 10
nec fructus, & redditum ferunt, nec ſunt apta nata
vt ferant, ſuper illis pariter cenſum conſtitui non poſ-
ſe affirmat Conrad. *in ſuo tract. de contract. qu. 72. in 5.*
ſuppoſit. verſ. nam in re cuius vſus, cùm † enim cenſus 11
imponatur percipiendus ratione fructuum, & reddi-
tuum rei quæ ſubiugatur vtique re perempta, & con-
ſumpta, vel ex ſui natura infructuoſa exiſtente nulli
ex ea percipi poſſunt fructus, cum non entium nullæ
ſint qualitates, *l. eius qui in prouincia, ff. ſi cert. pet. l. 5.*
§ 1. ibi, non poteſt æſtimari bonitas loci, qui non extat, ff. de
action. empt. & conſequenter, vel ab initio cenſus creari
non potuit, vel eodem tempore ortus, & interitus il-
lius contingeret, cum ob peremptionem rei ſuppoſi-
tæ ipſum quoque cenſum ceſſare ſtatuerit Pius V. *in*
d. ſua Bulla, & nos dicemus *infra latè par. 3. cap. 1. qu. 1.*
nunc 9. 99. Quod maximè procedit in pecunia nume-
rata, quæ præterquam quod eſt de iis rebus quæ vſu
conſumuntur, *l. rogaſti, l. non omnis ff. ſi cert. pet.* eſt † 12
etiam ordinata ad diſtractionem, qua diſtractione con-
ſumitur ſi non in ſubſtantia, ſaltem quoad dominium
reſpectu illius perſonæ, quæ eam præhabuerat, vt
conſiderat Conrad. *d. 5. ſuppoſitione,* & facit conclu-
dens ratio, quam affert, Laurent. *de Rodulph. de vſur.*
part. 2 queſt. 18. num. 57. quod † ſcilicet vſus pecuniæ non 13
poteſt ab ipſa pecunia ſeparari, & ſicut vſus pecuniæ
non poteſt conſumi abſque conſumptione ipſiuſmet
pecuniæ, *argument. l. 2 ff. de vſufr. ear. rer. quæ vſu conſum.*
Ita eademmet pecunia conſumi non poteſt abſque
conſumptione vſus illius, quare conſumpta pecunia
cum ſuo vſu, impoſſibile eſt vt cenſus ex ea debeatur,
vt ex D Thom. *2. 2. q. 78. art. 1.* & alios concludit Cal-
can *conſ. 84. n. 1.*

Quæ † concluſio procedit etiam in ſe mouenti- 14
bus, nam & hæc † appellatione mobilium continen- 15
tur, *l. mouentium, & ibi* Bart. Alciat. *ff. de verbo. ſignif.*
Dec. *conſ. 388. col. 1.* Pariſ. *plenè conſ. 67. numer. 2. lib. 2.*
Nam † quamuis ex illius percipi poſſit fructus, & vti- 16
litas citra ipſarum conſumptionem, & interitum, vt
ex equis vtilitas equitationum, ex mulis fructus ve-
cturarum, & ſic de ſingulis, quia † tamen harum 17
rerum vita non eſt perpetua, ſed ſunt de earum na-
tura breuioris durationis, ſuper illis cenſus impo-
ni non poteſt. Conrad. *d. queſt. 72. in 5. ſuppoſi. verſ.*
ſi igitur in re. Nec repugnat, quod attenta hac ratione
videatur quod non poſſit dari caſus, in quo cenſus
impoſitio futura ſit licita, & legitimè facta, cum nulla
res ſiue ſit mobilis, ſiue immobilis vitam habeat per-
petuam, cum nihil ſit ſub ſole perpetuum, *l. eum de-*
bere, ff. de ſeruit. vrban. præd. Peregr. *de fideicommiſſ art. 52.*
in prin.

Quoniam

Quoniam ad effectum vt licitè cenſus ſuper aliqua re fructifera imponi valeat noo repugnat, quod poſſit contingere caſus peremptionis illius, ſed quod caſus ille ſit de neceſſitate intra breue temporis ſpatium euenturus, vt contingit in equo, mulo, & aliis rebus ſe mouentibus, quarum peremptio, & interitus non ſolum eſt de neceſſitate futurus; prout in omnibus aliis rebus à natura conſtitutum eſt, ſed breui etiam tempore de neceſſitate debeat contingere quæ feſtina peremptio in rebus immobilibus frugiferis non eſt ſecundum naturam de neceſſitate futura ſed longiorem habeot vitam, & durationem, quod ſatis eſſe vt quid perpetuum dicatur, & ſuper eo legitimè cenſus poſſit collocari fuit dictum ſupra *hac prima part. ca-*
18 *pit. 1. quæſt. 1. art. 2. ſeu quæſt. 2* Præter quam quod † fructus, & vtilitas, quæ ex iſtis ſe mouentibus percipitur non eſt ſecundum eorum propriam naturam, cum ſuaptè natura hos fructus non ferant, ſed requiratur induſtria, & artificium humanum, quo caſu res non poteſt dici fructifera ad effectum, vt ſuper ea poſſit cenſus imponi, *vt dicemus infra hoc cap. 3. quæſt. 2. art. 1. ſeu qu. 35. n. 10.*

Hanc autem principalem Concluſionem in hoc quarto articulo firmatam quod cenſus ſuper mobilibus, ſeu ſe mouentibus conſtitui legitimè non poſſit,
19 declarat dupliciter Gregor. de Valent. *in ſuis comment. Theologicor. tomo 3. diſput. 5. quæſt. 21. de cenſib. puncto 1. & 4.* & quidem primò vt procedat ſecundum ius poſitiuum, ſecus verò ſecundum naturam ipſius contractus cenſualis, vt proſequitur *d. puncto 2. verſ. & hactenus* Secundò, vt procedat in cenſu perpetuo, ſecus autem in temporali, vt declarat *d. puncto 4. verſ. & ſic poſſet admitti.* Sed quoniam, vt ſupra dictum fuit, mei propoſiti eſt tractare tantùm de cenſu perpetuo conſtituto ſecundum formam traditam per Conſtitutiones Pontificias, & præcipua à Pio V. *in dicta ſua Bulla ſuper cenſibus*, ideo ſuper iſtis declarationibus Gregor. de Valentia diutius inſiſtere operæ pretium eſſe non exiſtimaui properans ad vtiliora, ſed ſatis ſit illas indicaſſe, & quaſi digito demonſtraſſe, vt de illarum veritate aliquis forte curioſior valeat diſſerere.

SVMMARIA.

1 *Cenſum ſuper iuribus, & actionibus perſonalibus poſſe imponi videtur ſentire* Bon. *de cenſibus.*
Contraria ſententia eſt verior. n. 4.
Reſpondetur Bon. num. 5. *& ſeqq.*
2 *Intereſſe non ſolutum ex partium conuentione effici poteſt ſors.*
Declar. vt num. 6. & *ſeq.*
3 *Dotis augmentum efficitur dos.*
Ratio redditur, num. 13.
4 *Cenſus ſuper iuribus, & actionibus, conſtitui non poteſt.*
6 *Fructus fructuum, & vſura vſurarum non debentur.*
7 *Acceſſiones acceſſionum non debentur.*
[*Vſuræ debita non poſſunt in ſtipulationem deduci, vt ex illis cumulatis cum ſorte, & verò debito vſura debeatur.*]
8 *Vſura vſurarum nullo iure debentur inter eoſdem debitorem, & creditorem.*
9 *Secus ſi ſit mutata perſona creditoris, vel debitoris.*
10 L. 1. C de vſur. Intellectus.
11 *Mercatori debetur intereſſe tam damni emergentis, quàm lucri ceſſantis.*
12 *Mercatorum valdè intereſt habere pecunias ſibi debitas ſuo tempore.*
13 *Dos eſt quid vniuerſale, & recipit augmentum, & diminutionem.*
14 *Cenſus ſuper ipſamet iuriſdictione imponi non poteſt.*
15 *Iuriſdictio eſt quid ſeparatum à proprietate.*
16 *Iuriſdictio incumbit ſuper terram ſicut nebula ſuper paludem.*
17 *Iuriſdictio obligari, & hypothecari non poteſt.*
18 *Cenſus ſuper dignitate, & titulo conſtitui non poteſt.*
19 *Dignitatum aliqua ita cohærent perſonæ, vt ab illa diuelli non poſſint, aliquæ transferuntur de perſona ad perſonam.*
20 *Dignitas non eſt quid immobile, nec pro immobili habetur.*
21 *Fructus iuriſdictionis ſunt mulcta, pœna, confiſcationes, & huiuſmodi.*
22 *Cenſus ſuper fructibus iuriſdictionis poteſt legitimè conſtitui.*

Cenſus ſuper iuribus incorporalibus conſtitui non poteſt.

QVÆSTIO XXXIII.

aliàs par. 1. cap. 3. qu. 1. ar. 5.

QVod † ſuper iuribus, & actionibus perſonalibus cenſus noſter imponi, & conſtitui poſſit, 1 videtur ſenſiſſe Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. articul. 11. numero* 28. dum defendit quod cenſus poſſit creari ſuper pecunia debita pro terminis cenſus decurſis, & non ſolutis (de hac enim loquitur, & agit ibi *Bon.* non autem de ipſo iure exigendi annuum cenſum, & annuam reſponſionem) & ſic ſuper illa actione, quæ domino cenſus competit pro illiſmet terminis non ſolutis, quod infraſcriptis rationibus nititur comprobare.

Prima quia ſicut † intereſſe non ſolutum poteſt ex 2 partium conuentione effici ſors principalis, ſiue de ea conuentione fiat publicum documentum, ſiue in inſtrumento conſcripta non ſit, *l. 1. C. de vſu. l. quemadmodum*, §. *Item* Labeo, *ff. ad leg. Aquil.* & ſic ſicut pro intereſſe, quod eſt effectum ſors nouum intereſſe deberi poteſt [vt volunt multi quos refert Giurb. *dec Regn. Sicil. 24. n. 35. part. 1.*] ita etiam videtur, quod annuæ penſiones, & cenſus decurſi & ſuo tempore non ſoluti poſſint voluntate contrahentium aſſumere naturam cenſuum principalium, & ſuper eis nouus cenſus creati.

Secundò mouetur *Bon.* quia † ſicut augmentum do- 3 tis cenſetur eadem dos, *l. inter ſocerum*, §. *cum inter ff. de pact. dotal.* eadem ratione videtur, quod ſi ex terminis cenſus decurſis, & non ſolutis, nouus cenſus conſtituatur, & antiquo applicetur, iſte cenſus nouus debeat iudicari idem cenſus cum primo.

Cæterùm † contraria ſeotentia negatiua eſt omni- 4 nò amplectenda ex *Bulla* Pij V. *ſuper cenſibus*, non ſolum *in verſ. Hac igitur noſtra Conſtitutione, &c.* ioducendo, vt ſupra, *art. proximo, numer. 2 & ſeqq.* ſed etiam in verſ. *Immo, & cenſum augeri. &c.* vbi in fortioribus terminis Papa prohibet, ne pro penſionibus iam decurſis, & non ſolutis, nouus cenſus creetur ſuper eodem vel alio fundo, & cum hac ſententia tranſit Fernand. Rebell. *in ſuo tract. de obligation. Iuſtit. lib. 10. quæſt. 6. num. 4. verſ. non poteris tamen*, & eam amplectitur Eugen. *conſ.* 100. *num. 33. lib. 1.* [Nam iura iſta incorporalia non veniunt appellatione immobilium, nec per ſe gignunt fructus, & proinde ſuper eis imponi non poteſt reſiſtente conſtitutione San. mem. Pij V. *vt animaduertit* Rota *coram* R. P. D. Merlino *in illa Romana*

Saluiam 16. Aprilis,1632.poſt tract. dec.541. num.9.]

Nec obſtant ea quæ in contrarium fueruor conſi-
5 dctata, Nam † ad *Bon.*reſpondctur,quod illius auctoritas non poteſt allegari in terminis de quibus nos agimus, etiam dicta per ipſum tenduot dumraxat ad fitmandum, quod cum pecunia debita pro fructibus cenſus maturis & non ſolutis poſſit emi nouus cenſus a priore debitore, de qua re nos dicemus *infra part.2. cap.1.qu ſt 1.art.5.nunc quæſt.48.num.16.* non autem ad probandum quod cenſus poſſit imponi, & conſtitui ſuper illa actione perſonali, quæ competit ad illoſmet fructus debitos, & non ſolutos, de quos nos in hoc articulo dubitamus, & hæc vt apparet ſunt omoinò ſeparata,& diuerſa,vnde non poteſt de vno ad alterum inferri,*arg.l.naturaliter,§.nihil commune.ff.de acqu. poſſeſſ.cum vulgar.*

Nec etiam obſtant rationes ſuper ponderatæ. Nam
6 ad Primam reſpondetur quod ſicut † non debentur de iure fructus fructuum, & vſuræ vſurarum, *l. fin. C. de vſur. l. ſecundus creditor, in fine, C. de pignor. l. improbare, C. ex quib. cauſ. infam. irrogat. l. ſi non ſortem, in princ. verſ ſupra modum, ff. de cond. indeb. cle-*
7 *ment.1.de vſur.* Nec † etiam acceſſiones acceſſionum, *l.1. C. de vſur. fiſcal. lib.10.* Gloſ. *in l.fin. C.de Magiſtr. conuent.* [*ſexcentos cumulat.* Giurb.*d.deciſ.24.num.14.& ſeq.vbi num.15.* animaduertit non probari eorum ſententiam; qui volunt, quod vſuræ debitæ poſſint ex partium conuentiooe in ſtipulationem deduci, ita vt ex illis cumulatis cum ſorte, & vero debito vſuræ debeantur.]

8 Ita quoque nullo Iure permittitur, vt inter † coſdem debitorem, & crediturem intereſſe pro intereſſe oon ſoluto dabeatur etiam ratione lucri ceſſaotis.Rota Genuen. *dec.87. numer.8. verſ. dubitatum, poſt* Dec. *&* Stracc.*quos allegat* Ruin.*conſ.55. col.pen. lib.2. quem (reiecto Caguol.in l.vnica, C. de ſentent.qua pro eo quod intereſt profer. numer.4.) commendat.* Io. Bapt. Lup. *ad l.2.commun.1.§.6. ſub num.10. C de pact. inter empt. & vendit. ſequitur* Vinc. de Franch.*deciſ.254. num.14.aſſerens ita ſemper in ſacro conſilio indicatum fuiſſe, prout teſtatur etiam* Milanenſ.*dec. Regni Sicil.lib.1.dec.8.ſequitur* Peregr. *de iure fiſc.lib.6. tit.7.num.30.& ſeqq.* Hon-
9 ded.*conſ.50 numer.78.libr.1.* Licet † ſecus ſit ſi mutentur perſonæ vel creditoris, vel debitoris, puta ſi quis pro alio ſoluat debitum, & intereſſe iam maturum, & non ſolutum, prout ſoluere poteſt, *l. ſoluendo, ff. de neg.geſt.* & poſtea repetat ab eodem principali debitore pro quo ſoluit; nam illo exiſtente moroſo in reſtituendo debetur intereſſe etiam illius quantitatis quæ pro intereſſe ſolutum fuerat, quia quo ad iſtum tertium ſoluentem eſt vera ſors tàm ſolutum pro capitali, & principali debito, quàm ſolutum pro intereſſe, vt per Gloſ. *in l.1.in verbo, vſurarum, C.de dolo, & in l. ſi prior.§.1. in verbo,geſſit,ff.qui pot.in pign. habe.dicit* Vincen. de Franc.*d.deciſ.254.num.15. & ſequitur*Peregr.*d.tit.7.num.33.verſ.præmiſſa tamen,& alij ſupra relati.*

Nec repugnat quod ſaltem ex conuentione id fieri poſſit, vt dicit ibi Bon. *per l.1. C. de vſur. & lege quemadmodum, §. Item* Labeo,*ff.ad leg. Aquil.* Quoniam
10 † *d.l.1.*non loquitur de ſtipulatione vſurarum ſoluendarum pro vſuris iam debitis non ſolutis, ſed de primis vſuris,dicta vero *l.quemadmodum* ne verbum quidem de intereſſe conuento pro alio intereſſe, immo *ibi, I.C.in verſ.Planè*, negat incertum intereſſe habendum eſſe in conſideratione.

Secundò principaliter reſpondetur ad primam rationem, quod quatenus admitteretur quod intereſſe pro intereſſe deberi poſſet ſaltem ex coouentione, id
11 ſuſtineretur † dumtaxat in Mercatoribus quibus debetur intereſſe non ſolùm ob damnum, quod patiuntur, ſed etiam ob lucrum, quod amittunt, ex eo quod ſibi retardatur ſolutio crediti, cum ipſorum valde interſit habere pecunias ſuo tempore, vt cum illis valeant negotiari.Bart. *& alij in l.vnica, C.de ſentent. quæ pro eo quod inter.profer.*Rota Gennenſ.*dec.16.num.16.* & paſſim admittunt omnes

Tertiò reſpondetur, & proprius ad rem noſtram, quod aliud eſt † quærere, an debeatur iotereſſe pro 12
penſionibus,& fructibus cenſuum debito tempore nō ſolutis quod forte in mercatoribus, & ſolitis negotiari permitteretur. Aliud an ſuper illis poſſit nouus cenſus imponi,& conſtitui ita vt ex illis noua reſponſio tanquam ex vero,& legitimo cenſu debeatur,quod omnino repugnat tam Pontificiis Conſtitutionibus, quàm naturæ contractus cenſualis, cum ſuper re,quæ de ſui natura non ſit apta ad fructus ferendos cenſus legitimè conſtitui non poſſit,vt dicemus *infra hoc c.3. q.1.art.1.nunc q.35.*

Ad alterum de aogmento dotis quod fiat eadem dos, reſpondetur quod ideo augmentum dotis cenſetur eadem dos, quoniam † dos eſt quid vniuerſale; *l. quod* 13
dicitur, la prima, ff. de impenſ. in re dotal. fact. Bart. *& alij communiter in* Rub. *ff.ſol. matr.* quæ propterea recipit augmentum & diminutionem, & in qualibet re augeri,& dimioui poteſt; quæ in cenſu non verificantur,cum creari,& collocari non poſſit oiſi ſuper rebus immobilibus, vel quæ pro talibus reputantur, vt dictum eſt ſupra hac eadem *qu.art.1.*& aogmentum, vel diminutionem non recipit propter expreſſam Pij V. prohibitionem.

Vel poſſumus reſpondere ſecundo modo vt in tertia reſponſione allata ad præcedens argumentum Stat igitur firma cooclusio, quod cenſus noo poſſit legitimè, & validè conſtitui ſuper iuribus, & actionibus perſonalibus.

Ex quo non incoogruè videtur qnod inferri poſſit ad quæſtiooem quam excitauit Follet. *in ſua pract. Cenſuali,in verbo,iura,iuriſdictiones, cenſus n.2. & ſeqq.* An ſcilicet, cenſus imponi, & conſtitui poſſit ſuper iuriſdictione, quam reaſſumit Felician. de Solis,*in ſuis comment. de cenſib. tom.1.lib.2.cap.3. num.36. in fine, & latius proſequitur tomo 2.eod.lib.2.cap.3.num.21.cum plurib.ſeqq.*

In qua † quæſtione concluſiuè procedendo (quid- 14
quid dixerit Intrigliolus *ſuper Bul. de cenſib. quæſt.33. numer.6. & ſeq.*) in ea ſum opinione, quod cenſus ſuper ipſamet iuriſdictione nullomodo poſſit imponi, *ex* Follet. *d. loco, num.2. &* Felician. *d.num.21. verſic.*
igitur. nam † iuriſdictio eſt quid intellectuale, & non 15
in re, ſed ſupra rem, & perſonam diſtinctum à dominio, & proprietate rei. Oldr. *conſ.176. numer.7.* Dec. *ad l.1. numer.44. ff. de iuriſd. omn. iudic.* Soc. *conſ.127.*
ſub numer.5. lib.1. Menoch. *conſ.21. num.8. libr* 1. & † 16
incumbit ſuper terram ſicut nebula ſuper paludem. Bald. *in cap.1.num.7. in fine,de allod.*Socin. ſen. *conſ.74. num 2. lib.1.* Natta, *conſil.149. num. 19.*Boer. *deci.217. num.7. & huc pertinet quod dicit* Bart. *in l.ſi is, qui §.in-*
ra prædiorum, numer.2.ff. de pignor. quod iuriſdictio † 17
non poteſt pignori, vel hypothecæ ſubiici, & *Barr.* traditionem eſſe receptiſſimam teſtantur Iaſon. *in §. Item Seruiana, num.104. & ibi* Gomez.*num 41.& 42. Inſt.de act.& alij apud* Foller. *d.loco,n.2.&* Felician. *d. n.21 verſ.igitur.*

Ex qua concluſione inferri etiam poteſt, quod † 18
nec etiam imponi poterit cenſus ſuper dignitate, &
titulo, non ſolum ſuper iis † quæ ex ſui natura ſunt 19
quid perſonale, & cohærent perſonæ ita vt de vna ad alium, & de vno ſubiecto ad aliud transferri nequeant, vt ſunt Dignitas, Doctoratus Militiæ, & ſimiles, ſuper quibus licet ex eis aliquod emolumentum percipi ſoleat, cenſus creari,& conſtitui non poteſt, vt notat Felician.*d.tom.2 ſup.relat.cap.3. num.23. & ſeqq. & explicat.* Auend. *d.tract.de cenſib. Hiſp. cap.*

55.*num.*

55. *num.*1. Sed nec etiam ſuper illis dignitatibus, quæ
licet perſonales ſint, poſſunt tamen de vna perſona
ad aliam titulo ſingulari transferri. & in priuatorum
patrimonium conuerti, & emolumentum afferunt,
vt ſinnt quædam officia, & quædam dignitates in Vr-
20 be, cum non ſint † res immobiles, nec pro immobi-
libus habeantur, quod pro ſubſtantiali forma requi-
ritur, ad effectum vt licitè, & validè poſſit ſuper ali-
qua re cenſus collocari, & creari, ex *Conſtit.* Martini V.
& Calixti III *regiſtratis in cap.* 1. *&* 2. *de empt. & ven-
dit. inter Extrauag. communes, & ex Bulla* Pij V. *ſup. cen-
ſib. & nos diximus ſup. hac prima quæſt. art.* 1. Vnde cauen-
dum eſt à Ludou. de Auend. *dum in d.c.* 55. *n.* 7. vbi con-
trarium affirmat; cùm ex ſui natura ſit quid perſonale,
vt aduertit Felician. *d. tom.* 2. *ſupra relat. cap.* 3. *num.* 23.
& ſeqq.

Cæterùm quod ſuper fructibus, & redditibus iuriſ-
21 dictionis, † qui conſiſtunt in mulctis, pœnis, confiſca-
tionibus, & huiuſmodi. Peregr. *poſt quos allegat in d.
tract. de iure fiſc. lib.* 6. *tit.* 5. *n.* 43. Foller. *vbi ſupra, n.* 8.
22 Felician. *d. cap.* 3. *tom.* 1. *num.* 36. poſſit validè † & legi-
timè conſtitui cenſus, vult Foller. *d. loco, &* Felic. *d.
num.* 36. & in effectu etiam *tome* 2. *d. num.* 21. *cum multis
ſeqq. & ſequuntur* Intrigliol. *d. q.* 32. *num.* 8. *&* Ludouic.
Auend. *d. tract. cap.* 52. *n.* 6. *& facit id quod diximus ſupra
hac part.* 1. *cap.* 2. *qu.* 2. *art.* 1. *&* 2. *nunc quæſt.* 21. *&* 22.
vaſſallum, & emphyteutam poſſe cenſum imponere
ſuper fructibus rei feudalis, & in emphyteuſim acce-
ptæ, *& hac sad. q.* 1. *art.* 1. dum diximus poſſe creari ſu-
per iuribus Gabellarum, & aliis iuribus perpetuis vni-
uerſitatum.

SVMMARIA.

1 *Cenſus quando dicatur perſonalis.*
2 *Cenſus perſonalis quod ex natura contractus ſit licitus, ſi perſona ſit vtilis, & frugifera volunt aliqui, &* num. 12.
3 *Alij quod ſit licitus ſimpliciter dicunt.*
Contrarium tenent alij magis communiter, & hanc probat auctor, num. 10. & 15.
Ita vt nec per ſententiam Iudicis conſtituatur licitè, numero 52.
Nec per teſtatoris diſpoſitionem, n. 53.
4 *Clericus beneficiatus poteſt cenſum imponere ſuper fructibus ſui beneficij, obligando ſe ad illius ſolutionem.*
Intellige, vt num. 24.
5 *Hæres grauatus fideicommiſſo poteſt cenſum imponere obligatur ad cenſum.*
6 *Proprietarius tenetur actione perſonali ad ſolutionem cenſus ſuper nuda proprietate impoſiti.*
Intellige, vt n. 26.
7 *Quilibet poteſt annuam penſionem gratis concedere ſub obligatione ſua perſona.*
8 *Operas ſuas quilibet poteſt ſub certa penſione locare.*
Vide num. 27. & ſeqq.
9 *In contractu cenſus principalis obligatio conſiſtit in perſona, res autem eſt loco hypotheca ſecundum Couar.*
10 *Sed contra* num 31. & ſeqq.
[*Perſonalis obligatio in cenſu non prohibetur ad effectum vt dominus cenſus facilius fructus cenſus conſequatur.*
11 *Cenſus natura eſt, vt ex re transferatur ius percipiendi annuam penſionem ex re ſui natura fructifera.*
13 *Res appellatione venit perſona.*
14 *Seruus parit fructus operando.*
15 *Fundus cenſus debet eſſe frugifer ex ſui natura, non ex accidenti.*
16 *Homo liber non eſt in commercio.*
17 *Homo quilibet ex natura naſcitur liber.*
18 *Perſonas hominis liberi principaliter obligari non poteſt.*
19 *Ius oriens ex cenſus eſt tranſiterium ad quemcunque, etiam ſingulariſſimum ſucceſſorem.*
20 *Pecunia eſt de rebus, quæ vſu conſumuntur.*
21 *Pecunia pecuniam parere non poteſt ſine labe vſurarum.*
22 *Impoſitio cenſus cum obligatione perſonali differt ab impoſitione facta habita relatione ad rem, & eius fructibus.*
23 *Nemo eſt dominus membrorum ſuorum.*
28 *Vſura conſiderari non poteſt vbi eſt gratuita conceſſio.*
29 *Ius patronatus gratis concedi poteſt abſque labe ſimoniaca licet licitè vendi nequeat.*
30 *Contractus cenſualis ex ſola ſuſpicione redditur ſuſpectus, & illicitus.*
32 *Materia in contractu cenſuali eſt res, non perſona.*
33 *L. fundus, ff. de ann. legal. Intellectus.*
34 *Cenſus perſonalis quod poſt Extrauag. Martini V. & Calixti III. fuerit licitus, volunt aliqui.*
Contrarium eſt verius, num. 37.
35 *Extrauag.* 1. *&* 2. *de empt. & vend. Intellectus, &* num. ſeq. *ſed reprobatur,* num. 37. *vbi datur verus intellectus.*
38 *Quod diſpoſitum non reperitur, cenſetur relictum diſpoſitioni iuris communis.*
39 *Cenſus perſonalis poſt Bullam Pij V. in locis vbi ea fuit vſu recepta, eſt omnino illicitus.*
40 *Bulla Pij V. in locis vbi vſu recepta non fuit, omnes ligat ſecundum aliquos, &* n. 44. *&* 49.
41 *Contrarium aliqui indiſtinctè tenent.*
42 *Nauar. in Commentar. de vſur. diſtinguit.*
43 *Cenſus conſtitutus ſuper re mobili non eſt prohibitus de iure naturali vel diuino, ex aliquorum ſententia.*
45 *Prohibitio ne cenſus fundetur ſuper re mobili eſt fundata ſuper ſuſpicione vſurarum, &* n. 48.
46 *Cauſa finalis diſpoſitionis elicitur ex Proœmio.*
47 *Iuri diuino licet addere pro acquiſitione ſalutis æternæ populorum.*
48 *Bulla Pij V. obligat vbique etiam vbi non fuit promulgata, non obſtante contraria conſuetudine.*
50 *Conſuetudo non ſuffragatur in iis, quæ ſapiunt vſuram.*
51 *Neque contra ius diuinum.*
[*Contractus illicitus non ſuſtinetur prætextu conſuetudinis etiam longiſſimæ.*
52 *Cenſus perſonalis an per iudicis ſententiam licitè imponatur referuntur opiniones, & concluditur.*
53 *Cenſum perſonalem an poſſit teſtator conſtituere, remiſſiuè.*
54 *Is qui pecuniam ad cenſum accipit non poteſt illius partem alteri dare, vt partem cenſus proportionabilem ſoluat, vt aliqui volunt.*
55 *Contrarium volunt alij, & auctor ſequitur, &* numero 56.
57 *Rationes affirmatiuæ concluſionis habentur, & reſolutio pro affirmatiua.*

Cenſus perſonalis an ſit licitus.

QVÆSTIO XXXIV.

aliàs part. 1. *cap.* 3. *qu.* 1. *ar.* 6.

VLtimus ſupereſt articulus in hac prima quæ-
ſtione diſcutiendus, qui verſari debet circa cen-

1 ſum perſonalem, † ideſt, circa annuam reſponſionem, quæ in ſola promittentis perſona deriuatur, & pendet ſtans de per ſe, non relata ad aliquam rem ſed longè diſtans à reali obligatione, vt explicat Ludouic. Auend. de cenſib. Hiſpan. cap. 25. num. 1. & 3. In quo articulo eſt breuiter inueſtigandum, an cenſus poſſit imponi ſuper perſona, & ſic an cenſus perſonalis ſit licitus, circa quem duæ ſunt neceſſariæ inſpectiones principales.

Prima an ſemota lege humana, & poſitiua licitè poſſit ſecundum naturam contractus conſtitui cenſus ſuper perſona.

Altera an poſt conſtitutiones Pontificias tàm Martini V. & Calixti III. regiſtratas, in c. 1. & 2. de empt. & vend. inter extrauag. Commun. quàm Pij V. ſuper forma creandi cenſus, tanquam licitus ſuſtineri.

Quo ad primam inſpectionem duplex fuit Scribentium opinio, vna affirmans, quam aliqui amplexi
2 ſunt, † dummodo perſona ſit vtilis, & induſtrioſa. & cuius opera ſit commoda, ſecus ſi ſit debilis, inutilis, & infructuoſa quam tenuit Ioan. Azor. Inſtitut. Moral. part. 3. lib. 10. cap. 5. quæſt. 1. verſ. ſecunda ſententia, Feder. Mart. in ſuo tract. de iure cenſu. cap. 4. ſub numero 26. iunctis ibid. per eum num. 41. Mich. Salon. in tractat. de contract. & commerc. human. in tit. de Cenſib. articul. 3. controuerſ. 5. numer. 6. & 7. Et forte alij. Ple-
3 rique tamen † illam amplexi fuerunt ſimpliciter, & indiſtinctè, & maximè Couar. Var. Reſolut. lib. 3. cap. 7. numer. 5. verſ. Ego ſanè & ſi videam, Sot. de iuſtit. & iure libr. 6. qu 5. art. 1. in 4. Concluſ. & illam conſuetudine obſeruari, & receptam eſſe in camera Imperiali teſtatur. Andr. Gail. Pract. Obſeruat. lib. 2. obſeruat. 7. numer. 13. de eadem ſententia non eſſe dubitandum dicit Ludou. Molina, in ſuo tract. de contract. part. 2. diſput. 387. num. 6. eandem ſententiam probauit Tiber. Decian. conſ. 2. n. 73. & n. 142. lib. 1. Gaſp. Roderic. in ſuo tract. de annu. reditib. lib. 1. q. 4. ſub n. 33. verſ. quid dicendum, Felician. de Solis, in ſuis Commentar. de Cenſib. tomo 1. libr. 1. c. 8. n. 4. vbi hanc ſententiam pluribus conatur confirmare, & à contrariis defendere communem profitetur, tom. 2. eodem lib. 1. & c. 8. n. 1. & ſeqq. Leonard. Leſſ. in ſuo tract. de Iuſtit. & iure, libr. 2. cap. 22. dubitat. 4. num. 16. cum multis ſeqq. vbi contrariis reſpondet Mich. Salon. d. contron. 5. num. 2. Io. Azor. d. q. 1. verſ. & ſecunda ſententia, Martin. Bonacin. in tract. de Contract. diſput. 3. q. 4. punct. vnico, ſub num. 3. verſ. Perſonalis, & alij multi, quos congerit Sigiſmundus Scacc. de Commer. §. 1. q. 1. n. 204. verſ. contrarij, qui multos in hanc ſententiam congerunt illorum rationes referentes, quæ licet ſint multæ, infraſcriptæ tamen videntur magis vrgere.

4 Prima eſt quod † Rector alicuius Eccleſiæ poteſt imponere cenſum ſuper fructibus bonorum ſeu beneficij, obligando ſe ad illius ſolutionem, quo caſu fructus non obligantur in perpetuum, ſed remanet ipſe imponens obligatus. Foller. in ſua pract. cenſuali, in verbo, huiuſmodi n. 18. Redoan. de reb. eccleſ. non alienan. in Rubr. de Conſtit. ann. cenſ. n. 19.

5 Secunda eſt ratio, † quia Similiter hæres poteſt ſuper bonis reſtitutioni ſubiectis cenſum imponere, vt dictum eſt ſupra cap. præced. q. 1. art. 6. non tamen vt bona remaneant affecta, ſed vt oriatur perſonalis obligatio. Bart. in l. Codicillis, §. Inſtituto, n. 4. ff. de leg. 2. Foller. in d. verbo, huiuſmodi, n. 41. Bon. in d. ſuo tract. de Cenſib. art. 30. n. 56. verſ. ſi igitur bona.

6 Tertia affertur ratio, quia † pariter proprietarius imponens cenſum in fundo, cuius habet nudam proprietatem, remanet perſonaliter obligatus ſi cenſus impoſitus non poſſit ex fructibus prædij percipi, arg. cap. illo vos, ext. de pignor. Foller. d. verbo, huiuſmodi, n. 44. Bon. d. tract. articul. 10. n. 26.

7 Quartam addunt rationem, quod † quilibet poteſt gratis concedere annuam penſionem ſoluendam in pecunia numerata ſub obligatione perſonali, &
quilibet † poteſt operas ſuas ſub certa penſione locare, l. qui operas, l. in operis, ff. locat. 8

Quintam ſubnectit rationem Couar. d. num. 5. verſicul. 4. ſi contractum, quod † in conſtitutione cenſus res 9
quæ ſubiicitur ſit loco pignoris, & hypothecæ, perſona autem principaliter obligetur, argum. l. fundus, quem & ibi Bart. ff. de ann. legat. quam rationem probauit etiam Decian. d. conſ. 2. numer. 142. verſ. præterea, lib. 1. Mich. Salon. d. controuerſ. 5. numer. 12. verſ. ſequitur ſecunda, ad fin. & infra, & num. 15. verſic. ad octauum Felician. de Solis d. commentar. de Cenſib. tom. 1. lib. 1. cap. 4. n. 4. & 5. verſ. ex quo, & alij multi, quos refert Gaſp. Roderic. in ſuo tract. de ann. reditib. lib. 2. quæſt. 19. num. 29. verſ. & quod in reditib. quam opinionem ipſe quoque veriorem eſſe dicit de iure communi ſecluſa Bulla Pij V. ſuper forma creandi cenſus. Cùm itaque fundus ſubiugatus ſit loco hypothecæ; & obligatio principalis ſit in perſona ſequitur quod perempto fundo adhuc pro annui cenſus ſolutione remaneat obligata perſona imponentis, & ipſa perſonalis obligatio, l. creditor qui non idoneum, ff. ſi cert. pet. l. aduerſus, & ibi Gloſ. Bart. Bald. & alij C. de action. & obligat.

Quibus tamen, & aliis ſimilibus non repugnanti-
bus contrariam, & † negatiuam ſententiam in hoc 10
articulo magis communiter tenuerunt Scribentes, & maximè Innoc. in cap. in ciuitate, num. 2. ad fin. ext. de vſur. Laur. de Rodulph in tract. de vſur. par. 2. quæſt. 12. num. 46. verſ. ſolait. Marian. Soci. ſen. in Rubr. ext. eod. tit. de vſur. num. 99. in fine, Foller. in d. verbo, huiuſmodi, numer. 64. Conrad. in ſuo tract. de contract. q. 74. Nauar. in ſuo commentar. de vſur. num. 75. Ludouic. Lopez in ſuo tract. de contract. cap. 54. verſ. quæritur ergo, vbi latè hunc articulum examinat, & verſ. eſt autem concluſio pro hac negatiua concludit, & infra illam pluribus comprobat, & in verſ. ad primum argumentum, & infra contrariis reſpondet. [hanc etiam amplexa fuit Rota in vna Foroliuienſi cenſus 10. February 1620. coram R. P. D. Manzanedo quæ eſt poſt tract. dec. 350. numer. 2. & in ead. coram eod. 25. February 1622. quæ ibid. eſt dec. 365. num 5. & 8. vbi teſtatur hanc eſſe veriorem ſententiam, quam etiam ſequuta fuit coram eod. in vna Romana pratenſi canonis, ſeu cenſus 23. Iunij 1606. quæ ibid. eſt dec. 379 num. 11. & hanc ſententiam communi omnium conſenſu approbari teſtatur. Iacob. Graff. dec. caſuum conſcient. part. 1. cap. 118. num. 16. licet affirmet contrariam eſſe in iure veriorem: dicit tamen, hunc contractum non eſſe in vſu.] Eandem ſententiam fuit amplexus Fernand. Rebell. in ſuo tract. de obligat. iuſtit. lib. 10. q. 3. num. 1. verſ. negantem, & num. ſeq. Vbi teſtatur hanc eſſe certam, magis canonicis ſanctionibus conſentaneam, ac bonis moribus fauentem tum etiam communiorem, ac multo proinde ſecuriorem, & latè eam comprobat, & à contrariis defendit hanc etiam magis communem profitetur Ludouic. Molina, d. diſput. 387. num. 4. verſ. communior. Felician. de Solis, d. tomo 1. lib. 1. cap. 8. num. 3. vbi quam plures hanc ſententiam amplectentes congerit, & communem dicit; alios refert Mich. Salon. d. controuerſ. 5. num. 1. eandem opinionem latè confirmat. Io. Gutierez. Pract. Quæſt. lib. 2. cap. 177. num. 7. & ſeq. Quam ſententiam poſt hæc ſcripta reperio amplexos etiam fuiſſe Nicol. Intrig. ſup. Bulla, de Cenſib. quæſtion. 97. num. 6. & Ludouic. Auend. d. tract. cap. 58. numero 17. cum multis ſeqq. vbi latiſſimè illam confirmat, & contrariis reſpondet, & ab hac non eſſe tutum recedere, Ego quoque exiſtimo infra ſcriptis potiſſimum rationibus, quas vti vrgentiores operæ pretium eſſe duxi referre.

Prima eſt, quia † natura cenſualis contractus ea 11
eſt, vt ex eo transferatur ius percipiendi annuam reſponſioné ex re vtili, & ſui natura fructifera, vt dicemus infra quæſt. ſequenti, quod nó poteſt verificari in cenſu

conſtituto

Digitized by Google

conſtituto ſuper perſona, vt dicit Caſſan. *conſ.63.num.*
6.& ſeqq.& deducit latius Rebell.*d.qu.3.num.2.& 3.*

12 Quam rationem † licet conentur euitare Mich. Sa-
lon. Ioan. Azor. & Federic. Martia. *citati ſupra num. 1.*
reſtringentes primam, & affirmatiuam ſententiam, vt
procedat dumtaxat quando cenſus imponeretur ſuper
perſona vtili, & frugifera, puta ſuper perſona, quæ
artem aliquam, ſcientiam, ſiue induſtriam habet, aut
vires ad aliquem laborem, vel obſeqoium ex quibus
lucra ſibi comparet, affirmantes ex eo cenſum extin-
gui morte eius ſuper cuius perſooa fuerat impoſi-
tus, & conſtitutus, à qua ſententia noo videtur longè
abeſſe. Innoc. *in d. cap. in ciuitate, ſub num.2.*dum ſen-
rit poſſe cenſum imponi ſuper perſona ſerui, tum quia
13 eo caſu cenſus dicitur impoſitus ſuper re, cum † rei
appellatiooe veniant etiam perſonæ, *l. omnia, §.fin. ff.*
de legat.2.l.1.§.quædam, ff. de rer. diuiſ. Alciat. *in l. rei,*
in princ. ff. de verbor. ſignificat. ac etiam ſuper re fructi-
14 fera, ſeruus † enim parit fructus operando, *§. conſti-*
tuitur. Inſtitut. de vſufr. §. de iis, Inſtit. per quas perſ.
nob. acquir. l. ſi vrbana, ff. de condit. indeb. Adhuc ta-
men ſtat in ſuo robore hæc prima ratio: quoniam ad
15 licitè conſtituendum cenſum non eſt ſatis quod res ſu-
per qua cenſus imponitur poſſit ex accidenti extrinſe-
co aliquam afferre vtilitatem, ſed nec eſſe eſt vt ſit
apta ferre fructus ſecundum ſuam propriam, & intrin-
ſecam naturam, vt dicemus infra *hoc eod. cap. 3. quæſt,*
2. artic. .. nunc quæſt. 35. quod in perſooa etiam ſer-
ui non verificatur.

Secundò hæc etiam oegatiua ſententia confirmatur
16 hac ratione, quia † operæ hominum maximè libero-
rum non poſſunt conſiderari tanquam fructus cum
homo liber ooo ſit in commercio *l. ſi in empt. bonorum,*
ff. de contrahen. empt. l. inter ſtipulat. §. ſacram, ff.
de verb. obligat. §. 1.& 2. Inſtitut. de inutilib. ſtipul. &
hæc ſecunda ratio videtur quod confirmari poſſit ex
17 eo, † quod omnes homioes liberi à natura procreen-
tur, *l. manumiſſiones, ff. de Inſtit. & iure,* vnde eius per-
18 ſona † principaliter obligari non poteſt, *l. ob æs, & au-*
then. immo C. de actio. & obligat. l.2. C. quæ res pignor. ob-
blig. poſſ. cap. 2. ext. de pignor. ergo nec etiam poterit
ſuper ea, vel eius operis licitè cenſus collocari, & ita
argumeotatur Caſſao. *d.conſ.63.num.6.& ſeq.*

Tertia additur ratio, quia iſte cenſualis contractus
19 eius eſt naturæ, † vt ex illo conſtituatur ius in re tran-
ſitorium ad quemcunque etiam ſingulariſſimum ſuc-
ceſſorem, Alciat. *conſ. 3. n.18. lib.* 1. Crauet. *conſ.* 217.
num. 5. lib. 2. & dicemus infra par. 2. cap.2. qu. 3. art. 3.
nunc quæſt. 65. quod non poſſet contingere ſi con-
cederemus poſſe cenſum collocari, & conſtitui ſuper
ſola perſona conſtitoentis, & ita videtur ratiocinari
Alc. *d.conſ.3.num.3.& ſeqq. & deducit clarius* Fernand.
Rebell. *dicta quæſt.3.numero 5. & 6.*

Quarta adiungi poteſt fortis ratio, qoia concedere
cenſum perſonalem, nil aliud eſt quam obligare per-
ſonam ad annuam penſionem pro vſu pecuniæ, qua
20 cenſus ille, & annua reſponſio emeretur; pecunia †
autem eſt de rebus, quæ vſu conſumontur, *l. rogaſti, ff.*
21 *ſi cert. petat,* cum vulgar. & † eſt ſterilis, nec pecuniam
parere poteſt citra labem vſurarum, [*can. eiiciens, &*
ibi Archid. 88. *diſtinct.* Rota *in recollect. per* Farinacc. *dec.*
72. ſub numero 5. part. 2.] Decian. *d.conſ.2.numero 11. lib.*
1 & omnes exclamant, quod ſi concedamus licitè con-
ſtitui poſſe cenſum ſuper perſona nil aliud eſſet quam
coocedere vſuram, quod abſurdiſſimum, & impium
eſt admittere, per quas rationes cum hac poſteriori oe-
gatiua ſententia eſſe tranſeundum arbitror.

Nec obſtant rationes ſupra pro contraria opinione
adductæ, quoniam præter quam quod poſſunt omnes
vnica reſponſione ſobuerti, conſiderando quod non
valet conſequentia, poteſt quis ſe adſtringere ſola
perſonali obligatione ad aliquid dandum: ergo poteſt
cenſum imponere, vt ſola ipſius perſona obligetur, vt
pro ſolido fundameoto aſſerebat Couar. *d. numero 5.*
in fine. Aliud † eſt enim imponere cenſum ſuper fru- 22
ctibus, & redditibus alicuius prædij habendo relatio-
oem, & reſpectum ad ipſam rem ex qua fructus, &
redditus percipi debeot, aliud obligare perſonam ad
dandum etiam cum obligatione, & hypotheca booo-
rum. Nam primo caſu oritur principaliter obligatio
perſonalis, realis verò eſt ſecundaria, & acceſſoria,
Burſat. *conſil.361.num.2. lib.* 4 & ideò impoſitio cenſus
in primo caſu eſt valida: in ſecundo ſuſtineri non po-
teſt, quia perſona principaliter non poteſt obligari, 23
cum nemo † ſit dominus membrorum ſuorum, vt ar-
gumentatur Caſſan. *d.conſil.63.n.6.& ſeq & in cathalog.*
Glor. mundi, par. 12. conſiderat. 99. in 25. limit. verſ. ad-
uerte tamen ad vnum & verſ. ſeq. Marian. Soc. ſen. *in d.*
Rubr. ext. de vſur. num.99.& benè Laoreot. Calcao. *conſil.*
85. num. 10. verſ. & ſi quis diceret.

Reſpondetur etiam pro clarioti firmatæ concluſio-
nis veritate demonſtranda ſingulis contrariæ opinio-
nis rationibus ſigillatim, &

Ad primam de Rectore Eccleſiæ reſpondetur quod 24
valde eſt controuerſum, An † is poſſit ſuper bonis ſuæ
Eccleſiæ cenſum conſtituere. & negatiuam ſenteotiam
ſimpliciter. & indiſtinctè defenditur *ſupra c.2. qu. 3. art.*
2. nunc q. 24. ſed in omnem euentum tenendo aliam
opinioοem quæ vult, quod licet Clericus non poſſit
ſuper bonis ſui beneficij cenſum perpetuo duraturum
imponere poſſit tamen creare duraturum durante eius
vita, vt dictum fuit *d. art. 1. & ſemiunt* Foller. & Redo-
an. *in contrarium allegati, & ſequitur* Felician. *in dd. ſuis*
commentar. de cenſib. tom. 1. libr. 2. cap. 3. numero. 10. vti-
que eo caſu non fundatur, neque conſtituitur cenſus
ſuper ſola perſona Rectoris, ſed ſuper bonis ipſius
Eccleſiæ. & ſic ceſſat hoc primum fundamentum.

Ad ſecundum de hærede reſpondetur, † quod eo 25
quoque caſu cenſus fundatur ſuper re immobili, qua-
muis oneri fideicommiſſi ſubiecta, non autem ſuper
ſola conſtituentis perſona, an autem, & quibus caſibus
huiuſmodi impoſitio ſit valida dictum fuit *ſupra cap.*
2. quæſtio. 1. articul. 6. nunc qu. 19. non repeto.

Ad tertium de proprietario ſimiliter reſpondetur,
quod cenſus † ab eo impoſitus non eſt contra natu- 26
ram contractus cenſualis, cùm proprietarios, qui im-
ponit ſit fundi ſubiugati dominus, & cenſus ſit funda-
tus ſuper re de ſui natura fructifera, non autem ſuper
ſola perſona conſtituentis. Potuit enim proprietarius
conſtituere ſuper dicto ſuo prædio cenſum licet habeat
nudam proprietatem, vt diximus *ſupra d. cap. 2. q. 1.*
art. 1. & pro illius ſolutione omnia alia ſua bona obli-
gare, vt latius dicemus *infra hoc eod. c. qu. 3. art. 2. vel q.*
41. in hac impreſſione.

Ad quartum vltra reſponſiones conſideratas per
Ludo. de Auend. *d.c.58. num. 26. & 29.* qui multipli-
citer reſpondet, exiſtimo quod poſſit reſponderi quod
non obſtat id quod dictum fuit de locatione opera-
rum, & gratuita annuæ reſponſionis conceſſione, quo-
niam † qui locat operas, tenetur operari ad benefici- 27
um conductoris, & merces ſoluitur æquiualens, &
proportionata ad laborem, & operarum præſtatio-
nem, At in cenſu nullæ conſiderantur operæ, quibus
cenſus, qui ſolui debet poſſit proportionari, ſed ſim-
plex perſonalis obligatio ad ſoluendum, quod quidem
ſapit vſuram, cum cenſus eo caſu non debeatur ratio-
ne rei fructiferæ nec ex fructibus rei certæ, ſed paria-
tur à pecunia quæ emitur, quod concedi non poteſt
abſque labe vſuraria, cùm pecunia ſit de ſui natura ſte-
rilis, vt dictum eſt.

Quando † autem cenſus, aut penſio gratis concedi- 28
tur non poteſt cadere ſuſpicio vſuraria. *argum. tex. in*
c. ſuper eo, ext. de tranſact. c. ſicut Epiſcopum, & ibi Gloſ.
1. q. 2. Alex. Ambroſin. *dec. Peruſina, 4. num. 1. & facit ad*

quod in ſimili notauit Paul.de Cittad. *in ſuo tract. de iure patronat.par. 9. num.11.in fine, ſequitur,* Redoan.*in d. ſuo tract.de reb. Eccleſ. non alien. par.2. cap. 37. num.13.*
29 quod † licet ius pattonatus vendi non poſſit abſque labe ſimoniaca, poteſt tamen licitè, & impune donari, & gratis concedi quod multorum auctoritate comprobant; At quando cenſus imponitur ſub ſimplici obligatione perſonali vt vendatur pretio, inſurgit præſumptio, quod talis impoſitio, & conſtitutio fiat in fraudem vſurarum. Angel. *in ſua Summa, in verbo, vſura verſ.78.*
30 Iſte † autem cenſualis contractus ex ſola præſumptione redditur ſuſpectus, immo illicitus, colligitur ex Marian. Soc.*d.Rub. ext. de vſur. num. 99. merito,&c.*

Ad quintum, & vltimum reſpondetur falſum eſſe id quod *Couar.*ſibi pro ſolido fundamento aſſumit,ſci-
31 licet, quod in hoc contractu † Cenſuali principalis obligatio ſit perſonalis,realis autem acceſſoria,& eum reprehendunt in hoc Fernand. Rebell. *d. lib. 10. qu. 1. num.7.*Federic. Martin.*in d.ſuo tract.de iure cenſ.c.9.num. 50 in fin.* Ludou. Auend.*d.tract cap.23.num. 16.& latius d.cap.58.num.30.& c. 96.numero.8.ſub verſ.* Tertio, *& nouiter. ibi, at verò in Cenſu diuerſum eſt,* & reſpectu cenſus conſtituti iuxta formam *Bullæ Pij V.* Gaſp. Roderic.*de ann.reddit. lib. 2. qu. 19. numero 11. verſic.7. & num.29 qui multos allegat, monetur* Rebell. *per tex.in cap. 1. & 2.de empt.& vend.inter Extrauag.commun.*vbi iſte contractus appellatur emptio,& venditio,non autem obligatio perſonalis, quod repeti idem Rebell. *q. 3. num 14.ad fin.verſ.id verò.*

[Et hanc quintam rationem falſam eſſe, affirmat Cæſar. Manent. *in ſuo tract.de Iur. contract.* Liuell. *perenn.conſtit.q.1.pact. 4. num.40.* affirmans in contractu cenſus principaliter, & expreſſè bona obligari, & ſecundariò perſonas.]

32 Et confirmatur quia † fundus non perſona eſt materia, in qua ius exigendi cenſum conſiſtit, *vt dicit* Ioan. Azor. *inſtitut. Moral.part.3.lib.10.cap 4. verſicul. item quia, & non obſcurè declarauit* Fernand. Rebell. *d. lib.10.qu.6.num 11.& 12.* & ad fundum terminatur,vt deducit Cunrand.*in d.ſuo tract. de contract. queſtio.72.in prima ſuppoſit. in 4.& 5. Corrollar.*

[Non tamen prohibetur ex Bulla Pij V. quod in hoc cenſuali contractu obligatio perſonalis adhibeatur ad maiorem ſecuritatem emptoris, & citius conſequatur per capturam perſonæ,& bonorum ſuos redditus debito tempore exoluendos, vt dicit Gutierez. *practic. quæſtio. libr. 2. quæſtio. 177.num* 8.]

33 Nec obſtat † *l. fundus, ff. de ann. legat. à Couar.* in contrarium allegata. Quoniam legatum de quo ibi non erat fundatum, neque radicatum ſuper fundo. Hæres enim fuerat grauatus ſimpliciter ſoluendo certum quid anno quolibet, ſed pro ſecuritate legatarij fuerat oppignoratus, & hypothecatus fundus,& ideo non poteſt ad caſum noſtrum allegari, in quo fundus eſt fundamentum cenſus. Has autem contrarias opiniones nititur conciliare diſtinguendo, *Scacc. d. num. 204 verſ. Breuiter diſtinguo:* quem ſufficiat digito demonſtraſſe,& hæc de prima inſpectione.

Altera ſequitur principalis inſpectio, in qua videndum eſt,an poſt promulgatas Pontificum Conſtitutiones ſit multò magis reprobatus cenſus perſonalis. In qua ex mente aliquorum videntur diſtinguenda tempora:vnum ſcilicet, ante promulgationem Conſtitutionis Pij V. *ſuper form. celebran. cenſ.* Alterum verò
34 poſt illius promulgationem. Circa primum † tempus Felician de Solis, *in dd. ſuis comment.de Cenſib tom. 1. lib.1.cap.8.num.7.verſ. præterea*, & alij plerique,qui in præcedenti inſpectione cenſus perſonalis ex natura contractus admittendos eſſe exiſtimarunt in ea fuerunt ſententia, quod ſemota conſtitutione præfata Pij V.licitè poſſit cenſus perſonalis conſtitui moti hac potiſ-
ſimum ratione, quia † etiam ex conſtitutionibus Mar- 35
tini V. & Calixti,III. *relatis in d.c.1. & 2. de empt. & vend inter extrauag. commun.* videtur permiſſum vt poſſit conſtitui cenſus ſuper certis bonis, vt illis pereuntibus maneat nihilominus obligatus venditor ad ſoluendum redditum, quod ex dictis Conſtitutionibus nituntur deducere Couar. Decian. & Salon.*in locis ſu-*
pra relatis, ita illas inducendo, ſicut † enim ibi illi 36
Summi Pontifices declarauerunt, quod pereuntibus rebus ſuper quibus cenſus conſtitutus, & collocatus fuerat, venditor cogi non poſſit ad ſolutionem ſortis, & capitalis, ſiue pretij, quod à principio datum fuit pro illo emendo, ita etiam ſi ob peremptionem dictarum rerum venditur cenſus remanere deberet liberatus à ſolutione annuæ reſponſionis, & annui redditus, hoc expreſſiſſent,& explicuiſſent,cùm autem hoc non determinauerint, cenſentur tanquam certum illum non liberari à ſolutione cenſus reliquiſſe, pereuntibus itaque bonis ſuper quibus cenſus eſt impoſitus, obligatio quæ adhuc remanet pro ſolutione cenſus, eſt re, & effectu perſonalis. Ergo videtur quod ſatis clarè inferatur quod poſt dictas Conſtitutiones *Martini, & Calixti,*licitè poſſit ſuſtineri cenſus perſonalis.
Cæterum † in hac quoque controuerſia negatiua 37
ſententia tenenda eſt,quam amplexi ſunt Nauar.*in ſuo comment. de vſur.num. 73.in fine,& num.ſeq.*Ludou.Lopez.*d. lib. 1. cap. 55. ſub prin. verſ. ex quo ſequitur* Ioan. Azor.*d.lib.10 cap.5.verſ.1.quæritur,*qui pro hac opinione ponderant *tex. in d. Extrauag. 1. & 2. de empt. & vend.*

[Hanc eandem ſententiam, quod etiam ſublata conſtitutione Pij V cenſus perſonalis ſit vitioſus, & Reip.ſummè damnoſus dixit Rota *coram* R.P.D.Manzanedo *in d. Romana prætenſi canonis, ſeu cenſus 23. Iunij 1606.quæ eſt poſt tract deciſ.379.num. 13.poſt* Felician.*de cenſib.lib.1.c 9.num.16.verſ.ſeptimam conditionem.*]

Ex quorum dictis tollitur argumentatio, quam ex dd. Extrauagant. deſumunt *Couar. Decian. & Salon.* quam retulimus in præcedenti.

Conſiderant enim *Nouar. & Azor.* quod Summi Pontifices in dd. eorum Extrauagant. omiſerunt declarare quod perempto fundo cenſus illius venditor remaneat liberatus ab illius ſolutione, tanquam notiſſimum, tum quia certum eſt quod pereunte reperit ius quod ſuper illa conſiſtit. *argument.l. creditor qui non idoneum, ff.ſi cert. pet.* & ſic cenſos ſuper ea conſtitutus, tum quia res empta perit emptori, non venditori, *tot.tit.ff.& C. de pericul. & commod. res vendi.* ergo pereunte re cenſui ſubiecta, perit cenſus ipſe emptori illius, & proinde venditor liberatur ab onere, & obligatione ſoluendi illum,quam reſponſionem amplectitur etiam. Federic. Martin. *in d. ſuo tract. de iure cenſu. cap. 4. num. 57.* Vel poſſumus reſpondere quod non valet conſequentia quam faciunt Couar. Decian. & Salon. *ex dd. Extrauag.1.& 2. Martin. & Calixt.* non declarauerunt:ergo reliquerunt tanquam certum emptorem cenſus non liberari à neceſſitate illum ſoluen-
di, ſed † conſequentia debet duci, non diſpoſuerunt 38
ergo reliquerunt diſpoſitioni iuris communis *l. commodiſſimè, ff.de liber & poſthum. cum vulgar.* de iure autem communi pereunte re ſuper qua cenſus eſt impoſitus, ipſe quoque cenſus pereat neceſſe eſt, vt mox diximus,& probatur, quia cum pereat fundamentum, & ſubiectum in quo talis cenſus inhæret, & radicatus eſt, debet etiam ſimul perire cenſus ipſe, *argum. can. cum Paulus.1.qu.1.meritò.*

Circa ſecundum, tempus, & ſic poſt promulgationem *Bullæ Pij Quinti.* Rurſus diſtinguunt aliqui loca in quibus dicta Conſtitutio fuit publicata, & vſu recepta à locis in quibus neque publicata, neque vſu re-
cepta fuit Nam in locis † vbi fuit vſu recepta,omnes 39
nemine diſcrepante conſentiunt veriſſimam, & ab
omnibus

Digitized by Google

omnibus comprobatam eſſe ſententiam quod cenſus
perſonalis ſit omnino illicitus, & fœneratitius, prout
fuit expreſſe ſancitum ab illo Sanctiſſimo. *Papa in dicta*
ſua Bulla, in verſicul. Hac igitur noſtra, ibi. *Niſi ſuper re*
immobili, Indueendo, vt faeimus *ſupra hac eadem quæ-*
ſtio. 1. articul. 4. num. 2. & ſequen. & fatetur ipſemet
Mich. Salon. *d. controuerſ. 5. num. 2. verſ. ita colligunt, &*
num. 9. verſic ſecunda concluſio. Quia vt ibi ſubdit, vbi
dicta conſtitutio recepta eſt, & redacta in vſum, obli-
gat in vtroque foro cum omnibus conditionibus, quas
contioet, quarum præcipua, & ſolemnis eſt, vt non
conſtituatur cenſus niſi in re immobili, certis finibus
deſignata, & fructifera, & banc eandem opinionem
confirmat poſt mulros quos allegat Gaſp. Roder. *in d.*
ſuo tract. de ann. redditib. lib. 2. cap. 10. num. 11. verſ. ſepti-
mo, & num. 29. & de ea impium eſſet dubitate. In iis
autem locis in quibus Conſtitutio præfata oec pro-
mulgata, nec vſu recepta eſt an liget, & obliget non
40 bene inter ſe conueniunt Scribentes. Nam † partem
affirmatiuam indiſtinctè amplectitur, & pluribus niti-
tur comprobare Surd. *conſ. 282. per tot. lib. 2.* ponderan-
do maximè *dictam Conſtitutionem, in verſ. contractus que*
ſub alia forma, &c. vt numero 3. verſ. tertio, & infra, &
num. 13. & placuit Rota *in vna Nullius ſeu Meluicenſi*
cenſus, 27. Martij, 1613. coram Reuerendiſſimo D.
Coccino Decano, *quæ eſt poſt tract. Dec. 87. num. 6.*

41 Et contrario † verò partem negatiuam amplexi ſunt
ſimpliciter, & abſque diſtinctione Teſſau *dec. 154 poſt*
num. 4. Leonard. Leſſ. *in ſuo tract. de iuſt. & iure, lib. 2. cap.*
22. dubitat. 13. numero 98. & ſeq. Ioan. Azor. *d. lib. 10.*
capit. 19. quæſt. 3. & cum hac videtur tranſire Bartolin.
42 *ad d. Bulla Pij V.* Gloſ. 7. Nauat. † *autem in d. ſuo com-*
mentar. de vſur. num. 104. & ſeq. hanc controuerſiam
definiuit diſtinguendo vt obliget omnes, & vbique in
iis quæ reſpiciunt declarationem iuris naturalis, vel
diuini, vel requiruntur ad tollendum imminens peri-
culum, vel ſuſpicionem vſuræ, negat autem omnia
diſpoſita in dicta conſtitutione tendere ad declaratio-
nem iuris diuini, vel naturalis, ſiue ad tollendum pe-
riculum, vel ſuſpicionem vſuræ, vt ratiocinando ex
verbis *d. Bullæ* nititur demonſtrare, quod comprobat
etiam Mich. Salon. *d. art. 3. controuerſ. 4. num. 4. verſ. hoc*
poſito ſit prima concluſio, & verſ. ſecunda concluſio & am-
plectitur Surd. *conſ. 282. num. 13. lib. 2.* Honded. *conſ.*
35. num. 2. & 3. lib. 2. & Federic. Martin *in d. ſuo tract. de*
iure Cenſu cap. 4. num. 72. & ſeq. vbi propterea infert
quod in iis locis in quibus dicta *Bulla Pij. V.* non eſt
vſu recepta, non ſit prohibitum vt cenſus conſtituatur
ſuper rebus mobilibus, & perſonis, & dictam Bullam
non obligare in ea parte qua diſponitur vt cenſus
emantur ſuper re immobili ſuis finibus deſignata.
43 Quoniam † hac, dicit ipſe, non ſunt iuris naturalis,
diuini, vel canonici, nec vſuræ præſumptionem con-
tinent, ſed magis videntur concernere æquitatem, &
iuſtitiam publicam humanam, & ciuilem, prudentum
tamen iudicio æqua ſunt, & digna, quæ in contractu
44 cenſuali ſeruentur. Verum † Boccac. *in ſuo tract. de*
cenſib. par. 2. num. 208 verſ. igitur Sanctiſſimus, & Paul.
Comitol, *è Societate Ieſu. Reſponſor. Moral. lib 3. qu. 28.*
tenent indiſtinctè, quod hæc Conſtitutio liget omnes,
& vbique etiam in locis vbi ea non fuerit vſu recepta;
45 mouentur hac ratione † quia contra Nauar & Salon.
[*&* Sccac. *in tract. de commer. &* Camb. *§. 1. qu. 1. num.*
245. in fin. verſ. ſecus quando] exiſtimant quod omnia
diſpoſita Pium V. *in dicta ſua Conſtitutione* tendant ſal-
tem ad tollendum periculum, & ſuſpicionem vſuræ,
& pro maiori conſeruatione iuris diuini, vel natura-
lis ne in hoc contractu per illicitas, & prauas pactio-
nes conturbentur, vt ex eius Prooemio clariſſimè col-
46 ligitur, ex quo † cauſa finalis diſpoſitionis elicitur, *l.*
fi. ff. de hered. inſtit l. 1. in princ ff. ad Macedon. & vbique
Bart. Bald. *in l. noſtram, num. 1. verſ. in dic. Cod. de teſtam.*
Alex. *conſ. 7. numero 5. lib. 2.* Curt. iun. *conſ. 20. num. 7. verſ.*
confirmatur tertio. Crau. *conſ 192. num. 2.* & ex illa tota
diſpoſitio *d. Bullæ* debet regulari, & omnes clauſulæ in
ea appoſitæ debent intelligi & declarari, licet ita in-
telligendo videatur ex illarum adiectione fuiſſe ali-
quid iuri diuino additum, nam † pro acquiſitione ſa- 47
lutis æternæ populorum permiſſum eſt iuri diuino
aliquid addere, *cap. vt conſtitueretur, 50. diſtinct. vbi Præ-*
poſ. num. 4. hoc not. & deducit Boccace. *d. tract. par. 2. num.*
13. Et hanc vltimam opinionem ſequitur Surdus *d. conſ.*
282. num. 13. ad fin. verſ. conſtitutio vero.

Quamobrem † ſiue ſequamur diſtinctionem *Na-* 48
uar. ſiue amplectamur ſententiam Boccace *& Comitol,*
clara ſequitur concluſio. quod dicta Conſtitutio obli-
get etiam in iis locis in quibus non fuit publicata, nec
vſu recepta. cùm ad dictum effectum ſatis ſit quod
fuerit publicata in Vrbe [Ioan. Monach. *in cap. in gene-*
rali num. 7. & ibi Prob. num. 4. de regul. iur. in 6. Nauar.
conſ. 1. numero 19. & ſeq. de conſtit. & in terminis huius
bullæ] *vt dixit* Mari. Antonio. *variar. reſolut. lib. 1. re-*
ſol. vlt. caſu 1. in fi. Et cum hac ſententia quod ſimpli-
citer, & indiſtinctè d. Conſtitutio in † ea parte in qua 49
prohibetur ne cenſus imponatur niſi in re immobili,
tendat ad tollendum imminens periculum, & ſuſpicio-
nem vſuræ poſt multos voluit Rota *in illa Romana pre-*
tij palatij 15. Ianuarij 1607. coram bon. mem. Iuſto, *quæ*
eſt poſt tract. dec. 80. n. 6. & ſeq. [*& coram* Reuerendiſſ.
Coccino Decano *in illa Meluicenſi cenſus 27. Martij*
1613. quæ eſt poſt tract. deciſ. 87. num. 6. ſequitur Gratian.
in additionib. ad ſuas dec. Marchiæ dec 224. num. 2.]

Nec attendenda † eſſet quæcunque conſuetudo, quæ 50
in illis locis in contrarium vigeret, Nam licet Mich.
Salon. *d. Articul. 3 controuerſ. 4. num. 7 & in controuerſ. 5.*
numero 5. & numero 10. verſ. altera pars, voluerit talem
conſuetudinem eſſe attendendam reſpectu earum con-
ditionum, quæ per *d. Bullam* requiruntur tantum ad
tollendum imminens periculum, vel ſuſpicionem vſu-
ræ, eius tamen opinio mihi non probatur. cùm in iis,
quæ † vſuram reſpiciunt conſuetudo non ſuffragetur 51
tanquam contra ius diuinum. Bero *conſ. 167. per tot. &*
ſignanter num. 10. verſ. non obſtat conſuetudo, lib. 1. & fuit
dictum in Rota *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Mellino,
in illa Romana ſocietatum, 29 Ianuarij, 1601. quæ eſt in fine
Tract. dec. 9. num. 23. & in d. Romana pretij palatij coram
bon. mem. Iuſto. *quæ eſt ibidem deciſ. 80. num. 7. & ſeq.* [*&*
in vna Forolimienſi cenſus 10. Februarij 1620. coram R. P.
D. Manzanedo, *quæ poſt tract. eſt deciſ. 150. num. 4. & in*
ead. cauſa coram eod. 25. Februarij 1622. quæ eſt ibid. dec.
365. num. 1. cum trib. ſeqq.] in quibus in propriis ter-
minis contractus cenſualis fuit reſolutum, quod talia
contractus non ſuſtineatur ex conſuetudine inductiua
vſurarum, tanquam contraria iuri diuino. [Et non ſu-
ſtineri contractum aliàs illicitum ſub prætextu con-
ſuetudinis etiam longiſſimæ pluribus comprobat *Cæ-*
ſar. Manent. loquens in contractu huic noſtro valde
ſimili *d. tract. qu. 6. per tot. & ſignanter num. 1. cum mul-*
tis ſeqq. & num. 27. & ſeq. & num. 32] ex quibus omni-
bus remanet firma concluſio, quod cenſus perſonalis
eſt omni caſu illicitus, & reprobatus tàm ex diſpoſi-
tione iuris poſitiui, quàm ex ſuimet natura.

Sed quæſtionis eſſe poteſt, an per iudicis ſententi-
am poſſit huiuſmodi cenſus perſonalis conſtitui puta
ſi Iudex ob moram, & contumaciam debitoris con-
demnati in ſoluendo iudicatum illud condemnet ad
ſoluendum quid annum, Quam quæſtionem primus
omnium, quos viderim excitauit Nauar. *in d. ſuo com-*
mentar. de vſur. numero 99. & ſequentibus.

In qua † licet ipſe concluſerit cum ea diſtinctione, 52
quod ſi lis mota fuerit ſuper rebus, quæ conſiſtent in
numero, pondere, & menſura, conſtitutio annuæ pen-
ſionis facta per Iudicis ſententiam ſit inutilis, & cum
eo in hoc primo caſu tranſeat Boccac. *in d. ſuo tracta-*
tu

Digitized by Google

*in de cenſib. part.2.num.*4.Ctauet. *conſ.* 693. *num.* 1 1. *& ſeqq.lib.*4.Theſſaur. *dec.*79.*& deciſ.* 98.*quorum meminit* Felician. *in dictis ſuis Comment. de cenſib. tomo* 2. *lib.* 2. *cap.*5. *numero* 2. *verſic. contrarium* ſecus autem ſi lis agitata fuerit ſuper aliis rebus non mutuabilibus,quo caſu vult ſuſtineri talem cenſum iudicialem ſaltem ratione intereſſe , & in pœnam contumaciæ , cum tunc non videatur vigere illa vſurarum ſuſpicio , propter quam improbatur condemnatio præfata cum petitur res mutuabilis , & cùm *Nauar.* in vtroque caſu ſimpliciter , & indiſtinctè ſentiat Boniniſign.*in ſuo tract. a tu de cenſib. cap.*17.*num* 3. E conuerſo autem Ludouic. Molina, *in d. ſuo tract. atu de contract.par te* 2.*diſput.*394. *num.*1.*verſ. arbitror tamen*, videatur in ea reſidere opinione, vt in vtroque caſu talis cenſus conſtitutio per Iudicis ſententiam facta ſuſtineatur , dummodo ceſſet fraus, & ſimulatio, & ea via ex partium conſenſu non perueniatur ad creandum cenſum perſonalem,aut ſine conditionibus, vt ſit licitus neceſſariis.Felician.*verò in dd. ſuis comment. tam tom.*1.*libr.*2.*cap.* 5. *num.* 13. *& ſeqquent. quàm tom.* 2. *d. verſicul. contrarium* , magis probet quod in vtroque caſu ſimpliciter , & indiſtinctè ea ſententiæ forma à iuribus non ſubſiſtat ea ratione , quia in vtroque caſu deficiunt requiſita *Bulla Pij Quinti* , cùm non conſtituatur cenſus ſuper re immobili , frugifera, & certis finibus deſignata, non ſoluitur pecunia in ipſo acto impoſitionis cenſus coram teſtibus , & notario, ac etiam quia non poteſt Iudex condemnare debitorem, vt quandiu non paruerit ſententiæ ſoluat vſuras,cum ad officium Iudicis non pertineat poſt condemnationem futuri temporis tractus, vt reſpondit Papinia *I.C.in l* 1.*§.ſocius.ff de vſur.* Mihi tamen placet opinio *Nauar.* in ſecundo caſu. vt dicta Iudicis condemnatio ſuſtineatur non tamen vti cenſus, cùm deficiant requiſita neceſſaria, ſed ratione intereſſe, quod placuit etiam Gaſp Roderic. *de ann.redditib. lib.*1.*quaeſt.*16.*num.*22. *& ſeq.* maximè *numero* 24. Quod tamen intelligendum eſſe exiſtimo ſi Iudex per ſuam ſententiam non condemnet debitorem ſimpliciter ad ſoluendum aliquid annuum pro ſumma debita, ſed condemnet ad ſoluendum debitum , & donec ſoluat ad ſoluendum aliquid annuum , quia cùm eo caſu non ſit in poteſtate creditoris agere ad illam annuam reſponſionem, ſed ſtet in facultate debitoris liberandi ſe ab illa ſoluendo debitum , talis condemnatio ſuſtinetur , vt in puncto,dicit Marc. Ant. Peregr. *conſ.*97.*num.* 8. *lib.* 1. & confirmat Ludou. Auend. *dict. tract.cap.* 40. *num.* 9. & comprobatur ex iis, quæ dice-
53 mus † *infra* de annua reſponſione impoſita à teſtatore *par.*2.*cap.*1.*qu.*1.*art.*1.*nunc q.*44.

Ex qua principali concluſione videtur etiam oriri occaſio dubitandi , an quis licitè poſſit ex pecunia, quam ad cenſum accepit dare partem aliquam alicui tertio ea conditione,vt partem quoque proportiona-
54 bilem cenſus , & annuæ reſponſionis ſoluat. In † qua difficultate partem negatiuam amplexus fuit Nauar. *in d. ſuo Commen. de vſur.num.*113. *verſ.*14. *ſequitur Fernand.Rebel.d.lib.* 10.*qu.ſin.num.*12.*verſ* 6.*difficultas*,Roderic *d.ſuo tract.de ann.reddit.lib.*2.*qu.*13 *num.*28.*in ſine*, vel quia incidat cenſus perſonalis , vel quia ex mutuo percipiatur lucrum , quam ſententiam enixè defendit etiam *Fab.Turret.*olim conciuis meus I.C.inſignis *conſ.* 91.*num.*19.*& ſeqq.lib.*1.

55 Contraria † tamen ſententia placuit Boccacc.*d.par.* 2.*num.*28.*&* 29.quem ſequitur Ioan. Azor.*d. lib.*10.*cap.* 20.*qu.*4.*vbi eam confirmat* [Lup. *ad cap. per veſtras. in* 6. *notab.§.*2.*num.*2.*fol.*246.Sum. Angelic.*poſt alios par.*2. *in Verb. Vſura.vl.* 1.*num.* 21. cum hac tamen declaratione , dummodò hoc faciat non alio reſpectu , quam vt ſe indemnem præſeruet , quia eo caſu non ſtipulatur vſuram , ſed ſuam indemnitatem , vt euitet damnum, quod licet *cap. ſi quis clericus* 14.*qu.*4. Quia non tenetur quis cum ſuo damno alteri ſubuenire *l. qui ſeruandarum, in princ.ff.de præſer.verb.*] Ludou.Molina *d. diſput.* 394. *numero* 2. *& eius auctoritate* Felician. *dd. Commentar. tomo* 2.*lib.*1.*cap.*7.*num.*5.*verſ.demque monetur,quem ſequitur* Auend.*d.tract.cap.* 101.*numero* 9.*verſi. Aliam quæſtionem. Felicianus* autem duabus vrgentiſſimis rationibus hanc ſententiam confirmauit , Prima,
† quia iſte contractus , qui inter iſtos celebratur non 56
eſt contractus cenſus, ſed mutui in quo permiſſum eſt pactum , & conuentio per quam quis nihil lucretur, ſed ſolùm ſe conſeruet indemnem , *cap. peruenit , & ibi communiter* Doctor.*ext.de fideiuſſ. cap.precariæ.*10.*quæſt.* 2. Sediſte mutuans nihil lucratur,ſed ſolum ſe conſeruat indemnem ne ſuum intereſſe,& reditum pro pecunia quam mutuò dedit merito , &c. Secundam affert rationem, quæ cum præcedenti eſt ſatis affinis, quod iſte mutuans dum paciſcitur vt is,qui partem pecuniæ mutuo accipit,annuum redditum pro illa parte ſoluat, id tantùm agit vt liberet ſe à damno emergenti quod patitur dum eſt obligatus ad ſolutionem annui cenſus pro ea pecunia, quam alteri mutuo conceſſit:ergo licitè id facit,cùm in contractu mutui paciſci liceat, vt mutuans ſecurus ſit, & liber à damno emergenti, vt ex communi concedit idem Turret. *d.conſ.*91. *num.* 22. & multorum auctoritate confirmat. Felician. *in dd. ſuis Comment. tom.* 1. *lib.* 1.*cap* 3.*num.*12.Et per iſtas rationes Ego quoque cum hac affirmatiua opinione tranſeundum cenſeo,maximè ſi is qui mutuo opecuniam accepit recognoſcendo bonam fidem eius , qui cenſum vendidit, & cum eo pretium participauit fateatur pro illa parte cenſum fuiſſe eius contemplatione, & commodo impoſitum, & venditum,& aſſumat in ſe onus illum ſoluendi, & ad ſui libitum extinguendi, cum eo caſu iſte efficiatur verus debitor cenſus,vt dicemus *infra part.*2.*cap.*2. *quæſt.*3.*art.*1.*nunc qu.*73.*num.*6.

Cum qua reſolutione ſatis videtur conuenire diſtinctio quam conſiderabat Mich.Salon.*d.tit.de cenſib. art.*3. *controuerſ.*14. *num.*1.vbi hanc quæſtionem reſoluebat diſtinguendo , quod aut tempore venditionis cenſus venditorem , & eum cui poſteà dedit aliquam pecuniarum ad cenſum acceptarum partem actum fuit vt is, qui cenſum vendere deſtinauerat,venderet illum pro maiori quantitate,quam ipſemet indigeret,ad effectum,vt de parte pretij inſeruiret amicum,& eo caſu liceat tuta conſcientia dare partem aliquam dictarum pecuniarum amico, qui proportionabile onus reſponſionis in ſe ſuſciperet : ſecus ſi vendidit cenſum ſimpliciter nulla facta conuentione de partiendis pecuniis, ad cenſum acceptis, & eo caſu non licere citra vſuram dare partem aliquam dictarum pecuniarum amico onus cenſus proportionabiliter in ſe ſuſcipienti, ne ex mutuo lucrum perciperetur,Mihi tamen abſolutè, & indiſtinctè placet ſententia affirmatiua,ſi venditor cenſus tempore quo partem pecuniarum amico dedit cum eo egit, & expreſſè conuenit, vt onus cenſus proportionabiliter ſuſciperet , cùm eo caſu nihil ſuſcipiat tanquam lucrum ex mutuo , ſed pro conſeruatione ſuæ indemnitatis , & vt ſit ſecurus , & liber à damno emergenti, quod patitur dum eſt obligatus ad ſolutionem annui redditus, pro ea pecunia quam amico mutuo dedit,quod eſſe licitum ſupra fuit demonſtratum. Submitto me tamen in hoc,& in omnibus determinationibus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.

* *
*

Fundus

Fundus Cenſus debet eſſe frugifer, cur, & quando talis dicatur.

QVÆSTIO XXXV.

aliàs par. 1. cap. 3. qu. 2. ar. 1.

SEconda huios tertijcapitis quæſtio qoæ nuuc ſequitur, verſari debet circa ſecundam qualitatem quam debet habete fundus, ſuper quo cenſus eſt creandus, & collocandus quæ eſt, vt ſit aptus de ſui natura ad ferendum fructus, quam in quinque articulos eſſe partiendam duxi.

Primus, eſt cur fundus cenſus debeat eſſe frugifer, & quando talis dicatur.

Secundus, an contractus ſit in totum nullus, ſi fundus oon poſſit ſupportare onus integri cenſus.

Tertius, ſi fundus ſuppoſitus non ferat fructus ſufficientes pro integro cenſu, an ille ſit aliunde ſupplendus.

Quartus, an ſuper fundo magni tedditus poſſit coostitui & fundari paruus cenſus.

Quiotus, an ſuper vno, & eodem fundo poſſint diuerſis temporibus conſtitui plures cenſus.

SVMMARIA.

1 *Fundus cenſus debet eſſe frugifer.*
2 *Cenſus, vt plurimum imponitur, vt alteri mediante pecunia concedatur.*
3 *Æqualitas naturalis rationis exigit, vt valor rei quæ venditur reſpondeat pretio quo emitur.*
4 *Venditer cenſus ſi res fructiferas non habeat, non celebratur contractus venditionis cenſus, ſed mutui ſub vſuris.*
5 *Conſtitutio cenſus facta ſuper fundo non fructifero eſt illicita, & vſuraria.*
6 *Fundus cenſus non ideo debet eſſe frugifer quod in dicto contractu vendantur fructus illius.*
7 *Sed quia emitur ius percipiendi annuam reſponſionem, vel in fructibus illius, vel in pecunia.*
Fructus bonorum ſtabilium taxantur iuxta valorem dictorum bonorum, ad rationem quinque pro quolibet centenario, & anno.
[Boccac de Cenſibus par. 1. n. 9. verſicul. *Iſta pacta aſſerens licitum eſſe pactum, quod quis percipiat maiorem redditum ex cenſu impoſito ſuper fundo, quam reddat ipſemet fundus declaratur.*
Fachin. controuerſ. iur. lib. 2. c. 43. in fin. idem affirmans declaratur.]
9 *Cenſus in impoſitionem non habetur ratio valoris fundi, ſed tantum fructuam illius.*
[*Iuſtitia pretij in contractu cenſus non conſideratur reſpectu valoris prædij, quod ſubijcitur, ſed reſpectu iuris percipiendi annuam reſponſionem, quod venditur.*
10 *Fructiferum id dicitur quod eſt aptum ad fructus ferendos, ſecundum ſui naturam.*
11 *Secus ſi non ex ſui natura, ſed ex humano artificio vtilitatem afferat.*
12 *Cenſus impoſitus ſuper fundo, qui cum effectu fructus non fert, ſi ſit aptus ferre, valet.*
13 *Cenſus validè poteſt imponi ſuper turri, quæ non eſt ſolita locari, ſi ex illius locatione penſio poſſit percipi.*
14 *Cenſus poteſt imponi ſuper prædio licet non ferat fructum quolibet anno, ſed ſingulo biennio, vel alio tēpore.*
15 *Cenſus vt ſuſtineatur tanquam impoſitus ſuper re fructifera ſufficit, quod hanc, vel illam ſpeciem fructuum ferat.*
16 *Fundari poteſt cenſus ſuper fundo, quem ſola amœnitas reddit fructiferam.*
17 *Fundus dicitur frugifer propter ſolam amœnitatem.*
[*Oblectatio in prædio parato ad amœnitatem idem operatur ad fructus in prædio, quod paratur ad fructuum perceptionem.*
Fructus prædij conſiſtunt non ſolum in iis, quæ parantur ad eſum, & potum, ſed in iis quoque quomodocumque conferunt ad humanum vſum.
Oblectatio, quæ percipitur ex prædio ad amœnitatem parato eſt pretio æſtimabilis.]
18 *Fundus cenſus debet ferre fructus tam pro cenſu ſoluendo, quam pro aliis expenſis faciendis gratia fructuum colligendorum.*
19 *Fructus non poſſunt dici niſi deductis expenſis.*
20 *Fundus vt cenſui ſubiici poſſit, debet ferre fructus ſufficientes pro ſolutione annuæ reſponſionis, & pro alimentis, & ſuæ familiæ. Quod tamen Auctor non recipit pro requiſito ſubſtantiali contractus cenſualis.*
21 *Cenſus ſuper fundo imponendus non poteſt excedere fructus illius fundi.*
22 *Aſſertioni venditoris cenſus, quod fundus cenſitus ſit frugifer ſtatur donec contrarium probetur.*
[*Inſtrumentum præſumitur verum ſolemne, & de partium conſenſu confectam.*
Cenſus, qui ex forma Inſtrumenti apparet ritè conſtitutus, ſuſtinetur, donec contrarium probetur.
Venditio redditur inualida ob pretij iniuſtitiam.
Cenſus venditus non iuſto pretio eſt inualidus.
Venditio rei quæ non eſt in rerum natura non eſt valida.
Materia vendiſionis eſt res, quæ venditur.
Multa facta tenent, quæ fieri non concederentur.
Auendan. de cenſib. Hiſp. cap. 53. ſub num. 5. declaratur.
Index in iis, quæ reſpiciunt priuatam vtilitatem non impertitur ſuum officium, niſi requiſitus.]
23 *Inſtrumentum præſumitur verum, ſolemne, & celebratum de partium conſenſu.*

QVod fundus cenſus † debeat eſſe frugifer ſanci- 1
uit *Pius V. in ſua Bulla ſuper forma crean. cenſ. in*
verſ. hac igitur noſtra. ibi, de ſui natura fructifera, & vo-
lunt communiter Scribeutes, maximè Foller. *in ſuo*
tract. cenſuali, in verbo, huiuſmodi, num. 45. Nauar. *in ſuo*
Commentar. de vſur. num. 79. & ſeq. Boccac. *in ſuo tracta-*
tu de cenſib. par. 2. num. 100. Ludouic. Lopez. *in ſuo tract.*
de contract. lib. 1. cap. 60. verſ. deinde iam tandem, & verſ.
ſeq. Gregor. de Valent. *Commentar. Theologicor. tomo 3.*
diſput. 5. quæſt. 22. de cenſib. puncto 2. verſ. quinto ſequitur,
Federic. Martin. *in ſuo trac. de iure cenſu. cap. 4. num. 1. &*
ſeqq. & poſt hæc ſcripta viſi, Ludou. de Auend. *de cenſib.*
Hiſpan. cap. 53. num. 2. & ſeqq. & Sigiſm Scacc. *de com-*
merc. §. 1. qu. 1. num. 127. & nemo eſt qui diſcrepet [*&*
dixit Rota *in vna Romana cenſus, & fructuum coram* R.
P. D. Pirouaoo 20. *May 1616. quæ eſt poſt tract. dec. 448.*
num. 2.]

Cæterum de duobus poteſt in hoc articulo dubitari, & primo, Cur requiratur, vt fundus cenſus ſit frugifer, ſecundò, Quando fundus iſte dicatur frugifer.

Circa primum, ea reddi poteſt ratio cur fundus in
quo cenſus imponendus, & collocandus eſt, debeat
eſſe frugifer, quia † cùm cenſus conſtituatur vt pluri- 2
mum, vt non ſit otioſus, ſed vt alteri mediante pecunia
concedatur ei ſuper ſola perſonali obligatione, & abſ-
que aliquo certo fundo creari, & conſiſtere non poſſit
abſque vſuræ ſuſpicione, vt deductum fuit ſupra in
præcedenti *qu. art. 6. per tot.* debet iſte fundus eſſe fru-
gifer, & capax oneris, quod ſemper eſt imponendum,
nam † naturalis rationis æqualitas exigit, vt tanti va- 3
leat res, quæ emitur quanti valet id quod pro ea datur.
& è conuerſo. Foller. *in d. verbo, huiuſmodi, ſub d. num. 45.*
verſ.

verſ. & quod ad primum: Sed ſi ſupponamus fundom
cenſus poſſe eſſe infructiferum, abſque controuerſia
inde ſequeretur, quod cenſus ſuper eo impoſitus nihil
valeret, cum ex eo fundo percipi, & leuati non poſ-
ſet, & per conſequens venditus deſtitueretur illa na-
turali æquitate æquiualentiæ, merito concludendum
eſt, quod hoc de iure, & ſecundum bonam conſcien-
tiam fieri non poſſit. Quod alia ratione ex mente Fe-
der. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſ. d.cap.4.num. 1.ver-
ſic. quarto in ſpecie, & num.*2. confirmari poteſt, videli-
4 cet, quod † ſi venditor cenſus res fructiferas ex qui-
bus cenſum præſtet non habeat, non emptionis cenſus,
ſed mutui contractus ſub vſura celebrabitor; quia vt
ibi ſubdit Martin. *d.num* 2. Merx, id eſt ius cenſus per-
cipiendi ex rebus venditis deficiet enim ius quod in
huiuſmodi contractu comparatur non eſt Metaphyſi-
cum, Logicum, & inane, ſed mutale, ethicum forma-
tum, vtilitatemque afferens cuiuſmodi ius vendere
nequit is, qui res fructiferas non habet vnde ſequitur,
qnod fundus cenſus debet eſſe frugifer, & quod in hoc
cenſuali contractu neceſſarium ſit, vt cenſus ſuper fun-
5 do fructifero conſtituatur, aliàs † illicita, vſuràmque
ſapiens cenſeretur cenſus conſtitutio, dicebat Rota *in
vna Raneunatenſi cenſus.* 10. *Maij*, 1606. *coram* R.P.D.
Manzanedo, *quæ eſt poſt Tract. dec.*88. *num.*3.

6 Non † autem ideò requiritur quod fundos cenſus
ſit frugifer, quia in huiuſmodi contractu emantur, &
vendantur fructus ipſius fundi, qui ſubiicitur, vt latè
deducit Mich. Salon. *in ſuo tract. de contract & commerc.
human. in tit. de cenſib. art.* 1. *controuerſ.* 1. & Felician. de
Solis, *in ſuo Commentar. de cenſib. tomo* 1. *lib.* 1. *cap.*4. *n.*
7. *verſ. rurſus refelluntur, & verſ. deinde probatur, & repe-
7 tit tom.*2. *eod. lib. & c.* 4. *num.* 1. Sed † quia emitur, &
venditur ius, vel percipiendi illos ſi cenſus ſit fructua-
rius, vel percipiendi annuam reſponſionem extrahen-
dam ex fructibus eiuſdem rei ſubiugatæ ſi cenſus ſit
pecuniarius, vt dictum fuit *ſupra hac ead. part.* 1. *cap.* 1.
*qu.*3. *art.*1. *nunc q.*7. *num.*3.

Et licet fundus, attento eius valore, & æſtimatio-
ne non ſoleat reddere, niſi ad rationem quinque pro
8 centenario, reſpectu † valoris eiuſdem fundi, prout
taxari ſolent fructus bonorum ſtabilium. Ceph. *conſ.*
85. *num.* 26. *lib.* 1. Caualcan. *qui alios allegat, de vſufr.
mul. relict. num.* 31. *in fine*, Rota *diuerſ. dec.* 51. *num.*2.
*part.*1. poteſt tamen ſuper eo imponi, & vendi cenſus
cum annua reſponſione ad rationem ſeptem octo, &
decem pro quolibet centenario, & anno, vt diximus
infra part. 2. *cap.* 1. *qu.* 1. *art.*4. *nunc q.*47. *num.* 16. & *ſeqq.*
dummodo fundus ille reddat tot fructus, qui ſuffici-
ant pro integra ſatisfactione dictæ annuæ reſponſio-
nis, vt declarat Scacc. *d.qu.* 1. *num.* 300. [& ita intelli-
gendum eſſe cenſeo Boccac. *in ſuo tract. de cenſib. part.* 1.
numer. 9. *verſ. iſta pacta*, dum dicit, quod eſt licitum pa-
ctum, quod quis percipiat maiorem redditum ex cen-
ſu impoſito ſuper fundo, quam percipi poſſit ex eo-
dem fundo, puta quod ſuper prædiu, quod iuxta ipſius
valorem reddit annua quinque pro quolibet centena-
rio, quod placuit etiam Facchin. *controuerſ. iur. lib.* 2.
*cap.*43. *in fin.* Hoc, inquam intelligendum eſſe arbitror
non quod ſuper re valoris centum, quæ reddit anno
ſingulo quinque, in fructibus poſſit imponi cenſus, &
annua reſponſio ſeptem, octo, nouem, & decem, ſed
quod ſuper re, quæ reddit annua quinque pro cente-
nario valoris, & communis æſtimationis ducentorum
poſſit imponi cenſus reſpondens fructibus illius, &
vendi pro centom, & ſic quod res valens ducenta, &
fructans decem, poſſit ſubiugari pro illis decem an-
nuis, & illam reſponſionem vendi poſſe pro ſcutis cen-
tum, & ſic fructus ſcutorum centum in cenſu erit ma-
ior fructus ſcutorum centum in vero valore rei ſubiu-
gatæ, nam ſi aliter intelligantur falſiſſima, & erronea
erit illorum traditio. Quia in conſtituendo, & impo-
nendo cenſum ſuper re non † eſt habenda ratio valo- 9
ris, & æſtimationis ipſius rei ſuper qua cenſus impo-
nitur, & conſtituitur, ſed dumtaxat fructuum quos res
illa reddit, vel reddere poteſt [Nauar. *conſil.* 9. *numer.* 1.
de cenſib. lib. 1.] *vt deducit* Martin. Bonacin. *de contract.
diſput.*3. *qu.*4. *puncto vnico, num.*20. *verſ.* 4. nam conſti-
tutiones Pontificiæ fructum rei, non pretium, & va-
lorem expendunt, & conſiderant, cum vt dictum eſt
non ematur res ſuper qua cenſus imponitur, ſed ius
percipiendi cenſum ex fructibus illius, & huc reſpe-
xiſſe exiſtimo Innoc. *in cap. in Ciuitate, ext. de vſur. quem
refert, & ſequitur* Gaſp. Caballio. *ad Conſtitut. March.
lib.*1. *cap.*17. *num.*2. *verſ. mihi tamen* dum dicebant quod
cenſus debet regulari à fructibus rei ſuper qua impo-
nitur, & Mar. Soc. ſen. *ad rubr. ext. de vſur. qu.* 15. *n.*
99. dum dicit, quod iuſtum annui redditus pretium ſit
id quod reſpondet fructibus fundi, qui oneri dicti re-
ditus ſubiicitur, & hanc ſententiam amplectitur, &
dicit veriorem Ioan. Azor. *Inſtitut. Moral. part.* 3. *lib.*
10. *cap.*6. *qu.*8. Ioan. Franciſc. Leonis *in ſuo Theſauro fo-
ri Eccleſiaſt. part.*2. *cap.* 1. *de cenſib. num.* 59. [Et licet hoc
reprehendat Cæſar. Manent. *in tract. de iur. contract.
Liuell. pecun. conſtitut. qu.* 1. *pac.*2. *num.* 5. & 6. Ea ratio-
ne, Quia tam inſpecto iure communi, quam inſpecta
diſpoſitione bullæ Pij V. ſuper forma creandi cenſus.
Pretium rei vendendæ debet eſſe iuſtum, quæ iuſtitia
deficere videtur, ſi ſupra firmata concluſio recipiatur,
ab hac tamen impugnatione facili negocio defendi
poteſt dicta concluſio, conſiderando quod verum qui-
dem eſt, quod pretium rei vendendæ debet eſſe iuſtum,
ſed in contractu iſto cenſuali non venditur prædiom,
quod ſubiicitur cenſui, ſed ius percipiendi annuam
penſionem reſpectu fructuum dicti prædij, & ideò iu-
ſtitia pretij in hoc contractu non debet conſiderari
reſpectu valoris prædij ſubiugati, ſed reſpectu illios
iuris quod venditur, de qua re agimus *infra part.*2. *cap.*
1. *qu.*1. *art.*4. *ſeu qu.*47. *per tot.* Vnde falſum eſt id, quod
ſubiungit ibi Manent. *num.* 6. *ad fin.* quod fundus valo-
ris mille ratione iniuſtitiæ pretij non poſſit ſubiici
oneri cenſus ſcutorum centum in ſorte principali, nam
non poteſt conſiderari huiuſmodi iniuſtitia pretij, cùm
non vendatur, nec ematur fundus ille, ſed ius perci-
piendi annuam penſionem correſpondentem pretio
ſcutorum centum, vt dictum eſt,] & hæc de prima inſ-
pectione.

Pro reſolutione ſecundæ inſpectionis aduerten-
dum eſt, quod dum *Pius. V.* voluit non poſſe creari cen-
ſum niſi ſuper re, quæ ferat fructus, non intellexit
quod res illa cum effectu, & realiter fructus ferat, ſed
dumtaxat, quod ex ſui natura ſit apta nata ad fructus
ferendos, quod ſatis expreſſit in illius verbis; *Re ſui na-
tura fructifera*, cum † id fructiferum, ſeu frugiferum, 10
propriè dicatur, quod eſt de ſui natura aptum ad fru-
ctificandum, vt declarat Rebuff. *in l. frugum.* 77. *ff. de
verbor. ſignif.* & in puncto dicit Surd. *conſ.* 162. *num.* 18.
lib. 2. Vbi aduertendum eſt quod non ſine miſterio
Pius V. adiecit illa verba, *Re ſui natura*, volunt † enim 11
excludere res illas, quæ non ex propria earum natu-
ra, ſed mediante humano artificio afferunt aliquando
vtilitatem, vt declarauit Ioan. Azor. *d. cap.*6. & *qu.*8.

Prout è conuerſo † ſi res aliqua ſit apta nata ſecun- 12
dum ſui naturam ad fructus ferendos, licet ex ea do-
minus illius fructus capere non ſit ſolitus, poterit ni-
hilominus ſuper ea licitè cenſus conſtitui correſpon-
dens tamen fructibus, qui ex ea percipi poſſent.

[Lubet hic referre controuerſiam in vrbe agitatam
ſuper quodam cenſu, vt infra impoſito in platea Ago-
nis in vrbe ſolet ſingulis diebus Mercurij, ſi in eo die
non incidat feſtum ex præcepto, fieri publicum mer-
catum; & emporium, in quo tam Hæbrei, quàm aliæ
particulares perſonæ, & artifices exponunt eorum
merces ad vendendum, collocantes illas in quibuſdam
ſitis,

Digitized by Google

ſitis, & ſtationibus, certis finibus incluſis, & diſtinctis,
quas quilibet, ad dictum effectum emptas, vel condu-
ctas habet, fuit ſuper vno ex dictis ſitis, & locis impo-
ſitus annuus cenſus reſpondens quidem mercedi, qua
locus ille, & ſtatio locari erat ſolita, fuit dubitatum de
validitate impoſitionis dicti cenſus, & pro illius inua-
liditate, & nullitate adducebatur, quod cenſus imponi
debeat ſuper re, quæ de ſui natura ſit fructifera, & apta
ad fructus ferendos *ita diſponente* Pio *V. in ſua Bulla ſu-*
per Cenſib. Axor. *inſtitut. moral. par. 3. lib. 10. in tit. de cen-*
ſib. cap. 6. ſcacc. de Cambiis §. 1. *quæſt. 2 num.* 202. Surd. *conſ.*
162. *num.* 18. *lib.* 2. & præter iſtos allegabatur etiam lo-
cus huius noſtri tractatus *in par. 1. cap. 3. quæſt 1. articul.*
5. *nunc q.* 33. *numero* 12. *ante fin. & quæſt. 2. articul. 1. nunc*
quæſt. 35. *num.* 10. Quod negabatur eſſe in ſitu, & loco
præfato, cùm quatenus ille fructus reddere ſoleat ex
locatione, dicebatur id contingere non ex propria ip-
ſius natura, ſed ex accidenti mediante humano artifi-
cio, quod non ſufficere *diximus d. q. 2 art. 1. num.* 11.

Quod multo magis tenendum eſſe dicebatur conſi-
derando, quod platea Agonis eſt publica, ita vt non vi-
deatur eſſe in alicuius particularis perſonæ dominio
§. *vniuerſitatis. Inſt. de rer. diu.* & conſequenter ſuper
aliqua illius parte cenſus conſtitui non poſſit iuxta *ea*
quæ diximus par. 1. cap. 2. q. 2. art. 2. & cap 3. in princ. n. 2.
& ſeqq. nunc q. 14 *&* 28. Quibus tamen non obſtanti-
bus exiſtimo cenſum præfatum fuiſſe licitè impoſi-
tum, & validum, tanquam conſtitutum iuxta formam
dictæ Pianæ conſtitutionis ſuper re immobili, certis fi-
nibus deſignata, & non ſolùm apta ex locatione red-
dere fructus, ſed verè, & realiter mediante vſu, & lo-
catione fructus actu ferente, non quidem mediante
artificio humano ſed ex ſui natura, non ſecus ac fer-
re ſoleant Domus, Molendina ſolo affixa, Turres etiam
quod non ſint ſolitæ locari, ſuper quibus cenſum li-
citè, & validè imponi, & conſtitui poſſe *diximus par. 1.*
cap. 3. q. 1. art. 1. nunc q. 29. num. 6. 9. & ſeq. & eod. cap.
3. q. 2. art. 1. nunc q. 35. numero 12. *&* 13. Imò ſola
amænitas fundi reddit illum fructiferum, & capacem
impoſitionis cenſus *vt dictum eſt articu. 1. numero* 16.
& ſeq.

Nec etiam viſum eſt obſtare, quod locus, & ſitus ille
tanquam pars plateæ Agonis in nullius ſit dominio,
quia contrarium fuit demonſtratum ex quo loca illa,
& ſitus ſoleant etiam particularibus perſonis certo
conſtituto pretio vendi, & perinde tranſeunt in domi-
nium particularium perſonarum §. *ſi quis à non domi-*
no. §. *per traditionem*, *& vtrobique dd. Inſt. de rer. diu.*
cum ſimilibus.

Sed maiorem difficultatem faciebat, quod licet lo-
ca illa tranſeant in dominium particularium perſona-
rum, illud tamen non tranſit liberum, ſed limitatum,
& certis legibus reſtrictum, videlicet quod illorum
emptores non poſſint loca illa obligare, vel hypothe-
care ſine expreſſa licentia dominorum ædilium &
Præfectorum viarum vrbis ſub pæna amiſſionis, &
proinde ſuper illis abſque dicta licentia non poſſe cen-
ſum imponi exiſtimo, prout emphyteuta ſuper re
quam in emphyteuſim recipit cum expreſſa prohibi-
tione illam obligandi non poteſt cenſum imponere *vt*
diximus d. p. 1. quæſt. 2. art. 2. num. 7. (licet ceſſante dicta
expreſſa prohibitione vel accedente licentia, vel con-
ſenſu domini directi id ſibi liceat *vt in d. art. 2. num.* 12.)
maximè quando in caſu alienationis fuit appoſita pæ-
na caducitatis *d. art. 2. num.* 14. prout etiam hæres fi-
deicommiſſo grauatus non poſſet cenſum imponere
ſuper re expreſsè prohibita alienari *d. cap. 2. quæſt. 1. art.*
6. num. 5. licet cum licentia fideicommiſſarij id ſibi li-
ceat *d. art. 6. num.* 35. 36.

Quamobrem cùm cenſus ille non fuerit impoſitus
ſuper fundo libero, ſed expreſsè obligari, & hypothe-
cari prohibito ſequitur quod ſit omnino nullus, & in-

ualidus, vt dictum eſt, nec ſuſtineri poſſit ſuper ſola
obligatione imponentis, per ea *quæ diximus d. par. 1.*
cap. 3. q. 1. art. 6. per tot. ſeu q. 34.

Verùm enim verò licet cenſus ille tanquam impo-
ſitus ſuper re obligari prohibita ſit ipſo iure nullus,
non propterea illius impoſitor eſt immunis, & liber à
refectione damnorum, & intereſſe quæ reſarcire debet
emptori, per ea quæ *dixit* Rota *coram* Seraph. *dec.* 287.
per tot. & per nos d. q. 19. olim part. 1. c. 2. q. 1. art. 6 num. 41.
& ſeqq. vbi num. 45. 46. poſt multos ſubiunximus hoc
intereſſe deberi, & liquidatum remanere ad rationem
qua fuit conſtitutus cenſus.

Et quod etiam quando cenſus eſt nulliter conſtitu-
tus impoſitor illius teneatur ad ſolutionem damno-
rum, & intereſſe, *volunt* Rota *in Vrbeuetana cenſus* 10.
May 1628. *coram* R. P. D. Vbaldo iuniore *quæ eſt poſt*
tract. deciſ. 519. *num.* 6. *vt nos diximus infra par. 2. cap.*
2. q. 5. art. 3. num.... nunc q. 92.] vt de tutti † quæ non ſit 13
ſolita locati, ſi tamen locari poſſit, & ex dicta locatio-
ne percipi aliqua penſio, quod ſuper ea validus impo-
natur, & conſtituatur cenſus correſpondens penſioni,
quæ ex ea percipi valeret, *dixit* Nauar. *d. Comment. de*
vſur. num. 113. *q.* 13. *quem ſequuntur* Boccac. *in d. ſuo*
tract. de cenſib. part. 2. num. 27. & 100. Ioan. Azor. *d. cap.*
6. quæſt. 4. Fernand. Rebell. *in ſuo tract. de obligat. Iuſtit.*
lib. 10. q. 6. num. 6. verſ. nec ita. Quod placuit etiam Marti-
no Bonacin. *ſub d. num. 20. verſ. Ex dictis.*

Non tamen eſt neceſſe, quod † fundus ſuper quo 14
cenſus conſtituendus, & collocandus eſt anno ſingu-
lo ferat fructus, ſed ſatis eſt quod illos ferat ſingulo
biennio, vel alio tempore ad effectum, vt ſuper eo cen-
ſus legitimè collocari queat, nam non eſt neceſſe, vt id
ex quo cenſus venditur eodem omnino anno, quo eſt
penſio ſoluenda pariat vtilitatem, ſed ſatis eſt vt ex
fructu illius vnde cenſus venditur poſſit ſtatis tempo-
ribus ſolui penſio, vt animaduertit Gregor. de Valent.
Comment. Theologicor. tom. 3. diſput. 5. q. 22. de cenſibus,
puncto 2. verſ. ſed neque etiam, Bonacin. *d. numero 20. verſ.*
Addo non opus eſſe; vbi alios allegat. Pout non eſt faci-
enda vis, quod res illa, † quæ cenſui eſt ſubiuganda 15
hanc, vel illam ſpeciem fructuum ferat, ſed dumtaxat,
vt apta ſit ad producendam aliquam ſpeciem fructu-
um, qui poſſunt mediante venditione redigi ad pe-
cuniam, ſi cenſus ſit pecuniarius, vel ad aliam ſpe-
ciem fructuum, quæ pro cenſu ſolui debet ſi ſit cen-
ſus fructuarius, vt expreſsè volunt Ludou. Molina. *in*
ſuo tract. de contract. part. 2 diſput. 389. ſub numero 4. verſ.
non deſinit. Boninſig. *in tract. de cenſib cap. 2. numero 7.*
& cap 4. num. 15. & ſeq. Nauar. *d. tract. de vſur. num.* 120.
Fernand. Rebell. *d. quæſt. 6. num.* 6. Ioan. Azor. *d. c. 6. in*
princ. Bonacin. *d. num. 20. verſ. Rurſus non eſt neceſſe, &*
non obſcurè viſa eſt ſentire Rota *coram* R. P. Dom. Pam-
philio 26. *May*, 1614. *in illa Beneuentana cenſus, quæ eſt*
poſt Tract. deciſ. 76. paulo poſt principium.

Immo † ſi ex ſola prædij amœnitate poſſit tantus fru- 16
ctus percipi, qui ſufficiat pro penſionis, & cenſus ſo-
lutione, poſſe ſuper eo cenſum imponi, videtur ſenti-
re Baccac. *d. tract. part. 2. num. 27. &* 100. *&* Ioan. Azor.
dict. cap. 6. in princ. vbi firmat fundum † dici frugiferum
propter ſolam illius amœnitatem, per *l. ſi vſusfructus*, §. 17
vſufructuarius, & l. ſi fundi, ff. de vſufr. l. competit. in princ.
ff. quod vi, aut clam. [nam in tali prædio oblectatio
idem operatur quod fructus in re, & prædio parato ad
fructificandum, vt latè declarat Gratian. *diſcep. forenſ.*
tom. 2. c. 258. num. 8 cum ſeqq. & repetit tom. 4. c. 615. num.
4. fructus enim non conſiſtunt in illis dumtaxat, quæ
ſunt deſtinata ad eſum, & potum ſed etiam in aliis quæ
quomodocumque conferunt ad vſum humanum *l. in*
fructu. ff. de vſu, & habitat. Menoch. *conſ. 66. num. 1. cum*
multis ſeqq. lib. 2. refert Rota *in recollect. per* Farinacc.
deciſ. 394. numero 1. in fin. par. 2. & Gratian. *d. cap. 615.*
n. 42. Et propterea licet huiuſmodi oblectamenta non

G ſint

ſint pænes omnes pretio æſtimabilia prout eſt vinum,
oleum, frumentum, & alia ſimilia, attamen apud
aliquos ſolent pretio æſtimari, vt dicebat Rota *d. deciſ.*
394. *num.* 2. *& ſeq. & repetit* Gratian. *d. cap.* 615. *n.* 43.
& ſeqq. & ante eos Gabr. *conſil.* 74. *num.* 5. *in fine & num.*
6. *lib.* 1. & proinde nilmirum ſi ſuper tali fundo rati-
one fructuum amæuitatis, & oblectamenti licitum eſt
cenſum imponere.]

Cæterùm aduertendum eſt, quod ad effectum, vt
fundus dicatur de ſui natura frugifer, pro fundo ali-
18 cuius cenſus, † opus eſt, vt ſit aptus ad ferendum fru-
ctus ſufficientes non ſolum pro ſolutione annuæ reſ-
ponſionis, verùm etiam pro omnibus expenſis, quas
fieri neceſſe ſit in excolendo agro, in colligendis fru-
ctibus, & his ſimilibus, vt conſiderat Fernand. Re-
bell. *d. quaſt.* 6. *numero* 4. *verſ. ſecunda* Ferder. Martin.
in d. ſuo tract. de iure conſ. cap. 4. *num.* 7. *&* Rota *in illa*
Rauennatenſi cenſus coram R. P. D. Manzanedo, 10. *May.*
1606. *qua eſt poſt Tract. deciſ.* 88. *numero* 6. *& repetit*
in eadem cauſa coram eodem 2. *May*, 1608. *vt ibidem*
19 *dec.* 87. *per tot & ſignanter num.* 5. ea ratione † quia fru-
ctus non dicuntur niſi deductis omnibus expenſis, *l.*
diuortio, §. Impendia, ff. ſoluto matrim. cum aliis relatis
per Rotam. *d. numero* 6. Immò ex mente Ludou. Auend.
20 *d. cap.* 53. *numero* 4. & per diſcurſum, † fructus rei cen-
ſitæ debent non ſolùm eſſe maiores, vel reſpondere
penſioni, & cenſui impoſito, ſed neceſſarium eſt
etiam quod venditori cenſus ex ipſis rebus, ſeu aliis
liberi illius remaneant fructus, quibus ſe, & famili-
am congruenter alere poſſit, aliàs cenſus creatio
non ſuſtinebitur, neque cenſuarius ad eius cenſus ſo-
lutionem compellendus erit. Quod tamen dictum reſ-
pectu alimentorum licet ſit valdè æquum, quia ta-
men non eſt inde requiſitum per *Bull. Pij V. ſuper cen-*
ſib. non videtur quod recipiendum ſit pro vno ex re-
quiſitis ſubſtantialibus dicti contractus.

21 Vnde apparet † malè ſentire. Andr. Fachin. *contro-*
uerſ. iur. lib. 2. *cap.* 43. *ad fin. verſ. conſtat. quem ſequi-*
tur Stephan. Gratian. *diſceptat. Forenſ. tomo* 1. *cap* 141.
num. 26. dum affirmant, quod poſſit ſuper aliqua re
imponi cenſus, & annua reſponſio, quæ ſuperet an-
nuos fructus, qui ex re illa percipi, & haberi poſſunt,
& cum hac ſententia tranſiuit etiam Felician. *in dd.*
Commentar. de cenſib. tomo 1. *lib.* 1. *cap.* 4. *numero* 7.
maximè in fine. Hanc tamen opinionem reprehendit,
& contrariam latè comprobat Ioan. Guttierez. *Pract.*
Quaſt. lib. 2. *c.* 177. *per tot & ſignanter num.* 5. *verſ. verum,*
& infra, & re vera eſt non ſolum reprehendenda, ſed
penitus damnanda, & abominanda, cum eo maximè
vtatur præcipuo fundamento, quod cenſus perſona-
les ſint liciti: cuius contrarium latè comprobauimus
ſupra queſt. 34. *aliàs hoc cap.* 3. *quaſt.* 1. *art.* 6. Beneverum
impoſitionis & venditionis cenſus enunciauerit ven-
22 † eſt, quod ſi in inſtrumento ditor fundum ſuper quo
cenſum impoſuit eſſe frugiferum, & reddere tot fru-
ctus, qui ſufficiant ad ſupportandum onus cenſus im-
poſiti, ſtari debet in dubio huic aſſertioni, [Cum in-
ſtrumentum præſumatur verum ſolemne, & de par-
tium conſenſu confectum, vt auctoritate Alciat. *de*
præſumpt. reg. 3. *præſumpt.* 13. *numero* 6. *&* Menoch. *conſ.*
343. *numero* 2. *lib.* 4. *dicit.* Rota *coram* R. P. D. Pam-
philio *in vna Beneuentana cenſus* 26. *May*, 1611. *quæ eſt*
poſt tract. dec. 76. *num.* 4. Et propterea donec contrarium
probetur cenſus ſuſtinebitur, vt ſaltem venditor illius
teneatur ad intereſſe; ſi credimus *Ludou. Auendan. d.*
cap. 53. *ſub num.* 5.

Cæterum non videtur ita indiſtinctè cum hac
Auendan. traditione tranſeundum cum enim cenſus
pro ea parte, quæ ex eodis fructus rei ſuppoſitæ ſit nul-
lus non ſolum propter rationem, quam conſiderauì-
mus ſupra *hoc eod. art. num.* 5. Quia ſcilicet cenſus pro
ea rata, quæ eſt ſupra fructus rei ſuppoſitæ, deſtituere-
tur naturali æquitate æquiualentiæ quæ conſiſtit, vt
tanti valeat res, quæ emitur quanti valet id, quod pro
ea datur, & è conuerſo, quæ æquiualentia non poſſet
conſiderari fundus cenſus non redderet tot fructus, qui
ſufficerent ad ſolutionem integræ reſponſionis, cuius
percipiendæ ius venditur, ſub habita ratione ad id,
quod deficit pretium eſſet exceſſiuum, & non reſpon-
deret rei venditæ, & proinde ratione dictæ iniuſtitiæ
pretij talis venditio eſſet nulla, ſed etiam quia in dicta
impoſitione, & venditione cenſus non ſeruaretur for-
ma tradita in Conſtitutione Pij V. ſuper cenſibus in
verſ. rurſus niſi, &c. vbi Papa prohibet vendi cen-
ſum non iuſto pretio, & inde reſultaret nullitas dictæ
impoſitionis, & venditionis: vt diximus *infra par.* 2.
cap. 1. *quaſt.* 1. *art.* 4. *nunc quaſt.* 47. *per tot.* Et multo
magis inſurgeret nullitas, quia de iure ad validitatem
venditionis vltra conſenſum, & iuſtum pretium requi-
ritur etiam exiſtentia rei, vt diximus *d. q.* 1. *art.* 2. *num.*
2. cùm autem in contractu cenſus loco rei venditæ ſit
non fundus ipſe, ſuper quo fundus imponitur, neo pe-
cunia ipſa, quæ annuatim ſoluitur, ſed ius percipiendi
annuam reſponſionem vt diximus ſupra ſæpius, *& in-*
fra d. part. 2. *cap.* 1. *q.* 1. *art.* 2. *ſeu quaſt.* 45. *num.* 8. ſi
fundus ſuppoſitus non ferat tot fructus, ex quibus
poſſit percipi integra quantitas annua, cuius percipi-
endæ ius venditur vtique pro dicta rata, quæ deficit,
venditio caret ſua materia, videlicet re, quæ vendi-
tur, & per conſequens eſt nulla, vt argumentatur.
Gutierez *pract. quaſt. lib.* 2. *quaſt.* 177. *numero* 6. *verſ.*
quarto. Quæ nullitas multo fit clarior ex Bulla præfa-
ta Pij V. in verſic. poſtremo cenſus omnes, &c. Dum
Summus Pontifex fundo cenſus in toto, vel pro parte
infructifero effecto voluit cenſum quoque ad ratam
perire, & proinde ſi Papa cenſum legitimè conſtitu-
tum declarat nullum pro ea rata, pro qua fundus effi-
citur infructuoſus, multo magis dicendum eſt quod
voluerit eſſe nullum eum cenſum, qui ab initio im-
poneretur ſuper fundo pro parte non capace dicti cen-
ſus, & per conſequens reſpectu dictæ ratæ infructuo-
ſo cum faciliùs ſuſtineantur ea, quæ iam in eſſe de-
ducta ſunt, quam concedatur aliquid ineſſe deduci
arg. leg. patre furioſo, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iur.

Stante autem nullitate dicti cenſus pro dicta rata,
vtique nulli fructus ex eo deberi poſſunt, neque etiam
ratione intereſſe, cum ex cenſu nullo, nec etiam is poſ-
ſit fructus percipere, qui eſt ſolitus ſuas pecunias col-
locare ad honeſtum lucrum, vt nos diximus *infra part.*
2. *cap.* 2. *quaſt.* 4. *art.* 7. *ſeu quaſt.* 88. *num.* 8. *auctoritate* Ro-
tæ *in illa Vrbeuetana cenſus* 2. *May*, 1595. *coram* bon.
mem. Gypſio, *quæ eſt poſt tractat. dec.* 128. *num.* 3.

Ex quibus ſatis clarè apparere exiſtimo illud di-
ctum Ludouic. Auendan *d. cap.* 53. *ſub. num.* 5. non eſſe
ſimpliciter recipiendum, ſed dumtaxat in certis caſi-
bus, quorum aliquos retulimus *d. art.* 7. *num* 14. *& ſeqq.*
& ibi in addition. num. 20 *& ſeq*

Quibus etiam caſibus non poſſe iudicem ex officio
venditorem huiuſmodi cenſus ad tale intereſſe con-
demnare exiſtimo; cum in iis, quæ vtilitatem priuatam
reſpiciunt non poſſit Iudex officium ſuum non pe-
tenti impartiri *l.* 4. *§. hoc autem iudicium ff. de damn. in-*
fect. ſed ita demum ſi emptor talis cenſus pro dicto in-
tereſſe conſequendo, egerit: vt non obſcurè voluit
Rota *in illa Romana cenſus S. Celſi* 28. *Iunij* 1602. *coram*
bon mem. Iuſto *quæ eſt poſt tract. decis.* 229. *in fin. &*
expreſsè dixit Rota Genuenſ. *dec.* 37. *num.* 11. *verſ. neque*
etiam attendebat Rota.]

SVMMARIA.

1 *Cenſus impoſitus ſuper fundo non capace integri cenſus,*
non eſt omnino nullus.

Limit.

Digitized by Google

Limit. ſi emptor cenſus tempore emptionis ſciuit fundum non eſſe capacem totius cenſus, num. 12.
2 *Quod ſit vltra modum, reducitur ad modum.*
3 *Vſura eſt de iure diuino abſolutè prohibita.*
4 Bald. *in cap.* 1 *.ſub* num. 15*.de iureiur. declaratur.*
5 Natta *conſil*.498.num.5*.reprehenditur.*
6 *Baldi auctoritas eſt maxima.*
7 *Vbi eadem eſt ratio, ibi debet eſſe eadem iuris diſpoſitio.*
8 *Cenſus impoſitus ſuper duobus prædiis vno perempto ſuſtinetur in alio, ſi ſit capax totius cenſus.*
9 *Societas officij contracta ſuper duobus officiis, vno vendito ſuſtinetur in alio, ſi ſit capax.*
10 *Donatio non inſinuata non annullatur in totum, ſed in exceſſu.*
11 *Vtile per inutile non vitiatur in diuiduis.*
12 *Cenſus de ſui natura eſt diuiduus.*
13 *Emens ſcienter cenſum impoſitum ſuper fundo non capace totius cenſus, committit vſuram mentalem.*
14 *Vſura mentalis quod ad Deum non differt à reali.*

Cenſus impoſitus ſuper fundo non capace integri cenſus, an ſit in totum nullus:

QVÆSTIO XXXVI.

aliàs par. 1. cap. 3. qu. 2. art. 2.

FIrmauimus in præcedenti articulo, quod cenſus conſtitui, & collocari non poteſt ſuper re, quæ de ſui natura non ſit apta ad fructus producendos, qui æquent, vel ſuperent annuam reſponſionem impoſitam, & male ſentire eos, qui opinantur poſſe ſuper re imponi annuum cenſum, qui annuos rei ſubiugatæ fructus ſuperet, & excedat: ſequitur vt in hoc articulo videamus, an impoſitio cenſus facta ſuper fundo, cuius fructus non poſſunt eſſe ſufficientes pro ſolutione integri cenſus impoſiti, & venditi, ſit in totum nulla. An vero dumtaxat pro ea parte, pro cuius ſolutione fructus rei ſuppoſitæ non ſuppetunt.

1 In quo articulo † annullari cenſum ſolùm quo ad eam partem, & ratam, pro qua fundus ſuppoſitus non poteſt onus annuæ reſponſionis ſupportare, firmo, & valido remanente contractu, & cenſus impoſitione pro ea rata, cui fructus rei ſuppoſitæ correſpondent, & quam fundus ſubiugatus ſupportare poteſt, concludendum cenſeo ex Bal. *in c.* 1. *ſub numero* 15. *verſ. iſta ſunt quæſtiones, ext. de iureiur.* Vbi quærens an emptio annui reditus ad vitam ſit licita, reſpondet quod ſic, dummodo emptor exceſſiuum fructum non faciat, poſteà ad propoſitum noſtrum quærit. Quid ſi lucrum ſit exceſſiuum; reſcindaturne totus contractus, an verò dumtaxat tantùm quantum modum excedit. Et reſpondet concludendo quod reſcindatur dumta-
2 xat in exceſſu, quia quod † ſit vltra modum reducitur ad modum, & menſuram, *l. rogaſti. §. ſi tibi ff. ſi cert. pet. l. placuit. ff. de vſur.* Quæ traditio *Bal.* licet iuxta terminos legum quas allegat non videatur recipienda à viris Chriſtianis, qui ſub gremio Sanctæ Romanæ
3 Eccleſiæ viuentes tenentur ſeruare ius diuinum quo † vſuræ in vniuerſum, ſimpliciter, & indiſtinctè ſunt prohibitæ iuxta illud Euangel. *mutuum date nihil inde ſperantes, & probat* Nauar. *in ſuo Commentar. de vſur. numero* 7. *& ſeqq. & repetit in ſuo Manuali, cap.* 17. *numero* 207. *verſicul. & quod vſura*, cui repugnat diſpoſitio dictatum legum permittentium, vt vſuræ exceſſiuæ reducantur ad legitimum modum permiſſum de iure ciuili, quo vſuræ non erant ſimpliciter, & indiſtinctæ prohibitæ, ſed vſque ad certum modum permittebantur *tot. tit. ff. & C. de vſur. & prater ceteros fatetur* Nauar. *in d. cap.* 17. *numero* 208. *ad fin.* nihilominus in terminis noſtris videtur omnino recipienda, & amplectenda: loquitur † enim *ibi Bald.* 4 retento themate à ſe propoſito, videlicet: in terminis contractus emptionis annui redditus, quam licitam eſſe dicit, & nos probauimus latè *ſupra hac par.* 1. *cap.* 1. *q.* 4. *art.* 3. *&* 4. *nunc qu.* 10. *&* 11. & concludit quod ſi in iſto contractu contingat exceſſus non reſcinditur & annullatur totus, ſed reducitur ad modum licitum, & cum *Bal.* videtur concordare etiam Petr. *in l. ſi ea pactione, C. de vſur.*

Et licet † Natta *conſ.* 498. *numero* 5. *lib.* 3. præſup- 5 poſito quod contractus, de quo loquitur Bal. *d. num.* 15. ſit verus contractus emptionis, & venditionis, videatur intelligere illud dictum *Bal.* cum diſtinctione, quod ſi exceſſus in pretio ſit vltra dimidium, & incidat læſio enormiſſima vltra dimidium, ſit ſuccurrendum læſo per remed. *l.* 2. *C. de reſcind. vendit.* non exiſtente autem huiuſmodi exceſſiua læſione ſit ſtandum conuentis. Ego tamen ſecluſa, & circumſcripta fraude, & certa ſcientia, quod fundus eſſet incapax totius cenſus amplector indiſtinctè concluſionem *Bal.* tùm propter ipſius rationes, & auctoritatem, quæ † ma- 6 xima eſt Ruin. *conſ.* 3. *numero* 18. *lib.* 2. & quando eſt fundata lege, vel ratione excedit omnem viuentem, vt affirmat idem Ruin. *conſ.* 58. *numero* 15. *lib.* 3. tùm quia non repugnat & intentioni *Pij V. in d. ſua Conſtitutione ſuper forma creandi cenſ.* dum diſponit, quod ſi res ſuper qua cenſus conſtitutus, & collocatus fuit, reddatur infructuoſa in totum, vel pro parte cenſus, etiam in totum, vel pro parte extinguatur nam non video quod retentis terminis quæſtionis propoſitæ, reddi poſſit concludens diuerſitatis ratio reſpectu Iuſtitiæ & validitatis contractus quod res ſuppoſita oneri, cenſus non eſſet ab initio capax totius cenſus, & integri oneris impoſiti, vel incapacitas incidat, vel ſuperueniat ex poſt facto ad affectum, vt contractus in totum, vel pro parte ſit inefficax, & inualidus, & ideò † idem ius in vtroque caſu ſtatui debet: *argum. regula,* 7 *l.* 4. *§. toties. ff. de dam. inf.* & pro hac concluſione ſatis videtur facere reſolutio Rotæ *coram* Reuerendiſſimo D. Sacrato *in vna Romana cenſus*, 14. *Ianuarij*, 1602. *qua eſt poſt tract. dec.* 90. *numero* 6. dum ibi concluditur, quod † cenſus impoſitus ſuper duobus fun- 8 dis vno deficiente ſuſtinetur in alio ſi ſit capax pro ſuſtentatione totius cenſus, & melius reſolutio facta *in eadem* Rota *coram* bon. mem Penia, 18. *Iunij*, 1610. *in illa Romana cenſus de Carauaſchinis, qua eſt ibidem dec.* 66. *numero* 1. vbi fuit reſolutum quod cenſus impoſitus ſuper fundo partim libero, & partim ſubiecto fideicommiſſo ſuſtinetur in parte libera ſi erat capax totius cenſus, vel ſuper parte cenſus capace, à qua non eſt diſſimilis reſolutio facta *coram* R. P. D. meo Vbaldo, 15. *Decembris*, 1614. *in illa Romana retractus domus, qua ibidem eſt dec.* 71. *num.* 12.

Et videtur etiam quod concluſio ſupra firmata poſſit comprobari ex eo, quod dicitur in ſocietate officij, †quæ ſi ſit contracta ſuper pluribus officiis, ſi alterum 9 vacet ſuſtinetur in alio, quatenus ſit capax totius ſummæ in ſocietate poſitæ, ſi verò officium quod remanſit non ſit capax totius ſummæ, ſuſtinetur ſocietas pro rata cuius eſt capax, vt fuit reſolutum in Rota ſæpius, & ſignanter *in Romana ſocietatis officij*, 28. *January*, 1604. *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Mellino, *qua eſt impreſſa poſt tract. dec.* 91. *per totum.*

Et confirmari poteſt exemplo donationis excedentis ſummam quingentorum aureorum, † quæ ſi non 10 inſinnetur, prout neceſſarium eſſe ſancitit Imperat *in l. ſancimus, C. de donat.* non vitiatur in totum, ſed tantum in exceſſu, vt ibi expreſsè diſponitur.

Nam † in diuiduis, & ſeparalibus vtile per inutile 11 non vitiatur, *cap. vtile, & ibi* Din. *de reg. iur. in* 6. *laſ.*

per tex.in d.l.ſancimus.in l.2.num.170.C. de iure emphyteas. Bart.*in l. Gracè,§.illud,num.3.ff.de fideiuſſ.*ſed contractus cenſualis eſt de ſui natura diuiduus, *vt latè dicemus infr.q 110.alias par.3.q.3.art.*8.meritò,&c.

Cæterum ſi ab initio tempore impoſitionis,& venditionis cenſus emptor † illius habuiſſet notitiam quod fundus ſubiugatus non ferret tot fructus qui eſſent ſatis ad ſolutionem integri cenſus ſuper impoſiti, & non obſtante hac ſua notitia, & ſcientia gerens prauam intentionem ex datione pecuniæ faciendi lucrum vltra quam permiſſum eſt, nihilominus cenſum exceſſiuum emiſſet, non crederem illum eſſe tutum in foro conſcientiæ.quia † licet non committat vſuram formalem, vt dicit Bal. *d. numero* 15. committit tamen vſuram intentionalem, & mentalem, per ea quæ habentur apud Syluestr. *in ſua ſumma,in verb. vſura,el 1. numero* 1. & alios Summiſtas paſſim, quæ quo † ad Deum à formali non diſtinguitur, vt dicit Natt. *d. conſil.* 498. *numero 6. & ſeqq.* Calcan. *conſil.* 84. *num.*1.

SVMMARIA.

1 *Cenſus impoſitus ſuper fundo non capace integri cenſus quod ſit aliundè ſoluendus volunt aliqui.*
2 *Contraria tamen opinio eſt verior.*
3 *Cenſus deberi non poteſt ex ſola bonorum obligatione.*
4 *Fundus cenſus ſi pro vno vel pluribus annis fructus non ferat ſufficientes, an cenſus debeatur, aliquid diſtinguunt.*
Affirmatiua ſententia vera eſt,& communis num.6 *& infra,*
Ampliatur, num.15.
*Declaratur,*num.& 11.ſeqq.
5 *Ex natura contractus cenſualis ſoluendi eſſent fructus, qui ex re cenſuata colliguntur.*
7 *Cenſus non imponitur ſuper fructibus rei ſed ſuper ipſamet re reſpectu fructuum.*
8 *Fundus de ſui natura frugifer non deſinit eſſe talis ex eo quod per aliquot annos fructus non ferat.*
9 *Sterilitas vnius temporis, cum vbertate alterius compenſatur.*
10 *Emphyteuta tenetur reſpondere de penſione conſiſtente in fructibus, licet bona emphyteutica aliquo anno fructus non ferant.*
12 *Annua præſtatio debita ex fructibus rei, ſi vno anno fructus ſufficientes non naſcantur,ſoluenda eſt ex fructibus ſequentium annorum.*
13 *Maximè ſi penſio ſit ſoluenda in pecunia.*
14 *Penſio debita, ex beneficio Eccleſiaſtico pro anno ſterili ſoluenda eſt ex fructibus ſequentis anni vberis.*
16 *Commodum quis ex ſua culpa non debet reportare.*

Fundus Cenſus ſi pro aliquo tempore non ferat fructus ſufficientes, an penſio ſit ſoluenda ex fructibus aliorum bonorum.

QVÆSTIO XXXVII.

aliàs par. 1. cap. 3. qu. 2. ar. 3.

IN propoſito articulo duæ ſunt neceſſariæ inſpectiones. Prima eſt quando ab initio tempore impoſitionis cenſus fundus illius in rei veritate non erat capax totius cenſus. Altera quando poſt cenſus impoſitionem ex accidenti contingit, vt pro vno,vel pluribus annis fructus dicti fundi non ſufficiant pro ſolutione integri cenſus.

In prima inſpectione licet Guid.Pap.*quæſtio:8.quam refert* Foller.*in ſua pract. cenſuali, in verbo, huiuſmodi, numero 45. & verbo, tanquam, num.* 61. Caſſan.*ad conſuetud.* Burgund. *Rubr.* 11. *Des cenſes*, §. 2. *in princ.* Soto,*de Iuſtit. & iure, lib. 6. quæſt. 5. artic.1.in 2.corrollar verſ. ſequitur.* Bon. *in ſuo tract. de cenſib.art. 12.num. 29.verſ.at in caſu noſtro.* Petr. Caball. *conſil. ciuil.* 94. *num.11.lib.* 1. cenſeant † cenſum eſſe aliundè ſupplendum ex fructibus aliorum bonorum, vel propter ge- 1 neralem hypothecam cui tempore impoſitionis, & venditionis cenſus alia bona venditoris cenſus ſubiiciuntur, vel illa deficiente, ob perſonalem obligationem, qua tenetur imponens, & eum iſtis videatur etiam ſenſiſſe Rota *coram* bon. mem. Penia *in vna Romana cenſus de Caualeriis*, 26. *Iunij*, 1596. *quæ eſt poſt Tract.deciſ.6.num.1.& ſeqq.*

Verior † tamen eſt contraria opinio, quia cenſus 2 imponi non poteſt ita vt obligetur dumtaxat perſona imponentis, vt latè dictum fuit *ſupra hoc eod. cap. 3. quæſt. 1. art. 6. nunc q.* 34. quod contingeret ſi pro ea parte pro qua fundus, qui fuit ſubiugatus, non eſt capax, & tempore impoſitionis notum erat contrahentibus. quod non erat capax, eſſet ſoluendus cenſus ex fructibus aliorum bonorum, vt aduertunt Laurent.de Rodulph. *in ſuo tract. de vſur. part. 2. q. 12.numero 46. verſ. ſoluit. quem refert.* Canet.*ad extrauag. Volentes,§. ſucceſſiuè, num.* 10. *fol. mihi* 164. Ioan. Azor. *Inſtitut. Moral. par. 3. lib. 10. c. 6.verſ.primo quæritur vbi teſtatur communi*, & comprobat affirmans hoc non ſolum prohiberi ex diſpoſitione conſtitutionum Pontificiarum, [& vere repugnat Conſtitutioni Pij V. ſuper forma creandi cenſus quæ *in verſ. hac igitur noſtra,*&c. prohibet ne cenſus creari conſtituiue poſſit, niſi in re de ſui natura fructifera; ideſt apta ad ferendum tot fructus, qui ſufficiant ad ſolutionem integri cenſus vt declarat Nauar. *in ſuo Commentar. de vſur. numero 85. verſ.8. & conſ. 9. numero 1. lib. 3. in tit. de cenſibus, &* Rota *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Mellino *in illa Rom. cenſus 30. Octobris* 1601. *quæ eſt poſt tract. dec. 1. numero 1.& coram* Ludouiſ. *in illa Romana fideicommiſſi de Iacobatiis 5. Decembris* 1605. *quæ ibid. eſt dec. 4. & 5.*] ſed dicit etiam repugnare naturæ contractus cenſualis, † quia cenſus deberi non poteſt, ex ſola omni- 3 um bonorum obligatione,& hypotheca, vt ſæpius dictum fuit.

[Et hanc opinionem latè defendit Ioan. Gutierez, *practic.qu. lib 2 cap.177. per tot.& ſignanter num.5.verſ. verum*, & infra per optimas rationes, & illam potiſſimum,qua omnes mouentur,quod data pro vera contraria opinione,ſequeretur quod cenſus pro ea rata,ad cuius ſolutionem non ſufficiunt fructus fundi ſubiugati, ſuſtineretur ſuper perſonali obligatione, quod eſſe alienum à mente Pij V.& eſſe magis communiter à ſcribentibus reprobatum fuit latè ſupra demonſtratum. Et per hæc fundamenta in contingentia facti obtinui quendam cenſum impoſitum ſuper pluribus prædiis, quorum aliqua non reperiebantur, in rerum natura, & illud quod reperiebantur, in rerum natura, & illud quod reperiebatur,non erat capax totius cenſus, reduci ad limites fructuum dicti prædij exiſtentis tàm pro tempore præterito, quàm pro futuro vſque ad extincta ex fructibus totius cenſus indebitè perceptis,qui fuerunt in extinctionem ſortis principalis proportionabiliter computati.]

Doctores autem pro contraria parte allegati non loquuntur de cenſu conſignatiuo, de quo nos agimus, aliàs malè loquerentur, & contra communem de qua *d.art.6.*Rota *vero in d.Romana cenſus de Caualleriis* præſupponit rem ſuper qua cenſus fuerat conſtitutus eſſe de ſui natura aptam ad ſupportandum onus integri cenſus, ſed fuiſſe antea oneratam alio cenſu,& ſic ex accidenti illius fructus nō poſſe ſufficere ad ſolutionē

integr

integri cenſus, & non apparet emptorem ſecundi cen-
ſus de hoc habuiſſe notitiam.

4 In ſecunda † inſpectione, quando fructus rei ſup-
poſitæ poſt cenſus impoſitionem, & venditionem, ex
aliquo accidenti, puta propter incurſum hoſtium, ſte-
rilitatem, vel aliam extrinſecam cauſam pro vno,
vel pluribus annis non ſufficiunt pro ſolutione totius
cenſus, Ludou. Molina, in ſuo tract. de contract. par. 1.
diſput. 390. num. 6. verſ. contrarium, tacitè diſtinguit,
an caſus propter quem fundus ſubiugatus non fert
fructus ſufficientes contingat abſque aliqua culpa, &
negligentia debitoris cenſus, ſed ſit merè fortuitus,
puta peſtis, belli, grandinis, & ſimiles. An verò con-
tingat ex negligentia debitoris cenſus qui non curauit
fundum oneri cenſus ſubiugatum coli, vt inde fru-
ctus ſolitos poſſet percipere, ſed voluit ceſſare à cul-
tura agri vno anno, vt vberiores ſequenti anno fru-
ctus caperet, vel alia ſimili cauſa, vt primo caſu
cenſus non ſit ſupplendus, ſecundo verò ſuppleri de-
beat ea motus ratione, quia emptio cenſus nil aliud
eſt quam emptio iuris ad percipiendum partem fru-
ctuum quo res cenſui obnoxia quotannis reddiderit,
vel in ipſis fructibus, vel in aliquo æquiualenti:
5 nam † ex natura huius contractus eſt, vt ſoluantur
fructus qui percipiuntur ex prædio cenſuato, ſi cre-
dimus Ludouico Lopez. in ſuo tractatu de contra-
ctib. lib. 1. cap. 56. verſ. ſi autem quis ſuſcitetur, licet,
vt ipſe dicit conſuetudo inoleuerit, vt cenſus ſolua-
tur in pecunia numerata, ſcilicet ad propulſandum
omnis impoſturæ, & fraudis genus, quod aliàs in per-
ſoluendo penſiones in fructibus poſſet contingere,
quia fructus aliquando valerent pluris aliquando mi-
noris, pecuniæ autem pretium vniformè ſemper exi-
ſtit, & hinc factum eſſe credendum eſt, vt cenſus, vt
plurimum conſtituatur ſoluendus in pecunia numera-
ta, non autem in fructibus, & propterea dicebat Mo-
lina loco ſupra citato, quod ſicut pereunte etiam caſu
fortuito re ſubiugata, debitor cenſus ex natura con-
tractus deinde non tenetur ad ſolutionem cenſus, vt
nos quoque dicemus infra part. 3. cap. 1. quæſt. 1. Ita pe-
reuntibus fructibus etiam caſu fortuito pro aliquo an-
no non debet teneri debitor cenſus pro eo tempore
ad illius ſolutionem, & cum hac opinione videtur
tranſire etiam Hieron. Gabr. conſ. 47. num. 2. & 3. lib. 2.
& 3. lib. 2. Gaſp Anton. Theſaur. in addit. ad dec. An-
ton. ſui patris, dec. 20. ad fin. & Leonard. Leſſ quandu ex
fundo ſuppoſito nulli prorſus percipiuntur fructus in
ſuo tract. de Iuſtit. & iure. lib. 2. cap. 22. in tit. de cenſib. du-
bit. 12. num. 82. [quam amplectitur etiam Cæſar. Manent.
in ſuo tract. de Iur. contract. Liuellar. pecun. conſtit. quæſt.
2. pact. 2. numero. 9. & pact. 4. num. 41. & 42.]

6 Verùm enimuero, † quod immò debitor cenſus ſim-
pliciter, & indiſtinctè teneatur ad ſolutionem cenſus
pro eo etiam tempore, quos res ſuppoſita, vel nullos
prorſus fructus reddit, vel non reddidit ſufficientes pro
ſolutione integri cenſus, & quod omni caſu cenſus ſit
aliunde ſupplendus, tenent communiter Scribentes.
Nauar. d. commentar. de vſur. num. 117. quæſt. 23. & ſeq. So-
to, dict. lib. 6. de iuſtit. & iure, qu. 5. art. 5. poſt. med. ante
prim. corrolar. Surd. conſ. 162. num. 15. in fine, & num. 16. &
21. lib. 2. Idem voluit Fernand. Rebell. in ſuo tract. de
obligation. Iuſtit. lib. 10. quæſt. 10. num. 11 & 12. ea potiſſi-
7 mum ratione, quia † cenſus non imponitur ſuper fru-
ctibus ipſius rei, ſed ſuper ipſa re, nec per cenſum ven-
ditur ius ad ipſoſmet numero fructus ex eadem re col-
ligendos (alioquin inuito domino cenſus non poſſet
cenſuarius de fructibus rei cenſitæ pro arbitratu diſ-
ponere comedendo eos, vel alienando) ſed vendi-
tur dumtaxat ius ad rem? id eſt; ad conſtitutam cen-
ſus penſionem ratione rei cenſitæ exigendam, vt
comprobat Felic. de Solis, in ſuis commentar. de cenſib.
tomo 1. lib. 1. cap. 4. numero 7. eiuſmodi autem ius

idem, eodemque modo perſeuerat, quandiù res, quæ
fundamentum ipſius iuris eſt extincta remanet, tam
quando ex dicta re per aliquod tempus fructus non
percipiuntur caſu aliquo fortuito, quam quando id
prouenit culpa, & facto debitoris cenſus metito, &c.
Et eandem ſententiam amplexi ſunt etiam Boccac. in
d. ſuo tract. de cenſib. part. 2. numero 41. & facit part. 3.
numero 70. Ioan. Azor. d. cap. 6. quæſt. 5. Boninſign.
in tract. de cenſib. cap. 2. numero 9. & ſeqq. & cap. 13.
numero 1. verſ. Intellige, qui optima & concludenti ra-
tione mouerut, quæ deſeruit etiam ad ſubuertendum
fundamentum, quo nituntur Gabr. & Molin & alij qui
contrarium ſentiunt. Nam de ſubſtantia contractus
cenſualis eſt quidem, vt res ſuper qua cenſus fundan-
dus, & conſtituendus eſt ſit de ſui natura fructifera, id
eſt, apta ad fructus ferendos, non autem quod reali-
ter, & cum effectu fructus ferat, vt diximus ſupra art.
proced. Et ideò † quando fundus ſuper quo cenſus fuit 8
collocatus eſt de ſui natura aptus ad ferendum fru-
ctus, ſi propter aliquod accidens, non tamen perpetu-
um, fructus per aliquod temporis ſpatium non reddit,
non propterea dici poteſt quod † deſierit eſſe de ſui 9
natura frugifer, vt declarauit idemmet Pius V. in qua-
dam Bulla quam edidit ad declarationem Bullæ ſuæ de
cenſib. verſ. nos hæc diſcrimina, cuius copia habetur im-
preſſa in principio huius noſtri Tractatus. Confirma-
tur prætereà hæc concluſio forti ratione, quia ſterili-
tas vnius temporis cum vbertate alterius compenſari
debet, l. licet, C. locat. c. propter ſterilitatem. ext. eod. tit.
quam rationem in propoſito conſiderauit Rota coram
bon. mem. Penia, 31. May, 1591. in illa Vrbeuetana cen-
ſus, quæ eſt poſt tract. dec. 10. num. 5. Vnde non repug-
nat naturæ contractus cenſualis, vt etiam pro dicto
tempore quo res cenſita fructus non tulit ex fructibus
aliorum bonorum cenſus integer ſoluatur. Hanc ean-
dem ſententiam tanquam veram amplectitur [Ioan.
Bapt. Madius in ſuo tract. quem inſcripſit Cenſuum requi-
ſita. & inſtrumenti forma circa 7. quæſitum, num. 2. & ſeq.
& numero 6. nec non] idem Ioan. Azor. d. cap. 6. quæſt. 6.
ea ratione qua mouetur etiam Rebell. d. quæſt. 6. num. 11.
& 12 quam nos ſupra retulimus, n. 7. eandem fuit etiam
ſequutus Ludouic. Lop. loco ſupracitato, cap. 56. verſi. vt
autem experimur, & verſ. verum ad hoc; eo fundamen-
to quia cum pretium pecuniæ, quæ loco fructuum rei
ſuppoſitæ pro cenſu ſoluitur, vniforme ſemper exiſtat,
ſoluendus eſt cenſus etiam pro eo tempore quo fun-
dus cenſitus fructus non reddidit, quemadmodum † 10
emphyteuta tenetur reſpondere de penſione conſi-
ſtente in fructibus licet bona emphyteutica aliquo
anno fructus ſufficientes non ferant, vt dicit Lopez d.
verſ. verum ad hoc, & Federic. Martin. in ſuo tract. de
iure cenſu. cap. 6. numero 304. & hac ſententia placuit
etiam Vinc. Catoc. in ſuo tract. de locat. & conduct. par.
5. in tit. de remiſſ. mercedis, quæſt 8. ſub numero 36. verſ. ſimi-
liter. Et poſt hæc ſcripta viſus, Marr Bonacin. de contract.
diſput. 3. qu. 4. puncto vnico, numero 27. Quæ procedit
maxime ſi tempore conſtitutionis, & venditionis
cenſus fuerit inter contrahentes conuentum, quod
non obſtante caſu fortuito ſterilitatis, calamitatis,
aut alterius infortunij, venditor cenſus ad annuam
penſionem præſtandam teneatur (quod pactum eſſe
licitum videbimus infra part. 2. cap. 1. qu. 3. art. 4. nunc
qu. 56.) & ita concludit Federic. Martin. d. cap. 6.
num. 302.

Ego autem licet non auſim ab hac communi opi-
nione recedere, illam tamen temperandam eſſe exiſti-
marem ex mente Bero. conſ. 17. num. 22. & ſeqq. lib. 1. qui
cum maxima æquitate ſuper iſto articulo ratiocinando
cõcludit. Quod ſi † ex re ſuppoſita oneri cenſus quoli- 11
bet anno non colliguntur tot fructus qui ſufficiant
pro totius, & integri cẽſus ſolutione debitor nõ rema-
neat liberatus, ita vt ad ſolutionẽ vlterius nõ teneatur,

nec etiam debeat ſupplere, & ſoluere cenſum ex fructibus aliorum bonorum, ſed ſit expectandus, & facienda illi dilatio ad ſoluendum donec cum fructibus colligendis ex eodem met fundo cenſuato ſequentibus annis poſſit integralem ſolutionem, etiam pro tempore præterito facere, & ſic debitor cenſus non acquirit totalem liberationem pro tempore quo fundus cenſuatus fructus non reddit, ſed dumtaxat dilationem ad ſoluendum donec poſſit creditori, & domino
12 cenſus integraliter ſatisfacere. Nam † quando anuua præſtatio eſt facienda ex redditibus rei, ſi vno anno fructus non exiant, expectanda eſt vbertas anni ſequentis, & ſterilitas cum vbertate eſt compenſanda.
13 *l. ex eo, ff. de vin. trit. & oleo legat.* Maximè † quando, præſtatio conſiſtit in pecunia, *l. firmio, in princ. ff. quan. dies legat. ced. vt poſt* Caſtrenſ. *dicit* Felin. *in c. ad audientiam, el ſecondo, col. 7. n. 17. verſ. ſubdit*, Pau. *de reſc. refert* Gig. *in ſuo tract. de penſion. q. 62. num. 7.* Inferens
14 ad eum, † qui tenetur ſoluere penſionem reſeruatam ſuper fructibus beneficij Eccleſiaſtici, quod teneatur ex fructibus anni ſequentis vberis ſoluere penſiones anni precedentis ſterilis, Iſte autem debitor erit expectandus non ſulùm per vnum annum, ſed etiam per plures donec fundus ille tot ferat fructus, ex quibus domino cenſus ſit integraliter ſatisfactum de omnibus cenſibus pro tempore præterito decurſis, & non ſolutis, argu. notat. per *Bart.* & alios communiter *in l. inter ſtipulantem, §. ſacram, ff. de verb. oblig.* vbi Alex. *teſtatur de commun.*

15 Et in † tantum creditori cenſus ſint obligati fructus ex prædio cenſuato ſequentibus annis colligendi, vt ex eis ſit facienda ſolutio etiam quod domino fundi cenſuati nihil penitus ex fructibus eiuſdem prædij ſit remanſurum, *l. legatum, 17 §. vim Falerni, ff. de annu. legat. & deducit* Bero. *d. conſ. 17. num. 25. in fine, num. ſeq.* [Et hanc diſtinctionem in caſu valde ſimili amplexus fuit, & confirmauit Surd. *in tract. de alimon. tit. 4. qu. 26. num. 1. 2 3. & ſeqq.*]

Et hæc opinio ſatis æqua mihi viſa fuit, & illam in contingentia facti amplecterer, niſi culpa domini fundi cenſuati (ex eo fortè, quod illum aptè diligenter, & congruenter non coluit, vel in alio defecit) contigerit quod fructus ſolitos non reddiderit Nam ſi in aliquo culpæ debitoris cenſus adſcribi poſſit, quod fundus ille ſolitos fructus non tulit, crederem, quod ex fructibus aliorum bonorum eſſet ſupplendus, & ſol-
16 uendus integer cenſus, ne † ex propria negligentia, & culpa commodum, & vtilitatem ſentiret, contra iuris regulas, *l. ſi hominem, ff. mand. l. relegatorum, §. poteſt alieni, ff. de interd. & relegat.* & deducit Surd. *d. conſ. 162. num. 19. & ſeqq. & bene conferunt dicta per* Gig. *d. quaeſt 62. num. 8.* & vult expreſsè poſt alios, quos allegat Bonacin. *dict. num. 27. ad finem.*

SVMMARIA.

1 *Cenſus paruus ſuper re magni redditus conſtitui non poteſt. ſecundum aliques.*
Contraria opinio eſt verior, num. 3. *& infra vbi contrariis respondetur.*
2 *Cenſus non poteſt licitè fundari, niſi proportionatus fructibus rei, quæ ſubiicitur.*
Intellige vt non debeat eſſe minor fructus, quam cenſus, non quod debeant eſſe æquales, num. 6.
Intellige 2. dummodo fructus rei non multum excedant cenſus ſoluendos, num. 7.
[*Valor rei regulari debet ex illius fructibus.*]
5 *Cenſus ſequitur conditionem rei ſuper qua imponitur.*

Super re magni redditus an imponi poſſit paruus cenſus.

QVÆSTIO XXXVIII.

aliàs par. 1. cap. 3. qu. 2. ar. 4.

CIrca hunc quartum articulum. An ſuper re magni redditus poſſit imponi, & conſtitui paruus cenſus, † videretur negatiuè reſpondendum. Quia cùm 1
cenſus ita debeat fundari, vt pereunte re cenſuata in totum, vel pro parte ipſe quoque cenſus debeat in totum, vel pro parte extingui, & perire, vt ſanciuit *Pius V. in ſua Conſtitutione ſuper forma creandi cenſ.* Si permitteretur, quod ſuper re magni redditus imponi poſſet paruus cenſus. facili negotio contingere valeret vt menti, & diſpoſitioni Sanctiſſimi Pontificis fraus fieret, & quod difficulter dari poſſet caſus in quo emptor cenſus ſubiturus foret periculum amiſſionis ſui capitalis, niſi in caſu peremptionis totius fundi cẽſuati: non enim videtur quod admiſſa opinione affirmatiua, poſſit contingere quod per peremptionem partis fundi pereat, & extinguatur pars cenſus, quia ſi fundus eſt minimi redditus, cenſus verò paruus quantulacumque pars fundi remaneat, ſatis futura erit pro ſolutione totius cenſus, quod videtur ſatis abſurdum, & contra Conſtitutionem præfatam, & cum hac opinione videtur tranſire Nauar. *in ſuo Commentar. de vſur. num. 85. verſ. Octauo*, dum colligens conditiones ſeruandas in creatione cenſus, iuxta diſpoſitionem dictæ Bullæ dicit octauam eſſe, vt res cenſuata reddat tantùm, quantus eſt cenſus imponendus. Ponderando quod licet Papa in dicta ſua Conſtitutione non exprimat quantæ frugis debeat eſſe res oneri cenſus ſubiicienda, dicendo tamen quod debeat eſſe frugifera, ſatis videtur ſignificare quod debeat eſſe tantæ, quantus eſt cenſus, cùm † non 2
poſſit cenſus licitè conſtitui, niſi proportionatus ad fructus qui ex re ſuppoſita percipiuntur, vel percipi poſſunt. Et cum hac opinione viſa eſt tranſire Rota *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Mellino, 30. *Octobris*, 1602. *in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt Tract. dec. 1. ſub num. 5. verſ. & ideo cum cenſus.* [Et ob hanc eandem rationem dicebat: Ioan. Bapt. Madius *in ſuo tract. quem inſcripſit. Cenſuum requiſita, & Inſtrumenti forma circa 3. quæſitum num.* 5. Quod non poteſt conſtitui cenſus ſuper multis bonis, quæ excedant in valore pretium erogatum in emptionem cenſus, quia ſi pars dictorum bonorum periret, multoties ſciri non poſſet quanta pars dicti cenſus eſſet deperdita. Quam opinionem amplectitur etiam Cæſar. Manent. *in ſuo tract. de Iur. contract. Linellar. pecun. conſtit. qu. 1. punct. 2. num. 8. &* 9. ea ratione, quia aliàs contractus redderetur iniquus, & iniuſtus duplici ratione. Primò quidem quia cùm res ſit æſtimanda ex redditibus, & fructibus illius *l. ſi fundus in princ. ff. de reb. eorum cum vulgar.* ſi res cenſui ſubiugata ferat maiores fructus, quam ſint neceſſarij ad ſolutionem annui cenſus ſuper eo impoſiti, vtique ploris valebit cenſus; quam fuerit erogatum pro illius pretio, & ſic pretium erit iniuſtum. & per conſequens ratione iniuſtitiæ illius contractus redderetur iniquus. Secundò nititur. *Manent.* demonſtrare iniuſtitiam dicti contractus ex traditis *per* Boccac. *in ſuo tract. de cenſib. par. 3. n. 70.* vbi ea mente *Manent.* firmat, quod quo ad obligationem ſoluendi annuum cenſum debet fieri compenſatio ſterilitatis cum vbertate præcedentium annorum. Vnde infert *Manent.* quod ſi liceret imponere cenſum ſuper prædiis, quæ notabiliter excedunt pretium, quo cenſus ille emitur, nunquam, aut raro

dari

dari poſſet caſus reſtaurati, & compenſationis ſterilitatis,cum vbertate, quia impoſſibile eſt, quod ex re, quæ in duplum, & plus excedit pretium datum, non percipiantur tot redditus & fructus,quibus penſio annua ſolui poſſit,adueniente etiam aliquo infortunio in ipſis,& pro·nde inquit *Manent.*reſultat iniuſtitia contractus]

3 Contratiam † tamen ſententiam amplexus fuit Conrad.*in ſuo tract. de contract.q.81. concluſ.3.* vbi expreſsè profeſſus fuit ſuper fundo magni redditus poſſe paruum cenſum conſtitui, &fundari,& rationibus cuiuſdam Doctoris cuius nomen ſupprimit, contrarium ſentientis reſpondet,& ab hac opinione non diſſentit Ludouic.Lopez *in ſuo tract. de contract.lib.1.c.57. verſ. iam ex hac ſecunda*, vbi alios allegat, & eandem amplectitur,& confirmat Io.Azor. *inſtit. Moralib. part 3. lib.10.c.6.verſ.ſecundo quæritur,* Felician. de Solis *in ſuis Commentar.de cenſib.tom.1.lib.1.cap.4 num.7.*quam opinionem fuit etiam amplexus Sigiſmund.Scacc.*de Commerc.§.1.q.1.num.206.verſ. Ratio iſtius declarationis, poſt hac ſcripta viſus* [*cum qua tranſit etiam* Gaſpar. Anton. *Theſaur.quæſt. Forenſ.lib.1.cap.32.n.18. verſic. eademque, & infra vbi hoc declarat.*] Et ego quoque libenter cum ea pertranſeo,cum non repugnet *Conſtitutionibus* Martini V. & Calixti III *regiſtratis in c.1.& 2.de empt.& vendit.inter Extrauag.Commun.& Pij V.* quæ ſimpliciter requirunt quod cenſus imponatur ſuper re,ſui natura fructifera, & quæ fructum ferat,& ſic certis finibus deſignata, & non diſtinguunt an redditus debeat eſſe maior cenſu impoſito, vel ſufficiat quod illum æquet. Præterquam quod in contractu cenſuali non emitur fundus ipſe,qui ſubiicitur,nec illiusfructus,ſed tantum ius percipiendi illam annuam penſionem,quæ ſuper dicto fundo imponitur, & conſtituitur, vt dictum fuit *ſupra art preceden.numer.7* [Immo hoc eſſe regulare *dixit* Rota *coram* R.P.D. Virile *in vna Romana fructuum cenſus 14. Ianuary 1628. quæ poſt tract. eſt deciſ.511.n.11.*]

4 Nec refert † quod hoc caſu difficulter cenſus poſſit perire,quoniam non conſiderauit *Pius V.in d.ſua Bulla*, quod cenſus de neceſſitate eſſet periturus immo voluit quod eſſet perpetuus,diſpoſuit tamen, quod ſi caſu,& fortè fortuna contingeret perire fundum cenſuatum in totum, vel pro parte, cenſus quoque in totum, vel pro parte periret, & ſatis eſt ad effectum vt conſtitutioni præfatæ dicatur ſatisfactum, vt res ſuper qua cenſus eſt collocandus aptitudine, & potentia poſſit

5 perire. Nam cenſus ipſe † ſequitur conditionem rei ſuper qua fuit conſtitutus, ſi res ipſa in totum, vel pro parte pereat, nec debet haberi in conſideratione quod caſus iſte facile, vel difficulter poſſit contingere.

6 *Nauar.* † autem,& Rota *coram Illuſtriſſ. Mellino* ſupra in contratium allegati,non intellexerunt, nec ſenſerunt quod cenſus debeat adæquari fructibus fundi cenſuati,ita vt ſi fundus ſit maioris redditus, quam ſit cenſus imponendus,impoſitio ipſa ſit inualida,ſed tantum quod cenſus imponendus non ſit maior, quam redditus fundi, vt colligitur ex verbis *Nauar. ibidem* alioquin iuxta ſubiectam materiam non ſatis apta diceretur fructifera, & hæc reſponſio ſatis clarè colligitur ex Io.Bap.Lup.*ad l.2.C.de pact.inter empt.& vendit. com.2.§.2.num.80.& ſeqq. Et hoc amplexus eſt* Martin. Bonacin.*de Contract.diſput.3 q.4.puncto vnico,numer.10. verſic. verum tamen eſt, & ſentit eademmet* Rota *coram* Illuſtriſſ. Cardinali Ludouiſ. *5. Decembris 1608. in illa Romana fideicommiſſi de Iacobatiis, quæ eſt poſt Tractat. dec.4.num.4.dum ibi* fuit reſolutum quod pro validitate cenſus requiritur, quod prædij redditus ſuperet, aut æquet cenſum,& pro hoc allegat Nau. *d.tract.de vſur. num.79.* [Rationes quoque *Manent.* non vrgent,nam ad primam reſpondetur ex iis, quæ diximus *infra hoc cap.3 q.4.* ad quem locum eſt recurrendum, ne eadem ſæpius repetamus, ſecunda etiam facili negotio tollitur,ex dictis per *nos ſupra art.precedenti.* vbi oſtendimus falſitatem fundamenti,quo hæc ſecunda ratio *Manent.* nititur cum falſum ſit,quod in contractu cenſus detur remiſſio ob aliquam ſterilitatem contingentem in prędio cenſito,& quo ad auctoritatem Boccac.*d.n.70.*tantum abeſt.vt hoc dicat,vt potius *n.71.* contrarium expreſſe affirmet.]

Non tamen † diſplicet ſententia Ludouic Lopez.*in d.verſ. iam ex hac ſecunda* vbi hanc affirmatiuam concluſionem veram eſſe fatetur, dummodo fructus rei cenſuatæ non multum excedant penſiones & cenſus ſoluendos: ſi enim exceſſus eſſet apparenter maximus, talis impoſitio non careret ſuſpicione fraudis,& intentionis celebrandi contractum cenſus in fraudem vſurarum, & quod emptor illius vellet eſſe ſecurus de cenſus perpetuitate, à qua ſuſpicione eſſe omnino cauendum,alias diximus. 7

SVMMARIA.

1 *Cenſus plures ſuper eodem fundo capace,quod non poſſint diuerſo tempore imponi,volunt aliqui.*

2 *Verior tamen eſt opinio affirmatiua.*

3 *Quam declarat* Io. Azor. *procedere dummodo accedat conſenſus domini prioris cenſus.*

4 *Opinio tamen* Azor.*reiicitur.*

5 *Impoſitio cenſus ſuper fundo alio cenſu onerato etiam ſi non ſit capax vtriuſque cenſus,eſt valida.*

6 *Bullæ Pij V. ſuper cenſib. in verſ.Immo,& cenſum,&c. Intellectus.*

[*Cenſus impoſitus ſuper fundo alio cenſu grauato etiam quod non ſit capax vtriuſque cenſus ſi tempore impoſitionis reputabatur capax ſuſtinetur.*

Cenſus iſte eo vſque valet, quouſque fundus euincatur irreuocabiliter vigore prioris hypothecæ.

Cenſus reſoluitur ipſo iure euicto irreuocabiliter fundo cenſito vigore anterioris hypothecæ.]

An ſuper eodem fundo capace poſſint imponi plures cenſus.

QVÆSTIO XXXIX.

aliàs par. 1. cap. 3. qu.2.ar.5.

Remanet expediendus quintus articulus in quo videndum eſt breuiter. An ſuper eodem fundo capace poſſint diuerſis temporibus valide conſtitui plures cenſus. In quo licet prima † conſideratione videretur amplectenda opinio negatiua,quam tenuit Surd. *conſil.318.n.7.verſ.ſecundo dico,l.3.* ponderando Bullam Pij V. ſuper cenſib.in illis verbis. *Immo & cenſum augeri,& nouum creari ſuper eadem, vel alitare ad fauorem eiuſdem,aut perſonæ per eum ſuppoſitæ pro cenſibus temporis,vel præteriti, vel futuri omninò prohibemus*: aſſerens quod ibi Papa mandat rem iam cenſuatam non poſſe nouo cenſu obligari,& ſubiici. 1

Attamen † contrariam ſententiam tenuit Nauar.*in ſuo Comment de vſur.num.94. gloſ.10. in fine* Boninſign. *in ſuo tract.de cenſib cap.11.num.1.* Federic.Martin.*in ſuo tract.de iure,cenſ cap.4.num.81* qui ea mouetur ratione, quod ſicut vno eodémque tempore duos pluréſque cenſus bonis ſuis imponere quis poteſt,dummodo prędia ad omnes cenſus ferendos ſint ſufficientia, eodem modo,& diuerſis temporibus plures cenſus rebus ſuis imponere quis valet,cum non poſſit concludens diuerſitatis 2

uerſitatis ratio conſiderari, eandem ſententiam amplexus fuit Cardin. Tolet. in ſuo Inſtruct. Confeſſor. lib. 5. cap. 45. verſ. ſecundum refert, & ſequitur Io. Franc. Leonis in ſuo Theſauro, fori Eccleſiaſt. part. 2. cap. 15. de cenſib. numer. 60. & amplexa fuit etiam Rota in illa Romana cenſus de Cauallerüs, coram bon. mem. Penia, 26. Iuny, 1596. quæ eſt poſt Tract. deciſ. 6. num. 1.] & dec. 499. n. 11. coram R. P. D. Ambroſio de Lutis Rota Prouincia Marchiæ Auditore. Anconitana cenſus 31. Octobr. 1621. hunc locum ſequitur] vbi in caſu magis dubitabili fuit pronunciatus validos quidam cenſus de nouo ſuper eodem fundo impoſitus licet fundus ille non eſſet capax totius noui cenſos, & ex fructibus illius oon poſſet ſolui totus, & integer cenſus de nouo impoſitus, ea ratione, quia ille nouus cenſus erat impoſitus iuxta formam Conſtitutionis Py V. ſuper re ſui natura fructifera, quæ tempore creationis dicti ooui cenſus credebatur eſſe tanti redditus, qui ſufficeret non ſolùm pro ſolutione anterioris cēſus, ſed etiam alterius poſtmodū de nouo impoſiti, ergo multo magis erit valida impoſitio quando realiter, & cum effectu fructus dicti prædij ſufficiunt pro ſolutione vtriuſque cenſus, vt conſiderauit Rota coram eodem bon. mem. Penia, in vna Romana cenſus, 17. Aprilis, 1598. quæ eſt ibidem deciſ. 56. numer. 1. & anteà eandem ſententiam fuit amplexa Rota coram Seraphino, deciſ. 321. n. 2. & ſeqq. part. 1. [quam ſententiam nos allegans amplexus fuit oouiſſimè Marr. Madices dec. Senenſ. 30. num. 12.]

3 Et licet † Io. Azor. Inſtit. Moral. par. 3. lib. 10. cap. 7. quæſt. 2 & Martin. Bonacin. poſt hæc ſcripta viſus, in ſuo tract. de contract. diſp. 3. q. 4. puncto vnico, n. 9. in ea fuerit opinione, quod ad effectum, vt validè poſſit imponi cenſus ſuper fundo alio cenſu anteriori onerato, requiratur conſenſus domini prioris cenſus, & ſubdat ibi verſ. quæ res, quid ſi Titius. Quod ſi imponatur abſque tali conſenſu, impoſitio ſit nulla, ſed nihilominus imponens teneatur ſoluere cenſum vtrique, donec ſecundus emptor reſciat fundum illum eſſe alteri obligatum, quia dolus, & fraus nemini patrocinantur, & ſibi imputare debet impoſitor cēſus, quod illum impoſuit ſuper fundo alteri obligato, & quod propterea emptor ſecundi cenſus non tenetur ad reſtituendum fructus ex dicto cenſu perceptos, & exactos, poſtquam autem reſciuit, ad hoc, vt licitè poſſit fructus cenſus percipere, vel debet habere conſenſum emptoris prioris cenſus, dummodo fundus ſit capax vtriuſque cenſus, vel, quatenus onus vtriuſque cenſus ſuſtinere nequeat ſortem repetere.

Hæc tamen reſtrictio, & declaratio Azor. & Bona-
4 cine, non videtur neceſſaria, quoniam † cum in conſtitutione, & venditione cenſus noo vendatur fundus ipſe cui imponitur cenſus ſed ius percipiendi aonuam reſponſionem ex fructibos dicti fuodi vt dictum fuit ſupra hac part. 1. c. 1. q. 3. art. 2. ſeu q. 7. n. 3. & alibi ſæpius, & propterea quatenus fructus dicti fundi ſuppetant pro ſolutione non ſolum prioris cenſus, verum etiam poſterioris, non eſt quod impoſitori, vel emptori ſecundi cenſus vitio verti poſſit.

5 Quatenus † verò fructus dicti prædij pro vtriuſque cenſus ſolutione, non ſufficiant, non propterea impoſitio ſecundi cenſus fuit ab initio nulla, vt dicebat Azor. immò valida fuit, vt declarauit Rota maximè in illa Romana cenſus de Cauallerüs, ſed conſuluitur indem-
2 nitati emptoris ſecundi cenſus per remedia conſiderata ibi per Rotam, & nos dicemus infra hoc cap. 3. q. 4. nunc q. 42. n. 10. & ſeqq.

6 Nec obſtant † verba Bullæ Py V. vt ſupra per Surd. coofiderata, quoniam mens Papæ ibi non fuit prohibere impoſitionem noui cenſus ſuper fundo onerato alio aotiquiori cēſu, ſed dumtaxat prooidere ne nouus cenſus conſtituatur ſuper eodem, vel alio fundo pro decurſibus iam decurſis, & non ſolutis, vel decurrendis, ob quos nec augeri poteſt cenſus anteà impoſitus, nec imponi nouus, vt declarat Nauar. d. numer. 97. Gloſ. to. Boninſign. d. cap. 11. numero 1. nec ne per cenſuum incrementa ex penſionibus cenſualibus in paupertatem redigantur cenſuum debitores, bonáque ſua amittant, ſicut ex vſurarum vſuris, atque ex recambüs conſueuerunt redigi, vt animaduertit Ludou. Molina in d. ſuo tract. de contract. part. 2. diſput. 390. num. 10. verſ. in ſecunda [ſuprafirmata autem concluſio duas recipit declarationes.

Prima eſt quod pro validitate ſecundi cenſus non ſit neceſſa, vt ille fundus ſit verè, & realiter capax vtriuſque cenſus, ſed ſufficiat quod pro idoneo, & capace communiter habeatur, & reputetur tempore impoſitioois. Quod comprobatur ex iis quæ diximus ſupra par. 1. c. 3. q. 4. nunc q. 42. n. 7. de cēſu impoſito ſuper fundo alteri oneri obnoxio, qui ſi tempore impoſitionis pro libero reputabatur impoſitio valet, & tenet, vt ibi fuit comprobatum.

Secundo loco eſt declaranda quod licet verum ſit quod ſuper eodem fundo poſſit diuerſo tempore plures cenſus iìoponi validitas tamen ſecundi cenſus euſqoe durat quouſque ille fundus ex cauſa oeceſſaria prioris hypothecæ irreuocabiliter euiocatur, vt declarauit. Rota in vna Rom. cenſus 29. Aprilis 1630. coram R. P. D. Dunozetto, quæ eſt poſt tract. deciſ. 548. num. 2.

Nam tunc reſoluto iure hypothecantis, & cenſum imponentis reſoluta quoque remanet hypotheca, & cenſus impoſitio ſecundo loco facta, vt ſubiungit ibi Rota multos allegans, & ſignanter nos in hoc tract. par. 3. cap. 1. q. 7. nunc q. 116. numer. 7. & ead. par. 3. cap. 2. nunc q. 119. n. 3.

Imo eo ipſo, quod fundus ille vigore dictæ prioris hypothecæ, & impoſitionis cenſus fuit euictus irreuocabiliter, ſecundus cenſus remanſit ipſo iure reſolutus, & exinde nulli ex eo deberi, vel exigi poſſunt fructus citra labem vſurariam, vt dicit Rota coram eodem R. P. D. Dunozetto in eadem Romana cenſus 14. Nouembris 1631. quæ poſt tract. eſt deciſ. 549. n. 1. & 3.]

Fundus Cenſus debet eſſe certis finibus deſignatus, & an fundari poßit ſuper vniuerſitate bonorum.

QVÆSTIO XL.

aliàs part. 1. cap. 3. qu. 3. ar. 1.

PRoſequendo ordinem propoſitom offert ſeſe nobis diſcutienda quæſtio, an ad validitatem impoſitionis cenſus neceſſe ſit vt res ſuper qua eſt imponendus, & conſtituendus cenſus ſit certa, & certis finibus deſignata, & demonſtrata. In qua duo ſunt elocidandi Articuli.

Primus eſt, an cenſus poſſit imponi, & conſtitui ſuper vniuerſitate bonorum.

Secuodus, an poſſit imponi ſuper pluribus prædüs diſtinctis, & ſeparatis.

SVMMARIA.

1 *Impoſitio cenſus ſuper vniuerſitate bonorum non repugnat iuri naturali, & diuino.*
2 *Ius naturale, & diuinum eſt immutabile.*
3 *Emptio ratione incertitudinis vitiatur.*
4 *Impoſitio cenſus ſuper vniuerſitate bonorum quod non*

repugnet

repugnet natura contractus cenſualis, ſentiunt aliqui.
Contrarium tenent alij magis communiter, n.7.
Saluatur prior opinio negatiua, n.18.
Sed reiicitur ſaluatio, n.19.
5 *In contractu emptionis, & venditionis requiritur res qua venditur, & pretium quod, venditur, & nil vltra.*
6 *In contractu cenſus non venditur res ſubiugata, ſed ius percipiendi annuam penſionem.*
7 *Periculum, rei emptæ ſpectat ad emptorem.*
9 *Melius eſt incumbere rei, quam in perſonam agere.*
10 *Actio inanis eſt, quam inopia debitoris excludit.*
11 *Facilius perit vna res, quam plures.*
12 *Non eſt eadem ratio cenſus impoſiti ſuper generalitate bonorum, qua eſt in impoſitione ſuper bonis certis.*
13 *Emens cenſum fundatum ſuper generalitate bonorum, videtur emere lucrum pecuniarium.*
14 *Emens cenſum impoſitum ſuper re certa, videtur emere ius conſequendi fructus percipiendos ex illa re.*
15 *Venditio non eo ipſo, quod interueniat res, & pretium eſt valida, quia poteſt eſſe quod res vendita non ſit in commercio.*
16 *Res ſacra, religioſa publica, his ſimiles inutiliter venduntur.*
17 *Cenſus conſtitutus ſuper vniuerſitate bonorum, eſt de rebus, quæ ex ſui natura non ſunt in commercio.*
20 *Cenſus ex forma Bullæ Pij V. non poteſt conſtitui ſuper vniuerſitate bonorum.*
21 *Vt ſcilicet pereunte fundo cenſus pereat & ipſe, & de eius peremptione conſtare poſſit.*
22 *Cenſus impoſitus ſuper re non deſignata per confinia, eſt nullus.*
23 *Cenſus ante Bullam Pij V. ex Conſtitutionibus Martini V & Calixti. III. poterat fundari ſuper vniuerſitate bonorum ex mente Cenar.*
Sed reſpondetur, num.31.
24 *Cenſus conſtitui ſuper vniuerſitate bonorum non erat permiſſum per Extrauag. Martini V. & Calixti. III.*
Limitatur hæc concluſio, num.33.
25 *Exprimere eſt verbis declarare, & ſpecificare.*
26 *Expreſſio requiſita à lege debet eſſe in ſpecie.*
27 *Vel in indiuiduo.*
28 *Verba legis ſunt capienda in ſpecie, immo in indiuiduo non autem in genere.*
29 *Tunc, Iſta particula, deſignat extremitatem temporis.*
30 *Et refertur ad initium actus.*
32 *Caſus omiſſus in diſpoſitione cenſetur relictus ſub diſpoſitione iuris communis.*
34 *Diſpoſitio loquens indefinitè dicitur ſpecifica, quando non poteſt verificari niſi in vna re.*
[*Confinium expreſſio cur ſit neceſſaria in impoſitione cenſus ſuper fundo.*]
35 *Diſpoſitio dicitur ſpecifica quando ex demonſtrationibus remanet certa, & expreſſa.*
36 *Cenſus dicitur fundatus ſuper re certa, licet deſit ſpecificatio, cùm talis ſpecificatio poteſt aliter probari.*
37 *Negatiua probari debet quando affirmatiua probari poteſt aliter, quam per ſcripturam.*

Circa propoſitum articulum tres videntur neceſſariæ principales inſpectiones.

Prima eſt. An impoſitio cenſus facta ſuper vniuerſitate bonorum nulla facta expreſſione alicuius certæ, & limitatæ rei, ſuper qua talis cenſus conſtituatur repugnet iuri naturali, vel diuinò.

Secunda, An inſpecta natura contractus cenſualis impoſitio cenſus ſit neceſſario facienda ſuper re certa, ſpecificatis illius confinibus.

Tertia, quid ſentiendum ſit de iure poſitiuo, & inſpectis Summorum Pontificum Conſtitutionibus.

Quo ad primam inſpectionem. Quod impoſitio 9
cenſus ſuper vniuerſitate bonorum non repugnet iuri naturali, & diuino volunt communiter Theologi, Laurent. de Rodulph. *in ſuo tract. de vſur. quem edidit repetendo cap. conſuluit, ext. de vſur. par. 2. qu. 13.* Conrad. *de contract. q.72. in 3. concluſ.* Couar. *variar. reſolut. lib.3. cap.7. num.5.* Nauar. *in ſuo Comment. de vſur. nu. 130. verſ. tertium* Thom. Boninſign *in tract. de cenſib. c.4. ſub num.8.* & confirmatur hac ratione: Quia Nicolaus *huius nominis* Papa V. *in ſua Conſtitutione promulgata in gratiam Alphonſi Regis Aragoniæ* conceſſit vt Inſulæ Siciliæ, & Regni Neapolitani poſſent conſtituere cenſum ſuper omnibus bonis imponentis, ſi enim talis impoſitio, & conſtitutio cenſus pugnaret cum iure diuino, vel naturali, vtique Summus ille Pontifex ſua auctoritate eam non approbaſſet; cum autem dicta impoſitione fuerit aliquando per dictam Bullam approbata tanquam licita, ergo non repugnat iuri naturali, vel diuino, quod † eſt immutabile, *cap. pensandum, §. his itaque, 6 diſt. & §. fin. Inſtit. de iur. natur. gent. & ciuil. quam concluſionem amplexus etiam fuit.* Io. Azor. *Inſtit. Moral. part.3. lib.10. cap.5. verſ. in primis ſecundum*, & illam confirmat alia ratione, Quia ſcilicet emptio † eſt rei certæ non incertæ: nam ratione incertitudinis contractus emptionis & venditionis, redditur nullus, *l. 3. §. incertam ff. de acquir. poſſeſſ. & ibi* Bart. *& communiter alij* Tiraq. *in ſuo tract. de conſtitut. poſſeſſ. part.3. limit. 19. num. 1.* Oſaſc. *dec. Pedemont. 34. num. 23.* In cenſuali autem contractu, quamuis conſtituatur generaliter ſuper omnibus bonis, non emuntur tamen bona incerta, ſed emitur res certa, videlicet, ius conſequendi, & percipiendi certam reſponſionem pretio venditori dato: ergo non repugnat iuri naturali.

Circa ſecundam inſpectionem, prima fuit opinio, † quod ex natura contractus cenſualis certitudo rei 4
ſuper qua collocandus eſt cenſus, & illius expreſſio per vocabula, & confinia non ſit modo aliquo neceſſaria, immo quod cenſus imponi poſſit generaliter ſuper omnibus bonis imponentis, & conſtituentis, quam tenere viſus eſt Abb. *in cap. in ciuitate, num. 8. ext. de vſur.* Marian. Soc. ſen. *in rubr. ext. eod. tit. q. 17. num. 101.* Domin. Soto, *de iuſtit. & iur. lib. 6. qu. 5. art. 2. col. 3. verſ. ex hac ſententia.* Burſat. *conſ. 214. numer. 9. lib. 2.* Brunor. à Sole *in ſuis Quæſt. legalib. qu. 4. numer. 5.* Andr. Gail. *Obſeruat. iur. lib. 2. obſeru. 7. nu. 13. & alij plures, quos refert ibi* Bernard. Greu. *in 1. conſiderat. num. 1. & per* Decian. *conſ. 2. nu. 72. & 141. lib. 1. quibus addi poteſt* Federic. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſu. cap.4. num.10. & 11.* [*alios refert* Alex. Trentacinq. *var. reſolut. vol. 1. lib. 3. in tit. de Cenſibus reſolut. 1. ſub num.17. verſ. ſunt etiam Doctores.*] Et pro ea adducitur hæc potiſſima ratio, cenſus vt plurimum imponitur, & conſtituitur vt transferatur titulo emptionis, & venditionis, vt experientia, & communis vſus demonſtrat, *& nos dicemus infra qu.45. aliàs par. 2. cap. 1. qu. 1. artic. 2.* Sed in † emptione, & vendi- 5
tione præter conſenſum contrahentium nil vltra deſideratur, quam vt repetiatur res quæ venditur *l. ff. de contr. empt. Inſtit. de empt. & vendit. in princ.* Socin. *d. num. 101.* Et hæc in venditione cenſus eodem modo reperiuntur ſi vendatur cenſus impoſitus ſuper re incerta, & ſuper vniuerſitate bonorum, ac ſi vendatur impoſitus ſuper re certa, & certis finibus deſignata, & demonſtrata, quoniam † non venditur res ſuper qua
cenſus imponitur, ſed ius percipiendi ipſum cenſum 6
ſuper re impoſitum, & conſtitutum, vt ſæpius diximus, & dicemus *infra d. art. 2. num 8.* Pretium autem eſt pecunia, quæ in emptionem dicti iuris ſoluitur, & erogatur, merito, &c. & cum hac opinione viſa eſt tranſire Rota *in vna Eugubina cenſus*, 10. *Februarij* 1597. *coram* b. m. Litta *quæ eſt poſt tract. deciſ. 92. n.7.*

& ſequuta

& ſequuta fuit in vna Ciuitatis Caſtelli cenſus, 29. Maij, 1600. coram bon. memor. Iuſto, quæ eſt ibidem deciſio. 81. ante num. 1.

7 Quibus † tamen non obſtantibus contraria ſententia quod immo ad validitatem impoſitionis cenſus ſecundus illius naturam neceſſe ſit, vt fundus ſuper quo eſt imponendus ſit certus, & certis finibus deſignatus, placuit magis communiter Scribentibus. Caſſan. ad conſuetud. Burgund. rubr. 4. §. 23. num. 35. in addit. & rubr. 11. §. 6. in text. d. aucune coſe in addit. in Cathalog. Glor. mund. part. 12. conſiderat. 99 in 25. limit. verſ. aduerte tamen ad vnum, & conſ. 63. numer. 1. & ſeqq. & num. 6. & 9. Calean. conſ. 85. ſub num. 10. verſ. & ſi quis diceret. Redoan. in ſuo trac. de reb. Eccleſ. non alienan. in tit. de conſtitut. ann. cenſ. num 48. Nauar. in d. ſuo tract. de vſur. num. 86. Boccac. in tract. de cenſib. part. 3. num. 26. Burſat. d. conſ. 214. num. 11. qui contrariam opinionem dicit eſſe extra terminos iuris, & contra communem, Surd. conſ. 421. num. 2. libr. 3. Io. Bapt. Lup. ad l. 2. C. de pact. inter empt. & vendit. comm. 2. §. 2. num. 63. vbi teſtatur hanc opinionem eſſe communiter receptam non ſolum apud Canoniſtas, ſed etiam apud Sacros Theologos Honded. conſil. 25. numer. 32. libr. 2. Facchin. controuerſ. iur. libr. 2. & 44. Brunor. à Sole, in dd. ſuis Quæſt. legalib. quæſt 1. numer. 1. & ſeqq. & ſignanter num. 9. Fernand. Rebell. in ſuo tract. de obligat. iuſtit. lib. 10. quæſt. 6. num. 6. verſ. per quartam, Leonard. Leſſ. in tract. de Iuſtit. & iure, lib. 2. cap. 22. dub. 12. num. 78. Bernard. Greu. ad d. 7. obſeru. Gail. conſiderat. 1. num. 3. & ſeqq. Marc. Anton. Peregr. conſ. 97. num. 5. lib. 1. Quam eſt etiam amplexus Ludou. Auend. de cenſib. Hiſpan. cap. 57. num. 7. verſi. Rurſus, & infra, & illam amplexa fuit Rota in vna Romana nullitatis cenſus, 4. Nouembris, 1583. coram bo. m. Cantuccio, quæ eſt dec. 93. poſt tract. vbi in verſi. & quamuis etiam, dicitur hanc eſſe communiſſimam concluſionem [quam ſequuntur alij quos refert Trentacinq. d. num. 17. verſ. in hoc dubio.] quæ eſt etiam optimis fundata rationibus, & quidem.

Primo adducitur, quia aliàs ſequeretur, quod emptor dicti cenſus nullum ſubiret periculum rei emptæ, ſed ſemper eſſet tutus, & redditum ſemper ſal-
8 uum haberet, quod † repugnat diſpoſitioni l. 1. C. de peric. & comm. rei vend. §. cum ante. Inſtit. de empt. & vend. cum vulgar. Quamuis rationem optimè conſiderauit Redoan. d. tit. de conſtitut. ann. cenſ. num. 47. & ſenſit Rota in vna Ciuitatis Caſtelli cenſus, 10. Maij 1599 coram Illuſtriſſimo Cardinali Mellino, quæ eſt poſt tract. dec. 94. num. 3. Et licet huic rationi conetur reſpondere Couar. d. cap. 7. num. 6. verſ. quod item, quod immo maius periculum ſubeat emptor cenſus ſi ſuppoſitis omnibus bonis venditor perſonaliter obligetur, quam ſi cenſus imponatur ſuper certo, & limitato
9 fundo, quia † melius eſt incumbere rei quam in perſonam agere, l. Cautius, ff. de reg. iur. quando enim imponitur cenſus ſuper omnibus bonis cum obligatione perſonali, poteſt euenire caſus quod mortuo debitore cenſus abſque hærede, & bonis, inane, & fruſtratorium reddatur illud ius percipiendi annuum
10 cenſum, & annuam reſponſionem, cum † inanis ſit actio, quam inopia debitoris excludit, l. nam, & ff. de dolo, c. olim, el ſecundo ext. de reſtit. ſpol. quod non ita facile euenire poſſe dicit Couar. ſi ſuper re certa, & certis finibus deſignata cenſus conſtituatur, cum eo caſu poſſit emptor pro conſecutione annuæ præſtationis agere contra quemcumque, etiam ſingulariſſimum ſucceſſorem ad quem res ipſa ſuppoſita tranſiret, cum tranſeat ad omnem etiam ſingulariſſimum ſucceſſorem cum ſuo onere. Crauet. conſ. 217. num. 4. lib. 2. & nos dicemus infra q. 64. aliàs p. 2. cap. 2. q. 1. art. 2. num... Hæc tamen reſponſio, & conſideratio Didaci non tollit meo quidem iudicio, præcedens fundamentum, quoniam cum non fundus ſuper quo cenſus fuit impoſitus, ſed ius percipiendi cenſum impoſitum vendatur, vt ipſemet Couar. ibi fatetur, & nos diximus ſupra ſæpius, & dicemus infra d. part. 2. cap. 1. q. 1. art. 2. num. 8. verſ. licet enim. nemo negauerit, quin maius ſubeat periculum emptor cenſus, ſi emat cenſum fundatum in re aliqua certa, & limitata, quam fundatum
in vniuerſitate bonorum. Nam præterquam † quod 11
facilius eſt, vt vna res pereat quam multæ, & ideo eò ſecurior erit emptor; quo ius illud à ſe emptum eſt fundatum ſuper pluribus rebus dico etiam retorquendo propriam rationem contra Couar. quod ſicut emptor cenſus poteſt agere contra tertium poſſeſſorem etiam ex titulo ſingulariſſimo quando cenſus eſt fundatus ſuper vna re certa, & limitata, pari ratione poterit agere contra tertios poſſeſſores, & ſingulares ſucceſſores quando cenſus eſt conſtitutus ſuper vniuerſitate bonorum; nam per impoſitionem cenſus res cenſuata afficitur onere reali, vt dictum fuit ſupra q. 23. alias hac part. 1 cap. 2. q. 3 art. 1. & ideò ſi cenſus fundaretur ſuper omnibus bonis, omnia, & ſingula bona imponentis remanerent obligata, & affecta dicto oneri reali, & ſuper omnibus cenſeretur contracta ſpecialis hypotheca, vt diximus d. art. 1. num. 6. & ſeq. Vnde quo plures ſunt res obligatæ, & hypothecatæ ad fauorem emptoris eius eo eſt cautior, & minus periculum ſubit; cum eueniente caſu, quem conſiderat Couar. quod venditor cenſus moriatur abſque hærede, & bonis, ſecurior remaneat emptor ſi cenſus fuiſſet impoſitus ſuper pluribus bonis, quæ ad plures tranſiuiſſent, quam ſi ſuper vno ſolo prædio, quod ad vnius tamen manus vero ſimiliter perueniſſet: ergo reſponſio Couar. ſe ipſam deſtruit.

Secunda poteſt afferri ratio pro hac communi concluſione, quam conſiderauit Angel. in ſua Summa in verb. vſura. verſ. 88. & Caſſan. in d. ſuo tractat. Cathalog. Glor. mundi. par. 12. conſiderat. 99. Fallent. 25. verſ. aduer-
te tamen ad vnum: Quod ſcilicet non ſit † eadem ra- 12
tio in generalitate, quæ eſt in ſpecialitate: nam cum cenſus conſtituitur, & fundatur ſuper vniuerſitate bonorum, & maior eſt ſuſpicio quod conſtituatur in fraudem vſurarum. quam ſi conſtituatur ſuper re ali-
qua certa, & certis finibus deſignata: dum † enim 13
conceditur ius percipiendi, & conſequendi cenſum ſuper omnibus bonis præſumuntur contrahentes habere reſpectum ad lucrum pecuniarum & quod illa generalis ſuppoſitio bonorum fiat dumtaxat ad aſſe-
curationem crediti, ſecus † autem eſt ſi cenſus impo- 14
natur ſuper re certa: tunc enim videtur vendi ius percipiendi annuam reſponſionem ob fructus dictæ rei, vt dictum fuit ſup. quæſt. præced. art. 4. & ſic ceſſat omnis praua, & ſiniſtra ſuſpicio, & præſumptio vſurarum.

Non obſtant ea, quæ pro contraria parte adducebantur: nam reſpondetur, quod licet verum ſit, quod in venditione cenſus reperiatur res, & pretium tàm quando imponitur ſuper omnibus bonis, quam quan-
do conſtituitur ſuper re certa, & certis finibus deſig-
nata, & non propterea ſequitur, quod † ius percipiendi 15
cenſum fundatum ſuper vniuerſitate bonorum, quod venditur ſit legitimè fundatum, & impoſitum, & quin venditio poſſit eſſe minus legitima, & inualida ob qualitatem inhærentem ipſi rei venditæ, vt contingit in venditione rei ſacræ religioſæ, publicæ, & ſimilis: nam licet in venditione harum rerum reperiatur res, quæ venditur, & pretium quo venditur, necnon conſenſus contrahentium, non tamen ſequitur quod res quæ venditur ſit talis, quæ licitè vendi poſſit. Et
propterea † ſicut venditio rei ſacræ, religioſæ, publicæ 16
aliarum rerum quæ non ſunt in commercio noſtro licet in ſui forma, & figura appareat habere omnia requiſita, & facta iuxta regulas iuris, attamen ratione ipſius rei eſt nulla, l. ſi in emptione, §. omnium, & ibi gloſſa

gl.& Doctor.ff.de contr. empt. Fabian. de Monte, in ſuo
17 tract. de empt. & vendit. quaſt.5 num. 1. eodem † etiam
modò dicendom eſt quod ſi vendatur cenſus conſti-
tutus ſuper vniuerſitate bonotum, licet venditio, &
ſui forma, & figura videatur legitima & ſuſtentabilis
non ſubſiſtat tamen ratione ipſiuſmet rei venditæ,
cum cenſus ita conſtitutus non poſſit eſſe in commer-
cio noſtro, ratione ipſiuſmet rei venditæ; cùm cenſus
ita conſtitutus non poſſit eſſe in commercio noſtro,
ratione ipſiuſmet cenſus vt ſupra fuit deductum.
18 Et licet † Ioan. Axor, Inſtitut. Moral.par.3.lib. 10.c.
5.quaſt.5.verſ.Caterum ego quidem conetur ſaluare opi-
nionem affirmatiuam vbi imponeretur cenſus ſuper
omnibus bonis conditione, & lege, vt pereuntibus ex
parte bonis, ex parte deberet perire etiam cenſus quo
caſu dicit ipſe non eſſe contra naturam contractos
cenſualis, vt conſtituatur cenſus ſuper omnibus bonis
19 conſtituentis. Mihi † tamen hæc Azory traditio non
ſatisfacit, quia cum cenſus imponatur oon in qualibet
parte rei, ſed in tota re, vt aliàs dicebat Rota coram
Illuſtriſſ. Cardinali Mellino, 30. Octobris 1602. in illa
Romana cenſus, quo eſt poſt tract. dec.1.num.3. donec ſu-
pereſt ex re cenſita tanta pars, cuius fructus ſuffi-
ciant pro ſolutione totius cenſus, non poteſt debitor
illius ſolutionem effugere, ſed ad illius ſolutionem te-
netur. & ideo pereunte parte bonorom ſubiugatorum
non poterit perire cenſus pro parte, ſed erit ſoluendus
ex fructibus bonorum reſtantium ſi illi pro ſolutione
totius cenſus ſufficiant, vt dicemus infra. part. 3. cap.1.
quaſt.1.art.2.nunc quaſt.100.iuxta hanc impreſſionem.
20 Quo ad tertiam inſpectionem, quod † huiuſmodi
expreſſio confinium requiratur ex diſpoſitione Bulla
Pij V. ſuperuacaneum eſt dubitare, cùm hoc expreſsè
in ea ſancitum legatur in verſ. Hac igitur noſtra.&c. in
illis verbis, & qua nominatim certis finibus deſignata ſit.
21 Scilicet, † vt illa perdita, vel pereunte periret & cen-
ſus. Nauar in d. ſuo Comment. de vſur. num.80. & 130.
quem, & alios refert. Ioan. Franc. Leonis in ſuo Theſauro
for. eccleſiaſtic part.2.cap.15.de cenſib.num.9. ad fin. & de
illios peremptione conſtare poſſet, vt dixit Rota coram
Illuſtriſſimo Cardinali Mellino. 10 May, 1599. in illa
Ciuitatis Caſtelli cenſus, qua eſt poſt tract. deciſ. 94. num.
22 1. Et † non facta deſignatione confinium rei ſubiuga-
tæ cenſus impoſitionem eſſe nullam, tanquam factam
contra formam præſcriptam in d. Bulla dixit Nauar.
in d. ſuo tract. de vſur. num. 86. & 129. Franc. Viu. dec.
389. & poſt eos Gaſp. Roderic. in ſuo trac. de ann. redditib.
lib.2.quaſt.7.num.13. quod placuit etiam Aueod. d. cap.37.
num.6.verſ. Sed his omnibus, & infra & declarauit Rota
coram bon.mem. Ioſto, 15. Ianuar. 1607. in illa Romana
pretij Palatij, que eſt poſt tract. dec.80. per tot. in vna Bo-
noniensi cenſus, 10. Iunij, 1611. coram Illuſtriſſimo Card.
Lancellotto, qua ibidem eſt deciſ.95. num.6. & in illa Fo-
roliuienſi cenſus, 14. Iunij, 1613. coram R. P. D. Boratto,
que ibidem eſt deciſ.96. num.1. Sed difficultas eſſe poteſt
an ante dictam Bullam talis expreſſio confinium eſſet
neceſſaria ex Conſtitutionib. Mart.V. & Calixt.III. qua
reperiuntur regiſtrata in cap.1. & 2. de empt. & vend. inter
23 extrauag. commun. In qua † negatiuam ſententiam ſen-
tit Couar. d. cap.7. num.5. verſ. ego ſanè. Rodet. d. quaſt.7.
num.13. verſ. ſed verius eſt, qui in fine d. num multos al-
legat, & mouentur hac potiſſimum ratione: quia ex
diſpoſitione d. cap.1. & 2. in venditione cenſus licitum
eſt apponere pactum. quod perempta re ſuppoſita one-
ri cenſus adhuc maneat perſonalis obligatio pro ſolu-
tione cenſus: ergo præſupponitur ibi quod in impoſi-
tione cenſus non ſit neceſſaria ſpecificatio rei ſuper
qua cenſus conſtituendus eſt, nec expreſſio confinium
illius. Es cum hac ſententia viſus eſt tranſire Burſat d.
conſ.214. num.9. & Rota in vna Panormitana, ſeu Agri-
gentina reſciſſionis contractus, 13. Iunij 1575. coram bon.
mem. Cardinali Blanchetto qua reperitur impreſſa poſt
Tract. dec.97. num.2. & coram bon.mem. Iuſto, 29. Maij,
1600. in illa Ciuitatis Caſtelli cenſus, qua eſt ibid. deciſ. 81.
numero 1. & 5. & coram bon.mem. Litta, 10. Februarij,
1597. in illa Engubina cenſus qua ibidem eſt dec.92. num.
7. Contrariam tamen † ſententiam eſſe exiſtimo ex 24
eiſdem Extrauagant. 1. & 2. de empt. & vendit. In qua-
rum prima paulò poſt princ. leguntur hæc formalia
verba. Bonis in ipſo contractu tunc expreſſis pro ipſius cen-
ſus annui ex ſolutione in perpetuum obligatis in ſecunda
vero pariter poſt principium eadem ferè verba repli-
cantur. Dum enim ibi diſponitur quod cenſus conſti-
tuatur ſuper bonis tunc expreſſis, de neceſſitate vide-
tur diſpoſitum, quod bona ſuper quibus eſt collocan-
dus cenſus ſint certa & certis finibus deſignata, & de-
clarata. Ponderando in primis illud verbum, expreſſis,
† quod idem eſt ac claris, & ſpecificatis, arg. l. ſi ſeruus, 25
ff. de aſſignat. libert. & in l. ratum, ff. de ſolut. Bal. in l. fin.
col.2. verſ. ad primum dico C. de inſtit. & ſubſtit. & tali ex-
preſſione, quæ præſe ferat ſpecialem, & indiuiduam de-
monſtrationem, & deſignationem: cùm † enim captes- 26
ſio iſta requiratur à lege, debet fieri in ſpecie, arg. l. 1. §.
inter filium, ff. de falſ. Immò † in indiuiduo l. quod in ve- 27
rum. §. fin. & ei ibi gloſ. in verbo ſpecialiter, ff. de legat. 1. c.
procurator. de elect. in 6. nam † verba legis in ſpecie, 28
immò in indiuiduo, non autem in genere ſuot capien-
da Bart in l. hoc legatum, in fine, ff. de legat. 3. & expreſſio,
& ſpecificatio præfata vigore dictarum Extrauagant.
facienda debet fieri in ipſo actu impoſitionis, & ven-
ditionis cenſus, vt demonſtrat illa particula tunc, † quæ 29
extremitatem temporis deſignat, l. 4. §. fin. ff. de cond. &
demonſtr. Menoch. de recuper poſſeſſ. remed. 15. num. 392.
& refertur † ad initium actus geſti. Gloſ in cap. ad au- 30
res, de reb. Eccleſ. non alien. Quod apertius ex dictis iu-
ribus comprobatur, ponderando quod in illis diſpo-
nitur, quod pereuntibus bonis ſuper quibus cenſus
creatus erat, & ipſe cenſus perire debeat: quomodo
enim ſequi poſſet peremptio cenſus ad peremptionem
fundi, niſi foret neceſſe eſſe fundum eſſe certum, &
certis finibus deſignatum, & cum hac ſententia poſt
multos quos allegat, tranſit Aluar. Valaſch. in ſuo tra-
ctatu, de iure emphyteut. quaſt.32. num.10. Caſſan. in Cata-
log. Glor. Mundi par 12. conſiderat. 99. in 25. Fallent. verſ.
aduerto tamen, Surd. conſ.318. num.12. lib.3.
Ad Couar. † autem contrarium ſentientem reſpon- 31
detur, quod id quod ipſe ſibi aſſumit ex dd. Extraua-
gam. 1. & 2. de empt. & vendit. nullo modo probatur, quia
non valet conſequentia, quam ex dictis iuribus ipſe
nititur deſumere. Papa non prohibuit imponere cen-
ſum ſuper bonis incertis: ergo permiſit, ſed bene ſe-
quitur, ergo † reliquit diſpoſitioni iuris communis. l. 32
commodiſſimè, ff. de liber. & poſthum. & nos diximus ſupra
hoc part. 1. c.3. q.1. art.6. nunc q.34. num.36. & ſeq. Immo
probatur totum contrarium, inducendo vt ſupra.
Stat igitur firma concluſio, quod cenſus noſter,
tàm ex ſui natura, quam ex diſpoſitionibus Summo-
rum Pontificum conſtituendus eſt ſuper re certa, & li-
mitata [quam ample ens fuit etiam Trentacinq. d. numero
17. verſ. ego non diſcederem]
Hæc tamen concluſio debet vno, & altero modo
declarari.
Primò † vt non ſit neceſſaria expreſſio, & ſpecifi- 33
catio confinium, quando is, qui cenſum impooit in lo-
co vbi contrahit non habet niſi vnum prædium, & ſu-
per illo ceoſum conſtituit: puta Titius cum in territo-
rio Peruſino non haberet niſi vnam domum, vel vnum
prædium, imponeret cenſum ſuper domo; vel ſuper
prædio, quod habet in territorio Peruſino, nam talis
impoſitio erat valida, etiam quod non ſint expreſſa
confinia dictæ domus, vel dicti prædij: quia illa † ex- 34
preſſio loci etiam abſque confinibus habet vim ſpeci-
alis, & indiuiduæ deſignationis, & expreſſionis. Ar-
gum. §. nominatim, & ibi Gloſ. & Doctor. Inſtit. de exhæ-
redat.

Digitized by Google

redat. liber. [Batt. *in l.2. numero 1.ff. de liber. & poſth. & ibi* Iaſ. *num.14.*Bart. *in l.demonſtratio falſa in 7. quaſtion. numer.16.ff. de cond. & demon.*] *placuit* Rotæ *coram* Illuſtriſſ. Catdinal. Mellino 10. *May.*1599. *in illa Ciuitatis Caſtelli cenſus , quæ eſt poſt Tract. deciſ.94. numer.1. & coram* bon. mem. Iuſto 15. *January*, 1607. *in illa Romana pretij Palatij,quæ ibidem eſt deciſ.*80,*ſub numer.*2.*& ſequitur* Stephan Gratian. *diſceptat.forenſ. tomo* 1. *cap.* 141. *numer.*14. [Expreſſio enim confinium fundi ſubiogandi oneri cenſus , ideò à Bulla requiritur, vt poſſit conſtare de peremptione illius,cum eius periculum ſpectat ad emptorem cenſus , vt in puncto dixit Rota *coram* bon.mem. Iuſto 15. *January* 1607. *in illa Romana pretij Palatij, quæ eſt poſt tract. deciſ.*80. *numer.*3.*& nos diximus infra part.*3. *c.*1.*q.*1. *art.*1.*ſeu q.*99. *num.*3.12.*& ſequent.* Vnde ſi venditor cenſus habeat tantum vnicam domum, & ſuper ea cenſum imponat per ſolam illius demonſtrationem , vt ſupra factam *in tract.n.*33. *& ſeq.* eſt ſatisfactum menti , & intentioni Bullæ,quia ſuccedente caſu peremptionis domus,non poteſt eſſe dubium,quin cenſus etiam ſit extinctus, & peremptus , cùm non poſſit dubitari de peremptione fundi dicti cenſus.

35 Secundò declaratur,vt † ſatis dicatur certa res cenſita ſi ex demonſtrationibus expreſſis poſſit certificari ; puta ſi imponatur cenſus ſuper quinquaginta tornaturis prædij longe maioris quantitatis , & maioris numeri perticatus , & maioris menſuræ : ſi enim exprimatur à quo latere prædij ſint deſumendæ illæ quinquaginta tornaturæ fundus cenſus ſatis dicetur certus, licet diceretur incertus ſi non foret expreſſus locus prædij in quo dictæ quinquaginta tornaturæ ſuper quibus cenſus impoſitus fuit exiſtant. Purput. *conſil.*505. *num.*3.*lib.*2. Alex. *in l.*3. §. *incertum, num.*5. *ff.de acquir. poſſ.* Dec. *conſil.*179. *col.fin.verſ. vltimo non obſtat.* Beto. *conſ.*159.*num* 4.*lib.*1. Rimin. iun. *conſ.*295. *num* 42 *verſ.tertio,lib.*3. Neuiz *conſ.*28.*n.*26. & in propriis terminis reſoluit Rot. *in vna Imolenſi cenſus* , 28. *Februar.* 1608. *coram* Illuſtriſſ. Cardinali Ludouiſio, *quæ eſt poſt tract.dec.*98.*numer.*2.*&* 4.*& coram* Illuſtriſſimo Catdinali Lancellotto,10. *Iunij*, 1611.*in illa Bononienſi cenſus , quæ ibidem eſt deciſ.*95. *n.*6. *& in eadem cauſa coram* R.P.D.Pitouano,7.*Nouembris*,1611.*quæ eſt ibidem dec.*99.*per totum.*

36 Cæterum † quandò conſtat de veritate impoſitionis cenſus , licet in inſtrumento impoſitionis deficiat ſpecificatio confinium rei ſubiugatæ, non propterea ipſo iure cenſus exiſtimari debet nullus quia cum dicta ſpecificatio ; & expreſſio finium poſſit aliter probari,quam per inſtrumentum, & per ſcripturam,aſſerenti non fuiſſe demonſtrata , & expreſſa confinia incumbit onus probandi hanc negatiuam non expreſſionis confinium,aliter quam per inſtrumentum cenſus cùm ſit fundamentum ſuæ intentionis , vt fuit reſolutum *coram* R.P.D.Buratto,14.*Iunij* 1613.*in illa Foroliuienſi cenſus quæ eſt poſt tractat. deciſ.* 96. *numero* 6. 8. *& ſeq. & rurſus in eadem cauſa coram eodem* 2. *Maij*

37 1614.*quæ ibidem eſt deciſ.*100.*num.*18. Vbi † enim affirmatiua probari poteſt aliter,quam per ſcripturam,negatiua non dicitur concludenter probata ex ſola ſcripturæ inſpectione , vt declarat Bal. *in l.fin.num* 7.*C.de reb.credit.*Iaſ. *in l.Titia textores, n.*17.*ff. de legat* 1.Ruin. *conſ.*35.*num.*19.*lib.*2.Ceph *conſ.*170.*n.*23. *lib.*2. Certum autem eſt iſtam demonſtrationem , & expreſſionem confinium poſſe aliter, quam per ſcripturam probari, vt deducit Rota *in d.Foroliuienſi cenſus*,14. *Iunij*,1613.*coram* R.P.D.Burato,*quæ eſt poſt tract. dec.*96.*n.*10. *& ſeq.* merito,&c.

SVMMARIA.

1 *Cenſus quod validè imponi poſſit ſuper vno fundo certo, & generaliter ſuper omnibus bonis videtur ſentire Rota.*

2 *Contraria opinio verior,& de ratione* , n.10.

[*Cenſus impoſitus ſuper fundo certo cum pacto,quod ſi fundus pereat cenſeatur impoſitus ſuper alios bonis imponentis eſt vſurarius.*

3 *Rota coram Cardinali Mantica , in vna Beneuentana cenſus* , 16. *Decembris*,1594 *declaratur* , *&* numer.6.

4 *Super hac,dictio,importat hypothecam.*

5 *Verba debent applicari ad intellectum ſanum , & ciuilem.*

7 *Vtile per inutile non vitiatur.*

8 *Quæ ex abundanti apponuntur non ſolent obeſſe.*

9 *Cenſus impoſitus ſuper certo fundo cum hypotheca generali omnium bonorum imponentis,eſt validus.*

11 *Venditori cenſus non eſt prohibitum conſtituere plures hypothecas pro ſecuriori exactione cenſus.*

[*Cenſus impoſitus ſuper tanta quantitate fundi limitati quæ reddat fructum correſpondentem cenſus, ſecundum aliquos eſt illicitus.*

Contrarium probat auctor.

Verba diſpoſitionis debent applicari ad intellectum bonum,& carentem vitio.

Verba debent intelligi , vt excludatur contractus illicitus.

Cenſus impoſitus ſuper tanta quantitate fundi limitati , cuius fructus ſufficiunt pro ſolutione cenſus ſuſtinetur in quacunque parte,quæ reddat dictos fructus]

12 *Cenſus poteſt validè imponi , & conſtitui ſuper pluribus fundis certis,& limitatis.*

*Etiam quod vnus fundus ſit vnius perſonæ , alter vero alterius perſonæ,*n.18.

Dummodo quo ad fundum alienum concurrat conſenſus domini illius, n.19.

13 *Contrarium in concluſione tenent aliqui quando omnes fundi ſunt de ſe capaces totius cenſus.*

14 *Alij volunt eſſe licitam impoſitionem, tutiorem autem ſi fiat ſuper vno ſolo fundo.*

15 *Vera tamen eſt concluſio indiſtinctè.*

[*Numerus ſingularis eſt conuertibilis in pluralem.*]

16 *Numerus ſingularis verificatur in pluribus,quando militat eadem ratio.*

17 *Quod non reperitur ſublatum,ſtare non prohibetur.*

20 *Cenſus impoſitus ſuper pluribus prædiis capacibus cenſetur ſuper omnibus æqualiter impoſitus.*

21 *Onus totius cenſus impoſitus ſuper pluribus fundis ſuſtinebit vnus fundus,ſi alij non ſint capaces.*

22 *Maximè ſi in conſtitutione, & venditione talis cenſus fuerit adhibita clauſula,coniunctim,diuiſim,& inſolidum,vel alia ſimilis.*

23 *In conſtitutione cenſus ſuper pluribus fundis vtile eſt exprimere pro quanam rata quilibet fundus oneretur.*

24 *Cenſus poteſt de vno fundo ad alium citra nouationem transferri.*

25 *Maximè ſi adhibeatur clauſula citra nouationem, &c. vel clauſula ſine præiudicio iurium quo ad alios obligatos.*

26 *Per tranſlationem cenſus de vno fundo ad alium nihil innouatur quo ad ipſas obligationes in præiudicium venditoris cenſus,& fideiuſſorum.*

Cenſus

Cenſus an fundari poßit ſuper pluribus fundis.

QVÆSTIO XXXXI.

aliàs par. 1. cap. 3. qu. 3. art. 2.

CIrca hunc ſecundom articulum tles faciendæ ſunt inſpectiones. In quarum Prima videbimus, an cenſus poſſit conſtitui ſuper vno fundo certo, & generaliter ſuper omnibus bonis imponentis. In ſecunda explicabimus, an imponi poſſit ſuper pluribus fundis certis ſuis finibus deſignatis. In tertia agendum eſt, an cenſus impoſitus ſuper vno fundo poſſit licitè ad alium transferri citra nouationem tam quo ad obligarionem ptiocipalis debitoris, quam quo ad hypothecam, & fideiuſſores.

Quo ad primam inſpectionem duo videntur conſiderandi caſus. Vnus quando cenſus imponitur, & cõſtituitur ſoper vno fundo certo, & certis finibus deſignato, & generaliter ſuper omnibus bonis conſtituentis. Alter quando imponitur ſuper re certa, & limitata, adiecta tamen generali hypotheca ſuper omnibus bonis conſtituentis.

1 In primo † caſu licet Rota *coram* bon. mem. Cardinali Mantica *deciſ.* 30a. *n.* 11. in ea videatur fuiſſe opinione quod huiuſmodi cenſus impoſitio valida ſit, & ſuſtioeri debeat.

2 Ab hac † tamen opinioo e receſſit Nau. *in ſuo Comment. de vſur. num.* 129. quem refert, & ſequitur Boccac. *in ſuo tract. de cenſib. p. 2. num. 67.* & contrariam ſententiam, videlicet, talem ceuſus impoſitionem eſſe illicitam, & inualidam pluribus rationibus comptobanir. Quibus vnam adiongi poſſe exiſtimaui, ſcilicet, quod ſi talis impoſitio ſuſtineretur maximum ſequeretur abſurdum: oam non poſſet dari caſus in quo cenſus pet peremptionem fundi poſſet, niſi cum maxima difficultate perite, quoniam ex generalitate bonorum vix fieri poteſt quin remaneat tanta portio, ſuper qua cenſus ſuſtineri valeat, & ex cuius fructibus annua reſponſio ſolui nequeat, & hanc opinioueın vetam eſſe tam *ex Conſtitutione* Pij V. *vt placuit etiam* Ludouic. Molio. *in ſuo tract. de contract. part.* a. *diſputat.* 389. *numero* 4. *verſ. vltima*, & Boccac. *d. part.* 1. *numero* 36. quam ex *Conſtitutionibus* Mart. V. & Calixti III. *regiſtratis in cap.* 1. & 2. *de empt. & vendit. inter Extrauag. commun.* qoam etiam de iure communi ex communi Doctorum ſententia dicebat Rota *coram* bon. mem. Iuſto, 15. *January*, 1607. *in illa Romana pretij Palaty, qua eſt poſt Tract. deciſ.* 80. *num.* 3.] Et propter eandem rationem exiſtimo fuiſſe reſolutnm *in* Rota *coram* Staffil. *in vna Argentina cenſus, vt refert* Satnenſ. *deciſ.* 95. *part.* 1. quod ſit vſurarius cenſus impoſitus ſuper certo, & limitato fuodo cum pacto, quod ſi fundus peteat cenſeatur, & ſit conſtitutus ſuper aliis bonis ponentis, & ab hac opinione] non eſſe recadendum cenſeo,

Sed difficultas eſt, quomodo ſaluari poſſint à contrarietate ſupta relatæ *Rota Deciſiones*, quæ inter ſe pugnare videntut, & propterea ego cogitabam quod *Deciſio facta coram Cardinal. Mantic.* debeat altero de
3 duobus modis intelligi. Et quidem † primo, quod licet in impoſitione cenſus, de quo in dicta deciſinne, impoſitor vſus fuerit particola, *ſuper*, tam reſpecto particularis fuodi per vocabula, & confinia ſpecificarl quàm reſpectu aliorum bonorum ſub generalitate cõprehenſorum, ſenſerint tamen quod cenſus foret dumtaxat conſtitutus ſuper illo certo, & limitaro, cætera autem bona intelligẽtur ex abundanti adiecta pro faciliori cenſus exactione, & pro illios ſecuriore ſolutione, vt in eademmet deciſione fuit expreſsè declaratum, & ſic illa particula, *ſuper*, reſpectu bonorum generaliter obligatorum, & ſuppoſitorum oon operatur ius aliqnod reale (quale eſſe ios, quod ex impoſitione cenſus conſtituitur fuit dictum *ſupra q.* 23. *alias hac* 1. *part. c.* 2. *q.* 3. *art.* 1.) ſed ſimplicem hypothecam pro ſolutione cenſus ſupet illo fundo cerio conſtituti; vt † 4
regulariter ſoler importare *ex not. per* Bart. *in l. Codicillis*, §. *inſtituto*, *num.* 4. *ff. de leg.* a. & alios relatos per Statil. Pacif. *in ſuo tract. de Salman. interd. diſput.* 3. *cap.* 4. *num.* 60 2. *ſecundum poſtremam impreſſ.* Rot. *diuerſ. deciſ.* a60. *part.* 1. & ita dictam deciſionem iotelligit eadem Rota *in dicta cauſa Romana pratij Palaty coram* Iuſto, *num.* 4. nam † illa verba, *& ſupra aliis bonis* debent ap- 5
plicari ad intellectum ſanum, & cioilem. Rota *dec.* 10. *num.* 4. *&* 5. *de teſtam. in antiq.* & vt excludatur contractus illicirus. Alex. *conſ.* 191. *num.* 6. *lib* 2. vt in his terminis conſiderauit *eadem* Rota *in vna cauſa Aſſiſienſi cenſus*, 29. *Nouemb.* 1604. *coram* bon. mem. Penia, *qua eſt in fine Tract. deciſ.* 102. *num.* 7. & 8. [*& in puncto repetiit* Rota *coram* Reuerendiſſimo Domioo Coccioo Decano *in eadem cauſa* 27. *Iuny* 1605. *qua eſt poſt tract. deciſ.* 139. *n.* 7.] Secundo † poteſt intelligi *deciſio facta in* 6
dicta cauſa Beneuentana cenſus coram Mantica, quod in caſu de quo ibi cenſus impoſitus ſuper fundo certo, & generaliter ſuper omnibus bonis cooſtituentis ſuſtinetur ratione certi corporis, & ſic ratiooe illius prędij per vocabula, & confinia certa deſignati, & demonſtrati: nam vt dicit *ibi Rota*, cum certa corpora fuerint expreſſa † vtile per inutile non vitiatur, *l.* 1. §. 7
ſed ſi mihi, *ff. de verbor. obligat. cum vulgarib.* Illa autem verba ſuper omnibus, & quibuſcunque bonis, fuerunt adiecta ex aboodanti, pro faciliori cenſus executione, quæ † autem ex abundanti interponuntur 8
obeſſe non ſolent, *l. item ſi*, §. *procuratori*, *verſ. quid tamen*, *ff. de negot. geſt. l. teſtamentum*, §. *non ideò*, Cod. *de teſtam. quem intellectum fuit etiam amplexa* Rota *in dict. Romana pretij Palatij coram* Iuſto, *ſub dict. num.* 4. [& per hanc rationem Rota *in dicta Aſſiſienſi Cenſus*, *qua non eſt Penia, ſed* Reuerend. D. Coccini Decani, *vt inter eius impreſſas deciſ.* 208. *num* 6. in caſu magis dubitabili ſaluauit cenſum impoſitum ſuper rebus certis deſignatis, & ſuper tanta quantitate dictorum bonorum, quanta ſupperat ad reddendum fructus correſpondentes cenſui impoſito: licet enim in dicto caſu quantitas quæ ſuppeteret ad reddendum anouum fructom ſufficientem pro ſolutione cenſus eſſet incerta, & ſic ratione incertitudiois impoſitio cenſus præfati videretur inualida, & contra formam Bullæ Pij V. attamen quia fuerunt circunſcripta aliqua bona certis finibus ſuper illius cenſus remanſit validè impoſirus, & cooſtitutus, & eo magis quia in caſu dictæ deciſionis fuerat per contrahentes adiecta proteſtatio, quod cenſus ille intelligeretur in omnibus impoſitus iuxta formam dictæ Pianæ conſtitutionis, *vt conſiderat ibi* Rota *d. num.* 6.]

In ſecundo † verò caſu huius primæ Inſpectionis 9
cenſum dicendum eſſe validnm, & legitimè conſtitutum, docuit Fernand. Rebell. *in ſuo tractat. de obligat. Iuſtit. lib.* 10. *quaſt.* 7. *num.* 2. *verſ. licitum quoque à fortiori.* Steph. Gratian. *Diſceptat. Forenſ. tom.* 1. *cap.* 141. *n.* 10. *& ſeq. & reſoluit* Rota *coram* bon. mem. Cardinali Blanchetto 13. *Iunij.* 1575. *in illa Panormitana, ſeu Agrigentina reſciſſionis contractus, qua eſt poſt Tract deciſ.* 97. *num.* 2. *verſ. quod eo magis*, *& in vna Beneuentana cenſus*, 29. *Martij.* 1593. *coram* bon. mem. Cardinali Pamphilio, *qua eſt ibidem dec.* 103. *num.* 14. [*& coram eod. in ead. cauſa* 16. *Decembris* 1594. *poſt tract. dec.* 174. *n.* 13] Differt autem iſte ſecundus caſus à præcedenti, † quoniam quando imponitur cenſus ſuper certo fundo, & generaliter ſoper omnibus bonis conſtituentis, vt in primo caſu,

omnia bona dicuntur ſubiugata pro fundo ipſius cen-
ſus, non ad faciliorem cenſus executionem, ſed ad
magis perpetuandum cenſum, quod non admitti
diximus ſup & *vult* Ludou Lopez *in ſuo tract. de con-*
tract. par.1. cap.57.] *in fine.* Secundò verò caſu, cen-
ſus imponitur ſuper re certa, & limitata, & quæ aſſigna-
tur, & conſtituitur pro fundo cenſus, cætera verò
bona adiiciuntur pro hypotheca & ſecuritate ſolutio-
11 nis, & non eſt † prohibitum à venditore cenſus con-
ſtitui plures hypothecas, vel fundos ad aſſecuratio-
nem cenſus, & faciliorem illius exactionem, *vt poſt*
Nauar. *d. ſuo tract. de vſur. num.77. & 135. dicit* Io. Franc.
Leonis, *in ſuo Teſſauro fori Eccleſiaſt. part.2. cap.15. de*
cenſib. num.8. & dixit Rota *per diſcurſum in d. Rom. pretij*
Palatij coram Iuſto, num.4. & ideò in terminis huius
ſecundi caſus ceſſat omnino inconueniens conſidera-
tum reſpectu primi caſus, & omnes aliæ rationes ob
quas negant Doctores licitè poſſe conſtitui cenſum
ſuper vna re, & generalitet ſuper omnibus bonis con-
ſtituentis, quoniam quando bona ſunt duntaxat hy-
pothecata pro ſecuriore ſolutione cenſus, non antem
ſuppoſita pro illius fundo ad petemptionem ſolius
fundi, ſuper quo expreſſim, & nominatim cenſus fuit
colloeatus, ſequitur etiam petemptio ceoſus, iuxta diſ-
poſitionem *Bulla Pij V.*

[Sed iuxta terminos huius primæ inſpectionis poſ-
ſet ſuſcitari non incongrua dubitatio.

An ſi cenſus imponatur quidem ſuper fundo certo,
& certis finibus deſignato, ſed non ſuper toto fundo,
ſed ſuper tanta illius quantitate, quæ ſuppleat ad red-
dendum annuum fructum correſpondentem cenſui
impoſito, talis impoſitio ſit valida & ſecundum foe-
mam Bullæ Pij V. In qua licèt prima fronte videretur
negatiuè reſpondendum, ex quo eſt incerta quantitas
fundi, quæ cenſui ſubiicitur cùm non appareat quan-
ta, & in quo loco ſit Ruin. *conſ.136. ante fin. lib.1.* Rim.
iun. *conſ.295. numer.45. & ſeqq. lib.3.* attamen contra-
riam ſententiam amplectendam eſſe crediderim ea
potiſſimum ratione, quia illa varba *ſuper tanta quan-*
titate, &c. debet applicari ad intellectum ſanum, bo-
num, & vitio carentem Rota *deciſ.10. numero 4. & 5.*
de teſtamen. in antiq. & vt excludatur contractus illi-
citus. Alexand. *conſil.191. numero 6. lib.2.* & propte-
rea debent intelligi, vt in caſu, quo res ſuper qua im-
ponitur cenſus periret, vel infructuoſa redderetur
pro parte, & tamen pars, quæ temaneret, eſſet ca-
pax pro ſolutione cenſus, eo caſu cenſus ſuſtineatur
in ea parte fundi temanente, vt in ſimili caſu ſuſtine-
ri, fuit dictum *infra part.3. cap.1. quæſtion.1. articul 2. &*
quæſt.2. n. 6. & 8. Et ita fuit reſolutum coram bon. mem.
Penia *in illa Aſſiſienſi cenſus 29. Nouembris 1604. quæ*
eſt poſt tract. dec.102. num.7. cum duabus ſeqq.] Et hæc de
prima inſpectione.

Quo vero ad ſecundam, breuiter, & reſolutiuè pro-
12 cedendo † facit concluſionem affirmatiuam quod
cenſus poſſit validè conſtitui, & collocari ſuper plu-
ribus fundis certis, & limitatis, expreſſis tamen om-
nium vocabulis, & confinibus, *ita concludit* Nauar. *in*
d. ſuo tract. de vſur. num.113. quæſt.15. ſentit Couar. *lib.3.*
variar. reſolut. cap.7. ſub n.6. verſ. quæritur deinde Gabr.
conſil.47. num.1. verſ. non obſtat. lib.2 Boccacc. *in ſuo tract.*
de cenſib. part.1. num.30. Io. Bapt. Lup. *ad leg.2. C. de pact.*
inter empt. & vendit. comm.2. §.2. num.67. in fine, Cæſar.
Barz. *dec.56. num.29. & ſeq. & num 33. & ſeq.* Stephan.
Gratian. *diſceptat. Forenſ. tom.1. cap.141. num.2. hanc ean-*
dem opinionem amplexus fuit Rebell. *d. lib.10. quæſtion.6.*
num.1. verſic. cum dicitur, ſentit Gregor. de Valent. *com-*
ment. Theologicor. tom.3. diſput.5. q.22. de cenſib. puncto 2.
verſ. vbi tamen notandum eſt. Et cum hac reſolutione tran-
ſit etiam Martin Bonacin. *de contract. diſp.3. q.4 puncto*
vnico, n.15 verſ. Dicitur.

13 Et † licet Ioan. Azor. *Inſtit. Moral. par.3. lib.10. cap.5.*
quæſt.6. verſ. mihi vero obiter dicat non poſſe fundari
cenſum ſuper pluribus prædiis quantumuis certis, &
limitatis, quando vnumquodque ex illis ex capax to-
tius cenſus, maximè cum pacto quod pereunte vno
nihilominus integer cenſus debeatur, & *Fernand. Re-*
bell. dict. num.1. licèt † hanc affirmatiuam concluſio- 14
nem non reprehendat, tutius tamen credat eſſe ſi ſu-
per vno tantum prædio cenſus collocetur; non ſolùm
quia verba *Conſtitutionis Pij V.* ſuper cenſibus ſunt
concepta in numero ſingulari, ſed etiam quia plures
lites, ac dubia oriantur, cum ſuper pluribus rebus,
quam cùm ſuper vna dumtaxat conſtituitur, vt ipſe ibi
conſiderat.

Non eſt † tamen recedendum à firmata concluſione 15
quæ placuit etiam Rot. *in illa Romana cenſus, 14. Ianua-*
rij, 1602. coram Reuerendiſſ. D. Sacrato, *quæ eſt poſt Trac.*
dec.90. n.2. vbi reſpondetur Boccac. *qui contrarium ſentit,*
in d. ſuo tract. de cenſib. part.3. n.26.

Nec repugnat *Conſtitutio Pij V.* dum loquitur in nu-
mero ſingulari: Quia non propter ea excludit plura-
litatem rerum immobilium, ſed dumtaxat res mobi-
les ſuper quibus talis impoſitio fieri non poteſt repu-
gnante natura contractus. vt dictum fuit *ſupra hoc c.3.*
quæſt.1. art.4. Nam ſingularis numerus de ſui natura
eſt conuertibilis in pluralem, vt dicit ibi Rota *num.4.*
per text. in l. in vſu. & Doctor. ij. de verb. ſig.] † & diſ- 16
poſitio loquens de vno habet locum in pluribus quã-
do eadem ratio militat in omnibus, vt colligitur ex
tex. iuncta gloſ.1. communiter recepta, *in c. ſi compro-*
miſſarius, de elect. in 6. vbi Gemin. *id notat* Immò † cum 17
hoc eſſe permiſſum per *dd. Extrauag.1. & 2. de empt. &*
vendit. in quibus verba *reſpectu prædij cenſus ſubiugandi*,
ſunt concepta in numero plurali, nec reperiatur ex-
preſsè diſpoſitum contrarium per Pium V. *in d. ſua*
Bulla, non eſt à iure antiquo recedendum, *l. præcipimus,*
C. de appellat. cum vulgar.

Quæ † concluſio procedit etiam, quod vnus fun- 18
dus ſit vnius perſonæ, & alter alterius. Nau. *d. ſuo tract.*
de vſur. n.132. Boccacc. *dict. tract. par.1. n.68.*

Dummodo † tamen reſpectu fundi alieni concur- 19
rat conſenſus domini illius, iuxta ea quæ dicta ſunt *hac*
eadem par.1. c.2. q.1. art.1. num 5.

Verùm enim vero poſſet circa hanc concluſionem
dubitari, quomodo plures iſti fundi remaneant obli-
gati pro ſolutione cenſus, quod videtur neceſſarium
inueſtigare ad effectum, quod ſi vnum ex dictis pluri-
bus prædiis ſubiugatis perire contingeret, apparere
poſſit an aliqua pars cenſus, & quanta extinguatur.

In qua difficultate, ita breuiter ſtatuendum eſſe ar-
bitror. Quod ſi † ſinguli dicti fundi æqualiter capa- 20
ces, & idonei ad ſupportandum onus, & grauamen
cenſus intelligatur quilibet fundus pro ſua æquali por-
tione oneratus, vt ex multis dicit Ceſar. Barz. *deciſ.56.*
num.32.

Quod ſi † ex dictis pluribus fundis vnus ſit ido- 21
neus, & capax, alter vero minus idoneus, tunc to-
tus cenſus ſuſtineatur ſuper idoneo, quatenus illius
fructus ſatis eſſe poſſint ad ſolutionem integri cenſus,
vt fuit reſolutum in Rota *coram* bon. mem. Orano 3.
Iulij 1589. in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt Tract. de-
ciſ.72. num.8. & nos dicemus infra quæſt. 45. aliàs par.2.
cap.1. q.1. art.2. Id † quod abſque difficultate admit- 22
tendum eſſet, ſi in conſtitutione cenſus fuiſſet præin-
ſerta clauſula, coniunctim, diuiſim, & inſolidum Ioan.
Bapt. Coſta *in ſuo tract. de Ration. ſiue conſiderat.* Rotæ
q.108. num.16.

Et propterea † eſſet valdè expediens ad lites effu- 23
giendas declarare, & exprimere in ipſo actu impoſi-
tionis, & venditionis cenſus, quænam annuæ reſpon-
ſionis portio ſuper ſingulis, rebus imponatur, & con-
ſtituatur.

Circa tertiam, & vltimam inſpectionem, an cenſus
ſuper

ſuper vno fundo licitè impoſitus,& conſtiturus,poſſit ad alium fundum transferri abſque eo, quod cenſus extinguatur, & abſque eo; quod requiratur nouus conſenſus fideiuſſorum tempore emptionis cenſus præſtitorum, & abſque eo quod fiat, & inducatur aliqua nouatio reſpectu hypothecæ contractæ ad fauorem domini eeoſus. Breuiter, & concluſiuè pro-
24 cedendo partem † affirmatiuam renendam eſſe cenſeo, ſcilicet poſſe cenſum de vno fundo ad alium abſque aliqua oouatione transferri. Quam oon obſcurè fuit amplexa Rota *in vna Romana amerioritatis hypotheca,* 28 *Nouembris,*1597.*coram* bon.mem. Cardinali Pamphilio, *qua eſt in fine tract.dec.*104. [*& in vna Romana cenſus de Celſis* 27.*Nouembris* 1609.*coram* b.mem. Greg. XV. *vt inter eius deciſiones impreſſas dec.* 442. *n.*1. 2.*&* coram eodem *in vna Romana cenſus,*10.*Iunij,*1601. *& in ead.*9. *Iunij,* 1608. *qua ſunt ibidem dec.*60. *&* 445. *& ibi* Beltramin.*in addit.confirmat.*]

25 Maximè † ſi in eadem tranſlatione adhibeantur elauſulæ eitra nouationem, &c. citra præiudicium iurium quo ad alios obligatos, &c. *vt benè conſiderat ibi* Rota *per diſcurſum, & eandem ſententiam probauit* Statil.Pacific.*in ſuo tract.de Salu.interd.Inſpec.*3.*c.*2. *n.*212. *& ſeq.ſecundum vltimam impreſſionem,&* Stephan.Gratian. *Diſcept.Forenſ.tom.*1.*diſceptat.*113.*n.*81. *& eam fuit ſæpius amplexa* Rota,*& ſignanter in vna Romana cenſus,* 10.*Iunij,*1602.*coram* Illuſtriſſ.Cardinali Ludouiſio,*qua eſt poſt Tractat.deciſ.*105.*per tot.&* coram eodem *in vna Romana cenſus ſcutorum decem, & octo millium,*9. *Iunij,* 1608.*quæ eſt ibid.deciſ.*60. *n.*2.*&* 3. *& coram* Illuſtriſſimo Cardinali Mellino, *in vna Romana cenſus* 26. *Nouembris,*1604 *qua ibid. eſt deciſ.* 106. *n.*2. [*& confirmat* Grat.*diſcept.*Forenſ.*tom.*5.*c.*943.*n.*24.

Iſta autem conelufio firmata in bac tertia, & vltima inſpectione non poſſet ſuſtineri ſi dicta liberatio prioris fundi fieret per viam venditionis illius,& onus cenſus transferretur ſuper pretio, eo enim caſu, eum translatio fieret ſuper re infructifera,cenſus non ſuſtinetur, ſed remanet tanquam impoſitus ſuper re non fructifera, vt fuit reſolotum *in vna Romana cenſus, & fructuum* 20. *May* 1616.*coram* R.P.D. Pirouano, *poſt tract. dec.*448.*n.*2.]

26 Nam† per dictam eenſus tranſlationem de vno fundo ad alium quo ad ipſas obligationes nihil innouatur præter rei mutationem,& non agitur de noua obligatione inducenda,ſed de veteri conſeruanda,vt dicemus *infra part.*2.*c.*2.*q.*3.*art.*5.*n.*13.& propterea qoo ad præiudicium impoſitoris cenſus, & fideiuſſorum dicitur remanere ſuper priori fundo, vt declarauit Rota *coram* Illuſtriſſimo Ludouiſio,*in d.Romana cenſus n.*4.*& ſeqq.*& nos dicemus *d.art.*5.

SVMMARIA.

1 *Cenſus fundari non poteſt ſuper fundo non libero.*
*Sufficit tamen quod ſit libera tanta pars qua poſſit ſupportare cenſum impoſitum,*n.5.
*Vel quod reputetur & credatur libera,*n.7.
*Vel quando impoſitor aſſeruit fundum eſſe liberum,*numer.8.
[*Aſſertio facta ab impoſitore,quod fundus non eſt alteri oneri obnoxius,non impedit,quominus ſuper eo fundari poſſit cenſus,etiam quod eſſet oneratus, & ſubiugatus alteri cenſui.*
Dummodo illius fructus ſint ſufficientes pro vtroque cenſu ibid.
2 *Fundus cenſus per impoſitionem afficitur oneri reali.*
3 *Pactum quod ſi res ſuppoſita detegatur non libera venditor cenſus nihilominus teneatur ad ſolutionem cenſus eſt illicitum.*
4 *Vſuris via aperienda non eſt.*

Cencius de Cenſibus.

6 *Cenſus in dubio præſumitur impoſitus ſuper parte libera.*
9 *Emens cenſum ſuper fundo non libero ignoranter,licitè percipit fructus,nec tenetur illos reſtituere.*
10 *Emens ſcienter cenſum impoſitum ſuper re non libera, non poteſt ſine peccato fructus recipere,& retinere.*
11 *Emptio fundi ſuper quo eſt impoſitus cenſus,non debet reſcindi propter illud onus.*
12 *Emptor tamen poteſt agere contra venditorem,vt rem illam à dicto onere liberet.*
13 *Dominus cenſus impoſiti ſuper fundo non libero,poteſt agere contra impoſitorem cenſus ad intereſſe.*
14 *Maximè ſi hoc fuerit promiſſum.*
Etiam ſi ſit promiſſa euictio, & illa non ſequuta, numer.16.
*Etiam ſi ſint præſtiti fideiuſſores,*n.17.
15 *Euictio in contractu cenſus poteſt licitè promitti.*
18 *Dominus cenſus poteſt agere contra venditorem cenſus impoſiti ſuper fundo non libero, vt ipſum liberet à quacumque moleſtia occaſione dicti cenſus.*
19 *Impoſitor cenſus tenetur ad quamcumque defenſionem illius.*
20 *Dominus cenſus impoſiti ſuper fundo non libero, poteſt agere contra venditorem, vt fundum cenſitum liberet, vel faciat conſentire omnem perſonam intereſſe habentem.*
Et vt faciat conſentire omnem perſonam quæ ſuper dicto fundo habet potiora,vel priora iura.ibid.
[*Liberare qui tenetur fundum debet illum liberare à quocumque onere,& quacumque hypotheca.*
Promittens tradere liberam rem venditam, quod teneatur ad præciſam liberationem,volunt aliqui.
Contrarium firmat Auctor,quod ſatisfaciat per dationem fideiuſſoris.
Liberam rem qui promiſit tradere emptori ſatisfacit, ſi certum illum faciat damnum pati non poſſe.]
21 *Dominus cenſus impoſiti ſuper fundo non libero, poteſt contra venditorem agere pro recuperatione pretij.*
22 *Contrarium quo ad pretij reſtitutionem videtur ſentire Rota.*
23 *Sed illa Rota deciſio declaratur,& ſaluatur concluſio.*

Fundus Cenſus debet eſſe liber.

QVÆSTIO XLII.

aliàs part. 1. *cap.* 3. *qu.* 4.

INter aliàs qualitates, quas ſupra in principio huius tertij capitis, dicebamus eſſe neceſſarias in fundo ſuper quo eoſtituendus eſt,& collocandus cenſus: Quarta erat,vt ille eſſet liber, & alteri oneri oon obnoxius,de qua eſt in hac quarta Queſtione vnico articulo pertractandum. In quo eſt eoſtituenda eonclufio.

Quod eenſus † ſuper fundo non libero, ſed alteri 1
oneri obnoxio conſtitui. & collocari non poteſt,quæ vt eſt ab omoibus communiter recepta, ita eſt optima fundata ratione. Cùm enim per impoſitionem
cenſus conſtituatur † ius reale ſuper fundo,qui ſubii- 2
citur,& ille remaneat ſpecialiter obligatus, & hypothecatus pro ſolutione cenſus deſuper impoſiti *cap.*1. *&* 2.*de empt. & vendit. inter Extrauag.commun.& dictum fuit ſupra qu.*23.*aliàs hac ead.par.*1. *c.*2. *q.*3. *art.*1. ſi res ſuper qua collocandus eſt cenſus non ſit libera facili negotio cootingere poſſet, quod emptor cenſus eluderetur.& remaneret in damno,excluderetur enim ab eo,qui ſuper re cenſuata anteriorem, vel potiorem

haberet hypothecam, ex regula l.potior.ff.qui pot.in pi-
gnor.hab.Neguſ.in ſuo tract.de pignor.par 5. memb.2.nu-
mer.1.Ioſeph.Ludouic. dec. Peruſ 45.num.7.par.1. & à
venditore cenſus forte non poſſet cenſum exigere
propter illius inopiam, vel fugam, & ſic propter de-
bitoris inopiam remaneret ſibi actio inanis, cap.olim,
il ſecundo ext. de reſtitut. ſpoliat. cum vulgar. Quæ qui-
dem cenſus impoſitio ſuper fundo non libero, neque
etiam licita reddi poſſet adiecto pacto quod venditor
cenſus caſu quo res cenſuata deregatur non libera,
ſed alicui oneri obnoxia, nihilominus cenſum ſolue-
re teneatur donec pretium integrum reſtituat: cùm
3 † tale pactum ſit illicitum, & reprobatum, vt multis
rationibus comprobaut Nauar. in ſuo Comment. de
vſur.numer.118 qu eſt.28. Boccacc. in ſuo tract. de cenſi-
bus part.2. numer.46. ſed ea videtur potiſſima, quia ſi
tale pactum reciperetur pro licito, aperiretur ma-
gnum oſtium exercendis vſuris: nam volentes ſub
vſuris pecunias recipere, poſſent conſtituere cenſus
ſuper bonis alteri obligatis, quos poſteà emerent illi
qui vellent exercere vſuras cum ſupradicto pacto, &
4 ſic ſecurè reciperent vſuras ſub nomine cenſus, & †
huiuſmodi oſtium, & via nullatenus eſt aperienda,
argument.l.conuenire, ff de pact. dotal.cap.ex par. de con-
ſuetud.

Aduertendum tamen eſt, quod ad validitatem im-
poſitionis cenſus factæ iuxta formam Bulle Py V. ſu-
per re immobili frugifera, & certis finibus deſigna-
5 ta, non eſt † neceſſe quod tota res illa ſit libera, &
alteri oneri non obnoxia, ſed ſatis eſt quod ſit libera
tanta illius portio, cuius fructus ſufficiant ad ſolutio-
nem integri cenſus impoſiti: nam tunc impoſitio ſu-
ſtinetur in dicta parte libera, vt reſolutum fuit ſæpius
in Rota, & ſignanter coram bon. mem. Orano, 16. Fe-
bruary, 1586. in illa Peruſina fideicommiſſi de Almericis,
quæ eſt poſt tract.dec.49 num.18. & coram Reuerendiſſ. D.
Sacrato, in vna Romana cenſus de Palutiis, 20. Nouem-
bris, 1600. quæ ibidem eſt dec.64.n.1. & 2. & coram Illu-
ſtriſſ. Cardinali Ludouiſio, in illa Romana de Iacobatiis,
26. Nouembris, 1605. quæ eſt ibidem deciſ.67. numer.1.&
rurſus in eadem coram eodem, 12. May, 1606. vt ibi-
dem dec.65.num.1.& coram bon.mem. Penia, 18. Iuny,
1610. in vna Romana cenſus de Carauaſchinis, quæ eſt ibi-
dem dec.66.ad finem, & in eadem cauſa coram eodem, 24.
Nouembris eiuſdem anni, 1610. quæ eſt ibidem dec.57. nu-
6 mer.5. Immò † in dubio cenſebitur creatus, & conſti-
tutus cenſus dumtaxat ſuper illa parte libera, cum vo-
luntas reguletur à poteſtate, vt per hanc rationem, vo-
luit Rot. in illa Peruſina fideicommiſſi de Almericis, 8.
Aprilis 1587. coram b.m.Orano. quæ eſt ibid. dec.39. n.3.
& ſequuta fuit ſæpius in aliis cauſis, & maximè in vna
Auximana bonorum 4 Martij, 1602. coram Illuſtriſſ. Car-
dinali Mellino, quæ ibidem eſt dec.107.n.7. conferunt dicta
per nos ſupra q præced.art.5.

7 Ad effectum † autem validitatis prædictæ non eſt
neceſſe quod fundus cenſus ſit realiter, & cum effectu
liber à quocumque alio grauamine, ſed ſufficit quod
tempore impoſitionis pro libero reputaretur, & cre-
deretur liber ſaltem pro tanta parte cuius fructus ſuf-
ficerent pro cenſibus tàm anterioribus quàm pro eo
qui tunc imponitur, vt fuit reſolutum in Rota coram
b.m.Penia, in illa Romana cenſus de Cauallerius, 26. Iunij,
1596. quæ eſt poſt tract.deciſ.6 per tot. & in vna Romana
cenſus de Turinis, quæ eſt ibidem dec.13.n.1.

8 Et multo † magis cenſenda erit valida impoſitio, ſi
venditor cenſus tempore impoſitionis aſſeruiſſet fun-
dum illum eſſe liberum, & alteri oneri non obnoxium,
vt auctoritate Tiraq de legib. connub.gloſ.8. n.135. cum
ſeq. dixit Rot coram bon. mem. Cantuccio, 29. Martij,
1587. in illa Romana cenſus, Saluiani, Interd. & intereſſe,
quæ eſt in fine tract.deciſ.45.n.5.

Licet enim fundus ille eſſet eo tempore obnoxius
oneri alterius cenſus, nihilominus hæc ſecunda, & no-
ua impoſitio valet, ſi fructus dicti fundi ſatis ſint pro
ſolutione tàm prioris quam noui cenſus, per ea quæ
diximus ſupra q.39. alias hoc eod.cap.3 q.2.art.5. per tot.
& ſignanter num.2. Quia huiuſmodi aſſertio, quod fun-
dus ſit liber, & alteri oneri non obnoxius non debet
intelligi ſimpliciter, & abſolutè, ſed ſecundum quid,
videlicet quod non eſt obnoxium alteri oneri quod
impediat impoſitionem huius noui cenſus, & quod
per primam impoſitionem fundus ille non deſierit
eſſe capax huius ſecundi cenſus, Rota coram Cardin.
Lancelloto, ſeniore in vna Rom.cenſus 18. May 1579. poſt
tract.dec.423.n.1.

Quo caſu quod emptor cenſus poſſit illius fructus
in foro iudiciali exigere, non poteſt dubitari ſtante
eius validitate, ſed dubium eſſe poteſt an illos exigen-
do ſit tutus in foro conſcientiæ, ita vt ad eorum reſti-
tutionem non teneatur. In qua difficultate diſtinguunt
Doctores, aut tempore emptionis dicti cenſus ipſe
ignorauit rem ſubiugatam eſſe alteri oneri obnoxiam,
& eo † caſu donec reſciuerit onus illud poſſit licitè, 9
& abſque peccato fructus dicti cenſus recipere. Na-
uar. in ſuo comment. de vſur.num.118.q.26 Boccacc. in ſuo
tract.de cenſib.par.2 num.44 Ludou.Molina in ſuo tract.
de contract. par.2 diſput.394 num.4. Aut verò † tempo- 10
re quo cenſum emit ſciebat fundum illum non eſſe li-
berum, ſed alio onere grauatum & propterea non eſſe
capacem cenſus, quem emit, & eo caſu non poſſe
abſque peccato, & neceſſitate reſtituendi cenſum il-
lum percipere. Nauar. d. tract. numero 119. Boccacc.
d.par.2.numer.47. tacite ſentit Molina, d.num.4.& cum
hac diſtinctione tranſit Stephan.Gratian. Diſcept. Fo-
renſ.tom.1.c.43.num.45.& cap.175.n.17.& ſeqq. & dec.
Marcb.13.num.13.& ſeqq.& illam Ego quoque liben-
ter amplector.

Retenta autem hac diſtinctione ſequitur concluſio,
quod ſicut † ſi dominus fundi cenſuati fundum illum 11
vendat, licet emptio reſcindi non poſſit propter illud
onus, vt firmat Ludou.Molina, d.diſput.394. n.6. verſ.
deinde & nos dicemus infra par.2 c.2.q.1.art.1. nunc q.63.
in fin.ex Io.Guttierez. Pract. Quæſt.c.169.n.3.'lib.2. po-
teſt † tamen emptor agere aduerſus venditorem, vt 12
fundum illum ab onere præfato liberet, & ad dictam
liberationem faciendam poterit illum cogere etiam
per capturam perſonalem, vt conſultus in hac facti
ſpecie reſpondit Io.Bolognet.conſ.31 per tot. & placuit.
Nau.d.tract.de vſur.d.n.118. in 27.q.verſ tum quia vendi-
tor.& Boccace.d.par.2.n.45. Ita quoque conſulitur in-
demnitati domini cenſus.

Nam † præterquam quod agere poteſt contra ven- 13
ditorem cenſus, vt ſupra ſuper fundo non libero im-
poſiti ad intereſſe, iuxta ea quæ diximus ſupra hac ea-
dem part.1.cap.2.q.1.art.6.nunc q.19. n.41. & ſeq. Maxi-
mè † quando in inſtrumento venditionis cenſus fue- 14
runt promiſſa damna, & intereſſe, vt fuit reſolutum in
Rota coram Seraphino, deciſ.787.n.1 et ſeq.part.1. non
obſtante quod fuerit promiſſa euictio, quæ † etiam 15
in contractu cenſus promitti poteſt. Nauar. d.tract. de
vſur.numer.135.verſ.decimum & conſ.9.numer.3.in tit.de
cenſib.part.3.numer.70. & † euictio adhuc ſequuta non 16
fuerit, vt voluit eadem Rota coram Seraphino dec.121.
in ſecunda difficultate, vel † dati fuerint fideiuſſo-
res. Rota ibi in tertia difficultate. Poteſt etiam aliis 17
multis remediis ſibi, & ſuæ conſcientiæ proſpicere, &
maximè.

Agendo contra venditorem cenſus, vt ipſum libe- 28
ret à quacunque moleſtia ſibi ſuper dicto cenſu illa-
ta, fuit reſolutum in vna Bononienſi cenſus, 20. May,
1602. coram Illuſtriſſimo Cardinali Mellino quæ eſt
poſt Tract.deciſ.108.numer.1. Is enim † qui cenſum im- 19
poſuit, & vendidit, tenetur ad illius defenſionem, vt di-
cebat eadem Rota coram b. m. Iuſto in vna Bononienſi
cenſus,

Digitized by Google

cenſus, 11. Decembris, 1602. quæ eſt ibidem deciſ. 109. numer. 7.

Poterit etiam agere contra eundem venditorem cenſus vt† fundum cenſitum liberet, aut faciat conſen-
20 tire habentem intereſſe, & habentes priora, & potiora iura ſuper eodem fundo arg. tex. in l. ex his prædiis, C. de euict. Dec. conſ. 483. n. 18. Ozaſc. dec. 24. num. 4. & ſeq & faciunt ea, quæ tradit Alex. conſilio 63. num. 9. verſ. ex quibus concludo, & num. 10. lib 6 & in puncto ita dicit Gaſpar. Roderic. in ſuo tract. de ann. reddit. lib. 2. q. 7. num. 7. & firmat Sigiſmund Scac. de commerc. §. 1. q. 1. n. 182. & ſeqq. poſt hæc ſcripta viſus, & fuit reſolutum in Rota in illa cauſa Romana cenſus de Turinis quæ eſt in fine Tract. deciſ. 13. n. 2. & in illa Romana cenſus de Canaleriis, 26. Iunij, 1596. coram b. m. Penia, quæ eſt ibidem deciſ. 6. n. 5. & inter deciſiones diuerſor. deciſ. 586. n. 6. & ſeqq. par 1. [Iſta autem liberatio fieri debet non ſolum à rata cenſus ſuper fundo illo cenſito impoſiti ſed in totum, & ab omnibus hypothecis, & oneribus Bolognet. conſ. 31. per tot. & bene comprob. Mari. Giurb. dec. Regn. Sicil. 113. n. 9. & ſeqq. part. 1.

An autem huic obligationi ſatisfiat per dationem fideiuſſorum, qui promittant rem disbrigare, & diſobligare, eueniente caſu moleſtiæ, vel euictionis, an verò ſit neceſſaria præciſa liberatio? & præciſam liberationem eſſe neceſſariam firmat Giurb. d. dec. 113 numer. 12. & ſeq. Sed quod per fideiuſſionem præſtitam de euictione ſit ſatisfactum, non obſcurè reſoluit Rota in vna Romana cenſuum 16. Februarij 1607. coram b. m. Greg. XV. vt inter eius deciſ. impreſſas dec. 295. num 5. & ſeq. & ſub num. 3. & ibi Beltramin. in additio in littera A, id confirmat ratione deſumpta ab Alex. conſ. 65. num. 4. & 5. lib. 5. vbi dicit quod ille, qui tenetur tradere rem liberam ſufficit, quod taliter ſatiſdet ei, cui ad liberandum tenetur, vt eum certum faciat damnum pati non poſſe, nam, vt ibi ſubdit Beltramin. non videtur in hoc aliud ſpectandum, quam an emptoris cenſus interſit fundum ab alio onere præexiſtente liberare, quod auctoritate Rotæ in multis deciſionibus comprobat.]

21 Item † poterit agere contra eundem cenſus venditorem vt ſibi pretium, quod in dicta emptione erogauit reſtituat, l. emptorem, §. qui autem circa fin. ff de action. empt. per quem tex. ita tenuit Dec. conſ. 102. in finalib. verbis, & in puncto Nauat. d. num. 118. q. 27. Boninſin. in ſuo tract. de cenſib. cap. 16. n. 2. Stephan. Gratian. deciſ. March. 13. num. 18. & ſeq. vbi hoc comprobat Petr. Gaball. conſ. ciuil. 94. n. 4 & ſeqq. lib. 1. Scacc. d. q. 1. ſub d. n. 182. & placuit Rotæ coram bon. mem. Penia, in illa Bononienſis cenſus, 10. Martij, 4600. quæ eſt poſt tract. deciſ. 46. n. 2. [eandem ſententiam confirmat Ioan. Petr. Fontan. de pact. nuptialibus clauſul. 4. gloſ. 18 par 3. n. 92. & ſeq. vbi alios allegat Mari. Muta deciſ. Sicil. 98. num. 1.] & nos dicemus infra q. 10. alias part. 3. cap. 1. quæſt. 3. art. 4 num. 21. licet quo ad hoc contrarium ſentire videatur Rodet. d. q. 7. num. 7.

22 Et † licet hanc pretij reſtitutionem nullatenus peti, nec concedi debere dixerit Rota in vna Romana cenſus, 17. Aprilis, 1598. coram bon. mem. Penia. quæ eſt poſt tract. dec. 56. n. 1. quando res, quæ ſubiicitur oneri cenſus eſt tanti valoris, vt omnes obligationes, & omnia quibus erat ſubiecta ante cenſus impoſitionem non conſumeret tot dicti valoris partes, vt non eſſet relictus locus præfato cenſui, cùm eo caſu emptor cenſus nullum patiatur damnum.

32 Ego † tamen hanc Rotæ deciſionem vitio Scriptorum fuiſſe alteratam in eo quod ibi Rota ad impediendam reſtitutionem ſortis, conſiderat valorem fundi, quod non eſſe admittendum cenſeo, cum ſupra dictum fuit hoc cap. 3. quæſt. 2. art. . nunc quæſt. 15. num. 8. cenſus ſit commenſurandus fructibus rei ſubiugatæ, non autem illius pretio, & valori. Et hunc ſenſum habuiſſe Rotam in d. Romana cenſus, 17. Aprilis, 1598. colligo, dum excludit reſtitutionem ſortis ex eo quod Bertolonus emptor cenſus nullum ex dicta impoſitione patiebatur damnum, nec conſtabat caſale dicto cenſui ſubiugatum fuiſſe tot obligationibus obnoxium, & hypothecis grauatum vt dicti cenſus impoſitionem ſuſtinere non poſſet, quæ omnia videntur potius reſpicere redditus, & fructus dicti caſalis, iuxta naturam contractus cenſualis, quam illius valorem. Quatenus autem deciſio illa referatur ad fructus ſatis iuridica fuit reſolutio, quod pretij reſtitutio concedi non debeat, cùm illud repeti non poſſit quando fructus rei ſubiugatæ ſufficiunt tam pro oneribus antiquis quam pro ſolutio cenſus de nouo impoſiti [Verum quoniam Rota in eadem Romana cenſus coram eod bon. mem. Penia 12. Nouembris 1601. poſt tract. deciſ. 327. rurſus repetiit eſſe probandum valorem caſalis ſuper quo erat impoſitus cenſus nec non etiam onera, quibus prætendebatur grauatum, & aliis hypothecatum; vt cognoſci poſſet an impoſitor cenſus eo ſub prætextu, quod cenſum impoſuiſſet, & collocaſſet ſuper fundo non libero, ſed aliis oneribus grauato cogi poſſet ad pretij cenſus reſtitutionem Ego arbitror mentem Dominorum de Rota in vtraque deciſione non fuiſſe. vt deberet inueſtigari valor caſalis, & onera. quibus illud erat grauatum ad effectum, vt facta collatione, & pretij, & onerum poſſet apparere, & cognoſci an remanſiſſet tanta pars eiuſdem caſalis libera cuius, valor correſponderet pretio cenſus de ſuper impoſiti ſed vt cognoſcantur an illa pars quæ remanet libera, ferat tot fructus, qui ſufficiant pro ſolutione annui cenſus de nouo ſuper eo impoſiti, cùm, vt ſæpius dictum eſt cenſus ſit metiendus non à valore fundi cenſiti, ſed ab illius fructibus.]

SVMMARIA.

1 *Impoſitio cenſus dicitur legitima, quando eſt facta à perſona habili, vel ab inhabili cum debitis ſolemnitatibus.*
2 *Impoſitio cenſus ſi ſit facta ſuper re ſtabili, de ſui natura frugifera, & certa, & in pecunia numerata, eſt legitima.*
3 *Impoſitio cenſus vt dicatur legitima, debet fieri iuxta formam Bullæ V.*
[*Cenſus impoſitio facta contra formam Bullæ Pij V. eſt nulla ab initio.*]
4 *Inſtrumentum eſt neceſſarium in impoſitione cenſus.*
[*Verbum nullum in diſpoſitione ſtat ſine effectu operandi.*
Cenſus natura originalis eſt, vt imponatur perpetuò duraturus.
Scriptura in Emphyteuſi requiritur ne rei geſtæ memoria temporis longinquitate excidat, & deleatur.]
5 *Saltem ad effectum vt ex cenſu agi poſſit in iudicio.*
6 *Impoſitio cenſus tanquam in facto conſiſtens debet probari ab eo qui illam aſſerit.*
7 *Impoſitio cenſus probatur per publicum inſtrumentum.*
8 *Contenta in publico inſtrumento præſumuntur vera.*
9 *Inſtrumentum publicum transfert onus probandi contrarium in eum, qui inſtrumento contradicit.*
10 *Facit probationem manifeſtam, notoriam, probatam, &c.*
11 *Facit rem liquidam, & euidentem, & eſt caſus legis.*
12 *Inſtrumentum habetur pro caſu legis.*
13 *Inſtrumentum quod ſit neceſſarium ad probandam cenſus impoſitionem videtur.*
Contrarium eſt verius, n. 15.
14 *Probationum materia non eſt coanguſtanda.*
16 *Bulla Pij V. non ſe reſtringit ad aliquam ſpeciem probationis.*

Digitized by Google

17 *Probatio quæ fit per teſtes eſt cæteris validior, & dignior.*
18 *Impoſitio cenſus probatur per teſtes.*
19 *Impoſitio cenſus probatur per confeſſionem partis tam iudicialem, quàm extraiudicialem.*
20 *Confeſſio iudicialis eſt probatio maxima.*
21 *Habet vim publici inſtrumenti.*
22 *Immo eſt efficacior publico inſtrumento.*
23 *Habet executionem paratam.*
24 *Confeſſio iudicialis probat cenſus impoſitionem.*
[*Cenſus dominium probatur ex confeſſione debitoris factà mediâ Iuramento, & ex ſuſceptione cenſurarum & mandati executiui.*
25 *Impoſitio cenſus probatur per confeſſionem extraiudicialem partis.*
26 *Confeſſio extraiudicialis non facit præiudicium confitenti.*
27 *Fallit de iure Canonico, quo iure plenè præiudicat.*
28 *Dummodo ſit plenè, & legitimè probata.*
29 *Plena probatio dicitur, quæ fit per duos teſtes conteſtes.*
30 *Secus ſi teſtes ſint ſingulares.*
[*Confeſſio extraiudicialis non probatur per teſtes ſingulares, etiam ſi ſint plures.*]
31 *Confeſſio debitoris iudicialis, vel extraiudicialis præiudicat ſibi, ſed non aliis.*
32 *Impoſitio cenſus probatur præſumptionibus, & coniecturis.*
33 *Solutio cenſus in præteritum, facit præſumi cenſum eſſe legitimè impoſitum.*
[*Solutio fructuum cenſus magnam vim habet ad remouendam ſuſpicionem nullitatis illius.*
Et operatur, vt non poſſit amplius dubitari de validitate cenſus.
Etiam quod inſtrumentum cenſus careat clauſulis ſine quibus non datur fides Inſtrumentis.
Obſeruantia longæua dat fidem ſcripturæ minus ſolemni, & non authenticæ.]
34 *Promiſſio imponendi cenſum ſequuta diuturna illius ſolutione, facit præſumptionem legitimæ impoſitionis.*
35 *Extinctio cenſus inducit præſumptionem, quod fuerit impoſitus.*
36 *Immo quod fuerit legitimè impoſitus.*
37 *Enunciatio cenſus facta in aliquo inſtrumento, facit præſumi cenſum fuiſſe certo impoſitum.*
38 *Enunciatio facta in inſtrumento venditionis fundi quod ille fundus erat oneratus cenſu, facit præſumptionem impoſitionis cenſus.*
39 *Deſcriptio prædij in æſtimo tanquam grauati cenſu, inducit præſumptionem quod cenſus fuerit ſuper eo impoſitus.*

De impoſitione cenſus, & eius probatione.

QVÆSTIO XLIII.

aliàs part. 1. cap. 4.

RElIquum eſt vt pro complemento huius primæ partis principalis poſtquam egimus de ipſomet cenſu, de perſonis, quæ illum imponere poſſunt, vel non: De rebus ſuper quibus poteſt imponi, vt iuxta ordinem propoſitum aliqua dicamus de ipſius cenſus impoſitione, quod in hoc quarto capite breuius quam fieri poterit expediemus. Et licèt caput iſtud in duas videatur ſecandum quæſtiones. Primam ſcilicet, quando cenſus impoſitio legitimè facta dici poſſit Alteram, quibus modis impoſitio iſta probari queat Quia tamen explicatio primæ quæſtionis videtur ſatis apertè reſultare ex iis, quæ ſupra ſparſim dicta ſunt circa perſonas, quæ cenſum poſſunt conſtituere vel non; & circa res in quibus imponi, & collocari cenſus poteſt. Ideò circa eum breuiter me expediam. Nam quantum ad perſonas fuit demonſtratum, quod licita
† cenſeatur cenſus impoſitio, ſi ſit facta à perſona ha- 1
bili, & quatenus fieret à perſona inhabili, puta à minore, & muliere, prodigo, vel ſimili ſi facta ſit cum ſolemnitatibus à iure requiſitis, vt colligitur ex reſolutione facta *in* Rota *coram* R.P.D. Manzanedo, *in vna Romana Saluiani interdicti, 11. Ianuarij, 1616. quæ eſt poſt tract. dec. 32 per tot. & ſupra per integrum Caput Primum deductum fuit.*

Quantum † verò pertinet ad res tunc legitima cen- 2
ſeatur huiuſmodi impoſitio, ſi apparet cenſum fuiſſe impoſitum ſuper re certa, immobili, & de ſui natura fructifera, & in pecunia numerata, vt dicebat Rota *coram* b. mem Penia, 29. *Nouembris*, 1604. *in illa Aſſiſienſi cenſus, quæ eſt poſt tract. dec. 101. in princ. In vna Ianuenſi cenſus, 28. Aprilis, 1608. coram* R.P.D. Manzanedo, *quæ eſt ibid. dec. 110. num. 1. & in vna Romana cenſus, 23 Iunij eiuſdem anni* 1608, *coram* Illuſtriſſ. Cardinali Ludouiſio; *quæ ibid. eſt deciſ. 7. in princ. & in vna Imolenſi cenſus, 28. Februarij eiuſdem anni coram eodem, quæ*
ibidem eſt dec. 98. in princ Et † generaliter legitima re- 3
putatur cenſus impoſitio ſi fiat ſeruata forma *Bullæ* Pij V. *ſuper forma creandi cenſ.* & adhibitis omnibus circunſtantiis, & conditionibus per eam requiſitis, vt dixit Rota *coram* Illuſtriſſ. Cardinali Ludouiſio *in illa Romana cenſus, 26. Nouembris, 1604. quæ eſt poſt tract. deciſ. 5. in princ. & coram eodem in alia Romana cenſus, 23. Iunij 1608 quæ eſt ibid. dec. 7. in princ.* & alia ſeruentur quæ *ſupra cap. 3. per totum* ſeruanda eſſe admonuimus [Prout è conuerſo cenſus impoſitio eſt ab initio nulla, ſi fiat non ſeruata forma tradita à Pio V. in dicta ſua Conſtitutione, prout ibi Papa talem impoſitionem nullam, & cēſum taliter conſtitutum fœneratitium expreſsè declarat, & reſoluit Rota *coram* b. m. Corduba *in illa Leodienſi cenſus, 11. Decembris, 1596. quæ eſt poſt tract. deciſ. 8. n. 5. & nos diximus ſupra hac 1. part. c. 1. q. 4. art. 2. nunc q. 9. a. 2.*]

Ad hoc autem † vt cenſus impoſitio, ſaltem reſpe- 4
ctu cenſus imponendi iuxta formam *Conſtitutionis Pij V.* dici poſſit valida, & legitimè facta, eſſe de illa neceſſario conficiendum publicum, & authenticum inſtrumentum manu publici Notarij, videtur ſatis manifeſtè colligi ex eademmet, Bulla in verſi. *Rurſum niſi verè in pecunia numerata præſentibus teſtibus, Notario in actu celebrationis inſtrumenti non autem prius recepto integro, iuſtóque pretio* ponderando illa verba, *In actu celebrationis inſtrumenti*, [quæ licet non ſint prolata diſpoſitiuè, non eſt tamen credendum quod ſtent otiosè, & ſint appoſita ſine myſterio, cùm ea ſit capienda interpretatio, vt in qualibet diſpoſitione nullum verbum ſtet otiosè, & ſine effectu operandi; Soc. Sen. *conſ. 4. n. 8. vol. 4.* Crauet. *in reſponſ pro gener. numer. 46. 312. & 340.* Rip. *in cap. 1. de reſcript. num. 41.* Bellon. *conſ. 7. n. 12.* Rota *coram* Ludouiſ. *deciſ. 526. num. 4. & 5. in recollect. per* Farinac. *deciſ. 587. n. 11. part. 2.* Quod multo magis dicendum eſt in propoſito, quia cum dicta verba ſint appoſita in ea parte in qua Papa dat formam ſeruandam circa conſtitutionem annui cenſus, ſatis indicare videntur quod inter cætera ad effectum, vt cenſus licitè, & legitimè impoſitus, & conſtitutus dici poſſit, ſit neceſſe vt de tali impoſitione conficiatur publicum inſtrumentum manu publici Notarij, & coram teſtibus, Quod ea ſaltem ratione videtur neceſſarium, vt ſemper cognoſci, & concludenter demonſtrari poſſit, quod talis cenſus ſit impoſitus iuxta formam dictæ Pianæ Conſtitutionis.

[Nam cùm principalis natura huius contractus cenſualis in eo conſiſtat, vt cenſus conſtituatur perpetuò duraturus, vt non obſcurè ſenſit idem Pontifex

in

Digitized by Google

in dicta ſua Bulla *in verſic. pacta etiam continentia*, *&c.*
& nos diximus ſupra hac par.1.cap.1.quaſt.1.artic.2. ne-
ceſſe fuit modum aliquem præſcribi, per quem per-
petuo illius probatio haberi poſſit, ne rei geſtæ memo-
ria temporis longinquitate excideret, & deleretur, per
quam rationem requiri ſcripturam in contractu Em-
phyteutico, dicebat Bald. *in l.1.num.5. & poſt eum* Iaſ.
numero 6. & 7. C. de iure emphit. quos refert, & ſequitur.
Sntd.*deciſ.331.ſub numero 31.ante med.* vbi multa ſubne-
ctit, quæ ad confirmationem huius concluſionis benè
conferunt, & reſpondet contrariis.] Et hoc in cenſu
imponendo ſecundum dictam Conſtitutionem conce-
dit Felician. de Solis, *in ſuis Commentar. de cenſib. tomo
1. lib.1. capit.9. num.8. in fine, & infra.* Alcibiad. Lucarin.
Obſerua. Practic. lib.1. Academ.5. *Obſeruat.* 1. *numero* 4.
Stephan. Gratian. *Diſcept. Forenſ. tomo 2. cap.*208 *num.*7.
Gaſpar. Roderic. *in ſuo tract. de annu. reddit. lib.1. quaſt.
15. num.1. & dicit perſpicuum* Mich. Salon. *in ſuo trac. de
contract. & commerc. human. in tit. de cenſib. art.3. contro-
uerſ.24. num.*2. Quamuis ſemota dicta *Bulla* id negent
eſſe neceſſarium, quam ſententiam amplexus etiam
fuit D Proſp. Farinac. *conſ.112. num.4. lib.2. in criminal.*
& Ioan. Azor. *inſtit. Moral. par.3. lib.10. c.19. q.1.* Ab ea
tamé receſſit Rota pluries, *vt videbimus paulo poſt num.*
5 *15. & ſeq.* & illam declarauit Azor. *d. q.1.* dum dixit † in
contractu cenſus eſſe neceſſariam ſcripturam non ad
effectum, vt illius conſtitutio, & venditio probari poſ-
ſit, ſed vt ex cenſu in iudicio agi poſſit. Et ſuper fir-
matam concluſionem puto poſſe comprobari ex iis,
quæ tradit Intrigliol. *ſuper Bull. de cenſib. q.5. per tot.* qui
licet loquatur de cenſu imponendo iuxta *Bullam Nico-
lai V.* illius tamen rationes adaptari optimè poſſunt
& concludunt etiam in cenſu imponendo iuxta *Bul-
lam Pij V* de quo nos loquimur, & hæc circa primam
Quæſtionem.

Venio nunc ad ſecundam in qua de probatione hu-
6 ius impoſitionis tractandum eſt: cùm † enim impoſi-
tio cenſus in facto conſiſtat probanda eſt ab illo, qui in
ea ſe fundat Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art.33. n.
59. & dicebat aliàs* Rota. *in vna Anconitana cenſus. 25.
May, 1598 coram* bon. mem. Corduba, *quæ eſt poſt tract.
dec.111. num.1.* & cum plura ſint probationum genera,
vt præter alios dicit Maſcar. *in ſuo tract. de Probat. vol.
1. q.1. num.2. & ſeq.* operæ pretium eſſe duxi vt modos
quibus probari poteſt huiuſmodi cenſus impoſitio in-
ueſtigemus.

Et primum non videtur quod in dubium poſſit re-
7 uocari probationem iſtam fieri poſſe † per inſtrumen-
tum ſuper dicta cenſus impoſitione, & venditione
confectum manu publici Notarij. Bon. *d. art.33. numero
59.* & pro indubitabili habuit Rota *in pluribus cauſis,
& ſignanter in illa Romana cenſus, 26. Nouembris,* 1604.
coram Illuſtriſſimo Cardinali Ludouiſio *quæ eſt poſt
tract. dec.5. in prin. & in alia Romana cenſus coram* Reue-
rendiſſimo Sacrato. 10. *Iuny* 1603. *quæ eſt ibid. dec.68. n.
2.* [*& in Romana nullitatis cenſus 5. Martij 1621. coram*
R.P.D. Pirouano *poſt tract. dec.395. num.1.*] Contenta
8 † enim in publico inſtrumento præſumuntur vera.
9 Socin ſen. *conſil.213. numero 7. lib.2.* vbi multos allegat.
Abb. *in cap.1. ſub num.5. ext. de fide inſtr.* Et propterea †
per exhibitionem publici inſtrumenti non ſolùm
transfertur onus probandi contrarium in aduerſarium
Specul. *in tit. de probat. §. videndum reſtat. n.10. verſ. item ſi
contra reum.* Menoch *de præſumpt. libr.2. præſumpt.44. n.*
10 3. Immò † reſultat probatio manifeſta, notoria, pro-
bata, & euidentiſſima, Bar. *in l.1. in prin. numero 8. & ibi*
Iaſ. *num.10. ff. de nou. oper. nunc.* Bald. *in l. Imperator la ſe-
conda ff. de ſtat. hom. Tiraq. de Retract. Lign. §.2.* Gloſ. 1.
numero 20 & ſeq. Cranet. *conſ.56. num.2. libr.1.* Rol. à
11 Valle, *conſ.40. numero 8. & ſeq. lib.2.* Vbi plus † dicunt
quod inſtrumentum inducit rem liquidam, & euiden-
tem, veritatemque apparentèm, adeo, vt non indigeat
diſcuſſione, habet vim definitionis, & de † eo iudica- 12
tur, vt de caſu legis, de quo non venit dubitandum:
firmata ſit igitur concluſio quod cenſus impoſitio per
ipſius impoſitionis inſtrumentum legitime, & conclu-
denter probari poteſt.

Sed quæſtionis eſſe poteſt, † an talis probatio fieri 13
poſſit per aliud genus probationis, quam per inſtru-
mentum. In qua difficultate pro opinione negatiua vi-
dentur ſtare expreſſa verba Pianæ Bullæ ſupra relata.
In acta celebrationis inſtrumenti.

Verum † quoniam probationum materia non eſt 14
coanguſtanda Clem. *ſæpe, §. non ſit tamen, de verb. ſign.
cap. interpoſita, in princ. & ibi* Glo. & Scribentes, *ext. de
appellatione* Tiber. Decian. *conſil.41. num.29. lib.3.*

Inde † videtur inferendum quod huiuſmodi cenſus 15
impoſitio non requirat de neceſſitate ad eius proba-
tionem publicam ſcripturam, quinimo poſſit probari
abſque ſcriptura, quod non negauit Ioan. Azor *d.
cap.19. quæſt.2. & probauit* Ludou. de Auend. *de cenſib.
Hiſpan. cap.84. num.5. & ſeqq. vbi reſpondet contrariis. &
voluit* Rota *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Lancellotto,
*in vna Spoletana cenſus, 18 Iuny 1601. quæ eſt poſt tract.
dec.112. num.4. & coram* R.P.D. Ottembergo *in vna Ro-
mana cenſus. 24 Nouembris, 1606. quæ ibidem eſt dec.113.
num.1. & ſequuta fuit coram* R.P.D. Buratto, *in vna Foro-
liuienſi cenſus. 14. Iunij, 1613 quæ eſt ibid. dec.96. num.12.
& in eadem cauſa coram eodem 2. May 1614. quæ ibid. eſt
deciſ.100. n.3.* quidquid contrarium ſenſiſſe videatur
ipſamet Rota *in coram* R.P.D. Manzanedo *in vna Ia-
nuenſi cenſus. 28. Aprilis. 1608 quæ eſt ibidem dec. 110. n.
1. & coram* bon. mem. Corduba *in vna Anconit. cenſus 25.
Maij 1598 quæ ibidem eſt dec.111. ſub numero 2.* [*& dicat
Ricc in ſua prax. rerum fori Eccleſiaſt par.2. reſolut.61.*

Nec debent † facere ſcrupulum illa verba Bullæ, & 16
in acta celebrationis inſtrumenti, &c. quoniam ibi Papa
non magis includit vnam, quam aliam ſpeciem proba-
tionis, *vt dixit* Rota *coram* Seraphin. *dec.1226. n.1. par.
2. & coram* R.P.D. Buratto *in illa Foroliuienſi cenſus, 2.
Maij, 1614. quæ eſt in fine tract. dec.100. numero 10. & vna
Romana cenſus, 24. Nouembris, 1606. coram* Ottembergo,
quæ eſt poſt tract. deciſ.113. num.2. & ibi Papa loquutus
fuit habito reſpectu ad id quod communiter fieri ſolet:
nam à communiter accidentibus ſuper creatione, &
venditione cenſus confici conſueuerunt publica in-
ſtrumenta manu publici Notarij: & leges aptari de-
bent ad ea quæ frequentius accidunt, *l. nam ad ea ff. de
legib.* Vnde ſequitur impoſitionem, & venditionem
cenſus probari poſſe per omne genus probationum.

Et propterea primo per teſtes: nam probatio † quæ 17
fit per teſtes eſt non ſolum concludens, ſed cæteris pro-
bationum generibus validior, & dignior. Abb. *in Rub.
ext. de teſtib.* Felin. *in Rubr. ext. de fide inſtrum. num.1. latè*
Maſcar. *in ſuo tract. de probat. vol.1. quæſt.5. num.1. & ſeqq.*
vnde etiam † hanc cenſus impoſitionem per hanc pro- 18
bationum ſpeciem probari poſſe dicendum eſt, & vo-
luit Bon. *in d. ſuo. trac. de cenſib. art.35. num.61.* Federic.
Martin. *in ſuo trac. de iure cenſ. cap.7. numero 32. & ad-
miſit* Rota *in dicta cauſa Foroliuienſi cenſus coram* R.P.
D. Burratto, 14. *Iunij* 1613. *in fin. tract. dec.96. numero 11.
& 2. Maij, 1614. ibid. dec.100. num.1.* Vnde circa hoc non
videtur vlterius immorandum. Secundo impoſitionem
cenſus poſſe † probari per confeſſionem debitoris an- 19
nuæ reſponſionis tàm iudicialem, quam extraiudicia-
lem poſt Guid Pap. *quæſt.10.24. in prin. ſenſit* Bon. *d. tract.
art.33. num.59. & art.39. num.65.* Federic. Martin. *in d.
ſuo tract. de iure cenſ. cap.7. num.27. & ſeqq.* Gaſpar. Ro-
deric. *in ſuo tract. de ann. redditib. lib.1. quæſt.15. num.24.
& ſeqq. & ſignanter num.26. & amplexa fuit* Rota *coram*
Illuſtriſſimo Cardinali Lancellotto, 18. *Iunij* 1601. *in
illa Spoletana cenſus, quæ eſt poſt tract. dec.112. num.3. &*

coram R P.D.Ottembergo, 24. Nouembris, 1606. in illa
Romana cenſus,quæ eſt ibidem dec.113.num.3. & 5.& coram R.P.D. Buratto in illa Foroliuienſi cenſus. 14. Iunij,
1613.quæ eſt ibid.dec.96. num. 12. & 2. May 1614 quæ
ibidem eſt dec.100.num.4.

De confeſſione iudiciali non videtur dubitandum,
20 cùm † ſit probatio maxima, ſecundum Menoc.de Arbitr.iud.c caſu 268. numero 7. & latius de recuper. poſſeſ.
Remed 1. numero 317.Marant.de ordin. iudic.part.9.art.
21 5. numero 21. & † habeat vim publici inſtrumenti, l.
cum te,la ſecunda,& ibi Bal.in prin.& alij communiter, C.
22 de tranſact.Immo † ſit probatio efficacior publico inſtrumento, & omnibus aliis probationum generibus,
cap.1.de confeſſ.in 6. Canoniſta c.immunitet in Rubr. ext.
de confeſſ. Maranta,d. actu 5. num.21.Iaſ.in d. l. cum te,
23 num.5.& ſeq.& ibi Alciat.numero 8. C. de tranſact.Et †
habeat executionem paratam,Galleſſ. ad cameral.obligat,par.1.q.2.num.1.per tex.in l.proinde §.notari,ff.ad leg.
Aquil.& in l.1.ff.de confeſſ.& colligitur ex reſolutione facta per Rotam in illa Anconitana cenſus coram Serapb.
24 dec.1226 par.2. & confeſſionem † iudicialem eſſe legitimum modum probandi impoſitionem cenſus dicebat Bon. d. tract. art. 36. numero 65. Ibi pro iudicato
enim confeſſus babetur, dummodo id in iure fiat.[&
hunc fortè coram R. P. D. Gypſio in vna Romana cenſus
29.Febraarij 1488 poſt tract.deciſ.401. numero 1. reſoluit
quod dominium cenſus ad fauorem domini illius concludenter cenſeatur probatum ex eo, quod medio iuramento aulus confeſſus fuerat debitum, cenſuras,
mandatum que executiuum ſuſceperat.]
25 De confeſſione † extraiudiciali idem concludendum eſt ex Rotam.in d. Romana cenſus,24.Nouembris,
1606.coram R. P. D. Ottembergio, quæ eſt poſt tract. deciſ. 113.num. 3. vbi habetur pro legitima probatione
quæ reſultat ex confeſſione emanata in precibus, &
in inſtrumento extinctionis cenſus, & in d. Spoletana
cenſus coram Illuſtriſſimo Cardinali Lancelotto, 18.Iunij 1601.quæ eſt ibid.dec.1601.quæ eſt ibid.dec. 112. num.
3. vbi ſimiliter fuit reſolutum impoſitionem cenſus
intelligi probatam ex confeſſione emanata à debitore
26 in eius teſtamento. Nam † licet dubitent Scribentes, an inſpecto iure ciuili huiuſmodi ex traiudicialis
confeſſio faciat præiudicium confitenti, pex tex. in l.
fin.C.de non numer. pecun. & in c. fin.ext.de confeſſ. Iu-
27 ris † tamen Canonici æquitate inſpecta plenam facere
probationem volunt communiter Scribentes. Didac.
Couar.ad c.quamuis,par.2.§.4.num.1.ext.de pact.Hieron.
Gabr.conſ.40.numero 64.libr.2. Ioſeph. Ludou. dec. Peruſ.9.num.6.par.1.Maſcard in d. ſuo tract. de proba. vol.1.
concluſ. 147. numero 57. & ſolet tenere Rota, vt dicitur
dec.4.num. 1.part.2.diuerſ.& in vna Romana cenſus de comitibus,31.May 1596 coram bon.mem. Penia,quæ reperitur impreſſa poſt tract.deciſ. 114. numero 1. Id quod †
28 procederet ſi foret plenè, & legitimè probata. Grat.
reſponſ.2.num.59.libr. 2. Hieron. Gabr. conſ.71. num.18.
lib. 1.& d.conſ.40.numero 65.lib.2.Seraphin. in ſuo tract.
de Iuram. Primleg.14.numero 9.& placuit Rotæ in d.Romana cenſus de comitibus coram bon.mem.Penia, numero
29 3.Plene † autem,& concludenter probata diceretur ſi
pro ea ſtent duo teſtes conteſtes:plena enim probatio
illa dicitur quæ eſt integra, & facta per duos teſtes
conteſtes, [Doctor. in cap.fin.de ſucceſſ. ab inteſt.Gabr.
conſil.71.num.17.lib 1.Pariſ. conſ. 10. numero 45. vol. 2.
Ayin conſ.267.numero 1. Gabr de confeſſ.concluſ.2. num.
3. Rota coram Reuerendiſſimo D. Coccino Decano in
vna Interamnenſi pecuniaria 12. Iany 1606. quæ inter eius
dec.impreſſa eſt dec.297.num.7.] Doctor. in l.admonendi,ff.de iureiur. Corn.conſ.247.ſub num.11.lib.2. Rebuff.
30 ad leg.Herennius, col. 4 ad fin. ff. de verb. ſign. Vnde †
probatio facta per teſtes ſingulares non poterit dici,
plena nec integra, ſecundum Grat.d. reſponſ. 2. numero
56.& 59.lib.2.poſt Dec. ab eo allegatum. [etiam ſi de illa
punant plures teſtes ſingulares, vt ſæpius reſoluit
Rota, ſignanter coram Put. dec 466.lib. 2. iuxta nouam
impreſſ. Ceſar. de Graſſ.dec.4. num.4. de ſenteat.& re iudic. Seraph. dec. 129.numero 11. dec. 1156. numero 2. &
dec. 1172. numero 5. & coram R. P. D. Buratto in vna
Reatina cenſus 22.Iunij 1616. poſt tract. dec.402. n.2.]

Dum autem concluſum fuit, quod impoſitio cenſus dicatur plenè, & legitimè probata per confeſſionem debitoris cenſus iudicialem vel extraiudicialem,
declarandum † eſt hoc procedere in damnum,& præ- 31
iudicium ipſius confitentis, ſecus autem in damnum,
& præiudicium aliorum ſi non concurrunt præſumptiones, & adminicula, vt dicit Stephan. Gratian. Diſcept. Forenſ. tomo 1.cap. 21. numero 2. & 4. Et ad huiuſ-
modi † probationem faciendam maximi eſſe momen- 32
ti præſumptiones, & coniecturas, præſertim ſi aliàs
ſit difficilis illius probatio, dicit Calcan. conſ.8. num.
8. & in puncto Bon. in d. ſuo tract. de caſibus art. 40.
numero 66. & abſque dubio ſi ſint plures, & vrgentes,
vt colligitur ex d. deciſione facta coram R.P D. Ottembergio in illa Romana cenſus, 24. Nouembris, 1606. quæ
eſt poſt tract.dec. 113 per tot. [& dicta Romana cenſus coram bon mem.Gypſio poſt tract.dec.401.]

Inter multas autem coniecturas & præſumptiones,
pro valde vrgenti babent aliqui illam quæ elicitur † 33
ex eo quod dominus cenſus probet ſibi fuiſſe ſolutas
annuas reſponſiones in præteritum : nam ex tali ſolutione reſultare præſumptionem impoſitionis validè,
& legitimè,volunt Crau.conſ.217.num 10.in fine,lib. 2.
Marius Antonin.var.reſol.lib.1.reſolut 44. n. 6. vbi alios
allegat. [Seraph.deciſ.1226.num.1.

Nam obſeruantia reſultans ex ſolutionibus fructuum cenſus magnam vim habet ad remouendam ſuſpicionem nullitatis cenſus vt dicebat Rota in illa Foroliuienſi cenſus coram R.P D.Buratto 14. Iunij 1613 quæ eſt
poſt tract. dec .96. numero 16. Etiam quod obiiceretur,
quod inſtrumentum cenſus eſſet informe, & in eo deficerent clauſulæ, ſine quibus non datur fides inſtrumentis, quia obſeruantia longæua tribuit fidem ſcripturæ minus ſolemni, & non authenticæ, vt poſt Cyn.
inter conſil. Pal. conſ.400.& alios dicit Crau.de antiq.tempor.par.1.§ 4. limitatur numero 16. & ſeqq. Rota coram
Card Mantic. dec. 82. numero 2. & coram Serapb.dec.
928.numero 2. deciſ. 980. numero 1. dec. 1000. numero
13.& in recollect. per Farinacc deciſ.482. numero 3. verſ.
maximè concurrente, part. 1. Et in inſtrumento confecto
ſuper contractu cenſus abſque clauſulis voluit in dicta
Foroliuienſi cenſus coram R. P. D. Buratto, quæ eſt poſt
tract. dec. 96. numero 21. & in ead. cauſa coram eod. 2.
May 1614. quæ eſt ibid. dec. 100. numero 7. talis enim
obſeruantia ſupplet defectum huiuſmodi ſolemnitatum clauſularum, & informitatis inſtrumenti Crau.
conſ. 274. numero 7. Serapbin. dec. 1232. numero 3.Et ub
talem obſeruantiam non poſſe amplius dubitari de
validitate cenſus dicebat Stepban.Grat. diſcept. Forenſ.
tom 4.cap.796.numero 2. poſt Crau. conſ. 101.numero 4.&
dicto conſ.274.numero 7.& poſt Seraph.d.deciſ.928.num.
2. & dec. 703. numero 8 par.2. in recollect. per Farinac.]

Verùm quoniam dubitant Scribentes, an hæc probatio præſumptiua ſit releuans tàm in iudicio petitorio, quam in poſſeſſorio, & de hac re dicturi ſumus
latius infra part. 1. cap. 2. quæſt.3. art.9.& quæſt. 5. art.
1.& 4. Ideò ad ibi dicta ne pigeat Lectorem in contingentia facti recurſum habere.

Aliam † præſumptionem Rota in illa Foroliuienſi
cenſus, 14. Iunij, 1613. coram R P.D. Buratto, quæ eſt 34
poſt tract. dec. 96. numero 24. colligebat ex eo, quod
apparebat de obligatione imponendi cenſum per debitorem facta, nam præcedente obligatione imponendi, & ſecuta diuturna cenſus ſolutione non poſſent
dubi

dubitari de cenſus impoſitione, dicit *ibi* Rota.

35 Alia † etiam poteſt conſiderari coniectura, & præſumptio impoſitionis cenſus, quæ ducitur ex eo quod is qui ceoſum ſoluebat illum extinxerit, quam pro releuanti habuit Rota *in illa Spoletana cenſus*, 18. *Iunij*, 1601. *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Lancelotto, *qua eſt poſt tract. dec.* 112. *numero* 5. *& in illa Romana cenſus*, 24. *Nouembris*, 1606. *coram* R. P. D. Ottembergio, *qua*

36 *ibidem eſt dec.* 113. *numero* 5. Ex qua extinctione † reſultat probatio non ſolum ipſius impoſitionis, ſed etiam quod impoſitio fuerit legitimè facta, ſeruatis requiſitis Bullæ Pij V. *vt dixit* Rota *in d. Spoletana cenſus*, *numero* 5. *& repetitum in d. Romana cenſus in vltimis verbis.*

37 Poſſet etiam † conſiderari alia præſumptio, & coniectura ad inducendam probationem legitimæ impoſitionis cenſus, ſi de tali cenſu fiat mentio in alio inſtrumento, quoniam ex dicta enuntiatione concurrentibus aliis adminiculis probari cenſus impoſitionem validam, & legitimam, tenuit Rota *in d. Spoletana cenſus num.* 2.

Poſſet denique, vt cætera omittam, haberi alia præſumptio, & cooiectura, ſi is † qui dicitur cenſum ſu- 38
per aliquo ſuo fundo impoſuiſſe, alienando talem fundum aſſereret illum eſſe dicto annuo cenſu grauatum,
vel † dum illum in ſuo æſtimo, & cataſtro deſcribi fa- 39
cit, enunciat illum eſſe dicto oneri cenſus obnoxium. Crau *d. conſ.* 217. *n.* 8. *& ſub num.* 10. *lib.* 2. Redoan. *de reb. eccleſ. non alienand. in tit. de Conſtitut. ann. cenſ. num.* 73. Bon. *in d. ſuo tract. de cenſib. art.* 34. *num.* 60. *& faciunt dicta per* Maſcar. *in tract. de probat vol.* 1. *concl.* 280. *vbi declarat quomodo hoc procedat.*

Et per hæc ad laudem Omnipotentis Dei, & eius Glorioſiſſimæ Virginis remanet expedita hæc Prima Pars huius noſtri Tractatus de Cenſus.

LVDOVICI

LVDOVICI CENCII

V. I. D.

IN TRACTATVM DE CENSIBVS.

PARS SECVNDA.

De progreſſu , & vita Cenſu.

EXPLICITIS iis, quæ circa ctea-tionem, & impoſitionem ceo-ſus in mentem venerunt, ſequitur vt de illius vita, & progreſſu diſſeramus. Et quoniam progreſſus iſte duobus potiſſimum reſpectibus conſiderari poteſt. Vno quidem reſpectu tranſlationis, quæ fit de perſona in perſonam. Altero verò dum poſt factam tranſlationem penes illius domioum permanet, & durat. Idcirco hanc ſecundam partem in duo præcipua capita partiendam, & dioidendam eſſe exiſtimaui, vt eorum primò de iis agatur, quæ in ipſo actu tranſlationis & acquiſitionis cenſus iam cteati, & conſtituti contingere poſſe viſa ſunt: in altero verò de iis, quæ occurrere, & contingere poſſont habita ratiooe ad cenſum dum penes illius dominum permanet, & reperitur.

Et quia in actu alienationis, & tranſlationis ceoſus multa contingunt, quæ ſcitu digna ſunt, & in hoc primo capite veniont diſcotiendà, Ideò vt ea quæ magis oeceſſaria ſunt aliqua methodo, & congruo ordine perſtringam, hoc primum Caput tribus Queſtionibus principalibus explicandum eſſe cenſui.

In quarum prima videbimus, quo titolo Cenſus noſter in alium transferri licitè poſſit.

In ſecunda, an in alienatione Cenſus poſſit licitè accedere fideiuſſor.

In tertia explicabimus, quæ pacta in illius tranſlatione ſiot licita, vel illicita.

Quo titulo Cenſus conſignatiuus poſſit alienari, & in alium transferri.

QVÆSTIO XLIV.

aliàs par. 2. cap. 1. qu. 1. ar. 1.

PRopoſita Quæſtio octo explicari debet Articulis. Primus eſt. Quibus titulis Cenſus alteri concedi poſſit.

Secundus. An titulo venditionis.

Tertius. Quod pretium erogaodum io emptionem Cenſos debeat eſſe certum.

Quartus. Quod pretium Ceoſus ſit iuſtum, & in quo conſiſtat illius Iuſtitia.

Quiotus. An pretium iſtud poſſit ſolui in alia ſpecie quam in pecunia numersra.

Sextus. An totum, & integrum pterium Cenſus ſolui debeat in pecunia numerata.

Septimos. An ſolui debeat integraliter in actu venditionis Cenſus cotam Notario, & teſtibus.

Octauus. Quomodo probari poſſit pretium boc fuiſsè integraliter ſolutum coram Notario, & teſtibus io actu venditioois Cenſus.

SVMMARIA.

1 *Cenſus non poſſe in alium transferri, niſi titulo venditionis volunt aliqui.*
Contraria opinio verior. nom. 2. & ſeq.
2 *Cenſus creatio differt ab illius venditione.*
3 *Cenſus poteſt in alium transferri ex quocumque contractu approbato.*
4 *Cenſus transfertur in alium omni titulo habili ad acquirendum dominium.*
5 *Cenſus donari poteſt.*
6 *Cenſus transfertur titulo tranſactionis.*
7 *Intellige ſi concedatur cenſus antea conſtitutus, ſecus aliàs.*
8 *Cenſus legari poteſt.*
9 *Siue legetur cenſus iam conſtitutus, ſiue legetur annua reſponſio tunc impoſita.*
10 *Legatarius licitè poteſt exigere annuam reſponſionem ſibi legatam ſi hares aliqmd non faciat vel non ſoluat ſcilicet, ſi non ſit in eius facultate cogere haredem vt faciat vel ſoluat, ſecus aliàs.*
11 *Cenſus transfertur per Iudicis ſententiam.*
12 *Cenſus acquiritur præſcriptione, & longa conſuetudine.*
13 *Iura incorporalia præſcribuntur.*
14 *Cenſus non conſtitutus legitimè, nullo tempori curſu præſcributur.*
15 *Præſtationis annuæ vt præſcriptione acquirantur multa exiguntur, remiſſiuè.*
16 *Cenſus acquiritur, multis aliis modis, & titulis, remiſſiuè,*

Quamuis

Digitized by Google

QVamuis circa hunc primum articulum Felician.
de Solis, in ſuis Commentar. de cenſibus tomo 1.lib.
1 2. cap.5. num.8. aſſeueret † cenſum hunc noſtrum non
niſi titulo emptionis, & venditionis creari, & tranſ-
ferri poſſe, & quod contrarium aſſerere ſit in re perſ-
picua excutire, quam etiam ſenteotiam amplexur fuit
Fernand. Rebell. in ſuo tractat. de obligat. Iuſtit. lib. 10.
2 quæſt.1.num.12. Ego tamen † illor hac in re allucinari
exiſtimo, tum quia creatio, & conſtitutio cenſus eſt
quid diſiunctum, & ſeparatum ab illius emptione, &
alienatione, vt apertè colligitur ex cap.1.& 2.de empt.
& vendit. Extrauag. Commun. & ex Bulla Pij V. edita
3 ſuper forma creandi cenſ. tum † quia vt ex infra dicendis
apparebit, cenſus transferri in alium poteſt, non ſolum
titulo venditionis, ſed quolibet alio à iure approbato.
Caſſan ad Conſuetud. Burgund. Rub. 11. Der cenſes.§.
4 2. numer.2. quia † quot ſunt mundi acquirendi re-
rum dominia, tot ſunt tituli quibus cenſus conſtitui-
tur, & conceditur, vt exorditur. Federic. Martin. cap.
3. ſui tract. de iure cenſuali. Et hanc ſenteotiam amplec-
tus eſt etiam Ludou. de Auend. de cenſib. Hiſpan. cap.
40. num. 10. [& alij multi lati à Matt. Mut. dec. Regn.
Sicil. 73. num. 7. vbi hanc ſententiam ſequitur.]

5 Transfertur autem primo † titulo donationis. Ioan.
Azor. Inſtit. Moral. part 3. lib. 10. cap. 4. in princ. Feder.
Martin. d. cap. 3. num. 2. Quod contingere poteſt, vel
cùm quis cenſum ſuper ſuis bonis impoſitum, & crea-
tum alteri donat, l. ſancimus, §. fin. C. de donat. Gaſp.
Rode. in ſuo tract. de ann. redditib. lib. 3. q. 6. n. 3. vel cum
quis cenſum, quem ab altero gratis concedit, vt pro-
batur ex cap. ſanè. 12. quæſt. 7. & ibi Gloſſ. & voluerunt
Crau. conſ. 217. num. 4 in fine lib. 2. Didac. Couar. var. re-
ſolut. lib. 3. cap. 7. num. 3. verſ. quarto omnium, Menoch. de
præſump. lib. 4. Præſump. 107. num. 8. Bened. Bon. in ſuo
tract. de cenſib. art. 25. ſub num. 52. circa med. Ludou. Moli-
na, in ſuo tract. de contract. par. 2. diſput. 383. num. 1. Foller.
in ſua Pract. cenſuali in verbo, huiuſmodi, num. 66.

6 Item transfertur † titulo tranſactionis, vt dicunt
Crau. d. conſ. 217. num. 4 Menoch. d. præſumpt. 107. num. 9.
Federic. Martin. d. c. 3. num 10.

7 Quod † intelligendum eſt. quando quis aduerſario
ſuo vt a lite diſcedat cedit annuum cenſum iam con-
ſtitutum & in eſſe deductum, ſecus ſi debitor non ha-
bens præ manibus pecuniam pro ſatisfactione ſui de-
biti, ſuper quo cum ſuo creditore litem exercet, conſti-
tuat ſuper ſuis bonis annuam aliquam reſponſionem
ſoluendam ſuo creditori annuatim, donec ſortem
principalem ſui debiti ſoluat: iſta enim conuentio eſt
omnino illicita ea potiſſim. n ratione, quod in illius
conceſſione non interuenit pecunia numerata, vt ne-
ceſſe eſſe dicemus infra hac ead quæſt. artic. 5. & ſeqq. &
ita conſuluit Felician. in ſuis Commentar. de cenſib. tomo
1. lib. 2. c. 5. num. 16. & ſequitur Auend. d. tract. cap. 42. n.
2. verſ. Aut enim cenſus a principio.

8 Item, & titulo † legati Caſſan. ad conſuetud. Burgund.
9 dict. §. 2. num. 2. Non ſolùm † quando dominus cenſus
illum alicui in ſuo teſtamento legat, l. ex teſtamento,
C. de fideic. & nos dicemus infra quæſt. 72. aliàs hac 2. par.
cap. 2. quæſt. 2. art. 6. Verùm etiam, quando quis qui te-
ſtamenti habeat factionem, teſtamento, codicilliſiue,
annuum cenſum rei ſuæ imponat. illumque alicui re-
linquat, vt defendit Bon. d. artic. 25. numero 51. & ſeq. &
Gaſp. Roderic. in d. ſuo tract. de ann. redditib. lib. 2. q. 6. n.
2. & certum eſſe dicit Auend. d. tract. c. 3. num. 1. & 3.

Sed poſſet eſſe difficultas, An per legatarium lici-
tè exigi poſſit annua reſponſio, quam ſibi reliquit te-
ſtator ab hærede præſtandam donec ipſe hæres, quid
faciat, vel ſoluat ipſi legatario: circa quam dubitatio-
nem licet latè inſiſtat Federic. Martin. d. cap. 3. num. 24.
vſque ad num 70. Ego tameo omiſſa diſputatione: in ea
ſum ſententia, vt quæſtio iſta ſit fœdere diſtinctionis
10 terminanda. Si quidem † eſt in arbitrio ipſius legata-
rij exigendi ad ſui libitum ſummam legatam, vel ar-
bitratu ſuo cogendi hæredem, vt adimpleat, & faciat
opus ſibi à teſtatore iniunctum, & eo caſu talis cenſus,
& annua præſtatio tanquam illicita, & à iure reprobata
exigi non poteſt. Aut verò confertur in hæredis ar-
bitrium facultas ſe à dictæ annuæ reſponſionis ſolu-
tione ad ſui beneplacitum liberandi, & eo caſu tale le-
gatū eſt licitum, & exigi poteſt, & cum hac diſtinctio-
ne hanc difficultatē reſoluunt Soc. ſen. conſ. 41. lib. 4. &
in l. 2. num. 7. & ſequenti, ff. de his, quæ pæn. nom. vbi teſta-
tur ſecundum hanc diſtinctionem fuiſſe in Curia Ro-
mana iudicatum, ſequitur Rip. in l. nemo poteſt, n. 23. ad
fin. ff. de leg. 1 Cagnol. ad l. cur abes, num. 14. C. de act. empt.
Alciat. conſ 8. num. 7. l. b. 1. & Paradox. lib. 5. cap. 20. Co-
uar. d. lib. 3. var. reſolut. cap. 1 numero 9. verſ. ſed vbi. Pariſ.
conſ. 60. num. 21. lib. 1. Ruin. conſ. 73. num. 3. verſ. quartus,
lib. 1. Sim de Pret. de interpret. vlt. volunt. lib. 2. interpr. 2.
dubit. 2. ſolut. 2. n. 133. & ſeq. Peregr. in ſuo tract. de fideic.
art. 11. num. 28. verſ. quam tamen, & conſ 97 num. 8. verſ.
nec quia teſtator lib. 1. Menoch. conſ. 442. libr. 3. Surdus,
conſ. 23. num. 12. lib. 1. Quorum auctoritate incontingenſia
facti ita obtinui in Curia Epiſcopali Ciuitatis Peruſ. co-
ram. R.P.D. Alexandro Ambroſin Foro ſemproniens. tunc
Reuerendiſſimi D. mei colendiſſimi Neapoleonis Comituli,
Dei gratia Peruſiæ Epiſcopi Vicario Generali, vt in eius
deciſ. for. Epiſcopali Peruſ deciſ. 4. num 18. Quibus nunc
addo Gaſp. Roderic. dict. tract de ann. redditib. lib. 3. quæſt.
6. n. 8. & 9 qui alios allegat, & Felician. a Solis, in ſuis
Comment. de cenſib. tomo 2. lib. 2. cap. 5. num. 1. & Ludou.
Auend. d. cap 3. num 8. & ſeq.

Transfertur etiam † & alienatur cenſus per iudicis 11
ſententiam, ſi credimus Feder. Martin. d. cap. 3. num. 12.
videlicet, cùm reus, per Iudicis ſententiam condemna-
tur ad ſoluendum, puta mille petita, vel donec mille
ſoluerit, annuam reſponſionem præſtandum. Et licet
ibi Martin conetur deducere hunc conſtituendi cenſus
modum eſſe licitum, & non improbari. Ego tamen ab
eo non poſſum non diſcedere per ea quæ diximus ſu-
pra quæſt. 34. aliàs par. 1. cap. 3 quæſt. 1. art. 6. num. 51, vbi
egimus de hac re.

[Poteſt etiam cenſus capi in cauſam iudicati, vt ſi
creditor mandatum, & relaxatum exequi faciat ſuper
annuo cenſu debitoris, quæ executio (cùm cenſus
inter immobilia connumeretur) fieri debet prout fit
ſuper immobilibus, vt poſt Bald. & alios dixit Rota in
Romana prætenſæ ſubhaſtationis 10 Nouemb. 1623. coram
bon. mem. Buratto. poſt tract. dec. 468. numero 4. & poteſt
etiam ſubhaſta poni, & plus offerenti deliberari, vt re-
ſoluit Rota in eadem cauſa coram eodem 10. May, 1623.
poſt tract. eſt dec. 467. vbi num 2. dicit, quod ad effectum
vt huiuſmodi ſubhaſtatio legitime, & valide facta di-
catur, requiritur vt fiat præcedente partis citatione, &
competentis Iudicis decreto, & plenè comprobat. Hoc
tamen caſu fructus decurſi, & non ſoluti ante delibe-
rationem cenſus non pertinent ad licitatorem, & eum
cui cenſus ipſe fuit deliberatus, ſed ad eum cuius erat
cenſus in cauſam iudicati aptus, & deliberatus, vt benè
deducit, & comprobat Rota in d. deciſ. 468. num. 2. & 3.]

Dubitant autem † nonnulli, an cenſus acquiratur 12
longa conſuetudine, & præſcriptione. In qua difficul-
tate omiſſa diſputatione breuiter, & concluſiuè proce-
dendo partem affirmatiuam veriorem eſſe exiſtimo,
quæ placuit etiam Feder Martin. d. c. 4. num. 71 nam re-
gulare eſt, vt † iura (quale eſſe ius exigendi annuam 13
reſponſionem diximus ſupra quæſt. 7. alias par. 1. cap. 1.
quæſt. 3. art. 2. num. 2. & 3.) ſint præſcriptibilia. Balb.
in ſuo tract. de Præſcript. in 4. par. prin. quæſt. 1. & ſeqq.

Quod † tamen intelligendum eſt de cenſu legitimè, 14
& iuxta formam Bullæ Pij V. ſuper re immobili fru-
gifera, & certis finibus deſignata, creato & conſtitu-
to, ſecus autem ſi cenſus de cuius præſcriptione agi-
tur non habeat dictas qualitates, quia tunc tanquam
reddi

Digitized by Google

redditus vſutarius nnllo temporis curſu etiam longiſſimo,& immemorabili præſcriberetur, vt late deducit Gaſp Rodetic.*d.ſuo trac.lib.1.quaſt.17.num.4. cum multis ſeq.& numero.76.& ſeq.* Quam diſtinctionem videtur non obſcurè ſenſiſſe Auend.*d.tract.cap.5.& num.3.& ſeq.*

15 Cùm autem † multa requirantur ad effectum, vt annuæ præſtationes per longam conſuetudinem, & præſcriptionem acquirantur, ad cognoſcendum an præſcriptio in qua quis ſe fundat ſit legitima, & illi poſſit ſuffragari, adeundus eſt Iacob. Venenc. *in ſuo tract.de ann.præſtat. part.2. quaſt. 20. & ſeqq.* qui plenè per ſex quæſtiones hoc argumentum magiſtraliter proſequitur. *&* Feder.Martin.*d.c.3.numero 73.vſque ad num.136.*

16 Transfertur † etiam, & alienatur cenſus multis aliis titulis, vt videre eſt apud Thom.Boninſign.*in ſuo tract.de cenſib.cap.17.n.1.* & alios ſupra relatos, quos conſultus prætereo, vt propius ad rem noſtram accedendo videamus;an transferatur titulo venditionis.

SVMMARIA.

1 *Cenſum titulo emptionis acquiri non poſſe, ſentiunt aliqui.*
Contraria opinio eſt communis, & tenenda. num. 5. *&* infra.
Non ſolum quando venditur ab imponente, ſed etiam ab eo qui eſt effectus illius dominus, num.21.
*Dummodo cenſus ſit certus,*num.15.
Dummodo non adiiciantur pacta illicita,vt dicto n.21.
2 *Emptio, & venditio non conſiſtit vbi non adeſt res, quæ venditur,& pretium quo venditur.*
3 *Pecuniâ cætera res æſtimantur, non ipſa eſt ſuimet æſtimatio.*
4 *Tempus vendi non poteſt.*
6 *Cenſus de venditione debet ſolui gabella, & à quo ſolui debeat.*
7 *Cenſus in venditione reperitur res quæ venditur, & pretium quo venditur.*
[*Cenſus vitalitius ſortitur naturam emptionis,& quare.*]
8 *In cenſu non venditur pecunia, quæ annuatim ſoluitur, ſed ius illum percipiendi.*
9 *Ius percipiendi cenſum eſt quid diuerſum à cenſu, qui percipitur.*
10 *Venditio iurium eſt de iure permiſſa.*
11 *Cenſus alter materialis, alter formalis.*
12 *Cenſus in venditione non materialis, ſed formalis venditur.*
13 *Cenſus dominus,quod licitè percipiat ex reddituтractu temporis, plus, quam expedit in illius emptione permittitur,& quare.*
14 *Cap. Nauiganti,ext.de vſur.Intellectus.*
16 *Incertitudo rei, vitiat contractum venditionis.*
17 *Cenſus vt licitè vendatur debet eſſe impoſitus ab antiquo,ſecundum aliquos.*
18 *Contraria ſententia,quod poſſit eodem tempore conſtitui, & vendi verior eſt,& communis.*
[*Cenſus poteſt eodem tempore conſtitui,& vendi.*]
19 *Et ita obſeruat communis praxis.*
20 *Quæ ab initio ſunt nulla, tractu temporis non conualeſcunt.*
21 *Cenſus vendi poteſt non ſolum ab eo, qui illum impoſuit, verum etiam ab eo,qui eſt effectus illius dominus.*
*Dummodo in venditione non adiiciantur certa pacta illicita,*ibidem.

Cenſus an alienari poſſit titulo venditionis, & an Cenſus de nouo creatus.

QVÆSTIO XLV.

aliàs par. 2. cap. 1. qu.1.ar.2.

AN Cenſus noſter poſſit titulo emptionis, & venditionis acquiri,& alienari non bene inter ſe conueniunt Scribentes.

Nam † Couar.*var.reſolut.lib.3.cap.7.n.3.verſ. quarto,* 1
videtur fuiſſe in ea opinione, quod cenſus iſte non poſſit per contractum venditionis in alium transferri: mouetur primò,quia non † poteſt dici emptio,& ven- 2
ditio, vbi præter contrahentium conſenſum, non reperitur res, quæ venditur, & pretium quod ſoluitur, *l.1.C.de contrah. empt. l.fin.C.de fund. patrimo. libr.* 10. Fabian. de Monte,*in ſuo tract. de empt. & vendit. quaſt. 5.num. 1. & 72.* Et hac ratione quod cenſus vendi non poſſit vbi non adeſt pretium, ſenſit Rota *in vna Eugubina,ſeu Peruſina cenſus coram* bon. mem. Cardinali Blanchetto,24 *May 1596.quæ eſt poſt tract.dec.115.num. 1. & 2.* in hoc autem contractu cenſuali licet poſſit conſiderari pretium, videtur tamen deeſſe res, quæ venditur, quoniam fundus ſuper quo cenſus imponitur, & collocatur remanet quo ad dominium, & proprietatem penes imponentem, vt dictum fuit *ſupra q. 1.aliàs par.1.cap.1.quaſt.1.art.1.num. 21.& ſeqq.* Annua verò reſponſio, & annuus cenſus qui ſoluitur cùm conſiſtat in pecunia numerata nec emi, nec vendi poteſt, quia † pecunia adinuenta fuit, vt per eam ceteræ 3
res æſtimarentur, non ſit ſui ipſius æſtimatio, *l.1.ff.de contrah. empt.l.1.ff.de rer.permut.* meritò,&c.

Secondò mouetur *Didac.* Quia certum eſt, quod emptor cenſus tractu temporis eſt plus percepturus ex reddito empto quam ſit pretium, quod pro illo dat,id quod videtur illicitum, cum videatur vendi tempus
† contra diſpoſitionem *cap. Nauiganti cap.conſuluit,cap.* 4
ſi extr. de vſur. Alias rationes referunt Doctores, *& maximè* Mich. Salon.*in ſuo tract.de contract.& commer. human. in tit. de cenſib.artic.3.controuerſ. 2. & alij aliis in locis,* quas tamen referre omnes plus laboris, & tædij, quam vtilitatis afferret, & ideo illas miſſas facere vo-
lui,cùm contrariam opinionem nimirum † huiuſmodi 5
cenſuum alienationes,& tranſlationes licitè fieri poſſe titulo emptionis, & venditionis declaratum fuerit Summorum Pontificum Conſtitutionibus tum Martin.V.& Calix.III.*in cap.1.& 2.de emp.& vend.inter extrauag.commun.* Nicol. V. Pij *pariter* V. *& aliorum, & ſic magis communiter receptum à Scribentibus, & ſignanter ab* Oldr.*conſ.207. numero 2.& ſeq.* Bald.*conſ.210.n. 1.lib.* 3.vbi dicit emptiones iſtas annuorum redditiuum non minus eſſe licitas, quam emptiones iurium percipiendi annuos fructus ex aliquo fundo, eandem ſententiam amplexi ſunt, Crauet.*conſ.217.numero 4.lib.2.* Menoch.*de Præſumpt.lib.4.Præſumpt.107.num.* 11. Ludouic. Molina,*in ſuo tract.de contract.par.2.diſput* 383. *numero* 1. Federic. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſu cap. 3.num.137.& ſeqq.* Quam ſententiam amplexus etiam eſt Ludouic. Auend. *de cenſib.Hiſpan.cap.17.num.1.poſt hæc ſcripta viſus, & alij communiter, & ſit apud omnes gentes vſu confirmatum*, cùm experientia ipſa demonſtret alienationes,& tranſlationes huiuſmodi cenſuum frequentius fieri titulo emptionis, & venditionis,
quam alio quocunque, & ideo † ex iſta vti ex vera, & 6
reali venditione deberi gabellam, voluerunt *Molina, d. tract. diſput.384.num.1.& per tot.* Surd.*deciſ.204.* Felician. de Solis, *in ſuis commentar.de cenſib.tom. 1.lib.2. cap.6.num.1.& tomo 2.eod.lib.2.& c.6. num.1.*Gaſp. Roderic.

deric. in ſuo tract. de ann. redditib. lib. 2. quæſt. 5. numero 7.
Quam concluſionem ſequitur etiam Ludou. de Auend. d.
tractata. cap. 93. numero 1. vbi illam aliquot modis am-
pliat, & declarat qui alios allegat. Quæ gabella, vt id
obiter dicam; ſi per ſtatutum mandans illam ſolui non
exprimatur an ſit ſoluenda ab emptore, ſi credi-
mus Bald. in l. ſi prædium, col. 2. C. de ædil. action. quem
ſequitur Roderic d. quæſt. 4. numero 8. & communem
dicit poſt alios Ioſ. Lud. dec. Peruſ. 113. numero 3. part. 2.
& comprobatur ex eo quod dicit Caſſan. ad conſuetu. Bur-
gund. tit. 11. Des cenſes, §. 1. in tex. lors, n. 3. Laudemium
eſſe ſoluendum ab emptore. Contrarium tamen quo
ad ſolutionem gabellæ quod non ſit facienda ab emp-
tore ſolo, ſed ab vtroque æqualiter, cum contractus
emptionis, & venditionis gratia vtriuſque celebratur
nititur comprobare. Cœpol. in l. debet autem, num. 3. ff.
de ædilit. edict.

Redeundo autem ad rem noſtram tenendo veram,
& communem opinionem, quod cenſus licitè vendi,
& emi poſſit, non obſtant rationes ſupra ex mente Co-
uar. & aliorum partem negatiuam tenentium allegatæ,
quoniam illis facili negotio reſpondetur: &

7 Ad primam, quod † etiam in venditione annui Cen-
ſus reperitur res, quæ venditur, & pretium quod ſo-
luitur, vt optimè deducit Inn. in cap. in ciuitate, num. 2.
ext. de vſur. Oldr. d. conſ. 207. num. 3. Guid. Pap. in tract. de
vſur. numero 28. Archiepiſ. Florent. in eod. trac. cap. 1. §.
14. & ſeqq. num. 132. & ſeq. Ludou. Molina, d. diſpu. 383.
num. 11. & fatetur ipſemet Couar. d. num. 3. verſ. ſecundo
hos annuos redditus Mich. Salon. d. controuerſ. 2. num. 6.
verſ. ad quintum. Ioan. Azor. Inſtitut. Moral. part. 3. lib. 10.
cap. 4. in prin. Federic. Martin d. cap. 3. num. 39. & ſeq. [&
bene intellexit Rota coram bon. mem. Card. Sacrato in
vna Foroliuienſi ſocietatis 13. Ianuary 1613. quæ eſt poſt
Zacch. de ſociet. offic. deciſ. 48. num. 15. dum dixit, cenſum
vitalitium ſortiri naturam emptionis, quo pretium ſit
recipientis ad l. ex empto in prin. ff. de act. empt. Nam
ius exigendi certum quid vita durante deſeruire po-
teſt loco rei, quæ venditur, & ſic in tali cenſu con-
currunt tria, quæ requiruntur in contractu emptio-
nis, & venditionis, nempe res, pretium, & con-
ſenſus, & dicit ibi Rota in d. deciſ. quæ licet loqua-
tur in cenſu vitalitio, aptari tamen bene poſſunt
cenſui perpetuo, in cuius venditione eademmet tria
requiſita concurrunt, vt dictum eſt hoc 2. artic. hoc
num. 7.]

Licet enim annuus cenſus ſit ſoluendus, & præſtan-
8 dus in pecunia numerata, non † tamen venditur ipſa
pecunia, nec ille redditus annuos, qui percipitur, & le-
uatur, ſed ius percipiendi illum Decian. conſ. 2. num. 179.
lib. 1. qui multos allegat. Leonard. Leſſ. in ſuo tract. de
Iuſtit. & iure, lib. 2. cap. 22. dubit. 3. num. 14. Mich. Salon.
d. tit. de cenſib. art. 3. controuerſ. 1. num. 3. Greg. de Valent.
comment. Theologicor. tomo 3. diſput. 3. quæſt. 22. de cen-
ſib. puncto 1. verſ. & hac clariſſima ratione. Et hanc ſen-
tentiam poſt hæc ſcripta reperij firmaſſe etiam Aueo-
dannum d. tract. cap. 17. num. 9. & ſeqq. & num. 19. & ma-
ximè numero 20. & voluit Rota in vna Bononienſi cenſus,
26. Iunij, 1600. coram bon. mem. Cardinali Pamphilio,
quæ eſt poſt Tractat. deciſ. 116. num. 9 in illa Romana cen-
ſus, 30. Octobris, 1602. coram Illuſtriſſimo Cardinali
Mellino, quæ ibidem eſt deciſ. 1. num. 2. & coram Illuſtriſ-
ſimo Cardinali Ludouiſio, 3. Decembris. 1608. in illa
Romana fideicommiſſi de Iacobatiis, quæ eſt ibidem deciſ.
4. numero 5. [& in illa Anconitana cenſus, 31. Octobris
1622. coram. R. P. D. Ambroſio de Iusiis Rotæ Prouinciæ
Marchiæ Auditore infra deciſ. 499. numero 12. vbi hunc
locum refert.] Quod † quidem ius eſt quid diuerſum
9 à pecunia, quæ in illius emptionem erogatur. Marian.
Socin. ſen. in Rubr. ext. de vſur. numero 103. circa med.
verſ. nam in talibus contractibus Bened. Bon. in ſuo tract.
de cenſib. art. 14. numero 35. Conrad. de contractibus

quæſt. 79. concluſ. 3. Couar. ſub d. numero 3. Sot. in tract.
de iuſtit. & iure, lib. 6. quæſt. 5. articulo 1. concluſ. 2. &
in reſponſion. ad prim. argument. Decian. d. conſ. 2. numero
179. verſ. præterea, lib. 1. Fernand. Rebell. in ſuo tract. de
obligation. Iuſtit. lib. 10. quæſt. 1. numero 5. & 11. Ludou.
Molina, d. diſput. 383. numero 11. Boninſign in ſuo tract.
de cenſib. cap. 2. num. 2. & cap. 4. numero 3. Menoch. de
præſumpt. 107. ſub. num. 21. lib. 4 Ludouic. Lopez. in ſuo
tract. de contract. lib. 1. cap. 56. verſ. his tamen non obſtan-
tibus, qui omnes vlterius † dicunt venditionem dicti 10
iuris eſſe licitam, & permiſſam, non ſecus ac venditio-
nem quorumcunque iurium, puta percipiendi tribu-
tum percipiendi fructus ex fundo, & ſimilia, argum. l.
neceſſario, §. fin. ff. de pericul. & commod. rei vend. l. em-
ptor nominis, ff. de hæred. vel action. vendit. lib. certi, C.
eod. tit. leg. Iubemus, C. de Sacroſ. Eccleſ. per quem text.
hoc dicit Bald. conſ. 154. n. 2. lib. 2. & d. conſ. 210. n. 1. lib. 1.

Cùm enim † cenſus ſit duplex, vnus formalis, id 11
eſt, ius percipiendi annuos redditus, alter materialis,
videlicet, ipſemet cenſus, & annuus redditus qui per-
cipitur, & leuatur, vt docet Conrad. in d. ſuo tract. de
contract. q. 72. in prima ſuppoſit. verſic. dixi autem notan-
ter, Ludou. Molina, d. diſput. 383 num. 3. Paul. Comi-
tol è Societate Ieſu, Reſponſ. Moral. lib. 3. quæſt. 14. num.
7 dum venditur † cenſus non venit in venditione cen- 12
ſus materialis, id eſt ipſa pecunia quæ ſoluitur, nec
fructus cenſus, qui percipiuntur ſed formalis ſcilicet,
ius percipiendi illos quod inhæret rei ſuper qua cen-
ſus imponitur, vt dixit Rota. coram bon. mem. Cardi-
nali Pamphilio, 26. Iunij, 1600. in illa Bononienſi cenſus,
quæ eſt poſt Tract. Deciſ. 116. num. 9. quod eſſe quid im-
mobile, & pro immobili reputari deduximus latè ſu-
pra par. 1. cap. 3. quæſt. 1. art. 2. nunc quæſt. 30.

Ad alterum verò reſpondetur ex mente Inn. in d.
cap. in ciuitate, ſub num. 2. de vſur. quod † non debet re- 13
putari inconueniens, nec illicitum quod emptor cen-
ſus tractu temporis plus percipiat ex reddittu annuo
quam ſoluerit pro pretio illius, cum idem contingere
videamus in emptione aliarum rerum frugiferarum,
vt conſiderat etiam Paol. de Caſtro, conſ. 290. num. 4.
verſ. quinto, lib. 1. Guig. Papa in ſuo tract. de vſur. num.
31. verſ. nec obſtat Sot. d. quæſt. 5. art. 2. in reſponſ. ad prim.
argum. Felician. de Solis, d. tomo 1. lib. 2. cap. 7. num 3.
poſt princ. verſ. in emptione namque. Mich. Salon. d. contro-
uerſ. 2. num 6. verſic. ad vltimum. Ioan. Azor. d. lib. 10.
cap. 4. quæſt. 3. ad fin. verſic. obiicies. Feder. Martin. d. cap. 3.
num. 163. Vltra quod in huiuſmodi emptionibus mul-
ta poſſunt contingere incommoda, & damna, puta
quod res ſuppoſita oneri cenſus in totum, vel pro par-
te pereat, & conſequenter hoc ipſum ius quod emitur
in totum, vel pro parte extinguatur ex Conſtitutionibus
Martini V. Calixti III. & Pij V. Summorum Pontificum,
& aliis incommodis ſubiaceat, vt conſiderat Fernand.
Rebell. d. ſuo tract. de obligat. Iuſtit. lib. 10 quæſt. 2. num.
3. propter quæ concludit reddi licitam venditionem
talis iuris, etiam quod plus ſit allatura redditus, &
fructuum quam ſit pretium, quod erogatur in illius
emptionem.

Ad † cap. nauiganti & alia iura in contrarium ponde- 14
rata reſpondet Laurent. de Rodulph. in ſuo trac. de vſur.
par. 2. q. 11. n. 34 quod in illis, ideò prohibetur ne merces
vendatur carius ob dilatam ſolutionem pretij, quo-
niam pro illa ſumma pecuniarum, quæ vltra iuſtum,
& æquale pretium ſolui contingeret videretur ven-
di tempus, quod eſt omnino illicitum, & reproba-
tum: ſed in contractu cenſus vtrumque eſt præſens,
ſcilicet, ius conſequendi annuam reſponſionem,
quod venditur, & prætium quod ſoluitur, præſup-
ponimus venditionem fieri iuſto, & æquali pretio:
ergo non obſtantibus iis, quæ pro contraria parte
ſupra fuerunt deducta, eſt recipienda concluſio,
quod cenſus noſter poſſit in alium transferri

titulo emptionis,& venditionis,& quod talis venditio ſit licita.

15 Debet † autem in dicta venditione de neceſſitate obſeruari, vt ius quod venditur ſit ad certam, & claram reſponſionem. Anch.*conſ.30.numero 5.& 6 ſuit di-*
16 *ctum ſup.part.2.cap.1.quæſt.4. art.2. nunc q.9.* alioquin † ſicut ratione incertitudinis rei quæ venditur, quælibet venditio redditur nulla,& inualida. Doctor. *in l.3.§. Incertum,ff.de acqu.poſſeſſ.* Patiſ.*conſ.55.num.11.& conſ.59. 59.num.15.lib.1.* ita nulla redderetur impoſitio cenſus ſi redditus,& reſponſio quæ ſingulis annis percipi deber eſſet incerta, *vbi diximus,num.4.& ſeq.*

Retenta autem hac communi concluſione, quod cenſus emi, & vendi poſſit. Reuocatum fuit in dubium per Scribentes, an hoc procedat tantum in cenſu ab antiquo impoſito,& conſtituto, an verò validè vendi poſſit etiam cenſus de nouo creatus tempore ipſius venditionis faciendæ.

17 Nam quod ſi cenſus † eodem tempore conſtituatur, & vendatur, venditio ſit inualida, & contractus illicitus celebretur, videtur ſentire Caſtr. *in d. conſ.290. ſub num.4.verſ.quinto fortius poſt med.lib.* 1. Calcan.*conſ.85. num.10.* Alciat.*conſ.3.num.9.& 18.lib.1.* Sot.*d. quæſt. 5. art.1.*& alij relati à Deciano *d. conſ.2.num.30.lib.10.* Eo enim caſu videtur maior ſubeſſe ſuſpicio vſurarum, quam quando venditur cenſus ab antiquo impoſitus: vbi enim eodem tempore creatur, & venditur cenſus; Venditor nihil tradit emptori ſed videtur quod dumtaxat remaneat obligatus ad ſoluendum pro fructibus pecuniarum ipſam pecuniam, ſed quando venditur cenſus ab antiquo conſtitutus venditor transfert ad emptorem ius exigendi illum, & cedendo illud ius liberatur, nec vlterius ſoluit quid pro ſorte à ſe recepta: merito,&c.

18 Cæterum † magis communiter Scribentes contrariam ſententiam amplectuntur. Anch.*d.conſil.30. num. 5.* Archiepiſc. Florent. *in d. ſuo tract. de vſur. cap. 3.§. 14.num.27.* Marian.Soc.*in dict.rub.de vſur.num.103. circa med. verſ. ego arbitror.* Natta, *conſil. 341. numero 1.* Cachetan *deciſ.Pedem.95.numero 7.* Conrad.*d. tract. de contract.q.79.in 8. concluſ.* Couar.*d.cap.7.num. 3. verſ. cæterum.* Follet. *in ſua Pract. Cenſuali, in verbo, huiuſmodi, num.65.* Cagnol.*ad leg.2.ſub num.50. verſ. pro opinione prima,in fin.C.de pact.int.empt.& venditor.* Bon.*in d.tract.de cenſib. art.6 ſub num.18. verſ. qui annui cenſus, & artic.22.num.47.* Menoch. *d. præſumpt. 107. num. 1.* Boccacc.*in ſuo tractat.de cenſib.part.2. n.85.* Boninſigo. *eod.tract.cap.2.num.5.verſ.quapropter,& num.ſeq.* Vrſill. *ad* Affl.*deciſ.80.num.2.* Ludou. Lopez. *in ſuo tractat. de contract.lib.1.cap.57. verſic. his præmiſſis, & de communi teſtatur* Decian.*d.conſ.2.num.178.lib.1.* Fernand. Rebell. *d.ſuo tract.de obligat. Iuſtit.lib.10.q.2.num.2. verſ.denique non poterunt;* Leonard.Leſſ.*in ſuo tractat.de Iuſtitia, & iure,lib.2.cap.22.dubitat. 3. numero 13.vbi hoc comprobat.* Mich.Salon.*d.tr.de cenſib.art.3.controuerſ.2.num 6.verſ. 3.fatentur,& verſ.ſeq.* Ioan.Azor.*d lib.10. cap. 4. in fine, vbi multos citat,& teſtatur hanc opinionem eſſe veriſſimam,* Gregor.de Valentia *comment. Theologic. tomo 3.diſput. 5. quæſt.22.de cenſib.puncto 1.verſicul.*& hac clariſſia ratione. Qui ferè omnes affirmant non poſſe reddi probabilem rationem diuerſitatis quo ad hunc effectum permiſſæ alienationis inter cenſum antiquum,& cenſum de recenti conſtitutum, vt dicit Decian. *dict.num. 178. qui de communi* teſtatur, quidquid aliter dixerit ibi *d.num.30.* pro ratione dubitandi, [Hanc eandem opinionem amplectitur poſt Sot.*& Summ.Angel. ab eo citatos* Maurus Ant.Berarduc.*in ſua ſumma Corona part. 2. cap. 8. de vſur. circa contract. cenſual. numero 6.* vbi affirmat eodem modo vendi ius exigendi annuam penſionem in cenſu, qui conſtituitur tempore venditionis, ac in cenſu ab antiquo conſtituto *ſequitur etiam* Alex.de Neu.*conſ.95. numero 16.ad fin. & numero 17.ea ratione, quam dixit habuiſſe ab Abbate in d. c. in ciuitate de vſur.* videlicet, quod ſicut ante potuit conſtitui, ita nunc etiam, & ſi non poſſet de nouo conſtitui tanquam illicitus, nec etiam iam conſtitutus eſſet tolerandus, hanc eandem ſententiam amplectitur atteſtans omnes tàm Theologos, quam Canoniſtas illam ſequi Iacob.de Graffis *deciſ.caſuum conſcient.part.1.cap. 118 num.14.*] & ita ex communi praxi obſeruari aſſerunt, prout † re vera communis Praxis vrbis, & orbis 19
obſeruat, vt in ipſo veſtibulo contractus venditionis cenſus præcedat illius creatio, & conſtitutio,& ſtatim ſequatur venditio.

Quæ opinio videtur comprobari poſſe, quoniam eo ipſo quod cenſus eſt creatus, & conſtitutus incipit inter immobilia connumerari, & ideo tanquam rem immobilem ſtatim vendi poſſe dicendum,& ſentiendum eſt.

Præterea ſi non poſſet vendi niſi cenſus ab antiquo impoſitus nulla aut certè rara cenſuum venditio eſſet licita, cum ſatis ſit veriſimile etiam cenſuum antiquorum primam venditionem fuiſſe factam de cenſu eo tempore creato, & conſtituto, & ſic, vt tenentes negatiuam opinionem prætendunt, nulliter, & ex curſu temporis præfata venditio non potuiſſet reddi licita,& valida: nam quæ † ab initio nulla ſunt ſolo tem- 20
poris tractu non conualeſcunt, *l. quod initio,ff.de reg.iur. cum vulgar.*

Cum autem vendi poſſit cenſus, vt ſupra concluſum fuit, hoc licere debet † non ſolum ei qui cenſum 21
conſtituit, & impoſuit, verum etiam ei,& cenſum ab alio conſtitutum, iuſto titulo acquiſiuit, dummodo illum ſimpliciter, & abſolutè vendat; ſecus autem ſi venditio eſſet facienda in certum tempus, vel ad vitam ipſius venditoris, vel emptoris, vt docet Nauar. *in ſuo commentar.de vſur.numero 112.* Quem intelligendum eſſe exiſtimo, ſi tempore huius venditionis inter emptorem, & venditorem fieret pactum, quod venditor teneretur cenſum illum intra certum tempus redimere, quod pactum improbat Nauar. *d. tract. numero 97 gloſ.16* ad quem locum ipſemet ſe refert *d.numero 112.* ſecus autem ſi pactum non eſſet arctatiuum, ſed facultatiuum reponens redemptionem cenſus in facultate venditoris, nam hoc pactum congruit diſpoſitioni Pij V. *in ſua Bulla de cenſibus,& nos dicemus. inf. hoc eod.c.1.q.3.art.7.nunc quæſt.59*

SVMMARIA.

1 *Venditio abſque pretio conſiſtere non poteſt.*
2 *Et illud debet eſſe certum.*
3 *Pretium cenſus vendendi debet eſſe certum.*
Intellige de pretio huius,vel illius particularis cenſus.
4 *Pretium cenſus in genere ſumpti, quod non poſſit vniforme pro omnibus locis, & pro omni tempore conſtitui,volunt aliqui.*
*Contrarium verius,*num.8.& ſeqq.
5 *Æſtimatio rei illa eſt iuſta,quæ valori illius ſecundum tempus præſens commenſuratur.*
6 *Pretia rerum variantur ex multis cauſis.*
7 *Cenſus æſtimari debet habita ratione non ſolum ad quantitatem reſponſionis, ſed etiam ad ſecuritatem fundi ſubiugati.*
9 *In cenſu non venditur res ſuppoſita,nec illius fructus,ſed ius percipiendi annuam reſponſionem correſpondentem fructibus illius.*
11 *Pretium cenſus,quod debeat eſſe vniforme pro omnibus locis,non expedit ſtatuere.*
12 *Cenſus debet æquare, vel ſaltem non excedere fructus annuos rei ſubiugatæ.*
13 *Leges adaptantur iis,quæ frequentius accidunt.*
14 *Occaſio peccandi eſt penitus amputanda.*

15 *Tutior via eſt eligenda in materia concernente peccatum, & fauorem animæ.*
16 *Periculum, vbi eſt maius, ibi cautius eſt agendum.*
17 *Homines ſunt valdè proni ad committendum vſuras.*
18 *Quæ ſunt ſpeciali nota digna, niſi ſpecialiter notentur, cenſentur neglecta.*
19 *Bulla Pij V. ſuper cenſib. in verſic. rurſum, &c. Intellectus, &* num. ſeq.
21 *Pretij cenſus taxatio, & conuentio videtur relinquenda arbitrio contrahentium.*

Pretium cenſus debet eſſe certum.

QVÆSTIO XLVI.

aliàs par. 2. cap. 1. qu. 1. ar. 3.

Firmauimua in præcedenti articulo poſſe cenſum concedi, & transferri in alium etiam titulo emptionis, & venditionis, ſed quoniam in emptione, &
1 venditione vnum ex ſubſtantialibus eſt, † vt conueniatur de pretio rei vendendæ, *leg. 1. l. 2. l. pacta conuenta, ff. de contrah. empt. l. empti fides, Cod. eod. titul.* neceſſario videndum eſt de pretio cenſus. In quo cùm multæ conſiderari poſſint qualitates, & circunſtantiæ, & ma-
2 ximè, quod ſit certum, † *l. hoc venditio. §. 1. ff. de contrah. empt. §. pretium, & ibi gloſſ. Inſtit. de empt. & vendit.* Azor
3 *in ſua Summa, Cod. eod.* quis † negauerit hoc requiri etiam in venditione annui cenſus? Quod non obſcurè expreſſit. Pius V. *in ſua conſtitut. ſuper cenſib.* dum in *verſicul. declarantes,* ſanciuit *Pretium ſemel cenſui conſtitutum nunquam poſſe ob temporum, aut contrahentium qualitatem, ſeu aliud accidens, nec quoad vltimo contrahentes minui, vel augeri.*

Quæ concluſio reſpectu huius, vel illius, particularis cenſus venditi procedit abſque difficultate, ſed dubitatio eſſe poteſt de cenſu in genere ſumptu, an ſcilicet, nullus cenſus conſtitui, & vendi poſſit niſi eodem certo, & taxato pretio, ita vt in quocumque loco, quocumque tempore cenſus debeat vniformi, & æquali pretio diſtrahi. Quæ dubitatio duas habet inſpectiones. Altera eſt, an ſit poſſibile in contractu cenſus conſtituere talem pretij certitudinem, quæ ſemper, & omni loco ſit vniformis; Altera quatenus poſſit, an hoc expediat.

4 Quoad primam, † qnod non poſſit huiuſmodi vniformitas pretij conſtitui, inde maxime videtur affir-
5 mandum, quoniam † ad hoc, vt alicuius rei iuſta habeatur æſtimatio, hoc in primis obſeruandum eſt, vt commenſuretur valori ipſius rei ſecundum tempus præſens in quo re ipſa venditur, & traditur, *l. in lege Falcidia, la quarta, in fine ad leg. Falcid. per quem tex.* Soto *de Iuſtit.*
6 *& iure, libr. 6. quæſt. 4. art. 1.* Cùmque † rerum pretia non ſolum pro diuerſitate locorum, ſed etiam temporum varientur, itémque pro copia, vel penuria ementium, aut vendentium, necnon mercium, & pecuniæ numeratæ, *l. pretia rerum §. fin. & ibi not.* Doctor. *ff. eod. tit. ad leg. Falcid.* conſequenter ſequi videtur quod certa pretij cenſus taxatio fieri non poſſit etiam pro certo lo-
7 co, & prouincia, cùm † maxime in contractu cenſus æſtimetur non tantùm quantitas cenſus, & reſponſionis quæ diſtrahitur, verum etiam ſtabilitas, & firmitas rerum ſuper quarum fructibus conſtituitur, vt animaduertit Sot. *d. lib. 6 quæſt. 5. art. 2. verſ. de pretio autem.* quibus addi poteſt, quod cum diuerſarum rerum licet alioquin einſdem ſint valoris, impares ſint fructus, vt experientia ipſa docet: quomodo fieri poteſt, vt pro omnibus cenſib. generaliter, & indiſtinctè certum, & vniforme pretium preſcribatur, in quacumque

Cenſius de Cenſibus.

re illi collocentur, & conſtituantur? *& hanc ſententiam amplexus fuit* Federic. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſuali, c. 5. num.* 10.

Cæterum † re diligentius perpenſa contraria ſenten- 8
tia mihi verior viſa fuit hac potiſſimum ratione. Quia
† cùm in contractu cenſus non vendatur res ipſa cenſi- 9
ta, nec illius fructus, ſed ius percipiendi annuam reſponſionem correſpondentem fructibus rei, quæ cenſui ſubiicitur, vel ſaltem illis non minorem. Io. Bap. Lup. *ad leg. 2. C. de pact. inter empt. & vendit. comment. 2. §. 2. n.* 80. *& nos diximus ſupra q. 38 aliàs par. 1. cap. 3. quæſt. 2, art. 4. per tot. & ſignanter num.* 6. Ludouic. Velaſquez. *de Auend. de cenſib. Hiſpan. c. 17. num. 9. & ſeqq. & ſignanter num.* 19. *&* 20. licet propter rationes ſupra in contrarium allegatas non poſſit conſtitui, & taxari certum, & vniforme pretium rebus ſuper quibus imponendus eſt cenſus, nec illarum fructibus, non † tamen video 10
quod repugnet, quin licitè ſtatui, & decerni valeat, ne ius percipiendi annuum cenſum, & annuam reſponſionem legitimè conſtitutam ſuper re certa immobili, & frugifera, vendatur ſemper, & vbique eodam certo, & vniformi pretio, puta ad rationem ſeptem, aut octo pro quolibet centenario, & anno, cum ius iſtud non ſubiaceat variationi pretij rerum ſubingatarum, vel illarum fructuum.

Sed maior eſt difficultas circa ſecundam inſpectionem, an expediat huiuſmodi pretij cenſus vniformem certam, & æqualem ſummam præfigere, ſtatuere, &
taxare. In qua † pars negatiua videtur tenenda: licet 11
enim in quibuſdam regionibus ſtatutum, & decretum reperiatur ne annuales cenſus certam ſummam excedant, & maxime in Hiſpania, & quibuſdam aliis prouinciis, *vt refert* Nauar. *in ſuo Commentar. de vſur. num.* 104. & alij alibi, experientia tamen ipſa docemur, quod huiuſmodi taxatio cedit in præiudicium eorum, qui ſimiles cenſus vendunt: nam in iis locis non repeniuntur qui velint cenſus hos emere viliori pretio; vt contingit in locis vbi vſu recepta eſt *Bulla Nicol. V.* qua permiſſum fuit, vt annualis cenſus conſtitui, & vendi poſſit ad rationem decimæ partis ſortis principalis, ſeu pretij illius, & ſic ad rationem decem pro quolibet centenario, & anno.

At in his locis vbi dicta Bulla, vel aliæ Principum Leges, & conſtitutiones certum annui cenſus pretium non conſtituerunt reperiuntur pecuniæ ad cenſum ad rationem quinque, ſex, ſeptem, vel octo pro ſingulo centenario, & anno. Vnde apparet quod hæc pretij cenſus taxatio cedit in certum damnum vendere volentium, & propterea huiuſmodi taxationes pretij non eſſe expedientes, *dicebat* Nauar. *in ſuo Manual. confeſſor. cap. 23. n.* 88.

Prætetea cùm † annuæ præſtationes cenſuales de- 12
beant æquare, vel ſaltem non excedere fructus annuos, qui percipi poſſunt ex bonis; quæ cenſui ſubiiciuntur, vt diximus paulò ſuperius, ſequitur quod ex taxatione pretij poſſit contingere quod reſponſio annualis futura ſit maior annuo dictorum bonorum redditu, id quod in materia ſuſpecta videtur omnino cauendum.
Licet enim † leges adaptari debeant ad ea, quæ ſepius 13
accidunt, non autem reſpicere ſolent ea, quæ rarò euenire ſolent, & caſus inſolitos, *l. nam ad ea, ff. de legib.* In
materia † autem concernente peccatum omnis pec- 14
candi anſa & materia eſt penitus tollenda, & fauore animæ actus indifferens de quo poteſt eſſe dubium, an ſit vſurarius, vel non debet vſurarius reputa-
ri, cùm † tutior via ſit eligenda. *cap. in ciuitate, in fine,* 15
& ibi notat. omnes, ext. de vſur. quia ſi talis actus dubius habeatur pro licito conſulitur bonis, ſi verò habeatur pro vſurario conſulitur animæ, vt dicit
Decian. *conſ. 2. numero 56. lib. 1.* & vbi † maius eſt peri- 16
culum ibi eſt cautius agendum *cap. vbi periculum & ibi Scribent. de elect. in 6.* in hoc autem contractu cen-

ſuali facilè poſſe vſuram committi, & ad eam † com-
mittendam valdè eſſe pronos homines, ſatis colligitur
ex *Proœm. Bulla Pij V. ſuper cenſib.* & licet tam graui
morbo, lætiferóque veneno ſalutari antidoto mederi
volens idem Sanctiſſimus Pontifex certam formam
huic contractui cenſuali præſcripſerit, certáſque leges
in eo celebrando ſeruandas ſub certa pœna decreuerit,
nihil tamen circa certitudinem, & vniformitatem
pretij edixit, ſed dumtaxat ſuper illius iuſtitia, & nu-
meratione *in verſ. Rurſum niſi verè, &c.* Vnde non
obſcurè nobis demonſtrauit non fore expediens cer-
tum, & vniforme pretium cenſus pro omni loco, &
pro omni tempore definire, & taxare. Non eſt enim
veriſimile, quod ille oculatiſſimus, & vigilantiſſimus,
Paſtor, & Legumlator fuiſſet prætermiſſurus articu-
lum adeò notabilem, & neceſſarium, *argum. tex. in l.*
18 *item apud Labeonem,* 15. §. *ait Prætor.* ibi *ea* † *enim quæ*
notabiliter fiunt niſi ſpecialiter notentur videntur quaſi ne-
glecta, ff. de iniur.

Cui concluſioni non obſtat eadem *Conſtitutio Pij V.*
ad fin. verſ. declarantes pretium cuius verba retulimus
19 *ſupra in princ. huius art. num.* 3. Quoniam *ibi Pius V.* †
non intellexit de pretio vniuerſali conſtituto cenſui in
omni loco, ſed de pretio, quo venditus fuit cenſus
aliquis particularis, & ſic in terminis concluſionis
20 factæ in *princ. huius art. d. num.* 3. quod quidem † pre-
tium, vt id obiter dicam, prohibuit augeri vel minui
reſpectu redemptionis eiuſdem cenſus per venditorem
ipſum faciendæ, vt ſcilicet emptor illius, dum eun-
dem cenſum reuendit non poſſit augere pretium ſe-
mel conſtitutum nec venditor dum illum redimit poſ-
ſit prætendere velle illum viliori pretio redimere.
Non autem quin dominus cenſus poſſit cenſum per ſe
acquiſitum alteri vendere minori, vel maiori pretio,
prout inter contrahentes conuentum fuerit, vt per
bonas rationes intelligit. Nauar. *dict. ſuo tract. de vſur.*
num. 112. *ſequitur, & confirmat* Thom. Boninſign. *in ſuo*
tract. de cenſibus, cap. 18. *num.* 1. *&* 2. licet in hoc aliter
ſentire videatur. Felician. de Solis *in ſuis Comment. de*
cenſib. tom. 1. *lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 43.

21 Quamobrem, vt ad rem noſtram redeamus; † vide-
tur non expedire certum, & vniforme pretium cenſus
præfigere, & taxare, ſed potius hoc relinquendum
facultati, & arbitrio ipſorum contrahentium, vt inter
ſe conueniant de pretio ipſius cenſus, quemadmodum
in aliarum rerum emptionibus obſeruari, vbi à Prin-
cipe pretium certum conſtitutum non fuit, docet Na-
uar. *in ſuo Manual. Confeſſor. d. cap.* 23. *num.* 78. *& ſeq. &*
in d. tract. de vſur. d. num. 112. quod fuit de mente Mar-
tini V. & Calixti III. *in eorum Extrauag.* regiſtratis, *in c.*
1. *&* 2. *de empt. & vend. inter Extrauag. commun.* nec fuit
à Pio V. in d. ſua Bulla immutatum.

SVMMARIA.

1 *Pretium cenſus debet eſſe iuſtum.*
2 *Aliàs contractus eſſet fœneratitius.*
3 *Pretium cenſus in locis, vbi reperitur per leges taxatum, eſt iuſtum etiam in foro conſcientiæ.*
4 *Iuſtum pretium cenſus quale ſit varia ſunt Doctorum opiniones.*
5 *Pretium iuſtum cenſus, quod ſit ad rationem decem pro quolibet centenario, & anno volunt aliqui.*
Alij, quod iuſtum pretium ſit illud quod in viginti annis æquat ſortem principalem, num. 7.
[*Bulla* Nicolai V. *ſuper cenſibus concedens cenſum vendi poſſe ad rationem decem pro quolibet centenario, & anno non eſt localis, ſed communis toti orbi.*
6 *Pretium iuſtum rei immobilis frugiferæ eſt, quod reſpondet illius fructibus viginti annorum.*
8 *Iuſtum pretium cenſus, ſecundum aliquos, eſt id quod reſpondet iuſto valori rei ſubiiciendæ.*
Hæc tamen opinio repellitur, num. 11. & ſeqq.
9 *Æſtimatio alicuius prædij fieri poteſt multis modis.*
10 *Æſtimatio rei frugiferæ debet fieri habito reſpectu ad illius annuos fructus.*
12 *Onus inhærens rei æſtimandæ, eſt pars pretij illius.*
13 *Cenſus emi poteſt vilius ob pactum reuendendi, quod habet annexum.*
14 *Cenſus pretium quale ſit iuſtum non eſt nec de iure, nec ex Pontificum conſtitutionibus taxatum.*
Limit. *in cenſu conſtituto ſuper bonis vniuerſitatum Status Eccleſiaſtici, vel in quibus ipſæ vniuerſitates ſunt obligatæ,* num. 24.
15 *Pro habenda declaratione, quale ſit iuſtum pretium cenſus adeundus eſt Princeps.*
16 *Pretium iuſtum cenſus illud dicitur, quod in regione receptum eſt, & vſu frequentatur.*
[*Pretia rerum variantur ex locorum diuerſitate.*
Immo in eadem Prouincia ſolent eſſe varia.]
17 *Intellige dummodo non excedat decem pro quolibet centenario, & anno, ſecundum* Bocacc.
Sed hæc limitatio repellitur, num. 19. & ſeq.
18 *Cenſus, quod vendi non poſſit minori pretio, quam ad rationem decem pro centenario, volunt aliqui.*
Contrarium Auctor, num. 20. & ſeqq.
19 *Pretia rerum variantur ex variatione locorum & temporum, & ex alijs circunſtantiis.*
20 *Pretium cenſus variari poteſt ex variis circunſtantiis.*
21 *Remed. l. 2. C. de reſcind. vendit. non habet locum in venditione annui cenſus.*
Sed debet agi de nullitate contractus, num. 23.
22 *Remed. l. 2. C. de reſcind. vendit. non habet locum, vbi pretium rei venditæ eſt certum, & determinatum, ſed tantum vbi eſt arbitrarium.*
25 [*Hactenus, hæc particula refertur ad tempus præteritum.*
26 *Participium reſoluitur in relatiuum, & verbum ſui temporis.*
27 *Participium ſine copula reſtringit diſpoſitionem.*
Limit. *reſpectu eorum quæ ob identitatem rationis comprehenduntur in diſpoſitione.*
28 *Non entium nulla ſunt qualitates.*
29 *Incluſio vnius eſt excluſio alterius.*
Limit. 1. *Quando incluſio non fit negatiuè, ſed affirmatiuè.*
Limit. 2. *Quando in excluſo viget eadem ratio, quæ in incluſo.*
30 *Extenſio non fit in odioſis etiam ob identitatem rationis.*
Limit. *quando in Conſtitutione eſt expreſſa ratio.*
Bulla Clemen. VIII. reducens cenſus communitatum ſtatus Eccleſiaſtici comprehendit etiam cenſus creatos poſt illius promulgationem.
31 *Cauſa finalis conſtitutionis colligitur ex illius proœmio.*
Rationis identitas operatur, vt diſpoſitio comprehendat omnes caſus, in quibus illa viget.
33 *Identitas rationis eſt veluti genus comprehendens tanquam ſuas ſpecies omnes caſus in quibus illa viget.*
34 *Interpretatio eſt ſemper capienda, vt plenius prouideatur, & conſulatur.*
35 *Ius quærendum facilius tollitur quam ius quæſitum.*
36 *Actum, quod eſt difficilius, tollitur quam impediatur ne quid fiat.*
37 *Lex, & conſtitutio futuris non præteritis prouidens negotiis.*
38 *Teſtator diſpoſuiſſe cenſetur id quod diſpoſuiſſet ſi de eo fuiſſet interrogatus.*
39 Ampl. 1. *idem in ſtatuentibus.*
40 Ampl. 2. *in Principe reſcribente, & aliquid concedente.*

41 *Fabritius Veroſpius Rotæ Romanæ Auditor,& Peruſiæ, & Vmbriæ Gubernator laudatur.*
42 *Caſus comprehenſus in conſtitutione ob identitatem rationis dicitur immediatè per illam deciſus.*
43 *Identitas rationis operatur vt id, quod eſt comprehenſum in conſtitutione dicatur expreſsè diſpoſitum.*
44 *Etiam in materia pœnali, & exorbitante.*
45 *Ratio legis vbi viget, ibi dicitur prodita lex.*
46 *Diſpoſitio dicitur odioſa, vel fauorabilis, pro vt principalis intentio diſponentis reſpicit odium, vel fauorem.*
47 *Species omnes æquè propriè comprehenduntur ſub ſuo genere.*
48 *Determinabile vnum reſpiciens plura determinabilia debet illa pariformiter determinare.*
49 *Res eadem non debet diuerſo iure cenſeri.*
50 *Fructus cenſus indebitè ſoluti, qua actione repetantur remiſſiuè.*
51 [*Tempus præteritum non trahitur ad fructuum.*
52 *Eſt tamen aptum illud comprehendere.*
53 *Maximè vbi concurrit mens loquentis.*
54 *Vel in vtroque tempore viget eadem ratio diſponendi.*
55 *...determinato modo prolatum non recipit functionem alterius temporis.*
56 *Intellige quando eſt determinatum ad præciſum tempus.*
57 *..determinatum importat contrariam diſpoſitionem finito tempore.*
58 *Pretium cenſus eſt regulandum ex regionis cõſuetudine.*
Lex futuris dat formam negotiis. ſub num.59.
60 *.....debet eſſe generalis comprehendens omnes actus.*
61 *Intentio conſtitutionis colligitur ex illius proœmio.*
62 *Indefinita conſtitutionis æquipollet vniuerſali.*
63 *Maximè ſi ſit iuncta perſonis, & nomini collectiuo.*
64 *Priuatio præſupponit præexiſtentiam.*
65 *Statutum cenſetur diſponere id ſuper quo ſi ſtatuentes fuiſſent interrogati ita ſtatuiſſent.*
66 *Mens dicitur ſpiritus conſtitutionis, verba autem vice corporis funguntur.*
67 *Verba debent inſeruire intentioni, non intentio verbis.*
68 *Interpretatio deſumpta ex mente conſtitutionis dicitur neceſſaria.*
69 *Interpretatio deſumpta ex mente conſtitutionis nunquam cenſetur reiecta.*
70 *Etiam quod conſtitutio excludat omnem interpretationem.*
71 *Mens conſtitutionis magis attenditur, quam verba &* num.
72 *Proœmium legis dat intellectum toti legi.*
73 *Ius quæſitum difficilius tollitur, quam ius quærendum.*
74 *Verba legis etiam geminata debent intelligi ad limites rationis.*
75 *Ratio legis præualet verbis,& illam regulat.*
76 *Bulla Clem. VIII.reducentis cenſus impoſitos per communitates ad rationem ſeptem pro centenario, & anno, quæ ſit cauſa finalis.*
77 *Præmiſſa, iſta dictio operatur idem ac ſi præcedentia eſſent ſpecificè expreſſa.*
78 *Cauſa finalis diſpoſitionis,& non alia debet attendi.*
79 *Princeps non præſumitur velle tertio præiudicare.*
80 *Damnum conſiſtit in diminutione patrimonij.*
81 *Lucrum ceſſare,& damnum pati ſunt diuerſa.*
82 *Iuſtitia contractus non debet iudicari à futuro euentu.*
83 *Peccatum fuit per legem cognitum.*
84 *Quidquid fit contra legem nulliter fit.*
85 *Quilibet præſumitur bonus,& contraria poſſibilitas non eſt habenda in conſideratione.*
86 *Præſumptio excluſiua delicti eſt ſemper capienda.*
87 *Nemo præſumitur immemor ſalutis æternæ.*
88 *Triſte euentus non habentur in conſideratione.*
89 *Communitates, & vniuerſitates, vt plurimum contrahunt mediante perſona ſyndici.*

90 *Communitas, & vniuerſitas obligatur ex contractu geſto per Syndicum.*
Lim. *quo ad incurrendum penas periurij,& ſpiritualia.*
91 *Iuramentum licet obliget præciſe ad ſoluendum, poteſt tamen repeti indebitè ſolutum.*
92 *Obſeruantia non inducitur ex iis, quæ fiunt ad cautelam,& ad bene eſſe.*
93 *Obſeruantia debet plene, & concludenter probari.*
94 *Obſeruantia non inducitur niſi ex actibus vniformibus.*
95 *Obſeruantia interpretatiua non dicitur ea, quæ induxit aliquid diuerſum à conſtitutione interpretata.* & num.....
96 *Vſus contrarius conſtitutioni non poteſt illam interpretari.*
97 Clauſula ſublata &c. *claudit os omnibus ne quid contra conſtitutionem dicant, vel gerant.*
98 *Clauſula, & decretum irritans tollunt facultatem obſeruandi contrarium.*
99 *Inferior non poteſt interpretari Conſtitutionem ſuperioris, niſi de illius conſenſu expreſſo.*num.73.
100 *Papæ poteſtas non eſt ab homine.*
101 *Officialis nouus præſumitur ignorare geſta per anteceſſores.*
102 *Obſeruantia non inducitur ex geſtis ab officialibus ignorantibus geſta ab efficialibus anteceſſoribus.*

Pretium cenſus debet eſſe iuſtum, & in quo conſiſtat illius iuſtitia.

QVÆSTIO XLVII.

aliàs par. 2. cap. 1. qu. 1. ar. 4.

QVod † pretium erogandum in emptionem cenſus 1
debeat eſſe iuſtum expreſsè ſanciuit Pius V. *in ſua*
Bulla ſuper cenſibus verſ. rurſum niſi verè in pecunia nu-
merata, ibi iuſtóque pretio,&c. & omnes admittunt. Natta
*conſil.*498.*num.*10.*lib.*3.Ioan. Bapt. Lup. *ad leg.* 2. *C. de*
*pact.inter empt.& vendit.commen.*2.§.2.*num.*72. Soto, *in*
*ſua pract.de iuſtit.& iur.libr.*6.*quæſt.*5.*art.*2. aliàs † con- 2
tractus cenſendus eſſet fœneratitius ſtante maximè pa-
cto de redimendo.Calcan.*conſil.*85.*num.*10.*& ſatis clarè*
expreſſit. Pius V. *in d.ſua conſtitutione.*
Sed difficultas verſatur in declarando in quonam
conſiſtat Iuſtitia huius pretij.Et cùm in aliquibus Re-
gionibus per particulares leges fuerit conſtitutum, &
definitum huiuſmodi pretium, *vt animaduertunt DD.*
& ſignanter Auend. *in d. ſuo tract.de cenſib. Hiſpan. cap.*
32. *per tot.* non † poteſt in dubium reuocari, quin in 3
illis regionibus ſit iuſtum pretium, & ſeruandum
etiam in foro conſcientiæ, vt poſt multos dicit Gaſ-
par. Roderic. *in ſuo trac. de ann.reddditibus, lib.* 1. *quæſt.* 6.
num. 1. Ludou. Auend. *d cap.* 32. *numero* 9. Vnde difficul-
tas reſtringenda eſt reſpectu illorum locorum in qui-
bus non reperitur facta huiuſmodi pretij declaratio,
& taxatio quale dicatur huius cenſus iuſtum pretium.
Circa † quod variæ fuerunt ſcribentium opiniones, 4
vt videre eſt apud Tiraq. *de retract. lignag.* §. 1. *gloſ.* 6.
numero 17. *& ſeqq.* Follet. *in ſua pract. cenſua.in verbo,*
Dummodo, numero 1. Bocace. *in ſuo tract. de cenſib. par.*3.
*num.*50.Ioan. Bap. Lup. *d.*§ 2. *num.*74. *& ſeq.* Felician. *de*
ſolis, in ſuis Commentar. de cenſibus, tomo 1. *libr.* 2. *cap.* 1. *n.*
15. *& ſeqq.* Fernand. Rebell. *in ſuo tract. de oblig. iuſtit.*
libr. 10. *quæſt.* 5. *per tot* Leonard. Leſſ. *in ſuo tract. de iuſtit.*
*& iure, lib.*2. *cap.* 21. *dubitat.* 14. *num.* 102. *& ſeqq.* Mich. Sa-
lon. *in ſuo tract. de contract. & commerc. human. in tit de*
*cenſib. art.*3. *controuerſ.*9. Ioan. Azor. *Inſtitut. Moral. part.*
3. *l.*10 *c.*8. *q.*4. Paul. Comitol. è Societate Ieſu, *Reſponſor.*

Moral.lib.3.q.28. per tot. Feder. Martin. in ſuo tract. de
iure cenſu. cap.5. vſque ad num.21.Roder.d. quæſt. 6. per
tot. Andr. Fachin.controuer.iur.lib. 2. cap. 43. Nigol In-
trigliol.poſt hæc ſcripta viſus, ſuper Bulla de cenſib.quæſt.
45.per tot.& alios paſſim.

5 Aliqui † enim ſenſerunt iuſtum pretium cenſus eſſe
poſſe,vſque ad rationem decem pro centenatio,& an-
no quolibet , vt ex Bal. & Paul. de Caſt.dicit Bened.
Bon in ſuo tract. de cenſib. art. 8. num. 24. Theſaur. dec.
Pedemon.154.num.1. Tiber. Decian. conſ.2.num.77.libr.
1. refert alios Natt. 498. num.10.lib.3.Ioan.Bapt.Lup.d.
§.2.num.74. Facchin.d.cap. 43. verſ. iuſtum eſſe pretium.
Federic.Martin. d.cap.5. numero 2. & in Regno Siciliæ
declarauit Nicol.huius nominis Papa V. per ſuam par-
ticularem conſtitutionem, quam fuit pleniſſimè com-
mentatus Foller. in ſua pract. cenſuali , & ibidem ipſe-
met not.in verbo, dummodo,num.1.in fin. [quam conſti-
tutionem Nicol. V.quo ad facultatem emendi cenſum
vſque ad rationem decem pro quolibet centenario,
& anno eſſe localem , & reſtrictam ad Regn. Sicil.
ſed communem toti orbi, dicit Mari. Mut. Regn. Sicil.
81.numero 39. & 44.] & hæc opinio non diſplicuit.
Rotæ coram bon.mem.Orano,13. Nouembris , 1589.in
vna Forolinienſi cenſus, quæ eſt poſt tract. dec.117.num.8.
in fin. & coram bon. mem. Cardin. Pamphilio,9.Iunij,
1604.in illa Aſſiſienſi cenſus quæ eſt ibid.deciſ.17. num.4.
[& coram bon. memor. Penia in illa Rauennatenſi cen-
ſus 27. Ianuarij 1620.poſt tractat.deciſio. 337. numero 1.]
& eandem opinionem comprobauit Farinac.conſil.54.
num.22.libr.1.in criminal. Tiraq.d.gloſſ.6.num.17.& 19.
ad finem, Surd.conſil. 162.numero 34.lib.2. Hanc tamen
ſententiam multorum auctoritate improbat,& repre-
hendit. Menoch. conſil. 445. numero.11. lib. 5. vbi num.
19. reſpondet rationibus contrarium ſentientium [&
6 poſt alios Mar. vot.125 num. 12. Alij itaque fuerunt in
ſententia, quod ſicut † in emptione , & venditione
aliarum rerum immobilium frugiferarum iuſtus va-
lor,& pretium dicitur , quando in viginti annis illa-
rum fructus æquant ſortem,& quod reſpondet fructi-
bus illorum viginti annorum argument.§.ſi verò, & ibi
gloſ. auth.de reb.eccleſ. non alienan.Natta conſil.341.num.
10. Crauet. conſil.940.num.7.lib 5.Couar.variar.reſolut.
lib.3.cap.9.num.5.Tiraquel.d.gloſ. 6.num. 19. Ari. Pinel.
ad leg. 2. C.de reſcind. vendit. part.3.cap.4.num.29. Rota
Genuenſ.deciſ. 94.num.4.Vinc.in tract. de locat. & con-
duct.part.1.in tit.de reſcind. locat. numero 5.verſ.tertia eſt.
7 Ioſeph.Ludou.Peruſ.65. num.14.part. 2. Ita etiam † in
venditione annui cenſus iuſtum illius pretium ſit,
quod in viginti annis æquat ſortem principalem,& ſic
ad rationem quinque pro quolibet centenario , & an-
no,vt refert Felian.d.cap.1 num.16.Ioan.Bapt. Lop.d. §.
2.num.77.Fachin.dict. cap. 43. verſic.tertia. Andr.Gail.
Pract. Obſeruat. lib.2.obſeruat. 7. num. 15. vbi refert ita
fuiſſe per Carolum V.Imperatorem taxatum,& Bernard.
Greu. ad ipſum d.obſeruat. 7.conſiderat. 1. de requiſit. 4.
num.14.Feder.Martin.dict.cap.5.numero 6.verſic. quinta,
Tiraq d.gloſ.6.n.18. Et hanc ſententiam receptiſſimam
profitetur,& latè comprobat.Aueod.d.tract.cap.31.

Hæc autem opinio licet quod ad alia bona ſtabilia
fructifera magis communiter recipiatur, attamen quo
ad annuos cenſus non fuit vſu recepta , cum quotidie
videamus cenſus vendi ad rationem ſeptem , & octo
pro quolibet centenario , & anno , cuius differentiæ
multas reddit rationes Steph. Gratian. poſt hæc ſcripta
viſus, Diſcept.Forenſ.tom.3 cap.545 num.17.

8 Et propterea nonnulli ſenſerunt , quod iuſtum †
iſtius cenſus pretium ſit id quod reſpondet pretio præ-
dij ſuper quo cenſus conſtituendus , & collocandus
eſt,ita viſus eſt ſentire. Innoc.in cap. Ciuitate , ſub num.
2 extr. de vſur. Calcan. conſil. 84.num.1 Alciat. conſil.3.
numero 15.& 19.lib. 1. Fachin.dict.cap. 43.verſic.ſexta,
Menoch. d. conſil. 445. numero 10. lib. 5. Federic.Mar-
tin. d. cap. 5. numero 6. verſicul. ſexta, Ioan. Bapt.Lop.
d.§.2 num. 79.

Iſta autem † fundi cenſiti æſtimatio licet multis 9
modis haberi poſſit, teſte. Abb.in c.in cauſa,num.3.ext.
de teſtib. Ang. Aret.in §. ſi quis agens,num.1.& 2. Inſtit.
de act. latiſſimè Maſcard. in ſuo tract. de probat. volum.
1.concluſ. 650.& ſeqq. Omnes tamen in hoc conueni-
unt,quod quomodocumque æſtimatio fiat debeat fieri
† habito reſpectu ad fructus, & redditus , qui ex re 10
æſtimanda ſingulis annis percipi poſſunt,l.ſi fundus,in
princ.ff.de reb.eor.l.ſi quos, C. de reſcind.vendit. l. ſi fun-
dum.94.ff.de leg.1 Foler.d.verbo,dummodo,num.17.

Hæc tamen † opinio non videtur recipienda , tum 11
quia Conſtitutiones Pontificiæ de materia cenſus lo-
quentes non pretium, & valorem rei ſubiugandæ, ſed
illius fructus conſiderant : tum quia in annuo cenſu
non emitur res ipſa ſubiuganda , nec illius fructus,ſed
ius exigendi annuum reditum ſuper illa ratione fru-
ctuum impoſitum, & conſtitutum , vt ſupra ſæpius fuit
dictum,& ſignanter, part. 1. cap.1.q.3.artic.2.nunc. quæſt.
24. num.3.tum demum , quia vetus rei valor diminui-
tur , ſi alicui oneri ſit obnoxia , cum dici ſoleat † quod 12
onus eſt pars pretij,l.fundo partem ibi:ideò vilius fundum
vendidiſti,& ibi not.gl.in dict.verbo,vendidiſti,& Bald.&
Salyc.ff. de contr.empt. cum aliis apud Tiraq.de retr.actu
conuent. in præfat.num.21.verſ. & ſemper, qua ratione † 13
ipſummet cenſum ob pactum de retrouendendo ad li-
bitum venditoris ex Bulla Pij V.de neceſſitate in illius
venditione apponendum;vilius emi poſſe dicebat,Caſ-
ſan. conſ 63.num. 1. Bon. in ſuo tractat. de cenſib.art. 81.
n.114. Boninſing. in eod.ſuo tractat. cap.4.num.11.& cap.
5.num.10.& ſeq.& poſt alios, quos allegat. Martin.Bona-
cin.de contract.diſput.3.quæſt.4.puncto vnico , num. 7.&
Sigiſmund Scacc. in tractat. de commer. §.1.q.7.par. 2.
ampl. 8 poſt hæc ſcripta viſi. Vnde non videtur quod in
cenſus impoſitione poſſit, nec debeat haberi ratio veri
valoris,& prætij rei ſubiugandæ.

Cæterum in tanta ſcribentium varietate † cum nec 14
de iure,nec per Pontificum ſanctiones reperiatur defi-
nitum quale ſit iuſtum iſtius cenſus pretium,& valor,
vt dicit Nauar.in d.ſuo Comment. de vſur. num. 138. verſ.
decimum octauum. Ego dicerem , vel eſſe recurrendum
† ad Principem pro declaratione quale debeat eſſe hu- 15
ius cenſus pretium, vt admonet Ripa lib. 1. reſponſor. in
tit. de conſtit.reſponſ.14.num.3.& ſeqq. vel † eſſe ſeruan- 16
dam conſuetudinem regionis , in qua cenſus conſtitu-
endus , & diſtrahendus eſt : hæc enim cuiuſlibet rei
iuſtum pretium ſolet definire,& præſcribere,arg.l.pre-
tia rerum , ff. ad l. falcid. vt ſenſit , Couar. var. reſolut.
libr.3.cap.10.num.2.Bon.d.tract.art. 8. numero 24. & alij
relati à Bocacc.d.tract.de cenſib.part.1.num. 35. & par.2.
num.50 Federic Martin.d.cap.5. numero 9 Boninſign.d.
tract. de cenſib.cap.5. num.14.Stephan. Gratian. qui alios
allegat Diſcept. Forenſ. tomo 2.cap.141. num. 27. & ſeqq.
Felician. de Solis,dd. ſuis Commentar.de cenſ.tomo 1.lib.
2.cap.1.num.15.verſ. conſuetudine verò, Ioan. Petr. Fon-
tanell.de pact.nuptial.tom.1.clauſul.4.gloſ.18.par.2.num.
8. vbi multos allegat , & confirmat ea ratione, quia
quælibet Prouincia diuerſum habet pretium ab alia:
Immo in vna , & eadem prouincia ſolet circa rerum
pretia eſſe diuerſitas , vt ipſe deducit eandem ſenten-
tiam ſequitur Ioan. Garzias in tract.de expenſ. & melio-
rat.cap.9.numero 81. circa princ. verſic. & inter illas plu-
rimum,quam confirmat per tex. in extrau. 1.& 2.de empt.
& vendit. inter extrauag.commun. in quibus Calixt. III.
& Martin.V.plurimum tribuunt conſuetudini loci, &
ciuitatis quam opinionem amplectitur etiam Gaſp.
Anton.Theſaur.quæſt. forenſ.lib.1.cap.32.num.1.] & non
videtur improbare Nauar. d.tract. de vſur. numero 104.
verſ. vnde quamuis,& num.138.verſ. decimum octauum,
ibi tum quia pro varietate, nec videtur diſſentire. Gregor.
de Valent.Commentar. Theologic.tom.3.diſput.5.quæſt.22.
de

Digitized by Google

de cenſib. puncto 5. verſ. concluſio ſecunda, & Ioan. Franc.
Leonis, *in ſuo Theſauro fori Eccleſiaſt. par. 1. cap. 15. de
cenſib. num. 12. & ſeqq. & fuit dictum in* Rota *coram* bon.
mem. Orano, 13. *Nouembris*, 1589. *in illa Forolinienſi cen-
ſus, quæ eſt poſt tract. deciſ. 117. num. 9. & in illa Aſſiſienſi
cenſus coram* bon. mem. Pamphilio, 9. *Iunij*, 1604. *quæ eſt
ibidem deciſ. 17. ſub num. 3. verſ. minus obſtat.*
17 Et licet † Bocacc. *d. par. 1. numero* 35. hoc reſtringat
dummodo talis conſuetudo non excedat, decem pro
quolibet centenario, & anno, motus auctoritate. *Ex-
tranag. Nicol. V.* qui in conſtitutione, quam edidit ſu-
per impoſitione, & conſtitutione annuorum cenſuum
in Regno Siciliæ definiuit cenſum poſſe conſtitui
dummodo annualis cenſus decimam partem annualis
recepti, ſeu pretij cenſus non excedat, Ex qua *Extra-
nag.* Sigiſm. Scac. *d. quæſt. 7. part 2. ampl. 10 num* 81. affir-
18 mabat † quod cenſus non poſſit vendi minori pretio,
quam ad rationem decem pro quolibet centenario, &
annos ita vt ſi minori ematur contractus cenſualis non
teneat, ea motus ratione, quia cum Pius V. *in ſua Bul-
la de cenſib.* nihil circa hoc diſponat, videatur reliquiſ-
ſe in ſuo robore, *dictam* Nicolai V *conſtitutionem* Quia
19 † tamen pretia rerum varientur pro varietate gentis
terrarum, & temporum, vel pro copia, & pecunia
ementium, vel vendentium aut mercium, vel pecuniæ
numeratæ, *vt per text. in l. pretia rerum, ff. ad l. falcid.* di-
cit in propoſito, Nauar. *d. tract. de vſur. num.* 104. Ideò
20 † non eſt inconueniens, quod etiam pretium cenſus
variari poteſt, maximè ob maiorem, vel minorem ſe-
curitatem ementis, cum minori pretio ematur à diuite,
quàm à paupere, & egeno, vt conſiderat Boe. acc. *d.
tractat. par. 3. num* 50. vbi innuit cenſum conſtitutum à
paupere ſolere aliquando emi ad rationem decem vel
vndecim pro centenario, & anno. Et propterea hanc
reſtrinctionem non exiſtimo neceſſariam, ſed poſſe
cenſum imponi, & vendi maiori, vel minori pretio,
quam decem pro quolibet centenario, & anno.
Nec aliquid facit allegata. *Extrauagans Nicolai V.*
[quæ diſponit pretium cenſus non poſſe excedere de-
cimam partem pretij cenſus, & ſic cenſum non poſſe
vendi minori pretio, quam ad rationem decem pro
quolibet centenario, & anno, quia in hac parte,] illa
eſt conſtitutio localis, & reſtricta ad Regna Siciliæ,
citra, & vltra Pharum, & ad loca in ea expreſſa, & ſpe-
cificata, vt colligitur ex pluribus illius partibus non
autem eſt Lex generalis: vnde non poteſt ex ea deſu-
mi regula generalis, quod cenſus non poſſit emi mi-
nori pretio, quam ad rationem decem pro quolibet
centenario, & anno, [& propterea non debet extendi
ad alia loca, & alias prouincias vt in illis cenſus ven-
di non poſſit maiori, vel minori pretio, ſi ita loci, &
prouinciæ conſuetudine receptum ſit.] Et multo mi-
nus, cum habeamus, *Conſtitutionem* Martini V. *regiſtra-
tam in cap. 1. de empt. & vendit. inter extrauag. commun.*
qua permittitur, vt cenſus conſtituatur, & vendatur ad
rationem, & pro qualibet marca annui cenſus, decem,
vndecim, tredecim, & quatordecim, marcæ auri, aut
plus, vel minus, ſecundum temporis qualitatem, prout
ipſi contrahentes inter ſe conuenerint. Quam *Marti-
nianam Conſtitut.* habere vim legis vniuerſalis, multo-
rum auctoritate firmauimus *ſup par. 1. cap. 1. & quæſt. 4.
art. 4. nunc quæſt. 21. n. 3.* Et propterea cùm dicta Con-
ſtitutio non ſit circa hoc immutata, vel alterata per
Pium V. *in d. ſua Bulla*, videtur concludendum, quod
ſit relicta in ſuo robore, vt argumentabat. Scacc. *d. n.
8. de conſtitut. Nicolai V.* Et conſequenter, quod ex qua-
litate temporum, vel partium conuentione, & aliis
circunſtantiis ſupra conſideratis, concedatur, vt cen-
ſus conſtitui, & vendi poſſit minori pretio, quam ad
rationem decem pro quolibet centenario. Stat igitur
concluſio, quod circa iuſtitiam, vel iniuſtitiam pretij,
cenſus non poſſit aliqua certa, & determinata regula
conſtitui, ſed ſeruandam eſſe conſuetudinem regionis,
& certum, & iuſtum cenſus pretium eſſe illud, quod
loci conſuetudine fuit receptum.
Vnde cùm ex conſuetudine ſoleant vendi huiuſmo-
di cenſus ad rationem ſeptem, vel octo pro quolibet
anno, & centenario, tale dicetur iuſtum illorum pre-
tium.
Hinc obiter ſubnectendum exiſtimaui inferri poſſe,
quod † ſtante hac certa pretij cenſus ex conſuetu- 21
dine taxatione, ſi in contractu cenſuali incidat læſio
vltra dimidium, puta quia vendatur non iuſto, & com-
muniter recepto pretio, ſed minori vltra dimidium,
non habebit locum diſpoſitio, *l. 2. C. de reſcind. vendit.*
quod † procedit dumtaxat in pretio arbitrario; non 22
autem in pretio certo, vt dicit Couar. *d. lib. 3. variar.
reſolut. cap. 14. num. 3. verſ. quod, & ſi quis, & ſequitur*
Felician. *in dd. ſuis Commentar. de cenſibus tomo 1. lib. 1.
cap. 3. numer. 15. &* Ludouic. Auend. *d. tract. cap 36. nu-
mer. 4.* Poterit † tamen eo caſu contractus argui de nul-
litate, vt benè firmat Felician *d. lib. 1. cap. 9. num. 12. & 23
libr. 2. cap. 1 num. 23. & tomo 2. lib 2 cap. 1. num. 1.* In qui-
bus locis plures in vtramque partem allegat; & iſtam
defendit, licet *dict. num. 1.* teſtetur contrariam eſſe vſu
Forenſi receptam, quam confirmat Auendan. *d. cap 36.
num 14. & ſequentibus.* Illud etiam prætereundum non
exiſtimaui, quod licet regulariter & certitudinariè nõ
ſit taxatum pretium cenſuum hoc † tamen fallit, quo 24
ad cenſus impoſitus ſuper bonis vniuerſitatum Sta-
tus, & ditionis S.R.E. Sedi Apoſtolicæ immediatè, vel
mediatè ſubiectarum, vel in quibus dictæ vniuerſita-
tes ſunt obligatæ quoniam iuſtus illorum valor, &
pretium fuit declaratum, & taxatum per *Clement.* hu-
ius nominis *Papam VIII.* ad rationem ſeptem pro
quolibet centenario, & anno vt in eius *Bulla reductio-
nis cenſuum ſub datum Romæ, prima Maij, 1592. eius
Pontificatus anno primo*, cuius conſtitutionis tenor de
verbo ad verbum habetur, *in principal. huius noſtri
tractat.*
[Quæ licet videatur diſponere dumtaxat circa cen-
ſus ante illius promulgationem creatos, & venditos,
vt videntur ſuadere illius verba ponderando ea mul-
tipliciter, &
Primò ibi omnes, & ſingulos cenſus hactenus ſu-
per quibuſcunque rebus, &c. paulò & inferius. ibi ha-
ctenus creatos, &c. ponderando illam particulam,
hactenus, † bis repetitam quæ ad tempus præteri- 25
tum refert §. *fin. inſtitut. de gradib.* Rim. iun. *conſ.* 491.
num. 23. lib. 5.
Secondo pondero illa participia creatos conſtitu-
tos, &c. quæ debent reſolui † in relatiuum, & verbum 26
ſui temporis Bart. *in l. 1. num. 35. ff. de cond. & dem.* Rim.
Iun. *conſult.* 591. *num. 17. lib. 5.* Surd. *conſ.* 151. *num.* 50. *lib.
2* & cùm ſint prolata, reſtringunt diſpoſitionem ad
cenſus antea creatos. Rol. *conſil. 43. num. 34. lib. 4.* Surd.
conſ. 127. num. 47. lib. 1.
Tertiò videntur ponderanda illa verba, reducimus,
& moderamur, &c. quæ de neceſſitate reſpiciunt cen-
ſus iam creatos † nec referri poſſunt ad cenſus poſtea 27
creandos, & conſtituendos; quia quod nondum eſt, nec
reduci, nec moderari poteſt cum non entium † nullæ 28
ſint qualitates, nec partes, *l. eius, qui in Prouincia. ff. ſi
cert. pet. cum vulgar.*
Cùm itaque Conſtitutio hæc Pontificia loquatur
de cenſibus antea creatis, videtur, quod ſit retinenda
intra limites, in quibus loquitur cùm incluſio † vnius 29
ſit alterius excluſio. *l. cum Prætor. ff. de Iudic.* & quod
lex non dicit, nec nos dicere debeamus. *l. illam. Cod. de
collat. cum cumulatis à* Becc. *conſ. 35. num. 4. lib. 1.*
• Quartò pro hac eadem ſententia negatiua videtur
multum facere. gloſ. *not. in auth. quas actiones. C. de ſacroſ.
Eccleſ.* dum vult, quod in odioſis † & exorbitantibus 30
non ſit licita extenſio etiam ob identitatem rationis.

I 4 Re

Re tamen maturiùs conſiderata, conſultus pro veritate in quadam cauſa magui ponderis contrariam ſententiam veriorem, & pro veritate amplectendam eſſe exiſtimaui maximè ex infraſcriptis.

Ptimò quia ratio finalis, qua motus fuit Sanctiſſimus ille Pontifex ad promulgandaın hanc Conſtitutionem fuit æquitas, & paterna chariras ad ſubleuationem grauaminum populorum Sac. Romanæ Eccleſiæ ditioni in temporalibus ſubiectorum, vt legitur in
31 illius procemio ex quo cauſa † fiualis ipſius Conſtitutionis deſumitur. *l. fin. & ibi* Bart. *& alij ff. de hæred. inſtit.* Ceph. *conſ.* 571. *num.* 50. *lib* 4. Rim. iun. *conſil.* 556. *num.* 7. *lib.* 5. quæ ratio cùm non minus conueniat cenſibus poſt dictæ conſtitutionis editionem creandis, quàm ante illius promulgationem crearis, uon video, cur non etiam illos comprehendat, non quidem per
32 vium extenſionis, † ſed per viam comprehenſionis Franc. Becc. *conſ.* 62. *num.* 17. *lib.* 1. Rimin. Iun. *conſil.* 544.
33 *num.* 74. *lib.* 5. ſicut genus † comprehendit ſub ſe omnes ſuas ſpecies, vt dicit *ibi* Becc. & Rim. Iun. *d. conſ.* 544 *num.* 77. *bene* Decian. *conſil.* 43. *n.* 20. *verſicul. & eſt ratio, & num.* 21. *lib.* 2.

34 Secundò, quia ſemper illa interpretari †, & via capienda eſt, per quam plenior ſit prouiſio *leg. adoptiuus* §. 1. *ff. de rit. nuptiar.* Crau. *conſil.* 278. *num.* 5. *lib.* 2. Rimin. Iun *conſil.* 563. *num.* 40. *lib.* 5. ſed nemo negauerit, quin plenius ſuccurratur grauaminibus populorum per dictam Conſtirutionem, ſi ea comprehendat etiam cenſus poſtea creandos, quam ſi reſtringatur ad cenſus antea creatos, meritò, &c.

35 Tertiò quia facilius tollitur † ius quærendum, quàm ius quæſitum. Gloſ. & Doct. *in l. ſeruus. Cod. de pact.* Bero *conſ.* 76. *num.* 118. *lib.* 1. Becc. *conſil.* 56. *num.* 13. & 36. *lib.* 1. Decian. *conſil* 33. *num.* 5. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 175. *n.* 40. *lib.* 2.
36 & faciliùs impeditur, † ne quid fiat, quam tollatur id, quod factum eſt. *l. patre furioſo ff. de hu, qui ſunt ſui, vel alien iur.* Dec. *conſil.* 113. *num* 2. *verſ. & facilius* Surd. *d. conſil.* 175. *num.* 41. Sed reducendo cenſus, qui iam creari erant, eſt tollere ius emptoribus illorum iam quæſitum, & tollere, vel ſaltem alterare id, quod factum erat reſpectu verò cenſuum in poſterum creandorum, non eſt tollere ius alicui quæſitum, nec alteratur id, quod factum erat, ergo dum Papa voluit proſpicere populis Sacræ Romanæ Eccleſiæ ditioni ſubiectis reſpectu cenſuum creatorum, quod tendit in alterius præiudicium, dicendum eſt, quod multo magis proſpicere voluerit reſpectu creandorum, quod fiebat abſque damno, & præiudicio alicuius *arg. auth. multo magis, C. de ſacroſ. Eccleſ. cum vulgar.*

Quartò mouit me. Quia ſi Papa fuiſſet Interrogatus, vtique reſpondiſſet, quod ſuę intentionis erat quod in dicta Conſtirurione prouideretur indemnitati, & grauaminibus populorum S. Rom. Eccleſiæ ditioni ſubditorum non ſolum quo ad cēſus creatos, ſed etiam quo ad creandos, tum ob rationis identitatem, immo maioritatem, vt dictum eſt, & infra dicetur, tum quia
37 natura † legis, & Conſtitutionis eſt, vt non ad præterita, ſed ad futura reſpiciat *l. fin. in fin. C. ſi cert. petat* §. *Pronunciarum verſ. vnde prateritur.* Auth. *vt fact. non. Conſtit.* Crau. *conſ.* 541. *n.* 9. *lib.* 3. Bero. *conſ.* 16. *n.* 13. *lib.* 1. Ceph. *Conſil.* 51. *n.* 29 *lib.* 1.

38 Nam quod diſponens † ſi fuiſſet interrogatus veriſimiliter diſpoſuiſſet habetur pro diſpoſito, vt de teſtatore dicit *gloſ. communiter approbata in l tale pactum.* §. *fin. C. de pact* ſequuntur Doct. *in l. Titius* §. *Lucius ff. de*
39 *lib. & poſthum* de ſtatuentibus † firmat Dec. *conſil.* 19. *n.* 3. *circa fin. verſic. & ſi ſtatuentes.* Curt. Sen. *conſ.* 9 *n.* 16. Soc. Iun. *conſ.* 1. *n.* 127. *lib.* 1. Farin. *conſil.* 36. *n.* 7. *lib.* 1. *cri-*
40 *min.* de Legiſlatore Calc. *conſil.* 11. *n.* 24. De Principe † reſcribente, vel aliquid concedente. Bald. *in d. l. tale pactum.* § *fin. ante n.* 1. *verſ.* 2. *nota & ibi* Paul de Caſtr. *n.* 6. *quos referunt, & ſequuntur* Soc. Iun *conſil.* 128. *num.* 17. *d. lib.* 1. Roland. *conſil.* 62. *n.* 25. *lib.* 3 Curt. Sen. *conſ.* 44. *n.* 12. *verſ. nam ſine.*

Ex quibus cum hac poſteriori ſententia tranſeundum cenſui, & eò libentius, quò in ea me confirmauit ſumma auctoriras Illuſt. & Reuerend. Domini mei † Fa- 41
britij Veroſpij Romanæ Rotæ Auditoris integerrimi, & Peruſiæ, & totius Prouinciæ Vmbriæ pro S. Sede Apoſtolica Præſidis ampliſſimi viri quidem eruditiſſimi, & de Legali ſcientia optimè meriti: quem cum fuiſſem percunctatus, an ſuper hoc caſu fuerit vnquã in Rota dubitatum, & quæ eſſet ipſius circa illum ſententia, perhumaniter reſpondit de illo non fuit vnquam in Rota hæſitatum, & ſe firmiter ſentire Conſtitutionem hanc Clemen. VIII. cenſus etiam poſt illius promulgationem creatos, & venditos comprehendere, & valdè gauiſus ſum, me tantum in hac mea opinione ſocium reperiiſſe. Nec obſtare viſa ſunt ea, quæ pro contraria opinione ſupra deducta ſunt.

Nam non eſt facienda vis, quod Conſtitutio illa loquatur de cenſibus creatis non de creandis, & quod propterea illorum incluſio iſtos excludat.

Quoniam † cum eadem, immo maior vigeat ratio 42
in creandis poſt promulgationem Cõſtitutionis, quam in creatis antea, vt demonſtratum eſt, iudicandum eſt de creandis tanquam de caſu comprehenſo, & immediatè deciſo per eandem Conſtitutionem. Rimin. Iun. *conſ* 4. *num.* 10. *lib.* 1. nam non dicitur caſus omiſſus vbi adeſt eadem ratio. Crauet. *conſ.* 183. *ſub n.* 3. *verſ. nec dicitur caſus omiſſus libr.* 1. Rim. Iun. *multos allegans conſ.*
4. *num.* 12. & 13. & id † in quo viget eadem ratio le- 43
gis, & conſtitutionis, dicitur expreſsè cautum, & diſpoſitum in lege & conſtitutione *l. his ſolis*, §. *fin. C. de reuoc. donat.* Becc. *conſ.* 62. *num.* 17. *in fin. lib.* 1. Etiam † in 44
materia pœnali & exorbitanti. Rim. Iun. *poſt* Bald. Anchar. & Caſtr. *conſ.* 657. *n.* 30. *lib.* 6. & bene facit Fulgoſ. *conſ.* 240. *ſub num.* 1.

Quia † vbi habet locum ratio legis, circa id dici de- 45
ber prodita ipſa lex, vt poſt Cald. *conſ.* 1. *in tit. vt lit. pendent. dicit* Crau. *d conſ.* 183. *ſub n.* 3. *quos refert & ſequitur* Rol. *conſ.* 72. *n.* 47. *lib.* 1.

Nec in caſu iſto procedit regula *l. cum Prætor. ff. de Iudic.* tum quia dicta conſtitutio non includit cenſus creatos ante illius promulgationem negatiuè, ſed affirmatiuè ad Bero. *conſ.* 79. *ſub num.* 16. *verſ. vel quia ita lib.* 1. tum quia eadem, immo maior viget ratio, vt includantur cenſus creandi, quam illi, qui erant tunc creati. Rim. iun *poſt multos, quos congerit conſ.* 144. *num.* 295. *lib.* 3. & *conſ.* 689 *n.* 156. *lib.* 6. Surd. *conſ.* 25. *n.* 34. & *conſ.* 36. *num.* 20. *lib.* 1. & abſque dubio, quia ratio eſt expreſſa in ipſa conſtitutione. Honded. *conſ.* 1. *num.* 11. & 61. *lib.* 1.

Ad gloſ. vero *in auth. quas actiones. C. de ſacroſ. Eccleſ.* reſpondetur Primò illam procedere quando in lege, vel conſtitutione non eſt expreſſa ratio: ſed quando ratio eſt expreſſa tunc admittitur extenſio etiam in exorbitantibus, & odioſis ob identitatem rationis, vt pluribus confirmat Dec. *poſt multos, quos alleg. conſ.* 34. *num.* 23. *lib.* 2. tunc enim non extenſio, ſed comprehenſio dicitur vt ſupra latè deductum fuit. Secundò reſ-
pondetur, quod cùm † hæc conſtitutio ſit facta prin- 46
cipaliter fauore populorum S. Rom. Eccleſiæ ditioni ſubiectorum & ab ſubleuationem grauaminum, quibus illi præmebantur, licet redundet aliquo modo in odium eorum, qui cenſus emerant, nihilominus dicitur ſimpliciter, & abſolutè fauorabilis. Rim. Iun. *poſt multos quos congerit lib.* 1. & propterea eſt extendenda *ad* Bmn. *de ſtatut. excluſ famin. artic.* 3. *n.* 12. & *ſeq. refert Honded. conſ.* 1. *num.* 7. *lib.* 1.

Quare cùm ratio finalis expreſſa in procemio dictæ conſtitutionis ſit tanquam genus ad omnes caſus, in quibus militat dicta ratio Decian. *conſil.* 301. *num.* 6. &

Digitized by Google

alij ſupra allegati, & proinde cenſus poſt dictam con-
ſtitutionem creati ſub illius diſpoſitiooe, ob rationis
identitatem tanqoam ſpecies ſub ſuo genere eompre-
hendantur, vt ſupra deductum fuit, debent eodem mo-
do, & forma comprebendi prout comprehenduntur
47 cenſus antea creati, & venditi, tum quia † quælibet
ſpecies ſub ſuo genere eodem modo, & æque propriè
continetur. *l. ſi quid eorum, §. inter emptum, ff. de leg. 3.*
Crau. *conſ. 785. numer. 20. lib. 5.* Meooch. *conſ. 366. n. 69.*
libr. 3. tum quia cùm determinatio, & diſpoſitio dictæ
cooſtitutionis ob identitatem, immo maioritatem ra-
tionis reſpiciat æqualiter vtrumque caſum, & vtrum-
que æqoaliter decidat *d. l. his ſolu, §. fin. C. de reuoc. donat.*
Dec. *conſ. 301. num. 6.* Rim. Iun. *conſ. 4. num. 50. lib. 1. &*
conſ. 657. num. 30. lib. 6. Becc. *d. conſ. 62. num. 17. in fin. lib. 1.*
48 Crot. *conſ. 118. nu. 4. & conſil. 120. n. 1. lib. 1.* debet † vtrum-
que pariformiter determinare, *l. nam hoc iure, §. fin. ff. de*
vulg. & pupill. ſubſti. l. quamuis, C. de impub. & aliis ſub-
ſtit Surd. *multos allegans conſ. 31. num. 15. lib. 1.* Et pro-
inde ſicut quo ad cenſus ereatos, & eonſtitutos aote
promulgationem dictæ Conſtitutionis, nec ipſæ voi-
uerſitates, vel communitates, nec earum Priores, con-
ſiliarij fideiuſſores, vel aliæ particulares perſonæ quæ
illarum, intuitu etiam vti principales principaliter,
& inſolidum, ſeu aliàs quouis modo etiam in forma
Cameræ ſe obligaueruot, dummodo pretia dictorum
cenſuum ad earundem communitatum vſum cooner-
ſa fuerint vigore quarumcunque obligationum, qui-
buſuis ioramentis, ſeo alias vallatarum ad ſulutionem
vltra ſummam ſcutorom ſeptem pro quolibet cente-
nario, & anno non tenentur, nec exigi poſſunt etiam
cum elauſula ſublata, &c. eodem modo dicendum eſt,
quod nec etiam quo ad cenſus poſtea creatos, & ven-
ditos teneantur vltra ſeptem pro quolibet contenario,
& anno Priores, Conſiliarij, fideiuſſores, vel aliæ per-
ſonæ particulares, quæ, vt ſupra, in dictis eenſibus ſe
obligauerunt, vt pariformis inter dictos caſus fiat de-
49 terminatio, & ne eadem † conſtitutio dioerſo iure c::n-
ſeatur reſpectu eorum, quæ pariformiter ſub illius diſ-
poſitione comprehenduntur, contra regulam *l. eum qui*
ades, ff. de vſucap. cum vulg.

Quatenus verò fructus dictorum cenſuum eſſent
exacti vltra ſeptem pro quolibet centenario, & anno
contra diſpoſitionem dictæ Conſtitotionis tanquam
50 iodebitè ſoluti poſſènt repeti, † vel condictione ſine
cauſa, vel condictione indebiti, vel cautius agendo, pe-
tendo ſimpliciter illorum reſtitutionem, vt admonet
Specul. *in tit. de action. §. ſequitur videre n. 51. in fin. &*
nos diximus in tract. infra q. 119. alias par. 3. cap. 2. in vlti-
mis verbis.]

[Et licet excell. D. Paolus Boncompagnus qui inter
Romanæ curiæ Aduocatos honeſtum locum ſibi ob
ſuas dotes, & peritiam adeptus eſt in quodam ſuo reſ-
ponſo reddito in quadam cauſa montis Faliſci cenſus
hanc noſtram conelusionem ex profeſſo impugnare
conatus fuerit, ita vt co perfecto tantiſper de hac mea
ſeotentia anceps fuerim, & non erubuiſſem ab ea co-
gnita veritate recedere, tandem non obſtantibus fun-
damentis per eum in eontrarium adductis, & plena
manu confirmatis, illam fuiſſe couſonam, & confor-
mem menti, & intentioni ipſius Papæ exiſtimaui, &
proinde ab ea non eſſe recedendum cenſui maximè
per rationes à me aliàs adductas quibus non fuiſſe ab
eodem Domino Paulo cõgruas, & ſufficientes reſpon-
ſiones datas, ex infraſcriptis ni fallor liquido appare-
bit. Laudo nibilominus eius ingenij acumen, & peri-
tiam, ſed multo magis humanitatem, quod de me tam
amanter, & honorificè lorutus fuerit.

Inſurgit itaque primo loco Dom Paulus contra con-
cloſionem à me firmatam hoc fundamenro, quod cùm
conſtitutio præfata loqoatur per verba præteriti tem-
51 poris noo ſit exteodenda ad fuſoros cenſus, † cum
verba prolata in tempore præterito ad futurum tra-
hi non puſſint, *ex traditu per* Rebuff. *in l. verbum opor-*
tebit. 8. verſicul. regula ergo eſt ff. de verb. ſignif. Hond.
conſil. 63. n. 62. libr. 1. Beltramin. *ad* Greg. XV. *dec. 338.*
num. 15. quia † tempus determinato modo prolatum 52
non recipit functiouem alterius temporis. Greg. *dict.*
deciſ. 338. & ibi addent. d. num. 15. Immo tempus † de- 53
terminatum importat eontrariam diſpoſitionem fini-
to tempore. Surd. *deciſ. 75. n. 10. & ſeqq.* Gregor. *dec. 392.*
num. 12.

Quod multo magis recipieodum eſſe dicit ob ge-
minatam expreſſionem verborum præteritorum im-
portantium, *ad l. Baliſta, ff. ad Trebell.* & quia quando
Papa voluit includere tempus futurum id expreſſit
dum de fructibus deinceps poſt promulgationem di-
ctæ eonſtitutionis, ex cenſibus iam impoſitis decur-
rendis fuit locutus, *allegans* Surd. *conſ. 245. numer. 45.*
lib. 2. quem io puncto loqui affirmat, & facit regula
l. 1. §. ſin autem C. de caduc. tollen. Becc. *conſ. 21. num. 22. &*
ſeq. lib. 1.

Cæterum buie primo fundamento moltipliciter
confirmato reſpondetur, quod eùm hæc conſtitutio
oon inducat aliquid contra ius commune, eum non † 57
reperiatur iure expreſſum, & determinatum pretium
cenſus, ſed ſit regulandum ex regioois conſuetudine,
vt multorum auctoritate diximus ſupra hoc eod. art. 4. n. 14.
& ſeqq. & non diffitetur ipſemet D. Paulus in dicto ſuo
reſponſo, licet in ea Papa vtatur verbis præteritum
tempus importantibus, illa † tamen apta ſunt compre- 58
hendere etiam futura Ruin. *conſ. 49. n. 11. lib. 3.* Menoch.
conſ. 494. n. 27. & ſeqq.

Quod abſque difficultate videtur recipiendum in
terminis huius conſtiturionis quoniam † ratio ob 69
quam illa emanauit poteſt adaptari ad cenſus poſt il-
lius promulgationem à Communitatibus ſtatus Eccle-
ſiaſtici imponendos, *iuxta theoricam* Bar. *tam in l. illici-*
tas in princ. ff. de offic. Præſid. quam alibi traditam, quem
ſequuntur Ruin. *conſil. 39. num. 18. verſ. non obſtant. lib. 1.*
& conſ. 49. num. 11. lib. 3. Soc. Iuo. *conſ. 21. num. 5. verſ. &*
ad regulam lib. 1. Ceph. *conſ. 644. numer. 33. lib. 5.* Marca-
btun. *conſ. 26. num. 68. & ſeqq.* Qui mouentur ea potiſſi-
mum ratione quod lex, ſtatutum, & Cooſtitutio fu-
turis dant formam negotiis, *l. leges, & conſtitutiones C. de*
legib. Rim. Iun. *conſ. 25. num. 52. & ſeqq. lib. 1.* Et lex † de- 60
bet eſſe generalis eomprehendens omnes eaſus *l. leges*
vt generales, & ibi Scriben *C. de legib. can. erit autem lex,*
4. diſtinct. quæ generalitas io præſenti eaſu, in eo con-
ſiſtit, vt per cam prouideatur reſpectu omoium cen-
ſuum etiam in futurum per dictas communitates im-
põnendorum non quidem quod quãdocunque nouus
cenſus imponitur denuo talis eonſtitutio promulgari
videatur, ſed in vim primordialis diſpoſitionis eiuſdem
conſtitutioois, quæ ob identitatem rationis (videlicet
ad ſubleuationem grauaminum, & commoda populo-
rum) quæ militat tàm in cenſibus impoſitis ante di-
ctam cooſtitutionem, quàm in impoſitis poſtea æquè
comprehendit vtroſque Alex. *conſ. 5. ad fin. lib. 5.* Crau.
conſ. 118. n. 15. lib. 1. & de antiq. temp. par. 4. in prin. n. 90. &
ſeqq. Surd. *conſ. 302. n. 22. lib. 3. & nos diximus ſupra n. 21.*
& infra.

Qnod probatur etiam auctoritate Sacræ Paginæ
in 2. epiſt. ad Roman. cap. 3. dum in illis verbis, *Iuſtificati*
gratis per gratiam ipſius per redemptionẽ, quæ eſt in Chriſto
Ieſu, quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſan-
guine ipſius ad oſtentationẽ Iuſtitiæ propter remiſſionem præ-
cedentium delictorum, loquitur per tempus præteritum
præcedentium iuncta *gloſſa* ibi, quæ ſubdit *& præſentium,*
& idem D Paul. *ad hebr. capit. 9.* in illis verbis, *& ideo*
noui teſtamenti mediator eſt, vt morte intercedente in re-
miſſionem eorum præuaricationum, quæ erant ſub priori te-
ſtamento repromiſſionem accipiant, vbi ſimiliter *gloſ.* ad
illud verbum *priori,* addit, *& præſens,* & ſic tempus
præteritum

Digitized by Google

præteritum trahitur ad futurum, quod nulla alia ra-
tione fieri poteſt, niſi quia eadem militat ratio quod
D. Ieſus Chriſtus æque voluerit ſaluos eſſe eos qui vi-
xerant in teſtamento veteri, ac eos qui viuent ſub le-
ge gratiæ in teſtamentu nouo, cum apud Deum nol-
la ſit aceeptio perſonarum, & D. Ieſus velit omnes
homines ſaluos fieri, vt bene expreſſit idem D. Paulua
in 1. epiſt. ad Thimot. cap. 2. in illis verbis *Chriſtus Ieſus
qui dedit in redemptionem ſemetipſum pro omnibus, & in
eadem epiſt. cap. 4.* per illa verba, *Chriſtus eſt Saluator
omnium, & in 2. epiſt. ad Chorint. cap. 5.* loquens de
Chriſto Ieſu dixit, *& pro omnibus mortuus eſt*, & D.
Ioannes *in 1. epit. cap* 2. in illis verbis, *ipſe eſt propitia-
tio pro peccatis noſtris, non pro noſtris tantum, ſed pro to-
tius mundi*; & habetur *in extrauag. Vnigenitus, de pæ-
nit. & remiſſ. poſt princip.* vbi Papa loqnens de Theſau-
ro Eccleſiæ militanti per ſanguinem Ieſu Chriſti ac-
quiſito protulit hæc verba, *Volens ſuis theſaurizare fi-
liis pius pater, vt ſic ſit infinitus theſaurus hominibus, quo
qui vſi ſunt Dei amicitiæ participes facti ſunt, & proinde
theſaurus iſte fuit acquiſitus non ſolum pro expiandis, &
redimendis præteritis peccatis, & prauaricationibus ſed
etiam pro futuris*, vnde ob rationis identitatem tempus
præteritum trahi debet ad futurum etiam in caſu no-
ſtro, vbi intentio Papæ in dicta Conſtitutione (quæ
61 † ex illius procemio colligitur *l. fin. ff. de hared. Inſtit.*
Decian. *conſ. 72. num. 49. lib. 2. & conſ. 7. num. 69. lib. 5.*)
fuit prouidere omnibos populis, & communitatibus
Sedis Apoſtolicæ ditioni ſubiectis, vt demonſtrant
62 tam verbum illud Populorum, indefinitè prolatum, †
quod vniuerſali æquipollet Bart. *in l. ſi pluribus ff. de
63 leg.* 2. Decian. *conſ.* 17. *num.* 20. *lib.* 1. Maxime † cùm
ſit adiecta perſonis, & nomini collectiuo vt ſubiungit
ibi Decian. *num.* 21. *poſt alios, quos allegat.* Qnam illa
verba ad ſubleuationem, & commoda, quæ conue-
niunt tam iis, quæ tempore promulgationis dictæ cõ-
ſtitutionis grauabantur cenſibus ad rationem, octo,
nouem, vel decem pro quolibet centenario, & anno
impoſitis, vt inouit illud verbum ſubleuationem gra-
64 uaminum, ſubleuamen † enim præſupponit exiſten-
tiam grauaminum *l. manumiſſiones, ff. de ſtat. homin.
cum vulgar.* 6. quam iis, qui licet eo tempore talibus
cenſibus non eſſent grauari poterat tamen cõtingere
quod io poſterum indigerent pecuniis, & cogerentur
illas ad cenſum accipere, & proinde valde commo-
dum illis fuit conſtituere, ne cenſus vendi poſſint ad
maius prætium quam ad rationem ſeptem pro cente-
nario, & anno, vt innuit illud verbum commodo.

Quamobrem licet dicta conſtiturio loquatur per
verba præteritum importantia, debet intelligi vt
comprehendat etiam cenſus in futurum per dictas
Communitates imponendos. Et eo magis quia eſt val-
65 de veriſimile quod † ſi Papa de hoc fuiſſet interroga-
tus ita reſpondiſſet, & proiode idem eſt, ac ſi id ex-
preſſiſſet vt io ſtatuto ita argumentatur Soc. Iun. *conſ.*
21. *num.* 5. *lib.* 1. *cum aliis congeſtis per* Maſcard. *de ge-
neral. ſtatutor. Interpr. concluſ.* 2. *num.* 260. Ita autem
veriſimilis voluntas Papæ probatur ex eo quod ratio
conſtitutionis in procemio illius explicata omnino
etiam in cenſibus poſt ipſius promulgatiouem impo-
ſitis viget, *vt ſubdit* Soc. *ibid. d. n.* 5.

Cùm itaque huiuſmodi intellectus conueniat men-
ti ipſius Papæ conſtituentis etiam quod verbis non
conueniter, quod ex prædictis falſum eſt, eſt nihilo-
66 minus recipiendus, † nam meos dicitur ſpiritus con-
ſtitutionis verba autem vicem corporis gerunt Rol.
conſ. 8. *num.* 31. *lib.* 1. *& conſ.* 70. *num.* 56. *lib.* 3. Pariſ.
conſ. 16. *num.* 30. *lib.* 3. Rom. Iun. *conſ.* 52. *num.* 69. *lib.*
1. & ſicut corpus ſubiacet ſpiritui, ita verba ſubiacent
67 menti nam † verba debent deſeruire intentioni non
intentio verbis. Rimio. Iun. *d. conſ.* 52. *num* 68. Decian.
68 *conſ.* 60. *num.* 20. *lib.* 3. Immo talis † interpretatio
elicita ex mente conſtituentis dicitur ineſſe de neceſ-
ſitate eiuſdem conſtitutionis Bal. *conſ.* 411. *numer.* 1.
verſ. vnde quod vnt lib. 1. & † nunquam cenſetur reie- 69
cta Decian. *conſ.* 18. *num.* 12. *& ſeq. lib.* 5. etiam quod
ſtatutum, & † conſtitutio excludetet omnem inter- 70
pretationem, *ad* Bar. *in l. omnes populi, num.* 65. *& ibi*
Iaſ. *num.* 56. *ff. Inſtit. & Iur.* Pariſ. *d. conſ.* 16. *num.* 51.
lib. 3.

Ad ea autem, quæ in contrarium allegabantut non
videtur admodum difficilis reſponſio. Nam ad pri-
mum, quod Conſtitutio iſta loquatur per verba præ-
teriti temporis, quæ ad futura non trahuntur reſpon-
detur, quod hoc non eſt perpetuum immo contra-
tium firmat pro veritate Bart. *in l. cum lex num.* 2. *ff.
de legib.* quod multo magis procedit vbi viget eadem
ratio, *vt per* Bart. *in d. l. omnes populi, num.* 64. vbi pro
vtraque parte allegans tandem in verſ. ſi vero conti-
net firmat quod verba ſtatuti etiam prolata in tem-
pore præterito trahatur ad futura vbi viget eadem ra-
tio, prout vigere in hac conſtitutione ſupra fuit de-
ductum.

Quæ reſponſio poteſt confirmari ex traditis per
Nauar. *in can. ſtatuimus 19. quæſt. 3. num. 42. verſ. octa-
uo nota, vbi ad interpretationem decreti Concilij Triden-
tini ſeſſ. 25. c. 5. de regularib.* in illis verbis. *Clauſuram
monialium vbi violata fuerit, reſtitui, vbi inuiolata eſt
conſeruari maximè procurent*, licet ſecundum illorum
ſonum videantur comprehendere dumtaxat illa mo-
naſteria in quibus ante concilium præfatum fuerat
introducta clauſura, attenta tamen mente, † quæ ma- 71
gis eſt attendenda quam verba *can.* Marchion. *in quæſt.
1. cap. fin. de reg. iur. in 6.* concludit quod decretum il-
lud comprehendat etiam illa monaſteria, quæ nullo
tempore clauſuræ obſeruantiam habuerunt, & hoc
ob rationis identitatem propter quam verba ſonantia
in tempus præteritum trahunt ad tempus futurum.
Quod multo magis eſt recipiendum in hac conſtitu-
tione, ex quo verba procemij illius ſunt generalia, vt
dictum eſt. Nam licet Papa in corpore dictæ conſti-
tutionis videatur ſe reſtringere ad cenſus impoſitos
hactenus, & ſic per verba importantia tempus præ-
teritum, quia tamen verba procemij ſunt generalia,
tota conſtitutio debet generaliter intelligi etiam de
cenſibus in futurum imponendis, *l. regula §. fi. in illis
verbis. Nam initium conſtitutionis generale eſt, & ibi*
Bart. *ff. de Iur. & fact. ignor.* Curt. Iun. *conſ.* 185. *num.*
1. Nam † procemium legis, & conſtitutionis dat in-
tellectum toti legi, & conſtitutioni. Bart. *in d. §. in fin.* 72
Decian. *regul.* 133. *num.* 4.

Quod confirmatur, quia ſi ratio tollendi grauami-
na communitatum ſtatus Eccleſiaſtici mouit illum
Sanctum Pontificem ad reducendum ad rationem
ſeptem pro centenario, & anno cenſus, qui iam erant
conſtituti ad rationem, octo, nouem, vel decem non
obſtante quod tolleret ius iam quæſitum emptoribus
dictorum cenſuum contra regulam de non tollendo
iure quæſitu, multò magis dicendum eſt, quod volue-
rit comprehendere cenſus in poſterum per dictas
Communitates imponendos in quibus nemini eſt
ius quæſitum, & nemini in iure quæſito fit præiudi- 73
cium; nam † difficilius tollitur ius quæſitum, quam
ius quærendum. Crau. *poſt alios conſ.* 139. *ſub num.* 7.
lib. 1. Ceph. *conſ.* 58. *numer.* 36. *& ſeq. & num.* 60. *&
ſeq. lib.* 1.

Ad illud quod tempus determinato modo prola-
tum non recipiat functionem alterius temporis, reſ-
pondetur † quod procedat dumtaxat quando tempus 74
eſt determinatum non in genere, ſed præcisè & ſpeci-
ficè Bald. *in cap. licet col.* 1. *extr. de ſupplen. neglig.
prælat.* Iaſ. *in auth. quæ ſupplicatio num.* 1. *verſ. tamen
contra iſtum C. de precib.* Imper. *offer.* Nat. *conſ.* 485.
num. 3. *verſ. teſtatur namque, & in lib.* 3. ſed in hac
conſtitutione

conſtitutione non legitur quod illius diſpoſitio ſit re-
lata ad aliquod certum, & ſpecificum, & determina-
tum tempus meritò, &c.

Ad illud quod quando Papa in hac conſtitutione
voluit comprehendere tempus futurum expreſſit, reſ-
pondetur quod ideo Papa non diſpoſuit expreſsè ſu-
per cenſibus in poſterum imponendis, vel quia ſciebat
hanc ſuam Conſtitutionem ob identitatem rationis
in proœmio expreſſæ illos quoque comprehendi, quia
vbicumque ratio expreſſa viget etiam ſi verba defi-
ciant caſus dicitur comprehenſus in omni materia
quantumuis odioſa, & correctoria gloſ. in cap. 1. in ver-
bor. talia extr de tempor. ordinand. Iaſ. in auth. quas actio-
nes num. 22. C. de ſacroſ. Eccleſ. Pariſ. conſ. 16. num. 23. &
ſeq. lib. 3 Crau. conſ. 183. num. 3. circa med. horum aucto-
ritate Ludouiſ. deciſ. 293. num. 14. vel quia illorum im-
poſitio erat omnino prohibita per conſtitutionem
Sixti V. editam de anno 1586. & die 30. Septembris
in Bullario inter eius bullas num. 42. & propterea poterat
veriſimiliter credere communitates cenſus præfatos
non fore impoſituras, vel quia habebat in animo di-
ctam conſtitutionem Sixti V. innouare prout fecit in
Bulla edita ſuper bono regimine in ordine ſuarum Bul-
larum 10. in §. 12.

Ad rationem deſumptam ex geminatione verbo-
rum importantium tempus præteritum reſpondetur,
75 quod geminatio illa † & verba geminata debent in-
telligi ad limites mentis, & rationis proœmio dictæ
conſtitutionis expreſsè. Nam in conſtitutione plus eſt
attendenda ratio, quam verba Alex. conſ. 52. numer. 10.
libr. 4. Oſaſch. dec. Pedem. 59. num. 7. Pariſ. conſ. 83. n. 13.
76 & ſeqq. lib. 3. Nam † ratio regulat diſpoſitionem l. cum
pater. §. dulciſſimis ff. de leg. 2 & hinc ſupra dicebamus,
quod vbi ratio aſſiſtit, verba præteriti temporis com-
prehendunt etiam tempus futurum, & quod ſequens
diſpoſitio debet ſecundum rationem generalem in
præfationibus expreſſam intelligi, & interpretari
Crau. conſ. 192. n. 21. poſt princ. libr. 1. Menoch. præſumpt.
2. n. 13. lib. 6. Quod maximè recipiendum eſt in conſti-
tutione iſta, cum illa emanauerit pro populorum Se-
dis Apoſtolicæ ditioni ſubiectorum commodo, & vti-
litate. Becc. conſ. 10. ſub n. 2. verſ. & in primo lib. 1. Gozad.
conſ. 1. num. 16.

Secundum principale fundamentum Dominus Pau-
lus deſumebat, vt ipſe profitetur à ratione dictæ con-
ſtitutionis, quam dicit fuiſſe, non vt præiudicaret em-
ptoribus cenſuum à communitatibus venditorum ad
rationem, octo nouem, vel decem pro quolibet cente-
nario contra Conſtitutionem Sixti V. forſam etiam
de licentia Dominorum ſuperiorum non tamen cum
examinatione cauſæ neceſſitatis, ſed vt reduceret ad
normam dictæ Conſtitutionis Sixti Quinti, & ſic ad
rationem ſeptem.

Verum hoc quoque tollitur negando, quod illa fue-
rit cauſa finalis ob quam Papa motus fuerit ad dictæ
77 Conſtitutionis promulgationem. Sed potiùs † cauſa
finalis fuit vt ſubleuaret populos Sedis Apoſtolicæ di-
ctioni ſubiectos à grauaminibus & prouideret illo-
rum commodis, vt colligitur tum ex primis verbis
Proœmij eiuſdem Conſtitutionis quæ ſunt iſta, quæ ad
ſubleuationem, &c. tum ex ſubſequentibus verbis ibi.
Sane non ſine animi noſtri moleſtia accepimus pleraſque
communitates, &c ex quibus verbis proœmialibus cau-
ſam finalem conſtitutionis colligi ſupra fuit dictum,
tum demum ex verbis ſequentibus ibi Nos igitur in
præmiſſis opportunè ratione aliqua ſaltem ex parte proui-
dere volentes, &c. ponderando illud verbum in præmiſ-
78 ſis † quod operatur idem ac ſi præcedentia ſpecificè,
& nominatim eſſent expreſſa Crau. conſ. 929 numer. 8.
lib. 5. Surd. conſ. 356. num. 19. lib. 2. Rota dec. 713. numer. 1.
par. 1. diuerſ. Vnde apparet quod cauſa finalis dictæ
Conſtitutionis fuit ſubleuamen grauaminum, & vti-
litas, & commodum communitatum, & populorum.
Via autem, & modus perueniendi ad dictum finem fuit
reductio cenſuum ad rationem ſeptem pro quolibet
centenario, & anno, & propterea † illa tanquam fina- 79
lis, & non alia attendi debet Soc ſen. conſ. 251. col. 8. dub.
num. 6. verſ. comprobatur lib. 2. Crau. conſ. 237. num. 14. lib.
1. Rol. conſ. 58. numero 86. lib. 3. & conſ. 99. numer. 46.
lib. 4. Mandell. Alb. conſ. 57. num. 7. lib. 1. etiam non atten-
tis verbis Pariſ. conſ. 32. num. 42. lib. 2. & conſ. 72. num. 52.
lib. 4.

Verùm licet Papa voluerit populorum grauamini-
bus prouidere, noluit † tamen nimium emptoribus 80
cenſuum præiudicare inhærendo regulæ l. 2. § merito ff.
ne quid in loc. public. impoſitiones dictorum cenſuum
penitus, & omnino annullando, ſed voluit vtrique par-
ti conſulere prouidendo dictis grauaminibus ex parte,
vt ipſemet profitetur, per reductionem huiuſmodi
cenſuum ad rationem ſeptem qui eſt fructus modera-
tus, & indemnitati emptorum eorundem cenſuum ac-
commodatus, & congruus. Quod non reſpicit dam-
num eorum, qui in poſterum cenſus forent à Com-
munitatibus, & populis præfatis empturi, cùm † 81
eorum patrimonium non diminueretur in quo dam-
num conſiſtit l. 3. ff. de damn. infect. Decian. conſ. 97. nu-
mer. 49. & 40. lib. 2. Mantic. dec. 21. num. 8. Sed potiùs
ceſſatio lucri, quæ † inter ſe valdè differunt, vt per 82
Bart. in l. quominus numer. 6. ff. de flumin. Rimin iun. conſ.
498. num. 24. lib. 5. Surd. conſ. 321. numer. 20. lib. 3. Nam
damni, & lucri diuerſa eſt ratio, & diuerſum ius l.
Proculus ff. de damn. infect. l. fin. § licentiam C. de iure do-
lib. cum ſimilib.

Tertiò principali fundamento impugnabat Domi-
nus Paulus concluſionem ſupra à nobis firmatam,
quia inquit, ſi Conſtitutio præfata Clem VIII. com-
prehenderet cenſus in poſterum imponendos daretur
Communitatibus, & populis occaſio committendi
periuria, quam eſſe omni conatu fugiendam latiſſi-
mè deducit, & egregiè comprobat, inferens quod ſo-
la veriſimilitudo quod periurium poſſit committi
improbatur.

Cæterùm licet iſta veriſſima ſint, non tamen viden-
tur cenſui propoſito accommodari poſſe. Nam dato
etiam, quod inſurgat poſſibilitas committendi periu-
rium, illa tamen non poteſt operari, quod hæc Cle-
men. VIII. Conſtitutio, quæ eſt in ſumma æquitate,
& paterna charitate fundata, vt ipſemet Papa ſub il-
lius initio profitetur & in generalitate rationis finalis
comprehendit etiam cenſus in poſterum imponendos
debeat quoad illos ob ſolam poſſibilitatem quod
circa eos poſſint committi periuria reputari iniuſta,
& iniqua. Nam, iuſtitia contractus, non debet à 83
futuro euentu, vel ab iis, quæ poſtea contingunt, &
fiunt iudicari, & cognoſci, ſed à forma ſeruata, vel
non ſeruata tempore celebrati contractus; vt per tex.
in l. 2. C. de reſcind. vendit. decis Surd. conſ. 282. numer. 13.
verſ. ratio enim lib. 2. & in tract. de aliment. titul. 9. q. 110.
num. 9.

Nec contractus venditionis, & alij, qui ex propria,
& primordiali eorum natura ſunt iuſti, & liciti, debent
reputari illiciti, & iniqui ex eo, quod in iſtis mille fal-
laciæ, & dolos multiplex in tertij præiudicium com-
mitti poſſit, vt aliorum auctoritate dixi ſupra part. 1. c. 1.
q. 4 art. 5. nunc q. 12.

Prout lex non debet improba, & iniqua reputari,
ex eo, quod † per eam ſit cognitum, & indoctum pecca- 84
tum, vt per Apoſtol. ad Romanos cap 7. imo lex debet
ab omnibus ſeruari, quantum vis ſit dura. l. propexit. ff.
qui & à quib. & quicquid ſit contra legem nullum eſt, vt
nullius probare. l. non dubium Cod. de legib.

Vltra † quod iſta poſſibilitas quod Communitates, 85
& populi committant periuria non eſt habenda in con-
ſideratione, tanquam contraria præſumptioni iuris
quod

quod quilibet ſit bonus. *l. merito. ff. pro ſoci.* propter † quã ſemper eſt capienda præſumptio excluſiua delicti *gloſ. in l. iuris gentium §. quod fere. in verb. approbatur ff. de pact.* Bald. *in l. Imperator. ff. de ſtat. homin.* Menoch. *præſumpt. 2. num. 1. lib. 5.*

87 Et oemo † præſumitur immemor ſalutis æternæ *l. fin. Cod. ad l. Iul. repetund.* Hond. *conſ. 91. numer. 88. lib. 1.* Et conſequenter non eſt credendum quod quis
88 ſit commiſſurus periurium, † cum mali euentus oon ſint conſidetandi *l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ff. de verb. obligat.*

Præterea vix dari poteſt caſus quod Commuoita-
89 tes, & populi illaqueentur periurijs, † cùm vt plurimum ſoleant contrahere mediante perſona eorum Syndici, & Procuratoris, leges autem non ad ea quæ raro, ſed ad ea quę frequenter ſolent contingere reſpiciunt, & adaptantur *l. nam ad ea de legib.*

Et licèt Communitates, & vniuerſitates teneantur ad obſeruantiam contractuum per Syndicos, & actores factorum Iaſ. *in prælud. feudor. num. 93. ſequitur* Mantic. *de iurament. part. 4 effect. 164 num. 4.* attamen quo ad ſpiritualia, & pœnas periurij, cum ſint ſine anima in eas non cadit periurium. Bald. *in l. generaliter in princ. C. de reb. cred.* Natt. *conſ. 598. num. 13. lib. 3.* Seraphin. *de priuil. iurament. Priuileg. 83. num. 27. qui alios allegat.* Et propterea abſque labe periurij, & ſine neceſſitate obtinendi relaxationem à vinculo iuramenti poſſunt coottauenire iuramento præſtiro, ab eorum Syndico, & actore. Bero *conſ. 8. n. 23. & ſeq. lib. 3* Mantin. *d. effect. 164. num 2.*

90 Quibus addi poteſt, quod † quatenus Communitates, & vniuerſitates propter vinculum iurameoti tenereutur ſoluere cenſus poſt promulgationem dictæ Conſtitutionis ad maiorem ſummam quam ſeprem pro quolibet centenario, & anno impoſitos, & quod tale iuramentum virtote dictæ Cooſtitutionis non cenſeretur remiſſum, & relaxatum, nec ſuper eo diſpenſatum, vt Dominus Paulus in dicto ſuo reſponſo latè nititur comprobare, non propterea cenſerentur prohibitæ id, quud vltra ſummam per dictam Conſtitutiooem taxatam ſoluiſſent, tanquam indebitè, & cootra illius diſpoſitionem ſolutum repetere, vt de ſoluente vſuras medio iorameoto promiſſas dicit Papa, *in cap. debitores extr. de iureiur.*

Quartum, & vltimum principale fundamentum quod D. Paulus ad infringendam dictam meam concluſionem adducit eſt elicitum, vt ipſe prætendit, ex obſeruantia ſubſecuta, quæ huic Conſtitutioni Clem. VIII. interpretationem dedit, affirmat enim ipſe poſt promulgatiooem illius fuiſſe à Communitatibus Sedis Apoſtolicę ditioni ſubiectis impoſitos multos ceoſus ad maiorem rationem quam ſeptem pro quolibet centenario, & anoo, & illos fuiſſe approbatos à ſacra Congregatione Emineotiſſimorum, & Reuerendiſſimorum Dominorum Cardinalium Præpoſitorum pro executiooe Bullæ ab eodem Clem. VIII. editæ ſub bono regimine.

Sed hoc quoque facili negotio ſubuertitur; Quatenus enim per aliquas Communitates fuerit impoſitus aliquis cenſus vltra rationem ſeptem, credendum eſt quod id fecerint de licentia dictæ ſacræ Congregationis, quæ vel ob pecuniarum inopiam, vel ob neceſſitatem Communitatum, vel ob alias legitimas cauſas duxerit cum illis diſpenſaodum, quod io illius arbitrio eſſe repoſitum idem D. Paulus in fine ſecundi fundamenti principalis confiterur, ita enim præſumendum eſt ad euitandum delictum, quod Communitates commiſiſſent contraueniendo Couſtitutioni Sixti V. de qua ſupra dictum fuit.

Nec obſtat quod idem D. Paulus dicit in dataria ſolere concedi reductiones cenſuum Communitatum ad annua ſcuta ſeptem pro cẽtenario, & anno, & quod huiuſmodi oova conceſſio foret ſoperflua ſi eos complecteretur Bulla Cleio. Quod aſſerit conuincere ſub Conſtitutione præfata cenſus impoſitos puſt illius promulgationem non comprehendi, idque manifeſtè colligi ex hac ſubſequenti obſeruantia.

Quia non docetur fuiſſe habitum recurſum ad Datariam pro reductione cenſuum venditorum ab aliqua Communitate ſtatus Eccleſiaſtici poſt promulgatiooem dictæ Conſtitutionis, & quatenus doceretur, talis recurſus, & reductio diceretur facta ad cautelam, ex quo noo erat neceſſaria ſtante diſpoſitione dictæ Bullæ Gabr. *conſ. 71. num. 3. lib. 2.*, & quæ fiunt ad maiorem
cautelam uoo † ſuot ſuperflua, nec ex eis poteſt reſul- 91
tare probatio obſeruaotiæ Gabr. *conſ. 193. num. 12 lib. 2.* Vinc. de Franch. *dec. 663. num. 8. l. pen. C. de euict.* ſed illa
eſt † omnino probanda ab eo, qoi illam allegat Ceph. 92
conſ. 299. num. 19. lib. 2. Rot. *coram* Seraphio. *deciſ. 153.*
num. 2. Et debet eſſe certa, & indubitata, † & inducta 93
ex actibus viuformibus Bero *conſ. 137. numer. 31. lib. 3.* Mareſcoti *qui alios allegat var. reſ. lib. 1 c. 13. n. 15.* & de cenſibus impoſitis poſt promulgationem dictæ Conſtitutionis Rota *coram* Reuerendiſſimo D. meo Coccino Decano *dec. 103. num. 15.* imo cum expreſſione, & ſpecificatione dictorum cenſuum Rota *dec. 196. n. 8. part. 1. recent.*

Cæterum dato etiam ſine veritatis præiudicio quod aſſerta obſeruantia probaretur, non tamen poſſet huic Pootificiæ Conſtitutioni dare ioterpretationem. Pri-
mò † quia tonc dici poſſet obſeruantia interpretatiua 94
dictæ Conſtitutionis, ſi illa mediante contenta io dicta Conſtitutione effectuatentur, ſed quia per dictam prætenſam obſeruantiam inducitur diuerſum, & contrarium diſpoſitioni dictæ Conſtitotioni ooo poteſt dici interpretatiua illius, nec qood ex tali obſeruantia reſolter vſus Conſtitutionis, imo reſultaret po-
tius contrarius vſus, qui † oon poteſt ſeruire pro in- 95
terpretatione illius Rota *d. deciſ. 196. numer. 7. verſ. obſeruantia enim d. par. 1. recent. & dec. 136. numer. 10. ead. part. 1.*

Secundo quia cùm dicta obſeruantia hàbeat initium contra diſpoſitionem dictæ Bullæ, & ſic vitioſum non poteſt eidem Bullæ dare interpretationem. Crau. *conſ. 680. num. 3. libr. 4.* Rot. *dec. 136. num. 12. par. 1. recent.*

Tertio quia cùm in dicta Conſtitutione adſit non ſolum decretum irritans, ſed etiam Clauſula *ſublata,*
&c. quæ † claudit os omnibus ne aliquid contra eius 96
diſpoſitionem dicere, aut gerere poſſint Verall. *dec. 134. n. 4. lib. 3.* cum aliis apud Mareſcott. *variar. reſolut. lib. 2. cap. 38. num. 18.* conſequeuter † eſt cuilibet ſublata fa-
cultas obſeruaodi contrarium eius, quod io dicta Coo- 97
ſtitutione diſpoſitum reperitur Rim. iun. *conſ. 503 n. 36. & lib. 5.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap 546. num. 50.* Rota, *dec. 37. num. 21. par. 2. diuerſ. & in recent dec. 72. n. 8. par. 1.* & proinde nihil cootra diſpoſitionem Bullæ præfatæ potuit obſeruantia.

Quatto quia cùm † agatur de ioterpretanda Con- 98
ſtitutione Papæ ad ipſum erat recurrendum pro habenda illius interpretatione, nec inferiores poteraot illam interpretari Rimin. iun. *conſil. 659. n. 23. & ſeqq.*
lib. 6. cum † enim poteſtas Papæ noo ſit ab homine, 99
cap. de nouit. extr. de iudic. oou poſſuot ioferiores illius diſpoſitioni per contrarium vſum contrauenire abſque illius ſcientia, Rota *dec. 197. num. 3. & dec. 213. numer. 2.*
par. 1. recent. immo † requiritur expreſſus illius conſen- 100
ſus nec ſufficit tacitus Rota *dec. 221. ſub num. 5. d. par. 1. recent.*

Vnde ſeqoitur quod, vel oon repetitur obſeruaotia contraria dictæ Conſtitutioni Clem. VIII. vel in omoem euentum illa non eſt releuans, nec poteſt illius diſpoſitionem tollere; vel interpretari, quibus accedit quod Conſtitutio illa loquitur de cenſibus impo-

ſitis

ſitis per Commonitates,& vniuerſitates, quæ cum re-
101 preſententur per Rectores & Decuriones, qui ſolent ſingulis annis mutari habent præſumptam ignorantiam eorum, quæ antecceſſores geſſerunt animaduertit Alc.*conſ.*203 *num.*33.*quod eſt* 7. *lib.*4. & proinde in illis
102 † nihil poteſt operari obſeruantia, *vt non obſcurè ſentit. ibi* Alc.*& expreſsè dixit* Menoch.*præſumpt.*103.*num.*38. *lib.*3.

Ex quibus exiſtimo apparere fundamenta facta per Dominum Paulum contra ſupradictam à nobis firmatam concluſionem non eſſe talia, quæ congrua reſponſione tolli, & euelli non poſſint & conſequenter illam remanere firmam,& inconcuſſam.

Ea autem quæ idem D.Paulus adducit pro reſponſionibus per eum datis ad ea,quæ ipſemet adduxit pro ratione dubitandi in dicto ſuo reſponſo, ſunt ni fallor, ad ſofficientiam ſublata in reſponſionibus datis primo eius fundamento ideo non repeto.

SVMMARIA.

1 *Pretium in emptione, & venditione debet conueniri in pecunia numerata.*
2 *Solui tamen poteſt in qualibet Specie æſtimata.*
3 *Pretium rei dici poteſt quidquid pro ea datur.*
4 *Pretium cenſus ex Bulla Pij V.debet conſiſtere in pecunia numerata.*
5 *Aliàs contractus eſt nullus, tàm in foro fori, quam in foro poli.*
6 *Etiam ſi conſtet in auro rudi,vellaborato, non tamen excuſſo cunſu expendendi.*
7 *Et hoc eſt de natura contractus.*
Limitatur in cenſu conſtituto ante Bullam Pij V. numero 9.
Sed contraria opinio, quod procedat etiam in cenſu impoſito ante dictam Bullam, eſt verior. numer. 10. *& ſeqq.*
Limit.2.in cenſu, qui alienatur ſine interuentu pretij, num.12.
*Limit.3.in cenſu,qui conſtituitur in caſu aſſignanda dotis,*num.13.
[*Dominus cenſus poteſt illum vendere pretio conuento etiamſi non ſoluatur in pecunia numerata.*]
8 *Contractus cenſus non dicitur perfectus antequam ſolum fuerit pretium in pecunia numerata.*
10 *Contractus cenſus eſt magis ſuſpectus de vſura, quam quilibet alius.*
11 *Pretium cenſus conſtitui debere in pecunia numerata fuit pro forma introductum à Martino V.& Calixto III. ſecundum quorundam ſententiam.*
14 *Cenſus pro cuius pretio datur in ſolutum quæuis res, eſt nullus.*
15 *Cenſus,qui emitur per delegationem nominis debitoris, eſt nullus.*
16 *Cenſus pro cuius pretio dantur fructus aliorum cenſuum non ſolutorum,eſt nullus.*
17 *Vſura vſurarum de iure non debentur.*
[*Præcipuè. Hac dictio præſuponit adeſſe alios caſus.*
18 *Contractus celebratus non ſeruata forma,eſt nullus.*
19 *Emptor cenſus venditi non ſeruata forma Bulla Pij V. tenetur imputare in ſortem fructus perceptos.*
20 *Pecunia depoſitata, ne poſſint leuari ſine conſenſu Titij,eo non conſentiente non poſſunt erogari pro pretio cenſus.*
[*Depoſitum ſi exburſetur, non ſeruata illius lege præſumitur extare penes depoſitarium.*
Depoſitum factum ad effectum inueſtiendi, poteſt reſtitui deponenti.
Maximè ſi in actu deponendi non ſit expreſſum tempus,nec bona quando,& in quibus inueſtimentum ſit faciendum.

21 *Cenſus conſtitutus, vt detur venditori prædij loco pretij illius,eſt nullus.*
22 *Limitatur ſi ex inſtrumento venditionis prædij appareat illius pretium fuiſſe integraliter ſolutum.*
23 *Solutio momentanea ſi vtilitatem affert,eſt conſiderabilis.*
24 *Solutio pretij prædij, & conſtitutio cenſus, cum illius pretio,ſunt actus ſeparati.*
25 *Vendens prædium,ſi ex illius pretio nulliter emat cenſum ab emptore prædij,poteſt illius prædij fructus percipere.*
26 *Cenſus licitè emi poteſt dando in ſolutum verum creditum.*
27 *Contrarium defendit Felicianus in terminis Bullæ Pij V.*
28 *Sed prior opinio placuit multis,& Auctori.*
Neque propterea contractus dici poteſt ſimulatus n.31. & ſeq.
29 *Debitum ex vna cauſa poteſt de conſenſu partium conuerti,vt debeatur ex alia cauſa.*
30 *Actio vna aliquando occultatur celeritate coniungendarum actionum.*
32 *Simulatio non poteſt conſiderari, vbi actus habet fundamentum ex veritate præcedentis cauſæ.*
[*Simulatio probatur ſolis coniecturis maximè in fraudem vſurarum etiam,vt ſequatur condemnatio.*
Simulationis exceptio non admittitur contra publicum inſtrumentum.
Simulationis exceptio non retardat executionem Cameralis obligationis.]
33 *Cenſus poſt Bullam Pij V. validè emi poſſe cum pecunia vere debita,voluit Surdus.*
[*Cauſa finalis Bullæ Pij V. ſuper form. creand. cenſus fuit eradicare ſuſpicionem vſurarum.*
Suſpicio vſurarum in contractu cenſuali ceſſat quando cenſus emitur cum vero credito.]
34 *Contraria opinio placuit aliis, & Auctori,* numero 35.
*Conciliantur opiniones, vt affirmatiua ſit vera in foro Poli,negatiua in foro Iudiciali,*n.37.
36 *Forma non poteſt impleri per æquipollens.*
38 *Emens cenſum cum ſuo vero, & reali credito non eſt tutus in foro conſcientiæ ſimpliciter, & indiſtinctè,ſed cum diſtinctione,de qua ibi.*
[*Cautela vt licitè, & validè ematur cenſus cum vero credito.*
Cenſu licitè emitur ex pretio eodem tempore reducto, ex venditione mercium.

Pretium cenſus debet conſtitui in pecunia numerata.

QVÆSTIO XLVIII.

aliàs par. 2. cap. 1. qu. 1. ar. 5.

QVod pretium erogandum in emptionem annui redditus debeat conſtitui, & conueniri in pecunia numerata, non videtur quod poſſit in dubium reuocari,cùm enim hæc non minus ſit ſpecies emptionis & venditionis,quam emptio,& venditio quarumcunque aliarum rerum, vt deductum fuit *ſupra hac ead. quæſt.art.1.*quis dubitet † quin pretium debeat conſi- 1
ſtere in pecunia numerata,*l.1 ff. de contr. empt. l.1.ff.de rer. permut. cum ſexcentis ſimilibus.* Ari.Pinel. *ad rub.C. de reſcind. vendit. par.2.cap.1. num.10. & ſeq.* Et licet contrariam ſententiam pluribus confirmare conetur. Ludou.de Auend. *in ſuo tract.de cenſib. Hiſpan.cap.*37. *num.*13. *& ſeqq.* dicta tamen per ipſum non videntur

adaptari poſſe ad deciſionem propoſitæ dubitationis:
ipſe enim loquitur de cenſibus Hiſpaniæ, vbi Balla
Py V. ſuper cenſibus, fuit in hac parte vſu recepra, vt
ipſemet profitetur, ibid. num. 23. & ſeqq. & ſæpius in d.
ſuo tract. non autem cenſu conſtituto, & creato ad for-
mam, d. Bulla Py V. de quo eſt diſputatio noſtra; vt
colligi etiam poteſt ex nouo fundamento, quod affert
pro ſua opinione, n. 21. vbi concludit de cenſu creato
ſecundum ius diuinum, & naturale. Cauendum ta-
men eſt ab eo, dum d. cap. 37. n. 31. negat pretij nume-
rationem pro forma requiri à Pio V. in d. ſua Bulla:
nam contrarium firmauimus infra num. 4 & latius, hac
ead. q. 1. art. 6. nunc q. 49. n. 11. & ſeqq.

Dubium tamen eſſe poteſt, an ſicut in venditioni-
bus aliarum rerum licet pretium ſit conuentum in pe-
2 cunia numerata, poſſit † tamen ſolui in quacumque
alia ſpecie æſtimata, l. pretij, C. de reſcindend. vendit. gloſ.
in l. 2. §. ſine pretio, ff. de contrah. empt. Pinel. ad c. 1. n. 16.
Fab. de Monte, in tract. de empt. & vendit. q. 5. num. 2. &
3 pretium † dici poteſt quidquid pro re datur, vt per
text. in l. ſeruorum, §. 1. ff. de ſtatu. hom. dicit Tiraq. de re-
tractu lignag. §. 1. gloſ. 14. numer. 41. hoc etiam recipia-
tur in venditione annui cenſus, vt in puncto, Pariſ.
conſ. 75. numer. 32. lib. 4. Surd. conſ. 162. numer. 39. & ſeq.
lib. 2. Gaſp. Roderiq. in ſuo tractat. de ann. reddit. lib. 1.
quæſt. 13. numer. 3. Circa quam in terminis Balla Py V.
ſuper cenſib. nulla poteſt eſſe dubitandi occaſio, cum
per eam fuerit expreſsè diſpoſitum, quod pretium cen-
ſus debeat ſolui in pecunia numerata, & admittunt
4 abſque contradictione Doctores omnes † affirman-
tes hoc pro forma fuiſſe per dictam conſtitutionem
ſancitum, Ludouic. Lopez in ſuo tract. de contract. lib. 1.
capit. 59. verſ. ad hac, & alia Surd. conſ. 318. numer. 8 &
ſeq. lib. 3. Bernard. Greu. ad Andr. Gail. Obſeruat. iur.
lib. 2. obſeruat. 7. conſiderat. 1. de requiſit 2 num. 9 & 10. &
placuit Nicolao Intrigliolo ſuper Bulla de cenſib. q. 97.
5 num. 1. & ſeqq. Et † ſi pretium cenſus non ſoluatur in
pecunia numerara, contractum eſſe nullum tàm in
foro exteriori, quam in foro conſcientiæ. dicit Ludo-
uic. Molina, in ſuo tract. de contract. part. 2. diſputat. 390.
6 num. 1. in fine, etiam † ſi pretium conſiſtat in auro, vel
in argento rudi, & elaborato, non autem coniato, &
excuſſo gratia expendendi, vt deducit Felician. de Solis,
in ſuis Commentar. de cenſib. tomo 2. lib. 1. cap. 4. num 4. &
non diſſentit Gaſpar. Rodetic. in ſuo tract. de ann. red-
ditib q. 13. num. 3. verſ. verum tamen eſt, & infra. [Et ita
hunc locum noſtri tractatus referens concludit D. Lu-
douicus Paitellius à S. Angelo in Vado I. C. ætate no-
ſtra celeberrimus & mei amantiſſimus in annotat. 6. ad
expedit cauſ. ciuil. D. Rutilij Paitelij ſui patris num. 1. &
ſeq.] Licet in cenſibus Hiſpaniæ, vbi Balla Py V. in
hac parte non eſt vſu recepra, vt dictum eſt: contra-
rium firmet Ludouicus Auend. d. tract. cap. 39. num. 4.
cum ſeqq. in creatis autem iuxta Bullam præfatam non
7 eſt recedendum ab opinione præcedenti, & huc †
fortè reſpexit. Felician. in dd. ſuis Commentar. tomo 1.
lib. 1. cap. 8. num. 11. verſ. quarta conditio, dum dixit hoc
eſſe de natura contractus cenſualis, Fernand. Rebell.
in ſuo tract. de obligat. iuſtit. lib 10. queſtion. 1. numer. 21.
8 affirmabat poſt Bullam Py V. non † cenſeri perfectum
contractum cenſus antequam pretium in pecunia nu-
merata ſolutum fuerit, & Bartholin. ad d. Bullam
gloſ. 6. ad fin. Molina, d. diſputat. 390. num. 1. & Mich.
Salon. in ſuo tract. de contract. & commerc. human. in tit.
de cenſib. art. 3. controuerſ. 7. numer. 1. aſſerebant verba hu-
ius conſtitutionis, illud apertè habere, neque debere
in alium ſenſum transferri. Et hanc Py V. diſpoſitio-
nem eſſe ad vnguem obſeruandam, aliàs cenſum eſſe
nullum declarauit Rota ſæpius, & ſignanter in vna
Calaguritana cenſus, 11. Decembriis, 1602. coram bon.
mem Litta qua eſt in fine tract. deciſ 118. numer. 3. & ea-
dem die coram R. P. D. Sacrato, in vna Romana cenſus,
quæ ibid. eſt dec. 119. in princ. & in illa Romana Pretij Pa-
latij, 15. Ianuarij, 1607. coram b. m. Iuſto qua eſt ibid. de-
ciſ. 80. num. 5. & in vna Aſſiſienſi Cenſus, 5. May, 1608.
coram R. P. D. Coccino Decano, quæ ibid. eſt dec. 120. n. 2.
& in aliis cauſis ſæpè.

Sed dubium verſatur, an ante Bullam Pij V. huiuſ-
modi ſolutio pretij cenſus eſſet neceſſario facienda in
pecunia numerara: In quo † licet Surd. conſil. 162. 9
numero 39. lib. 2. & alij ſupra relati negatiuam ſenten-
tiam amplexi videantur, cum datio in ſolutum alia-
rum rerum loco pretij obtinere videatur, l. ſi prædium,
C. de euict. per quem tex. in propoſito, Pariſ. d. conſ. 75. n. 32.
lib. 4.

Contrariam tamen ſententiam in hoc quoque du-
bio tenendam eſſe exiſtimo, maxime ex Conſtitutioni-
bus Martini V. & Calixti III. regiſtratis in cap. 1. & 2.
de empt. & vendit. inter Extrauag. commun. quos Ponti-
fices non eſt credendum perperam, & abſque magna
animaduerſione feciſſe mentionem, quod in contra-
ctu cenſus, quem ibi confirmauerunt, pretium ſolue-
batur in pecunia numerara, propter quam circun-
ſtantiam, in hoc contractu qui † præter cæteros eſt 10
valdè ſuſpectus de vſuraria prauitate, ſi credimus. Fe-
liciano, in dd. ſuis Commentar. tomo 1. lib. 1. cap. 8. n. 15.
verſ. altera eſt, omnis pænitus videbatur ſublata vſu-
rarum ſuſpicio, vt defendit Felician. d. cap 8. num. 15.
& ſeq. poſt quem Rebell. d. lib. 10. quæſt. 1. num. 22. vbi vr-
gentibus rationibus hanc partem confirmat, & repetit.
ibid quæſt. 6. numer. 9. verſ. dixi, vbi reddit rationes cur ita
ſancitum fuit. Immo hoc † fuiſſe pro forma ſubſtan- 11
tiali à Martino V. & Calixto III. ſancitum latè de-
fendit Felician. d. tomo 1. lib. 2. cap. 5. num. 17. verſ. ſecun-
do, hanc eandem ſententiam amplexus fuit Mich Salon. d.
art. 3. controuerſ. 6. n 1. cum qua eſt tranſeundum ea ſal-
tem ratione, quia cùm agamus de materia ſuſpecta, &
in qua facilius, quam in aliis contractibus committi
poſſunt vſuræ, etiam in caſu dubio ea eſt recipienda
opinio, quæ eſt tutior, & magis fauet animæ, cap. in Ci-
uitate, in fin. & ibi not. Doctor. ext. de vſur. & nos diximus
ſupra art ab hinc 2. n. 14. & ſeqq.

Quæ concluſio ſicut vera eſt in cenſu emptitio, qui
alienatur ex contractu qui pecuniam expoſcit, & de
quo loquitur dicta Piana, & reliquæ Conſtitutiones
Pontificiæ, ita dicendum eſt † eam non procedere in 12
eo cenſu, qui alienatur ex iis contractibus, qui pretium
non requirunt, puta ex titulo donationis, legati, vel ſi-
mili, vt defendit Alcibiad. Lucarin. obſeruat. Pract. lib. 1.
Academ. 5. obſeruat. 1. n. 5. & ſeqq. & clarius eſt, quam
quod probatione indigeat.

Prout † nec etiam procedit in iis cenſibus qui crean- 13
tur, & conſtituuntur in dotium aſſignandarum caſu,
nam tunc cenſus ipſos etiam pecunia ad manus non
habita creari poſſe, & creationem, & conſtitutionem
prædictam reſpectu actualis numerationis faciendæ
non ſubiacere. Conſtitutioni præfata Pij V. & aliorum
declarauit idem Pius V. in quadam ſua Conſtitutione,
quam ad declarationem dictæ ſuæ Bullæ ſuper cenſi-
bus promulgauit, in verſ. poſtremo, habetur hac conſti-
tutio, impreſſa de verbo ad verbum ſupra in principio
tractatus.] Nec ſimiliter procedit in venditione cen-
ſus iam acquiſiti, poteſt enim illius dominus eum ven-
dere pretio conuento, licet non ſoluatur in pecunia
numerata, vt dicemus infra hac ead. part. 2. cap. 2. q. 2.
art. 6. nunc q. 72. num. 16. & hunc cenſum licitè pro do-
tibus conſtitui poſſe abſque pretij numeratione, bene
aliorum auctoritate comprobat Maſtril. dec. Sicil. 103.
per tot. lib. 2.]

Ex hac concluſione, vt ſupra firmata, ſaltem quo ad
cenſus conſtitutos, iuxta formam d. Bullæ Pij V. inferri
poteſt ad nonnulla, & quidem.

Primò † quod cẽſus pro cuius pretio datur in ſolutũ 14
aliqua quæuis res ſit omnino nullus, vt dicit Rebell.
d. lib. 10.

d.lib.10.quaſt.6.num.9. Mattin. Bonac. *in ſuo tract. diſp.3.*
q.4.puncto vnico num.21.verſ. tertio. [quicquid contra-
rium defendete, & comprobare nitatur Mari. Mut. *de-*
ciſ Regn. Sicil.73. ſub n.8. ante med. verſic. & quamuis hanc
opinionem.]

15 Prout † etiam nullus eſt ille, qui emitur per delega-
tionem nominum debitorum, vt firmat Felician. *in d.*
ſuis commentar. tom.2.lib.1.cap.8.num.10.

16 Sicut † etiam eſt nullus ille, in quo loco pretij dan-
tur in ſolutum fructus aliorum cenſuum decurſi, &
non ſoluti. Nauar. *in ſuo Comment. de vſur. num.94.* Boc-
cacc. *in d. tract. de cenſib. part.1. n.10. & part.3. num.36.*
ſequitur Leonard. Leſſ. *in ſuo tract. de Iuſtit. & iure, lib.2.*
cap.22. dubitat.12. num.87. Felician. *in dd. ſuis Commen-*
tar. de cenſib. tomo 2. libr.1. ca .9. num.16. verſ. ſeptimam
conditionem. Intrigliol. *d. tract. quaſt.48. numer.1.* [*alios*
allegat Mari. Giurb. *deciſ. Regn. Sicil.24. num.13. & ſeq.*
part.1. & reſoluit Rota *in vna Romana pratenſi canonis,*
ſeu cenſus coram R.P.D. Manzanedo 23. *Iunij* 1606. *poſt*
tract. deciſ.379. num.12.] quidquid contrariam ſenten-
tiam nitatur defendere Ludouic. de Auend. *d. tract. ca-*
pit.28. num.11. & 12. [*&* Giurb. *d. dec.24. num.34 & la-*
tè Mari. Mut. *d. dec.73. ſub num.8. verſ. tamen pura veritas.*
Horum tamen opinio non poſſet recipi in terminis
Bullæ Pij V. quæ expreſsè requirit, vt pretium cenſus
verè, & realiter numeretur, coram teſtibus, & notario
in actu emptionis.

Huius autem noſtræ concluſionis licet Boccacc. *d.*
17 *num.10.* dicat eſſe rationem, quia † vſuræ decurſæ non
poſſunt facere aliàs vſuras, *l. ſi non ſortem, § 1. ff. de cond.*
indeb. l. fin. C. de vſur. [per quam rationem in hanc ſen-
tentiam videtur etiam veniſſe Rota *in d. Romana pra-*
tenſi canonis, poſt tract. dec.379. num.14.] hæc tamen
ratio, licet in ſe vera ſit, non videtur tamen quod ap-
plicari poſſit caſui noſtro, in quo fructus non ſolue-
rentur ex credito fructuum cenſus non ſolutorum, ſed
ex cenſu de nouo conſtituto, & vendito, tale autem
creditum eſſet pretium huius noui cenſus venditi, [&
propterea Rota *d. num.14.* non firmauit ſe ſuper ſola
ratione, quod vſuras vſurarum non ſit licitum exige-
re, ſed demonſtrauit etiam adeſſe alias rationes, dum
dixit, Præcipuè cum illicitum ſit nam per illam par-
ticulam Præcipuè, oſtendit ſe aliis quoque cauſis, &
rationibus moueri, *l.1. ff. de teſtibus, & ibi gloſ. in verb.*
pracipuè. Anton. Monach *dec. Bononien.29. num.44* Au-
guſt Barboſ. *de dictim. & clauſul. in verb. Pracipuè, qua*
eſt dictio 230. num.1.] Vera autem ſupra firmatæ con-
cluſionis ratio eſt, quia per *d. Bullam Pij V.* datur pro
forma, quod in cenſus venditione pretium ſoluatur in
pecunia numerata, vt dictum eſt, *ſupra numer.5. &*
ſeqq. Vnde cùm in caſibus mox ſupra relatis, ſcilicet,
quando loco pretij cenſus dantur in ſolutum aliæ res,
nomina debitorum, & fructus aliorum cenſuum ma-
18 turati, & non ſoluti non ſeruetur forma: ergo † contra-
ctus eſt nullus non ſolum in foro exteriori, & iudi-
ciali, *l. non dubium, C. de legibus* Laderch. *Imol. conſ.184.*
num.11. ad med. lib.1. Aſin. *in ſua Praxi Iudiciar. §.28.*
19 *cap.3. per tot.* Sed † etiam in foro Poli, & animæ, vt
multorum auctoritate deducit Felician. *d. cap.8. num.7.*
verſ. contra verò, & apertè colligitur ex eademmet *Bul-*
la Pij V. in verſ. contractus que ſub alia forma, &c. dum ibi
iudicantur fœneratitij omnes contractus ſub alia for-
ma celebrati, quem locum ad id bene cõſiderauit Rota
coram Reuerendiſſimo P. D. Coccino Decano, 5.
May, 1608. *in illa Aſſiſienſi cenſus, qua eſt in fine Tract.*
deciſ.120. n.2. & ſenſit *in d. Romana Cenſus, coram* Re-
uerendiſſimo P.D. Sacrato 11. *Decembris*, 1602. *qua eſt*
ibid. deciſ.119. n.3. & ſeq. dum declarauit fructus ex cen-
ſu empto non pecunia numerata tanquam ex contra-
ctu vſurario perceptos non acquiri recipienti, ſed eſſe
reſtituendos, ſic licet Intrigliol *d. q.48 num.4. ad fin. &*
in inf. extendat hanc concluſionem in tantum, vt nec

Cencius de Cenſibus.

etiam emi poſſit nouus cenſus ex pecunia paulo antè
recepta ex fructibus cenſus, per rationes ibi ab ipſo
conſideratas. Ego tamen in hac ampliatione contra-
rium cenſeo ex iis, quæ dicentur, *paulo infra hoc eod. art.*
num.22 & ſeqq.

Secundo infertur, quod † ſi pecuniæ fuerint depo- 20
ſitatæ penes aliquem ea lege, & conditione, vt non
poſſint amoueri ſine conſenſu, puta Titij, ſi Titio non
conſentiente conuertantur in emptionem cenſus, con-
tractus erit nullus ea ratione, quod emptus fuerit cen-
ſus abſque pretio, vt declarauit Rota *in vna Peruſina,*
ſeu Eugubina Cenſus, 27. Martij. 1596. coram bon. mem.
Cardinali Blanchetto, *qua eſt poſt Tract. dec.121. per tot.*
& in eadem cauſa coram eodem 24. *May eiuſdem anni,*
qua eſt ibidem deciſ.115. num.1. [Præſumitur enim ad-
huc depoſitũm extare penes depoſitarium vt reſoluit
Rota *ſapius, & ſignanter in vna Romana depoſiti de Al-*
toniis 10. *Decembris* 1601. *coram* Reuerendiſſ. D. Coc-
cino Decano, *qua eſt inter eius deciſ. impreſſas deciſ.49. in*
fin. Titio autem conſentiente poterit depoſitarius pe-
cunias illas exburſare in emptionem cenſus, & conſe-
quetur liberationem.

Prout ſi depoſitarius pecunias deponenti reſtituat
liberatur, etiam quod pænes ipſum fuiſſent depoſi-
tæ ea lege, vt deberent inueſtiri in emptione bono-
rum ſtabilium, vt deducit Anch. Regien. *quaſt.31. nu-*
mer.15. lib 1.

Maximè ſi in actu deponendi non fuiſſet expreſſum
tempus, nec bona aliqua in quibus inueſtimentum fie-
ri deberet, *vt per* Anch. *d. q 31. n.13. & ſeq*]

Tertiò infertur, quod † eadem ratione nulla ſit & 21
inualida emptio cenſus conſtituti ab eo, qui (cum emit
fundum & non habens pecunias in promptu quibus
pretium fundi ſoluat) imponit cenſum ſuper ſuis bo-
nis, & illum dat venditori prædij loco pretij cenſus
Ludou. Lopez *qui in ſuo tract. de contract. lib.1. cap 59.*
verſ. ſecundum Corollarium, poſt Garz. *&* Io. à Medina,
quos allegat, dicit in vim cenſus hunc contractum non
poſſe ſuſtineri, quod placuit etiam Rotæ *in vna Seno-*
gallienſi Cenſus, 26. Aprilis, 1597. coram b.m. Pena, *qua*
eſt poſt Tract. deciſ.122. n.2. & coram Illuſtriſſimo Car-
dinali Lancelotto, 9. *Decembris*, 1602. *in illa Romana*
nullitatis cenſus, qua ibidem eſt deciſ.2. n.2. Licet contra-
rium defendat Ioan. Guttierez. *Practicar. Quaſt. lib.2.*
q.162. n.8. quem ſequitur Hieron. Cæuall. *Pract. Quaſt.*
commun. contr. comm. q.163 n.51. Licet Auend. *in d. tract.*
cap.30. ſolùm dubitet de iuſtitia pretij huius cenſus, &
ad quam rationem conſtitui poſſit, præſupponens
contractum ex ſe etiam licitum.

Verùm †. ſi ex ipſomet inſtrumento venditionis 22
pretij appareret de integra pretij illius ſolutione fa-
cta in pecunia numerata, licet illico eædem pecuniæ
forent datæ ad cenſum ipſimet emptori cenſus. talis
contractus, & conſtitutio cenſus ſuſtineretur non ſe-
cus, ac ſi cenſus fuiſſet conſtitutus, & venditus præ-
ſenti pecunia. Nam cùm iſta numeratio pecuniæ fa-
cta ad computum pretij prædij empti afferat emptori
illius vtilitatem, & commodum, quia conſequitur li-
berationem ab obligatione ſoluendi illud pretium, li-
cet † dictæ pecuniæ penes venditorem prædij mo- 23
mento tantum temporis permanſerint, ex iſta ta-
men momentanea ſolutione dominium acquiſiuit
ille, qui ſtatim eas reſtituit ad cenſum emptori præ-
dij, vt conſiderat. Bartol. *in l. qui ſic ſoluit. 56. ad fin.*
verſ. ſecundo caſu & ibi Paulus de Caſtro, *ff. ſo-*
lut. Bald. *in leg. ſi tibi pecuniam, numero 1. verſ. ardo-*
no, & ibi Alexand. *numer.5.* Iaſ. *numer.10. &* Decian. *in*
fine, ff. ſi cert. pet. Iaſ. *in leg. fratre, numero 7. ff. de*
cond. indeb. Imol. *in leg. ſi quis duas in fine, de ſolut.*
Gerard. de Petra ſancta *ſing.26. numer.1.* [& ita dicebat
Rot. *coram* Reuerend. D. Coccino Decano *in vna Ben-*
uenutana cenſus 18. *Martij*, 1603. *qua poſt tract. eſt deciſ.*

187. numer. 10. & coram R.P.D.Manzanedo in vna Ro-
mana ſeu Nepeſina cenſus 13. Maij 1624. poſt tract. dec.
454.num.10. & ſeq.

Et licet Maſtrill.deciſ. Sicil.272. num.17. cum multis
ſeqq.lib.3.nitatur defendere, quod contractus iſte cen-
ſualis non ſuſtineatur ſi pretium ſtatim, & clam reſti-
tuatur emptori cēſus. Hnc tamen dicit procedere quā-
do iſta momentanea ſolutio nullam affert vtilitatem,
& commoditatem ſoluenti,vt n.17. verſ. nec conſidera-
tur,& n.43.aſſerens num.44. & ſeqq. quod quando cum
eodem pretio venditor cenſus perſoluit ſuum debi-
tum quod haber cum emptore cenſus, & ſic emptor
pretium illud recipit ea noua cauſa contractus cenſua-
lis ſuſtinetur. Et propter hanc rationem Steph.Gra-
tian.diſceptat.forenſ.tom.4 cap.679.num.9. defendebat à
nullitate contractum ſocietatis officij, in quo ſocius
ponens pecunias poſt perfectum contractum recepit
partem dictarum pecuniarum ad computum fructuum
dictæ ſocietatis liberando ſe à debito fructuum dictæ
ſocietatis pro dicto tempore,] & propterea potuit il-
lico pecuniam illam reſtituere in emptionem cenſus:
24 nam † iſti duo actus ſolutionis pretij fundi empti, &
emptionis cenſus ſunt conſiderandi tanquam ſepata-
ti,vt dicebat in puncto Rota coram Illuſtriſſimo Car-
dinali Lancellotto, 9. Decembris, 1602. in illa Romana
nullitatis cenſus,qua eſt poſt Tract.dec.2.n 3.& optimè fa-
cit alia reſolutio facta in Rota coram b.m.Cardin. Pam-
philio, in vna Bononienſi cenſus, 24. Aprilis, 1600. quæ eſt
ibidem dec.123.n.4

[Licet autem ſolutio momentanea ſuffragetur quan-
do affert aliquam vtilitatem ſoluenti, vt multorum au-
ctoritate dixit Rota in deciſionibus hic allegatis coram
Lancellotto, numer.2. & 10. coram Pamphilio num.4.
& coram Manzanedo in vna Romana,ſeu Nepeſina cen-
ſus 13. Maij,1624.poſt tractat.deciſ.454. numer. 10. &
ſeq. attamen ſi huiuſmodi ſubitanea, & momentanea
reſtitutio fiat ex pacto præcedenti talis ſolutio non
ſuffragatur, nec liberat ſoluentem vt non obſcure vo-
luit Rota in dicta deciſione coram Pamphilio hic alle-
gata num.5. Gratian. diſceptat forenſ.tom 5. cap.962. nu-
mer.25.& ſeq. & comprobat. Lazar. Phænutius in tract.
de proment. q.33.numer.4. verſic. ſi verò certiſſimus, vbi
num 5.& 6.concludit in dubio non præſumi huiuſmo-
di reſtitutionem momentaneam fuiſſe factam me-
diante pacto præcedenti, & reſpondet contrariis,ma-
ximè ſi appateat dictam momentaneam reſtitutio-
nem fuiſſe ex aliqua noua cauſa,vt conſiderat Maſtrill.
deciſ.Sicil 262.n.44.& ſeq.ſecus autem dicendum eſſet
citca hanc præſumptionem præcedentis pacti ſi ali-
quæ concurrerent fraudis ſuſpiciones, vt per Maſtrill.
ibid.num.17.]

25 In † hoc tamen caſu quatenus cenſus ſaluari, & ſu-
ſtineri non poſſet,liceret tamen venditori prædij per-
cipere eiuſdem prædij fructus pro rata pretij non ſo-
luti,vel illos excomputare,& compenſate cum annuis
reſponſionibus, quas ex cenſu ad ſui fauorem conſti-
tuto percepiſſet, pro concurrenti tamen quantitate
fructuum,quos percipere potuiſſet ex prædio vendito
ex æquitate,l.curabit.C.de act.empt.& comprobari po-
teſt ex iis quæ in caſu valdè ſimili dixit Rota in vna
Romana nullitatis cenſus, 5. Maij, 1597. b. m. Corduba
quæ eſt poſt Tract.deciſ.124.numer.4. verſ.ſtante ergo, &
num.ſeq.& coram Reuerendiſſimo P.D.Sacrato,11.De-
cembris 1602.in illa Romana cenſus, quæ ibidem eſt dec.
119 num 6.

Sed poſſet in dubium reuocari, an ſit ſatisfactum
neceſſitati ſoluendi pretium in pecunia numerata vbi
pro pecunia realiter, & vere debita daretur ſolu-
tum, & pagamentum cenſus eo tempore creatus, &
conſtitutos.

26 In qua difficultate † ſi inſpiciamus naturam ipſam
contractus cenſualis, cenſum ita conſtitutum & ven-
ditum licitum eſſe vt fateamur perſuadet auctoritas
Pariſ.d.conſ.75.n.32.lib.4.Ludou.Molina,in d.ſuo tract.
de contract.part.2.diſput.390.n.2.verſ.hunc tamen cenſum,
Follet.in ſua pract.Cenſuali in verbo,huiuſmodi num.95.
Burſat.conſ.214.n.12.verſ.quarto poteras,lib.2.Gaſp Ro-
der. in ſuo tract.de ann.redditib.lib.1.q.13. n.4. ad fin. Cum
qua reſolutione tranſit etiam Auend.d.tract.cap.38 n.7.&
ſeqq.& num.17.

Sed quoniam nos habemus Pontificias conſtitutio-
nes huic contractui formam dantes, videndum eſt an
de iure poſitiuo huiuſmodi venditio cenſus ſit licita.
Et † quo ad cenſus venditos ante Bullam Pij V. licet
partem negatiuam defendat. Felician. in dd.ſuis Com- 27
mentar.de cenſib. tom.6.lib.1. cap.8. num.13. vbi ponde-
rat Conſtitutionem Martini V. regiſtratam in cap.1. de
empt.& vendit. inter Extrauag. commun. & infra nume-
ro 14.& ſeq. vbi multipliciter nititur hanc negatiuam
opinionem comprobare, quam confirmat etiam to-
mo 2. eod.lib.1.& cap.8. num.7. verſ. quo ad verò vbi te-
ſtatur hanc eſſe magis communem, partem tamen
affirmatiuam † amplexi ſunt Pariſ.d.conſ.75.numer.33. 28
in fine, & num.34 lib.4.Nauar. conſ.1.num.1.lib.3.in tit.
de empt. & vendit.Hond. conſ.17. numer.22. lib.2. Alci-
biad. Lucarin. obſeruat. Practic. lib.2. Academ.5. obſer-
uat.1. numer.11. Nicol. Intrigliol. d.tract.queſt.96. nu-
mer.1.qui multos allegat [Ioan.Petr.Fontanell.de pact.
nuptial.clauſ.4.gloſ.18.part.2 num.9. cum multis ſeqq. vbi
ſub num.15.verſ.ſcio, de Feliciano contrariam negati-
uam ſententiam tenente, mentionem facit, & hanc
affirmatiuam, ſolidiorem, & validiorem profitetur,
quam probat etiam, & latè confirmat Mari.Muta dec.
Sicil. 34 num.6.cum 4.ſeqq. & amplectitur etiam] Paul.
Bellon.in ſuo tract.de eorum quæ fiunt incontinent.vel ex
internal. vi, & poteſt.lib.1.cap.84. num.7. [& confirmat
Maſtrill.dec.266.num.1. & ſeqq. vſque ad num.17.] poſt
hæc ſcripta viſi,& placuit Rota coram b. m. Litta,10. Fe-
bruarij,1597.in illa Eugubina cenſus,quæ eſt in fine tract.
dec.92. num.5. ea potiſſimum ratione, quia † debitum 29
ex vna cauſa poteſt de conſenſu partium conuerti in
debitum ex alia cauſa, & ſic vt id quod debetur ex
cauſa mutui,vel alia,incipiat deberi ex alia cauſa;l.cer-
ti condictio,§.depoſui,l.ſingularia ff ſi cert.pet.l.ſi ſponſali-
bus,§.1.ff.de iure dot.Ita etiam id quod debetur ex vna
cauſa,poreſt conuerti vt incipiat deberi ex cauſa cen-
ſus. Surd. conſ.162.num.42.lib.2. quaſi breui manu pe-
cunia ſit reſtituta creditori, & per eum ſoluta vendi-
tori cenſus Hond. in puncto d.conſ.27. num.20. nam † 30
celetitate coniungendarum inter ſe actionum vnam
actionem occultari,dicit Vlpian.in l.3.§.fin.ff.de donat.
inter vir. & vxor.& ibi Gloſ.in verbo occultare,dat con-
cordantes.

Et licet † iſta verſio ex alia cauſa in cauſam cenſus 31
videatur ſapere ſimulationem,vt in ſimili caſu reſoluit
Rota coram b.m.Penia,26.Aprilis,1596.in illa Senogal-
lienſi cenſus quæ eſt poſt tract.deciſ.122.per tot.Hoc † ta- 32
men non videtur poſſe adaptari caſui noſtro,quoniam
verſio iſta habet fomentum ex veritate præcedentis
cauſæ.Corn.conſ.241.n.6.& 7.lib.3.Surd.d.n.42. [& di-
xit Rota in illa Romana cenſus 13.Iunij 1633 coram R.P.
D.Mormanno quæ eſt poſt tract.deciſ 553.n.6.]quod ceſ-
ſabat omnino in caſu deciſionis factæ in dicta cauſa
Senogallienſi cenſus.

[Nec obſtat prætenſa ſimulatio,quia licet illa pro-
betur ſolis præſumptionibus, & coniecturis etiam vt
ſequatur condemnatio, maximè quando agitur de
probanda ſimulatione in fraudem vſurarum, vt ex
veriori. & magis communi tradit Farin. con.201.n.54.
& ſeqq lib.3. vbi teſtatur ita pluries,& in multis cau-
ſis fuiſſe reſolutum in Romana & aliis Rotis. Atta-
men in caſu propoſito iſta exceptio ſimulationis non
debet admitti cum opponatur contra publicum In-
ſtrumentum.Verall.dec.421.num.2.part.2. Rota coram
b.mem.

bon.mem.Card. Lancellotto in illa Romana cenſus 10. Ianuarij, 1605.quæ eſt poſt tract.dec.136.nu.8. & in illa Foroliuienſi cenſus 15.Nou.1589 coram b.m.Orano, quæ eſt ibid dec.117.nu.11. & in illa Romana cenſus 8. Martij, 1610. coram Greg. XV. quæ ibidem eſt deciſ.24.n.5. & ſeq.& inter eius deciſiones deciſ.459. num.6.& in alijs cauſis ſæpius.

Quæ exceptio multò minus opponi poteſt contra inſtrumentum vallatum obligatione camerali cuius executio per dictam exceptionem non retardatur, vt fuit reſolutum in illa Romana cenſus 3. Dec.1599. coram bon.mem Card.Lancellotto quæ poſt tract. eſt dec.259. n.3 & fuit repetitum in illa Rom. cenſus,26.Nou.1604. coram b.mem. Ludouiſio quæ eſt ibid.dec.5.num.16. & inter eius deciſ.195.n.16.& ibi addentes n.18. alias deciſiones referunt.]

33 Quo vero ad † cenſus conſtitutos poſt Bullam Pij V. licet Surd. d.conſ.162.n.38.& ſeq. nitatur defendere illos poſſe in ſolutum dari pro pecunia vere debita. Quam ſententiam videtur etiam amplecti Ludou.Auend. d.cap.38.n.19.dum in terminis cenſus creati iuxta formam Bullæ Pij V. dicit principaliter requiri certitudinem pretij nempe debiti,pro quo cenſus creatur; cum ex iuſtitia ſortis iuſtificentur annuæ penſiones. Et in cap.37.n.18.dicit quod Conſtitutiones Pontificiæ,quæ de iuſtitia creationis, & conſtitutionis cenſus meminerunt, principaliter reſpiciunt iuſtitiam pretij, & æquiualentiam ſortis ad penſionem,vt ex ea cōgruentes redditus naſcantur.& inter contrahentes ſeruetur æqualitas iuſtitiæ commutatiuæ venditorique cenſus ex iniuſtitia pretij nullum præiudicium irrogetur [quam ſententiam amplectitur etiam Ioan. nt.Bull. conſ.92.n.10.& 16 motus non ſolum ea ratione,quam nos adduximus mox ſuper n.29.quod debitum, ex vna cauſa poteſt conuerti, vt debeatur ex alia cauſa, ſed etiam quia cauſa finalis Bullæ Pij V. ſuper forma creandi cenſus fuit,vt euitentur ſuſpiciones vſurarum, vt ipſe conſiderat ante d.n.16.& nos diximus ſupra hac 2.part.c.t.q.3.art.1.nunc q.53.num.9.quæ euitatur etiam quando cenſus emitur per dationem in ſolutum veri crediti ad Maſtrill.dec.272.n.5.& 12.lib 3.]

34 Contrariam † tamen ſententiam amplexi ſunt Boccac.in d.ſuo tract.de cenſib.part.1.n.52 & par.3.n.36 Ludou.Molina.d.tract.de contract.part.1.diſp.390.n.2.Felician.in dd.ſuis commentar.tomo 2.lib.1.cap.8.n.7.vbi latè hanc ſententiam contra Surd.tuetur,& latius,tomo 1.lib.2. cap.5.n.17.per tot. eandem amplectitur. Mich. Salon. de contract.& commerc.human. in tit. de cenſib.art.3. controuerſ.8.num.1 Ioan.Azor. Inſtit. Moral part.3. lib 10.c.8. q.1.& 3.Fernand Rebell.in ſuo tract.de obligat. Iuſt.lib.10. quæſt.1.n.13. qui eo potiſſimum nititur fundamento, quod iſte contractus non ſit licitus,niſi ſub ſpecie emptionis,& venditionis.& quod quando datur in ſolutum pro pecunia debita, non celebretur propria emptio, & venditio. Et eandem opinionem amplexus etiam fuit Matt.Bonacin. in ſuo tractat.de contract. diſput.3.q.4.puncto vnico,num.21.verſ.ſecundo. [& in puncto iuris eſſe veriorem videtur ſentire.Rota coram R. P.D. Pirouano in vna Lauretana cenſus 14. Iunij 1619. poſt tract. dec.397.num.4. & mordicus tuetur. Grat hunc noſtrum locum citans diſcept.forenſ.tom.5.cap 853.n.36.&

35 ſeq.] Ego † vero licet exiſtimem in puncto iuris poſſe ſuſtineri opinionem affirmatiuam, maximè per rationes conſideratas à Surdo. Cum hac tamen poſteriore, & negatiua libentius pertranſeo, non quod iſte contractus non poſſit valide celebrari per viam dationis in ſolutum, vt negabat Rebell. cuius opinionem probauimus,ſup hac.ead. q.artic.1. ſed ob præciſam Pianæ

36 Conſtitutionis formam, cui † non poſſe per æquipollens ſatisfieri,dicit Franc.Viu.dec.369.n.4.& paſſim Doctores. [Quod procedere etiam ſi teſtator præcipiat hæredi, vt retineat ad cenſum id,quod ſibi per alium debetur firmat, Gratian.d.cap.853.numero 22 & ſeqq.]

Et licet † Felician.d.cap.8.lib.1.tomo 1.numer.13.& ſeqq. conetur deſcendere, quod negatiua opinio, tam ante Bullam Pij V. quam poſt illius promulgationem ſit verior non ſolum in foro iudiciali, verum etiam in foro animæ,& vt dicunt conſcientiæ, attamen alij Doctores frequentius eam recipiunt diſtinctionem, quod tàm reſpectu cenſus conſtituti ante Bullam Pij V. quàm conſtituti poſt dictā Bullam affirmat ita opinio procedat in foro poli,negatiua in foro fori, & iudiciali ita diſtinguit Nauar.in ſuo tract.de vſur n.88.& num.121.ſequitur Boninſign in ſuo tract.de cenſib.cap.5. num.6.Leonard. Leſſ. in ſuo tract. de iuſtit. & iure,lib.2. cap.22.dubit.12.num.8. [Maſtrill. deciſ Regn. Sicil.272. num.11.& 12.] dum concedit in foro poli poſſe anticipari ſolutionem pretij, licet in foro exteriori propter ſuſpicionem fraudis vſurariæ id non permitti aſſerat,eandem ſententiam ſentire videtur etiam Honded. d.conſ.27. num. 23. illam quoque amplexus fuit, [Stephan.Gratian.diſceptat.forenſ.tom.4. cap.652. n.13. verſ.nihilominus.] Io.Franc. Leonis in ſuo Theſauro for. eccleſiaſtic.part.2.capit 11. de cenſib.n.18. cum † hac tamen diſtinctione,quod ita demum recipiens annuum cenſum ſolutum pro ſuo vero credito ſit tutus in foro conſcientiæ ſi creditum erat creatum cum pecunia numerata ex legitima cauſa, & cum homine ſagaci, qui in ſui vtilitatem pecuniam creditam expoſuerat; ſecus ſi creditum fuiſſet creatum in mercibus, vel in pecunia numerata ad ludendum,aut in alios vſus malos,& prauos conuertenda cum iuuene bona ſua dilapidante, cum hac potiſſimum de cauſa dicat ſtatuiſſe Pium V. in d.ſua Bulla, quod pretium ſolui debeat in pecunia numerata coram Notario & teſtibus in ipſo actu celebrationis inſtrumenti.quam quidem opinionem non longe à pietate.& mente Pij V. in dicta ſua Bulla eſſe arbitror,& propterea amplectendam. 37 38

[Si quis autem cum ſuo debitore,à quo non poteſt aliter ſui crediti ſatisfactionem conſequi velit licitè, & valide cenſum creare,& conſtituere, faciat illi refutationem de ſuo debito,& poſtea,vel etiam emat ab illo cenſum fundatum tamen iuxta formam Bullæ, & erit tutus: vt animaduertit Rota in illa Romana cenſus 17. Iunij 1600.coram Illuſtriſſ.Card.Mellino. poſt tract. deciſ.355.per tot.Quæ cautela comprobatur ex iis,quæ diximus ſupra hoc eod.art. de imponente cenſum ſuper bonis,quæ mox emerat ad effectum ſoluendi illorum pretium, quem cenſum eſſe licitum, & validum diximus,ſi ex Inſtrumento venditionis appareat de integra pretij ſolutione.

Vel vtatur cautela quam dat Nauar. in ſuo Comm.de vſur.n.88.ante fin.verſ eſt autem qu ſi quotidiana, quam refert Grat. d.cap.652.num.41.vt creditor monſtret totum pretium coram notario,& teſtibus,& numeretur venditori cenſus,& idem emptor poſtea illud recipiat ſolutionem ſui crediti,& ita valide contrahet. Ex quibus videtur amplectenda reſolutio,quam facit Ioann. Dom.Gavt.in ſuo tract.de credito cap.2. tit.7.q.6. n.202. Quod cenſus emi poſſit ex pretio eodem tempore redacto ex venditione mercium,de quo fuiſſe inter ſcribentes dubitatum dicit.

Et licet vera ſit concluſio quod in emptionem cenſus ſit neceſſaria numeratio pretij in prompta, & numerata pecunia, non tamen eſt curandum quid poſtea de dicta pecunia fiat, & in quem vſum conuertatur,vt benè explicauit Rota coram R. P.D. Vbaldo in Vrbeuetana cenſus 11. Maij 1629 deciſ.534. num.8. poſt tractat.]

SVMMARIA.

1 **Contractus is in dubio celebratus præſumitur, quem contrahentes nominauerunt.*

Limitatur *ſi natura contractus repugnet*, o.8.

2 *Contractus nomen cenſetur datum ex voluntate contrahemium.*

3 *Emptio, ne, an permutatio ſit, quand datur pecunia numerata, & ſpecies, ſpectatur quid pluris valeat pecunia ne, an ſpecies data.*

[*Exceſſus valeris ex quo cognoſcitur an ſit emptio vel permutatio, quando in venditione ſoluitur pretium partim in pecunia partim in ſpecie debent eſſe ſaltem in tertia parte.*]

4 *Emptio, quod ſit non permutatio, quando pecunia & ſpecies, quæ dantur ſunt æqualis valoris, vult* Bald.

5 *Immo quod ſit contractus innominatus, volunt alij communiter.*

6 *Quod ſint duo contractus volunt* Alciat. & Pinel.

Hæc opinio eſt vera, quando datur ſpecies inæſtimata, oum.18.

9 *Contractus cenſus non poteſt ſuſtineri vti permutatio, & ibi de ratione.*

11 *Bulla Py V. ſuper cenſibus, in verſ. rurſum, &c. inducit formam ſubſtantialem.*

12 *Forma cenſetur inducta, quando lex, vel conſtitutio præcipit aliquid fieri tempore contractus.*

13 *Forma cenſetur inducta ex decreto irritanti.*

14 *Integrum illud dicitur cui nihil penitus deeſt.*

15 *Forma eſt præcisè, & ad vngeum obſeruanda.*

[*Forma non ſeruata actus corruit.*]

16 *Forma omiſſio etiam in qualitate vitiat actum.*

[*Omiſſio formæ facta per notarium reddit contractum nullum, ſiue fiat per errorem, ſimplicitatem, negligentiam, & imperitiam ſiue per dolum.*

Notarius rogatus de inſtrumento non poteſt aliquid addere, vel ſupplere circa formam.

Et multo minus notarius qui etiam de mandato Iudicis rogationes notarij defuncti publicat.]

17 *Forma eſt indiuidua, & diuiſio illam corrumpit.*

18 *Pretium in contractu cenſus debet ſolui integrum in pecunia numerata, alias contractus eſt in totum nullus, &* oum.24.

Contrarium tenet Felician. ſed male. n.25.

20 *Contractus emptionis, & venditionis eſt indiuiduus vt cæteri omnes.*

21 *Amplia etiam quod contineat plura capitula.*

22 *Vtile per inutile vitiatur in indiuiduis.*

23 *In factis contra legem, ſi non valet quod ſit vltra, nec etiam valet, quod ſit intra.*

25 *Vtile per inutile non vitiatur in iis, quæ ſunt ſeparabilia.*

Maximè quando vitium eſt in materia non in forma, num.28.

Limita *quando alteratur natura totius contractus,* oumer.26.

Limit.2. *quando vitium eſt in forma,* n.27.

29 *Emptionis, & venditionis integritas, & ſubſtantia conſiſtit coniunctim in re, pretio, & conſenſu contrahentium.*

30 *Pretium in emptione licet debeat conueniri in pecunia numerata poteſt tamen ſolui in alia ſpecie æſtimata.*

31 *Cenſus emptus pro perſonis nominandis, non eſt vnus cenſus, ſed tot ſunt quot perſonæ nominabuntur.*

32 *Cenſus emptus pro perſonis nominandis ſuſtinetur pro ea parte, pro qua nomine vnius fuit ſolutum integrum pretium in pecunia numerata, licet pro alia parte pretium non fuerit ſolutum.*

Pretium cenſus debet totum, & integrum ſolui in pecunia numerata.

QVÆSTIO XLIX.

aliàs par. 2. cap. 1. qu.1. art. 6.

CVm in ſuperiori articulo fuerit abundè demonſtratum, quod in contractu cenſuali pretium ſit non ſolum conueniendum, ſed etiam ſoluendum in pecunia numerata, ſequitur vt videamus, an ſi in emptione cenſus pretium ſoluatur partim in pecunia numerata, & partim in alia ſpecie æſtimata, contractus ſit validus ſaltem pro ea parte, & rata, pro qua pretium fuit ſolutum in pecunia numerata. Hanc dubitationem poſt alios reaſſumpſit. Felician. de Solis, *& cæteris latius peretractauit, in ſuis Commentar. de cenſibus, tomo 2. lib. 1. cap 4. num. 6.* vbi illius reſolutionem nititur elicere, ex communibus quibuſdam concluſionibus, quas faciunt ſcribentes in illa celebri quæſtione. An quando in alicuius rei emptione pretium ſoluitur partim in pecunia numerata, partim in alia ſpecie, cenſeatur celebratus ſolus, & ſimplex contractus emptionis, & venditionis, an verò contractus permutationis, an denique duplex contractus, videlicet; vnus permutationis, alter vero emptionis, & venditionis. In qua quidem quæſtione licet Doctores maximè ſe torqueant, eam tamen per caſuum conſiderationem explicant. Quos ego breuiter, & reſolutiuè recenſere decreui, vt ex illis de mente *Feliciani* ad terminos propoſitæ difficultatis de cenſu empto partim ex pecunia numerata, partim ex alia ſpecie æſtimata, quid in ea ſentiendum ſit facilius, & clarius deliberare valeamus.

Primus igitur caſus eſt, quando conſtat de mente contrahentium, quod nunc, vel illum contractum
celebrare voluerint, quod † ex nomine ab eis expreſſo 1
maximè colligi poſſe ſentit Rot. *in deciſ. impreſſa poſt conſ. crimin.* Farinac. *lib. 1. deciſ. 54. multos allegat.* Becc. *conſ. 53. n. 9. lib. 1.* Surd. *conſ. 366. n. 6 lib. 3.* Et eo caſu dicatur, vel contractus emptionis, & venditionis, vel contractus permutationis, prout contrahentes illum nominauerunt: attenditur enim id quod principaliter
agere intendunt contrahentes, & † ab eorum mente 2
nomen, & effectus contractui datur, vt ex Bart. *& aliis firmat* Arius Pinel. *ad rubr. C. de reſcind. vendit. par. 2. c. 2. num 1. & 2.*

Secundus caſus eſt, quando partes non exprimunt
nomen contractus, quo caſu ad cognoſcendum † qua- 3
lis contractus ſit celebratus, ſpectandum eſt id quod pluris valet, & eo caſu ſi ſpecies quæ datur plus valet quam pecunia quæ ſoluitur cenſeatur facta permutatio, at vero ſi pecunia ſoluta excedit in valore ſpeciem, quæ cum ea datur, dicatur emptio, & venditio. Ita *Pinel.* ex communi Doctorum ſententia *d. cap. 2. n. 3.* Felician. *d. num. 6. verſ. vnde ego, qui multos allegat,* [*alios allegat.* Mant. *de trac. & ambig. conu. lib. 2. tit. 2. num. 17. & lib. 25. tit. 2. num. 4. & 5.* Grat. *diſcept. forenſ. tom. 5. c. 885. num. 18. & 21.*

Quantus autem debeat eſſe exceſſus ad effectum vt contractus, dici debeat vel emptio, vel permutatio docet Mant. *d. lib. 25. tit. 2. n. 6. quem refert* Grat. *d. cap. 885. n. 22.* vbi dicunt quod ſi exceſſus non ſit ſaltem in tertia parte non eſt conſiderabilis.]

Tertius, & vltimus caſus eſt, quando nec partes contrahentes exprimunt nomen contractus, nec pretium excedit ſpeciem, nec ab eius valore exceditur, ſed vtrumque ab eadem parte datum eſt eiuſdem valoris, qui caſus cæteris eſt difficilior, & in eo Doctores in

varias

4 varias fuerunt,ſententias. Nam † Bald. *in Prælud. feu-
*dor.num.*11.fuit in ſententia , quod eſſet ſolus contra-
5 ctus emptionis , & venditionis. Alij † communiter,
quos refert Pinel. *d.c.2.n.5.verſ. ſed contrarium volue-
6 *runt* , quod ſit ſimplex contractus innominatus. At †
Alciat. *in l.2.num 30.ff.ſi cert.pet. & in l.2.num.19.ff.de
verbor.obligat.*& alij quos refert & ſequi videtur Pinel.
d.capit.2.numer.8.& ſeq. fuerunt in ea opinione , quod
duplex ſit contractus , vnus venditionis , & alter per-
mutationis.

His ſic breuiter relatis venio ad propoſitam diffi-
cultatem,An validus ſit contractus cenſus in quo pre-
tium ſolutum fuit partim in pecunia numerata , par-
7 tim in alia ſpecie,In † qua breuiter & concluſiuè pro-
cedendo in ea ſum opinione , quod contractus ſit in
totum nullus,& quod concluſiones ſupra relatæ non
poſſint adaptari terminis quæſtionis noſtræ.

Non eſt conſiderabilis concluſio facta in primo ca-
ſu,quia licet contrahentes,quando emunt,& vendunt
cenſum partim in pecunia numerata , partim in alia
ſpecie æſtimata contractum iſtum nominauerint em-
8 ptionem, & venditionem cenſus,quia † tamen huiuſ-
modi denominatio repugnat naturæ , & formæ ſub-
ſtantiali contractus,quem gerunt quæ eſt vt totum,&
& integrum pretium ſoluitur in pecunia numerata vt
diſponit Pius V. *in d.ſua Bulla*,& nos ſupra explicaui-
mus,non poteſt aliquo modo ex denominatione con-
trahentium contractus iſte ſuſtineri per regulam,*l.in-
ſulam , 6.ff. de præſcript. verb. quam ita intelligit.* Dec.*in
auth.ex teſtamento,n.6.verſ.ſed certo,C.de collat.& probat.*
Pinel.in *d c.2.n.2.*

Nec etiam videtur quod poſſit ſuſtineri ex concluſ-
ſione,quam retulimus ſupra in ſecundo caſu ex men-
te Doctorum volentium ſpectandum eſſe id quod
9 plus eſt. Nam quod ex valore † ſpeciei datæ ſuperan-
te valorem pecuniæ,quæ ſoluitur , & numeratur cen-
ſeatur celebratus permutationis repugnat menti con-
trahentium,& denominationi contractus. Intendunt
enim contrahentes emere , & vendere cenſum , & ita
hunc contractum nominant , quam denominationem
attendendam eſſe diximus , vnde non poterit ſuſtine-
ri contractus iſte tanquam permutatio,*vt placuit etiam*
Felician. *d.num.6. verſ.vnde ego.* Neque etiam ſuſtine-
10 ri poteſt vti venditio etiam † quod pecunia , quæ ſo-
luitur ſuperet pretium, & valorem ſpeciei , quæ da-
tur non obſtante , quod Doctores velint eo caſu in-
telligi celebratum ſimplicem contractum emptionis,
& venditionis : Quia repugnat de diametro *Conſtitu-
tio* Pij V. *in verſ. rurſum niſi verè , &c.* ibi *recepto in-
11 tegro,iuſtóque pretio.* In † quibus verbis induci formam
certam , & ſpecificam ſeruandam in cenſuali contra-
ctu , deducit Surd. *conſ.282.numer.6. & ſeq.lib.2.*& col-
12 ligitur , quia † quando lex , vel conſtitutio præcipit
aliquid fieri tempore contractus ſi non obſeruetur
forma tradita,contractus eſt nullus ipſo iure. Cachet,
*dec. Pedem.65.num.*8. qui multos alios allegat. Quod
13 † multo magis procedit ob decretum irritans in fine
dictæ Conſtitutionis Pianæ appoſitum. Nauar. *con-
ſil.1.numero 1.in tit. de empt. & vend. lib.3.* cum itaque
in dicta Bulla detur , pro forma ſubſtantiali , vt in
contractu cenſus ſoluatur integrum pretium in pecu-
nia numerata , non eſt poſſibile , vt ſuſtineatur , niſi
dicta forma fuerit ad vnguem obſeruata Decian.*conſ.
531.num* 2. Bece. *conſil.62.n* 42. & ſolutum fuerit inte-
grum pretium in pecunia numerata . quod non poſſet
verificari , quando pro pretio cenſus daretur ſpecies
14 aliqua,etiam modici valoris Integrum†enim eſt illud,
cui nihil pœnitus deeſt Menoch. *poſt alios conſil* 264.
15 *numero 26. lib.*3.forma † autem eſt præciſè adimplen-
da Alexand.*conſ.42.num 16.lib.*1.Riminald.*ſen.conſ* 180.
numero 4. [Et ea non ſeruata actus eſt nullus,& vitio-
ſus. Maluat. *conſ.45.numero 6. &* 31. *lib.*1. Rota.*diuerſ.
deciſ.72.num.11.part.*1.Cardin.Mantic.*deciſ.300.num.2.
& ſeq.*] & † formæ omiſſio etiam in qualitate,vel mi- 16
nima vitiat. Bald. Imol. *& alij in l. 1.ff. de lib. & poſt-
hum.*Butr.*in cap.finali,in 7.notab.ext.de reſtit.ſpoliat.*Dec.
in cap. prudemiam , in 4. not.ext.de offic. delegat. [Etiam
ſi omiſſio fieret per errorem notarij præſumptum,aut
ſimplicitatem , vel per negligentiam , aut ſimplicita-
tem , vel per negligentiam, aut imperitiam , ſine do-
lum. Nam notarius circa formam nil addere , vel ſup-
plere poteſt Bal. *in Rubr.C.de fid.Inſtr.quæſt. 4. numero*
22.Fel.*in cap.ex litteris ſub num.10.declarat.4.extra.eod.
tit.*Maluar.*d.conſ.45. per tot. & ſignanter num.* 35 Natt.
*conſ.3 9.ſub.num.2. verſ. ſi in protocollo. lib.*2.Bertaz.*conſ.
crim* 543.*num.2.lib.*2.Menoch.*conſ.37.num.7.lib.*1 Surd.
conſ.187. numero 1 . lib. 2. addent. ad Guid. Papa. *deciſ.
129.in littera A, verſ. extendere.* Alc. *de præſumpt.reg. 3.
præſump. 13. num.6.verſ.& confunditur* qui de communi
Barz *dec. 39 num.39.& ſeq.*Grat *diſcept.forenſ tom.2.cap.
201.ſub num.78 verſ.quicquid* Rota *apud* Zacch.*de oblig.
cameral.dec 83 in fin.repetita poſt* Pacific.*de Salnian. in-
terd.dec. 136.n* 17 Et multominus notarius extraneus
etiam ſi haberet facultatem publicandi rogationes
notarij defuncti , nam nec is valet etiam de licentia
Iudicis circa ſubſtantialia aliquem defectum ſupplere.
Alex.*conſ.153.num 14. & ſeq.lib.2* Natt. *d. conſ.329.n.
2.* Grat.*d.cap.201.numero* 81.Mareſcott *de commun. va-
riar.reſol.lib.1.cap.93. num.* 1. Vnde talis omiſſio etiam
in minimo actum vitiat.] Etenim forma † eſt indiui- 17
dua. & diuiſio illàm corrumpit , vt poſt multos quos
allegat firmat Bec. *conſ.12.num. 30. lib.* 1. vbi ex mente
Alberti Bruni *in tract.de form.*ſubingit quod in iis quæ
ſunt de forma ſi recedatur à parte , receditur à toto.
Vnde† ſi in contractu cenſus non ſoluitur integrum 18
pretium in pecunia numerata , quod pro forma ſub-
ſtantiali vigore d. Bullæ Pianæ requiritur totus con-
tractus , corruat , & reddatur nullus neceſse eſt, non
obſtantibus iis, quæ in contrarium ponderat.Felician.
d.num.6.verſ. nec obſtat, & verſ. ſeq. quibus paulò infe-
rius reſponſum dabitur.

Non denique aptari poteſt terminis huius contra-
ctus cenſualis concluſio relata ſupra in tertio caſu.
Quia ſi velimus amplecti opinionem. *Baldi*,quæ com-
muniter reiicitur, illa repugnat Bullæ Pianæ cum non
impleatur eius forma in ſoluendo integro pretio cen-
ſus in pecunia numerata , quæ ad vnguem . & præciſè
eſt ſeruanda , ſi velimus ſequi aliam opinionem com-
munem , quod ſit ſimplex contractus innominatus re-
pugnat voluntas, & intentio contrahentium , qui
non contractum permutationis , ſed emptionis , &
venditionis inire voluerunt ; ſi verò magis placeat
ſententia *Alciat. & Pinel.* illa † procedit quando 19
ſpecies datur inæſtimata. At quando datur pars pretij
in pecunia numerata , & pro alia parte datur ſpecies
æſtimata tunc eſt vnicus contractus emptionis,& ven-
ditionis, *arg.l pretij,C.de reſcind.vendit. & not.per* Pinel.
ad d. Rubr.C.eod.titulo.part.2.cap. 1.num 16. Qui † con- 20
tractus eſt indiuiduus ſicut cæteri omnes , *arg. l.cum
dno,ff. de in diem addict. l.ſtipulationes non diuiduntur, ff. de verbor. obligat.*
Bece.*conſ.45.num.34. in fine,lib* 1.Proſp.Paſcih.*conſ* 17.
*numero 6. & ſeq.*Etiam † quod plura contineat capita. 21
Ang *conſ.145 ſub num.2.*Curt.ſen.*conſ.54.num. 4.* Bec *d.
num.34.*Hierony.Gabr.*conſ.168.quæſt 2 numero 11.lib.1.*
Surd *conſ.217.num.9.lib.2.*& propterea cum pro forma
ſit inductum vt in hoc contractu integrum pretium
ſoluatur in pecunia numerata,& prohibitum ſit in il-
lius emptione ſoluere pretium alia ſpecie,quàm in pe-
cunia numerata ſi pars illius ſoluatur in alia ſpecie
ratione indiuiduitatis formæ, & contractus, venditio
præfata tota corruat neceſſe eſt , cùm † in indiuiduis 22
vtile per inutile vitietur,*l.1.§.ſed ſi mihi,ff. de verb. obli-
gat.cap.vtile,& ibi* Gloſ.Din.*& alij, de regul.iur.in 6. &
optimè facit Theorica* Bald.*in l.quicumque ſub num.1 .verſ.*

*vnde ſi ſit,C.de bon.quæ liber.*vbi firmat quod ſi fiat con-
ceſſio vltra licitum non valebit etiam in eo quod lici-
23 tum eſt,reddit rationem,quia † in factis contra legem
ſi non valet quod fit vltra non valet etiam quod fit in-
tra, *C. dudum , de reb. eccleſ. non alienan. in 6.* ſequitur
Crott.*conſi.250.cum duob. ſeqq.libr.2.* refert Felician. *d.
num.6.verſ.nec obſtat.*

Quam † ob rem clara , & firma remanet reſolutio
24 propoſitæ difficultatis. Quod contractus venditionis
cenſus in quo pretium ſolutum fuit partim in pecunia
numerata,& partim in alia ſpecie æſtimata eſt genera-
liter & indiſtincte nullus,& inualidus in totum,quam
amplexus fuit Caſſan.*conſi.63. num. 14. vbi illam multi-
pliciter comprobat* Nauar.*in ſuo Comment.de vſur.numero
78.verſ.quarta ſcilicet,& conſ.1.num.1.lib.3 in tit.de empt.
& vendit.* Ludou.Molina,*in d.ſuo tract.de Contract. par.
2 diſput.390.num.* 1.Ludou. Lopez.*in ſuo tract.de Con-
tract.libr.1.cap.59.poſt princ.verſ.verum tamen.* Honded.
conſ.25.num.34.libr.2.& Ioan. Azor.*Inſtitut. Moral.par.
3.libr.10. cap. 8. quæſt. 2. & non contradicit* Rota *coram*
bon.mem.Orano,13.*Nouembris,*1589.*in illa Forolmienſi
cenſus , quæ eſt poſt Tract.dec.*117.*ſub num.* 10.*verſic.mi-
nus habita fuit ratio.*

Nec † ab ea recedendum eſt ob auctoritatem , Bo-
25 ninſign.*in ſuo tract.de cenſib.cap.5.num.4.* nec ex traditis
per Felician.*d.num.6.verſ. quam reſolutionem* vbi nititur
defendere quod ſuſtineatur cenſus præfatus ſaltem
pro ea parte pro qua pretium fuit ſolutum in pecunia
numerata,tum quia vtile per inutile non debeat vitia-
ri,tum per *tex.in l.pecuniæ,9.ff.de vſur.& not.ibi per gloſ.
& alios* Quoniam reſpondetur Primo, quod † vbicum-
26 que in totum alteratur natura contractus, qui geritur,
etiam in indiuiduis vtile per inutile vitiatur , quia eo
caſu intereſt partis contrahentis vt contractus non
valeat pro parte , ſed in totum corruat, & vitietur , vt
poſt Claud.de Seiſell.*in tit.qui feud.dar.poſſ.col.2.verſ.3.
poteſt,& infra dicit* Franc.Viu *dec.369 num.22.lib.2.* At
in caſu propoſito ſuſtinendo contractum cenſus , in
quo pretium fuit ſolutum partim in pecunia numera-
ta , partim in alia ſpecie , alteratur in totum natura
contractus cenſualis,quæ eſt vt integrum pretium ſol-
uatur in pecunia numerata, & intereſt venditoris cen-
ſus vt totus contractus vitietur,quia liberatur penitus,
& omnino ab onere ſoluendi fructus , & annuas reſ-
ponſiones ex dicto contractu,merito,&c.Secundo re-
ſpondetur,quod cum habeamus pro forma ſubſtantia-
li huius cenſualis contractus,quod totum & integrum
pretium cenſus ſolui debeat in pecunia numerata , vt
ſupra deductum fuit ſi † committatur contra dictam
27 formam vtile per inutile vitiatur , vt fatetur ipſemet
Felic.*d.numero 6.verſ.nec obſtat, poſt* Alc. *quem allegat in
l.1.§.ſed ſi mihi* Pamphilio *in verbo neque vitiatur vtilis,
numero6. & ſeqq. ff. de verb. oblig.* & per conſequens ex
vitio minimæ partis formæ totus contractus vitia-
tur.

Et licet ibidem Felician.ex Alberico *in d. l. pecunia,*
28 *ff.de vſur.* neget † hoc procedere quando vitium non
eſt in forma , ſed in materia , quale dicit eſſe in caſu
propoſito in quo contractus,dicit ipſe,habet integram
formam emptionis,& venditionis , vnde ex accidenti
vitiari non debet. Non tamen exiſtimo à præcedenti
29 concluſione eſſe recedendum. Contractus † enim emp-
tionis , & venditionis ſubſtantia , & integritas æquæ
conſiſtit , & cuniunctim requirit rem , quæ venditur,
pretium quo venditur, & conſenſum ipſorum contra-
hentium. Gloſ.*in l. pacta conuenta,in prin. in verbo , ex
pretio,ff.de contr.empt.Roman.l.Titia, num.16 verſ.tu ad-
uerte,ff.ſolut.matrimon.*Iaſ *in l.iuriſgentium,§.adeò , num.
1 ff.de pact.*Berraz.*in tract.de clauſul.in proœm. num.*18.
30 & alij paſſim ; Licet † autem in emptionibus aliarum
rerum ſolui poſſit pretium in aliis rebus æſtimatis , vt
dictum fuit ſupra art. præcedenti,& not.Fab.de Mon-
te, *in ſuo tract.de empt.& vendit. quæſt.5.num.2.*ſpeciali
tamen ratione conſtitutum fuit in contractu cenſus,vt
in illius venditione pro forma ſubſtantiali ſolui debeat
integrum pretium in pecunia numerata,vt dictum eſt,
& proptereà quo ad hoc non ex regolis iuris commu-
nis.ſed ex ſua proptia forma celebrandus eſt,& vitium
reſpectu ſolutionis pretij , tanquam contra formam,
non contra materiam ipſius , contractum illum in to-
tum vitiare debet.

Hanc autem Concluſionem limitare debemus in 31
cenſu, qui emitur ab aliquo non pro ſe,ſed pro perſo-
na,& perſonis à ſe nominandis. In tali enim emptio-
ne videtur ab ipſomet principio actum inter contra-
hentes , vt ex perſonis nominandis tantum quælibet
acquirat de dicto cenſu , quantum portio pecuniæ
quam quælibet ſoluerit capiet , & pro inttanti quan-
titate pretij,quod quælibet verè, & realiter ſoluerit in
pecunia numerata , & ſic quod tot eſſent venditiones
cenſus , quot perſonæ ex poſt facto fuerint nominatæ;
Et † ideò ſi eo caſu totum , & integrum pretium cen- 32
ſus , qui fuit emptus non ſolueretur in pecunia nume-
rata non totos cenſus emptus redderetur nullos , ſed
ſuſtineretur pro ea patre,& reſpectu illius perſone,quæ
pretium integraliter pecuoia numerata ſoluiſſet,vt de-
clarauit Rota *in vna Romana cenſus,23.February,*1604.
coram Illuſtriſſimo. Cardinali Ludouiſio , *quæ eſt poſt
tract.dec.*125.*num.*14.

SVMMARIA.

1 *Pretium in contractu emptionis debet conueniri.*
2 *Debet eſſe certum.*
3 *Emptio dicitur valida ſtatim atque de pretio conuen-
tum eſt.*
4 *In emptione poteſt haberi fides de pretio.*
5 *Pretium cenſus debet ſolui in pecunia numerata coram
Notario,& teſtibus aliàs eſt nullus.*
*Nec validatur per expreſſam , & iuratam renuntiatio-
nem exceptioni non numeratæ pecuniæ,*num.9.
[*Cenſus impoſitus non præſenti pecunia eſt nullus effectus
vtroque foro.*
6 *Forma debet adimpleri.*
7 *Forma legis,& conſtitutionis eſt ad vnguem obſeruanda.*
8 *Ius publicum facto priuatorum tolli, & labefactari non
poteſt.*
10 *Cenſus in cuius emptione pretium fuit oſtenſum,non au-
tem numeratum eſt nullus.*
11 *Verè, hæc particula veritatem, & proprietatem ſignifi-
cat.*
12. *Cenſus cuius pretium fuit verè numeratum ante con-
tractum venditionis , & in ipſo contractu traditum
coram Notario,& teſtibus, eſt validus.*
13 *Pretium cenſus dicitur ſolutum coram Notario, & te-
ſtibus,ſi coram illis tradatur cedula bancariæ.*
14 *Cedula bancaria habet vim ſolutionis facta cum pecu-
nia numerata.*
[Habuit, & recepit ad præſentiam mei Notarij,&c.
Hæc verba verificantur in traditione cedulæ bancariæ.
15 *Cenſus cuius pretium peruenit ad manus venditoris,ſed
non in actu venditionis eſt validus,ſecundum aliquos.*
16 *Contrarium voluit Felician. & non diſplicet Auctori.*
*Affirmatiua poteſt recipi in foro conſcientiæ,*num.20.
17 *Quæ incontinenti fiunt,cenſentur in eſſe.*
18 *Verba legis debent intelligi in caſu vero.*
19 *Mercator dans cedulam bancariam ſatisfacit ſuæ obli-
gationi quandocunque ſoluat ad libitum credito-
ris.*
[*Cedula bancariæ conſignatio habet vim ſolutionis,etiam
ſi campſor non ſoluat ſtatim.*
Dummodo dicta cedula fuerit à Campſore acceptata.
*Cedulæ conſignatio ante acceptationem Campſoris non
habet*

habet vim ſolutionis,ſed mandati ad exigendum.
Cedula bancaria acceptatio debet inferre depoſitum eſſe factum pœnes bancum de dicta ſumma.]
20 *In foro conſcientia attenditur veritas.*
21 *Forus conſcientia regulatur ſecundum naturalem æquitatem.*
22 *Pretium cenſus dicitur ſolui in pecunia numerata, etiam ſi de mandato venditoris ſoluatur in manibus alterius.*
23 *Immo etiam ſi ſoluatur in manibus veri creditoris venditoris cenſus.*
24 *Pretium cenſus poteſt ſolui de pecunia aliena, & ſatisfit Bulla Pij V.*
25 *Pretium dicitur ſolutum coram Notario, & teſtibus, etiam quando emptor pecunias ſecum reportauit, niſi probetur ita fuiſſe conuentum ante contractum.*
26 *Hoc tamen non procedit in contractu cenſus,in quo non attenditur an præceſſerit vel ne conuentio, ſed omni caſu contractus eſt nullus.*
[*Solutio cenſus dicitur facta in pecunia numerata etiam quod illius venditori illam ſtatim reſtuuat emptori.*
Vel illam relinquat penes emptorem cenſus ſub nomine depoſiti.
Etiam ſi ſolutio fiat ex aliena pecunia.]
27 *Pretium cenſus conſtitutiin caſu aſſignationis dotis,non eſt de neceſſitate ſoluendum coram Notario, & teſtibus.*

Pretium cenſus ſolui debet coram Notario, & teſtibus.

QVÆSTIO L.

aliàs par. 2. cap. 1. qu. 1. ar. 7.

Vidimus in præcedentibus articulis, quod in contractu cenſuali pro forma illius ſubſtantiali requiritur, quod pretium non ſolùm conueniatur, & conſtituatur in pecunia numerata, verùm etiam totum, & integrum numeretur, & quod non ſatis ſit illius formæ, ſi locu prætij tradatur aliqua ſpecies æſtimata, ſequitur nunc vt videamus, an pretium ſit de neceſſitate ſoluendum in ipſo limine contractus in actu celebrationis inſtrumenti coram Notario, & teſtibus. In quo articulo licet inſpecta diſpoſitione iuris communis videatur ſentiendum, quod huiuſmodi ſolutio pretij non ſit de neceſſitate coram Notario, & teſtibus facienda cum eo iure validitas contractus emptionis.& venditionis,quantum ad pretium pertinet, non
1 conſiſtat in illius ſolutione, ſed dumtaxat † in illius conuentione, vt ſcilicet, conueniatur inter contrahentes de pretio, *l.1.l.2.l.pacta conuenta, ff. de contrah.*
2 *emptio.* quod † illud ſit certum, *l.hæc venditio,§.1.ff. eod. §.pretium,& ibi* Glo.& Doctor.*inſtit.eo.&* quod conſiſtat in pecunia numerata, *l.2.in fin,ff.eod.l.empti, C.eod.*
3 *§.1.§.pretium, inſtitut.eo.&* ſtatim atque † de eo inter contrahentes conuentum fuit emptio validè contracta dicatur. *Inſtit. de empt. & venditio.in princ.* Burſat. *conſil.214.num.11.verſicu.5.lib.2.*nec eſt neceſſe.vt illud in ipſo limine contractus realiter, & cum effectu ſol-
4 uatur, ſed † citra vitium contractus poſſit de eo fides haberi, *l. quod vendidi,19.ff.de contrah. emptio. §. vendita*
5 *vero res. Inſtit.de rer.diuiſ.* Attamen † in contractu cenſuali ex eius peculiari, & particulari natura requiri tempore quo fit.pretium præſens,& numeratum,dicit Felician. de Solis, *in ſuis Commentar. de cenſib.tomo 1. lib.1.cap.8. ſub num.15.verſicul.altera,& tom.2.lib.3. cap. vlt.num.5.ſub.verſi.& licet,in mutuo,*& ſpeciali quadam ratione, ſcilicet, ad euitandas fraudes, & ſimulatas ſolutiones, & omnem prauam vſurarum ſuſpicionem, vt ſanciuit Pius V. *in ſua Bulla ſuper cenſib. in verſicul. rurſum niſi verè,&c.* quod totum, & integrum pretium cẽſus ſolui debeat in pecunia numerata,& quod realiter, & cum effectu numeretur in ipſo actu venditionis cenſus coram Notario, & teſtibus, vt animaduertit. Boccac.*in ſuo tract.de cenſibus,part.1.numero 44.& ſeqq.* Felician.de Solis,*in dd.ſuis Commentar.tomo 1 lib. 1. cap. 9.num.10.verſic.hincque* [plenè Grat.*deciſ. March. 224. per tot. & diſcept. forenſ. tom.3.cap.588.num.1.& ſeq*]*&* dicit Rota *coram* bon.mem. Cardinali Pamphilio, 29. *Martij, 1593.quæ eſt poſt tractat.deciſ 103.num. 8.& coram* Reuer.P.Dom. Manaanedo, 12. *Ianuarij* 1607. *in vna Rauennaten. Saluiam interdict. quæ eſt poſt tractat. deciſ.126.num.8.*poſt alios quos allegat. [*& coram* bon. mem.Corduba *in vna Leodienſi cenſus.15 Decembr.1596 poſt tractat.deciſ.377.num.1.* Immo procedendo vlterius declarauit contractus ſub alia forma factos eſſe nullos, & fœneratitios. Vnde non eſt dubitandum, quod in hoc cenſuali contractu neceſſarium ſit, quod pretium ſit præſens. & cum effectu numeretur coram Notario,& teſtibus in actu celebrationis inſtrumenti; & venditionem cenſus aliter factam eſſe nullam,& inualidam nulliúſque effectus, & momenti in vtroque foro Felic *de cenſib.tom.1.lib.1.cap.8.num.12.in fi. & tom.2. lib.1.d.cap.8 ſub num.7.verſic. & contra.* Rota *poſt* Pacif. *de Salu. interd. dec.207. num.5.iuxta poſtremam impreſ.*]
cum † enim hoc fuerit pro forma ſubſtantiali huius 6
contractus diſpoſitum, vt diximus *ſupra articul. præcedenti, num 11.& ſequentibus,*debet adimpleri. Garz. Maſtril.*deciſ.Regni Sicili. dec.94.num.3. & ſeqq. & ſignanter, num. 7. lib.1.* licet ipſe loquatur de cenſu impoſito iuxta formam *Conſtitutionis* Nicol. V.*bene* Mari. Antonin.*varian.reſolut.lib.1.reſolut.44.num. 3. & bene colligitur ex* Rota *in illa Bononienſi cenſus,15. Februarij. 1599. coram.*bon.mem.Penia, *quæ eſt poſt tract. deciſ. 127. ante num.1.& in illa Romana pretij Palatij,15.Ianuary,1607. coram* bon.mem Iuſto, *quæ eſt ibid.deciſ.80.num. 5.* [*& in vna Romana cenſus 12. May, 1625. quæ eſt ibid. deciſ. 561.num.1.*]& ſæpè in aliis cauſis. Nam † forma debet 7
præcisè,& ad vnguem obſeruari, *l.qui per ſalutem,ff. de iureiurand* Doctor.*in l.1.ff.de lib.& poſthum. gloſ. in cap. 1 extr.de vita, & honeſtate clericor. & nos diximus ſupra art.præcedent.num.15.*

Et proptereà eſt omninò cauendum à Ludouic.Molina, *in ſuo tract.de contract.diſput.390.num.2. & à Bartolino,ad Bullam* Pij V.*ſuper cenſ. gloſ.7.* dum teſtantur hanc Pij V. *Conſtitutionem*, in hac parte non fuiſſe vſu receptam,& à Ludouic de Auend. *qui in ſuo tractat. de cenſib. Hiſpan.cap.43.num.9.& ſeqq.* cauillando cenſum, & intentionem Pij V.*in hac ſua Bulla, in verſic. rurſum niſi verè:* nititur deducere quòd *ibi Pius V.* nullo modo diſponit.in actu venditionis cenſus requiri pro forma ſubſtantiali actualem,& præſentialem numerationem pecuniæ coram teſtibus,& notario, & proptereà contractum cenſus celebratum non præſenti pecunia, & abſque eo,quod pretium cenſus fuerat realiter,& verè ſolutum coram Notario, & teſtibus in ipſo actu contrahendi non eſſe nullum. Nam intellectum per *Auend.*ad dictam particulam Bullæ excogitatum (ipſo tamen *Auend.*tacente) expreſsè reprehendit, & confutat.Felician.*d.tom.2.libr.1.c.8.num 7.verſic.quo ad primum, & infra.* Licet illud ipſemet. Auend. *d. cap. 43. num.12.de Feliciano* conquerendo, & eum acriter mordendo, nitatur ab impugnationibus,& conſiderationibus *Feliciani* defendere.

Non vſus autem *dicta Bullæ* extra Regnum Hiſpaniæ (ad cuius Procuratorum inſtantiam fuit ſupplicatum ne in dicto Regno in hac parte Bulla præfata admitteretur, & reciperetur, vt affirmat ipſe Auend.*cap. 37.n.19.& 23.&* [Ioan. Petr.Fontanell. *de pact.nuptial.*

par.

par.1.clauſ.4.gloſ.18,part.2. num. 45.] allegati non po-
teſt, per ea,quæ diximus ſupra par.1.cap.3.quæſt.1.art.6.
numero 47. & expreſsè dixit Rota in his terminis coram
bon.mem Iuſto, 15. Ianuary, 1607.in illa Romana pretij
Palatij, quæ eſt poſt tract: deciſ. 80.num. 6. Cùm itaque
fuerit per dictam Bullam pro forma introductum, vt
pretium cenſus ſoluatur in pecunia numerata, in actu
8 contrahendi non poteſt ex partium, & † contrahen-
tium facto, illi præiudicium generari, l. ius publicum,
9 vbi Gloſ. dat concordan. ff. de pactis. & hinc † contra-
ctus aliter celebratus non validaretur per renunciatio-
nem expreſsè etiam cum iuramento factam exceptio-
ni non numeratæ pecuniæ. Felician. de Solis, in dd.
ſuis commentar. de cenſib. tomo 1.lib.1.cap. 8. num. 15. in
princ. & verſ.altera,& tomo 2.lib 3.cap.vlt. numero 5 ſub
verſ.& licet in mutuo, & ſequitur Auend. d. tractat. cap.
45.num.18. [nec ſuſtinetur cenſus etiam quod docea-
tur de reali ſolutione facta poſt celebrationem inſtru-
menti., vt dixit Rota in illa Romana cenſus 12. May
1625.coram R.P.D.Merlino, quæ eſt poſt tract.deciſ.562.
num.6.

10 Vnde † nullus erit cenſus in cuius emptione preti-
um fuit ſimpliciter oſtenſum non autem numeratum
coram teſtibus, & notario, vt affirmat Nauar. in d.
ſuo Commentar,de vſur. num. 88. ſequitur Boccac. in ſuo
tract.de cenſib.part.1.num.47. Honded. conſil.25. num.37.
libr.1.Mich. Salon,in ſuo tractat.de contract.& commerc.
human.in tit.de cenſib.articul.3.controuerſ.7.num.6.& be-
nè faciunt ea quæ tradit Rimin.ſen.conſ.407.per tot. &
ſignanter n.11.& ſeqq.lib.3.dum concludit quod contra-
ctus præſumatur ſimulatus quo ad numerationem pe-
cuniæ ſi probetur pecuniam fuiſſe ſimpliciter demon-
ſtratam, ſed poſtmodum ab oſtendente ſecum repor-
tatam, & pro ſimulatione, & nullitate cenſus fuit re-
ſolutum in Rota coram bon.mem.Iuſto in vna Romana
ſimulationis cenſus,6.Aprilis 1601.quæ eſt poſt.tract. deciſ.
128.num.4.in fine, & benè faciunt quæ dixit eadem Rota
coram R.P.D.Manzanedo,7.May,1610.in vna Aſſiſienſi
pecuniaria,quæ eſt ibidem deciſ.120.num.1.ad fin.& in ea-
dem cauſa coram eodem, 28. January,1611.quæ ibidem eſt
deciſ.30.num.3. in fine, & num.5.in fine. Papa enim Pius
V.voluit in dict.ſua Bulla in verſ. Rurſum niſi verè, &c.
quod pretium cenſus verè ſolueretur coram teſtibus,
11 & notario, quæ particula † Verè,importat veritatem
numerationis, & effectualem numerationem Boccac.
in d.tract.de cenſib.part.1. num. 48. refert Marcheſan. in
ſuo tractat. de commiſſion. iuxta nouiſſimam impreſſionem,
in cap de commiſſ. appellat.in cauſ. cameral. obligat.part.1.
§.2.num.58.vnde impropria numeratio, & non vera,
non ſufficit.

Quæ tamen conſtitutio Piana non eſt adeò Iudai-
cè, & literaliter intelligenda quin admittat interpre-
12 tationem ex identitate rationis, & propterea ſi † in
venditione cenſus non numeretur totum, & integrum
pretium illius coram notario, & teſtibus tempore ce-
lebrationis inſtrumenti, ſi verè numeratum antea ſit,
atque integrum in præſentia tabellionis, & teſtium,
tradatur venditori cenſus eſſe ſatisfactum Bullæ, dicit
Ludou. Molina, in d.ſuo tract. de contract. diſput. 390.
num.2.verſic.rurſum, qui hanc ſententiam procedere in
vtroque foro tàm animæ, quàm Iudiciali affirmat;
quidquid pro contraria opinione illum citet Martin.
Bonacin.in ſuo tract.de contract.diſput. 3. quæſt. 4.puncto
vnico,num. 21. verſ. Ex quo deducitur. Prout † eidem
13 Bullæ eſſe ſatisfactum quo ad hoc vt pretium dicatur
ſolutum coram Notario, & teſtibus, ſi loco pecuniæ
numeratæ tradatur venditori cenſus Cedula Bancaria
pro integro pretio cenſus, dicit Steph. Gratian. Diſ-
cept. Forenſ.tom.2.cap.87.num. 46. & declarauit Rota ſæ-
pius,& maximè coram bon.mem.Cardinali Pamphilio,
29. Mart. 1593. in illa Beneuentana cenſus, quæ eſt poſt
tractat.deciſ. 103.num.7. & ſeq. [& latè defendit Ioan.
Ant.Bell.conſil. 92.num. 6. cum ſeqq. & declarauit ipſe-
met Pius V. in bulla, quam edidit pro declaratione
conſtitutionis per ipſum antea promulgatæ ſuper for-
ma creandi cenſus in verſ. denique, quæ eſt impreſſa in
princ.tract.] Nam † Cedula Bancaria habet vim ſolu- 14
tionis factæ in pecunia numerata.Bart. in l. ſi ſolutum,
ff.de ſolut.Put.deciſ.156.lib.1. Rota in dict. Beneuentana
cenſus,num.7.& coram eodem bon.mem.Cardinali Pam-
philio, 28. Nouembris,1597. in illa Romana anteriorita-
tis hypotheca, quæ eſt poſt tractat. deciſ.104.num.1. & co-
ram bon.mem.Iuſto,9. Aprilis,1601.in illa Romana cen-
ſus, quæ eſt ibidem deciſ.131.num.1.& coram eodem in ea-
dem cauſa. 18. Marty,1602. quæ ibidem eſt deciſ. 132. n.
1 [Quod adeò verùm eſt, vt verba inſtrumenti, in
quo notarius aſſerit quod Titius confitetur, & recog-
nouit,& recognoſcit habuiſſe, & recepiſſe à Sempro-
nio, prout verè, & cum effectu habuit, & recepit ad
præſentiam mei notarij, & teſtium infra ſcriptorum
Scuta mille auri in auro, &c.verificentur etiam in ſo-
lutione facta per traditionem Cedulæ Bancariæ, nec
propterea notarius poſſit de falſo puniri, vt fuit reſo-
lutum in Rota coram Lancelloto in vna Ianuenſi pecu-
niariæ 15. Aprilis 1611. poſt tractat. deciſ.361.num.2.cum
ſeqq.]

An autem dicatur ſatisfactum Bullæ præfatæ ſi con-
ſtaret realiter, & cum effectu pretium cenſus perue-
niſſe ad manus venditoris illius, licet illud non fuerit
numeratum coram Notario, & teſtibus dubitant Do-
ctores, & pro † parte affirmatiua videntur facere not. 15
per Corn.conſ.241.num.7. lib. 3.vbi dicit ſtatuto requi-
renti pretij numerationem ſatisfieri.ſi prius,vel poſte-
rius interueniat numeratio,& hanc partem tenuit Ro-
ta coram bon mem.Litta,10. February. 1597. in illa Eu-
gubina cenſus.quæ eſt poſt tract.dec.92.num.6.vbi atteſta-
tur ita fuiſſe declaratum in ſignatura Sanctiſſimi per
Gregorium XIII. non ſolum vbi pretium eſſet ſolu-
tum, vel eademmet die qua cenſus venditus fuit.Corn.
conſ. 113.num.2.& conſil.184.in princ.lib. 1. Socin. Sen.
conſ.143.num.7. lib. 1. Sed etiam poſt quatuor vel plu-
res dies, quia nihilominus videretur quod ſolutio dici
poſſet factam in actu venditionis cùm contractus ſti-
pulationis,& numerationis ſit vnicus,l.ſi ita.§.fin.& ibi
Doctor.ff.de nou.t.& ſtatim fieri dicatur etiam id quod
aliquo interuallo interiecto fit, l. quod dicimus, & ibi
Gloſ.de ſolut. & dicit Rota coram bon. mem.Cardina-
li Pamphilio, 29. Martij,1593.in illa Beneuentana,cen-
ſus quæ eſt in fine tract.dec.103.num.11.Pro qua affirma-
tiua opinione multum facere videtur auctoritas Lu-
dou.de Auend.d.cap.43.num.13.& ſeqq.vbi conatur de-
fendere quod cenſus iuſtius formetur ex anticipata
numeratione pecuniarum, ſeu traditione iuſti,& inte-
gri pretij, quam ex facta in actu celebrationis inſtru-
menti:quod ſub.num.9.& ſeqq.conatus erat comproba-
re ex eademmet Bulla Pij V. in verſ. Rurſum niſi verè,
& reperit infra num.17. Quam ſententiam poſt Marium.
Antonin.in lib.1.var.reſolut.cap 44. ſequitur etiam Pau-
lus Bellon.in ſuo tract.de cor. quæ fiunt incontinen. vel ex
interual.cap. 84.num. 6. poſt hæc ſcripta viſus:vbi pro hac
parte allegat reſolutionem factam in Rota in d. Beneuenta-
na cenſus, per nos ponderatam ſupra n. 14. in fine. Partem
† tamen negatiuam,defendit Felician. in dd. ſuis Com- 16
mentar.tomo 2.lib 1. cap.8.num.9.dum improbat cenſum
in quo pecunia numeratur etiam in continenti, poſt
quam contrahentes habuerunt contractum cenſitiuum
pro perfecto, etiam antequam digreſſi ſint ad extra-
neos actus. Licet † enim ea quæ in continenti fiunt 17
ipſi actu ineſſe videantur,l.lecta ff.ſi cert. pet.hoc tamen
eſt fictè,& non verè,vt poſt alios declarat. Bolognet. in
d. l. lecta, num.31. & ſeqq.verba autem † conſtitutio- 18
nis debent intelligi in caſu vero,& non in caſu ficto, l.
1. §.ſi is qui nauem,ff. de exercit.act. cum vulgar. & fa-
ciunt ea quæ diximus ſupra hoc, & praced.art.de forma
ſubſtan

Digitized by Google

ſubſtantiali huius contractus ceoſualis obſeruanda. Neque obſtat deciſio Rotæ in illa Engubina cenſus pro affirmatiua ſententia ponderata , quoniam loquitur quando de iſta numeratione cooſtat per dationem Cedulæ Bancariæ, vltra quod Rota ibi non loquitur deciſiuè, ſed extra dubium de quo ibi dubitabatur in d. Beneuentana cenſus , dum Rota dicit quod ſtatim dicitur fieri etiam id quod fit poſt aliquot dies, etiam poſt duos menſes, oon loquitor reſpectu pretij numerandi in contractu cenſus: nam huic neceſſitati ibi fuerat ſatisfactum per dationem Cedulæ Bancariæ, quæ in ipſo actu contrahendi fuerat venditori ceoſus conſignata, nam per illius dationem ſatisfit formæ traditæ per Bullam , vt conſiderat ibi Rota , & nos diximus paulo ſupra n. 13. Sed loquitur de numeratiooe facta à banco, & à mercatore, qui Cedulam feeerat: oam cùm non requiritur pro forma ſubſtantiali , vt Bancus, & Mercator qui facit. Cedulam , ſoluat in ipſo actu præſenta-
19 tionis. † ſed dicitur ſuæ obligationi ſatisfacere, quandocumque ad libitum creditoris ſoluat & dicitur ſtatim ſoluere , etiamſi poſt aliquot dies, poſtquam ſibi cedula fuit præſentata, [deducit Ioan. Anton. Bellon. d. conſ. 92 num. 19. cum ſeqq.] vt experientia demonſtrat nimirum ſi ibi Rota habens rationem ad ſubiectam materiam affirmat ſolutionem dici factam ſtatim, etiamſi ſit facta aliquor dies poſt præſentationem cedulæ. [Illud verò quod dictum eſt de ſolutione, etiam quod ſolutio noo fiat ſtatim debet intelligi dummodo à campſore fuerit acceptata, vt declarat Bellon. d. conſil. 92. num. 19. & ſeq. Nam ſimplex conſignatio cedulæ bancariæ non habet vim ſolutionis , ſed mandati ad exigendum , vt dixit Rota in vna Romana ſocietatis officij 9. Martij, 1598. coram bon. mem. Peregrino quæ eſt poſt Zacch. de ſocietat. offic. deciſ. 25. num. 2. & declarat Bellon. d. conſ. 92. num. 13. vbi de hoc loco noſtri tractatus mentionem facit & num. 17.

Debet autem acceptatio dictæ cedulæ continere, & inferre depoſitum fuiſſe factum penes bancum de dicta ſuoma, aliàs ſi contineret dumtaxat promiſſionem de ſoluendo ex illius traditione non poſſet reſultare probatio ſolutionis pretij cenſus in pecunia numerata, vt colligitor ex reſolotione facta in Rota coram R. P. D. Pitouano in vna Interamnenſi cenſuum 27. Ianuarij. 1623. poſt tract. dec. 435. ante num 1. verſ. quia continetur] Ad intellectum etiam Auend. ad dictum verſ Bullæ Piana facili negotio reſpondetur ex traditis per Felic. cuius
20 meminimus ſupra num. 7. in fine.

Bene verum eſt, quod † in foro conſcientiæ, & animæ in quo ſola veritas attenditur. Iun. in c. quia pleri-
21 que, de Immunit. Eccleſ. Abb. in c. 1. & ibi Dec. in a lect. num. 32. de conſtit. & † qui regulatur ſecuodum naturalem æqoitatem. Bal. in l. 1. in fine , C. de vectigal. & commerc. Abb. in cap. 1. in fine, ext. de in integr. reſtit. Dec. in c. quæ in Eccleſiarum, num. 34. ext. de conſtit. huiuſmodi affirmatiua opinio ſaluari poſſet ex iis , & quæ ferè in puncto dixit Nauar. in d. ſuo tract. de vſur. num. 88. verſicu. eſt tamen quæſtio quotidiana. & num. 121. quæſt. 31.

Hoc tamen eſt extra omnem difficultatem , quod Bullæ præfatæ reſpectu ſolutionis faciendæ coram Notario , & teſtibus pleoariè dicatur ſatisfactum ſiue
22 fiat ſolutio in propriis manibus ipſius venditoris cenſus, ſiue † de eius mandato , & commiſſione in manu alterius, puta Mercatoris, aut Campſoris, qui conſtituat creditorem in dicta ſumma ipſum cenſus venditorem, vt reſoluit Rota coram bon. mem. Penia, in vna Beneuenſi cenſus, 19. Octobris, 1598 quæ eſt poſt tract dec. 133.
23 num. 12. vel ſoluatur † in manibus eius qui eſt verus creditor venditoris ceoſus. vt dixit eadem Rota in vna Romana anterioritatis 12. Martij, 1600. coram bon. mem. Iuſto, quæ eſt ibidem dec. 134 num. 4. videtur enim ſolotum in eius manibus propriis, & ab eo breui manu traditum eius mandatario arg. not. in l. ſingularia, ff. ſi cert. pet. & conſequenter numeratio, & ſolutio legitima, & ſufficiens inducitur. Iaſ. in l. qui in aliena num. 42. ff. de a: quir. hæred. & in propriis terminis Bullæ Pij V. dixit Rota in d. Bononienſi, num. 12.

[An autem dictæ Bullæ ad vnguem ſatisfiat etiam 24
quando emptor ceuſus ſoluit venditori, non proprias, ſed alienas pecunſas partem negatiuam videtur amplecti Mari. Muta dec. Sicil. 75. num. 11. & ibi poſt Auendan. in tract. de Cenſib. Hiſpan. cap. 44. & 45. num. 7. quem allegat , dicit , quod cùm ſine ſorte non poſſint currere vſuræ ſequitur quod vſuræ cenſuales non poſſint deberi , quando ſors ipſa principalis non eſt ipſius emptoris ceoſus , ſed aliena , pro parte tamen affirmatiua] in puncto reſpondit Patiſ. conſ. 75. num. 37. & ſeq lib. 4. nam nil aliud ex forma d. Pianæ Conſtitutionis in hoc contractu ſpectandum eſt in propoſito , quàm vt ad manus venditoris cenſus realiter , & cum effectu perueniat totum, & integrum pretium cenſus, quem veodidit, vt optimis rationibus firmauit Rota coram Illuſtriſſimo. Cardinali Ludouiſio. 23. Februarij, 1604. in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tract. deciſio. 125. num. 1.

Cæterum ſi pretium cenſos fuerit verè, & cum effectu numeratum in ipſo actu venditionis cenſus , & io actu celebrationis inſtrumenti, emptor tamen pecunias illas ſecum reportauerit poteſt dubitari an contractus reddatur omnino nullus, & inualidus.

Et licet † in reliquis contractibus tunc demum con- 25
tractus reddatur nullus, ſi probetur quod ante inſtrumenti celebrationem eſſet facta conuentio de ſtatim reſtituendo pretio , poſt alios Aret. inſtit. de litter. obligat. num 10. Bertaz. in tract. de Clauſul. inſtrum. clauſul. 34 Gloſ. 8 num. 3. & in addit ad conſ. criminalia patrum, conſ 544. ad fin. verſ. non reprobantur. In † hoc tamen 26
cenſuali contractu , in quo requiritur pro forma ipſa numeratio, & quod pretium efficiatur venditoris cenſus, redderetor nullus contractus etiam qood non probetur dictum pactum, & dicta conuentio ex iis; quæ dicit Bertaz in dd. locu auctoritate Alex. in l. ſingularia, num. 35 ff. ſi cert. pet. quem allegat Cardin. Mantica, in ſuo trac. de tacit. & ambig. conuent. lib. 18. tit. 6. num. 16. in fin. Farinac. in ſua Pract. crimin. in tract. de falſit. & ſimulat. quæſt. 154. par. 4. num 90. qui alios allegat. Quæ ſententia placuit etiam Paulo Bellon. d. tract. lib. 1. c. 82. num. 5. & plenè comprobat Garz. Maſtrill. deciſ. 262. cum multis ſeqq. lib. 2.

Verum ſi dictum pretium peruenit ad manus venditoris cenſus licet momento temporis illud retinuerit, & poſtea emptori reſtituerit, ſi ex dicta momentanea ſolutione , & retentione aliquod commodum , & vtilitatem reportauit, dici poteſt ſatisfactum bullæ, vt reſoluit Rota coram Reuerendiſſimo D. Coccino Decano in illa Rauennatenſi cenſus quæ eſt poſt tract. dec. 187. num. 10. & facit dec. in vna Romana cenſus coram Lancelloto quæ eſt ibid. dec. 163. num. 4. relata d. num. 10. Nam ex iſta momentanea ſolutione fuit pecuniarum ſolotarum dominium acquiſitum ipſi venditori cenſus , vt multorum auctoritate dictum fuit in tract. hac quæſt. 1. art. 5. nunc q. 48. num. 22. & ſeqq.

Maximè ſi hæc reſtitutio fiat ex alia cauſa puta pro ſolutione debiti, quod venditor cenſus habet com emptore; nam eo caſu reſtituens reportaret vtilitatem quia liberaretur à ſua obligatione, vt fuit conſideratum per me d. num. 22. & per Maſtrill d. dec. 262. num. 44. & ſeq. vbi alios allegat vel ſi veoditor cenſus dictas pecunias relinquat in manibus emptoris ſub nomine depoſiti vt reſoluit Rota coram R. P. D. Vbaldo in vna Fauentina cenſus 2. Maij 1622. quæ eſt poſt tractat. deciſ. 427. Hanc concluſionem confirmat Maſtril. dec. Sicil. 262. num 17. & ſeqq. vel ſi ex alia cauſa reſtituatur emptori cenſus, vt reſoluit Rota in vna Romana ſeu Nepeſina cenſus coram Manzanedo, 13. Maij 1624. quæ eſt poſt tract. dec. 454. num. 10. & ſeq. & plenius in eadem cauſa coram Remboldo,

boldo,6. *Martij*,1626.*quæ eſt deciſ*.527.*num*.4.*verſ. Aut d.pecunia.*]

27 Vnum † tamen caſum excipit ab hac generali concluſione ipſemet *Pius Papa V.* in quadam ſua Bulla quam edidit ad declatationem ſuæ Bullæ editæ ſuper forma creandi cenſus,videlicet,in cenſu,qui conſtituitur,& imponitur in caſu dotium aſſignandarum,vt expreſsè legitur in dicta Bulla declaratoria, in impreſſa *ſupra in prin.tract.in verſ.Poſtremo in dotium, & diximus hac eud.q.art.5.num.13.vbi,alios cenſus enumerauimus.*

S V M M A R I A.

2 *Solutio pretij cenſus quod ſit facta coram Notario, & teſtibus probatur ex fide Notarij,& per diſcurſum.*

2 *Inſtrumentum facit rem certam,& manifeſtam.*

[*Inſtrumentum præſumitur verum non autem ſimulatum.*

Maximè Inſtrumentum cenſus ſi in ſui figura apparcat celebratum iuxta formam Bullæ Pij V.ſuper cenſib.

Probatio reſultans ex publico inſtrumento admittit probationem in contrarium.

Probatio probationem non excludit.

Inſtrumentum poteſt impugnari,vel vti falſum, vel vti ſimulatum.

Inſtrumentum vt tollatur tanquam falſum requiritur probatio concludentiſſima.

Simulatio eſt probanda ab eo,qui illam allegat.

Simulatio probatur coniecturis.

Coniectura ad probandam ſimulationem debent eſſe efficaces,lucida.

Simulatio excluditur per coniecturas.]

4 *Numerauit, hoc verbum ſignificat actum hominis, & realem numerationem.*

5 *Intelligitur de numeratione facta tunc tempore contractus.*

6 *Limitatur ſi conſtaret numerationem non fuiſſe factam.*

9 *Gerundia ſonant in factum.*

10 *Participium dans,& ſoluens,reſpicit confeſſionem partis.*

23 *Habuit, & recepit, hæc verba prolata à Notario in inſtrumento,probant realem ſolutionem.*

24 *Maximè ſi Notarius addat habuit, & recepit in præſentia mei,& teſtium.*

[Habuit, & recipit ad præſentiam mei Notarij,&c. *hæc verba non probant per neceſſe pecuniam fuiſſe numeratam coram Notario,& teſtibus.*

Limit. *quando agitur de validitate actus,vel ad vitandam falſitatem.*

Habuit,& recepit ad præſentiam mei Notarij, &c. verificantur in traditione cedula Bancaria.

Habuit,& recepit in contanti,& pecunias ad ſe traxit, probant realem numerationem.

Etiam quando notarius aſſereret pecunias eſſe in ſacculo.

Habuit in promptu, & numerata pecunia, &c. important actualem numerationem.]

25 *Habuit, & recepit ante præſentem contractum. Hæc verba non excludunt ſolutionem factam in ipſo contractu.*

16 *Intellige in aliis contractibus non in contractu cenſuali,in quo requiritur pro forma ſolutio in ipſo contractu.*

18 *Soluit hoc verbum,verificatur in qualibet ſatisfactione.*

19 Limit. *ſi dicatur ſoluit pecuniam, quia verificatur in vera,& reali numeratione.*

20 *Probatio reſultans ex inſtrumento admittit probationes in contrarium.*

21 *Dummodo fiat per probationes concludentiſſimas.*

22 *Vel per teſtes omni exceptione maiores.*

23 *Et de neceſſitate concludentes.*

[* *Aſſertio procuratoris, quod pretium cenſus non fuerit numeratum coram Notario, & teſtibus facta poſt perfectum contractum non præiudicat validitati contractus.*

Etiam quod fiat coram teſtibus inſtrumentariis.

Cenſus ſuſtinetur ſi partes habuerunt pecunias pro numeratis, licèt non fuiſſent numerata, ſi conſtaret de præſentia pecuniarum.

Quantitas pecuniarum quæ dicuntur numerata probatur aſſertione partium.]

24 *Pretium cenſus fuiſſe numeratum coram Notario, & teſtibus, poteſt probari aliundè quam ex inſtrumento cenſus.*

25 *Realis numeratio probatur ex depoſito facto apud campſorem, qui in ſuo libro ſcribat pro creditore in dictam ſummam venditorem cenſus.*

26 *Solutionis ſubſtantia conſiſtit in numeratione.*

27 *Numeratio realis in contractu cenſus non probatur ex ſola confeſſione venditoris cenſus ex quo illa requiritur pro forma ſubſtantiali,&* num.32.

28 *Aliud eſt recipere,aliud confiteri ſe recepiſſe.*

29 *Exceptio non numerationis pecuniæ in cenſu, poteſt opponi non ſolum ab ipſo venditore, ſed etiam à tertio conuento.*

30 *Non obſtante confeſſione receptionis pretij facta à venditore cenſus.*

31 *Confeſſio debitoris de recepto, probat etiam in caſibus ſuſpectis ex conſuetudine.*

32 *Maximè lapſo biennio.*

33 Limit. *quando ex forma requiritur realis numeratio in ipſo contractu.*

34 *Iuramentum habet vim ſolutionis.*

35 *Non tamen verè, ſed fictè.*

36 *Numeratio in contractu cenſus debet probari non per fictas,ſed per veras,& neceſſarias probationes.*

37 *Confeſſio de recepto probat numerationem,ſi concurrant adminicula.*

38 *Limitatur in contractu cenſus.*

Pretium cenſus fuiſſe integraliter ſolutum coram Notario, & teſtibus, quomodo probetur.

QVÆSTIO LI.

aliàs par. 2. cap. 1. qu.1.ar.8.

OCtauus ſupereſt Articulus in quo eſt breuiter videndum quomodo probari poſſit pretium cenſus fuiſſe integraliter ſolutum in pecunia numerata coram teſtibus, & Notario in actu celebrationis inſtrumenti prout neceſſarium eſſe dictum fuit ſupra in præcedentibus articulis.

Certa † autem, & ſufficiens probatio illa eſt, quæ 2
oritur ex fide Notarij atteſtantis in inſtrumento venditionis cenſus talem numerationem factam fuiſſe, *ut* Bart. *in l. ſingularia,num.22.ff. ſi cert.pet.* Maſcat. *in ſuo tract. de Probat. vol. 2.concluſ.* 1112.*num.*1.*& in puncto probat* Ludou. Velazqu. *de Auend. in ſuo tract. de cenſib. Hiſpan. cap.*44.*num.*1. *&* Anton. *Monach. dec. Florent.*9.*num.*9. [*& voluit* Rota *in illa Romana ſeu Nepeſina cenſus coram Manzanedo* 9. *Iunij* 1622.*dec.*525.*num.* 1. *quæ fuit confirmata* coram eodem *primùm* 29. *Maij* 1623.*dec.*526.*deinde* 6. *Maij* 1624.*dec.*455. *num.* 1. *& in Ancotitana pradij* 29. *Nouembris* 1630.*coram* R. P. D. Veroſpio *ibid.deciſ.*536.*num.*15. *verſ. & eud. poſt tunc.*]
nam tale † inſtrumentum facit rem certam,& manife- 2
ſtam. Bart. *in l.*1.*in prin.num.*8.*ff.de noui oper.nunc.*Abb. *in cap.cum dilecti.num.*2.*ext. de donat.* Alex. *conſ.* 135. *n.* 5.*lib.* 6 & hanc probationis ſpeciem eſſe releuantem, firmauit Rota ſæpius, & ſignanter *coram* bon. mem. Cardinali Mantica, *dec.*302.*n.*1.*&* 3.*coram* bon. mem.

Penia,

Penia,15. Februarij,1599. in illa Bononienſi cenſus, quæ eſt ibidem deciſio. 127. num. 2. & coram eodem in vna Fauentina mutui,16. Decembr. 1601. quæ ibid. eſt deciſ. 135. num. 1. coram Illuſtriſſimo Cardio. Ludouiſio in vna Romana cenſus,23. Februarij, 1604. quæ eſt ibidem deciſ. 125. num. 4. & in alia Romana cenſus,23. Iunij, 1608. coram eodem, quæ eſt ibidem dec. 7. num. 1. & coram eodem in alia Romana cenſus,8. Martij,1610. quæ eſt ibidem dec. 136. num. 2. [& coram R. P. D. Manzanedo 13. Maij 1624 in vna Romana, ſeu Nepeſina cenſus, dec. 454. num. 1. & dec. 491. numero 1. in eadem cauſa coram eodem 10. Iunij, 1621. poſt tract. nam io dubio ſtandum eſt inſtrumento, cum præſumatut verum Rota ſæpius, & ſignanter coram Emmentiſſimo D. Cardinale Pamphilio in Beneuentana cenſus 26. Maij 1614. deciſ. 76. num. 4. & ſeq. poſt tract. non autem ſimulatum, vt dixit eadem Rota in Romana cenſus 3. Decembris, 1599. coram Lancelloto quæ eſt ibidem dec. 259. numero 1. propter quam & alias rationes egregiè defendit ab obiecta ſimulatione quoddam Inſtrumentum cenſus Rutilius Patiellus in 87. expedit. cauſ. ciuil. num. 25. & infra. & in Inſtrumento cenſus hac maximè dicendum eſſet ſi in ſui figura appareat celebratus iuxta formam Bullæ Pij V. editæ ſuper forma creandi cenſus vt diximus ſupra hac eadem quæſtio. 9. num. 1. & 2. aliàs part. 1. cap. 1. q. 4.

Et hæc ptubatio licet ſit releuans, & concludens, non propterea excludit, quin poſſit contrarium probari cum regulariter probatio ptubationem non excludit Put. dec. 34. num. 4. lib. 1. ſequitur Rota coram Coccino dec. 401. num. 3. & in Romana, Saluiani interd. coram R. P. D. Pamphilio 15. Decembris 1614. poſt tract. dec. 353. num. 1.

Ad hanc autem coutrariam probatiooem deueniri poſſet vel probando falſitatem enunciatæ numerationis arguendo notarium de falſitate, vt diximus in tract. hoc eod. art. num. 20. vel probando illius ſimulationem probando aſſertam numerationem fuiſſe fictam, & ſimulatam, vt admittit Rota in d. Romana ſeu Nepeſina cenſus 13. Maij 1624. coram Manzanedo, poſt tract. dec. 454. & ſæpe in aliis cauſis.

Verum enim verò io primo caſu, quia probatio tendit de directo coutra Inſtrumentum debet eſſe plena, & concludens, & per teſtes omni exceptione maiores Bero. conſ. 137. ſub num. 34. lib. 2. & in puncto dixit Rota ſæpius, & ſignanter in deciſ. 125. num. 13. deciſ. 137. num. 7. 135. num. 5. 136. num. 7. poſt hunc noſtrum tract. & deciſ. 355. num. 1. & dec. 374. num. 6. poſt tractat. & in dicta Romana ſeu Nepeſina cenſus num. 3. & nos diximus in tract. hoc eod. art. num. 21. & ſeq.

In ſecundo verò caſu † talis ſimulatio, & illius cauſa probanda eſſet ab eo, qui illam allegat, vt dixit Rota in multis cauſis, & ſignanter in dec. 112. num. 6. dec. 125. num. 22. dec. 128. num. 6. & dec. 166. num. 3. poſt tract.

Et licet † ſimulatio probari poſſit cooiecturis, Rota coram Gregor. X V. dec. 195. num. 2. & coram Coccino deciſ. 408. num. 4. & aliàs ſæpius. illæ tamen coniecturæ debent eſſe efficaces, & dilucidæ. Gregor. X V. d. deciſ. 195. num 4. & ibi addent. num. 17. & clarè ſenſit Rota in d. Romana, ſeu Nepeſina cenſus num. 7. Ita vt redderentur inefficaces, & irreleuantes per coutrarias coniecturas, & per illas excluderetur ſimulatio, vt dixit Rota coram Gregor. X V. d. dec. 195. num. 2. & in d. Romana ſeu Nepeſina cenſus num. 8.

Diceretur autem Notarius fidem facere de reali nu-
3 meratione, ſi † dicat quod Titius dedit, & numerauit. Bald. in l. ſi ex cautione, num. 10. C. de non num. pecun. Alex.
4 conſ. 179. num. 6. lib. 2. nam verbum † numerauit actum hominis deſignat, id eſt, numerationem vt dicit Bald. in d. l. ſi ex cautione, numero 8. Dec. qui alios allegat. in lib. ſingularia, numero 33. ff. ſi cert. pet. & ibi Cutt. iun. num. 36. ad med. & Cagnol. in 2. lect. numero 51. & ſenſit Rota coram boo. mem. Penia, 15. Februarij 1599. in illa

Bononienſi cenſus, quæ eſt poſt tract. dec. 127. numero 1. & coram eodem, 29. Nouembris, 1604. in illa Aſſiſienſi cenſus, quæ eſt ibidem dec. 102. numero 2. & † intelligitur de 5
numeratione facta tunc tempore contractus Bal. d. l. ſi ex cautione, num. 10. Alex. de conſ. 179. n. 6. Eman. Coſta, in d. l. ſi ex cautione, limit. 19. n. 8. qui † tamen dicunt huc 6
non procedere quando conſtaret pecuniam verè tempore contractus non interueniſſe, quia tunc verba illa eſſent referenda ad confeſſionem partium, vt declarat etiam Surd. d. dec. 284 num. 11.

Quæ † probatio clarior reſultaret ſi Notarius illis 7
verbis, dedit, & numerauit, adderet dictionem realiter, vel dictionem cum effectu. Soc ſen conſil. 143. numero 4. lib. 1. Corn. conſ. 61. num. 13. lib. 3. Bulognett. ad dictam l. ſingularia, num. 110. & placuit Rotæ in vna Ianuenſi cenſus, 28. Aprilis, 1603. coram R. P. D. Manzanedo, quæ eſt poſt tract. deciſ. 110. num. 3. & ſeq Vel dictiunem manualiter. Caſtr. d. l. ſingularia, num. 9. vel dictionem vere. Felin. in cap. ſi cautio, num. 50. ex de fide inſtr Rota in d. Ianuenſi cenſus num. 3. vel dictiones in contanti, Rota. in d. Aſſiſienſi cenſus coram boo. mem Penia, 29. Nouembris. 1604. quæ eſt poſt tract. dec. 102 num 2. & abſque dubio ſi adderet illa verba coram me Notario, & teſtibus. Aret. inſtit. de liter. obligat. num. 9. & in §. actionum, num. 26. Inſtit. de act. Alex. conſ. 37. numero 8. libr. 3. Socin. ſen. d. conſ. 143 num. 1. lib. 1 Maſcard. d. concluſ. 1112. num. 8. & 13. Mari. Antonin. variar. reſolut. 44. numero 11. Mantica, in ſuo tract. de tacit. & ambig. conuention. lib. 18. tit. 6. numero 4. tonc enim verba dicuntur omninn reſtricta ad viſum Notarij, & teſtium, & verificari oullo mudo poſſunt in confeſſione partium, vt poſt Roman. in l. prædia, num. 4. ff. de acq. poſſ. dicit Surdus d. dec. 284. num. 7.

Et licet Proſp Farinacc. in ſua Pract. Crimin. in tract. de falſitat. & ſimulat. q 154. part. 2. n. 81. & ſeqq videatur ſentire, quod non ſit facienda vis in illis verbis coram me Notario, & teſtibus, ſed quod effectus probationis reſultet ex natura verbi numerauit, quod oaturalem, & actualem numerationem ex ſui propria natura demunſtrat, vt dictum eſt, attamen Rota ſæpius ad demunſtrandum quod ex verbis Notarij reſultet probatio veræ, & effectualis numerationis ponderauit, quod Notarius addiderat illa verba coram me, & teſtibus, & ſignanter coram bon. mem, Penia, 19. Octobr. 1598. in illa Bononienſi cenſus, quæ eſt poſt tract. dec. 133. num 5. coram bon. mem. Cardinali Pamphilio, 24. Aprilis, 1600. in illa Bononienſi cenſus, quæ eſt ibid. deciſ. 123. num. 1. & clarius coram bon. mem Penia 16. Nouembris, 1601. in illa Fauentina mutui, quæ ibidem eſt deciſ. 135. numero 2. vbi num. 3. pondetat illa non eſſe verba cunfeſſionis partium, ſed verba viſus, & ſenſus ipſius Notarij, ex not. per Doctor. in d. l. ſi ex cautione, C. de non num. pecun. & ex Socy. d. conſ. 143. numero 1. lib. 1. & rurſus coram R. P. D. Manzanedo, 28. Aprilis, 1703. in illa Ianuenſi cenſus quæ eſt ibidem deciſ. 110. numero 3. & 4. Dicta autem per Farinac debent intelligi in propriis terminis in quibus ipſa loquitur, ſcilicet, quod ad effectum vt Notarius atteſtans de numeratione poſſit conuinci de falſitate, & pœna falſi teneatur, non ſit neceſſe vt affirmet numerationem eſſe factam coram ſe Nutario, & teſtibus, ſed ſatis ſit ſi ſimpliciter affirmet de numeratione per ſolum verbum, numerauit, vel aliud, quod ex ſui natura denotet, quod notarius viderit actum numerationis, vt ex ipſiuſmet. Farinac. verbis ſatis apertè colligitur, non tamen ipſe negat quin ſi notarius addat etiam illa verba coram me, & teſtibus, multò clarior appareat verè, & effectualis numerationis probatio.

Quæ ſimiliter, qoam clariſſimè inſurgeret, ſi notarius in inſtrumento confecto ſuper venditione cenſus diceret, quod venditor cenſus habuit, & recepit ſcuta tot in ſui, & teſtium præſentia in propria pecunia in tot paulis, quæ ad ſe traxit, &c. vt ex not. per Bartol.

& Alexaod. *in l. ſi ita ſtipulatus, §. Griſogonus, ff. de verbor. obligat. dixit* Rota *coram* bon. mem. Penia, 15. *February*, 1599. *in illa Bononienſi cenſus qua eſt poſt Tract. deciſ.* 127. *num.* 2. *& repetit*, coram eod. *in illa Aſſiſienſi cenſus* 29. *Nouembris*, 1604. *quæ eſt ibidem deciſ.* 102. *n.* 1. *& coram* Illuſtriſſimo Cardinali Lancellotto, 10 *Ianuarij*, 1605. *qua ibid. eſt dec.* 137. *n.* 2

Prout etiam ex verbis Notarij probata diceretur
numeratio pretij in ipſo actu contrahendi, ſi in inſtru-
8 mento dixerit Titius habuit, & recepit à Semptonio †
dando, & ſoluendo, & ſic loqueretur per gerundinum.
Aret. *in d. §. actionum, num.* 28. *inſtit. de act. etiam* Bald.
qui hoc affirmat in d. leg. ſi ex cautione, numero 9. *C. de non
numer. pecun. &* Felin. *in d. cap. ſi cautio, de fide inſtrum.
ſequuntur* Bertazol. *in ſuo tract. de clauſul. inſtrum. clau-
ſula* 31. *gloſ.* 5. *numero* 3. Farinac. *d. quaſt.* 154 *numero*
73. Mantica, *d. lib.* 18. *& tit.* 6. *numero* 11. Maſcard. *d.*
9 *concluſ.* 1112. *numero* 18. reddentes rationem, quia †
iſta gerundia ſonant in factum, quod ipſius Notarij
viſui ſubiicitur: licet contrarium teneant, ſi Notarius
non vtatur gerundio dando, & ſoluendo, ſed partici-
10 pio † dante, & ſoluente, cum per iſta participia con-
feſſionem potius partium, quam veram numeratio-
nem probari velint. Bald. *in d. l. ſi ex cautione, numero* 8.
& in l. 2. *§. fin. ff. ſi cert. petat. & in leg. ſi ex pretio, num.* 3.
C. eodem tit. Alex. *in d. l. prædia, num.* 4. *ff. de acquirend.
poſſeſſ.* Surd. *dict. deciſ.* 484. *numero* 10. Bertazol. *d. gloſ.*
5. *numero* 1. Mantica, *d. tit.* 5. *numero* 10. Maſcard. *d. con-
cluſ.* 1112. *numero* 17. etiam ſi addidiſſet dante, & ſol-
uente ex ſua propria pecunia. Aret. *inſtitut. de literar.
obligat. num.* 9. Alexand. *d. l. prædia, numero* 7. *refert alios.*
Bertazol. *d. gloſſ.* 5. *num.* 1 vel dante, & ſoluente in pecu-
nia numerata *vt poſt Pract. Papienſ. dicit* Bertazol. *d. n.* 1.
11 Probatio † ſimiliter reſultaret ex inſtrumento, ſi
Notarius in eo dixerit, quod venditor cenſus confeſ-
ſus fuit ſe habuiſſe, & recepiſſe ab emptore ſcuta tot,
& habuit, & recepit, vtendo illa copula, &, Aret. *in d.
§. actionum, numero* 26. *verſ. ſed in inſtrumento Inſtitut. de
actio.* Quia dicit ipſe, iſta verba non poſſunt referri ad
illud verbum confeſſus fuit, ſed debent de neceſſitate
referri ad actum, qui ſubiicitur viſui ipſius notarij Fa-
rinac. *d. q.* 154. *n.* 66. Mantica, *d. tit.* 6. *num.* 64. Maſcard. *d.
concluſ.* 1112. *n.* 13. Sed dubitant, quid ſi notarius non lo-
quatur per copulatio, &, ſed per relatioum, Quæ, dicen-
do confeſſus fuit ſe habuiſſe, & recepiſſe ſcuta tot
quæ habuit, & recepit, & quod eo caſu ex illis verbis
non probetur vera numeratio, ſed illa ſint potius re-
ferenda ad confeſſionem partium, quaſi Notarius
ſcripſerit in tertia perſona id quod venditor cenſus
pronuntiauit in prima perſona voluit Bart. *in d. l. ſi ex
cautione, numero* 2. *C. de non num. pecun. & ibi* Salic. Aret.
in d. §. actionum, numero 26. Maſcard. *d. concluſ.* 1112.
num. 13.
12 Alij † autem plures contra *Bart.* fuerunt in ea opi-
nione, quod hoc quoque caſu quando Notarius vſus
fuit relatiuo inducatur probatio realis ſolutionis, &
non ſimplicis confeſſionis, & ſignanter Butr. *in d. cap.
ſi cautio, ext. de fide inſtrum. numero* 12. *& ibi* Imol.
numero 13. *&* Felin. *num.* 52. *& alij quos refert* Maſcar. *d.
concluſ. num.* 14 *&* Farinacc. *d. quaſt.* 154. *numero* 67. cum
quibus, & ipſe tranſire videtur. Et hæc vltima opinio
videtur ſatis confirmari ex Gloſ. *in d. l. ſi ex cautione, in
verbo, vel accepit, C. de non num. pecun.* quam ſequitur *ibi*
Bald. *num.* 7. *&* Salic. *in* 8. *oppoſit.* dum dicunt quod hæc
13 ſimplicia verba prolata à † Notario in inſtrumento
habuit, & recepit, probant veram numerationem, non
autem ſimplicem partium confeſſionem, quod placuit
etiam Alex. *d. conſ* 179. *numero* 3. *lib.* 2. *&* Iaſ. *in d. l. ſingu-
lari a numero* 48 *ff ſi cert. pet.* licet contradicant Manti-
ca, *d tit.* 6. *numero* 4. Maſcard *d. concluſ.* 1112. *numero* 13.
Hoc certe verum eſt quod illa verba in priuata ſcrip-
tura non probant veram numerationem. Bertazol. *d.
tract. Clauſula* 34. Glo. 5. *nu.* 3. *& in addition. ad conſil. cri-
minalia ſui patris conſ.* 544. *verſ. ſi autem.* Mantica, *d. tit.
6. num.* 7.

Quod † ſi Notarius dictis verbis addat in præſen- 14
tia mei, & teſtium, quod inde reſultet concludens pro-
batio veræ numerationis, volunt etiam Maſcard. &
Mantica, *primus d. num.* 13. *alter d. num.* 4. [*& dixit* Rota
coram R. P. D. meo Vbaldo *in Vrbeuetana cenſus* 11.
Maij 1620. *deciſ.* 534. *num.* 7. *poſt tract.*

Cæterùm quod etiam ſi addita ſint illa verba. In præſentia mei notarij, & teſtium infraſcriptorum non reſultet neceſſaria probatio, quod pretium cenſus fuerit verè, & realiter numeratum in ipſo actu venditionis cenſus, videtur reſoluiſſe Rota *coram* Illuſtriſimo Lancellotto *in illa Ianuenſi pecuniaria* 15. *Aprilis*, 1611. *poſt tract. dec.* 361. vbi reſoluit, hanc aſſertionem notarij, licet poſſit verificari in ſolutione facta per traditionem cedulæ bancariæ, non tamen concludere per neceſſe, quod facta fuerit in prompta, & numerata pecunia coram ipſo notario, & teſtibus, cum nullum verbum contineatur quod pecuniæ fuerint numeratæ, vel manualiter ſolutæ, & quod recipiens ad ſe traxerit. Vnde non videntur benè ſentire. Mantic. & Maſc. *ſupra citati.*

Niſi dicamus, quod ibi Rota ſe ipſam declarat, & limitat concluſionem ſupra per ſe firmatam, vt non procedat quando ageretur de validitate actus, vel ad euitandam falſitatem, & proinde; cum in caſu noſtro agatur de validitate venditionis cenſus, & de ſaluando notarium à falſitate, dicendum eſt, quod per illa verba reſultet concludens, & legitima probatio, quod pretium cenſus fuerit coram teſtibus, & notario in actu celebrationis inſtrumenti realiter, & cum effectu numerata, pro vt requiritur ad validitatem contractus cenſualis.

Ceſſaret autem omnis difficultas ſi notarius dictis verbis habuit, & recepit addat verba, in contanti, & pecunias ad ſe traxit, vt fuit dictum in illa *Bononienſi cenſus* 15. *February*, 1599. *coram* bon. mem. Penia, *poſt tract. deciſ.* 126. *ſub numero* 2. *verſ. ſecundo multo magis, & coram* Reuerendiſſimo D. Coccino Decano *in vna Aſſiſienſi cenſus* 29. *Nouembris* 1604. *quæ eſt inter eius deciſiones impreſſas deciſ.* 208. *numero* 3. *& in ead. cauſa* 19. *Iunij* 1606 *vt inter eius deciſion. eſt dec.* 302. *numero* 5. *& comprobat* Gratian. *diſceptat. forenſ. tom.* 4. *cap.* 628. *per tot. & ſignanter num.* 5. *& ſeqq. vbi n.* 12. firmat ex dictis verbis reſultare probationem realis, & effectualis numerationis, etiam quod notarius in Inſtrumento aſſerat, quod dictæ pecuniæ exiſterent in ſacculo, quia illa verba ſunt demonſtratiua, & non excludunt numerationem quæ poſtea interuenit, & de qua ipſe notarius rogatus fuit.

Prout realis, & effectualis numeratio pecuniarum facta coram notario, & teſtibus probatur ſi notarius in inſtrumento aſſerat, habuit in prompta, & numerata pecunia, vt reſoluit Rota *in vna Romana cenſus coram* R. P. D. Buratto 22. *Martij* 1621. *poſt tract. deciſ.* 371. *numero* 1. *& in d. Romana, ſeu Nepeſina cenſus* 13. *May* 1624. *coram* R. P. D. Manzanedo, *quæ eſt ibid. dec.* 454. *num.* 1.]

Sed † quid ſi Notarius illis verbis habuit, & rece- 15
pit adiungat illa verba ante præſentem contractum?
dicetur ne fieri probatio numerationis, & pro parte
affirmatiua allegantur multi per Mari. Anton. *variar.
reſolut. lib.* 1. *reſolut. lib.* 1. *reſolut.* 44. *numero* 14. *& per*
Stephan. Gratian. *dec. Marchia* 115. quaſi illa verba
ante præſentem contractum debeant interpretari an-
te præſentem contractum finitum, & perfectum;
ita vt non excludant quin ſit facta ſolutio in ipſomet
contractu, & dum contrahentes erant in actu contra-
hendi. Sed † licet hæc interpretatio poſſet fortè reci-
pi in aliis contractibus, in quibus non requiritur pro 16
ſubſtan

Digitized by Google

ſubſtantia quod numeratio fiat coram teſtibus,& No-
tario in actu ipſo contrahendi, In hoc tamen cenſua-
li contractu in quo ex forma *Conſtitutionis Pij V.* nu-
meratio debet fieri in ipſomet contractu , Ego illam
nullo modo admittendam cenſen,cùm repuguet for-
mæ datæ per dictã Bullam quam eſſe ad vnguem ob-
ſeruandam docuimns ſupra in præcedentibus articu-
lis,prout nec verè illa placuit Mat.Antonin.*d.reſol.*44.
*n.*15.*verſ.in hoc dubio.*

17 Sed quid ſi † Notarius in inſtrumento cenſus dicat
quod emptor cenſus ſoluit pecuniam , venditori , re-
ſultabit ne ex dictis verbis probatio ſolutionis in
prompta,& numerata pecunia ? hæc difficultas eſt de-
finienda ea Bart. *in l.ſolutionis,num.*1.*ff.de ſolut.* qui di-
ſtinguit an Notarius dixerit ſimpliciter Titius ſoluit,
18 an vero cum adinncto, ſolnit pecuniam:uam † primo
caſu ea dicto verbo non infertur ad veram,& natura-
lem ſolutionem in pecunia numerata , quia verbum
ſnlui verificatur in qualibet ſpecie ſatisfactionis ſecú-
do verò caſu inferatur , quia tunc debet intelligi ra-
19 tione adiuncti de vera,† & naturali ſolutione,*leg.ſolu-
tum , in princ. ff.de ſolut.* & hanc diſtiuctionem defen-
dit Soc. ſen. *conſ.*65. *numer.*3.*lib.* 4. *amplectitur* Ripa ,
*in l.*4. §.*ſolniſſe , numer.*1.*&* 2. *ff. de re iudic.* Alc. *in leg.
liberationis , num.*3.*&* 4.*ff. de verbor.ſignific. & non diſ-
ſentit* Pariſ. *conſ.*1n7.*numer.*132.*lib.*2. *quos , & alios re-
fert* Bertazol. *d.Clauſula* 34. Glnſ.5. *nnmer.*4.*&* 5. Li-
cet autem maaima ſit . & indubitata probatio , quæ
20 ea publico inſtrumento reſultat : non † denegatur ta-
men facultas prnbandi in cnntrarium, & mrximè ar-
guendn Nntarium de falſitate Bart. *&* DD. *in leg.ſin-
gularia , ff. ſi cert.pet.& alij relati per* Auend. *d cap.*44.
*numer.*2.*& bene faciunt quæ tradit* Farinacc.*in ſua Pract.
crimin. in tit.de falſit. & ſimul.quæſt.*156. *numer.*147. *&*
21 *ſeqq.* dummodo † probatio iſta fiat per legitimas , ve-
ras , & concludentiſſimas , non autem præſumptiuas,
& coniectutales probationes , vt ſubdunt Auend. *&*
Farinac.*ll.alleg.ille numer.*3.*iſte numer.*148.*& dixit* Ro-
ta *ſæpius , & ſignanter in deciſionibus poſt tract.impreſſis,
videlicet deciſ.*7. *numer.*2. *deciſ.*95. *numer.*12. *deciſ.*125.
*numer.*13.*deciſ.*133.*numer.*7.*deciſ.*135.*numer.*5. *& deciſ.*
137.*numer.*7 [*& in illa Bononienſi cenſus coram* b.mem.
Penia 19.*Octobris* 1598.*quæ eſt poſt tract. deciſ.*133. *n.*7.
& coram bnn.mem. Card. Lancellotto *in vna Romana
cenſus* 10.*Ianuary* 1603. *quæ ibid.eſt deciſ.*136. *num.*7.*&
in alia Romana cenſus coram* Illuſtriſſ. Cardin. Mellino,
17.*May* 1600.*quæ eſt poſt tractat. deciſ.*355. *numer.* 1. *&
in vna Beneuentana cenſus* 16.*Decembris* 1594.*coram* bon.
mem.Cardin.Pamphilin,*quæ eſt ibid. deciſ.* 374. *numero*
22 6.] & factas per † teſtes omni exceptione maiores,
nullam prorſus , etiam minimam patientes exceptio-
nem , vt ſeacentorum auctoritate probat Farinacc. *d.
tract.quæſt.*158. *numero* 92.*& dixit eadem* Rota *in deci-
ſionibus,poſt tract impreſſis,deciſ.*24.*num.*4.*deciſ.*133.*num.*
23 7.*& deciſ.*136.*num.* 1. & † de neceſſitate,& concluden-
ter deponentes. Farinac. *d.quæſt.*158.*num.*116.*qui multos
allegat,& voluit* Rota *d.deciſ.*24.*numero* 6. *& deciſ.* 136.
numero 6. *& aliàs ſæpè* [. Et proinde ſi cenſus fuerit
emptus mediante perſnna procuratnris , qui poſtea
perfecto,& abſnluto contractu atteſtetur in ſcriptura
priuata pretinm cenſus non fuiſſe numeratum in
prompta pecunia, talis confeſſin nnn præiudicat cnn-
tractui,etiam ſi ſit facta ead.die, & coram teſtibus In-
ſtrumentariis,vt reſoluit Rota *coram* R.P.D.Buratto *in
illa Romana cenſus* 22. *Iuny* 1621.*poſt trac.deciſ.* 371. *n* 4.
& ſeqq.] Et hæc de probatinne quę fit per publicum
Inſtrumentum ; Non enim cenſentur excluſæ aliæ ſpe-
24 cies probationis. Nam ſi aliunde , † quàm ex lectura
Inſtrumenti conſtaret venditorem cenſus habuiſſe
effectualiter integrum pretium cenſus , cenſeretur
ſatisfactum neceſſitati ſoluendi illud coram Nota-
rio & teſtibus in actu celebrationis inſtrumenti , vt
fuit reſolutum *in* Rota *coram* bon. mem. Penia ; 19.
*Octobris,*1598.*in illa Bononienſi cenſus, quæ eſt poſt tract:
deciſ.*133.*num.* 11. *vbi numero* 12. dicitur † quod realis 25
numerationis probatio reſultat ſi conſtet pretium
fuiſſe depnſitatum in banco de conſenſu venditnris
cenſus , & campſnrem conſtituiſſe illum in ſuo libro
creditnrem dictæ ſummæ , quidquid de hnc dubitaue-
rit aliàs eadem Rota *coram eod.*bon.mem.Penia, *in ea-
dem cauſa Bononienſi cenſus,*15.*Februar.*1599.*quæ eſt ibid.
deciſ.*127.*num.*1. Quæ tamen deciſiones poſſent conci-
liari , conſiderandn quod reſnlutin facta, 19. *Octobr.*
1598. loquatur , & intelligenda ſit, quando penes
campſorem, & mercatorem diſponitur pecunia , nu-
merando illam ipſi mercatori *in deciſ. autem facta.* 15.
Februar. 1599. dum dubitabatur de releuantia depoſi-
ti , hoc debeat intelligi , quando depoſitum non fit
numerando pecuniam campſori de conſenſu ven-
ditoris cenſus , de præſentando , & conſignando illi,
& deponendn penes eam pecuniam in marſupio , &
in ſacculn nbſignato. Quo caſu cum deficiat † pro- 26
batio ſubſtantiæ ſnlutionis , ſcilicet , ipſa numeratio,
depnſitum non diceretur releuans vt bene deducitur
ea dictis per Tiraq. *de retract. conuent.* §.4.Glnſ 6.*num.*
17.*& ſeqq.& ſignanter numero* 22. & in puncto dicit
Auend.*d.cap.*44. *numero* 6. vel , & fortè melius poſſu-
mus dicere, quod licet Rota *die* 15. *Februar.*1599.dubi-
tauerit , an ea depoſito dicatur ſatisfactum neceſſitati
numerandi pecuniam in ipſn actu contrahendi ? non
receſſit tamen à reſolutione affirmatiua quam fecerat
in eadem cauſa die 19. *Octobr.* 1598. |Sed an † ex ſola 27
confeſſione de recepto facta à venditore cenſus reſul-
tare poſſit ſufficiens , & releuans probatio dictæ ſolu-
tinnis veræ, & realis cnram Notario , & teſtibus. Ne-
gatiuam ſententiam pnbat Pariſ. *conſ.* 75. *numero* 33.
in fine,lib. 4. Boccacc.*in ſuo tract.de cenſib.par.* 1.*numero*
46. *& ſeq. pluribus confirmat* Felician. de Snlis , *in dd.
ſuis Commentar.de cenſibus tomo* 1.*lib.*1.*cap.* 8.*numero* 15.
*& cap.*9.*numero* 6.*verſ.denique, & numero ſeq. & numero*
10.*verſ. hincque reſpondit,& repetit tomo* 2. *lib.* 3. *cap. fin.
numero* 5. *verſ. per confeſſionem , vbi alios refert.* Gaſpar.
Rodetic. *in ſuo tract.de annuis redditib. lib.*1.*quæſt.* 13.*ſub
num.*4.*verſic.nec proderit ſola,& hoc placuit etiam* Auend.
d. cap 44.*num.* 1n.*& latiſſimè cap.*45. *num.* 7. *cum multis* 28
ſequentibus. Nam † aliud eſt recipere,aliud cnnfiteri ſe
recepiſſe,*l.ſi ex pretio & ibi* Doctor. *C. de non numerata
pecun.*Socin.ſen.*conſ.*3.*numero* 11. *lib.primo.* Maſcard. *in
d.ſuo tractat.de probation. volum. ſecundò,concluſio.* 1111.
num. 2. qui multos allegat. Quod procedit non ſnlum
reſpectu ipſiuſmet venditoris cenſus , verum etiam † 29
reſpectu alicuius tertij poſſeſſoris bonorum cenſito-
rnm, qui hanc exceptionem nnn numeratinnis pretij,
tanquam intrinſecam, & reſpicientem formalem ſub-
ſtantiam contractus , poterit † opponere,nnn obſtan- 30
te cnnfeſſione receptionis pretij à venditore emana-
ta : *vt auctoritate* Fulgoſ. *conſil.*133.*&* 205. *&* Maſcard.
*de probat. volu.*1. *conc.* 361. *affirmat.* Auend. *d. cap.* 45.
*num.*12.

Nec obſtat,quod † de conſuetudine vera numeratio 31
pecuniæ probetur ex cnnfeſſione etiam in caſibus ſuſ-
pectis. Bald. *in l.* 2. *num.*5.*C.ne lic.potent.* Paul.de Caſt.
*in l. per diuerſas , num.*12.*in fine,C.mandat.* Fulgnſ. *con-
ſil.* 205.*numero* 1. *verſ. illud etiam ad notandum eſt.* Ma-
ximè † lapſo biennio. Fulgnſ. *ibid. num.* 2. Rota Ge- 32
nnenſ.*deciſ.*26.*num.*1.*& ſeq.*tum quia contrarium pro-
bat.Auend.*d.cap.*45.*num.*11.tum nb rationes quas con-
ſiderat Roderic.*d.num.*4. *verſic.* ex quo etiam infertur:
tum † qunnlam hnc poſſet procedere,quando præſen- 33
tia pecuniæ , & vera numeratio non requireretur in
ipſo actu contrahendi pro forma ſubſtantiali cnntra-
ctus, ſecus quando pro fnrma requireretur, vt in caſu
noſtro, prout deductum fuit in præcedentibus articu-
lis,& faciunt dicta per Auend.*d.cap.*45.*numero* 10. Cui

ſimplici confeſſioni de recepto,neque etiam iuramentum ipſius cenſuatij præſtaret vim veræ , & efficacis probationis.pretium cenſus fuiſſe vere numeratum in
34 ipſo actu contrahendi:quia licet † iuramentum habeat vim ſolutionis,*l.iuſiurandum l.duobus.§.quod,ſi reus,ff.de*
35 *iuriſiurand.* illud tamen non verè , † ſed fictè procedit. Bart.*in l.qui iuraſſe, §.fin.& d.§.quod ſi reus.*Seraphin.*de priuileg.iuramen.priuileg.*81.*num.*1.*in fine*,numeratio autem in contractu cenſus requiritur non fictè, ſed verè, realiter , & cum effectu : vnde probari debet non per
36 probationes præſumptiuas,& per coniecturas,†ſed per concludentes , & neceſſarias , vt in puncto concludit. Felician.de Solis, *in dd ſuis Comment. tomo* 1. *lib.*3. *cap.*4.*& vlt.num.*5.*verſ.& licet in mutuo.* Auend.*d.cap.*44.*n.*9.*verſ.ex qua,& num.*10.

Et licet Auend.*d.tract.cap.*45.*n.*19.ea quæ dicta ſunt de confeſſione de recepto,quod non probent numera-
37 tionem,limitet † ſi concurrant coniecturæ , & præſumptiones adminiculantes dictam confeſſionem : at-
38 tamen hæc limitatio mihi non probatur†in contractu cenſus in quo propter peculiarem illius naturam requiritur pro forma ſubſtantiali vera , & præſentialis pretij numeratio.ego exiſtimo confeſſionem de recepto,quantumuis adminiculatam, non inducere releuantem pretij numerationis probationem , ex iis , quæ dicit. Tiraquel. *in dict.gloſ.*6. *numero* 21. *& per ea , quæ diximus ſup. in hoc art. & maximè,numero* 16.34.*& ſeqq.*

[Cæterum ſi conſtaret de vera , & reali præſentia pecuniarum in ipſo actu venditionis cenſus coram teſtibus , & notario , licet illæ non fuiſſent numeratæ, ſuſtineretur cenſus , ſi partes haberent pecunias pro numeratis.*vt poſt* Bald.*conſ.*247. *circa fin. verſ. item quia pecunia lib.*1 *d xit* Rota *in vna Romana cenſus* 6. *Aprilis* 1623.*coram* R. P. D. Nauarro,*poſt tract.dec.*436.*num.*5. quod frequenter accidere teſtatur *ibi* Rota,quæ mouetur ea etiam ratione , quia licet actus numerandi debeat concludenter probari,tamen quo ad quantitatem ſatis probatur aſſertione partium Cagn.*in l. ſi num.*7. *ad med.ff.de reg.Iur.*]

SVMMARIA.

1 *Fideiuſſor accedit cuicumque obligationi.*
2 *Fideiuſſor in contractu cenſus,ſimpliciter accedere poteſt.*
Quidquid aliqui contrarium teneant, ibidem , *&* num. ſeq.
Ampl.*vt teneatur etiam ſi contractus cenſus nullus ſit, quando in eum caſum ſe obligauit,*n.4.
Et abſque dubio, quando obligauit ſe vti principalis , & inſolidum num.5.
3 *Fideiuſſor cur à creditoribus accipiatur.*
6 *Fideiuſſor praſtitus in contractu cenſus,debet à ſuo principali abſque damno releuari.*
7 *Fideiuſſor pro fideiuſſione facienda poteſt aliquid recipere,& quid.*
8 *Fideiuſſor in contractu cenſus poteſt ſe obligare pro ſolutione annui redditus,& pro euictione.*
9 *Non autem de ſoluendo cenſum etiam in caſu quo fundus cenſus perierit.*
[*Fideiuſſor cenſus ad quid obligetur remiſſiuè.*
Fideiuſſoris cenſus obligatio de ſoluendo annuos fructus cenſuales reſtringitur ad capacitatem fundi.
Ampl.*etiam ſi ſe obligauerit cum iuramento.*
Fideiuſſor non obligatur in plus,quam principalis.
Neque in duriorem cauſam.
Fideiuſſor cenſetur ſe obligaſſe dumtaxat ad ea , ad quæ tenetur principalis.
Etiam quod ſe obligauerit tanquam principalem , principaliter,& inſolidum.
Fideiuſſor non tenetur niſi ad ea quæ ſunt de natura contractus cui accedit.
Fideiuſſor cenſus cenſetur promittere pro ſecuritate ſolutionis non autem pro ſecuritate rei , & fructuum rei ſubiugata.
Iuramentum validat contractum nullum.
Limit.1.*contractu per legem prohibito.*
Limit.*ſi ſapiat vſurariam prauitatem, & ſic ſit contra bonos mores.*
Limit. *in contractu inito contra illius formam ſubſtantialem.*
Fructus percipi non poſſunt ſine peccato ex contractu fœneratitio.]
10 *Fideiuſſor non remanet obligatus,quando obligatio principalis eſt nulla ipſo iure.*
11 *Etiam ſi obligaret ſe vti principalis.*
[*Fideiubens in contractu inito principaliter ad commodum alterius non efficitur correus debendi licet ſe obliget tanquam principalem.*
Debitor principalis is eſt ,ad quem principaliter ſpectat contractus,qui geritur.
Fideiuſſoris dicitur, qui non ſentit vtilitatem ex contractu.]
12 Limitatur , *ſi obligatio principalis non ſit nulla ipſo iure.*
13 *Fideiuſſor in contractu cenſus non poteſt ſe obligare vti principalem,& inſolidum,ſecundum Surd.*
Contraria opinio vti verior defenditur ab Auctore, num.15.
14 *Fideiuſſor regulariter poteſt ſe obligare vti principalis & inſolidum.*
16 *Cenſus,reſpectu fideiuſſoris, qui ſe vti principalis obligauit, dicitur impoſitus ſuper fundo principalis imponentis.*
[*Fideiuſſor obligans ſe tanquam principalem , poteſt dici principaliter debitor.*
17 *Conſentiens alienationi rei propriæ,ſibi præiudicat.*
18 *Et ipſemet rem illam alienare cenſetur.*
19 *Solemnitates requiſita à lege in contractu ſunt ſeruanda à quolibet contrahente.*
20 Declat. *verum in ſolemnitatibus,quæ reſpiciunt perſonas ipſorum contrahentium.*
21 *Obligatio plurium facta inſolidum, quo ad effectum eſt vnica.*
22 *In contractu cenſus pretium debet ſolui in pecunia numerata.*
23 *Solui tamen poteſt in manibus alterius , quam ipſius venditoris cenſus.*
24 *Venditor cenſus,& illius fideiuſſor , quo ad emptorem cenſus ſunt correi debendi.*
25 *Sed quo ad venditorem cenſus fideiuſſor retinet propriam naturam fideiuſſionis.*
26 *Fideiuſſor cenſus ſi ſit effectus non ſoluendo,non eſt renouandus.*
Limitatur *ſi aliter inter contrahentes ſit conuentum,* num.30.
27 *Fideiuſſor datur ex conuentione ſi efficiatur minus idoneus,& non ſoluendo,non debet renouari.*
28 *Secus,ſi fuerit præſtitus coactè ex officio Iudicis.*
29 *Fideiuſſores nouos dare eſt valdè onerosum debitori.*
30 *Conuentio de renouando fideiuſſores de tempore in tempus, non reprobatur in contractu cenſus.*
[*Pactum de renouando fideiuſſores in contractu cenſus in caſu mortis alterius ex fideiuſſoribus valet.*]

De fideiuſſore in contractu cenſus adhibendo.

QVÆSTIO LII.

aliàs par. 2. cap. 1. qu. 2.

1 CVm † regulare ſit quod fideiuſſor poſſit accede-
re omnibus obligationibus *l. 1. & 2. ff. de fideiuſſ. 1.*
2 *Inſt. eod. tit.* non † videtur dubitandum quin accedere
etiam Poſſit in contractu cenſus, & licet Nauar. *conſil.*
9. numero 3. & 5. lib. 3. in tit. de cenſibus diſtinguat an fi-
deiuſſor præſtetur, vt emptor cenſus fiat ſecutus, quod
venditor cenſus potuit illum vendere, & quod eſt bene
impoſitus, & hoc caſu licita ſit fideiuſſio per rationes,
quas ipſe conſiderat, *num. 5.* aut verò præſtatur pro ſe-
curitate emptoris, videlicet, quod tempore debito ſi-
bi annuæ reſponſiones ſoluentur, & eo caſu fideiuſ-
ſoris præſtatio ſit minus licita quaſi per eam impona-
tur aliquod onus venditori cenſus, quod per *Bullam*
Pij V *ſuper cenſibus* eſt prohibitum, vt ibi per Nauar.
numero 5. & ſimiliter licet Ludou Lopez. *in ſuo tract.*
de contract c. 57. quem refert, ſequitur, & comprobat
Mich. Salon. *in ſuo tract. de contract & commerc. human.*
in tit. de cenſib. art. 3. contron. 14. numero 1. verſ. docet
quartò & plenius numero 6. verſ. ex his ſit prima conclu-
ſio, & infra diſtinguant cenſum qui tempore contra-
ctus & impoſitionis illius eſt adeò ſecutus, vt perito-
rum & prudentum iudicio nullum immineat pericu-
lum, vel non recipiendi annuam reſponſionem, vel
periclitationis ipſius cenſus propter onera cohærentia
rei ſubiugatæ, à cenſu in quo illius emptor non habeat
huiuſmodi ſecuritatem, vt primo caſu ſit illicitè fide-
iuſſio, in altero verò poſſit licitè accipi Attamen quod
ſimpliciter, & indiſtinctè accipi poſſit fideiuſſor
in contractu cenſus etiam pro illius ſolutione, dicit
Ludou. Molina, *in ſuo trac. de contract part. 2. diſput.*
391. numero 1. Felician. de Solis, *in ſuis Comment. de cen-*
ſib. tomo 1. lib. 1. cap. 4. num. 3. refert Gaſp. Roderic. *in ſuo*
tract. de ann. reddi tib. lib. 2. quæſt. 12. numero 9. Martin.
Bonac. *poſt hæc ſcripta viſus, in ſuo tract. de contract. diſ-*
put. 3. quæſt. 4. puncto vnico, numero 29. [*& defendit* Gutie-
rez. *pract. quæſt. lib. 1. quæſt. 177. numero 8. poſt prin. verſ.*
quinimo cenſu] & Ego veriſſimum exiſtimo, quidquid
contrarium conetur defendere Ludou. de Auend. *de*
cenſib. Hiſpa. cap. 97. numero 2. & 4. & ſeq. etiam quod
tempore impoſitionis, & venditionis venditor habere-
tur, & reputaretur locuples, & ſecurus, cum ſoleat con-
tingere, & experientia doceat quod is qui hodie habe-
tur pro diuite ex aliquo accidenti fiat non ſoluendo, &
3 creditores ſoleant fideiuſſores accipere † dum curant
vt diligentius, & plenius ſibi cautum ſit. vt dicit Impe-
rat. *in prin. Inſtit. de fideiuſſ.* quia ſcilicet, dum alium
pro debitore ſibi obligant hoc maxime proſpiciunt, vt
cum facultatibus lapſus fuerit debitor, poſſint ab iis,
quos pro eo obligauerunt ſuum conſequi, § *fin. Inſtit.*
de replicat. [*l. 1. ff. qui ſatiſd. cog. cum aliis apud* Mant.
de tac. libr. 16. tit. 2. numero 1.] & ita vſus, & communis
praxis approbauit, & recepit, cum nullus ferè con-
tractus cenſualis celebretur abſque vno vel pluribus
fideiuſſoribus, vt animaduertit Bened. Bon. *in ſuo tract.*
de cenſib. art. 68. numero 101. & ab iſta opinione non
diſſentit communis Scribentium Schola, qui loquen-
tes de hoc contractu, & de fideiuſſore in illo præſti-
to de illius validitate vel iuſtitia, non dubitant Surd,
conſ. 318. numero 6. lib. 3. Felician. *d. cap. 4. numero 3. &*
Rota *ſæpius in pluribus cauſis*, *& ſignanter coram* Se-
raph. *deciſ. 1187. numero 1. & in vna Anconitana pecu-*
niaria 7. Februarij, 1611. coram R. P. D. Pitouano, *quæ*
eſt poſt tract. deciſ. 138. per tot & videtur quod poſſit
concludenter probari ex *tex. in l. Titius, 81. §. Lucius*
Titius, ff. de contr. empt. vbi Scæuola reſpondit iure con-
ſiſtere venditionem, qua ob certam pecuniam accep-
tam venditor promittit ex certo prædio ſe præſtatu-
rum alteri centum millia modiorum frumenti annua,
& venditori teneri ſingulis annis perſoluere eam
quantitatem, & tali promiſſioni hypothecam, & fi-
deiuſſores accedere poſſe. Ex quibus videtur vera
concluſio quod indiſtinctè poſſit in hoc contractu
fideiuſſor accedere, & illum in iſto contractu efficaci-
ter obligari; [quam ſententiam nos allegans ample-
xus fuit nouiſſimè Mart. Medic. *deciſio ſenenſ. 31. num.*
1.]

Quod adeò verum eſt, vt † ſi fideiuſſor obligaue- 4
rit ſe hoc expreſsè acto, quod vult teneri etiam quod
contractus ipſe ſit nullus, & inualidus, vel reſcinde-
retur ex omni, & quacumque cauſa; propter iſtam
generalitatem verborum remaneat obligatus, & com-
pelli poſſit ad cenſuum ſolutionem, etiam quod cen-
ſus eſſet nullus reſpectu venditoris illius, vt reſoluit
Rota *coram* bon. mem. Pena, 10. *Martij*, 1600. *in illa*
Bononienſi cenſus, quæ eſt poſt tract. deciſ. 46. per tot. Ma-
ximè, † ſi ſe obligauit vti principalis vt fuit dictum 5
in eadem Rota *in vna Tudertina cenſus, 26. Maij*, 1600.
coram bon. mem. Iuſto. *quæ eſt ibidem dec. 139 num. 4. &*
lat us dicemus infra quæſt. 74. aliàs hac ead. par. 2. cap. 2.
quæſt. 3. art. 2. Quod tamen non procederet quando
nullitas contractus reſultaret ipſo iure ab initio per ea
quæ ſtatim ſubiiciam.

Iſte autem fideiuſſor qui acceſſit in contractu cen-
ſus quo ad conſeruationem indemnitatis gaudet eo-
dem priuilegio, quo gaudent fideiuſſores præſtiti in
cæteris contractibus: nam † ſicut illis debetur talis
conſeruatio ex natura contractus, licet ea expreſsè in 6.
ipſo contractu fideiuſſionis promiſſa non fuerit,
Franc. *in c. fi. numero 2. de foro compet. lib. 6.* Calcan. *conſ.*
35. numero 1. Marſil. *ad Rubr. C. de fideiuſſor. numero*
315 Simon. de Pret. *conſil. 153. numero 23. lib. 1.* Ita
etiam illam deberi fideiuſſori, qui acceſſit in contra-
ctu cenſus pro toto tempore, quo cenſus vixit, & donec
non fuit extinctus reſoluit Rota *in vna Romana releua-*
tionis indemnitatis, coram R. P. D. Pamphilio, 14. *No-*
nemb. 1605. *quæ eſt poſt tract. dec. 140. num. 3.* Sed an, † 7
præter iſtam promiſſionem conſeruationis poſſit ali-
quid accipere vt fideiubeat? Et licet negatiuam nita-
tur defendere Gaſp Roderic. *in ſuo tract. de ann. red-*
ditib. libr. 2. quæſt. 12 n. 8. cum multis ſeqq. verior tamen,
& communis eſt affirmatiua, cùm permiſſum ſit pro
fideiuſſione facienda præmium accipere. Calcan. *conſ.*
15. numero 11. & alij communiter, vt de communi teſtatur
Roder. *d. quæſt. 12. num. 9. & ſeqq.* Mantica, *in ſuo trac. de*
taci. & ambig. conuen. lib. 6. tit. 6. n. 6. & ex dictis ibi per
eum num. 13. clarè colligitur reſponſio ad ea quæ pro
negatiua opinione allegat Roderic. *d. n. 8. & ſeq.* hanc
eandem opinionem affirmatiuam poſt multos allegat
amplectitur, & communem dicit *idem* Mantic. *d. tract.*
lib 16 tit. 3. num. 3. Rota *diuerſ. dec. 679 num. 2. par. 1. &*
ita pluries ſenſiſſe Rotam *colligitur ex reſolutione facta in*
cauſa Romana affictus, 8. *Martij*, 1604. *coram* Illuſtriſſi-
mo Cardinali Ludouiſio, *quæ eſt impreſſa poſt tract. dec.*
141. n. 1. vbi dicitur quod fideiuſſor pro tali fideiuſſione
præſtanda poſſit recipere.

Aduertendum tamen eſt, quod licet † ſupra dixeri- 8
mus, quod fideiuſſor poteſt indiſtinctè in contractu
cenſus accedere, & ſe obligare, hoc tamen debet ſano
modo intelligi, & declarari, vt poſſit quidem ſe obli-
gare, & promittere domino cenſus quod ſibi debi-
to tempore annua penſio ſoluetur, item de immuni-
tate fundi ſuppoſiti tam ratione euictionis, quàm quod
ſit liber ab alterius cenſus onere, tum demum de in-
demnitate ab illis damnis quæ domino cenſus immi-
nerent ſi cõtingeret hæc tria aliter ſeſe habere, vt benè

declarat Ludo.Lopez.d.c. 53. verſ. 1. ſtatuitur concl. & verſ. 2. concl. & confirmat Mich. Salon.d.controuerſ.14. num.7. & fuit de mente Pij V. in d. ſua Bulla de cenſib. prout ipſemet profeſſus fuit, & declarauit in alia ſua Conſtitutione edita pro declaratione dictæ ſuæ Bullæ, quæ eſt impreſſa in princ.tract.in verſ. cæterum fideiuſſores, &c. Item quod res quæ cenſui ſubiicitur ſit imponentis, & capax oneris, quod imponitur. Nauar.d.conſ. 9.numero 3.libr.3.part.1.de cenſib.Card. Tolet.in ſua Inſtruct. Confeſſor. lib. 5.cap. 46.in prin.refert.Ioan.Franc. Leonis in ſuo Theſauro fori Eccleſi.par.2. cap. 15. de cen-
9 ſib.num 8 Non autem † ad effectum, vt pereunte fundo ſuppoſito nihilominus ipſe obligatus maneat, vt declarat Lopez. vbi ſupra & ſequitur Salon. d. controuerſ. 14. num. 1. verſ. his poſitis licet ibidem, num. 7.verſ. Ex hac concluſione ab illo, & malè diſſentiat: eſt enim hoc contra ſubſtantiam contractus cenſualis, vt dicemus infra q.102. alias par. 3. cap. 1 q 2. [Vel ſi cenſus non ſit impoſitus ſuper fundo frugifero, & capace cenſus impoſiti, prout ex forma ſubſtantiali requiri diximus ſupra par.1.c.3.q.2.per tot.

Nam fideiuſſoris obligatio reſtringitur, vt tantum intelligatur ſe obligaſſe de euictione fundi, ſuper quo cenſus fuit impoſitus, videlicet, quod fundus ille eſt liber ab aliis obligationibus anterioribus, & pro ſolutione cenſus vt multorum auctoritate diximus infra quæſt. 76.aliàs hac part.2.cap.2.quæſt.3.art.4. numero 10. Hæc autem obligatio de ſoluendo: non poteſt complecti caſum, ſi ex fundo ſuppoſito non poſſint percipi fructus, qui ſufficiant pro ſolutione cenſus, & ſic quod fundus cenſitus ſit capax cenſus qui imponitur, & pro quo fideiuſſor accedit, vt firmat Gaſp. Anton. Theſ.quæſt. Forenſ. lib.1.cap. 32. num. 16. qui ea ratione mouetur quia aliàs ſequeretur, quod fideiuſſor obligaretur in pluſquam principalis, quod eſt contra naturam obligationis fideiuſſoriæ, l. græce §.illud,& ibi gloſ. Bar. & alij communiter, ff. de fideiuſſ. §. fideiuſſores vbi ſcriben. Inſtit. eo. tit. & in duriorem cauſam, quam ſuus principalis obligetur, & propterea non tenetur, l.fideiuſſor. obligari,§.1.de leg.græce.§ ſi quis Stichum.& §.ſeq. l.ſi, qui acceſſionis, ff.de fideiuſſorib. fideiuſſor enim cenſetur ſe obligaſſe dumtaxat ad ea, ad quæ tenetur principalis, l.ſtipulatus ſum à reo §. adhiberi, ff.de fid. gloſ. in l.ſciendum, ff. de verb.oblig. Crau.conſ.272.numero 3.lib.2. Sord.conſ.359.num.33.lib.3. Etiam ſi ſe obligauerit tanquam principalem principaliter, & inſolidum. Becc. conſ.45.num.49.lib. 1.Decian.conſ.72. numero 5.lib.2. ſed principalis impoſitor cenſus non tenetur ad ſolutionem cenſus. niſi iuxta ratam fructuum qui ex fundo ſuppoſito percipi poſſunt, vt diximus ſupra d. part. 1. cap.3.q.2. per tot.meritò, nec fideiuſſor poteſt ad plus teneri. Addo ego aliam rationem, quia fideiuſſor non tenetur niſi ad ea, quæ veniunt ex natura contractus, cui accedit.l.quæro, & ibi gloſ.ff.locat.l.ſi ſeruum,§. nunc videamus.l. mora rei. ff. de verbor. oblig. Caſtr. conſ. 23. col.3.in fin. verſ. contrarium, lib. 1. Crau. conſ. 45. n. 6.lib.1.& d.conſ. 272. num. 2. lib. 2. Sed ex natura contractus cenſualis eſt, vt ex eo non naſcatur obligatio ſoluendi annuum cenſum, & annuam præſtationem, niſi ad ratam fructuum, qui ex fundo ſubiugato percipi poſſunt, vt diximus d.quæſt.2.meritò,&c.

Quod procedere etiam quando fideiuſſor cum iuramento promitteret, fundum ſuppoſitum eſſe aptum ad producendum fructus dicto cenſui correſpondentes, videtur ſentire. Theſaur. d. num. 16. & infra ea ratione, quia dicto etiam caſu fideiuſſor præſumitur promiſiſſe, & fideiuſſiſſe pro ſecuritate obligationis quo ad ſolutionem, non pro ſecuritate ipſius rei, & fructuum, ſuper quibus ab initio cenſus conſtituitur alias non eſſet contractus iuſtus, quia per illas obligationes euitaret omne periculum, emptor cenſus, quod contractum cenſualem confirmare ſolet.

Nec eſt facienda vis in virtute Iuramenti: quia licet validare ſoleat contractum alioquin nullum, & inualidum cap. quamuis de pact. cum vulgar. hoc tamen non poteſt operari in propoſito caſu: tum quia ſumus in contractu probibito per Bullam Pij V. ſuper form. creand. cenſus quo caſu iuramentum non reddit validam obligationem fideiuſſoriam Bald. in l. ſi prædium. C.de iur.dot. cuius auctoritate.Odd.conſ.41.num.24.libr. 1.Seraph.de priuil. iuramenti priuileg.62.numero 13. tum quia dicta prohibitio fuit per bullam facta ad euitandam vſurariam prauitatem: vt in proœmio eiuſdem bullæ expreſsè dicitur, iuramentum autem non firmat contractum factum contra bonos mores; imò nec eſt obligatorium cap non eſt obligatorium de reg.iur.in 6.cum aliis per Seraphin d.priuileg.61. in 4.limit. num. 12. tum demum quia in dictis caſibus nullitas contractus reſultaret ob defectum formæ ſubſtantialis ipſius traditæ per dictam Bullam, vt ſupra deductum fuit, & proinde iuramentum non operatur validitatem obligationis fideiuſſoris, Aret.in cap.in tuis de teſtibus.Seraph. d.tract.priuileg.170.num.6.Quod multo magis videtur, concludendum quia ſi fideiuſſor eo caſu teneretur, & illius obligatio virtute Iuramenti ſuſtineretur, creditor perciperet fructus ex contractu nullo, & ex dicta bulla fœneratitio quod non poteſt abſque peccato, vnde talis obligatio non poteſt iuramento firmari tanquam ſapiens vſuram. Seraph. poſt multos, quos allegat. d. num. 16. Et ideò cum in iſtis caſibus.] † obligatio 10
principalis ſit ipſo iure nulla, obligatio quoque fideiuſſoria, que eſt acceſſoria. l. fideiuſſor. obligari, in prin. & ibi omnes, ff. de fideiuſſor. erit ſimiliter nulla, l. cum lex, & ibi Doctor. ff. eod.tit. Iaſ. in l. ſi non ſortem in princ. ſub n.3 ff.de cond indeb. Cæph.conſ.437.num.26.& ſeqq. & conſ.332.num.16 lib. 3.Boccacc.ad Conſtitut.March. Gloſ.6.n. 173. Steph. Lamberteng. in tract. de Contract. cor.Glo.16. num.10 & ſeqq. etiam ſi † ſe obligaſſet vti 11
principalis, & inſolidum.Laurent.de Pin.conſil.71.num. 2. & ſeq.Patiſ. conſ.110.num.75.lib.1. Sforz. Oddo.conſ. 41.num.21.24 & ſeq.lib.1. [quia cùm acceſſerit contractus. qui initus fuit principaliter ad fauorem, commodum & vtilitatem impoſitoris cenſus, expreſſio ſola, quod ſe obligauit vti principalis non operatur, vt ſit effectus correus debendi cum ipſo impoſitore cenſus vt diximus, infra hoc eod. art. num. 24 nam veriſimile eſt aliud ſenſiſſe patres vt ex Bar. in l.eandem in princ.n. 6.ff.de duob.reis,& Caſtr.in l. Modeſtinus col.pen.in fin ff. de ſolut.dicit Gabr.conſ.63.num.6.lib.2. is enim, ad cuius vtilitatem principaliter contractus celebrant dicitur principalis debitor, l.ſed Iulianus in princ.& ibi.Caſt.ff. ad Macedon. cum aliis cumulatis à Gabr.d.conſ.63. num. 8.& à Pyrro Maur.in ſuo tract. de fideiuſſor.par.2 ſect.3. cap.. .num.1.& 4. Mantic.de tacit.& ambig. conuent. lib. 16.tit.2.num 2. Is autem ad quem negotium principaliter non pertinet nec aliquam vtilitatem ex contractu percipit, dicitur fideiuſſor. gl.in auth.de fideiuſſ.in prin. Crau.conſ.77. num 3. verſ. hoc ita lib. 1. Lauten.de Pin. conſ. 71.num.4.Odd.conſ.41.num.44.& ſeq.lib. 2. Mantic. d. tit.1 .num.3.cum aliis citatis infra hoc eod.articul. num. 25.] licet † ſecus ſit quando obligatio principalis non 12
eſt ipſo iure nulla, vt ſupra dictum fuit.

Verum quia ſupra ſæpius mentionem fecimus de obligatione fideiuſſoris facta inſolidum cum ſuo principali, non ab re exiſtimaui, vt inueſtigemus, an in hoc contractu cenſuali permiſſum ſit, vt fideiuſſor obliget ſe vti principalis, & inſolidum. In qua diffi- 13
cultate licet Sord. deciſ. conſ. 318. numero 23. & ſeq. & conſ. 421. lib. 3. non minus ſubtiliter, quam copioſè, & ingenioſè conetur defendere partem negatiuam ea ratione, quia fideiuſſor ita promittendo faceret ſe correum debendi, l.reos,§.cum in talibus ff. de duob. reis, cum aliis ab eodem citatis, hoc autem non eſſe permiſſum in contractu cenſus dicit

ibi

ibi Surd. niſi in perſona vtriuſque concurrant qualita-
tes,& circunſtantiæ requiſitæ , & neceſſariæ ad con-
ſtituendum cenſum ex forma *Bullæ Pij V.* videlicet,
quod iam principalis impoſitor cenſus quam is , qui
vti fideiuſſor obligans tamen ſe vti principalis , tali
contractui accedit proprium prædium ſupponant,
ambo pretium recipiant, in quo potiſſimum pro hac
parte magnum facit fundamentum Surd. *conſ.511.n.6.
& ſeq.lib.4* & alia in dicto contractu interueniant, &
obſeruentur,ſine quibus contractus cenſualis forma-
ri licitè,& legitimè nequit,quam opinionem auctori-
tate Surd.*amplectitur* Andr. Facbin. *controuerſ. Iur.lib.
10.cap.64.&* Steph. Gratian.*in ſuis Additiou.ad Diſce-
ptat.tom.1.diſcep.224.n.1.*

13 Cæterùm cum † de iure permiſſum ſit, vt fideiuſſor
poſſit ſe in quolibet contractu obligare vti principa-
lem, & inſolidum cum principali debitore,vt per diſ-
curſum deducit Gaſpar. Rodetic. *in ſuo tract. de ann.
reddit.lib.4.q.5.num.7.& ſeq.* non video cur hoc dici
debeat denegatum in contractu cenſus cum non re-
15 pugnet naturæ , & ſubſtantiæ cenſus, † quod quis in
contractu iſto accedar vti fideiuſſor etiam cum dicta
inſolidum obligatione. Quia licet regulare ſit , quod
cenſus fundari , & conſtitui debeat ſuper fundo pro-
prio,vt diximus latè *ſupra q.14.aliàs par.1.c.2.q.1.art.1.*
ibidem tamen ſubiunximus , & probauimus poſſe im-
poni etiam ſuper alieno accedente conſenſu domini
illius. Et hanc opinionem videtur non obſcurè am-
plexus Felician. *in ſuis Comment.de cenſib. tomo 1. lib.3.
ſub nu.3* & expreſsè ſecuti fuerunt *addentes ad* Ni-
col. Intrigl *ſuper Bul.de cenſib. q 90. in littera A, verſ.
quibus tamen &* Lodou. Auend. *d.tract.cap.94.ſub n.1.
circa medium,verſ.ſed adhuc.* Et propterea cùm quis fi-
deiubet in contractu cenſus obligando ſe vti princi-
palis , & inſolidum cum eo qui ſuper eo proprio fun-
do cenſum imponit,& conſtituit,non poteſt dici quod
talis cenſus,etiam reſpectu dicti fideiuſſoris ſit abſque
fundo , & quod ſola eius perſona remaneat obligata.
16 Quoniam † etiam quo ad ipſum fideiuſſorem cenſus
ille dici poteſt conſtitutus ſuper fundo principalis im-
poſitoris , [Quia licet ille , qui in contractu cenſus
accedit tanquam fideiuſſor , & ſe obligat vti princi-
palis,teneatur ad cenſus ſolutionem,hoc tamen acci-
dit,non ex eo,quia ipſe cenſum impoſuiſſe, & conſti-
tuiſſe dici poſſit , cùm ipſe non gerat proprium nego-
tium , ſed alienam ſequatur obligationem. *Inſtit. de
fideiuſſ.in princ.* & ideò non tenetur ad cenſus ſolutio-
nem quia cenſum impoſuerit, & fundauerit , ſed quia
ſe obligauit ad ſolutionem cenſus per alium impo-
ſiti , & venditi , vt diximus *infra quæſt.74. aliàs hac
ead.par.2 cap.1.quæſt.1.art.2.numer.1. & ſeqq.* & ſic eo
etiam caſu remanet fundatus ſuper fundo principalis
impoſitoris.

Sed dato etiam , hunc fideiuſſorem hoc caſu poſſe
dici principalem debitorem,ex quo ſe obligauit in ſo-
lidum , & vti principalis. Ruin. *conſil.19. num.8. libr.4.
cum aliis per* Gabr. *in tit. de fideiuſſor. concluſ.2. num.5.
& 8.cum quibus videtur tranſire* Pytt. Maur. *d cap.91.
num.8.& 10.* ſaltem reſpectu principalis creditoris ad
cuius fauorem interceſſit , *vt diximus hoc eod. art. nu-
mer.24.& infra hac ead.part.2.cap.2. q.3. art. 2. in addi-
tion.num.2.& 3.* Attamen principalis debitor] conſen-
tiens vt cenſus inſolidum funderur ſuper proprio fun-
do videtur quod illum eundem fundum voluerit etiam
pro eo,qui in dicto cenſu acceſſit cum obligatione in-
ſolidum ſubiicere,& pro fundo cenſus ſupponere.*arg.
l.aliena res.ff. de pignor. action. & ſentit in puncto* Garz.
Maſtrill.*dec.Regni Sicil.141.num.26.& ſeqq.lib.2.* Et fa-
17 cit id † quod conſentiens alienationi rei propriæ ſibi
quo ad illius proprietatem & dominium præiudicat.
Tiraq.*de Retractu Lignag. §.1. gloſ.9. num.135. & ſeq.*
18 Surd.*conſ.144.num.25.lib.1. qui multos allegat,*& ipſe †
alienare dicitur Dec.*in l.fin.numer.18 C.de pact.* Natta,
conſ.552.num.6 lib.3. Hieron.Gabr.*con.58.num.18.lib.2.*
Tiraq *d.Gloſ.9.num.139.in fin.* neque debet difficulta-
tem facere ratio conſiderata à Surd.*d.conſ.38.num.13.*
quod † in qualibet perſona contrahente ſunt ſeruan- 19
dæ ſolemnitates requiſitæ à lege vel ſtatuto : quoniam
† hoc procedit quando ſolemnitates reſpiciunt ipſas 20
perſonas contrahentes,quales ſunt ſolemnitates, quæ
requiruntur in contractibus mulierum , & minorum,
& ſimilium perſonarum , quæ ob imbecillitatem in-
tellectus ſine certis ſolemnitatibus contrahere prohi-
bentur, ſecus vero quoad ſolemnitates quæ reſpiciunt
effectum obligationis , quia tunc non requiritur in
quacumque perſona contrahente concurſus talium
ſolemnitatum : nam † obligatio plurium perſonarum 21
in ſolidum obligatarum , quo ad effectum eſt vnica
obligatio,& non ſunt tot obligationes,quot ſunt per-
ſonæ contrahentium.Doctor *in l.3.§.fin.& in l.eandem,
§.fin.& in* Ronchegall.*ff de duob.reis*[Et propterea po-
teſt contra vnum ex dictis inſolidum obligatis ad in-
tegram ſummam agi, & inſolidum is poteſt condem-
nari. Rota *coram* Manzanedo 17. *Martij 1625.in vna
Anconitana pecuniaria quæ eſt poſt tract.dec.163 n.1.* be-
ne verum eſt quo iſta in ſolidum obligatio non ſubin-
telligitur niſi expreſsè hoc actum fuerit,Surd.*conſ.271.
n.67.& alij apud* Rotam *ibi n.2*]

In contractu autem cenſuali ſolemnitates, à *Surdo*,
conſideratæ non requiruntur reſpectu perſonæ contra-
hentis , & inhabilitatis illius ſed reſpectu bonorum
cenſui ſubiugandorum , quo reſpectu obligatio plu-
rium perſonarum vnica eſt, vt demonſtrat Maſtrill.*d.
dec.141.num 9 & ſeqq.& facit* Ronchegall. *d.l.eandem,
§.fin.n.5.* Ergo cenſus in quo plures perſonæ in ſoli-
dum obligantur tanquam vnicus cenſus poterit ſuper
vno,& eodem fundo legitimè fundari,& conſtitui, &
non poterit reſpectu alicuius ex contrahentibus dici
conſtitutus abſque fundo , & ſuper ſola obligatione
ſuæ perſonæ.

Quo verò ad receptionem pecuniarum animaduer-
tendum eſt quod licet † ſit de ſubſtantia cenſus, quod 22
illius emptor ſoluat totum , & integrum illius pre-
tium in pecunia numerata coram Notario,& teſtibus
in actu ipſius venditionis cenſus,vt decreuit Pius V.*in
ſua Conſtitutione,& nos diximus ſupra hoc eod.1.cap.q.1.
art.7.* Non † eſt tamen neceſſarium vt numeretur in 23
propriis manibus venditoris cenſus. Nec *Bulla præfa-
ta Pij V.* hoc diſponit , poteſt enim de eius mandato
breui manu alteri ſolui *arg. not.*per Scribentes,*in l.ſin-
gularia.ff.ſi cert.pet.& nos diximus d art 7.* Quod vide-
tur contingere in contractu iſto , quia † licet quo ad 24
emptorem cenſus tam principalis venditor , quàm is
qui pro eo vti principalis , & in ſolidum accedit , ſint
tanquam duo correi debendi, & quilibet teneatur vti
principalis , & in ſolidum ad ſolutionem cenſus , in
quibus terminis ita dicebat Rota *coram* bon. m. Ora-
no 8. *Aprilis,1598.in illa Romana cenſus de Prouanis,quæ
eſt in fine Tract.deciſ.21.num.10.*[quod dictum ample-
ctitur,& latè comprobat Matt.Medic.*d.dec.31. num.5.
verſ.ſtante & infra*]attamen † reſpectu venditoris cen- 25
ſus iſte,qui fideiuſſit cum principali obligatione,& in-
ſolidum eſt verè fideiuſſor,cum ipſe ex illo contractu
nullam ſentiat vtilitatem ſed totus contractus cele-
bretur ad commodum ,& vtilitatem principalis ven-
ditoris cenſus,& ad illius manus tutaliter & integrali-
ter pretium cenſus perueniat. Crauet.*conſ.77 numer.3.
verſic.hoc ita , libro 1.*Cæph.*conſ.218.n.20. & ſeqq.lib.2.
& ita dicebat in propoſito* Rota *coram* R.P.D.Manzane-
do.*in vna Rauennatenſi Saluiani interdicti,12. Ianuarij,
1607.quæ eſt poſt Tract.dec.126.n.12.*

Cùm itaque in contractu cenſuali non ſit prohibi-
ta præſtatio fideiuſſoris , etiam cum obligatione inſo-
lidum,poſſet non incongruè dubitari , an ſi talis fide-

iuſſor efficiatur minus idoneus, & non ſoluendo, te-
neatur debitor cenſus nouos fideiuſſores magis ido-
26 neos præſtare, & renouare? In qua † difficultate bre-
uiter, & concluſiuè procedendo, facio concluſionem
negatiuam ex Theorica Bart. *in l. 3. in fine. ff. de fideiuſ-
ſor. & in l. Prætoria, la ſecunda, ff. de Prætor. ſtipulat.* vbi
27 concludit, quod ſi † fideiuſſor datus ex conuentione,
efficiatur non ſoluendo, debitor non tenetur iterum
ſatiſdare, & nouos fideiuſſores idoneos, & ſoluendo
præſtare: ſatisfecit enim ſuæ obligationi, dando pri-
mos fideiuſſores, per reg. *l. Bones, §. hoc ſermone, ff. de ver-*
28 *bor. ſignificat.* Licet ſecus ſit, † ſi primus fideiuſſor fue-
rit præſtitus coactè officio Iudicis: quia ſi efficiatur
non ſoluendo, cùm vigeat ſemper eademmet ratio
æquitatis, quæ à principio militabat, cogitur debitor
alium fideiuſſorem idoneum dare, & cum *Bartol.* tran-
ſeunt alij multi, quos recenſet Surd. *conſ.* 18. *num.* 13. *lib.*
1. qui hoc multipliciter confirmat. Vnde cùm in hoc
cenſuali contractu adhibeantur fideiuſſores, non ex
officio Iudicis, ſed ex mera partium conuentione; ſe-
quitur quod per prioris præſtationem ſit ſatisfactum
obligationi, & non ſint præſtandi alij in defectum il-
lius. Quæ concluſio videtur ſecundo loco confirmari
ex *Bulla* Pij V. *ſuper cenſibus*, qua reprobantur omnia
pacta, quæ poſſunt quoquo modo grauamen, & onus
29 venditori cenſus iniicere. Vnde † cùm dare nouos fide-
iuſſores ſoleat eſſe valdè onerosum debitori, *l. ſi is à
quo, §. fin. ff. Vt in poſſeſſ. legat.* Bald. *in l. 2. C. de hered. vel
actio. vend. num. 6. & ibi* Salicet. *num.* 4. Surd. *d. conſ.* 18.
num 13. *verſ. Tertium quoque & dec.* 279. *n.* 13. Ergo con-
cludendum eſt, non eſſe cogendum venditorem cenſus
ad dandum nouos fideiuſſores.

30 Quæ tamen concluſio † limitanda eſt, vt non pro-
cedat, ſi in contractu impoſitionis, & venditionis cen-
ſus fuiſſet inter contrahentes conuentum, vt venditor
cenſus teneretur certo tempore, puta de triennio in
triennium renouare fideiuſſores: quam conuentionem
eſſe de iure licitam, dicit Scacc. *de Commerc.* §. 1. *quæſt.* 7.
part. 2 *ampl.* 8. *num.* 295 [& ſatis elicimus ex iis quæ di-
ximus *in addit. ad part.* 3. *cap.* 1. *quæſt.* 3. *art.* 4. *numero* 4. &
ſeq. nunc quæſt. 106.] nam ſi tempore conuento non re-
nouentur, poterit emptor agere ad damna, & intereſſe,
& loco illorum ad ſortis reſtitutionem: vt dicit Rota
Diuerſ. deciſ. 741. *n.* 1. *verſ. ſicut dicimus, par.* 1. & *nos dice-
mus infra d. quæſt.* 106. *aliàs part.* 3. *cap.* 1. *quæſt.* 3. *art.* 4.
num. 12.

[Quod pactum de renouando fideiuſſores ſit lici-
tum etiam in caſu mortis priorum fideiuſſorum non obſcurè ſentit Rota *in vna Romana cenſus* 5. *Iuly* 1627. *coram* R. P. D. Merlino *poſt tract. dec.* 542. *n.* 9.

Sed dubitari poſſet, an ſi venditor cenſus in contractu venditionis promittat quod ad fauorem emptoris dabit in fideiuſſorem Titium ad omnem requiſitionem ipſius emptoris teneatur præciſè ad dandum eundem Titium in fideiuſſorem, an poſſit ſe excuſare ſub prætextu quod promiſerit factum alienum, & proinde liberetur adhibita omni poſſibili diligentia.

In qua difficultate licet iſte promiſſor verè dici non poſſit quod promiſerit factum alienum, ſed proprium *§ ſi quis alium inſtu. de inutil. ſtipul.* gloſ. *ibi & in l. qui autem* 14. §. *ſi quis in verb. ſed & ſi ff. de conſtu. pecun.* non propterea cogi poteſt ad præſtandum in fideiuſſorem dictum Titium nominatum, ſed liberatur præſtando alium æquè idoneum *d. l. qui autem §. ſi quis ff. de conſtit. pecun. cum concordantibus traditis ibi per* Gloſ. & *per* Marſil. *in l.* 1. §. *cùm quidam n.* 17. *ff. de quæſt. & in Rubr. de fideiuſſor. quæſt.* 30 *a.* 213. *verſ. & pro hac parte.* qui autem dicatur æque idoneus *docuit* Rota *coram* Verall. *dec.* 154. *n.* 2. & *ſeq part.* 3.

Cœterùm ſi vltra promiſſionem præſtandi Titium in fideiuſſorem ſit etiam adiectum certum tempus in quo talis fideiuſſor præſtari debeat, & in caſu obſeruantiæ ſit adiectum pactum reſolutiuum contractus. An ob non præſtationem dicti fideiuſſoris nominati intra illud tempus expreſſum cenſeatur reſolutus contractus, *vide quæ habemus infra in addit. ad par.* 3. *cap.* 1. *q.* 3. *art.* 4. *n.* 4. & *ſeqq. nunc q.* 106.]

De pactis in contractu cenſus, & illius venditione prohibitis, quæ ſint pacta, quæ appoſita in contractu cenſuali vitiant, & ipſa quoque vitientur, itidem quæ vitientur, & non vitient contractum.

QVÆSTIO LIII.

aliàs par. 2. *cap.* 1. *qu.* 3. *ar.* 1.

Tertia principalis ſequitur quæſtio in hoc primo Capite diſcutienda: In qua diſſerendum eſt de Iuſtitia, vel iniuſtitia contractus cenſualis reſultante ex pactis quæ in inſtrumento venditionis cenſus ſolent aliquando à contrahentibus inſeri. Et licèt prima conſideratione quæſtio iſta non videatur habere magnam difficultatem, cùm Pius V. *in ſua Conſtitutione edita ſupra forma creandi cenſus*, expreſſerit pacta, quæ ſi apponantur in contractu cenſus illum reddunt illicitum, & vitioſum, vnde Ludou. Molina, *in ſuo tract. de contract. par.* 2. *diſput.* 392. *n.* 2. *verſ. arbitror tamen*, & alij paſſim dicunt, quod omnia pacta quæ ſunt contra dictam Conſtitutionem habentur pro illicitis, & ſunt reprobata. Quia tamen circa ea, quæ Sanctiſſimus ille Pontifex *in dicta ſua Conſtitutione* generaliter ſanciuit multæ exoriuntur difficultates, ideò tractaturi de pactis, quæ in contractu cenſus, & eius venditione prohibentur, de iis iuxta ordinem dictæ Bullæ diſſeremus.

Hæc autem diſputatio noſtra eo tendit vt cognoſcamus, an aliquod ex dictis pactis, & quod reddat contractum iſtum nullum, & fœneratitium, & quod vitietur, & non vitiet contractum. Quod vt facilius peragamus, in primis inueſtigandum eſt generaliter quænam ſint pacta quæ contractum hunc vitient, & ipſa quoque vitientur, & quæ ſint, quæ licet ipſa vitientur, & habeantur pro non appoſitis, contractus tamen ipſe remaneat in ſuo robore perinde ac ſi celebratus fuiſſet abſque dictis pactis, quo peracto ſigillatim diſcurrendum erit ſuper pactis conſideratis per Pium V. *in d. ſua Bulla*, additis tamen aliquibus aliis pactis magis particularibus, & aliis, quæ pro faciliori, & clariori huius quæſtionis declaratione, diſcuſſione, & reſolutione neceſſaria videbuntur decem articulis explicanda.

Primus Quæ ſint pacta, quæ vitiant, & annullant contractum, & itidem quæ vitiantur firmo remanente contractu principali.

Secundus, an & quando pactum de anticipata ſolutione cenſus facienda ſit licitum.

Tertius, complectetur ea pacta, quæ obligant venditorem cenſus ad caſus fortuitos, de quibus agit Pius V. *in d. ſua Bulla, in verſ. conuentiones directè, aut indirectè, &c.*

Quartus, verſabitur circa pacta quæ reſtringunt facultatem alienandi rem cenſui ſuppoſitam, de quibus Papa tractat *in d. verſ. conuentiones ibi quemadmodum nec pactum*, &c.

Quintus, erit de iis pactis quæ obligant moroſum cenſus debitorem ad intereſſe, vel ad pœnam, de quibus Papa *in verſ. pacta contrarietia mercium*, &c.

Sextus,

Sextus, tractabit de pactis, quæ ad ſolutionem onerum obligant eum, qui nec de iure, nec ex natura contractus ad ea teneretur, de quibus agit Papa *in verſ. ſicut etiam annullamus pacta*, &c.

Septimus, verſabitur circa pacta auferentia facultatem redimendi cenſum, de quibus tractat Papa *in verſ. poſtremo cenſus omnes ibi non oſtantibus aliquibus pactis*, &c.

Octauus. Complectetur illa pacta ex quibus venditor cenſus ſubiicitur neceſſitati extinguendi cenſum de quibus habetur in *in d. Bulla in verſic. Pacta etiam continentia pretium cenſus*, &c.

Nonus erit, an dari poſſit cautela pro ſuſtinendo contractu cenſus in quo ſit appoſitum aliquod pactum illicitum, vel contra ſubſtantiam contractus.

Decimus, an Notarius apponens aliquod pactum illicitum in contractu cenſus ſit puniendus & qua pœna.

SVMMARIA.

1 *Pactum vnum præter, vel contra formam Bullæ Pij V. vitiat totum contractum cenſualem, ſecundum aliquos.*

2 *Contractus appellatione venit totus contractus, non pactum in eo appoſitum.*

3 *Contractus cenſualis non totus vitiatur ex pacto vno illicito, ſed tantum in ea parte in qua apparet defectus, ſecundum alios.*

4 *Vtile per inutile non vitiatur in ſeparabilibus.*

5 *Contractus cenſualis, in quo adeſt vnum pactum illicitum vitiatur, quando contrahentes vtantur dicto pacto illicito.*

6 *Cenſus alienatus titulo oneroſo totus vitiatur ex vno pacto illicito, ſecus ſi alienetur titulo lucratiuo, ſecundum aliquos.*

7 *Bull. Pij V. ſuper cenſibus in verſ. pacta etiam continentia, &c. Intellectus.*

8 *Bulla Pij V. in verſ. Rurſum niſi verè in pecunia &c. Intellectus.*

9 *Bulla præfata emanauit ad tollendum vſuras, & earum præſumptiones.*

10 *Ratio legis vbi ceſſat, ibi ceſſat illius diſpoſitio.*

11 *Pactum vnum contra ſubſtantiam contractus, totum contractum vitiat, & annullat.*

12 *Nullitas iſta ſanari, & reparari non poteſt per renunciationem dicti pacti.*

13 *Pactum vnum contra naturam contractus cenſualis, non vitiat totum contractum, ſed pactum ipſum vitiatur.*

14 *Pactum vnum contra ſubſtantiam contractus cenſualis non vitiat totum, quando transformat illum in alium contractum ſiue ſit eiuſdem, ſiue alterius nominis.*

15 *Subſtantia rei idem eſt, quod natura rei, ſecundum Philoſophos ſecus quo ad legiſtas.*

16 *Subſtantia contractus nil aliud eſt, quàm ipſa diſpoſitio contrahentium, vel.*

17 *Subſtantia contractus eſt id quo primum res aliquid eſt, & ponit rem in quidditate.*

18 *Subſtantialia contractus ſunt ea, ſine quibus diſpoſitio eſſe non poteſt.*

19 *Natura contractus eſt qualitas innata à principio generationis illius, ex qua virtus contractus proficiſcitur, & ſemper ineſſe videtur, niſi per pactum improprietur, vel.*

20 *Natura contractus eſt id, quo primum res talis eſt, & ponit rem in qualitate.*

21 *Naturalia contractus ſunt ea qua inſunt etiam quod à contrahentibus nihil dictum ſit.*

22 *Mutui ſubſtantialia ſunt, vt mutuetur quid conſiſtens in numero pondere, & menſura, & reddatur idem in genere.*

23 *Mutui naturalia ſunt vt reddatur in eadem bonitate.*

24 *Emptionis, & venditionis ſubſtantialia ſunt res, pretium, & conſenſus contrahentium.*

25 *Emptionis, & venditionis naturalia ſunt obligatio de euictione, & vt pretium conſiſtat in pecunia numerata,* & num. 28.

26 *Euictionis obligatio oritur cum ipſomet contractu emptionis, & venditionis eodem tempore.*

27 *Euictionis obligatio poteſt de conſenſu partium remitti.*

28 *Pretium quod in contractu emptionis ſoluatur in pecunia numerata, ſemper inter contrahentes actum præſumitur.*

29 *Pretium in contractu emptionis poteſt de contrahentium conſenſu ſolui in alia ſpecie æſtimata.*

30 *Cognito vno ex contrariis, cognoſcitur reliquum.*

31 *Pius V. in ſua Bulla de cenſibus duo fa.i. videlicet, dat formam contractus cenſualis, & reprobat certa pacta.*

32 *Contractus cenſualis ſubſtantialia quæ ſint, &* numero 37.

33 *Pacta contra ſubſtantialia contractus cenſualis annullant, & vitiant contractum.*

34 *Pacta quæ non ſunt contra ſubſtantiam contractus cenſualis non vitiant, ſed vitiantur.*

35 Litima *niſi dominus cenſus velit obſtinatè vti dictis pactis.*

36 *Bulla Pij V. in verſ. contractuſque ſub alia forma. Intellectus.*

CVm ex Summorum Pontificum Conſtitutionibus, & ſignanter Pij V. *ſuper forma creandi cenſus*, quædam pacta in contractu cenſuali fuerint damnata, & pro illicitis declarata & dubitari poſſit an reddant nullum totum contractum, an verò annulletur dumtaxat in ea parte, quæ ab illo pacto informatur, & ſic an dumtaxat vitietur pactum illud an verò propter illius adiectionem vitietur totus contractus, idcirco operæ pretium eſſe duxi, vt antequam ad aliqua particularia pacta veniamus in primis hunc modum, & hanc difficultatem explicemus in qua plures reperiuntur Scribentium opiniones.

Prima fuit Boccacc. *in ſuo tract. de cenſib. part. 3. n. 56. & 59. &* Ludouic Molina, *in ſuo tract. de Contract. ſ. 3. diſput. 392. num 2 verſ. arbitror tamen.* Quod vnumquod-
que † pactum appoſitum in contractu cenſus quod ſit 1
contra, vel citra formam traditam a Pio V. *in d. ſua
Conſtitutione* totum contractum vitiet, illumque totum
iuris interpretatione fœneratitium reddat, quod nititur comprobare *Molina*, ex eademmet Bulla ponderando illam in primis *in verſ. Pacta etiam continentia*, &c. ibi *contractúſque ſub alia forma*, &c dicens nomi-
ne † contractus ibi non eſſe intelligendum pactum in 2
contractu appoſitum ſed integrum contractum Secundò ponderat eandem Bullam in eodem verſ ibi, *& ita illis propterea non obſtantibus, quidquid vel expreſsè, vel tacitè contra hæc noſtra mandata vel dari, remitti, vel dimitti cõtingat. a fiſco volumus vendicari.* In quibus verbis nil aliud ſenſiſſe Summum Põtificem dicit *ibi Molina*, quã datum pro cenſu & penſiones cenſus ſolutas, aut dimiſſas, quæ omnia fiſco adiudicantur ex quibus infert quod ex vno pacto illicito, & reprobato totus contractus vitietur. Quod ampliat Boccacc *d. tractat. part. 2. n. 143.* vt in tantum ſit nullus, vt nec etiam firmetur iuramento.

Aliqui verò fuerunt in ſecunda ſententia, quod con- 3
tractus ob aliquod pactum illicitum non vitietur totum, ſed dumtaxat in illa parte in qua apparet vitium, & defectus, & quod ex dicto pacto informetur Bal. *in l. 1. num. 4. C. de pign. & ibi* Paul. *de* Caſtro, *num. 3*

Plot.

Plot.*conſ.17.num.17.*Rim.ſen. *conſ.91.n.33.lib.1.* per il-
4 iam vulgarem regulam, quod † in ſeparabilibus vtile
per inutile non vitietur,*cap.vtile,& ibi* Din.*de reg.iur.*
lib.6.& alius rationibus, hanc opinionem confirmat Nico-
laus Inttigliol.*ſuper Bulla, de cenſib. q.8.numer.11. cum*
5 *multis ſeqq.* Niſi † contrahentes vellent inſtrumento
præfato vti in omnibus, & per omnia, prout iacet
etiam cum dicto pacto illicito, & reprobato, quia eo
caſu ratione dictæ partis illicitæ, totus contractus vi-
tiaretur, vt videtur ſentire Crauet.*conſ.189 ſub n.8. &*
in his terminis viſa eſt non obſcurè ſenſiſſe Rota *in vna*
Romana cenſus,11. Ianuary,1585.coram b.m.Vicecomi-
te *quæ eſt poſt tract.deciſ.142.n.2.*

Tertia opinio eſt eorum qui diſtinguunt inter cen-
ſum alienatum titulo oneroſo, & perſolutionem pe-
cuniæ,& cenſum conceſſum alio titulo puta donatio-
6 nis,legati,vel alio ſimili,vt † in alienato titulo onero-
ſo quodlibet pactum contra vel præter formam da-
tam à Pio V. *in d. ſua Bulla* reddat totum contractum
nullum,ſecus verò in cenſibus alio titulo conceſſis, &
ita diſtinguendo rtanſit, Naoar. *in ſuo Commentar. de*
7 *vſur.num.*98.Gloſ. 17. ea ratione quia † Bulla prefata
in *verſ.pacta etiam continentia*, &c. loquitur tantum de
contractibus,non autem de cenſibus alio titulo con-
ceſſis in illis verbis *contract úſque ſub alia forma poſt hac*
celebrandos vnde noo videtur *Pium V.* damnare creatio-
nes,& impoſitiones cenſuum etiam redimibilium fa-
ctas per viam legati,fideicommiſſi,vel alterius vltimæ
volunratis ſub alia forma,qoam ibi tradita,Immo nec
factas per viam donationis, vel alterius contractus
gratuiti,nec etiam per viam dotis, vel ſponſalitiæ lar-
gitatis, ſeu donationis propter nuptias, licet, vt *Na-*
uar. ſubdit, non ſint contractus gratuiti, ſed tantom
factis per viam emptionis,& venditioois,vel per viam
alterius contractus illi æquipollentis, per quem quis
concedit alicuius cenſum ſuper te ſua conſtitutum ob
8 receptionem pecuniæ, rum † quia dicta *Piana conſti-*
tutio in verſic.Rurſum niſi verè in pecunia numerata,&c.
diſponit dumraxat ſuper iis cenſibus qui accepta pe-
cunia transferuntur, tum quia ratio præſumptionis
9 vſutarum, pto † quibus tollendis, & etadicandis ab
hoe contractu dicta Piana Conſtitutio emaoauit, ceſ-
ſat in iis cenſibus, qui alienantur alio titulo quam
emptionis, & venditionis, vel illi æquipollentis, &
10 propterea † ipſa quoque Conſtitutionis diſpoſitio
ceſſare debet, *l. adigere, §. quamuis ff. de iure patr. cum*
vulgar. & hanc Nauar. *ſententiam amplexus etiam fuit*
Thom.Boninſign.*in ſuo tract.de cenſib.cap.17.num.2. &*
Leonard.Leſſ.*in ſuo tract.de iuſtit.& iure,lib.2.c.22.du-*
bit.12.num.96.

Ego verò in hac difficultate libenter amplêctor
quartam opinionem eotum, qui hanc dubitationem
diſſoluunt alitet diſtinguendo, videlicet: An pactum
ſit contra ſubſtantiam, an verò contra naturam con-
11 tractus cenſualis: concludentes † qood ſi in contra-
ctu cenſus,& in inſtrumento deſuper celebrato adeſt
dumtaxat vnum pactum contra ſubſtantiam contra-
ctus,ex illo totus contractus vitietur, & reddatur nul-
lus ab initio Gaſpar. Roderic. *in d. ſuo tract. de ann.*
reddit.lib.2.q.1.num.2. quia tale pactum reſiſtit initio,
& natiuitati contractus, eum ſine ſubſtantia conſiſte-
re nequeat, & ex pacto contra ſubſtantiam contra-
ctus in eo appoſito,contractus efficiatur nullus, *l fin.*
ext.de cond. appoſ. Con *in tit.de ſponſal.par.2. cap.3.§.1.*
12 *num.1.& ſeqq.* Quod in tantum † eſt verum vt huiuſ-
modi nullitas non poſſit ſanati,nec reparati pæniteo-
tia vel renunciatione emptotis, & domini cenſus, vt
plnribus confirmat Felician.*in ſuo tract.de cenſib.tom.2.*
13 *lib.1.c.7.num.4.* Si autem † pactum illud non ſit coo-
tra ſubſtantiam, ſed dumtaxat cnntra naturam con-
tractus cenſualis, & eo caſu,ſicut in cæteris omnibus
diſpoſitionibus vitiatur pactum ipſum, non autem
contractus,quia contractnm,& illius natiuitatem non
impedit, immo pacto prædicto habito non appoſi-
to,& ex illo inſtrumento ſublato contractus in reli-
quis in ſuo robore maner,vt affirmat.Anch. *conſ.207.*
num.3. Cagnol. *in l. contractus, numer.70. ff.de reg.iur.*
Redoan.*in ſuo tractat.de rebus Eccleſ. non alien.in tit.de*
caducit.ob inobſeruant. pact.qui eſt omnium vltimus, n.6.
Surd.*qui multes allegat.conſ.243.num.29.lib.2 & in tract.*
de aliment.tit.9.quæſt.22.num.34. Ita etiam hoc dicen-
dum ſit in contractu cenſuali,prout reſpectu illius;ita
in puncto,diſtinguunt Felician. *in dd. ſuis Commentar.*
de cenſibus tomo 1.lib.1.cap.10.num.28. & ſeq. Honded.
*conſil.19.num.9.& 25.lib.2.*Fedetic.Martin. *in ſuo tract.*
de iure cenſu cap.6.numer.190.& ſeq. Stephan. Gratian.
diſceptat. Forenſ.tom.1.cap.141.num.20 & 21. Et hanc
diſtinctionem amplectitur, & explicat Sigiſm. Scac.
de Commerc.§.1.quæſt.2 part.2.ampl.20.num.14.& 15. &
cum hac ſententia in effectu traoſiuit etiam Ioan.Got-
tierez *Pract.Quæſtion.lib.2.cap.76.* licet ipſe Philoſo-
phorum ſententiam ſequutus naturam cõtractus ap-
pellet eam, quam nos ex mente noſtrorum ſubſtan-
tiam nuncupamus, & in eiſdem terminis haoc diſtin-
ctionem amplexa fuit ſæpius Rota, *& maximè coram*
Cardin.Seraphin. *deciſ.209. numer.1.& ſeq.part.1. dec.*
1418.*num.4.& deciſ.1431.num.1.part.2.& coram* bon.m.
Cantuccio,4. *February*, 1583. *in illa Romana nullitatis*
cenſus,quæ eſt in fine Tract.deciſ.193.num.5 & in alia Ro-
mana nullitatis cenſus coram bon.m. Corduba, 5. *May,*
1597.*quæ eſt ibidem deciſ.124.numer.9.verſ.nec obſtat,&*
coram eodem, 24. Nouembris eiuſdem anni, 1597. in illa
Eugubina cenſus, quæ ibidem eſt deciſ.145.num.2. & co-
ram bon.mem.Cardinali Pamphilio,26. *Iunij*,1600.*in*
*illa Bononienſi cenſus, quæ eſt ibidem deciſ.*116 *num.1.&*
in vna nullitatis,ſeu Melitenſi cenſus,27 *Martij*,1613.*co-*
ram Reuerendiſſimo D.Coccioo, *ibidem deciſ.87.num.*
2. & rurſus in eadem cauſa coram eod.26. May,1614.*quæ*
eſt ibid.dec.146.num.1. Hæc autem conclofio debet li-
mitari, vt † non procedat quando pactum appoſitum 14
in contractu cenſus contra illius ſubſtantiam poteſt
illum transfotmate in alium contractum ſiue eiuſdem
ſiue alterius nominis,quo caſu ex adiectiooe dicti pa-
cti noo vitiaterur totus contractus Franc. Milaneo. *in*
*puncto deciſ Regni Sicil.lib.2.dec.2.num.24.confirmat.*Fe-
deric.Martin. *in ſuo tract.de iure cenſu.cap.6 numer.183.*
verſ.nam Bar aliique Doctores,*& num.187.& ſeqq.tan-*
git vnum verbum Gaſpar.Roderic.*d.tract.de ann. reddi-*
tib.lib.2.quæſt.1.num.22 Felician.*d.c.10.num.25.verſ. hac*
tamen vbi per text. in l.cum manu ſata.verſic. nemo poteſt
*ff.de contrah. empt.*hanc ſententiam confirmat, & acti-
ter impugnat diſtinctionem,quam in hoc iuris articu-
lo faciunt *Iaſ. & Dec.* qui volunt quod ſi pactum in
contractu contra illius ſubſtantiam poteſt eum trans-
fotmare in alium contractum eiuſdem nominis, non
vitiet contractum *per l.vbi ita donatur,ff.de donat. cau.*
mort. ſecus autem ſi non poteſt illum transformare
in alium contractom eiuſdem nominis per *tex. in leg.*
cum præcario,ff. de præcar. cui tamen textui reſpondent
Doctores, vt apud Felician.*d.num.25.* ad quem remit-
to Lectorem, cum à propoſito tractatu hoc alienum
videatur.

Verùm † enim verò licet differentiam quam ſnpra 15
fecimus inter pacta quę ſont contra ſubſtantiam con-
tractus,& ea quæ ſunt contra naturam illius,videatur
repugnare dogmatibus Philoſophorum, qui pro eo-
dem accipiunt naturam,& ſubſtantiam rei,& id quod
noſtri Iuris Profeſſores appellant naturam, illi dicunt
eſſe accidentia,quæ ipſi rei agnaſcuntur,& fluunt à na-
tura rei.Nos tamen qui materias legales pertractamus,
& oon Philoſophis, ſed legum ſtodioſis ſcribimus,
cum noſtris tranſeundum exiſtimauimus,qui oaturam
contractus tanquam quid diuerſum ab illius ſubſtan-
tia conſiderauerunt.

Et

Et licet multi quos tefert Aluat.Valaſch.*in ſuo trac. de iure emphiteut.q.4.n.10.verſ.ſi vis*, & Sutd. *conſ.243. n.29. & lib.2.* & alij aliis in locis declarent, quæ ſint
ſubſtantialia,& quæ naturalia cnntractus, Egn tamen
materiam perſtringendo,& breuiter,& reſolutiue agẽ-
16 do dico, † qund ſubſtantia contractus nil aliud ſit
quam ipſa diſpoſitin conttahentium Bal. *in repet. l.1. numer.4.C.de ſacroſ. Ecleſ.per tex.in l. obligationum ſnbſtantia ff.de verb. obligat.* Menoch. *conſ.37. n.4.& ſeqq. lib.1* [Cenſ.*conſ.168 num.6.*] vbi latè hanc mateтiam
proſequitur. Vel aliter quod ſubſtantia conıtactus ſit
17 † id quo primum res aliquid eſt,& ponit rem in quid-
ditate vt dicit idem Bal. *in l.etiam n.3. C. de execut. rei*
18 *iudic.*& ſubſtantialia†conttactus dicantur ea ſine qui-
bus non poteſt eſſe diſpoſitin,& cnntractus Gloſ. *in l. pacta conuenta,ff.de contr. empt* Abb. *in c.fin. n.4. ext.de condit.appoſit.*Menocb.*d.conſ.37.n.6.*Sutd.*conſ.318.n.26. in fine*,ſub qua regula videntur bteuitet comprehendi
ea quæ latius explicat Hector. Felicius *en ſuo tract. de Societ.c.2.n.13.& ſeq.&* Felic.*d.c.10.n.22.*
19 Natura†auıem contractus ſi qualitas innata à prin-
cipio generatinnis illius ex qua virtus contractus pro-
ficiſcitur,& ſemper ineſſe videtur niſi per pactum im-
proprietur Bald.*in prælud.feudor.in 4. diuiſ.n.46.* refert.
Franc.Curt iun.*in ſuo tract.de fen.part.1.q.6. n.25.* Me-
20 noch *d.conſ.17.n.21.* Vel ſit † id quo primum res talis
eſt & ponit rem io qualitate; vt dicit Bald *in d.l.etiam*
21 *n.3.C.de execut.rei iudic.*Narutalia autem † contractus
ſint ea, quæ inſunt cnntractui etiam ſi à pattibus ni-
hil dictũ ſit Surd.*d.conſ.318 n.27.*cum quibus videntur
cnnuenire ea.quæ latè congetunt Felic. *d.n.22. &* He-
ctor.Felic.*d.cap.2.n.15.per tot.* vt autem hæc quæ dicta
ſunt de ſubſtantia,& natuta cnntractus facilius,& di-
lucidius à Iunintibus percipiantur aliquot exempla
ſubiicere oon ab re exiſtimaui.

22 In † mutuo ſubſtantialia ſunt, vt mutuetur quid
quod conſiſtat in numero, pondere, vel menſura,&
reddatur idem in genere,*l.2 in prin.& §.1.ff.ſi cert. pet.*
quoniam in his cooſiſtit ſubſtantia, & quidditas mu-
tui,vt ibi dicit I. C & abſque concurſu prædictotum
23 mutuum conſiſtere non poteſt.Natutale † autem mu-
tui eſt vt reddatur in eadem bnnitate,*l.cum quid in prin. & ibi* Batt.*in vlt. notab.ff.eod. tit.* ſi enim redderetut in
eodem genere, ſed non in eadem bonitate, non ideò
minus eſſet mutuum quamuis hoc quod debeat reddi
in eadem bonitate ſit qualitas, innata contractui mu-
tui in principio ſuæ genetationis,&ſempet ita cautum
videatur,vt dicit,*I.C.en d.l.cum quid.*

24 In conttactu † emptinnis, & venditinnis ſubſtan-
tialia ſunt,Rés quæ venditur,pretium quo res vendun-
tur,& conſenſus conttahentium,quia iſtis, ant eorum
altero deficiente emptio, & venditio conſiſtere non
poteſt,*l.1.& 2.l.nec emption.ff.de contr.empt.*Bald.*in l. in ementis,C.eod tit.*Fabian de Monte, *in ſuo tract.de empt. & vend.q.5.n.1.& 72.* Federic.Martin. *d.cap 6.n.8. cum multis ſeqq.& nos diximus vnum verbum ſupra q.45.aliàs*
25 *hoc cap.1.q.1.art.2.*Natutalia † autem eiuſdem contra-
ctus emprinnis, & venditionis ſunt nbligatio pro eui-
ctinne rei quæ venditur.Glnſ.*in d.l.pacta conuenta, leg. quod ſi nolit,§.quia aſſidua,ff.de contr.empt.*Federic.Mar-
26 tin.*d.cap.6.n.16.& ſeqq.* Nam † iſta obligatio pto eui-
ctione cum ipſo cnntractu emptinnis, & venditionis,
& in eius ptincipio,& origine oritur, *l.non dubitatur, C.de euic.*Dec.*conſ.483.n.15.*Curt.iun.*conſ.38.n 2.* Poteſt
tamen de conſenſu partium remirti,*l.emptorem,§.fin ff. de action.empt.*Caballin *in tract.de euict.§.5 num.25.*vbi
multos congetit.

Similiter quod in contractu emptinnis,& venditio-
nis pretium ſnluatur in pecnnia numetara non eſt de
27 ſubſtantialibus dicti cootractus,licet † iſta qualitas ſit
innata in ptincipio generationis illius, & ſempet in-
tet emptnrem, & venditnrem cautum cenſeatur, vt
pretium ſoluatur in pecunia numerata, *l.2. in fin. ff. de contr.empt.l.empt.C.eo.tit.§. item pretium. Inſtit.eo tit.* de
† cnnſenſu tamen partium pretium ſolui poteſt in 28
aliis ſpeciebus æſtimatis, *l.pretij, C.de reſcind. vendit.* Gloſ.*3.in d. l. 2.ff. de contr. empt.* Fabian. de Mnnte,*d. queſt.5. num.2.* & alia pluta ſunt naturalia contractus
emptionis & venditionis, quæ recenſet, & declarat
Fedet.Martin.*d.c 6.a num.21.vſque ad n.121.* incluſiuè,
quæ poſſunt ab iſto contractu remoueri abſque illius
vitio.

Sed vt aliquando veniamus ad ptnpnſitum articu-
lum,& declatemus,quæ dicantur ſubſtantialia,& quæ
naturalia in contractu cenſuali,de qun agimus,& cn-
gnoſcamus quando ex aliqun pacto illicito tntus con-
tractus annulletut,& vitietur, omiſſa prolixa tatioci-
natione quam facit Feder.Matrin. *in d.c.6. numer.162. & ſeqq.* recurtendum cenſen ad *Conſtitutionem præfatam*.Pij V.*ſuper cenſib.*ex qua facili negotio cnlligi po-
terit quæ ſint ſubſtantialia huius contractus,& conſe-
quenter quæ nnn ſint de illius ſubſtantia, cum † co- 29
gnitio vnius contrarij,multum proficiat ad cognitio-
nem alterius *Inſtitut. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. in princ.in verſ.videamus*, vbi Gloſ. *dat concordantes.* Ete-
nim † duo facit Pius V. *in d.ſua Bulla* Primò enim dat 30
furmam contractui cenſuali,diſponendo quid ſeruan-
dum ſit, vel dum cenſus creatur, & conſtituitur, vel
dum ad alium titulo venditionis transfertur. Secundò
improbat nonnulla pacta quæ in alienatinne, & ven-
ditione huius cenſus iam creati, & conſtituti vitiata
eſſe vult. Ptimum † explicat dum innouando diſpoſi- 31
ta per Martin. V. & Calixt. III. *in eorum Conſtitutionibus regiſtratis in c.1. & 2.de empt. & vend.inter Extrauag. Commun.* vel illis de nnuo addendo ſanciuit, &
ſtatuit quod pro fotma contractus cenſualis nnn poſ-
ſit creari niſi ſuper re,quæ ſit immobilis, aut prn im-
mnbilis habeatur,quod nos explicauimus *ſupra parte 1. cap.3.queſt.2.*Item quæ ſit de ſui natura fructifera, vt
diximus *d.cap 3.q.2.* & cerris finibns deſignata, vt
explicauimus *d.c.3.q.3.* & quod cenſus ita conſtitutus,
& creatus non poſſit vendi niſi iuſtn pretio conſiſten-
te in pecunia numerata,& quod ſoluatur cnram No-
tario & teſtibus in ipſn actu celebrationis inſtrumen-
ti. Quæ omnia eſſe ſubſtantialia huius contractus di-
cebar Sutd. *d.conſ.318.n.27.lib.3.*Felician.de ſnlis *in dd. ſuis Commentar de cenſib tom.1. lib.1. cap.10. num. 28. & firmauit* Rnta *coram* Reuerendiſſimo D. Cnccino, 26.
*May.1614 in illa nullius ſeu Melinicenſi cenſus, quæ eſt poſt tract.dec.146.num 3. & in eadem cauſa coram eodem die 16. Martij,1615.quæ eſt ibidem deciſ.147.*Cætera au-
tem pacta quæ in dicta Bulla imprnbantur non tan-
gunt nouam formam huius contractus,cum Conſtitu-
tio annullet ſolum pacta nnn autem cõtractum.prout
illum annullat quando cenſus non eſt factus ſuper re
immnbili frugifera,& certis finibus deſignata, & nnn
venditur pecunia præſenti, & numerara, vt aoimad-
uertit Guttierez. *Practic.Queſt.libr.2.capit.176. num.5. verſ.vel ſecundo,& rectius: & repetit Rota in dicta cauſa Melinicenſi cenſus,26.May & 16.Martij, & in illa Romana Prelationis,2.Aprilis.1618 coram* R.P.D. Duno-
zet *quæ eſt ibidem deciſ.308. num.21.* Quam † ob rem 32
ea quæ innouata ſunt, & intrnducta pro forma huius
conttactus ſunt ſubſtantialia: ita vt quidquid contra
factum fuerit,etiam in minimn tendat ad perniciem,
& nulliratem conrractus cum vitium in fotma etiam
in minimo vitiet actum Bald Imol. *& alij, in l. 1. ff.de liber.& poſthum.diximus ſupra q.49. aliàs hoc primo cap. queſt.1.art.6.num.16.* Cætera † verò pacta ſi adhibean-
tur,non reddunt contractum fœneratitium,& nullum, 33
ſed ipſa vitiant.vt ſupra dictum fuit faciunt quæ cu-
mulatè,dicit Andt.Gail.*Practicar.Obſeru.lib.2.obſeru.4. num.3. & per tot. & in puncto firmauit* Rota *in d.cauſa Melnicenſi cenſus,16.Martij,& 26.May.*Niſi dominus
cenſus

cenſos vt obſtinate velit dicto contractu cum omnibus dictis pactis: eo † enim caſu contractus ipſe alioquin vtilis,& licitus redderetur inutilis, & illicitus ob dictam pactionem,vt dicit Borgn.Caualc.*dec.*13.*n.*37. *circa med.refert* Bern.Greu.*de Obſeru.*Gail.*lib.*2.*concl.*4.*num.*2.*& optimè faciunt ea quæ dicemus infr.q.*60.*aliàs hac ead.q.art.*8.*num.*11.

Cui † reſolutioni non repugnant illa verba Coonſtitutionis Pianæ. Contractúſque,ſub alia forma poſt hac celebrandos fæneratitios iudicamus , &c. Quoniam illa ſunt dumtaxat referenda ad ea quæ dat formam contractui , non autem ad alia pacta , quæ non ſunt contra ſubſtantiam,vt deducit Guttierrz , *loco ſupra citato,*Gaſp Roderic.*in d.ſuo tract. de ann. redditib. lib.*2.*q.*1.*n.*7.*in fin.* Steph Gratian *Diſcept.Forenſ.tom.*1.*cap.*141.*n.*23.*verſ.neque obſtat, & aliàs declarauit* Rota *coram* Seraphin. *deciſion.*1431.*n.*3.*par.*2. *& coram* bon.mem.Cardinali Pamphilio,26.*Iunij,*1600.*in illa Bononienſi cenſus,qua eſt poſt tract.dec.*116.*n.*4 *& optimè deducit eadem* Rota *in dicta cauſa Melunicenſi cenſus* , 26. *Maij,*1614.*qua ibidem eſt deciſ.*146.*verſ.& quod iſte intellectus,& repetit in eadem cauſa,*16.*Martij,* 1615. *ibidem dec.*147.

Et licet † præter ea, quæ ſupra dicta ſunt requiri pro forma contractus cenſualis,& eſſe de illius forma ſubſtantiali ; Surd.*d.conſ.*318.*nu.*27. addat alterum,videlicet,quod venditori cenſus liceat quandocumque illum retro emere reſtituto eodem pretio , & quod poſſit rem cenſui obnoxiam quandocumque ſibi libuerit vendere,& Felician.*d.cap.*10.*n.*28,dicat eſſe ſubſtantiale huius contractus quod dominus cenſus non poſſit aliquo tempore . pretium in emptionem cenſus erogatum repetere , & propterea pacta contraria tanquam contra ſubſtantiam contractus illum vitiare, & reddere nullum,& fæneratitium,de veritate tamen dictorum per Surd.& Felician.*videbimus infra d.q.*60. *aliàs hac ead.q art.*8.*per tot.*dum de dictis pactis ſpecialiter diſſeremus.

SVMMARIA.

1 *Anticipata ſolutio quando in contractu cenſus fieri dicatur,&* n.2.& 3.
4 *Pactum de ſolutione cenſus anticipatè facienda,eſt omnino reprobatum. Contrarium vult Bon.* num.5. *& malè.*
Rationes habentur num.9.& ſeqq.
Limitatur ſecundum aliquos ſi anticipata ſolutio non deducatur in pactum,ſed ſponte fiat n.12.
Sed limitatio impugnatur, num.14. & 15.
6 *Debitum annuum eſt ſoluendum in principio anni.*
7 *Soluens poſt tempus dicitur minus ſoluere.*
8 *Soluens anticipatè dicitur plus ſoluere.*
9 *Anticipata ſolutio in contractu cenſus facit meliorem conditionem emptoris cenſus.*
11 *Pactum anticipatæ ſolutionis annullat contractum ipſo facto Contrarium,*num.18.& ſeqq.
13 *Mutuans ſi recipiat aliquid pro mutuo à ſponte dante non damnatur.*
17 *Anticipatè ſoluens,an ſoluat ex pacto,vel ex mera liberalitate,quomodo cognoſci poſſit.*
19 *Pactum anticipatæ ſolutionis non eſt contra ſubſtantiam contractus cenſualis.*
20 *Pactum anticipatæ ſolutionis non vitiat contractum ſed vitiatur.*
21 [*Anticipata ſolutio in cenſu permittitur quando ex ea ſoluens reportat aliquod commodum.*
22 *Anticipata ſolutio cenſus cum liberet ſoluentem ab onere ſoluendi fructus illius temporis , pro quo ſoluit anticipatè, pro licita recipitur à Rota.*
23 *Intellige dummodo non fiat ex pacto,ſed ex mera, & libera voluntate ſoluentis.*
24 *L. eos* §.1. *C. de vſur. procedit quando fraudulenter fit reſtitutio abſque eo , quod apud reſtituentem aliquid vtilitatis remaneat.*]

De pacto anticipatæ ſolutionis.

QVÆSTIO LIV.

aliàs par. 2. *cap.* 1.*qu.* 3. *ar.* 2.

PRo faciliori ,& clariori huius articuli reſolutione
præmittendum duxi,quod anticipata ſolutio fieri
dicitur, vel † quando cenſus conſtitutus,& impoſitus 1
vt ſoluatur,puta in fine menſis Auguſti , venditur de
menſe Ianuarij, & in fine aduenientis menſis Auguſti
ſoluitur integer cenſus pro toto anno , licet non eſſet
ſoluendus niſi pro rata temporis,& ſic pro octo menſibus,Ludou Molina,*in ſuo tract. de contract.par.*2. *diſp.*
390.*n.*4.*verſ.hoc ita conſtitute.*

Vel † quando totus cenſus ſoluitur ante venditio- 2
nem cenſus.& in actu celebrationis inſtrumenti ſuper
dicta venditione conficiendi. Molina *d.num.*4. Thom.
Boninſign.*in ſuo tract.de cenſib.cap.*6. *num.* 1. Siue † ſo- 3
lutio fiat antequam incipiat currere annus , vel alius
terminus ſolutioni præfixus , ſiue poſtquam cœpit
currere , ſed nondum eſt completus vt declarat Honded.*conſil.*35.*num.*16.*verſic.prima,& num.* 27. *& ſeqq.lib.*
2. *& non diſſentit* Fernand Rebell. *in ſuo tract.de oblig.*
*Iuſtit.lib.*10.*q.*6.*num.*9.*verſ.adiectum fuit* .

Hoc præmiſſo deueniendo ad reſolutionem articu-
li,licet in eo † Bened.Bon. *in ſuo tract. de cenſibus art.* 7. 4
*num.*20.*& ſeq.& art.*85.*num.*118. animaduertens,quod
debitum quod contrahitur ex contractu cenſuali eſt
annuum , & propterea † ſoluendum eſt in principio 5
cuiuſlibet anni,*l.in ſingulos,ff.de annu.legat.l.*2. *C. quando*
dies legat.ced.gl.in l.qui hoc anno,ff.de verb.oblig.(de qua
tamen re,& quo anni tempore cenſus ſolui debeat nos
dicemus latè *infra q.*83.*aliàs hac* 2.*part.cap.*2.*q.*4.*art* 2.)
crediderit pactum de ſolutione cenſus anticipatè faci-
enda non ſolum non eſſe cenſendum illicitum,ſed po-
tius conuenire naturæ dicti contractus , & hanc eſſe
certam & ſtatutam ſolutionis cenſus formam , & ita
ſemper fuiſſe ab antiquo obſeruatum; Attamen † con- 6
trariam ſententiam plerique probarunt , quibus Ego
aſſentior non ſolum ob claram , & expreſſam Pij V.
diſpoſitionem in ſua Conſtitutione ſuper forma creandi cen-
ſus in verſi. ſolutiones,quas vulgò anticipatas , &c. verùm
etiam pluribus,& vrgentiſſimis rationibus , & funda-
mentis,& quidem.

Primò quia aliàs contractus careret Iuſtitia reſpe-
ctu pretij , nam cenſus non venderetur iuſto pretio,
quia † ſicut is qui poſt tempus ſoluit dicitur diminu- 7
tè,& minus debito ſoluere , *leg.ſolidum, ff. de ſolut.leg.*
ſi cui , §. minus ff. de verb. ſignific. §. *fideiuſſores , in fi-*
ne , inſtitution. de fideiuſſor. §. *plus autem Inſtitut. de*
*action.*Ita ille , † qui ante diem ſoluit dicitur plus de- 8
bito ſoluere,*l.eum qui,ff.de ann.legat.d* §.*fideiuſſores, in-*
ſtit.de fideiuſſ. & d. §. *plus autem inſtit. de act.*Rim. ſen.
*conſ.*194.*num.*5.*lib.*1.Tiber.Decian. *reſponſ.* 2. *num.* 204.
*lib.*1.& propterea ratione † dictæ anticipatæ ſolutio- 9
nis fieret melior conditio emptoris cenſus, *l.eum qui,* §.
*melior.ff.de in diem addict.*Decian. *d.numero* 204.& per
conſequens pretium cenſus eſſet diminutum,tum quia
cenſus plus valet propter illam repreſentatam ſolutio-
nem,& nihilominus venditur eodem pretio, quo ven-
deretur ſi ſolutio eſſet facienda aduenientibus tempo-
ribus,tum quia emptor cenſus non ſoluit integrum il-
lius pretium ſed diminutum in illa parte,& quantita-
te,

te,quam pro anticipata ſolutione penes ſe retinet,[*& hoc videtur ſenſiſſe* Matt.*vot*. 125. *num*.10. 15. dum dicit
quod ſolutio decem pto centum anticipatè importat
vndecim, & ſic talis ſolutio auget pretium in vno , vt
ibi latè diſcurrendo demonſtrat. [

10 Secunda ratione moueor,quia † emptor cenſus per-
ciperet intereſſe,& fructus cenſus pro quantitate pre-
tij quam verè non numeraſſet, ſed penes ſe retinuiſſet
ſub nomine anticipatæ ſolutionis. Boccac. *in ſuo tract.
de cenſib.part*.1.*num*.6.*& part*.3.*num*. 22. quod non ſo-
lum eſt prohibitum lege poſitiua, & humana, *l.eos*, §
ſi quis autem, C. de vſur. ſed iniquum , & à naturali ra-
tione alienum , Felician. de Solis , *in ſuis Commentar.
de cenſib.tomo* 1.*lib*.1.*cap*.8 *num*.12.

11 Tertia additur † ratio , quia venditor cenſus obli-
garet ſe ad ſoluendum antequam deberet, & ſic vt di-
ctum eſt plus ſolueret, §.*non ſolum. Inſtit.de fideiuſ.* per
quam rationem cum hac ſententia tranſiuit. Felician.
d.lib.1.*cap*.9.*num* 11.Hond.*d.conſ*.35.*num*.31.*& ſeqq.lib*.
2. vbi alijs rationibus eandem ſententiam confirmat,
& num. 37. deducit eam veram eſſe quomodocunque
anticipata ſolutio deducatur in pactum , & cum hac
opinione tranſiuit etiam Rota *coram* b. m. Cardinali
Blancheto. 24. *May*,1596.*in illa Eugubina, ſeu Peruſina
cenſus, quæ eſt poſt trac.deciſ*. 115. *nu*. 3.*hanc eandem ſen-
tentiam firmat*.Mich.Salon.*in ſuo tractat. de contract. &
commerc.human.in tit.de cenſib.art*.3.*controuerſ*.12.& per
rationes ſupra relatas dicit contractum cenſus cum
pacto anticipatæ ſolutionis eſſe non ſolum iniuſtum,
ſed etiam nullum, & inualidum ipſo facto, quod ta-
men vltimum non eſſe admittendum, videbimus *in fi-
ne huius ſecundi articuli num*.18. *& ſeq.*

12 Et licet † Bartholin. *ad d. Bullam* Pij V. Gloſ. 9. &
Ioan. Azor. *inſtitut. Moral. par*. 3.*lib*.10.*cap*.9 *quæſt*.2.
Martin.Bonacin.*in ſuo tractat.de contract.diſput*.3.*quæſt*.
4.*puncto vnico*,*n*. 25. ſenſerint quod ſi dicta anticipata
ſolutio deducatur in pactum neque expreſsè , neque
tacitè , ſed fiat ex mera liberalitate & ſpontanea vo-
luntate ſoluentis, non ſit reprehendẽda tanquam illi-
cita,& fœneratitia,quemadmodum ſenſit etiam Rota
coram b.m.Card.Pamphilio, 24. *Aprilis*, 1600. *in illa
Bononienſi cenſus ,quæ eſt in fine tractat. deciſ*. 123.*num*.
5.*& ſeqq.& coram* Illuſtriſſimo Cardinali Lancellotto,
10.*Iuny* 1611.*in alia Bononienſi cenſus quæ eſt ibidem de-*
13 *ciſ*.95.*num*.8.Prout †non damnatur mutuans ſi aliquid
occaſione mutui recipiat à mutuatario ſponte , & ex
eius libera,& ſpontanea voluntate ſoluente iuxta ſen-
tentiam D.Thom.2.2.*quæſt*.78. *art*. 2. Soto *de iuſtit. &
iure.lib*.6.*quæſt*.1.*art*.2.

14 Hoc tamen dictum † eſt valdè dubitabile , tum
quia eſt de directo contrarium *dicta Bulla Pij V.* qua
expreſsè prohibetur non ſolum ne anticipatæ ſolutio-
nes deducantur in pactum , ſed etiam ne fiant , & per
conſequens videntur damnari etiam eæ , quæ fierent
ex mera, libera, & ſpontanea voluntate ſoluentis:tum
etiam quia non probatur auctoritate *D.Thomæ, & So-*
15 *ti* in contrarium allegatorum. Nam † *D.Thom. & So-
tus* loquuntur quando datur aliquid ex mera ,& libe-
ra voluntate ob cauſam licitam, & permiſſam, & non
prohibitam , puta ſi mutuans accipiat quid à mutua-
tario,non quia mutuauit,nam acciperet ex cauſa pro-
hibita, ſed ex titulo donationis , & tanquam gratui-
tum donum nam non eſt prohibitum donare , & mu-
tuans poterat etiam abſque eo quod mutuum præceſ-
ſiſſet illud donum accipere,vt declarat idem D.Thom.
art.2.*verſ.quod intelligendum*.Sed ſi fiant ſolutiones an-
ticipatæ à debitore cenſus non poteſt dici quod fiant
ex cauſa licita, & tanquam gratuitum donum,ſed ap-
paret potius quod nunc ex cauſa cenſus , & pro ſolu-
tione ſui debiti, quod eſt prohibitum ex d.Bulla , me-
ritò dicendum eſt , quod non ſint licitæ etiam quod
fiant à ſponte ſoluente.

Cæterùm † ſi velimus contrariam ſententiam de- 16
fendere , debemus illam intelligere quando emptor
cenſus non emiſſet illum ea mente , & intentione , vt
aliquando anticipatas ſolutiones reciperet, & eo caſu
ſi venditor cenſus anticipatè ſolueret, poſſet dominus
cenſus abſque labe recipere , vt declarat *ibidem* D.
Thom.*d.artic*.2.*verſic.reſpond.dicendum,& verſic.ad ter-
tium , & iuxta iſtos terminos ſunt intelligenda Deciſiones*
Rotæ *coram* bo.me.Pamphilio,& Illuſtriſſimo Cardi-
nali Lancellotto, *ſupra allegata* , ſecus ſi expreſſa , vel
tacita conuentione præcedente huiuſmodi anticipatæ
ſolutiones reciperentur , & ita hanc difficultatem re-
ſoluit Nauar. *in ſuo Commentar. de vſur. numer*. 24. &
Ioan.Azor.*d.lib*.20.*cap*.9.*quæſt*.3.

Quomodo † autem cognoſci poſſit an debitor cen- 17
ſus ſoluerit ob gratuitum donum , & ob meram libe-
ralitatem ,an verò ex pacto præcedente , bene docet
Nauar.*d.num*. 24. licet dicta per ipſum non videantur
aliquo modo adaptari poſſe terminis quæſtionis pro-
poſitæ, in qua ſolutio ſemper fit pro extinctione debi-
ti, non autem ob gratuitum donum vt ad ſenſum pa-
tet,& aduertit Hond.*d. conſ*.35.*nu*.40.*& ſeq.lib*.2.

An † autem hoc pactum ſuper anticipata ſolutio- 18
ne facienda ſit contra ſubſtantiam , vel potius contra
naturam contractus cenſualis ita vt appoſitum vitiet
contractum vel potius vitietur, facit difficultatem au-
ctoritas Mich. Salon. *in dicto ſuo tract. de contract. &
commerc.human.in tit.de cenſib. art*. 3. *controuerſ*. 12. vbi
dicit ex tali pacto contractum annullari ipſo facto,
de qua meminimus *ſupra nu*. 11. *in fine*. Veriorem ta-
men exiſtimo contrariam opinionem : nam † tempus 19
ſolutionis fructuum cenſus anticipatè, vel poſticipatè
faciendæ non eſt de forma ſubſtantiali contractus cen-
ſualis , quia ſiue ſuper hoc paciſcantur contrahentes,
ſiue hoc pactum omittatur, expreſſio,vel omiſſio eius
non remouet conſenſum contrahentium à contractu
cenſus, nec facit illum tranſire in aliam ſpeciem con-
tractus, quo caſu dici poſſet quod pactum vitiaret, &
nullum redderet contractum,*vt poſt alios deducit* Surd.
conſ.243.*num*. 36.*lib*. 2. *vbi multos allegat, & in puncto
dixit* Rota *coram* Seraph.*deciſ*.269.*numer*. 2. *& 3.part*.
1. ſed eſt potius quid accidentale quod poteſt adeſſe,
& abeſſe ab ipſo contractu abſque illius corruptio-
ne Vnde † appoſitum non vitiat contractum cenſus, 20
ſed vitiatur. Hond. *Conſil*.17.*numer*.19.*lib*.2. Stephan.
Gratian *Diſceptat.Forenſ.tom*.1.*cap*.141. *num*. 23, *& vo-
luit* Rota *coram* b. m. Cardin. Pamphilio *Bononienſi
cenſus*, 26.*Iuny*, 1600 *quæ eſt poſt Tract. dec*. 116. *num*.
2.*& 3.& coram* Illuſtriſſ.Cardinal.Lancel.10 *Iuny* 1611.
in alia Bononienſi cenſus , quæ ibidem eſt , deciſ.95.*numer*.
9.*& in illa Romana prælationis, quæ eſt ibidem deciſ*.308.
numer.22.

Cæterùm non eſt perpetuum quod anticipata ſo-
lutio fructuum cenſus ſit prohibita.

† Nam permitteretur, quando hoc onus anticipatæ 21
ſolutionis ex aliqua rationabili cauſa compenſaretur,
vt poſt Leonard.Leſſ.*de Iuſtit.& iur.lib*.2.*c*.22.*dubit*.12.
num.81.*dicit* Stephan.Gratian.*Diſcept.forenſ.tom*.4.*cap*.
679.*num*. 20. vt puta ſi ex dicta anticipata ſolutione
aliquod commodum, & aliqua vtilitas reſultaret , ipſi
venditori cenſus . vt conſiderat *ibi* Gratian. *num*. 23.
Et pro † vtilitate , & commodo conſiderauit Rota *co-* 22
ram b. m. Cardin. Pamphilio , *in illa Bononienſi cenſus*
24. *Aprilis* , 1600. *quæ eſt poſt tract. deciſ*. 123. *num*. 4.
Quod venditor cenſus ſoluendo fructus anticipatè li-
beratur ab onere ſoluendi fructus illius temporis
pro quo ſoluit : in qua ſolutione dicit ibi Rota quod
verſatur intereſſe, & vtilitas ipſius ſoluentis.

Et hanc reſolutionem ſequuta fuit *ead*. Rota *in vna
Romana ſocietatis officy*, 16. *Decembris*. 16 9.*coram* R.
P.D.meo Vbaldo,*vt poſt tract.deciſ*. 388.*num*.10.

Quod tamen † ego intelligendum exiſtimarem 23

quando ſolntio non fieret ex pacto, & conuentione
parrium facta io actu venditionis cenſus, ſed ex mera,
& libera voluntate debitoris cenſus per ea, quæ dicta
ſunt *ſupra hoc eodem art.2.num. 6.cum plur.ſeqq.*
14 Cui reſolutioni noo obſtat, † *l. eos*, §. 1. *& tradita
ibi per* Caſtr. *num.* 4. *C.de vſur.* Supra allegata *hoc eod.
art. nu.* 10. *in* 2. *ratione*, quoniam procedunt, & de-
bent intelligi quando fraudulenter aliquid reſtitui-
tur abſque eo, quod apud reſtitueotem aliquid com-
modi, aut vtilitatis remaneat, vt reſpondebat Ro-
ta *in d. Bononienſi cenſus num.* 11. *& in d. Romana ſociet.
offic. num.* 20.

S V M M A R I A.

1 *Suſceptio caſuum fortuitorum generaliter facta abſ-
que illorum ſpecificatione, eſt in iure prohibita.*
2 *Dictum Doctoris debet intelligi ſecundum legem,
quam allegat.*
3 *Pactum liberans emptorem cenſus indiſtinctè à caſi-
bus fortuitis eſt illicitum ſecundum aliquos alij diſtin-
guunt, vt.*
4 *Pactum liberans emptorem cenſus à caſibus fortuitis,
contingentibus circa fructus ſit licitum in contractu
cenſus.*
5 *Licet contrarium tentat Molina, & malè.*
6 *Limitatur ſi contingat caſus inſolitiſſimus, & qui non
fuit excogitatus.*
7 *Pactum liberans emptorem cenſus à caſu contingente
circa fundum ſubiugatum, eſt illicitum.*
Limitatur ſi contingat facto venditoris. num. 14.
8 *Periculum cenſus ſpectat ad emptorem, non ad vendi-
torem cenſus*, & num. 10.
9 *Periculum rei vendita perfecto contractu, ſpectat ad
emptorem.*
11 *Bulla Pij V. ſuper cenſib. in verſ. Conuentiones, &c.
quos caſus comprehendat.*
12 *Euictionis obligatio, eſt ex natura emptionis, & ven-
ditionis.*
13 *Pactum quod venditor cenſus teneatur de eius eui-
ctione, eſt licitum.*
15 *Damnum pati quis non debet ex facto aduerſarij.*

*Pactum, quod caſus fortuiti ſpectent ad
venditorem cenſus, an ſit licitum.*

QVÆSTIO LV.

aliàs part. 2. *cap.* 1. *qu.* 3. *art.* 3.

SOlet aliquando inter emptorem, & venditorem
cenſus firmari pactum, & conuentio quod debi-
tor cenſus non poſſit pro quolibet caſu fortuito redu-
ctionem, vel defalcationem cenſus petere, immo peri-
culum caſuũ fortuitorũ ſpectet ad cenſus venditorem
fuit dubitatum an huiuſmodi pactũ de iure ſubſiſtat.
Iſte articulus duas videtur habere dubitationes. Pri-
ma eſt an tale pactum in huiuſmodi contractu cenſi-
tico ſit de iure permiſſum. Secunda quatenus ſit lici-
tum, qui caſus in huiuſmodi conuentione compre-
hendantur.
Circa primam dubitationem reperio, quod *Pa-
riſ. conſ.* 75. *num.* 41. *lib.* 4. affirmat quod eſt de iure
permiſſum, vt venditor cenſus ſuſcipiat in ſe om-
nem caſum fortuitum mouentur ex *text. in l.* 4. §.
quæſitum ff. ſi quis caution. Verum quoniam ibi l. C.
non admittit generalem exceptionem, & renuncia-
tionem caſuum fortuito um, ſed requirit ſpecialem
expreſſionem, videtur quod hæc *Pariſij* theorica ſit
contra expreſſam *d.* §. *quæſitum* diſpoſitionem. Vnde
Decian. *conſ.* 2. *n.* 144. *lib.* 1. per illummet textum (li-
cet non alleget *in* §. *quæſitum*, ſed errore fortè ama-
nuenſis alleget, *in* §. *non ſolum*, qui io *d l.*4. non repe-
ritur) dicebat ex communi Scribentium ſenteotia, † 1
quod oon eſt prohibitum de iure quod in contractu
emptionis, & venditionis venditor ſuſcipiat in ſe pe-
riculum caſuum, dummodo caſus illi ſpecificentur,
vel ſaltem aliqui exprimantur, & poſtea addatur clau-
ſula generalis comprehendens omnes alios caſus, li-
cet ſecus ſit quando generaliter tantum venditor aſſu-
meret in ſe periculum, & abſque aliqua ſpecificatio-
ne, & ſecundum hanc diſtinctionem ipſe Decian. *ibi*
iotelligit dicta per Pariſ. *d.num.*31. licet *Pariſ.* vniuer-
ſaliter & per orationem conceptam verbis vniuerſali-
bus dicat quod eſt in iure permiſſum, quod venditor
cenſus ſuſcipiat in ſe omnem caſum fortuitum, quod
placuit Feder. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſ. cap.* 6.
num. 303. licet moueatur non vera ratione.
Verùm quia Pariſ. *ibi* excipit vnum caſum, & mo-
netur per *tex.in d.*§.*quæſitum*, videtur, † quod ſit intel- 2
ligendus iuxta terminos legis, quam allegat ex doctri-
na Bart. *& aliorum in l. Imperatores, ff. de in diem addict.*
& quod cenſus ipſius ibi fuerit quod venditor cenſus
teneatur ad caſus fortuitos quando illos ſuſcepit eo
modo, quo de iure, & iuxta terminos, *d.*§.*quæſitum*, eſt
ſibi permiſſum, & ita ſentiendum exiſtimo in hac pri-
ma dubitatione.
Circa ſecundam † qnamuis Leonard. Leſſ. *in ſuo* 3
*tract. de Iuſtit. & iure, lib.*2.*cap.*22.*in titul. de cenſib. dubit.*
22.*num.*82. indiſtinctè teneat huiuſmodi pacta eſſe il-
licita, ſiue reſpiciant caſus contingentes in fructibus,
ſiue caſus contingentes in re ipſa cenſuata. Ego ta-
men diſtinguendum cenſeo. Aut † venditor cenſus ex 4
pacto ſuſcipit in ſe caſus, qui contingere poſſunt ſu-
per fructibus rei cenſui ſubiugatæ, & illorum recolle-
ctione, & huiuſmodi pactum non eſſe de iure prohi-
bitum, facit dictum Bolognet. *conſ.*31.*num.*16. *& pla-
cuit* Rotæ *coram* b.m. Cantuccio 4. *Febr.*1583. *in illa Ro-
mana nullitatis cenſus, quæ eſt poſt tract. deciſ.* 93. *numer.*
1. *& coram* b.m. Penia, 31. *May* 1591. *quæ eſt ibidem de-
ciſ.*10.*num.*4 licet † contrarium affirmet. Ludou. Moli- 5
na, *in ſuo tract. de Contract. par.*2.*diſput.*390. *num.*6.*verſ.
contrarium tamen nonnullis rationibus*, quæ corruunt ex
ijs, quæ nos diximus *ſupra part.* 1. *cap.*3.*q.*2.*art.*3. *nume*
9.37. & propterea non eſt recedendum in hoc caſu ab
opinione *Rota*, niſi † contingat caſus inſolitiſſimus, 6
qui io ſimplici renunciatione caſuum fortuitorum
nunquam cenſetur comprehenſus. Anton. Gomez. *var.
reſolut. tomo* 2.*cap.* 3.*numer.*19. Soc. ſen. *conſ.*123.*num.* 10.
& 11.*lib.*4. Surd. *conſil.*61.*num.*65.*& ſeq.lib.* 1.
Aut † verò venditor cenſus ſuſcipit in ſe ex pacto 7
caſus qui poſſunt contingere ſuper re ipſa cenſuata,
puta ſi fundus cenſui obnoxius, caſmate, fulgure, aut
alio quouis caſu pereat, & licet Mich. Salon. *in ſuo
tract. de Contract. & commerc. human. lib.* 10.*in titul. de
cenſib. articul.* 3. *controuerſ.* 13.*num.* 1. affirmet hanc re-
nunciationem caſuum fortuitorum, circumſcripta *Bul-
la* Pij V. *ſuper cenſib.* eſſe de iure in contractu cenſuali
permiſſam, & illam non repugnare iuri naturali, nec
continere proximum periculum vſuræ: attamen tale
pactum eſſe reprobatum, & illicitum, voluit. Nauar.
in ſuo Comment. de vſur. num. 90. *in* 5. Gloſ. Bolognet.
*in d conſil.*31.*num.*16. Boccac. *in ſuo tract. de cenſib. part.* 1.
*num.*7. *&* 54. *&* Ludouic. Molina, *dict. diſput.*390.*num.*
6. Et hanc diſtinctionem comprobat Sigiſm. Scac. *in
ſuo tract. de Commerc.* §. 1. *q.* 1. *ſub num.* 176.*verſ. Et hoc
procedit etiam*, *&* *Rota in illa Romana nullitatis cenſus
coram* b.m. Cantuccio, *& in illa Vrbeuetana cenſus co-
ram* bo. me. Penia, *num.*4. de qnibus paulò ſupra mētio-
nem fecimus, [*& repetijt in eadē cauſa Romana nullitatis*

cenſus

cenſus 4. Nouemb. 1583. *coram eodem* Cantuccio *quæ eſt*
8 *poſt tractat.dec.*143 *n.*3.]Quia† eum cenſualis contra-
ctus ideò ſit licitus, quia eſt conſtitutus, & fundatus
ſuper prædio, & re immobili, vt ſupra dictum fuit
*part.*1.*cap.*3.*q.*1.*art.*1.*nunc q.*29.Caſus ſuperueniens in
cenſu ob peremptionem fundi cenſuati,debet pertine-
re ad emptorem cenſus,non ad venditorem.*Thom. Bo-*
9 *ninſign.in ſuo tract.de cenſib.cap.*7.*n.*3. prout † regulare
eſt vt perfecta venditione, periculum rei venditæ ad
10 emptorem, & non ad venditorem ſpectet,per † quam
regulam hoc idem reſpectu caſus contingentis ob pe-
remptionem fundi cenſuati quod periculum ſpectet
ad emptorem,dicit Pariſ.*d.conſ.*75.*n.*31.*lib.*4.*&* Ioan.
Azor.*Inſtit.moral.part.*3.*lib.*10.*c.*10.*q.*2.Boccac.*d.par.*1.
*num.*7.*&* 54.
11 Et † hanc diſtinctionem circa pactum ſuſceptionis
caſuum fortuitorum videtur non obſcurè ſenſiſſe
Pius V. *in d. ſua Bulla ſuper cenſib. in verſ. conuentio-
nes, &c.* dum prohibet duntaxat conuentiones dire-
ctè, aut indirectè obligantes ad caſus fortuitos eum,
qui aliàs ex natura contractus non teneretur, vt ani-
maduertit Nauar.*d.numer.*90. *&* Molin. *dict. numer.*6.
certum autem eſt,quod licet venditor cenſus non poſ-
ſit ex natura contractus cenſualis teneri ad caſus con-
tingentes in re ipſa ſubiugata, tenetur tamen ad caſus
contingentes circa fructus, cum etiam quo fundus
cenſuatus pro vno vel pluribus annis ſit redditus in-
fructuoſus nihilominus ad cenſus ſolutionem tenea-
tur,vt dictum fuit *ſupra par.*1.*cap.*3.*q.*2.*art.*3.*ſeu d.q.*37.
merito, &c.
12 Ex quibus ſequitur quod † cùm euictio ſit de na-
tura contractus emptionis, & venditionis. Gloſ. *in l.
pacta conuenta, ff.de contr.empt.* & diximus *ſupr.hac* 3.
13 *quæſt.art.*1.*num.*25.† pactum quod venditor cenſus te-
neatur ad defenſionem cenſus venditi, & de eius eui-
ctione, non cenſetur prohibitum etiam poſt dictam
Bullam, vt dicit Nauar. *d.tractat. num.*135. Boccac.*d.
tract.part.*2.*num.*70.Boninſign.*d.tract.de cenſibus,cap.*7.
*num.*1.*&* 2.Ioan.Azor.*d.cap.*10.*q.*1.Bolognet.*d.conſ.*31.
*ſub d.num.*16.
14 Si † autem caſus contingeret in ipſa re obnoxia fa-
cto,& culpa venditoris cenſus,ipſe teneretur, & ad
eum,non autem ad emptorem ſpectaret, licet hoc ſit
contra naturam contractus cenſualis, vt animaduertit
15 Bolognet.*d.n.*16.Iuri † enim conſonum eſt vt ex facto
aduerſarij damnum pati quis non debeat,vt per *tex. in
l.cum proponas C.de nautic. fænor.*& alia iura in propo-
ſito,dicit Decian.*d.conſ.*2.*num.*145.*lib.*1.

SVMMARIA.

1 *Pactum quod res cenſui ſubiecta indiſtinctè alienari non poſſit,eſt nullum ex Bulla Pij V. &* n.4.
*Secus de iure communi ex Roderico.*n.4.*in fine.*
2 *Contrarium tamen eſt verius etiam de iure communi ex Nauarro.*
3 *Etiam ſi velit per partes alienare.*
*Limitatur ſi pactum concipiatur, vt non poſſit vendi, niſi domino cenſus,*n.7.& ſeqq.
Contrarium tenent aliqui,& malè, n.6.
9 *Pactum quod res cenſita non poſſit alienari habens clauſulam reſolutiuam contractus, impedit dominij tranſlationem*
10 *Pactum quod res cenſita non poſſit alienari abſque conſenſu domini cenſus, vel eo irrequiſito,non eſt iniquum nec vſurarium.*
11 *Venditor cenſus, qui ex pacto tenetur requirere dominum cenſus, an velit emere debet illum requirere, & curare, vt illi præfigatur terminus ad deliberandum qui terminus ſolet eſſe duorum menſium.*
12 *Pactum quod ſi venditor cenſus vendat rem cenſitam, liceat domino cenſus illam retrahere valet.*
13 *Pactum quod venditor cenſus non poſſit rem cenſitam vendere,vitiatur,& non vitiat contractum.*

De pactis reſtringentibus facultatem alienandi rem cenſui ſuppoſitam.

QVÆSTIO LVI.

aliàs par. 2. *cap.* 1.*qu.* 3. *ar.*4.

DIſpoſuit Pius V. *in ſua Conſtitutione ſuper forma
creandi cenſus, in verſ. conuentiones directè, &c.* in
illis verbis, quemadmodum nec pactum auferens, aut
reſtringens facultatem alienandi rem cenſui ſuppoſi-
tam, quia volumus rem ipſam ſemper liberè, ac ſine
ſolutione laudimij, aut quinquageſimæ, aut alterius
quantitatis vel rei tam inter viuos, quam in vltima
voluntate alienari. Quod † in contractu cenſus inu- 1
tile ſit, & reprobatum omne pactum auferens, aut
reſtringens facultatem alienandi rem cenſui ſuppoſi-
tam. Et licet ibi Papa nullam aliam huius ſuæ diſpo-
ſitionis rationem afferunt, niſi quia vult rem ipſam
ſemper liberè poſſe alienari, quæ ſola in Principe
ſufficit. §. *ſed quod Princips, & ibi* Doctor. *Inſtit. de
iure natur gen. & ciuil.* non eſt tamen deſtituta ra-
tione, cùm † etiam de iure communi ſepoſita huiuſ- 2
modi Bulla, pactum hoc reprobatum, & illicitum eſ-
ſe videtur colligi ex *tex. in l. nemo ff. de pact.* cum do-
minn fundi cenſuati liberum eſſe debeat arbitrium
de illo ad ſui libitum diſponendi, *l. iure mandata, C.
(mandat.* & in propoſito de fundo cenſui ſuppoſito
quod remanere in dominio venditoris cenſus, dixi-
mus *ſupra part.*1.*cap.*1.*qu.*1.*art.*1.*nunc qu.*1.*num.*23.) *di-
xit* Ludouic. Molina, *in ſuo tract.de contract.part.*2.*diſ-
put.*290.*n.*8. *& pluribus confirmat* Felician. de Solis, *in
ſuis Commentar.de cenſib.tom.*1.*lib.*1.*cap.*10.*num.*2.*& di-
xit* Rota *in vna Interamnenſi Saluiam Interd.* 14. *No-
uemb.*1611.*coram* R.P.D.Manzanedo,*quæ eſt poſt Tract.
deciſ.*148.*numer.* 12. Etiam † quod velit illam per par- 3
tes alienare. Nauar. *in ſuo Commentar. de vſur.num.*114.
Io. Azor. *Inſtit.moral.par.*3.*lib.*10.*cap.*11. *qu.*2. Vnde † 4
non ſine ratione Pius *V.in d.ſua Bulla* pactum per quod
talis facultas tollitur, aut reſtringitur improbauit, &
damnauit, vt animaduertit. Nauar. *d.tract. de vſur.
num.*91.*num.*6.Gloſſ.Boccac. *in ſuo tract.de cenſib. part.*
1.*numer.*8. *&* 57.Lennard. Leſſ. *in ſuo tract. de iuſtit.&
iure lib.*2.*c.*22.*de cenſib.dubitat.*12.*num.*83. Mich. Salon.
*in ſuo tract. de contrac. & commerc. human. in tit. de cen-
ſib.tit.*3.*controuerſ.*15.*verſ.oppoſitum*, & in terminis di-
ctæ Bullæ Pianæ Gaſp.Roderic. *in ſuo tract de ann. re-
ditib. lib.* 2 *quæſt.* 8. *num.* 55. licet ſemota dicta Bulla in
terminis iuris communis id neget, *ibi nu.* 7. *& ſeq.* &
licet Ludouic. Velazq. *de Auend.in ſuo tract.de cenſib.
Hiſpan.c.*85.*num.*5.*& ſeqq.* nitatur confirmare contra-
riam ſententiam, quod tale pactum ſit licitum: atta-
men dum *ibi num.* 10.reſpondet verbis *Bullæ* Pij V. *ſu-
per relatis*, videtur tranſire cum hac concluſione, reſ-
pectu Cenſuarij, quod poſſit rem cenſitam alienare;
ſed quod tranſeat in tertium poſſeſſorem cum onere,
& hypotheca ad fauorem domini cenſus.
Et multo magis damnandum eſſet hoc pactum, de
non alienando rem ſuppoſitam, ſi † illi alia pactio 5
adiungeretur,quod in euentum in quem ſequatur alie-
natio in totum, vel pro parte debitor cenſus tenea-
tur integrum cenſum redimere: nam pactionem hanc
non eſſe recipiendam; immo tanquam inferentem
onus,& grauamen ipſi debitori cenſus,vel quia arctat

illum ad redimendum (quod eſt omnino prohibitum vt dicemus *infra hac ead.q.art 7.*) vel quia per indirectum impediat libetam facultatem alienandi rem cenſui ſubiugatam cenſeri illicitum, & contineri ſub prohibitione dictæ Bullæ dicebat Nauar.*d.ſuo Comment.de vſur.num.* 115.*quaſt.* 18. *& ſequutus fuit* Boccac. *in d. ſuo tractat. de cenſib.part.* 2. *num.*34. non enim diei poſſet facultas alienandi libera ſi eam ſequi deberet neceſſitas extinguendi cenſum. Sed dubitatur quid ſi pactum non ſit ſimplex, & indiſtinctum quod venditor cenſus non poſſit alienare, ſed quod non poſſit alienare in aliam perſonam quam in ipſum dominum cen-
6 ſus, in qua difficultate † licet Felician *d.c.*10.*num.*7.*& ſub numero* 8. nitatur defendere pactum iſtud eſſe illicitum ea potiſſimum ratione, quia per illud videatur minui libera facultas diſponendi de re ſua, grauaménque ſentiat debitor cenſus diminuens de pretio rei cenſui obnoxiæ, quod repugnare dicit non ſolum diſpoſitioni dictæ bullæ verum etiam naturæ contractus cenſualis, in quo in venditore cenſus remanet libera proprietas, & dominium rei cenſui ſuppoſitæ, vt dictum eſt, & hanc ſententiam videtur amplexus Ioan. Azor.*d. cap.* 11. *quaſt.* 1. Ego tamen pactum præfatum eſſe de iure licitum, nec ex forma dictæ Pianæ Con-
7 ſtitutionis eſſe prohibitum exiſtimo de iure † quidem per *tex.in l.ſi ſterilis,§. ſi ſibi fundum, ff. de act. empt. & in l. qui fundum, la ſeconda, ff. de contr. empt.* In quibus iuribus ex pacto quod non liceat rem alteri vendere in caſu contrauentionis datur actio exempto probat etiam *tex.in lib. ſi ita quis,§. ea lege.ff. de verbor. obligat. in leg.ea lege, C. de cond. ob cauſ.* Zoanoett. *in tract. de empt. & vendit.ſub pact.numero* 87. *& ſeqq.& fatetur ipſemet* Felician.*d numero* 7.*auctoritate* Bal.*in lib.*1.*C.commun.diuid.& aliorum, quos congerit* Iaſ.*in l.nemo,num.* 2. *ff.de pact.*

8 Nec † etiam repugnat *Conſtitutioni Pij V.* quoniam ea prohibet dumtaxat ea pacta per quæ reſtringitur facultas alienandi rem cenſui ſuppoſitam quod non poteſt verificari in pacto, de quo agimus per quod conuenitur, vt poſſit fieri alienatio, ſed domino cenſus. Imnò ex eademmet conſtitutione pactum iſtud videtur eſſe permiſſum, dum in ea ſancitur, quod debitor cenſus volens vendere fundum cenſuatum teneatur denuntiare domino cenſus futuram venditionem, qui volens emere debeat cæteris præferri, quamobrem cum pactum hoc de quo agimus non arctet venditorem cenſus ad vendendum, nec illum prohibeat quominus vendere valeat, non poteſt dici quod repugnet Bullæ Pianæ, & cum illud de iure communi circa aliàs res ſit permiſſum, nec *Felician.* aliquam ſpecialem rationem afferat cur debeat cenſeri probibitum in contractu cenſuali, concludendum eſt, quod ſit, licitum etiam reſpectu rei cenſui obnoxiæ. Quod
9 in tantum verum † eſſe exiſtimo quod ſi tale pactum haberet vel clauſulam reſolutiuam contractum & alienationis alio modo factæ vel ſpecialem dictæ rei hypothecam impediat tranſlationem dominij in emptorem, cum ea ſit natura dictæ clauſulæ reſolutiuæ, prout egregiè deducit Rol. *conſ.*62. *numero* 17. *& ſeqq. lib.* 2. Ozaſc.*deciſ.Pedem.* 65. *num.* 12. & ſpecialis hypotheca adiecta huic pacto reſiſtat tranſlationi dominij, vt ex magis communi dicemus *infra hac* 2.*par.cap.*2.*quaſt.* 1. *art.* 1. *num.*2. *& probat* Auend.*dicto tract.cap.*85.*numero* 12.*verſ.ſed his.*

10 Ex quibus videtur etiam ſequi validum, † & licitum eſſe pactum vel quod venditor cenſus non poſſit rem ſuppoſitam alienare abſque conſenſu, & licentia domini cenſus, vt voluit Soto *in ſuo tract. de iuſtit. & iure, lib.* 6. *quaſt.*5.*art.*2.*circa med.verſ.in primis*, & non eſſe vſurarium affirmat Federic. Martin.*in ſuo tract. de iure cenſuali,cap.*6.*num.* 378. *& ſeq.* Vel quod non poſſit illam vendere non requiſito domino cenſus, nam hoc etiam pactum non eſſe iniquum affirmat Leonard. Leſſ.*d.cap.*22. *dubitat.*11.*num.*71. & quamuis ipſe dicat illud eſſe præter naturam contractus cenſualis, hoc tamen illi concedendum eſſe minimè arbitror, cum iudicio meo ex prædicto pacto non reſtringatur facultas alienandi fundum cenſitum plus quam fiat ex eademmet *Bulla Pij V.* quoniam ſicut ibi Papa poſt factam denunciationem domino cenſus an velit emere fundum cenſui ſuppoſitum, lapſo menſe relinquit id libera facultate debitoris cenſus vendendi rem illam cuicumque voluerit, eodem modo ſtante dicto pacto, præcedente tamen interpellatione, & requiſitione de
domino cenſus an velit emere, † & lapſo termino per 11
iudicem aſſignato, & præfixo ad deliberandum an emere velit (qui terminus ſolet eſſe duorum menſium) erit liberum debitori cenſus rem illam cuicumque voluerit vendere, Docto. *in l. qui Roma, §.coheredes ff. de verbor. oblig.* Romana *conſ.*27. *numero* 4. *& conſ.*182. *numero* 4.*& ibid.*Mandoſ. *in vlt. Addit.* Zoanoeti. *loco ſupra citato,num* 87.*verſic.vnde pro conciliandis.* Nec repugnat ratio quam conſiderat Ludou. Molina *d.diſput.* 390.*num.*8. quod cum venditor cenſus remaneat verus dominus fundi cenſuati debeat illi eſſe libera facultas ad ſui libitum de eo diſponendi *leg. in re mandata C. mandata.* quia hoc procedit nulla præcedente conuentione in contrarium, aliud autem eſt dicendum, quando contractus ex pacto aliter eſt informatus, vt deducit Zoannett. *deciſ. loco numero* 88. ſtante maximè quod hoc pactum non repugnat Bullæ, & de iure communi ſit permiſſum, vt ſupra deductum fuit.

Vndè inferri poteſt † quod non improbè pacto præ- 12
fato adiicitur conuentio quod ſi contraria præmiſſa dominus fundi cenſuati alteri, quam domino cenſus fundum illum alienauerit, liceat eidem domino cenſus eum pro certo inter eos conuento pretio retrahere, & euincere, vt deducit Felician. *d cap.*10.*n.* 8. & per nonnullas concluſiones firmat Ludou. Auend.*d. tract. cap.*86.*n.*1.*verſ.tertius, & verſ.quartus*, *& n.*6. vbi hanc reſolutionem confirmat hoc ſi quidem videtur congruere menti Pij V. *in d.ſua Bulla*, dum concedit domino cenſus, vt in emptione rei cenſuatæ cæteris omnibus emere volentibus anteponatur.

Cæterùm ſi contrahentes, non attenta Bullæ prohibitione paciſcantur ſimpliciter, & indiſtinctè quod debitori cenſus ſit interdicta libera facultas alienandi
rem cenſitam, cum † tale pactum non ſit contra ſub- 13
ſtantiam contractus cenſualis, nec illius formam reſpiciat, ſecundum ea quæ diximus *ſupra hac ead.q.art.* 1. non vitiabit contractum, ſed ipſum vitiabitur, & de medio tolletur, firmo remanente contractu in reliquis, vt fuit de mente Rotæ *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Lancelloto 9. *Decemb.* 1602. *in illa Romana nullitatis cenſus, quæ eſt poſt tract.dec.*2.*n.*7.

SVMMARIA.

1 *Intereſſe tàm damni emergentis, quàm lucri ceſſantis de iure paciſci poteſt.*
2 *Lex, & ſtatutum exorbitans debet ſtrictè intelligi.*
3 *Bulla Pij V. de cenſibus in verſ.pacta etiam continentia loquitur tantum de intereſſe lucri ceſſantis, non damni emergentis.*
4 *Ius acquiſitum tollitur difficilius, quam ius quærendum.*
5 *Pactum de reficiendo intereſſe damni emergentis eſt licitum in contractu cenſus.*
6 *Pactum quod venditor cenſus moroſus teneatur ad intereſſe lucri ceſſantis eſt illicitum, contra Couarruuiam.*
7 *Limitatur reſpectu intereſſe intrinſeci.*

8 *In*

8 *Intelligitur, quando tempore venditionis cenſus conuenitur de intereſſe certo, vel de incerto liquidando per iuramentum emptoris cenſus.*

[*Taxatio intereſſe lucri ceſſantis facta tempore venditionis cenſus eſt illicita, & vſuraria.*]

9 *Intereſſe verum, & legitimè probatum poteſt dominus cenſus prætendere ob moram ſibi factam in ſoluendo.*

10 *Bulla Pij V. in verſ. pacta continentia, &c. non prohibet, quominus petatur intereſſe legitimum; ſed ne ab initio taxetur certa quantitas loco intereſſe.*

11 *Debet reſtringi ad intereſſe, quod deduceretur in pactum, ſecus reſpectu illius quod deberetur ex iuris diſpoſitione, vel taxari deberet per Iudicem.*

[Limita *ſi ſit verſimile proportionabile, & ſecundum legitimum modum.*]

12 *Pactum de intereſſe recipiendo, non eſt contra ſubſtantiam contractus cenſualis, & ideò vitiatur, & non vitiat.*

13 *Pactum quod venditor cenſus moroſus teneatur ad expenſas, de quibus expenſis ſit illicitum.*

14 *Expenſæ quæ fiunt in ſcriptura, & rogitu inſtrumenti pertinent ad emptorem, non ad venditorem.*

[*Laudimium cur ſoluatur Domino directo in alienatione rei emphyteuticæ.*

Laudimium ſolui debet ab emptore, non à venditore.]

15 *Debitor cenſus non tenetur aſportare annuas penſiones ad domum creditoris.*

16 *Pactum de reficiendis expenſis factis in ſuſtinenda lite pro defenſione cenſus venditi, non eſt illicitum.*

17 *Pactum quod ob moram debitoris in ſoluendo cenſum cadat in commiſſum fundus cenſitus, vel eius pars prohibetur.*

18 *Prohibitio huiuſmodi pacti eſt indiſtinctè amplectenda.*

[*Pœna caducitatis appoſita ſolutioni quantitatis præſumitur in fraudem vſurarum.*]

19 *Limitant aliqui vt ſit licitum inter venditorem cenſus, & fideiuſſorem, qui pro eo accedit.*

20 *Contrarium tamen etiam in hoc Scribentes communiter recipiunt.*

21 *Pactum quod venditor cenſus moroſus in ſoluendo teneatur ad aliquam pœnam, eſt prohibitum.*

Limitatur ſi à principio cenſus ſit venditus pretio viliori, cum pacto quod ſi non ſoluatur debito tempore debeat ſolui pretio iuſto, n.28.

22 *Pactum in quo debitor cenſus ob moram in ſoluendo ſubiicit ſe perpetuo carcerari, eſt inutile.*

[*Carcer quo debitor cenſus mancipatur non eſt pœna, ſed ſtimulus vt celerius ſoluat, & proinde licitus.*]

23 *Debitor cenſus poteſt ob moram in ſoluendo ſubmittere ſe cenſuris Eccleſiaſticis, & infra.*

24 *Bulla Pij V. in verſic. pacta etiam continentia, &c. de quibus pœnis loquatur.*

25 *Emptor cenſus exigens pœnam in caſu moræ commiſſæ in ſoluendo poſt Bullam Pij V. ſtipulatam tenetur ad illius reſtitutionem.*

26 *Stipulatam verò ante Bullam licitè exigit ſi ſit moderata, ita vt non ſit veriſimile illam fuiſſe appoſitam animo fœnerandi.*

27 *Secus ſi ſit immoderata, adeò quod inſurgat ſuſpicio vſurarum.*

29 *Pactum quod ſi debitor cenſus non ſoluat conuento tempore teneatur ad duplum eſt inane.*

30 *Pactum quod ſi debitor non ſoluat tempore debito cenſeatur datus in ſolutum creditori fundus pro iuſto pretio, valet.*

31 *Quod aliqui admittunt in contractu cenſus.*

32 *Sed in iſto contractu contrarium, eſt verius.*

33 *Pactum, quod ob moram debitoris in ſoluendo, diſtrahi poſſe fundus cenſitus etiam pro ſorte, eſt nullus.*

34 *Pactum quod dominus cenſus ob moram debitoris in* *ſoluendo poſſit propria auctoritate capere fructus fundi cenſiti, eſt prohibitum, ſi ſonet in pœnam.*

Cenſius de Cenſibus.

35 *Secus ſi tendat ad expeditiorem exactionem cenſus.*

36 *Maximè ſi adſit clauſula precarij.*

37 *Pactum in quo debitor cenſus in caſu moræ obligat creditori aliqua bona cum licentia diſtrahendi, eſt licitum ſi non ſonet in pœnam.*

38 *Pactum quod debitor cenſus obligetur ad ſolutionem in forma Cameræ non eſt licitum, ſecundum aliquos.*

39 *Contrarium probat Auctor, vbi de ratione.*

40 *Fideiuſſiones, & hypothecæ bonorum pro faciliori exactione cenſus, ſunt licitæ.*

41 *Conſuetudo obligandi ſe in forma Cameræ, eſt fauorabilis tanquam concernens commune bonum.*

42 *Cameralis obligatio defenditur clypeo conſuetudinis.*

43 *Renunciatio priuilegij ſui fori in iure eſt conceſſa.*

44 Limitatur 1. *ſi priuilegium ſit conceſſum ordini, vt Clericus non conueniatur coram laico.*

45 Limitat. 2. *ſi ſit conceſſum fauore ipſius Iudicis, vt ne vaſallus conueniatur niſi coram ſuo domino.*

46 Limit 3. *niſi priuilegium ſit conceſſum miſerationis gratia, vt ceſſio bonorum.*

47 *Ceſſionis bonorum beneficio regulariter non poteſt renunciari.*

De pactis appoſitis aduerſus debitorem cenſus moroſum in eius ſolutione.

QVÆSTIO LVII.

aliàs par. 2. cap. 1. qu. 1. ar. 5.

SEquitur videndum de aliquibus pactis, quæ in contractu cenſus excogitari poſſunt contra debitorem qui moram faciat circa ſolutionem annui cenſus, & annuæ reſponſionis, *de quibus* Pius V. *in ſua Conſtitutione ſuper cenſibus ita ſancitu.* [Pacta continentia moroſum cenſus debitorem teneri ad intereſſe lucri ceſſantis, vel ad cambium, ſeu certas expenſas, aut ad certa ſalaria, aut ad ſalaria ſeu expenſas medio iuramento creditoris liquidandas, aut rem cenſui ſubiectam ſeu aliquam eius partem amittere, aut aliud ius ex eodem contractu ſeu aliunde acquiſitum perdere, aut in aliquam pœnam cadere, ex toto irrita eſſe, & nulla.] Ex qua Bullæ præfatæ particula elicitur quod *Pius V.* ibi conſiderauit quatuor modis grauari, & lædi poſſe debitorem cenſus ob moram à ſe commiſſam in ſoluendo annuas reſponſiones in tempore conuento, ſcilicet, Primò vt teneatur ad intereſſe, & ad cambia: Secundò, quod teneatur ad expenſas, & ſalaria. Tertiò, quod amittat rem cenſitam, aut aliquam eius partem. Quartò, quod incidat in aliquam pœnam, de ſingulis eſt eodem ordine breuiter videndum, & deinde de aliis quibuſdam pactis, & conuentionibus quæ ſub eadem diſpoſitione contineri, & cum eadem regula definiri poſſe videbuntur.

Prohibuit itaque primo loco *Pius V.* & annullauit omnia pacta continentia moroſum cenſus debitorem teneri ad intereſſe lucri ceſſantis, vel ad cambium. Pro cuius pacti, & prohibitionis intelligentia præmittendum eſt, quod cùm hæc Piana Conſtitutio ſit exorbitans à iure communi, quo, † licitum eſt paciſci 1
tam ſuper intereſſe damni emergentis, quam ſuper intereſſe lucri ceſſantis, & vtrumque interueniente mora deberi, & exigi poſſit, vt latè declarat Nauar. *in ſuo Comm. de vſur. num. 41. & ſeqq.* Felician. de Solis *in ſuis Comm. cenſib. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 14.* Io. Bapt. Lup. *ad l. curabit, C. de act. empt. Comment. 1. §. 6. n. 103. & ſeqq.* &

2 ſignanter. num.107. qui alios allegant. Ideò † debet
intelligi ſtrictè & in caſu ipſo in quo loquitur l.3.§.
hac verba,ff.de neg.geſt.Surd.dec.313.ſub n.4.& vt minus
lædat ius commune, quam fieri poſſit, c.cum dilectus
de conſuet. Rom.conſ.197. numer.2.refert alios Surd.de-
3 ciſ.167. numer.17. & propterea † cùm loquatur ſolum
de intereſſe lucri ceſſantis, & minus læditur ius com-
mune ſi de eo tantùm intelligatur quàm ſi trahatur
etiam ad intereſſe damni emergentis: Ergo ad illud
debet reſtringi, & quo ad intereſſe damni emergen-
tis debet ius commune remanere in ſuo robore, & in
ſua diſpoſitione argum. leg.ſancimus.Cod. de teſtam.leg.
præcipimus, C. de appell. & hanc Bullam in hac parte
intelligit Fernand. Rebell. in ſuo tract.de obligat.Iuſtit.
lib.10.q.9.num.15.in princ.Et licet ab hac intelligentia
videatur recedere Ioan.Azor.Inſtitut. Moral.p.3.lib.10.
c.13.quæſt.2. ea ratione, quia non valet conſequentia
debitor moroſus tenetur reſarcire damnum: ergo po-
teſt paciſci, quod probat dando inſtantiam, quia de-
bitor tenetur reſcarcire expenſas à creditore factas ob
mutuum, & tamen illas non poteſt ex pacto repetere,
mihi tamen magis in hoc placet opinio Rebelli, tum
quia intereſſe damni emergentis verſatur circa rem
acquiſitam, vel quaſi acquiſitam, vt non obſcurè vi-
detur ſentire Nauar. in ſuo tract. de vſur. num.93. verſ.
an autem clarè Rebell. d. num.15. in prin.Intereſſe au-
tem lucri ceſſantis reſpicit, & verſatur circa rem ac-
4 quirendam,vt ipſi dicunt & † difficilius tollitur,& ius
acquiſitum,& ius in re,quam ius acquirendum, & ius
ad rem. Dec.conſ.147.num.4.Crau.conſ.135.ſub n.7.lib.1.
Cepb.conſ.58.num 36.& ſeq.& n.60. & ſeq.lib.1. Man-
doſ.ad regul.Cancellar.in reg.de non iudican.iuxta form.
ſupplicat.q.18.n.2. & in reg.de non impetran. benefic. va-
cant.per obit. Cardin. q.30. n.6. tum per rationes ſupra
conſideratas.
5 Et pactum de † reficiendo intereſſe damni emergen-
tis eſſe in hoc contractu cenſuali licitum, voluit alio-
rum auctoritate Martin. Bonac. in ſuo tractat. de con-
tract. diſput.3.quæſt.4.puncto vnico,num.38. verſ. Rurſus
difficultas.
6 Quo † verò ad intereſſe lucri ceſſantis licet Couar.
l.3.var.reſol.c.4.n.6.verſ.8.infertur ibi, modo fiat in vim
annui redditus.exiſtimet pactum de reficiendo intereſſe
lucri ceſſantis ob moram eſſe de iure licitum: contra-
riam tamen ſententiam quod immo tale pactum ſit
omnino illicitum,& dicta Piana Conſtitutione expreſ-
sè reprobatum,dicit Boccac.in ſuo tract.de cenſib.par.1.
n.9.& 59.& part.3.n.35.Ioan.Azor.d.c.13.q.1.Gaſp.Ro-
deric.in ſuo tract.de ann.redditib.lib.3. quæſt.8.numer.22.
& cum qua nos quoque tranſeundum eſſe omnino
exiſtimamus. Quæ tamen debet vno, & altero modo
declarari,Et
7 Primò,an illa † procedat reſpectu intereſsè extrin-
ſeci, id eſt,ſi illud extrinſecus accidat, ſecus autem ſi
ſit intrinſecum, cuius petitionem non eſſe per dictam
Pianam Conſtitutionem interdictam immo dicti in-
tereſſe intrinſeci pactionem eſſe licitam, dicit Ludo-
uic. Molina, in ſuo tract. de contract. par.2. diſput.390.
num.10.verſ.circa intereſſe hoc idem probat Mich. Sa-
lon.in ſuo tract. de contract. & commerc. human.in tit.de
cenſib.art.3. controuerſ.16.num.1.verſ. poteſt ſecundo mo-
do, Rebell.d. quæſt.6.num.15. verſ. cuiuſmodi eſt etiam.
vbi hoc exemplis declarat [Et quod intereſſe conuen-
tum debeatur, & pro illo detur actio, & petitio vo-
luit etiam Rota in vna Romana multiplici 25. Februarij
1619. coram bon. mem. Vbaldo, quæ eſt poſt tract. de-
ciſ. 479.num.2. vbi præter alios allegatur Seraph.dec.383.
n.6.& dec.385.n.1.3. & in.] quod ita probat Leonard.
Leſſ.in ſuo tract. de Iuſtit. & iure lib.2. cap.22. dubit.12.
num.86.vt credat quod quo ad forum poli poſſit etiam
exigi intereſſe extrinſecum, cauſatum ob moram iniu-
ſtam debitoris.

Secundò † declarat hanc concluſionem Felician.d. 8
cap.9.num.14.quod Pius V. in ſua Conſtitutione non pro-
hibeat ſimpliciter, & abſolutè paciſci circa refectio-
nem intereſſe lucri ceſſantis [quæ conuentio,& taxa-
tio certi,& vniformis intereſſe eſt illegitima, & vſu-
raria,vt poſt multos firmat. Cæſar.de Graſſ.deciſ.1. de
vſur.num.2.]ob moram debitoris, ſed quod prohibeat
dumtaxat huiuſmodi pactiones in duobus caſibus,
videlicet, quando à principio tempore venditio-
nis cenſus inter contrahentes conuenit de certa quan-
titate præſtanda ratione lucri ceſſantis, vel quando
conuenitur de quantitate incerta liquidanda ſolo iu-
ramento creditoris: his enim duobus caſibus videtur
palliari vſura, quam ab hoc contracto remouere, &
eliminare ille Sanctiſſimus Papa per d.ſuam Conſtitu-
tionem intendit.Et propterea † ſi dominus cenſus præ- 9
tenderet ob moram ſibi deberi intereſſe, & illud cum
debitis circumſtantiis,& cum requiſitis à Paulo de Ca-
ſtro,in l.3.ff.de eo quod certo loco, communiter recepto,
iuſtificaret,& liquidaret; vtique non eſſet accedendus
ab hac prætenſione. Nam non diſponit Pius V. in d.
ſua Bulla † in contractu cenſus ob moram non deberi 10
intereſſe verum,& legitimè probatum: ſed dumtaxat,
ne ab initio deducatur in pactum aliqua certa, & de-
terminata quantitas loco intereſſe,& de illius taxatio,
& liquidatio relinquatur arbitrio, & iuramento ipſi-
uſmet creditoris; vt animaduertit Felician. d.num 14.
Quem intellectum ad dictā Bullam non obſcurè vide-
tur ſenſiſſe Sigiſmund.Scac.in ſuo tract.de Commerc.§.1.
q.7.par.2.ampliat.8.d.296. maximè ad finem,in verſ. Quo
ſuppoſito, Quæ ſanè declaratio videtur multum amica
litteræ dictæ Bullæ, cum de ſalariis certis aut liqui-
dandis iuramento creditoris diſponit,& recedit minus
à iure communi, vt diximus ſupra num.1. & ſeqq. Ex
quibus videtur etiam inferendum, † quod prohibitio 11
dictæ Bullæ ſit reſtringenda ad intereſsè,quod deduce-
retur in pactum, & quod prætendi poſſet vigore con-
uentionis initæ inter contrahentes, ſecus autem reſ-
pectu illius quod deberetur ex Iuris diſpoſitione, vel
veniret per Iudicis ſententiam taxandum, vt intelligit
Scacc.d.ampliat.8. num.294. & ante eum dixerat Ioan.
Azor. d. cap.13.q.1.

[Tertiò poteſt declarari hæc concluſio,vt non pro-
cedat reſpectu intereſſe veriſimilis,& proportionabi-
lis vt poſt alios dicit Gabr. in tit. de empt. & vendit.
concl.4. num.21.verſ.contrarium, & reſoluit Rota coram
Cæſar de Graſſ. dec.1.n.4.& dec.2.n.1.de vſur. & alias,
quod taxatio intereſsè ad rationem quinque pro cen-
tenario ſit licita dixit Rota in vna Mediolanenſi pecu-
niaria 9.Decembris 1592.coram Illuſtriſſ.Cardin.Melli-
no,quæ eſt poſt 2.lib.conſ.Crimin. Farinac.dec.69.n.3. &
quod in contractu cenſus poſſit taxari ab initio inte-
reſsè ad modum legitimum, vtpote quod correſpon-
deat pretio,& fructibus cenſuum tenet ead.Rota in vna
Romana Saluiani, Interd.coram bon. mem. Orano 20.
Nouembris,1591.quæ eſt poſt prim.vol.conſ. Crim. Farin.
deciſ.85.num.10.& coram Cæſar.de Graſſ.d.deciſ.2. n.2.
de vſur.]

Licet † autem hoc pactum ſit reprobatum per di- 12
ctam Pianam Conſtitutionem, non eſt tamen contra
ſubſtantiam contractus cenſualis, & propterea ſi fiat
illud vitiabitur, firmo remanente contractu in reli-
quis, ex iis quæ diximus ſupra hac ead. q.art.1. & fuit
reſolutum coram Reuerendiſſimo D. Coccino Deca-
no,16. Martij, 1615.in illa nullius.ſeu Meliucenſi cen-
ſus, quæ eſt poſt tract. deciſ.147. verſic. quantum attinet
ad ſecundum: nam in dicta Bulla non diſponitur hoc
pro forma, & tale pactum de iure communi eſt lici-
tum,vt dictum eſt ſupra,& deducit ibi Rota multorum
auctoritate, & ibi ex mente Ioan. Azor. d.cap.13. verſ.
mirum non eſt, & verſ. Secundo quæritur. dicitur, quod
dominus cenſus ob moram debitoris poteſt agere ad
damna,

damna,& intereſſe,necnon etiam ad lucrum ceſſans,ſi probentur requiſita ; quia cum iſtud pactum ſit permiſſum à iure, *Bulla Pij V.* ſolum prohibet in pactum deduci ad euitandas fraudes, & præcidendum omnem occaſionem vſuræ.

Prohibet ſecundo loco Pius V. *in d. ſua Bulla* pactum, quod moroſus cenſus debitor teneatur ad ex-
13 penſas, quod † intelligendum eſt de expenſis, quæ ex pacto,& conuentione tantum inter contrahentes inita, & inſtrumento cenſus ſpecialiter appoſitis refici promittuntur, quales ſunt expenſæ,quæ fiunt in ſcrip-
14 tura,& rogitu inſtrumenti cenſus ; ad † quas emptor ipſe, ad quem commodum contractus pertinet,& non venditor tenetur,vt poſt alios ſentit Bonaciu. *d.puncto vnico,num.* 311 [prout etiam ad ſolutionem Laudemij (quod ſoluitur domino directo,vel pro conſenſu,quem præſtat nouo emphyteutæ, vt volunt aliqui, vel pro inueſtitura,& actuali poſſeſſionis traditione,vt volunt alij *apud* Surd. *dec.* 200.*num.*3.) tenetur emptor, non autem venditor,Gloſ. *in l.*3.*& ibi* Iaſ.*num.*41. *C.de Iur. Emphyteut.*Guid.Pap.*dec.*415.*num.*3.Caſſan. *ad conſuetud.*Burgund.*rubr.* 11.*des cenſes* §. 1.*in tex.lata.numero* 3. Surd.*qui alios allegat.d.deciſ.*200.*num.*4.Anton. Bellon. *de eor.quæ fiunt in continen. vel ex interual. vi, & poteſt. libr.*1.*cap.*103.*num.*1.] Vel quod debitor cenſus tenea-
15 tur † aſportare annuas penſiones ad aliquem locum ſuis expenſis, de quo pacto dicemus *infra hac* 2.*par.c.*2. *quæſt.*4 *art.*5. *nunc q.*86. *num.* 17. non autem de iis quæ ex iure repetendæ ſunt,& mandato Iudicis adiudicantur, vt declarauit idemmet Pius V. *in Bulla* quam promulgauit ad declarationem *Bullæ ſuper Cenſibus*, quæ habetur impreſſa *in princip.tract.in verſ.præterea exactionem &c.*

16 Et hac ratione † Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art.*22.*num.*47.*ad fin.verſ.in qua Cenſuum impoſitione.*dicebat quod pactum, quod ſi lis aliqua ſuper cenſu inſtituta ſit, venditor cenſus ad omnes expenſas, & eius quod intereſt teneatur, obligatúſque, & obnoxius ſit eſt licitum, *quod placuit etiam* Nauar. *d.tract. de vſur.n.* 135.*etiam poſt dictam Bullam Pij Quinti.*

17 Reprobat † tertio loco Pius V. *in d. Bulla* pactum quod debitore cenſus exiſtente moroſo in ſolutione annuæ reſponſionis rem cenſui ſubiectam ſeu aliquam eius partem amittat.Quod pactum licet videatur ſimpliciter, & abſolutè damnatum & reprobatum, non defuerunt tamen qui in certis caſibus illud eſſe licitum ſiut arbitrati:nam Leonard.Leſſ.*d.c.*21.*dubit.*11.*num.*68. fuit in opinione hoc pactum eſſe licitum, ſi ex æquo compenſetur aucto pretio cenſus arbitrio prudentis, & ceſſatio in ſoluendo cenſu arbitrio prudentis, & ceſſatio in ſoluendo cenſu contingat culpa debitoris. Vrſil.*autem ad* Afflict.*dec.*80. *num.* 7. ſentit quod ſit licitum ſi reſtringatur dumtaxat ad ratam pecuniæ exburſatæ in emptionem cenſus, vt puta ſi ſuper fundo valoris mille creetur, & conſtituatur cenſus,puta ſcutorum octo, & vendatur pretio ſcutorum centum adiecto pacto quod ceſſante debitore in ſolutione cenſus fundus incidat in commiſſum, huiuſmodi pactio non operatur vt totus fundus incidat in commiſſum, ſed debet reſtringi, & intelligi,vt propter moram cadat in commiſſum dumtaxat pro dictis ſcutis centum erogatis in emptionem cenſus, & ibi *Vrſill.* vocat in conteſtem Iaſ.*conſi.*63.*lib.*1.

18 Attamen † quod ſimpliciter, & indiſtinctè irritum ſit, & nullum, huiuſmodi pactum tenendum cenſeo, tum propter expreſſam dictæ Pianæ Conſtitutionis diſpoſitionem,tum quia tale pactum repugnat naturæ contractus cenſualis, vt deducit Ioan Azor. *d. cap.* 13. *quæſt.* 6.[Aluar.Valaſc.*conſultat.Iur.lib.*1.*conſultat.*35.*n.* 1.tum demum quia hæc pœna de incurrendo commiſſum ſi ceſſetur à ſolutione, eſt adiecta ſolutioni quantitatis, & propterea cenſetur appoſita in fraudem vſurarum.Bald.*in l.cum allegas. numero* 12.*verſi.*6.*oppo.C.de vſ.*[& in propriis terminis.Valaſc.*d.conſultat.*35.*num.* 1.] & propterea etiam quod dicta Bulla non fuiſſet promulgata, & ante illius promulgationem hanc ſententiam eſſe ſimpliciter amplectendam inſpecto iure antiquo voluerunt poſt Nauar.*d.tract.de vſur. num.*93. *in* 9.glo.*& numero* 138.*verſ.*13.Fernand.Rebell.*d.lib.*10. *quæſt.*6.*numero* 16.*verſ.vnde clauſula illa.* Bon.*d. tract. de cenſib. art.*46.*num.*76.*ad fin.verſi.noniſſimo loco,idem dicemus.* Foller.*in ſua pract. Cenſuali in verbo, huiuſmodi,n.* 88. *ad med. & plures congerens, & contrariis reſpondens* Felician.*in dd.ſuis Commentar.de cenſib tomo* 1.*libr.*1.*cap.* 10.*num.*11.*verſ.contrario* Ludouic.Lopez *in ſuo tract. de contract.lib.*1.*cap.*60.*ad fin.verſ.præterea, & iſtud dubium* Federic. Martin.*in dicto ſuo tract.de iure cenſ.cap.*6.*num.* 275.*& ſeq. vbi alios allegat,& num.*279.ampliat etiam ſi pactum conciperetur vt prædium illud cenſeatur venditum pro pretio ipſo cenſus Mich Salon.*d.tit.de cenſib.art.*3.*controuerſ.*16.*num.*1.*verſicul. & ex his multa, & latè controuerſ.* 17. vbi pluribus hanc ſententiam confirmat & reſpondet contrariis,à qua ſententia nec etiã diſſentit Ioan Gutierez, *pract.quæſt.lib.* 2.*cap.*168. *num.* 2.dum loquens de lege Regia quæ pactum iſtud approbabat, & ſeruari volebat dicit illam eſſe rigidiſſimam, & proinde non vſitatam, nec executioni tradendam, quem refert,& ſequitur Hieron.Cæuallos *pract.quæſt. commun.q.*469. *num.* 8. *Eandem opinionem amplexus fuit* Nicol.Intriglio.*ſup.Bul.de cenſib.quæſt.*55 *n.*1.*vbi multos allegat.*Aluar. Valaſc.*conſultat.tomo* 1.*conſult.*35 *num.*2. Bocacc.*in ſuo tract.de cenſib.par.*1.*num.*60.Gaſp. Roderic.*de ann.reddit.lib.*2.*quæſt.*1.*num.*29.*verſ.*15.*& quæſt.*2. *n.*72 Ludouicus de Auend.*de cenſib Hiſpan.c.*90.*num.*3. *circa med.verſ.Quæ ſententia,& reſolutio.* [& illam multos referens ſimpliciter, & indiſtinctè amplectitur Io. Petr. Fontanel.*de pact.nuptialib.clauſ.*4 *glo.* 12 *numero* 116.] Quia pœna commiſſi in propoſito, quando valor fundi ſuper quo cenſus conſtituitur, eſt maior quam pretium principale cenſus,iniqua,& iniuſta eſt, maxime in foro conſcientiæ.

Sed dubitari poteſt an ſaltem pactum iſtud ſit licitum inter venditorem cenſus, & eum qui pro illo in contractu cenſus fideiuſſor accedit ad fauorem emptoris, an ſcilicet fideiuſſor poſſit licitè paciſci cum debitore cenſus,quod caſu quo ipſe fideiuſſor ob moram, & ceſſationem ipſius debitoris in ſoluendo cogatur ſoluere, ipſe acquirat aliquam ex rebus ipſius debitoris?& pro † affirmatiua opinione videtur ſtare theori- 19
ca Bart.*in l.quamuis,ff.de ſolut. vbi ſub num.* 1. affirmat, valere pactum de dando pignore in ſolutum fideiuſſori,licet nullum eſſet tale pactum ſi fieret cum creditore de dando illi pignore inſolutum quam traditionem communiter amplectuntur Scribentes,*in l.*1.*C.de pact. pignor.vt multis recenſitis teſtatur* Couar. *var.reſolut. lib.* 3.*c.*2 *num.*7.*&* Ari.Pinel.*ad Rubr.C.de reſcind.vend.par.* 2.*cap.*1.*num.*31.

Contrariam † tamen ſententiam amplexus fuit 20
Gaſp.Roderic.*in d.ſuo tract de ann.redditib.lib.* 2. *q.* 2.*n.* 5.*in fine,cum multis ſeqq.vſque ad num.* 15. vbi pluribus inuehit contra dictam *Bar.* concluſionem hanc eandem ſententiam tenuit,& pluribus confirmauit Felician.*d.cap.*10.*numero* 14.vbi profitetur opinionem contra *Bar.*videlicet, quod nec etiam reſpectu fideiuſſoris ſit licitum pactum legis commiſſoriæ, eſſe veriorem, & reſpondet contrariis, & pro hac opinione conferunt dicta per Alex. *conſ.* 178.*num.*8.*in fin.lib.*7.vbi dicit pactum legis commiſſoriæ fuiſſe reprobatum ad effugiendam vſurariam prauitatem,ex not.*per* Doctor.*in cap. ſignificante,de pignor.*& ſentit Imperat.*in d.l.* 1.*C.de pact. pignor.* & ideò cum eadem ratio militet reſpectu fideiuſſoris, quæ militet reſpectu principalis debitoris eadem quoque debet fieri diſpoſitio, vt animaduertunt Couar.*d.cap.*2.*num.*8.*verſ.hinc colligitur.*Pinel.*d.num.* 31.

verſic.ſed longè melius. quos & alios refert, & ſequitur
Felician,d. numere 14. Quam ſententiam Ego quoque
exiſtimo veriorem, maximè iuxta terminos dictæ Bul-
læ Pij V. per quam damnatur quælibet pactio ob quam
venditor cenſus ius aliquod amittere poteſt, quæ cum
generaliter loquatur debet generaliter intelligi quo-
modocumque ius illud amittat ſiue cum creditore ip-
ſo, ſiue cum fideiuſſore, argum.l. 1. §. generaliter, ff. de
legat.præſtand.cum vulgar.

21 Probibet † quarto loco Pius V. in d.ſua Bulla, ne in-
ter emptorem, & venditorem cenſus fiat pactio, quod
ſi venditor committat moram in ſoluendo annuas reſ-
ponſiones, teneatur ad aliquam pœnam, & pactum il-
lud eſſe illicitũ, & reprobatum, dicit Nauar. d. tract. de
vſur. num. 93 Glo.9. & ſequitur Boccacc. in d. ſuo tract. de
cenſib.par.2.num.23. [Mari Giurb. dec. Regn. Sicil. 85. n.
16. ad fin.par.1.] & nemo diſſentit, qua ratione inutile
22 † eſſet pactum per quod debitor cenſus ob moram in
ſoluendo obligaret ſe ad carceres publicos, vt plenè
docet in puncto Gaſp. Roderic. d. lib.2. quæſt.10. num. 2.
& ſeqq. & ſignanter num.1. auctoritate Couar. var. reſol.
lib.2.c.1.num.7.

[Quorum opinio non repugnat, quod debitor cen-
ſus moram in ſoluendo poſſit carceri mancipari, vt
quotidie contingit, quoniam præterquam quod eo ca-
ſu hoc non prouenit ex pacto inter emptorem, & ven-
ditorem cenſus in limine contractus cenſualis inito,
quod per Bullam prohibetur, ſed ex culpa, & facto ip-
ſius venditoris debito tempore non ſoluentis.

Reſpondetur etiam, quod carcer eo caſu non poteſt
conſiderari tanquam pœna, ſed eſt potius ſtimulus, vt
tædio affectus debitor celerius ſoluat, ea autem quæ
tendunt ad faciliorem, & expeditiorem cenſus exactio-
nem in hoc contractu non eſſe prohibita diximus in-
fra hoc art. num.35]

23 Non eſt † tamen credendum voluiſſe Pium V. pro-
hibere, ne talis debitor cenſus poſſit ob moram ſe
ſubiicere cenſuris, & cum cenſuræ non ſint pœnæ ob
quas emptor, & dominus cenſus aliquid plus exigat,
24 quam ſit eius creditum, de † quibus pœnis temporali-
bus intellexit Pius V. dum voluit obuiare fraudibus vſu-
rarum, vt ex Prooemio Bullæ colligitur, licet ergo ex
parte debitoris cenſuræ loco pœnæ haberi poſſint, ex
parte tamen creditoris, qui nihil ideò plus conſequi-
tur, nihil pœnale talis obligatio continet, alioqui mo-
roſum cenſus debitorem ſequeretur, neque poſſe car-
ceri mancipari. ſi quidem carcer loco pœnæ intellige-
retur, & hæc ſatis videntur comprobari ex c.1. & 2. de
empt. & vendit. inter Extrauag. commun in quibus ven-
ditores cenſuum ad illorum ſolutionem pœnis, & cen-
ſuris Eccleſiaſticis ordinarij locorum ſe ſubmittebant,
vt legitur ibi verſic. quamquam etiam venditores, &c.

Sed dubitatur an ſi de facto ſimile pactum fuerit in-
ter emptorem, & venditorem cenſus factum, & ſtante
mora debitoris, dominus cenſus pœnam illam exege-
rit, teneatur in foro conſcientiæ illam reſtituere, In
qua difficultate Doctores videntur variare quia Fer-
nand. Rebel. d. lib. 10. quæſt. 6. numero 16. ad fin. credidit
dominum cenſus ſi talem pœnam exigat non eſſe tu-
tum in foro conſcientiæ, ſed teneri ad illam reſtituen-
dam. Ioan. verò Azor. d.c. 13. quæſt. 15 verſ. qua res. vide-
tur ſentire licitè poſſe dictam pœnam exigi. Ego tamen
libenter accedo diſtinctioni quam conſiderauit Na-
25 uar. d. tract. num. 111. quæſt. 10. Vbi diſtinguit, ao † cen-
ſus fuerit conſtitutus poſt promulgationem dictæ
Bullæ Pij V. & eo caſu negat pænam licitè exigi poſſe,
ſed dominum cenſus teneri in foro conſcientiæ ad il-
lius reſtitutionem, & in hoc caſu poteſt reiici opinio
26 Rebelli. Aut † verò cenſus fuit conſtitutus ante pro-
mulgationem dictæ Bullæ, & ſi quidem pœna eſt adeò
moderata, vt non ſit veriſimile illam fuiſſe appoſitam
animo fænerandi, & eo caſu iuſtè exigi poterit etiam
in foro conſcientiæ, & hoc caſu recipi poterit ſenten-
tia Azori. Secus † verò in caſu contrario quando pœ- 27
na non eſt moderata, ſed ex ea reſultare poſſit vehe-
mens ſuſpicio vſurarum, vt firmat ibi Nauar. qui mo-
uetur pluribus iuribus quæ non tranſcribo.

Firmata † autem concluſio quod pactum continens 28
moroſum cenſus debitorem teneri ad aliqoam pœnam
ſit irritum, & nullum debet limitari vno modo, vt ſci-
licet, non procedat quando ab initio fuit venditus pre-
tio minori ſolito, puta ad rationem quatuor vel quin-
que pro centenario, cum pacto quod ſi non ſoluatur
conuento tempore debeat ſolui ad rationem puta ſex,
& ſic infra legitimum modum in regione conſuetum:
nam cum hæc non ſit pœna, nec vſura, ſed fœnus
vberius ratione ſortis, vt dicit I.C. in l. pecunia §.1. ff. de
vſur. non debet intelligi comprehenſa in hac Bullari
prohibitione, & hanc limitationem amplectitur Gaſp.
Roderic. in d. ſuo tract. de ann. reddit. lib. 2. quæſt. 14. n.
7. & ſeq. dicta ratione qoia hæc non eſt mera pœna
moræ, vel alia acceſſio vſuræ, ſed legitimus redditus,
vt ipſe bene deducit, num.8. & 12.

Et hæc ſunt pacta quæ Pius V. in d. ſua Bulla con-
tra moroſum debitorem cenſus fieri prohibuit, & fa-
cta declarauit irrita, & nulla. Quorum occaſione in-
ferre libuit ad quædam alia pacta, quæ ad reprimen-
dam debitoris cenſus negligentiam, & moram exco-
gitari ſolent. &

Primò infertur ad pactum, † quod ſi debitor cen- 29
ſus ſtatuto tempore non ſoluat annuas reſponſiones,
teneatur ad duplum, quod habuit pro illicito, & per
hanc Pij V. Conſtitutionem reprobato, Nauar. in d. ſuo
tract. de vſur. num. 136. Boccac. in d. ſuo tract. de cenſib.
par.2 num.71. & pluribus comprobat Mari Antonin. Var.
Reſol. lib.1. reſol. vii. caſu.1.

Secundò infertur ad aliod pactum quod ceſſante de-
bitore cenſus in ſolutione annoæ reſponſionis fundus
cenſitus intelligatur venditos, & datus in ſolutum do-
mino cenſus pro iuſto pretio, quod pactum licet vi- 30
deatur licitom. ex quo † de iure hanc pactionem eſſe
permiſſam, dicat Bartol. in l. quamuis, num.1. ff. de ſolut.
Arius Pinell. ad d. Rubr. C. de reſcind. vendit. par.2. cap.1.
num.25. & Felician. in d.d. ſuis Commentar. de cenſib. tomo
1 cap.10. num.12. vbi multos congerit. & † in propriis ter- 31
minis contractus cenſualis videatur non improbare
Foller. in ſua Pract. Cenſuali, in verbo, huiuſmodi, num.
88 in fine, ea ratione, quia ex iſto pacto non poteſt con-
ſiderari aliqua deceptio, ſeu fraus, & vendens rem
quantom valet non poteſt dici circumuentus & decep-
tus, & cum eadem opinione tranſeat etiam Bon. in d.
ſuo tract. de cenſib art.84. num.117. Quia † tamen repug- 32
nat dicta Bullæ Pij V. tum quia iniicit onus, & graua-
men debitori cenſus ob moram commiſſam in ſol-
uendo, tum quia aufert, vel ſaltem reſtringit faculta-
tem alienandi fundum cenſui ſuppoſitum. non debet
reputari licitum, nec permiſſum Boccac. d. par. 2. num.
86. & proſequitur Felician. d. cap.10. num.12.

Tertiò inferri poteſt multo magis eſſe illicitum pa-
ctum, † quod exiſtente moroſo venditore cenſus fun- 33
dus cenſitus diſtrahi poſſit nan ſolum pro redditibus
maturis, & non ſolutis & intereſſe, ſed etiam pro re-
cuperando capitali, vt de huiuſmodi pacto, & ſtatuto
hoc diſponente contra Felician. de cenſib. tomo 1. lib.1.
cap.10. num.19. concludit Auend. d. tract. cap 26. num.14.
cum qua ſententia Ego quoque libenter pertranſeo
quidquid, & male defendat Federic. Martin. in ſuo tract.
de iure cenſ. cap.6. num.172. & ſeq.

Quartò infertur ad aliud pactum videlicet, quod
ceſſante debitore cenſus, vt ſupra, liceat domino cẽſus
capere propria auctoritate fructus fundi ſubiugati.
Circa quod vt cognoſcamus, an ſit licitum, an verò
comprehenſum ſub prohibitione dictæ Bullæ exiſtimo
eſſe conſideranda verba quibus illud conceptum fuit.

Si

34 Si enim † verba pacti ſonent, & importent quod
dicta licentia ſit data domino cenſus in pænam mo-
roſitatis,& negligentiæ debitoris cenſus commiſſæ in
non ſoluendo,& tale pactum eſſe omnino illicitum,
& ſub diſpoſitione, & prohibitione dictæ Bullæ com-
prehenſum non poteſt in dubium reuocari,cum ver-
ba, Bullæ ſint clariſſima, Boccacc. *d.tract.par.2.n.72.*
in fine.

35 Si † autem verba pacti non ſonent in pœnam,ſed
pactum hoc fuit factum ad expeditiorem, & facilio-
rem exactionem cenſus, & ſicut domino cenſus con-
ceditur, vt iure medio poſſit intentando remedium
vtilis *Salu interd.*capere poſſeſſionem bonorum ſubio-
gatorum tenendam, & poſſidendam,donec,& quouſ-
que ex fructibus dictorum bonorum fuerit integrali-
ter ſolutus, & ſatisfactus de terminis cenſus decurſis,
& non ſolutis,vt dicemus *infra hac 2.par.cap.2.quaſt.5.*
art.9. nunc quaſt.98. eodem etiam modo licere debet
hanc facultatem ſibi per pactum acquirere vt pluri-
bus rationibus probat.Bon.*in d.ſuo tract. de cenſib.arti-*
*cul.72.n.105.*quas fuit mutuatus à Foller. *qui iiſdem,&*
aliis rationibus eandem ſententiam amplectitur in d.verbo
*huiuſmodi,n.112.& ſeq.*Boccac.*d.num.72 latè comprobat*
Federic.Martin. *in d.ſuo tract.de iure cenſ. cap.6. n.357.*
*cum multis ſeq.*Felic.de Solis *in dd ſuis Comment.d.lib. 1.*
c.10.n.3.verſ.quo circa.

36 Cum qua concluſione eſſet multò magis tranſeun-
dum ſi ad fauorem domini cenſus in inſtrumento ven-
ditionis illius fuiſſet adiecta clauſula præcarij, cuius
vigore (quidquid dicat Gaſpar.Roderic.*in ſuo tract.de*
*ann.redditib.lib.2.q.7.n.17.& ſeq.*hanc clauſulam eſſe ſu-
peruacuam,& vſurariam) poſſe dominum cenſus ac-
cipere poſſeſſionem fundi cenſuati propria auctorita-
te,& multò magis petere à Iudice aſſociationem etiam
contra ſingularem bonorum cenſui ſuppoſitorum
poſſeſſorem, reſoluit Rota *coram* R.P.D.meo Vbaldo,
13.Iunij,1611.quæ eſt poſt tract.dec.149 n.2. & 3.& rur-
ſus in eadem cauſa coram eodem,4.Iunij,1612. quæ eſt ibi-
dem dec.150.num.1.& 2.& nos dicemus infra d.q.5.art.5.
nunc q 94 n.10.& ſeq.

37 Quintò inferri poſſe exiſtimaui ad † aliud pactum
quod in cenſos venditione venditor emptori obliget
aliqua bona, quæ dominus cenſus poſſit diſtrahere ſi
debitor tempore conſtituto penſionem non præſter
aut creditor damnum patiatur ob ſolutionis tardita-
tem,de quo pacto mentionem facit Feder. Martin. *in*
*d.ſuo trac.de iure cenſ.c.6 n.269.& ſeqq.*illudque licitum
eſſe affirmat, quam concluſionem ego recipiendam
eſſe exiſtimo cum diſtinctione, quam facimus in præ-
cedenti illatione,ſi quidem pactum iſtud ita concipia-
tur vt ſonet in pœnam inutile ſit,& illicitum ex *Bul-*
*læ Pij V.*prohibitione,ſecus autem ſi pactum illud ideo
appoſitum fuiſſe appareat vt promptior,& expeditior
ſit cenſus exactio.

38 Sextò,& vltimò inferri poſſe videtur ad † aliam pa-
ctionem, vt ſcilicet,debitor cenſus obligetur ad ſolu-
tionem annuæ reſponſionis in ampliori forma Came-
ræ Apoſtolicæ : videtur enim adiici hæc obligatio in
pænam moræ debitoris in ſoluendo, cum illius vigore
ſtrictius, & efficacius obligetur, & prætereà videatur
renunciare ſuo foro,& ſe cuilibet Iudici etiam non ſuo
ſubmittere, per quas rationes hunc obligationis mo-
dum illicitum, & reprobatum eſſe arbitratus fuit Na-
uar.*in d. ſuo Comment.de vſur.num.116.ſequitur.* Thom.
Boninſign. *in ſuo tract.de cenſib.cap.10.num.3. & non vi-*
detur diſſentire Bonin *d.tract.de cenſib.art. 32. num. 58.*
*verſ. at hæc dubitatio.*Mich.Salon. *d.tract. de contract. &*
commerc. human.in tit.de cenſib.tit.3.controuerſ.16.verſ.5.
iniuſtum.

39 Verum † quoniam præſcripta iam conſuetudo per
totum ferè orbem obtinuit,vt omnes ferè contractus,
& maxime iſte cenſualis celebretur cum hac camerali
obligatione,vt dixit Rota *in vna Anconitana cenſus,23.*
May,1598.coram bon.mem.Corduba, *quæ eſt poſt tract.*
deciſ.111. num. 5. verſ.ex quibus tollebatur. Ideò opinio
affirmatiua videtur recipienda:nam iſta ſtrictior obli-
gatio, quæ oritur ex forma Cameræ, vel ſimili non
tendit ad ſubuertendam diſpoſitionem Pij V. *in d. ſua*
*Bulla,*ſed potius ad confirmationem contractus, iuxta
illius formam celebrati, & ad expeditiorem illius exe-
cutionem,*arg.tex.in Clemen. 1. de conceſſ. preben.vt con-*
tra Nauar.*conſiderat* Boccac.*d. par. 2.numero* 38. Feder.
Mart.*d.cap.6.num.350.* [*& ſequitur* Zacch.*ad* Galeſ.*de*
oblig.camer.q.28.num.9.]
Ideóque, † & fideiuſſiones, & generales bonorum 40
obligationes licitè adhiberi poſſe in huiuſmodi cen-
ſualibus contractibus,diximus *ſupra hoc 1.cap. quaſt. 2.*
neque enim iſtæ naturam principalis contractus im-
mutant,immo iuxta illius terminos regulantur *l. cum*
principalis ff.de reg.iur.cap. acceſſorium, eodem tit. lib. 6.
propterea dictam † conſuetudinem eſſe fauorabilem 41
tanquam commune bonum concernentem dicebat
Bal. *in l. de quibus col.2.num.10 ad fin.ff. de legib.* cuius
† conſuetudinis Clipeo defendi cameralem obligatio- 42
nem innoit Galleſ. *ad form. cameral. oblig.par.1.q 1.num.*
*5.in fin. & num.16.in fine,*cum alioquin ſentiat non de-
cere inter bonos viros arctioribus obligationum vin-
culis vti, & cum hac poſteriore ſententia tranſit Ioan.
Azor.*cap.13.q. 4.* ea ratione, quia talis obligatio tole-
ratur à Summo Pontifice, & eſt vſitata in Curia Ro-
mana ad maiorem & tutiorem contractus obſeruan-
tiam.
Neque damnari poteſt ex eo quod obligans ſe in
forma Cameræ videatur renunciare priuilegio fori ſibi
de iure competenti, & cuilibet Iudici ſe ſubmittere;
cum † hoc ſit de iure permiſſum, *l. ſi conuenerit, ff. de* 43
Iuriſd.omn. Iud.cap. ſignificaſti . de foro compet. Federic.
Martin.*d.cap 6.num.320.& ſeqq.* Niſi † priuilegium il- 44
lud reſpiciat fauorem ordinis, quale eſt priuilegium,
quod fuit conceſſum clericis ne conueniantur coram
Iudice laico,cui nullo modo poteſt clericus renuncia-
re, *cap.ſi diligenti, de foro compet.* Vel † reſpiciat fauo-
rem Iudicis propter quem fuit introductum vt vaſſal- 45
lus domino inuito coram alieno Iudice de feudo liti-
gare non poſſit,*cap. Imperialem,in fine,de prohibit. feud.*
alienat per Federic.*cap.nouit. ext. de iudic.* vnde vaſallus
huic priuilegio non poteſt renunciare, vt ratiocinatur
Feder.Martin.*d.cap.6.num. 326. & ſeqq.* vel beneficio † 46
quod competit miſerationis cauſa, quale eſt benefici-
um ceſſionis bonorum *l. 1.pen.& fin. ff.de ceſſion. bonor.*
Alber. Brun.*in ſuo tract.de ceſſion.bonor quæſt.1.num.1.&*
2. cui non poſſe renunciare cenſus debitorem demon-
ſtrat Gaſp.Roder.*in ſuo tract.de ann.redditib.lib.2 quaſt.*
10. num. 12. & ſeqq. prout † illi regulariter non poteſt 47
renunciari,vt poſt multos quos allegat firmat pro ma-
gis communi,& receptiſſima opinione Carol.de Graſſ.
*in ſuo tract.de exception. in 17.excep.num 10.*Concluden-
dum igitur eſt in hoc cenſuali contractu non eſſe ha-
bendum pro illicito pactum quo debitor cenſus obli-
get ſe aliquo ſtrictiori modo, ſed dumtaxat pactum,
propter quod ob moram in ſoluendo obligat ſe ad ali-
quam pœnam temporalem.
[Sed poſſet dubitari an emptor cenſus poſſit tem-
pore emptionis apponere pactum, quod debitor cen-
ſus exiſtente moroſo in ſolutione fructuum per ali-
quod certum & expreſſum tempus,puta per duos men-
ſes poſt maturatum ſemeſtre ipſe debitor teneatur
præſtare cautionem bancariam fide, & facultatibus
idoneam ad contentamentum ipſius venditoris pro
ſolutione fructuum dicti cenſus, & an tranſacto dicto
tempore poſſit debitor cenſus ad effugiendam præſta-
tionem dictæ cedulæ purgare moram ſoluendo,& quo
ad primam partem dubij, cùm emptor cenſus requi-
rat dictam cautionem non ob pænam moræ, ſed ad
effectum

Google

effectum vt ſibi facilius de dictis fructibus ſatisfiat, pactum iſtud licitum eſſe reſpondendum exiſtimo pet *eu qua dicta ſunt ſuper hoc eod. art. numero... & referendo hunc locum voluit* Rota *in vna cauſa præſtationis cedula* 1. *Decemb.* 1628. *coram* Reuetendiſſimo. D. Coccino *qua eſt dec.* 535. *ad fin. verſ. ſe ſicuti cenſus num.* 15

Quo verò ad ſecuodam partem dubij videtur diſtinguendum an intet contrahentes nihil conuentum fuerit circa moræ purgationem, aut verù actum fuerit quod mora quantumuis minima purgari non poſſit.

Et quidem io ptimo caſu videtur traoſeundum cum regula quod mora ſaltem de æquitate canonica purgari poſſit ſi ios partis deterius effectum non fuerit *cap. potnit de locat. cap. in tua de pan.* ſecundo verò caſu non admittatur moræ purgatio propter expreſſam contrahentium conuentionem, *vt ita. diſtinguendo reſoluit* Rota *poſt multos quot allegat in d. Romam præſtationis cedula verſ. quantum attinet ad ſecundum num.* 9. 10.

SVMMARIA.

1 *Pactum quod debitor cenſus illum ſoluat liberum ab omni onere etiam ab eo, quod ex natura contractus pertinet ad emptorem, eſt illicitum.*
2 *Pactum quod venditor cenſus illum ſoluat liberum ſimpliciter conceptum non eſt reprobatum.*
3 *Onera realia ad eum pertinent, qui rei fructus percipit.*
4 *Emptor cenſus non emit fructus rei ſuppoſita. ſed ius percipiendi annuum reſponſionem ex dictis fructibus.*
5 *Emptor cenſus differt ab emptore fructuum rei ſuppoſita.*
6 *Pactum quod venditor teneatur ad onera, quæ ex natura contractus ſpectant ad emptorem cenſus, vitiatur & non vitiat.*

De pacto quod ſolutio onerum ad eum ſpectet, ad quem de iure, vel ex natura contractus non ſpectarent.

QVÆSTIO LVIII.

aliàs par. 2. cap. 1. qu. 3. ar. 6.

ANnullauit ſimiliter Pius V. *in d. ſua Bulla* ſuper » cenſibus io verſ. ſicut etiam annullamus pacta » continentia ſolutiones onetum ad eum ſpectare, ad quem aliàs de iure, & ex natura contractus non ſpectarent. Et qua parte cæperuot Scribentes anſam dubitandi, An ſi inter emptorem, & venditorem cenſus conueoiatur, qnod cenſus debet ſolui liber, & exemptus ab omni, & quocumque onere impoſitione grauamine, &c. tale pactum ſit licitum. Pro cuius dubitationis vera, & clara reſolutione conſideranda ſunt verba, quibus huiuſmodi pactio, & conoentio concepta fuit: ſi † quidem verba pacti canteot vt venditor
1 cenſus illum ſoluete teneatur liberum etiam ab eo onere, quod ex natura contractus pertinete debet ad emptorem, vtique tale pactum eſt omnino illicitum. Calcao. *conſ.* 84. *num.* 3. *verſ. item pactum, & conſ.* 85. *ſub num.* 10. Nauar. *in Append. lib.* 3. *in tit. de Cenſib. conſ.* 14. *num.* 1. Honded. *conſ.* 35. *num.* 19. *lib.* 2. Federic. Martin. *in ſuo tract. de iure Cenſ. cap.* 6. *num.* 310. *vbi ad plura infert.* Gaſp. Rodet. *in ſuo tract. de ann. reddit. lib.* 2. *quæſt.* 4. *num.* 26. vbi propterea dicit non valere pactum quod debitor cenſis teneatur exonetare emptorem cenſus ab omni indictione, decimatione, vel tributo à tiranno iure, vel iniuria impo ..i do ratione reditus per eum acquiſiti vel poſſeſſi, & expreſſis vetbis damnatur à Pio V. *in ſupra citata Bulla particula.*

Si † autem conuentio concipiatur ſimplicitet quod 2
cenſus ſolui debeat liber ab omni, & quocumque grauamine, & onete, &c. abſque eo quod vel exptimantur illa verba, etiam quod ex natura contractus dictum onus pertineret ad emptorem cenſus, vel exprimatur; & ſpecificetur onus aliquod, quod ex natura cōtractus non ad venditorem, ſed ad emptorem pertineat, & talitet concepta pacto non eſt illicita, neque reprobata; cùm nnn ſit contta naturam conttactus cenſualis *vt dicit* Nauar. *d. conſ.* 14 *num.* 2. *verſ.* 2. *& num.* 3. *& fuit dictum in* Rota *coram* bon. mem. Cantuccio, 4. *Februarij*, 1583. *in illa Romana nullitatis cenſus, quæ eſt poſt tract. dec.* 93. *num.* 1. & ideò noo eſt comprehenſa ſub prohibitione, & diſpoſitione *d. Bulla Pij V.* Et hanc diſtinctionem teperio fuiſſe non obſcurè receptam à Ludouico de Auend. *in ſuo tract. de cenſib. Hiſpan. capit.* 28. *num.* 4. *& ſeqq.*

Nec obſtat id, quod dicit Boccacc. *in ſuo tract. de cenſib. par.* 1. *num.* 71. *& ſeqq.* quod † cum ſolutio onetum 3
realium pertineat ad emptorem, qui percipit fructus videatur quod in conttactu cenſus onera prædicta pertinere debeant ad illius emptorem; cui videntur venditi fructus prædij ſuppoſiti pro concurrenti quantitate cenſus impoſiti. Quoniam † falſum eſt in contra 4
ctu cenſus vendi fructus rei ſubiugatæ. Emptor enim cenſus non emit ipſos fructus, ſed dumtaxat ius percipiendi, & conſequendi annuam penſionem, & annuum cenſum ex redditibus fund ſuppoſiti, vt ſæpius dictum fuit. Inter † emptorem autem fructuum, 5
& emptorem cenſus multæ ſunt differentiæ *vt notat.* Ludo. Lopez. *in ſuo tract. de contract. lib.* 1. *cap.* 60. *verſ. ad quartum, & verſ. ſeq.* Surd. *conſ.* 162. *per diſcurſum lib.* 2. Quatum vna eſt, quod emptor fructuum tenetur ad onera: ſecus autem emptot cenſus, vt latè proſequitur. Surd. *d. conſ. num.* 7. *& ſeqq. vſque ad n.* 37. *& ſignanter num.* 27. *& ſeqq.* Licet † autem negari 6
non poſſit quin hoc pactum conceptum, vt venditor cenſus teneatur etiam ad onera, quæ de iure, vel ex natura contractus pettineat ad emptorem ſit contta expreſſam *Pij V.* diſpoſitionem in dicta particula Bullæ, quam ſupra retulimus, non tamen eſt contta ſubſtantiam conttactus, ſiue attendamus tenorem dictæ Conſtitutionis iuxta ea, quæ diximus, *ſupra hac ead. quæſt. art.* 1. *num.* 33. *& ſeqq.* ſiue ſpectemus ius commune cum talis pactio non faciat tranſire contractum cenſualem in aliam ſpeciem contractus, prout tequiritur ad effectum, vt dici queat eſſe contra ſubſtantiam contractus, vt diximus, *eod. art.* 1. *& firmauit* Rota *in illa Romana nullitatis cenſus* 4 *Februarij*, 1583. *coram* bon. mem Cantuccio, *quæ eſt poſt tract. dec.* 93. *num.* 1. *& coram* Reuerendiſſimo D. Coccino, 26. *Maij*, 1614. *in illa nullius, ſeu Meliucenſi cenſus, quæ eſt ibidem dec.* 146. *verſic. his poſitis*, & ptopterea vitiabitur, & non vitiabit contractum, *vt deductum fuit d. art.* 1. *& in puncto dicit* Auend *d. c.* 28. *num.* 7. *auctoritate* Ioan. Gutietez. *pract. reſolut. par.* 2. *cap.* 176. *per totum.*

SVMMARIA.

1 *Venditio cum pacto quod res vendita poſſit, quandocumque redimi, eſt de iure licita.*
2 *Ampl. etiam in venditione annui cenſus.*
3 *Pactum quod cenſus poſſit quandocumque redimi in eius venditione, eſt neceſſarium.*
4 *Immo eſt ſubſtantiale in contractu cenſus.*
5 *Nec expreſſum ſubintelligitur.*
6 *Pactum hoc poteſt inſeri etiam in inſtrumento, vel apoca confecta extra inſtrumentum venditione cenſus.*

Dum

Google

Dummodo fiat incontinenti, vel modico interiecto interuallo, num.8.

7 *Apoca in qua fit pactum, quod venditor cenſus poſſit illum redimere, dicitur pars inſtrumenti venditionis.*

9 *Actus qui fiunt vnius contemplatione, & reſpectu alterius ſunt correſpectiui non ſolum ſi fiant incontinenti.*

10 *Sed etiamſi modico interuallo interpoſito.*

11 *Immo etiam ſi fiant poſt longum tempus, & multos annos.*

12 *Etiam ſi fiant in diuerſis ſcripturis.*

13 *Contractus dicitur informari ex pacto poſteà in apoca vel alio inſtrumento appoſito.*

14 *Pactum quod venditori cenſus liceat illum redimere poteſt apponi à minore abſque ſolemnitatibus etiam extra inſtrumentum cenſus.*

15 *Minor faciens id ad quod de iure tenetur, non dicitur lædi.*

16 *Pactum quolibet reſtringens facultatem redimendi cenſum eſt illicitum, & contra ſubſtantiam contractus cenſualis.*

17 *Pactum auferens venditori cenſus facultatem redimendi, vel relinquens illam arbitrio emptoris, eſt illicitum.*

18 *Facultas redimendi cenſum debet eſſe libera debitorie illius.*

[*Facultas redimendi cenſum quandocumque non poteſt ex poſt facto coarctari, alterari, vel aliter moderari.*

Cenſus ante Bullam Pij V. poterat creari perpetuus, & irredimibilis.]

19 *Pactum quod cenſus redimi non poſſit niſi intra certum tempus, eſt illicitum.*

[*Poteſt tamen de vtriuſque partis conſenſu effici redimibilis.*]

20 *Pactum, quod ſi venditor cenſus illum redimat intra certum tempus, reſtituat emptori omnes expenſas tempore emptionis fecit eſt illicitum.*

21 *Pactum quod cenſus non poſſit redimi intra certum tempus, eſt illicitum.*

22 *Pactum ex quo emptor cenſus ſit ſecurus de lucro vltra ſortem, eſt vſurarium.*

23 *Pactum quod cenſus redimi non poſſit niſi poſt certum tempus eſt illicitum.*

Non eſt tamen vſurarium, num.25.

24 *Pactum quod venditor non poſſit redimere rem venditam cum pacto, niſi poſt certum tempus eſt licitum.*

26 *Pactum reſtringens facultatem redimendi cenſum ad certum tempus, non erat prohibitum ante Bullam Pij V.*

27 *Pactum auferens facultatem redimendi cenſum appoſitum ad fauorem alterius quam emptoris cenſus, non eſſe illicitum volunt aliqui.*

28 *Contrarium probat Auctor.*

29 *Pactum quod volens redimere cenſum teneatur reſtituere eandem ſpeciem monetæ quam recepit eſt illicitum.*

30 *Pactum per quod redimere volens ſubiicitur alicui oneri ſoluendi aliquid vltra ſortem, eſt illicitum.*

31 *Pactum quod volens redimere cenſum teneatur reddere quidquid emptor ſoluit in gabellis, eſt illicitum.*

32 *Siue cenſus redimatur ſtatim, ſiue ex interuallo, contra Follerium.*

33 *Pactum quod debitor redimens cenſum reficiat emptori omnes expenſas, eſt illicitum.*

34 *Sunt tamen reficiendæ expenſæ ad quas debitor de iure tenetur.*

35 *Pactum, quod in euentum in quo cenſus redimatur pretium debeat erogari in emptionem bonorum ſtabilium, eſt permiſſum.*

36 *Impedimentum quod de facili tolli poteſt, non dicitur impedimentum.*

[*Pactum, quod in reuenditione cenſus pretium erogetur in emptionem ſtabilium, cùm nec directè nec indirectè tollat facultatem redimendi eſt licitum.*]

37 *Cenſus venditus cum pacto, quod in caſu redemptionis pretium debeat reinueſtiri in bonis ſtabilibus, non ſeruato pacto, non dicitur extinctus.*

38 *Pactum quod cenſus redimi non poſſit non iuſtificatur, etiam quod adiiciatur pactum de augendo pretio, contra Felician.*

39 *Pactum reſtringens facultatem redimendi cenſum licet ſit illicitum, non eſt tamen vſurarium.*

De pactis auferentibus, vel reſtringentibus facultatem redimendi cenſum.

QVÆSTIO LIX.

aliàs par. 2. cap. 1. qu.59. ar.7.

CVm ea ſit natura contractus cenſualis, vt poſſit
quandocumque cenſus redimi & extingui, vt ſan-
citum fuit per *Extrauag.* Martini V. & Calixiti III. *in*
cap.1. & 2. de empt. & vendit. inter Extrauag. Commun.
& per Pium V. *in ſua Bulla ſuper cenſibus, ſub verſicul.*
poſtremò cenſus omnes, & dixit Rota *coram* bon. mem.
Iuſto *in vna Romana annua reſponſionis, 30. Octobris,*
1602. *quæ in fine tract. eſt dec 151. num. 2. & 5.* Hinc eſt,
quod in venditione, & emptione annui cenſus interpone-
re pactum, quod poſſit quandocumque redimi & ex-
tingui, non † ſolum eſt de iure permiſſum *l. 2. & ibi* 1
communiter ſcribentes, C. de pact. inter empt. & vendit. gl.
& cæteri interpretes, in cap. ad noſtram, de empt. & vendit.
c. conqueſtus, ext. de vſur. Guido Pap. *dec. 616. & in † pro-* 2
prijs terminis per ma. ita media. Arch. *conſ. 30. num. 9. &*
ſeqq. Foller. *in ſua pract. cenſu, in verbo inſtrumentum gra-*
tis, num. 5. Soto *de iuſtit. & iure, lib. 6. quæſt. 5. artic. 3.*
concluſ. 2. Thom. Boninſig *in ſuo tract. de cenſib. cap. 14.*
num. 5. Ludou Molina, *in ſuo tractat. de contract. part. 2.*
diſput. 391. num. 5. Immò † eſt etiam neceſſarium, Foller. 3
in d. verbo inſtrumentum, num. 5. Boccacc. *in ſuo tract. de*
cenſib. par. 2 num. 101 & par. 3. num. 23. & ſeq. Ludouic.
Lopez, *in ſuo tract. de contract. lib. 1. c. 59. verſ. circa il-*
lum, latè. Mich. Salon. *in ſuo tractat. de contract. & com-*
merc. humano in tit. de cenſib. artic. 3. controuerſ. 18 num. 7.
vbi multos congerens teſtatur hanc eſſe communem
ſententiam Thelogotum, & Iuriſperitorum & illam
pluribus confirmat, & reſpondet contrariis. Immò † 4
eſſe ſubſtantiale in hoc contractu dicit Nicol. Intri-
gliol. *ſuper Bulla de cenſibus, quæſt. 49. num. 3 & ſeqq.* in
tantum. vt etiamſi † non fuerit expreſſum, nihilomi- 5
nus tacitè ſubintelligatur, vt dicit ibi Intrigliol. *ſub n.*
8. *verſic. vnde infertur.* Inſeri † autem poteſt non ſolum 6
in ipſomet inſtrumento, quod ſuper venditione cenſus
celebratur, ſed etiam in apoca confecta extra illud in-
ſtrumentum. Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art. 86. n.*
119. *verſ. diſertiſſimè,* ac etiam in alio inſtrumento ſepa-
rato, & confecto ex interuallo poſt cenſus venditio-
nem Foller. *in d. verb. inſtrumentum, ſub num. 59. verſi.*
nunquid, quia cùm † dicta apoca cenſeatur pars dicti in- 7
ſtrumenti, perinde habetur, ac ſi in ipſo inſtrumento
inſerta fuiſſet, vt in puncto dicit Boccacc. *d. par. 2. num.*
114. Dummodo † fiat, vel incontinenti poſt celebra- 8
tionem inſtrumenti, vel breui intericcto interuallo,
quia † actus, qui fiunt vnius contemplatione, & reſ- 9
pectu alterius dicuntur inter ſe correſpectiui, non ſo-
lum quando fiunt in continenti vnus poſt alium, Bald.
in l. petens, C. de pact. Dec. *conſ. 245. num. 5. conſ. 265. num.*
3. verſ. 3. aduertendum. Anto. Gabr. *in tit. de præſumpt. con-*
cluſ. 13. n. 4. Hierony. Gabr. *conſ. 168. num. 2. & 11. libr. 1.*
Sed etiam † ſi fiant modico interpoſito interuallo, pu- 10
ta vnius diei, Crauet. *conſ. 412. num. 45. verſ. amplius lib.*

3 *poſt*

3.*poſt*.Anch.*conſ*.434. *col*. 2. *verſ. prætereà aduertendum.*
11 Gabr.*d.concluſ*. 13. *numero* 5. Immò † etiam poſt lon-
gum tempus,etiam poſt multos annos Bon. *d. art.* 68.
*num.*119.*verſ. & in tantum, motus auctoritate Doctorum,*
& ſignanter. Bal.& Salic.*in l. pacta conuenta,C.de contr.*
12 *empt.* Etiam † ſi fiant in diuerſis ſcripturis,Tiber.De-
cian. *conſ* 31.*num.*115.*lib*.2.Ladeich Imol.*conſ*.143 *num.*
13 8.*in fine.lib*.1.qui alios allegant,& propterea † contra-
ctus ſuper quo fuit celebratum inſtrumentum dicitur
informari ex pacto poſteriori, & ſubſequenti addito
in apoca, vel in alio inſtrumento poſteà celebrato.
Natta *conſ*.527.*num*.3.*lib*.3.
14 Pactum † autem hoc de quo agimus, adeò eſt na-
turale contractui cenſus,vt ſi ematur per minorem an-
nua reſponſio cenſualis,tale pactum poſſit ad fauorem
venditoris, apponi abſque decreto Iudicis,& aliis ſolē-
nitatibus à iure, vel ex forma ſtatutorum requiſitis in
alienatione rerum minoris, etiam quod non appona-
tur in ipſo inſtrumento venditionis cenſus,ſed in apo-
ca poſtea ex interuallo confecta, vt dicit Foller.*in d.*
verbo inſtrumentum gratia,num. 59.etiam ſi ex interual-
lo conficiantur (quidquid contra hoc ſentiat. Bon.
d. num. 119 *ad fin.verſ.per minorem tamen*) Foller.*d.num.*
59. quæ militant ſiue pactum illud fiat modico, ſiue
magno interpoſito interuallo Quia ſcilicet, pactum
illud prouenit, & dimanat ex legis diſpoſitione vide-
licet *ex dictis Constitutionibus* Martini V. Calixti III.&
Pij. V. Et tendit ad validitatem, & executionem con-
tractus cenſualis vnde minor apponendo dictum pa-
15 ctum dicitur facere id ad quod de iure tenebatur, & †
propterea non poteſt dici læſus.*l.inter eos,§.cum inter,*
& ibi gl. affert concordantes. *ff. de fideiuſſ.* hinc vide-
mus quod vigore dicti pacti tenentur ad teuenden-
dum annuos cenſus non ſolum maiores, ſed etiam
minores, imò etiam infantes *vt deducit.* Boccacc. *in d.*
*ſuo tract.de cenſib.part.*2.*numero* 104 *& nos dicemus,infra*
*part.*3.*cap.*1.*quæſt.*3.*art.*7.*nunc quæſt.*209.*num.*2. *& ſeqq.*
16 Ex quibus ſequitur quod† omne pactum reſtringens
facultatem hanc redimendi cenſus ſit omninò illici-
tum, & contra ſubſtantiam contractus cenſualis,quod
expreſsè declarauerunt. Martin.V.& Calixt. III.*in di-*
ctis eorum Extrauagantibus, & clariſſimè Pius V. *in d.*
ſua Bulla,in verſ.poſtremò cenſus omnes,vbi leguntur hæc
formalia verba. *Sed etiam poſſe pro eodem pretio extingui*
non obſtante etiam longiſſimi temporis, ac immemorabili
immo centum, & plurium annorum præſcriptione,non ob-
ſtantibus aliquibus pactis directè, vel indirectè talem fa-
cultatem auferentibus, quibuſcunque verbis, aut clauſulis
17 *concepta ſint.* † Et multò magis cenſeri debent illicita
pacta,quod cenſus nunquam redimi,& extingui poſſit,
& quod redemptionis facultas pendeat à voluntate,&
arbitrio domini cenſus:tendunt enim ex diametro con-
tra mentem, & diſpoſitionem Pij V. *in d ſua Bulla*, &
ideò meritò illa nulla, & inualida eſſe tanquam contra
ſubſtantiam contractus cenſualis,dicit Felician.de So-
lis, *in ſuis Commentar. de cenſib.tomo* 1.*lib* 1.*cap.* 7. *num.*
15.*verſ.deinde, &c. & repetit tomo* 2.*eod. lib.* 1. *& cap.*7.
numero 1.*in princ. & verſ.ſed* Francisco Garziæ, *in fine*
Gaſp. Roderic.*in ſuo tract. de ann.redditib.lib.* 2. *quæſt.* 1.
*num.*19. [Mari. Giurb.*deciſ.Regn.Sicil.*79.*num.*47.*verſ.*
idem ſi venditor.] *& declarauit* Rota *coram* Seraphino,
*dec.*1006.*num.*1.*part.*2.*& in vna Romana cenſus*, 11. *Ia-*
nuarij,1545.*coram* bon.mem.Vicecomite,*quæ poſt tract.*
*eſt deciſ.*142.*num.* 2. *& confirmauit, in vna Romana cen-*
ſus,21.*Octobris*,1605.*coram* bon.mem. Iuſto, *quæ eſt ibi-*
18 *dem deciſ.* 152. *numero* 5. Nam † facultas redimendi
cenſum debet pendere à mera, & libera voluntate, &
arbitrio debitoris cenſus, vt concludit, *eadem* Rota *in*
vna Fauentina bonorum coram bon. mem. Corduba, 29.
Iunij 1595.*quæ eſt ibidem deciſ.*153.*num.*8.*& expreſſè di-*
ſponit Pius V.*in dicta ſua Bulla.*
[Quod tamen non exiſtimo eſſe intelligendum de
eo cenſu, qui ante bullam Pij V. de partium volunta-
te, & conſenſu fuerat ab initio creatus, & conſtitutus
perpetuò duraturus,& irredimibilis prout creari, &
conſtitui poſſe diximus alibi *ex* Rota *coram* R.P.D.Ve-
roſpio *in vna Romana cenſus* 9. *Decembris* 1621. *poſt*
*tract.dec.*394.*per tot.* Redemptio enim illius non poteſt
pendere ab arbitrio venditoris, niſi vtriuſque partis
conſenſu à d pacto, & conuentione eſſet receſſum. &
cenſus ille eſſet effectus redimibilis, prout fieri poſſe
deducit *ibi* Rota.]
Eſt autem † illicitum, & contra ſubſtantiam con- 19
tractus cenſualis hoc pactum non ſolùm,quando ſim-
pliciter, & indefinitè tollitur venditori cenſus facul-
tas. & arbitrium illum redimendi, & extinguendi,ve-
rum etiam ſi illa facultas reſtringatur, [hæc enim li-
bera redimendi facultas, adeò eſt repoſita in volunta-
te,& arbitrio venditoris cenſus, vt nec etiam ex poſt-
facto illud coarctari. alterari, vel aliter moderari poſ-
ſit,vt comprobat, & exornat.March.Giurb.*dict.deciſio.*
79.*numero* 17. & proinde eſt illicitum pactum, quod
venditor cenſus] illum non poſſit redimere niſi intra
certum tempus, Ludouic. Valaxqu. de Auendan.*in ſuo*
*tract.de cenſib.Hiſpan.cap.*19 *num.* 10. *& ſeqq.* vbi hoc
comprobat [ſequitur Giurb.*d deciſ.*79.*num.* 47.*&*] *di-*
xit Rota *in vna forolinienſi cenſus* 13. *Nouembris* 1589.
coram bon.mem.Otano, *quæ eſt poſt tract.deciſ.* 117.*num.*
5. Vel † quod ſi redimat intra tale tempus, teneatur
reſtituere emptori expenſas omnes ab eo tempore
emptionis dicti cenſus factas, vt per Intrigliolum *d.* 20
tract.quæſt. 9. *num.* 7. *& ſeqq.* Quod tamen intelligen-
dum eſt iuxta ea quæ diximus *hac ead. quæſt. art.* 5. *ſub*
*num.*9.Vel † quod non poſſit redimi intra certum tem- 21
pus.Couar.*lib.*3.*var.reſolut.cap* 8.*num.*8.Guid.Pap.*deciſ.*
516.*in fine*.Gaſpar. Roder.*in d.ſuo tract.de ann. redditib.*
*lib.*2 *quæſt.*1.*num.*14.qui alios allegat tum quia reſtrin-
git facultatem redimendi quod diximus eſſe prohibi-
tum, tum quia dominus cenſus videtur reddi certus de
lucro vltra ſortem, † quod tanquam vſurarium vide- 22
tur omnino interdictum Foller.*in d.verbo inſtrumentum*
gratia num 9. Boccac.*d.ſuo tract.part.* 2. *num.* 102. vel ſi
concipiatur aliis verbis puta† quod cenſus redimi non 23
poſſit non niſi poſt certum tempus. Crauet.*conſ.* 156.
*num.*5.*lib.*2.Decian. *conſ.*105.*num.* 21. *lib.* 2. Ioan. Bapt.
Lup.*ad l.*2.*C.de pact.inter empt.& vendit. Comment.*2.*§.*
1.*num.*41.Menoch.*de Præſumpt.lib.*3.*præſumpt.*122.*num.*
71.*& conſ.*445.*num.*14.*lib.*5.Conat.*d.cap.*8.*num.*8. Maſ-
card.*in ſuo tract.de probat. vol.*1.*concluſ.*441.*numero* 6. *&*
*concluſ.*447.*n.*14.Ioan.Azor. *d. cap.*17.*quæſt.*2. *verſ. quid*
dicendum,,Cardin Mantica,*in ſuo tract.de tacit.& ambig.*
*conuent.lib.*4.*tit.*31.*num.*69 *in prin.& lib.*8.*tit.*20. *numero*
26.*ad fin.verſic.ſed in ſacro,refert* Stephan Gratian.*diſ-*
*ceptat.forenſ.tom.*2.*cap.*258.*num.*17.*& ſeqq.*Gaſp.Roder.
*in d.ſuo tract de ann.redditib.lib.*1.*quæſt.*18.*num.* 30.*& lib.*
2.*quæſt.*1.*num.*14 *poſt. princ.* Quam ſententiam reperio
poſt hæc ſcripta fuiſſe confirmatam à Ludou.de Auend.
*d.cap.*19.*num.*5.*cum ſeqq* & reſpondet contrariis.
Quamuis † in venditionibus aliarum rerum hoc 24
vltimum pactum ſolum abſque aliis adminiculis, &
præſumptionibus non ſufficiat ad reddendum contra-
ctum illicitum,& vſurarium, vt poſt multos dixit Me-
noch.*d. Præſumpt.* 121.*num.*69. *& ſeqq.* Lup.*d.§.* 1. *num.*
40 *& ſeq.* Card. Mantica,*d tit.*31.*num* 33.Decian. *conſ.*
2.*num.*131 *lib.* 1.qui propterea *ibi,num.*146. *verſ. ſubſe-*
*quitur.*fuit in ſententia,quod valeat etiam in venditio-
ne cenſus,ſed vt dictum eſt, hæc pactio in cenſu com-
muniter reprobatur, † non tamen reddit illum vſura- 25
rium, vt animaduertit Roderic.*d num.*14.
Hæc autem pacta,quæ non tollunt penitus faculta-
tem redimendi cenſum, ſed illam dumtaxat reſtrin-
gunt,licet in cenſibus conſtitutis poſt *Bullam Pij V.* ſint
illicita,& reprobata, in † cenſibus autem ante dictam 26
Bullam impoſitis nullibi reperitur prohibitum quo-
minus

minus vendi poſſent appoſito pacto de retrouendendo
certo conſtituto tempore, vt deducit Leonard. Leſſ. *in
ſuo trac. de Inſti. & iure, lib. 2. cap. 22. dubitat. num. 53. &
dubitat. 12. in prin. & expreſsè dixit alios allegans* Rota
coram boo. mem. Iuſto 21. *Octobris*, 1605. *in illa Romana
cenſus, quæ eſt poſt tract. deciſ.* 152. *num.* 3.

Sed poſſet in dubium reuocari, quid ſi huiuſmodi
pactum non reſpiciat commodum domini cenſus, ſed
alterius extranei, & non ſit præciſum, ſed ſub aliquo
27 modo conceptum? Et quod † eo caſu ſit licitum vide-
tur ſenſiſſe Rota *in illa Vrbeuetana cenſus*, 31. *Maij*, 1591.
coram bon. mem. Penia, *quæ in fine tract. eſt deciſ.* 10. *n.* 10.
vbi fuit approbatum pactum appoſitum in venditione
cenſus, vt non poſſet redimi cenſus pio loco donatus,
niſi alius cenſus æquè idoneus eidem pro loco dona-
retur.

28 Ego † tamen in hanc ſententiam libenter non tra-
hor, cùm repugnet expreſsè diſpoſitioni *d. cap. 1. & 2.
de empt. & vend. inter exer. commun.* & Pij V. *in dicta ſua
Bulla*, nec mihi viſa eſt obſtare auctoritas Rotæ *in d.
Vrbeuetana cenſus*, nam ideò *ibi* Rota reſoluit pro vali-
ditate dicti, quoniam illud non fuit appoſitum dum
cenſus fuit creatus, & prima vice venditus, ſed quan-
do is, qui iam erat effectus dominus illius, cum pio
loco donauit, quo caſu pactum non debet cenſeri
illicitum, dum in alienatione rei propriæ poſſit quili-
bet apponere legem quam vult, *l. in re mandata, C. man-
dat.*

29 Erit ſimiliter illicitum † vigore eiuſdem *Bullæ Pij V.*
pactum, quod venditor cenſus volens illum redimere
teneatur reſtituere eandem ſpeciem monetæ, qua emp-
tus fuit cenſus, vt per bonas rationes probat Leſſ. *d.
cap. 22. dubitat.* 8. *num.* 50. & licet Gaſp. Roderic. *de ann.
reditib. lib. 1. quæſt.* 18. *num.* 43. nitatur contrariam opi-
nionem defendere, Infra tamen, *num. 45. & ſeqq.* ſuam
opinionem temperat & reſtringit, vt contraria videa-
tur pro regula recipienda; Et propterea non videtur
fideodum de Martin. Bonacin. *in ſuo tract. de contract.
diſput. 3. q. 4. puncto vnico, num.* 35. dum ſimpliciter tran-
ſit cùm ea opinione, quod liceat hoc pactum appo-
nere, niſi quando emptor cenſus probabiliter credat,
valorem monetæ eſſe augendum, quo caſu illum pec-
care affirmat, obligando cenſuarium vt reſtituat ean-
dem ſpeciem monetæ.

30 Prout † etiam contra eandem Bullam videtur om-
ne pactum per quod venditor cenſus ſubiicitur neceſ-
ſitati aliquid ſoluendi vltra ſortem per eum tempore
venditionis cenſus receptam. Roder. *d. lib. 2. quæſt. 1.*
32 *numero* 20. Vnde illicita eſt conuentio † quod vendi-
tor cenſus tempore redemptionis teneatur reſtituere
domino cenſus, ſi quid ſoluit ratione gabellarum in lo-
cis, in quibus ex huiuſmodi contractibus iura muni-
cipalia gabellam expoſcunt, Alcibiad. Lucarin. *obſer-
uat. practic. lib. 1. Academ. 5. obſeruat. 2. numero 21. &*
32 *ſeqq.* Et † licet Foller. *in d. ſua pract. cenſuali, in verbo,
vltra, numero 23. & 24.* dicat hoc non procedere ſi
cenſus redimatur ſtatim poſt, venditionem, vel non
multo tempore poſt, ex quo tamen *Bulla præfata
Pij V.* ſimpliciter, & indiſtinctè reprobat huiuſmodi
pactum, hanc *Foller.* diſtinctionem Ego non ita faci-
le admitterem. Qua ratione videtur etiam illicitum
33 pactum † quod debitor cenſus in caſu redemptionis
teneatur reficere, & refundere domino cenſus omnes
expenſas, quas fecit tempore emptionis cenſus, puta
in Notario, proxenetis, & ſimilibus, vt dicit Boccac.
in d. ſuo tract. part. 2. numero 121. & ſeqq. & licet quo
ad hoc contrariam ſententiam amplectatur Gaſp. Ro-
deric. *lib. 2. quæſt. 4. numero* 17. non eſt tamen rece-
dendum à priori, quæ eſt roborata auctoritate d. Bullæ
Pianæ.

34 Intelligendo † tamen, vt non propterea venditor
cenſus ſit liber ab iis expenſis, ad quas de iure tenetur,
ſed tantum ne ex pacto arctari, & cogi poſſit vt omnes
expenſas ſolus ſubeat ita vt propterea retrahatur à
cenſus redemptione.

Neque tamen † eſt illicitum paciſci in cenſus ven- 35
ditione, quod ſi contingat cenſum redimi, pretium il-
lius debeat reinueſtiri in emptionem bonorum ſtabi-
lium, vel aliorum cenſuum pro conſeruatione illius
puta quia ſit pecunia dotalis. Steph. Gratian. *Diſcept.
Forenſ. tomo 1. cap. 45. numero* 19. affirmans pactum
iſtud non reſtringere facultatem redimendi cenſum
cùm non inducat conditionem ſed potius modum
cum ſit explicandum poſt explicationem actus. Præ-
terquam quod cùm venditor cenſus poſſit de facili
huic pacto ſatisfacere, & † impedimentum hoc re- 36
mouere, non dicitur impedimentum. Crauet. *pro Ge-
ner. reſp. 1. numero* 28. Surd. *deciſ.* 189. *num.* 28. Gratian. *d.
cap. 45. numero* 17. [ſequitur, & exornat. Giurb. *d. de-
ciſ. 79. numero* 46. aſſerens, hoc pactum ideò eſſe lici-
tum, quia non tollit neque directè, neque indirectè li-
beram redimendi facultatem. Nam poteſt venditor
cenſus ad ſui libitum illum redimere, & diligens eſſe,
quod pretium conſeruetur abſque eo, quod ſublata ei
ſit redimendi facultas, & per eandem rationem hanc
concluſionem amplectitur. Marc. Anton. *de. Amat. dec.
Marc. 50. n. 37. verſ. non obſtat. & infra.*]

Quod vltimum pactum adeò licitum eſſe defendit
ibi *Gratian.* vt affirmet, quod † ſi debitor cenſus dum 37
illum redimit non curat pretium reinueſtiri, & for-
mam pacti ſeruari, non liberetur, & cenſum non intel-
ligi extinctum.

Neque circa † hanc communem concluſionem in 38
hoc ſeptimo articulo firmatam placet diſtinctio, quam
conſiderauit. Felician. *in dd. ſuis Commentar. de cenſib.
tomo 1. lib. 1. cap. 7. num. 4. verſ. ſecundo mouetur*, dum di-
ſtinguit inter pactum, quo cenſus fit ſimpliciter irre-
dimibilis, & pactum quod efficiatur redimibilis, ſi ta-
men pretium augeatur, nam dum Summi Pontifices
ſtatuerunt cenſum debere eſſe redimibilem ad volun-
tatem debitoris, præſuppoount illum fuiſſe venditum
iuſto pretio, & nihilominus volunt illum eſſe quan-
docunque redimibilem, & eſſe illicitam quamcunque
pactionem reſtringentem dictam facultatem redimen-
di & ita ſentit Mich. Salon. *d. ſuo tract. de contract. &
commerc. human. in tit. de cenſib. art. 3. controuerſ. 19. num.*
6 vbi exploſa impiiſſimi *Caroli Molinæ*, damnatæ,
memoriæ, idem quod *Felician.* ſentientis opinione-
tale pactum tanquam illicitum repellendum, & dam-
nandum demonſtrat, licet † *controuerſ.* 20. defendat il- 39
lud non eſſe vſurarium, quod vult etiam Couar. *variar.
reſolut. lib. 1. cap. 9. num. 9. verſ. nec opinor, & lib. 3. cap. 8.
num. 7. verſ. nec tamen cenſeo.*

SVMMARIA.

1 *Pactum quod dominus cenſus poſſit pretium cenſus re-
putare ad ſui libitum eſt illicitum.*
*Ampliatur etiam quod dictum pactum non ſit dedu-
ctum in ſtipulationem, ſed dominus cenſus ſit aliundè
ſecurus*, num 5.
[*Pactum hoc eſt illicitum etiam ſi fiat ab ipſomet emp-
tore ſed per interpoſitam perſonam.*
*Pactum, quod pretium cenſus repeti poſſit, ſi illius ven-
ditor efficiatur decoctus eſt illicitum.*]
2 *Emptor tenetur facere pretium venditoris.*
4 *Æqualitas ſeruanda eſt inter emptorem, & venditorem
niſi ſubſit ratio diuerſitatis.*
6 *Dominus cenſus non poteſt licitè percipere fructus ex
cenſu quando poteſt cogere debitorem ad illum redi-
mendum.*
7 *Pactum quod dominus cenſus poſſit illius debitorem
cogere ad redemptionem inſpecto communi eſt*

contra ſubſtantiam contractus.

8 Pactum quod transformat unum contractum in aliam ſpeciem, eſt contra ſubſtantiam contractus transformati.

9 Pactum quod dominus cenſus poſſit quandocumque ſortem repetere quod ex diſpoſitione Bullæ Pij V. ſit contra ſubſtantiam contractus cenſualis, vult Boccac.

10 Contraria opinio eſt verior, & placuit Rotæ.

11 Pactum, quod dominus cenſus poſſit ſortem repetere ſi debitor fideiuſſorem vel fundum non renouauerit, quod ſit licitum, ſentiunt aliqui.

12 Aliqui volunt quod ſit licitum, ſi debitori cenſus non ſit difficile dictam renouationem facere.

13 Alij quod ſit ſimpliciter illicitum.

Immo uſurarium, ibidem.

14 Aliqui quod ſit iniquum.

15 Pactum quod ſi debitor cenſus eſt moroſus in renouanda fideiuſſione, teneatur ſortem reſtituere eſt illicitum tanquam contra formam Bullæ Pij V.

16 Non tamen eſt uſurarium, & hoc reſpectu dicitur eſſe licitum.

17 In contractu attenditur id quod principaliter agitur non quod in conſequentiam.

18 Pactum quod debitor cenſus ſi ſit moroſus in ſoluendo per aliquot annos teneatur ſortem reſtituere, non eſt uſurarium nec contra ſubſtantiam contractus.

19 Debitor cenſus, qui medio iuramento promiſit ſoluere annuos cenſus certo tempore aliàs ſortem reſtituere ſi ſit moroſus poteſt cogi ad reſtituendum ſortem propter virtutem iuramenti.

Limit. ſi mora ſit commiſſa ab eo qui iurauit, ſecus ſi ab eius ſucceſſore, num. 21.

20 Ius diuinum eſt potentius iure poſitiuo.

Iuramentum ſeruari debet etiam quod ſit preſtitum ſuper contractu illicito, puta de ſoluendo uſuras.

22 Iuramentum ſeruari debet etiam ab heredibus iurantis.

23 Iuramentum non ligat animam ſucceſſorum.

24 Pactum quod domino cenſus liceat repetere ſortem dummodo in eam imputet quidquid recepit ex fructibus dicti cenſus, eſſe illicitum volunt aliqui.

25 Contrarium probat Auctor, & infra.

26 Solutionis diuiſiones ſolent afferre incommodum recipienti.

27 Solutiones particulares nemo inuitus recipere cogitur.

28 Emptor perfecto contractu non poteſt pretium repetere à venditore inuito.

Poteſt tamen ex pacto inter eos hoc firmari.

29 Contractus à partium conuentione legem accipiunt.

30 Pactum addictionis in diem quid ſit.

31 Pactum legis commiſſoriæ quid ſit.

32 In pacto addictionis in diem reſoluto contractu reſtituitur res, vna cum fructibus perceptis.

33 Venditione reſoluta ex pacto legis commiſſoriæ reſtituitur res empta vna, cum fructibus.

34 Pactum quod debitor cenſus teneatur illum redimere intra certum tempus, eſt illicitum.

Ampl. etiam ſi tale pactum non deducatur in ſtipulationem, num. 36

35 Limitatur in cenſu impoſito ſecluſa Bulla Pij V. ſuper cenſibus.

37 Pactum quod debitor cenſus teneatur infra certum tempus cenſum redimere, aliàs cenſus remaneat perpetuus, eſt illicitum.

38 Pactum quod debitor cenſus teneatur cenſum redimere intra certum tempus, quo elapſo ſit in arbitrio domini cenſus ſortem repetere, eſt illicitum.

39 Non tamen contra ſubſtantiam contractus.

40 Non omne pactum quod eſt contra Bullam Pij V. eſt contra ſubſtantiam contractus cenſualis.

41 Pactum quod fundus cenſus ſit locatus domino cenſus, & non poſſit reuocari locatio donec cenſus non extinguatur, eſt illicitum.

42 Non eſt tamen contra ſubſtantiam contractus.

[Pactum quod domino cenſus liceat locare fundum cenſitum, vt penſiones cedant in ſolutionem fructuum cenſus, & reſiduum in extinctionem cenſus pro rata anno quolibet eſt illicitum.]

43 Pactum quod dominus cenſus retineat loco pignoris fundum cenſus pro quantitate redditus venditi, donec cenſus redimatur, eſt prohibitum.

44 Pactum quod dominus cenſus retineat pignora vendibilia æquiualentia ſorti, donec cenſus redimatur, non eſt illicitum.

45 Pignora æquiualentia credito data à creditori, cenſentur data in ſolutum pro debito.

46 Res prohibita alienari ſub pœna caducitatis ſi detur in pignus pro credito æquali eius valori, incidit in commiſſum.

47 Et ſi detur res Eccleſiaſtica, ſubiacet legi prohibenti alienationem rei Eccleſiæ.

48 Pacta omnia quæ ſunt illicita in venditione cenſus fundati ſuper re frugifera, ſunt etiam illicita in venditione cenſus fundati ſuper alio cenſu.

49 Immo quod ſint uſuræ labe inuoluta, vult Felician.

Contrarium tamen ibi probat Auctor.

50 Cenſualis contractus ſubſtantia conſiſtit, quod pereunte fundo, pereat cenſus.

51 Impoſitio cenſus ſuper alio cenſu, eſt ab omnibus vitianda.

52 Pactum imponens neceſſitatem redimendi cenſum factum inter venditorem, & eum qui pro eo in dicto contractu fideiuſſit, non eſt illicitum.

53 Fideiuſſor poteſt ſibi per pactum prouidere, vt debitor pro quo fideiuſſit teneatur illum à fideiuſſione eximere, & liberare.

[Pactum inter venditorem cenſus, & fideiuſſorem, quod venditor teneatur ad cenſus redemptionem intra certum tempus eſt illicitum, quando inſurgit ſuſpicio colluſionis, & quod tale pactum fiat contemplatione domini cenſus.

54 Bulla Pij V. prohibens pacta inducentia neceſſitatem redimendi cenſum loquitur inter emptorem, & venditorem cenſus, non in aliis.

[Pactum, quod debitor cenſus illum pro certo tempore ſoluat, puta ad rationem quinque, & dicto tẽpore elapſo, & cenſu non redempto, ſoluat ad rationem octo iuxta conſuetudinem regionis ſecundum aliquos, eſt illicitum.

Contrariam ſententiam probat Auctor, quod tale pactum ſit licitum.]

De pactis inducentibus neceſſitatem extinguendi cenſum.

QVÆSTIO LX.

aliàs part. 2. cap. 1. qu. 3. art. 8.

PActum † quod liceat domino cenſus ad ſui libitum repetere pretium in illius emptionem erogatum, & cogere venditorem ad eius redemptionem, fuit per Pium V. *in ſua Bulla ſuper cenſib.* expreſsè improbatum, & declaratum nullum illis verbis. *Pacta etiam continentia pretium cenſus extra caſum prædictum, ab inuito, aut ob pœnam, aut ob aliam cauſam repetere poſſe omnino prohibetur*, & à Scribentibus communiter, 1

vti

vtitale damnatom. Nauat. in ſuo Commen.de vſur.n.97.
Gloſ.16. & numero 122.in 33.& 54.quæſt.Hieroo.Gabr.
conſ.152.numero 5.lib.1.Dominic.Soto in ſuo tract.de Iu-
ſtit. & iure,lib.6.quæſt.5.art.3.concluſ.1. Ludou. Lopez.
in ſuo tract.de contract.lib.1.cap.60.in princ.Fab. Turrer.
conſ.91.numero 40.15.& ſeq. lib. 1. Andr. Gail. Practic.
obſeruat. lib. 2. Obſeruat. 7. numero 14. Couar. var. re-
ſolut.lib.3.cap.7.numero 3.verſ.ſecunda ratio,& cap.9.n.4.
Ioan. Bapt. Lup.ad leg.2. C. de pact.int. empt. & vendit.
Comment.2.§.2.num.69. Cardin. Mantica,in ſuo tract.de
tacit.& ambig.conuention.lib.4.tit.31.numero 8. & ſeq. &
hanc eſſe communem opinionem inter Theologos
affirmat Mich Salon. in ſuo tract. de commerc. & con-
tract.human.in tit.de cenſib.art.3.controuer.19.num 2.verſ.
oppoſitum vbi illam comprobat, & reſpondet contra-
riis,Stephan.Gratian.Diſceptat.Forenſ.tomo 1.cap. 14 n.
1. & ſeqq.Federic.Martin.in ſuo tract.de iure cenſ.cap. 6.
num., 263. loquens de cenſo conſtituendo ad formam
d. Bullæ Pij V. & poſt hæc ſcripta viſi, Nicol. Intrigliol.
ſuper Bulla de cenſib.quæſt.43 per tot.& Ludou.de Aoend.
in tract.de cenſib. Hiſpan.cap 10.num. . [& eam commu-
nem eſſe teſtatur. Mari.Giurb.deciſ.Regn.Sicil.79.n. .
verſ. inde communis eſt, & deciſ. 85.num. 11. par. 1.] Et
eandem ſententiam fuit ſæpius amplexa Rota, & ma-
ximè in vna Peruſina affictus, 3. Decembris 1571. coram
bon.mem.Card.Lancelot.quæ eſt poſt trac.dec.154.n.1.
& coram bon.mem.Gypſio,6.Iunij,1594. in illa Vrbene-
tana cenſus, quæ eſt ibidem deciſ. 11. in prin. & in eadem
cauſa coram eod 13.Februarij,1595.quæ ibidem 12.num.1.
[& in vna Farfenſi pecuniaria 25. Maij 1618. coram R.
2 P. D. Pamphilio poſt tract.dec.396.n. 3.] Cuius † quo-
dem concluſionis ea potiſſima ratio videtur,quia aliàs
non eſſet emptio cenſus,ſed purum, & merum mutu-
um: nam in emptione, & venditione emptor tenetur
facere pretium venditoris,l.ex empto,§.1.ff. de act. empt.
Vnde eſſet contra naturam contractus ſi pretium iam
venditori ſolutum,& illi acquiſitum poſſet ad libitum
emptoris repeti; Boccac. in ſuo tract. de cenſib. part. 2.
numero 3. Felician.de Solis, in ſuis Commentar. de cenſib.
tomo 1.lib.1.cap.10.num.18.verſ. rurſus, in ea forma con-
tractus.

[Et hæc concluſio procedit non ſolum quo ad emp-
torem cenſus,ſed etiam quo ad illius ceſſionarium nam
eadem ratione, qua emptor cenſus prohibetur exige-
re ſortem, prohibitos etiam cenſeri debet ille qui ab
eo cauſam, & ceſſionem habet cum non plus iuris ipſe
habere poſſit,quam habeat cedens, leg. nemo plus iuris,
ff.de reg. iur. per quam rationem ita dicebat Rota in
vna Romana domus,ſeu domorum coram bon.mem.Vbal-
do, 24. Maij 1619.quæ eſt poſt tract.deciſ.498.num.10. &
ſeq.]

3 A qua † communi concluſione licet videatur de ri-
gore Scholaſtico, & iuris ſubtilitate recedere,Conrad.
in ſuo tractat.de contract.quæſt.84.concluſ.5.corrollar.1. &
in via ſpeculatiua, & diſcurrendo probabiliter Leo-
nard. Leſſ.in ſuo tract.de iuſt.& iure,lib.2.cap.22.dubitat.
10. num. 56. & ſeqq. ex fundamento quod conſiderat
etiam Fernand.Rebell. in ſuo tract. de obligat. Iuſtit. lib.
10.quæſt.vlt. num. 3. verſ. quarta difficultas. Quod ſcili-
4 cet, † ſeruanda ſit æqualitas inter emptorem, & ven-
ditorem cenſus, & propterea ſicut venditori conceſ-
ſum eſt per Summos Pontifices Martin. V. & Calixti
III. & confirmatum per Pium V. vt poſſit quando-
cunque cenſum redimere,vt diximus ſupra in præceden-
ti art. & dicemus infra latius part.3.cap. 1.quæſt. 3. art.
1. nunc quæſt.103.cur non idem debeat eſſe permiſſum
emptori cenſus, vt per pactum poſſit conuenire cum
illius venditore, vt ſibi liberè liceat quandocumque
cogere illum ad redimendum? Non eſt tamen à com-
muni concluſione recedendum, quoniam Conrad. &
Leſſ. profitentur ſe loqui in via ſpeculatiua, & diſpu-
tatiua,& probabiliter.Et reſpectu huius pacti maxima
eſt diuerſitatis ratio inter emptorem, & venditorem
cenſus, vt latè demonſtrant Rebell.& Mantica, in locis
ſupra proximè citatis. Vnde non eſt inconueniens quod
inter eos in hoc non ſeruetur iſta æqualitas. Quæ † 5
concluſio adeò eſt vera, vt procedat [etiam quod de-
bitor cenſus efficeretur decoctus, vt dixit Rota coram
R. P. D. Buratto in vna Romana de Panzanis 28. Maij
1614.poſt tract.deciſ.418.num.5.

Et hæc concluſio vera eſt,ſiue pactum de repetenda
ſorte principali fiat per ipſummet emptorem cenſus,
ſiue fiat per interpoſitam perſonam, quia ſemper præ-
ſumitur factum in fraudem,& proinde eſt illicitum,vt
deducit Giurb.d.dec. 85. num.12.] etiam non ſit dedu-
ctum in ſtipulationem,ſed dominus cenſus ſit aliunde
ſecurus, & certus quod poterit quandocumque ſor-
tem exigere [Giurb.d.deciſ.85.num 17.] & ex Summa
Antonina,cenſuit Rota coram bon.mem Cardin. Lan-
cellotto 3.Decembris, 1571.in illa Peruſina affictus, quæ
eſt poſt tract.deciſ.154. numero 3. Hæc † enim certitudo 6
recipiendi, & repetendi pretium cenſus ad ſui libitum
eſt adeò illicita,& reprobata, vt dominus cenſus im-
pediatur,& prohibeatur fructus aliquos ex cenſu per-
cipere, & quatenus de facto reciperet teneatur illos in
ſortis extenuationem, vel extinctionem imputare, vt
declarauit Rota coram bon. mem. Gypſio. 13. Februa-
rij,1595 in illa Vrbeuetana cenſus,quæ eſt poſt tract. d. 12.
num.1.& 2.

An autem pactum iſtud ſit contra ſubſtantiam con-
tractus cenſualis, & propterea illum vitiet, & reddat
fœneratitium, non leuem habet difficultatem tam
inſpecto iure communi, quàm inſpecto iure poſitiuo
introducto per conſtitutionem prædictam Pij V. Nam
† quod inſpecto iure communi hoc pactum ſit contra
ſubſtantiam contractus cenſualis videtur omnino ſen- 7
tiendum cum Rota coram Seraph. deciſ. 269. part. 1.&
voluit Felician.de Solis,dict.cap.10.num. 28 & fuit latè
confirmatum per eandem Rotam coram Reuerendiſſimo
D. Coccino Decano, 16. Martij, 1615. in illa nullius,
ſeu Melinicenſi, cenſus,quæ eſt ibid. deciſ. 147. numero 4.
verſ.in hoc articulo, quæ mouetur vrgentiſſima ratione,
videlicet quod † pactum iſtud reducit contractum 8
cenſualem, & illum transformat in contractum puri,
& ſimplici mutui, vnde [non valet ex defectu con-
ſenſus. Bald. conſ.475. numero 7. per tot. & ſignanter
ibi tertio caſu lib.1. eiuis, & aliorum auctoritate
Rota in vna Bononienſi cenſus de Pepulis 16. Decem-
bris 1616. coram bon. mem. Vbaldo quæ eſt poſt tract.
deciſ.493.num. 6.nam tale pactum] eſt contra ſubſtan-
tiam contractos cenſualis.Caſtr.conſ 312.in prin. lib. 1.
Natta conſil.123.num.9.lib.1.Felician.d.cap.10. num. 22.
& ſeq. & nos diximus ſupra hac ead.quæſt.3.art. 1. quod
procedere etiam iuxta Conſtitutiones Martini V.& Ca-
lixti III. regiſtratas in cap.1.& 2 de empt. & vend. inter
Extrauag.Commun.dixit eadem Rota coram bon.mem.
Corduba 5. Maij 1597. in illa Romana nullitatis cenſus,
quæ eſt ibidem deciſ.124.num.9.coram bon mem.Iuſto.21.
Octobris, 1605 in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tract.
deciſ.152.num.7.& 8.Inſpecta † autem noua forma tra- 9
dita per dictam Bullam Pianam, licet Boccac. in d. ſuo
tract.de cenſib.part.3.num.7.& ſeqq.& ſignanter num.15.
multorum auctoritate nitatur comprobare, quod re-
pugnet naturæ,& ſubſtantiæ contractus cenſualis, ve-
rior † tamen eſt opinio negatiua ex iis, quæ diximus 10
ſupra d.art.1.& voluit expreſsè Rota in d.nullius,ſeu Me-
linicenſi cenſus proximè allegata,ſub num.3. verſ. Ideò de
hoc fuit actum.

Sed dubitant ſcribentes, an tale pactum ſit ſaltem
licitum ſi non concipiatur ſimpliciter, & abſolutè, vt
debitor cenſus teneatur ad cenſus redemptionem, ſed
in certo caſu, puta ſi ſit moroſus in ſoluendo, vel ſi
fideiuſſores, vel fundum certo tempore non renoua-
uerit, & † ſententiam affirmatiuam, quod hoc licitè 11

paciſci liceat, amplexus fuit Gabr. d. conſ. 152. num. 5.
lib. 1. Nauar. lib. 3. conſ. 7. numero 6. in tit. de empt. & vend.
Gatz. Maſtrill. deciſ. Regni Siciliæ 95. numero 3. & ſeqq.
par. 1. Ioan. Bapt. Lup. d. §. 2. num. 69. & Stephan. Gratian.
Diſcept. Forenſ. tomo 2. cap. 258. num. 20. & ſeqq. maximè
numero 23. & ab ea non videtur diſſentire. Rota coram
bon. mem. Iuſto, 27. Octobris, 1605. in dicta Romana cen-
ſus, quæ eſt poſt tract. deciſ. 152. num. 11. eandem opinionem
ſequutus fuit Ludou. Lopez. in d. ſuo tract. de contract. lib.
1. cap. 57. verſ. reſolutoriè igitur, Felician. de Solis, in dictis
ſuis Commentar. de cenſibus, tomo 2. lib. 1. cap. 7. ſub num. 1.
verſ. pro qua ſententia, in fine, & verſ. ſed Franciſco. Licet
ipſe illam reſtringat, & intelligat procedere dummodo
facilè ſit venditori cenſus, & promptum fideiuſſores,
& fundum renouare, ſecus autem ſi illi ſit difficile, &
12 oneroſum, & pactum † hoc ex natura contractus non
eſſe illicitum, dicit Ludou. Molina, in ſuo tract. de con-
tract. diſput. 391. ad finem, & non videtur diſſentire. Gaſp.
Roderic. in ſuo tract. de ann. reddit. lib. 2. quæſt. 2. num. 72.
[eandem opinionem amplectitur etiam Ioan. Petr. Fonta-
nell. de pact. nuptial. clauſul. 4. gloſ. 18 par. 3. numero 86.
& ſeq. & confirmat Giurb. d. deciſ. 85. num. 16. paulò poſt
princ. verſ. diuerſum videtur num. 1.] & pluribus confir-
mat Rota coram Reuerendiſſimo P. D. Coccino Deca-
no in illa nullius, ſeu Meliniceñſi cenſus, 16. Martij, 1615.
quæ eſt poſt tract. deciſ. 147. ſub num. 6. verſ. ſed iſte non eſt
caſus noſter, vbi multorum auctoritate demonſtat hanc
formam contrahendi de iure ſuſtineri, quia contractus
eſt purus licet conditione reſoluendus, l. 2. §. ſi in diem,
ff. pro emptor. cum aliis ibi allegatis, [& de validitate
huius pacti videas infra part. 3. cap. 1. quæſt. 3. art. 4. nunc
quæſt. 106. num. 12. & ibi additiones.]

Non tamen deſunt, qui contrariam ſententiam am-
plectantur, aſſerentes pactum iſtud, etiam reſtrictum
ad caſum quo debitor cenſus eſſet moroſus in ſoluen-
13 do, eſſe † non ſolum illicitum tanquam contra for-
mam dictæ Conſtitutionis Piauæ vt dicit Boccac. d. par.
2. num. 3. ſed etiam vſurarium & iniuſtum. Felician. d.
cap. 10. num. 18. & illius auctoritate Stephan. Gratian.
Diſcept. Forenſ. tomo 3. cap. 587. numero 5. & Ludou. Ve-
lazq. de Auend. d. tract. cap. 19. numero 13. verſ. quorum
ſententia ea potiſſimum ratione, quia licet pendente
conditione de facto peti non poſſit ſors, ſuſtinetur ta-
men quaſi mutuum in illa ſpe, quod eueniet caſus in
quo deficiente conditione peti poterit: talis enim con-
tractus vigore dicti pacti reiciendo retro oculos reti-
net naturam mutui, quod in defectum conuentæ con-
ditionis ſit tantundem in genere reſtituendum, in
quo natura mutui conſiſtit, leg. 2. §. mutuum, ff. ſi cert.
pet. quod videtur firmari ex eo, quod videatur ini-
14 quum † pactum, quod ſi debitor cenſus ſit moro-
ſus in renouando fundum, vel fideiuſſorem, ſors re-
peti poſſit, Ludou. Lopez. d. lib. 1. cap. 75. verſ. huc-
que aſſine, & verſ. reſolutoriè igitur, & infra vſque ad
fi. cap. ſequitur. Felician. d. cap. 7. numero 1. verſ. ſed Fran-
ciſco Garziæ Mich. Salon. d. tit. de cenſib. art. 3. contron.
14. num. 1. verſ. docet vlt. vbi eam confirmat, & illam proba-
uit. Card. Mantica, in d. ſuo tract. de tacit. & ambig. con-
uent. lib. 8. tit. 22. num. 25. & Ioan. Gutierez. Pract. Quæſt.
lib. 2. cap. 75. per tot. & Auend. d. tract. cap. 101. num. 10.
qui hanc opinionem credit indiſtinctè veram, & Rota aliis
relatis, in illa nullius, ſeu Meliniceñſi cenſus, 16. Mar-
tij, 1615. coram Reuerendiſſimo P. D. Coccino Decano,
quæ eſt poſt tract. dec. 147. num. 12. verſ. ſed cum hæc opinio.
Ego verò in hac difficultate exiſtimo, quod res poſſit
componi fœdere diſtinctionis. Vt ſcilicet, hæc poſte-
rior ſententia ſit vera, & quod pactum hoc, vt ſupra
conceptum dici poſſit illicitum. quia repugnat Sum-
15 morum Pontificum conſtitutionibus, † quibus defini-
tum eſt pacta ex quibus etiam per indirectum, cogi
poteſt debitor cenſus ad illius redemptionem, & extin-
ctionem eſſe illicita, Felician. d. num. 18. Gaſp. Roderic.
d. tract. de ann. reditib. lib. 2. quæſt. 1. n. 5. & 7. ſenſit Rota
coram bon. mem. Card. Blanchet. 14. Maij, 1596. in illa
Eugubina, ſeu Peruſina cenſus, quæ eſt poſt tractat. deciſ. 115.
num. 2. & ſequitur in puncto coram Reuerendiſſimo D.
Coccino Decano, 27. Martij, 1613. in illa nullius, ſeu Me-
liniceñſi cenſus, quæ ibidem eſt deciſ. 87. n. 3. Prior † verò 16
opinio debeat intelligi quod hoc pactum ſit licitum,
id eſt, non vſurarium, cùm non inducat neceſſitatem
redimendi præciſè, principaliter, & propter ſe, ſed in-
cidenter, & in pœnam moræ, & ad faciliorem execu-
tionem ipſius contractus, nam † attendi debet id quod 17
quod inter partes principaliter agitur, l. ſi quis nec cau-
ſam, ff. ſi cer. pet.

Nec eſt verum quod pendente conditione contra-
ctus ſuſtineatur quaſi mutuum in illa ſpe, vt dicebat
Felician. vt bene reſpondet Rota coram Reuerendiſ-
ſimo P. D. Cuccino Decano, 16. Martij, 1615. in illa Me-
liniceñſi cenſus, quæ eſt in fine tract. deciſ. 147. n. 13. verſ.
hanc tamen rationem. Et hæc intelligentia, & conſidera-
tio clarè deſumitur ex Rota ibi n. 10. vbi loquens de
hocmet pacto ſimpliciter, & abſolutè concepto, &
conceptio in caſum moræ dicit, quod quando eſt con-
ceptum in caſum moræ ceſſant duo quæ faciunt con-
tractum illicitum, ſcilicet, præſumptio mutui, quæ fa-
cit contractum vſurarium, & ſic pro eodem accipit
vſurarium, & illicitum. Non eſt etiam contra ſubſtan-
tiam contractus cenſualis. Ludou. Molina, in ſuo tract.
de contract. par. 2. diſputat. 39. ad fin Gabr. d. conſ. 152.
numero 5. lib. 1. ſequitur Rota coram bon. mem Iuſto, 21.
Octobris, 1605. in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tract.
deciſ. 152. num. 12. & ſeq. Vnde illo reiecto, & vitiato ad-
huc contractus in ſuo robore manet, vt conſiderat
Rota ibi num. 25. & Roder. d. lib. 2. quæſt. 1. n. 7. ad finem.

Et † multò minus pactum hoc erit vſurarium, &
contra ſubſtantiam contractus ſi non fiat, vt debitor 18
cenſus ſimpliciter ob moram teneatur ſortem reſti-
tuere, ſed ob moram aliquot annorum, quia tunc non
cogitur directo, & neceſſario redimere ſed ſub certa
conditione, quam de facili euitare poteſt, & ad hoc ha-
bet notabile aliquot annorum interuallum, Roder. latè
d. lib. 2. quæſt. 2. n. 67. & ſeqq. ſequitur Ludou. de Auend.
cap. 101. num. 5.

Cœterùm † ſi pactum illud fuerit iuris iurandi re- 19
ligione cõfirmatum, cum per illud debitor cenſus non
cogatur præciſè ad reſtitutionem ſortis, ſed in caſu
inobſeruantiæ, videlicet, ſi non ſoluerit conuento tem-
pore, vel fideiuſſores, ſeu fundum non renouauerit,
prout cum iuramento promiſerat, vtique data inobſer-
uantia promiſſorum, contractus reſoluitur ex regula
l. ſi quis maior, C. de tranſ. & contractu reſoluto tenebi-
tur ad reſtitutionem pretij, ſi ita emptor voluerit.
Cùm enim tale pactum non ſit contra ſubſtantiam
contractus, vt dictum eſt, ſed dumtaxat contra ius poſi-
tiuum introductum per Põtificum Conſtitutiones ſer-
uandum † potius eſt iuramentum ad quod iure diuino 20
adſtringimur, quam ius poſitiuum, etiam quod ſit præ-
ſtitum ſuper pacto illicito, puta de ſoluendo vſuras
quod eſſe obſeruandum dicunt, Natta conſil. 497. n. 1.
lib. 3. Neuiz. conſ. 23. num. 8 Hond. conſ. 17. num. 38. lib. 2.
Surd. conſ. 294. num 9 & num. 20. verſ. maior & infra lib. 2.
& probat tex. in c. creditores ext. de iureiur. & in pacto iu-
rato loquitur Gabr. d. conſ. 152. & in his terminis hanc
opinionem amplectitur Gratian. d. cap. 258. num. 20. & pla-
cuit Rotæ coram bon. mem. Penia, 31. 1591. in illa Vrbe-
uetana cenſus, quæ impreſſa eſt in fine tract. deciſ. 10.
num. 7.

Quod † tamen ego intelligerem ſi mora fuerit com- 21
miſſa ab ipſomet venditore cenſus, qui iurauit, ſecus
autem ſi mora committatur ab illius hæredibus, vel
ſucceſſoribus ſingularibus, cum iuramentũ ſit perſona-
le quod ad vinculum ſpirituale, nec tranſeat ad hære-
des, & ſucceſſores iurantis, licet † ipſi quoque teneantur 22
ſerua

ſeruare conuentiones, & pactum iuratum ſui Aucto-
ris, vt multorum auctoritate dicit Seraph. de Priuil.
23 Iuram. Priuileg. 67. num. 23. & propterea † cum iura-
mentum Auctoris non liget animam ſucceſſorum quo
ad ipſos remanet purum & ſimplex pactum de extin-
guendo cenſum in caſu moræ, quod tanquam illici-
tum, ſed non contra ſubſtantiam contractus cenſua-
lis vitiatur ſed non viriat contractum, vt ſupra dictum
fuit.

Cæterum alia non incongrua videtur poſſe adiungi
dubitatio, an tale pactum quod dominus cenſus poſſit
ad ſui libitum ſortem repetere, reddatur licitum ſi ad-
datur alia pactio, videlicet, quod caſu quo dominus
cenſus ſortem repetat teneatur in eam imputare quid-
quid ex dicto cenſu vſque ad dictam diem pro annuis
24 reſponſionibus percipit In † qua difficultate partem
negatiuam veriorem eſſe ſentiunt Nauar. in ſuis Com-
mentar. de vſur. num. 122. q. 35. & Boccac. d. par. 2. numero
53. verſic. 35. tum quod videatur repugnare Conſtitu-
tioni Pij V. prohibenti ſimpliciter, & indiſtinctè pa-
ciſci ſuper neceſſitate extinguendi cenſum, tum quia
eo caſu contractus in effectu reſolueretur in ſimplex
mutuum, & non poſſet dici contractus emptionis,
& venditionis in quo emptor perfecto contractu non
poteſt pretium repetere, vt ſupra dictum fuit, &
ita aperiretur via fraudandi leges prohibentes vſu-
ras.

Ego verò, vt meum in hac difficultate interponam
25 iudicium, contrariam † opinionem de iure veriorem
eſſe exiſtimo. Nam certò eſt certius quod ex huiuſ-
modi pacto non ſolum non inducitur aliqua ſuſpicio
vſurarum, ſed potius excluditur, & penitus tollitur,
tam ex parte venditoris cenſus quia vigore dicti pacti
pecunia, quam ex pretio cenſus receperat remanet
penes ipſum abſque aliquo onere, & obligatione ſol-
uendi annuam reſponſionem, vel aliquam pecuniarum
quantitatem, vltra ſolam, & ſimplicem ſortem, & pre-
tium cenſus receptum. Immò ex tali pacto vtilitatem,
& commoditatem recipiat dum per particulares ſolu-
tiones poteſt pretium reſtituere, vt mox dicemus:
quàm ex parte emptoris, & domini cenſus, ex dicto
enim pacto clariſſimè apparet quod ipſe emendo cen-
ſum nullum habuit animum nec intentionem frau-
dandi leges, prohibentes vſuras, nec aliquod illici-
tum lucrum ex ſuis pecuniis faciendi: immò ex tali
conuentione non modicum reſultat ipſius incommo-
dum, & damnum, dum repetendo pretium erogatum
in emptionem cenſus vult imputare fructus illucuſque
perceptos in ſortem, & pretium quod in emptione
cenſus integrum vnica ſolutione erogauit, & nume-
rauit imputando in ſortem fructus perceptos minuta-
tim, & pluribus ſolutionibus recepit, nam † iſtæ di-
26 uiſiones ſolutionum ſolent incommodum afferre reci-
pienti. Bart. in l. quidam, numero 2. & 3. ff. ſi cert. pet.
Hieron. Gabr. conſ. 155. numero 19 lib. 2. Anton Neguſ.
in ſuo tract. de pignor. & hypothec. part. 5. membr. 3. numero
27 12. & † propterea nemo illos inuitus cogatur recipe-
re. Corn. conſ. 103. num 4. libr. 3. Surd conſ. 441. num 35.
lib. 3.

28 Et licet † emptor non poſſit perfecto contractu pre-
tium repetere, non eſt tamen inconueniens paciſci
cum venditore, vt de eius conſenſu cogi poſſit ad illius
reſtitutionem computatis fructibus illucuſque percep-
tis in diminutionem, vel extinctionem ipſius, quaſi
res vendita permanſerit penes emptorem loco pigno-
ris pro ſecuritate pecuniarum ab eo ſolutarum, quod
nec per dictam Pij V. Conſtitutionem, nec alio iure im-
29 probatum reperio, & † contractus à conuentione par-
tium legem recipiunt. l. 1 ff. de poſſ. cum vulgar. Et in
ſimili videmus, quod in contractu emptionis, & ven-
30 ditionis fuit à iure receptum pactum † addictionis in
diem, vt ſcilicet, ſi quis intra certum tempus obtulit
venditori meliorem conditionem, diſcedatur ab emp-
tione de quo pacto loquitur totus tit. ff. de in diem ad-
dict. ſimiliter pactum legis † commiſſoriæ, quod eſt 31
cum res ita venditur, vt ſi pretium non ſoluatur in cer-
to conuento tempore res ſit inempta, l. 2. tot. tit. ff. de leg.
commiſſ. & in vtroque pacto reſoluta venditione fru-
ctus venditori reſtituuntur, vel cum pretio recepto
compenſantur, vt † in pacto addictionis in diem eſt 32
tex. in l. item quod dictum eſt, & in l. Imperator, ff. de in
diem addict. & † in pacto legis commiſſoriæ, eſt tex. in 33
lib. ſi fundum, ff. de leg. commiſſ. Et propriùs ad rem
noſtram videtur facere tex. in l. ſi res ita diſtracta, ff. de
contr. empt. & in §. pen. Inſtit. de empt. & vendit. In qui-
bus iuribus habetur quod licet paciſci, vt ſi emptori
diſplicuerit, intra certum terminum contractus reſcin-
datur, & fructus percepti in ſortem annumerentur,
Quamobrem cur non licere debeat in emptione annui
cenſus paciſci cum venditore, vt emptor poſſit ab
emptione recedere, & pretium repetere imputando
omnes fructus, & annuas reſponſiones illucuſque per-
ceptas, & exactas in extinctionem, vel diminutionem
ſortis, & hanc ſententiam videntur amplecti Ludou.
Lopez. in d. ſuo tract. de contract. lib. 1. c. 60. in prin. Mich.
Salon. d. tit de cenſib. art. 3. contron. 19 numero 2. verſ. ap-
poſitum, Soto de Iuſtit. & iure. d. lib. 6. & q. 1. 5. a. 1. 3.
in concluſ. & expreſſè Gaſp. Roderic. a. tract. de ann. red-
ditib. lib. 2. quæſt. 1. numero 3. in fine. [& explicitè fir-
mat. Maur. Ant. Berar. dec. in ſua ſumma corona part. 2.
cap. 8. titul. de vſur circa contr. cenſ. num. 17. circa princ. li-
cet neminem alleget.]

Eſt ſimiliter illicitum pactum, quod † debitor cen- 34
ſus teneatur illum redimere intra certum conuentum
tempus, vt dicit Conrad. in ſuo tract. de contract. quæſt. 84.
in 5. concluſ. Ioan. Azor. Inſtit. Moral. par. 3. lib 10 cap. 17.
numero 5. qui dicit huiuſmodi pactum non eſſe in Re-
publica permittendum, cum cenſus emuntur, & ſub
Pianæ Conſtitutionis prohibitione eſſe comprehen-
ſum, voluit Rota coram Seraph dec 269 per tot. par. 1. &
coram bon. mem. Cardin. Blanchet. 13. Iunij 1594. in illa.
Romana cenſus, quæ eſt impreſſ. poſt tract dec. 155. num. 1.
& coram bon. mem. Corduba, 5. Maij 1597. in illa Roma-
na nullitatis cenſus, quæ eſt ibidem dec. 124. num. 9. verſ.
non obſtat quod pactum, & coram bon. mem. Orano, 13.
Nouembris 1589 in illa Forolinienſi cenſus, quæ ibidem eſt
dec. 117. numero 5. Et licet † Leonard. Leſſ. in ſuo tract. 35
de Iuſt. & iure, libr. 2. cap. 22. dubitat. 9. numero 51. vi-
deatur defendere hoc pactum eſſe licitum, & non dam-
nabile, ipſe tamen loquitur in cenſu impoſito ſeclu-
ſa d. Ext. Bulla Pij V. vt colligitur ex ipſomet d. cap. 22.
dubitat. 12. in princ. de cenſu autem impoſito iuxta
formam dictæ Bullæ ipſe nihil loquitur, [prout de cen-
ſu impoſito non iuxta formam dictæ Bullæ Pianæ lo-
quitur Mari Mut. dec. Regn. Sicil. 57. dum numero 2. af-
firmat hoc pactum, quod cenſus redimi non debeat in-
tra certum tempus eſſe validum, & licitum,] & proin-
de non eſt recedendum à firmata concluſione, immò
† eſt amplianda, vt procedat etiam ſi tale pactum non 36
deducatur in ſtipulationem, ſi dominus cenſus ſit ali-
unde certus, & ſecurus de futura extinctione, & re-
demptione cenſus infra tempus conuentum facienda
B. Anton. in ſua Summa, part. 2 cap. 8. §. 14. ad finem, &
faciunt ea quæ diximus ſupra numero 5. Quod quidem
pactum † erit multò magis illicitum, & reprehenſibile 37
ſi illi adiicitur alia pactio quod ſi intra dictum con-
uentum tempus cenſus non fuerit redemptus, & ex-
tinctus, amplius redimi non poſſit, ſed remaneat irre-
dimibilis. Couar. var. reſolut. lib 1. c. 9. numero 9. & lib. 3.
cap. 8. numero 7. Fernand. Rebel. d. ſuo tract. de obligat.
Iuſtit. lib. 10. quæſt. 6. Cardin. Tolet. in ſuo Inſtruct. Confeſſ.
lib. 1. cap. 48. verſ. ſolet tertiè, in fine, refert Ioan. Franc.
Leonis in ſuo Theſauro fori Eccleſiaſt. part. 2. cap. 15.
de cenſib. numero 61. verſ. 1. Hæc enim pactio repugnat

tam diſpoſitioni *cap.1. & 2.de empt. & vend. inter Ex-*
trauag. Commun. in quibus ita demum contractus iſte
cenſualis approbatur ſi cenſus vendatur redimibilis,
quam *dicta Bullæ Pij V.* Quia eodem tempore inclu-
dit vel neceſſitatem redimendi, vel irredimibilitatem
cenſus,quorum vtrumque per dictam Conſtitutionem
reprobatur.

38 A quo † pacto non multùm videtur differre aliud
pactum, quod venditor poſſit cenſum redimere intra
certum tempus, quo elapſo, & non facta redemptione
exinde ſit in arbitrio, & poteſtate domini cenſus re-
petere ſortem.& pretium cenſus,cùm vt ſupra dictum
fuit, debeat eſſe in arbitrio, venditoris redimere cen-
ſum, non autem in arbitrio emptoris. Rota *coram*
Bon.mem.Corduba. *Iunij, 1595. in illa Fauentina bono-*
rum,quæ eſt impreſſa in fine tract.dec.153.num.8.

Licet autem hoc pactum cogens debitorem cenſus
ad redimendum intra aliquod tempus repugnet de di-
39 recto *Bullæ Pij V.*& ſit illicitum non † eſt tamen con-
tra ſubſtantiam contractus cenſualis, ita vt illud red-
dat nullum,& fœneratitium,vt vult Boccacc. *in d. ſuo*
tract.de cenſib.par.3.num. 55. & ſentit Rota *coram* bon.
mem.Orano, 13. *Nouembris, 1589. in illa Forolimenſi*
*cenſus, quæ eſt in calce tractatus dec.117.num.5. & 6.*non
40 † enim valet conſequentia hoc pactum eſt improba-
tum à Pio V. *in ſua Bulla* ergo eſt contra ſubſtantiam
contractus cenſualis *vt diximus ſupra hac ead.q 3.art.1.*

41 Pactum ſimiliter quod fundus † cenſui obnoxius
intelligatur locatus domino cenſus, & non poſſit re-
uocari locatio donec cenſus non redimatur, tanquam
cogens in quandam neceſſariam conſequentiam, &
per indirectum ad cenſus redemptionem eſt omnino
illicitum, vt voluit Felician. de Solis,*in dd. ſuis Com-*
*mentar. de cenſibus tomo 2.lib.1.cap.10.num.1.*recedens à
contraria ſententia, quam fuerat emplexus *tomo 1. eod.*
*lib.1.& cap.10 num.13.verſ. igitur ſi ita,*pro inualiditate
pacti expreſsè reſoluit Rota *coram* bon.mem. Cantuc-
cio.4.*Februarij,1583.in illa Romana nullitatis cenſus,quæ*
42 *eſt in fine tract.deciſ.193. num.* 4. Cæterum † cùm iſtud
pactum non reſpiciat formam huius contractus tradi-
tam, & innouatam per Pium V. *in d. ſua Bulla*, & de
iure communi non eſſe improbatum facile colligi poſ-
ſit ea iis,quæ tradit *Decian.*loquens de valdè ſimili pa-
cto *conſ.2.num.147.lib. 1.* & ſic non ſit contra ſubſtan-
tiam, ſed contra naturam huius contractus, cùm non
reſpiciat ipſum contractum cenſus, ſed locationem ſi
apponatur non vitiat contractum, ſed ipſum vitiatur,
iuxta ea quæ diximus *ſupra hac ead.quæſt.3.art.1.*& ex-
preſſe fuit dictum *in dicta Romana nullitatis cenſus co-*
ram bon.mem.Cantuccio,*num.4.& ſeq.* [& hanc con-
cluſionem de nobis mentionem faciens ſequitur, &
confirmat Stephan.Gratian *diſcept.forenſ.tomo. 4. capit.*
777.num.1.& ſeqq.

Sed quid ſi pactum ſit conceptum, quod emptori
cenſus ſit data facultas locandi bona venditoris ad ef-
fectum, vt pecuniæ redigendæ ea effectu cedant in ſo-
lutionem fructuum cenſus, & reſiduum in extinctio-
nem ſortis principalis pro rata quolibet anno, ita ta-
men quod ſi emptor voluerit,vti dicta facultate locan-
di non poſſit venditor locare bona cenſuata, niſi re-
quiſito emptore cenſus, & de eius conſenſu, mouet
hanc quæſtionem Gratian. *Diſcept. Forenſ. tomo 4. cap.*
717. in prin. & illam reſoluit pro inualiditate pacti
propter certitudinem quam habet emptor cenſus fu-
turæ redemptionis,& quin propterea videtur celebra-
tus contractus mutui palliati reſtituendi aduenienti-
bus temporibus ex fructibus bonorum locandorum,&
in hac parte pactum iſtud conuenit cum ſuperiori, ab
illo tamen diſcrepat, quoniam illud tanquam reſpici-
ens non contractum cenſus, & illius ſubſtantiam, ſed
locationem dumtaxat vitiatur,& non vitiat. vt dictum
eſt, hoc autem cùm reſcipiciat ipſummet cenſum, &
illius redemptionem, & de illa ſecurum faciat empto-
rem, & ſic verſetur circa ſubſtantiam ipſius cenſus,
non ſolum eſt reiiciendum tanquam irritum, & illici-
tum, ſed vitiat etiam contractum ipſum in totum, vt
firmat *ibid.*Gratian.*num.11.cum ſeqq.& comprobatur ex*
iis,quæ nos diximus ſupra hac ead.quæſt.art.1. numero 29.
cum ſeqq.]

Eadem ratione quod inducat quandam neceſſitatem
redimendi cenſum habeatur pro illicito † pactum quod 43
dominus cenſus retineat loco pignoris fundum vſque
ad concurrentem quantitatem reditus donec cenſus
redimatur, vt tuto ſine procraſtinatione annuas pen-
ſiones percipiat, Gaſp. Roder.*in d.ſuo tract.de ann.red-*
ditib.lib.2 quæſt.11. num. 4. & ſeqq. de quo etiam pacto
(quod anticreſis appellatur, vt dicit *ibi* Roder.*num.1.*)
loquitur etiam Feder. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſ.*
cap.1.num.124. & ſeqq. & ſignanter *num.148.& ſeq.*

Et multò magis eſt illicitum † pactum quod domi- 44
nus cenſus retineat pignora pretioſa, & vendibilia
æquiualentia ſorti principali, & pretio quo cenſus
emptus fuit donec cenſus redimatur. Gaſp.Roderic. *d.*
*quæſt.11.num.40.*tum quia emptor cenſus eo caſu vide-
tur ſortem penes ſe habere, cum tantundem bonorum
debitoris vendibilium habeat vt in ſimili dicitur,quod
† ſi debitor tradat creditori ſuo pignora æquiualentia 45
credito ita vt non ſit ſpes luitionis, illa cenſeatur de-
diſſe in ſolutum pro credito. Neguſ. *de pignor. par. 3.*
*membro 1.n 27.*Pal.*in l.voluntas,n.9.C. de fideic.* Alex. *in*
l.1.§.per ſeruum,num.8.ff.de acq. poſſeſſ. Tiraq. *qui mul-*
*tos allegat de Retractu Lignag.in Præfat.ſub num.36.*Soc.
in d.§.per ſeruum,num.11.& 12.atteſtans de communi,&
ſequenda in iudicando.

Ita † vt ſi res datæ pro pignore ſint prohibitæ alie- 46
nari ſub pœna caducitatis, per talem traditionem in-
cidant in pœnam commiſſi, perinde ac ſi eſſet facta
formalis alienatio. Corbul. *in ſuo tract. de iure emphy-*
teut.cauſa 14. ob alienat.irreq.dom ſalt.limit.37.num.6.&
† ſubiaceant diſpoſitioni prohibenti alienationem re- 47
rum Eccleſiaſticarum. Redoan.*in ſuo tracta. de reb. ec-*
cleſ.non alien.quæſt.2.cap.6.num.2.verſ.ſed hoc intellige,&
num.ſeqq. tum quod per indirectum ex dicto pacto re-
ſultet neceſſitas redimendi cenſum, dum venditor il-
lius debeat carere commodo pignorum,& ſoluere fru-
ctus cenſus.

Supra firmata autem principalis concluſio quod
pactum adſtringens debitorem cenſus ad illius re-
demptionem,& extinctionem ſit illicitum, & repro-
batum debet vno modo ampliari, & altero limitari.

Ampliatur quidem † vt habeat locum non ſolum, 48
quando venditur cenſus fundatus ſuper re immobili,
frugifera,& certis finibus deſignata, iuxta formam
*Bullæ Pij V.*verùm etiam dum venditur cenſus funda-
tus ſuper antiquo cenſu (quod fieri poſſe diximus *ſu-*
pra par.1.cap.3.q.1.art.3.nunc q.31.) nam neque etiam
in venditione huius noui cenſus poſſe hanc pactionem
inferentem onus, & neceſſitatem redimendi adiici tibi,
affirmat Felician.*in dd. ſuis Commentar. de cenſibus tomo*
2.lib.1.cap.7.num.3. immò illam † eſſe illicitam,& vſu- 49
ræ labe inuolui exiſtimat, ac proinde redditus percep-
tos eſſe per dominum cenſus imputandos in ſortem
principalem dicit,quoniam vt ipſe ſubiungit,redimen-
di facultas, nec abſoluta,nec conditionata, & in parti-
cularem caſum, & euentum reſtricta committi poteſt,
nec vnquam debitor cogi ad redimendum,quod etiam
ex *Bulla Pij V.*eſt diſpoſitum, quæ *Feliciani* ſententia
in eo quod dicit hoc pactum vſuræ labe inuolui, &
implicari repugnat iis,quæ firmauimus *ſupra hac ead.*
*quæſt.3 art.1.*multorum auctoritate,quod pacta contra
hanc *Pij V.* prohibitionem non ſunt contra ſubſtanti-
am contractus cenſualis,nec vſuraria,licet ſint illicita,
dum verò dicit hoc pactum eſſe illicitum veriſſimum
puto,& alia vrgenti ratione confirmatur. Cùm † enim 50
ex

Digitized by Google

ex ſubſtantia contractus cenſualis ſit vt pereunte fundo cenſus, vel eo infructuoſo reddito, pereat etiam cenſus ita diſponente Pio V. *in d. ſua Bulla*,& nos dicemus *infra part.3.cap.1.quæſt.1.& 2.nunc quæſt.99.*100. 101.102. vtique tale pactum dicit debet illicitum, & reprehenſibile;, & omnino contrarium intentiont *Pij V.* & naturæ contractus cenſualis. Ex tali enim pacto illicitum grauamen venditori huius noui ceoſus reſultare poteſt videlicet ,qnod teneatur illum redimere non obſtante quod ob extinctionem, redemptionem prioris, & capitalis cenſus, iſte nouus cenſus tanquam remanſus abſque fundo amplins non debeatur, nec quo ad ſortem, nec qno ad fructus,vt di-
51 cemus *infra d.part.3. quæſt.1.* Cauere † igitur quilibet debet ne nouum cenſum ſuper antiquo impoſitum emat,ſed potius partem antiqui cenſus acquitat quod fieri poſſe admonuimus *ſupra part.1.cap.3.q.1.art.3.vel q.31.num.14.*

Limitatur autem ſupta firmata principalis conclu-
52 ſio, vt † noo procedat ſi tale pactum fiat non inter emptorem, & venditorem cenſus,ſed inter venditorem, & illos, qui pro eo in tali venditione fideiuſſerunt. Gaſpar.Roderic.*in d.ſuo tract. de ann.reditib.lib.2. quæſt.13.n.24.in fine, & n.28.in princ. & faciunt optimè textus in l.Lucius,ff.mand.in l.ſi pro eo C.eo tit.& c.fin.& ibi Scribentes, & gloſ. ext.de fideiuſſ.* In quibus Iuribus
53 deciditur,† qnod fideiuſſor poteſt ſibi per pactum prouidere,& proſpicere,vt debitor pro quo fideiuſſit teneatur illum à tali fideiuſſione eximere, & liberare. [Eandem opinionem amplectitur.Io.Petr.Fontanell.*in tract.de pact.nuptial.clauſul.4 gloſ.18.part.3.numer.9.&* Giurb.*d dec.Sicil.*85.*n.*7.vbi alios allegant.

Qui tamen illam limitant, vt non ſit recipienda quando aliqua colluſionis præſumptio ſuſpicaretur inter emptorem cenſus, & fideiuſſorem,ex qua colligi poſſet contemplatione ipſius emptoris, & propter eum,& ad illius vtilitatem fuiſſe tale pactum appoſitum,licet ad inſtantiam fideiuſſoris quod fuiſſe etiam de mente. Felician.*& aliorum,dicunt ib.* Fontanell. & Giurb. *num.*10.& 14.]

54 Neque obſtat *Bulla Pij V.* quoniam † illa debet intelligi ne debitor cenſus poſſit cogi ad redimendum cenſum à domino illius, non autem ab aliis perſonis, vt declarat Felician.*in dd.ſuis commentar.de cenſibus,tomo 1.lib.1.cap.7.num.17.&* Steph Gratiao.*in ſuis Diſceptat.Forenſ.tomo 1.c.49.n.15.& 16.*] *Hanc tamen difficultatem indeciſam reliquit* Rota in *Senogallienſi ſaluiani coram* bon.mem.Manzanedo 5. *Maij* 1627.*quæ eſt poſt tract.deciſ.531.n.15.*

Occaſione autem ſupra firmatæ conclQſionis,quod noo liceat emptori cenſus paciſci cum venditore, quod teneatur cenſum ad libitum ipſius emptoris redimere,& qood tale pactum ſit illicitum vbicomqne venditor directè, vel indirectè cogi poſſit ad cenſus redemptionem poſſet non incongruè dubitari.

An liceat emere cenſum ſub ea pactione quod venditor per aliquod tempus illum ſolnat ad rationem puta quatuor, vel quinque pro quolibet centenario, & anno, & dicto tempore elapſo, ſi cenſum non redimat, illum in poſterum teneatur ſolnere ad rationem puta octo, iuxta regionis conſuetudinem. In qua dubitatione, licet videatur valde probabilis pars negatiua ea ratione, quia licet extinctio, & redemptio cenſus non ſit per ſtipulationem promiſſa, nec in pactum deducta, ſatis tamen probabiliter dicendum videatur, quod emptor videatur eſſe ſecurus, quod venditor tranſacto illo tempore, & termino præfixo, ſit ceoſum redempturus, ne annuæ ſolutionis augmentum, & ſic damnum patiatur, qood ex prædictis ſufficere videtur ad reddendum contractum illicitum. Ego tamen partem affirmatinam libentius amplecteter; quia taotum abeſt, vt pactum iſtud aliquod afferat onus, & grauamen venditori cenſus, vt potius illi vtile, & fauorabile exiſtat ex eo maximè, quod durante illo termino, recipit gratiam ab emptore cenſus, vt noo teneatur ad ſolutionem ſolitæ, & cenſuatæ reſponſionis; ſed longè minoris. Et quamuis effluxo illo termino, ſi cenſom non redimet, arctetur ad ſolutionem cenſos aucti, inde tamen non poteſt de neceſſitate inferri,quod illi imponatur onus extinguendi cenſum, vel quod propterea ſit cenſum redempturus: cum illa auctio cenſus non ſit exorbitans, & vltra modum iuſtum & conſuetum; immò ſit regulata, & reſtricta ad cenſum ſolitom, & in regione conſuetum, & ad illum quo ab omnibus emi, & vendi ſimiles cenſus ſolent, ita vt non ſit admodum veriſimile, quod venditor vt liberet ſe à dicto cenſu, velit non ſine expenſa & incommodo ſimilem cenſum alteri perſonæ vendere. Et per conſequens cùm emptor non ſit ſecuros de futura redemptione, non facilè in eam item ſententiam.quod pactum iſtud ſit illicitum.

Conſulerem tamen.ſi caſus contingeret,quod in dicto pacto non adiiciatur,ſi infra terminum præfixum cenſus non redimatur, ſed ſimpliciter fiat pactum, quod per certum tempus ceoſus ſoluatur ad rationem puta quatuor,vel quinque pro centenario, & anno,& illo tranſacto,ad rationem octo, vel prout in regione ſolitum,& conſuetum fuerit.

SVMMARIA.

1 *Proteſtatio facta à contrahentibus de communi conſenſu in ipſo contractu ad limitandam illius obligationem præſeruat ius proteſtantis.*
2 *Proteſtatio facta in actu venditionis cenſus, quod cenſeatur impoſitus iuxta formam Bullæ præſeruat illum à nullitate reſultante ob non ſeruatam formam dictæ Bullæ.*
3 *Intellige ſi ſit concepta verbis amplis, & pregnantibus.*
4 Amplia, *etiam ſi defectus ſit circa actualem numerationem pretij cenſus.*
5 *Sed aliqui contrarium tenent.*
6 *Cautela ad tollendam difficultatem, vt adeatur ſignatura Sanctiſſimi,ante tamen latam ſententiam declaratoriam nullitatis,non poſtea.*
7 Limit.1.*Si talis proteſtatio ſit concepta ſimpliciter & non verbis pregnantibus.*
8 *Proteſtatio contraria facto non prodeſt.*
9 *Fictio eſt aſſumere pro vero id quod eſt veritati contrarium.*
10 *Fingere nemo poteſt abſque legis auctoritate.*
11 *Proteſtatio in contractu cenſus non prodeſt, quandò contrahentes vtuntur contractu cenſus indiſtinctè, & cum nullitate.*

De effectu proteſtationis, quod contrahentes intendunt contrahere iuxta formam Bullæ Pij Quinti.

QVÆSTIO LXI.

aliàs par. 2. cap. 1. qu. 3. ar. 9.

NOnus fuit propoſitus diſcutiendus articulus, an in venditione cenſus poſſit adhiberi aliqua cautela per quam ſaluetur contractus cenſualis à vitio nullitatis reſultantis ex eo,quod in illo fuerit appoſitum aliquod pactum contra formam Conſtitutioois

Pij V. ſupra ſenſibus,& contra ſubſtantiam contractus
cenſualis, & quoniam ad hunc effectum fuit excogi-
tata quædam proteſtatio, quod contrahentes inten-
dunt contrahere iuxta formam dictæ Bullæ, qua vt
plurimum Notarij in inſtrumentis ſuper cenſuum
venditione celebrandis vti ſolent, videndum eſt de ef-
1 fectu illius, nam † regulare eſt, quod proteſtatio ſi fiat
in ipſo contractu ad limitandam illius obligationem,
& illi ambæ partes conſentiant, præſeruet ius prote-
ſtantis, vt apud ſcribentes eſt notiſſimum Bartul. in l.
non ſolum,§ morte,num.24.ff.de nou.oper.nunciat.vbi Ale-
xand.numer.13.cum ſeq. & alij communiter. Abb. in cap.
cum M. Ferrarienſis, ſub num 15. de Conſtitut. Alexand.
conſil.27.num.4.lib.4.Put.deciſio 32 num.3.lib.2.& prop-
2 ter hanc proteſtationem † præſeruari contractum cē-
ſualem non obſtantibus aliquibus pactis illicitis in eo
appoſitis [dicit Giurb.deciſ.Regn.Sicil.85.nu.5.& ſeqq.
par.1. Mari Muta.eiuſd.Regn.34.num.12.& deciſ.98.nu.
14.15.& ſecundum Steph.Gratian. diſcept.forenſ.tom.4.
cap.751.numer. 39.] ita fuit ſæpius reſolutum in Rota
& ſignanter coram b.m.Orano,13. Nouembris, 1589. in
illa Forolinienſi cenſus, quæ eſt in fine tract.deciſ.117. num.
3.verſ.præſertim, & num.3.coram b.m. Cardinali Pam-
philio,29. Martij 1593. in illa Beneuentana cenſus, quæ
eſt ibidem deciſ.103.num.1. & 2. [& in ead.coram eod.
16.Decembris 1594.quæ eſt poſt tract. deciſ.374. nu.15.]
coram Reuerendiſſimo P.D.Sacrato,14. Ianuarij 1602.
in illa Romana cenſus, quæ ibidem eſt impreſſa deciſ. 90.
num.1.& coram b.m.Card.Pamphilio, 9. Iunij 1604 in
illa Aſſiſienſi cenſus, quæ eſt ibidem deciſ. 17.num.1. & co-
ram R P D Manzanedo 28. Aprilis,1608.in illa Ianuen-
ſi cenſus, quæ ibidem eſt deciſ.110. num. 7. & coram Illu-
ſtriſſimo Cardin.Lancellotto, 10. Iunij,1611,in illa Bo-
nonienſi cenſus, quæ ibidem eſt deciſ. 95 .num. 10. & aliàs
ſæpius. In quibus ex alijs cauſis fuit dictum, dictam
proteſtationem operari validitatem contractus, per-
inde ac ſi fuiſſet celebratus ſine illis pactis, & in om-
nibus, & per omnia iuxta formam,& tenorem præfa-
tæ Pianæ Conſtitutionis.

3 Hæc tamen † concluſio non eſt ita ſimpliciter in-
telligenda, ſed quod procedat dumtaxat ſi proteſta-
tio fuerit concepta verbis ampliſſimis, & prægnantiſ-
ſimis, puta quod ſi quid in illo contractu continetur
quod Conſtitutioni Pij V. repugnet, id omne volunt
haberi pro nō appoſito,& è conuerſo,ſi quid in dicto
contractu deficiat ad implendam formam dictæ Bul-
læ id volunt haberi pro appoſito, & adiecto, redigen-
tes totum contractum, & ſingula in eo contenta ad
verum ſenſum, & tenorem dictæ Conſtitutionis, quia
iuxta illius formam ſe velle contrahere, & non alias,
aliter, nec alio modo, declarauerunt, & declarant, &
talis proteſtatio propter vniuerſalitatem, amplitudi-
nem, & prægnantiam verborum, quibus concepta eſt,
totam obligationem, & contractum limitat, & redi-
git, ac ſi eſſet factus, & celebratus iuxta formam, &
ad limites præfatæ Conſtitutionis, vt declarat Hie-
ron.Gabr. conſ.47.num.7.& 8.lib.2.ſenſit Surd.conſ.318.
num.24.verſ.quod ſi aliter, lib.3.

4 Etiam quod† contractus eſſet nullus ob non ſerua-
tam formam dictæ Bullæ circa requiſitam numera-
tionem pretij in promptu, & numerata pecunia co-
ram Notario, & teſtibus in ipſo actu celebrationis in-
ſtrumenti, vt fuit dictum in Rota coram R P.D.Man-
zanedo, 28. Aprilis, 1608. in illa Ianuenſi cenſus quæ eſt
5 impreſſa poſt tract.deciſ. 110. num. 5. Verùm † quoniam
quo ad hoc vitium reſpectu veræ numerationis pecu-
niæ in ipſo actu contrahendi,& reſpectu aliorum quæ
requiruntur tempore contractus Rota viſa eſt ſentire
hanc proteſtationem etiam ampliſſimis verbis con-
ceptam non ſuffragari ad liberandum contractum à
vitio nullitatis, inde reſultantis, & maximè 29. Mar-
tij,1593.coram b.m.Cardin.Pamphilio, in illa Beneuen-
tana cenſus, quæ eſt poſt tract.deciſ.103.numer.5. & vide-
tur ſenſiſſe, 9. Decembris,1602. coram Illuſtriſſimo Car-
dinali Lancellutto in illa Romana nullitatis cenſus, quæ
eſt ibidem deciſ.2.num.8. [& in Romana cenſus 12. Maij
1625.coram R.P.D.Merlino, quæ eſt ibid.deciſ 561.num.
3. immò talis proteſtatio magis annullat, quam vali-
det contractum cenſus contra formam ſubſtantialem
dictæ Conſtitutionis initum, cùm per eam remouea-
tur conſenſus contrahentium à contractu vt dixit ibi
Rota num.2.]

Propterea† ad tollendam omnem difficultatem bo- 6
num eſſet recurrere ad ſignaturam Sanctiſſimi, vt
conſuluit Reu. P.D Ioan.Bapt.Marcheſan. in ſuo tract.
de Commiſſion.iuxta nouiſſimam impreſſionem, par. 1. Ca-
pit.de ſignat.Gratia diuerſa.nu.175.& ſeqq.& cap.de com-
miſſ.appellat.in cauſ.obligat.Cameral.§.2.num.49. vbi in-
ſerit formam commiſſionis,& nu.58. dicit ante latam
ſententiam ſuper nullitate dicti cenſus aliqua concur-
rente cauſa ſolere per Papam ſignari huiuſmodi com-
miſſiones ſanatorias, vt apparet in d.Beneuentana cen-
ſus coram b.m.Card.Pamphilio, [& ſequitur coram R.
P.D.Merlino, in d.Romana cenſus 12.Maij.1625. num.
4.& in vna Lucerina cenſus,10. Nouemb. 1614.coram R.
P.D.Pirouano, quæ eſt poſt tract.deciſ. 409.per tot. & in
ead.cauſa coram R.P.D.Buratto,1.Martij.1619.quæ ibid.
deciſ.eſt 407. per tot.] licet poſt latam ſententiam de-
claratoriam nullitatis cenſuum, tales nullitates Papa
ſanare non ſoleat, cum Papæ mens, & intentio ſem-
per ſit tertiò nolle ius quæſitum auferre, niſi expreſ-
ſis verbis regulæ deroget, vt in puncto dicit Marcheſ.
d.cap.de ſignatur. Grat.num. 481.& d.§.2.num.91.& ſeq.
Vbi admonet dominos procuratores, & partes vt ſint
ſolertes in porrigendo tales commiſſiones ſanatorias
nullitatum cenſus ante latam ſententiam, quia poſtea
erit difficilis gratiæ impetratio.

Si verò † proteſtatio non concipiatur verbis am- 7
pliſſimis, & prægnantibus, ſed contrahentes prote-
ſtentur ſimpliciter, quod volunt, & intendunt con-
trahere iuxta formam Conſtitutionis Pij V. & quod
contractus intelligatur factus & celebratus iuxta for-
mam illius, & vlterius non progrediantur huiuſmodi
proteſtatio non ſuffragatur, nec ſaluat, contractum à
vitio nullitatis, tum quia † proteſtatio eſt contraria 8
facto, l.cum plures, §.locator horrei, ff.locat.tum quia ta-
lis proteſtatio nil aliud efficit, niſi quod fingit con-
tractum illum, qui Bullæ contrariatur, cenſeri factum,
& celebratum iuxta formam Bullæ, & illi conuenire,
fingere † autem nil aliud eſt quam aſſumere pro vero 9
id quod veritati contrariatur.Doctor. in l. ſi is, qui pro
emptore, ff.de vſucap. Homo autem † abſque legis au- 10
ctoritate fingere non poteſt, vt ibi dicunt interpretes
communiter, & ſignanter Bar.num.24.Iaſ.num.175. &
alij omnes; ergo non potuerunt contrahentes effice-
re, vt ille contractus, qui de directo contrariatur Bul-
læ, illi conueniat, & cenſeatur factus, & celebratus
iuxta illius normam, & ita concludunt Boccac. in ſuo
tract.de cenſib.par.2.num.138.& ſeq.& Surd d.conſ. 318.
num.22.lib. 3.(& plurib.comprobat, Mari Giurb.dec.Si-
cil.85.num.1.& ſeq.part.1.]

Supra firmata autem concluſio, quod proteſtatio
in ampliſſima forma, & prægnantiſſimis verbis con-
cepta liberet contractum cenſus à nullitate reſultante
ex eo quod contrahentes adiecerint aliquod pactum
contra ſubſtantiam contractus cenſualis debet vno
modo limitari, vt non procedat † ſi emptor, & domi- 11
nus cenſus vſus fuerit contractu illo, cum illis pactis,
quia eo caſu dicta proteſtatio non ſuſtineret contra-
ctum illicitum, & nullum ob dicta pacta. vt poſt Boc-
cac.in ſuo tractatu, de cenſib.part.1.num 95.& part.2.nu-
mer.138.& ſeqq.dicit Hector. Felic. in tract.de Societat.
cap.29.numer.54.& viſa eſt ſentire Rota coram b.m.Vi-
cecomite, 11. Ianuarij 1585. in illa Romana cenſus, quæ
reperitur,

Digitized by Google

*reperitur, in calce tract.deciſ.*142.*num.* 2.Nam illa proteſtario deſeruit ad ſuſtinendum cenſum, non autem pacta illicita, & Bullæ contraria, qoæ vult haberi pro non appoſitis, vt dicit Rota *coram* Illoſtriſſ. Cardinali Laocel. 9. *Decembris*, 1602. *in illa Romana nullitatis cenſus, quæ eſt, ibidem deciſ.*2.*nu.*9. & propreteà qoatenus proteſtans vti velit pactis præfatis, proteſtatio non poteſt illi ſuffragari, nec contractum cenſus ſuſtinere, & à nullitate ſaluate.

SVMMARIA.

1 *Notarius ſcribens in contractu cenſus aliquod pactum illicitum poteſt puniri, non tamen pœna falſi ſed alia.*

2 *Limitatur, ſi in loco contractus vigeret conſuetudo apponendi talia pacta illicita in contractu cenſus, quia tunc nulla pœna punitur.*

3 *Conſuetudo etiam irrationabilis excuſat à delicto, & à dolo.*

4 *Et conſequenter à pœna delicti.*

De pœna infligenda Notario ſcribenti in contractu cenſus pactum illicitum.

QVÆSTIO LXII.

aliàs par. 2. *cap.* 1.*qu.* 3. *ar.* 10.

VLtimus ſupereſt atticulus in hac tertia qoæſtione explicandus. An ſi notarios in inſtrumento, quod conficit ſuper contractu cenſuali ſcribat aliquam pactionem, & conuentionem illicitam, & quæ ſit contra ſobſtantiam coottactus, ſit aliqua pæna di-
1 goos.

In qua difficultate † eſt breuiter affirmatiuè reſpondendum ex theot ica. Bartol. *in l.* 1. *verſ. nemo ad tertiam, C.de petit bonor.ſublat.lib.* 10.vbi tradit hanc tegulam, quod Notatius ſcribens inſtromentum ſuper re illicita incidit in pœoam, qoam eſſe ab omnibus approbatam, dicit Auguſt.de Atim. *ad Angel.de Maleſic.in verbo, falſario, nu.*46.ſed an poniatur pœna falſi Doctores non conueniunt; attamen magis communiter teoetur, quod non pœna falſi, ſed periurij, infamiæ, & priuationis officij plectatur, vt poſt mulios dicit Proſp. Farinaec. *in ſua Pract. Criminali, in tract. de falſitat. & ſimulat. qu.* 154. *numer.*16.Andr.Gail.*ob-*
2 *ſeruat.lib.*2.*obſeruat.*4.*num.*2.

Si tamen † in loco, vbi illud inſtrumentum confectum fuit vigeret conſuetudo apponendi, & ſcribendi in ſimilibus inſtrumentis cenſualibus talia pacta,
3 qoamuis illicita, Notarius excuſaretur à dicta pœna. Nam † conſuetudo etiam irratiooabilis excuſat à de-
4 licto, dolo, & culpa. Gloſ. *in cap.cum venerabilis, in verbo, migraſſe, ext.de conſuet.* & ſignanter † à pœoa falſi, vt pluribus confirmat Farinac. *in dicta ſua practic.qu.*85.*num.*11.*& ſeqq.& in propoſito, ita firmat* Felician. de Solis, *in Commentar. de cenſib. tomo* 1. *lib.* 1. *cap.*10.*num.*30.

De reſpicientibus cenſum, poſtquam eſt in eſſe deductus, & alteri iuſto titulo acquiſitus, & an fundus cenſus ab eius domino vendi poſſit.

QVÆSTIO LXIII.

aliàs par. 2. *cap.* 2.*qu.* 1.*ar.* 1.

SEcundum ſequitur Caput principale huius ſecundæ Tractatus noſtti partis, in quo agendum propoſoimus de noonullis, quæ conſideranda veniunt circa cenſum de quo agimus, donec ille eſt penes eũ, qui iuſto titulo illum acquiſiuit. quod iuris argumentum, vt aliqua methodo, vt cœpimus proſequamur mulras eſſe neceſſarias indagationes credidimus, eas tamen ad infraſcriptas quinque redigendas eſſe ſumus arbittati, vt

In prima agamus de nonnullis, quæ circa fundum cenſui ſuppoſitum, & illius occaſione conſiderari, & contingere poſſunt.

In ſecunda, de ijs, qoæ reſpiciuot perſonam eios cui annua reſponſio, & annuus cenſus debetur.

In tertia, de ijs, quæ accidunt circa perſonam illius, qui ad cenſus ſolutionem tenetur.

In quarta, de nonnollis reſpicientibus ſolutionem cenſus.

In quinta, de actiooibos, & remedijs quibus ceoſus, & annua reſponſio debita exigi poteſt.

QVoniam in contractu cenſuali fundus ipſe ſuper quo cenſus creatus, & conſtitutus fuit, poteſt duplici reſpectu conſiderari, vno quidem habita relatione ad tempus quo cenſus conſtituitur, & ſuper eo fundatur, & collocatur, altero vero habita relatione ad tempus poſtquam cenſus fuit creatos, & fuit ad alium tranſlatus, & penes eum, qui iuſto titulo illum acquiſiuit permanet, & cum de fundo cenſito ioxta primam conſiderationem, foerit abundè tractatum, *ſup.par.*1.*cap.*3. *per tot.*reſtat vt aliqua de illo dicamus, iuxta ſecundam conſiderationem, quod in hac prima Quæſtione eſt quatnor articulis explicandum.

In primo videbimus, an dominus fundi cenſuati poſſit illum ſuo arbitratu alienare.

In ſecundo agemus, de denonciatione per dominum fundi cenſuari facienda, domino cenſus ſuper futura fundi alienatione.

In tertio, diſſeremus de iure prælationis, quod dominus cenſus habet in alienatione fundi cenſuati.

In quarto, de iure tetrahendi dictum fundum domino cenſus comperente, quatenus omiſſa denuntiatiooe ſit venditus.

SVMMARIA.

1 *Hypotheca impedit dominij tranſlationem.*

2 *Maximè, ſi ſit ſpecialis.*

3 *Fundus cenſus, quod alienari non poſſit, videtur tenere.*

4 Gregor.de Valentia, *negat in perſonam à qua ſit difficilè exigere cenſus annuos, in alias concedit.*

5 *Auctor indiſtinctè affirmatiuè concludit.*

6 *Quilibet eſt rei ſuæ moderator, & arbiter.*

7 *Vbi eſt caſus legis non cadit dubitatio.*

8 *Hypotheca non reſiſtit venditioni, ſed tranſlationi dominij.*

9 *Venditio reis & tranſlatio dominij illius ſunt diuerſa.*

Venditor

10 *Venditor non tenetur transferre in emptorem dominium rei vendita, ſed dumtaxat illam tradere.*
11 *Res aliena vendi poteſt.*
12 *Emens fundum cenſuatam ignoranter non agit ad reſciſſionem contractus, ſed pro liberatione à dicto onere.*
13 *Ex venditione fundi cenſuati non extinguitur cenſus.*

FVit *ſupra qu.* 1. *aliàs parte* 1.*cap.*1.*quæſt.*1.*art.*1.*num.* 23.multorum auctoritate concluſum,quod ex conſtitutione, & creatione cenſus conſignatiui de quo agimus, dominium rei, quæ cenſui ſubiicitur, & ſubiugatur non tranſit in emptorem cenſus, ſed penes imponentem remanet cum onere tamen expreſſæ, & ſpecialis hypothecæ ad fauorem domini cenſus,*vt diximus d par.*1.*c.*2.*q.*3.*ar.num* 9.23. Vnde inſurgit occaſio dubitandi. An dominus fundi cenſuati poſſit illum arbitratu ſuo vendere. In qua difficultate pars negatiua videtur ea ratione tenenda, quia cùm dictus fundus,vt dictum eſt ſit affectus onere ſpecialis hypothe-
1 cæ ad fauorem domini cenſus, & † hypotheca impediat domini rei hypothecatæ tranſlationem. Gratian. *conſ.*95.*num.*12.*lib.*1.Soc.iun.*conſ.*18.*in fine*,*lib.*2.Ceph. *conſ.*397. *numer.* 85.*libr.*3.Franc.Bec.*conſ.*80.*num.*7 *libr.*
2 1.Boer *dec.*282.*num.*53.Crau.*conſ.*381.*num.*2.*lib.*3. & † abſque dubio ſi talis hypotheca fuerit ſpecialis, *l. ſi creditor*, §. *fin.ff.de diſtr.pign.*Caſſan.*ad Conſuetud.*Burgund. *Rubr.*11. *Des cenſes.* §. 6. *nu.* 10.Anton.Neguſ.*in tract.de pignor. & hypothec.par.* 2.*membr.*1.*num.*5.Vinc. de Franc. *deciſ. Neapol.* 355.*num.* 5.Hieron.Gabr.*conſ.* 66.*num.*10.*lib.*1.*& pro magis communi* Peregrin.*in tract.*
3 *de fideicomm art.* 51. *num.* 77. videtur quod † ratione dictæ hypothecæ impediatur fundi illius alienatio, ſaltem valida.

4 Gregor. † autem de Valentia *Comment. Theologic. tomo* 3.*diſput.*5.*quæſt.*22.*de cenſib.puncto* 7.*in princ.* conſiderando æquitatem naturalem negat rem cenſuatam alienari poſſe abſque, conſenſu domini cenſus, & illius dominium transferri in aliquem alium, à quo difficile ſit, & periculoſum penſiones extorquere, fieret enim eo caſu iniuria domino cenſus concedit autem irrequiſito domino cenſus dictam alienationem in aliquem à quo æquè tuto recipi poſſint penſiones cenſuales,cum nullum periculum inde immineat emptori cenſus.

5 Ego † verò partem affirmatiuam indiſtinctè tenen-
6 dam eſſe cenſeo, tum † quia quilibet eſt rei ſuæ moderator, & arbiter, *l.in re mandata,C.mand.l.ſed, & ſi lege*, §.*conſuluit.ff.de petit. hered.* Rol. à Valle, *conſ.* 35. *num.*8.*lib.*3.*tum auctoritate* Pij V.*in ſua Bulla ſuper cenſib.* qua leguntur hæc formalia verba, *Quemadmodum nec pactum auferens, aut reſtringens facultatem alienandi rem cenſui ſuppoſitam, quia volumus rem ipſam ſemper ac liberè, & ſine ſolutione laudimij, ſeu quinquageſima, ſeu alterius quantitatis vel rei,tàm inter viuos, quàm in vltima voluntate alienari.* Propter quod Pianam Conſtitutionem *fuit ſupra hac eadem part.* 2. *cap.* 1. *quæſt.*3. *art.*4.*nume* 9. 56. demonſtratum, nec etiam pacto fieri poſſe, vt facultas iſta auferatur, aut reſtringatur domino talis fundi, & hanc eandem opinionem amplexa fuit Rota *coram* Reuerendiſſ. P. D. Sacrato, 14.*Ianuarij*,1602.*in illa Romana cenſus*, quæ eſt impreſſa *poſt tract. dec.*90.*num.* 15.

Vnde cùm hunc articulum habeamus reſolutum per dictam Pontificiam Conſtitutionem,omnis ceſſa-
7 re debet dubitatio, quæ penitus ceſſat † vbi habemus caſum legis Gloſ. *in ancilla, C.de futur.*Anch.*conſ.* 371. *num.*4.Dec.*conſ* 452.*ad fin.* Crau. *conſ.*13.*num.*7.*verſ.circa quartam.*

Neque in hac parte Conſtitutio illa continet an quid exorbitans à iure communi, dum diſponit rem cenſui ſuppoſitam poſſe alienari, quod videtur repugnare ijs, quæ ſupra diximus de natura hypothecæ maximè ſpecialis, quia licet verum ſit quod talis hypotheca impediat tranſlationem dominij rei hypothecatæ, non tamen ſequitur quin res illa vendi, &
validè alienari poſſit, nam † hypotheca non reſiſtit 8
venditioni,& alienationi, ſed tantùm tranſlationi dominij, quæ † tanquam diuerſa conſiderauit. Bart. *in* 9
*l.cum lex,numer.*1.*ff.de fideiuſſ.* quem ſequuta fuit Rota *coram* Cardinali Seraph.*dec.*787.*num.*13.*par.*1.Vendi-
tor † enim non tenetur dominium rei venditæ trans- 10
ferre in emptorem, ſed dumtaxat ad rei venditæ traditionem, *leg.ex empto, in princ. ff. de action. empt.l.*1.
ff. de rer. permut. leg.tradit ff.de acquir.rer. dom. Vnde † 11
etiam rem alienam vendi poſſe reſpondit *I. C. in leg. rem alienam, ff.de contr empt.&* Imper.*in leg.cum res,C. de probat. & ibi not.* Gloſſ. Afflict. *dec.*40.*num.*3. *& alij paſſim.*

Neque † is,qui talem fundum cenſuatum emit onus 12
hoc ſuper impoſitum neſciens, poterit cognita veritate agere ad contractus reſciſſionem, ſed agendum illi erit, vt venditor rem illam à dicto onere liberet, & pro liberatione redimat cenſum præfatum,& interim ſoluat cenſus decurſos, & decurrendos vſque ad effectualem cenſus redemptionem,vt docet Io.Guttierez *tract.quæſt.lib.*2.*cap.*169.*n* 3. quem refert,& ſequitur Hieron.Cæuallos *pract.q.Commun. contra Commun. q.*469.*n.*8 *&* Io.Bolognet.*conſil.*31.& nos diximus *ſupra part.*1 *c.*3.*q.*4.*n.*20.*&* 21.[[*comprobat.* Mari. Giurb. *dec. Regn.Sicil.*113.*n* 3.*par.*1.]

Sequuta † autem fundi cenſuati alienatione, non 13
propterea cenſus de ſuper impoſitus, & conſtitutus extinguitur, ſed tranſit cùm ipſo fundo in illius emptorem, etiam onus ſoluendi annuam reſponſionem, vt auctoritate.Couar.*variar.reſolut.lib.*3.*c.*7. *n.*16. *dixit* Rot.*in illa Romana cenſus*, 14. *Ianuarij* 1602. *coram* R. P.D.Sacrato,*quæ eſt poſt tract.dec.*90.*n.*5.& nos dicemus *infra hoc eod.c.*2.*q.*3.*art.*6.*n.*3.

SVMMARIA.

1 [*Bulla Pij V. de form. creand. cenſus in* §. *vbi autem vendenda intellectus*,& ſub n.8.
2 *Quilibet eſt rei ſuæ moderator,& arbiter.*
3 Volo,vis,*hoc verbum intelligitur ſecundum ſubiectam materiam.*
Eſt non iuris promulgatorium,num.9.
Iudicis formam [illegible] num.10.
4 *Denunciandi venditionem fundi cenſiti obligatio indicta à Pio V. in dicta ſua bulla infert onus domino fundi ſecundum aliquos.*
Contrariam, quod immò iſta obligatio ſit æqua,& optima ratione fundata volunt alij, & ſequitur Auctor num.11.
5 *Placita Principum legis habent vigorem.*
6 *Intelligo de iis, quæ Princeps tali animo exprimit, & ſunt iuſta, & honeſta, & aliis legibus non contraria.*
7 *Solemnitatis, quæ non poteſt interuenire in ipſo actu, omiſſio non vitiat contractum.*
8 *Stante maximè conſuetudine explicandi actum ſine dicta ſolemnitate.*
12 *Dominus cenſus grauatur per Bullam Pij V. quæ illi prohibet ne ex venditione fundi cenſiti poſſit percipere laudimium.*
13 *Obligatio reuendendi cenſum, quando vnquam infert grauamen domino cenſus.*
14 *Qui in vno grauatur debet in alio releuari.*
15 *Onus denunciandi Domino cenſus venditionem fundi cenſiti, & illum aliis preferendi eſt fundatum ſuper iure.quod ipſe habet in dicto fundo.*
16 *Emphyteuta tenetur denunciare domino venditionem*

melioræ

Digitized by Google

melioramentorum , quæ in re in emphyteuſim retenta fecit,& illum aliis omnibus præferre.

17 *Pactum quod quis in venditione debeat requiri , & alijs preferre, eſt de iure validum.*

18 *Res vendita,non ſeruato dicto pacto,poteſt per eum ad cuius fauorem tale pactum factum eſt , ab emptore vendicari.*

19 *Denunciatio futura venditionis fundi cenſiti eſt facienda domino cenſus etiam aliunde ſcientiam habenti de dicta venditione facienda.*

20 *Denunciatio, quæ non requiritur ad effectum inducenda ſcientia ſed ad effectum , vt denunciatus aliquid faciat, vel non faciat, debet fieri etiam ſcienti.*

21 *Dominus cenſus poteſt iuri prælationis , & retractus tam tacitè, quam expreſsè renuntiare.*

22 *Iuri ſuo poteſt quilibet renuntiare.*

23 *Iura merè perſonalia cedi non poſſunt.]*

24 *Diſpoſitum de tota re habet locum in parte illius.*

25 *Cenſus non imponitur ſuper aliqua parte fundi , ſed ſuper integro fundo.*

26 *Hæres repreſentat perſonam defuncti.*

27 *Denunciatio debet fieri domino cenſus cum omnibus conditionibus quibus venditio fieri debet.*

28 *Immò cum inſertione inſtrumenti dicta venditione conficiendi.*

29 *Denunciatio futuræ venditionis fundi cenſuati debet fieri ab emptore, non à venditore.*

30 *Dominus fundi , cenſuati non ſtatim poſt factam denunciationem poteſt vendere , ſed debet per menſem expectare dominum cenſus.*

31 *Emphyteuta volens vendere melioramenta, quæ fecit in in re emphyteutica , debet poſt denunciationem factam domino directo,per duos menſes expectare.*

32 *Menſis , quo dominus cenſus debet expectari poſt denunciationem anteqnam fiat venditio eſt dierum continuorum, non vtilium.*

Non tamen computabuntur dies quo dominus cenſus eſſet impeditus, num. 33.

34 *Terminus in dubio eſt dierum continuorum , non vtilium.*

35 *Maximè quando negotium non tractatur in forma Iudicij.*

36 *Menſis quot dierum eſſe debeat.*

De denunciatione facienda domino cenſus de venditione facienda fundi cenſuati.

QVÆSTIO LXIV.

aliàs par. 2. cap. 2. qu. 1. ar. 2.

SAnciuit *Pius V. in ſua Bulla ſuper cenſibus*, quod dominus fundi cenſuati poſſit illum tam inter viuos, quàm in vltima voluntate libere alienare , abſque ſolutione laudemij , ſeu quinquageſimæ , ſeu alterius quantitatis , vel rei , [de qua te dictum fuit in precedenti articulo , Subiungit deinde Papa , quod vbi res cenſui ſuppoſita vendenda ſit, debeat venditor cenſus hoc denuntiare domino cenſus per hæc verba Vbi „ autem vendenda ſit volumus dominum cenſus om„ nibus alijs præferri , eique denunciari conditiones,
1 quibus ſit vendenda. Circa † quam particolam oritur dubitatio , An in ea voluerit Papa aliquid noui conſtituere. an potius procedat præcedens particula , per quam fuerat omninò prohibitum omne pactum impeditiuum, ſeu reſtrictiuum liberæ facultatis alienandi fundum cenſuum, quod aliquibus placuit ea ratione , quia credendum ſit Papam in hac bullæ noſtræ parte , voluiſſe demonſtrare ſuam voluntatem eſſe conformem diſpoſitioni iuris communis , relinquendo potius libero arbitrio domini fuodi cenſiti , quod volens poſſit ſe per pactum obligare ad denuntiandum domino cenſus futuram fundi illius venditionem , quam à tramite iuris communis diuertendo illum cogere ad faciendum de neceſſitate dictam de-
nunciationem contra regulas iuris: † quo liberum eſt 2
cuilibet , & permiſſum, vt de re ſua ſit moderator , & arbiter ad ſui libitum, *l. in re mandata, C. mand. l. ſed & ſi lege. §. conſuluit. ff. de petit. hæred* Caſt. *conſ.* 178 *lib.* 1. Rol. *conſ.* 35. *num.* 8. *lib.* 3. Nec dicunt iſti, difficultatem facere poteſt verbum illud volumus , quo ibi vtitur
Papa , † quoniam illud intelligitur ſecundum ſubie- 3
ctam materiam. Abb. *in cap. fi. n.* 4. *extr. qui filij ſint legit.* ſubiecta autem materia videtur requirere , ne neceſſitatem, & præceptum, ſed potius facultatem importet, vt ius commune minus, quam fieri poſſit lædatur, imponendo domino fundi cenſiti hoc onus denuncian-
di,† quod Ludou. Moli. *in tract. de contract. part.* 1. *diſp.* 4
372. *num.* 6. *verſ, verum autem quando,& diſpu:.* 390. *num.* 8. *verſ. vtrum autem.* appellat maximum , ſubiungens poſſe Principes ſæculares tuta conſcientia illud non velle admittere , Et potuiſſe Papam iuſtiſſimè illud omittere, cum nullo alio iure probetur, dicit Nauar. *in ſuo tract. de vſur. num.* 92. *in* 7. *gloſ.*

Nec videtur , quod ab hac opinione nos poſſit retrahere illud , quod eſt in ore omnium , Principum
† placita legis habere vigorem. *§. ſed,& quod Principi* 5
Inſt. de iur. & ciuil. cum ſimilibus cum hoc non indi-
ſtinctè procedat in quilibet Principis placito, ſed † in 6
illo duntaxat, quod à Principe tali animo, & voluntate exprimitur *Doct. in rub. ex de reſcr. & maxim.* Rip. *num.* 6. Dec. *num.* 6. Mant. *num.* 1. *circa med. ſub verſ. ſatis opinor ibi vel dic eſto.* ac iuſtum , atque honeſtum eſt, aliiſque legibus minimè contrarium reperitur. Sed quod quis teneatur denunciare alteri venditionem rei propriæ non videtur admodum licitum, ac honeſtum, & repugnat liberæ facultati de re ſua diſponendi , qui leges cuilibet tribuunt etiam abutendo. *d. §. conſuluit.* & mox delictum eſt, meritò dicendum videtur , quod illud Papæ placitum, quod in propoſita dictæ ſuæ Bullæ particula expreſſit non neceſſitatem , ſed facultatem deſignet , cum ita intelligendo non recedamus à iuris diſpoſitione. Et hac opinione retenta , ſequitur, quod omiſſio huius denunciationis non vitiaret ven-
ditionem fundi cenſiti, & multo minus ; † quia cùm 7
iſta ſit de ſolemnitatibus, quæ non poſſunt interuenire in ipſo actu contrahendi, ſed debeat præcedere contractum; illius omiſſio contractum non vitiatet. Alex. *conſ.* 206. *in vltim. dub. lib.* 6 Abb. *conſil.* 25. *col.* 2. *verſ. ſecundus mod. lib.* 2. Afflict. *deciſ.* 378. *num.* 4. Crau. *conſ.* 11.
num. 2. *& conſ* 177. *num.* 5. *lib.* 1. maximè † in iis locis, in 8
quibus vigeret cõſuetudo vẽdendi ſimiles fundos abſque dicta dennnciatinne , nam cùm dicta conſuetudo non reſpiciat ea, quæ ſunt de iure naturali, vel diuino, ſuſtineret venditionem factam , omiſſa dicta denunciatione. *ad* Nauarr. *in Comment. de vſur. num.* 108. *verſ. ſecundo, & verſ. tertio facit.* Dec. *conſ.* 11 *num.* 9. *& Rota deciſ.* 325. *part.* 4. *diuerſ. quæ eſt impreſſa poſt tractat. deciſ.* 11. Quibus tamen non obſtantibus. contrariam opinionem quod ibi *in d. verſ.* Vbi autem vendenda ſit, &c. imponat præceptum , non autem tribuat facultatem veriorem eſſe exiſtimo ponderando verbum illud:
† volumus quo ibi Papa vtitur , quod eſt noui iuris 9
promulgatorium. Felin. *in cap. decernimus. numer.* 77. *de
iudic.* & † inducit formam præciſam, vt in puncto reſo- 10
luit Rota *coram* Card. Seraph. *deciſ.* 1474. *num.* 2. *& coram* Illuſtriſſ. Card. Mellino 21. *Ianuarij* 1601. *in vna Romana vineæ, quæ eſt impreſſa poſt tract. dec.* 157. *num* 3. nec repugnat ſubiecta materia, vt ex mox infra dicendis apparebit. *vt in verſ. cum enim videret.*

Nec obſtant ea , quæ ſupra in contrarium deducta ſunt.

ſunt. Nam ad illud, quod Molin. & Nauarr. dicunt,
11 onus hoc eſſe maaimum, reſpondetur, † quod immò
eſt æquum, & optima ratione fundatum, vt voluot
Leooard. Leſſ. in ſuo tract. de iuſtit. & iur. lib. 2. cap. 22. n.
71. & 84. Et idem Nauar. d. tract. num 107. verſ. quædam
tandem ſunt Io Franc Leonis in Theſaur. for. Eccleſiaſt.
par. 2. cap. 15.

Cùm enim videret optimus Pontifex, qood ea diſ-
poſitione facta in præcedenti particula dictæ ſuæ Bul-
læ reſultabat non modicum grauamen contra domi-
num cenſus, qui ſuper dicto fundo vendendo cenſum
12 conſtitutum, & fundatum habebat, tum quia † non
obſtante iure, quod in re illa habebat, prohibebatur
eiuſdem rei venditionom impedire, & quod ex tali
venditione aliquod prætendere poſſet laudemium, vt
conſiderat idem. Molin. d. diſput. 372. num. 6. poſt prin-
cip. verſ. quia hodie, & diſput. 390. num 8. verſ. longè vero
13 maiori. tum † quia tenetur cenſum quandocumque te-
nendere, vt aoimaduerrit Thom. Boninſig. in ſuo tract.
de cenſib. cap. 9. num. 1. & ſeq. Ideò idem ſanctiſſimus, &
14 iuſtiſſimus Pontifea cognoſcens † æquum eſſe, vt qui
in vno grauatur io alio debeat releuati. l. eum, qui in
prin. & ibi Bart Iaſ. & alij communiter, ff. de iureiur. voluit
illum in hoc releuare, vt debitor cenſus volens ven-
dere fundum ceoſuatum, teneatur denunciare domi-
no cenſus futuram venditionem cum ſuis conditioni-
bus, & illum omnibus emere volentibus præferre, &
hinc apparet, quod ſubiecta materia non repugnat,
quin verbum volumus, quo vtitur Papa in dicta parti-
cula Bullæ, ſit noui iuris promulgatorium, & formam
præciſam inducat.

Quòd eò magis recipere debemus, quo diſpoſitio
15 illa Papæ eſt optima ratione fundata, videlicet † ſuper
iure, quod ipſe dominus cenſus habet in illa venden-
da, vt diait Rota coram Scraph. d. deciſ. 1474. num 4 &
repetiit coram Gregor. XV. in vna Romana prælationis
19. Nouembris 1604. quæ eſt poſt tractat. deciſ. 156. num.
6. & propter eandem ratiooem in caſu valde ſimili
diſponitur. in l. fin. §. 1. C. de iur. emph. & in cap. potuit in
16 prin. extr. de locat. quod ſi emphiteuta † velit vendere
melioramenta, quæ fortè fecit ſuper bonis, quæ in
emphyteuſim tenet, non poſſit id ſuo arbitratu face-
re, ſed teneatur requirere dominum directum, denun-
ciando illi pretium, quòd verè ab aliis recipere poteſt,
& illum emere volentem omnibus aliis præferre. Et
17 † aliàs in iure probatur pactum, quod in venditione
facienda quis ſit requirendus, & aliis præferendus, vt
eſt tex. in l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verb. oblig. per quem
tex. Bald. in l. 1. poſt prin. C. commun. diuid. & alij relati à
Tiraquell. de retract. lignag. in præfat. nu. 15. verſ. nam, &
ſi valet.

18 Et hoc pactum adeò potens, & efficax eſt, † vt ſi
res contra illud vendatur, poſſit is, ad cuius fauorem
pactum illud fuerat factum, rem venditam ab emp-
tore vendicare. Molin. d. diſput. 372. verſ. quando autem
per tot. Tiraq. de retract. lignag. §. 5. gloſ. 8. num. 8. Gutie-
rez pract. quæſt. lib. 2. q. 167. num. a. Boccac. in tractat. de
cenſib. par. 1. num. 8 verſ. vbi autem. cum itaque hoc per
pactum fieri poſſit, multò magis dicendum eſt potuiſ-
ſe fieri per Pontificiam conſtitutionem, vt in puncto
probauit Gutierez. d. cap. 167. num. 1.

Ea quib ſatis maniſeſtè apparere eaiſtimo, quod o-
nus iſtud denunciandi veluti æquum, & rationabile,
non repugnans diſpoſitioni iuris, eſt recipiendum, &
obſeruandum tanquam introductum, & impoſitum
pro forma.

19 Et hæc † quidem denunciatio non poteſt omitti
eo ſub prætextu, quod dominus cenſus aliunde noti-
tiam, & ſcientiam habuerit de futura dicti fundi ven-
ditione, & alicitatione: nam eo etiam caſu eſſe neceſ-
ſariam ſpecificam, & formalem denunciationem, vo-
luit Rota in d. deciſionibus factis coram Seraph. & Greg.
XV. ſupra relatis. & firmauit coram eod. Greg. XV. in vna
Romana vineæ 26. Iunij 1609. quæ eſt poſt tract. deciſ. 158.
num. 8. Quod non caret ratione, quia † cum denuncia- 20
tio prædicta requiratur non ad effectum dumtaaat, vt
dominus ceoſus ſciat, quod fundus ille cenſuatus eſt
vendendus, & de dicta futura venditione ſcientiam,
& notitiam habeat, ſed vt poſſit deliberare, & decla-
rare, an velit ipſe emere, vel uon ſufficit, quod ipſe
dominus cenſus aliunde futuram venditionem ſciat,
nec quod venditio fuerit facta ipſo præſente, ſed pro
validitate venditionis requiritur & eſt neceſſaria ipſa
denunciatio iuxta theoricam Bar. in l. denunciaſſe. §. quid
ergo ſub numer. 3. verſ. iſto caſu, quem §. legit vna cum l. qui
vxori. ff. ad l. Iul. de adult. quam ſcribentes communi voto
amplexi ſunt. Alea. conſ. 24. num. 5. vbi multos allegat lib. 5.
& teſtatur. Rim. Iun. conſ. 510. num 67. & 68. lib. 5. vbi
alios congerit. & in puncto refert. Caſſan. Conſuetud. Bur-
gun Rubr. 11. des cenſes. §. 4. in text. dedans quarante. num.
1 alios citat Steph. Gratian. diſcept. forenſ. tom 4. c. 742.
num 4. loquens de denunciatione facienda vigore Bul-
læ Pauli III. proaimis vicinis per eos, qui bona ſua
volunt vendere ad effugiendum.

Licet autem huiuſmodi denunciatio ex parte do-
mini fundi cenſiti ſit introducta pro forma ad vali-
dandam venditionem dicti fundi, non tamen cogitur
dominus cenſus fundum illum emere, † ſed poteſt iu- 21
ri prælationis. & retractus ſibi vigore dictæ bullæ
Pianæ competenti, vel tacitè permittendo labi men-
ſeio, quo ea diſpoſitione eiuſdem Bullæ debet expe-
ctari, vt diximus in tract. hac part. 2. cap. 1. q. 3. artic. 4.
nunc qu. 56. num. 11. de eo, qui promiſit fundum non
veodere, niſi Titio. nam ſi Titius ſinat labi terminum
ſibi ea Iudicis decreto ad emendum præfiaum, cenſe-
tur iuri ſuo renunciaſſe, & promittens poterit habere
cui voluerit fundum vendere, vel expreſsè illud remit-
tendo, † cum quilibet poſſit iuri, & fauori ſuo renun- 22
ciare, per regulam l. ſi quis in conſcribendo. & ibi gloſ.
dat concordantes. D. de pact. Decian. conſ. 39. num. 4. lib. 2.
& ferè in puncto Peregr. deciſ. 22. num. 4.

Et cum ius iſtud non ſit merè perſonale ſed com-
petat domino cenſus ratione iuris, quod habet ſuper
fundo cenſito, vt dictum eſt, tranſibit ad quemcumque
cenſus dominum, licet iura † merè perſonalia cedi 23
non poſſint. nec à perſona ipſa, cui competunt diuelli,
& ſeparari, vt per Tiraq. de tract. lign. §. 26 gl. 1. num. 45.
& 46. & infra per diſcurſum.] Quæ concluſio habet
locum † non ſolùm quando eſt vendenda tota res o- 24
neri cenſus ſuppoſita, verùm etiam ſi ſit vendenda ali-
qua illius pars, & voluit, Io. Azor. in ſuo tract. Inſtit.
Moral par. 3. lib. 10. cap. 11. quæſt. 2. verſ. cæterum, ea ratio-
ne, quia lex † ſtatuens aliquid de toto habet quoque 25
vim in parte eius, l. quæ de tota, ff. de acquir. hered. &
poteſt comprobari alio fundamento, quia † Cenſus 26
non cenſetur impoſitus, & conſtitutus ſuper aliqua
parte fundi cenſuati, ſed ſuper toto, & integro, vt di-
ximus ſupra auctoritate. Rotæ in vna Romana cenſus,
30. Octobris, 1602. coram Illuſtriſſimo Cardinali Mel-
lino. quæ in fine tract. eſt deciſ. 1. num. 3. & propterea
quælibet pars illius cenſetur affecta ad fauorem do-
mini cenſus, ita vt nulla eius pars alienari poſſit non
facta dicta denunciatione. Quæ fieri † debet cuicum- 27
que domino cenſus, vt declarauit. Rota in illa Rom.
prælationis coram R.P.D. Dunozet, 26. Iunij. 1617. quæ eſt
poſt tract. deciſ. 307. num. 4. ſiue ipſe cenſum emerit à
primo illius venditore, ſiue ſit illius hæres † qui per- 28
ſooam eius repreſentat. Auth. de iureiur. à mor. præſtit.
in prin. ſiue etiam emptori cenſus titulo aliquo ſingu-
gulari ſucceſſerit, quia cenſus traoſit cum ſuo priuile-
gio, & beneficio, vt dicebat Iu. Azor. d. lib. 10 cap. 12.
verſ. quæ res an etiam.

Hanc † autem denunciationem faciendam eſſe non 29
ſolùm cum conditionibus, quibus venditio fieri debet,
vt

Digitized by Google

vt diſponit Pius V. *in dicta ſua Conſtitutione*, *in verſic. ſupra allegat.* & *non obſcurè ſenſit* Rota *coram* R. P.
D. meo Vbaldo, 15. *Decembris*, 1614. *in illa Romana*
Retractus domus, *qua eſt in fin. Tract. deciſ. 71. numer. 1.*
30 Sed † etiam cum inſertione totius inſtrumenti ſuper
dicta venditione conficiendi, & celebrandi relicta copia domino cenſus denunciato, exiſtimo per tex. *in*
Clem. cauſam, & *ibi* Glo. *de elect.* & *alia apud* Caſſa. *d.* §.
4. *in tex.* Sara *de nonc. ë. num. 1.* & 2.

Verùm enimuero circa hanc nunciationem,
quæret forte quiſpiam à quonam ſit facienda. An à
domino fundi cenſuati vendere volente, an verò ab
31 eo qui illum emere vult, & intendit, & cum † hoc Papa in dicta ſua Conſtitutione non declaret, ſed impersonaliter loquatur, videtur quod ſit potius facienda ab ipſo emere volente, quam ab alio, quia magis
ſua, quam venditoris intereſt rem non retrahi, vt conſiderauit Rota *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Ludouiſio, 19. *Nouembris*, 1604. *in illa Romana prælationis*, *qua eſt poſt Tract. deciſ. 156. num. 9.*

[Si quis autem quærat, quomodo facienda ſit huiuſmodi denunciatio domino cenſus, ſi ſit pupillus, vel infans, eum non pigeat recurrere ad ea, quæ diximus *infra part. 3. cap. 1. q. 3. art. 9. num. 10.* & *ſeqq. nunc qu. 111.* nam ex ibi dictis facili negotio haberi poteſt reſolutio huius dubitationis, & forma huiuſmodi denunciationis, quam tradit etiam Gratian. *diſcept. foreuſ. tom. 5. cap. 957. numer. 1.* & *ſeqq.*]

2 Facta autem † denunciatione cum ſuis qualitatibus, & circunſtantiis, non tamen poterit dominus
fundi cenſuati ſtatim fundum illum vendere ſed ex
forma eiuſdem Conſtitutionis debebit per menſem
expectare dominum cenſus vt deliberet & declaret an
velit necne fundum illum emere, quod videtur mutuatus Pius V. ex *tex. in l. fi.* § *1. C. de iure emphyt.* & *ex*
33 *c. potuit*, *tex. de locat.* In † quibus poſtquam fuit diſpoſitum quod emphyteuta volens vendere melioramenta ſi quæ fecit in, & ſuper bonis quæ in emphyteuſim retinet, teneatur requirere dominum directum an
emere velit, & illum cæteris præferre, quod adhuc
emphyteuta tenetur per duos menſes expectare dominum directum. Sed *Pius V.* dictum terminum legalem duorum menſium reſtrinxit ad vnum menſem
duntaxat.

Circa quem menſem poſſet dubitari; an eſſe de-
34 beat vtilis, an verò continuus. Et † quod debeat eſſe
dierum continuorum cenſeo ex Rebuf. *in trac. de Nominat. qu. 11. numer. 6. verſ. 3. quaro* Boſſ *in ſua pract. crimin. in tit. de iniur. num. 25.*
35 Nam † in dubio quilibet terminus cenſetur continuus *Soc. conſ. 118. num. 6. lib. 4.* Tiraq. *de Retract. lignag.* § *1.* Gloſ. 11. *num. 21.* Bard. *in ſuo tract. de tempor. vtil. vel contin. cap. 8. numer. 1.* Phanuc. *de Inuentar. hæred. part. 1. num. 19.* Ioan. Bapt. Boeci. *de ſtatutar. Vrb. præſcript.* Glo. 2. *num. 19.* Aſin. *in ſua prax. iudiciar. in prin. cap. 8 num. 17.* & *ſeqq.* & § *12. cap. 1.* Et maximè cum negotium
36 hoc non tractetur in forma iudicij, † quo caſu tempus deberet eſſe vtile. Alex. *conſ. 114. per tot. lib. 5.* & in
puncto ita in hoc articulo reſpondit Io. Azor. *d. libr.*
10 *cap. 12. verſ. qua res an Primus.* vbi ſubdit, quod fortaſſe domino cenſus legitimè impedito intra menſem,
37 † dies, qui durante legitimo impedimento elabi contigerit non computabuntur. Quot autem dierum
debeat eſſe menſis iſte non videtur facile reſolui poſ-
38 ſe, certant enim inter ſe ſcribentes an † menſes debeant eſſe omnes prout currunt, vt voluit Boccae. *d.* Glo. 2. *numer. 18.* Bard. *d. tract. cap. 2. ſub numer. 2.* Bertaz. *in ſuo tract. de Clauſul. inſtrum. Clauſula 41.* Gl. 3. *ſub num. 6.* An verò omnes debeant eſſe triginta dierum, *vt ſentiunt multi relati à* Luca Pet. *in ſua pract. Capitolin. For. lib. 5. cap. 12. num. 8.* Nec defuerunt qui alias opiniones excogitarunt, vt latè demonſtrat Marian.

Soc. *ſen. in cap. ſacro*, *numer. 240. cum multis ſeqq. vſque ad numer. 150. de ſenteat. excom.* Mihi autem pro reſolutione propoſitæ dubitationis, validè placet diſtinctio, quam magis communiter afferunt ſcribentes diſtinguentes: An ſimus in caſu, quo à lege, conſtitutione, vel ab homine non fuerit ſtatutum, nec expreſsè diſpoſitum à quonam tempore incipiat menſis. An verò ſimus in caſu, in quo id diſpoſitum, & expreſsè determinatum reperiatur, Vt primo caſu menſis aſſumatur, vel pro duodecima parte anni, vt poſt *Glo.* & communiter. DD. *in cap. quam ſit*, *de elect. num. 6.* & Bal. & *alij in l. de diuiſione*, *ff. ſol. matrim.* dicit Lambertin. *de iure patron. lib. 2. par. 2. q. 1. art. 14. num. 3. ad fin. verſ. ſi vero ius* & *explicat.* Alex. *loquens de menſe dierum vtilium*, *conſ. 114. numer. 13. libr. 5.* Vel quilibet menſis debeat eſſe triginta dierum. Alex. *d. conſ. 114. numer. 12.* & bene declarat Tiraq. *d.* Gloſ. 11. *num. 19.* Menoch. *de arbitr. Iudic. lib. 2. cent. 1. caſu 50. num. 12.* & *ſeq.* Horat. Carpan. *ad ſtatut. Mediolanen. cap. 430. num. 7* Et in terminis huius primi caſus poſſunt procedere aliquæ opiniones relatæ à Soc. *l. ſup. cit.* Secundo vero caſu menſis accipiatur, prout occurrit ita vt id quod à die aſſignati termini deficit de menſe currenti, debeat ſuppleri de menſe proxime ſubſequenti. Glo. *in d. cap. quam ſit*, quam communiter recepi teſtatur Alex. *in d. l. de diuiſione numer. 4. poſt* Bald. & Imol. & *alios alibi*, quam ſequitur etiam Roch. *de Curte de iure patron. in verb. Honorificam*, *qu. 52. num. 85. qui ſimiliter ex mente* Butr. *in cap. licet de ſupplen. neglig. Prælat. teſtatur* Gl. *illam eſſe communiter approbatam*: & *clarius explicat.* Lambertin. *d. num. 3. licet* Alex. *d. conſ. 114. num. 11.* illam reſtringat ad menſem dierum continuorum.

His præmiſſis, deueniendo ad ſolutionem propoſitæ difficultatis. Cum Pius V. *in d. ſua bulla*, diſponat dominum cenſus eſſe expectandum per menſem poſt factam denunciationem. & ſic ſentiat menſem incipere à die factæ denunciationis, & iſte menſis debeat eſſe dierum continuorum, vt dictum eſt, vtique iuxta terminos ſecundi caſus debet eſſe prout occurrit: ita tamen, vt quot dies deficiunt de eo menſe, quo fuit facta denunciatio, tot debeat ſuppleri de ſequenti. Exemplo rem demonſtremus, vt faciunt. Alex. *d. num. 4.* & Lambertin. *d. num. 3.* Pone quod denunciatio fuerit facta die decima Ianuarij, & ab in illa die incipiat currere menſis, cùm de eo menſe Ianuarij iam effluxerint nouem dies, & ſic ad effectum, vt menſis compleatur, deficiant nouem dies illi erunt deſumendi à ſequenti menſe Februarij: ita vt menſis, per quem eſt expectandus dominus cenſus, terminetur die decima Februarij, quo caſu menſis erit dierum triginta vnius. Et ſimiliter ſi menſis incipiat die decima Februarij, complebitur die decima Martij ſubſequentis: & ſic erit dierum viginti, & octo: & ſic de ſingulis.

SVMMARIA.

1 *Dominus cenſus in emptione fundi cenſiti, debet omnibus aliis præferri.*

[*Ius prælationis in venditione fundi cenſuati conceſſum domino cenſus non transfert in eum dominium dicti fundi, ſtatim facta declaratione quod vult præferri, ſed facta ſolutione pretij, vel legitimè eius depoſito.*

Emptor fundi cenſuati venditi, non facta denunciatione domino cenſus, de futura venditione, facit ſuos fructus perceptos antequam dominus pretium reſtituerit vel legitimè depoſuerit.]

2 *Dominus cenſus volens præferri, debet emere cum conditionibus quibus alij emunt.*

[*Ius prælationis non competit vigore cenſus nulli, & inualidi.*]

3 *Dominus directus in emptione melioramentorum in re emphyteutica factorum, omnibus alijs præfertur.*

[*Dominus directus in venditione melioramentorum in emphyteutica factorum præfertur omnibus alijs illa emere volentibus.*

Declar. hoc procedere ſi velit rem melioratam pro ſeipſo retinere, ſecus ſi velit illam alteri concedere.]

4 *In iure prælationis attenditur prioritas cenſus, non maioritas illius.*

5 *Siue cenſus fuerit creatus ante Bullam Pij V. ſiue poſtea.*

6 *Bulla Pij V. concedens ius prælationis, quod non ſit ſeruanda in locis non ſubiectis Eccleſiæ, ratione temporalis iuriſdictionis ſenſit Nauarrus.*

7 *Contrarium voluit Surdus* conſ.282.

8 *Auctor diſtinguendo conciliat.*

9 *Dominus cenſus in emptione fundi cenſiti non excludit proximos conſanguineos, nec laterantes vicinos, vbi vigore ſtatuti viget ius congrui.*

10 *Princeps in dubio non præſumitur velle iuribus tertij præiudicare.*

11 *Lex quantumuis generalis ita debet intelligi, ne ex ea inferatur præiuditium iuri tertio quæſito.*

12 *Regula de non tollendo iure alteri quæſito, preſeruat ius quomodolibet quæſitum.*

13 *Regula de non tollendo iure quæſito, eſt in ſpecie, & expreſſè derogandum.*

14 *Regula de non tollendo iure quæſito, non procedit in iure conditionali, ſed in iure de præſenti quæſito.*

15 *Donatio inter viuos non ideo minus dicitur inter viuos, quod illius effectus ſit collocatus poſt mortem donationis.*

16 *Domino cenſus poteſt per indirectum auferri ius prælationis ſi cenſus redimatur ante venditionem fundi cenſiti.*

17 *Fundus cenſitus liberatur ab hypotheca, quæ efficitur per impoſitionem cenſus, ſi cenſus redimatur vel extinguatur.*

18 *Cauſa ceſſante, ceſſat effectus.*

De Priuilegio Prælationis per Bullam Pij Quinti conceſſo domino cenſus.

QVÆSTIO LXV.

aliàs par. 2. cap. 2. qu. 1. ar. 3.

EAdem Piana Conſtitutione edita ſuper forma creandi cenſus *verſ. vbi autem vendenda ſit, volumus dominum cenſus omnibus alijs præferri, &c.* diſponitur
1 † quod quandocunqoe domious fundi oneri cenſus ſuppoſiti voluerit illum vendere facta dictæ futuræ venditionis denunciatiooe domino cenſus, iuxta formam in præcedenti articulo traditam, debeat dominus cenſus in emptione dicti fundi quibuſcumque aliis emere volentibus anteponi. [Effectus autem huius priuilegij, quod Papa tribuit domino cenſus, non eſt vt in ipſum transferatur fundi illius dominium ſtatim atqoe declarauerit ſe velle in eius emptione cæteris omnibus præferri ad effectum, vt ille, ſà quo talis fundus attrahitur, teneatur ad reſtitutionem fructuum per ipſum pendente lite ſuper huiuſmodi prælatione, & retractu perceptos, cum non ante in dominum cenſus fundi illius dominium transferatur, quam pretium ipſum ſoluerit, vel ſaltem renuente emptore fundi illud recipere depoſuerit. ſed duntaxat, vt facta per ipſum declaratione, quod vu t emere, omnibus aliis emere volentibus præferatur, vt declarauit Rot. *in vna Romana Vinea* 11. *Aprilis* 1603. *coram* Illuſtriſſ. Cardin. Mellioo, *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 326. *per tot. & iterum in vna Romana prælationis* 10. *May*, 1619. *coram* R.P.D. Dunozet. *quæ eſt ibidem deciſ.* 390. *num.* 1. *& ſeqq.* vbi plene hanc conclusionem confirmat loquens de fructibus, qui non extabant tempore, quo dominus cenſus fundum illum retraxit, & emit: ſecus tamen dicit quo ad fructus pendentes eo tempore.] Ex quo iure prælationis multæ in dies exoriuntur dubitationes, & controuerſiæ, *vt ex pluribus* Sacræ Rotæ *deciſionibus poteſt apparere, & ſignanter apud* Seraph. *deciſ.* 1475. *& aliis, infra allegandis, & in illa Rom. Vinea*, 31. *Ianuar.* 1601. *coram* Illuſtriſſimo Mellino, *quæ reperitur impreſſa, poſt tract. deciſ.* 157. *& coram* Illuſtriſſimo Ludouiſio *in alia Roman. Vinea*, 26. *Iuny*, 1608. *quæ ibidem eſt deciſ.* 158. *& ſæpè in aliis cauſis.*

Circa, quod beneficium prælationis hoc obſeruandom eſt, quod [non poteſt prætendi à Domino cenſus ius iſtud prælationis, ſi cenſus cuius vigore, talem prælationem deſiderat, ſit nullus, & inualidus, vt non obſcurè ſenſit Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 5. *cap.* 903. *num.* 8. Item] non † poteſt dominus cen- 2
ſus illo vti, niſi cum ſua cauſa, id eſt emendo fundum illum cum omnibus conditionibus, & pactis, quibus alij emptores ad emptionem admitti cupiunt, vt dicebat Rota *Diuerſ. deciſ.* 475. *numer* 8. *part.* 1. *& in terminis fuit reſolutum coram* R. P. D. meo Vbaldo, 15. *Decembris*, 1614. *in illa Romana retractus domus, quæ eſt impreſſa, poſt tract. dec.* 71. *num.* 2. vbi hanc concluſionem confirmat à ſimili de emphyteuta, † qui ſi ve- 3
lit vendere melioramenta, quæ ipſe, quam in emphyteuſim retinet fecit, debet domino directo prædicare pretium; quod ab alio re vera percipere poteſt, & illum emere volentem pro eodem pretio aliis emere volentibus præferre, *l. fi.* §. 1. *C. de re emphyt. c. potuit. ext. de locat.* Corbul. *qui plura cumulat in ſuo tract. de iur. emphyt. cauſa* 14. *de alienat. irreq. domino fact. quæſt.* 2. *num.* 2. [dummodo tamen velit rem ipſam pro ſe retinere, ſecus autem ſi velit præferri ad effectum vt illam poſtea amico ſuo concedat, vt pluribus deducit Guid. Pap. *deciſ.* 411. *numer.* 1. Verall. *deciſ.* 303. *part.* 2. Mantic. *deciſ.* 10. *num.* 6. *&* 7. Ioſeph. Ludoo. *deciſ. Peruſ.* 17. *numer.* 13. *& ſeq.* Mareſcot. *variar. reſolut. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 11. *& ſeq.* Hond. *qui multos allegat conſ.* 51. *num.* 42. *lib.* 1.] Vnde optima ratione dicebamus ſupra in præcedenti articolo, quod dominus fundi tenetur in denunciatione, quam de neceſſitate facere debet domino cenſus, de futura fundi cenſuati venditione, inſerere omnia pacta, & omnes conditiones quibus fundus ille vendendus eſt, vt poſſit deliberare an ſibi expediat, emere necne Hoc autem ius prælationis competit domino cenſus ad excluſionem aliorum, qui alios cenſus ſuper eodem fundo poſteà conſtitutos etiam maioris quantitatis habeant. Nam † iſte ante- 4
rior, licet eius cenſus ſit minoris quantitatis, eſt præferendus in emptione fundi cenſoati; vt per bonas rationes deducit Rota *coram* R.P.D. Dunozet. *in illa Romana prælationis*, 2. *Aprilis*, 1618. *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 308. *nu.* 8. *& ſeqq.* ſiue † iſte anterior cenſus fuerit crea- 5
tus poſt promulgationem *Bullæ* Pij V. *ſuper cenſib.* ſiue poſtea, quia omni caſu prior dominus debet in venditione fundi cenſuati præferri, vt fuit reſolutum per Rotam, *in dicta Romana prælationis, num.* 18.

Sed circa hoc ipſum ius prælationis fuit etiam aliquando dubitatum, an huiuſmodi Piana Conſtitutio dans domino cenſus prælationem, ſit ſeruanda non ſolùm in Statu Eccleſiaſtico, ſed etiam in aliis locis non ſubiectis Eccleſiæ, ratione temporalis iuriſdictionis. Et licet † Nauar. *in ſuo Comment. de vſuris, num.* 6
106 *verſ.* 3. *& num.* 108. *verſ. tertio*, videatur tenere negatiuam ſententiam, eo fundamento, quia Bulla præfata

in

in bac parte non declarat aliqoid eſſe peccatum, nec
præſumit eſſe tale; Nihilominus hanc *Nauarri* ſen-
7 tentiam † ex profeſſo impugnat Sord.*conſ.*282 *per tot.*
*lib.*2. vbi per multas rationes omnes tendentes ad de-
monſtrandum, quod *d. Bulla* det formam contractui
cenſuali quam dicit conſtari ex omnibus clauſolis in
eadem Bulla contentis, & expreſſis, & propterea, ſi-
cut non poteſt omitti in alijs partibus citra nullita-
tem actus ita neque in iſta.
8 Ego verò † in bac controuerſia adhiberem hanc
diſtinctionem, quod io locis vbi præfata Bulla fuit
publicata, & vſu recepta, debeat io qualibet ſui par-
te obſeruari, & liget omnes vbique, etiam in tertis
ratione temporalis iuriſdictionis Eccleſiæ non ſubie-
ctis: In iis verò locis, in quibus nec promulgata, nec
vſu recepta fuit, io hac parte, quæ verè non reſpicit
peccatum, nec interpretationem legis diuinæ, vel na-
turalis, non liget omnes, licet quo ad concernentia
peccatum vel ſalutem animatum ſit vbique ſeruanda:
vt dicit Surd.*d.conſ.*282.*num.*13.& fatetur ipſe quoque
Nauar. *& nos diximus ſup. par.* 1. *cap.* 3.*qu.*1.*art.*6.*nunc*
*queſt.*34.*& ad dicta per* Surd.*d.conſ.*282.*reſpondeatur ex*
iis qua dicemus infra art.ſeq. Sed noo iniucunda excita-
ri poſſet dubitatio, an dominus cenſus vigore dicti
Priuilegij, vt omnibus aliis præferatur io emptione
fuodi cenſui ſuppoſiti, poſſit illo vti cootra proxi-
miores conſanguineos domini fundi illius, vel cootra
proximiores vicioos, & laterantes fundo præfato ven-
dendo in locis, in quibus vigent ſtatota concedentia
9 retractum tatione ſanguinis vel vicinitatis? Io † qua
dubitatione partem negatiuam amplexi ſuerunt Na-
uar. *in ſuo Commentar. de vſur.num.* 127 *qu* 44. *&* Lu-
dou. Molina, *in ſuo tract. de contract.par.*2.*diſput.*394.
num. 8. tum ue aperiatur via eludendi conſtitutionem
iuris coogrui, & fraudandi ptnximos conſanguineos,
& vicioos laterantes ſuo æquiſſimo iure prælationis,
10 tum † quia in dubio non præſumitur Princeps velle
præiudicare ioribus tertij. *l.* 2. §. *merito, ff. ne quid in*
loc. public. cum vulgar. Quam ſententiam amplexa fuit
Rota *in vna Romana Domus*, 22. *Iuny*, 1611. *coram* Il-
luſtriſſimo Laocellotto, *qua eſt poſt tract. deciſ.*306. *per*
tot. & ſignanter num. 4.*&* 5. [*& in vna Romana retra-*
ctus 29. *Iun.* 1629. *coram* R. P. D. Merlino *qua eſt deciſ.*
466.*verſ.alium quoque motiuum poſt tract.*] *& confirmat*
Scacc.*in ſuo tract.de Commer.* §. 1. *qu.*1.*numer.*245.*verſ.*
Secunda difficultas eſt. [Gratian. *diſcept. for. tom.*4.*cap.*
742.*num.*60.*& ſeq.* vbi dicit ita ſæpius fuiſſe obſerua-
tum, & à tali obſeruantia non eſſe recedendum *l. ſi de*
*interpretatione l.minimè, ff. de legib. & latiſſimè tom.*5.*c.*
885.*num.*1.*cum multis ſeqq.vſque ad num.* 12. *vbi num.*9.
de nobis mentionem facit.

Quæ rationes non videntur ſublatæ ex iis quæ con-
ſideranit Boccac. *in ſuo tract.de cenſib.part.*2.*numer.*63.
Quia licet Conſtitutio præfata *Pij V.* concedens do-
mino cenſus dictum priuilegium prælationis ſit vni-
11 uerſalis, † debet tamen ita intelligi, vt non inferatur
præiudicium iis qui haberent ius potentius ex ſtatu-
to, conſuetudine, vel aliunde, vt dixit Rota *in d. Roma-*
*na Domus, numer.*5.& ne ex ea inferatur præiudicium
iuribus alteri quæſitis, ita ſuadente regula, *de non tol-*
12 *len. iure quæſito*, † qoæ præſeruat ius quomodolibet
quæſitum, Cæſar.de Graſſ.*deciſ.* 1. *num.* 2. *de verbor.ſi-*
13 *gnific.* & † coi eſt expreſsè, & io ſpecie derogandum,
Idem Cæſar.*deciſ.*3.*de Reſcript & d.deciſ.*1.*de verbor.ſi-*
*gnific.num.*10.Put.*dec.*265.*num.*2.*& ſeq.lib.*2. Nec repu-
gnat quod ius iſtud competens conſanguineis, & vi-
cinis non videatur radicatum, & perfectè acquiſitom
14 de præſenti, ſed potius conditionale, † in quo noo ha-
bee locum dicta regula de non tollendo iure quæſito.
Rom.*conſ.*256 *in fine*, Pariſ.*cer.*82 *numer.*37.*lib.* 4. Gi-
gas *conſ.*127.*numer.* 14. Put *deciſ.*264.*numer.*2.*lib.*2.Ro-
ta *diuerſ.dec.* 966.*part.* 3. quoniam reſpondetur, quod
immo ius iſtud competens proximioribus conſangui-
neis, & vicinis eſt purum, radicatum, & non condi-
tionale, licet effectus illius ſit ad certum caſum dila-
tus, vt dicitur de donatione inter viuos, cuius execu-
tio, & effectus reiicitur ad caſum futuræ mortis do-
nantis, † quæ non propterea deſinit eſſe donatio pu- 15
ra, & irreuocabilis inter viuos. Gloſ. *in l. ſi. C. de pact.*
late Soc.ſen.*conſ.*53.*per tot.lib.*1.Dec.*conſ.*655 *numer.* 11.
qui alios allegat. [Sed poſſet dubitari an ſi plores
ſint domini vnius cenſus ſuper fundo impoſiti poſ-
ſit vnus dumtaxat vti dicto priuilegio prælationis in
venditioue dicti fundi, & partem affirmatiuam am-
plectendam eſſe exiſtimo, quia cùm cenſus impooa-
tur in ſolidum ſuper toto fuodo, non autem ſuper ali-
qua parte illius, *vt dixit* Rota *in illa Romana cenſus* 30.
Octobris 1602. *coram* Illuſtriſſimo D. Cardinale Melli-
no *qua eſt poſt tract.dec.*1.*num.*3.*& nos diximus infra in*
tract. par. 3. *capit.* 1. *qu.*3.*art.*2.*nunc qu.*104.*num.*4.6.*&*
ſeq Et proinde cùm vnus ex hæredibus domini ceoſus
habeat ius in qualibet parte dicti fundi, volens in
venditione dicti fundi cenſiti ex facultate ſibi conceſ-
ſa per Bullam Pij V. præferti cuicumque emere vo-
lenti videtur omninò audiendus, vt in ſimili in vno
ex hæredibus domini directi fundi emphyteutici, præ-
tendente ſe præferri in venditione totius dicti prædij
fuiſſe reſolutum teſtatur Maſtrill. *deciſ.Sicil.*199.*num.*
& ſeqq]

Sed quæri poteſt an aliqua dari poſſit caotela per
quam dominus cenſus ab huiuſmodi priuilegio præ-
lationis excludatur. In qua difficoltate breuiter, &
concluſiuè procedendo, videtur quod † domino cen- 16
ſus poſſit facili negotio auferri ius iſtud per indire-
ctum ſi redimatur, & extinguatur cenſos anteqoam
res ſuppoſita vendatur Cùm enim domino cenſus hoc
ios competat ex eo quod habeat dictam rem quodam
nexu ſibi obligatam, vt diximus ſupra *art.*2. extincto,
† & redempto cenſu res ipſa cenſuata liberatur à di- 17
cta obligatione, *l. item liberatur, & ibi gloſ.ff.quib. mod.*
pign.vel hypoth. ſolu. Neguſ. *in ſuo trac. de pignor.par.*6.
membro 2.*n.*11.Ruin.*conſ.*178.*lib.*1.Et † per conſequens 18
dominus cenſus amittit omne ius quod ſibi mediante
illa hypotheca competebat, cùm ceſſante cauſa de-
beat etiam ceſſare effectus, *c.cum contigat, ext.de appell.*
& ita hanc dubitationem reſoluit Nauar. *in d. ſuo Com-*
mentar.de vſur.n. 27.*qu.*43. *& ſequitur* Bocc. *in d. ſuo*
*tract.de cenſib.part.*2.*num.*61.

SVMMARIA.

1 *Dominus cenſus poſſidens fundum cenſitum, ſi ille ven-*
datur ab illius domino non facta denunciatione, poteſt
illum retinere.
2 *Dominus cenſus poteſt fundum cenſitum ipſo non de-*
nunciato venditum, ab emptore retrahere.
3 *Ampliatur, vt poſſit retrahere à quocunque etiam ſe-*
cundo, vel vlteriore emptore ſecundum aliquos,
nom.3.
Contrarium volunt aly, & placet Auctori, num.7. &
ſeqq num.13.
4 *Venditio fundi cenſiti facta prætermiſſa denunciatione*
non dicitur perfecta.
5 *Immo eſt nulla, & irrita.*
6 *Vendens rem cum pacto de redimendo concepto in rem*
& verbis directis, poteſt illam retrahere à quocun-
que tertio emptore.
Contrarium aly, oum. 11.
Prima procedit, quando pro obſeruantia pacti fuit hy-
pothecata res vendita, num. 12.
8 *L. non dubium, C. de legib. limitatur* 1. *quando actus*
reprobatur tantum de iure ſpeciali.
9 *L. non dubium, C. de legibus, procedit tantum quan-*

do lex procedit prohibendo.

10 Bulla Py V. ſuper cenſibus in verſ. contractúſque ſub alia forma, &c. Intellectus.

[Qualitas adiecta verbo debet intelligi ſecundum tempus verbi.

Quæ fuerunt poſt contractum perfectum non ſunt de forma contractus, & num.47.

Forma non inducitur ex omnibus verbis legis, ſed tantum ex iis, quæ reſpiciunt ſubſtantiam.

Bulla Py V. ſuper cenſibus in §. vbi autem vendenda dat tantum prælationem domino cenſus non autem transfert dominium ante ſolutionem pretij.

Retrahens fundum cenſitum venditum omiſſa denunciatione non facit fructus ſuos, niſi reſtituto pretio, vel illo legitimè depoſito.

11 Dominus cenſus poteſt agere ad intereſſe contra dominum fundi qui illum vendidit non facta denunciatione, quando non poteſt illum retrahere a poſſeſſore.

12 Dominus cenſus retrahens fundum cenſitum à poſſeſſore, poteſt in pretio computare pretium cenſus, ſecundum aliquos.

Contraria ſententia eſt verior, num.15.

13 Bulla Py V. concedens domino cenſus retractum fundi cenſiti venditi non facta denunciatione eſt exorbitans.

14 Debet intelligi vt iacet, nec extenditur.

15 Dominus cenſus retrahere volens non tenetur deponere pretium.

16 Nec poteſt expellere colonum.

17 In retractu debet reſtitui totum, & integrum pretium erogatum.

20 Retrahere volens, tenetur ſoluere iuſtum pretium.

21 Retractus qui fit ex Bulla Py V. regulatur à retractu, qui fit iure conſanguinitatis, vel vicinitatis.

22 Actum faciens cenſetur ſe alligare legibus loquentibus de illo actu.

23 Retractus qui conceditur ex Bulla Py V. poteſt fieri non ſolum quando res fuit vendita.

24 Verum etiam quando fuit data in ſolutum creditori.

Datio in ſolutum non comprehenditur ſub ſtatuto loquente de venditione.

Limit. 1. ſi detur ſpecies pro quantitate.

Limit. 2. In datione voluntaria.

Lim. 3. In quacunque alienatione facta titulo oneroſo, vel ſaltem non lucratiuo.

Ius retractus procedit etiam in datione in ſolutum voluntaria.

Iura perſonalia cedi non poſſunt.

Singularis numerus non verificatur in pluribus.

Limit. ſi in omnibus vigeat eadem ratio.

Verba ſunt intelligenda de prima vice

Limit. in diſpoſitione generali, vel indefinito.

Maximè ſi concurrat identitas rationis.

Ius retrahendi fundum cenſitum non denunciato domino cenſus competit omnibus, qui cenſus domini ſunt.

Ius iſtud non eſt mere perſonale, ſed competit ob ius reale, quod dominus cenſus habet ſuper fundo cenſito.

Ceſſionarius cenſus fit illius dominus.

Et habet in fundo cenſito idem ius quod habebat primus illius emptor.

Verba legis cui conueniunt conuenit etiam illius diſpoſitio.

Indefinita legis æquipollet vniuerſali.

Conſtitutionis natura eſt vt ſit vniuerſalis alias eſt imperfecta.

L. bones §. hoc ſermone ff. de verb. ſign. non procedit in diſpoſitione legis.

Maximè ſi ratio quæ eſt in primo actu militet etiam in aliis.

25 Retractus qui fit ex beneficio Bullæ Py V. habet locum etiam in venditione facta à Iudice ad haſtam Iudiciario nomine.

Intellige quando Iudex vendit alicui tertio licitanti ſecus ſi rem illam addicat creditori, num.28.

26 Venditio facta à Iudice cenſetur perinde ac ſi eſſet facta ab ipſa parte.

27 Venditio quæ habet principium voluntarium, licet fiat à debitore coacto per Iudicis ſententiam, dicitur voluntaria.

29 Bulla Py V. loquens in venditione fundi cenſuati non habet locum in addictione, & datione in ſolutum facta à Iudice.

30 (Habet locum etiamſi dictus fundus detur in emphyteuſim, vel locationem perpetuam, & num.35. verſ. vnde.

31 Lex exorbitans eſt strictè intelligenda.

32 Emphyteuſis, & locatio perpetua dicitur alienatio.

33 Locatio ad longum tempus comprehenditur ſub prohibitione alienationis.

34 Dominium ſaltem vtile transfertur per locationem ad longiſſimum tempus.

35 Retractus habet locum in bonis datis ad locationem perpetuam, & num. 37.

36 Locatio cum pacto francandi transfundit contractum locationis in contractum venditionis.

37 Fundus cenſus de iure communi vendi poteſt etiam irrequiſito domino cenſus.

38 Bulla Py V. concedens prælationem domino cenſus, quod non concedat ius retractus volunt aliqui.

39 Niſi ſpecificè, & expreſsè ſit deductum in pactum.

40 Contrarium tenet Auctor, cum Rota ob identitatem rationis.

41 Alienatio rei Eccleſiaſticæ facta ſine ſolemnitatibus eſt in ſtatu validitatis, donec Eccleſia agat ad nullitatem.

42 Alienatio facta de re emphyteutica ſine conſenſu domini directi eſt in ſtatu validitatis antequam dominus directus declarat caducitatem.

43 Dominus cenſus recipiens annuas reſponſiones ab eo qui emit fundum cenſitum ipſo non denunciato venditum, ſibi non præiudicat quoad Ius retrahendi.

Limita, vt infra num. 67.

44 Quod lex non dicit, nec nos dicere debemus.

45 Retractus, qui conceditur iure ſanguinis, circumſcripto ſtatuto, aut conſuetudine, poteſt quandocunque peti.

46 Menſis conceſſus domino cenſus ad declarandum, an velit præferri in emptione rei cenſitæ incipit à die denunciationis ſibi factæ.

47 Cenſus à ſtatuto, vel conſtitutione non deciſus remanet ſub diſpoſitione iuris communis.

48 Scientia domini cenſus, quod fundus cenſitus fuerit venditus, non excludit neceſſitatem faciendi illius denunciationem.

49 Forma non poteſt dici quæ debet interuenire poſt contractum ſed eſt ſolemnitas.

50 Omiſſio ſolemnitatis, quæ non debet interuenire in ipſo actu, non vitiat.

51 Venditio fundi cenſiti facta, omiſſa denunciatione domino cenſus non eſt nulla, ſed imperfecta.

52 Ratificatio venditionis cenſus inducitur ex receptione fructuum illius de manu emptoris.

53 Stipulationes tot cenſentur, quot ſunt res, quæ deducuntur in ſtipulationem, & num. 106.

54 Renunciatio eſt ſtricti iuris, & non extenditur.

55 Renunciatio non inducitur, niſi quatenus de neceſſitate ex actu infertur.

56 Ratificatio actus non inducitur, niſi data ſcientia illius cum omnibus ſuis qualitatibus, & conditionibus.

57 Scientia non obligat, niſi probetur, quod fuerit de

toto

Digitized by Google

toto negotio, & omnibus illius qualitatibus, & conditionibus.
58 Retractus non poteſt intentari, niſi in neceſſariam antecedentiam præſumatur approbatus contractus venditionis.
59 Approbatio actus præſumitur facta ſine præiudicio iurium eius vigore competentium.
60 Ratificatio non inducitur de eo, quod non eſt geſtum nomine ratificantis.
61 Limita in præiudicium ipſiuſmet ratificantis.
62 Ratificatio non extenditur vltra quam ex ipſo actu de neceſſitate infertur, & num. 67.
63 Renunciare iuri ſuo nemo velle præſumitur.
64 Maximè vbi capi poteſt alia præſumptio, & coniectura.
65 Renunciationis præſumptio, vt excludatur omnis capi debet interpretatio.
66 Solutio præſumitur facta ex cauſa præcedentis obligationis.
67 Renunciatio non præſumitur facta, niſi expreſsè dictum ſit.
68 Dominus directus recipiens ſolemniter canonem ab eo, qui emit rem emphyteuticam, ſine eius conſenſu, cenſetur remittere caducitatem, & cur, num. ſeqq.
69 Dominus directus contra eum, qui emit rem emphyteuticam abſque eius conſenſu, habet duo remedia; vnum expellendi emphyteutam, alterum recipiendi canonem.
70 Remedia, quæ dantur domino directo pro alienatione rei emphyteuticæ ipſo inconſulto facta oriuntur ex diuerſis cauſis.
71 Sed ex eodem facto.
72 Saltem conſecutiuè.
73 Dominus directus non poteſt expellere emphyteutam ob alienationem ipſo irrequiſito, factam, & ſimul exigere canonem poſt alienationem decurrendum.
74 Remedium vnum non ceſſat per electionem alterius quando oriuntur ex principiis diuerſis, & ſeparatis.
75 Promiſſio venditoris de faciendo conſentire omnem perſonam intereſſe habentem, non comprehendit eum, qui habet ius ad retrahendum rem venditam.
76 Promiſſio iſta de faciendo conſentire, &c. intelligitur de iis, qui habent intereſſe ex cauſa de præterito.
77 Etiam quod talis promiſſio ſit concepta per verba reſpicientia eos, qui ſunt habituri intereſſe ex cauſa de futuro.
78 Verba quantumcunque generalia recipiunt interpretationem à natura rei.
79 Vendens fundum cenſitum non tenetur emptori ad damna, & intereſſe, quæ pateretur ob retractum ſequutum ibid. à domino cenſus.
Venditor non tenetur de euictione ſequuta iure retractus.
80 Euictioni vbi locus non eſt, ibi nec etiam refectioni damnorum, & intereſſe.
81 Melioramenta an ſint reficienda emptori, à quo retrahuntur bona illi vendita, difficilis eſt difficultas.
82 Retrahens fundum tenetur reficere omnia melioramenta facta antequam moueretur lis ſuper retractu.
83 Melioramenta vtilia, & neceſſaria ſunt reficienda bonæ fidei poſſeſſori.
84 Melioramenta facta ab emptore rei Eccleſiæ ſine ſolemnitatibus antequam ſibi moueretur lis, ſuper nullitate emptioni ſunt omnia ei reficienda.
85 Retrahens fundum venditum debet reficere melioramenta neceſſaria etiam facta poſt motam litem ſuper retractu.
86 Limita in melioramentis vtilibus, & num. 89. & 91.
87 Mala fides inducitur per litis conteſtationem.
Immo per ſolam iudicialem interpellationem. eodem num 87.
88 Meliorata bona, qui ſcit eſſe aliena eſt in culpa.
89 Melioramenta conſiſtunt vel in faciendo de nouo vel in reficiendo.
90 Melioramenta vtilia conſiſtentia in faciendo de nouo non ſunt reficienda ei, à quo bona meliorata retrahuntur.
91 Melioramenta conſiſtentia in reficiendo non ſunt reſicienda, ſed poteſt melioraus illa eradicare ſi poſſunt eradi abſque læſione fundi meliorati.
92 Limita. niſi dominus retrahens velit illa ſoluere quantum valerent eradicata.
93 Sublimita ſi dicta melioratio dominum ſoli magis oneret, quam proſit fundo meliorato.
94 Melioramenta quando dicantur exceſſiua, & oneroſa Iudex declarat.
95 Melioramenta facta poſt litem motam quæ non poſſunt tradi abſque læſione fundi meliorati, non debent refici, neque ſolui.
96 Dominus cenſus retrahens fundum cenſitum, eo non denunciato venditum, ad quæ melioramenta teneatur?
97 Melioramenta facta ab emptore fundi cenſiti ſunt reficienda, vel ſoluenda reſpectiuè non à venditore, ſed à domino cenſus retrahente.
98 Locupletari aliquem cum aliena iactura æquum non eſt.
99 Dominus cenſus in venditione fundi cenſiti debet præferri omnibus, & illi debet fieri venditio cum eiſdem qualitatibus, & pro pretio, quod ab aliis reperitur.
100 Melioramenta augent pretium rei melioratæ.
101 Dominus cenſus volens retrahere fundum cenſitum venditum vnico pretio cum aliis bonis, quæ ſunt pars, vel membra illius, vel illi ſunt ratione acceſſionis, vel officij coniuncta non poteſt illum retrahere, niſi retrahat alia bona.
102 Amplia etiamſi dictus fundus fuerit venditus cum omnibus bonis debitoris.
103 Limita. ſi aliter conſentiat emptor dictorum bonorum.
104 Venditio plurium rerum, quæ ad inuicem ſunt coniunctæ ratione officij, vel acceſſionis facta vnico pretio, vnica dicitur venditio.
105 Limita quando res venditæ ſunt omninò diſtinctæ, & ſeparatæ.
106 Legata tot cenſentur quot ſunt res legatæ.
107 Dominus cenſus volens retrahere fundum cenſitum venditum vnico pretio cum aliis bonis, quæ ſunt diſtincta, & ſeparata, poteſt illum ſolum retrahere.
Amplia etiam, quod dictus fundus ſit venditus cum omnibus bonis debitoris cenſus. num. 110.
Limita ſi emptor dictorum bonorum nolit pati retractum ſolius fundi cenſiti. d. num. 110.
108 Ius retrahendi eſt reale, & afficit rem retrahibilem, & non aliam.
111 Beneficium mihi à lege conceſſum non poteſt alieno facto à me auferri.
112 Conditio iniqua non poteſt alteri per alterum inferri.
113 Pretium fundi cenſiti cum aliis rebus vnico pretio venditi debet à Iudice declarari, & quomodo.
114 Venditio cum pacto redimendi eſt vera, & perfecta venditio.
115 Emptor cum pacto reuendendi, pendente termino, facit fructus ſuos.
116 Ius prælationis conceſſum per Bullam Pij V. competit ei qui emit cenſum cum pacto reuendendi.
117 Retrahere poteſt vicinus, vel conſanguineus qui emit rem cum pacto de retrouendendo.
118 Retrahendi ius an competat non ſolum primo emptori cenſus, ſed etiam eius ceſſionariis, vel alter effectis domini cenſus affirmatiuè num. 122.
119 Retractus eſt ius perſonale nec à perſona diuelli

poteſt declara, vt num.123.
120 *Numerus ſingularis, non adaptatur ad plures, ſed quando,* num.128.
121 *Verba quando comprehendant tantum primum dominum.*
124 *Retractus ius competit etiam ei qui acquiſiuit dominium cenſus mediante ceſſione illius ſibi facta.*
125 *Dominium cenſus acquiritur etiam ei cui à primo domino etiam titulo ſingulari fuit conceſſus.*
126 *Ceſſionarius cenſus etiam vlterior conſequi debet fructus, & efficitur dominus.*
127 *Legis diſpoſitio conuenit ei, cuius verba conueniunt.*
129 *Indefinita oratio æquipollet vniuerſali.*
130 *L.boues.§.hoc ſermone ff.de verb.ſignif.intellectus, &* num.132.
131 *Conſtitutionis natura eſt vt ſit generalis.*

De iure Retractus quod dominus cenſus habet contra emptorem fundi cenſus ſuppoſiti.

QVÆSTIO LXVI.

aliàs par. 2. cap. 2. qu. 1. ar. 4.

DIximus ſupra art.ab hinc a.fuiſſe per Piom V. *in ſua Bulla ſuper cenſib.* pro forma conſtitotum, quod ſi dominus fundi oneri cenſus ſuppoſiti illuio vendere velit, teneatur de oeceſſitate deounciare domino cenſus futuram venditionem com omnibus ſuis conditionibus, & qualitatibus.

1 Ex qua concluſione infertur, quod † ſi prætetmiſ-
ſa dicta denunciatione fundus ceoſitus venditus fue-
rit, ſi dominus cenſus illum ex alia cauſa poſſideat,
poſſit eum retinere,& emptorem repellere vt fuit re-
ſolutum in Rota *coram* Illuſtriſſimo Catdinali Ludo-
uiſio, 26. *Iuny*, 1609. *in illa Romana Vinea; quæ eſt im-
preſſa poſt tract.deciſ.*158.*num.*1.*& ſeqq.& in illa Roma-
na prælationis coram* R P.D. Dunozet 2. *Aprilis*, 1618.
*quæ eſt ibid.deciſ.*308.*num.*1.[Et licet Rota à teſolutio-
ne facta in d. deciſione *in cauſa Romana prælationis.* 2.
Aprilis 1618. coram eodem Duoozet, *& quæ eſt poſt
trac.dec.*308 receſſerit die 10.Decembris eiuſdem anni
coram eodem, vt in deciſione impreſſa poſt *tractat.
deciſ.*369.Id tamen accidit,quia compertum fuit,quod
cenſus ille, cuius vigore io priori deciſione, conceſſa
fuetat prælatio, iam erat extinctus,& ideò illo ceſſan-
te, ceſſabat eriam priuilegium prælationis, quod eius
contemplatione dabatur.] Si autem † domious cen-
2 ſus fundum illum non poſſideat, ſed ex contractu
venditionis fuerit ad alium tranſlatus poſſit ab illo
vigore buius Pianæ Conſtitutionis rettahere, vt de-
clarauit *eadem* Rota *coram* Serapb. *deciſ.* 1474. *ſub nu-
mer.*1. *verſ.neque obſtat, & coram* R.P.D.meo Vbaldo,
10. *May*, 1614. *in vna Romana retractus domus, quæ eſt
ibidem dec.*159.*per tot.*

De hac facultate rettahendi eſt in hoe articulo diſ-
ſerendum, & circa illam ſunt aliquot Quæſtiones diſ-
ſoluendæ.

Prima eſt, An ius iſtod rettahendi poſſit exerceti
non ſolum contra primum, ſed etiam contra ſecun-
dum, & vlteriorem emptorem tei ſuppoſitæ oneri
cenſus, quando in ptima, vel aliis ſequentibus vendi-
tionibus fuit prætermiſſa requiſita denunciatio.

3 In hac difficultate † videtur ſentieodum ius iſtud
poſſe exetceri contra quemcumque dictæ tei empto-
tem [vt io tetractu qui fit iure ſanguiois per multa
concludit Titaq. *de retr.lignag.*§.12.*gloſ.*1.*num.*2.] cùm
enim venditio præfata præſupponatur facta præter,
& contra formam dictæ Pianæ Conſtitutionis omiſ-
ſa denunciatione, videtur † quod non fuerit perfecta, 4
vt declarauit Rota *coram* Seraph.*deciſ.*1474.*numer.*2. *in
fine.*Immo quod ſit † nulla, & irrita, vt cooſiderauit 5
Ludou.Molina, *in ſuo tract.de contract.part.*2. *diſp.* 372.
*num.*6.*verſi.quando autem per regulam, l.non dubium, C.
de legib.à quo non videtur diſſentire* Felician.de Solis, *in
ſuis Commentar.de cenſib.tomo* 1.*lib.*1.*cap.*10.*nu.*9. Ven-
ditione autem nulla exiſtente non poteſt ex ea ſequi
aliquis effectus excluſiuus domini cenſus, quo minus
contta quemcumque emptorem dictæ tei, nullitet
venditæ vti poſſit Iure ſuo prælationis,quia qood nul-
lum poteſt operari Iutis effectum, *l. non putauit,§. non
quems, ff de bon.poſſeſſ.contr.tab.*& hæc opinio videtur
qood poſſit confirmari ex alia Doctorum traditione,
quæ † eſt quod in vim pacti de tetroueodendo poſſit 6
primus venditor à ſecundo,vel alio emptore rem ven-
dicare, maximè quando pactum fuit conceptum in
rem, & verbis directis.Boer.*deciſ.*182.*numer.*48.Couar.
*var.reſolut.lib.*3.*cap.*8.*ſub num.*3.*verſ. hinc apparet* Caſ-
ſan.*conſ.*63.*& probat* Felician.*d.numer.*9. *verſ. & quam-
uis.*

Mihi † tameo hæc opinio vndequaque non proba- 7
tur.Cùm enim *Pius V.*in dicta ſua Conſtitutiooe non
procedat annullando venditionem aliter factam, im-
mo nec prohibeat quidem venditionem fieri abſque
deoonciatione, ſed domtaxat ſtatuat, & præcipiat de-
nunciationem fieri, non videtur quod ex ea inferri
poſſit, quod vendirio aliter facta ſit oulla.& inualida.
Nec repugnat regula, *d.l.non dubium*, quoniam habet
multas limitationes, & ad propoſitum noſtrum vna
eſt, † vt non babeat locum quando actus reprobatur 8
de iure ſpeciali, ſed tantum procedat, quaodo annul-
latur de iure communi. Bal *in l.*1.*C.ſi aduer.vendit. cum
aliis allegatis à* Socin.ion.*conſ.*47.*nu.*16.*lib.*3.Sed vendi-
tio fuodi cenſui ſuppoſiti facta non præcedēte denun-
ciatiooe de qua ſupra non reprobatur, neque annul-
latur ex aliqua cauſa oriente à iure communi, ſed pet
dictam Conſtitutionem *Py V.* iure quodam ſpeciali
introducto fauore domini cenſus,vt diximus *ſupr. hac
eadem quæſtione artic.*1.metito, &c.

Altera eſt limitatio. † vt habeat locum dumtaxat, 9
quando lex procedit prohibendo,ita probat *tex.in l.fi.
ad fin.iuncta,l.præcedenti,* & ibi hoc ponderat ſolus.Sa-
lic.*C.de ſentent.ex breuic.recitan.* Alex.*conſil.*24 *numer.* 3.
*lib.*4.Fely. *in cap.ſicut, ſub num.*29. *in verſ. ſecus, quando
lex,ext.de ſent.& re iudic.*Iaſ.*in d.l.non dubium,num.* 16.
& 17.*verſ. limita iſtam regulam* Alexand. Trentacinq.
*variar.reſolut.vol.*1.*lib.*3.*in tit.de cenſib.reſolu.*1. *num.* 4.
*verſ.contra banc, poſt hac ſcripta viſus,qui iſtos allegat,&
optimè declarat.* Cotn.*conſ.*203.*num.*9.*lib.*3.Titaq.*de re-
tract.lignag. in præfat. ſub num.*31.Iaſ.*in l.*1.*numer.*10.*ff.
de liber. & poſth.* vnde non poteſt vſurpari in caſu no-
ſtro in quo dicta Piana Conſtiturio non diſponit pro-
bibendo vt dictum eſt.Nec refert qood Pius V. ibi *ad
finem Bullæ in verſic.contractúſque ſub alia forma poſt hac
celebrandas*, &c fœnetatitios iudicari mandet contra-
ctus cenſuum ſub alia, quam ibi tradita forma, cele-
bratos,& per conſequens videatur prohibete ſub pœ-
na nullitatis, quod coottactus venditionum fundi
cenſiti non fiant abſque denunciatione, quam ſupra
eſſe faciendam de oeceſſitate diſpoſuerat. Licet Surd.
*conſ.*282.*num.*4.*& ſeqq.lib.*2. *&* Aluar.Valaſch. *Conſul.
tomo* 1.*conſult.*133.*maximè num.* 3.*& ſeqq.num.*16. ſen-
tiant omnia diſpoſita in *d. Bulla* tendete ad inducen-
dam formam ſubſtantialem contractus cenſualis, &
omoia ibi diſpoſita tequiri copulatiua pro forma ſub-
ſtaotiali dicti contractus,verior tamen videtur ea opi-
nio, quooiam mens † & intentio Papæ *in d. verſ.con-* 10
tractuſque, &c. fuit annullare, & declarare fœnerati-
tios illos contractus, qui in poſterum celebrarentur
contra ea, quæ ſunt de ſobſtantia contractus cenſua-
lis, de quibus dictum eſt *ſupra hac part.*2.*c.*1.*qu.*3.*art.*1.
nunc

nunc q.53. non autem illos, qui celebrarentur contra ea, quæ ſunt natura, & accidunt dicto contractui, prout eſt denunciatio de qua agimus, quæ non reſpicit formam. & ſubſtantiam dicti contractus dum in eſſe deducitur, & cenſus ipſe conſtituitur, & venditur, ſed accidit poſtquam cenſus eſt conſtitutus, & ad alium translatus, [quod bene comprobatur ponderando verbum celebrandos quod referri non poteſt, niſi ad tempus verbi, *l. in delictis §. ſi extraneus, ff. de noxal.* ea autem quæ poſt contractum perfectum contingere poſſunt, non dicuntur de forma contractus. Angel. *conſ. 36. n. 2.* Non enim omnia verba legis ſunt de forma, ſed ea tantum quæ reſpiciunt ſubſtantiam actus, de quo lex loquitur Anch. *conſ. 159. numero 1. verſ. tertio optime, & conſ. 425. num. 2.* & in terminis huius Bullæ dicit Guttierez. *pract. quæſt. lib. 2. c. 176. ſub num. 3. verſ. 5. & n. 5.*] Et quod talis ibi fuerit mens, & intentio Papæ dixit Rota *coram* Seraph. *deciſ. 143 1. num. 3. part. 2. & coram* bon. mem. Cardinali Pamphilio. 26. *Iunij* 1600. *in illa Bononienſi cenſus, quæ eſt impreſſa poſt tract. deciſ. 116. n. 4. & ſenſit coram* R.P.D. Manzanedo, 12. *Ianuarij*, 1607. *in illa Rauennatenſi Saluiani Imerd. quæ eſt ibidem deciſ. 126. num. 9. verſ. vltra prædicta.* Nam vt diximus *ſup. hac 2. par. cap. 1. quæſt. 3. art. 1. num.* 30. duo facit Pius V. *in d. ſua Bulla.* Primum, dat formam contractui cenſus. Secundum, improbat non nulla pacta, & prohibet ne illa in dicto contractu inſerantur. In *d.* autem *verſ. contractúſque ſub alia forma*, reſpexit ad ea quæ [voluit requiri pro forma ſubſtantiali contractus non autem ad ea] quæ tendunt ad reprobationem pactorum, vt voluit Rota *coram* Reuerendiſſimo Coccino Decano, *in illa nullius, ſeu melimcenſi cenſus*, 26. *May*, 1614 *quæ eſt poſt tract. deciſ. 146. num. 6. & in eadem cauſa* coram eodem 16 *Martij*, 1615. *quæ eſt ibidem deciſ. 147. num. 2. & nos diximus d. art. 1. n. 35. aliorum auctoritate.*

Non obſtant rationes, & argumenta conſiderata per *Surdum, & Valaſch* quoniam illis benè, & latè reſpondet Sigiſm Scaccia *in ſuo trac. de Commerc. §. 1. quæſt. 1. num 245. verſ. tertia difficultas, & infra* quem indicaſſe ſufficiat. Nec etiam refragari videtur, quod pactum de retrouendendo poſſit exerceri contra ſecundum, &
11 alium vlteriorem emptorem, quoniam † præterquam quod negatiuam ſententiam amplectitur Crau. *conſ. 12. num. 7. & alij multi relati ab eo conſ. 201. n. 1. & ſeq. lib. 1. & à* Boër. *d. deciſ. 185. n. 18. & ſeqq.* dicitur etiam quod
12 affirmatiua † opinio poſſet habere locum, quando pro obſeruantia dicti pacti fuiſſet hypothecata res ipſa vendita generaliter, vel ſpecialiter, quoniam dicta hypotheca maximè ſi ſit ſpecialis, impedit dominij tranſlationem, vt fuit dictum *ſupra hac ead. quæſt. art.* 1. Sed ad fauorem domini cenſus nullibi reperitur quod res cenſui ſuppoſita ſit ſpecialiter quidem hypothecata in caſu, quo illa venderetur omiſſa denunciatione, ſed dumtaxat pro ſolutione cenſus, & pro immunitate fundi ſuppoſiti, meritò, &c.

Quamobrem in eam venio ſententiam quod dominus cenſus ob alienationem rei cenſitæ ſecunda vel alia vice factam ſit excluſus à beneficio retractus, & quod non poſſit ius prælationis ſibi ex Bulla *Pij V.* conceſſum contra tertios emptores exercere, ſed quod
13 † dumtaxat ſibi ſaluum ius agendi ad intereſſe contra primum impoſitorem cenſus, qui rem cenſui ſuppoſitam denonciatione prætermiſſa vendidit, *arg. l. qui tibi, C. de hered. vel act. vend. & l. qui ancillam, C. de pact. empt.*

Vel poſſumus hanc difficultatem definite ex iis quæ latiſſimè cumulauit Card. Mantica, *in ſuo trac. de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 32. qui per multos numeros à n. 44. vſque ad num. 97.* examinat an, & quando pactum de redimendo poſſit exerceri contra tertios poſſeſſores.

Cæterum admiſſa pro vera opinione affirmatiuâ quod dominus cẽſus poſſit rem cenſui obnoxiam ipſo non denunciato venditam retrahere etiam à ſecundo vel vlteriore illius emptore. Alia ſuboritur difficultas, an in retractu faciendo poſſit dominus cenſus ad computum pretij bonorum retrahendorum cõputare quidquid erogauerat in emptionem cenſus, & quidquid ipſe conſequi debet occaſione fructuum dicti cenſus decurſorum & non ſolutorum. In qua indagatione videtur prima conſideratione verior † pars affirmatiua ne 14
alteram ſententiam ſequentes incidamus in alterum ex duobus abſurdis, & inconuenientibus, ſcilicet, vel quod cenſus ſuſtineatur ſuper ſola perſonali obligatione, quod eſſe à contractus cenſualis ſubſtantia omnino alienum fuit demonſtratum *ſupra par. 1. c. 3. quæſt. 1. art. 6. nunc q. 34.* Quoniam cùm dominus cenſus retrahendo fundum cenſitum efficiatur illius dominus, non poteſt fundus ille remanere obligatus pro ſolutione cenſus ad ſuimet fauorem cùm res propria nemini poſſit eſſe obligata, *l. neque pignus, ff. de reg. iur.* & per conſequens cenſus deberetur, & ſolueretur ex ſola perſonali obligatione. Vel quod ius illud, & facultas retrahendi, quæ per dictam Pianam Conſtitutionem fuit conceſſa, fauore domini cenſus, vt fuit dictum *ſupra hac ead. q. art.* 1. in illius odium, & præiudicium retorqueretur contra regul. *l. quod fauore, ff. de leg.* quia ex eo quod cenſus ſuper ſola perſonali obligatione conſiſtere non poteſt redigeretur ad purum, & ſimplex mutuum, & creditum, & forſan cum maxima difficultate illud exigendi.

Contraria tamen, & negatiua opinio mihi magis
placet; Cùm enim dicta Conſtitutio *Pij V.* † ſit exorbitans à iure communi, vt pote tollens primo dicti 15
fundi emptori libertatem emendi, & reſtringens facultatem liberam de re propria diſponendi & in quemcumque illam liberè alienandi, vt de iure cuilibet permiſſum eſt de re ſua, *l. inuitam, C. de contr. empt. l. nec emere, C. de iure deliber.* vt per hanc rationem talem iudicauit dictam Bullam Rota *coram* R. P. D. meo Vbaldo, 10. *Maij*, 16 4. *in illa Romana retractus domus quæ eſt impreſſa poſt tract. deciſ. 159. numero 3. & in eadem cauſa coram eodem*, 15. *Decembris eiuſdem anni, vt ibidem dec.*
71. *num. 6.* eſt † accipienda vt iacet, & non extendenda 16
vltra quam loquatur *l. ſi verò, §. de viro, ff. ſol. matr.* & ob hanc rationem, quia Bulla non diſponit dicebat Rota *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Mellino, 31. *Ianuarij*, 1601. *in illa Romana vinea, quæ eſt ibidem dec. 157. num.* 2. do-
minum † cenſus volentem retrahere fundum ſuo cen- 17
ſui ſuppoſitum alteri venditum non arctari ad faciendum depoſitum [Quod tamen declarandum eſt, vt procedat dumtaxat ad effectum conſequendi prælationem *in quibus terminis loquitur dicta deciſio coram* Illuſtriſſimo Cardinali Mellino *in illa Romana vinea* 13. *Ianuarij*, 1601. *quæ eſt poſt tract. dec. 157. num. 2. vt declarauit eadem* Rota *coram eodem cauſa* 11. *April.* 1603. *quæ eſt ibid. dec.* 326. ſecus autem ad effectum, vt volens retrahere poſſit acquirere fructus dicti fundi, quos non acquirit etiam quod litem conteſtatus fuerit contra emptorem, niſi vel pretium realiter, & cum effectu ſoluerit, vel fecerit depoſitum reale, & actuale, vel ſaltem verbale caſu quo dictus emptor pretium recipere recuſaret, vt dicit Rota *d. dec.* 3. ea ratione, quia Bulla præfata dat ſolum prælationem domino cenſus in emptione fundi ſubiugati non autem transfert illius dominium ante ſolutionem pretij. & per conſequens neque etiam ſequi poteſt acquiſitio fructuum, qui dominium ſequuntur, *l. ſi dominium, C. de pignor. l. 2. & l. 3. C. de pign. act. & diximus, ad præcedentem art. in add. n. 1.*] & pro hac opinione ſatis videtur facere id quod dicebat Cardin. *Mantic. in d. ſuo tract. de tacit. & ambig. conuent. lib. 5. tit. 10. num. 36.* quod cum dicta Piana Con-
ſtitutio ſimpliciter velit, quod † dominus cenſus ven- 18
ditione rei cenſui ſuppoſitæ præferatur, & non diſpo-

nat quod res illa ad eum tranſeat ſine onere , ſi eam
emat non poterit expellere culunum habentem pro
obſeruantia locationis rem illam ſibi hypothecatam,
reddens rationem,quia cùm dicta Bulla ſit exorbitans
iure communi debet intelligi,vt minus illud corrigat,
quam ſit poſſibile, *c.cum dilectus,ext.de conſuetud. iun-
cta l. ſi debitor, C. de diſtract. pignor.* Ex quibus videtur
concludendum , quod Conſtitutio præfata debeat in
propoſito articulo interpretari , vt det facultatem do-
mino cenſus quod retrahat à quibuſcumque etiam ſe-
cundis,& vlterioribus emptoribus,non autem quod in
retractu cogere poſſit eum à quo retrahit vt ad com-
putum pretij computet id quod ipſe impenderet , &
erogauerat in emptionem cēſus nec fructus decurſos,
& non ſolutos,vt in puncto dixit Rota *coram* R. P. D.
meo Vbaldo , 10. *Martij,& 15. Decembris* 1614. *in illa
Romana Retractus , domus quæ ſunt in fine tract. & deciſ.
71.num.7.dec.159.num.3.*

Licet enim hoc fortè poſſet deſiderare , & prætendere
dum ipſe in prima venditione vult alteri præfer-
ri, & negotium agitur inter dominum cenſus, & eum
qui illum impoſuit,& conſtituit;videtur tamen abſur-
dum dicere quod hoc illi concedatur poſtquam vendi-
tio habuit effectum , & fundus cenſitus tranſiuit ad
manus plurium perſonarum , quæ integrum dictæ rei
pretium venditoribus perſoluerunt,nam ſi eo caſu do-
minus volens retrahere non teneretur ſoluere totum,
& integrum pretium in pecunia numerata ei à quo re-
trahit, ſed poſſet cum pretio compēſare quidquid ipſe
erogauit in emptionem cenſus , ac fructus illius de-
curſos,& ſibi non ſolutos,maximum ſequeretur abſur-
dum , quod retractus non fieret cum iiſdem conditio-
nibus quibus venditio facta fuit, prout faciendum eſſe
ſupra deduximus. Nam ille à quo res illa retrahitur
non reciperet totum,& integrum pretium , quod ipſe
dum eandem emit realiter , & cum effectu erogauit,
prout † reſtituendum eſſe pluribus docet Tiraq.*de Re-
tractu lignag.*§. 1. Gloſ. 16.*num.* 1. *& ſeq.* ſed reciperet
illud diminutum,& conſequenter iniuſtum, & ſic non
20 ſatisfieret regulis retractus,quæ diſponunt,quod † vo-
lens retrahere teneatur ſoluere pretium iuſtum Afflict.
in ſuo tract.de iur. prothom.§.2. *numero* 17. *& ſeq.* Marc.
Mant.*in eod tract.numero* 26. Balthaz.Benedell.*in ſimili
21 tract.* § *in primis num.*62. ſecundum † quas regulas eſſe
procedendum in contractu qui fit ex beneficio Bullæ
Pij V. non obſcurè ſenſit Rota *in d. Romana retractus
domus,coram* R. P. D. meo Vbaldo,10.*Maij*, 1614. *quæ
eſt poſt tract.deciſ.*159.*num.*3.

Nec obſtant ea quæ ſupra in contrarium fuerunt
conſiderata,quoniam retracto fundo cenſus, & acqui-
ſito illius dominio domino cenſus extingui cenſum
ipſum , & reſolui in ſimplex creditum eſt de natura
contractus cenſualis,cùm non poſſit conſiſtere in ſola
obligatione perſonali & eo ipſo extinguatur , quod
fundus ſuppoſitus tranſit in dominium domini cen-
ſus, vt dicemus *infra par.*3.*c.*1.*q.*4.*nunc q.*113.

Nec videtur habenda in conſideratione illa incom-
moditas , cùm in neceſſariam conſequentiam contin-
gat, & ſequatur ac proueniat ex propria ipſius retra-
hentis voluntate , dum vult deſiderium proprium ex-
plere emendo fundum cenſui ſuppoſitum , vnde de ſe
ipſo , non de alia perſona conqueri debet , argum. *c.
22 damnum,de reg.iur. in* 6. nam † faciens actum cenſetur
ſe aſtringere legibus loquentibus de illo actu,Bald *per
illum tex.in l.ſi duo, ff.de acq. hered. cum alijs allegatis à*
Surdo *conſ.*298.*num.*10.*& ſeq.lib.*2.

Supra firmata autem concluſio quo dominus cen-
ſus poſſit rem cenſitam retrahere,vel à primo tantum
emptore ſecundum opinionem , noſtram vel à quo-
cunque etiam ſecundo,& vlteriore debet ampliari , vt
23 procedat † non ſolum quando fundus cenſitus fuit
alienatus titulo veræ,& propriæ venditionis,ſed etiam
quando fuit creditori pro ſuo vero credito in ſolutum
datus,cum † talis datio in ſolutum vim veræ venditio- 24
nis obtineat,& venditio dicatur,*l.fin.ff. ex quibus cauſ.
in poſſeſſ.erat.* Socin iun.*conſ.*47.*num.*9.*libr.* 2. per quam
rationem ita firmauit Rota *coram* Illuſtriſſimo Cardin.
Ludouiſio,16.*Iunij*,1609.*in illa Romana vinea,quæ eſt in
calce tract.dec.*158.*num.*9.*& ſeqq.*

[Et licet in ſtatuto loquente de venditione non
comprehendatur datio in ſolutum, Menoch. *conſ.* 76.
*num.*10 *in fin lib.*5 Dec.*conſ.*18.*num.*3.Iaſ.*conſ.*150. *n.* 2.
*verſ.ſecundo,& fortius lib.*4.Ruin.*conſ.*114.*numero*9.*lib.*1.
Ceph.*conſ.*699.*num* 33.*lib.*5.Guid.Pap.*deciſ.* 257. *in fin.*
Crau *conſ.*327.*num.*7.*lib.*3 Rimin.Sen.*conſ.*569. *num.*7.
*& ibi addent.lib.*3.

Hoc tamen fallit primo,niſi detur inſolutum ſpeci-
es pro quantitate debita Soc.Iun.*conſ.*47. *numero lib.* 3.
Ceph.*conſ.*159.*num.*24.*&* 25.*lib.*2.Bologn.*conſ.*21.*num.*3.
qui de commum Granan.*diſcep.forenſ.cap.*544 *num.*15.

Licet contrarium conetur defendere Corn. *conſ.*166.
num 17.*& infra lib.*2.

Secundò fallit in datione in ſolutum voluntaria , *l.
eleganter vbi* Bart.Bald.*&* Caſtr.*ff.de pignor.act.*Crau *d.
conſ.*227.*num.*7.Ceph.*d.conſ.*159.*num.* 26 Aret. *conſ.*32.
*num.*2.*in fin.*Laurent.de Pin.*conſ.*67.*numero* 14. *& ſeqq.*
Tiraq.*de retract.lignag.* §.1.*gl.*14.*num.*7.*&* 8.Rota *coram*
Gregor X V.*deciſ.*425.*num.*9.

Tertiò fallit generaliter in quacunque alienatione,
quæ fieret ex cauſa, & titulo oneroſo, vel ſaltem non
lucratiuo,Corn.*d.conſ.*166 *num.*23.*lib.*2.Martius Medic.
*examinat.*18.*n.*28.

Et propterea iſtud ius retractus quod competit vi-
gore Bullæ Pij V. competit domino cenſus non ſolum
ſi fundus cenſus fuerit verè titulo venditionis ea non
denunciata venditus , vt expreſsè in eadem bulla legi-
tur,ſed etiam in datione in ſolutum voluntarie facta
Afflict.*in tract.de iur.prothom.*§.3.*num.*16.*verſ. ſed iuxta.*
Trentacinq.*poſt multos quos congerit.conſ.*25.*n.*4 *& infra
lib.*2.*vbi contrarius reſpondet* Rota *dec.*184.*num.*13.*part* 1.
recent. & propter eandem rationem in omnibus caſi-
bus in quibus datio inſolutum venit in ſtatuto ſub no-
mine venditionis.]

Sed dubitari poſſet, an habeat etiam locum in ven-
ditione facta à Iudice iudiciario nomine, [licèt Sigiſ-
mun.Scacc. *in ſuo tract.de Commerc.& Camb.q.*1.*n.*245.
verſ. prima ſit opinio poſt longam diſputationem am-
plectatos,ſit negatiuam attamen,] & partem affirma-
tiua † amplexa fuit Rota *coram eod.* Illuſtriſſimo Car- 25
din.Ludouiſio,19.*Nouemb.*1604. *in illa Romana Prala-
tionis,quæ eſt ibidem deciſ.*156.*n.*1.[Gratian.*diſc.for.tom.* 2.
*cap.*544.*num* 5. *& tom.*4.*c.* 784.*n.*9.*cum quinque ſeqq.*]

Nec refert quod iſta non videatur venditio volun-
taria, ſed neceſſaria,quia prætetquam quod dum Pius
V. *in d.ſua Conſtitutione* , conceſſit hoc ius prælationis,
& retractus,id fecit in fauorem domini cenſus,vt dixi-
mus *ſupra hac ead.quæſt.art.* 1. & fauor æquè militat ſi
venditio fiat volente domino fundi cenſuati ſicut ſi eo
inuito,vt dixit Rota *in d. Romana prælationis,numero* 6.
Reſpondetur etiam quod cum ipſe dominus fundi ab
initio debitum ſponte contraxerit , venditio † facta à 26
Iudice debet perinde cenſeri ac ſi eſſet facta ab ipſo
debitore, vt pluribus probat Tiraq. *de Retractu. Lig-
nag* §.1.*Gloſ.* 14. *num.* 13. *& ſeq.* Et cum venditio † iſta 27
voluntariam cauſam habuerit ipſam quoque licet de-
bitore inuito fiat,voluntariam cenſendam eſſe demon-
ſtrat Tiraquell.*d.num.* 13.*in fine*,Cephall.*latè conſ.* 254.
*n.*11.*& ſeqq.& conſ.*255 *n.*2.*& ſeqq lib.*2.

Quod tamen Ego intelligendum eſſe exiſtimo pro-
cedere † quando fundus iſte cenſuatus venditur à Iudi- 28
ce non ipſimet creditori ad cuius inſtantiam ſub haſta
ponitur , ſed alicui extraneo licitanti tanquam plus
offerentia ad publica bannimenta , nam cùm † iſta 29
Conſtitutio Piana diſponat ſuper venditione facienda,
non

Digitized by Google

non habebit forte locum in adictione , & datione in
ſolutum facta ipſi creditori. Alex. *conſ.* 35. *per tot.* & *ſig-
nanter num.* 4. *lib.* 1. Afflict. *in ſuo tract. de iure prothomiſ.*
§. 3. *numero* 36. Tiraq d. Gloſ. 14. *num.* 89. & Balthazar.
Benedell. *in d. ſuo trac. de iur. prothom. in princ. num.* 122.
vbi ad alios remittit.

[Contrarium tamen in his terminis voluit Rota
coram R. P. D. Manzanedo *in vna Sabinenſi cenſus* 26.
Aprilis 1624. quæ eſt poſt *tract. dec.* 429. *numero* 3. licet
enim tradita per Alexand. & *alios hic citatos* procedant
in terminis iuris communis, non tamen habent locum
in caſu propoſito iuxta terminos bullæ Pij V. quæ cum
loquatur in venditione, haber etiam locum in datione
in ſolutum quia per eam deuenitur ad alienationem:
vt dixit ibi Rota ex Tiraq. *de retr. lignag.* §. 1. *gl.* 14. *num.*
18.

30 Quarta ſubnecti poteſt dubitatio , An † huiuſmodi
ius, & priuilegiom retrahendi competat domino cen-
ſus aduerſos eum, cui fundus cenſitus non venditus, ſed
conceſſus fuerit in emphyteuſim & locationem per-
petuam. Et licet bulla videatur loqui in venditione, &
31 † tanquam exorbitans à iure communi videatur ſtri-
cte intelligenda *l.* 1. §. *ſi is qui nauem. ff. de exercitor. lib.
conſtitutionis. ff ad municip.* attamen, cùm iſta dubitatio
agitaretur in Sacra Rota Romana *coram* R. P. D. Mer-
lino *in cauſa Romana retractus* , partem affirmatiuam
acerrimè defendit *D. Paulus Ranuccius V. I. D. Ma-
ceratenſis* , & in Romana curia Aduocatus nemini ſe-
cundos infraſcriptis , & aliis fundamentis ex quibus
ita fuit reſolutum *in* Rota 30. *Martij* 1626. *coram* R.
32 P. D. Merlino *in Rom. retractus poſt trac. deciſ.* 524.] †
quia emphyteuſis , & locatio perpetua dicitur aliena-
tio. Bart. *in l. codicillis.* §. *inſtituto. num.* 3. *ff. de leg.* 2. Iaſ. *in
l. manumiſſionis, numero* 7. *ff. de iuſtit.* & *iur.* Alex. *conſ.*
33 104. *numero* 6. *lib.* 3. & † proinde prohibita venditio-
ne cenſetur etiam prohibita locatio ad longiſſimum
tempus Bald. *poſt* Odofr. *in auth. ei , qui iurat. ſub. num.*
140. *verſ ſed an ſit venditio. C. de bon. auctor. Iudic. poſſid.*
Alex. *conſ.* 1. *numero.* 15. *libr.* 4. Iaſ. *conſ.* 29. *numero* 1. *verſ.
ad idem addo multum notab. lib.* 1. Dec. *conſ.* 204 *num.* 3.
latè Petr. *de fideic. quæſt.* 8. *numero* 8. *cum multis ſeqq.* Rip.
in l. filius familias §. *Diui. numero* 100. *in fin. ff. de leg.* 1.
Riozz. *de contract. tit. de empt.* & *vendit. in princ. num.* 26.
34 Quia † per huiuſmodi locationem perpetuam , & ad
longiſſimum tempus transfertur ſaltem vtile domini-
um, *l.* 1. §. *quod autem ff. de ſuperf. l. fin.. ff. ſi ager vectig.
vel emphyt petat. notant ſcribentes ad cap. ad audientiam.*
35 *de reb. Eccleſ. non alien.* & † per hanc rationem dicunt
Doctor. Ius retractus habere locum in tali locatio-
ne. Afflict. *de iur. prothom. in princ. in* 8. *notab. num.* 25.
& 26. Bart. *eod. tract. quæſt.* 12. *dependenti. verſic.* 2. *caſu*
Benedell. *eod. tract. in prim. conſtit. numero* 283. *in fin.*
Rendell. *eod. tract. in Verb. per locationem numero* 5.
fol. 68. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 3. *cap.* 460. *num.* 39.
& *ſeqq.* vbi refert multos, & dicit , ita fuiſſe in Rota
reſolutum. Vnde poſſumus etiam inferre ad reſolutio-
nem propoſitæ dubitationis , quod Ius retractus con-
ceſſum à Pio V. in dicta ſua Bulla habeat etiam lo-
cum contra eum , in quem translatus ſit fundus cen-
ſitus titulo perpetuæ emphyteuſis , & locationis ad
longiſſimum tempus : cùm , vt ſæpius dictum eſt, diſ-
poſita in retractu , qui conceditur vigore Bullæ Pij
V. domino cenſus, & multo magis; quoniam ratio qua
motum fuiſſe Pium V. ad concedendum hoc priuile-
gium retrahendi diximus *ſupra hac ead. quæſt. art.* 2. *n.* 3.
æquè militat in emphyteuſi, & locatione perpetua , ac
in venditione.

Et iſta concluſio abſque dubio procederet , ſi talis
36 locatio fieret cum pacto francandi , quod † transfun-
dit contractom locationis in contractum venditionis
Crot. *conſ.* 72. *num.* 47. & *ſeq.* Ceph. *qui illum allegat. conſ.*
329. *num.* 55. *cum multis ſeq. lib.* 3. Tiraq. *de tract. lignag.*
§. 1. *gl.* 14. *num.* 139. & propterea datur retractus Tiraq.
ibidem Franc. *deciſ.* 392 *in princ.* Vtſill. *ad afflict. dec.* 72.
num. 10. & *ſeq.* Couar. *variar. reſolut. lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 3.
ad med. verſ. ego verò. Benedell. *vbi ſupra num.* 268. Ren-
dell. *mox citato. num.* 4.

Quinta ſuboritur dubitatio. An ſi dominus cenſus
recipiat terminos cenſus ab eo , qui fundum cenſitum
emerat, cenſeatur dicto iure retractus renunciaſſe Pu-
ta (quod dictum ſit pro tironibus) Titius qui cenſum
impoſuerat fundum ſubiugatum vendidit Semptonio,
non facta denunciatione domino cenſus , & emptor
ſibi accollauit dictum cenſum , & ſuſcepit in ſe onus
ſoluendi in poſterum domino cenſus annuas reſpon-
ſiones cenſuales , à quo poſtquam dominus cenſus
ſciens dictam fundi venditionem, annuos cenſus rece-
piſſet, volebat ab eo fundum cenſitum vigore dictæ
Bullæ latè retrahere, & vendicare: opponebat emptor
dominum cenſus ſibi præiudicaſſe in iure retractus
& illi tacitè renunciaſſe per receptionem fructuum
cenſualium ſcienter factam. Quæritur quid iu-
ris.

Pro reſolutione huius difficultatis præmittendum
eſt quod licèt aliqui fuerint in ea opinione per dictam
Bullam in §. *vbi autem vendenda ſit* , &c. dari domino
cenſus ſimpliciter ius prælationis , & propterea cum
(*vt diximus ſupra hoc eod. art.* 4. *n.* 15. & *ſeq.* ſit exorbi-
tans: ex † quo de iure communi fundus cenſitus ven- 37
di poteſt, etiam irrequiſito, & non denunciato domino
cenſus. Capyc. *deciſ.* 196. Peregr. *conſ.* 19. *num.* 15. *lib.* 4.
Hond. *conſ.* 81. *num.* 5. *lib.* 2. dicant † illam non eſſe ex- 38
tendendam vt dicatur concedere etiam ius retrahen-
di , immò vt iacet eſſe intelligendam, & accipiendam.
Surd. *dec.* 167. *numero* 16. Hond. *conſ.* 74. *numero* 14.
libr. 2. Petr. Caball. *conſ. reſolut. ciuil.* 7. *per tot. lib.* 1.
Subiungentes quod quatenus Ludou. Molin. *in tract.
de contract. part.* 2. *diſp.* 370. *ſub numero* 6. *verſ. quando
autem,* & *diſp.* 372. *pariter ſub numero* 6. *eod. verſ. quan-
do autem* Gutierez. *pract. quæſt. lib.* 2. *q.* 167. *numero* 2.
Azor. *inſtit. moral. par.* 3. *lib.* 10. *c.* 21. *verſ. quod ſi alienatio.*
Felic. *in ſuis comment. de cenſib. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 10.
num. 6. Rota *coram* Seraph *deciſ.* 1474. *num.* 2. & *coram*
R. P. D. meo Vbaldo *in vna Romana retractus domus*
10. *May,* 1614. *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 15. *num.* 5. *nec etiam,*
& *coram* Greg. X V. *in vna Romana vinea* , 26. *Iu-
nij,* 1609. *quæ eſt ibid. dec.* 158. *num.* 2. & fortè alij conce-
dunt dari domino cenſus executionem ad retrahen-
dum vigore dictæ Bullæ fundum cenſui ſuppoſitum
venditum, eo non requiſito, nec denunciato † ſunt in- 39
telligendi dumtaxat quando ius retractus fuit inter
contrahentes expreſsè , & ſpecificè in pactum dedu-
ctum. Ego tamen † non exiſtimo eſſe recedendum ab 40
opinione , quam firmauimus *ſupra hoc eod. artic.* 4. *in
prin.* quam ſimpliciter tenuit Rota *in deciſionibus ſupra
relatis.* & abſque vlla prorſus diſtinctione.

Licèt enim bulla præfata *in d.* §. *vbi autem venden-
da ſit* , loquatur ſimpliciter de prælatione , non autem
de retractu , debet tamen extendi ad ius retrahendi ob
identitatem rationis , vt dicit Seraph. *d. dec.* 1474.
num. 2.

Vel ſi nolimus recedere à cortice verborum, poſſu-
mus dicere , nos verſari in caſu prælationis, quia cum
præſupponamus venditionem fuiſſe factam , non
præmiſſa denunciatione domino cenſus & ſic non
ſeruata forma , quam Papa *in dicta verſ. vbi autem ven-
denda ſit* , voluit ſeruari in huiuſmodi venditionibus,
vtique venditio reſpectu domini cenſus fuit imperfe-
cta, vt dicit Seraph. *d. numero* 2. Licet enim donec ipſe
agat ad retrahendum contractus ipſe ſit in ſtatu vali-
ditatis , eo tamen volente reſcinditur , & habetur pro
non facto ad fauorem emptoris , prout dici ſolet de
alienatione † rei Eccleſiaſticæ facta abſque cauſa, & ſine 41
ſolẽnitatibus requiſitis , quod ſit imperfecta , & illius
validi

Digitized by Google

validitas pendeat à voluntate Eccleſiæ. Rota *diuerſ.*
deciſ.133.num.11.part.2.& nos diximus ſupra hac 2.par.
42 *cap.2. quæſt.3.art.2. num.15.* Et † de alienatione facta
ab emphyteuta irreqoiſito domino directo, quod
eius validitas pendeat à domini directi voluntate, *l.2.*
& ibi Doctor. *Cod.de iur.emphyteut.* Alexand.*conſ.113.*
numer.3. lib.4. Cùm itaque venditio iſta fundi ſubiu-
gati quo ad dominum cenſus ſit imperfecta, perin-
de ac ſi facta non fuiſſet, ſequitur, qood ſimus in ter-
minis prælationis, quam expreſsè concedit Bulla Pij
V. domino cenſus antea perfectam venditionem, vt
conſiderat Seraphin. *d.deciſ.1474. numer.2.* Quod au-
tem denunciatio de qua agimus, requiratur pro forma
dictæ venditionis, diximus *ſupra hac eadem quæſt.art. ab*
hinc 2.per tot.& ſignanter num.7.& ibi in addition.n.9.&
ſeqq.

His ſic breuiter præmiſſis, accedendo ad reſolutio-
43 nem propoſitæ dobitationis, quod per præceptionem
cenſualis reſponſionis dominus cenſus non cenſeatur
renunciaſſe iuri retrahendi, nec quoad ilud aliquod
ſibi feciſſe præiudicium cenſeo. Nulla enim lege cau-
tum reperitur quod dominus cenſus debeat mouere
iudicium ſuper retractu antequam recipiat terminos
cenſus decurſos ante factam venditionem, & ſibi non
ſolutns, & quod per receptionm illorum ſecutam an-
te dictum motum iudicium ſuper retractu dominus
44 cenſus priuetur iure retrahendi ergo † quod lex non
dicit, nec nos dicere debemus. *l. illam C. de collat. l.de*
pretio, ff.de public. in rem action. Surd *conſ.150. num.22.*
lib.1. vbi hic exornat ſtante maximè, quod non reperi-
tur præfixus domino cenſus terminus, intra quem
agere debeat ad retrahendum, vnde ſemper, & quan-
documque poterit agere, niſi legitima præſcriptione
45 repellatur, † vt de retractu, qui fit iure ſanguinis cir-
cumſcripto ſtatuto, & conſuetudine) dicit Tiraq. *de re-*
tract.lignag. §.1. gloſ.10. num.10 Et retractom, qui fit
ex partium conuentione, vbi certum tempus non eſt
præfixum, & præſcriptum poſſe quandocumque fieri
dicit idem Tiraq. *de retract. conuent. §.1. gloſ.2. numer.1.*
46 *&* 2. Nam † menſis qui per dictam conſtitutionem
Pij V. præfigitur domino cenſus, incipit currere à die
factæ denunciationis, vt expreſsè habetur in eadem
conſtitutione in verſ.vbi autem vendenda ſit, ſi autem
fiat venditio abſque denunciatione, conſtitutio non lo-
quitur, nec diſponit intra quantum tempus res cenſita
47 vendita retrahi poſſit † vode hoc remanet in diſpoſi-
tione iuris communis *l.commodiſſimè ff.de liber.& poſt-*
hum quo iure actio durat triginta annos *l.ſicuti l.om-*
nes, C.de præſcr.trigint.vel quadragint. ann. l.2.C. de con-
ſtit. pecun.

Vltra quod dicere poſſumos, quod cùm ob non fa-
ctam denonciationem, venditio quo ad dominum cen-
ſus ſit imperfecta, vt paulò ſupra diximus, dominus
cenſus ſemper ſit in puris terminis bullæ, & intra men-
ſem à Bulla conceſſum.

Neque repelli debet dominus cenſus ab agendo; eo
ſub prætextu, quod ſciuerit dictam fundi cenſiti ven-
ditionem, & non reclamauerit, immò abſque vlla
proteſtatione terminos cenſus antea decurſos liberè
48 receperit. Quoniam † cùm, vt dictum eſt, denun-
ciatio venditionis ſit de forma illius, ſimplex ſcientia
non poteſt domino cenſus nocere *Tiraq.* loquens de
retractu, qui fit iure ſanguinis, quod ſimplex ſcien-
tia venditionis factæ abſque denunciatione conſan-
guineo facta, illi non noceat *de retract. lignag. §.36.*
gloſ.2.numer.26. Surd.*conſ.371.numer.72.& ſeq.lib.3.&*
in puncto Seraphin.*d.deciſ.1474.numer.3. & voluit* Ro-
ta *in aliis cauſis, vt in deciſ.157.& 158.poſt tract. num.2.*
& 8. Maximè quia cum talis denunciatio non requi-
ratur ſimpliciter ad effectum inducendæ notitiæ, &
14 ſcientiæ venditionis in domino cenſus; ſed ad effe-
ctum, vt deliberet an velit nec ne emere pretio, & con-
ditionibus ab aliis oblatis, vtique ſola ſcientia dictæ
venditionis non nocet, vt diximus *ſupra hac ead. quæſt.*
art.2.num.9.

Nec dicatur hanc denunciationem † non poſſe dici 49
de forma cum interuenire debeat poſt perfectum con-
tractom, & poteſt ſe habere ad eſſe, & non eſſe, An-
gel.*conſil.36.num.2.* Felin.*in cap. cum dilecta num.26. in*
quarto ſigno de reſcrip. Iaſ. *in l.vniuerſa n.10. C. de pre-*
cib.Imper.offer. & propterea dici potius bebeat ſolem-
nitas, quam forma ſubſtantialis, Ang.*d.conſ.36.num.2.*
& † omiſſio ſolemnitatis, quæ non poteſt interueni- 50
re in ipſo actu, noo vitiet actum, Alex.*conſ.206 in vlt.*
dub.lib.6. Afflict.*deciſ.378.n.4.* Crauet.*conſ.62. num.2.&*
conſ.177 num.5. lib.1. Quoniam reſp. quod obiectum
procederet ſi nos diceremus, dictam denunciationem
eſſe de forma contractus cenſualis, ſed nos dicimos,
illam eſſe de forma venditionis fundi cenſiti, &† ideò 51
ſi omittatur, licet non reddatur nulla venditio, red-
ditur tamen imperfecta reſpectu domini cenſos, &
quo ad illius præiudicium, vt diximus ex Seraphin.*d.*
dec.1474.num.2.& 3.& firmauimus ſupra in hac additio.
num.40.

Nec obiiciat quis quod vltra ſcientiam venditionis
concurrat etiam actus poſitiuus ipſius domini cenſus
in recipiendo pecunias pro fructibos cenſus decurſis;
ex † quibus ſimul iunctis reſultet ratificatio præce- 52
dentis venditionis Natt. *conſ.131. n.4. lib.1.* Bal. *conſ.*
184.num.5.lib.2. Pariſ. *conſ.76.num.51.lib.4* Caſſad.*de-*
ciſ.3.num.2.de reſcr. Menoch *de recup.poſſeſſ.rem.15.nu-*
mer.118.& ſeqq. Mantic.*de tract.& ambig.conuent.lib.4.*
tit.29.num.18.& ſeqq. Gratian.*diſcep forenſ.cap.301. nu-*
mer.57. Rota *d.diuerſ.dec.727 num.6.part.1. & dec.328.*
num 6.par 4. Quoniam præterqoam qood ex actu ſo-
lutionis, & receptionis fructuum cenſus, non poteſt de
neceſſitate inferri ad ratificationem venditionis fun-
di cenſuati, ſed dumtaxat accollationis cenſus, licet in
eodem inſtrumento contiocatur, quia † tot cenſentur 53
contractus, & ſtipulationes quot ſunt res deductæ io
ſtipulationem, quamois vnico inſtrumento contineau-
tur Bal *in l.fin. §.præterea n.6. C.de Iur. dot.* Surd. *conſ.*
101.ſub num.38. circa med. vbi pluribus confirmat *lib 1.*
Et accollatio cenſus ſtare poteſt abſque emptione
fundi, & è conuerſo poteſt quis emere fundum ſubiu-
gatum pecunia præſente, & numerata abſque eo, quod
loco ſolutionis pretij emptor in ſe accollet cenſum
ipſum, vt ad ſenſum patet: non valet conſequentia,
quod ex receptione fructuum cenſus facta ab illius
domino ſciente dictam venditionem poſſit de neceſſi-
tate inferri, quod velit ratificare dictam venditionem;
cum ex diuerſis non fiat illatio *l. Papinianus, ff.de mi-*
nor.l.naturaliter §.nihil commune ff.de acquir. poſſeſſ. cum
ſimilib.

Reſpondeo Primò, quod cùm receptio fructuom
cenſus ſe compatiatur cum retentione iuris retractus,
vt dictum eſt, non poteſt ex dicta receptione inferri
neceſſario ad renonciatiooem iuris retrahendi † cum 54
renunciatiò ſit ſtricti iuris, & non extendatur Sylu.
conſ.49.num.34. Caputaq.*dec.408.lib.3.* Pereg.*de fideic.*
art.52.n.25. & † non inducatur, niſi quatenus de ne- 55
ceſſitate ex actu inferat. Monet.*conſ.389. num.13.lib.4.*
Surd.*conſ.431.n.22.*

Prætetea, & ſecundò reſpondeo, qood licet præſup-
ponamus in domino cenſus ſcientiam tam venditionis
fundi, quam accollationis cenſus, † non tamen poteſt 56
indè inferri, quod in receptione fructuom cenſus ſe-
quatur ratificatio venditionis niſi probetur, quod ha-
buerit notitiam, & ſcientiam non ſolum de venditio-
ne, ſed etiam de omnibus qualitatibus, & conditioni-
bus, quibus venditio facta fuit, vt dixit Rota *coram* Se-
raphin.*d.deciſ.1474.num.3.& coram* Illuſtriſſimo Card.
Mellino, *in vna Romana vinea, 31. Ianuary 1601. quæ eſt*
poſt tract.deciſ.157.num.3.& coram Gregor. XV. *in alia*
Romana

Digitized by Google

Romana vinea 26. Iunij 1609. quæ ibid. eſt dec. 159. num. 6.
57 & 7. nam regulare eſt, † quod ad effectum, vt quis obligetur propter ſcientiam, neceſſe ſit vt plenam, & perfectam habeat notitiam totius negotij cum omnibus ſuis qualitatibus, & conditionibus, Gloſ. in cap. concertationi, in verb ſciuerit. & ibi Gemin. de appellat. lib. 6. Natt. conſ. 161. num. 32. & 33. lib. 1. Ceph conſ. 442. n. 94. lib. 3. Rim. Iun. conſ. 194. num. 101. lib. 2 Menoch. conſ. 189. num. 38. lib. 2. & conſ. 203. n. 37. & 38. lib. 3. Pariſ. conſ. 47. num. 97. lib. 1. Non. conſ. 89. num. 38. Surd. conſ. 150. n. 136. lib. 1. Rota deciſ. 99. num. 4. & deciſ. 281. num. 7. & 10. & deciſ. 492. num. 1. par. 1. in recollect. per Farinac.

Tertiò poteſt reſponderi, quod licet per receptionem fructuum cenſualium reſultet approbatio dictæ venditionis, non tamen propterea dominus cenſus ex-
58 cluditur à iure retrahendi, immò † ſi dictam venditionem non approbaſſet, non poſſet agere ad retractum iuxta not. per Tiraqu. de retract. lignag. in præfat. num. 16.
59 ſed † tamen iſta approbatio cenſetur facta à Domino cenſus abſque præiudicio iurium ſibi competentium illius vigore Crauet. conſ. 257. num. 4. verſ. ſeptimo lib. 2. Decian. conſ. 54. num. 74. lib. 2. Menoch. conſ. 289. num. 12. lib. 4. Tiraq. de retract. conuent. ad fin. tit. num. 21. verſ. & in ſecundo caſo Barz. deciſ. 70. num. 22. & ſic non eſt præſumendum, quod voluerit renunciare iuri retrahendi ex Bulla Pij V. ſibi competenti.

60 Quartò, & vltimò, reſponderi poſſe exiſtimaui, † quod cùm dicta venditio non fuerit facta de mandato, vel nomine Domini cenſus, non poteſt dici illam fuiſſe ab eo tacitè ratificatam per receptionem terminorum eiuſdem cenſus, cùm nec etiam expreſſa ratificatio cadat, nec fieri poſſit, niſi de iis actibus, qui nomine vel de mandato ratificantis facti fuerunt cap. ratum de regul. iuris in 6. Rim. Iun. conſ. 163. num. 23. lib. 2. & conſ. 473. num. 13. lib. 4. Surd. conſ. 183. num. 40. lib 2. Rota in recollect. per Farinac. dec. 149. num. 2. 7. par.

Nec releuat ſi replicetur, quod licet hæc tacita ratificatio non poſſit valere tanquam vera ratificatio ad affectum vt venditio illa cenſeri, & dici poſſit facta à Domino cenſus, † valere tamen debeat in præiudicium ipſius Bero. conſ. 204. num. 24 lib. 1. Surd. deciſ. 33. num. 15. Et propterea per dictam tacitam ratificationem videatur Dominus cenſus recipiendo fructus cenſuum in ſui præiudicium renunciaſſe iuri petendi reſolutionem præfatæ venditionis, l. de lege, §. ſi eum l. ſeq. ff. de leg. commiſſ. Aret. conſ. 149. num. 11. verſ. ſed quæritur Crauet. conſ. 106. num. 2 lib. 1. & conſequenter remanere excluſum à iure retrahendi.

Quoniam reſpondetur primò, quod ideò in dictis iuribus venditor recipiendo pretium rei venditæ, cenſetur renunciaſſe beneficio legis commiſſoriæ, quia actus ſunt contrarij. Nam quod res ſit inempta vigore dicti pacti legis commiſſoriæ, & venditor habeat pretium rei venditæ ſunt incompatibilia, vt reſpondet Bero. in cap. potuit n. 168. verſ. Secundò verò caſu principali ibi pro qua opinione extr. de locat.

62 Secundò reſponderut, † quod ratificatio etiam expreſſa non extenditur vltra quam ex ipſo actu de neceſſitate inferatur Ruin. conſ. 91. num. 9. & 10. lib. 1. Crau. conſ. 204. num. 14. lib 2. quos refert Surd. conſ. 183. num. 36. lib. 2. Et quando aliquis actus fieri poteſt citra ius, & nomen ratificationis; tunc per eum non inducitur ratificatio. Crau. d. num. 14. Burſ. conſ. 118. num. 19. poſt quos Surd. conſ. 164. num. 46. lib. 2. & deciſ. 221. num. 3. Et proinde cùm actus receptionis fructuum cenſus fieri potuerit citra ius, & nomen ratificationis venditionis fundi cenſuati, & ex dicta receptione non inferatur de neceſſitate ad dictam ratificationem ſed, dumtaxat ad approbationem accollationis cenſus, ita vt per dictum actum receptionis Dominus cenſus videatur dumtaxat agnoſcere, & acceptare pro ſuo debitore emptorem dicti fundi actus iſte non debet trahi ad ratificationem venditionis, niſi vt ſupra. Nec ex eo dici poteſt reſultaſſe in illius præiudicium renunciationem iuris retrahendi rem venditam, & petendi reſciſſionem contractus venditionis, nam de voluntate illius, quod voluerit renunciare non conſtat, † & in dubio nemo præ- 63
ſumitur velle iuri ſuo renunciare l. cum de indebito. ff. de probat. cap. ſuper hoc de renunc. Tiraq ad l. ſi vnquam in præfat. num. 128. C. de reuocan. donat. Surd. qui multos allegat conſ. 431. num. 16. lib. 3. Maximè † vbi poteſt capi 64
nulla præſumptio, & coniectura. Tiraqu. ibi numero 129.
Purpur. conſ. 476. num. 2. lib. 2. Nam † quælibet Interpre- 65
tatio capi debet, vt excludatur præſumptio renunciationis, Rota in recollect. per Farinac. deciſ. 636. num. 6. par. 1. Sed in caſu propoſito capi poteſt præſumptio, quod emptor fundi ſubiugati ſoluerit dictos terminos cenſus vigore ſuæ obligationis quam per cenſus accollationem in ſe ſuſceperat, & prout tanquam verus debitor ſoluere tenebatur, vt diximus infra hoc eod cap. 2. q. 3. art. 1. num. 16. & quod Dominus cenſus receperit dictas ſolutiones non animo approbandi dictam fundi venditionem in ſui præiudicium, ſed dumtaxat pro ſatis-
factione ſui crediti cenſualis præcedentis, † ſolutio 66
enim præſumitur facta ex cauſa præcedentis obligationis, Bart. in l. Titium, num. 2. ff. de verb. obligat. & in l. ſi ita fuero ſtipulatus. §. fin. num. 3. ff. de nouat. Surd. conſ. 152. num. 24. lib. 2. Ergo ex dicta receptione ſolutionum non poteſt de neceſſitate inferri, Dominum cenſus voluiſ-
ſe renunciare iuri retrahendi, cum † renunciatio non 67
cenſeatur facta, vel niſi expreſsè dicatur. Alex. conſ. 27. num. 4. & 5. lib. 3. Sim. de Pret. conſ. 76. num. 18. Rota in recollect. per Farinac. deciſ. 115. num. 9. par. 1. & deciſ. 775. num. 8. part. 2. Vel niſi quatenus ex ipſo actu de neceſſitate inferatur. Becc. conſ. 106. num. 45. & ſeq. lib. 1. Surd. d. conſ. 431. num. 22. lib. 4. Immò quod in propoſito caſu requiratur expreſſa renunciatio, bene probat. Alex. ferè in puncto conſ. 27. num. 1. in fin. & num. 2. lib. 6.

Benè verum eſt, † quod ſi dominus cenſus reciperet 68
terminos cenſuales decurſos tanquam ſibi debitos immediatè ex ipſa venditione puta, quia emptor fundi ſubiugati ad computum pretij illius in actu emptionis ſuſcepiſſet in ſe onus ſoluendi aliquam ſummam pro fructibus cenſus tunc maturatis & non ſolutis, tunc & eo caſu obligatio iſta & promiſſio ſoluendi dictos fructus eſſet pars pretij fundi empti, & ſolutio procederet immediatè ab ipſa emptione, & propterea crederem, quod Dominus cenſus per receptionem talis ſolutionis cenſeretur ratificaſſe venditionem. Maſcard. de probat. vol. 3. concluſ. 1256. num. 37. & haberet locum diſpoſitio d. l. de lege §. ſi. cum l ſeq. ff de leg. commiſſ. cum aliis ſupra ex aduerſo conſideratis.

A qua concluſione, vt ſupra firmata, non potuit me retrahere id, quod ſcribentes dicunt de Domino directo ſcienter canonem ab emptore rei emphiteuticæ eo irrequiſito alienatæ recipiente, † qui propterea cenſeatur caducitatem remittere, vt multorum auctoritate firmat Corbul de cauſ. priuat. ob alienat. limit. 40. & bene faciunt congeſta per Maſcard. de prob. vol. 1. concluſ. 152. num. 1. Surd. dec. 317. num. 14. & proinde idem videatur dicendum de Domino cenſus recipiente cenſuales terminos ab eo, qui fundum ſubiugatum, eo non monito, emit.

Quoniam inter iſtos caſus eſt longe diuerſa ratio, ideò enim Dominus directus recipiendo canonem, præſumitur remittere caducitatem, quia cùm duo ha- 69
beat remedia, vnum ſcilicet expellendi emphiteutam, & ſucceſſiuè emptorem rei emphiteuticæ eo irrequiſito alienatæ, alterum exigendi canonem, quia tamen ambo proueniunt, vel ex eadem cauſa, vt dicit Panci-
rol. d. conſ. 61. numero 21. † vel potius ex diuerſis cauſis, 70
vnum ſcilicet expulſio emphiteutæ ex illius culpa, alterum verò videlicet exactio canonis ex contractu ipſo emphiteutico, vt conſiderat. Iaſ. in l. 2. num. 124. verſ.

tertio

tertio exigere ext.de locat. & ſequitur Ouid.de Amic. *in tractat.de iur.emphit.q.33.ſub num.* 11. *& alÿ multi, quos*
71 *citat* Surd. *d. deciſ.* 317. *num.*28. † ſed ex eodem facto Gratian.*diſcept.forenſ.tomo* 1.*cap.*152.*num.*21. Ouid. *qu.*
72 33.*num.*11. † ſaltem conſequutiuè vnum ab altero, & in neceſſariam conſequentiam, vt dicit Iaſ. *d. l.* 2.*num.* 125. Ideò Dominus directus vnum dumtaxat conſequi poteſt, vt poſt moltos firmat *ibi* Iaſ.*num.* 124. *ver.* ego puto,& vnius electione ab altero excluditur Pan-
73 cirol. *d. num.* 21. Non † enim ſimul ſtare poſſunt vt Dominus directus recipiat canonem, & poſſit habere locum expulſio, vt ſentit ibi Pancirol. *& expreſsè dicit* Maſcard.*d.concluſ.*152.*num.*3. Non ſic in Domino cenſus, quia licet ipſe quoque habeat duplex remedium, vnum videlicet exactionem fructuum cenſus, alterum verò actionem ad tetrahendum fundum ſubiugatum, ipſo oon intimato, venditum, non tamen ambo veniunt ex eodem facto nec ex eodem fonte, nec principaliter, nec in neceſſariam conſequentiam, ſed ex longè diuerſo principio. Nam actio ad retractum oritur exBulla Pij V.ſuper forma creandi cenſus originaliter, in conſequentiam autem ex venditione fundi cenſuati. Exactio autem fructuum cenſus originaliter prouenit ex Inſtrumento cenſuali in conſequentiam verò ex accollatione eoſos, quam facit emptor fundi ſubiugati,& licet accollatio cenſus fuerit facta occaſione dictæ venditionis, & propter illam, ſi & fundus ille tranſierit cum ſuo onere, & hypotheca, ita vt poſſeſſor illius ratione ſuæ poſſeſſionis poſſit conueniri vel actione hypothecaria,ſeu Saluiano interdicto, vel actione in rem ſcripta pro ſolutione annuæ reſponſionis cenſualis, vt diximus, *infra par.*2.*cap.*3.*qu.*5.*art.*8.*&* 9. non tamen ex dicta venditione venit in neceſſariam conſequentiam obligatio ſoluendi dictam annuam reſponſionem quod demonſtratur, tum quia emptor, & poſſeſſor dicti fundi poteſt dimittendo illius poſſeſſionem ſe liberare à dicto onere, *vt diximus d.art.*8.*num.*9.*& d.art.*9. *nu.* 81. tum etiam quia talis poſſeſſot fundi ob ſolam, & ſimplicem emptionem, & poſſeſſionem fundi cenſuati non poteſt pro tali ſolutione facienda conueniri actione perſonali, *vt dicitur, d. q.*5.*art.*7.*num.* 22. *& ſeqq.* niſi tempore emptionis fundi cenſum ipſuo in ſe accollaſſet, & ſuſcepiſſet onus ſoluendi fructus illius,nam eo caſu poſſet ex propria obligatione conuenire etiam perſonali actione ad ſolutionem cenſuum, *vt probauimus d. art.* 7. *num.* 28.*& ſeqq.*vnde obligatio ſoluendi cenſum non eſt effectus immediatus venditionis fundi ſubiugati, ſed vel impoſitionis, vel accollationis cenſus prout è conuerſo ius ad retrahendum fundum venditum non oritur ex impoſitione,vel accollatione cenſus, ſed ex ſola fundi alienatione. Quamobrem
74 † cum hæc remedia prouenian t ex diuerſis factis, & ſeparatis principiis per vnius electionem,alterum ceſſare non debet Surdus *d.deciſ.*317.*num.*28.

Nec refert, quod accollatio fuerit facta occaſione emptionis fundi, & vterque contractus ſit in eodem inſtrumento comprehenſus; quia accollatio eſt contractus diſtinctus, & ſeparatus à contractu venditionis fundi, cum venditio fieri poſſit pecunia numerata, & præſenti, & è conuerſo accollatio cenſus abſque eo, quod fundus ſubiugatus vendatur, & in vno eodémque Inſtrumento poſſunt plures contractus diſtincti,& ſeparati contineri, vt dictum eſt.

Sexta principalis eſt dubitatio. An venditor talis fundi cenſiti ſi in limine contractus promittat emptori facere conſentire omnem perſonam intereſſe habentem, teneatur facere conſentire Dominum cenſus fundati ſuper dicto prædio vendito.

Quam difficultatem exiſtimo eſſe diſſoluendam per regulas retractus, qui fit iure vicinitatis, vel conſanguinitatis, cum inter vnam, & alteram ſpeciem retrahendi non videtur, quod poſſit reddi aliqua conſiderabilis diuerſitatis ratio, & de vna ad alteram ſumit argumentum ad deciſionem dubiorum: Rot. *coram* R. P. D. meo Vbaldo *in illa Romana retractus domus* 10. *May* 1614. *quæ eſt poſt tract. deciſ.*159.*num.*4. Vnde ſicut in retractu laterano, & eo qui fit iure ſanguinis
† promiſſio de faciendo conſentire omnem perſonam 75
intereſſe habentem non comprehendit obligationem de faciendo conſentire vicinum, vel cooſanguineum retrahere volentem ob multas rationes, *quas conſiderauit* Tiraq. *de retract. lignag.* §.1.*gloſ* 9.*num.*34.*&* 35.
& Io.de Amic.*conſ.*145.*num.* 18.& ſignanter † quia il- 76
lorum ius non eſt ex cauſa de præterito, ſed oritur poſt contractum venditionis. Afflict. *de iure prothom.* §.*vt infra triginta dies in fin.*Io.de Amic.*con.*145.*numer.* 20. Tiraqu.*d. gloſ.* 9. *num.* 39. Promiſſio autem illa intelligitur dumtaxat de perſona, quæ habet ius ex cauſa de præterito, non autem de ea, quæ habet ius,quod ſibi prouenit poſt contractum *l.*3.*ff.de euict.* cum aliis
cumulatis à Tiraqu. *d.gloſ.*9.*n.* 36. Etiam † quod ven- 77
ditor promittat facere cooſentire omoem perſonam nunc, vel in futurum quomodolibet ioterefle habere prætendentem, *vt dixit* Rota *in vna Romana retractus* 28. *Aprilis* 1600. *coram* Illuſtriſſimo Cardinale Mellino, *qua poſt tract.eſt deciſ.*360. *num.* 7. *verſ. non obſtat, quod venditor.* Illa † enim verba quantumcunque ge- 78
neralia recipiunt interpretationem à natura rei, vt dicit ibi *Rota verſ. & ad iſtum effectum.* Ita etiam, & propter eandem rationem dicendum, & concludendum videtur in Domino cenſus retrahere volente ex iure ſibi competente vigore Bullæ *Pij V.ſuper cenſibus*, quod non comprehendatur ſub promiſſione de faciendo conſentire omnem perſonam intereſſe habentem, vel habere prætendentem, ex quo non antea ſibi ius acquiritur ad retrahendum, nec aliquod habet intereſſe, quàm fundus cenſuatus fuerit alteri, eo non intimato, venditus.

Septima ex præmiſſis excitari poteſt dubitatio:
Num † venditor iſte fundi ſubiugati teneatur empto- 79
ri reficere damna, & intereſſe,quæ patitur ex eo,quod fundus ille tetrahatur, & ſibi euincatur à Domino cenſus: cuius difficultatis reſolutio videtur reſultare ex reſolutiooe præcedentis. Cum enim venditor non teneatur facere conſentire Dominum cenſus retrahere volentem, vt mox concluſum fuit, nec etiam videtur,quod teneri debeat ad damna,& intereſſe,ſequuta euictione, & retractu, & multo minus, quia fundus non retrahitur nec euincitur ex aliquo capite iuris communis, *ſed ex iure ſpeciali oriente ex d. Bulla Pij V.* & propterea cum venditor non teneatur emptori de illius euictione, *vt concludunt* Io. de Amic. *d.conſ.* 145.
num. 18.*& ſeq. &* Tiraq *d. gloſ.num.*34.*&* 35.† vtique 80
nec etiam teneri poteſt ad damna, & intereſſe, vt argumentatur Rota *coram* Mantic. *deciſ.* 63. *num.* 2.*verſ. quia hoc locum habet, & ſequuta eſt coram* Illuſtriſſ.Cardin.Mellino, *in illa Romana retractus, qua eſt poſt deciſ.* 360.*n.*5.*verſ.& ex hoc.*

Octaua non inutilis ſeſe offert diſſoluenda dubitatio, quæ præmiſſis eſt valdè affinis.An Dominus cenſus retrahens fundum cenſitum ab eo, qui illum,ipſo non denunciato, emit teneatur illi reficere melioramenta quæ fortè in dicto fundo fecit. In qua dubita-
tione † licet Rota *in d. Romana retractus coram* Illu- 81
ſtriſſ. Mellino *referat*. In. Papon.*in conſuetud.* Brabant. *in tit. de retract.* §. 481. tenere vicinum tetrahentem non teneri ad melioramentorum refectionem quia emptor proſpicere potuit,quod vicinus retrahere vellet. *arg. l.ſi quis domum.*§. *Idem quærit. ff. locat.* & propterea idem videatur tenêdum in Domino cenſus retrahere volente. Rota tamen ibi circa talem difficultatem nihil firmauit, ſed irreſolutum reliquit, tamquam non pertinentem ad diſputationem, quæ in dicta

dicta propoſitione habebatur.

Ego autem pro reſolutione illius exiſtimo eſſe di-
ſtinguendum inter melioramenta facta ante motum
Iudicium ſuper retractu,& illa,quæ facta fueruut poſt
dictum Iudicinm motum,& litem conteſtatam.

82 In primo † caſu retrahens tenetur reficere omnia
melioramenta nnn ſolum neceſſaria, ſed etiam vtilia
tanquam facta bona fide ab eo, qui fundum à vero
Domino emerat, *Eſt bonus text.in d.leg.ſi quis domum §.*
*idem querit verſ.quid tamen ſi non quaſi.& c.ff.locat.*nam
83 regulare eſt.† quod bnnæ fidei poſſeſſor repetat me-
lioramenta neceſſaria,& vtilia ;Rota coram Seraphin.
*dec.*898.*n.*3.*& in recollect.per* Farinac.*dec.*111.*n.*3.*par.*1.
*& dec.*356.*n* 1.*par.*2.

Et hinc ſi quis conduxerit bona Eccleſiaſtica,quam-
uis locatio fuerit facta nulliter ob defectum cauſæ. &
ſolemnitatum à iure requiſitarum , & conductor an-
tequam Eccleſia inſtet pro declaratione nullitatis
contractus faciat in dictis bonis aliqua melioramen-
84 ta † neceſſaria , & vtilia , annullata poſtea locatione
nihilominus melioramenta & præfata conductor re-
petit ab Eccleſia,Seraph. *dec.*149n.*n.*11. non alia certa
ratione,niſi quia illa fecit bona fide,etenim dicta alie-
natio antequam Eccleſia declarauit nolle illam ratam
habere,& pro valida acceptare, erat in ſtatu validita-
tis , & nullitas poterat ita demum obiici , ſi Eccleſia
volebat,& nnn alias,*vt dictum fuit ſupra,& dixit* Ro-
ta *coram* bon.mem.Corduba *in vna Romana cenſus*,15.
July 1596 *&* 21. *Ianuary*,1597. *quæ ſunt poſt tract.deciſ.*
264.*&* 265. *& coram* bon.m. Cantuccio *dec.*133.*n.*21.
par 2 *diuerſ.*

In ſecundo caſu , quando melioramenta ſunt facta
poſtquam fuit motũ iudicium ſupra retractu videtur
rurſus diſtinguendum,An talia melioramenta fuerint
neceſſaria,an vero ſimpliciter vtilia. Circa neceſſaria
85 non videtur dubitandum,quin facienti ſint † reficien-
da ſaltem per retentionem *l.domum.Cod. de rei vendic.*
Bart *in l.plane.ff.de petit.hæred.* Magon. *qui multos alleg.*
*dec.*Florent.51.*n.*6.*& dec Lucenſ.*33.*n.*24.Aluar. Valaſc.
Conſult.lib 1 .*conſult.*83.*n.*18.

Circa vtilia verò Rota videtur aliquando variaſſe.
Nam coram Seraph *dec.*898.*n,*3.*ſenſit*,illa non eſſe re-
ficienda.*Sed coram* R.P.D.Manzanedo *d.dec.*356.*par.*2.
in recollect. per Farinac. *n.*2. contrariam affirmatiuam
ſententiam firmauit.

86 Ego†verò libentius tranſeo cum opinione negatiua
firmata *coram Seraphin.*cùm videatur conuenire magis
terminis,in quibus nos loquimur,in quibus nullo mo-
do videtur eſſe contraria eadem Rota *coram Manza-*
nedo ſi benè conſideretur. Nam coram *D. Manzane-*
do Rota loquitur in melioramentis factis à bonæ fidei
poſſeſſore,vt ibi expreſſe dicitur,*& coram Seraph.*cùm
non exprimatur an is qui meliorationes facit , eſſet
in bona , vel in mala fide , ſed tantum conſideretur,
quod melioramenta fuerunt facta pendente lite,& ſic
poſt litis conteſtationem vtique dicendum eſt , quod
ibi Rota loquatur de meliorante exiſtente in mala
87 fide ; quæ † inducitur per litis conteſtationem , im-
mo per ſolam iudicialem interpellationem , *leg.ſed,&*
ſi lege §.*etiam ſi ante litem ff. de petit. hæredit. leg.ſin au-*
tem §. *in re petita vbi* Gloſ. *in verb. conteſtatam* Bart.
Alber. *& alij ff.de rei vendicat. l.*2. *& ibi* Bal. *Cod. de*
fructib. & lit. expen. & iſte eſt propriè caſus noſter, in
quo contra emptorem fundi cenſui ſuppoſiti non ſo-
lum fuit à Domino cenſus motum iudicium ſuper re-
tractu faciendo , ſed ex diſpoſitione Bullæ Pij V. ſu-
88 per form. creand. cenſus † eſt adeò certum , & con-
ſtitutum , quod ei obiici poteſt culpa , quod meliora-
uerit bona quæ aliena eſſe intelligebat , vt nullo mo-
do poſſit in dubium reuocari , *l.adeò* §. *ex diuerſo ff.de*
acq. rer. domin.§. *certe illud in fin. inſtit. de rer. diuiſ.* &
proinde non repetit,vt dicitur *in dictis iuribus*;idcirco

Dominus cenſus retrahens bona cenſuata ab illorum
emptore dicto caſu non tenetur ad refectionem me-
lioramentorum Boër.*dec.*44.*n.*8 *in fin.* Nec aliqua ha-
benda eſt ratio vtilitatis , quam dicta melioramenta
afferunt,*vt dixit* Rot.*dec.*7.*num.*8.*par.*2. *in recollect.per*
Farinac.

Cæterum hoc iudicio meo , non eſt accipiendum
ita ſimpliciter , & indiſtinctè ſed conſiderandum eſſe,
arbitror,† An melioramenta præfata conſiſtant in fa- 89
ciendo de nouo,an verò in reficiendo,*vt conſider.*Gloſſ.
in d.l. domum in verb ſemper C.de rei vendic. Nam hæc
inter ſe differre animaduertit,& probat Boër.*d.dec.*44.
*num.*5.

Siquidem†conſiſtant in faciendo de nouo,illa non 90
reficientur quaſi fuerint facta ſcienter in re aliena,&
ideò faciens præſumitur ea feciſſe animo donandi, vt
amplectendo hanc diſtinctionem dicit Bart.*in l.in fun-*
*do num.*11.*ff.de rei vendicat.ſequitur.*Aluar.Valac.*de iur.*
*emphyteut.q.*25.*ſub n.*4.*verſ.ſi vero ædificium* Magon.*qui*
*multos allegat.dec.*Lucenſ.33.*n.*21.

Si vero conſiſtant in reficiendo, non poteſt faciens 91
illa repetere , ſed ſi poſſunt tolli abſque læſione prio-
ris ſtatus rei melioratæ, illa tollere , & abradere ei li-
cet *leg vtilitas in fin.ff.de petit. hæred. d.l. domum in fin.*
& ibi Paul de Caſtr.*Cod de rei vendic.*Valaſc.*conſultat.*
*lib.*1.*conſult.*83.*num.*10. Niſi † Dominus rei melioratæ 92
velit tantum melioranti dare , quantum abraſa vale-
rent.*d.l.in fundo verſ.cenſuimus ff.de rei vendicat. gloſ.in*
d.l.vtiles. Magon.*d.deciſ.*33. *num.*19. vbi alios , à † qua 93
tamen ſolutione liberaretur Dominus retrahens, ſi in
iſtis melioramentis poſſeſſor iſte nimias feciſſet ex-
penſas , ita vt talis melioratio dominum ſoli oneret,
magis , quam ipſi fundo proſit , quo caſu ceſſaret re-
fectio, *d.l.in fundo leg.ſed an vltro* §.1.*leg.ex duobus fra-*
tribus ,*ff.de neg. geſt. per quæ & alia iura* Tiraq. *de re-*
tract.conuent. §.7.*gloſ.*1.*num.*5.loquens in retractu con-
uentionali , dicit huiuſmodi nimias , & onerosas ex-
penſas non eſſe reficiendas , prout dicit etiam Boër.
*deciſ.*147.*num.*10. Magon. *deciſ.* Florent.9. *num.*6. vbi
multos congerit,*& deciſ.Lucenſ.*39.*num.*27.*& ſeqq.*po-
tius enim ex malignitate,quam bona fide factas fuiſſe,
aſſerit Garz.*de expenſ & meliorat.cap.*7.*num.*8.*&* 9.vbi
firmat,quod ad Iudicis † arbitrium pertinet declarare 94
quænam expenſæ dicantur exceſſiuæ.& oneroſæ,quod
voluit etiam Gratian. *in addit.ad ſuas dec.* March.225.
*num.*13.

Si autem † tolli , & abradi non poſſunt abſque 95
læſione , & detrimento prioris ſtatus rei melioratæ
tunc ratione culpæ , in qua meliorans verſatur in ex-
pendendo in re aliena , illa amittit , & ſibi imputare
debet ſi ea non poteſt repetere *l.planè* , *& l.vtiles.ff.de*
petit.hæred l.pro voluptariis la 1 *ff.de impenſ. in re dotali*
*fact.*Ang.Aret.*in d.*§.*certe illud ſub n.*8.*inſt.de rer. diuiſ.*

Ex quibus ita præmiſſis † non eſt difficilis propo- 96
ſitæ dubitationis reſolutio.Si enim emptor fundi cen-
ſiti poſt motum ſibi iudicium à Domino cenſus re-
trahere volente expenſas in illo meliorando fecit, di-
citur ex præfatis eſſe in mala fide , & ideò ſi meliora-
menta ſint omnino neceſſaria , illa omni caſu repetit
ſaltem per viam retentionis eiuſdem fundi meliorati
donec ſibi melioramentorum expenſæ reficiantur. Si
verò illa ſunt ſimpliciter vtilia , quæ abradi , & tolli
non poſſint abſque læſione & detrimento prioris ſta-
tus eiuſdem fundi , & illa prorſus amittit , ſi autem
poſſunt abradi , & tolli abſque læſione , & detrimen-
to prioris ſtatus fundi meliorati , & non ſunt exceſ-
ſiua , & oneroſa Domino cenſus ,i & non poterit illa
tollere niſi ſibi ſoluatur tantum quantum ea abraſa
valent.

Sed adhuc circa hanc materiam melioramentorum
ſupereſt neceſſaria dubitatio quando ſumus in caſu,
quo melioramenta ſunt reficienda ; vel illorum valor

eſt ſoluendus à quo ſit facienda refectio, vel ſolutio,
an à venditore fundi, an verò a Domino cenſus re-
97 trahente? & † quod à retrahente concludendum cen-
ſeo, cum ipſe non venditor fundum ipſum meliora-
98 tum conſequatur, & melioramentis frui debeat, & †
non ſit æquũ, vt locupletetur cum iactura aliena, ſcili-
cet venditoris fundi contra regulam, *l. nam quod natu-
ra, ff. de cond. ind.* & in materia melioramentorum eſt,
*tex. in l. ſi pupilli, §. ſed ſi quis negotia in fi. ff. de negoſt. geſt.
& in l. plane. ff. de petit. hæred. & conſiderauit* Rota *in d.
deciſio. 356. ſub numer. 1. part. ſecunda in recollect. per*
Farinac.

99 Nec obſtat † quod Dominus cenſus in emptione
fundi cenſiti debeat omnibus aliis præferri, & vendi-
tio ſit illi facienda cum eiſdem conditionibus pro co-
dem pretio, quod ab aliis reperitur, diſponit d. Bulla
Pij V. *in verſ. vbi autem vendenda ſit, &c. & nos diximus
ſupra hac eadem quæſtione art. 2. numer. 2. & 15. & art. 4.
num. 2. & 3. &* Rota *coram* R.P.D. meo Vbaldo *in illa
Romana retractus domus 15. Decembris 1614. quæ eſt poſt
tract. dec. 571. par. 2. in recollec. per* Farinac. Quod non
contingeret ſi ipſe Dominus cenſus retrahendo fun-
dum cenſitum, eo irrequiſito venditum, teneretur re-
ſtituere emptori vltra pretium fundi venditi etiam
valorem melioramentorum.

Quoniam reſpondetur, quod bulla *in d. verſic. mox
citato*, & alia, quæ mox allegauimus procedunt, &
diſponunt, habita relatione ad tempus præcedens ip-
ſam venditionem, & reſpectu prælationis, quam vi-
gore dictæ Bullæ habet Dominus cenſus, vt cæteris
omnibus emere volentibus, ſit præferendus, dummo-
dò offerat pretium, quod ab aliis reperitur, & velit
emere cum eiſdem conditionibus, quæ ab aliis eme-
re volentibus offeruntur.

Nos autem loquimur poſtquam fundus ille fuit al-
teri venditus reſpectu iuris retrahendi, & habita rela-
tione ad retractum, quem Dominus cenſus præten-
dit facere de fundo cenſito iam vendito, & in empto-
rem tranſlato, quo caſu cum teneatur ſoluere pretium
iuſtum, *vt diximus hoc eod. art. 4 n. 20 ex.* Afflict Man-
tic. & Benedell. ad iuſtitiam pretij eſt etiam conſi-
derandus valor melioramentorum, quæ refici debent,
cum illa abſque dubio faciant rem melioratam valde
pretioſiorem, aliàs pretium diceretur diminutum, &
iniuſtum, † cum melioramenta ſiot pars pretij Seraph.
100 *deciſ. 455 nu. 4.* & retrahens locupletaretur cum alie-
na iactura quod eſſe contra omnem æquitatem etiam
in materia melioramentorum paulò ſupra diceba-
mus.

Nona adhoc ſeſe offert dubitatio circa hoc ius re-
trahendi, quàm nullo modo indiſcuſſam relinquen-
101 dam eſſe exiſtimaui. An ſi debitor † cenſus vendat
fundum cenſitum vna cum aliis bonis, vnico conſti-
tuto pretio, poſſit Dominus cenſus retrahere dun-
taxat fundum illum cenſui obnoxium abſque eo,
quod alias res venditas retrahat, an verò repellatur à
retractu ſi omnes res vnico pretio venditas retrahere
nolit.

Circa banc difficultatem vidi egregium reſponſum
redditum ab Excellentiſſimo D Paolo Raynutio V.I.
D. Maceratenſi, & in Romana Curia aduocato exi-
mio & inſigni in quadam cauſa Callenſi retractus.
pro D. Foluio V. ſimbardo, in quo non minus doctè,
quàm copioſè hunc articulum diſcuſſit.

Ego verò pro illius reſolutione id recenſendum eſ-
ſe operæ pretium duxi, quod auctoritate Rotæ di-
ctum fuit in tract. *hoc eod. art. 4. num. 21.* Videlicet quod
iſte retractus, qui conceditur beneficio conſtitutio-
nis Pij V ſuper cenſibus, regulatur ſecundum illum,
qui datur ratione viciniratis, vel ſanguinis: & proinde
ſi ſciamus quid in hac difficultate conſtituendum ſit
in retractu, qui fit iure viciniratis, vel ſanguinis ſcie-
mus etiam, quid ſentiendum ſit in hoc retracto cen-
ſuatio. Ex iis autem, quæ ex dictis per d. D. Paulum,
& alios Doctores circa hunc articulum culligere po-
tui. In retractu, qui fit ratione ſanguinis, vel vicinita-
tis, duos eſſe conſiderandos caſus, arbitratus ſum.

Primus caſus eſt † quando res, quæ cohæret alicui 102
ratione viciniratis, venditur non ſola, ſed cum aliis re-
bus, quæ ſunt pars, vel membra rei venditæ, vel illi
ratione acceſſionis, vel officij taliter coniunctæ, vt du-
ra, & damnoſa ſit illarum ſeparatio, vt exemplis de-
monſtrat. Anton. Gomez. *variar. reſolu. tom. 2. cap. 2. n.
49. ad finem.* Et hoc caſu vicinus non admittitur ad re-
trahendam dictam rem ſibi cohærentem, & vicinam
abſque eo, quod retrahat etiam alias res ſibi coniun-
ctas. & vnico pretio venditas. Bald. *in tract. de iur. pro-
thomis. num. 20. & ſeq.* Afflict. *eod. tract. §. 6. num. 6. & 7.*
Et in his terminis eſſe intelligendos exiſtimo Tiraq. *de
retract. lignag. §. 11. gloſ. 7 num. 3. & § 23. glo. 2. num. 9. &*
Carpan. *ad ſtatut. Mediolan. tom. 1. cap. 219. num. 2.* dum
ſimpliciter dicunt emptorem rei alteri cohærentem
non poſſe cogi à vicino retrahere volente ad releuan-
dam ſibi rem illam cohærentem abſque aliis rebus
vnico pretio emptis, vt loquantur de rebus, quæ rei
cohærenti ſunt coniunctæ, vel acceſſoriæ aut ſunt il-
lius partes, & membra, quarum † vna ſine aliis retra- 103
hi non poteſt, niſi conſentiente emptore, vt declarat
Gomez. *d. n. 49. in fin.* tunc † enim cenſetur vnicus con- 104
tractus, & indiuiduus Nat. *conſ. 479. num. 24. circa medi.
verſ. idem eſt dicendum* Tiraq *d. §. 23. glo. 1. num. 14.* Ro-
ta *diuerſ. deciſ. 709. num. 3. & ſeq. par. 1.* & propterea nil
mirum ſi vna abſque aliis retrahi non poteſt.

Secundus caſus eſt quando † cum re cohærenti fue- 105
runt venditæ aliæ res ab illa omnino diſtinctæ, & ſe-
paratæ, eo enim caſu licet reſpectu pretij vnicus ſit
contractus reſpectu tamen corporum, & rerum, quæ
venduntur, non cenſetur vnicus contractus, & vnica
venditio ſed tot cenſentur eſſe venditiones, quot ſunt
res venditæ, ſicut tot cenſentur ſtipulationes, quot
ſunt res, quæ deducuntur in ſtipulationem, & tot le-
gata, † quot ſunt res, quæ legantur, licet legatum, & 106
ſtipulatio vnica verborum ſtructura, & vnico contex-
tu contineantur vt bene declarat. Bald. *d. tract. nu. 22.
& Afflict. d. §. 6. num. 7.* Et proinde vicinus poterit ad-
mitti ad retrahendum rem illam cohærentem abſque
eo, quod retrahat alias res vna cum illa venditas, *vt
concludunt* Bal. & Afflict. *in locis mox citatis.*

Quæ † concluſio procedit, & habet locum ſiue di- 107
cta res obnoxia retractui fuerit vendita cum aliqua
alia re, ſiue etiam fuerit vendita cum omnibus bonis
ipſius venditoris Nam eo etiam caſu admittitur vici-
nus, & quiſquam alius cui competat ius retrahendi ad
retrahendum rem illam retractui ſuppoſitam abſque
eo, quod res alias retrahat, *vt concludunt* Bal. & Afflict.
vbi ſupra ille n. 23. iſte n. 8. ſequitur Benedell. *eod. tract. in
princip. n. 220.* Iſtud enim ius † retrahendi eſt reale, & 108
afficit rem ipſam cohærentem & alias retrahibiles, &
non alias, *vt dicit ibi Affl.*

Has autem concluſiones in vtroque capite, & caſu
amplectitur, & confirmat Gomez *d. cap. 2. n. 49. verſ. du-
bium autem eſt. & infra* Muta *ſuper conſuetud.* Panor-
mitan. *c. 26. n. 138. quem refert, & ſequitur* Gratian. *diſce-
ptat. tom. 4 c. 745. & ſeq.* Coſta *de rat. rata q. 100. n. 8 &
alij ab iſtis allegati.*

Verùm enim verò licet ſecundum terminos iuris
concluſio firmata in ſecundo caſo poſſit procedere,
emptore non reclamante, † attamen ſi ille contra- 109
dicat, & offerat retrahere volenti res omnes ſibi ven-
ditas, recuſando velle reſtituere, dumtaxat rem re-
tractui obnoxiam, audiendum eſſe dicit Tiraq. *tum in
d. gloſ. num. 3. verſ. quod ſi contra, tum in d. gl. 2. n. 9.* ſaltem
ex æquitate, *vt dicit* Coſta *d. q. 100. num. 15. & ſeq. qui
multos congerit.*

Ex quibus ita firmatis reſultat reſolutio propoſitæ dubitationis videlicet quod dominus ceoſus teneatur retrahere rem cenſui obnoxiam ab emptore illius cum
110 aliis † rebus ſimul vendiram, quando res aliæ ſunt illius pars,& membra,vel illi coniunctæ ratione acceſſionis,aur aliter vt ſupra,vel poſſit illam ſolam retrahere,quando aliæ res non ſunt illi coniunctæ,oec illius pars,vel membra,ſed ſunt corpora ab illa penitus diſtincta,& ſeparata.

Nec obſtat,quod dominus cenſus volens retrahere fundum cenſitum teneatur ſeruate omnes conditiones,quibus res ipſa vendira fuit, & integrum preriom ab emptore ſolutum teſtituere,vt diſponitor per Pium V. in dicta ſua Conſtitutione, *& nos diximus ſupra in tract. hac ead. q. art. 2. num. 15. & ſeq.* Quoniam hoc debet intelligi quando res aliæ venditæ cum fundo cenſus ſunt illius pats,vel membra,aut illi aliqua ratione coniuoctæ, ſecus autem quando ſunt res, & corpora
111 omnino ſeparata. & diuerſa: † eo enim caſu non potuit Domino cenſus per illius debirorem vendeodo rem cenſitam cum aliis ab ea ſeparatis auferri beneficium ſibi à iure vigore dictæ Pianæ Conſtitutiools
112 conceſſum *§. ſed non ſolum in auth. de nupt.* cùm † non poſſit alteri per alterum iniqoa conditio,& grauamen inferri *l. non debet. Et ibi* Doct. *ff. de reg. iur.* per quas rationes in retractu,qui fit iure vicinitatis,vel alia ratione,ita concludunt Bald. *&* Afflict. *in locis ſupra relatis, & alij,qui eos ſequuntur.*

Sed quoniam retractus iſte debet fieri, reſtitoto emptor eodem pretio, quod in emptionem dictæ rei retrahendę erogauir,cùm præſupponatur quod res illa vendita fuerit cum aliis,vnico,& ſolo conſtituto pre-
113 tio,† ad cognoſcendum quantum, & quale fuerit pretium d. rei retrahendæ,vt ſciat Dominus cenſus quid emprori teſtituere debeat ob retractom, recurrendum eſt ad Iudicem,qui rerum omnium venditarum,collatione facta,reſpectu habiro ad totale,& integrum omnium pretium deducere æſtimationem aliarum rerum ſimul venditarum, & ſic ſtatuet pretium rei cenſitæ, non autem illa æſtimanda erit ſecundum communem illius valorem, & æſtimationem Bal. *&* Afflict. *in locis citatis, ille num. 23. iſte n. 8.* Gomez. *in loco ſupra relato* Coſta *d. q. 100. n. 6.* Giurb. *dec. Sicil. 52. n. 28. qui alios cumulant.*

Decima remanet diſſoluenda non inutilis dubitatio. An hoc ius retrahendi competat ei, qoi emir cenſum cum pacto reuendendi. In qua difficultare partem
114 affirmatiuam amplectendam eſſe,arbitror cum† enim talis emptor ſit verè Dominos illius cenſus, cum venditio etiam cum pacto redimendi ſit vera,& perfecta venditio Bero. *in cap. ad noſtram numer. 38. de empt. & vendit.* Iacob. Nouell. *in ſuo tract. de iur.* Protomiſ. §. 1. *num. 142.* Tiraq. *de retract. lignag. §. 2. gloſ. 1. nu. 72. & 73.* Menoch. *plene conſ. 26. nu. 9. verſ. re tamen, & infra* Corbol. *de iur. emphiteut. in cauſ. priuat. ob alienat. irrequiſ. domin. fact. Ampliat. 27. num. 3.* Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 31. n. 2.*
115 Et † hinc emptor cum tali pacto facit fructus ſuos Tiraquell. *dict. gloſ. 1. numero 34. & ſeq. & numero 73. & eod. §. 2. gloſ. 2. numer. 1. & 8.* Aym *de alluuion. lib. 2. tit. 10. numer. 6. & 10.* Mantic. *d. tit. 32.* Menoch.
116 *d. conſ. 26. numer. 10.* inde † videtur ſequi, quod emptor iſte cenſus cum pacto de illum retrouendendo ſit verus illius Dominus, & conſequenter poſſit vti priuilegio retractus conceſſo per Bullam Pij V. do-
117 mino cenſus prout † ei, qui emit rem cum pacto reuendendi competit ius retractus; quod conceditur ratione vicinitatis, vel conſanguinitatis, vt firmat Muta *ad conſuetud.* Panormitan. *cap. 26. numer. 41.* Rendell. *de iur. Prothomis. in animad. verſ. ad princ. conſtitut. numero 15. fol. 367.* Gratian. *diſceptat. forenſ. tom. 4. capit. 742. n. 30. & 31. & voluit* Rot. *in Bononienſi retractus 16. Ian.*

1623. coram R. P. D. Buratto *quæ eſt poſt tract. deciſ. 443. num. 1.*

Vndecima ſe ſe offert non iniucunda indagatio
An hoc † ius retrahendi competat oon ſolum pri- 118
mo emptori cenſus, ſed etiam aliis qui forte vigore ceſſionum, etiam reiteratarum ſunt effecti domioi cenſus. In qua licet prima conſideratiooe videretur negatiuè concludendum, eo præcipuo fundamento, quod ius iſtud tanquam conceſſum domino cenſus
ſit perſonale, † & propterea cedi non poſſit, nec à 119
perſona ipſius domioi diuelli, & ſeparari, *vt apud* Tiraq. *de retract. lignag. §. 26. gloſſ. 1. num. 45. & infra latè per diſcurſum*, & multò minus quia bulla loquitur
in numero ſingulari de domino cenſus, † & proinde 120
non videatur quod poſſit verificari, & aptari caſui quando dominium dicti cenſus tranſiuit ad plures per reiteratas ceſſiones *ad* Surd. *conſ. 369. num. 3. 7. & ſeqq. lib. 3.*

Maximè † quia verba debent intelligi vt compre- 121
hendant tantom primum dominum per regulam *l. bones §. hoc ſermone ff. de verbor. ſignific.*

Quibus tamen non obſtantibus quod† Ius iſtud tran- 122
ſeat ad quemcumque etiam mediatum dominum cenſus verius eſſe exiſtimo ea ratione, quia Ius iſtud re-
trahendi non eſt mere perſonale ſed † competit domi- 123
no cenſus, propter ius, quod ipſe habet ſuper fondo cenſui ſuppoſito *vt dixit* Rota *ſæpius, & ſignanter coram* Seraph. *deciſ. 1474. num. 4. coram* Gregor. XV. *dec. 193. num. 6. & coram* bon. mem. Dunozetto *in Romana prælationis 26. Iunij 1617. quæ eſt poſt tract. deciſ. 300. num. 23.*
Ex qua deciſiooe reſultat etiam probatio, quod † Ius 124
iſtud prælationis, ſiue retractus competit etiam ei, qui acqoiſiuit dominium cenſus mediante ceſſione illius ſibi facta: Nam cum domioium cenſus acquiratur non ſolum ei, qui illum ab impooente emit, vel alio titulo etiam ſingulari acquiſiuit, ſed etiam illi
† cui à primo eius domioo etiam titulo ſingula- 125
ri conceſſus fuit, *vt diximus ſupra hac par. 2 cap. 1. queſt. 1. art. 1. per tot. nunc qu. 44.* & ſignanter mediante ceſſione, *vt dictum fuit hac ead. par. 2. cap. 2. qu. 2. art. 1. nunc*
queſt. 67. num. 3. & ſeqq. & in addit. Vtique † ceſſiona- 126
rius iſte non ſolùm primus,ſed etiam vlterior efficitur dominus cenſus,& ei tanquam domino debentur fructus dicti cenſus, *vt eſt dictum d. qu. 2 art. 1. num. 3. & ſeq.* & proinde ei tanquam domino cenſus conueniunt verba Pianæ Conſtitutionis concedentis retractum,
† & conſequenter debet etiam conuenire eiuſdem 127
Conſtitutionis diſpoſitio, & ſic ius prælationis, ſiue retractus *l. 4. §. toties, ff. de damn. infect.*

Et licet Conſtitutio præfata loquatur in numero
ſingulari † poteſt etiam aptari pluribus in quibus vi- 128
geat eadem ratio *allegat multos* Surd. *conſ. 369. num. 1. lib. 3.* Quilibet enim, qui eſt dominus cenſus habet idem Ius ſuper fundo cenſito, propter quod concedi hoc ius retrahendi ſupra diximus, & eo magis quia conſtitutio iſta loquitur de domino cenſus per ora-
tionem indefinitam, † quæ vniuerſali æquipollet etiã 129
in ſtatutis, & conſtitutionibus Bart. *in l. omnes populi num. 57. ff. de iuſtit. & iur. in l. fin. num. 4. in fin. C. ad l. Iul. de Sicar.* Menoch. *conſil. 4. num. 18. lib. 1.*

Ob quam rationem ceſſat etiam quod dicitur de
regula *l. bones, §. hoc ſermone ff. de verb. ſign.* † illa enim 130
non procedit in diſpoſitione generali, aut indefinita, *vt per tex. in l. ſi ſeruitus ff. de ſeru. vrban. prædior. dicit* Tiraq. *in d. §. hoc ſermone ampl. 15. num. 1.* maximè ſi concurrat identitas rationis Bart. *in d. l. omnes populi num. 57.* Ruin. *conſ. 6. num. 2. lib. 3.* Gabr. *conſ. 94. num. 4. lib. 2.* Gouar. *var. reſolut. lib. 1. cap. 13. num. 9.* Menoch. *conſ. 97. num. 155. lib. 1.*

Natura † enim conſtitutionis eſt vt ſit vniuerſa- 131
lis *can. erit autem lex 4. diſtinct. l. 1. ff. de legib.* & diſponat non circa vnum tantum actum, ſed perpetuò, &

quoties opus fuerit, ne alioquin ſit manca, mutilata, & imperfecta. *l.1. Cod. de hu quib. vt indign. per quem rex.* Tiraqu. *in d.§. hoc ſermone limit.9. num.2.* vbi pro-
132 pterea concludit † quod regula *d. §. hoc ſermone* non procedat in diſpoſitione legis, & multò minus ſi ob identitatem rationis ſecundus, vel vlterior actus comprehendatur in diſpoſitione prout contingere in caſu præſenti dictum eſt. *Ita* Tiraq. *in d.§. hoc ſermone in 10. limit.*]

De reſpicientibus perſonam domini Cenſus, quis eius dominus dicatur, & quis illius fructus exigere poſſit.

QVÆSTIO LXVII.

aliàs par. 2. cap.2. qu. 2. ar.1.

QVæſtio propoſita, in qua de iis differendum eſt, quæ reſpiciunt perſonam domini cenſus, conſiderando illum non in actu acquiſitionis, ſed poſtquam eſt effectus illius dominus, & cenſum retinet, ſex Articulis explicanda eſt.

Primus eſt, quis dicatur dominus cenſus, & quis poſſit cenſum exigere.

Secundus, ex duobus dominis cenſus, quis in exactione illius ſit præferendus.

Tertius, minor, & eius tutor vel curator, an poſſiot cenſum exigere.

Quartus, proprietarius ne an hæredes, vſusfructuarij exigant fructus cenſus maturos, viuente vſufructuario.

Quintus, fideiuſſor cenſus, vel correus debendi ſi cenſum emant, an poſſint illum integraliter exigere.

Sextus, dominus cenſus an poſſint ſuper eo aliquem contractum celebrare.

S V M M A R I A.

1 *Dominus cenſus is eſt, qui pro ſe cenſum emit vel per ſemetipſum, vel mediante perſona procuratoris.*
2 *Item illius heres.*
3 *Item illius ſucceſſor ſingularis.*
[*Ceſſionario debentur fructus cenſus ſibi ceſſi.*
Fructus ex cenſu extincto non debentur.
Cedens cenſum ſi poſt ceſſionem fructus illius exigat, liberat debitorem.]
4 *Ceſſionarius repreſentat perſonam cedentis.*
5 *Et ſuccedit in locum, & priuilegium ipſius.*
6 *Dominus cenſus poteſt illius fructus exigere etiam poſtquam illum alteri ceſſit, ſi ceſſionarius non intimauit legitimè debitori ne illi ſoluat.*
[Limit. *ſi ceſſit omnia iura, & actiones, ita vt nihil penes ipſum remanſerit.*
Limit.2. *ſi cedens, ponat ceſſionarium in locum ſuum cum clauſula ponens.*
Limit.3. *Si debitor haberet notitiam ceſſionis, & ſolutio eſſet nociua ceſſionario.*
Limitatur 4. *Vt ex pacto gratuito, vel ex ſola confeſſione cedentis non ſequatur liberatio debitoris.*
Limitatur 5. *Quando ceſſio eſt facta ex cauſa oneroſa.*
Limit. 6. *Si ſolutio fiat poſtquam eſt acquiſitum ius ceſſionario* num.10.
Limit. 7. *Quando ceſſio eſt facta ad commodum ceſſionarij.*
Doctori nihil alleganti non creditur.
Donatione prohibita, non eſt prohibita remiſſio pignorum.
Cedens cenſum, ſi poſt ceſſionem exigat eius fructus tenetur ad illorum reſtitutionem.]
7 *Procurator qui pro alio cenſum emit poteſt illius fructus exigere.*
8 *Debitor poteſt ſoluere ei, cum quo contraxit.*
9 *Procurator exigens proprio nomine fructus cenſus quem procuratorio nomine pro alio emit, tenetur cauere de rato.*
10 *Mirabile eſt, vt quis agens proprio nomine teneatur cauere de rato.*
11 [*Emptio pro perſona nominanda eſt de iure permiſſa.*
Emptio pro perſona nominanda eſt conditionalis.
Emens pro perſona nominanda poteſt compelli ad nominandum.
12 *Fructus ſequuntur dominium.*
13 *Emens cenſum pro perſona nominanda, ante factam nominationem eſt illius dominus ſecundum quoſdam.*
Redditur ratio infra.
14 *Argumentum de toto ad partem eſt in iure validum.*
Emens pro perſona nominanda, non facta nominatione, præſumitur pro ſe voluiſſe acquirere.
Intellige quando clarè conſtat de tali eius voluntate.
Vel ex coniecturis illa poteſt elici.
Secus quando illum acquirere voluiſſe pro perſona nominanda, conſtat.
Nominatio debet fieri intra annum.
Nominatione facta, ius nominantis reſoluitur.
Res empta pro perſona nominanda illi acquiritur facta nominatione.
Et quidem à die factæ emptionis.
15 *Acquiſitio rei facta nominatione, retrotrahitur ad diem emptionis.*
Res empta pro perſona nominanda ita illi acquiritur, vt fingatur apud emptorem, non extitiſſe momento quidem temporis.
16 *Retractatio non habet locum in conditione voluntaria in alterius præiudicium.*
Res empta pro perſona nominanda non afficitur hypotheca ad fauorem creditorum ementis etiam ante nominationem contra Matt.voc.127.
17 *Nominatio perſonæ pro qua fuit facta emptio non debet intimari venditori.*
Nominatio perſonæ debet fieri ab ipſomet emptore, nec poteſt fieri ab eius herede.
Nominandi ius non tranſit ad heredes.
Nominatus non acquirit rem emptam pro perſona nominanda, ſi non ratificet nominationem viuo nominante.
18 *Poſſeſſio defuncti non tranſit ad illius heredes abſque noua apprehenſione.*
19 *Poſſeſſio heredis cum poſſeſſione defuncti non eſt eadem ſed eſt alia.*]
20 *Emens cenſum pro perſona nominanda ante factam nominationem poteſt exigere fructus, ſi appareat voluiſſe emere pro ſe.*
21 *Dominus cenſus dicitur is ad cuius proprietatem & vtilitatem fuit facta recognitio bona fidei ab eo, qui illum emit, quaſi emerit ex pecuniis illius.*
22 *Res empta ex pecunia aliena efficitur ementis.*
[*Procurator conſtitutus ad emendum, ſi emendo ſtipuletur ſibi, non autem pro domino conſtituente ſibi non conſtituenti acquirit, licet ſoluat pecunias conſtituentis.*
Factum potius attenditur, quàm id, quod fieri debuit.
Recognitio bona fides operatur tranſlationem dominij.]
23 Limitatur *quando nomen emptoris fuit in emptione ſimulatè appoſitum & expreſſum.*
24 *Maritus efficitur dominus cenſus, quem vxor ſibi*

in

Digitized by Google

in dotem dedit aſtimatum ea aſtimatione, qua emptionem faciat.

Et poteſt illius fructus perpetuo exigere, n.26.

25 *Maritus non efficitur dominus illius cenſus, quem ſibi vxor tradidit inaſtimatum pro fundo dotali.*

[*Cenſus emptus ex pretio alterius cenſus non dicitur ſubrogatus in locum cenſus venditi niſi hoc expreſsè actum ſit.*

Subrogatio non intrat in particularibus.

Res empta ex pretio redacto ex venditione rei dotalis pupillaris, vel hareditaria, non efficitur dotalis, pupillaris, nec hareditaria remiſſinè.

26 *Illius tamen fructus poteſt exigere conſtante matrimonio.*

27 *Doti fructus pertinent, & conſtituti ſunt pro ſupportandis oneribus matrimonij.*

28 *Cenſus acquiritur illi ad cuius fauorem fuit ſtipulatus Notarius.*

29 *Maximè ſi alia concurrant adminicula.*

30 *Ampliatur primò etiam quod fuerit emptus ex propria pecunia ementis, ſequuta tamen traditione.*

31 *Ampliatur 2. etiam quod in emptione dicti cenſus diceretur quod cenſus ille eſſet ad liberam diſpoſitionem alterius perſona.*

[*Diſpoſitio rei ſi cui committatur non intelligitur tranſlatum dominium, ſed data illius adminiſtratio.*]

32 *Ampliatur 3. vt abſenti acquiratur ius, & actio per ſtipulationem Notarij ſine ceſſione, vel ratificatione.*

33 *Maximè ſi ſit iuramento munita.*

34 *Is cui eſt facta acquiſitio mediante ſtipulatione Notarij non ſolum poteſt recipere ſolutiones, ſed etiam poteſt cogere ad ſoluendum.*

35 *Stipulatio Notarij ſuffragatur abſenti, vel quando eſt facta copulatiuè ad fauorem ſtipulantis & abſentis.*

36 *Vel quando eſt facta in inſtrumento habente executionem paratam, vel munito camerali obligatione.*

37 *Is ad cuius fauorem fuit emptus cenſus abſque ſtipulatione Notarij, non efficitur dominus cenſus, ſed dicitur dumtaxat adiectus.*

38 *Is in quem ſunt collata verba exequutiua, non obligatiua tanquam adiectus poteſt recipere ſolutiones.*

39 *Non tamen poteſt cogere ad ſoluendum.*

40 *Etiam ſi talia verba exequutiua ſint collata ad fauorem pia cauſa.*

Etiam quod contrahentes iurauerint ſuper obſeruantia contractus, n.42.

Intellige quando verba obligatoria ſunt concepta ſolum ad fauorem eius, & alterius num.43.

[*Adiecto in rem ſuam acquiritur ius ad agendum & petendum, & Adiectus in rem ſuam quis dicatur.* ibid.]

41 *Ex ſtipulatione illi tantum ius acquiritur in quem diriguntur verba obligatoria.*

44 *Abſenti acquiritur ius, & actio, & ſtipulatione priuata perſona, interueniente iuramento.*

45 *Sequuta tamen ceſſione, vel ratihabitione.*

46 *Pupillo acquiritur ex ſtipulatione tutoris abſque ceſſione, vel ratihabitione.*

47 *Infanti acquiritur ex ſtipulatione priuata perſona abſque ceſſione, & ratihabitione.*

48 *Abſenti ſcienti ſtipulationem factam à priuata perſona ad ſui fauorem, acquiritur abſque ceſſione, & ratihabitione.*

49 *Etiam quod ſcientia ſit praſumpta.*

50 *Emens cenſum pro alio abſque illius mandato, poteſt illius fructus exigere; tam ſequuta, quàm non ſequuta ratificatione.*

[*Acquirere alteri quilibet poteſt emendo.*

Res empta acquiritur non domino pecunia qua erogatur, ſed illi, pro quo emitur.

Intellige, ſequuta illius ratificatione.]

51 *Solutio facta ei cum quo eſt celebratus contractus liberat debitorem ſoluentem.*

52 *Etiam quod contractus ſit celebratus nomine alterius perſona.*

53 *Fructus exacti ab eo, qui pro alio cenſum emit non acquiruntur recipienti, ſi is pro quo fuit facta emptio, emptionem ratificauit.*

54 *Secus ſi illam non ratificauit, &* n.58.

55 *Is pro quo fuit emptus cenſus abſque eius mandato non efficitur dominus cenſus ante illius ratificationem.*

56 *Dominium cenſus pro alio empti à non procuratore antè factam ratificationem, vel acquiritur ipſimet emptori.*

57 *Vel ſtat in ſuſpenſo.*

[*Dominium rei empta pro alio ante illius ratificationem remanet penes venditorem ante* ommetum 58.

59 *Creditor ex hypotheca non acquirit titulum, nec poſſeſſionem rei hypothecata.*

60 *Sed ad dictum effectum eſt neceſſaria realis conſignatio, & vera ceſſio.*

VT claram, & diſtinctam propoſiti articuli habeamus reſolutionem, infraſcriptas concluſiones firmandas, & conſtituendas eſſe exiſtimaui.

Prima ſit concluſio, quod † dominus cenſus eſt 1
tam is qui pro ſe cenſum emit vel per ſemetipſum, vel mediante perſona ſui procuratoris legitimè conſtituti, *l. 1. C. per quas perſon. nob. acq. §. ex his itaque, verſ. & hoc eſt Inſtit. eod. & in puncto dixit* Rota *coram* bon. me. Iuſto, *in vna Romana cenſuum de Luraghis, 21. Ianuarij* 1601. *qua eſt impreſſa poſt tract. deciſ* 160. *num.* 2. *&* 3. [*& in vna Romana cenſus 23. Iunij* 1614. *coram* R. P. D. Dunozetto *qua eſt poſt tract. dec.* 359. *num.* 13.] quam etiam
illius vniuerſalis hæres † qui ſuccedit in vniuerſum 2
ius defuncti, *l. nihil aliud, ff. de verb. ſignific. l. hæreditas, ff. de regul. iur.* Iaſ. *in l. ſi ſic ſtipulatus num.* 13. *ff. de verbor. ſignific.* Iacob. Venent. *in ſuo tractatu, de ann. praſtat par. 2 quaſt. 29. in fine*, & omnibus eſt in confeſſo,
quam † etiam is cui dominus cenſus illum ceſſit, & 3
vendidit, vt poſt longam diſcuſſionem firmauit Gaſp. Roderic. *in ſuo tract. de ann. reddit lib. 2. q. 17. num,* 11. *& ſeqq.* [*Et placuit* Rot. *coram* R. P. D. Manzanedo 2. *Aprilis* 1607. *in vna Romana fructuum dotis, qua eſt ibid. deciſ.* 336. *num.* 2.

Et licet eadem Rota 14. *Maij* 1612. *coram eodem* receſſerit à dicta reſolutione vt ibid. *deciſ.* 13. attamen cauſa receſſus, & mutationis ſententiæ non fuit quod ceſſionario non debeantur fructus cenſus ceſſi, ſed quia cenſus, qui in caſu dictæ poſitionis fuerat ceſſus tempore ceſſionis non erat amplius in rerum natura, ſed erat extinctus, & propterea ex illo fructus deberi non poterant, vt nos quoque diximus infra *q.* 119. *aliàs part. 3. cap. 2. num. 2. & ſeqq.* Immo quod ceſſionarius efficiatur dominus cenſus fuit aliàs in Rota firmatum *in d. Romana cenſus coram* R. P. D Dunozetto,
qua eſt poſt tract. dec. 359. *infra num:* 1.] Ceſſionarius † 4
enim repreſentat perſonam cedentis, Tob. Non. *conſ.* 84. *in princ.* Surd. *conſ.* 322. *num.* 3. *& conſ.* 421. *numer.* 22.
lib. 3. & † ſuccedit in omne ius, prærogatiuam; & pri- 5
uilegium ipſius cedentis Rim. iun. *conſ.* 291. *numer.* 40. *lib.* 3. Surd *conſ.* 22. *num.* 16. *& conſ.* 82. *numer.* 13. *& ſeqq. lib.* 1. Roderic. *d. q,* 17. *numer.* 11. Vnde quod is qui eſt dominus cenſus poſſit illius fructus exigere, eſt magis clarum, quam quod poſſit in dubium reuocari. In tan-
tum, quod † etiam poſtquam cenſum alteri ceſſit ſi 6
ceſſionarius ſufficienter, & legitimè non intimauerit dictam ceſſionem debitori cenſus poſſit cedens illius fructus exigere, & debitor ſoluens conſequatur liberationem, *l. 3. Cod. de nouat. leg. nomen, Cod. qua res pign.*

Bart. in l. ſi cum emptore, & ibi Iaſ. ff. de pact. [& in puncto quod is qui cenſum ceſſit poſt ceſſionem exigere fructus dicti cenſus ceſſi voluit Rota in vna Arimmenſi cenſus 9. Ian. 1599 coram bon. m. Card. Pamph. qua eſt poſt tract. dec. 161. num. 2.

Quod tamen non eſt ita indiſtinctè accipiendum. Nam licet cedens poſſit regolariter exigere debitum ceſſum ſi non interueniat aliquod ex requiſitis in l. 3. C. de notat. dantur tarnen plures caſus, in quibos cedens non poteſt in præiudicium ceſſionarij exigere creditum ceſſum: quorum aliquos reperij cumulatos per D Paulum Ranuccium eximium I. C. Maceratenſem inter primarios Romanæ Curiæ Aduocatos nemini ſecundum, qui in quadam cauſa Bononienſi ita de iure reſpondebat.

R. P. De mea ſententia celeriter requiſitus ſuper eo, An gratuita promiſſio à Marutio emptore cenſus, de quo agitur facta Sancti fideiuſſori in cenſu prædicto, necnon Tortino emptori bonorum, de quibus agitur à dicto Sancto pro ſolutione fructuum cenſus hypothecarorum afficiat hæredes olim D. Bartholomei de S. Petro, in quem per biennium ante cenſus ab eodem Marutio titulo venditionis ſiue oneroſæ ceſſionis fuerat tranſlatus: cùm non potuerim habere inſtramentum dictæ ceſſionis, quod eſſe videndum dixi, diſtinguo plures caſus. Aut enim ceſſæ ſunt omnes actiones, & iura, ita vt nihil remaneat penes cedentem, vel omnes actiones vtiles, & directæ, vel etiam exercitium directarum, & tunc ſine dubio negatiuè reſpondendum: cùm iſto caſu cedens nihil agere poſſit in præiudicium ceſſionarij Iaſ in leg. ſi cum emptore numer. 11 ff. de pact. Cæpol. cautel. 190. Anch. conſ. 119. numer. 1. Pariſ. conſ. 19. num. 68. lib. 3. Rip. in l. 1. num. 13. ff. ad Trebell. Theſaur. deciſ. 201. num. 7. Botta conſ. 61. numer. 8. & ſeq. qui n. 16. dicit non obſtare. quod ſoluens ignoranter remaneret in damno, quia habet condictionem indebiti contra cedentem. Surd. conſ. 22. num. 36. Mantic. de tacit. & ambig. lib. 4 tit. 13. n. 4 Caball. conſ. deciſ. 81. nam. 15. lib. 2.

Aut in inſtrumento ceſſionis legitur ampla poſitio in locum cedentis per clauſulam ponens, &c. Et iſto etiam caſu actiones directæ remanent penes cedentem inefficaces, ita vt nec ceſſantibus requiſitis, l. 3. Cod. de nouat. ille agere, vel exigere poſſit Ang in d. leg. ſi cum emptore 17. num. 3. ff. de pact. dicens conſuluiſſe, & obtinuiſſe Aret. in leg. cum filio col. 6. nam. 5. verſ. & ideò Ang. ff. de leg. 1. Crotus (reprobans Iaſ diſſentientem, & firmans non poſſe tunc cedentem liberare debitorem prout firmant etiam alij pleríque ex infra allegandis) conſ. 1. num. 12. & conſ. 83. num. 12. & 14. lib. 1. Oſaſch. deciſ 45. num. 7. verſ. & prædicta Theſaur deciſ. 201. in fin. verſ. item ſi ceſſionarius Botta d. conſ. 62. num. 13. Barz. deciſ. 70. num. 18. Surd. d. conſ. 22. n 34. verſ. reſpondere etiam, & nam. 35 pariter Iaſ. reprobans Odd. ad l. 3. C. de nouat. quæſt. 3. art. 5. Coſta de ration. rata q. 112 num. 2. in princ. & in fin. Vnde multò minus poterit gratuitò liberare, vt in puncto firmat Coſta ibid. dicens, in foro Ticinenſi raro dubitari, an cedens poſt ceſſionem non interueniente aliquo ex tribus requiſitis d l. 3. liberare validè poſſit debitorem, quia in omnibus ferè inſtrumentis legitur clauſula ponens &c. per quam directè remanent inefficaces, reiecta cum prædictis Doctoribus diſtinctione, an ex cauſa voluntaria, vel neceſſaria ceſſio fiat, quam eo minus admittere dicit praxim hodiernam.

Aut demum deficit vtrumque ex prædictis, & tunc quando ceſſio eſt ad commodum ceſſionarij licet vertatur ad commodum cedentis, qui pretium habuit, quia ſcilicet commodum eſt ceſſionario remanſurum vt hic & diſtinguitur.

Aut ſumus in ſolutione, vel actu, qui niſi noceret ceſſionario, debitor remaneret in damno, & præiudicat ceſſionario ſi debitor ignorabat ceſſionem, ſi verò ſciebat ſecus, quia nec per ſolutionem tunc potuiſſet à cedente liberari Bart. in l. facta 63. § ſi hæres nam. 2. ff. ad Trebell. vbi Caſtr. numer. 4. poſt med. verſ. ſi verò factu Oſaſch. d. dec. 45. cum alijs per Surd. d. conſ 22. numer. 43. & 44. & conſ. 82. num. 38. & per Bertaz. clauſul. 29. gloſ. 4. num. 9. verſ. Bat. vero, & in Cartaginenſi penſionis 12. Ianuarij 1585. coram fel. recor. Clemen. VIII. Adeò quod ſi probari poſſet ſcientia dicti fideiuſſoris res eſſet etiam ex hoc capite clara.

Aut verò ſumus in actu quo ceſſante, debitor, vel fideiuſſor non remaneret in damno, ſed non lucraretur, quia cedens fecit pactum gratuitum, vel confeſſionem, & tunc ſiue debitor, vel fideiuſſor ſciuerit ſiue ignorauerit ceſſionem factam, iſta eis non proſunt, nec ceſſionario nocent, vt in puncto Caſtr. in d. l. facta §. ſi hæres in princ. verſ. ſi vero non remaneret ff. ad Trebell. & in leg. ſi cum emptore 17. num. 4. poſt med. verſ. aut fuit facta ad vtilitatem tantam ff. de pact. quem in omnibus tanquam bene dicentem ſequitur Oſaſch. d. deciſ. 45. numer. 5. in fin. & 6. & ante Caſtr. Bal conſ. 105. numer. 5. lib. 3. & optimè idem Bal. in l. 1. nam. 36. verſ. quæro quid in pacto gratuito C. de action. & oblig. dicens rationem. quia ceſſionario ex cauſa oneroſa non nocet poſterior dolus auctoris arg. l. fin. ff. de pact. à quo propterea poſtea ex cauſa lucratiua recipiens, non recipit efficaciter quia replicabitur de dolo remittentis, refert, & ſequitur Surd. licet eum citet ſub alio numero d. conſ. 12. nam. 32. Idemque firmant Hieron Laurenſ. deciſ. Auenionen. 99. & Bertaz d. clauſul. 29. gloſſ. 4. n. 10 verſ. Sed quod non valeat, dicens idem tenere. Beltrand. conſ. 190. in fin.

Non obſtat prima reſponſio id procedere quando cedens fieret ex hoc minus idoneus aliàs ſecus Odd. ad l. 3. Cod. de nouat. quæſt. 3. artic. 8. in fin. verſ. ex quo oritur prout in propoſito dicitur, non probari Marutium non eſſe ſoluendo, & alia quoque bona fideiuſſoris non liberata extare. Quia Odd. nihil pro hac ſua declaratione citat, vnde illi tanquam nihil allegant i non ſtatur plenè Surd. deciſ. 335. numer. 20. tum quia rationes dictæ concluſionis manifeſtè contrarium conuincunt: nempe prima ſupra ſupra relata ex Bal. quam ſequitur Surd. nec non alia Caſtr. in d. §. ſi hæres in princ. quod nempe cedens poſt ius quæſitum ex ceſſione non poteſt ceſſionario in aliquo præiudicare argument. leg. ſi partem §. fin. ff. quemad. ſeruit. amitt. quod etiam tradunt Surd. d. conſ. 22. num. 28. verſ. nec etiam, & Phœbus deciſ. Luſitan. 10. numer. 5. in fin. Et alia Caſtr. in d. l. ſi cum emptor. numer. 4. longè poſt med quod liberatus non poteſt conqueri, cum nihil perdat de ſuo licet lucrum non acquirat arg. l. qui autem §. ſimili modo ff. quæ in fraud. credit. Bertaz. d. clauſul. 29. gloſ. 4. numer. 11. ſub verſ. eſt & quartus caſus, & ponderat in puncto Hieron. Laurent. d. deciſ. 99. tum demum quia quando ceſſio eſt facta ad commodum ceſſionarij nec confeſſio cedentis poſtea facta illi nocet Caſtr. in d. § ſi hæres in fin. cum alijs per Surd. d. conſ. 22. numer. 31. & deciſ. 256. num. 9. Rota deciſ. 106. ſub num. 2. par. 2. recent. Phœbus latè d. dec 2. num. 6. ſub num. 10. in fin. dicit pro hac opinione in Senatu iudicatum Bertaz. vbi ſupra. Etiam ſi habere poſſet regreſſum contra cedentem ex allegatis per Surd d. conſ. 22. n. 34 & per Phœb. vbi ſupra n 6. & 9. & in Veneta ſequeſtri 25. May 1620 coram R. P. D Buratto.

Minus obſtat ſecunda reſponſio quod licet liberari non poſſit debitor. vel fideiuſſor, remitti poſſit hypotheca l. ſi pignus ff. quæ in fraud. credit. l. 1. §. 1. l. Lucius ff. quib. mod. pign. vel hypoth. ſolu. Afflict. deciſ. 232. nam. 7. cum alijs, qui dicuntur poſſe allegari.

Quia afflict. & iura prædicta ſolum probant, donatione prohibita, non eſſe prohibitam remiſſionem pignoris, quod longè diſtat à materia iſta, in qua non eſt

eſt cedenti prohibita ſola donatio, ſed omnis gratuita
liberatio, pactum,& confeſſio, ex ſupra deductis huc
vſque Dominus Rainuccius. Ex quibus clarè apparet
multos dari caſus.in quibus cedens non poteſt exigen-
do liberare debitorem etiam quod non interueniat
aliquod ex requiſitis *i. 3. C. de nouat.*

Verùm enim verò etiam in iis caſibus in quibus de-
bitor per ſolutionem factam cedenti conſequitur li-
berationem,noo tamen infertur aliquod præiudicinm
ceſſionatio, quia tunc cedens tenetur fructus cenſus,
quos à debitore exegit, reſtituere ceſſionario Pariſ.
qui alios allegat conſi.98 num.14 & ſeq. lib. 1. & in pro-
priis terminis ita fuit reſolutum in Rota *in d. Romana
fructuum dotis coram* R.P.D Manzanedo 2. *April.* 1607.
quæ eſt poſt tractat.deciſ.336.num. 3.]

7 Prout † etiam poſſe fructus cenſus exigere eum,
qui procuratorio nomine pro alio cenſum emit vide-
tur abſque difficultate concludendum,ex not.per Bart.
in l.eum qui ita, §. qui ſibi, aut filio, num.1.& ibi Alex.
num 6. Iaſ.*num.12.ff.de verbor.obligat.idem* Alex.*in l. fi-
lius, ſub num.1. vbi* Iuſ. & Dec. *vterque n. 6.C.de pact.*
8 dum † vnanimiter firmant,quod debitor ſoluens pro-
curatori cum quo contraxit conſequitur liberatio-
9 nem.Licet † enim iſte procurator ex quo pro alio fuit
ſtipulatus, non poſſit ſine cautione de rato proprio
nomine agere, *l.non ſolum, §.Interdum,ff.de procurator.*
Paul.de Caſtro.*in l.quod ſeruus,ſub num.2.ff.de poſſ.* Alex.
in d.l.filius, num.1.& in d.§ qui ſibi aut filio, num. 6. in
10 *fine,& ibi* Iaſ.*nu.* 12. (qui† dicunt eſſe mirabile quod
agens quis proprio nomine teneatur cauere de rato)
rectè tamen illi ſoluitur, & debitore ei ſoluens plenam
conſeqoitur libertatiooem, vt omnes præfati Docto-
res affirmat.

Secunda ſit concluſio. [Circa cenſum emptum pro
11 perſona nominanda. † Quamuis enim iſte modus
contrahendi ſit de iure permiſſus Dec. *conſ.* 543. *num.*
2.*ad fin.*Fabian.de Mont.*in tract.de empt & vendit. in* 1.
qu.3.qu.princip. Cæph.*conſ.325.num.13.lib.2.* Riminal.
Iun.*conſ.* 109. *num. 2. lib.1. qui hoc confirmat auctoritate*
Bart.*in l.in vendentis qu.3.col.pen.C.de contr.empt.*Man-
tic.*qui alios allegat.deciſ.* 336 *num.* 1. Quia tamen talis
emptio dicitur cnnditionalis, videlicet ſi emptor no-
minabit perſonaio prout demonſtrat illud geruudium
nominanda vt deducit Rim.Iun *conſ.163.num.1.& 22.
lib.* 1. licet emptor cogi poſſit ad faciendam dictam
nominationem, vt per *l.ii.1.ff.de pact.& l. 1. ff. de con-
ſtit.pecun.dicit* Rim.Iun.*d.conſ.* 163. *num.* 19. poteſt in
dubium reuocari, cui ſit acquiſitus cenſus ante nomi-
nationem & ſic pendente conditione, vt ſciamus ad
quem ſpectent conditione pendente,fructus dicti cen-
12 ſus, cùm fructus † ſequantur dominium, *l.ſi dominium
C.de pign.l.2.& 3.C. de pign. act.*Ceph. *conſ.* 3. *num.* 71.
*lib.*1. In qua difficultate licet videatur dicendum quod
13 ipſe emptor pendente conditione. † remaneat domi-
nus dicti cenſus *arg.l.ſecundum reſponſum C.de contr. &
comm.ſtipul.per quem tex.ita reſpondit.* Alex. *conſ.* 132. *n.
3.lib.* 6 vbi argumentatur, quod ſicut apud ementem
pro perſona nominanda, ſi omni tempore ceſſet in
nominando, res empta remanet, ac ſi pro ſe tantum
recepiſſet quod refert Magtic.*de tacit.& ambig.connent.
lib.4.tit.22 num.9.*ita etiam ſi pro aliquo tempore ceſ-
ſet, pro rata temporis, quo ceſſauit, debet intelligi
14 rem eſſe apud eum, & ſibi eſſe acquiſitam. Valere †
enim dicit argumentum de toto ad partem.*l.quæ de to-
ta ff.de rei vendicat.l. qui ſcit in princip.ff.de vſu. Et hanc
opinionem ſequitur.* Ceph. *conſ.725.num.* 14. *lib.* 3. Ma-
gon. *dec.Florent.37.num.*16 Mart.*vot.127.num.*1. Man-
tic.*d.tit.22.num.9 in fin.& deciſ.336.numer.*1.Dec.*conſil.
543.num.3.&* 4.

Verumquia hæc opinio eſt fundata in præſumpta
mente ſtipulantis quod non facta nominatione, vo-
luerit ſibi acquirere, vt auctoritate Bal. Alex.& Iaſ.*in
locis in deciſ.allegatis dixit* Rota *coram* Greg.XV.*in vna
Romana cenſus 3. Decembris, 1605.quæ eſt poſt tract.de-
ciſ.163.num.7.*

Sicut quando conſtat ementem pro perſona nomi-
nanda voluiſſe ſibi, & non alteri acquirere, ſibimet,
& non alteri acquirit, vt deducit Rim. iun.*d.conſ.*163.
*numer.*24.

Ita quando conſtat primam ſuam intentionem
ementis pro perſona nominanda fuiſsè quærere non
ſibi, ſed illi perſonæ,quam nominaret, vtique acqui-
ſitio non ſit ſibi ſtipulanti, ſed perſonæ, quam nomi-
nauerit,*l.ſi abſentis,& ibi* Bal.*in 2.oppoſ.C.ſi cert.pet.*Ri-
min.Iun *d.conſ.*163. *num.* 11. Rota *coram* Gregor. XV.
d.deciſ.Romana cenſus, quæ eſt poſt tract.deciſ.163.num. 7.

Quando autem animus emptoris non eſſet ita cla-
rus, & perſpicuus an ſibi ipſi, an verò perſooæ oomi-
nandæ vellet acquirere, ſed eſſemus in dubio tunc eſt
recurrendum ad coniecturas, & prout ex illis colligi
poterit, dicendum erit vni, vel alteri eſſe factam ac-
quiſitionem vt habetur apud Dec *d. conſ* 543.*num.3.
& 4.& apud.* Rota *coram* Gregorio XV.*d.deciſ.163. n.
6.verſ.nec obſtat & infra.*

Facta autem nominatione (dummodo fiat intra
annum Bal.*conſ.* 470 *nu.* 1 *verſ.* quarta ratio, *lib.5.latè*
Surd.*deciſ.226.num.5.& ſeqq.& ſignanter,num.9. & ſeq.*
Gratian.*in addition.ad ſuas dec.*March.*deci.135.num.5.)*
ius quod erat apud emptorem reſoluitur. Dec. *conſ.*
43.*num.4.*Magon *d.deciſ.Florent.37.num.*16.& res emp-
ta acquiritur perſonæ nominatæ, vt conueniunt om-
nes ſupra citati Doctores, & *voluit* Rota *coram* Greg.
XV. 23. *Februarij* 1604. *in illa Romana cenſus, quæ eſt
impreſſa poſt tract.deciſ.125.num.5.& coram* Mantic.*de-
ciſ.336.num.*1.Magon.*d.deciſ.Florent.37.num.*16.Et qui-
dem à die celebrati contractus, & initæ ſtipulationis,
quia in acquiſitione facienda initium actus attēditur,
*l.ſi filiusfa.in prin.ff.de verb.oblig l.vſusfructus in fi. ff. de
ſtipul.ſeruor.*† Retrotrahitur enim acquiſitio ad prin- 15
cipium contractus *l.fin.C. ad Macedon.* Anchar. *conſil.*
117. *ſub num.* 1. Ceph. *conſ.* 325.*num.15.lib.3.*& ex eo
tempore ita acquiritur nominatæ perſunæ vt ne mo-
mento quidem temporis dominium dici poſſit, fuiſ-
ſe penes ementem.Surd *dec.*182.*num.15. in fin.& infra*
Gratian. *in addition. ad deciſ.* March.135.*num.*1.

Nec dicamus, quod cùm ſimus in actu, qui pendet
à mera voluntate ementis, in cuius arbitrio videtur
conſiſtere,an aliquem nominet, vel ne, † & in condi- 17
tionibus voluntariis non fit retrotractio in præiudi-
cium alterius Rim.Sen.*conſ.412.num.*11 Ceph.*conſ.703.
num.* 18. *lib.5.*Gabr.*conſ.64.num.15.lib.*1.Surd.*con.*335.
*num.*24. *lib.* 3. Quoniam bene reſpondet Rota coram
Gregorio XV.*d.dec.163.poſt tract.num.* 11. *& ſeqq.* Et ſi
verum eſt, quod diximus *ſupra num.* 18. quod emptor
iſte poteſt cogi ad nominandum, non erit verum,
quod conditio iſta ſit merè voluntaria,vnde ceſſat ob-
iectum.

Cùm itaque acquiſitio ad fauorem perſonæ nomi-
natæ retrotrahatur ad principium contractus, & illi
cenſeatur facta in ipſo actu ſtipulationis, ſequitur,
quod ſuper re, & cenſu pro perſona nominanda ante
factam nominationem creditores ipſius emptoris non
poſſint prætendere ius aliquod ratione ſuæ anterioris
hypothecæ. Si enim apud eum nullo momento tem-
poris permāſerit dominium nec poſſeſſio rei emptæ,
ſed iuris interpretatione ab ipſomet initio ſemper ex-
titit penes perſonam nominatam nihil eſt,in quo fun-
dari, & radicari poſſit ius ad fauorem dictorum cre-
ditorum, vt bene probatur ex traditis per Dec. *d. conſ.*
343.*num.5.cum multis ſeqq. & plene firmauit* Rota *in d.
Romana cenſus coram* Gregorio XV. *quæ eſt poſt tract.
deciſ.162.num.4 verſ.iſtud fundamentum, & infra*, vbi
reſpondet contrariis, & proinde non videtur fiden-
dum de *Mart. d. vot.* 127. *numer.* 8. *& ſeq.* qui con-

trariam ſententiam firmare nititur.
Ad effectum autem, vt perſonæ, pro qua fuit facta
emptio acquiratur res empta nemini eſt dubium quin
17 requiratur nominatio: non † tamen requiritur, vt
emptor iotimet venditori talem nominationem, &
notificat illi perſonam uominatam, vt per bonas ra-
tiones fuit reſolutum in Rota *in vna Rauennatenſi cen-
ſus coram* R.P.D.Cauallerio 13. *Iunij*, 1607. *quæ eſt poſt
tract.deciſ.*162 *per tot.& amplectitur.*Gratian.*diſcept.fo-
renſ.tom.*1.*cap.*194.*nu.*10.licet ipſe *d. deciſ.* March. 135.
*num.*15.contrarium affirmet.Sed heoc requiritur, quod
dicta nominatio fiat ab ipſomet emptore viuente, quia
eo mortuo, ab eius hæredibus fieri non poteſt, cum
ad hæredes ius nominandi non tranſeat Surd. *deciſ.*
226.*num.*2.& 3.Prout etiam requiritur, vt eodem em-
ptore viuente, perſona nominata ratam habeat di-
ctam nominationem. Anchar.*conſ.*127.*numer.* 3. Surd.
*dec.*325.*num.*4. Si enim dicta ratificatio fieret mortuo
18 emente, poſſeſſio, quæ erat apud ementem, non po-
tuit tranſire ad illius hæredes abſque noua apprehen-
ſione *l.cum hæredes ff. de acquir. poſſ ff.*& ſi ab illius hæ-
redibus capiatur, non erit eadem poſſeſſio, quæ erit
19 apud defunctum eorum auctorem † ſed erit poſſeſſio
noua, & ab illa diuerſa, & ſeparata *l.*1.*§ ſcæuola ff. ſi
quis teſtam.lib.eſſe iuſſ.fuer.*& proinde perſona nomina-
ta non acquireret poſſeſſionem ex ſtipulatiune facta
ab emptore, ſed ex nouo contractu, vt bene deducit
Mantic. *de tacit. & amb.conuent.lib.*4.*tit.*22.*num.* 11. &
conſequenter non poſſet fieri retractatio acquiſitio-
nis ad initium contractus, & ad diem factæ ſtipula-
tionis.
Facta autem nominatione, & ſequuta legitima ra-
tificatione, poterit perſona nominata exigere annuas
reſponſiones ceoſuales, noo ſolum decurſas poſt fa-
ctam uominationem, ſed etiam decurſas retro, cum, vt
dictum eſt, cenſus dicatur acquiſitus tempore celebra-
ti contractus emptionis, & fructus debeantur domi-
no, & dominium ſequantur.]
20 Ita † ante factam nominationem, ſi appareat eum
qui cenſum emit pro perſona nominanda voluiſſe,
non facta nominatione, ſibi ipſi acquirere, poterit
fructus cenſus exigere, ſecus autem ſi appareat quod
ſibimet dominium cenſus acquirere uoluit, vt fuit re-
ſolutum in Rota *in dicta Romana cenſus coram* Illuſtriſſ.
Ludouiſio, *ſupra proximè citata.*
[Nec ex eo quod emptor cenſus pro perſona no-
minanda tempore emptionis, vel nominationis reſer-
uet ſibi dicti cenſus adminiſtrationem remanet domi-
nus cenſus, ſed illius dominium acquiritur perſonæ
nominatæ, *vt dixit* Rota *coram* R.P. D. Motmanno *in
illa Romana cenſus* 13. *Iunij* 1633. *quæ eſt poſt tract. deciſ.*
553.*num.*2. *& ſeqq.vbi num.* 5. *ad hoc propoſitum allegat
deciſiones* 167.169.*&* 170.*impreſſa poſt tract.*]
21 Tertia concluſio ſit, † quod dominus cenſus dicitur
ille ad cuius fauorem is qui cenſum emerat tanquam
ex illius pecuniis emptum, & acquiſitum recognoſ-
cendo bonam eius fidem illum cedit vt puta ſi is qui
cenſum emit fateatur ſe in dicto cenſu nil aliud habe-
re præter nudum nomen, pecunias autem in emptio-
nem dicti cenſus erogatas, eſſe eius ad cuius fauorem
ipſe cedit: nam dominus dicti cenſus efficietur ceſſio-
narius non autem is, qui illum emit, vt fuit reſolutum
in Rota *coram* bo.me. Otano, 5. *Martij*, 1585. *in vna
Romana cenſus, quæ eſt poſt tract. dec.* 164. *in prin.* & in
aliis cauſis de quibus fit mentio *infra hoc eod.cap.*2.*q.*3.
22 *art.*1 *nunc q.*73.Nam licet regulare † ſit quod res em-
pta ex pecunia aliena efficiatur ementis Doctor.*in l. ſi
vt proponis, C.de rei vendic.*
[Et in puncto de procuratore conſtituto ad emen-
dum cenſum, quod ſi pro ſe, & non pro conſtituente
emat, & ſtipuletur ſibi, & non domino acquirat licet
emat cum pecunia domini conſtituentis: *dixit* Rot.*in
vna Romana cenſus* 16.*Nouembris* 1612. *coram* R. P. D.
Cauallerio, *quæ poſt tract.eſt dec.* 346.*num.*2. *&* 3. *& in
vna Romana Saluiani interdicti* 12.*Nouembr.*1618.*coram*
R.P.D.Remboldo, *quæ ibid.dec.*367.*num.* 2. Nam ma-
gis attenditur id quod factum fuit, quam id, quod fie-
ri debuit, *vt dicit ibi* Rot.*d.num.*2.Quod tamen decla-
randum eſt, *vt in tract.hic num.* 3.]
Hoc tamen fallit quando nomen ementis fuit ſi-
mulatè in emptione appoſitum, & expreſſum [Vel
aliter ex circumſtantiis appareat, quod emens non ſi-
bi, ſed domino pecuniarum voluerit acquirere, *vt apud*
Rotam *in illa Romana fructuum dotis coram* R. P. D.
Manzanedo 2. *Aprilis* 1607. *quæ poſt tract. eſt dec.*336.
*ſub num.*1.*& num.*2.*& coram* R. P. D. Cauallerio *in illa
Romana cenſus* 16.*Nouembris* 1612.*quæ ibid. eſt dec.* 346.
*num.*4.*& confirmante in eadem cauſa coram eod.*22.*Apri-
lis* 1613.*quæ eſt ibi.dec.*347. *in prin.*
Et ſine dubio ſi emens ſtipuletur pro alio, nam illi
non ſtipulanti acquiritur, Rota *in Anconitana pecu-
niaria* 23. *Ianuarij* 1612.*coram* R.P.D.Pirouano *quæ eſt
ibid.dec.*414. *num.*4. *&* 5. Vel alterum nominet in do-
minum, tunc enim talis declaratio, & recognitio bo-
næ fidei operatur tranſlationem dominij in nomina-
tum pro domino æquæ ac ſi nomen ipſius fuiſſet in
inſtrumento emptionis ſpecificatum, *vt dixit* Rota *in
d.dec. Romana cenſus coram* Dom. Cauallerio, *quæ ibid.
eſt deciſ.*346.*num.*4.] tunc † enim res empta cum pecu- 23
nia aliena non efficitur ementis, ſed acquiritur ei ex
cuius pecunia res empta fuit, Bal. *in l.*3.*in prin.C.ſi quis
alt.vel ſibi.*Paul.de Caſtro.*in l.multum intereſt,num.*3.*C.
eod.tit.poſt quos* Rot. *in d.Romana cenſus coram.* bon.me.
Otano, *vltimo loco allegato,num.*2.*& in illa Anconitana
pecuniaria coram* Reuerendiſſimo. P. D. Pirouano *nu-
mer.* 4. *&* 5.
Quarta ſit concluſio. Maritus † cui ab vxore fuit 24
in dotem datus cenſus æſtimatus ea æſtimatione, quæ
facit emptionem efficitur illius dominus, & de eo po-
teſt ad ſui libitum diſponere, ſecus † autem ſi fuit illi 25
datus inæſtimatus pro fundo dotali, licet illius domi-
nium conſtante matrimonio ſit penes maritum, *vt di-
cemus infra par.*3.*cap.*1.*q.*3.*art.*7.*nunc q.*109.*num.*42 ſo-
luto tamen matrimonio vxoris eſt, vt declarat poſt
alios, Hyppolitus Rimin. *Inſtit. quib. alie. lic. vel non in
princ.num.* 526. Vnde ſi à marito, conſtante matrimo-
nio fuerit voluntariè alienatus, poterit ſoluto matri-
monio ab vxore vendicari, & recuperari. Rim.*d.num.*
526. *& voluit* Rota *coram* Seraph. *deciſ.* 1332. *per tot.
part.* 2.
[Sed poſſet in dubium reuocari, An quando mu-
lier dedit marito in dotem aliquos cenſus cum pa-
cto, quod eueniente caſu reſtitutionis dotis, vxor te-
neatur recipere eoſdem cenſus, & accidat, quod cenſus
illi extinguantur, & à marito reuendantur, & ex illo-
rum pretio alij cenſus à marito emantur, vxor tempo-
re reſtitutionis dotis ſibi faciendæ, teneatur recipere
iſtos nouos cenſus, quaſi in locum extinctorum iure
cuiuſdam permutationis ſubrogatos, & proinde eoſ-
dem, quos vxor dederat marito, & partem negatiuam
amplectẽdã eſſe exiſtimo, quia ſubrogatio regulariter
intrat in particularibus, niſi ſpecificè, & expreſsè fiat,
& ad ita ſentiendum moueor auctoritate Rota *vna S.
Seuerini dotis* 17. *Martij* 1621.*coram* R.P.D.meo Vbal-
do *quæ eſt poſt tract.dec.*422.*num.*3. *&* 4. *& bene facit re-
ſolutio facta in cauſa Anconitana cenſuum* 29. *Aprilis*
1614.*coram* R. P. D.Buratto, *quæ eſt ibid deciſ.*421.vbi
egregiè deducitur, quod res empta ex pretio rei dota-
lis, pupillaris, vel hæreditariæ, non fit hæreditaria
pupillaris, vel dotalis.
Licet fortè ſecus eſſet, ſi maritus illum ex cauſa ne-
ceſſaria alienet, vt dicemus *d. art.* 7. *num.*40.*cum ſeqq.*
Vnde † poterit maritus fructus dicti cenſus ſibi æſti- 26
mati in dotem traditi perpetuò exigere, eius verò qui
datus

datus fuit pro fundo dotali, dumtaxat conſtante ma-
17 trimonio, cum † illius fructus illi ſint debiti pro ſupportandis uneribus matrimonij, *l. pro eneribus, C. de iure dot. l. dotis fructus, in princ. ff. eod. & faciunt ea qua nos diximus ſup. par. 1. c. 2. q. 1. art. 5. nunc q.* 18. dum egimus de fundo dato in dotem an ſuper eo maritus poſſit cenſum creare, & conſtituere. In iis verò cenſibus, qui nullo modo, ſunt conſignati, ſed ſunt proprij ipſius vxoris extra dotem, cum illorum reſpectum maritus non dicatur habere mandatum à lege, Alex. *conſ. 90. col. 3. verſ. nec aliam, lib.* 2. Honded. *conſ. 66. nu.* 87. *lib.* 1. poſſet dubitari, an debitor ſoluens marito conſequatur liberationem, & breuiter agendo, videtur dicendum quod ſi vxor ſit minor vigintiquinque annis, maritus non poſſit exigere fructus huiuſmudi cenſus, & debitor illi ſolnendo non conſequatur liberationem, ſecus uutem ſi illa ſit maior vigintiquinque annis, vt diſtingoit. Imper. *in l. cum maritum, à contrario ſenſu,* & *ibi* Bal. *& aly, C. de ſolut. & in propriis terminis noſtris, ſequuntur* Foller *in ſua Pract. Cenſ. in verbo, que quidem, num.* 71. *&* Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art. 63. num.* 96.

28 Quinta ſit concluſio, quod is † cuius nomine, & ad cuius vtilitatem mediante ſtipulatione Notarij cenſus fuit acquiſitus, dicatur illius dominus, *vt in puncto dixit* Franc. Milanenſ. *deciſ. 4 num. 40. & ſeqq. lib. 2. & voluit* Rota *in vna Veneta cenſus,* 10. *Decembr.* 1610. *coram* R. P D. Marcomontio, *qua eſt impreſſa in fine Tract. Deciſ. 165. num. 1. & ſeqq.* [*Idem fuit per* Rotam *reſolutum in vna Ariminenſi fideicommiſſi* 14. *Nouemb.* 1614. *coram* bon. me Remboldo, *qua eſt poſt tract. deciſ. 469. num.* 8.]

29 Maximè † ſi alia concurrant adminicula, vt puta quaſi poſſeſſio exigendi fructus cenſus vel alia conſiderata per Rot. *ibid. & in eadem cauſa coram eodem,* 14. *Martij,* 1611. *quæ ibidem eſt deciſ. 166 num. 7. & 11. & coram* R. P. D. Caualerio, 18. *eiuſdem menſis Martij, & anni,* 1611. *in vna Rom. cenſus, qua eſt ibidem deciſ. 167. numero* 1.

30 Quæ concluſio ampliatur Primò etiam † quod cenſus ille fuerit emptus ex propria pecunia ementis nam nihilominus illius dominium acquiritur ei, pro quo fuit emptus ſequuta traditione, quæ inducitur ex patientia exigendi fructus dicti cenſus, vel ex ratificatione eius pro quo emptus fuerit, *vt benè diduxit* Rota *in vna Romana cenſuum de Luraghis,* 21. *April.* 1600. *coram* bon. mem. Iuſto, *qua eſt poſt Tract. deciſ. 168. nu. 1. & ſeqq.*

31 Ampliatur Secundò etiam † quod in emptione dicti cenſus diceretur quod cenſus ille eſſet ad liberam diſpoſitionem alterius perſonæ quam eius pro qua ſtipulatur, nam nihilominus cenſus ille quo ad dominium, proprietatem ſpectat ad eum pro quo, & cuius nomine fuit emptus, perſonæ autem nominatæ pro libera illius diſpoſitione ſpectat dumtaxat dicti cenſus adminiſtratio, vt per bunas rationes fuit reſolutum *in* Rota *in vna Romana cenſus primùm coram* Reuerendiſſimo P D. Coccino Decano, 22. *Iunij.* 1609. *quæ eſt impreſſa poſt Tract. deciſ. 169. num. 2. & 3. deinde coram* R. P. D. Pirouano, 18. *Iunij,* 16 2. *qua ibid. eſt deciſ. 170. per tot.* recedendo à reſolutione in eadem cauſa facta, 28. *Aprilis,* 1608. *coram eodem* Reuerendiſſimo P. D. Concino, *qua eſt ibidem deciſ. 171. per tot.*

[Quæ ampliatio videtur ſatis concludenter comprobari ex reſolutione, quam alias fecit Rota *coram* bon. me. Penia *in vna Romana fideicommiſſi de Saluiatis* 21. *Februarij* 1603. *quæ eſt poſt tract. deciſ. 376. num.* 8. vbi fuit reſolutum, quod per facultatem diſponendi non cenſetur ſimpliciter conceſſa diſpoſitio iure dominij, ſeu tanquam domino, ſed dumtaxat iure adminiſtrationis, & tanquam adminiſtratori *ex* Gabr. *conſil. 1 43. num. 5. & ſeq lib.* 1. & de procuratore emente pro domino, & ad illius vtilitatem reſeruata ſibi dictæ rei emptæ libera, & omnimoda adminiſtratione, quod cenſeatur illam ſibi reſeruaſſe dumtaxat, quæ ſibi tanquam procuratori non tanquam domino competere poterat, *dicebat* Rota *in vna Rom. pecuniaria* 26. *Iunij,* 1624. *coram* Remboldo, *quæ eſt poſt tract. deciſ. 482. nu.* 4. vbi propterea infertur quod dictus procurator vigore dictæ reſeruationis non poteſt diſponere de dicta re empta in præiudicium domini, ſed tantum iuxta illius voluntatem, & ordinem.

Ampliatur Tertiò vt † mediante ſtipulatione No- 32
tarij acquiratur ius, & actio ad dictum cenſum abſenti etiam abſque ceſſione, & ante ratificationem. Alex. *conſ. 207. num. 2. & conſ. 208. num. 1. lib.* 7. Paul. de Caſtr. *conſ.* 331. *num. 4. verſ. ſolum reſtat. lib.* 1. Natt. *conſ. 261. nu. 5. lib.* 1. Carher. *conſil. 33. num. 8. lib.* 1. Bertazol. *conſ. ciuil. 26. num. 22. lib.* 1. Roland. à Valle, *conſ. 19. num. 17. & 22. lib.* 1. Honded. *conſ. 37. num. 33. lib. 1. & conſil. 23. num. 47. & 50. lib.* 2. Rota *Diuerſ. deciſ. 489. part. 1. & magis communiter teneri teſtatur* Rota *coram* R. P. D. Marcomontio, 10. *Decemb.* 1610. *in illa Veneta cenſus, qua eſt poſt Tract. deciſ. 165. num 4. & in vna Peruſina cenſuum,* 13. *Febr.* 1615. *coram* R. P. D. Remboldo, *que eſt ibid. deciſ. 172. numer. 1. & non contradixit coram* R. P. D. Caualerio, 18. *Martij,* 1611. *in Romana cenſus, qua ibidem eſt deciſ. 167. num. 1. & in vna Ianuenſi cenſus, coram* R. P. D. Dunozer. 25. *Nouembris* 1613. *qua eſt ibid. deciſ. 173. numero* 8.

Nec obſtat aſſerta deciſio regiſtrata poſt Zacrh. *de obligat. camer. dec.* 123. *ſub nomine* b. m. Robuſterij *in vna cauſa Rom fideiuſſ. Nau.* Quoniam illa nō fuit reſolutio & deciſio facta in Rota, ſed ſimplex votum, & diſcurſus factus ab eodem Robuſterio, quod ſatis colligitur tum ex eiuſmet lectura, tum maximè ex vera deciſione facta in illa cauſa *coram eod.* Robuſterio, 28. *Ianuarij,* 1577. *qua eſt poſt* Zach. *d. tract. deciſ. 124. in ſecunda difficultate, ibi quas in alio folio cumulaui.* vbi teſtatur in dicta cauſa hunc articulum non fuiſſe in *Rota* reſolutum, & propterea non poteſt allegari pro deciſione *Rotæ*, maxime cùm *Rota* ſemper fuerit in opinione cōtraria, vt apparet ex ſupra mox relatis deciſionibus & ex reſolutionibus ſæpius factis in aliis cauſis.

Quæ ampliatio † multò magis habebit locum ſi 33
promiſſio de ſoluendo fuerit à debitore confirmata iuris iurandi religione, cum iuramentum idem operetur, quod præſentia, & acceptatio partis, vt multorum auctoritate, dixit Riminald. *iun. conſ. 242. num. 154. & ſeq. lib.* 3. Honded. *conſ. 27. nu. 21. lib. 1. &* Rota *coram* R. P. D. Remboldo. 13. *Febr.* 1615. *in illa Peruſina cenſuum,*
quæ eſt impreſſa in fine Tract. deciſ. 172. num. 2 Quo † ca- 34
ſu is pro quo cenſus fuit ſtipulatus poterit non ſolum recipere ſolutiones à ſponte ſoluentibus, & illos liberare, ſed etiam cogere ad ſoluendum, licet non reportauerit ceſſionem. Foller. *in ſua Pract. cenſ. in verbo, tanquam, num.* 51. Bened. Bon *in ſuo tract. de cenſibus ar. 73. num.* 106. qui licet loquantur de cenſu empto per procuratorem, virtus tamen iuramenti in qua ſe fundant eſt generalis etiam ad cenſum emptum ab eo, qui nullum habebat mandatum ad emendum.

Et hæc Notarij ſtipulatio ſuffragatur abſque dubio
† vel quando fuit facta copulariuè tam ad fauorem 35
ſtipulantis, quàm ad fauorem abſentis, vt animaduertit Rota *coram* R. P. D. Remboldo, 13. *Februarij,* 1615. *in illa Peruſina cenſuum, qua eſt impreſſa poſt Tract. deciſ.*
371. *num.* 6. vel quando † fuit facta in inſtromento ha- 36
bente guarantigiam, vel aliàs habente executionem vigore ſtatuti loci contractus prout contigit in patria mea, in qua ſimile ſtatutum viget ſub *rubr. de execut. inſtrument lib. 2. rub.* 29 ſeu eſſet vallatum camerali obligatione, cuius vigore haberet paratam executionem, vt declarant Bart. *in l. 3. §. poſſeſſio, ff. de acquir. poſſeſſ. & conſ. 71. num. 2. in lib.* 1. Bal. *in l. non enim, in 1. lect. ſub nu. 1. ff. de adopt.* Rom. *conſil. 76. in princ.* Capic. *deciſ. 73. nu. 6. &*

6. & faciunt tradita per Galeſ. latè in ſuo Commentar. ad obligat. cameral. & in proprijs terminis, dixit Foller. in d. verbo, tanquam, num. 51. & Boccac. in d. ſuo tractatu, de cenſib. par. 2. num. 128.

Limitatur autem concluſio firmata in hac quinta
37 concluſione. Primò † quando pro abſente nemo fuit
ſtipulatus, ſed in illum ſunt collata dumtaxat verba
executiua, nam non poteſt dici dominus cenſus, cum
dicatur ſolummodo adiectus ſolutioni, non autem ob-
ligationi. Gloſ. in l. 3. in verbo, ratum, C. de contr. comm.
ſtipul. plenè Rimin ſen. conſ. 525 per tot. & ſignanter num.
38 11. ad fin. lib. 3. licet † enim huic abſenti acquiratur
ius recipiendi ſolutiones, argu. l. cum qui ita, § qui ſibi,
ff. de verbor obligat. l. quod ſtipulatus, ff. de ſolut. l. ſed & ſi
filio. §. 1. ff. de conſtit. pecu. §. planè, & ibi Gloſſ. in verbo,
Seio, Inſtit. de inutil. ſtipu. Corn conſ. 189 numer. 5. lib. 3.
39 nullum † tamen ei acquiritur ius ad agendum, & pe-
tendum, quia ad dictum effectum opus eſt, vt pro illo
aliquis recipiat Aret. conſ. 17. num. 9. verſ. ex nouo etiam
capite, Rub. Alexandrin. conſ. 132. numer. 1. qui teſtatur
40 de communi etiam † ſi agatur de fauore piæ cauſæ.
Dec. conſ. 531. in fine, Curt. iun. conſ. 52. num 12. conſil.
120. num. 2 Pariſ. conſ. 77. num. 15. lib. 1. [Niſi fuerit fa-
ctus adiectus in rem ſuam, prout factus intelligitur.
Quando intereſt adiicientis, vel adiecti, vt ſoluatur
adiecto, & ſolutum apud eum remaneat Ruin. conſ.
209. num 9. lib. 1. Pariſ. conſ. 107. num. 32. vol. 3.] Nam re-
41 gulare eſt, quod † ex ſtipulatione illi ſolùm ius acqui-
ratur in quem verba ſtipulationis dirigunt. Corn. conſ.
111. num. 4. lib. 3. Gabr. conſ. 29. num. 8. lib. 1.
42 Magon. dec. Florent. 57. num. 16. etiam † quod con-
trahentes iurauerint ſuper obſeruantia contractus,
Alex. conſ. 108. num. 1. libr. 7. Pariſ. conſ. 82. num. 1. & ſeqq.
lib. 1. Hæc tamen declaranda ſunt vt procedant quan-
43 do † verba ſtipolationis ſunt concepta per orationem
alternatiuam, ſecus autem ſi is qui contrahit conci-
piat orationem copulatiuè ita vt diſpoſitio æqualiter
ſit collata in perſonam ſtipulantis, & abſentis, quia
eo caſu is qui eſt comprehenſus in illa ſtipulatione
copulatiuè concepta, non dicitur ſimpliciter adiectus,
ſed reus credendi. Bar. in l. 2. nu. 2. & 3. ff. de duob. reis. &
propterea illi æqualiter cenſus diceretur acquiſitus vt
dixit Rota coram R. P. D. Remboldo in illa Peruſina
cenſuum ſupra proximè relata, num. 7.

Limitatur ſecundò ſi ſtipulatio pro abſente non
fuerit facta à Notario, ſed ab aliqua priuata perſo-
44 na: tunc † enim licet interueniente iuramento acqui-
ratur abſenti ius, & actio, cap. quamuis, de iuram. lib. 6.
Rim. ſen. d. conſ. 525. num. 13. lib. 5. Pariſ. d. conſ. 82. num. 1.
lib. 1. & conſ. 12. num 24. lib 2. Doctor. in l. ſtipulat. iſta, §.
alteri, ff. de verb. obligat Bertaz. conſ. ciuil. 26. num. 25. lib.
45 1. Honded. conſ. 37. num. 21. & ſeq. lib. 1. hoc † tamen ve-
rum eſt ſi ſequatur ceſſio, & ratihabitio Alex. conſ. 13.
num. 12. lib. 1. conſ. 40. num. 7. & ſeq lib. 5. Franc. Becc. conſ.
19. num. 8. lib. 1. Surd. conſ. 206 ſub num. 33. lib. 2. & vide-
tur non obſcurè ſenſiſſe Rota coram R.P. D. Marcumon-
tio, 10. Decembris, 1610. in illa Veneta cenſus, quæ eſt
46 impreſſa poſt tract. deciſ. 166. num. 3. Præterquam † ſi ſti-
pulatio fiat per tutorem ad fauorem pupillorum ſub
ſua tutela conſiſtentium, nam mediante perſona tuto-
ris ipſius ius acquiritur abſque aliqua acceptione, vt
poſt Gloſ. in l. ſtipulatio iſta, §. ſi quis inſulam, in verbo,
fieri ff. de verb. obligat. & in l. quoties, in verbo ſuo nomine
ff. de adm. tut. dixit Rota coram R.P.D. Remboldo, 13.
Februarij, 1615. in illa Peruſina cenſuum, quæ eſt poſt tract.
47 deciſ. 171. num. 3. Et † multò magis ſi fiat ad fauorem
infantis Theſſaur. deciſ. 70. numer. 15. Rota diuerſ. deciſ.
48 683. num. 6. par. 1. Vel † quando præceſſit ſcientia eius
pro quo fuit facta ſtipulatio & illius taciturnitas, quæ
operantur effectum ratihabitionis, vt fuit reſolutum in
49 Rota coram Seraphin. deciſ. 1184. num. 12. par. 2. etiam †
quod ſcientia ſit præſumpta reſultans, puta ex con-
ſanguinitate, & affinitate, diuturnitate temporis, Theſ-
ſau. d. deciſ. 70. num. 2. Soc. iun. conſ. 67. num. 11. lib. 3. Surd.
dec. 111. num. 10. & deciſ. 206. Menoch. de Præſumpt. lib.
6. præſumpt. 23. num. 84. & placuit Rotæ coram R.P.D.
Marcomontio 10. Decembris, 1610. in illa Veneta cen-
ſus, quæ eſt in calce tract. deciſ. 165. num. 6.

Sexta concluſio ſit † Quod licet poſſit quis pro 50
alio emere, & acquirere ex propria ipſius ementis pe-
cunia l. mancipia vbi Bal. & alij C. ſi quis alter. vel ſibi, &
dixit Rota coram Gregorio XV. in illa Romana cenſus,
quæ eſt poſt tract. deciſ. 125. num. 3. & in illa Veneta cenſus
coram R.P.D Marcomontio, quæ eſt ibid. deciſ. 165. num.
1. & in eadem cauſa coram eod. vt ibid. deciſ. 166. num. 7. &
coram b. m. Iuſto in illa Romana cenſuum de Luraghis, quæ
ibid. eſt deciſ. 168. num. 1. & coram Card. Seraph. deciſ. 979.
nu. 1. Ita vt res empta, & acquiſita non fiat illius, cuius
eſt pecunia, quæ expenditur, & ſoluitur, ſed illius cu-
ius nomine acquiritur, & emitur Bal. in l. ſi filij tui C.
de don. inter vir. & vxor. in l. cum precibus in fin. C. de pro-
bat. in l. multum intereſt verſ. ſi verò ab initio C. ſi quis al-
teri vel ſibi in rubr. C. de contr. empt. q. 15. num. 15. Rom.
conſ. 91. num. 6. & conſ. 413. num. 19. & alij cumulati ibi
per Mandoſ. & per Feſtas in tract. de æſtim. & collec. par.
1. num. 40. Seraph. 1425. num. 8. in fin. Hoc tamen pro-
cedit, ſequuta ratificatione eius, pro quo facta fuit
emptio, vel ſaltem data ipſius ſcientia, nam ante
ſcientiam, vel ratificationem nullum ius acquiritur
gloſ. in l. ſi ego C. de negot. geſt Rot. coram Seraph. deciſ.
540 in princ. & coram b. m. Iuſto in illa Romana cenſuum,
quæ eſt poſt tract. deciſ. 160. num. 3. & 4. & in eadem cau-
ſa coram eodem ibid. d. deciſ. 168. nu. 1. & 2.

Ex quibus ſequitur concluſio, quod is qui cenſum
pro alio emit abſque illius mandato, poſſit fructus, &
reſponſiones annuas ex dicto cenſu prouenientes
conſequi, & exigere & ſoluentem liberare. Quæ con-
cluſio procedit non ſolum antequam is, pro quo cen-
ſus fuit emptus, emptionem illam ratificauerit, ſed
etiam poſt ratificationem ſequutam.]

Quia ſicut cenſetur approbata perſona ementis ad
contrahendum, & emendum cenſum, ita videtur ap-
probata ad recipiendum ſolutiones, & fructus dicti
cenſus exigendum Bart. in l. quod ſeruus, ff. de ſolut. &
ſolutio † facta illi cum quo eſt celebratus contractus 51
liberat debitorem. Bart. in l. filia, num. 1. in fine, ff. eod.
tit. Paul. de Caſtro, in l. ſi Vrbana, num. 3. ff. de cond. indeb.
Alex. in l. filius, num. 2. & ibi Iaſ. numer. 6. verſ. adde. quod
idem eſt, C. de pact. idem Iaſ. in l. eum qui ita, §. qui ſibi aut
filio, numer. 12 ad fin. verſ. tertio vult Bar. de verb. obligat.
Anch. Regien. in q. 31. num. 9. & ſeqq. lib. 2. Franc. Becc.
d. conſ. 19. num. 5. & ſeqq. lib. 1. Surd. conſ. 43. nu. 2. lib. 1. &
dec. 229. numer. 8. & ſeqq. Carol de Graſſ. in ſuo tract. de
except. in 225. except. num 46. & ſeq. Etiam † quod con- 52
tractus fuerit celebratus nomine alterius. Sord. poſt
alios d. deciſ. 229. num. 12. & ſecundum hanc ſententiam
in proprijs terminis fuit reſolutum in Rota in vna Pe-
ruſina cenſuum, 1. Iunij, 1616. coram R.P.D. Remboldo,
quæ eſt impreſſa poſt tract. deciſ. 174. num. 1.

An autem dictos fructus exactos faciat ſuos diſtin-
guendi ſunt caſus. Primus eſt † in fructibus perceptis 53
poſtquam is, cuius nomine cenſus emptus fuit, dictam
emptionem ratificauit, quos non facit ſuos, ſed tene-
tur illos reſtituere ei pro quo cenſum emit, vt per bo-
nas rationes fuit reſolutum in Rota coram b.m. Iuſto,
21. Aprilis, 1600. in illa Romana cenſuum de Luraghis,
quæ eſt poſt tract. dec. 168. per tot. Secundus caſus eſt in
fructibus perceptis, & exactis ante dictam factam ra-
tificationem, & † illos ſibi acquiſiuit abſque eo quod 54
teneatur illos reſtituere ei pro quo cenſum emit, quia
† ante ratificationem à ſe factam non acquiſiuit di- 55
cti cenſus dominium, Gloſ. in l. ſi ego, ff. de neg. geſt. Aret.
in l. abſenti, num. 3. ff de acq. poſſ. Gabr. in puncto, conſ 80.
ſub num. 3. lib. 1. ſed val fuit † acquiſitum ipſimet emp- 56
tori,

Digitized by Google

ptori, vt dicit ibi Gabr.*d.num.3. in fine*, quia venditor
cenſus recepro pretio cenſetur animũ habuiſſe traoſ-
57 ferendi domioium in emptorem, vel † interim donec
fiat ratificatio remanſit peoes veoditorem, Gloſ.*in d.*
l. ſi ego [Vel potius dominium illud remanſit penes
venditorem donec ſequatur ratificatio eius, pro quo
facta fuit emptio, vt reprobata dicta *gloſ. in d. l. ſi ego*
communiter tenent Doctores *in l.qui hominem §.ſi debito-*
rem ff.de ſol.& in d.l.ſi ego, vt teſtatur. Alex.*conſ.232.n.*
5.lib. 6.] & ſic nullo caſu poteſt dici acquiſitus cen-
ſus ei pro quo fuit emptus, niſi ſecuta illius ratifica-
tione, & propterea non poteſt illius fructus acquire-
58 re, & ſucceſſiuè† emens exigens non renetur illos ei-
dem reſtituere, vt fuit per has ratiooes reſolutum in
Rota *coram* bo. me. Iuſto *in dicta Romana cenſuum de*
Luraghis, 12. *Ianuary*, 1601.*qua eſt poſt tract.deciſ.*160.
num.1. & ſeq.

[Ad effectum autem, vt qois poſſit fructus cenſus
exigere, non ſufficit, qood habeat cenſom illum pro
59 ſuo credito obligatum & hypothecatum, cum † per
hypothecam creditor non acqoirat titulom nec poſ-
ſeſſionem rei hypothecatæ, ſed tantummodo actio-
nem ad conſequendum ſuum creditum ſoper illa re ad
tex.*in §.item Seruiana inſtitu de action.* Neguſ.*de pignor.*
par.1.num. 4. quorum auctoritate reſoluit Rota *coram* R.
P.D. Manzanedo, *in illa Romana fructuum dotis de Pa-*
luzzellis, 14.*May*, 1623.*quæ eſt poſt tract.deciſ.*336.*nu.*
60 2. Sed † opus eſt, vt cenſus ille verè, & cum effectu
fuerit creditori aſſignatus, & ceſſus pro ſatisfactione
ſui crediti, qua ceſſione præcedente, vtique illi deben-
tur fructus vt diximus *in tract.hic num.* 3.]

SVMMARIA.

1 *Hypotheca prior præfertur in his contractibus, in quibus acquiritur ius ex ſolo titulo.*

2 *Hypotheca acquiritur ex ſola contrahentium voluntate abſque rei obligata traditione.*

3 *Cenſus in exactione præfertur primus illius emptor, licet ab alio poſteriore fuerit præuentus in illius exactione.*

4 *L. quoties, C. de rei vendic. limitatur multis modis, remiſſiuè.*

5 *Limitatur maximè quando primo emptori fuerunt hypothecata bona venditoris pro obſeruantia contractus, nam ad ſecundum tranſeunt cum illo onere.*

6 *Maximè ſi prima venditio fuit iuramento vallata. Iuramentum præſtitum in contractu venditionis, impedit ne ex ſequenti venditione dominium transferatur, ibidem.*

7 *Primus emptor poſſidens ex contractu iurato rem emptam, habet contra ſecundum emptorem actionem negatoriam.*

8 *Maximè ſi ad ſui fauorem in prima emptione adſit clauſula conſtituti.*

9 *Boccac. in tract.de cenſib. par. 2. num.126. reprehenditur.*

In Cenſus exactione primus ne, an ſecundus illius emptor præferatur.

QVÆSTIO LXVIII.

aliàs par. 2. cap. 2.qu. 2. ar. 2.

EXcitaoit dubitationem Caſſan.*ad Conſuetud. Burgund.Rubr.*11.Des Cenſes, § 1.*in tex.Amende.verſ.*
item quæro de caſu quam ſibi dicit de facto eueniſſe.
Quis ex duobus, qui illum iuſto titulo acquiſitum ha-
bebat præferri in illius exactione, ſcilicet: an is, qui
fuit prior emendo, ſed poſterior in exigendo, an verò
ille, qui licet fuerit vltimus in emendo, præuenit ta-
men in exigendo, ita vt antequam primus emptor
aliquam omnino ſolutionem receperit ipſe cenſum
cœpit exigere. In qua quæſtione licet Caſſan.*ibi* ad fa-
uorem poſterioris emptoris alleget regulam, *l.quoties,*
C.de rei vendic. & cum hac ſententia tranſeat Boccac.*in*
*ſuo trac.de cenſib par.2.num.*126.

Quia tamen in contractibus in qoibus acquiritur 1
ius ex ſolo titulo (vt † contingit io duobus, quibus
in diuerſo tempore fuit hypothecata eadem res) ex
† ſola contientione abſque traditione poſſeſſionis ius 2
hypothecæ, transfertur, *l.1.ff.de pign. act.* Ideò finali- 3
ter, *Caſſan.* vbi ſupra videtur inclinare ad fauorem
prioris emptoris, quod ipſe ſit præſerendus, quia cen-
ſus venditus fuit ſibi prius hypothecatus, noo ſecun-
dus emptor qui exigendo fructus dicti cenſus prior
illius poſſeſſionem, vel qoaſi fuit adeptus, & cum *Caſ-*
ſan. tranſiuit etiam Foller.*in ſua pract.cenſuali, in ver-*
bo, tanquam, numer. 33. *& comprobat* Bened.Bon.*in ſuo*
*trac.de cenſib.art.*57.*n.*88. *quibus ego quoque libentiſſimè*
adhærerem ſi caſus contingeret.

Noo obſtat regula *d.l.quoties, C.de rei vendic.* nam
inter † multas limitatiooes, quas ad illam afferunt 4
Alex. *in l.fine autem, §.ſi duobus, ff. de public.in rem act.*
Bertachio.*in ſuo Repertor.in verb.emptor primus* Marſil.
ſingul 82.*& aly paſſim.* Limitatut vno modo notabili-
ter. vt non habeat locum † quando primo emptori 5
fuerunt hypothecata bona venditoris pro obſeruan-
tia cuotractus, nam toncad ſecundum emptorem illa
tranſeunt cum ſuo onere, *l.ſi debitor, C. de diſtract. pi-*
gnor. Paul.de Caſtro, *in l.ſi cum venderet, num.6.ff.de pi-*
gnorat. act. Neguſ. *in ſuo tract. de pign. & hypoth.par.*5,
membr. 3. *num.*2.Tiraq.*de retrac.conuent.§.3.Gloſ.*1.*num,*
5.*& non diſſentit* Io Gutierez, *pract.queſt.cap.*166. *nu.*
4.*verſ.non obſtant.* Maximè †. quando per venditorem 6
fuit confirmatus contractus iuriſiuraodi religione,
tunc enim in ſecundum emptorem dominium rei em-
ptæ non transfertur, Soc.iun *conſ.*129.*num.*10.*&* 103.
*lib.*2.Boer.*deciſ.*182.*num.*53.Rol.à Valle, *conſ.*62. *num.*
39.*& ſeqq lib.*2.Anton.Gabr.*de Pignor. concluſ.* 1. *nu.*1.
& ſeqq. & ſignanter nu. 7.*Ioſeph.*Ludou.*Commun. concl.*
in tit. de empt.& vendit. concluſ. 3,*in princ.& in* 2.*Am-*
pliat. Quo † caſu primus emptor ſi poſſideat habent 7
contra ſecundum emptorem actionem negatoriam, ſi
verò non poſſideat habeat actionem confeſſoriam, vt
poſſeſſionem naociſcatur. Crau.*conſ.*201.*num.9. lib.* 2.
Præſertim † ſi in prima venditione venditor conſti- 8
tuat ſe rem venditam pro primo emptore precatio no-
mine poſſidere. Gabr.*d.tit.de empt.& vendit. in* 2. *con-*
*cluſ.num,*18.*in* 2 *limit.*Tiraq. *de conſtit.poſſeſſ.par.*1. *nu.*
21. *vbi ſexentos allegat.*

Ex quibus colligitur veritas ſupra firmatæ con-
cluſionis, & per † conſequens malè ſenſiſſe Boccac. 9
d.num. 126. dom à *Caſſan.& Foller.*in hac concluſione
receſſit.

SVMMARIA.

1 *Minor poteſt retrouendere cenſum, abſque Iudicis decreto.*

2 *Minor poteſt abſque Iudicis decreto percipere fructus bonorum immobilium, & ad libitum conſumerè. Intellige in fructibus perceptis, qui ſeruando ſeruari nequeunt*, nu. 8. *Secus in percipiendis perpetuò alienandis.*

3 *Minor non poteſt abſque decreto iudicis exigere fructus cenſus.*

4 *Debitor pupilli non liberatur, niſi ſoluat tutori legiti-*

mè.

mè conſtituto, & iudicis auctoritate.

5 *Limitatur in debito redditus annui, quod ſolui poteſt abſque decreto iudicis.*

6 *Cenſus reuenditio eſt neceſſaria.*

7 *Decretum iudicis non requiritur in actibus neceſſariis.*

9 *Debitor qui ſoluit pupillo eſt tutus exceptione doli ſi pecunia extat, vel pupillus eſt effectus locupletior.*

10 *Debitor pupilli ſoluens tutori liberatur.*

11 *Non tamen conſequitur pleniſſimam ſecuritatem, niſi ſoluat iuſſu Iudicis.*

Vel pecunia conuertantur in vtilitatem minoris, num. 14. *&* 15.

12 *Iuſſus Iudicis non ſuffragatur, niſi præcedat debitoris contradictio.*

[*Soluere ſponte dicitur qui Iudicis præcepto de ſoluendo non contradicit.*]

13 *Et proteſtatio quod non vult ſoluere, niſi pecunia erogentur in vtilitatem minoris.*

[*Soluens abſque proteſtatione ſponte ſoluiſſe dicitur.*

15 *Minor reſtituitur aduerſus ſolutionem factam tutore abſque iuſſu Iudicis.*

16 *Limitatur ſi pecunia extent.*

17 *Debitor cenſus ſoluens ſimpliciter tutori, vel curatori, quod liberetur ſentit Bon.*

18 *Contrarium volunt alij & Auctor ſequitur.*

19 *Reſponſiones annua cenſuales, dicuntur redditus.*

20 *Reſponſiones annuas cenſuales aſſimulari vſuris, volunt aliqui.*

21 *Contrarium dicit Auctor.*

22 *Contractus cenſualis fuit permiſſus ad tollendas vſuras & illarum occaſionem.*

23 *L. ſancimus verſic. ſed ſi extraneus debitor, C. de admin. tutor Intellectus.*

Minor, & eius Tutor, & Curator, an poſſint validè Cenſum exigere.

QVÆSTIO LXIX.

aliàs par. 2. cap. 2. qu. 2. ar. 3.

PRopoſitus articulus in duas ſecari debet inſpe-
ctiones principales, in quarum prima videbimus,
an minor poſſit annuos Cenſus, & annuas reſponſio-
nes ſibi debitas abſque ſolemnitatibus exigere, ita vt
debitor illi ſoluens liberetur. In altera diſcutietur an
rectè ſolui poſſit tutoribus, vel curatoribus minorum,
ita vt debitor ſoluens conſequatur liberationem.

In prima inſpectione videtur affirmatiuè conclu-
1 dendum. Primò, † quia ſi minor poteſt abſque Iudicis
decreto cenſus retrouendere, vt multorum auctorita-
te firmauimus *infra par. 3. cap. 1. qu. 3. art. 7. nunc q. 109.*
ergo, & multò magis videtur quod ſit illi permiſſum
exigere fructus annuos, & annuas reſponſiones ex
cenſu, cùm minor videatur militare ratio prohibitiua
in exactione reddituum, quam in perceptione ſortis
principalis, argum. Auth. *multò magis, C. de ſacroſ. Ec-*
2 *cleſ.* Secundò, quia certi iuris eſt, quod † minor po-
teſt fructus bonorum immobilium percipere, & illos
abſque Iudicis decreto, & aliis ſolemnitatibus conſu-
mere, vt firmauit Octau. Simoncel. *in ſuo tract. de de-
cret. lib. 3. tit. 8. num. 49.* ergo Idem concludendum vi-
detur de annuis redditibus, qui ex cenſu debentur,
cum fructibus immobilium aſſimilentur, ſcilicet,
quod minor valeat eos exigere, & de illis ſuo arbitra-
tu diſponere, [& hanc ſententiam amplexus fuit Gra-
tian. *in addition. ad ſuas deciſ.* Math. *dec. 234. n. 5. & ſeq.*]

Re tamen diligentius conſiderata contraria † ſen- 3
tentia mihi magis placet, auctoritate Foller. *in ſua pract.
cenſ. in verbo, qua quidem exactio, num. 69.* Simoncell. *d.
tract. lib. 2. tit. 6. inſpect. 3. numer. 33. verſ. nec etiam ſolutio*
Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art. 62. nu. 65. ad finem,* qui mo-
uentur ex generali regula, *l. ſancimus C. de admin. tutor.*
vbi generaliter diſponitur † quod debitores pupillo- 4
rum, vel adultorum non liberantur niſi ſoluant tuto-
ri, vel curatori eorum, legitimè tamen conſtituto, &
præcedenti iudiciali ſententia, dum igitur ibi diſpo-
nitur quod ad effectum, vt debitores pupilli, vel adul-
ti conſequantur pleniſſimam ſecuritatem, neceſſe ſit
vt ſoluant tutori, vel curatori legitimè conſtituto: er-
gu ſi ſoluant ipſi minori, non remanent liberati. Et li-
cet † *ibi Imperator ad fin. verſ. non autem* hanc legem ab 5
iſta generali regula excipiat ſolutiones, quæ ex rediti-
bus pupillo aut adulto accedunt: per iſtam tamen ex-
ceptionem non habilitatur debitor minoris vt poſſit
ſoluere ipſimet minori, ſed dumtaxat, vt poſſit ſolue-
re abſque Iudicis ſententia, & aliis ſolemnitatibus, lo-
quitur tamen ibi Imperat. retento eodem themate,
videlicet, dummodo ſolutio fiat tutori, vel curatori
legitimè conſtituto, non autem ipſimet minori.

Nec obſtant ea quæ ſuperius in contrarium fue-
runt conſiderata. Nam † ea, quæ dicta ſunt in primo 6
argumento procedunt, ea ratione, quia huiuſmodi
cenſus reuenditio eſt neceſſaria, vt fuit ſancitum per
Conſtitutiones Martini V. & Calixti III. *regiſtratis in c.
1. & 2. de empt. & vend. inter Extrau. comm & per* Pium
V. *in ſua Bulla ſuper forma creandi cenſ. in verſ. poſtremò
cenſus omnes ibi ſed etiam poſſe pro eodem pretio extingui,*
&c. & nos diximus *ſupra hac par. 2. cap. 1. q. 3. art. 7. nunc
qu. 59. & dicemus infra par. 3. cap. 1. quæſt. 3. art. 1. ſeu qu.
103.* Ergo nil mirum ſi minor poteſt cenſum reuen-
dere abſque Iudicis decreto cùm † in actibus neceſſa- 7
riis oon requiratur de neceſſitate Iudicis decretum, *l.
1. §. 1. & l. magis puto, §. ſi pupillus, ff. de rebus eor. l. 1. & l.
prædium, & ibi gloſ. C. quand. decret. opus non eſt l.* Simon-
cell. *d. tract. lib. 3. tit. 8. inſpect. 16. num. 119.* Præterquam
quod nec etiam dicta cenſus reuenditio, quantumuis
neceſſaria fieri poteſt à minore abſque tutoris aucto-
ritate, vt allegauimus *d. par. 3. qu. 3. art. 7. nunc q. 109.
numer. 3.*

Ad ſecundum reſpondetur, quod procedit † in fru- 8
ctibus iam perceptis, qui ſeruando ſeruari non poſſunt,
ſecus ſi mioor velit omnes fructus, annuóſque reddi-
tus quos perpetuò percepturus eſt alienare, nam quia
tunc dicti annui redditus inter immobilia connume-
rantur, vt diximus *ſupra part. 1. art. 2. nunc qu. 30. num. 4.
& ſeqq.* ideò non poteſt ſine decreto diſtrahere, vt de-
clarat Simoncell. *dict. titul. 8. num. 56. & ſeqq.*

Si tamen † pecunia pupillo abſque tutoris aucto- 9
ritate ſoluta extaret, vel debitor probaret illas fuiſſe
conuerſas in rem, & vtilitatem pupilli, & ex illa eum
eſſe effectum locupletiorem, debitor qui illi ſoluit eſ-
ſet tutus ſaltem exceptione doli, *§. at ex contrario. In-
ſtit. quib. alien. lic. vel non.* Foller. *in puncto in d. ſua pract.
cenſ. in verbo, Inſtrumentum gratia. num. 34. in fine, cum
aliis apud* Felician. de Solis, *in ſuis Comment. de cenſib.
tomo 1. lib. 4. cap. vnico, num. 3. paulò poſt princip. ibi ple-
nam debitor.*

Quo ad ſecundam inſpectionem licet † regulare ſit 10
quod tutor, & curator poſſunt credita minoris, &
adulti reſpectiuè exigere, ita vt debitores ſoluentes li-
berentur, *l. Lucius, la ſeconda, § tutela, & ibi not.* Gloſ. *ff.
de admin. tutor. l. quod ſi fortè, §. 1. ff. de ſolut. & in propriis
terminis, dicit* Felician. *d. cap. vnico, num. 3. verſ. tertio con-
ſtituto, & tomo 2. eod. lib. 4. & cap. vnico, numer. 8. per tot.*
Non tamen conſequuntur pleniſſimam ſecuritatem
niſi ſolutio facta fuerit altero de duobus modis, vide-
licet, vel quod debitor ſoluerit iuſſu Iudicis vel quod
pecuniæ, quæ ſoluuntur tutori, ſeu curatori conuer-
tantur

tantot in rem, & vtilitatem minotum ita vt ex eis ef-
11 ficiaotur locupletiores: de † ptimo eſt *tex.in d. l. ſancimus, la prima, & ibi not. Scribentes, C. de admin.tutor. & in §.at ex contrario, & ibi* Gloſ.*in verbo, ſolut*, Ange. Port. *& alij Inſtit. quib. alien. lic. vel non.* Gloſ. *in l. ait prætor §.quid tamen in verbo imputandum, & ibid.* Bart. Bald. *& alij ff. de minor gloſ.in l.1. in verbo poteſt, & ibi communiter interprætes,C.ſi aduerſ. ſolut.*
12 Non tamen † ſufficit ſolus, & ſimplex iuſſus Iudicis, ſed neceſſe eſt etiam, vt præcedat noo ſolum partis contradictio. Paul de Caſtr.*in l.1.num.3.verſ. in tertio vero caſu, & ibi* Iacob. de Sancto Georg. *in fine, C.ſi aduerſ. vendit. per d. §. quid tamen, & ibi* Batt. *not. numer.2. verſ. & hoc vltimum.* Gomez. *var. reſolut.tomo 2.cap.14.numer.4. verſ. quod tamen intellige* [Caſtr. *in l. 2.numer. 2.ff. de iudic.* Cuman. *conſ.145.ad fin.verſ.hoc igitur premiſſo*, aliàs præſumitur ſponte ſoluete Matan. *de ord. iudic. par. 4. diſt. 6. numer.*148.Decian.*conſ.*148. *num.* 28.*lib.*3.Guttierez. *pract.quæſt.lib.1.quæſt.113.nu-*
13 *mer.2.& 15.*] Sed † etiam proteſtatio quod non vult ſoluere niſi pecunia erogetur in emptionem bonorum ſtabilium pro ipſo minore, vel aliàs in tuto collocetur ad vtilitatem illius vel ipſe ſolueos aſſecutetur à moleſtia reſtitutionis in integrum propter periculum, ne pecuniæ diſſipentot, vt pro cautela tradunt Barr.*& alij in l.ait Prætor, §.permittitur, ff.de minor.*Paul. de Caſtr.*in d.l.1.n.3.C.ſi aduerſ.vendit.*Gomez.*d.num.* 4. aſſerentes quod ſi debitor minoris ſolueret abſque dicta proteſtatione non eſſet ſecutos, vt refert etiam, & de communi teſtatur Odd.*in ſuo tract.de reſt. in integr. par.1.q.22.art.11.n.* 70. [Soluens enim ſine proteſtatione, ſponte ſoluiſſe dicitur, Rot. *in recollect.per* Farinac.*dec.241.n.2.in fin.par.2.*]
14 De ſecundo † autem eſt *tex. in l.Stichum, §.vſufructum, ff. de ſolut. cum aliis allegatis a* Surdo, *deciſ.* 229.
15 *num.*34. Si enim † minor non ſit effectus locupletior, vel ſolutio oon fuerit facta iuſſo Iudicis, vt ſupra, debitor ſoluens non conſequitur pleniſſimam ſecuritatem, & omnimodam liberationem, ſed conceditur minori aduerſus dictam ſolutionem reſtitutio in integrum, vt poſſit eaodem ſummam ex integro petere, & exigere, *d.l.1. & ibi* Doctor. *communiter, C.ſi aduerſ. ſolut.vbi* Paul.de Caſtr. *& ibi* Iacob. de Sancto Georg. *num.3.*Soc.ſen.*conſ.115 nu.13. de communi atteſtans lib. 1.*Paul. de Caſtro. *in l. filius num.2.ff.de ſolut* Ruin.*conſ. 113.num.5.lib.5.*Vinc.de Fraoc.*dec. Neapolit.*206.*per tot. & ſignanter num.13.& 23.*Beneuent.Strach.*in ſuo tract. de adiect par. 3. num.31.*Surd.*d.deciſ.2.9.num.34.*Odd. *d.tract.de reſtit. in integr.par.2.q.5 : art.1.num 2.*Octau. Simoncell. *in ſuo tract. de Decret. lib.3 tit.7.num.15.& plenis* Rotæ *in vna Preneſtina hereditatis vltima Aprilis, 1582.coram* bon.mem.Cantuccio, *quæ eſt impreſſa in fine tract. deciſ.* 175. *num.3.& in propriis noſtris terminis pluribus confirmat* Felician.de Solis.*in dd.ſuis Commentar. de cenſib. tomo 2. lib.4.c.vnico,n.8.per tot.vbi accerrimè inſiſtit.*
16 Niſi † pecuniæ à tutore, vel curatore exactæ extent, & conſumptæ non ſint: nam eo caſu minor petens ſe reſtitui in integrum aduerſus dictam ſolutionem repelletor doli exceptiooe *l.pupillo, ff.de ſol.l. fin. ff.de vſucap.pro empt.d.§.at ex contrario. Inſt.quib. alien. lic.vel non* Batt.*in l.verum,§.fin.ff.de minor.*Gomez.*d.c. 14.num.4.*

Redeundo autem ad propoſitum articulum, an debitor minoris ſoluens eius tutori, vel reſpectiuè curatori annuos reditos cenſus conſequatur liberationem,
17 partem † affirmatiuam amplexus fuit, Bon. *in d.ſuo tract. de cenſib.art.62.n.95.*
18 Sed † contrariam opinionem ſequutus fuit Follet. *in d.ſua pract.cenſ.in ver.qua quidem num.70. per tex. in ead. l.ſancimus, ad fin. ver. non autem hanc legem C. de adm. tutor.* vbi Imper. loquens de ſolutione facienda tutori, ab illa generali regula, quam ſupra tradiderat excipit illas ſolutiones, quæ ex reditib. pupillo aut adulto accedunt, & cum *Foller.* Ego quoque in hanc partem libentiſſime trahor, Certum † enim eſt quod 19
iſtæ annuæ reſponſiones Cenſuales, ſunt reditus, prout eas ita appellant Pontifices, *in cap. 1. & 2. de empt.& vend.inter Extrauag. commun. &* Pius V.*in ſua Bulla de cenſib.&* Doctor. *communiter* vnde meritò dicendum eſt quod comprehendantur non ſub generali regula *d.l.ſancimus*, ſed ſub exceptione, quæ diſponit de redditibus.

Et ſi quis dixerit † has cenſuales reſponſiones aſ- 20
ſimilari vſuris, in quarum ſolutione *Imper.*ibi in illis verbis,*ſed ſi extraneus debitor.& ſæ.cratiua forſan eunntione, &c.* mandat ſeruari regulam generalem, & diſponit illatum debitorem non conſequi pleniſſimam ſecuritatem niſi ſoluat ex Iudicis ſententia, reſpon-
detur primò † hos redditus annuales ex contractu 21
cenſus nequaquam aſſimilari vſuris, immo† illos fuiſ- 22
ſe permiſſos ad tollendam omnem vſurarum committendarum occaſionem, vt apertè colligitur ex primis verbis *Bullæ Pij V. ſuper cenſib.* & omnes admittunt, licet certo modo ſucceſſerint in locum vſurarum, & illarum ſint ſuccedanei, vt paſſim dicit Gaſp. Rodetic. *in ſuo tractat. de ann. reddit ib.* Secundo reſ-
pondetur, † *quod* Imper. *in d.l.ſancimus,verſ. ſed ſi ex-* 23
traneus debitor. loquitur ooo de ſolutione vſurarum debitarum occaſiooe ſortis principalis, ſed de reſtitutione ipſiuſmet ſortis, & de ſolutione debiti principalis, & capitalis, vt animaduertit Salic *in l conſtitutionem, C.eod.titu.de admin.tutor.*& propterea aliud eſt in ſolutione ipſarum vſurarum, quas ſolui poſſe tutori abſque iudiciali ſententia, & debitorem conſequi pleniſſimam liberationem, & omnimodam ſecuritatem, ſanciuit Imper.*in d.l.Conſtitutionem.*

S V M M A R I A.

1 *Fructus cenſuum maturi in vita vſufructuarij, & ab eo non exacti, debentur illius hæredibus.*
2 *Sors principalis in contractu cenſus non eſt ita debita vt exigi poſſit.*
3 *Fructus cenſus maturi viuente vſufructuario, habentur pro exactis.*
4 *Fructus exacti ante mortem vſufructuarij, & ij, qui pro exactis habentur, ſpectent ad illius hæredes.*
5 *L. deducta, §. qui poſt tempus, ff.ad Trebellian. Intellectus.*
6 *Vſuræ, quæ debentur acceſſoriæ ad ſortem non exactæ ab vſufructuario finito vſufructu, tranſeunt iure acceſſionis ad proprietarium.*
7 *Fructus ab vſufructuario viuente non percepti, non ad eius hæredes, ſed ad proprietarium pertinent.*
Siue tempore mortis vſufructuarij ſint maturi, ſiue non ſint maturi, ibid.
8 *Hæredes vſufructuarij nullam habent actionem ſuper fructibus ab vſufructuario viuente, vel alio eius nomine non perceptis.*
9 *Vſufructuarius non eſt dominus fructuum antequam illos percipiat.*
10 *L.in ſingulos, ff.de ann. legat. Intellectus.*
11 *Fructus prædiorum dum pendent, dicuntur pars ſoli.*
12 *Fructus cenſuum maturi, dicuntur fructus ciuiles.*
13 *Fructus cenſuum cum non ſint in corpore, non poſſunt dici pendere.*
14 *Penſiones non ſolutæ, non dicuntur pendere.*
15 *Fructus cenſuum eiuſdem ſunt naturæ, & iuris, cuius ſunt penſiones.*
16 *In fructibus cenſuum, ceſſio diei habetur loco perceptionis.*
17 *Fructus cenſuum, quorum ſoluendorum dies tem-*

pore mortis vſufructuarij non venit, debent diuidi
pro rata temporis inter illius hæredes, & proprieta-
rium.
18 *Fructus cenſuum quoquo die currunt, & acquiruntur*
domino cenſus proportionabiliter.
19 *Fructus beneficij Eccleſiaſtici non maturi tempore re-*
ſignationis, pertinent integraliter ad reſignatarium
poſt captam ab eo beneficij poſſeſſionem.
20 *Fructus cenſuum non hæres vſufructuarij, ſed proprie-*
tarius exigit, qui partem hæredibus vſufructuarij re-
ſtituat.
[21 *Hæres grauatus non tranſmittit ad hæredes ius exi-*
gendi fructus ciuiles debitos ex contractu grauantis
non exactos.
Amplia etiam quod non fuerit in mora exigendi.]

Hæredibus vſufructuarij, an & quando fructus cenſus ab vſufructuario non exacti debeantur.

QVÆSTIO LXX.

aliàs par. 2. cap. 2. qu. 2. ar. 4.

IN hoc quarto Articulo ille venit explicandus mo-
dus, in quo reuocatur in dubium, an ſi is, qui ha-
bet vſumfructum alicuius cenſus moriatur fructibus
illius integraliter, vel pro aliqua parte iam maturis,
non tamen exactis, fructus illi non exacti pertineant
in ſolidum ad illius hæredes, an verò toti cedant com-
modo, & vtilitati proprietarij, an potius debeant in-
ter eos diuidi, pro rata temporis.

1 In quo articulo non videtur dubitandum † quin
fructus præfati, quorum ſolutionis dies venerat tem-
pore mortis vſufructuarij, ab eo tamen non fuerant
exacti, debeantur integraliter, & in ſolidum illius
hæredibus, cum non debeantur acceſſoriè ad ſortem,
ſed principaliter de per ſe, vt dicebat Rot. *coram* b.m.
Cardinali Mantic. *deciſ.14.num.7 & ſeq.* ſubdens quod
2 ſors ipſa † non debetur ita vt exigi poſſit, ſed ſolùm
annui redditus, & cenſus ſunt ſoluendi, & debentur,
Ruin. *conſ.193.num.4.verſ.non obſtat etiam tex.in l. Au-*
relius, lib. 1. ſequitur Vinc.de Franch. *deciſ.254.num.9.&*
3 *ſeqq.* Et propterea † maturi in vita vſufructuarij ha-
bentur pro exactis, Ruin. *d.conſ.num.2.verſic.non obſtat,*
in fine. Vinc.de Franch. *d.deciſ.254.num. 5. in fine,* fru-
4 ctus † autem exacti ante mortem vſufructuarij, vel
qui pro exactis habentur ad illius hæredes tranſeunt.
Ruin. *ibi. &* Vinc. de Franc. *d.deciſ.num.6.*

5 Nec obſtat † *text.in l.deducta,§.qui poſt tempus, ff.ad*
Trebell.quem exornat Vinc.de Franch *deciſ 49.per tot.&*
Marzar. *conſ.1.num.47.* cuius diſpoſitio videtur de di-
recto pugnare cum hac concluſione. Quoniam reſ-
pondetur quod diſpoſitio, *d.§. qui poſt tempus.* intelli-
gi debet in iis vſuris, quæ ſunt acceſſoriæ ad ſortem,
& propterea ex natura acceſſionis ſequuntur ſortem,
6 & iſtæ † quidem ab vſufructuario non exactæ tranſi-
rent ad proprietarium, cui ratione conſolidationis
vſusfructus accreuit, & ſors ipſa principalis debetur,
l.nomen, ff.de leg.3. conſerunt dicta per Paul. de Caſtro,
in l.ſi tibi homo,§.cum ſeruus,verſ.in tex.ibi ſuſpenſos, ff.de
legat. 1. quem ſequuntur ibi Alexan. *colum. fin.in 2.limit.*
Iaſ. *ſimiliter col.fin.verſ.2 ſignanter, & ita reſpondet* Rui.
d.conſ.193.nu 4. verſ. non obſtat etiam tex.ſequitur Vinc.
de Franc. *d.deciſ.254.num. 7. & 8. &* Pereg. *in tract.de*
fideic.art.49.num. 10. in fine. Fructus autem, de quibus
nos loquimur ex contractu cenſuali non debentur
acceſſoriæ, ſed principaliter, & de per ſe, vt dictum eſt
meritò, &c.

Nec † etiam obſtat *tex.in l.in ſingulos, ff. de ann. le-* 7
gat. in quo diſponitur quod fructus ab vſufructuario
non percepti ſiue temporis eius mortis ſint maturi,
ſiue non, ad proprietarium, non autem ad hæredes
vſufructuarij pertineant. Cùm † vſufructuarius nul- 8
lam habeat actionem ſuper fructibus per eum vel
alios eius nomine non perceptis, ſed illa proprietario
competat, *l. ſi vſusfructuarius meſſem, in vlt. reſponſ.ff.*
quemadm.vſufr.amitt.& ibi gloſ.dat concordantes,§.ſi ve-
rò vbi Ioan.Fab. *& alij Inſtit.de rer.diuiſ.* Alex. *in l.defun-*
cta,num.3.ff.de vſufr. vbi Fulg. ſequitur dicens † huius 9
dicti rationem eſſe, quia vſufructuarius non eſt domi-
nus fructuum antequam illos percipiat: quoniam reſ-
pondetur, quod † *tex.in d.l.in ſingulos*, & alia in con- 10
trarium allegata ſunt vera, & procedunt in fructibus
naturalibus, & in reſponſionibus annuis, quæ ſol-
uuntur pro fructibus naturalibus, & illis correſpon-
dent iux. not.per Honded. *conſ 85.nume.16.lib.2.* Surd.
conſ. 84. numer. 4. lib. 1. tales enim fructus † licet ſint 11
maturi, non tamen à ſolo ſeparati dicuntur pende-
re, & pars fundi exiſtimantur, *l. fructus pendentes, ff.*
de rei vendic. Couar. *var.reſolut.lib.1.cap.15.in prin.* Ti-
raq. *de retractu lignag.§.1.gloſ.7.num.37.cum multis ſeq.*
vbi plenè declarat, ſed nos ſumus in annuis cenſi-
bus, † qui dicuntur fructus ciuiles, vt dicit Rota *in* 12
vna Burenſi fructuum 2. Iunij, 1610. coram R. P. D. Ca-
uallerio, *quæ eſt impreſſa poſt tract. deciſ.176. numer. 5.*
[*& in vna Romana prætenſæ ſubhaſtationis, 10. Nouem-*
bris, 1623. coram bon. mem. Buratto *quæ eſt poſt tract.*
deciſ.168.numer.2.] Et eorum † ſolutio promittitur de 13
certo tempore ex quo non ſunt in aliquo corpore, di-
cit Bal. *loquens † de penſionibus, in cap. quæ in Eccleſia-* 14
rum ſub num. 20.verſ. idem in penſionibus ext.de Conſtit.
Didac. Couarruias, *d. cap. 15 ſub num.4.* nam † idem 15
eſt iudicandum de iſtis annuis reſponſionibus cen-
ſuum, quod iudicatur de penſionibus, & aliis redditi-
bus pecuniariis qui non pro fructibus naturalibus de-
bentur, quia fructus ciuiles ſunt, vt poſt multos dicit
Vinc.de Franc. *dec.168.num.13.& 15.* & in eis † ceſſio 16
diei pro perceptione habetur, vt ſubdit ibi Vinc. *num.*
16. & ab hac opinione non diſſentit Honded. *d. conſ. 85.*
num. 17. & ſeqq. qui multa allegant, quæ pro confir-
matione huius concluſionis poſſunt deſeruire Ex qui-
bus ſequitur, quod vſufructuarius tráſmittat ad hære-
des non ſolum ius conſequendi eos annuos cenſus,
quorum integraliter exigendorum dies venerat tem-
pore ſuæ mortis, † ſed etiam ius conſequendi pro rata 17
temporis illos, quorum integraliter exigendorum dies
nondum venerat. Nam fructus iſti, quidquid dicat In-
trigliol. *ſuper Bulla de cenſib.qu.84.num.1.* ſunt pro rata
temporis diuidendi. Bald. *in c.cum inter, col. 2. num.5.*
verſ.nota quod nomina, ext. de conſtitut. Couar. *d.cap.15.*
num.10. erit enim facienda diuiſio illorum inter pro-
prietarium & hæredes vſufructuarij pro rata tempo-
ris, vt ſcilicet, decurſi pro tempore, quo vixit vſufru-
ctuarius ad illius hæredes pertineant, reliqui † verò 18
ad proprietarium ſpectent, quia ſtatim inchoato an-
no, vel ſemeſtre, prout fructus cenſus ſolui debere con-
uẽtum fuerit, ſingulo quoquo die fructus currunt pro
illorum conſequutione acquiritur ius vſufructuario
proportionabiliter, vt declarat Alber. *in d. l. defun-*
cta,n.5.ff.de vſufr. Ruin. *d.conſ.193.ſub n.3.verſic. confir-*
matur, nec diſſentit. Aluar. Valaſch. *in ſua Praxi partition.*
cap.33.num.7.& 8.& Caſtill. *de vſufruct.cap.78. per tot.*
& placuit Vinc.de Franch. *d.deciſ.168.num.17* Caroc. *de*
Locat.in tit.de vſufr.qu.13.num.7. Honded. *conſ.85.num.*
31.l.2. Pereg. *de fideicomm.art.49.num.99.& 100.* Quod
† forte non procederet in beneficiato reſignante ec- 19
cleſiaſticum beneficium hunc enim poſt acceptam
poſſeſſionem beneficij à reſignatario non poſſe ali-
quam ratam horum fructuum ciuilium percipere
& conſequi, niſi eorum, quorum tempore rece-
ptæ

ptæ ab Ordinario reſignationis dies venerat ſolutionis, declarauit Rota *coram* R. P. D. Caualerio, *in illa Barenſi fructuum ſupra allegata num.2.& ſeq. ex rationibus ibi adductis, & in vna Cremonenſi fructuum*, 18. *Martij*, 1611. *coram* R.P.D Pitouano, quæ eſt *in calce tract. dec.* 177 *per totam,& ſignanter,n.7.& ſeqq.*

10 Benè † verum eſt, quod dictorum fructuum exactio non ad hæredes vſufructuarij, ſed ad proprietarium ſpectat, quos exactos diuidet poſtea cum hæredibus vſufructuarij, iuxta ratam temporis, vt docet, Alberic. *in l. fructus, ſub numer.10.in fin. verſ. ſed retenta,ff.de rei vendicat.& ſequitur* Vinc. de Franch *dict.dec.* 168.*num.*18.

[Hoc idem reſoluit Rota *coram* R.P.D.Vbaldo, *in vna Romana canonum 4.Decemb. 1623.quæ eſt poſt tract.*

11 *dec.*458.*num.*3.in hærede † granato, qui ſi decedat antequam exigat fructus ciuiles, & maturos debitos ex contractu defuncti non tranſmittit illos ad ſuum hæredem etiam, quod nulla in eo mora conſiderari poſſit, vt ibi ſubiungit *num.*10.

SVMMARIA.

1 *Fideiuſſor poteſt emere cenſum, in quo fideiuſſit.*

[*Fideiuſſor emens nomen debitoris pro quo fideiuſſit, ſuccedit in locum & ius creditoris.*]

2 *Fideiuſſor qui emit cenſum poteſt agere in ſolidum pro toto cenſu contra illius debitorem.*

3 *Fideiuſſor qui emit cenſum non poteſt agere contra confideiuſſores ad integrum cenſum, ſed ad id quod ſupereſt deducta eius rata.*

4 *Fideiuſſores in dubio tenentur pro æquali portione.*

[*Fideiuſſor ſoluens non poteſt repetere à confideiuſſoribus, niſi obtenta à creditore iurium ceſſione.*

Fideiuſſor ſoluens integrum debitum, etiam obtenta ceſſione, non poteſt repetere, niſi aliis confideiuſſoribus tangentes ſecundum vnam opinionem Rota.

Contrariam opinionem tenuit eadem Rota in aliis cauſis.

Conciliatur contrarietas primo ex Roderic. & Coſta.

Sed reprehenditur hæc conciliatio.

Conciliatur ſecundo.

Sed reprobatur.

Conciliatur tertio modo.

Confeſſio fideiuſſori ſoluenti totum, & integrum debitum non poteſt fieri, niſi pro ratis confideiuſſorum.

Creditor poteſt agere in ſolidum contra quemlibet ex fideiuſſoribus ſuo arbitratu, & ad ſui electionem.

Siue omnes acceſſerint eodem tempore, ſiue decurſo.

Redditur ratio.

Ceſſionarius vtitur iure, & prærogatiua cedentis.

Circuitus inutilis eſt vitandus.

Inconueniens eſt, vt quis cedat iura contra ſeipſum.]

5 *Limitatur in eo qui fideiuſſit diuerſo tempore, quam fideiuſſerint alij.*

6 *Quia non poteſt repelli exceptione diuiſionis, nec cedendarum.*

7 *Etiam quod fuerint recepti à pluribus perſonis.*

[*Diſpoſitum in vno ex æquiparatis cenſetur diſpoſitum etiam in altero.*

Fideiuſſor ſoluens poteſt petere ceſſionem iurium contra confideiuſſores.

Fideiuſſor datur, vt magis ſit creditori conſultum.

Ratio, vbi eſt diuerſa, ibi etiam debet eſſe diuerſa iuris diſpoſitio.

Illatio non fit ex diuerſis.

Fideiuſſores plures etiam ſi diuerſo tempore accedant quando dicantur æquiparati quo ad iurium ceſſionem.]

8 *Sublim. Quando primus fideiuſſor deceſſit contemplatione ſecundi, & ſub ſpe mutui periculi.*

9 *Correus qui emit integrum cenſum non poteſt agere contra correum pro toto cenſu, ſed dumtaxat deducta eius rata.*

10 *Correi debendi, in dubio tenentur pro virili.*

11 *Limit. niſi alter maius emolumentum reportauerit.*

12 *Dominus cenſus vendens illum correo debendi, tenetur cedere illi iura talia tamen, qualia habet.*

[*Creditor recipiens ſolidum ab vno ex correis, debet illi cedere iura contra alios inſolidum obligatos.*]

13 *Correus qui emit cenſum, non poteſt cogere correum ad redimendum cenſum, etiam quod tempore impoſitionis inter eos actum eſſet, vt tertio tempore extingueretur.*

14 *Limita ſi correus vel confideiuſſor non emat, ſed redimat cenſum.*

15 *Nemo dat quod non habet.*

[*Retrouenditio cenſus importat reſolutionem illius per actum retroſimilem.*

Cenſus an ſit extinctus, vel venditus quomodo cognoſcatur.

Cenſus ſi cedatur non extinctiuè, ſed tranſlatiuè, non extinguitur.]

16 *Ceſſio iurium facta ex interuallo non ſuffragatur ei, qui alienam extinguit obligationem.*

Neque qui ſimpliciter ſoluit, num 19.

17 *Ceſſio iurium facta ex interuallo fideiuſſori ſoluenti proprio nomine ſuffragatur.*

18 *Solutio facta a fideiuſſore fideiuſſorio nomine, non extinguit primæuam obligationem.*

[*Fideiuſſor ſoluens creditori non cenſetur ſoluere in extinctionem iuris creditoris, ſed potius emere nomen debitoris.*

Cenſetur ſoluere nomine proprio, niſi aliter exprimat.

Ceſſio facta fideiuſſori ſoluenti nomine proprio ex interuallo illi ſuffragatur.]

20 *Solutio fideiuſſoris contra principalem debitorem cenſetur probata ex ſola creditoris confeſſione.*

Fideiuſſor cenſus, vel correus debendi ſi emant cenſum, an poſſint illum integraliter exigere.

QVÆSTIO LXXI.

aliàs par. 2. cap. 2.qu. 2. ar. 5.

NOn inutiles nunc ſeſe offerunt difficultates in hoc quinto articulo diſcutiendæ. An ſi fideiuſſor, vel alter qui cum venditore cenſum eſt in ſolidum obligatus, vt ſe à domino cenſus liberet, cenſum emat ab eodem domino cenſus (prout † illum emere poteſt, vt latè comprobat Stephan. Gratian. *poſt hæc ſcripta viſus, Diſceptat. Foreaſ. tom.3.cap.459.per tot. & ſignanter num. 19. cum multis ſeqq.*) Et hinc dicebat Io. Petr. Fontanell. *de pact. nuptial. tom.1. clauſul.4.gloſ. 18.par.3.num.*71. quod nullibi reperitur in iure prohibitum, quod fideiuſſor emat nomen debitoris, pro quo fideiuſſit, immo hoc illi eſſe permiſſum, & quod ſic emendo ſuccedat in locum creditoris dicit probari per tex. *in l. fideiuſſor, & in l.cum prior ff.de diſtract. pign.& in l.paulus 60.ff.de fideiuſſor.*] poſſit à principali debitore, vel ab alio correo debendi annuos cenſus, & annuas reſponſiones inſolidum exigere. 1

In qua dubitatione duæ ſunt faciendæ inſpectiones, vna reſpectu fideiuſſorum, Altera reſpectu correorum debendi. Quo ad primam inſpectionem videtur diſtinguẽdum, an fideiuſſor, qui emit cenſum velit agere contra principalem debitorem cenſus, an verò contra confideiuſſores cum ipſo inſolidum in contractu

2 cenſus obligatos, vt in † primo caſu detur illi actio ad integrum cenſum, & inſolidum exigendum non aliter ac dabatur domino cenſus, à quo emit, in cuius locum, & ius ſucceſſit & cuius iure vti poteſt, Rim. iun *conſ.291.numer.* 40. *& conſ.* 326.*num.*13.*lib.*3.Surd. *conſ.*22.*numer.*16.*& conſ.*82.*num.*13.*& ſeqq.lib.* 1. & in puncto non obſcurè firmat Gratian.*d.capit.*459.*numero* 19.*& ſeqq.* [Fontanell. *d.par.*3.*num.*70.*qui in eandem ſententiam allegat.* Roderic. *de ann. reddit. lib.*2.*cap.*17. *num.*11.*&* 18. *&* Felician. *de cenſibus tom.*1.*lib.*3.*cap.*2. *num.* 18. *verſ.idemque,& tom.*2.*d.lib.*3.*& cap.*2.*num.*11. *quam ſententiam amplectuntur etiam, & comprobant ad-*
3 *dentes ad* Ludouiſ.*dec.*190.*num.*3.*circa fin.*] Secundo † vero caſu non poſſit ad integrum cenſum agere, ſed dumtaxat, vt dempta, & deducta portione ſua, & pro
4 qua ipſemet eſt obligatus (quæ † in dubio eſt virilis cùm quilibet ex fideiuſſoribus, iuxta regulas iuris teneatur pro æquali portione, *l. fideiuſſores, ff.de fideiuſſ. l.*1.*&* 2.*C.de duob.reu.*Bar.*in l. Modeſtinus, numer.* 9 *&* 10.*ff.de ſolut.*Afflict.*deciſ.*319 *num.*14.) reſiduum exigat, & conſequatur, *iuxta not.per gloſ.in l.*Modeſtinus, *in verbo actionum; & ibi* Bar. *num.*8.*in fine; ff.de ſolut.& in puncto reſoluit* Rota *coram* b.m. Litta, *in vna Romana fructuum cenſus,* 23 *Ianuary,*1599.*qua eſt impreſſa in fin.Tract.dec.*178.*ſub num.*1. *& coram* Illuſtriſſ.Cardin. Ludouiſio, *in vna Romana, ſeu Sabinenſi cenſus,* 8. *Nouembris,* 1604. *qua eſt ibidem deciſ.* 179. *num.* 1.Felician. *vbi ſupra, tomo* 1. *lib.* 3. *cap.* 2. *num.*17.*in fine,& num.*18. *verſ. Idemque ſtatuo.*

[Obtenta tamen ceſſione à principali creditore cui ſoluit, nam ſine ceſſione nulla actio competeret fideiuſſori ad repetendum ab aliis confideiuſſoribus, vt plene deducit. Euerar. *conſ.*1.*per tot.* Rohehegall. *in l. reos* 11. *in princ. ſub num.* 35. *ff.de duobus reis.*Coſta *de Ratio.Rata qu.*22.*num.*33.Pyrr.Maur.*in tract.de fideiuſſor.par.*2.*art.*6 *cap.*5.*numer.*6.*addent.ad* Ludouiſ.*d.deciſ.* 190.*num.*4. *& voluit* Rota *in vna Farfenſi pecuniaria coram* R.P.D.Buratto, 27.*Iuny* 1622.*qua eſt poſt tract.deciſ.*413.*num.*3.

An autem fideiuſſor, qui integrum debitum ſoluit, & ceſſionem iurium contra confideiuſſores reportauit, poſſit à confideiuſſoribus repetere ſolidum an verò teneatur demere ratam ſibi ex propria perſona tangentem: videntur eſſe apud ſcribentes opiniones. Nam Doctores communiter in ea fuerunt ſententia, illum non poſſe repetere ſolidum, ſed quod teneatur demere ratam ſibi tangentem, & hanc opinionem amplexiſunt omnes Doctores mox ſupra relati, *& cum eis tranſiuit* Rota *coram* b.m. Greg. XV. *in d.ſua deciſ.* 190. *num.* 1. cuius opinionis ea poteſt eſſe ratio, quia dicto fideiuſſori ſoluenti ſolidum non poteſt fieri ceſſio pro toto & intregro credito, ſed tantum pro ea rata, quæ ſupereſt dempta rata eidem fideiuſſori tangente. Bar.*in l. Modeſtinus ff.de ſolut.* Vinc.de Franch. *dec.*55.*n.*14.

Contrariam tamen ſententiam ſcilicet, quod fideiuſſor hoc caſu obtenta ceſſione iurium poſſit repetere integram quantitatem, quam ſoluit, *tenuit* Rota *in deciſ.*859.*part.*4. *diuerſ. qua licet ibi tribuatur* Robuſterio, *fuit tamen* Rubei, *vt apparet ex deciſ.in Aquilana pecuniaria,*15.*Decembris,*1611.*qua eſt deciſ.*362. *num.*4. *par.*1. *in recollect. per* Farinac. *& in Romana Societatum ſimiliter* 5.*Decembris,* 1611. *coram* b. m.Cardinale Sacrato, *qua eſt poſt* Zacch. *de ſociet. offic. dec.* 18.*num.*17. vbi Rota mota fuit ea ratione quia ſicut principalis creditor potuiſſet contra quemlibet ex fideiuſſoribus agere inſolidum, & quemlibet ex pluribus fideiuſſoribus ſuo arbitratu eligere, vt in ſolidum conueniat, *l. ſicut, C.de fideiuſſ.* Ita etiam poterit illius ceſſionarius, & cum hac opinione videtur etiam tranſire eadem Rota *in illa Aquilana pecuniaria num.*4.

Quam contrarietatem ſentiens Gaſpar. Roderic. *de ann.redditib.lib.*2.*qu.*9.*numer.* 62. *Quem refert, & ſequitur.* Coſta *de Ration.Rata q.*115.*num.* 10. *& qu.*176.*n.*2. nitebatur conciliare conſiderando duos caſus. Primus erat quando creditor, cui fuit ſolutum, cedit iura realia contra eum, qui tenetur actione reali, quia poſſidet rem obligatam, & eo caſu præfati Doctores concludunt, quod ceſſionarius non poſſit agere, niſi pro rata contingente bona per illum poſſeſſa, & Roderic. *d. numer.* 62. *loquitur de ſoluente annuum redditum,* cui fuerint à recipiente ſolutionem ceſſa iura contra poſſeſſorem bonorum pro dicto cenſu obligatorum, quod non poſſit agere, niſi pro rata tangente bona per illum poſſeſſa, & ſequitur Coſta in locis citatis. Secundus caſus erat quando creditor, cui ſoluitur cedit iura perſonalia contra eum, qui tenetur actione perſonali, & hoc caſu iſti Doctores tranſeunt cum poſteriori opinione, quod fideiuſſor vigore dictæ ceſſionis poſſit ſolidum repetere, prout poterat creditor principalis ſolidum exigere, cum in illius locum ſucceſſerit & vti poſſit iuribus, & prærogatiuis ipſius creditoris cedentis Rim.Iun.*conſ* 291.*n.*40.Surd. *conſ.*82 *num.*13.*& ſeq.lib* 1. Fontanell.*d.par.*3.*numer.*71. *verſ. nihil ergo.*

Cæterum hæc diſtinctio maximè quo ad ſecundum membrum non videtur tuta. Nam videntur obſtare regulæ dolo petis, quod ſtatim reſtituturus & de qua *in dolo facit ff. de dol. except.* & de inani circuitu vitando, de qua *in l.dominus teſtamento ff. de cond.ind. & per* Bal. *conſ.* 100. *circa fi. lib.* 4 necnon in conuenientia, quod quis cedat actiones contra ſe ipſum de qua *per* Bar. *in d. l. Modeſtinus num.* 9. *ff.de ſolu.* Quæ omnia conſiderauit Rota *in d.Romana ſocietatum* 5. *Decembr.* 1611. *ſupra allegata num.* 10. *cum duabus ſeqq.* per quas rationes Rota *ibi num.* 16.*verſ.& proinde, & nu* 17. *impugnat deciſionem factam coram* Rubeo, *qua eſt* 859 *par.* 4.*diuerſ.quam ſupra allegauimus.*

Quamobrem pro conciliatione dictæ contrarietatis Rotæ *in d. Aquilana pecuniaria, quæ eſt in recollect. per* Farinac. *deciſ.* 362. *num.* 4. excogitauit aliam diſtinctionem, vt prima opinio procedat, & ſit vera quando fideiuſſor agit contra confideiuſſores nomine proprio, & tanquam confideiuſſor. Secunda vero procedat, quando agit non nomine proprio, ſed tanquam ceſſionarius ex iuribus ſibi à creditore ceſſis.

Sed hæc quoque conciliatio non videtur tuta, tum quia in eadem *deciſ.* 362. *numer.* 4 dicitur, quod tunc apud nonnullos ex dominis habuit difficultatem, & non fuit vnanimi conſenſu recepta, tum etiam quia ab illa eadem Rota receſſit *in d. Romana ſocietatum poſt* Zacch. *deciſ.* 17. *&* 18. & illam optimis rationibus reiecit.

Et propterea pro conciliatione mihi non diſplicet diſtinctio, quam afferunt addentes ad Ludouiſ. *d.dec.* 190. *num.* 3. Quod prima opinio communis procedat indiſtinctè, ſiue fideiuſſor agat nomine proprio ſiue etiam tanquam ceſſionarius, cùm ſemper verum ſit, quod ipſe eſt in ſolidum obligatus, & conſequenter non poteſt prætendere, vt confideiuſſores ſoluant partem ſibi in dicto debito tangentem per ſupra deducta. Secunda verò opinio procedat, quando iſte fideiuſſor reportauit ceſſionem à creditore non tanquam obligatus, ſed tanquam tertius, quaſi emptor dicti nominis iuxta tex.*in l.cum is ff.de fideiuſſ.*]

Hoc † tamen videtur quod ſit limitandum in eo 5
qui fideiuſſit diuerſo tempore, quam fideiuſſerint alij, cum enim priores fideiuſſores non acceſſerint contemplatione huius poſterioris, ſi iſte qui poſteriore loco fideiuſſit ſoluat integrum debitum. & reportet à creditore ceſſionem iurium poterit vigore dictæ ceſſionis integraliter, & inſolidum repetere quicquid ſoluit,
& † ij qui priori loco fideiuſſerunt inſolidum con- 6

uenti

Digitized by Google

aenti non potuerunt opponere exceptionem ceden-
darum, neque diuiſionis l. ſi Titius, 49. ibi. ſed ita de-
mum, vbi Caſtr. num. 1. verſ. ſecundus caſus, ff. de fideiuſſ.
Gloſ. in l. ſi ſtipulatus, 16. §. ſi ex duobus, in verſ. Marti-
nus, & ibi Paul. de Caſtro, ſub num. 1. ad fi. verſ. quartus,
ff. eod. Idem Caſt. in l. ſi plures, 28. in prin. ſub num. 1. ad
med. verſ. ſed contra hoc oppono, vbi teſtatur de communi, ff.
eod. Specul. in tit. de renunc. & concluſ. num. 13. Roman.
conſ. 472. verſ. aliquando agit. Bertazol. in tract. de clauſu.
l. inſtrum. clauſula 40. gloſ. 2. num. 11. Vinc. de Franch.
deciſ. 55. num. 11. [Caroc. de oblat. par. 2. qu. 22. num. 13.
7 19.] Etiam † quod iſti plures fideioſſores fuerint re-
cepti à diuerſis perſonis l. ſi à Titio, ff. de fideiuſſ. quem
tex. ita intelligit Bat. in d. l. ſi plures, in prin. num. 2. ff. eo-
dem refert, & ſequitur Angel. Aret. in §. ſi plures, ſub n.
2. verſ. quero cum hoc Inſtit. de fideiuſſ.

Hanc etiam diſtinctionem poſt Azot. & Bart. in d.
§. ſi ex duobus tenet ibi Iacob. de Aren. vt refert Sign.
conſ. 100. num. 8. verſ. nec prædictis, & Aſin. in ſuo tract.
de execut. inſtrum. §. 7. cap. 117. ſub num. 20. verſ. ad ſe-
cundum, Et licet Signor. ibi num. 10. verſic. ſed quod illa,
& Aſin. num. 21. illam impugnare nitantur ratione ſa-
tis apparente arguendo à virtute parificationis, &
æquiparationis, quod diſpoſitum in vno ex æquipa-
ratis, & parificatis cenſeatur diſpoſitum etiam in al-
tero. Doctor. communiter in l. 1. ff. de leg. 1. gloſ. in c. ſi
poſtquam in verb. prouiſione de elect. in 6. multa congerie
Bertazol. conſ. ciuil. 97. n. 11. cum ſeq. lib. 1. deducentes æ-
quiparationem & parificationem in caſu noſtro ex
tex. in l. ſicut C. de fideiuſſ. vbi Imper. generaliter, & in-
diſtinctè ſanciuit, tum quod creditor poſſit ex multis
fideiuſſoribus quem velit inſolidum conuenire, tum
quod fideiuſſor, qui conuenitur vt ſoluat, poſſit pete-
re, quod ſibi cedantur actiones contra alios fideiuſſo-
res, & proinde ſicut creditori generaliter, & indiſtin-
ctè, datur facultas eligendi vnum ex fideiuſſoribus,
quem conueniat nulla facta diſtinctione, an omnes
fideiuſſerint eodem vel diuerſo tempore l. iure noſtro l.
liberum, l. reos, C. eod. tit. de fideiuſſ. eodem etiam modo
dicendum videtur, quod ſit in facultate fideiuſſoris
conuenti petere, vt ſibi cedantur iura contra alios fi-
deiuſſores indiſtinctè, & nulla facta diſtinctione, an
eodem, vel diuerſo tempore acceſſerint, & ſe obliga-
uerint; & hac virtute parificationis, & æquiparatio-
nis factæ ab Imper. in d. l. ſicut inter principalem credi-
torem, & fideiuſſores.

Cæterum licet hæc argumentatio Signor. & Aſin.
videatur ſatis colorata, non tamen potuit me retra-
here à communi ſcribentium ſententia. Etenim non
video, quod Imper. in d. l. ſicut faciat æquiparationem,
& parificationem, in qua Signor. & Aſin. ſe fundant,
ſed in d. l. ſicut, & Imperator decidit duos caſus diſtin-
ctos, & ſeparatos, videlicet primum, quod creditor po-
teſt conuenire quem vult de fideiuſſoribus ſecundum
quod fideiuſſor non poteſt cogi ad ſoluendum, niſi ſi-
bi cedantur iura à creditore, & propterea non poteſt
deſumi aliquod argumentum ab æquiparatis.

Præterea eſto etiam citra veritatis præiudicium
quod in d. l. ſicut poſſit ponderari argumentatio, &
concluſio, quam ex ea eliciunt Signor. & Aſin. non ta-
men crederem, illam eſſe recipiendam ſimpliciter, &
indiſtinctè, ſed cum aliqua diſtinctione, & modifica-
tione. Ideò non poteſt creditor ſuo arbitratu eligere
vnum ex fideiuſſoribus quem conueniat licet non eo-
dem tempore omnes acceſſerint, quia quocumque
tempore accedant, ſemper verum eſt, quod æquè fi-
deiuſſerunt ad fauorem illius vt magis illi eſſet con-
ſultum, & facilius eſſet cautum, vt dicit Imper. inſtit. de
fideiuſſor. in prin. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 16.
tit. 2. num. 1. Pyrr. Maur. in tract. de fideiuſſ. par. 1. ſect. 1.
cap. 7. Quod verificatur ſiue accedat eod. tempore, ſi-
ue diuerſo, cum æquè obligentur, ſiue accedant in ce-
lebratione ipſius contractus, ſiue antea, ſiue poſtea §.
fideiuſſor. Inſtit. de fideiuſſ. Mantic. d. lib. 16. tit. 5. num. 3. &
4. Maur. d. tract. part. 2. cap. 2. per tot. & ſignanter num. 6.
& ideò nimirum ſi creditor poteſt quem vult ex plu-
ribus fideiuſſoribus conuenire. Quæ ratio cùm non
habebat locum indiſtinctè in pluribus fideiuſſoribus,
vt mox apparebit non poteſt in eis habere locum in-
diſtinctè diſpoſitio facta in creditore, vbi enim adeſt
diuerſitas rationis, diuerſa etiam fieri debet diſpoſi-
tio, & determinatio l. ſi ita ſcriptum, ff. de manifeſtam.
cum aliis apud Gabr. conſ. 11. numer. 4. lib. 1. Bald. in l. de
quibus num. 35. ff. de legib. Nam ex diuerſis non poteſt
fieri illatio l. fin. ff. de calumniat. l. Papinianus exuli in
prin. & ibi Bart. num. 2. ff. de minor.

Ex quibus detegitur, quod argumentatio, quam
Signor. & Aſin. deducunt ex d. l. ſicut C. de fideiuſſ. vir-
tute æquiparationis nõ bene applicatur caſui noſtro
ſed quatenus velimus illos ſaluare, poſſemus dicere,
quod æquiparatio reſpectu fideiuſſorum ex d. l. ſicut
deducatur dumtaxat quo ad ceſſionem iurium rea-
lium, prout loquitur eadem lex ibi. Ita intercesſorem
poſtulantem cedi ſibi hypothecæ, ſiue pignori obli-
gata, vel quatenus velimus illam extendere, etiam
reſpectu iurium perſonalium, debemus eam intelli-
gere cum diſtinctione, quæ habetur n. fr. hoc eod. cap. 2.
quæſt. 3. art. 2. numer. 24 & ſeqq.] videlicet vt procedat
† quando tempore quo prior fideiuſſor acceſſit fuit 8
promiſſum quod accederet etiam alter confideiuſſor,
& prior fideiuſſor hoc ſciuit eo quia cum ipſo actum
id fuit, vt declarauit Rota coram Seraph. deciſ. 865. nu-
mer. 1. par. 1. ex Neguſ. d. part. 5. membr. 3. numer. 36. ad
fin. nam ſi ille ſecundus accedat, & ſoluat cum repor-
tatione ceſſionis iurium, non poterit poſtea à priore
fideiuſſore ſolidum repetere, quia primus cenſetur
fideiuſſore contemplatione ſecundi, & ſub ſpe mutui
periculi, vt ſentiunt ſupra relati Doctores [quibus
addi poteſt Rom. d. conſ. 472. num. 14. verſ. aliquando
agit ipſa.]

Quo † verò ad ſecundam inſpectionem de correis, 9
ſi vnus ex pluribus cenſum emat concludendum eſt,
quod non poſſit in ſolidum exigere integrum cenſum
ab aliis correis, ſed pro ea dumtaxat parte pro qua
alienam recognoſcebat obligationem, & pro qua ad
ipſum proprio nomine, & propria vtilitate negotium
cæpit pertinere, vt poſt Ronchegal. in l. reos, in princ.
n. 41. & 43. ff. de duob. reis. Natta, conſ. 658. Cæph. conſ.
220. n. 11. lib. 2. Surd. dec. 308. n. 7. Gaſp. Roderic de ann.
reddit. lib. 2. quæſt. 17. num. 14. & 15. dicit Ludouic. Ve-
larquez, de Auend. in ſuo tract. de cenſib. Hiſpa. c. 100. n.
2 [& reſoluit Rota in vna Farſenſi pecuniaria 30. Ianua-
ry 1612. coram R.P.D. Pamphilio, quæ eſt poſt tract. dec.
90. num. 1. & 5.]

Iſta autem † portio in dubio erit virilis, l. 1. & 2. 10
C. de duob. reis. Caſtr. in l. ſed Iulianus, in prin. num. 4. ad
ſi ff. ad Macedon. Ronchegall. ad l. eand. in princ. numer.
179. & ad leg. reos, §. cum in tabulis, num. 45. ff. de duobus
reis, & dictum eſt ſupra num. 4. de duobus fideiuſſori-
bus. Niſi alter ex † ipſis maius emolumentum ex 11
contractu reportauerit, quam alius quo caſu ratione
maioris emolumenti in plus teneretur, l. vir. vxori. §.
vlt. iuncta glo. fin. in fine, ff. ad Velleian. & dicit propriis
terminis Rota in vna Bononienſi fideiuſſionis, 19. Apri-
lis, 1601. coram b. m. Iuſto, quæ eſt poſt tract. dec. 180.
num. 1. & 2. Correus igitur emens cenſum non inſoli-
dum, ſed dumtaxat pro ſua rata poteſt agere contra
correos, obtenta tamen ceſſione à domino cenſus,
& non aliter. Gloſ. in l. vir vxori, §. mulier, ff. ad Velleian.
Bart. & alij communiter in d. l. Modeſtinus, ff. de ſolut. &
poſt multos Felician. in puncto in dd. ſuis commentar. to-
mo 1. lib. 3. cap. 2. numer. 18. & tomo 2. eod. libr. 3. & cap. 2.
numer. 9. voluit Rot. coram Illuſtriſſ. Cardinali Ludoui-
ſio, in vna Romana cenſus, 9. Maij, 1611. quæ eſt in calce

12 *tract.dec.*181.*num.*1.quæ iura † talia tamen,qualia habet tenetur dominus cenſus eo caſu cedere, vt pluribus docet Felician.*d.tomo* 1.*lib.*3.*cap.*2.*nu.*27. *verſic. in qua quæſtione, & d.tomo* 2.*eod.lib.*3.*& cap.*2.*nu.*11.*verſic.ſed certe facit,* Neguſ.*in ſuo tract.de pign.& hypothec. par.*5.*membr.*3.*par.*1.*num.*35.*& poſt longam diſcuſſionem, firmat* Gaſpar. Roderic. *dicto lib.* 2.*qu.*16.*numer.*11.*cum multis ſeqq.& num.*31.

[Et facit communis cooclusio, quod creditor recipiens ſolidum ab vno ex correis,debet cedere ſoluenti iura contra alios in ſolidum obligatos *l.*1.*& ibi* Bal.*n.*3.*verſ.eod.modo, & unmer.*4. *&* Salic.*numer.*5.*C.de duobus reis.* Bart.*in l. Modeſtinus num.*5.*ff de ſolut.*Ronchegall. *in l. reos in princ. num.* 54. *& ſeqq.ff.de duobus reis.* Bertax. *de clauſul. Inſtrum. clauſul.* 40. *gloſ.* 4.*ſub verſ.*
13 *hanc.*] Dum † autem volet à correis cenſum exigere non erit illi permiſſum aduerſus correos ſeu confideiuſſores, vt cenſum redimant etiam quod tempore conſtitutionis, & venditionis venſus inter eos actum eſſe, vt cenſus redimeretur infra certum tempus,puta ſi iſte qui cenſum emit recepiſſet promiſſionem à confideiuſſoribus ad quotum manus integrum pretium cenſus perueniret, quod cenſum illum intra certum tempus extinguerent, nam ſi emat cenſum illum, & èius fructus exigat, non poterit poſtea agere pro extinctione vt firmat Roderic.*de ann.redditub.libr.*2.*quæſtio.* 13.*numer.*4.*& ſequen.refert* Gratian.*dicto cap.* 450. *num.*34.

14 Hæc † tamen omnia quæ diximus de fideiuſſore, vel correo acquirente cenſum,intelligenda ſunt quando ad eos tranſiuit cenſus titulo veræ, & realis venditionis, & emptionis dumtaxat, ſecus autem ſi cenſum redimant, & extinguant, quia eo caſu,cùm apud reuendentem nullæ actiones remaneant ad futuros cenſus, & penſiones conſequendas nihil eſt quod illis
15 cedere poſſit, nam † nemo dat quod non habet, *l.traditio, ff.de acq.rer.dom.l.ſi filius, C.de donat.*Dec.*qui alios allegat.in l.nemo plus iuris, ff.de reg.iur.*Felician.*d.tomo* 1.*lib.*3.*& cap.*2.*num.*19.*bene* Gaſp.Roderic.*in d.ſuo tract. de ann.redditub.lib.*1.*qu.*13.*num.*4. *& ſeqq.& dixit* Rota *coram* R.P.D.Manzanedo,12.*Ianuar.*1607.*in illa Rauenuatenſi Salniani interdicti, quæ eſt impreſſa poſt tract.dec.* 126. *numer.*13. *& non obſcurè ſenſit coram eodem in vna Romana cenſus*, 6.*February*, 1615. *quæ ibidem eſt deciſ.* 182.*num.*1.*& bene coram* R.P. D. meo Vbaldo, *in vna Romana reſciſſionis inſtrumenti*, 18. *Marty* 1616. *quæ eſt ibidem dec.* 183.*num.* 2.

[Et plenè firmauit Rota *coram* R. P. D.Dunozetto 10. *Decembris* 1618. *in illa Romana prælationis, quæ eſt poſt tract. deciſ.* 369 *nam vt ibi numer.* 1.dicitur titulus retrouenditionis effectiuè importat diſſolutionem primæ venditionis per actum rertoſimilem, vnde ſequitur totalis reſolutio, & extinctio cenſus, *l.*1. *C. quand. lice.ab empt.diſced.*

Quod autem cenſus fuerit emptus non extinctus cognoſcitur, maximè ex clauſulis in Inſtrumento adhibitis,puta ſi contractus ſit couceptus per verba importantia non rertouendirionem, ſed ſimplicem veoditionem, puta ſi dictum ſit ceſſit, &c. omnia iura, &c.nullo iure, &c. pònens,&c.vt reſoluit Rota *in vna Romana cenſus* 23.*Iuny*, 1614.*coram* R.P.D.Dunozetto, *quæ eſt poſt tract.deciſ.*359.*num.* 2.

Cæterum ſi cenſus fuerit ceſſus non extinctiuè, ſed tranſlatiuè,non ſequitur extinctio cenſus,vt dixit Rota *in illa Farfenſi pecuniaria coram* R. P. D. Buratto 27. *Iuny* 2622.*quæ eſt poſt tract.dec.*419.*num.*1.*in fin.*]

Sed hic non incongruè poſſet dubitari quonam tempore huiuſmodi ceſſio iurium ſit obtinenda an in ipſo actu ſolutionis, an verò ſufficiat ſi habeatur ex interuallo.In qua dubitatione eſt breuiter diſtinguen-
16 dum. Aut † fideiuſſor ſoluit vt tàm propriam, quàm aliorum obligationem, & debitum extinguat, puta ſoluendo nomine debitoris, & non ſuffragatur illi ceſſio iurium ſi eam non obtineat eo ipſo tempore, quo ſoluit, Glo. Oldr. Dyn. Bar. Alber. Ang. Imol. Caſtr.*& communiter aly, in d.l.Modeſtinus, ff. de ſolut.*
Aut † verò ſoluit vti fideiuſſor vt proprium debitum, 17
& propriam obligationem dumtaxat extinguat,& ſibi ſuffragatur ceſſio etiam ex interuallo facta, Bart. *in d.l. Modeſtinus,nu.*4.*verſi. aut ſoluit nomine ipſius ſoluentis, & ibi* Ang *nu.*4.*verſ.*3. *& vltimò fallit &* Caſtr. *num.*6.*in fine,* [*bene* Socio.iun. *conſ.*27.*nu.*8.*lib.*2.Gabr. *conſ.*63.*num.*3.10.*libr.*2.Rot.*diuerſ.deciſ.*153.*num.*4.*verſic.*3.*& infra par.*2.quia† eo caſu prima obligatio non 18
extinguitur, ſed adhoc viua remanet, *l.Papinianus ff. de mand.l.Stichum, aut Pamphilum, §.ſi mandatum, ff.de ſolut.* Gabr.*conſ.*63.*num.*3.*&* 10.*lib.*2.*&* Felician *in dd. ſuis commentar.tomo* 2.*lib.*3.*cap.*2.*num.*10. & vtrumque membrum diſtinctioois amplexa fuit Rota *in vna Romana Dohanæ ſalis,*10.*&* 21.*Iuny* 1581.*coram* b.m.Cantuccio, *quæ eſt in calce tract. dec.*184 *num.*2. [*& in vna Romana Salniani* 19.*Aprilis,* 1624 *coram* b. m.Buratto *quæ eſt poſt tract.dec.*478 *nu.*8 *& in Romana cenſus* 16. *May,* 1631.*coram* R.P.D.Merlino,*quæ eſt poſt tract.dec.* 530.*num* 1.*& infra,*ea ratione, quia,fideiuſſor ſoluens creditori oon cenſetur pecuniam illam dare inſolutum, & in extinctionem iuris creditoris, ſed potius velle emere nomen debitoris, quod ibi Rota *nu.* 2. *& infra pluribus comprobat.*]

Aut † verò fideiuſſor ſimpliciter ſoluit, & non ex- 19
preſſit quo nomine ſolutum voluerit an proprio an principalis debitoris, & ſimiliter ceſſio illi ex interuallo facta ei non ſuffragatur, Glo. *in d.l.Papinianus,* Azo.*in ſua Summa, in tit. C. de fideiuſſ. num.* 13.*facit l. ſi v. C. de conſtitut. pecun.* & hanc ſententiam dicit eſſe veriorem Felician. *in dd. ſuis Commentar. tomo* 1. *lib.* 3. *cap.* 3. *numer.* 7. [contrarium tamen quod fideiuſſor ſoluens abſque eo, quod exprimat,quo nomine ſoluat intelligatur ſoluere proprio nomine, & conſeqoenter illi ſuffragetur ceſſio obtenta ex interuallo firmauit Rota *in d.Romana cenſus,quæ eſt poſt tract. dec.*530.*n.*4. 12.13.*& i fra.*]

Solutionem † autem probare poterit fideiuſſor ex 20
ſola creditoris confeſſione, *l. Publia, §. fin. ff. de poſſ. l.pecunia, C. de ſolut.* Alex. *conſ.*123. *numero* 1. *&* 5. *libr.* 6. & hanc eſſe veriorem, & magis communem Scribentium opinionem profitetur, Anton. Gomez. *var. reſol. tomo* 2. *cap.* 13. *numer.* 17 Marſil. *ad Rubr.C. de fideiuſſ.num.* 265. *& aly apud* Felician. *d. cap.*3.*num.* 8 *& apud* Catocc.*in ſuo tract.de executſ. parte* 1.*in* 10 *q. prin.num.*21.

SVMMARIA.

1 *Iura multa ſunt ceſſibilia.*
2 *Iura multa ſunt,quæ nec cedi,nec tranſmitti poſſunt.*
3 *Ius cenſus hypothecatur.*
4 *Hæc tamen hypotheca extinguitur extincto cenſu.*
5 *Reſoluto iure datoris reſoluitur ius accepturis.*
6 *Debitor cenſus volens extinguere cenſum, quod non teneatur id denunciare ei qui dictum cenſum habet obligatum.*
7 Limit. *Roder. quando dictus creditor hypothecarius denunciauit debitori cenſus ius ſuum. Sed Auctor non probat.*
8 *Cenſus locari poteſt.*
9 *Dummodo locatio non fiat debitori cenſus, ſeu extraneo.*
Immo quod etiam debitori placuit Roderici, ſed vide de veritate infra.
10 *Creditoris, & debitoris perſona non poteſt eſſe eadem.*
11 *Debitor dicitur ſibi ipſi ſoluere per compoſitionem.*
12 *Cenſus dari poteſt titulo ceſſionis.*

[*Cenſus*

[*Cenſus quod non poſſit cedi pro parte, ſentiunt aliqui.*

Contrariam ſententiam firmat Auctor num. 3. *& infra.*

Creditor non poteſt petere partem crediti, ſed totum petere debet.

Contrarium infra.

Ceſſio iurium eſt de iure permiſſa.

Niſi in caſibus expreſsè in iure prohibitis.

Ceſſio iurium eſt prohibita quando fit mala fide, & animo vexandi debitorem.

Permiſſa cenſentur ea, quæ non reperiuntur expreſſe prohibita.

L. per diuerſas, & l. ab Anaſtaſio C. mand. ceſſat. vbi ceſſat fraus.

Diſpoſitio harum legum non habet locum, niſi in caſibus in illis expreſſis.

Ceſſio iurium ſi fiat partim titulo venditionis, & partim titulo donationis, non valet pro ea parte, quæ fit titulo donationis.

Valet tamen pro ea parte, quæ fit titulo venditionis.

Nomen debitoris cedi poteſt non ſolum ignorante ſed etiam inuito debitore.

Lex generaliter loquens debet generaliter intelligi.

Iudicium idem fit de parte quoad partem, quod fit de toto quoad totum.

Contractus, qui ſunt ab omnibus recepti præſumuntur liciti.

Etiam quod de iure non ſubſiſterent.

Debitor ſolitus ſoluere certo modo poteſt cogi, vt perſeueret in eodem modo ſoluendi.

Conſuetudo ſoluendi certo modo obligat debitorem aliquin non obligatum ad faciendam ſolutionem modo conſueto.

Conſuetudo faciendi ſolutiones certo modo valet tanquam pactum de taliter ſoluendo.

Rebuff. ad Reg. conſtitut. tom. 2. in tit. de ceſſion. action. art. 2. gloſſ 9. declaratur.

Ius exigendi cenſum non eſt creditum.

Cenſus inter immobilia connumeratur.

Iuri generali per ſpeciale non derogatur.

Debitor poteſt compelli ad ſoluendum partem debiti, ſi id poteſt facere citra præiudicium.

Solutio debiti per partes non admittitur recuſante creditore.

Fauori ſuo quilibet poteſt renunciare.

Creditor petens partem ſui crediti non cenſetur reliquum remittere.

Sed poteſt reliquum petere vel in eodem iudicio per viam emendationis.

Vel in alio iudicio, & inſtantia.

Etiam ſi in primo iudicio, & petitione non fuerit vſus clauſula ſaluo iure, &c.

Limit. *Si debitor contradicat, & opponat, quod totum petatur.*

Petitio partis debiti eſt valida, ſed oppoſita exceptione quod totum petatur, reiicitur.

Cenſus conſignatiuus differt à reſeruatiuo.

Cenſus reſeruatiuus eſt ius perſonale, & merum creditum.

Cenſus non extinguitur ob illius ceſſionem.]

13 *Item titulo permutationis.*

14 *Item titulo dotis.*

[*Cenſus capi poteſt in executionem rei iudicatæ.*

Quæ ſit forma exequendi in cenſu ibidem remiſſiuè.]

15 *Cenſus vendi poteſt.*

[*Cenſus vendi poteſt à iudice iudicario nomine plus offerenti.*]

19 *In venditione ſenſus antiqui requiri pecuniam numeratam, vult Boccac. Sed contrariam ſententiam defendit Auctor.*

17 *Pretium in venditione cenſus antiqui quod variari poſſit, volunt aliqui.*

Contrarium alij, & probat Auctor, nu. 19. *& reſpondet contrariis.*

Defenditur prior quando cenſus eſſet litigioſus; & non ſecurus, num. 21.

Vel quando emptor cenſus interpellatur a venditore. num. 23.

18 *Pretia rerum variantur ex qualitate temporum, & perſonarum.*

20 *Intellige quando pretium non eſſet aliqua ratione certum.*

22 *Actio dubia, & periculoſa ſolet minori pretio vendi.*

[*Nomen debitoris periculoſum, & non tutum poteſt diſtrahi minori pretio, quam ſit ipſum debitum.*

Cenſus liquidus, & tutus ſi vendatur minori pretio quæ ab initio ſit conſtitutus, & venditus valet venditio, ſed pretium debet ſuppleri.

Contrarium defendit auctor.

Contractus ſunt indiuidui.

Contractus ob defectum in parte totus debet annullari.

Contractus non poteſt pro parte approbari, & pro parte reprobari.

Cenſum iam creatum vendens dicitur vendere nomen debitoris.

Cedens nomen debitoris non tenetur, ad aliud, niſi quod illud ſit verum.

Ampl. etiam ſi cedens promittat defendere, & conſeruare indemnem ceſſionarium.

Limit. *Si tale nomen redderetur non ſoluendo ex facto cedentis.*

Extende limit. Etiam ſi cedens proteſtatur ſe nolle teneri de euictione nominis ceſſi.

Vel cederet illud nomen tale, quale eſt.

Limit. 2. *Si ceſſionarius alleget probabilem, & iuſtam ignorantiam, quod tale nomen tempore ceſſionis eſſet non ſoluendo ſecus ſi ſcinit, vel fuit in culpoſa, & ſupina ignorantia.*

Pactum, vt aliquid operetur receditur à regulis iuris communis.

Cedens nomen debitoris, ſi promittat, illud eſſe idoneum, & exigibile, tenetur illud præſtare tale.

Ampl. *etiam ſi promittat ſimpliciter illud eſſe bonum.*

Nomen debitoris quod ſi bonum, vel quod ſit exigibile conuertuntur ibid.

Limit. *quando cedens non concedit promiſſionem copulatiuè, ſed alternatiuè, videlicet nomen eſſe verum, vel bonum.*

Limit. 2. *ſi ceſſionarius tempore ceſſionis habebat notam qualitatem dicti nominis ceſſi.*

Limit. *Si ceſſionarius exigat à debitore nouam obligationem.*

Nomen debitoris non dicitur exigibile ſi non ſit facilis exactionis.

Debitor tutus ſaluo conductu non dicitur exigibilis.

Exigibilitas debitoris ceſſi ſpectatur iuxta tempus ceſſionis, & infra.

Qualitas adiecta verbo debet intelligi ſecundum tempus verbi.

Periculum rei vendita non pertinet ad venditorem, niſi de tempore venditionis.

Debitor ceſſus ſi ex poſt facto fiat deterior, id cedit damno ceſſionarij.

Limit. *ſi cedatur, ſub conditione, & deterioratio contingat, illa pendente.*

Limit. 2. *Si cedens promittat nomen illud omni tempore facere bonum, & exigibile.*

Alternatiua partem ſufficit verificari.

Cedens creditum, quod habet cum Principe cum promiſſione, quod ſit bonum, & exigibile non tenetur ob difficultatem exactionis.

Ceſſionarius non poteſt ex abrupto agere contra cedentem, niſi facta diligentia contra debitorem cenſus ceſſum.

Limit. *Niſi cedens ex pacto obliget ſe tam pro ſorte, quam pro fructibus decurrendis.*
Ceſſionarius tenetur docere de ceſſione per exibitionem inſtrumenti.
Ampl. *Vt teneatur docere ante litem conteſtatam, ſi agat nomine cedentis.*
Sed ſi agat nomine proprio poſt litis conteſtationem.
Cedens tenetur oſtendere, & tradere ceſſionario inſtrumenta crediti ceſſi.
Sed an in forma probanti diſtinguitur.
Ceſſionarius debet interpellare cedentem, vt ſibi tradat inſtrumenta crediti ceſſi.]
24 *Cenſus legari poteſt.*
25 *Cenſu legato, legatarius non conſequitur ſortem, ſed dumtaxat annuos fructus.*
26 *Cenſus, & illius pretium ſunt ſeparata, & diuerſa.*
[*Cenſus differt ab illius fructibus.*]
27 *Legato cenſu hæres non tenetur legatario, niſi cedere actiones.*
28 *Fructus cenſus legati maturi tempore mortis teſtatoris pertinent ad hæredem non ad legatarium.*
29 *Intellige de fructibus quorum ſolutionis dies venerat tempore mortis teſtatoris non in aliis.*
30 *Legatum cenſetur reuocatum per alienationem rei legatæ.*
Limitatur ſi alienatio fiat ex neceſſitate, nu. 31.
31 *Legatum cenſus non extinguitur propter redemptionem illius.*
33 *Quo ad effectum non reuocandi legatum ob alienationem factam ex neceſſitate pariſicatur neceſſitas rei familiaris, & neceſſitas inducta à lege.*
34 *Cenſus datur inſolutum pro debito.*
35 *Cenſus ſuper cenſu conſtitui, & collocari poteſt.*
36 *Cenſus ceditur, & transfertur in quemcunque etiam ſingulariſsimum ſucceſſorem.*
37 *Cenſus transferri poteſt aliis modis, & titulis, remiſsiuè.*

Dominus cenſus, an de illo poſſit aliquo titulo diſponere, & quo.

QVÆSTIO LXXII.

aliàs par. 2. cap. 2. qu. 2. ar. 6.

QVoniam cenſus nil aliud eſt quam ius quoddam
percipiendi, & conſequendi annuam reſponſio-
nem, quod ex contractu cenſuali multis titulis ac-
quiritur vt dictum fuit ſupra ſæpius ex iuribus autem
1 multa ſunt, † quæ cedi, & transferri ad alium poſſunt,
vt docet Tiraq. *de retractu lignag. §. 26. gloſſ. 3. num. 2.*
2 *vſque ad num.* 41. & multa itidem ſunt, † quæ neque
cedi neque in alium transferri poſſunt, vt plena manu
cumulat *idem* Tiraq. *d.* §. 26. Gloſ. 1. *à n. 45. vſque ad
finem dictæ Gloſſæ.* Ideò non abs re me facturum exi-
ſtimaui, ſi quale ſit ius iſtud poſtquam fuit in alium
tranſlatum, & domino cenſus acquiſitum, & conſe-
quenter an dominus cenſus, poſtquam illum titulo
emptionis vel alio quouis iuſto, & legitimo acquiſi-
uit, poſſit ſuper illo ſibi quem contractum celebrare,
breuiter in hoc ſexto articulo explicabo. Et præſup-
poſito, quod ius iſtud ſit ceſſibile, vt colligitur ex
Rota *in vna Rauenatenſi Salu. Interd.* 12. *Ianuary* 1607.
coram R.P.D. Manzanedo, *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 126.
num. 1. videamus quibus titulis cedi, & transferri
poſſit.
3 Primo † igitur poteſt hypothecari, vt vult, Foller.
in ſua pract. Cenſu. in verbo, inſtrumentum gratiæ, n. 45.
Gaſp. Rodet. *in ſuo tract. de ann. redditib. lib.* 1. *q.* 18.
num. 15. [Et hanc ſententiam hunc noſtrum locum
allegans *amplexa fuit* Rota *coram* R.P.D. Merlino 15.
Aprilis 1622. *in vna Romana Salniant interdicti quæ eſt
poſt tract, dec.* 403. *num.* 1.]
Hæc † tamen hypotheca ceſſat, & extinguitur, 4
quando redimitur, & extinguitur cenſus ipſe, vt di-
cit *Foller. d. num* 45. nam † regulare eſt quod extincto
iure datoris reſoluatur etiam, & extinguatur ius ac- 5
ceptoris, vt not. *in Auth. res quæ, C. comm. de legat.*
Alex. *conſ.* 65. *lib.* 5. Guido Pap. *dec.* 611. Et quamuis
Foller. *d. n.* 45. dicat ita demum ex redemptione cen-
ſus extingui hypothecas, & ſubmiſſiones de eo à do-
mino illius factas, ſi redemptio, & extinctio fiat infra
tempus præſtitutum redemptioni, aliàs ſi elapſo tem-
pore reuenditioni præfinito emptor cenſus illum ex
gratia reuenderet, vel prorogaret tempus ad redimen-
dum tales hypothecas non extingui in præiudicium
creditorum. *arg. tex. in l. ait Prætor, §. ſi cum, l. omnes
debitores, §. ſi vir vxori, & l. ſi pignus, ff. quæ in fraud.
credit.* Hoc autem licet verum ſit reſpectu reuenditio-
nis aliarum rerum, tamen nullo modo videtur reci-
piendum tanquam de directo contrarium *Bullæ* Pij
ſuper cenſib. qua prohibetur reſtringi facultatem redi-
mendi cenſum, vt diximus *ſupra hac 2. parte, cap. 1.
quæſt. 3. art. 7. ſeu q.* 59.
Sed excitat difficultatem circa hoc Roderic. *d. q.* 18.
num. 55. An † debitor cenſus volens redimere cenſum 6
quem ſciebat fuiſſe ab illius creditore hypothecatum
pro ſuis debitis teneatur requirere hypothecarios, &
illis denunciare futuram redemptionem, & negatiuè
concludit *per tex. & ibi gloſſ. fin. in l. nomen, C. quæ res
pign. obligar. poſſ.* Neguſ. *de pignor. parte 2. membro 3.
num.* 27. excepto † tamen caſu quando ille creditor
hypothecarius certiorauerit debitorem cenſus de ſua 7
hypotheca proteſtando ne ipſo non monito cenſum
redimat, oſtendendo etiam inſtrumentum hypothecæ,
quæ exceptio mihi non placet, cum hypotheca præ-
fata per redemptionem cenſus ipſo iure reſoluatur, vt
ſupra dictum fuit, nec debitori cenſus poſſit inuito
iniqua conditio inferri, *l. non debet, ff. de reg. iur.* Nec
mihi viſa eſt ad rem facere auctoritas Bart. *in l. non
ſolum, §. morte, num.* 35. *ff. de non. ope. nunc.* qua nititur
Roderic. Quia *Bar. ibi.* loquitur in debitore quantita-
tis, ſed in terminis noſtris debitor cenſus reſpectu ſor-
tis, quam vult reſtituere redimendo eorum, & ius
annui redditus quod vendiderat, non poteſt dici debi-
tor, Gabr. *conſ.* 141. *n.* 8. *lib.* 1. Vinc. de Franch. *deciſ.*
234. *n.* 9. *deciſ.* 204. *num.* 32.
Secundè † ius iſtud cenſuale poteſt locari, vt dicit 8
Ruin. *conſ.* 160. *num.* 2. *lib.* 1. quem refert Vinc. Carocc.
in ſuo tract. de locat. & conduct. lib. 3. tit. de cenſib. n. 1.
Io. Azor. *Inſtit. Moral. part. 3. lib. 10. c. 4. in princ.* Qui
dicunt procedere † dummodo locatio fiat alicui ter-
tiæ perſonæ, non autem ipſi debitori cenſus quia eſſet 9
conductor rei propriæ, & à ſemetipſo deberet exige-
re, quod in iure non admitti dicunt, *l. neque pignus, ff.
de regul. iur. l. Vranius, ff. de fideiuſſ.* quam ſententiam
fuit amplexus Gaſpar. Roder. *d. tract. de ann. redditib.
lib.* 1. *q.* 3. *num.* 12. licet diſſentiat ab aliis dum negant
ius iſtud poſſe locari debitori cenſus, motus ea ratio-
ne quia falſum dicit quod venditor cenſus conducens
illud ius ab emptione videatur rem propriam condu-
cere. Nam licet debitor cenſus, vt dominus rerum
reddituі annuo ſuppoſitarum, non eſt tamen domi-
nus ipſius iuris percipiendi annuam reſponſionem,
quod ſolum in emptorem cenſus tranſire ſupra dixi-
mus, & quod eſt omninò verè, & realiter diſtinctum,
& ſeparatum ab ipſis rebus cenſuatis, vt dixit Rota *ſæ-
pius,* & ſignanter *in vna Romana fructuum cenſus*, 10.
Decembris, 1606. *coram* Illuſtriſſ. Cardin. Ludouiſio,
quæ eſt impreſſa poſt tract. deciſ. 185. *n.* 3. & propterea
ſi illud ius conducat, non poteſt dici quod rem pro-
priam

Digitized by Google

priam conducat, quod verius videtur, ſed non propterea tollitur alia ratio quam conſiderant Carocc. & 20 alij, quod ſcilicet, in iure non recipiatur † quod eadem ſit perſona debitoris, & creditoris l. hæres à debitore, §. quod ſi ſtipulator, & ibi, Gloſſ. in verbo perinde, ff. de fideiuſſ. Alex. conſil. 149. numero 2. libr. 2. quod contingeret ſi daremus quod debitor cenſus poſſet illummet cenſum ab illius domino con-
21 ducere. Niſi † dicamus, quod eo caſu, per compenſationem (quæ tunc fieret ipſo iure; l. ſi conſtat C. de compenſ.) poſſit quis ſibi ſoluere, quod ſibi debet, vt animaduertit Rota Genuenſ. dec. 190. n. in.

22 Tertiò † transferri etiam poteſt titulo ceſſionis Foller. in ſua pract. cenſu. in verbo, huiuſmodi, num. 66. & 95. Pariſ. conſ. 75. num. 32. & ſeq. lib. 4. Bon. in ſuo tract. de cenſib. art. 25. ſub num. 52. ad med. Tiraq. de retractu conuent. in fine; num. 137. Guilelm. Redoan. in ſuo tract. de rebus Eccleſ. non alien. in titul. de conſtit. ann. cenſus, num. 61.

[Sed circa hanc cenſus ceſſionem non incongrua oritur dubitatio. An pro illius validitate neceſſe ſit, quod fiat de toto cenſu, an etiam poſſit validè fieri de aliqua eius parte quotitatiua, & cauſam dubitandi dedit Rebuff. ad Regi. conſtitut. tom. 2. in tit. de ceſſion. action. art. 2. gloſſ. 9. circa princip. Vbi poſtquam conſtituit concluſionem, quod ceſſio pro ſui validitate fieri debeat pro tota ſumma, vel de tota re debita, infert fuiſſe aliquando in Senatu declaratam nullam ceſſionem quæ fuerat facta de dimidia parte ſenſus. Quod arreſtum triplici ratione iuſtificari dicit. Prima, ne pro vna re debitor coram diuerſis Iudicibus conueniatur. Secunda, ne cauſæ continentia diuidatur. Tertia auctoritate l. fin. C. mand. Vbi quando pro parte venditur res, & pro parte donatur, ceſſio ſimulata præſumitur, quibus addi poteſt quarta ratio ex communi ſcribentium theorica, quæ habet, quod creditor non poteſt à debitore ſuo petere partem crediti, ſed opus eſt, vt totum petat. Iaſ. & alij in l. quidam exiſtimauerunt n. 8. ff. ſi cert. pet. Rota diuerſ. deciſ. 626. n. 6. part. 1. Trentacinq. variar. reſolut. lib. 2. titul. de Iudic. reſolut. 3. num. 2. Mari. Giurb. deciſ. Regn. Sic l. 252. num. 6.

Quibus tamen non obſtantibus contrariam ſententiam in propoſita dubitatione veriorem eſſe exiſtimaui. Ceſſio enim iurium eſt de iure permiſſa, l. 3. C. de hered. vel act. vendit. l. 1. in 2. reſponſ. C. de nouat. Alex. in l. 2. num. 23. ff. ſol. matr. Angel. Aret. conſ. 92. num. 31. Natt. conſ. 332. n. 1. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 13. num. 1. Gratian. diſceptat. forenſ. tom. 3. cap. 507. num 22. Giurb. de deciſ. 112. num. 2. exceptis caſibus, in quibus reperitur expreſsè prohibita Gabr. conſ. 67. num. 3. ad fin. lib. 1. & proinde cùm non reperiatur in iure prohibita, niſi quando fit mala fide, & animo vexandi alium. l. per diuerſas l. ab Anaſtaſio C. mand. vbi Imper. enumerat caſus; in quibus non eſt licita iurium ceſſio, inter quos non reperitur iſte quando creditor cedit dumtaxat partem ſui crediti. Ergo in hoc caſu debet cenſeri permiſſa, vt argumentatur. Gabr. d. conſil. 67. num. 1. & 2. lib. 5. Nam vbi ceſſat fraus, ceſſat etiam prohibitio dd. legum, per diuerſas, & ab Anaſt. C. mand. vt firmant. Io. de Amicis conſ. 24. num. 23. Rim. Iun. conſil. 171. num. 36. & 37. verſ. vtiq. valet lib. 2. Sim. de Pret. conſ. 93. n. 20. lib. 1. qui alios allegant. Creſcent. deciſ. 10. n. 3. de ſentent. & re iudic. & diſpoſitionem d. l. per diuerſas. non habere locum, niſi in caſibus in ea expreſſis, dicit Bart. ibi n. 11. & alij relati per Rotam deciſ. 303. num. 11. part. 1. in recollect. per Farin. & cum in dictis legibus non prohibeatur, quominus ceſſiones fiant de parte ſummæ, vel rei debitæ, inferendum eſt illas eſſe permiſſas.

Quod comprobatur conſiderando, quod in dictis legibus dicitur, quod ſi fiat ceſſio iurium partim titulo donationis, partim vero titulo venditionis per ſolutionem pretij licet pro ea parte, quæ donatur ceſſio non valeat (immo vt aliqui volunt, cedens amittat ius ſuum, vt refert. Gabriel. in tit. de action. concluſ. 5. num. 1. verſ. contrarium, & videtur expreſsè deciſum in d. l. ab Anaſtaſio verſ. ſi quis autem ceſſio tamen illa ſuſtinetur pro ea parte, quæ venditur Gabr. d. concl. 5. num. 1. alios allegat Mart. vot. 72. num. 3. verſ. & in diuerſis, & ita argumentatur Inn. in cap. ex part. num. 2. & 3. de alienat. mutan. Iudic. cauſ. fact. & hæc opinio iuſtificatur etiam ex generalitate d. l. 1. C. de nouat. & l. 3. C. de hæredit. vel act. vend. In quibus generaliter, & indiſtinctè diſponitur; quod nomen debitoris, & actio poteſt vendi, non ſolum ignorante debitore ſed etiam, eo inuito Ergo debent generaliter intelligi, & indiſtinctè ſiue vendatur in totum, & integraliter, ſiue vendatur pro parte. l. 1. §. & generaliter, ff. de legat. præſtan. Maximè cùm idem fieri ſoleat Iudicium de parte quo ad partem, quod fit de toto reſpectu totius, l. quæ de tota, & ibi not. ff. de rei vendic. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloſſ. 7. num. 40.

Et eo libentius tranſeo cum hac ſententia, quo illam video receptam ex communi totius orbis obſeruantia. arg. l. ſi quis fugitiuus. §. apud Labeonem, ff. de edil. Edit. nam propter conſuetudinem, contractus etiam ſi ex ſe eſſet, illicitus reputari debet licitus, & validus, Io. de Amic. conſ. 54. num. 18. & ſeq. Etiam quod de iure non ſubſiſteret l. qui habebat, §. 1. ff. de manifeſtam. & ibi gloſſ. Alex. conſ. 8. num. 2. lib. 6. Propter quas rationes inter alias reputari licitum contractum cenſus, dicebamus ſupra in tract. par. 1. cap. 1. q. 4. art. 4. nunc q. 11. n. 4. cum multis ſeqq.

Ex quibus exiſtimo, reddi valde dubiam concluſionem, quam firmauit Rebuff. in d. gloſſ. 9. maximè ſi debitor cenſus per multos annos ſoluiſſet fructus dictæ partis ceſſæ ipſo ceſſionario, quia cum ab initio non contradixerit, tenetur perſeuerare in tali ſolutione etiam pro tempore futuro. Iaſ. in l. 2. num. 9. C. de iure emphyteut. Surd. in tract. de alim. tit. 4. quæſt. 16. num. 21. Gratian. diſcept. Foren. tom. 1. cap. 123. num. 5. & 11. Nam conſuetudo faciendi ſolutiones obligat debitorem ad faciendum illas in futurum in quantitate, loco, & tempore conſueto, licet debitor ad ita ſoluendum non eſſet obligatus Bart. in l. item illa ff. de conſtitut. pecun. Corbul de iur. emphiteut. in cap. ſ. priuat. ob non ſolut. canon. limit 15. num 6. Gratian. d. cap. 123. n. 2. & 3. Et talis conſuetudo valet, & ſeruari debet non ſecus ac ſi à principio ita fuiſſet actum, & conuentum inter contrahentes Bal. in l. ſi certus annus, num 9. C. de pact. Surd. conſ. 220. num. 5. lib. 2. & conſ. 315. num. 27. lib. 3. Gratian. d. tractat. tom. 4. cap. 716. numer. 20. vbi alios allegat.

Quamobrem non videtur tuta opinio Rebuff. d. gloſſ. 9. etiam in terminis ceſſionis iurium, & actionum in quibus ipſe loquitur. Vel ſaltem illam non eſſe recipiendam in terminis quæſtionis propoſitæ intrepidè ſentio. Ipſe enim ibi procedit declarando, & commentando dictam Regiam conſtitutionem, quæ loquitur dumtaxat; & prohibet ceſſionem debiti, non autem ceſſionem rei, vt declarat idemmet Rebuff. in eod. tit. art. 1. gloſſ. 4. nec etiam prohibet quamlibet ceſſionem, ſed eam ſolummodo, quæ fieret in potentiorem, vt in d. art. 1. gloſſ. 2. num. 5. & inter potentiores enumerantur ſcholares, vt in d. art. 1. gloſſ. 9. & art. 2. gloſſ. 2. vbi ponitur generalis regula, quod non valeat ceſſio debiti facta ſcholaribus, vt poſſint debitorem trahere coram ſuo Iudice, vt eod. art. 2. d. gloſſ. 9. vbi Rebuff. expreſsè loquitur de ceſſione debiti prohibita fieri ſcholaribus. Quæ prohibitio in caſu Rebuff. habet in qualibet eius parte ſpecialem rationem. Nam ceſſio crediti prohibetur, vt tollatur abuſus redimendi lites, & vexandi debitores, vt in d. l. per diuerſas, & l. ab

Anaſtaſio

Aitaſtaſio. *C. mand.* quarum legum diſpoſitionem habete locum dumtaxat in his tetminis, ſupra deductum fuit. Ceſſio veto facienda ſcholaribus ptohibetut ne fiat pto parte crediti, quia cùm ſcholates vigote Regiarum conſtitutionum habeant patticulare ptiuilegium, ne poſſint actiuè, nec paſſiuè adire alium Iudicem, quam Conſetuatotem ſtudij *ead. Regia conſtitutione d. art.* 2. ptouiſum fuit ne illis cedi poſſit aliquod creditum pto patte, ſed quod illud cedi debeat integralitet, ne pto parte ceſſa ſcholatis debitor ttahatut coram Conſetuatore Studij, pto alia vetò patte non ceſſa ttahatur coram proptio Iudice ipſius debitoris, & buc teodunt prima, & ſecunda ratio, quas affere Rebuff. *d. gloſſ.* 9. quæ non videntur poſſe adaptari terminis propoſitæ quæſtionis. Nos eoim dubitamus de ceſſione cenſus formalis, ideſt illius iuris, ex quo naſcuntut, & renouantut ſingulis annis fructus qui ſoluuntur, iuxta diſtinctionem, quam tetulimus *ſupra in tract. hac part.* 2. *cap.* 1. *q.* 1. *art.* 2 *nunc quæſt* 45. *n.* 11. quod quidem ius non poteſt apellari creditum, cùm dominus cenſus non ſit creditor, nec impoſitor cenſus ſit debitot, *vt nos diximus ſupra hac part.* 2. *cap.* 2. *q.* 5. *in princ. n.* 1. *&* 2. Et facit Rot. Genuenſ. *dec.* 156. *n.* 5. Immò hoc ius intet immobilia connumetatut. Clement. *exim de Paradiſo.* §. *cùmque annui redditus de verbor. ſignificat. & latè fuit dictum ſupra in tractat. part.* 1. *cap.* 3. *quæſt.* 1. *artic.* 2. Et ptoinde ſi dominus cenſus vendat, ſeu cedat pattem cenſus, non poteſt dici, quod vendat, vel cedat pattem ſui crediti, ſed quod vendat pattem rei immobilis, quam vendi poſſe pto patte oullibi prohibitum teperitur, & pet conſequens cùm tes, quæ venditut, ſeu ceditut, non ſit debitum, neque creditum, non poteſt couſiderati, quod ob ceſſionem pattis dicti cenſus is, qui cenſum impoſuit, taoquam debitot trahatur cotam diuerſis Iudicibus pro eadem te debita, nec quod continent à cauſæ diuidatut, quia impoſitot cenſus tatione ptetij, quod in dicti cenſus venditione tecipit, non poteſt, niſi in certis caſibus expreſſis, & telatis infra *in tract. part.* 3. *cap.* 1. *quæſt.* 3 *art.* 4. *& ibid. in addition. nunc quæſt.* 106. conueniti. Et propter iſtos caſus ſpeciales non eſt recedendum, à communi, & genetali tegula *l. Ius ſingulare. ff. de legib. cum vulg.*

Et licet in conſequentiam poſſit contingete, quod ſi dictus cenſus cedatut plutibus petſonis per pattes diſtinctas, impoſitot cenſus à dictis pluribus ceſſionatiis ttahatut, & conueniatut coram diuerſis Iudicibus. Hoc tamen non videtut tepugnare diſpoſitioni totis communis: tum quia cenſus iſte formalis eſt de ſui natura diuiduus, *vt deduximus infra in tract. quæſt.* 110. *aliàs part.* 3. *cap.* 1. *q.* 3. *art.* 8. tum quia debitotis ooo intereſt an ſoluat voi tantum petſonæ integtam cenſualem reſponſionem, vel ploribus perſonis in partes, & patticularitet, cùm omni caſu ad integri cenſus ſolutionem teneatut, Immò hoc potius in eius commodum, quàm incommodum teodit, & redundat: etenim ſi teneatur de fructibus totius cenſus reſpondere pluribus petſonis, facilius ſibi etit parate pecuoias pro facieodis multis particulatibus ſolutionibus ſeparatis, & diſtinctis, quam pto facienda vnica ſolutione totius ſummæ vni petſonæ, & vnica vice, & eodem tempote, & è conuerſo dicta diuiſio ſolutionum prodeſt ipſi domino cenſus cedenti: Vnde debitot cogi potetit ſaltem ex æquitate ad ſoluendum pattem ceſſiooatio pattis citta ipſius detrimentum. Bart. *in l.* 2. *& ibi* Alex. *num.* 6. *ff. ſol. matr.* Dec. *conſ.* 104. *ſub num.* 1. *verſ. tertio facit*, qui licet hoc dicat io ratione dubitandi, attamen in teſponſione non conttadicit.

Et iſta ſolutionum diuiſio proptet incommoditatem teprobatut fauore creditoris, qoo recuſante, regularitet illa oon admittitur. *leg. plane, & ibi gloſſ. ff. fam. erciſc. & ... diximus infra d. art.* 8. *num.* 8. *& ſeq.* Illa autem indiuiduitas cenſus, quæ conſideratur, conttadicente illius domino, ceſſat in propoſito, cum ipſemet vendat, & cedat pattem cenſus, & non poteſt dici, quod inductum ad eius fauotem, in ipſius odium tetorqueatur cùm quilibet poſſit fauoti ſuo tenonciate, *l. quod fauore, ff. de legib. cum ſimilib.*

Nec etiam obſtat quatta tatio ſupta ad cortoborationem concluſionis *Rebuff.* conſiderata, quod debitor non poſſit cooueniri tantum pro patte, ſui debiti.

Quia hoc ita ſimpliciter, & indiſtinctè intellectum non eſt verum. Nam conttarium firmat Bart. *in l. in commodato* §. *duobus numer.* 1. *ff. commod.* Et hinc videmus, quod ſi creditot petat à ſuo debitore oon totum ſuum creditum, ſed aliquam ſummam miootem, non proptetea ceoſetut temittere teſiduum, & iudicium ſuſtioetur in ſumma petita. §. *ſi minus*: *& ibi* Doctor. *inſtit. de act.* & non prohibetut quominus poſſit teliquum cooſequi, vel in eod. Iudicio pet viam emendationis *d.* §. *ſi minus, & ibi gloſſ.* Ioan. de Plat. Faber. Aret. Iaſ. *& alij.* Vel in alio iudicio, ſiue inſtantia, *l. apud Celſum,* §. *item quæritur, ff. de dol. excep.* Ioan. Fab. §. *ſi minus col. fi. num.* 15. Etiam ſi in primo iudicio, & prima petitione non fuetit vſus clauſula ſalutari, & præſetuatiua? ſaloo iute, &c. Guid. Pap *deciſ.* 177. Sed tunc prohibetur creditot partem ſui crediti petere, quando debitot conttadicit, & oppouit, quod totum petat, vt declarat Bart. *in d.* §. *duobus, &* Doctor. *in l. quidam exiſtimauerunt, & ſignanter Iaſ. num.* 9. *ff. ſi cert. petat.* Carocc. *de oblation. part.* 2. *quæſt.* 8. *num.* 1. *addent. ad* Matheſilan. *notab.* 115. *num.* 1. Et proinde, debitore non conttadicente, & oon tepugnante, poterit creditor etiam partem ſui crediti petere, vnde ſequitur, quod attenta iuris communis diſpoſitione petitio partis debiti eſt valida, & efficax, licet eo caſu creditor repellatur, volente debitore & ſic ope exceptionis, & eo non opponente, ſuſtioentur ceſſio, & petitio partis crediti, Alex. *in l.* 1. *in fin. ff. de acquir. hered.* Caguol. *qui teſtatur de communi in l. cum quadam puella* §. *quoties num.* 4. *ff. de iuriſd. omn. Iudic.* & Iudicium ſuſtinetur, & proceſſus valet pet ea, quæ ttadit Afflict. *deciſ.* 354. *num.* 6. vbi conclodit, quod ſi teus conuentus coram plutibus Iudicibus pro eadem te, non opponat ſed iudicium ſuſtineat, valet proceſſus, ſecus autem, illo tecuſante, & opponēte. Et pet hæc videtur etiam idem dicendum, & concludendum in ceſſione partis cenſus, quod valeat; non opponente, & non conttadicente impoſitore illius; eo autem teclamante, talis ceſſio non valeat, cùm etiam ceoſus extinctio poſsit de conſenſu domini illius fieri pto patte, ſecus autem illo contradiceote, vt diximus *infra in tract. part.* 3. *cap.* 1. *quæſt.* 3. *artic.* 8. *nunc quæſt.* 110. vt intet eos ſeruetur æqualitas, & non iudicentur ad impatia contta regulas iuris.

Et cum hac diſtinctione exiſtimo, quod ſaluari poſſit ſupradicta concluſio Rebuff. *in d. gloſſ.* 9.

Vel dicamus, illum loqui non de cenſu conſignatiuo conſtituto iuxta formam bullæ Pij V. de quo nos loqoimur, ſed de cenſu teſeruatiuo debito ob traditionem tei ſuæ cum teſeruatione certæ anouæ teſponſionis, de quo oos duo verba fecimus ſupta in tract. *part.* 1. *cap.* 1. *quæſt.* 1. *art.* 1. *n.* 5. *& ſeqq.* qui cenſus intet ſe valde differuot, vt ibi diximus, *num.* 20. *& ſeqq.* & vltra diffcteotias ibi conſideratas alia addi poteſt, quod cenſus conſignatiuus eſt quid immobile, *vt diximus ex Clement. Exiui de Paradiſo* §. *cùmque annui redditus de verbor. ſignif.* retentiuus autem eſt metum creditum, & ius perſonale fundatum ſuper obligatione perſonali recipientis tem alienam cum obligatione ſoluendi certum quid annuum. Et proinde non debet mirum videri, quod in Senatu fuerit per atreſtum declarata nulla ceſsio partis cenſus, vt teſtatut ibi *Rebuff.* cùm

Regia

Regia conſtitutio prohibeat, ne debita, & iura perſonalia pro parte cedi poſſint, vt ſupra fuit demonſtratum.

Vel poteſt dici, quod dicta per *Rebuff.* procedant non in cenſu conſignatiuo, & tranſlatiuo, de quo nos loquimur, ſed in cenſu retentiuo, & reſeruatiuo per alias etiam rationes, quas conſiderat Affl. *deciſ.* 153. *numer.* 3. *& ſeqq. quas repetit* Paul. Merend. *conſil.* 63. *num.* 7. *verſ.* 2. *& infra*, quæ rationes non militant in cenſu conſignatiuo, ſeu tranſlatiuo per ea, quæ ſupra deducta ſunt.

Quamobrem cum ceſſio cenſus ſit licita, & permiſſa non ſolum per viam ceſſionis transferatur totus, ſed etiam ſi transferatur aliqua illius pars, non repugnante debitore.

Aduertendum tamen eſt, quod ex huiuſmodi ceſſione, ſiue integri cenſus, ſiue illius partis, non reſultat illius extinctio, nec in totum, nec pro parte reſpectiuè, ſed dumtaxat tranſlatio iuris exigendi illum vel in totum, vel pro parte correſpondente ceſſioni, *vt fuit reſolutum in* Rota *coram* R.P.D. Remboldo *in vna Romana Saluiani Interdicti* 25. *May* 1618. *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 366. *per tot. & ſignanter nume.* 3. *& rurſus in eadem cauſa coram eodem* 12. *Nouembris eiuſdem anni* 1618 *quæ ibid. eſt deciſ.* 367. *poſt princ.* Et licet poſtea eadem Rota *in eadem cauſa coram* R. P. D. Pitouano 27. *May ſequentis anni* 1619. *quæ ibid. eſt deciſ.* 368. receſſerit à dictis reſolutionibus factis coram Remboldo, hoc tamen contingit ob facti mutationem, cùm in vltima coram D. Pitouano non fuerint impugnatæ concluſiones in prioribus deciſionibus firmatæ.]

13 Quartò transfertur etiam titulo † permutationis, Bertollin. *ad Bullam* Pij V. *ſuper forma creand. cenſ.* Gloſ. 6. *ad med.* Io. Azor. *Inſtit. Moral. part.* 3. *lib.* 10. *c.* 4. *in princ.* Ludou. Molina, *in ſuo tract. de contract. par.* 2. *diſput.* 383. *num.* 5. [*& hinc* Rota *in vna Vrbeuetana cenſuum* 28. *Iunij* 1628. *coram* R. P. D. Vitile, *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 513. *num.* 1. *& per tot.* reſoluit, quod ſi in diuiſione bonorum communium vnus ex fratribus concedat alteri fratri cenſum proprium recipiédo ab eo congruam recompenſam, is qui cenſum recipit ſit illius dominus, videtur enim cenſus ille permutatus cùm recompenſa loco illius data.]

14 Quintò transferri etiam poteſt † titulo dotis, Garz. Maſtrill. *deciſ. Regn. Sicil.* 102. *per tot. parte* 2. Federic. Martin. *de iure cenſ. c.* 3 *num.* 8.

[Sextò poteſt in alium transferri cenſus, ſi per creditorem capiatur in cauſam iudicati pro ſuo credito, vt conſtat ex reſolutione facta coram Aldobrandino *poſt* Clem. VIII. *in vna Romana deliberationis cenſus* 18. *May* 1584. *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 393. *per tot.*

Forma autem, qua procedi poſſit ad hanc exequutionem, haberi poterit ex traditis à Luc. Pæto *de Iudiciar. forma Capuol. fori lib.* 8. *c.* 2. *num.* 57. *& ſeqq.*

15 Septimò poteſt † vendi, Nauar. *in ſuo Comment. de vſur. num.* 112. Boccacc. *in ſuo tract. de cenſib. part.* 2. *n.* 25. Federic. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſu cap.* 4. *num.* 80. *prout etiam ſentit* Ludou. de Auend. *de cenſib. Hiſp. c.* 34. *num.* 1. *&* 2. [Etiam per Iudicem iudiciario nomine plus offerenti quando ſuper cenſu fuit facta exequutio rei iudicatæ, *vt in d. Romana deliberationis cenſus coram Aldobrandino.*]

Circa quam cenſus venditionem duplex ſuboritur difficultas. Prima an de neceſſitate facienda ſit pecunia præſenti, & numerata coram Notario, & teſtibus
16 tempore venditionis. In qua † licet Boccac. *in d. ſuo tract. parte* 3. *num.* 58. inhærendo corrici verborum *Bullæ* Pij V. *ſuper cenſib. in verſ. Hanc autem ſalutiferam ſanctionem, ne dum in cenſu noniter creando verum etiam iā creato quocumque tempore alienando perpetuo, & in omnibus ſeruari volumus*, &c. dicat etiam in venditione cenſus facienda ab illius domino eſſe de neceſſitate ſoluendum pretium in pecunia numeratá coram Notario, & teſtibus in actu ipſo venditionis: quia tamen contrariam ſeotentiam amplexus fuit. Ludou. Lopez. *in ſuo tract. de contract. lib.* 1. *cap.* 59. *in princ. & verſ. verum tamen ſententiam, quem ſequitur* Felician. de Solis, *in ſuis Commentar. de cenſib. tomo* 2. *lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 17. cum duabus tamen declarationibus & eandem ſententiam reiecta opinione *Boccac.* ſimpliciter, & indiſtinctè optimis rationibus firmauit. Rota *coram* R. P. D. Manzanedo, 12. *Ianuarij* 1607. *in illa Rauennatenſi Salu. Interd. quæ eſt impreſſa poſt tract. deciſ.* 126. *num.* 7. *& coram* R.P.D. Ottembergo, 7. *Februarij, eiuſdem anni in vna Romana cenſus, quæ eſt ibidem deciſ.* 186. *numer.* 7. *verſ. denique obijciebatur, & coram* Reuerendiſsimo P. D. Coccino Decano, 18. *Martij* 1613 *in vna Beneuentana cenſus, quæ ibidem eſt deciſ.* 187. *num.* 8. propterea ſuperuacaneum eſſe exiſtimaui vlterius circa eam inſiſtere.

Altera ſuboritur dubitatio an dominus, qui cenſum ab alio emptum habet, ſi velit alicui tertio illum vendere teneatur vendere eodem pretio quo prima vice venditus fuit, an verò poſsit pretium antiquum diminuere, & illum viliori pretio vendere [quem articulum fuiſſe aliàs diſcuſſum in conſiſtorio regiæ conſcientiæ *Regni Sicil. dicit* Mari. Giurb. *deciſ.* 117. *num.* 7. *ad fin. part.* 1.]

In qua † dubitatione quod huiuſmodi venditio poſ- 17
ſit fieri pretio minori tenent Fernand. Rebell. *in ſuo tract. de obligation. Iuſtit. lib.* 10. *quæſt.* 6. *num.* 23. *verſ. alia verò clauſula* Leonard. Leſſ. *in ſuo tract. de iuſtit. & iure, lib.* 2. *cap.* 22. *dubitat.* 7. *num.* 45. *& ſeqq. & dub.* 12. *numer.* 95. vbi ita declarat *Bullam* Pij V. *in verſ. declarantes pretium ſemel,* &c. Io. Azor. *lib.* 10. *cap.* 8. *quæſt.* 5. [Io. Bapt. Madi. *in tract. quem inſcripſit. cenſuum requiſita, & inſtrumenti forma circa* 8. *quæſitum, num.* 2. *& ſeq.* Iacob Cancer *variar. reſolut. part.* 3. *cap.* 1. *de action. & obligation. numer.* 162. *cum duobus ſeqq.*] ea potiſsimum ratione, quia cùm cenſus iſte inter immobilia connumeretur, vt diximus *ſupra part.* 1. *cap.* 3 *quæſt.* 1. *art.* 2. [Propter quam rationem huiuſmodi venditionem eſſe aliquando recipiendam, dicunt nonnulli Doct. relati à Giurb. *d. dec.* 117. *num.* 11. *vbi num.* 8. *& ſeqq.* alios multos congerit, qui hanc affirmatiuam ſententiam ſunt ſimpliciter, & indiſtinctè amplexi.]
Sicut † aliarum rerum immobilium pretium licitè po- 18
teſt ex temporum, & circumſtantiarum diuerſitate variari, *l. pretia rerum ff. ad leg. Falcid.* quoniam pretium aliquando augetur, aliquando minuitur ex qualitatibus, & conditionibus rei æſtimandæ, vt comprobat Aril inel. *ad leg.* 2. *C. de reſcind. vend. part.* 3 *cap. vlt. n.* 19. & non ex natura rei, ſed ex hominum æſtimatione, etiam quod fatua ſit, conſtituitur. Conrad. *in ſuo tract. de contract. quæſt.* 56. *concluſ.* 2. Couar. *var. reſolut. lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 4. nec in pretij æſtimatione attenditur quanti res ipſa quæ vendi debet fuerit ſemel vendita, nec labor quem in eius acquiſitione venditor fuit perpeſſus. Follet. *in d. ſua Pract. Cenſuali, in verbo, dummodo annualis cenſus, num.* 19. ſed tantum habetur ratio communis hominum æſtimationis, *d. l. pretia rerum* eodem quoque modo, & iiſdem rationibus dicendum videtur quod ex temporum, & circumſtantiarum variatione poſsit etiam variari pretium huius noſtri cenſus ex communi hominum æſtimatione.

Contrariam † tamen ſeotentiam tenendam eſſe ſan- 19
ciuit Pius V. *in d. ſua Bulla in illis verbis. Declarantes pretium ſemel cenſui conſtitutum nunquam poſſe ob temporum, aut contrahentium qualitatem ſeu aliud accidens, nec quo ad vltimo contrahentes minui, vel augere.* Et hanc defendit Mich. Salon. *in ſuo tractat. de contract. & comm. human. in tit. de cenſib. artic.* 3. *controuerſ.* 10. *numer.* 3. *& num.* 6. *verſ. colligunt ſecundo,* Felician. de Solis, *in dd. ſuis Comment. tomo* 1. *lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 43. *verſ. contrarium*

verò

Google

vero, & tomo 2. eod. lib. 2. & cap. 1. num. 9. vbi multos congerit, & magis communem profitetur. Gaſpar. Roder. *in d. ſuo tract. de ann. redditib. lib. 1. quæſt. 8. num. 8. cum multis ſeqq. Quam ſententiam ſuperius, firmaſſe etiam* Ludou. Auend. *d. cap. 34. n. 29. & ſeqq.* vbi illam pluribus confirmat, & reſpondet contrariis, & multis rationibus quibus mouentur ij, qui hanc vltimam opinionem amplectuntur: ea videtur magis vrgere, quia in propoſito caſu, emens cenſum viliori pretio emit ſcienter pretio iniuſto cum cenſus iſte habeat pretium certum, & conſtitutum ſaltem à conſuetudine, vt diximus *ſupra hac ead. part. 2. cap. 1. q. 1. art. 3. nunc quæſt. 46* propter, quam ſcientiam videtur inſurgere deliberata intentio, & voluntas lucrandi cum aliena iactura mediante emptione facta à venditore, vt plurimum conſtituto in egeſtate, vel propter aliam cauſam vendere coacto.

[Et hæc ratio mihi magis placet, quam illa, quam affert Giurb. *d. deciſ. 117. num. 10. in fin.* Dum ideò non admittit hanc ceſſionem factam minori pretio, quia fraudulenta præſumitur, & proinde eſt nulla. Quæ concluſio licet videatur comprobari ex l. per diuerſas, & ex *l. ab Anaſtaſio C. mand.* Non tamen videtur. quod poſſit adduci ad hoc propoſitum, cum diſpoſitio dictarum legum non habeat locum, niſi in ceſſionibus, quæ fiunt. & recipiuntur animo vexandi debitores, *vt diximus ſupra in hac addition.*

Nec † obſtat ratio quam retulimus ſupra ex mente
20 eorum, qui contrariam opinionem amplexi ſunt quoniam illa poſſet procedere vbi pretium rei vendendæ non eſſet aliqua ratione certum, & determinatum, ſed omnino arbitrarium, & pendens in omnibus, & per omnia ex voluntate, & æſtimatione communi; ſecus autem vbi pretium eſt certum, & determinatum vel à Principe, vel à conſuetudine prout contingit in contractu cenſuali, in quo propter hanc certitudinem pretij non habere locum remed. *d. l. 2. C. de reſcind. vendit. diximus ſupra dicta part. 1. cap. 3. quæſt. 1. d. art. 3. num.* 20. & cum hac diſtinctione concludit in hac difficultate Io. Guttierez, *pract. quæſt. cap. 173. num. 3.* Cæterùm licet hæc poſterior ſententia fuerit communioribus calculis à Scribentibus recepta; quia tamen de anno 1595. die 21. Maij in ſignatura Sanctiſſimi, proponente Illuſtriſſimo D. Dominico Marino, nunc Ianuæ Archiepiſcopo meritiſſimo, Clemens fel. rec. Papa VIII. declarauit cenſum hoc caſu vendi poſſe minori, vel maiori pretio alteri perſonæ quam illius impoſitori, non eſſet tutum recedere à priori opinione, quam communis vſus recepit. & ſeruat. Et abſque
21 † dubio, quando cenſus ipſe vendendus non eſſet admodum certus, ſed vel litibus inuolutus, vel alias minus tutus, & ſecurus ex eo fortè quod illius dominus, qui eum vendere deſiderat eſſet pauper. & fideiuſſores non inueniret pro cenſus venditi euictione, & ſecuritate, vt aliorum auctoritate firmat Ludou. Auend. *d. cap. 34. num. 34. 36. & ſeqq.*

[Cum qua diſtinctione hanc difficultatem fuiſſe reſolutum in conſiſtorio Regiæ conſcientiæ Regni Siciliæ teſtatur. Giurb. *d. deciſ. 117. num. 13. cum ſeqq.* Etenim ſi cenſus ſit litigioſus, & minus tuto collocatus ſimpliciter, & indiſtinctè valida eſt venditio, etiam quod facta fuerit minori pretio, quam ab initio conſtitutus, & venditus fuerit.] Nam † actio dubia, &
22 periculoſa minori pretio vendi, & cedi poteſt, Bart. Bald. Salic. *& alij in l. per diuerſas, C. mandat.* Gabriel. *in tit. de action. concluſ. 5. num. 36. & 37. ſequitur* Mich. Salon. *d. controuerſ. 10. num. 5. verſ. conſtituunt in primis, & verſic. 1. ſi cenſus litigioſus ſit* Roderic. *dicta quæſt. 8. num. 22. & ſeqq. refert* Felician. *d. num. 43. verſ. venditio redditus.* [*Et alios refert* Giurb. *d. deciſ. 117. numer. 13. vbi hanc rationem exornat, & in puncto bene conſiderauit* Rota *in vna Caſalenſi domus* 18. *Aprilis* 1611. *coram* R. P. D. meo Vbaldo, *quæ eſt poſt tractat. deciſ. 357. num. 12.*

Prout etiam nomen debitoris poteſt vendi, cedi, vel alio titulo in alium transferri minori pretio quam ſit debiti quantitas propter pericula, labores, & expenſas, quæ interuenerint in exactione facienda, ac etiam propter dubium litis euentum. Alex. Næuo. *conſil. 95. num. 3. & ſeqq.* Petr. Cabal. *conſ. ciuil. deciſ. lib. 1. conſ. 100. num. 7.* Aſin. *de execut. Inſtrum. §. 7. cap. 189.*] quod
† maximè admittit *Salon.* ſi eo caſu emptor interpel- 23
letur à venditore, non autem ipſe ſua ſponte ſe offerat, & ingerat, quod probat etiam Felician. *dd. ſuis Commentar. tomo 2. lib. 2. cap. 1. num. 9. & animaduertit* Io. Guttierez, *d. cap. 173. num. 2. & 7.*

[Si autem cenſus ſit liquidus, & tuto collocatus, ſi vendatur minori pretio, quam ab Initio fuerit conſtitutus, & venditus venditionem quidem eſſe validam, ſed reſcindendam, & ad ſummam ex ſoluti pretij reducendam reſolutum fuiſſe in dicti Regni Siciliæ Conſiſtorio, dicit Giurb. *d. deciſ. 117. n. 15.* vbi hoc multorum authoritate confirmat.

Cæterum hæc reſolutio in hoc capite ſecundum iuris regulas mihi non videtur accipienda, quia contractus ſunt indiuidui Bal. *in l. fin. num. 7. C. qui admit.* Ceph. *conſ. 461. num. 41. lib. 4.* & proterea ob defectum partis debent in totum reſolui, & annullari. *l. 1. §. item quæritur ff. de aqua quotid. & æſtiu.* Ceph. *d. conſil. 461. num. 42. cum aliis relatis à* Pedroch. *de reſolut. contract. num. 367. & num. 507.* & non poſſunt pro parte approbari, & pro parte reprobari, *l. quod ſi vno, ff. de in diem addit.* Pedroch. *multos congerens loco citato num. 373. & n. 376.* Et ideo dicta venditio vel debet in totum eſſe valida, vel in totum declarari nulla, & inualida prout in totum eſſe nullam, volunt aliqui relati à Giurb. *d. num. 15.*

Verum enim verò, ſtante declaratione *Clem. VIII. de qua in tract. hoc eod. artic. num.* 20. ceſſante dolo, & fraude emptoris huiuſmodi cenſus venditionem eſſe ſimpliciter, & indiſtinctè permiſſam, & licitam exiſtimo, nec obſtare diſpoſitionem *l. per diuerſas, & l. ab* Anaſtaſio. *C. mand.* cum illam non habere locum, niſi in ceſſionibus, quæ fiunt fraudulenter, & animo vexandi debitores, dixerimus ſupra, *numer. 8. & ſeqq. & num. 21. multorum auctoritate, quibus nunc addo* Iacob. Cancer. *var. reſolut. part. 3. cap. 1. de action. num. 263. & ſeqq. vbi præter alios ad hoc allegat.* Gaſp. Roderic. *de ann. redditib. lib. 1. cap. 8. n. 26. in fin. & ſequitur* Giurb. *d. dec. 117. num. 4.*

Cæterum quia ſæpe contingit, quod cedens, vel vendens cenſum promittit illum facere bonum, & exigibilem, operæ pretium eſſe duxi inueſtigare quid importet huiuſmodi promiſſio. In qua indagatione, cum in diſtractione cenſus iam creati dicatur celebrari venditio nominis debitoris. Guttierez. *var. reſolut. libr. 3. q. 83. num. 7. vt refert* Felician. *de cenſib. tom. 2. lib. 2. c. 1. ſub numer. 13. & multi ex Doctoribus infra allegandis, & ſignanter* Franc. Becc. *conſ. 105. lib. 1.* Barz. *dec. 110.* Menoch. *conſ. 778* Amat. *dec. Murcb. 6.* & fortè alij loquentes de huiuſmodi ceſſione, ſeu venditione cenſuum, & præſtationum perſonalium illas appellent ceſſiones, ſeu venditiones nominum.

Nos quoque cum eiſdem terminis procedētes, quicquid dicemus de venditione nominum debitoris, volumus intelligi eſſe dictum, & procedere in venditione cenſuum iam creatorum.

In hac autem indagatione pro clariori, & faciliori illius reſolutione duas faciendas eſſe concluſiones, exiſtimaui.

Prima eſt quod ex natura ceſſionis, & venditionis nominum debitoris cedens, & vendens non tenetur ad aliud, niſi quod illud nomen ceſſum ſit bonum de iure, ideſt quod ſit verum, non autem de facto, quod

ſit

ſit locuples, & ſoluendo, *l. ſi nomen*, *& ibi.* Bald. *ff. de hered. vel act. vend.* Paul. de Caſtr. *conſ.* 170. *num.* 2. *verſ.* 2. *& verſ.* 3. *lib.* 2. Fabian. de Mont. *de empt. & vend. in* 15. *quæſt.* 6. *q. princ. num.* 67. Becc. *d. conſ.* 105. *num.* 13. *lib.* 1. Rot. Genuenſ. *dec.* 156. *num.* 1. Barz. *d. deciſ.* 110. *n.* 1. Surd. *deciſ.* 316. *num.* 41. *& conſ.* 452. *n.* 16. Alex. Ambroſin. *dec. Peruſ.* 25. *num.* 16. *part.* 2. Felician. *de cenſib. d. cap.* 1. *n.* 13. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 13. *num.* 5. Amat. *d. dec. March.* 6. *num.* 9. vbi teſtatur, fuiſſe declaratam nullam ceſſionem cenſus, & proinde ceſſionarium potuiſſe agere contra cedentem ex eo, quia cenſus ceſſus fuerat repertus nullus, & nulliter conſtitutus ſuper fundo non libero, & per conſequens nomen ceſſum non fuerat præſtitum verum in ſua ſubſtantia: & in eodem caſu idem firmat Gratian. *dec. March.* 13. *per tot. & hanc concluſionem firmat etiam* Rota *diuerſ. dec.* 123. *n.* 7. *par.* 2. Quam ampliant ſcribentes, vt procedat etiam quod cedens, & vendens promittat defendere, & conſeruare indemnem ipſum ceſſionarium & emptorem: nam eo etiam caſu non tenetur niſi ad præſtandum nomen illud verum, Becc. *d. conſ.* 105. *num.* 14. *ſeqq.* Felician. *d. cap.* 1. *num.* 13. *in fin. idem firmant* Maſtrill. *d. dec.* 140. *num.* 9. *& ſeqq.* vbi materiam venditoris, & cedentis nomen debitoris, ad quid teneatur clarè, & dilucidè enucleat.

Limitatur autem eadem concluſio, vt non procedat ſi tale nomen redderetur minus idoneum, & non ſoluendo ex facto ipſius cedentis, vel quia ceſſionarius excluderetur aliqua exceptione ex perſona cedentis, quia eo caſu cedens teneretur præſtare nomen ceſſum non ſolum verum ſed etiam ſoluendo, Bald. *conſ.* 82. *n.* 2. *lib.* 3. Dec. *conſ.* 102. *n.* 1. Magon. *d. dec.* 39. *n.* 3. Mantic. *d. tit.* 13. *num.* 6. *&* 10.

Etiam ſi proteſtetur, ſe nolle teneri de euictione dicti nominis ceſſi, Mantic. *d. tit.* 13. *n.* 13.

Vel cederet, venderetque nomen illud tale, quale eſt, vt firmat idem Mantic. *d. tit.* 13. *n.* 9.

Declaratur etiam vno modo præcedens concluſio principalis, vt procedat quando ceſſionarius, vel emptor dicti nominis ſciebat, illud non eſſe ſoluendo, vel fuit in culpoſa, & ſupina ignorantia, ſed ſi alleget iuſtam, & probabilem cauſam ſuæ ignorantiæ, eſt audiendus, & illi eſt ſuccurrendum contra cedentem, vt præſtet nomen illud ſoluendo, & exigibile, vt præſter Barboſ. *in l. æſtimatis n.* 11. *ſol. matr. firmat.* Felician. *d. c.* 1. *rubr. n.* 13. *verſ. & deciſum fuit.*

Secunda concluſio principalis eſt; quod quando cedens, & vendens nomen debitoris promittit illud præſtare idoneum, & exigibile, tunc (vt pactum aliquid operetur receditur à natura contractus, & à iure communi Natt. *conſ.* 484. *n.* 11. *lib.* 3. Becc. *d. conſ.* 105. *n.* 16. Barz. *d. dec.* 110. *n.* 4.) cedens vel vendens tale nomen cum dicta promiſſione, tenetur præſtare illud idoneum locuples, & ſoluendo vt poſt Fulgoſ. *in d. l. ſi nomen, ff. de hered. vel action. vendit. dicit* Becc. *dicto numer.* 16. Mantic. *dicto titul.* 13. *num.* 8. Felician. *dicto cap.* 1. *n.* 13. *ad fin.*

Ampliat. hæc concluſio, vt procedat etiamſi cedens, vel vendens ſimpliciter promittat dictum nomen eſſe bonum, quia idem eſt ac ſi promittat, illud eſſe ſoluendo, & exigibile: vt poſt Bald. *in d. l. ſi nomen. & Bar. in l.* 1. *in princ. ff. ad Macedon. & alios firmant* Becc. *d. conſ.* 105. *n.* 37. Dec. *d. conſ.* 102. *ſub n.* 1. Mantic. *d. tit.* 13. *n.* 11. Felician. *d. c.* 1. *n.* 13. *circa fi.* Rota Genuen. *d. dec.* 156. *n.* 3. *& ſeqq. &* Barz. *d. deciſ.* 110. *num.* 4 *&* 5.

Declaratur autem ſupra firmata Secunda concluſio, vt nomen debitoris non poſſit dici exigibile, niſi ſit facilis exactionis. Anton. Monach. *deciſ.* Bonon. 35. *n.* 2. *& n.* 17. *verſ. accidebat, & infr. vbi d. n.* 3. *& ſub n.* 19. firmat, debitorem non dici exigibilem qui eſt tu-tus ſub aliquo ſaluo conductu, quod antea dixerat Rot. Genuenſ. *d. deciſ.* 156. *num.* 10. *verſ. vltimo, & ſequitur* Felician. *d. cap.* 1. *num.* 14 quod tamen intelligendum eſt ſecundum ea, quæ paulò inferius dicentur, *in* 2. *limit.*

Declaratur ſecundò, vt idoneitas, & exigibilitas nominis ceſſi ſit conſideranda, & ſpectanda iuxta tempus venditionis, & ceſſionis, quia qualitas adiecta verbo debet intelligi ſecundum tempus verbi. *l. in delictis*, §. *ſi extraneus ff. de noxal. act.* & periculum rei venditæ non pertinet ad venditorem, niſi de tempore venditionis, *l. ſi vina in princ. ff. de pericul. & comm. rei vendit.* & propterea promiſſio venditoris, & cedentis debet reſtringi ad tempus ceſſionis, & venditionis vel tempore quo debitor debet ſolutionem facere, *vt animaduertit* Rota *in illa Romana cenſus* 5. *Martij*, 1627. *coram* Reuerendiſſimo D. Coccino Decano *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 476. *numer.* 1. *& ſeqq.* de quo tempore ad eum ſpectat periculum ſubſtantiæ inopiæ debitoris ceſſi.

[Imo promittens nomen ceſſum eſſe exigibile quod tamen non cenſetur promiſſum niſi hoc ſpecialiter dictum ſit Bal. *conſ.* 72. *lib.* 2. Becc. *conſ.* 105. *n.* 13. *lib.* 1. *quorum auctoritate* Rota *in Nolana pecuniaria coram* R. P. D. Vitile 29. *Ianuarij* 1627. *quæ eſt poſt tract. dec.* 477. *n.* 2. ſuæ obligationi ſatisfaceret probando quod de tempore ceſſionis & inſolutum dationis nomen illud publicè, & palam habebatur, & tenebatur per idoneo exigibili quicquid ex poſt facto ſecutum fuerit, *vt ex* Iaſ. *l. ſciendum*, §. *ſi fundum, & ibi* Angel. *ff. qui ſatis d. cog. &* Marſill. *de fideiuſſ. num.* 261. *volun.* Rota *coram* Corduba *in vna Romana ſocietatis officij* 4. *Ianuarij*, 1594. *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 506. comprobatur id exemplo Notarij approbantis fideiuſſorem idoneo quod non tenetur ob deteriorationem fideiuſſoris, ex poſt facto ſecutam, ſi probauerit bonum ſtatum illius de tempore obligationis.

Secus autem ſi poſt perfectam ceſſionem, & venditionem contingat deterioratio, quia tunc non ad cedentem & venditorem, ſed ad ceſſionarium & emptorem pertinet per regulam *l. id quod & l. neceſſario in princ. ff. de peric. & comm. rei vendit.* & propterea ſi poſt perfectam ceſſionem, vel venditionem ob negligentiam ceſſionarij, vel emptoris non curantis exigere nomen illud efficeretur minus idoneum, & non ſoluendo, iſta deterioratio debet cedere damno ipſius ceſſionarij, & emptoris, Becc. *d. conſ.* 105. *n.* 19. *&* 25. *verſ.* 4. *vbi multos allegat.* Ruin. *conſ.* 45. *n.* 4 *ad fin & n.* 5. *lib.* 5. Gozzad. *conſ.* 38. *n.* 11. Dec. *conſ.* 99. *n.* 4 Barz. *d. dec.* 110. *n.* 12. Eugenius *conſ.* 73. *n.* 15. *lib.* 1. Surd. *d. dec.* 316. *n.* 42. Mantic. *de tacit. d. lib.* 4. *tit.* 13. *ſub n* 8. Felician. *d. c.* 1. *num.* 15.

Et ad effectum vt qui exigendi annuam præſtationem ceſſit cum promiſſione exigibilitatis dicatur exigibile, & ſatisfiat huic obligationi, ſufficit quod ceſſionarius bis vel ter dictam annuam præſtationẽ exegerit, *vt dixit* Rota *in vna Romana ſocietatis officij* 4. *Ianuarij* 1594. *coram* Corduba, *& in vna Romana cenſus* 8. *Iunij* 1598. *coram* Orano *quæ ſunt poſt tract. dec.* 506. 507. nam huiuſmodi promiſſio exigibilitatis non debet trahi ad perpetuitatem. *vt firmauit* Rota *in illa Romana cenſus* 15. *Maij* 1627. *coram* Reuerend. D. Coccino Decano *num.* 6.

Præterquam ſi nomen cederetur, vel venderetur ſub conditione, quo caſu, ſi pendente conditione, debitor efficeretur non ſoluendo periculum ſpectaret ad cedentem, & venditorem prout ſi cedens, vel vendens promitteret nomen illud omni tempore futurum bonum, & exigibilè, ſit vtrumque caſum complectitur, Felician. *d. c.* 1. *num.* 16.

Limitatur autem hæc ſecunda principalis concluſio. Primò, quando vendens vel cedens nomen debitoris

nonconcepit ſuam promiſſionem copulatiuè, ſed alternatiuè promittendo, talo nomen eſſe verum, vel bonum, eo enim caſu ſatisfacit ſuæ promiſſæ eo ipſo, quod præſtat dehitotem verum cum effectu, & ſine exceptione, licet deinde appateat non ſoluendo, vt reſpondit Menoch. *d. conſ.* 778. *num.* 1. Sufficit enim alternatiuè partem eſſe veram. *l. ſi heredi plures, ff. de condit. inſtit. cap. in alternatiuis de reg. iur. in* 6. Rimin. *conſ.* 353. *num.* 46. *& ſeqq. lib.* 4. & ſic ſatis eſſet nomen ceſſum eſſe verum in ſui ſubſtantia, licet non eſſet ſoluendo: vt dictum eſt in prima concluſ. ſupra *num.* 49.

Limit. 2. Si ceſſionarius tempore ceſſionis, & emptionis dicti nominis habebat notam illius qualitatem, & ſciebat, illud eſſe minus idoneum, & non ſoluendo, nam cùm illud receperit pro bono, idoneo, & exigibili, illius deterioratio non ad cedentem ſed ad ipſum ceſſionarium, & emptorem pertinet. Videtur enim ipſemet illud bonum feciſſe, *l. inter cauſas §. abeſſe ff. mand.* Becc. *d. conſ.* 105. *n.* 18 Vinc. de Franc. *dec.* 108. *num.* 3. Barz. *d. dec.* 110. *n.* 8. *cum duobus ſeqq.* Marcabrun. *conſ.* 63. *num.* 15. qui licet dicat hoc procedere etiam quod ceſſionarius ignoraret conditionem dicti debitoris ceſſi ea ratione, quia tenebatur illius conditionem explorare per regulam, *l. qui cum alio. ff. de regul. iur. approbatur tamen in puncto per* Franch. *d. deciſ.* 108. *num.* 3.

Et hinc inferri poteſt, quod is, qui emit, vel inſolutum recepit pro nomine debitoris aliquem Principem etiam cum promiſſione ſibi facta de præſtando nomen illud verum, bonum, & exigibile, non poteſt agere contra venditorem, & cedentem caſu, quo exigere non poſſit à Principe ceſſu, dummodo nomen illud ſit verum in ſui ſubſtantia, Principes enim quamuis ditiſſimi, & locupletiſſimi ſunt vt plurimum difficilis exactionis, vt per multas bonas rationes deducit Menoch. *d. conſ. conſil.* 778. *n.* 5. *cum multis ſequent. vſque ad fin. conſ. lib.* 8.

Limitat. 3. Quando ceſſionarius non contentus de obligatione, & promiſſione cedentis, & debitoris, nouam exegit obligationem ab ipſomet debitore ceſſo, & proinde ipſemet ceſſionarius, & emptor approbat perſonam debitoris ceſſi pro bono & exigibili, mediante nouo contractu, & noua obligatione inter eos facta, per quam cedens, & vendens tale nomen, non obſtante ſua promiſſione de faciendo nomen illud bonum, & exigibile, liberatur, & non tenetur de illius deterioratione, *vt poſt* Gozzad. *dicto conſil.* 38. *num.* 11. *& Soccin. Sen. conſ.* 64. *numer* 66. *verſic. capio nunc tertium lib.* 3. *&* Rota Genuen. *deciſ.* 1. *n.* 3. *in fin. iuncto n.* 19. *propè med. concludit* Menoch. *d. conſ.* 778. *num.* 13. *libr.* 8.

Cæterum in iis etiam caſibus in quibus cedens vel vendens nomen debitoris tenetur illud præſtare ſoluendo, & exigibile non poteſt ceſsionarius, & emptor ex abrupto agere contra cedentem, & venditorem, niſi prius omnem adhibeat diligentiam contra debitorem ceſſum pro illius exactione, vt latè deducit Becc. *d. conſil.* 105. *num.* 13. *cum multis ſeqq. & num.* 19. *verſic. quæ cum ita ſint* Barz. *dicta dec.* 110. *n.* 22. *verſ. cum igitur,* Eugen. *d. conſ* 73. *n.* 9. *& ſeqq. lib.* 1. Menoch. *dicto conſ.* 778. *n.* 3. *&* 4.

Quam neceſsitatem vt ceſsionarij, & emptore nominum eoitent, inoleuit practica quod in ipſo actu ceſsionis, & venditionis nominum, & ſignanter cenſum extorqueant cedente, & venditore obligationem, quod ipſi non ſolum intendunt, & promittunt facere bonum, & exigibile nomen illud, & cenſum, quem vendunt vel cedunt, ſed etiam accedunt tanquam fideiuſſores pro debitore, & tanquam principales principaliter, & inſolidum cum ipſo obligati volunt teneri non ſolum reſpectu ſortis principalis, ſed etiam reſpectu fructuum in poſterum decurrendorum, quam practicam commendat Felician. *de cenſibus tomo* 2. *c.* 1. *lib.* 2. *n.* 14. *verſiculo verum vt, in hac.*

Non adhibita autem hac cautela non poterit ceſsionarius, & emptor cenſus redimere ad cedentem, & vendentem, niſi prius facta diligentia cum principali debitore vt ſupra dictum eſt.

In hoc autem iudicio per ceſsionarium, ſeu emptorem cenſus contra debitorem exercendo, vtique non audietur ceſsionarius, niſi doceat de iure ſuo, & ſuam perſonam legitimet per exhibitionem Inſtrumenti ceſsionis Bald. *in l. qui ſtipendia, num.* 6. *Cod. de procurat.* Angel. Aretin. *in §. præterea n.* 45. *Inſtit. de exceptio.* Marſil. *ſingul.* 26. Boerius *dec.* 10. Anchar. Regien. *q.* 3. *num.* 9 *lib.* 3.

Hæc autem Inſtrumenti ceſsionis exhibitio licet ſit neceſſaria, vt præfati Doctores concludunt, non tamen eſt ſemper facienda ante litis conteſtationem: Sed in hoc articulo iſta eſt adhibenda diſtinctio, quod ſi ceſsionarius agat nomine cedentis, & tanquam illius procurator, debeat ceſsionis inſtrumentum exhibere, ante litis conteſtationem, Surd. *conſ.* 269. *n.* 15. *lib.* 2. Cartar. *deciſio. exequt.* Rotæ Iannenſ. 63. *n.* 9. *& ſeque.* Bertaz. *de clauſul. inſtrument. clauſul.* 19. *gloſ.* 4. *n.* 31. *& ſeq.* Si autem agat nomine proprio tanquam ceſsionarius, ſufficit, quod doceat de ceſsione poſt litis conteſtationem Cacher. *dec.* 58. *ſub num.* 4. Alexander de Næuo *conſ.* 41. *n.* 1. Ioan. de Amic. *conſil.* 24. *per tot.* Surd. *conſil.* 22. *n.* 29. *lib.* 1. Bertazolus *d. gloſ.* 4. *n.* 31. *& ſeq.* Cartar. *dict. dec.* 63. *num.* 14.

Nec etiam ſufficit ad victoriam ceſsionario, vt doceat de ceſsione per exhibitionem inſtrumenti ceſsionis, niſi etiam doceat de illius efficacia iuſtificando creditum cedentis, Rota *coram* Ludouiſ. *dec.* 579. *n.* 1. *& ibi addent. num.* 4. Ideò bonum erit, vt ceſsionarius requirat, & interpellet cedentem, vt ſibi inſtrumenta crediti ceſsi oſtendat, prout oſtendere tenetur, *l. Titius heres, ff. de act. empt.* Roman. *conſil.* 163. *num.* 6. Bald. *in l. ſi nomen in* 2. *not. ff. de heredit. vel action. vendit.* Alexand. *in l. ſciendum num.* 10. *ff. de verbor. obligatio. Immò illa tenetur conſignare* Rota Genuenſ. *deciſ.* 189. *num.* 3. Rota *in recollect. per* Farinac. *deciſ.* 442. *num.* 9. *part.* 1. quam interpellationem faciendam eſſe conſulit etiam poſt Bertrand. *conſ.* 217. *lib.* 7. Eugen. *d. conſ.* 73. *num.* 12. *lib.* 1.

Quomodo autem facienda ſit hæc oſtenſio, ſeu traditio, & conſignatio inſtrumentorum crediti ceſsi, non videntur inter ſe conuenire ſcribentes. Nam aliqui volunt, ſufficere ſi cedens illa indicet cum expreſsione diei, & nominis Notarij de dictis Inſtrumentis rogati, vel alios allegans, firmauit Rota *coram* Seraphin. *deciſ.* 1477. *num* 8. *& ſequent.* Alij autem ſentiunt, quod talia inſtrumenta ſint conſignanda, & tradenda in publicam, & authenticam formam, vt firmauit Rota *deciſ.* 14. *num.* 3. *part.* 4. *diuerſ. & videtur ſentire* Becc. *d. conſil.* 37. *num.* 8. *lib.* 1. dum dicit, cedentem teneri ad tradendum ceſsionario exemplum inſtrumentorum. Vnde pro concilianda hac contrarietate, in qua Rota ipſa videtur verſari, recurrendum eſſe exiſtimo ad diſtinctionem, quam affert eademmet Rota *coram* Seraphin. *d. deciſio.* 1477. *numero* 8. *&* 10. Quod ſi creditum ceſſum ſit iuſtificandum per publicum inſtrumentum receptum per acta publici Notarij, & penes dictum Notarium, vel alibi vnde non ſit difficile illud habere in forma probanti, & tunc ſatis eſt, ſi illud indicetur cum expreſsione diei, & nominis Notarij: Si autem illud creditum ſit iuſtificandum ex aliqua ſcriptura exiſtenti penes ipſum cedentem, vel alibi, vnde non facile poſsit haberi in forma probanti, & eo caſu talis ſcriptura, & tale inſtrumentum debeat tradi ceſsionario in ſuis originalibus ad effectum, vt poſsit ius ſuum, & ceſsionis efficaciam

iuſtificare,

Digitized by Google

iuſtificare, vt dicit ibi Rota, vbi reſpoodet rationibus
contrarium ſentientium.]

24 Septimò † cenſus iſte poteſt etiam titulo legati traſ-
ferri, vt puta quādo teſtator alicui legat cenſum quem
ipſe ab alio emptum, vel alio iuſto titulo acquiſitum
habet, *l. ex teſtament. C. de fideicom.* Foller. *in d. ſua pract.*
cenſuali, in verbo huiuſmodi, n.66. Menoch. *de præſumpt.*
lib.3. præſumpt. 107. *n.* 10. Sed circa hoc legatum cenſus
aliquot excitati poſſunt dubitationes, quæ breuiter, &
reſolutiuè explicabuntur. Prima eſt an legato cenſu
legatarius conſequi debeat aonuam reſponſionem, &
annuos fructus, an verò pretium, quo cenſus ille, &
ius conſequendi dictā annuam reſponſionem emptū,
& acquiſitum fuit: & ſic an iotelligatur legatum
dumtaxat ius exigendi cenſom, an verò pecunia, qua
cenſus emptus, & acquiſitus fuit, & per conſequens
ſors ipſa principalis, ita vt ſi cenſus per venditorem
redimatur, legatarios conſequi poſſit pretium qood
25 reſtitui contigerit. In qua † difficultate ex meote Guid.
Papa *dec.* 264. ſtatuendom arbitror, vt in dicto legato
intelligatur dumtaxat comprehenſum ius ipſum exi-
gendi, & leuandi aonuam reſponſionem, non autem
pretium illius, quam ſententiam probauit etiam Rota
coram b. m. Cardinal. Mantica, *deciſ.* 14. *numer.* 10. &
26 confirmatur ea ratione quod habent † ſe ad inuicem
vti diuerſa, & ſeparata cenſus, & pretium illius. [Et
cenſus differt ab illius fructibus, vt dixit Rota huoc
noſtri tractatus locum allegans in vna Romana Sal-
uiani interdicti coram R. P. D. Merlino, 15. *Aprilis*
1622. *qua eſt poſt tract. deciſ.* 403. *num.* 7.] vnde vno le-
gato, vel conceſſo aliud non debet cenſeri legatum,
vel conceſſum, cùm ad vnius poſitionem non ſequa-
tur poſitio alterius, *l. ſed ſi ante ff. de except. l. ſi mari-*
tus, C. de donat. int. vir. & vxor. l. duobus, ff. de teſtam.
tutel. per quæ iura in ſimili caſo ita fuiſſe deciſum,
teſtatur Guid. Pap. *d. deciſ.* 164. *num.* 3. Et ideò eo caſu
27 † ad nihil aliud tenetur hæres erga legatariom, niſi
vt illi cedat actiones aduerſus debitorem cenſus pro
dicta annua reſponſione exigenda *l. ſeruum filij §. eum,*
ff. de legat. 1. *cum aliis apud* Simon. de Præt. *in ſuo tract.*
de interpret. vlt. volunt. lib. 5. *dubitat. omnium vlt. n.* 42.
& ſeqq.

28 Sed † quid ſi tempore mortis teſtatoris adſint multi
fructus dicti cenſus non exacti, an pertineant ad lega-
tarium, an verò ad hæredem, *latè diſput.* Garz. Maſtrill.
deciſ. Regn. Sicil. 115. *part.* 2. vbi teſtatur fuiſſe reſolu-
eum ſpectare ad hæredem, quam concluſionem in ca-
ſu magis dubitabili, videlicet, qoando teſtator legauit
omnes cenſus, quos eſt habiturus tempore mortis ſuæ,
quinque ſolidiſſimis fundamentis firmauit Rota *coram*
b. m. Card Mant. *d. dec.* 14. de qua paulo ſupra mentio-
nem fecimus per totam, vbi nonnullis quæ obſtare vi-
debantur reſpondetor.

29 Hoc tamen † videtor intelligendum, vt procedat
reſpectu fructuum quorum ſolutionis dies venerat
tempore mortis teſtatoris, ſecus autem reſpectu eo-
rum quorum ſolutionis dies non venerat, vt non ob-
ſcurè ſentit Rota *in d. deciſ.* 14. *coram* Mantica, *& ex-*
preſsè declarauit Maſtrill. *d. dec.* 115. *n.* 10 *&* Gaſp. Ro-
deric. *in d. ſuo tract. de ann. reddit. lib.* 3. *quæſt.* 6. *num.* 5.
& conferunt dicta per Vincent. de Franch. *dec.* 254. *ſub*
num. 11. *& per nos ſupra hac eadem quæſt. artic* 4. Et po-
teſt eſſe ratio, quia iſti fructus non acceſſoriè, ſed
principaliter debentur, cùm in contractu cenſuali
vendatur, vel alio titulo habili concedatur ius conſe-
quendi, & exigendi dictos fructus, *vt diximus ſupra*
part. 1. *cap.* 1. *q.* 3. *art.* 2. *n.* 3. *& part.* 2. *cap.* 1. *q.* 1. *art.* 2.
num. 8. *& alias ſæpè nunc q.* 24. *&* 45. Nam in iis, quæ
non principaliter, ſed acceſſoriè veniunt in obliga-
tione, aliter eſſet concludendum per ea, quæ dicit.
[Paul. de Caſtr. *in l. ſi ſibi, §. cum ſeruus numer.* 3. *ff. de*
leg. 1. *quem ſequuntur, ibi* Alexand. *numer.* 8. *&* Iaſon.

num. 15. *& refert.* Laur. de Pin. *conſ.* 41. *num.* 1. *& alios*
allegat & comprobat,] Surd. *dec.* 88. *per tot. & ſignanter*
n. 18. *verſ. Non obſtat igitur, & num.* 19. Et maximè, ſi
legatum factum fuerit de cenſo ipſo cum omnibus
vtilitatibus, & emolumentis quoquo modo ad teſta-
torem ſpectantibus. Quod conſiderat Surd. *d. deciſ.* 88.
num. 11. *verſ.* 3.

Altera etiam ſubnecti poteſt dubitatio circa hoc
legatum. An ſi viuente teſtatore debitor cenſus illum
redimat pro parte, vel in totum, legatum, ſimiliter ex-
tinguatur pro parte, vel in totum, cum † regulare ſit 30
quod legatum alienatione rei legatæ cenſeatur reuo-
catum, & extinguatur, *l. filio ex parte §. fin. & ibi not.*
Bar. *ff. de adim. legat.* Cæph. *qui concordantes adducit*
conſ. 114. *num.* 32. *& ſeqq. lib.* 1. Mantica *de coniect. vlt.*
vol. lib. 12. *tit.* 2. *numer.* 10. & non extingui conſuluit
† Hond. *conſ.* 61. *num.* 18. *& ſeqq. lib.* 1. *quem refert, &* 31
ſequitur Steph. Gratian. *Diſceptat. Forenſ. tomo* 2. *cap.* 151.
num. 65. *& c.* 316. *num.* 1. *&* 3. ea ratione, quod iſta alie-
natio fuerit facta ex neceſſitate, ita cogente *Conſtitu-*
tione Pij V. *ſuper forma creandi cenſ. verſ. poſtremo cenſus*
omnes, alienatio † autem ex neceſſitate facta non adi- 32
mit, nec extinguit legatum, *l. fideicommiſſa, §. ſi rem*
ſuam, ff. de leg. 3. *l. rem legatam, & ibi* Bart. *ff. de adim.*
legat. cum concordant, apud Honded. *d. num.* 18. ſiue
† ſit neceſſitas rei familiaris ſiue ſit neceſſitas inducta 33
à lege, Ripa, *in l. Lucius, numer.* 27. *verſ. hanc etiam,*
ff. de vulg. & pupil. Maot. *d. lib.* 12. *titul.* 6. *numer.* 18.
quos ſequitur Honded. *d. conſ.* 61. *n.* 19. Gratian. *d. c.* 316.
n. 3. quare in propoſita difficultate meriro diceodum
eſt legatum non cenſeri ademptum niſi hæres probet
teſtatorem voluiſſe adimere, vt ſubiungunt Hood. *&*
Gratian. *in locis allegatis.*

Octauò † conceditur quocumque alio titulo, pota 34
dationis in ſolutum, Follet. *in d. ſua pract. cenſ. in ver-*
bo, huiuſmodi, n. 66. *&* 95. Item † ſuper eo poteſt nouus 35
cenſus conſtitui, & collocari *vt latè fuit deductum ſu-*
pra part. 1. *c.* 3. *q.* 1 *art.* 3. *nunc q.* 31. ceditur. † & ad qoem- 36
cunque transfertur etiam ſingulariſſimum ſucceſſo-
rem. Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art.* 15. *num.* 38.
Cæſar Barz. *dec. Bonon.* 109. *n.* 6.

Nonò † transferri etiam poteſt cenſus aliis modis 37
quos congerimus; *ſupra hac eadem parte* 2. *c.* 1. *art.* 1.

Quis teneatur cenſum ſoluere, de illo qui cenſum impoſuit, eius Hærede, & Ceſſionario.

QVÆSTIO LXXIII.

aliàs par. 2. *cap.* 2. *qu.* 2. *ar.* 1.

SEquitor vt iuxta præmiſſum ordinem de iis per-
ſonis agamus, quæ ad cenſus ſolutionem tenentur,
& cogi poſſunt. Verum quoniam circa obligationem
ad ſoluendum hos annuos redditus poteſt verſari
dubitatio, & diſceptatio non ſolum reſpectu eius, qui
cenſum ſuper ſuis bonis impoſitum & collocatum
alteri conceſſit, vel illius hæredum, ſed etiam reſpe-
ctu cuiuſlibet alterios, quin in contractu cenſus ad
fauorem emptoris, & domini illius fideiuſſit, & ſe
obligauit. Imoo etiam reſpectu eorum, qui fundum
oneri cenſus obnoxium ex quouis titulo etiam ſingu-
lariſſimo poſſideat. Nec non etiam reſpectu illius
qui aliquando præteritos cenſos ſoluit licet nec illum
impoſuerit, nec imponenti aliquo titulo vniuerſali,
vel particulari ſucceſſit, nec pro eo ad fauorem do-
mini cenſus fideiuſſit, nec bona cenſuata poſſidet: Id-
circo complectendo omnia, quæ circa hæc perſona-
rum genera occurrent dicenda, hanc tertiam Quæſtio-

nem in nouem Articulos diuidendam eſſe ſum arbitratus.

Primus, quod cenſum ſoluere tenetur tam is, qui illum impoſuit, quàm illius hæres.

Secundus, fideiuſſor, qui acceſſit in contractu cenſus tenetur ad fructuum illius ſolutionem.

Tertius, fideiuſſor quando agere poſſit pro ſuæ indemnitatis conſeruatione.

Quartus, fideiuſſor cenſus, an agere poſſit, vt à tali fideiuſſione eximatur, & liberetur.

Quintus, fideiuſſor in contractu cenſuali, quando dicatur liberatus ab onere ſoluendi annuam reſponſionem.

Sextus, poſſidens fundum cenſuatum, tenetur ad ſolutionem fructuum cenſus de ſuper impoſiti.

Septimus, fructus cenſualis, an ſoluere teneatur vſufructuarius, qui ratione ſui vſusfructus poſſidet fundum oneri cenſus ſuppoſitum, an vero hæres proprietarius.

Octauus, poſſidens vnam ex pluribus rebus cenſui ſuppoſitis, vel partem vnius fundi cenſuati, an conueniri poſſit inſolidum ad integri cenſus ſolutionem.

Nonus, an is qui cenſum aliquando retro ſoluit cogi poſſit, vt in poſterum in ſolutione perſeueret.

SVMMARIA.

1 *Cenſum ſoluere tenetur is, qui illum impoſuit, & alteri conceſſit.*

Ampliatur 1. *vt teneatur etiam is, qui ſuper ſuis bonis cenſum impoſuit alterius contemplatione* num. 3.

Ampliatur 2. *vt teneatur etiam quod in ſuis manibus fuerit ſequeſtratum pretium cenſus à creditore domini cenſus*, num. 4.

Ampl. 3. *vt teneatur etiam is, in cuius vtilitatem ceſſit pretium cenſus cum recognitione bona fidei*, n. 6.

Ampl. 4. *etiam in eo pro quo emit cenſus ſit legitimus eius procurator*, num. 7.

Hoc mandatum probatur coniecturis, & præſumptionibus, num. 8.

Non tamen eſt releuans mandatum ſimplex, cum clauſula cum libera, &c. num. 9.

Ampl. 5. *vt teneatur etiam poſtquam vendidit fundum quem cenſui ſuppoſuit*, num. 13.

Limitat. *Nauar. quando venditio fuit facta præcedente denunciatione domini cenſus*, num. 14.

Sed Auctor non probat, num 15.

Ampl. 6. *vt teneatur ſoluere etiam is, qui cenſum in ſe accollauit.*

Ampl. 7. *vt teneatur etiam illius heres*, n. 17.

Non tamen quilibet heres tenetur inſolidum, ſed dumtaxat proportionibus hereditariis n. 20.

Tenetur etiam heres cum beneficio inuentarij ad effectum, vt ſoluat de bonis inuentariatis, & non diſtractis, num. 21. *remiſſiuè.*

Ampl. 8. *vt quilibet ex pluribus inſolidum obligatis poſſit ad totum cenſum conueniri*, n. 22.

2 *Imponens cenſum ſuper ſuis bonis alterius contemplatione poteſt illum cogere, vt ipſum liberet à cenſu impoſito.*

5. *Debitor cenſus qui habet paratas pecunias, vt cenſum redimat, ſi in eius manibus ſequeſtrentur à creditoribus domini cenſus, debet hoc illi denunciare, & pecunias deponere.*

10 *Clauſula, cum libera, &c. in mandato intelligitur dummodo procurator contrahat bona fide, & pro facto domini.*

11 *Clauſula præfata non operatur, niſi reſpectu expreſſorum.*

12 *Clauſulæ generales inſtrumentorum reſtringuntur ad expreſſa.*

[*Procurator imponens cenſum vigore mandati quod poſtea detegitur falſum ad nihilum tenetur ſi non fuit particeps falſitatis.*]

15 *Onus cenſus ſuper re impoſiti tranſit cum ipſa re ad quemcunque rei poſſeſſorem.*

[*Impoſitor cenſus remanet obligatus ad fructuum ſolutionem etiam poſt fundi cenſus venditionem ſiue dominus illam ſciuerit, ſiue non.*

Dominus cenſus poteſt retrahere fundum cenſus ipſo non denunciato venditum ſed non cogitur.

Cenſus non amittit hanc facultatem ob ſolam ſcientiam facta venditionis, & negligentiam retrahendi, niſi præcedat denunciatio, & poſt eam lapſus menſis.

Denunciatio ad quem effectum ſit neceſſaria.

Accollans in ſe cenſum efficitur debitor fructuum illius.

Perinde ac ſi ab initio ipſe cenſum impoſuiſſet.

Accollans in ſe cenſum tenetur illum ſoluere, eo modo, & forma prout tenebatur is, qui cenſum impoſuit, & vendidit.

Dummodo clarè appareat de accollatione, & non per verba enunciatiua.

Dummodo accollatio fuerit valida.

Volens redimere cenſum tenetur docere de accollatione cum exhibitione Inſtrumenti.

Accollans in ſe cenſum an cogi poſſit ad illius extinctionem remiſſiuè.]

18 *Hæres repræſentat perſonam defuncti.*

19 *Hæres ſuccedit in vniuerſum ius defuncti.*

23 *Correus debendi ſoluens ſimpliciter partem ſuam non conſequitur diuiſionem debiti, & obligationis.*

24 *Socius ſi ſoluat pro parte ſua, & creditor ſimpliciter, & abſque proteſtatione ſolutionem recipiat.*

[*Correus debendi redimens partem ſuam an liberetur à reſiduo remiſſiuè.*]

25 *Intellige quo ad fructus tunc maturos.*

[*Debiti diuiſio non inducitur quando correus ſoluit plus, vel minus ſua parte.*

Sed quod immo intelligatur inducta diuiſio licet non ſit ſoluta ad vnguem portio ſoluenti debita ſentiunt aliqui.

Debiti diuiſio inducitur ſi ſoluatur ab vno ex correis pars ſibi tangens ex ſorte principali, ſecus ſi ſoluatur pars de acceſſorio.

Correus ſponte ſoluens totum repetit à correo partem abſque ceſſione.]

26 *Secus autem quoad ſortem principalem, & quo ad fructus in poſterum maturandos.*

QVod † is, qui cenſum impoſuit, & alteri conceſſit teneatur ad fructus illius ſolutionem adeò eſt clarum, quam quod clariſſimum, & propterea pro confirmatione huius concluſionis non exiſtimaui diutius immorandum, ſed ſic eo pede tranſeundum cum Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art.* 38. *num.* 64. quæ tamen eſt aliquibus modis amplianda, & Primò vt procedat etiam quod cenſum præfatum non ſuimet, ſed alterius intuitu, & contemplatione ſuper ſuis bonis impoſuerit, nam † licet poſſit contra eum cuius contemplatione cenſum impoſuit agere, & illum iure medio compellere, vt ipſum liberet à cenſu impoſito, & ab illius fructibus, vt admittit Rota *in vna Romana cenſus, 4. February*, 1602. *coram* R. P. D. Pamphilio, *quæ eſt poſt tract. dec.* 188. *per tot.* tenetur † tamen ipſemet qui cenſum impoſuit ex ſuo proprio contractu fructus dicti cenſus perſoluere.

Ampliatur 2. vt † ad ſolutionem fructuũ cenſus teneatur etiam quod pretium cenſus ad redemptionem illius paratum fuerit in eius manibus ſequeſtratum à creditoribus domini cenſus, currũt enim ad ſui præiudicium fructus dicti cenſus, vſque ad effectualem reſtitutionem pretij, vt dixit Rota *coram* Verallo, *dec.* 103. *lib.* 1 *& ſeq.* Bocc. *in ſuo tract. de Cenſib. part.* 2. *n.* 93.

Poterit

5 Poterit † tamen hoc caſu eueniente debitor cenſus
liberare ſe à tali curſu annuæ reſponſionis cenſualis,
ſi denunciet domino cenſus quod volt ceoſum redi-
mere, & intra bimeſtre tempus ſortem deponat ex
forma *Bullæ* Pij V. *ſuper cenſibus, & immut* Boccac. *d.*
num.93. & nos latius dicemus infra part.3. c.1.q.3. art.9.
*nunc quæſt.*111.

6 Ampliatur 3. vt † is etiam teneatur ad cenſoum
fructuum ſolutionem in cuius vtilitatem eeſſerunt pe-
cuniæ ad eenſum acceptæ, & qui recognouit bonam
fidem recipientis fatendo illom in dicta cenſus impo-
ſitione nil aliod habere niſi nudom nomen: nam, &
is qui talirer booam fidem recognouit, principalis de-
bitor ceoſus dicitur, & ad illius ſolutionem tenetur,
vt fuit reſolutum in Rota *in vna Romana anterioritā-*
tis hypotheca coram bo. me. Cardinali Pamphilio, 28.
Nouembris, 1597. *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 104. *num.9.&*
10. *& in alia Romana anterioritatis coram* b.m.Iuſto,12.
Maij, 1600. *quæ eſt ibid. deciſ.* 134. *n.1.* [*& in Romana*
cenſus 15. *Aprilis*,1633. *coram* R.P.D.Merlino, *quæ eſt*
ibidem dec. 556. *num.* 3. *& in eadem cauſa coram eodem*
17. *Februarij*, 1634. *quæ eſt ibid.dec.*557. *in princ.*] & in
aliis cauſis ſæpè, etiam quod talis recognitio bonæ fi-
dei facta fuerit in reſtamento parte tamen præſente, vt
fuit reſolutum io Rota *coram* Seraph. *deciſ.* 1488. *n.1.*
parte 2.

7 Ampliatur 4. vt † ad fructom cenſus ſolutionem
teneatur etiam ille pro quo illius procurator legiti-
mus pecunias ad cenſum recepit, vt reſoluit Rota *in*
vna Bononienſi compuſorum coram b. m. Corduba, 10.
Aprilis,1598. *quæ habetur impreſſa in calce tract.dec.*189.
per tot & pro conſtanti præſupponit eadem Rota *coram* b.
m. Orano *in illa Romana Saluiani Interdicti*, 18. *Maij*
*eiuſdem anni, quæ ibidem eſt deciſ.*70. *ante num.* 1. *verſ.*
8 *quia de validitate, iuncto principio deciſionis*, etiam † quod
mandatum probetur dumtaxat coniecturis, & præ-
ſumptionibus, vt colligitur *ibid.n.4.& 5 ex dec.*Seraph.
921. *p.* 1. vbi fuit dictom cenſum impoſitum à fratri-
bus Epiſcopi eenſeri impoſitum contemplatione Epi-
ſcopi, & de eios mandato ex eo quod Epiſcopus reco-
gnouit bonam fidem fratrum, & fructus dicti eenſus
ſoluit.

9 Non † tamen haberetur pro legitimo mandatum
ſimplex cum clauſula etiam, cum libera, &c. vt fuit
reſolutum coram Illuſtr. Cardinali Merlino, 31. *Ian-*
uary 1603. *in vna Rauennatenſi cenſus quæ eſt poſt tract.*
10 *dec*,190. *num.*1. *&* 2. Quia † talis clauſula intelligitur
dummodo procurator contrahat cum bona fide, &
abſque dolo, & obliget dominum conſtituentem pro
facto proprio ipſius domini, & non pro facto proprio
ipſius procuratoris, vel alterios extranei *l. creditor*, §.
Lucius, *& ibi* Bald.Salic.Fulgoſ. *& alij, ff. mand. & fir-*
mat Rota *in d. Rauennatenſi*, *n.1. & 2. vbi alij allegan-*
11 *tur*. Præterquam † quod illa clauſula non operatur,
niſi reſpectu expreſſorum, & ſpecificatorum in man-
dato. Bart. *in l.qui Roma*, §. *Callimacus, ff. de verb. obl.*
Vant. *in ſuo tract. de nullitat.in tit. de nullit. ex defectu*
12 *inhabilit. n* 88. Nam † verba & clauſulæ generales in-
ſtrumentorum non ampliant diſpoſitionem in inſtru-
mento explicatam, ſed intelliguntur, & reſtringuntur
ad ſpecificata in inſtrumento. Doctor. *in l. ſi de certa,*
C.de tranſact.

[Qua in re eſt diligenter aduertendum an procu-
rator conſtitutus ad imponendum, & vendendum
cenſum ſeruauerit formam, & qualitates mandati ſi
enim habuerit mandatum ad imponendum cenſum
certo modo, & ſub certis qualitatibus, imponendo
cenſum non ſeruatis dictis qualitatibus impoſitio non
valet nec præiudicat domino procuratorem conſti-
tuenti Rota *coram* R. P. D. Durano, *in vna Bononienſi*
cenſus 17. *Nouembris* 1626. *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 509.
numer.2.verſ. non obſtat & numer.4. & ſeqq. Et in pro-

priis terminis mandati deducit Decian. *conſ.* 91. *n.* 31.
libr. 3.

Sed fuit aliquando dubitatum circa ceoſum impo-
ſitum à procuratore, qui habebat mandatum ad con-
ſtituendum ſenſom, illúmque vendendum: quod po-
ſtea fuit detectum falſum, an ipſe teneretur ad ſolu-
tiooem fructuom cenſus vigore dicti mandati impoſi-
ti, & ad pretij illius reſtitutionem. Et cum iſte caſus
diſcuteretur in Sacro Rotæ auditorio, fuit reſolutum,
illum ad nihilum teneri, niſi fuiſſet particeps falſita-
tis, vel ſciret, mandatum eſſe inſufficiens. *In cauſa Ro-*
mana cenſus coram R.P.D. Pirouano, 19. *Aprilis* 1622.
*quæ eſt poſt tract. deciſ.*424.]

Ampliatur 5. vt † debitor cenſus, qoi illum ſuper 13
ſuis bonis impoſuit teneatur ad eius ſolutionem etiam
poſtquam vendidit rē, & fundum ceoſui ſubiugatum,
ex tali enim veoditione non liberatur, quin ad cenſos
ſolutionem conueniri poſſit actione perſonali, vt fuit
concluſum in Rota *coram* Reuerend. P.D. Sacrato, 14.
Ianuarij 1602. *in illa Romana cenſus*, quæ eſt impreſſa
poſt tract. dec.90. num.9. & ſeqq. & oos dicemus *infra*
latius *hoc 2.cap.q.5. art.7.*

Et licet † Nauar. *in ſuo Comment. de vſur. num.*116. 14
*quæſt.*22. hanc ampliationem limitet, vt nou procedat
qoando venditio fuit facta præcedente denuociatio-
ne, & requiſitione domini cenſus, an ipſe vellet fun-
dum præfatum emere iuxta formam *Bullæ* Pij V. *ſuper*
cenſibus, quem ſequitur Boccac. *in d. ſuo tract. de cenſib.*
part. 1. *nu.23. & part.* 2. *n.*59 & Tho. Boninſign. *in ſuo*
tract. de cenſib. cap. 8. *n.* 1. qui mouentur tum quia res
tranſit in emptorem cum ſoa cauſa, & ſuo onere, & ſic
onerata dicto cenſu. *cap. ex litteris, ext. de pignor.* tum
quia ceſſante in venditore cenſus dominio, & poſſeſ-
ſione rei ſubiugatæ quæ ſunt cauſa, vt fructus cenſus
debeantur, ceſſate etiam debet obligatio ſoluendi fru-
ctus cenſuales, *argum.l.adigere, §. quamuis, ff.de iure patr.*
tum demum, quia aliàs cenſus remaneret fundatus, &
conſtitutus ſuper ſola perſona, quod eſſe contra ſub-
ſtantiam contractus cenſualis fuit ſupra demonſtra-
tum latè *part.1. cap.3 quæſt.1. art.6.*

Noo tameo exiſtimo recedendum ab ampliatione
quam veram cenſeo indiſtinctè, nam quamuis veriſſi-
mum ſit quod † onus ſoluendi cenſum tranſeat ad 15
quemcumque rei cenſitæ poſſeſſorem, etiam quod
poſſideat titulo ſingulariſſimo, vt declarauit Rota *co-*
ram b. m. Card. Pamphilio, 28. *Nouembr.*1597. *in illa*
Romana anterioritatis hypotheca, quæ eſt impreſſa poſt trac.
*dec.*104. *n.*10. *& coram* R.P.D.Ottembergio, 23. *Iunij*,
1603. *in illa Romana reſtitutionis fructuum, quæ eſt ibidem*
*deciſ.*54. *num.* 2. *&* 3. *& in illa Romana cenſus* 7. *Februa-*
rij, 1628. *coram* R.P.D.Pirouano, *quæ eſt deciſ.*517. *n.*1.]
*& nos dicemus infra hoc eod.cap.1.quæſt.3.art.7. ſeu q.*79.
non tamen ſequitur quin etiam ipſemet imponens, &
debitor cenſus teneatur actione perſonali, vt dictum
eſt, neque propterea cenſus dici poterit remanere
ſuper ſola perſona, nam remanet fundatus ſuper re
ipſa, ſuper qoa fuit ab initio impoſitus, & colloca-
tus, qoæ ob illius alienationem ab illo onere non re-
manſit liberata, ſed tranſiuit com illo ooere, vt dice-
mus *d.art.*7.

[Quod veriſſimum eſſe exiſtimo ſiue dominos
cenſus ignorauerit, ſiue ſciuerit rei cenſitæ venditio-
nem, cùm vtroque caſu res illa tranſiuit cum ſuo
onere. Nam licet emptor cenſus poſſit fundum ipſo
non denunciatio venditum ab emptore retrahere,
non tamen cogitur, ſed hoc eſt repoſitum in illius fa-
cultate, & voluntate, *vt dicit* Rota *coram* Seraph. *deciſ.*
1474. *ſub n.* 2. *verſ. neque obſtat, & coram* b m. Vbaldo,
in vna retractus domus quæ eſt poſt tract. deciſ. 159. &
proinde ſi differat illam retrahere non propterea ſe-
quitur quod approbet dictā veoditionē, ita vt amittat
ius coſequendi fructus cenſus, immo nec amittit ius

rettahendi fundum venditum , nam ad dictum effe-
ctum non ſufficit ſola illius ſcientia factæ venditionis,
ſed neceſſe eſt vt præcedat denunciatio ſuturæ vendi-
tionis, vt diximus hac part.2. cap.1. q.1.art.2.nunc q.64.
num. 9. Nec talis taciturnitas ex negligentia domini
cenſus poteſt dictæ venditioois naturam immutare
quin res tranſeat ad emptorem cum ſuo onere,& quin
impoſitor cenſus remaneat in primæua obligatione
ſoluendi fructus cenſus , à qua remaneret liberatus ſi
dominus cenſus fundum cenſitum ab emptore retta-
heret, vt dicitur infra quaſt.114. alias part.3 cap.1. q.5.
Neque ratio propter quam requiritur dicta denuntia-
tio eſt vt cenſuatius poſſit deliberare an ipſe eiſdem
conditionibus emere velit , & vt ſcire poſſit à quo in
poſterom petere debeat ſuos annuos cenſus, vt Martius
Medic. exiſtimauit inter ſuas deciſ. Seneſ. examinat.18.
numer. 25. ſed vera ratio eſt, quia dominus cenſus per
illius emptionem acquiſiuit quoddam ius ſuper fun-
do cenſito vt auctoritate Rotæ diximus d. art.2.num.3.
quod ab eo tolli non poſſe voluit Pius V. in d.ſua Bul-
la ſuper forma creandi cenſus per ſimplicem dicti
fundi venditinnem , ſed ita demum ſi præceſſerit de-
nunciatio,& fuerit expectatus per menſem quare dicta
diſtinctio ſcientiæ , vel ignorantiæ factæ venditionis
non eſt conſiderabilis in propoſito, cum vtroque caſu
poſſit dominus cenſus fructus cenſuales exigere ab ip-
ſo imponente, quatenos fundum cenſitum ab empto-
re non rettaxerit, vt dictum eſt, & faciunt dicta per nos
infra ad art.6. num. 1.]

16 Ampliatur 6. † vt cenſum ſoluere teneatur etiam is,
qui illum in ſe accollauit , & promiſit ſoluere , licet
ipſe non impoſuerit, Crauet. conſ.217. n.7.& 8. Surd.
deciſ.32. ad fin. Felician.de cenſib. tom.1.lib.3. cap.6.n.6.
& tomo 2.lib.3.cap.6. num.3. verſ. circa vero, Auend. de
cenſib. Hiſpan. cap 99. num.10.verſ.erit tamen,& fuit de-
claratum in Rota coram R. P. D. Martino Andrea, 10.
May 1615. in vna Senogallienſi prædy,quæ eſt poſt tract.
dec.191.per totum. [is enim qui cenſum in ſe accollauit,
& aſſumpſit dicitur principalis debitor cenſus perinde
ac ſi primordium obligationis à ſe incohaſſet non au-
tem in primo ſtipulatore , vt dictum fuit in Rot. coram
R.P.D. Merlioo in Maceratenſi, ſeu Camerinenſi ceſſio-
nis 17.Martij, 1632. quæ eſt poſt tract. deciſ.547. num.1.
accollando enim in ſe cenſum æquè eſt ac ſi ipſe ab
initio cenſum impoſuiſſet,& illius pretium recepiſſet,
quod voluit Rota ibid n.22. dum dixit quod accollatio
habet vim ſolutionis.

Hic autem obiter adnotandum eſt,quod is,qui in ſe
cenſum accollauit, & illum ſoluere promiſit, tenetur
ſoluere iuxta formam,& naturam cenſus quem accol-
lauit, & eodem modo , quo tenebatur ille qui dictum
cenſum impoſuit, & vendidit , vt reſoluit Rota coram
b.m.Penia,in vna Rauennatenſi cenſus 27.Ianuary,1610.
quæ eſt poſt tract. deciſ.337. num.2.

Ad hoc autem,vt is, qui cenſum in ſe accollaſſe di-
citur teneatur neceſſe eſt,vt verè,& concludenter con-
ſtet de accollatione, nec ſufficeret enunciatiua accol-
lationis per relationem ad aliud inſtrumentum,niſi in
inſtrumento relato clarè appareret facta accollatio,vt
declarauit Rota coram R.P.D.Pamphilio in vna Reati-
na cenſus , ſeu pecuniaria 2. Decembris 1615. quæ eſt poſt
tract. deciſ. 399. num.3. & infra.

Requiritur etiam , quod talis accollatio ſit valida.
Non enim ſufficit , quod de illa legitimè , & conclu-
denter appareat ſi ſit inualida,puta, quia fuit facta per
errorem,vel ex falſa cauſa, nam data accollationis in-
ualiditate,is , qui in ſe cenſum accollauit , non tene-
tur ad fructuum illius ſolutionem vt fuit reſolutum in
eadem Reatina coram Pamphilio num. 1. & in eadem
cauſa coram R. P. D.Butatto, 1. February 1619. quæ ibi-
dem eſt deciſ.412. num.1. & per tot. & in eadem Reatina
cenſus ſeu pecuniaria coram eodem R. P. D. Pamphilio
12. Iunij,1616. quæ eſt poſt tract. deciſ.474. num.1. Adeò
vt ſi quis vigore accollationis cenſus nulliter factæ
ſoluat illius fructos nullum ſibi fiat præiudicium , vt
ibi infert Rota numer.4.]

Prout è conoerſo ſi ille,qui in ſe cenſom accollauit,
velit illũ redimere, teneatur domino cenſus intimare
dictam accollationem,exhibendo inſtrumentum,aliàs
non poſſet illum in mora conſtituere, nec depoſitum
facere ad effugiendum , & retardandum curſum fru-
ctuum dicti cenſus, vt fuit reſolutum in Rot. in Romana
cenſus coram R.P.D. Marcomontio 22. May,1622. quæ
eſt poſt tract.deciſ.459. num.3.

An autem is,qui in ſe cenſum validè accollauit cogi
poſſit, vt illum redimat, & extinguat , dicemus infra
part.3. cap.1.quaſt.3. art.4. in additionibus. Verùm ſi is,
qui cenſum in ſe accollaoit illum pro alio redimat,
efficitur eius creditor pro ſumma in extinctioné cen-
ſus erogata,ita vt hæredes debitoris teneantur ad ſum-
mæ præfatæ reſtitutionem vt declarauit Rota coram
bo. me. Cardinali Sacrato in vna Romana cenſuum 14.
May 1614. quæ poſt tract. eſt deciſ.500. n.1.]

Ampliatur 7. vt teneatur non ſolum ipſemet , qui 17
cenſum impoſuit , & alteri conceſſit ad illius ſolutio-
nem,ſed etiam eius hæres. Nam cùm contra hæredem
detur actio perſonalis , vt dicemus infra hoc 2. cap. q.5.
art.7. n.1 .contra Auend. d. tract. cap. 59. n. 7. ſequitur
etiam quod ipſe,cum debitoris cenſus cuius eſt hæres ,
† perſonam repræſentet , Auth. de iureiur. a morient. 18
præſtit. in princ. aum vulgar. & † ſuccedat in vniuerſum 19
ius defuncti actiuè , & paſſiuè, l.nihil aliud , ff. de reg.
iur. & in eum tranſeat omnis obligatio ſui auctoris, l.
ex contractibus ff. de act.& obligat. Gloſ. in §. fideiuſſor.
Inſtit.de fideiuſſ.Ang. conſ.316. n.2. Capic. dec.203.n. 1.
Crau. conſ.342. num.10. lib.3. teneatur etiam ad cenſus
ſolutiooem , quidquid contra ſentiat, Auend. d. tract.
c.99.n.1. eo motus fundamento,quod contra hæredem
non competat actio perſonalis : quod falſum eſſe ap-
patebit ex dicendis , infra d. q.5. art.7. & ibi in propriis
terminis concludit. Foller. in ſua pract. Cenſuali, in verbo
tanquam, n.18.Bon. in d.tract. de cenſib. art.59. num.90.
Felician.de Solis, in ſuis Comment.de cenſib.tomo 2.lib.3.
c.vltimo n.1. verſ. ſed ego. Ita † tamen vt non qoilibet 20
hæres teneatur inſolidum , ſed dumtaxat proportione
ſua hæreditaria , l. pro hæreditariis, C. de hæred. vel act.
vend. & dicemus infra hoc eod. cap.2. quaſt.5. art.7. n.4.
Siue † hæreditatem ſimpliciter adiuerit, ſiue cum be- 21
neficio inuentarij , ſaltem vt ſoluat ex bonis inuenta-
riatis , & non diſtractis , vt dicemus infra d. quaſt.5.
art. 7. num.3.

Ampliatur 8. & vltimò , vt † quilibet ex pluribus 22
inſolidum obligatis poſſit ad totum,& integrum cen-
ſum conueniri, cum ſit in facultate, & arbitrio domi-
ni cenſus agere contra quem velit ex pluribus reis de-
bendi inſolidum obligatis,vt in puncto concludit , &
confirmat Felician. in dd. ſuis commentar. tomo 1. lib. 3.
cap.2. num.5. [Rota in vna Romana pecuniaria 29. No-
uembris 1627. coram R. P. D. Vitile quæ eſt poſt tractat.
dec.476. num.1.

Hoc tamen procedit quo ad emptorem cenſus cu-
ius reſpectu omnes reputantur principales debitores,
reſpectu verò eorum, qui pecunias receperunt ille re-
putatur principalis cuius contemplatione, & ad cuius
commodum apparet pecunias fuiſſe ad cenſum ac-
ceptas , quod etiam coniecturis elici poteſt alij verò
dicuntur fideiuſſores , vt declarauit Rota ibid. num.2.
& ſeqq.] Ita tamen vt ex vnius electione cæteri non
liberentur , vt latè defendit ibi Felician. numer. 6.
& ſequentib. An autem ſi vnus ex dictis inſolidum
obligatis ſoluat partem ſibi pro ſua propria perſo-
na contingentem liberetur , ab obligatione ſolidi ita
vt non poſſit amplius inſolidum etiam pro aliorum
correorum portionibus conueniri , diſtinguendum
eſt.

Digitized by Google

eſt. An ſoluerit partem ſuam ſimpliciter, an verò cum
adiectione, & expreſſione, & declaratione quod ſo-
luit pro parte ſua, vel pro perſona, vel aliter ita verba
concipiendo, vt ex illius poterit dominus cenſus cla-
rè colligere quod ſoluens voluerit ſoluere pro parte
ſua perſona, & ipſe recepit abſque eo quod in actu
ſolutionis fuerit proteſtatus quod per dictam recep-
tionem ſolutionis ſibi non fiat præiudicium quoad ſo-
23 lidi obligationẽ. Et † primo caſu quando ſolutio fuit
facta ſimpliciter abſque alia expreſſione non induci-
tur indiuiſio obligationis, nec dominus cenſus amit-
24 tit ius ſolidi, *l. ſi ex toto*, 8. §. 1. *ff. de leg.* 1. Secundo †
verò caſu Inducatur diuiſio obligationis, & debiti, &
domino cenſus fiat præiudicium quod ad ius ſolidi, *l.
ſi creditores*, ibi communiter Scribentes, *C. de pact.*
Vinc. Caroec. *in ſuo tract. de excuſſion. par.* 2. *q.* 1. *num.* 8.
& ſeqq. & in propriis terminis Stephan. Gratian *Diſcep-
tat. Forenſ tomo* 2. *cap.* 359. *num.* 7. Felic *ad. ſuos Commen-
tar. tomo* 2. *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 3. *& ſeqq.* [Alex. Trentacinq.
var. reſolut. vol. 1. *libr.* 3. *in tit. de cenſibus reſolut.* 1. *nume-
ro* 15.

Et hæc eadem diſtinctio eſt adhibenda quando vnus ex pluribus inſolidum obligatis in contractu cenſus, redimit partem illius ſibi ex propria perſona tangentem ad cognoſcendum an ſit liberatus ab obligatione ſolidi, quoad reliquam partem non redemptam, *vt dicemus infra d. q.* 3. *art.* 8. *num.* 25. *& ſeqq.*

25 Quod † tamen [Intelligunt aliqui, vt procedat
dumtaxat quando debitor ſoluit punctualiter inte-
gram ſuam portionem, nec plus nec minus. Secus ſi
ſoluiſſet plus, vel minus: quo caſu non induci debiti
diuiſionem voluit *gloſ. in l. inter eos*, §. *primo, & ibi* An-
gel. & Imol. *ff. de fideiuſſ.* Rita *in l. ſi ex toto*, §. *primo, nu-
mer.* 13. *ff. de legat.* 1. Iaſ. *in leg. ſi creditores, numero* 3. *in pri-
ma lectur. C. de pact.* Bellon. *conſilio* 44. *num.* 3. *verſic. quod
conititur.*

Quod tamen non placet Ronchegall. *in l. in duob.* §. *vbi duo verſic. vſique num.* 42. *ff. de duobus reis.* Ea ratione, quia per expreſſionem, & declarationem quod ſolutio, & receptio reſpectiuè fiat pro portione ſoluentis induci videtur tacita conuentio de diuidendo debito, & obligatione inſolidum, & propterea quamuis non ſit facta ad vnguem, & punctualiter de portione ſoluenti debita, intelligi tamen debeat diuiſum debitum, per quam rationem hanc partem amplectitur Dec. *in d. l. ſi creditores num.* 3. *C. de pact.* & Vinc. de Anna *allegat.* 3. *n.* 7. *vbi alios allegat.*

Alij autem dicunt tunc induci diuiſionem debiti
per ſolutionem partis ab vno ex correis debendi fa-
ctam, quando debitur, & creditor reſpectiue recipe-
ret, & ſolueret partem de ſorte principali debitam, ſe-
cus ſi ſoluatur, & reſpectiuè recipiatur pars de acceſ-
ſorio, nam eo caſu non dici factam diuiſionem debiti,
& obligationis quoad ſortem principalem volunt
Caſtrenſ. *in d. l. ſi creditores in fin. & ibi* Iaſ. *numer.* 3. *verſ.
tertiam, C. de pact. &* Rip. *in dicta leg. ſi ex toto* §. 1. *num.*
13. *verſ. ſecundo ff. de leg.* 1.] vt procedat quo ad tempus
illud dum ſit ſolutio, *l. tale pactum*, §. *poſt diuiſionem,
ff. de pact.* quorum reſpectu ſolutio, vt ſupra non ſim-
pliciter ſed illa declaratione, & expreſſione facta, & à
domino cenſus ſimpliciter, & abſque proteſtatione
recepta liberat quidem ſoluentem à reliqua parte fru-
ctuum cenſus illucuſque decurſorum, & non ſoluto-
26 rum. Secus † autem quo ad ſortem principalem, &
quo ad fructus in poſterum decurrendos, & matu-
randos reſpectu quorum, [quicquid in contractu ſen-
tire videatur Fulgoſ. *conſ.* 81. *ſub num.* 2. *in fin*] per re-
ceptionem ſolutionis ab vno ex correis debendi pro
ſua portione, vel pro ſua perſona, vel cum ſimilibus
verbis factæ, non cenſeri amiſſum à domino cenſus
ius ſolidi nec diuiſam obligationem, nec quo ad ſor-
tem, nec quo ad fructus, nec ad reſponſiones firmant,
Lancel. Dec. & Alciat. *num.* 15. & 16. *in d. l. ſi creditores,
C. de pact. ſequitur, & exornat* Ronchegall. *in l.* 3. §. *vbi
duo, verſ. vſque num.* 40. *ff. de duob. reis.* Gratian. *d. cap.*
359. *num.* 14. *& ſeq. in propriis terminis* Felician. *d. t.* 2. *n.*
5. *verſ.* 3. *perſtringitur*, *& num.* 6. vbi quo ad fructus futuros limitat, niſi toties ſit iterata ſolutio, quæ præſcriptioni ſufficiat.

[Sed quid ſi correus ſponte, & ſimpliciter ſoluat totum, & integrum debitum poterit ne repetere à correis eorum ratam ſi non obtineat ceſſionem, & partem affirmatiuam firmauit Rota *in vna* Farfenſi *pecuniaria* 24. *Martij* 1628. *coram* R. P. D. Veroſpio *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 538. *num.* 8. tanquam æquiorem, & receptiorem.]

SVMMARIA.

1 *Fideiuſſor alienam ſuſcipit obligationem.*

2 *Tenetur tamen ex proprio contractu.*

3 *Maximè ſi obligauit ſe vti principalis, & inſolidum.*

4 *Fideiuſſor qui acceſſit in contractu cenſus, tenetur ad illius ſolutionem.*

5 *Etiam quod expreſsè ad cenſus ſolutionem ſe non obligauerit, ſed tantum ad damna, & intereſſe.*

6 *Intereſſe ad quod tenetur fideiuſſor cenſus, liquidatur ex ipſo inſtrumento cenſus.*

7 *Fideiuſſor non tenetur, ſi obligatio principalis ſit nulla.*

8 Limit. *ſi fideiuſſor obligauit ſe vti principalis, & inſolidum.*

Maximè ſi ſuam obligationem vallauit iuramento numer. 10.

Limitatur 2. *quando nullitas principalis obligationis non prouenit de iure communi, ſed ex aliquo iure ſpeciali,* num. 12.

Limit. 3. *quando fideiuſſor expreſſit, quod voluit teneri etiam quod obligatio principalis eſſet nulla,* numer. 13.

9 *Fideiuſſor qui obligauit ſe vti principalis, & inſolidum præſumitur promiſiſſe animo nouandi obligationem principalem.*

[*Fideiubens in negotio ad alium ſpectante licet ſe obliget vti principalis, & in ſolidum, dicitur fideiuſſor, non principalis debitor.*

Intellige hoc verum reſpectu debitoris.

Secus reſpectu creditoris, cuius reſpectu dicitur correus debendi.

Fideiubens in contractu nullo ab initio ipſo iure etiam quod ſe obliget vti principalis, & inſolidum, non remanet obligatus]

11 *Fideiuſſor dicitur obligaſſe ſe vti principalis, quando ſe obligauit omni meliori modo.*

14 *Fideiuſſor non poteſt conueniri non excuſſo prius debitore principali.*

15 Ampl. 1. *etiam quod ſe obligauerit vti principalis, & in ſolidum.*

16 Ampl. 2. *ſiue obligauerit ſe in eodem inſtrumento in quo ſe obligauit principalis debitor, ſiue in diuerſo, &* num. 18. & 19.

17 *Quidquid Iaſ. contrarium teneat, quando obligauit ſe eodem tempore, & in eadem ſcriptura.*

20 Limitatur 1. *quando fideiuſſor expreſsè renunciauit beneficio excuſſionis.*

[*Cameralis obligatio habet in ventre renuntiationem omni iuris, & legum auxilio.*

Fideiuſſor obligatus ſe in forma Cameræ non poteſt opponere exceptionem excuſſionis.]

21 Limitatur 2. *quando principalis debitor cenſus eſſet mortuus.*

22 *Si tamen debitor viuens fuit in mora conſtitutus.*

A 4 23. *Dummodo*

23 *Dummodo hæres debitoris prædefuncti ſaltem interpelletur.*

[*Exceptio excuſſionis ceſſat in multis caſibus remiſſiuè.*

Fideiuſſor conuentus poteſt ſe tueri exceptione cedendarum contra principalem.

Ac etiam contra confideiuſſorem.

Creditor tenetur cedere iura fideiuſſori, aliàs repellitur & non poteſt compellere illum ad ſoluendum.

Ampl. *etiam ſtante ſtatuto dante executionem publicis Inſtrumenti.*

Exceptio cedendarum non cenſetur reiecta à ſtatuto, reiiciente generaliter omnes exceptiones præter expreſſas.

Fideiuſſor tenetur cedere iura confideiuſſoribus.

Cedi debent non ſolum actiones perſonales ſed etiam reales, & quæcumque iura.

Sed talia, qualia habet cedens.

Creditor liberans vnum ex fideiuſſoribus, repellitur ab aliis exceptione cedendarum.

Ampl. *etiam quod fideiuſſor liberatus, eſſet notoriè non ſoluendo.*

Creditor, qui nullas habet actiones, quas cedat, excluditur exceptione cedendarum.

Exceptio cedendarum poteſt opponi etiam poſt ſententiam in illius executione.

Exceptio cedendarum ceſſat in multis caſibus remiſſiuè.

Fideiuſſor renuncians exceptioni cedendarum, non auditur, ſi illam opponat.

Exceptioni cedendarum renunciari debet vel expreſsè, vel verbis illam importantibus de neceſſitate.

Exceptioni cedendarum non cenſetur renunciatum per renunciationem omni legum, & iuris auxilio.

Limitatur ſi in generali renunciatione renuncietur alicui auxilio competenti fideiuſſoribus ibid.]

24 *Fideiuſſor qui acceſſit diuerſo tempore non poteſt cogi ad ſoluendum, niſi ſibi cedantur iura contra alios poſtea acceſſuros, quando cum ipſo actum fuit quod iſti quoque accederent.*

25 *Secus quando tempore quo ipſe acceſſit nihil cum eo fuit actum quod alij confideiuſſores accederent.*

Fideiuſſor qui acceſſit in contractu cenſus, tenetur ad illius ſolutionem.

QVÆSTIO LXXIV.

aliàs par. 2. cap. 2. qu. 3. ar. 2.

QVod fideiuſſor qui acceſſit contractui cenſus teneatur ad illius ſolutionem non magnam habe-
1 re videtur difficultatem: quia licet † fideiuſſor alie-
nam ſuſcipiat obligationem, *Inſtit. de fideiuſſ. in prin.*
2 Doctor. *omnes in rub. C. eod. tit.* ex † proprio tamen con-
tractu, & ex propria tenetur obligatione, §. *fideiuſſor,*
Inſtitut. eod. Alex. *poſt gloſ. in l. tale pactum, num. 9 ff. ſol.*
3 *matr.* maximè † ſi ſe obligauit vti principalis, & inſo-
lidum. Natta *conſ. 461. num. 3. lib. 3.* Franc. Becc. *conſ.* 45.
4 *num.* 49. *lib.* 1. Vnde † ſequitur firmata & indubitata
concluſio, quod fideiuſſor, qui acceſſit in contractu
cenſus ad fauorem domini illius teneatur annuas pen-
ſiones abſque contradictione perſoluere etiam quod
† ipſe expreſsè non ſe obligauerit pro fructuum cen-
5 ſus ſolutione, ſed ſimpliciter ad damna, & intereſſe
[Imò etiam ſi fideiuſſor non ſe obligauit expreſsè ad
damna, & intereſſe, ſed ſimpliciter de euictione fundi
cenſiti, nihilominus ſi dominus cenſus impediatur
exigere illius fructus, ipſe fideiuſſor tenetur ad illo-
rum ſolutionem, quia tunc ſuccedunt in locum dam-
norum, & intereſſe, *vt reſoluit* Rota *coram* R. P. D. Pi-
rouano *in vna Romana cenſus* 1. *Februarij* 1627. *quæ eſt*
poſt tract. deciſ. 484. numer. 1. & 2.] quia ratione inter-
eſſe tenetur ad ſolutionem annui cenſus, & † eo ca- 6
ſu intereſſe dicitur liquidum ex inſtrumento cenſus,
vt fuit reſolutum in Rota *coram* Seraph. *deciſ.* 387.
numer. 6. *par.* 1. *coram* bon. mem. Bubalo, 24. *No-
uembris* 1586. *in illa Senogallienſi prædij, quæ eſt impreſ-
ſa poſt tract. dec. 58. num. 7. coram* Illuſtriſſimo Cardina-
li Ludouiſio, 20. *Februarij* 1604. *in illa Bononienſi cenſus
quæ eſt ibid. dec. 61. num.* 8. *& coram.* R. P. D. Manzane-
do 3. *Aprilis*, 1609. *in illa Ianuenſi cenſus, quæ ibidem eſt
dec. 63. num.* 3. *&* [*coram* R. P. D. Buccabella *in vna Bo-
nonienſi pecuniaria* 16. *Ianuarij* 1631. *quæ eſt poſt tract.
dec.* 554. *n.* 10.] *& alias ſæpius & nos diximus ſupra par.
1. c. 2. q. 1. art. 6. nunc q. 19. n. 41. & ſeqq.*

Sed circa hanc fideiuſſoris obligationem, duæ exoriuntur difficultates in hoc Articulo diſcutiendæ.

Prima, an fideiuſſor teneatur etiam quod obligatio principalis venditoris cenſus ſit nulla.

Secunda, an fideiuſſor poſſit conueniri non excuſſo principali debitore cenſus.

Circa primam difficultatem licet pro fideiuſſore
ſtet vulgaris, & ab omnibus recepta concluſio, † quod 7
nullitas obligationis principalis debitoris influat in
obligationem fideiuſſorum, ita vt eam quoque reddat
nullam, & inualidam, per *tex. in l. fideiuſſor obligari*, §.
fin. ff. de fideiuſſor. dantur tamen nonnulli caſus in qui-
bus fideiuſſor obligatur etiam quod obligatio princi-
palis debitoris vitio nullitatis laboret, quorum ali-
quot, qui magis ad rem noſtram facere videntur, bre-
uiter ſubiicere operæ pretium eſſe duxi.

Primus † itaque caſus eſt, quando fideiuſſor non 8
ſtetit in puris terminis fideiuſſionis, ſed obligauit ſe
vti principalis, & in ſolidum. Alex. *ad* Bart. *in l. Mar-
cellus in prin. ff. de fideiuſſ.* [*multos allegat.* Pyrr. Maur.
*in ſuo tract. de fideiuſſ. par. 2. in princ. cap. 5. num. 17. ubi n.
19. conciliat contrarias*] quia cenſetur † enim eo caſu 9
promiſiſſe animo nouandi, & non videtur vti fideiuſ-
ſor, & ideo efficaciter tenetur. Dec. *conſ. 7. num.* 6. Pa-
riſ. *conſ. 16. num.* 113. *lib.* 2. *& dixit* Rota *coram* Seraph.
dec. 1324. n. 4. verſ. Secunda limitatio, & coram bo. mem.
Iuſto. 26. *Maij*, 1600. *in illa Tudertina cenſus, quæ poſt
tract. eſt deciſ. 119. num. 4. & coram* Illuſtriſſimo Cardi-
nali Ludouiſio *in vna Amerina fideiuſſionis*, 25. *Maij*
1612 *quæ eſt poſt ibidem deciſ.* 192. *num.* 2. *& in eadem
cauſa coram eodem 27. Iun. eiuſdem anni, vt ibid. dec.* 183.
num. 3.

[Nec videtur obſtare auctoritas Laurent. de Rin. *conſil. 72. num. 3.* vbi ab hac opinione recedit; nec etiam Oddi, qui illum ſequitur *conſ. 41. vbi num.* 43. alios allegat. Quoniam dum iſti conantur euitare rationem ſupradictam deductam, deducendo quod iſte fideiuſſor dum acceſſit negotio non ad ſe, ſed ad alium ſpectante, non principalis debitor, ſed fideiuſſor merus eſt dicendus: Aduertendum eſt, quod licet iſte fideiuſſor reſpectu debitoris dicatur fideiuſſor, licet ſe inſolidum cum illo tanquam principalis obligauerit ob rationem, quam conſiderat *l. aur. de Pin. Odd.* & quiqui ſunt, qui eos ſequuntur. Reſpectu tamen principalis creditoris iſte fideiuſſor non eſt loco fideiuſſoris, ſed reputatur correus debendi cum ipſo principali debitore, & ſic reſpectu creditoris ſunt duo correi debendi, *vt fuit reſolutum in* Rota *in multis cauſis, & ſignanter in dec. 20. num. 8. dec. 60. num. 1. & dec. 180. num. 4. poſt hunc noſtrum tract. & alias ſæpe.*

Vel poteſt ſaluari opinio *Lauren. & Odd.* & ſequacium, vt procedat quando obligatio principalis debitoris fuit ipſo iure nulla ab initio, in quibus terminis ipſi loquuntur, *& nos diximus ſupra in tract. hac 2. par. cap. 1. quæſt. 2. nunc quæſt. 52. num. 10. & ſeqq.*

Hic

Hic autem loquimur quando obligario debitoris fuit ab ioitio valida, ſed annullatur ex poſt facto, quo caſu fideiuſſor remanet efficaciter obligatus, vt diximus hic in tract.num.12.]

10 Maximè † ſi ſuam obligationem iuriſiurandi relligione confirmauit, Natta conſ. 262. num.14.& placuit Rotæ coram Mohed.dec.2.de fideiuſſ.& coram Illuſtriſſimo Cardin. Ludouiſ. in d. ſua cauſa Amerina fideiuſſ. 25.Maij, & 27.Iunij, num.3 & in vna Romana cenſus de prouanis coram b.m.Orano, 8. Aprilis, 1598. quæ eſt poſt tract.dec.21.n.9.verſ.quia diuerſi ſunt & infra.

11 Dicitur † aotem fideiuſſor obligare ſe vti principalis, non ſolum qoando hoc expreſſit, verùm etiam quando obligauit ſe omoi meliori modo cum interpoſitione iuramenti, & obligatione in forma Cameræ, vt bene dicitur Rota coram Seraph. dicta dec.1324. num.4.verſic.ſecundi limitatio.

Secundus caſus † in qoo obligatio fideiuſſoris ſub-
12 ſiſtit, etiam quod ſit nulla obligatio principalis debitoris cenſus eſt, quando contractos noo inſurgit ex aliqua diſpoſitione iuris communis, nec ex eo quod non ſit ſeruata forma ſubſtantialis cootractus, qui defectus facit contractum ab initio non valere, ſed prouenit ex poſt facto ex aliquo ſpeciali iure, puta in cootractu minoris ex defectu alicuius ſolemnitatis à ſtatuto requiſitæ Pariſ. d.conſil.16.nu. 111.lib.2. Ceph. conſ.437.num.29.libr.3.& voluit Rota coram Seraph. d. dec.1324.num.6.verſ. 3.limitatio, & coram b.m.Orano, 8 Aprilis, 1598.in illa Romana cenſus de Pirouanis, quæ eſt poſt tract.dec.21.num.11.& ſeqq.& coram b.m.Iuſto, 26. Maij, 1600.in illa Tudertina cenſus, quæ eſt ibidem dec.139.num.3.4.& 5.& coram Illuſtriſſimo Cardinali Ludouiſio, 27.Iunij. 1612.in illa Amerina fideiuſſionis, quæ ibidem eſt deciſ.193.num.4. Quidquid Carocc.in ſuo tract.de excuſſio,bonor.par.2.q.1.num.13.contrarium dicat, auctoritate Iaſ.Ploe.& Lamberteng.qui tamen nihil omnioo dicunt de obligatione fideiuſſoria, ſed tantum quod contractus à minore, & à muliere celebrati non ſeruata forma ſtatuti ſunt nulli, ita vt nec naturalis quidem obligatio ex eo oriatur.

13 Tertius eſt caſus quando † fideiuſſor ſpecialiter, & expreſsè ſe obligauit, & teneri voluit etiam in euentum nullitatis, & inualiditatis contractus reſultantis ex quouis capite, & defectu. Alex. conſ. 32. num.4.& ſeqq.lib.2.& in propriis terminis, voluit Rota in cauſis ſuprarelatis Amerina fideicommiſſi, 25.Maij, num 5.& 27. Iunij, num.4.Romana cenſus de Pirouanis, num.8.& ſeqq. & Tudertina cenſus, num. 8 verſ.prætorquam quod.

14 Circa † alteram difficultatem, conſtituenda eſt concluſio quod fideiuſſor conueniri non poſſit niſi fuerit excuſſus principalis debitor cenſus. Auth. præſente, C.de fideiuſſ. §.ſi quis igitur, & §.non ſolum. Auth. eod. tit. l. hoc ſi debitor, C. de pignor. Marſil.ſingul. 210. Muſcatell. in ſua pract. fideiuſſ. qu. 8.& ſeq Felician.de cenſib.tomo 1.lib.3.cap.3.num.1.Intrigliol.ſuper Bulla, de cenſib.q.60.num.2.

15 Quæ † concluſio amplianda eſt etiam quod fideiuſſor obligauerit ſe tanquam principalis, vt voluit Gl.in Auth.de fideiuſſ in prin.in verbo, fideiuſſorem verſ. item quid ſi principaliter, Capella Toloſ. dec. 80 & ibi Aufrer.in addit.Specul.in tit de renunciat.& concluſ. ſub numer.18.verſ.ſed ſi fideiuſſor. Petr.Rauen. ſingul. 200. Guid.Pap.dec.570.num.6. Curt.ſen. conſ.6.num.1.Aret. in §.ſi plures, num.8.Inſtit.de fideiuſſ.Dec.in l.ſin in prin. num. 27.ff.ſi cert.pet.Ruin.conſ.140.num 8.lib.1.Ferrett. conſ.128.num.7.lib.1.& pro regula, Myſinger.ponit. Singul.obſeruat. cent. 2.obſeruat. 5.num.1.& ſequitur Crau. conſ.762.num.6.lib.5.qui licet hoc dicat in ratione dubitandi, cùm tamen nihil reſpondeat, cum eadem ſententia tranſire videtur ſentir Alex. in l.vbi autem, §. illud, num. 4. ad fi.ff. de verb. oblig. Et abſqoe † dubio
16 hoc procedit ſi fideiuſſor obliget ſe non in eadem ſcriptura, in qua ſe obligauit principalis debitor pro quo fideiuſſit, ſed in alia diuerſa, vt dicit, Iaſ. conſ. 58. col.1.verſic.non obſtat, ad fin.lib. 3. Licet † enim ipſe in 17 eodem verſ. nec obſtat. teneat quod quando fideiuſſor obligauit ſe vti principalis in eodem inſtrumento io quo ſimiliter ſuus principalis ſe obligauit, non ſit neceſſaria excuſſio principalis, quod etiam voluit Grat. conſ.87.num.25.verſ.ſed vltima, lib.1.Boër.deciſ.221. nu. 13.ad fin.quos refert Gabr.in tit.de fideiuſſ.concluſ.1. limit.28.[& multorum auctoritate comprobat Decian.conſ. 72.n.6.lib.2.] & Rota in Romana Saluiani interdicti, 1. Iunij, 1609.coram R.P.D.Manzanedo, quæ eſt poſt tract. deciſ.83.num. 5. Quando † tamen obligatio fideiuſſo- 18 ris eſt facta in diuerſa ſcriptora, & diuerſo tempore tranſit cum communi opinione, quod non poſſit conueniri fideiuſſor non excuſſo principali debitore, quod ipſum placuit etiam. Gabr.d.limit.28.& Cardinali Mantic.de tacit.& ambig.lib.16.tit.17.num.4.& 5 Ego † tameo in vtroque caſu noo exiſtimo recedendum à 19 concluſione principali, quod ſemper ſit neceſſaria excuſſio principalis, cum ſemper ſit verum, quod fideiuſſor interceſſit pro alio, & alienam ſequutus fuit obligationem ſiue obligauerit ſe eodem tempore, quo ſe obligauit principalis debitor, & in eodem inſtrumento, ſiue io diuerſo tempore, & diuerſo inſtrumento, vt conſiderat. Petr. de Rauen. d. ſuo ſingular. 200.[& multis confirmat Odd. d.conſ. 41. num. 51.cum pluribus ſeqq.]

Limitari autem debet hæc concluſio. Primò, † vt 20 non procedat, quando fideiuſſor io inſtrumento fideiuſſionis expreſsè renunciauit beneficio excuſſionis, quemadmodum ſecundum communem ſtilum, & obſeruantiam Notariorum huiuſmodi renunciationes in inſtrumentis apponi ſolere experientia ipſa demonſtrat facta enim dicta renunciatione poterit fideiuſſor conueniri abſque eo, quod prius conueniatur principalis debitor. Anto.Gomez.variar.reſolut.tom.2.cap. 12. num.1. Burſat. poſt alios conſ. 400. num. 45.lib.4.Intrigliol.d.q.6.num.7.

[Et propter hanc rationem dicunt ſcribentes, qood cum in ventre Cameralis obligationis adſit renunciatio omni Iuris, & legum auxilio, ſi fideiuſſor obligauerit ſe in forma Cameræ, ſi conueniatur, non poterit opponere exceptionem excoſſionis, quod placoit multis, quos congerit Zacch.de Cameral. obligat. qu. 32.num. 3. quibus addi poteſt Mantic. de tacit.& ambig. conuent.lib 16.tit.17.num.9. Et ita reſoluit Rota in pluribus cauſis, vt apparet poſt Zacch. d. tract. deciſ.22.num. 3.deciſ.55.num.4.deciſ.118.num.7.& deciſ.143.num.2.& ſeqq.quibus addi poteſt alia deciſio facta coram Reuerendiſſimo D. Coccino Decano in vna Romana Saluiani, 26.Iunij, 1623.quæ eſt poſt tract. dec.488.num.7.]

Limitatur † ſecundò, quando priocipalis debitor 21 cenſus eſſet mortuus, nam eo caſu poterit recta via conueniri fideiuſſor abſque eo quod hæres debitoris excutiatur, tex. eſt in d.l.fideiuſſor obligari §.fin. in fine, ff.de fideiuſſ. Quando † ſcilicet defunctus fuit in mo- 22 ra, ſequitur Aufrer ad deciſ.Capel.Tholoſ.130. in fine, refert Carrocc. d.part. 2. quæſt.71.num.3 in ſuo tract.excuſſ.interpellari † tameo debet hæres vt ſoluat, vt ani- 23 maduertit Gloſ.in fin.in d.§.fin.& voluit Bald.in l.fin.n. 24 C. de condit. incert.

[Plures alij poſſent afferri caſus, in qoibus fideiuſſor non poteſt opponere hanc exceptionem excuſſionis, quos conſultus omitto, Si quis autem illos ſcire deſiderat, adeat plene referentes, & explicantes Mant. d.lib.16.tit.17.per tot.Pyrr Maur in ſuo tract. de fideiuſſor.par.2.ſect.6.cap.3.num.33.& infra vſque ad num.115. & à num.164.vſque ad n.208 Carol.de Graſſ.de except. Inſtrum.in 10. except.num.44.& ſeqq.

Sed adhuc circa hanc fideiuſſoriam obligationem aduertendum eſt, quod ſi vnus ex pluribus fideiuſſo-

ribus

ribus etiam in ſolidum obligatis conueniatur à principale creditore pro ſolutione integri cenſus, poteſt opponere exceptionem cedendarum actionum, & ab illo petere, vt ſibi cedat actiones, & iura non ſolum contra principalem debitorem pro quo fideiuſſit, *l. 2. & ibi not.* Doctor. *C. de fideiuſſ.* Neguſ. *de pignoran. & hypoth. part. 5. membr. 3. num. 35.* Sed etiam contra alios confideiuſſores, *l. fideiuſſores*, *& ibi* Gloſ. *in verb. cateros, l. ſi fideiuſſores, §. idem reſpondit, ff. de fideiuſſ.* Bald. *in d. l. 2. nu. 2. & ibi* Salic. *in 3. oppoſ.*

Et hanc ceſſionem tenetur creditor facere, aliàs repellitur, & non poteſt fideiuſſorem excipientem ad ſolutionẽ compellere, *d. l. 2. C. de fideiuſſ. l. mulier in fin. ff qui potior. in pignor. haben.* Ronchegall *in l. reos, in prin. num. 55. de duobus reis. Alias congerit* Pyrr. Maur. *in d. tract. d. ſectio. 6. cap. 5. n. 4. & 14* Bar. *in l. ſi ſtipulatus §. 1. ff. de fideiuſſ.* Socin. Senior *conſ. 200. in princip. lib. 2.* Adden. ad Ludou. *dec. 190. ad fin.*

Etiam ſtante ſtatuto dante exequutionem publicis inſtrumentis Bertaz. *qui alios allegat in ſuo tract. de clauſul. Inſtrumen. clauſul. 40. gl. 4 num. 8. circa med.* Mantic. *d. lib. 16. tit. 19. num. 14.* Pyrr. Maur. *d. cap. 5. num. 14.* Gratian. *diſceptat. forenſ. tom. 3. capit. 705. num. 2. vbi multos congerit.*

Etiam quod ſtatutum reiiciat generaliter omnes exceptiones, præter expreſſas. Nam ſub tali generalitate non cenſetur reiecta hæc exceptio cedendarum Aſin *in ſua pract. iudic. §. 31. cap. 55 num. 1. quem ſequitur* Caepan. *ad ſtatut.* Mediolan. *par. 1 cap. 116. n. 313. & cap. 42. num. 191. vbi alios citat.*

Et iſta exceptio prodeſt fideiuſſoribus non ſolum aduerſus creditorem principalem, ſed etiam contra confideiuſſores. Carol. de Graſſ. *d. tract. de except. in 20. except. n. 26.* Addent. ad Ludouiſ. *d. dec. 190. ad fin.*

Vbi autem ceſſio iurium eſt neceſſaria debent cedi non ſolum actiones perſonales ſed etiam hypothecariæ, & quodcumque aliud ius agenti competens etiam vigore naturalis obligationis, vel officij Iudicis Ronchegall. *ſub d. num. 55. circa med.* Bertazol. *d. gl. 4. num. 7. circa fin.* Pyrr. Maur. *d. cap. 15. num. 19.* Sed tales, quales habet cedens, vt dicimus *infra in tract. hac par. 2. cap. 2. qu. 3 art. 8. nunc qu. 80 num. 16.*

Quod ſi culpa ſua, vel ex alia cauſa creditor non poſſit iura fideiuſſori ſoluenti cedere, puta quia liberauit vnum ex fideiuſſoribus, & proinde ſi petat ab aliis fideiuſſoribus non liberatis integrum creditum, poterit ab eis expelli exceptione cedendarum, & non poterit illos cogere ad ſoluendum *l. Stichum, aut Pamphilum, §. ſi creditor il ſecundo, & ibi gloſſ. ff. de ſolut.* Ronchegall. *d. l. reos num. 56 circa fin.* Carocc. *de oblation. part. 2. q. 22. num. 1.* Sued. *conſ. 170. n. 34. & ſeqq. lib. 2.* Gratian. *qui multos allegat. d. cap. 701. n. 7.*

Quod procedit etiam, quod ille fideiuſſor, qui fuit liberatus, eſſet notoriè non ſoluendo. Surd. *d. conſ. 170. nu. 34.* Et facit Bertaz. *d. gloſſ. 4. ſub n. 8.* vbi ſubdit, quod ſi creditor nullas haberet actiones, quas cederet, excluderetur à petitione ſua à fideiuſſore. Vbi plus dicit, quod iſta exceptio cedendarum poteſt opponi etiam poſt latam ſententiam in illius exequutione, & in actu exequendi quod placuit etiam Pyrr. Maur. *d. cap 5. num. 24.*

Exceptio autem iſta cedendarum in multis caſibus non poteſt opponi, & oppoſita non ſuffragatur, quos recenſet Carol. de Graſſ. *d. except. 20. num. 14. & ſeqq.* Neguſ. *de pignor. & hypo h par. 5 memb. 3. num. 23. & ſeq.* Felician. à ſolis *in ſuis commentar de cenſibus tomo 2. lib. 3. cap. 2. num. 20. verſ. prima ſalentia, & infra* Carocc. *de oblat. d. qu. 22. num. 3. & ſeqq.* Bertaz. *d. gloſſ. 4 num. 8. verſ. vt autem, & infra vſque ad fin. d. gloſ.* Pyrr. Maur. *d. cap. 5. num. 26. per tot.* Et ſignanter quando fideiuſſor huic beneficio renunciauit. Doctor. *in l. iubemus, C. ad Vell. cum aliis, quos recenſent* Bertaz. *d. gloſ. 4. numer. 9. &* Maur. *d. num. 26. verſ. t. vbi.*

Non tamen ab hac exceptione repelleretur fideiuſſor propter quamlibet renunciationem. Nam debet eſſe vel expreſſa, vel talis, quæ ex verbis de neceſſitate inferatur puta ſi renunciatum fuerit omnibus beneficiis competentibus fideiuſſoribus Bal. *conſ. 4. lib. 1. quem* Doctor. *ſequuntur* Mant. *d. lib. 19. tit. 19. num. 15.* Bertaz. *d. gloſ. 4. num. 9.* Pyrr. Maur. *d. cap. 5. num. 17. & ſeqq.* Nam ſub generali renunciatione omnium iurium, & legum auxilij non cenſeretur renunciatum huic auxilio, & beneficio cedendarum, niſi fuiſſet expreſſum aliquod beneficium competens fideiuſſoribus, Bal. *in l. ſi diuiſa ad fin. C. locat. cum quo alij tranſeunt* Ronchegall. *in d. l. reos, num. 59.* Carocc. *d. quaſt. 22. num 8. & ſeq.* Mantic. *d. tit. 19. num. 11.* Bertax. *d. gloſ. 4. ſub num. 9.* Pyrr. Maur. *d. cap. 5. num. 23.* Gratian. *d. cap. 701. n. 9. & ſeqq.* vbi de communi.]

Verum enimuerò altera circa hanc fideiuſſoriam obligationem ſuboritur dubitatio. An fideiuſſor, qui acceſſit in contractu cenſus, in quo debitor promiſit acceſſuros alios fideiuſſores, qui poſteà non reperiuntur acceſſiſſe, poſſit euitare ſolutionem fructuum dicti cenſus oppoſita exceptione, quod ſibi cedantur actiones contra alios, qui accedere debeant, aſſerens ſe acceſſiſſe contemplatione confideiuſſorum promiſſorum, non aliter acceſſurus. In qua difficultate ex mente Doctorum eſt diſtinguendum. Aut † quando 24
iſte fideiuſſit, fuit actum de dandis aliis confideiuſſoribus ipſo ſciente, puta quia ſecum fuit actum de dando ſecundo fideiuſſore, vt intellexit. Rota *coram* Seraph *deciſ. 865. num. 1. par. 1. ex* Neguſ. *de Pignor. par. 5. memb. 3. num. 36. in fine*, & hoc caſu iſte primus fideiuſſor, ſi conueniatur poterit repellere creditorem opponendo exceptionem cedendarum ſibi actionum contra alios, qui accedere debebant, quaſi ipſe fideiuſſerit ſub ſpe mutui periculi. Et ita poſt hæc ſcripta reperij tenuiſſe Caſtracan. *in ſuo tract. de ſociet. offic. cap. 66. numer. 4. &* Intrigliol. *d. tract. qu. 41. num. 10* [Rom. *conſ. 142. ſub num. 1. verſ. aliquando agit ipſa* Vinceo. de Franch *deciſ. 55. num. 10. ſequitur* Pyrr. Maur. *in tract. de fideiuſſor. in titu de priuileg. fideiuſſor. part. 2. ſect. 6. cap. 5. ſub numer. 26. verſ. 5.* Carol. de Graſſ. *de except. inſtrum. in 10. excep. num. 21. & 22.* Carocc. *in tract. de oblation. part. 2. qu. 22. num 13. & ſeq. faciunt dicta in hoc tract. hoc 2 c. qu. 2 art. 6. ſub num. 7. & num. 8.*] Aut † verò, quan- 25
do iſte fideiuſſit ignorauit fuiſſe promiſſum, quod accederent alij confideiuſſores, eo quia cum ipſo id actum non fuit, & eo caſu, quia iſte primus fideiuſſor non cenſetur fideiuſſiſſe contemplatione acceſſionis aliorum, ſi ille qui primo loco fideiuſſit conueniatur non poterit iuuari exceptione cedendarum, ſed tenetur indiſtinctè ſoluere, Caſt. *in l. ſi plures, 28. ſub num. 1. verſ. ſed contra hoc oppono, & in l. ſi Titius, ſub num. 2. ff. de fideiuſſ. refert* Claud. Bertazol. *in ſuo trac. de clauſul. inſtrum. clauſula 10 gloſ. 2 num. 11.* Intrigliol *d. qu. 41. num 9.* [*& non obſcurè ſenſit* Rota *in vna Farfenſi pecuniaria 27. Iunij 1622. coram* R. P. D. Buratto *qua eſt poſt tract. deciſ. 419. num. 9.*]

SVMMARIA.

1 *Fideiuſſor, qui pro alio acceſſit debet conſeruari ſine damno ob eo pro quo fideiuſſit, etiam quod nihil de hoc fuerit conuentum.*

2 *Fideiuſſor, qui in contractu cenſus ſe obligauit, debet à principali cenſus debitore abſque damno conſeruari.*

3 *Promiſſio indemnitatis de ſui natura importat fideiuſſorem damnum non eſſe paſſurum.*

4 *Fideiuſſor indemnitatis tenetur tam ad ſortem, quàm ad omne intereſſe, in quo eſſet diminuta conditio eius*

quem

Digitized by Google

quem ſine damne conſeruare promiſit.

5 *Promiſſio indemnitatis importat promiſſionem defenſionis etiam in iudicio, ſuſcipiendo in ſe litem.*

6 *Promittens indemnitatem tenetur reficere omnes expenſas, quas fideiuſſor fecit in ſe defendendo.*

7 *Et ad refectionem intereſſe, quod ſi fideiuſſor pateretur recipiendo pecunias ſub vſuris pro ſolutione debiti pro quo fideiuſſit.*

[*Debitor tenetur reficere fideiuſſori intereſſe, quod patitur ex eo quod recepit pecunias ad intereſſe pro ſoluendo ære alieno illius, pro quo fideiuſſit. Etiam ſi tunc non fuerit proteſtatus, vt ſolueret alias caperet pecunias ad intereſſe eius damno.*

Fideiuſſor non poteſt efficaciter agere contra debitorem moroſum ad intereſſe, quod ipſe patitur ex eo, quod recepit pecunias ad intereſſe pro ſolutione facienda, niſi præcedat interpellatio, & proteſtatio contra debitorem.

Fideiuſſor non poteſt petere releuationem antequam probet ſe eſſe in damno. Et quomodo fiat talis probatio.

Fideiuſſor indemnitatis quomodo conſtituatur in mora.

Fideiuſſor ſoluens pro debitore ad effectum, vt reficiatur de damno, quod patitur ex eo, quod accepit pecunias ad intereſſe pro ſoluendo, debet in indiuiduo probare, quod accepit ad intereſſe dictas pecunias, quia debitor non ſoluebat.

Intereſſe, quod debetur fideiuſſori ob pecunias, quas recipit pro ſolutione æris alieni debitoris probatur ex inſtrumento ſocietatis officij contracta ad effectum ſoluendi.

Vel ex litteris cambij ſub quo dicta pecunia ſunt recepta]

8 *Promiſſio indemnitatis habet tractum ſucceſſiuum.*

9 *Promiſſor indemnitatis tenetur etiam ad damna futura.*

10 *Conſeruatio indemnitatis fit multis modis.*

11 *Fideiuſſor cui non fuit expreſſè promiſſa conſeruatio indemnitatis repetit damna actione mandati, vel negotiorum geſtorum.*

12 *Vel actione ſibi ceſſa à principali creditore cui ſoluit.*

13 *Fideiuſſor, qui expreſsè ſibi cauit de promiſſione indemnitatis, poteſt repetere damna via executiua.*

14 *Fideiuſſor non poteſt agere contra ſuum principalem pro ſua indemnitatis conſeruatione antequam ipſe ſoluerit.*

*Limitatur multis modis, remiſſiuè.*num.16.

Limitatur 1. *ſi fideiuſſor ſit obligatus in publico, & in rato inſtrumento.*

Limitatur 2. *quando acceſſit in contractu vullo.*

Limitatur 3. *quando fundat petitionem ſuper intereſſe.*

15 *Fideiuſſor ſuſcipit mandatum de fideiubendo, & ideo de ſoluendo.*

[*Fideiuſſor indemnitatis antequam ſoluat non eſt creditor pecuniæ ſed liberationis & conſeruationis indemnitatis.*)

18 *Obligatus in inſtrumento habente executionem paratam, habetur pro condemnato.*

[*Fideiuſſor, contra quem fuit petita exequutio, poteſt agere, vt conſeruetur à damno etiam antequam ſit condemnatus.*

Fideiuſſor qui tenetur vigore inſtrumenti habentis exequutionem paratam, poteſt agere contra principalem debitorem antequam ſoluat.

Non vt ſoluat ſibi, ſed principali creditori.]

21 *Agens contra aliquem vt alteri ſoluat, quia ſua intereſt rectè agit.*

22 *Pro euictione agi non poteſt niſi re euicta.*

23 *Limitatur, quando debitor tradidit creditori ſuo ſcienter rem alteri obligatam, quia creditor poteſt agere ratione ſui intereſſe de euictione, etiam re nondum euicta.*

Fideiuſſor quando pro conſeruatione ſuæ indemnitatis agere poſſit.

QVÆSTIO LXXV.

aliàs par. 2. cap. 2. qu. 3. ar. 3.

CVm † ex natura contractus fideiuſſionis ſit, vt is, 1
qui pro alio fideiubet, vel bona ſua obligat, de-
beat à principali debitore pro quo acceſſit à damno
liberari, & releuari, & indemnis conſeruari etiam
quod nihil de hoc dictum, & expreſſum ſit, Franch.
in c.fin.in 3.notab.numer.2.de foro compet. lib. 6. Calcan.
*conſ.35.num.1.& 2.*Marſil.*ad Rubr.C.de fideiuſſ.nu.315.*
Simon.de Pret.*conſ.153.numer.* 23. Non poteſt in du-
bium reuocari † quin etiam is, qui in contractu cen- 2
ſuali pro alio fideiuſſit, & bona ſua obligauit ſit à
principali cenſus debitore pro quo fideiuſſit releuan-
dus à damno, & indemnis conſeruandus, etiam quod
dicta releuatio non ſit ſibi expreſsè promiſſa, vt dixit
Rota *in vna Romana releuationis indemnitatis, 4. Fe-
bruarij, 1602. coram* Illuſtriſsimo Cardinali Lancellot-
to, *quæ eſt impreſſa poſt tract.deciſ.14.num.*1.

Cæterùm vt hanc releuationis materiam diluci-
dius explicemus, tres viſæ ſunt explicandæ difficul-
tates.

Prima, quid in ſe contineat iſta promiſsio conſer-
uationis indemnitatis.

Secunda, qua actione peti poſsit.

Tertia, an fideiuſſor poſsit illam petere antequam
ſoluat.

Quo ad primam breuis ſit reſolutio, quod † pro- 3
miſsio indemnitatis importat ex ſui natura fideiuſſo-
rem damnum non eſſe paſſurum, vt ex doctrina *Bart.*
per illum tex.*in l.quaro,in princ.*quam ſequuntur com-
muniter Doct.*ff.locat.*Bald.*in l.1.ſub num.1.C.de his,quæ
in fraud.credit.*Socin.iun.*conſ.42.num.1.lib 4.*Ruin.*conſ.
187.num.3.lib. 1. & dixit* Rota *in fideiuſſore cenſus co-
ram* b.m.Litta, 10.*Ianuarij*, 1600.*in vna Bononienſi re-
leuationis indemnitatis, quæ eſt poſt tract.deciſ.194. num.
1. & coram* R. P.D. Pamphilin, 14. *Nouembris*, 1605.
*in illa Romana releuationis indemnitatis, quæ eſt ibidem
deciſ.140.num.2.*& hoc habet præcipuum† vt promit- 4
tens indemnitatem cenſeatur obligatus ad ſortem, &
ad omne intereſſe in quo eſſet diminuta conditio fi-
deiuſſoris. Bald.& Salic.*in l.2.C.de ſentent.quæ ſine cer.
quanti.profer.*Pariſ.*conſ.109.num.37.& 39.lib.1.conſ. 16.
num.124.lib.2.& conſ.73.num.21.lib.3* Ruin.*d.conſ.*187.
*num.3.*Socin.iun.*d.conſ.42.num.1.*Surd. *conſ.* 150. *num.
4.lib.1.*[*Et horum auctoritate* Rota *in illa Anconitana pe-
cuniaria coram* R.P.D.Pirouano, *quæ eſt poſt tract. deciſ.
138 num.1.& rurſus in eadem cauſa coram eodem 23. Ia-
nuarij, 1617. quæ eſt in recollect. per* Farinac. *deciſ.* 373.
num. 1. in fin. & num. 2. in fin.part.1.] & proptereà im-
portat promiſſionem † de defendendo etiam in iudi- 5
cio in ſuſcipiendo litem, & liberando à moleſtiis.
Ruin.*d.conſil.187.num.2.*Socin.iun.*d.conſ.42.num.1.cap.
peruenit, & ibi* Gloſ.*extr.de fideiuſſ.*Calcan.*conſ.35. nu.
2.*Pariſ.*d.conſ.109.num.38.& d.conſ.16.num.124.* [An-
gel.*de* Aret.*conſ.136.num.4.in fin* Bertazol *conſ.ciuil.84.
num.43.lib.1.*Anton.Monach.*deciſ* Bonon.*54.numer.14.*
Bertazol.*de clauſul.inſtrum.clauſul.43 gloſ. 2. ſub num. 1.
verſ.& tenetur promittens* Gratian.*diſcept. forenſ.tomo 3.
cap.549 num.1.& ſeqq.*] Vnde promittens † indemni- 6
tatem tenetur reficere omnes expenſas litium in qui-
bus fideiuſſor fuit damnificatus occaſione fideiuſſio-
nis, Socin.iun. *d.conſ.42. num.2.* Item † tenetur reſar- 7
cire omne intereſſe quod eadem occaſione pateretur,
vel recipiendo pecunias ſub fœnore gratia ſoluendi

ob

ob cauſam in quam fideiuſſit, vel ſoluendo proprias pecunias quas foret ſolitus implicare in negociationibus, vt conſiderat Calcan. *d. conſ. 35. num. 1.*

[Et voluit Rota coram Seraphin. *deciſ. 787. num 4. & deciſ. 935. num. 1. & coram* R.P.D. meo Vbaldo, *in vna Romana ſubbaſtationis 2. Iunij, 1614. quæ eſt poſt* Zacch. *de ſocietat. offic. deciſ. 60. num. 8. & coram* R. P. D Buccabella, *in illa Bononienſi pecuniaria 16. Ianuarij, 1634 quæ eſt poſt tract. deciſ. 554. num. 7. &* Pyrr. Maur. *in ſuo tract. de fideiuſſor. par. 2. ſect. 5. cap. 1. num. 23.*

Sed poteſt in dubium reuocari an ad effectum, quod debitor teneatur reficere fideiuſſori damna iſta per ipſum paſſa ex eo, quod recepit pecunias ad licitum intereſſe pro ſoluendo ære alieno debitoris, pro quo fideiuſſit, ſit neceſſarium, vt ipſe interpellauerit debitorem, intimauerit illi moleſtias, quas patitur à creditore, & proteſtatus fuerit, quod ſi ipſe debitor non ſoluit, ipſe fideiuſſor cogetur recipere pecunias pro ſolutione facienda ad honeſtum, & licitum intereſſe. In qua dobitatione concludendum eſt, quod licet ad inducendam obligationem de recipiẽdo quodcomque intereſſe non ſit neceſſaria buiuſmodi interpellatio, notificatio, & proteſtatio, cùm fideiuſſor debeat indemnis conſeruari, & ab omni prorſus damno liberari, vel à debitore ipſo, pro quo fideiuſſit, vel à fideiuſſore indemnitatis, vt diximus hic in tract. *hoc eod. art. 3. num. 1. &* a *& voluit* Rota *diuerſ. dec. 231. num. 2. par. 2. & coram* D. meo Vbaldo, *in d. Romana ſubbaſtationis num. 7.*

Attamen ad effectum, vt vigore dictæ obligationis poſſit efficaciter agere, vtique de neceſſitate debet præmitti dicta interpellatio, notificatio, & proteſtatio, Etenim non probato damno, non poteſt agi pro releuatione. Alexand. *conſ. 514. num. 1. lib. 4. & conſ. 199. num. 1. & 2. l. 7.* Caualcan. *de vſufruct. mulier. relict. ſub n. 212. verſ. nam obligatus.* Probari autem non poteſt, fideiuſſorem eſſe in damno, ex ſolo lapſu temporis, abſque interpellatione, vt reſoluit Rota coram Verall. *deciſ. 231. num. 3. & ſeqq. lib.* 3. Debet enim fideiuſſor certiorare eum, à quo ſine damno conſeruandus eſt, quod ob moram debitoris in ſoluendo ipſe moleſtias patitur à creditore, & quod pro eo ſatisfaciendo cogitur pecunias capere ad licitum intereſſe; Etenim ſi is, qui ad indemnitatem præſtandam tenetur hoc ſciuiſſet, forſitan prouidiſſet, & non permiſiſſet, pecunias à fideiuſſore ad intereſſe accipi, & abſque hac interpellatione, & monitione non poteſt conſiderari mora debitoris, vel obligari ad conſeruandum indemnitatem, vt ratiocinatur. Rota *in illa Romana releuationis indemnitatis, 9. Iunij, 1604. coram* b. m. Cardinale Lancellotto, *quæ eſt poſt tract. dec 324. verſ. debuiſſet namque, & infra in verſ. ſecus in fideiuſſore, & repetiit in eadem cauſa coram eod. 12. Iunij, 1606. quæ eſt ib. deciſ. 342. num. 2. & ſeqq. & rurſus in eadem cauſa coram* Illuſtriſſimo Cardinale Sacrato, 27. *Iunij 1609. quæ ib. eſt deciſ. 343. num 4. & ſeqq.*

Nec etiam ſufficit fideiuſſori probare, quod is, qui eum indemnem conſeruare tenetur non ſoluit debito tempore, & propterea ipſe poſtquam venerat dies ſolutionis faciendæ accepit pecunias ad aliquod licitum intereſſe, ſed eſt neceſſarium, quod in indiuiduo probet, quod ob non factam ſolutionem à debitore ipſe pecunias accepit ad intereſſe, & conſequenter paſſus eſt damnum Nam eſto, quod dicto tempore acceperit pecunias ad intereſſe, non propterea ſequitur de neceſſitate, quod ex eo, quod debitor principalis non ſoluit debito tempore, ipſe fuerit in damno Potuit enim fideiuſſor accidere pecunias illas ad intereſſe ob aliquam aliam cauſam, *vt bene deducit* Rota *coram* Mohed *deciſ. 103. quæ eſt 2. de vſur. Et firmauit eadem* Rota *coram* b. m. Cantuccio, *in vna Romana pecuniaria de Zabarijs, 7. Aprilis 1581. quæ eſt poſt tract. deciſ. 325. num. 1. de qua meminit, & illam ſequitur eadem* Rota *in vna Romana vinea de brunis coram* bon. mem. Orano 2. *Decembris 1592. quæ eſt poſt* Zacch. *de ſociet. offic. deciſ. 66. num. 4. & repetiit coram* Illuſtriſſ. Cardinale Mellino *in vna Romana Cambiorum de Grandis 15. May, 1592. quæ eſt apud* Marcheſ. *de Commiſſ. par. 1. fol. 875. & in vna Mediolanenſi pecuniaria coram* bon. mem. Litta, 27. *Martij, 1602. quæ eſt in recollect. per* Farinac. *deciſ. 52. numer. 3. part. 1. & ſequitur* Hond. *conſ. 50. numer. 30. verſ. quæ procederet non ſolum libr. 1. & conſ. 36. num. 34. lib. 3.*

An autem iſta interpellatio, notificatio, & proteſtatio ſit neceſſaria quando creditor accipit pecunias ad intereſſe ob retardatam ſibi ſolutionem à debitore, dicemus infra in addit. *ad art. 9. qu. 5. huius 2. cap. n. 6. & ſeqq.*

In his autem caſibus, in quibus huiuſmodi intereſſe, & damnorum refectio debetur; concludentiſſima illorum probatio haberetur vel ex ipſis inſtrumentis ſocietatis officij. ob faciẽdam dictam ſolutionẽ contractæ, *vt reſoluit* Rota *coram* Seraph. *d. dec. 935. num. 4.* Vel ex litteris Cambij, ſub quo pecuniæ ſunt receptæ, vt colligitur ex d. Mediolanenſi pecuniaria *num. 4. verſ. immo cum.* Et faciunt ea, quæ diximus ſupra in tract. *par. 1. cap. 2. qu. 1 art. 6. num. 45. & part. 2. c. 2. qu. 3. art. 2. num. 6. nunc q. 19 & 74.*]

Et dicta promiſſio cùm habeat tractum ſucceſſi-
uum, Calcan. *d. conſ. 35. num. 1. verſ. item quia* reſpicit † 8
tàm damna iam paſſa, quam etiam damna futura,
nam † ſi non fuerit limitata ad aliquod tempus cer- 9
tum, cenſetur perpetua durante cenſu, *arg. l. iuriſperi-
tos, in prin. ff. de excuſ. tutor. glo. in l. ſine præfinito, C. de
pen.* Ceph. *conſ. 212. num. 2. l. 2.* Tiraq. *de retractu conuent.
§. 2. gloſ. 1. num. 29.* & in terminis fideiuſſionis præſtitæ
in contractu cenſuali, dixit Rota *coram* R.P. D. Pam-
philio, *in illa Romana releuationis indemnitatis, quæ eſt
poſt tract. deciſ. 140. num. 2.* vnde complectitur non ſo-
lum hæredes tam fideiuſſoris, quàm promiſſoris in-
demnitatis, ſed etiam hæredes hæredum, vt dicit *ibi*
Rota *num. 2.*

Iſta † autem conſeruatio, & releuatio poteſt mul- 10
tis modis fieri, & ſignãter, tribus, quos conſiderat Bal.
*in l. fin. col. fin in fine, verſ. ſed hoc poteſt fieri, n. 17. & ſeq.
C. de vſur. rei iudic.* videlicet, vel ſoluendo pignora, vel
præſtando fideiuſſores magis idoneos, vt refert Be-
nint *deciſ. Bononien. 81. num. 23.* Cattar. *deciſ.* Rotæ *exe-
cut.* Genu. *deciſ. 116. num. 5.* [*Et cum* Bald *tranſit* Rota
in Imolenſi cenſus 26. Iunij 1609. coram R. P.D. Caual-
letio, *quæ eſt poſt tract. deciſ. 200. num. 3. & ſeq. & in vna
Senogallienſi Saluiani interdicti, 20. Iunij 1625. coram*
R. P. D. Manzanedo, *quæ eſt poſt tract. deciſ. 462. nu-
mero 4.*]

Circa ſecundam difficultatem breuibus me expe-
diam diſtinguendo. An in inſtrumento fideiuſſionis
fuerit expreſsè promiſſa conſeruatio indemnitatis,
aut verò fideiuſſor ſibi non cauit de dicta expreſſa in-
demnitatis promiſſione † Si quidem fideiuſſor non 11
fuit diligens, & cautus in ſtipulando expreſsè ſuæ in-
demnitatis promiſſionem, ſi damnum patiatur pote-
rit aduerſus ſuum principalem pro ſua releuatione
agere, vel actione mandati, *l. rogaſti, §. qui fidem, l. ſi re-
munerandi, §. ſi paſſus, ff. mand.* vel † actione ſibi ceſſa 12
à principali creditore cui ſoluit, quatenus ab eo ceſ-
ſionem iurium reportauerit, *l. Papinianus, ff. mand. l.
cum ulter, C. de fideiuſſ. l. mandati, C. eod.* Petr. Duen. *reg.
337.* ſi † autem ſibi prouidit expreſsè de promiſſione 13
indemnitatis, præter has actiones habet etiam viam
exequutiuam ſicut de condemnato per iudicis ſenten-
tiam ad releuandum à damno eius fideiuſſorem quod
poſſit via exequutiua compelli dicit Socin. iun. *d. conſ.
42 num. 3. verſ. prædictis, lib. 4.* quod abſque dubio pro-
cederet ſi inſtrumentum eſſet vallatum camerali ob-
ligatione,

Digitized by Google

ligatione, vel aliàs haberet exequutionem paratam
vigore ſtatuti.
Circa tertiam difficultatem, an fideiuſſor poſſit
petere conſeruationem indemnitatis antequam ſoluat
14 eſt conſtituenda regula † negatiua, quod non poſſit
principalem debitorem conuenire pro ſuæ indemni-
tatis releuatione, *l. ſi pro ea, C. mand. l. Lucius in fine, ff.
eod.* nam, vt dicit Bal. *in d. l. ſi pro ea num. 2. verſ. modo pro*
15 *euidentia, & num.* 3. fideiuſſor † ſuſcipit mandatum
de fideiubendo, & per conſequens cenſetur recepiſſe
mandatum de ſoluendo, *in l. debitum, ff. de cond. indeb.
l. 1. Cod. de dolo*, vnde antequam ſoluat non adimple-
uit ſuſceptum mandatum, & propterea agere non po-
teſt, *arg. l. Iulianus, §. offerri, ff. de act. empt.* & ita fuit
reſolutum in Rota *coram* bon. mem. Litta, 10. *Ianuarij*,
1600. *in illa Bononienſi releuationis indemnitatis*, quæ eſt
impreſſa *poſt tract. deciſ.* 194. *num.* 3. Propterea ſi debi-
tor principalis ſoluit fructus decurſos ipſe quoque
fideiuſſor remanſit liberatus, ſi nec ipſe, nec eius
principalis ſoluit, tunc non poteſt dici eſſe in dam-
no, ita vt agere poſſit pro ſuæ indemnitatis conſerua-
tione: quo verò ad fructus decurrendos nondum dici-
tur nata actio contra ipſum fideiuſſorem vt ſoluere,
& propterea neque ipſe agere poterit vt à damno re-
leuetur. [*Et hanc ſententiam* Rota *in d. Senogallienſi
Saluiani interdicti num. 5. & ſeqq.* confirmauit ea ra-
tione, quia talis fideiuſſor antequam ſoluat, non di-
citur creditor pecuniarum, ſed liberationis, ſeu con-
ſeruationis indemnitatis auctoritate Bal. *in l. ſi pro ea*
16 *num.* 10. *C. mand.*] Hæc † tamen concluſio recipit
nonnullas limitationes, & fallit in aliquibus caſibus
in quibus diſpenſatiuè fideiuſſor admittitur ad agen-
dum propter æquitatem ne grauetur propter factum
ſui principalis, quos caſus ponit *tex. & ibi Gloſſ. &* Do-
ctor. *in d. l. Lucius, & in d. l. ſi pro ea* Afflict. *deciſ.* 241. *&
ibi* Vrſill. *in addit. Marſil. ad rubr. C. de fideiuſſ. in 31. qu.*
Muſcatel. *in ſua Pract. fideiuſſor. part. 2. quæſt. 4. per
tot & alij paſſim.*
17 Limitatur itaque Primò † ſi fideiuſſor ſit obliga-
tus in publico, & iurato inſtrumento, prout regula-
riter obligari ſolet, & maximè ſi promiſſio de conſer-
uando eum indemnem ſit roborata cum adiectione
cameralis obligationis, nam cùm tale inſtrumentum
vel vigore ſtatutorum, quæ ferè per totam Italiam
dant inſtrumentis paratam exequutionem, vel ex vi
cameralis obligationis poſſit contra fideiuſſorem
exequutioni demandari, quod eo caſu poſſit fideiuſ-
ſor conueniri ſuum principalem antequam ipſe ſo-
luat, voluit Bart. *in l. fideiuſſor. pro venditore, in fine, ff.
de fideiuſſ.* Bal. *in d. l. Lucius, num. 1. in fin. verſ. quæro ſi
fideiuſſor.* Alex. *conſ.* 72. *num. 6. lib. 2.* Marſil. *in d. Rubr.
de fideiuſſ. num. 293. & non diſſentit* Andr. Gail. *pract. ob-
ſer. lib. 2. obſeru. 29 num. 12. &* 13. Mag. *deciſ. Lucenſ. 6. nu-
mer.* 5. & in proprijs terminis fideiuſſoris, qui acceſſit
in contractu cenſuali, Foller. *in ſua Pract. Cenſuali, in
verbo tanquam, num.* 43. [*Hanc eandem ſententiam am-
plectitur, & comprobat* Vinc. de Franch. *deciſ.* 414. *num.
2. & ibi addent. num. 5. &* Petr. Caball *conſ. reſolutiu.* Ci-
18 uil. 12. *num 3. & ſeqq. lib. 1. qui alios allegant.*] Nam † qui
tenetur vigore inſtrumenti habentis paratam exe-
quutionem habetur pro condemnato. Bal. *in l. certum,
num. 9. C. fam. herciſc.* Alex. *d. conſ.* 72. *num.* 6. Guid. Pap.
deciſ. 117.
[Quæ limitatio eſſet multo probabilior, ſi contra
fideiuſſorem eſſet petita exequutio, licet adhuc non
eſſet relaxatum mandatum exequutiuum, nec lata
ſententia, vt voluit Salic. *in l. ſi pro ea ſub num. 8. verſ.
ſed dubitari poteſt ad fin. C. mã. & refert.* Vinc. de Franch.
d. dec. 414. *ſub num.* 2. Nam quamuis fideiuſſor non fue-
rit adhuc condemnatus, quia tamen eſt breui condem-
nandus, poteſt agere contra principalem debitorem,
pro quo fideiuſſit, antequam ipſe ſoluat, vt multorum

auctoritate dicit Surd. *conſ.* 367. *n.* 19. *vbi n.* 20. per ean-
dem rationem ſubdit, quod fideiuſſor obligatus vigore
inſtrumenti habentis paratam exequutionem, poteſt
agere contra principalem debitorem, antequam ipſe
ſoluat. Et hoc idem voluit. Rim. Iun. *conſ.* 454. *num.* 21.
lib. 4. Quam limitationem licet non amplectantur
Rota *in vna Romana ſeu Bononienſi ſcutor. vigintiquin-
que millium, 7. Maij,* 1601. *coram* b. m. Corduba, *quæ eſt
impreſſa poſt tract. deciſ. 95. num.* 11. Ea potiſſimum ra-
tione quia potuit ab initio hoc prouidere, & ſic huic
periculo non ſubiacere [Quam ſententiam multum
æquam, & eius rationes eſſe valde conſiderabiles, di-
cit Petr. Caball. *d. conſ. reſolut. Ciuil. 12. ſub num. 8. lib. 1.*]
non negat tamen *ibi* Rota *ſub num. 7. verſ. minus etiam
obſtabat*, quin ex dicto inſtrumento ſit nata actio con-
tra ipſum fideiuſſorem quam ſatis eſſe affirmat ad ef-
fectum, vt fideiuſſor agere poſſit ſaltem ad liberatio-
nem, cui alias nunquam poſſit eſſe locus niſi purifi-
cata obligatione, & ſic poſtquam ei locus factus fuiſ-
ſet contra tradita per Afflict. *deciſ. 241. n. 3. & ibi* Vrſil.
num. 4.
Limitatur 2. † vt non procedat quando contractus 19
in quo interceſſit fideiuſſor eſſet nullus: eo enim ca-
ſu poſſet fideiuſſor agere contra ſuum principalem
pro liberatione à moleſtiis etiam de facto, ſibi illatis,
Gloſ. & Paul *de Caſtro, in l. ſi quis, C. de poſ.* Soc. *conſ.* 70.
in princ. lib. 3. & fuit dictum in Rota *coram* b. m. Cardi-
nali Blanchetto, 85. *Iunij*, 1598. *in illa Eugubina, ſeu Pe-
ruſina cenſus, quæ eſt ibidem dec. 196. num.* 3.
Limitatur 3. ſi † fideiuſſor deducat in Iudicium 20
ſuam intentionem petendo ſe liberari, & extrahi ab
obligatione, vt docet Bal. Gloſ. *in l. ſi quis mandato in
1 lectura, ſub n. 4. verſ. quæris* Glo. *ff. de neg. geſt. & in d. l.
ſi pro ea, n. 3. C. mand.* [Cum talis fideiuſſor non ſit cre-
ditor pecuniæ antequam ſoluat, ſed liberationis, ſeu
conſeruationis indemnitatis, vt ſupra dictum eſt.]
Vel petendo ſe conſeruari indemnem à dicta obli-
gatione, & fideiuſſione, vt dicit Bald. *in d. verſ. quæris
Gloſ.* quo caſu ſi debitor fuerit in mora liberandi fide-
iuſſorem cum teneatur ad factum tunc fideiuſſor li-
citè poterit petere intereſſe, & ſub forma, & nomi-
ne intereſſe vt debitor cenſus ſoluat [Vnde Rota *in
Senogallienſi Saluiani interdicti num.* 6 dicebat, quod li-
cet fideiuſſor indemnitatis non poſſit agere, vt ſibi
ſoluatur pecunia antequam ipſe ſoluat poteſt tamen,
& debet cogere debitorem principalem ad ſoluen-
dum creditori.] quia ſua intereſt vt ſoluat, nam † re- 21
ctè agit contra aliquem vt ſoluat tertio, quia agentis
intereſt, vult Bald. *in l. his, §. cenſus, ff. fam. herciſc.* & hunc
modum libellandi in propoſito, docet, Bal. *in d. l. Lu-
cius, in vltimis verbis, ff. mand. & in d. l. ſi pro ea, num. 6.
verſ. 6. Tertiò quæro, C. eod. tit. & in d. verſ. quæris* Gloſſa,
& in l. fin. numer. 9. C. de vſur. rei iudic. Alex. *d. conſ. 72. n.
5. in fin. lib. 2. & ita fuiſſe iudicatum in* Rota *exequutiua
Genuæ teſtatur* Flam Cartar. *dec. Ian. 129. num. 7. & ſeqq.
ſequitur* Muſcatel. *in d. ſua pract. fideiuſſor. p. 1. mod.* 20.
num. 33. & ſeqq. poſt Marin Frec. *de præſentat. inſtrument.
quæſt.* 3. [Et hinc Rota *in vna Reatina iuris redimendi*
26. *Maij* 1628. *coram* R.P.D. Veroſpio *quæ poſt tractat.
eſt deciſ.* 490. reſoluit quod legatarius, cui ex aliis bo-
nis hæreditariis fieri non poterat, poteſt agere contra
eum, qui rem hæreditariam emerat cum pacto redi-
mendi, vel vt ſibi rem illam reuendat tanquam ceſ-
ſionario hæredum, vel vt ex ſua obligatione de retro-
uendendo rem hæreditati reſtituat, vt deinde ex eadem
re ſibi de ſuo legato ſatisfiat, quod probat ex Seraph.
deciſ. 1233. *num. 2. & ſeqq.* vbi fuit reſolutum empto-
rem, qui ſoluit pretium creditoribus poſterioribus
venditoris cum obligatione de reſtituendo prioribus,
& potioribus poſſe cogere dictos poſteriores vt ſoluãt
prioribus quia per dictam ſolutionem liberatur à pe-
riculo euictionis cùm ſua interſit liberari à mole-

ſtiis, & periculis litium,& eſſe notorium *dicit* Io.Petr.
Font.*de pact.nupt.par.1.cl.4.gl.18.par.3.n.18.*]

Propter quam rationem in propriis terminis videtur hoc probare Felician. de Solis, *in dd.ſuis Commentar.de cenſib.tomo 2.lib.4.c.vnico,num.10. verſ. nihilominus, & non obſcurè ſenſit* Rota *coram* b.m. Corduba, *in vna Romana fideiuſſionis de repreſentando,17.Maij,1595. quæ eſt in calce tract.deciſ.197.num. 3. & ſeq.* maxime ſi fideiuſſor teneatur vigore obligationis cameralis, vt ibidem conſiderat *Rota*, & hanc limitationem ego exiſtimo comprobari poſſe non incommodè ex eo
22 quod in ſimili videmus, quod † licet quis de euictione non poſſit conueniri, niſi re euicta, *qui rem, C. de*
23 *euict.l.filius,§.mora,ff. eodem* tamen † hoc fallit quando debitor ſciens tradit creditori ſuo rem alteri obligatam, quia tunc creditor ratione intereſſe poterit agere aduerſus ſuum debitorem antequam res ipſa inſolutum ſibi data à ſe euocetur, & ſibi euincatur.*Doctor.*communiter *in d.l.qui rem, & in l.qui hominem, ff. de ſolu.& voluit* Rota *in vna Romana pecuniaria coram* b m.Cardinali Pamphilio, 25. *Iunij*, 1601. *quæ eſt poſt tract.dec.198.nu.1.&* 2. & facit quia promiſſio indemnitatis habet in ventre obligationem ad intereſſe, *vt diximus ſupra hoc eod.art.num.* 4.

SVMMARIA.

1 *Fideiuſſor cenſus, qui conuenit cum eo pro quo fideiuſſit, vt illum eximat à fideiuſſione infra certum tempus, poteſt adueniente d. tempore agere pro eximitione.*

2 *Fideiuſſor cenſus qui ſimpliciter acceſſit,quod non poſſit agere vt eximatur, volunt aliqui.*

Contraria ſententia placuit Rota, & ſequitur Auctor, num.7.

Maximè ſi fideiuſſor diu ſtetiſſet in obligatione, numer.8.

3 *Fideiuſſor adhibetur in contractu cenſus vt melius domino cenſus ſit cautum, pro ſolutione illius.*

Ac etiam pro euictione bonorum cenſui ſuppoſitorum, ibidem.

Contrarium tamen probatur.

4 *Fideiuſſor euictionis non poteſt agere vt à fideiuſſione eximatur.*

5 *Fideiuſſor ex natura contractus in perpetuum tenetur in contractu cenſuali, &* num.ſeq.

6 *Fideiuſſor in tutela, & cura tenetur perpetuò durante tutela,& cura.*

10 *Fideiuſſor cenſus ad duo tenetur, ſcilicet, ad euictionem fundi ſuppoſiti, & ad ſolutionem cenſus.*

11 *Fideiuſſor cenſus poteſt petere eximitionem à fideiuſſione reſpectu obligationis, de ſoluendo cenſum.*

12 [*Fideiuſſor cenſus quando poſſit petere eximitionem à fideiuſſione.*

Cenſus eſt perpetuus tam ex parte ementis, quàm ex parte vendentis.

Reſpectu tamen vendentis non eſt perpetuus vere, & realiter, ſed aptitudine donec ipſe volet.]

13 *Eximitio à fideiuſſione fit vel dando alium fideiuſſorem idoneum de conſenſu creditoris, vel*

Dando releuatorem reſpectu ipſius fideiuſſoris, n. 15.

14 *Creditor cogi non poteſt vt loco vnius recipiat alium fideiuſſorem.*

16 [*Libellus pro eximitione à fideiuſſione in contractu cenſus quomodo formetur.*

Fideiuſſor cenſus, an poſſit agere vt eximatur à fideiuſſione.

QVÆSTIO LXXVI.

aliàs part.2. cap.2. qu. 3. art. 4.

IN propoſito articulo Gaſpar. Roderic. *in ſuo tractat. de ann.redditib.libr.2.quæſt.13.num.*8. conſidera-
bat duos caſus. Primus † eſt quando fideiuſſor tem- 1
pore quo acceſſit expreſsè conuenit cum debitore
cēſus pro quo,fideiuſſit,quod illum deberet infra certum limitatum tempus à dicti fideiuſſione eximere, & liberare (quod pactum licitum eſſe demonſtrat *ibi n.* 25. (& hoc caſu adueniente tempore poſſe iure petere promiſſam liberationem, & eximitionem concedit *num.* 19.& caſus iſte nullam habet difficultatem, cum pacta ſint ſeruanda, *l.1 ff.C. de pact.c.1.ext.eod. tit.* & contractus à conuentione legem accipiant, *l.1.§.ſi conuenit,ff.depoſit.cum vulgar.*

Secundus caſus eſt, quando fideiuſſor ſimpliciter,
& abſque aliquo pacto, & conuentione fideiuſſit, &
† hoc caſu non eſſe permiſſum illi petere dictam exi- 2
mitionem,dicit ibi Roderic *d.num.*18.*quam ſententiam tenent etiam* Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art.* 68. *num.*101. & Marcheſan. *in ſuo tract. de Commiſſion.appellat. à Camerali obligat.part.* 1.*cap.* 16. *num.* 122. du-
plici ratione.Prima,quia † iſte fideiuſſor in contractu 3
cenſus adhibetur non ſolum, vt melius domino cenſus ſit cautum pro ſolutione illius. *Inſtit. de fideiuſſor. in princ.* Verum etiam pro euictione bonorum ſuper quibus cenſus ipſe impoſitus, & conſtitutus fuit &
propterea ad ſimilitudinem fideiuſſoris,† qui præſta- 4
tur pro euictione rei venditæ, vel alio titulo traditæ non poterit petere ſe liberari, & eximi à fideiuſſione antequam verè euictio ſequuta ſit etiam quod diu in ea ſteterit. Afflict. *deciſ.*241.*n.* 4. *& dicit* Rota *in propriis terminis in vna Bononienſi cenſus,5.Martij,1603.coram* Reuerendiſſimo P.D.Coccino Decano,*quæ eſt impreſſa poſt tract.deciſ.*199. *num.* 2. Altera affertur ratio, quia cùm annuus cenſus ſit de ſui natura perpetuus, vt plenè demonſtratum fuit *ſupra par,* 1. *c.1.qu.1,art.2.*
*nunc qu.*2. planè ex † natura ipſius contractus fideiuſ- 5
ſor in perpetuum teneri debet id eſt donec cenſus fuerit redemptus, vel aliter extinctus, vnde non poterit iure petere ſe eximi,& liberari à dicta fideiuſſione,argument. eorum quæ tradit Comez. *var.reſol. tom.2.c.*
15.*n.*10.*in verſ.3.infero.*dum dicit quod is,† qui inter- 6
ceſſit fideiuſſor pro aliquo tutore, vel curatore, non poteſt agere vt eximatur à fideiuſſione ante finitam tutelam, curam, vel officium adminiſtrationis, cuius auctoritate hoc idem in fideiuſſore,qui acceſſit in contractu cenſus,concludit Felician.de Solis, *in ſuis Comment.de cenſib.tomo 1.lib.3.cap.3.n.9 in fine,& tom.2. pariter,lib.3.& cap.3.n.1.* Quia ſcilicet tam in tutela, & cura,quàm in contractu cenſus, & obligatio, & fideiuſſio certam habet temporis durationem, & metam, ad quā vſque fideiuſſor ipſe videtur ſe obligaſſe: nam cum redditus annui continuatio habeat obligationem ſucceſſiuam,quamdiu non fuerit ſors redempta,idque partes præuiderint à principio, planè ex natura ipſius actus fideiuſſor tenetur in perpetuum, vnde non poteſt iure petere ſe liberari, eximíque à fideiuſſione,vt ratiocinatur Felician.*d.n.9.in fine.*

Cæterùm † contrariam ſententiam tenet.[Ioan. 7
Petr. Fontanell.*de pact.nuptial.tom.1.clauſul.4. gloſ.* 18. *part.3.nu* 16.*per tex.quem dicit apert.in cap.conſtitutus de relig.dom.*]*& amplexa fuit* Rot. *coram* b.m.Corduba,7. *Maij*,1601.*in illa Romana ſeu Bononiēſi cenſus ſcutorum*

vigintiquinque

vigintiquinque millium, *quæ eſt impreſſa poſt tract.deciſ.* 195.*num.*11.*& ſeqq.*Vbi tacitè reſpondet contrariis, & rurſus *coram* Reuerendiſſimo P. D. Coccino Decano, 5.*Mart.*1603.*in illa Bononienſi cenſus,quæ eſt ibidem dec.* 199.*num.*3.*& coram* R.P.D.Caualerio,26.*Iuny* 1609. *in vna Imolenſi cenſus*, *quæ ibidem eſt deciſ.* 200. *num.*2. *& coram* Reuerendiſſimo P.D.Sacrato, 10.*Iuny*, 1613.*in vna Romana cenſus ibidem dec.*68.*num.*4. *& in aliis cau-*
8 *ſis ſæpè*. Et † molto magis hoc procederet ſi fideiuſſor dio ſtetiſſet in obligatione, & fideiuſſione, & fuiſſet coactus ſoluere plures terminos, vt fuiſſe reſolutum in Regio conſilio Cathaloniæ teſtatum reliquit Ludouic Peguet. *deciſ.*190 *per tot.* & placuit Rotæ *in illa Bononienſi cenſus coram* Reuerendiſſimo Coccino.*num.* 4. *& ſeqq. & in illa Romana cenſus coram* Reuereodiſſimo Sacrato *pariter,num.* 4. *proximè allegatis.*

Neque obſtant rationes ſupra in contrarium alle-
9 gatæ. Nam ad primam reſpondetur, quod † in contractu cenſus fideiuſſoria obligatio non poteſt referri ad euictiooem bonorum oneri cenſus ſuppoſitorum, cum illorom proprieras, & poſſeſſio ad emptorem cenſus noo transferantur, ſed remaneant penes imponentem, vt fuit dictum *ſupra q.*1.*alias d. par.*1.*c.*1. *qu.*1.*art.*1.*num.* 20. & propterea ad cenſus emptorem non pertinet prouidere ſibi circa dictorum bonorum euictionem, & per conſequens fideiuſſor adhibitus in contractu cenſus non poteſt dici ſimilis fideiuſſori euictionis, vt iiſdem ligetur legibus, quibus ille aſtringitur.

10 Vel dicamus, † quod duplex eſt obligatio fideiuſſoris, qoi acceſſit in contractu cenſos; vna ſcilicet, de euictione fundi ſuper quo cenſos fuit impoſitus, & conſtitutus, altera de ſolutione cenſus, & annoæ reſponſionis, vt exorditur Rota *coram* Reuerendiſſimo P.D.Coccino Decano,5.*Marty* 1603.*in illa Bononienſi cenſus, quæ eſt poſt tract.dec.*199.*& dixit coram* bon. m. Corduba,7. *May*, 1601. *in illa Romana cenſus ſcutorum vigintiquinque millium*, *quæ eſt ibidem dec.* 195. *n.*8. *& coram* R.P D.Ottembergio, 16. *Decemb.* 1607. *in vna Bononienſi cenſus quæ eſt ibidem dec* 201.*num.* 7.

11 Vnde † licet iſte fideioſſor non poſſit agere, vt eximatur à fideiuſſione reſpectu euictionis bonorum, poteſt tamen id iure petere, quod ad alias obligationes, nempe ſolutionis cenſus, quæ eſt continua, & pura, vt voluit Rota *in deciſionibus vltimo loco relatis.* [Et hanc diſtioctionem amplexa fuit, Rota *coram* R. P. D. Durano, *in vna Spoletana liberationis à fideiuſſione* 30. *Marty*, 1626. *quæ eſt ſine numero poſt tract. inter deciſ.* 447. *&* 448. *vbi num.* 9. eum hac diſtinctione conciliat deciſiones, qoæ pro parte aduerſa allegaotur, & plenius hanc diſtinctionem coofirmat Rota *coram eod. in ead. cauſa* 21. *Aprilis* 1627. *vt ibid. dec.*465.*per tot.*

12 Vel † ſi velimus tranſire cum opinione affirmatiua, quod fideiuſſor poſſit in qoolibet caſu petere liberationem, poſſemus fortè ad rationem de perpetuitate cenſus reſpondere, quod licet ceoſus noſter dici poſſit perpetuus, tàm ex parte impooentis, quàm ex parte ementis, vt diximus ſupra in tract.*par.*1.*cap.* 1.*quæſt.* 1.*art.* 2. *num.*2.*& ſeqq.*Ex parte tamen imponentis oon eſt verè, & realiter perpetuus, ſed dumtaxat aptitudioe ex eo, quia ex natura ipſios contractus perpetuò viuere poteſt, cùm ita creetur, & conſtituatur, vt iam perpetuam, vel ſaltem longiſſimæ durationis habeat, vt dixi *d. art.* 2.*num.*6. & in mero ipſius ementis arbitrio repoſitum eſt, an, & quando illum redimat, & per conſequens ex parte ipſius eſt quandocomque redimibilis, vt ſummorum Pontificum, & ſignanter Mart.V.Alex.III.& Pij V.conſtitutionibus ſancitom extitit: ita vt ei hæc libera redimendi facultas tolli, aut impediri etiam per pactum expreſſum oon poſſit, vt dictum fuit ſupra in tract. *hac* 2.*par.cap.*1.*qu.*3.*& infra par.*3.*cap.*1.*qu.*3.*art.*1. Vnde non poteſt dici quod fideiuſſor, qui acceſſit in contractu cenſus, acceſſerit in contractu, & obligatiooe de ſui natura perpetua, & quod propterea dum fideiuſſit, intellexerit velle, ſe in perpetuum obligare. Et proinde oon valet conſequentia cenſus eſt perpetuus tam ex parte impooentis quàm ex parte emptoris. Ergo fideiuſſor, qui in dicto contractu acceſſit, oon poteſt agere contra impoſitorem, vt illum à fideioſſione eximat, Et ſic remaoet ab obiectis defenſata communis concluſio, quam videtur egregiè confirmare Rota *in illa Romana*, *ſeu Bononienſi cenſus coram* bon. m. Corduba, *quæ eſt poſt tract. dec.* 195. dum dicebat, quod fideiuſſor poteſt cogere debitorem cenſus, pro quo fideiuſſit ad redimendum, illom vel ipſum à tali fideiuſſione liberandum.]

Iſta † autem liberatio, & eximitio à fideiuſſione 13
præſtabitur, vel dato alio fideiuſſore loco iſtius qui eximi petit, quatenus dominus cenſus conſentiat: eo enim oon conſentiente, & oolente nouare obligationem, & recipere alium fideioſſorem alius fideiuſſor 14
dari noo poteſt, cum ipſe de iure poſſit illum recuſare, Bal. *& aly in l. ſi pater*, *C. de collat. refert* Vinc. de Franch. *deciſ.* 200. *num.* 2. *& de communi teſtatur* Io. Bernard. Muſcatel. *in ſua pract. fideiuſſor. part.*2. *quæſt.* 6. *num.* 3. *in fine*, (licet ipſe ſeqoutus Dec. *in d. l.ſi pater.* contrarium defendat quando offertur alius fideiuſſor æquè idoneus.)

Vel dato, † ad fauorem ipſius fideioſſoris qui in- 15
ſtat pro liberatione, alio fideiuſſore, qui ipſum releuet, & à damno conſeruet, vt docet Bal. *& aly in d. l. ſi pater*, & admittit Rota *coram* R. P.D.Caualerio, 26. *Iuny*, 1609. *in illa Imolenſi cenſus*, *quæ eſt impreſſa poſt tract.dec.*200.*num.* 3.

[Libellus autem, & petitio in hoc iudicio eximi- 16
tionis debet concludere aut ſimpliciter pro liberatione,& eximitione à fideiuſſione,vt dicit Rot *coram*R.P. D.Caualerio, *in illa Imolenſi cenſus* 26. *Iuny* 1609. *quæ eſt poſt tract. dec.* 200. *num.* 2.aut alternatiuè, vel pro eximitione à fideiuſſione, vel pro extinctione cenſus, vt dictum fuit *coram* b.m.Corduba *die* 7.*May* 1601.*in illa Romana*, *ſeu Bononienſi cenſus*, *quæ ibidem eſt deciſ.* 195.*num.* 7. Nam ſi fideiuſſor concluderet ſimpliciter pro extinctione, & redemptiooe cenſos, ineptè ageret, & conoentus deberet abſolui, vt dicit Rota *in illa Imolenſi cenſus n.*1.*& ſeqq.*Niſi tempore acceſſionis de hoc eum cenſus venditore expreſſe conueniſſet, *vt dictum eſt in tract.hoc eod.art.n.*1.]

SVMMARIA,

1 *Fideiuſſor cenſus liberatur extincto cenſu, &* oom.5.
2 *Fideiuſſoria obligatio eſt acceſſoria ad contractum in quo fideiuſſor præſtatur.*
3 *Obligatione principali ceſſante, ceſſat & acceſſoria.*
4 *Hypotheca reſoluitur extincto principali debito.*
6 *Cenſus extinguitur per peremptionem fundi ſuppoſiti.*
7 *Fideiuſſoria obligatio contractu reſpectu rei eatenus durat quatenus res ipſa ſupereſt.*
8 *Obligatio fideiuſſoria extinguitur quando dominium rei cenſuatæ tranſit in dominium domini cenſus.*
9 *Secus autem ſi ille cenſus tranſeat in dominium ipſius fideiuſſoris.*
10 *Niſi emat cenſum vt ſe, & debitorem cenſus à ſolutione liberet.*
11 *Fideiuſſor cenſus liberatur in omnibus caſibus, in quibus liberatur principalis debitor.*
12 *Item liberatur ſi mutentur perſonæ cum quibus contractus celebratus fuit, vel alteratur pretium cenſus.*
13 *Fideiuſſor cenſus non liberatur, ſi cenſus transferatur de vno fundo ad alium.*

à quo poteſt res liberari tranſit in rei poſſeſſorem.
42 Hæres tenetur indiſtinctè liberare rem legatam ab onere extrinſeco quod poteſt ſolutione tolli, & ſciebat teſtator, quicquid diſtinguatur in intrinſeco, & perpetuo, & ſic à cenſu redimibili.
43 Cenſus impoſitor, eſt verus illius debitor.
44 Obligatio perſonalis in cenſu principalis eſt.
45 Interpretatio fit vt aſſignatio in pias cauſas, vel dotis ſit maioris quantitatis.
46 Hæredem teneri liberare non legatarium, vel donatarium coniectura eſt, ſi teſtator, vel donans mandauit integros fructus, vel penſiones rei legatæ, vel donatæ erogari in vſum expreſſum & non in alium.
47 Et admittitur in hac quæſtione an hæres vel legatarius ſeu donatarius teneatur argumentum ex neceſſario antecedenti.
48 Et coniectura etiam eſt ſi teſtator, vel donans obligauit legatarium, vel donatarium ad certa onera.
49 Donatarium non eſſe grauatum aliquo onere, oſtendit ſi fuerunt expreſſa alia onera quibus fuit grauatus.
50 Exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis vbi in donatione.
51 Coniectura eſt quando fuit prohibita quæuis alienatio rei legatæ, vel donatæ.
52 Et ſi donans, vel legans cenſum poſtea diſdixerit reproducendo diſdictam.
53 Voluntas declaretur non minus facto quam verbis.
54 Et etiam ex actu nullo.
55 Et ex actu imperfecto.
56 Diſdicens cenſum poteſt intra annum cogi ad pretij reſtitutionem.
57 Res inter alios acta non præiudicat vbi in reductione cenſus.
58 Legatarius tenetur redimere cenſum perpetuum rei intrinſecè inhærentem, ſeu reſeruatiuum, non cenſum pecuniarium redimibilem quem teſtator ſciebat.
59 Et reſpondetur tex. & Doct. qui videntur contrarij.
60 Cenſus redimibilis vicem ſubit ſolius hypothecæ, num. 61.
62 Nec pro eo competit confeſſoria.
63 Hæres ſcientis onus tenetur luere quando præſtatio non debetur ex fructibus, ſed propter fructus.
64 Cenſuarius habet ius realiter diſtinctum à re.
65 Et nullam habet partem ſuper fructibus.
66 Et nullum ei venditur ius ex prædio, ſed ius penſionis pecuniariæ.]

Cenſum, an ſoluere teneatur vſuſfructuarius, cui legatus fuit fundus ſuppoſitus illum dicto nomine poſſidens, an hæres proprietarius.

QVÆSTIO LXXIX.

aliàs part.2. cap.2. qu. 3. art. 7.

FVit aliquando dubitatum, an vſufructuarius cui fundus oneri cenſus ſuppoſitus fuit ab imponente non ratione dominij. & proprietatis, ſed iure vſusfructus legatus, cogi poſſit tanquam poſſeſſor fundi ad ſoluendum annuos cenſus, an potius onus iſtud ſpectet ad hæredem proprietarium, ita vt poſſit ab vſufructuario compelli ad liberandum fundum legatum ab illo onere, & reſtituendum ſibi ſi quid coactus à Iudice pro annuo cenſu ſoluit.

1 In hac † dubitatione onus iſtud ſoluendi cenſum ſpectare ad vſufructuarium ſenſerunt. Vinc. Caroc. in ſuo tract. de locato, & conducto, in tit. de vſufructu. q.16. num.12. Gabr. conſil. 47. numer.6. lib.1. Achil. Pedroc. conſil.2. num.42. & ſeqq. & num.73. & ſeqq. Caſtill. in ſuo tract. de vſufruct. cap. 57. num.14. Quam opinionem fuit etiam amplexus. Ludouic. Velazquez. de Auend. in ſuo tracta. de cenſibus, Hiſpan. cap.99. num.10. ex ratione, quia † ipſe tenetur recognoſcere omnia onera, 2
quæ debentur à re, vel occaſione rei, l. hactenus, 8. & ibi gloſſ. in verbo, ab eo, l. ſi pendentes, 3 4. §. ſi quid cloacarij. ff. de vſufr. l. quære, 28. & ibi Bartol. ff. de vſufr. legat. onus autem cenſus eſſe reale fuit ſupra ſæpius demonſtratum, & ſignanter, part.1. cap.2. quæſt.3. art.1. ſeu quæſt.40. meritò ad ipſum vſufructuarium non ad hæredem proprietarium onus iſtud ſpectare debet. [Steph. Gratian. diſcept. for.611. num.5. & 6] Ab hac tamen † ſententia ex profeſſo receſſerunt. Menoch. 3
conſil.997. lib.10. Felician. de Solis, in ſuis Commentar. de cenſibus, tomo 2. lib. primo, cap.1. numer.6. verſic. & apud me non habet multum, & lib.3. cap. vlt. n.4. quem ſimpliciter ſequitur. Ludou. Velazquez. Auend. ſibi contrarius, d. tract. cap.59. numer.10 Ioan. Bapt. Coſta de ratione, ſeu conſiderat. rata, quæſt. 72. & non obſcurè. Gaſp. Roderic. in ſuo tract. de ann. reddit. lib.2. q.1. ſub num.6. verſ. adde tertium caſum, cum quibus Ego quoque tranſeundum exiſtimo. [Quod placuit etiam Rotæ in illa Romana cenſus, 7. Februar. 1628. coram R. P. D. Pirouano, quæ eſt dec. 517. num. 4. cum infraſcriptis tamen reſtrictionibus. Prima quando onus abſorberet maiorem partem fructuum. vt ibi numer. 10. quæ tamen diſtinctio videtur reddi dubia in his terminis, & videtur tantum procedere in onere intrinſeco, non autem in ſimplici hypotheca ex qua res in totum auocatur per ea, quæ diximus hoc eod. art. 7. & quæ dicuntur in allegationibus D. Ranuccij impreſſis ſupra hac ead. quæſt.3. art.3. ſeu quæſt.75. ſecunda autem reſtrictio eſt, quando res legatur ſimpliciter, ſecus quando legatur cum omnibus iuribus, & pertinentiis ſuis, vt ibi numer.11. Quod nos etiam dixeramus d. art.7. num.15.

Et cum hac opinione citato me videtur tranſire Rota coram R. P. D. Dunozetto in Romana vſusfructus 22. Aprilis 1614. quæ eſt poſt tract. dec. 474. num.1. illa tamen multo magis procederet ex coniecturata mente teſtatoris, puta quando alias legatum vſusfructus remaneret inutile, quo caſu ſine dubio onus impoſitum ſuper re legata ſpectaret ad hæredem non ad legatarium, vt multorum auctoritate concludit ibi Rota num. 2.

Primò, † quia cùm vſufructuarius poſſideat iure legati, hæres tenetur rem legatam luere, & ab obligationibus per defunctum contractis illam liberare, l. ſi res obligata. ff. de leg. 1. l. prædia, C. de fideicom. Quarum legum diſpoſitio non videtur, quod euitetur ex reſponſione, quam conſiderauit. Pedroc. d. conſ.2. n.160. videlicet, quod non habeat locum niſi quando res legata in totum euincitur; ſecùs autem ſi euincatur pro parte, quod dicit fuiſſe de mente. Bart. in l. ſi domus, la ſecunda, §. de euictione, num.4. verſ. & hoc eſt verum, ff. de leg.1. cum quo tranſire communiter alios affirmat, Iaſ. in l. ſerui electione, §. finali, n.2. & in d. leg. ſi res obligata, n.5. ff. de legat.1. 4

Quoniam † hæc communis Bartol. & aliorum theorica non repugnat caſui noſtro: nam non negat Bart. quin res poſſit euinci, vel iure directi dominij, vel iure hypothecæ, licet autem à legatario vſusfructus rei cenſui ſuppoſitæ non poſſit tota res ſubiugata euinci ratione dominij, cum pro minori quantitate ſit obligata, vt dicit Pedroc. d. num. 160. certum tamen eſt, quod per hypothecariam, quam competere domino cenſus, dicit Pedroc. d. conſil.2. num.80. & nos dicemus infra hoc 2. cap. quæſt.5. art.9. nunc quæſt.98. poteſt à legatario tota res euinci pro paruo debito, vt conſiderat Iaſ. in d. §. de euictione, numer. 27. & tunc ſubintrat 5

theorica eiuſdem Bart. *in d. l. ſi res obligata, num.* 3. vi-
6 delicet, quod † quando legatario euincitur tes legata
per hypothecariam hætes tenetur actione ex teſta-
mento, quaſi res ſit euicta propter culpam ſuam, qui
debitum ſuum non ſoluit, prout de iure tenebatur.

Secundò moueor, quia licet in coottactu cenſus ad-
ſit non ſolùm obligatio perſonalis, ſed etiam realis,
7 attamen † ſemper potius attenditur obligatio perſo-
nalis reſultans ex cōtractu, quam realis, vt dicit Franc.
Viui. *deciſ.* 333. *numer.* 2. *lib.* 1. *per tex. in l.* 1. *§. ſi hæres
percepto fundo, ff. ad Trebell.* per quam rationem ipſe
quoque cum hac poſteriori ſententia pertranſiuit, aſ-
8 ſerens rationem præfatam attendendam eſſe † præci-
puè in venditione annuæ præſtationis ex fructibus,
per tex. in l. finali, §. Lucius, ff. de contrah. empt. Vnde
conſiderata actione perſonali illa non ſequitur tem,
ſed perſonam, & ſic hæreditatiam portionem, quare
redditus ipſe annuus præſtandus erit ab hærede ratio-
ne perſonalis actionis, quæ in ipſum deſcendit; non
9 aotem ab vſufructuario, qui † licet tanquam poſſeſ-
ſor fundi cenſui obnoxij poſſit à domino, & credito-
re cenſus conueniri, vt pluribus comprobat. Pedroc.
10 *d. conſ.* 2. *num.* 83. cum † habeat electionem, an agat
actione perſonali contra hæredem, an hypothecaria,
vel remed. vtilis *Salu. Interd.* contra poſſeſſorem fun-
di cenſuati, *vt dicemus infra d. q.* 98. *aliàs hoc.* 2. *cap.
q.* 5. *art.* 9. *n.* 41. & dicit Coſta. *d. q.* 72. *n.* 9. *& ſentit* Viu.
11 *d. dec.* 333. *ſub num.* 2. poterit † tamen vſufructuarius
poſſidens iure legati, quidquid ſoluerit occaſione di-
cti cenſus repetere ab hærede, vt dicit Felician. *d. verſ.
& apud me non habet multum.*

12 Nec obſtat † regula, *d. l. hactenus*, cum aliis ſupra in
contrarium allegatis. Quoniam reſpondetur primò,
quod illa procedit reſpectu onerum, quæ debentur ra-
tione fructuum, vt colligitur, *ex l. neque ſtipendium,
ff. de impenſ. reb. dotal. fact. & ex* Pinel. *ad leg.* 1.
part. 2. *num.* 72. *verſ. diſtinctio autem, C. de bon. matern.
& voluit* Rota *coram* Seraph. *deciſ.* 514. *num.* 2. *part.* 1.
Sed cenſus annuus, & annua præſtatio licet impona-
tur ſuper re fructifera, & quæ habita ratione ad fru-
ctus illius ſit capax dicti oneris, vt dictum fuit, *ſupra
part.* 1. *cap.* 3. *q.* 2. *art.* 1. *nunc q.* 35. non tamen debetor
ex fructibus, cùm non vendantur fructus, ſed ius per-
cipiendi annuam penſionem occaſione fructuum, vt
ſæpius fuit dictum.

13 Secundò † reſpondetur, quod regula præfata pro-
cedit reſpectu onerum, quæ imminent rei, & illi inhæ-
rent, tanquam qualitates intrinſecæ & ſunt perpetua
ex diſpoſitione legis, vel indictione ſuperiorum; ſecus
autem reſpectu eorum quæ non imminent rei, ſed
perſonæ, eo quia obligauit ſe ex contractu propter
rem & imponuntur ex conuentione partium, & inhæ-
rent rei tanquam qualitates extrinſecæ, & poſſunt fa-
cili negotio ab hærede remoueri, qualis eſt impoſitio
cenſus; iſta enim non ſequuntur rem, neque pertinent
ad vſufructuarium, ſed ad hæredem: licet enim de-
beantur propter rem, quia tamen debentur à perſona,
14 debet hæres teneri † qui repreſentat perſonam obli-
gati. Auth. *de iureiur. à morien. præſt.* quæ repræſen-
tatio non fit ab vſufructuario, & ita diſtinguit. Albet.
in l. qui concubinam, §. qui hortos, ff. de leg. 3. *ſequitur,*
Rim. iun. *conſ.* 172. *num.* 22. *& ſeqq. lib.* 2. *& benè animad-
uertit* Coſtad. *quæſt.* 72. *num.* 3. *verſ. non obſtat, & infra,
& ita his tacitis reſpondet* Felician. *in puncto, d. num.* 6.
qui allegat Anton. Gomez. *variar. reſolut. tomo* 1. *cap.* 11.
ante num. 4. *& d. cap. vlt. num.* 4 *quo loci allegat* Pinel *d.
part.* 2. *n.* 70. *verſ. limitatur quinto.*

Ex quibus etiam, & ex iis quæ dicit Coſta *d. q.* 72.
remanent tacitè ſublata ea, quæ longo apparatu pro
contraria parte congerit Pedroc. *d. conſ.* 2.

15 Cuius tamen † opinio tunc poſſet abſque difficul-
tate recipi, quando teſtator legaſſet alicui rem cum
omnibus ſuis pertinentiis, & iuribus, & iuriſdictio-
nibus, vt ex Burſ. *conſ.* 5. *numer.* 6. *&* 7. *libr.* 1. *dicit ibi*
Pedroc. *num.* 42. *&* 159. *&* Felician. *d. c.* 1. *num.* 6. *verſ.
ceſſaret autem.*

[Sed dubitari poteſt an onus ſoluendi cenſum perti-
neat ad hæredem imponentis illum, an verò ad eum,
cui legatus fuit fundus cenſui ſuppoſitus. † Et licet 16
Gratian. *d. cap.* 611. *num.* 2. fuerit in ſententia, quod
ſpectet ad vſufructuarium per regulam *l. hactenus ff. de
vſufr. cum concordantib.* In quibus habetur, quod vſu-
fructuarius tenetur recognoſcere omnia onera quæ
debentur à re, vel occaſione rei, quale eſſe onus cenſus
ſæpius demonſtratum fuit. Contrariam tamen ſenten-
tiam veriorem eſſe exiſtimo, ex fundamentis deductis
in tract. *hoc eod. artic. num.* 4. *&* 7. *& dicemus mox in hac
addit.* Nec obſtat ratio qua mouetur *Gratian.* quia be-
ne tollitur ex iis, quæ ibi diximus *n.* 2. *cum duobus ſeqq.*
quæ non repeto.

Et † hæc opinio abſque difficultate recipienda eſt 17
quando fundus ille cenſitus fuit legatus vel cōiunctæ
perſonæ, vel ob piam cauſam, puta pro Miſſis dicendis
pro anima ipſius teſtatoris, vel pro aliqua quapiam
pia cauſa, tunc enim coniectura ſumenda eſt, quod
teſtator voluerit fundum liberum legare Eccleſiæ, &
coniunctæ perſonæ, ita vt onus cenſus ſuper illo im-
poſiti ſpectet ad hæredem, † qui tunc tenebitur fun- 18
dum illum à dicto onere liberare, vt in his terminis
concludit Gratia. *d. c.* 611. *n.* 7. *& ſeqq. & repetit tom.* 5.
c. 955. *n.* 32. *ad fin. verſ. maximè, & infra.*

Et idem in donatione fundi cenſiti, quod onus ſol-
uendi cenſum ſpectet non ad donatarium, ſed ad hæ-
redem quando fuit facta donatio † Eccleſiæ vel ad 19
pium opus latè concludit Gratian. *d. cap.* 955. *à n.* 23.
& infra, & ſignanter num. 29. *& ſeqq. Et hanc concluſio-
nem in puncto firmauit* Corn. *conſ.* 42. *n.* 4. 5. *lib.* 3. Ruin.
conſ. 184. *num.* 4. *lib.* 1. Gozad. *conſ.* 60. *num.* 18. 19. *&* 21.
verſ. non obſtat Cancer. *var. reſol. tom.* 1. *cap.* 8. *de donat.
num.* 71. *& ſeqq.* Cardin. Tuſc. *in verſ. emptio concl.* 366.
num. 10. Hæres † enim tenetur rem legatam liberare 20
ab omnibus obligationibus, & hypothecis. Gomez.
var. reſolut. tomo 1. *c.* 12. *de legat. num.* 39. *in princ. & antè
fin. verſ. notabiliter reſpondeo, quem refert* Gratian. *d.
cap.* 955. *num* 25. *Et licet* Rota *coram* R. P. D. Pitouano
in illa Romana cenſus 7. *Februarij*, 1628. *quæ eſt dec.* 517.
num. 12. *verſ. quia regula, & infra* videatur contrarium
firmaſſe cum tamen eadem cauſa fuiſſet in eadē Rota
repropoſita *die* 13. *Nouembris*, 1629. *coram R. P. D. Pi-
touano*, nihil fuit reſolutum, ſed dictū dilata, & omnes
domini videant. Quod ſignificat vt omnes Domini
Auditores debeant reddere votū, nam regulariter non
ſolent votare niſi quatuor ex eis. Et licet poſtea dicta
cauſa ter fuerit repropoſita votantibus omnibus, non-
quam tamen fuit capta reſolutio, ſed ſemper dilata vt
apparet *ex deciſione facta in eadem cauſa coram eodem* 1.
Martij 1630. *quæ eſt deciſ.* 522. *num*.... Diſcrepantiam
autem dominorum exiſtimo fuiſſe potius circa artico-
lum, an onus luendi cenſum ſpectet ad hæredem vel
ad legatarium, quam quod conſtituatur differentia in-
ter legatarium, & donatarium vt colligitur ex eo quod
in dicta cauſa Romana vſusfructus coram R. P. D. Pi-
touano, quæ licet fuerit pluries repropoſita, Rota ta-
men noluit hunc articulum terminare, vt apparet ex
deciſ. in d. Romana vſusfructus 1. *Martij*, 1630. *quæ eſt
dec.* 522. *num.* 1.

Ad demonſtrandum autem quod eſſet recedendum
à dicta reſolutione facta coram D. Pitouano d. die 7.
Februarij, & quod onus luendi cenſum non ad dona-
tarium, ſed ad hæredem donantis ſpectet Excellentiſ-
ſimus Dominus Paulus Ranuccius in Romana Curia
Aduocatus eximius, & dictæ cauſæ pro donatario Pa-
tronus egregie illius partes infraſcriptis rationibus, &
fundamentis tuebatur.

tenentur ſoluere cenſum de ſuper impoſitam.]

4 *Cenſum conſtitutum ſuper re tenetur ſoluere poſſeſſor illius rei.*

5 *Etiam non excaſſo principali debitore.*

Etiam quod poſſideat tanquam emphyteuta habens cauſam à venditore cenſus, num. 14.

6 *Poſſeſſor fundi cenſuati videtur quod teneatur ſoluere cenſum dumtaxat ex fructibus natis vel ſatis tempore impoſitionis cenſus, vel tempore quo fundus ad eius manus peruenit.*

7 *Fructus ita demum veniunt in obligatione, ſi erant nati, vel ſati tempore contractus.*

8 *Intellige de obligatione fructuum acceſſoria, ſecus ſi principaliter obligentur.*

9 *Res tranſit cum ſua cauſa.*

10 *Poſſeſſor fundi ſuppoſiti tenetur ſoluere fructus maturos, etiam antequam adipiſceretur poſſeſſionem dicti fundi.*

Declaratur hoc procedere ſi ipſe conueniatur actione hypothecaria, vel Saluian. Interdicto, num. 13.

Secus ſi conueniatur actione perſonali in rem ſcripta, num. 12.

11 *Poſſeſſor fundi ſuppoſiti poteſt conueniri duplici actione, videlicet, actione perſonali in rem ſcripta, & actione hypothecaria, vel remedio vtilis Saluiani Interdicti.*

Poſſeſſor fundi cenſuati, an ad cenſus ſolutionem teneatur.

QVÆSTIO LXXVIII.

aliàs par. 2. cap. 2. qu. 3. ar. 6.

PRo vera, & diſtincta reſolutione huius ſexti articuli, duo videntur conſiderandi caſus. Primus eſt, quando cenſus conſtituitur, & creatur dumtaxat ſuper fructibus alicuius fundi fructiferi, abſque ſubiectione, & ſubiugatione, vel hypotheca ipſius fundi. Secundus caſus eſt, quando cenſus imponitur ſuper ipſo fondo, & illius proprietate, habita tamen relatione ad eius fructus, cum ſenſus conſtitui non poſſit ſuper fundo niſi ſit de ſui natura frugifer, & aptus ad ferendum fructus, vel latè dictum fuit *ſupra par. 1. cap. 3. qu. 2. art. 1. ſeu quæſt. 35.* Quæ caſuum diſtinctio ſatis iuſtificatur ex iis quæ diximus *ſupra d. part. 1. cap. 2. qu. 1. art. 6. nunc qu. 19. num. 27.*

1 In primo caſu facienda † eſt concluſio negatiua, quod onus ſoluendi annuas penſiones non tranſeat ad eum in quem tranſit fundus ſuper cuius fructibus fuit cenſus conſtitutus: nam cùm eo caſu non poſſit dici conſtitutum ius reale in ipſo ſundo, nec orta realis obligatio pro ſoluendis annuis cenſibus, ad illorum ſolutionem teneretur dumtaxat is, qui cenſum impoſuit, & eius hæres vniuerſalis, non autem aliquis illius ſucceſſor ſingularis, *l. liberto, & ibi* Gloſ. *in verbo, vendita, ff. de ann. legat.* Paul. de Caſtro, *conſ. 334. lib. 1.* Franc. Rip. *in l. 1. §. ſi hæres nu. 5. ff. ad Trebell.* Rom. *conſ. 417. num. 7. in princ.* Gabr. *conſ. 47. num. 12. lib. 1.* Scapucciu. *in ſuo tract. de Saluian. Interdic. lib. 1. quæſt. 14.*
2 *num. 6.* Quando † enim onus eſt impoſitum fructibus, non competit naturaliter hypotheca ſuper bonis. Surd. *deciſ. 28. n. 9. verſ. quando enim refert.* Scapuccin. *d. num. 6. verſ. aliud.*

In ſecundo verò caſu cùm dicatur ſuper fundo conſtitutum ius reale, & contracta hypotheca ad fauorem domini, & creditoris cenſus, vt dictum fuit *ſupra d part. 2. cap. 2. quæſt. 3. artic. 1. ſeu quæſt. 23.* & ius
3 illud † tranſeat ad quemlibet etiam ſingularem ſucceſſorem, & poſſeſſorem eiuſdem ſundi Caſtr. *d. conſ. 334.* Rom. *d. conſ. 417. numer. 7. verſ. ſi vero.* Crauet. *conſ. 217. numere 5. lib. 2.* Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art. 58. num. 89. ad med. verſ. Ius igitur exigendi,* Follet. *in ſua pract. cenſuali, in verbo, huiuſmodi; numer. 96.* Aurel. Corbol. *in ſuo tract. de iure emphyt. conſ. 14. ob alienat. irrequiſ. domino fact. Ampl. 49. num. 8. & ſeqq.* Bocacc. *in ſuo tract. de cenſib. par. 2. num. 87.* Hond. *conſ. 17. num. 11. lib. 2.* Surd *in tract. de alim. tit. 7. q. 33. num. 14. & conſ. 162. num. 11. lib. 2. & deciſ. 32. num. 6.* Stephan. Gratian. *Diſcept. Forenſ. tomo 1. capit. 141. numer. 4.* [*Alios plures congerit* Mari Giurb. *dec. Regn. Sicil. 24. num. 17. & deciſ. 55. num. 7. verſ. & cum onere, part. 1.*] *& voluit* Rota *in vna Senogallienſi Pradij, 10. Maij, 1615. coram* R. P. D. Martino Andrea, *quæ eſt impreſſa poſt tract. deciſ. 19. ad fin. verſ. quinimo de rigore iuris.*

[Etiam quod poſſideat vigore retractus: nam cenſus debet ſolui à retrahente iure ſanguinis, vel vicinitatis fundum cenſitum, dum illum poſſidet, *vt deducit* Giurb. *dict. decisio. 55. numer. 6. in fin. & num. 20.*

Quod adeo verum eſt, vt etiam ſi fundus ille cenſitus tranſeat ad Clericum, vel Eccleſiam, Clericus, & Eccleſia teneantur cenſum ſoluere, Gabr. *conſ. 47. num. 7. lib. 1.* Giurb. *d. deciſ. 55. num. 7.* Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 1. cap. 141. num. 4.*

Vtique † eo caſu poſſeſſor dicti ſundi cenſuati te- 4
netur ad annui cenſus deſuper impoſiti ſolutionem. Caſtr. *d. conſ. 334.* Crauet. *d. conſ. 217. numer. 6.* Gabr. *d. conſ. 47. num. 12. lib. 1.* Bon. *d. art. 58. ſub num. 89.* Cæſar. Barz. *deciſ. Bononienſ. 109. num. 7. & plerique ex iis, quos proximè citauimus. Quibus addi poteſt* Ludouic. de Auend. *de cenſib. Hiſpan. cap. 96. num. 7. verſ. ex quo dominus.* [*quod* Rot. *in Rom. cenſus 7. Februarij 1628. coram* R. P. D. Pirouano *quæ eſt deciſ. 517. num. 3.* ampliat, etiam quod ſit poſſeſſor mediatus, & fundus tranſierit per mille manus vbi multos allegat, *& nos inter alios.*]

Qui † in tantum tenetur vt conueniri poſſit etiam 5
non facta excuſſione principalis debitoris, & venditoris cenſus. Afflict. *deciſ. 95.* Surd. *d. conſ. 162. num. 11. poſt quos* Gratian. *d. cap. 141. num. 5* Ioan. Bapt. Lup. *ad leg. 2. C. de pact. int. empt. & vendit. Comment. 2. §. 2. num. 67.* [*comprobat* Giurb. *aliorum auctoritate d. dec. 55. num. 7. ad fin.*]

Nec dicitur † quod dicendum videatur huiuſmo- 6
di poſſeſſorem eſſe obligatum dumtaxat ſoluere ex fructibus natis, vel ad ſummum ſatis tempore impoſitionis cenſus, vel tempore quo fundus ille ad manus huius tertij poſſeſſoris tranſiuit, *argum. tex. in l. Paulus, §. ſi mancipia, ff. de pignor. per quem tex. gloſ. in l. potior, §. ſi de futura, ff. qui pot. in pignor. habeant.*
dicit ita † demum fructus futuros venire in obliga- 7
tione ſiue tacita, ſiue expreſſa ſi tempore obligationis eſſent nati vel ſaltem ſati penes debitorem, quam refert, & ſequitur Neguſ. *in ſuo tract. de pignor. & hypot. par. 2. membr. 3. numer. 45. verſ. Item dummodo.*
Quoniam ſi rem † diligentius conſideremus facilis 8
apparet diuerſitatis ratio exiſtens in caſu noſtro à caſu, qui deciditur *in d. §. qui mancipia*, ibi enim I. C. loquitur quando fructus futuri non fuerunt obligati principaliter, & de per ſe, ſed acceſſoriè ad aliam obligationem principalem pro maiori ſecuritate, & cautela creditoris ſiue ſit tacita, ſiue expreſſa dictorum fructuum obligatio. In caſu autem noſtro cenſus ipſe, qui conſtituitur, & venditur eſt in obligatione non acceſſoriè, & propter aliud: ſed propter ſe, & principaliter, qui licet collocetur ſuper fundo, conſtituitur tamen ſoluendus principaliter ratione fructuum illius, etenim quamuis in contractu cenſus non vendantur fructus ſundi, obligatio tamen ſoluendi annuam reſponſionem reſpicit principaliter

illius fructus, vt alias diximus & ideò nil mirum, ſi veniunt io obligatione non ſolum fructus, qui erant nati, vel ad minus ſati tempore impoſitionis cenſus, vel tranſlationis fundi cenſuati in aliam perſonam, ſed ij etiam qui aduenientibus temporibus naſcentur durante cenſu, & ſic oous iſtod inhærens fundo ratione fructuum tráſit ad quemlibet dicti fundi etiam
9 ſingulariſſimo titulo poſſeſſorem, † cùm regulare ſit, vt res eum ſua cauſa, & ſuo onere tranſeat *cap. ex lit-*
10 *terio, ext. de pignor. cum vulg.* Qui † propterea tenebitur ad ſolutionem non ſolum annuorum cenſuum io futurum poſt ademptam per ipſum dicti fundi cenſiti poſſeſſionem maturandorum, & decurrendorum, verùm etiam eorum, qui eucurrerant, & erant maturati antequam dicta res cenſui ſuppoſita ad eius manus peruenıſſet, & nondum ſoluti fueram, vt in puncto dicunt. Follet. *in d. verbo, huiuſmodi, num* 97. Crauet. *d. conſil.* 217. *num.* 6. Boninſign *d. artic.* 58 *ſub num.* 89. Surd. *d. conſil.* 162. *num.* 11. *in fine*, Steph. Gratian. *d. c.* 141. *num.* 5. Honded. *d. conſil.* 17. *num.* 11. *lib.* 2. Felician de Solis, *in dd. ſuis Commentar. de cenſibus, tomo* 1. *lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 3. [Giurb. *d. dec.* 55. *num.* 7. *in fin. pleaè* Rutilius Parellius *expedit cauſar. ciuil.* 47. *num.* 2. *& infra, & ibi* D. Ludouic. *eius filius in annotat. num.* 4. *qui plures concluſiones per nos in hoc noſtro tractatu firmatas refert, & ſequitur.*]
11 Cum hac tamen diſtinctione, quod † cum iſte poſſeſſor poſſit conueniri pro ſolutione dicti annui cenſus, tam actione perſonali in rem ſcripta, quàm actione hypothecaria, vel remedio vtilis *Salu. Interd. vt dicemus infra latè hoc eodem c.* 2. *qu.* 5. *art.* 8. *ſeu qu.* 97. *num.* 9.
12 ſi iſte † poſſeſſor cōueniendus erit pro fructibus cenſus decurſis, & maturis durante eius poſſeſſione, erit intentanda actio perſonalis iu rem ſcripta. Gabr. *d. conſil.* 47. *num.* 14. *lib.* 1. *& nos dicemus dicto art.* 8. Si verò
13 † contra ipſum erit agendum pro fructibus decurſis, & maturis antequam ipſe nanciſceretur poſſeſſionem bonorum ſubiugatorum, & tunc agendum erit actione hypothecaria vel remedio vtilis Salu. *interd.* Gabr. *d. conſ.* 47. *n.* 18. *& nos dicemus, d. q.* 5. *art.* 9 *nunc. q.* 98.

[Et hinc licet fundus cenſitus tranſeat in tertium poſſeſſorem affectus onere cenſus, debitum tamen cenſuale, non efficitur proprium illius, cum illud à principio non contraxerit, nec poſtea io ſe accollauerit, ſed remanet debitum impoſitoris cenſus, qui ex ipſo contractu impoſitoris tenetur ad ſolutionem fructuum illius, *vt diximus infra hoc eodem cap.* 2. *qu.* 5. *art.* 7. *num.* 10. *ſeu q.* 96. *& firmauit* Rota *in Romana Saluiani* 20. *Nouembris* 1630. *coram* R. P. D. Merlino *quæ eſt poſt tract. dec.* 532. *nu.* 27. *& faciunt dicta per nos ad hanc qu.* 3. *art.* 1.]

Quod † autem diximus ſingularem poſſeſſorem poſſe conueniri pro ſolutione anoui cenſus conſtitui ſuper re à ſe poſſeſſa procedit etiam in eo qui poſſidet tanquam emphyteuta, qui habuit titulum à venditore cenſus, ſi credimus. Gabr. *d. conſ.* 47. *n.* 6. *& ſeq. quem ſequitur* Boccac. *d. tract. de cenſib. par.* 2. *num.* 1.

SVMMARIA.

1 *Cenſum impoſitum ſuper fundo, quod teneatur ſoluere legatarius vſusfructus dicti fundi, non hæres proprietarius volunt aliqui.*

Contraria ſententia eſt verior, num. 3.

2 *Vſusfructuarius tenetur recognoſcere omnia onera realia.*

Intellige de oneribus, quæ debentur ratione fructuum, num. 12.

Intellige ſecundò, de oneribus, quæ inhærent rei vti qualitates intrinſecæ, & ſunt perpetua, num. 13.

Intellige de oneribus, quæ inducuntur à lege, vel ſuperioribus, ibid.

4 *Hæres tenetur liberare rem legatam ab obligationibus contractis à defuncto.*

5 *Bart. in l. ſi domus, la ſeconda, §. de euictione*, num. 4. & 5 *ff. de legat.* 1. *declaratur.*

6 *Si legatario euincatur res hypotecaria, hæres tenetur actione ex teſtamento, quaſi res euicta fuerit eius culpa.*

7 *Perſonalis actio oriens ex contractu potius attenditur, quam realis.*

8 *Maximè in contractu annuæ præſtationis.*

9 *Vſufructuarius poſſidens rem ſuppoſitam, poteſt conueniri à domino cenſus.*

Poteſt tamen repetere ab hærede proprietario quidquid ſoluit, num. 11.

10 *Dominus cenſus poteſt agere contra legatarium vſusfructus poſſidentem fundum ſuppoſitum vel contra hæredem arbitrio ſuo.*

14 *Hæres repræſentat perſonam defuncti.*

15 *Legatarius vſusfructus fundi ſuppoſiti teneretur ad ſolutionem cenſus, quando fundus fuit legatus cum omnibus ſuis pertinentiis, & iuribus.*

16 *Cenſus ſolus debet ab hærede, non ab eo, cui fuit legatus fundus cenſitus contra Gratianum.*

17 *Maximè quando fundus fuit legatus coniuncta perſona, vel ad piam cauſam.*

18 *Cenſus impoſitus ſuper fundo donato non à donatario, ſed ab hærede donantis ſolus debet.*

19 *Maximè ſi donatio ſit facta Eccleſiæ, vel ad piũ opus.*

20 *Hæres tenetur liberare rem legatam ab omnibus obligationibus, & hypothecis.*

21 *Cenſus onus tranſit in quemcumque rei cenſuatæ poſſeſſorem.*

22 *Ampl. vt ſit in electione cenſuarij an agat perſonali contra hæredem impoſitoris vel hypothecaria contra poſſeſſorem fundi.*

23 *Liberare rem legatam ab onere hypothecæ tenetur hæres ſi teſtator ſciuit.*

Si ignorauit idem hæres quando legatum remaneret inutile, alias legatarius.

24 *Cenſum non redimibilem extinguere tenetur hæres non legatarius fundi cenſuati quando teſtator ſciebat illius onus.*

25 *Euictio non debetur in legato ſpeciei.*

26 *Donatum, ſeu legatum, cenſetur ſolum ius quod donans, vel legans habet.*

27 *Argumentum valet à legato ad donationem, & donatio largius interpretatur quam legatum.*

28 *Interpretatio quæ ſumitur in legato, in donatione admittenda eſt.*

29 *Liberare rem donatam ab hypotheca quam donans ſciebat tenetur illius hæres.*

30 *Hæres tenetur redimere, vel liberare rem alienam, vel hypothecatam legatam ad pias cauſas.*

31 *Infertur teneri illam à cenſu liberare.*

32 Ampl. *idem eſſe in hærede donatoris.*

33 *Liberare rem legatam ab hypotheca, quam teſtator ſciuit, hæres tenetur, etiam quod agatur de modica ſumma reſpectiuè ad rem donatam niſi de contraria teſtatoris voluntate conſtet. Si teſtator neſciuit, diſtinguitur an aliquid ſoluto ære rem ineat legatario vel no.*

34 *Hypothecaria ſemper in totum res auocari poteſt.*

35 Ampl. *etiam ſi plures res ſint hypothecatæ.*

36 Ampl. *etiamſi hypotheca ſit pro modica ſumma.*

37 *Seruitus ſuper re eſt ius, ex quo non poteſt res auocari in totum.*

38 *Ceſſio omnium iurium poſita in inſtrumento donationis intelligitur de iuribus actiuè non paſſiuè.*

39 *Et apponitur in augmentum.*

40 *Exceptio declarat regulam in quibus terminis loquatur.*

41 *Onus ſiue intrinſecum, & perpetuum, ſiue extrinſecum*

à

Reuer. Pater Deciſio agnoſcit vim non eſſe pro
terminatione puncti controuerſi, an cenſus ita rem
21 cenſitam afficiat, vt eius onus tranſeat † in quemcun-
22 qoe illius poſſeſſorem nam licet hoc ſit † & propter-
ea cenſuarius habeat electionem an agat perſonali cō-
tra hæredem impoſitoris, vel hypothecaria contra
23 poſſeſſorē fundi, † tamen dum oon agitur cum cen-
ſuario, ſed inter hæredem impoſitoris, & legatarium
fundi, an hæres teneatur fundum à cenſu liberare, in-
trar, vt hæres teneatur, diſpoſitio tex. *in l. ſi res obligata
60. ff de legat. primò* vbi deciditur quando teſtator ſcit
rem legatam eſſe hypothecatam debere iodiſtioctè
hæredem eam luete, quando verò ignorat diſtingui-
tur an res legata remaoeat vel ue inutilis, *& concordant
tex. relat per* Ceuall. *pract. q. cap. 747. in princ.* Gomea.
24 *tomo 1. var. cap. 12. num. 39. & infra citandi* † & in ter-
minis hæredem ſcientis teneri liberare fundum lega-
tum à cenſu redimibili non legatarium fundi tenue-
runt Moder. Pariſieo. & Aluarad. *quos refert, & ſequi-
tur* Roderic. *de ann. reddit. l 2. quaſt. 1. num. 6.* qui dicit
Senatum quoque Pariſienſi ita iudicaſſe Felician. *de
cenſib. in append. ad l. 1. cap. 1. n. 6. verſ. vnde nunc & verſ.
ſeq. latè comprobans, & pro eadem opinione referens* Io.
Garz. Viuius *dec. 313. lib. 2.* Meooch. *conſil. 997. à n. 10.
ad num. 28. & conſ. 1009. per tot.* D. Ceoc. *de cenſib. q. 79.
aliàs part. 2. c. 2. q. 3. art. 7.* Coſta *de portion. rat. quaſt. 72.
& conſ. 9. per tot.* Ceuall. *d. quaſt. 747. num. 23. cum plu-
ribus ſeqq.* Gratian. *diſcept. 955. à num. 23. ad num. 53.
& relatis* Menoch. & Cenc. *inclinanit* Rota licet ex
coniecturis controuerſiam diremerit *in Romana vſuſ-
fructus 22. Aprilis 1624. coram* bon. me. Archiepiſco-
po Dunozet. *& in eadem 30. Aprilis, 1624. coram* R. P.
D. Ponente

Sed agnita hoius concluſionis veritate dupliciter
reſpondet deciſio primò non inferri de legato ad do-
nationem propter manifeſtam rationem diuerſitatis,
quia pro legato competit euictio non pro donatione,
ſecundò nec in termiois legati dictam concluſionem
procedere quando agitur de modica ſumma, reſpectu
fructuum rei legatæ, & quando res non fuit ſimplici-
ter legata, ſed cum omnibus ſuis iuribus qua tunc
tranſeunt iura tam actiua, quam paſſiua.

25 Prima reſponſio tollitur. † Quia nec in legato
ſpeciei debetur euictio, ex quo talis, qualis eſt legata
cenſetur, *l. ſi à ſubſtiento 47. §. 1. in fin. ff. de leg. 1. vbi
hoc notant* Bart. & Florian. *in ſummo* Bald. *in ſummo &
num. 2.* Imol. *in ſummo, & num. 2. verſ. item nota gloſ. fin.
in fin. in l. 2. C. de euict. vbi* Odofred. *ad fi. verſ. item
quid dicemus* Salic. *num. 5.* Caballin *de euict. § 4. n. 16.*
Craſſ. *§. legatum quaſt. 72. num. 1. & 2.* Vaſqu. *in l. ſcimus
num. 4. C. de inoff. teſtam.* vbi quod ſicuti in donatione
regulariter non venit euictio ita nec in tali voluntario
legato, quod habet vim donationis; Si ergo donatio,
& legatum ſpeciei in hoc procedunt à pari, cùm in
26 neutro debeatur euictio † prout à pari procedunt in
hoc quod donatū, & legatum videtur ſolum ius quod
donans vel legans habet Bald. *in rubr. C. de contr. empt.
quaſt. 6. in fin. num. 11.* Roman. *in l. vſufruct. num. 19.
ff. ſolut. matr.* Iacob. Caneer *tom. 1. var. cap. 8. de donation.
num. 71. & 72.* ſicuti hæres, qui non tenetur de euictio-
ne ſpeciei legatæ tenetur eam liberare ab hypotheca,
& cenſu redimibili à teſtatore impoſito, vt ſupra ita
27 pariter ab illo tenetur liberare rem donatam; † cùm
valeat argumentum à legato ad donationem quæ lar-
gius interpretatur Corn. *conſ. 141. num. 17. lib. 2.* Becc.
conſ. 162. num. 16. Seraphin. *deciſ. 559. n. 11.* vbi ex hoc
28 interpretationem † quæ ſomitur in legato fortius in
29 donatione dicit admittendam, † Et in terminis hære-
dem donantis teneri liberare rem donatam ab hypo-
theca, quam donans ſciebat, vt tenetur hæres legan-
tis *iux. d. l. ſi rem obligatam firmant.* Corn. *conſ. 42. n. 4.
& 5. lib. 3.* Roin. *conſil. 184. in princ. præſertim num. 4.
lib. 1.* Gozadin. *conſ. 60. num. 18. 19. & 21. verſ. non obſtat*
Cardinal. Tuſch. *verſ. euictio concl. 366. num. 10.* Caocer.
vbi ſupra, & his non relatis Gratian. *diſcept. 955. ex
num. 23.*

Idque magis cum verſemur io donatione ad pias cau-
ſas, † nam ſicut hæres legata ad piam cauſam realieoa 30
vel hypothecata tenetur redimere, vel liberare, † *vt* 31
de communi Tiraqu. Capra Meooch. & Manric. *quos*
Gratian. *d. diſcept. 955. a num. 32. in fin. ad num. 38. &
à num. 35. ad numer. 53.* & io libetatiooe à cenſu *idem*
Gratian. *in ead. cit. diſcept. 611. à n. 6. verſ. quamuis vſque
ad fin.* † ita idem eſt dicendum io donatione, *vt idem* 32
Gratian. *deducit, & firmant in puncto* Corn. *d. conſ. 141.
num. 16. & 17. lib. 2.* Gozadin. *d. conſ. 60. ſub n. 21. verſ.
non obſtant.*

Secunda etiam reſpooſio ceſſat, † qood enim aga- 33
tur de modica ſomma reſpectiuè ad domos, non facit
quando ſumus io hypotheca & teſtatore illam ſcieote,
vt clarè conuincitur *ex d. l. ſi res obligata*, vbi ſi teſta-
tor ſcit rem legatam obligatam ab hærede indiſtinctè
luendam cauetur, niſi de contraria voluotate cooſter
ſi neſcit tuoc diſtingnitur an aliquid ſoluto ære alieno
remaneat legatario, vel ne, & ſic ceſſat io primo caſu
(in quo nos verſamur) hæc diſtinctio, *de qua etiam*
Gomez. *de cap. 12. num. 39.* Ceuall. *d. q. 747. num. 1. & 3.
nec* Bart. *in ex aduerſo cit. l. ſi domus 74. §. 1. ſub num. 3.
ff. de leg. 1.* diſſentit, ſed fauet *cum verſ. ſed ſi illud ius;*
in iure hypothecæ diſtinguendum eiſe dicat, *vt in d. l.
ſi res obligata*; Et propterea Iaſ. relatus in deciſione
firmans, & iofra repetens teneri hæredem rem lega-
tam liberare, quaodo poteſt per hypothecariam in to-
tum auocari facit pro hac parte, nam exprimit quod
tacitè ineſt; † quia ſemper poteſt per hypothecariam 34
in totum res auocari etiam ſi ſint plures † res hypo- 35
thecatæ Bartol. *in l. moſchis ff. de iur. fiſc.* Couar. *lib. 3.
var. cap. 7. num. 7.* Gratian. *diſcept. 141. num. 3.* Pacific.
de ſaln. inſp. 3. cap. 4. num. 286. Cenc. de Cenſib. *par. 2.
cap. 2. quaſt. 3. art. 8. num. 9. &* 10. Caball. *conſ.* 118 *n. 12.
& 13. lib. 2.* Pedroch. verò dicens hæredem teneri vbi
res in totum euinci poteſt, malè applicat non poſſe
euinci in totum, ſi cenſus ſit modicæ † ſummæ ſtante 36
hypotheca ex allegatis, vt eum reprobando aduertit
D. Cenc. *d. q. 3. art. 7. num. 5. & 6. & prius* Felician. *loco
ſupra cit. num. 6. cir. med. verſ. verum hac limitatio.* Et
patet ex diſtinctione quam faciunt Doct. *in d. l. ſi res
obligata* inter ius ex quo res † non poteſt auocari in 37
totum quod exemplificant in ſeruitute, & ius hypo-
thecæ ex quo dicunt poſſe rem auocari in totum, &
volunt hoc ſecundo caſu teneri hæredem ſcientis libe-
rare Caſtr. *num. 8. cir. med. verſ.* ſed nunc oppono, di-
cens quod à ſeruitute non tenetur, quia non poteſt
res auocari ſed à pignore tenetur quia per hypothe-
cariam poteſt res auferri; *& num. 9.* ibi ſi autem po-
terat auferri in totom, vt per hypothecariam Imol.
in fin. verſ. ſed certè Alex. *num. 30. in fin.* Iaſ. *num. 5.* ibi
& non poſſit ab eo auocari per hypothecariam, *&
num 6. & benè idem* Iaſ. *in l. ſi domus §. de euictione n. 27.
ff. eod.*

Quod verò domus fuerint donatæ cum omnibus
ſuis iuribus non ſubſiſtit in facto, ideóque non appli-
cantur *Burſat. Pedroch. & Cenc.* ſed per caput ſepara-
tum legitur clauſula itē ſimili titolo donationis ceſſre
eidem Congregationi, & Collegio omnia iora, quæ
valdè diſtat à dicta clauſula cum omnibus ſuis iuribus
acceſſoriè poſt expreſſionem rei donatæ poſita, & in-
telligitor de iuribus actiuè, † non paſſiuè Bero. *conſ. 41.* 38
n. 12. lib. 1. Menoch. *conſil. 416. num. 16.* Rot. *deciſ. 560.
num. 10. & ſeq. part. 1. recent.* & dicitur in augmen-
tum † appoſita. Coſta *d. conſil. 9. numer. 16. & 17.* 39
clariúſque patet ex immediatè adiecta exceptione
nullo iure niſi dictatum domorum vſufructu ſexen-
nio reſeruato, quæ benè † declarat in iuribus actiuis 40
regulam

Digitized by Google

num.6. in fin. Ceuall. *d.q.747. n.25.* Cenc. *d. q.23. aliàs part.1.cap.2.quæſt.3.art.1. à num.2.ad num.7.* Rot. *coram* Gregor. *deciſ. 195. numer.6.* Cúmque inuito cenſuario ad libitum impoſitoris actione perſonali obligati redimi poſſit intrat contra eius hæredem ratio *tex. in d. l. ſi res* vt bene explicant omnes pro hac opinione citati.

63 Facit etiam † optima diſtinctio *gl.in d.ex aduerſo cit. l.qui concubinã 29.§.qui hortos verſ.præſtatione ff.de leg.3.* vt hæres reuocatur quãdo præſtatio non debetur ex fru-
64 ctibus, ſed propter fructus, † nam talis cenſuarius ſicut habet ius realiter diſtinctum à re, Rot. *dec.328. n.9.*
65 *part.4. diu. & coram* Gregor. *dec.281. n.5.* † ita nullam habet partem ſuper fructibus, nec illos conſequitur, D. Cenc. *de cenſib.aliàs part.1.cap.1.q.1.art.3.n.2.& q.3. art.2. nunc q.7.n.3. & part.2. cap.1. art.2. n.* 8. Felician. *d. tom.2. lib.1. cap.4. num.1.* latè firmans nullum vendi
66 ius † ex prædio, ſed ius percipiendi penſionem pecuniariam.

Ex quibus, &c.

SVMMARIA.

1 *Poſſeſſores plures fundi cenſuati per partes diuiſas, quod quilibet teneatur inſolidum ad ſolutionem cenſus, volunt aliqui.*

2 *Contrariam ſententiam amplectitur Couar.*
Quam ſequitur Auctor, num.4.

3 *Hypotheca, quæ contrahitur in contractu cenſus differt ab hypotheca, quæ contrahitur in aliis contractibus.*

5 *Specialia duo eodem tempore circa eandem rem non poſſunt concurrere.*

6 *Cenſus conſtitutus ſuper pluribus fundis cenſetur conſtitutus non inſolidum ſuper quolibet, ſed proportionabiliter.*

[*Poſſeſſor fundi cenſiti non poteſt actione perſonali in rem ſcripta conueniri, niſi pro rata correſpondente fructibus fundi à ſe poſſeſſi.*]

7 *Poſſidens vnam ex pluribus rebus cenſuatis, non poteſt inſolidum conueniri actione perſonali in rem ſcripta pro toto cenſu.*

8 *Poſſidens vnam ex pluribus rebus ſuppoſitis, poteſt inſolidum conueniri pro toto cenſu actione hypothecaria, vel Salu. Interd.*

[*Cenſus non imponitur ſuper aliqua parte fundi, ſed ſuper toto fundo.*]

9 *Non vt ſoluat totum, ſed vt auocetur poſſeſſio retinenda per creditorem, donec fuerit ſatisfactus.*

10 *Poſſeſſor, quilibet poteſt inſolidum pro integro credito conueniri.*

11 *Creditori qui ab vno poſſeſſore non poteſt totum ſuum creditum conſequi, poteſt contra alios poſſeſſores pro reſiduo agere.*

12 *Creditor eligens agere contra vnum, non præiudicat ſibi quominus poſſit contra alios agere.*

[*Obligationis conditio non mutatur ex facto debitoris.*]

13 *Creditor, qui contra vnum ſententiam reportauit non repellitur agens contra alios, ſi cum effectu non ſit ſolutus.*

14 *Creditor comparens in iudicio diſcuſſionis, & petens ſe admitti, non præiudicat ſibi quominus poſſit agere aduerſus fideiuſſores, ſi in dicto iudicio ſibi non ſatisfiat.*

[*Renunciare iuri ſuo nemo præſumitur niſi expreſsè id faciat.*]

15 *Creditor ſolutus à poſſeſſore, tenetur illi cedere actiones.*

16 *Sed tales quales, habet.*

17 *Etiam ad fauorem debitoris ſunt,*

18 *Etiam contra ſemetipſum cedentem.*

19 *Poſſeſſor ſoluens, ſi obtineat iurium ceſſionem, poterit ex dictis iuribus repetere ab aliis poſſeſſoribus quidquid ſoluit dempta parte, quæ rei a ſe poſſeſſa proportionabiliter contigerit.*

Poſſidens partem fundi ſuppoſiti an conueniri poſſit in ſolidum ad integri cenſus ſolutionem.

QVÆSTIO LXXX.

aliàs par. 2. cap. 2. qu. 3. art. 8.

NOn leuis eſt inter Scribentes altercatio An ſi annuus cenſus fuerit impoſitus ſuper pluribus certis, & limitatis prædiis, prout imponi poſſe demonſtratum fuit *ſupra part.1.cap.3.q.3. artic.2.* & illa plura prædia deueniant ad manus plurium perſonarum, quilibet ex dictis poſſeſſoribus teneatur inſolidum ad integrum cenſum perſoluendum, an verò quilibet pro rata tangente prædium quod poſſidet, circa quam Doctores valdè inter ſe diſſentiunt, vt dicit Boccac. *in ſuo tract. de cenſib.part.3.num.26.*

Nam † quod quilibet teneatur inſolidum ad totum 1
cenſum, voluit, Nauar. *in ſuo Comment. de vſur. n.114. q.17.* qui mouetur pluribus rationibus, per quas eandem ſententiam videtur ſequi Foller. *in ſua pract. Cenſuali, in verbo, huiuſmodi, num.16. verſ. ita quod* Redoan. *in ſuo tract. de reb. eccleſ. non alien. in tit. de conſtit. annu. cenſ. n.69.* Ludou Molina, *in ſuo tract. de contract. part.2. diſput.383. n.9.* Thom. Boninſign. *in ſuo tract. de cenſib. cap.9. num.4.* Honded. *conſ.17. num.12. libr.2.* Leonard. Leſſ. *in ſuo tract. de iuſtit. & iure, lib.2. c.22. dubit.12. num.89. verſ. ſed contrarium.* Stephan. Gratian. *Diſcept. Forenſ. tomo 1. cap. 141. num.3.* [*cum qua opinione tranſit etiam* Surd *dec.32. num.7. &* Paul. Merend. *conſ.63. n.9. part. 2.*]

At † Couar. *var. reſolut. lib.3. cap.7. n.8* amplexus 2
fuit hanc ſententiam dumtaxat reſpectu eorum, qui poſſident aliquam rem generaliter obligatam in venditione cenſus pro faciliori illius exactione; ſecus autem reſpectu eorum, qui poſſident aliquam partem ex rebus ſuper quibus cenſus ipſe impoſitus, & conſtitutus fuit: nam eo caſu voluit, quod quilibet poſſeſſor teneatur ſolùm proportione, & rata cenſus proportionabili ratæ, & portioni prædij à ſe poſſeſſi, quaſi hæc
† hypotheca, quæ contrahitur ſuper prædio, quod 5
cenſui ſubiicitur differat ab hypotheca ordinaria, quæ ſolet apponi in genere erga alia bona conſtituentis redditum præter illa, ſuper quibus ſpecialiter fuerat conſtitutus: quem ſequitur Ioan. Bapt. Lup. *ad leg. 2. C. de pact. int. impt. & vendit. comment. 1. §. 2. num.67. & ſeq. qui alios allegat eandem ſequitur, & communem profitetur* Fernand. Rebell. *in ſuo tract. de obligation. Inſtit. lib.10. quæſt.6. num.2. & multorum auctoritate, confirmat* Ludouicus Velazquez de Auend. *in ſuo tract. de cenſib. Hiſpan. cap.23. num.* 10. [Hanc eandem opinionem amplectitur, Io. Bapt. Mad. *in ſuo tract. quem inſcripſit Cenſuum requiſita, & Inſtrumenti forma circa 12. quæſit. num.3.* pro qua conſiderat hanc rationem. Quia ſi creditor cenſus poſſet inſolidum conuenire quemlibet poſſeſſorem, reſultaſſet vnum abſurdum contra Bullam Pij V. videlicet, quod ſi periret, vel fieret infructifera pars alterius poſſeſſoris non conueniri, nihil ſentiret creditor de damno, prout ſentiret, ſi conueniſſet ſingulos fundi poſſeſſores, conueniret enim etiam illum poſſidentem partem deperditam, vel infructiferam,

infructiferam, & ſic pro ea rata damnum ſen-
tiret.]
Hæc eadem dubitatio, & difficultas exoriri poteſt
quando cenſus fuit impoſitus ſuper vno tantum fun-
do, qui poſtea fuit inter plures diuiſus, quorum quili-
bet tenet, & poſſidet certam illius portionem pro di-
uiſo diſtinctam, & ſeparatam ab aliis partibus, & por-
tionibus, an ſcilicet, quilibet teneatur inſolidum, an
verò pro rata tangente partem à ſe poſſeſſam.
4 In hac controuerſia, vt meam proferam ſententiam.
[Exiſtimo, eſſe conſtituendos duos caſus. Primus eſt
quando quælibet pars fundi cenſuati per ſingulos
poſſeſſa, vel alter ex pluribus fundis cenſui ſubiugatis
penes aliquem exiſtens, non reddit tot fructus, qui
ſufficiant ad ſolutionem integri cenſus; Secundus ca-
ſus eſt quando ex dicta parte fundi cenſuati, vel ex
vno ex dictis pluribus fundis penes vnum exiſtente
percipiuntur, vel percipi poſſunt tot fructus, ex qui-
bus extrahi poſſit ſolutio totius cenſus. In primo ca-
ſu.] mihi magis placet opinio Couar. *& ſequacium*, vt-
pote quæ magis conueniat naturæ contractus cenſua-
lis. Cùm etenim tempore conſtitutionis, & impoſitio-
nis cenſus ſiue conſtituatur ſuper vno ſolo fundo, ſiue
pluribus, certis tamen, & limitatis, vt dictum eſt, ſem-
per debuerit haberi ratio, & reſpectus, vt vel ille vnus
fundus, vel illi plures ſimul iuncti eſſent capaces to-
tius, & integri cenſus imponendi, & conſtituendi, vt
diſponitur in conſtitutione Pij V. *ſuper forma creandi
cenſus, & nos latè declarauimus ſupra d. part. 1. cap. 3. q. 2.
art. 1. & q. 3. art. 2. nunc q. 35. & 41.* vtique diuiſo illo
fundo, vel tranſlatis illis pluribus ad diuerſas perſo-
nas, ſatis eſt veriſimile quod non quælibet pars illius
vnici prædij, nec quodlibet prædium ex pluribus ſit
capax totius, & integræ annuæ reſponſionis ſuper im-
poſitæ, & ideò ſi poſſeſſor partis prædij cenſuati vel
vnius ex pluribus prædiis ſuppoſitis teneretur, & cogi
poſſet ad ſoluendum integrum cenſum ſequeretur
quod poſſet conueniri vltra vires, & fructus prædij à
ſe poſſeſſi, & ſic cẽſus ſolueretur quaſi ex obligatione
perſonali contracta per acquiſitionẽ poſſeſſionis fun-
di obnoxij, quo caſu duo ſingularia concurrerent,
vnum quod quis teneretur perſonali actione abſque
5 ſuo contractu, quod † eſt à iuris regulis alienum, *l. li-
cet, §. ea obligatio, ff. de procur.* Caſſan. *ad conſuetud.
Burgund.* Rubr. 11. *Des Cenſes, §. 6. in tex. contre l'aſſi-
gnal, n. 1.* Surd. *dec. 32. n. 7. in fine.* Alterum quod cen-
ſus deberetur ex perſonali obligatione, quod eſſe con-
tra naturam & ſubſtantiam contractus cenſualis, &
omni iure prohibitum demonſtrauimus *ſupra part. 1.
cap. 3. q. 1. art. 6.*
[Et huic reſolutioni optimè congruit ratio, quam
; conſiderauit Madi. *d. num. 3.* & illa] quam in hoc ar-
ticulo conſiderat Couar. *d. num. 7. verſ. ſed quia hypothe-*
6 *ca*, videlicet, quod † conſtitutio cenſus facta ſuper
pluribus fundis non intelligatur facta inſolidum ſuper
pluribus fundis non intelligatur facta inſolidum ſu-
per ſingulis fundis, ſed pro parte cuilibet fundo, iux-
ta eius qualitatem, & quantitatem competenti, nam
ſi ſecus diceremus, non eſſet verum dicere quod cen-
ſus ſit impoſitus habita relatione ad fructus cuiuſlibet
fundi.
[Hoc tamen intelligendum eſſe cenſeo, vt procedat
ſi ſit agendum actione perſonali in rem ſcripta, quam
concedi contra huiuſmodi poſſeſſorem fundi ſuppoſi-
7 ti, diximus in tract. paulò ſupra. † Talis enim poſſeſ-
ſor non poterit conueniri pro ſolutione integri cen-
ſus actione perſonali in rem ſcripta, ſed tantum pro
rata, quæ ex fructibus dictæ rei poſſeſſæ ſolui commo-
dè poteſt, pro vt in his terminis loquitur, Couar. *in d.
verſ.* ſed quia hypotheca, in illis verbis. Vnde ſi hæc
tria prædia ad tres eorum ſingulares poſſeſſores deue-
nerint, quilibet pro æ qua, & iuſta parte annui reddi-
tus, cogendus eſſet eum ſoluere, & agnitionem, & co-
gnitionem facere, non quidem inſolidum.] Secus au-
tem ſi talis poſſeſſor ſit conueniendus actione merè
hypothecaria, vel remedio, *Salnia. Interdict.* quæ reme- 8
dia dari contra huiuſmodi poſſeſſores, dicemus, *infra
hoc eod. cap. 2. quæſt. 5. art. 9.*
[Nam cenſus non imponitur ſuper aliqua parte fun-
di, ſed ſuper toto fundo, vt bene conſiderat licet ad
aliud propoſitum. Ludouic. Mulin. *in ſuo tract. de con-
tract. part. 2. diſp. 391. ſub num. 3. &* Rota *coram* Illuſtr.
Cardinale Mellino, 30. *Octobris* 1602. *in illa Romana
cenſus, quæ eſt impreſſa poſt tract. dec. 1. num. 3. & nos dice-
mus infra in tract. part. 3. cap. 1. q. 1. art. 2. maximè n. 6.*
vbi hoc confirmauimus. Et ita intelligendã eſſe exiſti-
mo opinionem illorum, quos ſupra in tract. enumera-
uimus *hoc eodem artic. num. 1.* volentium; poſſeſſorem
vnius rei, ex pluribus ſuppoſitis cenſui poſſe inſoli-
dum pro toto cenſu conueniri,] ſcilicet non † vt ipſe 9
totum, & integrum ſenſum ſoluat, ſed vt ab eo auo-
cetur poſſeſſio fundi cenſuati retinenda per dominum
cenſus quouſque de toto, & integro cenſu, & ſuo cre-
dito fuerit ſatisfactus. Nam regulare eſt, † vt quilibet 10
poſſeſſor ratione hypothecæ poſſit inſolidum conue-
niri. Corn. *conſ. 135. in fine, lib. 1.* Afflict. *ad conſtit. Re-
gni lib. 1. c. 17. num. 26.* Neguſ. *in ſuo tract. de pignor. &
hypoth. part. 8. membro 1. num. 48. & ſeqq.* Couar. *d. lib. 3.
var. reſolut. cap. 7. num. 7.* Redoan. *d. tit. de conſtit. ann.
cenſ. num. 30. & ſeqq.* Peregr. *conſ. 104. à num. 13. & infra
lib. 3.* Io. Bapt. Lop. *d. comm. 2. §. 2. num. 68. & nos dicemus
d. art. 9 ſeu quæſt.* 81.
Quod † ſi ex portione ab vno poſſeſſa non poſſit 11
dominus cenſus totum, & integrum ſuum creditum
conſequi, liberum illi eſt, vt etiam contra alios poſ-
ſeſſores agere valeat, vt reſiduum conſequatur etiam
quando agitur actione hypothecaria, vel *Salu Interd.*
nam † ob vnius debitoris, vel poſſeſſoris electio- 12
nem, non eſt creditori factum præiudicium quo ad
alios, quin etiam contra illos poſſit de ſuis iuribus
experiri, *l. reos, l. generaliter, §. itemque, C. de fideiuſſ.
gloſſ.* & communiter Doctor. *in l. 2. & ibi latiſſimè*
Ronchegall. *num. 90. & ſeqq. ff. de duobus reis*, & quo
ad remedium Salu. Interd. Scapuc. *in ſuo tract. de Salu.
Interd. lib. 2. quæſt. 15. &* Statil. Pacific. *in ſimili tract.
inſpect. 3. cap. 2. num. 538. & ſeqq. ſecundum poſtremam
impreſſionem.*
[In ſecundo verò caſu veriorem eſſe exiſtimo pri-
mam opinionem, videlicet quod quilibet poſſeſſor
partis fundi, vel vnius ex pluribus fundis ſubiugatis
poſſit inſolidum pro integro cenſu conueniri. Cum
enim, vt diximus cenſus non ſit impoſitus ſuper qua-
liber parte fundi, ſed ſuper toto fundo tanquam ſuper
vno toto integrali, & non conſiderentur ſingulæ eius
partes, ſed per ſe diſtinctæ, & ſeparatæ, vt latè diximus
d. part. 3. cap. 1. q. 1. art. 2. ſeu q. 100. num. 7. non eſt ab-
ſurdum, quod is, qui poſſidet tantam partem fundi,
quæ poſſit ſupportare onus integri cenſus ad ſolu-
tionem totius cogi poſſit quocumque iudicio con-
ueniatur.
Nam non eſt rationabile, vt facto debitoris cenſus
diuidentis fundum cenſuatum, mutetur conditio obli-
gationis, cuius vigore ipſe ad totum cenſum teneba-
tur, vt benè conſiderat Paul. Merend. *d. conſ. 63. num. 9.
part. 2. & conferunt tradita per* Affl. *dec. 153. n. 5.* Et per
hanc rationem tollitur etiam fundamentum à Madi.
vbi ſupra conſideratum.]
Nec ex † eo reiiciendus, & repellendus eſſet à ſua 13
petitione dominus cenſus, quod pro toto ſuo credito
contra vnum ex pluribus debitoribus etiam inſolidum
obligatis ſententiam fauorabilem reportaſſet, ſed
opus eſt vt realiter, & cum effectu de toto ſuo credito
integraliter ſit ſatisfactus, & ſolutus, Bart. *in l. ex duo-
bus, num. 11. & 17. & ibi* Ronchegal. *num. 2. 4. & 6. ff.
de*

de duob.reis, ſi creditores, vbi Alex. Iaſ.Dec.Cort.iun.*&*
alij,C.de act. Abb. *conſ.72.n.3.lib.2.* Alciat. *in l.2. §. ſi*
tamen hominem, n 9.ff.de verb. oblig.

14 Quod † extendendũ eſt etiam ad eum caſum quan-
do debitor nominat ſuos creditores in iudicio , petit-
que,& ſuis bonis illi ſatisfieri pro crediti proprietate,
& potioritate, nam ſi vnus ex dictis creditoribus , qui
alios quoque, puta fideiuſſores habent obligatos inſo-
lidum compatuerit, & inſtrumẽtum ſui crediti in hoc
iudicio diſcuſſionis , & graduationis præſentauerit, &
per ſententiam aliquem inutilem locũ obtinuerit, po-
terit liberè aduerſus alios obligatos inſolidum quibuſ-
que ſibi integrè ſatisfiat, vt dicit Felician. de Solis, *in*
dd. ſuis Comment.de cenſib.tom.1. lib.3.cap.2. n 8. ea ra-
tione,quia nec petitio,nec ſententia aduerſus vnum ex
pluribus inſolidum obligatis liberat alios, *d. l. generu-
liter, §.idemque, C.de fideiuſſ.*Doctor. *in d.l.2. ff. de duo-
bus reis.quos refert* Felician.*d. cap.2.n.5.*

[Cum qua ſententia tranſiuit etiam Rota *in illa Re-
mana Saluiani interdict.* 11.*Ianuar.*1616. *coram* R.P.D.
Manzanedo, *qua eſt poſt tract. dec.*32. *n.*12. Ea ratione,
quia nemo præſumitur renuntiare iuri ſuo, niſi id ex-
preſsè faciat,ſequitor Gotrierez,*pract. q. lib.1. cap.*148.
*n.*14. alia etiam afferri poteſt ratio quam conſiderauit
Rota *coram* b.m. Cardin. Caualletio *in vna Romani de
Luraghis 27.Ianu.*1620. *qua eſt poſt tract. deciſ.495. n.3.*
nempe quia per ſententiam iſtam graduatoriam non
ſecuta effectuali traditione non poteſt dici quod cen-
ſus ſit extinctus vbi alias allegat deciſiones.]

15 Creditor † autem qui ab vno ex dictis poſſeſſori-
bus totum ſuum creditum conſequutus fuerit tenetur
actiones illi cedere aduerſus alios , *l. fideiuſſoribus, l.
cum is, qui ff. de fideiuſſ. l.2. C.eod. tit. l. fideiuſſor. ff. de*
16 *diſtruct.pignor. l.in creditore,ff.de euict.* Scilicet, † tales
quales habet. Bart. *in l. Modeſtinus, ſub num.10. ibi, &
eſt ratio, ff. de ſolut.* Alber.*in d.l.2. num.2. C. de fideiuſſ.*
Vinc.de Franch. *deciſ.427. num.1. &* 2. Felician. *in dd.
ſuis Comment.d.lib.3. cap.2. num.17. verſ. in qua quæſtio-*
17 *ne.* Etiam † ad fauorem debitoriſmet,Bart.*in l.1.§.cum
18 prædium, num.5.& 6.ff. de pignor.& in l. Ariſto, num.3.
ff. qua res pignor. obligar. poſſ.* Etiam † contra ſemet-
ipſum, ſi poſſideat rem quæ fauore ſoluentis ſit obli-
gata , Specul. *in tit.de renunc. & concluſ. num.22. verſ.
ſed pone eam,* Dec.*conſ.*104. Vinc.de Franch. *d. dec.*427.
*n.*8. Felician.*in dd. ſuis Comment.d.verſ.in qua quæſtione
ad med.ibi denique id ipſum, & tom.2.eo. lib.3. & cap.3.*
19 *n.12. verſ.quo ad primum,& n.14.15.&* 18 Et is , † qui
ſoluit ceſſis ſibi iuribus per creditorem , poterit recu-
perare, & repetere ab aliis poſſeſſoribus , id quod ſo-
luit excepta parte, quæ rei à ſe poſſeſſæ proportiona-
biliter contingeret. Bart. Ang. Imol. Caſtr. *& alij , in
d.l. Modeſtinus, gloſſ. &* Doctor.*in l.1. C. de duobus reis,*
Felician. *d. tom.1. lib.3. cap.2. n.16. tom.1. eod. lib.3. &
cap.2. num.9.&* 17.

Adhibendo tamen quo ad ceſſionem diſtinctio-
nem , quam poſuimus , *ſupra hac ead. quæſt. 3. artic. 2.
num. 24. & ſeq.*

SVMMARIA.

1 *Cenſum ſoluere is cogi poteſt , qui in præteritum illum ſoluit.*

2 Declaratur 1. *hoc procedere, ſi is qui petit,probat impoſitionem cenſus per inſtrumentum , & quod ex ea cauſa fuerit facta ſolutio.*

Declar. 2. *etiam ſi non probet impoſitionem cenſus per inſtrumentum , ſed illam alleget , & probet ſolutiones fuiſſe factas ex cauſa allegata,*n.8.

Dummodo probet, in præteritum fuiſſe ſibi ſolutum ex cauſa allegata, num.15.

Declar. 3. *etiamſi nec cauſam alleget,ſed probet ſolutiones ſibi eſſe vniformiter factas per longiſſimum triginta,& plurium annorum tempus,* n.21.

Etiam quod non alleget cauſam ob quam fuerit ſolutum , num. 24. *licet aliqui contrarium teneant,* num. 22.

Declar. 4. *vt multo magis procedat , quando ſolutio fuit facta per tempus immemorabile,* num.26. & 29. *vbi de ratione.*

Quidquid aliqui dicant quibus reſpondetur, num.27. & ſeqq.

Limit. *ſi conſtet ſolum de ſolutione facta per decem vel plures annos , ſed non conſtat ex qua cauſa fuerit facta ſolutio,* num.16.

3 *Creditor habet intentionem fundatam ſuper inſtrumento ſui crediti.*

4 *Inſtrumentum publicum,manifeſtam, & probatam facit probationem.*

5 *Contra inſtrumentum poteſt opponi , quod non ſit publicum.*

6 *Titulus nullus ex eo, quod ſit contra ius , non poteſt ex ſubſequuti validari.*

7 *Titulus dicitur inualidus ex multis cauſis reſpectiuè.*

9 *Auctor non tenetur probare veritatem cauſæ ob quam petit reum cogi ad perſeuerandum in ſolutione.*

10 *Sed tantum ſolutiones fuiſſe factas ex cauſa, quæ ſi eſſet vera,induceret neceſſitatem ſoluendi.*

11 *Enunciatio facta in obligatione , inducit præſumptionem veritatis cauſæ enunciatæ.*

12 *Enunciatio probat inter eos inter quos emanauit.*

13 *Enunciatio cauſæ facta in actu ſolutionis,facit præſumi dictam cauſam eſſe veram.*

14 *Cauſa ob quam ſit facta ſolutio probatur ex contrahentium confeſſione, & aliis modis, remiſſiuè.*

[*Quaſi poſſeſſio exigendi non acquiritur ex ſolutionibus factis ab eo, qui alieno nomine poſſidet,*

Præſtatio longi temporis non inducit obligationem præſtandi in futurum , niſi allegetur cauſa præcedens.

Quaſi poſſeſſio exigendi ex certa cauſa acquiritur ex ſolutionibus factis vniformiter per decennium ex dicta cauſa.

Cenſus impoſitio probatur ex illius ſolutione decem annorum.

Soluens per decennium vniformiter in certam cauſam tenetur perſeuerare in ſolutione , niſi concludenter probet falſitatem cauſæ.

Etiamſi ſolutio fieret in piam cauſam ob meram liberalitatem ibid.

Neceſſitas ſoluendi in futurum præſtationem factam vniformiter ex certa cauſa per decennium non oritur ex præſcriptione, ſed ex præſumpta probatione cauſæ, & tituli allegati.

Præſcriptio non currit contra fiſcum per decennium ſed inſurgit præſumpta probatio cauſæ.

Idem in Eccleſia.

Lex generaliter loquens comprehendit etiam perſonas priuilegiatas ſi in dicto caſu non habeant priuilegium ſpeciale.

Teſtes recepti pro informatione, & extraiudicialiter probant ſine citatione partis,& ſine Iuramento.

Examen teſtium antiquiſſimum qui vult impugnare ob defectum citationis , & iuramenti , debet producere acta,& proceſſum.

Depoſitio teſtium mortuorum ſuſtinetur ex æquitate, etiam quod non fuerit citata pars.

Maximè,concurrentibus adminiculis.

Obſeruantia ſubſequuta facit præſtare fidem ſcripturis, & iuribus informibus.

Præſumptio oriens contra non exhibentem ex coniecturis eſt ſufficiens ad condemnandum,

Iura,& ſcripturæ informes probant in odium prohibentis illas extrahi.

Poſſeſſorium non oritur ex actibus facultatiuis, ſine allegatione cauſa, & probatione poſſeſſionis ex dicta cauſa.

Teſtes examinati in poſſeſſorio plenario probant in petitorio.

Sententia, quæ fuit diu obſeruata non poteſt impugnari de nullitate contra reum.

Sententia à partibus accepta non poteſt dici nulla.]

17 Solutio nuda à cauſa tantum operatur, quantum de neceſſitate ex ea infertur, & non vltra.

18 Solutio facta ſimpliciter non probat de neceſſitate, quod ſit facta ex cauſa cenſus.

19 Soluens non poteſt repetere ſolutum tanquam in debitum, niſi concludenter indebitum fuiſſe probet.

20 Specialia plura non poſſunt concurrere eodem tempore in eodem ſubiecto.

23 Cenſus ignorantia, videlicet cuius cauſa ignoratur, prohibetur tam humanis, quàm diuinis legibus.

[Cenſus ignorantia ſolui non debet.

Quaſi poſſeſſio manutenibilis in iis, in quibus ius reſiſtit non acquiritur, niſi concurrat titulus, bona fides, & poſſeſſio ſaltem quadragenaria; Vel im[memor]abilis ſine titulo.]

25 Cenſus ignorantiæ dici non poteſt, quando ſolutio fuit facta per annos triginta, & vltra.

28 Cauſa, & titulus ſoluendi inter ſe differunt, remiſſiuè.

29 Solutio immemorabilis habet vim tituli, & priuilegij.

30 Solutio immemorabilis releuat ab onere allegandi titulum, & cauſam ob quam fuit facta ſolutio.

31 Soluens, ſi alleget ſe ſoluiſſe per errorem, quod ſit admittendus ad probandum errorem, indiſtinctè, voluit Felician.

Contrarium indiſtinctè voluit Crau. & Bond. d. numer. 31.

Auctor diſtinguit, num. 32. & ſeqq.

32 Soluens per minus ſpatium temporis, quam decem annorum, admittitur ad probandum errorem.

Etiam, quod in ipſo ſolutionis exprimeret ſe ſoluiſſe ex cauſa, quæ eſſet legitima, d. n. 32.

33 Solutio facta per annos 10. 20. 30. & vltra, inducit probationem cauſæ ſoluendi, præſumptiuam tamen.

34 Soluens per annos 10. 20. 30. & vltra, admittitur ad probandum ſe ſoluiſſe per errorem.

35 Etiam per probationes præſumptiuas.

36 Soluens per annos 10. 20. 30. & vltra, præiudicat ſibi quo ad ſolutiones factas, ne poſſit repetere ſolutum, non quod ad futuras, vt obligetur efficaciter ad ſoluendum.

37 Soluens per tempus immemorabile, non admittitur ad probandum, quod per errorem ſoluerit.

38 Limit. ſi error eſſet euidens, & titulus apparenter vitioſus.

[Bona fides præſumitur, ſtante maximè curſu longiſſimi temporis.

Præſcriptio etiam temporis immemorabilis non currit ſtante notoria mala fide.]

39 Probatio erroris, vbi admittitur prodeſt in iudicio petitorio ſecus in poſſeſſorio.

An is, qui aliquando ſoluit, cogi poſſit vt in futurum ſoluat.

QVÆSTIO LXXXI.

aliàs par. 2. cap. 2. quæſt. 3. art. 9.

1 ADmonuit † Aym. Crauet. conſil. 217. numer. 11. lib. 2. quod is, qui rettò cenſum ſoluit, poſſit cogi, vt in ſolutione perſeueret, ſequitur Bened. Bon. in ſuo tract. de cenſib. art. 76. n. 109. Verum quoniam hoc dictum ita ſimpliciter acceptum, & intellectum aliquam poſſet facere difficultatem, ideò vt articulum reſolutum habeamus aliquot eſſe conſiderandos caſus exiſtimaui.

Primus eſt † quando is, qui cenſum petit, puta à Titio, & ſub prætextu, quod in præteritum illum ſibi ſoluerit probat, & cauſam ſolutionis, ſcilicet, impoſitionem cenſus per inſtrumentum, & quod ex ea cauſa 2
Titius ſibi ſoluerit. In quo conſtituenda eſt concluſio affirmatiua, quod is, qui in præteritum ſoluit ſit cogendus perſeuerare in ſolutione, cùm † actor ex dicto 3
inſtrumento habeat non ſolum intentionem fundatam. Bald. conſ. 40. n. 8. lib. 2. Bon. d. tract. art. 33. n. 59. & diximus, ſup. part. 1. cap 4. nunc q 43. n. 7. & ſeqq. ſed etiam † probationem probatam, & manifeſtam. Bal. 4
in l. Imperator, la ſecunda, ff. de ſtatu. hom. & propterеà cùm in inſtrumento appareat de veritate cauſæ ſoluendi debet quo retro ſoluit cogi ad perſeuerantiam in ſolutione, vt notant Crau. & Bon. ſupra citati.

Sed poſſet quæri † an is, qui vigore dicti inſtrumen- 5
ti retro ſoluit, ſi velit opponere contra illud quod non ſit inſtrumentum publicum, & publica manu ſcriptum, vel cenſum non eſſe impoſitum iuxta formam Bullæ Pij V. ſuper cenſibus, ſit audiendus? & pars affirmatiua tenenda eſt ex. Ang. in §. in his, n. 15. verſ. in ead. Gloſſ. Auth de inſtrum. caut. & fid. cum enim dicta exceptio tendat ad detegendam nullitatem & inualiditatem tituli ex quo petitur ſolutio, debet ſuper ea cognoſci, † cùm titulus nullus non poſſit ex præ- 6
ſtationibus & ſolutionibus in præteritum factis validari, vel confirmari, l. ſi certis annis, C. d. pact. Bart. in l. cum, de rem verſ. ſub num. 1. verſ. quandoque titulus præcedens, & ibi Florian. col. 3. ff. de vſur. Iacob. Venen. in ſuo tract. de ann. præſtat. part. 2. quæſt. 12. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 131. n. 21. & ſeqq. & non diſſentit Federic. Martin. in ſuo tract. de iure cenſu cap. 3. n. 105. & ſeqq.

Inualiditas † autem tituli poteſt ex multis cauſis 7
reſultare, & maximè, vel fauore præſtantis, & ſoluentis annuas reſponſiones, vel odio eius cui ſoluitur, vel auctoritate iuris publici, puta ob defectum ſolemnitatum, vel ob legis prohibitionem vel aliter, vt apud Menoch. d. præſumpt. 131. n. 1. 3. 5. & ſeqq. & Federic. Martin. d. tract. c. 7. n. 58. cum multis ſeqq.

Cæterum, an donec diſcutitur ſuper validitate, vel inualiditate inſtrumenti, & impoſitionis cenſus, & tituli ob quem fuit facta ſolutio debeat retardari ſolutio, videbimus, infra hoc eod. cap. 2. q. 4. art. 1. nunc quæſt. 82.

Secundus caſus principalis in hoc articulo eſt, 8
† quando is, qui agit ad cenſum non probat ex inſtrumento titulum, nec cauſam legitimam ob quam ſolutiones retro factæ fuerint, illam tamen allegat, & probat ſolutiones præteritas fuiſſe factas ex cauſa allegata. In quo eſt ſimiliter conſtituenda concluſio affirmatiua, quod is, qui in præteritum ſoluit, cogi poſſit vt in ſolutione perſeueret. Couar. in regul. poſſeſſor. part. 2. §. 4. n. 2. de reg. iur. in 6. Vaſch. Quæſtion. Illuſtr. cap. 84. n. 1. qui teſtantur, de communi Gaſp. Rodet. in ſuo tract. de ann. redditib. lib. 1. q. 15. n. 5. Feder. Martin. d. cap. 3. num. 77. & ſeqq. & cap. 7. num 57. qui multos allegant, & concluſionem comprobant, alios etiam adiungit, & hanc concluſionem receptiſſimam profitetur. Ludou. Velazq. de Auend. poſt hec ſcripta viſus, in ſuo tract. de cenſib. Hiſpan. cap. 6. num. 2. & 3. Quæ concluſio vltra per eos allegata confirmari poſſe videtur, Primò, † quia actor non tenetur probare ve- 9
ritatem cauſæ ob quam ſolutio ſibi facta fuit, ſed dumtaxat, † quod ſolutio fuit facta ex cauſa, quæ ſi 10
eſſet

eſſet vera, induceret neceſſitatem ſoluendi in futurum; *d.l. cum de in rem verſo, ff. de vſufr.* Bald. *in c. ſi quis per triginta, num.6 ibi id eſt, vbi non apparet cauſa, ſi de feud. fuer. contron. inter dom. & agnat. in vſib. feud.* Secundò,
11 † quia ſicut enunciatio cauſæ factæ in promiſſione, & obligatione includit confeſſionem veritatis dictæ cauſæ enunciatæ Rimin. ſen. *in d.l ſi certis annis, col.4. C. de pact. poſt* Bald. & Salic. *in l. generaliter, C. de non*
12 *numer. pecun.* & iſta † enunciatio probat inter contrahentes, inter quos emanauit, *c. ſi. ext. de ſucceſſ. ab inteſt. l.1. & ibi gloſſ. in verbo, omnis in fin. C. de fid. inſtr. & iur. haſt fiſcal. lib.10.* Bart. *in l. ex hac ſcriptura, n.5. & 6. ff.*
13 *de donat.* eodem modo † enunciatio, & expreſſio cauſæ ſoluendi facta in actu ſolutionis, debet inducere confeſſionem veritatis cauſæ enunciatæ in præiudicium enunciantis, *arg. l. fin. C. ad leg.* Falcid. *& not. per* Bart. *in d.l. ſi certis annis, n.12. C. de pact.* Iacob. Venent. *d. part.2 quæſt.8.*

14 Verum ſi ex confeſſione ſoluentis non appareret, nec apparere poſſet, quod ſolutio facta eſſet ex cauſa cenſus, quæ allegatur, poſſet id pluribus aliis modis iuſtificari, de quibus dicemus, *infr. hoc eod. cap.2. q. ſeq. art.6. ſeu q 87. per tot.*

15 Hæc autem † concluſio in hoc ſecundo caſu procedit dummodo is, qui ad perſeuerantiam ſolutionum agit, probet in præteritum fuiſſe ſibi ſolutum ex cauſa cenſus allegata. Menoch. *d. præſumpt.* 131. *num.73.* Maſcard. *de probationib. vol.1. concluſ.279. n.18.* Feder. Martin. *d.c.3. num.102.* Roderic. *d.q.15. num.5.* Auend. *d. cap 6. num.6.*

[Neque tamen ſufficeret probare ſolutiones fuiſſe factas per decennium vniformiter ex cauſa allegata cenſus, ſed opus eſſet etiam probare, quod is, qui ſoluit eſſet talis, qui poſſet conſtituere recipientem in quaſi poſſeſſione exigendi, ſecus ſi ſolutiones factæ eſſent ab eo, qui non proprio, ſed alieno nomine poſſideret, & ſolueret, quo caſu non poſſet conſtituere recipientem in quaſi poſſeſſione exigendi in præiudicium veri poſſeſſoris, vt fuit reſolutum in Rota *coram* Reuerend. P. Dom. Merlino, *in vna Fanenſi exemptionum 26. Ianuarij,* 1622. *poſt tract. deciſ.433. num.5.* vbi fuit reſolutum, quod ſolutiones cenſuum factæ Epiſcopo per plures annos à Rectoribus cuiuſdam Eccleſiæ, non potuerunt conſtituere Epiſcopum in quaſi poſſeſſione exigendi dictum cenſum ab Abbate, & Canonicis titularibus dictæ Eccleſiæ, ſed ſolum exercitium, cùm eſſent amouibiles ad nutum Abbatis, & Canonicorum, ſed reſidebat penes Abbatem, & Canonicos, qui erant titulares dictæ Eccleſiæ. Et proinde ſolutiones factæ à Rectoribus poſſidentibus non ſibi, ſed Abbati, & Canonicis, non potuerunt conſtituere Epiſcopum in quaſi poſſeſſione exigendi in præiudicium Abbatis, & Canonicorum, qui verè poſſidebant, mediante perſona ſoluentis, ſi conſtet, ſolutiones fuiſſe factas vniformiter per annos decem ex allegata cauſa non poterit vitari ſolutio in futurum, niſi concludenter probetur contrarium. Cuius quidem concluſionis illa poteſt eſſe ratio, quia ex dicta decennali ſolutione vniformiter facta ex cauſa allegata inſurgit præſumptio titulum, & cauſam allegatam præceſſiſſe, vt multorum auctoritate egregiè more ſuo comprobat Excellentiſſimus I. C. Maceratenſis D. Paulus Ranuccius inter aduocatos Romanæ Curiæ nemini ſecundus dum de Anno 1624. in ſacræ Rotæ Auditorio patrocinabatur coram R.P.D. Buratto. in quadam cauſa Salernitana pro Monialib S. Sophiæ contra Monaſterium Callenſe cuius allegationes volui hic de verbo ad verbum inſerere: tum quia hunc articulum egregiè diſcuſſit, & explicauit, tum vt ex illis quilibet poſſit de tanto viro illud facere iudicium, quod de Leone fieri ſolet ex eius vngue. dictarum autem allegationum tenor eſt, qui ſequitur.

Cencius de Cenſibus.

R.P. videtur conſtare de bono iure, Monialium pro hac annua præſtatione. Quod enim præſtatio longi temporis non inducat obligationem præſtandi in futurum, ex allegari ſolius in Neapolitana grani, & ordei, 16. Decembris, 1622. coram R.P.D. meo Vbaldo *non applicatur caſui noſtro.*

Primò, quia procedit quando non allegatur titulus, vel cauſa præcedens, ſed ex ſola præſtatione prætenditur eſſe inductam obligationem, & ita loquitur expreſſè *dicta deciſio, & Doct. in ea allegati.* Sed quando allegatur cauſa, & præſtatio decennalis vniformis ex illa cauſa allegata docetur facta, tunc præſumitur titulum, & cauſam allegatam præceſſiſſe, & non poteſt vitiari ſolutio in futurum, niſi concludenter probetur contrarium. vt communiter tradunt Doctor. *in l. cum de in rem verſo, ff. de vſur. præſertim* Bart. *n.14. verſ. ſed ſi non ſoluiſſet* Fulgoſ. *num.9.* Salic. *n.4. &* 15. Florian. *num.11. & in l. ſi certis annis C. de pact. vbi* Bart. *n.4. verſ. quandoque actor* Bald. *n.10.* Ang. *num 11. verſ. & huic intellectu. dicens communiter omnes tenere; & n.12. verſ. & cum legendo, dicens, quod in conſulendo, & iudicando non recederet,* Caſtr. *n.2.* Felician. *de cenſib. n.2. c.5. n.24. verſ. præterea animaduerto* Feder. Martin. *eod. tract. c.3. n.73. & c.7. n.57.* Cenc. *eod. tract. part.2. cap.2. q.3. art.9. à n.8. ad 16. fol.174. Et idem* Doctor. *in d. deciſ. relati, nempe* Couar. *regula poſſeſſor part.2. §.4. n.2.* Roderic. *de ann. redditib. lib.1. q.15. n.5.* Menoch. *præſumpt.131. num.59. verſ. nonus caſus 73. & 74.* Vaſq. *contr.* Illuſtr. *lib.2. c.83. n.16. & prius n.4. 6. & 11.*

Ideoque ex decennali præſtatione ex cauſa cenſus probari impoſitionem cenſus præceſſiſſe Rota ſæpius firmauit, præſertim in Foroliuienſi cenſus *coram* R.P.D. meo Buratto, *quæ eſt 52. n.23. part.1. recentior. in Bononienſi dotis de Manzoliis 6. Decembris, 1619. & 22. Martij 1621. coram* R.P.D. Remboldo. *vbi etiam abſolutè firmatur concluſio* Bart. Fulgoſ. & Salic. *in d.l. cum de in rem verſo.*

Secundò, quia quando præſtatio diuturna fit in piam cauſam, etiam ſi ex mera liberalitate inducit obligationem Paul. de Eleaz. *in c. in litteris ſub n.24. verſ. 2. caſu de reſtitut. ſpoliat* Felin. *in cap. ad Apoſtolicam n.3. verſ. prædictis de Simon. & in cap. veniens el. 1. n.3. de teſtibus, & alij, cum quibus ita firmauit* Rot. *in hac cauſa 12. Februarij, 1602. coram* Cardinale Pamphilio. *& 22. Iunij 1615. coram* Reuerendiſſimo D. Seleucienſi, *quæ dantur, & in Segobienſi Cantoria 11. Februarij, 1604. coram* Cardinali Lancellotto *in eis relata. Et tradunt etiam optimè* Cur Iun. *in dic. l. ſi certis annis, n.28. C. de pact.* Olaſch. *deciſ 99. n.19. & 20. vbi refert, & ſequitur* Bart. *in l. priuilegia n.2. ad fin. & 3. C. de Sacroſ. Eccleſ.* firmantem per eum text. in præſtatione certæ quãtitatis frumenti quolibet anno religioſis, quod debeat dari perpetuò *& num.43. & 44.* Et hoc non tangit deciſio *coram R. P.D. meo Vbaldo* tanquam àduerſa tantum parte informante facta.

Nec facit priuilegium centenariæ præſcriptionis à Religione prætenſum *deciſionibus coram* RR.PP.DD. Vbaldo, & Veroſpio *deductum.* Quia moniales non ſe defendunt præſcriptione, ſed probatione, tituli præſumpti, vt in ſimili reſpondet aſſerto priuilegio. Seraph. *dec.1016. num.13.* nam tempus cum diutina præſtatione ex certa cauſa inducit non præſcriptionem, ſed probationem *d.l. cum de in rem verſo. ff. de vſur. vbi* Salic. *n.13.* Caſtr. *in d. l. ſi certis annis num.4. vbi* Curt. Iun *n.12.* Alciat. *regul.1. præſumpt.32. n.8* Felician. *de cenſib. lib.1. cap.5. num.24. verſ. quocirca* Vaſq *d. lib.2. c.83. n.32. verſ.2. quæ* Federic. Martin. *d.c.3. num.93. & cap.7. num.57.*

Quod confirmatur tum quia propterea intrat contra fiſcum, qui per decennium ſoluit, contra quem tamen non præſcribitur hoc tempore. Salic *in d.l. cum de in rem verſo q.7. num.12. ibique* Florian. *n.5.* Iaſ. *in d.l. ſi*

Google

*certis annis n.*14.Menoch. *de præſumpt.*131. *n.68. & 69.* Federie.Martin. *de cenſib. c.3.n.79.&* 80.

Tum quia eadem ratione intrat contra Eccleſiam, contra quam nec præſcribitur dicto tempore Salic. Florian. & Iaſon. *verſ. extende in locis proximè relatu.* Menoch. *d. præſumpt.*131. *à num.*61. *ad n.*68. Federic. Martin. *d. cap.*2. *n.*83. & 84. Et facit ratio, quod lex generaliter loquens comprehendit perſonas etiam priuilegiatas, ſi in re de qua agitur non reperiantur habere ſpeciale priuilegium *l. in fraudem §. fin. ff. de milit.teſtam.*Ripa *in l.nemo poteſt n.*52. *ff.de legat. ibique* Crot. *n.*18. Io.Hannib. *n.*369. Vaſq. *d.c.*87. *n.*16. *verſ. quæ res.*

In propoſito igitur cauſa præſtationis, & diuturna præſtatio ex dicta cauſa deducitur ex teſtibus receptis vſque de anno 1486. à Vicario Cauenſe pro informatione Cardinalis Commendatarij Monaſterij Cauenſis deponentibus has moniales antiquitus in territorio prædicto habitaſſe, & propter bella fuiſſe Salernum tranſlatas, diuerſáque Monialium bona ſtabilia in dicto territorio penes Abbatem Monaſterij prædicti remanſiſſe; eorúmque occaſione abinde citra eoſdem Abbates præſtationem de qua agitur, Monialibus feciſſe cuius examinis originale inſtrumentum cum fuiſſet ab hac parte productum, & abſque eius facto, vel culpa deperditum Rota mandauit, ſtari tranſumpto mox producto.

Ad pretenſam nullitatem ex defectu citationis fuit reſponſum, fuiſſe receptos ad informationem Cardinalis Commendatarij Monaſterij Cauenſis, ſicque probare abſque illius citatione, & iuramento, Dec. *in c. In nomine Domini n.* 32. *de teſtib.* Farinac. *alios congerens eod.tract.q.*72. *n.*62. & 135. Rot. *dec.*34. *n.*3. *in fin. part.*1. *recentior.*

Secundò, non probari defectum citationis, cùm non fuerit exibitus proceſſus ſed ſimplex ſcriptura depoſitionis in forma inſtrumenti, quæ propter antiquitatem temporis probat, ita vt pars volens impugnare, teneatur acta exhibere, vt plenè in puncto firmat Rota *coram* Greg.XV. *dec.*535 *an.*6.*ad n.*11.

Tertiò, ſuſtineri examen ex æquitate, cùm ſint mortui Mohed. *dec.vlt.n.3.& 4. de teſtib.* Rota *dec.3.verſ.& eſt verum eod. tit. antiq.* Lamberteng. *de contract.gloſ.*11. *n.*20. *dicens in Senatu Mediolanenſ. iudicatum* Gonzal. *poſt gloſ.9. in annotat. contract. nullitat. n.*76.

Concurrentibus præſertim adminiculis tum ex partitis librorum monaſterij deſcriptis in quinterno dicto anno 1486. coram Vicario Cauenſe exhibito, tum ex actibus coram Nuntio, tum ex obſeruantia ſubſequuta quæ facit præſtari fidem iuribus informibus Crauett. *conſ.*101. *n.*4 Bece. *conſ.6.n.17.& fuit ſæpiſſimè deciſum præſertim in Beneuentana domus* 18. *Iunij*, 1613. *coram* R.P.D.Pamphilio, & 18 *Aprilis*, 1617. *coram R.P.D, meo Ponente.*

Non obſtat, quod non conſtet de libris Monaſterij Cauenſis relatis in dicto quinterno, quia cùm pars negauerit in partibus exibitionem licet nunquam antea negaſſet exiſtentiam reſultátem ex dicta antiquiſſima informatione Cardinalis Cõmendatarij ex aliis teſtibus coram Nuntio pro hac parte examinaris, nec non ex aliis pro parte aduerſa inductis deponentibus vidiſſe adnotatas præſtationes in libris ex veriſimilitudine, ex obſeruantia, & firmata per tres deciſiones coram Cardinale Pamphilio, *Reuerendiſſimo D.Seleucienſe*, & *Reuerendiſſimo D. Ponente*, quibus præterea conceditur compulſoria ſpecialis, cui non fuit exaduerſo contradictum, omnis vrget præſumptio contra partem non exhibentem, ita vt ſuccumbere debeat poſt alios. Menoch. *præſumpt.* 91. *lib.*5. Turret. *conſ.*3. *n.*16. *Modern.de ſcript.priuat.lib.4.fol.*222. *num.*53.& 24. Et in odium impedientis extractionem datur fides ſcripturis informibus. Rot.*dec.*160.*lib.2.par.3.diuerſ.& in aliis relatis dec.*348.*ſub num.3.poſt 2.vol.conſ.*Farinac. *& in Aſtoricenſi Parochialis* 1. *Iulij*, 1619. *coram* D.meo Ponente.

Non obſtat, quod teſtes dicantur coram Nuntio examinati abſque citatione & in poſſeſſorio: tum quia vterque defectus ceſſat in facto, tum quia poſſeſſorium non competiiſſet ex actibus facultatiuis ſine allegatione eiuſdem cauſæ, de qua hodie agitur, & probatione ſolutionum ex dicta cauſa, Ripa *in c. cum Eccleſia n.*42. *de cauſ. poſſeſſ.*

Vnde quia debuerunt plenariè ſuper cauſa examinari, probant etiam in petitorio Rota *diuerſ. deciſ.* 35. *num.* 4. *verſ. vnde cùm probationes & n.* 5. *part.*1. *coram* Gregor.XV. *dec.*535. *n.*13. & 14. Tum quia ſententia illorum vigore lata tranſiuit in iudicatum, & fuit huc vſque obſeruata, ideò non amplius dici de nullitate contra hanc partem, quæ eſt rea, & poſſidet tam propter rem iudicatam, *Creſcent.dec.*21. *de re iudic.* quam propter lapſum temporis, vt firmatur *in deciſ. coram* Reuerend.D.Seleucienſi, & propter acceptationem *l. ad ſolutionem C. de re iudic.* cum concord.

Conſiderandum denique eſt, nunquam antea fuiſſe negatum factum preſtationis ab antiquiſſimo tempore huius annuæ præſtationis, ſed immo etiam poſitionibus exaduerſo datis coram Nuntio præſuppoſitum ſolum allegando fuiſſe ex cauſa eleemoſinæ, *hucuſque D. Paulus Ranuccius.*]

Tertius eſt caſus, † quando is qui petit cenſum pro- 16
bat dumtaxat diuturnam ſolutionem decem, vel plu-
rium annorum, ſed, non conſtat ex qua cauſa fuerit fa-
cta ſolutio. Et in iſto caſu eſt facienda concluſio ne-
gatiua, non ſuffragari diuturnam ſolutionem. Alex.
conſil 113.*num* 1.*lib* 1.& *conſil.*108.*num.*15. *lib.*2. Vaſq.
d. c. 84. *num.* 42. Menoch. *d. præſumpt.*131. *num.*54. &
*clarius, num.*72. Iacob.Venent.*d.part.2.q.10.n.6.& ſeq.*
Felician.de Solis, *in ſuis Comment.de Cenſib.tom.1.lib.2.*
*cap.5.num.*24. *verſ. igitur conſtituto* Feder.Martin. *d.c.*3.
*num.*76.& *cap.7. num.*53. Roder. *d.q.*15. *num.*2.& *ſeqq.*
& *numer.*35. hiſce rationibus. Primò, † quia ſolutio 17
nuda à cauſa tantum operatur, quantum de neceſſita-
te ex ea infertur, & non vltra, *l.1.§. ſi quis hoc interdi-*
*cto, ff.de tutor.act. priuat.*Bart.*in d l.cum de in rem verſo,*
num.9. in fine, vnde cùm ſimplex ſolutio non inferat
de neceſſitate magis ad hanc, quam ad illam cauſam
certam. & ſpecificam. ex qua poſſit oriri obligatio in
futurũ, non † præſumi facit ſolutionem fuiſſe factam 18
ex cauſa cenſus. *cap. peruenit, tex. de cenſibus* Bald. *in d.*
cap. ſi quis per triginta numer. 6. *de feud. fuer. contr. int.*
domin. & agnat. Salic. *in d. l. cum de in rem verſo*, *q.*1.
num 6. *in fine.& in d.l. ſi certis annis, quæſt.*1. *num.*9. &
ibi Aret. *col pen.*Gaſp.Roder.*d.q.*15. *num.*3. Et proptere-
rea licet is, † qui ſoluit non poſſit ſolutum tanquam 19
indebitum repetere niſi concludenter indebitum fuiſ-
ſe probet: Rota Genuenſ. *deciſ.* 3. *num.* 2 non tamen
probatur ex dicta ſolutione quod nata ſit obligatio,
& debitum pro tempore futuro, & pro futuris ſolu-
tionibus, vt declarat Roderic *d.q.*15.*num.*27. & 29. Se-
cundò eadem concluſio confirmatur, † quia aliàs ſe- 20
queretur quod concurrerent circa idem eodem tem-
pore plura ſpecialia, & plures præſumptiones, quod
eſt abſurdum, & contra regulas iuris, *l.*1. *Cod. de dot.*
promiſſ. cum vulg. vna ſi quidem ſpecialitas eſſet quod
ex ſimplici ſolutione præſumeretur cauſa, altera, quod
ex diuturna ſolutione induceretur probatio dictæ cau-
ſæ, Alex. *d. conſil.*113. *num.*1. *verſ. item quia fictio, lib.*1.
Rim.ſen. *d.l.ſi certis annis, col.pen.& fi.& ibi* Curt.*n.*21.
C. de pact.

Quartus caſus eſt, † quando is qui petit, fundat ſe 21
in ſolutionibus factis per triginta, & plures annos, &
hoc caſu concludendum eſt affirmatiuè, quod is qui in
præteritum per dictum longiſſimũ tempus vniformi-
ter ſoluit, cogi poſſit ad perſeuerandum in ſolutione

Couar.

Digitized by Google

Couar. *d.* §.4. *n.*3. *verſ.*2. Feder. Martin. *d.cap.*7. *n.*48. Menoch. *d.præſumpt.*131. *n.*51.

22 Dummodo † cauſam ſolutionum alleget Balb. *in ſuo tract. præſc. in* 1. *part.*3. *par. princ. q.*10. *n.*2. & 10.

Nam ſi non appareret de certa cauſa ſolutionis di-
23 ceretur † cenſus ignorantiæ, ſcilicet, cuius cauſa ignoratur, qui [Solui non debet *c.peruenit cenſib.* Specul. *tit. de locat.* §. *nunc aliquot verſ. ſexageſimo tertio n.*80. Bart. *in l.ſi prius n.*14. & *ſeq. ff. de nou. oper. nunc. quos refert* Mantic *de tacit. & ambig. conuent. lib.*12. *titul.*20. *n.*10. *quia.*] tam humanis, quàm diuinis legibus prohibetur, *d.cap.peruenit. de cenſib.* Roder. *d.q.*15. *num.*31. Lodou. Auendan. *in d. ſuo tractat. de cenſibus Hiſpan. cap.* 99. *num.* 6.

24 Sed quod immò † non ſit neceſſe allegare cauſam, ſed ſufficiat probare ſolutiones fuiſſe vniformiter factas per ſpatium triginta, vel quadraginta annorum, volunt Couar. *d.*§.4. *num.*3. Caſſan. *ad conſuetud. Burgun. Rubr.*11. *Des cenſes*, §.1. *num.*9. Balb. *d. tract. par.*4. *q.*9. Menoch. *d.præſumpt.*131. *num.*5. Feder. Martin. *d. cap.*3. *n.*116. & *cap.*7. *n.*48. & *ſeqq.* Roder. *d.q.*15. *n.*7. Nicol. Intrigl. *ſuper Bulla de cenſib. q.*90. *n.*1. *alios allegat.* Ludou. Auend. *d. c.*6. *num.*9.

[Verum enim vero ſi recipienti ſolutiones ius non aſſiſteret, ſed potius reſiſteret, eo caſu præter præſcriptionem ſaltem quadragenariam eſſet etiam neceſſarius titulus, aliàs non poſſet dici, illi eſſe acquiſitam quaſi poſſeſſionem exigendi manutenibilem. *gloſſ. in cap. perueniat, in verb. cenſus, & ibi* Abbas *n.*3. *de cenſib.* & *voluit* Rota *coram* R.P D. Remboldo *in Reatina cenſus*, 27. *Nouembris* 1612. *poſt tract. dec.*415. *n.*1. & *coram* R. P.D. Merlino *in illa Fanenſi exemptionis* 16. *Iannar.* 1622. *quæ eſt ibidem dec.*433. *n.*6. & *facit dec.*97. *n.*3. *part.*1. *in recollect. per* Farinac.

25 Nec poteſt dici cenſus ignorantiæ, † quia curſus tanti temporis inducit non ſolùm præſumptionem tituli, ſed veram acquiſitionem per præſcriptionem, Couarr. *d.* §.4. *numer.*3. Mart. *d. numer.* 48. & *alij mox allegan.*

Quintus, & vltimus caſus eſt quando actor fundat ſuam intentionem in ſolutionibus factis per tempus immemorabile, & de cuius initio non conſtat, nec cauſam, nec titulum allegat. Et quidquid dicat Vaſq. *d. c.*84. *n.*42. quod non poſſit obtinere etiam ſi doceret ſibi fuiſſe in præteritum ſolutum per mille annos, *quem ſequitur* Ludou. Auend. *d. tract. cap.*5. *n.*9. Con-
26 trarium † tenent alij magis communiter, Menoch. *d. præſumpt.*131. *n.*46. Roderic. *d.q.*15. *n.*4. Feder. Martin. *dicto cap.*3. *numer.*119. & *d.cap.*7. *numer.*31. *qui multos allegant.*

Nec obſtat auctoritas *Vaſq.* quoniam illi reſpondet
27 Menoch. *d.præſumpt.*131. *n.*38. *ad fin.* † vel dictæ diſſidentes opiniones poſſunt conciliari, quod opinio *Menoch.* & communis procedat reſpectu tituli, quod non ſit neceſſaria allegatio tituli, ſcilicet, quod cenſus pro quo agitur fuerit acquiſitus titulo emptionis, donationis, legati, vel alio; opinio autem *Vaſq.* procedat reſpectu cauſæ, puta quod præſtatio, ad quam agitur, petatur, & dicatur debita ex cauſa cenſus, vel alterius annuæ reſponſionis, quia ſolum tempus quantumuis longiſſimum non tribuit cauſam, & titulum ſolutionis in præteritum factæ Balb. *d.q.*20. *n.*2. & 5. Auend. *d.c.*5. *n.*50. Nec eſt noua iſta conſideratio, & differen-
28 tia † inter titulum, & cauſam quoniam illa inter ſe differre conſiderant in puncto Roderic. *d.q.*15. *num.*31. & Auend. *d. c.*5. *num.*11. & *cap.*6. *num.*7. vel poſſimus ſimpliciter, & diſtinctè tranſire cum opinione com-
29 muni, † quia talis immemorabilis ſolutio habet vim tituli, conſtituti, & priuilegij, *cap. ſuper quibuſdam*, §. *præterea de verb. ſignif.* Balb. *in d. q.*10. *numer.*22. *verſ. hanc limitationem.* Feder. Martin. *d.c.*7. *n.*40. & 41. Ro-
30 deric. *d. q.*35. *n.*4. & 8. In † tantum vt releuet etiam

Cencius de Cenſibus.

ab onere allegandi titulum, nec admittat probationem in contrarium, vt paulò infra dicemus, *n.*37. Verùm enimuerò poſſet dubitari, an ſi in iis caſibus, in quibus is qui certo ſoluit cogi poteſt ad perſeuerandum in ſolutione, alleget ſe, ſoluiſſe per errorem, credens ſe teneri ad ſoluendum cum re vera non teneretur, & velit probare ſe non teneri, ſit admittendus ad faciendam huiuſmodi probationem. † In qua difficul- 31
tate partem affirmatiuam tenuit ſimpliciter, & diſtinctè Felician. de Solis, *d. tom.*1. *lib.*3. *c.*6. *num.*4. *verſ. qui omnes* partem verò negatiuam pariter indiſtinctè amplexus fuit Crau. *conſ.*217. *num.*11. *lib.*2. Bon. *d. tract. art.*76. *n.* 109. nam conſuetudinem ſoluendi reſultantem ex diuturna ſolutione eſſe loco cauſæ, dicit Bon. *art.*78. *num.*115.

Ego verò in hac difficultate, ita diſtinguendum eſſe arbitror. Aut † ſolutio fuit facta per minus temporis 32
ſpatium, quam decem annorum, & hoc caſu verior ſit opinio affirmatiua, etiam quod in ipſo actu ſolutionis expreſſiſſet ſe ſoluere ex cauſa, quæ legitima eſſet, Bald. *in l. cum falſa, n.*6. *C. de iur. & fact. ignor. & ibi* Paul. de Caſtro, *n.*3. *in fine*, Iaſ. *in d. l. ſi certis annis, col. fin. num.*15. *C. de pact.* Felician. *d. n.*24. *verſ. igitur conſtituo, ibi: quo circa in propoſito.* Balb. *d q.*10. *n.*14. *verſ. tertiò noto. & numer. ſeq.* Aut verò ſolutio fuit facta per decennium, & vltra, & tunc eſt ſubdiſtinguendum, quia aut ſumus in ſolutione facta per annos decem, viginti, triginta, & vltra, & † cum ex dicta ſolutione inſur- 33
gat tantum præſumptiua probatio tituli, & cauſæ ex qua dicitur facta ſolutio. Roderic. *d. quæſt.*15. *num.*5. & *alij ſupra allegati*, vtrique poteſt † alia probatione 34
tolli, & elidi, Roderic. *ibi num.*29. & propterea admittitur conuentus ad probandum errorem, Menoch. *d. præſumpt. num.*131. *num.*74. Balb. *d. quæſt.* 10. *num.* 22. *ad fin. verſ. tertio not. limit.* Couar. *d.*§. *num.*2. *verſ. ſecundo*, Vaſch. *d. cap.*84. *num.* 33. Roderic. *d. quæſt.*15. *num.*6. & 7. Feder. Martin. *d.cap.*3. *n.*125. Etiam † per 35
probationes præſumptiuas. Roder. *d. quæſt.*15. *num.*5. *in fine*, nam ita ſoluens præiudicat quidem ſibi quo † ad 36
præteritas ſolutiones, vt non poſſit repetere ſolutum tanquam indebitum, ſed non quo ad futuras, vt ex illis inſurgat obligatio ſoluendi in futurum. Roderic. *d.q.*15. *num.*27. Ludou. Auend. *d. cap.*99. *num.*10. Aut ſumus in ſolutione facta per tempus immemorabile, & tunc verior † eſt opinio negatiua, vt is qui tanto 37
tempore ſolui volens probare ſe per errorem ſoluiſſe non ſit audiendus. Couar. *d.*§.4 *num.*4. Menoch. *conſil.* 90. *num.*67. *lib.*1. & *d. præſumpt.*131. *num.* 50. Roderic. *d. quæſt.*15. *n.*4. & 80. Vaſch. *d.cap.*84. *num.*14 Federic. Martin. *d.cap.*7. *num.*43. & *ſeqq.* Auend. *d. tract. cap.*5. *num.*9. & 10. & *d.cap.*99. *num.*7. vbi reddunt rationem quia lapſus tanti temporis cuius non extet memoria, habet vim tituli, & conſtituti, vt diximus *ſupra, n.*19. & *dicemus infra hoc* 2. *cap. quæſt.*5. *art.*1. *num.*10. *nunc quæſt.*90.

Quæ tamen concluſio limitanda eſt † niſi error ſit 38
euidens, & euidenter appareret, quod cauſa, & titulus propter quem fuit facta ſolutio ſit vitioſus Vaſch. *d. ca.*84. *ſub n.*12. *verſ. facit*, Menoch. *d.præſumpt.*131. *n.*49. Roderic. *d.q.*15. *n.*8. *in fine*, Federic. Martin. *d.c.*7. *n.*45. & *ſeqq.*

Hæc autem † quæ dicta ſunt de admittendo reum 39
conuentum ad probationem erroris procedunt. & intelligenda ſunt reſpectu iudicij petitorij, ſecus autem reſpectu iudicij poſſeſſorij in quo huiuſmodi exceptio erroris non admitteretur, vt probat Feder. Martin. *d. cap.*7. *n.*89. *cum duob. ſeqq.* & *nos dicemus infra hoc* 2. *cap. q.*5. *art.*2. *num.*21. *cum ſeqq.*

[Quam tamen limitationem Balb. *de præſcript. in* 2. *part.*3. *par. princ. q.*6. *n.*20. *in fin.* intelligit veram eſſe, ſi apertè conſtet de mala fide, aliàs in dubio præſumeretur bona fides ex curſu tanti temporis, etiam ſi

Digitized by Google

non allegaretur ſtante autem nototia mala fide, non procedit præſcriptio etiam temporis immemorabilis, vt dicit Balb. *d. nam.10. verſ.* & pro hac opinione per generalitatem *tex. in cap. fia. ibi vt nulla valeat abſque boaa fide præſcriptio extr. de præſcrips.*]

De cenſus ſolutione, & an ipſa retardetur oppoſita exceptione nullitatis contractus.

QVÆSTIO LXXXII.

aliàs par. 2. cap. 2. quæſt. 4. art. 1.

QVarta ſeſe nobis offert Quæſtio principalis, in qua promiſimus tractare de cenſus ſolutione, de qua licet aliqua reſpicientia rem quæ pro annuo cenſu, & annua reſponſione ſolui debet facta ſint *ſupra part.1.cap.1.q.1. art.3. nunc q.3.* Quia tamen alia ſuperſuot ſcitu neceſſaria, quæ ad hanc particularem Quæſtionem pertinere viſa ſunt. Ideò vt promiſſa facilius expleam illam ad infraſcriptos ſeptem articulos reſtringendam eſſe exiſtimaui.

Primus eſt, an pendente iudicio ſuper validitate cenſus, ſolutio fructuum illius poſſit euitari, vel differri.

Secundus, quo tempore fructus cenſus ſint ſoluendi.

Tertius, an pro pluribus annis futuris poſſit fieri vna ſolutio anticipata.

Quartus, ex qua pecunia cenſus ſit ſoluendus, ſi interim pecuniæ valor ſit mutatus.

Quintus, in quo loco fructus cenſus ſint ſoluendi.

Sextus, ſolutionem cenſus, quis, & quomodo probet, & ibi multa de intellectu, *l. quicumque, C. de apoch. public. lib.10.*

Septimus, an facta ſolutione ex contractu cenſus nulliter celebrato, detur ſoluti repetitio.

SVMMARIA.

1 *Contractus cenſualis exequutio, quod pendente iudicio ſuper nullitate, vel iniuſtitia illius ſuſpendatur, voluit Felician.*

2 *Dummodo de nullitate, vel iniuſtitia incontinenti doceatur.*

3 *Executio dicti contractus, quod ſit ſimpliciter retardanda pendente iudicio ſuper illius nullitate v detur ſentiendum.*

4 *Exequutio contractus præfati, quod debeat retardari pendente iudicio ſuper nullitate inſtrumenti, ſecus ſi agatur de nullitate contractus videtur, dicendum.*

5 *Immo quod ſola exceptio nullitatis contractus retardet dictam exequutionem verius videtur.*

6 *Exceptio nullitatis cenſus propoſita principaliter per viam actionis retardat exequutionem contractus. Secus ſi per viam exceptionis, & incidenter,* ibid.

7 *Etiam ſi exciperetur cenſum eſſe declaratum nullum per Iudicis ſententiam, à qua foret appellatum.*

8 *Dummodo nullitas ſit euidens, notoria, & manifeſta.*

9 *Et talis, quæ nulla oppoſitione velari, aut offuſcari poſſit.*

DVbitauimus *ſupra quæſt. præcedent. art.6. ſeu q.77.* an pendente lite ſuper validitate, vel nullitate contractus cenſualis fructus cenſus ſolui debeant an verò ſolutio illorum retardari, & ſuſpendi debeat. & huius difficultatis reſolutionem in hunc locum reiecimus, vt igitur fidem, vt par eſt, impleamus, difficultatem propoſitam explicemus.

Circa quam videtur quod plures poſſint conſiderari, & in medium afferri opiniones ex variis Doctorum
traditionibus elicitæ. Prima, † quod pendente dicto 1
iudicio debitor cenſus non poſſit cogi ad illius ſolutionem, quam tenuit. Felician. de Solis, *in ſuis Commentar. de cenſib. tomo 1. lib.2. cap. 1. num. 34. ſub verſ. non tamen præfati, in fine, ibi veram eam hac* vbi voluit retardandam eſſe exequutionem contractus cenſualis non ſolum ſi lis pendeat ſuper nullitate cenſus, ſed etiam ſi iudicium ſit ſuper iniuſtitia contractus, & ſic lis exerceatur ſuper reductione contractus, & cenſus.
Dummodo † de oppoſita nullitate, vel iniquitate poſ- 2
ſit incontinenti doceri, ea motus ratione, quia tunc petitorium abſorbet poſſeſſorium *arg. cap. cum dilectus, ext. de cauſa poſſeſſ. & propriet.* Oldr. *conſ. 294. in fine, faciunt dicta per* Ang *in l.1. §. ſi quis ita, n.3. ff. de verbor. obligat.*

Secunda poteſt afferri opinio, quod † debitor cen- 3
ſus teneatur, & cogi poſſit ad ſoluendum non obſtante pendentia litis ſuper nullitate contractus cenſualis, non habita aliqua ratione, an nullitas poſſit necne incontinenti iuſtificari ex Gloſ. *in cap. ſeruitiam, 12. q.2. quam amplexus fuit* Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art.65. n.98.* vbi concludit eo caſu vtile eſſe facere ſolutionem cum proteſtatione, quod intelligatur facta ſine iurium ſuorum damno, allegans ad hoc Gloſ. *in cap. voluimus, 16. q.4. cap. a memoria, vt lite pendente, & alia iura, facit* Gloſ. *in cap.1. verbo, deferre crucem, ext. vt lite pendente.*

Tertiam † poſſimus conſiderare opinionem eorum, 4
qui diſtinguunt inter nullitatem inſtrumenti confecti ſuper venditione, & alienatione cenſus, & nullitatem ipſiuſmet contractus cenſualis, vt primo caſu exceptio nullitatis retardet exequutionem inſtrumenti, & petitam ſolutionem cenſus, ſecundo verò caſu minimè ex Corn. *conſ.241.n.8. lib.2 poſt* Bart. *& alios allegat, & dicit communem,* Aſin. *in ſuo tract. de execut. inſtru. §.2. cap.21. num.1.*

Sed quod † immo retardet ſolutionem, & ſuſpen- 5
dat petitam exequutionem etiam exceptio nullitatis contractus cenſualis videtur pro quarta opinione ſentiendum ex Rim. ſen *conſ.29 n.6. lib.1.* qui licet loquatur pro ratione dubitãdi, attamen cùm poſtea non reſpondeat, videtur cum dicta ſententia trãſire prout cum ea tranſit Soc. ſen. *conſ.78. n.4. verſ. reſpondeo, iunctis dictis per eum, infra n.5. in princ. ibi iudicium nullitatis contractus, lib.3.* Gramm. *conſ. ciuil. 95. num.34. & ſeq.* Rom. *conſil.42. num.3.* Roderic. Suarez, *ad l. poſt rem iudicatam, ff. de re iudic. fol. mihi* 640. vbi reſpondet auctoritati Ang. *in d.§. ſi quis ita,* Carol. de Graſſ. *poſt multos quos allegat in ſuo tract. de except. in except. 20. numer.6.* Aſin. *qui alios citat. d. cap.21. num.4.* Et non eſſe faciendam hanc diſtinctionem inter nullitatem contractus, & nullitatem inſtrumenti, quando nullitas appareret ex inſpectione inſtrumenti, & nihil eſſet probandum, dicit Galleſ. *ad form. cameral. obligat. part.1. q.5. artic. 3.*

Quamobrem † quintam conſiderare poſſumus opi- 6
nionem diſtinguentem. An nullitas proponatur per viam actionis, puta agendo principaliter, & via ordinaria ad nullitatem, vel iniuſtitiam contractus, & petatur principaliter illum declarari nullum, ſeu reduci ad congruitatem, & iuſtitiam. An verò proponatur incidenter, & per viam exceptionis puta ſi dum agitur exequutiuè vigore inſtrumenti cenſus vallati camerali obligatione, vel aliàs habẽtis à ſtatuto exequutionem paratam, obiiciatur per viam exceptionis nullitas. Vt primo caſu ſit ſuperſedendum in exequutione, & retardanda ſolutio cenſus; altero verò caſu non Innoc. *in cap. cum in iure, n.2. ext. de offic. deleg.* Doctor. *in l.4. §. condemnatum, ff. de re iudic. vbi* Paul. de Caſtro, *num.2. & 3. Idem in Auth. quæ ſupplicatio, num.3. verſ.*

ſed

Digitized by Google

ſed quæritur quid in cauſa nullitatis, *C. de precib. imper.*
offeren. Dec. *conſ.* 103. *in princ.* Bonifac. de Vitalin. *in*
tract. de clauſul.nil. nouar. nullit. pendent. in princip. fol.
mihi 66. Rebuff. *ad conſtitut. Galli. in tit. de reſciſſ. con-*
tract. art. vnico, gloſſ. 5. *num.*7. Soc. ſen. *d. conſil.*78. *n.*4.
verſ. ſecundo principaliter, Lancellot. *in ſuo tract. de at-*
7 *tentat. part.*2. *cap.*16. *num.*47. *& ſeq.* Id quod † reſpe-
ctu ſecundi caſus procedit etiam ſi opponeretur, quod
contractus ſenſus eſſet declaratus oullus, & teptoba-
tus, ſi tamen dicta ſententia foret per appellationem
ſuſpeoſa, vt in propriis terminis voloit Rota *ſepiùs*, *&*
ſignanter in vna Romana, ſeu Praneſtina cenſus, 15. *Iulij*,
1599. *coram* bon.mem. Corduba, *qua reperitur impreſſa*,
in calce tract. dec. 209. *n.*7. *&* 8. *in vna Forolinienſi cen-*
ſus, 3. *Iulij*, 1589 *coram* bon.mem. Orano, *qua eſt ibid.*,
dec. 210. *n.*9. *in vna Beneuentana cenſus*, 13. *Iunij* 1594.
coram b.m. Corduba, *qua ibidem eſt dec.*211. *n.*3. *in vna*
Ianuenſi cenſus, 17. *Ianij*, 1605. *coram* R.P.D. Manzane-
do, *qua eſt ibidem dec.*212. *n.*5. *& in vna Imolenſi cenſus*,
11. *Maij*, 1607. *coram* Illuſtr. Cardin. Ludouiſio, *qua ibi-*
*dem eſt dec.*213. *n.*8. *& dicemus infra hoc eod. cap.*2. *q.*5.
8 *art.*6. *ſeu quæſt.*95.

Cùm † qua opinione Ego libenter pertranſeo, cum
iſta tamen declaratione, quod oullitas etiam quando
proponitur incidenter, & per viam exceptioois retar-
det executionem inſtrumenti, ſi ſit euidens manifeſta,
& notoria ex eodem ioſtrumento vel poſſit inconti-
nenti probari, *vt declarat*. Bened. Batz. *in ſuo tract. de*
*Guarentig. part.*3. *quæſt.* 19. Aot. Canar. *in ſuo tract. de*
*execut. inſtrum. q.*11. *numer.* 21. *& ſeq.* Galleſ. *ad form.*
*Cameral. obligat. d.q.*3. *n.*3. *& ſeq. vbi alios congerit*, *&*
in propriis terminis. Foller. *in ſua Pract. Cenſ. in verbo*,
qua quidem executio, *n.*4. *& ſeqq. & n.*12. Graſſ. *de ex-*
9 *cept.*20. *n.*5. *& ſeqq.* Quud † tamen vltimum eſt iotel-
ligendum dummodo nullitas ſit adeò euidens, & cla-
ra, vt nulla oppoſitione velari, aut offuſcari queat, ſe-
cus ſi ſuper ea eſſet neceſſaria aliqualis diſputatio,
Ceph. *conſ.*201. *num.*10. *lib.*2. Burſat. *conſ.*73. *n.*3. *lib.*1.
Graſſ. *de except.*20 *num.*12.

Et hæc poſſunt valdè inſeruire ad iotellectum Sta-
tuti Perusini *de execut. inſtrum. rub.*29. §. *& ab executio-*
ne, *lib.*2. & aliotum ſtatutorum prohibentium ne con-
tra executioonem publici inſtrumeoti poſſit opponi
exceptio nullitatis, niſi prouenientis, ex certis cauſis
expreſſis, & ſpecificatis.

SVMMARIA.

1 *Cenſus fructuarius ſolui debet tempore recollectionis fructuum, qui debentur.*

[*Legatum fructuum debet ſolui tempore recollectionis.*
In legato fructuum ineſt ex natura rei tempus ſolutionis.]

2 *Tempus ſolutionis faciendæ cenſus pecuniarij, non eſt in iure determinatum.*

3 *Cenſus ſolui debet tempore inter partes conuento.*

4 *Conuentio de ſoluendo cenſu certo tempore, eſt valida.*

5 *Intellige de cenſu impoſito ſuper re, quæ dietim dat fructus ſecus de impoſito ſuper prædio, quod non reddit fructus, niſi ſemel in anno, ſecundum Coſtam.*

6 *Sed quod iſta conuentio ſit indiſtinctè valida defenditur.*

7 *Solutio cenſus in dubio facienda eſt eo tempore, quo conſueuit in regione.*

8 *Conſuetudo cenſetur ineſſe in quolibet actu.*

9 *Cenſus, vbi circa illius ſolutionem nihil inter partes conuentum eſt, nec aliqua viget conſuetudo debet ſolui in fine anni.*

10 *In contractibus ſeruatur id quod minus grauat debitorem.*

11 *Cenſus, vt plurimum ex conuentione contrahentium ſoluitur de ſemeſtri in ſemeſtre in fine ſemeſtris.*

Quo tempore ſolutio cenſus facienda ſit.

QVÆSTIO LXXXIII.

aliàs part. 2. *cap.*2. *quæſt.* 4. *ar.* 2.

VT veram, & diſtinctam propoſitæ difficultatis
habeamus reſolutionem exiſtimo diſtinguen-
dum inter ſenſum fructuarium, & pecuniarium,
iuxta ea quæ diximus, *ſupra part.* 1. *cap.* 1. *quæſt.*1.
*art.*3. Nam † fructuarius cenſus ſoluendus eſt tempo- 1
re recollectioois fructuum, qui debentur, vt dicit Boc-
cacc. *in ſuo tract. de cenſib part.*3. *num.*53. *& nos diximus*
d. art. 3.

[Et bene facit id quod Bart. *videtur ſentire in l. qui*
hoc anno in fin. ff. de verb. obligat. de debito, quod ſolui
debet ex fructibus, dum allegat *tex. in l. firmio*, § *pater*
ff. quand. dies legat. ced. Sed iudicio meo voluit alle-
gare gluſſ. io verbo noo initio, quæ dicit, quod le-
gatum ſoluendum ex fructibus prædij ſolui debet
tempore recollectionis fructuum, qood gloſſ. dictum
videtur fundari ea ratione, quam conſiderat Bald. *in*
*l.*1. *numer.* 5. *C. quand. dies leg. ced.* videlicet quia in
dicto legato, ſeu debito ineſt tempus ſolutionis ex
ipſius rei natura, quem repetiit Menoch. *in tract. de*
*præſumpt. lib.*4. *præſumpt.*90. *numer.* 19. *verſ. ratione rei*
legatæ.]

Quo † verò ad cenſum pecuniarium reſpondet Na- 2
uar. *conſ.*18. *num.*4. *tom.*1. *lib.*3. *in tit. de empt. & vend.*
quod nullo iure antiquo, nec per *Extrau. Pij V. ſuper*
cenſib. præſcribitur tempus, quo cenſus ſolui debeat,
& propterea ipſe exiſtimat circa hanc ſolutionem eſſe
diſtinguendum, prout diſtingoitur in penſiooibus, in-
ter quæ eſſe ſymbolum, diximus, *ſupra hoc eod. cap.*2.
*q.*2. *art.*4. *nunc q.*70. Ego autem tres eſſe conſideran-
dos caſus cenſui.

Primus † eſt, quando tẽpore venditionis, & aliena- 3
tionis cenſus fuit inter partes conoentum, de certo
tempore quo debeat illius ſolutio fieri, & eo tempo-
re facienda eſt, Gloſſ. *in l. æde*, *Cod. locat.* contractus
enim à conuentione legem accipiunt, *l.*1. §. *ſi conuene-*
rit, *ff depoſit.* Nam † talem conuentiooem circa tem- 4
pus faciendæ ſolutionis annui cenſus non eſſe illicitam
ſenſit. Nauar. *d. conſ.*18. *& dixit in ſuo Commentar. de*
*vſur. num.*134. *& ſequitur* Fernand Rebell. *in ſuo tract.*
*de obligat. Iuſtit. lib.*10. *q.*1. *num.*10. *&* Federic. Martin.
*in ſuo tract. de iure cenſib. cap.*6. *numer.* 385. *& cap. vlt.*
*num.*156. qoidquid † contrarium dicat. Intrigliol. *ſup.* 5
Bul de cenſibus, *q.*45. *n.*10. *&* Ioan. Baptiſt Coſta *in ſuo*
tract. de ratione, *& conſiderat rata*, *quæſt.* 147. *num.*7.
diſtinguat inter cenſum impoſitum ſuper re quapiam
ex qua dietim, & horatim percipiuntur fructus, quem
ſolui poſſe minutatim concedit tàm ex pacto, quam
nulla præcedente conuentione, & cenſum impoſitum
ſuper prædio aliquo rustico. quod quibuſdam tantum
ſtatis temporibus reddit fructus circa quem non poſſe
iniri pactum, quod ſoluatur ante fructuum recolle-
ctionem affirmat, eo potiſſimum fundamento, quod
cùm cenſus ſoluatur ratione fructuum fundi ſuppoſi-
ti non debet fieri ſolutio ante ipſorum fructuum re-
collectiooem, maximè quia poteſt cootingere, quod
interim pendente fructuum recollectione fundus ipſe
pereat. Etenim † licet verùm ſit, qood cenſus conſtitui 6
debeat ſuper fundo fructifero, vt ſæpius dictum eſt,
non tamen in contractu cenſuali venduntur fructus
fundi ſuppoſiti, nec ius percipiendi fructus ex illo

Digitized by Google

prædio naſcentes , ſed dumtaxat ius percipiendi an-
nuas reſponſiones ratione dictorum fructuum,& cum
iſtæ annuæ reſpooſiones ſint fructus ciuiles,qui quo-
tidie naſcuntur , vt demonſtratum fuit *ſupra hoc eod.*
c.1.q.1.art.4. nunc q.70. num.12. nihil obſtat quin fieri
poſſit pactum de illis ſoluendis certo & determinato
tempore. Dummodo tamen pacto non conueniatur,
vt ſolutiones fiant anticipatæ ; quæ ſunt omnino re-
probatæ , vt dicunt *Addentes ad* Intrigliol. *d.q.45. in*
littera C,& nos dicemus art.ſeq.n.1.

7 Secundus † caſus eſt,quando tempore venditionis,
& alienationis cenſus nihil inter contrahentes expreſ-
ſè actum fuit quo tempore ſolutio cenſus facienda
eſſet,& tunc ſtandum erit conſuetudini regionis,Gloſ.
in dict.l.ede,in verbo,verſata es,circa med. verſ. ſed quaro
8 *quo tempore,l.licet,l.excepto, C. de locat.* per quæ † lura
Bald.*in l.diuortio in princ. col. penult.verſicul. in* Gloſ. *in*
tres,ff.ſol.matr. dicebat quod in quolibet actu ſemper
cenſetur ineſſe conſuetudo.

9 Tertius † eſt caſus quando ioter contrahentes nihil
expreſſè fuit firmatum circa tempus faciendæ ſolu-
tionis annuæ reſponſionis cenſualis , nec de aliqua
certa conſuetudine apparet,& tunc ſolutio debet fieri
in fine anni,quia ita de iure ſoluuntur penſiones.Gloſ.
& Bart.*in d.l.ade,Cod.locat.* Gomez *Variar. reſolut. to-*
*mo 2.cap.3.de locat.& conduct.n.13.*etiam Eccleſiaſticæ,
Gigas, *in ſuo tractat.de penſion.q 93.* & vrgenti ratione
firmat in propriis noſtris terminis Federic. Martin. *in*
ſuo tract.de iure cenſ.cap.vlt.num.152.& ſeq.& amplecti-
*tur.*Martin.Bonacin.*de contract.diſp.3.q.4 puncto vnico,*
10 *num.32.* Nam † in contractibus id ſemper ſeruare de-
bemus quod minus grauat debitorem , & minus illi
præiudicat, *l.ſemper in obſcuris , l.ſemper in ſtipulationi-*
*bus,& vtrobique Scribentes,ff de reg.iur.*Quod etiam vi-
detur peculiare in contractu cenſus ex diſpoſitione
*Pij V. in ſua conſtitutione,ſuper cenſibus,*in quo reiiciun-
tur omnia pacta quæ debitori cenſus poſſunt aliquod
grauamen inferre.

11 Quamob rem † vt experientia compertum eſt,cum
in actu venditioois ſeu alienationis cenſus regulari-
ter ſoleat inter contrahentes conueniri , quod illius
fructus ſolui debeant de ſemeſtre in ſemeſtre in fine
cuiuſlibet ſemeſtris,talis conuentio ſeruanda eſt,*l.1.ff.*
de pact.c.1.ext.eod.titul. ceſſante autem huiuſmodi con-
uentione attendenda erit conſuetudo regionis. Quæ
ſi non appareat ſolutio erit facienda in fine anni,cum
in contractu cenſuali conſtituatur,& vendatur cenſus,
& reſponſio ſoluenda ad rationem certæ ſummæ pro
anno quolibet.

SVMMARIA.

1 *Conuentio de ſoluendo fructus cenſus anticipatè, eſt il-*
licita.
2 *Debitor in diem poteſt ante tempus ſoluere.*
3 *Tempus in dubio cenſetur adiectum fauore debitoris.*
4 *Debitor poteſt renunciare dilationi ſibi ad ſoluendum*
conceſſa.
5 *Limitatur ſi dilatio reſpiciat commodum creditoris vel*
vtriuſque tàm creditoris,quàm debitoris.
6 *Solutio facienda certo tempore ſub pæna caducitatis ,non*
poteſt fieri alio tempore inuito creditore.
7 *Debitor non poteſt renunciare dilationi ſibi ad ſoluen-*
dum conceſſa,quando intereſt creditoris vt ſolutio fiat
tempore conuento,& præfixo.
8 *Debitor ex contractu cenſus non poteſt anticipatè ſol-*
uere inuito domino cenſus.
9 *Solutio ſi fiat ſingulis annis eſt vtilior domino cenſus,*
quam ſi fiat vnica vice pro pluribus annis.

Solutio cenſus an fieri poſſit vna vice pro plu-
ribus annis futuris.

QVÆSTIO LXXXIV.

aliàs par. 2. cap.2. qu.4. ar. 3.

IN hoc articulo duæ videntur eſſe neceſſariæ inda-
gationes,vna an debitor cenſus poſſit ex pacto obli-
gari ad ſoluendum fructus cenſus anticipatè pro plu-
ribus annis futuris , circa † quam noo eſt elaboran- 1
dum,cum hanc pactionem,& conuentionem eſſe illi-
citam,& ex *Bulla* Pij V. *ſuper cenſib.* expreſſè prohibi-
tam,dicat Nauarr.*conſ.18.num.4.in titul.de empt.& ven-*
dit.lib.3.& nos latè explicauimus ſupra hac part.2. cap.1.
q.3.art.2. nunc q.54.

Secunda eſt indagatio. An dominus cenſus poſſit
inuitus cogi ad huiuſmodi anticipatas ſolutiones re-
cipiendum pro pluribus annis , etiam quod circa hoc
nulla præceſſerit conuentio.In qua videbatur affirma-
tiuè, ex infraſcriptis ſentiendum. Nam † regulare eſt 2
quod is,qui eſt debitor in diem poteſt ante diei aduen-
tum ſoluere, *l.quod in diem,ff.de ſolut.l.ſtipulatio iſta,§.*
inter certum,ff.de verb.oblig.at. tempus † enim in dubio I
cenſetur appoſitum,& adiectum ſolutioni fauore de-
bitoris,*l.cum tempus in fine,ff.de regul.iur.l.eum qui Ka-*
lendis in fine , ff.de verb. obligat. cum aliis apud Neuiz.
conſ.49.num.11. Et ideò † videtur quod debitor annui 4
cenſus renunciando fauori ſuo , poſſit ante aduentum
diei annuos cenſus ſoluere,*argu.regul.l in conſcribendo,*
C. de pact. Secus † tamen eſſet ſi tempus illud fuiſſet 5
appoſitum fauore creditoris,vel fauore vtriuſque tàm
creditoris , quàm debitoris : quia tunc debitor non
poſſet creditori præiudicare ſoluendo ante tempus
ſolutioni præfixum. Neuiz. *d.conſ.49.n.10.*Quod poſ-
ſet exemplis demonſtrari,vel † quando ſolutio eſt fa- 6
cienda aliquo certo, & determinato tempore ſub pæ-
na caducitatis , ſeu alia , vt ſolet contingere io con-
tractu emphyteutico , *leg.2. C. de iur. emphyt.c potuit,*
extr.de locat. Vel alio reſpectu intereſſet creditoris ſo-
lutionem fieri tempore præfixo , & determinato : his
enim caſibus non poſſet debitor creditore inuito ſol-
uere ante tempus,nec pro pluribus annis Bal.*in l.plu-*
res apochis,in fine,C.de fide inſtrument. Iaſ. *in dict. leg.1.*
quaeſt.22. num.66. & ſeqq. C.de iure emphyt. Caſſan. *ad*
*conſuet.*Burgund *Rub.11. des cenſus,§.2. num.30. & ſeq.*
Prout † propter eandem rationem intereſſe credito- 7
ris non poſſet abſque eius conſenſu fieri ſolutio niſi
in tempote conuento , quando eſſet ſoluendum ali-
quid quod tempore poſſet deteriorari , vel eius pre-
tium minui, vt conſiderat poſt alios Iaſ. *in d.l.2.d.quae-*
ſtion.22.verſ.motus vltra prædicta , & in l. Qui Roma , in
princ. num.3.& 4.ff.de verbor.obligat. Caſſan. *d.num.30.*
& ſeq.

Cæterùm † licet in contractu cenſuali neutrum ex 8
iſtis videatur quod poſſit conſiderari,cum ſolutio fru-
ctuum cenſus non ſit facienda aliquo certo & deter-
minato tempore , nec ſub pæna caducitatis , nec alia,
immo ab hoc contractu tam pæna caducitatis , quàm
quælibet alia contra moroſum debitorem ſit expreſſè
prohibita à Pio V. *in d.ſua Conſtitutione,in verſ. Pacta*
continentia moroſum,&c.& nos ſupra diximus hac part.2.
cap.1. q.3. art.5. ſeu q.57. Nec ſit aliquid ſoluendum,
quod tempore deteriorari poſſit,vel eius pretium mi-
nui, loquendo de cenſu pecuniario,cum pecuniæ vni-
formis ſoleat eſſe valor,& æſtimatio , nec tempus ſo-
lutionis faciendæ videatur appoſitum fauore credito-
ris immo potius fauore debitoris,vt præſumi regula-
riter ſupra proximè dictum fuit.

Nihilomi

9 Nihilominus non ſ eſſe in eo contractu permiſſas ſolutiones anticipatas pro pluribus annis inuito creditore ſentiendum exiſtimo, ea potiſſimum ratione, quia valde videtur intereſſe domini, & creditoris cenſus, vt huiuſmodi cenſuales ſolutiones ſuo tempore, & non antea fiant, ex eo ſaltem, quia per ſolutiones, quæ fiunt ſingulis annis, vel ſingulis ſemeſtribus facilius probari poteſt quaſi poſſeſſio exigendi annuos cenſus, quam ſi fiat vna ſolutio anticipata pro pluribus annis, vt ſentiebat Bene. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art. 7. n. 22.* Quod ſummopere poſſet domino cenſus conducere ad obtinendum in iudiciis poſſeſſoriis, per ea quæ dicit Natta, *conſ. 486. numer. 4. lib. 3. & nos dicemus infra hac cod. q. 4. art. 6. nunc quæſt. 87. n. 5. & latius quæſt. 5. art. 4. ſeu q. 93.*

Quæ concluſio ſatis videtur comprobari ex *Bulla præfata* Pij V. *in verſ. ſolutiones, quas vulgò*, &c. vbi expreſsè, & indiſtinctè prohibetur ne dictæ ſolutiones anticipatæ fiant, quod verificatur ſiue fiant conſentiente domino cenſus, ſiue eo contradicente, & inuito, merito eius diſpoſitio in vtroque caſu debet habere locum. cum lex generaliter loquens debeat generaliter intelligi, vulgata, *l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præſtand.*

SVMMARIA.

1 *Fructus æſtimantur iuxta valorem monetæ, quæ currit tempore æſtimationis faciendæ.*

2 *Monetæ valor attenditur iuxta tempus ſolutionis.*

3 *Contrarium volunt aliqui.*

4 *Definitiones controuerſiarum, quæ oriuntur ob mutationem valoris monetæ pendent à forma obligationis.*

5 *Cenſus ſolui debet de moneta conuenta, &* numero 8.

6 *Solutio fieri poteſt de moneta currenti tempore ſolutionis, quando fuit promiſſa ſolutio de moneta currenti.*

7 *Habito tamen reſpectu ad valorem monetæ currentem tempore factæ obligationis.*

8 *Solutio fieri debet in moneta conuenta, quatenus extet quando fuit promiſſum certum genus monetæ.*

9 *Ex generali tamen conſuetudine poteſt ſolui tantundem de alia moneta, iuxta valorem monetæ conuentæ currentem temporis ſolutionis.*

10 Limitatur 1. *ſi tempore faciendæ ſolutionis non appareat de valore monetæ conuentæ, quia tunc eſt facienda ſolutio de moneta vſuali illius nominis.*

11 Limitatur 2. *niſi valor monetæ conuentæ ſit alteratus reſpectu bonitatis intrinſecæ, quia debet attendi illius bonitas intrinſeca de tempore obligationis.*

12 *Moneta conuenta quando non extat, aut reperitur cum magna difficultate, ſolutio debet fieri in alia moneta iuxta valorem conuentæ, qui eſt tempore ſolutionis.*

Limitatur, vt num. 10. & 11.

13 *Solutio repoſita in electione debitoris poteſt fieri ex quocunque genere monetarum æſtimato iuxta valorem monetæ, quæ eſt in obligatione.*

14 *Facultas conceſſa debitori vt ſoluat de moneta quam elegerit, intelligitur de valore monetæ exiſtentis in obligatione, qui erit tempore ſolutionis faciendæ.*

15 *Solutio poteſt fieri in qualibet moneta, quando in obligatione eſt moneta imaginaria, habita ratione ad valorem monetæ debitæ, qui currit tempore ſolutionis faciendæ.*

16 *Limitatur ſi dicta moneta ſit alterata iuxta bonitatem intrinſecam, quia tunc attenditur valor dictæ monetæ, qui currebat tempore obligationis.*

17 *Solidorum mentio in obligatione librarum centum tot ſolidorum pro libra non cenſetur facta, vt ſolidi ſint in obligatione, ſed ad demonſtrandum de qua libra contrahentes intellexerunt.*

18 *Solutio quæ fieri debet reſpectu certi facti explicandi vigore legis, vel ſtatuti, debet fieri iuxta valorem monetæ currentis tempore quo factum explicatur.*

19 *Cauſa determinat factum ex dicta cauſa.*

20 *Solutio pro extinctione debiti faciendi, de iure fieri debet de moneta exiſtente tempore obligationis.*

Ex generali tamen conſuetudine eſt in electione debitoris an ſoluat monetam quæ eſt in obligatione, an vero illius valorem iuxta tempus ſolutionis, numero 22.

21 *Aliud pro alio inuito creditore ſolui non poteſt.*

Limita creditore conſentiente, n. 32.

23 *Obligatus ſoluere in ſcutis auri in auro boni, & iuſti ponderis, non poteſt ſoluere in moneta alterius materiæ, ſed ſunt ſoluenda ſcuta aurea boni & iuſti ponderis.*

Limitatur vt ſupra, num. 10. & 11.

24 *Moneta tunc dicitur mutata extrinſecus quando valor illius eſt alteratus ex vſu, ſeu opinione hominum, vel edicto Principis.*

25 *Solutio fieri debet iuxta valorem monetæ currentem tempore ſolutionis, quando moneta eſt alterata extrinſecè.*

26 *Moneta dicitur mutari intrinſecè, quando cuditur de materia viliori, vel pretioſiori reſpectu ligæ.*

27 *Solutio, quando moneta eſt alterata intrinſecè, debet fieri de moneta antiqua, ſi extat, & creditoris intereſſit.*

28 *Sin minus de moneta noua iuxta valorem antiquæ.*

29 Limitatur 1. *niſi tempore obligationis eſſet timor mutationis valoris monetæ.*

30 Limitatur 2. *dummodo probetur valor monetæ antiquæ.*

31 Limitatur 3. *Niſi creditor receperit ſolutionem in vna ſpecie monetæ pro alia, abſque contradictione.*

33 *Promiſſio, & obligatio talis præſumitur, qualis fuit facta ſolutio.*

34 *Conſuetudo ſoluendi vnam ſpeciem monetæ pro alia ſuffragatur etiam quod non ſit præſcripta, quidquid aliqui contrarium ſenſerint.*

35 Limitatur 1. *reſpectu Eccleſiæ, niſi ſolutio talis ſit facta per annos quadraginta continuos.*

36 *Declaratur, vt procedat dummodo talis ſolutio ſit facta bona fide.*

37 *Et pro toto, & integro debito.*

38 *Declaratur aliis modis, remiſſiuè.*

39 *Valor monetæ debet æſtimari iuxta illius curſum, qui eſt in loco celebrati contractus, non autem loci deſtinatæ ſolutionis.*

40 *Menſura debet fieri prout fit in loco factæ venditionis, non loci vbi ſunt ſita bona vendita.*

41 *Monetæ alteratio intrinſeca, vel extrinſeca videtur maximè attendenda in mutuo, & depoſito.*

42 *Conſiderabilis eſt etiam in contractu cenſuali.*

43 *Cur. iun. in conſil. 24. & Menoch. conſ. 49. explicantur.*

44 *In iure de ſimilibus ad ſimilia proceditur in caſibus expreſsè non determinatis.*

Fructus

Fructus cenſus ex qua moneta ſolui debeant.

QVÆSTIO LXXXV.

aliàs part.2. cap.2. qu. 4. art. 4.

PRopoſitus articulus hunc habet ſcopum, vt in eo
diſcutiatur, an ſolutio fructuum cenſus ſit facien-
da de moneta currente tempore impoſitioois,& ven-
ditionis illius, an verò de moneta, quæ eſt in vſu, &
curſu tempore quo fieri debet ſolutio, & ſic an au-
gmentum, vel dimiuurio valoris monetæ ſpectet ad
debitotem, vel ad creditorem. Quæ indagatio eſt ne-
ceſſaria uon ſolùm propter difficultates quæ circa hoc
exotiri poſſent occaſione ſolutionis annui cenſus, &
annuæ reſponſionis cenſualis, verum etiam reſpectu
redemptionis ipſius ceuſus, vt ſcilicet ſciamus an in
facienda illius redemptione ſit ſoluendum, & reſti-
tuendum pretium io moneta, quæ tempore Conſtitu-
tionis, & venditionis iu illius emptionem erogata
fuit, & iuata valorem dictæ monetæ quæ eo tempo-
re currebat, an vero de moneta, quæ eſt in vſu tempo-
re faciendæ redemptionis, & iuxra dicti temporis æſti-
mationem, & valorem.

Deueniendo autem ad rem ipſam cum iſte annuus
redditus imponi non poſſit niſi ſuper fundo de ſui na-
tura fructifero, vt ſanciuir Pius V. *in ſua Bulla, quam
edidit ſuper forma creandi cenſus*, & nos eaplicauimus
ſupra part.1.cap.3.q.2.art.1.nunc.q.35. & in iſto cenſua-
li contractu vendatur ius percipiendi annuam reſpon-
ſionem cenſualem, ratioue fructuum fundi ſuppoſi-
ti, vt pluries dictum fuit, videtur ſequi quod ſicur fru-
ctus dicti prædij, & fundi ſubiugati ſingulis anuis re-
naſcuntur, & eorum valor vatiatur; & altetatur, *l.pre-*
1 *tia rerum ff.ad leg. Falc.* & æſtimatio † fructuum fiat
iuxta valorem moneræ, quæ eo tempore quo æſtima-
ri debent eapenditur. Surd. *conſ.368.nnmer.26. in fine.*
2 *lib.3.* eodem † modo quod cenſus ſolui debeat de mo-
neta vſuali, & curreuti tempore faciendæ ſolutionis,
& iuxta dicti remporis æſtimatiouem, nulla habita
conſideratione, quod alius eſſet valor mooetæ tempo-
ae quo cenſus impoſitus, & venditus fuit, iuata not.
per Gem. *in conſ. 137. num. 3. ſequitur* Menoch. *conſ.49.
numer.23.lib.1.* Surd. *conſ.335.numer.17. lib.3.* qui alios
allegat, & coufert communis theorica, de qua per
Theſſ. *deciſ.174.num.7.* vbi ex ſententia Pilei, *quæſt.35.
incip. Quidam creditor, in fine*, quam ipſe teſtatur eſſe
commuoem, & receptiſſimam concludit. Quod in
credito pro quo ſoluitur intereſſe debeat fieri ſolutio
iuata valorem monetæ currentem tempore ſolutionis,
non autem tempore obligatiouis, & contractus.

Verum † quoniam contrarium defeudit Natta.
3 *conſ.664.per tot. lib.4.* & articulus eſt valde controuer-
ſus, vt videre eſt apud Doctores de mareria loquentes,
& præſertim Gabr. *in tit.de ſolutione concluſ.1.& 2.* Gi-
gan. *de Penſion.quæſt.98* & alios. Idcirco Ego animad-
uertens, † quod definitiones controuerſiarum, quæ
4 oriuntur ſuper ſolutionibus ob mutatiooem valoris
monetarum plurimum pendent à forma obligatio-
num, & conuentionum, vt poſt Bald. *conſ.213. in fine,
lib.5.* & Boët. *deciſ.327.n.10.verſ.& ideo debet, animad-
uertit* Menoch. *d.conſ.49. n.10. & ſentit* Curt. iun. *conſ.
24.num.2. lib.1.* pro reſolutione, hnius articuli ponde-
aando formam conuenrionum, & pactorum, ac obli-
gationis ipſius debitoris: ex iis, quæ latiſſimè, & cu-
mulatiſſimè variis iu locis congerunt Scribentes in-
fraſcriptas faciendas eſſe cooclusiones, operæ pretium
exiſtimaui.

[Verum antequam ad propoſiti articuli reſolutio-
nem deueniamus, vnum eſt generaliter præmitten-
dum, quod in toto ſtatu Eccleſiaſtieo circa cenſus
creatos, & venditos in prouincia Marchiæ in moneta
eiuſdem prouinciæ, vel extra eam in toto Statu Eccle-
ſiaſtico in quarrenis poſt anoum 1586. vſque ad annum
1600. (quo tempore de mand. Clem. VIII. fel. re-
cord. fuit facta extinctio quattenorum veterum, &
creatio, & cuſſio nouorum, de ordine eiuſdem Ponti-
ficis emanauit decretum in Camera Apoſtolica, quo
ſancitum fuit, quod ſolutio ſimilium cenſuum tàm
quo ad fructus, quàm quoad extinctiouem ſortis de-
beat fieri ad rationem nouem Iuliorum argenteorum
pro quolibet ſcuto, de quo decreto fit mentio in *de-
ciſ.648.numer.7.part.1. in recollect. per Farinac.* Et pro-
pterea circa cenſus vt ſupra ereatos, & venditos iu
ſtatu Eccleſiaſtico ceſſat omnis difficultas, quæ ver-
ſatur dumtaxat circa cenſus venditos extra dictum ſta-
tum, vel reſpectu cenſuum, qui aliter, quam, vt ſu-
pra dictum eſt, vbique creari, & vendiri fuerunt. quam
per infraſcriptas concluſiones reſoluendam eſſe, ceu-
ſui.

Prima ſit concluſio quando † tempore venditionis 5
cenſus fuit inter contrahentes conuentum, & firma-
tum quod cenſus ſolui debeat vel ex moneta curren-
te tunc tempore impoſitionis, & venditionis, vel ex
moneta currente tempore faciendæ ſolotionis, ſeruan-
da eſt partium conuentio, & prout conuentum fuit
cenſus ſoluendus eſt. Aretin. *conſ.112 ante numer.1. verſ.
pro veritate* Calcan. *conſ.15.num.48.verſ.& eandem opi-
nionem in fine, verſic. refert, & ſequitur* Crau. *conſ.836.
num.1.verſ.ſed etenim ius, lib.6. qui præter iſtos alleg.* Brun.
in tract.de augum.monet. & eſt ratio ſecundum *Calcan.*
quoniam ea partium conueutione contractus legem
recipiunt, *l.1.§ ſi conuenit.ff.de poſ.l.contractus.ff.de reg.
iur.* & huic conuentioni ſtandum eſſe poſt Cæph. *conſ.
31.num.5.lib.1.* & alios dicit iu proprijs terminis. Felici-
an. de Solis, *in ſuis Commentar.de cenſib.tom.2.lib.4. cap.
vnico, num.28.* Federic. Martin. *in ſuo tract.de iure cenſ.
cap.5.num.76.*

Secunda ſit concluſio. Quod † quando tempore im- 6
poſitionis, & venditionis cenſus non fuit expreſsè
conuentum quod ſolutio fieri deberet de moneta tunc
currente, vel de moneta corrente tempore faciendæ
ſolutionis, ſed fuit ſimpliciter actum & conuentum
inter contrahentes de ſolutione, vel dictum quod
ſolutio fieret de moneta currente non exprimendo ad
quod tempus monetæ curſus ſit referendus, & tunc
debitor non poreſt cogi ſoluere monetam currentem
tempore factæ obligationis, ſed poreſt ſoluere de mo-
neta currente tempore ſolutionis faciendæ. Oldr. *conſ.
250.nu.3.verſ.ſed ſecundum*, Abb. *in cap.4.num.14.ext.de
iureiur.faciunt relat.per Myſinger. ſingul. Obſeruat. cen-
tur 4.num.1. & in puncto Feder. Martin.d.cap.5.num. 65.
& cap.8.num.47.* † tamen reſpectu ad valorem monetæ 7
currentem tempore factæ obligationis, vt ſcilicet ſi ſit
diminutus illius valor intrinſecè tanto plus de noua
mooeta currente tempore ſolutionis, detur quantum
valeret illa, quæ currebat tempore promiſſionis, &
factæ obligationis, vt declarat Brun *d.tract.de augum.
monet. par.37.in 8.limit.in 4 quæſt.in fine, verſic.ſi autem
dictum fuerit, quem ſequuta eſt* Rota *in vna Foroliuienſi
cenſus, 12. Iunij, 1609 coram* bon.mem. Iuſto, *qua reperi-
tur impreſſa poſt tract. deciſ. 214. num.7.* quidquid con-
trarium ſentiat Grat. *conſ.13.n.40.lib.1.* Hec autem ſe-
cunda concluſio quo ad vltimum dictum declarari, &
intelligi debet iuata ea quæ dicentur paulò *infra hoc
eod.art.in 8.& 9.concluſ.*

Tertia ſit concluſio. Quod † quando ex forma 8
obligationis, & conuentionis debetur aliquod certum
genus pecuniarum, & monetæ puta ducati de Camera,
ſcuta auri Solis, plaſtræ Florentinæ, &c. ſi tale genus
monetæ

Digitized by Google

monetæ extat tempore quo ſolutio facienda eſt, licet de iure debitor teneatur ſoluere monetam ipſam conuentam, Cæph. *d. conſ.* 31. *numer.* 12. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 242. *num.* 2. *& ſeq. lib.* 2. *& latè defendit* Garz. Maſtril. *deciſ. Regni Sicil.* 7. *per tot. & ſignanter numer.* 5. *& ſeqq. & n.* 9. *part.* 1. *& voluit* Rota *Aprutina ſeu Montis alti cenſus,* 4. *Iunij,* 1607. *coram* Reuerendiſſ. P. D. Sacrato, *quæ eſt poſt tract. dec.* 215. *numer.* 4. *& in vna Romana pecuniaria,* 23. *Ianuarij,* 1589. *coram* bon mem. Penia, *quæ eſt ibidem deciſ.* 216. *num.* 2. *& ita intelligendum eſſe exiſtime reſolutionem factam in eadem* Rota *coram* bon. mem. Cardinali Lancellotto, 20. *Iunij,* 1597. *in vna Romana aureorum octo Zeccarum, quæ eſt ibidem deciſ.* 217. *n.* 1. & in puncto in ſolutione fructuum cenſus, quod ſit facienda de moneta, de qua partes conuenerunt, ſoluit *eadem* Rota *in vna Foroliuienſi cenſus,* 8. *Martij,* 1602. *coram* Reuerendiſſ. P. D. Sacrato, *quæ ibidem eſt dec.* 218. *per tot. & in alia Foroliuienſi cenſus,* 12. *Iunij,* 1609. *coram* bon. mem. Iuſto, *quæ eſt ibidem deciſ.* 214. *num.* 2. *& concludit Feder. Martin.* qui loquitur in redemptione cenſus, *in d. ſuo tract. de iure cenſ. c.* 8. *num.* 50.

9 Ex generali † tamen conſuetudine ſolui poteſt tantundem de alia moneta quod aſcendat ad valorem monetæ conuentæ currentem tempore ſolutionis faciendæ. Cæph. *conſ.* 31. *num.* 5. *&* 51. Soc. iun. *conſ.* 145. *numer.* 96 *lib.* 1. Grat. *conſ.* 12. *numer.* 44. *lib.* 1. *multos allegat.* Theſſ. *d. deciſ.* 174. *num.* 5. Maſtrill. *d. deciſ.* 7. *num.* 1. *& ita placuit* Rotæ *in dicta Aprutina ſeu Montis alti cenſus coram* Reuerendiſſ. Sacrato, 4. *Iunij,* 1602. *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 215. *num.* 4. *& in illa Foroliuienſi cenſus,* 8. *Martij eiuſdem anni coram eodem quæ ibidem eſt deciſ.* 218. *n.* 1. *& antea coram* Seraph. *deciſ.* 511. *num.* 1. *&* 2. *part.* 1. *& in hanc ſententiam iuit etiam* Feder. Mart. *in d. ſuo tract. c.* 5. *num.* 66 *cum multis ſeqq. & expreſſis num.* 123. Hoc autem quod dictum eſt, quod debitor ex generali conſuetudine poteſt ſoluere æſtimationem, & valorem monetæ promiſſæ, & conuentæ qui currit de tempore ſolutionis faciendæ, debet vno, & altero modo declarari.

10 Primò quidem † ſi tempore ſolutionis faciendæ non appareat de valore monetæ conuentæ: nam eo caſu ſolutio eſſet facienda de moneta vſuali, & noua illius nominis, quæ videtur loco antiquæ ſubrogata. Curt. iun. *d. conſ.* 24. *n.* 6. *ad fin. poſt* Salic. *in l. quicunque num.* 6. *C. de ſeru. fugit* Menoch. *d. conſ.* 49. *num.* 23. *quos & alios refert, & ſequitur* Surd. *d. conſ.* 335. *numer.* 15. *lib.* 3.

11 Secundò debet declarari † niſi monetæ conuentæ, & promiſſæ valor ſit mutuatus, & alteratus reſpectu bonitatis intrinſecæ: tunc enim attendi debet bonitas intrinſeca temporis obligationis, & promiſſionis, ſed poteſt fieri ſolutio de moneta noua habito tamen reſpectu ad valorem intrinſecum antiquæ promiſſæ, qui currebat tempore factæ promiſſionis Gloſ. *fin. in cap. olim, & in cap. cum Canonicis. ext. de cenſib. & declarauit* Rota *in illa Foroliuienſi cenſus coram* bon. mem. Iuſto, 12. *Iunij,* 1609 *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 214. *num.* 3. [*& plenè comprobat in vna Bononienſi de Paleottis coram* R. P. D Manzanedo 1. *Iunij* 1605. *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 330. *num.* 7. *& infra.*] ea ratione, quia aliàs debitor ſolueret minus quam receperit, vt conſiderat Sociu. Sen. *d. conſ.* 145. *num.* 95. *lib.* 1.

Quarta concluſio retentis terminis præcedentis
12 tertiæ concluſionis ſit, quod † quando inter contrahentes fuit conuentum quod ſolutio fieret de aliquo certo genere pecuniarum, tempore ſolutionis dictum genus monetæ non reperitur, aut reperitur quidem, ſed cum magna difficultate ſolutio fieri debet in alia moneta, iuxta tamen valorem antiquæ, & conuentæ, qui currit de tempore ſolutionis faciendæ, vt in primo caſu quando genus monetæ promiſſæ non extat, auctoritate Bart. *& aliorum, in l. Paulus, ff. de ſolut. dixit* Rota *in illa Foroliuienſi cenſus,* 12. *Iunij,* 1609. *coram* bon. mem. Iuſto, *proximè citata, num.* 2. Federic. Mart. *in d. ſuo tract. cap.* 5. *num.* 119. *& cap.* 8. *num.* 49. *teſtatur de communi* Andr. Gail. *pract. obſeruat. lib.* 2. *obſeru.* 73. *num.* 6. *&* 7. Myſing. *ſingul. obſeru. centur.* 4. *obſeru.* 1. *num.* 3. *&* 4. Affl. *latè in vſib. feud. in tit. quæ ſint regalia, cap. in verbo, Moneta, num.* 10. In ſecundo verò caſu quando genus monetæ conuentæ difficulter reperitur poſt multos quos allegat, voluit Rota *in illa Romana aureorum octo Zeccarum* 20. *Iunij,* 1597. *coram* bon. mem. Cardinali Lancellotto, *quæ eſt impreſſa poſt tract. deciſ.* 217. *num.* 1. *& in vna Cremonenſi penſionis,* 15. *Iunij,* 1598. *coram* bon. mem. Orano, *quæ eſt ibidem deciſ.* 219. *numer.* 7. *& coram* Reuerendiſſimo P. D. Sacrato *in illa Aprutina, ſeu Montis alti cenſus,* 4. *Iunij,* 1602. *quæ ibidem eſt deciſ.* 215. *n.* 4. *in illa Romana pecuniaria,* 23. *Ian.* 1589. *coram* bon. mem. Penia, *quæ ibidem eſt deciſ.* 216. *num.* 2. *&* 6. *& in illa Foroliuienſi cenſus,* 12. *Iunij,* 1609. *coram* bon. mem. Iuſto, *quæ ibidem eſt deciſ.* 213. *numer.* 2. [*& in vna Romana de Paleottis num.* 2. *& ſeq. ſequitur* Feder. Mart. *d. c.* 5. *n.* 119. Affl. *latè d. num.* 10. *&* Miſing. *d. obſeru.* 1. *num.* 3. *&* 4. [Et confirmatur ea ratione, quia dicta moneta non ſolum eſt in ſolutione, ſed etiam in obligatione, vt poſt Bart. *in leg. ſi quis ſtipulatus decem in mille, numer.* 3. *verſ. facit lex, quæ Romæ ff. de verb. obligat. &* Bald. *conſ.* 213. *numer.* 2. *lib.* 5. *dicit* Rota *in illa Bononienſi de Paleottis num.* 1.]

Quæ concluſio debet intelligi, & declarari iiſdem duobus modis, quibus fuit declarata præcedens tertia concluſio, *num.* 10. *&* 11.

Quinta ſit concluſio, quod † quando tempore contractæ obligationis non fuit conuentum inter contrahentes de facienda ſolutione in aliquo certo monetarum genere, ſed fuit data electio debitori, vt ſolueret vnum, vel alterum genus ad ipſiuſmet arbitrium; Iſta facultas eligendi operatur quidem vt debitor poſſit debitum ſoluere ex quocunque monetarum genere, quod ſibi libuerit, illius tamen æſtimatio fieri debet iuxta valorem monetæ, quæ in obligatione, non autem illius quam ſoluere elegit ipſe debitor, *vt dixit* Rota *coram* Reuerendiſſimo P. D. Sacrato, 8. *Martij,* 1602 *in illa Foroliuienſi cenſus, quæ eſt impreſſa in calce tract. deciſ.* 218. *num.* 5. *allegans* Soc. iun. *conſ.* 44. *numer.* 5. *verſicu. ſecundo quantum, lib.* 4. *qui auctoritate* Bal. *hoc affirmat*, ea ratione, quia † iſta facultas quæ datur debitori, vt poſſit ſoluere in alia moneta, quam ſit in obligatione, non facit quominus ipſe debitor remaneat obligatus ad ſoluendum in eadem moneta, & ideò facultas illa debet intelligi de valore monetæ, exiſtentis in obligatione qui erit de tempore faciendæ ſolutionis, *vt* ibi *dicit* Soc. 13 14

Sexta ſit concluſio. Quod † quando in obligatione adeſt aliqua moneta imaginaria, puta, Florenus, libra, vt ſimilis, quæ non reperitur cuſſa ſub tali nomine, ſolui poteſt quælibet moneta, quæ conſtituat florenum, libram vel quamlibet aliam imaginariam monetam, quæ eſt in obligatione, habita ratione ad valorem monetæ debitæ, qui currit tempore ſolutionis faciendæ. Soc. ſen. *conſ.* 6. *num.* 4. *verſ. ex quibus omnibus, lib.* 1. Menoch. *conſ.* 49. *n.* 14. *verſ.* 2. *lib.* 1. Surd. *d. conſ.* 335. *n.* 7. *verſ. his, verè. & ſub n.* 8. *verſ. ſed quo ad nos lib.* 3. *& tenuit* Rota *coram* Seraph. *deciſ.* 84. *num.* 1. *& deciſ.* 964. *num.* 1. *part.* 1. 15

Hæc † tamen concluſio declaranda eſt. vt procedat ſi moneta quæ eſt in obligatione non ſit alterata, iuxta bonitatem, & valorem intrinſecum quia eo caſu debet attendi valor illius monetæ, qui currebat tempore obligationis, non autem qui currit tempore ſolutionis, aliàs cum moneta noua quæ conſtituat, puta libram, quæ eſt in obligatione non ſit eiuſdem æſtimationis, quæ erat tempore contractæ obligationis, & per conſequens libra, quæ currebat tempore contractus 16

Digitized by Google

ctactus ſit effecta in ſui intrinſeca bonitate deterior,
quam eſſet eo tempore, diceretur minus debito ſolui
quod ferendum non eſſet. Licet enim libra non varie-
tur in numero ſolidorum, quibus conſtituitur, ſed ſem-
per valeat puta ſolidos viginti, variatur tamen reſpe-
ctu valoris ſolidorum, quibus libra æſtimatur, atque
ita in conſequentiam ſubeſt mutatio in bonitate in-
trinſeca, & per ſolutionem viginti ſolidorum nouo-
rum non recipit functionem in ſuo genere, & ita ſen-
tiunt communiter ſcribentes. Soc. ſen. conſ. 398. lib. 2.
qui teſtatur ita communiter tenere omnes Doctores
tàm Legiſtas, quàm Canoniſtas, & multos allegat:
communem etiam profitetur. Menoch. d. conſ. 49. n. 1.
num. 32. & infra, licet ab ea diſcedat, cum hac etiam
communi pertranſiuit Purput. conſ. 522. num. 36. verſ. &
propterea, lib. 2. Cæph. d. conſ. 31. numer. 12. verſ. nec eſt
verum, lib. 1. Surd. conſ. 220 numer. 4. 15. & ſeq. lib. 2. poſt
Brun. in tract. de Monet. part. 6. num. 6. Item Surd. conſ.
406. n. 10. & ſeq. lib. 3. & in his terminis loquitur Rota in
vna Ceſenatenſi pecuniaria coram bon. mem. Penia, 14.
Martij, 1597. quæ eſt in calce tract. deciſ. 210. numer. 3. &
coram bon. mem Iuſto, 12. Iunij, 1609. in illa Foroliuienſi
17 cenſus, quæ eſt ibidem dec. 214. num. 1. Nam mentio †
ſolidorum cenſetur facta non vt ſolidi cenſeantur eſſe
in obligatione, ſed ad demonſtrandum de qua libra
contrahentes intellexerint Soc. ſen. d. conſil. 298. in
princ. Grat. conſ. 14. num. 13. lib. 1. Boër. deciſ 327. num. 3.
& placuit Rota in d. Ceſenatenſi pecuniaria, 14. Martij,
1597. coram bon. me. Penia, n. 2. & in illa Cremonenſi pen-
ſionis, 15. Iunij, 1598. coram bon mem. Orano. quæ eſt poſt
tract. dec. 219 n. 5.
18 Septima ſit concluſio. Quod † quando in obliga-
tione eſt moneta non quidem imaginaria, ſed nec
etiam certa puta ſcutum aureum, teſtones, iulij, vel alia
ſimilis moneta, quæ reperit cuſſa ſub certo & deter-
minato nomine, ſed ſub diuerſis ſignis, & imaginibus
ſi ſolutio eſt facienda reſpectu alicuius certi facti non
ex conuentione, ſed vel ex ſtatuto, vel ex conſuetudi-
ne, & tunc quia nemo poteſt aſſerere obligationẽ eſſe
natam antequam factum illud explicetur, debet at-
tendi valor monetæ qui currit tempore, quo factam
illud explicatur, vt poſt Specul. Anchar. Imol. Cur. ſen.
Geminiãn. Corn. Alber. Brun. dicit Gabr. conſ. 164. n. 4.
19 verſ. puto, & n. 5. lib. 1. nam † quidquid ſit ob aliquam
cauſam debet ſecundum illam determinari, vt per
hanc rationẽ eandem opinionem amplectitur, & con-
firmat, Surd. d. conſ. 335. n. 17. & alij relati à Felician. de
Solis, in dd. ſuis comment. de cenſib. tom. 2. libr. 4. cap. vnico
31. ſub verſ. & licet in ſolutione.
20 Si verò ſolutio † eſt facienda ad effectum extin-
guendi debitum licet de iure fieri debeat de moneta
exiſtente tempore factæ obligationis. Soc. iun. d. conſ.
145. num. 94. lib. 1. Grat. conſ. 12. n. 31. lib. 1 Ceph d. conſ. 31.
n. 8. Surd. conſ. 368. n. 7 & ſeqq. lib. 3. qui omnes teſtantur
de communi, & eandem ſententiam ſequuntur alij re-
lati à Theſauro, d. dec. 174. n. 2. Felician. d. cap. vnico ſub
21 n. 28. Quia † aliud pro alio inuito creditore ſolui non
poteſt, l. 2. mutui, ff. ſi cert. pet. Gigas, de perſon. q. 98. in fin.
Cagn. in l. cum quidem, n. 98. ff. ſi cert. pet.
22 Ex generali tamen † conſuetudine ſeruatur, vt ſit in
electione debitoris, an ſoluat monetam, quæ eſt in
obligatione, an verò illius valorem iuxta tempus ſo-
lutionis prout ſibi placuerit, Bart. & alij in d. l. Paulus,
ff. de ſolut. Grat. pro communi, d. conſ 12. n. 36. Curt. iun. d.
conſ. 24. num. 1. & 2. Ceph. d. conſ. 31. numer. 7. Menoch. d.
conſ. 49 num. 19.
23 Cæterum † ſi ſit conuentum, vt ſolutio fiat in ſcu-
tis auri in auro boni, & iuſti, & ponderis, vt hæc verba
aliquid operentur, quod auferant facultatem ſoluendi
in moneta alterius materiæ quaſi ad ipſam auream reſ-
pexerint diſponentes, voluit Boër. d. dec. 327. numer. 7.
Bolognet. conſ. 11. num. 5. & ſeq. Teſſaur. d. deciſ. 174 n 6.
& ſequuta fuit Rot. in illa Cremonenſi penſionis, 15. Iunij,
1598. coram bon. mem. Orano, quæ eſt poſt tract. dec. 219.
num. 3. Nec eo caſu poterunt ſolui omnia ſcuta aurea,
ſed erunt ſoluenda ſcuta aurea, quæ ſint boni, & iuſti
ponderis, non quod obſtet materia cum ſit eadem, ſed
propter diuerſitatem ponderis, Bar. in d. l. Paulus, ff. de
ſolut. Couar. de Numiſmat. cap. 7. §. vnico, verſ. 2. & di-
xit Rota in illa Cremonenſi penſionis proximè allegata
num. 3.
Hæc autem declaranda ſunt ſecundum ea quæ dicta
ſunt ſupra in tertia concluſione. n. 10. & 11.
Octaua ſit concluſio. Quod quando moneta, quæ
vigebat tempore contractus, & initæ obligationis eſt
alterata extrinſecus, puta † quia valor monetæ alterius 24
ex vſu ſeu opinione hominum, vel edicto Principis, vt
declarat. Menoch. poſt multos, quos allegat d. conſ. 49. n. 9.
Surd. conſ. 335. num. 8. ad fin. & n. 9. non † attenditur va- 25
lor monetæ currens tempore contractæ obligationis,
ſed currens tempore ſolutionis. Crau. conſ. 836. num. 1.
verſ. argumentu, lib. 5. Andr. Gail. pract. obſeru 73. num. 9.
Anton. Gabr. qui multos congerit, & multipliciter decla-
rat in tit. de ſolut. concluſ. 2. per tot. quib. addi poteſt Fran-
ciſ. Viu. in ſua Silua Commun. opin. 514 Surd. dicto conſ.
335. n. 8. qui pariter atteſtans de communi multos alios al-
legat Felician. de Solis, de cap. vnico, n. 30. & ſeq. alios
citat. Federic. Martin. in d. ſuo tract. de iure cenſ. c. 5. n. 70.
vbi de communi teſtatur, & cap. 8. n. 59. licet ipſe tam d. c. 5.
n. 66. & ſeqq. quam in d. cap. 8. n. 59. verſ. verum ego, nita-
tur defendere quod ſolutio ſit facienda ſecundum va-
lorem quem habuit moneta tempore contractus &
per conſequens quod monetæ mutatio noceat, vel
proſit creditori iuxta caſuum contingentiam, & hanc
opinionem amplexa fuit Rota coram bon m. Orano,
15. Iunij, 1598 in illa Cremonenſi penſioni, quæ eſt in preſſa
poſt tract. dec. 219. in vltimis verbis, & coram b. m. Penia,
23. Ianuarij, 1589. in illa Romana pecuniaria, quæ eſt ibi-
dem dec. 216. n. 3. & in qua Romana prætenſi cenſus, 11.
Decembris, 1598 coram b. m. Orano, quæ ibid. eſt dec. 221.
num. 5.
Nona concluſio ſit, quod quando moneta quæ erat
in vſu tempore contractæ obligationis fuit alterata in
bonitate intrinſeca, puta † quia ſit cuſſa de materia 26
prætioſiori, vel minus pretioſa reſpectu ligæ, vt decla-
rat Menoch. d. conſ. 49. n. 9. & Surd. d. conſ. 335. num. 8. ad
fin. & n. 9. ſupra allegato. Solutio † debet fieri de mone- 27
ta antiqua ſi extat, & creditoris interſit ſibi de ea ſolui
cap. cum Canonicis, ext. de cenſib. Menoch. d. conſ. 49. n. 25.
& ſeq. Io. Bapt. Aſin. in ſuo tract. de execut. inſtrum. §. 7.
c. 128. num. 2.
Si verò † non extat, ſolui debet moneta noua æſti- 28
mata iuxta valorem antiquæ, & ita pro communi fir-
mat Corn. conſ. 181. n. 70. lib. 2. & conſ. 109. num. 1. lib. 4.
plenè Gabr. d. tit. de ſolut. concluſ. 1 num. 1 Boët. d. dec. 327.
n. 13. Viu. in d. ſua Silua, opin. 515 Myſinger. ſingul. obſer-
uat. Centur. 4. obſeruat. 1. Federic. Martin. d. cap. 5. num 121.
& n. 125. & ſeqq. vbi reſpondet contrariis, & in d. c. 8. n. 63.
& ſeqq. Surd. d. conſ. 368. num. 10. & hanc opinionem pro-
bauit Rota in vna foroliuienſi cenſus, 11. Februarij, 1602.
coram Illuſtriſſimo Cardinali Ludouiſio, quæ eſt im-
preſſa in fine tract. deciſ. 222. num. 1. & 6. & antea tacitè
ſenſerat coram bon. mem. Orano, in illa Romana præten-
ſi cenſus 11. Decembris, 1598. quæ eſt ibidem deciſ. 321.
num. 5.
Hæc autem nona concluſio debet tripliciter decla- 29
rari, & quidem primò. Niſi † tempore obligationis, &
contractus eſſet timor mutationis monetæ, illiuſque
valoris, nam ſi talis timor vigebat ſolutio eſt facienda
iuxta valorem, quẽ moneta habebat tempore ſolutio-
nis faciendæ, vt poſt Butr. Abb. Couar. & alios concludit
Feder. Martin. d. cap. 5. n. 75.
Secundò declaratur † dummodo probetur valor mo- 30
netæ antiquæ, Corn. d. conſ. 181. n. 72. ad fin. Surd. d. conſ.

335.

335.n.34. nam ſi non conſtet de vero valore monetæ
antiquæ, poteſt indiſtinctè ſolui moneta noua, & vſua-
lis, vt bene deducit Surd. *conſ.* 335. *n.* 15.
31 Tertiò declaratur, ſi creditor † recepit ſolutionem
in vna ſpecie monetæ pro alia abſque contradictio-
ne, *cap. olim cauſam, & ibi gloſ. ext. de cenſib.* Grat. *d.*
conſ. 11. *num.* 16. *lib.* 1. Surd. *d. conſ.* 335. *num.* 26. Menoch.
d. conſ. 49. *num.* 20. Federic. Martin. *d. cap.* 5. *num.* 111. &
32 113. Non ſolum quia volente creditore vna ſpecies
monetæ in locum alterius ſubrogatur Bart. *in leg. Pau-*
33 *lus ff. de ſolut.* Verùm etiam † quia talis præſumitur
facta promiſſio, & obligatio, qualis oſtenditur fa-
cta ſolutio, *leg. Iulianus*, §. *proinde, ff. ad Macedon.* cum
aliis relatis per Rotam *in illa Romana pratenſi cenſus,*
coram bon. mem. Orano, 11. *Decembris* 1598. *quæ eſt*
34 *poſt tract. dec.* 221. *num.* 2. & 3. Qui † vſus, & obſeruan-
tia ita ſoluendi ſuffragatur etiam quod non fuerit le-
gitimè præſcripta Crau. *conſ.* 202. *numer.* 2. & *conſ.* 835.
num. 10 *verſ. neque dicant, lib.* 5. & *voluit* Rot. *in d. Roma-*
na pratenſi cenſus, coram bon. mem. Orano *proximè alle-*
gata, num. 4. Quidquid Miſinger. *ſingular. obſeru. centur.* 3.
obſeruat. 13. *n.* 4. Andr. Gail. *pract. obſeruat. lib.* 2. *obſeru.* 73.
n. 1. contrarium ſenſerint etiam ſi præceſſerit præſcri-
ptio triginta annorum, contra quos tamen ſtant multi
alij quos refert Bernard. Greu. *ad* Gail. *d. obſeru.* 73. *con-*
ſiderat. 2. *num.* 2.
35 Bene verum † eſt. quod ſi ageretur cum Eccleſia ne-
ceſſe eſſet, vt vna moneta pro alia eſſet ſoluta per ſpa-
tium quadraginta annorum continuorum, alias non
poſſet dici factam fuiſſe præiudicium Eccleſiæ, vt co-
gi poſſit recipere eam monetam, quæ fuit aliquando
ſoluta loco monetæ quæ erat in obligatione, *vt decla-*
rauit Rota *in illa Romana pecuniaria* 23. *Ianuarij*, 1589.
coram bon. mem. Penia, *quæ eſt poſt tract. dec.* 216. *nu-*
mer. 4.
36 Ad hoc etiam † vt ſolutio facta à debitore de vna
ſpecie monetæ loco alterius creditori conſentienti
poſſit ſuffragari debitori ſoluenti, ne in poſterum cogi
poſſit ad ſoluendum niſi in illa ſpecie in qua in præ-
teritum ſoluit, neceſſe eſt quod ſolutio illa facta fue-
rit bona fide, vt declarat Fran. Ball. *in tract. de præſcript.*
in 4. *part.* 4 *par. princ. q.* 7. *n.* 4 vbi multos allegat & pro
37 † toto, & integro debito: nam ſi id quod fuit ſolutum,
& reſpectiuè receptum. fuit ſolutum, & receptum ad
bonum computum. talis ſolutio, & receptio nec debi-
tori ſuffragatur, nec creditori præiudicat, plenè Surd.
conſ. 357. *n.* 59. & *ſeq.* & *in proprijs terminis* Feder. Matt.
d. cap. 5. *n.* 107. & *ſeqq.*
38 Declaratur † etiam hæc noua concluſio aliis mo-
dis, *vt per* Gabr. *in d. tit. de ſolut. concl.* 1. *n.* 25. & *ſeq.* ad
quem erit in contingentia facti recurrendum.
39 Decima ſit concluſio, Quod † monetæ valor debet
æſtimari iuxta illius curſum qui eſt in loco celebrati
contractus, non autem loci vbi fuit diſtinata ſolutio
arg. l. Imperatores, in fine, ff. de contrah. empt. c. 2. *vbi gloſ.*
Abb. & alij ext. de Maledic. Bald. *qui non militabat*, §. 1.
ff. de hæred. inſtitut. Gloſ. Bartol. Dec. & *alij*, *in l. ſemper*
in ſtipulationibus, & ſignanter Cagnol. *num* 5. *qui teſta-*
tur de communi, ff. de reg. iur. Soc ſen. *conſ* 247. *ſub num.* 6.
verſ. non obſtat quod tertio loco lib. 2 Fabian. de Monte.
in ſuo tract. de empt. & vendit. quæſt. 4. *num.* 14. Io. de Sylu.
in ſuo tractat. de Beneſic. part. 3 *quæſt.* 11. *numer* 17. &
per bonas rationes, voluit Rota *coram* Seraphin. *deciſ.*
944. *num.* 2. *part.* 1. & *ſenſit in vna Rauennatenſi cenſus*, 7.
Maij, 1607. *coram* Illuſtriſſ. Cardinali Ludouiſio, *quæ*
eſt impreſſa poſt tract. deciſ. 223. *n.* 11. *verſic. accedit quod*
in taxando.
40 Prout † videmus in menſura. circa quam quando
inter contrahentes non fuit expreſſum an attendi de-
beat menſura loci in quo facta eſt venditio, an verò ea
quæ eſt in loco vbi ſita ſunt, & exiſtunt bona vendita,
firmant communiter Scribentes eſſe attendendam
menſuram loci in quo fuit celebratus contractus. Bar.
& *alij in d. l. ſemper in ſtipulationibus*, *vbi* Cagnol. *n.* 5.
teſtatur de communi, ff de reg. iur. Affl. *dec.* 363. *n.* 5. *ſequi-*
tur Pariſ. *conſ.* 64. *n.* 71. *lib.* 1. *confirmat*, & *magis commu-*
nem, dicit Rol. à Valle, *conſ.* 100. *n.* 7. & *ſeqq.* & *ſigria ter*
n. 14. *lib.* 3. & *comprobat conſ.* 13. *n.* 1. *lib.* 4.
Ex quibus concluſionibus, vt ſupra firmatis videtur
commodè poſſe inferri ad deciſionem propoſiti arti-
culi, videlicet, ex qua moneta ſint ſoluendi fructus
cenſus, & facienda ſit illius redemptio. Licet enim
aliqua ex iis, quæ dicta ſunt non videantur quod poſ-
ſint adaptari ad materiam de qua agimus, & maxi-
mè ea, quæ reſpiciunt mutationem valoris monetæ
intrinſecus, vel extrinſecus contingentem, cum ea
diſtinctio non videatur eſſe facienda in contractibus
cenſuariis, ſed † duntaxat in iis, in quibus pecunia 41
vel fuit depoſitata, vel mutuo data, cùm tunc ma-
ximè interſit creditoris an vnum magis, quàm alte-
rum pecuniarum genus recipiat prout conſiderauit,
Menoch. *d. conſ* 49. *num.* 22. *lib.* 1. *poſt* Curt. iun. *d. conſ.* 24.
num. 6.
Re tamen † diligentius, vt per conſiderata appa- 42
rebit quod etiam in contractu cenſuali de quo agimus
in eo, quam in depoſito, mutuo, & aliis contractibus
numeretur aliqua ſpecies monetæ in conſtitutione,
venditione annuæ reſponſionis, Immo vt quod magis
in hoc contractu cenſuali quam in multis aliis fuerit
neceſſaria hæc diſceptatio, cum in eo vt plurimum
conſtituatur, & vendatur ius recipiendi, & conſequen-
di annuam reſponſionem in pecunia numerata habi-
ta ratione ad pecuniam quæ in emptionem dicti iuris
fuit erogata, & per relationem ad monetam illam ſo-
lutam pro pretio dicti iuris debet regulari qualitas, &
ſpecies monetæ, quæ eſt in futurum ſoluenda, vel in
cenſus redemptionem, vel pro annua reſponſione, &
in his terminis ipſimet, Curt. & Menoch. *in locis ſupra*
citatis non diffitentur ſolutionem non eſſe ſimpliciter
faciendam ex moneta currente tempore ſolutionis, &
iuxta æſtimationem dicti temporis. Et quatenus † 43
Curt. & *Menoch.* loquantur de contractu cenſuali ſunt
intelligendi de cenſu reſeruatiuo, vt ipſemet clarè
colligit, & explicat Purp. *d conſ.* 523. *num.* 37. *verſ.* 3.
lib. 1. non autem de cenſu conſignatiuo, de quo eſt no-
ſtra diſceptatio, cui quidem ſi applicentur ea quæ ſu-
pra circa ſolutionem monetæ, & mutationem valo-
ris illius dicta ſunt quàm facillimè elici poterit reſolu-
tio cuiuſlibet difficultatis, & controuerſiæ, quæ cir-
ca ſolutionem annuæ reſponſionis cenſualis occaſio-
ne mutationis, ſeu alterationis valoris monetæ con-
tingere poſſunt, & non eſt nouum in iure, † quod in 44
deciſionibus cauſarum vbi non reperitur quid cer-
tum, & determinatum procedatur de ſimilibus ad ſi-
milia, vulgata *l. non poſſunt, ff. de legib.* & *paſſim excla-*
mant Scribentes.

SVMMARIA.

1 *Cenſus ſoluendus eſt in loco inter contrahentes con-*
uento.
2 *Creditor ſi tempore faciendæ ſolutionis non reperiatur*
in loco conuento, debitor non incidit in moram.
3 *Creditor, vt faciat incidere debitorem in moram tenetur*
probare ſe fuiſſe in loco deſtinatæ ſolutionis.
4 *Vel ſaltem ibi habuiſſe legitimum procuratorem.*
5 *Debitor non ſoluens in loco conuento poteſt vbilibet con-*
ueniri, dummodo ſit honeſtus, & idoneus.
6 *Debitor ſi non reperiat creditorem in loco deſtinatæ ſo-*
lutionis, quod debeat pecunias deponere Iudicis aucto-
ritate, volunt aliqui ad euitandam pœnam.
7 *Contrarium quod nec etiam ſit neceſſaria oblatio voluit*
Rota, & alij.

Eſt tamen vtilis,& num.ſeqq.

8 *Vtilis tamen eſt proteſtatio , & depoſitio , quando non fuit conuentum de pæna.*

9 *Debitor tenetur ſoluere in loco domicilij creditoris.*

10 *Intelligitur primò de domicilio tempore contractus.*

11 *Intelligitur ſecundò , vt debitor accedat propriis expenſis.*

12 *Intelligitur tertiò ſi ſint eiuſdem fori.*

13 *Secus ſi ſint diuerſi fori.*

Declaratur hoc multipliciter,n.15.remiſſiuè.

14 *Quando creditor , & debitor ſunt diuerſi fori ſolutioni locus deſtinatus,cenſetur domicilium debitoris.*

16 *Debitor ſciens quod creditor in loco domicilij ipſius debitoris habet legitimum procuratorem illi debet ſoluere nec expectare,vt veniat creditor.*

17 *Pactum quod debitor cenſus deferat annuas reſponſiones ad domum creditoris eſt illicitum , licet in aliis contractus permittatur.*

18 *Debitor cenſus ante interpellationem ſibi factam in loco ſui domicilij,non tenetur ad aliquas expenſas.*

Poſt interpellationem ad expenſas taxandas à Iudice, ibidem.

19 *Solutio debiti contracti ratione alicuius rei debet fieri in loco vbi res illa ſita eſt.*

20 *Solutio cenſus cum fiat occaſione fructuum rei ſuppoſita , debet fieri in loco in quo res illa ſubiugata ſita reperitur.*

Quo loco cenſus ſolui debeat.

QVÆSTIO LXXXVI.

aliàs part.2. cap.2. qu.4. art.5.

QVintus ſequitur Articulus in quo agendum eſt quonam loco cenſus ſolutio facienda ſit , circa quem aliquot ſunt conſiderandi caſus.

1 Primus † eſt quando inter contrahentes fuit conuentum de loco certo; vbi ſolutio cenſus facienda ſit, & tunc abſque controuerſia concludendum eſt fructus cenſus eſſe ſoluendos in loco conuento,*l.1.& ibi* Scribentes,*ff.de eo quod certo loco,*Rota Genu. *dec.161. n.6. & in puncto non diſſentit* Ferdinand.Rebell. *in ſuo tract. de obligat. Iuſtit lib.10.q.vlt.n.1.verſ.2.& num.2.*

2 Verùm † ſi creditor cenſus tempore faciendæ ſolutionis non ſit repertus in loco in quo ſolutio erat facienda debitor liberatur à mora, Rol. *conſ.87.n.20. lib.1.*Rot.Genu.*dec.175. num.17. & voluit* Rota *in vna Romana caducitatis,20. May,1602.coram* R.P.D. Ottembergio,*quæ eſt impreſſa poſt tract.dec.224 n.1.* Nam

3 † ad faciendum incidere debitorem in moram ſpectat ad debitorem onus probandi ſe tempore faciendæ ſolutionis fuiſſe in loco conuento , vt dicit Rol *in loco mox citato,ex* Bart.*in l.item illa verba, col.3.ff. de conſtit.*

4 *pecun.*Vel † ſaltem ibi habuiſſe legitimum procuratorem Bar. *in d l.item illa n.11.& ibi* Fulg. *& alij,* Alex. *conſ.210.n.2.lib.6.*Ruin.*conſ.151.n.3.lib.1.& dixit* Rot. *in d.Romana caducitatis num.2.*

5 Si autem † debitor fuerit in mora ſoluendi in loco deſtinatæ ſolutionis , poterit conueniri vbilibet fuerit repertus,dummodo ſit locus honeſtus,& idoneus, *leg. eum qui,& ibi* Bart.*ff. de iudic.* Rota Genu. *d.dec.161. n.6.* Sed qoid ſi in caſu quo ſolutio non fieret in loco conuento ſit de conſenſu partium adiecta pœna conuentionalis, ſufficiente ad euadendam , & effugiendã pœnam quod debitor accedat ad locum deſtinatæ ſolutionis, & non reperto & ibi creditore proteſtari ſe eſſe paratum ad ſoluendum , an neceſſe etiam erit vt pecunias debitas deponat Iudicis auctoritate ? Et eſſe

† neceſſarium depoſitum , aliàs debitorem non eui- 6
tare pœnam , pluribus comprobat Rim. iun. *conſ. 171.num.45.cum multis ſeqq.lib.2.* Cæterum † eo caſu 7
non eſſe neceſſarium depoſitum , immo nec oblationem , neque proteſtationem reſoluit Rota *in dicta caducitatis, num.3.ex* Alex. *conſ.92.num.11. libr.1.* Ruin.*d. conſ.151.num.4.*Afflict.*dec.316. num.2.* Mohed. *dec.15. num.3.de loca.*Mandoſ.*in prax.ſignat.gratia , verſ. quæro deſtinato, &c.*

Quando † autem ex partium conſenſu non eſt con- 8
uentum de pœna licet talis proteſtatio , & depoſitio non ſit neceſſaria ad effugiendum incurſum moræ, ad conſeruationem ſui iuris, eſt tamen valde vtilis , & ex conſuetudine, & ad cautelam bonum eſt illam facere, Rim iun.*conſ 52.num.60.lib.1.& d.conſ.171.nu.8.& ſeqq. lib 2.*Corbol.*in ſuo tract.de iure emphyt.cauſa 15.ob non ſolutum Canon.lim.15.n.3.*ergo multò vtilius erit illam facere,quando fuit pœna promiſſa.

Secundus caſus eſt. Quando † inter contrahentes 9
nihil actum fuit de loco vbi ſolutio fieri debeat & eo caſu debitor ſoluere tenetur in loco domicilij ipſius creditoris Doctor. *in d.l.item illa verba , ff.de conſtit.pecun & in d.l.1.ff.de eo quod certo loco ,* Burſat. *conſ.184. n.51.& conſ.194.n.9.libr.2.* Bauer.*in ſuo tract. de Mora n.38* Rota Genu.*dec.144.n.4.*

Quod tamen intelligendum eſt Primum † de do- 10
micilio in quo creditor degebat tempore celebrati contractus , quia non debet deinceps eſſe in poteſtate creditoris mutare domicilium in præiudicium Io. de Imo. *in l.cum filiusfamilias , §1.ff.de verb oblıgat. notat.* Gaſpar. Roderic.*in ſuo tract.de ann.redditibus lib.2.q.6. & num.4.*

Secundò † eſt intelligendum vt debitor debeat de- 11
ferre ſumptibus,& periculo proprio,non autem creditoris,Bal.*in l.fin.C.de condit.inſerta.*

Tertiò debet intelligi procedere ſi † debitor,& cre- 12
ditor ſint eiuſdem fori,id eſt,ſi ambo habitent in eadem ciuitate. Bart.*in d.l.item illa verba, n.13.* Iaſ *in l.2. nu.93.C.de iure emphyteut.& in propriis terminis* Franc. Milanenſ.*dec.6.n 26.lib.1.*Brunor. *à Sole,in ſuis Quæſt. legal q.5.num.vlt. quos , & alios refert* Felician à Solis *in ſuis Commentar.de cenſibus tom.3.lib.2.cap. vlt.num.6.*

Secus autem † ſi ſint diuerſi fori,quia tunc debitor 13
non tenetur accedere ad domicilium creditoris , & ſi non accedat non incurrit in moram,Rol.*d.conſ.87. numer.14.lib.1.*Rim.iun.*d.conſil.52.num.60. & ſeqq. lib.1. multos allegat.* Surd. *in ſuo tract.de alienat.tit.4.q.16.n.2.* Felician *d.num.6.verſicul.præterea* Gaſp. Roderic.*d.q.6. num.2.*

Et eo † caſu ad faciendam ſolutionem cenſetur de- 14
ſtinatus locus domicilij debitoris vbi commodè conueniri poteſt,Bart *d.num.13.*Corn. *conſil.70. numer.10. lib.2.*Iaſ.*in l.quod ſi epheſi. numer.2. ff. de eo quod cer.*Io. Burſ.*conſ.449.n.1.lib.4.pro communi* Rot. Genu. *dec.175. num.18*

Hoc autem † qood dictum eſt debitorem non te- 15
neri accedere ad domum creditoris , quando ſunt diuerſi fori multipliciter declarant Bart. *in d.l.item illa verba,n.13.*Iaſ *in d.l.2.n.92.& ſeqq.* Petr. Duan. *reg.161.* Surd.*d.q.16.*Corbol.*d.limit.15. num.5.& 6.* Vna autem eſt declaratio præcipua , quæ ad rem noſtram facere
viſa eſt,quando † debitor ſcit quod creditor in loco 16
domicilij ipſiuſmet debitoris habet procuratorem legitimum habentem ſufficiens mandatum ad recipiendum ſolutiones,nam eo caſu debet ſoluere dicto procuratori , nec expectare . vt creditor veniat , aliàs incidit in moram. Rimin.iun *conſ.546.numer.6.& multis ſeqq.lib.5.*

Sed hic non incongrua excitari poteſt dubitatio,an quando creditor , & debitor ſunt diuerſi fori poſſit inter eos licitè paciſci quod debitor cenſus teneatur annuas reſponſiones aduenientibus temporibus maturandas

tandas deferre ad domum creditoris, aliàs teneatur
ad expenſas, quas creditor faceret pro recipienda di-
17 cta ſolutione. Et † licet hoc pactum in aliis contracti-
bus ſit licitum, & validum, vt deducit Corbul. *d. limit.*
15. n. 6. & 7. In hoc tamen contractu cenſuali eſſe illi-
citum, & iniuſtum, affirmat Feder. Mart. *in ſuo tract. de*
iure cenſ. c. 6. n. 388 & ſeq. Gaſpar. Roder. *de ann. reddit.*
lib. 2. q. 6. per tot. Felician. de Solis, *d. n. 6. verſ. præterea* ea
ratione, quia per illud adiicitur debitori cenſus onus,
& grauamen pretio æſtimabile, quod dicunt eſſe con-
tra iuſtitiam, quia ex adiectione dicti grauaminis, effi-
citur vt cenſus ſit conſtitutus, & venditus minori iuſto
18 pretio. Vnde † inferebat *Felician.* venditorem cenſus
non teneri ad aliquas expenſas, & ſalaria, niſi poſt-
quam fuerit interpellatus in loco ſui domicilij, ex Mi-
lanenſi *d. dec. 6. n. 25.* poſt dictam autem interpellatio-
nem ad illa teneri, præficienda tamen, & moderanda
Iudicis arbitrio, & iſta concluſio videtur optimè com-
probari ex *Bull. Pij V. ſuper cenſib.* qua prohibetur ne
aliquod grauamen contra debitorem cenſus adiicia-
tur; quis enim neget quin ex hoc pacto ſubiiciat ſe
debitor cenſus oneri expenſarum, quæ ſunt neceſſa-
riæ ad tranſportandas vel tranſmittendas annuas reſ-
penſiones ad domicilium domini cenſus; & licet ali-
qui quos refert Felician. *d. verſ. præterea,* in contrariam
iuerint ſententiam eo ſub prætextu, quod onus hoc
veniat extrinſecus à contractu, & natura rei. Cum *Fe-*
lician. autem tranſeundum, cenſeo eo potiſſimum fun-
damento, quia *Pius V.* in dicta ſua Conſtitutione non
reprobat ea pacta dumtaxat, qui inducunt aliquid con-
tra ius, & naturam contractus, ſed etiam illa quæ non
ſunt ſecundum naturam dicti contractus, & ſic Papa
non conſiderat reſiſtentiam iuris, & naturæ contra-
ctus ſed ſimplicem non aſſiſtentiam, & quod venditor
cenſus ſubiiciatur alicui oneri præter naturam dicti
contractus cenſualis, ſed certo eſt certius, quod circun-
ſcripto pacto, nec iure aliquo cauetur, nec eſt de natura
contractus cenſualis, vt debitor cenſus teneatur defer-
re annuas penſiones ad domicilium creditoris, meri-
tò, &c.

Non inficior tamen quod rationes, quas conſiderat
Felician. videntur eſſe extra terminos propoſitæ quæ-
ſtionis: nos enim loquimur de iuſtitia pacti quod de-
bitor cenſus teneatur deferre ad domicilium domini
cenſus annuas penſiones; rationes autem illius, excè-
pta auctoritate *Bullæ Pij V.* concludunt debitorem cen-
ſus non teneri ad aliquod intereſſe ratione retardatæ
ſolutionis, etiam quod conuenerit cum domino cen-
ſus deferre annuas penſiones ad illius domicilium, alias
teneatur ad expenſas, & ſalaria, &c. de qua re nos ali-
bi diximus, *ſup. hac par. 2. c. 1. q. 3. art. 5. nunc q. 57.*

19 Tertius caſus eſt, quando † eſſet ſoluendum aliquid
pro re aliqua, & eo caſu non habetur in conſideratione
An debitor, & creditor ſint eiuſdem, vel diuerſi fori,
ſed debet fieri ſolutio in loco vbi ſita eſt res pro qua
ſolutio fieri debet, Bar. *in d. l. item illa verba, n. 13 ff. de*
conſt. pecun. Iaſ. *conſ. 8. n. 3. verſ. quia quando debitor, lib. 1.*
Rol à Valle, *conſ. 87. n. 14 lib. 2.*

20 Et propterea † cùm cenſus debetur ob impoſitio-
nem, & conſtitutionem de eo factam ſuper re exiſtenti
in tali loco, & occaſione fructuum illius videtur non
incongruè loquutus Boccac. *in ſuo tract. de cenſib. par. 2.*
n. 73. dum multorum auctoritate affirmat ſolutionem
cenſus eſſe faciendam in loco vbi ſita eſt res cen-
ſui ſuppoſita: cenſus enim in eo loco conſiſtere, *dixi-*
mus ſupra.

Cencius de Cenſibus.

SVMMARIA.

1 *Onus probandi ſolutionem cenſus, pertinet ad debito-*
rem.
2 *Solutio eſt probanda ab eo, qui illam allegat.*
3 *Maximè quando ſolutio eſt facienda illi, qui habet ius*
in re.
4 *Debitor cenſus aſſerens ſe ſoluiſſe, tenetur probare.*
5 *Creditor negans ſibi fuiſſe ſolutum, habet intentionem*
fundatam ſuper ſola negatione.
6 *Limitatur ſi debitor prætendat ſe acquiſiuiſſe liberta-*
tem aduerſus obligationem ob non ſolutionem longiſ-
ſimi temporis.
7 *Solutio cenſus probatur per inſtrumentum refutationis.*
8 *Item ex libro rationum domini cenſus.*
9 *Immò etiam ex libro, debitoris cenſus cum admini-*
culis.
10 *Item probatur per confeſſionem creditoris cenſus.*
11 *Confeſſio de recepto facta à creditore, ſuperat omnes*
alias probationum ſpecies.
12 *Confeſſio de recepto præiudicat non ſolum ipſi confiten-*
ti, ſed etiam eius hæredibus.
13 *Immo etiam habentibus cauſam ab eo ex titulo ſingu-*
lari, cum declaratione tamen de qua ibi.
14 *Confeſſio de recepto prodeſt non ſolum debitori, ſed*
etiam fideiuſſoribus, & aliis obligatis in conſequen-
tiam pro eo.
15 *Limitatur ſi ipſam confeſſionem ſubſequatur promiſſio*
de ſoluendo.
[*Confeſſio de recepto ſcripta manu tertij non præiudicat*
creditori.
Confeſſio debiti ſcripta manu tertij non præiudicat de-
bitori.]
16 *Solutio cenſus probatur per teſtes, & infra:*
Dummodo deponant de ſolutione, & quod ſit facta ex
cauſa cenſus, de quo eſt controuerſia, n. 18.
17 *Probatio quæ fit per teſtes eſt cæteris validior, & di-*
gnior.
19 *Et duo teſtes ſufficiunt, quidquid Salic. videatur requi-*
rere quinque, & Bal. cum eo.
20 *Saluatur Salic. & Bal. vel quando ſolutio tendit ad*
reſolutionem contractus, vel quando ſcriptura requi-
ritur ex legis diſpoſitione, aut partium conuentione, &
num. ſeqq.
21 *Emphyteuticus contractus requirit ſcripturam ex legis*
diſpoſitione.
22 *Cenſus reſeruatiuus ex legis diſpoſitione requirit ſcriptu-*
ram.
23 *Probatio vbi facienda eſt per ſcripturam, ſufficit ſi fiat*
per quinque teſtes.
24 *Solutio cenſus probatur præſumptionibus.*
[*Solutio cenſus probatur præſumptionibus iuris.*]
25 *Etiam ad fauorem domini cenſus, vt manuteneatur*
in quaſi poſſeſſione exigendi.
[*L. quicunque C. de Apoc. publ. lib. 10. procedit in quoli-*
bet debito.
Etiam in ſolutione collectarum.
Præſumptio ſolutionis reſultans ex ſolutionibus præce-
dentibus prodeſt etiam in debito iurato.
Retardat exequutionem Cameralis obligationis.]
27 *Dummodo ſint tres ſolutiones diſtinctæ, & ſeparatæ, &*
de illis appareant tres apochæ.
28 *Idem ſi appareant tres apochæ continentes ſingula ſo-*
lutiones pro tribus annis, & ſic pro nouem annis ſimul
iuncta.
29 *Dummodo illæ ſolutiones ſint pro tribus annis proxi-*
mè præteritis, ſecus ſi pro tribus annis non immediatè
præcedentibus.
30 *Dummodo illæ ſolutiones ſint pro tribus annis, nec ſuffi-*
cerent pro tribus ſemeſtribus.
31 *Contrarium tamen volunt nonnulli.*

[*Solutio trium annorum requiritur etiam in perſonis Eccleſiaſticis.*
Dummodo clarè appareat, quod dicta ſolutiones ſint facta pro eodem debito, de quo eſt controuerſia.]
32 *Sed priorem defendit Auctor, &* num. ſeqq.
33 *L. quicumque, C. de apoch. public. libr. 10. Intellectus.*
34 *Cenſus vendi ſolet ad rationem certa reſponſionis pro anno quolibet.*
35 *Verba legis cui non conueniunt, nec eius diſpoſitio aptari poteſt.*
36 *L. quicumque, C. de apoch. public. lib. 10. diſpoſitio eſt exorbitans.*
37 *Exorbitantia intelliguntur vt iacent, nec recipiunt extenſionem.*
38 *Etiam ex identitate rationis.*
39 *Hac probatio admittit probationem in contrarium.*
40 *Non releuat quando creditor recipit ſolutiones cum proteſtatione.*
41 *Creditor recipiens ſimpliciter tres vltimas ſolutiones, cenſetur renunciaſſe præterito credito.*
42 *Probatio reſultans ex apochis nocet ſolum ei, qui apochas fecit, non alÿs.*

Solutiones cenſus, quibus modis probentur.

QVÆSTIO LXXXVII.

aliàs part. 2. cap. 2. qu. 4. art. 6.

1 QVod † onus probandi ſolutionem cenſuum pertineat ad ipſum debitorem, non videtur, quod
poſſit aliquo probabili fundamento in dubium reuocari, hoc enim voluit Imo *in cap. potuit, numer. 15. &*
ibi Ancb *ext. de locat.* Io. Igne. *in l. neceſſarios, §. non aliàs, nu. 310. ff. ad* Syllan. *gl. in l. C. de iure emphytent. & ibi*
Iaſ. *numer. 132. quos ſequitur* Redoan. *in ſuo tractat. de reb. eccleſ. non alienan. quaſtio. 20. n. 24. & in propriis terminis* Mari. Anton. *variar. reſolut. lib. 2. reſolut. 5. nu. 15. &*
2 *ſeqq.* Regulare † enim eſt quod allegans ſolutionem
teneatur illam probare, *l. 1. C. de probat.* Rol. *conſ. 87. lib. 1.* Pariſ. *conſ. 90. num. 19. lib. 1.* Proſp. Paſcth. *conſ. 50. nu. 7. cum aliis apud* Maſcard. *in ſuo tract. de probat. part. 3. concluſ. 1319. num. 1.* quod multò magis procedit,
3 quando † ſolutio eſt facienda illi, qui habet ius in re,
vt dicit Bero. *conſ. 152. numer. 1. lib. 1.* Vnde cum dominus cenſus habeat ius in re vt diximus *ſupra part. 1. cap. 2. qu. 3. art. 1.* concludendum eſt, quod debitor † cenſus aſſerens ſe ſoluiſſe, teneatur hoc probare, vt dictum eſt, *& videtur voluiſſe* Rota *in vna Neapolitana cenſus, 1. Iunÿ, 1616. coram* R.P.D. meo Vbaldo, *quæ eſt impreſſa poſt tract. deciſ. 225. num. 2.* vbi licet agatur de ſolutione cenſus reſeruatiui, idem tamen videtur concludendum in cenſu conſignatiuo, de quo nos agimus, cum quo ad hoc non poſſit diuerſitatis ratio aſſignari, & in vtroque caſu militet eadem ratio, quod ſolutio ſit quid facti, & in facto conſtat, & propterea ſit probanda ab eo qui ſe in illa fundat. *l. quinquaginta, ff. de probat.* Natta *conſ. 169. num. 1. & ſeq.* Surd. *deciſ. 105. num. 9.* in qua ratione eſt fundata reſolutio illa Rotæ.

5 Hinc † dici ſolet quod creditor negans ſibi eſſe ſolutum habet intentionem ſuam fundatam in ſimplici negatione, & debitor affirmans ſe in præteritum ſoluiſſe, tenetur id probare tanquam fundamentum ſuæ intentionis. Rol. *conſ. 13. numer. 65. lib. 3.* Surd. *conſ. 82.*
6 *n. 18. lib. 1.* Præterquam in caſu in quo † debitor prætendet per non ſolutionem quadraginta annorum acquiſiuiſſe ſibi libertatem aduerſus obligationem ſoluendi: eo enim caſu neganti ſe ſoluiſſe non incumbit onus, & neceſſitas probandi negatiuam, ſed ſufficit ſola allegatio, & negatio cum curſu temporis neceſſarii ad inducendam præſcriptionem à die natiuitatis actionis. Natta *conſ. 486. num. 3 & ſeq. & conſ. 627. n. 3. & ſeq.* Crauet. *conſ. 57. n. 9. & conſ. 111. num. 11. qui alios allegant, & cum hac ſententia tranſiuit.* Marian. Anton. *de reſol. 5. num. 16.*

Hæc autem probatio ſolutionis poteſt multis modis fieri, &

Primò per † inſtrumentum refutationis, & quieta- 7
tionis habitæ à domino, & creditore cenſus, *l. pecuniæ, & ibi* Bal. *C. de ſolut.* Glo. *in l. 2. in verbo repellere, verſ. reſponde emphyteuta, & ibi* Bar. *n. 9.* Bal. *n. 18.* Alber. *n. 7. & alÿ, communiter, C. de iure emphyteut.* Bero. *in cap. potuit. n. 171. ext. de locat.* Rota Genu. *deciſ. 143. n. 3.* Maſcard. *in d. concluſ. 1319. n. 16.* Rota *coram* Seraph. *deciſ. 1339. n. 2. par. 2.* & in propriis terminis probationis ſolutionis cenſus voluit eadem Rot. *coram* b.m. Orano *3. Iulÿ, 1589. in illa Foroliuienſi cenſus, quæ eſt poſt tract. dec. 210. n. 2.* Quam probationis ſpeciem eſſe non ſolum concludentem, ſed etiam neceſſariam, in terminis Bullæ Nicolai V. *demonſtrat* Iotriglıolus *ſuper Bulla de cenſib. q. 5. n. 36. cum multis ſeqq.* quam tamen neceſſitatem in terminis cenſus conſtituti iuxta formam *Bullæ Pÿ V.* non eſſe admittendam cenſeo ex iis, quæ dicemus *infra part. 3. cap. 1. quaſt. 3. art. 10. nunc q. 115. n. 10. & ſeqq.*

Secundò, eadem ſolutio probari poterit ex † libro 8
rationum non ſolum domini, & creditoris cenſus in quo ſolutiones ſibi factas deſcripſit, & annotauit, qui contra ipſum ſcribentem plenam fidem, & probationem facit, Rim Sen. *conſ. 426. num. 20. lib. 3.* Maſcard. *d.*
tract. vol. 2. concluſ. 974. per tot. Verum † etiam ipſius 9
debitoris, vt animaduertit Rota *coram* bon. mem. Cardinali Pamphilio, 10. *Maÿ. 1596. in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tractat. deciſ. 226. n. 2.* maximè ſi ſit adminiculatus, vt dicit *ibi Rota.*

Tertiò, ſolutio † præfata probatur per confeſſio- 10
nem eiuſdem creditoris, & domini cenſus. Bart *in l. Titia, n. 7. ff. de verbor. obligat.* Doctor. *in l. duobus §. 1. ff. de iureiur.* Hieron Gabr. *conſ. 67. num. 4. lib. 1.* *Maſcard. d. concluſ. 1319. n. 22. & in puncto* Felician. de Solis, *in ſuis commentar. de Cenſib. tom 2. lib. 3. cap. vlt. numer. 5. verſ. per confeſſionem.*

Nam † confeſſio creditoris de recepto omnes alias 11
probationum ſpecies ſuperat, vt latiſſimè deducit
Maſcard. *d. tract. volum. 1. quaſt. 7.* & ſicut † præiudicat 12
non ſolum ipſimet confitenti ſed etiam illius hæredibus, ita vt non poſſint illum arguere de mandacio, *l. rem alienam, & ibi* Paul. de Caſtro, *num. 4. de pignor. action.* Corn. *conſ. 247. numer. 3. lib. 1.* Ruin. *conſ. 53. num. 18. lib. 2.*
Crauet. *conſ. 125. num. 6.* Immò † etiam ſucceſſoribus 13
ſingularibus habentibus titulum ab eo, vt poſt Bald. *conſ. 258. lib 4. dicit* Crau. *d. num. 6. in fine,* Surd. *deciſ. 72. num. 9.* Dummodo ius illud habeant poſt confeſſio-
nem, & non antea. *Idem* Surd. *deciſ. 256. num. 8.* Ita † 14
etiam ſuffragatur non ſolùm ipſi debitori, ſed etiam fideiuſſoribus, & aliis obligatis in conſequentiam pro ipſo debitore, vt poſt multos dicit Titaq. *de retractu lignag. § 1. gloſ. 18. n. 83. & ſeq.* Maſcard. *vol. concluſ. 361.*
num. 9. Niſi † confeſſionem ſubſequatur promiſſio de 15
ſoluendo: tunc enim confeſſio de recepto videretur facta ſub ſpe futuræ numerationis, vt dicit Bald. *in l. ſi abſentis, num. 9. verſ. & ex his, C. ſi cert. pet. per tex. quem dicit ſingularem, in l. minor vigintiquinque annis cui fideicommiſſum, ff. de minor.* De hac tamen ſpecie probationis videantur, quæ dicuntur *infra hoc 2. c. quaſt. 5. art. 4. num. 9. & ſeqq.*

[An autem confeſſio iſta creditoris de recepto probetur ex priuata ſcriptura, & apocha conſcripta manu tertiæ perſonæ ita vt præiudicet ipſi creditori, negatiuè concludendum exiſtimo, Crau. *de antiq. tempor.*

par.

*par.1.§.quæritur n.77.& 78.*Hippolit. Marſil.*ſingul.471. n.2.*Stephan.Gratian.*deciſ.Marzh.114. num.8. qui alios allegat.*

Prout è conuerſo confeſſio debitoris ad fauorem aſſerti creditoris non probatur ex priuata ſcriptura ſcripta manu tertiæ perſonæ. Io. de Imo. *conſ.91. col.1.* Marſil.*de ſingul.471.n.2.* Bertazol. *conſil. crimin.d. 295. n.10.lib.benè confert.*Alex.*conſ.33.n.7. verſ.nec etiam poteſt facere lib.6.firmat.* Carp. *ad ſtatut. Mediolan. tom.1. c.96 n.10.*Gratian.*diſcept.forenſ.tom.5.c.948.n.15.& ſeq.* Verùm quia hæc concluſio ita ſimpliciter,& indiſtinctè intellecta poſſet pati difficultates,ideo pro clariori,& pleniori illius explicatione adeundus eſt Gen. *in ſuo tract.de ſcriptur.priuat.lib.2.c.3.de* Apoc.*manu tertij confer.*vbi hunc articulum egregiè per caſuum diſtinctiones pertractat.

16 Quartò, quod † ſolutio cenſus poſſit probari per teſtes,non videtur quod in dubium debeat reuocari. Abb.*in rubr.ext. de teſtib.*Felician. *in rubr.ext.de fide in-*
17 *ſtrum. in princ.* Immo † hæc ſpecies probationis non ſolùm eſt iuridica,& concludens, ſed cæteris validior, & dignior,vt deducere conatur. Maſcard. *d. vol.1. q.5. n.3.& ſeqq.*& regulariter ſolutio teſtibus, & probatur Maſcard.*d.concluſ.1319. num.16. & in propriis terminis* Felician.de Solis *d.cap.vltim.num.5.verſ.ſed cum verius.*
18 Dummodo † deponant non ſolum de ſolutione, ſed etiam quod ſolutio fuerit facta ex cauſa cenſus, de quo eſt controuerſia aliàs depoſitio tanquam incerta,& de neceſſitate non concludens non eſſet releuans vt poſt Doctor.*in l.teſtium,C.de teſtib.dicit* Maſcard. *d. num.16.*

19 Et † licet Salic.*in l.2.num.17.verſ.item quod C.de iure emphyt.* videatur ſentire quod ad faciendam dictam probationem ſint neceſſarij quinque teſtes, prout videtur etiam voluiſſe Bal. *conſ.220. num.1. lib.1.* Verior tamen opinio eſt, quod duo ſufficiant per regulam, *l.vbi numerus,ff.de teſtib.cap.licet, ext.eod.tit.* Bald. *in l. teſtium,num.2.C.eod.*Afflict. *dec.13.num.26.*Octau. Cachet.*dec.Pedem.53.num.7.& 15.*Iaſ.*in d.l.2. num.134.C. de iure emphyteu. Bero.conſ.151.ſub num.3.lib.1.* Corbol. *in ſuo tract. de iure emphyteu.cauſa 13.ob non ſolut. Canon. quæſt.4.num.6.*Nec repugnat auctoritas *Salic.& Bal.*in
20 contrarium allegata. Quoniam † vel illi intelligendi ſunt,vt loquantur in ſolutione, quæ tendit ad reſolutionem contractus, non de ea quæ tendit ad confirmationem illius,vt contingit in ſolutione annui cenſua,& ita reſpondit idem Bald.*conſ.415.lib.2.* & ſequitur Oſazch. *d.deciſ.53. num.15. verſ. contrarium tamen,* Vel quod loquantur in contractibus in quibus requi-
21 ritur ſcriptura, vel ex legis diſpoſitione,vt † eſt contractus emphyteuticus,Gloſ. *in c.1.ext.de cenſib.* Guid. Pap. *deciſ.24. ante num.1.* Et latè comprobat Surd.*deciſ.331.per tot.& ſignanter num.10. & ſeq.* vbi multos concordantes de communi, & magis communi teſtantes allegat,] de quo loquitur *Salic.* & ſimiliter
22 contractus † cenſus reſeruatiui *l.cenſus. ff. de probat.* per quem tex.Bald.*d. conſ.210.* vel ex partium conuentione, quia partes non erant aliter contracturæ vt dicit Bald.*ibi num.1.* In quibus caſibus probatio ſolutionis erit facienda aut per ſcripturam, aut per quinque teſtes, vt dicunt Salic. & Bald. *in locis ſupra relatis, &* Bero.*d.conſ.151.num.3. verſ. non obſtat id quod dicebat*
23 Salic.*lib* 1. Vbi † enim probatio facienda eſt per ſcripturam, admittitur etiam probatio per teſtes dummodo ſint ad minus quinque, Doctor. *in d.l.teſtium, Cod. de teſtib.* Nep.*de monte Alban.in ſuo tract.de teſtib. numer.19. & 46.*Feder.Schench. *in ſimili tract. num.59.* Nell. de S.Gemin. *in eod.ſuo tract. numer.84.* Campeg. *in ſimili tract. regula 371.* [Et hanc diſtinctionem in effectu ſequitur, & confirmat Pyrr. Maur. *in ſuo tract. de ſolut. & oblation.& retention. cap.4.num.5.cum pluribus ſeqq.*] Sed quia cenſus noſter conſignatiuus non requirit de neceſſitate ſcripturam, vt deductum fuit *ſupra part.1.cap.4.nunc q. 112. num.15.* ſolutio illius poterit probari per teſtes, & faciunt dicta per nos *infra part.3.c.1.q.3.art.10.*

Quintò, † ſolutio annui cenſus probatur etiam 24
præſumptionibus, & coniecturis, prout regulariter ad probandam ſolutionem præſumptiones, & coniecturæ ſufficiunt, Maſcard. *d.concluſ.1319. n.26. vol.3.* Bertaz.*conſ.ciuil.118.lib.1* [Et maximè ſi ſint præſumptiones iuris Soc. ſen. *conſ.27 numer.30. lib.4.* Galleſ. *ad form.Cameral.obligat.part.1.q 3.num.4.& par.4 q.1. numer.5.quos refert,& ſequitur* Gratian.*diſcept.forenſ.tom.4. c.716.n.15.verſ.cum ſolutio.*] Quod procedit non ſolùm contra ipſum dominum, & creditorem cenſus agen-
tem, ſed † etiam ad illius fauorem ad effectum vt ma- 25
nuteneatur in ſua quaſi poſſeſſione exigendi annuos cenſus: nam ad probandas præteritas ſolutiones, & quaſi poſſeſſionem exigendi ſufficiunt leuiores probationes,vt poſt Menoch. *de retin.poſſeſſ.remed. vlt. n.39. dixit in propriis terminis* Rota *coram* b. m. Corduba,*25. Iunij,1599.in illa Romana, ſeu Prænestina cenſus quæ eſt impreſſa in fine tract.dec.209.n.2.*

Vna † autem vrgentiſſima præſumptio,& coniectu- 26
ra ſolutionis cenſus in præteritum factæ elicitur ſi probentur tres proximè præcedentes ſolutiones, *leg. quicunque,C de* Apoch. *public. lib.10.* Bero. *d. conſ.152. n.3.lib.1.& teſtans de communi in d.cap.potuit,n.169.ext. de locat.*licet neget hanc Theoricam probari ex iuribus communiter à Scribentibus allegari ſolitis, hoc idem dictum amplectitur Menoch. *in ſuo tract. Præſumpt.lib.3.Præſumpt.139.num.1.*Corbol.*d.tract. de iure emphyteut.cauſa 15.ob non ſolut.ca*[illegible]*q 4.*[illegible]*2.*Theſſaur. *dec.114.n.4.& in propriis terminis.* Felician.de Solis,*d.d. ſuis Commentar.tom.2.lib.3.cap.vlt.n.5. verſ.ſed approbatis* Caſſan.*ad conſuetud.Burgund.Rubr.11.* Des Cenſes, *§.5.in tex.& de Cenſe,n.1.*Foller.*in ſua Pract.cenſuali,in verbo, quæ quidem n.73. ad med. verſ. quid enim ſi probo,* Intrigliol.*d.q.5.n.47.& ſeqq.*[Macbel.Patrocin.*29. n.3.* Ant.Gomez.*ad leges Tauri lib.68.n.5.* Gratian. *d.c.716. n.12.& ſeqq.*

Et licet dicta lege quicunque loquatur in tributo,vt conſiderat *gloſſ.in l.2.in verbo repellere C.de iur.emphyteut.*habet tamen in locum in quolibet debito,vt dicit *Feſtas in tract.de æſtim.& collect part.3.cap 1.ſub q.6.n.55. & colligitur ex traditis per* Doctor.*tam à me in tract.hic num.26.quàm per Feſta ibi n.54.allegatos,*qui indifferenter trahunt diſpoſitionem dictę legis ad probationem ſolutionis cuiuſcumque debiti. Hinc dicebat Feſtas *d. num.54.& 55. poſt* Bald. *&* Iaſ. & alios, quos allegat, quod per præſumptionem huius legis probatur etiam ſolutio collectarum. Et Gratian. *d.cap.716. num.16. & ſequen.* Ampliat, hanc præſumptionem admitti etiam ad probationem ſolutionis debiti iurari ex Gabr.*in tit. de præſumpt.concluſ.11.num.1. & ſeq.poſt* Grat.*conſ.121. col.2.lib.2.*

Ita vt per hanc præſumptionem retardetur etiam exequutio Cameralis obligationis, ad quod allegat Rot. *deciſ.92.num.1.& 2. par.1 diuerſ.*] Ad hoc autem vt iſta præſumptiua probatio reſultans ex præcedentibus ſolutionibus ſit releuans, plura requiruntur,& quidem.

Primò, † quod præceſſerint ad minus tres ſolutio- 27
nes,& de illis appareant tres apochæ, & quietationes ſeparatæ, & diſtinctæ vnaqueque de per ſe, ſecus autem ſi ſit vna tantum apocha, & quietantia continens vnicam ſolutionem pro tribus præteritis annis, Caſſan. *d.§.5.in tex.& de Cenſe, numer.1.* Corbol. *d.q.4. num.3.cum aliis relatis à* Menoch. *d.Præſumpt.139 n.4.* Intrigliol.*d.q.5.n.50.* [Anton. Gomez. *ad leg.* Taur.*d. l.68.num.5. in fin.*] *& colligitur ex eodemmet tex. in d.l. quicunque ibi apochas ſecuritates*, &c. non enim eſt credendum Imperatorem perperam fuiſſe loquutum

28 in numero plurali. Cæterùm † ſi oſtenderentur tres
apochæ, & ſecuritates continentes ſolutionem pro
nouem annis, ſcilicet quælibet continens ſolutionem
pro tribus annis, vtique cenſeretur probata ſolutio pro
toto tempore præterito, etiam quod ſolutiones pro tri-
bus annis præteritis proximè præcedentibus contine-
rentur non in tribus apochis, & ſecuritatibus diſtin-
ctis, & ſeparatis, ſed dumtaxat in vna, & ita conſiderat
Guil. de Bened. in repet. cap. Rainutius, in verbo, ſi abſque
liberis, el ſecondo, in tract. de leg. & fideicomm. n. 188. extr.
de teſtam. ſequitur Foller. in d. ſua Pract. cenſuali, in d. ver-
bo, qua quidem n. 73. ad finem.
29 Secundò † requiritur, quod dictæ tres ſulutiones ſint
pro tribus annis proximè præteritis, & immediatè
præcedentibus, ſecus ſi reſpiciant tres annos iam retro
effluxos, & interpolatè decurſos, plenè Crau. conſ. 312.
per tot. lib. 2. Vinc. de Franch. dec. 137. per tot. par. 1.
30 Tertiò, † quod contineant ſolutiones pro tribus
annis, nec ſufficeret quod continerent ſolutiones pro
tribus ſemeſtribus Alex. conſ. 105. a. 3. lib. 3. quem ſequu-
31 tus fuit Foller. d. n. 73. ad fin. licet † Menoch. d. Præſumpt.
139. n. 13. poſt alios qui allegat. [Et licet Hoſtien. in
ſua ſumma in tit. de locat. verſ. 27. dicat, hoc requiſitum
non eſſe neceſſarium in perſonis Eccleſiaſticis, ad
quarum fauorem dicit præſumi fuiſſe in præteritum
ſolutum ſi oſtendantur dumtaxat ſolutiones præce-
dentes pro duobus annis; illius tamen opinio reproba-
tur per Io. Andr. ad ſpecul. & per Iaſ. in l. 2. n. 136 C. de iur.
emphyt. quos refert, & ſequitur Feſtas, d. q. 6. n. 57.] velit
ſufficere ſi contineant ſolutiones pro tribus ſemeſtri-
bus. Quam dicit veriorem Gratian. d. c. 716. n. 12. & 13.
multos allegans.

Quartò ad effectum, vt iſta præſumptiua probatio
ſuffragetur, debet eſſe clara, & euidenter apparere,
quod fuerit facta pro eodem cenſu, de cuius fructibus
eſt controuerſia, quod ſi ſit obſcura, & ſolutiones, quæ
in dictis tribus apochis continentur, ſit poſſibile eſſe
factas pro alio debito, vtique talis probatio non ha-
betur pro releuanti, vt dixit Rota in vna Romana præ-
tenſi canonis, ſeu cenſus 16. Maij 1607. coram R.P.D. Man-
zanedo, poſt tract. dec. 332. n. 10.]
32 Ego † tamen non exiſtimo in propoſito eſſe rece-
dendum ab opinione Alex. & ſequacium, quæ ſatis be-
ne videtur comprobari, & confirmari ex d. l. quicunque,
33 C. de apoch. publ. lib. 10. Illa † enim requirit taciturnita-
tem, & patientiam trium annorum, quæ non poteſt
verificari in tribus ſemeſtribus, & eo libentius huic
34 opinioni adhæreo, quia † cenſus vendi ſolet ad ratio-
nem certæ reſponſionis ſoluendæ anno quolibet) licet
pro maiori commoditate debitoris ſolutiones diui-
dantur, vt plurimum in ſemeſtria) & ſic cum debitum
ſit annuale apochæ debent continere ſolutiones inte-
gras trium annorum, vt conſiderat. Alex. d. n. 3. Guil. de
Bened. loco citato, n. 186. Maſchad d. ſuo tract. de Probat.
35 vol. 3. concluſ. 1321. n. 23. Et apochis † pro tribus ſeme-
ſtribus non conueniunt, nec aptari poſſunt verba d. l.
quicunque, ergo neque etiam illius diſpoſitio in illis
locum habere poteſt, vulg. l. 4. §. toties, ff. de damno, infe-
36 cto, cum ſimil. Et hæc opinio confirmatur, quoniam †
diſpoſitio d. l. quicunque eſt exorbitans à iure communi
Crauet. d. conſ. 313. num. 2. in fine, verſ. ſecundo, & num. 4.
verſ. ſexto. Vincent. de Franch. d. deciſ. 137. numer. 3. &
37 ideo † debet intelligi ſtrictè, & in caſu in quo loqui-
tur, videlicet, in apochis, & ſecuritatibus trium cohæ-
rentium annorum, & non extendi ad apochas, & ſecu-
38 ritates trium ſemeſtrium. Quia † in huiuſmodi exor-
bitantibus non fit extenſio. Gloſ. in §. in verbo, curatio-
nem, in Auth. vt hi qui oblig. res min. Crauet. d. conſ. 313.
n. 2. verſ. ſecundo, etiam ex identitate, immo nec ex ma-
ioritate rationis. Doctor. in Auth. quas actiones, C. de ſa-
croſ. Eccleſ. Crauet. d. conſ. n. 4. verſ. ſexto. In caſu autem
propoſito non ſolum non adeſt identitas, vel maiori-
tas rationis in apochis continentibus ſolutiones pro
tribus ſemeſtribus, quæ eſt in apochis continentibus
ſolutiones pro tribus annis, immo diſparitas, vt ani-
maduertit, & deducit Foller. d. n. 73. ad fin. merito. &c. [ſi
autem ex partium conuentione cenſus imponeretur
non ad rationem reſponſionis annuæ, ſed reſponſionis
ſemeſtralis tunc poſſet procedere opinio Bald. in d. l.
quicunque n. 6. & aliorum, quos refert. præſumpt. 139. n. 13.
quos ita intelligere videtur Rota coram R.P.D. Pirouano
in vna Romana locationis 5. Iunij, 1628. quæ eſt deciſ. 481.
num. 2.]

Cùm autem hæc † probationum ſpecies ſit præſum- 39
ptiua, admittit probationem in contrarium: & pro-
pterea creditor cenſus debet admitti ad probandam
negatiuam non ſolutionis. Intrigliol. d. q. 5. n. 51. & ſeqq.
[Feſtas vbi ſupra d. q. 6. n. 55. in fin.]

Iſta autem † præſumptiua probatio non eſſet rele- 40
uans, quando creditor recipiens tres vltimas ſolutio-
nes, proteſtaretur expreſſè, ſe illas recipere abſque præ-
iudicio præteritorum terminorum, & quod vult ſibi
eſſe ſaluum ius quoad præteritum. Quia cum per ta-
lem proteſtationem excludatur conſenſus quoad præ-
teritum, non poteſt per receptionem trium ſolutio-
num reſultare ſufficiens probatio reſpectu præterito-
rum terminorum. Ita Luc. de Pen. in d. l. quicunque col. 2.
Crauet. conſ. 313. ſub n. 5. verſ. 8. lib. 2. Maſcard. de Probat.
vol. 3. concluſ. 1321. n. 13. Menoch. de Præſumpt. lib. 3. præ-
ſumpt. 139. n. 30. [Dummodo proteſtatio iſta ſit expreſ-
ſa, & fiat in ſpecie, nam generalis tanquam incerta, &
obſcura nihil releuaret in l. tradendus ff. commun. prædior.
Corn. conſil. 146. ad fin. libr. 4. cum aliis allegatis per
Rotam in d. Romana locationis coram R. P.D. Pirouano,
quæ eſt deciſ. 481. n. 4.] Sicut † è conuerſo, ſi creditor re- 41
cipiat ſimpliciter abſque vlla proteſtatione circa præ-
teritum debitum, tres vltimas ſolutiones, intelligitur
præteritis terminis, quatenus ſoluti non eſſent, renun-
ciare, quaſi in præteritum ſit integraliter ſolutus, & ſa-
tisfactus. Bal. in c. litera, n. 7 ext. de dilat. Bart. Alex. &
alij plures in l. ſi certis annis C. de pactis.

Hæc tamen probatio nocet illi dumtaxat, qui tales 42
ſolutiones, recepit, & apochas fecit, non etiam alteri
tertiæ perſonæ. Et propterea, ſi ceſſionatius qui rece-
pit tres vltimas ſolutiones, tres apochas diſtinctas, &
ſeparatas faciat, licet inde contra ipſum inſurgat pro-
batio, quod fuerit pro præterito ſolutus, & ſatisfactus;
hæc tamen probatio non nocet cedenti, quin ipſe ex
propria perſona poſſit petere id quod ſibi debebatur
ante factam ceſſionem pro præteritis terminis cenſus.
Catellian. Cotta, in ſuis memorabilib. in verbo, ſolutio fa-
cta, refert Menoch. de præſumpt. 139. num. 32. [quos refert
Gratian. d. c. 716. n. 27. Contrarium tamen eſſet reſpectu
debitoris, quoniam illi ſuffragarentur etiam ſolutiones
factæ à tertio de quibus habenda eſſet ratio in nume-
ro trium ſolutionum continuarum in terminis d. l. qui-
cunque, quia diſpoſitio dictæ legis eſt fundata ſupra ne-
gligentia creditoris in exigendo vt colligitur ex eo-
demmet text. de legis & dicit Menoch. d. præſumpt. 139.
n. 2. & 3. quem ſequitur Rota in d. Romana locationis quæ
eſt dec. 481. n. 3. Quæ ratio æquè militat ſiue ſolutio-
nes fiant ab ipſomet principali debitore, ſiue fiant ab
alio quopiam tertio pro eo, cum ob ſolutionem ab
alio factam conſequatur liberationem l. ſoluendo ff. de
neg. geſt. Et non eſt veriſimile quod creditor dictas ſo-
lutiones à tertio recepiſſet ſimpliciter, & abſque pro-
teſtatione, & reſeruatione iurium conſequendi ſolu-
tiones pro tempore præterito, ſi reuera non fuiſſet
ſatisfactus, & proinde in illis etiam debet habere lo-
cum eiuſdem legis diſpoſitio l. illud ff. ad l. Aquil. Surd.
conſ. 301. n. 19. lib. 3.]

SVM

SVMMARIA.

1 *Fructus ex contractu cenſus nullo, non debentur & infra.*

2 *Dominus cenſus non amittit dominium pecuniarum, quas in emptionem cenſus nulliter factam erogauit.*

3 *Immo poteſt illas quandocunque ad ſui libitum repetere.*

4 *Dominus cenſus ſi recipiat, vel exigat fructus cenſus nulliter conſtituti, illos ſuos non facit.*

5 *Dominus cenſus tenetur reſtituere fructus ex contractu cenſus nullo perceptos, vel illos in ſortem compenſare.*
Immo talis compenſatio ſit ipſo iure abſque facto hominis, ibidem.

6 *Fructus cenſus exacti ex contractu nullo, poſſunt à fiſco vendicari.*

[*Fructus cenſus indebitè percepti per errorem in modica ſumma, an ſtatim extenuent ſortem, an verò ſint compenſandi cum fructibus poſtea decurſis.*
Solutio debiti per partes non admittitur, inuito creditore.
Compenſatio eſt facta ſolutio.
Fictio non plus operatur, quam veritas.
Compenſatio admittitur in iis caſibus, in quibus admittitur ſolutio.
Compenſatio ad effugiendum curſum vſurarum admittitur ipſo iure pro rata debiti ſtatim, atque ad inuicem debetur.
Compenſatio habet vim ſolutionis factæ, non faciendæ.
Compenſatio fructuum cenſus cum ſorte non admittitur. Et ibi de ratione.
Compenſatio requirit debitum, & creditum hinc inde.
Cenſus vt extinguatur per compenſationem veri crediti requiritur declaratio.
Cenſus vt extinguatur per compenſationem opus eſt, vt creditum æquiualeat ſorti cenſus, vel vt reſiduum offeratur, & conſignetur cum effectu.
Procurator generalis ad exigendum non habet mandatum ad exigendum in debitum.
Ratificatio non inducitur ex actu, niſi per neceſſe ex eo inferatur.
Voluntas reſultans ex facto non extenditur vltra limites facti.]

7 *Fructus ex cenſu nullo nec etiam à ſponte ſoluente recipi poſſunt, & eſt prima ampliatio ad concluſionem.*

8 Ampliat. 2. *vt non poſſint recipi etiam ab eo, qui eſt ſolitus dare ſuas pecunias ad honeſtum lucrum.*

9 Amplia. 3. *vt nec etiam recipi poſſint ſub prætextu alicuius conſuetudinis.*
Amplia. 4. *vt nec excuſet ſexus muliebris, nec bona fides*, num. 12.
Amplia 5. *vt non ſuffragetur renunciatio pacti annullantis contractum*, num. 13.

10 *Conſuetudo quantumuis iniuſta, & irrationabilis excuſat à pœna.*

11 *Limitatur in conſuetudine permittente vſuras.*

14 *Debitor cenſus tenetur ad intereſſe etiam ex contractu nullo, quando expreſsè ad illud ſe obligauit.*

15 *Item quando pretium cenſus fuit verè, & cum effectu conuerſum in illius vtilitatem.*

[*Intereſſe lucri ceſſantis regulariter non debetur, niſi ſolito negotiari.*
Negotiatio conſideratur tantum reſpectu illius mercantiæ, quæ eſt expoſita periculis, & laboribus.
Solito dare pecunias ad cenſum, quod non debeatur intereſſe, quia non poteſt dici ſolitus negotiari volunt aliqui.
Contrarium volunt alij hic relati.
Conciliat auctor diſtinguendo.
Cenſus dicitur nullus ex defectu materiæ, quando imponitur ſuper re ſubiecta reſtitutioni.
Intereſſe ex cenſu nullo ex defectu materiæ peti, & exigi poteſt.
Siue ſit expreſsè promiſſum, ſiue non.
Cenſus impoſitus ſuper rebus Eccleſiæ, non adhibitis ſolemnitatibus neceſſariis, dicitur nullus ex defectu materiæ.
Intereſſe ex cenſu nulliter impoſito ſuper rebus Eccleſiæ facta declaratione nullitatis, debetur.
Cenſus impoſitus, non ſeruata forma Bullæ Pij V. eſt nullus ex defectu formæ.
Intereſſe ex tali cenſu non debetur, ibid.
Intereſſe non debetur ex cenſu nullo vti impoſito ſuper fundo non libero, & non capace.
Et multo minus quando emptor ſciebat, illum fundum non eſſe liberum, nec capacem.
Qui contra iura mercatur dicitur eſſe in mala fide.
Culpa propria nemini debet patrocinari.
Iudex non poteſt condemnare ad intereſſe non petitum.]

16 *Dominus cenſus recipiens fructus ex cenſu, qui habet implicitum ſtatum validitatis ante declarationem nullitatis, illos acquirit.*

Fructus ex contractu cenſus nullo, an recipi poſſint.

QVÆSTIO LXXXVIII.

aliàs part. 2. cap. 2. quæſt. 4. ar. 7.

IN hoc ſeptimo, & vltimo atticulo non minùs facilis quam breuis eſt reſponſio, & reſolutio. Quod
† enim data nullitate contractus cenſualis ceſſare de- 1
beant fructus illius eo fundamento, vel quia emens
cenſum non ſeruata forma *Conſtitutionis* Pij V. *ſuper*
cenſibus (& ſic nulliter vt ipſemet Papa ibi ſanciuit
verſ. contr-acti úſque ſub alia forma, &c.) non † amittit 2
dominium ſuarum pecuniarum in emptionem ſimilis
cenſus erogatarum, vt poſt Sot. *de Iuſtit. & iure lib.* 6.
quæſt. 4. *in princ. fuit reſolutum in* Rota *coram* bon. mem.
Gypſio, 6. *Iuny* 1594. *in illa Urbeuetana cenſus, quæ eſt*
impreſſa poſt tract. deciſ. 11. *num.* 3. Immo † poteſt illas 3
quandoconque repetere, vt dicemus *infra part.* 3. *cap.* 1.
quæſt. 3. *art.* 3. *nunc quæſt.* 105. vel quia reſoluto contractu
cenſuali ſors remanet penes venditorem, & debitorem
illius tanquam purum, & merum mutuum, in
quo non cadit perceptio fructuum vt dicebat Rota
coram Illuſtriſſimo Cardinali Mellino, 20. *Maij*, 1602.
in illa Romana Societatis officij, quæ eſt ibidem deciſ. 227.
num. 4. *& coram* R. P. D. Pirouano, 17. *February* 1612. *in*
illa Romana cenſus, quæ ibidem eſt dec. 31. *num.* 6. *& ſeq.* &
† propterea ſi dominus & creditor fructus ex tali cen- 4
ſu nullo exigat, & recipiat illos, ſuos non faciat, vt
voluit Rota *coram* bon. mem. Gypſio, 13. *Februar.* 1595.
in illa Vrbeuetana cenſus, quæ eſt ibidem dec. 12. *num.* 1. &
de fructibus perceptis ex cenſu empto non præſenti
pecunia (& propterea *ex Bulla Pij V.* nullo) non acquirendis,
ſed ſoluenti reſtituendis, *dixit* Rota *coram*
Reuerendiſſimo P. D. Sacrato, 11. *Decembris*, 1602. *in*
illa Romana cenſus de Mutinis, quæ eſt ibidem deciſ. 119.
per tot.

Quo † caſu dominus cenſus fructus præfatos inde- 5
bitè, & illicitè perceptos tenetur reſtituere, vt dictum
eſt, vel illos in ſortem principalem imputare, & cum
illa redemptione cenſus proportionabiliter compenſare:
immo etiam ipſo inuito talis compenſatio ſit
ipſo iure à lege abſque aliquo facto hominis, [*l. ſi non*
ſortem 26. *in princip. & ibi* Doctor. *& ſignanter* Paul. de
Caſtr. *num.* 1. Alex. *in princip. ff. de cond. indeb.*] *cap.* 1. *&* 2.
cap. conqueſtus, ext. de vſur. Rota *in illa Vrbeuetana*

Digitized by Google

cenſus. 13. *Februarij* 1595. *coram* bon. mem. Gypſio, *num.* 2.

6 Vnde † non ſine ratione fuit per Pium V. *in d. ſua Conſtitutione, verſ. & ita illis propterea non obſtantibus*, ſancitum, quod fructus cenſus contra formam dictæ ſuæ Bullæ impoſiti, & conſtituti ſi ſint exacti, poſſint à fiſco vendicati, *vt conſiderant* Boccac. *in ſuo tract. de cenſibus, part.* 2. *numer.* 139. *& part.* 3. *num.* 56. *&* Ludouic. Molina, *in ſuo tract. de contract. part.* 2. *diſp.* 392. *num.* 1.

[Sed poſſet in dubium reuocari quid ſentiendum quando iſti fructus non ſunt omni iure indebiti, puta quando cenſus fuit conſtitutus ritè, & rectè ad rationem puta ſeptem pro quolibet centenario, & anno, & fructus fuerunt per errorem recepti, & exacti ad rationem octo, an illa modica ſumma quæ excedit cenſum debitum, ſtatim atque, recepta fuit ipſo iure ceſſerit in diminutionem ſortis pro rata, non verò ſit compenſanda cum fructibus poſtea decurſis, vel decurrendis. Super quo articolo cum fuiſſet conſultus. *Excellentiſſimus* I.C. Dom. Paulus Ranuccius *in Romana Curia Aduocatus eximius, ita reſpondebat in cauſa Maceratenſi inter* D. Ioan. Dominicum Viſcardum, & Dominum Marinum Claudianum.

In propoſita facti ſpecie, in qua Procurator Antonij generalis ad exigendum exegit ab hæredibus Franciſci impoſitoris cenſus pro illius fructibus anno quolibet ſcutum vnum, & baioccos ſeptuaginta quinque vltra ſummam verè debitam erronei exiſtimando, quod ſecunda extinctio partis cenſus facta fuiſſet ad rationem paulorum nouem pro ſcuto, prout facta fuit prima, cum tamen ſecunda fuiſſet ad rationem paulorum decem pro ſcuto. Et quæritur an dicta modica ſumma vltra verè pro fructibus debitam ſoluta ſtatim ipſo iure ceſſerit in diminutionem ſortis pro rata, vel potius firmo remanente cenſu, adſcribenda ſit ſumma prædicta per plures annos vltra fructus ſoluta fructibus poſtea decurſis, qui propterea ex conuentione inter Antonium poſt redditum à bello, & vnum ex hæredibus, vt ſupponitur oretenus facta per plures annos non fuerunt exacti.

Prima facie videtur dicendum illico ipſo iure ceſſiſſe in diminutionem ſortis per *l. ſi non ſortem* 26. *in prin. ff. de cond. ind.* vbi vſuras ſupra legitimum modum ſolutas ſorti imputandas deciditur *& per l. indebitos* 18. *C. de vſur. à contrario ſenſu.*

Nec obſtare, quod tex. loquantur vbi vſuræ, & fructus ſunt omni iure indebiti, prout declarant præ cæteris *in d. l. ſi non ſortem in princ.* Caſtr. *num.* 1. *&* Alex. in initio ſubdeos omni iure indebitas tunc dici quando contra prohibitionem, vel ſupra taxationem legis fuerunt promiſſæ.

Hic autem fructus fuiſſe debitos, & licet non in ea ſumma, quæ ſoluta fuit, tamen ex quo ſumma vltra debitam erat modica, ſicuti non admittitur particularis ſolutio inuito creditore, *l. Tutor. §. Lucius ff. de vſur.* Ita nec compenſatio minimæ ſummæ, quæ eſt ficta ſolutio *l. ſi peculium ff. de ſtat. homin.* ne plus operetur ficta, quam vera contra *tex. in l. filius ff. ſi cert. pet. vt in ſpecie firmant Imol. in l.* 1. *n.* 9. *ad med. verſ. & quod dixi de compenſatione ff. de ſolut.* Laderch. *conſil.* 164. *num.* 10. Gratian. *diſcept.* 515. *n.* 46. *&* 47. & confirmatur, quia compenſatio tunc demum admittitur quando admittitur ſolutio Bellaper. *&* Bald. *n.* 12. *verſiculo ſed hic dubitatur in fin. in l. fin. C. de compenſ. quos allegat* Surd. *conſ.* 246. *num. duodecimo.*

Nam fieri compenſationem ipſo iure etiam pro rata debiti ex eo tempore, quo inuicem debetur ad effugiendum curſum vſurarum ſunt tex. clari *in l. ſi conſtat* 4. *C. de compenſ. vbi* Bart. *&* Salic. *in Summ. Ange. n.* 3. *& cæteri, & in l. eius* 7. *C. de ſolut. vbi præſertim* Salic. Roderic. *de ann. reddittbus lib.* 2. *q.* 18. *num.* 2. *&* 13. *latè* Coſta *de ration.* Rotæ *quæſt.* 61. *n.* 1. licet plures ex allegatis per eum nihil dicant. Et ratio cur admittatur particularis compenſatio, licet non particularis ſolutio eſt, quia compenſatio habet vim ſolutionis factæ, & ita procedunt ſupra allegata, non faciendæ Doctor. *in l. quidam exiſtimauerunt ff. ſi cert. pet.* Roderic. *d. lib.* 2. *quæſt.* 18. *num.* 10. Peregr. *conſil.* 107. *num* 5. *lib.* 2. Coſta *d. quæſt.* 61. *n.* 6. de quo quicquid ſit abſolutè loquendo, in terminis, in quibus agitur, de effugiendo curſu vſurarum hoc verius eſſe conuincunt iura proximè allegata.

Contrarium tamen exiſtimo reſpondendum ex eo, quod in cenſu nulla ſubeſt obligatio ſortis reddendæ, & redditio libera impoſitoris voluntate pendet iuxta Bullam Pij V. Ideóque non poteſt induci compenſatio crediti impoſitoris cum ſorte principali ipſo iure, & ſine voluntate, & declaratione ipſiuſmet impoſitoris, qui ſemper dicere poteſt, Nolo compenſare, quia nolo cenſum redimere, ſed continuare, & propterea ante declarationem non poteſt induci compenſatio, tum quia induceretur inæqualitas inter partes contraria compenſationi, & reſolutioni contractus: tum quia dum nulla eſt obligatio ſortis, nulla poteſt applicari compenſatio, requirens debitum, & creditum hinc inde, atque ita in puncto firmat. Nauar. *in comment. de vſur. n.* 125. *& plenè comprobans* Roder. *d. lib.* 2. *q.* 18. *ex n.* 9. *vſque ad num.* 16.

Tunc autem extinguitur cenſus per viam compenſationis quando illius debitor cenſuario denunciat velle ſe cenſum redimere compenſando creditũ quod cum eo habet cum pretio cenſus, vt poſt Nauar. Boccac. Molin. Rebell. Auend. *&* Felician. *optimè de more tradit* Cencius *de Cenſibus part.* 3. *cap.* 1. *q.* 3. *art.* 6. *n.* 4. *& ſeq. & vltra eos* Roder. *de ann. reddittbus lib.* 2. *q.* 18. *n.* 17. *&* 18. *& idem* Molin. *de iuſtit. & iur. tom.* 2. *de contract. diſp.* 560. *n.* 3. *verſ. obſeruat verò.*

Intelligendo, quod creditum æquiualeat prætio cenſus, aliàs ſi quid ſupplendum ſit, fiat ſimul reſidui realis obligatio, & conſignatio, *vt per* Roder. *d. n.* 18. *poſt med. verſ. & hoc quando creditor.*

Cùm ergo ceſſet iſta declaratio, cum ab vno ex hæredibus nunquam, ab alio verò contraria facta fuerit, vt ſupra, ceſſat prætenſa ſortis diminutio ex allegata.

Intrat etiam alia conſideratio, quod nempe generalis procurator ad exigendum non dicebatur habere mandatam ad exigendum fructus indebitos *l. ſi procurator §. idem Labeo ff. rem rat. haber.* Dec. *conſil.* 98. *ſub num.* 1. Neque principalis approbauit exactionem vti ritè factam, ſed voluit teneri ad reſtitutionem pecuniæ exactæ vltra ſuum creditum per dimiſſionem pro rata fructuum decurrendorum, adeo quod noluit cenſum extingui neque habere ſolutionem vltra debitum pro ſibi facta vſque ab initio, ſed quia dabatur conditio contra procuratorem, voluit illum à damno præſeruare illíque reſtituere modo conuento; Ratificatio enim non inducitur ex actu, niſi per neceſſe ex eo inferatur, nec extenditur vltra limites facti, vt de primo poſt alios Crau. *conſil.* 204. *num.* 14. Surd. *conſ.* 164. *num.* 46. *& conſil.* 183. *num.* 36. *& in Anconitana Sequeſtri* 16. *Decembris* 1596. *coram Corduba*, & de ſecundo, quia voluntas ex facto collecta eatenus extenditur quatenus ex illo de neceſſitate infertur Bart. *& alij, quos allegat* Gabr. *conſil.* 154. *num.* 37. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 164. *num.* 47. Becc. *conſil.* 109. *num.* 46. *libr.* 1. *hucuſque* D. Ranuccius.

Stat igitur firma concluſio, quod fructus cenſus indebitè percepti non extenuant ſortem dum cenſus fuit in ſtatu validitatis, ſed dumtaxat quando cenſus ipſe fuit ab initio nullus ipſo iure.] Ampliatur autem hæc concluſio nonnullis modis, &

Primò, † vt fructus ex cenſu nullo, & contra 7

formam

formam Conſtitutionis Pij V. compoſiti.& conſtituti ſint adeò indebiti, vt nec etiam recipi licitè poſſint à ſponte ſoluente, vt dicebat Rota *in vna Vrbeuetana cenſus, 2. May 1596. coram* b. m. Gypſio, *qua eſt poſt tract. dec.228.num.2.*

8 Ampliatur 2. † vt nec etiam poſſit fructus præfatos exigere, vel recipere is, qui eſt ſolitus ſuas pecunias dare ad honeſtum lucrum, *vt dicebat* Rota *in d. Vrbeuetana cenſus, 2.May,1595. num.3.*

9 Ampliatur 3. vt † nec etiam ſub prætextu alicuius conſuetudinis,quæ in contrarium vigeret poſſint dicti
10 fructus licitè percipi? licet enim † conſuetudo quantumuis iniuſta, & irrationabilis excuſet à pœna, Bart. *in l.1. n.11. ff.quod quiſque iur.& alij relati ab* Honded. *conſ.88. num.47. & conſ. 91. num.18. lib.2.* Hoc tamen
11 fallit in caſu propoſito, † in quo tractatur de conſuetudine permittente vſuras, quæ cùm ſint de iure diuino, & naturali prohibitæ, talis conſuetudo tanquam contraius naturale, & diuinum,non excuſat, vt deducit Bero. *conſ.167. per tot. & ſignanter num.10. verſ. non obſtat conſuetudo,lib.1.& firmauit* Rota *coram* bon.mem. Gypſio, 6.*Iunij,1594. in illa Vrbeuetana cenſus, qua eſt poſt tract.dec.11. num.3. & coram eodem, in eadem cauſa, 2.May,1595. vt ibid. deciſ.228. num.2. & aliàs dicebat eadem* Rota *coram* Illuſtriſſ.Cardinali Mellino,29.*Ianuarij*, 1601. *in illa Romana ſocietatum, qua eſt ibidem dec.9. num.23.* quod in materia vſuraria non ſuffragatur conſuetudo.

12 Ampliatur 4. hæc eadem concluſio, vt † à reſtitutione fructuum ex contractu cenſuali nullo ob aliquod pactum contra ſubſtantiam illius, vel aliàs vſurarium, in eo appoſitum non excuſet, nec ſexus muliebris, nec bona fides cum eo caſu fructus ipſo iure extenuent ſortem,vt diximus *ſup.num. 5. & dixit* Rota *coram* Seraph. *deciſ.1006. num. 7. & ſeqq. part. 2.* licet ſecus eſſe dicat vbi nulla labes vſuraria conſiderari poteſt.

13 Ampliatur 5. loco ex iis, † quæ nota Felician. *in dd. ſuis Commentar.de cenſib. tomo 2.lib.1. cap.7. num.4.* videlicet quod vbicunque contractus cenſualis eſt nullus, & reprobus propter appoſitionem alicuius pacti quod ſit de ſe vſurarium, vel contra ſubſtantiam dicti contractus, & per conſequens dominus, & creditor cenſus non poſſit licitè ex eo fructus percipere, non ſuffragetur ei ſi tali pacto renunciet, nam non obſtante dicta renunciatione non poterit licitè dictos fructus percipere, cùm poſt delictum conſummatum huiuſmodi renunciatio nullam illi poſſit afferre vtilitatem, nec excuſationem, vti ibi latè comprobat *Felician.*

Limitari autem, debet ſupra firmata concluſio, vt
14 non procedat ſi † debitor cenſus etiam in huiuſmodi contractu nullo, & inualido obligauit ſe expreſsè ad damna, & intereſſe, quia eo caſu ratione dictæ ſuæ obligationis teneretur ad ſolutionem dictorum fructuum,non quidem tanquam fructuum cenſus, ſed ratione damnorum, & intereſſe & eo nomine poterit dominus cenſus illos licitè conſequi, & percipere, vt dixit Rota *coram* bon.mem.Iuſto.26.*May* 1600. *in illa Tudertina cenſus, qua eſt impreſſa poſt tract. dec.139. n.8. &* coram eodem, 28. *Iunij*,1602. *in vna Romana cenſus Sancti Celſi, qua ibidem deciſ. 229. per tot.* immò etiam quod in inſtrumento cenſus non foret facta dicta
15 obligatio de ſoluendo damna, & intereſſe, ſi † tamen pretium cenſus verè, & cum effectu foret conuerſum in rem & vtilitatem venditoris, & debitoris cenſus fructus ex dicto contractu nullo, & illicito poſſet dominus cenſus licitè percipere, vt dixit *ibi* Rota *num.1.* tanquam licitum intereſſe quod eſſet probatum, & liquidatum ex eodemmet inſtrumento venditionis cenſus abſque alia probatione, & liquidatione, vt ſupra dictum fuit *part. 1. cap. 2. quaeſtion. 1. articul. 6. nunc quæſt. 19.* quod hic repetere ſuperuacaneum eſſe exiſtimaui.

[Sed poſſet non incongruè dubitari de concluſionis in hac limitatione firmatæ veritate: Nam cùm regulare ſit, quod intereſſe lucri ceſſantis, non debeatur, niſi ſolito negotiari Ruin. *conſ.48. n.3. lib.5.* Rol. *conſ.35. n.11. lib.2.* Mantic.*dec.83. n.2.* Rota Genu.*dec.37.n.11. verſ. reſpondetur, & dec.50. n.3. & deciſ.86.n. 2.* Marta *deciſ.105.num.8.*

Negotiatio autem conſiderent dumtaxat reſpectu alicuius mercantiæ, quæ, & periculis, & expenſis, laboribuſque ſit expoſita ad Conrad. *de contract. q. 30. in 4. concluſ. paulo poſt princ. verſ. octaua autem eſt, & in fine d. concluſ.* Io.Lup. *ad cap.per veſtras in 6. notab. §.2. num. 2. verſ. aduerte, & infra verſ. ſubdit potius de donat. int. vir. & vxor. fol.146. & alij, quos allegat* Felician. *de cenſib.tom.1. lib.2. cap.5.num.14.* quæ pericula expenſæ, & labores cum omnino ceſſare videantur in emptionibus cenſuum, inde ſequi videtur quod ſolito dare pecunias ad cenſum nullum deberi poſſit intereſſe ex huiuſmodi contractu nullo, & inualido, vt auctoritate Alex. *in l. diuortio in princ. ff. ſol. matr.* dicit Ruin. *dict. conſil.48. n.3. libr.5.* & in propriis terminis propter dictam rationem concludit Felician. *d. n.14. quem ſequitur* Iacob.Cancer. *variar.reſolut. tom.3.cap.7. num.31.& ſeq. & videtur voluiſſe* Rota *in illa Viterbienſi cenſus, 2. Maij,1595. coram* Gypſio, *quæ eſt poſt tract. deciſ.228.*

Contrariam tamen ſententiam quando is, qui eſt ſolitus dare pecunias ad cenſum, probaret quod habuiſſet in promptu cenſum idoneum, in cuius emptionem fuiſſet requiſitus implicare ſuas pecunias firmauit Caſtr.*d.l.diuortio in prin.& l.3.ff.de eo,quod cert.loco, ſequuntur multi, quos referunt* Rol.*d.conſ.35.n.13.&* Surd. *dec.262. n.1.* & in puncto emptoris cenſus voluit Rot. *in illa Senogallienſi prædij, 24. Nouemb.1596.coram* Bubalo, *qua eſt poſt tract.dec.58. n 6.*

Ego verò pro diſſolutione huius difficultatis, & cõciliatione harum opinionum inter ſe diſſidentium, exiſtimo, eſſe recurrendum ad diſtinctionem, quam cõſiderauit Rot. *corã* Seraph.*dec.787.*An nullitas cenſus proueniat ex defectu materiæ, An verò proueniat ex defectu formæ. Ex defectu materiæ dicitur prouenire nullitas cẽſus, quando fuit impoſitus ſuper bonis fideicõmiſſo, & reſtitutioni ſubiectis *de quo nos diximus ſupra part.1.cap.2.q.1.art 6.nunc q.19.*& tunc deberi intereſſe lucri ceſſantis diximus *d.artic.6. n.44. & multis deciſionibus* Rotæ *confirmauimus, & ſignanter d.dec.787. coram Seraph.* Prout etiam cenſus dicitur nullus ex defectu materiæ, quando fuit impoſitus ſuper rebus Eccleſiæ abſque ſolemnitatibus à iure requiſitis, *de quo nos diximus d.cap.2. quæſt.3.art.2. & hoc eod.art. hic num.16.* Et hoc quoque caſu, declarata nullitate dicti cenſus, deberi emptori cenſus intereſſe lucri ceſſantis, declarauit, Rota *in illa Romana cenſus S. Celſi coram* Iuſto 28.*Iunij*, 1602. *quæ eſt poſt tract. dec.229.* In cuius deciſionis caſu videtur potius eſſe intereſſe damni emergentis; & illius recompenſatiuum, quam lucri ceſſantis. Sed quicquid ſit tale intereſſe debetur non ſolum quando fuit expreſsè promiſſum, & ſtipulatum in euentum nullitatis cenſus, *vt diximus hoc eod.artic. numer.14. & ſeq.* vbi aliquot Rotæ deciſiones fuerunt allegatæ, quibus addi poteſt deciſio Seraph. 383. *n.6. & d.deciſ. 787. num. 1. & 10. & illa Senogalienſi prædij coram* Bubalo, *quæ eſt poſt tract. deciſ.58. numer. quinto, verſicul. præterea, & in vna Romana cenſus 19.Februarij,* 1618. *coram* R. P. D. meo Vbaldo, *quæ eſt poſt tractat. deciſ.389. n.12.* Sed etiam ſi non fuiſſet expreſsè promiſſum cùm illud debeatur ex legis diſpoſitione, vt dictum fuit ſupra *d.cap.2. q.1.art.6. n.43. in fin.& benè declarat* Rot. *coram* Seraph. *d.dec.787. & in d.Senogallienſi in 1. & 8.*

Si

Digitized by Google

Et in his terminis exiſtimo eſſe veriorem ſententiam *Caſtr. & aliorum*, qui volunt emptori cenſus deberi intereſſe lucri ceſſantis ob nullitatem cenſus.

Secundò vero caſu quando cenſus eſt nullus ex defectu formæ, puta quia in illius impoſitione, & venditione non fuit ſeruara forma Bullæ Pij V. veriorem eſſe opinionem Alex. Ruin. Felician. & Caneer. *& in his terminis loquitur* Rot. *in illa Vrbeuetana cenſus ſupra allegata.*

Et propter eandem rationem hanc ſententiam negatiuam recipiendam eſſe cenſeo in cenſu impoſito ſuper fundo non libero, & non capace cenſus ſuper impoſiti cum talis impoſitio ſit contra formam traditam in dicta Bulla Pij V. quam eſſe ad vnguem, & inuiolabiliter obſeruandam diximus.

Et multò magis hanc ſententiam amplectendam eſſe crediderim quando emptor cenſus haberet ſcientiam, & notitiam, quod fundus, ſuper quo cenſus imponitur, non eſſet capax dicti cenſus, vel non eſſet liber, vel ex alio capite impoſitio fieret contra formam dictæ bullæ. Nam cùm eo caſu cognoſcat ſe emere cenſum nulliter, dicitur eſſe in mala fide *l. quemadmodum C. de agricol. & cenſit. lib. 11. cap. qui contra iura de reg. iur. lib. 6.* Bart. *in l. ſed ſi lege §. ſcire ff. de petit. hæredit.* Et proinde ex dicto contractu nullum poteſt conſequi lucrum; nam ex propria culpa nemo debet lucrum, & commodum reportare. Crau. *conſ.* 100. *n.* 11. *lib.* 1. Natt. *conſ.* 72. *n.* 18. *lib.* 1. Magon. *deciſ. Lucenſ.* 33. *num.* 43.

In iis autem caſibus, in quibus tale in intereſſe licitè peti, & exigi poteſt, quod Iudex non poſſit debitorem ad illud condemnare, niſi ſit requiſitus diximus in addition. ad *part. 1. cap. 3. q. 2. art. 1. n. 15.*

16 Limit. ſecundò, in † cenſu qui aliquando fuit in ſtatu validitatis; vt dicitur de cenſu impoſito ſuper bonis Eccleſiæ; qui ita demum eſt nullus, ſi Eccleſia volet, *vt diximus ſupra part. 1. c. 2. q. 3. artic 2. ſeu q. 24.* Nam dominus huiuſmodi cenſus recipiens fructus illius antequam dictum ſit de eius nullitate, illos ſibi acquirit, nec tenetur ad illorum reſtitutionem, vt diximus *dict. art. 2. in fine, & deducit* Stephan. Gratian. *Diſceptat. Forenſ. tomo 3. cap. 559. num. 64.*

SVMMARIA.

1 *Dominus cenſus non eſt propriè creditor, reſpectu ſortis.*
2 *Venditor cenſus non eſt propriè debitor, reſpectu ſortis.*
3 *Cenſus formalis, quis ſit.*
Cenſus materialis, quis ſit.

Quibus actionibus, & remediis Cenſus exigi valeat.

QVÆSTIO LXXXIX.

aliàs par. 2. cap. 2. quaſt. 5.

QVinta, & vltima ſupereſt Quæſtio in hac ſecunda parte principali, in qua tractandum eſt de remediis & actionibus, quæ domino, & creditori cenſus occaſione illius competunt. Non quidem ad repetendum pretium in emptionem cenſus erogatum,
1 quam ſortem principalem appellant quoniã † dominus cenſus non poteſt propriè dici creditor ipſius ſortis, ſed fructuum tantum, vt animaduertit Doctor. Marta, *voto,* 51. *n,* 6. *& fuit dictum in* Rota *coram* Seraph. *dec.* 890. *n.* 3. *part.* 1. cum illa regulariter non poſſit ab inuito repeti, vt dicitur *d. n.* 3. *& ſanciuit* Pius V. *in ſua Bulla ſuper cenſib. verſ. pacta etiam continentia, &c. & nos diximus ſæpius, & dicemus latiùs infra part. 3. c. 1. q. 3. art. 4. nunc quaſt. 106.*

Prout † è controuerſo is, qui cenſum ſoluit non dicatur debitor ſortis, ſed annuæ reſponſionis, quæ ſoluitur ſingulis annis, vel ſingulis ſemeſtribus pro fructibus cenſus, Hieron. Gabr. *conſ.* 141. *n.* 8. *lib.* 1. Vinc. de Franc. *dec.* 254. *n.* 9. Surd. *dec.* 204. *num* 9. *& voluit* Rota *in Romana cenſus coram* R.P.D. Merlino 13. *May,* 1630. *poſt tract. dec.* 528. *n.* 6. 2

Sed agendum eſt de actionibus competentibus tàm pro cenſu formali, qui † eſt illud ius ex quo naſcuntur, & renouantur ſingulis annis fructus, qui ſoluuntur, quam pro materiali, id eſt, † pro illa annua vel ſemeſtrali reſponſione, & cenſu, qui loco fructuum ſoluitur iuxta diſtinctionem aliàs *ſupra factam hac ead. part. 2. cap. 1. quaſt. 1. art. 2. num. 11.* 3 4

Hanc autem quintam Quæſtionem in nouem Articulos diuidendam eſſe duxi, in quorum quatuor prioribus agetur de remediis, quæ competunt pro cenſu formali, in ſequentibus quinque de remediis, & actionibus, quæ dantur pro exigendo cenſu materiali. Articuli autem ſunt infraſcripti, videlicet.

Primus: Pro cenſu formali datur iudicium petitorium, & quid in eo probandum ſit.

Secundus. An pro eodem cenſu formali competant remedia poſſeſſoria, & quæ.

Tertius: Cui, & contra quem competant dicta remedia poſſeſſoria.

Quartus. Quid in his remediis poſſeſſoriis probandum ſit.

Quintus. An dominus cenſus propter moram debitoris in ſoluendo cenſum poſſit propria auctoritate capere fructus rei ſuppoſitæ, vel aliorum bonorum.

Sextus. An pro cenſu materiali competat via executiua, & contra quos.

Septimus. An pro annuis cenſibus agi poſſit actione perſonali, & contra quos.

Octauus. An pro annua reſponſione cenſuali agi poſſit actione in rem ſcripta contra poſſeſſores bonorum ſuppoſitorum, vel aliorum.

Nonus. An poſſeſſores bonorum ſuppoſitorum vel aliorum conueniri poſſint actione hypothecaria, vel remedio vtilis Saluiani Interdicti pro ſolutione annui cenſus, vbi conſtituitur regula affirmatiua cum nonnullis ampliationibus, limitationibus, & declarationibus, vt in eo.

SVMMARIA.

1 *Iudicium aliud eſt petitorium, aliud poſſeſſorium.*
2 *Petitorium iudicium eſt, quando agitur de dominio, vel quaſi.*
3 *Poſſeſſorium iudicium eſt; quando agitur de mera poſſeſſione vel quaſi.*
4 *Pro cenſu formali competit iudicium petitorium, & infra.*
5 *Ex contractu cenſuali oritur obligatio, quæ parit actionem realem.*
6 *Ius quod oritur ex contractu cenſus, eſt reale.*
7 *Iudicium petitorium pro cenſu formali intentatur, vel per actionem negatoriam negando aduerſario nullum ius competere.*
8 *Vel per actionem confeſſoriam petendo declarari ad ſe ius competere.*
9 *Actor debet probare fundamentum ſuæ intentionis.*
10 *Negatoria agens nil tenetur probare, ſed negatione eſt tutus.*
11 *Facta non præſumuntur, ſed probari debent ab allegante.*

12 Ris

12 *Res quælibet præſumitur libera.*

13 *Confeſſoria agens debet probare. Primò ius illud ſibi competere.*

14 *Secundò quod illius ius ſpectat ad ſe iure dominij, vel quaſi,* & num.21.

Tertiò cenſum pro quo agit fuiſſe impoſitum, iuxta formam Bullæ Pij V. num.22.

15 *Solutionum annui cenſus receptio non facit probationem legitimam, quod cenſus ille ſpectet ad recipientem iure dominij, vel quaſi.*

16 Limit.1. *niſi huiuſmodi ſolutio fuerit facta vniformiter per decennium, ex cauſa dicti cenſus.*

17 *Maximè ſi ſint deperdita inſtrumenta cenſualia.*

18 *Admittit tamen probationem in contrarium, cùm ſit probatio præſumptiua.*

19 Limitat.2. *ſi huiuſmodi ſolutio eſſet facta per tempus immemorabile, etiam abſque expreſſione alicuius cauſæ ob quam fieret.*

20 *Solutio immemorabilis habet vim cauſæ, & legitimi tituli.*

[*Pro cenſibus hæreditariis competit petitio hæreditatis ſub* num.22.

Petitorio iudicio pro Cenſu formali, an agi poſſit, & quid in eo ſit probandum.

QVÆSTIO XC.

aliàs par. 2. cap. 2. qu. 5. art. 1.

INter alias iudiciorum diuiſiones vna eſt quod aliud
1 ſit † petitorium, aliud poſſeſſorium vt in *Rubr. & tot. tit.* & ſignanter *in l. ordinarij C. de rei vendic.* Gloſ. *in l. momentanea, C. quis legit. perſona ſtand. in iud. hab. Canoniſtæ communiter in Rubr. de cauſa poſſeſſ. & propr. ext. in 6. & in Clem. & Legiſtæ in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquir. poſſ. & alibi paſſim.*

2 Petitorium † autem iudicium eſt quando agitur de proprietate, & dominio, vel quaſi alicuius rei, quæ in
3 iudicium deducitur. Poſſeſſorium † verò quando agitur de mera poſſeſſione vel quaſi, vt docent Doctor. in locis allegatis, *plenè explicat* Robert Maranta, *in ſuo Speculo aureo, part.4 diſt. 7. num.1. & 2.* Contard, *de moment. poſſeſſ. quæſt. 13. per totum, & maximè num. 7. & 8.* Videndum itaque eſt an pro cenſu formali de quo nunc agimus, competat tàm iudicium petitorium quàm poſſeſſorium, & prius agendum eſt de petitorio in iſto, mox de poſſeſſorio in tribus ſequentibus articulis.

4 Quod † autem pro cenſu iſto intentari poſſit iudicium petitorium videtur indubitabile: cùm enim ex
5 contractu † cenſuali oriatur obligatio quæ parit actionem realem, Crau. *conſ.107. num.4.* Tiraq. *de retractu lignag.* §.1. Gloſ.6. *num.4. poſt quos* Rota *in vna Romana cenſus de Caffarellis, 9. Decemb.* 1587. *coram* b.m. Gypſio, *quæ eſt impreſſa poſt tractat. dec.230. num.6. & 8.* Et ius
6 † quod ex contractu cenſus oritur ſit reale, Gabriel. *conſ.141. num.1. & conſ.148. num.1. & ſeqq. lib.2.* Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art. 39. ſub n. 65.* nemo negauerit quin ſicut pro aliis rebus, & iuribus realibus dantur actiones reales, & competit iudicium poſſeſſorium, pro hoc etiam iure cenſuali idem iudicium petitorium competere poſſit.

Dicitur autem intentatum iudicium petitorium pro hoc iure cenſuali ſi agatur de dominio vel quaſi iuris exigendi fructus cenſus, & annuas reſponſiones cenſuales. Quod poteſt duobus modis intentari, & pro-
7 poni. Vno † quidem ſi dominus cenſus agendo petat per iudicem declarari ius illud ad ſe ſpectare iure dominij vel quaſi, quo caſu competit actio confeſſoria. Altero † modo ſi quis dubitans conueniri ab aliquo 8
pro ſolutione cenſus, vel etiam exiſtens in quaſi poſſeſſione ſoluendi annuas reſponſiones cenſuales adeat Iudicem petendo declarari per eum ius illud exigendi aduerſario contra ſe non competere, & tunc datur actio negatoria vel quaſi. *§. æquè, & ibi* Ang. Aret. *n.9. & 10.* Iaſ. *num. 55. 56. & 61. & alij Inſtitut. de action.* Bellam. *conſ.21. n.8. ad fin.* Iacob. Venent. *in ſuo tract. de ann. præſtat. part.2. q.2. & in puncto* Gabr. *d. conſ.141. num.4. & 5. & d. conſ.148. numer.3. & 4. lib.2.* Federic. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſ. cap.9. num 84. & fuit reſolutum in* Rota *coram* bon. mem. Orano, 24. *Octobris,* 1588. *in vna Romana cenſus, quæ eſt impreſſa poſt tract. dec.231. n.6. in fine.*

Et licet quilibet † qui agendo in iudicium compa- 9
ret teneatur iuſtificare fundamentum ſuæ intentionis, *l. qui accuſare, C. de eden. cum vulgar.* Is tamen qui agit
† actione negatoria nihil probare tenetur ſed ſatis eſt 10
tutus, negando aduerſarij intentionem qui cum præſupponat annuum cenſum ſibi deberi nititur non ſolum in facto, † quod non præſumitur, ſed ab alle- 11
gante probari debet, non autem à negante, *l. in bello, §. facta, ff. de capt. & poſtlim. reuerſ.* plenè Franc. Herculan. *in ſuo tract. de proban. negat. n.54. & 55.* ſed etiam in facto, quod habet præſumptionem iuris contra ſe, cùm † de iure quælibet res præſumatur libera, 12
vt not. in l. altius C. de ſeruit. & aq. in l. circa, ff. de probat. Cenſus autem impoſitio licet non ſit vera ſeruitus, habet tamen quandam ſeruitutis ſpeciem, *vt diximus ſupra part.1. cap. 2. quæſt.3. artic.1. nunc quæſt. 23.* ergo agenti negatoria nihil probandum eſt ſed illi ſat eſt negare intentionem aduerſarij, Bellam. *d. conſ.21. n.9.*

Vel quatenus velit in ſe ſuſcipere onus aliquid probandi poterit obiicere aduerſario cenſum de quo in iudicio agitur fuiſſe, & eſſe ab initio nullum ipſo iure, iuſtificando ſimpliciter vel illum fuiſſe impoſitum contra formam *Conſtitutionis* Pij V. *de forma crean. cenſ.* non ſuper re immobili, fructifera & certis finibus deſignata, vel in illius alienatione & venditione fuiſſe appoſitum aliquod ex iis pactis, quæ *ſupra hac ead. part. 2. cap.1. q.3. per tot.* diximus reddere nullum, & fæneratitium contractum cenſualem: nam cùm ex ſimili cenſu nulli poſſint deberi fructus, & reſponſiones, vt diximus *in præcedenti q. art.7.* ſatis erit agenti negatoria actione ad victoriam.

Is autem † qui ad cenſum iuſtum formalem actione 13
confeſſoria agere volet, debet non ſolum allegare ſibi competere ius conſequendi annuas reſponſiones cenſuales ex contractu cenſus deberi, Gloſſ. *fi. ad fin. in c. querelam, ext. de elect.* ſed etiam cauſam ſpecificam claram, & concludentem, ſcilicet, contractum ex quo cenſus debitus ſit, puta ex contractu emptionis, donationis, legati. &c. *Cin. in l. ſi certis annis, num.12. C. de pact.* Guido Papa, *dec.408. in propriis terminis noſtris,* Gaſp. Roderic. *in ſuo tract. de ann. reddit. lib.1. quæſt.15. n. 32. & ſeqq.* aliàs cenſus ille diceretur cenſus ignorantiæ, cùm illius cauſa ignoretur, vt dixit *text. in cap. peruenit, & ibi* Butr. *n.4. ext. de cenſib.* quem nec humanis, nec diuinis legibus inueniri reſpondet ibi Papa, & refert Roder. *d. q.15. num.33.*

Debet † præterea probare ius illud ad ſe ſpectare 14
iure dominij, vel quaſi, *cap. peruenit, ext. de cenſib.* cum regulariter in iudiciis realibus ſit neceſſaria, probatio dominij ex parte actoris, *§. omnium, & ibi* Gloſ. & Doctor. *Inſtit. de act.*

Nec eſſet † releuans probatio, quæ reſultaret ex 15
receptione ſolutionum in præteritum factarum, quoniam ex iis non infertur de neceſſitate quod recipienti competat ius illud recipiendi iure dominij vel quaſi, Bat. *in l. quidam in ſuo tract. num.4. ff. de condit. & Inſtit.* Corn. *conſ.19. num.15. lib.2.* Bon. *d. ſuo tract. de cenſib.*

art.39

art.39. num.65. Roder. *de q.15. numer.2. & 3.* Federic.
Martin. *in d. ſuo tract. de iure cenſu. cap.7. n.53. & ſeqq.*
16 Niſi † talis ſolutio fuerit vniformiter facta per ſpa-
tium decem annorum, & appareat fuiſſe factam ex
cauſa dicti cenſus: tunc enim ex talibus ſolutionibus
reſultaret legitima probatio dominij, vel quaſi dicti
iuris. Doctor. *communiter in l. cum de in rem verſo, ff. de
vſur.* Pariſ. *conſil.45. n.28. lib.1. & conſ.13. num.14. lib.4.
& in proprijs terminis* Rodet. *d. quæſt. 15. n.5.* Federic.
Martin. *d. ſuo tract. de iure cenſ. cap.3. n.73. & ſeqq.* vbi
hoc ampliat multipliciter *vſque ad num. 25. & cap.7.
n.57. & ſeqq.* Mich. Salon. *qui teſtatur de communi, in
ſuo tract. de contract. & commerc. human. in tit. de cenſib.
art.3. controuerſ.24. num.3. verſic. quarta aſſertio, & vo-
luit* Rot. *in vna Anconitana cenſus, 25. May, 1598. co-
ram* b m. Corduba, *quæ eſt poſt tract. deciſ.111. num.6.*
17 maximè † ſi ſint deperdita inſtrumenta cenſualia. vt
18 dicit Bon. *d. n.65. verſic. deperditis etiam.* Quæ † tamen
cùm ſit probatio præſumpti tituli præcedentis proue-
niens ex præſumptione *d. l. cum de in rem verſo*, vt ani-
maduertit Martin. *d. n.57.* & alij. poterit per quamli-
ber legitimam probationem in contrarium factam
ſubuerti, *vt dicit* Roder. *d. q.15. n.6.*
19 Poſſet etiam † ſuffragari probatio ſolutionum præ-
cedentium etiam abſque alicuius cauſæ expreſſione
factarum ſi fuiſſent factæ per tempus immemorabile,
20 quia † immemorabilis illa, & continuata ſolutio cen-
ſuum habet vim cauſæ, & tituli, vt poſt Couar. *in Re-
gula poſſeſſor. part.2. §. 4. de reg. iur. lib. 6. dicit* Mich.
Salon *d. controu.24. n.3. verſ. tertia aſſertio*, Feder. Martin.
d. cap.3. n.129. & ſeq. & d. cap.7. n.40. & ſeq. Gaſp. Ro-
der. *d. q.15. n.4. & nos diximus ſupra hoc 2. c. q.3. art.9.
nunc q.81. num.29.*
21 Exceptis † autem his caſibus agens actione confeſ-
ſoria pro iure exigendi annuas reſponſiones cenſuales
debebit probare cenſum cuius vigore recepit ſolutio-
nes ad ſe ſpectare, & pertinere ex titulo habili ad trã-
ferendũ dominium, vel quaſi, de quibus diximus *ſuprà
hac 2. part. cap.1. q.1. art.1. & 2.* Quomodo autem fieri
poſſit huiuſmodi probatio, docuimus *ſuprà part.1 c.4.
nunc quæſt.43. per tot.*
22 Debet † etiam is, qui actione confeſſoria pro iure
cenſuali agit, probare cenſum illum ſuper quo lis agi-
tur fuiſſe impoſitum, & conſtitutum iuxta formam
dictæ *Conſtitutionis Pij V.* cùm aliter conſtitutus ſit
nullus, & illum pro fænetatitio habẽdum eſſe declarat
ibi Papa *in verſ. contractuſque ſub alia forma, &c.* & ſub-
iungat ex contractu aliter celebrato cenſus annuos
exigi non poſſe. & exactos fiſco applicet, vt nos quo-
que diximus *ſupra quæſt. præcedenti, art. vlt.*

[Et pro cenſibus hæreditatiis competere etiam pe-
titionem hæreditatis firmauit Rota *in vna Anconitana
cenſus 13. Februarij, 1623. coram* R. P. D. Buratto, *poſt
tract. dec.420. num.7.*]

SVMMARIA.

1 *Poſſeſſorium iudicium dicitur ſummarium, & ideò in multis priuilegiatum.*
2 *A ſententia lata in poſſeſſorio non datur appellatio ſaltem quo ad effectum ſuſpenſiuum.*
3 *Limitatur de iure Canonico, quo appellatur ad vtrumque effectum.*
4 *Sublimitatur in locis vbi ſeruari debent Conſtitutiones Ægidianæ, quibus prohibetur appellatio in poſſeſſoriis.*
5 *Conſtitutio Ægidiana reducit iudicium poſſeſſorium ad terminos iuris ciuilis.*
6 *Pro cenſu formali competunt remedia poſſeſſoria.*
7 *Ius exigendi cenſum eſt reale.*
8 *Remedia poſſeſſoria competunt pro iuribus incorporalibus.*
9 *Ius exigendi cenſum, dicitur poſſideri, vel quaſi.*
10 *Poſſeſſoria remedia competunt pro iuribus realibus, & pro præſtationibus perſonalibus, quæ debentur ratione alicuius rei immobilis.*
[*Interdictum quorum bonorum eſt adipiſcendæ poſſeſſionis, & datur pro iuribus incorporalibus.*
Datur pro iuribus cenſualibus.]
11 *Negans ſoluere cenſum vt acquirat libertatem non ſoluendi in futurum, dicitur ſpoliare dominum cenſus ſi ipſe habeat ſe pro ſpoliato.*
12 *Spoliato iure exigendi cenſum datur vtile interdictum vnde vi, &* num.15.
13 *Concluſio ſententiæ in dicto interdicto; qualis eſſe debeat.*
14 *Remedium ſpoliatiuum, an competat pro præſtationibus merè perſonalibus dubitant Doctores.*
15 *Remedium ſpoliatum datur prò præſtationibus realibus.*
[*In ſpolio intentato pro cenſibus fit condemnatio pro fructibus à die commiſſi ſpolij.*
Fructus quando in iudicio ſpolij veniunt principaliter, & non acceſſoriè fit condemnatio à die factæ ſubtractionis.
16 *Poſſeſſio vel quaſi, ſolo animo retinetur.*
17 *Negans ſoluere cenſum ei, qui non habet ſe pro ſpoliato dicitur illum in ſua poſſeſſione, vel quaſi turbare.*
18 *Limitatur ſi ſimpliciter ſolutionem differat, non tamen neget ſe teneri ad ſoluendum.*
19 *Turbato in iure exigendi cenſum, datur interdictum vtile vti poſſidetis.*
20 *In hoc interdicto veniunt omnes fructus decurſi, etiam ante petitam manutentionem.*
[*Manutentionis Iudicium pro iure exigendi cenſus ceſſat, extincto cenſu.*
Exceptio compenſationis crediti illiquidi non impedit manutentionem.]
21 *Manutentio in iure exigendi cenſus, non retardatur propter exceptionem nullitatis cenſus.*
22 *Nec pendente iudicio ſuper dicta cenſus nullitate.*
23 *Nec pendente iudicio ſuper appellatione à ſententia qua cenſus fuit nullus declaratus.*
24 *Nec pendente iudicio ſuper nullitate dictæ ſententiæ.*
25 *Nec pendente iudicio ſuper appellatione à decreto de ſoluendis fructibus, quia poſſunt alio iudicio peti fructus poſtea decurſi.*
26 *Nec pendente reſtitutione in integrum aduerſus lapſum fatalium ad proſequendam appellationem.*
27 *Nec pendente iudicio ſuper diſcuſſione bonorum debitoris cenſus.*
28 *Nec per exceptionem ſimulationis contractus cenſus.*
29 *Nec exceptione fideicommiſſi.*
30 *Nec per exceptionem extinctionis cenſus.*
[*Exceptio extinctionis cenſus non retardat manutentionem ſi extinctio ſit turbida.*]
31 *Nec per aliquam exceptionem requirentem altiorem indaginem.*

Pro Cenſu formali an competant remedia poſſeſſoria, & quæ.

QVÆSTIO XCI.

aliàs part. 2. cap.2. quæſt. 5. ar. 2.

VIdimus in præcedenti Articulo quomodo pro cenſu formali poſſit intentari iudicium petitorium, & quid in dicto iudicio ſit probandum, ſequitur declaremus, an pro eodem cenſu competant remedia poſſeſſoria. Quæ diſceptatio non debet cenſeri

ſuperuaca

Digitized by Google

ſuperuacanea,& fruſtratoria, nam ex ea multiplex re-
ſultare poteſt vtilitas, ſi enim concluſerimus pro cen-
ſu formali concedi remedia poſſeſſoria, tale iudicium
1 poſſeſſorium † erit ſummarium, & ideo in multis pri-
uilegiatum, *l. momentanea, vbi* Bart. *& aly, C. vnde vi,*
Marania, *de ordin. iudic. part.4. diſtinct. 9. per totum, &*
ſignanter num.43.
2 Præterea † à ſententia lata in dicto iudicio non da-
bitur appellatio ſaltem quo ad effectum ſuſpenſiuum,
l. vnica, & ibi gloſ. & Scribentes, & latiſſimè Contard.
C. ſi de moment. poſſ. Felic. de Solis, *in ſuis Commentar.*
de cenſib. tom.1. lib.3. cap.1. n.11. vbi multos allegat: quæ
tamen concluſio licet inſpecto iure ciuili communiter
3 recipiatur, iure † tamen Pontificio etiam in cauſis
poſſeſſoriis eſt licita appellatio quo ad vtrumque effe-
ctum tàm ſuſpenſiuũ, quàm deuolutiuum, vt per mul-
ta iura. & auctoritates, firmat Contard. *loco mox citato,*
limit.3. quem, & alios refert Felic. *d. n.11. ad med.* exceptis
4 † tamen locis Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectis, ad
quæ Paul. III. fuerunt extenſæ Conſtitutiones Ægi-
dianæ, quæ *lib. 6. cap. 2.* prohibent appellationem in
cauſis poſſeſſoriis, Contard. *d. limit.3. n.18.* Caballin.
ad dictas conſtitut. d. cap.2. gloſ.2. Veſtr. *in ſua Prax. Ro-*
man. Cur. *lib.7. cap.3. n.5.* Ioan. Bapt. Marcheſan. *in ſuo*
tract. de *Commiſſ. p.2. tit. de appell. cap.2. n.17. ſecundum*
5 *impreſſionem in 4. fol.* Ægidiana † enim Conſtitutio,
quo ad hoc renouauit diſpoſitionem, *d. l. 1. C. ſi de*
mom. poſſeſſ. vt dicit Contard. *ibi in* Gloſ. *in verbo Mo-*
ment. q. 1. n.7. & propterea vigore dictæ Conſtitutio-
nis, in locis vbi ſeruanda eſt, erit prohibita appellatio
in cauſis poſſeſſoriis.

Accedendo autem ad propoſitum articulum facio
6 concluſionem affirmatiuam. Quod † pro cenſu for-
mali, & pro ipſo iure exigendi cenſum, & annuam reſ-
ponſionem cenſualem competunt remedia poſſeſſoria,
quæ comprobantur auctoritate, & ratione, auctorita-
te quidem Feder. de Sen. *conſil.32. n.4.* Rom. *conſ.311.*
n.6. & ſeqq. Oſaſch. *deciſ. Pedemon.99. n.49.* Caſſan. *ad*
conſuetud. Burgund. Rubr.11. Des cenſes, §.2. n.27. Pariſ.
conſ.12. n.12. lib.4. Gabr. *conſ.141. num.7. & ſeqq. lib.2.*
Surd. *dec.204. n.9. in fine,* Cæſar. Barz. *dec. Bononienſ 56.*
num.37. Boccac. *in ſuo tract. de cenſib. part.2. n.92. quam*
fuit amplexa etiam Rota *in vna Romana cenſus coram*
b.m. Robuſterio, 8. *Februar.* 1577. *quæ reperitur impreſſa*
poſt tract. dec.232. n.1. & 5. Ratione autem Prima, quia
7 certi iuris eſt † quod ius iſtud exigendi annuos cenſus,
& annuas reſponſiones cenſuales, eſt reale rei ſuppo-
ſitæ inhærens. Gabr. *d. conſ.141. n.1. & conſil.148. n.1.*
& ſeqq. lib.2. Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art.39.*
ſub num.65. quod licet ſit incorporale, quia nec vide-
ri, nec palpari poteſt, *l.1. §. quedam, ff. de rer. diuiſ.*
8 *Inſtitut. d. reb. corporal. & incorporal. in princ.* † quia,
tamen pro aliis iuribus, & rebus incorporalibus com-
petunt remedia poſſeſſoria, Tiraq. *de conſtitut. poſſeſſ.*
part.3. limit.1. numer.10. latè Ioan. Arz. *in tract. de no-*
bilitat. Hiſpan. numer.1. & ſeq. Abb. *in cap. querelam,*
in 3. not. ext. de elect. in cap. cum olim, n.4. ext. de reſtit.
ſpol. Vinc. de Franch. *dec.90. n.4* Aufret. *ad Cappell. Tho-*
loſanam, deciſ.56. ſub n 1. eadem ratione dicendum eſt
competere pro iure iſto de quo agimus, cum † illud
9 poſſidere, vel quaſi dicant Ang. *in l.1. in fine, princ. ff.*
de acquir. hæred. in l. ſeruitute, l. vltima num.1. ff. de
ſeruit. Iacob. Venent. *de ann. præſtat. part. 1. quæſt.12.*
in fine, Secunda † ratione confirmatur eadem con-
10 cluſio, quia pro iuribus realibus, & pro præſtationi-
bus perſonalibus, quæ ſoluuntur ratione alicuius rei
immemorabilis vnanimi conſenſu omnium Scriben-
tium poſſeſſoria remedia conceduntur, Ang. Aret.
Inſtitut. de interd. in princ. numer. 3. Ripa, *in l. rem quæ*
nobis, num.16. ff. de acquir. poſſeſſ. Menoch. *in ſuo tract.*
de adipiſ. poſſ. remed.1. q.8. n.87 vnde cum ius iſtud ſit
reale, nemo inficiari poteſt quin pro eo cõcedi debeant
remedia poſſeſſoria, quæ ſecundum caſuum cõtingen-
tiam, vel erunt [adipiſcendæ poſſeſſionis quale eſt re-
medium, quorum bonorum, quod eſt adipiſcendæ
poſſeſſionis, & dari pro iuribus incorporalibus volunt
Rip. *in l.2. n.2. ff. quorum bonorum.* Menoch. *de adipiſc.*
poſſeſſ. remed.1. q.21. n.83. Peregr. *de fideicommiſſ. art.46.*
n.16. & competere pro his iuribus cenſualibus dixit
Rot. *coram* R. P. D. Buratto, *in vna Collenſi hæreditatis*
18. *Maij,* 1620. *poſt tract. dec.441. n.10.* quale etiam eſt
immiſſio in poſſeſſionem ex Saluiano, *vel ex l. fin. C.*
de edict. diu. Adrian. toll. quæ datur etiam pro cenſibus
vt reſoluit Rota *in vna Romana domus, & bonorum, &* 18.
Maij 1628. *coram* b.m. Buratto, *quæ eſt poſt tract. deciſ.*
496. n.1. & per tot. & in vna Peruſina fideicommiſſi de
Cenſiis quæ eſt mea propria coram Reuerendiſſimo P.
D. Virile, 9. *Iunij,* 1628. *quæ ibidem eſt deciſ.471.*
num.3.]

Vel erunt retinendæ, vel recuperandæ poſſeſſionis,
vt animaduertit Rota *in vna Romana cenſus coram* b.m.
Robuſterio, 8. *February,* 1577. *ſupra proximè allegata,*
num.5.

Nam quando is, † qui cenſum ſoluere tenetur negat 11
illum ſoluere animo amplius in futurum non ſoluen-
di, quin potius vt ſe à dicto onere penitus, & omnino
ſubtrahat, & liberet, ſi dominus cenſus habet ſe pro
ſpoliato, dicitur illum ſpoliare. Innoc. *in cap. 1. qui re-*
lam, n.4. & ibi Henric. Boicch. *in verſ. primo, in fine, ext.*
de elect. Capella Tholoſ. *& ibi* Aufer. *d. deciſ.59.* Dec.
conſ.136. n.1. Mohed. *deciſ.153.* Crau. *conſil.140 num.1.*
in fine, lib.1. Bened. Bon. *in d. ſuo tract. de cenſib. art.38.*
num.64. Iacob. Venent. *d. tract. de ann. præſtat. part.1. q.16.*
num. 1. & † taliter ſpoliato datur remedium ſpoliati- 12
uum ex interdicto vtili vnde vi. Specul. *in tit. de reſtit.*
ſpol. §.2. num.2. verſ. ſed & ſi aliquis Roffred *in ſuo opere*
de libel. in tit. de interd. vnde vi, num.25. verſ. illud quæri-
tur, Menoch. *de recup. poſſeſſ. d. remed.1. num.81. & ſeqq.*
Pontan. *in ſuo tract. de ſpol. lib.1. n.55. & ſeqq.* Andr. Gail.
obſeruat. Practic. lib.2. obſeruat.75. n.10. & ibi Bernard.
Greu. *in Coronid. num.1. qui alios allegat.* Bon. *d. tract.*
art.78. n.111. Federic. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſu*
cap.1. n.118. & cap.9. n.30. & placuit Rotæ *in d. Roma-*
na Cenſus, 8. *Februarij,* 1577. *coram* bo.me. Robuſterio,
mox allegata, n.5. In quo iudicio † Iudex debet pro- 13
nunciare illum fuiſſe, & eſſe reſtituendum ad ſtatum
ſolutionis cenſus, vt colligitur ex reſolutione facta per
Rotam *coram* R. P. D. Marcomontio, *in vna Romana*
cenſus, 14. *Nouembris,* 1608. *quæ eſt poſt tract. deciſ.133.*
in princ.

A qua concluſione non debet nos retrahere illa Ca-
noniſtarum, & Legiſtarum differentia in illo iuris ar-
ticulo, an † pro annuis præſtationibus competant re- 14
media ſpoliatiua, de qua per Menoch. *de recup. poſſeſſ.*
remed.3. n.139. & ſeqq. & in locis ſuprà allegatis, Ripa *in*
l.2. n.3 ff. quor. bonor. Aufrer. *ad Capell. Toloſ. d. dec.59.*
n.1. Pontan. de Spol. *lib.2. num.167.* Felician. de Solis,
in ſuis Commentar. de cenſibus dicto tomo 1. lib. 3. cap.1.
n.8. Feder. Martin. *d. ſuo tract. de iure cenſu cap.9. n 40.*
& ſeqq. maximè num.48. & alios paſſim, quoniam nos
verſamur extra omnem difficultatem, cùm ius illud
de quo agimus non ſit merè perſonale, nec ad præſta-
tiones merè perſonales, de quibus dubitant Doctores,
ſed ſit ius reale, vt dictum eſt, & ad præſtationes rea-
les, & propter ea † pro illis dari hoc interdictum vti- 15
le vnde vi, licet ſit ſpoliatiuum defendit Menoch. *d.*
tract. de recup poſſeſſ. remed.1. q.8. n.81. & ſeqq. & ſignan-
ter n.87. Pontan. *d. tract. lib.1. num.55.* Dec. *d. conſil.136.*
ſub num.1. Mohed. *dict. deciſ.153.* Aufrer. *ſub d. num.1.*
[Beto. *conſil.72. n.6. lib.3.* Et in hoc iudicio peti poſ-
ſunt non ſolum fructus à die motæ litis, ſed etiam de-
curſi, & non ſoluti ante motam litem, & condemna-
tio fieri debet ad omnes fructus decurſos, & ſubtra-
ctos à die commiſſi ſpolij, non autem dumtaxat ad

fructus decurſos poſt motam litem, ut clarè ſenſit Rota
coram b.m. Cardinale Platto, in vna Mediolanenſi fru-
ctuum 26. May, 1589. quæ eſt poſt tract. dec. 18. per tot. &
ſignanter n. 4. & 5. Ea ratione, quia iſti fructus non ve-
niunt acceſſoriè, ſed petuntur principaliter Gyg. in
tract. de penſion. q. 47. n. 8. & propterea non poteſt dici
facta plenaria reſtitutio, iuxta propoſitam actionem,
niſi fructus omnes in præteritum ſubtracti ſoluantur
vt dixit ibi Rota auctoritate Innoc. in c. querelam n. 3.
verſ. & nota extra de election.]

Quando verò is, qui eſt in quaſi poſſeſſione exigen-
di cenſum, & annuas reſponſiones cenſuales non ha-
bet ſe pro ſpoliato, ſed negante eo, qui erat ſolitus ſibi
cenſus annuos ſoluere adit Iudicem pro manutentio-
16 ne, & conſeruatione ſuæ quaſi poſſeſſionis, † vtique
non poteſt dici quod amiſerit ſuam quaſi poſſeſſionem
exigendi, quæ ſolo animo retinetur, l. licet, C. de acquir.
17 poſſeſſ. nam ille qui † ſolitus erat cenſum ſoluere per
denegationem ſolutionum non dicitur ſpoliare domi-
num cenſus, ſed potius illum turbare. Iacob. Venent.
in d. ſuo tract. de ann. præſtat. part. 1. q. 2. n. 2. & q. 15.
n. 5. Bon. in puncto, in d. ſuo tract. de cenſib. artic 78. ſub
n. 111. Boccae. in ſuo tract. de cenſib. part. 2. n. 92. & con-
firmatur ex iis, quæ tradit Inn. in cap. olim, el terzo, ext.
de reſtit. ſpol. Bal. in l. 2. n. 44. verſ. tertio quæritur, C de
ſeruit. & aq. Ripa, in cap. cum E. claſia n. 9. verſ. 7. nota.
18 ext. de cauſa poſſ. & propr. licet ſecus ſit ſi debitor cen-
ſus non neget ſe teneri ad ſoluendum animo liberan-
di ſe in futurum à ſolutionis onere, ſed potius ad dif-
ferendum, & dicat creditori cenſus, veni cras veni poſt
cras, quia eo caſu non dicitur nec ſpoliare, nec turbare
eum, qui eſt ſolitus cenſum percipere in ſua quaſi poſ-
ſeſſione exigendi, Venent. d. q. 15 n. 1. & ſeq. poſt mul-
tos quos congerit, qui reprehendit Bellam. quod conſil. 21.
ſub n. 6. verſic. item recte, contrarium teneat, quem
Bellam. ita etiam tenere ſentit Feder. Mart d. tract. cap.
vlt. n. 32. & ſeq. & cum ipſo quaſi ita tenere pertran-
ſit, ſed iudicio meo, Bellam. ibi tranſit cum priori opi-
nione, cum qua Ego quoque libentius pertranſeo ex
iis, quæ congerit Menoch. in tract. de retin. poſſ. remed.
19 interd. 3. n. 477. & ſeqq. taliter † autem turbato per de-
negationem ſolutionum competit interdictum vtile
vti poſſidetis Roffred. in d. ſuo opere delibel. in rubr. de
interd. vti poſſid. Specul. in tit de cauſa poſſeſſ. & propriet.
n. 12. verſ. cæterum, & n. 14. verſ. ſi quæratur. facit Me-
noch. de remed. 3. n. 104. & 135. Andr. Gail. pract. obſeru.
lib. 2. obſeruat. 75. n. 1. & ibi Bernard. Greu. num 1. &
in propriis terminis Bon. d. art. 78. n. 111. Federic. Mattio.
d. tract. de iure cenſu, cap. 2. num. 119. & ſeqq. & cap. 9.
numer. 27. & ſeqq. Et hunc eſſe manutenendum in ſua
quaſi poſſeſſione exigendi in qua reperiebatur tempo-
re motæ litis, pluries reſoluit Rota, & ſiganter coram
b.m Robuſterio, 8. Februar. 1577. in illa Romana cenſus,
quæ eſt impreſſa poſt tract. dec. 232. n. 1. in vna Bononienſi
cenſus, 13. Decembris, 1593. coram Reuerendiſſimo, P.D.
Sacrato, quæ ibidem eſt dec. 234. num. 1. in vna Romana
cenſus. 26. Aprilis, 1596. coram b.m Cardin. Pamphilio,
quæ eſt ibid. deciſ. 235. n. 2. & rurſus coram eod. in eadem
cauſa, 10. May, eiuſdem anni 1596. vt ibid. dec. 226. per
tot. in vna Beneuentana cenſus coram b.m. Corduba, 13.
Iunij, 1594. quæ eſt ibid. deciſ. 211. n. 1. in vna Romana
cenſus, 22. May, 1606. coram b. m. Penia, quæ eſt ibidem
deciſ 236. num. 3. in vna Bononienſi cenſus, 27. Iunij, 1606.
quæ ibidem eſt dec. 237. in princip. coram R.P.D. Sacrato,
& coram R.P.D. Manzanedo, 13. Iunij, 1608. in vna Ro-
mana cenſus, quæ eſt ibidem dec. 238. in fine & coram R.
P.D. Mateomontio, 14. Nouembris, 1608. in illa Roma-
na cenſus, quæ ibidem eſt dec. 233. in princ. & in vna Ci-
uitatis Caſtelli cenſus, 12. May, 1617. coram Reuerend.
P.D. Veroſpio, quæ eſt ibidem dec. 239. per totum & alias
ſepè.
20 In † quo quidem iudicio retinendæ veniunt omnes
fructus decurſi non ſolum à die motæ litis prout, re-
gulariter veniunt, quando petitur manutentio alicuius
rei fructiferæ [Vt fuiſſe ſæpius in Rota reſolutum teſta-
tur, Seraph. dec. 835. num. 2. & ſeq. & deciſ. 1168. n. 3.
& reſoluit coram R.P.D. Buratto, in vna Romana Palatij
17. February, 1617. poſt tract. dec. 377. n. 1. & in illa Ca-
lagurritana de Antol. 4. May, 1611. coram R.P.D. Sacra-
to, quæ eſt poſt tract. deciſ. 240. n. 1.] ſed fructus omnes
decurſi etiam ante petitam manutentionem, vt fuit
reſolutum in Rota in vna Calagurritana de Antol. 4.
May, 1611. coram Reuerendiſſimo P. D Sacrato, quæ
eſt poſt tract. deciſ. 240 per tot. & voluit antea coram b.m.
Gypſio, in vna Cæſaraugustana penſionis, 30. Ianuary,
1589. quæ eſt ibidem dec. 241. in fine, & coram Seraph.
dec. 1168. num. 3. viden. [Gratian. diſcept. Forenſ. tom. 2.
c. 206. num. 18. & ſeqq.

Cæterum, extincto cenſu, ceſſat remedium hoc ma-
nutentionis, vt fuit reſolutum in Rota coram R.P.D.
Manzanedo, in illa Romana cenſus, 6. Februar. 1615. quæ
eſt poſt tract. dec. 182. & repetiit eadem Rota coram R.
P.D. meo Vbaldo in Romana cenſus, 19. February 1618.
poſt tract. dec. 389. n. 6.

Manutentio autem iſta † retardari non debet ſi ex- 21
cipiatur cenſum eſſe male, & non legitime conſtitu-
tum, Steph. Gratian. Diſceptat. Forenſ. tom. 2. cap. 208.
num. 14.

Puta quod ſit conſtitutus ſuper re non libera, vel
non capace, vt fuit reſolutum in Rota coram b.m. Penia,
28. Iunij, 1610. in illa Romana cenſus Caranaſchinus, quæ
eſt impreſſa poſt tract. deciſ. 66. n. 2. & in eadem cauſa co-
ram eodem, 24. Nouembris eiuſdem anni, quæ eſt ibidem
deciſ. 57. num. 3.

Prout † nec etiam pendente iudicio ſuper nullitate 22
dicti cenſus, Bero. conſil. 119. n. 1. & ſeqq. lib. 3. Burſat.
conſ. 74. n. 25. lib. 1. quos, & alios in puncto, refert Gaſp.
Roderic. in d. ſuo tract. de ann. redditib. lib. 1. q. 16. num. 29.
verſ. ſed ſi, in hypotheſi.

[Circa quem articulum licet parum mihi conſtans
aliquibus viſus ſim vt per amicorum litteras fuit ad-
monitus, & contrarium videar firmaſſe ſupra hoc eod.
cap. 2 q. 4. art. 1. per tot. & ſignanter n. 6. & ſeqq. dum ibi
firmauimus, quod exactio fructuum cenſus retardari,
& impediri debeat propter iudicium motum ſuper
nullitate dicti cenſus, ſiue illa proponatur principali-
ter per modum actionis ſiue incidenter excipiendo:
hic autem dicimus ob exceptionem nullitatis cenſus
non retardari exactionem cenſus.

Attamen vtramque concluſionem in caſu ſuo veram
eſſe, & vnam alteri nullo modo contrariari vel aduer-
ſari exiſtimo, conſiderando caſuum diuerſitatem.

Hic enim ſumus in iudicio Summariiſſimo reti-
nendæ poſſeſſionis, in quo ideo per exceptionem nul-
litatis cenſus non retardatur manutentio in poſſeſſio-
ne quaſi exigendi illius fructus, quoniam in dicto iu-
dicio non admittuntur nec exceptiones requirentes
altiorem indaginem: Rota in collect. per Farinac. deciſ.
583. n. 2. deciſ. 366. n. 6. & deciſ. 614. in fin. part. 1. & in
illa ciuitatis Caſtelli cenſus, 27. Nouembris, 1612. coram
R.P.D. Veroſpio, poſt tract. dec. 405. n. 4. Nec exceptio-
nes reſpicientes petitorium, Rota in deciſ. 256. num. 1.
& dec. 251. num. 5. & coram Reuerend. D. Coccino De-
cano dec 99. num. 4. deciſ. 113. num. 8. dec. 353. in fin. &
part. 1. diuerſ. deciſ. 80. ſub numer. 1. & part. 2. deciſ. 17.
num. 7. & in recollect. per Farinac. deciſ 136. in fine, &
dec. 685. num. 1. part. 1. & deciſ. 287. in fine, & deciſ. 501.
ſub num. 5. part. 2. Nam in hoc iudicio ſola poſſeſſio
attenditur.

In dicto verò artic. 1. locuti ſumus de iudicio exe-
quutiuo moto vigore publici inſtrumenti habentis
exequutionem paratam vel in vim obligationis Came-
ralis vel à ſtatuto loci, vel aliter, & cùm fundamẽtum
dicti Iudicij conſiſtat in contractu & inſtrumento de-
ſuper

ſuper celebrato, immo pro obtinenda illius exequutione illud ſit in primis, & antè omnia realiter producendum io publicam, & authenticam formam, nec ſufficeret ſi ea poſt facto produceretur vt diximus *in tract. infra hoc c.2. q.5. art.6. n.34.* nec verbalis productio releuaret, Soc.iun. *conſil.134. in princ. lib.2.* Crau. *de antiq.tempor.par.1.§.quæritur n.6.verſ.aduerte.* Cartar. *dec. Genuenſ.* 17. *n.*2. nimirum ſi oppoſita eaceptione nullitatis inſtrumenti, vel contractus debet illius eaequutio,& conſequenter eaactio fructuum cenſus impediri, & retardari, cum exceptio nullitatis inſtrumenti, & quod non ſit inſtrumentum non probibeatur opponi ad retardandam, & impediendam illius exequutionem, Bar.*in l. D.Traianus n.1.ff. de mil. teſt.* Afflict.*dec.21. n.14.* Aſin.*de exequut. Inſtrum §.2.cap.21. n.1.* Canar. *eod.tract. q.51.& ſeq.* Galleſ. *de obligat. Cameral.part.1.q.3. n.4.& ibi* Zacch.*n.2. alios refert* Sim. de Pret. *de interpret.vlt.volunt.lib.4. interpret.1.dubit.10. ſub n.85.fol. mihi* 416. Sublata igitur validitate inſtrumenti,nulla ex eo oritur probatio, Iaſ. *conſ.170. col.7. circa med. verſ. etſi diceretur lib.2.*

Qua ſublata non poteſt dici conſtare de obligatione, vt dicit Galleſ. *d.q.3.n.5. & ibi* Zacch.*n.9. &* Rota *poſt illum dec.36. num.3.* & proinde nil mirum ſi in hoc retardatur exactio fructuum cenſus,oppoſita eaceptione nullitatis illius.

Cæterùm ſicut in *d.art. 1. n.8. & 9. dictum fuit* ita demum eaceptionem nullitatis impedire, & ratardare eaecutionem Cameralis obligationis, & inſtrumenti habentis paratam eaequutionem, ſi illa ſit adeo clara, & euidens, vt nulla egeat probatione,& nulla oppoſitione velari, aut offuſcati queat, vt multos allegans. firmat Galleſ. *d.q.3. n.3. & ſeqq. & ibi* Zacch. *n.*2.4.8. *& ſeqq.&* Rota *apud ipſum dec.27.n.2.* Ita etiam in terminis huius caſus quando petitur manutentio ad effectum coutinuandi eaactionem fructuum cenſus, ſi opponatur exceptio nullitatis illius, quæ ſit adeo clara, & euidens, vt non egeat probatione, erit denegandа manutentio Rota *coram* Greg.XV. *deciſ.425. num.3.& 4.*]

23 Vel† pendente iudicio ſuper appellatione interpoſita à ſententia per quam ceoſus ipſe fuit declaratus nullus vt fuit dictum in Rota *coram* R.P.D. Sacrato, *13.Decembr.1391. in illa Bononienſi cenſus,quæ reperitur impreſſa poſt tract.dec.234. n.4.& 5. coram* b.m.Orano, *3.Iuly, 1589. in illa Forolsuienſi cenſus, quæ eſt ibidem dec.210. n.8. coram* b.m.Corduba, *13.Iuny,1594. in illa Beneuentana cenſus, quæ ibidem eſt deciſ.211. n.3.* coram eodem,*5. Iuly, 1599. in illa Romana, ſeu Praneſtina cenſus,quæ ibidem eſt deciſ.209. n.6.& 7. & coram* R. P. D. Manzanedo, *17.Iuny, 1605. in illa Ianuenſi cenſus, quæ eſt ibidem dec. 212. n.5. & in vna Aquilegienſi penſionis, 21.Martij,1610. coram* R.P.D.Manzanedo, *quæ eſt ibidem dec.242. n.11.& ſeqq.*[*& in d.Romana cenſus coram* D.meo Vbaldo, *n.13.*]

24 Nec † etiam pendente iudicio ſuper nullitate dictæ ſententiæ,vt fuit reſolutum in Rota *coram* b.m.Penia, *15.Ianuary,1607. in illa Romana cenſus,quæ eſt poſt tract. dec. 55. num.4.*

25 Prout † donec pendet cauſa appellationis à relaxatione mandati pro fructibus decurſis poterit dominus, & creditor cenſus agere ad ceoſus interim decurſos, & maturatos abſque alio incurſu attentatorum, ſunt enim diuerſi iſti termini fructuũ ab iis,qui in alio iudicio fuerãt deducti.Iaſ.*cõſ.9.n.4.& 5.lib.1.*Gab.*conſ.47. n.18.lib.1.* quia tot ſunt obligationes, & debita, quot ſunt termini, *l. ſcire debemus. in princ. ff. de verb. oblig. cum aliis apud* Rotam *quæ hanc ſententiam, firmauit coram* Illuſtr. Card. Ludouiſio *in vna Bononienſi cenſus, ſeu attentatorum*, 10. *Decembris*, 1603. *quæ eſt poſt tract. dec.243. num.2.*

26 Debebit † ſimiliter Is, qui eſt in quaſi poſſeſſione eaigendi annuas reſponſiones cenſuales in ea manuteneri pendente iudicio ſuper petita reſtitutione in integrum aduerſus lapſum fatalium ob non proſequutam appellationem interpoſitam à ſententia declaratoria nullitatis contractus cenſus vt voluit Rota *in vna Venetiarum cenſus,22.Martij,1596. coram* b m.Cardinal. Arigogno, *quæ eſt in calce tract. deciſ.244. n.3. & 4. cuius meminit eadem* Rota *coram* b m. Cardinali Pamphilio, *26. Aprilis eiuſdem anni,1596.in illa Romana cenſus. quæ eſt ibidem dec 235. in fine, & coram* Reuerendiſſ. P.D.Sacrato, *27.Iuny,1606.in illa Bononienſi cenſus, quæ ibidem eſt dec.237.in princ. & in vna Romana cenſus,6.Nouembris,* 1606. *coram* b.m.Penia, *quæ eſt ibidem deciſ.245. num.4. & coram eodem,15.Ianuary,1607. in illa Romana cenſus,quæ ibidem eſt deciſ.55.num.2.& 5. & coram* Illuſtriſſ.Cardinali Ludouiſio, 11.*May, eiuſdem anni 1607. in illa Imolenſi cenſus, quæ eſt ibidem deciſ. 213. n.8. & coram* R.P.D.Veroſpio 4 *Decembris*, 1612. *in vna Papienſi bonorum, quæ ibidem eſt deciſ.246. num. 8.*

27 Sicut † etiam eſt concedenda manutentio donec peodet iudicium ſuper diſcuſſione bonorum debitoris cenſus, *vt cenſuit eadem* Rota *coram* b. m. Robuſterio 8.*February, 1577. in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tract. dec.232. n.20. in vna Romana fructuum cenſus,22. Iuny,1609. coram* R.P.D.Caualerio, *quæ eſt ibidem dec. 247. n.5. verſic. addebant inſuper.*

28 Idipſum † quod non impediatur manutentio, dicendum eſt etiam quod apponatur exceptio ſimulationis contractus cenſualis,tenuit Rota *in vna Ianuenſi cenſus, 17. Iunij, 1605.coram* R.P.D.Manzanedo,*quæ eſt poſt tract. dec.212. num.3.*

[Vel eaceptio compenſationis ſi creditum ſit illiquidum, vt firmauit Rota *coram* b.m.Cardinali Sacrato *in vna Interamnenſi cenſus 24.Maij,1619. quæ eſt poſt tract. dec.352. per tot.*]

29 Prout idem † dicendum eſt reſpectu exceptionis fideicommiſſi appoſitæ in iudicio retinendæ poſſeſſionis exigendi cenſum oppoſita ad impediendam manutentionem ex eadem Rota *coram* b.m.Penia, 21. *Maij*, 1606. *in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tract. dec.236. num.4.*

30 Quod verificatur etiam reſpectu † eaceptionis extinctionis cenſus,propter quam non eſſe denegandam manutentionem, voluit Rota *coram* bon. m. Cardinali Pamphilio, 26.*Aprilis 1596. in illa Romana cenſus, quæ eſt in calce operis dec.235. n.3. coram* R.P.D.Sacraro,21. *Ianuarij 1600. in vna Bononienſi cenſus, quæ ibidem eſt dec.248.num.2.coram* R.P.D.Cauallerio,22.*Iunij*,1609. *In illa Romana fructuum cenſus, quæ eſt ibidem dec. 247. n.6.& coram* R.P.D.Manzanedo, 24.*Iunij*,1614. *in vna Romana cenſus, quæ eſt ibidem dec.249 n.7.* [Et ad hunc effectum ne retardetur manutentio ſatis eſt,quod eaceptio iſta extinctionis cenſus ſit turbida, vt voluit Rota ſæpius,& ſignanter *coram* R.P.D. meo Vbaldo, *in illa Romana cenſus, 19. Februarij 1617. quæ eſt poſt tract.dec.389.n.11.*] prout io ſimili eaceptio extinctionis penſionis non retardat manutentionem in quaſi poſſeſſione illam exigendi, vt dicebant Caſſad.*dec.10. n.7. &* Veral. *deciſ.321. part.1.* cuius dicti ea eſt ratio, quia huiuſmodi exceptio extinctionis requirit altiorem indaginem. vt dixit *Rota* in proximè relatis deciſionibus,per quam non eſſe retardandam manutentionem affirmat.

[Et in propriis terminis dicit, Ant. Monach. *deciſ. Lucenſ.20. n.3. & dixit* Rota *in d. Interamnenſi cenſus coram* Cardinali Sacrato *num.3.*]

S V M M A R I A.

1 *Remedia poſſeſſoria pro cenſu formali dantur non*

-ſolum eis, qui cenſum acquiſiuerunt.

[*Hæres non poteſt intentare remedium retinendæ ex propria perſona ob turbationem illatam ſuo auctori prædefuncto.*

Poſſeſſio defuncti non transfertur in hæredem abſque noua apprehenſione.

Etiam quod ſit ſuus hæres.

Neque etiam in ſingularem ſucceſſorem.

Hæres poteſt proſequi iudicium retinendæ motum à ſuo auctore prædefuncto.]

3 *Hæredi datur non ſolum remedium retinendæ ſed etiam recuperandæ.*

4 *Dummodo defunctus viuens fuerit ſpoliatus.*

5 *Aliàs datur remedium adipiſcendæ.*

8 *Poſſeſſio cedentis in iuribus incorporalibus, tranſit in ceſſionarium abſque apprehenſione.*

9 *Ceſſio in incorporalibus idem operatur, quod traditio in corporalibus contra Feder. Martin.* n. 10.

11 *Remedia poſſeſſoria competunt ſucceſſori in dignitate, & officio.*

12 *Dignitas, & officium dicitur poſſidere.*

13 *Remedia poſſeſſoria competunt procuratori irreuocabili conſtituto in rem propriam.*

[*Remedia poſſeſſoria competunt adminiſtratori hæreditatis in teſtamento conſtituto antequam illa ſit adita.*

14 *Remedia poſſeſſoria competunt contra eum qui impoſuit, & eius hæredes.*

15 *Hæres conueniri poteſt remediis poſſeſſoriis pro cenſu dummodo ſciat ſuum Auctorem ſoluiſſe & ſoluiſſe ex cauſa dicti cenſus.*

16 *Inuentarium liberat hæredem ab omni damnoſa obligatione.*

17 *Hæres cum inuentario negans ſoluere cenſum, quem ſuus Auctor ſoluere conſueuerat, videtur negare ex iuſta cauſa æris alieni, ſecundum Venent.*

18 *Contrarium Rota.*

[*Remedia poſſeſſoria dantur contra hæredem cum beneficio inuentarij quando ipſemet aliàs cenſum ſoluit.*

19 *Soluatur Venentius, quando dominus cenſus habet ſe pro ſpoliato.*

20 *Vel quando adſunt creditores habentes meliora iura, & hæreditas non eſt ſoluendo.*

21 *Remedia poſſeſſoria non competunt, quando ſubeſt legitima cauſa negandi ſolutiones.*

22 *Dolus eſt neceſſarius in remediis ſpoliatiuis.*

23 *Remedia poſſeſſoria pro cenſu competunt contra fideiuſſores cenſus etiam quod ipſi nunquam ſoluerint.*

24 *Remedia poſſeſſoria competunt contra ſucceſſores in officio, & dignitate qui erat ſolitus ſoluere.*

25 *Remedia poſſeſſoria dantur contra quemlibet ſingularem Auctorem eius, qui erat ſolitus ſoluere.*

26 [*Remedium retinendæ eſt conceptum in rem.*

27 *Res poſſidetur cum ſua cauſa, & onere.*

28 *Remedium poſſeſſorium retinendæ non datur contra hæredem non poſſidentem.*

29 *Tertius poſſeſſor tenetur ad fructus cenſus dumtaxat donec poſſidet fundum cenſitum.*]

Remedia poſſeſſoria pro Cenſu formali, cui, & contra quos competunt.

QVÆSTIO XCII.

aliàs part. 2. cap. 2. quæſt. 5. ar. 3.

SEquitur vt videamus cui, & contra quos competant remedia poſſeſſoria pro cenſu formali, quod in hoc tertio Articulo explicandum eſt per duas Concluſiones.

Prima ſit Concluſio, quod huiuſmodi remedia
poſſeſſoria † abſque dubio dantur eis, qui cenſum 1
ipſum emerunt, vel alio titulo illum acquiſiuerunt. Rota *diuerſ. dec. 99. n. 1. & 2. part. 1.* [Et remedio retinendæ dixit Rota *in vna Interamnenſi cenſus, 24. May,* 1619. *coram* b. m. Cardinali Sacrato, *quæ eſt poſt tract. dec. 352. in princ.*

Sed dubitari poſſet an hoc remedium retinendæ detur etiam hæredibus emptoris cenſus. In qua difficultate eſt diſtinguendum inter ſummariiſſimum poſſeſſorium, retinendæ, & poſſeſſorium recuperandæ. In poſſeſſorio quidem retinẽdæ ſi hæres velit ex propria perſona agere vigore poſſeſſionis ſui auctoris, facienda eſt concluſio negatiua, quod non poſſit iuuari in hoc iudicio ex poſſeſſione ſui auctoris iam prædefuncti, *Vt dixit* Rota *in vna Mirandeſi penſionis 7. May,* 1612. *coram* Reuerendiſſ. D. Coccino Decano, *quæ eſt poſt tract. dec. 339. n. 2.* Ea ratione, quia poſſeſſio defuncti non transfertur ad hæredem ſine noua apprehenſione *l. cum hæredes, vbi* Doctor. *ff. de acquir. poſſeſſ. latè* Tiraq. *le mort. in præfat. in 3. declar. num. 2. & ſeq.* Etiam quod ſit hæres ſuus Bal. *in l. fin. n. 2. C. de Din. Hadr. tollen.* Tiraq. *d. 3. declarat. n. 6. & ſeqq. cum aliis allegatis in dicta Mirandeſi penſionis n. 3.* Datur etiam remedium adipiſcendæ poſſeſſionis, & proinde fideicommiſſario dandam eſſe immiſſionem etiam in cenſibus diximus ſuprà *in addition. ad hunc eundem artic. 3. n. 2. ex* Rota *coram* b. m. Buratto, & R.P.D. Virile *quibus addi poteſt deciſio facta in cauſa Camerinenſi fideicommiſſi 4. Decembris,* 1606. *coram* R.P.D. Pamphilio, *quæ eſt poſt tract. per totam.*

Si verò hæres non agat ex propria perſona, ſed velit proſequi iudicium ſuper turbatione illata ſuo auctori poſt litem motam prædefuncto, & illi liceat illud iudicium proſequi, vt comprobat Menoch. *de retin. remed. 3. n. 62. & illius auctoritate hoc firmauit* Rota *in vna Beneuentana cenſus 13. Iunij,* 1594. *coram* b. m. Corduba, *quæ eſt poſt tract. deciſ. 211. n. 1.* nam illa deciſio debet intelligi iuxta terminos, in quibus loquitur Menoch *quem allegat d. n. 62. arg. l. imperator ff. de in diem addict. & ibi not.* Bart. *& iuxta hanc ſententiam reſoluit* Rota *in illa Ariminenſi coram* R.P.D. Merlino, 10. *Iann.* 1628. *quæ eſt deciſ. 515. per tot.* vbi vltra limitationem quam nos hic adducimus quando hæres proſequitur iudicium iam cæptum à defuncto, quam ibi Rota pluribus confirmat deciſionibus aliam affert *num. 7.* videlicet vbi vigore ſtatuti poſſeſſio defuncti continuatur in hæredem tunc enim poteſt hæres etiam ex propria perſona mouere iudicium manutentionis, vt poſſeſſione defuncti Gratian. *diſcept. for. cap. 613. num. 17. & ſeqq.*

Vel dicamus quod Rota *in illa Mirandeſi penſionis coram* Reuerendiſſ. Decano loquatur de iudicio per hæredem in ſummariiſſimo retinendæ mouendo occaſione turbationis illatæ ſuo auctori, quod hæredi denegat ob rationes, quas ibi allegat. In illa autem *Beneuentana coram Corduba* cum loquatur non de iudicio inchoando, ſed de illo terminando mediante mandato de manutenendo, quod præſupponit iudicium, & litem iam cæptam, illud *Rota* dicit eſſe concedendum hæredi prout fuiſſet concedendum ſuo auctori, ſi viueret & ſic intellectæ iſtæ deciſiones ſibi ad inuicem non aduerſantur.

In remedio autem recuperandæ conſtituenda eſt concluſio affirmatiua, quam] probat tex. *in l. 1. §. interdictum hoc, ff. de vi, & vi arma.* Gl. & Doctor. *in cap. Significauerunt, ext. de teſtib.* Gabr. *conſ. 179. in princ. lib. 1.* Neuiz. *conſ. 78. num. 1.* Rol. *conſ. 50. n. 4. lib. 2.* Tob. Non. *conſil. 34. num. 21.* Franc. Becc. *conſil. 75. num. 14. libr. 1.* Surd. *conſ. 168. n. 14. & conſ. 189. n. 13. lib. 2.* Benint. *dec. 12. num.*

4 num.1. Creſcent. dec.3. de reſtit. ſpoliat. ſcilicet, † quan-
do defunctus viuens deſtitutus, & ſpoliatus, Benint.
d. deciſ.12. num.3. Magon. deciſ. Lucenſi 4. n.14. Secus
5 † autem ſi tempore ſuæ mortis poſſidebat quia tunc
datur remedium adipiſcendæ, Benint. d. n.3. Magon.
d. dec. num. 15. Contard. de moment. poſſeſſ. limit. 2. §.1.
num.6. & 7.

Vtrumque autem remedium tàm retinendæ, quàm
recuperandæ poſſeſſionis conceduntur ceſſionario do-
6 mini cenſus non ſolùm † quando ipſe eſt in quaſi
poſſeſſione exigendi cenſum, Menoch. de retinen. poſſeſſ.
d. remed. 3. num.259. Rota coram bon.mem. Orano, 24.
Octobris, 1588. in illa Romana cenſus. quæ eſt impreſſa
7 poſt tract. dec. 231. num.10. Sed etiam † ex ſola poſſeſ-
ſione cedentis Bald. in cap. licet cauſam, n.34. verſ. item
interdum, de probat. & placuit Rotæ coram b m. Penias
2. Iunij, 1610. in vna Romana cenſus, quæ eſt poſt tract.
deciſ. 250. num. 1. [Et in eadem cauſa coram eodem 4.
Martij, 1611. quæ eſt poſt tract. deciſ. 392. num.2. & in
Romana cenſus coram R. P. D. Buratto, 4. Iulij, 1618.
quæ ibid. eſt deciſ.410. num.1. & coram Reuerend. P. D.
Manzanedo, 24. Iunij, 1614. in illa Romana cenſus, quæ
ibidem eſt dec. 239. n.1. & ſeqq. [& in Ariminenſi cen-
ſus, 10. Ianuar. 1628. coram R.P.D Merlino. quæ eſt poſt
tract. dec.515. n.9. Gratian. diſcept. forenſ. tomo 2. c.310.
num.25. & 26.

Licet poſſeſſio rerum corporalium non tranſeat in
ceſſionarium, Syluan. conſ.55. n.8. Menoch. de retinend.
poſſeſſ. remed.3. n.267. & ſeqq. Rota dec.551. n.4. part.2.
in recollect. per Farinac. & in d. Romana cenſus coram
R.P.D. Buratto n.1.

8 Attamen in † iuribus incorporalibus (quale eſt hoc
exigendi annuas penſiones cenſuales) poſſeſſio ceden-
tis transfertur in ceſſionarium abſque alia apprehen-
ſione, Natta conſ.298. num.38. lib.2. Menoch. de retin.
9 poſſ. d. remed. 3. num. 359. & ſeq. quia † in corporali-
bus tantum operatur ceſſio quantum traditio, Gloſ.
& Doctor. communiter in l.1 C. de act. & obligat. refert
alios Claud. Berrazol. in ſuo tract. de clauſul. inſtrument.
10 clauſula 27. glo.4. num 2. Vnde † malè videtur ſenſiſſe
Federic. Martin. in ſuo tract. de iure cenſu. cap.vlt. n.78.
dum negat ſucceſſuri dari huiuſmodi remedium ex
perſona ſui auctoris ex eo, quia ipſe nunquam poſſe-
dit. [ad hoc autem, vt ceſſionarius poſſit ex iure ſibi
ceſſo exigere fructus cenſus poſt ceſſionem decurſos,
& petere ſe manuteneri in quaſi poſſeſſione exigen-
di eſt neceſſe vt ibi cedatur ius reale ipſius cenſus, vt
dixit Rota coram R P.D. Merlino, in vna Romana cen-
ſus, 15. Nouembris, 1627. quæ eſt poſt tract. deciſ. 503.
num.5.]

Competunt autem hæc remedia poſſeſſoria non ſo-
11 lùm ſingulari ſucceſſori in ipſo cenſu, ſed etiam † ei
qui ſucceſſit alicui in aliqua dignitate, & officio cuius
anteceſſori cenſuales reſponſiones ſolebant ſolui, licet
enim ſucceſſor iſte nunquam fuerit in poſſeſſione, vel
quaſi exigendi, illi tamen competit remedium poſſeſ-
ſorium, vt dixit Feder. Martin. d. cap.vlt. n.79. ea ratio-
ne, quia tali ſucceſſori datur interdictum, vnde vi, vt
bene deducit Maſcard. in ſuo tract. de probat. vol. 3. con-
12 cluſ.1324. n.20. & ſeqq. Cum ipſa † dignitas, & offi-
cium quod nunquam moritur, poſſidere dicatur. Inn.
in cap. cum ſuper, ext. de cauſa poſſ. & propr. Feder. Martin.
d. cap. vlt. num.81.

13 Competunt † prætereà procuratori irreuocabili in
rem propriam conſtituto, ſi non alieno, ſed proprio
nomine agat, & poſſideat, vt dicit Rota coram bo.me.
Orano, 14. Octobris, 1588. in illa Romana cenſus, quæ eſt
poſt tract. dec.231. n.11. auctoritate Bal. in d. l.1. n.22. C.
de act. & obligat.

[Competunt quoque adminiſtratori hæreditatis à
teſtatore in ſuo teſtamento conſtituto, hæreditate ad-
huc non adita, vt fuit reſolutum in Rota coram R.P.D.
Veroſpio in vna ciuitatis Caſtelli cenſus, 27. Nouembris,
1612. poſt tract. dec.405. n.1.

Secunda ſit concluſio. Remedia poſſeſſoria pro cen-
ſu formali competunt non † ſolùm contra eum qui 14
cenſum impoſuit, & fuit ſolitus illum ſoluere, etiam
contra illius hæredes. Guido Papa, ſed per bonas rationes,
d. dec.629. Menoch. de recuper. poſſeſ. d. remed. 1. quæſt.
num.89 confirmat Iacob. Venent. in d. ſuo tract. de ann.
præſtat. part.1. q.19. n.2. & 3. & in puncto dixit Bon. in
ſuo tract. de cenſib. art 78. n.111. in fine, Bernard. Greu.
ad Andr. Gail. pract. obſeru. lib.2. concluſ.75. n.5. Feder.
Martin. d. cap. vlt. n.72. [& confirmat Io. Petr. Fontanell.
de pact. nupt. part.1. clauſul.4. gl.18. part.4. n.12. & ſeqq.]
& voluit Rota coram Illuſtriſſ. Cardinali Ludouiſio, 11.
Maij 1607. in illa Imolenſi cenſus, quæ reperitur impreſſa
poſt tract. dec.213. num.4.

Hoc autem quod diximus de hærede, eſt duobus
modis intelligendum, & quidem primò, † dummodo 15
hæres ſciat non ſolum fuiſſe à ſuo auctore factas ſo-
lutiones in præteritum, ſed etiam dictas ſolutiones
fuiſſe factas ex cauſa dicti cenſus cuius occaſione con-
uenitur aliàs contra ipſum non poſſet agi aliquo re-
medio poſſeſſorio, vt deducit Iacob. Venent. d. part.1.
q.20. in fine.

Secundò † eſt declarandum, vt non procedat in 16
hærede cum beneficio legis, & inuentarij, nam ob tale
beneficium ceſſat omnis damnoſa obligatio hæredis,
& non tenetur vltra vires hæreditarias, l. fin. §. in com-
putatione, & ibi Bart. num. 7. & alij communiter, C. de
iure delib.

Nam † ſi hæres cum beneficio inuentarij negat ſo- 17
lutionem cenſus, quem illius auctor ſoluere ſolitus
erat, videtur quod ex iuſta cauſa id faciat, videlicet, ob
æs alienum quo ſit grauata hæreditas, Venent. d. q.20.
num. 3.

Et licet † contra Venent. teneat Rota coram b. m. 18
Penia, 15. Ianuarij, 1607. in illa Romana cenſus, quæ eſt im-
preſſa in fi. tract. dec.55. n.10. & coram bon. mem. Orano,
24 Octobris, 1588. in alia Romana cenſus, quæ eſt ibid.
dec.231. num.5. & ſeq.

[Et maximè ſi ipſemet hæres cum inuentario aliàs
cenſum ſoluiſſet, & ſic dominum cenſus conſtituiſſet
in quaſi poſſeſſione exigendi cenſum præfatum, nam
non poſſet poſtea ſolutionem cenſus euitare, nec re-
tardare ſub prætextu, quod in hæreditate non adſint
bona. vt fuit dictum coram R. P. D. Veroſpio, 27. No-
uembris in illa ciuitatis Caſtelli cenſus, quæ poſt tract.
deciſ.405. num.3.

Dicta † tamen per Venent. poſſent ſuſtineri in duo- 19
bus caſibus. Primò, ſcilicet, quando is, qui eſt in quaſi
poſſeſſione exigendi propter denegationem ſolutionis
factam ab hærede, cum beneficio inuentarij haberet
ſe pro ſpoliato, vt clarè ſenſit eadem Rota coram b. m.
Robuſterſo, 8. Februar. 1577. in illa Romana cenſus, quæ
ibidem eſt deciſ. 232. n.16. Secundò, quando † adſunt 20
alij creditores prætendentes meliora iura, & hæredi-
tas non eſt ſoluendo, vt dixit Rota coram b m. Orano,
12. Februar. 1588. in vna Romana cenſus, quæ eſt ibidem
dec.151. n.7. Vbicunque enim † ſubeſt legitima cauſa 21
negandi ſolutiones non competit, nec remedium re-
tinendæ poſſeſſionis, vt non obſcurè ſenſit Menoch.
de retin. poſſeſſ. remed.3. num. 479. nec remedium recu-
perandæ, quia ceſſat dolus † qui eſt, neceſſarius in re- 22
mediis ſpoliatiuis. Innoc. in cap. quærelam, num.4. verſ.
ſi autem, ext. de elect. Rota deciſ.11. quæ eſt, 3. de reſtit.
ſpol. in antiq. Guido Pap. conſil. 225. n. 2. ſentit Bened.
Bon. in d. ſuo tract. de cenſib. art.38. n.64. Venent. in d.
ſuo tract. part.1. q.2. n.2. q.16. n.1. q.25. num.11. & q.28.
numer. 1.

Competunt † prætereà hæc remedia poſſeſſoria 23
contra eum, qui in contractu cenſuali tanquã fideiuſ-
ſor acceſſit, etiam quod ipſe nunquam ſoluerit, dum-

modo ſoluerit principalis debitor, vt voluit Rota *coram* b.m.Corduba, 24.*Nouembris*,1597. *in illa Engubina cenſus,quæ eſt impreſſa in calce tract.dec.145. n.4.&* *coram* b.m.Penia, 2. *Iuny*, 1610. *in illa Romana cenſus, quæ eſt ibidem.dec.*250. *n.*2.

24 Prout competunt † contra eos, qui ſucceſſerunt in officio vel beneficio eius, qui erat ſolitus ſoluere iſtas annuas reſponſiones cenſuales, nam licet ipſe nunquam ſoluerit, ex quo tamen habuit cauſam, & ſucceſſit ei qui aliquando ſoluit, dantur contra eum huiuſmodi iudicia poſſeſſoria. Guido Pap.*d.dec.*629.Put. *dec.*151. *lib.*3. Menoch. *de recup. poſſeſſ. remed.* 1. *n.*89. Maſcard. *d. concl.*134. *n.*21. *ad fin. qui alios allegat, &* *declarauit* Rota *coram* R.P.D. Manzanedo, 21. *Marty*, 1610. *in illa Aquilegienſi penſionis, qui eſt poſt tractat. dec.*242. *num.*4.

25 Immo † dari contra quemlibet ſucceſſorem ſingularem eius, qui erat ſolitus ſoluere, eo quia huiuſmodi quaſi poſſeſſio paſſiuè tranſeat in ſingularem ſucceſſorem, etiam quod ipſe nunquam ſoluerit, fuit reſolutum in Rota *coram* b.m.Orano,24.*Octobris*,1588. *in illa Romana cenſus,quæ eſt poſt tract.dec.*231.*n.*3.

26 [Dum autem ſupra deductum fuit † remedium retinendæ poſſeſſionis dari etiam contra hæteder & alios: Intelligendum eſt dummodo iſti poſſideant, cum remedium hoc ſit conceptum in rem *l.*1. *in fin. ff. de in-*
27 *terd.* & † dum poſſident dicuntur poſſidere cùm ſua cauſa,& ſuo onere, cum quibus res tranſit ad quemlibet illius poſſeſſorem. Rom. *conſil.*73. *n.*5.*& ſeq.* Dec.
28 *conſ.* 284. *n.*1. Et † propterea ſi non poſſideant, non poterit contra eos hoc interdictum intentari: *vt reſoluit* Rota *in vna Romana cenſus de Valentinis coram* R.P.D.Ottembergo,2. *May*, 1607. *quæ eſt poſt tract. dec.*
29 390.*n.*2. *& ſeq.* quod comprobat ea ratione, † quia tertius, qui cenſum non impoſuit, tenetur dumtaxat ad illius fructus dum fundum cenſitum poſſidet *l. fi.* §. *fi.ff. de contr.empt.* Couar.*var. reſolut. lib.*3.*c.*7. *verſ. hinc etiam deducitur,de qua re nos diximus infra hac ead. q. art.*8. *num.*4. *& ſeqq.*

SVMMARIA.

[*Agene remedio recuperanda debet probare ſpolium à reo commiſſum.*
Agene remedio retinenda debet probare turbationem.
Spoliatio probatur probando poſſeſſionem rei conuenti iuniorem.
Poſſeſſio, poſterior præſumitur clandeſtina.
Debitor cenſus negans ſoluere dicitur ſpoliare ſi litem ſuſtineat.
Turbatio fit, & probatur multis modis.
Turbat qui negat cenſum ſoluere.
Turbatio probatur per litis ſuſtentationem.]

1 *Fundamentum actoris in iudicio poſſeſſorio retinendæ, vel recuperandæ, conſiſtit in probatione ſuæ poſſeſſionis.*

2 *Poſſeſſio præſumitur continuata, niſi probetur contrarium.*

[*Poſſeſſio non perditur ob negligentiam decem annorum, niſi alius ingrediatur poſſeſſionem vacuam.*]

3 *Poſſeſſio vel quaſi exigendi probatur ex præcedentibus ſolutionibus.*

4 *Dummodo ſint vera, & reales.*

5 *Et non per aliquam ſatisfactionis ſpeciem.*

6 *Puta per compenſationem.*

7 *Probationes in iudiciis poſſeſſoriis, ſufficiunt leuiores.*

[*Quaſi poſſeſſio exigendi cenſum in remedio recuperanda debet plenè probari.*]

8 *Limitatur quando agitur de præiudicio tertij.*

9 *Solutio cenſus ad fauorem debitoris, probatur per confeſſionem creditoris.*

10 *Confeſſio ſolutionis facta à creditore, non ſuffragatur illi ad effectum habendi manutentionem.*

11 *Quaſi poſſeſſio exigendi penſionem, non probatur ex confeſſione creditoris ad effectum, vt manuteneri debeat.*

12 *Quaſi poſſeſſio exigendi probata per confeſſionem debitoris, eſt manutenibilis.*

13 *Ampl. etiam, ſi ſit probata per confeſſionem legitimi procuratoris ipſius debitoris.*

14 *Intellige de confeſſione iudiciali, ſecus de extra iudiciali.*

15 *Confeſſio procuratoris, & ſindici nocet domino, ſi fiat in iudicio, ſecus ſi ſit extraiudicialis.*

16 Limit.*niſi procurator ſoluat ſciente debitore, vel de eius ſpeciali mandato.*

17 *Solutio non poteſt fieri ſine impenſa.*
Solutio præſumitur facta de mandato debitoris, ibidem.

18 *Mandatum præſumitur ex coniecturis, & adminiculis.*

19 *Solutio facta cum proteſtatione, quod ſit metu mandati, non probat quaſi poſſeſſionem exigendi.*

20 *Quaſi poſſeſſio exigendi quod non reſultet ex vnica ſolutione, volunt aliqui.*
Intelligitur, vt num.25.

21 *Contrarium volunt aly, & Rota.*

22 *Quod verum credit Auctor quando apparet quod is, qui ſemel ſoluit animo ſoluendi in futurum.*

23 *Quaſi poſſeſſio in incorporalibus, acquiritur per vnicum actum.*

24 *Dummodo actus ille non fiat iure familiaritatis.*

26 *Manutentio in iure exigendi, non requirit quia ſi poſſeſſionem titulatam.*

[*Dominus cenſus ad effectum manutentionis in quaſi poſſeſſione exigendi illius fructus non habet neceſſe probare titulum, dummodo illum alleget contra Boccac.*
Agens remedio retinenda non tenetur iuſtificare poſſeſſionem ex titulo.
Titulatus poſſeſſor eſt manutenendus.
Intellige quando non conſtat alium eſſe in antiquiori poſſeſſione.
Poſſeſſor antiquior debet manuteneri.
Etiam ſi alius doceat de antiquiori titulo.]

27 *Quaſi poſſeſſio, cui reſiſtit ius commune qualis dicatur, remiſſiuè.*

28 *Quaſi poſſeſſio cui reſiſtit ius commune, non eſt reſiſtibilis, niſi iuſtificetur titulus.*

29 *Titulus quaſi poſſeſſionis, iuſtificatur per quales quales probationes, etiam præſumptiuas.*

30 *Titulus quaſi poſſeſſionis, iuſtificatur potius ad colorandam bonam fidem, quam ad probationem tituli.*

31 *Agens remedio ſpoliatiuo ſi iuſtificet titulum, non dicitur cumulare petitorium cum poſſeſſorio.*

32 *Quaſi poſſeſſio cui ius commune non reſiſtit, probatur etiam abſque allegatione tituli.*

33 *Rota contrarium ſentiens, quomodo intelligenda.*

34 *Rota in hoc variauit.*

35 *Agens remedio ſpoliatiuo, ſi nitatur quaſi poſſeſſione recenti, debet iuſtificare titulum, ſecus ſi ſit antiquior vltra triennium.*

36 *Agens remedio ſpoliatiuo ad ius exigendi cenſum non debet iuſtificare titulum quo nititur.*

Quaſi

Quaſi poſſ:ſſi exigendi cenſum quomodo probetur.

QVÆSTIO XCIII.

aliàs par. 2. cap. 2. quaſt. 5. art. 4.

REmanet, vt diſſeramus de probationibus faciendis in his poſſeſſoriis iudiciis, [In vtroque autem actor probare debet extrema neceſſaria , videlicet vnum ex parte rei conuenti, alterum ex parte ſuimet. Ex parte quidem rei in poſſeſſorio recuperandæ probanda eſt ſpolsatio *gloſ. in l. 1. §. ſi quis tamen in verb. poſſidebat ff. de vi , & vi arm. cap. conſultationibus , & ibi* Decian. *in 2. notab. & aly communiter de offic. deleg.* In iudicio autem manuteotionis probanda eſt turbatio, Menoch. *qui multos allegat de retin. poſſeſſ. remed. 3. n. 550.*

Spoliatio antem probatnr eo ipſo, quod probatur, quod poſſeſſio rei conuenti eſt iuoior , & poſterior quam ſit poſſeſſio actoris Menoch. *de recuper. poſſeſſ. remed. 15. num 383.* Ceph. *conſ. 301 num. 62. lib. 3.* Benintend. *dec. 10* Honded. *conſ. 17. numer. 14. lib. 1. & conſ. 23. num. 33. lib. 2.* Ponian. *de ſpol. libr. 2. nu. 8.* Poſſeſſio enim recentior, & poſterior præſumitur clandeſtina reſpectu antiquioris *l. fin.* Cod. *vnd. vi, cum alis allegatis per* Alex. *conſ. 6. n. 8. ad fin. lib. 3. cap. licet cauſam , & ibi* Doctor. *de probat. ſcribent. in l. ſi duo in princ. maximè* Bart. *ſub num. 4. ff. vti poſſid. cum congeſtis à* Menoch. *de retin. poſſeſſ. remed. 3. num. 725.* Et in terminis noſtris ſpoliatio iuris exigendi annnos cenſus probata dicetur ſi reus conuentus oeger ſolnere cenſuales reſponſiones, & litem ſoſtineat Soc. Iun. *conſ. 18. numer. 17. lib. 2. in puncto* Crau. *conſ. 140. n. 1. lib. 1.* Pontan. *d. tract. d. lib. 2. n. 185.* Verall. *dec. 369. n. 1. lib. 2. cuius auctoritate* Io. Petr. Fontan. *in tract. de pact. nuptial. tom. 1. clauſula 4. gl. 18. par 4. n. 10.* vbi refert ſe fuiſſe aliquando conſolatum quendam aduocatum , qui timebat ſuccumbere, ex quo aliter non probauerat ſpoliationem.

Turbatio autem licet multis modis fieri, & probari poſſit, *vt latè apud* Rebuff. *ad conſtitut. Regi. de mater. poſſeſſor. art. 1. gloſ. 2* Menoch. *de retin. poſſeſſ. rem 3. q. 62. à num. 467. vſque ad num. 106.* Boccacc. *de interd. vti poſſid cap. 11. à num. 7. vſque ad n. 40. & alios pleroſque.* In propoſito autem noſtro fieri dicitur quando prohibetur oe fiat cenſus ſolutio, & debitor negat illum ſoluere ad Rebuff. *d. gloſ. 2. numer. 28.* Menoch. *de remed 3. n. 497. &* Boccac. *d. cap. 11. n. 33.* Et legitimè probata dicitur ſi reus conuentus neger ſoluere , & litem ſuſtineat. Alex. *con. 73. n. 1. lib. 3.* Pariſ. *conſ. 54. n. 22. lib. 3.* Verall. *d. dec. 369. n. 1.*

1 Aliud extremum ex parte ipſiuſmet actoris eſt antiquior eius poſſeſſio † quoniam fundamentum intentionis illius, qui remediis poſſeſſoriis vult experiri (petendo vel ſe manuteneri in ſua quaſi poſſeſſione exigendi annuas reſponſiones cenſuales in qua ſe turbari prætendit , vel ad illam ſe redintegrari qua ſe ſpoliatum fuiſſe contendit conſiſtit in probando, & iuſtificando ſuam quaſi poſſeſſionem ſiue de tempore
2 litis motæ, ſiue de anteriori , quo caſu † præſumeretur continuata , niſi contrarium probaretur , vt dixit Rota *coram* R.P.D. Manzanedo, 11. *Marty*, 1610. *in illa Aquilegienſi penſionis, quæ eſt impreſſa poſt tract. dec. 242. num. 6. & ſeqq.* [Quæ tamen probatio non reſultaret ex ipſius negligentia decem, vel plurium annorum, niſi alius interim in exactione dicti cenſus ſe intromiſiſſet , vt in puncto reſoluit Rota *in vna Mediolanenſi fructuum* 30. *Maij*, 1588. *coram* b.m. Cardinale Platto, *poſt tract. deciſ. 344. num. 2. & in vna Romana cenſus coram* R.P.D. Buratto, 4. *Iulij*, 1618. *quæ ibid. eſt deciſ. 410. num. 15. & ſeqq.* Nam in remediis poſſeſſoriis non ſola decennalis negligentia excludit quem ab actione, niſi alius poſt negligentiam nactus ſit poſſeſſionem vacuam, ſecus ſi illam ingrediatur plenam, vt benè declarat Rota *in d. Mediolanenſi fructuum n. 2. & ſeq.*] Ideo videndum eſt breuiter , quibuſnam modis huiuſmodi probatio fieri poſſit.

In quo † iuris articulo communiter omnes viden- 3
tur conuenire quod huiuſmodi quaſi poſſeſſio exigendi probetur iuſtificando , & probando præcedentes ſolotiones, cùm ex præcedentibus ſolutionibus reſultare probationem legitimam in his iudiciis poſſeſſoriis dicat Foller. *in ſua pract. cenſu. in verbo huiuſmodi, num. 101.* Maſcard. *in ſuo tract. de probat. vol. 1. concluſ. 279. num. 15. qui alios allegat, & firmauit* Rota *coram* Seraph. *deciſ. 1226. num. 1. part. 2. & coram* bon. mem. Cardin. Blanchetto, 13. *May*, 1596. *in illa Romana cenſus quæ eſt impreſſa poſt tract. dec. 78. num. 1. & coram* R.P.D. Ottembergio, 24. *Nouembris*, 1606. *in illa Romana cenſus, quæ eſt ibid. deciſ. 113. num. 2. & 4. & coram* Reuerendiſſimo, P.D. Sacrato, 10. *Iuny*, 1613. *in illa Romana cenſus, quæ ibidem eſt deciſ. 68. num. 2. & coram* R.P.D Buratto, 14. *eiuſdem menſis Iuny dicti anni*, 1613. *in illa Foroliuienſi cenſus , quæ eſt ibidem deciſ. 96. num. 22. & 26.* [*& in vna Anconitana pecuniaria 26. February*, 1624. *coram* R.P.D. Pitouaoo, *quæ poſt tract. eſt deciſ. 483. n. 2.*] Dum-
modo † iſtæ ſolutiones præcedentes fuerint verè rea- 4
les , & effectuales , non autem præſumptiuæ, Federic. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſu. cap. 3. num. 98.* nec per
† aliam ſatisfactionis ſpeciem, vt dixit Rota *coram* Re- 5
uerendiſſ. P.D. Sacrato, 28. *Nouembris*, 1603. *in vna Romana fructuum cenſus, quæ eſt ibidem deciſ. 252. num 4. & & coram* bon. mem. Penia, 22. *Maij*, 1605. *in illa Roma-*
na cenſus quæ ibidem eſt dec. 236. n. 4. puta † per compen- 6
ſationem, vt dixit Rota *coram* Seraph. *dec. 302. part. 1. quæ eſt dec. 389. par. 1. diuerſorum.*

[Quatum autem probatio requiratur pro iuſtificatione præcedentium ſolutionum videtur adhibenda diſtinctio an ſimus in poſſeſſorio recuperandæ, vel retinendæ.

Nam in poſſeſſorio recuperandæ probatio debet eſſe plena, nec ſufficit ſemiplena, Io. Petr. Fontanell. *d. par. 4. num. 4. & ſeq. vbi profitetur ita magis communiter Doctores tenere, & pro ea allegat.* Afflict. *deciſ. 304. numer. 5. & ibi* Vrſill. Andr. Gail. *obſeruat. lib 1. obſeruat. 7. num. 2.* Mohed. 78. Caputaq. *dec. 15. lib. 1.* Ioſeph Ludouic. *deciſ.* Peruſ. *59. n. 2.* Steph. Gratian. *deciſ. March. 192.* Menoch. *de recuper poſſeſſ. remed. 15. n. 408. & 409. Granut. 2.* Thæorem. *22. per tot.* Vinc. Carocc. *deciſ. 126.* Farinac. *in ſua pract. crim. in tract. de teſtib. q. 63. cap. 1. num. 31. & 32.*

In poſſeſſorio autem retinendæ ſufficiunt leuiores 7
probationes.] Curt. ſen. *in l. admonendi , num. 323. verſ. ſecundo modo, ff. de iureiur.* Menoch. *de retin. poſſ. remed. vlt. num. 39. & fuit reſolutum in* Rota *coram* bon. mem. Orano, 3. *Iulij* , 1589. *in illa Foroliuienſi cenſus , quæ eſt poſt tract. deciſ. 110. n. 1. & repetitum* coram bon. mem. Corduba, 5. *Iulij*, 1599. *in illa Romana , ſeu Præneſtina cenſus, quæ ibidem eſt dec. 109. n. 1. & coram.* R.P.D. Man-
zanedo, 21. *Martij*. 1610. *in illa Aquilegienſi penſionis, quæ eſt ibidem dec. 242. n. 2* Præterquam † quando age- 8
rent de præiudicio tertiæ perſonæ, quo caſu [in hoc quoque iudicio retinendæ.] pleniores requirerentur probationes, vt benè colligitur ex dicta Seraph. *deciſ. 302. ſupra allegata* , Quibus autem mediis fieri poſſit huiuſmodi probatio, fuit dictum *ſupra hoc eod. c. 2. q. 4. art. 6. nunc q. 87.* ad quem locum in contingentia facti, eſt recurrendum.

Vnum teſtem in propoſito addendũ eſſe exiſtimaui,
quod licet † ad fauorem debitoris cenſus probetur 9
ſolutio per confeſſionem creditoris vt diximus *d. art. 6.*

10 num.10.& ſeqq. non † tamen ex tali confeſſione re-
ſnltat releuans probatio ad fauorem ipſiuſmet eredi-
11 toris ad effectum obtinendi manutentionem, vt † in
ſimili de manutentione in quaſi poſſeſſione exigendi
penſiones, dixit Rota in illa Cæſarauguſtana penſionis,
1589.10. Ianuary, coram bon.mem.Gypſio, quæ eſt im-
preſſa poſt tract.dec.241.num.1.ne aperiatur via fraudi-
bus, ſi quidem hoc pacto facete euique liceret proba-
re exactionem, & quaſi poſſeſſionem, vt animaduertit
Tiraq.de retractu Lignag.§.1.Gloſ.18.& refert ibi Rota
d.num.1.

12 Probatur † tamen per confeſſionem ipſius debi-
toris, vt dixit Rota coram bon.mem.Corduba,15.Iuly,
1599.in d.Romana ſeu Præneſtina cenſus quæ eſt poſt tra-
ctat.deciſ.109.num.3.[& coram bon. mem. Buratto in
illa Romana domus,& bonorum 18.May,1618.quæ eſt poſt
13 deciſ.495. num.4.] Vel † ſui legitimi procuratoris in
Iudicio factam, vt voluit Rota in illa Bonomenſi cenſus,
13.Decembris,1591.coram Reuerendiſſ.P.D.Sacrato, quæ
eſt ibidem deciſ.154 num.2.& ſeq.& ſenſeras antea coram
bon.mem Otano,15.Iulij,1598.in illa Foroliuienſi cen-
14 ſus, quæ ibidem eſt deciſ.20. num.7. Si † autem iſta con-
feſſio procuratoris, vel ſindici emanaſſet non in iudi-
cio, ſed extraiudicialiter, puta in inſtrumento refuta-
tionis.conſtituenti non præiudicaret, nec ex ea dicere-
tur legitime probata quaſi poſſeſſio exigendi ad fauo-
15 rem domini cenſus. Quia † licet confeſſio procura-
toris, & ſindici noceat in iudicialibus, attamen in ex-
traiudicialibus domino non præiudicat, vt poſt Alex.
tradit Dec. conſ.211.num.2. in fine, & conſ.297. ſub n.6.
16 ad fin. præſertim † ſi non probetur talem ſoluentem
procuratorio nomine habuiſſe mandatum ad ſoluen-
dum, vel ſoluiſſe de ſcientia debitoris. Vetal. deciſ.165.
lib.5.conſtito autem qood ſolutio fuerit facta per pro-
17 curatorem. Quia † illa fieri non potuit ſine impenſa,
& non eſt veriſimile quod ſoluens voluerit de manda-
to debitoris Purpur.conſ.181.num 4.lib.1. Bero conſ.45.
num.56.& 57.lib.3.Cacheran.conſ.1. num.62. & maxi-
mè ſi fuerit ſoluta non modica, ſed notabilis ſumma,
vt animaduertit Rota coram bon. mem. Penia in illa
Romana palatij campi Flore,16 Decembris,1588. quæ eſt
impreſſa in calce tractat. deciſ. 101. num.12. & in puncto
coram eod.2. Iuny, 1610.in illa Romana cenſus. quæ eſt
18 impreſſa ibidem deciſ.250.num.6. Maximè coocurrenti-
bus adminiculis, & coniecturis, propter quas præſumi
mandatum, volunt multi relati à Maſcar.in ſuo tract.de
probat.vol.2.concluſ.1006.num.52. Menoch. in ſuo tract.
de præſumpt.lib.2 præſumpt.33.num.27.verſic.declaratur,
Gabr.in tit.de procurat.concluſ.1.num.10.verſ.ſecus eſt,&
placuit Rota, vt deciſ.196. ſub num.4.verſ.non obſtat, par.
1.diuerſ.& ferè in puncto coram R. P.D. Marcomontio,
14. Nouembris,1608. in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt
19 tract.deciſ.233.num.2.& 3.Non † tamen reſultaret re-
leuans probatio ex ſolutione facta à debitore ſoluen-
te cum proteſtatione quod ſoluit metu mandati exe-
quutiui contra eum iam relaxati, quia ex tali ſolutio-
ne non acquiritur quaſi poſſeſſio exigendi, vt dixit
Rota ibi,num.1.

Cæterum citea hanc ſolutionom probationem de
nonnullis videtur neceſſariò dubitandum, & primò
quot ſolutiones requirantur ad effectum, vt dicta qua-
ſi poſſeſſio ſolutioonm dici poſſit legitimè, & ſuffi-
20 cienter probata, circa quam difficultatem Quod †
non ſufficiat vnica ſolutio, ſed requirantur plures, vo-
luerunt Scribentes in cap.cum Eccleſia Sutrina, ext. de
cauſ. poſſeſſ.& propriet. maximè Abb.num.53. ibi ad pro-
bandum, Ripa, num.55.& alij communiter idem Ripa in
l.2.num.5.ff.quor.bonor.Iacob.Venent.in ſuo tract.de anu.
præſtat.part.1.q.6. & in puncto Felician.de Solis, in ſuis
Commentar.de cenſib.tom.1.lib.3.c.1.num.9 Follet.in ſua
pract.cenſuali in verbo, huiuſmodi, num.101.Maſcard. in
d.ſuo tract.de probat.vol.1. concluſ.279. num.15. Federic.
Mart.in ſuo tract. de probat.vol.1.concluſ.269. numer.15.
Federic. Martin. in ſuo tract. de iure cenſ.capit.7. numer.
90. licèt non conſtituant quot ſolutiones requiran-
tur, ſed vnanimi conſenſu id reponant io iudicis arbi-
trio.

Multis autem † placuit quod vnica ſolutio ſufficiat, 21
& in proptiis terminis Gaſpar Roderic. in ſuo tract.de
ann.redditib.lib.1.q.15. num.20. in fine, & hanc ſenten-
tiam Rota pluries amplexa fuit,& maximè in d.deciſ.196.
num.2.part.1. Diuerſ. & coram bon. m. Cardinali Ari-
gono,22. Martij,1596.in illa Venetiarum cenſus, quæ eſt
in tract.deciſ.244.num.1.coram bon.m. Cardinali Pam-
philio,29. Aprilis eiuſdem anni,1599.in illa Romana cen-
ſus, quæ eſt ibidem deciſ. 235. num.1. & 2.coram R.P.D.
Manzanedo,17.Iuny,1605 in illa Ianuenſi cenſus, quæ eſt
ibidem dec.212.& rurſus coram bon.mem. Penia,6.No-
uembris,1606.in illa Rom.cenſus, quæ ibidem eſt dec.245.
& coram Illuſtriſſimo Cardinali Ludouiſio, 11. May,
1607.in ea Imolenſi cenſus, quæ eſt ibidem dec. 213. n.1.
Et coram R.P D.meo Vbaldo, in vna Romana cenſus 9.
February,1618.quæ eſt poſt tract.dec.389.num.1.& in alia
Romana cenſus coram R.P.D.Buratto,4. Iuly,1618. quæ
ibidem eſt deciſ 410 n.4.]

Cum † ſententia tunc maximè tranſeundum exiſti- 22
marem ſi appareret quod is, qui vna vice ſoluit annuas
reſponſiones cenſuales eo animo ſoloiſſet, vt quolibet
anno in futurum ſolueret, vt per tex.in l.1. §. quod au-
tem, ff.de aqu.quotid.& æſtiua,& per tot.a Bart.dicit Paul.
de Caſtro, conſ.130 n.2.lib 2. ea ratione mouetur Rota
in ſupra proximè relatis deciſionibus, quia † in iſtis 23
incorporalibus acquiritur quaſi poſſeſſio per vnicum
actum dumtaxat factum ſciente, & patiente eo de cu-
ius intereſſe agitur Ripa, in d.cap.cum Eccleſia Sutrina,
num.52.& 64.Alex.conſ.74 num.16.lib.4. Bald. in conſil.
52.num.4.lib.1.Romanus conſ.211.num.7. Corn. conſ.47.
ſub num.4.lib.3.Balb.in ſuo tract.de Præſcript.in 1.par.5.
part.princip.quæſt.8.n.2. Roderic. d.quæſt.24. q.15. n.21.
Quando † ſcilicet actus ille non fieret iure familiari- 24
tatis, vel eſſet dubium an fieret iure familiaritatis, an
verò vigore obligationis, quia tunc vnicus actus non
ſufficeret, Ripa, in d.cap.cum Eccleſia, num.51. & 56. in
l.fin.numer.5.ff.quor.bonor.Ruin. conſ.106. numer.9.lib.1.
Crauet. conſ. 124. numer. 7. lib. 1. In quibus † termi- 25
nis loquuntur ij, qui plures actus ad probandum qua-
ſi poſſeſſionem in incorporalibus requirunt, & deſi-
derant.

Secundò dubitari contingit circa hunc articulum,
an ſufficiat ſimpliciter allegare, & probare ſolutio-
nes, an verò neceſſe ſit deducere, & probare cauſam
ob quam ſolutiones factæ fuerunt, vel ſufficiat cau-
ſam præfatam dumtaxat allegare abſque eo quod pro-
betur.

Circa qoam difficultatem diſtinguendum eſt in pri-
mis, an agatur interdicto vtili vti poſſidetis pro manu-
tentione poſſeſſionis, vel quaſi, & † hoc caſu. [Quic- 26
quid Boccac.in d.tract.de interd.vti poſſid.cap.18.in q.de
cenſibus numer. 49. voluerit emptorem & creditorem
cenſus petentem ſe manuteneri in quaſi poſſeſſione
exigendi cenſum non debere audiri, niſi doceat de ti-
tulo ſaltem pro productione inſtrumenti cenſualis, ea
ratione, quia cenſualis præſtatio conſtitui non po-
teſt, niſi ſeruata forma data, & conſcripta per Con-
ſtitutiones Summorum Pontificum, & ſignanter Pij
V. qua non ſeruata conſtitutio, & impoſitio cenſus eſt
illicita, & vſuraria, vt dictum eſt ſupra in tract. part.1.
c.1.q.4.art.2.nunc q.9.n.1.& ſeqq.& proinde cum agen-
ti ad manutentionem præfatam obſtet, & reſiſtat ius
commune, & faueat dumtaxat priuilegium Pontifi-
ciam, non videatur manutenendus niſi doceat de titu-
lo ſuæ poſſeſſionis, vel quaſi.

Contrariam tamen ſententiam, quod ad effectum
vt dominus, & creditor annui cenſus manuteneatur in
quaſi

quaſi poſſeſſione illum exigendi, non ſit neceſſaria probatio tituli, ſaltem per exibitionem inſtrumenti cenſualis, immo illum eſſe manutenendum etiam abſque tituli probatione ob ſolam allegationem illius: defendit poſt multos quos allegat. Iacob. Cancer. *variar. reſolut. part. 3. cap. 14. num.* 48. cum quo Ego quoque libétius pertranſeo. Dum enim iſte petit ſe manuteneri in quaſi poſſeſſione exigendi cenſum ſibi debitum vigore inſtrumenti cenſualis, eo ipſo, quod probat ſuam quaſi poſſeſſionem exigendi ex dicta cauſa, quam allegat, debet manuteneri per ea, quæ latè deduximus ſupra in tract. *hoc eod. cap. 2. q. 3. art. 9. ſeu q. 81. n. 8. & ſeqq.* Nam agens interdicto vti poſsidetis non tenetur iuſtificare poſſeſſionem ſuam ex titulo Menoch. *de retin. poſſeſſ. d. remed. 3. n.* 588. Rota *coram* Mantica, *dec. 172. n. 3. & dec. 185. n. 7. & coram* Ludon. *dec. 175. n. 12. & in recollect. per* Farin. *dec. 35. n. 5. & deciſ. 81. n. 8. par. 2.*

Ad id, quod *Boccac.* dicit huic poſſeſſori obſtare ius commune, & tantum aſsiſtere priuilegium Pontificium videtur quod poſsit reſponderi tales cenſuum conſtitutiones fuiſſe agnitas etiam de iure communi ante Pontificum conſtitutiones, *vt demonſtratum fuit ſupra in tract. part. 1. q. 1.* vbi deductum fuit hunc contrahendi modum non originem, ſed formam recepiſſe à Pontificũ conſtitutionibus, quæ aſſiſtentia iuris communis videtur ſatis ſufficere ad obtinendum in iudicio manutentionis, in quo ſola exactio præcedens cum expreſſione tituli, & cauſæ, ob quam fit ſolutio, ſufficit abſque eo, quod dicta cauſa probetur vt mox dictum eſt. Nam ex dicta expreſſione, & enunciatione inſtrumenti cenſualis facta in actu ſolutionis reſultat probatio veritatis illius, *vt diximus d. q. 3. art. 9. num. 13.* ex qua ptobatione reſultat etiam alia ptobatio. quod tale inſtrumentum ſit verum, & ritè, & rectè confectum. *Vt ſæpius dixit* Rota, *& ſignanter in deciſ. 76. n. 5. 113. n. 1. & 259. num. 1. poſt noſtrum tracta.*

Non obſtat, quod in hoc Iudicio inter duos litigantes de poſſeſſione, ille ſit manutenendus, qui titulum ſuæ poſſeſſionis iuſtificat. Menoc. *d. remed. 3. n.* 733. Rota *diuerſ. deciſ. 167. n. 7. part.* 4. Quoniam hoc procedit quando non conſtat vter eorum ſit antiquior poſſeſſor, quo caſu titulatus deberet præferri, & manuteneri. Menoch. *ibi n. 735. in fin.* Verall. *dec. 386. part. 1.* Rota *diuerſ. deciſ. 595. n. 2. part. 1. & coram* Ludouiſ. *deciſ. 412. n. 2. & ibi addent. n.* 5. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 2. cap. 402. n. 1. & 2.* Nam quando conſtat quis ſit antiquior poſſeſſor, is debet manuteneri non obſtante titulo iunioris poſſeſſoris Menoch. *d. remed 3. n.* 725. Rota *in recollect. per* Farinac. *dec. 322. n. 2. par.* 1. Etiam quod poſſeſſor poſterior probet de antiquiori titulo Menoch. *ibidem n.* 727. Addent. *ad Ludouiſ. dec. 323. n.* 7. qui alios allegant; etiam ſi antiquior poſſeſſor nullum habeat titulum, vt ſubdit *ibid.* Menoch *n.* 729. In hoc igitur iudicio non eſt neceſſaria allegatio tituli,] ſiue ſimus in profanis, ſiue in beneficialibus reſoluit Rota *coram* R.P.D. Manzanedo, 21. *Martij*, 1610. *in illa Aquilegienſi penſionis, quæ eſt poſt tract. dec. 242. num. 15. & 16.* An verò agatur interdicto vtili vnde vi pro recuperatione poſſeſſionis vel quaſi, & tunc duo ſunt conſiderandi caſus.

27 Primus † eſt, quando poſſeſſioni cui innititur actor reſiſtit ius commune, cuius exempla peti poſſunt ab Abb. *in cap. conſtitutis, n. 3. ext. de elect.* Bellam. *dec. 17. n. 1. & ſeqq. addent. ad deciſ. 2. de reſtit. ſpoliat. in antiq.* Afflict. *ad conſtit. Regni, lib. 1. rubr. 24. de violent. circa poſſeſſ. c. 1. num. 34. & ſequentibus* Pontan. *in ſuo tract. de ſpol. lib. 2. num.* 161.

28 Et hoc † caſu actor tenetur non ſolum allegare ſed etiam probare, & inſtificare titulum ſuæ poſſeſſionis ſeu quaſi. Abb. *d. n.* 3. Bellam. *d. dec. 17. n. 1. & ſeqq.* Addent. *in d. dec. 2. in vlt. addit.* Menoch. *in ſuo tract. de recup. poſſeſſ. remed. 15. n. 458. cum multis ſeq. & alij plures congeſti in* Contardo *de moment. poſſeſſ. q. 15. n. 7.*

Iſta † autem tituli iuſtificatio non eſt facienda per 29
plenas, & concludentes probationes, ſed ſufficit ſi quomodo titulus coloretur, & per quales quales etiam ſummarias, immo etiam præſumptiuas, & coniecturales probationes iuſtificetur Bellam. *dec. 50. in fine, & deciſ.* 59. Caſſador. *dec. 8 num. 2. de reſtit. ſpoliat.* Beninten. *deciſ. Bononienſi, 23. n. 5. & 6.* Rota *diuerſ. dec. 190. par. 2.* Menoch. *d. remed. 15. n.* 463. vbi multos allegat [*& de retin. poſſeſſ. rem. 3. n.* 334. Oxaſc. *dec. 110. num.* 7.] ſit enim † 30
potius ad iuſtificandum bonam fidem actoris, quam ad probationem tituli, ſeu quaſi poſſeſſionis, vt dicit Bellam. *d. deciſ. 17. in fine.* Et propterea † eo caſu actor 31
non diceretur cumulaſſe petitorium cum poſſeſſorio, ſed iuſtificaſſe ſuam quaſi poſſeſſionem ex titulo. Contard. *vbi ſupra, limit. 2. §. 7. n. 11. & ſeqq.* & ſignanter *numer.* 14. Iacob Venent. *d. ſuo tract. de ann. praſt ac. par. 1. q. 24. n. 8. verſ. nam hoc modo.* [Menoch. *d. remed. n* 335.]

Secundus caſus eſt quando poſſeſſio qua nititur actor conceditur etiam abſque titulo iure non repugnante. In quo quod † actor non ſolum non teneatur 32
ad probandum titulum, immo quod non teneatur illum quidem allegare, volunt communiter Scribentes Abb. *in c. querelam, in 3. not. extr. de elect.* Dec. *conſ. 136. num. 1.* Afflict. *deciſ. 395. num. 3. in fine, & ibi* Viſill. *in addit. num.* 1. Maſcard. *in ſuo tract. de probat. vol. 3. concluſ. 1324. n. 5. dicit communem* Bertazol. *conſ. ciuil. 123. n. 28. lib. 1.* Bernard. Cornazan. *deciſ. Lucenſi 115. n. 2 & voluit* Rota *apud* Mohed. *deciſ.* 153.

Nec † ab iſta opinione nos debet retrahere aucto- 33
ritas Rotæ *deciſ. 3. de reſtit. ſpoliat. in antiq.* vbi dicitur fuiſſe reſolutum hoc quoque caſu actorem teneri non ſolum ad allegandum, ſed etiam ad probandum titulum ſuæ poſſeſſionis ſeu quaſi. Quoniam † præter- 34
quam quod contra illam fuiſſe tentum in eadem Rota *coram* bon. mem. Oradino, *teſtatur* Contard. *d. limit. 1. §. 8. n. 49. & 50. vbi & in d. quæſt. 15. n. 8. & ſeq. eandem ſententiam communem contra d. deciſ. 3. de reſtit. ſpoliat. amplectitur, quam etiam placuiſſe* Rota *teſtatur* Mohed. *d. dec.* 153. poſſumus etiam reſpondere ſaluando illam, quod † habet locum, & procedat quando quaſi poſſeſ- 35
ſio actoris eſſet recens, id eſt (vt declarat multorum auctoritate Maſcard. *d. concluſ. 1324. n.* 4.) non triennalis, eo enim caſu teneretur actor titulum ſuæ poſſeſſionis ſeu quaſi iuſtificare, ſecus autem quando non eſſet recens, ſed antiquior vltra triennium, & ita in ſpecie *d. deciſ. 4. de reſtit. ſpoliat. intelligit, & declarat.* Gig. *in ſuo tract. de penſion. q. 48. n. 5. & ſequitur* Pont. *in tract. de ſpol. lib. 1. ſub n. 85. & n. 161. col. fin.*

Redeundo autem ad propoſitum noſtrum, & hæc quæ dicta ſunt de iuſtificatione, & probatione tituli quaſi poſſeſſionis applicando materiæ de qua nos agimus. Cùm † poſſeſſio ſeu quaſi exigendi annuas 36
reſponſiones cenſuales non ſit de iure prohibita, nec illi ius aliqua ratione reſiſtat, ſed contractus cenſualis ſit licitus, & per Conſtitutiones Summorum Pontificum permiſſus, & approbatus, vt fuit latè demonſtratum *ſupra part. 1. capit. 1. quæſtion. 4. art. 3. & 4. ſeu quæſtion. 10. & 11.* ſequitur quod agens ad reſtitutionem ſuæ quaſi poſſeſſionis iuris exigendi cenſum, & annuam reſponſionem à qua abſque culpa, & facto ſuo fuit deiectus, & illa priuatus non teneatur probare, nec inſtificare titulum ſuæ poſſeſſionis, vt *poſt* Bald. Angel. *& multos alios dicit in puncto* Contard. *d. q. 15. num. 7. & 8.*

Et hæc de remediis quæ pro cenſu formali conceduntur dicta ſufficiunt.

SVM

SVMMARIA.

1 *Dominus cenſus quod poſſit propria auctoritate capere fructus fundi cenſus ſuppoſiti, volunt aliqui.*
2 *Alij quod poſſit capere tantum naturales in horreo non reconditos.*
3 *Auctor tenet indiſtinctè quod nullos.*
Sed neceſſariam eſſe iudicis auctoritatem, n. 8.
Si tamen de facto capiat tenetur illos reſtituere, non tamen amittit ius ſuum, o. 6.
Limitatur cooclusio. 1. *ſi ex pacto id ſibi ſit conceſſum*, num. 9.
Limitatur 2. *quando ad fauorem domini cenſus fuit appoſita clauſula conſtituti*, nom. 13.
4 *Nemo poteſt ſibi propria auctoritate ius dicere, ſed Iudicem pro iuſtitia debet adire.*
5 *Creditor non poteſt propria auctoritate bona ſui debitoris inuadere, etiam quod ex pacto id ſibi liceret.*
7 *Fideicommiſſarius vniuerſalis capiens ante aditam hæreditatem propria auctoritate poſſeſſionem bonorum fideicommiſſo ſubiectorum non incidit in pœnam, ſed tenetur poſſeſſionem dimittere.*
10 *Pactum manuum iniectionis validum eſt in iure.*
11 *Pactum hoc poteſt mandari exequutioni etiam contra tertium poſſeſſorem.*
12 *Pactum iſtud conceditur domino cenſus, & illius fideiuſſoribus contra bona debitoris cenſus.*
14 *Mandatum de aſſociando non poteſt denegari habenti clauſulam conſtituti in inſtrumento claro, & liquido.*
15 *Mandatum de aſſociando conceditur abſque partis citatione.*
16 *Etiam contra ſingularem poſſeſſorem.*
17 *Etiam contra minorem.*
18 *Etiam contra Eccleſiam.*
19 *Etiam ſequuta morte conſtituentis, vel conſtitutarij*
20 *Conſtitutum expirat morte conſtituentis.*
21 *Remanet tamen illius effectus, etiam reſpectu hæredum.*
22 *Conſtitutarius poteſt poſt mortem conſtituentis poſſeſſionem ab hæredib. conſtituentis recurrere.*
23 Limitatur *ſi conſtitutarius fuerit negligens poſtquam hæres conſtituentis accepit poſſeſſionem rei.*
24 *Conſtituti vis, & efficacia remanet poſt mortem Conſtitutarij, & tranſit ad illius hæredes.*
25 *Poſſeſſio regulariter ad hæredem, non tranſit.*
26 *Creditor habens inſtrumentum cum clauſula conſtituti, cautius agit ſi petat mandatum de aſſociando, quàm ſi petat ſe immitti in poſſeſſionem.*
[*Mandatum de aſſociando ad poſſeſſionem fundi cenſiti pro ſatisfactione fructuum cenſus non conceditur niſi quando tempore petitionis dominus cenſus eſt creditor in aliqua ſumma pro fructibus decurſis.*]
26 *Creditor cenſus poteſt obtinere præceptum contra colonum bonorum ſuppoſitorum, vt de fructibus illi reſpondeat.*
28 *Colonus citatus vt de fructibus reſpondeat domino cenſus comparens cum nominatione auctoris, liberatur.*
29 *Nominatio auctoris non habet locum in interdictis, & actionibus perſonalibus.*
Secus in actionibus realibus, n. 31. *& infra.*
Ac in actionibus perſonalibus in rem ſcriptis, numero 32.
30 *Interdicta poſſeſſoria ſunt in rem ſcripta.*
33 *Nominatio auctoris fit vel ad effectum, vt nominatus aſſiſtat Iudicio, vel ad declinandum iudicium.*
34 *Nominatio auctoris facta ad declinandum liberat nominantem, & eximit ne teneatur eſſe in iudicio.*
35 *Nominatione auctoris facta ad declinandum iudicium, eſt renouanda petitio contra nominatum.*
[*Nominatione auctoris à reo facta iudicium quo ad ipſum dicitur finitum.*
Si tamen nominatus iudicium accipiat.
Ampliator *tam in petitorio quam, in poſſeſſorio.*
Nominans auctorem ſi poſt nominationem compareat in iudicio, non tamen lis dicitur cum eo durare.
Index poſt nominationem auctoris, qui comparuit non poteſt condemnare nominantem, ſed bene illum abſoluere, ab obſeruatione iudicij.
Libellus, & petitio porrecta contra reum, facta per ipſum nominatione auctoris, debet contra nominatum comparentem ſaltem repeti.]
36 *Nominatus in iudicio poſſeſſorio comparens non poteſt opponere exceptiones requirentes altiorem indaginem.*
37 *Niſi poſſint incontinenti probari.*
38 *Exceptio quando dicatur poſſe incontinenti probari, eſt repoſitum in Iudicis arbitrio.*

Dominus Cenſus an ob negligentiam debitoris in ſoluendo poſſit propria auctoritate capere fructus rei ſuppoſitæ, vel aliorum bonorum pro ſolutione Cenſus hypothecatorum.

QVÆSTIO XCIV.

aliàs par. 2. cap. 2. quæſt. 5. art. 5.

EXplicauimus in præcedentibus articulis remedia tàm petitoria, quàm poſſeſſoria, quæ conceduntur domino cenſus formalis, ſequitur vt congruo ordine agamus de Remediis, quibus dominus cenſus poteſt annuam reſponſionem cenſualem exigere, & conſequi, & ſic de remediis, quæ pro cenſu materiali conſequendo conceduntur. Et in primis videndum eſt, Circumſcripto pacto quod exiſtente debitore cenſus moroſo in ſoluendo annuas præſtationes cenſuales in tempore conuento,]an domino, & creditori cenſus liceat fructus rei cenſui ſuppoſitæ, vel aliorum bonorum ſibi pro ſolutione cenſus hypothecatorum capere propria auctoritate pro ſatisfactione ſui crediti cenſualis, ſi debitor cenſus ſit in mora ſoluendi.

[Nam huiuſmodi pactum quatenus ſonet in pœnam illicitum eſſe diximus ſupra in tractat. *hac 1. par. c. 1. q. 3. art. 5. q. 57. num. 34. & ſeq.* licet ſecus ſit ſi tendat ad expiditiorem, & faciliorem cenſus exactionem; vt
ibi dictum fuit] In qua † difficultate partem affirma- 5
tiuam ſimpliciter tenet Foller. *in ſua Pract. Cenſuali, in verbo, tanquam, num. 54 auctoritate* Bart. Caſſao. *ad conſuetud. Burgund.* aſſerentis hoc eſſe ſpeciale in contractu cenſus, ſequitur Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib.*
art. 71. n. 104. qui tamen † hoc reſtringit ad fructus na- 2
turales tantum pendentes, vel ſecatos, iacentes tamen, & in horreo non reconditos, eadem opinio in puncto iuris placuit Federic. Mart. *in ſuo tract. de iure Cenſuali, cap. 9. num. 74.*

Quia † tamen nulla affertur ſpecialitatis ratio, Ego 3
libentius pertranſeo cum contraria, & negatiua ſententia, quam tenuit Boccac. *in ſuo tractatu, de cenſib. par.*
2. num 129. qui mouetur ea ratione, quia † nemo po- 4
teſt ſibi propria auctoritate ius dicere, ſed iudicem pro iuſtitiæ complemento debet adire, *l. vnica, & ibi* Gloſ. & Doct. *C. ne quis in ſua cauſa Indic.* Quæ opinio vide-
tur ſatis concludenter confirmari † ex regula, *l. extat,* 5
ff. de eo quod met. cauſ. & l. pen. ff. ad leg. Iul. de vi priuat. In quibus manifeſtè deciditur non licere creditori priuata auctoritate, & temeritate, & ſine vllo iuſtitiæ miniſterio bona debitoris inuadere: Etiam quod ita ex pacto

pacto ſibi cauiſſet tempore emptionis cenſus: nam
pactum iſtud reprobari in hoc contractu, dicit Intri-
gliolus *ſuper Bulla de cenſib.q.45.n.13. & ſeqq.* intelli-
gendo tamen, *vt infra, ſub num 9.*

6 Crederem tamen, † quod ſi iſte dominus cenſus
de facto, & propria auctoritate fructus iſtos percipe-
ret, licet non poſſet illos de iure retinere, ſed eos re-
ſtituere teneretur, non propterea incideret in pœnas,
l.meminerint, C.vnde vi, vt dicit Bon.*d.art.71. num.*104.
& 105. Quod comprobatur ex ijs, quæ dicuntur de
7 fideicommiſſario vniuerſali, † qui ſi ante aditam hæ-
reditatem capiat propria auctoritate poſſeſſionem bo-
norum fideicommiſſo ſubiectorum, tenetur ad reſtitu-
tionem poſſeſſionis, licet non incidat in pœnam amiſ-
ſionis ſuorum iurium inflictam per *l.non dubium, C.de*
legat. Dec.*in l.fin. num.48.C.de edicto diui* Adr. *tollen. &*
alij multi congeſti ab Aebil. *Perſonal. in ſuo tract.de adi-*
*piſc.poſſeſſ.num.*402.

8 Dum autem † Boninſign.*in d.ſuo tract.de cenſib.art.*
72.*ſub num.*105.*verſ.& ideò bene eſt*, dat pro cautela do-
mino cenſus quod exiſtente moroſo cenſus debitore
in reſponſionis annuæ cenſualis ſolutione, non pro-
pria auctoritate fructus bonorum ipſius inuadat, ſed
adeundo Iudicem iure medio ſibi conſulat per tex. in
l.pen.in fin.C.de pignor.act.& Boccac.*d.num.*129. ſimpli-
citer dicat eſſe adeundum Iudicem, & ideò dari Salui-
anum Interdictum, licet ab illis non diſcedam, di-
co tamen hoc caſu iudiciariam auctoritatem eſſe ne-
ceſſariam non ad cautelam, & ad bene eſſe, ſed ad re-
ſtitutionem fructuum effugiendam, per iura ſupra al-
legata.

Hanc autem concluſionem in duobus caſibus non
9 habere locum exiſtimo, & quidem Primò, † quan-
do inter emptorem, & venditorem cenſus fuit ini-
tum & firmatum pactum, vt dominus cenſus proprio
ſuo iure abſque aliqua iudicis auctoritate, decreto, &
licentia, fructus fundi ſuppoſiti capere poſſit quate-
nus debitor cenſus ſit moroſus in ſolutione, Federic.
Martin.*d. tract. cap.6. num* 367. [& hanc ſententiam
fuit etiam amplexa Rota *in vna Romana cenſus 5. Iulij*
1627.*coram* R.P.D.Merlino *poſt tract.dec.542. num.2.*]
& probant *addentes ad* Intrigliol.*q.45. in littera D, vbi*
conciliando Intrigliol. *qui contrarium dixerat ibi nume-*
ro 13. dicunt *Intrigliolum* eſſe intelligendum, quando
pactum eſt generale, vt dominus cenſus poſſit exige-
re illius fructus propria auctoritate à poſſeſſoribus
fundi: & ſic etiam quod debitor cenſus in nulla exi-
ſteret mora ſoluendi, *Federic.* autem *Martin.* quando
debitor eſſet in mora ſoluendi, quod pactum non
eſſet minus licitum, quam pactum manuum iniectio-
nis, dicit Bon. *d. art.72. numer.* 105. *vbi ad fin.verſ.* in
quo tamen articulo, dicit pactum de quo agimus eſſe
verè pactum manuum iniectionis, dum dicit quod do-
minus cenſus poteſt ex defectu cenſus non ſoluti ca-
pere fructus bonorum debitoris, nam capere fructus
nil aliud eſſet dicit *ibi Bon.* quam in fructus manus
10 iniicere, quod pactum † manuum iniectionis eſſe de
iure permiſſum, & valere volunt crebrios Doctor. *per*
tex.in d.l.pen.C.de pignor.action. & l.creditores, C.de pi-
11 *gnor.* Immo † illud poſſe mandari exequutioni etiam
contra tertium poſſeſſorem, dicit Felician. de Solis,
in ſuis Commentar.de cenſib.tomo 1.lib.1.cap.10. numer.3.
verſ.quocirca, & videtur ſatis clarè ſenſiſſe Rota *coram*
R.P.D. meo Vbaldo, 13. *Iunij*, 1611. *in illa Bononienſi*
*bonorum de Zunalijs, quæ eſt impreſſa poſt tract. dec.*149.
numer.2. & 3. & fuit repetitum coram eodem die 4. Iulij,
1612.*in eadem cauſa, quæ eſt ibidem dec.* 150. *num.1. &* 2.
12 vbi fuit reſolutum † concedi domino cenſus, necnon
etiam fideiuſſori ad eius fauorem in contractu cenſus
præſtito hanc manuum iniectionem ob ſolam clauſu-
lam præcarij: ergo multo magis erit concedenda vbi
fuit ex pacto ſtipulata, [Dummodo hoc non fiat in
pœnam non ſoluentis quod ex Conſtitutione Pij V.
ſuper cenſibus eſt reprobatum, ſed ad hoc, vt expedi-
tior, & facilior ſit cenſus exactio iuxta ea quæ (dixi-
mus *ſupra hac ead.part.2.cap.1.quæ 3. art.5.nunc q.57. in*
4.illatione, num.28.& ſeqq.

Secundò non procedit ſupra firmata concluſio, † 13
quando in inſtrumento cenſus fuit ad fauorem domi-
ni illius appoſita clauſula præcarij: eo enim caſu lici-
tum ei eſſe propria auctoritate fructus rei ſuppoſitæ
capere, dixit Rota *in dicta cauſa Bononienſi bonorum de*
Zanulijs, 14. *Iunij*, 1611. *& 4 Iulij*, 1612. *proximè allega-*
tis, numer 1. licet enim *ibi Rota* loquatur quando dicta
clauſula fuit appoſita, & adiecta ad fauorem fideiuſſo-
ris, idem tamen dicendum cenſeo quando fuit adie-
cta ad fauorem principalis emptoris, & domini cenſus:
nam quo ad iſtum effectum reſultantem ex vi, & effi-
cacia dictæ clauſulæ, nulla concludens diuerſitatis
ratio reddi poteſt. Immò inter eos vigere paritatem
rationis clarè ſenſit eadem Rota *in eadem cauſa 4. Iu-*
lij, 1614. *ſupra allegata quæ eſt poſt tract. dec.150. num.1.*
& 2. Regulare autem eſt, vt creditor ad cuius fauorem
apponitur, & adiicitur clauſula conſtituti, & præca-
rij, poſſit impetrata à Iudice familia quæ ipſum in-
gredientem poſſeſſionem aſſocietur (quod † manda- 14
tum de aſſociando dicitur & ſtante dicta clauſula, &
inſtrumento claro, & liquido. nulla ratione poteſt de-
negari. Afflict. *deciſ.*326. Menoch. *de adipiſc. poſſeſſ.rem.*
5.*num.*150.) [*& reſoluit* Rota *in d. Romana cenſus 15.*
Iulij, 1617. *poſt tract. dec.542. num.2.*] propria auctori-
tate à familia aſſociatus ingredi poſſeſſionem bono-
rum ſibi pro ſuo credito obligatorum, † nulla etiam 15
regulariter, præcedente poſſeſſoris dictorum bono-
rum citatione. Afflict. *d.deciſ.* 326. Menoch. *d. numer.*
150.*verſ.tertius caſus*, Neguſ. *in ſuo tractat de pignor.&*
*hypothec 4 par.princip.numer.*24. Magon. *deciſ. Lucenſi*
87.*num.*17. Galleſ. *ad form. cameral obligat. in quæſtion.*
poſt proceſſ.inciden. numer.41. ad fin Surd. *conſ.* 271. *nu-*
mer.45 lib.2. Rimin.iun. *conſ.192.numer.2. & ſeq.lib.*5.
Soc.ſen. *conſ.82.num.8.lib.3.*Tiraq.*de conſtit. poſſeſſ.par.*
1 *num.*43. Flamin. Cartar. *deciſ. Rotæ excerpt.* Genuen.
dec.12.num.7. Etiam † contra tertium poſſeſſorem, qui 16
ex ſingulari titulo fuit adeptus poſſeſſionem, Cartar.
d.dec.12.num.7. Vtiill.ad Afflict. *d.dec.* 326. *n.4* Galleſ.
*d.numer.41. ad fin.*Felician.de Solis *d. cap.10. numer.3.*
verſ. quocirca. Etiam † contra minorem Surd. *d. conſ.* 17
271. *num.25. lib.2.* Immo † etiam contra Eccleſiam, 18
Tiraq.*d.numer.*43. vbi multos allegat. Etiam † quod
interim mortuus ſit, vel is qui pro alio ſe poſſidere 19
conſtituit, vel is pro quo alter conſtituit ſe poſſide-
re. Nam quoad conſtituentem † licet per eius mor- 20
tem conſtitutum expiret, & finiatur. Menoch. *in tra-*
*ctat.de recup.poſſeſſ.remed.14. numer.*64. Teſſaur.*dec.*38.
in fin. Anch. Regienſ. *q.23. num.4.lib.2.* Eius † tamen 21
virtus remanet etiam reſpectu hæredum illius; vt per
l.quæſitum, §.fin.ff.de præcar. dicit Crauet. *conſ.* 107. *nu-*
mer.2. & ideo conſtitutarius non priuatur poſſeſſio-
ne quam vigore conſtituti acquiſierat, *vt ad litteram*
reſpondit Gozadin.*conſ.42.num.16. & 18.referunt, & ſe-*
quuntur Tiraq.*d.part.2. Ampl.13.n.3.& ſeqq.* Menoch.
d.remed.14.num.67.qui alios allegant. Vnde † per mor- 22
tem conſtituentis non expirare actionem competen-
tem conſtitutario ex conſtituto quin poſſit recupera-
re poſſeſſionem ab hæredibus conſtituentis firmant
Crauet.*dict.conſil.107.numer.2.* Neuizan. *conſil.82. nu-*
*mer.19.*Menoch. *dict.num.67.*Teſſaur.*d.dec.38.numer.5.*
Niſi † poſt mortem conſtituentis rei illa quam quis 23
pro alio ſe poſſidere conſtituit, fuerit ab eius hærede
apprehenſa, & poſt modum conſtitutarius neglexerit
apprehendere poſſeſſionem naturalem, tunc enim
amittit poſſeſſionem quam prius habebat, etiam quod
per modicum tempus neglexerit, eo enim ipſo quod
conſtitutarius ſcit ab hærede conſtituentis fuiſſe oc-
cupatam

cupatam rem ſuo nomine ab alio poſſideri conſtitu-
tam,& tacet, etiam per modicum tempus, amittit ci-
uilem poſſeſſionem quam habet, ex quo videtur ſuſ-
picari ſe poſſe repelli, vt poſt Tiraq. *d. tract. part. 3. li-
mit. 21. n. 9.* dixit Rota *in vna Romana domus, 4. Decem-
bris,* 1615 *coram* R. P. D. meo Vbaldo, *quæ eſt impreſſa
poſt tract. dec. 253. num. 12.*

24 Quo verò † ad mortem Conſtitutarij quod eo mor-
tuo remaneat vis, & efficacia conſtituti, & illius effe-
ctus, & eius morte non expiret, ſed tranſeat ad ipſius
hæredes comprobatur per tex. in *l. cum precarios, §. 1. ff.
de precar. & in aliis iuribus, & multorum auctoritate*
Tiraq. *d. tractatu, de conſtit. poſſeſſ. part. 2. ampl. 12. n. 1. &*
4. vbi reſpondet obiectioni, quæ videtur non medio-
25 criter vrgere, ex eo † quod communiter dicunt Scri-
bentes quod regulariter poſſeſſio in hæredem non
tranſit, *l. cum hæredes, in princ. ff. de acquir. poſſ. l. 1. §. Scæ-
uola, ff. ſi quis teſt. lib. eſſe iuſſ. fuer.* cum aliis concordan-
tibus collectis per ipſum Tiraq. *in tract.* le mort ſaiſit
le vif; *poſt princ.*

26 In impetranda † autem à Iudice familia quæ aſſo-
cietur creditorem ad poſſeſſionem, cauendum eſt, ne
creditor petat à Iudice vt ipſum inducat, & immittat
in poſſeſſionem, nec petat exequutionem inſtrumenti
dicta clauſula conſtituti, vel præcarij muniti, quia
tunc recederet à via facti, & pro adipiſcenda poſſeſ-
ſione opus eſſet iudiciali decreto formiter, & ſeruatis
ſeruandis obtento, ſed petat ſimpliciter familiam pro
aſſociatione, & obtineat mandatum ſimplex de aſſo-
ciando, quo caſu non dicitur recedere à via facti, vt
admonet Tiraq. *d. tract. de conſtit. poſſeſ. part. 1. num.* 30.
Neguſ. *d. tract. de pignor. part. 4. n. 25. & ſeq.* Gabr. *in tit.
de act. concl. 4. num. 17.*

[Ad effectum autem, vt huiuſmodi mandatum de
aſſociando concedatur, opus eſt, vt tempore, quo pe-
titur, dominus cenſus ſit creditor in aliqua ſumma pro
fructibus decurſis, & non ſolutis, cum pro ſolutione
decurrendorum dumtaxat hanc aſſociationem non
eſſe concedendam, clara ſit reſolutio Rota *coram* R.P.
D. Burrato *in vna Imolenſi cenſus, 17. May, 1521. quæ poſt
tract. eſt deciſ. 372.*]

27 Vbi autem † in inſtrumento cenſuali non eſſet data
licentia domino cenſus capiendi fructus rei ſuppoſitæ
propria auctoritate, neque ad illius fauorẽ eſſet appo-
ſita clauſula conſtituti, ſeu præcarij ſed eſſet illi dum-
taxat permiſſum, vt ſibi liceat perpetuum annuum
cenſum, & reſponſionem cenſualem exigere & con-
ſequi ex fructibus, redditibus, & prouentibus bono-
rum ſubiugatorum, cum clauſula, quod fructus, reddi-
tus & prouentus dictorum bonorum pro concurren-
te quantitate dicti cenſus in ſpecie ſint, & eſſe intelli-
gantur obligati, & hypothecati domino, & emptori
cenſus pro dicti cenſus ſolutione, & ſatisfactione, con-
ſtituendo præterea illum procuratorem irreuocabi-
lem ſpecialiter, & expreſsè ad exigendum à quibus
neceſſe fuerit dictos fructus dictorum bonorum pro
concurrenti quantitate dicti cenſus, & de exactis fien-
dum, &c. Ego in contingentia facti plories conſului
domino, & creditori cenſus, vt impetraret à compe-
tenti Iudice præceptum aduerſus colonum partiarium,
vel alium poſſeſſorem dictorum bonorum cenſui ſup-
poſitorum, vt ſibi reſpondeat de parte dominicali di-
ctorum fructuum eorundem bonorum pro concur-
rente quantitate ſui cenſus, & donec fuerit ſatisfactus
de annuis reſponſionibus ex dicto cenſu decurſis, &
non ſolutis, & in poſterum aduenientibus tempori-
bus decurrendis, nam probata identitate bonorum,
& conuenti poſſeſſione, obtinui fauorabile decretum.

28 Cæterum † colonus, vel alius dictorum bonorum
poſſeſſor citatus comparens dicat ſe non proprio, ſed
alieno nomine dicta bona poſſidere, & propterea no-
minet in auctorem dominum eorundem bonorum, li-
berabitur ab hoc iudicio: cùm enim ipſe non conue-
niatur facto proprio: ſed ratione prædij, quod colit,
vel aliter alieno nomine poſſidet, non eſt illi denegan-
da huiuſmodi auctoris nominatio, licet ſimus in iudi-
ciis poſſeſſoriis. Etenim quamuis interdicta poſſeſſo-
ria ſint perſonalia, & † in actionibus perſonalibus non 29
habeat locum nominatio auctoris, *l. 2. C. vbi in rem
act. c. quoniam frequenter, §. quod ſi ſuper, ext. vt litè non
conteſt.* Inducenda iſta iura à contrario ſenſu, vt facit
Marian. Soc. ſen. *in d. §. quod ſi ſuper, num. 19.* Foller. *in
addit. ad* Rober. Marant. *de ordin. Iudic. part. 6. memb. 6.
n. 7.* Quia † tamen ſunt in rem ſcripta, *l. 1. ff. de interd.* 30
Idem eſt de eis faciendum iudicium, quod fit de actio-
nibus realibus, iux. not. *in cap. ex parte B, extr. de foro
compet. & dicit* Abb. *in cap. quoniam frequenter, §. quod
ſi ſuper quem lege ſub §. in aliis, n. 52.* Marian Soc. *in d.
§. quod ſi ſuper, ſub num. 21. verſ. dominus Antonius hic
dicit.* Et propterea † ſicut in actionibus realibus eſt 31
permiſſa, & de iure conceditur huiuſmodi auctoris
nominatio, *d. l. 2. & d. §. quod ſi ſuper, & vtrobique Do-
ctor.* eodem † modo cenſeri debet permiſſa, & licita 32
in his interdictis poſſeſſoriis, vt concludit *Bart.* & ma-
gis communiter alij in *d. l. 2.* & poſt longam diſcuſſio-
nem Abb. *in d. §. in aliis, n. 51. & ſeqq. &* Marian. Soc.
in d. §. quod ſi ſuper, numer. 26. [Plat. *de in lit. iur. §. 49.
n. 2. & alij quos refert vt* Magon. *dec. flor. 150. ſub n. 30.*]
Quod hac potiſſimum ratione confirmant, quia ea-
dem ratio æquitatis, quæ ſuadet, vt liceat nominare
auctorem in Iudiciis realibus tam reſpectu actoris
quia non poſſet plenum effectum ſuæ intentionis con-
ſequi niſi nominetur in auctorem dominus bonorum
de quorum poſſeſſione agitur, quia ſi contingat ferri
ſententiam contra colonum, & detentatorem dicto-
rum bonorum non præiudicaret vero domino nec in
proprietate, nec in poſſeſſione niſi fuiſſet requiſitus,
& citatus. Quam reſpectu coloni, & detentatoris con-
uenti, quia fortè non vult moleſtiam ſuſtinere in de-
fendendo in hoc iudicio rem alienam, vel ſaltem vult
effugere periculum ne teneatur de doloſi dominum
non nominet: quam demum reſpectu ipſius nominati
ne abſens condemnetur, ſed nominatus, & citatus ha-
beat facultatem iura ſua defendendi, vt bene conſide-
rant, & deducunt *Abb. & Soc.* in locis ſupra citatis,
illa eadem æquitatis ratio militat in iudiciis poſſeſſo-
riis: ergo idem debet eſſe iudicium, & ſucceſſiuè in
illis etiam debet concedi auctoris nominatio, vt argu-
mentatur Bart. *in d. l. 2. num. 11. & 13.* Abb. *&* Soc. *in
locis allegatis*: facta autem hac nominatione auctoris
per colonum, vel alium detentatorem bonorum cen-
ſui ſubiugatorum non † ad effectum, vt dominus no- 33
minatus in iudicio moto aſſiſtat ad inſtruendum, & de-
fendendum nominantẽ, prout fieri poſſe, docet Bartol.
*in dict. leg. 2. C. vbi in rem actio, num. 13. & alij communi-
ter, &* Soc. *in d. §. quod ſi ſuper*, ſed ad effectum decli-
nandi iudicium, ſtarim † ipſe nominans liberatur, & 34
non tenetur amplius ſtare in iudicio, & litem motam
defendere, & ſuſtinere, Bart. *in d. l. 2. num. 19.* quem alij
ſequuntur: [Immo per ſolam nominationem Iudi-
cium cum eo motum, & intentatum ipſo iure dici ex-
tinctum, & finitum dixit: Soc. Iun. *conſil. 46. num. 9.
lib. 2. ex mente* Angel. *in l. 2. C. vbi in rem act. & ibi* Sal.
in 2. notab. 6. Quod procedere non ſolum in iudicio
petitorio, ſed etiam in poſſeſſorio volunt multi relati
à Magon. *d. dec. 150. n. 29.* Ita vt per vlteriores compa-
ritiones poſt nominationem per nominantem factas
non poſſit dici durare primum iudicium, & prima in-
ſtantia cum eo cæpta quæ per nominationem, & no-
minati ſuſceptionem finita dicitur Soc. Sen. *in cap. quo-
niam frequenter, §. quod ſi ſuper num. 126. vt lit. non con-
teſta.* Soc. Iun. *conſ. 46. num. 9. & conſ. 47. num. 3. lib. 1.*)
quia nominans ſi in iudicio poſt nominationem com-
pareat, non tamen dici poteſt lis cum eo durare, nam
poteſt

poteſt comparere vel vt defenſor nominati. Soc. Inn. *d.conſ.46.num.*12.vel ex abundanti cautela,vt obtineat declarationem , quod iudicium quoad ipſum per nominationem,ipſo iure eſſe extinctum Specul. *de prim. decret.num.*17.*verſ.*quid ſi nominans. Iudex enim non obſtante nominatione, & comparitione nominati remanet Iudex in abſoluendo nominantem ab obſeruatione iudicij,non autem in condemnando,vt bene declarat Maſcard.*deciſ.Florent.*150.*n.*27.*verſ. nec per vlteriores n.*28.& eo caſu ſi nominatus nihil probat deber ſuccumbere,& condemnari , *vt notat* Barnab. Corna-
35 zan.*deciſ.Lucenſ.*61. *per totam & ſignanter num.*3]ſed † contra nominatum erit renouanda petitio,& formandus nouus libellus,*l. neque impuberes,*§.1.*ff.de in ius voc.* Specul.*in tit.de prim.decret.*§.*reſtat.verſ.ſed nunquid nominatus.* Bart. *d.numer.*19. Socin.*d* § *quod ſi ſuper , numer.*31.*&* 42.Maraota,*in d.ſuo tract.de ord.iudic.par.*6.*memb.*6.*num.*1.*& ibi* Foller.*num* 9. [Nat. *conſ.*324.*n.*1.*lib.*2.Vrſill.ad Afflict.*deciſ.*217.*num.*2. Decian. *conſ.*52.*num.*3.*lib.*5.

Vel ſaltem primus libellus,& prima petitio erit re-
36 petenda Dec.*conſ.*62.*numer.*3.*refert* Magon.*d.deciſ.Florent* 150 *ſub num.*30.] Ipſe † autem dominus auctor nominatus comparens non poterit in hoc iudicio poſſeſſorio opponere exceptiones requirentes altiorem indaginem Bart.Caſtr.*& alij,in l.ſi de vi,ff de iudic.cum alijs apud* Scapuccin. *in ſuo tract. de Salu. Interd. lib.*2.
37 *q.*1.*num.*1. Niſi † poſſent incontinenti probari, Gloſ.
38 & Doctor.*in d.l. ſi de vi* Bart. *& alij in l.final. Cod.de edicto Diui Adr.toll.* Quando † autem dicantur poſſe incontinenti probari eſſe repoſitum in iudicis arbitrio dicunt poſt alios quos allegant Ceph *conſ.*541 *numer.*12.*lib.*4.Rimin.iun.*conſ.*404.*n.*43.*lib.* 3. Menoch. *de arbitr.iud.q.Caſu* 20.*num.*3. Montard. *de moment.poſſ. limit.*12. *num* 3.*& ſeq.* Carol. de Graſſ. *in ſuo tract.de except.in* 7. *except.num.*8.*Statil.* Pacif. *in ſuo tract de Salu. Interd.inſpect.*2.*cap.*2.*num.*129.*ſecundum nouam impreſſionem in fol....*

SVMMARIA.

1 *Inſtrumenta publica de iure communi non habent paratam exequutionem.*
2 *Fallit in multis caſibus remiſſiuè,&*
3 *Maximè ſi ita diſponunt ſtatuta,vel*
Inſtrumenta ſunt vallata camerali obligatione.
4 *Inſtrumentum cenſus vigore ſtatuti , vel in vim cameralis obligationis poteſt habere paratam exequutionem.*
5 *Iuramentum habet paratam exequutionem.*
6 *Contrarium voluit Rota.*
7 *Via exequutiua pro cenſu competit non ſolùm ei , qui cenſum emit,verum etiam eius ceſſionario.*
8 *Dummodo doceat de ceſſione, & de exiſtentia crediti.*
9 *Via exequutiua competit hæredibus domini cenſus.*
10 *Dummodo doceat ſe eſſe hæredem.*
11 *Item ei pro quo procurator cenſum emit.*
12 *Via exequutiua datur etiam contra hæredes venditoris cenſus.*
13 *Dummodo ante exequutionem facti liqueat quod ſint hæredes.*
[*Sententia lata contra defunctum non poteſt exequi contra hæredem non facta liquidatione , quod ſit hæres, etiam ſuper eademmet re , ſuper qua eſt facta condemnatio.*]
14 *Legitimatio perſonæ eſt neceſſaria in quolibet iudicio, etiam exequutiuo.*
15 *Aliàs proceſſus eſt nullus , ſaltem ſi pars petat legitimationem, &* n.36.
16 *Non tamen contra hæredes cum beneficio legis , & inuentarij.*
17 *Contrarium tamen,volunt aliqui.*
18 *Conciliantur opiniones.*
19 *Via exequutiua datur contra fideiuſſores præſtitos in contractu cenſus.*
20 *Item contra eorum hæredes.*
Dummodo liqueat eos eſſe hæredes ,vt n.13.
21 *Via exequutiua non competit contra poſſeſſorem prædij oneri cenſus ſuppoſiti.*
Niſi talis poſſeſſor citatus compareat , & ſuſcipiat in ſe iudicium , num.23.
22 *Via exequutiua non datur contra non nominatum in inſtrumento.*
24 *Via exequutiua non competit quando inſtrumentum cuius vigore agitur fuit per ſententiam vulneratam.*
25 *Siue ſit vulneratum per primam,ſiue per aliam ſententiam.*
[*Cameralis obligatio non vulneratur per ſententiam latam in diuerſa cauſa.*]
26 *Via exequutiua non competit quando inſtrumentum ex quo agitur,eſt conditionale.*
Niſi citato reo conſtet conditionem eſſe purificatam, ibid.
27 *Via exequutiua non competit ad repetendam ſortem principalem,etiam in iis caſibus in quibus de iure illa repeti poteſt.*
28 *Via exequutiua non conceditur , quando ceptum fuit agi via ordinaria.*
29 *Dummodo reus conuentus via ordinaria non fuerit contumax.*
30 *Actor intentando iudicium ordinarium ſibi præiudicat in exequutiuo ſi non proteſtetur velle eſſe ſibi ſaluam viam exequutiuam.*
[*Actor poteſt redire ad viam exequutiuam quando in iudicio ordinario non eſt ſibi plenè conſultum.*
Actor , qui pro certis terminis annalibus decurſis egit via ordinaria poteſt , dicto iudicio pendente pro alijs terminis poſtea decurſis agere via exequutiua]
31 *Via exequutiua non datur vigore inſtrumenti , de cuius nullitate fuit antea ceptum agi iudicio ordinario.*
[*Via exequutiua mota vigore inſtrumenti an retardetur per iudicium ordinarium motum ſuper nullitate inſtrumenti.*
Via exequutiua mota vigore inſtrumenti cenſualis retardatur per exceptionem extinctionis cenſus.
Maximè ſi dicta exceptio non requirat altiorem indaginem.]
32 *Via exequutiua intentata contra vnum coram vno Iudice , poteſt contra eundem vel alium coram eodem, vel alio Iudice intentari.*
33 *Niſi per primam viam exequutiuam fuiſſet creditori de toto ſuo credito integraliter ſatisfactum.*
34 *Agens via exequutiua debet producere apud acta inſtrumentum cuius exequutionem deſiderat in publicam , & authenticam formam , nec ſufficit productio protbocolli & imbreuiatura Notarij.*
35 *Sententia lata ſuper exequutione inſtrumenti , non mandatur exequutioni contra perſonam hæredis debitoris,niſi facta excuſſione bonorum in confuſo, quod non extent bona.*
37 *Sententia lata ſuper exequutione inſtrumenti cenſus, non ſuſpenditur per appellationem.*
38 *Limitatur,ſi contineat liquidationem ,vel complexionem negotij principalis.*
39 *Appellatio tamen omni caſu deuoluit.*
40 *Sententia lata ſuper exequutione inſtrumenti, ſuſpenditur propter exceptiones permiſſas contra cameralem obligationem.*
41 *Sententia lata ſuper exequutione inſtrumenti cenſus, nulla poteſt exceptione ſuſpendi.*

42 *Maximè ſi tale inſtrumentum ſit camerali obligatione munitum.*
43 *Et iuramento vallatum.*
44 *Vnde non retardatur exceptione ſimulationis cenſus.*
45 *Nec per moratorias, vel quinquennalem dilationem.*
46 *Nec per exceptionem ceſſionis bonorum.*
[*Exceptio ceſſionis bonorum quando ſtatutum priuilegiat exequutionem non poteſt opponi ad illam retardandam.*
Secus quando priuilegiat inſtrumentum.
Etiam ſi debitor dictæ exceptioni expreſsè renunciaſſet.
Exceptio, quæ non impugnat, ſed modificat exequutionem, eſt permiſſa etiamſi ſtatutum reiiciat omnes exceptiones.
Beneficio introducto miſerationis cauſa renunciari non poteſt.]
47 *Condemnatus via exequutiua ſi iniuſtè coactus ſit aliquid ſoluere id repetit.*

Via exequutiua an competat pro exactione annui cenſus.

QVÆSTIO XCV.

aliàs part. 2. cap. 2. quæſt. 5. ar. 6.

SExtus ſequitur Atticulus in quo diſſerendum eſt,
an pro annuo cenſu,& annua reſponſione cenſuali
conſequenda competat via exequutiua. Pro cuius re-
ſolutione præmittendum eſt breuiter, quod licet de
1 iure † communi publica inſtrumenta non habeant
exequutionem paratam, ſecundum receptiſſimam
Scribentium opinionem per text *in l. minor viginti-
quinque annis per fideicommiſſum, ff. de minor.* Carol. de
Graſſ. *in ſuo tract. de Except. in Prælud. num. 1.* Felician.
de Solis, *in ſuis Commentar. de cenſibus, tom. 1. lib. 3. cap. 1.*
2 *num 3.* hoc tamen fallit † in quibuſdam caſibus, quo-
rum aliquot recenſet Alex. *in l. fin. num. 3. & ſeq. C. de
edicto Diui Adriani tollen. & in l. ait Prætor, §. 1. num. 3.
& ſeq. ff. de re iudic. latè* Roder. Suarez *in l. poſt rem iu-
dicatam, in notabilibus, & in declarat. l. Regni, ff. eod. tit.*
3 Inter alios autem ille eſt indubitabilis † quando hoc
diſponit ſtatutum vel inſtrumentum eſt vallatum ca-
merali obligatione, & propterea cum in pleriſque ci-
uitatibus maximè Italiæ, per ſtatuta diſponatur quod
inſtrumenta guarentigiata, vel (vt dicitur *in ſtatuto
ciuitatis meæ Peruſinæ ſub rub. 29. de execut. inſtrument.
lib. 2.*) confeſſionata habeant paratam exequutionem,
& inſtrumenta, quæ ſuper contractibus cenſualibus
conficiuntur vt plurimum, vel ex communi notatio-
rum conſuetudine, vel potius ex ipſorum contrahen-
tium voluntate ſoleant camerali obligatione muniri,
vt aliàs diximus, non inuitus trahor in eam ſenten-
4 tiam † quod pro annui cenſus exactione ex inſtru-
mentis ſuper dicto contractu manu publici Notarij
confectis, & celebratis competat via exequutiua, vt
apud Foller. *in ſua pract. cenſuali, in verbo, tanquam, nu-
mer. 50. & ſeqq.* Felician. *d. cap. 1. num. 3.* Federic. Martin.
in ſuo tract. de iure Cenſ. cap. vltim. numer. 22. & voluit
Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art. 70. numer. 105.* Cæ-
ſar. Barz. *deciſ. Bonon. 56. num. 1.* Anton. Monachus, *de-
ciſ. Lucenſi 21. num. 4.* & placuit Rotæ *coram* bon. mem.
Orano, 8. *Aprilis, 1598. in illa Romana cenſus de Prouan-
nis, quæ eſt impreſſa poſt tract. deciſ. 21. numer. 2.*] *Et co-
ram* R. P. D. Dunozetto *in vna Romana canonum 25.
May* 1618. *quæ eſt poſt tract. deciſ. 456. numer. 4 & in
eadem cauſa coram* R. P. D. Vbaldo 20. *Martij* 1623. *quæ
ibid. eſt deciſ. 457. n. 1. & 2. &* coram R. D. Virile *in vna
Macerat. cenſus 26. Iunij, 1628. quæ eſt ibid. dec. 512. n. 1.*]

Et multò † magis hoc affirmarem ſi huiuſmodi in- 5
ſtrumenta eſſent iuriſiurandi religione vallata, &
confirmata: Iuramentum enim dat inſtrumentis pa-
ratam exequutionem. Seraphin. *in ſuo tract. de priuil.
Iuram. Priuil. 73. num. 2. & ſeqq.* Carol. de Graſſ. *in ſuo
tract. de exception. in præfat. num. 57. & ſeq.* Cæſar. Barz.
deciſ. Bonon. 56. n. 26. & ſeq. licet † quo ad iuramentum 6
contrarium dixerit Rota *in vna Bononienſi cenſus coram*
b. m. Pena, 24. *Aprilis*, 1600. *quæ reperitur impreſſa in
fine tract. dec. 254. n. 6.* affirmans ita fuiſſe in aliis cauſis
reſolutum.

[Amplia vt poſſit etiam executiuè agi ad fructus
cenſus cõtra eum qui in ſe illum accollauit, & ſe obli-
gauit in forma cameræ ad ſolutionem fructuum illius.
Rota *in Vrbeuetana cenſus 10. May* 1628. *coram* R. P. D.
Vbaldo *iuniore quæ eſt deciſ. 519. n. 1.* eam reddens ra-
tionem n. 4. quia accollans in ſe cenſum dicitur prin-
cipalis debitor non fideiuſſor, *quod nos dixeramus hoc
eod. cap. 2. q. 3. art. 1. nunc q. 73. num. 6.*

Amplia vlterius vt hoc procedat etiam quod cenſus
fuiſſet nulliter impoſitus, quia nihilominus remanet
obligatus ad ſolutionem fructuum illius *vt voluit* Rota
in d. Vrbeuetana num. 2.

Quo tamen caſu debitor cenſus non teneretur ſol-
uere tanquam fructus cenſus ſed tanquam intereſſe,
ibi Rota *n. 6. & nos diximus ſup. part. 1. cap. 3. q. 2. art. 1.
nunc quæſt. 35. num...*

Maximè ſi promiſerit ſoluere fructus dicti cenſus
etiam in caſu inualiditatis, & nullitatis illius quo caſu
tenetur ad damna, & intereſſe ex quocunque capite
cenſus ille ſit nullus vt ſibi neget *ibi* Rota *n. 8. & nos
comprobauimus ſupra hoc eod. c. 2. quæſt 4. art. 7. nunc q. 88.
n. 14. vbi hoc declarauimus.*]

Hæc autem concluſio quod pro exactione annuæ
reſponſionis cenſualis ex inſtrumentis cenſualibus
competat via exequutiua, ampliatur pluribus mo-
dis, &

Primò, † vt illa competat non ſolum ei, qui cen- 7
ſum emit, ſed etiam illi qui alios quocumque modo
nactus fuit dominium cenſus, puta per ceſſionem ſibi
ab emptore, vel alio dicti cenſus domino factam, Bal.
*in l. ex legato, num. 14. in fine, C. de legat. & ibi in l. 1. ſub
n. 3. verſ. vnde exceptio, C. quor. legat.* Paul. de Caſtro, *in
l. poſtulante, num. 6. ff. ad Trebell.* Barz. *d. dec. 56. n. 38. verſ.
procedùmque* Caſſan. *ad conſuetud. Burgund. rubr. 11. Des
cenſes, §. 6. num. 8. verſ. ſed an.* Galleſ. *ad form. Cameral.
obligat. part. 2. q. 2. num. 1. & ad 3. part. de perſon. petent.
exequut. num. 1.* Flamin. Cartar. *in deciſ. exequut. Rota
Genuenſ. deciſ. 63. numer. 1. & ſeqq.* Io. Bapt. Aſin. *in ſuo
tract. de exequut. inſtr. §. 1. cap. 48. & propriis terminis.*
Foller. *in d. verbo, tanquam, num. 26.* Bon. *in d. tract. de
cenſib. art. 73. n. 106.* Nicol. Intrigl. *ſuper Bul. de cenſibus,
q. 12. per tot. & non obſcurè ſenſit* Rota *in vna Romana
cenſus, 4. Decembr. 1595. coram* b. m. Cardinali Pamphi-
lio, *quæ eſt in calce tract. dec. 255.* [*& in vna Reatina Iuris
redimendi, 26. Maij, 1628. coram* R. P. D. Veroſpio, *quæ eſt
poſt tract. dec. 490. num. 3.*] Dummodo doceat † ſe eſſe 8
ceſſionarium, & iuſtificet exiſtentiam crediti. Aſin. *d.
§. 1. cap. 40.* Galleſ. *d. q. 2. n. 1. & ibi* Silueſtr. Zaccbi. *n. 3.
& multorum auctoritate dixit* Rota, *in d. Romana cenſus,
num. 5.*

Ampliatur 2. † vt eadem via exequutiua competat 9
etiam hæredibus illius, qui cenſum emit. Dec *conſ. 536.
n. 2.* Boet. *dec 10. n. 4. & ſeq.* Aſin. *d. §. 1. cap. 45. n. 2.* Galleſ.
d. part. 2. q. 1. n. 1. Dummodo † doceat ſe eſſe illius hæ- 10
redem. Alex. *conſil. 115. in fine, libr. 7.* Boet. *deciſ. 10.
num. 4.* Franc Becc. *conſil. 75. num. 6. lib. 1.* Caſſan. *d. §. 6.
num. 7. verſ. dic. quidquid ſit.* Aſin. *d. §. 1. cap. 49. num. 3.*
Foller. *d. verbo, tanquam, numer. 15. & 18.* Bon. *d. pract.
art. 74. num. 107.* facta autem huiuſmodi probatione,
& iuſtificatione ſententia lata ad fauorem credito-
ris defuncti poterit mandari exequutioni ad inſtan-
tiam

Digitized by Google

tiam illius hæredis,vt voluit Rota *in vna Romana cen-
ſus,28.Iunij,1599.coram* b.m.Litta *qua reperitur impreſſa
poſt tract.deciſ.256.num.2.*

11 Ampliatur tertiò, vt detur † etiam ei pro quo quis
procuratorio nomine cenſum acquiſiuit etiam ante
ceſſionem ſibi factam, maximè ſi inſtrumentum ſit
iuratum,Bon. *d. ſuo tract.art.73. num.*106. *verſic. ſed an
exequutio, & faciunt ea qua diximus ſupra hoc cap.2. q.2.
art.1.nunc q.67.*

12 Ampliatur quartò,vt † eadem via exequutiua com-
petat etiam contra hæredes eius, qui cenſum impo-
ſuit,& ſe obligauit ad illius ſolutionem, Petr. Fech *in
ſuo tract.de iure ſiſtent.cap.4 num.9.* Gaſp Beat. *in tract.
de inop.debitor.cap.6.num.9* Dec. *conſ.536.n.2.* Caſſan.*d.
§.6.num.6.* Aſin.*d.§.1.cap.45.in puncto,*Foller.*in d.verbo,
tanquam, n.*18.Bon.*in d.tract.de cenſib.art.74.num.*107.
Barz.*d.deciſ.56.num.1.*

13 Dummodo † ante exequutionem facti liqueat, &
legitimè probetur quod ſint hæredes debitoris Balb.
*in l.diuer.as,q.10.num 14.in fine,C.anand.*Soc.ſen.*in tract.
Regul. Regula* 135.Boër.*d. deciſ.10.n.2.* [Plutibus con-
firmat per pleoum conſilium Rol. à Vall. *conſ.* 20. *&
anter numer.15.lib.1. vbi multos allegat, quibus addo*
Corn. *conſ.221.ſub num.1.lib.4.&* Foller.*in ſua practic.
Cenſual.in d.verbo, tanquam numer.*14. Vbi id ampliat
procedere etiam ſi exequutio eſſet facienda ſuper ip-
ſamet re,in qua fuit facta condemnatio, nam in quo-
libet caſu ſententia lata contra defunctum non poteſt
mandari exequutioni contra eius hæredem non facta
prius liquidatione, quod ſit hæres, vt] *& nos dice-*
14 *mus infra in proximo art.* Nam † in quolibet iudicio,
quantumuis ſummariiſſimo,& exequutiuo, eſt neceſ-
ſaria legitimatio perſonarum Paril *conſ.11. n.2. lib.2.*
Burſ. *conſ.129 n.67.& conſ.225.n.70.lib.1.*Vant.*de nullit.
in tit.de nullit.ex defectu inhabil.num.2.*Achil. *Perſon.de
adipiſc.poſſeſſ. numer 65.& ſeq.* Maſcard. *de probat.vol.2.
concluſ.972.* Rimin.iun.*conſ.494. num.10.lib.4. & dixit*
Rota *coram* b.m.Litta *in illa Romana cenſus,5.Iun.*1600.
15 *qua eſt poſt tract.dec.257.n.3.*aliàs † proceſſus eſt nullus
ſaltem ſi pars petat huiuſmodi legitimationem Tiber.
Salu.*in ſua pract. lib.1.cap.43.n.4.* Rota *in recollectis per*
Farinac.*deciſ.307.num.7.p.1.*

16 Non † tamen daretur contra hæredes cum benefi-
cio inuentarij ſecundum opinionem quam amplexus
fuit Soc. ſen. *conſ.120.num.18.verſ.ſed quidplura, lib.1.*
Bero.*quæſt.57.* Machel. Patrocin.35. *n.18.* Aſin. *d. §.1.
cap.46.*Intrigliol.*d.tract.quæſt.11.num.6 & ſeqq.* Maxi-
mè intra tempora conficiendi inuentarium, Boër.*dec.
10.n.3* Petr Pech. *d.c.4.n.9 verſ.prime.*

17 Contrariam vero † ſententiam probauit Corn.*conſ.
31.per tot.*& ſignanter *n.15.lib.3.*Phanucc *in ſuo tract.
de inuent.par.5.n.129.& ſeq.* Barz.*d.deciſ.56 n.37.in fin.
& in propriis terminis fuit amplexa,*Rota *coram* bon. m.
Robuſt. 8.*Febr.1577.in illa Rom.cenſus*, quæ eſt *in fine
tract.deciſ.232.num* 16. & cum quo Ego quoque per-
tranſeundum cenſeo,& ſecundum eam in cõtingentia
facti pluries obtinui in cauſis non modici momenti,
18 non † quidem vt hæres cum inuentario capi poſſit
perſonaliter,vt negabat Soc. ſen. *num.*18. Bero,*d.q.57.*
Aſin.*d.c.46.* Phanucc. *d.p.5. n.429.* Follet.*d.verbo tan-
quam,n.20.& dixit* Rota *coram* b.m.Otano, 14. *Octobr.*
1588.*in illa Rom cenſus,quæ eſt ibidem dec 231. n.6.* Sed
ſimpliciter pro validitate iudicij exequutiui, vt ſen-
tentia exequutioni mandetur ſuper bonis inuentaria-
tis, & non diſtractis.

19 Ampliatur quintò,vt † eadem via exequutiua com-
petat etiam contra eos, qui in contractu cenſuali ſe
tanquam fideiuſſores obligauerunt ad fauorem em-
ptoris.& domini cenſus. Barz. *d.dec 56.n.1.& fuit di-
ctum ſupra hoc eod.c.2.q 3.art.2.nunc q.74.* tenetur enim
ex propria obligatione,*vt diximus ibi,& dicemus infra
artic.proximè ſeqq.*

Imo † competit etiam contra hæredes ipſorum fi- 20
deiuſſorum,vt dicit Barz.*d.dec.56.num.*18. Dummodo
liqueat eos eſſe hæredes, vt dictum fuit ſupra proxi-
mè,*num.*13.

Limitatur autem ſupra firmata principalis conclu-
ſio nonnullis modis, & quidem primò, vt hæc † via 21
exequutiua ex contractu cenſuali non concedatur
contra poſſeſſorem bonorum cenſui ſuppoſitorum,
Alex. *conſ.83. numer.11. lib.3.* Decian. *conſ.* 198. *nume-
ro 5. & in cap. ſuper eo numer 5. de offic. delegat.* Galleſ.
de obligat. Cameral.*parte 2.quæſt.2.num.3 & in propriis
terminis*, Felic.de Solis, *in dd. ſuis Commentar. de cen-
ſibus tomo 1.lib.3.cap.4. num.6. verſic. quarto infero, &
tomo 2. eodem lib.3.& cap.4.num.4.verſ.in* 6.Roderic. *de
ann.redditibus libro 2.quæſt.9.num.53* [*Et voluit* Rota *in
vna Romana vinea* 10.*Martij*,1623.*coram* R.P.D.Rem-
boldo, *qua eſt poſt tract.deciſ.434.num.5.* Etiam quod
in conſtitutione, & venditione cenſus eſſet appoſi-
tum pactum auferens debitori cenſus facultatem alie-
nandi rem cenſui ſuppoſitam: licet enim hoc pa-
ctum appoſitum in venditionibus aliarum rerum
operetur, vt inſtrumentum habens exequutionem pa-
ratam poſſit mandari exequutioni etiam contra ter-
tium poſſeſſorem, vt poſt multos dicit Felician. *d. to-
mo 1 lib.1. cap.10. numer.3* appoſitum tamen in ven-
ditione cenſus, tanquam appoſitum contra expreſ-
ſam prohibitionem Pij V.*in ſua Bulla ſupra cenſib.verſ.
quemadmodum,&c.*nihil poteſt operari,*vt bene animad-
uertit* Pelic. *d. n.3. & voluit* Gaſpar. Roder. *d.q.9.n.55.
cum multis ſeqq.*

Nec refert quod Foller.*d.ſua Pract. cenſuali, in ver-
bo,tanquam, num.*12.16 *&* 39 affirmet huiuſmodi in-
ſtrumenta cenſualia poſſe directo mandari exequu-
tioni contra tertios poſſeſſores bonorum ſubiugato-
rum: quoniam vt aduertit Felician. *d.tomo 1. lib.3.c.4.
num.7.in fine,& tom.2 eod. lib.3.& cap.4.num.5. verſ. ex
quo infertur Follerius* loquitur in terminis illius Prag-
maticæ Nicol.V. quam commentatur, quæ hoc ex-
preſsè permittit, ſecus tamen eſt in terminiscommu-
nis, & extra caſum dictæ Pragmaticæ, cum † inſtru- 22
menta etiam habentia exequutionem paratam non
poſſint exequutioni demandari contra non nomina-
tos in eis, vt deducit poſt multos Achil. *Perſonal. in
ſuo tract.de adipiſ. poſſeſſ. numer.*408. *verſ. neque ratione,*
Aſin.*in d.ſuo tract.de Execut.inſtrum.§.1 cap.72. num.1.
vbi multos congerunt,& ſenſit* Rot.*coram* b.m.Penia,24.
*Aprilis,1600.in illa Bononienſi cenſus, qua eſt poſt tract.
deciſ.154 num.1.*

Vel † opinio *Foller.* poſſet fortè procedere ſi iſte ter- 23
tius poſſeſſor citatus ad iudicium pro ſuo intereſſe
comparuiſſet, & iudicium in ſe ſuſcepiſſet, quo caſu
poſſe contra eum mandari exequutioni dictum inſtru-
mentum cenſuale dici poſſe ex Ruino, *conſ.34. in fine,
lib.5.*Dec.*conſ.187 n.2.*Crauet.*conſ.12. 8.lib.1.*Felician.
qui alios citat.d.tom.2 lib.3.c.4.num.6.

Limitatur ſecundò, vt † via executiua non habeat 24
locum ex inſtrumento cenſus quando illud fuit per
ſententiam vulneratum: tunc enim non poteſt am-
plius eius vigore exequutiuè agi,*vt fuit deciſum ſæpius
in* Rota, *& ſignanter deciſ. .32. num. 1. part.2. diuerſor.
coram* Seraphino, *deciſ.674.numer. .part.1. & in multis
aliis cauſis, & deciſionibus, qua apparent impreſſa apud*
Zacchi. *ad* Galleſ. *de obligat.Camerali, qu.37. num.17.*
Puta ſi per Iudicis ſententiam fuerit declaratus nullus
cenſus pro quo agitur, vt dixit Rota *coram* b.m.Litta,
28 *Iunij 1599.in vna Romana cenſus,quæ eſt impreſſa poſt
tract.deciſ.256. numer.*1. ſiue † fuerit declaratus nullus 25
per primam ſententiam, ſiue in gradu appellationis
ſententia lata ſuper validitate cenſus interpoſitæ per
ſecundam ſententiam,vt declarauit eadem Rota *coram
eodem 5.Iunij,1600.in eadem cauſa,qua eſt ibidem dec.257.
num.1.*

[Non tamen diceretur vulnerata cameralis obligatio per ſententiam quando debitor conuentus ad ſolutionem cenſus vigore inſtrumenti Camerali obligatione vallati reconueniret actorem, & in iudicio reconuentionis reportaret ſententias contra ſe, quia cùm dictæ ſententiæ ſint latæ in diuerſa cauſa, non vulnerauerunt obligationem clauſulæ cameralis in alio inſtrumento appoſitæ nam ad dictum effectum opus eſt, vt ſententiæ ferantur in eadem cauſa, vt declarauit Rota ſæpius, & ſignanter coram R. D. Coccino Decano 11. *Iunij*, 1604. *in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tract. dec.*338. *num.*2.]

Limitatur tertiò, vt pro fructibus cenſus non poſſit
26 agi executiuè vigore inſtrumenti cenſus ſi † illud ſit conditionale, nam non debet concedi illius executio, niſi prius citato debitore conſtet conditionem extitiſſe. Bal. *in l. ſi quidem, num.*2. *C. de except.* Alex. *conſ.*119. *n.*2. *lib.*1. Couar. *Var. reſolut. lib* 2. *cap.*11. *n.*2. Galleſ. *ad form. cameral. obligat. tit. de liquidat. num.*11.

27 Limitatur quartò, vt † non competat ad repetendam ſortem principalem, & pretium in emptionem cenſus erogatum etiam in iis caſibus, in quibus illius repetitio eſt de iure permiſſa, de quibus agemus *infra part* 3. *cap.*1. *q* 3. *art.*4. nam tunc agendum eſt, via ordinaria, vt animaduertit. Nauar. *in ſuo Commentar. de vſur. n.*118. *quæſt.*27.

Quod tamen non procederet ſi venditor cenſus tempore impoſitionis. & venditionis illius promitteret rem cenſui ſuppoſitam eſſe liberam ſub obligatione camerali, vel in inſtrumento habente executionem paratam nam ſi ipſe ſciebat rem illam non eſſe liberam, poteſt ab eo repeti pretium cenſus etiam via executiua, vt fuit reſolutum in Rota *coram* Seraph. *deciſ.*321. *n.*10. *quæ eſt inter deciſ. diuerſ. part.*1. *deciſ.*476. *n.*9. *verſ. ad ſextam.*

28 Limitatur quintò, quando † cæptum fuit agi via ordinaria, nam non poterit poſtea ex eodem inſtrumento agi via executiua, quia per electionem viæ ordinariæ cenſetur renunciatum viæ executiuæ Rom. *conſ.*133. *col.*2. *verſ. ex quo enim*, Gramm. *conſ. ciuil.*95. *n.*27. Garz. Maſtrill. *dec. Regni Sicil.*157. *n.*1. *part.*2. *qui alios allegat*, [multos alios congerit Mari Giurb. *deciſ. Regni Sicil.*55. *num.* 18. *part.*1. vbi hanc limitationem comprobat, & exornat,] Galleſ. *ad form. cameral. oblig. in* 3. *partic.*2 *part. q.*2. *& ibi* Zacchi. *quæſt.*11. *in* 2. *addit. n.*9. *qui plures allegat, & teſtatur ita ſæpius fuiſſe in* Rota *reſolutum, & ſignanter coram* b. m. Litta, *in vna Romana pecuniaria*, 28. *Iunij*, 1593. *quæ eſt poſt tract. dec.*260. *per tot.* & ita tenendum cenſeo quidquid aliter ſenſerit Felician. de Solis, *in dd. ſuis Commentar. de cenſib. tom.*1. *lib.*3. *cap.*2. *num.*9.

Quod tamen ſublimitandum exiſtimo. Primò,
29 † niſi reus conuentus iudicio ordinario fuiſſet contumax, eo enim caſu actor omiſſo iudicio ordinario poſſet redire ad viam executiuam, vt declarat, Galleſ. *d. q.*2. *n.*7. & refert alius *ibi* Zacchi. *d. q.*11. *in* 2. *additione n.*10 *aſſerens ita fuiſſe reſolutum* Rota *coram* b. m. Penia, *in vna Romana palatij campi Floræ*, 16. *Decembr.*1588. *quæ eſt impreſſa poſt tract. dec.*103. *num.*10.

30 Secundò ſublimitatur, † vt non procedat quando actor adeundo Iudicem via ordinaria proteſtatus fuit, quod vult ſibi eſſe ſaluam viam executiuam, vt declarat Menoch. *in ſuo tract. de adipiſcend. poſſeſſ. remed.*6. *num.* 11.

[Tertiò ſublimitatur quando creditori non eſſet plenè conſultum per iudicium ordinarium, puta quia eo iudicio integrum ſuum creditum conſequi non potuerit, nam eo caſu non eſſe ſibi præcluſam viam exequutiuam dicit, Giurb. *d. dec.*55. *n.*12.

Quartò ſublimitatur ſi agatur pro aliis terminis maturatis poſtquam fuit cæptum agi via ordinaria, nam iſta dicuntur diuerſa debita, & ſeparatæ obligationes Rota *coram* Gregor. XV. *in illa Bononienſi cenſus, ſeu attentatorum* 10. *Decembris* 1607. *quæ eſt poſt tractat. deciſ.*243. *n.*2. *& dictum fuit ſupra in tract. hac ead. q.*5. *art.*2. *nunc q.*91. *num.*25.]

Limitatur ſextò, vt † non competat via executiua 31
pro inſtrumento cenſus, quando fuit præuentum in iudicio ordinario petendo declarari nullum cenſum præfatum, nam exequutio dicti inſtrumenti poſtmodum petita ſuſpenditur donec fuerit cognitum, & terminatum iudicium motum ſuper dicta nullitate. Paul. de Caſtr. *in authent. quæ ſupplicatio, n.*3. *C. de precib. Imp. offeren.* Dec. *conſ.*103. *n.*1. Cartar. *deciſ. Rotæ executiuæ Genu. deciſ.*20. *per tot. faciunt tradita per* Intriglio. *d. tract. q* 65. *per totum.*

[In qua limitatione licet Giurb. *dec. Regn. Sicil.*100. *n.*3. *& ſeqq.* diſtinguat an ſuper nullitate agatur principaliter, an verò per viam exceptionis, & concludat, quod primo caſu non retardetur proceſſus exequutiuus, ſecundo verò caſu retardetur, dummodo ex narratis reſultet præſumptio nullitatis.

Ego tamen exiſtimo illum loqui in diuerſis terminis, videlicet quando fuit præuentum in iudicio exequutiuo, quod non debeat ſuſpendi per iudicium ordinarium ſuper nullitate inſtrumenti, nos autem loquimur quando fuit præuentum in iudicio ordinario ſuper nullitate, & proinde non videtur, quod poſſit applicari diſtinctio ipſius.

Limitatur ſeptimò, ſi opponatur exceptio extinctionis, & redemptionis cenſus, cum enim huiuſmodi redemptio reſoluat contractum ipſum cenſualem vt dicemus infra *part.*3. *cap.* 1. *quæſt.*3. *art* 1 iſta exceptio redemptionis debet admitti ad retardandam exequutionem dicti inſtrumenti cenſualis. Giurb *d. cita deciſ.*55. *num.*17. *&* 19. Maximè ſi dicta exceptio iuſtificetur ex eodem inſtrumento, vel altiorem non requirat indaginem.]

Declaratur ſimiliter principalis concluſio. Quod † ſi 32
dominus, & creditor cenſus egerit via exequutiua contra vnum ex pluribus inſolidum obligatis ad ſolutionẽ annui cenſus coram vno Iudice non impediatur quominus poſſit eundem vel alios correos coram eodem Iudice eadẽ via exequutiua, vel alio iudicio exequutiuo conuenire. Iaſ. *conſ.*9. *in* 2. *dubit. n.*3. *& ſeqq. & conſ.*28. *n.*7. *lib.*1. ſequitur Neuiz. *conſ* 4. *n.*12. *in fin.* Gallez. *ad form. cameral. oblig. in* 3. *part.* 2. *part. q.* 2. *n.*2. *& ibi* Zacchi. *q.*11. *in* 1. *addit. plures allegat.* Lancel. *de attent. part.*2. *cap.*4. *limit.*2. *n.*76. Felician. *dd. ſuis Comment. tom.*1 *lib.*3. *cap.*2. *n.*9. *ad finem, qui alios citat.*

Quod tamen † non procedit ſi per primũ iudicium 33
motum via exequutiua, & vigore ſententiæ in eo latæ eſſet ipſi actori, & domino cenſus plenè & cum effectu conſultum. Eo enim caſu non poſſet dominus cenſus alios correos debendi in iudicium trahere, Ang. *in l. qui reſtituere, ſub n.*5. *verſ. in gloſſ. in fine ff. de rei vendic. ſequitur* Iaſ. *d. conſ.*28. *ſub num.*3.

Declaratur ſecundò loco † eadem principalis con- 34
cluſio vt volens agere via exequutiua teneatur in primis, & ante omnia producere inſtrumentum cenſus nec ſufficit ſi producatur poſt petitam exequutionem, Bal *in l. plenè, ff. quod falſ. tut. auct.* Rom. *conſil.*300. *numer.*2. *circa medium, vbi* Mandoſ. *in addit. in littera D. Luc. Petrus, in ſua pract. iudicar. Capitol. for. libr.* 3. *cap.*2. *num.*8. *facit* Galleſ. *d. tract. p.*3. *q* 2. *& fuit reſolutum in* Rota *coram* b m. Cardinal. Pamphilio, 4. *Decembris*, 1595. *in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tract. dec.*255. *n.*2. Neque ſatis eſſet ſi produceretur prothocollum, & ſimplex imbreuiatura Notarij, ſed eſt omnino producendum inſtrumentum ſumptum in publicam, & authenticam formam, *vt docet* Caſſan. *ad Conſuetud. Burgun. rubr.*11. *des cenſes*, §.6. *n.*12. *in addit. &* Felician. *in dd. ſuis Comment. tom.*2. *lib.*3. *c.*1. Nam non omnis ſcriptura confecta manu publici Notarij dicitur

Digitized by Google

tur publica,& authentica, ſed ad effectum, vt inſtru-
mentum dici poſſit eſſe in publica,& authentica for-
ma multa requiruntur,vt demonſtrat Specul.in tit. de
inſtrum.edit.§.2. Afflict. ad Conſtitut.Regni,lib. 1. Rubr.
73.ſub n.27.cum multis ſeqq. Crau. conſ.216.n.2.& ſeq.
lib.2.Rim.iun.conſ.384.n.18.& ſeq.lib.4.Virgin Boccac.
ad conſtit.March.gloſſ.7.n.19.& ſeqq. Claud. Bettaz. in
tract.de clauſ.inſtrum.in procem. n.3. cum multis ſeqq. &
alij variis in locis.

35 Lata † autem ſententia in hoc iudicio exequutiuo
non poterit mandari exequutioni contra perſonam
hæredis debitoris condemnati, niſi facta excuſſione
bonorum in confuſo appareat,quod bona non extent,
vt vult Gloſ.in l.3.§.tutores,de ſuſp.tutor. quam eſſe com-
muniter, & magis communiter receptam teſtatur Alex. in
l.à. Diuo Pio,§. in venditione n.6. ad finem, & num.8.ad
finem,ff de re iudic.ſequitur Follet.in d.ſua pract.cenſua-
li in verbo,tanquam num.17.Et licet non deſint qui con-
trariam ſententiam amplectantur,ab hac tamen opi-
nione communi periculoſum eſſe in practica diſcede-
re,dixit Alex.d.n.8.in fine,quamuis Paul.de Caſtro, in
l.4.§.ait Prætor,n 4.in fine,ff.de re iud. dicat hanc Gloſ-
ſæ opinionem non ſeruari de conſuetudine, ſed relin-
qui electioni creditoris à quo velit incipere,vel à ca-
ptura perſonæ,vel pignorum,prout reuera. Ego quo-
que ita practicari vidi,& obſeruaui.

36 Declaratur tertiò. † vt agens via executiua tenea-
tur ſaltem ad partis inſtantiam perſonam legitimare;
vt in puncto dicit Intrigliol. d.tract.quæſtion.57.num.1.
Nam in quolibet iudicio etiam execution facienda
eſt legitimatio perſonarum, vt dictum eſt ſupra n.14.
& ſeqq.

Hæc autem via executiua adeo eſt priuilegiata vt
ſententia vigore inſtrumenti cenſus,& pro illius exe-
37 cutione lata † debeat omnino mandari exequutioni,
nec poſſit illius executio retardari per appellatio-
nem,Follet.in d.verbo,tanquam,n.44.Bon.in d.ſuo tract.
de cenſib.art.70.n.103.& art.79.num.112.Barz. d.dec.56.
num.4.

38 Quod † tamen non procederet ſi ſententia præfa-
ta contineret,vel liquidationem, Galleſ.d.tract.par.3.
qu.de liquidat.num.17.cum ſeqq. Soc. ſen.conſil.51.n.7.
lib.1.Menoch.de adiſc.poſſ. remed.3. num.192. Rota di-
uerſ.deciſ.100.num.2.part.1. vel complexionem nego-
tij principalis, Bald. conſ.141.num.7.lib.1. Rota diuerſ.
deciſ.356.d.par.1. & vtrumque membrum in propriis
terminis amplexa fuit Rota coram Illuſtr. Cardin.Lu-
douiſio,16. Decembris,1605.in illa Beneuentana cenſus,
quæ eſt impreſſa poſt tract.deciſ.258.n.2.& 3. Et in quo-
39 cunque † caſu appellatio operatur ſaltem effectum
deuolutiuum,nam huiuſmodi appellatio etiam in ca-
ſu non permiſſo, deuoluit cauſam ad iudicem ad
quem,vt facta exequutione, & patito iudicato, cog-
noſcat ſuper iuſtitia ſententiæ Bonon. d.art.79.n.112.
facit Afflict.deciſ.261.

40 Licet † autem in hoc iudicio executiuo aliquas
opponere liceat exceptiones,vt latè demonſtrat, Gal-
leſ. d.tract.per diſcurſ.& dixit ſæpius Rota, & ſignanter
coram b.m.Cardinali Lancelloto 3. Decemb.1599.in vna
Romana cenſus,quæ eſt in fine tract.dec.259.num.2.

Regulariter tamen, exceptis dictis certis, & ſpeci-
41 ficatis exceptionibus,exequutio † inſtrumenti cenſus
nulla alia exceptione impediri, aut retardari poteſt,
Caſſan.ad conſuetud.Burgund.d.Rubr.11. des cenſes,§.6.
Follet. in d. verbo, tanquam per diſcurſum, Bon.d. ſuo
tract.de cenſib. art.74. numer.107. Barz. d. deciſ.56. nu-
42 mer.2.& 37.Maximè † ſi tale inſtrumentum ſit valla-
tum camerali obligatione Bon.d.tract.art.73.num.103.
43 vel † iuriſiurandi religione confirmatum, vt defen-
dit Carol.de Graſſ.in d.ſuo tract.de except.in 32.except.
num.1.& ſeqq.licet,num.8. & ſeqq. dicat de facto con-
trarium obſeruari.

Hinc non † poterit retardari exceptione ſimulatio- 44
nis cenſus, vt comprobat Intrigl.d.tract.q.46.n.14. &
ſeq.vt reſoluit Rota in illa Rom.cenſus coram b.m. Car-
dinal.Lancellotto, quam proximè citauimus, n.3. & co-
ram Illuſtriſs.Cardin.Ludouiſio,26.Nouembris, 1604.
in illa Rom.cenſus, quæ eſt poſt tract. dec.5. n.16. [Et in
vna Romana cenſus 3. Aprilis,1623.coram R.P.D.Nauar-
ro,quæ eſt poſt tract.dec.436.n.7.& 8.]

Nec † per moratorias, vel quinquennales dilatio- 45
nes,Bon.in d.ſuo tract.art.75.n.108.Intrigl.d.tract.q.54.
num.1.& ſeq.

Nec † per exceptionem ceſſionis bonorum. Fran- 46
ciſc.Milaneſ.dec.7.n.2.lib.2.refert,Carol.de Graſſ.d.ſuo
tract.in 17.except.n.6.Intrigl.2. q.54. n.6. [alios allegat.
Giurb.dec.Regn.Sicil.44.n.10.part.1.

Cæterum licet concluſio firmata hic in tracta. nu-
mer.46.procedat in terminis,in quibus loquuntur Do-
ctores in ea allegati, & ipſemet Giurb. d.nu.10.Videli-
cet iuxta terminos bullæ Nicol.V. ſuper cenſibus quæ
non priuilegiat ipſum inſtrumentum cenſuale, ſed ſo-
lam illius exequutionem. Attamen quando priuile-
gium nõ conceditur exequutioni ſed ipſi inſtrumẽto,
vel in vim cameralis obligationis,vel virtute guarenti-
giæ,vel (iuxta terminos ſtatuti Ciuitatis Peruſiæ Patriæ meæ
libro 2. Rubr.29.de exec.inſtr.) vigore confeſſionis debi-
ti,quam debitor facit coram Notario tanquam Iudice
Cartulario. Iſtis enim caſibus non eſſe veram conclu-
ſionem hic firmatam d.num.46. dicendum eſt ex Bart. in
l.ſi filius in vltimis verbis,ff.quod cum eo quem ſequuntur,
Brun.in tract.de ceſſion.bonor.in 12.quæſt. princ. Ant. Ca-
nat.in tract.de execut.inſtrum.q.28 n.63. ad fin. & ipſe-
met Giurb.d.dec.44.n 9.qui iſtos,& alios allegat.

Ratio autem differentiæ inter iſtos caſus eſt, quia
quando priuilegiũ conceditur exequutioni,dicta exce-
ptio impugnat de directo ipſum priuilegium cum ten-
dat ad impediendam petitam exequutionem, vnde ni-
mirum ſi debitor hoc caſu repellitur & non auditur in
ſua exceptione, quod vult cedere bonis,& interim de-
beat ſuperſederi in exequutione petita, & proinde ſi
præueniẽdo petitionem exequutionis obtinuerit;parte
non contradicente ſe admitti ad huiuſmodi benefi-
cium ceſſionis, vtiq; eo caſu ſi opponatur iſta exceptio
ceſſionis bonorum,oppoſitio non tendit ad impedien-
dum iudicium ſuper executione,& illud retardandum,
ſed ad parandam ſibi ſecuritatem,ne amplius poſſit in
perſona moleſtari: vt aliis relatis dicit. Giurb.d.num.10.
& benè confert. Capell.Tholoſ. dec.28.in fin.

At quando priuilegium eſt conceſſum inſtrumen-
to,quia tunc dicta exceptio non opponitur contra in-
ſtrumentum, ſed contra exequutionem, nec tendit ad
impugnandum inſtrumentum, ſed dumtaxat ad li-
mitandam, & modificandam exequutionem, non
debet debitor repelli, ſed in ſua exceptione audiri,
dicit Bart. in d.leg.ſi filius, & alij ſupra relati. Quan-
do enim exceptio ſolum modificat exequutionem
eſt admittenda etiam quando nulla exceptio oppo-
ni poteſt, Bart. & alij in l.Neſennius.§.fin.ff. de re iu-
dic.Rol. conſ.28.num.5.& ſeqq. lib.1. Marant. de ordin.
Iudic.part.6.memb.6.num.18. Canat. in d. tract. de exe-
cut.inſtrument d. quæſtion.28.Boër.deciſ.53. num.3. Soc.
Iun. conſ.45. numer.15. lib.1.Benintent. deciſ.77. in fin.
Burſat. qui de communi conſ.305. num.7.lib.3. Menoch.
de Præſumpt.lib.2.præſumpt.48.numer.31.Galleſ.de obli-
gat.cameral. part.4.quæſt.3. num.1.& ſecundum ordinem
Zacch.quæſt.19.Carol.de Graſſ.de except.inſtrum.in 23.
except.Barz. de guarentig.part.2. quæſt.16. Et iſta con-
cluſio recipienda eſt etiam quod debitor beneficio
ceſſionis bonorum renunciaſſet,vt dicit Canat.d.q 28.
n.63.Quia hinc beneficio tanquam introducto miſe-
rationis gratia renunciari non poteſt, vt dicit ibi Ca-
nat.& nos diximus ſupra in tract.part.2.cap.1.q.3. art.5.
vel q.57.num.46.]

47 Cæterùm † ſi quis conuentus via executiua cogatur iniuſtè pro alio cenſum ſoluere eidem ſuccurritur per condictionem ſine cauſa, poteſt enim quidquid ſoluit repetere. Bart. *in l. Iulianus veram debitorem, n. 12. ff. de cond. indeb.* Bon. *d. art. 74. n. 107. verſ. his tamen.* Follet. *in d. verbo, tanquam, n. 38.*

SVMMARIA.

1 *Actio perſonalis oritur ex contractu cenſuali contra venditores cenſus.*
2 *Ampliatur vt detur etiam contra eorum heredes.*
3 *Etiam ſi ſint heredes cum beneficio legis, & inuentarij.*
4 *Non tamen inſolidum, ſed pro portionibus hereditariis.*
5 *Dummodo prius liqueat illos eſſe heredes.*
6 *Filiationis probatio non iuſtificat quem eſſe heredem patris.*
7 *Filius ergo heres, non procedit in reo conuento.*
8 *Fideiuſſor qui interceſſit in contractu cenſuali, poteſt conueniri actione perſonali.*
9 *Maximè ſi ſe obligauit vt principalis, inſolidum.*
10 *Impoſitor cenſus poteſt conueniri actione perſonali, etiam poſtquam vendidit fundum cenſui ſuppoſitum.*
11 *Niſi tempore venditionis fundi notificauerit domino Cenſus futuram venditionem.*
12 *Actione perſonali agi poteſt non ſolum pro reſponſionibus præteritis ſed etiam pro futuris.*
13 *Credita annua poſſunt peti non ſolum pro tempore præterito, ſed etiam pro tempore futuro.*
14 *Legata annua peti poſſunt tam pro tempore præterito, quam pro tempore futuro.*
15 *Præſtationes annuæ quæ debentur ex contractu peti poſſunt tam pro tempore præterito, quam pro futuro.*
16 *Hæc omnia intelligas dummodo pro præterito aliquid debeatur.*
[*Sententia quomodo concipiatur quando debitor condemnandus eſt ad id quod in futurum debebit.*]
17 *Iudicium formari non poteſt ſuper iure de futuro.*
18 *Limitatur quando debitum eſt purum, & aliquid debetur pro tempore præterito, nam in conſequentia debiti puri in præteritum poteſt fieri petitio pro futuro.*
19 *Creditor intereſt poteſt petere ſuum creditum, etiam pro futuro tempore.*
20 *Sententia lata pro futuris præſtationibus poteſt mandari executioni abſque nouo libello, & nouo proceſſu.*
21 *Imploratotamen Iudicis officio pro dictæ ſententiæ executione.*
22 *Actio perſonalis non conceditur contra poſſeſſorem fundi ſuppoſiti.*
Limitatur quando in acquiſitione dicti fundi expreſsè ſe obligauit ad ſolutionem annui cenſus, n. 28.
23 *Actio perſonalis oritur ex obligatione præexiſtenti.*
24 *Obligatio eſt mater actionis.*
25 *Actio perſonalis non poteſt ſeparari à perſona abſque illius interitu.*
26 *Hæres iuris fictione cenſetur eadem perſona cum defuncto, cuius eſt hæres.*
27 *Actio perſonalis non tranſit in ſingularem ſucceſſorem.*
28 *Limitatur Niſi tempore acquiſitionis cenſus agatur, vt ipſe cenſum ſoluat.*
29 *Non tamen ſufficeret, vt in alienatione fundi cenſuati ſimpliciter aſſereretur illum fundum eſſe oneri cenſus obnoxium, ad effectum vt emptor illius perſonali actione teneretur.*
Licet aliqui contrarium ſentiant.
30 *Debitor cenſus, qui actione perſonali tenetur, poteſt etiam carcerari, non obſtante quod offerat creditori cenſus inſolutum fundum cenſuatum.*

Actio perſonalis cui, & contra quos competat pro annua reſponſione cenſuali.

QVÆSTIO XCVI.

aliàs part. 2. cap. 2. quæſt. 5. ar. 7.

QVod † ex contractu cenſuali oriatur actio perſonalis, quæ eſt ſtipulatu conceditur contra eum, 1
qui cenſum conſtituit, & ad illius ſolutionem ſe obligauit quidquid contrarium firmare conetur. Ludouicus Velaſquez. *de Auend. in ſuo tract. de cenſib. Hiſpan. cap. 59. n. 7.* non videtur quod poſſit probabiliter in dubium renocari, per tex. *in l. certi condictio, ff. ſi cert.* & in terminis volunt Crau. *conſ. 342. n. 10. lib. 3.* Gabr. *conſ. 142. n. 2. lib. 1.* Felic. de Solis, *in ſuis Commentar. de cenſib. tom. 1, lib. 1. cap. 1. num. 6. verſ. nec dubitari poteſt,* Federic. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſu. cap. vlt. num. 13. & dixit* Rota *coram* b. m. Gipſio, *9. Decemb.* 1587. *in illa Romana cenſus de Caſtarellis, quæ reperitur impreſſa, in fine tract. dec. 230. n. 7. & coram* Reuerendiſſimo P. D. Sacrato, 14. *Ianuary,* 1602. *in illa Romana cenſus, quæ eſt ibidem dec. 90. num. 8.*

Nec obſtant rationes ponderatæ ab *Auend. d. n. 7.* & infra quoniam aduertendum eſt, quod ex contractu cenſus duplex oritur actio: vna ex ſtipulatu reſpectu ſolutionis fructuum, & annuæ reſponſionis. & hæc eſt merè perſonalis, & ſequitur ipſum venditorem cenſus, & ab eius perſona diuelli non poteſt. vt *infra* dicetur *hoc eod. art. num. 25* Altera actio oritur ex ipſo cenſu, quæ dicitur ſcripta in rem, & ſequitur rem ipſam cenſuatam; vt dicemus in *ſeq. artic.* Et hanc actionum diſtinctionem in contractu cenſus habeo ex Rota *coram* Cardin. Mantica. *deciſ. 7. ſub num. 2. & alibi, vt dicemus d. artic. ſeq. numer.* 1. Cum itaque *Auend.* negauit, ex cenſu oriri perſonalem actionem; aut reſpexit ſolum contractum ipſum cenſualem, qui non fundatur in obligatione perſonali, ſed ſuper ipſo fundo qui ſubiicitur, vt latè fuit demonſtratum *ſupra part. 1. cap. 3 quæſtion. 1. articul. 6. per totum, nunc quæſt. 34.* Non autem reſpexit ſtipulationem, & promiſſionem de ſoluendo fructus cenſus, aut certe male loquutus fuit.

Ampliatur primò, hæc concluſio, vt † perſona- 2
lis actio competat etiam contra hæredes eius, qui ad cenſus ſolutionem ſe obligauit. Bartol. Caſſan. *ad conſuetud. Burgund. Rubr.* 11. *des cenſes, §. 6. in tex. contre le principal, num. 5.* Felician. *d. tom. 2. lib. 3. c. vlt. n. 1. verſ. ſed ego, & nos diximus ſupra hoc eod. cap. 2. q. 3. art. 1. nunc quæſt. 73.*

Etiam ſi ſint hæredes † cum beneficio legis, & in- 3
uentarij, non tamen vt poſſint perſonaliter capi, & arreſtari, ſed vt ſoluant ex bonis inuentariatis, *vt diximus ſupra art. præcedenti, n. 14. & ſeq.*

Non † tamen contra omnes hæredes inſolidum, li- 4
cet vnus ſolus ex eis poſſideat rem cenſui ſuppoſitam, ſed tantum pro portionibus hæreditariis, prout regulariter hæredes tenentur, *l. pro hæreditariis, C. de hæred. act. & ita in puncto, dicit* Ioan. Guttierez, *Pract. Quæſt. lib. 5. cap. 92. num. 12.* Ludou. Auend. *d. tract. cap. 95. num. 3.* Anton. Menoch. *deciſ. Florent. 33. n. 1.* [*Et in puncto fuit reſolutum in vna Romana cenſus de Celſis 27. Nouembris,* 1609. *coram* Ludouiſ. *vt inter eius deciſ. impreſſ. eſt deciſ. 442. in princ. & n. 8. vbi* Beltramin. *in addition. affert concordantes.*] Præterquam in caſu, de quo per Guttierez *d. loco n. 14.* & quando conueniretur actione perſonali in rem ſcripta, tanquam poſſeſſor rei cenſuatæ, *vt dicemus infra art. ſeq. num. 3. in fine.*

Præter

Preterquam in caſu de quo ibi per eum, numer. 14.
5 Dummodo † tamen prius liqueat illos eſſe hæredes,
Innoc. in cap.quia G,ext.de iudic. & ibi Felio. n.4. Dec.
num.23. & ſeq. Anton.de Canat. in ſuo tract. de execut.
inſtrument. n.66. in 3.quaſt. & diximus in præcedenti art.
num. 12.

6 Nec ex probatione filiationis eſſet probatum filios
eſſe hæredes, ſed neceſſe eſt probare immixtionem,
Foller.in ſua pract. cenſuals in verbo,tanquam,n.25. Nam
7 † quando filius conuenitur tanquam hæres patris Rol.
conſil.20. num. 20. lib.1. poſt Alex. & alios, poſt allegat.
Menoch. in tractat. de præſumpt. libr. 4. præſumpt. 99.
num. 4. & 5.

8 Ampliatur ſecundò, vt † actione perſonali conue-
niantur etiam fideiuſſores, qui contractu cenſus acceſ-
ſerunt ad fauorem domini cenſus iſti enim tenentur,
ex propria obligatione, & ex proprio facto ratione
ſuæ promiſſionis, Alex. poſt gloſ. in l. tale pactum, n.9.
ff. ſol. matr. & diximus ſupra hoc 2. cap. quaſt. 3. artic.2.
nunc quaſt.74.

9 Maximè † ſi ſe obligauerint vti principales, & in-
ſolidum, & ſic obligationem alterius propriam fece-
runt. Natta, conſ.461. n.3. Franc.Becc.conſ.45.n.49.lib.1.
& nos diximus ſupra d. art.2.

10 Ampliatur tertiò, vt † venditor cenſus poſſit con-
ueniri actione perſonali etiam poſtquam vẽdidit fun-
dum cenſui ſuppoſitum, Couar. Var.reſol.lib.5. c.7. n.6.
Felician. in dd. ſuis Comment. tom.1. lib.3. cap.4. n.8. vt
declarauit Rota coram R.P.D.Sacrato,14.Ianuarij,1602.
in illa Romana cenſus, quæ eſt impreſſa poſt tract.deciſ.90.
n.9.& ſeqq.& nos diximus ſupra hoc eod.cap.2. q 3. art.1.
n. 15. quidquid contrarium defendat Auend. d. tract.
c.23. num.14.& 15.

11 Niſi † quando rem illam cenſui ſuppoſitam vendi-
dit, notificauerit domino, & creditori cenſus futuram
dictæ rei venditionem, ſi credimus Nauar. in ſuo Com-
ment.de vſur. n.116. q.21. quem ſequitur Boccac. in ſuo
tract. de cenſib. part.1. n.13. & part.2. n.39. Ioan Azor.
inſtit. Moral. part.3. lib.10. cap.11. q.1. verſ.poſtremo in
ea. ſibi enim debet imputare dominus cenſus, cum
ipſe noluerit rem cenſitam emere, ſed potius conſen-
ſerit in eius venditionem: vt poſt Azor. & Boccac.
dicit Martin. Bonacin. in ſuo tract. de contract. diſput.3.
q.4 puncto vnico, n.97. in princ.

12 Ampliatur quartò, vt † actione perſonali agi poſſit
non ſolum pro fructibus cenſus decurſis, & non ſolu-
tis, ſed etiam pro decurrendis in poſterum Gabr.conſ.
47. n.3. lib.1. vt ſcilicet debitor cenſus condemnetur ad
ſoluendum futuris temporibus, prout fructus cenſus
maturabuntur. Andr.Gail. pract.obſeruat. lib.1.obſeru.74.
n.2. & ſeq. vbi inſtruit Aduocatos quomodo libellum
debeant concipere, & ibi, Crau.alios allegat Gaſp.Ro-
deric. in ſuo tract.de anu. reddit. lib.1.q.17.n.104. Fe-
deric.Martin. in d. ſuo tract. de iure cenſ. cap.vlt. n.145.
vbi cõtrariis reſpõdet [alios allegat Surd.dec.15.n.12.]

13 Regulare † enim eſt vt in debitis annuis poſſit cre-
ditor petere non ſolùm pro tempore præterito verum
etiam pro tempore futuro. Alex. in l. de pupillo. §.ſi in
pluribus, n.4.& 6. in fine, ff. de noui. oper. nunc Ozaſch.
deciſ. 130. per tot. Petr.à Petra, in ſuo tract. de fideic.&
prohib. alienat. quaſt.10. n.21. & ſeq. latè Aſin.in tract.
de execut. inſtr.§.7.cap.126. n.16.& ſeq. Ioſeph.Ludou.
in ſuo tract. Commun. concluſ.in tit. de ſolu. concluſ.1.quæ
eſt omnium 8. verſic.9. fallit Anton.Galleſ. Variar. reſol.
14 tomo 1.cap.11.n.47. vbi pluribus id comprobat. Et in † le-
gatis annuis hoc idem dicit Mich. Craſſ. in ſuo tractat.
de ſucceſſion.§. legatum, q.44. n.5. Sim.de Pret. de interpr.
vlt. volunt.lib.5. interpr.1. dubitat.3. num.95. & ſeq. fol.
15 531. Et in † annuis præſtationibus debitis ex contra-
ctu, Afflict. ad conſtit. regni, lib.1. Rubr.71. in cap.aucto-
ritatem, num.2, verſ.datur etiam Ozaſch. d.deciſ.130.n.9.
Alex.in d.§.ſi ex pluribus n.4. Craſſ. d.q.44. n.5. Aſin. d.
cap.126.num.28. Surd.dec.120. num.13.& 15. vbi docet
modum libellandi, & deciſ.151. num. 12. vbi multos
allegat. [Forma autem ſententiæ in hoc iudicio eſt,
vt fiat condemnatio ad id, quod debebitur in futu-
rum, vt adueniente tempore, fiat ſolutio, vt poſt mul-
tos quos allegat, animaduertit Franc. Vio. deciſ. 403.
num. 4. lib.3.]

Hæc tamen † omnia ſunt intelligenda, vt procedant 16
dummodo de præterito aliquid debeatur cuius exactio
petatur, & ſimul ſuper futuris, vt adueniente iuſto
tempore ſoluatur, inſtetur, & in his terminis loquun-
tur Doctores ſupra allegati, & expreſsè declarare vi-
detur Vtſill. ad Afflict. dec.279. num.2. Ioſeph. Ludo-
uic. d. verſ.nono fallit, quos refert, & ſequitur Bernard.
Greu.ad Gail.d.obſeruat.74. n.4. [Et in his terminis hanc
opinionem confirmat Ioan. Petr. Fontanell. de pact. nu-
ptial.tom.1.clauſul.4.gloſ.18.part.4.num.18.& ſeqq. licet
numer.21. & infra teſtetur illam non ſeruari in Senatu
Cathaloniæ.]

Licet † enim iudicium non poſſit fundari ſuper iu- 17
re de futuro, l.non quemadmodũ, & ibi communiter Scri-
bentes, ff. de iudic. l.1.§. focius, ff de vſur. In hoc tamen
caſu, quia † pro tempore præterito obligatio, & de- 18
bitum eſt purum, ratione adiuncti, & in conſequen-
tiam præteriti debiti puri, poteſt fieri petitio, & con-
demnatio ſuper futuris, & valet, & tenet iudicium ſu-
per eis Gomez. d. num.47. Surd. d.dec.120. n.14 & 15.
& alij ſupra relati. Et maxima † in hoc verſatur 19
vtilitas creditoris ne teneatur quolibet anno litigare,
& de iure ſuo docere, & probare. [Vt bene animaduer-
tit gloſ. magna in l.1. C.de ſentent. quæ pro cert. quantit.]
ſed poſt lapſum cuiuſlibet. anni, vel cuiuſlibet ſeme-
ſtris ſententia † mandabitur exequutioni abſque nouo 20
libello. Afflict.in d.verſ.datur etiam Gomez.d. num.47.
& abſque nouo proceſſu Craſſ d.q.44. num.5. ex Gloſſ.
in l.1.C,de fideicom. & ibi communiter Scribentes im-
plorato † tamen Iudicis officio pro exequutione di- 21
ctæ ſententiæ, vt per text.in l.item veniunt, §.item rectè
ff.de petit.hered. dicit Vtſill ad Afflict.d.deciſ.279. n.2.
ſequitur Ioſeph.Ludouic. d.verſ 9. fallit. [Et hanc vti-
litatem ſummè commendat Fontanel. d. part. 4. n. 25.
vbi tamen id nunquam fuiſſe practicatum in Senatu
Cathaloniæ teſtatur.]

Limitatur autem ſupra firmata concluſio, vt † actio 22
perſonalis non competat contra tertium poſſeſſorem
bonorum cenſui ſuppoſitorum, Crauet. conſ.359. n.9.
lib.3. Caſſan.ad conſuetud. Burgund.Rubr.11. des conſes,
d.§.6. in tex. contre l'aſſignal, n.1. Boccac. in d.ſuo tract.
de cenſib. part.2. numer.1. & 2. Felician. d.tomo 2. lib.3.
cap.vlt.num.2. Peregr.conſ.97.num.9 & ſeq.lib.1. [Surd.
conſil. 162. numer. 73. lib.2.] Actio † enim perſonalis 23
oritur ex præexiſtenti obligatione, l.licet, §. ea obliga-
tio, ff. de procur. & hinc dicunt Doctor. in Rubr. Inſt.
de obliga. maximè Bellon. n. 5. qui teſtatur de communi,
& alibi paſſim.

Quod † obligatio eſt mater actionis: ſemper enim 24
aduerſus eum datur qui aliquo obligationis vinculo
eſt obſtrictos, & deuinctus. §.1. Inſt.de actio.& Doctor.
ibi & alibi communiter. Poſſeſſor autem bonorum cen-
ſui ſuppoſitorum, ideo eſt obligatus, quia poſſidet rem
cenſui obnoxiam, quæ ad eum tranſiuit cum illo one-
re. Neque dici poteſt quod ſit perſonaliter obligatus,
cum ex proprio facto, & ex proprio contractu non
teneatur: Neque in illum actio, & obligatio tranſire
potuerit cum ea adhæreat oſſibus perſonæ obligatæ,
nec † ab illa valeat diuelli, & ſeparari abſque ipſius 25
corruptione, & interitu, ſiue perſonam actoris ſpecte-
mus, ſiue rei, quemadmodum nec anima poteſt ab hu-
mano corpore diſiungi abſque ipſius corporis interi-
tu, vt dicit Gloſ.in l.quid ergo, in fine. ff.de pecul.& pro-
bat tex.in l.actionum, ff.de act.& obligat.& hanc rationem
probat Felician. d.cap.vlt. num.2.

Et licet actio iſta perſonalis tranſeat contra hære-
26 dem, eo † quia Iuris fictione cenſetur eadem perſona cum defuocto cuius extitit hætes, *l.ſi.C.de hered.inſtit.*
27 *auth. de iureiur.à morient.præſtit. in princ.* non † tameo tranſit contra ſingularem ſucceſſotem, Iaſ. *in l.1. §.ſi heres precepto, n.2. ff. ad* Trebeil. *& in l. inter diuinum, num.22. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Afflict. *dec.95. & ibi* Vrſill. *in addit. n.3. & ſeq.* Actio enim iſta rem non ſequitur, *l.fin. §.fi. & ibi* Bart. *ff.de cont. empt.* Guid.Pap. *dec 42. num.1.* Tiraq. *de retractu Lignag.* §.8. Gloſ. 1. *numer.6. in fin.*

Vnde apparer non bene ſenſiſſe Alcibiad. Lucat. *Obſeruat. pract.lib.1. Academ. 5. obſeruat.1. n.13.* dum dixit cenſum perſonalem poſſe exigi à tertio poſſeſſote bonotum cenſuatorum etiam perſonali actione, cuius tamen dictum ſaluati poſſet in caſu ſubſequentis ſublimitationis, vel reſpectu actionis perſonalis in tem ſcriptæ, de qua dicemus *mox in ſeq.art.*

Sublimitatut igitur præcedens limitatio, & decla-
28 ratut, vt † non procedat in caſu in quo quando tes cenſui ſuppoſita tranſiuit ad hunc tettium poſſeſſorem fuit expreſsè actum, & conuentum vt ipſe cenſum ſolueret, proot in puncto declatat Follet. *in d. ſua pract. cenſuali, in verbo, tanquam, n.29. & 30.* tunc enim teneretur ex ptopria obligatione, *& faciunt not. per* Afflict. *d.deciſ.95. num.6.* [*& hoc facit deciſ.* Rotæ *in vna Romana canonum 25. Maij 1618. coram* R.P.D. Dunozetto *quæ eſt poſt tract. dec.456. n. 2.*] Et hanc opinionem ſimpliciter amplectuntur *addentes ad* Vinc. de Franchis, *dec.273.n.3.* Cuius tamen Vincentij, ſententia videtur potius procedere ex quadam æquitate ad euitandum citcuitum: quia negari non poteſt, vt ipſe dicit, quin ſi ſit condemnatus debitor, & ſic impoſitot cenſus, ſententia poſſit exequi contta talem emptorem cum dicto pacto; & quod ſi actum eſſet actione hypothecaria per ereditotem, nulla competetet defenſio huic emptori; quàm de rigote: cum repugnet diſpoſitio *l.2. C. de hered. vel act. vend.* in illis verbis, *Quamais enim ea lege emerit, &c.*

29 An autem ad iſtum effectum ſufficiat quod debitor cenſus in venditione fundi cenſuati aſſerat illum eſſe onetatum dicto cenſu non bene inter ſe conuenerunt Scribentes. Magis † tamen communis opinio eſt, vt propter dictam aſſertionem, & enunciationem emptot fundi cenſuati non poſſit actione perſonali conueniri, Bon. *in d.ſuo tract. de cenſib. art.39. n.65.verſ. ex quibus dubitari commodè poteſt,* & de magis communi teſtatut Felician. *in dd. ſuis Commentar. de cenſib. tomo 1. lib.3. cap.6. num.6.verſ.ſed* Guid.Papæ, *& tomo 2. eod.lib.3. & cap.vlt. n. 3.verſ. verum cum,* quidquid contrariam ſententiam pluribus conetur defendere. Sutd. *deciſ. 32. num.10. & ſeq.*

30 In omnibus † antem caſibus in quibus pro annua reſponſione, & annuo cenſu datur actio perſonalis debitor cenſus non poterit liberare ſuam perſonã, quio poſſit etiam carceri mancipari offerendo in ſolurum prædium cenſui ſuppoſitum, ſed tenebitur præcisè ad ſolutionem in pecunia numerata, aliàs poterit carcerari vt reiecta cootraria ſententia, defendit Pelician. *d.tom.2. lib.1.cap.1.n.6.verſ.tertio infero, &* Io.Bapt.Lup. *per ipſum allegat. ad l.2. C. de pact. int. empt. & vendit. Comm.1. §.3. num.89.*

SVMMARIA.

1 *Ex contractu cenſus oritur actio merè perſonalis ex ſtipulatu, & actio in rem ſcripta ex ipſo cenſu.*

2 *Poſſeſſor fundi cenſui ſuppoſiti poteſt conueniri actione perſonali in rem ſcripta,* & num.4.

Intellige pro cenſibus decurſis poſtquam ipſe capit poſſidere, num.5.

3 *Actio perſonalis in rem ſcripta licet oriatur ex contracta, vel quaſi, ſequitur tamen quemlibet rei poſſeſſorem.*

[*Ex pacto quod pretium cenſus in acta redemptionis debeat deponi ad effectum inueſtiendi oritur actio perſonalis in rem ſcripta.*]

4 *Actio perſonalis in rem ſcripta datur contra ſingularem rei poſſeſſorem.*

Heres non tenetur niſi pro portione hereditaria.

Limit. *Si ratione poſſeſſionis rei cenſuata, vel partis illius conuentatur actione hypothecaria.*

Vel actione perſonali in rem ſcripta.]

6 *Poſſeſſor fundi cenſuati non poteſt ſe liberare ab onere ſoluendi cenſum, opponendo exceptionem excuſſionis.*

7 *Neque nominando auctorem.*

8 *Sed tantum dimittendo poſſeſſionem bonorum cenſui ſuppoſitorum.*

[*Poſſeſſor rei cenſita tenetur cenſum ſoluere dumtaxat donec poſſidet.*]

9 *Poſſeſſor bonorum cenſitoram, ſi illa alienet, liberatur ab onere ſoluendi cenſum.*

10 *Libellus in actione perſonali in rem ſcripta contra poſſeſſorem fundi cenſus ſubiugati, quomodo concipi debeat.*

11 *Libellus in actione hypothecaria, quomodo concipiatur.*

Actio perſonalis in rem ſcripta datur contra poſſeſſorem rei cenſui ſuppoſitæ pro ſolutione cenſus.

QVÆSTIO XCVII,

aliàs par. 2. cap. 2. qu. 5. art. 8.

QVoniam vt ſæpius dictum fuit per impoſitionem cenſus conſtituitur ius in re, quod rem ipſam quocumque vadat ſequitur, hinc iute inferunt Scri-
bentes, qood ex contractu cenſuali † duplex oritur 1
actio vna ſcilicet, ex ſtipulatu, quæ eſt merè perſonalis, de qua dictum fuit in proximo præcedenti articulo: altera verò ex ipſo cenſu, quæ dicitur in rem ſcripta, vt dixit Rota *in vna Romana reſponſionis vineæ, 22. Iuny, 1587. coram* bon.mem.Cardinali Mantica, *quæ reperitur impreſſa inter eius deciſ. 7. ſub numer. 2. & coram* R.P.D.Sactato, 14. *Ianuarij*, 1602. *in illa Romana cenſus, quæ eſt ibidem dec. 90. num.8. & de qua intellexiſſe arbitror eandem* Rotam *coram* b m.Gypſio, 9. *Decembr.* 1597. *in illa Romana cenſus de Caſſarellis, quæ ibidem eſt deciſ. 230. dum ibi num.5. & ſeqq.* dicitur quod ex contractu cenſuali oritur obligatio, quæ actionem realem parit, videlicet, vt ipſe exiſtimo, perſonalem in rem ſcriptam, quæ poteſt eo reſpectu tealis appellari, quia poſſeſſor bonotum cenſui ſubiogatorum, licet conueniti non poſſit actione merè perſonali vt in præceden-
ti articulo fuit formatum, poteſt † tamen conueniri 2
actione perſonali in tem ſcripta, vt dixit Rota *in illa Romana reſponſionis vineæ, proximè allegata, numer. 4.* [*Et in vna Romana cenſus, 28. Iunij, 1613. coram* Reuerendiſſimo D. Coccino Decano, *poſt tract.deciſ.408. num. 2.*]

Sicut eadem actione conueniri poteſt quilibet rei poſſeſſor pro oneribus, quæ rem quam ipſe poſſidet ſequuntur, vt auctoritate Gabr. *conſil.141. num.2.lib.2. dixit* Rota *in illa Romana cenſus, 14. Ianuarij, 1602. coram* Reuerendiſſ.P.D.Sacrato *ſupra allegata, n.8.* Et de iſta actione perſonali in rem ſcripta exiſtimo intellexiſſe Ludou.Velaſq. de Auend. *de cenſib. Hiſpan.cap.95. n.3.verſ.quod non ſolum* dum dicit quod hæres debitoris cenſus,

cenſus, ſi poſſideat rem cenſuatam, poteſt conueniri inſolidum actione perſonali pro cenſu, cum alioquin hæres non teneatur niſi pro portione hæreditaria, *l. pro hæreditariis, C. de hered. vel act. vend. & diximus ſup. in præced. art. num. 4.*

3 Actiones † autem perſonales in rem ſcriptæ illæ dicuntur, quæ licet perſonales ſint, quia oriuntur ex contractu, vel quaſi, *§. omnium Inſtit. de action.* ſequuntur tamen quemlibet rei poſſeſſorem. Bar. *in l. ſi terris, §. ſi prius, ff. de aq. pluu. arcen.* Ripa, *in l. 1. §. ſi hæres accepto, num 9. ff. ad Trebell* Tiraq. *de retractu lign. ag. §. 8. Gloſ. 5. n. 8. qui multos allegat, & dixit* Rota *in illa Romana reſponſionis vineæ, ſupra allegata, n. 5. verſ. multo minus.* [*Et in d. Romana cenſus, n. 8. tract. n. 3.* vbi per dictam rationem fuit reſolutum, quod ſi in contractu cenſus in illius creatione, & venditione fuit appoſitum pactum, quod tempore redemptionis, & extinctionis illius pretium debeat deponi ad effectum inueſtiendi, quod actio ad deponendum pro inueſtimento orientis ex dicto contractu eſt perſonalis in rem ſcripta, & datur contra quemlibet, qui cenſum illum reuendere, & extinguere debet.

4 Qua ratione † poſſeſſorem bonorum cenſui ſuppoſitorum poſſe conueniri pro ſolutione annuæ reſponſionis cenſualis, dicunt Guil. *de Benedict. in repet. cap.* Raynutius, *in verbo, & vxorem nomine Adelaſiam, n. 446. ext. de teſtam.* Couat. *variar. reſolut. lib. 3. c. 7. n. 6.* Foller. *in ſua pract. cenſuali, in verbo huiuſmodi, n. 96. & ſeq.* Crauet. *conſ. 217. n. 4. verſ. 2. lib. 2.*

[Etiam ſi poſſideatur ab vno tantum ex pluribus hæredibus impoſitoris cenſus. Licet enim hæredes non teneantur niſi pro portionibus hæreditatiis, & non quilibet inſolidum *l. pro hæreditariis, C. de hæred. action.* & nos diximus ſupra in *tractat. artic. præcedent. num. 4.*

Attamen ſi vnus poſſideat totam rem cenſuatam, vel illius partem, poterit ratione ſuæ poſſeſſionis conueniri inſolidum, vel actione hypothecaria, iuxta ea, quæ diximus in tractat infra *artic. ſeq. numer 29. & ibi in additionibus n. 9. & ſeq.* vel actione perſonali in rem ſcripta. vt hic dicitur in tract. & vult Alex. Trentacinq. *variar. reſolut. vol. 1. libr. 3. nunc q. 80 in tit. de cenſibus reſol. 1. n. 17. ad fin. verſic. ſequuta eſt:* quam tamen concluſionem intelligendam, & declarandam eſſe exiſtiſtimo, *ſecundum ea, quæ diximus ſupra hoc 2. c. q. 3. art. 8. in addition. num. 1.*

5 Cùm † autem poſſeſſor iſte fundi cenſui ſuppoſiti ideo teneatur quia poſſidet rem cenſui ſubiugatam, vt dictum eſt ſequitur quod actione prædicta perſonali in rem ſcripta poſſit conueniri duntaxat pro fructibus in reſponſionibus cenſualibus decurſis, & non ſolutis, poſtquam ipſe nactus fuit poſſeſſionem dictorum bonorum, & pro decurrendis in futurum, ſecus autem pro decurſis antequam ipſe inciperet dicta bona poſſidere, vt bene deducit Gabr. *conſ. 47. n. 14. & ſeq. lib. 1. & ſequitur* Surd. *deciſ. 204. numer 9. ad fin. & ita debet intelligi* Rota *in illa Romana reſponſionis vineæ ſupra ſæpius citata dum numer. 4. & infra* dicit actionem perſonalem in rem ſcriptam dari contra tertium poſſeſſorem bonorum cenſui ſuppoſitorum pro omnibus cenſibus decurſis, & non ſolutis, ſcilicet, pro decurſis, poſtquam ipſe cœpit poſſidere dicta bona; non autem pro decurſis antequam ipſe poſſidere cæperit. Licet ſecus eſſet ſi non poſſideretur actione perſonali in rem ſcripta, ſed actione hypothecaria, vel remed. Saluiani Interdicti, quo caſu teneretur non ſolum ad fructus maturatos poſtquam ipſe nactus fuit poſſeſſionem bonorum ſuppoſitorum, vel pro ſolutione cenſus aliter hypothecatorum, verum etiam pro ſolutione decurſorum antequam ipſe poſſeſſionem dictorum bonorum nanciſceretur: *vt dicemus infra art. ſeq. num. 28.*

6 A qua † obligatione ſoluendi non poterunt ſe liberare poſſeſſores præfati bonorum cenſui ſuppoſitorum, nec opponendo exceptionem excuſſionis, *vt tradit* Couat *Var. reſolut. lib. 3. cap. 7. n. 3. & comprobat* Ludou. Auend. *d tract. cap. 23. n. 15. & ſequuta eſt* Rota *in illa Romana reſponſionis vineæ ſupra ſæpius citata d. verſ. multo minus, in fine.*

7 Nec nominando auctorem, vt docet Gabr. *d. conſ. 47. num. 7. & ſeq. lib. 1.*

8 Sed dumtaxat † dimittendo domino, & creditori cenſus agenti poſſeſſionem dictorum bonorum ſuppoſitorum, vt dicit Gabr. *d. conſ 47. n. 11. & 13.* & facit *tex. in l. & ſi forte, §. etiam, verſ. Labeo, ff. ſi ſeruit. vendicet. & in l. filiusfamilias, §. apud* Marcellum *ff. de leg. 1.* & vno verbo tangemus *infra art. ſeq. in 4 declarat. n. 81.* [Cùm teneantur dumtaxat cenſum ſoluere donec rem cenſitam poſſident, *vt dixit* Rota *in illa Romana cenſus de Valentinis coram* R.P.D. Ottembergo, *7. May, 1607. poſt tract. deciſ. 391. n. 4. Et nos diximus ſupra in tract. hac ead. q. 5. art. 3. in fin. nunc q. 92.*]

9 Et propterea † ſi talis poſſeſſor abdicet à ſe horum bonorum poſſeſſionem, & bona ipſa alienet, liberatur ab onere ſoluendi cenſum, & illud ad nouum poſſeſſorem tranſit, vt poſt Pariſ & Couat probat Felician. *in dd. ſuis Commentar. tom 1. lib. 3. cap. 6. n. 7* Gaſp. Roder. *in ſuo tract. de ann. redditib. lib. 2. q. 9. n. 56. quos ſequitur* Ludou. de Auend. *d. tract. c. 99. num. 3.*

10 Vnde † contra tales poſſeſſores formandum eſſe libellum, & petitionem, non ſimpliciter, & abſolutè, vt ſoluant annuas reſponſiones cenſuales, ſed alternatiuè, vt vel ſoluant, vel rem cenſui ſuppoſitam dimittant, docet Felican *in ſuis Commentar. de cenſib. tom. 1. lib 3. cap. 6. n. 2.* 11 Cum † ita etiam concludi poſſe in actione hypothecaria dicant *Doctores in §. item Seruiana, Inſtit. de action.* & ſignanter Ang. Aret. *n. 30. in fin.* Iaſ *n. 127. & alij communiter.*

SVMMARIA.

1 *Actio hypothecaria, & Saluianum Interdictum in multis differunt.*

2 *Saluianum interdictum competit cuicunque competit actio hypothecaria, &* num. 9.

3 *Poſſeſſor rei cenſui ſuppoſitæ, poteſt conueniri actione hypothecaria.*

4 *Hypothecaria actio competit ratione hypothecæ.*

5 *Hypothecaria eſt actio realis.*

6 *Hypothecaria ſequitur fundum obligatum.*

7 *Saluianum interdictum, quod non detur pro fructibus cenſus ſoluturis aliqui.*

8 *Sed quod competat verius eſt, &* num. 15.

10 *Saluianum interdictum competit cuicumque habenti bona ſui debitoris obligata.*

11 *Saluianum competit contra quemcunque rei obligatæ poſſeſſorem, &* num. 14.

12 *Etiam quod tales poſſeſſores haberent eadem bona hypothecata, ſed poſterius.*

13 *Saluianum interdictum eſt actio perſonalis in rem ſcripta.*

15 *Saluianum interdictum competit contra poſſeſſorem bonorum cenſus ſuppoſitorum.*

16 *In Saluiano debet probari creditum agentis cum hypotheca, poſſeſſio impoſitionis de tempore impoſitionis, & poſſeſſio præſens rei conuenti.*

17 *Creditum domini cenſus cum hypotheca, probatur ex inſtrumento impoſitionis, & venditionis cenſus.*

[*Creditum cum hypotheca probatur ex inſtrumento impoſitionis cenſus.*]

18 *Poſſeſſio venditoris cenſus de tempore venditionis probatur ex inſtrumento venditionis fundi cenſuati, cum clauſula conſtituti.*

[*Poſſeſſio*

[*Poſſeſſio impoſitoris cenſus probatur ex clauſula conſtituti per ipſum appoſita etiam in alio inſtrumento celebrato cum tertia perſona.*

...*impoſitoris cenſus probatur ex ipſo inſtrumento venditionis, maximè adiecta hypotheca bonorum pro manutentione libertatis fundi venditi.*

...*Probatur etiam ex ceſſione cenſus facta à domino illius.*

...*Item ex locatione dicti fundi ſequuta exactione penſionis.*

...*Vel concurrentibus aliis adminiculis.*]

19 *Poſſeſſio rei conuenti in Saluiano probatur per ſuſtentationem luis.*

[*Poſſeſſio probatur ex inſtrumento poſſeſſionis adeptæ.*

Dummodo poſſeſſio eo tempore eſſet vacua.]

20 *Poſſeſſor rei cenſuatæ poteſt conueniri actione hypothecaria, vel Saluiano interdicto recta via, nulla facta excuſſione principalis debitoris.*

21 *Hypotheca, quæ contrahitur in contractu cenſuali eſt cæteris firmior.*

22 *Saluianum interdictum datur etiam pro damnis, & intereſſe.*

[*Intereſſe, quod venit ex natura rei, debetur ob ſolam moram debitoris.*

Creditor recipiens ad intereſſe ſummam ſibi debitam, & debito tempore non ſolutam, poteſt tale intereſſe conſequi à debitore moroſo.

Etiam ſi illam capiat ad intereſſe nulla facta interpellatione, vel proteſtatione ipſi debitori.

Intereſſe iſtud quomodo probetur.]

23 *Saluianum interdictum non datur vigore inſtrumenti in quo ad fauorem creditoris, adeſt clauſula conſtituti.*

24 *Limitatur in creditore ex contractu cenſus, cui datur remed. Salu. interd. non obſtante clauſula conſtituti.*

25 *Clauſula conſtituti in contractu cenſuali eſt inepta, ac ſuperflua.*

26 *Creditor annuus poteſt etiam ius de futuro in iudicium deducere, vt aduenientibus temporibus ſibi ſoluatur.*

27 *Poſſeſſor bonorum cenſui ſuppoſitorum poteſt conueniri hypothecaria, vel Saluiano, tam pro cenſibus decurſis, quam pro decurrendis.*

28 *Etiam pro maturatis antequam ipſe nanciſceretur poſſeſſionem dictorum bonorum.*

29 *Creditor cenſus poteſt pro toto cenſu agere contra eum qui poſſidet vnam tantum ex pluribus rebus ſuppoſitis, vel partem vnius rei cenſuatæ, ſecundum aliquos.*

Contrarium volunt aliqui, n. 33.

30 *Hypothecaria datur contra poſſeſſorem vnius ex pluribus rebus hypothecatis pro toto credito, &* numer. 32.

31 *Etiam ſi poſſideatur ab vno ex pluribus hæredibus debitoris.*

[*Creditor habet obligatas inſolidum omnes res ad ſui fauorem hypothecatas.*

Ius hypothecæ eſt indiuiduum, licet res ipſæ hypothecatæ ſint diuiduæ.

Debiti parte ſoluta remanent pro reſiduo obligatæ inſolidum omnes res debitoris ad ſui fauorem hypothecatæ.]

34 *Creditor cenſus poteſt agere vel hypothecaria, vel Saluiano interdicto pro fructibus cenſus, etiam contra poſſeſſores aliorum bonorum debitoris.*

35 *Creditor habens generalem & ſpecialem hypothecam non poteſt vti generali, niſi excuſſa ſpeciali.*

Limitatur ſi in inſtrumento adſit clauſula quod ſpecialis hypotheca non deroget generali, n. 38.

36 *L. quot es, C. de pignor. & eius regula multipliciter à Scribentibus exornatur, remiſſiue.*

37 *Limitat. quoties, C. de pignor. Intellectus, &* numer. ſeqq.

39 *Creditor cenſus non poteſt agere contra poſſeſſorem bonorum debitoris cenſus ſibi pro ſolutione hypothecatorum non excuſſo fundo cenſus, quando alia bona ſunt obligata ſub conditione, ſi fructus fundi ſuppoſiti non ſufficiant.*

[*In Saluiano non eſt neceſſaria excuſſio ſecundum Rotam, contra* n. 7.

Contrarium tenent magis communiter doctores & ipſa Rota alias.

Rota ſoluitur à contrarietate.

Excuſſio dicitur fieri ſi interpellatur poſſeſſor ad indicanda bona debitoris & ipſe nulla bona indicet.]

40 *Nec quando fundus ſuppoſitus fuit diſtractus inſtante creditore cenſus, & emptor fundi promiſit cenſum recognoſcere.*

[*Fructus rei hypothecatæ pro cenſu ſi non ſunt à ſolo ſeparati ſunt hypothecati domino cenſus.*

Fructus præfati ſi ſint ſeparati à ſolo per tertium poſſeſſorem dictarei, nunquam fuerunt debitoris.

Fructus rei hypothecatæ pro cenſu tertio poſſeſſæ poſtquam ſunt ſeparati à ſolo non comprehenduntur in generali obligatione facta à debitore ad fauorem creditoris.

Debitor præſumitur voluiſſe obligare tantum res ſuas.]

41 *Creditor cenſus habet electionem an agat hypothecaria ſeu Saluiano contra poſſeſſores bonorum, an actione perſonali contra debitorem cenſus.*

Domino cenſus competit Saluianum etiam poſt ceſſionem dicti cenſus, ſi pro illius euictione ſe obligauit.

Propter periculum, quod ſubit promittendo de euictione]

42 *Poſſidens bona cenſuata ſi habeat hypothecam anteriorem, non poteſt moleſtari à creditore cenſus habente hypothecam poſteriorem.*

43 *Etiam quod prioritas conſiſtat nedum in hora, immo in puncto.*

44 *Prior reſpectu ſortis, eſt etiam prior reſpectu fructuum cenſus.*

45 *Creditor habens hypothecam reſpectu ſortis, cenſetur habere etiam reſpectu fructuum cenſus.*

[*Creditor anterior poſſidens conuentus Saluiano tenetur dimittere poſteriori agenti poſſeſſionem pro eo, quod ſupereſt deducto ſuo credito anteriori.*

Ceſſio iurium non operatur contra tertium, niſi pro rata pecuniæ habita.

Retentio rei magni valoris datur pro modico credito donec illud offeratur, vel ſatisfiat.

Intellige 1. *In præiudicium debitoris, non aliorum.*

Intellige 2. *Quando res eſt de ſui natura indiuidua.*

Intellige 3. *Quando res eſt frugifera.*

Dummodo conſiſtat in vno tantum corpore, ſecus ſi in pluribus diuiſibilibus æſtimatis.

Creditor in Saluiano debet ſatisfieri ex fructibus.

Pecuniæ, & nomina debitorum nullum reddunt fructum]

46 *Poſſeſſor rei cenſuatæ eſt tutus præſcriptione decem, vel viginti annorum aduerſus creditorem cenſus agentem actione hypothecaria, vel remed. Saluiano Interd.*

47 *Siue habeat cauſam à tertio, ſiue ab ipſo debitore cenſus, vel eius hærede.*

48 *Præſcriptio decem vel viginti annorum, quod incipiat à die quo poſſeſſor nactus fuit poſſeſſionem, volunt aliqui.*

49 *Alij quod à die qua ceſſatum fuit in ſolutione, & hanc Auctor amplectitur, & comprobat*, num. ſeq.

50 *Præſcriptio non concurrit non valenti agere.*

Maximè ſi ſit impedimentum iuris, n. 56.

51 *Limitatur quando creditor potuit remouere impedimentum, & non remouit.*

52 *Solu*

52 Solutione eius quod debetur omnis tollitur obligatio.
53 Pignus liberatur ſolutione debiti principalis.
54 Crediter in diem non poteſt agere ante aduentum diei.
55 Creditor dici non poteſt, qui poteſt exceptione repelli.
57 Præſcriptio non currit contra eum, qui legitima exceptione poteſt repelli.
58 Creditor cenſus non habet actionem contra poſſeſſorem rei ſuppoſita, vel hypothecata, niſi poſtquam debitor cenſus denegauit ſoluere, ſecundum Caſſan.
59 Preſcriptio eſt inuenta ad tollendas actiones formatas non formandas.
60 Creditor non tenetur proteſtari contra poſſidentem bona ſibi hypothecata, quando eſt impeditus impedimento iuris.
61 Negligentia non poteſt opponi illi cui diligentia nihil potuiſſet proficere.
62 Creditor tenetur recipere ſuum creditum à quocumque ſibi offeratur.
[Creditor ſenſus habeas obligata bona imponẽtis cum clauſula conſtituti exclusis ab hypothecaria, & Saluiano præſcriptione decem annorum poteſt intra triginta annos bona præfata auocare à tertio poſſeſſore ex remed. l.fin. C. de acqn.poſſeſſ.
L.fin.C.de acquir. poſſeſſ. non præſcribitur minori tempore triginta annorum.
Creditor immiſſus ex Saluiano poſtquam eſt ſatisfactus de credito pro quo fuit immiſſus poteſt retinere illa bona pro alio credito.
Siue bona illa ſint ei pro dicto credito hypothecata.
Etiam generaliter.
Siue non ſint hypothecata.
Intellige hoc vltimum quando fuit actum actione perſonali.
Etiam quod creditum ſit modicum, & bona retinenda ſint magni valoris.
Dummodo bona illa ſint indiuiſibilia, & creditum ſit ſatisfiendum ex fructibus illorum.
Præſcriptionis materia non eſt de facili ſubuertenda.
Ius hypotheca per præſcriptionem decennalem vel tollitur.
Vel redditur inefficax.
Hypotheca ſemel extincta amplius non reuiuiſcit.
Creditor, qui poteſt repelli præſcriptione perinde eſt ac ſi nullum ius haberet.
Agens ſine actione debet à Iudice repelli à limine iudicij etiam ex officio.
Tertius poſſeſſer, qui nulla obligatione tenetur erga creditorem non poteſt actione perſonali conueniri.
Retentio non datur vbi ius retinere volentis redditur turbidum ob exceptiones aduerſarij.
Exceptio requirens altiorem indaginem impedit immiſſionem in Saluiano.
Non admittitur ad retardandam reſtitutionem poſſeſſionis quando creditor eſt ſatisfactus.]
63 Crediter cenſus non poteſt conuenire pro fructibus cenſus, niſi eum qui de præſenti poſſidet bona hypothecata.
64 Crediter cenſus negligens exigere à debitore illius non poteſt agere contra poſſeſſorem rei hypothecata.
65 Creditor cenſus cui offeruntur fructus decurſi, & aſſecuratur pro decurrendis, non poteſt agere contra poſſeſſorem bonorum cenſuatorum.
[Bona prohibita alienari alienationis vocabulo latiſſimè ſumpto non veniunt in generali bonorum obligatione.
Limita ſi debitor nulla alia bona habebat.
Intellige limit. Dummodo appareat, quod debiter bona illa voluerit obligare.
Saluianum non datur contra bona prohibita alienari alienationis vocabulo latiſſimè ſumpto.]

66 Creditor cenſus volens agere contra poſſeſſorem bonorum hypothecatorum, debet ante omnia docere de impoſitione cenſus.
67 Niſi poſſeſſor aliquando cenſum ſoluerit.
Vel tempore acquiſitionis fundi hypothecati ſuſceperit in ſe onus ſoluendi cenſum, præfatum, numer.76. & 77.
68 Soluens alicui vti eius debitor ſibi præiudicat, quo ad recipientem, & num.71.
69 Secus quo ad tertios.
70 Niſi pro illo tertio aliquis recipiat, vel ſtipuletur.
71 Soluens alicui vti illius debitor præiudicat non ſolum ſibimet.
72 Sed etiam ſuis heredibus, & ſucceſſoribus quibuſcunque.
73 Declaratur ſi dicta ſolutio fuit facta ex recta ſcientia, ſecus ſi per errorem.
74 Solutio debiti licet non tribuat titulum recipienti probat tamen debitum.
75 Contra tamen dictam probationem admittitur alia probatio.
76 Solutio facta ab vno non præiudicat iis, qui cauſam non habent à ſoluente.
79 Poſſeſſor rei hypothecata coactus à domino cenſus aliquid ſoluere, repetit à ſuo auctore.
80 Creditor cenſus agens contra poſſeſſorem rei hypothecatæ inſolidum, tenetur illi actiones cedere.
81 Poſſeſſor prædij hypothecati, poteſt liberare ſe à iudicio contra ipſum intentato, dimittendo fundum.
[Poſſeſſor bonorum hypothecatorum ad aliud non tenetur niſi ad rei traditionem.
Poſſeſſor conuentus hypothecaria qui bona meliorauit, bona illa retinere poteſt, oblato illorum valore, detractis melioramentis.
Etiam quod valor illorum non aſcenderet ad integrum creditum actoris, ibid.
Valor rei ſpectatur iuxta tempus, quo euincitur non iuxta tempus quo fuit alienata.
Augmentum valoris rei alienata contingens abſque facto poſſeſſoris cedit commodo creditoris euincentis.]
82 Exceptio requirens altiorem indaginem, non admittitur in Saluiano.
83 Creditori cenſus agenti Saluiano contra poſſidentem bona hypothecata, non poteſt opponi exceptio nullitatis cenſus ad impediendam immiſſionem.
[Poſſeſſor conuentus Saluiano poteſt opponere quod fundus non erat imponentis cenſum.
Hypotheca contrahitur ſuper fundo cenſito ad fauorem emptoris cenſus.
Quæ eſt tutoris firmior, & poſterior.
Res aliena non poteſt hypothecari.]
84 Nec exceptio fideicommiſſi.
[Exceptio extinctionis cenſus ad impediendum immiſſionem non admittitur in iudiciis poſſeſſoriis.]
85 Niſi dictæ exceptiones incontinenti probarentur.
86 Tertius comparens in iudicio Saluiani pro ſuo intereſſe, impedit immiſſionem, ſi doceat de ſuo iure, ſaltem ſummariè.
87 A ſententia lata in iudicio Saluiani ad fauorem creditoris cenſus non datur appellatio.
88 Declaratur remiſſiuè.
89 [Creditor volens euincere bona à tertio poſſeſſore meliorata non auditur niſi refectis, & ſolutis melioramentis.]

Actio

Actio hypothecaria, & Saluianum Interdictum, an, & quando competant pro annuis redditibus cenſualibus.

QVÆSTIO XCVIII.

aliàs par. 2. cap. 2. qu. 5. art. 9.

1 LIcet † actio hypothecaria, & Saluianum interdi-
ctum ſint remedia diſtincta, & ſeparata, & diuer-
ſam habeant naturam & maxime, quia licèt in vtro-
que remedio auocetur poſſeſſio. In Saluiano tamen
de ſola poſſeſſione contenditur, & eſt remedium
merè poſſeſſorium, per hypothecariam verò poſſeſſio
auocatur ratione iuris hypothecæ, & ideo iudicium,
quod eius cauſa mouetur dicitur petitorium, & in aliis
quoque differant, vt animaduertit. Menoch. *in ſuo tract.
de adipiſcen. poſſeſſ. remed. 3 q. 2. n. 11. & ſeq* Statil. Pacif.
in ſuo tract. de Salu. interd. inſpectio. 2. cap. 1. per tot. Vnde
videretur de dictis remediis ſeparatim. & diſtinctè
eſſe pertractandum Quia tamen in vtroque agitur
de poſſeſſione auocanda de qua te dicturi ſumus. &
2 † cui competit actio hypothecaria competat etiam
remedium Saluiani interdicti, Gabr. *conſil. 46. num. 20.
libr.* 1. Rota *diuerſ. deciſ. 44. numer. 4 part. 1.* Idcircò
de vtroque remedio permixtim, & coniunctim in hoc
nono Articulo agere coſtitui, adnotaturus tamen ſi
quid in altero ex ipſis occurret ſpeciali nota dignum.

3 Quod † pro fructibus cenſus conſequendis agi poſ-
ſit contra quemlibet rei ſuppoſitæ poſſeſſorem actio-
ne hypothecaria eſt fatendum, ex not. per Bald. *in
auth. quas ruinas, n. 5. in fine, C. de ſacroſan. eccleſ.* Alex.
conſil. 79. n. 9. lib. 1. & in propriis terminis dicunt Bened.
Bon. *in ſuo tract. de conſib. art. 75. n.* 88 Feder. Mart. *in ſuo
tract. de iure cenſu. c. vlt. n.* 104 *& ſeqq.* Et nemo vnqoam
dubitauit, vt teſtatur Ludou. Auend. *de cenſib. Hiſpan.
cap. 96. num. 7.*

4 Hæc enim † actio competit ratione hypothecæ, &
obligationis realis, §. *Item Seruiana.* ,vbi communiter
5 Scribentes. *Inſtit. de act.* Vnde † eſt actio realis, *l. Pi-
gnoris, ff. de pignor. l. eos, C. eod. tit.* Neguſ. *in ſuo tract. de
pignor. & hypothec. part. 5. membr. 2. n. 36.* Cæph. *conſ. 197.
n. 87. lib. 3.* Oxaſch. *dec. Pedemont. 156. n. 1.* Et ſequitur
6 † fundum quocunque vadat, *l ſi creditor, § fin. vbi* Bart.
ſub n. 1. ff. de diſtr. pign. Neguſ. *d. tract. part. 2. memb. 3.
n. 72.* Oſaſch. *ſub d. num* 1.

An autem pro eiſdem fructibus cenſualibus conſe-
quendis competat remedium vtilis Saluiani Interdicti
videntur dubitare Doctores noſtri. Et partem negati-
7 uam † amplectuntur multi relati à Foller. *in ſua pract.
cenſuali, in verbo tanquam, num. 34.* quod recenſere ſu-
8 peruacaneum eſſe ſum arbitratus. Verior enim † eſt
pars affirmatiua, quam ſequuti ſunt idem Foller. *in d.
ſua pract. cenſuali, in verbo, huiuſmodi, num. 97.* Gabr *d.
conſ. 47. num. 6. & ſeq. libr. 1.* Boccac. *in ſuo tractat. de
cenſib. part. 3. n. 51. & 56.* Scapuccin. *in ſuo tract. de Salu.
Interd. lib. 1. q. 14. n. 3.* Pacif. *in d. ſimili ſuo tract. inſpect. 3.
c. 2. num. 210. & cap. 4. n. 600. & ſeqq. ſecundum poſterio-
rem impreſſionem.* Federic. Martin. *d. cap. vlt. num. 60. &
ſeqq. & colligitur ex pluribus* Rotæ *reſolutionibus factis
in pluribus cauſis, & ſignanter in vna Romana Saluian.
interdict. 31. May, 1602. coram* bon. mem. Iuſto, *quæ eſt
impreſſa poſt tract. deciſ. 261. per tot. & coram* R. P. D.
meo Vbaldo, *27. Iuny, 1602. in vna Romana reſciſſionis
inſtrumenti, quæ eſt ibidem deciſ. 262. in princ.* [*Et in vna
Romana Saluiani interdicti 15. Decembris, 1616. coram*
R. P. D. Pamphilio, *quæ eſt poſt tract. deciſ. 353. n. 1. &
in vna Romana Caſalenſi domus 18. Aprilis 1621. coram*
R. P. D. meo Vbaldo, *quæ ibid. eſt dec. 357. numer. 5. &
ſeqq. & coram* R. P. D. Veroſpio, *in Romana domus, &
Saluiani 11. Decembris, 1628. quæ eſt poſt tract. dec. 536.
num. 5. & in vna Foroliuienſi Saluiani 14. Iuny, 1630. coram*
R. P. D. Merlino, *quæ eſt ibidem dec. 544 per tot.*] & con-
firmatur non ſolum † quia hoc remedium Saluiani 9
Interdicti datur cuicunque, datur actio hypothecaria,
vt dictum fuit paulò ſuperius, & cuilibet † habenti 10
hypothecata bona ſui debitoris ex quacumque cauſa.
Bar. *in l. 1. numer. 2. ff. de precar. & Saluian. Interd.* Rol.
conſ. 9. & conſ. 14. num. 1. lib. 1. Natta, *conſil. 617. num. 9.
lib. 3.* Contard. *de moment. poſſeſſ. limit. 14. n. 11.* Franc.
Becc. *conſ. 89. n. 1. & 15. lib. 1.* Gerard. Mazzol. *conſ. 107.
num. 1. & n. 70.* Burſat. *conſil. 32. num. 45. lib. 1.* Gabr. *d.
conſ. 47. n. 20 lib. 1.* Et contra † quemcunque tertium 11
poſſeſſorem. Neguſ. *d. tract. part. 2. membr. 4. num. 133.*
Menoch. *de adipiſc poſſeſſ. remed. 3. q. 7. n. 45.* vbi teſtatur
de communi Surd. *conſ. 51. num. 3. lib. 1.* de magis com-
muni Pacif. *d tract. inſpect. 3. cap. 1. n. 4. & ſeq. ſecundum
eandem poſteriorem impreſſionem.* Etiam † quod poſſeſ- 12
ſor haberet eadem bona hypothecata, ſed hypotheca
poſteriori, *l. fin. & ibi* Bart. *& aly, ff. de precar. & Salu.
Interd.* Ioſeph. Ludou. *deciſ. Peruſ. 45. numer. 7. part. 1.*
Sed etiam † quia hoc remedium vtilis Saluiani Inter- 13
dicti, ratione hypothecæ. quæ accedit perſonali obli-
gationi, & illius aſſumit naturam eſt actio perſonalis
in rem ſcripta. Menoch. *d. remed. 3. numer. 57.* Eugen.
conſ. 65. num. 50. Surd *dec. 174. n. 17. & auctoritate* Rotæ
dixit Pacif. *d. tract. inſpect. 3. cap. 1. n. 30. ſecundum ean-
dem impreſſionem.* Et propterea † conceditur contra 14
quemlibet rei hypothecatæ poſſeſſorem, Bart. *& aly
communiter in l. ſi tertius, §. ſi quis prius. ff. de aqua pluu.
arcen. ſeu quaſt. 23. & tenuit ſæpius* Rota *coram* Mohed.
deciſ. 40. coram Seraph *deciſ. 935. n. 3 part 1. & fuit di-
ctum in præcedenti articulo.* Vnde † cùm in contractu 15
cenſuali pro fructuum cenſus ſolutione contrahatur
hypotheca ſuper re, quæ oneri cenſus ſubiicitur, *vt
ſupra dictum fuit, & ſignanter part. 1. cap 2. q. 3. articulo
primo*, dicendum eſt quod ratione dictæ hypothecæ
agi poſſit remedio Saluiani Interdicti contra quem-
cunque rei ſuppoſitæ etiam ſingulariſſimum poſſeſſo-
rem. [Quod tamen remedium non competit ad effe-
ctum vt fructus bonorum ex Saluiano poſſeſſorum de-
ponantur pro extinctione ſortis, cùm cenſus ſit de
ſui natura perpetuus, *vt dixit* Rota *in Imolenſi Saluiani
coram* Illuſtr D. Coccino Decano, *2. Decembr. 1633. quæ
eſt poſt tract. dec. 551. num. 1. & 2.*

Quæ concluſio complectenda eſt vt Saluianum
competat non ſolum pro fructibus cenſualibus decur-
ſis, & maturatis ſed etiam pro decurrendis, & in par-
tem maturandis *ve non obſcurè ſenſit* Rota *in vna Bono-
nienſi cenſus coram* R. P. D. Durano, *17. Nouembris, 1626.
poſt tract. dec. 509. num. 12.* cum hac tamen declaratio-
ne quod illa procedat ad fauorem principalis credito-
ris, & domini cenſus ſecus autem ad fauorem fideiuſ-
ſoris ſi nihil eo tempore ſoluerit, etenim ſi nihil ſol-
uerit non poteſt intrare de ſuo credito ſine quo Sal-
uianum non datur, *vt dicit* Rota *ibid. num. 13. & mox
ſubiicitur in tract. hoc eod. cur. n. 16. & ſeqq.*]

Et quoniam † in hoc remedio Saluiani debet proba- 16
ri creditum agentis cum hypotheca, poſſeſſio impoſi-
toris, & venditoris cenſus de tempore impoſitionis,
& poſſeſſio præſens rei conuenti. Rol. *conſil. 14. n. 13.
lib. 1.* Contard. *de moment. poſſeſſ. limit. 14. n. 14.* Menoch.
d. remed 3. q 29. num. 160. & ſeq. Sim. de Pret. *conſil. 174.
num. 6. lib. 1.* Pacif. *in d. ſuo tract. inſpect. 1. cap. 5. num. 1.
& cap. 6. iuxta eandem impreſſionem.* Creditum † cum 17
hypotheca in hoc caſu concluderet iuſtificatum di-
citur ex inſtrumento venditionis cenſus, quod facere
probationem probatam in propoſito, dixit Pacific. *d.
cap. 5.*

Digitized by Google

cap. 5. n. 1. & cap.6. iuxta eandem impreſſionem. Creditum † cum hypotheca in hoc caſu concludenter iuſtificatum dicitur ex inſtrumento venditionis cenſus, quod facere probationem probatam in propoſito, dixit Pacif. d.cap.5.n.4. vbi refert multas deciſiones, quibus addi poteſt reſolutio facta coram Illuſtr. Cardinali Lancellotto, 10. Iuny, 1611. in illa Bononienſi cenſus, quæ eſt impreſſa poſt tract. dec.95. n.1.

[Et ex inſtrumento impoſitionis cenſus, vt dixit Rota coram R.P.D. meo Vbaldo, in d. Caſalenſi domus d. die 18. Aprilis 1611. quæ eſt poſt tract. dec.357. n.5. & ſeqq. & coram R.P.D.Manzanedo, in vna Romana Saluiani interdict. 26. Nouembr. 1605. quæ eſt ibid.416. n.6. & in vna Romana pecuniaria coram R.P.D. Pirouano, 20. Iuny, 1614. quæ ibid. eſt deciſ. 378. 400. n.2. & in vna domus & Saluiani coram R.P.D.Veroſpio, 11. Decembr. 1628. quæ eſt poſt tract. dec.538.]

18 Ex † inſtrumento etiam venditionis fundi cenſuati reſultare probationem primi extremi, videlicet, poſſeſſionis debitoris de tempore impoſitionis cenſus.

[Reſoluit Rota coram R. P. D. meo Vbaldo in illa Caſalenſi domus, 13. Ianu. 1612. quæ eſt poſt tract. dec.358. n.6. maximè ſi ſit vallatum clauſula conſtituti, vt] dicit Pacific. auctoritate Rotæ eod. c.6. n.19 ſecundum eandem impreſſionem, [Et Rota in illa Imolenſi Saluiani, 2. Decembris, 1633 coram Illuſtr.D.Coccino Decano, quæ eſt dec.551. vbi n 6. & 7. citans nos dicit hoc procedere de plano.] Scapuccin. in d ſuo tract. de Salu. Interd. lib 1. q. 2. per tot. & ſignanter n.3. & deducit Rota in illa Bononienſi cenſus coram Illuſtriſſ. Cardinali Lancellotto, proximè citata, n.2. & 3. [adiecta maximè hypotheca, & obligatione omnium bonorum pro manutentione libertatis dicti fundi venditi, & pro euictione, & damnorum refectione, vt dixit Rota in Romana Saluiani 20. Nouembr. 1630. coram R.P.D. Merlino quæ eſt poſt tract. dec. 532. num 2.

Ad quam probationem ſufficere clauſulam conſtituti appoſitam ab impoſitore cenſus in aliquo alio inſtrumento etiam ad fauorem tertiæ perſonæ celebrato voluit Rota in illa Romana pecuniaria 20 Iuny. 1614. coram R. P. D. Pirouano. quæ eſt poſt tract. dec. 400. n.3. verſ. de primo extremo, vbi fuit dictum contra impoſitorem cenſus probari poſſeſſionem fundi cenſiti ex clauſula conſtituti per eum appoſita in inſtrumento recognitionis, & aſſignationis dotis factæ vxori ſuper dicto fundo cenſito, & facit reſolutio Rotæ facta coram R.P.D. Merlino, in vna Romana Saluiani 15. Aprilis 1622. quæ eſt ibid. deciſ. 403. n.2. vbi dicitur, quod poſſeſſio cuiuſdam cenſus probatur ex inſtrumento aſſignationis eiuſdem cenſus, in quo aderat clauſula conſtituti, per quam tranſlatum fuerat dominium, & poſſeſſio dicti cenſus in conſtitutarium. Præterea probatur ex ceſſione cenſus ſibi ab illius domino facta, vt per Rotam d. num 2.]

19 Poſſeſſio autem † rei conuenti ex ſola litis ſuſtentatione diceretur ſufficiẽter probata, Caputaq. dec.369. n. 1. part.3. Soc.iun. conſil.18. num 17. lib.2. Cæſar. de Graſſ. dec.4. de reſtitut. ſpoliator. Crauet. conſil.140. n.1. lib. 1. Pontan. in ſuo tract. de ſpol. lib.2. n.185. Scapuccin. d. tract. lib. 3. quæſt. 12. n.5. & in puncto habuit pro indubitabili Rota coram b m. Iuſto, 31. May, 1602. in d. Romana Saluian. Interd. quæ eſt poſt tract. dec.261. in vltimis verbis. [Et coram R.P D.Pirouano, in illa Romana pecuniaria, quæ eſt poſt tract. deciſ.77. n.5. & coram R P. D.Merlino, in illa Romana Saluian. quæ eſt ibid. dec.80. num. 5.] Quod abſque dubio procederet ſi aliquod aliud concurreret adminiculum, Pacific. d.cap.6. num.7. iuxta eandem impreſſionem [& bene Rota d. Saluiani dec. 532. num. 4. & dixit Rota coram Reuerendiſſ. D. Coccino Decano, in vna Romana Saluiani, 15. Nouembris, 1624. poſt tract. deciſ. 489. n. 2. immo ex ſola litis ſuſtentatione abſque adminiculis non probari hoc extremum, voluit Rota in eadem cauſa coram eodem 20. Iuny, 1622. dec.486. num.8. poſt tract. Probatur etiam per inſtrumentum adeptæ poſſeſſionis gloſ. in l. fin. in verb. public. C. de edict. D.Adr. Tolle & ibi Zuccard. n.433. Soc.ſen. conſ.206. n.5. lib.2. Roll.à Vall. conſ.46. num.18. lib.2. Rota dec.506. num. 1. part. 1. diuerſ. coram Gregorio XV. deciſ.40. n.1. & coram R.P.D.Pirouano, in illa Romana pecuniaria, quæ eſt poſt tract. deciſ. 400. num. 6.

Si tamen tempore adeptionis poſſeſſionis illa erat vacans, & à nemine detinebatur declarauit Rota ſæpius, & ſignanter in recollect. per Farinac. deciſ. 359. n.1. deciſ.660. num.1. part.1. & deciſ.206. num.8. & dec.525. num.1. part.2. poſſeſſio etiam debitoris tempore contracti debiti probatur ex inſtrumentis locationum non ſolum ſi probetur exactio penſionum, quem modum probandi poſſeſſionem, approbant ſcribentes Soc.ſen. conſ.205. num.5. lib.2. Ruin. conſ.47. num 4. & conſ.118. num.11. lib.4 & alij communiter, ſed etiam ſi non probetur exactio penſionum, ſed cum locatione concurrant aliqua adminicula, quem eſſe optimum modum probandi poſſeſſionem locatoris, dixit in puncto Rota coram R.P.D.Merlino, in illa Romana Saluiani 20. Nouembris, 1630. quæ eſt poſt tractat. deciſ.532 num 3.]

Hæc autem concluſio debet nonnullis modis ampliari, & aliquibus aliis limitari, & declarari.

Ampliatur autem primo loco † vt actio hypothecaria poſſit recta via intentari contra poſſeſſorem bonorum cenſui ſubiugatorum abſque eo, quod excutiatur, is, qui cenſum impoſuit, & vendidit, vel aliàs ad illius ſolutionẽ perſonali actione conuenitur. Couar. var. reſolut. lib.3. cap.7. n.6. Crauet. conſ.217. n.5. in fine, lib.1 Surd. conſ.162. n.11. & ſeq lib.2. Foller. in ſua pract. cenſuali, in verbo, tanquam, n.12. Io. Bapt. Lup. ad l.2. C. de act. emp. & vendit. Comment. 2. 9. ... n.67. Aluar. Valaſch. in ſuo tract. de iure emphyteut. q.32. n.14. verſ. ſed illud ſequitur. & in cenſu ſuper re certa conſtituto, Feder. Martin. in d. ſuo tract. de iure cenſ. cap. vlt. n.120. Gaſp. Roder de ann. reditib. lib.2. q.9. n.51. verſ. ſed cum hypothecaria, & n.52. Boccac. in d. ſuo tract. de cenſ. par.1. n.22. & 25. in fine, & p.3. n.25. in fine, Cæſar. Barz. dec. Bononienſi 109 n.7. el ſecundo, Ludou. Molina, in ſuo tract. de contract. part.2. diſp.383. n.8. Stephan. Gratian. Diſceptat. Forenſ. tom.1. cap.145. num.5. Felician. de Solis, in d. ſuis Commentar. de cenſib. tom.1. lib.3. cap.4. n.9. & tomo 2. eod. lib.3. & cap.4 num.15. verſ. in num.9. vbi multos allegat, & de communi teſtatur, licet ipſe contrarium verius eſſe exiſtimet. Quam [etiam contrariam opinionem amplectitur. Ioan. Petr. Fontanell. de pact. nuptial. tom.1. clauſul.4 gloſ.18 part.2. n.61. & 62. excepto vno caſu, ſcilicet quando ageretur contra poſſeſſorem rei ſpecialiter pro cenſu obligatæ cum clauſula conſtituti, & aliis ſolitis, nam eo caſu non eſſe neceſſariam excuſſionem affirmat, videlicet ſi agatur remedio, l. fin. Cod. de acquir. poſſeſſ. ſecus ſi agatur actione hypothecaria, ex Theſaur. deciſ. 55 num. 4. 20

Cæterum quod immo quando agitur pro cenſu actione hypothecaria indiſtinctè, & nullo caſu ſit neceſſaria excuſſio voluit cõmuniter Doctores, & hanc ſententiam] ſubtiliter confirmat. Auend. d.cap.96. n.8. verſ. tertiò, & nouiter & num.9. & ſeqq. vbi reſpondet rationibus, quibus Felician. d. num. 15. mouetur ad contrarium ſentiendum. Mouentur tenentes communem ea ratione, quia † hypotheca, quæ inducitur ex 21 cenſus impoſitione eſt cæteris firmior, & efficacior, quod Felician. d.num.15. verſ. quamobrem omnino diffitetur, quod negat etiam M. Anton. Peregr. conſil.97. num. 13. & ſeq. & propterea ipſe quoque à communi receſſit.

Ampliatur ſecundò ſupra firmata concluſio princi-
22 palis, vt † remedium Saluiani Interdicti detur non ſo-
lum pro fructibus cenſus, ſed etiam pro damnis, & in-
tereſſe paſſis ex eo quod annuæ reſponſiones cenſua-
les non fuerint ſuo tempore ſolutæ, etiam quando in
venditione cenſus huiuſmodi intereſſe, & damna non
fuerint expreſsè promiſſa, veniunt enim ex natura rei
propter moram debitoris etiam abſque interpellatio-
ne, vt fuit reſolutum in Rota coram Seraph. deciſ. 935.
part. 1. & demonſtrat Pacif. d. tract. inſpect. 4. cap. 1. n. 101.
iuxta d. poſteriorem impreſſionem.

[Quam ampliationem ſubampliandam eſſe exiſti-
mo, vt hoc remedium detur domino, & creditori cen-
ſus non ſolùm pro intereſſe ſibi debito ratione retar-
datæ ſolutionis cenſualium reſponſionum ſibi debita-
tũ, vt dicitur in ampliatione quo caſu intereſſe cum ve-
niat ex natura ipſius rei debetur, ob ſolam moram
debitoris. Anchar. conſ. 150. n. 3. Seraph dec 787. n. 4. &
dec. 935. n. 1. & refert Pacific. de Salu. Interd. inſpect. 4. c. 1.
n. 101 iuxta poſteriorem impreſſ. & non diſſentit Rota co-
ram R.P.D. meo Vbaldo, in illa Romana ſubhaſtationis,
2. Iunij, 1614. quæ eſt poſt Zacch. de ſociet. offic. dec. 60. n. 8.
Sed etiam pro intereſſe, quod pateretur ex eo, quod ob
moram ſibi à debitore cenſus factam in ſoluendo ter-
minos cenſus decurſos, recipiat ad ſocietatem officij,
vel ad aliud licitum, & permiſſum intereſſe ſummam
pecuniarum ſibi debitam, nam eo caſu debitor cenſus
moroſus tenetur non ſolum ad fructus principalis
cenſus, ſed etiam ad ſolutionem fructuum, & intereſſe
pecuniarum, quas creditor pro ſatisfactione dicti ſui
crediti ad ſocietatem officij, vel aliter ad intereſſe ac-
cipit, vt admittit Rota coram Seraph. d. deciſ. 935. &
in d. Romana ſubhaſtationis coram R.P.D. meo Vbaldo,
d. num. 3.

Et ad iſtud intereſſe tenetur debitor, etiam quod cre-
ditor non fecerit aliquam monitionem, interpellatio-
nem, vel proteſtationem, quia per lapſum temporis ad
ſoluendum præfixi debitor conſtituitur in mora, vt
conſiderauit Rota coram Mohed. dec. 102. quæ eſt 1. de
vſur. & coram Seraph. d. dec. 935. n. 2. & comprobauit co-
ram Cardinale Lancellotto, in illa Romana reuelationis
idemnitatis 9. Iunij 1604. quæ eſt poſt tract. deciſ. 324 &
non obſcurè repetiit coram R P. D. Vbaldo in d. Romana
ſubhaſtationis num. 8.

Huius autem intereſſe cõcludentiſſima probatio ha-
beretur ex ipſis inſtrumentis ſocietatum officiorum,
vt dixit Rota coram Seraph. d. dec. 935. n. 4. Vel ex litte-
ris emanatis occaſione cambiorum, ſub quibus pecu-
niæ fuerunt receptæ, vt colligitur ex deciſ. 52. num 4.
verſ. immo cum part. 1. in recollect. per Farinac. & fa-
ciunt ea quæ diximus in tract. part. 1. cap. 2. q. 1. art. 6. nunc
q. 19. n 45. & part. 2. cap. 2 q. 3. art. 2. ſeu q. 74. num. 6.]

Ampliatur tertiò, vt remedium iſtud Saluiani con-
cedatur non obſtante quod impoſitor, & venditor
cenſus in illius conſtitutione, & venditione conſtitue-
rit ſe tenere, & poſſidere nomine emptoris, & domi-
ni cenſus rem cenſui ſuppoſitam donec de fructibus
23 cenſus fuerit ſatisfactus. Licet enim vbi † ad fauorem
creditoris adeſt conſtitutum non competat interdi-
ctum Saluianum vt per bonas rationes, firmat Franc.
Becc. conſ. 89. n. 15. lib. 1. ſequitur Eugen. conſ. 89. n. 31.
lib. 3. Surd. conſil. 191. n. 11. lib. 2. & licet contrarium
firment Pacific. d. tract. inſpect. 3. cap. 2. n. 107. & ſeqq.
ſecundum eandem impreſſionem, & Scapuccin. in d. ſuo
24 tract. de Saluian. Interd. lib. 1. q. 15. per tot. In † emptore
tamen, & domino cenſus contrarium ſeruatur. & me
patrocinante fuit per Iudicis ſententiam declaratum
ea potiſſimum ratione, quia in contractu cenſuali in
emptorem cenſus nec dominium, nec poſſeſſio rei
ſuppoſitæ transfertur, vt deductum fuit ſupra part. 2.
cap. 1. q. 1 art. 1. nunc q. 1. & ideo tale conſtitutum non
poteſt operari tranſlationem poſſeſſionis in empto-
rem cenſus; quæ excluderet hoc remedium Saluiani,
eſſet enim contra propriam naturam ipſius contractus
cenſualis.

Ex quibus † apparere poteſt dictam clauſulam 25
conſtituti eſſe ineptam in contractu cenſus, vt vide-
tur ſentire Nauarr. in ſuo Commentar. de vſur. nume-
ro 132. quem ſequitur Stephan. Gratian. dec. March. 20.
num. 8.

Ampliatur quartò, eadem principalis concluſio vt
poſſeſſor fundi cenſui ſuppoſiti poſſit conueniri actio-
ne hypothecaria, ſeu Saluiano non ſolum pro fructi-
bus cenſus maturatis, & non ſolutis, ſed etiam pro ma-
turandis in futurum, vt ſcilicet aduenientibus tempo-
ribus ſoluat. Cùm regulare ſit † quod pro annuis le- 26
gatis, pro annuis præſtationibus, pro annuo cenſu poſ-
ſit creditor ius ſuum de futuro in iudicium deducere
non ad effectum exigendi, ſed ad effectum, vt adue-
niente die ſibi ſoluatur, vt latè deductum fuit ſupra
hac ead. quæſt. 5. nunc q. 96. art. 7. in 4. ampliat. Et † quod 27
remedium vtilis Saluiani Interdicti poſſit intentari
pro annuis cenſibus tam præteritis, & non ſolutis,
quàm futuris aduenientibus temporibus coniunctim,
vt ſcilicet, adueniente die ſoluantur, videtur ſentire
Rota diuerſ. dec. 444. ſub n. 3. verſ. quibus non obſtantibus,
part. 1. & expreſsè dixit Scapuccin. d. ſuo tract. lib 1.
q. 14. n. 7. [& hoc idem expreſsè voluit Rota coram R.
D. Coccino Decano, 30. April. 1627. in vna Romana Pa-
latij dec. 487. n. 7. poſt tractat. vbi multorum auctorita-
te hoc confirmat, & plures deciſ. refert, & licet quod
imo reſpectu fructuum in poſterum decurrendorum
malè agatur, & ſententia dans immiſſionem pro fru-
ctibus decurrendis, & poſſeſſio eius vigore capta ſit
nulla, vt dixit Rota in vna Aſculana bonorum 27. Mar-
tij, 1628. coram R.P.D. Durano, quæ eſt poſt tract. dec. 485.
n. 16 Illa tamen poſſet intelligi quando ſententia con-
demnaret ad fructus decurrendos, & pro illis ſimpli-
citer poſſeſſio caperetur, ſecus autem quando petitio,
& ſententia quoad fructus futuros cantaret non ſim-
pliciter, ſed vt ſoluantur aduenientibus temporibus,
cum qua qualitate agi etiam poſſe ad fructus futuros
dictum fuit ſupra hac quæſt. 5. artic. 7. num. 12. & ſeqq.
Verum enim verò ſi ſententia cantaret ſimpliciter de
fructibus maturatis, & in futurum maturandis abſ-
que illa adiectione, quod ſolui deberent aduenienti-
bus temporibus, non tamen eſſet nulla; ſed poſſet
mandari executioni pro fructibus maturatis, cum
inter illos. & poſtea maturandos nulla ſit connexio;
nam cùm fructus maturati ſint certi, ſententia, & poſ-
ſeſſio reſpectu illorum ſuſtinetur, vt dixit Rota in d.
Aſculana num. 11. auctoritate Crot. conſil. 107. num. 19.
lib. 1. & Rotæ dec. 33. num. 7. & ſeqq. part. 2. diuerſ. qui
multos allegant.

Vel poſſumus dicere quod d. dec. Aſculana procedat
quando fructus cenſus in futurum decurrendi petun-
tur vti fructus, ſecus autẽ ſi petantur ratione intereſſe.
Rota dec. 444. num 3. verſ. quibus non obſtantibus part. 1.
diuerſ. vbi Rota loquitur in fortioribus terminis vi-
delicet quando fideiuſſor non ſe obligauerat pro ſolu-
tione fructuum cenſus decurrendorum.

Cæterum hoc non videtur ita ſimpliciter admitten-
dum, nam in caſu d. dec. 444. fideiuſſor ſe obligauerat
pro euictione domus cenſuatæ, quæ cum prætendere-
tur euicta, & ſic damnum, & intereſſe emptoris eſſet
ſucceſſiuum, nimirum ſi potuit fieri condemnatio
etiam ad futuros fructus loco damnorum, & intereſſe
quod erat certum, & liquidum, ex inſtrumento cenſus,
vt ſæpius dictum.

Quo verò ad fructus maturatos agi poteſt] non
† ſolum pro fructibus maturatis à die per eum adeptæ 28
poſſeſſionis bonorum ſuppoſitorum, verum etiam pro
maturatis antequam ipſe poſſeſſionem præfatam nan-
ciſceretur, Gaſp. Roderic. qui multos allegat, in dicto
ſuo

ſuo tract. de ann.redditib.lib.2. q.9.n.51. verſ.ſed cum hypotheca, iuxta tamen diſtinctionem, quam fecimus, ſupra hoc eod.cap.2.q.3. art.8. nunc q.80. n.7. & ſeqq. [& comprobat Maſtrill. dec.Sicil.171. per tot.& ſignanter num.2. verſ. attamen & infra.]

29 Ampliatur quintò; vt † aduerſus eum qui poſſidet, vel vnam tantum ex pluribus rebus cenſui ſuppoſitis, vel vnam tantum partem vnius rei ſubiugatæ poſſit agi actione hypothecaria, vel remedio vtilis Saluiani Interdicti pro fructibus totius, & integri cenſus, Lud. Molina, d. diſput.383. num.9. & præter alios ſequitur Surd. d. deciſ. 32. num.7. & ſeqq. alij multi relati ſupra hoc 2.cap.q.3.art.3. n.8. & maximè Naoar. in d.ſuo Commentar.de vſur. n.114. in 17.qa. Aluar. Valaſch. de iure emphytheut. queſt.32. num.15. alios allegat Intrig. ſup. Bul. de cenſibus qa.51. num.7. & ſeqq. probat. Auend. d. tractat.cap.94. n.8. & latius, cap.96. num.14. per tot.vbi ſub verſ. conſidero etiam, ibi, Ex quibus hanc ſententiam, profitetur hanc opinionem eſſe veriorem, & multos allegat Felician. de Solis, in dd. ſuis Commentar. de cenſibus, tom.2. lib.3. cap.4. num.17. verſ.in num.11. vbi hanc ſententiam communiſſimam declarat [Etiam illam amplectitur Ioan.Petr.Fontanell. de pact.nuptial. tom.1.clauſul.4.gloſ.18.part.2.n.51.& infra,& in puncto Bertrand. con.224. num.2. verſ. puto autem lib.2. Ioan.Bapt.Coſta de ration.Rota q.72.n.6. vbi multos allegat.Paul.Merend. conſil.63.num.8. Alex.Trentacinq. variar. reſolut. vol.1. lib.3.in tit.de cenſib. reſolut. nunc verſ.prima eſt quod creditor, & in propriis terminis fuit amplexa Rota in vna Romana cenſus 5. Iulij, 1627. coram R. P.D. Merlino, quæ eſt poſt tract. deciſ.542.num.4. & 5.] Et vltra alias
30 rationes ea videtur præcipua, quia ea † eſt natura hypothecæ, vt vna res ex pluribus hypothecatis poſſit pro toto credito auocari. Bart. in l. Moſchis, ff. de iure fiſc. practica Papienſ. in forma libell. reſponſioa.ad action. hypothecar. num. 24. Iaſon. in §. item ſi quis in fraudem, num.128. Inſtit.de action. Neguſ. in ſuo tract. de pignor. & hypoth. part. 8. membro 1. num. 48. vbi plura allegat, & n.50. & in propriis terminis Gaſp.Roderic. d.quæſt.9.
31 num.61. paulò poſt princ. Etiam † ſi poſſideatur à pluribus hæredibus impoſitoris, & debitoris cenſus. Vt in propriis terminis dixit Gaſp.Anton.Theſaur. quæſt. Forenſ.lib.2.q.85.num.3. vbi teſtatur de magis communi, & dicit ſecundum eam fuiſſe in Senatu Pedemontium iudicatum, & nos diximus ſupra in addition. ad artic.præcedent. num.2.& ſeqq.] licet enim hæredes non in ſolidum, ſed dumtaxat pro portionibus hæreditatis teneantur, vt diximus ſupra hac eadem, quæſt.5. art. 7. attamen ratione poſſeſſionis poteſt quilibet inſolidum actione hypothecaria conueniri. Roderic. d. num. 61.

[Et poteſt eſſe ratio, quia quælibet res eſt inſolidum obligata, & hypothecata ad fauorem creditoris l. 1. & 2.C.ſi vnus ex pluribus hæredit.credit.& ius hypothecæ eſt indiuiduum, licet res hypothecata ſint diuiduæ Afflict. dec.213. ſub n.3. Soc. ſen. conſil.175. n.2. lib. 1. ſequitur Pedroch.de reſol.contract. n.306. Et proinde etiam parte debiti ſoluta remanent nihilominus pro reſiduo omnes res obligatæ, l.quandiu, C.de diſtract. pign. Surd. dec. 44. num.7.]

32 Verum † quoniam Couar. d.lib 3.variar.reſol.cap.7. n.7. licet reſpectu ſimplicis, & ordinariæ hypothecæ affirmet, quod creditor poſſit quemlibet rei hypothecatæ poſſeſſorem inſolidū conuenire per d. l. Moſchis, & hanc opinionem pluribus confirmet & magis com-
33 munem profiteatur, in hypotheca † tamen quæ in contractu cenſus ad fauorem emptoris contrahitur contrariam ſententiam tanquam veriorem amplectitur, & eandem opinionem ſequitur Io. Azor. Inſtitut. Moral. part.3.lib.10.cap.11.q.3. Feder.Mart. d.ſuo tract. de iure cenſ.cap.vlt. n.129. & ſeq. Cum qua tranſit etiam Martin.Bonacin. de contract. diſput.3. q.4. puncto vnico,

n.37. verſ.tertio,& infra, quando debitor cenſus vendidit fundum cenſitum, irrequiſito domino cenſus: ſecus autem ſi venditio fuit facta illo admonito, & requiſito, ſed emere nolente.

Ideò pro reſolutione huius contrarietatis recurrendum eſt ad ea, quæ diximus ſupra hoc 2.cap. q.3. art.8. nunc q.80. num. 3. & ſeqq.

Ampliatur ſextò, vt † pro ſolutione fructuum cen- 34
ſus poſſit conueniri non ſolum poſſeſſor fundi cenſui ſoppoſiti, ſed etiam poſſeſſor aliorum bonorum per impoſitorem, & venditorem cenſus tempore illius impoſitionis, & venditionis, poſſeſſorum, & generaliter pro annuæ reſponſioois cenſualis ſolutione obligatorum, & hypothecatorum abſque eo, quod fiat excuſſio prædij cenſui ſuppoſiti. Pariſ. co ſ.103.num.3.lib.3. Gabr. d. conſ.47.n.9. lib.1.Surd. dec.44. n.17. & ſeqq.& in puncto Boccac.in d.ſuo tract. de cenſib. part.2. n.173. in 2. fundamento, & part.3. n.68. [Et firmauit Rota coram Seraph. dec.383. n.9. Quam tamen reſolutionem non amplectitur Scapuccin. de Salu.Interd. lib.2. q.20. n.2.verſ. Nec Rota.]

Quæ ampliatio licet videatur de directo contrariari diſpoſitioni, l.quoties, C.de pignor. qua cauetur quod
creditor † habens generalem, & ſpecialem hypothe- 35
cam ſuper bonis ſui debitoris non poteſt vti generali, niſi prius excutiat ſpecialem, & niſi prius conſtet rem ſibi ſpeciali hypotheca obligatam non ſufficere
ad ſui crediti ſolutionem. Quam † regulam molti- 36
pliciter exornant, & declarant. Couar. d.lib.3. variar. reſolut. cap.18. Ludouic.Molina, in dict.ſuo tract. de iure primogen. lib.4. cap.7.num.21. & ſeqq. Ozaſch. deciſ. Pedem.159. num.1.& ſeq. Ripa, in l. priuilegia, num.19. ff. de priuileg.credit. [Surd. deciſ.44. num.10. cum multis ſeqq. Scapuccin. d. lib.2. de Salu.Interdict. quæſt. 20. per tot.] Et hanc materiam cenſualem extendit Ludouic. Auend. d.cap.94.num.8. verſ.quod adeo verum. Non
eſt tamen ab ampliatione recedendum. Quia † regu- 37
la, & diſpoſitio, d. l. quoties habet locum dumtaxat reſpectu poſterioris creditoris, qui poteſt ſeſe opponere anteriori creditori, non autem reſpectu debitoris, vel poſſeſſoris bonorum hypothecatorum, vt declarant ibi communiter ſcribentes. Couar.d.cap.18. num.2. verſic.5. Molina, d.cap.7. num.12. Ozaſch. dict. deciſ.159. num.2. in fine, Felician. de Solis, in dd. ſuis Commentar. de cenſibus, tomo 1. lib.3. cap. 4. numer.13. verſ. eius verò legis. [Fontanell. de pact. nuptial. tom.1. clauſ.4.gloſ.18. par.2. n.86.qui remittit ad Molin. de primogen. Hiſpan.lib.4. c.7.n.21.& ſeqq.& ad Surd.d.dec.44. per tot.]

Maximè † ſi in inſtrumento cenſus adſit ad fauo- 38
rem emptoris clauſula quod ſpecialis hypotheca generali non derogat, nec è contra. Vinc.de Franch. dec.5. n.1. Ozaſch. d.dec.159. num.7. Felician. d.cap.4. in fine, [Fontan.d.part. 2.n.86.ad fin.vbi præter Vinc.de Franch. d.dec.5. adducit Myſing.pract. obſeruat. lib.6. obſeru.94. n.8.ſequitur Surd.d.dec.44.num.12. verſ.nam hec ſecunda Scapucc. d. q.10. num.5.]

Iſta tamen ſexta ampliatio reſtringitur dupliciter, &

Primò, quando † in venditione cenſus fundati ſu- 39
per certo, & limitato prædio obligantur, & hypothecantur pro ſolutione annuæ reſponſionis cenſualis alia quoque bona impoſitoris, & venditoris cenſus non ſimpliciter, & abſolutè, ſed ſub aliqua conditione, puta ſi ex fundo ſuppoſito non poſſint percipi tot fructus, qui ſufficiant pro ſolutione dicti cenſus venditi, nam antequam fiat diſcuſſio, an ex fundo cenſuato percipi potuerint fructus ſufficientes pro ſolutione cenſus non poteſt agi contra poſſeſſorem aliorum bonorum, cum non oritatur aliqua obligatio, neque actio ad fructus bonorum generaliter hypothecatorum niſi purificata prius conditione, quod

fructus percipi non poſſint ex prædio cenſuato, & non facta prius diſcuſſione, & conſtito de inſufficientia reddituum prædij cenſuati, argum. decem, ff. de verbo. obligat. per quem tex. & alia iura ita in puncto reſoluit Rota in vna Beneuentana Saluiani Iaterd. 1. Febr. 1616. coram R. P. D. Buratto, quæ eſt impreſſa in calce tract. dec. 263. poſt princ. [In hoc iudicio Saluiani moto contra tertium poſſeſſorem bonorum pro ſolutione fructum cenſus quod ſit neceſſaria diſcuſſio principalis debitoris cenſus videtur ſentire Rota in illa Forolinienſi cenſus 14 Iunij, 1630. coram R. P. D. Merlino, quæ eſt poſt tract. dec. 544. ſub num 4. & infra.

Contrarium tamen quod in Iudicio Saluiani non ſit neceſſaria huiuſmodi diſcuſſio tenent Doctores magis communiter Roll. à Vall. conſ. 9. n. 18 & conſ. 14. n. 18. lib. 1. Aym. Crau. conſ. 201. n. 45. Theſaur dec. 175. n. 4. qui de communi Surd. conſ. 4. n. 36. & conſ. 51. n. 3. lib. 1. Pacific. de Saluian. inſpect. 2. cap. 2. n. 40. ſecundum poſteriorem impreſſionem vbi teſtatur hanc eſſe veriorem. Scapucc. eod. tract. lib. 2. q. 19. vbi n. 2. dixit ab hac ſententia in conſulendo, & iudicando non eſſe recendendum. Et licet Rota dec. 34. n. 11. part. 2. diuerſ. neutram partem firmauerit, ſæpius tamen in aliis cauſis negatiuam fuit amplexa, vt in dec. 10. n. 5. & dec. 58. n. 2. poſt Pacific. vbi ſupra & coram Seraph. deciſ. 327. num. 1. & non diſſentit dec. 444. n. 7. part. 1. diuerſ.

Neque contrarium firmauit in d. Forolinienſi Saluiani coram R. P. D. Merlino ſupra allegata. Sed tantum per viam appoſitionis dixit non fuiſſe factam excuſſionem principalis debitoris cenſus, & quia dicta oppoſitio tollebatur ex facto, videlicet quia ſufficienter conſtabat, quod in hæreditate debitoris nulla extabant bona, & quod poſſeſſor interpellatus ad indicandum bona principalis debitoris ſi aderant, nulla indicauit ſatis conſtabat de diſcuſſione auctoritate Ang. Aret. in § item ſi quis in fraudem n. 13. Inſtit. de act. & Surd. conſil. 39. n. 17. & 18. lib. 1. Non habuit neceſſe ibi Rota firmare quod in Iudicio Saluini non eſt neceſſaria diſcuſſio, prout firmauit in aliis cauſis.]

Secundò reſtringitur dicta ſexta ampliatio, vt non
40 procedat † vbicunque fundus cenſui ſuppoſitus fuit diſtractus inſtante creditore cenſus, & emptor promiſit cenſum præfatum recognoſcere, & ſoluere, vt declarauit, Rota coram Seraph. dec. 1333. n. 7. part 2.

[Sed circa hanc ſextam ampliationem alia poteſt ſuboriri difficultas, An ad fauorem domini cenſus ſint non ſolum hypothecata bona impoſitoris, ſed etiam illorum fructus, ita vt poſſit proſequi ius ſuum etiam per viam ſequeſtrationis, & captionis dictorum fructuum, in qua facultate reſolutiuè procedendo facio duas concluſiones.

Prima ſit concluſio reſpectu fructuum, qui nondum ſunt à ſolo ſeparati, quod ſicut ad fauorem domini cenſus ſunt obligata, & hypothecata bona debitoris exiſtentia penes tertium eodem etiam modo cenſentur obligati, & hypothecati fructus pendentes ſuper illis bonis, cum pars eorundem bonorum dicantur, l. Iulianus, §. ſi fructibus. ff. de act. empt. l. fructus pendentes, ff. de rei vendic. diximus ſupra in tract. hac part. 2. c. 2. q. 2. art. 4. nunc q. 70. num. 11,

Nec obſtat, quod fructus futuri tunc demum veniant in obligatione ſiue tacita, ſiue expreſſa, ſi tẽpore obligationis erant nati, vel ſaltem ſati penes debitorẽ gloſ. in l. potior. §. ſi de futura, ff. qui potior in pignor. habeant. Neguſ. de pignor. part. 1. memb. 3. n. 45. verſ. item dummodò. Quoniam Gloſ. & Neguſ loquuntur quando ſubſtantia obligationis eſt circa fructus ipſos pendentes, quos poſſe obligari dicit I. C. in l. & quæ nondum ſunt, ff. de pignor. & ideò nimirum ſi ad validitatem obligationis opus eſt. vt fructus illi ſaltem eſſent ſati penes debitorem tempore contractæ obligationis, aliàs deficeret res ipſa, quæ in obligationem deducitur, ſecus eſt in caſu noſtro in quo principalis obligatio eſt bonorum, & fructus naſcituri, & pendentes non ſunt deducti in obligationem, ſed ſub obligatione bonorum, illi quoque comprehenduntur tanquam pars illorum.

Secunda ſit concluſio reſpectu fructuum, qui ſunt à terra, & ſolo ſeparati, & in horreo reconditi quia cum tunc verum ſit dicere illos fructus nunquam fuiſſe impoſitoris, & debitoris, cenſus qui bona obligauit, vt eſt tex. apertus in l. 1. §. cum prædium in fin. ff. de pign. & ibi Bart. n. 6. & Salicet. in 2. quæſt. Idem Salic. in l. 3. C. in quib. cauſ. pign. tacit. contr. Neguſ. d. part. 2. memb. 2. n 27. verſ. & ideo eſt etiam verum dicere illos non fuiſſe comprehenſos in generali obligatione facta ad fauorem domini cenſus, & pro hac concluſione bene facit, tex. in l. Paulus §. ſi mancipia in fin. ff. de pignor. dum ibi I. C. decidit, quod licet in obligatione mancipiorum comprehendantur etiam illarum partus, attamen ſi apud alium Dominum pepererint non erunt obligata, quod nulla alia ratione accidit niſi, quia partus ille conſideratur tanquam ſeparatus ab ipſo mancipio & extra dominium illius, qui mancipium obligauit, debitorem autem tantum res ſuas obligaſſe dicendum eſt, & ita in hac difficultate reperio diſtinxiſſe Ceph. conſ. 131. n. 15. lib. 1. & Surd. dec. 97. per tot. & ſignanter num. 10 & ſeq.

Ampliatur ſeptimò, principalis concluſio, vt domi-
no, † & creditori cenſus detur electio, vt agat, vel actio- 41
ne perſonali contra eum, qui cenſum impoſuit, & vendidit. vel alias ad illius ſolutionem tenetur, vel contra poſſeſſorem bonorum hypothecatorum actione hypothecaria, vel Saluiano interdicto Gabr. d. conſil. 47. n 13. in fine, lib. 1. Ioan. Azor. Inſtit. Moral. part. 3. lib. 10. cap. 11. q. 1. verſ. ſed quid dicendum Bernard. Greu. ad Andr. Gail. practic. obſeruat. lib. 1 concluſ. 7. conſiderat. 1. num. 5. & facit tex. & ibi Gloſ. in verbo, integra, in l. aduerſus. C. de act. & obligat. & cum hac opinione tranſit etiam Couar. d. lib. 3. variar. reſolut. cap. 7. n. 6. verſ. hinc etiam, cum præſuppoſito tamen, quod iſti annui redditus ſola perſonali actione plerúmque ſubſiſtant, quod repugnare naturæ huius contractus ſupra pluries dictum fuit.

[Ampliatur octauò principalis concluſio, vt Saluianum competat pro cenſu domino illius, etiam quod alteri cenſum præfatum ceſſerit, ſi in ceſſione pro eius euictione ſe obligauerit, vt fuit in Rot. reſolutum in vna Viterbienſi cenſus, 29. Nouembris 1589. coram Cardinale Platto, vt apparet poſt tract. deciſ. 348. n. 1. nam ratione periculi, quod ſubdit dominus cenſus promittendo de euictione agere poteſt. Ozaſch. deciſ. Pedem. 62. num. 10.]

Limitatur autem ſupra firmata concluſio principalis nonnullis modis, & quidem

Primò † vt non habeat locum quando is qui poſ- 42
ſidet bona hypotecata pro ſolutione annui cenſus eſſet munitus anteriori hypothéca pariter priuilegiata; nam eo caſu creditor cenſus agens poſſet repelli exceptione anterioris hypothecæ, vt dicit Garz. Maſtril. deciſ. Regni Sicil. 37. n. 1. Milanenſ. deciſ. 1. n. 180. lib. 2. Nam generale eſt, quod habens anteriorem hypothecam repellat habentem poſteriorem, l. 1. C. ſi antiqu. cred. pign. vend. Afflict. deciſ. 16. num. 2. Neguſ. de pignor. part. 5. memb. 2. num. 1. & 2. part. 1. Etiam † quod ante- 43
rioritas eſſet in bora, immo etiam in vno puncto. Tiraquell. de iure primogenit. q. 2 num. 2. Decian. conſil. 29. num. 54. lib 2. Peregr. in ſuo tract. de iure fiſci, lib 3. tit. 6.
num. 35. Anterioritas † autem in propoſito conſidera- 44
tur non reſpectu fructuum; videlicet, cui debeantur antiquiores fructus, ſed reſpectu ſortis principalis, ſcilicet, cuius creditum fuerit priori, & anteriori tempore contractum, nam prior, & anterior creditor reſpectu ſortis, dicitur etiam anterior reſpectu fructuum cenſus, etiam illorum, qui cæperunt currere poſtquam

contracta

contracta fuit hypotheca ad fauorem ſecundi creditoris, l. Lucius in fine, & ibi gloſſ. Bart. & alij, ff. qui potior in pignor. hab. Neguſ. in ſuo tract. de pign. in 2. membr. 5. par.
45 in 13. ampliat. n. 10. verſ. ſed quid ſi debitor. Nam † creditor habeos hypothecam ſuper bonis ſui debitoris cenſetur æquè illam habere pro vſuris, ac pro ſorte. Bart. in l. ſi cum dotem, §. ſin. autem, n. 7. ff. ſol. matr. Et in propriis terminis contractus cenſualis ita concludit Felic. in dd. ſuis Commentar. de cenſib. tom. 1. lib. 3. cap. 5. n. 18. verſ. 10. ampliatur, & amplectuntur. Ludou. Auend. d. tract. cap. 111. num. 11.

[Hæc tamen limitatio non procederet quando res poſſeſſa à creditore habente anteriorem hypothecam eſſet idonea, & ſufficiens pro ſolutione, & ſatisfactione non ſolum anterioris creditoris, ſed etiam poſterioris. Eo enim caſu poſſidens ex anteriori hypotheca non poſſet repellere poſteriorem agentem Saluiano pro ſuo credito poſteriore, ſed teneretur illi dimittere poſſeſſionem pro eo, quod ſupereſt deducto ſuo credito anteriori, vt fuit reſolutum in Rota coram R. P. D. meo Vbaldo, in vna Romana, ſeu Sabinenſi cenſus 20 Nouemb. 1624. poſt tract. dec. 451. in pluribus eius partibus vt ibi num. 1. & per alia fundamenta, & coram b. m. Cardinal. Cauallerio, in vna Romana ſeu Sabinenſi cenſus quæ eſt inter eius impreſſas deciſ. 652. numer. 4. & ſeq.

Hanc tamen concluſionem debemus intelligere iuxta diſtinctionem Rot. in vna Firmana Saluiani 24. Maij 1632. coram R. P. D. Pirouano quæ eſt poſt tract. dec. 559. num. 6. verſ. fuit etiam reſponſum, & infra, & in ead. cauſa coram eodem 24. Ianuarij 1633. quæ eſt ibidem deciſ. 560. circa princ. vt procedat reſpectu eius, qui acquiſiuit poſſeſſionem titulo emptionis, & ſoluit creditori anteriori aliquam ſummam ex pretio rei emptæ, nam iſte eatenus poteſt poſſidere, & retinere, quatenus ad priorem creditorem ex pretio pecunia peruenit. Et multò minus ſi anterioritas huius poſſeſſoris procederet in ceſſione ſibi facta ab anteriori creditore nam ceſſio non operatur contra tertium, niſi pro rata pecuniæ habitæ, vt per eundem tex. in l. quia debitore, & dixit Rota deciſ. 294. num. 14. part. 1. in recollect. per Farinac. quæ eſt eiuſdem D. Vbaldi, & reperitur in dicta Romana, ſeu Sabinenſi cenſus num. 16. Et proinde iſte poſſeſſor conuentus non poſſet iuuari ex anteriori hypotheca ſui auctoris, niſi pro concurrenti quantitate crediti ceſſi.

Et quamuis pro modico credito licitum eſt retinere rem magni valoris donec ſibi ſatisfiat, vel ſibi offeratur creditum ex not in l. quandiu, C. de diſtract. pignor. l. creditoris ff. eo l. Moſchis, & ibi Gloſſ. in verb. poſſeſſorem ff. de iur. fiſc. Mantic. deciſ. 42. num. 3. verſ. præterea, & dec. 69. n. 3. Hoc tamen debet multipliciter intelligi, & quidem.

Primò, vt procedat dumtaxat in præiudicium ipſius debitoris, cuius reſpectu pro paruo credito tota res manet affecta, & hypothecata ita vt poſſit per creditorem tota retineri ratione ſuæ hypothecæ quæ eſt indiuidua. Afflict. deciſ. 213. n. 4. cum aliis allegatis in d. Romana, ſeu Sabinenſi cenſus n. 9. & 12. quæ ita huic obiectioni reſpondit.

Secundò debet intelligi, vt procedat quando res quæ poſſidetur non eſt de ſui natura diuiſibilis, tunc enim quia non poſſet à poſſeſſore auocari pars illius, quia tota priuaretur, datur retentio totius licet illius valor excedat ipſius creditum, & ius: vt declarauit Rota dec. 559. n. 5. part. 1. in recollect. per Farinac. Secus eſt in eo, qui poſſidet vigore ſuæ hypothecæ, vt ſibi ſoluat ex fructibus rei quando res, quæ poſſidetur, eſt frugifera, maximè ſi poſſideretur vigore ſententiæ latæ in Saluiano cùm enim ex natura dicti interdicti creditor debeat ſatisfieri ex fructibus l. 1. & 2. & fin. ff. de pign. act. & quanto fructus ſunt vberiores, eo citius ſibi ſatisfiat: non debet cogi poſſeſſor ad relaxationem partis dictæ rei, niſi ſatisfacto prius de toto ſuo credito, vt dixit Rota d. dec. 559. d. n. 5. & benè comprobat Rota in dictis deciſionib. in cauſa Fauentina Saluiani ea potiſſimum ratione, quia hypotheca eſt indiuidua, & ne iſte poſſeſſor tardius ſatisfiat de ſuo credito. Et proinde quando petitur immiſſio ſuper pecuniis vel nominibus debitorum quæ nullum reddunt fructum, omnis æquitas ſuadet, vt poſſidens ex anteriori hypotheca, retenta ſumma pro qua poſſidet, reſiduum dimittat, quia aliàs retineret ſine cauſa, vt ſubdit Rota d. num. 5. verſic. cæterum quando. Hoc autem, quod dictum eſt de re fructifera, quod poſſit tota retineri pro modico credito, videtur intelligendum procedere quando res illa conſiſteret in vno tantum corpore ſecus ſi conſiſteret in pluribus corporibus diuiſibilibus æſtimatis Eo enim caſu non eſſe repellendum ſecundum creditorem habentem poſteriora iura: videtur ſenſiſſe Rota in dict. deciſ. 559. dict. verſ. Cæterum quando, & in dicta Romana, ſeu Sabinenſi cenſus num. 18.]

Secundò † limitatur, ſi poſſeſſor bonorum hypo- 46
thecatorum per decem, vel viginti annos titulo, & bona fide bona illa poſſiderit: eo enim caſu eſſet tutus exceptione præſcriptionis decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes, l. 1. & 2. C. ſi aduerſ. cred. Roland. à Valle, conſ. 19. n. 7. lib. 1. pro communi. Pariſ. conſ. 50. n. 3. lib. 1. Foller in puncto, in d. ſua pract. cenſuali, in verbo, huiuſmodi, n. 108. & alij multi, quos refert, Felic. de Solis, in dd. ſuis Commentar. de cenſibus, tom. 1. lib. 3. cap. 4. n. 12. & tom. 2. eod. lib. 3. & cap. 4. n. 18. [Et admittit Rota paſſim, & ſignanter in illa Romana pecuniaria coram R. P. D. Pirouano, 20. Iunij 1614 poſt tract. dec. 398. num. 12.]

Siue † habuerit cauſam ab alio, quam à debitore, vel 47
eius hærede, ſiue cauſam habuerit ab ipſo debitore, vel hærede illius, vt exploſa contraria opinione firmat, Felic. d. n. 18. verſ. ego tamen & comprobat Sforz. Odd. conſ. 82. n. 39. & ſeqq. lib. 1. & Gaſp. Roderic. in ſuo tract. de ann. reditib. lib. 2. q. 9. num. 63.

Quando autem incipiat currere iſta præſcriptio 48
plures fuerunt Scribentium opiniones. Vna † quod initium capiat à die quo poſſeſſor nactus fuit poſſeſſionem rei hypothecatæ, & cenſui ſuppoſitæ, quam amplexi ſunt multi, & ſignanter. Franc. Balb. in ſuo tract. de præſcript. in 4. part. 4. princ. quæſt. 3. n. 6. & ſeqq. in 6 concluſ. & in 1. part. 6. par. princ. n. 15. Neguſ. in d. ſuo tract. de pignor. in 2. membr. 6. par. n. 3. & ſeq. & in 2. quæſt. & alij plures, cum quibus tranſit etiam Felician. d. tom. 1. lib. 3. cap. 4. n. 12. verſ. ſecunda, ibi. Quæ verior, & tom. 2. eodem lib. 3. cap. 4. n. 19 [Eandem ſententiam firmauit Rota coram Illuſtr. D. Coccino Decano, in illa Imolenſi Saluiani 2. Iulij, 1634. quæ poſt tract. eſt dec. 552. num. 1. & 2.]

Secunda † fuit ſententia, quod huiuſmodi præſcri- 49
ptio incipiat currere dumtaxat ab eo die, quo principalis debitor ceſſauit in ſolutione Alex. conſil. 58. n. 9. lib. 5. Gaſp. Roderic. d. quæſt. 9. num. 64. verſ. ſecundus, & hanc latiſſimè, & pleniſſimè confirmat Caſſan. ad conſuetud. Burgund. rubr. 11. Des cenſes, §. 2. n. 36. cum pluribus ſeqq. & præſertim ea communi ratione, qua omnes, qui hanc ſecundam ſententiam amplectuntur mouentur, quod † non valenti agere non currit 50
præſcriptio, l. 1. §. ſi quis autem, ff. de ann. act. u. priuat. l. 1. C. de ann. except. per quam rationem, cum eadem opinione tranſiuit, Statil. Pacif. in ſuo tract. de Salu. Interd. inſpect. 2. cap. 2. num. 298. & ſeq. iuxta poſteriorem impreſſionem, Scapuccin. in ſuo ſimili tract. de Salu. Interd. lib. 1. q. 21. num. 9. & latiſſimè. Gaſp. Roderic. d. quæſt. 9. num. 65. vbi hanc opinionem confirmat, & reſpondet contrariis per plures columnas, & confirmat Auend. d. tract. cap. 105. num. 2. verſ. immo, quod magis, & infra. Nec ab ea diſſenſit

Rota coram bon. mem. Corduba, 31. Iulij, 1596. in illa
Romana cenſus, quæ reperitur impreſſa, in fin. tract.
deciſ. 264. num. 1. & coram eodem in eadem cauſa, 21.
Ianuarij, 1597. quæ eſt ibidem deciſ. 165. num. 1. & 5. [&
pleuè coram R. P. D. Merlino in Romana Saluiani, 20.
Nouembris, 1630. quæ ibidem eſt deciſ. 532. num. 11. cum
plurib. ſeqq.] quam Ego quoque per eandem rationem
libentius amplector: non enim potuit dominus, &
creditor cenſus contra poſſeſſorem rei cenſuatæ agere
pro fructibus cenſus donec illos ſponte ſua ſoluit de-
bitor ipſe cui ſolidiſſimo fundamento non videtur ſa-
tisfactum ex limitatione, quam communiter afferunt
ſcribentes ad illud commune dictum quod non valen-
ti agere non currit præſcriptio, videlicet, quod † non
51 procedat, quando creditor potuit remouere impedi-
mentum, & non curauit remouere, cap. ex tranſmiſſa,
& ibi Felyn. de præſcript. Decian. conſ. 18. num. 19. lib. 1.
quam Felician. d. num. 12. verſ. & probatur primum, &
verſ. non etiam obſtat; trahit ad reſolutionem præſentis
articuli. Quoniam licet limitatio præfata vera ſit in
ſe, non poteſt tamen aptari, caſui noſtro, in quo ſup-
ponimus, quod debitor cenſus aduenientibus tempo-
ribus ſolutionum faciendarum ſponte ſoluerit annuas
reſponſiones cenſuales, & propterea cum ſucceſſiuis
52 temporibus ſolutione eius quod debebatur † omnis
fuerit ſublata obligatio. Inſtit. quib. mod. tollit. oblig. in
53 princ. & liberatus † fundus ipſe oneri cenſus obno-
xios, l. item liberatur, in princ. ff. quibus mod. pign. vel
hypoth. ſolu. Neguſ. d. ſuo tractat. de pignor. part. 6. memb.
2. num. 12. nullam habebat amplius actionem creditor,
qua poſſet experiri contra tertium poſſidentem bona
ſibi hypothecata; & ideo cùm non poſſet agere; non
potuit contra eum currere præſcriptio; Nec illi agen-
ti iure poteſt obiici, quod non remouerit impedimen-
54 tum, nam † ante aduentum diei faciendæ ſolutionis
non poterat creditor aduerſus iſtum tertium poſſeſſo-
rem agere, argum. § plus autem Inſt. de action. poſtquam
autem venit dies ſolutionis faciendæ debitor met ſo-
luit, per cuius ſolutionem fuit ſublata omnis obliga-
tio etiam reſpectu ipſius tertij poſſeſſoris, vt dictum
eſt & per conſequens, ſi vellet agere repelleretur ex-
55 ceptione ſolutionis, vnde † non poteſt dici amplius
creditor, l. creditores, & ibi Rebuff. col. 4. ff. de verbor.
56 ſignificat. Et propterea cum non poſſit iure agere † di-
citur impeditus impedimento iuris, vt per d. l. 1. C. de
annal. except. dicit Rim. iun. conſ. 396. num. 43. lib. 4. &
per conſequens contra ipſum non poteſt currere præ-
ſcriptio. Rimin. ſen. conſ. 389. num 22. lib. 2. Rimin. iun.
conſ. 314. num. 24. & conſil. 339. numer. 157. lib. 3. Vel ſi
57 † ageret repelleretur legitima exceptione, & pari ra-
tione contra ipſum non currit præſcriptio, ſecundum,
Felyn. in cap. ex tranſmiſſa, col. pen. verſ. & nota, quod ſicut,
n. 15. ext. de præſcript. qui mouetur auctoritate Anch.
conſ. 5. & hanc eandem reſponſionem in effectu ſenſit.
Caſſan. d. § 2. num. 37. & ſeq. ſequitur Foller. in d. verbo,
huiuſmodi, num 108. quos referunt, & ſequuntur Boccac.
in d. ſuo tract. de cenſib. part. 2. num 9. & Scapuccin. d.
quæſt. 11. num. 9. in 2. declarat. ad fin. pro cuius confir-
matione Caſſan. loco mox citato, latè conſiſtit per plu-
res columnas, & addit aliam rationem, videlicet quod
58 † ad fauorem creditoris non eſt nata actio realis ad-
uerſus hunc tertium poſſeſſorem niſi poſtquam debi-
tor, vel eius hæres denegauit ſoluere, & per conſe-
quens ante natiuitatem actionis non potuit agere, nec
impedimentum tollere, & ideò nec præſcriptio po-
59 tuit contra eum inchoari, cum † præſcriptiones ſint
adinuentæ ad tollendas actiones formatas, non autem
actiones formandas. Corn. in l. licet, col. 2. verſic. & hæc
eſt ratio antiquorum, C. de iure delib. refert. Decian.
conſ. 13. num. 51. lib. 2.

Nec obſtat, quod Foller. d. num. 108. in fine, dicit quod
iſte creditor debuiſſet ſaltem proteſtari de iure ſuo
contra dictum tertium poſſeſſorem, ne ſibi ex tacitur-
nitate, & negligentia aliquod inferri poſſet præiudi-
cium. Quoniam reſpondetur Primò, † quod impedi- 60
to impedimento iuris non eſt neceſſaria proteſtatio,
vt dicit Rimin. iun. d. conſil. 339. num. 157. quia tunc
ipſo iure non currit præſcriptio, Secundò reſpondetur
ex mente Caſſan. d. § 2. n. 40. Quod † non poteſt con- 61
tra hunc creditorem allegari, & opponi negligentia,
cum ſibi diligentia nihil fuiſſet profutura, ex regula,
l. fin. verſic. ſed quid noceat, ff. quis ordin. in bon. poſſeſſ.
ſeru.

Cùm † enim creditor teneretur accipere à quacun- 62
que perſona ſoluente nomine ſui debitoris, l. tale pa-
ctum, § poſt diuiſionem, & ibi not. Iaſon. ff. de pact. nihil
ſibi fuiſſet profutura proteſtatio, ideo non fuit ne-
ceſſaria, cum ſola iuris præſumptio ab onere prote-
ſtandi ſubleuet, vbi dictum fuit in Rota coram R. P. D.
Pitouano, 25. Iunij, 1610. in illa Romana repetitionis
indebiti, quæ eſt impreſſa in calce tract. deciſ. 166. n. 7.
vbi deciditur, quod carcerato non eſt neceſſaria pro-
teſtatio, quod omnia gerat per metum, quia præſum-
ptione, l. qui carcerem, ff. de eo, quod met. cauſa, ſubleua-
tur, [opinionem autem Balbi, Neguſ. & Felician. relatam
ſupra num. 48. ex profeſſo reprobat Rota coram R. P. D.
Merlino, in illa Romana Saluiani, quæ eſt poſt tractat.
dec. 532. n. 14. & ſeqq. & contra illam faciunt ea quæ nos
diximus ſupra n. 56. & ſeqq.

[Et poſt longam diſcuſſionem hanc ſecundam opi-
nionem amplexus videtur. Io Pert. Fontanell. de pact.
nuptial. tom. 1. clauſul. 4. gl. 18. part. 5. n. 51 & infra: vbi
pleráſque ex rationibus & reſponſionibus à nobis ſu-
pra in tract. relatis conſiderat.

Verum circa hanc ſecundam limitationem duplex
adhuc videtur facienda indagatio Prima An credito-
ri cenſus, qui paſſus fuit bona ſibi pro ſolutione cen-
ſus, obligata poſſideri à tertio bona fide, & cum titu-
lo vltra decenniũ, poſſit ſuccurri alio remedio, quam
actione hypothecaria, vel remedio Saluiani interdicti,
ita vt poſſit conſequi dictos fructus etiam vltra de-
cennium. Secunda, An dictos creditor cenſus, qui pro
ſolutione fructuum illius habet hypothecata bona,
quorum poſſeſſionem pro dictis fructibus decem an-
norum à tertio auocauit, poſſit poſſeſſionem illam re-
tinere donec fuerit ſatisfactus de fructibus, qui ante
illos decem annos erant decurſi, an potius illi obſtet
exceptio præſcriptionis ad fauorem dicti tertij poſſeſ-
ſoris per lapſum decem, & plurium annorum cum ti-
tulo, & bona fide iam completæ.

Circa primam non videtur magna difficultas. Si
enim ad fauorem domini, & creditoris cenſus in in-
ſtrumento cenſuali adeſt clauſula conſtituti, vtique
poterit, non obſtante lapſu decem, & plurium anno-
rum agere etiam contra tertium poſſeſſorem dictorum
bonorum conditione, ex l. fin. C. de acquir. poſſeſſ. intra
triginta annos.

Beneficium enim dictæ l. fin. competit cuicunque
habenti inſtrumentum crediti cum clauſula conſtituti,
vt ibi ad litteram deciditur, & illi non præſcribitur
minori ſpatio triginta annorum. Afflict. deciſ. 139.
n. 5. Menoch. de recup. poſſeſſ. remed. 14. n. 68. & ſeqq &
in propriis noſtris terminis dixit Rota coram R.P.D. meo
Vbaldo, in vna Romana Saluiani interdicti 22. Iunij 1616.
quæ eſt poſt tract. deciſ. 303. numer. 11. & repetiit coram
R.P. D. Remboldo, in alia Romana Saluiani 29. Ianua-
rij, 1618. quæ eſt poſt deciſ. 398. num. 5. & 6. & nos retuli-
mus infra in tract. part. 3. cap. 1. q. 8. art. 1. ſub num. 3. nunc
quæſt. 117.

Circa ſecundam dubitationem maior verſatur dif-
ficultas: nam pro parte affirmatiua, quod creditori
detur retentio, facit communis regula, quod miſſos in
poſſeſſionem bonorum ex Saluiano poſtquam fuerit
ſatisfactus de ſuo credito, pro quo fuit immiſſus, poteſt

eademmet

eademmet bona retinere pro alio ſuo credito Bart. in l. ſolutũ § ſolutam in fin. ff. de pign. Rota coram Greg. XV. dec.254. n.2. & comprobat Pacific. de Saluſt. interd. inſpect.4. cap.1. num. 222. Siue bona illa ſint ſibi pro dicto ſuo credito hypothecata Bal. in l. fin. ſub num.1. ff. de pignor. Purpur. conſ.61. num.3. & conſ.38. n.7. Neguſ. d. tractat. de pignor. part.5. memb.4. num.1. Franc. Viui. dec.317. n.7. verſ. fallit primo, Pacific. dict. capi. n.214. ſentit Rota diuerſ. dec.115. n.3. part.4. Etiam quod ſint tantum generaliter hypothecata. Ceph. conſ.571. n.23. lib.4 & conſ.659. n.29. lib.5. Crau. conſ.485. n.3. lib.3. ſiue etiam illa non ſint hypothecata, vt poſt Burſat. conſ.73. n.28. lib 1. dicit Surd. dec.46. n.9. per tex. in l. ſi non ſortem, § ſi cenſum ff. de cond. indeb. refert, & ſequitur Beltramin. in addit. ad dec. Greg. XV. dec.254. n.7. vbi teſtatur ita fuiſſe in Rota bis reſolutum, & indicat cauſas, in quibus Rota ita ſenſit.

Quod procedit etiam quod creditum hoc, pro cuius ſolutione retentio prætenditur, ſit modicum, & bona retinenda ſint magni valoris, l. quandiu, & ibi not. C. de diſtract. pignor. l. creditoris ff. eo tit. l. Moſchis & ibi gloſ. in verb. poſſeſſorem ff. de iur. fiſc. Rot. in recollect. per Farinac. dec.559. n.5. part.1. Quæ hoc declarauit procedere dummodo res retinenda ſit indiuiſibilis, & creditori eſſet ſatisfaciendum ex fructibus dictæ rei, quod vltimum voluit etiam Bart. in l. non alienam n.12. ff. de pignor. vt dictum eſt. Et cùm hæc omnia videantur verificari in creditore ex cauſa cenſus non ſolum pro decurſis per decem annos præcedentes petitionem immiſſionis, ſed etiam pro decurſis ante principium dictorum decem annorum per plures annos, non videtur dubitandum quin illi dari debeat retentio dictorum bonorum donec ex illorum fructibus ſit ſatisfactus etiam de terminis dicti cenſus pro tempore præterito ante illos decem annos.

Verum enim verò hæc opinio in terminis præfatis dum agitur de retinenda poſſeſſione bonorum auocatorum à tertio poſſeſſore: mihi ſemper viſa fuit admodum dura, & libenter tranſirem cum contraria negatiua opinione, tum quia ſequendo affirmatiuam ſubuerteretur tota materia præſcriptionis decennalis (quæ contra remedium Saluiani eſt expreſsè à iure permiſſa in l.1. & 2. cod. ſi aduerſ. credit. & hic diximus in tract. num.46. & in addition. ſub n.17.) quod non eſt dicendum, vt in ſimili argumentatur gl. in cap.1. §. præterea in verb. præſcriptione de Capitul. Corr. in vſibus feud. quam communiter approbari teſtatur Tiraquel de retract. conuen. §.1. gl.2. num.2. & amplexa fuit Rota coram Seraph. deciſ.1360. ſub n.9. verſ. neque eſt veriſimile, & refert Mareſcott. variar. reſolut. lib.2. cap.67. n.53. verſic. mota principaliter. Tum quia ius hypothecæ, quod dictus creditor habebat ſuper dictis bonis per decennalem præſcriptionem vel eſt extinctum, vt ſentit Bal. in l. ſeruatus conſulto in 2. lect. ad fin. verſic. quod licet, ff. de offic. præſid. ſequitur Ioan. Bapt. Bou. de Statutar. Vrb. præſcr. gloſ.19. n.259. Et hypotheca ſemel extincta, & quæ ſemel ceſſauit amplius non reuiuiſcit l. eius qui §. fin. ff. de iur. fiſc. gl. in l. ſi cum §. fin. ff. de furt. Surd. dec.51. n.5. & dec.169. n.4. Vel ſaltem ſit reddita inefficax, vt dicit Imper. in 7. lib. C. tit.26. ſi aduerſ. credit. l.1. & ſic cùm creditor iſte poſſit repelli exceptione præſcriptionis, perinde eſt ac ſi nullum ius haberet Bart. in l. fulcinius, §. cum hac n.4. ff. ex quibus cauſ. maior Rom. conſ.454. n.9. Surd. d. dec.46. n.6. & proinde tanquam agens ſine actione deberet à Iudice repelli à limine iudicij ex officio etiam parte non opponente Rimin. Sen. conſ.577. n.4. lib.1. Cæph. conſ.326. n.42. lib.3. Magon. dec. Lucenſ.17. num.18.

Nec obſtat quòd retentio concedatur etiam creditori nullam habenti hypothecam ſuper bonis retinendis, vt dictum fuit ſupra num.23. Et propterea non ſit conſiderabilis præſcriptio introducta contra hypothecam, Quoniam tam tex. in d. § ſi centum, quam Burſatt. Surd. & Rota in d. n.23 allegati loquũtur quando fuit actum actione perſonali contra principalem debitorem, & contra ipſum fuit in dicta actione obtenta ſententia, & illius vigore capta poſſeſſio bonorum ſtabilium; vt declarat Rota in vna Maceratenſi Saluiani Interdicti coram R.P.D. Manzanedo, 12. May. 1608. quæ eſt poſt Zacch. de obligat. Cameral. dec.130. n.7. Nos autem loquimur in immiſſione obtenta contra tertium poſſeſſorem, qui nulla obligatione tenebatur ad fauorem creditoris. cum inter eos nihil eſſet geſtum, §.1. & ibi Doctor. inſtit. de action. Et ius hypothecæ erat iam extinctum, vel ſaltem redditum inefficax, vt dictum eſt: & proinde, debet illi denegari retentio. Et multò magis ſi iſta eius prætenſio redderetur turbida per exceptiones oppoſitas ab iſto tertio poſſeſſore, ſaltem præſcriptionis, ad Surd. d. dec.46 in fin. Pacific. d. cap.1. n.222. Rota coram Gregor. XV. dec.254. n.3. & ibi addent. n.8. in recollect. per Farinac. deciſ.679. n.5. part.1. Et ad minus negari non poteſt, quin in iure ſit valde dubia, & proinde dicatur inquirere altiorem indaginem, vt poſt alios Pacific. d. tract. inſpect.2 n.73 & propterea debet reiici: cùm enim poſſeſſio fuerit auocata ex remedio Saluiani, ſicut in illo iudicio ad impediendam immiſſionem non admittebatur exceptio requirens altiorem indaginem, vt eſt apud omnes in confeſſo, & nos diximus hoc eodem art. in tract. n.82. eodem modo non debet admitti ad reſtitutionem poſſeſſionis impediendam; vt firmauit Rota coram Greg. XV. d. dec.254. n.4. & 5. & ſequitur Pacific. d. cap.1. num 225.]

Limitatur tertio loco præcedens principalis con-
cluſio. Vt † non omnes, ad quorum manus aliquan- 63
do bona cenſui ſuppoſita. vel aliter ad fauorem creditoris hypothecata peruenerunt cõueniri poſſint actione hypothecaria, vel Saluiano interdicto, ſed dumtaxat is, qui de præſenti poſſidet, l.2. C. ſine cenſib. & reliq. Couar. d. l.3. var. reſolut. cap.7. num.6. verſ. hinc etiam deducitur. Bened. Bon. in ſuo tract. de cenſib. art.58. ſub n.89. verſ. ſed quid ſi ſecundus poſſeſſor, Felician. d. tom.1. lib.3. cap.6. num.7.

Limitatur quartò, vt † contra poſſeſſorem fundi 64
cenſui ſuppoſiti non poſſit agi actione hypothecaria, vel Saluiano, quando dominus, & creditor cenſus poteſt argui de negligentia in exigendo annuos fructus cenſuales ab eo, qui ad illorum ſolutionem tenebatur. Foller. in d. ſua Pract. cenſu in verbo, huiuſmodi, num.97. Gabr. d. conſ.47. num.16. lib.1. Boccac. in d. ſuo tract. de cenſib par.2 n.87. in fine, Surd. deciſ.32. num.9. Felician d. tom.1. lib.3. cap.6 ſub n.3. & tom.2. d. lib.3. cap. vlt. n.2. ad fin. verſ. & ad id.

Limitatur quintò, † ſi domino, & creditori cenſus 65
volenti agere actione hypothecaria, vel Saluiano contra poſſeſſorem, ab eo offerantur non ſolum fructus decurſi, & non ſoluti, quo caſu dictus poſſeſſor liberaretur a moleſtiis, & vexationibus eidem per creditorem cenſus illatis, & inferri comminatis, l. Paulus, in fine, ff. quib. mod. pign. vel hypot. ſolut. Bon. in d. ſuo tract. art.61 n.94. ad fin. Rol. conſ.14. n.9. & 10. lib.1. Menoch. de adipiſc. poſſeſſ. remed.3. n.181. Felician in dd. ſuis Commentar. tom.2. lib.3. cap.2. num.10. Rota Diuerſ. deciſ.267. par.1. & coram b.m. Orano, 16. Febr. 1598. in vna Bononienſi pratenſi Salu. Interd. quæ poſt tract. eſt deciſ.269. n.1. & ſeq. & coram Reuerendiſſ. P.D. Saetaro, 17. Ianuarij, 1612. in illa Romana vineæ, & Saluiani Interdicti de Ruſchonibus, quæ eſt ibid. deciſ.268. n.10 & alias ſæpè in aliis cauſis. Sed etiam eidem creditori cenſus promittatur, quod in futurum temporibus aduenientibus fiet fructuum ſolutio, maxime ſi hæc promiſſio fiat cum præſtatione fideiuſſorum, vt non obſcurè voluit Rota in dicta Bononienſi pratenſi Saluiani Interdicti, n.3. & in eadem cauſa coram Illuſtriſſ. Cardin. Lancellotto. 21. Iunij, 1599. quæ ibid. eſt deciſ.269. ſub num.1. Quod proce-

dit abſque difficultate, ſi poſſeſſor ipſe fuerit per Iudi-
cis ſententiam condemnatus ad præſtandum dictam
fideiuſſiooem in quibus terminis loquitur, Rota *ibi co-
ram* Illuſtriſſ Lancellotto.

[Limitatur ſextò ſi cenſus fuerit impoſitus ſuper
fundo expreſsè alienari prohibito : ita vt alienationis
prohibitio comprehendat quamcumq; alienationem
alienationis vocabulo latiſsimè ſumpto. Nam cùm eo
caſu cenſeatur etiam prohibita hypotheca *gloſ. in leg.
vlt.Cod.de reb.alien. non alien.* Maotic. *de tacit. & ambig.
conuent.lib.*11.*tit.*4.*n.*17. Pacif. *de Saluian.interd.inſpect.*3.
*cap.*2.*n.*34. Rota *dec.*426.*n.*9.*par.*1 *diuerſ. & coram* R.D.
Coccino Decano *dec.*50.*n.*4. *Et in aliis cauſis, quas re-
peries impreſſas poſt tract. & ſignanter dec.*74. *n.*1.12. *&
ſeq. non dari Saluianum voluit* Rota *illa Romana Saluia-
ni* 10. *Iunij*, 1613. *coram* R.P.D. Cauallerio, *quæ eſt poſt
tract. dec.*346.*n.*2.

Quod tameo non procederet ſi debitor nulla alia
bona haberet, quam iſta modo prædicto alienari pro-
hibita, nam ne obligatio remaneret fruſtratoria ſub
generali hypotheca, & obligatione illa quoque com-
prehenſa cenſerentur ad Getard. *ſingul.*35. Marſil. *de fi-
deiuſſor.q.*27.*n.*194. Rota *diuerſ. d.dec.*426.*n.*9 D. Coe-
cino *d dec.*50 *n.*6. Pacif. de Saluian. *d.c.*2.*n.*49. *adden. ad*
Greg. XV *dec.*256.*num.*8.

Dummodo conſtet de expreſſa illius volontate quod
illa quoque bona voluerit obligare, & hypothecare.
Bero, *conſ.*127.*n.*12. *&* 21. *lib.*1. *ſequitur* Rota *coram* Se-
raphino *dec.*1290.*n.*8.]

Supereſt modo, vt pro complemento huius quiotæ
qœſtionis afferamus aliquas generales declarationes
ad conelusionem ſupra in hoc nono articulo firma-
tam.

66 Declaratur itaque primo loco, † vt ad effectum
quod contra poſſeſſorem bonorum cenſui ſuppoſito-
rum, vel alias ad fauorem domini eenſus hypotheca-
torum agi poſſit actione hipotbecaria, vel ſaluiano ne-
eeſſe ſit, quod in primis, & ante omnia conſtet de im-
poſitione cenſus. Crauet. *conſ.*15.*num.*1.*lib* 1. *& melius,
conſ.*339.*n.*9. *l.b.*3. Caſſan. *d. rubr.*11.§.6. *in tex. comre le
tenementier, n.*13.

67 Quando tamen † declaratio duobus modis reſtrin-
gitur, & limitatur, & quidem.

Primò, niſi poſſeſſor iſte qui coouenitur aliquando
68 fructus dicti cenſus ſoluerit. Iſta † enim ſolutio ſibi
nocet reſpectu eius cui fuit facta ſolutio, & recogni-
69 tio debiti, non autem reſpectu † alterius tertiæ per-
ſonæ. Iacob. de S. Georg. *in ſua inueſtitura feudali, in ver-
bo, dictique vaſſali, el ſecundo, num.*22. Alciat. *conſil.*15.
70 *n.*3 *in fine, lib.*3. Niſi pro illo † tertio aliquis receperit,
quia eo caſu ſolutio præiudicat ſoluenti etiam reſpe-
ctu illius tertiæ perſonæ. vt declarat Iacob. de S Georg.
*d.n.*22. Foller. *in d. verb. huiuſmodi, n.*100.

71 Solueos † autem, & recognoſcens debitum cenſuale
præiudicat non ſolum ſibimet ſoluenti, *Guido* Papæ
*dec.*272.*n.*3. *in fine, & conſ.*147.*n.*1. Guil. de Benedict. *in
repetit. cap.* Raynutius, *in verbo, & vxorem nomine Ade-
laſiam, n* 444. *& ſeq. ext. de teſtam.* Iacob de S. Georg. *vbi
ſupra, n.*21. Rebuſ. *ad conſtit.* Gal. *in tit. de conſtitut. redit.
in fine, n.*8. Foller. *in d. verbo, huiuſmodi n.*100. Bal. *in l.
cenſualis, C. de donat.* Caſſan. *d. rubr.*11. *des cenſes,* §.3. *in
tex.* Cenſe ſur Cenſe, *n.*5. Rol. *conſ.*2.*n.*109.*l b.*1. Maſcard.
*de probat. vol.*1. *concl.*693.*n.*35. *& ſeqq.* Felic. de Solis *qui
alios allegat in dd. ſuis Commentar. de cenſib. tomo* 1. *lib.*3.
*cap. vlt. n.*4. *& tomo* 2. *eod. lib.*3. *& cap. vlt. ſub num.*2. *verſ.*
72 *poſtquam vero.* Sed † præiudicat etiam ſuis hæredibus,
& ſucceſſoribus. & omnibus ab eo titulum, & cauſam
habentibus, Guil de Benefic. *in d. verbo, & vxorem nomi-
ne* Adelaſiam *n.*446. *& ſeq.* Iacob. de S. Georg. *d. n.*21.
Foller. *d. n.* 100. *&* Felician. *in locis proximè allegatis.*

73 Quod † tamen procedit, ſi dicta ſolutio, & recogni-
tio debiti cenſualis fuerit f. cta ex certa ſcientia, ſecus
autem ſi fieret per errorem, & ignoranter, nam docto
de errore, non inferret aliquod præiudicium, Iacob de
S. Georg. *d. n.*21. licet † enim ſolutio præfata non diſ- 74
ponat, nec det titulum verum ei, qui ſolutiones rece-
pit, vt volunt communiter ſcribentes variis in locis,
attamen probationem quandam præſumptiuam de-
biti inducit, Paul. de Caſtr. *in l. publica,* §. *fin. n.*4. *ff. depoſ.*
Guido Pap. *d. deciſ.*272 *n.*3. Alc *conſ.*6.*n.*12.*lib.*6. Aluar.
Valaſch. *de iure emphyt. q* 9. *n.*18. *in fi.* Et † ideo contra
dictam præſumptiuam probationem reſultantem ex 75
præcedentibus ſolutionibus admitteretur alia proba-
tio in contrarium. Paul. de Caſt. *d. n.*4. Meooch. *conſ.*1.
*n.*90. *lib.*1. *et conſ.*395 *n* 84. *lib.*4. Felician. *in dd. ſuis Com-
mentar. tomo* 1. *lib.*3. *cap.*6. *num.*4.

Iſta tamen † ſolutio, & recognitio debiti facta à 76
poſſeſſore bonorum cenſui ſuppoſitorum, vel pro il-
lius ſolutione hypothecatorũ nullum infert præiudi-
cium iis, qui nec titulum, nec cauſam ab ipſo ſoluente
habuerunt, Bal. *in l. ſi functiones, & in l. cenſualis,* C. *de
donat* Alc *d. conſ.*15.*n.*3.*lib.*3. Crauet *in reſponſ. pro gener.
num.*427 *ad fi. probat* Felic. *d. c.*6.*n.*5.

Reſtringitur ſecundo loco principaliter hæc prima
declaratio, vt † non Procedat quando tempore ven- 77
ditionis prædij, quod fuerat ceoſui ſuppoſitum, vel
pro illius ſolutione hypothecatorum emptor illius
ſuſcepiſſet in ſe oous ſoluendi fructus cenſus ſoper d.
fundo impoſiti, qui petuntur, tunc enim ooo eſſe ne-
ceſſariam aliam probationem impoſitionis cenſus di-
cit Boccat. *in d. ſuo tract. de cenſib. part.*2.*n.*88 ſolam † au- 78
tem aſſertionem venditionis prædij cenſuati, quod ſit
obnonxium oneri ſoluendi dictum cenſum, non ſuffi-
cere ad effectum nec ſit neceſſaria probatio præfata.
Guil. de Bened *in d. verbo, & vxorem nomine* Adela-
ſiam, *n.*444. *dicit* Foller. *in d. verbo huiuſmodi, n.*98 *quos
ſequitur* Felician. *d. cap.*6. *in l. tomo, n.*6. *ad finem in* 2. *vero
tomo, num.*3. *verſ. verum cum.*

Declaratur ſecundo loco principaliter ſupra firma-
ta principalis concluſio, quod † ſi poſſeſſor bonorum 79
eenſui ſuppoſitorum, vel alias pro eenſus ſolutione
hypothecatorum, conuentus à domino, & ereditore
eenſus actione hypothecaria, vel Saluiano aliquod ei
ſoluat id totum poſſit repetere à vero debitore ceoſus
qui ad illius fructuum ſolutionem tenebatur, Paul de
Caſtr. *conſ.*334. *in* 2. *dub. lib.*1. Aret. *conſ.*105.*n.*3. Hyerony.
Gabr. *d. conſ.*47. *n.*8 *lib.*1. [*& hunc locum noſtri tractatus
referens* Rota *coram* R.P.D. Merlino, *in illa Romana Sal-
uiani poſt tract. dec.*532.*num.*28.]

Declar.3 vt † creditor agens aduerſus vnum ex plu- 80
ribus poſſeſſoribus rerum hypothecatarum pro anoua
reſponſione cenſuali, & eum ad ſolotionem illius in
ſolidum faciendam actione hypothecaria compellens,
teneatur ei actiones cedere, quibus, vel contra choære-
des, vel contra alios poſſeſſores bonorum debitoris
pro eodem cenſu hypothecatorum, agat vt deducta
rata ipſum tangente reliquum repetat, qua ceſſione
obtenta poterit poſſeſſor iſte actionibus ſibi ceſſis
quemlibet cohæredem, vel hypothecati prædij poſſeſ-
ſorem deducta rata ſibi contingente in ſolidum con-
uenire, vt Poſt Milanenſ. *deciſ. Sicil.*1 *num.*15. *lib.*2. *dicit*
Gaſp. Roder. *in d. ſuo tract. de ann. redditib. lib.*2.*q.*9.*n.*62.
ad finem verſ. aduerte tamen.

Declar. quartò vt † poſſeſſor præfactus cõuentus hy- 81
pothecaria, vel Saluiano poſſit ſe à dicto iudicio exi-
mere, & liberare dimittendo ereditori cenſus agenti
fundum à ſe poſſeſſum, vel pro ſolutiooe aonuæ reſ-
ponſionis cenſualis hypothecatorum, admonet.
Roder. *d. q.*9.*n.*68. *ad med. verſ. videtur tamen diſtinguen-
dum* [Gaſp. Anton. Theſaur *quæſt. forenſ. lib.*1. *c.*32.
*n.*20. Nam contra iſtum tertium non habet locum niſi
iſta hipothecaria *vt dicit* Theſaur. (*licet nos ſupra in
tract. hac ead. q. art. præcedenti qui eſt* 8. deduxerimus dari
etiam actionem in rem ſcriptam) per quas actiones ter-
rius

tius poſſeſſor ad aliud nou teneretur oiſi ad rei tradi-
tiooem vt ſubiungit ibi Theſaur. *et nos dix.mus d.art.*8.
*n.*8.& proptetea dimittendo poſſeſſionem ſe eximit ab
onere ſoluendi cenſum,*vt firmat ibi* Theſaur. *& nos no-
tauimus d.num*,8.

Verum enim verò ſi poſſeſſor iſte rem illam melio-
rauit vtique poſt rem ipſam retinere,oblaro tamen va-
lore rei detractis melioramentis , quamuis ralis valor
non aſcenderet ad integram ſummam debiti pro qúa
creditor agit, vt dicit, Io.Petr.Fontanell. *in ſuo tract.de
pact.napial.tomo* 1.*clauſal.*4.*gloſ.*18.*part.*2.*n.*90.*poſt* Soc.
Sen.*conſ.*224.*n.*2.*circa med lib.*2.Vinc.de Franch.*dec.*38.
*num.*2.*addit.alios* Petr. Caball. *conſil.deciſ. ciuil.* 14.*nu-
mer.*1.*lib.*1.Magon.*dec. Florent.*51.*a.*1.*vbi multos congerit,
& n.*2.Neg.*de pig.part.*5.*memb.*4.*v.*31.

Valor autem coosideratí debet ſecundum tempus
præſens demptis melioramentis,non aurem quanti res
illa valebat tempore quoadiuſtum rertium poſſeſſo-
rem peruenit,ſi enim ex beneficio temporis res illa ſit
aucta pretio,nullo interueniente facto poſſeſſoris hoc
augmentum cedere in beneficium,& commodum cre-
ditoris vulunt communirer ſcribentes. Neguſ.*d. memb.*
4.*n.*21.Cnuar.*variar. reſolut.lib.*1. *cap.*8.*n.*3.*verſ.cæteram*
Magon. *d.deciſ.*51. *n.*3. Menoch. *de præſumpt.libr.*3. *pre-
ſum* 1.32. 8 *in fine*,Vincent: de Franch. *d. deciſ.*38.*n.*3.
*& ſeq.*Caball.*d.conſ.*14.*n.*6.*&* 7.]

82 Declar.5.vt †creditori cenſus agenti contra poſſeſſo-
rem bonorum ad eius fauorem hyporhecarorum re-
medio Saluiani interdicti non poſſit opponi exceprio
requirens altiorem indaginem , quæ in temedio Salu.
Interd.non admittitur.Rip.*in rub.ff.de pigno. n.*19. Me-
noch.*de adipiſc. poſſeſs. remed.*3.*q.*30.*n.*180. Rot. *diuerſ.
deciſ.*34. *n.*23. *part.*2. *cum alıis apud* Scapuccin *in d. ſuo
tract.de Sala Interd.lib.*2.*q.*1.*& quæſt.*16. Statil.Pacif. *in
ſimili ſuo tract. inſpect* 2.*cap.*2. *n.*41.*iuxta poſteriorem im-
preſſionem.*] Rota *quæ hunc locum allegat,in illa Anconi-
tana cenſus* 31.*Octobris* 1622.*coram* Reu.P.D.Ambroſio
de Inis Rot.Prouinciæ Match.*poſt tract. dec.*499.*n.*15]

83 Er propter hanc † rationem reiiceretur exceptio
nullitatis cenſus,vt fuit reſolutum in Rota *coram* b.m.
Cardinali Blanchetto, 15.*Iuny* , 1598. *in illa Eugubina,
ſeu Peruſina cenſus, quæ eſt impreſſa, poſt tract.deciſ.*196.
*n.*1.*& coram* Illuſtr.Card. Lancellotto , 10. *Iuny* ,1611.
*in illa Bononienſi cenſus,quæ ibidem eſt deciſ.*95.*n.*5.*& co-
ram* R P.D.Manzanedo 12.*Ian* 1607.*in illa Rauenaten ſi
Saluiani Interdicti,quæ ibid. eſt dec.*142.*per totam.*

[Poteſt tamen opponere exceprionem dominij,vl-
delicet, quod fructus ſuper quo impoſitus fuit cenſus
non erat imponentis,*vt dixit* Rota *in Rom.Saluiani*,16.
Aprilis 1632.*coram* R.P.D.Merlino,*poſt tract.deciſ* 541.
*n.*8.cuius dicti eam eſſe rationem exiſtimo, quod licet
per cenſus impoſitiooem ſuper fundo cenſito contra-
hatur hyporheca , *vt dictum eſt ſupra par.*1. *cap.*2. *q.*3.
*artic.*1 *numq.*23. *per tot.*quæ eſt cæteris firmior, & po-
tentior,*vt diximus d.art.*1.*n.*7 *& par.*2. *cap.*2.*q.*5. *art.*9.
*nunc q.*98.*n.*21.fundus tamen alienus licet vendi poſſit,
non tamen poſſit obligari,& hypothecari,*l.ſi rem alie-
nam.ff.de pignor.act.& fuit dictum d.art.*1.*n.*8.& proin-
de ex defectu hyporhecæ ceſſare etiam debet Saluia-
num,& conſequenter dicta exceptio reſpicit defectum
vnius ex requiſitis in Saluiano.]

Prout†ob eandem rationem exceptio fideicommiſ- 84
ſi non retardaret creditorem cenſus agentem ad im-
miſſionem ex *remed.Sala.Interd.*vt voluit eadem Rota
coram Seraph.*deciſ.*1178.*in fi.& deciſ.*1270.*part.*2.*& co-
ram* b.m.Otauo,18. *May*,1598. *in illa Romana Saluiani
Interdicti, quæ eſt poſt.tract.deciſ.*70.*n.*1.*& in alia Roma-
na Saluiani Interdicti*,13.*Ianuarı* ,1603.*coram* b.m Lit-
ta, *quæ eſt ibid.dec.*53.*per tot. & ſignanter, n.*7. *&* coram
R.P.D.Sacraro 10.*Iunij*,1613.*in illa Romana cenſus, quæ
ibidem eſt deciſ.*68.*num.*9.*& in vna Romana legatorum de
Columna*,27.*Ianuary*,1614.coram eodem,*quæ eſt ibidem
dec.*69.*n.*11.*& ſeqq.*Cúm regulare ſit, quod huiuſmodi
exceptio fideicommiſſi non admittatur in Iudicio Sal-
uiani, *vt benè deducit Scapac. d. lib.*2. *q.*9. *n.*2. *& ſeq.vbi
multas deciſiones* Rotæ *allegat quibus addi poteſt alia de-
ciſio facta in cauſa Romana,Saluiani Interdicti*,3. *Marty*,
1608.*coram* b.m.Penia, *quæ eſt poſt tract.Pacif. de Sala.
Interd.deciſ.*107.ſecundum poſteriorem impreſſionem.

[Ob quam etiam rationem Rota *in vna Romana cen-
ſus* 6.*Iulv*,1627. *coram* R.P D.Merlino , *poſt tract.deciſ.*
542.*n.*8 dicebat in his iudiciis poſſeſſoriis non admitti
exceptionem extinctionis cenſus ad retardandam im-
miſſionem domino cenſus pro conſecutione fructuum
illius]

Quæ tamen † declaratio limitanda , & reſtringen- 85
da eſt, ſi huiuſmodi exceptiones requirenres altiorem
indaginem incontinenti probarentur , eo enim caſu
non eſſent reiiciendæ ſub prætextu , quod requirant
altiorem indaginem,vt dicit Scapuc.*d.lib.*2 *q.*16.*n.*4.*&*
13.*Pacif.d.cap* 2.*num.*115 *&* 267.*& alibi in d.poſteriori
impreſſione, & volait* Rota *coram* Seraphino, *deciſ.*757.
*n.*1.*part.*1. *videatur tamen pro horum dilucidiori declara-
tione, Deciſio in d. Romana legatorum de Columna,quæ eſt
poſt tract.dec.*69.*n.*12.*& ſeq.*

Bene verum eſt,† quod ſi compareat tertius pro ſuo 86
intereſſe & inſtet retardari immiſſionem, erit audien-
dus , dummodo ſummaria , vel ſemiplenè doceat de
iure ſuo Surd.*poſt alios, conſ.*181.*n.*22.*quem,& alios alle-
gat* Auend.*d.tract.cap.*109 *n* 4.

Declaratur ſextò , vt † à ſententia lata in cauſa cen- 87
ſus,quando actum fuit remed. Saluian. Interdicti non
detur appellatio,vt poſt alios dicit Boccac.*in d.ſuo tra-
ctat.de cenſib.part.*3.*n.*65.*in fine,Felician.in dd. ſuis Com-
mentar.tom.*1.*lib.*2.*c.*1.*num.*11.

Quod tamen † eſt intelligendum ſecundum ea quæ 88
diximus, *ſupra hac ead.quæſt.art.*6.*n.*34. *& ſeqq.*

[Declar. VIII † vt agens Saluiano,vel hypothe- 89
caria contra poſſeſſorem bonorum pro cenſus ſolu-
tione obligatorum, & per poſſeſſorem melioratorum
non poſſit auocare poſſeſſionem niſi prius refecerit,
& ſoluerit melioramenta , vt poſt Bart.*& multos alle-
gat , firmat* Nicol.Intriglio l.*ſuper Bulla de cenſib. q.*93.
*num.*1.]

*Et per hac ad laudem Dei Omni potentis , & eius Genitricis ſit impoſitus
finis huic Secunda Parti principali.*

LVDO

LVDOVICI CENCII

V. I. D.

IN TRACTATVM.

DE CENSIBVS.

PARS TERTIA.

VIDIMVS hue vſque ortum, vitam, & progreſſum cootractus eenſualis, ſequitur vt juxta promiſſum ordinem de illius interitu, & reſolutione peragamus, quod in hac Tertia Parte principali nos eſſe explicatoros fuimus polliciri, quam in duo principalia capita eſſe diuidendam exiſtimauimus, vt in illotum primo agatur de modis, quibus eenſus extinguitur, & reſoluitur: In ſecundo de quibuſdam effectibus, qui poſt extioctionem & reſolutionem illius eonſequuntur.

De interitu, & reſolutione Cenſus.

QVoniam interitus, & reſolutio cenſus per illius extinctionem cauſatur, vt dixit Rota *coram* Reuereod. P.D.Ottembergio,24. *Nouembris*,1606. *in illa Romana cenſus qua eſt impreſſa, in fine Tract. deciſ.*113. *num.*9. eum illo extincto, fructus ex eo amplius deberi nequeant, *vt dixit eadem* Rota *coram* Reuer. P.D. Dunozet.*in vna Romana pecuniaria*,10. *Iunij*,1613.*qua eſt ibidem dec.*270.*n.*4. [*& coram* R. P. D. Cauallerio *in vna Romana de Luraghis*,27.*Iun.*1620. *deciſ.*495. *n.*4. *poſt tract.*] ideò de cenſus extinctione eſt diſſerendum Et cum extioctio iſta ex pluribus eauſis contiogere poſſit,quarum aliqoas eonſidetauerunt Summi Pontifices in ſuis Conſtitutionibus, quas in materia contractus eenſualis edideruot, & maximè Pius V. *in ſua Bulla ſuper forma creandi cenſus*,aliquæ verò ab illis tactæ,& conſideratæ non fuerunt, de ſingulis eſt dicendum,ſed de illis prius,quæ ex Pontificiis Conſtitutionibus inſurgunt,& dimanant,mox de aliis.

Hoc autem primum Caput tot Quæſtionibus explicabitur, quot ſunt cauſæ propter quas interitus, & extinctio cenſus contiogete poteſt, extioguitur autem.

Primò,ſi fundus cenſui ſuppoſitus pereat.

Secundò, ſi fundus ille reddatur infructuoſus.

Tertiò,ſi cenſus ipſe redimatur.

Quartò ſi ceſſet cauſa ob quam eenſus ipſe impoſitus,& conſtitutus fuerat.

Quintò,ſi fundus cenſualis tranſeat in dominium, & proprietatem domini cenſus.

Sextò,ſi per Iudicis ſenteotiam cenſus ſit proonunciatus,& declaratus nollus.

Septimò, ſi impoſitor, & veoditor ceoſus in re quam cenſui ſuppoſuit habet ius temporale, & illud finiatur.

Octauò,ſi is, qui ad cenſus ſolutionem tenetur eeſſet per lógiſſimum rempus ab illius ſolutione,& ſit legitima præſcriptione acquirat ſibi liberrarem ab onere illo ſolnendi cenſum.

Cenſus totus extinguitur peremptione totius fundi ſuppoſiti.

QVÆSTIO XCIX.

aliàs part. 3. *cap.* 1. *quaſt.* 1. *ar.* 1.

HÆc Prima Quæſtio tres complectitur Atticulos, quorum.

Primus eſt, quod cenſus extinguitur peremptione fundi ſubiugati.

Secundus quod perempta parte fundi ſuppoſiti extingitur pars cenſus.

Tertius,quod perempto fundo cenſuato non eaſu, ſed voluntate domini illius eenſus extinguitur.

SVMMARIA.

1. *Cenſum peremptione fundi ſuppoſiti non extingui, ſentiunt multi.*
2. *Contraria opinio ſimpliciter,& indiſtinctè amplectenda eſt,vti verior,& magis communis.*
3. *Pericnlum rei vendita poſt perfectum contractum pertinet ad emptorem,abſque ſpe repetendi pretium ſolutum*, num. 12.
4. *Emphitenta liberatus ab onere ſoluendi canonem,ſi res emphyteutica penitus pereat.*
5. *Rei emphyteutica dominium directum remanet penes concedentem.*
6. *Damnum contingens in re emphyteutica pertinere debet ad dominum directum.*

7 *Cenſum exingui ob peremptionem fundi cenſuati fuit expreſſè diſpoſitum per Bullam Pij V. ſuper cenſibus.*
8 *Perire res dicitur, ſi vſus illius impediatur in perpetuum.*
9 *Cenſus perit peremptio fundo ſubiugato, ſi peremptio ſit perpetua.*
10 *Ampliatur vt hoc procedat tàm reſpectu obligationis reſtituendi ſortem, quam ſoluendi fructus in futurum.*
Intellige, *vt* num.13. *in fine.*
11 *Pretium in contractu emptionis, ita debet ſolui, vt venditori acquiratur perpetuò.*
13 *Venditor non tenetur de vitio ſuperueniente in re vendita poſt perfectam venditionem.*
14 *Cenſus extinguitur ob peremptionem fundi ſuppoſiti, etiam quod in eius impoſitione, & venditione de hoc nihil cautum fuerit.*
15 *Accidens non poteſt ſtare abſque ſubiecto.*
16 *Pactum quod pereunte fundo ſuppoſito fructus cenſus debeantur, eſt illicitum.*
[*Pactum, quod pereunte fundo, cenſus cenſeatur impoſitus ſuper alijs bonis, eſt vſurarium.*]
17 *Pactum quod perempto fundo ſubiugato cenſus cenſeatur impoſitus ſuper alijs bonis imponentis, non eſt licitum.*
18 *Licitum quod non eſt per modum diſpoſitionis, non eſt etiam licitum per modum conditionis.*
19 *Ob peremptionem fundi ſuppoſiti pereunt etiam cenſus impoſiti ante Bullam Pij V.*
20 *Niſi aliter ſit conuentum inter partes ex ſententia Ludouici Molinæ.*
21 *Sed hæc opinio Molinæ diſplicet Auctori.*
22 *Cenſus fundatus ſuper alio cenſu, perit perempto fundo ſuper quo creatus fuerat primus cenſus.*
[*Cenſus impoſitus ſuper alio cenſu non debetur poſtquam eſt extinctus primus cenſus.*]
23 *Cenſus fundatus ſuper perſona, extinguitur per mortem talis perſonæ ſuper qua fuit fundatus.*
24 *In cenſu vitalitio, perempto fundo, non amittitur ſors, ſecundum Sigiſmundum Scacciam.*
Contrarium probat Auctor, n.26.
25 *Cenſus vitalitius requirit pro forma ſubſtantiali fundum frugiferum.*
27 *Cenſus vitalitius differt à contractu ſocietatis officij.*
28 *Societas ſine officio conſiſtere non poteſt.*

CIrca reſolutionem propoſiti Articuli plures videntur fuiſſe Scribentium opiniones. Nam Didac. Couar. *var. reſolut. lib. 3. c. 7. n. 3. verſ. quod item dici-*
1 *mus*. in ea fuit † ſententia quod cenſus non extinguatur ob peremptionem fundi, ſuper quo cenſus conſtitutus, & collocatus fuerat ſentiens eo caſu fructus dicti cenſus deberi ex ſola perſonali obligatione. Quod placuit etiam Felic à Solis, *in ſuis commentar. de cenſib. tom. 1. lib. 1. c. 8. n. 19. ſub. verſ. quartò, ibi contrariam verò, & tom. 2. eod. lib. 1. & cap. 8. n. 17 quibus in locis alios huius opinionis ſectatores refert, à qua nec etiam diſcrepare videtur* Gaſpar. Roderic. *in ſuo tractat. de ann. reditib. lib. 2. q. 9. n. 75. nec.* Leonard. Leſſ. *in ſuo tract. de Iuſtit. & iure lib. 2. cap. 22. dubit. 11. n. 65. & ſeqq.* dum nititur defendere pactum quod cenſus ſoluatur etiam quod fundus ſubiugatus pereat nō eſſe iniquum, cum qua opinione negante cenſus extinctionem transeunt alij multi, quos recenſet Mich. Salon. *in ſuo tract. de contractib. & commerc. human. in tit. de cenſib. art. 3. controuerſ. 18. n. 1. verſ. oppoſitum*, & omnes ij, qui cenſus perſonales licitos eſſe, & iuſtos contendunt contra eam opinionem, quam pro veriſſima, & magis communi firmauimus *ſupra part. 1. cap. 3. q. 1. artic. 6.* Federic. autem Martin. *in ſuo tract. de iure cenſu. cap. 4. n. 47. & ſeqq.* poſt relatas tres Doctorum opiniones, & rationes, per conſiderationem caſuum, *& cap. 8. n. 193. & 206.* per Conſtitutionem concluſionum, ſequendo eam opinionem quod cenſus conſtitui poſſit, vel ſuper ſola perſona, vel ſuper perſona adiecta hypotheca bonorum aliquot ſeu omnium generaliter, vel ſuper omnibus bonis generaliter, vel ſuper bonis indefinitè, vel ſuper vno, ſeu quibuſdam prædiis in ſpecie, ſeu indiuiduo concludit dari aliquot caſus in quibus peremptis bonis ſuper quibus generaliter vel indefinitè cenſus collocatus fuit, vel conſtituta fuerat hypotheca pro ſecuritate cenſus adhuc maneat cenſus ipſe ſuper ſola perſonali obligatione, licet hoc neget in cenſu merè reali conſtituto ſuper re certa, ſpecifica, & indiuidua, in quo caſu ſequitur contrariam opinionem ad peremptionem fundi ſequi ipſius cenſus extinctionem.

Nos † tamen qui primo libro docuimus cenſum 2
nullo modo licitè creari, conſtituive poſſe ſuper vniuerſitate bonorum, vel ſimpliciter, & indefinitè ſuper bonis conſtituentis, nec ſuper perſona etiam cū hypotheca & obligatione bonorum, reiecta hac caſuum diuerſitate, & cōſideratione ſimpliciter, abſolutè, & indiſtinctè amplectimur eam opinionem quæ affirmat, quod cenſus extinguatur vel in totum, vel pro parte, prout in totum, vel pro parte contingat perire fundum cenſui ipſi ſuppoſitum, & ſubiugatum, quam amplexus fuit Guil. Redoan *in ſuis tract. de reb. Eccleſ. non alien. in tit. de conſtitut. ann. cenſ. n. 47* Aurel Corbol. *in ſuo tract. de iure emphyteut. cauſa 14 ob alienat. irrequiſ. dom. fact. ampl. 49. n. 1.* Aluar. Valaſc. *in ſimili ſuo tract. de iure emphyteut. q. 32. n. 16.* Io. Bapt. Lup. *ad l. 2 C. de pact. inter. empt. & venditor. commento 2. §. 2. n. 63.* Tho. Boninſign. *in ſuo trac. de cenſib. cap. 13. in princ.* Ludou. Lopez, *in tract. de contract. lib. 1. cap. 6. verſ. ſit igitur ad quæſtionem*, vbi affirmat hoc procedere in vtroq; foro tàm contentioſo, & exteriori, quàm conſcientiæ, Gregor de Valent. *Commentar. Theologicor. tom. 3. diſput. 5. q. 22. de cenſib. puncto 2. verſ. ſexto ſequitur*, Cæuall. *in ſuo Speculo commun. contra commun. quæſt. 312. n. 5. & ſ latius q. 847. part. 3.* Io. Azor. Inſtitut. *Moral. par. 3. lib. 10. cap. 5. verſ. tertio quæritur*, qui hac potiſſimum ratione mouetur quod contractus cenſualis eſt ſpecies emptionis, & venditionis iuris percipiendi cenſum annuum, & annuam reſponſionem in re certa conſtituti. At † contra 3
natura emptionis, & venditionis eſt, vt rei emptę periculum, & damnum ſuſtinere cogatur venditor poſt perfectum contractum, *l. id quod in princ. ff. de peric. & comm. rei vend. l. 1. C. eod. tit. §. cum autem Inſtit. de empt. & vend. & per hanc rationem in proprijs terminis, dicit* Gaſp. Roderic. *d. lib. 3. q. 7. n. 3.* ergo ſi res ſuppoſita pereat, perire quoque debet ipſe cenſus, iſque perire debet ipſi emptori, ac proinde venditor nequit cogi ad ſolutionem cenſus, Et hanc ſententiam veriorem eſſe teſtatur, & latè confirmat reuendendo contrariis. Ludou. Velazq. de Auend *de cenſib. Hiſpan. cap. 60. n. 5. cum multis ſeqq.* Sigiſmund. Stacc. *de Commerc. §. 1. q. 1. n. 176. & ſeqq.* poſt hæc ſcripta viſi. Quæ quidem concluſio con-
firmatur. Quia ſicut emphyteuta † perempta funditus 4
re ſibi in emphyteuſim conceſſa, liberatur ab onere ſoluendi canonem, *l. 1. in fine, C. de iure emphyteut. Specul. in tit. de locat. §. nunc aliqua, quæſt. 134. n. 160.* Abb. *in cap. potuit, n. 16. vbi de commun. ext. de locat.* Iaſ. *poſt alios in l. 2. n. 13. C. de iure emphyteut.* Natta, *conſ. 377. n. 1. Clar. in ſua Pract. §. emphyteuſis, q. 8. n. 8. verſ. quæro etiam, & de veriori, & receptiori opinione teſtatur* Ludouic. Auend. *d. cap. 60. n. 6.* ea ratione, quia † is qui rem in emphy- 5
teuſim conceſſit retinet penes ſe illius directum do-
minium, proindè cùm res pereat domino, ad † eum 6
pertinere debet damnum contingens in re, Bald. *in d. l. 1. num. 10. C. de iure emphyteut.* poſt *Petr. & Cin.* quos allegat, & ſequuntur omnes ſupra citati; Ita etiam dicendum videtur in cenſu, quoniam licet non ſolùm poſſeſſio, ſed etiam dominium rei cenſui ſuppoſitæ

remaneat

remaneat penes imponentem, vt diximus *ſupra par.1. cap.1.q.1.art.1.* & in emptorem, & dominum cenſus non tranſeat niſi ius percipiendi, & conſequendi dictum cenſum, & annuam reſponſionem, vt dictum fuit *ſupra d.art.1.& par.2. cap.1.q.1. artic.2.* Quia tamen illud eſt ius quoddam reale, vt fuit dictum ſæpius, & maximè *d. part.1.c.2.q.3.art.1. nunc. q.45.* Ideò per peremptionem fundi cenſuati debet ſequi extinctio, & interitus dicti oneris deſuper impoſiti, & ſic cenſus deſuper conſtituti, & collocati, cum accidens non poſſit conſiſtere ſine ſubiecto, *l.nec illum, §.abſentis, & ibi* Angel *ff.de petit.*
7 *hered.* Confirmatur hæc eadem concluſio non † ſolùm ex diſpoſitione Pij V. *in ſua Bulla ſuper forma creandi cenſus, in verſ.poſtremo cenſus omnes*, vbi hoc expreſsè diſponitur, ſed etiam ex *Conſtitutionib.* Martini V. & Calixti III. *regiſtratis in cap.1.& de empt.& vendit.inter extrauag. commun.* vbi id non obſcurè Summi illi Pontifices ſenſerunt. Ex quibus conſtat non benè ſenſiſſe Couar. *d.li.3.variar.reſolut. cap 7.num.5.* Garz. Maſtrill. *dec. Regni Sicil. part.2.dec.14.n.24.* Surd. *in ſuo tract.de alim.tit.7.q.33.n.15.* & ſi qui alij ſunt qui affirment hanc concluſionem procedere dumtaxat propter expreſſam Pij V. diſpoſitionem *in d.ſua Bulla*, & ante illius promulgationem contrariam ſententiam fuiſſe veriorem, nam rectè intuenti apparere poteſt etiam ante dictam Bullam eandem concluſionem fuiſſe firmatam ex dictis *Extrauagantibus* Martini V *& Calixti III. vt diximus infra hoc eod.art.4. ampl.* [Rot. *coram* Cardin.Seraph. *dec.1418.num.12.in fin.*]

Perempto itaque fundo cenſus ipſum quoque cenſum extinguit tenendum eſt non ſolum ex rationinibus ſupra deductis, ſed etiam quia alias cenſus realis conuerteretur in perſonalem, quod eſſe omninò prohibitum fuit ſæpius ſupra firmatum, & ita ratiocinatur Fernand. Rebell. *in ſuo tract. de obliga. Iuſtit. lib.10. q.6.num.17.* Quam concluſionem amplexa fuit ſæpius Rota, *& ſignanter dec.757.n.2.par.1.diuerſ.& coram* Seraph. *dec.148.n.4.part.ſecunda, & coram* Illuſtr.Cardin. Mellino, *30.Octobris,1602.in illa Romana cenſus, quæ eſt impreſſa poſt tract.dec.1.n.1.& coram* R.P.D.Manzanedo, *10.May,1606.in illa Rauennatenſi cenſuum, quæ eſt ibid. dec.88.n.4.* [*Et in vna Forolimenſi cenſus 25. Februarij 1622. coram* R.P.D. Manzanedo, *quæ poſt tract. eſt dec. 365.n.3.vbi hoc bene confirmat, & ſequitur* Gaſp. Anton. *Theſaur q.Forenſ.lib 1.q.51.n.22. affirmans circa hoc nullam eſſe apud* Doctor. *difficultatem.*]

8 Perire † autem res dicitur in propoſito non ſi vſus illius impediatur vt iuris interpretatione terminus iſte vſurpatur, *l.cōſtante, §.ſi vxor, & ibi* Gloſ *ff.ſol.matr.l.cum vnus, §.fin.ff.de bon auct.Iud.poſſid. l.3. §. Labeo, & l.qui vniuerſas, §.item quod à maiori, ff.de acq.poſſ.cum ſexcentis alijs ſimilibus.* Imol. *in cap.potuit, ſub.n.42.ext.de locat.* Iaſ. *in l.1.n.91.verſ.3.illa res, & n.97.verſ.non obſtat vltimum, C.de iure emphyteut.* Natta, *conſ 194.n.6.lib.1.* Andr.Gail. *in tract.de Pignorat.obſeruat 9. n.1.in fine,* [*alios congerit* Maſtrill. *deciſ.Sicil.299.num.116.lib.3*]

9 Sed † ſi perpetuò res pereat, & taliter vt penitus & omnino deſtruatur, & eradicetur, vt ſāciuit Pius V. *in d. verſ.Poſtremo cenſus omnes*, quem locum ita intelligunt communiter Doctores, Ludou. Molina *in ſuo tract. de contract.par.2.diſput.391.n.3.* Corbol. d ampl *49.n.11.* Bocacc. *in ſuo tract.de cenſib.par.3.num.25.*

Hæc autem concluſio vt ſupra confirmata eſt aliquot modis amplianda, & extendenda, & quidem.

10 Primò, quod † ad peremptionem fundi cenſuati extinguatur cenſus non ſolum quò ad obligationem reſtituendi ſortem principalem, & pretium erogatum in emptionem cenſus, verum etiam quoad obligationem ſoluendi annuam reſponſionem cenſualem, vt probat *tex.in l.2.C. de alluuion.& palud.* & voluit Roderic. *d.q.7.ſub n.4. & placuit* Rota *coram* R.P.D. Manzanedo, *10.May,1606.in illa Rauennatenſi cenſuum, quæ eſt impreſſa in fine tract. deciſ.88.n.5.* & videtur optima ratione fundata: nam ſicut in emptionibus, & venditionibus venditor tenetur ad rei venditæ traditionem emptor verò ad pretij ſolutionem, & † pretium ita de- 11
bet ſolui vt illius dominium non ſolum venditori acquiratur, *l.ex empto, in princ.& ibi* Gloſ. *in verbo, cogitur, ff.de act.empt.* ſed perpetuò acquiratur, *l.fin.C. de legat.* Fabian.de Monte, *in ſuo tract.de empt.& vendit q.5.numer.33.in 1.& 2.circonſtantias* & † perfecta venditione 12
periculum rei venditæ ſpectat ad emptorem ita vt ſi pereat non venditori, ſed emptori pereat, abſque ſpe aliqua recuperandi pretium ſolutum, *§.cum autem Inſtit.de empt.& vendit. l.fin.C.de peric.& com.rei vend.l.ſi in emptione, §.ſi emptio, ff.de contr.empt.* Et quemadmodum venditor alicuius prædij tenetur de illius euictione, non † tamen tenetur de vitio ſuperueniente poſt 13
venditionem perfectam, *l.cum in venditione, l. Lucius, in princ.ff.de euict.* eodem etiam modo concludendum eſt in cenſu vendito, quod ſcilicet, illius periculum debeat ſpectare ad emptorem non ad venditorem, ita vt ſi pereat res ſuper qua cenſus conſtitutus eſt, annua reſponſio cenſualis amplius non debeatur, nec pretium ſit reſtituendum, ſed remanere debeat apud venditorem, & cum hac ſententia videtur tranſire Boccac. *d. par.3.n.25.* Rebell. *d q.6. n.17.verſ. accedit,* Ludou.Lopez, *in d.ſuo tract. de contract. cap.60. verſ. ad primum in fine, & alij communiter*, quæ tamen ampliatio quoad onus reſtituendi ſortem principalem reſtringenda eſt, vt non procedat ſi res ſuppoſita pereat culpa, & negligentia venditoris, cenſus, vt animaduertit Gregor. de Valent. *d puncto 2.verſ.hoc autem intelligi debet,* & faciunt, quæ diximus *ſupra par.1.c.3. q.2. art.3. in fine, & infra dicemus, hac ead.q.art.3.*

Ampliatur ſecundò, vt † procedat etiam quod in 14
conſtitutione, & venditione cenſus non fuerit expreſsè cautum quod perempto fundo ſuper quo cenſus imponitur, & collocatur ipſe quoque cenſus debeat perire, & extingui, Ludou. Molina, *d.ſuo tract. de contract.diſput.387.n.8. verſ.hoc conſtat.* Federic. Martin. *d. cap.8.n.116.& ſeqq.*

Cùm enim per impoſitionem cenſus conſtituatur ius in prædio quod ſupponitur, vt ſupra ſæpius dictum fuit, illud cum prædio perit, & extinguitur ex ipſiuſmet contractus natura, cùm † accidens non poſſit con- 15
ſiſtere abſque ſuo ſubiecto. *d.l.nec illum & l.abſentis, & ibi* Angel *ff.de petit. hered.* Surd. *conſ 234. num.23. lib.2.*

Ampl. in tantum, & tertiò, vt nec etiam pacto fieri
poſſit † vt pereunte re ſuper qua fuit cenſus creatus, 16
& conſtitutus annua reſponſio debeatur: nam data validitate huius pacti ſequeretur quod cenſus poſſet conſiſtere ſuper ſola perſonali obligatione, vt conſiderat Couar. variat. *reſolut. lib.3.c.7. n.5. verſ. primum.* quod repugnare naturæ contractus cenſualis ſupra ſæpius dictum fuit. Et quod huiuſmodi pactum ſit illicitum, & nullum, deducit Mich. Salon *d. tit. de cenſib. art 3.controuerſ.13.verſ.an autem poſſit*, quod in cenſu ad formam *Bullæ Pij V.impoſito confirmant.* Gaſp.Roderic. *in d.queſt.7.n.9.&* Felician.de Solis, *in dd.ſuis Commentar.tom.2.lib.1.cap.8.num.28.* Ludou.de Auend. *d.cap.60. n.11.* Licet ſecluſa, & circumſcripta *d.Pij V.* Conſtitutione communem eſſe contrariam opinionem teſtentur *ibi Felician.&* Roderic. *n.10.* [Et ſimile pactum reddere contractum cenſus vſurarium declarauit Rota *coram* Seraph. *d.deciſ.1418.n.1.& coram* Stanl. *in vna Argentina cenſus, referente* Sarnenſ. *deciſ.99.lib.1.* In quibus cauſis fuit reſolutum quod eſt vſurarius cenſus fundatus ſuper fundo certo, & expreſſis finibus deſignato adiecto pacto quod ſi fundus pereat, cenſus cenſeatur impoſitus ſuper aliis bonis: de qua re nos diximus ſupra *in tract.part.1. cap.3 q.3.art.2.ſeu q.41.*]

Cui pacto † eſt valde ſimilis alia pactio, & conuen- 17
tio videlicet, quod perempto fundo cenſus cenſeatur impoſitus

impoſitus ſuper aliis bonis imponentis, de qua meminit Ioan. Bapt. Bocc. *de ſtatut. Vrb. preſcript.* Gloſ. *10. n. 7. & referr.* Franc. Viu. *deciſ. 369. n. 25. lib. 2.* & ex illa contractum effici vſuratium dicunt, Ea enim, † quæ non

18 poſſunt fieri per modum diſpoſitionis, non poſſunt etiam fieri per modum conditionis, Bal. *in l. ſi quis ſub conditione, & ibi* Paul. de Caſtro, *num. 2. ff. de condit. inſtit.* Et ideo cum talis impoſitio cenſus ſuper omnibus bonis imponentis diſpoſitiuè facta ſit omnino illicita, & repugnet Conſtitutioni Pij V. *vt diximus, ſupra par. 1. cap. 3. q. 3. art. 1.* ergo erit etiam illicita, ſi fiat per modum conditionis, ſi pereat fundus, qui ſubijcitur cenſui, & per hanc rationem fuiſſe boc pactum habitum pro vſurario in Rota *in vna Argentina cenſus apud* Gomeſ. *deciſ. 92. dicunt* Viu & Bocacc. *vbi ſupra.*

19 Ampliatur quartò ſupra firmata concluſio, † vt habeat locum non ſolùm, quoad cenſus creatos poſt dictam Conſtitutionem Pij V. ſed etiam in iis qui fuerunt impoſiti ante illius promulgationem vt ſupra annuimus *num. 7. per text. in cap. 1. & 2. de empt. & vendit. inter extrauag. commun. vt voluit* Surd. *conſ. 162. num. 17 lib. 2. qui multos allegat* Boccacc. *in d. ſuo tract. de cenſib. par 2. num. 35. & Comment. de cenſib par. 2. n. 35. & conferunt tradita per* Nauar. *in ſuo Comment. de vſur. num. 77. ad quem locum ſe remittit, in eod. tract. num. 115. q. 29. in fine, & cum hac ſententia tranſiuit etiam* Molina, *dicta diſput. 391. num. 4.*

20 Qui tamen † quo ad cenſus creatos ante dictam Bullam Pij V. intelligit verum, ſi aliter inter ipſos contrahentes conuentum non fuerit, prout conueniri poſſe contendit, quod placuit etiam Fedet. Martin. *in d. ſuo tract. de iure cenſ. cap. 6. n. 185. cum multis ſeqq.* De

21 † quo tamen dicto Molinæ, & Martini, ego valde dubito, tum propter *d. cap. 1. & 2. de empt. & vendit. inter Extrauag. commun.* tum etiam quia cum ante Bullam quoque *Pij V.* per impoſitionem cenſus conſtitueretur ius reale ſuper ipſo fundo, qui cenſui ſupponebatur, *vt dd cap. 1. & 2.* Non videtur quod ex pacto fieri poſſit, quod ceſſante ſubiecto poſſit remanere cenſus ipſe tanquam accidens fundo accedit cum hoc ſecundum naturam ſit impoſſibile, vt ſupra dictum fuit, & faciunt ea quæ dicemus, *infra hoc eodem cap. 1. quæſt. 2. num. 5.*

22 Ampliatur quintò, vt † ob peremptionem fundi ſuper quo creatus eſt cenſus, pereat non ſolùm cenſus, qui ſuper eo fundatus, & collocatus fuerat ſed etiam alius cenſus, qui forte ſuper dicto primo cenſu impoſitus, & conſtitutus fuit, vt deductum eſt *ſupra q. 31. aliàs part. 1. cap. 3. q. 1. art. 3. num. 13.*

[Nam extincto cenſu, ſuper quo alius cenſus fuit conſtitutus, dicitur perire fundus iſtius noui cenſus, & proinde ob extinctionem prioris cenſus debent ceſſare fructus cenſus ſuperimpoſiti, vt diximus ſupra *d. par. 1. cap. 3. q. 1. art. 3. in addition.*]

23 Ampliatur ſextò, hæc eadem concluſio, vt † illi iidem qui cenſum ſuper ſola perſona conſtitui, & imponi poſſe voluerunt, dixerint illum extingui, & perimi per mortem illius perſonæ ſuper qua conſtitutus, & collocatus fuerat Ioan. Azor *d. Inſtitut.* Moral. *par. 3. lib. 10. cap. 5. q. 1. verſ. 2. oppones.* Fedet. Mart. *in d. ſuo tract. de iure cenſ. cap. 4. num. 13.*

24 Limitat † iſtam concluſionem. Sigiſm. Scacc. *d. q. 1. 178. verſ. explica reſtringendo*, vt non habeat locum cenſu vitalitio, in quo, perempto fundo cenſito, putat emptorem non amittere ſortem, ſed etiam illi reſtituendam: ſicut contingit in ſocietate officij, in quaſi officium vacet per mortem ſocij, vel alio modo, ſocius ponens pecuniam, illam non amittit, ſed eſt ei reſtituenda. Vnde, ſicut ille ſocius non ſubiacet duplici periculo, videlicet mortis eius, ſub cuius vitæ periculo pecunias in ſocietate poſuit & vocationis officij; ſed tantum mortis: ita videtur dicendum in cenſu vitalitio, quòd illius emptor vni tantum periculo ſe ſupponat, videlicet mortis propriæ, non etiam peremptionis fundi cenſuati.

Cæterum, † cùm iſte quoque ſenſus requirat pro forma ſubſtantiali, vt imponatur ſuper fundo frugifero vt diximus *ſupra q. 10. aliàs part. 1. cap. 1. q. 4. art. 3. n. 9.* prout requirunt alij cenſus, ita diſponente Pio V. *in ſua Bulla de cenſib. in verſ. hac igitur noſtra*, & nos diximus *d. par. 1. cap. 3. q. 2. per tot.* & cum in ſenſu vitalitio contrahatur emptio, & venditio, ſicut in aliis cenſibus, omnes ſine difficultate admittunt. Quemadmodum 25

alij cenſus acquiſiti † titulo emptionis, ob peremptionem fundi pereunt abſque aliqua ſpe, quod emptor illorum poſſit pretium repetere, vt deductum eſt *ſupra hoc eod. art. num. 10. cum ſeqq.* Ita etiam dicendum eſt in cenſu vitalitio empto, vt periculum peremptionis pertineat ad emptorem. 26

Non obſtat ſimile de ſocietate officij: tum † quia inter dictos contractus magna eſt diſcrepantia, vt conſiderauit, Rota *coram* Illuſtr. Card. Melino, *in illa Romana ſocietatis, 29. Ianu. 1601. quæ eſt poſt tract. dec 9. n. 12.* tum quia in ſocietate officij non venditur nec officium nec ius percipiendi fructus & emolumenta officij ſed communicantur reditus & prouentus officij, vt dixit Rota *in d. dec. n. 6.* & in dicto contractu celebratur ſolus contractus ſocietatis, vt ſubiungit, ibi Rota *num. 8.* Vnde quando ceſſat, & vacat Officium, nihil ſupereſt quid poſſit inter dictos ſocios communicari: & ſic ceſſat ſocietas, † quæ ſine officio, tanquã 27

eius ſubiecto conſiſtere nequit vt dicit ibid. Rota. *numer. 10. & 17.* Et propterea, cum ſocietas ſit finita, ſocius ponens pecunias debet recuperare illas tanquam ſuum capitale: prout officialis vendendo officium vel aliter de eo diſponendo, videtur quodammodo ſuum capitale recipere in cenſu autem vitalitio, cum celebretur contractus venditionis, ſi pereat prædium cenſitum, ceſſat ius percipiendi fructus ex illo quod fuit venditum. Ergo debet perire periculo emptoris cenſus, per ea quæ diximus *ſupra hoc eodem artic. n. 10. & ſignanter num. 12.* 28

SVMMARIA.

1 *Perempta parte fundi cenſuati perit, & extinguitur proportionabiliter cenſus ſuperimpoſitus.*

2 *Iudicium idem ſit de parte, quo ad partem, quod ſit de toto, quo ad totum.*

[*Conductore ſi res locata in totum pereat, remittitur integra penſio.*

Si pereat pro parte remittitur proportionabiliter pro dicta parte.

3 *Pars fundi non perempta, ſi ferat tot fructus, qui ſufficiant ad ſoluendum integrum cenſum cenſus in nulla ſui parte extinguitur.*

4 *Cenſus conſtituitur ſuper fundo ſimpliciter, non autem ſuper aliqua parte illius.*

5 *Contrarium ſentit Molina.*

6 *Sed reprehenditur ab Auctore.*

7 *Fundus cenſus, quomodo in illius impoſitione, & conſtitutione conſideretur.*

8 *Ius, quod contrahitur ſuper re per impoſitionem cenſus, eſt relatiuum ad fructus rei non terminatiuum ad illam.*

Perempta parte fundi ſuppoſiti, quomodo extinguatur pars cenſus ſuperimpoſiti.

QVÆSTIO C.

aliàs par. 3. cap. 1. qu. 1. art. 2.

FVit aliquando dubitatum, an ſicut perempto toto fundo cenſui ſuppoſito totus cenſus extinguitur, vt in præcedenti Articulo firmatum fuit, eodem etiam modo perempta dicti fundi parte debeat euaneſcere, & extingui pars cenſus. Et cùm quæſtio iſta non eſſet per Martinum Quintum, & Calixtum Tertium, *in ſuis Conſtitutionibus regiſtratis in cap. 1. & 3. de empt. & vend. inter extrauag. commun.* definita, & terminata, illam
1 † pro parte affirmatiua expreſsè reſoluit Pius V. *in ſua Bulla promulgata ſuper forma creandi cenſus, in verſ. poſtremo cenſus omnes, &c.* Quem hac potiſſimum ratione motum eſſe exiſtimo, quod idem † fieri debeat iu-
2 dicium de parte quo ad partem, quod fit de toto, quo ad totum *l. qua de tota, & ibi not. ff. de rei vendic.* Tiraq. *de retract. Lignag. §. 1. gl. 7. num.* 40.

[Et poteſt comprobari exemplo conductoris, qui cum ſoluat penſionem in recompenſationem fructuum, quos percipit ex re ſibi locata ſicut ſi res illa pereat in totum, remittitur ei integra penſio, quia in totum impeditur frui re conducta, *l. ex conducto, §. 1. verſ. ſed ſi ager. ff. locat.* Bal. *in l. licet n. 4. C. locat.* Boſſ. *in ſua pract. crimin. in titul. de remiſſ. merced. num.* 85. Ita ſi res pereat pro parte, & proinde non poſſit pro ea parte fructus ex illa percipere, debet ei pro dicta parte, & rata remitti penſio, cum locator non poſſit præſtare patientiam quod conductor pro ea parte re conducta vtatur Bart. *in l. 5. n. 4. C. de iur. emphiteut. & in l. ſi merces, §. vis maior num. 6. ff. locat.* Aret. *conſil. 55. n. 4.*] *& iuxta hanc concluſionem reſolutum fuit in* Rota *coram* R.P.D. Mazanedo, 10. *May*, 1606. *in illa Rauennatenſi cenſus, quæ reperitur impreſſa, poſt tract. deciſ.* 88. *per totam.*

3 Quod † tamen ita accipiendum eſſe arbitror niſi pars fundi ſuppoſiti, quæ remanet non perempta tot ferat fructus, & reditus, qui ſufficiant ad ſolutionem integri cenſus, eo enim caſu remanet viuus totus cenſus, & debitor illius tenetur ad ſolutionem totius, & integræ reſponſionis cenſualis tàm inſpecto iure communi, quam vigore, *d. Conſtitutionis* Pij V. *vt dixit* Feder. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſu cap* 8. *n.* 224. *& ſeqq. vbi comprobat, & reſpondet contrariis, &* Siatil. Pacif. *in ſuo tract. de Salu. interd. inſpect. 5. cap. 1. n. 147. ſecundum vltimam impreſſionem*, Mart. Medic. *dec. Senenſ. in* 58. *examinat. num. 5. verſ. quæ omnia*] *& plenè deduxit.* Rota *coram* Illuſtr. Cardin. Mellino, 30. *Octobris*, 1602. *in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tract. dec. 5. per tot. vbi*
4 *n.* 3. concludentem reddit rationem, quia † ſcilicet, cenſus conſtituitur ſimpliciter ſuper ipſa re, & non ſuper aliqua certa parte rei, & ideò donec ſupereſt tanta illius pars cuius fructus ſatis ſint ad ſolutionem integri cenſus non poteſt dici perempta res ipſa ad effectum, vt inde reſultet, & ſequatur extinctio cenſus. [*& præfatam concluſionem ita declarat eadem* Rota *coram* R.P.D. Merlino, 5. *Iuly*, 542. *in vna Romana cenſus ibid. dec. 2. num. 7.*

Ex qua ratione redditur valdè dubitabile, idque dicit [Couar. *variar. reſolut. lib. 3. c. verſ. ſed quia hypotheca,*] *& ſequitur* Fernand. Rebell. *in ſuo tract. de oblig. Iuſt. lib. 10. q. 6. n. 17.* ſcilicet, quod totius penſionis annuæ obligatio eſt in tota re, & partis in parte, & maior, minorve pars obligationis in maiori, minorive parte rei, vbi pro maiore, minoreve parte rei intelligit illam, quæ ſecundum cõmunem æſtimationem maioris, minoriſve æſtimationis, & valoris extiterit. Hæc inquam conſideratio, & animaduerſio *Couar. & Rebelly*, non videtur recipienda, cùm cenſus ipſe, & annua penſio, quæ conſtituitur, & videri conſtituatur, & collocetur, ſuper ipſa re tanquam ſuper toto, & non ſuper aliqua certa rei parte, vt fuit bene deductum in *d. Romana cenſus proximè allegata, n. 3.* Quod ſatis apte confirmari poteſt ex alia eiuſdem *Rotæ* reſolutione facta *coram* R.P.D. Sacrato, 14. *Iannar.* 1602. *in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tract. deciſ. 90. num* 6. vbi fuit dictum, quod cenſus impoſitus, & collocatus ſuper duobus fundis, prout fundari poſſe, diximus *ſupra q. 41. aliàs part. 1. c. 3. q. 3. art. 2.* altero ex dictis prædiis pereunte totus cenſus ſuſtinetur ſuper altero, ſi fundi reſtantis fructus poſſint eſſe ſufficientes ad ſolutionem totius cenſus.

Neque in iſto Articulo cutandum eſſe crediderim 5
de Ludou. Molina, *qui in ſuo tract. de contract. part. 2. diſput. 391. num. 3. verſ. poſteriori verò*, videtur ſentire, quod ſemper perempta parte fundi cenſuati debeat perire pars cenſus proportionabilis nulla habita ratione, nec facta diſtinctione, an pars remanens ferat tot fructus, qui ſufficiant pro ſolutione integri cenſus, motus ratione primo quidem aſpectu ſatis apparente, & probabili, videlicet quod cenſus eſt ius in re, & tota res ſuper qua cenſus conſtituitur, & collocatur eſt obligata ad annuam reſponſionem cenſualem, & obligatio extenſa eſt in tota re, ita vt tota ſit in tota re, & pars in parte, vt ſentire etiam videtur Rebell. *d. q. 6. n. 17.* Vnde infert *Molina* quod ad peremptionem partis rei ſuppoſitæ debeat de neceſſitate perire, & extingui ea pars obligationis, quæ ſuper ea parte tanquam in ſuo ſubiecto erat collocata, & conſequenter etiam pars cenſus, quamuis pars rei, quæ remanet, reddat tot fructus qui ſatis eſſe poſſint ad ſolutionem integri
cenſus. Etenim † licet hæc ratio videatur ſatis colora- 6
ta, non tamen apud me talis eſt, quæ in *Molina, & Rebelly*, ſententiam trahere potuerit; continet enim in ſe fallaciam, cùm falſum ſit, quod illud ius reale, quod per impoſitionem cenſus conſtituitur ſuper fundo, qui cenſui ſupponitur non ſit inſolidum, & integraliter in qualibet parte fundi conſtitutũ. Quando † enim
cenſus fundatur, & conſtituitur ſuper aliquo prædio, 7
illud conſideratur tanquam vnum totum integrale, & non conſiderantur ſingulæ illius partes de per ſe diſtinctæ & ſeparatæ, ſed totus cenſus imponitur ſuper toto fundo tanquam ſuper illo toto; non autem quælibet pars cenſus imponitur ſuper qualibet parte fundi, ita vt poſſit diſcerni quanta pars cenſus ſit ſuper qualibet parte fundi collocata, vnde ceſſat argumen-
tatio. *Molina, & Rebelly*, Præterea † ius iſtud reale, 8
quod conſtituitur ſuper fundo cenſuato non debet conſiderari terminatiuè ad ipſum fundum, ſed relatiuè ad fructus illius, ita ſcilicet, vt fundus remaneat obligatus ratione fructuum, videlicet vt annua cenſualis reſponſio ſoluatur ratione fructuum, qui ex illo fundo percipiuntur: vnde ſi pars fundi, quæ remanet ferat tot fructus, qui ſufficiant pro integro cenſu annuo non eſt inconueniens, vt integra reſponſio ſoluatur, ſin minus ſoluatur pro ea parte ad cuius ſolutionem fructus partis fundi remanentis, & non peremptæ ſufficiunt. Quæ omnia videtur non obſcurè ſenſiſſe Rota *coram* Illuſtriſſ. Cardinali Lancellotto, *in illa Romana cenſus*, 30. *Octobris*, 1602. *quæ eſt in calce tract. deciſ. 5. n. 1. & per tot.* vt ex illius diſcurſu poteſt quàm faciliimè apparere.

SVMMARIA.

1 *Cenſus, quod non extinguatur, ſi pereat fundus cenſitus culpa*

culpa,& facto domini illius,volunt aliqui.
2 *Contrarium volunt alij.*
3 *Exempla ſicut digitus rem demonſtrant.*
4 *Exempla ſubiiciunt rem tactui.*
5 *Exempla res veritatem comprobant.*
6 *Cenſus impoſitus ſuper molendino apto ad macinandum frumentum,ſi eo diruto ex eius mola, & fiſtulis aliud conſtruatur,ſolui non debet.*
Contrarium volunt Boccac.& malè,n.8.& ſeqq.
7 *Ratio ,vbi eſt eadem , ibi debet eſſe eadem iuris diſpoſitio.*
9 *Molendinum ad molendum granum , quibus partibus conſtituatur,& integretur.*
10 *Totum integrale deſtruitur deficiente vna ex ſuis partibus integralibus.*
11 *Cenſus extinguitur , ſi reddatur infructuoſus illius fundus.*
12 *Mola ad molendum granum licet de ſe ſit res mobilis donec tamen deſeruit molendino,& eſt eius pars integralis,dicitur immobilis.*
[*Mobilia quæ cohærent immobilibus reputantur immobilia.*
13 *Ædificium conſtructum ex cæmentis ædificij diruti eſt diuerſum,& ſeparatum ab ædificio deſtructo, &* numer.15.
14 *Nauis compacta ex tabulis alterius nauis penitus diſſolutæ,eſt noua nauis ab antiqua penitus diſtincta.*
15 *Domus conſtructa ex cæmentis alterius domus omninò dirutæ,& deſtructæ non eſt eadem domus,ſed alia ab ea penitus ſeparata.*
[*Molendinum conſtructum ex ruina,& cæmentis alterius,eſt nouum Molendinum.*
Actio ſemel extincta amplius non reuiuiſcit.
Hypotheca , quæ ſemel eſt reſoluta , amplius non reuiuiſcit.
Cenſus extinctus ex eo , quod perierit fundus non reuiuiſcit etiam quod fundus ille redintegretur.]
16 *Ruin.conſ.94.num.7.lib.4.declaratur.*
17 *Hypotheca conſtituta ſuper domo illa deſtructa,remanet ſuper area.*
18 *Fundus cenſus , ſi pereat culpa , & facto domini illius quomodo conſulatur domino cenſus.*
19 *Fundus cenſus ſi pereat caſu,cenſus extinguitur.*
20 [*Peremptio vel infructuoſitas fundi cenſus quod contigerit culpa venditionis cenſus debet probari à domino illius.*
21 *Culpa non præſumitur.*
22 *Bonus quilibet præſumitur*]

Fundus cenſus , ſi pereat non caſu,ſed facto domini illius,an cenſus extinguatur.

QVÆSTIO CI.

aliàs par.3. cap.1. quæſt. 1. art.3.

EXcitant dubitationem Scribentes , quæ venit in hoc tertio articulo diſſoluenda , an ſi fundus cenſui obnoxius pereat non quidem caſu fortuito , ſed ex voluntate, & facto domini ipſius fundi,cenſus pereat , & extinguatur. In quo Articulo cùm Doctores
1 non benè inter ſe conueniant , cum † partem negatiuam videatur tenere Gregor. de Valent. *Commentar. Theologicor. tomo 3. diſput 5. quæſt.22. de cenſib. puncto 2.*
2 *verſic. hoc autem intelligi debet.* Partem verò † affirmatiuam amplectatur Nauar. *in ſuo Comment. de vſur. numer.118.quæſt.25. quem ſequitur* Fernand. Rebell. *in ſuo tract. de oblig.ii. Iuſtit.lib.10. quæſt.6. numer.18.* & plerique ex iis quos mox referam pro negatiua opinione

Multi autem pro reſolutione propoſiti Articuli ſubiiciunt exemplum de molendino apto ad molendum frumentum ſuper quo fuerit cenſus impoſitus,& collocatus , an ſi dominus illius illud omnino , & funditus deſtruat ex eo fonte quod aqua quæ ad molendinum præfatum per canales & fiſtulas ad molendum ducebatur ſolitum curſum mutauerit , & alio fluere cæperit , & cum eadem mola aliud molendinum in alio ſuo ſolo ædificet , & per eoſdem canales,& fiſtulas ad illud nouum molendinum ducat, cenſum ſuper veteri , & deſtructo molendino impoſitum teneatur ſoluere ex molendini nouiter conſtructi redditibus, fructibus,& emolumentis.

Et quoniam † exempla ſicut digitus rem oſtendunt, 3
§.1.*Inſtitut.de gradib.l.1.ff.de præſcr.verb.* & tactui quodammodo † illam ſubiiciunt,Bald.*conſ.358.ſub num.4.* 4
*lib.*1.Rim.iun.*Inſtit.de donat.in rubr.num.156.* & exemplis † veritas comprobatur,Bar.*in l.nemo, C.de ſentent.* 5
& interlocut. omn. iudic. Ideò vt quid pro veritate in hoc Articulo ſtatuendum ſit,facilius cognoſcamus ſuper dicto exemplo de molendino deſtructo inſiſtere conſtitui.

In qua difficultate Nauar. *d.num.118. quæſt.25.* tenet 6
partem negatiuam ea potiſſimum ratione , Quia cenſus fuit impoſitus ſuper molendino antiquo,quod fuit deſtructum,& deuaſtatum;molendinum autem de nouo conſtructum , & ædificatum eſt aliud ab antiquo, vnde non poteſt dici quod ſit ſuppoſitum , & obnoxium oneri ſolutionis cenſus,& cum Nau.*tranſit etiam* Thom.Boninſign.*in ſuo tract. de cenſib. cap.13. numer.3.* Ludouic.Molina *in ſuo tract.de contract. par.2. diſputat.*v94.*num.5.*Ioan.Azor.*Inſtit. Moral.part.3.lib.10.cap.16. verſ.breuiter,* Feder.Matt.*in ſuo tract.de iure cenſ. cap.8. numer.218.& ſeqq.*Statil.Pacific.*in ſuo tract.de Salu.Interd. inſpec.5. cap.vnico , n.153 ſecundum vltim. impreſſion.* Quibus addo Ludouic. de Auend. *de cenſib. Hiſpan.c.60.num.14.cum ſeqq.*vbi hanc concluſionem nonnullis ſimilibus confirmat,& pro ea adducit tex.in *leg. ſi ita legatum 68.& in l.ſeruum filij,46.§.ſi area,ff.de leg.1. Et hanc eandem ſententiam fuit amplexa ,* Rota *coram* Seraph.*deciſ.1417 numer.4 par.2.* quibus Ego libenter aſſentior.Nam cùm cenſus accedat ipſi fundo , & illi hæreat tanquam accidens ſuo ſubiecto, ſicut ſubiecto ſublato accidens conſiſtere non poteſt , ita nec cenſus abſq; ſuo fundo,vt diximus *ſupr.hac ead.q.15.art.1.n.15.* & ideo non eſt facienda differentia , an fundus pereat facto & culpa domini illius , an verò facto ipſo, & caſu fortuito , cum vtroque caſu cenſus remaneat abſque fundo , & accidens abſque ſubiecto , & propterea cum † vtroque caſu militet eadem ratio vt extingui debet cenſus , debet etiam ſequi idem effectus extinctionis,*l.illud,ff.ad l.Aquil.*Surd.*conſ.131.num.19. lib 3.*

Neque † ab hac ſententia potuit me retrahere au- 7
ctoritas Boccac.*in ſuo tract.de cenſib.par.2.n.42. & ſeq.* qui contrarium tenuit ea ratione , quod cenſus fuerit impoſitus ſuper molendino, & ſit ſuper domo,fiſtulis, & mola quæ conſtituunt illud totum integrale , & cùm ex deſtructione domus , non deſtruatur mola, neque fiſtulæ , immo ex eiſdem fiſtulis , & canalibus ducatur aqua ad domum de nouo conſtructam , & ædificatam , in qua cùm eadem mola ex parua loci mutatione fuit factum nouum molendinum in ſolo eiuſdem domini qui propterea eſt dominus ſecundi molendini de nouo conſtructi , & ædificati , ſicut erat dominus prioris antiqui deuaſtati.& ideo inquit *Boccac.*tenetur cenſum impoſitum ſuper antiquo molendino ſoluere ex fructibus,redditibus , & emolumentis huius noui, prout tenebatur ſoluere ex fructibus , & redditibus prioris deſtructi, [*prout defendit etiam* Ioan. Madis *in tract. quem inſcripſit Cenſuum requiſita, & inſtrum.form.circa 22.quæſitum n.1.cum duob.ſeqq.*]

9 Nam his † oon obſtantibus cum ſententia Nauar.
& Sequacium [*quam amplectitur* Steph.Grauian. *diſc.
forenſ. tom 4. cap.654. n.6. vbi multos allegat.*] tranſeun-
dum cenſeo, quæ confirmatur ex infra dicendis, &
quidem Primò, quia cenſus fuit conſtitutus ſuper mo-
lendiuo,& ſic ſuper iſto toto integrali quod conflatur
noo ſolum ex mola,fiſtulis & domo,vt dicebat Boccac.
in loco ſupra citato, *n.*43. ſed requiritur vlterius aqua
profluens per fiſtulas, & canales ad moleudum, cum
ſine ipſa ædificium ipſum ſit inutile,& nullos reddere
poſſit ex demolitione fructus, & emolumenta, vt ad
10 cenſum patet, quorum † vno deficiente non poteſt,
eſſe neque dici molendinum,argum.*l.cum qui ædes*, *ff.
de vſucap*. Vode cùm in caſu propoſito defecerit cur-
ſus aquarum,& propterea à domino prioris molendini
fuerit etiam deſtructæ domus dicendum eſt deſiiſſe
eſſe in rerum natura molendinum ob carentiam, &
defectum partium integralium, & conſequenter ex-
tinctum eſſe cenſum ſuper eo impoſitum.
11 Præterea † certum eſt, quod ſi res ſuper qua cen-
ſus conſtitutus fuit infructuoſa reddatur ipſe quoque
cenſus ceſſat, & deſinit deberi, vt diſpoſuit Pius V.
in ſua Bulla ſuper forma creandi cenſus, & nos dicemus
in proxima ſeq.quæſt.ſed ob mutationem curſus aqua-
rum mola, fiſtulæ, & canales per quos aqua duceba-
tur ad molendum, necnon etiam domus, & ædifici-
um, quod pro molendino deſeruiebant reddita ſunt
infructuoſa; ergo debet etiam ceſſare obligatio ſol-
uendi cenſum deſuper conſtitutum.
12 His addi poteſt, † quod licet mola donec molen-
dino eſt applicata inter immobilia reputetur [quia
mobilia quæ cohærent immobilibus reputantur im-
mobilia Rim.iun.*conſ.*501.*n.*76.*lib.*5.Claud. Bertaz. *de
clauſul.Inſtr.clauſul.*19.*gloſ.*3.*num.*7.Mart.*vot.*82.*n.*4.*vbi
hoc exornat*,] ſi tamen à Molendino ſeparetur eſt iudi-
canda tanquam res mobilis. Bald. *in cap.contingit*, *col.
pen. verſ. quæro nunquid mola*, *ext.de dolo*, *& contum.*
Tiraq.*de retractu Lignag.*§.1.*glo.*7.*num.*91.vndè cùm in
caſu propoſito præſupponatur molam fuiſſe ſepara-
tam ab antiquo molendino, illa erit iudicandam tan-
quam res mobilis, ſuper qua cenſus conſiſtere non
poterat,vt dictum fuit *ſupra part.*1.*cap.*5.*quæſt.*1.*art.*6.
Nec refert quod eadem mola fuerit applicata nouo
molendino,quoniam vt dicit Nauar. *loco ſupra allega-
to*, hoc eſt nouum, & aliud molendinum diſtinctum,
& ſeparatum ab eo, ſuper quo cenſus erat colloca-
tus, & impoſitus: & cum vetus, & antiquum mo-
lendinum ita fuerit deuaſtatum, vt illius forma, &
13 ſubſtantia ſit penitus mutata, licet † ex mola, & cæ-
mentis illius fuerit factum, & conſtructum nouum
molendinum, hoc tamen nouum non eſt illud idem,
14 ſed alterum diuerſum, vt dicitur de naui † compacta
ex tabulis alterius nauis penitus diſſolutæ, *leg. inter
ſtipulantem*, §. *ſacram verſ. & nauis*, *ibi* Doctor. *ff. de
15 verb. obligat.* & de domo † conſtructa ex cæmentis
habitis ex ruina alterius domus, quæ ſimiliter non
eſt eadem domus, ſed alia ab illa ruinata, & diruta
penitus diſtincta, & ſeparata *d.*§.*ſacram. l.quod tamen*,
§.1. *quib. mod. vſufr. amitt.* & benè deducit Nauar. *d.
numer.*118. & cum hac concluſione in effectu tranſit
etiam Mart.Boo.*de contract.diſp.*3.*q.*4.*punct.vnico*,*n.*18.
[Et in molendino conſtructo ex ruina, & cæmen-
tis alterius molendini quod non ſit idem, ſed nouum
molendinum dixit Rota *coram* Seraph. *deciſ.*2418.*n.*4.
Et facit vrgens ratio, quia actio ſemel extincta peni-
tus amplius non reuiuiſcit *l. Manius* §.*duob.ff.de leg.*2.
l.qui res, §.*aream*,*ff.de ſolut.l.inter ſtipulantem*, §.*ſacram*,
& ibi Bar.*num.*2.*ff.de verb.obligat.cum alijs apud* Surd.
*deciſ.*113 *num.*4.*& dec.*266.*num.*5.Prout nec hypothe-
ca, quæ ſemel omnino ceſſauit, & euanuit, amplius
non reuiuiſcit, *l.eius qui* §.*fin.ff.de iur fiſc.gloſ.in l.ſi
cum*,§.*fin.ff.de furt.*Surd.*deciſion.*51.*numer.*5.*& deciſion.*
163. *numer.* 4. Vude actio ex contractu cenſuali
oriens, vt cenſualis hypotheca, quæ per rei cenſua-
tæ peremptionem eſt ſemel penitus extincta non po-
teſt amplius reuiuiſcere,etiam ſi res illa redintegretur,
vt aliis ſimilibus comprobat Rota *in vna Rauennatenſi
cenſuum* 14. *May*,1621.*coram* R.P.D. Manzanedo, *quæ
eſt poſt tract.deciſ.*349.*n.*8.]
Nec obſtat auctoritas † Ruin. *conſ.*94. *num.*7.*lib.*4. 16
qua nititur *Boccac.* qui contrariam ſententiam defen-
dit, quoniam *Ruin.* loquitur oon quando fit oouum
molendinum ex mola,& aliis cæmentis antiqui diru-
ti,& deuaſtati,ſed quando antiquum moleodinum au-
getur,& reſtauratur, quæ ſunt inter ſe valdè diuerſa,
iuxta not per Iaſ. *in l.ius ciuile*, *n.*15.*ff.de inſt.& iure*,&
clarius per Rip.*in l.*1.*ſub n.*4 *ff. in quib. cauſ. pignor. vel
hypot.contra*,*& ipſemet* Ruin.*ibi optimè animaduertit*,*&
dicit* Io.Azor.*in d.verb.breuiter ſupra citato.*'
Prout † non obſtat regula *l. ſi fundus*,§. *ſi res*,*l.Pau- 17
lus*,*& domus*,*ff. de pignor.l.domo*,*ff.de pignor. act.* io qui-
bus habetur quod deſtructa domo,quæ alicui erat hy-
pothecata, adhuc ad fauorem creditoris remanet fir-
ma hypotheca ſuper area in qua domus illa conſtructa
erat: Quia ex hac regula non poteſt inferri quod in
caſu propoſito cenſus debeat ſolui ſaltem ratione areæ
in qua fundatum erat molendinum, quod deſtructum
fuit: quoniam licet hypotheca remaneat ſupra area
domus dirutæ, hoc tamen noo poteſt trahi ad caſum
noſtrum, in quo cenſus non poteſt conſiſtere in re in-
fructifera, & propterea cum area ſupra qua conſtru-
ctum erat ædificium ſit propter ruinam reddita ſteri-
lis, & infructuoſa,non poteſt eius ratione deberi an-
nuus cenſus.
Stat igitur prima concluſio, quod cenſus extingui-
tur ob peremptionem fundi ſuppoſiti, ſiue illa ſequa-
tur caſu fortuito,ſiue etiam facto, & voluntate domi-
oi ipſius fundi.
In hoc autem differt vnus caſus ab altero, quia † 18
quando fundus perit voluntate,& facto domini illius,
extinguitur quidem cenſus, ſed eſt conſultum domi-
no cenſus, vel vt poſſit repetere pretium cenſus,
totumque intereſſe tàm lucri ceſſantis, quàm damni
emergentis actione de dolo, ſeu alia,vel vt cogat do-
minum fundi vt alium cenſum conſtituat ſuper alia re
immobili,& frugifera,*vt tradit* Nauar.*d.q.*25.*ad fin.*ſe-
quitur Fernand.Rebell.*d.q.*6.*num.*18.*&* Feder.Martin.
*d.cap.*8.*num.*221.*& ſeqq.* Quam ſeotentiam fuit etiam
amplexus Ludou. Auend. *d.cap.*60.*n.*19.Sigiſm.Scacc.
de Commerc.§.1.*q.*1.*num.*178.[*Et cum hac opinione per-
tranſiuit etiam* Gratian *d.cap.*654.*num.*1.*vbi multos alle-
gat*, *& illam multis ſimilibus comprobat*, *& num.*7.*alios
congerit.*] quando autem fundus perit † fortuitò, vel 19
ſaltem abſque fraude, & dolo domini illius fundi,
puta, perſiſtendo in eodem exemplo, ſi dominus mo-
lendini illud deſtruat ex eo forte, quod propter mu-
tationem curſus aquarum eſſet redditum penitus io-
utile, & infructuoſum, vt conſiderat Boniuſig.*d.tract.
de cenſib.cap.*13.*n.*4.Ceſſat omnis obligatio ipſius debi-
toris cenſus, & illa in totum extinguitur, vt dixi-
mus ſupra, *& proxima ſeq. quæſtione dicemus*, [*& pro
hac opin.alios congerit quos ſequitur* Grat.*d.c.*654.*n.*6.
Si autem contingat dubitari.An fundus cenſitus 20
perierit, vel redditus fuerit infructuoſus caſu fortui-
to, an verò culpa debitoris cenſus,*licet* Boccac.*in tra-
ctat.de cenſib.part.*2.*num.*41.*in fin.* videatur ſentire hu-
ius difficultatis reſolutionem eſſe repoſitam in iudicis
arbitrio. Verior tamen mihi videtur ſententia Martij
Medic.*in ſuis deciſionib.ſenen.examinat.*18 *numer.*15.*&
infra.* Quod emptor, & dominus cenſus teneatur †
probare quod talis peremptio, & infructuoſitas con-
gerit culpa venditoris, & debitoris cenſus nam ven-
ditor habet ſuam intentionem fundatam ſupra ipſa
peremptione, vel infructuoſitate quæ ex Bulla Pij V.
ſuper

ſuper forma creandi cenſus ſufficit ad liberandum venditorem ab oocre ſoluendi cenſum, nec in ea ſit aliqua diſtinctio an fundus perierit, vel redditus infructuoſus culpa venditoris, an verò caſu fortuito. Et † in dubio culpa non præſumitur, *vt dicit ibi* Martius *n.*18. Immo † quilibet præſumitur bonus l. *meritò ff. pro ſoc.* qoæ præſumptio transfert oous probandi contrarium in dominum cenſus.

SVMMARIA.

1 *Cenſus imponi debet ſuper fundo fructifero.*

2 *Cenſus extinguitur ſi fundus ſuppoſitus reddatur ſterilis, & infructuoſus.*

Ampliatur vt reddita infructuoſa parte fundi ſuppoſiti pro ea rata extinguatur cenſus, n.6.

Niſi pars fundi, quæ remanet frugifera reddat fructus ſufficientes pro ſolutione totius cenſus, n.8.

Declaratur ampliatio ſi fundus vel eius pars reddatur infructuoſa perpetuo ſecus ſi pro aliquo tantum tempore num.9.

3 *Cenſus impoſitio ſit contemplatione fructuum rei quæ cenſui ſupponitur.*

4 *Debitum contractum contemplatione fructuum habet tacitam conditionem, ſi fructus naſcentur.*

5 *Pactum quod cenſus ſoluatur etiam quod fundus ſuppoſitus reddatur infructuoſus, non eſt licitum.*

[*Cenſus ex eo, quod fundus efficiatur omnino infructuoſus extinguitur tam quoad ſortem, quàm quoad fructus decurrendos.*

Amplia vt d. fundo rurſus effecto infructuoſo non reuiniſcat cenſus.]

7 *Æquiparatorum eadem eſt diſpoſitio.*

10 *Cenſus non extinguitur ſi fundus ſuppoſitus non ferat fructus per aliquod tempus, ſed debet ſolui, ex fructibus aliorum bonorum.*

11 [*Pactum, quod impoſitor cenſus teneatur manutenere fundum in bono ſtatu, & coli facere non eſt illicitum.*]

Cenſus extinguitur, ſi fundus cenſuatus efficiatur infructuoſus.

QVÆSTIO CII.

aliàs part. 3. *quæſt.* 2.

CVm pro iuſtitia, & validitate contractus cenſua-
1 lis neceſſariò requiratur † vt res ſuper qua imponi, & collocari debet ſit de ſui natura fructifera, ideſt, apta ad fructus ferendos, vt latè dictum fuit *ſupra q.*40. *& 41. aliàs part.*1. *cap.*3. *quæſt.*2. *per tot.* ſequitur. quod
2 † ſi res illa ſuppoſita reddatur infructuoſa, & ſterilis, ideſt deſinat de ſui natura eſſe apta ad fructus ferendos, cenſus etiam ſuper ea impoſitus, & collocatus extinguatur, & reſoluatur, vt expreſsè ſanciuit. Pius V. *in ſua Conſtitutione promulgata ſuper forma creandi cenſus in verſ. poſtremo, &c.* vbi leguntur hæc formalia verba. *Poſtremo cenſus omnes in futurum creandos non ſolum re in totum, vel pro parte perempta, aut infructuoſa in totum, vel pro parte effecta volumus ad ratam perire, &c.* firmant omnes illi Doctores quos retulimus *in proximo art. præcedent. quæſt.* & per eos Surd. *conſ.*162. *n.*17. *lib.*2. *&* Martin Bonacin. *in ſuo tract. de contract. diſp.*2. *q.*4. *puncto vnico, num.*20. *verſ. tertio non poteſt, & alij magis communiter* [*& habuit pro firmo* Rot. *in vna Rauennatenſi cenſuum* 1. *Iulij*, 1630. *coram* R.P. D. Durano, *poſt*
3 *tract. dec.*545. *num.*1. [& confirmatur, † quia certi iuris eſt quod impoſitio cenſus ſit contemplatione fructuum ex re ſuppoſita colligendorum, cùm inter alia ſubſtantialia in conſtitutione cenſus requiratur quod fundus ſuper quo conſtituendus, & collocandus eſt ſit frugifer, ita diſponente Pio V. *in d. ſua Conſtitutione*, & nos ſupra diximus, & propterea cùm fuodus cenſui ſuppoſitus poſt ſequutam illius ſterilitatem non ſit amplius aptus ad fructus ferendos, *argum. l. eius, qui in prouincia, ff. ſi cert. pet.* ſequitur vt nec cenſus exinde de-
beatur. Quia † vbi aliquid eſt in obligatione contem- 4
platione fructuum ſubintelligitur tacita conditio ſi fructus naſcantur, *l. interdum per tot. ff. de verb. obligat.* Paul. de Caſtro *in l. ex conducto, §. ſi vis tempeſtatis, col.*1. *ff. locat. facit idem* Caſtr. *in l. Imperator, num* 8 *ff. de* Trebell. *& pluribus confirmat* Sim. de Pret. *in ſuo tract. de interpr. vlt. volunt. lib.*4. *interpr. vlt. dubii. vlt. ſolut.*3. *n.*13. *& ſeqq.*

Et licet † *Federic. Martin.* quo ad cenſus creatos an- 5
te d. Bullam *Pij V.* & etiam quo ad cenſus creatos poſt promulgationem eiuſdem Bullæ in iis locis, in quibus illa vſu recepta non fuit *in ſuo tract. de cenſ. cap.*5. *n.*285. *& ſeqq. & cap.*8 *numer.*236. dicat hanc concluſionem non procedere ſi contrahentium voluntate in conſtitutione, & venditione cenſus adiiciatur pactum quod annua penſio cenſualis ſolui debeat etiam quod fundus cenſui ſuppoſitus efficiatur in totum vel pro parte infructuoſus, & hoc aliquot fundamentis, licet ſatis leuibus, nitatur comprobare *d. cap.*5. *numer.*287. *& ſeqq.* Quia tamen in omnibus præſuppooit eſſe licitos cenſus perſonales, quod nos eſſe omnino alienum à natura contractus, & à diſpoſitione Summorum Pontificum diximus *ſupra ſæpius, & latè p.*1. *cap.*3. *quæſt.*1. *artic.*6. ſequitur, quod hæc *Martin.* traditio nullo modo ſit recipienda, quæ repelli etiam poteſt ex iis quæ diximus *ſupra hoc eod. capit.* 1. *quæſt.*1. *articul.*1. & eſt tranſeundum cum concluſione ſupra firma-
ta. Quæ ampliāda eſt, † vt procedat ſiue reddatur infru- 6
ctuoſus totus fundus cenſuatus, ſiue dumtaxat aliqua illius pars, ſicut enim qoando totus fundus efficitur infructuoſus, perit, & extinguitur totus cenſus, ita etiam ſi reddatur infructuoſa pars fuodi pro ea rata cenſus reſolui debet, vt diſpoſuit *Pius V.* loco ſupra relato vbi æquiparat hos caſus, quod fundus pereat in totum, vel pro parte. & quod fundus reddatur ſterilis, & infructuoſus in totum, vel pro parte [*Vt conſiderauit* Rota *in illa Rauenatenſi cenſuum coram* R.P.D Manzanedo, 24. *Maij*, 1621. *quæ eſt poſt tract. dec.*349. *n.*3.] &
proptereà diſpoſitio † facta in voo ex æquiparatis; de- 7
bet etiam habere locum, & trahi ad alterum, iuxta ea quæ notant Scribentes, *in l.*1. *ff. de leg.*1. Dec. *in cap. tranſlato, in* 1. *lectura, n.*7. *& ſeqq. ext. de conſtit.* Cagnol. *in l. præter bonorum, n.*4. *& ſeqq. ff. de regul. iur.* Et ideò ſicut per peremptionem partis rei cenſuatæ proportionabiliter perit, & extinguitur ipſe cenſus, vt diximus *in q. præcedenti art.*2. eadem ratione ſi reddatur infructuoſa, & ſterilis pars fundi ſuppoſiti debet proportionabiliter intelligi extinctus, & reſolutus ipſe quoque cenſus, quod expreſsè ſenſit Rota *coram* R.P.D. Manzanedo, 10. *Maij*, 1606. *in illa Rauenatenſi cenſuum, quæ eſt impreſſa in fine tract. dec.*88. *n.*1. *&* 4. *Et d. dec. Rauenatenſi cenſuum, quæ eſt* 349. *poſt tract. n.*1. *& in ead. cauſa coram eodem* 29. *Martij eiuſdem anni* 1621. *quæ ibid. eſt dec.* 387. *per tot.*

Quæ concluſio eſt amplianda ſecundo modo, vt reddito penitus infructuoſo fundo cenſito pereat cenſus non ſolum quoad ſortem. ſed etiam quoad annuas reſponſiones in poſterum decurrendas: vt dixit Rota *in illa Rauenatenſi cenſuum coram* R. P. D. Manzanedo, 4. *Februarij* 1611. *quæ eſt poſt tract. dec.*386.

Nam ſi fundus ille cenſualis ſemel redditus penitus infructuoſus rurſus efficiatur fructuoſus. non propterea cenſus ſemel extinctus reuiuiſcit, vt multis ſimill-

bus confirmat Rota *in eadem cauſa coram eod.24. Maij, 1621. quæ ex ibid. dec.349. n.8. vbi n.4.* reddit rationem quia ſi fundus, qui per inundationem aquarum, & ſiccitatem temporis reddatur fructifer, non eſt idem fundus, ſed nouus fundus ex noua terra, mediãtibus aquis ibi allata conſtitutus, & nulli cenſui obnoxius, Et propterea ibi Rota concludit cenſum iam extinctum non reuiuiſcere latiſſimè iuribus, & rationibus id comprobans: *& conferunt tradita ſupra in tract. hoc eod.c.1.q.1. art.3.n.12.& ſeqq.& in addition.*]

8 Declarari † autem, & intelligi debet hæc ampliatio vt procedat, & ſit vera, dummodo pars fundi quæ remanet frugifera non ſit apta ad reddendum tot fructus qui ſufficiant pro ſolutione totius, & integri cenſus: ſi enim ea pars, quæ non eſt reddita ſterilis, & infructuoſa eſſet apta ad producendos fructus ſufficientes pro toto, & integro cenſu, ex peremptione partis fundi cenſuati in nihilo cenſus diminueretur, ſed totus, & integer remaneret viuus, & efficax, & in ſuo robore, iuxta ea quæ dicta, & concluſa ſunt *ſupra qu. præced. art.2.*

9 Principalis etiam concluſio declarari debet † vt ita demum intelligatur extinctus, & reſolutus cenſus totus, vel pro parte ex eo, quod fundus cenſui ſuppoſitus totus vel pro parte ſit redditus infructuoſus, & ſterilis, quando ſterilitas, & infructuoſitas eſt talis, vt ex ea fundus ille ſit effectus omninò non aptus ad fructus aliquos perpetuò ferendos, ſiue loquamur de extinctione totius cenſus ex eo quod totus fundus ſit redditus infructoſus, ſiue loquamur de extinctione partis cenſus ſub pretextu quod pars fundi ſit effecta ſterilis, ſecus autem ſi ſterilitas non ſit perpetua, & talis, quæ adimat omnem prorſus ſpem quod aliquo tẽpore poſſit aliquos fructus reddere, ſed ſit temporalis: ita vt per aliquot annos fundus ille, vel nullos, vel tàm exiguos fructus ferat qui non ſufficiant pro ſolutione totius cenſus: eo enim caſu [Quicquid contrarium conetur affirmare Gaſpar. Anton. Theſau. *q. Forenſ. lib.1. c.32. à n.23. vſque ad n.36.*] cenſum non extingui dicendum eſt ſiue hoc contingat caſu fortuito, ſiue culpa, & negligentia domini fundi ſuppoſiti, ex eo forte quod eum aptè, & diligenter coli non curauit vel aliter fuit in culpa, ne fundus ille ſolitus fructus ferret, nam cum

10 † vtroque caſu res ipſa cenſuata remaneat de ſui natura apta, vt aliquo tempore fructus ferat cenſus non poteſt dici extinctus, [*Vt bene deducitur ex* Seraph. *dec.* 1418. *n.10.*] ſed ſolui debet ex fructibus aliorum bonorum, vt quando ſterilitas prouenit ex facto debitoris cenſus conſiderauit Surd. *d. conſil.162. n.19. & ſeqq. & nos diximus ſupra part.2.c.3.q.2. art.3.n.4. in fin.*] Vnde Rota *coram* Seraph. *d. dec* 1418. *n.10. & ſeq.* declarauit

11 † non poſſe dici improbatum per Bullam Pij V. pactum, quod fieret inter emptorem, & venditorem, cenſus, quod impoſitor teneatur manutenere bona cenſuata in bono ſtatu, & coli facere, cum principaliter tendat ad conſeruationem rei, ſuper qua eſt cenſus impoſitus, quod eſſe conforme etiam diſpoſitioni iuris communis dicit ibi Rota *n.7. cum duobus ſeqq.*] Quando autem prouenit ex caſu fortuito benè deducit Leonard. Leſſ. *in ſuo tract. de Iuſtit. & iure, lib.2. cap.22. dubit. 12. n.88. verſ. vbi notandum, eſt, &* Feder. Martin. *d. cap.8. n.231. & ſeqq. & n.235. & latè explicauit* Rota *coram* R.P.D. Manzanedo, 2. *Maij*, 1608. *in illa Rauenatenſi cenſuum, quæ eſt poſt tract. dec.89. per tot.* vbi agitur de fundo inundato ab aquis, & propterea reddito infructuoſo an, & quando ob dictam inundationem cenſus dicatur extinctus, & quales requirantur circa hoc probationes, & nos quoque diximus *dicto art.3.* ad quem locum ne pigeat beneuolum Lectorem in contingentia facti recurrere.

Cenſus extinguitur redemptione, quomodo redimi dicatur, & quæ requirantur, ad effectum, vt cenſus dicatur extinctus per redemptionem.

QVÆSTIO CIII.

aliàs par. 3. cap. 1. qu. 3. art. 1.

HÆc tertia quæſtio principalis quæ verſatur circa redemptionem cenſus latiſſima eſt, & ſatis implicita, & inuoluta.

Ego autem vt hanc materiam redemptionis cenſuum ea, qua fieri poteſt facilitare, & perſpicuitate complectar, & explicem, quæſtionem iſtam in decem articulos diſtribuendam operæ pretium eſſe duxi.

Primus eſt, quando cenſus dicatur redimi, & quæ ſint neceſſaria vt cenſus extinguatur per redemptionem.

Secundus quis poſſit cenſum redimere.

Tertius. An quis poſſit pro alio cenſum redimere.

Quartus. Debitor cenſus, an aliquo caſu cogi poſſit ad cenſum redimendum.

Quintus An dentur caſus in quibus ceſſet curſus fructuum cenſus, abſque eo quod ille fuerit redemptus.

Sextus. An in redemptione cenſus reſtitui poſſit pretium in alia ſpecie, quam in pecunia numerata.

Septimus Cenſum reuendere quis teneatur, & ibi.

An vltimus dominus cenſus quando ille peruenit ad manus plurium dominorum.

An vnus ex pluribus emptoribus eiuſdem cenſus.

An maritus cenſum ſibi à ſua vxore in dotem datũ.

An is qui pro alio cenſum emit abſque eius mãdato.

An vnus ex pluribus hæredibus domini cenſus.

An proprietarius, vel vſufructuarius eiuſdem cenſus.

Octauus, Cenſus an redimi poſſit per partes inuito illius domino.

Nonus, Dominus cenſus quomodo ſit interpellandus pro illius reuenditione ſiue ſit maior, ſiue ſit minor quatuordecim annis, & ibi.

Quid agendum ſi dominus cenſus recuſet cenſum reuendere.

Decimus, Redemptio cenſus quomodo probetur, & ibi.

An in cenſus redemptione ſit de neceſſitate conficiendum publicum inſtrumentum manu publici Notarij.

SVMMARIA.

1 *Cenſus ex parte emptoris debet eſſe perpetuus.*

2 *Cenſus poteſt quandocumque redimi tam ab ipſo imponente quam ab eius hæredibus.*

3 *Facultas redimendi, an amittatur lapſu triginta annorum dubitant Doctores.*

4 *Redimi dicitur cenſus quando reſtituitur pretium domino cenſus libere recipienti.*

5 *Redemptio non eſt noua emptio, ſed prioris reſolutio.*

[*Redemptio rei venditæ cum pacto reducit contractum perinde ac ſi nunquam factus fuiſſet.*]

6 *Redimendi voluntas probatur aliter, quam per ſcripturam.*

7 *Redemptio cenſus vt ex reſtitutione pecuniæ ſequatur, opus eſt, vt ſolutio expreſſè fiat in cauſam ſortis.*

8 *Solutio ſimpliciter facta cedit prius in extinctionem fructuum*

fructuum cenſus, quam in extinctionem ſortis.
9 *Fructus cum debentur, naturaliter, & ciuiliter ſolutum, ſimpliciter cedit in cauſam fructuum.*
10 *Puri, & purificati idem eſt Iudicium.*
11 *Solutio cenſetur facta pro debito puro.*
12 *Et quod habet exequutionem paratam.*
13 *Cenſus non dicitur extinctus per redemptionem, niſi pretium realiter, & cum effectu reſtituatur.*
[*Cenſus vt dicatur extinctus requiritur realis pretij reſtitutio, & actus retroſimilis.*
Promiſſio de retrouendendo non eſt retrouenditio.
Pretium in retrouenditione cenſus debet ita fieri reuendentis, vt ab eo nulla ratione poſſit auocari.
Creditor ſi dum recipit pecunias à debitore promittat illas reſtituere creditoribus illius prioribus, & potioribus poterit in caſu moleſtia redire ad primaua iura ſaltem ex æquitate.
Dominus cenſus ſi vigore promiſſionis de reſtituendo prioribus, &c. pretium reſtituat, cenſus non reuiuiſcit, ſed tantum repetit ſortem, & exigit fructus decurſos ante extinctionem.]
14 *Et cenſus reuendatur neceſſe eſt, vt dicatur extinctus.*
15 *Contractus non reſoluitur ex nuda contrahentium voluntate ſed requiritur actus priori ſimilis.*
[*Cenſus emptus ex pretio alterius cenſus, non ſubrogatur in locum illius, ſed fit nouus cenſus.*
16 *Cenſus non extinguitur ſi quis illum in ſe accollet.*
17 *Cenſus non extinguitur per illius venditionem, niſi fiat illius debitori, & non alteri perſona.*
Contractuum effectum magis, quam nomen ſpectare debemus.
Cenſus an ſit venditus, vel reuenditus, cognoſcitur ex coniecturis, & ſeqq.
Non entium nulla ſunt qualitates.
Cenſus redit liber ab omni onere ad redimentem.
Clauſula ceſſit, *&c.* omnia iura, *&c.* nullo iure, *&c.* ponens, *&c. appoſita in inſtrumento reuenditionis cenſus demonſtrant potius venditionem illius, quam reuenditionem.*
Limit. *ſi ſecundum mentem contrahentium poſſint importare extinctionem tranſlatiuam pro conſeruatione iurium anteriorum.*
Limit. 2. *ſi referantur ad eum qui tenetur cenſum extinguere.*]
18 *Diſdicta cenſus eſt de neceſſitate facienda ante illius redemptionem.*
19 *Pactum quod venditor cenſus volens illum redimere teneatur denunciare per certum tempus antea, valet.*
20 *Redemptio cenſus facta non præcedente illius diſdicta, non eſt legitima.*
21 *Diſdicta cenſus debet fieri perſonæ legitimæ, aliàs non impeditur curſus fructuum.*
22 *Diſdicta cenſus non poteſt fieri procuratori, niſi quando dominus haberi non poteſt.*
23 *Diſdicta non poteſt fieri procuratori ſimpliciter conſtituto ſed opus eſt vt habet facultatem vendidi.*
24 *Diſdicta cenſus debet fieri de mandato competentis Iudicis, ideſt, de mandato Iudicis, cuius iuriſdictioni ſubeſt debitor cenſus.*
25 *Diſdicta facienda forma non fuit per Pium V. in ſua Bulla de cenſibus præfixa.*
26 *Diſdicta cenſus an fieri debeat ex neceſſitate in terris non ſubiectis Eccleſiæ, ratione iuriſdictionis temporalis.*
27 *In redemptione cenſus nil debet ſolui vltra pretium receptum tempore venditionis.*
28 *Et pactum quod aliquid vltra ſoluatur, eſt illicitum.*

QVamuis vigore Bullæ *Pij V.* ſuper forma creandi cenſus conſtitutum fuerit, quod cenſus de quo
1 agimus ex parte emptoris † debeat eſſe perpetuus, vt dictum fuit *ſupra part.1. cap.1. q.1. art.2. nunc quæſt.2.* Ita vt nec etiam per pactum fieri poſſit, emptori, & domino cenſus liceat repetere pretium quod in emptionem cenſus fuit erogatum, vt probauimus *ſupra*
q.59. aliàs part.2. cap.1. q.3. art.7. Attamen † ex parte 2
venditoris nedum ab ipſomet venditore, verùm etiam ab illius hæredibus poteſt quandocunque redimi, vt dixit Rota *in vna Rom. cenſus, 10. Decembr. 1603. coram* b.m. Litta. *quæ eſt impreſſa poſt tract. dec. 271. n. 2.* In tantum vt hæc redimendi facultas illud tolli, & auferri non poſſit nec per pactum expreſſum (quod tanquam contra ſubſtantiam contractus cenſualis redderet ipſum contractum nullum, vt deductum fuit *ſupra par. 2. cap. 1. q. 3. art. 7. nunc quæſt. 59.*)
Nec per quemcunque temporis curſum, licet † enim 3
de iure communi non modica ſit apud Scribentes controuerſia, an huiuſmodi facultas redimendi tollatur, & amittatur lapſu triginta vel quadraginta annorum, *vt animaduertit* Federic. Martin. *in ſuo tract. de iure conſ. cap. 8. num. 97. cum multis ſeqq.* vbi quatuor refert Doctorum opiniones, negatiuam tamen ſententiam nos ſequi debemus propter expreſſam *Pij V.* diſpoſitionem *in dict. ſua Bulla in verſ. Poſtremò cenſus omnes*, in illis verbis [*Sed etiam poſſe pro eodem pretio extingui non obſtante etiam longiſſimi temporis, ac immemorabilis, immo centum, & plurium annorum præſcriptione, non obſtantibus aliquibus pactis directè, vel indirectè talem facultatem auferentibus, quibuſcumque verbis aut clauſulis concepta ſint,*] *& nos diximus ſupra d. q. 3. art. 8. ſeu quæſt. 60.*
Redimi † autem tunc cenſus dicitur cum per deb- 4
itorem illius reſtituitur domino cenſus liberè recipienti pretium, quod in illius emptionem, & acquiſitionem fuerat erogatum, vt dicit Felician. de Solis, *in ſuis Commentar. de cenſib. tom. 2. lib. 4. cap. vnico, num. 12. verſ. qualiter*, & abſque tali pretij reſtitutione cenſus extinctio non ſequatur, vt declarauit Rota *in vna Romana Saluiani Interdicti, 23. Iunij,* 1600. *coram* b.m. Litta, *quæ reperitur impreſſa in fine tract. dec. 272. num. 3. & 4. coram* Reuerendiſſimo P.D. Sacrato, 27. *Ianuar.* 1603. *in illa Romana cenſus, quæ ibidem eſt deciſ. 204. n. 3. & ſeq. & coram* Reuerendiſſimo P.D. Manzanedo, 6. *Februarij,* 1615. *in illa Romana cenſus, quæ eſt ibidem deciſ. 182. num. 1.*
Cùm enim conſtat de voluntate, & conſenſu vtriuſque partis, quod velint cenſum extinguere per reſtitutionem ſortis cenſus redimi dicitur [Rota *in vna Farfenſi pecuniaria coram* R.P.D. Pamphilio, 25. *Maij,* 1618. *quæ eſt poſt tract. dec. 396. n. 1.*] nam iſta redem-
ptio † non eſt noua emptio, ſed prioris reſolutio. Bart. 5
in l. fin. §. fin. ff. de publican. Bon. *in ſuo tractat. de cenſib. art. 81. n. 114.* Gaſp. Rodetic. *in ſuo tract. de ann. redit. lib. 2. q. 18. n. 21.* Felician. *de cenſib. tom. 1. lib. 4. cap. 1. n. 11. verſ. cum verò principalis* Rota *in vna Romana prælationis* 10. *Decemb.* 1618. *coram* R.P.D. Dunozetto, *quæ eſt dec. 369. num. 1. poſt tract.*
Et iſta reſolutio reducit contractum ad eum ſtatum ac ſi retro factus non fuiſſet, vt ſexcentorum auctoritate comprobat Mari. Giurb. *deciſ. Regn. Sicil. 24. num. 11. part. 1.*]
Etiam † quod de tali conſenſu conſtet alteri quam 6
per ſcripturam, vt benè colligitur ex reſolutione facta in Rota *coram* b.m. Litta, 2. *Aprilis,* 1604. *in illa Romana cenſus, quæ eſt in fine tract. dec. 173. n. 1.*
Dummodo † tamen pecuniæ in extinctionem cen- 7
ſus ſolutæ efficiantur domini cenſus irreuocabiliter; ſecus autem, ſi ipſe aliquo caſu cogeretur illas reſtituere vt declarauit, Rota *coram* R.P.D. Pirouano, *in vna Romana pecuniaria, 20. Iunij, 1614. quæ eſt in recollectis per* Farinac. *deciſ. 634. numer. 8. part. 1. & referuntur dicta per nos infra hac ead. q. 3. art. 9. ſeu quæſt. 111. n. 21. in fine*, & appareat pecunias fuiſſe ſolutas in cauſam ſortis principalis domino liberè recipienti, vt dicit

 Felician.

8 Fellcian *d.verſ. qualiter*, Nam † ſi ſit facta ſimpliciter,
cẽſeri factam potius ad computum fructuum excurſo-
rum, quam pro ſorte principali dicendum eſt, tum
quia tales fructus non debentur, acceſſoriè, ſeu officio
Iudicis, ſed principaliter, & iure actionis, *l.in iis, §.prin-
cipaliter, ff. de ſolut.l.1.& ibi* Gloſ.& Doctor.*C.eod.tit.&
in puncto ſenſu* Rota *coram* b.m. Litta, 23. *Iun.*1600. *in
illa Romana Saluiani Interdicti, quæ eſt poſt tract.dec.*282.
9 *n.*8. tum † quia dicti fructus non debentur duntaxat
naturaliter, ſed etiam ciuiliter cum debeantur ex con-
tractu, & propterea ſolutum ſimpliciter imputatur in
cauſam fructuum non ſortis, *l.in his, §. Imperator & ibi*
Batt.& Caſtr.*ff.de ſolut.quos, & alios refert.* Peregr.*conſ.*
99.*n.*15.*lib.*1. tum demum, quia tempore factæ ſolutio-
nis debitum fructuum erat purum, vel ſaltem purifica-
10 tum (quorum † idem eſt Iudicium Iaſ. *in l. quoties in
diem, col.*3.*ff.de verb.oblig.* Surd. *conſ.*73.*n.*4.*lib.*1.) cum
deberentur vigore inſtrumenti camerali obligatione
vallati, vel alias habentis executionem paratam à ſta-
tuto, vt diximus *ſupra par.*2.*cap.*2.*quæſt.*5.*artic.*6. Sors
autem repeti non poterat, vt paulò ſuperius dictum
11 fuit, vnde † ſolutio debet præſumi facta pro debito
quod erat purum, Pariſ.*conſ.*122.*num.*8.*lib.*4. Laderch.
12 Imol.*conſil.*162.*n.*2.*verſicul.tertio, lib.*1 & quod † habe-
bat executionem paratam Barbat. *conſ.*37.*num.*7.*lib.*1.
Pariſ. *d.conſ.*122.*n.*12. Grat.*conſ.*54.*n.*61. *& ſeqq. lib.*1.
Laderch. *d.n.*2.*verſ.*2. ex quibus exiſtimo ſolutionem
ſimpliciter factam intelligendi factam in cauſam fru-
ctuum, & non in cauſam ſortis, quidquid contrarium
conetur defendere Felician. *d.cap.vnico, n.*32. qui licet
multas pro hac ſua opinione efferat rationes, omnes
tamen tolli, & ſubuerti videntur hac vnica conſidera-
tione, quod debitum ſortis non ſit neque purum, ne-
que exigibile, vt dictum fuit.

13 Ad effectum † autem vt cenſus dicatur extinctus per
redemptionem, neceſſaria eſt effectualis, & realis re-
ſtitutio pretij, vt dixit Rota *coram* Veral.*deciſ.*103.*part.*
1. *& coram* Reuerendiſſimo P.D. Sacrato, 20. *Ianuar.*
1603. *in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tract. deciſ.*204.
*num.*4.

[Nam ſicut in acquiſitione cenſus titulo emptio-
nis fuit neceſſaria pretij numeratio, vt dictum fuit *ſu-
pra in tract. part.*2.*cap.*1.*q.*1.*artic.*6 *&* 7.*nunc. q.*48.49.
Ita pro extinctione, & reſolutione illius eſt neceſſaria
dicti pretij reſtitutio realiter, & cum effectu, & di-
ctum eſt hic *in tract.hoc n.*13.*& deducit* Mari Muta *de-
ciſ.*Reg.*Sicil.*98.*num.*24.

An autem pretium ſit reſtituendum in pecunia nu-
merata, vel potius ſatisfiat reſtitutione illius in quali-
bet alia ſpecie æſtimata dicitur infra ſuo loco *in tract.
hac.q.*111.*art.*6. Iſta autem pretij reſtitutio debet non
ſolũ fieri realiter, & cum effectu, & mediante actu re-
troſimili, licet de hoc vltimo nullam mentionem fa-
ciat ibi *Muta*, ita vt non ſufficiat intimatio, nec pro-
miſſio de retrouendendo, cum illa non ſit retrouendi-
tio, *vt dicebat* Rota *in vna Tiburtina cenſus* 13. *Iun.*
1614. *coram* R.P.D. Mazanedo, *quæ eſt poſt tract. deciſ.*
362.*num.*3.*&* 4.

Sed requiritur etiam, vt pretium ita recipiatur, vt
fiat accipientis taliter quod ab eo auocari non poſſit.
Vnde ſi reuenditor cenſus recipiendo illius pretium
promittat pretium, quod recipit, reſtituere prioribus,
& potioribus creditoribus redimentis, & poſtea mo-
leſtetur ab illius creditorib anterioribus poterit agere
primæua actione, ſaltem vtili ex æquitate, vt voluit
Rota *in vna Romana cenſus ſeu drogheriæ* 14. *Decembris*
1620. *coram* R.P.D. Dunozetto, *quæ eſt ibid. deciſ.*384.
*num.*3.

Hoc tamen caſu cenſus non reuiuiſceret, ſed dum-
taxat concederetur reuenditori repetitio ſortis ſolutæ,
& exactio fructuum ante dictam reuenditionem de-
curſorum, *vt dicit ibi* Rota *num.*4.]

Necnon † cenſus ipſius reuenditio, vt fuit reſolu- 14
tum in eadem Rota *in vna Romana cenſus apothecarum,*
28. *Iunij*, 1574. *coram* b.m. Cardinali Lancellotto, *quæ
eſt ibidem deciſ.*274.*n.*2.*& coram bo.me. Penia*, 31. *Maij*,
1596. *in illa Romana cenſus de Comitibus, quæ ibidem eſt
deciſ.*114 *in fine, &* coram eodem, 12. *Nouembris*, 1592.
in illa Romana Saluiani Interdicti, quæ eſt ibidem deciſ.
77.*n.*1.*& coram* R.P.D. Caualerio, 22. *Iunij*, 1609. *in illa
Romana fructuum cenſus quæ ibidem eſt deciſ.*247.*n.*4 &
coram Illuſtriſſimo Cardinali Ludouiſio, 20. *Februarij*,
1604. *in illa Bononienſi cenſus, quæ eſt ibidem deciſ.*61.*n.*1.
& in aliis cauſis ſæpius. [Et quod cenſus non extin-
guatur niſi per actum retroſimilem dixit Rota *in Ro-
mana cenſus* 28. *Ianuarij*. 1628. *coram* Reuer.D Coccino
Decano, *quæ eſt deciſ.*518 *n.*1. & comprobatur viua ra-
tione] Quoniam ad † diſſoluendum contractum non 15
ſufficit nuda voluntas, nec ſolus, & ſimplex conſenſus
contrahentium, ſed requiritur actus priori ſimilis,
Gloſ.*in l.ab emptione, & ibi* Bart. *& alij communiter, C.
de pact. l.*1. *ibi* Bal. *&* Salic. *Cod quando lic.ad emption.
diſced.* Octau.Oſaſch.*deciſ.Pedem.*25.*n.*5 Surd *conſ.*52.
*n.*54.*lib.*1.*& conſ.*179.*n.*28.*lib.*2.*& dixit* Rota *coram* b.
m Penia, 12. *Nouembr.*1592. *in illa Romana Saluiani In-
terd. quæ eſt in fine tract. deciſ.*77.*n.*1. *& coram* Seraph.
*deciſ.*890.*n.*1.*part.*1. & aliàs ſæpius. [Et licet Rota *co-
ram* R. P. D. Ghiſlerio *in vna Romana cenſus* 7. *Maij*
1629. *quæ eſt deciſ.*530.*n.*2. dixerit non fieri extinctio-
nem per actum retroſimilem niſi concurrat pecunia-
rum ſolutio: hoc tamen non eſt ita ſimpliciter, & li-
teraliter intelligendum vt ad extinctionem, cenſus per
actum retroſimilem ſit neceſſaria vera, & realis nu-
meratio pecuniarum, ſed quod bene ſit neceſſaria pe-
cuniarũ, ideſt pretij reſtitutio, *vt diximus ſupra hoc eod.
art.num.*........ *& ſeqq.* Hæc autem reſtitutio poteſt fieri
non ſolum in pecunia numerata ſed etiam in qualibet
ſpecie æſtimata *l.pretij, & ibi* Gloſ.*C.de reſcin. vend. &
latè dicitur infra hac ead.quæſt.*3.*artic.*5.*ſeu q.*108.*n.*1. *&
ſeqq. vbi n.*4. *& infra* fuit deductum, cenſum extingui
etiam per compenſationem debiti puri, & liquidi, quo
caſu extinctionem fieri per actum retroſimilem, dixit
Rota *in cauſa Prœneſtina cenſus*.4. *Martij* 1630. *coram*
Reuerendiſſimo Dom. Coccino Decano, *quæ eſt deciſ.*
516.*num.*3. compenſatio enim habet vim ſolutionis in
pecunia numerata Bartol *in l. diuortio §. ob donationes
n.*2.*verſ.quis enim ff.ſol.matr.& nos diximus d.art* 6.*n.*....

Reſtituto autem pretio, & facta retrouenditione
cenſus adeo remanet extinctus, & reſolutus, vt ſi ex
dicto pretio ematur alius cenſus, iſte nouus cenſus non
dicatur ſubrogatus in locum cenſus extincti, & reſolu-
ti, ſed dicatur, & ſit nouus cenſus ab illo diſtinctus, &
ſeparatus, vt reſoluit Rota *coram* R.P.D. meo Vbaldo
in vna S.Seuerini dotis 17. *Mart.*1621. *quæ eſt poſt tract.
dec.*422.*num.*3.*& ſeqq.*]

Et propterea † non diceretur extinctus cenſus ex eo 16
quod aliquis ſumpſiſſet in ſe onus illum extinguen-
di, quia per dictam accollationem nec cenſus dicitur
extinctus, nec debitor illius liberatus, vt poſt Dec.
*conſ.*107.*dixit* Rota *coram* R.P.D. Mazanedo, 13. *Iunij*,
1608. *in illa Romana cenſus, quæ eſt in calce tract. deciſ.*
238.*num.*1.*verſ.quibus non obſtat, & num.*2.

[Et *in vna Ariminenſi fideicommiſſi* 20. *Iunij* 1622.*co-
ram* R.P.D.Buratto, *quæ poſt tract. eſt dec.*450.*n.*8. *verſ.
nec ex eo.*] & dicemus *infra hac eadem quæſt.* 3. *artic.*5.
num. 8.

Neque ſola † venditio cenſus operatur illius extin- 17
ctionem, [*Vt dixit* Rota *in vna Saluiani interdicti*, 25.
Maij, 1618. *coram* R. P. D. Remboldo *quæ eſt ibidem
dec.*366. *num* 3.] ſed opus eſt vt illa fiat animo, & in-
tentione illum extinguendi, & ad fauorem debitoris
cenſus, & non alterius perſonæ: ſi enim cenſus ven-
datur alicui ementi pro ſe, & non animo extinguendi
illum ſed ſibi cenſum ipſum acquirendi, cenſus non
diceretur

Digitized by Google

diceretur extinctus, ſed potius ceſſus, & de vna perſona ad alium tranſlatus, vt dixit Rota *coram* R. P. D. meo Vbaldo, 26. *Nouembris*, 1612. *in vna Romana reſciſſionis inſtrumenti, quæ eſt impreſſa poſt tract. dec.* 275. *num.* 6. *& fuit deductum ſupra q.* 57. *aliàs part.* 2. *cap.* 1. *quæſt.* 3. *art.* 5.

[Etiam quod contrahentes vſi fuerint non verbo venditionis, ſed retrouenditionis, quoniam effectum magis, quam nomen contractus ſpectare debemus. Surd. *poſt multos, quos allegat conſ.* 450. *n.* 34. *lib.* 3.

Mentem autem, & intentionem contrahentium, quod fuerit vendédi, non autem retrouendendi, & extinguendi cenſum ex coniecturis, & præſumptionibus colligi poſſe, aliàs in contingentia facti dicebam in caſu io quo licet dominus cenſus vſus fuiſſet verbo reuendendi (quia tamen conſtituit, ſe cenſum illum poſſidere pro emptore, & pro illius euictione promiſit) dicebam contrahentes habuiſſe in animo celebrare contractum venditionis, non autem retrouenditionis, & extinctionis cenſus. Nam ſi cenſus fuiſſet extinctus nec per conſtituentem, nec per conſtitutarium potuiſſet poſſideri, cum non entium nullæ ſint partes, nec qualitates, *leg. eius, qui in prouincia ff. ſi cert. pet. cum vulg.* & cenſu reſoluto, fruſtratoria fuiſſet promiſſio euictionis. Cenſus enim rediiſſet ad imponentem liber à quocumque onere quod ſuper eo emptor illius impoſuiſſet. *iuxt. not. per* Bart. *in l. diem num.* 2. *per illum tex. ff. de acqu. plnn. arcen.* Fab. de Mont. *de emption. & vendit. in* 4 *q.* 7. *q. princ. n.* 7. *quartò quæro* Tiraquell. *de retract. conuent.* §. 3. *gloſſ.* 1. *n.* 10. & in hanc ſententiam in illo caſu eò libentius iui, quia non præceſſerat diſdicta eiuſdem cenſus, quam eſſe neceſſariam ſanciuit Pius V. *in ſua Bulla ſuper form. creand. cenſ. verſ. cum vero traditione, & nos diximus in tract. hoc eod. art. n.* 18. *& ead. q.* 3. *art.* 9. *num.* 1. *& ſeqq.*

Et ad demonſtrandum quod contrahentes non habuerunt animum reuendendi, ſed vendendi, cenſum aliàs Rota *coram* R.P.D. Dunozetto *in vna Romana cenſus* 23. *Iun.* 1614. *quæ eſt poſt tract. dec.* 159. *n.* 2. conſiderabat, qood contractus non erat conceptus per verba importantia retrouenditionem, ſed ſimplicem venditionem; quia dictum fuerat ceſſerunt, &c. omnia iura, &c. nullo iure, &c. ponentes, &c.

Cæterum ſi verba iſta poſſint ſecundum mentem contrahentiom recipere cenſum, vt potius ſonent in extinctionem tranſlatiuam pro conſeruatione iurium anteriorum iſte cenſus erit capiendus licet repugnet propriæ verborum ſignificationi, vt reſoluit Rota *in vna Salmani Interdicti*, 27. *Maij*, 1619. *coram* R. P. D. Pirouano, *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 368. *num.* 2. *verſ. nam etiam poſſint*, *& infra.* Quando autem non ita facilè elici poteſt ex verbis inſtrumenti qualis fuerit mens, & intentio contrahentium: ſed caſus eſt dubius, an verba ſint dirigenda ad venditionem, an verò ad extinctionem, eo caſu ſi verba referantur ad eum, qui tenetur cenſum redimere, & extinguere, & importabunt extinctionem, & redemptionem, non autem venditionem, vt dicebat Rota *in vna Romana prælationis* 1618. *coram* R.P.D. Dunozetto, *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 369. *num.* 2.]

18 Verùm † enimuero antequam ad iſtam cenſus redemptionem perueniatur eadem Piana Conſtitutione ſancitum reperitur, vt debitor cenſus volens illum redimere teneatur domino cenſus denunciare futuram redemptionem, & cenſum ipſum diſdicere ad effectum, vt dominus cenſus poſſit interim ſtatuere, & deliberare de reinueſtiendis ſuis pecuniis, vt dixit Rota *coram* Seraph. *deciſ.* 1413. *n.* 2. *part.* 2. & ſenſerat antea *coram* bon. mem. Aldobrandino poſteà Clemente VIII. *in illa Romana præteſi cenſus*, 15. *Iunij*, 1582. *quæ eſt poſt tract. dec.* 276. *in princ.* Propter quam rationem Feder. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſ. cap.* 6. *num.* 382. dicebat valere † pactum quo conuenit quod debitor cenſus volens illum redimere bimeſtre, trimeſtre, aut ſemeſtre ante emptori, & domino cenſus ſuam voluntatem aperire, redemptionem quæ denunciare debeat, quia huiuſmodi pactum nullum venditoris onus continet, & prodeſt emptori, vt ſuæ indemnitati tempeſtiuè prouidere poſſit, & deſtinare pecuniam ſuam negotiationi, aut emptioni alterius cenſus: cuius opinio, cùm non repugnet à Piana Conſtitutione ſatis æqua, & ideò amplectenda viſa eſt. 19

Quæ † quidem diſdicta, & denunciatio futuræ redemptionis cenſus eſt adeò neceſſaria, vt ea prætermiſſa non ſequatur legitima cenſus redemptio, immo cenſus ſemper remaneat viuus, & in ſuo robore, vt fuit reſolutum in Rota *coram* b.m. Iuſto, 16. *Februarij*, 1604. *in vna Anconitana bonorum, ſeu cenſuum*, quæ reperitur impreſſa *poſt tract. dec.* 277. *n.* 1. *&* 3. cum qua reſolutione tranſiuit eadem Rota *coram* R.P.D. meo Vbaldo, *in eadem cauſa primum die* 24. *Maij*, 1613. *vt ibidem dec.* 84. *num* 8. deindè *die* 27. *Nouembris eiuſdem anni, vt ibidem dec.* 278. *in princ.* Licet enim Rota *d. die* 27. *Nouembris coram D. Vbaldo*, quoad negotium principale, quod in dicta diſpoſitione diſcutiebatur receſſerit à deciſione facta in eadem cauſa *coram* b m. Iuſto, *d. die* 16. *Februar.* in hoc tamen articulo, quod redemptionem cenſus debeat præcedere diſdicta per duos menſes quod Rota dixerat *coram* b. m. Iuſto, firmauit etiam *coram* D. Vbaldo, *& rurſus coram* R P.D. Dunozet. 25. *Nouembris* 1613. *in vna Ianuenſi cenſus, quæ in fine tract. eſt dec.* 173. *num.* 4. 20

[Cæterùm cùm neceſſitas iſta denunciandi futuram cenſus redemptionem ſit inducta fauore domini cenſus, vt poſſit prouidere de nouo Inueſtimento pecuniarum, *vt diximus ſupra n.* 18. *& firmauit* Rota *coram* R.P.D Merlino, *in Eſina Salmani* 10. *Nouembris*, 1634. *quæ eſt poſt tract. dec.* 558. *n.* 11. cum quilibet poſſit fauori ſuo renunciare, *l. ſi quis in conſcribendo C. de pact.* vtique poterit dominus, & creditor cenſus dictam neceſſitatem remittere vt in puncto voluit ibi Rota *n.* 12. & proinde dicta neceſſitas diſdicendi cenſum reſtringitur ad caſus in quibus dominus cenſus nolit illius pretium ſponte recipere, ſi enim ſponte recipiat non præcedente diſdicta cum dicta pretij reſtitutio ſit actus ſimilis conſtitutioni cenſus, cenſus ipſe remanet extinctus per actum retroſimilem *vt ſubdit* Rota *ibi numer.* 13. *&* 14.

Verùm enim verò ſi dominus cenſus nolit non præcedente diſdicta pretium cenſùs ſponte recipere, diſdicta præfata non eſſet neceſſaria vbi cenſus extingueretur de partium conſenſu, *vt non obſcurè voluit* Rota *in ſirmana cenſus*, 10. *Maij*, 1621. *coram* b. m. Buratto, *quæ eſt deciſ.* 523. *n.* 2. *& in vna Preneſtina cenſus coram* D. Decano, *num.* 4.

Diſdicta autem † præfata vt ſuffragetur, debet fieri perſonæ legitimæ, aliàs non impeditur curſus annui redditus cenſualis nec ipſo iure, nec ope exceptionis, vt dicit Gaſp. Roder. *in d. ſuo tract. de ann. redit. lib.* 2. *quæſt.* 15. *num.* 49. 21

Et † propterea cùm ea ſit quædam proteſtatio animi declaratoria, non poteſt fieri procuratori niſi in ſubſidium quando dominus cenſus haberi, & reperiri non poteſt, *l. aut qui aliter*, §. *& ſi fortè*, *ff. quod vi, aut clam*, Alex. *in l. non ſolum*, §. *morte*, *n.* 37. *verſ. Item adde*, *&* ibi Iaſ. *num.* 33. *verſ. ibi enim. ff. de noui oper. nunc. & voluit* Rota *coram* R.P.D. meo Vbaldo, 27. *Nouembris*, 1613. *in illa Anconitana cenſuum*, *quæ eſt poſt tractat. dec.* 278. *num.* 14. 22

Quatenus † autem eſſemus in caſu in quo diſdicta, & denunciatio præfata fieri poſſet procuratori, ſi fieret procuratori ſimpliciter conſtituto ad lites, & non habenti facultatem vendédi non eſſet releuans, vt declarauit eadem Rota *in illa Anconitana cenſuum*, 24. *Maij* 23

Maij, 1613. *coram* R.P.D. meo Vbaldo, *quæ poſt tract. eſt dec.*84. *n.*5. *&* 6. *& non obſcurè ſenſit coram* R. P. D. Donozetto, *in illa Ianuenſi cenſus,* 25. *Decemb.*1613. *quæ ibid. eſt dec.*173. *n.*1. *& ſeqq.*

24 Debet † etiam diſdicta non fieri ex abrupto, & ex propria venditoris cenſos voluntate, ſed ex Iudicis competentis decteto, & mandato. Competens autem Iudex in ptopoſito erit Iudex fori ipſius debitoris cenſus, non aotem creditoris, *vt dicemus infra hac eadem quæſt.*3. *art.*9. *num.*6.

25 Cæterùm † circa modum faciendi dictam diſdictam nulla fuit per Pium 5. *in d. ſua Conſtitutione præfixa, & determinata forma:* ſed fuit vſo comprobatum vt releuans ſit diſdicta in qua talia exprimuntut, vt ex illius appareat debitorem cenſus velle illum redimere, vt puta ſi citetur dominus cenſus ad recipiendum pretiom illius, & ſortem, dicunt, principalem eum fructibus illius, illiuſque decurſis, & non ſolutis, & ad faciendam retrouenditionem cenſus in forma, & in contumaciam non recipientis fiat depoſitum ex Iudicis decreto, vt declarauit Rota *coram* Seraph. *dec.*1413. *part.*2. *& in illa Romana pratenſi cenſus,* 15. *Iunij,* 1582. *coram* Clemente VIII. *quæ eſt poſt tract. dec.*276. *num.*1. *&* 2. *& in illa Anconitana cenſuum coram* b.m. Iuſto, 16. *Februarij,* 1604. *vt ibidem dec.*277. *num.*9.

Fieri autem debet eo modo, & forma prout nos dicemus infra latè, *hac ead. q.*3. *art.*9.

26 Sed circa † diſdictam poteſt non incongruè dubitati, An ex quo illa fit ex præcepto, Pij V. *in dict. ſua Bulla,* debeat fieri non ſolum in terris ſubiectis Eccleſiæ ratione temporalis iuriſdictionis, ſed etiam in aliis locis. Pro cuius dubitationis reſolutione remitto ad dicta per me, *ſupra part.*1. *cap.*2. *q.*1. *art.*3. *nunc q.*65. *num.*5.

27 In redemptione † autem cenſus facienda nil vltra pretium ipſum receptum tempore venditionis illius, reddi aut ſolui debet, vt pluribus firmat. Foller. *in ſua pract. cenſuali, in verbo, nihil vltra, num.*1. Nauar. *in ſuo Commentar. de vſur. n.*124 *q.*38. *ſequitur* Boccac. *in ſuo tract. de cenſib. part.* 2. *n.*57. *& dixit* Rota *coram* b.m. Iuſto, 30. *Octobr.*1602. *in illa Romana annuæ reſponſionis*

28 *quæ eſt in fine tract. dec.*151. *in finalibus verbis.* In † tantùm vt nec per pactum fieri poſſit, vt aliquid vltra ſortem reſtituatur, vt dicunt Foller. & Boccac. *in locis proximè allegatis, & nos diximus ſupra part.*2. *cap.*1. *q.*3. *art.*7. *ſeu q.*59.

SVMMARIA.

1 *Cenſus redimere poteſt quilibet, qui ſoluendo extinguere poteſt debitum.*
2 *Item illius hæres.*
3 *Tam ſuus quam extraneus.*
Immo etiam hæres hæredis ibidem.
4 *Hæres hæredis dicitur hæres primi defuncti.*
5 *In hæredem tranſeunt omnia iura competentia defuncto tam actiuè quam paſſiuè.*
6 *Tutor poteſt cenſum impoſitum ſuper bonis infantis redimere abſque aliqua iuris ſolemnitate.*
7 *Cenſum redimere poteſt is, ad quem tranſiuit fundus onere cenſus grauatus.*
[*Fideiuſſor in contractu cenſus poteſt illum redimere.*]
8 *Vnus ex pluribus hæredibus debitoris cenſus non poteſt cogere dominum cenſus, vt ſibi reuendat partem cenſus ſibi iure hæreditario tangentem.*
9 *Vnus ex pluribus hæredibus debitoris cenſus poteſt totum cenſum redimere.*
10 *Cenſum totum, ſi redimat vnus ex pluribus hæredibus debitoris cenſus reliqui cohæredes illi remanent obligati, vel ad reſtitutionem partis pretij.*
11 *Vel ad ſolutionem annui cenſus proportionabiliter* ibidem.
12 *Dominus cenſus cogi non poteſt ab vno ex pluribus hæredibus debitoris cenſus, vt ſibi reuendat ſuam partem cenſus.*
13 *Actio perſonalis eſt diuidua inter plures cohæredes.*
14 *Actio hypothecaria datur inſolidum contra quemlibet ex hæredibus poſſidentem bona obligata.*
15 *Hæres vnus volens redimere partem cenſus ſibi tangentem, debet requirere cohæredes, vt eorum partes redimant.*
Immo poteſt compellere illos ad redimendum.
16 [*Recognoſcens bonam fidem venditoris cenſus poteſt cogere illius emptorem ad ſibi illum redimendum, quando recognitio eſt facta in eodem Inſtrumento.*]

Cenſum redimere quis poſſit.

QVÆSTIO CIV.

*alias part.*3. *cap.*1. *qu.*3. *art.*2.

CIrca hunc ſecundum articulum facio concluſionem, quod † cenſum redimere poſſit quilibet, qui 2
ſoluendo poteſt debitum extinguere: vt pro regula dicit Ludou. Velaſq. de Auend. *in ſuo tract. de cenſibus Hiſpan. cap.* 106. *art....* *n.*1 *vbi poſt multos quos allegat. n.*1. infert, quod poterit cenſum redimere non ſolum ipſemet qui illum impoſuit, & vendidit, vel alteri conceſſit, ſed etiam † ipſius hæres, etiam quod in in- 2
ſtrumento venditionis cenſus nulla ſit de hærede facta mentio. Foller. *in ſua pract. cenſuali in verbo, inſtrumentum gratia,* *n.*26. *& ſeqq.* Boccac. *in ſuo tract. de cenſib. part.*3. *num.*103. Et † non ſolum hæres ſuus, ſed etiam 3
hæres extraneus. Foller. *ibid. n.*32. Immo etiam hæres hæredis. Foller. *d. loco, num.*31. Nam † hæres hæredis, 4
prioris defuncti hæres reputatur, & dicitur, *l. hæredis appellatio, l. ſciendum, ff. de verbor. ſignificat.* cum aliis apud. Tiraq. *in tract. le mort ſaiſit le vif, par.*2. *declar.*5. *n.*12. *& ſeqq.* In hæredem autem † tranſeunt omnia 5
iura, quæ penes defunctum erant tàm actiuè, quam paſſiuè, *l. ex contractibus, ff. de actio. & obligat. Inſtit. de perpet. & temp. act. in princ.* Quod videtur extendendum ad caſum in quo debitor cenſus eſt in pupillari ætate conſtitutus: poteſt enim † mediante perſona 6
ſui tutoris redimere cenſum abſque aliqua ioris ſolemnitate, cum agat rem vtilem pro ſuo pupillo, liberando illum, & eius bona ab onere dicti cenſus nam, vt dictum fuit *ſup. art. præced. num.*5. redemptio cenſus non eſt alienatio, ſed reſolutio præcedentis alienationis, quæ per cenſus creationem, & venditionem fuerat quodammodo contracta; *vt poſt* Roderic. *de ann. reditib. lib.*2. *q.*15. *n.*80. *&* 81. *dicit* Auend. *d. cap.*106. *n.*2. Cuius opinionem licet Ego veriſſimam eſſe partem, pro ea tamen allegari non poteſt *Roderic.* qui loquitur de tutore non redimente, ſed reuendente cenſum pupillarem, [Si autem hæres impoſitoris cenſus illum extinguit, præſumitur extinxiſſe de pecuniis hæreditariis, maximè ſi non confecit inuentarium, & talis extinctio fiat eodem anno, vel anno ſequenti, quo impoſitor deceſſit, *vt conſiderauit* Surd. *decis.*15. *n.*10. *& ſeq. & ſignanter n.*15. 16. *cuius auctoritate* Rota *in vna Romana fideicommiſſi de victoriis* 2. *Iunij,* 1627. *coram* R.P.D. Merlino, *quæ poſt tract. dec. eſt dec.*494. *num.*14.] Immo etiam † is in quem tranſiuit fundus oneri cenſus obnoxius, & grauatus poteſt cenſum redimere, maximè ſi fundus vendatur liber, prætetquam à dicto cenſu, vt fuit reſolutum in Rota *coram* bon. mem. Iuſto, 30. *Octobris,* 1602. *in illa Romana annuæ*

nae reſponſionis, quæ eſt impreſſa poſt tractat. deciſ. 251. *per tot.*

[Sed poſſet dubitari an hoc liceat etiam ei, qui in contractu cenſus fideiuſſor acceſſit. Nam pro parte negatiua, videtur expreſſa conſtitutio Pij V. ſuper cenſibus in verſ. pacta etiam. Vbi omnino prohibentur pacta continentia pretium cenſus ab inuito, aut ob pœnam, aut ob aliam cauſam repeti poſſe: nam cùm fideiuſſor redimendo cenſum efficiatur creditor venditoris cenſus reſpectu ſortis vt non obſcurè ſenſit Rota *in illa Romana cenſus coram* R. P. D. Manzanedo, 6 *Februarij*, 1615. *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 182. *ante num* 1. *& infra*: qui proinde poteſt illum cogere, & compellere ad reſtituendum ſibi ſortem in extinctionem cenſus exſolutam *l. ſoluendo, & ibi* Doctor. *ff. de neg. geſt.* quod eſt contra expreſſam dictæ Bullæ diſpoſitionem.

Cæterùm partem affirmatiuam non obſcurè amplexa fuit Rota *coram* eodem D. Manzanedo, *in illa Rauennatenſi Saluiani interdicti* 12. *Ianu.* 1607. *quæ eſt poſt tract. dec.* 16. *n.* 13. *& coram* R. P. D. meo Vbaldo, *in illa Romana reſciſſionis inſtrumenti*, 18. *Martij*, 1616. *quæ eſt ibid. deciſ.* 183. *n.* 1. *&* 2. *& expreſsè coram* Corduba *in vna Romana ſeu Bononienſi cenſus*, 7. *Maij*, 1616. *quæ eſt poſt* Zacch. *de oblig. Cameral deciſ.* 101. *Et in vna Romana Saluiani interdicti*, 27. *Maij*, 1619. *coram* R. P. D. Pirouano, *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 368. *num.* 6. Et cum qua opinione Ego quoque tranſeundum cenſeo tum auctoritate Sacræ Rotæ cuius auctoritate quanta ſit nemo eſt, qui ignoret, tum quia quilibet poteſt pro alio ſoluendo illius conditionem facere meliorem *d. l. ſoluendo, ff. de neg. geſt.* prout fideiuſſor extinguendo, & redimendo cenſum fecit meliorem conditionem ſui principalis dum illum liberauit ab onere ſoluendi fructus cenſus, qui poſt extinctionem, & redemptionem deberi non poſſunt: vt diximus infra *q.* 119. *aliàs hac* 3 *part. cap.* 2. *n.* 1. *& ſeq.* Quam commoditatem eſſe conſiderabilẽ videtur colligi ex iis, quæ tradit Gratian. *diſcept. Forenſ. tom* 4. *cap.* 679. *num.* 9. vt defendit à nullitate contractum ſocietatis officij, in quo ſocius ponens pecunias poſt perfectum contractum recepit partem dictarum pecuniarum ad computum fructuum dictæ ſocietatis in poſterum decurrendorum, ea ratione, quia per dictam ſolutionem liberauit ſe à debito dictorum fructuum pro dicto tempore: ſicut igitur in caſu *Gratian.* iſta liberatio à futuro debito pro modico tempore eſt conſiderabilis, ita, & multò magis erit conſiderabilis liberatio perpetua *arg. auth. multo magis C. de Sacroſ. Eccleſ.* 7

Nec repugnat Bulla Pij V. Quoniam illa non poteſt trahi ad caſum noſtrum, tum quia Bulla improbat pacta, & conuentiones, quod pretium cenſus poſſit ab inuito repeti, In caſu autem propoſito nulla interuenit pactio, nec conuentio, & propterea iuxta regulam *l.* 4. *§. toties ff. de damn. infect. & l. ſi ſeruum §. non dixi, ff. de acquir. hæredit. cum ſimilibus*, quia licet in caſu propoſito venditor cenſus cogi poſſit ad pretij reſtitutionem, hoc tamen non accidit ob factum emptoris quod eſt prohibitum à Bulla, vt conſiderauit Rota *in d. Romana, ſeu Bononienſi cenſus coram* Corduba, *num.* 7. Sed facto fideiuſſoris, quod non prohibuit ibi Pontificia Conſtitutio, immo ſicut fideiuſſor cenſus poteſt cogere ſuum principalem, pro quo fideiuſſit, vt illum à fideiuſſione liberet, & eximat, vt dicit ibid. Rota *dict. num.* 7. *& nos comprobauimus in tract. part.* 2. *cap.* 2. *q.* 3. *art.* 4. *num.* 7. *& infra.* Et ſicut tempore acceſſionis potuit fideiuſſor cum ſuo principali paciſci, vt intra certum tempus cenſum redimat, *vt diximus d. part.* 2. *cap.* 1. *quæſt.* 3. *art.* 8. *num.* 52. *& infra hac part.* 3. *cap.* 1. *q.* 3. *art.* 4. *numer.* 14. *&* 15. & ſic quaſi per indirectum poteſt cogere venditorem cenſus ad pretij reſtitutionem, & cenſus redemptionem, eodem modo dicendum videtur, quod licitè poſſit illum compellere ad ſibi reſtituendum pretium, quod in redemptionem dicti cenſus erogauit.

Hoc tamen exiſtimarem procedere dummodo ceſſet omnis ſuſpicio, vel præſumptio colluſionis inter emptorem cenſus, & ipſum fideiuſſorem, ex qua poſſet probabiliter dubitari quod fideiuſſor dictum cenſum redemerit contemplatione ipſius emptoris, & propter illius commoditatem per ea, quæ dicunt Ioan. Petr. Fontanell. *de pact. nuptialib. clauſul.* 4. *gloſ.* 18. *part.* 3. *num.* 8. *&* Giurb. *dec. Sicil.* 85. *n.* 10 *&* 44 *part.* 1. circa pactum de redimendo cenſum intra certum tempus, quod valeat inter venditorem cenſus, & illius fideiuſſorem, quod valeat dummodo ceſſet huiuſmodi ſuſpicio, & præſumptio: quod nos quoque diximus ſupra in addition. *ad d. par.* 2. *cap.* 1. *quæſt.* 3. *art.* 8. *nunc q.* 60. *num.* 4.]

Si autem † is, qui cenſum impoſuit, vel alias ad illius ſolutionem tenebatur, decedat cum pluribus hæredibus, quod quilibet ex eis non poſſit cogere dominum, & creditorem cenſus ad reuendendum ſibi portionem ad quam ex propria perſona, & ex ſuo iure hæreditario tenetur, dicit Rodetic. *in ſuo tract. de ann. reditib.* 1. *q.* 18. *num.* 36. cuius tamen dicti veritas dependet, & ex iis, quæ nos dicemus *infra hac ead. q.* 3. *art.* 8. *ſeu q.* 110. 8

Cæterùm † quod vnus ex dictis hæredibus poſſit totum cenſum redimere, & dominus cenſus poſſit cogi, & compelli ad totum cenſum illi ſoli inſolidum reuendendum, videtur ſuaderi poſſe ex communi ſcribentium traditione, in *l. ſtipulationes non diuiduntur, ff. de verb. oblig.* qua volunt, quod is qui emit rem à pluribus cum pacto de reuendendo cogi poſſit ab vno tantum ad integram rem reuendendam Iaſ. *ibi, num.* 11. *verſ. tene, quod* Boet. *deciſ.* 241. *num.* 2 & alij multi congeſti à Cagn. *in l.* 2. *C. de pact. inter emptor. & vendit.* Rube Alexand. *conſil.* 90. *numer.* 4. *vbi multos allegans, illam optima ratione confirmat, & de magis communi teſtatur prout facit etiam* Maſtrill. *deciſ.* 21. *num.* 1. *&* 3. qui tamen veriorem exiſtimat contrariam niſi in duobus caſibus videlicet. Niſi vnus ex cohæredibus habeat ius ceſſum, vel mandatum ab aliis, aut niſi volens redimere caueat ſe reſtituturum partem eorum cohæredibus, & de ſeruando indemnem reuendentem primam tamen opinionem ſimpliciter amplexi fuimus hic in tractatu. 9

Nec videntur neceſſariæ conſiderationes *Maſtrill.* Non prima, quia eo caſu non fieret redemptio ab vno tantum ex cohæredibus, ſed ab omnibus, nam ſi habeat Ius ceſſum, vel mandatum ab aliis, non ipſe ſed cedens, vel mandans diceretur redimere ex quo ceſſionarius repreſentat perſonam cedentis. Surd. *conſ.* 322. *num.* 3. *& conſ.* 424. *n.* 22. *lib.* 3. Thom. Non. *conſ.* 84. *in princ.* Maſtrill. *conſil.* 5. *numer.* 113. & eſt illius imago Coſta *de ratione* Rotæ *quæſt.* 115. *n.* 5. *& q.* 223. *n.* 9. & procurator cenſetur eadem perſona cum domino *l. oſſa ff. de religio. & ſumpt. ſuper.* Surd. *conſ.* 99. *n.* 23. *lib.* 1. & geſta per procuratorem dicuntur geſta per dominum, Rota *genuenſ. dec.* 67. *n.* 2. cum perſonam procuratoris ex perſona domini metiamur. Magon. *dec. Lucenſ.* 71. *num.* 4.

Non etiam ſecunda, quia in redemptione cenſus communis non videtur neceſſaria cautio requiſita à *Maſtrill.* Nec reſpectu cohærendum pro quibus redimens, vel facit rem vtilem redimendo cenſum ex qua redemptione ipſi quoque liberantur ab onere ſoluendi in futurum illius fructus, vt ſupra hoc eod. art. dictum fuit, vel emendo illum non facit aliorum conditionem deteriorem, cum eadem obligatione ſoluendi fructus dicti cenſus qua tenebatur erga reuendentem teneantur erga cohæredem ementem. Nec etiam reſpectu reuendentis ex quo recipiendo integrum pretium cenſus ab vno redimente, non poſſit eſſe in ali-

quo

quo damno, alij cohæredes oil poſſint ab eis repetere, nec aliquid illis reſtituere teneatur, immo eorum debitum fuit mediante redemptione cenſus diſſolutum.] & in terminis redemptionis cenſus hoc dicit Foller. *in d. verbo, inſtrumentum gratiæ n. 17. verſ. aut vult redimere & n. 39.* Bened. Bon. *in ſuo tract. de cenſibus art. 91. n. 124. in fine* Boccac. *in d. ſuo tract. de cenſibus part. 2. num. 108. Et cum* Foller. *hanc ſententiam ſequitur etiam* Alex. Trentacinq. *var. reſol. vol. 1. lib. 3. in tit. de cenſibus reſolut. 1. n. 11. verſ. primo.*

Et ita ſententia poteſt comprobari auctoritate Rotæ *in illa Reatina Iuris redimendi, 20. May, 1628. coram* R. P. D. Veroſpio, *quæ eſt poſt tract. deciſ. 490. n. 7. vbi ex* Tiraq. & Mantic. *in locis ibi allegatis,* fuit reſolutum quod ius redimendi rem venditam cum pacto de redimendo poſſit exerceri ab vno tantum ex pluribus hæredibus venditoris dummodo offerat totum, & integrum pretium, & atteſtatur ita alias fuiſſe reſolutum *in eadem cauſa coram* b. m. Butatto, *ſub die 21. Iunij, 1626. prout verè reſolutum fuiſſe apparet ex dec. 504. poſt tract.*]

10 Quomodo † autem ſuccurratur hoc caſu hæredi redimenti integrum cenſum, diſtinguendum eſt: An hæres iſte verè cenſum redemerit, & titulo redemptionis cenſum cum effectu extinxerit. An verò illum titulo veræ, & realis emptionis acquiſiuerit vt primo caſu, cenſu extincto nil aliud à cohæredibus poſſit deſiderare quam reſtitutionem eius partis pretij in redemptionem erogati, quæ proportionabiliter cohæredes tangeret, *arg. l. pro hæreditariis, C. de heredit. actione.* Se-
11 cundò † verò caſu cohæredes non remaneant liberati ab onere ſoluendi cenſum pro eorum hæreditaria portione eiſdem tangente, ſed teneantur ſoluere illum cohæredi ementi, facta tamen eis iurium ceſſione à cohærede cenſum emente, & dempta portione eidem hæredi ementi pro ſua perſona tangente, iuxta ea quæ de pluribus correis ac pluribus fideiuſſoribus inſolidum obligatis cenſum ementibus, diximus *ſupra par. 2. c. 2. q. 2. art. 5. nunc quæſt. 72.*

12 Sed maior eſt difficultas, † an ſi vnus ex pluribus hæredibus debitoris cenſus fuerit admiſſus ad redimendum dumtaxat partem illius ſibi tangentem iure hæreditario remaneat liber ab obligatione ſoluendi illum pro reliquis partibus quas non redemit, & non eſſe liberatum, videtur concludendum ex traditis per Doctor. *in d. l. Stipulationes non diuiduntur, ff. de verb. obligat.* Boer. *dec. 251. ſub num. 1. & per* Cagnol. *in dict. l. 2. n. 102. per tot. & ſignanter verſ. non eſt tamen, C. de pact. inter empt. & vendit.* à qua ſententia non eſſe recedendum in conſulendo, & iudicando, dicit Iaſ. *in d. l. Stipulationes non diuiduntur, n. 20.* & comprobatur
13 in propoſito: Quia licet actio † perſonalis ſit diuidua ita vt hæredes teneantur dumtaxat pro portionibus hæreditariis *d. l. pro hæreditariis, C. de hæreditar. act.* ta-
14 men † quia pro cenſu datur actio hypothecaria inſolidum contra quemlibet ex hæredibus poſſidentem aliquam ex rebus hæreditariis obnoxiis oneri cenſus, Bart. *& alij communiter, in l. 3. C. de negot. geſt. l. rem hæreditariam, ff. de euict. l. pignoris, ff. de pignor. & nos diximus ſupra part. 2. cap. 2 quæſt. 5. art. 9* ſequitur quod vnus ex hæredibus partem bonorum hæreditariorum redimendo partem cenſus ſe à ſolutione reliquæ partis non redemptæ, non poſſit liberare quominus ſaltem actione hypothecaria valeat conueniri, vt dictum fuit *ſupra d. part. 2. cap. 2. q. 1. art. 9. ſeu q. 98.*

15 Conſulitur † autem indemnitati iſtius, qui per redemptionem partis ſuæ, vult ſe à curſu vſurarum, & annuæ præſtationis cenſualis liberare in futurum, vt agat contra cohæredes quod etiam ipſi eorum partem dicti cenſus redimant, ad quam redemptionem faciendam poteſt iure medio illos compellere, argum. tex. *in l. his conſequenter, §. Celſus, & in l. hæredis, §. idem iuris, ff. fam. hercíſ. cum aliis apud* Boccac. *in d. ſuo tract. par. 2. num. 107.* Bon. *d. art. 91. num. 124.* Foller. *in dict. verbo, inſtrumentum gratiæ, num. 38.* Felician. de Solis, *in ſuis Commentar. de cenſibus, tom. 1. lib. 4. cap. 2. numer. 10. & tom. 2. eod. lib. 4. & cap. 1. num. 10. vbi hoc comprobat, & exornat.* Licet hoc neget Ludou. Auend. *d. tract. cap. 101. num. 11.*

[Sed incidit aliquando quæſtio An † is, qui recognouit bonam fidem venditoris cenſus, poſſit cogere emptorem illius ad ſibi illum reuendendum, & cum 26
illa diſcuteretur in Sacro Rotæ Auditorio fuit in effectu reſolutum cum diſtinctione. Aut recognitio bonæ fidei fuit facta in eodem inſtrumento, in quo cenſus fuit venditus, & tunc emptor poſſit compelli ad faciendam retrouenditionem recognitori bonæ fidei. Aut recognitio bonæ fidei fuit facta in inſtrumento diſtincto, & ſeparato, & eo caſu recognitor bonæ fidei non poſſit cogere emptorem cenſus ad illum ſibi reuendendum. *Et ita fuit deciſum in vna Maceratenſi cenſus 24 Ianuarij, 1601. coram* Reuerendiſſ. D. Coccino Decano, *quæ inter eius deciſiones impreſſa eſt dec. 15. num. 1.*]

SVMMARIA.

1 *Cenſum extinguere, & redimere pro alio quilibet poteſt ſecundum Rotam.*
2 *Contrarium ſenſiſſe videtur eadem Rota in aliis cauſis. Conciliantur opiniones, n. 4. & ſeqq.*
3 *Extinctio cenſus pendet à voluntate debitoris illius.*
5 *Soluere pro alio quilibet poteſt.*
6 *Bulla Pij V. ſuper cenſib. in verſ. Poſtremo cenſus omnes. Intellectus.*
7 *Suſcipiens onus extinguendi cenſum ab alio impoſitum, illum redimere poteſt.*
8 *Debitor cenſus non remanet liberatus ab onere ſoluendi illum ex eo quod quis ſuſcipiat in ſe onus eum extinguendi.*
9 *Delegatio dici non poteſt, quando tempore obligationis abeſt creditor, nec de illius conſenſu conſtat.*
10 *Suſcipiens in ſe onus extinguendi cenſum, illum redimit tanquam principalis debitor.*
11 *Suſcipiens onus extinguendi cenſum cum certis conditionibus, non tenetur extinguere, niſi cum eiſdem conditionibus.*
12 *Immo aliter extinguens, extinctio non ſuffragatur.*
[*Cenſum in ſe accollans cum onere illum extinguendi non poteſt cogi à debitore cenſus, vt illius pretium conuertat in aliam cauſam.*
Neque compelli poteſt à creditoribus ipſius debitoris.]
13 *Redimens cenſum pro alio, fruſtra deſiderat iurium ceſſionem ſibi fieri.*
14 *Nemo cogi poteſt ad contrahendum.*

An quis poſſit pro alio cenſum redimere.

QVÆSTIO CV.

aliàs part. 3. cap. 1. qu. 3. ar. 3.

IN propoſito articulo, An aliquis extraneus poſſit pro eo, qui ad cenſus ſolutionem tenetur illum redimere, & extinguere, vario modo videtur ſenſiſſe
Rota Romana. Nam † *in vna Romana cenſus, 10. Decembris, 1603. coram* b. m. Litta, *quæ eſt impreſſa in fine* 1
tract. deciſ. 271. num. 5. & ſequenti, videtur ſimpliciter,
& indiſtinctè tenere partem affirmatiuam; In † contrariam verò ſententiam eadem Rota *videtur tranſire* 2
coram

coram Reuerendo Patre Domino Manzanedo, 13. *Iu-*
nij, 1608. *in illa Romana cenſus, quæ ibidem eſt deciſio-*
ne 238. *n.* 5. quam negatiuam opinionem *eadem* Rota
antea ſenſerat *coram* bon. m. Corduba. 19. *Iunij*, 1595.
in vna Fauentina bonorum, quæ eſt ibidem deciſione 153.
3 *num* 6. *&* 7. ea ratione, quia † extinctio cenſus pen-
det à mera, & libera voluntate illius, qui eſt dominus
fundi cenſui ſuppoſiti, vt expreſsè ſanciuit Pius V. *in*
ſua Bulla ſuper forma creandi cenſus, in verſ. poſtremò
cenſus omnes in illis verbis, *ſed etiam poſſe pro eodem pre-*
tio, &c. & in verſ. pacta etiam continentia pretium cenſus,
&c. Eandem ſententiam negatiuam videtur amplexa
Rota *coram* R.P.D. Pirouano, *in vna Anconitana pecu-*
niaria, 23. *Ianuarij*, 1612. *quæ eſt in recollectis per* Fario.
dec. 373. *num.* 6. *part.* 1. ea ratione, quia ad recipiendam
retrouenditionem requiratur mandatum, auctoritate
eiuſdem Rotæ *in Ariminenſi cenſus*, 1. *Iulij*, 1580. *coram*
Seraph. *dec.* 831. *Sed certè* Rota *coram* Seraph. ſolùm
dixit quòd nemo poteſt reuendere cenſum abſque mã-
dato (quod in tantom eſt verum, vt ad dictum effe-
ctum requiratur mandatum ſpeciale, vt dicemus *infra*
hac ead. q 3. *art* 7. *ſeu q.* 109 *num.* 49.) non autem dixit,
quod ad recipiẽdam retrouenditiunẽ requiratur man-
datum; Immo requiri non videtur verius, per ratio-
nes quas conſiderauit eadem Rota *coram* b.m Litta, 10.
Decembris 1603. *in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tract.*
dec. 271. *num.* 5.
4 Ego verò omiſſa diſputatione crederem has contra-
rias opiniones poſſe facili negotio ad concordiam re-
duci per diſtinctionem quam facit Bald *in conſ.* 190 *n.* 2.
lib. 5. quam in propoſito amplectitur Felician. de Solis,
in ſuis Commentar. de cenſib. tom. 1. *lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 11.
verſ. verum, & Gaſpar. Roderic. *in ſuo tractat. de annu.*
reddit. lib. 2. *q.* 16. *n.* 6. videlicet, an iſte extraneus velit
ſimpliciter cenſum redire & vlterius non deſideret,
aut verò vltra reuenditionem deſiderat etiam ceſſio-
nem iurium. Nam in primo caſu veriorem eſſe exiſti-
mo affirmatiuam opinionem Rotæ *in illa Romana cen-*
ſus coram b. m. Litta, quam proximè allegauimus ea
5 potiſſimum ratione, quia † quilibet poteſt pro alio
ſoluere, & aliena negotia vtiliter gerere, *l. ſoluendo,*
ff. de negot. geſt. l. ſi pro me, l. decem, §. 1. *l. ſolutionem, ff.*
de ſolut.
Nec repugnat *d. Conſtitutio Pij V.* ſupra allegata,
6 quoniam † non procedit prohibendo quo ad alios, ſed
diſponendo quo ad dominum fundi, quod illi liceat
quandocumque cenſum redimere, & propterea non
eſt ab illa ſumendum argumentum, nec extendenda
ad correctionem iuris communis, quod minus, quàm
fieri poteſt eſt corrigendum, *c. cum dilectus, ext. de con-*
ſuet. Rom. *conſ.* 197. *n.* 2. Alex. *conſ.* 106. *n.* 9. *lib.* 5. Corn.
7 *conſil.* 115. *col. penult. lib.* 2. Et multò † magis hoc
eſſet recipiendum, ſi ille extraneus recepiſſet in ſe
onus ad fauorem debitoris cenſus de illo extinguendo;
8 Quo tamen caſu licet † per iſtam accollationem de-
bitor cenſus non remanſiſſet liberatus, iuxta *not. in l. ſi*
pupillo, §. fin. ff de ſolut. & per Dec. *conſ.* 107. *ſub num.* 1.
verſic. & ita in tali delegatione, & n. 2. *& diximus ſupra*
hac ead. q. 3. *art* 1. *ſeu q.* 102. *n.* 16. *& clarè voluit* Rota
in illa Romana cenſus, 13. *Iunij*, 1608. *coram* R.P.D. Man-
zanedo, *quæ eſt impreſſa poſt tract. dec.* 238. *num.* 1. *verſ.*
quibus non obſtat, & numer. 2. *& in vna Tiburtina cenſus*
coram R. P. D. meo Vbaldo, *die* 17. *Iunij*, 1615. *quæ*
reperitur impreſſa poſt tract. deciſ. 279. *n.* 7. *verſ. vlterius*
iniuſta, & rurſus die 4. *Maij* 1616. *quæ eſt ibid. dec.* 280.
9 *num.* 4. *verſ. circa tertium*, cum † hæc non fuerit vera
delegatio ſtante abſentia domini cenſus, nec de illius
conſenſu conſtet. Bar. *in l. ſingularia, num.* 18. *&* 19. *ff.*
ſi cert. pet. & voluit Rota *coram* R.P.D. Manzanedo, 13.
Iunij, 1608. *in dicta Romana cenſus, quæ eſt poſt tractat.*
10 *deciſ.* 238. *numer.* 2. *&* 3. attamen † videtur quod non
vti extraneus, & tertius, ſed potius tanquam princi-
palis debitor ſit conſiderandus, cùm teneatur, & obli-
gatus ſit ex proprio facto, & ex proprio contractu con-
ſtituendo ſe ſoluturum, & cenſum redempturum pro
alio, argum. *§. de conſtituta, & ibi not. per Doctor. Inſt.*
de act.
In hoc autem caſu quando quis aſſumit in ſe onus
extinguendi cenſum pro alio, eſt obiter adnotandum.
Quod ſi † iſte obligauit ſe ad ſoluendum pecunias in 11
extinctionem cenſus cum aliquibus pactis, conuentio-
nibus, & conditionibus, puta, quòd pecuniæ illæ ero-
gentur in emptionem bonorum immobilium vel alio-
rum cenſuum, non tenetur cenſum extinguere, nec
pecunias ſoluere aliter, quàm vti fuit conuentum, &
non ſoluendo non poteſt dici, quod ſit in mora ſol-
uendi, & extinguendi, vt fuit reſolutum *coram* Illu-
ſtriſſimo Cardinali Lancelloto, *in vna Romana Sal-*
uiani Interdicti prima, 10. *Decembris*, 1599. *quæ eſt im-*
preſſa poſt tract. deciſ. 281. *num.* 2. *&* 4. *& rurſus die* 21.
Martij, 1600 *ibidem deciſ.* 282. *num* 1. *&* 4. immo † ſi 12
aliter pecunias in extinctionem cenſus ſolueret quam
in emptionem bonorum ſtabilium vel aliorum cen-
ſuum talis extinctio ei non ſuffragaretur, vt in his ter-
minis dicit Steph. Gratian. *diſceptat. Forenſ. tom.* 1. *c.* 45.
num. 2.
[Ita nec debitor cenſus poteſt mutando voluntatem
cogere eum, qui in ſe dictum cenſum accollauit cum
onere extinguendi, vt illius pretium in aliam cauſam
conuertat. nec illius creditoribus, etiam anteriorem
hypothecam habentibus id permittitur: vt reſoluit
Rota *coram* Gregor. XV. *deciſ.* 362. . . 8. *&* 10.]
In ſecundo † verò caſu quando iſte extraneus vltra 13
reuenditionem cenſus deſiderat ſibi à domino cenſus
fieri conceſſionem iurium, verior eſt opinio negati-
ua, vt poſt alius quos allegat, firmat Ludou de Auend.
in ſuo tractatu, de cenſibus Hiſpan. cap. 106. *numer.* 6. &
ita intelligenda eſt Rota *in illa Romana cenſus*, 13. *Iu-*
nij, 1608. *coram* Reuerend. P. D. Manzanedo, *quæ eſt*
poſt tractat. deciſ. 238. *& illa Fauentina bonorum coram*
bon mem. Corduba, 19. *Iuni*, 1595 *quæ eſt ibid. dec.* 153.
quod non poſſit cogere dominum cenſus ad illum re-
uendendum cum ceſſione iurium: Quia cùm eo caſu
reſultet quidam contractus ex quo proceſſione iurium
debet ſolui pecunia, *l. Papinianus, ff. mand. l. Modeſti-*
nus, ff. de ſolut. nemo † cogi poteſt ad contrahendum, 14
& vendendum, *l. inuitum, Cod. de contrah. emptione, l.*
nec emere, C. de iur. deliber. l. quod noſtrum, ff de regul. iur.
& ita concludit Bal *d. conſ.* 190. *n.* 2. *&* Rodetic. *d. q.* 16.
num. 7.
Ratio autem differentiæ, quæ conſiderari poteſt in-
ter vnum caſum, & alterum de predictis, ea eſſe poteſt
quia quando agitur de ſola, & ſimplici redemptione,
tractatur de liberando debitore à nexu ſuæ obligatio-
nis, & ab onere ſoluendi cenſum, & quilibet ſoluendo
pro alio poteſt illum liberare *d. l. ſoluendo*, cum aliis al-
legatis, ſed quando petitur cẽſſio iurium, non agitur vt
debitor liberetur, ſed vt huic redimere volenti ius ac-
quiratur, quæ valdè inter ſe differre, docet, Felician. *d.*
n 11. *verſiculo verum.*
[Pro declaratione autem concluſionis factæ in hoc
ſecundo caſu videndus eſt Surd. *conſil.* 516. *n.* 11. *lib.* 4.
& Giurb. *deciſ. Sicil.* 87. *n.* 21. *verſ. nec obſtat cum tribus*
num. ſeqq.]

SVMMARIA.

1 *Debitor cenſus non poteſt cogi ad illius redemptionem.*
2 *Etiam quod per Iudicis ſententiam condemnetur ad*
pretij reſtitutionem.
3 *Limitatur* 1. *ſi debitor cenſus denunciauit domino illius*
futuram redemptionem.
4 *Emptor cenſus poteſt cogere venditorem ad illum redi-*

Digitized by Google

mendum etiam poſt annum diſdicta ſi intra annum dolosè,& litem ſubſtiuendo redemptionem diſtulerit.]

4 Limitat. 2. quando cenſus fuit impoſitus ſuper re aliena, non conſentiente domino fundi.

5 Emens cenſum impoſitum ſuper re aliena ſciente, non poteſt iuſtè recipere annuos cenſus.

6 Limit. 3. quando cenſus fuit impoſitus ſuper re ſubiecta fideicommiſſo illo purificato.

7 Limitatur 4. quando cenſus fuit impoſitus ſuper re feudali, ſeu emphyteutica, feudo, & emphyteuſi finita.

8 Agens ad reſtitutionem pretij cenſus ex eo, quod ſit impoſitus ſuper re aliena, vel fideicommiſſo ſubiecta feudali, vel emphyteutica, debet pretium repetere ratione damnorum, & intereſſe.

9 Imponens cenſum ſcienter ſuper re non libera aſſerens illam eſſe liberam, poteſt conueniri executiue ad pretij reſtitutionem.

10 Limitatur 5. quando in contractu cenſus ſunt obligata Communitates Status Eccleſiaſtici, & earum bona.

11 Limit. 6. quando dominus fundi illum dolosè deſtruxit & reddidit penitus infructuoſum.

12 Limit. 7. quando domino cenſus non fuerunt adimpleta promiſſa in contractu cenſus.

[Intereſſe, quod venit ex natura contractus, debetur etiam nulla pracedente conuentione.

Ex contractu conditionali non poteſt agi, niſi iuſtificata purificatione conditionis.

Obligatus renouare fideiuſſores in contractu cenſus liberatur ſi dominus cenſus lapſo termino præfixo ad renouandum, recipiat fructus cenſus.

Pactum reſolutiuum conceptum verbis directis operatur reſolutionem ipſo iure.

Secus ſi ſit conceptum verbis obliquis, quia tunc requiritur declaratio.

Contractu cenſus reſoluto, fructus illius non debentur.

Fructus cenſus debentur ex contractu, cuius reſolutio pendet à voluntate contrahentium.

Pactum reſolutiuum conceptum verbis obliquis non operatur retro tranſlationem dominij ipſo iure.

Limitatur, Si ſit adiecta clauſula eo ipſo, vel ſimilis num 12.

Fructus cenſus debentur domino cenſus, qui illius pretium ſoluit etiam quod non ſit præſtitus fideiuſſor, non obſtante pacto, quod fructus non ſoluantur donec fideiuſſor præſtetur.

Venditor moroſus in adimplendo promiſſa emptori, qui pretium ſoluit tenetur ad intereſſe recompenſatiuum.]

13 Limit. 8. quando inter partes fuit initum pactum iuratum, quod debitor moroſus poſſit compelli ad pretij reſtitutionem.

14 Limit. 9. quando inter venditorem cenſus, & illius fideiuſſorem fuit factum pactum, quod teneatur illum intra certum tempus redimere.

15 Idem ſi tale pactum ſit initum inter venditorem cenſus, & eum qui illius bonam fidem recognouit.

[Accollans in ſe cenſum tenetur illum extinguere.

Promittens extinguere cenſum certo tempore poteſt cogi, vt illo tempore extinguat.

Obligatus ad factum tenetur facere cum primum potuerit.

Promittenti extinguere cenſum, nullo ſtatuto tempore, eſt iudicialiter præfigendus terminus, intra quem extinguat.

Interpellatio ad extinguendum cenſum quomodo fiat.]

16 Limit. 10. quando cenſus fuit ab initio nullus.

17 Vel fuit declaratus nullus per Iudicis ſententiam.

18 Cenſus eſt nullus, quando domino cenſus dantur pignora pretioſa, & æquiualentia retinenda donec cenſus redimatur.

19 Secus ſi ſint retinenda donec præſtetur fideiuſſor.

20 Vel dominus cenſus illa habeat in cauſam iudicati.

21 Limit. 11. quando cenſus fuit impoſitus ſuper fundo non libero, ſed alteri oneri obnoxio.

[Cenſu conſtituto ſuper re non libera poteſt repeti pretium condictione cauſa data.

Pactum, quod ſi fundus cenſus detegatur non liber, poſſit repeti pretium, eſt licitum.]

22 Limit. 12. in cenſu impoſito ſuper fundo empto cum pacto de redimendo, ſequuta illius redemptione.

23 Limitat. 13. quando dominus cenſus efficitur dominus fundi cenſuati.

24 [Venditor cenſus in caſibus in quibus tenetur ad pretij reſtitutioni, ſi ſit moroſus, tenetur emptori ad intereſſe.

25 Debitor poſt moram tenetur ad intereſſe.

26 Intereſſe hoc quomodo taxetur.]

Debitor cenſus an aliquo caſu cogi poſſit ad illum redimendum.

QVÆSTIO CVI.

aliàs part. 3. cap. 1. qu. 3. ar. 4.

CVm ex Conſtitutione Pij V. *ſuper forma creandi cenſus, in verſic. Pacta etiam continentia pretium cenſus, ab inuito, aut ob pœnam, aut ob aliam cauſam repeti poſſe, &c.* fuerit expreſsè diſpoſitum, quod † debitor 1
cenſus non poſſit compelli ad illum redimendum, & extinguendum, Quod pro generali regula amplexa fuit Rota *coram* b.m. Card. Pamphil. 29 *Nouemb.* 1593. *in illa Romana cenſus, quæ eſt impreſſa poſt tract. dec.* 283. *n.* 4. & coram b.m. Litta, 23. *Iunij*, 1600 *in Romana Salmari Interdicti, quæ eſt ibidem dec.* 271. *n.* 6. *& nos comprobauimus ſupra part.* 2. *cap.* 1. *q.* 1 *art.* 7. *nunc q.* 50. Etiam
† quod per Iudicis ſententiam fuerit condemnatus ad 2
reſtitutionem ſortis, vt declarauit Rota *coram* R.P.D. Sacrato, 20. *Nouembris*, 1600. *in illa Romana cenſus de Palutiis, quæ eſt poſt tract. deciſ.* 64. *num.* 1 Videndum nunc eſt an ab iſta generali regula liceat aliquo caſu recedere

In quo articulo Ego reperio fuiſſe conſideratos aliquot caſus per Scribentes, in quibus poſſit debitor cenſus compelli ad reſtitutionem pretij, quod in venditione cenſus receperat, quorum.

Primus † eſt ille, quem conſiderat *Pius V. in d. ſua* 3
Conſtitutione, videlicet: Quando debitor cenſus denunciauit creditori, & domino illius futuram eius redemptionem. Si enim poſtea eum pœniteat & nolit amplius redimere, poteſt tranſactis duobus menſibus diſdictæ intra annum cogi, ad faciendam redemptionem, vt expreſsè diſpoſuit ibi Pius V. *& ſequuta fuit* Rota *coram* b.m. Iuſto, 16. *Februarij*, 1604. *in illa Anconitana bonorum, quæ eſt poſt tract. dec.* 277. *n* 8.

[Iſta autem cõcluſio non eſt ita ad litteram, & iudaicè intelligenda, vt dũtaxat intra annum poſſit emptor cenſus cogere emptorem ad redimendum poſt diſdictam ab eo factam, quin aliquando etiam tranſacto anno poſſit illum compellere vt redimat. Quid enim ſi venditor, tranſactis duobus menſibus, fuerit ab emptore interpellatus intra annum, vt cenſum redimat, ipſe autem hanc redemptionem facere recuſet, & ſuper hoc inter eos lis agitetur ſine intermiſſione, adeò vt labatur annus ante illius finem: cur non debeat hoc caſu venditor compelli etiam poſt annum ad redimendum, ne propria culpa, & proprius dolus illi contra iuris regulas patrocinetur, & ita hanc concluſionem intelligit Io. Bapt. Madius *in ſuo tract. quem inſcripſit Cenſuum requiſita, & inſtr. form. circa nonum quæſit. n.* 3.]

Secundus

4 Secundus caſus eſt † quando cenſus fuit impoſitus
ſuper re aliena ignoráte,& non conſentienre illius do-
mino, nam agi poteſt courra venditorem cenſus, vel
vt pretium reſtituat, vel vt aliam rem propriam ſubii-
ciat, non ſolùm ſi ſequuta fuerit euictio rei ſubiuga-
tæ,vt dicit Mich.Salon. *in ſuo tract.de contract. & com-
merc. human.in tit. de cenſib. controuerſ.14. num.8. verſ.
tertia concluſio,* Gaſp.Roderic. *in ſuo tract. de annu.red-
ditib. lib.2. q.9. num.73.* Verùm etiam ſi euictio adbue
ſequuta non fuerit; vt reſoluit Rota *coram* Seraph.
dec. 321. part.1. quæ eſt apud Boccac. *in tract. de cenſib.
part.2. n.147.in 2. difficult. & ſequitur* Petr. Caball.*conſ.
ciuil. lib.1. conſ. 94. n.5.* & cum hac ſeurentia non ob-
ſcurè rraoſiuit Nauar. *in ſuo Comment. de vſur. n.119.*
5 quo loci propterea affirmat, † quod is qui emit cen-
ſum poſitum ſuper re,quam ſciebat eſſe alienam,& ſi-
mular ſe ignorate,vt poſſit,quando voluerit compelle-
re venditorem ad reddendum ſibi pretium eo ſub præ-
textu quod conſtituerit cenſum ſuper re quæ non erat
ſua,non poteſt iuſtè recipere annuas reſponſiones cen-
ſuales, & ſequitur Roder. *d. num.73.* & nos de hac re
diſſeruimus *ſupra part.1.cap.2.q.1. art.1. vel q.14. n.10.
& ſeqq.*
6 Tertius additur caſus, † quando cenſus fuit impo-
ſitus ſuper re fideicommiſſo, & reſtitutioni ſubiecta,
nam purificato fideicommiſſo poſſe compelli debito-
rem cenſus,vt illum redimat,& prætium reſtituat fuit
reſolutum *coram* b.m.Penia,20 *Martij,1600. in illa Bo-
noniensi cenſus, quæ eſt poſt tract. dec.46.num.2. & coram*
Illuſtr.Cardin. Lancellotto, 10. *Ianu.* 1605. *quæ eſt ibid.
dec.137. num.1. & nos diximus ſupra d.part.1. cap.2. q.1.
art.6.* [*& hunc, & ſuperiorem caſum amplectitur nobis c.-
tatis* Martius Medices *dec.Senenſ.31.*]
7 Quartus his ſimilis addi poteſt caſus † ſi cenſus fue-
rit impoſitus ſuper re feudali, vel emphyteutica. nam
feudo,& emphyteuſi finita dominus cenſus agere po-
teſt, vt ſibi ſors principalis reſtituatur cùm cenſus ſic
reſolutus, vt tradit Leonard Leſſ. *in tract.an, de Iuſtit.
& iure,lib.2.cap.22. dubitat.12.n.79.& nos dicemus infra
q.116. aliàs hoc eod. cap 1. quæſt.7*
8 Illud tamen animaduertendum eſt, † quod in ter-
minis horum trium poſteriorũ caſuum dominus cen-
ſus non debet ſimpliciter agere,vt illius debitor cen-
ſum redimat,ſed vt dictam reſtitutionem pretij faciat
ratione damnorum,& intereſſe quæ ipſe dominus cen-
ſus paritur, vt videtur ſentire Felician.de Solis, *in ſuis
Commentar.de cenſib.tom.1.lib.1. cap.4. n.12. in fin. verſ.
Præterea infertur, refert & ſequitur* Mich. Salon. *d. n.8.
verſ.ſunt qui exiſtiment,& verſ.ſeq.& placuit* Rota *coram*
Illuſtr.Cardin. Lancellotto, *in illa Romana cenſus*, 10.
Ian.1605.proximè citata,n.1.[hoc idem concludendum
eſt io caſu,quo debitor cenſus cum clauſula obligatio-
nis cameralis promittat relaxare indemnem fideiuſſo-
rem, & illum eximere,& liberare ab obligatione,nam
ſi illi fides non ſeruetur,poterit agere ad ſortem, non
quidem vti ad ſortem,& pretium cenſus, ſed tanquam
ad intereſſe, vt firmauit Rota *coram* b.m. Manzanedo,
*in Senogalienſi Saluiani, 5.Maij,1627.poſt tract.dec.531.
num.21*]
9 Verùm † ſi quando venditor cenſus illum impoſuit
dixit fundum eſſe liberum, & ſciebat hoc falſum eſſe,
poterit contra eum agi ad pretij reſtitutionem etiam
executiuè, vt poſt Seraph. *deciſ.161. numer.19 part.1.
dicit* Zacchi. *ad* Galleſ. *de obligat. camerali, quæſt. 37.
num. 56.*
10 Quintus adiungi poteſt caſus † quando in contra-
ctu cenſuali ſunt obligatæ Communitates Status Ec-
cleſiaſtici, ita; enim fuit ſancitum per *Sixtum V.* per
quandam ſuam ſpecialem Conſtitutionem de qua me-
minit Rota *coram* b.m.Litta, *in vna Romana pecuniaria
ſeu prætenſorum cenſuum, 6. Martij, 1598. quæ reperitur
impreſſa poſt tract.dec.284. num.2.*

Sextus eſt caſus † quando dominus fundi ſuper quo 11
cenſus impoſitus, & collocatus fuit, dolo, & fraude,
fundum ipſum omnino deſtruxit, vel reddidit penitus
infructuoſum, vt firmat Leonard. Leſſ. *in d. ſuo tract.
de iuſtit. & iure lib.2. cap.22. dubit.12. num.91.* Nauar.
in dict. ſuo Commentar. de vſur. num.118. quæſt.25. Fer-
nand. Rebell. *in ſuo tractat. de oblig. Iuſtit. libr. 10.
q.6.num.18. & nos diximus ſupra hoc cap.1.quæſt.1.art.3.
nunc quæſt.101.*
Septimus caſus addi poteſt, † quando domino cen- 12
ſus non fuerunt adimpleta ea, quæ ſibi promiſſa fue-
runt tempore venditionis cenſus circa dationem fide-
iuſſorum,& alia ſimilia,ſi enim agat ad implementum,
& loco, & in defectum adimplementi, ad damna, &
intereſſe poterit repetere ſortem principalem, non vti
pretium cenſus ſed vti intereſſe,Steph.Gratian.*diſcept.
Forenſ.tom.2. cap.301. num.6.* [*& repetit tom.4. cap.717.
num.2.*] Sigiſmund. Scacc. *in ſuo tract. de commerc. §.1.
quæſt.7.part.2. ampliat.8. num.293. & nos diximus ſupra
part.2. cap.1,q.2.ſeu q.52.num.30. & faciunt quæ in ſimi-
li dicta ſunt hoc eodem artic. num.8. & hanc eandem ſen-
tentiam amplexa fuit* Rota *coram* bon.mem.Cantuccio,
21. *Februarij, 1583. in vna Romana cenſus, ſeu dotis,quæ
eſt impreſſa poſt tract. deciſ.285. num.3. & multorum au-
ctoritate firmauit in vna Rom. emptionis, 27. Februarij,*
1603. *coram* Illuſtriſſimo Cardinal. Ludouiſ. *quæ ibid.
eſt 286. num.4. & ſeqq.& repetiit coram* R.P.D.Coccino
Decano, 27. *Martij, 1607. in illa Melitenſi cenſus,quæ
eſt ibid. dec.87. num.5.*
[Hæc autem concluſio quò ad obligationem ſol-
uendi intereſſe amplianda eſt, vt procedat etiam quod
nullum pactum interceſſerit, inter contrahentes ſuper
dicto intereſſe,nam ex natura contractus contrahentes
tenentur ad inuicem ad omnia damna, & intereſſe, *l.
ſtipulatio iſta in princ. & ibi* Alex. Iaſ. *& alij communiter
ff de verb oblig.* Et is qui tenetur ad intereſſe, tenetur
etiam ad rei pretium eadem actione,& eodem contra-
ctu, vt multorum auctoritate dicit Maſtrill. *dec. Sicil.
279.n.9. lib.3.* Nam ſub nomine intereſſe venit etiam
ſors ipſa principalis,vt concludit ibi Maſtrill. *d.n.9.&
dicitur hic in tract. hoc num.12.*
Debet etiam iſta concluſio limitari primò vt non
procedat quando promiſſio non fuit ſimplex, & pura,
ſed conditionalis: eo enim caſu ad effectum, vt agi
poſſit ad recuperationem ſortis, non ſufficit dicere,
quod non ſint adimpleta promiſſa ſed opus eſt etiam
docere exiſtentiam,& adimplementum conditionis,vt
plenè reſoluit Rota *coram* R.P.D. Remboldo, *in vna
Romana vineæ, 10.Martij,1623 quæ eſt poſt tractat. de-
ciſ.434. n.8.* vbi cùm impoſitor cenſus ſuper vinea em-
phyteutica promiſiſſet facere conſentire dictæ impo-
ſitioni dominum directum non ſimpliciter, ſed ſub
conditione, quatenus dictus conſenſus eſſet neceſſa-
rius, & non aliàs, aliter nec alio modo; Rota decla-
rauit nullam, & iniuſtam ſententiam, per quam fue-
rat relaxatum mandatum contra impoſitorem cenſus
pro reſtitutione ſortis ſub prætextu, quod non fuiſſet
obtentus conſenſus domini directi; Iniuſtitia autem
deducebatur, quia non fuerat per emptorem cenſus
iuſtificatum quod talis conſenſus ſub conditione
promiſſus eſſet pro validitate dictæ impoſitionis ne-
ceſſarius.
Secundò limitatur, vt non procedat quando domi-
nus cenſus poſt lapſum termini præfixi ad præſtan-
dum,vel renouandum fideiuſſiones,vel alia adimplen-
dum, recipit fructus dicti cenſus, nam per huiuſmodi
receptionem videtur renunciaſſe huic obligationi;&
oneri præſtandi, vel renouandi fideiuſſores, & alia
adimplendi, vt multorum auctoritate concluſit Gra-
tian. *loquens in obligatione præſtandi fideiuſſores in con-
tractu ſocietatis officij diſceptat. Forenſ. tom.2. capit.301.
num.36. cum multis ſeqq. & plenius c.302.n.6. cum ſeqq.*

& reſoluit Rota in vna Aquilana releuationis indemnitatis coram Robuſter. quæ eſt 113. part.1. diuerſ. n.6.

Nam cùm illud tempus intelligatut oppoſitum cauſa limitandi obligationem per ea, quæ deducit Gabr. conſ.65.n.3.& 12.lib.2. videtur incluſum pactum quod lapſo dicto tempore non poſſit amplius peti dicta renouatio, vt per Gabr. ibid. n. 2. auctoritate Caſtr. in l. epiſtola §.fin. ff. de pact.

Secus autem ſi non ſit præfixum certum tempus ad reoouádos fideiuſſores, ſed talis renouatio ſit collata ad beneplacitum emptoris cenſus, oam eo caſu obligatio præfata tenouandi non tolleretur lapſu temporis,quia ceſſaret ratio conſiderata Gabr.Sed poſſet dubitari an ſaltem obligatio huiuſmodi in hoc ſecundo caſu ceſſaret per mortem ipſius emptoris cenſus.Quod prima facie videtur dicendum, cum beneplacitum expiret per mortem l.4.ff. locat. cap. ſi gratioſè, de reſcri. in 6. Soc.Iun.conſ 63. n.11. lib.2.

Cætetùm quia ſumos in contractibus, videtur dicendum hoc beneplacitum nec etiam per mortem expiraſſe, iuxta theoricam Bart. & communem aliorum in l.centeſimis, §.1.ff. de verb. oblig. Soc.ſen. conſ.77.n.1. & ſeqq. lib.3. qui de communi Rim. iun. conſ.10. num.40. lib. 1.

Verùm quia hoie commoni Bart.& ſequaciam, limitationi videtur repugnare tex.in d.l.4.ff.locat. vbi I.C. in contractu locationis factæ ad beneplacitum locatoris,dicit tale beneplacitum illius motte expirare, & ſequitur Dec.conſil.108. per tot. & alij relati a Socin. d. conſ.63.n.11. & ſeqq. Carocc. qui alios congerit in tract. de locat.in tit. de verb.ſignif. q.12.n.2.fol. mihi 233. Ideo diſtinguendum eſſe cenſeo. An beneplacitum ſit appoſitum ad demonſtrandam perſeuerantiam antiquæ voluntatis, & tunc per mortem expiret, eum poſt mortem non poſſit dici quod duret prima voluntas. Aut verò vltra perſeuerantiam antiquæ voluntatis, tequiritur etiam quod talis voluntas, & beneplacitum reuoeetur,& ſic actus reuocatorius primæ voluntatis,& tunc per mortem non expitat cùm per mortem talis reuocatio voluntatis ſequatur, & ita diſtinguit Soc. ſen. d. conſ.77.num 2. verſ. aliquando apponitur clauſula lib.3.& Socin.iun. d.conſ 63. n.12. lib.2. Rim.conſ.115. num.7. lib.1.Caſtracan. de ſociet. off. cap.55. n.14. d.q.12. num 5.

Si verò pactum iſtum non fuerit Iuriſiurandi religione munitum licet iuxta terminos Bullæ Nicolai V. recipiendum eſſe pluribus nitatur firmare Maſtrill. deciſ. Sicil. 95. per tot.immo etiam ſi nullum fuerit interpoſitum pactum in terminis dictæ bullæ poſſe ſortem principalem cenſus repeti ſi periculum immineat ne cenſus periclitetur,dicat idem Maſtrill. dec.279. in terminis tum Bulla Pij V. eſſe illicitum dedoctum fuit ſupra part.2. cap.1. quæſt.3. art.8. nunc q.60.num.17. & ſeqq.

Declarari etiam debet iſta concluſio, quod ſi vltra pactom de præſtando certos fideiuſſores, fuit etiam prouiſum in caſo non præſtationis per pactum reſolutiuom contractus in caſu contraoentionis, & non obſeruantiæ in præſtando fideiuſſores promiſſos,non eſt ipſo iute ſemper & diſtinctè reſolutus contractus, ſed tamen volente eo,ad cuius fauorem fuit tale pactom adiectum,vt voloit Rota in Romana cenſus,4. Iulij,1618. coram Dunozetto,quæ eſt poſt tract dec 452. n.3.Hoc tamen dictum non eſt ita ſimplicitet. & indiſtinctè recipiendum ſed ſunt conſiderandi duo caſus.

Primus aſt quando pactum iſtud reſolutiuum fuit conceptum verbis directis, pota contractus ſit nollus, babeatur pro non facto,vel ſimilibus,& tune non præſtitis fideioſſotibus contractus ipſo iure annullatur Rol. conſ.62. n.17 cum multis ſeqq. lib.2. Gabr. conſ.76. n.4. lib. 1. Magon. dec. Flor.49. n.2. Et venditor cenſus poteſt compelli ad pretij reſtitutionem tecta via Caſtracan. de Societ. off. cap.69. n.6. & 7. & fuit reſolutum in vna Romana cenſus coram Bubalo, 3. Iulij, 1589. quæ eſt poſt tract. dec.356. num.3.

Secundus caſus eſt quando pactum reſolutiuum eſt conceptum verbis obliquis puta liceat à contractu recedere, vel liceat pretium repetere. Et hoc caſu non eo ipſo, quod fideiuſſores non fuerunt præſtiti, vel alia promiſſa non fuerunt adimpleta contractus ipſe cenſualis reſoluitur, & per conſequens ceſſat obligatio ſoluendi fructus dicti cenſus, ſed opus eſt vt emptor, vtendo dicto pacto, declaret velle, cenſum haberi pro reſoluto,ac ſi nunquam pactus fuiſſet, & cogi impoſitotem cenſus ad pretij teſtitutionem, & donec pretium non fuerit reſtitutum, fructus cenſus debentur, quia ab initio contractus valuit, & dominom cenſus tranſiuit in emptorem, & pactum iſtud reſolutiuum ita verbis obliquis conceptum non operatur, vt ipſo iute retto transferatur dominium iam tranſlatum in emptorem, vt bene declarauit Rota in d. Romana cenſus coram Bubalo num.2. & Caſtracan. d.c.69. num. 8.

Iſta autem concluſio firmata in hoc ſecundo caſu eſt amplianda, vt procedat etiam, quod inter emptorem. & venditorem cenſus fuiſſet conuentum, quod venditor non teneatur ad fructus cenſus donec fideiuſſores præſtiterit,vt fuit reſolutum coram Reuerend. D. Coccino Decano in vna Anſculana pecuniaria, 11. Decembris,1606. quæ inter eius deciſ. impreſſas eſt de. 10. n.3.ea ratione, quia non fuit data aliqua dilatio ad ſoluendum cenſum ſed tantum conuentum.quod non teneatur venditor cenſus ſoluere fructus donec fideiuſſores non datentur. Et propterea cum emptor cenſus ſoluerit pretium intrat æquitas l.curabit C.de act.empt. vt venditor teneatur ad fructus recompenſatiuos, vt dicit Rota in d. Romana cenſus coram Bubalo d. n 3. Cùm enim emptor cenſus impleuerit pro parte ſua ſoluendo pretium cenſus, venditor moroſus in præſtando fideiuſſores,vel adimplēdo alia promiſſa,tenetur ad fructus ex not. per Bal.in l 2. verſic. deinde quæritur, C. de vſur. Soc. ſen. conſil.176. n.4. lib.2. Ceph. conſil. 609 per tot. lib. 4. Cagnol. in d. l. curabit, num. 31. Mandell. Alb. conſ.193. num. 1.lib.1. & ibi addent. Gabr.conſ.74. n.31. & ſeqq. lib.1. Honded. conſil.30. numer 34. lib.1. Surd. conſ.101. n.23. lib.1.& dec.117. n.7. Eſt etiam vno modo limitanda concluſio facta in ſecundo caſu, vt non procedat quando in iſto pacto reſolutio fuiſſet adiectum verbum, & dictio, eo ipſo, quæ idem importat, ac ſi dictum fuiſſet. ſine aliquo hominis miniſterio, & ipſo iure, vt benè Rol. conſil.62. num.31. & 32. libr. 2.]

Octauum † poſſumus annectere caſum ex mente 13
Rotæ in illa Vrbeuetana cenſus, 31. May, 1581. coram b.m. Penia, quæ eſt poſt tract. dec.10. n.7. quando inter emptorem, & venditorem cenſus fuit initium pactum quod propter moram ipſius debitoris commiſſam in ſolutione cenſus tempore debito poſſit reperi ſors principalis, & tale pactum fuit iuriſiurandi religione confirmatum, nam licet pactum illud ſit illicitum, vt fuit demonſtratum ſupra part. 2 cap.1. q.3. art 8. nunc q.60. n.6. & ſeqq. attamen virtute iuramenti ſoſtineri, & ſeruandum eſſe,contractúmque reſcindi, & reſolui, per regulam l.ſi quis maior. C de tranſact.dicit ibi Rota, num.7.& nos diximus d.art.8.num.18 & ſeq.intelligendo tamen, vt ibi n.19. [& hanc opinionem firmauit Rota in vna Romana ſocietatis officij 1. Febraarij 1623. coram R.P.D. Merlino, quæ poſt tractat. eſt deciſ.424. num.1. cum ſeqq.]

Nonus caſus annecti poteſt, † quando inter vendi- 14
torem cenſus & eum,qui pro illo in contractu ipſo cēſuali fideiuſſor acceſſit fuit factum pactum.quod ipſe venditor teneatur intra aliquod conuentum tempus cenſum illum extinguere, & redimere, quod pactum eſſe

Google

eſſe licitum, & de iure permiſſum fuit dictum *ſupra q.60. aliàs d part.2. cap.1. q.3. art.8. n.51. & ſeqq.* nam adueniente dicto tempore poterit veoditor cenſus à fideiuſſore compelli ad illum redimendum, vt diximus *dict. art.8.* & firmat Mich.Salon. *d.art.3. controuerſ.14. n.1. verſ. circa priorem, & verſ. his tamen* Gaſp.Roderic. *in ſuo tract. de ann. reddituſ. lib.2.q.1.n.6. in fine* & firmauit ratione quam tradidimus *d.artic.8. n.55.* Quod procedere etiam in foro animæ, & conſcientiæ dicit Salon.*d.n.1.verſ.his tamen.* [quando aotem procedat, & quando hoc pactum ſuſtineator *diximus ſupra in addit. ad part.2.cap.1. q.3. art.8. ſeu d.q.60. num.4.*]

15 Quod quidem † pactum licitum eſt, & ſeruari debet non ſolum inter venditorem cenſus, & fideiuſſorem, vt venditor cogi poſſit ad reditnendum cenſum, verum etiam inter venditorem cenſus, & eum qui illius booam fidem in dicto contractu recognouit: puta ſi Titus imponat cenſum ſuper ſuis bonis, & illum veodat precibus, & contemplatione Sempronij, qui poſtea eiuſdem Titij bonam fidem recognoſcat (qui propterea dicitur verè debitor d. cenſus, vt diximus *ſupra d.part.2. cap.1. q.2.art.1. nunc q.67.*) Nam ſi inter Titum, & Sempronium tempore recognitioois bonæ fidei fiat pactum quod Semptonius teneatur dictum cenſum intra aliquod certum tempus redimere, & extinguere, lapſo dicto tempore poterit Sempronius à Titio compelli, & cogi ad dictam redemptiooem, & extinctionem faciendam, vt docet Mich.Saloo. *d.n.1. verſ. circa priorem.*

[Sed poſſet circa hoc dubitari an is, qui in ſe cenſum accollauit, & promiſit illum extinguere, poſſit cogi ad illius extinctionem, & intra quæ tempora. Quæ dubitatio duo habet capita; circa primum, quod cogi poſſit ad extinguendum non habere probabilem dubitationem cenſeo, non quidem à domino, & creditore cenſus, quem non poſſe agere, vt ſibi pretium cenſus reſtituatur, diſpoſuit Pius V. *in ſua Bulla de cenſibus, & nos diximus in tract. hoc eod. art. n.1.* ſed ab eo cui eſt facta promiſſio: nam vigore dictæ ſuæ promiſſionis eſt effectus veros debitor vt dictum eſt ſupra in tract. *par.2 cap.1.q.3. art.1.n.16. & tanquam talis conueniri, & cogi poteſt §. verſ. namque inſtit. de act.*

Circa ſecundum caput duo ſunt coofiderandi caſus. Primus eſt quando non ſolum fuit conuentum de facienda extinctione cenſus, ſed etiam fuit præfixus terminus, intra quem dicta extinctio eſt facienda, & in hoc caſo ſi promiſſor intra terminum ſtatutum cenſum non extinguat, moram contrahere abſque difficultate arbitror per *l. magnam, & ibi communiter ſcribentes C.de contr. & comm.ſtipulat. & latè tradita per* Rim. iun. *conſ.31. n.126. cum multis ſeqq. lib.1.*

Secundus caſus quando non fuit aſſignatus certus terminus ad extingueodum. In quo licet prima conſideratione videatur concludendum, illum teneri ad faciendam dictam extinctionem cum primum potuerit *l. ſi ita ſtipulatus eſſem abs te, & l. ita ſtipulatus §. Sabinus ff. de verb. obligat. cum ſimil.* nihilominus cum teneatur ad factum, non poteſt dici conſtitutus in mora, niſi præcedente interpellatione, iuxta tradita per Doctor. *in d.l.magnam.* Dec. *conſ.2.n.5.& 6.* Cagnol. *in l. ſemper qui prohibet n.25.ff. de reg.iur.* Decian. *conſ.11.n.9. lib.2.* Menoch. *conſ.131. n.5.lib.2.* Becc. *conſ.105.n.20 & ſeq. lib.1.* Gabr. *conſ.139.n.11.lib.2.* Nam potentia, & commoditas extinguendi non antea conſideratur, quàm interpellatio præceſſerit, vt declarat Menoch. *dict. conſil.131. num.20. &* Becc. *d. conſil.105. numer.22. vbi multos allegat.*

Ego autem hanc interpellationem hoc ordioe faciendam eſſe conſulerem, vt iſte obligatus ad extinguendum iudicialiter moueatur ad faciendam dictam extinctionem, & ad videndum ſibi præfigi terminom arbitrio iudicis intra quem dictam extinctiooem faciat cum proteſtationibus de damnis expenſis, & intereſſe, quo termino lapſo, & accuſata contumacia noo extinguentis, erit contra eum concedendum, & relaxandum mandatum exequutiuum in forma tam pro dicta extinctione, quàm pro expenſis, & intereſſe, aliàs hoc pactum redderetur inutile, & fruſtratorium, & fortè damnoſum primo cenſus debitori, qui non facta promiſſa extinctione, non remaneret liberatus ab onere dicti cenſus, quam liberationem mediante dicta accollatione, & extinctione conſequi volebat quod non videtor dicendum *arg. l. fin. ff. ne quid in loc. public.* Crau. *conſ.185.n.25.* Surd *conſ.280. n.6. lib.2.*]

Decimus eſt caſus, † quando contractus fuit ab initio nullus, & ioualidus, vt fuit reſolutum in Rota *coram* b.m.Penia, 18. *Iunij*, 1599. *in una Romana cenſus de Romulis quæ reperitur impreſſa poſt tract. dec.287. in prin.* vbi agitor de cenſu impoſito ſuper re Eccleſiæ abſque cauſa, & ſine ſolemnitatibus, quem propterea eſſe nullum dicebamus *ſupra part.1. cap.2. q.3. art.2. nunc q.29.* Et hoc ipſum quod ſtante nullitate cenſus ab ioitio poſſit emptor illius etiam ab initio pretium repetere, voluit Rota *coram* b m.Iuſto, 18. *Iunij*, 1602. *in una Romana S.Celſi, quæ eſt ibidem. dec.229. num.4. ſæpè in aliis cauſis.* 16

Quod procedit etiam † quando cenſus fuit declaratus nollus per Iudicis ſententiam, quæ in rem traoſiuit iudicatam, vt videbimus *infra hoc eod. cap.1.q.6. ſeu quæſt.115.* 17

De cenſu autem nullo præter alia poteſt dari exemplum qoaodo † tempore venditionis cenſus venditor tradidit emptori pignora pretioſa, & vendibilia æquiualentia ſorti, vt illa retineat donec cenſus redimatur: cùm enim eo caſu creditor & dominus cenſus habeat penes ſe tantundem bonorum debitoris vendibilium, ſortem habere videtur, vnde cenſus à ſui principio, & origioe fuit nullus, per ea iura quæ diximus *ſupr. par.2. c.1. q.3. art.8. nunc q.60.* & per conſequens fructus ex illo licitè percipi non potueruot, & percepti debent reſtitui, vel in ſortem imputari, *vt tradit* Felician. de Solis, *in dd. ſuis Comment. de cenſib. tom.2. lib.1. cap.10. num.10.* 18

Licet † ipſe contrarium ſentiat ſi pignora ſint tradita retinenda, non donec cenſus extinguatur, ſed dooec præſtentur fideiuſſores. 19

Aliud † ſane eſt ſi dominus cenſus habeat pignora capta in cauſam iudicati pro redditibus decurſis: nam eo caſu non dicitur cenſus extingui, & ideò neque illius pretium repeti poteſt, ſed adhuc cenſus manet, & redditus currunt. & pro redditibus, qui deinceps poſt capta pignora effluxerunt poterit creditor rurſum aliã executionem intendere aduerſus debitorem, vel alia bona cenſui obnoxia pro ſuo credito in cauſam iudicati capere, vt poſt Boer. *dec 309. comprobat* Felician. *d. cap.10. n.11.* vbi contrariis reſpondet. 20

Vndecimum † addere lubet caſum cuios meminimus *ſup. part.1.cap.3. q.4. ſeu 42. n.21.* videlicet, quando cenſus fuit impoſitus ſuper fundo noo libero, ſed alteri oneri obnoxio: de qoo agit Nauar. *in d. ſuo Commentar. de uſur. n.119. in 25.q.* Stephan.Gratian. *diſcept. Forenſ. tom.1. cap.175. n.16. & ſeqq.* vbi latè hanc concluſionem confirmat. 21

[Et illam amplectitur. Io.Bapt.Medic. *d. ſuo tract. Cenſuum requiſita, & inſtrument. form. circa 9. quæſit.* n.8.

Cùm enim pretium fuerit numeratum pro cenſu conſtituto ſuper re libera, & altiori oneri non ſubiecta, & res illa detegatur non liberè, ſed alteri oneri ſuppoſita, & obnoxia, poterit pretium illud repeti ob cauſam non ſequutam, vt poſt Amat. *in deciſ. March.6. n.3. & ſeqq. & alios dicit* Marl.Mut. *deciſ. Regn. Sicil.98. n.13.* & talis repetitio fieri poterit agendo contra venditorem cenſus etiam executiuè, *vt diximus ſupra hoc eod. num.9.*

Immo io ipſo limine contractus poteſt inter contrahentes conueniri, qood caſu quo bona ſubiugata repetiantut alicui oneri ſubiecta liceat emptori cenſus agere pto recuperatione pretij, Mari. Mut. *poſt multos quos allegat dicta deciſ. 98. num. 1.*]

Duodecimus addi poteſt eaſus quando ceoſus fuit
22 impoſitus † ab eo qui tempore impoſitionis erat quidem dominus fundi quem cenſui ſubmittit, puta quia illum emerat cum pacto de rettouendeodo, nam ſi fundus ille redimatur cum redeat ad tedimentem liber ab omni onere, *vt diximus ſup. in tract. par. 1. cap. 2. q. 1. art. 5. n. 5. vtique nunc q. 18.*] ceoſus præfatus euaneſcit, & propterea pretium in illius emptiooem erogatum poteſt ab eius domino tepeti.

Decimumtertium pro oune, & vltimom caſum habemus *infra hoc eod. cap. 1. q. 4.* Quando ſcilicet domi-
23 nus cenſus efficitur † dominus rei ſubiugatæ, & fundi cenſiti nanciſcitur dominium, & proprietatem, Quia cùm eo caſu cenſus ipſe extinguatur, vt vbi videbimus, ſequitur vt licitè poſſit tepeti etiam ab initio pretium oenſos, & ſors ipſa principalis ad quem tamen locum in facti contingentia ērit recurrendum.

24 [Verùm enim verò ſi venditot cenſus in caſibus in quibus cogi poteſt ad ſortis, & pretij reſtitutionem moram committat in reſtituendo, vtique tenetur ad intereſſe, vt reſoluit Rota *coram* b m Pena *in vna Bononsenſi cenſus 31. Ianu. 1603. quæ eſt poſt tract. dec. 328.* concurtentibus tamen requiſitis a Paulo de Caſtr. *in l. 3. §. fin. ff. de eo, quod cert. loc. vt animaduertit ibi* Rota.

Cuius quidem concluſionis ea poreſt eſſe ratio, quia in dictis caſibus cenſus ille fuit conuerſus in purum, & ſimplex debitum cùm ab initio exigi poſſit, vt dictum
25 eſt, & † proinde ratione moræ debetur intereſſe *l. lecta vbi* Doctor. *ff. ſi cert. pet. l. 2. §. ſi nauis, ff. ad l. Rod. de iact.* Rim. Iuo. *conſ. 52. n. 54. lib. 1. vbi de commun.* Rota Genuen. *deciſ. 30. num 70.*

26 Iſtud autem intereſſe † taxandum erit vel ioxta fructus bonorum, quæ emptor cenſus habuerit prompta pro inueſtiendis dictis pecuniis, *vt dicit* Rota *in d. Bononenſi cenſus n. 2.* Vel ad rationem fructuum cenſus, quem emerat, *vt reſoluit* Rota *ſæpius, & ſignanter in dec. relatis ſupra in tract. part. 1. cap. 2. q. 1. art. 6. nunc q. 19. num. 45.*]

SVMMARIA.

1 *Obligatio ſoluendi cenſum ceſſat in aliquibus, caſibus, etiam quod cenſus non fuerit redemptus nec aliter extinctus.*

2 *Curſus fructuum cenſus ceſſat ſtatim atque dominus cenſus accepit pecunias ad computum ſortis principalis.*

3 *Intellige 1. ſi illas recepit liberè, & vt perpetuo ſint apud ipſum.*

4 *Intellige 2. niſi appareat de eius voluntate, quod cenſus duret, & viuat quo ad reſiduum pretij non reſtituti.*

5 *Talis autem voluntas poteſt colligi etiam aliunde quam ex inſtrumento receptionis pecuniarum.*

[*Societas officij non dicitur diſſoluta in totum per reſtitutionem partis pecuniarum in ſocietate poſitarum.*]

6 *Et maximè ſi poſteà ſoluantur, & recipiantur fructus pro ea parte cenſus, quæ remanſerat.*

7 *Actus ſequens declarat qualis fuerit præcedens intentio,*

8 *Actum illicitum nemo præſumitur facere voluiſſe.*

9 *Interpretatio excluſiua delicti eſt ſemper capienda.*

10 *Fructus cenſus non currunt intra annum à die facta diſdicta cenſus.*

[*Fructus cenſus non currunt à die quo eſt in facultate domini illius recipere ſortem.*

Intimatio debitoris cenſus, quod vult illum redimere, non habet vim extinctionis.

Curſus fructuum cenſus non ceſſat ob ſolam intimationem, quod debitor vult cenſum redimere.

Curſus fructuum cenſus vt ceſſet, opus eſt, vt deueniatur ad aliquem actum æquipollentem reſtitutioni pretij.

Deciſionis coram R. P. D. Mormanno in Romana cambiorum, 7. Iunij 1629. quæ eſt poſt tract. deciſ. 537. intellectus.]

11 *Et multo minus ſi debitor cenſus ſortem pro facienda extinctione legitimè depoſuerit.*

12 *Vel ſaltem fecerit realem, & congruam ſortis oblationem.*

13 *Curſus fructuum cenſus ceſſat quando domino cenſus fuerunt data certa aſſignamenta pro illius extinctione.*

14 *Intellige 1. ſi dominus cenſus ex dictis aſſignamentis fuit conſequutus integram ſatisfactionem.*

15 *Intellige 2. ſi per eum ſteterit quominus plenariam ſatisfactionem receperit.*

16 *Intellige 3. dummodo dicta aſſignamenta fuerint illi data in ſolutum pro dicto cenſu.*

Intellige 4 ſi aſſignamenta ſufficiant pro toto cenſu, ſecus ſi tantum pro parte, quia tunc extinguitur cenſus ſolum pro dicta parte n. 20.

Intellige 5. ſi aſſignamenta ita ſint tradita, vt acquirantur domino cenſus irreuocabiliter, alias ſecus numer. 21.

[*Debitum non extinguitur per ceſſionem nominis debitoris, niſi detur titulo veræ dationis in ſolutum.*

Periculum nominis ceſſi ad cedentem, non ad ceſſionarium pertinet.]

17 *Aſſignatio facta creditori pro maiori illius ſecuritate non operatur nouationem.*

18 *Aſſignatio facta creditori per viam veræ dationis inſolutum, operatur debiti prioris extinctionem.*

19 *Nouatio inducitur per veram dationem inſolutum.*

[*Titulus vbi reducitur ad non titulum priores obligationes non extinguuntur.*

Fructuum ad acquiſitionem ſufficit qualibet occaſio poſſidendi dummodo abſit mala fides.

Titulus vbi reducitur ad non titulum debet reſtitui res vna cum fructibus.

Fructus vbi reſtitui debent ob reductionem tituli ad non titulum ſunt reſtituendi percepti à die quo titulus cenſetur redactus ad non titulum.

Titulus quando reducitur ad non titulum, quia ius reſiſtis ſunt reſtituendi fructus nedum percepti ſed etiam qui percipi potuerunt.

22 *Curſus fructuum cenſus ceſſat ſi vnus ex correis debendi vel vnus ex fideiuſſoribus cenſum redimat.*

23 *Ceſſat ſimiliter ſi dominus cenſus, in caſibus permiſſis, obtineat mandatum pro reſtitutione ſortis.*

[*Creditor cenſus poſt obtentum mandatum pro reſtitutione ſortis non poteſt percipere fructus illius tanquam fructus cenſus, ſed data mora debitoris, tanquam intereſſi.*

Intellige ſi mandatum fuit obtentum ad effectum extinguendi cenſum, ſecus ſi ad effectum deponendi, numer. 17.

Intereſſe ſine mora non debetur.

Creditor conſentiens venditioni rei ſibi hypothecatæ non cenſetur remittere ius hypotheca.

Limit. ſi venditio fiat ad eius inſtantiam, & negligat recipere pretium pro ſatisfactione ſui crediti.

Cenſum eſſe extinctum, & ceſſare curſum fructuum illius ſunt diuerſa.]

24 *Intellige, ſi vltra relaxationem mandati procedatur ad actualem ſortis reſtitutionem.*

25 *Vel ad dationem inſolutum etiam factam à Iudice iudiciario nomine.*

26 *Curſus*

26 *Curſus fructuum cenſus ceſſat in omnibus caſibus in quibus eſt in facultate domini cenſus ſortem recipere.*

27 *Creditor non exigens cum poteſt, ſibi debet imputare.*

28 *Creditor differens petere ſuum creditum à debitore præſumitur habere illum pro liberato.*

29 *Curſus fructuum cenſus ceſſat, quando domino cenſus dantur pignora æquiualentia ſorti per ipſum retinenda donec cenſus extinguatur.*

30 [*Curſus fructuum cenſus ceſſat, ſi illius dominus petat in iudicio diſcuſſionis ſibi aſſignari locum tam pro fructibus, quàm pro ſorte.*

31 *Item ſaltem in foro conſcientiæ quando cenſus fuit impoſitus ſuper re non libera, ſciente illius emptore.*

32 *Item quando dominus cenſus illum in ſe ſuſcipit & accollat.*

33 *Item ſi hæres cum beneficio l. & inuentarij offerat domino cenſus tot de bonis hæreditariis, quæ ſufficiant ad cenſus extinctionem.*

34 *Hæres cum beneficio legis & inuentarij poteſt extinguere debitum hæreditariam per dationem in ſolutum bonorum hæreditatis.*

35 *Oblatio bonorum facta per hæredem cum beneficio l. & inuentarij idem operatur quod oblatio pecuniarum.*

36 *Oblatio bonorum facta in iudicio ab hærede cum beneficio legis & inuentarij idem operatur quod realis depoſitio facta extra iudicium.*

37 *Depoſitum liberat debitorem cenſus à curſu fructuum illius.*

38 *Curſus fructuum cenſus ceſſat ſi debitor ſuccedat creditori.*

39 *Intellige pro ratam, & portione, pro qua eſt hæres.*

40 *Actiones confunduntur quando debitor ſuccedit creditori.*

41 *Debitor ſui ipſius nemo eſſe poteſt.*

42 *Actio, & paſſio reſpecta eiuſdem ſubiecti non poſſunt ſtare in eadem perſona.*

43 *Hæres repreſentat perſonam defuncti tantum pro ea rata, pro qua eſt hæres.*

An dentur caſus in quibus ceſſet curſus fructuum Cenſus, abſque eo quod ille redimatur.

QVÆSTIO CVII.

aliàs par. 3. cap. 1. qu. 3 art. 5.

DIximus *ſupra q.103.aliàs hac ead. quæſtion.3. art.1.*
Quod debitor cenſus liberatur ab onere,& obli-
gatione ſoluendi annuam penſionem cenſualem, eo
ipſo quod cenſum redemerit,& per actum priori ſimi-
1 lem illum extinxerit Quia tamen † ad effectum vt
ceſſet curſus fructuum cenſus, & obligatio illos ſol-
uendi non eſt ſemper neceſſe vt cenſus redimatur, vel
aliter extinguatur, vt conſiderauit Rota *coram* Sera-
phin. *deciſ.1333. n.1.part.2. & coram* bon.mem. Iuſto,
18. *Martij,1602. in illa Romana cenſus, quæ eſt impreſſa
poſt tract. deciſ.132. in princ.* dantur enim plures caſus
in quibus nulla præcedente cenſus reuenditione ceſ-
ſat curſus fructuum illius, & eius debitor liberatur ab
onere,& obligatione ſoluendi illum. Ideo in hoc quin-
to Articulo eſt de illis particulariter, & reſolutiuè
videndum.

2 Primus autem caſus eſt, † ſi dominus cenſus reci-
piat pecunias ad computum ſortis principalis, nam ex
dicta receptione detegitur, & demonſtratur animus
illius, quod voluerit cenſum extinguere, & habere
illum pro extincto, & reſiduum pretij, quod non
recepit, relinquere penes debitorem cenſus ſub nomi-
ne puri,& ſimplicis mutui,& ideo non poteſt amplius
fructus ex dicto cenſu percipere citra labem vſura-
riam, vt firmauit Rota *coram* b.mem. Cardinali Pam-
philio,29. *Nouembris,1593. in illa Romana cenſus, quæ eſt
impreſſa, in fine tract. deciſ.283.num.6. & coram* bon.m.
Litta,23. *Iunij 1600. in illa Romana Saluiani Interdicti,
quæ ibidem eſt deciſ.272.n.7. & coram* R.P.D.Manzane-
do,6. *Februarij, 1615. in vna Romana cenſus, quæ eſt ibi-
dem dec.182.n.3.* [Et dictam deciſionem factam *coram*
R.P.D.Pamphilio *ita intellexit* Rot. *in vna Romana cen-
ſus,4. Iulij,1618. coram* R.P.D. Dunozetto, *quæ eſt poſt
tract.dec.452.n.2.*] *& conferunt latè tradita per* Tiraq. *de
retracta conuent.ad fin.à n.64. ad n.85. & per* Boccac. *in
ſuo tract.de cenſib.par.2.n.130.*

Quod tamen eſt dupliciter intelligendum, & qui-
dem. Primò † ſi pecuniæ præfatæ fuerint à domino 3
cenſus receptæ ſimpliciter.& abſque proteſtatione,&
vt perpetuò ſuæ efficiantur, ſecus autem ſi ſoluantur
non liberè, irreuocabiliter, ſed cum obligatione de re-
ſtituendo prioribus,& potioribus, creditoribus ven-
ditoris, & debitoris cenſus, vt voluit Rota *coram* R.
P.D.Caualerio,22. *Iunij 1609 in illa Romana fructuum
cenſus, quæ eſt poſt tract.dec.247.n.3.*

Secundò declaratur præcedens concluſio, † vt non 4
procedat, quando conſtat de mente contrahentium,
quod voluerint pro reſiduo pretij non reſtituti cenſum
remanere inextinctum,& in ſuo robore, & vigore, vt
fuit declaratum in Rota *coram* bon.m. Iuſto,12. *Maij,
1600. in vna Romana anterioritatis quæ eſt impreſſa poſt
tract.deciſ.134 num.6 & coram* bon. mem. Litta,22. *Ia-
nu, eiuſdem anni in illa Romana Saluiani Interdicti, quæ
eſt ibidem deciſ.272.n.10.* Quando enim conſtat de ani-
mo continuandi contractum, quo ad partem illius,
eum non eſſe in totum reuocatum, & reſolutum, do-
cuit Abb. *conſ.87.n.2.lib.2.* Soc.ſen. *conſ.87.num.11.lib.1.*
[*bene* Rota *in vna Tiburtina cenſus 13. Iunij,1614. coram*
R P.D.Manzanedo, *quæ eſt poſt tract. deciſ.362.n.1. &
per tot. & in vna Romana cenſus 17. Februarij, 1620. co-
ram* R.P.D.Pirouano, *quæ eſt ibid.deciſ.364.numer.5. &
ſeq. & in vna Romana Societatis officij.1 Februarij, 1623.
coram* R.P.D.Merlino, *quæ ibid. eſt deciſ.424. n.16.* vbi
hunc locum noſtri tractatus citat, *& coram* R. P. D.
Dunozetto, *in vna Romana cenſus 4. Iulij, 1618. quæ eſt
ibid.dec.452.n.4.*

Licet † autem ſuper iſta voluntate non fuerit con- 5
fectum publicum inſtrumentum, & ſcriptura, ſufficit
tamen voluntas poſita, & explicata in primo inſtru-
mento venditionis cenſus, quæ adhuc durare, & per-
ſeuerare præſumitur, *l.verum, l.fin.ff.pro ſoc.* [Per quem
tex. Boccac. *in ſuo tract.de ſociet.offic.num.166.* concludit
quod per reſtitutionem partis pecuniarum in ſocieta-
te officij poſitarum non intelligitur in totum diſſo-
luta, & finita ſocietas etiam quod inter partes nihil
conuentum ſit, quod remanere debeat viua pro par-
te pecuniarum non reſtituta ſi pro parte remanente
fiat ſoluti, & reſpectiuè recepti fructus, ſed rema-
neat,& duret ſocietas ex voluntate explicata in primo
inſtrumento, licet iſta vltima voluntas ſcripta non
reperiatur.

Et † maximè ſi poſt receptionem dictæ partis pre- 6
tij cenſus fuerint ſoluti, & reſpectiuè recepti fructus
eiuſdem cenſus pro parte pretij non reſtituti, ſolutio
enim, & receptio huiuſmodi ſatis manifeſtè demon-
ſtrat contrahentes voluiſſe cenſum in reſiduo ſortis
non reſtitutæ perdurare, vt ſentiebat Rota *in illa Ro-
mana fructuum cenſus coram* R. P.D. Caualerio,22. *Iu-
nij,1609. ſupra allegata quæ eſt poſt tract.deciſ.247.n.4. &
ſeqq* ſequens † enim fructuum ſolutio manifeſtat, & 7
detegit, præcedentem voluntatem fuiſſe conformem

actui ſobſequuto. Rom *conſ.291.num.2. & 4.* Soc. ſen. *d.conſ.87.n.14.lib.1.*

8 Et abſque † dubio, quia dicti fructus licitè ſolui &
recipi non poterant, ſiti partes voluiſſent cenſum in
illa parte remanere inextinctum, Bart. *in leg. Titium, &*
Mauium, numer.5.ff.de adm.tut. Bal. *in l.ſi parruus, n.13.*
verſ.item quia tales, C.Com.mun.vtr.Indu. Paul de Caſtro,
9 *conſ.13.n.1.verſ.reſtat.lib.1.* ſemper † enim ea eſt capien-
da interpretatio, quæ ſit excluſiua delicti, *l.merito, ff.*
pro ſoc.

10 Secundos caſus † in quo debitor cenſus liberatur à curſu fructuum illius, eſt intra annum poſtquam fecit diſdictam dicti cenſus, & intimauit illius domino, quod vult illum redimere, iuxta formam Conſtitutionis Pij V. *ſuper cenſibus*, de qua nos diximus *ſupra hac. ead.q.3.art.1.nunc quæſt.103.* Cùm enim durante dicto anno ſit in facultate domini cenſus cogere debitorem illius ad reſtituendum ſibi ſortem principalem, vt diximus *art.præced.num.3.* imputare ſibi debet, ſi illam non recepit, & ideò debet ſe abſtinere à perceptione fructuum quos non poſſet abſque labe vſuraria recipere, vt optimè colligitur ex reſolutione facta in Rota *coram* Illuſtriſſ. Cardin. Lancellotto, 21. *Ianuarij, 1600.in illa Bononienſi cenſus quæ eſt impreſſa in fine tractat.deciſ.248.n.3.& coram* Illuſtriſſimo Cardinali Mellino, 26. *Nouembris, 1604. in illa Romana cenſus quæ eſt, ibidem deciſ.106.n.3.* [*& coram* R.P.D Motmanno *in Romana cambiorum 7. Maij, 1629.poſt tract. ibid. deciſ.539. num.8.*

In quibus fuit per Rotam reſolutum, quod quando eſt in arbitrio emptoris, & domini cenſus recipere, & conſequi ſuum pretium, non currunt amplius fructus cenſus ſed habetur pro extincto cum per ipſum ſtet quominus extinguatur.

Quod tamen intelligendum eſſe exiſtimo, ſi inter dictum annum ſequatur vera cenſus extinctio nam cum intimatio iſta fiat ad ſatisfaciendum Bullæ, quæ requirit, quod venditor volens cenſum extinguere, teneatur per duos menſes ante hoc denunciare emptori, & pretium reſtituere, alias intra annum compelli poſſit per dictum emptorem ad illum extinguendum, ſi intra annum pretium non reſtituatur ſponte, nec mediante coactione emptoris, dicta intimatio tantum abeſt vt habeat vim extinctionis, vt potius circumducatur, & habeatur pro non facta, & cenſus remaneat in ſuo robore, *vt poſt* Felician. *de cenſib declarat* Rot. *in illa Tiburtina cenſus 13. Iunij, 1614. coram* R. P. D. Manzanedo, *quæ eſt poſt tract.dec.362.num.3.* Vt igitur ceſſet curſus fructuum cenſus non ſufficit ſola intimatio, ſed opus eſt vt vigore illius obtineatur mandatum contra venditorem pro reſtitutione ſortis, vel deueniatur ad aliquem actum reſtitutioni æquipollentem, & tunc ceſſat curſus fructuum cenſus, quamuis dominus illius propter ſuam negligentiam, & culpam pretium non receperit, ſed illud recipere diſtulerit, vt declarauimus infra *in tract.hoc eodem art. num.24. cum duobus ſeqq.* & ita intelligendum eſſe cenſeo dictum Rotæ *coram* R. P.D. Motmanno *in Romana cambiorum 7. May 1629. poſt tract.deciſ.539.num.9.* dum dixit, quod etiam poſt factam interpellationem fructus cenſus currunt, quouſque debitor illius realiter reſtituerit ſortem, aut legitimè docuerit per ſe non ſtare quominus ſequatur reſtitutio, nam hoc dictum exiſtimo eſſe intelligendum vt ſufficiat, quod deueniatur ad aliquem actum reſtitutioni æquipollentem, *vt nos diximus ead.art.5. & infra articul.9. ferè per totum, cum* Rota *alleget nos d. artic.9. vbi numero 20.* referuntur ea, quæ requiruntur ad effectum, vt poſt cenſus diſdictam ceſſent illius fructus.]

11 Et multò † magis ceſſaret curſus fructuum ſi ipſe debitor cenſus pro extinctione illius congruo, loco, & tempore, adhibitiſque neceſſariis ſolemnitatibus, de quibus dicetur *infra hac ead. q. art.9. ſeu q.111.* ſortem ipſam depoſuerit: nam facto legitimo depoſito, cum ſit in arbitrio domini cenſus pecuniam depoſitam & extantem recipere ceſſat curſus annuæ reſponſionis cenſualis, vt dicemus *d.art.9* & eſt de mente, Feliciani de Solis, *in dd.ſuis commentar.de cenſib. tomo 1. lib.4.cap. vnico, ſub num.3. paulè poſt princ.ibi, cuius rei argumento.* [*Vt dixit* Rota *coram* Seraph. *deciſ.1413. ante n.1.* cùm eo caſu cenſus dicatur extinctus per actum retroſimilem, vt dicemus infra *in tract.hac ead.q.3. art.9. ſeu q. 111.num.52.& ſeqq.*]

Immo † quod ad hunc effectum ſufficiat ſola extra- 12
iudicialis oblatio abſque depoſito, dummodo ſit realis, & fuerit facta congruo loco, & tempore tam de ſorte, quàm de omnibus fructibus decurſis & non ſolutis, firmat Gaſp.Roder. *in d. ſuo tract.de ann. redditib. lib.2.q.15.n.4.cum multis ſeqq.* vbi latè reſpondet iis, quæ in contrarium adduci poſſent.

Tertius † adhuc caſus conſiderari poteſt in quo fru- 13
ctus cenſus non debentur etiam quod extinctus & re-
demptus non fuerit ſi domino cenſus fuerint data
certa aſſignamenta pro dicti cenſus extinctione, ſi † 14
tamen ex eis fuit realiter & cum effectu conſequutus
integram ſatisfactionem pro extinctione eiuſdem cen-
ſus tàm reſpectu ſortis, quàm fructuum excurſorum,
& non ſolutorum, vt fuit reſolutum in Rota *coram*
Illuſtriſſ. Cardinali Mellino *in illa Romana cenſus, quam*
ſupra proximè citauimus n.1.& coram R.P.D. Caualerio,
21. *Iunij, 1604. in Romana fructuum cenſus, quæ eſt impreſſa*
poſt tract.dec.247.n.2.

Vel † per eum ſtetit quominus fuerit illam conſe- 15
quutus cum eſſet repoſitum in eius facultate, vt ex aſſignamentis ſibi datis pretium cenſus, & ſortem principalem recipere valeret, vt ſentit Rota *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Lancellotto, 21. *Ianuarij 1600. in illa Bononienſi cenſus, quæ eſt poſt tract. deciſ.248. n.4. & dixit coram* R.P.D. Manzanedo, 6. *Febr.1615. in illa Romana cenſus, quæ ibidem eſt deciſ.182. n.4.* [R.P.D. Pirono *in illa Romana cenſus, & fructuum 2. Maij.1616. quæ eſt poſt tractat dec.448. num.3.* Non enim poſſunt ſtare ſimul quod cenſus duret, & poſſit emptor arbitrio ſuo ſortem repetere ad ſui libitum, vt ibi ſubdit *Rota*, ſecus autem ſi ex dictis aſſignamentis pretium cenſus ad ſui arbitrium recipere non valuit: nam ita demum quis ex non exactis tenetur; ſi, cùm eſſet obligatus exigere, non exegit, *vt in puncto dixit* Rota *coram* Reuerendiſſ. P. D. Sacrato, 12. *Decembris, 1608. in illa Romana cenſus, quæ in calce tractat.eſt deciſ.288. numer.3.*

Quod tamen † recipiendum eſſe exiſtimo ſi huiuſ- 16
modi aſſignamenta fuerunt data domino cenſus titulo veræ, & realis dationis in ſolutum, & extinctionem dicti cenſus, & ſui crediti: ſecus autem ſi data fuerunt pro maiori ipſius cautela, & ſecuritate. & talis aſſignatio ſonet potius in hypothecam quàm in veram dationem in ſolutum, & ideo non cenſetur facta nouatio, ſed eſt in arbitrio eius ad cuius fauorem eſt facta cautela vti, vel non vti prout ſibi magis videbitur Afflict. *dec.397.num.5 facit* Surd. *conſ.365.n.2.& ſeq. lib.3.& dixit* Rota *coram* Reuerendiſſ.P.D. Sacrato, 6. *Iunij, 1603. in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tract deciſ. 289 n.1. & rurſus in alia Romana cenſus coram eod 12. Decembris, 1608. quæ eſt ibidem dec.288.n.1.*

[Ad quod optimè facit reſolutio eiuſdem Rotæ *in vna Romana prætenſi canonis, ſeu cenſus 16. Martij 1607. coram* R.P.D. Manzanedo, *quæ eſt poſt tract.dec.332.n.4. cum duob.ſeqq.* vbi bene deducit, quod non dicatur extingui debitum per ceſſionem nominis debitoris, niſi illud fuerit datum titulo veræ, & realis dationis in ſolutum, aliàs cenſeatur dumtaxat data facultas exigendi ad commodum ceſſionarij, ita vt periculũ dicti nominis ceſſi ad cedentẽ, & non ad ceſſionarium ſpectet.]

Quando

17 Quando † enim aſſignamenta fiunt per viam dationis in ſolutum clara reſultat extinctio cenſus ex actu retroſimili conſenſus, & reſtitutionis ſortis principalis reſultante ex aſſigoamentis, & datione in ſolutum, vt animaduertit Rota coram b.m.Iuſto, 4. Februar. 1608. iin illa Romana anterioritatis, quæ eſt impreſſa poſt tract. dec. 290. num. 1. [Et coram Illuſtriſſimo Cardinale Mellino, in illa Romana cenſus, 26. Nouembris, 1604. quæ eſt poſt tract. deciſ. 106. ante num. 1.] Nam quando fit aſſignatio pro ſolutione, & ſatisfactione debiti ea importat dationem in ſolutum, Menoch. conſ. 201. n. 6. & in tract. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 93. in fine, Surd. con-
18 ſilio 243. num. 21. lib. 2. Per † quam dationem in ſolu-
19 tum dicitur recedi à priori contractu, & † inducitur nouatio, Bart. in l. eleganter, num. 1. ff. de pign. actione, & ibi Bald. colum. 1. verſ. ſed reſponde, Paul de Caſtro, n. 6. verſ. eſt ergo alia ratio, & dixit Rota coram R.P.D. Sacrato, in illa Romana cenſus, 12. Decembris, 1608. quæ eſt poſt tract. dec. 288. n. 1. & in illa Romana anterioritatis coram b.m.Iuſto, proximè allegata, num. 4. & detegitur animus, & voluntas contrahentium. Quod dominus cenſus loco illius velit fieri creditor aſſignamentorum, vt dixit Rota in illa Romana cenſus, 12. Decembris, 1608. mox allegata.

20 Hæc tamen † intelligenda ſunt eum aliquo temperamento, & Primò, vt ſcilicet, dominus cenſus recipiendo aliqua aſſignamenta pro extinctione cenſus quæ non ſint ſufficientia pro tota ſorte principali cenſus, non intelligatur voluiſſe integrum cenſum extinguere, ſed dumtaxat pro ea parte quam capiunt aſſignamenta, vt ſenſit Rota coram R.P.D.Cauallerio, 22. Iun 1609. in illa Romana fructuum cenſus quæ eſt impreſſa poſt tract. dec. 247. ſub n. 2. & num. 7.

21 Secundò intelligenda ſunt, † ſi aſſignamenta ita ſint tradita, vt irreuocabiliter acquirantur domino cenſus, [& proinde ſi in iudicio diſcuſſionis bonorum debitoris cenſus in ſententia graduatoria aſſignetur domino cenſus aliquis certus locus tam pro ſolutione fructuum, quam pro reſtitutione ſortis per iſtam aſſignationem non dici extinctum cenſum niſi ſequatur realis reſtitutio ſortis, voluit Rota deciſ. 60. numer. 2. & 3. part. 1. & deciſ. 642. part. 2. recent. & coram Cardinale Cauallerio, deciſ. 495. num. 3. & coram R. P. D. Ghiſlerio, in illa Romana cenſus, 2. May, 1629. quæ eſt dec. 530. num. 3.

Sicut per aſſignamenta ita demum extinguitur cenſus ſi illa irreuocabiliter acquirantur domino cenſus,] ſecus autem ſi reuocabiliter, puta, ſi illi fuerit traditum pretium redactum ex venditione bonorum ipſius impoſitoris cenſus, etiam ad publica bannimenta. Nam ſi talis venditio, ſubhaſtatio & deliberatio reſcindatur, vel declaretur nulla, & per conſequens pretium illud ſit reſtituendum vtique adhuc durat cenſus per reſolutionem venditionis ſubhaſtationis, & deliberationis, [vt diximus infra in tract. hac part. 3. cap. 1. quæſt. 5. nunc q. 114. num. 12. cum ſeqq.] Nam cùm titulus reducatur ad non titulum, dominus cenſus reddit ad primæua iura, & poteſt conſequi fructus ſui cenſus: vt fuit reſolutum in Rota coram R.P.D. Pirouano, in vna Romana pecuniaria, 20. Iuny, 1614. quæ eſt inter recollectas per Farinac. dec. 374. ſub num. 3. verſ. vltra quod part. 1. [Nam quando titulus reducitur ad non titulum, priores obligationes extinguuntur. Gabr. conſ. 36. ſub num. 66. lib. 1. & dixit Rota in illa Romana pecuniaria, 13. Ianuarij, 1612. coram Pirouano, quæ eſt dec. 370. ſub num. 3 part. 1. in recollect. per Farinac. & hinc videmus, quod licet quoad fructuum acquiſitionem non requiratur titulus, nec bona fides, ſed ſufficiat qualis qualis occaſio poſſidendi. & quod abſit mala fides, vt multos allegans probat Curt. Sen. conſil. 71. num. 14. & dixit Rota ſæpius, & ſignanter in illa Romana palatij coram R.P.D.Buratto, 17. Februarij, 1617. quæ eſt poſt tract. dec. 377. num. 5. Immo iuſta credulitas, vt dixit Rota in vna Reatina cenſus 27. Nouembris, 1624. coram R. P. D. Remboldo, quæ eſt dec. 415. poſt tract. n. 5. Attamen ſi talis poſſeſſio irritetur, & reducatur ad non titulum, debet reſtitui res ipſa vna cum omnibus fructibus, Rom. conſ. 454. n. 26. Natt. conſ. 535. num. 12. Oſaſch. dec. Pedem. 160. n. 12. Menoch. de recup. poſſeſſ. remed. 15. numer. 638. Ioan. Gatz de expenſ. & melioration. cap. 23. num. 58. Rota in recollect. per Farinac. deciſ. 1. n. 8. & 10. part. 2.

Et iſti fructus reſtitui debent, non ſolum qui percepti fuerunt à die declaratæ reductionis, ſed qui fuerunt percepti ab ipſo die, quo titulus ille cenſetur reductus ad non titulum, vt declarauit Rota deciſ. 695. num. 1. in fin. in recollect. per Farinac. part. 2. Immo ſi titulus ſit nullus ex eo, quia ius illi expreſſè reſiſtat, ſunt reſtituendi non ſolum fructus, qui verè fuerunt percepti, ſed etiam illi, qui percipi potuerunt licet quoad percipiendos ſecus ſit ſi ius non reſiſtat expreſſè, licet nec etiam aſſiſtat. Bart. in l. ſed ſi lege §. ſcire, ff. de petit. hered. Curt. Sen. dicto conſ. 71. ſub d. n. 14. verſ. ſecundo reſpondeo, Oſaſch. d. dec. 160. n. 11. vbi reſpondet illa rationi, quod ad acquiſitionem fructuum non requiratur titulus ſed ſufficiat malam fidem abeſſe. Et proinde non eſt mirum, quod quando dominus cenſus cui pro illius extinctione fuerat datum pretium redactum ex bonorum ſubbaſtatione: ſi illa declarata nulla, compellitur pretium reſtituere, cenſus adhuc duret, & illius dominus redeat ad ſua primæua iura; vt dictum eſt.]

His poteſt quartus † adiungi caſus, ſi plures ſint pro 22
eodem cenſu in ſolidum obligati; vel tanquam correi debendi, vel tanquam fideiuſſores, & vnus ex illis totum cenſum redimat, nam licet iſte ex propriis ſuis pecuniis cenſum extinguat, & extinctio proprio extinguentis, & non aliorum nomine fiat, ceſſat tamen curſus fructuum etiam reſpectu aliorum correorum, vel fideiuſſorum ſecus autem ſi iſte correus, vel confideiuſſor cenſum totum non redimat, ſed titulo veræ, & ſimplicis emptionis acquirat, quia eo caſu poterit à correis, & confideiuſſoribus partem fructuum dicti cenſus ipſis tangentem exigere, vt diximus ſupra part. 2. cap. 2. q. 2. art. 5.

Quintus adhuc conſiderari poteſt caſus † ſi dominus cenſus in caſibus permiſſis, de quibus diximus ſup. artic. præceden. obtineat mandatum contra debitorem cenſus pro reſtitutione ſortis, nam tunc ſors cedit in debitum, ita vt vltra eam non poſſint peti aliqui fructus ex dicto cenſu abſque labe vſuraria, vt [voluit multi relati à Mari. Muta deciſ. Regn. Sicil 99. num. 33. & 34. vbi hanc concluſion. exornat, & alios refert Giurb. deciſ. Sicil. 55. num. 15. &] fuit reſolutum in Rota coram bon. mem. Cardinali Pamphilio, 29. Nouembris, 1593. in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tract deciſ. 283. num 2. & 5. & docet Pacific. in ſuo tract. de Saluian. interd. inſpect. 4. cap. 1. num. 44. & ſecundum vltimam impreſſionem num. 165.

[Hoc tamen intelligas procedere, vt dicto caſu non currant fructus cenſus, ſed data mora debitoris, vtique peti poterunt tanquam intereſſe, vt diximus in addition. ad præcedent. artic. numer. 17. & hanc diſtinctionem ſenſit Rota coram bon. mem. Iuſto, in illa Romana cenſus S. Celſi, 29. Iuny, 1602. quæ eſt poſt tractat. dec. 229. in fin.

Quod ſi ſors non reſtituatur, non ob moram debitoris, ſed negligentiā creditoris vtique ceſſabit curſus fructuum, nec aliquod debebitur intereſſe, quod abſque mora deberi non poteſt. Gloſſ. 1. in fin. in l. quod te ff. cert. pet. vbi Bar. num. 12. Iaſ. num. 5. & Rip. num. 34. Rota, quæ iſtos, & alios allegat in vna Romana pecuniaria coram R.P.D.Dunozetto, 10. Iulij, 1613. quæ eſt poſt tract. deciſ. 370. numer. 5. Et ad hoc valde confert Seraphin.

Google

*deciſ.*1333.*numer.*3. *& ſeq.* Vbi Rota tenuit, quod licet creditor qui conſenſit venditioni rei ſibi hypothecatæ, ſi pretium non recipiat, non cenſeatur ius hypothecæ remittere, nec ſibi io hypotheca præiudicare ex Negoſ. *de pignor.par.*6.*memb.*1.*n.*31. Attamen ſi res illa fuerit ſubhaſtata, inſtante ipſomet creditore, ſibi ipſi eſt imputandum, ſi non exigit ſuum creditum prout poterat, cùm eſſet in eius facultate, & arbitrio pretiom ex dicta ſubhaſtatione extractum recipere in ſatisfactionem ſui crediti ex Titaq. *de retract. lignag.*§.1. *gloſſ.*4.*num.*136.

Hoc autem, quod dicitur hic in tract. hoc num 23. quod ceſſat curſus fructuom cenſus quando illius dominus obtinuit mandatum exequutiuum pro recuperatione ſortis principalis.

Intelligit Hercul. Mareſcott. *variar.reſolut.libr.*2.*cap.*61.*num.*7. procedere ſi mandatum ſit relaxatum ad fauorem domini cenſus pro recuperando pretio ad effectum extioguendi cenſum, ſecus autem ſi in mandato contineatur, quod pretium deponatur, vt diſtinguebat Rota *coram* Cardinale Lancellotto *iuniore in illa Bonomenſi cenſus*, 21. *Ianuar.*1600. *qua eſt poſt tract. deciſ.* 248 *num.*3.

Et licet Mareſcott. *d.c.*61. *num* 8. *& ſeqq.* inhærendo verbis Bullæ Pij V. ſuper cenſibus *in verſ. cum vero traditione, &c.* dicat non ceſſare curſum fructuum cenſus etiam quando mandatum eſt relaxatum pro ſorte principali ad effectum illam conſignandi domino cenſus, ſed ad effectum præfatum requiri etiam actum retroſimilem videlicet actualem pretij traditionem, vt ibi deducere conatur. Attamen non exiſtimo eſſe recedendum à ſupra firmata concluſione: conſiderando, quod poſſunt ſtare ſimol, quòd cenſus non ſit extinctus per actum retroſimilem, & qood nihilominus ceſſet curſus fructuum illius, *vt diximus ſupra in tract. in princ. huius art. n.*1. *ex* Rota *coram* Seraph. *d. deciſ.*1333.*n.*1. *& corā* Iuſto, 18. *Martij*, 1602. *in vna Romana cenſus, qua eſt poſt tract. dec.*132. *in princ.* licet enim verum ſit, quod ob relaxationem mandati pro ſorte ad effectom illam conſignandi domino cenſus non dicatur extinctus cenſus, non tamen ſequitur quin verum etiam ſit, quod dictam mandati relaxationem ceſſet curſus fructuum dicti cenſus vt concluſum fuit.]

24 Quod † multò magis procederet ſi vltra mandati exequutiui relaxationem procedatur vlterius vel ad actualem reſtitutionem ſortis, aut partis illius, quo caſu per ipſius receptionem videtur in neceſſarium antecedens receſſum à cenſo, [Et in his terminis eſſe intelligendum Mareſcott. *d. capit.*61. *dicebat* Mari Mut. *d. dec. Sicil.*98. *num.*38. *& ita materiam declarat* Rota,] *vt fuit dictum in dicta Romana cenſus coram* bon. mem. Pamphilio, *proximè citata, numer.*8 *verſ. & in caſu noſtro, & illa Romana Saluiam, Interdicti coram* bon. mem. Litta, 13. *Iany*, 1600 *qua eſt in calce tract dec.*272. *num.*4. *& ſeqq* [Et licet iſtam concluſionem quod ob ſimplicem relaxationem mandati pro reſtitutione ſortis non ceſſet curſus fructuum cenſus, ſed opus ſit vt creditor procedat vlterius ad aliquem actum extinctionis Rot. *ſæpius amplexa fuerit vt coram* Litta *in Romana Saluiani*, 25. *Iunij*, 1600. *qua eſt poſt tract. deciſ.* 272. *numer.*4 *& ſeqq. & coram* Reuerendiſſimo D. Coccino Decano, *in illa Romana cenſus* 28 *Ianuary*, 1628. *quæ eſt dec.*518. *n.*2. *&* 3. *& plenius coram* R P D. Ghiſlerio *in alia Romana cenſus* 7. *May*, 1629. *quæ eſt dec.*520. *num.*5. *&* 7 ita vt dici poſſit hanc ſententiam tranſitum feciſſe in rem iudicatam.

Ego tamen illam intelligendam eſſe exiſtimo, vt procedat ſi incidat caſus in qoo, non obſtante mandati relaxatione aliquod emergat legitimum impedimentum propter quod creditor cenſus non poſſit realiter, & cum effectu ſortem conſequi, quod videtur ſenſiſſe Rota *in illa Romana cenſus, coram* R P. D. Ghiſlerio, *num.*5. *in fin. & antea coram* Remboldo *in Romana cenſus*, 31. *Ianuary*, 1624. *quæ eſt poſt tract. dec.*130. *numer.*6. dum in illis conſideratur, quod multa contingere poſſunt ex quibus retardetur mandati executio. Secus autem ſi nullum aliud impedimentum incidat quàm mera ipſius creditoris mora, & negligentia, eo enim caſu cum ſit in facultate creditoris repetere ſortem quando vult cenſus reſoloitur etiam quod non concurrat actus retrouenditionis, *vt dixit* Rota *coram* Manzanedo, *in Romana cenſus* 6. *Februar.*1615. *poſt tractat. dec.*182. *n.*4. *& infra, & dixerat antea coram* Cardinale Pamphilio *in Romana cenſus*, 29. *Nouembris*, 1593. *quæ eſt ibidem dec.*283. *n.*6. Et quod hoc caſu, ad effectum vt ceſſet curſus fructuum cenſus non ſit oeceſſarium, vt deueniatur ad aliquem actum exactionis, ſed ſufficiat dumtaxat quod creditor cenſus poſſit abſque legitimo impedimento ſortem exigere vult etiam communis ſchola Doctorum Pett. de Gregor. *in tract. de cenſib. part.*5. *num.*3. *& ibi addent.* Giorb. *dec.*55. *numer.*5. Mura *deciſ. Sicil.*98. *num.*32. *in fin. & numer.*33. Pacif. *de Saluian. Interd. inſpect.*4. *cap.*1. *numer.* 165. Seraph. *deciſ.*1333. *num.*1. & huius poſterioris concluſionis ea redditur ratio qoia in contracto cenſus ſors debet eſſe irrepetibilis, *vt diſponit* Pios V. *in ſua Conſtit. ſuper cenſib. & nos latè diximus ſupra part.*2. *cap.*1. *q.*3. *artic* 8. *ſeu quæſt.*60. Pett de Gregor. *d. q.*5. *numer.*33. *& ſeq. & ibi addent. num.*235. *cum multis ſeqq.* Felician. *de cenſib. tomo* 1. *libr.*1. *cap.*7. *numer.*15. *&* 16. *cum aliis apud* Mutan. *d. dec.*98. *numer.*6. *& ſub numero* 37. Et proinde cum ob relaxationem mandati pro recuperatione ſortis illa ſit facta repetibilis, & ceſſerit indebitum, ſequitur rem deueniſſo ad eum caſum à quo incipere non poterat, & conſequenter quod ex illo cenſu fructus amplius deberi non poſſint citra vſuræ labem. Rota *in d. dec. coram* Pamphilio, *qua eſt poſt tract. dec.*283. *numero* 2. *& coram* Manzanedo, *qua eſt dec.*182. *numer.*4. *& ſeqq.*

Iſta autem concluſio poſteriori loco firmata, eo faciliùs recipienda eſt ſi vigore dicti mandati fuerit cæpta exigi ſors principalis in quibos terminis loquitur *d. dec. coram* Pamphilio, *num.*8. *verſ. & in caſu iſto*] cum declarationibus tameo quas retuli ſupra in primo, & tertio caſu.

Vel ad † dationem in ſolutum etiam factam iudi- 25
ciario nomine, vt fuit declaratum à Rota *coram* Seraph. *dec.*1333. *per tot. par.*2.] dummodo tamen pro dictum in ſolutum deciſionem ſit domino cenſus acquiſitum dominum rei in ſolutum datæ irreuocabiliter, & validè, ſecus ſi reuocabiliter, vel nulliter, *vt declarauit* Rota *in illa Romana cenſus*, 7. *Mar*, 1629. *coram* R. P. D. Ghiſlerio *qua eſt dec.*530. *num.*8. & faciunt ea quæ dicta ſunt ſupra de aſſignameotis dictis domino cenſus pro illius extinctione] Quamuis dominus cenſus, propter ſuam negligentiam, & culpam pretium cenſus non receperit, ſed illud recipere diſtulerit, vt ibi dicitur.

Et generaliter † ceſſat curſos fructuum cenſus, 26
quando eſt in mera facultate domini illius habere & recuperare ſortem principalem, vt fuit declaratum io Rota *coram* Illuſtriſ. Cardinali Lancellotto, 21. *Ianuary*, 1600. *in illa Bononienſi cenſus, qua eſt in fine tract. deciſ.* 248. *n.*3. *& coram* Illuſtriſſ. Card. Mellino, 26. *Nouembr.* 1604. *in illa Romana cenſus, qua eſt ibidem dec.*106. *numer.*3. *& coram* b. m. Iuſto, 9. *Aprilis*, 1606. *in illa Romana fructuum cenſus, qua ibidem eſt dec.*291. *n.*6. *ad finem.*
Eſt † enim eo caſu imputandum domino cenſus ſi 27
pretium non exegit cum potoerit, vt dixit Rota *coram*
Seraphin. *d. dec.*1333. *num.*4. Nam † differens petere à 28
debitore præſumitur habere illum pro liberato.

Poteſt etiam alius addi caſus, in † quo fructus cen- 18
ſus ceſſant, videlicet, quando domino cenſus dantur pignora pretioſa, & æquiualentia ſorti, & vendibilia,

per

per ipſum retinenda, donec cenſus extinguatur. Quod eſſe illicitum dictum fuit *ſupra part. 2. cap. 1. q. 3. art. 8. nunc q. 60. num. 44. & ſeqq.* nam cùm penes ipſum ſit quodammodo ſors ipſa noo eſt ferendum, quod ex cenſu capiat fructus. Immo de hoc cenſu eſt ſentiendum, perinde ac ſi foret extinctus, & redemptus, vt dicit Felician. *de cenſib. tom. 2. lib. 1. cap. 10. n. 20.* Quidquid contrarium ſentiat Ludou. de Auend. *de Cenſib. Hiſpan. cap. 102. num. 5.* Nam ratio, qua ipſe mouetur, concludit quidem reſpectu veræ, & realis redemptionis, & extinctionis, non autem vt ceſſet curſus fructuum cenſus, prout loquitur *Felician.* Quos caſus eſſe habendos tanqoam diuerſos colligitur ex dictis *ſupra hoc eodem art. 5. num. 1.*

[Poteſt ſupradictis addi alius caſus, in quo ceſſat curſus fructuum cẽſus, licet non extinguatur per actũ retro ſimilem ſi dominus cenſus, in iudicio diſcuſſionis bonorum ſui debitoris compareat, & concurrat cum aliis creditoribus, & petat aſſignari ſibi locum inter dictos creditores, tàm pro fructibus, quàm pro ſorte principali, ſecus autem ſi non petat locum pro ſatisfactione ſortis, ſed tantum pro fructibus, vt refert Franc. Milanenſ. *dec. Sicil. 2. n. 16. & 17. lib. 1.*

Et licet non deſint, qui hanc declarationem impugnant, vt infra dicemus, pro illius tamèn confirmatione, vltra auctoritatem *Milanenſ.* hic citatam benè facit *tex. in d. l. fin. §. & ſi pr. fatam C. de iur. deliber.* dum Imperator dat facultatem hæredi beneficiato dandi bona ponderando non ſolum verbum *venientibus*, ſed etiam quod *in d. §.* nullum verbum legitur importans coactionem, quam declarationem videtur etiam amplexa Rota *coram* Seraph *dec. 1333. ſub n. 1 in illis verbis inſtante* D. Pamphilio, *&c. ac* Durand. *ad Bullam* Pij V. *ſuper cenſib. §. 5. quæſt. 8. num. 10. verſ. eſt tamen verum circa princip.* in illis verbis vel vbi *creditor.* ſi autem dominus cenſus hoc non petat, non poſſe compelli ad accipiendum bona pro ſui crediti extinctione, *latè deducit* Cyriac. *controuerſ. forenſ. libr. 1. controuerſ. 24. per tot.*

Et hæc declaratio confirmatur Primò, quia ſi domino cenſus non petente, nullámque moleſtiam hæredi debitoris inferente, hæredi etiam beneficiato indulgeretur, vt poſſet cogere illum ad recipiendum pro extinctione cenſus bona inuentariata hæres præfatus magis abuteretur legis beneficio, quam vteretur eius benignitate, & legum clementia in malitiæ commodum, & damnum cenſus conuerteretur, vt his ferè verbis dicit Gutierrez. *pract. quæſt. q. 148. num. 12. lib. 1.* quod coadiuuatur ponderando, quod, vt dixi, *in d. §.* & ſi præfatam non adeſt aliquod verbum ex quo colligi poſſit dare facultatem hæredi beneficiato cogendi creditorem recipere bona loco pecuniarum, ſeu Doctor. ibi, nec alibi verè dicunt quod ex inuentarij beneficio id poſſit hæres, vt plures referendo, & illorum dicta perpendendo deducit Scipio Rouita *conſil. 18. num. 17. verſ. dixit quod falſo, & infra vſque ad fin. conſil. lib. 1. atteſtans hanc ſententiam eſſe communiter receptam.*

Secundò confirmatur hæc declaratio quia cùm beneficium inuentarij ſuffragetur dumtaxat pro vero, & reali debito, *vt deducit* Guttierr. *d. q. 148. n. 23. & ſeqq.* non poteſt ſuffragari debitori cenſus & ab inuitis exigere, & extorquere non poteſt reſiſtente dicta bulla Pij V. ſuper cenſib. *in verſ. pacta etiam commentia, &c.* & proinde hæres ille non poteſt dici verus, & realis debitor ſortis. Vinc. de Franc. *dec. 254. n. 9.* Surd. *dec. 204. num. 9.* Nec dominus cenſus poteſt dici verus creditor ſortis, Mart. *vot. 51. n. 6.* Rota *coram* Seraph *dec. 890. n. 3. & dictum fuit ſupra hac quæſt. tertia art. 5. per tot. nunc quæſt. 106.*

Nam licet hæres beneficiatus offerendo pro liberatione tàm ſuæ perſonæ quàm bonorum ab obligatione ſoluendi fructus cenſus, non efficiat omnino indebitum, cùm non offerat ad inducendum nouum debitum, ſed veram, & conuentam æſtimationem debitam pro extinctione cenſus, Roder. *de ann. reddit. lib. 2. q. 16. num. 30* & propterea dicta oblatio videatur quod non ſit merè voluntaria, ſed neceſſaria, Giurb. *dec. Sicil. 79. n. 30.* Attamen non propterea dici poteſt verus, & realis debitor ſortis niſi poſt diſdictam cenſus à ſe factam; cùm tunc poſſit intra annum cogi ad cenſus extinctionem ita diſponente dict. Bulla Pij V. non eſt tamen debitor neceſſarius ſed voluntarius, cùm tale debitum oon proueniat ex legis oeceſſitate, ſed habeat originem à contractu, *arg. l. ſicut. C. de act. & oblig.* nam ad cognoſcendum an debitum ſit voluntarium, vel neceſſarium ſpectanda eſt origo obligationis Crau. *conſil. 1000. numer. 32. cùm pluribus ſeqq. lib. 6.* Cardinal. Alban. *conſ. 6. num. 7.* Cyriac. *controuerſ. forenſ. lib. 2. controu. 161. n 38.* diſdicta autem cenſus, & obligatio reſtituendi ſortem habet originem à contractu cenſuali, in quo venditor, & debitor cenſus talem facultatem ſibi reſeruat, & ab eo ſit ex propria eius voluntatè, & nullo iure cogente, vnde non poteſt dici ex eius parte, aliquo reſpectu neceſſaria. Nec refert quod offerendo pretiom cenſus, non offerat indebitum, quia nihilominus eſt debitum conditionale Roder *d. n. 30.* & voluntarium cùm non pendeat ex legis neceſſitate, ſed ex præexiſtenti contractu, *vt dicit* Giurb. *dict. dec. 79. num. 30.*

Tertiò, & multò magis eſt recipienda hæc declaratio ſi in contractu cenſus fuit præſtitus fideiuſſor, contra quem dominus cenſus poteſt ſemper agere, cùm teneatur ex propria obligatione, *§. fideiuſſor. inſtit. de fideiuſſ.* maximè ſi ſe obligauit tanquam principalis, & inſolidum, Natt. *conſ. 261. n. 3. lib. 1.* Becc. *conſ. 45. n. 49. lib. 1.* nam ſi per obligationem factam ab hærede beneficiato de bonis hæreditariis extingueret cenſum auferetur domino cenſus per indirectum iſta actio contra fideiuſſorem, quod non videtur dicendum, cum beneficium Principis debeat intelligi, vt minus præiudicet tertio, quam fieri poſſit, *arg. l. 2. §. merito, & ſi quis à principe ff. ne quid in loc. publ.* Rom. *conſil. 163. num. 1. ad fin.*

Vltra quod beneficium inuentarij eſt radicatum in perſona hæredum debitoris, vnde non poteſt ſuffragari fideiuſſori. Barz. *poſt multos dec 56. n. 5. & 6.* & non præiudicat creditori cum fideiuſſore, Felician. *in tract. de cenſib. tom. 1. lib. 3. cap. 2. num. 38.* Guttierr. *d. cap. 148. n. 60. cum ſeqq. & ſignanter n. 63.* Barz. *d. dec. 56. num. 5. & infra* Rota *deciſ. 32. numer. 12. poſt tract.* etiam quod eſſet lata ſententia contra creditorem Felician. *loco citato*, Guttierr. *dict. cap. 148. numer. 61. & ſeq. maximè num. 63.*

Non enim per ſimplicem obligationem aſſignamentorum factam à debitore pro extinctione cenſus extinctus, ſed opus eſt vt dicta aſſignamenta ſint data domino cenſus titulo veræ, & realis dationis in ſolutum, *vt firmauimus hac eadem q. 3. art. 5. num. 16. & ſeqq.* cenſus non poteſt dici reſolutus per nudam debitoris voluntatem, ſed requiritur actus retro ſimilis *gloſ. in l. ab emptione, & ibi* Bar. *& communiter alij C. de pact. cum aliis citatis hac quæſt. 3. art. 1. nunc quæſt. 103. num. 14. & 15.* vnde cùm per ſolam obligationem aſſignamentorum recuſante domino cenſus illa recipere non poſſit dici reſolutus cenſus, nec etiam poteſt dici liberatus fideiuſſor cùm illius obligatio ſit acceſſoria obligationi principalis debitoris *l. 1. l. græcè, §. 1. ff. de fideiuſſ.* & proinde donec cenſus viuit durat fideiuſſoris obligatio vt deduximus *ſupra part. 2. cap. 2. quæſt. 3. art. 4. ſeu quæſt. 76. num. 5. & 6.* & illi non poteſt ſuffragari beneficium inuentarij iure quodam ſpeciali hæredi beneficiato conceſſum, nam priuilegia perſonalia non egrediuntur perſonam priuilegiatam. l. in omnibus cauſis id obſeruatur,

Digitized by Google

uatur, *& ibi* Dec.*n.6.ff. de reg.iur.* & quod priuilegium competens principali iure ſpeciali non extendatur ad fideiuſſorem, *Firmat.* Pariſ *conſ.*16 *num.*110. *& ſeq.lib.*2. Ceph.*conſ* 437.*n.*12.*lib.*5. Pyrr. Maur. *de fideiuſſ.part.*2. *ſect.*9.§.13.*n.*20.

Cui declarationi vt ſupra confirmatæ non obſtant ea, quæ obiiciuntur, & primò quod repugnet Conſtitutioni Pij V. ſuper cenſibus abhorrenti extinctionem cenſus pendere ab arbitrio domini, & creditoris illius. Quoniam cùm ſimus in iudicio graduatorio moto ad inſtantiam hæredum debitoris cenſus ſatagentium extinguere cenſum hæreditarium per traditionem bonorum non petit dominus cenſus bona pro dicta extinctione quod per dictam Pianam Conſtitutionem prohibetur, ſed hæredes debitoris inſtant pro extinctione, & ſic iuxta formam Bullæ, & non contra illius diſpoſitionem.

Et in dicta declaratione dum dicitur de petitione domini cenſus, non accipitur petitione, & inſtantia quod extinguatur cenſus per reſtitutionem pretij, quod à dicta Conſtitutione prohibetur, ſed pro petitione, & inſtantia, quam vocatus in iudicio graduatorio moto ad inſtantiam hæredum debitoris, facit vt pro extinctione ſui cenſus aſſignentur bona, & ſic non ſponte ſed laceſſitus petit, quod non prohibetur per dictam Conſtitutionem Pianam.

Secundò obiicitur, quod dicta declaratio ſit vel de præiudicialis debitori cenſus & illius hæredibus ex eo, quod illis auferatur facultas eis à lege indiſtinctè tributa dandi in ſolutum bona inuentariata pro debiti extinctione nulla facta diſtinctione an creditor petat, vel recuſet accipere.

Verùm hoc præiudicium non videtur conſiderabile, nam cùm hæredes ſponte, & propria, voluntate debitoris hæreditatem adeunt ſperantes inde conſequi lucrum, *vt conſiderat* Purpur.*in d.l.fin.*§ *& ſi præfatam C. de iur. deliber. in illis verbis ne dum lucrum ſperant.* ſibi debent imputare in periculum vexationum facti incidunt *arg.tex.in l.ſi fideiuſſor* § *ſi neceſſaria, & ibi gloſ. & communiter* Doctor.*ff.qui ſatiſd.cogant.cum aliis apud* Oſaſcb.*deciſ.* Pedem.167. *num.*29.*&* Surd.*conſ.*215. *numer.*29.*lib.*2.

Vnde non eſt illis adeò fauendum, vt fiat præiudicium domino, & creditori cenſus, inuentarium enim debet quidem præſeruare hæredem beneficiatum à damno non tamen ab omni, ſed ab eo dumtaxat, quod pati poſſet in ſua ſubſtantia, vt ſunt expreſſa verba text. *in dict.*§. *& ſi præfatam,* ibi *nihil ex ſua ſubſtantia penitus, heredes amittant,* & hoc etiam dummodo inde non reſultet præiudicium creditori *arg. tex. in leg.ergo ſciendum in princ.ff.ex quib.cauſ.maior. & in puncto dicit* Bart.*in l cum emptor.in fin.ff.ad l.falcid.* Cæſar.Manent. *in dec.*34.*n.*5. Surd.*dec.*30.*num.*13.*verſ.ſecundo motus fuit* Rota *in Foroliuienſi dotis* 9. *Iuny*, 1625. *verſ. verum nec præfata in fine, coram* Reuerendiſſimo D.Durano *quæ eſt poſt tract.dec.*550.

Vnde quod hæredes debitoris pati poſſint vexationes facti, non tamen in eorum ſubſtantia non videtur habendum in conſideratione vt præponderet damno quod pateretur dominus cenſus ſi compelli poſſet recipere bona loco pecuniarum in extinctionem ſui cenſus, qui alioquin debet eſſe magis priuilegiatus, qui tractat de vitando damno in propria ſubſtantia hæredes autem agant de amittendo lucrum quod ſpectant facere in bonis hæreditarijs debitoris Tiraq.*de retract.lignag.*§.35.*glo* .2.*num.*7.

Ex quibus declaratio præfata remanet defenſata ab obiectis, & in ſuo robore.

Alius etiam iudicio meo conſiderari poteſt caſus, in quo crederem ceſſare fructus cenſus, ſaltem in foro conſcientiæ, videlicet quando cenſus fuit impoſitus ſuper re non libera, ſciente ipſo emptore. Nam ſi quando emptor ab initio ignorauit rem cenſui ſubiugandam non eſſe liberam ſed ex poſt facto id reſciuit, non poteſt tuta conſcientia fructus ex dicto cenſu percipere, vt diximus *ſupra in tract.par.*1.*cap.*3.*q.*4. *num.*9. *& ſeq.* Ergo, & multò minus poterit illos exigere quando ab initio ſciuit rem ſubiugandam non eſſe liberam.

Occurrit etiam alius caſus, videlicet ſi dominus cenſus illum in ſe ſuſcipiat, & accollet, quia enim repugnat regulis iuris, vt quis ſit ſui ipſius debitor per dictam accollationem ceſſat curſus fructuum dicti cenſus, & penes dominus illius remanet inutilis, & infructuoſus, vt declarauit Rota *in vna Romana prælationis* 10. *Decembris*, 1618. *coram* Reuerend. P.D. Dunozetto, *quæ eſt poſt tractat. deciſ.* 369.*num.*3.

Caſibus ſupra expreſſis videtur, quod adhuc alius adiungi poſſit, ſcilicet ſi hæres cum beneficio legis, & inuentarij volens extinguere cenſum hæreditarium offerat domino cenſus tot de bonis hæreditarijs in inuentario deſcriptis, quæ ſufficiant pro integra ſorte principali, & fructibus illucuſque decurſis Cùm enim talis hæres habeat à lege hoc beneficium, vt poſſit debitum hæreditarium pecuniarum ſoluere, & extinguere, tradendo in ſolutum bona hæreditaria deſcripta inuentario *l.fin.*§.& ſi præfatam, & ibi Doctores omnes C.de iur.delib.

Idem operarut oblatio bonorum quod faceret oblatio pecuniæ, vt per Surd.*dec.* 261.*num.*5 *verſ.reſpondetur* vbi dicit poſt *Dec.* quem allegat, quod eo caſu debitor liberatur ipſo iure, quod maximè verum eſſet ſi talis oblatio fieret in iudicio, quæ eiuſdem eſt virtutis, & efficaciæ, cuius eſt depoſitio facta extra iudicium Iaſ.*in l.qui Romæ in fin.num.*11.*ff.de verb.oblig.* Bero. *conſil.*196.*num.*2.*vol.*1. *& conſ.*210.*num.*25. *lib.*3. Natt.*conſ* 631.*num.*2.*quod refert* Surd.*d.dec.*262.*num.*2. *& ſeq.* Dec.*conſil.*445.*num.*9. Et proinde ſicut reale depoſitum liberat debitorem cenſus à curſu fructuum illius, vt multorum auctoritate latè deduximus infra *in tract.hac ead.q.art.*9.*num.*52. Ita etiam oblatio facta de rebus inuentariatis hæreditariis liberat hæredes cum beneficio legis, & inuentarij.

Alius etiam poteſt annecti caſus, quem conſiderat Rota *in vna Romana attentatorum* 4. *Decembris* 1619. *coram* R P.D.Buratto, *quæ eſt poſt tract.deciſ.*446.*numer.*5. qui contingit per confuſionem actionum quando debitor cenſus ſuccedit creditori illius: nam eo caſu actiones confunduntur, *l. Stichum* §. *aditio ff. de ſolut.* Decian.*conſil.*109.*num.*29.*libr.*2. Ea ratione, quia nemo poteſt eſſe debitor ſui ipſius.*l.Vranius ff.fideiuſſ.*

Nam actio, & paſſio reſpectu eiuſdem ſubiecti in vna, eademque perſona ſtare non poſſunt Bald. *in l. ſi vxor.C.de bon.auct.iud.poſſid. & in l.cum ſecundum vol.* 1.*de fideicom.* Phanucc.*in tract.de inuentar. hæred.par.*5. *num.*14. Surd. *deciſ.*109. *n.*4. & proinde cenſus ipſe extinguitur, *vt dixit* Rota *d.dec.n.*5.

Quod tamen eſt intelligendum, vt extinguatur cenſus, & ceſſet curſus fructuum illius, dumtaxat pro ea rata, & portione, pro qua iſte debitor cenſus fit hæres creditoris, non autem in totum reſpectu etiam portionum cohæredum: nam pro eorum ratis cenſus remanet inextinctus, & actio ad fructus pro dictis ratis viua, & in ſuo robore remanet *l. ſi adulta Cod. de hered. action.* Phanucc.*d.tract.part.*7.*n.*2. *vbi multa ſi l.de eo C. de negot.geſt.l.ſi vxor.C.de bon.auct.Iud.poſſid.* Nam hæres repreſentat defunctum tantum pro rata, pro qua eſt hæres pro reſiduo iudicatur vti extraneus Addent. *ad* Vinc.de Franc.*dec.*39.*n.* 2. Ioan. Bapt. Coſta *de Ration.* Rota *q.*45.*n.*6.*& ſeq.* Phanucc.*d.par.*7.*n.*3.

SVMMARIA.

1 *Pretium in redemptione cenſus poteſt reſtitui in qualibet ſpecie æſtimata,conſentiente domino cenſus.*

2 *Pretium in contractu emptionis,& venditionis, poteſt de contrahentium conſenſu ſolui in qualibet ſpecie Cæſtimata.*

3 *Pretij loco eſt quidquid datur in recompenſationem rei emptæ.*

[*Extinctio cenſus fieri poteſt etiam non, numerata pecunia.*

4 *Cenſus extingui poteſt per compenſationem debiti puri, & liquidi.*

5 *Quæ extinctio facta oblatione compenſandi reſultat ipſo iure.*

6 *Compenſatio eſt ſpecies ſolutionis.*

7 *Cenſus extinguitur ſi domino illius dentur à debitore cenſus in ſolutum pro ea bona ſtabilia.*

8 *Limitatur ſi dominus cenſus aliqua rationabili cauſa contradicat.*

9 *Dominus cenſus non poteſt inuitus compelli ad accipiendum pro cenſus extinctione fundum cenſitum.*

10 *Et multò minus ſi habeat hypothecata omnia bona debitoris cenſus.*

Limitatur ex *iuſta cauſa*,n.13.

11 *L. ſi quis argentum,§.ſi vero,C.de donat. Intellectus.*

12 *Datio inſolutum habet vim venditionis.*

[*Heres debitoris cenſus cum beneficio l. & inuentarij poteſt cenſum extinguere dando inſolutum bona hæreditaria.*

Creditor cenſus petens in iudicio diſcuſſionis bonorum ſui debitoris aſſignari ſibi locum pro ſorte,& pro fructibus, cogitur recipere bona ſtabilia pro extinctione cenſus.

Debitor cenſus habet beneficium auth. hoc niſi debitor. C.de ſolut.

Contrarium volunt aliqui.

Beneficium auth.hoc niſi debitor C. de ſolut.non competit niſi verò debitori.

Compenſatio crediti ad creditum fit ex legis permiſſione.

Compenſatione habet vim ſolutionis in pecunia numerata.

Datio in ſolutum habet vim ſolutionis.

Debitor cenſus non eſt propriè debitor.

Intellige durante cenſu, & ante illius diſdictam, ſecus poſtea.

Obligatus ſoluere quid annuum ex prædio poteſt ſe liberare tradendo prædium ipſum creditori.]

14 *Iuſta cauſa ob quam dominus cenſus cogi poteſt ad accipiendum in ſolutum fundum cenſitum pro extinctione cenſus, eſt repoſita in Iudicis arbitrio.*

15 *L.2.C.de reſcind.vend.habet locum in datione in ſolutum.*

16 *Poſſeſſor bona fidei ex titulo inualido facit fructus ſuos ſecus ſi titulus ſit reprobus.*

17 *Dominus cenſus recipiens in ſolutum pro extinctione illius bona debitoris,ſi bona euincantur, non poteſt redire ad primæuum cenſum.*

Limitatur ſi dominus cenſus tempore receptionis proteſtetur, velle ſibi in caſu euictionis eſſe ſaluum ius ad cenſum, num.19.

18 *Habet tamen vtilem actionem ex empto contra debitorem cenſus.*

[*Proteſtatio non poteſt dici contrario facto,quæ tendit ad præſeruationem ſuorum iurium.*

Proteſtatio tunc dicitur contraria facto quando totum factum deſtruit.]

20 *Debitor cenſus volens redimere illum à tertio, qui eum à primo emptore viliori pretio emit,tenetur reſtituere pretium integrum, quod à primo emptore recipit.*

21 *Ceſſionarius ſuccedit in locum, & vniuerſum ius cedentis.*

22 *Reuendens cenſum per ipſum viliori pretio à primo dicti cenſus emptum poteſt integrum pretium cenſus pro ſe retinere,contra Ludouic.de Auend.*

An in redemptione cenſus reſtitui poſſit pretium in alia ſpecie, quàm in pecunia numerata?

QVÆSTIO CVIII.

aliàs part. 3. cap. 1. qu. 3. ar. 6.

IN propoſito Articulo concluſiuè procedendo † poſſe in redemptionem cenſus reſtitui pretium illius in alia ſpecie quam in pecunia numerata, poſt multos voluit Martin.Bonacin. *de contract.diſput.3.q.4. puncto vnico,num.40.verſic. ſecundo, & infra probatur* Rota *in vna Rauennatenſi Saluiani Interdicti,12. Ianuarij,1607.* *coram* R. P.D. Manzanedo, *quæ reperitur impreſſa poſt tract.deciſ.126.n.7.& in vna Romana cenſus,7. Februarij eiuſdem anni coram* R. P. D. Ottembergio. *quæ eſt ibid. dec.351.n.2.*] Quidquid contrarium firmet Ludou. de Auend *de cenſib. Hiſpan.c.102.n.4.* 1

Cui concluſioni non repugnant ea, quæ diximus *ſupra hoc ead.q.3.art.1. n.13.* dum firmauimus, quod in redẽptione cenſus ſit neceſſaria actualis pretij reſtitutio ex Rota *coram* Reuerendiſſimo P. D. Sacrato, 27. *Ianuarij,1603.in illa Romana cenſus quæ poſt tract eſt deciſ.204.num.4.*Quoniam reſpondit eadem Rota *coram* R.P.D.Ottembergio, *in illa Romana cenſus proximè allegata,num.9. verſ. nec obſtat quod licet coram* Reuerendiſſ.Sacrato,Rota dixerit eſſe neceſſariam pretij reſtitutionem,nihil tamen attigit an requiritur numeratio pecuniæ in actu extinctionis, & propterea poſſumus nos referre, quod non ſit neceſſaria, cum regulare ſit vt † in contractu emptionis, & venditionis poſſit 2 de partium conſenſu ſolui pretium in qualibet ſpecie æſtimata *cap.pretij,& ibi* Gloſ. *C.de reſcin.vendit.* Gloſ. *3.in l.2. ff. de contr. empt.* quidquid † enim datur in re- 3 compenſationem rei emptæ illius pretium dicitur Tiraq. *de retractu Lignag.* §.1. Gloſ.14.*num.*41.Claud. Bertazo. *in ſuo tractat. de clauſul. inſtrum. clauſula* 30. Gloſ.1. *num.*6 & in his propriis terminis,dicit Boccac. *in ſuo tract.de cenſib.par.2. num.56.* Thom. Boninſig. *in ſimili ſuo tract.de cenſib. cap.14.num.1.* Ludou. Molina, *in tract de contract.par.2 diſput.394. numer.7.* Fernand. Rebell.*in ſuo tract.de obligat.Iuſtit. lib.10. quæſt.6. n.22.* Nauar.*in Commentar.de vſur. num.123.quæſt.31.ſequitur* Surd.*conſ.161.numer.40.lib.2.* Franc. Milanenſ. *deciſ.2. numer.70.& ſeqq lib.2.* Felic. de Solis, *in ſuis Comment. de cenſib.tomo 2.lib.1.cap 8.numer.1 . maximè verſ.ſed in ea contentione,& lib.2.cap.1. num.17.* Stephan. Gratian. *Diſceptat. Forenſ.tom.2.cap.321 num.16.& placuit* Rotæ *coram* R.P.D.Ottembergio, 7. *Februar.1607. in illa Romana cenſus,in principio huius articuli citata,numer.*8. Ita vt non videatur, quod de veritate huius concluſionis poſſit probabiliter dubitari [Quæ concluſio poteſt confirmari, quia cum in Bulla Pij V. nihil expreſsè diſponatur circa hoc, nec fuerit prohibitum, nec appoſitum decretum irritans extinctionem cenſus factam,non reſtituto pretio in pecunia numerata ſed ſimpliciter data facultas redimendi per pretij reſtitutionem,quælibet extinctio etiam facta, non numerata pecunia,ſuſtinetur, *argum.not.per gloſ.in clem.1. in verb. inhibentes in princ.verſ.ex quo non apponitur decretum de*

iur. patron. & bene facit deciſ. 34. nnmer. 2. in recollect. per
Fatinac. par. 1. & not. per Iaſon. in l. t. num. 5. ff. de liber. &
poſthum. & confirmuuit Rota coram Reuerendiſſimo D.
Coccino Decano in Praeneſtina cenſus 25. Iunij 1632.
4 qua eſt poſt tract. dec. 55. n. 2.] quæ † ſatis videtur com-
probari poſſe ex tradiris à Nauar. in ſuo Commentar. de
vſur. num. 124. quem ſequitur Boccac. d. par. 2. numer. 58.
Molin. d. num. 7. verſ. extingui etiam poteſt, & Rebell. d.
n. 22. dum affirmant cenſum extingui, & redimi poſſe
per compenſationem debiti puri, & liquidi: non quod
compenſatio fiat ipſo iure, ſed poſtquam debitor
cenſus denunciauit illius domino ſe velle cenſum re-
dimere, compenſando creditum ſuum cum pretio cen-
ſus, vt declarat Ludouic. Auend. d. cap. 102. num. 8. [&
comprobat alios allegans Rota in Romana cenſus 13. Maij
1630. coram R.P.D. Merlino, poſt tract. dec. 529. num 20.]
Qua oblatione compenſationis facta, cenſum ipſo iu-
re extingui dicit Felicianus, & ex iis, quæ in propoſito
dicit Felician de Solis, d. tomo 2. lib. 4. cap. vnico, num. 13.
dum vult cenſum extingui ipſo iure per ſolam com-
penſationis oblationem, [quam concluſionem no-
bis citatis amplexa fuit Rota in illa Praeneſtina cenſus 4.
Maij, 1630. coram Reuerendiſſimo D. Coccino De-
cano, qua eſt deciſ. 516. nnmer. 2.] Compenſatio enim
6 † eſt ſpecies ſolutionis, l. ſi debitor ff. qui potior. in pi-
gor. hab. l. amplius, ff. rem rat. haber. & ab hac conclu-
ſione non diſſentit Rota dum coram Reuerendiſſimo
P.D Sacrato, 6. Iunij, 1603. in illa Romana cenſus quæ eſt
impreſſa poſt tract. deciſ 289. per tot. & ſignanter num. 2.
7 ſenſit † cenſum extingui ſi domino illius dentur pro
eius extinctione bona ſtabilia, & in vna Romana repe-
titionis indebiti coram Reuer. P. D. Pirouano, 30. Apri-
lis, 1610. qua eſt ibidem dec. 192. per tot. & confirmauit co-
ram eodem in eadem cauſa die 25. Iunij, eiuſdem anni, vt
ibidem dec. 266. & dixerat antea coram Seraph. dec. 1333.
par. 2.

8 Hæc autem † concluſio, non procederet ſi domi-
nus cenſus contradiceret recipere in extinctionem
cenſus pretium in alia ſpecie, quam in pecunia nume-
rata, vt animaduerit Felician. de Solis, d. verſ. ſed in ea
extinctione, & non videtur alienum ab alia Scribentium
9 traditione, quod † non ſit audiendus debitor cenſus ſi
pro illius redemptione, & extinctione domino cen-
ſus non conſentienti, immo recuſanti, offerat in ſo-
lutum prædium ſuper quo cenſus fuerat conſtitutus,
& collocatus, vt firmauit, Foller. in ſua pract. cenſuali, in
verbo tanquam numero 49. Benedict. Bon in ſuo tra-
ctat. de cenſib. artic. 6t. numer. 93. Boccac. in d. ſuo tract. de
cenſib. part. 3. num. 66. Ioan. Bapt. Lup. ad l. 2. C. de pact.
int. empt. & vendit. Comment. 2. §. 3. n. 89 Cæſar. Barz. dec.
Bonomien. 56. numer. 36. Felician. de Solis, d. tomo 2.
lib. 3. cap. 5. n. 15. verſ. ſed an illius Gaſp. Roderic. in ſuo
tract. de ann. redit. lib. 2. q. 9. n. 68. verſ. in contrarium vrget,
Tiraq. de retractu lignag. §. 1. Gloſ. 6. n. 21. Intrigliol. ſuper
Bulla de cenſib. q. 98 n. 2. quidquid contra Roder. nitatur
10 defendere Auend. d. tract. c. 110. num. 12. & 13. Et † multò
minus ſi dominus cenſus haberet generaliter obliga-
ta omnia bona eius, qui cenſum impoſuit, vt animad-
uertit Tiraq. de retractu. lign. §. 1. Gloſ. 6. num. 71. in fine,
& ſequitur Foller. in dicto verbo, tanquam, num. 49. qui
11 reſpondet † ad tex. in l. ſi quis argentum, §. ſi verò, C. de do-
nat. vbi contrarium videtur ab Imperatore determina-
tum quod ibi ſit ſpeciale, & ſingulare in donatione fa-
uore donantis, quod approbant etiam alij ab iſti alle-
gati, & Roderic. d. num. 68. verſ. nec obſtat lex. Quod au-
tem dominus cenſus non poſſit compelli, vt in extin-
ctionem cenſus recipiat in ſolutum prædium cenſui
ſuppoſitum non obſcurè probatur ex Conſtitutione
Pij V. ſupra forma creandi cenſus, dum ibi deciditur
quod volente debitore cenſus vendere fundum cen-
ſuatum, dominus cenſus debeat præferri omnibus aliis
emere volentibus: nam videtur, quod à contrario cen-
ſu ibi Papa nun obſcure ſentiat, quod ſi iſte dominus
cenſus nolit emere non poſſit cogi ad accipiendum in
ſolutum prædium præfatum vt conatur huc deducere
Boccac. in d. ſuo tract. part. 3. n 66. datio † enim in ſolu- 13
tum ſimilis eſt in emptioni, l. prædium C. de euict. Tiraq.
d. §. 1. Gloſ 14. n. 1. & ſeqq. An autem hoc bene deduca-
tur à contrario ſenſu ex dicta Piana Conſtitutione alij
diiudicent.

Verum † enim verò poſſet Iudex ex iuſta, & legiti- 14
ma cauſa cogere dominum cenſus, vt pro illius ex-
tinctione caperet fundum cenſuatum, vel alia bona
debitoris cenſus.

[Prout quotidie fieri videmus in Iudiciis ſeparatio-
nis, & diſcuſſionis bonorum in quibus dantur, & aſſi-
gnãtur loca creditoribus ad iudicium venientibus per
gradus iuxta prioritatem, & potioritatem eorom cre-
diti cum conſignatione bonorum ſui debitoris iuxta
æſtimationem a peritis faciendam etiam in extinctio-
nem cenſuum. Et hûc fortè reſpexit Boccac. in ſuo tract.
de cenſib. part. 2. num 97. dum ex mente Menoch. de arbitr.
Iud. q. caſ. 183. n. 25. & 28 aſſeruit eſſe in Iudicis arbitrio
repoſitum quando creditor cenſus cogi poſſit ad reci-
piendum in ſolutum bona ſui debitoris in extinctionem
dicti cenſus.

Et quoniam ad aures meas peruenit, quod in cauſa
magni momenti ex iis quæ diximus in tract. hoc 6. art
num. 13. fuit firmata concluſio, & inde ſecuta ſenten-
tia per quam fuit declaratum quod dominus cenſus,
qui comparuerat in iudicio diſcuſſionis, & ſeparatio-
nis bonorum ſui debitoris teneretur ad oblationem
hæredis beneficiati accipere bona inuentariata iuxta
æſtimationem à peritis faciendam pro extinctione
cenſus, propterea operepretium eſſe duxi explicare
dilucidius qualis fuerit, & ſit meos, & intentio mea
in hoc iuris articulo.

Aduertendum itaque eſt quod licet in tract. hoc art.
6. & num. 3. dixerim quod iudex poteſt cogere domi-
num cenſus ad accipiendum bona hæreditaria in ſo-
lutum pro extinctione ſortis principalis, hic tamen in
addition. hoc num. 1. verſ. num. er. 13. circa princ. admonui
eſſe delenda ea quæ dicta erant in tract. d. num. 13. & ſeq.
& reponenda ea. quæ nunc leguntur hic hoc n. 1. verſ.
prout quotidiè. Vnde illa verba importantia coactio-
nem, quæ leguntur: in tractat. numer. 13. ſunt deleta, &
pro non appoſitis, & loco illorum legi debent ea
quæ reperiunt in d. verſ. prout quotidie, & infra, vbi
nullum adeſt verbum importans quod hæredi bene-
ficiato (vel Iudici ad eius inſtantiam ſimpliciter) &
indiſtinctè competat facultas cogendi dominum cen-
ſus, vt pro ſortis extinctione recipiat bona inuenta-
riata, in ſolutum. Imo tàm hic numer. 3. quàm ſupra
hac ead. quæſt. 3. art. 5. ſeu q. 107. num. 19. poſt Milanenſ.
dec. 2. n. 16. & 17. lib. 2. diximus quod dicta facultas co-
gendi dominum cenſus tunc tantum poſſet habere lo-
cum, quando dominus cenſus comparens in dicto Iu-
dicio diſcuſſionis, & ſeparationis bonorum, peteret
aſſignari ſibi locum inter alios creditores non ſolum
pro fructibus cenſus decurſis, & non ſolutis, ſed etiam
pro ſorte principali eiuſdem cenſus, aliàs ſi illius pe-
titio non compræhenderet etiam ſortem, non poſſit
iudex ad inſtantiam hæredis quantumvis beneficiati
illum cogere ad recipiendum bona in ſolutum pro ex-
tinctione ſui cenſus, repugnant enim duæ iuris regu-
læ, vna quod iudex non petenti non poteſt officium
ſuum impertiri in iis, quæ ſpectant ad priuatam vtili-
tatem l. 4. §. hoc iudicium, & ibi Gloſ. & communiter inter-
pret. ff. de damn. infect. hic autem dominus cenſus nihil
tale petit ergo. Altera eſt regula quod aliud pro alio
inuito creditori ſolui non poteſt l. 2. §. mutui datio, ff. ſi
cert. pet. cum concordantibus apud Rotam deciſ. 203. n. 1.
in fin. part. 1. recent.

A quibus regulis non eſt recedendum nec ex priui-
legio

legio auth. *Hoc niſi debitor.C. de ſolut.* niſi concurrant omnia requiſita illius vt diximus *infra n.4. & benè deducit* Gutierez *pract.quæſt. lib.1.q.148. n.16. cum multis ſeqq.& num.38.& infra.*

Nec ex beneficio *l. fin. §.& ſi præfatam,C.de iur.delib.* tum quia ibi nullum verbum legitur, quod trahi poſſit ad facultatem cogendi, ſed dumtaxat datur facultas hæredi beneficiato ſatisfaciendi ex rebus inuentariatis, vel ex illarum pretio creditoribus venientibus ideſt petentibus tum quia domino cenſus non petente, nullámque moleſtiam inferēte non eſt hæredi etiam beneficiato indulgendum, vt cogat illum ad recipiendum pro extinctione cenſus bona inuentariata, quia ſi hoc fieret magis abuteretur hæres præſatus legis beneficio, quàm vteretur domini cenſus benignitate: & legis clementia, in eius malitiæ commodum, & damnum creditoris conuerteretur contra regulam *l.ſi peruacaream in fin.Cod.commod. & l.itaque fullo,ff.de furt.* Nec doctores *in d.l fin.§. & ſi præfatam*, nec alÿbi verè dicunt quod ex inuentarij beneficio poſſit hæres cogere creditores inuitos accidere in ſolutum bona hæreditaria in extinctionem eorum crediti, vt pleroſque reperiendo, & illorum dicta perpendendo deducit Scipio Rauita *conſ.18.n.17. verſ.dixi quod falſo, & infra vſque ad finem conſilij lib.1.* Nec obſtat quod diximos *hac q.3.art.5.*tàm *in tract.n.5.* quàm *in addit.*quod per oblationem bonorum ab hærede beneficiato factam creditori cenſus ceſſat curſus fructuum illius. Quoniam hoc debet intelligi vel quando dominus cenſus ſponte recepit cum effectu aſſignamenta realia, & ſufficientia tàm pro fructibus decurſis, & non ſolutis, quàm pro extinctione ſortis principalis cenſus qui ſunt termini, in quibus locuti ſumus *d.n.15.& ſeq* vel reſpectu hæredis met, qui obtulit vt ſcilicet ipſe non poſſit amplius moleſtari pro ſolutione fructuum dicti cenſus, ſecus autem reſpectu domini cenſus, vt cenſeatur excluſus à iure petendi dictos fructus à fideiuſſoribus, qui ad illius fauorem in contractu cenſus acceſſerunt, quibus non prodeſt in præiudicium creditoris, & domini cenſus beneficium iure quodam ſpeciali conceſſum hæredi beneficiato, ne vltra vires hæreditatis in ſui damnum, pro alieno debito teneatur vt expreſsè dicitur *in dict.§* & ſi præſatam, cum fideiuſſores teneantur ex propria obligatione *§.fideiuſſor. Inſtit.de fideiuſſ.gloſ.in l.tale pactum,& ib* Alex.*num.9.ff.ſol.matr.*maximè ſi ſe obligauerint vti principales, & inſolidum Natt.*conſ.261 n.3.lib.2* Franc. Becc.*conſ 45.n.49.lib.1.* nam priuilegia perſonalia non egrediuntur perſonam priuilegiatam *l.in omnibus cauſis id obſeruatur,& ibi* Dec.*n 6.ff.de reg.iur.* Et quod priuilegium competens principali iure ſpeciali non tendatur ad fideiuſſorem firmat Pariſ. *conſ 16. n.110.& ſeq. lib.2.*Ceph.*conſ.437.n.12.lib.3* Pyrr.Maur.*in tract.de fideiuſſor.par.2.ſect.9.§.13.n.20.*

Et quod creditori comparenti in iudicio diſcuſſionis, & ſeparationis bonorum cum principali debitore ſi nolit accipere locum ſibi in ſententia graduatoria aſſignatum, nullum inferatur præiudicium quominus poſſit agere contra fideiuſſores dicant Felician.de Solis *in Commentar.de cenſib tom 7.lib.3.c.2.n.8.*Gutierrez. *pract.quæſt.lib.1.cap.148.n.60 & infra latiſſimè,& in domino cenſus comparente reſoluit* Rota *coram* h.m.Manzanedo *in vna Rom.Salu.interdicti quæ eſt dec.32 poſt tractat.n.12.*Quod poterit debitor cenſus obtinere vel ex beneficio *l.fin.§.& ſi præſatam C.de iur delib.* offerendo domino cenſus pro illius extinctione bona hæreditaria deſcripta in inuentario, *de qua re diximus ſupra in addition.ad præcedentem art.n.22.& ſeqq.*

Vel ſi quando creditor ex cauſa cenſus vocatur ad iudicium in cauſa diſcuſſionis bonorum ſui debitoris, petat ſibi aſſignari locum inter alios creditores tàm pro ſorte principali, quam pro fructibus tunc enim non poteſt recuſare recipere bona ſtabilia in extinctionem ſui cenſus, iuxta ea, quæ dicit Milanenſ.*deciſ. Sicil.2.n.16.& 17.lib.2. & nos diximus in præced art. in addition.n.19.*

Vel ex beneficio *auth.hoc niſi debitor Cod.de ſol.*(*quod in practica obſeruari teſtatur*, Bartol.*in §. quod autem in princ.auth.de fideiuſſ.Pract. Papien.in form. reſponſ.libell. in action. hypothecar. in verb. exceptionem ſolutionis num.3.* Benint.*deciſ.Bononienſ.28.*Surd.*conſ.225. num.7. lib.2.* & illi renunciari non poſſe dicunt Cyn. & Syn. *ibid.* Alex.*conſ.37.num.6.lib.2. Practic. Papienſ. d.verb. exceptionem num.2.*) obſeruatis tamen iis, quæ obſeruanda animaduertit Rom.*conſ.163.*Iaſ.*conſ.2.n.12.lib.1.* Natt.*conſ.344.*Benio. *d.deciſ.28* Ioſeph Ludouic. *deciſ. peruſ.64.*Surd.*deciſ.30.num.10.*Honded.*conſ.18.lib.1.& alÿ paſſim.*

Et licet aliqui contrarium defendere conentur & ſignanter Felician *de cenſib. tom.2.lib.3. cap.5. num.15. verſ.ſed an illis* Roderic.*de ann.reditib.lib.2 quæſt.9.numer.68.verſicul.in contrarium vrget,& ante eos* Gutierez *practic.quæſt.lib.1.cap.148.num.16. & ſeqq.* ea ratione, quia beneficium *d.auth.*competat dumtaxat veris creditoribus, quorum nomine negant poſſe cenſeri debitorem cenſus reſpectu ſortis principalis, cum ab eo inuito extorqueri non debeat etiam interueniente pacto, vt nos deduximus *in tract.p.2.c.1.q.3.artic.7. nunc q.59.cum quibus ſentiunt etiam* Follet. *in ſua pract. cenſual. in verb.tanquam num.49.*Tiraq *de retract.lignag.§.1.gloſ.6.n.2.* Intrigl.*ſuper Bull.de cenſib.q.98.n.2 & præter eos* Felic.*d.tom.2.lib.1.c.1.ſub n.7.verſ.tertio Infero*:ibi mouentur auctores ea ratione, quod cenſus fundetur principaliter ſuper actione perſonali, ſecundariò verò ſuper rebus.

Nihilominus quia nec in iure, nec ex Pontificum conſtitutionibus reperitur expreſsè ſancitum, & declaratum, quod debitor cenſus quando voluerit cenſum redimere teneatur de neceſſitate reſtituere in pecunia numerata, ſed ſimpliciter, & indiſtinctè datur illi facultas quandocunque redimendi, ſequitur quod poſſit per quemcunque ſolutionis modum pretium cenſus reſtituere *vt diximus ſup. in hac addition.n.1.* & proinde non ſit excluſus à beneficio, & diſpoſitione *d. authen.hoc niſi debitor*, quæ cæteris debitoribus eſt conceſſa, ſeruatis tamen iis, quæ ibi Imper.ſeruari voluit, & referunt Doctor. *ſupra num.4. in fin.citati*, & comprobatur, quia ſicut debitor ex cauſa cenſus etiam quoad ſortem iuuatur beneficio compenſationis, quæ fit ex legis permiſſione, quæ concedit, vt fiat compenſatio crediti ad creditum *l.4.& l.fin. C. de compenſ.* & creditor cenſus inuitus cogitur compenſare ſuum creditum etiam quod ſortem cum eo quod debet ex alia cauſa debitori cenſus, vt diximus ſupra *in tract. hoc eod. art.n.4 & ſeqq.& dixit* Rota *in d. Præneſtina cenſus 25. Iunÿ 1632.n.1.& intra* cùm compenſatio habeat vim ſolutionis in pecunia numerata Bart. *in l. diuortio §.ob donationem n.2.verſ.qui enim ff. ſol.m.matr.* Rota *in recollect.per* Farinac. *dec.536.n.3.par.1. & confirmat. in dict. Præneſtina cenſus n 4.*Ita etiam dicendum eſt, quod debitor cenſus poſſit ſuum debitum cenſuale extinguere per dationem in ſolutum ſuorum bonorum, cum ex legis prouiſione ſtatutum ſit, quod datio in ſolutum ſolutionis vicem obtineat Bal. *in l.fin.circa fin. Cod. ad l.Falcid.*Gabr.*in tit.de nouat.concluſ.1.n 45* Rota *coram* Seraph *dec.1323.num.2.* Quibus accedit quod cum d. auth.generaliter loquatur, debet generaliter intelligi *l.2.§ & generaliter ff.de leg.præſtan.*

Nec obſtant rationes, & fundamenta contrarium ſentientium. Nam ad illud, quod debitor cenſus non ſit verè debitor, reſpondetur, quod licet donec vult perſiſtere, & perdurare ſub onere ſoluendi annuam reſponſionem, & ſic ante diſdictam cenſus non poſſit dici debitor ſortis, niſi ſub conditione Rodet.*d.tr.q.15.*

*num.37. & quæſt.*16. n.20.& 30. *lib.*5. Mohed.*dec.*226. *quæ eſt* 4. *de præſcript.in fin Et voluit* Rota *dec.*530.*n.*11. *& deciſ.*303. *n.*4. *poſt hunc tract. & nos diximus infra hoc cap.*1. *q.*8. *art.*2.*ſeu q.*118. *num.*18. Attamen poſt diſdictam, & factam declarationem, quod ipſe vult cenſum redimere, & extinguere, efficitur verus, & purus debitor. vt declarat Roderic. *d. num.*29. & 30. eum eo caſu poſſit creditor illum cogere ad teſtiturionẽ ſortis, maximè intra annum, ita diſponente Pio V. in ſua bulla ſoper cenſibos, & conſiderat Roderic. *d. q.*15. *n.*51. Ad aliud etiam fundamentum apparet reſponſio ex iis, *quæ diximus ſupra in tract. part.*1. *cap.*3. *quæſt* 1. *art.*6. *nunc quæſt.*34. *n.*31. *& ſeqq.* vbi plenè, & latè demonſtratum fuit, quod immo in cõtractu ceoſus principalis obligatio eſt fundata ſuper re: ſecundario autem, & acceſſoriè ſuper perſona, & proinde videtur, quod iotret theorica Paul.de Caſtr. *conſil.*47 *n.*3. *lib.*2. *quam amplectitur* Tiraq.*d.gloſſ.*6.*n.*21. & Guttierrez. *d. c.*148. *n.*36. & 54. volentium, quod quando obligatio ſoluendi quid annuum eſt fundata ſuper re, poſſit debitor ſe ab illo annuo onere libetare tradendo creditori rem illam, quod voluit ante eos Bald. *in l. creditor la* 2. *circa princ. ff. ſi cert.pet.quem refert.* Tiraq. *d. n.*51. *verſ.quibus adde.*]

15 Quando † autem dominus Cenſus conſentitet capere inſolutum prædium cenſualem pro extinctione cenſus ſi incideret, læſio vltra dimidiam reſpectu pretij, & eſſet recurrendum ad beneficium *l.*2 *C. de reſ.cin. vend. vt tradit* Bon.*in d.ſuo tract.de cenſib.d.art.*61. *n.*94. *verſ. quando verò.*

Cæterùm circa hunc Articulum poſſet de aliquibus non iocongruè dubitari. & quidem Primò, quid ſi dominus cenſus accipiat fundum cenſuatum, vel alia bona debitoris inſolutum, à Iudice coactus, vel ex mera, & propria voluntate, & deinde debitor teſtituatur ad eorundem bonorum poſſeſſionem ex remedio ſpoliatiuo, tenebitur ne dominus cenſus ad reſtitutionem fructuũ, medio tempore ex dictis bonis perceptorum? Et non teneri reſpondit Rota *in vna Auximana ſpolij,* 3. *Decembris*, 1610. *coram* R.P D. Pirouano, *quæ eſt poſt tractat. deciſ.* 293. *per tot.* ea potiſſimum ratione, quia
16 † fructus alios percepit bona fide, non obſtante quod poſſederit ex titulo [inualido dummodo non poſſederit ex titulo] reprobo, vt ex multis dixit *ibi* Rota *n.*2. *& ſeqq.*

Secundò poteſt dubitari, An ſi dominus cenſus vel ſponte ſua, vel ex iudicis ſententia receperit in ſolutum bona ſui debitoris in extinctionem cenſus, & illa ſibi poſteà euincantur, habeat illæſum, & integrom ſuum antiquum ius, ita vt poſſit ex integro conſequi annuos fructus ex cenſu illo extincto per dictam receptiooem bonorum inſolutum?

17 In qua † difficultate partem negatiuam firmauit Felician. *in dd.ſuis Commentar.de cenſib.tom.*2.*lib.*3. *c.*5. *n.*16. ea ratione quia per dictam dationem in ſolutum fuit extincta hypotheca, quam dominus cenſus habebat ſuper dictis bonis in ſolutum receptis, quæ noo poteſt amplius reuiuiſcere, vt animaduertit Surd. *conſil.*145. *n.*13. *cum multis ſeqq.lib.*1 *& dec.*113. & 266.*n.*6. *& ſeqq.* in quibus locis reſpondet contrariis. Conſu-
18 litur † autem domino cenſus eo caſu, vel per actionem de euictione, vt docet Surd. *d. conſ.*145. *num.*50. *per tex. in l.ſi prædium, C.de euict.in l.ſi libera, C.de ſenten. & in l.eleganter & ibi gl ff.de pignor. act.* vel vtili actione exempto, vt dicit Felician. *d.ct. num.*16. & admonet I. C. *in d.l.eleganter, in princ.* & proptereà Gloſſ. *ibi in verb. fimta*, admonet bonum eſſe quod quando creditor recipit in ſolutum pro ſuo credito bona ſui debitoris, proteſtetur qood ſi bona illa euincantur vult ſibi eſſe integram, & illæſam primæuam actio-
19 nem, quia † tunc per illam proteſtationem eam ſibi conſeruat, vt poſt Gloſſ.*dicit* [*Ibi Bart. num* 4. Bald.*in verſ.in eadem gl.al* 1. Caſtr.*num.*8. *idem* Bart. *in l. ſi quis aliam* n.2.*verſ.prædict.quæ dixit ff.de ſolut.* Alex.*conſ.*190. *num.*52. *in fin.lib.*2. Gozadin.*conſ.*38 *num.*2. *& ſub n.*15. *verſ. non obſtat ſecundum, & placuit* Rotæ *coram* Illuſtriſſ. D. Cardinali Cauallerio, *in vna Romana de Luraghis*, 27. *Iannarij*, 1650. *quæ eſt deciſ.*495. *in princ. poſt tract.*] Surd. *d.dec.*266. *num.*6. in proprijs noſtris terminiis tepetit Felician.*d.num.*16.*verſ. quare creditor annus redditus*, vbi affirmat quod dominus cenſus ſi bona ſibi in ſolutom data euincantur, poterit virtute dictæ proteſtationis, expiriri aduerſus fideiuſſores, & tertios poſſeſſores pignorum vel hypothecarum eadem primæua actione. [*Bene* Cepol.*cautel.*153. & Petr.Caball. *conſil. crim. deciſ. lib.*1. *conſil.*111. *num.*1. *qui alios allegant*,

Neque dici poteſt, qood talis proteſtatio ſit contraria facto, quia nulla cõtrarietas oritur ex præſeruatione priorum iurium facta in receptione datiooıs inſolutum ſub iſta conditione, quod non cenſeatur receſſum à prioribus iuribus quatenus ſequatur euictio ad Alex *conſ.*130 *ſub n.*13. *verſ. nec obſtat ſi dicatur lib.*4. Rot. *in vna Romana anterioritatis* 53. *Iunij*, 1603. *coram* R. P. D. Pamphilio, *quæ eſt poſt tract.dec.*416.*n* 3. & 4 Quia vt ibi dicit Rota, tunc proteſtatio dicitur contraria facto, quaodo totum factum deſtruit, ſecus verò vbi tendit ad limitationem actus, vt in illo caſu]

Cæterùm, quia dominus ceoſus poteſt illum minori vel maiori pretio quam ipſe emerit, vendere, vt dictum fuit latè *ſupra q.*71. *alias part.*1.*c.*5.*q.*5. *n.*17 po- 20
teſt † in dubium reuocari an ſi ille qui cenſum primo loco impoſuit, & alteri vendidit, velit redimere ab aliquo tertio, qui illum viliori pretio emit à primo emptore, teneatur reſtituere illudmet pretium quod à primo emptore recepit; an verò dumtaxat pretium quod ille tertius expendit, quando cenſum emit ab illo primo emptore. Hanc dubitationem primus quem viderim, excitauit Io Axor. *Inſtit. Moral. par.*3. *lib.*10.*c.* 8. *q.*5. *verſ. ſi roges.* Vbi reſoluit debitorem cenſus teneri ad reſtitutionẽ illiuſmet pretij, quod à primo emptore tempore impoſitionis fuit ſolutum. Nam ille tertius emit totum ius quod primus emptor habebat aduerſus impoſitorem. Sed ſi imponens voluiſſet redimere cenſum à primo emptore, antequam eum illo tertio venderet, vtique integrum pretium receptum debuiſſet reddere, & refundere. Ergo eodem modo, ſi redimat ab illo tertio, debet integrum cenſus pretium reſtituere. Et hanc concluſionem repetio fuiſſe latè comprobatam à Ludou de Auend.*d.tract.cap* 101. *n* 7.
vbi *ad finem* multos allegat. Et facit, quia † ceſſiona- 21
rius ſuccedit in locum, & vniuerſum ius cedentis Rimin. *conſ.*591. *n.*40. & *conſ.*316. n.13. *lib.*3. Surd.*conſ.*26. *num.*16. *lib.*1. & *conſ.* 333. *n.*15. *lib.*3. *qui multos allegat* Gaſp Rodet. *de ann. redditib. lib.*2. *quæſt.* 17. *num.* 11. *& ſeqq.*

Sed circa hinc reſolutionẽ rurſus dubitat Auend.*d. n.ad med.verſ. Infertur etiam.* An † iſte tertius qui pro 22
venditione cenſus facta primo imponenti recepit maius pretium quàm ipſe erogauerit, quando emit illum à primo eius emptore, poſſit illud plus retinere, an potius teneatur reſtituere illi, à quo ipſe emit. Et reſoluit, quod non poſſit totum retinere, ſed dumtaxat vſque ad illam quantitatem, quam ipſe erogauit in dicti cenſus emptionem: ab inde autem ſupra teneri reſtituere ei à quo ipſe viliori pretio emit. Quam concluſionem pluribus nititur firmare.

Cæterùm hæc *Auend.* reſolutio mihi non placet. Quia ſi iſte tertius ab initio licitè potuit cenſum illum viliori pretio emere, vt dictum fuit *ſupra d.art.*6. *n.*17. *& ſeqq.* & potuit tanquam dominus licitè integros fructus ex dicto percipere; cur non poſſit etiam integrum rei propriæ prætium conſequi, & retinere? cum quotidie videamus, quòd eadem res ſeu mobilis,

ſeu

Digitized by Google

ſeu immobilis non ſemper eodem pretio ematur, & vendatur, ſed diuerſo, & quilibet dominus arbitratu ſuo rem antea per ſe emptam diſtrahit modo viliori, modo cariori pretio, quàm ipſe emerit, & integrum ſibi acquirit, nec tenetur aliquam illius partem priori venditori reſtituere.

SVMMARIA.

1 *Cenſum reuendere poteſt, & tenetur quilibet illius dominus.*

2 *Siue ſit maior ſiue ſit minor, etiam abſque Iudicis iuſſu, & licentia.*

[*Redimens cenſum à minore non debet eſſe ſollicitus, vt pretium reinueſtiatur.*

Limit. *Niſi in venditione cenſus fuerit appoſitum pactum, vt tempore redemptionis pretium reinueſtiatur.*]

3 *Redemptio cenſus peti poteſt duabus actionibus.*

4 *Redemptiorei vendito cum pacto redimendi, peti poteſt duabus actionibus.*

5 *Minor non poteſt cenſum reuendere abſque tutoris auctoritate.*

6 *Tutor non poteſt reuendere cenſum ſui pupilli, abſque debitis ſolemnitatibus.*

7 *Decretum Iudicis non eſt neceſſarium in alienatione quæ ſit ex neceſſitate.*

[*Solemnitates iuris, & ſtatutorum non ſunt neceſſario in actibus neceſſariis.*]

8 *Decretum Iudicis quod ſit neceſſarium in reuenditione cenſus pupilli à tutore facienda, volunt aliqui.*

Contrarium Auctor num. 10.

9 *Reuenditio cenſus quod non fiat ex neceſſitate præciſa, cum proueniat ex principio voluntario, volunt quidam.*

10 *Cenſus reuenditio ſit ex neceſſitate præciſa.*

11 *Legatum cenſus non cenſetur ademptum ex reuenditione illius facta eius debitori.*

12 *Legatum non cenſetur ademptum ex alienatione rei legatæ, facta ex neceſſitate.*

Siue ſit neceſſitas impoſita per legem ſiue ſit neceſſitas rei familiaris ibidem.

13 *Minor ſi ex reuenditione cenſus remaneat læſus, reſtituitur aduerſus dictam reuenditionem.*

14 *Cenſum reuendere quod teneatur is, qui primo loco illum acquiſiuit, videtur ſentiendum.*

Contrarium concludit Auctor, n. 27. & *ſeqq.*

15 *Pactum de redimendo quod non poſſit exerceri contra ſecundum emptorem rei cum dicto pacto vendita volunt aliqui.*

Contrarium magis communiter tenetur, n. 27.

16 *Secundus emptor cenſus quod pro illius reuenditione non poſſit conueniri actione perſonali, aliqui dicunt.*

Contrarium demonſtrat Auctor, n. 27.

17 *Actio perſonalis fundum non ſequitur.*

18 *Etiam quod obligatio ſit contracta habita ratione ad rem.*

19 *Secundus emptor cenſus pro illius reuenditione, conueniri non poteſt actione reali.*

Actione reali non experitur, niſi dominus rei.

20 *Dominium rei venditæ tranſit ad emptorem ſi tempore venditionis non fiat aliquod pactum impediens hanc dominij tranſlationem.*

21 *Vel niſi vendatur cum pacto de redimendo, & pro pacti obſeruatione hypothecetur expreſsè res ipſa, quæ venditur.*

22 *Hypotheca generalis impedit tranſlationem dominij rei hypothecatæ ſicut ſpecialis.*

[*Hypotheca generalis ſecundum vnam opinionem impedit tranſlationem dominij: operatur tamen ius retinendi donec ſoluatur intereſſe* ibid.

Hypotheca generalis quando eſt ſuper omnibus bonis impedit dominij tranſlationem.

23 *Maximè ſi ſit vallata iuramento.*

24 *Nam abſque iuramento contrarium tenent Scribentes magis communiter.*

25 *Hypotheca ſpecialis impedit tranſlationem dominij rei hypothecatæ.*

[*Hypotheca generalis in quo differat à ſpeciali.*]

26 *Dominium eiuſdem rei non poteſt apud duos in ſolidum eſſe.*

[*Pactum de redimendo poteſt exerceri contra tertium, & vlteriorem poſſeſſorem rei cum tali pacto vendita.*

Maximè quando pro obſeruantia dicti pacti res illa fuit ſpecialiter hypothecata.]

28 *Diſpoſitio generaliter loquens, debet generaliter intelligi.*

29 *Quilibet præſumitur ſe alligare legibus, loquentibus de actu quem gerit.*

[*Reſtitutio in integrum datur minori aduerſus venditionem contra tertium emptorem quando ſciuit venditorem habuiſſe cauſam à minore.*

Venditor cenſus poteſt illum redimere à quocunque illius poſſeſſore ſaltem implorato iudicis officio.]

30 *Secundus emptor cenſus poteſt cogi ad illius reuenditionem ſaltem per Iudicis officium.*

31 *Clauſula Transferens &c. appoſita in inſtrumento venditionis ad fauorem emptoris, operatur vt omnes actiones quæ erant penes venditorem reddantur inefficaces quo ad ipſum.*

32 *Clauſula,* Ponens illum in locum ſuum, *&c. operatur, vt penes venditorem remaneant actiones inefficaces.*

33 *Redemptio cenſus facta à primo illius emptore eſt valida, licet ipſe eo tempore non ſit amplius illius dominus.*

34 Limitat. *ſi debitori cenſus fuerit intimata ceſſio illius facta per primum emptorem ad alterius fauorem.*

35 Limitatur 2. *ſi debitor cenſus tempore quo illum redimit haberet plenam, & perfectam notitiam dictæ ceſſionis.*

36 *Cenſus venditus pluribus perſonis pro partibus ſeparatis poteſt à quolibet redimi pro eius parte.*

37 *Cenſus venditus pluribus perſonis in eodem inſtrumento per partes diſtinctas, tot cenſentur quot ſunt perſonæ quæ emunt.*

38 *Cenſum ſi plures ſimpliciter emant, quod quilibet poſſit cogi ad reuendendum partem ſuam, dicunt aliqui.*

39 *Contrarium voluit Romon.* conſ. 305.

40 *Auctor diſtinguit, remiſſiuè.*

41 *Vnus ex pluribus condominis cenſus, non poteſt aliis condominis quo ad eorum portionem præiudicare.*

[*Reuendens cenſum non tenetur cedere iura redimenti.*]

42 *Maritus quod poſſit reuendere cenſum ſuæ vxoris ſibi in dotem datum contra Felician.*

43 *Maritus ex cauſa neceſſaria poteſt res dotales alienare.*

44 *Maritus conſtante matrimonio eſt dominus rei ſibi in dotem datæ ſiue æſtimatæ, ſiue ineſtimatæ.*

45 *Maritus in omnibus caſibus in quibus conſtante matrimonio licitè alienat res dotales, illas alienat nomine proprio, non autem procuratorio nomine ſuæ vxoris.*

46 *Is qui pro alio cenſum emit abſque illius mandato, non poteſt illum reuendere.*

47 *Procurator conſtitutus ad recipiendum ſolutiones aliud facere non poteſt.*

48 *Procurator debet ad vnguem ſeruare formam mandati.*

49 *Retrouendere cenſum eſt priorem contractum reſoluere.*

50 Extinctio,& reſolutio cenſus requirit actum priori ſimilem.
51 Retrouenditio cenſus requirit mandatum ſpeciale.
52 Venditio requirit ſpeciale mandatum.
53 Procurator conſtitutus ad exigendum fructus cenſus, non poteſt illum retrouendere.
54 Procurator conſtitutus cum ampliſſima facultate etiam cum libera non poteſt reducere cenſum ad minorem reſponſionem annuam.
[Reuenditio cenſus facta non domino nec ab habente mandatum ab eo eſt valida, ſequuta Domini ratificatione.
Ratificatio æquiparatur mandato etiam quando requiritur ſpeciale mandatum.
Cenſus reſoluitur per reſtitutionem ſortis factam procuratori ad exigendum cum ampla facultate.
Debitor cenſus qui reſtituit ſortem procuratori ad exigendum cum ampla facultate poteſt cogere dominum cenſus vt faciat ſibi inſtrumentum reuenditionis.]
55 Cenſum reuendere integraliter tenetur vnus ex pluribus hæredibus ad quem integraliter cenſus pertinet.
56 Secus ſi ad illum non ſpectet integraliter, ſed pro ſua portione hæreditaria.
57 Hæres fideicommiſſo grauatus, quod cenſum pendere non poſſit abſque decreto Iudicis voluit Felicianus.
58 Contrarium defendit Auctor,& infra.
59 Alienatio neceſſaria non cenſetur prohibita hæredi grauato.
60 Fideicommiſſarius vniuerſalis, pendente conditione fideicommiſſi,non eſt verè dominus.
61 Reuenditio cenſus non eſt alienatio,ſed reſolutio præcedentis contractus.
62 Hæredi grauato ante purificatam conditionem, & reſtitutam hæreditatem,rectè ſoluitur.
63 Hæres grauatus reuendens cenſum ſubiectum fideicommiſſo,debet cauere de conſeruando pretium ad fauorem fideicommiſſarij.
[Hæres grauatus ſi reuendat cenſum non tenetur præſtare cautionem redimenti.
Maximè ſi poſſit detrahere legitimam, vel trebellianicam.
Hæres grauatus ſi ſit inhibitus à fideicommiſſario nè reuendat,& debitor cenſus redimat,ſi ſequatur redemptio nihil agitur.
Etiam ſi reuendat de mandato Iudicis ſi non certioret fideicommiſſarium.
64 Vſufructuarius quod poſſit cenſum ſolus reuendere, dixit Roderic.
[Vſufructuarius ſolus non poteſt reuendere cenſum,cuius proprietas ad alium ſpectat.]
65 Cautius tamen eſt debitori ſi proprietarius, & vſufructuarius,ſimul reuendant.
[Limitat Si reuendat nomine proprietarij, vel de eius mandato.]
66 Vſufructuarius ſolus,nec ſolus proprietarius poteſt cenſum redimere,ſed ambo coniunctim redimunt.
Quidquid ſentiat Gratian. quod ſolus proprietarius redimat.
67 Pater legitimus adminiſtrator bonorum filij, ſolus reuendit cenſum filij.
[Pater ſolus poteſt reuendere cenſum filiorum, in quibus habet vſumfructum.
Pater eſt legitimus adminiſtrator tantum eorum bonorum filij,quorum habet vſumfructum.]
68 Pretium cenſus reuenditi,debet remanere penes vſufructuarium.
Præſtita tamen per eum cautione de illo conſeruando & reſtituendo,finito vſufructu,n.70.
Niſi ſit pater habens adminiſtrationem bonorum ſui filij,cuius ſit cenſus,n.71.
Limit. ſi proprietarius velit ſoluere annuam reſponſionem, quam ſolitus erat percipere vſufructuarius,numer.72.
Dummodo tamen proprietarius ſit idoneus,n.73.
Ac præſtet omnimodam ſecuritatem vſufructuario pro ſolutione annui reditus,n.74.
69 Vſusfructus non extinguitur propter reuenditionem cenſus,cuius alter habet vſumfructum.
75 Vſufructuarius poteſt licitè percipere reditus à proprietario retinente pretium cenſus reuenditi ratione ſui intereſſe.
76 Cenſus poſtquam eſt extinctus, nullos poteſt reddere fructus.
77 [Creditor qui habuit mandatum de aſſociando ad cenſum non poteſt illum reuendere.
78 Mandatum de aſſociando non tribuit dominium nec poſſeſſionem,ſed nudam detentationem.
78 Reuendens cenſum debet adimplere pacta appoſita in illius impoſitione,& venditione, aliàs cenſus non dicitur extinctus.
80 Etiam quod tale pactum non eſſet factum inter redimentem,& reuendentem.]

Cenſum reuendere quis teneatur, & poſſit.

QVÆSTIO CX.

aliàs part. 3. cap. 1. qu. 3. ar. 7.

CIrca materiam redemptionis cenſus eſt congruo loco indagandum, quiſnam teneatur,& poſſit illum reuendere.

In quo articulo indubitata eſt concluſio† quod cenſum reuendere poteſt, & debet quilibet dominus illius, 1
vt ſanciuit Pius V. *in ſua Conſtitutione de cenſib. in verſ. Poſtremo,* in illis verbis [Sed etiam poſſe pro eodem pretio extingui non obſtante etiam longiſſimi temporis,ac immemorabilis,immo centum, & plurium annorum præſcriptione, non obſtantibus aliquibus pactis directè, vel indirectè talem facultatem auferentibus quibuſcumque verbis,aut clauſulis concepta ſint.]
& de hac concluſione nemo dubitat † ſiue dominus 2
cenſus ſit maior,ſiue etiam minor, qui poteſt dictam reuenditionem facere etiam abſque iuſſu & licentia Iudicis,& Albet. *in l. 2. in princ. Cod. de pact. int. empt. & vendit.* Octau. Simoncell. *in ſuo tractat.* de *Decret. lib. 3. tit. 8. inſpect. 16. n. 119.* Foller. *in ſua Pract. cenſuali, in verbo, inſtrument. gratia n. 33.* Boccac. *in ſuo tract. de cenſib. par. 2. n. 104.*] Magon. *dec. Florent. 1. n. 38.* Io. Petr. Fontanell. *de pact. nuptial. tom. 1. clauſul. 4. gl. 18. part. 4. n. 25. Vbi tamen id nunquam fuiſſe practicatum in Senatu Cathaloniæ dicit, alios allegat* Mar. Giurb. *dec. Regn. Sicil. 79. n. 37. verſ. immo ſolus minor. & n. 30. verſ. neque Iudicis auctoritas part. 1.*] *& dictum fuit ſupra part. 2. c. 2. q. 2. art. 9. Et hanc ſententiam amplexi etiam ſunt* Gaſp. Roder. *de ann. reddit. lib. 2. q. 15. num. 80. & ſeqq. non diſſentit* Franciſc. Milanenſ. *dec. 8. lib. 2. & Intriglel. ſuper Bulla de cenſib. q. 69. n. 1.* hoc expreſsè firmat.

[Quam ſententiam adeò verã eſſe exiſtimat Giurb. *d. dec. 79. num. 27. dict. verſ.* Immo ſolus minor vt debitor cenſus redimens illum à minore, non debeat curare reſtitutam ſortem in aliud inueſtiri,nec eſſe ſollicitus de illius verſione, quod multorum auctoritate confirmat.

Quod tamen non procederet ſi tempore impoſitionis, & venditionis dicti cenſus fuiſſet appoſitum pactum quod tempore redemptionis pretium illius debeat reinueſtiri in emptionem bonorum immobilium, vel ad dictum effectum deponi penes idoneam perſonam.

Nam

Nam ſi tempore redemptionis pretium illud tradetur in manibus ipſius minoris, qui illud malè perdat, talis redemptio, & reuendirio reſpectiuè erit nulla, & redimens non libetabitur ab onere dicti cenſus, vt latè deducit pet integram dec Amar.*dec. March.* 50.

3 Ad † iſtam autem redēptionem poteſt duabus actio-
nibus perueniri, vna ſcilicet, quæ oritur ex ipſo con-
tractu præambulo, informata ad id quod deducitur
in pactum: altera præſcriptis verbis, quæ inſurgit ex
dicto pacto cohærenti conttactui: vt multotum au-
4 ctoritate dicit *Tiraq.* (loquens de vendirore † volente
redimere rem venditam cum pacto redimendi) *de re-
tractu conuent.* §. 1. *gl.* 1. *n.* 2. & 3. Quod ad redemptio-
nem cenſus traxit Ludou. de Auend. *de cenſib. Hiſpan.
cap.* 101. *num.* 6.

5 Cæterùm † ſolus minot non poteſt cenſum retro-
uendete, ſed eſt neceſſaria tutoris auctoritas. Follet. *d.
loco, num.* 34. Bnccac. *d. n.* 104. *per tex. in l pupillo, & in
l. Stichum,* §. *vſumfructum, & ibi* Alber. *ff. de ſolu.* Fe-
lician. de Solis, *in ſuis Commentar. de cenſibus tom.* 1.
lib. 4. *cap. vnico, num.* 3. *verſ. ſi verò debitor ibi qua ra-
tione, & tom.* 2. *eodem lib.* 4. *& cap. vnico num.* 8. *verſ. ſed
poſt hæc.*

6 Prout † nec etiam ſolus tutor poteſt abſque debitis
ſolemnitatibus, vt deducit Mich Salon. *in ſuo tract. de
contract. & commer. human. tit. de cenſib. art.* 3. *controu.* 18.
num. 11. *verſ. dico tertio.*

Sed dubitari poteſt, an in reuenditione cenſus facienda à minore cum tutoris vel curatoris auctorirate ad effectum vt ritè, & legitimè, facta dicatur, & tedimens liberetur, & ſit tutus; ita vt in fururum pro annuo cenſu, nec reſpectu fructuum, nec reſpectu ſortis principalis poſſit conueniri, ſit neceſſatium Iudicis decretum.

7 Et non † eſſe neceſſarium aliqui exiſtimant ea po-
tiſſimum ratione, quia huiuſmodi reuenditio eſt ne-
ceſſaria, & propteteà non requir Iudicis decretum,
l. 1. §. 1. *l. magis puto,* §. *ſi pupillus, ff. de reb. eor. l.* 1. *l. præ-
dium, & ib* Gloſ. *C. quand. decret. opus non eſt* Simoncell.
d. num. 119.

[Regulare enim eſt, vt in obligationibus, & contractibus. qui ex cauſa neceſſaria fiunt, & celebrantur à minoribus nun requirantur ſolemnitates iuris, & ſtatutorum, vt reſoluit Rota *coram* R. P. D. meo Vbaldo *in vna Romana nullitatis obligationis* 28. *Iunij,* 1617. *quæ eſt poſt tract. dec.* 430. *n. ſecundo.*]

8 Et licet † contrariam ſententiam amplectatur. Feli-
cian. de Solis, *d. tom.* 1. *lib.* 4 *cap.* 1. *n.* 3. *verſic. ſi verò de-
bitor, & latius confirmet tom.* 2. *eod. lib.* 4. *cap. vnico, n* 8.
per tot. ea motus tatione, quia alienatio rei minotis à
ſolo tutore facta abſque Iudicis comperentis decreto,
inutilis eſt, *d. l. de pupillo, & d.* §. *vſumfructum, l. ſi præ-
dium, C. de præd. minor. l. lex quæ tutores, C. de admnuſt.
tutor. cum alijs per ipſum allegatis ibi, & d. num.* 8 *verſ.
noſtra ſententia,* ibi *non etiam officit ſecundum,* & pro-
pterea exiſtimet inutilem eſſe etiam reuenditionem
cenſus abſque ſimili decreto, non obſtante quod huiuſ-
modi reuenditio aliquo reſpectu videatur fieri ex ne-
ceſſitate cum huiuſmodi neceſſitas reuendendi, vt po-
te procedens à principio voluntario, non poſſit dici
9 præciſa † de qua ipſe dicit eſſe intelligendam regulam
illam quod in alienatione, & aliis actibus neceſſariis
minorum non eſt neceſſarium Iudicis decretum. Atta-
men Ego ab eo in hoc omnino diſſentio, exiſtimans
10 † dominum cenſus teneri ex præciſa neceſſitate, & ex
natura contractus cenſum reuendere, cum ita ſit diſ-
poſitum tàm per Conſtitutionem Martini V & Ca-
lixti III. *regiſtratas in cap.* 1. *&* 2. *de emp. & vendit. in-
ter Extrauag. commun. quàm in Bulla* Pij V. *in verbis ſu-
pra relatis, & ſæpius diximus, & hanc ſententiam pluribus
confirmauit* Gaſpar. Roderic. *in ſuo tractatu, de ann. redit.
lib.* 2. *quæſt.* 15. *n.* 80. *& ſeqq. & ab ea non diſſentit* Rota
in vna Romana pecuniaria, coram R. P. D. Ottembergio,
8. *Martij,* 1604. *quæ eſt impreſſa poſt tract dec.* 294. *nu.*
& coram eodem, *die* 7. *Februarij* 1607. *in illa Romana
cenſus, quæ ibidem eſt dec.* 186. *num.* 5.

Quod etiam videtur ſatis comprobari ex iis quæ
propter hanc rationē neceſſitatis dicebat Hond. *conſ.* 61.
n. 18 *lib.* 1. vbi concludebat, † quod reuenditio cen- 11
ſuum in totum, vel pro parte facta eorum debitoribus
non inducit ademptionem legati eorundem cenſuum,
quod placuit etiam Steph. Gratian. *Diſceptat. Forenſ.
tom* 2. *cap.* 251. *n.* 65. & repetit *cap.* 316. *n.* 1 *&* 3. cùm
† ademptio legati non inducatur ex alienatione neceſ- 12
ſaria ſiue ſit neceſſitas rei familiaris, ſiue ſit neceſſitas
impoſita per legem Rip. *in l. Lucius, n,* 27. *verſ hoc etiam
ff. de vulg. & pupill* Card. Mantica, *de coniect. vlt. volun.
lib.* 12. *tit.* 6. *num.* 18.

Bene verum eſt † quod ſi minor ex tali reuenditio- 13
ne remanſerit læſus illi ſubuenitur ope reſtitutionis
in integrum, *d. l.* 1. *Cod. de præd. minor.* per quem tex.
Felician. *d. n.* 8. *verſ. & licet admitteremus,* ad quos ter-
minos finaliter videtur reſtringere opinionem ſuam,
quam tam magno apparatu verborum defenſauit, ſe-
quitur Roderic *d. q.* 15. *num* 83. Et licet ab hac opinio-
ne diſcedat Auend. *d. tract. cap.* 106. *n.* 3 fatetur tamen,
ſecutiùs facere debitores ſi cum Iudicis auctoritate
tutoribus, vel curatoribus cenſum redimendo ſor-
tem præſtent. Quod cum factu facile ſit, faciendum
conſulit.

Proſequendo autem materiam propoſiti articuli non contemnenda ſuboritur difficultas quando cenſus ad manus plurium perſonarum pertranſiuit, quis ad illius reuenditionem teneatur? an vltimus dominus in cuius manibus de præſenti cenſus reperitur, an verò ille qui primus omnium cenſum illum acquiſiuit.

In qua † difficultate videtur prima conſideratione 14
concludendum quod non poſſit conueniri ſecundus,
vel vlterior emptor cenſus, ſed debeat conueniri prior.
Primò. quia † vigore pacti de retrouendendo non po- 15
teſt agi contra ſecundum vel vlteriorem emptorem,
& poſſeſſorem rei ſemel cum dicto pacto vēditæ, Bero.
conſ. 155. *num.* 20. *lib.* 1. Cagnol *ad l.* 2. *n.* 1313. *C. de pact.
in empt. & vendit.* Crau. *conſ.* 12. *num.* 7. *lib.* 1. *& conſ.* 201.
lib. 2. Magon. *dec. Florent.* 105. *n.* 2 Hier. Gabr. *conſil.* 66.
n. 6 *ad med. lib.* 1. qui alios multos allegant, & de magis
communi teſtantur. Secundò, † quia contra dictum 16
ſecundum, vel vlteriorem cenſus emptorem non com-
petit neque actio perſonalis oriens ex contractu quæ
afficit ſolam perſonam promittentis, non autem ſin-
gulatem illius ſucceſſorem. Crau. *d. n.* 7. Gabr. *d conſ.* 66.
num 6. Actio † enim perſonalis fundum non ſequitur, 17
l. cogi, §. *vnde quæritur, ff. ad Treb.* etiam † quod obliga- 18
tio ex qua agitur contracta ſit habito reſpectu ad rem
ipſam, *l. quadam,* §. *nihil intereſt, ff. de eden. cum concor-
dantibus apud* Tiraq. *de retractu Lignag.* §. 8. *gloſ.* 5. *n.* 8.
Iſte autem ſecundus, vel vlterior emptor cenſus nihil
egit cum impoſitore. & venditore illius merito, &c
Neque etiam contra ipſum, competit actio realis,
† quoniam illa non experitur niſi dominus, *l. in rem l.* 19
officium, ff. de rei vendic. cum ſimilibus, dominium au-
tem ſeu quaſi dicti cenſus non ad impoſitorem & ven-
ditorem, ſed ad emptorem illius pertinet, quia fuit
primum tranſlatum in primum emptorem, à quo de-
inde tranſiuit in ſecundum, & ab illo in ſequentem, &
ſic deinceps, niſi † tempore factæ primæ illius vendi- 20
tionis inter contrahentes fuiſſet initum aliquod pa-
ctum per quod impedita eſſet hæc dominij, vel quaſi
tranſlatio & tranſmiſſio, caſu quo contingeret cen-
ſum illum alienari ad not. per Iaſ. *conſ.* 128. *lib.* 4 Crau.
d. conſ. 201. *n.* 3. Gabr. *d. conſ.* 66. *n.* 1. & 3. Vel niſi † in 21
prima dicti cenſus venditione pro obſeruantia pacti de
illum reuendendo ille idem cenſus fuiſſet obligatus
expreſsè, vel ſaltem generaliter ſub omnium bonorum

22 hypothecata,& obligatione, quæ † quo ad hunc effe-
ctum idem operatur quod ſpecialis. Grat.*reſp.15.n.12.
lib.1.* Socin.iun.*conſ.12. in fine, lib.2.*Cæphal. *conſ.397.
n.74.lib.3* Franc. Becc.*conſ.80. n.7.lib.1.* Boet. *dec.182.
n.53.* Crauet.*conſ.381. n.2. lib.3.*

[Idem Crau.*conſil.385. ſub num 1.verſic.ſed enim,eod.
lib.3.* vbi dicit hanc ſententiam eſſe veriorem, æquio-
rem, & frequentiorem , vt multos cumulat , eandem
ſequitur,& comprobat Becc.*conſ.80. per tot. lib.1.*Grat.
conſil.65. num.11. & ſeqq. lib.1. Cæph.*conſil.397. n.85.
lib. 3.*

Hac tamen opinione retenta licet propter genera-
lem hypothecam impediatur dominij tranſlatio,atta-
men non impeditur quin oriatur ius retentionis do-
nec ſoluatur intereſſe; nam valet alienatio , non ob-
ſtante generali hypotheca,& licet emptor non efficia-
tur dominus, poterit tamen rem emptam retinere , &
poſſidere donec ſibi reficiatur intereſſe, illo autem ſo-
luto , cogitur rem illam dimittere , & relaxare. Gabr.
*conſ.66.n.19. & ſeq. lib. 1.*Magon *deciſ. Luceaſ.21. n.5.*
Surd. *conſ.331. n.25. verſ. & non repugnant.lib.3.* Vnde
videtur inferri , quod generalis hypotheca impediat
dominij tranſlationem,& maximè quando non pote-
rat fieri niſi generalis, vt quia omnia bona erant alie-
nari prohibita, & ſuper omnibus erat reſeruata,& re-
tenta hypotheca, vt reſoluit Rot.*coram* Creſcent.*dec 1.
23 de pign.or. num.1.*] & abſque dubio † ſi talis generalis
hypotheca eſſet iuriſiurandi religione cōfirmata. Soc.
iun. *conſ.129.num.1.10 & ſequenti,lib.2.* Boer.*d.dec.182.
num.53.* Roland.à Valle,*conſil.62. num.19. & ſeq.lib.2.*
Natta,*conſ.426. num.8.lib.3.*Anton.Gabr.*in tit. de pign.
concluſ.1. n.1.& ſeqq.*& ſignanter *n.7.* Ioſeph.Ludouic.
*Commun. concluſ.74. in tit.de emptio. & vendit. concl.74.
in tit. de emptio. & vendit. concluſ. 3. in 1. & 2. ampliat.*
24 cum † alioquin ſi non interueniat iuramentum magis
communiter teneant Scribentes per generalem hypo-
thecam non impediri rei hypothecatæ alienationem,
nec dominij illius tranſlationem,Caſſan.*ad conſuetud.
Burgund. rubr.11. des cenſes, §.6. num.10.* Neguſ. *in ſuo
tractatu,de pignor. & hypothec. part.2. membro 1. n.5.* de
magis communi teſtatur Peregr.*in ſuo tract.de fideicom.
art.52.num.77.* Gabr. *d conſ.66.n.10.* Vinc.de Franch.
25 *dec. Neapolit.355. num.5.* Licet † omnes abſque con-
trouerſia admittant quod ſtante hypotheca ſpeciali
impediatur rei hypothecatæ alienatio , & dominij il-
lius tranſlatio [Et hanc eſſe differentiam inter gene-
ralem,& ſpecialem hypothecam latè firmat ſexcentis
allegans.Surd *d.conſ.331.num.25.& infra, & ſignanter
n 27. per tot.*] Cùm itaque , vt redeamus vnde digreſſi
ſumus impoſitor cenſus per primam illius venditio-
nem eius dominium, vel quaſi tranſtulerit in primum
emptorem,& de præſenti reperiatur vel penes ipſum,
ſi ſecundum quæ mox dicta ſunt dominij tranſlatio
prohibita fuerit, vel penes alios in quos deinceps cen-
ſus ille fuit alienatus , vtique primus impoſitor , &
venditor nullum ipſius dominium habere poteſt,cum
26 † eiuſdem rei , eodem tempore duæ inſolidum domi-
ni eſſe non poſſint , *l.ſi vt certo, §.ſi duobus vehiculum,
ff. commodati.* Ruin. *conſil. 163. numer. 12. lib.5.* & per
conſequens non poteſt reali actione contra hunc vlti-
mum cenſus dominum pro illius reuenditione expe-
riri , & hæc ſunt , quæ pro hac parte magnis vrgere
videntur.

27 [Contrariam tamen ſententiam in terminis propo-
ſitæ difficultatis amplectendam eſſe exiſtimo,& omiſ-
ſa illa indagatione, An pactum de redimendo appoſi-
tum , in venditione rei poſſit exerceri contra ſecun-
dum, vel tertium , vel etiam vlteriorem dictæ rei em-
ptorem , In quā ſententiam affirmatiuam contra eos,
quos hic retulimus in *tract.n.15.* tanquam magis com-
munem , humaniorem, æquiorem, & in praxi ſeruari
ſolitam tenuerunt. Paul.de Caſtr.*in l. ſi cum venderet in
princ.num.3. ff.de pign.* Guid.Pap. *conſ.44. ſub num 2.ad
fin. verſ. immo, & dicti caſus,& alij multi,quos congerit*
Mant.*in ſuo tractat.de tacit.& ambig.conuent.lib.4.tit.32.
num.44. quibus addi poteſt* Couar.*var. reſol. lib.3. cap.8.
n.3.verſ.hinc apparet* Magon. *dec.Luceaſ.80.num.2.verſ.
tamen nobis magis placuit* Menoch. *qui teſtatur de magis
communi conſ.62.in princ.& n.14.lib.14.& alios allegans*
Rota *Luceaſ. diuerſ.dec.125. in princ.* & in qua ex Do-
ctoribus noſtris aliqui adeò obſcurè loquuntur, & ita
ſe ipſos inuoluunt , vt vix poſſit intelligi cui opinioni
magis adhæreant, aliqui verò ſibi ipſis contradicunt,
& in varias, & contrarias trahuntur ſententias,vt ani-
maduertit. Crau. *conſil.201. num 1. lib.2. & conſiderat*
Mantic.*d.tit.32.conſ.61.verſ.* ex his ; ita vt in quam ſen-
tentiam te voluere debeas , non poſſis facile delibera-
re. Prætetquam quando pro obſeruantia dicti pacti
eſſet in ſpecie obligata , & hypothecata ipſa res ven-
dita : quo caſu omnes conueniunt, quod primus ven-
ditor incumbendo rei pignoratæ & hypothecatæ pro
obſeruantia pacti , poſſit agere actione hypothecaria
aduerſus iſtum tertium poſſeſſorem rei cum dicto pa-
cto venditæ Soc.ſen. *conſ.80. num.2. verſ. vel etiam , &
tertio lib.3.* Caſſan.*ad conſuetud. Burgun. rubr.5. Rentes
vendues, §.1.num.39. colum.813. verſ. aduerte vt ha dua*
Crau. *d conſ 201. num.3. in fin. poſt quos* Anton.Cioph.
conſ.96.n.2.part.1. Magon.*d.dec.Lucenſ 80 n.3.& omnes
conſentire dicit* Rota *Lucenſ.diuerſ.d.deciſ.125.colum.2.
verſ.1.quia.*

Omiſſa itaq; hac indagatione quod in terminis no-
ſtris primus venditor cenſus poſſit illū non ſolū à pri-
mo, ſed etiam à ſecundo tertio , & vlteriore emptore
redimere,reperio fuiſſe firmatam,] à Boerio *d.dec.182.
num.38.* quem ſequitur Foller. *in ſua pract.Cenſuali, in
verbo.inſtrumentum gratia, n.15.* Boccac. *in ſuo tractatu,
de cenſib.part.2. numer.99.* Felician.de Solis, *in dd. ſuis
Commentar.de cenſib.tom.2. lib.4. cap.vnico, num.9. verſ.
tertia propoſitio,*qui mouentur pluribus rationibus, ſed
potiſſimum auctoritate conſtitutionum Martini V.&
Calixti. III. *in cap.1. & 2. de emp.& vendit. inter extra-
uag. commun. verſ. & ſemper in ipſis contractibus , &c.*
Quod multo apertius videtur diſpoſitum per Pium V.
*in d. ſua Bulla ſi per forma creandi cenſ.in verſ. cùm verò
traditione pretij* ,&c.cuius quidem conſtitutionis verba
æquè conueniunt ſecundo,ſeu vlteriori cenſus empto-
ri, ac Primò ponderando in primis illa relatiua ei, &
cui pretium dandum erit , &c. nam certè illi dandum
eſt pretium, qui eſt dominus cenſus tempore quo fieri
contigerit redemptionem illius, pondero deinde illa
verba *quandocunque,&c.*quæ ſimiliter ſecundo,& vlte-
riori emptori conueniunt enim cenſus poteſt redimi,
& extingui quandocumque , non debet iſta generalis
facultas reſtringi reſpectu primi emptoris dumtaxat,
nam † diſpoſitio generaliter loquens debet generaliter 28
intelligi, *l.1. §.& generaliter. ff.de legat.præſt.* [Et hanc
opinionem videtur ſenſiſſe Grat. *diſcept. forenſ. tom.5.
cap.951. num.11. & infra.* Vbi firmat, quod ſi vnus ex
fratribus in communi bona poſſidentibus emat cen-
ſum ſuo proprio nomine,& pro ſe ipſo, quem poſtea
in diuiſione bonorum pro adæquatione partium con-
cedat alteri fratri,is,cui cenſus præfatus conceſſus fuit
non ſolum poterit illum valide reuendere , immo po-
terit etiam cogi ad reuendendum] Quod iudicio meo
comprobatur,fortiſſima ratione & ſolidiſſimo funda-
mento : quia cum cenſus de ſui natura ſecundum Pon-
tificias Conſtitutiones ſit redimibilis etiam poſt lon-
gum, & longiſſimum tempus, etiam centum , & plu-
rium annorum, etiam quod in impoſitione, & vendi-
tione illius pactum de redimendo expreſsè ſtipulatum
non fuerit, vt ſanciuit Pius V. *in d.ſua Conſtitutione, in
verſ. poſtremo cenſus omnes* , &c. & demonſtratum fuit
ſupra part.2 cap.1.q.3.art.7. & ideò cum quilibet ſciat,
vel ſaltem ſcire debeat , quod cenſus ſub alia forma
conſtitui,

Digitized by Google

conſtitui,& vendi non poteſt, & quod tale pactum de
neceſſitate vel exprimitur, vel ſubintelligitur, quilibet
qui cenſum emit videtur ſe ſubiicere, & ſubmittere
neceſſitati illum reuendendi. Crau. *conſ.* 12. *num.* 8. *lib.* 1.
29 Nam † quilibet præſumitur ſe alligare legibus loquen-
tibus de materia ſuper qua contrahit, & de actu quem
gerit Ruin. *conſ.* 86. *n.* 16. *& conſ.* 145. *num.* 9 *lib.* 3. Crau.
conſ. 75. *n.* 5. *lib.* 1. *cum aliis apud* Surd. *conſil.* 42. *num.* 6.
lib. 1.

[Quæ ratio confirmari poteſt hac ſimili. Nam li-
cet apud Doctores ſit valdè controuerſum: An bene-
ficium reſtitutionis in integrum, quod competit mino-
ri ad reſcindendam rei ſuæ venditionem, concedatur
illi aduerſus ſecundum, tertium, vel vlteriorem dictæ
rei emptorem, & poſſeſſorem, vt apud Odd *de reſtit.*
in integr. part. 1. *q.* 31. *art.* 17. *num.* 85. *& ſeq.* nemo tamen
diſſentit quin minori ſuccurratur etiam aduerſus hunc
ſecundum, vel vlteriorem, ſi is quando emit habuit
30 notitiam illius auctorem habuiſſe cauſam à minore,
& rem illam fuiſſe ab initio venditam à minore, vt
conſiderat *I.C. in l. in cauſa la* 1. §. *fin. ff. de minor. & ibi*
notat Bar. Bald. *& alij ſequitur* Alex. *conſ* 67. *n.* 7. *lib.* 5.
Crau. *conſ.* 7. *n.* 15. *lib* 1. *& alij relati ab* Odd. *d. art.* 17.
num. 88. Sicut igitur ſecundus tertius, vel vlterior em-
ptor rei minoris ob ſcientiam, quod res, quam emit,
fuit ab initio vendita ab eo, qui erat conſtitutus in mi-
nori ætate poteſt præuia in integrum reſtitutione cō-
pelli ad rem ipſam reſtituendam & reuendendam pari
ratione non debet incongruum videri, quod ſecundus,
tertius, vel vlterior emptor cenſus, quem ſciebat, vel
ſcire debebat fuiſſe ab initio venditum cum illa lege,
quod poſſet quandocunque redimi poſſit ad dicti cen-
ſus reuenditionem, ſi non per actionem realem, vel
perſonalem, ſaltem implorato Iudicis officio, quod Iu-
dex imploranti tenetur impartiri, cogi, & compelli,]
& multò magis ſi in iſtum ſecundum emptorem tem-
pore venditionis cenſus fuerint in ipſo inſtrumento
tranſlatæ omnes actiones reales perſonales, &c. prout
in quolibet inſtrumento alienationis, ſimiles actio-
31 num tranſlationes ſtipulari ſolent, nam eo † caſu ineſ-
ficaces redduntur actiones, quæ erant penes primum
emptorem quo ad ipſum, Paul. de Caſtro, *in l.* 4. §. *ſi*
hæres, n. 4. *C. ad* Trebell. *& in l. ſi cum emptore, n.* 4. *verſ.*
primus, & ibi Alex *ſub n.* 3. Iaſ. *ſub n.* 5. & melius, *n.* 14.
ff. de pact. Io. Bott. *conſ.* 62. *n.* 8 *&* 9. Gargiat. *Patrocin.* 14.
num. 8.

32 Maximè † ſi in dicto inſtrumento alienationis cen-
ſus fuerit adhibita clauſula, *Ponens illum in locum ſuum*,
&c. latè Surd *conſ.* 22. *num.* 35. *& ſeq. lib.* 1. Et propterà
cùm primus emptor cenſus tranſtulerit omnes actio-
nes in ſecundum emptorem, & ſic deinceps vnus al-
terum ſucceſſiuè poſuerit in locum & ius ſuum, non
poterit primus emptor deinceps alij validè cenſum re-
uendere. [Vt non obſcurè ſenſit Rota *in vna Romana*
domorum 17. *Iunij*, 1611. *coram* b.m. Cardinale Sacrato,
quæ eſt poſt tract. deciſ. 354. *num.* 10.] Immo obligatio,
& neceſſitas reuendendi erit in ſecundum & deinceps
alios ſucceſſiuè emptores tranſlata. Et hanc ſenten-
tiam ſequutus fuit etiam Garz. Maſtrill. *deciſ. Regni*
Sicil. 143. *num* 5. *& ſeq lib.* 2. vbi pluribus illam com-
probat.

33 Benè verum eſt, † quod ſi debitor cenſus illum re-
dimat ab eo cui primo loco venditus fuerat, valida erit
redemptio, & extinctio, tanquam facta ab eo cui cen-
ſus ille venditus fuerat, licet tempore reuenditionis
non eſſet illius dominus, *l. filiusfamilias, C. de pact. ibi*
Bar. Bald. Alex. Iaſ. *&* Dec. *& poſt alios* Surd. *deciſ.* 60.
n. 8. *& conſil.* 43. *num.* 2. *lib.* 1. *quorum auctoritate in his*
propriis terminis firmauit Rota *coram* R. P. D. Pirouano,
30. *Aprilis*, 1610. *in alia Romana repetitionis indebiti,*
quæ eſt poſt tract. dec. 292. *n.* 6. *& ſeq. & confirmauit co-*
ram eodem in eadem cauſa, die 25. *Iunij eiuſd. anni*, 1610.
quæ eſt ibidem dec. 266. *in princ.* [*& reſoluit coram* R.P.D.
Virile, *in vna Vrbeuetana cenſuum*, 28. *Iun.* 1628. *dec.* 515.
n. 10. *poſt tract.*]

Dummodo † eidem cenſus debitori non ſit facta 34
denunciatio per ſecundum emptorem, & ceſſionarium
cenſus de dicta ceſſione, vel inter ipſum & ceſſiona-
rium præfatum non ſit lis ſuper eodem cenſu conte-
ſtata, vel iſte debitor cenſus eundem ceſſionarium ali-
quando tanquam dominum dicti cenſus non recogno-
uerit, iuxta regulam, *l.* 3 *C. de nouat.* Felician. *in dd. ſuis*
Comment. tom. 2. *lib.* 4. *cap. vnico, n.* 9 *verſ. ſed omnem.*
Vel † niſi dictus debitor cenſus tempore factæ dictæ 35
redemptionis, plenam, & perfectam ſcientiam habe-
ret de dicta ceſſione cenſus, & illius ſecunda venditio-
ne cum omnibus ſuis qualitatibus. Felician. *d. num.* 9.
verſ. ſed dubitari conſueuit. vbi hanc materiam bene
declarat, & placuit Rotæ *coram* R.P.D. Pirouano *in alia*
Romana repetitionis indebiti, 30. *Aprilis*, 1610. ſupra pro-
ximè citata.

Alia nunc ſeſe nobis offert diſſoluenda dubitatio,
quid ſi cenſus fuerit venditus duobus, vel pluribus,
An vnus ex illis compelli poſſit, vt partem ſuam
reuendat.

[In qua difficultate licet Alex. Trentacinq. *var. reſol.*
vol. 1. *lib.* 3. *in tit. de cenſib. reſol.* 1. *num.* 14. teneat abſo-
lutè, & indiſtinctè partem affirmatiuam. Ego tamen
pro illius] reſolutione ita diſtinguendum eſſe exiſti-
marem. Aut † illi duo, vel plures emerunt cenſum pro 36
partibus diuiſis, & ſeparatis & eo caſu, cum tot ſint
contractus quot ſunt perſonæ, quæ cenſum præfatum
emerunt, licet vnico inſtrumento contineantur, ne-
mini dubium eſſe poteſt, quin quilibet poſſit cogi, &
compelli ad partem ſuam reuendendum, nam tempo-
re impoſitionis, & venditionis cenſus tot ortæ fuerunt
obligationes ad reuendendum illum, quot fuerunt
perſonæ, quæ ſeparatim, & diuiſim cenſum emerunt,
argum. *l. reos*, § *cum in tabulis, ff. de duob. reis*: & ſicus
quilibet ex illis emptoribus non poſſet recuſare reuen-
ditionem eius partis quam quilibet emiſſet, ſi de tali
venditione fuiſſent confecta, & celebrata plura inſtru-
menta diſtincta, & ſeparata, ita dicendum eſt, quod
poſſit cogi, & compelli ad reuendendum partem ſuam,
licet ſuper emptione, & venditione, cenſus fuerit con-
fectum & celebratum vnicum tantum inſtrumentum.
Quia cum partes ſint ſeparatæ, & ſeparatim & diſtin-
ctè emptæ tot † cenſentur eſſe cēſus, quot ſunt partes, 37
& tot cenſentur eſſe inſtrumenta quot ſunt venditio-
nes in eo comprehenſæ, *l. cum eiuſdem, l. ſi plura ff. de*
adil. edict. cum aliis apud Surd. *conſ.* 150. *num.* 114. *lib.* 1.
Aut verò dicti plures emptores ſimpliciter cenſum
emerunt abſque partium expreſſione, & tunc duas re-
perio Scribentium opiniones. Nam † Tiraq. *de retra-* 38
ctu conuen. §. 1. *gloſ.* 6. *n* 45. Foller. *in d. ſua practic. cen-*
ſuali, in verbo, inſtrumentum gratia, *n.* 43. Boccac. *in d.*
ſuo tractatu, de cenſib. part. 2. *num.* 111. tenent partem
affirmatiuam quod quilibet ex dictis pluribus emptori-
bus cogi, & compelli valeat ad reuendendum partem
cenſus firmo, & inextincto remanente cenſo quo ad
alias partes, ea ratione, quia licet ſit vnus tantum con-
tractus, plures tamen ſunt obligationes & tot quot ſunt
perſonæ, quæ cenſum illum acquiſiuerunt, *d. l. reos*, §.
cum in tabulis, ff. de duob. reis.

Contraria † tamen ſententia verior viſa fuit Rom. 39
conſ. 105. *n.* 1. *& ſeqq.* nam quamuis quo ad eſſentiam, &
ſubſtantiam tot ſint obligationes ad reuendendum
quot ſunt perſonæ, quæ cenſum illum emerunt, *d.* §.
cum in tabulis l. eandem in fin. l. ſi reus, ff. eod. attamen le-
gis interpretatione vnicus cenſetur cenſus, & vnicus
contractus propter vnitatem perſonæ vendentis, vt
pluribus deducit Rom. *ibi n.* 2.

Ego † verò reſolutionem huius difficultatis pende- 40
re exiſtimo à reſolutione alterius de qua paulò poſt
dicemus

dicemus *art.ſeq.* An ſcilicet, cenſus ſit de ſui natura in-
diuiduus, vel potius patiatur diuiſionem, ita vt tenea-
tur etiam inuitus, & cogi poſſit dominus cenſus ad il-
lius diuiſionem, & eius partem reuendere. Si enim re-
ſpectu vnius perſonæ quæ ſola ſit domina cenſus per-
mitteretur vt cogi poſſet ad reuendendum partem cen-
ſus ratione ſuæ diuiduitatis, eadem ratione erit dicen-
dum hoc cenſeri conceſſum in cenſu qui ſit plurium
perſonarum, & è contra ſi hoc negari debet in vno
domino eiuſdem cenſus, non erit concedendum in
pluribus, eſt itaque ad ibi dicta recurrendum.

41 Cæterùm † quidquid ſit de hac difficultate, hoc ta-
men certum eſt quod vnus ex dictis pluribus dominis
cenſus non poteſt aliis condominiis quò ad eorum
portionem præiudicare, vt dixit Rota *coram* Illuſtriſſ.
Card. Ludouiſio, 7. *May*, 1607. *in illa Rauennatenſi cen-
ſus, quæ eſt impreſſa poſt tract. dec. 223. num. 9. verſ. addi-
tur etiam.*

Firma igitur ſit cōcluſio, quod reuenditio cenſus fie-
ri debeat ab illius domino ſiue ſponte, ſiue coactè, &
iure medio fiat, non tamen cogi poteſt vt in reuendi-
tione cedat iura aliqua ipſi redimenti vt firmat Gaſp.
Roder *in tract. de ann. redditib. lib 2. q. 16. n. 19. & 20.*]
Ex qua reſultat reſolutio aliquot difficultatum, & pri-
ma eſt, an maritus cui fuit ab vxore datus cenſus in
dotem poſſit illum reuendere.

42 In qua difficultate † licet partem negatiuam ſimpli-
citer amplectatur Felician. *in dd. ſuo Commentar. de
cenſib. tom 1. lib. 4. cap. vnico, n. 6* Mihi tamen magis pla-
cet opinio affirmatiua ea potiſſimum ratione, quia ſu-
mus in alienatione neceſſaria, *vt ſupra* deductum fuit.
43 Marito autem † licita eſt alienatio rei dotalis, quando
non ex voluntaria, ſed ex neceſſaria cauſa alienat, *l. 1.
vbi* Bart. Salic. Albet. *& omnes, ff. de fundo dot. l. 2. C. eod.*
Gloſſ. *in princ. Inſtit quibus alien. lic. vel non in verbo, pro-
hibetur, & ibi* Doctores *communiter*, maximè Hyppol.
Rim. *num 303. cum multis ſeqq.* & ſignanter *n. 330. &
infra vſque ad num. 351.* Rolan. à Valle, *conſil. 80. lib 3.*
44 Quod eò magis illi licere dicendum † videtur, quo
conſtante matrimonio eſt verè dominus rei ſibi in do-
tem datæ; ſiue data fuerit æſtimata ea æſtimatione,
quæ emptionem, & venditionem facit ſiue fuerit data
inæſtimata: vt declarat Gloſſ. *magna circa med. l. in re-
bus, C. de iure dotium*, vbi multa adducit, & ſequitur *ibi*
Bart. *n. 3. &* Salic. *in fine* Gloſ. *in verbo, ipſius, in d. princ.
Inſtit. Quib. alien. lic. vel non. vbi* DD. *communiter, & ibi*
Aldobrand. *in Addit. dicit communem, &* Hippol Rim.
pluribus confirmat, n. 521. cum ſeq. & plures allegat Lau-
rent. Zennin. *cautela 14. n. 3.* Cùm itaque maritus ſit
omni caſu dominus dicti cenſus, videtur ipſi licere il-
45 lum reuendere; cum † in omnibus caſibus in quibus
maritus conſtante matrimonio licitè alienat res dota-
les, illas non procuratorio nomine ſuæ vxoris, ſed ſuo
proprio, vti dominus, alienat. Et hanc partem ex pro-
feſſo per ſupra dictam rationem amplectitur Gaſpar.
Roder. *in ſuo tractat de ann. redditib. lib. 2. cap. 15. n. 88.*
[Et non videtur diſſentire Rota *in vna Romana cenſus*,
28. *Iuny*, 1613. *coram* Reuerendiſſ. D. Coccino Decano,
poſt tract. dec. 408. Gratian *diſcept. Forenſ. tom. 5. c. 983.
n. 4 & ſeqq.* qui tamen conſulit, vt adhibeatur conſen-
ſus vxoris.] Pro qua tamen concluſione videantur ea
quæ diximus, *ſupr. q. 67. aliàs par. 2. cap. 2. q. 2. art. 1. n. 25.
& ſeqq.*

Alia poteſt ex prædictis ſolui dubitatio. An is, qui
pro alio, & eius nomine cenſum emit abſq; illius man-
dato poſſit eundem cenſum ſimiliter abſque mandato
reuendere, ita vt redimens liberetur à fructibus, & à
ſorte? Quæ difficultas ex præcedentibus facili negotio
46 reſoluitur. Nam † cum iſte non ſibi, ſed ei pro quo
emit cenſus dominium acquiſierit, vt diximus *ſupra
dict. quæſt. 67. ſeu part. 2. cap. 2. quæſt. 2. artic. 1. nu-
mer. 28. & ſeqq.* ſequitur quod non ipſe ſed domi-
nus cenſus pro quo fuit emptus illum reuendere te-
neatur.

Nec refert quod iſte emptor poſſit ſolutiones fru-
ctuum dicti cenſus recipere, vt dictum fuit *dict. art. 1.
n. 34. & ſeqq.* Quia vt ibi diximus, hoc prouenit ex ta-
cito quodam, & præſumpto mandato, & ex tacita ap-
probatione illius perſonæ ad recipiendum dictas ſolu-
tiones fructuū reſultante ex acceptatione cenſus eius
nomine empti, quaſi illi datum foret mandatum ad
contrahendum, & emendum cenſum præfatum. Quod
tacitum mandatum non extenditur vlterius. Quia ſi-
cut † is, qui habet mandatum expreſſum ad recipien- 47
dum ſolutiones aliud facere non poteſt, vt poſt alios,
dicit Surd. *dec. 229. n. 28.* quoniam † debet ſeruare ad 48
vnguem formam ſui mandati. *l. diligenter, ff. mand.* Ita,
& multò minus poterit is qui habet dumtaxat man-
datum tacitum, & præſumptum, vt argumentatur Surd.
ibid. num. 33.

Præterea † retrouendere cenſum non eſt ſolutio- 49
nem eius quod ſibi debetur recipere, ſed eſt priorem
contractum reſoluere, vt diximus *ſupra hac eadem q. 3.
art. 1. num 5. & innuit* Felician *in dd. ſuis Commentar. de
cenſib. tom. 1. lib 4 cap. 1 n. 11. verſ. cum verò principalis.*
Quæ reſolutio & extinctio requirit actum retroſimi-
lem, nec † ea inducitur ex ſimplici, & nuda voluntate 50
contrahentium, ſed eſt neceſſaria retrouenditione, vt
diximus *d. art. 1.* Cùm † autem illa non poſſit fieri in 51
vim taciti, & præſumpti mandati, ſed requiratur ex-
preſſum, & ſpeciale vt dixit Rota *coram* R.P.D. Ottem-
bergio, 7. *Februarij*, 1607. *in illa Romana cenſus, quæ eſt
impreſſa poſt tractat. dec. 186. num. 1.* Quale † requiritur 52
in ipſa venditione Alexand. *conſ. 189. n. 7 lib. 7.* dicen-
dum eſt propterea illam non poſſe fieri ab eo qui pro
alio, & alieno nomine cenſum emit, & acquiſiuit, quæ
reſolutio videtur ſatis concludenter comprobari ex
iis; quæ in fortioribus terminis firmauit Rota *coram*
Seraph. *d. dec 831. n. 1. & ſeqq.* vbi fuit firmatum quod
is † qui habet expreſſum mandatum ad exigendum 53
fructus cenſus, non poteſt cenſum retrouendere, quia
in venditione requiritur ſpeciale mandatum: ergo
multò minus poterit is, qui non expreſſum, ſed taci-
tum, præſumptum mandatum habet. Pro qua etiam
concluſione optimè facere videtur reſolutio facta ab
eadem Rota *coram* Illuſtriſſ. Cardinali Ludouiſio, 7.
May, 1617. *in illa Rauennatenſi cenſus quæ eſt poſt tract.
deciſ. 223. vbi n. 1. & ſeqq.* deciditur quod † procurator 54
quantumuis generalis, & ſub quacumque facultate
etiam cum libera conſtitutus non poteſt cenſum im-
poſitum ad rationem decem pro centenario, & anno
reducere ad octo: ergo multò minus poterit cum eo-
dem mandato cenſum ipſum alienare, & reuendere,
Auth. *multo magis C. de ſacroſ Eccl ſ.*

[Cæterùm ſi quis etiam non habens ſpeciale man-
datum ad reuendendum cenſum, illum reuendat no-
mine ipſius domini. ſi poſteà iſta reuenditio, & extin-
ctio à Domino cenſus ratificetur, valida, erit, & debi-
torem cenſus liberabit, vt reſoluit Rota *in vna Arimi-
nenſi cenſus, 26. Iuny, 1630. coram* Remboldo, *quæ eſt poſt
tract. eſt dec. 35. n. 2. verſ. minus facit.* Licet enim ad re-
uendendum cenſum requiratur ſpeciale mandatum, vt
diximus *infra in tract. hoc eod art. n. 51.* attamen ratifi-
catio ſequens ſufficit cum illa mandato æquipareur
etiam in iis actibus qui requirunt mandatum ſpeciale
Rimin. iun. *conſil. 813. numer. 9. & ſeqq. libr. 7.* Gabr.
conſ. 194. num. 5. lib. 1. Surd. *conſ. 60. n. 14. lib. 1. & dec. 159.
numer. 12. & 15. verſ. non obſtat*, Honded. *conſil. 38.
n. 5. lib. 1. & in puncto dixit* Rota *in d. Ariminen. cenſus
num. 3.*

Cæterùm ſi venditor cenſus ſponte ſoluat ſortem
procuratori conſtituto ad exigendum cum ampla fa-
cultate; & prægnantibus clauſulis quod cenſus rema-
neat reſolutus, ita vt non currant amplius illius fructus
poſt

Digitized by Google

poſt longam diſcuſſionem, & reſoluit Rota coram R. P.D.Merlino, in illa Romana cenſus, 13. May, 1630. quæ poſt tract. eſt dec. 528.

Non tamen negatur quod ad realem extinctionem cenſus ſit neceſſarius actus retroſimilis, & ſic effectualis retrouenditio, ad illam tamen cogi poſſe iure medio dominus cenſus ob pretium ab eius procuratore vt ſupra receptum: firmauit Rota ibi n. 17. verſ. ita hoc tamen cum tribus ſeqq.

Tertia ſubnecti poteſt dubitatio ex prædicti reſoluenda. An debitor cenſus iure deſideret illius reuenditionem ab vno ex pluribus hæredibus domini cenſus recuſante totum cenſum reuendere. Quæ difficultas,
55 iudicio meo, terminanda eſt per conſiderationem caſuum. Primus eſt, quando ille cenſus ad vnum ex pluribus hæredibus in totum, & integraliter pertinet iure dominij; & tanquam talis ſolus poſſidet, & hoc caſo concludendum eſt quod iſte ſolus hæres ratione ſui integri dominij poſſit ſolus conueniri, & compelli ad integri cenſus reuenditionem facta tamen ſibi prius congrua diſdicta, & notificatione futuræ redemptionis, taliter tamen concepta vt ex ea reddi poſſit certus de ſua obligatione per oſtenſionem inſtrumenti cenſus, vel aliter, aliàs illi nihil noceret diſdicta vt voluit Rota coram R P.D. meo Vbaldo, 27. Nouemb. 1613. in illa Anconitana cenſuum, quæ eſt impreſſa poſt tractat. dec. 278. num. 15.

56 Secundus caſus eſt, † quando dictus hæres non poſſidet dictum cenſum integraliter tanquam proprium, ſed vti communem cum aliis cohæredibus & pro indiuiſo cum illis, & hoc caſu ſi concluſio quod non poſſit compelli ad reuendendum cenſum niſi pro portione hæreditaria facta ſimiliter illi diſdicta, & notificatione, vt mox dictum eſt Et cum hac diſtinctione ita in hoc articulo transeundum cenſeo ex not. à Soc. ſen. conſ. 253. in 4. dub. lib. 2. Tiraq. de retractu conuen. §. 1. Gloſ. 6. n. 42. & in propriis noſtris terminis, ita diſtinguit Follet. in d. ſua pract. Cenſuali, in verbo, Inſtrumentum gratiæ, n. 42. Bened. Bon. in ſuo tract. de cenſib. artic. 89. n. 122. in fine, & non obſcurè ſequitur Felician. d. tom. 1. lib. 4. cap. 1. num. 9. dum ad Follet. d. n. 4. ſe remittit. [Et vtrumque caput diſtinctionis amplectitur Alex. Trentacinq. variar. reſolut. vol. 1. lib. 3. in tit. de cenſib. reſolut. 1. n. 13. ſolius Follet auctoritate.]

57 Sed † quid, ſi hæredes ſint grauati fideicommiſſo, cum expreſſa prohibitione alienationis: poteritne eo caſu, vel vnus, vel omnes cenſum hæreditarium reuendere, & Felician. in dd. ſuis Commentar. tom. 1. lib. 4. cap. 1. n. 5. partem negatiuam tenet, niſi accedat Iudicis auctoritas & promiſſio; cum hæres ſtante dicta prohibitione alienare non poſſit Auth. res quæ, C. communia, de legat. cum aliis quos allegat. Quam ſententiam fuit amplexus etiam Maſtrill. dec. Regni Siciliæ 57.

58 Ego † verò contrariam opinionem eſſe de iure veriorem puto tùm quia talis alienatio eſt præcisè neceſ-
59 ſaria, vt diximus ſupra hoc eod. artic. num. 9. quæ † non cenſetur hæredi grauato interdicta. Peır. de fideicomm. q. 8. numer. 255. & infra & num. 549. verſ. Vnum autem Menoch de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 189. n. 106. [Et per hanc rationem præter aliàs hanc opinionem comprobat Mari. Giurb. deciſ. Regn. Sicil. 79. n. 18. & 19. lib. 1. part. 1. Rota in illa Ariminenſi cenſus, 26. Iuny, 1610. coram R.P.D. Remboldo, quæ eſt poſt tract. dec. 351. n. 4. & in vna Romana liberationis à fideicommiſſione, 20. Nouembris, 1619. coram eod. quæ eſt ibid. dec. 263. n. 1. & 5.]
60 Tum † quia fideicommiſſarius vniuerſalis pendente conditione fideicommiſſi, non eſt verè dominus dicti cenſus, l. fin. §. ſin autem, ſub conditione, C. de caduc. toll. Et hanc poſteriorem ſententiam per iſtas rationes amplectitur Roderic. d. q. 15. n. 87. Intrigliol. d. tract. q. 71. num. 6. Auend. d. cap. 106. num. 8. [Io. Petr. Fontan. in tract. de pact. nuptial. clauſul. 4. gloſſ. 18. part. 5. n. 5. latè Giurb. d. dec. 79. num. 16. & ſeqq. qui num. 27. alios congerit, & numer. 41. & ſeqq. reſpondet auctoritati Felician. & aliorum contrarium ſentientium, & hanc ſententiam fuit Rota amplexa in vna Ariminenſi fideicommiſſi, 14. Nouembris, 1614. coram Remboldo deciſ. 469. num. 11. poſt tract.

Tenetur tamen hæres grauatus cenſum reuendens pretium inde receptum reinueſtire in alium cenſum ſimilem vel alia bona ſtabilia ad fauorem vocatorum ex fideicommiſſo vt dixit ibi Rota n. 10.

Quod ſi tale reinueſtimentum non fecerit ſuccedet obligatio ad intereſſe quæ intrat in qualibet obligatione ad factum l. ſtipulationes non diuiduntur, in verſ. Celſus ff. de verb. oblig. hoc autem intereſſe eſſet taxandum ad rationem fructuum earum rerum, quæ ex pretio reinueſtiendo emendæ forent. Bart. in l. tutor. §. ſi poſt. ff. de admin. tut. cum aliis allegatis per Rotam in vna Romana multipliciter 25. Iun. 1619. coram b. m. Vbaldo, dec. 479 n. 13. poſt tract. quo caſu non eſſet neceſſarius concurſus requiſitorum à Paul. de Caſtr. in l. 3. ff. de eo quod cert. loc. prout requiritur ad effectum vt agi poſſit ad intereſſe, vt declarauit Rota ſæpius, ſignanter coram Mohed. deciſ. 2. de vſur. ſed ſatis eſſet probare quod adfuerit occaſio reinueſtiendi Honded. conſil. 39. in princ. dic. lib. 2. & dixit Rota in dict. Romana multiplici. n. 9. & 10.

Cenſus autem vel bona ſtabilia ex pretio dicti cenſus reuenditi empta quaſi in reuenditi locum ſubrogata efficiuntur hæreditaria, & eodem fideicommiſſo ſubiecta Rota in Camerinenſi fideicommiſſi 4. Decembr. 1606. coram R.P.D. Pamphilio, dec. 470. n. 1. & ſeqq. & in Ariminenſi fideicommiſſi 29. Iuny, 1616. coram Remboldo, dec. 469. n. 5. poſt tract.] Quamuis enim ſit prohibitus alienare bona fideicommiſſo ſubiecta, reuen-
dendo † tamen cenſum nihil alienat, ſed ex natura, & 61
lege contractus eum reſoluit, vt diximus ſup. hac 3. qu. artic. 1. n. 5. Et hæc opinio comprobatur, quia hæredi
† etiam grauato fideicommiſſo, ante illius purificatio- 62
nem & hæreditatis reſtitutionem, rectè ſoluitur, l. antè reſtitutam vbi Gloſ. Bald. Albet. Aug. & Imo. ff. de ſolut.
Benè verum eſt, † quod ſi hæres grauatus cenſum re- 63
uendat, debet præſtare cautionem ad fauorem fideicommiſſarij, de conſeruando pretium, vt dicunt Roderic. & Auend. ſup. allegati.

[Verùm circa onus, & neceſſitatem præſtandi hanc cautionem contrarium reſoluit Rota in illa Romana liberationis à fideiuſſione 20. Nouembris, 1619. coram R.P. D. Remboldo, quæ eſt poſt tract. dec. 363. n. 3. Quæ vltima opinio procedit ſine dubio ſi hæres iſte poſſit detrahere legitimam, vel trebellianicam, vel aliud ſuum creditum; nam poteſt cenſum iſtum extinguere, non obſtante teſtatoris prohibitione, eligendo illum ad computum ſuæ legitimæ, vel Trebellianicæ, vel alterius ſui crediti: vt in puncto conſiderauit Rota in d. Romana liberationis à fideiuſſione num 3. & in illa Ariminenſi, cenſus ſupra allegata n. 5. Quod ſi venditio facta fuerit à Procuratore non habente mandatum ſpeciale aduertendum neque ſubſequatur legitima ratificatio vltra quod huiuſmodi venditio eſt nulla vt dictum eſt, Procurator tenetur ad damna, & intereſſe, vt reſoluit Rota in vna Romana pecuniaria 16. Iuny, 1624. coram b.m. Remboldo, dec. 482. n. 1. poſt tract. etiam quod cenſus iſte fuiſſet emptus à dicto Procuratore ſtipulante tamen pro domino vt dicit ibi Rota d. num. 1. non obſtante quod tempore dictæ emptionis reſeruaſſet ſibi dicti cenſus diſpoſitionem, quia præſumitur, & intelligitur ſibi diſpoſitionem reſeruaſſe vti procuratori, & ſibi vti tali competentem. Rota ibid. n. 4. & nos alibi diximus.

Hæc autem, quæ dicta ſunt de facultate conceſſa hæredi grauato, vt poſſit extinguere cenſus hæreditarios, & reſtitutioni ſubiectos, debet limitari ſi debitor

talium cenſuum ad inſtantiam fideicommiſſarij inhi-
bitus foiſſet, ne cenſos præfatos redimeret, niſi prius
certiorato,& intimato ipſo fideicnmmiſſario,& ſimi-
liter fuiſſet inhibitus ipſe hæres grauatos, ne huiuſ-
modi cenſus reuenderet in præiudicium fideicommiſ-
ſi, nam ſtante huioſmodi inhibitione, ſi debitor cen-
ſus illos redimat ab hærede grauato, non remanet li-
beratus ab onete ſoluendi illorum fructus, tanquam
non redimerit à verò domino,nec habente facultatem
reuendendi,& pretium illotom recipiendi,vt deducit.
Giurb. *dec.79.n.45. verſ.* ego autem. *vt refert* Gratian.
*diſcept. forenſ.tom 4. cap.636. a.1.& 3. cum multis ſeqq.
vbi num.2.* Ampliat hoc procedere etiam quod extin-
xiſſet dictos cenſus,de mandato Iudicis,niſi antequam
ſolueret, denunciaſſet fideicommiſſario, ad cuius in-
ſtantiam fuerat inhibitus.]

Quarta ſeſe nobis offert dubitatio ex ſupra firmata
cõcluſione reſoluenda reſpectu cenſus, cuius domious
motiens reliquit vni vſumfructuum, alteri proprieta-
tem, quis ex eis debeat cenſum illum reuendere? In
64 qua dubitatione † licet Gaſp. Roder. *in d. ſuo tract. de
ann. reditib.lib.2. q.15.n.84.* nitatur firmare,quod tàm
vſufructuarius vniuerſalis, quàm particularis poſſit
ſuo proprio iure ſolus cenſum reuendere,prout ſenti-
re videtur Lodou. Auend. *de cenſib Hiſpan cap.106.n.7.*
[Et hanc eandem opinionem aliis relatis ſenſit Giurb.
dec.Sicil.57. n.14.& videtur pro ea ſtare Ruin *conſil.vlt.
num.28. & ſeq. lib 2.*

Contrariam tamen ſententiam, quod ſolus vſufro-
ctuarius non poſſit cenſum reuendere tenuit Gratian.
diſcept.forenſ.tom.4.cap.636. n.19.vbi dicit ita tenere Ro-
tam, *& fuiſſe contra* Giurb. *reſolutum coram* Reuerend.
D.Coccino Decano, *in vna Romana cenſus 11. Decemb.
1617.& 6.Iunij,1618.quæ ſunt poſt tract.dec.379.& 380.*]
Intrigl. *autem d.q.71.n.1.* vult, quod ſolus hæres pro-
65 prietarius reuendat. Ego † tamen cautius facturum
exiſtimo debitorem cenſus volentem illum extingue-
re,ſi pro reuenditione obtinenda requirat,& interpel-
let non ſolum vſufructuarium, ſed etiam proprieta-
rium, cum tàm vſufructuarius ratione ſui vſufructus,
quàm proprietarius ratione proprietatis ius in dicto
cenſu habeat. Et pro hac opinione faciunt tradita per
Cagnol. *in l.2. n.329. C.de pact. inter empt. & vendit.&
per* Tiraq. *d.gloſ.6.a.19.* & ita in propriis terminis con-
cludunt Foller. *in d.verbo,inſtrumentum gratia, num.35.
& ſeq.* Boo *d.art.89. num.122* Boccac. *in d. ſuo tract. de
cenſib.part.2. n.105.* [Et haoc opioionem videtur am-
plexa Rota *in d.Romana cenſus, 11.Decembris,1617. co-
ram* Reuerendiſſimo Coccino, *qua eſt ibidem deciſ.379.
num.7.*]

Nec obſtat auctoritas Roderic. *d.num.84.* Quia in-
nitur falſo fundamento, quod in extinctione cenſus
non ſit neceſſarius actus retrouenditionis; ſed quod
ſtatim reddito pretio cenſus, contractus ipſe reſolua-
tur, & quod contractus iſte cenſualis ſola ipſius ven-
ditionis voluntate reſolui poſſit, quod falſum eſſe fuit
demonſtratum *ſupra hac ead. q.3. art.1.* [Vel dicta per
Roder. ſunt intelligenda ſi vſufructuarius reuendat no-
mine proprietarij,vel de illius conſenſu, prout videtur
intellexiſſe Rota *in illa Romana cenſus 6.Iunij,1618. co-
ram* Reuerendiſſ.D.Coccino Decano, *quæ eſt poſt tract.
dec.381. num 1*]

Et quod reuenditio huioſmodi cenſus fieri debeat
coniunctim ab vſufructuario,& proprietario & à quo-
libet pro omni ſoo iure,& intereſſe quod in dicto cen-
66 ſu habet, videtur etiam comprobari: Quia † verſa-
vice neque proprietario ſoli, neque ſoli vſufructua-
rio reuenditio fieri debet, vt docet Felician. *dict.lib.4.
cap.1. num.7.* quidquid ſentire videatur Stephan. Gra-
tian. *poſt hac ſcripta viſus,diſceptat. Forenſ.tom.3.cap.585.
num.24.verſ. Non tamen reſtitutio,& infra,*dicens,quod
ſoli proprietario reuenditio cenſus facienda ſit.

Quod † tamen non videtur procedere in cenſu ali- 67
cuius filiifamilias, cuius vſusfructuarius, & admini-
ſtratio ad patrē pertineat ex diſpoſitione *l.cum oportet,
§.cum autem, C.de bon.quæ liber.* nam cum patri ſit con-
ceſſa maior facultas,quam aliis vſufructuariis,ipſe ſo-
lum poterit dictum cenſum reuendere &ſolus pretium
recipere vt animaduertit Rota *coram* R.P.D. Ottem-
bergio,8. *Martij,1604 in illa Romana pecuniaria, quæ re-
peritur impreſſa poſt tract.dec.294. per tot.*

[Quod tamen intelligas procedere in iis dumtaxat
cenſibus, quorum vſusfructus ad patrem pertinet. Et
ideò ſi aliqua ex cauſa pater noo ſit vſufructuarius ali-
cuius cenſus ſui filij, cum eo reſpectu neque etiam ſit
eiuſdem cenſus adminiſtrator. Nam pater eſt legiti-
mus adminiſtrator dumtaxat eorum bonorum filij,
quorum habet vſumfructom, vt not. *in l.1. C. de bon.
mater.* Soc.ſen. *conſ.34. n.17. lib.1.* Pariſ. *conſ.157 n.15.
& 32. lib.4.* Capyc. *dec.56. num.4. & dec 73. n.10.* Cle-
ment *de patr. poteſt cap.6.effect.12.n.11.* non poterit ſo-
los illum reuendere. Per quam rationem aliàs in coo-
tingentia facti dicebam reuenditionem cenſuum iure
familiaritatis ad filiam ſpectantium, à patre factam
non poſſe ſuſtineri: ex quo tales cenſus pater antea
conſignauerat genero in ſolutum ad computum dotis
dictæ ſuæ filiæ.]

In reuenditione † aotem hoiuſmodi cenſus ex men- 68
te ſupradictorum, pretium cenſus reuenditi debet re-
manere penes vſufructuarium cum per † talem reuen- 69
ditionem vſusfructus cenſus non extinguatur, *arg. l.
vxori meæ, ff.de vſufruct.legat. per quem tex poſt* Tiraq.
Foller.& Pon. *in locis ſupra allegatis pro veriori, conclu-
dit* Felician. *in dd. ſuis Comment. tom.2. lib 4. cap.vnico,
num.15.verſ. de qua quæſtione,* Roderic. *ſub d.n.84.verſ.
pretium autem redempti cenſus,& dixit* Rota *in d Roma-
na pecuniaria coram* R.P.D.Ottembergio, *proximè cita-
ta, num 3 & 4.*

Debet † tamen eo caſu vſusfructuarius præſtare 70
cautionem de conſeruando pretium dicti cenſus,& de
illo reſtituendo finito vſufructu, vt poſt multos firmat
Felician. *d. n.15.verſ. quo ad ſecundam,* (licet ipſe *eodem
n.15.verſ.* ego verò,& infra nitatur deducere leges,qui-
bus Doctores mouentur non probare eorum intentio-
nem) cum qua etiam ſententia quod vſusfructuarius
teneatur dictam cautionem præſtare tranſiuit Rota *in
illa Romana pecuniaria coram* R. P. D. Ottembergio, 8.
Mart.1604. quæ eſt poſt tract. dec.294. n.6. vbi quo ad 71
neceſſitatem præſtandi cautionem præfatam *Rota* li-
mitat in patre habente vſumfructum in aduentatiis
ſui filij.

Cæterùm ſi † proprietarios voluerit annuatim ſol- 72
uere illūmet redditum, quem vſusfructuarius ante re-
demptionem dicti cenſus ex eo percipere ſolitus erat,
quod poſſit pretium dicti ceoſus cooſequi colligitur
ex I.C. *in l.fundi Trebatiani, ff.de vſu, & vſufr. legat &
tradit in puncto* Foller. *in d. verbo, inſtrumentum gratia,
n. 36.* Dummodo † tamen proprietarius ſit idoneus. 73
Bon. *in d.art.49. ſub dict.n.122.* Felician. *in dd.ſuis Com-
ment. tom.1.lib.4.cap.1.n.7. in fine.* Ac etiam † præſtet 74
omnimodam ſecuritatem vſufructuario, vt dicit Felic.
in dd.Comment.tom.2. lib.4. & cap.vnico, num.15. verſic.
Foller. *autem in fine.*

Quando † autem pretium cenſus redempti remanet 75
peoes proprietarium, poterit quidem vſusfructuarius
percipere ab eo eundem redditum quem, ante cenſus
redemptionem.& extinctionem percipere ſolitus erat
à debitore cenſus,non tamen tanquam fructus cenſus,
qui † cum ſit extinctus, fructus reddere nulla ratione 76
poteſt, *arg.l. eius qui in prouincia, ff. ſi cert. pet.* ſed ra-
tione ſui intereſſe eo ſub prætextu qood ſi ipſe pre-
tiom dicti cenſus reuenditi recepiſſet, vtique ſimilem
annuum redditum cum dictis pecuniis comparare ſibi
potuiſſet, vel aliter ex vſu pecuniæ lucrum aliquod.&
emolumen

emolumentum percipere, quod cum id faciendi facultas fuerit ſibi ſublata ex eo quod pretium illud ad manus proprietatij peruenit, videtur pati euidens intereſſe, cuius ratiooe cenſeo omnino dicendum quod poſſit ab ipſo proprietario eundem annuum tedditum, & reſponſionem tuta conſcientia, & abſque vſuræ ſuſpicione percipere. In hoe tamen remitto me Theologorum iudicio.

[Quintam poſſumus adiungere dubitationem. An ille, qui obtinuit mandatum de aſſociando ad poſſeſſionem alicuius cenſus, poſſit illum reuendere, & ex-
77 tinguere? Quod † dubium cùm fuiſſet in Rota *propoſitam, & diſcuſſum, fuit negatiuè reſolutum die* 11. *Decembris*, 1617. *coram* Reuerendiſſ. D. Coccino Deeano, *in illa Romana cenſus de Biſciis, & ab Angaillaria, quæ eſt poſt tract. dec.* 380. *num.* 2. Ea ratione, quia vigote huius mandati de aſſoeiando non acquiritut domi-
78 nium, neque poſſeſſio, † ſed tantum nuda detentio. Neguſ. *in ſuo tract. de pignor. in* 4. *part. princ. ſub num.* 26. *verſ. decimaquarta concluſio, cum aliis in d. deciſione relatis*, & propterea is, qui tale mandatum obtinuit, non poteſt reeipere pretiom, & ceoſum extinguere, quod fuit ſecunda vice confirmata à Rota *in ead. cauſa coram eod. die* 6. *Iuny*, 1618. *quæ eſt ibid. dec.* 381. *ante n.* 1.

79 In † omnibus autem iis caſibus; in quibus quis cogitur an cenſus reuenditionem deber præcauere, an in illius primæua impoſitione, & venditione fuerit appoſitum aliquod pactum adimplendum tempore redemptionis, & extinctionis puta de reinueſtiendo pretium illius in emptionem aliorum cenſuum, vel bonorum ſtabilium, vel aliud quodcumque Nam ſi in reuenditione huiuſmodi cenſus non impleatur tale pactum, illa reoenditio erit nulliter facta, & cenſus non remanebit extinctus, ſed adhuc viuet ad fauorem domini illius, vt fuit reſolutum in vna Romana cenſus *coram* Reuerendiſſ. D. Coccino Decano, 18. *Iuny*, 1613. *quæ eſt poſt tract. dec.* 408. *per tot. vbi* Rota *num. ſecundo voluit*
80 † hoc procedere etiam quod tale pactum non fuerit factum eum iis, qui cenſum redimunt, & reuendunt, quia cum actio ad reinueſtiendum pretium oriatur ex contractu, eſt perſonalis in re ſcripta, & propterea competit contra qoemcumqoe rei poſſeſſorem: vt nos diximus ſuprà *in tract. q.* 98. *aliàs par.* 2. *q.* 5. *art.* 9. *num.* 3. *& ſeqq.*]

SVMMARIA.

1 *Cenſus quod ſit de ſui natura diuiduus, & infra*
2 *Cenſus pars vna tanti valet reſpectu partis, quanti totus reſpectu totius.*
3 *Cenſus pars vna tandem affert vtilitatem reſpectu dictæ partis, quam affert totus cenſus reſpectu totius.*
[*Cenſus poteſt extingui pro parte.*]
4 *Dominus cenſus quod cogi nequeat inuitus ad reuendendum partem cenſus, volunt aliqui.*
Contrariam ſententiam tenent alÿ plures, quos Auctor ſequitur, n. 15.
Dummodo redimatur ad minus pars dimidia, numer. 21.
5 *L. tutor, §. Lucius, ff de vſur. Intellectus, & infra.*
6 *Pœna adiecta non ſoluenti debitum intra certum tempus, non euitatur per ſolutionem partis debiti.*
7 *Creditor compelli non poteſt ad recipiendum creditum abſque vſuris, quando vſura æquè principaliter debentur.*
8 *Crediti diuiſio affert creditori incommoditates.*
Declaratur, vt n. 10.
9 *Debitor pecuniæ non poteſt partem debiti, & minutatim ſoluere inuito creditori.*
10 *Incommoditas, quam ſentit creditor ob crediti diuiſionem quando ſit conſiderabilis.*
11 *Is qui cenſum impoſuit, & vendidit, non eſt debitor ſortis.*
12 *Emptor fundi cum pacto de reuendendo non poteſt cogi ad reuendendum partem illius.*
13 *Fundus totus plus valet reſpectu totius quàm valeat pars illius reſpectu dictæ partis.*
14 *Nemo inuitus cogitur incidere in communionem, & ſocietatem.*
15 *Communio ſolet afferre incommoditates, & difficultates.*
16 *Dominus cenſus quod poſſit inuitus compelli ad reuendendam partem illius, pluribus demonſtratur.*
Dummodo debitor cenſus redimat illum ſaltem pro medietate, n. 21.
[*Contrarium tenuit Steph. Gratian.*
Sed ab auctore refellitur, & prior opinio confirmatur.]
17 *Quod non tollitur cur ſtare prohibetur?*
18 *Clauſula, non obſtantibus, &c. poſita in Conſtitutione tollit tantum ea, quæ diſpoſitioni ſunt de directo contraria.*
19 *Etiam ſi iſtæ particulæ, ſimul iunctæ demonſtrant diuerſitatem in facto, & identitatem in iure.*
20 *Et ſi, hæ particulæ, ſimul iunctæ denotant diuerſitatem in facto, & identitatem in iure.*
[*Dummodo extinguatur, & redimatur aliqua pars conſiderabilis.*]
22 *Partis appellatione intelligitur de dimidia.*
23 *Vnus ex pluribus inſolidum obligatis in contractu cenſus ſi partem redimat, remanet liberatus à reſiduo, ſecundum aliquos.*
24 *Contrarium volunt alÿ magis communiter.*
25 *Limitatur communis ſi redimens partem vtatur verbis ex quibus colligi poſſit voluiſſe ſe à reſiduo liberare, & dominus cenſus acquieuit, & non fuit proteſtatus.*
26 *Etiam quod alÿ correi, vel fideiuſſores non ſint ſoluendo.*
27 *Secus ſi dominus cenſus proteſtetur ſe recipere abſque præiudicio ſuæ obligationis inſolidum.*
28 *Redimens partem ſuam ſimpliciter, & non concipiens verba taliter quod conſtet velle ſe liberare à reſiduo, remanet ſimpliciter obligatus pro reſiduo.*
29 *Dominus cenſus recipiens partem ab eo qui vtitur verbis quibus declarat velle liberare ſe à reſiduo, & non proteſtans velle ſibi eſſe ſaluum ius ſolidi, ſibi præiudicat, ſi habeat poteſtatem alienandi res ſuas, ſecus aliàs.*
30 *Redimens partem ſuam cenſus ſimpliciter de æquitate Canonica, remanet liberatus à reſiduo.*
[*Correus ſoluens totum, non repetit à correo.*
Intellige ſi debitum ſit ex cauſa merè lucratiua.
Limit. 1. *vt non procedat quando ſe obligauerunt eodem tempore, & ex eadem cauſa.*
Lim. 2. *Quando ſoluit non ſponte, ſed coactus.*
Contrarium in primo dicto tenet Bal. indiſtinctè.]
31 *Pactum quod cenſus non poſſit redimi niſi in totum, & niſi reſtituto integro pretio, credit illicitum Felician.*
32 *Sed quod pactum iſtud ſit licitum ſequitur Auctor, & comprobat reſpondens contrariis.*
33 *Hæc ſecunda opinio limitatur ſi debitor cenſus ſit adeo pauper vt manifeſtè appareat eſſe impoſſibile, vt totam vnica ſolutione redimat, ſecundum Lopez.*
34 *Sed Sotus hanc limitationem non amplectitur.*
Ea tamen non diſplicet Auctori attenta æquitate, numer. 36.
35 *Iuſtitia contractus attenditur non ex accidentibus, ſed ex ſubſtantialibus.*
37 *Pactum quod venditori cenſus liceat illum redimere per partes, eſt licitum.*

Cenſus an inuito eius domino redimi poſſit per partes, & an hoc fieri poſſit per pactum.

QVÆSTIO CX.

aliàs par. 3. cap. 1. qu. 3. art. 8.

ANtequam ad reſolutionem huius octaui Articuli veniamus operæ pretium eſſe duxi, vt breuiter diſſeramos: An cenſus ſit de ſui natura diuiduus, vel potius diuiſionem non recipiat. In qua difficultate quidquid aliquando ſentire viſa ſit Rota *coram* bon. mem. Litta, 23. *Iuny*, 1600. *in illa Romana Salniani interdicti, quæ reperitur impreſſa poſt tract. dec.* 272. *n.* 6. & *antea coram* b.m. Cardinali Pamphilio, 29. *Nouemb.* 1593. *in illa Romana cenſus, quæ ibidem eſt dec.* 283. *n.* 10. omiſ-
1 ſa † diſputatione non video quomodo probabiliter poſſit dubitari quin cenſus ipſe ſit de ſui natura diuiduus, hoc enim deducitur quàm clariſſimè non ſolùm *ex cap.* 1. & 2. *de empt. & vendit. int. Extrauag. commun.* in quibus expreſsè diſponitur quod cenſus poſſit in totum vel pro parte redimi, quod non concederetur ſi eſſet de ſui natura indiuiſibilis; Sed etiam ex conſtitutione edita à Pio V. *ſuper forma creandi cenſus* dum ibi *in verſ. poſtremo cenſus omnes*, &c. ſanciuit quod ſi res ſuper qua cenſus fuit impoſitus, & collocatus pereat in totum vel pro parte, aut reddatur infructuoſus in totum vel pro parte, ipſe quoque cenſus debeat ad ratam perire: ſi enim eſſet de ſui natura indiuiduus deberet non pro parte, ſed in totum perire, & in totum extingui, etiam quod res ſuppoſita periret, tantum pro parte, vel pro parte tantum redderetur infructuoſa. Ex qua Piana Conſtitutione ita intellecta cenſum eſſe de ſui natura diuiduum colligebat Nauarr. *in ſuo Comment. de vſur. num* 95. *in* 12. Gloſſ *vt aduertit* Boceac. *in ſuo tract. de cenſib. part.* 1. *n.* 13. Quod eò magis ſentiendum eſſe exiſtimo, quo non repugnant regulæ diuiduorum, & indiuiduorum, quas conſiderant, & explicant Scribentes *in l.* 4. §. *Cato, & in l.*
2 *Stipulationes non diuiduntur, ff. de verbor. oblig.* tum † quia pars cenſus diſtincta, & ſeparata ab aliis partibus tanti valet reſpectu ſui ipſius, quanti coniuncta cum aliis partibus, cùm vniforme ſit illius pretium, & non poſſit ex poſt facto augeri, vel minui ob expreſſam pro-
» hibitionem Pij V. *in d. ſua Conſtitutione in verſ.* (*Decla-*
» *rantes pretium ſemel cenſui conſtitutum nunquam poſſe ob*
» *temporum, aut contrahentium qualitatem, ſeu aliud accidens, nec quoad vltimo contrahentes minui, aut augeri*; & ideò tantum valebit pars reſpectu partis, quanti valet
3 totus cenſus reſpectu totius, tum † quia eandem prorſus vtilitatem affert pars cenſus reſpectu partis, quàm affert totus reſpectu totius, tam quo ad reditum, quia ſi totus, & integer cenſus, puta centum aureorum in ſorte principali reddit annuum reditum, & annuam reſponſionem, puta octo aureorum, diſtributa ſors puta in octo partes, quælibet pars reddet vnum aureum annuum, & ſic ſi diſtribuatur in plures, vel pauciores partes, nam ſi quælibet pars erit æqualis, æqualem etiam affert reditum, ſi autem partes erunt inæquales, inæqualem reditus partem capient, quam quoad tempus, quia pro qualibet parte anni inæqualis etiam erit pars reſponſionis, & reditus, proportionata tamen vtroque caſu ad tempus, [quam rationem licet ad aliud propoſitum benè conſiderauit Foller. *in ſua practic. cenſual. verb. inſtrumentum gratiæ num* 37. *circa fin.*] vnde verior videtur opinio quod cenſus ſecundum ſui naturam ſit diuiſibilis tàm reſpectu rei, quam voluntatis contrahentium, vt tenuit Rota *coram* Illuſtriſſimo Cardinali Ludouiſio, 23. *February*, 1604. *in illa Romana cenſus, quæ eſt impreſſa poſt tract. dec.* 125. *num.* 15.

[Et admiſit in illa Romana cenſus *coram* Illuſtr. Cardinale Mellino 26. *Nouembris*, 1604. *quæ eſt poſt tract. dec.* 106. *in princ.* Dum fuit reſolutum cenſum, de quo ibi fuiſſe ſolum extinctum pro vna parte, & *in vna Tiburtina cenſus*, 13. *Iuny*, 1614. *coram* R.P.D. Manzanedo, *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 362. *num.* 1. Vbi Rota reſoluit, quod cenſus non prohibetur pro medietate redimi, & ſic in parte extingui, & in parte non extinctum remanere. Quod multorum auctoritate comprobant, & *alias Rota deciſ. referunt addent. ad* Gregor. XV. *dec.* 157. *num.* 26.]

Nec obſtat *deciſio coram* b. m. Cardin. Pamphilio, ſupra in contrarium ponderata, quoniam in ea non dicitur quod cõtractus cenſus ſit de ſui natura indiuiduus, ſed quod in cauſa illa fuit habitus pro indiuiduo ex veroſimili mente Iudicis, qui relaxauit mandatum pro tota ſumma *vt ibi*, *n.* 10. & ita intelligendam etiam eſſe exiſtimo deciſionem *coram b.m. Litta*, pariter ſupra allegatam, quæ reſpondendo deciſioni factæ *coram b.m. Pamphilio*, conſiderat cenſus indiuiduitatem iuxta illius deciſionis terminos, & non ſecundum propriam ipſius cenſus naturam.

Præmiſſa hac concluſione circa propoſitum Articulum, An cenſus poſſit inuito domino per partes redimi, duas reperio Scribentium opiniones. Prima fuit negatiua, † quod dominus cenſus non poſſit compelli 4
inuitus ad reuendendum partem cenſus, quam ſequutus fuit poſt alios Stephan. Grat. *diſcept. Forenſ. tom.* 2. *cap.* 123. *num.* 4. Franc. Milanenſ. *deciſ. Regni Siciliæ*, 2. *n.* 75. *lib.* 2. Ioan. Bapt. Lup. *ad l.* 2. *C. de pact. int. empt. & vendit. Commento* 2. §. 2. *n.* 71. Gaſp Roderic. *in ſuo tract. de ann. reddit. lib.* 1. *q.* 18 *num.* 37 *in fine*, & *lib.* 2. *q.* 16. *n.* 34. & *amplexa fuit* Rota *coram* b.m. Cardin Pamphilio, 29. *Nouembris*, 1593. *quæ eſt impreſſa poſt tractat. dec.* 183. *num.* 7. & *coram* b.m. Litta, 23. *Iunij*, 1600. *in illa Romana Salnian interdicti, quæ eſt ibidem deciſ.* 272. *num.* 6.

[*Et in Romana domorum* 17. *Iunij*, 1611. *coram* b. m. Cardinale Sacrato, *quæ eſt poſt tract. dec.* 354. *n.* 5. & *ſeqq.* & *in Anconitana pecuniaria* 23. *Ianuar.* 1612. *coram* R.P.D. Pirouano, *quæ eſt ibid. dec.* 414. *num.* 9. Bon. *in tract. de cenſib. art.* 90. *n.* 123. Cardin Tolet. *de inſtruct. Sacerdot. lib.* 5. *c.* 45. *in fin. Sarmient. Selectar. interpr. lib.* 7. *c.* 1. *n.* 27. I. Franc Leo *in ſuo theſaur. for. Eccleſiaſt. par.* 2. *c.* 15. *n.* 26. Mareſcott. *var. reſol. lib.* 2. *c.* 61. *n.* 10. Feder. Martin. *de iur. cenſ. cap.* 6. *n.* 388. & *ſeqq.* Leſſ. *de iuſt. & iur. lib.* 2. *c.* 22. *n.* 7. Rebell. *de oblig. inſtit. part.* 1. *lib.* 10. *q. vlt. in vlt. difficult. fol.* 695.] & videtur, quod poſſit confirmari pluribus rationibus, ſed infraſcriptis potiſſimum.

Primò per tex. *in l. Tutor.* §. *Lucius, ff. de vſur.* vbi I.C. reſpondit quod reſtituta parte ſortis adhuc currunt vſuræ totius; vnde ſicut in debito vſurario per ſolutionem partis non ceſſat curſus vſurarum, ſed integræ debentur, ita videtur quod in contractu cenſus licet reſtituatur pars pretij, & ſortis principalis, non debet ceſſare curſus fructuum totius cenſus, ſed integraliter ſolui debeant & ſic cenſus remanebit indiuiduus.

Sed † huic textui poſſumus multipliciter reſponde- 5
re, & quidem primò ex mente Bart. *in l. quidam exiſtimauerunt, ff. ſi cert. pet. quem ſequitur* Nauar. *in ſuo Commentar. de vſur. num* 103. *verſ. ad primum*, quod in *d.* §. *Lucius*, I.C. loquatur de debito vſurario, & quod debent ſub vſuris, vſuras autẽ eſt quaſi pæna, † quæ non 6
euitatur per ſolutionem partis, *l. in exequutione*, §. *pro parte, ff. de verbor. obligat.* In caſu autem cenſus noſtri annua reſponſio cenſualis non ſoluitur loco pœnæ, ſed ipſamet principaliter deducitur in contractum, & obligationem, cum emptor, & dominus cenſus nil aliud emat, quam ius conſequendi, & percipiendi dictum reditum, & dictam annuam reſponſionẽ, vt

ſupra

ſupta ſæpius dictum fuit, & ſignanter *par.1. cap.1.q.3.*
art.2.ſeu q.24 in definitione ipſius cenſus, temitto non
poteſt ex illo tex. *in §. Lucius*, deſumi validum argu-
mentom ad deciſionem propoſitæ difficultatis, argu-
meut. *l.Papinianus exuli.ff.de minor.l.naturaliter, §.nihil*
commune,ff.de acq.poſſ. Secundò reſpondetur, quod ideò
in *d.§.Lucius* curtunt vſuræ totius debiti non obſtanto
obſignatione, & depoſito partis: quia non fuit factum
depoſitum integrum, ſed diminutum, qood cum non
ſnffragerut, nec liberet debitorem à curſu vſurarum,
vt dicemus *infra art.ſeq.* nimirum ſi ibi debitor tene-
tur ad integras vſuras non obſtante depoſito partis,
defectus autem depoſiti potuit ibi contingere, vel
quia non fuit depoſita, & obſignata integra pars etiam
reſpectu ſortis, vel potius quia ibi erat debitum cum
vſuris, depoſitum autem, & obligatio fuit facta ſim-
pliciter de debito principali; non autem de vſuris,
quod videtur magis eſſe ex mente I.C. ibi dum dixit,
7 † quod non poteſt creditor cogi ad recipiendum vnum
abſque alio, & ita bunc tex. intelligit Alber. *in d. l.*
quidam exiſtimauerunt, vbi Alex. *num.8. &* Iaſ. *ſub n.6.*
in 3. limit. Salyc. *in l.1. C.de ſolut. & alij apud* Tiraq. *de*
retractu conuen. §.4. Gloſſ.4.*num.1.* Neguſ. *in ſuo tract.*
de pignor. in 2. part.3. membr.5. par. princip. num.17. &
ſeqq. Sed in caſu noſtro quæſtio verſatur an dominus
cenſus poſſit compelli, & cogi ad reuendendum par-
tem cenſus in ſorte principali, recepta parte pretij cum
omnibus fructibus vſque ad illam diem decurſis, &
matoratis pro dicta parte cenſus redimenda, & ſic agi-
tur de ſoluenda parte ſortis cum omnibos illius fru-
ctibus.

Secundò igitur pro eadem opinione negatiua addu-
8 citur ratio ducta † ab incommoditate, quam reciperet
dominus cenſus ex illius diuiſione, quam reſpectu cre-
ditorum conſiderati I. C. in *l. plane vbi gl.* affert con-
9 cordantes, *ff.fam.herciſ.* Nam † debitor quantitatis non
poteſt inuito creditore ſolutionem diuidere, neque
partem ſui debiti præſtare *l.2. §. & harum, ff. de verb.*
oblig. l.obſignatione, C.de ſolu. & firmant communiter Scri-
bentes, teſte Negoſ.*d.par.2. num.18.*

[Per quam rationem hanc ſententiam reperio am-
plexam fuiſſe Rotam *in d. Anconitana pecuniaria coram*
R.P.D.Pirooano *ſupra allegata, n.9. dum poſt* Io.Bapt.
Lup. *de vſur. comment. 2. §.2. num. 71. &* Rota *coram*
Seraph. *in vna Romana cenſus, 26. Nouembris, 1593.* de-
clarauit non intelligi extinctum quendam cenſum ea
ratione, quia ſumma ſoluta non erat æquiualens ad
pretium cenſus.]

10 Verùm † huic quoque rationi poſſumos reſponde-
re, vel ex mente Nauar. *d.n.103. verſ.2. qui poſt* Dec. *&*
Alc. *in d. l. quidam exiſtimauerunt*, dicit quod iſta in-
commoditas conſideratur dumtaxat, quando multipli-
cantur perſonæ à quibus exigendum ſit debitum quod
nullatenus contingit in caſu noſtro, nec in propoſita
quæſtione, cum remanet reſiduum debiti penes eun-
dem debitorem.

11 Vel † negando quod in propoſito Articulo debitum
ſit in pecunia numerara, quinimò reſpectu ipſius cen-
ſus redimendi, & reſpectu ſortis principalis nec domi-
nus cenſus dici poteſt creditor, nec impoſitor, & ven-
ditor illius poteſt dici debitor, Gabr. *conſ.141. n.8 lib.1.*
Surd. *dec.204.n.32.* Vinc.de Franch. *dec.154.n 9. quorum,*
& aliorum auctoritate nos diximus ſupra par.2.cap.2. q.5.
in princ. nunc q.89.

Tertiò igitur pro hac negatiua ſententia videtur
ſtringere hæc ratio, quia † ſicut is, qui emit fundum
cum pacto de illum reuendendo non poteſt cogi ad re-
trouenditionem faciendam de eius parte, ſed tenetur
12 reuendere dumtaxat totum, ne damnum ſentiat tum
13 ex eo † quod plus valet totus, & integer fundus reſ-
pectu totius, quàm eius pars reſpectu partis. *l. Meuius,*
§. in fundo, ff. de leg.2. cum aliis congeſtis à Foller. *in ſua*
pract. Cenſuali, in verbo, inſtrumentum gratia, n.37. ad med.
verſ.ego autem Bened.Bon. *in ſuo tract. de cenſib. art.90.*
n.123. Leonard.Leſſ. *in ſuo tract. de Iuſtit. & iure, lib.2.*
cap.22. dubitat.11.n.73.& dubitat.12.num 93. tum † ne 14
cogatur inuitus incidere in communionem, & ſocieta-
tem quod iura non facilè admittunt, *l.ſi non ſortem, § ſi*
centum, ff. de cond.indebit. Cùm † communio ſoleat af- 15
ferre multas incommoditates, & difficultates, *l. Pater,*
§. dulciſſimis, & ibi Doctor. *ff.de leg.2. l. Sancimus, §. ne*
autem, C.de donat. Ita, & in pari ratione videtur dicen-
dum, quod emptor, & dominus cenſus non poſſit com-
pelli ad illum reuendendom per partes.

Cæterum hæc quoque ratio facili negotio tollitur
ex dictis à Foller. *d. num.37.* Nam non eſt eadem ra-
tio in reuenditione partis cenſus, quæ eſt in reuendi-
tione partis fundi, tum quia pars cenſus ſeparata, &
diſtincta ab aliis partibus tanti valer reſpectu eiuſdem
partis, quanti coniuncta cum aliis partibus, & eandem
affert vtilitatem pars reſpectu partis, quam affert totus
cenſus reſpectu totius, vt diximus *ſupra hoc ead. artic.*
n. 2. & 3. & conſiderat Michael. Salon. *in ſuo tract. de*
contract. & commer. human. in tit. de cenſib. art.3. contro-
uerſ.23. ſub n. 6. tum quia in reuenditione partis cen-
ſus non eſt conſiderabilis illa ſocietas, & communio,
quæ conſideratur in reuenditione partis fundi, quo-
niam dominus cenſus in parte non redempta ſolus, &
in ſolidum remanet dominus, nec illam habet commu-
nem pro indiuiſa cum venditore cenſus, vt ad ſenſum
patet.

Quam † ob rem contra fuit opinio quod dominus 16
cenſus poſſit inuitus cogi, & compelli ad reuenden-
dum partem illius; quam in puncto defendit Foller.
in d.ver.inſtrumentum gratia, n 37. in fin. Nauar *in d.ſuo*
Commentar.de vſur. n.95. Gloſſ.12. Boccac. *in d.ſuo tract.*
de cenſib.part.1. num.13. & ſeq. & part.2. num.106. Feli-
cian.de Solis, *in dd.ſuis Commentar.de cenſib.tom.1.lib.1.*
cap.8. n.16. verſ. denique, ſententiam, ibi & ipſe magni
probo Ludou.Lopez. *in ſuo tract.de contract. lib.1.cap.59.*
verſ. igitur à clarioribus. & cum qua Ego quoque tran-
ſeundum cenſeo. Et eam poſt hæc ſcripta reperio pla-
cuiſſe Ludou.de Auend. *in tract.de cenſib.Hiſpan.c.107.*
num.8. vbi illam confirmat, & reſpondet contrariis, *&*
num.11. verſic. quinto, multos concordantes adducit, [*&*
hanc opinionem ſecuta fuit Rota *in illa Praneſtina cenſus,*
4. Martij, 1630. coram Reuerend. D.Coccino Decano,
poſt tract.dec.516.n.8. dummodo extinguatur pro parte
conſiderabili, *vt dixi* Rota *in d. Praneſtina cenſus n.8.*
& in illa Firmana cenſus, 10. Maij, 1621. coram b.m.Bu-
ratto, *qua eſt deciſ.523. n.4. & nos quoque diximus infra*
hoc eod. art. num ...

Et licet hanc ſententiam expreſsè impugnet Ste-
phan. Gratian. *in ſuis diſceptat. forenſ. tom. 2. cap. 223.*
num.4. & tom.4. cap.717. numer. 20. & ſeqq. affirmans
contrariam opinionem eſſe veriorem contra me ex-
preſſo nomine, & contra alios hic per me in tract. al-
legatos motus vnica ratione incommoditatis, quam
pateretur creditor cenſus, ſi particulares ſolutiones
recipere teneretur. Attamen non reſpondet rationi-
bus, quibus hanc noſtram ſententiam ex Doctorum
mente confirmauimus. Nec tollit reſponſionem, per
quam nos auctoritate Decian. *in l. quidam exiſtimaue-*
runt, ff. ſi cert. pet. dicebamus in propoſito non eſſe
conſiderabilem dictam rationem incommoditatis
præfatæ. Nam replicatio, *quam dict. cap.717. num.23.*
affert. Gratian. quod non ſit tanta vtilitas, & æſtima-
tio in parte reſpectu partis, quanta eſt in toto reſpe-
ctu totius, & propterea non ſit diuidendum pretium
cenſus in particulares ſolutiones, tollitur per ea, quæ
nos diximus in tract. *hoc eodem artic. num.2. cum duobus*
ſeqq. Et propterea non exiſtimo recedendum eſſe ab
illa ſententia, quam nos firmauimus contra Gratian.
quam videtur etiam amplexa Rota *coram* Reuerend.

D.Coccioo Decano *in vna Romana cenſus*, 16. *Nouembr.*
1618.*qua eſt poſt tract.dec.*444.*n.*1. *& in Praneſtina cen-*
ſus 25. *Iunij*, 1632.*coram* Reuerend.D.Coccino Decano,
*qua eſt poſt tract. dec.*555. *n.*3. *& illam confirmant* Lud.
Auend. *& alij per me allegati infraſcriptis præcipuis fun-*
damentis.]

Primò per tex.*in cap.*1.*&* 2. *de empt. & vend.inter ex-*
trauag. commun. in quibus id expreſsè diſponitur, quæ
17 Conſtitutiones † cum in hac parte non reperiantur
abrogatæ,& correctæ per Pium V. *in d.ſua Conſtitutio-*
ne ſuper cenſib. cenſentur relictæ in earũ robore,& vi-
gore,*arg.l.præcipimus, in fine, C.de appellat. cum vulgar.*
18 Nec obſtat clauſula, † non obſtantibus, &c. poſita
io d.Piana Conſtitutione quoniam illa operatur dum-
taxat reſpectu eorum, quæ dictæ Pianæ Conſtitutioni
eſſent de directo contraria; ſecus autem quò ad alia,
quæ diſpoſitis in eadem Bulla de directo non contra-
riantur iuxta tradita per Roman.*conſ.*57. *num.*1. Ruin.
conſ. 9.*n.*3.*lib.*1. cum aliis apud Marſil. *in l.*1.*§ ſi ſerui*,
*n.*30 *ff.ad q.*Secundò,hæc eadem ſententia videtur ſatis
concludenter confirmari ex eademmet *Bulla* Pij V. *in*
,, *illis verbis* [Poſtremò cenſus omnes in futurum crean-
,, dos non ſolum re in totum,vel pro parte perempta,vel
,, infructuoſa in totum , vel pro parte effecta , volumus
,, ad ratam perire : ſed etiam poſſe pro eodem pretio ex-
,, tingui, non obſtante,&c.] Ex quibus verbis ſatis clarè
elici poſſe exiſtimo, quod mens , & intentio Papæ ibi
fuit quod cenſus poſſit etiam pro parte redimi,& quod
dominus cenſus poſſit compelli ad reuendendum pro
parte ita ratiocinando : Nam ſicut ibi Papa voluit,
quod cenſus perire , & extingui debeat in totum vel
pro parte , prout in totum vel pro parte res ſuppoſita
periret, vel infructuoſa efficeretur, ita etiam voluerit,
quod idem ſequatur effectus , ſi debitor cenſus totam
vel partem ſortis principalis reſtituat ponderando
19 illas particulas , ſed etiam , † quæ in dicta Conſtitu-
tione ſimul iunctæ dictos caſus coniungunt : licet
enim particulæ illæ poni ſoleant inter diuerſa , & de-
monſtrent diuerſitatem in facto,denotant tamen iden-
titatem in iure inter caſus quos coniungunt , *l.* 1. *in*
20 *princ.ff. de latin. libert. tollen* prout † eandem naturam
habent particulæ Sed,&,ſimul iunctæ,*l.ſed & ſi*,*& ibi*
not. Bart.*ff.de petit. hæred.idem* Bart. *in l.*2. *num.*3. *ff. ne*
quis eum. Iaſ.*in l.re coniuncti n.*189. *ff.de leg.*3. ſicut igi-
tur reſpectu extinctionis cenſus quæ contingit ob per-
emptionem fundi cenſuati.vel ex eo quod fundus ille
ſit effectus infructuoſus Papa diſponit , quod cenſus
extinguatur in totum vel pro parte perierit, vel infru-
ctuoſa fuerit effecta : Ita idem ius eſſe debet reſpectu
extinctioois quæ fit per redemptionem , & reſtitutio-
nem pretij,vt ſcilicet, etiam reſpectu extinctionis,quæ
boc modo eootingit voluerit ibi ſancire Papa quod
extinguatur totus cenſus ſi totum illius pretium reſti-
tuatur ; pro parte autem ſi pars pretij reddatur , & ita
videtur ſentire etiam Boccac. *in d. ſuo tractat.de cenſib.*
*part.*2. *num.* 13.
21 Bene verum eſt.† quod retenta pro vera hac ſecun-
da opioione non erit liberum debitori cenſus redime-
re quantulamcunque illius partem ad ſui libitum , &
arbitrium, ſed debebit [Eam redimere pro parte con-
ſiderabili : vt dixit Rota *in illa Romana cenſus coram* D.
Decano, *quæ eſt poſt tract. dec.*444 *n.*1.*& ſic debebit*] ad
minus dimidiam partem redimere,nam facultas redi-
mendi pro parte conceſſa per *dd. Extrauag.* 1. *&* 2. *de*
22 *empt. & vend.* debet intelligi de dimidia ,cum † partis
appellatione regulariter veniat dimidia,*l.etiam partis*,
ff.de vſufr.l.nomen filiarum.§.portionis, ff.de verbor.ſignif.
& ibi Alc.Rebuf.*& alij,cum citatis à* Felician de Solis,
*d.lib.*1.*cap.*8. *n.*17. licet ipſe ex quadam æquitate con-
trariæ opinioni adhæreat.

Admiſſa autem pro vera hac affirmatiua opinione
neceſſaria ſequitur dubitatio. An ſi vnus ex pluribus
in contractu cenſus inſolidum obligatis partem,& ra-
tam ſuam redimat liberetur ab obligatione ſolidi ita
vt in futurum ad nihilum teneatur Quam quæſtio-
nem excitauit Tiraquell.*in ſuo tract.de retract.conuent.*
§.1. Gloſſ. 5.*num.*40 & pro illius reſolutione remiſit
ſe ad tradita per Scribentes in *l. ſi creditores, C.de pact.*
† vbi Alc. *n.*18. pro totali liberatione concludere vi- 23
detur,quam ſententiam ſequuti etiam ſunt in propriis
noſtris terminis Boccac. *d. ſuo tractat. de cenſib. part.*2.
*n.*110. qui licet pro hac opinione alleget Foller. *in d.*
*ſua pract. cenſual. in verbo inſtrumentum gratia, num.*42.
ipſe tamen *Foller.* ibi non loquitur ita ſimpliciter,pro-
ut illum refert *Boccac.* ſed cum diſtinctione quam nos
paulò inferius afferemus, ſed opinionem *Alciati* ſim-
pliciter amplectitur Felician. de Solis, *in dd. ſuis Com-*
*mentar.de cenſib.tom.*2. *lib.*3. *cap.*2. *n.*6. *verſ. & hactenus*
Alciat.

Contrariam † tamen ſententiam pro regula con- 24
ſtituunt magis communiter Doctores *in d. l. ſi credito-*
res, vt teſtatur Ronchegall. *in d.l.*2. *num.*105. *cum plu-*
*ribus ſeqq.& in l.*3. *§. vbi duo, verſ. vtique n.*18. *& ſeqq.*
*ff.de duob.reis, & ibid. num.*23. optima, & concludenti
ratione illam confirmat , & cum ea tranſeundum eſſe
Ego quoque exiſtimo , cum infraſcriptis tamen limi-
tationibus.

Primò † vt non procedat quando debitor cenſus 25
redimens partem ſuam fuiſſet vſus verbis , ex quibus
colligi poſſit quod redimeret dictam partem animo
liberandi ſe à reſiduo , vt puta ſi dixiſſet ſe redimere
pro parte ſua,vel pro ſua perſona, vel nomine ſuo vel
protuliſſet alia verba apta importare expreſſionem
dictæ ſuæ voluntatis , & dominus cenſus reuendens
acquiſiuiſſet , & non fuiſſet proteſtatus ſe reuendere
talem portionem abſque præiudicio, ſuæ obligationis
inſolidũ quò ad alios correos,& fideiuſſores. Foller.*in*
*propriis terminis in d.verbo inſtrumentum gratia, num.*41.
& probat tex. *in dict.l. ſi creditores , C. de pact.* [Cùm
qua concluſione tranſit etiam Alexand. Trentacinq.
*variar. reſolut. vol.*1. *lib.*3. *in tit.de cenſib.reſolut.*1.*n.*15.
Bellon. *conſil.* 44. *num.*3. *qui teſtatur de communi* Guid.
Pap. *ſing.*289. *alios refert* Ioann. Vinc. Ano. *allegat.*3.
*num.*6. *& ſeq.*] Etiam † quod alij correi, vel alij con- 26
fideiuſſores non eſſent ſoluendo, *l. inter eos, §. cum in-*
ter ff. de fideiuſſor. Alciat. *in d. l. ſi creditores , numer.*6.
Secus † autem in talem proteſtationem faceret , eo 27
enim caſu illa mediante ius ſolidæ obligationis ſibi
conſeruaret, vt dicunt communiter Doctores *in d. l. ſi*
creditores, Boer. *dec* 310.*n* 8. *& refert* Felician. *d.cap.*2.
*num.*5.*verſ.*2.*& ſolemnis*, Ronchegall.*in d.l.*3. *§.vbi duo*,
*verſ. vtique, num.*38. vbi latè inſiſtit, & explicat, *ff. de*
duobus reis.

Quod † ſi vnus ex correis partem cenſus redimat,& 28
redimendo non concipiat verba taliter , vt ex illis do-
minus cenſus colligere poſſit quod voluerit partem
illam redimere tanquam partem ſuam,& pro perſona
ſua, eo caſu etiam quod dominus cenſus ſimpliciter
recipiat,non tamen amittit ius ſolidi quò ad alios cor-
reos debendi, *d.l.ſi creditores,& ibi* Paul.de Caſtro,*n.*1.
Iaſ. *n.*3. *in* 2. *limit. & alij communiter , ſequitur* Ronch.
de magis commun atteſtans dict. verſicul. vtique num. 31.
& 37.

Iſta autem † Prima limitatio debet declarari vt ſit 29
vera , ſi reuendens ſit perſona , quæ habebat poteſta-
tem alienandi liberè bona ſua ; ſecus autem ſi ſit mi-
nor, tutor , curator , vel aliæ ſimiles perſonæ, quibus
eſt à iure interdicta libera ſuorum bonorum alienan-
di poteſtas : cum enim iſta remiſſio iuris ſolidi habe-
bat vim alienationis, *arg.l. magis puto, §.fundum , ff.de*
reb. eor. & ſapiat donationem Hotat.Carpan. *poſt alios*
quos allegat ad Statut.Mediola.*c.*124.*n.*19.*& ſeq.* meritò
qui non poteſt alienare,nec donare, non poterit con-
ſentire , vt redimens partem ſuam cenſus ſe liberet à
reſiduo

reſiduo. Ronchegall. *d.verſ.vtique, n.43.* ſed erunt neceſſariæ ſolemnitates requiſitæ à iure vel ex forma ſtatuti in huiuſmodi perſonarum contractibus.

Secunda † affertur limitatio ad eandem concluſionem quod licet ſtricto Iure redimens partem cenſus ſimpliciter non remaneat liberatus à reſiduo niſi exprimat ſe ſoluere, & extinguere pro parte ſua, vel pro ſua perſona, & dominus cenſus talem ſolutionem admittat, & illi conſentiat, vt dictum eſt, attamen de æquitate redimens partem ſuam ſimpliciter remanet liberatus à reliqua parte, vt poſt Bart. *d. l. ſi creditores,* proſequitur, & confirmat Roncheg. *d.verſ.vtique, n.44. & ſeq.* ad quem in contingentia facti recurratur. Quatenus verò quis velit in propoſita principali quæſtione eandem partem affirmatiuam amplecti, [duæ poſſunt excitari difficultates.

Prima, An correus redimens, & extinguens totum cenſum poſſit à correo partem ſuam repetere. Quæ dubitatio cum diſcuteretur in Rota *coram* R.P.D. Buratto *in vna Farfenſi pecuniaria, 27. Ianuary.* 1622. fuit negatiuè reſoluta, *vt poſt tract. dec.* 419. *n.5. & ſeq. mota fuit* Rota *ex not. per* Bart. *in l.reos in 2.q. & ibi latè per* Roncheg. *n.40. cum multis ſeqq. ff. de duob.reis.* vbi concludunt quod ſi vnus ex pluribus inſolidum obligatis totum ſoluat, non repetit ab aliis.

A qua tamen reſolutione receſſit Rota *in eadem cauſa coram eodem die 5 Ianuar.* 1624. *quæ eſt ibid.dec.*447. *per tot. vel quia opinio contra* Bart. *quam tenuit* Bald. *in l. ſi rem communem C. ſi cert. pet. & multi aly, qui referantur, d.dec.447.n.1.* eſt verior profitetur Ronch. *d.l.reos n.49.* Vel quia opinio *Bart.* habet dumtaxat locum quando obligatio proceſſit ex mera liberalitate, vt puta ex cauſa donationis, vel legati, *vt in ead. dec. num.2. & 3.* & non procedit quando correi ſunt ſocij eiſdem obligationis quia ſcilicet contemporaneæ eodem contextu, & ex eadem cauſa ſe obligauerint, *vt in dict. a. dec. ſ. num. 6.*

Nec quando ſolutio fuit facta per dictum correum non ſponte, ſed coactè: *vt in ead.dec.num.9.* ex quibus rationibus fuit receſſum à prima reſolutione, & firmatum correum, qui non tenebatur ex cauſa merè lucratiua, vel ſoluit coactè, poſſe repetere partem ſuam à correo, qui eodem contextu, & ex eadem cauſa ſe obligauerit.

Altera excitari poteſt dubitatio. An pacto fieri poſſit vt cenſus nequeat niſi integraliter reſtituto toto, & integro pretio redimi, & extingui, circa quod vario modo ſenſerunt Scribentes, vt videre eſt apud Felicia. de Solis, *in dd. ſuis Comment. de Cenſib. tom.1. lib.1. cap.8. n.16. & tom.2. eod. lib.1. & cap.8. num.12.*

31 Nam † huiuſmodi pactum eſſe illicitum ſenſerunt multi, & ſignanter Felician. *d.tom.1. lib.1. & cap.8. n.16. verſ. quinta conditio.* Mouetur ea præcipua ratione, quod pactum iſtud videatur minuere & reſtringere liberam redimendi facultatem, in qua maximè conſiſtit iuſtitia contractus cenſualis, vt non obſcurè elicitur ex *dd. Extrauag. 1. & 2. de empt. & vend. & ex d. Conſtitutione* Pij V. *ſuper Cenſib.* Aliam rationem conſiderabat Fernand. Rebell. *in ſuo tract. de obligat. Iuſtitiæ, lib.10. q.vlt. n.3. verſ. tertia difficultas,* quod ſcilicet pactum hoc repugnet *dictis Extrau. 1. & 2. de empt. & vend.* per quas datur facultas redimendi cenſum per partes. Eandem ſententiam amplexus fuit etiam Ludou. Auend. *dict. cap.107. num.20.*

32 Contrariam † tamen ſententiam, & quod tale pactum ſit licitum defendunt, & affirmant Sot. *de Iuſt. & iure lib.6. q.5. art.3. concl.4.* Ludou. Lopez. *in d. ſuo tract. de contract. lib.1. cap.59. verſ. ſecunda concluſio,* Leonard. Leſſ. *in ſuo tract. de Iuſtit. & iure lib.2. cap.12. dubitat.11. num.73.* Mich. Salon. *in d. ſuo tract. de contract. & commerc. human. in tit. de cenſib. art.3. controuerſ.23. n.5. verſ. primum ergo illud, certum eſt* Franc. Sarmient. *Selectar. Interpret. lib.7. cap.1. n.28.* Et hæc opinio placuit etiam Martino Bonacinæ *in ſuo tract. de contract. diſput.3. q.4. puncto vnico, n.40. verſ. Sed contraria,* vbi multos allegat. Et probabiliorem, & magis conſentaneam non ſolum communi doctrinæ Scribentium, ac iuri communi ex *l. Tutor. §. Lucius ff. de vſur.* decernente in caſu ſimili non poſſe creditorem compelli ad recipiendum partem debiti etiam diuiſibilis propter damnum, quod interim poteſt accidere ob dictam diuiſionem. Sed etiam naturæ contractus cenſualis, dicit Rebell. *in d. verſ. tertia difficultas,* nam ſicut in emptione cenſus pretium integrum numerandum eſſe fuit in fauorem vendentis cenſum conſtituentum; ita ob æqualitatem Iuſtitiæ ſeruandam videtur dicendum, vt in redemptione eiuſdem cenſus fieri poſſit pactio, quod idem integrum pretium à venditore cenſus integraliter reddatur & reſtituatur domino cenſus in actu redemptionis illius, cùm inter contrahentes ſit ſeruanda æqualitas, eandem ſententiam amplexus fuit Io. Gutierrez. *pract. q. lib.2. cap.174. n.2.* vbi contrariis reſpondet [Quam opinionem placuiſſe etiam Rotæ non obſcurè colligitur ex reſolutione facta *coram* Reuerendiſſimo D. Coccino Decano, *in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tractat. dec.444. num.1.* in illis verbis quicquid dicendum eſſet, ſi aliter conuentum eſſet.] Federic. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſ. 1. cap.6. num.386.* Gaſp. Roder. *in d. ſuo tract. de ann. redit. lib.1. quæſt.18. num.35 verſ. his tamen non obſtantib.* vbi etiam confirmat, & reſpondet contrariis.

Cui opinioni Ego quoque libentius aſſentior, cum non videam ex dicto aliquo modo reſtringi, vel diminui liberam facultatem redimendi cenſum, quod pro fundamento ſibi aſſumebat Felician. *d. verſ. quinta conditio,* relinquitur enim in libera facultate, & poteſtate eius, qui ad cenſus ſolutionem tenetur, vt quandocunque ſibi libuerit cenſum redimere valeat, quod vnum deſiderant, & iubent Summi illi Pontifices in dictis eorum Conſtitutionibus, ſed quod redemptio debeat fieri vnica, vel pluribus ſolutionibus reſpicit potius commoditatem debitoris, quam liberá facultatem redimendi. Nec *Mart V. & Calix III.* qui in dictis eorum *Extrauag.* dant facultatem redimendi cenſum per partes prohibent quin pacto fieri poſſit ne redemptio fiat, niſi integraliter, & per ſolutionem integri pretij cenſus vna tantum vice reſtituendi, vt conſiderat Rebell. *d. verſ. tertia difficultas.*

Hanc † tamen concluſionem licet reſpectu venditoris cenſus, qui homo diues & qui facilè redempturus 33
cenſus vnica ſolutione integraliter iudicari poſſit, admittat Ludo. Lopez, *in d. ſuo tract. de contract. lib.1. c.59. verſ. tertia concluſio.* Limitat tamen quando eſt adeò pauper vt apertè apparere poſſit eſſe impoſſibile, vt ipſe poſſit totum, & integrum cenſum vnica ſolutione redimere. quod bonis rationibus comprobat, & eum ſequitur Emanuel Rodriq. *in ſua Summa caſuum conſcient. tom.1. c.44. concluſ.3. & 4.* Quibus † rationibus 34
licet conetur reſpondere Sot. *d. lib.6. de Iuſtit. & iure, q.5. art.3. in 4 concl.* Mich. Salon. *d. controu.23. n.6. verſ. hanc concluſionem, & n.9. verſ. ad opinionem.* Quod contractui cenſus ſit accidentale, quod venditor cenſus ſit diues, vel pauper, & † in contractibus ad cognoſcen- 35
dum illorú iuſtitiam non ſunt attendenda ea, quæ illis extrinſecus accidunt. Nihilominus † licet ratio, & reſ- 36
ponſio iſta de ſtricto iure, & de rigore procedat, ſatis tamen æqua ſemper mihi viſa fuit ſupradicta ſententia Lopez, à qua in contingentia facti Ego non ita facilè recederem.

Multò † autem magis licitum eſſe exiſtimarem pa- 37
ctum, quod inter contrahentes cõuenitur, quod venditori, & debitori cenſus, & ei, qui ad illius ſolutioné tenetur liceat redimere illum per partes, & plurib. ſolutionibus diſtinctis, & ſeparatis, ſiue pro dimidia, ſiue

alia portione,& non minori redemptio fiat, vt firmat Sarmient.*d.cap.2. in fine*, & ſequitur Felician.*in dd.ſuis Comment.tom.1.lib.1. cap.8.n.16. verſ.places autem.* Ludouic.Lopez, *d.cap.59. verſ. ſecunda concluſio* Mich.Salon. *d.controu.23. n.5. verſ.primum ergo , & verſ.certum eſt &* Io. Franc. Leonis , *in ſuo Theſauro fori Eccleſiaſt. p.2.c.15.de cenſib. num.28.*

SVMMARIA.

1 *Diſdicta cenſus, eſt de neceſſitate facienda.*

2 *Et fieri debet per bimeſtre ante redemptionem.*

3 *Debitor non debet eſſe nimium delicatus,nec crediter nimium oneroſus.*

[*Obligatus vendere non tenetur expectare emptorem per duos menſes ſecundum Iacob.Cancer. qui tamen fatetur communem opinionem eſſe in contrarium.*

Diſdicta cenſus poteſt fieri etiam ante bimeſtre.

Bulla Pij V. ſuper cenſibus dat formam ſeruandam in creatione cenſus, non autem in illius diſſolutione.]

4 *Obligatus vendere alicui, ſi alteri vendere velit , tenetur illi denunciare futuram venditionem,& per duos menſes expectare.*

5 *Diſdicta cenſus debet fieri ex decreto competentis Iudicis.*

6 *Iudex competens an ſit Iudex debitoris , an creditoris cenſus.*

7 *Diſdicta fieri poteſt non ſolum à debitore cenſus , ſed etiam ab eius legitimo procuratore,exhibito tamen inſtrumento mandati,& illo apud acta relicto.*

8 *Diſdicta fieri poteſt non ſolum domino cenſus,ſed etiam illius legitimo procuratori.*

] *Diſdicta cenſus quomodo ſit facienda Collegio, Monaſterio,& ſimilibus vniuerſitatibus.*

Diſdicta cenſus eſt facienda vſufructuario,non proprietario.]

9 *Diſdicta quomodo fiat furioſo , vel hæreditati iacenti,*

10 *Diſdicta non poteſt fieri minori.*

11 *Sed debet fieri eius tutori legitimè conſtituto.*

12 *Infans citari debet iuxta formam ſtatuti.*

13 *Forma data à ſtatuto, eſt obſeruanda.*

14 *Infans citari non poteſt.*

15 *Citatio facta infanti,eſt nulla.*

16 *Agere volens contra infantem debet citare eius proximiores,vt veniant illum defenſuri.*

17 *Citatio contra proximiores , quomodo ſit concipienda remiſſiuè.*

18 *Infanti indefenſo non datur curator ad litem,ſed tutor.*

19 *Minor quatuordecim ſed maior ſeptennio , citatur ad petendum ſibi dari curatorem.*

20 *Diſdicta cenſus,quomodo concipiatur.*

[*Debitor cenſus volens extinguere illum , debet offerre integrum debitum tam reſpectu ſortis, quàm reſpectu fructuum.*]

21 *Dominus cenſus ſiue ſit maior, ſiue minor legitimè citatus ſiue ſit contumax, fit depoſitum.*

22 *Oblatio pretij cenſus etiam realis non ſuffragatur abſque depoſito , &* n.30.

23 *Depoſitum factum ex abrupto non citato domino cenſus ad recipiendum,non eſt releuans.*

[*Depoſitum legitimè factum habet vim extinctionis ex actu retroſimili.*]

24 *Depoſitum non poteſt fieri,quando dominus cenſus non recuſat recipere pretium, & cenſum reuendere.*

25 *Depoſitum vt afficiat , debet fieri ex aliqua iuſta cauſa.*

26 *Depoſitum vt releuet, debet fieri ex Iudicis decreto.*

27 *Iudex competens pro depoſito faciendo in redemptione cenſus , eſt Iudex debitoris , qui vult cenſum redimere.*

28 *Depoſitum vt ſit releuans , debet eſſe liberum.*

[*Depoſitum conditionatum non releuat,ſi ob conditiones creditor cenſus non poteſt recipere ſortem.*]

19 *Conditio intrinſeca adiecta depoſito,illud non vitiat.*

[*Intellige de conditionibus , quæ ab ipſo contractu non proueniunt , nec tacitè inſunt , nec à iure requiruntur.*

Depoſitum factum ſub conditione, quod crediter caueat de reſtituendo prioribus, & poſterioribus:eſt releuans in iudicio diſcuſſionis bonorum.]

30 *Item debet eſſe reale,& non ſufficit ſola oblatio.*

[*Oblatio verbalis non impedit curſum vſurarum.*

Etiam ſi creditor taceret, & non recuſaret recipere.

Limit. *ſi creditor expreſsè recuſaret recipere.*

Depoſitum eſt neceſſarium quando creditor expreſsè recuſat recipere.]

31 *Depoſitum conditionatum non releuat , ſecundum aliquos.*

32 *Tradidit,hoc verbum importat realem traditionem.*

33 *Depoſitum conditionatum quod ſuffragatur debitori, ſentit Rota.*

*Maximè conſentiente domino cenſus,*n.36.

34 *Depoſitum confeſſionatum , habet priuilegia realis depoſiti.*

35 *Intellige contra depoſitarium,non contra tertium.*

37 *Depoſitum dicitur reale,licet non interueniat pecunia numerata ſi detur cedula bancaria.*

[*Depoſitum fuiſſe reale probatur aſſertione notarij.*

Probatur etiam præſumptionibus]

38 *Depoſitum vt afficiat, debet eſſe integrum.*

39 *Ita vt non deficiat nummus.*

[*Depoſitum defectiuum non ſuſtinetur ob proteſtationem deponentis quod ſit ſaluum ius illud redintegrandi.*]

40 *Etiam in muliere, ruſtico milite, & minore.*

41 *Mulier,& ruſticus,ſi deficiant circa faciendum depoſitum,reſtituuntur in integrum.*

42 *Depoſitum in materia redemptionis cenſus debet fieri tam de ſorte, quam de omnibus fructibus non ſolutis.*

[*Depoſitum factum de ſumma petita eſt integrum, licet eſſet debitor in ſumma minori.*]

43 *Etiam de fructibus duorum menſium diſdicta.*

Limit. *ſi dominus cenſus ante lapſum duorum menſium pretium recipiat,*n.47.

44 *Societas officij non diſſoluitur nuda voluntate ſociorum ſed eſt neceſſaria expreſſa renunciatio & diſdicta.*

45 *In diſdicenda ſocietate officij , ſolet præfigi terminus quindecim dierum.*

46 *Societas officij durat durante termino diſdicta.*

[*Deponi debent fructus bimeſtris,aliàs depoſitum non eſt integrum.*]

47 *Debitor cenſus non tenetur præſeruare in cenſu per duos menſes diſdicta, niſi quatenus dominus velit.*

48 *Summa deponenda pro extinctione cenſus ſi non ſit liquida , debet vltra depoſitum certa quantitatis præſtari fideiuſſor de ſupplendo reſiduo, facta liquidatione.*

[*Debitor deponens aliquam ſummam pro ſuo debito turbido,& intricato,non tenetur præſtare fideiuſſorem de ſoluendo ſummam liquidandam.*

Auctor tamen conſulit, vt præſtetur ſaltem à non diuite,& minus idoneo.

Diues,& idoneus non tenetur cauere cum fideiuſſore.]

49 *Depoſitum debet fieri penes perſonam idoneam.*

50 *Depoſitum debet fieri in loco in citatione expreſſo.*

51 *Depoſitum debet habere qualitates , & circunſtantias conſideratas à Doctoribus ibi relatis.*

52 *Depoſito facto debitor cenſus liberatur à curſu annui redditus,& non antea.*

53 *Depoſitum legitimè factum habet vim extinctionis cenſus ex actu retroſimili.*

54 *Depoſitum pro redemptione cenſus,poteſt fieri quandocunque intra duos menſes à die diſdicta cenſus.*

55 *Etiam vltima die dictorum duorum menſium.*
56 *Dummodo fiat intra illum duorum menſium tempus.*
57 *Depoſitum notificari debet hæredibus domini cenſus, ſi ille moriatur poſt depoſitum legitimè factam.*
58 *Hæredibus domini cenſus morientis poſt factum depoſitum eſſe notificandum ius redimendi cenſum volunt aliqui.*
59 *Vtilem eſſe hanc notificationem non neceſſariam, dicit Feller.& Auctor probat.*
60 *Reuenditio cenſus fieri debet iuris neceſſitate cogente.*
61 *Depoſitum factum à debitore cenſus, ſi dominus cenſus recuſet recipere abſque iuſta cauſa, perit eius periculo.*
62 *Niſi aliter inter contrahentes conuentum ſit.*
63 *Debitor cenſus poteſt liberè depoſitum factum repetere, exceptis caſibus ibi expreſſis.*
64 *Debitor cenſus repetens depoſitum, non cenſetur renunciare iuri redimendi cenſum.*

Dominus quomodo ſit interpellandus pro reuenditione cenſus, & quid ſit agendum ſi recuſet reuendere.

QVÆSTIO CXI.

aliàs part. 3. cap. 1. qu. 3. ar. 9.

PRoſequendo materiam reſolutionis, & extinctionis cenſus per redemptionem, quam in hac 3. qu. principali pertractandam propoſuimus, cùm per Pium V. *in ſua Bulla ſuper forma creandi cenſus* ſancitum fuerit, quod quando traditione pretij redditus extinguendus eſt, debeat id denunciari ei, cui pretium dandum erit quod nos *ſuprà q.109. aliàs hac ead. quæſt.3. art. 7.* diximus obſeruandum eſſe, ſiue cenſus reperiatur penes ipſum, qui cenſum emit, ſiue penes illius hæ-
1 redes, & cum hæc denunciatio, & † diſdicta ſit adeò neceſſaria, vt aliter facta cenſus redemptio ſit nulla, & non legitimè facta, vt probauimus *eadem q.3. artic.1. nunc q.103. num.* 20. Ideò operæ pretium eſſe duxi vt congruo ordine aliqua de illa in hoc nono articulo inueſtigemus.

Et cum in iure, nec ex Pontificum conſtitutionibus aliquam certam, & determinatam formam habeamus, quæ in huiuſmodi denunciationibus ſeruari debeat, ſed poſſit concipi quibuſcunque verbis, ex quibus apparere queat mens, & intentio debitoris cenſus volentis illum redimere, vt dictum fuit *d. quæſt.103. ſeu art.1. num. 25.* Idcirco decreui referendo formam quam in hac Peruſina Curia vſus, & communis ſtilus, & practica approbauit, indicare, & quaſi digito demonſtrare quomodo, & qua forma denunciatio præfata fieri conſueuit, vt quilibet poſſit ſuo arbitratu, & verbis ad id aptis ſimiles denunciationes concipere. Debitor igitur cenſus deſiderans ſe liberare ab onere annuæ reſponſionis cenſualis, quo reperitur grauatus, & cenſum per reſtitutionem pretij extinguere, debet per aliquod tempus ante id denunciare; & notum facere domino cenſus, vt ipſe poſſit ſtatuere, & deliberare de reinueſtiendis ſuis pecuniis, vt admonuit Rota *coram* Seraph. *deciſ.1413. num.2. part.2. & nos diximus d. art.1.*
2 *num.*18. Quod † tempus Pius V. *in d. ſua Conſtitutione, in verſ. cum vero traditione,* &c. taxauit, & reduxit ad duos menſes, quod exiſtimauit eſſe conueniens, &
3 congruum, cum † nec nimium delicatus debitor, nec nimium oneroſus creditor eſſe debeat, *l. ſi ſeruus, in fine, ff. de pignor. act.* quod bimeſtrale tempus videmus
4 in ſimili exiſtimari congruum, & tale † concedi ei, cui res aliqua ex pacto vendi debet; nam ſi dominus rei illus velit eam validè, & legitimè alteri perſonæ vendere, tenetur futuram venditionem denunciare ei, cui ex pacto vendenda eſt, & illum requirere an velit emere, cui ſolet aſſignari terminus duorum menſium ad deliberandum an emere velit, quo termino elapſo dominus rei vendendæ cenſetur à dicto onere liberatus, & rem illam poteſt cuilibet emere volenti, vendere. Doctor. *in l. qui Roma, §. cohæredes maximè.* Alex. *n.7. ff. de verb. oblig.* Rom. *conſ.27. num.4. & conſ.182. num.4. & ibi* Mandoſ. *in vlt. addit.* Franc. Zoannett. *in ſuo tract. de empt. & vendit. ſub pact. num.87. verſ. vnde.* [Ioann. Bapt. Mand. *in tract. quem inſcripſit Cenſus requiſita, & inſtrum forma circa 9. quæſt. num.4.* Gratian. *conſ. Ciuil.19. num.6* Vrſil. *ad* Afflict. *dec.174. num.4.* Cancer. *var. reſolut. tom.3. cap.1. num.110. & ſeq.* Vbi dubitat an is, qui eſt obligatus vendere teneatur expectare duos menſes, & partem negatiuam defendit ratione quidem valdè æqua, licet ipſe teſtetur Doctores communiter tenere affirmatiuam *in l. qui Roma §. cohæredes, ff. de verb. oblig.*

Licèt autem Bulla Pij V. de cenſibus velit hanc diſdictam cenſus fieri per bimeſtre ante, non tamen prohibet quominus fieri poſſit ante bimeſtre vt reſoluit Rota *in vna Tiburtina census 13. Iunij, 1614. coram* R.P. D. Manzanedo, *quæ eſt poſt tractat. deciſ. 463. num.6.* vbi diſdicta facta per quatuor menſes ante extinctionem declaratur valida, & quod releuet. Et facit ratio, quam conderauit eadem Rota *coram* Seraphin. *deciſ. 1413. numer.4.* Videlicet, quod per dictam Bullam Pij V. ſit data forma adhibenda in creatione, & contractibus creandorum cenſuum non autem in diſtractu illorum: circa quem nullum adeſſe dicit decretum irritans, & refert Gratian. *diſcept. Forenſ. tom.1. capit.241. num.23. & ſeq.*] 5

Debet † etiam debitor cenſus huiuſmodi denunciationem facere non ex abrupto, & propria auctoritate, ſed de mandato, ex decreto Iudicis competentis. Et 6
† licet Gaſpar. Roderic. *in ſuo tract. de ann. redit. lib.2. q.18. num.54.* hoc caſu eſſe adeundum Iudicem creditoris, & domini cenſus exiſtimet, argum. *l.2. Cod. vbi, & apud quem, & ibi not. per* Gloſ. & Doctor Signorol. *conſ. 162. num.4.* & Tiraq. *de retract. lignag. §.8.* Gloſ. *1. n.2.* Ego tamen libentius amplector opinionem contrariam quod debeat adiri Iudex debitoris volentis cenſum redimere, non autem iudicem domini cenſus, motus auctoritate Bald. *in l. accepiam, q 13. num.24. C. de vſur.* quem ſequitur Alex. *conſ.103. num.4. lib.5.* ad quod in ſimili caſu ſe refert ſimpliciter Cagnol. *in l.2. C. de pact. int. empt. & vendit. ſub num.113.* & illos ibi refert, & ſequitur Ioan. Bapt. Lup. *Comment.1. § 4. num.14.* & in propriis terminis, dicit Felician. de Solis, *in ſuis Commentar. de cenſib. tomo 2. lib.4. capit. vnico, num.3. in fine, verſ. ſed coram quo Iudice,* Roder. autem *d. num.54.* Ego intelligerem procedere in terminis in quibus loquitur *d. l.2.* & alij per ipſum allegati, videlicet, quando quis compareret tanquam actor petendo reſcindi, & annullari contractum tanquam nullum, & per fraudem, & dolum, aut aliàs præter, & contra ius celebratum. In caſu autem noſtro venditor, & debitor cenſus comparet tanquam reus vt liberet ſe, & bona ſua à nexu, & obligatione ſoluendi annuam reſponſionem cenſualem, & contractum ipſum non impugnat, & ideo ſuum, non domini cenſus Iudicem adire debet, vt dicunt *Bald. & Alex.* ſupra allegati.

Poteſt † autem debitor cenſus adire Iudicem non 7
ſolum per ſemetipſum, ſed etiam mediante perſona ſui legitimi procuratoris, quo tamen caſu procurator debet exhibere, & dimittere apud acta inſtrumentum mandati, vt admonuit Rota *coram* R.P.D. meo Vbaldo, 24. *May, 1614. in illa Anconitana bonorum, quæ eſt impreſſa poſt tract. deciſio 84. n.9.*

8 Obtento † autem decreto Iudicis de denunciatione
facienda curabit debitor cenſus, vt huiuſmodi denun-
ciatio fiat vel ipſi domino cenſus, qui ſit maior, vel
eius legitimo procuratori, iuxta ea quæ dicta ſunt
*ſupra quæſt.*103 *aliàs hac ead. quæſt.* 3. *art.* 1. *numer.* 21. 22.
& 23.

[Quod ſi cenſus ſit alicuius Collegij, Monaſterij,
Societatis, vel alterius vniuerſitatis, huiuſmodi diſdi-
cta fieri debet illis, qui talem vniuerſitatem repreſen-
tant in Congregatione facta in loco ſolito vi aucto-
ritate Bart. *in fin. ff. quod cuiuſque vniuerſ. nom.* dixit Ro-
ta *coram* Seraph. *deciſ.* 1028. *numer.* 2. *& coram* Reuer.
P.D. meo Vbaldo, *in vna Romana cenſus* 19. *February,*
1618. *quæ eſt poſt tract. dec.* 389 *n.* 7.

Et ſi ſit extinguendus cenſus, cuius vſumfructum ad
aliquem pertineat, talis diſdicta fieri debet non pro-
prietario, ſed vſufructuario, de cuius intereſſe princi-
paliter tractatur, vt dicit Rota *in d. Romana ſui coram*
R.P.D meo Vbaldo, *n.* 8.

9 Si autem † dominus cenſus ſit furioſus, vel deceſſe-
rit, & illius hæreditas iacet, vel abeſſe cœperit nullo
relicto procuratore, ſi debitor parauit pecuniam vt
cenſum redimat, & velit ſe liberare à curſu fructuum,
debet curare dari curatorem bonis furioſi, vel abſen-
tis, vel hæreditati iacenti, prout caſus feret, & tali cu-
ratori diſdictam faciet, & pretium cenſus offeret, vt
admonet Rodet. *d. tractatu de ann. redditib. lib.* 2. *quæſt.* 15.
num. 37. vbi hanc materiam latè proſequitur. Si verò
dominus cenſus, & is cui pretium dandum erit ſit
10 minor † cui talis denunciatio, & diſdicta de iure fieri
non poteſt. Batt. *in l. ſi ex legati cauſa, num.* 3. *ff. de verbor.*
oblig. & animaduertit in puncto Gaſpar Rodet. *in d. ſuo*
tract. de ann. reddit. lib. 2. *q.* 15. *ſub num.* 49. & cum iſta
ſententia tranſiuit etiam Intrigliol. *ſup. Bul. de cenſib.*
quæſt. 70. *num.* 4. *& ibi addentes,* quæ etiam placuit Rotæ
coram R.P.D meo Vbaldo, 27. *Nouembris* 1613. *in illa*
Anconitana bonorum, ſeu cenſuum, quæ eſt impreſſa poſt
tract. dec. 278. *num.* 7. Ideo tali minori erit facienda diſ-
dicta, & denunciatio ordine infraſcripto.

11 Si dictus † minor habet tutorem legitimè conſti-
tutum, illi eſt facienda diſdicta, & intimatio, *l. ſed ſi ex*
ſtipulatu, & ibi Gloſ. *&* Batt. *in lectura quam facit ſub d.*
l. ſi ex legat. cauſa, num. 3. *vbi etiam* Paul. de Caſtro, *nu-*
mer. 4. *ff. de verbor. oblig. l. ſi dictum, §. fin. vbi* Gloſ. *in ver-*
bo, pupillo, & Doct. ff. de euict. per quæ iura ita dixit Ro-
ta *coram* R.P.D. meo Vbaldo, *in illa Anconitana* proxi-
me allegata, *num.* 8.

12 Si autem † minor præfatus non habeat tutorem le-
gitimè conſtitutum, erit inueſtigandum, an ſit infans,
vel maior infante Si quidem ſit infans, & hoc caſu ſi
in loco vbi dictus infans habitat adſit ſtatutum à quo
detur aliqua forma citandi, prout eſt in Ciuitate Pe-
13 ruſiæ, patria mea, *in Rubr.* 20. *lib.* 2. *Stat.* & ab ea non †
eſſet tutum recedere abſque periculo nullitatis, Alex.
conſ. 137. *numer* 16. *lib.* 2. Felin. *in cap. cum dilecta, num.*
36. *&* 55. *extr. de reſcr.* Laderch. Imo. *conſ.* 184. *num.* 11.
verſ. ſi enim forma ſtatuti, lib. 1. Afin. *in ſua Praxi Iu-*
dictar. §. 28. *c.* 3. *per tot. & ſignanter n.* 3. *& ſeq.*

14 Ceſſante † autem ſtatutaria diſpoſitione, & proui-
ſione, & tunc quia infans nec debet, nec poteſt citari,
l. 4 *ff. de in ius voc.* Afflict. *deciſ.* 262. *num.* 5. & alij relatiá
15 Neuiz. *conſ.* 17. *num.* 1. Et ſi † citetur, citatio eſt nulla, &
inanis, vt dicit Iaſ. *in d. l.* 4 quam legit cum *l. in ius voc.*
16 *num.* 11 *eod. vt. de in ius voc.* erunt † citandi conſangui-
nei, & affines illius vt veniant ad defendendum eum
in Iudicio mouendo contra ipſum à debitore cenſus
occaſione reuenditionis talis cenſus, *l. hac autem. §.*
non defendi, ff. ex quib. cauſ. in poſſeſſ. eat. Neuiz. *d. conſ.* 17.
num. 1. *& ſeq. & maximè numer.* 29. *& ſeq.* Bald. *in cap.* 1.
num. 10 *de Milit. Vaſal. in vſib. feud.* Crauet. *conſ.* 275. *n.* 1.
verſ. itaque, lib. 2. Boccac. *in puncto in ſuo tract. de cenſib.*
par. 2. *num.* 104 [Myſing. *ſingul. obſeruat. centur.* 2 *obſer-*
uat. 35. *num.* 2. *vbi teſtatur* ita communiter tenere Do-
ctores, reprobata opinione Batt. *in l.* 1. *§. ſufficit ff. de*
adminiſtr. tutor.] Quo † modo autem ſit concipienda 17
dicta citatio: & ſub qua forma ſint citandi conſan-
guinei, & affines docet Gloſ. *in d. §. non defendi, in verbo,*
quos habet, in fine, & ibi Bat. *num.* 5. Neuiz. *d. conſ.* 17. *nu-*
mer. 29 Quibus conſanguineis ſic citatis comparenti-
bus fiet iudicium cum ipſis, & proceſſus dicetur ritè
fabricatus.

Quod ſi † nullus conſanguineus aut affinis veniat 18
defenſurus infantem, eſt inſtandum coram Iudice, vt
illi conſtituatur, & deputetur ad eam litem & eum
actum, non curator, cum illum infans petere non poſ-
ſit, & curator non detur niſi petenti, ſed tutor cum quo
Iudicium iſtud exerceatur legitimè, vt docet Afflict.
d. dec. 262. *numer.* 5. Neuiz. *d. conſ.* 17. *numer.* 30. *& ſeq. &*
numer. 60. *verſ. & prædicta ad citandum* Robert. Ma-
ranta, *in ſuo tract. de ordin. Iudic. par.* 4. *diſtin.* 16. *num.* 35.
Caualcan. *in ſuo tractat. de tutore & curat. numer.* 281.
in fine.

Quod † ſi dominus cenſus ſit quidem minor, ſed 19
maior infante tunc in locis vbi per ſtatuta eſt data
certa forma procedendi contra huiuſmodi minores,
erit ad vnguem illa obſeruanda. Ceſſante autem ſtatu-
taria prouiſione erit ipſemet citandus ad petendum
ſibi dari curatorem ad litem quam cum eo habiturus
eſt ipſe debitor cenſus inſtans occaſiones redemptio-
nis talis cenſus, cui comparenti, petenti, & nominan-
ti aliquem pro ſuo curatore ille dabitur, ſi idoneus Iu-
dici videbitur. Ipſo autẽ minore exiſtente contumace,
& contumacia per debitorem cenſus incuſata, eidem
minori dabitur Curator à Iudice ex officio, & iudicia-
rio nomine, quem ipſemet Iudex elegerit. Affl. *dec.* 256.
num. 2. Neuiz *d. conſil.* 17. *num.* 40. *cum multis ſeqq.* &
ſignanter *numer.* 57. *& ſeq.* Caualcan. *in dicto ſuo tract.*
de tutore, & curator. num. 282. *per tex. in l.* 1. *C. qui pet.*
tutor.

Debebit † igitur debitor cenſus qui pecuniam pa- 20
ratam habet pro redemptione annuæ reſponſionis cẽ-
ſualis, qua grauatus reperitur, adire Iudicem compe-
tentem vel per ſemetipſum, vel mediante perſona ſui
legitimi procuratoris, & ex illius decreto ad notitiam
vel ipſiuſmet domini cenſus, vel alterius legitimæ per-
ſonæ pro eo deducere, qualiter ipſe comparens eſt pa-
ratus redimere cenſum (exprimendo qualis ſit iſte cen-
ſus, & indicando inſtrumentum, annum, menſem, &
diem quo confectum fuit, & nomen Notarij, cuius
manu confectum fuit) & illi realiter, & cum effectu
offerre pecunias neceſſarias pro dicta redemptione fa-
cienda tàm pro ſorte principali, quàm pro ſolutione
fructuum dicti cenſus excurſorum & nondum ſoluto-
rum, & in poſterum per duos menſes proximè futuros
excurrendorum, & proteſtari per ſe non ſteriſſe, neque
ſtare, necnon requirere eundem dominum cenſus, vel
aliam legitimam perſonam pro eo ad recipiendum
pretium dicti cenſus, ac fructus decurſos, & non ſolu-
tos. [Ad effectum enim, vt cenſuarius cogi poſſit ad
retendendum cenſum, debet debitor illi offerre inte-
grum creditum tàm reſpectu ſortis principalis, quàm
etiam fructuum, vt dixit Rota *in vna Romana domo-*
rum, 17. *Iuny,* 1611. *coram* bon. m. Cardinale Sacrato,
quæ eſt poſt tract. deciſ. 354. *num.* 5. *& ſeqq. vbi hoc com-*
probat] Immo tenetur etiam offerre fructus decur-
rendos durante termino dictorum duorum menſium
præfixorum à Pio V. *in d. ſua Bulla ſuper cenſibus,* & hoc
ne ignorantiam aliquo modo prætendere poſſit, &
valeat.

Domino † autem cenſus exiſtente contumace, & 21
illius contumacia legitimè incuſata erit rurſus citan-
dus pro certa die, & hora ad recipiendum in tali loco
pretium cenſus, vna cum dictis fructibus decurſis, &
non ſolutis, & in poſterum decurrendis etiam per di-
ctos

Google

ctos duos menſes poſt factam cenſus diſdictam, & ad
remittendum iura, ſeu aliàs dictum cenſum reuenden-
dum, & quietandum in forma, aliàs ad videndum
mandari fieri depoſitum, tàm de pretio cenſus, & ſor-
te principali, quàm de dictis omnibus fructibus penes
idoneam perſonam à Iudice eligendam, & obtento
decreto de ponendo, fiet depoſitum penes perſonam à
Iudice nominatam, vt admonet Ioan. Bapt. Lup. *in d.
Comm.2.§.4.n.105.verſ.quamobrem.* Boccac. *in d. ſuo tract.*
22 *de cenſib.par.2.n.117.* Nam † oblatio etiam realis non
ſuffragaretur, vt per multa iura concludit Feder. Mart.
*in ſuo tract. de iuro cenſ.cap.8.num 39.& ſeq. & dicemus
infra num.28.* vbi plures allegantur quidquid contra-
rium laté conetur defendere. Roder. *in d.q.15.num.62.
cum ſeqq.*

23 Iſtud † autem depoſitum ſi fieret ex abrupto, non
facta requiſitione domino cenſus, vel alteri legitimæ
perſonæ pro eo ad recipiendum pretium cenſus, &
fructus omnes vt ſupra. & ad reuendendum cenſum
cum comminatione quod aliàs fiet depoſitũ. debitori
cenſus non ſuffragaretur, *l. acceptam, & ibi* Doctor. *C.
de vſur.* Tiraq. *de retractu lignag.§.9. gloſ.3. num.3.* Iaſ.
conſ.9.num.11.lib.1. Curt.iun. *qui de communi conſ.28.ſub
n.1.* Rol. à Valle, *qui ſimiliter de communi teſtatur conſ.
63.n.31.lib.1.* Ioan. Bapt. Lup. *d.§.4 num.105.in princ. &
in propriis noſtris terminis* Felic. de Solis, *in dd.ſuis Com-
mentar de cenſib.tomo 2.lib.4.cap.vnico,num.1.verſ.ſecun-
do,* Gaſp. Roderic. *d.q.15.num.53.& fuit dictum in* Rot.
coram Illuſtriſſ. Cardinali Ludouiſio, 4. *Iunij,* 1600. *in
illa Romana cenſus, quæ eſt impreſſa in fine, tract. dec.295.
num.1.coram* bon.mem. Iuſto, 16. *February,* 1604. *in illa
Anconitana cenſuum, quæ eſt ibidem deciſ.277. numer.7.
& 8. & rurſus in eadem cauſa, 24. May,* 1613. *coram* R.P.
D. meo Vbaldo, *quæ ibidem eſt dec. 84. num.11. & aliàs
ſæpè.*

[Et ſignanter in vna *Romana cenſus 9. Aprilis,* 1612.
coram Reuerendiſſ. D. Coccino Decano, *quæ eſt poſt tra-
ctat.deciſ.375.* Vbi fuit declaratum, non cenſeri extin-
ctum cenſum ex depoſito, quod factum fuerat non in-
ter dominum, & debitorem cenſus, ſed inter alios; li-
cet depoſitum legitimè factum habeat vim extin-
ctienis cenſus ex actu retruſimili, vt paulò poſt dicitur
in tract. hoc eod.art.n.53.]

24 Si enim † dominus cenſus non fuerit legitimè in-
terpellatus ad recipiendum pretium cenſus, & fructus
omnes vt ſupra, non poteſt detegi an ipſe velit, vel ne
illud recipere & cenſum retrouendere, depoſito autem
locus eſſe non poteſt, quando ipſe legitimè interpella-
tus non recuſat recipere, & cenſum retrouendere, vel
omnia ad quæ de iure tenetur adimplere, ad tex. *in leg.
qui decem, ff. de ſolut.* Gabr. *conſ.57.num.6.lib.1.facit l. nec
creditores, C. de pignor. act. per quem tex.* Andr. Fachin.
controuerſ. Iur.lib.2.cap.42.verſ.ego ſanè, & dixit Rota *in
vna Romana cenſus, 2. Aprilis, 1606.coram* R.P.D. Man-
25 zanedo, *quæ eſt poſt tract.dec.296.num.3.* Nam † depoſi-
tum vt releuet debet fieri ex aliqua legitima cauſa *leg.
qui mutuam, §.1. ff. mandat. l. fideiuſſ. quiſ ff. de fideiuſſ.* Cra-
26. uet. *conſ.795.num.8.& dicit* Rota *ibi num.1.* Ac † etiam
præcedente decreto competentis Iudicis. Index autem
27 competens † eſt Iudex ipſius debitoris cenſus qui vult
illum redimere. Bald. *in l. acceptam, num.24. C. de vſur.*
Alex. *conſ.103.num.4.lib.5.Cagnol. in l.1.num.*113. *& ibi*
Ioan. Bapt. Lup. *numer 114.C. de pact.int. empt. & vend.*
Carocc. *de depoſ.par.2.q.86.* Felician. *d.lib.4. cap. vnico,
numer.3. in fine, aliàs non eſt releuans,* Rol. à Valle, *poſt
alios d.conſ.63.num.32. lib.1. & in propriis terminis* Feli-
cian. *d.lib.4.& cap.vnico, n.3. verſ.5. requiritur &* Mich.
Salon. *in ſuo tract.de contract. & commerc. human. in tit.
de cenſib.art.3.controu.18.n.11.verſ.dico tertiò.*

Vbi autem ad depoſitum faciendum perueniendum
erit, curare debet debitor cenſus vt illud faciat cum
debitis circumſtantiis, & quidem.

[Et maximè vt non fiat, niſi procedente diſdicta
cenſus, aliàs depoſitum non eſſet releuans, vt dixit Ro-
ta *coram* R.P.D. Buratto *in vna Ariminenſi fideicommiſ-
ſi 20. Iunij 1622.quæ eſt poſt tract.dec.450. n.4.* & præter
hoc multa requiruntur ad depoſiti releuantiam.]

Primò, † vt ſit liberum, & non cautelatum, & con- 28
ditionale. Bart. *in l. ſoluturus, num.5.ff. de ſolut.* quem in
noſtris propriis terminis ſequitur Foller. *in ſua pract.
cenſual.in verbo, inſtrumentum gratiæ, num.52.* Boccac.
in d. ſuo tract. de cenſib. par.2 n.121.d. Felician. *d.lib.4.&
c.vnico,n.3.verſ.quartò requiritur* [Scacc. *poſt alios, quos
allegat in ſuo tract.de Camb.§.2.gloſ.5.num.172. fol.535.*]
& reſoluit *Rota* in pluribus cauſis, & ſignanter [*de-
ciſ.71.n.1.part.2.diuerſ.&*] *coram* R.P.D. Manzanedo *in
illa Romana cenſus, 2. Aprilis,* 1607. proximè allegata,
*numer.2.& eadem cauſa coram eodem, die 13.Iunij,*1608.
quæ ibidem eſt dec.238.n.1. & coram Illuſtriſſimo Card.
Ludouiſio, 6. *Iunij 1611.in illa Lauretana bonorum, quæ
eſt ibid. dec.297. num.8. & coram* R.P.D. Dunozetto 25.
*Nouembris,*1613 *in vna Panuenſi, quæ eſt ibid. deciſ.173.
num.7. aliàs* [Si dominus cenſus conditiones impedi-
retur quominus ad ſui libitum depoſitum exigere, &
conſequi poſſet, deponens non remaneret liberatus,
& fructus cenſuum contra ipſum currerent: *vt dixit*
Gratian. *diſcepat.forenſ.tom.4.cap.795.num.2.* qui allegat
dumtaxat deciſiones Rotæ factas in cauſa Romana
cenſus *coram* R.P.D. Manzanedo 2. *Aprilis 1607.& 13.
Iunij,1608.quæ ſunt poſt tract.dec.238.& 296. Quibus ad-
di poteſt alia dec.in cauſa Romana depoſiti coram* R.P.D.
Buratto 29. *Nouembris,* 1619. *quæ eſt poſt tractat.deciſ.
383.numer.1. Et vna Romana cenſus 19. February,*1618.
coram R.P.D. meo Vbaldo, *quæ eſt ibidem deciſ.389.nu-
mer.9*]

Et eo caſu depoſitum non ſuffragaretur etiam quod
fieret ex decreto Iudicis, vt dixit Rota *in dict. Romana
cenſus coram* R.P.D. Manzanedo, 23. *Iunij,*1608. proxi-
mè allegata, *n.6.* Niſi conditio † tacitè ineſſet, & eſſet 29
intrinſeca reſultans ex ipſomet inſtrumento cenſus,
Foller. *in ſua pract.cenſuali, in verbo, Inſtrumentum gra-
tiæ, num.52 quem ſequitur* Intrigliol. *in d.tract. quæſt.78.
num.13.*

[Nam hoc intelligendnm eſt dumtaxat de condi-
tione extrinſeca, ideſt de ea, quæ ex eodem contractu
non prouenit, nec illicitè ineſt, neque eſt à iure diſpo-
ſita, vt multos allegans declarat Mari. Giurb. *dec.Regn.
Sicil.87.numer.2 par.1. Et placuit* Rotæ *coram* Reueren-
diſſimo D. Coccino Decano *in vna Maceratenſi cen-
ſus 24. January 1601.quæ inter eius dec.impreſſas eſt deciſ.
15.num.3.*

Poſſet dari exemplum ſi depoſitum fiat cum condi-
tione quod dominus cenſus caueat de reſtituendo pe-
cunias creditoribus prioribus, & potioribus ipſius de-
bitoris cenſus, eueniente caſu, quod fieret diſcuſſio
bonorum illius. Nam cum creditores *iuſtit. quæ in* vi-
gore Bullæ Pij IV. *edita de anno 1562.Kal.Iun. ſuper re-
format.ſignatur. Bullario nouo inter eius bullas eſt 59. verſ.
& interim Iudices teneantur realem cautionem præſtare,*
vtique talis conditio dicetur intrinſeca, & depoſitum
erit releuans. Scacc. *d.tract.de Camb.§.2.gloſ.5.numer.7.
verſ.contingit.*

Secundò, † depoſitum debet eſſe reale, nec ſufficit 30
ſola oblatio, *leg. acceptam, C. de vſur.* Tiraq. *de retractu
Lignag.§.is, Gloſ 2.numer.16. & de retractu conuent.§.4.
gloſ.6.num.4.* Neguſ. *de Pignor.& hypothec.part.5.membr.
3.par.2.num.17.* Boët. *deciſ.124. num.25.* Ioſeph. Ludo-
uic. *deciſ.Peruſ.105. num.2. & ſeqq. & in noſtris propriis
terminis* Foller. *in ſua Pract.cenſuali, in d.verbo, inſtru-
mentum gratiæ, num.46.* [Rol. *conſ.60.n.36. lib.4.* Ioan.
Bapt. Lup. *de vſur.Comment.2. §.3.n.107.*] Bened. Bon.
in ſuo tract.de cenſib.art.94.num.117. Boccac. *in d.ſuo tra-
ctat. part.2. numer. 204.* Felician. de Solis, *qui multos
allegat d.lib.4. capit. vnico, numer.1. in 1. tomo, & in 2.
tomo,*

tomo,eod.lib.4.& cap.vnico, num.2. & nos ſupra diximus,
num.22.

[Sola enim verbalis oblatio non impedit curſum
vſurarum Bart. in l. Prætor. §. ſi quis paratus verſ. omnes
ergo circa fin.ff. de nou. oper. nunc.quem ſequuntur Caſtr.
& Alex.in l.qui Romæ in princ.num.2.& Iaſ.num.8.& 9.
ff.de verb.oblig.Rol.d.conſ.60.n.37.lib.4.

Niſi creditor expreſsè recuſet recipere creditum
oblatum Alex. in l.ſi mora num.5.in quarta fallacia.ff.ſo-
lut.matr. & in l.ſi ſeruus num.7. verſ. puto ſic concluden-
dum,ff.de vulg.& pupill.& d.l.qui Romæ num.2. verſ. vel
poteſt ſecundum,& Caſtr.num.2.& Iaſ. num.9. verſ. ideo
ſubtilis,& de magis communi, Gabr.in tit.de ſolut.concluſ.
8.n 1.Vincent.Caroc.in tract.de oblat.part.1.q 7.n.3.&
ſeq.Pyrr.Maur.eod.tract.n.5. Alex.Trentacinq var.reſo-
lut.vol.1.lib.3.in tit.de oblation.reſolut.1.num.1.verſ.ſexto
non procedit.

Nam ſi ſimpliciter taceret non recuſando,nec con-
tradicendo,ſola verbalis oblatio non ſufficit ad retar-
dandum curſum vſurarum,Alex.in d.l.ſi ſeruus , num.7.
in fin.verſ.aut creditor, Gabr. d.concluſ.8. num.2. Caroc.
d.q.7.num.5.Trentacinq. de reſolut.1. num.1. ad fin.verſ.
hæc concluſio.

Sed eſſet neceſſaria conſignatio , & depoſitum leg.
Tutor.29.in fin. ff. de adminiſtr. tutor. leg. obſignatione 9.
Cod.de ſolut gloſ.in leg. ſolutionem 23.verſ. verum tamen,
& ibi Bart.num.11.Bal.circa med.verſ.nota hanc gloſ.ff.&
ſolution.]

31 Prout † nec releuaret depoſitum confeſſionatum ſi
credimus Bon.d.tract.art.96.n.129.Io.bap.Lup.ad d l 2.
C.de pact.int.empt.& vendit.comment.2.§ 4.n.108. Felic.
d.tom.2.lib.4. & cap. vnico, num 2. quod videtur ſenſiſſe
etiam Boccac d.par.2. n.117. & non videtur eſſe alie-
num à mente Pij. V.in d.ſua Conſtit.de cenſib.in verſ.Cum
verò traditione, pretij &c. ponderando illud verbum tra-
32 ditione, † quod requirit realem, actualem traditionem,
vt in ſimili conſiderat Tiraq. d.§.4.Gloſ.6.n.21. Con-
33 trarium † tamen quoad depoſitum confeſſionatum
tenuit Rota coram bon. mem. Iuſto,9. Aprilis 1601. in
vna Romana cenſus quæ eſt poſt tract.dec.131.numer.3.&
ſeq & coram eodem die 16.Februarij 1604.in illa Anconi-
tana bonorum,quæ eſt ibidem dec.177.num.12. [& in ter-
minis alias allegans firmauit Giurb.d.dec.87.num.35.]
34 Quod non videtur carere optima ratione , cum † de-
poſitum confeſſionatum habeat priuilegia veri , &
actualis depoſiti ſecundum magis communem opinio-
nem Scribentium , de qua teſtatur Bellon. in §. Præte-
rea,in principio Inſtit. quib. mod. re contr.oblig. & refert
Vinc.Caroc.in tract.de depoſit.par.1.q.2. num.18. ma-
35 ximè † contra ipſum depoſitarium contra quem hu-
iuſmodi depoſitum confeſſionatum habet paratam
executionē ſicut verum,& reale.Tiraq. d.§.4.gloſ.6.nu-
mer.13. & 19. Ioann.Bapt. Lupez dict.§.4.numero 108.
36 Et † abſque dubio procederet opinio Rotæ conſen-
tiente domino cenſus & tale depoſitum confeſſiona-
tum acceptante,vt poſt Natt.conſ.231.num.4 dicit Ro-
ta coram bon.mem.Iuſto,9.Aprilis, 601.in illa Romana
cenſus ſupra proximè allegata,num.3. Et in caſibus con-
ſideratis à Foller.in d.verbum inſtrumentum gratia,n.48.
37 & à Bon.d.tract.art.96. n.129 Dicetur † autem depo-
ſitum actuale , & reale etiam quod pretium cenſus
non fuerit depoſitatum in prompta, & numerata pe-
cunia,ſed depoſitata dumtaxat fuerit cedula bancaria,
vt dixit Rota coram bon.mem.Iuſto pluries,& maximè
in illa Romana cenſus,9. Aprilis 1601. quæ eſt poſt tract.
dec.131.n.2. & in eadem cauſa 18. Martij. 1602. quæ eſt
ibidem dec.132 n.1.& in vna Romana fructuum cenſus,9.
Aprilis,1606.quæ ibidem eſt dec.291.n.3.& 4.

[Depoſitum autem fuiſſe reale , & actuale proba-
tur non ſolum ſi Notarius de hoc atteſtetur aſſerens,
quod Titius depoſuit penes Sempronium,vt dixit Ro-
ta in vna Romana cenſus,ſeu Saluiani interdicti 21.Maij
1590. coram Bubalo,quæ eſt poſt tract.dec.428.num.1.&
maximè ſi aſſerat Titium depoſuiſſe manualiter,& in
contanti in ſui, & teſtium infraſcriptorum præſentia,
vt dicit ibi Rota num.2. Sed etiam ex præſumptioni-
bus,vt firmauit ibi Rot.num.7. vbi nonnullus conſide-
rauit præſumptiones ad comprobandum quod depo-
ſitum,de cuius veritate tunc dubitabatur fuerat reale,
& actuale.]

Tertiò , † depoſitum debet eſſe integrum , non di- 38
minutum Crau conſ.106.num.1.lib.1.Menoch.conſ.358.
num.13.lib.4. in puncto Follet. in d.verb. inſtrumentum
gratia,num.49. Bon.in d.ſuo tract. art.95.n.128. Boccac.
d.tract.par.2.num.118.Felician.dd.ſuis Commentar. tomo
1.lib.4.capit.vnico , num.2. verſ.non tamen ſatiſfaciet , &
tomo 2.eod.lib.4.& capit.vnico,num.30. Ioan. Bapt.Lup.
dicto §.4.num.104. Ita † vt ſi deficiat in vno ſolo num- 39
mo,non releuet. Tiraq. d.§.4.gloſ.6.num.23. faciunt no-
tata per Iaſ. in Auth.qui rem num.16.verſ.contrarium , &
ibi Decian.num.18.C.de ſacroſ Eccleſ.& in terminis de
quibus loquimur,hoc dixit Foller. d.num.49. & Felic.
d.num.3.& Milanenſi deciſ.18. num.31. lib.2. Intrigliol.
in d.tract.quæſt.75.num.1. & ſeqq. & Rota coram Illu-
ſtriſſ.Cardinali Ludouiſio 4. Iunij,1600. in illa Roma-
na cenſus,quæ eſt poſt tract.dec.295.num.5.& in illa Lau-
retana bonorum,6.Iunij 1611.coram eod.quæ eſt ibidem de-
ciſ.295.n...[Quod procedit etiam quod potiens prote-
ſtetur , quod ſit ſibi ſaluum ius redintegrandi depoſi-
tum , quatenus defectiuum reperietur , vt firmat Pe-
regr.conſ.75.n.55.& 105.lib.4. ſequitur Giurb. d.dec.87.
num.15.ad fin.]

Quod † procedere etiam in ruſtico , muliere, mili- 40
te,& minore dicit Felic.d.tomo 2.& lib.4.cap.vnico ,ſub
num.2.verſ.procedit etiam poſt Foller.in d.verbo , inſtru-
mentum gratia,n.53.& voluit etiam Intrigl.d. tract.q.79.
num.1. & ſeqq.

Non eſſet † tamen illis deneganda reſtitutio in in- 41
tegrum,ſi credimus Oddo in ſuo tract.de reſtit.in integr.
par 2.q.89.art.1.n.14.& Caroc. in tract. de depoſ. par.2.
quæſt.13.

Integritas † autem depoſiti conſideratur non ſolum 42
reſpectu ipſius pretij cenſus, & ſortis principalis,quæ
regulari debet ab eo quod fuit erogatum in emptio-
nem cenſus præfati,cum tale pretium nec minui , nec
augeri poſſit,ita diſponente , Pio V. in d.ſua Bulla ſu-
per cenſib.in verſ. declarantes , &c. & ſemel Rota coram
bon mem. Iuſto , in illa Romana annuæ reſponſionis,30.
Octobris , 1602. quæ eſt impreſſa in fine tract.151. in fine,
ſed etiam reſpectu fructuum decurſorum , & non ſo-
lutorum pro rata temporis,iuxta not.per Couar.var.re-
ſolut.lib.1.cap.15.num.9.& 10. Tiraq. d. tract.de retractu
Conuent.§.4.gloſ.4. num.1. Cagnol. in l.2. C.de pact.int.
empt.& vendit.num.71.& in puncto dixit Foller. in d.ſua
pract.cenſuali,in verbo,huiuſmodi,num.59.Decian.conſ.2.
num.160.lib.1.Felician.d.tomo 1.lib.4.capit.vnico, num.2.
in fine,Mart. Ant. Peregrin. conſ.99. num.2. & ſeq.lib.1.
Mich.Salon.in d.ſuo tract.de contrac.& commerc. human.
in tit.de cenſib.art.3.controuerſ.18.num.11.verſ.dico tertiò
in fine , & dixit Rota coram R.P.D.meo Vbaldo,in illa
Anconitana cenſuum,24. Maij 1613. quæ eſt poſt tractat.
dec.84 n.14.& coram Illuſtriſſ. Cardinali Ludouiſio ,4.
Iunij,1600.in illa Romana cenſus,quæ ibidem eſt dec.295.
n.5.[Et bene confirmauit in vna Romana domorum 17,
Iunij,1611. coram Cardinale Sacrato , quæ eſt poſt tract.
dec.354.n.1.& ſeqq.

Non tamen poſſet impugnari depoſitum ſub præ-
textu , quod non ſit integrum, quando debitor depo-
ſuit ſummam petitam ab ipſomet domino cenſus , li-
cet ipſe eſſet debitor in maiori ſumma : nam depo-
nendo ſummam petitam à creditore , dicitur inte-
grum debitum deponere ad effectum , vt liberetur à
curſu fructuum cenſus, vt fuit dictum in vna Macera-
tenſi cenſus coram Reuerendiſſimo D. Coccino Deca-
no,14.

no,24.*Ian.*1601.*qua inter eius dec. impreſſ.eſt dec.*55.*n.*2.]

43 Sed poſſet † in dubium reuocari, An deponi debeant fructus decurrendi etiam per duos menſes poſt factam diſdictam cenſus. In qua dubitatione licet negatiuam ſententiam amplexus fuerit Steph.Grat.*Diſcept. Forenſ.tom.*1.*cap.*8.*n.*30.*& ſeq.* ea ratione, quia aliàs ſequeretur, quod in contractu cenſus eſſet permiſſa anticipata ſolutio, quam eſſe prohibitam etiam ſi fiat de conſenſu ipſarum partium ipſe dicit auctoritate Hond. *conſ.*30.*libr.*2 & nos diximus *ſupra par.*2.*cap.*1.*q.*1.*art.*2. Affirmatiuam tamen opinionem videtur amplexa Rota *coram* Illuſtriſſ. Cardin. Lancelloto *in vna Romana Saluiani interdicti*, 21. *Martij*, 1620. *qua eſt eſt impreſſa poſt tract. dec.*282.*n.*5. quam Ego quoque libentiſſimè amplector, ducto argumento à ſocietate officij, cum quo ad hunc effectum inter hos contractus magna videatur eſſe affinitas,& ſimilitudo,tum quia ſicut in ſo-
44 cietate officij diſſoluenda † non ſufficit nuda voluntas ſociorum,ſed eſt neceſſaria expreſſa renunciatio, & vt dicunt diſdicta alias duraret durante vita ſociorum, vt demoſtrat Caſtracan.*in ſuo tract. de ſociet offic. cap.* 55. *n.*9. *cum ſeq.* ita etiam cenſus non reſoluitur nuda voluntate, ſed requiritur pro forma quod iſta voluntas denuncietur, & notificetur domino cenſus, vt dictum eſt,*ſupra hac eadem q.*3.*art.*1.*n.*20.*& hoc eod.art.*9.*num.*1. tum quia ſicut in ſocietate officij quando ea eſt diſſoluenda per reſtitutionem pecuniarum in ſocietate po-
45 ſitarũ.† ſolet per contrahentes præfigi terminus quindecim dierum ad faciendam dictam diſdictam,Boccac. *in ſuo tract.de ſociet.offic.n.*164.Caſtracan. *in ſimili tract. cap.*57. *n.*1 *& infra*,ita in contractu cenſus talis terminus fuit per Pium.V. *in ſua Bulla ſuper cenſibus in verſ. cum verò traditione pretij, &c.* præfixus vt ſit duorum menſium; tum demum, quia ſicut in ſocietate officij
46 ſocietas durat † durante termino dictorum quindecim dierum,Put.*dec.*68. *lib* 3. Hond. *conſ.*38. *num.*11. *lib.*1. Caſtracan.*d.tract.cap.*61.*n.*1.Boccac.*eod. tract.n.*15 Ita etiam in cenſu, quod durante termino dd. duorum menſium poſt illius diſdictam debeat cenſus durare,& per ſolam diſdictam non dicatur extinctus, & redemptus,non obſcurè nobis declarauit Pius V. *in d.verſ.cum verò*, nam dum ibi Papa mandat dictam denunciationem eſſe faciendam per bimeſtre, antequam cenſus ſit extinguendus per pretij traditionem, neceſſariò ſupponit quod intra illud bimeſtre cenſus viuat. [Et ſatis apertè declarauit Rota *in illa Ancontana cenſus*, 24. *Maij*, 1613.*coram* Reu.P.D. meo Vbaldo, *quæ eſt poſt. tract. deciſ*84. *n.*16. dum ibi fuit reſolutum depoſitum quoddam factũ pro cenſus extinctione non eſſe integrum, ex quo non fuerãt depoſitati fructus pro bimeſtre, pro quo fuerant facta diſdicta, non tamen fuerat verè cenſus extinctus, & redemptus. Si enim propter ſolam diſdictam cenſus remanſiſſet extinctus pro integritate depoſiti, non fuiſſet opus deponere fructus decurſos pro illo bimeſtre primæ diſdictæ.] Vnde ſicut in ſocietate officij durante termino dictorũ quindecim dierum debentur fructus. vt dicunt *Put. Hond. Caſtr. & Boccac.*in locis proximè allegatis, hoc idem concludendum eſt in contractu cenſus, quod debeantur fructus etiam pro illis duobus menſibus,qui debẽt præcedere cenſus redemptionem. Et propterea cùm durante dicto bimeſtre fructus cenſus debeantur donec realiter, & cum effectu pretium illius numeretur, & ſoluatur in manibus domini cenſus, & fiat reuenditio,vt diximus *ſupra hac* 3 *q art.*1 *nunc. q.*103. ſequitur quod volens illum per traditionem pretij extinguere, teneatur non ſolum deponere ſortem ipſam principalem, & fructus decurſos vſque ad diem factæ denunciationis, & non ſolutos, verum etiam decurrendos per dictos duos menſes, aliàs depoſitum non poterit dici integrum, nec ſuffragabitur.

Nec videtur vrgere quod eo caſu diceretur fieri anticipata ſolutio, quia cùm cenſus non extinguatur nec per denunciationem, nec per depoſitum ſed per pretij numerationem,& reuenditionem,vt dictum eſt,vtique quando cenſus per receptionem pretij,& illius reuenditionem extinguerentur fructus qui ſoluentur etiam pro illo bimeſtre erunt iam debiti, & maturi; & non erit verum dicere quod fiat ſolutio anticipata;maximè quia ſicut dominus cenſus poteſt differre illius reuenditionem vſque ad finem dictorum duorum menſium ita etiam debitor volens redimere non cogitur facere depoſitum tempore quo declarat ſe velle facere redemptionem, ſed poteſt illud differre vſq;ad finem dictorum duorum menſium,vt dicemus *infra in fine huius* 9.*art.n.*47.*cum duobus ſeq.* & ſic eo tempore depoſitum fiet de fructibus non anticipatis, ſed iam maturis, & debitis.

Non inficior tamen quod ſi dominus cenſus realiter,& cum effectu ante finem dictorum duorum menſium recipiat pretium cenſus non poterit integros fructus duorum menſium percipere, ſed tantum pro rata temporis illucuſque decurſi, aliàs reciperet fructus ex cenſu iam extincto, quod non licet:cum illo extincto non poſſint amplius ex eo currere aliqui fructus, *argum. l.eius qui in prouincia, ff.ſi cert. pet. & ſupra* ſæpius dictum fuit. Nam † licet debitor cenſus teneatur per 47
dictos duos menſes perſeuerare in caſu hoc tamen procedit, quatenus dominus cenſus intra dictos duos menſes pretium recipere nolit, vt poſt alios declarat Martin. Boccac. *in ſuo tract. de contract. diſput.* 3. *q* 4. *puncto vnico,num.*40. *verſ. circa prædictam*, ibi, *Ego verò exiſtimo* [*vt declarauit* Rota *coram Seraphin. dec.* 5417. *num.*2.] Et propterea,ſi pretium ante lapſum dictorum duorum menſium recipiat, expirat cenſus quo finito, fructus amplius deberi non poſſunt, vt dicemus *infra hac* 3.*p.*1.2.*n.*1.*&* 2.

[Vt autem clarior reddatur reſolutio dubitationis propoſitæ ſupra hoc *eod. art. n* 43. An pro integritate depoſiti vltra ſortem principalem ſint etiam deponendi fructus, pro duobus menſibus diſdictæ quos caſus conſiderandos eſſe exiſtimaui.

Primus eſt quando depoſitum ſortis principalis fit tempore diſdictæ in principio duorum menſium, & eo caſu non eſſe de neceſſitate deponere fructus decurrendos pro dictis duobus menſibus arbitror. Quia cùm ſit in facultate domini cenſus recipere ſortem, etiam durante dicto bimeſtri.vt dictum eſt *hoc eod.n.*47.& ſic tempore depoſiti ſortis principalis ille, qui vult cenſum redimere non ſolum non ſit certus de quantitate ſui debiti occaſione fructuum pro dictis duobus menſibus,immo eo tempore nec fructus dictorum duorum menſium nec etiam ſortem principalem ſoluere tenetur. Sed hæc omnia ſolum in fine duorum menſium præſtare deberet, vt dixit Rota *coram* Aldobrandino *in vna Romana prætenſorum fructuum cenſus* 9. *Martij* 1584. *quæ eſt poſt tract. deciſ.* 449. *numero* 2. & proinde non tenebatur illos deponere cum anticipatè non debeantur. Et in terminis poſſunt ſaluari dicta per Gratian. *diſcept. forenſ. tomo* 1. *cap* 8. *numero* 30. *& ſeq.* dum dicit non eſſe deponendos fructus pro dictis duobus menſibus ea ratione, quia in contractu cenſus per conſtitutionem Pij V. ſuper Cenſibus ſit prohibita anticipata ſolutio fructuum. Secundus caſus eſt quando volens redimere cenſum non facit depoſitum ſortis principalis tempore intimationis, & diſdictæ, ſed differt illud vſque ad finem duorum menſium, prout differre poſſe firmauimus in *tract. hoc eod. art. numero* 54. *& ſeqq. &* dixit Rota *in dicta Romana prætenſorum fructuum cenſus d.numero.*2. Et cùm hoc caſu iſte ſit certus de ſuo debito iàm reſpectu ſortis, quam reſpectu fructuum,etiam pro dictis duobus menſibus,*vt dictum eſt in tract hoc eod. art. ſub.n.*64. *verſ.* nec videtur.Si non deponat etiam fructus pro dicto bimeſtri depoſitum

non

non erit integrum,& proinde ſoblacebit vitio nullita-
tis, & in his terminis procedit opinio affirmatiua, &
coočluſio hic in tract. firmata.]

48 Quod † ſi ſumma vel reſpectu ſortis, vel reſpectu
fructuum non ſit liquida, & propterea depoſitum noo
poſſit fieri de certa quantitate, ne reprehendi poſſit
quod non ſit integrum, vltra depoſitum certæ quan-
titatis debet etiam præſtari cautio cum fideiuſſoribus
de ſuppleodo quidquid deficere cooſtiterit, vt per tex.
in *l. ſtatuliber rationem, ff. de ſtatulib. dicit* Ioan. Bapt.
Lup. *dict.§.4. num.104 ad fin.* Franch. Milanenſ. *deciſ.
Regn. Sicil.* 18. *num.28. & ſeq. lib.2. ſequitur.* Feliciao.
d.tom.2. lib.4.cap.vnico, n.3. verſ. denique, vbi pro hoc
articulo remittit ſe ad Barboſ. *in l.diuortio, §.vlt.par.2.
num.53. ff. ſol. matr. alios allegat* Alex. *conſ. 24. num.9.
lib.4.&* Catoc. *in tract.de oblat.part.1.de oblation.verbal.
quæſt.1. num.14.* Alex. Trentacinq. *var. reſolut. vol.1.
lib.3. in tit. de oblation. reſolut. 1. num.1. verſ. quinto non
procedit.*

Et licet Rota Genoenſ. *dec.164.n.2.* aſſerat hanc fi-
deiuſſionem non eſſe neceſſariam quando debitum eſt
turbidum, & intricatum ex not. per Bart. *in l. creditor
ſub n.4. verſ. & prædicta vera, ff. de diſtract. pign.* Et hæc
ſententia in caſu iſto verior videatur *ex not. per* Rip. *in
l. ſi ſe non obtulit. §.ait prætor, n.8. verſ. ſic ego aliter. ff. de
re iudic. cum aliis allegatis à* Trentacinq. *vbi ſupra verſ.
ſecunda reſolutio.* Cum debitor cenſus dum volens
illum redimere,ſi non eſt certus de ſuo debito, vel re-
ſpectu ſortis, vel reſpectu fructuum deponendo ali-
quam certam ſummam, & offerendo reſiduum, facta
liquidatione, non agat de conſtituendo creditorem
cenſus in mora,vt lucrum conſequatur ſed vt ipſe dam-
num euitet,& retardet curſum vſurarum, vt diſtinguit
ibi Rip.

Ego tamen conſultius facturum exiſtimo debitorem
cenſus ſi talem fideiuſſionem præſtet, maximè ſi non
ſit diues, & valdè idoneus, nam propter idoneitatem,
& diuitias liberatur à dicto onere præſtandi fideiuſſo-
rem, vt conſiderat Alex. *in d. § ait prætor, num.2. verſ.
ſed iſtud & infra, & alij relati per* Trentacinq. *d verſ.*
ſecunda reſolutio. Diues enim, & idoneus regulariter
ſatisfacit abſque præſtatione fideiuſſoris ſi ſe obliget
cum hypotheca ſuorum bonorum,vt poſt multos,quos
allegat pro communi affirmat Pyrr Maur. *in tract. de
fideiuſſor. part.2. ſect.4. quæſt.20.*

49 Quartò † depoſitum vt afficiat debet fieri penes ido-
neam perſonam, Tiraq *d.§.4. gloſ.7. n.11.* Bon. *d.tract.
art.98. num.131.*

50 Quintò † ad effectum vt depoſitum ſuffragetur &
ſit releuans debet fieri in loco, & tempore in citatio-
ne expreſſis, aliàs deponenti non ſuffragaretur, vt
admonet poſt alios Ioao. Bapt. Lup. *d. §.4. num. 112.
& ſeqq.*

51 Et † in ſumma debet habere omnes qualitates, &
circumſtantias,quas deſiderant Scribentes in legitimo
depoſito, iuxta ea quæ adnotat Menoch. *de arbitr. il.
dic. quæſt.caſu 232.* Foller. *in d.verbo,inſtrumentum gra-
tia, n.46. cum multis ſeq. vſque ad n.59.* Caſſan. *conſ 41.
n.18.& ſeqq.* Boccac *in d. ſuo tract.de cenſib.par.2.n.116.
vſque ad num.123.latiſſimè poſt alios,* Vinc.Catocc. *in d.
ſuo tract. de depoſit. Quibus addi poteſt loquens in puncto*
Ludou.de Auend. *in tract. de cenſib. Hiſpan.cap.102 n.9.
cum ſeqq.*

52 Depoſito † autem per debitorem cenſus illum redi-
mere volentem legitimè facto, illud notificabit do-
mino cenſus, vel alteri legitimæ perſonæ pro eo, qua
notificatione, & illius relatione legitimè exequuta ſi
dominus cenſus vltra duos menſes à die primæ denun-
ciationis, & diſdictæ inchoandos recuſet, vel differat
facere reuenditionem cenſus, illius debitor liberatur
ab onere ſoluendi reſponſionem cenſualem [Gloſſ. *in
l. ſolutionem 23.& ibi* Bart. *num.1. &* Caſtr. *num. 3.ff. ſol.
matr.*] Foller. *in d.verbo, inſtrumentum gratia, num.58.*
Bon. *in d.ſuo tract.de cenſib.art.38.n.116.* Felician. *d.tom.1.
lib.4.cap.vnico, n.2.& n.3. verſic. cuius rei argumento,&
tom.2. eod.lib 4. & cap.vnico, n.1.* Mich Salon. *d.contro-
uerſ.18. num.11. verſ. dico ſecundo, & verſ. dico tertio; &
reſoluit* Rota *coram* b. m. Iuſto, 9. *Aprilis*, 1601. *in illa
Romana cenſus, quæ eſt poſt tract.dec.131. n.1. &* coram
eodem, 18. *Martij*, 1602. *in illa Romana cenſus, quæ ibi-
dem eſt dec. 132. per tot. & in illa Romana fructuum cen-
ſus,* coram eodem, 9. *Aprilis*. 1606. *quæ eſt ibid dec.61.
n.2. & ſeq.* Nam † depoſitum legitimè factum habet 53
vim extinctionis cenſus ex actu retroſimili, vt fuit de
mente Rotæ *coram eod.* b.m. Iuſto, *in illa Anconitana
cenſus*, 16. *Februarij*, 1604. *quæ eſt ibidem deciſ.277. n.10.
& ſeq.*

Depoſitum † autem iſtud fieri poteſt quandocumq; 54
intra terminum duorum menſium poſt factam diſdi-
ctam cenſus, & denunciationem quod debitor vult il-
lum redimere ſiue fiat in principio dictorum duorum
menſium,ſiue in medio,ſiue † etiam in fine, cùm non 55
deſinant currere fructus cenſus à die facti depoſiti,ſed
ab vltima die dictorum duorum menſium, vt fuit re-
ſolutum in Rota *coram* Seraph. *dec.1413 num.2. part.2.*
dummodo † fiat intra illud bimeſtre, vt ſentire vide- 56
tur Rota *coram* b. m Iuſto, *in illa Anconitana bonorum,
16. Februarij, 1604. quæ eſt poſt tract.dec.177.n.8.& coram*
R.P.D. Dunoaet. 25. *Nouemb.* 1613. *in illa Ianuenſi cen-
ſus,quæ eſt ibid.dec.173.n.4.& coram* Seraph. *d.dec.1413.
num. 2.*

[Sed poteſt dubitari. An facto depoſito illud debeat
intimari domino cenſus,in qua dubitatione verior vi-
detur pars negatiua cùm enim antequam deueniatur
depoſitum ille ſit citandus ad recipiendum pretium
cenſus, & cenſum reuendendum, aliàs ad videndum
mandari de illo fieri depoſitum, vt dictum eſt ſupra
hoc *eod.art.9. num.21.& ſeqq* exiſtente domino cenſus
contumaci in recipiendo vel remittendo, iura, fiet de-
poſitum, & Iudicis decreto penes perſonam ab ipſo in
ſuo decreto nominandam rogato notario actuario, &
proinde debet dominus cenſus inquirere in actis d.
notarij, an ſit factum depoſitum. & penes quem cum
mediante illa citatione ad recipiendum,&c. eſſet cer-
tus depoſitum eſſe faciendum, vnde intrat regula,
quod præſumitur ſcientia in eo, qui tenetur indagare,
cum paria ſint ſcire,& ſcire debere,vt in caſu valde ſi-
mili reſpondit Rota *coram* Illuſtriſſimo D. Cardinale
Cauallerio, *in vna Rauennatenſi cenſus, 13. Iunij. 1607.
quæ poſt tract. eſt dec.162.n.1. & 2. vbi n.4 & 5.* afferun-
tur aliæ rationes. Videlicet quod licet in quolibet actu
ſemper præſumatur quod ſcientia ſit de ſubſtantia,non
tamen eſt de ſubſtantia intimatio,& denunciatio,quæ
non eſt neceſſaria niſi in caſibus in iure expreſſis, quæ
expreſſio non legitur in Bulla Pij V. ædita ſuper forma
creandi cenſus meritò concludendum eſt talem inti-
mationem.]

Si † autem facto depoſito pendente termino dicto- 57
rum duorum menſium, vel pendente lite ſuper reuen-
ditione talis cenſus, contingat mori dominum & cre-
ditorem cenſus, debet tale depoſitum notificari illius
hæredibus, aliàs depoſitum factum citato eorum au-
ctore illis non nocet,vt dicit Bon. *in d.ſuo tract. art.97.
n.130. per tex. in l. ſi quis in ſin citatus, & ibi not.* Bart. *ff.
depoſ. & alia iura.*

Quibus † etiam hæredibus eſſe ſignificandum ius 58
competens debitori cenſus ad illum redimendum, di-
cit idem Bon. *d.n.130.* & † vtile eſſe affirmat Foller. *in* 59
d.verbo, inſtrumentum gratia, n.47. licet. & benè, neget
id eſſe neceſſarium,ea ratione, quod † reuenditio iſta 60
debeat fieri ex iuris neceſſitate, quæ omnibus inno-
teſcit, Immo cum iſta reuendendi neceſſitas, ſit de
ſubſtantia contractus cenſualis ex *d. Bulla* Pij V. *ſuper
cenſib.* & ſæpius dictum fuit, eo ipſo quod hæredes
præfati

Digitized by Google

præfati ſciunt fuiſſe factum depoſitum pro dicti cenſus redemptione, ſcire etiam debent ſe teneri ad illius reuenditionem, vnde nulla neceſſitas cogere poteſt volentem redimere, vt notificet dictis hæredibus ius quod habet redimendi. Et hanc partem defendit Intrigl. *d. tract. q. 76. n. 6 & ſeqq.*

Sed adhuc circa hunc articulum contingit dubitari de nonnullis, & Primò, quid ſi depoſitum vt ſupra legitimè factum pereat ex eo fortè quod depoſitarius decoxerit, vel ex alio accidenti, cuius periculo pereat.

61 Et † ſi dominus cenſus iniuſtè, & abſque legitima cauſa recuſauerit reuenditionem cenſus, illi depoſitum periret, ſecus autem ſi iuſtam habuit cauſam recuſandi, quo caſu non ſibi, ſed deponenti periret, vt diſtinguunt Foller. *in d. verbo, inſtrumentum gratia, n. 50.* Io. Bapt. Lup. *d. §. 4. n. 103.* Boccac. *d. ſuo tract. de cenſib. part. 2. n. 116. el ſecundo* Felic. de Solis, *in dd. ſuis Commentar. de cenſibus tom. 2. lib. 4. cap. vnico, n. 6.* Quam ſententiam amplexus etiam fuit Nicol. Intrigl. *vbi ſupra q. 76. per tot.* & probauit etiam Rota *coram* b.m. Iuſto, 20. *Nouembris*, 1602. *in illa Romana cenſus, quæ eſt poſt tract. dec. 298. n. 2.*

62 Niſi † aliter inter partes conueniatur, vel vtriuſque partis mora conſiderari poſſit: nam primo caſu periculum, & damnum quilibet ſentiret iuxta formam conuentionis: ſecundo verò caſu eſſet commune, vt Rota *in d. Romana cenſus coram* b.m. Iuſto *proximè allegata, n. 2. & 3.*

Secundò dubitatur, An debitor cenſus poſſit, poſtquam fecit depoſitum, illud liberè reuocare, & pecu-

63 nias depoſitatas repetere? Et † partem affirmatiuam exiſtimat veriorem Foller. *in d. verbo, inſtrumentum gratiæ, num. 54.* & ſequitur Felic. *dicto tomo 2. lib. 4. & cap. vnico n. 4* ex communi Scribentium traditione. Quam tamen dicit eſſe limitandam in aliquibus caſibus, videlicet? Primò, vbi dominus cenſus acceptauit depoſitum illique conſenſit. Secundò, vbi depoſitum fuit intimatum domino cenſus, vt reciperet, & ipſe non fuit in mora. Tertiò, ſi depoſitum fuit factum mandante Iudice. Hoc idem firmat Intrigliol. *d. tract. quæſt 80, num. 3. &* Ludou. Auend. *d. cap. 102. num. 16.* Quartò, ſi fuit factum de communi partium conſenſu, tam domini, & creditoris cenſus, quam debitoris illius, vt notant Foller. *d. n. 54. &* Felic. *d. n. 4.*

[Extra dictos caſus ſi depoſitarius reſtituat depoſitum deponenti conſequitur liberationem & quod pecuniæ illæ depoſitatæ non eſſent deponentis ſed alienæ, *vt reſoluit* Rota *coram* R.P.D. Virile *in vna Romana depoſiti 16. Aprilis, 1627. quæ eſt poſt tract. dec. 475. n. 9.* vbi tamen *n. 14.* hoc declarat procedere ſi depoſitarius reſtituat ſine dolo malo, nec ſuſpicio culpæ adſit, & niſi aliqua cauſa intercedat, quare putari poſſit dominum pecuniarum eas reddi nolle deponenti, ita vt bona fides depoſitariis concurrat.

64 Si autem † debitor cenſus in caſibus permiſſis depoſitum repetat, non propterea cenſetur renunciare facultati redimendi cenſum, cum hæc facultas nec tacitè, nec expreſſè poſſit auferri, ita diſponente Pio V. *in d. ſua Bulla de cenſib.* Foller. *in d. verbo inſtrumentum Gratiæ, numer. 57.* Carocc. *de depoſ. part. 3. q. 58* Ludouic. de Auend. *d. cap. 102. num. 17. ſequitur* Felician. *d. cap. vnico, num 5.*

[Tertiò dubitat An depoſitarius debeat eſſe ſolicitus, & inuigilare, vt pecuniæ penes ſe depoſitatæ conuertantur in cauſam deſtinatam, & pro reſolutione huius difficultatis conſiderandi ſunt caſus. Primus ſit quando tempore facti depoſiti non fuit expreſſè actũ quod pecuniæ illæ in hanc, vel illam cauſam erogentur, & hoc caſu vera eſt opinio negatiua *l. fin. ff. de pignor. action.* Surd. *dec. 156. n. 1. & 5.* ſecundus eſt caſus quando tempore facti depoſiti fuit expreſſè cautum in quam cauſam pecuniæ illæ deberent erogari, & eo caſu ſi in aliam cauſam conuertantur depoſitarius malè ſoluit, & non conſequitur liberationem, vt per multa iura, & auctoritates ita diſtinguendo concludit Rota *in d. Rom. depoſiti n. 9. & 11.* Immo præſumitur adhuc depoſitum extare penes ipſum depoſitarium, *vt reſoluit* Rota *coram* R. D Coccino Decano *inter eius deciſiones impreſſas dec. 49. in fin.* Et hinc Rota aliàs reſoluit quod ſi pecuniæ fuerint depoſitatæ ea lege, & conditione quod non poſſint amoueri ſine conſenſu Titij, ſi Titio non conſentiente ex dictis pecuniis ematur cenſus, contractus erit nullus, quaſi cenſus fuerit emptus ſine pretio, *vt in dec. 115. n. 1. & dec. 121. per totam poſt tract. noſtrum de cenſib.* nam lex depoſiti debet ad vnguem obſeruari *l. ſi apud quem C. depoſ.* & quidem in forma ſpecifica, & non per æquipollens [Surd. *conſil. 37. n 7. & con. 433. n. 34. lib. 4.* & depoſitarius exburſans pecunias non ſeruata forma depoſiti non dicitur exburſare, ſed penes ſe illam retinere *l. pecuniam, ff. ſi cert. pet.* Crau. *conſ. 170. n. 8.* Tiraq. *ad l. ſi vnquam in verbo, Reuertatur, n. 277. C. de reuoc. donat.* Surd. *conſ. 281. n. 1. lib. 3.* & proinde ſi in actu deponendi ſit dictum quod pecuniæ depoſitatæ debeant integraliter conuerti in certam cauſam expreſſam non liberatur depoſitarius ſi in dictam cauſam erogetur dumtaxat pars dictarum pecuniarum, *vt dixit* Rota *in d. Romana depoſiti coram* R.P.D. Virile, *n. 12. auctoritate* Gloſ. *in l. obligatione, verbo totius ff. de ſolut. & aliorum.*]

SVMMARIA.

1 *Redemptio cenſus probatur per publicum inſtrumentum.*

2 *Inſtrumentum publicum quod ſit neceſſarium ad probandum redemptionem cenſus, vult Farin.*

Contrarium defendit Auctor, num. 10. *& ſeqq.*

3 *Solemnitas eadem requiritur in contrahendo, & diſtrahendo.*

4 *Cenſualis contractus quod requirat inſtrumentum in ſui creatione, defendunt aliqui.* n 6.

Contrarium eſt verius, n. 11. *& ſeqq.*

5 *Solutio debiti debet probari iiſdem modis, quibus probatur ipſius debiti conſtitutio.*

7 *Solutio debiti ſuper quo eſt confecta publica ſcriptura, non poteſt probari minori numero quinque teſtium.*

Declaratur vt hoc procedat, quando in conſtitutione debiti partes conuenerunt vt de eo fieret publica ſcriptura, & non forent aliter contracturæ. n. 14.

8 *Probatio quæ fit per quinque teſtes, æquipollet probationi, quæ fit per publicam ſcripturam.*

9 *Reſolutio contractus debet probari per publicam ſcripturam, vel per quinque teſtes.*

Intelligitur in contractibus, qui requirunt ſcripturam. num. 15.

11 *Cenſus impoſitio probatur multis modis, remiſſiuè.*

Redemptio Cenſus, an de neceſſitate ſit probanda per Inſtrumentum.

QVÆSTIO CXII.

aliàs part. 3. cap. 1. qu. 3. art. 10.

VT tandem huic tertiæ quæſtioni extremam manum imponamus, reliquum eſt vt in hoc decimo Articulo videamus, quibus modis probari poſſit ea ſpecies extinctionis cenſus, quæ per illius redemptionem explicatur. In quo articulo tota difficultas vide-

tur reſtricta, An ad probandum dictam redemptio-
nem & extinctionem ſit neceſſaria ſcriptura publica,
quo diſcuſſo apparebit etiam, an huiuſmodi redem-
ptio probari etiam poſſit per alia genera probatio-
num

1 Quod † autem cenſus redemptio probetur per pu-
blicum inſtrumentum reemptionis cenſus eſt tam cla-
rum, quam quod clariſſimum, & voluit Rota *coram*
bon.mem. Litta, 10. *Decembris, 1613. in illa Romana*
cenſus, quæ eſt impreſſa in fine tractat. deciſ.271. num.3.
ſed difficultas verſatur, an huiuſmodi inſtrumentum
2 ſit de neceſſitate probationis, & quod † omnino ne-
ceſſarium conſuluit Farinac.*conſ. crimin.112.num.1.& 2.*
lib 2. qui hanc partem pluribus confirmare, & com-
probare conatur, & hiſce potiſſimis rationibus, &
fundamentis.
3 Primò † quod eadem ſolemnitates requirantur in
contrahendo, & diſtrahendo *l.prout quiſque ff. de ſolut.*
l.nihil tam naturale,ff. de reg.iur. Bald. *conſ.220.n.1.lib.1.*
Oſaſ.h.*dec.Pedem.53.n.11 verſ. ad hoc facit regula.* Sed
4 in † contractu cenſuali tempore impoſitionis,& ven-
ditionis cenſus debet de neceſſitate confici publicum
inſtrumentum,manu publici Notarij,Bocc. *in ſuo tract.*
de cenſib.per.1. n.9 & par 2.n 189. & 190. ergo erit quo-
que de neceſſitate conficiendum ſuper illius diſſolu-
tione,& reſolutione.

Secundò pro eadem ſententia adducitur hæc alia
5 ratio,quæ ſuperiori non eſt admodum diſſimilis † iiſ-
dem modis debet probari ſolutio debiti, quibus pro-
batur ipſum debitum, & illius creatio,& conſtitutio.
Dec. *in d.l.nihil tam naturale,n.3. ff.de reg.iur.* Tiraq. *de*
legib.Connub.gloſ.5.n.13. ad fin.verſ. & eodem mod.. Sed
6 in † contractu cenſuali ad probandum illius conſtitu-
tionem, & venditionem requiritur ſcriptura publica
ſaltem ex legis diſpoſitione, *l. Cenſus, ff. de probat.per*
quem tex.ita dicit Bald. *conſ.210. num.1. lib.1.* ergo, &c.
ex qua ratione ſequitur aliud fundamentum. Quod
quatenus ad probationem redemptionis cenſus non
ſit neceſſarium publicum inſtrumentum, ſed poſſit
7 etiam fieri per teſtes, † non ſatis erunt duo teſtes, ſed
de neceſſitate debebunt adhiberi quinque, per regu-
lam *l.teſtium,* & ibi notant communiter Scribentes *C.*
de teſt.b. videlicet, quod vbi creditum eſt redactum in
ſcriptis,illius ſolutio non poſſit probari minori nume-
ro quinque teſtium quod notat etiam Specul. *in tit.de*
teſtib. § reſtat,n.1.verſ item cum quis, Nepos de Monte
Albano *in ſuo tract. num.84* Federic. Schench. *in ſimili*
tract.n.84. Crott. *in eod. ſuo tract. n. 226. verſ. aliquan-*
do,& alios refert Farinacc. *d.conſ 112. n.1. & 2.* ſed ſu-
per contractu cenſus vt plurimum conficitur publica
ſcriptura, vel ex iuris neceſſitate, vt mox dictum eſt,
vel ſaltem ex contrahentium voluntate; ergo ad pro-
bationem diſſolutionis, & redemptionis cenſus erunt
neceſſarij ſaltem quinque teſtes, & propterea perin-
8 de eſt, ac ſi requiratur ſcriptura publica, cum † pro-
batio quæ fit per quinque teſtes æquipolleat proba-
tioni quæ fit per publicam ſcripturam, & per inſtru-
mentum manu publici notarij confectum ex not. per
Doctor. *in d.l.teſtium, & per Gloſſ.in optimum, Cod. de*
contrahen.ſtipul. Vnde ſtatuto requirenti probationem
per inſtrumentum publicum, ſatisfit ſi probatio fiat
per quinque teſtes, Marſill. *in ſuo ſingul.157.* Maſcard.
qui alios refert, in tractat. de probat. vol. 3. concl. 1237.
num.21.
9 Quartò, † hæc eadem opinio videtur quod poſſit
confirmari ex theorica; quam attulimus *ſupra part. 2.*
cap.2. quæſt.4. art.6. nunc quæſt.87. num.20. vbi ex Bald.
conſil.415. lib. 2. relato ab Oſaſch *deciſ. Pedemont 53.*
num.15.verſ.contrarium tamen dicebamus, quod licet vbi
agitur de confectione contractus ſufficiat fieri pro-
bationem per duos teſtes; attamen quando agitur de
contractus reſolutione, ſolutio ſit probanda vel per
publicam ſcripturam,vel per quinque teſtes,quæ pro-
bationes æquipollent, vt mox dictum eſt, & propter-
ea cum in hoc articulo agatur de extinctione, & re-
ſolutione contractus cenſualis, videtur quod ſolutio
ſit probanda vel per publicam ſcripturam, vel per
quinque teſtes.

Quibus tamen non obſtantibus contrariam ſenten- 10
tiam veriorem eſſe exiſtimo,quod ſcilicet, ad proban-
dam redemptionem cenſus non ſit neceſſarium publi-
cum inſtrumentum, ſed ſufficiat quodlibet aliud legi-
timum probationis genus, quod videtur iuſtificari in
primis ex eademmet regula qua principaliter inniti-
tur Farinac. *d. conſ 112.* dum contrarium defendit, vi-
delicet, quod iiſdem modis probatur ſolutio, quibus
probatur debitum, & illius creatio, & conſtitutio.
Tiraq.*d.gloſ.5. n.13. in fine.* Nam † ſicut conſtitutio,& 11
creatio cenſus poteſt probari non ſolum per publicum
inſtrumentum,ſed multis etiam aliis modis,prout de-
ductum fuit latè *ſupra q.43. aliàs part. 1. cap 4 per tot.*
max n. 13. & ſeqq. eiſdem etiam poterit probari illius
redemptio, & maximè per teſtes, cum probatio quæ
fit per teſtes ſit cæteris firmior, & validior. Abb. *in*
rubr. ext de teſtib. Felin.*in rubr. ext.de fide inſtrum. n.1.*
late exornat Maſcard.*in ſuo tract.de probat.vol.1. q.5.n.3.*
cum multis ſeqq & probationi, quæ fit per publicum
inſtrumentum anteponi debeat, *vt eſt tex. in cap. cum*
Ioannes, § porro, ext.de fide inſtrum. & deducit Maſcard.
vbi ſup.

Quibus addi poteſt, quod cum in iure receptum ſit
quod in aliquibus caſibus, & negotiis ſit adhibenda
ſcriptura vel pro ſubſtantia actus, vel pro illius vali-
ditate, quos caſus congerit *gl. in cap.1. §. poſtquam, in*
verbo, in ſcriptis,de cenſib.lib.6. & alij, quos refert Franc.
Hercul. *de probando negatiu. n.95.* cum inter iſtos caſus
non enumeretur quod redemptio cenſus debeat in
ſcriptis celebrari, videtur ſatis veriſimile, quod in
huiuſmodi redemptione nec pro illius ſubſtantia, nec
pro eius validitate ſit de neceſſitate conficienda pu-
blica ſcriptura, & quod proinde talis redemptio poſ-
ſit per quodlibet legitimum probationis genus iuſti-
ficari. Quæ Concluſio multò verior apparebit ex
reſponſionibus, quas ad contraria ſtatim afferemus.
Non obſtant igitur ea, quæ pro contraria opinione
fuerunt allegata. Nam † ad primum quod in Conſti- 12
tutione cenſus requiratur ſcriptura apparet reſponſio
ex iis quæ diximus *ſupra dicta parte 1. capit. 4. ſeu*
quæſt. 43. vbi auctoritate Rotæ, *& aliis demonſtratum*
ſuit Pium V. *in ſua Bulla ſuper cenſibus*, non requirere
quod in creatione, & conſtitutione cenſus de neceſſi-
tate conficiatur publicum inſtrumentum,quæ hic non
repeto.

Ad id † autem quod pro ſecundo fundamento aſſu- 13
mebatur ex *l. cenſus, ff.de probat. per* Bald.*conſ.220.lib.1.*
reſpondetur primò, quod in hoc Bald.eſt ſibi ipſi con-
trarius, nam in *d.l.teſtium, verſ. ſed vt dixi, C. de teſtib.*
firmat,quod in contractibus, qui ex iuris diſpoſitione
requirunt ſcripturam (qualem eſſe contractum cenſua-
lem,dicit *d.conſ.220.*) ſolutio poteſt probari per duos,
vel tres teſtes.Ergo ſuper eius dicto nullum fieri poteſt
iuridicum fundamentum, *l. qui contraria de teſtib.* Se-
cundò reſpondetur,quod *d.l.cenſus,&* Bald. *in d.conſil.*
220. qui ea nititur, loquitur in cenſu reſeruatiuo, non
autem in cenſu conſignatiuo de quo nos agimus,quos
cenſus valdè inter ſe differre docuimus, *ſupra d.par.1.*
cap.1. q.4. art 6.

Ad illud † autem quod tertio loco afferebatur,ſcili- 14
cet,quod quando debitum eſt redactum in ſcriptis ſo-
lutio ſit neceſſariò facienda, vel per publicum inſtru-
mentum,vel per quinque teſtes,& non ſufficiat minor
numerus teſtium, reſpondetur hoc procedere quando
in creatione, & conſtitutione debiti fuit inter partes
conuentum, quod de eo cõficeretur publica ſcriptura,
&

Digitized by Google

& publicum inſtrumentum, & conrtahentes non forent aliter cõtracturi, vt animaduertit Bald. *d. conſ.* 220. *n.* 1. Crot. *in d. ſuo tract. de teſtib. n.* 226. *verſ. aliquando.* Quod non contingit in ptopoſito noſtro articulo, licet enim ex parrium voluntate tempore impoſirionis, & venditionis cenſus, vt plurimum conficiantut publica inſtrumenta, hoc tamen oon accidit ex eo, quod contrahentes nolint aliter contrahete, quam in ſcriptis, ſed vt facilior ſit huius conttactus ptobatio, *argumen. l. contrubitur, ff. de pignor.*

15 Ad quartum † verò, & vltimum teſpondetur, quod *Bald. & Ozaſch.* in contrarium allegati, loquuntut in iis conttactibus in quibus ab initio rempote eorum celebrationis tequiritur ſcripura publica, quod non contingit in contractu cenſus, in cuius impoſitione, & venditione non eſſe neceſſatiam ſcripturam diximus *ſupra, & d. part. 1. c. 4. ſeu q. 43.*

SVMMARIA.

1 *Diſpoſitio facta ob certam cauſam ab illa recipit determinationem.*
2 *Alimenta relicta ob certam cauſam illa ceſſante, amplius non debentur.*
3 *Diſpoſitio quælibet reſtringitur ad ſuam cauſam.*
5 *Maximè ſi ſit cauſa finalis.*
6 *Cenſus impoſitus ſoluendus ad certam cauſam, extinguitur deficiente cauſa.*
Intelligitur de cenſu gratis conceſſo, non de eo, qui fuit pretio emptus, num. 18.
7 *Decimæ non debentur Rectori Eccleſiæ, ſi Eccleſia ipſa funditus ſubuertatur.*
8 [*Relictum annuum factum Eccleſiæ pro officio in illa celebrando ceſſat ſi dicta Eccleſia deſtruatur.*
9 *Relictum annuum factum hoſpitali pro alendis ibi pauperibus, deſtructo hoſpitali, ceſſat.*
10 *Cenſus conſtitutus pro alicuius perſona alimentis, illa mortua, extinguitur.*
11 *Alimenta finiuntur morte alimentandi.*
12 *Conceſſio facta ob cauſam ab illa reſtringitur, & limitatur.*
13 *Relictum filio ſpurio pro alimentis non tranſmittitur ad hæredes eius.*
14 *Status Peruſ. rubr. 42. lib. 2. declaratur.*
15 *Vncia relicta ſpurio cenſetur tanquam quid ſtabile data illi loco pignoris pro alimentis.*
16 *Spurius vncium ſibi datum non tranſmittit ad hæredes.*
17 *Alimentandus ex fructibus cenſus ſi per plures annos fuerit alimentatus ab eo, qui cenſum ad dictum effectum conſtituit, non poteſt illo tempore fructus cenſus repetere.*

Cenſus extinguitur, ſi ceſſat cauſa ob quam fuit conceſſus.

QVÆSTIO CXIII.

aliàs par. 3. cap. 1. qu. 4.

EXtinguitur etiam cenſus, ſi ceſſet cauſa propter quam fuit conſtitutus, & alteri conceſſus. Nam
1 † diſpoſitio facta ad aliquam certam cauſam, & in ipſa diſpoſitione expreſſam determinatur ſecundum illam, *leg. Saio amico, ff. de annuis legat.* Vnde ſi † alicui fuerint relicta alimenta ob aliquam certam, & determinatam cauſam, ceſſat obligatio ſoluendi illa quam primum ceſſat cauſa ex qua relicta ſunt, *d. leg.*

Cencius de Cenſibus.

Saio amico, Soc. ſen. *conſ.* 68. *num.* 1. *lib.* 1. Dec. *conſ.* 621. *in princ.*

Nam † regulate eſt, quod omnis diſpoſitio reſtrin- 3
gi debeat ad ſuam cauſam, & ab illa determinetur *l.*
cum pater, §. dulciſſimis, ff. de leg. 2. Surd. *in ſuo tract. de*
alim. tit. 5. quæſt. 5. num. 5. & quod † ceſſante cauſa ceſſet 4
etiam illius effectus, *l. adigere, §. quamuis ff. de iure pa-*
tron. cum aliis apud Tiraquel. *in ſuo tract. de cauſ. ceſſan.*
part. 1. num. 12. *& ſeqq.* Maximè † ſi cauſa illa fuerit fi- 5
nalis latiſſimè, idem Tiraq. *in eod. tract. par. 2. limit. 1.*

Et propterea † ſi cenſus ab antiquo impoſitus, & 6
conſtitutus ſit ſuper ſuis bonis ſoluendus ob defenſionem caſtri, & fortalitij, ſi caſtrum, vt fortalitium illud radicitus deſtruatur, ita vt non poſſit contingere, nec dari neceſſitas illud defendendi, & tuendi, cenſus quoq; extinguitur, & amplius ſolui non debet, Rom. *conſ.* 417. *num.* 4. Crau. *conſ.* 318 *num.* 18. *& conſ.* 499. *num.* 21. *lib.* 3. *refert* Tiraq. *loco proximo citato, par. 1. num.* 217. [Mantic. *de tacit. lib. 17. tit. 7. num. 36. qui pro hac ſententia præter Roman. d. conſ. 417. allegat* Maſtrill. *ad rubr. ff. de fideiuſſor. quæſt. 31. ſub num. 222. poſt med. & in l. vn. num. 23. ad fin.* C. *de rapt. virgin.*] *& nos diximus ſupra par. 2. cap. 1. q. 4. art. 2. ſeu q. 6. num. 33.*

Prout † in ſimili videmus, quod ſi Eccleſia, cui de- 7
cimæ debentur, ſubuertatur, & funditùs corruat, ita vt ampliùs in ea ſacramenta adminiſtrari non valeant, decimarum quoque præſtatio cenſetur remiſſa Paul. de Caſtr. *conſ.* 38. *libr.* 1. Crau. *d. conſ.* 499. *numero* 20. *lib.* 33.

[Ad quod facit etiam id, † quod notat Gemin. *in* 8
cap. licet canon in prin. num. 7. de elect. in 6. & ſequitur Felin. *in cap. cum dilecta col. fin. num. 97. in fin. de reſcript. &* Marſil. *ad l. vnica num* 119. *C. de rapt. virgin.* Quod ſi ſit legatum certum quod annuum pro officio in certa Eccleſia celebrando, deſtructa Eccleſia, legatum illud expirat, & amplius non debetur ob quam rationem Ludou. de Caſanat. *conſ. 26. num. 24.* concludebat legatum factum Monaſterio Cartuſienſi extinctum eſſe, quia illud Monaſterium de Cartuſienſi effectum fuit Carmelitanum.

Quod idem † procedere dicunt præfati Doctores 9
in legato annuo facto pro alimẽtis pauperib. in certo hoſpitali dandis & præſtandis, quod deſtructo hoſpitali, amplius non debeatur ſed extinguatur.

Prout generaliter † ſi cenſus conſtituatur, vel con- 10
ſtitutus aſſignetur alicui, vt ex illius fructibus alimenta percipiat, defuncto alimentario debet etiam ceſſa-
re obligatio ſoluendi fructus ex illo cenſu: nam † cum 11
alimenta morte alimentandi, extinguantur, & finiantur *l. cum ij §. modus ff. de tranſact. l. Mela in prin. ff. de alimen. & cibar. legat.* Menoch. *conſ.* 184. *num.* 8. *lib* 2. Ceph. *conſ.* 671. *numero* 30. *lib* 5. Ita etiam debet finiri, & terminari obligatio ſoluendi fructus cenſus ad dictam
cauſam alimentorum aſſignati. Nam † conceſſio facta 12
ob certam cauſam debet ab illa cauſa reſtringi, & limitari *l. cum pater §. dulciſſimis. ff. de legat.* 2. & in propriis terminis, quod conceſſio facta pro alimentis expiret, & finiatur, ceſſante cauſa alimentorum firmarunt Bald. *in leg. eam quam num. 41. C. de fideicom. & aliis ſupra allegatis.*

Et hinc inferunt Scribentes, † quod ſi filio ſpurio 13
pater aliquid relinquat pro illius alimentis, illud non ſit tranſmiſſibile ad hæredes dicti filij ſpurij, ſed mortuo illo, reuertatur ad ipſum patrem, vel illius hæredes Gloſ. *in d. l. cum ij, §. ſi vni ff. de tranſ. latè* Dec. *conſil.* 311. *num.* 3. Calcan. *conſ.* 59. *num.* 11. *in fin. & ſubſcribentes ad ipſum conſ.* 60. *num.* 3. *& conſ.* 62. *ſub num.* 17. Alex. *pro communi conſ. 74. ſub num. 6. verſ. nec. dicat lib.* 3. Crauet. *conſ* 602. *num.* 12. *lib.* 4. Menoch. *de arbitr. iud. caſ.* 169 *num.* 10 *verſ. & differt hac iuris ſententia, cum aliis cumulatis à* Gabr. *in tit. de alim. concl.* 2. *num.* 20. *& per* Craſſ. *in tract. de ſucceſſion. § legatum quæſt. 6. num. 1.*

14 Et † hæc conferunt ad intellectum Statuti *Peruſini ſub rubr.* 42. *lib.* 2. dum ibi diſponitur, quod pater naturalis teneatur, & debeat relinquere filio ſpurio duodecimam partem ſuorum bonorum loco alimentorum, quod illa vnica non acquiratur perpetuo dicto ſpurio, ſed eo defuncto, debeat redire ad patrem, vel illius hæredes, vt concludit Honded. *conſ* 95. *numer.*66. *& ſeqq. lib* 1. & Ego pluries in contingentia
15 facti defendi. Nam tale † relictum, vt quid ſtabile cenſetur datum ſpurio loco pignoris pro alimentis, vt poſt Bartol. & Rebuff. *vt adis.* Anton. Corduba *ad leg. ſi quis à liberis*, §. *idem reſcripſit numer.*71. *ff. de li-*
16 *ber. agnoſc. vbi numer.*79. *ſubdit* quod † ſpurius illud nec alienare, nec ad hæredes tranſmittere poterit. Sed fuit aliquando dubitatum an ſi alimentarius dictos annuos cenſus ſibi pro alimentis aſſignatos non fuerit
17 conſecutus nec illos exegerit; † poſſit poſtea pro tempore præterito exigere, & repetere. Et enim huiuſmodi articulus fuiſſet in Rota propoſitus, & pluries diſcuſſus, in vna cauſa Romana pecuniaria fuit per plures deciſiones reſolutum cum diſtinctione. Quod quatenus iſte alimentarius conſecutus fuit alimenta ab eo, qui dictos fructus cenſuales pro illius alimentis conceſſerat ipſe non poſſit illos vlterius repetere, ſecus ſi fuit ab illo alimenta conſecutus: Et ita fuit bis reſolutum coram Reuer. P. D. Dunozetto, *videlicet* 14. *Iunij* 1619. *&* 26. *Nouembris* 1620. *vt poſt tract. dec.*437. *&* 438. *& rurſus fuit idem hic confirmatum coram* R. P. D. Veroſpio, *videlicet* 5. *Iulij*, *&* 8. *Nouembris* 1621. *quæ ſunt ibid. dec.*439. *&* 440.

Quod procedit etiam, quod ex cementis dicti fortalitij, ſeu Eccleſiæ alterum fortalitium, & altera Eccleſia in eodem loco reædificetur, nam cum illud non poſſit dici idem fortalitium, & eadem Eccleſia: ſed aliud, & alia diuerſa, vt dixi *in tract. var.* 3. *car.* 1. *quæſt.* 1. *art.* 3. *ſeu q.* 101. *n.*15. vtique obligatio ſemel extincta amplius reuiuiſcere non poteſt *l. qui res*, §. *aream. ff. de ſolut. l. cum ex cauſa in fin. C. de remiſ. pign.* Crauet. *conſil.* 193. *num.*10.

Et proinde cenſus, cuius ſolutionis obligatio ob deſtructionem fortalitij, ſeu Eccleſiæ penitus ceſſauerat per nouam refectionem, & reædificationem reuiuiſcere non poteſt. Licet ſecus eſſet ſi fortalitium illud, & illa Eccleſia non fuiſſent funditus deſtructa, ſed particulatim refecta, ſcilicet vno tempore pro vna parte, & alio tempore pro alia parte & nunquam in totum, & integraliter, cum enim eo caſu ſemper permanſerit idem ædificium cenſus nunquam fuit extinctus, & proinde debetur *arg. text. in l. ſi ita legatum ſit* 68. *ff. de legat.* 1. *vbi* Bart. Alex. Iaſ. *& alij ita diſtinguunt, & latè deducit* Ludou Caſanet *conſ* 26. *num.*30. *cum multis ſeqq & n.*37. *multos in hanc ſententiam allegat.*]

18 Hoc tamen † intelligendum eſt, non de cenſu qui conceſſus fuit ob ſolutionem pecuniæ, & mediante pretio, ſed de eo qui conceſſus fuit gratis, & titulo merè lucratiuo. In cenſu enim empto non poteſt conſiderari talis cauſa impoſitionis, cuius ceſſatio poſſit cenſum ipſum extinguere, & liberare imponentem à neceſſitate illum ſoluendi. Nam in cenſu emptitio, & qui per ſolutionem pecuniarum conceditur, nulla alia cauſa impoſitionis, & obligationis ſoluendi annuam reſponſionem cenſualem conſiderari poteſt quam ipſamet pretij, & pecuniarum ſolutio, quæ non poteſt dici ceſſare niſi per actum priori ſimilem, & ſic niſi pecunia, & pretium in emptionem eiuſdem cenſus erogatum reſtituatur, vt diximus *ſupra hoc eod. capit.* 1. *quæſt.* 3. *art.* 1.

SVMMARIA.

1 *Cenſus extinguitur, ſi fundus illius tranſeat in dominium domini cenſus.*
Intelligitur 1. *Quando cenſus fuit impoſitus ſuper ſolo fundo, qui tranſiuit in dominium domini cenſus ſecus ſi ſuper pluribus, quorum tantum vnus tranſeat ad illum* num. 7.
Intelligitur 2. *vt dominus cenſus non amitat ius repetendi ſortem* n. 9.
Intelligitur 3 *quando dominus cenſus non acquiſiuit dominium illud irreuocabiliter, ſed reuocabiliter* numer. 12.
2 *Res propria nemini ſeruire poteſt.*
3 *Seruitus extinguitur, ſi prædium ſeruiens tranſeat in dominium domini fundi dominantis.*
Intelligitur ſi totus fundus ſeruiens efficiatur domini fundi dominantis, ſecus ſi remaneat pars fundi, quæ ſeruire poſſit, num 8.
[*Vſusfructus extinguitur ſi vſufructuarius proprietatem, vel proprietarius acquirat vſumfructum.*]
4 *Ius conſequendi decimam ex fundo extinguitur ſi is cui decima debetur efficiatur dominus prædij ex quo decima ſolui debet.*
[*Cenſus extinguitur ratione incompatibilitatis ſi dominus cenſus acquirat fundum cenſuatum.*
Sed ſi ceſſat incompatibilitas, cenſus reuiuiſcit.
Declara, vt num 6]
5 *Cenſus non extinguitur ſi fundus illius tranſeat in dominium alterius, quam domini cenſus.*
6 *Cenſus per alienationem fundi ſuppoſiti non extinguitur.*
7 *Cenſus impoſitus ſuper duobus fundis vno tranſeunte in dominium domini cenſus, ſuſtinetur in alio quatenus ſit capax.*
8 *Seruitus non extinguitur ex eo, quod dominus prædij dominantis efficiatur dominus prædij ſeruientis, ſi remaneat pars fundi, quæ ſeruire poſſit.*
9 *Dominus cenſus acquirens dominium fundi cenſuati, non amittit ſortem principalem.*
10 *Sed poteſt agere contra debitorem cenſus, vt ſortem reſtituat.*
11 *Vel vt alium cenſum eiuſdem qualitatis ſibi conſtituat.*
12 *Dominus cenſus ſi acquirat dominium rei cenſatæ irreuocabiliter cenſus extinguitur, ſecus ſi reuocabiliter.*
13 *Cenſus tamen reuiuiſcit, ſi domino cenſu euincatur dominium rei cenſuatæ.*
[*Seruitus extinguitur ſi dominus fundi dominantis efficiatur dominus prædij ſeruientis.*
Intellige ſi efficiatur dominus irreuocabiliter.]
14 *Intelligitur ſi dominus cenſus recipiat fundum illum in extinctionem cenſus, ſecus aliàs.*
[*Ampl. vt per alienationem prædij olim ſeruientis non reuiuiſcat ſeruitus.*]
15 *Cenſus per acquiſitionem fundi cenſiti, non extinguitur ad effectum retinendi fundum iure prælationis.*

Cenſus extinguitur, ſi dominus cenſus efficiatur dominus fundi cenſuati.

QVÆSTIO CXIV.

aliàs part. 3. *cap.* 1. *qu.* 5.

QVod † cenſus extinguatur, ſi res cenſui ſuppoſita tranſeat in dominium domini cenſus, videtur concludendum ex Boer. *deciſ.* 399. Benedict. Bon. *in ſuo tractat. de cenſib. artic.*69. *numer.*102. *vbi hanc ſententiam* 1

tentiam amplectitur, & eam non obſcurè probauit Rota coram b.m.Penia, 29. Aprilis, 1592. in illa Romana cenſus de Comitibus, quæ eſt impreſſa poſt tract. dec.299. n.1. & expreſſè fuit amplexa coram.R.P. D. Manzanedo, 6. Februarij,1615. in Romana cenſus quæ eſt ibidem dec.182. num.2.& in illa Romana domus,22.Iulij,1611 coram Illuſtriſſ.Cardin.Lancellotto,quæ ibid.eſt dec.306.n.6.& coram R.P.D.Dunoxet.in illa Romana Prælationis,2 Aprilis,1618.quæ ibid.eſt deciſ.308. num.4. [& coram R.P.D. Virile in vna Romana fructuum cenſus 14. Iun.1628. dec. 510. n.1. part. tract.] & videtur ex infra ſcriptis reddi indubitabile.

Primò, quia cùm per impoſitionem cenſus conſtituatur ſuper fundo, qui cenſui ſubiicitur, quoddam ius reale, vt diximus ſup. par.1. cap.2. quæſt.3. art.1. vbi ex mente Rot. & aliorum firmauimus hanc cenſus impoſitionē ſpeciem quandam ſeruitutis præſe ferre, licet vera, & formalis ſeruitus non ſit, & propterea ſi-

2 cut † id quod meum eſt mihi ſeruire non poteſt, 2. Vranius,ff.de fidei.l.vti frui.ff. ſi vſusfr.petat.l.neq; pignus ff.de reg.iur. Qua ratione non poſſe quem ſuper re ſua ad ſui commodum cenſum imponere aliàs dicebat Rota coram Illuſtriſſ. Card Lancellotto 9. Decembr. 1602.in illa Romana nullitatis cenſus,quæ reperitur impreſſa in fine tract.dec.1. num.6. & coram Illuſtriſſ. Cardin. Ludouiſio, 26. Nouembris 1604 in illa Romana cenſus, quæ eſt ibidem dec.5. num.9. & rurſus coram R.P.D. meo Vbaldo 14. Decembr.1613. in illa Romana retractus domus,quæ ibidem eſt deciſ.71.n.8.& coram R.P D. Manzanedo,6.Februar.1615. in illa Romana cenſus, quæ eſt ibid.

3 dec.182. num.2. Vnde † ſicut ſeruitus realis ſtatim atq; quis efficitur dominus vtriuſque prædij dominantis, ſcilicet, & ſeruientis tollitur confuſione,& extinguitur,l.quidquid. in fine ff. commun. prædior l.1. ff. quemadmod.ſeruit.amittat l.ſi commune, ff de ſeruit. ruſticor. prædior.l.tertia prædia.in fine.C.eodem tit [Sicut ſi proprietarius acquirat vſumfructum vel vſufructuarius proprietatem, ita vt vſusfructus cum proprietate conſolidetur extinguitur ſeruitus vſusfructus, l. ſi tibi ff. quib.mod. vſufr. amitt. l. ſi vſufructuarius, ff de vſufruct. quemadmod caue.§. fin. inſtit. de vſufr. Caualcan. dec.3. n.42. par.4.] Ita etiam dicendum eſt, quod ceſſet, & extinguatur ius percipiendi fructus cenſus impoſiti ſuper fundo.poſtquam dominus cenſus eſt effectus dominus fundi cenſui ſuppoſiti. & quaſi ſeruientis, vt dixit in puncto Rota coram b.m Penia, 29. Aprilis,1592.in illa Romana cenſus de Comitibus, quæ eſt poſt tract. deciſ. 299.num.1.

4 Secundo † hæc eadem ſententia confirmatur ex iis, quæ poſt Iacob. Butrig. notat Bened. de Plumbino per illum tex. in l.ſi is cui, in fine,ff.de ſtatu liber.vbi concludunt,quod ſi quis emat fundum ſibi debentem decimam,deinde verò vult illum reuendere debet eſſe cautus in reuenditione, vt reſeruet ſibi expreſsè ius conſequendi præfatas decimas ex illo fundo. aliàs ſi fundus venderetur ſimpliciter tranſiret in emptorem liber, & abſque onere ſoluendi decimas præfatas, ſequitur Veronen. cautela 92. incip.ſi aliquis emit [Boër. conſ.47.num.9 Bertaz. de clauſ. Inſtrum.c.23.gloſ.31. n.5. Cancer.var.reſ.vol.1.cap.4.num.210. Quod non alia ratione contingit, niſi quia aſſequendo mediante dicta emptione dominium dicti fundi ex quo decima debebatur extinctum fuerat ius, quod ante dictam emptionem habebat conſequendi decimas ex eo:Ergo eodem modo à ſimili ſi dominus cenſus acquirat, dominium fundi cenſiti, debet amittere ius conſequendi cenſum ſuper eo impoſitum.

[Hoc autem caſu cenſus extinguitur per iurium confuſionem ratione incompatibilitatis, vt dicebat Rota coram Seraph. deciſ.87. num.3. & in illa Romana prælationis coram R.P.D. Dunoxetto, 2. Aprilis, 1618. quæ eſt poſt tract.deciſ.308. num.7. & coram R.P.D.Pamphilio, in vna Romana cenſus,20. Februarij 1612.quæ eſt poſt tract.deciſ.411.num.7. vbi tamen ſubdit, quod ceſſante incompatibilitate,cenſus ipſe reuiuiſcit.]

Ex quibus videtur non eſſe fidendum de Gaſp. Roder.dum in ſuo tract.de ann reddit. lib.2 quæſt.9. num.43. verſ.ex quo infertur: dicit quod ſi creditori cenſus per Iudicis ſententiam pro fructibus decurſis.& non ſolutis addicatur fundus ſubiugatus, non extinguitur cenſus,niſi fundus ille æquiualeat ſorti & penſionibus decurſis, & quo caſu tantum concedit extingui cenſum, & procedere opinionem ſupra ex Boër. dec.399.& aliis confirmatam.

Verum † enimuerò ſi bona ſuper quibus cenſus im- 5
poſitus.& collocatus fuerat tranſeat in dominium non domini cenſus, ſed alterius cuiuſcumque perſonæ extrinſecæ vtique cenſus non extinguitur,cùm † ob ven- 6
ditionem fundi cenſuati cenſus non alteretur, vt fuit firmatum in Rota coram Reuerendiſſ.P.D. Sacrato,27. Ianuary, 1602. in illa Romana cenſus,quæ eſt impreſſa poſt tract. deciſ. 204. num.7. & in alia Romana cenſus coram eod.14 Ianuar.1602 quæ eſt ibid.deciſ.90.numero 5. & 11. vbi Rota mouetur tum auctoritate Couar. var reſolut libr.3. cap 7. numero 6.tum quia ſi per alienationem fundi cenſui obnoxij extingueretur, cenſus eſſet in poteſtate venditionis, & debitoris illius ſtatim atque cenſum vendidiſſet alienando fundum ſuppoſitum ſubtrahere ſe ab onere illum ſoluendi & reddere eluſorias omnes cautiones, & ſine quibus emptor cenſus non contraxiſſet quod pro valdè abſurdo reputat ibi Rota, & nos diximus latè ſupra part.2.cap 2.q.3.art.4. ſeu q.76.

Concluſio autem principalis, vt ſupra formata, & comprobata debet aliquot modis declarari.& quidem.

Primò, † vt ſit vera quando cenſus fuit impoſitus 7
ſuper vno ſolo prædio, quod tranſeat poſtea in dominium domini cenſus, ſecus autem ſi fuerit conſtitutus, & collocatus ſuper pluribus. quia eo caſu ſi vnum ex dictis prædiis tranſeat in dominium domini cenſus ſuſtinebitur cenſus ſuper alio prædio quatenus ſit capax, & reddat tot fructus ex quib. ſolui poſſit integra reſponſio cenſualis: quod probatur tum quia eo caſu cenſus cenſetur impoſitus inſolidum ſuper omnibus illis prædiis, vt dictum fuit ſupra part.1. cap.2. quæſt.3. art.2. nunc quæſt.41. auctoritate Rotæ in pluribus deciſionibus, quibus addenda eſt in puncto reſolutio Rotæ facta coram R.P.D. Vbaldo, 10. May, & 15. Decembr.1614.in illa Romana Retractus domus,quæ eſt impreſſa poſt tract. dec.71, numero 9. [& deciſ.159. numero 5.vbi alias deciſiones referuntur, & in Rom. cenſus 5. Iulij 1627.coram R P.D Merlino quæ eſt ibid. deciſ.542. num.6. verſ. nec etiam.] Et hanc Concluſionem reperio poſt hæc ſcripta placuiſſe Ludou.de Auend. de cenſib.
Hiſpan. cap.101. num 7. tum † quia videmus in ſimili 8
de ſeruitute, quæ non extinguitur, quamuis dominus fundi ſeruientis efficiatur etiam dominus fundi dominantis, vel contra, ſi remaneat pars fundi, quæ ſeruire poſſit,l.vt pomum,§.1.vbi Bart.& Caſtren.ff. de ſeruit. Doctor.in l.pro parte,ff.eod tit.& in l.ſi communi fundo, & in l.vnus ex ſociis, §.1.ff.de ſer.ruſti. præd. Cæpol. in ſuo tract.de ſeruit.vrban.præd. cap.22. & ita in puncto declarauit hanc concluſionem Rota in illa Romana retractus domus coram D meo Vbaldo, proximè allegata num.11.dicens ita fuiſſe reſolutum alias coram bon.me. Penia, in illa Romana cenſus de Comitibus, 29. Aprilis, 1592.quæ eſt poſt tractat.deciſ.299.

[Nec ab iſta concluſione eſt recedendum ex iis quæ dicit Couar.var.reſolut.lib.3. cap.7. num.7. verſ.ſed quia hypotheca, dum nititur comprobare, quod cenſus impoſitus ſuper pluribus prædiis non cenſeatur inſolidum ſuper ſingulis impoſitus,ſed cuilibet fundo proportionabiliter iuxta quantitatem, & qualitatem, ſi verum eſſet, ſequeretur, quod cenſus deberet

proportionabiliter extingui, prout dominus cenſus
efficeretur dominus partis fundi cenſuati. & quod non
deberet remanere totus cenſus extinctus, ſi ea pars
fundi, cuius non eſt effectus dominus ille, qui eſt do-
minus cenſus eſſet capax totius dicti cenſus. Quoniam
præterqoam qnod Couat. *met. d. num. 7. ad fin.* de veri-
tate huius ſui dicti dubitat, & contrariam ſententiam
in Hiſpania fuiſſe receptam teſtatur illud etiam non
placuit Rotæ in pluribus cauſis, & fuit per nos re-
probatum ſupra in tract. *hoc 1. cap. q. 1. art. 2. n. 4. & ſeqq.*
& faciunt ea, quæ vno verbo tetigimus *part. 1. c. 3. q. 3.
art. 2. n. 20. & ſeqq.*]

9 Secundò declaratur † eadem concluſio, vt procedat
dumtaxat quo ad effectum, vt debitor cenſus libere-
tur ab onere ſoluendi fructus annuos dicti cenſus; non
autem vt dominus cenſus amittat ſortem principalem,
& pretium, quo cenſum illum emerat.

10 Immo † ipſe eo caſu agere poterit contra debito-
rem cenſus, vel vt ſibi ſortem, & pretium cenſus reſti-
11 tuat, vel † vt ſibi conſtituat alium ceoſum eiuſdem
quantitatis, & bonitatis ſeruata forma *Bulla* Pij V. *ſu-
per cenſibus*, vt alibi dictum fuit.

12 Tertiò † declaratur, vt ſit vera eadem principalis
concluſio quando dominus cenſus efficeretur etiam
dominus fundi cenſuati irreuocabiliter ſecus autem ſi
illius dominium aliquo caſu reſolui contingeret. Nam
quidquid dicant Ludou. Aueud. *d. tractat. cap.* 108. *n.* 8.
& Nicol. Intrigliol. *ſup. Bul. de cenſib. queſt.* 67. tali ca-
13 ſu † reuiuiſcit, vt firmat Milanenſ. *dec. 9. n. 43. & ſeqq.
qui reſpondet rationibus* Intrigliol. *quem reprobant etiam
addentes ad ipſummet* Intrigliol. *ibi in littera A. & can-
dem ſententiam fuit amplexa* Rota, *&c. vt declarauit*
Rota *coram* Seraph *dec. 872. num. 3. part. 1. auctoritate*
Tiraq. *de retract. lignag. §. 1. gloſ. 7. n. 67. cum duob. ſeqq. &
repetitur eadem* Rota *coram* R.P.D. Coccino Decano, 20.
Iunij, 1616. *in vna Veliterna cenſus, quæ eſt impreſſa poſt
tract. dec. 300. ad finem, & in illa Romana Prælationis, qua
quæ eſt ibid. dec.* 308. *num.* 7.

[Sicut dicimus de ſeruitute, quæ licet extinguatur
quando dominus prædij dominantis efficitur etiam
dominus prædij ſeruientis *l. quicquid in fin. ff. commun.
prædior. & diximus ſupra tract. hoc eod. art. n. 3.* Hoc ta-
men eſt verum ſi acquiſitio dominij ſit irreuocabilis,
ſecus autem ſi ſit reuocabilis, *l. legatarius, § 1 & ibi
communiter ſcribentes, ff. de leg. 1. cum alijs apud* Tiraq.
*de retr. lignag. §. 1. gloſ. 7. n. 71. & de retract. conuent. §. 2.
gloſſ. vnic. num. 10. refert* Bertaz. *de clauſul. inſtr. clauſ.* 13.
gloſ. 3. n. 5. alios congerit Cancer. *var. reſol. vol. 3. cap. 4.
num.* 209.]

14 Quod † tamen intelligendum eſſe exiſtimo, vt pro-
cedat quando fundus ille non veniret ad manus domi-
ni ceuſus ex titulo veræ dationis in ſolutum ſibi à de-
bitore cenſus factæ in extinctionem dicti cenſus, quo-
niam eo caſu actio, & hypotheca ſemel extincta am-
plius noo poſſet reuiuiſcere: vt deducit Surd. *dec. 267.
n. 6. per tex.* quem dicit expreſſum, *in l. eleganter, in princ.
ff. de pignor. act.* [Et propterea ſi eo caſu dominus cen-
ſus fundum illum alienet, & in alium transferat, non
tamen reuiuiſcit cenſus, ſicut non reuiuiſcit ſeruitus
extincta ex eo, quod dominus fundi dominantis ſit
effectus dominus etiam fundi ſeruientis, ſi ipſe poſtea
eundem fundum, qui olim ſuo fundo ſeruitutem de-
bebat, alienet, *tex. in l. ſi ædes in princ. ff. de ſeruit. vrb.
prædior. per quem* Io de Amic. *conſ. 81. n. 2. refert.* Bertaz.
d. gloſ. 3. n 4.] ſed quando fundus ille tranſit ad domi-
num cenſus ex alia cauſa, quia tunc non intrat illa ra-
tio quod hypothecata cenſeatur extincta & ideo non
prohibetur dominum cenſus agere primæua actione
aduerſus debitorem cenſus, *l. ex ſextante, §. latinus lar-
gus, ff. de except. rei iud. & declarat* Surd. *d. n. 6. verſ. &
non obſtat, & n. 11. in fine.*

Quartò principaliter declaratur ſupra firmata con-
cluſio: quod cum hoc caſu cenſus extinguatur ſolum
ratione incompatibilitatis, vt dixit Rota *in d. Romana
Prælationis, num. 7. & in alijs deciſionib. ibi relatis*, per
acquiſitionem dominij fundi cenſuati factam à domi-
no cenſus, non extinguitur † ipſe cenſus quo ad effe- 15
ctum retentionis, & manutentionis dicti fundi iure
prælationis, vt in puncto declarauit Rota *in d. Romana
pecuniaria, numer. 5. & ſeqq.* Nam hoc ius prælationis
tribuit etiam ius retinendi, vt diximus *ſupra part. 2.
cap. 1. queſt. 1. artic. 4. nunc queſt. 66. num. 1.* Quod non
amittit dominus cenſus, ſi acquirat dominium dictæ
rei cenſuatæ.

SVMMARIA.

1 *Cenſus extinguitur, ſi per Iudicis ſententiam fuerit
declaratus nullus.*

2 *Declaratur ſi talis ſententia tranſiuit in iudicatum ſe-
cus ſi per appellationem fuit ſuſpenſa.*

3 *Iudex non poteſt annullare cenſum ſi non producatur
illius inſtrumentum apud acta, vel aliter illius nul-
litas probetur.*

4 *Cenſu per Iudicis ſententiam extincto, ſors principalis
repeti poteſt.*

*Cenſus extinguitur, ſi declaretur nullus per
Iudicis ſententiam.*

QVÆSTIO CXV.

aliàs part. 3. cap. 1. qu. 6.

EXtinguitur † alio modo cenſus, ſi Iudex per ſuam 1
definitiuam ſententiam illum declarauerit nul-
lum, & vſurarium, vt dixit Rota *coram* b.m. Iuſto, 18.
Iunij, 1602. *in illa Romana cenſus Sancti Celſi, quæ eſt im-
preſſa poſt tract. dec. 229. n. 4.*

Quod tamen † intelligendum eſt ſi, & poſtquam 2
ſententia illa tranſitum fecerit in rem iudicatam: nam
ſi fuerit per appellationem ſuſpenſa, ſicut non retar-
dat manutentionem in quaſi poſſeſſione exigendi cen-
ſum, vt fuit deductum *ſupra part. 2. cap... q. 5. art. 2.* co-
dem modo, & multò minus poterit operari totalem
dicti cenſus extinctionem, & priuatiooem domini il-
lius ſuo iure.

Ad hoc autem † vt Iudex poſſit ſuper nullitate cen- 3
ſus validè pronunciare, neceſſe eſt, vt coram eo produ-
catur inſtrumentum venditionis cenſus in publicam,
& authenticam formam, quia aliàs illo non viſo, non
poterit Iudex ſuper prætenſa nullitate cognoſcere, &
iudicare an cenſus iure poſſit nullus, & inualidus de-
clarari, vt fuit dictum in Rota *coram* R.P.D. Marco-
montio, 13. *Iunij*, 1605. *in vna Rauennatenſi cenſus, quæ
eſt poſt tract. dec. 301. num 2.*

Quod dictum erit maximè verum in cenſu conſti-
tuto iuxta formam Conſtitutionis Pij V. *ſuper cenſib.*
retenta opinione illorum, qui volunt ſuper conſtitu-
tione, & venditione cenſus eſſe de neceſſitate confi-
ciendum publicum inſtrumentum manu publici No-
tarij, vt dictum fuit *ſupra par. 1. cap. 4 nunc q. 43 n. 4. &
ſeq.* quia tamen reſpectu probationis hæc ſententia
non eſt communiter recepta cum *d. cap. 4. n. 15. & ſeq.*
demonſtratum fuerit ad probationem impoſitionis
cenſus non eſſe neceſſariam publicam ſcripturam:
ideò hæc concluſio non poterit verificari, niſi in caſi-
bus, in quibus ſuper venditione ceoſus fuit confectum
inſtrumentum publicum in aliis autem caſibus in qui-
bus cóſtitutio, & venditio cenſus probabitur, per aliud
genus

Google

genus probationis erit deducenda,& iuſtificanda nullitatis illius aliundè,quàm per inſtrumentum.

4 Vbi † autem Iudicis ſententia lata ſuper nullitate cenſus in rem tranſiuit iudicatam ſors ipſa principalis,& pretium, quo cenſus emptus fuerat poteſt per dominum cenſus repeti,vt declarauit Rota *coram* b. m. Penia, 18. *Iunij*, 1599. *in illa Romana cenſuum de Romulis, quæ eſt in fine tract. dec.*287. *num.*2.

SVMMARIA.

1 *Cenſus fundatus ſuper re, in qua imponens habet ius temporale,extinguitur ſi ius illud expiret.*

2 *Reſoluto iure datoris, reſoluitur ius acceptoris.*

3 *Cenſus impoſitus à Vaſſallo ſuper re feudali, extinguitur finito feudo.*

4 *Cenſus impoſitus ab emphyteuta ſuper re quam retinet in emphyteuſim, ceſſat finito iure emphyteutæ.*

5 *Clericus poteſt imponere cenſum ſuper bonis ſui beneficij duraturum dumtaxat, donec ipſe eſt dominus dicti beneficij.*

6 *Cenſu extincto,ceſſat obligatio fideiuſſoris.*

[*Fideiuſſor qui ſe obligauit dumtaxat pro fructibus cenſus illo reſoluto non tenetur ad intereſſe ob retardatam ſortis reſtitutionem.*

Fideiuſſor qui ſe obligauit ſimpliciter pro toto contractu cenſus,tenetur ad intereſſe cenſu reſoluto.]

7 *Fideiuſſor cenſetur præſtitus ſecundum naturam contractus, ſuper quo fuit adhibitus.*

8 *Fideiuſſor non tenetur in plus,quàm teneatur principalis debitor.*

9 *Etiam quod ſit fideiuſſor euictionis.*

10 *Cenſu extincto ex eo quod expiret ius, quod imponens habebat ſuper re cenſui obnoxia, dominus cenſus poteſt repetere ſortem.*

Cenſus extinguitur, ſi venditor illius in re quam ſupponit habeat ius temporale, & illud expiret.

QVÆSTIO CXVI.

aliàs part. 3. *cap.*1. *quæſt.* 7.

1 ALius ſuccedit modus,quo cenſus extinguitur † & eſt, quando fuit impoſitus & collocatus ſuper fundo in quo imponens habebat ius temporale, ſi illud ius, reſoluatur [nam licet cenſus non extinguatur ob decoctionem impoſitoris, & debitoris cenſus, *vt dicebat* Rota *coram* Illuſtriſſimo D. Cardinale Caualletio,*in illa Romana de Furaghis*, 27. *Iann.*1620.*dec.*495. *num.*2. *poſt tractat.* extinguitur tamen ſi reſoluitur ius quod ipſe habet in re ſuper qua cenſum conſtituit]

2 nam † reſoluto illo iure, & ſic iure datoris reſolui etiam ius acceptoris, & ſic ius emptoris, & domini cenſus, dicunt communiter Scribentes,ex regula, *l. ex vectigali, ff. de pignor. & in his propriis terminis, volunt* Rota *coram* b.m. Cardin.Platto, 6. *Aprilis*, 1590. *in illa Viterbienſi cenſus, quæ eſt impreſſa poſt tract.dec.*15. *n.*10. Licet ſecus ſit,ſi dominus fundi cenſuati illum alienet: nam ex tali alienatione nullo modo reſultat extinctio cenſus ſuper eo impoſiti. vt demonſtratum fuit *ſupra hac ead. part.*3. *q.*5 *ſeu* 114. *n.*5. *&* 6.

Poteſt autem iſte caſus multipliciter exemplificari, &

3 Primò † in cenſu impoſito à vaſſallo ſuper prædio feudali, qui licet ſubſiſtat durante iure vaſſalli poſtquam autem feudum fuit reuerſum ad dominum vel alteri apertum,vel alio modo vaſſallus eo priuatus remanſit, onus dicti cenſus ſuperimpoſiti euaneſcit, *c.*1. *§.quid ergo,de Inueſtit.de re alien.fact.in vſib. feud.* Clar. *in ſua pract. §.in feudum quæſt.*37.Pariſ.*conſ.*98.*n.*4.*lib.*2. *& nos latè explicauimus ſupra part.*1.*cap.*2.*q.*2.*art.*3. *nunc q.*21.*per totam.*

Secundum † poteſt afferri exemplum in emphyteuta,qui ſimpliciter imponat cenſum ſuper re quam retinet in emphyteuſim cenſus iſte extinguitur ſtatim atque expirat ius emphyteutæ imponentis,vt diximus *d.q.*2. *art.*2. *ſeu q.* 22. *per totam.* 4

Tertiò † poteſt exemplificari in Clerico beneficiato,qui licet poſſit ſuper bonis ſui beneficij, & ſuæ Eccleſiæ abſque ſolemnitatibus requiſitis imponere cenſum,ille tamen extinguitur,& reſoluitur ſtatim atque per ceſſum, vel deceſſum,vel aliam quamcumque cauſam beneficium amittat,vt dictum fuit *in d. cap.*2. *q.*3. *art* 2. *ſeu quæſt.*24. 5

Ex quo 2. *cap.* alia peti poſſunt exempla ad demonſtrandum quod finito iure, quod imponens cenſum habet ſuper prædio quod ſupponit, extinguitur etiam ipſe cenſus, quæ omnia conſultius prætermitto.

Vbi autem † cenſus extinctus fuerit ex eo, quod ius imponentis fuerit reſolutum, nec fideiuſſor præſtitus de ſoluendo cenſum, vel pro illius euictione amplius remanet obligatus: [Rota *coram* Reuerendiſſimo Patre Dom. Dunozetto, *in vna Romana cenſus*, 24. *Aprilis*, 1630. *quæ eſt poſt tractat. deciſ.* 248. *num* 3. 6

Sed fuit dubitatum An iſte fideiuſſor reſoluto cenſu remaneat ſaltem obligatus ad damna, & intereſſe, & Rota *in eadem cauſa coram eodem*, 14. *Nouembris*, 1631. *quæ eſt poſt tractat. deciſ.*549. hanc dubitationem reſoluit conſiderando formam obligationis fideiuſſoriæ, nam ſi fideiuſſor obligauit ſe dumtaxat pro ſolutione fructuum cenſus, prout erat in caſu dict. deciſionis, & cenſu reſoluto puta per euictionem fundi irreuocabiliter ſecutam,& non tenetur nec ad fructus, nec ad damna, & intereſſe, *vt in dict. deciſ. numer.*6. 7. *&* 9. Si autem fideiuſſor ſe obligauit pro toto contractu, & obligatio eſt indefinita, & abſolutè concepta, & tunc tenetur ad damna, & intereſſe, *vt ibi per* Rotam *numer.* 8.] nam † fideiuſſor intelligitur præſtitus ſecundum naturam contractus cenſualis ſuper quo fuit adhibitus, & acceſſit Ruin.*poſt alios conſ.*146. *numer.* 5. *lib.* 1. *& nos dicemus infra quæſt. vlt. aliàs hac ead. part.*3. *cap.*1. *n.*4. Et ideò ſicut principalis imponens hoc caſu ad nihil aliud teneatur, quàm ad reſtitutionem ſortis erogatæ, & receptæ reſpectiuè,& pro pretio dicti cenſus venditi, qui reſtitui debet loco euictionis, eodem modo fideiuſſor ad aliud teneri non poteſt,cum † non teneatur in plus, quam ſuus principalis, *l. Græcè*, *§. illud,ff. de fideiuſſ.* quod † procedere etiam in fideiuſſore euictionis, dicit Pariſ. *conſ.* 11. *in princ. lib* 4. 7 8 9

Intelligenda † eſt etiam hæc concluſio in iſta ſeptima quæſtione firmata, vt extinguatur cenſus, ex eo quid ceſſet ius, quod habebat imponens ſuper fundo, quem cenſui ſubiecit, quo ad obligationem tantum ſoluendi annuas reſponſiones cenſuales, non autem vt dominus cenſus priuetur pretio ipſius cenſus, & ſortem principalem amittat, vt mox diximus & in ſimili dictum fuit *ſupra hoc eodem cap.*1.*quæſt.*5. *ſeu* 114. *num.* 7. 10

Cenſus an extinguatur præſcriptione, & obligationi illum ſoluendi an præſcribatur.

QVÆSTIO CXVII.

aliàs par. 3. cap. 1. qu. 8.

QVoniam facili negotio poteſt contingere, quod is qui ad cenſus ſolutionem tenetur, & obligatus eſt, ceſſet per longum, vel longiſſimum tempus ab illius ſolutione, fuit aliquando per Scribentes dubitatum. An obligationi ſoluendi cenſum poſſit aliquo temporis ſpatio præſcribi, de qua dubitatione eſt in hac octaua, & vltima quæſtione diſſerendum, quæ quæſtio duobus eſt principalibus explicanda Articulis.

Primus eſt. An obligationi ſoluendi ſenſum aliquo temporis ſpatio præſcribatur.

Alter, An huiuſmodi præſcriptio proſit quo ad fructus cenſus in futurum decurrendos.

SVMMARIA.

1 *Obligationi ſoluendi cenſum, praſcribi poteſt.*
2 *Iura realia tolluntur præſcriptione.*
3 *Obligationi ſoluendi cenſum præſcribitur lapſu decem vel viginti annorum.*
(*Remed. l. fin. C. de acquir. poſſeſſ. non præſcribitur minori ſpatio 30. ann.*)
4 *Præſcriptio ſicut habet locum reſpectu totius cenſus, ita etiam reſpectu partis illius.*
5 *Solutio partis cenſus, impedit præſcriptionem totius cenſus.*
6 *Præſcriptio ligitima obligationis ſoluendi cenſum, reddit tutum debitorem etiam in foro conſcientia.*
7 *Debitor cenſus nitens præſcriptioni nil aliud probare debet quàm lapſum temporis ad præſcribendum ſufficientis.*
8 *Dominus cenſus volens euitare præſcriptionis exceptionem, debet probare præteritas ſolutiones.*
9 *Iuri exigendi cenſum non præſcribitur, ſi dominus cenſus fuit legitimè impeditus illum exigere.*
10 *Præſcriptio non currit, non valenti agere.*
11 *Mala fides impedit præſcriptionem.*
12 *Etiam immemorabilem, ſi ſit mala fides vera.*
13 *Mala fides auctoris, nocet ſucceſſoribus.*
14 *Mala fides auctoris ſi ſit vera impedit ne illius hæres poſſit inchoare præſcriptionem etiam ex propria perſona.*
Secus ſi ſit mala fides præſumpta, ibid.
15 *Ampliatur tàm in præſcriptione totius cenſus, quàm partis illius.*
16 *Præſcriptio non currit, ſi cenſus à quacunque perſona ſolutus fuerit.*
17 *Præſcriptio ceſſat. vbi negligentia creditoris conſiderari non poteſt.*

CIrca hunc primum Articulum non benè inter ſe conueniunt Scribentes, ſed in duas ſunt diuiſi
1 opiniones. Ego † verò omiſſa diſputatione, & opinionum recitatione affirmatiuam ſententiam amplectendam eſſe exiſtimaui cum Anch. *conſ.* 30 *n.* 7. Caſſan. *ad conſuetud. Burgund. rubr.* 11. *Des cenſes*, §. 2. *num.* 33. *verſ. breuiter dic ibi ideo loquendo*, Follet. *in ſua Pract. cenſu. in verbo, tanquam, n.* 35. Tiber. Decian. *reſponſo* 2. *n.* 42. *& ſeq. lib.* 1. *qui teſtatur de commun.* Gaſp. Roder. *in ſuo tract. de annu. redituib. lib.* 1. *q.* 17. *n.* 3. Crau. *conſ.* 57. *n.* 8. *lib.* 1. Natta, *conſ.* 627. *n.* 3. *lib.* 3. Doctor Marta *voto*, 125. *n.* 8. & pro hac opinione poſſunt allegari omnes illi quos citabimus infra in ampliationibus, & in *ſeq. artic.* & ab hac concluſione neque etiam videtur abhorrere Rot. *dum in vna Romana cenſus*, 31. *Iulij.* 1596. *coram* bon. mem Corduba, *quæ eſt impreſſa poſt tractat. dec.* 264 *per totam*, ſaluat à præſcriptione quendam cenſum eo ſub prætextu, quod dominus illius fuerat impeditus iuſto impedimento illum exigere; ergo ceſſante dicto impedimento, claré ſenſit præſcriptionem currere.

Et hanc ſententiam eò libentius Ego amplectendam cenſui, quo diù caſu propoſito non agimus de præſcribendo annuo cenſu materiali, qui debetur & ſoluitur ſingulis annis, vel ſemeſtribus, ſed de præſcribendo cenſu formali, id eſt, iure exigendi, & percipiendi dictum annuum cenſum, quod vt ſupra ſæpius dictum fuit eſt ius reale. Iura † autem realia legitimi tempo- 2
ris præſcriptione acquiruntur, Corn *conſ.* 43. *n* 4. *&* 14. *lib.* 2 Felin *in cap. auditus, n.* 57. *ext. de præſcript.* propter quam rationem Franc. Balb. *in ſuo tract. de præſcript. in* 4 *part.* 4 *part. princip. quæſt.* 5. *ſub num.* 2. *verſ. poteris ergo procedere*, dicebat ſingularem ſucceſſorem, ad quem peruenisſet res, ſuper qua erat aſſignata penſio, & reſponſio annua, vel collocatus cenſus poſſe huic iuri præſcribere ſequitur Aurel Corbol. *in ſuo tract. de iure emphyteut. cauſa* 15. *ob non ſolut. Canon. limit.* 31. *n.* 3. *verſ. aut vero is.*

3 Et † propterea ad complendam huiuſmodi præſcriptionem ſufficit non ſolùm lapſus triginta, vel quadraginta annorum, vt innuunt Doctores ſupra relati, ſed ſatis erit curſus decem, vel ad ſummum viginti, vt vult Balb. *d. quæſt.* 5. *n.* 2. *& eadem part* 4. *quæſt.* 7. *num* 4. *ad finem.*

[Quod tamen non procederet ſi in contractu cenſuali adeſſet conſtitutum cuius vigore domino cenſus competeret conditio *ex l. fi . C. de acqu poſſeſſ.* quo càſo præſcriptio non curreret minori ſpatio triginta annorum Afflict. *dec.* 139 *num.* 5. & in his propriis terminis dixit Rota *coram* R. P. D. meo Vbaldo, *in vna Romana Saluiani Interd.* 22. *Iunij*, 1616. *quæſt poſt tract. dec.* 303. *n.* 11. *& ſecuta fuit in alia Romana Saluiani interdicti*, 29. *Ianu.* 1619. *coram* R. P. D. Remboldo, *quæ eſt poſt tract. dec.* 398. *n.* 5 *&* 6.]

4 Ampliatur † autem hæc Concluſio nonnullis modis, & quidem Primò, quod ſicut præſcribitur iuri, & obligationi ſoluendi totum cenſum. ſi ſit ceſſatum à ſolutione fructuũ totius cenſus, ita præſcribatur iuri. & obligationi ſoluendi partem illius, ſi ſit ceſſatum à ſolutione fructuum partis & ceſſet mala fides.

5 Licet † enim ſolutio partis cenſus impediat quominus præſcribi poſſit, & præſcriptus dicatur totus Cenſus Federic. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſu, cap.* 8. *n.* 16. ſufficit tamen, vt præſcribi valeat & præſcriptum dicatur parti, quæ non fuit ſoluta Balb. *d. q.* 5. *n.* 1. *& melius d. q.* 7. *n.* 4. Gigas, *in ſuo tract. de penſion. q* 84. *num.* 1. Foller. *in dicta ſua pract. cenſu. in verbo huiuſmodi, n.* 106. Io. Bapt. Bon. *in ſuo tract. de ſtatutar. Vrb. præſcr. gloſ.* 19. *num.* 224.

6 Ampliatur ſecundò, † hæc eadem Concluſio, vt præſcribens, vt ſupra, ſit tutus etiam in foro conſcientiæ, vt ex mente Theologorum dicit Foller. *in d. verbo huiuſmodi, num.* 107.

7 Ampliatur tertiò, † vt debitori cenſus fundanti ſe in præſcriptione ad effugiendam ſolutionem illius ſufficiat dumtaxat negare ſe ſoluiſſe, quia ſola negatio ſufficit cum curſu tanti temporis, quod ſit aptum ad præſcribendum, & non tenetur probare negatiuam, ſe
8 in præteritum non ſoluiſſe immo † teneatur dominus cenſus ad effectum, vt poſſit exigere fructus illius, probare ſibi fuiſſe in præteritum ſolutum, vt poſt alios tradit Crau. *d. conſ.* 57. *n.* 9 *& con.* 111. *n.* 11. *lib.* 1. Natta, *d. conſ.* 627. *num.* 2. *in fine, & num. ſeq. lib.* 3 Mat.

Antonio.

Digitized by Google

Antonin. *variar. reſolut. lib. 2. reſolut. 5. n.16. qui alios allegat.*

Limitatyr etiam eadem concluſio nonnullis modis, &

9 Pumò, † niſi conſtet de impedimento legitimo domini cenſus, quo minus, & valuerit fructus præſatos exigere, nam ſtante huiuſmodi impedimento, ius exigeudi cenſum nullo tempotis ſpatio amittitur, ex vul-
10 gari tegula † quod non valenti agere non currit præſctiptio *l.1 in fine, C.de annal excep.* & ita fuit reſolutum in Rota *coram* b.m. Corduba, 31. *Inly, 1595. in Romana cenſus ſupra proximè allegata, anio n.1. &* coram eodem, 21. *Ianaary, 1597. in eadem Romana ceaſas, qua eſt poſt tract. dec.265. er totum.*

Limitatur ſecundò geoetaliter, & hæc limitatio te-
11 ſtringit etiam omnes præcedentes ampliationes, † vt non pṙocedat ad fauotem eius, qui eſt conſtiturus in mala fide, & ſcit ſe teneti ad cenſus ſolutionem, Balb. *conſ.316. num.4. lib.3.* Foller. *in d. verbo, huiuſmodi, n.106. & num.109.* Bened Bon. *in ſuo tract. de cenſib artic.43. num.69. verſ. circa priuatos cenſus*, vbi oon alia tatiooe negat hos anouos cenſus præſetibi, quam ob malam fidem debitotis, eandem ſententiam amplexus fuit Balb. *d. quaſt.5. n.2.* Corbol. *d. lim t.31. a.2. & pluribus confirmat* Gaſp. Rodetie. *d. quaſt. 17. n.3.* Decian. *dict. conſ.2. n.190. & ſeqq.* Crauet. *d. conſ.57. num.8. & plerique ex iis, quos citauimus ſupra in confirmatione principalis conelusionis.*

Quæ limitatio vera eſt etiam in ſingulari poſſeſſote bonorum cenſui ſubiugarotum, is enim licet poſſit præſctibere contra ctedirotem cenſus, quia tunc non præſetibit actioni perſonali, ſed iuri reali, vt ſupta dictum ſuit, ſitamen ipſe quoque ſit in mala fide, puta quia dum acquiſiuit bona ſubiugata, ſuſcepit in ſe onus ſolueodi cenſum, non poteſt proptet iſtam ſuam malam fidem ptæſcribere, vt deducit Foller. *in dict. verbo huiuſmodi, num.109.*

12 Quæ quidem † mala fides, maximè ſi ſit vera, eſt tantæ efficaciæ, vt impediat ptæſcriptionem etiam tempotis immemotabilis, & de cuius initio non extet memoria, vt poſt multos quos congetit, dicir Decian. *d. conſ.2. n.196* Peregr. *in ſuo tract. de iure fiſc. lib.6. tit 8.*
13 *n.12.* Et nocet † non ſolum ipſi debitori cenſus, ſed etiaio illius hæredibus. Foller. *d. n.106. & 109.* Bon *d. art.43. n.69. in fine,* Decian. *d conſ.2 n.197. & ſeq.* Balb. *d q.5. n.2. verſ. nec reſpectu heredu, & d. q.7, a.4* Corbol. *d. limit.31. n.3.* Gaſp. Roderic. *d. q.17. num.3. & 103. qui multos allegaat.*

14 Ita † vt ob veram malam fidem defuncti, nec etiam poſſint inchoare præſcriptionem hæredes ex proptia eorum perſona, prout poſſent illam inchoare, ſi defunctus ſuiſſet dumtaxat io mala fide præſumpta. Balb *in d. ſuo tract. de preſcript. in 2. part. 3. par. princip. q.12. n.14. verſ. 3. limit.* Alex. *in l. Pomponius, §. cum quis, n.22. ff de acq. poſſeſſ.* Capic. *dec. 86. n.9.* Socin. iun. *conſ.76 n 99. b.1.* Alex. Turramin. *in l. non paio, part.3. q.2. num.3. ff. de iure fiſc.*

15 Quæ limitatio amplianda eſt etiam, † vt mala fides noceat non minus teſpectu præſcriptionis totius cenſus, quàm teſpectu præſcriptionis partis illius, quoniam ita militat tatio peccati, in qua eſt ſundata limitatio teſpectu partis, ſicut teſpectu totius vt concludit Bald. *d. q.7. n.4. refert* Gig. *d. ſuo tract. de penſion. d. q.84. n.1.* Ioan. Bapt. Bou. *d gl.19. n.224. & ſeq.*

16 Limitatut tertiò, † vt nunquam curtat præſctiptio, quando cenſus fuit ſolutus ab eo, qui illum impoſuit, licet non ſoluerit is, ad quem peruenit fundus, ſuper quo cenſus ipſe conſtitutus, & collocatus fuit, & illum tanquam liberum, & nulli ooeri obnoxium poſſedit, Caſſan. *d. rubr.11. Des cenſes, §.2. ſub n.3. verſ. nunc ſuccedit,* Foller. *d. verbo, huiuſmodi, n.108.* Boccac. *in ſuo tract. de cenſibus, par.2. n.90.* Scapucc. *in ſuo tract. de Saluiano*

interd. lib.1. q.21. n.2. in ſecunda declaratione verſical. unde hac ratione creditor facit, Federic. Martiu *dict. ſuo tract. de iure cenſu, cap.8. n.167. & ſeq. & n.171. & ſeqq. vbi comprobat, & contrarius reſpondit.*

Cum † enim dictus cenſus ſuetit ſolutus ab eo, qui 17
cenſum impoſuetat, & ſibi vendiderat, vtique non poteſt agere contta eum, qui fundum ſuppoſitum diù poſſedit, & propteteà non poteſt dici negligens, ita vt contra ipſum potuerit currere præſcriptio, quæ non currit contta non valentem experiri, *l.1. §. ſi quis autem ff. de itin. actuque priuato, l. fin. C. de annal. except. & latè proſequuntur* Caſſan. *&* Foller. *in locis proximè allegatis,* & hic repichendenda ſunt ea, quæ plenè ad hoc propoſitum diximus *ſupra par.2. cap.2. q.5. art.9. nunc q.98. n.59. & ſeq.*

S V M M A R I A.

1 *In præſtationibus annuis præſcribendis, quod requirantur indiſtinctè tot præſcriptiones quot ſunt anni, voluit Martin. Gloſator, & ſequaces.*
2 *Quod indiſtinctè ſufficiat vnica præſcriptio, voluit Bulg. Gloſator, & alij multi.*
3 *Annuæ præſtationes, ex vltima voluntate vt præſcribantur, tot requirantur præſcriptiones, quot ſunt anni.*
4 *Legatum annuum pro primo anno eſt purum, pro ſequentibus, eſt conditionale.*
5 *Præſcriptio in obligationibus conditionalibus incipit currere dumtaxat, à die purificata conditionis.*
6 *Legata annua tot ſunt, quot ſunt anni pro quibus debentur.*
7 *In præſtationibus annuis, quæ ex contracta debentur, vnica eſt ſtipulatio, & obligatio.*
8 *In præſtationibus annuis ex contractu vnico, ſufficit præſcriptio pro tempore futuro.*
9 *Ampliatur ſi obligatio ab initio fuit pura, etiam quod ſolutio, & exactio eſſet dilata in diem, vel ſub aliqua conditione ſuſpenſiua.*
10 Limitatur *ſi tempore facta obligationis ſtipulatio ſit concepta per verba importantia diſtributionem temporum.*
11 *Dummodo ſit facta expreſſa dinumeratio temporum, nec ſufficit diſtributio comprehenſa in generalitate verborum.*
12 *Diſtributio temporum non inducit pluralitatem obligationum, niſi fiat expreſſa dinumeratio temporum.*
13 Limitat.2. *ſi debitor interpellatus vt ſoluat non negauit, ſed ob inopiam diſtulit, nam lapſus triginta annorum prodeſt quo ad præteritos fructus ſecus quoad futuros. Quod tamen auctori non placet.*
14 *Obligatio in contractu cenſus ab initio eſt pura, ſed exactio differtur ad certum tempus.*
Declaratur, vt n.17.
15 *Hypotheca locatoris ſuper bonis conductoris oritur in principio contractus tempore quo fit conductio pro omnibus annis affictus.*
16 *Præſcriptio in contractu cenſus, quod vnica ſufficiat etiam reſpectu temporis futuri, volunt multi.*
17 *Contrarium reſpectu temporis futuri, voluit Rota.*
Etiam reſpectu tertij poſſeſſoris conuenti Saluiano, numer. 21.
18 *Contractus cenſus habet in ſe conditionem, quod ſit redimibilis ad voluntatem debitoris.*
19 *Contractus cenſualis non dicitur reſolutus, non facta redemptione cenſus, vel aliter eo non extincto.*
20 *Hypothecaria, & Saluiano præſcribitur decem, vel viginti annis.*
22 *Obligationis natura, non mutatur ex mutatione perſona.*
23 *Præſcriptio longi temporis eſt inducta odio creditoris negligentis, & fauore poſſidentis*

24 *Negligentia creditoris conditionalis non poteſt conſiderari, niſi poſt purificatam conditionem.*

Præſcriptio in contractu cenſus, an proſit quoad fructus decurrendos.

QVÆSTIO CXVIII.

aliàs part. 3. cap. 1. qu. 8. art. 2.

EX concluſione firmata in præcedenti articulo non leuis ſuboritur difficultas. An præſcriptio de qua loquuti fuimus, & quam concluſimus currere contra dominum cenſus negligentem exigere annuas reſponſiones cenſuales per longum, & longiſſimum tempus proſit non ſolum quoad cenſus præteritos, verum etiam quoad futuros, de qua in hoc articulo eſt differendum.

Et quoniam iſtius difficultatis reſolutio videtur pendere à reſolutione alterius, videlicet: an ad præſcribendas annuas præſtationes ſufficiat vnica præſcriptio pro omnibus annis, an verò tot requirantur præſcriptiones quot ſunt anni, ideò de illa eſt in primis videndum, circa quam tres reperio Scribentium opiniones.

1 Prima † eſt, quod indiſtinctè tot requirantur præſcriptiones, quot ſunt anni ſiue præſtatio ſit facienda vigore obligationis orientis ex vltima voluntate, ſiue oriatur ex contractu inter viuos, quæ ſententia fuit originalis Mart. Gloſatoris, & *eam ſequutus fuit* Fulgoſ. *conſ.* 164. *n.* 1. Butr. *in cap. peruenit, num.* 27. *ext. de cenſib.* *Capella Toloſ. deci.* 343. Boër. *qui teſtatur de communi dec.* 336. Boccac. *in ſuo tract. de cenſib. par.* 4. *n.* 67. *& magis communiter Vltramontani, teſte* Guid. Papa *deciſ.* 406. *ad finem.*

2 Secunda † fuit opinio ſuperiori ex diametro contraria originalis *Bulgari*, etiam *Gloſatoris*, quod indiſtinctè ſufficiat vnica præſcriptio in omnibus præſtationibus annuis, ſiue debeantur ex vltima voluntate, ſiue ex contractu inter viuos, quam amplexi ſunt multi, quos refert Boer. *d. dec.* 336. *n.* 2. *& in propriis terminis* Federic. Martin. *in ſuo tract. de iure cenſ. cap.* 8. *num.* 147. 150. 157. *& ſeqq.*

3 Tertia † autem fuit ſententia inter iſtas media diſtinguens debitum annuum ex vltima voluntate à debito annuo, & contractu inter viuos, ſcilicet, quod in debitis annuis orientibus ab vltima voluntate verior ſit opinio Martini, quod tot requirantur præſcriptiones, quot ſunt anni, quæ videtur fundata.

4 Primò † quia legatum annuũ licet pro primo anno
ſit purum, attamen pro ſequentibus annis eſt conditio-
5 nale, *l. ſi Stichum, §. ſtipulatio, ff. de verb. oblig.* In † obli-
gationibus autẽ, & debitis conditionalibus non incipit
præſcriptio niſi à die purificatæ conditionis, *l. cum notiſſimi, § illud C. de praſcr. trigin. vel quadrag. ann.* Corn. *conſ.* 43 *n.* 7. *& ſeqq. lib* 2. quam rationem amplectitur, & in ea conuenire omnes, dicit Gaſp. Rod *in ſuo tract. de ann. redditib. lib.* 1. *q.* 17. *n.* 102.

6 Secundò, † quia in legatis annuis tot ſunt legata quot ſunt anni, *l. Senatus, §. fi. ff. de donat. cauſa mort.* & ideò legatum in annuo non poteſt præſcribi, niſi de anno in annum, & pro illis tantum annis in quibus fuit ceſſatum in ſolutione per ſpatium triginta annorum.

7 In † præſtationibus autem debitis ex contractu in-
ter viuos quia vnica eſt obligatio, & ſtipulatio *d. l. Se-*
8 *natus. §. fin. & d. §. ſtipulatio.* Quod vnica ſufficiat † præ-
ſcriptio tàm pro præteritis, quàm pro futuris præſtationibus *cap. de quarta. ext. de praſcr.* quam ſententiam ita diſtinguentem tenuit, Gloſſ. *in dict. l. cum notiſſimi, § in his, verbo, cuiuſque verſ. tu dic tertio, C. de praſcr. trigin. vel quadrag. ann. & ibi* Bart. *num.* 2. *& illam amplexi ſunt* Crauet. *in ſuo tract. de antiq. tempor. par.* 4. *§. materia, ſub num.* 36. Boer. *d. dec.* 336. *num.* 3. *& Scribentes communiter, in l. de pupillo, & §. ſi pluribus, ff. de noui oper. nunc. vbi* Alex. *n.* 6. dicit eam eſſe tutiorem quam ſequuti etiam ſunt, Signot. *conſ.* 31. qui reſpondet contrariis, Abb. *in cap. audites, n.* 36. *ext. de praſcr.* Balb. *in ſuo tract. de praſcr. in* 4. *part.* 4. *part. princip. q.* 4. *n.* 2. vbi alios congerit *ſub num.* 3. *verſ. Inde etiam* Caſſan. *ad conſuet. Burgund. rubr.* 11. *Des cenſes, §.* 2. *num.* 34. *verſ. ſed quaro, & num.* 45. Foller. *in pract. cen. in verbo, huiuſmodi, n.* 107. Aufre. *ad Capel. Toloſ. dec.* 343. Iaſ. *conſ.* 7. *num.* 5. *verſ. & tenendo hanc lib.* 1. Gig. *in ſuo tractat. de penſion. q.* 83. *num.* 7. qui teſtatur de magis communi, prout etiam talem profitetur Anton. Gomez. *var. reſol. tom.* 2. *cap.* 11. *num.* 55. vbi contrariis reſpondet Corn. *conſ.* 181. *num.* 72. *verſ. quod & tertio,* iunctis dictis ibi per eum *num* 76. *lib.* 2. *& conſil.* 22. *num.* 23. *lib.* 3 vbi dicit non eſſe locum diſputationi, nec ab iſta opinione in conſulendo, & iudicando eſſe recedendum, Surd. *conſ.* 302. *numer.* 8. *lib.* 3. Mar. Anton *var. reſolut. lib.* 2. *reſolut.* 1. *num.* 9. & in propriis terminis eam ſequitur, & magis communem profitetur, Decian. *conſ.* 2. *num.* 39. *& ſeqq. lib.* 1. Qui licet hoc dicat in ratione dubitandi, in ſolutione tamen, contrariorum *num.* 190. *& ſeqq.* hanc opinionem non impugnat, ſed aliter reſpondet, eandem ſententiam reſpectu præſcriptionis annui cenſus amplectitur Andr. Gail. *pract. obſeru. lib.* 1. *concluſ.* 73. *num.* 1. *vbi multos allegat, &* Bernard. Greu. *in addit. numer.* 1. Myſinger. *ſingular. obſeru. centur.* 3. *obſeru.* 13. [Aretin. *conſil.* 101. Eman. Rodriq. *in explicat. motus proprij* Pij V. *ſuper form. creand. cenſ in* 5. *condit.* Parlador. *lib.* 1. *rer. quotidian. cap.* 1. *§.* 12. *num* 5. 7. *&* 41. *& §.* 15. *num.* 44. *ad fin.* Anton. Gomez. Iun. *in tract. de cenſib. ad mot. prop.* Pij V. *cap.* 5. *de extinctio. cenſ. n.* 3. Ioan. Gutierrez, *pro magis comm. conſ.* 48. *ſub num.* 13] Stephan. Gratian. *poſt hac ſcripta viſus, Diſceptat. Forenſ. tom.* 3. *cap* 390. *num.* 3. *& tanquam veriorem, & frequentiorem ſequitur* Felician. de Solis, *in ſuis Commentar. de cenſibus tomer.* 2. *lib.* 4. *cap. vnico, num.* 14. *in princip. & verſ. nihilominus, & cum ea conſueuit tranſire* Rota, *vt coram* Put. *dec.* 259. *lib.* 1. *& coram* Mohed. *dec.* 226. *qua eſt* 4. *de praſcript. & coram* Illuſtriſſ. Cardin. Mellino, 13. *Iunij*, 1603. *in illa Romana fructuum cenſus, qua eſt impreſſa poſt tract. deciſ* 302. *in fine, & coram* R. P. D. meo Vbaldo, 22. *Iunij*, 1616. *in illa Romana Saluiani interdicti, qua eſt ibidem. dec.* 303. *num.* 1. *& aliàs ſæpè, &* cum illa tanquam magis communi Ego quoque libentiſſimè pertranſeo, quidquid Federic. Martin. *in d. ſuo tract. de iure cenſ. cap.* 5. *n.* 84. *& ſeqq.* hanc diſtinctionem impugnare conatus ſit. Illam tamen quo ad illud caput quod reſpicit debita annua ex contractu inter viuos ex mente Doctorum dupliciter limitandam eſſe cenſeo, & qui-
dem primò, † vt non procedat quando debitum eſt in 9
ſui origine, & à principio conditionale, quod ſub conditione multiplicaretur, ſed tantum habeat locum in iis debitis, pro quibus obligatio fuit orta, & purè facta tempore ſtipulationis, licet dilata ſit exactio in diem, vel ſub aliqua conditione purificanda ſuſpenſa per ea, quæ dicta ſunt ſupra ex *l. cum notiſſimi, §. illud, C. de praſcript. trig. quadr. ann.* Balb. *d. q.* 4. *in fine,* Aufr. *ad deciſ. Toloſ.* 343. *n.* 5. Gaſp. Roderic. *d. ſuo tract. de ann. redditib. lib.* 1 *q.* 17. *n.* 101. *ad med. verſ. ſicut reditus annuus, & voluit* Rota *in vna Romana cenſus de Caſſarellis,* 9. *Decembris,* 1587. *coram* b. m. Gypſio, *qua eſt poſt tractat. deciſ.* 230. *num.* 11.

Limit. ſecundò, † ex mente Ang. *in l. ſi Stichũ §. ſtipu-* 10
latio, au fin. ff. verb. oblig. qui dicit hanc eſſe ſuam nouam opinionem, per text. *in l. pluribus, §. fin. ff. eod. tit.* ſi tẽpore ſtipulationis fuerit adiectum aliquod verbũ diſtributiuum temporum per dictionem quandocumq; vel

ſimilem

Digitized by Google

ſimilem. Quia tunc cenſentor eſſe plures diſpoſitio-
nes,& ideò plures requiruntur præſcriptiones: quam
ſententiam poſt Ang. *ſequuti ſunt* Iaſ. *in d l.de pupillo,*
§.ſi pluribus,n.4.ff.de noui oper.nunc. Balb. *d.q.4. num* 4.
Foller.*in d.ſua pract.cenſu.in verbo,huiuſmodi,num.*105.
*ad fin.*Gigas *dicta quæſt* 83. *num*.8. Mohed. *d.deciſ.*226.
*numer.*1. Ioan. Bapt. Bon. *de ſtatut. Vrb. præſcr. gloſ.*19.
*num.*210.

11 Hæc † tamen limitatio intelligi debet, vt procedat
dumtaxat,quando eſt facta expreſſa dinumeratio tem-
porum, vt ſentit Roderic. *dict. num.* 101. *ad fin. verſ.*
iam ſi ſtipulatis, puto pro primo,ſecundo, & tertio an-
no,& ſic deinceps, ſecus ſi non ſit facta dicta expreſ-
ſa, & ſpecifica temporum dinumeratio, ſed ſtipula-
tio fuerit concepta ſimpliciter per verba diſtributiua
ſub vnica præſcriptione pro toto tempore,& diſtribu-
tiua ſub vnica verborum ſtructura, nam tunc ſufficit
vnica præſcriptio pro toto tempore, & diſtributiuum
nihil penitus operatur, vt ipſemet Aug. *in d. §. ſtipu-*
latio, omnes inclinare fatetur, & aliter intellecta hæc
limitatio communiter à Scribentibus reiicitur *in dict.*
§. Stipulatio, & ſignanter ab Alexan. *numer.* 6. *imò latè*
Romao. *num.*14. *cum duob. ſeqq.* Iaſ. *numer.* 13. Seiſell.
*num.*30. quorum opinio comprobatur ex *d. l.pluribus,*
vbi I.C. loquitur in caſu in quo fuerat facta expreſſa,
& ſpecifica temporum dinumeratio,vt declarant Doct.
in d.§.Stipulatio, maximè Iaſ. *d num.*13. *& ibi* Pancirol.
12 *ad Bart.* dicit, quod ſecundum iura noſtra † diſtribu-
tio in tempora non inducit pluralitatem, niſi fiat ex-
preſſa dinumeratio temporum, adducens pro hoc
Bart. *in l. Centurio, numer.*26. *ad fin. verſ. quoniam ſe-*
cundum iura noſtra, ff. de vulg. & pupill. & declarat
etiam Tob Non.*in §.at ſi ita, num.*2. *verſ.non obſtat, Inſt.*
de verb.oblig.

Limitat alio modo eandem concluſionem Federic.
13 Martin.*d.cap.*5.*n.*101.*& ſeqq.*† quando debitor annuæ
præſtationis, & annui redditus non negat ſe eſſe debi-
torem, immo hoc confitetur, ſed vel ob inopiam, vel
aliam cauſam non ſoluit: nam triginta annis nullam
penſionem præſtet, vnica tantum præſtatio ea nimi-
rum, quæ ante triginta annos cæpit deberi, præſcri-
ptione triginta annorum eſt ſublata, remanente iure
exigendi eas annuas penſiones, quæ à viginti nouem,
viginti octo,viginti ſeptem,viginti ſex,& paucioribus
anni cæperunt deberi quod pluribus nititur ibi com-
probare,ſecus autem ſi debitor interpellatus, vt ſolue-
ret negauit atque creditor triginta annos, quibus am-
plius debitorem non interpellauit effluere paſſus eſt:
eo enim caſu vniuerſum ius annuæ præſtationis vnica
præſcriptione eſſe extinctum affirmat *ibi* Martin.*n.*94.
cum pluribus ſeqq. & ſeptem fundamentis nititur id
aſtruere. Quod etiam tenendum eſſe quando non ap-
paret debitorem annui cenſus fuiſſe interpellatum af-
firmat, ſi cenſum neget: nam eo quoque caſu ab vni-
uerſo iure ſenſus, etiam quo ad futuras præſtationes
præſcriptione triginta annorum immunem, & libe-
rum fieri dicit *ibi,num.*104.

Cæterùm hæc Martini traditio mihi placere non
poteſt ob malam debitoris fidem, inſurgentem maxi-
mè ex interpellatione ſibi facta, ob quam nullo tem-
pore currit præſcriptio, *cap.fin. de præſcr. cap. poſſeſſ.de*
*reg.iur.lib.*6. Quod ſentiens ipſe Feder. *cap.*5.*n.*113.de-
clarat dicta per ſe procedere vel inſpecto iure ciuili
quod in præſcriptione longiſſimi temporis triginta,
vel quadraginta annorum bonam fidem non requirit,
vel in iis caſibus in quibus de iure canonico bona fi-
des præſumitur quos recenſet.Couat. *in d.cap.poſſeſſor.*
*par.*2. §.8.

Tranſeundo itaque in hoc articulo principali cum
hac tertia, & vltima opinione diſtinguente, ſecundum
quam annuæ præſtationes,& annua debita ex contra-
ctu puro vnica extinguuntur præſcriptione etiam pro
tempore futuro facilis videtur reſolutio propoſitæ
principalis difficultatis; an in præſcriptione iuris exi-
gendi annuum cenſum ſufficiat vnica præſcriptio, an
verò requirantur plures.

Cùm † enim in venditione cenſus vnica ſit obliga- 14
tio ſoluendi annuas reſponſiones cenſuales futuris ad-
uenientibus temporibus, ſed ſola illarum exactio dif-
feratur de anno in annum,vel de ſemeſtri in ſemeſtre,
prout mutabuntur, videtur quod dicta obligatio ſit
pura,& ortum trahat de tempore venditionis,vt † di- 15
ci ſolet de obligatione ex hypotheca,quæ contrahitur
ad fauorem locatoris ſuper bonis conductoris pro ſo-
lutione affictus pro omnibus annis pro quibus fuit fa-
cta locatio ſub vnica verborum ſtructura, & conce-
ptione Natta, *conſ.*584.*n.*1.*& ſeq lib* 3.Iaſ.*in l diuortio,*
*n.*37.*ff. ſol. matr.* Neguſ. *in ſuo tract. de pignor. & hypot.*
*p.*5. *memb.*1.*n.*11. *& ſeqq.* Menoch *conſ.*381. *n.*24 *lib.*4.
Magon. *deciſ.Lucenſ.*69. *numer.*15 *& ſeq.* Rota *diuerſ.*
*dec.*679.*num.*7.*& ſeqq. par.*1. Et propterea videtur pri-
ma conſideratione concludendum, † quod ad præſcri- 16
bendum iuri exigendi annuum cenſum etiam reſpe-
ctu temporis futuri vnica ſufficiat præſcriptio, quæ
incipiat à die qua primum fuit ceſſatum à ſolutione,
Bald.*in d.l.cum acutiſſimi §. ex his, C. de præſcript.*30. *vel*
40.*ann.* Balb.*in d.q.*4. *n.*2. Foller. *in d.verbo, huiuſmodi,*
*num.*105. Gig.*d q.*83. *num.*7.*& pro commun,* Decian *d.*
*conſ.*2.*n.*19 *& ſeqq lib.*1. Roder.*d.q.*17.*n.*101.*& ſequitur*
Aluar. Valaſch. *conſult. tom* 1. *conſult.* 49. *numer.* 46.
& ſeqq.

Cæterùm † ab hac ſententia retrahit me auctori- 17
tas Rotæ *non ſolum coram* Pur *deciſ.*259. *num.*2 *& ſeqq.*
*lib.*1.*& coram* Mohed.*d.deciſ.*226. ea ratione,quia licet
venditor cenſus obligetur ab initio tempore ſtipula-
tionis pro omnibus præſtationibus & reſponſionibus
omnium ſequentium annorum, & poſſit ab initio
conueniri etiam pro fructibus maturandis in futu-
rum, non tamen poteſt exigi pro decurrendis, vt vni-
ca ſolutione omnes ſoluat ſed cogi debet de anno in
annum, vel de ſemeſtri in ſemeſtre, prout tempore
venditionis cenſus inter partes conuentum fuerit. Et
ideò cùm non valenti agere non currat præſcriptio,
vt dictum fuit; concludendum eſt, quod quo ad fru-
ctus cenſus decurrendos. quorum ſoluendorum dies
non venit,nec ceſſit, non poſſit dici completa præ-
ſcriptio. Sed etiam *coram* b. m. Gypſio, *in illa Romana*
cenſus de Caſſarellis, 9. *Decembris,* 1587 *quæ eſt in fine,*
*tractat. deciſ.*230. *num.*12.*& coram* Illuſtriſſimo Cardi-
nali Mellino, 13. *Iunij,* 1603. *in illa Romana fructuum*
*cenſus, quæ eſt ibidem dec.*102. *num.*1. *& coram* R. P. D.
meo Vbaldo. 23. *Iunij.* 1614. *in vna Vormatienſi cenſus,*
*quæ ibid eſt deciſ.*304 *num.*2. [*& coram* Reuerendiſſi-
mo D.Coccino Decano, *in Romana palatij,* 30. *Aprilis,*
1627.*deciſ.*487. *num.*4. *& ſeq poſt tractat. vbi allegat di-*
ctam deciſionem coram Gypſio *in Romana cenſus. de Caſ-*
*farellis poſt tract.dec.*230.] Ea ratione, quod † contra- 18
ctus cenſualis habeat in ſe conditionem [ſi cenſus non
redimatur, cùm] cenſus ſit redimibilis ad volunta-
tem, & arbitrium venditoris, & debitoris illius, &
quod propterea ante declarationem dictæ voluntatis
non poſſit dici nata actio. Pacif. *in ſuo tractat. de Salu.*
Interd. inſpect. 2. *cap.*2. *n.*292. ſecundum nouiſſimam
impreſſionem [Quam rationem conſiderauerat Rota
coram Mohed.*dec.*226. *quæ eſt* 4. *de præſcript. ad fin. ibi.*
illud idem procedit in contractibus conditionalibus præſta-
tionis annuæ.] vnde nec poſſit etiam tractari de illius
præſcriptione quo ad cenſus futuros, ſed dumtaxat
quo ad præteritos Bal.*conſ.*316.*n.*4.*lib.*3. Soc.iun.*conſ.*80.
*n.*24. *lib.*3. qui in dicta deciſione non fuerunt allegati.
Licet autem quo ad præſcribendum cenſus præteritos
ſufficiat,reſpectu omniũ, curſus triginta annorum cæ-
ptus à die,quo ceſſatum fuit in ſolutione,vt ſupra con-
cluſum fuit; Ius tamen petendi fructus cenſus in

19 futurum non poteſt dici ſublatum, cum † contractus
ipſe cenſualis (ex quo ius illud exigendi, & obligatio
ſoluendi oritur) non ſit reſolutus non facta per venditorem illius, vel eum, qui ad fructuum dicti cenſus ſolutionem tenetur redemptione, vel aliter non extincto cenſu.

Et quamuis ſecundum opinionem, quam tenuit *Rota*, & nos ob illius auctoritatem amplectimur; hæc videantur procedere abſque difficultate, ſi præſcriptio obiiciatur à principali debitore cenſus, vel ab eius vniuerſali hærede, quorum reſpectu conditio impedit natiuitatem actionis ante purificatam conditionem, vt dictum eſt, ſecus tamen dicendum videtur, ſi obiiciatur
à tertio poſſeſſore conuento hypothecaria vel Saluia-
20 no interdicto, quibus ſimpliciter præſcribitur lapſu decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes, *l* 1. *&* 2. *Cod. ſi aduerſ. credit. præſcr. oppon. & ibi* Gloſſ. *& communiter Scribentes*, Pacific. *d. cap.* 2. *n.* 272. Felician *in dd. ſuis Commentar. de cenſib. tom* 1. *lib.* 3. *c.* 4. *num.* 12. *& tom.* 2. *eod. lib.* 3. *& cap.* 4. *num.* 18. Mari Antonin. *variar. reſolut. lib.* 2. *reſolut.* 5. *num.* 2. *& nos diximus ſupra part.* 2. *cap.* 2. *quæſt.* 5. *art.* 9. *nunc quæſt.* 98. *& teſtata fuit ſæpius* Rota, *& maximè in illa Romana Saluiani Interdicti*, 22. *Iunij*, 1616. *coram* Reuerendiſſ. P. D. meo Vbaldo, *quæ eſt impreſſa poſt tract. dec.* 302. *num.* 3. prout in hac materia dictam diſtinctionem recipere videtur eadem Rota *tam coram* b. m. Cardin. Mantica, *quàm coram* bon. mem. Iuſto, *in deciſionibus, quæ reperiuntur poſt* Pacific. *deciſ.* 85. *&* 86. *ſecundum eandem impreſſionem.*

21 Illa † tamen diſtinctio non videtur in propoſito
22 amplectenda, tum † quia ex mutatione perſonæ non
videtur quod mutari poſſit natura obligationis orientis ex contractu cenſuali, qui, vt diximus eſt conditionalis, & per conſequens non poteſt contra eam naſci obligatio, nec incohari præſcriptio niſi à die qua potuit agi, vt latè demonſtratum fuit *dict. art* 9 tum quia ſumus in præſcriptione longi temporis decem, vel viginti annorum, quæ † fuit introducta partim odio ne-
23 gligentis, partim fauore poſſidentis, vt dicit Balb *in d. ſuo tract. de præſcr. par.* 2. *q.* 1. *num.* 1. *& in propriis noſtris terminis* Caſſan. *ad conſuetud. Burg. rubr.* 11. *Des cenſes*,
24 §. 2. *num.* 41. In † obligationibus autem conditionalibus non poteſt conſiderari negligentia creditoris, niſi à die qua purificata conditione, ipſe potuit agere, vt dictum eſt, tum demum, quia contrariam ſententiam communiter amplectantur Scribentes, vt poſt multos teſtatur Odd. *conſil.* 82. *num.* 39. *& ſeqq. lib.* 1. refert in terminis noſtris Felician. *dict. tom.* 2. *lib.* 3. *cap* 4. *num.* 18. *verſ. ege tamen, & nos diximus ſupra dict. art.* 9. *num.* 50. *& ſeqq.* meritò, &c.

SVMMARIA.

1 *Cenſu redempto ceſſat omnis obligatio ſoluendi illum tam realis reſpectu rei ſuppoſitæ.*
2 *Quam perſonalis reſpectu obligationis perſonalis.*
[*Redemptio cenſus extinguit omnia eius vincula perinde ac ſi nunquam facta eſſent.*
Cenſu quomodocumque reſoluto fructus illius licitè recipi non poſſunt.
Pretium cenſus eo reſoluto, remanet penes debitorem, tanquam ſimplex, & purum mutuum.
Fructuum ad acquiſitionem in materia vſuraria non ſufficit bona fides.
Fructus ex cenſu extincto non debentur.
Et quatenus ſoluantur repeti poſſunt.]
3 *Fideiuſſor cenſus liberatur ſequuta cenſus extinctione.*
4 *Fideiuſſor cenſetur præſtitus, ſecundum naturam contractus in quo acceſſit.*
6 *Etiam quod ſit fideiuſſor euictionis.*
[*Dominus cenſus ſi in cauſam extinctionis recipiat illius pretium cum obligatione de reſtituendo illud prioribus, & potioribus creditoribus debitoris cenſus, remanet penitus extinctus cenſus.*
Cenſus non reuiuiſcit ſi dominus cenſus vigore ſuæ obligationis pretium, quod in extinctionem cenſus receperat, reſtituat debitoribus creditoris cenſus.
Limit. *ſi illud reſtituat ipſi debitori cenſus puta quia titulus extinctionis reducatur ad non titulum.*
Dominus cenſus coactus reſtituere pretium cenſus creditoribus debitoris cenſus, illud ex æquitate recuperat ab ipſo debitore vna cum fructibus decurſis ante extinctionem.]
7 *Cenſus fundatus ſuper cenſu, ceſſat redemptio primo cenſu.*
8 *Fructus cenſus debentur pro ea rata pro qua cenſus non fuit redemptus.*
9 *Diſdicta cenſus poteſt fieri in qualibet parte anni.*
10 *Cenſu redempto in medio anni quod fructus illius debeantur pro toto anno, voluit Bonius.*
11 *Verior eſt ſententia, quod debeatur pro rata temporis.*
12 *Pactum quod ſi redemptio cenſus fiat ſoluto ſemeſtre dominus cenſus non teneatur compenſare fructus indebito perceptos cum ſorte eſt illicitum.*
13 *L. qui Romæ, in princip. ff. de verbor. obligat. Intellectus.*
14 *Foller. in ſuo tract. cenſ. reprehenditur.*
Defenditur, n. 16.
15 *Pactum quod fit inter emptorem, & venditorem cenſus de illo non redimendo niſi lapſo biennio eſt illicitum.*
17 *Dominus cenſus recipiens ſortem abſque proteſtatione de non præiudicando ſibi quo ad fructus non ſolutos, ſibi non præiudicat.*
18 *Fructus cenſus peti poſſunt iure actionis.*
19 *Vſuræ quæ peti poſſunt iure actionis non cenſeatur remiſſæ per receptionem ſortis.*
20 *Secus ſi peti poſſunt ſolum per Iudicis officium.*
21 *Fructus cenſus ex contractu nullo adeò ſunt indebiti, vt repeti poſſint, etiam extincto cenſu.*
22 *Fructus ex contractu cenſuali nullo, non poſſunt licitè recipi etiam à ſponte ſoluentibus.*
23 *Fructus cenſus indebitè ſoluti, qua actione repetantur.*
24 *Bona vſurarij non ſunt hypothecata pro reſtitutione vſurarum.*
25 *Dominus cenſus conuentus pro reſtitutione fructuum illius indebitè, & illicitè perceptorum, ſi litem ſuſtineat, debet in expenſis condemnari, non obſtante eius errore.*
26 *Probabilis error excuſat à condemnatione expenſarum.*
27 *Dominus cenſus qui recipit fructus cenſus poſt illius extinctionem, nullo poteſt probabili errore excuſari à condemnatione expenſarum, ſi litem ſuper reſtitutione illorum ſuſtineat.*

De aliquibus, quæ ex cenſus reſolutione, & poſt illam conſequuntur.

QVÆSTIO CXIX.

aliàs part. 3. *cap.* 2.

VIdimus ſupra in primo capite huius tertiæ partis principalis, quibus modis extinguitur, & reſoluitur cenſus, ſequitur, vt pro complemento huius noſtri Tractatus aliqua breuiter dicamus de iis, quæ ex huiuſmodi extinctione, & reſolutione, & poſt illam conſequuntur, quorum pleraque collegimus ex iis,
quæ

Digitized by Google

quæ aliis in pattibus huius Tractatus perttactata fuerunt.

1 Ex reſolutione autem, † & extinctione cenſus illud præcipuum ſequitur, quod inde reſultat omnimoda liberatio à quacumque obligatione ſoluendi cenſum tam reali reſpectu rei ſubiugatæ, quæ ab onere impoſitionis cenſus remaneat penitùs liberata Bon. in ſuo tract. de cenſib. art. 81. nam 114. Boccac. in ſimili ſuo tract. part. 2. nam. 115. & dixit Rota coram b.m. Cardinali, Blanchetto, 16. Decembris, 1594. in illa Vrbenetana cenſus, quæ eſt impreſſa, poſt tract dec. 82. coram bo m. Litta, 23. Iuny, 1600. in illa Romana Salaiani Laterd. quæ eſt ibidem dec. 272. num. 3. & 5.

2 Quàm † perſonalis reſpectu obligationis perſonalis qua debitor cenſus eſt obſtrictus, nam ipſemet debitor cenſus liberatur ab onere ſoluendi annuas reſponſiones cenſuales in futurum. Bon. dict. tract. art. 93. numer. 126. & voluit Ludouic. Valazq. de Auend. de cenſib. Hiſpan. cap. 101. num. 1. ad fin. & dixit Rota coram R.P.D. meo Dunozet. 10. Iuny, 1613. in illa Romana pecuniaria, quæ eſt poſt tract. dec. 270. n. 3. verſ. quo verò, & num. ſeqq.

[Quæ concluſio eſt amplianda, vt procedat non ſolum quando cenſus extinguitur per actum retroſimilem, de qua extin tione dictum fuit latè ſupra in tract. hac 3. par. cap. 1. q. 3. per tot. & ſignanter, art. 1. quia per cenſus redemptionem extinguuntur omnia vincula perinde ac ſi nunquam facta fuiſſent, vt dicit Giurb. dec. Regn. Sicil. 79. nam. 29 part. 1. allegans ita in terminis reſpondentem Caſanat. conſ. 8. num. 5. & conſil. 9. num. 56 & nos diximus ſupra hoc eod. cap. num. 1. vbi multas Rotæ deciſiones retulimus, quibus addi poſſunt alia, & ſignanter in illa Romana fructuum dotis, 14. Maij, 1612 coram R P. D. Manzanedo, quæ eſt poſt tract dec. 336. num. 1. & in vna Ariminenſi cenſus 26. Iuny 1620. coram R P.D. Remboldo, quæ ibid. eſt dec. 351. nam. 1. & in vna Romana cenſus coram Bubalo 3. Iulij, 1589 quæ eſt ibid. deciſ. 356. num. 2. & in vna Farfenſi pecuniaria 25. Maij, 1618. coram R. P.D. Pamphilio, quæ eſt ibid. dec. 396. numer. 2. & in ead. cauſa coram R.P.D. Buratto, 27. Iunij, 1622. quæ ibid. eſt dec. 419. num. 2. & in vna Vrbenetana cenſuum coram R. P.D Cauall. 9. Iunij, 1623. quæ eſt ibid. dec. 404. num. 1. & coram R.P.D. Dunozetto in vna Romana fructuum cenſus 19. Nouembr. 1614. dec. 505. num. 6. poſt tract.

Quod in tantum eſt verum, vt eo caſu fructus dicti cenſus nec debeantur quidem ratione intereſſe, reſoluta enim obligatione quo ad ſortem ceſſat quoque obligatio ad intereſſe tanquam illius acceſſorium Rota Ianuen. deciſ. 61. nam 1. & dec. 200. num. 5. vt dixit Rota in d. Romana fructuum cenſus coram Dunozetto. n. 7.

Sed etiam ſi ceſſauerit curſus fructuum cenſus ob aliquam aliam cauſam, prout ex multis cauſis alios ceſſare demonſtratum fuit ſupra in tract. hac 3. par. cap. 1. per tot. & ſignanter quæſt. 3. art. 5. & ibi in addit. num. 19. cum multis ſeqq.

Et certum eſſe dixit Rota coram bo. me. Vbaldo in Romana pretij viridarij 2. Decembris 1622. quæ eſt poſt tract. dec 546. num. 1. Quod cenſu extincto nulli debentur fructus, & eadem Rota in vna Rauennatenſi cenſuum coram R.P.D. Burano 1. Iulij, 1630. quæ eſt ibidem dec. 545. n. 2. dixit quod ex cenſu extincto, ex eo quod fundus ob inundationem aquarum erat effectus omnino infructuoſus nulli debebantur fructus, & quatenus ſoluerentur poterant repeti.

Nam quomodocunque ceſſet curſus fructuum cenſus, & proinde obligatio illos ſoluendi, ſi dominus cenſus eos exigat, & recipiat; non poteſt illos licitè retinere. Nam illius pretium remanet penes debitorem tanquam ſimplex, & purum mutuum, ex quo nulli fructus deberi poſſint, vt ſæpius dictum fuit iuxta illud Apoſtoli: mutuum dantes nihil inde ſperantes. Et cùm verſemur in materia vſuraria, ad acquiſitionem dictorum fructuum non prodeſt bona fides, vt poſt multos dixit Rota in illa Romana cenſus de Mutinis coram b.m. Card. Sacrato, quæ eſt poſt tract. dec. 119. n. 1.]

Quod † quidem procedit non ſolum reſpectu ipſiuſmet debitoris cenſus, verum etiam reſpectu fideiuſſoris, qui in contractu cenſuali acceſſit nam extincto, & reſoluto cenſu amplius non tenetur, vt fuit dictum ſupra hac ead. par. 3. cap. 1. q. 7. 6. & ſeq fideiuſſor enim 3
† intelligitur præſtitus ſecundum naturam contractus cenſualis, ſupra quo fuit adhibitus Ruin. poſt alios allegat conſ. 146. num. 5. lib. 1. & ideo ſicut eo caſu principalis imponens ad nihil aliud tenetur, quam ad reſtitutionem ſortis erogatæ, & receptæ reſpectiuè pro pretio dicti cenſus venditi, & cenſu redempto, vel aliter reſoluto remanet penitùs liberatus, vt ibi diximus, eodem modo fideiuſſor ad aliud teneri non poteſt, ſed remanere debet omnino liberatus, † cum non teneatur plus, quàm ſuus principalis l. Græce, §. illud, ff. de fideiuſſ. etiam † quod eſſet fideiuſſor euictionis Pariſ. conſ. 111. in princ. lib 4 & diximus dict. q. 7. 4 5 6

{ Et iſta concluſio eſt adeò vera, vt ſi creditor, & dominus cenſus recipiat pecunias, pro illius extinctione, ſed cum obligatione de reſtituendo illas creditoribus anterioribus, & potioribus ipſius debitoris cenſus, quo caſu cenſus ipſe remanet penitùs extinctus, & reſolutus, vt dixit Rota in vna Romana cenſus 20 Febr. 1612. coram R.P.D. Pamphilio, quæ eſt poſt tract. dec. 411. per tot. & in vna Romana cenſus, ſeu drogheria coram R. P D. Dunozetto, 4. Decembris, 1620. quæ ibid. eſt deciſ. 384. n. 3. & 4 ſi poſtea contingat, quod iſte moleſtetur à creditoribus, & cogatur illis pecunias illas in cenſus extinctionem receptas reſtituere, licet poſſit agere primæua actione ſaltem ex æquitate, vt dixit Rota ſæpius & ſignanter in d. Romana cenſus, ſeu drogheria n. 1. Attamen cenſus ipſe non reuiuiſcit, ita vt in poſterum currant, & debeantur fructus illius, ſed æquitas operatur duntaxat, vt is, qui pecunias acceptas reſtituit, poſſit recuperare ſortem principalem cenſus ab illius debitore, & conſequi fructus antequam ipſe pecunias extinctionem cenſus reciperet decurſas, vt dixit Rota, in d. Romana cenſus, ſeu drogheria n. 4. & virtualiter repetiit in eadem cauſa coram eodem 8. Martij, 1621. quæ ibidem eſt dec. 384. ſub n. 1. & dixerat antea coram R.P. D. Pamphilio in illa Romana cenſus 20. Februarij, 1612. quæ ibidem eſt dec. 411 n. 3. & ſeqq.

Quod tamen non procederet ſi pecuniæ venirent reſtituendæ ipſi debitori cenſus ex eo fortè, quod titulus, per quem cenſus fuit extinctus, & pretium illius reſtitutum, reduceretur ad non titulum Nam eo caſu quilibet reuertitur ad ſua primæua iura, vt apparet ex reſolutione facta in Rota coram R.P.D. Pirouan. in vna Romana pecuniaria 20 Ianij, 1614. quæ eſt poſt tract. dec. 400. num. 15 & ſeq. Vbi cum fuiſſet ſubhaſtatus fundus cenſitus, & de illius pretio eſſet extinctus cenſus, ad cuius manus dictus fundus peruenerat, fuiſſet condemnatus tanquam ſpoliator ad reſtitutionem fundi cum omnibus fructibus ab eo perceptis, & ipſe conuerſo ageret ad fructus cenſus decurſos, durante ſpolio. fuit per Rotam reſolutum dictos fructus cenſus deberi ea ratione, quia omnia redierant ad ſuum principium, & quilibet redit ad ſua primæua iura.]

Verum enimvero occaſione huius concluſionis contingit de nonnullis dubitari, & quidem primò, an redempto, vel aliter reſoluto cenſu ſuper quo alius cenſus impoſitus, & fundatus fuit (prout fundari, & creari poſſe deductum fuit ſuprà part. 1. cap. 3. q. 1. art. 3. nunc. q. 31.) ceſſet, & extinguatur etiam alter cenſus ſuper eo fundatus, & conſtitutus. Et † partem affirmatiuam veriorem eſſe exiſtimo, ex quo cenſus ille nouus remanet abſque fundo, vt diximus in ſimili ſup. hac 3. part. 1. quæſt. 1. art. 1. ſeu q 99. num. 22. de cenſu impoſito ſuper cenſu antiquo, quod pereat ſi perit fundus antiqui cenſus. Nam cùm remaneat abſque fundo, neceſſe 7

eſt vt ipſe qooque cenſus ſuper eo fundatus pareat. Et hanc eandem partem affirmatiuam non obſcurè tenuit Ludou. Auend. *d tract. cap. 54. num. 10.* qui dicit, debitorem huius noui cenſus eo caſu compellendum eſſe vel ad illum redimendum, vel ad fundandum, & conſtituendum illum ſuper nouo fundo idoneo, & capace.

Secuodò dubitatur, an ſi cenſus pro parte redimatur, vel aliter reſoluator pro parte, debeantur fructus illius pro parte nou redempta, & non reſoluta. Quæ tamen dubitatio non magnam habet difficultatem, facilis enim eſt illius reſolutio ſi repetamus ea quæ diximus *ſupra h.c ead par. 3. c. 1. q 2. art. 1. nunc q. 103.* Ibi
8 †enim plenè deductum fuit redempta parte cenſus ex partium conſenſu deberi fructus reliquæ partis non redemptæ maximè vbi expreſſe actum fuit quod pro reliqua parte cenſus non redempta fructus debeantur.

Tertia offert ſeſe nobis non miucunda dubitatio oriens ex iis quæ notat Nau. *in ſuo Commentar. de vſur. n. 127. q 41.* & reaſſumit Boccae. *d. ſuo tract. par. 2. num. 59.*
9 dum firmauit † quod diſdicta & redemptio cenſus poteſt fieri in qualibet parte anni, & quandocunque debitor cēſus voluerit, quod videtur etiam fuiſſe de mente Pij V. *in ſua Bulla ſuper forma creandi cenſ. in verſ. cum verò traditione pretij reditus extinguendus erit, &c.* & maximè in illis verbis *volumus nihilominus quandocunque reditum extingui poſſe &c.* quia licet cenſus ſit de ſui natura perpetuus, eſt tamen redimibilis venditore volente, vt dixit Rot. *coram* b.m Gypſio, 28. *Martij* 1588. *in vna Romana cenſus de Caſſarellis, quæ eſt impreſſa poſt tract. dec 305. n. 2.* Modò contingit quod debitor cenſus illum redimit non in fine anni (qui incipere debet à die factæ per eum venditionis eiuſdem cenſus ſed in aliqua anni parte. Dubitatur an teneatur ad ſolutiooem fructuum dicti cenſus pro integro anno, an verò dumtaxat pro rata dicti anni, qua cenſus durauit.

10 In qua † dubitatione licet prima conſideratione videretur concludendum fructus cenſus ſoluendos eſſe pro toto, & integro anno, argum. *l. qui Roma, in princ. ff. de verbor. oblig.* & ſentiunt Bon. *in ſuo tract. art. 85. numer. 128.* & *nonnulli alij relati à* Felic. de Solis, *in ſuis Comment. de cenſibus tom 2. libr. 4. cap. vnico, n. 7. verſ. prima,* & Gaſp Roderic. *in ſuo tract. de ann. reddit. libr. 2. queſt. 15. n. 76.*

11 Attamen † contrariam opinionem exiſtimant veriorem plerique alij nnn ſolùm, quia eam in practica ſeruari teſtatur Cagnol. *in l. 2. n. 45. & 77. C. de pact. int. empt. & vend.* & ſequitur Foller. *in ſua Pract. Cenſuali, in verbo, inſtrumentum gratia, n. 69.* Sed etiam quia ita de iure ſentiendum eſſe affirmant Couar. *var. reſolut. lib. 1. cap. 15. n. 10.* Ludou. Molina *in ſuo tract. de contract part. 2. diſp. 390. n. 4.* Fernand. Rebell. *in ſuo tract. de oblig. Inſtit. lib. 1. q. 6. n. 23.* Io. Bapt. Coſta, *in ſuo tract. de Ration. & conſiderat. Rota, q. 108. n. 1.* Federic. Mart. *in tractat. de iure cenſ. cap. 6. n. 384. & alij multi, quos refert* Felician. *d. cap. vnico, n 7. verſ. tertia opinio. Quibus addantur poſt hac ſcripta viſi,* Nicol. Intrigl. *ſup. Bul. de cenſib. q. 74. num. 2.* Matt. Bnnacin. *de contract. diſp 3. q. 4. puncto vnico, n. 32. verſ. addit* Ludou. Auend. *d. c. 102. n. 3. ad fin.* vel quia in hoc contractu emitur ius ad penſionem annuam, & ideo eſt ſoluenda pro rata temporis anni, vt dicit Molina *d. n. 4. paulò poſt princ. verſ. ratio eſt.* Vel quia iſti annui redditus non debentur ratione fructuum prædij ſubiugati; ſed ratione pretij quo empti fuerunt vndè ſunt diuidendi inter emptorem, & venditorem, *vt ex Bal. in c. cum M. Ferratienſis, col. 2. verſ. nota quod nomine, n. 5. ext. de conſtitut. dicit.* Conar. *d. n. 10.* vbi *num.* 11 propter eandem rationem id extendit etiam ad annuos reditus fructuarios quod ſolui debeant pro rata temporis, & non pro integro anno Vel quia ſi cenſus deberentur pro toto anno ſequeretur quod dominus ceoſus frueretur pro integro anno reditibus, ac pretio, quo pro abſurdo reputat Felic. *d. verſ. tertia opinio, in fine,* ibi expēdi etiam ſolet Et cum hac opinione tranſeundum omnioo cenſeo, non ſolum quia eſt receptiſſima, & vſu frequentiſſima, ideoq; amplectenda in iudicando, & conſuleodo, verum etiam quia ita videtur ſenſiſſe Pius V. *in d. ſua Bulla,* dū ibi diſponit quod debitor cenſus poſt duos menſes à die factæ per ipſum diſdictæ cenſus, & denunciationis futuræ redemptionis illius, poſſit quandocumque cenſum illum redimere, nam ad effectum vt illa facultas redimendi ſit debitori cenſus proficua dicendum eſt, quod non ſolum à die factæ realis, & effectualis redemptionis cenſus, ſed immo ab vltima die dictorum duorum menſium diſdictæ, facto legitimo depoſito, ſecundum ea, quæ diximus *ſupra hac ead. par. 3. cap. 1. q. 3. art 9. nunc q 111.* liberetur ab onere ſoluendi anouam reſponſionem cenſualem pro tempore futuro, & ſic quod noo teneatur ad fructus cenſus pro reliqua parte anni cepti tempore redemptionis, vel lapſus dictorum duorum menſium. ſed dumtaxat pro rata dicti decurſa vſque ad dictam diem, & cum hac ſententia tranſit etiam Tiraq. *de retractu conuent. §. 5.* Gloſ. 3. Nau. *in d. ſuo Comment de vſur. n. 126. q. 42.* Boccac. *d. ſuo tract. par. 2. n. 60. facit* Peregr. *in ſuo tract. de fideic. art 49. num. 10 verſ. aut conſtituta ſunt, & ali, multi, quos recenſet* Felic. de Solis, *in d. verſ. tertia opinio.*

[Quæ opinio videtur poſſe comprobari *ex reſolutione facta in* Rot. *in illa Romana ſubhaſtationis* 10. *Maij,* 1613. *coram* b.m. Buratto, *dec. 467. par. 8. poſt tract.* vbi fuit dictum quod fructus cenſus ſubhaſtati decurſi ante ſubhaſtationem & venditionem ſpectant ad venditorem oon autem ad oblatorem, & licitatorem, *quod repetitur in eadem cauſa coram eod* 10. *Nouemb. eiuſd. ann. vt ibid. dec* 468. *n. 2. & ſeqq.*]

Quam † ſententiam adeò veram exiſtimauit Rota 12
coram b.m. Cardinali Blanchetto, 24. *Mai*, 1596. *in illa Eugubina, ſeu Peruſina cenſus, quæ eſt impreſſa poſt tract. dec. 115. n. 4.* vt affirmauerit eſſe illicitum & vſurarium pactum quod ſi cenſus redimatur poſt factam ſolutionem ſemeſtris, non teneatur dominus cenſus compenſare cum ſorte principali fructus cenſus, quo recepit pro rata temporis.

Ad *l. qui Roma* † in contrarium ponderatam reſpon- 13
det Couar *d. cap. 15. n. 10.* Quod non poreſt adaprari caſui noſtro, in quo debitor cenſus poteſt illum quandocumque redimere, nam in caſu *d. l.* conuenerant inter ſe contrahentes, quod debitor non poſſet ſortem reſtituere niſi lapſo biennio, & nimirum ſi tenetur ad vſuras integri biennij, quamuis intra illud ſortem reſtituat, quod pactum eſſe illicitum in contractu cenſuali demonſtratum fuit, *ſupra par. 2 c. 1. q. 3. art. 7 ſeu q 59.*

Et hinc † apparet quod in terminis *dicta Bulla Pij* 14
V. eſt omnino reprehendeoda, & reiicienda limitatio, quam ad hanc concluſionem tradit Foller. *in d. verbo, inſtrumentum gratia, n. 59.* videlicet, quod ea non procedat, quando inter emptorem, & venditorem cenſus eſſet initum pactum de illo non redimendo, niſi lapſo certo tempore: nam † tale pactum tanquam reſtringens facultatem redimendi, eſt de directo contra diſpoſitionem dictæ Bullæ & non caret ſuſpicione vſurarum, cum dicta facultas debeat eſſe libera, & non coarctata ad aliquod certum tempus, vt ſæpius dictum fuit, & ſignanter *d. art. 7.*

Non † inficior tamen quod hoc dictum *Foller.* poſſet 15
fortè recipi iuxta terminos *d l. qui Roma* circumſcripta dicta Bulla cùm *d. l.* ita frequentiſſimè intelligi à Scribentibus affirmet Cou. *d c 15. n. 10*

Quartus ſeſe nobis offert ſcrupulus remouendus ad 16
hunc locum pertinens. An ſi dominus cenſus quando reuendit illum recipiat pretium, & ſortem principalem abſque aliqua proteſtatione, & reſeruatione fructuum iam illucuſque decurſorum, & non ſolutorum,

aliquod

aliqood ſibi faciat præiudicium, quin poſſit poſtea di-
ctos fructus, & penſiones decurſas, & non ſolutas no-
uo iudicio conſequi.
17 In qua † difficultate concloſiuè, & reſolutiuè proce-
dendo ſentio per receptionem ſortis ſimpliciter, &
abſque ptoteſtatiooe, & reſeruatione facta nullum ge-
nerati præiudicium domino cenſus, quin petere poſſit
fructus, vſqoe ad illum diem decurſos, & non ſolutos:
moueor eo potiſſimo, & ſolidiſſimo fundamento:
18 Quia † iſtæ annuæ reſponſiones cenſuales debeotur
ptincipaliter, & per ſe, ex ſtipulatione, & partium con-
uentione non autem acceſſoriè, & in conſequentiam,
& ideo poteſt domious cenſus illas petere, exigere, &
conſequi per viam principalis actionis, vt dictum fuit
19 *ſupra par.2.c.2.q.5.per tot.* Quo † caſu per receptionem
ſortis non cenſentur modo aliquo remiſſæ, & coodo-
natæ reſponſiones iam matùræ. & creditor in tali ca-
ſu tecipiens ſortem ſimpliciter. & abſque aliqua pro-
teſtatione, & reſeruatione nullum ſibi facit præiodi-
cium, quò ad fructus, & penſionem iam debitas, licet
20 † ſecus ſi dicti fructus, & teſponſiones non deberen-
tur principaliter, & per ſe ex ſtipulatione, & conuen-
tione partium, ſed acceſſorie, & in conſequentiam, &
pro illis exigendis, & conſeqoendis oulla competeret
actio, ſed eſſet recurrendum ad officium Iudicis: Quia
dicto caſu creditor recipiens ſortem ſimpliciter abſ-
que proteſtatione, & reſeruatione non poſſet poſtea
dictas teſponſiones debitas recipere, ſed cenſeretur il-
las debitori remiſiſſe, & condonaſſe, *arg. l. centum Ca-
pua. in fine, & ibi* Ang. *colum. fin. verſ. vlt. not. ff. de eo, quod
cert. loc. l. fin. vbi* Bart. *n.* 3. Paul. de Caſtro, *n.* 2. Iaſ. *n.* 1. *&
5. ff. eod. tit.* Tob. Non. *conſ.* 82. *n.* 1. Magon. *deciſ. Florent.*
83. *n.* 7. Sord. *d. in ſuo tract. de alim. tit. 1. quæſt. 45. num.* 62.
Hood. *conſ.* 30. *n.* 52. *lib.* 1.

Quinta ſubnecti poteſt dubitatio oriens ex iis, quæ
dicta ſunt *ſupra p.2. cap.2. q.4. art.7.* vbi concluſum fuit,
quod ex contractu cenſus nulliter, & illicitè conſtitu-
ti, non poſſunt fructus percipi, ſed ſuot imputandi in
ſotrem, vel teſtituendi. An ſi ex tali cenſu fructos fue-
rint ſoloti, poſſint poſt cenſos redemptionem, & ex-
21 tinctionem repeti. In qua † dubitatione breoiter, &
concluſiuè agendo vera eſt pars affirmatiua, quod ſci-
licet, dicti fructus taoquam ſoluti abſqoe cauſa te-
peti omnioo poſſiot: quam firmauit Rota *coram* bon.
m. Gypſio, 13. *Februarij*, 1595. *in illa Vrbeuetana cenſus,
quæ reperitur impreſſa poſt tract deciſ. 12. n. 3. & in eadem
cauſa* coram eodem *die 2. May eiuſdem anni, qua eſt ibi-
dem deciſ. 228. num* 1. *& per tot.* vbi *num.* 2. ſubiicit *Rota*,
22 † quod ex contractu cenſus impoſiti contra formam
dictæ conſtitotionis *Pij V.* adeò ſunt indebiti fructus,
vt nec etiam à ſponte ſoluentibus licitè percipi, & ac-
cipi poſſint.

Si quis † autem quærat qua actione fructus iſti in- 23
debitè, & illicitè percepti, & recuperari poſſint, dice-
rem eſſe in primis animaduertendum, quod licet reci-
piens hos fructus teneatur ad illorum reſtitutionem,
vt dictum eſt, pro hac tamen reſtitutione facienda
non ſunt obligata, & hypothecata eius bona, vt † in 24
fortiori concludunt *Doctores*, quod nec etiam ſunt
obligata bona vſurarij pro reſtitutione vſurarum, Io.
And. Abb. *& communiter alij in cap. cum tu, in cap. tua,
de vſur. & de communi teſtatur* Nauar. *in ſuo Manuali,
cap. 17. n. 265. verſ. alia verò &* Ant. Gamma, *deciſ. Luſi-
ta. 271. alias 272. incipit. Egit actor n.* 1. & propterea
non poterit agi contra tertios poſſeſſores bonorum
domini cenſus actione hypothecaria, vel remedio Sa-
loiani interdicti ſed agendum erit actione perſonali,
contra ipſum vel eius hæredes, vt reſtituat, vel per
conditionem ſine cauſa, *arg. l. 1. ff. de condit. ſine cauſa, &
non obſcurè ſenſiſſe videtur* Rota *coram* b. m. Gypſio, *in
illa Vrbeuetana cenſus, 13. Februarij, 1595. quæ eſt poſt tra-
ctat. dec. 12. n. 3.* vel per conditionem indebiti, *c. debito-
res*, vbi omnes, *ext. de vſur. Specul. in tit. de action. ſeu pe-
tition. §. ſequitur videre, n.* 51. ex quibos hoc ſenſit Rota
coram eod. b. m. Gypſio, *die 2. Maij eiuſdem anni*, 1595.
quæ eſt ibidem dec. 228. *num.* 1. [*& coram* R. P. D. meo
Vbaldo Iuniore *in Rauennatenſi cenſuum, 26. Februarij,*
1631. *quæ eſt poſt tract. deciſ. 540. num. 2. vbi hunc locum
noſtri tractatus allegat*] Cautiùs tamen erit, ſi libellus
generaliter concipiatur ſuper reſtitutione dictorum
fructuum, iuxta formam traditam per Specul. *in rubr.
de vſur. in princ* quàm arctare ſe ad conditionem iode-
biti, vel ſioe cauſa, vt admonet, *idem* Specul. *ſub. d. n.* 51.
in fine.

[Io quo † iudicio non eſt dubitandum, quin domi- 25
nus cenſus victus in expenſis ſit condemnandus, cum
nullam iuſtam cauſam habeat ſuſtinendi litem iuxta
l. properandum, §. ſin autem alterutra, C. de Iudic. & ibi
Doct. *communiter.* Aſin. *in ſua prax. Iudic. §. 32 c. 2. n. 1. qui
multos allegat*, & hoc extendit, quod talis condemnatio
expenſarum fieri debeat, ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè quis li-
tigauerit, licet † enim ob probabilem errorem quis ab 26
expenſarum refectione excuſetur Bald. *conſ.* 217. *n.* 8.
lib. 2. refert Aſin. *d. c. 2. limit.* 29.

Iſte † tamen dominus cenſus litigando nullius ſal- 27
tem probabilis erroris prætextu poteſt hanc ſuam re-
ſtituendi fructus præfatos recuſationem excuſare, &
defendere: cùm contra ſe habeat communem, & à no-
mine controuerſam opinionem optimis foodatam ra-
tionibus, vt ſupra deductum fuit.]

*Et per hæc ad laudem Omnipotentis Dei, eiúſque glorioſiſſimæ Matris,
totiúſque Cæleſtis Curiæ eſt impoſitus finis huic noſtro Tractatui
de Cenſu Conſignatiuo.*

Digitized by Google

Digitized by Google

INTERPRETATIO, SEV GLOSSA

BVLLÆ PII QVINTI DE CENSIBVS.

AVTHORE

Io. Baptista Leonellio I. C. Peruſino multis additionibus ab eodem aucta.

PRÆLVDIA.

De diuiſione Bullæ, illius ſummaria cognitione, & requiſitis ad Cenſum.

ANTEQVAM deſcendam ad explicationem Bullæ Pij V. de Cenſibus, licet per modum *gloſſ.* procedere intendam, cõuenit in primis illam in ſuas partes diuidere more Interpretum, cum diuiſio inſcientis animum legentis incitet, mentem intelligentis præparet, & memoriam artificioſè reformet, Gloſſ. *recept. ſuper §. igitur in verſ. eaſdem inſtitutiones in proœm. Inſtit.* qua de re, vt ad rem me conferam, puto totam hanc Bullam diuidendam eſſe in ſex partes: in Prima enim habetur intentio ipſius Summ. Pontificis, & eius cauſa: in Secunda explicatur forma, & qualitas contractus iſtius cenſus, de quo in ea: in Tertia definitur quid iuris, ſi contractus iſte fuerit celebratus ſub alia forma: in Quarta habentur duæ declarationes ad formam, & qualitatem prædictam: in Quinta datur conſilium de Cenſibus ſub alia forma, ante hanc Bullam celebratis: in Sexta, & vltima habentur *clauſ. ſolitæ apponi in fin. cuiuſlibet Bullæ.* ſecunda ibi, hac igitur: tertia ibi, contractúſque ſub alia forma; quarta ibi, hanc autem: quinta ibi, & licet: ſexta, ibi non obſtantibos.

Quo ad primam adnotandum eſt, quod ob mala, quæ oriebantur antea in celebratione contractus cenſus in præſenti Conſtitutione Summus Pontifex intendit illis ſalutifero remedio prouidere, & formam cenſus, illiúſque qualitates clarè decidendo explicare, cæterum, cum cenſus plures ſint ſpecies, *vt paſſim adnot. doct. & nos dicemus infra in gloſſ.* 1. non de quolibet cenſu hæc Bulla intelligi debet, ſed ſolùm de illo, qui à Doct. *dicitur conſignatiuus, & titul.* oneroſo acquiſitiuus, cum conſtituatur in re, propria apud ipſum conſtituentem retenta, atque in alium *titul.* venditionis transfertur: quò ad ſecundam more interpretum eſſet hic figurandus caſus; cæterùm breuitati ſtudendo more *gloſ.* loco eius primo adnotare debemus, an contractus iſtius Cenſus ſit in vtroque foro licitus, & iſtius, & propterea fieri, & celebrari poſſit ſine aliquo ſcrupulo: Sol. in foro fori caſus videtur eſſe ſine difficultate, *arg. cap. cum dilecti, c. cum cauſa de emption. l. 2. C. de reſcind. vend. & in iſtis loc. plenè per Doct.* in foro autem poli, & conſcientiæ idem puto regulariter tenendum: primo per *can. hec eſt fides, & ibi doct.* 24. *q.* 1. ſecundò, quia tunc contractus oneroſus eſt in iſto foro ſeruandus, quando in eo ſunt ſeruata, quæ ſunt de ſubſtaotia contractus, & de ſubſtantia iuſtitiæ *eiuſd. vt paſſim adnotant Canoniſtæ, & præſertim in cap. fin. de vſur.* & cùm duo iſta requiſita in theorica reperiantur ob formam huic contractui traditam, & in practica præſupponuntur obſeruati merito, &c. ſed cum plura veniant circa hoc *not. in glo. animaduertenda*, ideo vlterius non inſiſtam. Dixi autem regulariter, quia cùm inter requiſita ad inſtrumentum iſtius contractus quædam locum habeant ſolum in foro fori, vt ſuo loco dicemus meritò, &c. Secundò pro ſatisfactione multorum adnotandum eſt, quod requiſita inſtrumenti, & contractus iſtius cenſus per modum ſummæ ſunt iſta, videlicet. Primum, vt cenſus iſte non conſtituatur, niſi in re immobili, vel pro immobili habita. Secundum, quod talis res ſit de eius oatura fructifera. Tertium, quod ſit certis finibus deſignata. Quartum quod acquitatur cum pecunia verè numerata. Quintum, quod iſtæ pecuniæ numeratio fiat præſentibus teſtibus, notario, & in actu celebrationis inſtrumenti, & non aliter. Sextum, quòd pretium in dicta pecunia conſtitutum ſit iuſtum, & integrè ſolutum. Septimum, quod ſolutiones anticipatæ, nec fiant, nec in pactom deducantur. Octauum, quod conuentiones omnes ad caſus fortuitos obligantes vltra naturam coontractus non adhibeantur. Nonum, quod pactum auferens; aut reſtringens facultatem rem alienaodi omnino damnetur. Decimum, quod dominus rei, ſuper qua ceoſus eſt fundatus poſſit illam liberè, & ſine ſolutiooe alicuius quantitatis quouis tit. alienare. Vndecimum, quod in caſu alienationis rei præd. dominus cenſus debeat aliis præferri. Duodecimum, qood domious rei prædictæ voleos rem prædictam alienare debeat alienationis conditiones domino cenſus denuntiare, & per menſem expectare. Decimumtertium, quod non apponantur pacta continentia moroſum cenſus debitorem teneri ad quodcunque intereſſe, aut aliquam pœnam. Decimumquartum, quod pro cenſibus præteritis, vel futuris corúmque ſolutione cenſus ſuper eadem, vel alia re, nec augeri, nec conſtitui de nouo poſſit. Decimumqointum, quod non adhibeantur

etiam pacta obligantia ad ſolutionem diuerſorum onerum vltra naturam contractus. Decimumſextum, quod re perempta in totum, vel pro parte, vel infructuoſa facta cenſus ſimiliter in totum, vel pro parte perire debeat. Decimumſeptimum, quod non obſtante quauis præſcriptione, ſeu pacto poſſit cenſus pro eodem pretio extingui. Decimumoctauum, quod in caſu extinctionis cenſus pro eodem pretio dominus rei debeat per bimeſtre ante id denunciare ei, cui pretium eſt ſoluendum, & illud non ſoluendo, poſſit, poſtea intra annum ad ſoluendum cogi, & compelli. Decimumnonum, quod tranſactis dictis temporibus quandocunque cenſus venitet extinguendus pro eodem pretio ſemper obſeruari debeat, quod in d. 18. requiſito habetetur. Vigeſimum, quod nec etiam pacta apponantur obligantia ad extinctionem cenſus pro eodem pretio extra caſum ſupra deciſum. Vigeſimumprimum, quod pretium cenſus iam in eſſe conſtituti, quauis cauſa ſuadente nunquam augeri, nec diminui poſſit. Circa hæc requiſita (quamuis breuiter, & per modum ſummæ relata) de duobus occurrit dobitari. Primò an tot ſint numero, prout ſupra relata ſunt com Doctor. *circa num. eorum non conueniant, cum quidam plura, vt* Thomas Boninſ. *quidam pauciora, vt* Nauar. *&* Redoan. & alij illa putent aſſe, nemo tamen reparitur, qui tot. ea conſtituat quot ſupra ſunt adnotata. Sol. requiſita ad aliquem contractum eiúſque inſtrumentum, diuerſa ratione conſiderata poſſunt eſſe plura, & reſpectiuè pauciora: vnde vt ſupra dicebam, poſſent etiam reduci ad duo capita, videlicet ad naturam, contractus, & ad inſtantiam, ſeu virtutem eiuſdem, & cum de hac re, infra in *gloſſ.* ſimus dicturi. Ideò in præſenti ſatis erit illud ſolom adnotare, quod in qualibet contrahentium conuentione, ſeu hominis de rebus ſuis diſpoſitione tria (vt in iure ſæpè, obſeruare valui) conſiderantur, videlicet natura talis conuentionis, vel diſputationis, inſtrumentum in quo illa venit explicanda, & virtus, quæ in ea continetur, hoc eſt, quod requiſita alia reſpiciuna naturam talis diſpoſitionis, & conuentionis, alia ſolemnitatem inſtrumenti, & alia qualitatem virtutis, hinc etiam cognoſcitur contractus validus ab inualido, atque licitus ab illicito, & cum in præſenti non conueniat ſingula adnotare, ideo quantum ſpectat ad *gloſſ.* ma remitto ad ea, quæ infra in *gloſſ.* ſumus dicturi, & ita puto dubiom eſſe ſolutum. Secundò dubitatum, & quæſitum fuit, an omnia requiſita, vt ſupra relata iſtius contractus ſint ſeruanda in foro conſcientiæ. Sol. vltra id, quod ſupra adnotauimus, meo iudicio præter quintum requiſitum, iudicarem reliqua omnia in iſto foro eſſe ſeruanda, & ratio eſt quoniam videntur reſpicere debitum iuſtitiæ prout melius dicimus infra in *gloſſ.* ad quas ma remitto. Puto tamen in præſenti illud addendum, quod hæc obſeruantia dupliciter conſiderari poteſt, Primò quoad obligationem peccati: Secundò quo ad obligationem reſtitutionis: vnde ob inobſeruantiam iſtorum requiſitorum, licet communiter peccatum, quod in ſuo genere eſt (vt puto) mortale, quia cum hæc Bulla (vt de ea loquamur) ſit conſtitutiua, & præceptiua, conſequenter tranſgreſſio eſſet directè contra præceptum: *can. fin. 14. q. 1. facit 15. q. 1. in princ. per tot. &* Doct. *in cap. nam concupiſcentiam de conſtitut. vbi præcipuè* Abb. *num. 2. & ſeq.* poſſet confirmari per communem *doctrin. Theolog.* qua cauetur conſtitutiones humanas eſſe ſeruandas in foro conſcientiæ: quoad obligationem verò reſtitutionis meo iudicio opus eſt diſtinctione, qua per huiuſmodi contractum, aut altera pars eſt grauata & læſa aliquo modo in re, vel in iure ſuo, & tunc oritur obligatio ad reſtitutionem *iuxta doctrin.* D. Thom. 2. 2. *q. 62. art. 1.* Sot. *lib. 4. de iuſtit. & iur. q. 6. art. 1. facit. cap. ſæpè de reſtit. ſpoliat. cum vulgar.* aut talis læſio, & grauamen cauſatum non fuit, & tunc ſecus eſt dicendum, ac tenendum, quia ſecundum communem doctrinam reſtitutio eſt actus commutatiuæ iuſtitiæ, & conſequenter vbi iuſtitia non eſt læſa, & contra eam aliquid non eſt factum, nec etiam reſtitutioni eſt locus merito, &c. Quò ad tertiam partem notandum eſt ex ea, quod in clauſula iſta non fuiſſet appoſita in fine huius Bullæ contractus contra eam celebratus teneret, & valeret; licet tranſgreſſor peccaſſet: Doctor. *communiter in l. non dubium, C. de legibus, &c.* Vnde vigore iſtius clauſul. non ſolum actus eſt nullus, ſed etiam dicitur nullus ipſo iure, *vt* Doctor. *adnot. in d. l. quoad quartam partem not.* ex ea, quod lex licet regulariter futuris negotiis det formam, aliquando tamen etiam præterita regulare debet, *c. fin. & ibi* Canoniſt. *communiter de conſt. Not.* ſecundò, quod leges non tantum debet negotiis formam dare, verùm etiam iam ſtatuta aliquando declarare *l. leges la 3. & l. fin. C. de leg. & ibi* Doctor. *quoad quintam partem not.* quod ſicut omnis lex reducitur ad duo capita, videlicet præceptum, & conſilium, *cap. fin. 14. quaſt. 1.* & ex hac Bulla clariſſimè cognoſcitur: ita quoque præceptum obligat ad peccatum, ſecus conſilium: Abba. *& alij in cap. nam concupiſcentiam de conſtitut. Quoad vltimam partem not.* quod maxima eſt vtilitas in fine cuiuſlibet conſtitutionis apponere huiuſmodi clauſul. tum quia conſtitutio magis firma, & magis valida demonſtratur, tum etiam quoniam manifeſtè cognoſcitur, quæ eam ſit prior, & quæ poſterior cum de leg. humanis ſæpè circa prioritatem ipſarum dubitetur; imò bonum eſſet omnes ipſarum circunſtantias adnotare, *iuxta tradita à* Turrecrem. *ſuper proœm. Decret. qu. 12. per tot. Quibus omnibus adnot.* & abſolutis iuxta propoſitum: inſtitutum ſequitur nunc, vt veniamus ad rea. & eiuſdem Bullæ expoſitionem, quam interpretari intendimus ſolùm per modum, & methodum *gloſ.* cum breuitas interpretationem legentibus magis placare ſoleat, atque delectet.

ADDITIO.

De vtilitate, & modo conſequendi pecuniam pro ciuium indigentiis.

OBſeruo ex princ. iſtius Bullæ aſſe omnino neceſſarium in Repub. dari aliquem legitimum modum, quo ciues poſſint conſequi pecuniam, vt eorum indigentiis ſtatim prouidere valeat, experientia enim docet, ciues aliquando illa indigere, quam cum habere nequeant vendendo eorum bona coguntur propterea ea accipere ad vſuram, vel alio modo illicito, & cum id rendat non tantum in damnum Reip. cuius intereſt ſubditos eſſe diuites, *auth. vt ſine quoque ſuffrag. §. conſiderauimus, §. fin. & ibi gloſ. in ver. malè Inſtit. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iur.* verum etiam in detrimentum ſubditorum, & priuatorum; ſiquidem qui accipit indebitè damnificatur, & qui dat vſuram committit; quæ quidem mala eò magis debent euitari, quo tendunt etiam in detrimentum ſalutis æternæ, cum definiat Concil. Lateranen. *in cap. ſæpè de reſtitut. ſpoliat.* par eſſe quoad ſalutem animæ inuadere, & retinere alienum, atque hac de cauſa videmus eſſe permiſſum prædictum contractum cenſus, Societatem officiorum, & in nonnullis locis Montis, vt vocant pietatis, ac etiam cambia, & recambia, reali tamen, & non ſimulata; de qua quidem concluſione cum dubitari nequeat. Ideo vlterius procedendo, oportet nunc adnotare, qualis debeat eſſe modus, ad cuius cognitionem obſeruo vlterius, quod Scipio Ammiratus inter eius diſcurſus, quos compoſuit *ſuper lib. Cornel.* Tacit. *lib. 3. diſcurſu* 8. docet modum, quo Princeps poſſit habere copiam pecuniarum, ex cuius doctrina quantum facit ad quæſtionem propoſitam puto inferendum, quod modus iſte dabitur primò ſi Princeps voluerit prouidere per

Conſtitut.

Digitized by Google

Conſtitut. vt à Rep. tollatur otium, quod eſt cauſa omnium malorum vt paſſim habemus apud morales Phyloſophos, otioſi enim diſſipant ſua, & poſtea volunt inuadere aliena, & ſucceſſiuè ſtatuere, quod vnuſquiſque debeat operam dare alicui arti, cùm inde tollatur otium, tollatur occaſio ad inimicitias, & acquirantur diuitiæ. Nec obſtare debet *sent. in l. nobiliores, Cod. de commerc. & mercat. & per tot.* vbi prohibetur ne Nobiles exerceant mercimonium: ad hoc enim dicimus, quod ſicut in Republ. reperiuntur nobiles, & plebei. § *plebes autem inſtit. de iure naturali*: ita quoque plebei, ad hoc, vt commodius mercimoniis operam dare valeant, fuit promulgata d. lex nobiles autem poſſunt incumbere artibus liberalibus cum eis conueniant ſecundùm eorum ſtatum; quæ autem ſint huiuſmodi artes non eſt præſentis conſiderationis: de eis enim aliquid adnotauimus *in noſtro tractat. de Praeceden. q.* 8. & ſic quilibet poſſet euitare tam peſtiferum malum. Secundò, ſi Ciues in omnibus familiaribus expenſis cuſtodierint parſimoniæ leges, ſiquidem ſicut immoderato ſumptu res magnæ diſſipantur, ita parſimonia modicæ res familiares conſeruantur, & multum augentur: quæ quidem remedia ſi non ſufficerent, poſſet addi: Tertiò, vt conſtituatur aliquis Mons Pietatis, vel alio nomine nominandus ad finem præd. vt videmus in nonnullis ciuitatibus politicè inſtitutis, hinc fortaſsè legimus huiuſmodi Montes nominari in iure Panes ciuiles *l. fin. §. fin. C. de iure dot.* ex quo enim omnes ciues nequeunt poſſidere bona terræ, & ex illius fructibus viuere valeant. Ideò etiam ob hanc cauſam videntur conſtituti, & ordinati huiuſmodi Montes, & Panes, vt in nobiliſſima Ciuitate Iannenſi obſeruatur, cùm igitur ad eundem finem videatur ordinatus contractus iſte, de quo agimus, hinc eſt, quod Sũmus Pontifex per dictã eius Bullam voluit ad talem formã illum reducere, vt in eius celebratione eo meliori modo vſura euitetur, quo iuxta prudẽtiam humanã euitari poſſit.

T E X.

Cum onus Apoſtolicæ ſeruitutis obeuntes cognouerimus innumeros celebratos fuiſſe, & in dies celebrari Cenſuum contractus.

G L O S. I.

De defenſione, & diuiſione Cenſus.

EST doctrina communiter recepta in primis adnotari quid ſit id, de quo ſit habenda oratio *l. 1. ff. ſi cert. pet. l. 1. ff. de dolo. Inſtit. can. de iur. can. in princ. cum vulg.* hinc eſt, quòd in præſenti, vt eam obſeruemus, prius ſcire debemus, quòd Cenſus alius dicitur publicus, alius verò priuatus. De publico in vniuerſali multa docet Benedict. Boni. Corronen. *in ſuo tract. de cenſib. ca. ſeu art. 2. & 3. per tot.* Ioan. Bapt. Lup. *in ſua repet. ſuper l. 2. §. 2. n. 52. vſque ad nu. 55. verſ. cenſus modo, C. de pact. inter empt.* & videtur intelligendus *tit. tàm in ff. quàm in Decreta de Cenſib. & Sot. lib. 6. & de iuſt. & iur. quaeſt. 5. artic. 1. in princ.* Sol. *qu.* Cenſus autem priuatus, de quo in præſenti Bulla tractatur, definitur à Sot. *in d. q. & art.* quòd ſit ius percipiendi penſionem, ſiue in fructibus, ſiue in pecunia, vel re aliqua vtili. Hanc definitionem approbat Ioann. Bapt. Lup. *in d. l. & §. n. 56. licet autem aliter definiatur à* Corrado *in ſuo tract. de contract. q. 27. in princ. & ab* Angel. *in ſua ſumm. in verb. cenſus, & à* Nauarr. *in ſuo commentar. de vſur. n. 69. & ſeq. verſ. 22. & à* Thom. Boninſign. *in tract. de contract. tit. de cenſib. c. 2. n. 1.* quoniam tamen huiuſmodi definitiones, quò ad ſubſtantiam non videntur admodum differre. Ideò vlterius procedendo, de voce cenſus, non puto neceſſarium hic aliquid adnotare, ſed remitto ſtudioſum ad eundem Benedict. *in d. tract. art. 4. per tot.* licèt autem ex

Deciſ. R. R. pro Tract. de Cenſ.

deſcriptione aſſignata, cenſus vnam ſpeciem videatur habere: Doctores tamen plures adnotant, vnde Sot. *in dict. quaeſt. & art.* dicit quòd cenſus iſte alius eſt reſeruatiuus, qui conſtituitur, quãdo quis dat alteri rem ſuam, & ſibi reſeruat cenſum *l. fin. C. de rer. permut.* alius dicitur conſignatiuus, qui conſtituitur, quando quis retentis propriis bonis, conſignat alteri certam penſionem; atque de iſto propriè loquitur hæc Bulla. Item cenſus ſecundùm aliam diuiſionem, alius dicitur realis, quia conſtituitur ſuper re v. g. ſuper prædiis, alius verò eſt perſonalis, quia conſtituitur ſuper perſona. Item cenſus iuxta aliam diuiſionem, alius dicitur fructuarius, quia percipitur, & ſoluitur in tot fructibus, alius verò eſt pecuniarius, quoniam percipitur, & ſoluitur in pecunia. Item cenſus adhuc, alius eſt certus, alius verò incertus, quia aliquando fructus, vel pecunia taxatur, aliquando verò ſecus: cum ſolum quota ipſa declaretur. Rurſus ſecundum aliam diuiſionem, alius eſt perpetuus, alius temporalis. Item alter eſt ad certum tempus, puta ad 30. annos, alter verò ad tempus incertum, puta durante vita. Vltimò alius dicitur redimibilis, alius verò non redimibilis, quia aliquando redimi poteſt, & aliquando ſecus: *hac* Sot. *eaſdem de Cenſu diſtinctiones videtur approbare* Lupus *in d. l. & §. à d. n. 56. cum pluribus ſeqq. & ante eos, illas nos docuit* Corrad. *in d. quaeſt. 72. verſic. tertia ſuppoſitio.* An autem omnes iſtæ diuiſiones ſint de iure admittendæ, infra ſuis locis dicemus; licet autem contractus cenſus regulariter iuſtus, & legitimus reputari debeat, tam per hanc Bullam, & alias Summorum Pontif. quam etiam per ea, quæ nos docent Doctor. *in loc. adduct. quib. add.* Couar. *lib. 3. variar. reſol. cap. 7. n. 2. per plur. col.* Quando tamen huiuſmodi regula limitari debeat, infra ſuis locis conuenit adnotare.

A D D I T I O.

EX hac partic. habemus contractum cenſus eſſe ſatis antiquum, quia celebrabatur etiam ante promulgationem iſtius bullæ, hinc not. officium legiſlatoris, etiam antiqua aliquando renouare, vt legimus obſeruatum à Concil. Trident. quod renouauit multos antiquos Canones, & ſucceſſiuè illos obſeruari mandauit, nec obſtat leges variari ob varietatem temporum, capit. non debet de conſanguinitate, cum ibi adnot. ad hoc enim reſpondetur, quòd ob hanc temporum varietatem, etiam antiqua debent aliquando renouari, & cuſtodiri, vt per d. Concil. habetur.

T E X.

Qui nondum non continentur intra limites à noſtris Anteceſſoribus eiſdem contractibus ſtatutos.

G L O S. II.

De cauſa, & qualitate iſtius Bullæ.

COntra ſi contractus cenſuum erant liciti per alias Summorum Pontificum Bullas, ſi tamen illæ ſeruatæ fuerint, ergo erat neceſſaria alia prouiſio, & conſequenter hæc Bulla in hac parte videtur ſuperflua, Sol. cauſa alicuius nouæ Conſtitut. aliquando eſt multiplex, vt etiam adnot. ſuper Bulla Societ. officior. vnde hæc noſtra videtur neceſſaria, primò ad remouendum abuſum fortaſsè introductum contra alias Summor. Pontific. Bullas: Secundò ad maiorem declarationem formæ quæ ſeruari debet in celebratione iſtius contractus: Tertiò ad remouenda quædam illicita pacta quæ inſuper adhiberi ſolebant, vt in ſequent. gloſſ. dicemus, & propterea obiectio videtur omnino

Google

ceſſare: ſicut enim Coocil. Trident. multas Conſtitutiones promulgauit, non tamen per illas aliqoid de nooo ſtatuendo, ſed iam ſtatuta de iure communi, vel de iure extrauaganti reoouando. ita etiam hoc idem videtur facere præſens hæc conſtirutio. Per doctrin. autem communiter traditam à Canoniſtis *ſuper c. fin. de conſtit.* qua cauetur cooſtitotionem aliam eſſe declaratiuam, & aliam conſtitutiuam: hæc noſtra potios videtur dicenda declaratiua, quam aliter; iudicarem tamen ipſam mixtam, eſſe reputandam.

ADDITIO.

QVanta ſunt vtilitates præfationum in qualibet hominis diſpoſitione vltra id, quod habetur in gloſſ. adnot. eſt Bar. *in tit. C. de nou. C. facien. n. 16.* Surd. *in ſua dec. 288. n. 30. co. ſeqq. & nouiſſimè* Menoch. *in ſuo tract. de præſumptionibus, lib. 6 præſumpt. 2. per tot.*

TEX.

Verùm etiam quod deterius eſt contrarÿs omnino pactionibus, propterea ardentem auaritia ſtimulum: Legum etiam diuinarum manifeſtum contemptum præſeferunt.

GLOS. III.

De modo cognoſcendi Contractum illicitum, & nullum.

GLoſſ. *ſuper cap. pleriq. in verſ. præcepta, 14. q. 3.* docet quòd quatuor modis io Contractibus committitur fraus, videlicet de re ad rem, de perſona ad perſooam, de contractu ad contractum, & de eodem contractu, ad eundem, modo tamen diuerſo: hinc difficilè eſt cognoſcere contractum ſimolatum; ex hac diſtinct. puto inferendum, quòd licet aliquando in lectura contractus nolla pœnitus appareat iniuſtitia; per media tamen extra contractum deſumpta cognoſcitur illum eſſe illicitum: & propterea Ioan. Bapt. Lup. *in ſua repet. ſuper l. 2. §. 1. per tot. C. de pact. inter empt. & vendit.* adnotat diuerſas coniecturas ad cognoſcendum coontractum illicitum: vt autem diſtinctè in præſenti aliquid adnot. puto dicendum, quòd quis dicitur lædere proximum aliquando inducendo illum ad donandum, vel ad teſtandum, vel ad teſtificandum, & hoioſmodi cenſus oon pertineot ad rem propoſitam de iſtis tamen poſſet adnotari *text. in l. 2. ff. mand.* in huiuſmodi enim caſib. aliquando poteſt cooſiderari peccatum tantum, & aliquando etiam obligatio ad reſtituendum, *iuxta adnot. à Canoniſt. in cap. fin. de ſimon.* Secuodò proximus lædi poteſt per contractum ooeroſum, ſicut eſt iſte contractus cenſus, & tunc talis contractus triplicitur conſiderari, & reperiri poſſet, videlicet vt eſt licitus, vt eſt illicitus, & vt eſt oullus: quilibet autem iſtorum ex eo cognoſcitur, qoia ſi ſunt obſeruata, qoæ ſunt de ſubſtantia contractus, ſine dubio erit validus, ſecus aliter: Item ſi obſeruata fuerint, quæ ſunt de ſubſtantia inſtitiæ contractus, erit iuſtus, & licitus, ſecus aliter: Item pacta, conditiones, modi, & cauſæ, quæ inſuper in contractu adhibentur, quædam damnantur à lege, & à iure, & iſta ſi adhibeantur, regulariter dicuntur vitiare, aliquando verò ſecus, atque de iſtis videndi ſunt Can. *ſuper c. fin. de pact. & in c. fi. de cond. appoſ. cum add. in d. loc.* quędam verò ſunt de iure permiſſa, ſed ſępè cootingit, quòd ſi appoſita reperiuotur in aliquo contractu, ita quòd deſtruant oaturam illius; ſicuti exemplom habemus *in c. nauigants, in princ. de vſuris, tunc dicuntur vitiare, vt in d. c. deducitur, ſecus aliter. iſtas diſtinct. adnot. ex ÿs, quæ nos docent* Doctor. *& præcipuè* Bero. *ſuper d. c. nauiganti, meritò.*

ADDITIO.

TRanſgreſſio iuris duplex videtur, vna enim eſt ſimplex, altera verò cum contemptu, quando autem quis dicatur venire contra legem ſimpliciter, & quando ex contemptu, non videtur omnino clarum, recurrendum eſt propterea ad D. Thom. *2a. quæſt. 186. artic. 9. ad vltimum, ad* Silueſtrum *in ſua Summ. in verſicul. de contemptu, atque ad hoc facit doctrin.* Abb. *in cap. nam concupiſcentiam de conſtitution. at quomodo preuideri debeat, ne lex contemnatur dicimus dupliciter id contingere. Primò per modum legis, prout facit Summ. Pontifex per præſentem Bullam. Secundò per modum punitionis puniendo delinquentes, iuxt. illud Poeta dictum.* Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

TEX.

Non potuimus animarum (prout tenemur) ſaluti conſulentes, ac piarum mentium petitionibus etiam ſatisfacientes, tàm graui morbo, latiferóque veneno ſalutari antidoto non mederi.

GLOS. IV.

De legibus ſeruandis in vno, vel altero foro.

OBſeruo in iure quaſdam conſtitutiones eſſe ſeruandas in foro fori tantum, quaſdam io foro poli ſolum, quaſdam in vtroque ſimul, & quaſdam deoique in neutro: primo modo ſont omnea illæ conſtitutiones quibus cauetor ſolemnitatem à iure traditam eſſe ſeruandam, vt contigit io alienatione rer. Eccleſiæ; *c. nulli de reb. Eccleſiæ non alien. can. ſine except. 12. q. 2. auth. hoc ius porrectum, C. de Sacroſ. Eccl. cum ſimil.* qoæ ſolemnitates in foro cooſcientiæ oon videntur neceſſariæ ſecundum vnam opinionem, quam puto veram Doct. *& præcipuè* Abbas *in c. quia plerique de immunita. & in c. cum eſſes de teſtam. vbi* Conat. *tenet opp.* In altero verò foro illæ ſuot ſeruandæ, quæ in gratiam illius ſunt promulgatæ, *vt eſt cap. Deus, de pœnitent. & remiſ. & ad iſtum text.* Menoch. *lib. 2. de arbitr. iudic. caſu 39 1.* D. Thom. *in 3. part. ſum. quæſt. 9. art. 7. item can. s. de pœn. diſtin. 5. in can. 1. de pænit. diſtin. 6. cum ſimil.* de vtroque autem foro habemus *text. in c. fin. de præſcript.* & regulariter omnis lex humana, dummodo ſit iuſta. Sot. *lib. 1. de iuſt. & iur. q. 6. art. 4.* D. Thom. *1. 2. q. 96. art. 4. cum ſimil.* In neutro denique foro illæ leges non ſunt ſeruaodæ, qoæ ſont ioiuſtæ, *iuxt. doctr.* D. Th. *1. 2. q. 96. art. 4. communiter recept. vel ſunt reuocata, & abrogata iuxta tamen ea, quæ nos communiter docent.* Doct. *in c. 1. de conſc.* vode iis præmiſſis, qoæreret aliquis; qualis reputari debeat hæc Bulla, licet quæſitum propoſitum ſit meo iudicio difficilis ſolutionis ob quæſtionem de ſolemnitate ioris, de qua dicebam ſupra, reſponderi tamen poteſt, quod cum hæc Bulla duo videatur decidere, videlicet, quid requiratur ad ſubſtaotiam ioſtitiæ iſtius contractus, ſecundò qoid reqoiratur ad euitandas fraudes: ſub primo reſpectu dicerem ipſam eſſe ſeruandam io vtroque foro licet principaliter in foro animæ: at ſecundo modo videtur ſeruanda in foro fori tantum, per ea, quæ ſupra adootantur hoc tamen puto dicendum, iuxta iam dicta, & infra dicenda.

ADDITIO.

PRimum cuiuſlibet legis ex iuxta dictum Prophet. Prohibere mala, & præcipere bona l. 2. in fin. ff. de legibus, vnde per præſentem Bullam contractus Cenſus illegitimi dãnantur, atque iuxta illius formam permittuntur, hinc not. quod ex malis moribus oriuntur bonæ leges: puto vlterius adnotan.

udnotan. quod omnis contractus, aut eſt notoriè iuſtus, aut iniuſtus, aut dubius, in primo, & ſecundo caſu eſt clarum quid ſit de iure dicendum, per. d.l. in tertio autem eſt facienda interpretatio ad hoc, & delictum euitetur, Menoch. *lib.5. de præſumpt. 2. num. 6. & propterea in dubio preſumitur iuſtus idem author lib. 3. præſumpt. 38. per tot. cum ibi adduct.*

TEX.

Hac igitur noſtra conſtitutione ſtatuimus Cenſum, ſeu annuum redditum creari, conſtitui-uè, nullo modo poſſe, niſi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de ſui natura fructifera, & quæ nominatim certis finibus deſignata ſit.

GLOS. V.

De tribus conditionibus ad fundum Cenſus requiſitis.

IN hac particula Summus Pontifex adnotat ſuper qua re Cenſus conſtitui debeat: per Ceoſum enim intelligere debemus noo ius percipiendi peoſionem; ſed ipſammet penſionem, quæ nil aliud videtur ſigoificare, oiſi quoddam vtile onus, ſuper re aliqua impoſitum, quæ quidem res per hanc Cooſtitutionem, & Bullam tres conditiones debet habere, videlicet, Primò, vt ſit res immobilis, vel pro immobili habeator: Secuodò, vt ſit de eius oatura fructifera: Tertiò, vt nominatim ſit certis finibus deſignata. Per primam coodi- tione m videtur abrogatus contractus cenſus perſonalis; licèt autem poſſet teneri oppoſitum, tamen oe limites gloſſ. tranſcendam me remitto ad ea, quæ docet Nauar. *in ſuo commentar. de vſur. n. 81. & ſeq.* Thom. Booin. *in tract. de contract. tit. de cenſib. cap. 4.* Corrad. *in tract. de contractib. q. 74.* Sot. *lib. 6. de iuſt. & iur. q. 5. art. 1. concl. 4.* Ioan. de Medin. *in ſuo Cod. de contractib. & reſtitut. tit. de cenſib. quæſt. 11. verſ. ſed quæreret aliquis.* Secundò per eandem conditionem cenſus imponi non poſſet ſuper aliqua alia re, vt ſunt res ſe mouentes: item certi redditus quos quis aliquando habet, vt ſuot io Vrbe redditus, Ripæ, *& ſimil. dicas tamen, prout docet idem* Ioan. à Medio. *in d. q. verſ. ſequitur amplius il 4.* Benedict. Bon. *in d. ſuo tract. de cenſib. art. 10. & ſequent. hac autem alia res, cùm poſſit eſſe diuerſa, ideò vltra* Doctor. *adductos videndus eſt* Petrus Follet. *in ſua cenſ. prax. §. ſiue verſ. cenſus omni dici ſolet, n. 6. vſque ad num. 52.* vbi explicantur res, ſuper quibus cenſus imponi poſſunt. Per ſecundam conditiooem notoriè conſtat, quòd excluduntur res, ex quibus fructus percipi nequeunt, vt hoc idem docet Ioan. de Med. *d. q. 11. verſ. ſequitur amplius il ſecundo.* Hoc ſoluitur etiam dubium, an videlicet conſtitui poſſit ſuper proprietate fundi, in quo aliqois habet vſumfructum, vt videri poteſt apud Foller. *tractat. & §. ſupra citat. n. 44. 45.* & Benedict. Boo. *in d. tractat. art. 10.* Fructus autem iſti cuius quaotitatis debeaot eſſe, *docet idem* Ioan. à Medin. *in d. q. verſic. ſequitur amplius il terzo:* cauſa autem iſtius conditiooir, & reqoiſiti adeò videtur clara, vt vanum eſſet clariorem reddere. Quæreret modo aliqois, an Cenſus conſtitui poſſet ſuper re, quæ licèt noo ſit froctifera, talis tamen per artem fieri poteſt. Solue. regulariter negat. videtur eſſe reſpondeodom, cum interim cenſus ſului non poſſit: hæc tamen regula poſſet aliquaodo limitari ſecondum qualitatem rei, & contractus *argum. §. conſtituitur, & ibi* gloſſ. & Doctor. *Inſtitution. de vſufruct. Vide tamen* Benedict. Boo. *in d. ſuo tract. art. 15. cum adduct. per eum.* Per tertiam deniq; conditionem diſſoluitur quæſtio, quæ erat inter Doctores, ao videlicet cenſus imponi poſſit ſuper rebus incertis, vt videri poteſt apud Ioan. Bapt. Lup. *in d. ſua repet. Deciſ. R.R. pro Tract. de Cenſ. ſuper l. 2. §. 2. n. 64. per tot. C. de pact. inter empt. & vendit.* ſi enim fundus ipſius Cenſus poſſet eſſe incertus, & poſſet etiam conſtitui ſine re, quod noo eſt verum Foller. *in d. tract. & §. n. 50.* De hac autem conditione videndus eſt. Nauarr. *in d. ſuo commentar. de vſur. n. 86.* hæc conditio ex eo videtur ſtatuta à Pontifice, vt cenſus extingui poſſit ad extinctionem fundi, ſicuti vſuſruct. *iuxt. l. quid tamen ff. quib. mod. vſufruct. amit. §. fin. Inſtitut. eod.* licèt autem Summus Pontifex præſupponat, quod res illa, ſuper qua cenſos conſtituitur, ſit in dubio ipſius conſtituentis, dubitatur tamen, an etiam in rebus alterius conſtitui poſſit *per l. rem alienam ff. de contrahend. empt.* videtur affirmatiuè eſſe reſpondendom: cęterum ſoloendo, vel prout docet Corrad. *in d. ſuo tract. q. 78.* diſtiogueodo videlicet an conſtituens poſſideat huiuſmodi rem tanquam ſuam, vel non poſſideat, & tunc vel cum conſenſu poſſeſſoris, vel ſioe illo; vnde ſequitur, quod ſecundum qualitatem caſus contingentis aliquando conſtitui poſſet, & aliquando ſecus: ſed quid iuris, ſi de facto cooſtitutus eſſet cenſus ſuper fundo, qui nec eſt ipſius conſtituentis, nec cum conſenſu ipſius Domioi id factum fuit: Sol. contractus erit nullus, & iniuſtus: nullus, quia caret, eo quod eſt de ſubſtantia contractus: iniuſtus, quia eſt contra ea, quæ ſunt de iuſtitia *iux. adnot. ſupra in aliis gl. ad mentem* Doct. *ſuper cap. nauiganti de vſur. vndè daretur ius repeten. pretium iuxt. l. domum ff. de contrahen. empt.* prout infra ſuo loco etiam dicemus.

ADDITIO.

CIrca hanc particul. de duobus fuit aliquando in practica dubitatum. Primò enim quantitatis fructuum debeat eſſe fundus Cenſus. Secundò, qualis debeat eſſe illius certitudo. Quoad primum cùm nullibi habeatur deciſum, vt hactenus videre valui, conſequenter dicitur eſſe in arbitrio boni viri, argumento l. 1. ff. de iur. delib. & cum debeat eſſe tanta, vt illum ſuſtineat, dubitatur an fundus cuius fructus ſunt exemp. gr. decem poſſit ſuſtinere cenſum pro illis decem, Sol. videtur difficilis, tamen argumento Bullæ Pij IV. de ſocietat. officior. & quod ibi adnot. in gloſſ. 14. puto affirmatiuè poſſe reſponderi, ſicut enim Dominus officij poteſt transferre omnes fructus ſui officij in alium, vt ibi cauetur, ita etiam hoc idem poteſt affirmari de cenſu. Quoad ſecundum obſeruo apud Doct. *vt cæteris omiſſis videri poteſt apud* Gomez. *in ſuo tract. de contractibus cap. de qualit. contract. quod incertitudo duplex eſt, vna enim ad certitudinem reduci nequit, & iſta vitiat actum, altera verò ad certitudinem commodè reducitur, & tunc oppoſitum eſt tenendum, idque præcipuè contingit quando res eſt incerta, ſed de certis, iuxta §. incertis verò, cum ſeq. & ibi* Gloſſ. & Doctor. *inſtit. de leg. l. hæc venditio, §. 1. de contrah. empt. & illa conſideratur, etiam quando fundus eſt dubius, ideo vide* Caroc. *in ſua dec. caſus 103.*

TEX.

Rurſus niſi verè in pecunia numerata.

GLOS. VI.

De qualitate pecuniæ, & illius ſolutione quoad Cenſum creatum; & creandum attinet.

NEminem hactenus vidi, qui dobitet de iſto contractu cenſus, vt non ſit emptionis, & venditionis, & propterea extrauagao. Martini V. & Caliſti III. collocata ſunt à compilatoribus *ſub tit. de empt. & vendit.* vt legimus *in extrauagan. communib.* Hinc eſt, quod contractus iſte celebrari debet cum pecunia numerata, quemadmodum eſt neceſſarium io contractu emptionis *§. 1. & 2. Inſtit. eod.* & cum pecunia iſta in iſto contractu ſit, & dicatur pretium, non eſt opus hic de eius qualitate, natura, ſpecificatione, taxatione,

& ſolutione aliquid adnotare cum de omnibus iſtis plenè, & doctè pertractat, & multa nos docet Fabianus de Mont. *in ſuo tractat. de empt. & vend q.5. princ. vſque ad num. 46. verſ. ſequitur ſecunda pars.* Sed quoniam ſæpè contingit in qualibet Ciuitate pecuniam reperiri auream, argenteam, & æream, atque contrahentes, nihil dicant de huiuſmodi monetæ qualitate, propreteà ſæpè dubitatur prout in facto vidi, de qua moneta intellexerunt in ſolutione aliqua facienda. Sol. attenditur conſuetudo. Ant. de Bur. *in cap. quanto, num. 13. de iureiur. atque ibi etiam alij Doctor.* cùm ibi tractetur materia huiuſmodi ſolutionum: ſed quid iuris eſſet, ſi de facto cenſus fuiſſet ab aliquo acquiſitus, non cum pecunia, prout Bulla hic dicit, & determinat, ſed cum aliqua alia re. Sol. puto diſtinguendum, quia aut quæſt. eſt intelligenda de cenſu iam conſtituto in eſſe, vt e.g. Titius emit cenſum à Sempronio, & modò intendit illum cum aliqua re permutare, & ſic videtur de iure id licitum eſſe *iuxt. tot. tit. ff. & C. ac etiam Decretal. de rerum permut.* niſi tamen fraus interueniat, ſicut enim vnicuique licitum eſt rem ſuam permutare cum alia, vt in d. iurib. cauetur, ita quoque debet eſſe licitum permutare cenſum: aut intelligitur de prima conſtitutione eiuſdem, eiúſque emptione, & tunc oppoſitum puto dicendum cum hoc caſu hæc Bulla reſiſtat, & ſic verificatur *l. non dubium C. de legib. & ibi Doctor.* in caſu enim iſto diceretur commiſſa fraus de contractu, ad contractum, atque hæc ſolutio apparet etiam in practica, & in vtroque foro vera: quod autem dictum pretium tali caſu interuenire debeat, nemo eſt, qui dubitet vt cæteris omiſſis videri poteſt *apud* Ioan. de Medin. *in d. C. quæſt. 12. per tot.* & quoniam de eo plura infra ſumus dicturi, ideò in præſenti illud ſolum adnotari debet, an totus contractus corruat, ſi pars pretij in alia reſoluta, eſſet. Sol. affirmatiuè videtur eſſe reſpondendum, quia forma contractus eſt indiuiſibilis, ſicut obligatio meritò.

ADDITIO.

PEcunia iſta poteſt conſiderari ex parte pretij, & ex parte ipſiuſmet cenſus: primò enim reſpectu, & ſic ipſius emptoris, caſus eſt clarus per hanc particul. & gl. in foro fori, ſed limit. vt infra in gl. 9. ſecundò verò nullibi habetur quid iuris, & nos aliquid adnot. infra in gl. 19. vnde addendo hic argumento c. olim cauſam, & c. penul. de cenſib. Cenſus etiam iſte debet eſſe in pecunia numerata. In contrarium facit l. interdum ff. de verb. oblig. Fabian. de Monte *in ſuo tractat. de empt. q. 4. n. 46. verſ. 16. quare omnino viden. vbi habetur fructus futuros poſſe vendi. Sol. prout in d. gloſſ. diximus ad quem me remitto.*

T E X.

Præſentibus teſtibus, ac notario, in actu celebrationis inſtrumenti.

GLOS. VII.

CLariſſimè conſtat ea hac partic. quod iſtud requiſitum eſt quædam ſolemnitas extrinſeca, quæ an ſeruari debeat in vtroque foro: non videtur omnino clarum; ſolutio tamen eius dependet ab illa quæſtione an videlicet ſolemnitates iuris ſint ſeruandæ in foro conſcientiæ, de qua, vt ſupra dicebam videndi ſunt: Doctor. *& præcipuè* Couar. *in cap. cum eſſes de teſtam. & in cap. quia plerique, vbi præcipua* Abb. *de immunit. Eccleſ.* ego enim ſæpè dixi opinionem negatiuam eſſe magis veram, quia huiuſmodi ſolemnitates videntur inuentæ, & introductæ ad euitandas fraudes, quæ in iſto foro locum non habent. Præterea intelligentia huius particul. duplex eſſe videtur; primò, vt emptor cenſus præſentibus teſtibus, & notario ſoluat pretium, atque iſte intellectus eſt verus, & in pract. obſeruatur: ſecundò, vt præſentibus teſtibus, & notario emptor debeat non ſolum pretium ſoluere, ſed etiam numerare, atq; ſub iſto intellectu hæc Bulla in hac parte non fuit vſu recepta, prout neceſſaria eſſe videbatur *iuxt. tradit. per* Felin. Roland. à Valle *conſ. 99. vol. ſecundo, & probat. text. in canon. 3. §. leges, diſtinctione 4. hinc eſt,* quod ferè nunquam pecunia numeratur præſentibus teſtibus, & notariis, ſed ſolùm ſoluitur.

ADDITIO.

CVm venditor cenſus confiteatur pecuniam recipere coram teſtibus, & poſtea alibi emptor illam numeret, hinc eſt quod ſæpè committitur fraus cum d. emptor oſtendat pecuniam coram notario, & teſtibus, & poſtea, vel illam non ſoluat, aut aliud pro alio prædat: & ſic ſæpè quæritur quid iuris. Sol. notarius ſcribendo hanc ſolutionem dicit pecuniam eſſe ſolutam aliquando ante præſens inſtrumentum, aliquando præſentibus teſtibus, & aliquando ſimpliciter: primo caſu eſt contra iſtam particul. ideo verificetur l. non dubium, & ibi Doctor. C. de legib. ſecundus eſt iuxta formam his tradit. de tertio dubitatur in qua dubitatione places interpretari inſtrumentum, vt ſit legitimum. Primo quia contractus in dubio præſumuntur conformes iuri, Menoch. *lib. 3. de præſumpt. 38. ſecundo quomodo interpretatio ſemper fieri debet, vt euitetur delictum, idem* Menoch. *in d. tract. lib. 5. præſumpt. 2. num. præſertim 6. cum ibi adnot. contra quam præſumptionem cum admittantur probationes, ideo oppoſitum poſſet, & deberet probari per diuerſas coniecturas, de quibus aliquid adnotemus in fine iſtarum gloſſ. vlterius quæritur an cenſus iſte poſſit celebrari iuxta hanc Bullam, ſed manu alicuius priuatæ perſonæ, ponderando verſ. iſtius particul. ac notarij negatiuè eſt reſpondendum, puto tamen iſta diſtinguendum, quod ſi iſta ſcriptura ſit facta manu iſtius priuati tantum, verificatur metiuum, at ſi vlterius ſit ſubſcripta manu aliorum, & ſit duorum, vel trium teſtium tunc puto dicendum, d. cenſum poſſe celebrari per huiuſmodi ſcripturam priuatam, iuxta l. ſcriptura C. qui potior in pignor. &* Abbat. *in c. 2. de fide inſtrument. &* Doctor. *in l. admonendi ff. de iureiurand.*

T E X.

Non autem prius recepto integro, iuſtóque pretio.

GLOS. VIII.

De pretio numerando integro, & iuſto.

EX hac particula videtur ſoluta illa quæſt. quam examinat Nauarr. *in d. ſuo comment. de vſur. num. 88. verſ. eſt tamen quæſt.* videlicet pretium ſolui debet præſentibus teſtibus, & notario, prout ſupra adnotaui, ſequitur, quod cenſus acquiri nequeat cum credito pecuniario, quod emptor habebat cum debitore, an autem hæc deciſio ſit ſimiliter ſeruanda in foro conſcientiæ, difficultatem habet, *vt adnot.* Nauarr. *videtur tamen affirmatiuè reſpon. propoſito,* quod non adſit dolus, nec læſio venditoris: prout etiam iſte Doctor. hoc idem videtur approbare, in foro enim iſto non eſt prohibita compenſatio, *vt adnot.* Thomas Boninſign. *in dict. ſuo tract. de contract. lib. tit. de Lud. cap. 11. &* Ioan. de Medin. *omnino videndus in d. ſuo C. quæſt. 3. de cauſis liberantibus debitorem verſic. 12.* cauſa eſt, vbi plenè declarat materiam compenſationis, vnde ad hanc pretij ſolutionem tria requiruntur, primum, vt fiat in celebratione

contra

contractus: ſecundum, vt ſoluatur integrum: tertium, vt ſit iuſtum quò ad primum iam diximus hic ſupra quid circa ipſum adnotari debeat, quibus addi poteſt, quod docet, Nauarr. *loco cit. n.* 89. Quò ad ſecundum per hoc videtur derogatum iuri communi quo cauetur, quod in emptione non requiratur pretij ſolutio dummodo aliter de eo ſatisfactum ſit, *l. quod vendidi l. vt res ff. de contrahend. empt. § vendita Inſtit. de rerum diuiſione, cum ſimilib.* Sed quid iuris, ſi de facto integrum pretium ſolutum non eſſet, vt ſæpè contingit. Sol. ob contractus formam non ſeruatam saperet vſuram, venditori tamen competeret ius ad pretium eiuſque intereſſe conſequendum, *l. Iulianus §. ex vendito, ff. de action. empt. & ibi* Doctor. *facit l. curabit, cum ſua materia, C. eod. &* Soc. ſen. *in conſ.* 88. & 130. *vol.* 4. plenè declarat ad quid teneatur emptor ob retardatam pretij ſolutionem. Sed vtrum peti poſſet contractum declarari nullum Sol. videtur affirmatiuè eſſe reſpondendum, ex quo infrà in hac Bolla habetur clauſula irritans, & ibi dicemus his accidit, *l. non dubium, & ibi* Doctor. *C. de legib.* Quò ad tertium ſcire iuſtum pretium difficilis eſt ſolutionis, tum ex natura rei, tum etiam ob varias Doctorum opiniones, *vt videri poteſt apud* Ioann. Bapt. Lup. *in d. ſua repet. ſuper l. 2. §. 2. num. 64. C. de pact. inter empt.* Ioann. à Medin. *in d. q. 12. verſ. ad ſecundum poſt princ.* Follcr. *omninò adnotan. in d. ſua pract. 9. ſeu verſ. vidiſtis enim ſuperiori loco à princ. cum pluribus numeris ſeqq. regulariter enim videtur attendenda l. pretia rerum, ff. ad l. falcid.* Couar. *lib. 2. variar. reſolut. ca. 3. in princ. & n. 4.* Doct. *præcipuè* Abb. *in cap. cum cauſa de teſtib. licet autem.* Regulariter id ſit dicendum, in materia tamen propoſita iuſtum pretium poſſet fortaſſe ex tali diſtinctione cognoſci, quod aut reperitur declaratum à legitimo Superiori, & tunc vlterius non eſt quærendum, Soc. *lib. 6. de iuſtit. & iur. quæſt. 5. art. 3.* aut non eſt à lege & legiſlatore diffinitum, & tunc licet regula ſupra *adnot.* ſeruari debeat, illáque confirmantur per ea quæ nos docent Canoniſt. *in cap. 1. 2. de empt* quoniam tamen pretium iſtud habet latitudinem cùm aliud ſit rigoroſum, aliud infimum, & aliud mediocrè, *vt docet* Sot. *in d. art.* atque difficile ſit quodlibet iſtorum cognoſcere. Ideo dicimus quod cum bonum conſtet ex tota cauſa *l. 1. ff. de orig. iur.* & bonum morale ex omnibus circunſtantiis D. Tho. 1. 2. *q.* 18. *art.* 3. *& propterea* Turrecrem. *ſuper diſt. 5. de pænit. in princ. q. 1.* docet quod circunſtantiæ aliquando diminuunt, & aggrauant peccatum, ex quo v . etur de iure inferendum, quod d. pretij latitudo, eiuſque gradus cognoſci nequeant, niſi per obſeruantiam dictarum circunſtantiarum, hinc eſt etiam, quod iuſtum pretium ob varietatem iſtarum circunſtantiarum continuo in practica variatur *iuxta tradit.* à Corrad. *in ſuo tract. de contract. q. 56. & gloſ. ſuper c. cum cauſa in verſ. ad alium in fin. de teſtib.* & ibi Doct. communiter, & ita ex his cognoſci poſſet iuſtum pretium iſtius cenſus, de quo plura docet in hac tamen materia etiam Couarr. *lib. 3. var. reſ. ca. 10. ferè per tot.* Tiraq. *in tract. de retract. conſan. §. 1. gloſſ. 6. n. 17. 18. & ſeqq. &* Benedict. Bouius *in d. ſuo tract. art. 8. per tot.* ex hac Bulla in iſta particula ceſſant hodie illæ quæſt. quod contrahentibus ſit licitum ſeipſos decipere, & quod res tanti valet, quanti vendi poteſt, de quibus variis *in loc. pertractant.* Doctor. *præcipuè tamen* Corrad. *in dict. ſuo tract. de contract. q. 57. cum ibi adnot.*

ADDITIO.

DVo occurrunt dubia in practica circa hanc particulam, quorum primum eſt an Cenſus teneat pro parte ſi ſolum pars pretij ſit ſoluta realiter, ſecundum cuius quantitatis debeat eſſe Cenſus pro quolibet centenario. Quoad primum oportet adnotare, an Cenſus obligatio ſit diuidua, vel indiuidua, pro cuius cognitione puto animaduertendum, quod licèt multa nos doceant doct. de indiuiduo in l. 4. §. certo ff. de verb. oblig. & in l. ſtipulatione non diuiduntur, eo. in præſenti tamen ſit ſatis, indiuiduum conſiderari natura, lege, & hominis diſpoſitione: vnde quamuis cenſus poſſit dici indiuiduus lege ponderando illud verb. integro, magis tamen placet, vt ſit ſatis diſpoſitione contrahentium argumento d. l. ſtipulationes non diuiduntur verſ. idem puto, & Crau. *in conſ. 170. n. 6. materialiter enim alias obligatio eiuſque ſolutio eſt diuidua, vt patet, ſecus formaliter iuxta intentionem præd. & cum voluntas contrahentium ſit omnino ſequenda l. in conuentionalibus ff. eod. cum vulg. ideò non oportet vlterius procedere. Quoad ſecundum eſt adnot.* Couarr. *lib. 3. var. reſol. c. 9. n. 4. 5. & 6. ſed magis placet quod ſicut Summus Pontif. per Bullam declarauit Ciuitates, & Communitates non teneri in caſu cenſus, niſi ad rationem ſeptem pro quolibet centenario, ita etiam hoc idem puto obſeruandum de cenſibus priuatorum: argumento l. quæ tota. ff. de rei vend. idque eo magis: quo conſuetudine fuit id hic Peruſia approbatum.*

TEX.

Solutione, quas vulgò anticipatas appellat fieri, aut in pactum deduci prohibemus.

GLOS. IX.

De prohibita anticipata ſolutione.

DVobus modis reperitur obligatus videlicet purè, in diem, & ſub conditione §. *& omnis ſtipulatio, & ibi gloſ. & Doct. Inſt. de verb. oblig.* vnde debitor cenſus erit in diem, quia vendidit annuum cenſum: licet autem diſtinguantur cenſus, in quibus annuum debitum ſolui debeat *in prin. vel in fin. anni. gl. ſuper §. at ſi ita, in verb. annuos, & ibi* Doct. *Inſt. eod. l. qui hoc anno, ff. de verb. oblig. vna cum* Batt. *& alij facit tot. tit. & C. quando dies lega. cedant.* in præſenti tamen materia videtur ceſſare omnis difficultas, quia cenſus ſolui non debet antea, ſed in fine, vel ſemeſtris vel anni, & cùm tempus illum ſoluendi à partibus definite ſolet, vel fiat in fine cuiuſlibet ſemeſtri illo tranſacto debitor diceretur conſtitutus in mora *l. magnam, C. de contrahen. ſtipul. c. prout de loc.* vnde ſi vult, vel moram, vel pœnam eius euitare, vel debet ſoluere, & tenetur ire ad domum creditoris Nicola. de Milis *in ſuo repertor. in ver. debitor tenetur; & ante eum* Bat. *in l. item illa n. 9. ff. de conſtit. pecun. vel debitum deponere* Bald. *in l. acceptam, & ibi etiam tex. C. de vſu.* Menoch. *omninò videndus in lib. 2. de arbitr. iudic. caſu 232. per tot.* ex hac particula habemus concluſ. quòd anticipata ſolutio nec fieri, nec in pactum deduci poteſt: dubitatur tamen primo, & quæritur quid iuris, ſi facta fuerit à debitore, ſponte, & liberè nulla penitus præcedente conuentione, ad hanc particulam videtur negatiuè eſſe reſpondendum, quòd videlicet non teneat, ſed Sol. diſtinguendo, quòd aut creditor habuit intentionem recipiendi huiuſmodi anticipatas ſolutiones, & tunc diſtinguendum eſſet de primaria, vel ſecundaria intentione ipſius creditoris *iuxta gloſ. communiter recept. in cap. conſuluit in ver. ſperantes de vſuris:* tex. enim Bullæ, quando dicit, quòd anticipatæ ſolutiones fieri nequeant, ita intelligi debet, quòd emptor cenſus non debet illum emere illa principali intentione, vt videlicet ſibi fiant iſtæ anticipatæ ſolutiones, & hoc dicit *arg. d. text. & ibi gl. &* Doct. *in cap. fin. de Simon.* ſicut enim Vſuræ, & Simoniæ peccatum committeretur ob intentionem deprauatam, vt in d. locis cauetur, ita etiam hoc idem contingeret in præſenti caſu, & iſta videtur intelligentia Bullæ in iſta particula: cæterum ſi de facto debitor faceret huiuſmodi ſolutiones, ex

Digitized by Google

quo liberè eſſent factæ omnino tenerene *iuxta doct.* D. Thom. *communiter recept.* 2.2. *quæſt.* 78. *art.* 2. Sot. *lib.* 6. *de iuſt. & iur. q.* 1. *art.* 2. & ego tanquam aduocatus in iudicio obtinui in quadam cauſa cenſus criminaliter iotentata: quod enim ſpontè ſoluitur, nulla lege cauetur, vt accipi nequeat: dubitatur ſecundo circa eand. concluſ. & quæritur quid iuris, ſi de facto in iſto contractu appoſitum eſſet pactum de ſolutionibus anticipatis faciendis, & ſucceſſiuè illæ factæ eſſent. Sol. contractus ſaperet vſuram, & ſolutiones iſtæ idem ſignificarent, cùm tale pactum cauſet vſuram, ex quo tendit ad læſiooem partis *iuxta* D. Thom. Sot. *& alios in locis ſupra citat.* & cum aliud ſit vſura, & aliud peccatum vſuræ, at adnotant Conſtantiæ *in d. cap. fin. de Simon.* Ideò in Bulla legitimus ſolutiones anticipatas non fieri ad euitandum peccatum, aut in pactum deduci ad euitandam vſuram, iuxta declarationem ſupra factam.

ADDITIO.

*Q*Voniam ſuperioribus menſis* Rota Rom. *per duas deciſionei definiuit, anticipatas ſolutiones in contractu factas non cauſare cenſum illicitum, ſi illæ ſpontè factæ fuerint. Ideò ad remouendum omne dubium: eſt animaduertendum, quod de huiuſmodi anticipata aliquando ſit mentio in inſtrumento, aliquando verò ſecus, & tunc diuerſimodè id contingit, ſiquidem contrahentes per viam pacti illam deducunt, atque in tali caſu, ſicut eſt contra formam iſtius particulæ, ita etiam vitiat contractum iuxta pacta quæ contra C. de pactis l. non dubium, C. de legib. cum ſimil. aut deducitur per viam refutationis, vt vocant, quia debitor ſoluit, & creditor confitendo ſolutionem facit d. quietationem, & ſic non vitiat, vt deciſum fuit à d. Rota ſuperiori anno, & ratio eſt, quia debitor licet habeat aliquando tempus ad ſoluendum, poteſt tamen huiuſmodi iuri renunciare per l. penult. C. eod. de pact. & ſoluere ſtatim, & ſic ceſſat omne dubium.*

TEX.

Conuenientes directè, aut indirectè obligantes ad caſus fortuitos eum, qui alias ex natura contractus non tenetur nullo modo valere volumus.

GLOS. X.

De periculo Cenſus, & caſibus fortuitis.

INtentio Pontificis in hac particula illa videtur eſſe videlicet definire, quod emptor Cenſus debet ſe exponere caſibus fortuitis, quia ſicut periculum, & commodum rei venditæ poſtquam venditio perfecta fuerit pertinet ad emptorem *l. neceſſario, & per tot. ff. de pericul. & commod. rei vend. cum vulg.* ita etiam hoc idem erat dicendum de venditione cenſus, ſecundum tamen qualitatem contractus. Hinc not. primò, quod qualitas, quæ eſſet contra iuſtitiam contractus nulla via poteſt in pactum deduci, & ad hoc faciunt, quæ communiter adnotant Doctor. *ſuper c. nauiganti de vſuris, explicando princ. illius decretal. Vnde in hoc verificatur regul. cum quid de regul. iur. in* 6. *not.* 2. quod in hoc contractu caſus fortuiti nequeunt deduci in pactum, licet aliter de iure id permittatur. Gomeſi. *in ſuo tractat. de contractib. cap.* 3. *n.* 19. *ferè in fin.* & propterea tàm venditor cenſus, quàm eiuſdem emptor ad illos fortuitos caſus teneretur, ad quos ex natura contractus eſſet obligatus: caſus autem iſti conſiderari poſſent, vel quoad cenſum ipſum, vel quoad fundum, in quo cenſus eſt impoſitus, & conſtitutus, primo modo quæritur, an cenſus propter ſterilitatem debeat remitti ad ſimilitudinem locationis *iuxta cap. propter ſterilitatem de locato l. ſi merces, §. vis maior ff. eod. l. licet certis. C. eod. & in iſtis loc.* Doctor. Sol. videtur de iure eſſe reſpondendum, remiſſionem aliquam non eſſe faciendam quia in d. iuribus deciditur, & Doctores communiter admittunt, quod quando ſterilitas compenſari poteſt cum vbertate annorum, vel ſequentium, vel præcedentium non eſt locus alicui remiſſioni, poſſent aſſignari aliæ rationes, ſed breuitatis cauſa non videtur neceſſarium. At ſecundo reſpectu vel dubium eſt nullum, vel difficilis eſt ſolutionis, quando igitur dubitatur, & quæritur quid iuris ſi fundus cenſus, vel pars eius pereat, ex quo dominium, & poſſeſſio illius remanent apud ipſum venditorem cenſus, conſequenter eiuſdem videtur eſſe periculum, & damnum, nihilominus de iure congruentius reſponderi debet, quod huiuſmodi damnum, & periculum pertineat ad emptorem cenſus, quia Bulla, & Pontifex hoc videtur intellexiſſe in iſta particul. Secundò, ſi cenſus ex tali fundo deſumi, & ſolui debet, & fundus amplius non adeſt, nec etiam cenſus exiſtere, & dari debet, poſſet hæc ſolutio commodè confirmari *per l. quid tamen, & per l. ager. ff. quib. mod. vſufruct. amitta. §. fin. Inſtitut. eod. cum ſimul* Thom. Boninſigo. *in d. ſuo tractat. d. tit. de cenſib. cap.* 7. atque hac etiam de cauſa ſupra videtur ſtatutum, quod res, ſuper qua cenſus fundari debet certis finibus debeat eſſe deſcripta, quid autem intelligere debeamus per caſus iſtos fortuitos, non videtur omnino clarum, videndus eſt tamen *text. & ibi* Doct. *in l. fiſtulas, §. fin. ff. de contrahend. empt. & l. quæ fortuitis C. de pignora. action.* Menoch. *lib.* 2. *de arbitr. iud. caſu* 80. *per tot. cum ſimil.*

ADDITIO.

SIcut conſuetudo reperitur contra legem, ſecundum legem, præter legem, & ſupra legem Docto. *in c. fin. de conſuetud. vbi* Henric. Boic. *ita etiam hoc idem affirmari poteſt de pactis, & conuentionib. vnde pactum contra legem omnino damnatur, vt diximus ſupra in addit. ad gloſ.* 9. *ſi fuerit ſecundum legem approbatur, vt ſi fuerit præter, vel ſupra eſt dubium, quid dicendum placeret tamen, quod huiuſmodi pacto poſſint ſuſtineri, niſi illis ius naturale, vel diuinum reſiſtat: vlterius quadam pacta reperiuntur contra naturam contractus, & propterea vitiant illum, iuxta c. nauiganti cum ibi adnot. de vſuris, quadam verò ſunt contra virtutem, ad quam talis contractus reduci debet, & ſic id conſideratur aliquando in foro poli, & aliquando in foro fori, vt adnot.* Doct. *in l.* 2. *C. de reſcind. vendi. rurſus pactum illicitum, & ſic de iure damnatur ratione alicuius de ſeptem circunſtantiis, quæ ſunt quis, quid, cur, quando, vbi, quomodo, quibus mediis. Sicut enim bonum morale conſtat ex illis; ita malum ex vnico defectu earum, & ad hoc facit c. non eſt ſatis, diſtin.* 96. *& diſtin.* 29. *cum ſimil.*

TEX.

Quemadmodum nec pactum auferens, aut reſtringens facultatem alienandi rem Cenſui ſuppoſitam.

GLOS. XI.

De alienatione rei Cenſui ſuppoſita.

PRæſupponit Summus Pontifex, quod venditor Cenſus remaneat, & Dominus, & poſſeſſor illius rei immobilis, in qua Cenſus conſtitutus fuit, ex quo ſequitur, quod debeat etiam reputari illius moderator, & arbiter, *iux. l. in re mandata, C. mand.* vnde pactum, quo

facultas

Digitized by Google

facultas alienandi huiuſmodi rem tolleretur, vel diminueretur, iure quidem debet reputari illicitum ſi enim teſtator nequit prohibere alienationem hæredi, niſi cum cauſa, *iux. l. filiumfam. §. diui, ff. de leg. 1. & ibi* Doctor. *communiter*, multò minus ad inſtantiam emptoris illa prohiberi debet caſu propoſito, ſed contra ſi de facto talis res eſſet à venditore Cenſus alienata, ex quo ex illa non perciperet amplius cenſum ſoluere, quod videtur maximum inconueniens, quia vel emptori competeret ius repetendi pretium, & ſic daretur occaſio ad vſuram vel venditor ſolueret cenſum ex fructibus aliunde perceptis, quæ quidem cùm ſint contra Bullam merito, Sol. cùm hæc obiectionis ſolutio dependeat meo iudicio ab intelligentia, & pretij, & valoris rei cenſui ſuppoſitæ; ideo præmittendum eſt quod valor, & pretium iſtius rei, præſuppoſito iſto onere eſt longè minoris quantitatis, quàm ſi eſſet libera quia ſi pactum de reuendendo eſt cauſa minoris pretij, & valoris, vt communiter admittunt Doctor. *& adnot. ſupra in gloſ.* 8. hoc idem, & multò magis eſt dicendum de iſto onere cenſus: ex quo ſequitur quod talis rei emptor ſicut minori pretio præſumitur emiſſe, ita quoque conueniri poſſet ad ſoluendum cenſum atque hoc idem videtur ſentire Nauarr. *in d. ſuo comment. num.* 114. *& poſt eum* Thom. Boninſ. *in d. ſuo tractat. & tit. cap.* 8. Couar. *omnino videndus lib. 3. cap. 7. num. 6. & in fin.* & cum emptori cenſus diuerſa competat actio, *ideo not. iſtum a* Doctor. *d. num. vſque ad fin. cap. Hinc not. vna cum* Nouar. *loco cit. num.* 115. quod quodconque pact. poſſit diminuere d. libertatem alienandi ſemper debet reputari illicitum ex quo emptor per deducta non damnificatur in iure ſuo.

ADDITIO.

Contra hanc particul. & gloſ. facit conſuetudo quia quotidie videmus huiuſmodi res alienari in damnum domini ipſius cenſus, item facit doctr. Bart. *in l. nemo paciſcendo, ff. de pactis* Sol. *negari neque dominum res cenſui ſuppoſita remanere non tantum dominum, ſed etiam poſſeſſorem: vnde tale pactum videtur contra naturam huiuſmodi dominij & propterea illud regulariter damnatur, vt in d. loco cauetur: limit. tamen per d. doctrin.* Bart. *ibidem nec obſtat prædict. conſuetudo, quia intelligi debet iuxta tradit. ad l. rem alienam, ff. de contrahen. empt. & ibi etiam tex. Hinc not. pactum contra naturam contractus ſemper illum vitiat c. nauiganti cum ibi adnot. de vſuris, & ſic licèt Dominus iſte poſſit diſponere de huiuſmodi re, non tamen cum præiudicio Domini cenſus.*

TEX.

Quia volumus rem ipſam ſemper, & liberè; ac ſine ſolutione laudemij ſeu quinquageſima, aut alterius quantitatis, vel rei.

GLOS. XII.

De libertate Domini in alienando fundum Cenſus, & laudemij ſignificato.

SEd contra ſi res Cenſui ſuppoſita in caſo alienationis debet alienari liberè, & ſine ſolutione alicuius laudemij, ſeu alterius rei quomodocunque nominetur, prout in hac particula deciditur, ergo falſum erit id, quod in ſuperiori gloſ. adnotauimus, cùm talis res tanquam libera alienari non poterat, vt ibi dicebamus, Sol. hæc particula dupliciter intelligi poteſt. Primò quatenus ſignificat liberam Domini poteſtatem volentis illam alienare; quæ cùm diminueretur, ſi Dominus teneretur ſoluere laudemium, vel quid ſimile; **Ideo addita fuit hæc particula, atque hæc intelligentia** videtur vera ponderando illa verba, quia volumus: quæ coniungunt hanc particulam cum ſuperiori, & ſic reſpicit d. poteſtatem alienandi. Secundò quod res iſta tanquam libera alienari debeat, prout in obiectione dicitur atque hæc intelligentia non eſt modo aliquo ſequenda, quia ſequeretur illud inconueniens, quod in obiectione adducebatur. Confirmatur. quia minus valet res alicui oneri ſubiecta, quàm res libera, Couar. *libr. 3. var. reſolut. cap. 10. num. 1. gloſ. not. ſuper c. cum cauſam in verſ. ad alium, ferè in fin. de teſtib. cum ſimil.* quid autem intelligere debeamus per laudemium, aut quinquageſimam non videtur dubium in iure peritis, *quia* Clar. *in §. emphyteuſis q.* 23. Doctor. *ſuper l. fin. C. de iur. emphyt. vbi præcipuè* Ioan. Coraſi. *num. 20 & ſeqq. declarans verba tex. niſi quinquageſimam partem, &* Ioan. Ferra. *ferè in fin. verſ. ad rei replicationem per duas pag. plenè declarant*, quod iſti termini ſignificant id, quod ſoluitur domino, quando conſentit alienationi rei emphyteuticæ, *prout in d. l. fin. cauetur hinc not.* quod iſte contractus maximè differt à contractu liuellar. & emphyteutico, *vt plenè docet* Couar. *lib. 3. var. reſol. cap. 7. n. 1. per tot.* Boninſign. *loco cit. cap.* 8. licet autem regulariter iſti duo contractus differant inter ſe, tamen in nonnullis conueniunt, & ſunt ſimile, Fuller. *in d. ſua pract. cenſual. verſ. fin.* qui incipit notatur in iſto textu hinc habemus, quod nec à fiſco, nec à creditoribus bona cenſui ſuppoſita occupari poſſunt, in dubio autem, an contractus debeat reputari cenſualis, vel emphyteuticus examinat. Nauar. *in d. ſuo commen. num. 109. per tot. vndè ad eum eſt recurrendum.*

ADDITIO.

QValibus res in dubio præſumitur libera l. alterius C. de ſeruitut. & aqua, & ibi Doctor. *communiter, vnde Pontifex voluit etiam per hanc particul. talem liberationem conſeruare, ex qua deciſion. infertur rem alicui ſeruituti, ſeu obligationi ſuppoſitam non poſſe conſtitui fundum cenſus vt clarius dicemus infra in gloſ.* 26.

TEX.

Tàm inter viuos quàm in vltima voluntate alienari.

GLOS. XIII.

De alienationis ſignificato, & quomodo hic accipiatur.

LIcèt alienatio ſignificet actum, quo dominium alicuius rei in alium transfertur *l. 1. C. de fund. dot.* clariſſimum eſt tamen tàm in iure, quàm apud Doctor. quod aliquando accipiatur largè, & aliquando ſtrictè; de cuius quidem termini diuerſis ſignificatis plenè docet. Fabia. de Mont. *in ſuo tract. de empt. & vend. qu. 4. art. 22. per tot.* Rodnan. *in ſuo tract. de reb. Eccleſ. non alienan. in principio per plures com. & §. 5.* Doctor. *communiter in c. nulli eod. tit.* vnde in præſenti quæreret aliquis ſecundum quodnam ſignificatum accipi debeat. Sol. largè videtur accipienda cum text. dicat tàm inter viuos, quàm in vltima voluntate. Cur autem facta ſit iſta æquiparatio poſſet ſimiliter dubitari, Sol. reſponderi poteſt Primò, quia ſi cenſuarius retinet per adnot. ſupra in aliis gloſ. plenum dominium, & poſſeſſionem, plenè etiam diſponere debebat meritò. Secundò quia non erat maior ratio in vno, quam in altero modo, immo ead. & propterea verificabatur *l. à titio, ff. de verb. oblig. gloſ. ſuper c. 4. de confir. vtil. cum ſimil.*

ADDITIO.

Sicut omnis hominis diſpoſitio de rebus ſuis datur inter viuos ita nominata, atque per aliquam vltimam voluntatem, argumento tex. in §. fin. inſtit. per quas perſon. nobis acquir. ita quoque Pontifex voluit per hanc particul. dominium fundi cenſus remanere liberum reſpectu vtriuſque diſpoſitionis, & ſic ad libitum eius poteſt de illo diſponere.

TEX.

Vbi autem vendenda ſit, volumus Dominum Cenſus aliis omnibus præferri, eique denunciari conditiones quibus vendenda ſit, & per menſem expectari, &c.

GLOS. XIV.

Quid, & ad cuius fauorem obſeruari debeat in alienatione fundi ipſius Cenſus.

SI Cenſuarius intendit rem cenſui ſubiectam vendere ad commodum Domini ipſius cenſus, tria hic ſtatuuntur ſeruanda. Primò vt Dominus cenſus præferatur omnibus aliis. Secundò vt eidem conditiones alienationis faciendæ denuncietur. Tertiò, quod Cenſuarius expectet per menſem. Quoad primum hæc deciſio confirmari poteſt *iuxta tradi. per* Tiraquel. *in ſuo tractat. de retract. conſanguin. in præfat. n. 13. cum plurib. ſeq. &* Fabian. de Mont. *in ſuo tractat. de empt. quæſt. 3. art. 21. num. 45. & ſeq.* vbi examinatur, an teneat conſuetudo, & ſtatutum, quo diſponitur rem forenſi, vel extraneo non poſſe alienari, vnde idem à ſimili videtur dicendum in caſu propoſito, ad hoc accedit. Nauar. *in d. ſuo comment. num. 92.* Bomnſign. *in d. tract. & tit. cap. 9.* ſicut enim alienatio extra familiam ſæpè prohibetur à teſtatore *iuxt. tradit. à* Doctor. *communiter in l. filiusfamil. §. diui. ff. de leg. 1.* & aliquando à conſuetudine, vel ſtatuto, *vt adnot. & explicat* Tiraquel. & Fabian. *in locis citat. & in tot. d. tract. & art.* ita quoque conuenienter idem in præſenti deciſum fuit, cauſa autem huius deciſionis illa videtur eſſe, quia res iſta cùm ſit cenſui ſuppoſita, & Domino Cenſus obligata, vt ſupra adnot. in aliis, gloſ. conuenientius erat in caſu alienationis quod iſte eſſet præferendus meritò, &c. an autem hoc beneficium competat hæredibus poſſet dubitari *per l. ait prætor, §. hæc verba ff. de negot. geſt.* videtur negatiuè eſſe reſpondendum. Sol. tamen eſt in contrarium facienda *per c. conſtitutus de reſtit. in integr. & ibi* Henriq. Boic. Tiraq. *in d. ſuo tract. §. 1. gloſ. 9. n. 47. & ſeq.* Si enim aliter eſſet hæres, & defunctus non cenſerentur eadem perſona, quod non eſt dicendum *auth. de iureiurand. à morien. præſt.* Michaël. Craſ. *in ſuo tract. de ſucceſſ. §. hæreditas quæſt. 12. in princ. nec obſt. d. l. quia ſicut cenſus tranſit ad hæredes, & in hæredes, vt notorij eſt iuris, iux. tot. titul. C. de hæred. action. Inſtit. de perpet. action. in prin. §. ſi verò, Inſtit. de rer. diuiſ. cum ſimil.* ita quoque cenſus iure meritò, &c. poſſet ad hoc dubitari an hæc Sol. extendatur ad ceſſionarium, & ſic ſucceſſorem particularem. Sol. *negatiuè* Tiraq. *in d. ſuo tract. §. 126. & in gloſ. 1. in prin. præſertim euſd. §. cum ibi plenè adduct.* ego tamen iudicarem opp. ex quo Dominus Cenſus poteſt illum vendere, vt infra ſuo loco dicemus doctrina enim Tiraq. eſt vera fauore agnationis, qui in caſu noſtro non verificatur meritò. Quò ad ſecundum hoc requiſitum dupliciter intelligi poteſt, Primò reſpectu voluntatis ipſius alienare volentis, in cuius poteſtate eſt illam imponere conditionem, quæ ibi magis expediat *iuxta l. in re mandata, C. mandat.* Secundò reſpectu occaſionis, quam habeat alienandi, cum ſæpè contingat, quod vnus offerat pretium maius altero: primam intelligentiam puto magis veram, ex quo præſuppono, quod pretium à quocunque ſoluatur iuſtum ſolui debeat: quæritur modò ad quid ſit facienda iſta denunciatio. Sol. primo ad ſignificandum Domino an velit emere, ſecundo ad conſtituendum principium menſis, per quem expectari debeat, *iuxta tradit. à* Tiraquel. *in d. ſuo tract. §. 36. gloſ. 1.* quia d. menſis debet currere à die factæ notificationis, *iux.* Doct. iſtius Doctor. Conditiones autem talis alienationis, non oportet aliter adnot. cùm debeant eſſe prout alias de iure communi requiruntur, in vniuerſ. tamen recurrendum eſſet *ad* Gomez. *in ſuo tractat. de contractibus c. de qualitat. contract. per tot.* Quò ad tertium, quæreret aliquis, an primus dies iſtius menſis debeat connumerari; iudicarem negatiuè eſſe reſpondendum *ob reg. vulg.* quod dies termini non computetur in termino *l. 1. & ibi* Bart. *& alij ff. ſi quis cautio.* Iterum quæreret aliquis alius, an menſis iſte debeat eſſe dierum vtilium. Sol. videtur dicendum, quod iſtud tempus debeat eſſe continuum, quia non aſſignatur ad aliquid faciendum in iudicio. Tempus vtile conſideratur reſpectu iudicij, vt alibi adnotauimus meritò, &c. Quæritur tertiò an tempus iſtud currat impedito. Sol. negatiuè, quod videlicet non currat. Tiraq. *in d. ſuo tract. §. 12. gloſ. 1. per tot. facit c. Ieſcitatus, & ibi* Doctor. *de reſcrip.* nec iuri enim, nec rationi conuenit, vt impedito ad aliquid agendum currat tempus dummodo impedimentum ſit legitimum. His adnot. quæritur nunc, quid iuris ſi iſta tria requiſita non fuerint obſeruata, & alienatio ſit ſecuta. Sol. poſſet alienatio reſcindi quia ius Domino cenſus acquiſitum per hanc Bullam, ne quid per priuatum tolli, *iuxta vulga. regul. id quod noſtrum, ff. de reg. iur. & c. indultum eod. in 6. & ibi* Dyn. *de hac tamen re melius infra docemus.* Sed in caſu reſciſſionis, an pretium ſolutum reſtitui debeat. Sol. cum diſtin. quam breuitatis gratia, hic non refero, *iuxt. tradit. à* Tiraquel. *in d. §. 12. gloſ. 1. num. 6. cum plurib. ſeq.* regulariter tamen pretium iſtud reſtitui debet.

ADDITIO.

CVm text. dicat vendenda ſit, dubitatur propterea an venditio accipiatur hic propriè, Sol. *puto venditionem largè eſſe hic accipiendam, adeo quod comprehendat, omnem contractum onerosum, non autem lucratiuum, nec aliquam vltimam voluntatem idque ponderando illa verba per menſem expectari, per quæ denotatur Dominum cenſus debere habere illud tempus, vt poſſit deliberare quid ſibi magis expediat, quæ deliberatio in lucratiuis non requiritur, confirmatur ponderando alia verba, videlicet eique denunciari conditiones. Si hæc Sol. non placeat recurrere ad ea, quæ nos docet* Fabian. de Monte *in ſuo tract. de empt. quæſt. 2. ferè per tot. vbi copiosè declarat quid veniat appellatione venditionis.*

TEX.

Pacta continentia moroſum Cenſus debitorem teneri ad intereſſe lucri ceſſantis, vel ad cambium, ſeu certas expenſas, aut certa ſalaria, aut ad ſalaria, ſeu expenſas medio iuramento creditoris liquidandas, aut rem cenſus ſubiectam, ſeu aliquam eius partem amittere, aut aliud ius, ex eodem contractu, ſiue aliunde acquiſitum perdere, aut in aliquam pœnam cadere, ex toto irrita ſunt, & nulla.

GLOS. XV.

De pacto illicito, vt moroſus debitor teneatur ad intereſſe cum ſuis ampliation.

CLariſſimi eſt iuris, quod creditor poteſt paciſci cum debitore in caſu moræ de damno. *iux. tradi.*

&

Digitized by Google

& D.Thom.2.2.quæſt.8.art.2.ad prim.& Doctor.in rub. & l.1.C.de ſentent. pro eo, quod intereſt, vbi præcipuè Dec. vnde per hanc Bullam in hac particul. ius commune videtur correctum Sol. pactum dupliciter fieri poteſt in caſu moræ, primò vt debitor ob moram teneatur ad damnum,& intereſſe, ſecundò, vt declaratur damnum eſſe reſarciendum iuxta conuentionem,atque hoc modo videtur damnatum à Bulla in præſenti, vel dicas ſecundò, quod hæc deciſio non dicitur corrigere ius commune, cùm diſponat in caſu ſpeciali, & hoc dico ob doctrin. Ioan.Bapt.Lup.in l.curabit,§.6.n.8 26.C. de action.empt.cum ibi adduct. habemus igitur in hac particul. regulam, quod pacta continentia moroſum cenſua debitorem, nullius ſunt roboris. Quia ampliatur Primò in pacto de lucro ceſſante,quod de iure non tenet. vt docet D.Thom.loco citat.Sot.lib.6.de iuſtit.& iur. quæſt.1.artic.3.concluſ.4.ex quo enim dicit D.Thom. tale lucrum poteſt impediri ne habeatur. Ideò in pactum deduci nequit. Amplia. Secundò, vt non teneatur ad cambium, ſi enim hoc pactum de cambio teneret, poſſet creditor accipere pecuniam ad cambium ob moram debitoris, qui vigore pacti ad tale intereſſe teneretur, quod cùm ſit contra debitum iniuſtitiæ per deducta, meritò de natura autem Cambij non oportet aliquid adnotare, ſed recurrendum eſt ad Sot.in d.lib.6.à qu.8. vſque ad fin.lib.& nouiſſ.ad Thom.Boniosig.in d.ſuo tractat.tit.de cambiis. Amplia. Tertiò vt debitor, nec etiam ad certas expenſas obligari debeat,vt v.g ſi factæ eſſent in litigando, quæ per pactum eſſent declaratæ ob eandem rationem. Amplia. Quartò, quoad certa ſalaria, quia admiſſo, quod debitor ob eius moram ad ſimilia teneatur,iſta tamen à princ. non debebant per pactum, declarari,cùm per declarationem potuiſſet debitor grauari. Amplia. Quintò,vt expenſæ,vel ſalaria,nec etiam accedente iuramento liquidari poſſent,quia daretur occaſio,quod iuramentum eſſet iniquitatis,vinculum, ex quo tenderet in damnum partis, contra cap.cum contingat de iureiurand. cap.1.de pact.in 6. Iuramentum enim ſemper debet habere tres comites, videlicet iuſtitiam, veritatem,& iudicium.Sot.lib.8.de iuſtit.& iur. quæſt.1. art.3.cap.& ſi Chriſtus §.Iacobus d.tit.de iureiuran.& ibi Doctor. Amplia. Sextò in amiſſione rei cenſui ſubiect. vel partis eiuſdem aliter enim pœna, ſeu intereſſe eſſet maius, quàm culpa ipſius moræ contra l. Senatus ff.de accuſat. & creditor locupletaretur cum iactura debitoris contra l.nam hoc natura,ff.de condict.indebit.merito,&c. Amplia. Septimò ob eandem rationem, ſi vigore pacti debitor aliquod ius quomodocunque ſibi acquiſitum perderet,inde enim ſequerentur eadem inconuenientia meritò, &c. Amplia. Octauò,ſi ſimiliter per pactum in aliquam pœnam caderet, ex quo enim etiam in hoc verificatur eadem iuris deciſio iuribus vulg.ſupra citat. Sed contra hanc ampliat.facit,§.fin.inſtitut.de verb.obligation. Sol. ibi agebatur de q. mero facti, in præſenti verò agitur de mora reſpectu ſolutionis; ſed contra, ſi hac regul.l.cum iſta ampliatio. Debet omnino verificari, videtur inde inferendum, quod debitor moroſus, non teneatur ad damnum, & intereſſe illorum, ob moram eius, quod eſſet contra Doctor.D.Thom.in d.quæſt.78. artic.2.& ibi Caietan.& Sot.libr.6.de iuſtit.& iure q.1. art.3.per tot. Clariſſimi enim eſt iuris, quod moroſus tenetur ad intereſſe iuribus vulg. & nemo eſt, qui in decidendo contradicat. Sol. quod huiuſmodi pacta in hac particul. damnantur à Pontifice deuitandas fraudes & occaſiones committendi vſuras; voluit autem Summus Pontifex debitorem teneri ad damnum,& intereſſe cauſatum ob eius moram non per huiuſmodi pacta, ſed prout de iure communi ad id eſſet obligatus, & ſic obiectio videtur ceſſare, & iura iuribus concordantur iuxta c.cùm expediat de electio.in 6. vnde in pactum videtur poſſe deduci, vt debitor ad illud intereſſe teneatur in caſu moræ, ad quod eſſet de iure obligatus, & ſuo loco, & tempore eſſet liquidatum, & ita regula ſupradicta poſſet limitari, prout etiam ſupra dicebamus.

ADDITIO.

AN poſſit fieri pactum, vt moroſus debitor teneatur ad certum intereſſe damni emergentis ſeu lucri ceſſantis difficilis eſt qu. Couar. *lib.3.variar.reſolut.c.4.num.5.& 6.videtur tenere partem affirmatiuam eſſe magis veram,* Ioan. Bapt. Lup. *in ſua repetit. ad l.curabit, C.de action. empt.§.2.num.121.vſque ad fin.§.idem videtur approbare,* Rebuff. *in l.1.C.de eo quod intereſt docet per reg. implication. & limitat.* Menoch. *lib.2.de arbitr.Iudic.caſu 119. 120.videtur id reducere ad arbitrium Iudic. in præſenti autem particul. huiuſmodi pactum damnatur, prout damnatum etiam fuit per aliam eiuſdem Pontificis conſtitutionem, & Bullam, quid igitur dicendum puto hanc contrarietatem tolli poſſe cum diſtinct. ita videlicet, quod ſi illud intereſſe fuerit moderatum, adeo quod non ſapiat vſuram tale pactum poſſit ſuſtineri, ſecus aliter, vel ſi occaſionem ad vſuram daret, & ſic iura, & doctrina poſſunt conciliari ad inuicem iuxta c.cùm expediat de elect.in 6.c.ſuper litteris de reſcript.cum ſimil.ſaluo tamen.*

TEX.

Imo, & cenſum augeri.

GLOS. XVI.

De prohibito Cenſus augmento.

SEd contra per *l.item ſi fundi, §.hinc vicinus,ff.de vſufruct.facit conſ.186.* Nattæ *per tot.* ſicut enim vſusfructus augetur per alluuionem, vt in d.locis cauetur, ita quoque hoc idem videbatur dicendum de Cenſu Sol. eſt maxima differentia inter cenſum, & vſumfructum, quia dominus fundi vſusfructus, eſt tantum dominus proprietatis at dominus fundi cenſus retinet vtrumque id eſt proprietatem, & vſumfructum; vnde ſi cenſus augeretur,id contingeret in damnum debitoris, ſed not. quod iſtud augmentum ampliando deciſionem etiam prohibetur ſub tali reſpectu videlicet, ſi cenſuarius ſit debitor cenſus,anni,vel annorum præteritorum, & pro ſatisfactione vellet augere cenſum non permittitur, quia daretur occaſio conſtituendi, & emendi cenſum cum alia re, quàm cum pecunia numerata, quod eſſet contra hanc Bullam, vt ſupra ſuo loco adnot.

ADDITIO.

PRæmittendum eſt conſtitutum eſſe cenſum ſuper certa re iuxta ea,quæ ſupra ſunt adnot. ſuo loco, modò iſtud augmentum diuerſimodè poteſt contingere, primò quod ſi d. cenſus fuerit decem augeatur,vt ſit ex gratia duodecim, & ſit adnot. in gloſ.ſecundo quod ſuper ead. re poſſit conſtitui nouus cenſus, & ita ſimiliter prohibetur cum res illa non ſit libera, vt præſupponitur, & ſucceſſiuè non poteſt iuxta formam iſtius Bullæ eſſe fundum alterius cenſus; per deducta ſupra: poteſt tamen id limitari, ſiquidem præſupposito fundum eſſe duarum omnarum terræ, & in inſtrumento dicatur cenſum eſſe impoſitum ſuper d.2. omnus, ſi ſatis terra recipiat incrementum ex grat. per aluuionem tunc illud augmentum ſicut eſſet diſtinctum à d.fundo, ita ſuper eo poſſet conſtitui nouus cenſus: vnde deſcriptio fundi poteſt impedire, ſeu permittere huiuſmodi augmentum ſecundum qualitatem eius, idque dependeat à voluntate contrahentium per iura alibi adduct. Ideo hic aliud non requiritur.

TEX.

TEX.

Et nouum creari, ſuper ead. vel alia.

GLOS. XVII.

De conſtituendo nouum Cenſum ſuper ead. re.

SVper ead. alia re creari nouum Cenſum, ita intelligi debet, qood ſi crearetur cum cenſu iam debito, ſi fieri nequit, cum requiratur pecunia numerata, vt ſupra vidimus, & declarauimus; ſi verò crearetur cum pecunia oumerata, tuoc per ea, quæ ſupra vidimus ſuper alia re non videtur dubium dummodo ea obſeruarentur quæ in Bulla, & io Gloſſ. habentur, ſi verò crearetur ſuper ead. re, tunc opus eſt diſtinctinne, an videlicet res iſta poſſet ſuſtinere alium cenſum, quia dato quod poſſet, videtur ſimiliter tenendum, quod etiam nouus Cenſus inſuper creari valeat, nec obſtat, qond res cenſu ſubiecta diuerſis eſſet obligata, qood non videtur conueniens pro ea, quæ diximus *ſuprà in gloſ. præſertim* 11. *Sol.* quia obiectio videtur intelligenda pro rsta huiuſmodi rei, quia ſi ſecus eſſet, ſequeretur, quod ſi quis haberet prædium notabilis quantitatis, & inſuper conſtituiſſet cenſum in. aut eorum adeo obligaſſet totum prædium, vt illud, nec vẽdere nec alteri obligare poſſet, niſi domino cẽſus, iuxta tamen ea, quæ vidimus, quod cùm repugnet iori, & rationi, ex quo illa obligatio eſſet cum notabili leſione ipſius debitoris, vt ex qualitate facti videtur ſatis clatum meritò, &c. Notorium enim eſt in iure, quod contractus onerofus ſemper debet reputari licitus quando in eius celebratione fuerunt obſeruata, quæ ſuot de ſubſtantia contractus, & de ſubſtaotia iuſtitiæ, vt ſupra ſæpè adnot. His accedit, qund Cenſus cùm ſigoificet onus ſuper re impoſitum, ſi tale prædium poſſet huiuſmodi aliud onus ſuſtinere conſeq. nouus cenſus poſſet conſtitui, cùm inde nullum oriatur incoouenicns.

ADDITIO.

DVo hic occurrunt dubia, vnum circa tex. in illis verbis, vel alia re aliud circa gloſſ. in qua affirmatur ſuper ead. re poſſe conſtitui nouum cenſum dummodo illa ſit capax. Quoad primum dicimus quod hac alia res aut dependet à fundo cenſus, & ſic ſuper ea non poteſt conſtitui nouus deducta ſupra in aliis gloſ. aut eſt penitus ſuperata, & tunc ſi eſſet obligata pro cenſu in aliis rebus iam impoſitio obligatione generali, poſſit ſuper ea conſtitui nouus cenſus, ſecus ſi eſſet obligata obligatione ſpeciali, & ratio eſt, quia licet de iure appellatione alienationis veniat hypotheca, c. nulli de reb. Eccleſ. non alienand. id tamen intelligitur quando illa eſſet ſpecialis, vt ibidem declarat. Bero. *omnino videndum, &* Rodoan. *in tractat. eiuſd. tit. rubr. 1. §. item ſubnocab. vnde prad. alia res non admitteret cenſum, quando illa eſſet hypothecata hypotheca ſpeciali, ſecus aliter, nec propterea tollitur hypotheca generalis, quia per prad. reſtringitur, ita tamen quod credere poſſit illa vti quando aliter creditum conſequi nequeat, iuxta conſ.* Socio. ſen. 75. *num. 6. vol. 4. & ſic in iura concordantur, c. cùm expediat de elect. in 6. Quoad ſecundum puto reſpondendum cum ead. diſtinct. ſiquidem ſi totus d. fundus fuerit obligatus hypotheca ſpeciali puto limendam eſſe gloſſ. ſecus ſi fuerit obligatus totus hypotheca generali per deducta, & cum id totum dependeat à qualitate contractus, & voluntate contrahentium. Ideo ad tenorem inſtrumenti eſſet recurrendum, vt obſeruari in practica.*

TEX.

In fauorem eiuſdem, aut perſona per eum ſuppoſita.

GLOS. XVIII.

De Cenſus augmento, vel impoſitione ad fauorem tertij.

POterat hic dubitari, an Cenſus valeat augeri vel de nouo creari ſuper eadem, vel alia re ad coomodum alicuius tertij pro cenſibus decurſis, quia cum text. hic dicat ad fauorem, &c. Videtur iode inferendum ad fauorem alterios id fieri poſſe *arg. l. cum prætor, ff. de iudiciis* Sol. qood neqoe ad commodum tertij id fieri nequit, tum per ea; quæ vidimus ſupra, quando declarabamus Cenſum non poſſe creari, niſi cum pecunia numerata tum etiam ob identitatem rationis, *iux. l. a Titio, ff. de verb. obligat. cap. 4. vna cum gloſ. de confirm. vtilit. ex quo enim lex accommodatur iis, quæ frequentius accidunt vulg. l. nam ad ea, ff. de legib.* Ideo in præſenti videotur addita iſta verba in fauorem eiuſdem, &c.

ADDITIO.

VT clariùs intelligatur tex. & gloſ. iſtius particul. eſt animaduertendum quod ſicut augmentum Cenſus, vel noua eius creatio ſuper eadem, vel alia re prohibetur ad commodum proprium per ea, quæ diximus ſupra in gloſſ. & addition. ita etiam iſtud idem prohibetur ad fauorem alicuius tertij vt hic legimus quod autem poſſet quis cenſum ſuper rebus ſuis ad fauorem alicuius, Pontifex in hac parte nil definiuit per hanc Bullam, ſed ad diſpoſitionem iuris ſe remiſit, iuxta vulg. doctrin. de caſu omiſſo, de quo hodie eſt adnotan. Maſcard. *in d. ſuo tractat. de probation. concluſ. 1536. part. 3. per tot. de iure communi id permittitur iuxta vulg. l. in re mandata, C. mandati, & ita in pract. obſeruatur.*

TEX.

Pro Cenſibus temporis, vel præteriti, vel futuri omnino prohibemus.

GLOS. XIX.

An Cenſus poßit conſtitui vt ſoluatur tum alia re quàm cum pecunia.

TRia obſeruo eſſe conſideranda io iſto contractu Ceoſus, quorum, Primum eſt fuodus ſeu res ſuper qua conſtitui poteſt ac debet. Secundum eſt pretium, qoo acqoiritur dum originaliter conſideratur, & de iſtis duobus, quoniam ſupra in aliis gloſ. diximus, quæ iuxta methodum gloſſ. erant dicenda, oon cooueniit in præſeoti aliud adnotare. Tertium eſt ipſemet Cenſus, qui penſionem ſignificat, vt ſupra habetur in deſcriptione eius de hoc autem tertio, poſſet qois quærere an cenſus id eſt penſio conſtitui valeat in alia re, quàm in pecunia numerata, ſi enim per arg. reſponderi debet videtur dicendum, quod ſicut Cenſus acquiri oequit, niſi cum pecunia numerata, vt ſupra vidimus ita quoque in eadem pecunia ſolui debeat: Confirmatur, quia ſi cenſus conſtitueretur io alia re, puto, vino tritico, oleo, & ſimil. ſæpè contingeret pretium eius ob varietatem temporum effici minus iuſtum, prout eueniſſet hoc anoo 1590. ob maxim. ſterilitatem, quod non videtur de iure licitum, in contrarium tamen facit deſcriptio cenſus, ſupra io prima gloſſ. relata, & per Doctor. *declarata merito, &c.* Nauarr. *in d. ſuo comment. n.* 104.

*n.*104.ad litteram examinat hoc quæſitum, & videtur hoc idem tenere, licet poſtea videatur variare; Thomas Boninſig.*in d. ſuo tract.tit.de Cenſib. cap.* 2. *idem videtur ſentire* Beoedict. Boni. *in dicto ſuo tractatu de Cenſibus artic.*46. vnde, vt obſeruare potui eſt communis opinio pro hac parte, quæ poſſet etiam ratione confirmari, quia ex quo Bulla circa hoc ſpecialiter nihil prouidet, conſequenter videtur reliquiſſe in diſpoſitione iuris communis, & cum de iure communi quælibet poſ.emi poſſit, merito &c. Sol. Hæc opinio videtur magis vera, tum per deducta, tum etiam, quoniam cenſus cum ſit ius percipiendi certam peoſionem, non apparet maior ratio, qua dici debeat, quod talis penſio ſit potius in pecunia, quàm in qualibet alia reſeruanda: ad obiecta dicimus quòd non eſt eadem ratio in acquiſitione, & ſolutione, quia cenſus eſt res vendibilis, & iuſto pretio vendi debet, cùm ſit cootractus emptionis, vt aliàs diximus, vnde, meritò ad confirmationem dicimus, quòd admiſſio aliqoando verificari, quod in confirmatione dicitur, & potuiſſet hoc anno euenire, vt ſupra dicebamus, tunc poſſet etiam concedi remiſſio penſionis pro rata, niſi tamen, penſionatios, & cenſuarius poſſet damnum reparare cum aonis, vel præteritis, vel futuris proyt ſupra in alia gloſ.adnotauimus, atque hoc puto verùm de iure commuoi, de conſuetudine tamen aliud puto dicendum, quia vt obſeruare potui, hæc Bulla, ita vſu recepta, & intellecta fuit, quod quemadmodum pretium, ita quoque cenſus ipſe pecunia conſtitui, emi, & ſolui debeat, licet poſtquam cooſtitutus exiſtat, nihil repugnet, vt in aliqua alia re iuſta æſtimatiooe æſtimata, ſolui valeat, cum conſuetudo ſit optima, legũ & canoonm interpretes: *c. cum dilectus de conſuetud. l. ſi de interpretatione, ff. de legib.* Doctores *communiter in cap. fin. d. tit. de conſuet. & in l. de quibus d. tit. de legibus.*

ADDITIO.

*PRæſuppoſito debitorem cenſus illum non ſoluiſſe, nec ſoluere dubitatur an crediter cum tali credito poſſit cenſum augere, vel nouum conſtituere: Sol. cenſum augere, vel nouum in eadem, vel alia re imponere eſt omnino prohibitum iuxta ea quæ diximus ſupra in gl.*16.17.18. *& in addit. ad illas: an autem poſſit emi aliquis alius cenſus; diſting. vltra id quod habetur ſupra in gl.*8. *& in aliis addition. aut iſte alius cenſus iam eſt conſtitutus, & tunc poteſt, cùm caſus iſte non ſit deciſus à præſenti Bulla, & ſic tamen caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris communis, iuxta doctr. relat. in addit. ad gloſ.* 18. *de iure autem communi nullibi reperitur prohibitus meritò, &c. aut non præſupponitur talis, ſed quod conſtituatur iuxta hanc Bullam, & cum d. credito ematur, & tunc iterum, ita oportet diſtinguere quod talis emptio aut conſideratur in foro conſcientiæ, & concurrentibus duobus requiſitis videlicet quod creditum ſit reale, & iuſtum, emptio iſta eſt licita iuxta ea, quæ habetur in d. gloſ.*8. *& ratio eſt quia in foro iſto attenditur veritas, atque ſecundum veritatem neutra pars læditur, vt præſupponitur, ſecus in foro fori, in quo vigorem iſtius Bullæ requiritur verè, & realiter pecunia numerata, vt diximus ſupra atque forma non ſeruata contractus eſt nullus Doctor. in l. dubium, C. de legibus, & in cap. cum dilecta de reſcript.*

TEX.

Sicut etiam annullamus pacta continentia ſolutiones onerum, ad eum ſpectare, ad quem alias de iure, & ex natura contractus non ſpectarent.

GLOS. XX.

De ſolutione diuerſorum onerum, eorúmque pacto.

PRo intelligentia huius particulæ præmittendum eſt, quòd quædam bona ſunt ſubiecta certo oneri, cum ex fructibus ipſorum ſolui debeat ex gratia collecta ipſi Principi, vel aliquid ſimile Ciuitati *iux. tex. in l. fin. C. fin. cenſu. vel reliquis, & ibi* Doctor. Canoniſt. *communiter Deciſ. R.R. pro Tract. de Cenſ. clem. de cenſib.* quædam verò bona ſunt ab huiuſmodi oneribus libera. Hæc prouiſſio quæritur, an inter cenſuarium, & dominum cenſus poſſet fieri pactum de ſoluendo ſimilia onera, per hanc Bullam in hac particul. negatiuè eſt reſpondeodum; *idem affirmat* Nauarr. *in d. ſuo comment. de vſuris n.* 132. *& poſt eum* Thomas Boninſig. *in d. tract. & tit. c.* 12. *in contrarium verò eſt tex. in auth. ſed, & periculum, ſecundum vnum intellectum, C. d. tit. fin. cenſu, &c.* Sol. prout in hac part. Bullæ legimus, quia ex quo onera ſuot, & in iure repetiuntur diuerſa *l.* 1. *l. cui muneris l. honor §.* 1. *l. munerum, ff. de munerib. & honor. cum ſimilib.* & propterea ſecuodum qualitatem caſus contingentis, poſſet (dum de iure communi conſiderantur) ſpectare modò ad venditorem, & modò ad emptorem cenſus, Ideo non erat conueniens in pactum id deducere, cùm inde altera pars, quàm facillimè potuiſſet lædi contra omne debitum iuſtitiæ: accedit etiam quod ſi huiuſmodi pacta permitterentur daretur occaſio committendi fraudem quod fieri nequit: *arg. c. per veſtras in fin. de donat. inter vir. & vxor. facit c. cum ab omni in princ. de vit. & honeſtat. cleric. non obſtat d. auth.* qoia reſpectu cooucotionum, quæ fieri poſſent inter particulares, videtur intelligenda *iuxta doctr.* Bald. *in l.* 2. *n.* 1. *verſ. ſed* Nicol. Garc. *C. eod. fine cenſu, &c.* ſi enim illud onus eſſet reale ſemper ſequitur poſſeſſionem rei *d. l. fin. niſi in caſu d. auth.* nec propterea cenſuatius in aliquo grauatur, quia à princ. debeat diligeoter obſeruare, ao bona, ſuper quibus intendebat cenſum imponere eſſent ſufficientia ad illum ſuſtinendum deducto quolibet onere, ſi tamen aliquod deducendum erat.

ADDITIO.

DIcit tex. in l. 1. *& fin. ff. de munerib. & honorib. munera quædam eſſe realia, quæ patrimonialia ibi nominantur, & quædam perſonalia: & cum realia ſequantur rem, & poſſeſſorem illius l. fin. C. ſine cenſu, & ibi* Doctor. *Ideò ſi pacto aliter illa ſoluerentur illud eſſet contra ius, & ſic illicitum per hanc particul. & per l. pacta, quæ contra C. de pact. not. tamen quod Pontifex in hac Bulla dedit regul. in damnande diuerſa pacta licèt eam amplificaſſet non propterea omnia potuit comprehendere, hinc habui in practico quod quidam vendidit certa bona, cum pacto quod ſi emptor non ſolueris pretium intra certum tempus debeat conſtituere cenſum ad rationem ſeptem pro quolibet centenario, dicebam hoc pactum eſſe illicitum ſiquidem vigore eius cenſus non erat conſtituendus cum ſit contra formam præſentis Bullæ, vt conſtat per deduct. ſupra in aliis partic. nec etiam ratione intereſſe illa ſeptem peti poterant per ea quæ diximus ſupra in addit. ad gloſſ.* 15.

TEX.

Poſtremo Cenſus omnes in futurum creandos.

GLOS. XXI.

De lege reſpiciente futura, & quomodo præterita.

LEgimus *in cap. fin. de conſtit.* quòd leges, & conſtitutiooes futuris negotiis douant formam, ad præterita verò non extenduntur niſi prouideant: idem legimus in *l. leges la* 2. *C. de legib. & in iſtis loc.* Doct. *præcipuè ſuper d. cap. fin. & in l. non dubium C. eod.* vnde præſens particul. huius Bullæ videtur referenda ad omnia contenta in Bulla ſed ſolùm ad vnum, vel alterum cenſum, qui infra dicitur: quoniam, quædam deciſiones huius extrauagan. reſpiciunt tantùm futura, quædam verò etiam præterita, & præſentia, prout infra ſuis locis dicemus; in præſenti ſatis eſt adnotare, videlicet, quòd ſi deciſio ſit conſtitutiua tunc verum eſt, quod ſupra dicebamus, vt videlicet reſpiciat futura: ſi verò ſit declaratiua, tunc non ſolùm reſpicit futura, ſed etiam præſentia, & præterita, vt adnotant Doctor. *in locis ſupra citatis, & præcipuè*, Abb. *in d. cap. fin. &*

Iaſ. in d. l. non dubium vnde ad plenè cognoſcendum hanc diſt. & hanc ſummam ad Doctor. *in d. loc.* eſt recurrendum: cùm non conueniat hic ſingula referre.

ADDITIO.

CVm hæc particul. loquatur de cenſu futuro. Ideo in practica dubitatum fuit an ex hac Bulla præſumatur vſu recepta, vel potius debeat ab altera parte. & aqua probari illam eſſe talem. Sed eſt magis vera opinio legem præſumi vſu receptam. Alex. *conſ. 131. art. 1. col. 1.* Gozadin. *conſ. 16. n. 16.* Menoch. *lib. 2. de præſumpt. præſ. 2.* Felin. *inc. 1. verſ. noua lex de tregua, & pace, &* Roland. à Vall. *omnino vidend. conſ. 99. vol. 2. vnde ille debet probare oppoſitum contra quem facit talis præſumpt.* Rol. *in d. conſ. n. 39. Idem* Menoch. *in d. tract. lib. 1. præſumpt. 54.* Maſcard. *in ſuo tract. de prob. q. 17. n. 6. & ſeq. & probat l. ſi us poſſidetis, C. de probat. & ratio eſt quia lex ſemper loquitur atque nunquam dicitur derogatum niſi per aliam legem, vel vſum diuerſum l. de quibus, & ibi* Doct. *ff. de legib.*

TEX.

Non ſolum re in totum, vel pro parte perempta, aut infructuoſa in totum, vel pro parte effecta, volumus ad ratam perire.

GLOS. XXII.

De fundo Cenſus facto infructuoſo in totum, vel pro parte.

IN hac particul. de duobus poteſt dubitari, primò, quando res aliqua dicatur perire in totum, vel pro parte; ſecundò, quando dicatur fieri infructuoſa. Quoad primum reſponderi poteſt *per §. fin. verſ. eo amplius Inſtit. de vſufruct. & ibi* Doctor. *l. repeti l. quid tamen, ff. quibus mod. vſufr. amittat. l. ſi cui Inſula, & ibi gloſ. ff. de vſufr. & c. cum ſimil.* vbi legimus, quod diuerſimodè res poteſt perire, vel infructuoſa reddi vt ex gratia, incendio, terræmotu proprio vitio, inundatione, vel alia ſimil. cauſa, prout etiam ſupra in aliis gloſ. adnotauimus, vnde in hoc videtur ceſſare omnis difficultas. Quoad ſecundum augetur dubium *per l. domo ff. de pigner. act.* domo enim pignori data ſi extinguatur nihilominùs area eius remaneat obligata, ergo idem eſt dicendum in caſu propoſito: ſed dato rem eſſe extinctam, vel factam infructuoſam eſſet tamen concedenda repetitio pretij, *per l. domum emi, ff. de contrahend. empt.* ſicut enim res vendita, ſi non ſubſiſtit, datur conditio pretij, vt ibi cauetur: ita quoque idem videbatur dicendum in caſo propoſito, confirmatur, quia res fructuoſa conſideratur actu, & potentia, vt docet Nauarr. *in d. ſuo comment. ſæpè cit. n. mihi* 113. & quatenus minùs reddat: quæ à principio reddebat non propterea dicitur facta pro parte infructuoſa, *vt docet idem* Nauarr. *in eod. commentar. n.* 117. *cum ibi adduct.* Sol. ex quo cenſus ſignificat penſionem ſuper certis bonis impoſitam, vt ſupra ſuo loco adnotauimus: ſequitur inde, quòd maximam ſimilitudinem habeat cum vſufructu, & propterea ſicut vſusfructus aliquando extinguitur in totum, & aliquando pro parte per iura adducta, idque contingit ad extinctionem rei, in qua vſusfructus eſt fundatus, ita quoque idem videtur dicendum de cenſu: ad obiecta, *& primo ad d. l. domo reſpondet* Syluest. *in d. §. Inſtit.* quòd hæc diuerſitas contingit ob diuerſam naturam pignoris, & vſusfructus, quia pignus eſt quædam cautio acceſſoria, at vſusfructus eſt quoddam ius principale, meritò, &c. ad dictam verò leg. domum emi, dicimus, quòd aliud eſt conſiderare emptionem dum contrahitur, & aliud dum contracta eſt dicta enim l. verificatur de emptione contrahenda, prout verba ipſa demonſtrat, & confirmatur *per l. cum hæreditatem, ff. de hæred. vend.* in præſenti verò Bulla loquitur de cenſu iam celebrato, & contracto, quia ſicut perfecta en[illegible]e pericolum ſpectat ad emptorem *l. 1. & ferè per tot. ff. de peric. & commodo rei vend. cum vulga.* ita quoque hoc idem videbatur dicendum de cenſu iam vendito, & venditione eius perfecta: ad confirmationem Nauarr. reſponderi poteſt argumento dd. iurium, quòd hæc Bulla intelligi debeat, quando res, eſt perempta, vel infructuoſa reddita, ita quod nec actu, nec potentia fructuoſa reddi valeat, ad vltimam confirmationem per ea, quæ ſupra in aliis gloſ. adnotauimus videtur eſſe reſpondendum, ex quo enim cenſuatius poſſet damnum modicum reparare per annos præcedentes, vel ſequentes non debet propterea aliquid remitti, eòque minus quo in iure parum, & nihil æquiparatur *l. minus ff. de verb. ſignif. l. ſcio ff. de reſtit. in integr. cum ſimil.* Hinc not. quòd rata hic non accipiatur pro qualibet portione, ſed pro illa, quæ eſſet notab. quantitatis, iſtud autem modicum videtur eſſe difficilis cognitionis, & propterea ad mentem Menoch. *lib. 2. de arbitr. iudic. caſu* 545. videtur eſſe in arbitrio iudicis.

ADDITIO.

FVndus eiuſdem cenſus inundatus fuit ab aquis vnde actu factus fuit infructuoſus, ſecus potentia, quia per induſtriam, & notabiles impenſas poterat reduci ad culturam, & ſic dubitatum fuit an talis debitor teneatur ad ſolutionem cenſuum, gloſ. iſta cùm non videatur, in hoc omninò clara. Ideo caſum propoſitum melius conſiderando dicebam, quod aut id definiri debet quoad proprietatem cenſus, aut quoad fructum eiuſdem: primo modo donec dominus fundi remanet illius dominus, eodem iure dominus cenſus remaneret dominus eiuſdem ob eandem rationem, argumento l. quæ de tota, ff. de rei vendit. & §. præterea inſtit. de rer. diuiſion. at ſecundo reſpectu, quoniam fundus præſupponitur factus ſterilis, adeo quod ad culturam reduci nequeat, niſi cum notab. impenſa: ſequitur inde, quod ſicut dominus fundi ſenſit damnum, ita etiam eod. modo dominus cenſus partem illius ſentire tenetur, per ea, quæ habentur in gloſ. vnde cauſa ſterilitatis conſiderari debet, quæ ſicut poteſt habere rationem perpetui iuxta §. alia ſanè cauſa, inſtitut. de rer. diuiſio. & exemplum datum, atque rationem temporanei iuxta l. fiſtulas §. fin. ff. de contrahend. empt. ita quoque fructus præd. aliquando debent ſolui pro parte, & aliquando in totum.

TEX.

Sed etiam poſſe pro eodem pretio extingui.

GLOS. XXIII.

De extinctione cenſus cum pretio, vel alia re, in totum, vel pro parte.

HÆc deciſio eſt eiuſdem naturæ cum pacto de retrouendendo, & propterea quæ adnotãtur à Doct. de iſto pacto, videntur etiam in præſenti verificanda, præter id, quod expreſsè cauetur infra in eadem Bulla, vnde not. quòd obligatio ad reuendendum, alia eſt conuentionalis de qua plenè tractant Doct. *in l. 2. C. de pact. in §. empt. in c. ad noſtram de empt.* Tiraquel. *in tract. de retract. conuention. &* Couar. *lib. 3. variar. reſolut. c. 8.* Alia verò eſt legalis, quia prouenit ab aliqua lege, quam plenè docet Tiraquell. *in tract. de retract. conſang. per tot.* Fabian. de Monte *in tract. de empt. q. 3. artic. 21. n. 45. & ſeqq. eſt tex. & ibi* Henric. Boic. *in cap. conſtitutus de reſtit. in integr. quibus adde quæ adnot. ſupra in gloſ.* 14. *atque* Doctor. *explicantes hanc Bullam.* His adnot. de duobus præcipuè ſæpè dubitatum fuit circa hanc particul. Primò an dominus cenſus poſſet cogi ad reuendendum partem cenſua, & recipiendum partem pretij; Secundò, an iſte dominus poſſet talem cenſum aliis vendere minori, vel maiori pretio, cum in practica ſæpè huiuſmodi cenſus alienentur minori pretio, quàm à princ. ſint conſtituti. Quoad primum, ex quo in iure non habemus aliquid certi, videtur propterea eſſe difficilis ſolutionis: Nauarr. *in d. ſuo ſæpè citat. comment. n. 105. verſ. 2. quæſt. vſque ad n. 104. videtur tenere partem affirmatiuam* Ioan. Bapt. Lup. *in d. l. 2. §. 2. n. 71. C. de pact. inter empt. videtur ſentire oppoſitum, prout hoc idem approbat* Sot. *lib. 6. de iuſtit. & iur. q. 5. art. 3. concluſ. 4. cum* Sot. *&* Lup. *conuenit* Thomas Boninſign. *in d. ſuo ſæpè citat. tract. de cenſibus*

Digitized by Google

cenſibus cap.4.n.9. vſque ad fin. cap. quæ opinio licèt videatur eſſe contra Bullam Martini V. poſt princip. in illis verbis in toto, vel in parte, ſi tamen regulariter eſſet reſpondendum, iudicarem, ipſam eſſe ſequendam, & ratio eſt, quia iſte dominus cenſus damnificaretur ſi cogeretur recipere pretium minutatim, Bulla autem Martini id non determinat, ſed videtur præſupponere conuentionem partium: dixi autem regulariter quia tres poſſunt conſiderari caſus, videlicet, cùm contrahentes potuiſſent paciſci aliquando, vt pretium reſtituatur integrum: aliquando vt reſtituatur pro parte ab eis taxata, & aliquando remiſerunt ſe ad diſpoſitionem iuris, ex quo mihi dixerunt. In primo, & ſecundo caſu iudicarem pacta eſſe licita, ex quo nec partes lædontur nec illa contra Bullam eſſe repertuntur. In tertio verò putarem regul. ſupradictam adnotat. eſſe: ad hanc autem poteſtatem redimendi, bonorum erit addere, quod non docet Sot. *in loc. d.artic.3.&* Boninſig.*in d.c.24. in princ.* & iſta ſint ſatis, quoad primum dubium. Ad ſecundum eſt adnotandum, quod eius ſolutio dependet à ſolutione illius quæſt. videlicet, an nomen debitoris poſſit emi minori pretio, quàm ſit creditum illud, quod legimus definitum à Nauarr.*in d.ſuo comment. num.112. verſ.vndecima quæſtio,& ante eum ab* Auguſt.Bero.*ſuper cap.in ciuitate,n.10.de vſuris*; Solutio autem eſt, quod emi, & vendi poſſet d.pretio, vnde idem puto dicendum in caſu propoſito ob indemnitatem rationis, confirmatur, quia huiuſmodi nomina poſſunt etiam permutari, in ſolutum dari, & de eis aliis quoque modis diſponi, vt paſſim adnotant Doctor. *in expoſitione titul. ff.& C.de hered.& action.vend.meritò, &c.*

ADDITIO.

CEnſus conſideratur dupliciter primò in creando, & conſtituendo illum, ſecundo poſtquam ille conſtitutus eſt in eſſe primo modo eſt omnino ſeruanda forma præſentis Bullæ quæ ſi ſeruata non fuerit contractus erit illicitus, & nullus, vt diximus ſupra, & infra quoque dicemus: ad ſecundo reſpectu, cum de eo in præſenti nil prouideatur, quoad ius diſponendi. Ideo tanquam caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris, per doctr. communem relat.à Maſcard. *ſupra in alia gloſ. adnot. & propterea verſificatur communis, regul.de qua l.in re mandata, C.mandati: hinc eſt quod poteſt extingui, & alienari in totum, & pro parte, cum pecunia, vel ſpecie ad libitum contrahentium.*

TEX.

Non obſtante longiſſimi etiam temporis, ac immemorabilis, imò centum, & plurimum annorum præſcriptione.

GLOS. XXIV.

De præſcriptione obligationis de retrouendendo.

PRæſcriptio longiſſimi temporis tollit omne ius, quam quis illud competat vigore pacti, ſtatuti, & priuilegij, dummodo tamen ſit 100.annorum Felin.*in rubr. de præſcript.n.24.* Balb.*in tract.de præſcript.part.2. tert.partis principa. quæſt.6. n.21.* ex qua deciſion, videtur inferenda limitatio ad hanc Bullam in iſta partic. quæ confirmari poſſet, quia de iure pactum de retrouendendo poteſt præſcribi, quamuis eſſet cum poteſtate quandocunque venditori placeret, *vt plenè docet idem* Balb. *in d. tract.part.4. quint. part. principal. q.3. per tot. cum ibi adduct.* Cæterum, an hæc limitatio ſit de iure in præſenti admittenda habet difficultatem, primò conſiderando illa verba, imo 100.& plurimum annorum, ſecundò idem videtur ſentire Nauarr. *in d. ſuo ſæpè cit. commen. num.97. verſ.gloſ.15. in fin.* in hac difficultate videtur de iure dicendum, quod iſta præſcriptio non habeat locum contra diſpoſitionem huius Bullæ, qua ipſa prohibetur; clariſſimi enim iuris eſt, quòd præſcriptio eſt de iure humano. *Inſtit.de vſu capion. in princ.* Sot. *lib.4.de iuſt.& iur.qu.5. art.4. cum ſimil.* & propterea, potuit à Summo Pontifice illa prohiberi, prout

Deciſ. R.R. pro Tract. de Cenſ.

conſiderando præd. prohibita fuit, nec obſtant doctrin. in contrarium adduct. qui perſonæ inferiores Summo Pontifici non debent eſſe tantæ authoritatis, vt præſcriptionem omninò tollere valeant, ſi quis autem plura intendit videre de præſcriptione iuris redimendi vltra ſupra adducta, videat Couar. *lib.1. variar. reſolut. cap.9. per tot. &* Ioan. Bapt. Lup. *in d.l.2. §.1. num.92. vſque ad fin.§. C. de pact.int. empt. & vend.* an autem ſit facienda differentia inter præſcriptionem 100. an. & præſcriptionem immemorabilem prout ex partic. adnot. & declarat Nauarr. *loc. hic ſupra cit.* non videtur pertinere ad rem propoſitam, quia Summus Pontifex vſus fuit iſto loquendi modo, vel ad maiorem rei declarationem, cum lex nullum dubium continere debeat, *cap.fin. de conſt.* vel ad remouendam omnem controuerſiam de dominio prædict. & propterea Bulla quolibet modo conſiderata remanet clara, & ſine difficultate.

ADDITIO.

CVm obligatio iſta conſideretur diuerſimodè; hinc eſt, quod aliquando eſt licita, & aliquando ſecus; ex parte igitur emptoris, quod videlicet ipſe teneatur reuendere, eſt de iure licita, & legimus in hac particul. & in iur. in gloſ. citat. ex parte autem venditoris, quod ſcilicet teneatur redimere eſt illicita, vt docet Auguſt. Bero. *ſuper cap. noſtrum num. 37. 42. de empt.ion. ex quo enim emptor habet libertatem recuperandi ſuam pecuniam, aut fructus inde percipiendi. Ideo præſumptiuè videtur habuiſſe intentionem illam mutuandi ad certum lucrum, & ita obſeruatur etiam in practica: vlterius iſtud pactum poteſt etiam conſiderari, vt celebretur quod intra certum tempus, vnde ſicut apparet diuerſum, ita diuerſum producit effectum, vt in d. cap. præſertim adnot. doct. & præcipuè* Bero. *&* Couar. *lib.3.variar. reſol. cap.8. num.7 8. in caſu autem licito, fuit aliquando dubitatum an occaſione iſtius pacti res minus valeat. Sol. affirmatiuè* Couarr. *in d.tract. & lib.c.10.in princ.cum ibi adduct. vnde ſecundum qualitatem iſtius pacti oportet iudicare, contractum eſſe licitum, vel illicitum ex hoc capite.*

TEX.

Non obſtantibus aliquibus pactis directè, aut indirectè talem facultatem auferentibus, quibuſcunque verbis, aut clauſulis concepta ſint.

GLOS. XXV.

De agente contra legem.

PEr hanc particul. longè melius meo iudicio demonſtratur verum, quod in ſuperiori proxima gloſ. concluſum fuit, atque hoc idem confirmari poteſt *per cap. cum quid, & ibi* Doctor. *de regul. iur.in 6.* ſi enim per viam ſalutem indirectam poſſet veniri contra prædictam facultatem redimendi cenſum, ſine dubio daretur etiam occaſio contra prouiſionem totius iſtius Bullæ, quod cùm admitti aliquo modo nequeat, propterea ſequitur idem, quod ſupra dicebamus. Sed quæreret aliquis, quomodo poſſet cognoſci contrauentio caſu, quo commiſſa eſſet. Sol. obſeruo apud ſcribentes (licèt nemo expreſsè hoc dicat) quod quælibet lex, conſtitutio quatuor habet intellectus, quorum primus dicitur litteralis, ſecundus mentalis, tertius directus, & quartus inductiuus: Ex quibus inferendum puto, quod poteſt quis vnum intellectum approbare ad ſe defendendum, & alterum reijcere: hinc eſt *quod* Doctor. *ſuper l.non dubium C. de legib. vbi* Bald. *num.1. &* Iaſ. *num.4.* adnot. an ille, qui venit contra verba legis debeat puniri, ſicut ille, qui venit contra mentem, & Theolog. quærunt an liceat præter verba legis agere, vt videri poteſt *apud* D.Thom. *1.2. qu.96.art.6.&* Sot. *lib.1. de iuſt.& iur.qu.1.art.8.* & cum contrauentio, vt

Digitized by Google

plurimum fiat fraude, ideo adootari debeat, quod fraus committitur aliquando de re ad rem; aliquando de contracto ad contractum; aliquando de perſona ad perſoonam, & aliquando de modo ad modum. Iaſ. *in d. l. non dubium n. 45. & gloſ. ſuper l. contra legem ff. de legib.* cognoſcitur verò per diuerſas conîecturas *iuxta l. dolum C. de dolo, l. continuus ff. de verb. oblig. cum ſimil.*

ADDITIO.

Licet ſit vulg. iuris concluſio, quod pacta contra leges conuenta non teneant l. pacta quæ contra C. de pactis l. dubium, C. de legib. dubitatur tamen in caſu de quo agimus de nonnullis pactis, vt ex. gratia, quod debitor cenſus debeat illum ſoluere ſi fundus factus ſit infructuoſus actu, ſed non potentia iuxta ea, quæ diximus ſupra in addit. ad gloſ. 22. ad hoc puto dicendum vltra ea, quæ ibi adnot. quod talis fundus aut reducitur ad culturam ex accidenti, & ſic tractu temporis, argumento tex. in §. alia ſanè cauſa Inſtit. eod. de rer. diuiſ. aut per induſtriam expenſas, & non aliter: in primo caſu poteſt ſuſtineri tale pactum, ſecus ſecundo, & ratio eſt, quia in primo caſu pars ſeu in nihil læditur, ſeu in modico, ſecus in ſecundo ob graues expenſas, & ad hoc facit tex. in c. propter ſterilitatem, & ibi Doctor. *de locat.* Menoch. *lib. 2. de arbitr. Iud. caſu 76. &* Couar. *lib. pract. quæſt. c. 30. atque hæc omnia coniungenda ſunt cum iis, quæ diximus in d. addition. ad d. gloſ. 22.*

TEX.

Cum vera traditione pretij redditus extinguendus erit.

GLOS. XXVI.

De extinctione Cenſus cum ſolutione pretij.

NOo ſine cauſa legimus in præſenti particul. quod quaodo cenſus extingui debet cum traditione pretij, obſeruandum erit id, de quo io ſequenti gloſ. dicemus, primò enim Summos Pontifex voluit etiam prooidere indemnitati domini ipſius cenſus prout facit in ſequenti particul. & ibi dicemoa; ſecundò cùm cenſus habeat ſimilitudinem cum vſufructu, licet habeat etiam diſſimilitudinem, vt ſatis clarè cognoſcitur ex ſupra in alia gloſ. adnotatis: hinc eſt, quod quemadmodum vſoſfroctus extingui poteſt multis diuerſiſque modis *iux. tot. tit. ff. quemadmodum vſusfruct. amitt. & probat. tex. in §. fin. qui incipit finitur, inſtit. de vſufruct.* ita quoque hoc idem dicendum eſt de ipſo cenſo, & propterea adnot. ſupra quod aliquando extinguitur ad extinctionem fundi, io quo conſtitutus fuit, ex quo ſequitur, quod prouiſio Bullæ in ſequenti particul. non poteſt, nec debet verificari in quolibet caſu extinctionis ceoſus, ſed ſolùm, quando extinguereretur cum reſtitutione pretij: reliqui autem modi extinguendi cenſum, qui, & quales ſiot non videtur neceſſarium hîc referre: explificatiuè tamen eſſet donatio teſtameotum, ſucceſſio, permutatio, & ſimiles alij, & ratio eſt quia ſicut huiuſmodi modis poteſt domious alienare alia ſua bona *iuxta l. fin. ff. de legib.* Sebaſtian. Medices *in ſuo tractat. de legib. & ſtatut. part. 4. quæſt. 28. 29. 30.* ita quoque hoc idem eſt dicendom de cenſu iſto.

ADDITIO.

Cenſum poſſe extingui diuerſis modis clariſſimum eſt in iure, videlicet primo ex parte fundi illius iuxta ea quæ diximus ſupra ad particul. & gl. 22. ſecundo ex facto debitoris, ſi factus ſit non ſoluendo, limit. tamen quod tunc poſſet agi contra tertios poſſeſſores ſi ille à princ. legitimus fuerit: iuxta l. rem alienam, ff. de contrahend. empt. Fabian. *in tract. de empt. qu. 4. verſ. quarto quæritur: tertio ex parte creditoris, debitoris, ſimul, ob diuerſos inter eos contractus conuenientes hac enim particul. cum ſeqq. intelligitur, quando debitor valet cenſum extinguere parte inuita: ex quo creditor non poteſt cogi aliud pro alio accipere l. 1. ff. ſi cert. pet. l. cum à quo C. de ſolut. denique ex parte contractus, cum ille aliquando à princ. & aliquando poſtea reddatur nullus, ſeu iniuſtus, vt diximus ſup. & infra quoque dicemus.*

TEX.

Volumus per bimeſtre ante id denunciari ei, cui pretium dandum erit.

GLOS. XXVII.

De denunciatione facienda à volente extinguere Cenſum.

DEbet Cenſuarius deounciare domino cenſus, qoaliter ipſe iotendit eodem pretio redimere cenſum alias per ipſum venditum, atque per duos menſes expectare antequam celebretur cootractus reuenditionis, idque ſtatutum hic legimos ea ratiooe, vt dominus cenſus poſſit d. termino durante determinare quid facere velit de d. pretio ſibi prox. reſtituendo, ſed quid iuris erit ſi nollet d. pretium recipere. Sol. cautela, eſt vt Cenſuarius illud deponat depoſito reali ad hoc, vt liberetur ab obligatiooe ſoluendi ceoſum, atque legitimè denunciet ipſi domino: *iuxta l. acceptam, & ibi* Bald. *C. de vſuris* Menoch. *lib. 2. de arbitr. iud. caſu 232. &* Caſſan. *in conſ. 41. per tot.* ibi plenè explicatur oblatio realis ad hoc, vt debitor liberetur ab obligatione ſoluendi, ob moram creditoris io non recipiendo: de iſto autem termino non occurrit hic aliud adnotare, niſi quis quæreret an poſſet prorogari, vel diminui cùm quilibet poſſet renunciari iuri ſoo *l. ſi quis in conſcribendo C. de pactis.* Sol. iudicarem negatiuè eſſe reſpondendum, primò quia docet Socio. *in ſuis regulis regul. mihi 459. limit. 2.* quòd ſolemnitati iuris renunciari neqoit, & cum hæc particul. videatur cootinere partem ſolemnitatis requiſitæ ad contractum ceoſus, merito, &c. ſecondo quia daretur inde occaſio celebrandi contractus cenſuum contra formam in hac Bulla traditam, quod de iure permitti oon debet: *argumento cap. per veſtras in fin. de donat. inter virum: non obſtat d. l. ſi quis in conſcribendo,* qui limitari debet ad euitaodas fraudes, vt conſtat per deducta.

ADDITIO.

QVoniam dominus cenſus aliquando cedit illum alteri, dubitatum fuit in pract. an Cenſuarius debeat id denunciare domino principali, vel ceſſionario. Sol. Ego ſoleo ita diſtinguere, quod ſi debitor cenſus in ſoluendo recognouit in creditorem ipſum ceſſionarium, tunc eidem tenetur id denunciare iuxta formam hîc tradit. tum quia in eum ſunt tranſlata iura iux. trad. à Iac. de Aren. *in ſuo tract. de ceſſionib. cap. 6. per tot. tum etiam quoniam ſtante conſenſu dict. ceſſionarij, atque debitoris, & creditoris ipſius cenſus dicitur facta nouatio, iuxta l. fin. C. de nouation.* Francus *in deciſ. Neapol. 15. &* Gozadin. *conſ. 38. ſecus autem puto tenendum, ſi d. ceſſionarius non fuerit recognitus in creditorem, & ratio eſt, quia cum ipſe retineat actionem directam, vt dicit* Iacob. *loc. cit. &* Doctor. *in l. fin. C. mand. illa adhuc videtur ſtare in ſuo robore, ex quo debitor non conſenſit.*

TEX.

Et poſt denunciam intra annum tamen, etiam ab inuito pretium repeti poſſe, &c.

GLOS. XXVIII.

De iure cogendi debitorem intra annum pro reſtitutione pretij.

COotra haoc particul. facit tot. tit. ff. quod quiſque iuris in aliom ſtatuit, &c. ſicut e oim bimeſtre cenſuarios expectare debet iuxta id, quod io ſuperiori gloſ. adnotauimus, ita quoque per iura adducta iotra bimeſtre deberet cogi ad reſtituendom pretiom, & ſic male videtur ſtatutum, vt intra anoom, &c. Sol. vel dicas qnod definire huioſmodi termioum erat in mero arbitrio legiſlatoria, com ſit tantum iuris poſitiui, & propterea nulla ratio in contrariom aliquid concludit: vel dicas ſecundo longiorem terminum fuiſſe conceſſom domino cenſus, quia non ita de facili poſſet habere occaſionem conuertendi illud pretium in

Digitized by Google

in aliquod aliud eius commodum, vel dicas tertiò, quod ſi cenſuarius continuo habet libertatem redimendi cenſum, vt ſupra vidimus, non eſt incoouenìens, vt dominus cenſus habeat in caſu iſto commoditatem vnius anoi ad repetendum dict. pretium: not. ramen, quod iſta repetitio pretij non eſſet licita, ſi in præſenti permiſſa non fuiſſet: docent enim Doctor. quod ius reſcindendi coottactum emptionis, & venditioois aliquando eſt in poteſtate ipſius venditoris tantum, & tunc ſine controuerſia eſt de iure licitum ſiue ſit de veodendo ſimpliciter, ſiue de reſtituendo rem emptam, *vt plenè docet* Ioan. Bapt. Lup. *in d. l. 2. in præfat. n. 24. & 25. per tot. C. de pact. inter empt. cum ibi adduct.* Couarr. *lib. 3. var. reſolut. cap. 4. n. 4. verſ. his ſanè* Tiraq. *in tract. conuention. in præfation. n. 3. & ſeq.* ſiue competat ex diſpoſitione iuris, vt contingit per hanc Bullam ſiue ex conueotione hominum, & fit per pactum, vt habetur in citatis locis, aliquando, fit ſicut iſtud ius reſcindendi eſt in poteſtate ipſius emptoris, & tunc ſi ſibi competat ex diſpoſitione iuris, provt legimus in hac particul. non videtur poſſe dubitari, cum iuſtum aliud ſit naturale, & aliud à lege humana ſtatutum, *cap. ius generale diſt. 1.* Sot. *lib. 3. de iuſt. & iur. q. 1. art. 2.* ſi verò eid. competere vigore pacti, tunc aliud dicendum eſſet, cum illicitum à Doctor. reputetur, Abb. *in c. illo vol. n. 6. poſt* Meſti. *de pignoribus* Ioan. Bapt. Lup. *in d. præfat. d. l. n. 26. omnino vidend. cum adduct. in d. loc.* & ratio eſt, quia qualitas pacti denotat emptorem habuiſſe voluntatem potius motaodi cum lucro, qoam emendi, & ideo dicit Abba. quod ipſe teoetot ad reſtitotiooem fructuum.

ADDITIO.

D*Octor. in cap. ad noſtram de emption. adnotant illum contractum ſapere vſuram, in quo emptor poteſt cogere venditorem ad reſtitutionem pretij, vt etiam vidimus ſupra in alia addition. cuius oppoſitum videtur per hanc particul. hic definitum,* Sol. *puto diſpoſitionem iuris communis limitari per hanc part. ob cauſam per gloſ. adnot. dubitatur vlterius an iſta denunciat. debeat eſſe iudicial. Sol. placet, vt ſit iudicial. & ratio eſt quia cùm hac Bulla ſit facta ad euitandas fraudes, vt clarè conſtat ex iis, quæ diximus ſupra in aliis gloſ. longè facilius omittantur illa per actum iudicialem, quàm per extra iudic. argumento cap. quoniam contra. de probat. cum ibi adduct.*

TEX.

Et vbi pretium nec volens intra bimeſtre ſoluat, nec ab inuito intra annum exigatur, volumus nihilominus quodcunque redditum extingui poſſe præmia tamen ſemper denuncia, de qua ſupra.

GLOS. XXIX.

De reiteratione deunncia de qua ſupra.

SI hæc particul. à Summo Pontifice addita non fuiſſet, qoam facillimè dubitari potuiſſet ao iſtud ius redimendi iuxta formam in hac Bulla traditam intelligi debeat conceſſum pro prima tantum vice *iuxta l. boues §. hoc ſermone, ff. de verb. ſignific. dicendum eſt igitur, quod iſte* §. per hanc Bullam io materia cenſus immittetur, cum iſtud ius, adeo perpetuum intelligatur, vt poſſit reiterari, provt hic legimus, vnde not. quod poteſtas alicui conceſſa ad aliquid faciendum, licet per d. §. iotelligatur pro prima, & vnica vice, diuerſimodè tamen limitator, *vt docet* Tiraquel. *plenè in ſua expoſitione ſuper d. §. &* Felin. *omnino vidend. in cap. 2. ferè per tot. de treuga. & pace,* eſt tamen animaduertendum, quod reiteratio, de qua io præſenti Bulla, & particul. permittitur dummodo fiat ead. forma hic data, & noo aliter.

ADDITIO.

H*Ic poteſt dubitari de cauſa iſtius reiterationis,* Sol. *illa videtur ead. cum ea, quà ſupra demonſtrauimus* Deciſ. R.R. pro Tract. de Cenſ.

dict. denunciam eſſe faciendam, & cum præcipuè cauſa, & ratio, in decidendo attendi debeat, iux. l. fin. ff. de hæred. inſtituend. c. ſi cautio. de fide inſtrument. cum ſimil. Ideo ſemper ad illius eſt recurrendum, & ad hoc facit etiam cap. intelligentia de verb. ſign.

TEX.

Et non obſtantibus his, de quibus ſupra, idque obſeruari mandamus, etiam quod pluries, ac pluries denunciatum fuiſſet, nec vnquam effectus ſecutus fuiſſet.

GLOS. XXX.

De, d. reiteratione facienda.

IN hac particul. melius declaratur, iſtam reiterationem, de qua adnotauimus in ſuperiori gloſſ. eſſe faciendam toties, quoties opus fuerit, ſeruatis tamen iis, quæ per hanc Bullam ſeruari debent, & ſic ad maiorem declarationem additum fuit, quod hic legimus, dubitatur tamen, & quæritur, vnde eſt, quod in præſenti cootextu babentur iſta verba, & non obſtantibus his de quibus ſupra, illa enim, quæ in ſuperioribus particulis buius Bollæ habeotur ooo videotur obſtare deciſiooi, & prouiſiooi, quam io ſuperiori proxima, & præſeoti particula continetur, vnde meritò, &c. Sol. reſponderi poteſt, quod licèt ea quæ in ſuperioribus ſtatuta ſunt, non videantur modo aliquo obſtare, ſi recto cenſu intellecta fuerint quoniam tamen inductiuè conſiderata potuiſſent videri contraria: Ideo ad remoueodam omoem difficultatem videotur addita prædic. verba, & noo obſtaotibus, &c.

ADDITIO.

Q*Voniam poterat dubitari an iſta reiteratio eſſet ſimul vel ſæpè concedenda. Ideo addita fuit hæc particul. Hinc not. quod leges ſunt exequendæ, ita, & taliter, vt mens legiſlatoris cum effectu adimpleatur, & ad hoc facit l. 2. §. iuram. ff. de orig. iur. vnde in illo caſu debet verè limitari, in quo mens legiſlatoris nequit verificari.*

TEX.

Pacta etiam continentia pretium cenſus extra caſum prædictum ab inuito, aut ob pœnam, aut ob aliam cauſam repeti poſſe omnium prohibemus.

GLOS. XXXI.

De pacto cogendi venditorem ad pretium reſtituendum.

SVpra *in gloſ. 28. in fin. adnot.* quod poteſtas reſcindendi contractum ceoſus, non debet eſſe apud emptorem, provt hoc idem legimus ſtatutum in præſenti partic. niſi tamen in caſu ſupra in aliis gloſ. explicato, quamuis aotem Couarru. *lib. 3. variar. reſol. c. 9. n. 3. verſ. primum quidem, &* Ioan. à Medin. *in ſuo C. de reſtit. tit. de cenſibus q. 15. verſ.* quæ de pacto redemptionis, videantur ſeotire oppoſitum, ſi tamen ſingula conſiderata fuerint, puto commodè poſſe conciliari, ſed cum in præſenti ſim gloſſator, & non commentator, non cooueoit ſiogula examinare: de iſta autem facoltate redimendi cenſum videodus eſt præcipuè Ioan. à Medina *in tota iſta notab. q. 15.* io qua inter cætera explicat etiam vnum adootatione dignum in verb. inde alia oritur dubitatio, an videlicet pretium io caſu redemptioois, & reuenditionis debeat eſſe idem, & eiuſdem quaotitatis, cuius fuit in ipſa emptione, & venditione, provt hoc idem declarat. Tiraq. *in ſuo tract. de contract. conuention. §. 1. in gloſ. 3. per tot.* regulariter enim tenendum eſt, quod debeat eſſe idem: quæ quidem regula in nonoullis caſibus poſſet limitari, vt partim habetur in hac Bulla, & gloſ. in ſuper factis, & in loc. hic ſupra citat. vnde oon cooueoit ouoc vlterius inſiſtere, & dum hæc particul. ſi aliqua indigeat declaratione iſta habetur in aliis gloſſ. Ideo ad alia me conferam.

ADDITIO.

D Icit tex.in cap.quod de reg.iur.in 6.quad quanda aliquid vna via prohibetur alia non dicitur permiſſum, vnde prohibetur venditarem poſſe cogi ab emptere ad pretium reſtituendum, alia via non debet dici id permiſſum. Ideo hac partic eſt intelligenda regulariter, quia ſi ſecus eſſet daretur occaſio fœnerandi, quod autem iſta regula poſſit aliquanda limitari recurrendum eſt ad loca in gloſſ.citat.

TEX.

Contractúſque ſub alia forma poſt hac celebrandos fœneratitios iudicamus.

GLOS. XXXII.

Quid iuris ſi forma Cenſus non fuerit ſeruata.

C Irca hanc particul. de tribus poſſet dubitari, & quæri quid iuris; Primò cur tex.dicat ſub alia forma: Secundò cur dicat poſt hac celebrandns: Tertiò, cur dicat fæneratitios iudicamns. Quoad primum, cum proprium ſit formæ dare eſſe *l. Iulianus, ff. ad exhibendum*, & Pontifex hic dicat ſub alia ſorma, videtnr propterea, quod contenta in hac Bulla ſint de forma iſtius contractus cenſus. Sol. hæc forma dupliciter cnnſiderari pnteſt qnoad forum fnri, & ſic ſioe dubin, omoia ſunt ſeruaoda, & ſunt de forma, tum qnia Pontifex per hæc verba videtur hnc determinare, cum ſint verba neceſſaria, *iuxta tradit. ab* Abb. *in cap. nam concupiſcentiam, de conſtitut.* tum etiam, quia in hac particul. habet etiam clauſul. itritantein de qua eſt *text. notabil. in clement.* 1. *de conceſſia.prabend.&* Staphil. *in ſuo tract.* de litteris gratiæ, & inſtit. in propria rub. iſtius clauſul. Quoad forum conſcientiæ, & ſic non puto ſingula eſſe ſeruaoda ex. gratia, quod fiat cotam teſtibus, & notario; huinſmodi enim requiſita extrinſeca in iſtn foro non videntur neceſſaria: cùm ſolemnitates iuris, ex quo videntur introductæ ad euitandas fraudes in foro cnnſcientiæ non requitantur ſecundum vnam opin. qnam ſemper iudicaui veram, de qua pertractant Doctor. *in cap. cum eſſes de teſtament. vbi pracipuè* Couar. *in cap. quia plerique da immunitat. Eccleſ.* Quoad ſecuodum non videtur neceſſariom hic alind adnot. cum ſupia in gloſſ. 21. diximus proprium eſſe legis fururis negotiis date formam, & pnpterea Summus Pontifex, & ibi, & hic declarauit mentem ſuam fuiſſe ſemper reſpicere futura, prætes tamen id, de quo inſra dicemus, & quoniam de hac re etiam ſumus dicturi in aliis particul. Ideo ad Tertium dicimus, quod contractus (provt in iure obſeruare potui) qoidam ſunt validi, & iuſti, quidam ſunt validi, ſed iniuſti, atque huinſmodi diuerſæ ſnot ſpecies, quidam denique ſunt omninn inualidi, & nulli vnde hoc adnot. quæritur cur Pontifex dicat fæneratitios id eſt vſurarios. Sol. iniuſtitia, quæ ſæpè committebatur circa contractum cenſus, vt plurium reſpiciebat delictum vſuræ, & pnpterea Summus Pontifex iuri, & conſcientiæ iudicauit conueniens, præſertim ſub hnc reſpectu prouidere, & ideo ſicut in hac Bulla data fuit forma ad celebrandnm contractum cenſus ad hnc, vt euitetur vſura, ita quoque fuit conueniens declarare, quod ſi contractus aliter celebrentur, potius fæneratitij quàm ſimpliciter illiciti, & iniuſti eſſent reputandi, & ſi tex. videtur clarus, & ſine difficultate.

ADDITIO.

D E ferma ſeruanda videndi ſunt Doctor. *in l. non dubium, C. de legib. & in cap. cum dilatta de reſcripi. hic poteſt dubitari, an actus ſit nullus ipſo iure ob formam non ſeruatam: ega ſum ſolitus ita diſtinguere, quod actus ſit nullus ipſo iure, ſi moraliter fuerit canſideratus, ſecus ſi naturaliter. Ideo requiritur ſententia declaratoria, argumenta cap. cum ſecundum leg. de haret. in 6. de effectu autem nullitatis actus, videndus aſt* Tiraquell. *in l. ſi vnquam in verb. reuertantur, C. de renocan. donat. & nas diximus in tractat. de ſubreptitian. reſcripta. q. 4. art. 10.*

TEX.

Et ita illis propterea nan obſtātibus, quicquid vel expreſſè vel tacitè cantra hac noſtra mandata dari, remitti, aut dimitti cantingat, à fiſco valumus poſſe vendicari.

GLOS. XXXIII.

De pœna imponenda ob formam iſtius Bulla nen ſeruatam.

H Ic Summus Pontifex non ſolum meliùs declarat, quod in ſuperiori proxima particula determinauit, ſed etiam addidit aliam pœnam, vltra declarationẽ, cnntractnm eſſe fæneratitium, vnde in præſeoti de tribus occurrit dubitari. Primò vnde eſt, quod tranſgreſſores huins Bullæ puniantur duplici pœna, videlicet, quod contractus fœneratitins, & qnod à fiſco vendicetur, quod in contrarium factum fuerit. Secuodò, cur potiùs à fiſco illud vendi, & parti noo reſtitui debeat: Tertiò an illud remiſſum, vel dimiſſum intelligatur confiſcatum ipſo iure, & abſque aliqna ſententia. Quoad primum *per l. ſenatus, ff. de accuſat.* malè videntur impoſitæ iſtæ duæ pœnæ. Sol. hæc ſolutio dependet à ſolutione alterina *quaſt. an videlicet annullatio actus ſit pœna, de qua plenè tractant* Doct. *in l. non dubium vbi* Iaſ. Bald. *& aly, C. de legibus, &* Caoooiſt. *in cap. 2. de conſtitut. vbi pracipuè* Abba. *n. 5. cum adduct. ibi. vnde tenendo apin.* qnod annollatio non ſit pœna, ſumus in claris, ſed tenendo oppoſitum, dicimus id non eſſe inconueoieos, quia pœna iſta annullationis venit in conſequentiam ob ooo ſeruatam formam, vel dicas ſecundo, quod ob grauitatem delicti iſtæ duæ pœnæ habent rationem vnius, &c. Ad ſecundum dicimua, quod in caſu traditionis alicuius rei in aliquem, aliquando id continget ſine aliqua turpitudine, & tunc pro ſolutione tenendum eſt, rem in caſu reſtitutinnis reſtitoeodam eſſe ei, à quo fuit data *iuxta tot. tit. ff. de cond. cauſa data, & ibi* Dnct. *& pracipuè* Bart. aliqoando verò id euenit cum turpitodine, quæ aliquando reperitur ex parte dantis, aliquando ex parte recipientis, & aliquaodo ex partes vtriuſque *iuxta l. 1. & tot. ff. de condict. ob turp.* cauſam ob quam quidem diſtinct. habemus intelligentiam, huius Bullæ in iſta partic. ex quo enim illud remiſſum, de quibus in tex. ſunt contra mentem Pnotificis, & debitum iuſtitiæ, & ſic continent turpitudinem, non debebant parti reſtitui, ſed ob tranſgreſſionem, & ſic delictum commiſſum voluit à fiſco vendicari, de hac autem reſtitutione facienda præſuppoſita turpitudioe, vltra allegat. *videndus eſt* Nauar. *in ſua Manual. c. 16. verſ. ſeu, §. cui reſtituendum per tot.* Sot. *lib. 4. da iuſt. & iura q. 7. art. 1. Ad ſecundum argumentum.* Ioan. à Medin. *in C. de reſtitut. q. 2. verſ. de eo, quod ſecundo loca quarebatur, per duas pag. &* Canooiſt. *in cap. quia plerique de immunit. Eccleſ. cum ſimil.* Ad tertium denique dicimus, quod hæc verba videntur præſupponere rem eſſe confiſcatam ipſo iure, & propterea fiſcus poteſt illam taoquam ſua veodicare non autem hoc ſit verum habet difficultatem, cæterum per ea, quæ *nos docent* Canoniſt. *in cap. ſi diligenti, de fora campeten. vbi pracipuè* Gloſ. Abb. *&* Tiraquell. *in l. ſi vnquam in verſ. reuertantur, C. de reuocand. donation.* videtur tenendum d. rem ipſo iure eſſe confiſcatam, cum verba ipſa id demonſtrent. Iudicarem tamen Fiſcnm non poſſe venire ad huiuſmodi rei vendicationem niſi prius per ſententiam declaratum eſſet contractum, ſeu promiſſum fuiſſet, & eſſe factum contra formam huius Bullæ, & hoc dico *per c. cum ſecundum leges da haret. in 6.* Gabriel. *in ſuis canclus. tit. de maleſic. concluſ. 12. in princ. cum ſimil.*

ADDI

ADDITIO.

Circa hanc pœnam de duobus occurrit dubitari; primò an propter quamlib. Bullæ particul. tranſgreſſionem pœna ſit imponenda: ſecundò ſi fructus computari debeant in ſortem, an pecunia, quæ cenſuit emptus poſſit publicari. Quoad primum eſt vulg. concluſio in iure, omnino delicta eſſe punienda ob intereſſe reipubl. c. vt fama, & ibi gl. not. in verb. impunita de ſenten. excommunicat. cum ibi adduct. ex qua ſequitur in caſu propoſito quod ſicut cenſus celebratus contra quamlib. particul. de præd. dicitur ſimulatus & contra Bullam ſimpliciter contractus, ita quoque illius pœna debet puniri. Quoad ſecundum de duob. poteſt dubitari an d. publicatio debeat verſificari, primò ſi quid datum, vel promiſſum, ſeu remiſſum propter huiuſmodi cenſum, ſecundo an illa locum habeat in pretio eiuſd. Pro ſolutione vtriuſque puto præmittendum, omnium conſenſu, dare ad vſuram eſſe prohibitum iuxta tot. tit. de vſuris ob dictum Euangel. mutuum date nihil inde ſperantes, relat. in cap. conſuluit eod. & ibi in gloſſ. declaratum. D.Thom. 2.2.q. 78. *art. 1. accipere autem in caſu neceſſitatis eſt permiſſum, ſecus aliter idem* Doctor. *ſuprà in d. q. art. 4. Ex hoc infertur, quod ſi cenſus celebretur contra formam iſtius Bullæ, & ille, qui vendit id non faciat ob eius indigentias, ex quo malum commiſit per iſtam doctrin. & propterea dicitur in delicto communicaſſe. Ideo dict. pecunia debet confiſcari, cum vterque contrahentium dicatur deliquiſſe iuxta gloſſ. recept. in c. 1. in verſ. pari pœna de offic. iud. delegat. ſecus autem quando venditor cenſus vendit, & pecuniam accipit, vt prouideat ſuis indigentiis, tunc enim hæc Bulla debet limitari ad hoc, vt iura ad inuicem concilientur cap. cum expediat de elect. & ita conſului contingentiam facti.*

TEX.

Hanc autem ſalutiferam ſanctionem, nedum in cenſu nouiter creando, verum etiam in creato quocunque tempore alienando, modo poſt publicationem conſtitutionis creatus ſit, perpetue, & in omnibus ſeruari volumus.

GLOS. XXXIV.

Quomodo hæc conſtitutio reſpiciat Cenſus præſentes.

IN hac particul. Summus Pontifex videtur prouidere caſibus præſentibus, vt verba illa (Verum etiam in creato) denotant: dubitari tamen poſſet, an hoc ſit verum, primo quia dum de eſſentia legis requiratur promulgatio: D.Thom. 1.2. *q. 90. art.* 4. Sot. *lib. 1. de iuſt. & iur. q. 1. art.* 4. Canoniſt. *communiter in cap. cognoſcentes de conſtit.* ſequitur inde, quòd caſus ſi eueniſſet ante promulgationem diceretur præteritus, ſi verò poſtea videtur futurus; ergo caſus præſens dari non poteſt: ſecundo conſidero verba, quocunque tempore alienando, &c. quæ cum reſpiciant tempus futurum meritò. Sol. hæc difficultas poſſet meo iudicio ita diſſolui, quod cenſus, (vt de eo loquamur) aut eſt iam celebratus, & in eſſe deductus ante promulgationem huius Bullæ, & tunc quid de eo definiat Summ. Pontifex, dicemus infra in part. & licet legem ipſam, &c. aut, & ſecundo loco eſt conſtitutus poſt d. promulgationem, & tunc ſi conſideretur ſimpliciter, videtur caſus præſens: Si verò conſideretur reſpectu alienationis, de eo faciendæ, prout hic conſideratur videtur eſſe caſus futurus, at ſi ſimpliciter conſideretur caſus futurus erit meo iudicio reputandus, ſed ſi hęc partic. reſpicit ſolum alienationem cenſus, vnde eſt, quod text. dicit poſt promulgationem, &c. Sol. reſponderi poteſt, quod Bulla potuit eſſe promulgata, ſed adhuc non vnicuique nota, & cognita per auth. vt poſt duos menſes, & Doctor. in d. cap. cognoſcentes, quia ſi ſtatim poſt promulgationem, fuiſſet neceſſarium ſeruare hanc Bullã in creandis cenſibus, iſta particul. nihil penitus operaretur, quod non eſt dicendum *iuxta cap. relatum, & ibi gloſſ. not. de cleric. non reſidentibus cum ſimil. merito, &c.*

ADDITIO.

Licèt ſit clara iuris concluſio, quamlib. conſtitutionem in definiendo reſpicere futura Doctor. communiter in cap. fin. de conſtit. quoad præſentia tamen, & præterita placet hanc reg. adnotare, quod ſi per conſt. præcedentia ſit alteri ius acquiſitum non debet per nouam illud tolli, per illam vulg. iur. reg. de iure acquiſito non toll. de qua adnotand. eſt. Gabr. *in ſui concluſ. in proprio tit. hac fortaſſe de cauſa* Abb. *in d. cap. fin. in fin. adnot. pœnam eſſe imponendam ſecundum conſtit. quæ vigebat tempore delicti, & non ſecundum aliam ſuperuenientem.*

TEX.

Declarantes pretium ſemel cenſus conſtitutum, nunquam poſſe ob temporum, aut contrahentium qualitatem, ſeu aliud accidens, nec quo ad vltimo contrahentes minui, vel augeri.

GLOS. XXXV.

De prohibiti pretij cenſus augmento, & decremento.

EST animaduertendum hic de qualitate, & quantitate pretij, vltra id, quod ſupra in aliis gloſſ. adnotauimus, quod pretium diuerſa ratione, atque reſpectu, poteſt de facto, & de iure augeri, & reſpectiuè diminui, prout declarat Gloſſ. *not. ſuper cap. cum cauſa, in verſ. ad alium poſt* Medin. *& ibi* Doctor. *de teſt. facit doct.* Corrad. *in ſuo tractat. de contract. quæſtion. 56. per tot.* vbi adnotantur qualitates, & circunſtantiæ, quibus pretia rerum alterantur, & variantur, vnde dubitatur, & quæritur ex hoc, qua de cauſa pretium cenſus ob temporum, & perſonarũ varietatem nequeat alterari, & variari, & præſertim ad commoditatem cenſuarij, cùm inde videtur ceſſare ſuſpicio vſuræ, augetur difficultas, quã ſupra demonſtrauimus, quòd dominus cenſus poteſt illum vendere minori pretio meritò, &c. Sol. conſiderando ſingulas particul. huius Bullæ, videtur inde colligi poſſe, quòd Pontifex multa prohibuit, quam aliàs de iure communi fuiſſent licita, idque ea ratione factum eſſe potuit, vt videlicet tolleretur occaſio committendi fraudes, & ideo legimus, quòd vnuſquiſque contrahentium ad illa remanet obligatus, prout aliàs de iure erit, vel eſſet, vnde hoc idem puto dicendum in caſu propoſito, & propterea dubium videtur ſolutum: huiuſmodi autem augmentum, vel diminutio poſſet verificari non vigore pacti, ſed prout de iure communi eſſet permiſſum, & non aliter iuxta ea, quæ ſupra in aliis gloſſ. adnot.

ADDITIO.

Ab hanc particul. facit quod ſupra adnotauimus ad gloſſ. 16. 17. & 26. quibus adde, quod contractus iſte videtur indiuiduus, vt ſuprà diximus in addit. ad gloſſ. 8. vnde ſi pretium iſtud alteretur neceſſariò contractus diuideretur, quod non eſt dicendum, ſed contra ſæpè videmus cenſum extingui pro parte. Sol. intelligentia iſtius part. fortaſſe illa eſt quod cum præſupponatur cenſum 7. aureorum eſſe emptum pretio 100. ita quod illud ſi pretium iuſtum adueniente quamuis circumſtantiarum varietate, ſemper illud pretium debet dici iuſtum, nec obſtat, quod cenſus poſtquam conſtitutus eſt in eſſe, poſſit vendi minori pretio præd. 100. quia obiectio videtur vera vigore conſuetudinis, qua paſſim videmus mercatores in vendendo huiuſmodi nomina ſolitos eſſe illa diuidere, vt docet F.Tho.Boninſig. *in ſuo tract. del tagliare le dette, & in alio de contract. An*

antem id liceat circumſcripta conſuetudine eſt dubium, cum ceſſionarius recipiat à debitore d. ſeptem, & in caſu extinctionis cenſus reciperet d. 100. placeret d. pretium non eſſe diminuendum niſi ratione damni ob d. rationem, vt ſuprà relatam.

T E X.

Et licet legem ipſam ad contractus iam celebratos non extendamus, illos tamen omnes, in quos ſub alia forma peruenerunt cenſus, hortamur in domino, vt ſingulos contractus cenſuræ bonorum religioſorum ſubyciant, & animarum ſalutis conſulant.

G L O S. X X X V I.

Quid iuris de contractibus ante hanc Bullam celebratis.

IN hac particul. duo facit Summus Pontifex, primò clarius demonſtrat, hãc Bullam non extendi ad caſus præteritos, & ad cenſus iam celebratos, ſed ſolùm ad cenſus in futurum celebrandos, vode in hac parte vltra id, quòd ſuprà io aliis gloſſ. adnot. oon occurrit aliud adootare: ſecundò determinat, quid obſeruari conueniat de cenſibos ante hanc Bullam celebratis, qui quidem ſi fortaſſe celebrati fuiſſent iuxta formam hic traditam non occurrit aliquid aliud, cum vndique eſſent legitimi: ſi verò aliàs, & ſub alia forma celebrati eſſent, tunc Summus Pontifex dat. in præſenti conſilium, quòd vtile eſſet pro ſalute aoimarum, & propterea ſubditi, & fideles de neceſſitate ſalutis noo tenentur talem exhortationem obſeruare *per cap. fin. 14. quæſt. 1.* Abb. *in cap. nam concupiſcentiam de conſtitut. cum ibi adduct. num. 4. poſt princ.* De tribus tamen poſſet in hac parte dubitari, primò ſi contractus cenſuum ante haoc Bullam celebrati eſſent liciti, fruſtra videtur datum hoc coofilium: ſecundò, quid iuris erit, ſi hoc conſilium non fuerit obſeruatum: tertiò cur Summ. Pontifex mandat dictos contractos ſubiici ceoſuræ potius honorum religioſorum, quam iuriſtarum. Quoad primum reſponderi poteſt, qoòd contractus licitus poteſt dupliciter conſiderari, primò, quoad forum fori; ſecundò quo ad forum conſcientiæ, modo ex quo potuiſſet, ſeu poſſet contingere, aliquem contractum ceoſus fuiſſe, vel eſſe licitum de iure communi, quo ad forum fori, & non quo ad forum poli; ideo fuit conueniens dare huiuſmodi conſilium, ſi enim talis cootractus vndique fuiſſet illicitus, hoc conſilium oollo modo fuiſſet oeceſſarium; hæc declaratio confirmatur vera per id, quod habetur in princ. eiuſdem Bullæ, in illa præſertim partic. non poſſumus animarum (prout tenemor) ſaluti, &c. cum ibi adnot. Ad ſecundum datur reſponſom, per id quod diximus ſuprà, ex quo enim conſilium, & voluntatis, vt in cit. loc. habetur, propterea tranſgreſſor non videtur teoeri ad aliquid, niſi tamen dicamus, ipſum teneri ad peccatum veniale, ſi traoſgreſſio ſit ſine contemptu, quia tranſgreſſor iſte non facit contra, ſed præter mentem ipſius legiſlatoris, atque hoc puto dicendum *iuxta Doct. recept.* D. Thom. 1. 2. *quæſt. 72. artic. 5.* Ad tertium puto in primis aoimaduertendum, quod per religioſos io præſeoti intelligere debemus Theologos; quia communiter accideotibus ſunt religioſi, cum Theologia conueoiat clericis, & religioſis *cap. fin. & ibi* Doctores, *ne cleric. ſi immiſce. negot. ſecul.* vnde hoc præmiſſo puto reſpondendum, quoad cum ſit q. inter Doctor. ao definire caſus coonſcientiæ pertineat ad Iuriſtam, vel ad Theologum de qua plenè tractat. Cortad. *in ſuo tractat. de contract. in proœmio, & melius in q. 49. per tot.* & quæſtio iſta cum diſtioct. ſoluitur, ſimpliciter tamen ſi fuerit conſiderata eius ſolutio ad meotem Pij V. Authoris iſtius Bullæ, illa videtur eſſe, quòd id pertineat ad Theologos, & propterea talem opinionem ſequutus dixit in præſenti, quod d. cootractus ſubiiciant cenſuræ bonorum religioſorum vnde meritò, &c.

A D D I T I O.

COniungendo hanc particulam cum ijs, quæ habetur in c. fin. de conſtit. obſeruo quod præteritis, vel præſentibus negotiis tripliciter prouidetur ſaltem regulariter, videlicet primò per modum conſilij, ſecundò per modum declarationis, tertiò per modum conſtitutionis, & cum conſilium ſapiat aliquando præceptum, ideo not. gloſſ. fin. in c. ad aures de ætat. & qualitat. ord. not. vlterius quando ſit recurrendum ad peritos, qui argumento iſtius text. debent eſſe talis profeſſionis, qualis eſt caſus occurrens, & ad hoc facit etiam text. in l. 1. ff. de ventre inſpiciend. & c. vlt. & penult. de frig. & maleficia. cum ſimilib.

T E X.

Non obſtantibus quibuſuis conſtit. & ordinationibus Apoſtolicis ſtatutis, & conſuetudinibus, necnon priuilegijs, & litteris etiam per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores, noſtros, ac etiam nos ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, &c. vſque ad verſ. Datum Romæ.

G L O S. X X X V I I.

De clauſula non obſtantibus, & an hæc Bulla liget omnes fideles.

HÆc particula videtur omnino ſuperflua *per cap. 1. de conſtit. in 6.* vbi legimus iura alia dicuntur eſſe in ſcrinio pectoris ipſius Principis. Sol. iſta particul. appoſita fuit de ſtylo, cùm in qualibet conſtit. hiſce temporibus apponatur, vt dicas ſecundo, appoſitam fuiſſe ratione, & reſpectu conſtit. particul. quæ cùm ſint quid facti, præſumuntur ignorari, *vt in eod. c. legimus,* vel dic tertio, quod iſta particula fortaſſe reſpicit, etiam conſtitut. Principum ſecularium: quia hæc Bulla videtur ligare omnes fideles, & Chriſtianos, ſed not. quod an hæc tertia ſolutio ſit vera, non videtur omoioo clarum, & propterea puto animaduerteodum: quod conſiderando *omnes, & ſingul. conſtit. Eccleſiaſt. item omnia adnot. à* Canoniſt. *ſuper c. 1. de conſtit.* duo genera iſtarum cooſtitutionum reperiuntur, quædam eorm reſpiciunt ſolum vtilitatem ſtatus Eccleſiæ, atque iſtæ non ligant omnes fideles, ſed illos, qui Eccleſiæ ſunt ſubditi quædam verò reſpiciunt omnes fideles, & Chriſtiaoos, & conſequenter omnes ſimpliciter ligant, id autem cognoſci poteſt, quia talis conſtitutio, aliquaodo reſpicit priocipaliter ſalutem aoimæ, prout eſt hæc Bulla noſtra, & tunc ſioe dubio omoes ligantur, & ad hoc facit *cap. nouit. de iud. & ibi Doctor.* aliquando verò reſpicit ſtatum Reipubl. Chriſtianæ, & tooc idem eſt dicendum. Hinc eſt quod Doctor. commuoiter tenent, quod Chriſtiani, vt Chriſtiani ſubiiciuntur iuri can. *eſt gloſſ. ſuper §. 1. Inſtitution. can. de iur. canon. in ver.* ciuium actiones, & ita ex his vera remaoet d. tertia ſolot. De iſta autem particula non obſtantibus, noo occurrit hic aliquid aliud adnot. quia in materia conſtit. plenè de ea tractatur *in d. c. 1. de conſt. in 6.* & nos alibi quoque adnotauimus, & propterea in præſenti noo oportet vlterius inſiſtere.

A D D I T I O.

COnſtitutiones omnes Pontificiæ ad tres ſpecies poſſunt reduci, cùm quædam ſint adeo vniuerſales, vt reſpiciant, & ligent omnes fideles, ſicut Pontifex eſt caput in vniuer

Digitized by Google

vniuerſa Eccleſia Dei, cap. ad honorem de vſu pallij Doct. in cap. nouit. de indic. quædam generales, promulgata ſolum propter bonum totius illius ſtatus eiuſdem Eccleſiæ quædam denique ſingulares reſpicientes certa loca, atque ad hanc diſtinctionem faciunt, quæ adnot. Doct. in cap. 1. de conſtit. in 6. quomodo autem ſic diſtincta cognoſcantur, placet adnotare, quod ſicut conſtit. dependet in eſſendo à ſuis cauſis, & circunſtantijs c. erit diſtinct. 4. cap. non debet de conſang. Caiet. in ſua ſumm. in ver. lex, & vt nos alibi diximus, ita iuxta doctrinam Philoſophi in cognoſcendo.

T E X.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ 1568. 14. Februarij Pontificatus noſtri Anno IV.

G L O S. XXXVIII.

De cognitione iuris per eius circunſtantias.

QVoniam leges variantur, ſecundum varietatem temporum *cap. non debet de conſanguinitate.* Ideo vtile eſſet in qualibet conſtitut. clauſul. iſtam apponere, quia cùm inde cognoſcantur circunſtantiæ ipſarum, conſequenter illæ quoque melius, & clarius intelliguntur de iſta clauſula eſt text. *in cap. datum, ibi* Doctor. *de reg. iur. in* 6. & nos etiam alibi de ea diximus, vnde non puto neceſſarium, nec etiam in præſenti vlterius inſiſtere. Et ita per hæc ſint abſolutæ *gloſſ. ſuper iſta Bulla de Cenſib.* ſingula tamen ſint dicta, & adnot. meo iudicio, & ſemper ſalua ſaniori, & meliori ſententia, & præſertim S.R. Eccleſiæ, cui in omnibus me ſubiectum eſſe profiteor.

ADDITIO.

COgnitio omnium circunſtantiarum ipſarum legum, & conſtitut. non tantum eſt neceſſaria ad intelligentiam earum, cùm cognitio ſit adæquatio rerum ad intellectum, vt Philoſophi nos docent, verum ad earundem conciliationem, cum ſæpiſſimè operæ ſunt etiam ad inuicem contrariæ, atque hac de cauſa Specul. *in ſuo ſpecul. in tit. de diſputat. atque ad mentem eius* Ioan. de Turrectem. *in proœ. lib. Decret. q. 12. docent ſeptem regul. deſumptas à d. circunſtantiis per quas leges, & iura conciliantur. Ideo ſimilis clauſul. in qualibet alia lege, & conſtitutione eſſet non tantum vtilis verum etiam admodum neceſſaria.*

ADDITIO.

Quomodo contractus Cenſus contra hanc Bullam celebretur, atque cognoſcatur, & an aliqua via ſi illicitus fuerit corroboretur.

NEmini in iure perito eſt dubium omnem contractum reduci ad hanc diuiſionem, vt conſideretur aut ratione ſcripturæ illius, quæ communi vocabulo inſtrumentum nominatur, aut ratione propria naturæ: primo licèt talis ſcriptura alia ſit publica, & alia priuata, quando tamen illa ſit legitima, & quando illegitima, non oportet hic aliquid adnotare, cum de requiſitis earum copiosè, diſtinctè, & per capita pertractent Doctores *in c. 1. & 2. de fide inſtrument. vbi* Abbas, *& in l. admonendi, ff. de iureiur. & ibi* Bart. *vbi nos docent id totum, quod deſiderari poteſt ad rei propoſitæ intelligentiam, at ſecundo reſpectu cum omnis contractus ſit aliquando validus, & legitimus, aliquando verò nullus, & iniuſtus, & ſimulatus, vt paſſim in iure, apud* Doct. *& in pract. videmus. Ideo de eo quædam oportet adnotare, & cùm illius nullitas, ſeu iniuſtitia cognoſcatur, aliquando ex lectura ſcripturæ inſuper facta, aliquando verò ex legitimis coniecturis, de quibus videndus eſt* Ioſeph. Ludouic. *in ſua communi concluſ. 51. per tot.* Menoch. *lib. 3. de præſumpt. præſumpt. 122. per tot. &* Maſcard. *in ſuo tract. de probat. concl. 438. cum pluribus ſeqq. vſque ad concl. 448. hinc eſt quod vt modi talem contractum contrahendi, ac cognoſcendi ad aliquam methodum reducantur. Primò ad eius requiſita placet eos reducere, de quibus videnda eſt gloſſ. ſumma vbi diſtinctè, & compendiosè habeantur, ſicut enim contractus iſte conſtat ex illis ſi fuerit legitimus, ita quoque ob vnicum illorum defectum redditur ſuſpectus, & ſimulatus. Secundò ad ſeptem rerum circunſtantias puto reducendos, quæ de re deſcendendo ad earum explicationem, Primò à circunſtantia.* Quis, *infertur, quod contrahentes, vel alter eorum aliquando eſt inhabilis ad contrahendum, vt ſunt minores iuxta l. 1. & l. magis puto, ff. de rebus eorum, vt ſunt etiam illi, qui quàm facillimè decipi poſſunt cap. cùm dilectus de his, quæ vi, metuſvè cauſa, cum ibi adnot. & vt ſunt denique ſuſpecti ad decipiendum alios cap. illos in fin. de pignor. vnde ſicut contractus poteſt eſſe ex hoc cap. ſuſpectus, cum in eo perſona præſupponatur habilis, & re vera non ſit talis, ita quoque eius ſimulatio inde cognoſcitur. Secunda circunſtantia dicitur.* Quid, *quæ tripliciter in re, propoſita conſideratur, primo vt denotat fundum ipſius Cenſus, ſecundo ipſummet Cenſum, tertiò pretium illius. Primo modo ſimulatio committitur ſi dominus dicat fundum eſſe ſuum, & non ſit, ex multiplici enim capite verificatur de iure aliquem eſſe, vel non eſſe dominum alicui rei. §. 1. & in princ. Inſtitut. de inutil. ſtipulat. facit §. non ſolum, §. ſed, & ſitem, §. ſi eadem res cum pluribus ſeqq. Inſtitut. de leg. cum ſimil. & quatenus à princ. ex hoc eadem non detur ſimulatio poteſt tamen contractus fieri ſuſpectus ſi facto domini fundus pereat iuxt. §. ſi res legata eodem rurſus eadem res poteſt eſſe certa, ſeu incerta, iuxta ea, quæ diximus ſupra in addit. ad gloſſ. 5. item poteſt eſſe modicæ quantitatis, ita quod cenſum impoſitum ſuſtinere nequeat argumento l. fin. C. quemadmod.* Ciu. *mun. lib. 10. l. 2. de anno, & trib. eodem, & l. 3. §. Præſes prouincia, ff. de mun. & honor. cum ſimil. & in iſtis loc. gloſſ. Secundo ſicut Cenſus iſte poteſt eſſe in pecunia, & in alia re, item in maiori, vel in minori quantitate, ita ſimulatio inde committi, & cognoſci poteſt, de qua re quoniam diximus ſupra tàm in gloſſ. quam in addit. ad eas. Ideo in præſenti non oportet aliud adnotare: Tertiò reſpectu pretium poteſt eſſe ſicut debet in pecunia, item in alia re, item in credito, & propterea ex hoc capit. non tantum poteſt committi ſimulatio, verùm etiam ſæpiſſimè committitur, & cùm hac omnia etiam ſupra ſint adnot. in gloſſ. & addit. ad eas, ideo vlterius nunc procedendo ſequitur. Tertia circunſtantia, quæ dicitur,* Cur, *ex qua conſideratur cauſa, propter quam celebratur contractus iſte, ſi enim ex parte venditoris Cenſus non vendiderit illum ad finem prouidendi ſuis indigentiis, & ſic ob cauſam licitam dicitur dediſſe occaſionem delinquendi, & communicaſſe in delicto, vnde in tali caſu etiam fiſcus poſſit prætendere iuxta ea, quæ diximus ſupra in addit. ad gloſſ. 33. ex parte verò emptoris, potius peccatum quàm delictum ex hoc cap. poteſt conſiderari, & ſic non ſimulatio, ſed ſimulationis ſuſpicio videtur orta, prædictam cauſam tantum conſiderando vlterius. Quarto loco conſideranda eſt Circunſtantia, quæ vocatur,* Quomodo, *ex qua cùm formam contractus habeamus, poteſt illa conſiderari in foro fori, & in foro poli, ſub vtroque reſpectu debemus animaduertere, & primo quòd in hac Bulla quædam definiuntur, quæ reſpiciunt forum fori tantum, quædam verò vtrumque. Vlterius hac forma cùm poſſit reſpicere inſtrumentum, & contractus eiuſdem cenſus: quò ad inſtrumentum, ſi contrahentes deficiunt in aliquo de requiſitis, de quibus adnot. ſupra loca vbi explicantur, redditur propterea ſuſpectus etiam contractus, cùm ab vno ad aliud ſæpè fiat illatio, licet autem inſtrumentum in dubio præſumatur verum,* Maſcard. *in dicto ſuo tract. concl. 905. ex quo tamen de multis circa illud ſæpè dubitatur. Ideo recurrendum eſt hodie ad eum Authorem in concl. ibid. ſeq.*

at

at ſi dicta forma reſpiciat contractum, tunc illa adhuc conſideratur quoad ſubſtantialia, accidentalia, & naturalia Bart. in l. vbi ita donatur, ff. de don. cauſ. mor. Bald. in l. 1. C. commoda. Bert. in cap. nauiganti, num. 30. de vſur. ſed melius eſt ita diſtinguere, vt quadam conſiderentur de ratione, & natura contractus quatenus ſpecie diſtinguitur ab alio contractu, quadam verò de ratione virtutis ad quam reducitur, à qua ſicut cognoſcitur iniuſtus, ita etiam ſimulatus. Quinta ſequitur circunſtantia quæ dicitur, Quando; celebratur enim contractus aliquando in tempore prohibito, & propterea infertur ſuſpicio ſimulationis, hinc eſt quos penes me ex hoc cap. ſemper fuit ſuſpectus contractus ille, in quo minor obligatur ad aliquid ſi eodem tempore ſit ſibi datus curator, inde enim infertur, quod ſicut celeritas aliquando deſideratur: l. prima ff. de damno infect. ita aliquando damnatur, vt adnot. ibi gloſſ. & ſic ſuſpicionem cauſat, atque inde cognoſcitur. Sexta circunſtantia dicitur, Vbi; quæ in materia propoſita ideo cauſat aliquando contractum ſimulatum quia locus ad contrahendum eſt ſuſpectus cap. cum R. & ibi Doctor. de offic. iudic. delegat. Menoch. lib. 2. de arbitr. iudic. caſu 468. cum ibi addnct. vnde ad hanc, & præcedentem circunſtantiam, facit iſtud dictum Sacræ pag. Qui facit malum, odit lucem, ex quo enim contrahentes debent gaudere plena libertate in contrahendo, hinc eſt, quod qualitas loci, vbi contractus, celebratur ſæpè reddit illum ſuſpectum. Septima, & vltima circunſtantia nominata, Quibus mediis; ea ratione demonſtrat illud idem, quia contrahentes liberè contrahunt, aliquando dolo, & aliquando ignoranter: argumento cap. ſuper litteris cum ibi adnot. de reſcript. quibus addi poteſt, quod alter eorum aliquando metu, vel vi inducit partem ad contrahendum: de ignorantia enim, & dolo, quibus talis contractus celebratur, vel præſupponatur celebratus, non oportet hic aliquid adnotare, cum de hiſce medijs dixerim in tractat. de ſubrept. præſcript. q. 9. & 10. de metu autem, & violentia ſit ſatis adnot. Maſcard. in dict. ſuo tract. concluſ. 1051. 1054. & 1409. ſicut enim qualitas medij ad contrahendum eſt aliquando licita, & aliquando illicita, ita etiam contractus inde celebratus dicitur, & cognoſcitur, & ita ex ijs, omnibus habemus (ni fallor) certam regulam, qua contractus iſte celebratur illicitus, & vt talis cognoſcitur, ad hæc omnia puto nunc addendum, quod quamuis contractus fuerit à princ. legitimus, & iuſtus, ſi poſtea efficiatur illicitus, & iniuſtus, quæreret aliquis quid iuris, cui quæſito puto reſpondendum quod ſi id contingit caſu, & ſine culpa contrahentium placet adnotare, quod diximus ſuprà in gloſſ. 22. & addit ad eam, aut facto, & culpa alterius eorum, & ſic placet obſeruare, quod nos docent Doctor. ad §. ſi res legata, relat. ſupra in declaratione 2. circunſtantiæ. Præſuppoſito autem contractum eſſe illicitum, & contra formam iſtius Bullæ celebratum, dubitatur modò, an aliqua via poſſit ita emendari, vt fiat legitimus, pro parte affirmatiua facit Bulla Gregor. XIII. qua confirmatus fuit quidam contractus cenſus Caſtri Sigilli agri Peruſini. In contrarium facit communis reg. id quod noſtrum, ff. de regul. iur. pro ſol. puto animaduertendum, quod cum contractus iſte habeat eſſe à iure poſitiuo vigore iſtius Bullæ, ex quo ante eam talis forma non habebatur, inferendum eſt ſolutionem non poſſe dari ex parte contractus; nec ex parte Pontificis ſolum, quia oportet examinari illam iuris quæſtionem an Princeps poſſit tollere ius alterius, quod non conuenit in præſenti: vnde concludo ex parte contrahentium principaliter eſſe deſumendum, quid tenere debeamus: & ſic aut contrahentes mutuo conſenſu volunt emendare illud malum, quod in tali contractu præſupponitur reperiri, & tunc ſumus in claris, quia ſicut contractus recipiunt legem à voluntate contrahentium, l. in conuention. ff. de verbor. obligat. l. 1. §. ſi conuenerit, ff. depoſit. cum ſimilia ita etiam ab eiſdem poteſt emendari, aut alter eorum vellet id facere parte inuita per recurſum ad Principem iuxt. doctr. Bart. in l. ſi quos, C. de decurion. lib. 10. qui docet Principem poſſe confirmare aliquem contractum, facit tot. tit. de confirmat. & tunc vlterius oportet ita diſtinguere, quod cùm duplex reperiatur ius, videlicet in re, & ad rem, cap. penultimo, & antepenultimo de præbend. in 6. l. quoties, Cod. de rei vendic. Lud. Molin. in ſecundo ſuo tractat. de iuſt. quæſt. 1. ſequitur inde, quod qui petit confirmari iſtum contractum, aut id petit reſpectu iuris, quod altera pars habet in re, aut reſpectu alterius iuris: primo modo non poteſt, nec debet à Principe obtinere, ſecus ſecundo, & ratio eſt, quia primum non poteſt de iure tolli, ſecus ſecundum, vt in dict. loc. habetur, & Princeps de iure ordinario intendit obſeruare reg. etiam Canc. Apoſtol. de iure acquiſito non toll. de qua cæteris omiſſis eſt adnot. Gabr. in ſuis concluſ. in proprio titul. per plures concluſiones. Dixi de iure ordinario, quia de plenitudine poteſtatis non intendo hic aliquid definire: me remitto tamen pro clariori intelligentia ad ea, quæ nos docent. Canoniſt. in cap. ex parte il 2. de offic. deleg. & Bart. in prima conſtitut. ff. num. 3. 4. & ſeq. & ibi alij. Atque iſta ſint ſatis pro explicatione, cap. propoſiti, ſaluo tamen in omnibus meliori iudicio, & præcipuè Sedis Apoſtolicæ.

FINIS.

DISPV

Digitized by Google

DISPVTATIONES DE CENSIBVS.

LVDOVICI MOLINÆ Societatis IESV, *Deſumptæ ex eius Tractatu de Contractibus.*

Cenſus quid, & de reſeruatiuo Cenſu.

DISPVTATIO CCCLXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus vnde dictus.*
2 *Cenſus reſeruatus quid.*
3 *Cenſualis contractus in quibus differat ab emphyteuſi.*
4 *Cenſus ſoluitur de re propria penſio verò de aliena.*
5 *Pactum ſeu conditio appoſita in contractu cenſuali, quod debitore non ſoluente intra certum tempus, incidat in commiſſum, quo caſu valeat.*
6 *Cenſualis contractus in dubio an iudicandus ſit potius, quam emphyteuticus.*
7 *Cenſualis contractus circa res temporales rarus.*
8 *Cenſualis contractus reſeruatiuus, quomodo iudicandus.*

QVONIAM contractus cenſualis maxima ex parte eſt velut pars quædam emptioni, & venditioni ſubiecta, vt ex dicendis patebit, poſt tractationem de emptione, & venditione in genere: de Contractu Cenſuali eſt diſſerendum.

1. Vt † verò à nomine ordiamur, à cenſendo, hoc eſt æſtimando, dictus eſt Cenſus; æſtimatio quippe bonorum cuiuſque quæ fiebat, vt iuxta illorum quantitatem, ac valorem tributum imponeretur, Cenſus dictus eſt, vt habetur *l. forma, l. vitia. l. per diſcurſum, ff. de cenſib. l. 2. & 3. Cod. de Cenſib. lib. 11. & alijs iurib. quæ, inter alios, citant,* Couarr. 3. *var. reſ. cap. 7. num. 1. &* Aluar. Valaſc. *de iure emphyteutico, q. 32. num. 1.* Inde nomen accommodatum eſt ad ſignificandum, tunc facultates, ac bona cuiuſque eò quod cenſeri, ac æſtimari conſueuerint, vt intelligeretur, quantum quiſque ſubuenire in bello Reipublicæ poſſet vel etiam ad tributum imponendum: tùm etiam ad ſignificandum tributum ipſum, quod ex eis ſoluebatur. Atque in hac vltima ſignificatione ſumitur Cenſus *l. 2. C. ſine cenſu, vel reliquis, &c.* Inde verò extenſum eſt nomen ad ea etiam tributa ſignificanda, quæ per capita imponebantur præſertim in ſubiectionis, ac dominij iuriſdictionis recognitionem: quo pacto ſumitur *Matth. 22.* quando interrogatus fuit Chriſtus; *licet Cenſum dare Cæſari, an non;* Sumitur etiam latiùs Cenſus iure Canonico pro eo quod annuatim præſtatur alicui, etiam inferiori à principe, ratione ſubiectionis, fundationis, aut alterius iuſtæ cauſæ, *vt* Aluar. Valaſc. *vbi ſuprà num. 6. atque ex toto tit.* extra de Cenſibus, & de aliis iuribus confirmat. Vbi cum Panorm. & aliis ſubiungit, cùm eiuſmodi cenſus ex variis cauſis ſolui poſſit, eſto quis probet ſibi deberi atque præſtari ſemper fuiſſe ſolitum, niſi cauſam in particulari probet, vndè fuerit debitum, non conuincere, ſibi in ſubiectionis ſignum, aut ex alia particulari cauſa deberi. Addit cum Oralora ſumi etiam Cenſum generaliſſimè, pro quocunque onere alicui impoſito. In nulla tamen harum ſignificatione eſt nobis hoc loco ſermo de Cenſibus: tameiſi à penultima ortum habuerint acceptiones Cenſus de quibus dicemus.

Vt diſp. 372. dicebamus, & † colligitur *ex cap. conſtitutus de relig. domibus atque affirmant gloſſ. pen. ibi, & cum ea* Panorm. *nu.* 18. Couar. 3. *var. reſ. cap. 7. num. 1.* Anton. Gom. *ad l. 68.* Taur. *num. 2.* Cont. *de contract. q. 72.* Ioan. Medio. *de vſur. q. 1 de Cenſibus,* Sotus 6. *iuſtitia, quæſt. 5. art. 1.* Aluar. Valaſc. *q. 32. citat. num. 7.* Laſſarte *de decim. vend. c. 10. num. 3. & num. 45.* & plerique alij, quos citant, contractus cenſualis de iure canonico eſt, quando aliquid conceditur alicui quoad id omne, quod conferens poterat concedere reſeruata ſibi annua, aut menſtrua, vel alia ſimili penſione quam accipiens ſoluere teneatur, vel ex fructibus, vel in aliquo æquiualenti, vt in pecunia, aut in aliqua re. Atque eiuſmodi contractus ſequens eſt in ſpiritualibus, vt cum beneficium, reſeruata penſione annua, conceditur, de eoque eſt ſermo *cap. conſtitutus citato.* Celebrari etiam poteſt in rebus temporalibus, vt in prædij conceſſione ſub annua, aut menſtrua penſione. Solet verò in eiuſmodi contractu reſeruari modica penſio in memoriam antiqui dominij, ac beneficij collati, atque in alios fines: tametſi minor reſeruari ſoleat, quando conceditur ſpirituale quàm quando temporalis aliquod confertur, niſi ſimul in recompenſationem pro obſequiis præſtitis, aut in aliud ſimile, prædium aliquod concedatur. Quia ergo per eum contractum conceditur ius omne, quod conferens poteſt concedere, penſione illa dumtaxat reſeruata, conſequens eſt vt per illum, non ſolum vtile dominium, vt in contractu emphyteutico, ſed etiam directum, conferatur. Quia verò penſio ſoluenda, Cenſus iure canonico, iuxta penultimam Cenſus ſignificationem paulò antea explicatam, nuncupatur, inde effectum eſt, vt ius illam quotannis, aut ſingulis menſibus, accipiendi, quod in re conceſſa reſeruatur, Cenſus dicatur atque ab eo contractus, quo res conceditur, & penſio reſeruatur, cenſualis appelletur. Eiuſmodi autem Cenſus, 2.

cenſua

Digitized by Google

cenſualiſque contractus reſeruatiuus dicitur ad differentiam alterius, qui Conſignatiuus appellatur, de quo diſputationibus ſequentibus erit ſermo. Dicitur verò reſeruatiuus, quia ex re ipſa, quæ confertur reſeruat concedens ſibi, vel alteri, cum cenſum, nihil accipiendo in recompenſationem eius, quod ex ea re concedit, eaque de cauſa hic contractus locum habet in ſpiritualibus abſque ſimoniæ vitio, vt Panorm. *notat cap. conſtitutus citat num.* 12. atque ex ipſomet textu eſt manifeſtum.

3. Differt † contractus hic cenſualis ab emphyteuſi, *vt notant gloſſ.* Panorm. *& alij Doctores citati*. Primò, quia per contractum emphyteuticum transfertur ſolum vtile dominium, & directum manet apud concedentem, vt diſput. 50. ex parte dictum eſt, & copioſius infra ſuo loco dicetur: per hunc verò cenſualem contractum, etiam directum dominium transfertur. Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. qu.* 32. *num.* 27. diſcrimen etiam conſtituat quod emphyteuta ſolum poſſideat naturaliter, & proprietarius ciuiliter: qui verò ex cenſuali contractu, de quo loquimur, rem poſſideat, ciuiliter, ac naturaliter rem poſſideat autem diſp. 12. diximus quoad proprietatem, dominium directum poſſidere, ciuiliter per ſe ipſum, & naturaliter per emphyteutam, atque adeo emphyteutam ſolum naturaliter poſſidere proprietatem nomine directi dominij cæterùm dominij vtilis emphyteutam habere ſimul poſſeſſionem ciuilem, & naturalem.

Iuxta diſcrimen traditum (vt cum Euerardo docent, Aluar. Valaſc. *num. citato*, *&* Iulius Clar. 4. *lib. ſentent. §. emphyteuſis quomodo* 1.) dicitur con-
4. ſueuit nos † cenſum ſoluere de re noſtra, penſionem verò de aliena, quia ſcilicet res, vnde emphyteuta penſionem ſoluit, ad alium quod ad proprietatem ſpectat: cum Panorm. *verò, cap. conſtitutus citato*; admonent iidem authores quamuis, quod ex re cenſuali ſoluitur conſueuerit appellari, & quod ex re emphyteutica, penſio, ac canon. interdum tamen confundi vocabula; imo aliquando contractum cenſualem appellari emphyteuſim, & emphyteuticum cenſualem, cùm tamen hi duo contractus longè diuerſi in ſe ſint: *vnde* Aluar. Valaſc. *ibi, num.* 28. *poſt* Panorm. *cap. conſtitutus citato*, Bart. & communem Doctorum ſententiam, quam refert & ſubiungit, licèt in inueſtitura, ac celebratione contractus dicatur, concedi aliquid in emphyteuſim cum translatione iuris omnis, quod concedens in ea re habet, atque vocabulum emphyteuſis ſæpè in inſtrumento contractus reperatur nunquamque de cenſu fiat mentio, contractum iudicandum eſſe cenſualem, & non emphyteuticum, eo quod in contractibus potius attendi debeat ad id, quod fit, quam ad nomina quibus contrahentes vtuntur. E contra verò, ſi in celebratione contractus dicatur, concedi rem ad cenſum perpetuum cum reſeruatione dominij directi contractum propter eandem rationem iudicandum eſſe emphyteuticum, & non cenſualem.

Secundò differunt, quod in emphyteuſi, ſi penſio ab emphyteuta biennio, aut triennio, non ſoluatur incidit in commiſſum, id eſt amittit vtile dominium proprietario vt infra ſuo loco dicetur: in contractu verò cenſuali eſto, qui cenſum teneretur ſoluere, per multos annos eum non ſoluat: non propterea incidit in commiſſum, ſed ſolum tenetur ſoluere penſiones non ſolutas. Ita colligitur apertè *ex cap. conſtitutus, de reli. dom.* & aſſeruit gloſſ. ibi Panorm. & communis Doctorum ſententia, quam Doctores hactenus citati referunt, ac ſequuntur. Ratio iuxta Panor. & alios, eſt quoniam in contractu emphyteutico res manet quoad dominium directum apud illam concedentem in emphyteuſim, & ex præſcriptione iuris cenſetur eam concedere quoad dominium vtile quaſi ſub conditione dummodo emphyteuta intra id tempus non omittat penſionem ſoluere, in contractu verò cenſuali res plenè, ac perfectè eius efficitur, cui in cenſum conceditur, quique de cauſa voluit ius, vt ſi cenſuarius penſiones ſoluere omitteret, non incideret in commiſſum, ſed ſolum cogeretur eas ſoluere.

Dubium eſt, vtrum ſi in contractu cenſuali lex Dubium.
pactum, ſeu † conditio apponatur, quod cenſus, 5.
debitore illum non ſoluente intra certum tempus, incidat in commiſſum valida ſit talis condi-
tio, ſeu pactum. Dicendúmque eſt, ſi cenſus Deciſ.
reſeruatiuus ſit, de quo nunc loquimur, validam eſſe non minus, quam in emphyteuſi. Atque in hoc euentu amplectenda eſt, *l.* 68. Taur. *quæ hodie eſt l.* 5. *tit.* 15. *lib.* 5. *noua collect. & id ſtatuit.* Neque refragatur motus proprius Pij Quinti circa creationem cenſuum quoniam in eo ſolum eſt ſermo de cenſibus conſignatiuis. Idem etiam affirmant Couar. 3. *var. reſ. cap.* 7. *num.* 1. Gutier. *de iuram. confirm. part.* 5. *cap.* 31. *num.* 10. *& lib.* 2. *de pract. qq. quæſt.* 268. *num.* 10. Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. q.* 32. *num.* 31. *& alij quos citant.* Ratio eſt quoniam, cum in hoc contractu res concedatur quoad dominium & proprietatem reſeruato cenſu, poteſt iuſtè, qui rem ita concedit non aliter velle iam concedere, quoad vtrumque dominium, quàm ſub eo pacto, & conditione, quod ſi Cenſus intra tantum tempus ei non ſoluatur, res quoad vtrumque dominium ad ipſum redeat non ſecus ac, qui rem in emphyteuſim tradit, poteſt iuſtè non aliter velle illam concedere quoad dominium vtile, quàm ſub ſimili conditione. Meritò autem Gutier. *vbi ſuprà aduerſus* Couar. affirmat, habere hoc locum, etiam ſi res ſub Cenſu reſeruatiuo redimibili tradita ſit, quoniam militat eadem ratio Aluar. Valaſc. *num. citato refert ex* Roland. communem opinionem affirmare, idem dicendum eſſe, ſi debitor cenſus ſub iureiurando promiſit, ſe ſoluturum cenſum intra tantum tempus, neque ſtet promiſſis. Addit verò Aluar. Valaſc. id non procedere ſine dubio. Ego ſanè arbitror falſum eſſe: iurium quippe efficit, vt periurus ſit, qui non ſtat promiſſis, non verò, vt in commiſſum incidat, quando, ſecluſo iuramento promiſſis non ſtando, in id non incideret. Verum autem hæc eadem locum etiam habeant in cenſu conſignatiuo inferius ſuo loco, exponendo Bullam Pij Quinti dicetur.

Tertiò differunt iidem contractus quoniam emphyteuta non poteſt vendere rem emphyteuticam irrequiſito domino, alioquin cadet in commiſſum, & præterea ex pretio tenetur ſoluere proprietario laudemium, vt vtrumque ſuo loco patebit debitor verò eiuſmodi cenſus vendere rem cenſualem poteſt irrequiſito domino, cui cenſus debetur, neque ex pretio tenetur illi ſoluere laudemium. Ita communis ſententia, quam inter alios, Aluar. Valaſc. *vbi ſuprà num.* 32. *refert, ac ſequitur*.

Dubium eſt, ſi de † contractu aliquo dubitetur, 6.
num emphyteuticus ſit, an cenſualis, quia ex clauſulis illius non colligitur vnum potius, quàm aliud, aut quia conſtat ſolutam ſemper fuiſſe penſionem,

ſionem, & ignoratur, ex qua eam, aut titulo, vtrum iudicandus potius ſit cenſualis, an emphyteuticus. Ad hoc dicendum eſt, ex circonſtantiis aliis concurrentibus, vt ſi emphyteuſis conſueta ſit in ea regione, & non reſeruatiuus cenſus, atque ex aliis eiuſmodi arbitrandum eſſe, quis potius contractus illi ſit præſumendus, & talis erit iudicandus, qualem potius eiuſmodi circunſtantiæ perſuaſerint. *Ita* Aluar. Valaſc. *vbi ſuprà numero* 35. Quando autem neque circunſtantiæ propendere effecerint in vnam, potius, quàm in alteram partem, Iulius Clar. §. *emphyteuſis quæſtion.* 1. ait communem opinionem eſſe, iudicandum potius eſſe in emphyteuſim, in concedentis fauorem quam cenſum: Couarr. *verò* 3. *variar. reſolut. cap.* 7. *numero* 1. & Aluar. Valaſc. *affirmant communem ſententiam eſſe*, potius in fauorem poſſidentis iudicandum eſſe cenſum quam etiam ſententiam ipſi amplectuntur, atque amplectitur. Nauarr. *in comment. capit.* 114. *quæſtion.* 3. *numero* 109. eàque nobis probatur. Quoniam in dubio melior eſt conditio poſſidentis, neque plus grauaminis eſt illi iniungendum, quam veriſimiliter eum habere conſtet. Conueniunt verò tres Doctores citati idem dicendum eſſe, ſiue, qui rem tradit. Eccleſia ſit, ſiue priuatus idque aduerſus quoſdam, qui cenſuerunt in Eccleſiæ fauorem eſſe in eo euentu iudicandum.

Deciſ.

7. Contractus † cenſualis hactenus explicatus, neque frequens hodie eſt circa res temporales, ſed admodum rarus, neque eſt de quo potiſſimum aget, hoc loco intendimus neque denique pars eſt emptionis, & venditionis. Quando enim prædium aliquod pleno iure alicui conceditur, reſeruata in eo ſolum annua, aut menſtrua penſione, perſpicuum eſt non interuenire penſionis emptionem, ſed donationem rei quoad reliqua, ſi valor penſionis non ſit tantus quantus eſt valor totius prædij, coniuncta cum iure, quod donans in eo prædio ſibi reſeruat: an eſt contractus innominatus, do, vt des, vel certè, vt diſputatione ſequenti explanabitur, eſt contractus, quò conſertur vnum, & reſeruatur aliud, vnius & eiuſdem rei. Quod ſi quis tradat alicui prædium pro copia aliqua pecuniæ, & ſimul pro annua penſione ex eo prædio reddenda, non erit etiam penſionis emptio contractus mixtus ex venditione prædij pro ea pecunia, & ex contractu innominato, do idem prædium quoad id, quod plus valet, quàm pretium pecuniæ, vt mihi ex illo des tantam annuam penſionem. Si

8. quis † item emeret aut permutatione ab aliquo compararet prædium quod poſtea eidem pleno iure pro annua penſione concederet, *vt Geneſ.* 47. fecit Ioſeph cum Ægyptiis, quando in permutatione pro tritico comparuit prædia omnia Ægyptiorum Pharaoni, quæ poſtea eiuſdem Ægyptiis pro annua penſione conceſſit, non eſſet tunc emptio annuæ penſionis, ſed interuenirent ibi duo contractus vnus emptionis aut permutationis rei pro prædio, & alter, conceſſionis eiuſdem prædij reſeruando ex illo annuam penſionem atque adeo reſeruatiuus cenſus.

Deciſ. R.R. pro Tract. de Cenſ.

Vtrum ex Cenſu reſeruatiuo Alcauala Gabella debeatur.

DISPVTATIO CCCLXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Alcauala, ſeu Gabella quando debeatur ex contractu cenſuali reſeruatiuo.*
2 *Item quando, & cui gabellario ſit ſoluenda, quando prædium daretur, pro annuo cenſu decem aureorum cum facultate illum redimendi certo aliquo pretio.*
3 *Gabella an debeatur de cenſu redimibili, & quando, & cui gabellario.*
4 *Pactum nudum de retrouendendo in fauorem venditoris veſtitum cohærentia contractus parit actionem præſcriptis verbis contra emptorem, vt ſtet illi pacto.*

QVando in contractu Cenſus reſeruatiui nullus alius admiſcerur contractus, vt ſi prædium tradatur quoad vtile, & directum dominium pro annuo cenſu decem, verbi gratia, aureorum, dubium eſt, vtrum † ex illo Alcauala debeatur. 1.
Suaderi autem poteſt, non ſolum deberi, ſed etiam duplam illam deberi; quoniam de iure Caſtellæ, & Luſitaniæ, dupla debetur ex permutatione contractúve, do, vt des, *vt patet l.* 2. *tit.* 17. *lib.* 9. *nouæ collect.* & ex articulis ſi ſe in Luſitania, at verò contractus Cenſus reſematiui videtur eſſe permutatio prædij, v. g. quod in cenſum datur pro cenſu ipſo hoc eſt, pro iure accipiendi ex eo prædio annuam penſionem; dicendum tamen eſt cum Laſſart. *de decim. vend. cap.* 20. *à num.* 52. ex illo contractu nullam gabellam deberi. Ratio eſt quoniam non eſt permutatio contractúſve, do vt des, ad quem contractum duæ diſtinctæ res neceſſariæ ſunt, quæ à contrahentibus tradantur ad inuicem, vna in commutationem pro alia, quod in contractu, de quo diſputamus, non cernitur, etenim quando Petrus in cenſum reſeruatiuum decem aureorum quotannis, prædium ſuum tradit Ioanni ſolum ibi interuenit prædium, quod Petrus tradit, & nihil, quod ex parte Ioannis tetribuatur, ſed Petrus ſibi ex eo prædio reſeruat ius accipiendi de fructibus illius decem aureos, quod ius velut pars quædam eſt integri iuris, ac pleni dominij eiuſdem prædij, aureique illi tanquam aliquid prædij, ab illo videlicet formaliter, aut virtute dimanaos; accipiuntur relicto ſolum Ioanni onere colendi, atque adminiſtrandi prædium ſoluendique ex illo decem annuos aureos. Neque Ioannes, poſt acceptum prædium quoad integrum, ac plenum dominium, tribuit Petro ius illud, ſed Petrus ipſe eſt, qui dum prædium tribuit quoad reliqua, ſibi reſeruat ius illud, ita vt nunquam tradiderit id Ioanni, in quo plenè nulla cernitur permutatio, contractúſve, do vt des: ſed, vt expreſſè habetur *l. vltim. Cod. de rerum permut.* quæ de hoc ipſo contractu agit, eſt tribuentem prædium legem in re ſua propria præſcribere, dum illam tribuit, témque quoad reliqua accipientia efficit: quare, vt ibidem hætede; eſt pactum quoddam nudum, mutuo vtriuſque contrahentium conſenſu celebratum collationis rei quoad reliqua, ac reſeruationis iuris illius, cum onere ex parte illam accipientis, ac obligatione illud implendi,

Digitized by Google

veſtitómque eiuſdem rei traditione, ex quo pacto traditione veſtito actio præſcriptis verbis aduerſus accipientem ſucceſſoréſque illius in eadem re, competit ad eam obligationem implendam, vt eadem lege expreſsè hærede.

Quando in cenſuali contractu reſeruatiuo venditio admiſceretur, vt quia traderetur prædium pro certa quadam pecunia cum reſeruatione annuæ penſionis, tunc ex pecunia ita in pretium accepta Alcauala à venditore deberetur in hoc Caſtellæ Regno: in Luſitania verò dimidium deberetur à venditore, & alterum dimidium ab emptore. Quando verò permutatio admiſceretur, vt quia traderetur prædium pro re alia, quæ non eſſet pretium, & pro annua penſione, tunc ex valore rei, quæ ſimul cum annua penſione daretur pro prædio, deberetur vna Alcauala, & ex valore prædij, quatenus præcisè reſpondet, non quidem penſioni, ſed rei illi, quæ vna cum penſione daretur in commutationem pro prædio deberetur Alcauala alia: *conſen.ſit.* Laſſarte *vbi ſupra à n.73.*

2. Præcipua † verò difficultas eſt, quando prædium daretur, verbi gratia, pro annuo cenſu decem aureorum, cum facultate illum redimendi certo aliquo pretio, an tunc Alcauala deberetur, & quando, & cui gabellario ſit ſoluenda. Quo loco examinandi ad hunc effectum ſunt duo illi contractus, de quibus *in calce diſput.* 372. dictum eſt.

Primus eſt, quando prædium venditur centum aureis, cum pacto, vt interim dum non ſoluuntur, perſoluatur annuus cenſus decem aureorum in eodem prædio conſtitutus: atque eiuſdem centum aureis redimibilis. Ex hoc autem contractu proculdubio dicendum eſt duplicem gabellam deberi. Vnam, ex primo illo contractu venditionis prædij illius pro illis centum aureis quæ eſt vera venditio ſtatim mutuo contrahentium conſenſu perfecta, ac proinde gabella illa ſtatim debetur, in hoc quidem Regno à ſolo prædij venditore, in Luſitania verò dimidium à venditore. Debetur verò gabellario, ac domino, qui tunc fuerint tempore celebrati contractus. Alia verò gabella debetur ex cenſus venditione centum illis aureis, & debetur, non tempore redemptionis; neque ex redemptione, quoniam illa eſt diſſolutio prioris contractus ex pacto de retrouendendo in eo appoſito, ſed debetur ex venditione ipſa cenſus centum illis aureis à principio facta, atque adeo debetur gabellario, qui tunc erat, in hoc quidem Regno debetur à ſolo venditore cenſus, qui proximè fuerat emptor prædij, in Luſitania verò dimidium debetur ab vno, & dimidium ab alio. Ratio horum eſt, quoniam conſtitutio illa annui cenſus decem aureorum interim dum centum aurei, pro quibus prædium fuit venditum, non ſoluerentur, fuit vera emptio, & venditio cenſus illius diſtincta à prædij venditione, ex qua cenſus venditione, ſua peculiaris gabella debetur, iuxta ea, quæ diſputationibus ſequentibus dicenda ſunt. Atque in his conſentit Laſſart. *de decim. vendit. cap.* 10. *à num.* 47.

Nonnulla tamen obſerua. Primum eſt. Tunc Cenſum non eſſe reſeruatiuum de quo diſputatione præcedente habitus eſt ſermo, ſed conſignatiuum, de quo ſequentibus diſputationibus dicetur. Qui enim prædium centum aureis vendidit integrum pro centum aureis illud vendidit, nihil ſibi reſeruando, quia tamen aurei illi non erant ſoluendi ſtatim illis, interim dum non ſoluerentur, ac redimeretur cenſus, venditor prædij emit in eodem prædio cenſum illum, atque ita eſt cenſus à prædij emptore illi conceſſus, & conſignatus in eodem prædio centum aureis empto, interim dum eos illi non ſolueret.

Secundum. Pretium huius cenſus, in exemplo propoſito, ad rationem decem pro vno, eſſe iniuſtum in hoc Regno, vtpotè non attingens ad pretium cenſus conſignatiui redimibilis *in eo. l.6. tit.* 15. *nouæ collect.* taxatum, vt cum minimum ſit ad rationem quatuordecim pro vno.

Tertium. Eundem cenſum hodie eſſe ipſo iure nullum, præſumíque vſurarium, vbicunque ea in parte recepta fuerit Bulla Pij V. quæ ſtatuit, cenſus conſignatiuos redimibiles aliter emptos, quàm pecunia numerata, atque coram tabellione ſoluta nullos ipſo iure eſſe, reputandóſque præſumptione iuris, & de iure, vſurarios.

Secundus contractus eſt, quando prædium datur in reſeruatiuum annuum cenſum decem aureorum redimibilem centum quinquaginta aureis, verbi gratia. Quo loco in primis obſerua, reſeruatiuum hunc cenſum, neque eſſe de numero eorum, de quibus Pius V. in ſua Bulla loquitur, vtpote de quo nonquam fuit dubitatum, an illicitus ſit, quippe in quo nulla ſit effigies vſuræ, neque item eſſe de numero eorum quibus *lege 6. Caſtella citata*, taxatum eſt pretium emptionis, aut redemptionis, vt cum minimum ſit ad rationem quatuordecim pro vno. Eiuſmodi enim cenſus (niſi maior à principio conſtituatur propter facultatem illum redimendi, quæ in ipſa prima cenſus conſtitutione concedatur) certè longè plus valet, quàm ad rationem quatuordecim pro vno eſt enim ex ſe perpetuus, atque irredimibilis, ac proinde, ſi ex interuallo, poſt celebratum primum reſeruatiui cenſus contractum, de redemptione illius agatur, longè maius pretium eſſe debet illius, quàm ad rationem quatuordecim pro vno. Quo fit, vt in hoc Regno, vt pretium redemptionis huiuſce cenſus iuſtum ſit, excedere debeat pretium ad rationem quatuordecim pro vno, niſi à principio tantus conſtitutus ſit propter facultatem illum redimendi, quæ ſimul concedebatur, vt ad rationem quatuordecim pro vno conſtitutus cenſeretur, ac tunc redemptio non minor in hoc Regno vt iuſta ſit eſſe poterit, quàm ad rationem, quatuordecim pro vno.

De hoc ergo † cenſu ita redimibili eſt non parua difficultas, an gabella debeatur, & quando, & cui gabellario ea debeatur: Couar. 3. *variar. ſolut. cap.* 11. quamuis de gabella, quæ ex contractu propoſito debeatur, non diſputet, ſed de retractu, eo quod in eo contractu locum habet, cenſet tamen duas emptiones, & venditiones in eo contractu cerni. Vnam, prædij illius pro pretio, quo cenſus redimi conceditur, hoc eſt, pro centum quinquaginta aureis, vt in exemplo à nobis propoſito, licet ipſe alio vtatur alteram, cenſus illius pro eiuſdem centum quinquaginta aureis, quibus redimi conceditur. Hinc meritò Laſſart. *de decim. vend. cap.* 10. *num.* 46. *infert.* iuxta hanc ſententiam, duplicem gabellam deberi. Vnam à venditore prædij in hoc Regno ex ipſa prædij venditione, & alteram ab emptore prædij ex venditione cenſus illo eodem pretio, quo prædium fuit venditum ex redemptione verò cenſus, quoniam eſt diſtractus ſecundæ venditionis, nulla alia debetur. 3.

Laſſat. *loco citato, num.* 50. *refert.* Auendanij ſententiam aſſerentis, ex contractu propoſito vnam duntaxat gabellam deberi ex facultate cenſus redimendi, in qua ſola veoditionem agnoſcit: eam verò gabellam deberi venditore prædij ſtatim, ac contractus fuit celebratus, ac deberi gabellario; qui tunc erat ex redemptione autem cenſus, quæ poſtea fit, nullam gabellam deberi.

Idem Laſſarte *ibidem, numero* 51. *refert*, praxim quotidianam, in multis Regni locis ſeruatam eſſe, vt ex eo contractu vnica gabella debeatur ſoluenda à prædij venditore, non quidem tempore celebrati contractus, neque gabellario, qui tunc erat, ſed ſoluenda tempore redemptionis cenſus, & gabellatio: ac domino, qui tunc fuerint. Quæ planè conſuetudo, non ſolum taoquam legitima legum interpres cum eodem Laſſarte eſt amplectenda, ſed tanquam ipſiſſima rei veritas.

Quod vt intelligatur obſeruandum eſt. Ex contractu, traditionéque prædij in reſeruatiuum annuum cenſum decem aut eorum nullam gabellam deberi, vt ſupra oſtenſum eſt, eo quod contractus ille, neque emptio aut venditio ſit, neque permutatio, aut contractus, do, vt des, vt ſufficienter eſt comprobatum. Tota autem difficultas eſt, de facultate illa redimendi cum cenſum aureis centum quinquaginta eidem cootractui adiecta, ſeu pacto quod quandocunque accipiens prædium in eum reſeruatiuum cenſum, tradiderit centum quinquaginta illos aureos, redimatur atque extinguatur cenſus, vtrum ex illo gabella debeatur, an potius ex ipſa redemptione, quaſi redemptio illa emptio ſit cenſus illius, noo verò pactum illud. Auendanus, & alij exiſtimarunt, pactum illud eſſe emptionem, & venditionem, & com contractus emptionis, & venditionis mutuo conſenſu perficiatur ad effectum, vt gabella debeatur, non verò traditione pretij, & acceptione mercis conſequenter. Auendanus aſſeruit, gabellam, non tempore redemptionis cenſus, & gabellario, qui tunc eſſet, deberi, ſed ſtatim à principio initi illius pacti deberi, & gabellario, qui tunc fuit. Prætermiſſa verò longa diſputatione Laſſarti vbi ſupra, quæ plane rei ponctum attingere oon videtur breuiter dicendum eſt: Facultatem illam, ac pactum non eſſe contractum, neque purum, neque conditionalem, emptionis, & venditionis cenſus illius centum quioquaginta illis aureis, ſed pactum nudum adiectum contractui cenſuali in fauorem accipientis prædiom in cenſum, veſtitúmque cohæreotia eiuſdem cenſualis contractus, ac proinde ex illo oriri actionem præſcriptis verbis ad cogendum eum, qui in cenſum tradidit prædium, vt quandocunque traditi ei fuerint centum illi quinquaginta aurei, cenſus redimatur: ſicut
4. † quando venditioni pactum, alioquin nudum de retrouendendo in fauorem venditoris apponitor, veſtium cohærentia eiuſdem contractus conceditur venditori actio præſcriptis verbis ad cogendom emptorem, vt ſtet illi pacto, vt expreſsè habetur *l.* 2. *C. de pactis inter emptorem, & venditorem, perſpicuúmque eſt ex dictis diſputatione* 255. *conceditur etiam l. illa* 2. *actio ex vendito:* quooiam cum pactum illud de retrouendendo cohærentia venditionis ſit veſtitum, réſque illa fuerit vendita cum grauamine illius pacti io fauorem venditoris, actio etiam ex veodito cum eodem grauamine venditori competit, vt diſſoluatur contractus. Atque ex his intelliges diſpoſitionem hac in parte illius legis, quæ multis eſt ſubobſcura. Qua tamen in re propoſita nulla præceſſerat emptio cenſus illius, vt redemptio eiuſdem cenſus, quæ vi pacti illius poſtea ſequitur, reſolutio eſſet prioris contractus venditionis, vt in pacto de retrouendendo cernitur, conſequens eſt vt redemptio, quæ in re propoſita ſit, vera ſit emptio cenſus illius centum illis quinquaginta aureis vt extinguatur in eo, cui antea debeatur; & conſolidetur cum prædio, atque id ſit, ad quod per id pactum ſe adſtrinxit; qui prædium in cenſum tradidit. Quia ergo redemptio hæc eſt vera emptio & venditio, & non reſolutio prioris alicuius venditionis, conſequens eſt, vt ex illa gabellario, qui tunc fuerit, debeatur gabella, vt praxis recepta habet, eſto ex reſolutione venditionis, quæ ex pacto de retrouendendo fie oulla gabella debeatur.

Ex dictis patet, ſi cenſus reſeroatiuus ſine pacto redemptionis conſtituatur, & poſtea ex partium conuentione redimatur, deberi gabellam ex tali redemptione gabellatio, qui tunc fuerit, eo quod ſit vera emptio, & venditio cenſus illius. Si item poſtquam in prædium in cenſum reſeruatiuum, ac redimibile acceptum eſt, conueniatur inter contrahentes, vt res ad priſtinom ſtatum redeat, oullam deberi gabellam, quoniam id oeque permutatio, neque emptio aut venditio eſt. Si tamen poſſidens prædium vendat illod, aut permutet, debetur gabella, ſimplex quidem ex venditione, & bina ex permutatione: Idem dic, ſi cenſus vendatur, aut permutetur.

Cenſus conſignatiuus quid, & quotuplex ſit.

DISPVTATIO CCCLXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus conſignationis quid, &* oum. ſeq. *per totum.*
2 *Cenſualis contractus quando dicatur emptio.*
3 *Penſio redditus, & cenſus duobus modis accipitur.*
4 *Cenſui reali quid correſpondeat, & quid perſonali.*
5 *Cenſus perſonalis duplex.*
6 *Cenſus realis quid, & in quod differat à perſonali cum hypotheca.*
7 *Cenſus realis ſi collocatur in aliquibus prædiis determinatis, an prædiis peremptis, dicatur etiam cenſus peremptus.*
8 *Cenſus conſtitutus in certis prædiis determinatis, habet ſe ad inſtar ſeruitutis.*
9 *Cenſus integrè poteſt exigi à quocunque poſſidente partem rerum cenſui ſubiectarum.*
10 *Cenſus penſio, ac redditus inter bona immobilia computantur.*
11 *Cenſus ſi in pecunia ſoluatur, poteſt vendi, aliàs erit permutatio, aut alius contractus innominatus.*
Et quid in Caſtella, & Luſitania ſeruatur.
12 *Cenſuiſta quid, & quid cenſuarius.*

13 *Cenſus tam realis, quàm perſonalis, quotuplex.*
14 *Cenſus vitalitius quid.*

1. ALter † cenſus eſt, quid idcirco conſignatiuus dicitur, quod conſignetur, conſtituatur, ac exhibeatur in rebus eius, qui illum concedit, manente dominio earundem rerum tàm vtili, quàm directo, ipſomet concedente. Si autem pro pretio (vt regulariter fieri ſolet) concedatur, eſt vera emptio: & venditio, vt videbimus. Atque hoc modo ſpectatus contractus cenſualis eſt veluti pars emptioni, & venditioni ſubiecta: éſtque potiſſimum de eo nobis hoc loco ſermo. Dixi, ſi pretio concedatur: quoniam poteſt concedi variis aliis titulis, vt permutatione, donatione in recompenſationem pro opere, aut obſequiis, variíſque aliis modis, & tunc conceſſio, pro tituli ratione, variam naturam ſortietur. Potiſſimum autem dicemus de emptione, & venditione cenſus, non ſolum quia hic titulus frequentiſſimus eſt, ſed etiam quoniam, explicato hoc contractu, facilè intelligitur, quid dicendum ſit de cenſibus aliis titulis comparatis.

2. Contractus † cenſualis hoc modo ſumptus eſt emptio, qua quis ſuper bona, aut perſonam, certa pecunia emit ius accipiendi annuum menſtruum, aut alium ſimilem redditum, ſiue in pecunia, ſiue in quacunque alia re, manente venditore reditus domino ſuorum bonorum, vt antea erat: id quod Gutier. 2. *de pract. qq. q.* 168. *cum aliis, quos citat, & Doct. communiter affirmant.* Iam in. *diſput.* 372. *cum* Couar. *& aliis*, diximus, curandum non eſſe, quod tabelliones in hoc Regno ex imperitia, & contra naturam contractus dicant, venditorem cenſus concedere dominium directum rei, ſuper quam cenſus collocatur, emptori, illudque in eum transferre. Dicitur verò contractus hic cenſualis à reditu, quo illo emitur: & qui ſtatutis temporibus eſt ſoluendus: is, enim reditus dicitur cenſus in penultima vocabuli cenſus ſignificatione *diſput.* 381. explicata.

Hoc loco eſt obſeruandum, reditum emptum ſoluendum eſſe in pecunia, nihil omnino impedire, quod cenſualis contractus vera ſit emptio, &

3. venditio. Id † quod facilè intelliges, ſi attendas, reditum, penſionem, cenſuum, & ſimilia: duobus modis vſurpari. Vno, materialiter pro reb. quæ quotannis, aut aliis ſtatutis temporibus ſoluuntur. Hoc modo reditus penſio, & cenſus; ſunt pecunia, triticum, & alia, quæ temporibus illis perſoluuntur. Dicuntur verò reditus à redeundo, quia ſcilicet à tempore in tempus ſoluenda redeunt. Altero modo vſurpantur, non materialiter pro rebus, quæ ſoluuntur, ſed formaliter pro iure, vt à tempore in tempus ſoluantur. Atque in hac ſignificatione dicere conſueuimus, Petrus habet cenſum in tali prædio Ioannis, id eſt, ius vt ex illo tantum pecuniæ, aut fructuum ei perſoluantur, quaſi prædium illud ad id ſit obligatum. Dicere etiam conſueuimus; Petrus habet tantam penſionem in beneficio Ioannis, hoc eſt, ius vt ex illo tantum quotannis ei perſoluatur. In hac ſignificatione, cenſus penſio, & reditus, dicuntur res incorporales. Ius quippe illud, quod ea vocabula formaliter ſignificant, non aliud eſt quam reſpectus quidam rationis in eo cui penſio reditus, aut cenſus, debetur, qui proinde reſpectus cum rebus incorporalibus annumeratur eo quod non ſit res, quæ palpari, manibúſque tractari poſſit vt palpantur, ac tractantur res corporales. Lege, quæ *diſputat.* 2. *& ſequentibus*, dicta ſunt. Porrò eiuſmodi iuri, tanquam correlatiuum; reſpondet obligatio, ac debitum, ius enim eſt ad aliquid, quod aliquo modo eo iure debetur. Ex parte autem eius, qui illud debet, reſpondet obligatio illius ad tale debitum. Quod, ſi ita ex aliqua re debeatur, quod res illa ad id ſit obligata, reſpondet etiam obligatio realis ex parte talis rei. Quo

† fit, vt cenſuali reali, hoc eſt iuri ad annuam 4.
aut menſtruam penſionem ex re alicuius, qui cum cenſum in illa vendidit, triplex partiale correlatiuum reſpondeat. Primum eſt, res ipſa, quæ debetur, quatenus ita debetur, vt pecunia, vel triticum quotannis ſoluendum. Secundum eſt, obligatio rei, vnde id debetur quæ pro eo debito eſt adſtricta: eaque obligatio realis, dicitur eo quod ſit obligatio ipſiuſmet rei ad quemcunque pertranſeat, & ius comparatione illius dicitur ius reale, quia eſt ius in re, hoc eſt, habens correſpondentem ſibi obligationem rei ad id, quod ex ipſa debetur. Tertium verè partiale correlatiuum eſt obligatio hominis, qui cenſum ex tali re debet. Atque hæc obligatio eſt perſonalis, ſemper enim cum obligatione reali coniuncta eſt obligatio perſonalis eius, cuius eſt res illa, quæ obligationem habet realem tenetur enim, vt minimum tradere rem ad ſolutionem, ſaltem in defectum alterius, qui debitum ſoluat. Quando autem cenſus eſt merè perſonalis, hoc eſt ius, vt alius annuam, aut menſtruam penſionem ſoluat, nulla alia re ad id obligata, tunc iuri illi ſolum reſpondet duplex partiale correlatiuum. Videlicet res, quæ debetur, quatenus ita debetur, puta pecunia, triticum; aut aliquid ſimile, ſtatutis temporibus ſoluendum, & perſonalis obligatio eius, qui illam debet.

Dixi, quando cenſus eſt merè perſonalis, quoniam † cenſus ſimpliciter, & abſolutè perſona- 5.
lis duplex eſt. Quidam merè perſonalis, quia videlicet nulla ei correſpondet obligatio realis, eo quod nulla alia res ſit ei obligata, quàm perſona. Et quidam non merè perſonalis, quando ſcilicet pro eo cenſu, vltra perſonam, eſt aliquid obligatum, non quidem tanquam res, in qua, & ex qua debeatur, ſed tanquam hypotheca ad cenſus, illiuſque ſolutionis aſſecurationem. Talis enim cenſus ſimpliciter eſt perſonalis illi tamen reſpondet obligatio ad ipſum realis, ita videlicet; vt in euentu, quod debitor cenſus illum non ſoluat, neque ſint alia bona illius, vnde ſoluatur, res hypothecata obnoxia maneat, vt ex ipſa ſoluatur, ad cuiuſcunque manus, aut dominium illa deuenerit.

Ex his † conſtat, Cenſum realem ſolum eum 6.
eſſe, qui ita eſt collocatus in aliqua re, vt in illa, atque ex illa debeatur. Neque eſt paruum diſcrimen inter cenſum realem, & perſonalem cenſum cum hypotheca ad illius aſſecurationem. Quando enim cenſus eſt realis, pereunte re, in qua erat collocatus perit cenſus, quia ſolum in illa, & ex illa debebatur, quaſi emptor cenſus, emendo ita illum, emerit in re illa partem iuris ad fructus ex maiori iure, quod in re illa dominus illius habebat. At verò, quando cenſus eſt perſonalis cum hypotheca pereunte hypotheca, non perit cenſus quia cenſus collocatus non erat in hypotheca, ſed in perſona eius; à quo cenſus erat emptus eaque de cauſa ſolum perit aſſecuratio illa tradita, ex qua cenſus erat ſoluendus, ad cuiuſcunque manus res illa deueniret, in euentu, quod debitor

cenſus

Digitized by Google

cenſus non haberet alia bona, vnde poſſet ſolue-re cenſum.

Cum hoc diſcrimine coniunctum eſt hoc aliud. Quod, quando cenſus eſt realis, ille eſt debitor cenſus ad quem tranſit res, in qua cenſus eſt collocatus, quia in illa, & ex illa debetur. Quando verò cenſus eſt perſonalis cum hypotheca, tranſeunte hypotheca ad alium, is, ad quem tranſit, non eſt debitor cenſus, ſed debitor eſt perſona, in qua cenſus fuit collocatus, & hæredes illius hypotheca verò ſolum manet obnoxia ſolutioni eius cenſus in euentu, quod perſona, quæ cenſum debet, impotens effecta ſit ad cenſus ſolutionem, ita quod bona non debeat, vnde ſoluatur, interim enim dum bona habet, vnde ſolui poſſit, prius fieri debet exequutio in bonis illius, quàm in hypotheca, *iuxta auth. hoc ſi debitor. Cod. de pign.*

Ex his liquet, quamuis cenſui reali, & cenſui perſonali cum hypotheca, reſpondeat obligatio realis diuerſimodè tamen reſpondere. Cenſui enim reali reſpondetur ex natura ipſiuſmet cenſus, & contractus cenſualis, atque ita tamen det, vt ex re in qua collocatus eſt cenſus, ſit ſoluenda penſio, ad quemcunque ea res deoeniat. Cenſui verò perſonali cum hypotheca, non reſpondet obligatio realis vi cenſus, ac vi cenſualis contractus, ſed vi alterius contractus ſuperaddi-ti ad maiorem cenſus ſecuritatem, quò bona aliqua in contractus ſecuritatem hypothecantur. Prætetea non reſpondet obligatio realis, quaſi in re, & ex re hypothecata penſio debeatur, ſed quia res hypothecata manet obligata in defectum, tàm eius qui cenſum debet, quàm aliorum bonorum eiuſdem, vt penſio ex ipſa ſoluatur. Atque hac de cauſa, cùm dixiſſem ſupra ſemper cum obligatione reali eſſe coniunctam obligationem perſonalem eius cuius eſt res, quæ obligationem habet realem, addidi, quia cum minimum tenetur tradere rem ad ſolutionem ſaltem in defectum alterius qui debitum ſoluat.

Couarruu. 3. *variar. reſolut. cap. 7.* in aliquibus à doctrina hactenus à nobis tradita diſcrepat. In primis in calce *num. 5. & num. 6.* aſſeuerat, quando

7. † realis cēſus collocatur in aliquo, vt in aliquibus prædiis determinatis collocatur prædia illa ſolum habere rationem hypothecæ: verum tamen irregularis, ac magis arctæ, quæ proinde non ſequatur omnino leges aliorum pignorum, & hypothecarum.

Hinc primò vult, ſi res, in quibus cenſus realis eſt collocatus, tranſeant ad tertium poſſeſſorem, qui hæres venditoris cenſus non ſit, competere ei, cui cenſus debetur, actionem aduerſus illum, vt inde cenſum ſolnat ſéque debitorem cenſus ex eo prædio aut prædiis recognoſcat, nihil prius exigendo à cenſus venditore, aut ab hæredibus illius. Atque in hoc, inquit, hypotheca hæc arctior eſt, nec ſequitur leges aliarum hypothecarum? Eſto enim res aliæ communiter hypothecatæ ad tertium poſſeſſorem pertranſeant, nulla aduerſus tertium poſſeſſorem competit actio, vt ex illis debitum ſoluat, niſi prius exequutio fiat in bonis principalis debitoris, & fideiuſſorum illius & quando nulla bona illorum reperta fuerint, ex quibus debitum ſoluatur, tunc exequutio fieri poteſt in hypothecis, & non antea, vt ex authentica, hoc ſi debitor, *C. de pignor. dictum eſt.*

Secundò ibidem *numero 7.* volt. Si cenſus centum aureorum collocatus ſit in tribus prædiis, verbi gratia, quæ ad tres diſtinctos poſſeſſores tranſeant, non poſſe ſingulos poſſeſſores conueniri pro integro cenſu, neque cogi, vt ſinguli debitum integri cenſus recognoſcant, ſed ſolum poſſe conueniri pro parte cenſus, iuxta proportionem valoris cuiuſque prædij ad aliqua prædia. In quo etiam inquit, hypotheca rerum, in quibus collocatus eſt cenſus, non ſequitur leges aliarum communium hypothecarum. Quando enim hypothecæ erant ſubiectæ pro aliquo debito, neque debitor, & fideiuſſores illius habent, vnde ſoluant ex ſingulis rebus hypothecæ ſubiectis exigi poteſt integrum debitum, nihil exigendo à poſſeſſoribus aliarum, *vt iuxta leg. Moſchis, ff. de iure fiſci, tradunt* Bartol. *& communis Doctor. ſententia:* tametſi quidam reclament.

Tertiò *numero 6.* citato vult. Quando cenſus collocatus fuit, in aliquibus determinatis prædiis illaque, ad alios poſſeſſores tranſierunt poſſe eum, cui cenſus debetur, prætermiſſis poſſeſſoribus, agere ad ſolutionem cenſus aduerſus primum venditorem, & hæredes illius. Arbitratur enim, quando cenſus eſt realis non ſolum ex illo oriri obligationem realem, ratione cuius actio detur aduerſus perſonam poſſidentem res, in quibus cenſus eſt collocatus, ſed etiam oriri ſimul ex illo obligationem perſonalem ex parte venditoris cenſus ad eum ſoluendum; quæ alienatis prædiis, manet in ipſo, & tranſit in hæredes ipſius. Atque in hoc ait conuenire hypothecam rerum, in quibus cenſus realis eſt collocatus, cum cæteris communibus hypothecis. Ex eo quippe, quod communes hypothecæ in tertium poſſeſſorem tranſeant, non deſinit principalis, ac primus debitor manere obligatus ad debitum.

Contrarium his omnibus meritò affirmant Aluar. Valaſc. *de iure emphyteutico, quæſt. 32. num. 13. & Laſſar. de decim. vend. cap. 10. numero 14.* Atque in primis falſum, ac commentitium, eſt fundamentum illud, cui *Couarr.* nititur, nempe res, in quibus cenſus realis collocatur, habere rationem hypothecæ. Neque enim id ſonat forma contractus, neque vllum fundamentum habet in iure quod id hypotheca extraordinaria ſit, qualem *Couarr.* & alij confingunt. *Deciſ.*

Quin † potius cenſus illo modo conſtitutos, habet ſe inſtar ſeruituris prædio affixæ, in quo cenſus eſt collocatus, vt rectè. Aluarez Valaſc. *vbi ſuprà ait.* Sicut autem, pereunte prædio, in quo eſt ſeruitus, perit ſeruitus, quæ illi erat quaſi affixa tranſeunteque prædio in tertium poſſeſſorem, ſeruitus commitatur prædium, neque vlla actio ob ſeruitutem competit aduerſus primum, qui illum conceſſit, aut hæredes illius niſi fortè prædium euincatur, ſed actio ſolum competit aduerſus poſſeſſorem, ita res omnino habet in cenſu reali. Atque in hoc vltra Doctores citatos, conueniunt Conrad. *de contractibus, q. 83. concl. 12. ac alibi ſæpè,* Medin. *qu. vlt. de vſur.* Gabr. *in 8. diſt. 15. q. 12.* Nauar. *in comment. c. 1, 14. q. 3. n. 76. & 77. & alij communiter.* 8.

Cur autem cenſus realis ſeruitus dici nequeat *diſputat. 11.* dictum eſt negandum tamen non eſt, eſſe inſtar ſeruitutis perſonalis. Quemadmodum autem cenſualis contractus, de quo loquimur, agnitus non fuit, iure ciuili Digeſtorum, aut Codicis ita mirum non eſt de hac quaſi ſeruitute mentionem iure ciuili factam non fuiſſe.

Poteſt autem confirmari, pereunte re, in qua cenſus eſt collocatus, perire cenſum, neque deinceps deberi. Quoniam venditio cenſus merè realis non aliud eſt, quam venditio partis iuris prædij, in quo collocatur, vt explicatum eſt, pereunte autem re, perit pars iuris in ea.

Hinc conſtat falſum eſſe, quod Couar. ait videlicet, vt pereuntibus rebus in quibus cenſus realis eſt collocatus, cenſus eo ipſo pereat, neceſſe eſſe, id exprimi in contractu. Cùm enim cenſus realis, id ex natura, rei habeat ſanè neceſſe non eſt exprimi in contractu. Id quod apertè conſtat ex extrauaganti Martini V. *verſic. ſed ad hoc*, & Calixti III. *verſic. ſed ijdem ementes*, quæ inter communes ſub titulo de emptione, & venditione habentur, vbi cum de eiuſmodi cenſu ſermo haberetur dicitur: pereuntibus poſſeſſionibus, in quibus cenſus erat conſtitutus, nullam competere actionem emptoribus cenſus ad recuperationem pecuniæ, quia videlicet ipſis peribat cenſus emptus vnà cum prædiis, in quibus erat collocatus. Idem apertius ſtatuit Pius V. in Bulla creationis cenſuum, vbi conſtituit pereunte re ſuper quam cenſus collocaretur, aut infructuoſa reddita, in totum, aut in parte, cenſum quoque pro rata perire.

9. Conſtat † deinde, licèt verum ſit, tranſeuntibus rebus ſuper quas cenſus realis eſt collocatus, ad alios poſſeſſores, competere cenſuario actionem aduerſus illos, vt cenſum ſoluant, ac recognoſcãt; falſum tamẽ eſſe, non poſſe exigere integrum cenſum à quocunq; poſſidente partem illarum rerum. Contrarium quippè eſſe verum, vſúque in Hiſpaniis eſſe receptum, affirmant Aluar. Valaſc. & Laſarte *vbi ſuprà*, & *ſequitur* Nauarr. *in commentar. cap. 1. 14 quæſt. 3. num.* 114. Couar. *quæ ipſe fatetur vſu eſſe receptum.*

Ratio autem eſt quoniam ea videtur fuiſſe mens celebrantium contractum cenſus realis, vt ſcilicet vnaquæque earum rerum obligata eſſet pro toto cenſu more hypothecarum: & quoniam emptor cenſus non aliter vellet celebrare contractum, exponendo ſe diſcrimini, vt ſi res illæ ad diuerſos tranſirent poſſeſſores, cogeretur à ſingulis exigere partem cenſus cum magno ſuo labore, & detrimento: cum autem contractus celebrari cenſeantur iuxta loci conſuetudinem; ſanè, eſto in contractu nihil ſit expreſſum, iudicandum eſt eam in Hiſpaniis fuiſſe contrahentium mentem.

Illud etiam conſtat eſſe falſum, nempè, tranſeuntibus rebus, ſuper quas cenſus eſt collocatus ad alios poſſeſſores, actionem competere emptori cenſus aduerſus venditorem cenſus, & hæredes illius, vt ex dictis conſtat. Excipitur, niſi res euincatur: tunc enim ſicut poſſeſſoribus tenerentur primus venditor, & hæredes illius, de euictione vnuſquiſque hæredum pro rata partis, in qua hæres venditoris exiſteret: ſic quoque poſſeſſori cenſus tenerentur de cenſu vnà cum rebus illis euicto, vt Doctores *citati*, & Nauarr. *num. 77.* citato affirmant.

Regrediamur nunc ad id quod explanabamus,
10. atque poſtremò obſerua. Cenſum, † penſionem
ad reditum pro iure ad rem ſtatutis temporibus ſoluendum, computari inter immobilia bona, eſto res, quæ ſoluuntur, mobiles ſint: *ita habetur in Clem. exiui de paradiſo, §. cúmque annui reditus, de verborum ſignificat.* cuius verba ſunt. *Cúmque annui reditus inter immobilia cenſeantur à iure.* Quo loco, annui reditus non ſumuntur pro rebus quæ ſoluuntur, conſtat enim illas res mobiles eſſe, ſed pro iure vt ſoluantur. Porrò annui reditus commune quippiam eſt ad cenſum, ac penſionem: omnis quippè cenſus, ac penſio reditus ſunt.

Ex dictis facilè iam intelligitur contractum cenſualem, de quo loquimur, eſſe veram emptionem,
† & venditionem, nihil impediente quod cenſus 11.
emptus, in pecunia ſit ſoluendus. In eo enim contractu cernitur in primis pretium, hoc eſt, pecunia, quæ pro cenſu datur. Deinde cernitur merx, vt à pecunia, ac pretio diſtinguitur. Quod, enim immediatè, ac proximè emitur, non eſt pecunia, aut quæcunque alia res mobilis ſoluenda ſtatutis temporibus ſed eſt ius vt illa ſoluatur, cum obligatione ex parte perſonæ vendentis cenſum, aut ſimul rei, in qua cenſum vendit, vt ſoluatur: vt enim concedat tale ius ſuſcipiátque in ſe, atque in re ſua, eam obligationem, datur illi pretium, ídque eſt, quod ab eo emitur.

Quod ſi pro cenſu non detur pecunia, ſed equus, prædium obſequia, præſtanda, aut aliud ſimile, tunc contractus non erit emptio, ac venditio; ſed permutatio rei pro cenſu, aut contractus alius innominatus, do vt facias, vel facio vt des. Poteſt etiam cenſus conſtitui, donatione, vt in principio huius diſputationis dicebamus. Vt ſi res in poſſeſſione aliqua, vel in iuribus, quæ in ciuitate aliqua ſibi debentur concedat aliquem cenſum. Si verò illum concedat pro obſequiis præſtitis, potius eſt contractus, do vt facias, aut quia feciſti, quàm donatio. Quod ſi plus Princeps tribuat, quàm mererentur obſequia, erit contractus mixtus ex donatione, & innominato contractu, do quia feciſti.

In hoc Regno quando Rex, vel dono, vel in *Ius Caſtellæ.*
recompenſationem pro obſequiis, & ſeruitij, vel pro pretio, concedit alicui annuum reditum in iuribus, ac reditibus ſibi debitis in ſalinis, ciuitate, oppido, vel re alia ſimili reditus ita conceſſi ſiue perpetui, atque irredimibiles ſint, ſiue redimibiles, aut ad vitam, vel ad vitas alicuius conceſſi, peculiari nomine appellantur *iuros*. Cæteri autem ſimiles reditus cenſus dicuntur, *vt conſtat ex l. 6. titul. 15. & l. 9. 17. & 20. titul. 10. lib. 5. nouæ collect. & communi vſu loquentium.* Atque hæc omnia hoc loco, & in ſequentibus diſputationibus, nomine cenſus comprehendimus. In Luſitania verò, qui à Rege, aut à Magnatibus, emunt ſimiles reditus in annuis illorum reditibus, emere dicuntur *iuros*, etiam ſi cum pacto de retrouendendo illos emant.

Quando autem Rex aliquid dono dat, vel in *Ius Luſita-*
ſuis propriis reditibus, vel quia donat oppidum, *num.*
aut titulum Marchionatus, Comitis, Ducis, aut alium ſimilem, ſi in perpetuum id alicui donet ſibi, & ſuis ſucceſſoribus, dicitur id donare de *iuro*. Si verò id donet ad vitam alicuius, aut aliquorum, aut tempore alio limitato, non dicitur concedere id *de iuro*, ſed *de merce*. Quando item donat reditus aliquos ad vitam alicuius, aut aliquorum, aut pro obſequiis, vel pretio aliquo illos concedit, dicitur conferre *tenca*.

Illud circa priorem partem in titulo huius diſputationis propoſitam, quoad modum loquendi
di Doctorum poſtremò obſerua. Quoſdam † 12.
appellare cenſuiſtam illum, cui cenſus debetur: eum verò, qui illum debet, appellare cenſuarium.

Quod attinet ad poſteriorem partem in titu-
lo diſputationis propoſitam. Cenſus † diuiditur 13.
primò, ex parte rei, in qua collocatur, realem, &

perſo

perſonalem. Perſonale poſſumus ſubdiuidere, in merè perſonalem qualis eſt, qui neque hypothecæ ad ipſius ſecuritatem innititur, & in non merè perſonalem, qualis eſt, qui ſolùm quidem in perſona eſt collocatus, innixus tamen eſt hypothecæ ad ipſius maiorem ſecuritatem. Merè autem perſonalis rarò, aut nunquam, emitur, ob modicam illius ſecuritatem.

Ex parte verò rei ſoluendæ diuiditur, in fructuarium, qui ſcilicet in fructibus vt à pecunia diſtinguunt, ſoluitur, vt in tritico, oleo, vino, &c. & in pecuniarum, qui in pecunia ſoluitur. In hoc autem Caſtellæ Regno: *l.4.tit.15.lib.5.noua collect.* prohibitus eſt cenſus redimibilis, qui in re alia ſit ſoluendus, quàm in pecunia, ſimulque ſancitum eſt, vt cenſus redimibiles ante illam legem conſtituti in aliis rebus ſoluendi, redigerentur ad pecunianos ad rationem vnius pro quatuordecim, ita videlicet, vt iuxta pretium datum, ſoluerentur deinceps in pecunia ad rationem vnius pro quatuordecim. In Luſitania verò ſatis frequentes ſunt cenſus redimibiles non pecuniarij, qui in tritico ſoluantur: ſoléntque emi pretio viliſſimo, attento pretio maximo tritici in eo Regno his noſtris temporibus adeo vt neque ad rationem nouem pro vno emantur: dignumque profectò eſſet, vt vel prohiberentur, vel moderamen aliquod adhiberetur, ne agricolæ, qui neceſſitate preſſi, pecunias in eum cenſum accipiunt, iniuſtè opprimerentur.

Deinde ex parte rei ſoluendæ diuiditur etiam in eum, qui ſoluendus eſt in quantitate certa quoad latitudinem, vt quando ſoluendi quotannis ſunt tot modij tritici, tot menſuræ vini tantæ pecuniæ quantitas; & in eum, qui ſoluendus eſt in quota aliqua certa, incerta autem quoad latitudinem, vt quando ſoluenda eſt quarta, aut quinta pars fructuum alicuius prædij, vel alia ſimilis: talis autem erat cenſus à Ioſepho inſtitutus, vt ſcilicet quintam partem fructuum ſoluerent Ægypti Pharaoni. Hæc tamen diuiſio locum habet in cenſu reſeruatiuo, de quo duobus diſputationibus præcedentibus habitus eſt ſermo: non verò in conſignatiuo, de quo nunc loquimur.

Prętereà cenſus ex parte temporis diuiditur primò, in eum, qui ſoluendus eſt quot annis, & in eum, qui ſoluendus eſt ſingulis menſibus, aut aliis ſtatutis temporibus.

Deinde ex parte durationis diuiditur in perpetuum, & temporalem. Perpetuus ſecatur, in irredimibilem, qui ſimpliciter eſt perpetuus, eoque nomine vulgariter ab Hiſpanis vocatur: & redimibilem, qui ſcilicet fit cum pacto de retrouendendo, quæ Hiſpani *cenſo al quitar* appellant. Temporalis diuiditur, in eum, qui certo annorum numero durat, vt ad decem, viginti, aut triginta annos: & in eum, qui durat numero incerto, qualis eſt, qui in totam vitam ementis, aut vendentis, vel cuiuſdam tertij emitur.

14. Atque hic vitalitium nuncupatur, vel à vita; quia in vitam alicuius durat: vel à victu, quia illo emi ſolent reditus in annuum victum. Temporalis etiam cenſus fieri poteſt cum pacto de retrouendendo, aut ſine eo. Omnes diuerſiones à principio huius ſecundæ partis diſputationis, præter primam, accommodari etiam poſſunt cenſui reſeruatiuo.

An ex contractu cenſus conſignatiui Alcaualæ gabella debeatur.

DISPVTATIO CCCLXXXIV.

SVMMARIVM.

1 *Gabella Alcauala an debeatur ex contractu cenſus conſignatiui, & quando.*
2 *Gabella duplex quo caſu debeatur, &* n.ſeq.
3 *Gabella non debetur ex retrouenditione facta virtute pacti de retrouendendo appoſiti in prima venditione.*
4 *Gabella an debeatur ex tota ſumma rei vendita cum onere cenſus, an verò eo detracto.*
5 *Gabellarius an teneatur reſtituere gabellam ei ſolutam ex venditione rei tanquam libera, quæ tamen onus cenſus habebat.*
6 *Gabella ex vitalitij venditione debetur.*

CVm diſputatione præcedente oſtenſum ſit, quando pecunia pro cenſu conſignatiuo datur, veram interuenire emptionem, & venditionem cenſus, conſequens † profectò eſt, vt ex illo gabella Alcaualæ debeatur ſtatim, ac perfectus, celebratúſque fuerit contractus, etiam antequam pretium tradatur. 1.

Niſi dicas, poſt Bullam Pij V. vbi illa recepta ea in parte fuerit, non prius cenſeri celebratum contractum cenſualem cum pacto de retrouendendo, quàm pecunia coram tabellione numerata ſit. Debetur verò gabellario, qui tunc fuerit. Et debetur in hoc Regno à ſolo venditore cenſus, vt hæc omnia cum aliis, quos refert, *affirmat* Laſſar. *de decim. vend.cap.10.à num.4.* In Luſitana verò dimidium debetur ab emptore, & dimidium à venditore. Ad venditorem prætereà ſpectat ſoluere pretium inſtrumenti, quod ea de re conficitur, eo quòd, vt Tiraquell. ait, ad eum, qui ſe obligat, pertinet, ſoluere inſtrumentum, quod conficitur. *Ita cum* Picarro *affirmat* Laſſarte *vbi ſupra in calce num.7.* Fortaſſe autem cum contractus incommodum vtriuſque celebretur, ſpectabit ſoluere dimidium ad emptorem. Et fortè id vſu eſt receptum.

Quòd ſi is, qui cenſum iam ſemel emptum poſſidet, alicui alteri eum vendat, iterum ex venditione debetur gabella, ſoluenda tota in hoc Regno à ſecundo loco venditore: in Luſitania verò partim ab emptore, & partim à venditore. Soluenda tamen eſt gabellario, qui fuerit eius loci, in quo fuerint res cenſui ſuppoſitæ: cui etiam ſoluitur gabella primæ venditionis cenſus, vt mox dicemus: *ita* Laſſar. *vbi ſupra num.8. cum aliis quos refert.*

Quod † ſi cenſus ſemel conſtitutus, à poſſeſſore permutetur pro alia re, vt pro tritico, mancipio, domo, aut alia ſimili re, quæ pretium non ſit, debebitur duplex gabella, iuxta ea quæ de permutationibus dicta ſunt: *ita* Laſſar. *vbi ſupr. num.9.* Idem erit de prima conſtitutione cenſus, ſi per permutatione fiat, & hodie cenſus cum pacto de retrouendendo poſt Bullam Pij V. permutatione conſtitui poſſit, & non ſola pecunia ſtatim coram tabellione numerata. Porrò gabella vna debebitur gabellario, qui fuerit loci, in quo fuerit res, quæ cenſui ſubiiciuntur: alia verò gabellario loci, vbi fuerint res, quæ pro cenſu permutantur. 2.

Si autem † cenſus emptus à principio fuit cum 3.

pacto de retrouendendo eodem prætio, quo fuit emptus, vt communiter fit, & poſtea pretio illo redimatur, non debetur ex redemptione noua gabella: eo quod vt ſupra, quando de venditione cum pacto de retrouendendo habitus eſt ſermo, dictum eſt, id non ſit nouus contractus, ſed reſolutio prioris ex pacto appoſito priori.

Si verò ſine pacto de retrouendendo fuit à principio emptus, poſtea autem ex conuentione partium redimatur eodem pretio, quo fuit emptus, debetur noua gabella quia id non eſt reſolutio prioris contractus ex pacto in eo appoſito, ſed contractus nouus emptionis, & venditionis, vt ex dictis loco citato conſtat.

Si autem à principio emptus fuit pecunia, appoſitúmque fuit pactum, vt redimeretur prædio aliquo eiuſdem valoris cum pretio illo, aut pretio diuerſo, ſiue maiori, ſiue minori, tunc noua gabella debetur, eáque, dupla, ſi redemptio fieret prædio, aut realia, quæ non eſſet pecunia: quoniam eſſet tunc permutatio. Idem intelligo ſi à principio interueniſſet pactum, vt cenſus redimeretur pretio, quo fuit emptus, & poſteà, ex partium conuentione, redimeretur, re quæ non eſſet pecunia; nam tunc non eſſet reſolutio prioris contractus ſed nouus contractus permutationis.

In his conſentiunt Laſſat. *de decim. vend. c.* 10. *num.* 10. *& duobus ſeqq. & alij, quos citat* Laſſarte *ibid. num.* 13. ſubiungit, ſecus rem habere, ſi venditor cenſum redimat ceſſione alicuius ex rebus, in quibus locis collocatus fuerat cenſus ex conuentione inter ipſum, & emptorem temporis progreſſu factam, ſicque res alias, in quibus cenſus fuerat collocatus à cenſu liberet: arbitrantur enim nullam tunc deberi gabellam. Idem velle videtur, etiamſi cenſum redimat ceſſione alicuius rei, quæ hypothecæ erat ſubiecta in cenſus ſecuritatem. An verò vtraque doctrina vera ſit, mihi non eſt omnino exploratum, illum legito, potiúſque in contrarium propendeo.

Quando cenſus realis emitur ſuper res in diuerſis locis collocatas, in quibus ſunt diuerſi gabellarij, tunc gabella cenſus debetur diuerſis illis gabellariis pro rata valoris rei, quæ eſt in vnoquoque illorum locorum, ad valorem cæterarum rerũ. Vt ſi cenſus ematur mille quadringentis aureis, & collocetur ſuper bona exiſtentia in diuerſis locis, quæ omnia quatuor mille aureis æſtimentur, prædiúmque exiſtens in vno loco æſtimetur mille aureis quarta pars gabellæ ex illo cenſu ſoluenda erit gabellario loci illius, & ita de reliquis partib. iuxta proportionem valoris prædiorum. Quo fit, vt venditor illius cenſus conueniri propter gabellam poſſit coram diuerſis Iudicibus eorum locorum, in quibus res illæ ſint collocatæ: *ita* Laſſart. *de decim. vend. cap.* 4. *num.* 31. *& cap.* 10. *n.* 13. cum aliis, quos citat, affirmátque in Caſtella ita eſſe receptum.

4. Dubium. Dubium eſt ſi quis † centum quadraginta aureis vendidit cenſum in aliquo ſuo prædio poſteáque prædium cuidam tertio vendat trecentis aureis, ea lege, vt ſibi perſoluat centum ſexaginta aureos, & loco aliorum centum quadraginta, agnoſcat, ac ſoluat cenſum ſuper id prædium collocatum, num gabella debeatur ex omnibus trecentis aureis, an ſolum ex centum ſexaginta.

Decis. Ad quod dicendum eſt cum Laſſar. *cap.* 10. *citato num.* 16. *& aliis*, quos citat, deberi ex ſolis centum ſexaginta, quoniam in rei veritate ſolum venditur prædium cum illo grauamine cenſus, quod in ſe habet, centum illis ſexaginta aureis, transfertúrque grauamen cenſus, vnà cum prædio, in quo eſt, in emptorem prædij: ex tranſlatione autem prædij cum illo grauamine, æſtimato reliqua parte pretij, gabella non debetur.

Quod ſi cenſus eſſet perſonalis, prædiúmque ſuppoſitum eſſet ſpeciali hypothecæ in ſecuritatem illius cenſus, tunc, ſi prædium illud trecentis aureis venderetur, deberetur gabella ex toto pretio, *vt idem* Laſſat. *rectè ibidem addit*. Qui etiam cum Fabro benè addit, ſi quis vendat prædium mille aureis quingentis ſibi ſoluendis, & aliis quingentis ſoluendis creditoribus ſuis, ex vtriuſque gabellam deberi.

Dubium † deinde eſt, ſi venditor rem, ſuper quam cenſus erat collocatus, vendat tanquam liberam, poſteaque emptor comperiat habere onus cenſus, agátque actione quanto minoris aduerſus venditorem, cogatúrque venditor iudicis ſententia partem pretij reſtituere: eo quòd res cum eo onere non tantum valeret, nũ ex parte pretij quam reſtituit, gabellam debeat, vel non, ſed ſi illam ſoluerat, teneatur gabellarius eam ipſi reſtituere. Laſſarte *vbi ſupra n.* 37. deberi affirmat. Contrarium tamen arbitror eſſe verum, iuxta ea, quæ in ſimili quodam alio euentu *diſputat.* 349. aduerſus eundem auctorem diximus. Neque enim gabella debetur, niſi ex pretio rei iuſto, vt ibi dictum eſt. Erit verò tunc maximè hæc noſtra ſententia amplectenda, quando venditor bona fide rem tanquam liberam vendidit, ignorans illam cenſui eſſe ſubiectam. 5. Dubium. Decis.

An verò ex † vitalitij venditione gabella debeatur, reuocari in dubium poteſt propter Illuſtriſſimum Præſulem D. Franciſcum Sarmiento, qui *lib.* 7. *ſelect. interpret. c.* 1. *n.* 40. cenſet, eum contractum non eſſe venditionem, ſed aleatorium quendam contractum, vt aſſecurationis, ſortium, aut ludi, ex quo conſtat gabellam non deberi: eo quod neque venditio, neque permutatio ſit. Proculdubio tamen dicendum eſt cum Laſſar. *vbi ſupra num.* 38. & cum aliis, quos citat, venditionem eſſe, vt ex dictis diſputatione præcedente ſatis eſt perſpicuum, ac proinde ex illo gabellam deberi. 6. Dubium. Decis.

Illud poſtremò cum Laſſar. *vbi ſupra, num.* 76. obſerua praxim in hoc Regno obtinuiſſe, vt ex venditione, aut permutatione cenſuum qui in hoc Regno, iuxta ea, quæ in calce diſputationis præcedentis dicta ſunt, *iuros* appellantur gabella non debeatur: Et quamuis nulla ſufficiens ratio reddi poſſe videatur, cur de rigore iuris, quando poſſeſſor illum vendit, aut pro alia re permutat, gabellam non debeat, fortaſsè in fauore donationum regiarum, & vt homines plus afficiantur ad ſeruiendum Regi, atque ad emendum eiuſmodi cenſus, ſeu iura, quando illa vendit, id introductum eſt.

Vtrum Cenſus realis, tàm redimibilis, quàm irredimibilis, licitus ſit.

DISPVTATIO CCCLXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Cenſualis contractus realis cum pacto de retrouendendo ſimilis contractui vſurario.*
Et quando intelligatur, n. 14.

2 *Emptio cum pacto de retrouendendo, & pretio diminuto, vſuraria iudicatur.*

3 *Cenſus*

Digitized by Google

3 *Cenſus ſi in pecunia ſolaatur, non videtur differre à mutuo, quo vltra ſortem aliquid pecunia ſoluitur.*

Intellige tamen, vt num.17.

4 *Æqualitas in contractu cenſuali non inuenitur, & ob id iniuſtus.*

Et quomodo id intelligatur, n.18.

5 *Cenſualis contractus, an pariat mala, &* o.19.

6 *Cenſus realis quomodo licitus.*

7 *Emptio, & venditio verè in contractu cenſuali interuenit.*

8 *Emptio cenſus realis licita, quando pretium pro loci conſuetudine eſt commenſuratum.*

9 *Emptio ſeruitutis quomodo licita.*

10 *Cenſus realis quid, & an idem ſit cum ſeruitute.*

12 *Emptio, venditio cenſus realis quibus circunſtantiis licita.*

12 *Cenſualis contractus an licitus, quando eſt in pecunia ſoluenda, vel fructibus, qui non percipiuntur ex agro.*

13 *Cenſus realis ſi ematur ſoluendus quotannis, ſiue prædium: in quo eſt collocatus, fructus eo anno ferat, ſiue non quot modis licitus ſit.*

15 *Pretium iuſtum cenſus realis irredimibilis, quale cenſendum.*

16 *Pretium iuſtum cenſus realis redimibilis, quomodo taxandum.*

1\. PArs, quæ negat, ſuaderi poteſt. Primò, quoniam datur † contractus vſurarius ſimilis omnioò contractui cenſuali cum pacto de retrouendendo: ergo contractus cenſus realis cum pacto de retrouendendo eſt vſurarius, ac proinde illicitus. Antecedens probatur, quia, ſi Petrus mutuo det Ioann. centum aureos ea lege, vt interim dum eos non ſoluerit: Petrus accipiat de fructibus alicuius prædij Ioann. certam annuam quantitatem prædiumque obligatum ſit Petro capitali, contractus eſt vſurarius, tenetúrque mutuans computare quantitatem illam annuam perceptam in ſortem, vt omnes confitentur, & conſtat ex dictis *diſp.*420. Huic autem contractui ſimilis eſt contractus cenſualis, quo Petrus dat centum aureos Ioanni in pretium æqualis annuæ penſionis, quæ ex prædio aliquo teneatur ei ſoluere, ita vt ad quemcunque tranſeant prædium deferat ſecum illud onus, vt ex ipſo penſio ſoluatur, adhibitóque pacto de retrouendendo, quod ſcilicet quando redditi fuerint illi centum aurei, aboleatur ea obligatio, & nihilominus penſiones acceptæ computandæ non ſint in ſortem: ergo antecedens propoſitum eſt verum, nullum enim diſcrimen inter vnum, & alterum contractum, tradi poteſt præſertim cum perſonæ contrahentes ſint eædem, pecunia data eadem, & penſio ſoluenda, quouſque ſors principalis, reddatur æqualis, idemque ſit vtrobique prædium obligatum, ex quo penſio ſit ſoluenda, neque in re vlla videatur eſſe diuerſitas, ſed ſolum in vocabulis, quatenus in primo contractu pecunia dicitur mutuo dari, in ſecundò verò dicitur dari in pretium cenſus cum pacto de retrouendendo, in quo non videtur interuenire vera emptio, & venditio, ſed mutuum pro certa annua penſione, nomine emptionis palliatum, atque adeò videtur interuenire vera vſura.

Secundò, aliquibus in locis cenſus irredimibilis; emitur ad rationem triginta, viginti quinque aut viginti pro vno eiſdem verò in locis cenſus redimibilis, hoc eſt cum pacto de retrouendendo, emitur ad rationem quatuordecim, vel duodecim, etiam decem, pro vno quotannis ſoluendo, in quo venditor defraudari videtur infra dimidium iuſti pretij: ſed † quando aliquid emitur cum pacto de retrouendendo, & pretium eſt diminutum, reprobatur contractus, vſurariuſque iudicatur, vt conſtat *ex c. ad noſtram, de empt. & vend. & de* Luſit. *ord.lib.*4 *tit.*14.§.2 *& titul.*2. §.1. ergo contractus cenſualis redimibilis illo modo celebratus eſt illicitus. 2.

Tertiò, quoniam in contractu cenſuali, præſertim † ſi cenſus in pecunia ſit ſoluendus, non videtur interuenire alius contractus, quam mutui, quo datur ſimul pecunia aliqua, vt per partes à tempore in tempus ſoluatur cum incremento vltra ſortem, id autem eſt vſura vt ex vſuræ definitione, & ex iis, quæ in materia de vſura dicta ſunt, liquet; ergo cenſualis contractus eſt illicitus. Maior probatur. Tum quia extrema illius contractus non aliud ſunt, quàm pecunia pro partes ſoluenda cum incremento. Tum etiam quoniam, ſi contractus ille eſſet emptio, & venditio, vel, quod venderetur, eſſet fundus, ſuper quem collocatur cenſus, vel pecunia ſoluenda quotannis, vel ius vt illa ſoluatur. Non fundus, quia manet eius, qui cenſum vendit tam quoad directum, quàm quoad vtile dominium. Neque item pecunia: quia pecunia, qua talis, vendi non poteſt; eò quod pretium & menſura quoad valorem, ſit rerum venalium, neque mercis rationem habeat: ad emptionem autem, & venditionem neceſſe eſt interueniant ſimul pretium, & merx, vt in materia de emptione & venditione dictum eſt. Neque denique venditur ius, vt pecunia ſoluatur: quoniam, cum ius illud ſit ens rationis, atque adeo nullius in ſe valoris, contractus eſſet iniuſtus, ſi pro eo tantum pecuniæ acciperetur. 3.

Quartò, vt contractus ſit iuſtus, requiritur æqualitatis inter, id quod datur, & id, quod pro eo accipitur, hæc † autem in cenſuali contractu non inuenitur, ergo eſt illicitus. Maior perſpicua eſt. Minor vero probatur. Quoniam pecunia in pretium cenſus data, finita, ac limitata eſt, puta centum quadraginta pro decem quotannis, ad rationem quatuordecim pro vno, ſi cenſus redimibilis, aut centum quinquaginta pro quinque quotannis, ad rationem triginta pro vno, ſi cenſus irredimibilis ſit; vel aliquid minus, ſi irredimibilis cenſus minori pretio ematur: id autem, quod pro eo pretio in cenſu redimibili eſt reddendum, eſt longè plus intra ſexdecim annos, & inſuper debetur integra ſors, aut progrediendum eſt ad penſiones ſoluendas in perpetuum: quod verò in cenſu irredimibili intra quadraginta annos reddendum eſt pro pretio, longè maius eſt, qua pretium acceptum, & inſuper ſoluendæ reſtant penſiones in perpetuum pro eodem pretio, ergo in contractu cenſuali non cernitur æqualitas inter id, quod datur, & id quod pro eo accipitur, ac proinde, eſto admittatur eſſe contractum emptionis, & venditionis: iniuſtus erit talis contractus. Quòd ſi dicas, non emi penſiones materialiter ſumptas, quæ ſunt maiores toto eo tempore, quàm pretium datum, ſed emi ius ad illas accipiendas. Contra, quia ius ad accipiendum aliquid in futurum, non minus valet, quam res ipſa accipienda ad quam eſt tale ius, vt *diſp.*361. oſtenſum eſt: ergo, ſi inter pretium, & penſiones illas materialiter ſumptas, cernitur inæqualitas in valore, cernetur etiam inter idem pretium, & ius ad penſiones. 4.

Quintò, ſi contractus cenſus redimibilis, & irredimibilis iuſti eſſent, in eiſque ſeruaretur æqualitas inter pretium, & mercem, deberet eſſe eadem

propne

Digitized by Google

proportio pretij cenſus temporalis ad pretium cenſus perpetui (poſito quod in vtroque æqualis penſio quotannis ſit ſoluenda) quæ eſt cenſus perpetui, ad temporalem, quoad durationem, & quæ eſt aggregati penſionum ſoluendarum in vno cenſu, ad penſiones ſoluendas in alio, aut iuris ad penſiones ſoluendas in vno in perpetuum, ad ius ad penſiones ſoluendas ad tempus in alio, pro iuribus quippe ad penſiones, & pro ipſis penſionibus ſoluitur in vnoquoque eorum pretium: ſed nulla eſt proportio quoad durationem cenſus perpetui ad cenſum temporalem, neque item eſt proportio inter penſiones ſoluendas in cenſu perpetuo ad penſiones ſoluendas in temporali, eo quòd illæ ſint infinitæ, & hæ finitæ, eadémque ratione nulla eſt proportio iuris ad penſiones infinitas ad ius ad penſiones finitas, quæ iura cenſibus illis emuntur. Cùm ergo cenſus finitus temporalis iuſtè pretio finito ematur, conſequens eſt, vt cenſus perpetuus infinitus, nullo finito pretio iuſtè emi poſſit: alioquin daretur proprio iuſti pretij cenſus temporalis, ad pretium iuſtum cenſus perpetui, cum tamen inter ipſos cenſus ſeu merces emptas nulla eſſet proportio.

5. Poſtremò, ex † cenſuali contractu multa mala ſequuntur: ergo illicitus eſt is contractus. Antecedens probatur, quoniam in primis, qui eos cenſus emunt, viuere volunt de alieno ſudore, cum ſuo proprio otio: vnde vlterius ſequitur, quod terras non colant; neque exerceant negotiationes alias Reipublicæ vtiles. Deinde via præcluditur exercendæ charitati in mutuis, dum poſcenti mutuum protinus, qui pecunias habet, offerat, vt cenſum vendat. Præterea, qui cenſus vendunt, depauperantur valdè, grauando bona ſua annuis redditibus quos ſoluunt.

Henricus Gand. *quodlib.* 8. *q.* 24. *legendus etiam eſt quodlib.* 1. *quæſt.* 39. Salyc. *in auth. ad hæc C. de vſur.* & Greg. Arimnenſis *à Salyceto relatus*, illicitam, atque vſurariam eſſe cenſent emptionem annuorum redditunm, qui de nouo conſtituantur, eſto in prædio aliquo conſtituantur, ex quo ſoluendi ſint; modo tamen ſuperent tales redditus, etiam per temporum interualla recipiendos, tandem exceſſuros pecuniam pro eis datam. Quoniam inquiunt, in emptione eorum redditunm virtute datur mutuo pecunia, vt cum incremento per parſes reſtituatur: conſtitutio verò eorum in prædio, ad nihil aliud inſeruiat, quam vt prædium ſe habeat vt pignus, aut hypotheca. Quo fit longè maiori cum ratione ex horum autorum ſententia vſurarius contractus ſit ſi redditus pecuniarij emanſur, nec conſtituantur in aliquo prædio, ſed cenſus ſit perſonalis.

Si tamen inquiunt, eiuſmodi redditus iam antea eſſent licitè conſtituti, vt donatione domini prædij, qui aliqui ex eo prædio annuum redditum donaſſet, aut licitè conſtituti eſſent redditus à ſubditis Regi debiti, vel aliqua alia ratione, tunc dicunt, licitè quendam tertium emere poſſe eiuſmodi redditus, eo quod tunc reuera inueniatur verum ius, emptioni præexiſtens, quod tanquam merx pretio ematur, ac proinde vſura non interueniat. Ad eandem ſententiam videntur accedere Innoc. & Ioann. Andr. *cap. cum ciuitate de vſur.* Tametſi non perſpicuè contrariam reprobent opinionem.

6. Sententia contraria, verè ſcilicet † interuenire emptionem, & venditionem in contractu cenſuali, licitúmque eſſe, quando eſt cenſus realis, modo pretium commenſuratum ſit cenſui iuxta loci conſuetudinem, quia videlicet ita communiter cenſus inibi emi conſueuerunt, eſt communis doct. & amplectenda: eam affirmant Conrad. *de contract. à qu.* 73. *præſertim* 79. & 81. Ioan. Medin. *de vſur. in qq. de Cenſibus q.* 1. & *q. vlt. quæ eſt de cenſu redimibili*, Sotus 6. *de iuſt. q.* 5. *art.* 1. & 3. Couar. 3. *variar. reſol. c.* 7. Gab. *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 12. Maior. *ibid. q.* 43. & 44. Panorm. *cap. in ciuitate de vſur.* & *alij interpretes Iuris Canonici ibidem communiter*, *idem* Panorm. *in ſuis qq. q.* 5. Nauarr. *in c.* 14. *quæſt.* 3. *à num.* 69. Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. q.* 31. *num.* 8. & 9. Ant. Gom. *in l.* 68. Taur. *num.* 2. Gregor. Lopez *l.* 28. *tit.* 8. *part.* 5. *verba à cenſo*, Syluest. *verb. vſur.* 2. *quæſt.* 12. & *alij, quos referunt.*

In primis † autem, quod in eo contractu verè interueniat emptio, & venditio, *diſp.* 383. oſtenſum eſt: quippe cum in eo vera merx reperiatur, nempe ius, quod pro pretio venditor cenſus tribuit, atque obligatio, quam in ſuis rebus ſuſcipit ad annuam penſionem quæ ſunt immediatum obiectum, quod emitur; ac reperiat pretium pecunia videlicet, quæ pro eo cenſu datur. Quamuis autem obiectum immediatum emptionis cenſus non eſſet ius, & obligatio illa ad penſiones materialiter ſumptas, ſed penſiones ipſæ negari non poſſet, quando cenſus eſſet fructuarius, cerni in eo cenſuali contractu veram emptionem, & venditionem, eo quod fructus illi penſionum verè haberent rationem mercis. Neque id impediret, quod nundum exiſterent: quandoquidem, quod eſt in ſpe: vt fructus vineæ, piſces, qui ex iacturetis ſperantur, partus futurus, & alia huiuſmodi, vendi poſſunt, vt *diſputat.* 340. oſtenſum eſt. 7.

Deinde licitam † eſſe emptionem cenſus realis quando pretium, pro loci conſuetudine, eſt commenſuratum, probatur. Primò, quoniam licitum eſt alio titulo conſtituere cenſum realem, vt ij, cum quibus diſputamus, affirmant nempe donatione, qua quis in agro ſuo concedat puellæ, vt nubat, vel alicui alteri, annuos redditus, aut lata lege iuſta, vt ex vnoquoque agro tantum ſoluatur, vel in tributum, vel pro expenſis faciendis in aquæductu, vnde agri illi ligentur: ergo licitum etiam erit conſtituere illum titulo emptionis: quippe cum is cenſus pretio ſit æſtimabilis, neque minus ſit virtute in agro illo, atque in dominio illius vt titulo emptionis conſtituatur, quàm vt conſtituatur quocunque alio, neque plus valeat, poſtquam eſt iam conſtiturus alio titulo, quàm valeat, vt de nouo titulo emptionis conſtituatur: quare ſicut Doctores, cum quibus diſputamus, concedunt poſtquam ſemel conſtitutus eſt alio titulo poſſe licitè emi: ita concedere tenentur illo eodem pretio poſſe licitè emi, vt de nouo conſtituatur: præſertim quia, vt dictum eſt, neceſſe non ſit ad emptionem, quod merx emptioni præexiſtat. 8.

Secundò, vt ex ſe perſpicuum, communiſque vſus teſtatur, licita eſt † emptio ſeruitutis, quæ de nouo in prædio aliquo conſtituatur, vt itineris per agrum alienum, ſtillicidij, altius non tollendi, & ſimilium, de quibus à diſp. 11. explanatum eſt, eſſe iura realia in rebus quibus conceduntur cum obligatione reali in prædiis in quibus conceduntur. Item, vt hærede *l. neceſſariò* §. *vlt ff. de peric. & commod. rei vend.* licita eſt emptio vſusfructus agri alicuius, quam de nouo concedatur: is verò vſusfructus de nouo conceſſus, non eſt aliud, quam ius percipiendi fructus illius agri, manente in alio proprietate, poſtquam autem eſt conceſſus, dicitur vſufructus formalis ad differentiam 9.

eius

Digitized by Google

eius, qui antea erat in proprietario cum dominio directo coniunctus, qui dicitur vſusfructus cauſalis, vt *diſput.7.* viſum eſt: ergo licita ſimili modo eſt emptio alicuius cenſus realis, qui de nouo
10. conſtituatur, quippe † cùm nihil aliud ſit, quàm ius accipiendi ex agro, in quo conſtituitur, certam partem fructuum.

Conſequentia patet, quoniam eiuſmodi cenſus non eſt aliud, quàm pars quædam iuris in eo agro ex iure maiori, quod proprietarius in eo habebat, ſicut etiam vſusfructus, & aliæ ſeruitutes, non ſunt aliud, quam partes quædam iuris, quod proprietarius habebat, quas à ſe abdicat, & transfert in eum, cui vſumfructum, aut aliam ſeruitutem concedit. Et quamuis in his omnibus non transferatur idem numero ius, quod erat in venditore; eo quod accidens migrare non poſſit à ſubiecto in ſubiectum; conceditur tamen emptori ius ad idem obiectum, cum obligatione rei iuri illi correſpondente, pereunte in venditore iure ad illud idem, quod antea in ipſo erat, ſimulque pereunte in re obligatione, quæ iuri illi reſpondebat.

Tertiò (atque argumentum hoc probat, licitam eſſe emptionem cenſus realis perpetui prætio finito) vt ex ſe liquet, vſque communis vbique teſtatur, licita eſt emptio pretio finito prædij alicuius quoad plenum dominium, atque integrum ius illo, nihil impediente, quod fructus ex eo prædio percipiendi, in perpetuum eo ipſo attineant ad emptorem, ratio autem eſt, quoniam valor eorum, vt ſunt ita in potentia prædij, non efficit prædium valoris infiniti, ſed emptio cenſus realis perpetui in aliquo prædio, non eſt aliud, quàm emptio partis iuris ad fructus quod proprietarius habeat, vt in præcedente argumento explicatum probatúmque, ergo iuſtè ſit minori pretio, quàm emeretur idem prædium pleno iure, atque adeo iuſtè ſit pretio finito.

Quartò hoc ipſum probatur ex definitione Martini V. *in extrauag. 1.* & Calixti III. *in extrauag. 2. inter communes de empt. & vend.* quibus
11. definierunt, contractum † emptionis, & venditionis cenſus realis, adhibitis quibuſdam circunſtantiis ibi expreſſis, iuſtum, ac licitum eſſe. Quamuis autem ibi ſolum fiat mentio de contractu cenſus realis cum pacto de retrouendendo, de quo ſolo interrogati fuerunt Summi illi Pontifices, & de quo multi tunc dubitabant, an eſſet licitus; argumento tamen à maiori ad minus, inde colligitur, licitum etiam eſſe contractum emptionis cenſus realis irredimibilis, modò pretium pro eo ſolutum ſit cenſui commenſuratum; quandoquidem plus ſemper fuerit dubitatum de contractu cenſuali redimibili, an eſſet licitus, quàm de irredimibili; eo quod maiorem effigiem contractus vſurarij habeat emptio cenſus redimibilis, quam irredimibilis. Idem confirmatur ex Bulla Pij V. circa finem creandi cenſus, vbi etiam approbatur cenſus realis redimibilis.

Quintò idem probatur definitionibus iuris ciuilis: Lege enim vltima, *C. de rerum permut.ītio.* Approbatur contractus, quo quis bona ſua concedit alicui cum pacto, vt accipiens teneatur ſingulis menſibus, & annis, ſoluere certum quid concedenti bona illa. Ea tamen in lege potius videtur approbari cenſus reſeruatiuus, quàm conſeruatiuus, de quo nunc loquimur.

Præterea in auth. ſi quis obligata §. ſi autem, verſic. licebit, tutoribus, & curatoribus præcipitur vt de pecunia minorum illis emant annuos redditus: in quo præcepto approbari videtur contractus cenſualis: nullus verò cenſualis contractus magis licitus apparet quam is de quo loquimur. Quandam aliam Cæſarum nouellam conſtitutionem referunt Couar. 3. *var. reſ. cap. 7. num. 2.* & alij, quæ in communibus codicibus non habetur, atque enim apertius contractus cenſualis approbatur. Cæterum in antiquo iure, non ſolum digeſtorum, ſed etiam codicis, nulla mentio de cenſu reſeruatiuo habetur.

Hactenus dicta vt minimum probant, licitum eſſe talem contractum cenſualem, quando ex fructibus quorum prædium, in quo ex collocatus, ferax eſt. Dubium † verò eſt, num ſimiliter licitus ſit, quando eſt pecuniarius, quatenus videlicet, licèt immediatè ferax non ſit pecuniæ, eſt tamen ferax aliorum fructuum qui pecunia æſtimantur, & ex quibus confici poteſt pecunia, ideóque iungitur, vt cenſus in pecunia ſoluatur. Item dubium eſt, vtrum licitus ſit cenſus realis quando eſt quidem ſoluendus in fructibus, ſed quorum prædium non eſt ferax. Vt ſi ſuper oliuetum conſtituatur cenſus tot menſuram vini, aut ſuper vineam tot menſurarum tritici. Dubium. 12.

Quicquid autem pauci dixerint, proculdubio eſt dicendum, eum contractum ex natura rei eſſe licitum: *ita affirmant* Doctor. *communiter*, Conr. *de contractib. quæſt. 75. & 79.* Ioan. Medin. *de vſur. qu. 1. de cenſib. & ſuſius quæſt. 2.* Couar. 2. *var. reſol. c. 7. n. 2.* Sotus 6. *de iuſti. quæſt. 5. art. 1. concluſ. 3.* Minor. *in 4. diſt. 15. qu. 42.* Gab. *ibid. qu. 12. concluſ. prima, & ſequentib.* Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 32. num. 9.* Panormit. *c. in ciuitate de vſur. & qu. 5. citata, num. vlt.* Syluest. *vſur. 2. quæſt. 12. pronunciat. 4. & alij;* probari autem non poteſt. Deciſ.

Primò, quoniam poſtquam cenſus fructuarius licitè eſt emptus, & collocatus in aliquo prædio, licitus eſt contractus permutationis, quo debitor illius cenſus velit potius ſe adſtringere ad ſoluendum valorem illius in pecunia, aut in aliquibus aliis fructibus quorum prædium ferax non ſit, & qui, plus minus ſperentur quotannis eundem valorem habituri: ergo licitus fuit à principio contractus, quo cenſus in eodem prædio emeretur in pecunia, aut in fructibus quorum prædium non eſſet ferax: Conſequentia perſpicua eſt: quoniam ex coniunctione duorum illorum contractuum, ſeu potius ex eo, quod permutatio illa ſolum virtute interueniat à principio in contractu, quo pecuniarius cenſus emitur, aut ſoluendus in fructibus quorum prædium non ſit ferax nullum ſequitur abſurdum. Antecedens verò ſimiliter eſt manifeſtum, quoniam commutatio pro æquiualenti ex ſe eſt licita quando res tales non ſunt; quæ prohibitæ ſunt commutari.

Secundò æqualis eſt valor cenſus pecuniarij, & cenſus fructuarij, quando penſiones æquales ſunt in valore, eodémque modo ſubiacent periculo ſolutionis: ergo ſicut iuſta eſt emptio cenſus fructuarij in prædio aliquo pro aliquo pretio: ita iuſta erit emptio æqualis pecuniæ penſionis quoad valorem in eodem prædio pro eodem pretio. Conſequentia eſt notiſſima, & antecedens ſimiliter, quoniam valor cenſus attenditur penes valorem penſionis, poſita æqualitate periculi, & poſito cætera eſſe paria.

Tertiò idem apertiſſimè probatur, adeo vt locus dubitandi non relinquatur, quoniam cenſus qui extrauagantibus, Martini V. & Calixti III. approbantur, pecuniarij erant, vt legenti eas extrauagantes liquidò conſtabit.

Præterea,

Præterea, multi eorum conſtituti erant ſuper domos, vt ex vtraque extrauaganti liquet: in domo autem non alius cenſus conſtitui poteſt, quàm pecuniarius, aut in aliis fructibus, quorum domus non ſit ferax.

Quartò quoniam pecuniaria penſio certa eſt, & inuariabilis, quoad valorem, atque adeo aptior, vt iuxta illam valor, ac pretium cenſus melius conſtituatur abſque iniuſtitiæ, & deceptionis periculo: penſiones verò in fructibus inconſtantes admodum ſunt quoad valorem, cùm tritici menſura vno anno valeat quatuor, & alio viginti, & ita de aliis fructibus prout vno tempore fuerit maior eorum abundantia, vel penuria, quàm alio, atque adeo ineptior eſt, vt iuxta illam valor, ac pretium cenſus conſtituatur: id quod in cauſa fuit, vt meritò in hoc Caſtellæ Regno *l. 4. tit. 15. lib. 5. noua collect.* prohiberentur cenſus omnes fructuarij cum pacto de retrouendendo ſolique pecuniarij permitterentur, vt *diſput.* 383. viſum eſt: ergo licitus eſt cenſus pecuniarius.

Poſtremo confirmatur, quoniam, vt ij cum quibus diſputamus, confitentur, ſi pecuniarius cenſus licitè à principio ſit conſtitutus in aliquo prædio tit. donationis, aut aliquo alio, poteſt poſtea licitè emi, & vendi pro pecunia: ergo pari ratione potuit à principio pro pecunia in eodem prædio licitè conſtitui.

13. Dubium deinde eſt, licitus ne ſit cenſualis contractus, quo † cenſus realis ematur ſoluendos quotannis, ſiue prædium, in quo eſt collocatus, fructus eo anno ferat, ſiue non. Reſpondendum autem eſt, licitum ex natura rei eſſe eum contractum, ſaltem quando prædium adeo eſt fructiferum, vt ex fructibus vnius anni compenſari poſſit penſio ſoluenda, in alio anno, in quo fructum non fert, ita vt collectio penſionum plurium annorum, non excedat collectionem omnium fructuum, qui illis omnibus annis percipiuntur. Intelligo autem reſponſionem hanc, quando pretium pro penſione ita collocata in aliquo prædio eſt iuſtum, & commenſuratum iuri ad eam penſionem recipiendam.

Atque in primis, qui arbitrantur licitum eſſe cenſum perſonalem, atque adeo licitum eſſe cenſum mixtum ex perſonali, & reali, ita, vt pereunte re, in qua collocatus eſt cenſus, adhuc perſona ad cenſum teneatur (de qua re diſputatione ſequenti erit ſermo) facilè admittent noſtram reſponſionem, etiam ſine reſtrictione ſub formidine in ea appoſita: cenſus enim in eo euentu cum minimum erit mixtus ex reali, & perſonali licitis. Probatur nihilominus, etiam apud eos, qui negant perſonalem cenſum licitum eſſe.

Primò, quoniam licitus eſt hic contractus emo à te tantam annuam penſionem ex agro tuo tanto pretio, ea lege, vt ſi aliquo anno, fructus non tulerit, aut non tulerit ſufficientes ad integram penſionem, in ſequentibus annis, ex fructibus, quos tulerit tenearis mihi reſarcire, quantum defuit in præcedentibus ad illam annuam penſionem, ergo licitus eſt contractus, quo emitur annua penſio, quandiu prædium fuerit ſaluum, ſiue fructus in vno quoque anno ferat, ſiue non.

Antecedens probatur, quoniam eo contractu nihil aliud emitur, quàm cenſus merè realis, hoc eſt ius ad partem fructuum illius prædij, tametſi plus iuris ematur pro vno anno, quàm pro alio: quare, ſi pretium iuſtum, ſit, hoc eſt, commenſuratum toti iuri, quod emitur, contractus eſt iuſtus. Conſequentia verò ex eo probatur, quoniam celebratio contractu, de quo ſermo eſt in antecedente licita eſt commutatio, qua vendens ita cenſum potius eligat, ſoluere quotannis de aliis fructibus integram penſionem, quam teneri in ſequentibus ad incrementum penſionis ex fructibus eiuſdem agri: quare licitus erit à principio contractus, de quo ſermo eſt in conſequente, qui virtute ſupponit illam commutationem licitam, vt circa cenſum pecuniarium ſupra argumentabamur.

Secundò licitus eſt hic contractus, emo à te tantam annuam penſionem ex hoc agro, qui longè maiores fructus conſueuit ferre, ea lege, vt tenearis quotannis eum integrum ſeminare, & ſtercora in eum mittere, vt fructus ſufficientes, & ſuperabundantes, ad penſionem quotannis reddat, nihil impediente, quod annus ſterilis ſit: ergo licitus eſt contractus emo à te tantam annuam penſionem ex hoc agro, ſiue illam quotannis reddat, ſiue non.

Antecedens liquet: conſequentia verò probatur quoniam poſt celebratum contractum, de quo in antecedente eſt ſermo, poterit debitor cenſus eligere, vt ſibi liceat ceſſare aliquando à ſeminando eo agro, vt ea ratione vberiores fructus ferat; tamen ea lege, vt nihilominus aliunde penſionem ſoluat: neque enim emptor cenſus tenetur id gratis ei concedere, ſed licitè poterit exigere pretium pro penſione, quam eo anno ex prædio illo erat accepturus.

Tertiò, ex natura rei licitus eſt contractus, quo quis locat agrum ſuum pro certa annua penſione, deducendo in pactum; quod ſi caſu fortuito, aut alia ratione, ager non ferat aliquo anno fructus, nihilominus teneatur conductor integram penſionem ſoluere, modo tamen adeò moderata ſit penſio, vt compenſetur periculum, quod conductor in ſe ſuſcipit: ergo pari ratione licitus ex natura rei erit contractus cenſus realis, quo vendens cenſum teneatur quotannis ad annuam penſionem, ſiue prædium in quo cenſus collocatur, fructus ferat, ſiue non, modo pretium, quod pro eo cenſu datur, competens ſit, attento periculo, quod is in ſe ſuſcipit, qui vendit cenſum. Quo loco obſerua, eo minus valere cenſum ex natura rei, quo penſio ſoluenda minus ſecura fuerit; ac proinde pretium competens pro penſione ſecuriſſima attenta qualitate, & quantitate prædij, in quo cenſus collocatus eſſet commenſuratum pretium pro æquali penſione in prædio minus ſecuro, ſuſcipiente in ſe venditore cenſus periculum penſionis.

Quartò, licitum eſt coniungere contractum aſſecurationis penſionis à caſibus fortuitis, & à quibuſcunque aliis euentibus cum contractu cenſuali reali, ergo ſi pretium, attento periculo, quod venditor cenſus in ſe ſuſcipit, iuſtum ſit, licitum erit emere cenſum realem cum onere, quod penſio ſoluenda ſit, ſiue prædium, in quo cenſus collocatur, fructus ſufficientes quotannis ferat, ſiue non. Conſequentia eſt manifeſta, quoniam in hoc contractu ad ſummum interuenit ſolum contractus iuſtus aſſecurationis penſionis, coniunctus cum contractu, etiam iuſto, emptionis cenſus realis. Et cum quo ſolutio quotannis penſionis pluribus ſubiacet periculis, eo cenſus minus valeat, & quo ſecurior eſt, & plus valeat; certè, quo pretio emeretur iuſtè modica penſio in re valde fructifera, in qua moraliter nullum eſſet periculum, quod integra quotannis ſolueretur, eodem emeretur iuſtè æqualis penſio in re, in qua aliquod eſſet periculum

riculum quod aliquando fructus ſufficientes non redderet, vnde ſolueretur, cum pacto, quod venditor cenſus aliunde teneretur ſoluere integram penſionem, vt in calce præcedentis argumenti dictum eſt.

Quintò idem confirmatur ex communi vſu, quo cenſus reales ea lege emi conſueuerunt, quod interim dum res, in qua cenſus eſt collocatus, ſalua manet, penſio ſolueretur, ſiue prædium eos fructus redderet, ſiue non. Vtrum autem quoad hæc omnia aliquid hodie à Pio V. innouatum ſit quoad cenſus, qui poſt eius Bullæ editionem creantur, patebit inferius, quando eam Bullam exponemus.

14. Ad primum † argumentum in partem negantem, initio huius diſputationis propoſitum, negandum eſt antecedens. Ad probationem verò, cum Conrad. *de contract. quæſt.* 83. in reſponſione ad primum, & ad duo argumenta ſequentia, diſtinguendum eſt circa contractum illum, qui ſimilis eſſe dicitur contractui cenſuali. In primis quoniam, vel Petrus dat centum illos aureos Ioanni auferendo à ſe facultatem illos repetendi ac relinquendo Ioanni facultatem illos reddendi, quando voluerit ita quod ſtatim, ac illos reddiderit, extinguatur ius accipiendi annuam penſionem de fructibus prædij Ioannis, vel Petrus reſeruat ſibi poteſtatem repetendi centum eos aureos, quando voluerit, aut in aliquo certo termino, ita vt interim annuam illam penſionem recipiat, non computandam in ſortem.

Deinde diſtinguendum eſt circa eundem contractum, quoniam pereunte prædio, in quo Petrus habet ius illud, & ſimul cum prædio pereunte eodem iure, vel Ioannes tenetur nihilominus ſoluere Petro centum illos aureos, quos ab eo accepit, vel non, ſed remanent Ioannis. His duabus diſtinctionibus poſitis, ſi in contractu illo Petrus ſibi non reſeruet facultatem repetendi centum illos aureos, ſed ſolum in Ioanne ſit facultas illos reddendi, vt extinguatur ius recipiendi annuam penſionem, & præterea, pereunte prædio, extinguatur ius recipiendi penſionem, ita quod Ioannes non teneatur reſtituere centum aureos, quos accepit, quaſi accepti ſint in pretium iuris, quod extinguitur, & quod perit emptori illius tunc concedendum eſt contractum illum ſimilem omnino eſſe contractui cenſuali, immo verò dicendum eſt, eſſe reuera contractum cenſualem cum pacto de retrouendendo: quare negandum eſt, interuenire in eo mutuum, eſto mutuum à contrahentibus appelletur.

In contractibus enim potius attendendum eſt ad id, quod in re celebratur, quàm ad verba, quibus contrahentes vtuntur, *vt habetur l. 3. C. plus valere quod agitur, & per totum titulum.* Quod autem in eo contractu, ita intellecto, mutuum non interueniat facilè patet. Quoniam mutuum in ſua ratione includit ius repetendi, quod mutuo datur, vel in termino aliquo certo, vel quando mutuans voluerit. Præterea, quia ſors non perit mutuanti, quocunque alio pereunte, contrarium verò cernitur in illo contractu eo modo intellecto. Si autem in eo contractu Petrus ſibi reſeruet facultatem repetendi centum illos aureos, pereuntéque prædio, Ioannes non maneat liber, tam à cenſu, quàm à reſtitutione centum illorum aureorum, quos accepit, concedendum eſt, contractum illum eſſe vſurarium, Petrúmque computare teneri in ſortem penſiones acceptas, negandum tamen eſt contractum illum ſimilem omnino eſſe cenſuali contractui.

In contractu enim cenſuali, etiam ſi cum pacto fiat de retrouendendo remanere non ſolet facultas repetendi pretium in eo, qui cenſum emit, ſed in vendente cenſum ſolet remanere facultas redimendi illum: Præterea, ſi pereat res, in qua cenſus eſt collocatus, perit cenſus emptori, neque venditor tenetur deinceps reſtituere pretium, neque item ſoluere penſiones cenſus.

Secundum argumentum, vt dilucidius ſoluatur, efflagitat explicetur, poſito quod in hoc Caſtellæ Regno lege publica cenſus cum pacto de retrouendendo taxatus eſt, ad rationem quatuordecim pro vno, quantum in eo æſtimari debeat pretium iuſtum cenſus realis irredimibilis. De † qua re nihil certum conſtitui poteſt, multúmque Doctores ea in re variant quibuſdam dicentibus iuſtum pretium irredimibilis cenſus eſſe duplum ad redimibilem, aut aliquid amplius, ita vt ſit ad rationem triginta pro vno, aliis aſſerentibus, debere eſſe maius ſolum in ſex qui altera ferè proportione, ita videlicet, vt ſi pretium redimibilis cenſus ſit ad rationem quatuordecim pro vno pretium irredimibilis ſit, ad rationem viginti pro vno iuxta ea, quæ ſupradicta ſunt de emptione aliarum rerum pacto de retrouendendo, ſi enim pretium irredimibilis cenſus eſſet ad rationem viginti vnum pro vno, excederet in ſexquialtera proportione pretium redimibilis cenſus ad rationem quatuordecim pro vno, quare ad rationem viginti pro vno ferè excedit in ſexquialtera proportione, aliis denique aſſerentibus pretium irredimibilis cenſus eo conſtitui debere maius, quo in ſolidioribus, ac vberioribus prædiis, aut iuribus collocaretur. 15.

Et quamuis nihil, quod vſu hac in parte ſit receptum, facilè in vnoquoque locu ſit improbandum, certè æquum mihi videtur vt quando ſolum emeretur cenſus perpetuus, ac irredimibilis pretium illius ſolum excederet pretium redimibilis in ſexquialtero, modò in vtroque cenſu æqua eſſet ſtabilitas, ac ſecuritas. Quando autem quis ita venderet prædium ſuum, vt transferret directum dominium illius in emptorem, venditórque maneret emphyteuta emptoris, cui non ſolum ſoluere deberet annuam penſionem, ſed etiam laudemium, ſi alienet prædium, ſubiiciendo ſe ſimul cæteris legibus emphyteutæ, tunc longè maius pretium deberet iudicari iuſtum, vt ad rationem triginta pro vno, quod in annuam penſionem quotannis eſſet ſoluendum, quare ſi proprietarius ius totum, quod in prædium & in emphyteutam habet, venderet alteri accipere iuſtè poſſet ad rationem triginta pro vno eorum, quæ ſoluuntur in penſionem.

Audio in hoc Caſtellæ Regno, quando cenſus eſt irredimibilis omnino, atque in re valde ſolida emi ad rationem triginta pro vno, eſto dominium directum in re, in qua collocatur, aut debetur, ad emptorem non tranſeat, neque id, vt dixi, eſt improbandum, quoniam propter raritatem, ac ſecuritatem eiuſmodi cenſuum, & emptorum copiam ita ad nonnulla æſtimantur.

Hoc ita † conſtituto, ad ſecundum argumentum negandum eſt, vt vendentem cenſum illo modo cum pacto de retrouendendo, defraudari, non ſolum dimidio iuſti pretij, ſed etiam in aliqua

parte pretij inſti cenſus enim cum pacto de retrouendendo totum id minus valet, quàm cenſus itidem ſimilis, propter grauamen pacti illius appoſiti in fauorem venditoris, vt ſupra dum de venditione cum pacto de retrouendendo erat ſermo circa res alias, quæ cum ſimili pacto venduntur, eſt explanatum.

Ad tertium neganda eſt minor. Ad primam vero
17. illios probationem, negandum † eſt extremum immediatum contractus cenſualis pecuniarij eſſe pecuniam ipſam quotannis ſoluendam. Eſt enim ius ad illam quotannis exigendam ac accipiendam cum obligatione alicuius prædij, aut rei alterius quæ cum immobilibus computetor, vt inde ſoluatur, quod proinde ius pendet à permanentia prædij, tanquam pars iuris totalis in id prædium, vt dictum eſt.

Quocirca, ſicut nullum eſt abſurdum, ex prædio aliquo iuſtè empto percipi temporis ſucceſſu per partes fructus plures in valore, quàm fuerit pretium datum pro prædio: ſic nullum eſt abſurdum, ſi ex illo cenſus iure in eo prædio ſucceſſu temporis percipiantur tot penſiones, quæ in valore exuperent pretium, pro eo datum.

Ad ſecundam verò dicendum eſt, vendi ius, vt pecunia quotannis ſoluatur: ius autem illud, nihil impediente, quod ens rationis in ſe ſit, valere pretium illud, non quidem ratione ſui entitatiuè, ſed ratione pecuniæ quotannis accipiendæ, ad quam eſt ius: rerum enim valor non attenditur penes entitates, ſed penes vtilitates, & commoditates, quas afferunt, vt *diſput.* 138. explanatum eſt.

Ad quartum concesſa maiori, neganda minor.
18. Ad † probationem verò dicendum eſt, neque penſiones ipſas, vt ſunt in potentia prædij, in quo cenſus eſt collocatus, ac dependentes à prædij permanentia, neque item ius ad eas percipiendas, vt pendens eſt ab eodem prædio, maioris eſſe valoris, quam id pretium, quo emuntur, nihil impediente, quod fieri poſſit, vt temporis ſucceſſu penſiones in maiori quantitate ſint perceptę, quàm fuerit pretium datum, perſeuerante ſorte integra, aut perſeuerante iure integro ad penſiones deinceps percipiendas.

Sicut etiam fructus ſucceſſiuè ex prædio aliquo percipiendi, vt ſunt in potentia prædij dependenteſque à conſiſtentia illius non plus valent, quàm pretium iuſtum dari conſuetum pro eo prædio nihil impediente, quod temporis ſucceſſu poſſint eſſe percepti in minori quantitate, ac valore, quàm fuerit pretium datum pro prædio, & quod prædium maneat deinceps æquè potens ad fructus abſque termino aliquo producendos. Quare ſicut quod fructus prædij alicuius percipi in infinitum poſſint, non infert valorem eorum infinitum, vt in potentia ſunt prædij, neque item infert valorem prædij infinitum, vt potens eſt illos producere, ita quod penſiones cenſus percipi in infinitum poſſint, non infert infinitum earum valorem, vt ſunt virtute, ac potentia in cenſu, neque item infert valorem infinitum cenſus in ſe, vt pendens eſt à prædio, in quo eſt collocatus.

Quo fit, vt in cenſu reali nullam vim habeat argumentum propoſitum. Quam autem habeat in perſonali diſput. ſequenti dicetur. Admonent verò Ioannes Medina *qu. 2. citatâ*, & alij, non eſſe legitimam regulam ad iudicandum, an pretium datum pro cenſu ſit iuſtum, quod eodem pretio emi poſſit prædium, quod, deductis expenſis, tantum quotannis reddat, quanta eſt penſio cenſus. Prædia enim non reddit fructus iuxta ipſorum valorem. Ea quippe domus quæ iuſtè emitur mille aureis, aliquando non reddit penſionem triginta aureorum, & tamen alicubi vinea, quæ iuſtè emitur mille aureis, iuſtè locatur quinquaginta. Quo fit, vt ſicut ad iudicandum iuſtum pretium aliarum rerum, ſtandum eſt communi cuiuſque regionis conſuetudini, ita ad iudicandum, an pretium cenſus iuſtum in vnaquaque regione ſit attendendum ad communem conſuetudinem, qua in ea cenſus emi, & vendi conſueuerunt; modò tamen non ſuperueniat lex humana, quæ pretium taxet: nam tunc, niſi de illius iniquitate apertè conſtaret, illi eſſet ſtandum.

Ad quintum neganda eſt maior, cùm enim homines non adeo de ſucceſſoribus curent, præſertim ſi valdè diſtantes ſint, vt de ſeipſis, præterea cum penſiones præſentes magis æſtimentur, quàm quæ poſt longiſſimum tempus ſunt futuræ, tum etiam quod eis de proximo frui, ac negotiari non poſſint, tum denique alijs de cauſis, vtique ius ad penſiones in infinitum, paulò plus valebit, quàm ius ad penſiones ad centum annos. Quo fit, vt in taxando pretio iuſto pro iure ad penſiones in infinitum ſine pacto de retrouendendo, locum habeat communis æſtimatio ſicut etiam in taxando pretio iuſto prædiorum, quæ fructus in perpetuum afferre poſſunt, eadem communis æſtimatio locum habet.

Ad ſextum dicendum eſt, ea † omnia, quæ in 19.
argumento mala, atque abſurda, reputantur, non minus immò plus, ex eo ſequi, quod prædia emi iuſto pretio poſſint ex iis, qui pecunia indigent. Qui enim pluribus abundant prædiis, viuere æquè poſſunt in otio, ſudore, ac labore aliorum, ea illis locando atque illi in otio viuunt, qui multos habent cenſus emptos.

Hi etiam, qui prædia vendunt, facilius ad paupertatem rediguntur, quàm qui cenſus in eis vendunt præſertim ſi redimibiles ſint. Quare ſicut ob hæc non ſequitur, emptionem prædiorum iuſto pretio illicitam eſſe, ita nec ſequitur, illicitam eſſe cenſuum emptionem.

Cætera, quæ de Cenſu redimibili dici in hac diſputatione poterant, commodius dicentur exponendo inferius Bullam Pij V.

Cenſus ad certum annorum numerum tàm realis, quàm perſonalis, an licitus ſit.

DISPVTATIO CCCLXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus ad certum numerum annorum minori pretio, an licitus, & quando*, cum num. ſeq. *per totum.*
3 *Cenſus realis perpetuus pro minori pretio, quàm latitudo penſionum licitus.*
4 *Cenſus perſonalis ſi pereat cum perſona, & bonis ſoluentis, quomodo pereat etiam emptori.*
5 *Pretium rei ex quibus iudicandum.*

QVoniam ex iis, quæ de Cenſu ad centum annorum numerum dicemus, ſumenda argumenta ſunt ad probandum, cenſum perpetuum perſonalem illicitum eſſe, idcirco,

antequam

antequam examinemus hoc ſecundum, expen-
1. dendum eſt, num † cenſus ad certum numerum annorum, vt ad decem, viginti, aut triginta annos licitus minori pretio ſit, quàm ſit quantitas latitudinis totæ penſionum, quæ ex eo ſoluendæ
Quæſt. ſunt, verbi gratia, ematur ne licitè annua penſio viginti aureorum ad decem annos, minori pretio, quàm ducentis aureis, puta centum octoginta, aut centum nonaginta, idque non interueniente lucro ceſſante, aut damno emergente, ex parte emptoris, neque exiſtentes iuſto timore probabilitatéve, penſiones malè eſſe ſoluendas.

Conradus *de contractibus q.*80. affirmat, de rigore ſcolaſtico poſſe licitè emi tametſi ſubiungat, contractum habere ſpeciem mali diſſuadendúmque eſſe tanquam fiat. Ad eandem ſententiam accedit Couarr. 3. *var. reſol. c.* 7. *num.* 4. ſubiungens, omnino prohibendum, explodendúmque eſſe eum contractum à Republica. In eadem ſententia eſt Nauarr. *in comment. cap.* 1. 14. *q.* 3. *num.* 71. Id ſuadet Conradus.

Primò quoniam, ſi is contractus eſſet iniuſtus, ſequeretur plus valere cenſum temporalem, quàm perpetuum æqualis penſionis non solùm redimibilem, ſed etiam irredimibilem, maiorique pretio eſſe emendum, vt iuſtè ematur, quod tamen conſtat eſſe falſum. Sequela probatur, quoniam demus iuſtum pretium cenſus perpetui irredimibilis eſſe ad rationem triginta pro vno. Tunc, ſi cenſus ad certum annorum numerum non poſſet iuſtè emi minori pretio, quàm ſit quantitas totius latitudinis penſionum, quæ ex eo percipiuntur, vtique cenſus ad triginta quatuor annos, non poſſe iuſtè emi ad rationem triginta pro vno, ſed inſuper addendus eſſet valor quatuor penſionum, quæ vltra recipientur.

Secundò, quoniam, ad commoditatem, atque vſum humanum, plus valent centum aurei in promptu, atque præſentes, quàm centum ſoluendi per partes ad decem, aut triginta annos: ergo centum aurei, ſoluendi per annuas penſiones, iuſtè emuntur minori pretio ſtatim ſoluto, quàm ſit quantitas centum aureorum.

Tertiò, quoniam in aliis cenſibus valor eorum non æſtimatur ſecundum quantitatem percipiendarum penſionum: alioqoin qui cenſum emit, recipere non poſſet plures penſiones, quàm quæ pretium datum æquarent, quòd tamen conſtat eſſe falſum: fit ergo, vt neque in cenſu ad certum annorum numerum, valor cenſus æſtimari debeat ad æqualitatem cum percipiendarum penſionum quantitate.

In contrarium ſententia eſt Gabr. *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 12. *concl.* 3. Cenſum videlicet ad certum annorum numerum, non poſſe iuſtè emi pretio minori, quàm ſit latitudo collectionis penſionum, niſi ratione periculi, cui cenſus ſubiaceat aut ratione alterius ſimilis rei quæ valeat decrementum illud in pretio: in eandem ſententiam ſunt, Ioann. Medin. *de vſur. q.* 3. *de Cenſibus, &* Sotus 6. *de iuſt. qu.* 5. *art.* 2. ad ſecundum: tametſi hi duo autores aliquantulum trepident propter argumenta Conradi, maximè propter primum.

Illud admonuerim, tam hos autores, quàm Conradum, & Couar. indiſtinctè loqui de cenſu ad certum numerum annorum ſiue perſonalis ſit, ſiue realis, eandem de vtroque exiſtimantes eſſe rationem. Vtrúmque etiam improbat Panorm. *in ſuis qq. quæſt.* 5. *col. penul.* Nauarr. verò, & alij qui negant licitum eſſe cenſum perſonalem perpetuum longè magis negare debebant, licitum eſſe eundem cenſum ad certum annorum numerum minori pretio, quàm ſit latitudo penſionum, vt tamen dictum eſt, Nauarr. licitum eum eſſe conceditur.

Noſtra † verò prima concluſio eſt. Illicitus, atque iniuſtus eſt Cenſus perſonalis, ad certum annorum numerum pretio minori, quàm ſit latitudo quantitatis penſionum, niſi adſit lucrum ceſſans, aut damnum emergens, vel cenſus periculo ſolutionis ſubiaceat, vel ex alio ſimili capite iuſtè minuatur de pretio. 2.

Neque tunc poteſt iuſtè plus minui quàm mereatur caput, ex quo minuitur. Neque item minui poteſt ratione lucri ceſſantis, aut damni emergentis, vel etiam ratione periculi; niſi deducendo id in pactum, hoc eſt, exprimendo, quod ea de cauſa minuatur de pretio alioquin iuſto, aut niſi intelligatur, vendentem cenſum ea de re eſſe contentum.

Concluſio hæc quoad limitationes omnes, quibus arctata eſt liquet ex dictis *diſputat.* 361. & aliàs ſæpè *in materia de vſura, & de emptione, & venditione.* Quoad id verò, quod præcipuè controuertitur, & de quo eſt modò controuerſia, quamuis ſatis perſpicua etiam ſit ex dictis eadem diſputatione, vbi efficaciter oſtendimus, ius & obligationem perſonalem ad rem aliquam in futurum ſoluendam, non minus valere, quàm res ipſa tempore, quo ſoluetur valeat, eáque de cauſa obligationem reſtituendi conſurgere, ſi minori pretio ematur. Probari etiam poteſt.

Primò, quoniam ſi emptio iuris percipiendi viginti aureos ſingulis annis vſque ad decem iuſtè fieret centum octoginta, aut centum nonaginta aureis, licitus etiam eſſet hic contractus, accipe nunc centum octoginta, aut centum nonaginta aureos, & in fine decennij reſtitues mihi ducentos ſimul conſequens autem continet apertam vſuram, ergo, & antecedens.

Sequela manifeſta eſt. Tum qui ad rationem mutui, atque vſuræ ex illo, nihil refert quod mutuatario iniungatur ſolutionem mutui cum incremento fieri ſimul, aut ſucceſſiuè per partes. Tum etiam quoniam in eo, quod annuæ penſiones ſolùm concedantur ſimul in fine decennij gratia eſt, quæ mutuatio fit non gratiamen; quandoquidem illi quaſi mutuo conceduntur vſque ad finem decennij: ergo, ſi in conſequenti vſura cernitur, etiam cernetur in antecedente. Idem argumentum confici poteſt, ſi cenſus ematur ad viginti triginta, aut quadraginta annos, pretio minori, quàm ſit latitudo omnium penſionum. Atque ex eodem argumento conſtat quamuis, dum talis cenſus emitur, ius ematur ad annuas penſiones, interuenire tamen vſuram: quia virtute pretium datur pro mutuo, vt per partes reddatur cum incremento ratione expectationis ſolutionis. Non ſecus ac quando aliquid certo venditur maiori pretio, quàm res pecunia ſtatim numerata valeat, vſura interuenit, quia perinde eſt, ac ſi pretium quod ſoluendum erat ſtatim, relinqueretur mutuo emptori, vt in futurum cum incremento reſtitueretur. Secundò ſi quis, id quod ad ſummum valet centum octoginta pecunia ſtatim numerata, vendat credito ducentis ſoluendis per partes intra decennium, committit vſuram, vt ex ſe liquet, niſi contractus ex lucro ceſſante, aut ex alio ſimili capite, iuſtificetur: ergo pari ratione, ſi dent pecuniam, vt illam per partes cum eodem incremento recipiat, vſuram committet. Tertiò, ſi tibi idem ducentos aureos,

interimque dum illos non ſoluis, accipiam à re pignus reddens quotannis viginti aureos fructuum, qui computandi non ſint in ſortem contractus eſt vſurarius perceptiſque inde ducentis aureis decennio, debeo illis eſſe contentus pro toto debito, neque vlterius poſſum quicquam, vel fructuum, vel capitalis, accipere abſque vitio vſuræ, vt habetur *cap. 1. & 2. de vſur. cap. cum contra, & cap. ſignificaſti, de pign. & diſp.* 320. explanatum eſt, ſed perinde eſt deducere in pactum vt pro ducentis aureis mihi quotannis vſque ad decennium ſoluas viginti aureos, ac deducere in pactum, vt percipiam illos ex fructibus pignoris, ergo cenſus perſonalis pro minori pretio quàm ſit latitudo penſionum, illicitus eſt ac vſurarius.

3. Secunda concluſio. Sicut † licitus eſt Cenſus realis perpetuus pro minori pretio quàm ſit latitudo penſionum quæ percipi ſperantur; nihil impediente, quod res, in qua cenſus collocatur ſecuriſſima ſit, vt ingens ſylua ad paſtum, aut aliud ſimile, quoddam multum quotannis securè reddat: ita licitus ex natura rei eſt cenſus realis ad certum numerum annorum pro minori pretio, quàm ſit latitudo penſionum, quæ recipi ſperantur.

Si tamen Cenſus eſſet ad paucos annos, vt ad quinque, octo, aut decem, prohibendus eſſet ob pericula ea via palliandi vſuras, aut emendi eos cenſus multò minori pretio, quàm valeant: præſertim quando cenſus eſſet pecuniarius, in quo valor penſionum in indiuiſibili conſiſtit. Prior pars ex diſcretione, quod eſt inter cenſum realem ad certum numerum annorum, & cenſum perſonalem.

In cenſu enim perſonali immediatè emitur ius, & debitum perſonale ad penſiones materialiter ſumptas in futurum ſoluendas quod in valore æquatur quantitati penſionum, *vt hac, & diſput.* 361. oſtenſum eſt, in Cenſo verò reali emitur pars iuris in re, ſeu dominij pleniſſimi rei, dependenter ab ipſamet re: quare non emuntur penſiones, niſi vt ſunt in potentia rei, dependentérque ab ipſa re, ita quod periculum earum, vt ſic, ad emptorem cenſus ſpectat: eaque ratione minus valent, vt ſunt ſic in potentia, quam valeant in ſe tempore, quo percipiuntur. Sicut enim integrum rei dominium minus valet, quàm omnes fructus iam collecti, qui deductis expenſis, ex ea re in perpetuum ſperantur, & ſicut pars iuris ad percipiendam ex ea re in perpetuum certam annuam penſionem minus valet; quàm penſiones in ſe iam perceptæ; quæ tamen tempore emptionis percipi in futurum ſperantur, vt *diſput. præcedente*, comprobatum eſt: ita pars minor eius iuris, videlicet ad percipiendas ſolum penſiones ad certum annorum numerum, minus valet, quàm penſiones ipſæ in ſe, quæ ex ea re, dependentéſque ab illa, percipi ſperantur.

4. Dices. Sicut penſiones Cenſus realis pendent à periculo rei, in qua cenſus collocatur: ita † penſiones Cenſus perſonalis pendent à periculo perſonæ, in qua cenſus eſt collocatus, & bonorum illius: ſi enim pereat à perſona, in qua cenſus eſt collocatus, & ſimul pereant bona illius, perit etiam cenſus emptori. Primò reſpondetur, non ex eo ſolum cenſum realem minus valere, cæteris paribus, quàm perſonalem, quod penſiones cenſus realis pendeant à periculo rei ſed quod, vt ſunt in potentia illius, & vt dependentes ab illa ſunt percipiendæ, minus ſecundum communem æſtimationem valeant, quàm ipſemet in ſe. Secundò reſpondetur minus eſſe periculum penſionum, quando ſolum pendent à periculo unius rei, in qua cenſus eſt collocatus quàm quando pendent à perſona, & ab omnimoda de fructibus bonorum illius, quæ poſt mortem perſonæ obligata manent ad ſolutionem debitorum illius.

Adde in cenſu reali, ſi res, in qua cenſus eſt collocatus, caſu fortuito uno, aut pluribus annis fructus non ferat, non deberi eo anno, aut annis cenſum, quantum eſt ex natura contractus, niſi peculiare aliud pactum ei addatur, vt ex hactenus dictis de cenſu reali conſtat, diceturque infra explanando Bullam Pij V. huic autem periculo non ſubiacet cenſus perſonalis. Tertiò reſpondetur, debitum perſonale dependere à conſeruatione perſonæ, aut bonorum illius, nihil efficere ad hoc vt minus valeat debitum, quàm latitudo eius in ſe, quod debetur, niſi ſolum pro quantitate periculi ne eiuſmodi debitum pereat: alioquin licitè per mutuo peti aliquid poſſet vltra ſortem: quandoquidem mutui debitum à conſeruatione perſonæ, & bonorum debitoris pendet, vnde ſequeretur licitam eſſe vſuram quod eſt hæreticum.

Deinde eadem pars concluſionis probatur argumento primo, quo Conradi opinio eſt confirmata, quod in cenſu reali ad certum annorum numerum, comparatione cenſus realis perpetui, omnino conuincit vimque illius ſatis agnouerunt, ac confitentur Medina, Sotus, & Couar. *locis citatis*. Poſterior verò pars concluſionis ſatis ex ſe liquet, communiſque eſt inter Doctores.

Ad primum argumentum contrariæ opinionis dicendum eſt, ſufficienter probare inſtitutum de cenſu reali ad certum annorum numerum, vt dictum eſt: non verò de cenſu perſonali. Quoniam, vt *diſput. ſequent.* dicetur, nec cenſus perſonalis perpetuus licitus eſt pretio finito, niſi id iuſtificetur ex aliquo è capitibus, ex quibus cenſum perſonalem ad certum numerum annorum diximus iuſtificari poſſe pro minori pretio quàm ſit latitudo penſionum, quæ percipi ſperantur, argumentum autem ſupponit contrarium eſſe verum.

Ad ſecundum dicendum eſt, quamuis centum aureos præſentes plus valeant vtenti illis ad negotiandum, quàm totidem futuri; non tamen valere plus in ſe, neque item in ſe eſſe fructiferos: dans autem centum aureos in præſenti, vendere non poteſt ei, qui illos accipit, induſtriam, quam accipiens eſt appoſiturus, ac proinde, neque vendere illi poteſt fructum, ſeu lucrum, quod illis poteſt comparare, vt *diſput.* 304. & aliàs ſæpè dictum eſt.

Adde, pretium † rei iudicandum eſſe ex valore 5.
rei in ſe, non verò ex commoditate quam res ementi in particulari eſt allatura, vt in materia *de empt. & vend. viſum eſt.* Licitè tamen is, qui vendit, accipere poteſt, pretium, pro commoditate, quam res ſibi erat allatura, & qua ſe priuat, vt eam alteri tradat, modo tamen in gratiam accipientis ſe ea priuet, deducátque in pactum valorem commoditatis illius.

Atque ea de cauſa, ſi dans centum in præſenti, priuet ſe, idcirco lucro aliquo deducere in pactum poteſt tale lucrum ceſſans, aliquidque poteſt pro illo accipere. Quo loco obſerua, ſi Conradi argumentum illam vim haberet, probare etiam licitam eſſe vſuram. Quoniam plus valerent centum, quę mutuo dantur in præſenti, quàm totidem

ſoluenda

Digitized by Google

ſoluenda in futurum, eáque de cauſa licitè poſſet accipi pro mutuo aliquid vltra ſortem.

Ad tertium dicendum eſt antecedens eſſe verum de cenſu reali perpetuo, non verò de perſonali, vt dictum eſt, & diſputatione ſequente oſtendetur: quare conſequentia eius argumenti eſt optima ſi in conſequenti ſermo ſit de cenſu reali ad certum numerum annorum non verò ſi ſit ſermo de ſimili cenſu perſonali.

Licitanè ſit emptio Cenſus perſonalis peremptus.

DISPVTATIO CCCLXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Emptio Cenſus perſonalis perpetui, quomodo licita eum* n.6.7. & ſeq.
2 *Cenſus perſonalis poteſt licitè lege ſtatui, &* n.11.
3 *Decimæ, perſonales ſunt de iure, licèt de conſuetudine non ſoluantur, niſi in aliquibus locis.*
4 *Cenſus realis quando in aliquo prædio conſtituitur, ſimul reſultat obligatio merè perſonalis ad eum ſoluendum pro ſe, & ſucceſſoribus ſuis.*
5 *Perſona libera in pignus dari non poteſt, conſtituendo in illa ius reale, ita vt vendi, aut in ſeruitutem redigi ob debitum poſſit.*
6 *Cenſus merè perſonalis ex natura rei conſtitui poteſt ſuper perſonam.*
7 *Cenſus perſonalis perpetuus pro minori pretio quàm ſit quantitas penſionum ex quibus capitibus iuſtificari poſſit, vt ſit licitus.*
8 *Cenſu reali in aliquo prædio conſtituto, ad quos effectus poteſt adhiberi hypotheca aliorum bonorum.*
9 *Contractus mixtus ex cenſu reali, & perſonali, quis dicatur.*
10 *Cenſus venditio an iuſta ſit, quid attendendum.*
11 *Cenſus obligatio vna cum re expirat, ipſa re perempta.*
13 *Cenſus perſonalis quando emptori perire dicatur.*

1. SErmo eſt de Cenſu perpetuo, ſiue merè perſonalis ſit, ſiue adiunctam habeat hypothecam ad cenſus ſolutioniſque illius ſecuritatem, & ſiue redimibilis ſit, ſiue irredimibilis.

Partem † affirmantem etiam quando Cenſus eſt peconiarios, ac merè perſonalis amplectuntur Conrad. *de contract. q.* 74. 75. *&* 79. Ioan. Medin. *de vſur. quæſt.* 1. *de Cenſib.* Sotus *de iuſt. q.* 5. *art.* 1. *concl.* 4. Couarr. 3. *var. reſol. c.* 7. *num.* 5. Maior. *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 44. *in vltimis verbis quæſtionis*; Gabr. *ibidem, qu.* 12. *concl.* 1. *& quidem alij.* Immò ex Doctorib. qui à Nauarr. pro contraria ſententia afferuntur, multi non negant licitum eſſe cenſum perſonalem in ſenſu, io quo authores proximè citati licitum eſſe affirmant.

Authores quippè citati, non in eo ſenſu affirmant licitum eſſe, conſtituique poſſe in perſona, quaſi emptor cenſus compararet ius in re ſuper perſonam, quæ ceoſum vendit, eo modo quo emptor cenſus realis comparat ius in re, comparatione prædij, in quo is cenſus collocatur, quaſi deficientibus boois, vnde perſona, quæ cenſum perſonalem vendidit, annuam penſionem ſolnat, poſſit venditor redigere in ſeruitutem perſonam illam, aut eam cogere, vt pro valore annuæ penſionis ad tempus ſeruiat, ſed in eo ſeoſu arbitrantur poſſe licitè conſtitui in perſona, quod perſona pro pecunia quam in pretium accipiat, poſſit ſe obligare ad annuam penſionem eo modo quo qui rem aliquam credito emit, manet obligatus ad pretij ſolutionem, & quo alijs contractibus aſſueuerunt homines ſe obligare ad aliqua, ordo inde iure ad id, ad quod ſe obligant, io eo, cui ſe obligant, ratione cuius iuris competit creditoris perſonslis actio, non realis.

Quia verò eiuſmodi actiones, & obligatiooes tranſeunt, tàm actiuè, quàm paſſiuè, ad hæredes eo ipſo, quod hæreditatem adeunt; conſequena eſt, vt perſonalis cenſus ea ratione durare io perpetuum poſſit. Si tameo extingueretur perſons, quæ cenſum debet, nec relinqueret ſufficientia bona, eaque de cauſa nullus cum tanto onere eſſe vellet hæres illius, tunc eo ipſo expiraret cenſua ſolúmque ad eum manerent obligata, ſi quæ bona defunctus relinqueret, ſicut & ad reliqua eiuſdem defuncti debita.

Porrò ex iis, quos Naoarr. pro ſua ſententia citat. Paanor. *in ſuis qq. q.* 5. *col. pen. verſic aut quærimus, & verſ. ſeq.* apertè affirmat, licitum eſſe cenſum perſonalem perpetuum in cenſu proximè explicato, & fortè alij ex iis, quos Nauar. & Couar. pro eadem ſententia citant, id non negant, ſi attentè legantur.

Hi Doctores ſuam ſeotentiam probaot. Primò, quoniam homo capax eſt obligationis perſonalis in cenſu explicato, eo modo quo poteſt ſe obligare perſooaliter ad pretium pro re, quam creditor emit, & ad ſimilia alia, vt ex ſe eſt notiſſimum, & ſicut poteſt titulo donationis ſe eo modo ad ceoſum obligare, promittendo annuam penſionem in dotem orphanæ mulieris, aut in ſubſidium hoſpitalis atque ſicut is cui promittitur poteſt ios illud, titulo donationis comparatum, iuſto pretio veodere: ita is qui ſe obligauit, potuit à principio inducere in ſe obligationem illam pro pretio iuſto quod eſt vendere cenſum perſonalem.

Secundò, licitè perſonalis † cenſus poteſt lege 2. ſtatui. Lege quippe eccleſiaſtica decimæ, etiam perſonales, quas iura vocant, perſoluuntur, vt ex comparatis artificio, aut negotiatione, militia, & alijs rebus ſimilibus, *vt patet, c.* 10. 16. *q.* 1. *cap. Apoſtolica, c. non eſt, & cap. paſtoralis, de decim.* quæ con- 3. ſuetudo ex parte perſeuerat in aliquibus Eccleſiis. Immò famuli ex ſtipeodio, quod pro ſuo ſeruitio, quotannis accipiunt decimas in aliquibus Eccleſiis ſoluont, idque hodie ſeruatur in aliquibus oppidis huius Conchenſis Epiſcopatus. In lege etiam veteri perſonales decimæ ſolui videbantur, vt *Deuter.* 12. innuitur. Item 2. *Eſdra cap.* 10. fideles conſtituerunt annuum redditum tertiæ partis ſicli per ſingula capita ad miniſteria templi, qui erat cenſus perſonalis. Principes etiam ſæculares iuſta de cauſa inducere poſſunt perſonale tributum quotannis ſoluendum, quod erit perſonalis cenſus. Atque hunc cenſum aiunt Doct. Cæſarem Auguſtum induxiſſe, Lucæ 2. ergo pari ratione poterit quis vendere ſimilem cenſum perſonalem quotannis ſoluendum ex iis, quæ ſuis operibus, atque induſtria comparauerit, aut ex alijs bonis, quæ ad ipſum quoquomodo peruenerint. Couarr. & Sotus *locis citatis* idem vlterius confirmant. Quoniam, inquiunt, quando realis † cenſus in prædio aliquo deſignato conſtituitur; 4. ſimul reſultat obligatio merè perſonalis pro ſe, & ſucceſſoribus ſuis in perſona vendentis cenſum ad eum ſoluendum eſt omnino pereat res, in qua cenſus eſt collocatus: ergo potuit emptor

cenſus à principio emere ſolùm obligationem illam abſque obligatione reali prædij in quo cenſus fuit conſtitutus: cum ergo obligatio illa, ac ius ad ita exigendum à perſona annuum redditum, ſit cenſus perſonalis: conſequens eſt, vt perſonalis cenſus licitè emi, conſtituique poſſit.

Primum antecedens probant hi authores ex *extrauagantibus*. Martini V. & Calixti III. dum in eis dicitur vendentes cenſus reales ſuper aliqua prædia cum pacto de retrouendendo, nonquam cogi poſſe ad redimendum cenſum, etiamſi pereant prædia ſuper quæ cenſus erant collocati.

Hinc colligunt, deſtructis prædiis, in quibus cenſus erant collocati, adhuc remanere obligationem in perſonis, quæ cenſus vendiderunt, ad illos ſoluendos: alioquin opus non erat dici, cogi non poſſe ad redemptionem cenſuum, qui omninò iam eſſent extincti. Item, ſi deſtructis prædiis non remaneret obligatio ad ſoluendum cenſum, id explicaſſent extrauagantes illæ: ſicut explicarunt, non poſſe cogi venditorem cenſus ad illius redemptionem.

Hinc Sotus, & Couarr. cum Carolo Molinæo volunt, quando cenſus in aliquo prædio collocatur, prædium illud ſe habere ſolum, vt hypothecam ad cenſus ſecuritatem, ita quod cenſus à prædio non pendeat, ſed reſultet obligatio perſonalis in vendente cenſum ad illius ſolutionem deſtructo prædio, eſto id in contractu non exprimatur: modò tamen contrarium non exprimatur ac deducatur in pactum. Volunt tamen Couar. & alij, hypothecam hanc eſſe irregularem, & extraordinarium.

Quia verò ea omnia copioſè à nobis *diſp.* 383. relata; atque impugnata ſunt, opus non erit hoc loco plura adducere, ſolum admonuerim, Sotum *quæſtata art.* 2. ad primum aſſerere, obligationem perſonalem quæ ex cenſu reali in perſona eum vendentis reſultat ad cenſum ſoluendum, eſto prædium deſtruatur, non tranſire ad hæredes vendentis, eaque de cauſa cenſum expirare, ſi prædium poſt mortem vendentis cenſum pereat.

Non tamen video rationem cur, ſi ea obligatio perſonalis in perſona vendentis cenſum reſultauit, ad hæredes non tranſeat, ſicut tranſeunt cæteræ, quæ aliis contractua reſultant: quare parum ſibi ea in re conſtans Sotus, contrariúmque affirmant Couar. & alij, qui in eadem ſunt opinione.

Communior tamen Doctorum ſententia eſt, cenſum perſonalem illicitum eſſe, etiam ſi merè perſonalis non ſit, ſed ſubniaus hypothecæ ad ipſius ſecuritatem. Eam amplectuntur plurimi, quos referunt, ac ſequuntur. Nauar. *in com c.*1. 54.*qu.* 3.*num.*81 *in poſtrema editione*. Aluar. Valaſc. *de iure emphyt. q.* 32. *num.* 10. Greg. Lop. *l.* 28.*tit.*8. *part.* 5. Laſſar. *de decim. vendit. cap.* 10.*à num.* 15. & Gutier. 2.*de pract. qq. q.* 177.

Id verò probant. Primò, quoniam Martin. V. & Calixt. III. ſolùm approbant cenſus, qui collocantur in prædiis, aut aliis rebus fructiferis, ita quod eis pereuntibus pereat cenſus, neque venditor cenſus maneat deinceps ad eum obligatus: ergo illicitus eſt perſonalis cenſus.

Secundò, quoniam ciuili lege cautum eſt, vt
5. † perſona libera in pignus dari non poſſit, conſtituendo in illa ius reale, ita vt vendi ob debitum poſſit, aut in ſeruitutem redigi, aut cogi ea de cauſa ſeruire, quin potius, ſi quis liberam perſonam in pignus accipiat amitti debitum, ac incidit in alias pœnas pecuniarias, & corporis, vt conſtat, *l. ob æs alienum, iuncta authentica ſequenti. C. de action. & obligation. l. qui filios, C. quæ res pign. oblig. l. vlt. & eod. tit. & authent. vt null. iudicium, §. qui verò, iuncto capit.* 2. *de pignori.* ergo longè maiori cum ratione conſtitui non poterit cenſus in perſona libera.

Tertiò, de natura emptionis eſt, vt perfecto contractu, periculum rei emptæ ad emptorem ſpectent, vt *diſput.* 366. viſum eſt: ſi autem cenſus in perſona conſtituatur, & non in bonis aliquibus determinatis, periculum cenſus nunquam ad emptorem ſpectabit; quia ſemper perſona vendentis, atque hæredum ipſius, obligata manebit ad cenſus ſolutionem: ergo iniqua eſt emptio cenſus perſonalis, vtpotè cum emptionis natura repugnans.

Quid de hac re ſentiam, paucis explanabo.
In primis † cenſeo, dubitandum non eſſe, hominem capacem eſſe cenſus omnino perſonalis, atque adeo cenſum merè perſonalem ex natura ipſa rei conſtitui poſſe ſuper perſonam, ita quod ad eum cenſum ſola perſonalis actio competat. Quod ſi ita ex natura rei conſtitui poteſt conſtitui etiam poterit ſubniaus hypothecæ quorundam aut omnium bonorum eiuſdem perſonæ, aut alterius. Atque hoc ſufficienter probant argumenta propriori ſententia propoſita. 6.

Quod verò difficultatem continet, eſt, an licitè emi poſſit minori pretio, quàm ſit latitudo penſionum omnium, quæ ex illo percipi ſperantur, & ad quas ius eo comparatur, quando non interuenit lucrum ceſſans, aut damnum emergens, ementis cenſum, neque periculum timetur, quod penſiones non ſoluantur ſine ſumptibus, & difficultatibus, neque aliud ſimile, vnde licitè minui poſſet de pretio alioquin iuſto; quemadmodum cenſus realis, nullo eorum capitum interueniente, licitè emitur minori pretio, quàm ſit latitudo penſionum, quæ ex ipſo percipiendæ ſperantur, vt duabus diſputationibus præcedentibus oſtenſum eſt. Ac ſanè mihi nullam difficultatem ingerunt rationes pro opinione poſteriori adductæ, quæ, vt videbimus, minimo negotio ſoluuntur.

Quod autem difficultatem mihi facit, eſt, emptione perſonalis cenſus non aliud emi, quàm perſonale debitum ſoluendi aliquid ſucceſſiuè in futurum, & perſonale ius ad id exigendum, ac recipiendum, vt autem *diſput.* 366. *ac diſputatione præcedente* oſtenſum eſt, debitum perſonalem in futurorum, iuſve ad illud recipiendum, non minus valet, ſi nullum timeatur periculum, quàm res ipſa in ſe; quæ debetur, vt ius ad recipiendum hinc ad annum, vel ad duos, aut tres, vel plures annos quinquaginta, valet quinquaginta: quare ſicut cenſus perſonalis recipiendi ad paucos annos certam annuam penſionem, non poteſt emi iuſtè minori pretio, quàm ſit latitudo omnium penſionum, vt diſputatione præcedente ſatis dilucidè oſtendimus ita perſonalis cenſus perpetuus, ſiue is redimibilis, ſiue irredimibilis, ſit, nunquam iuſte emi poterit pretio finito, eo quod ſemper eo minus debitum perſonale ematur, quàm ſit pretium, quod pro eo datur: quæ tamen non habent ſimiliter locum in cenſu reali, vt duabus diſputationibus præcedentibus explanatum, comprobatúmque eſt.

Cùm autem hoc ſit præcipuum fundamentum, vnde cenſus perſonalis condemnandus ſit tanquam illicitus, & vſurarius, ſiue perpetuus ſit ſiue ad certum numerum annorum, pro minori pretio, quàm ſit latitudo penſionum, Nauar. verò,

vt

vt diſput. 361. viſum eſt, affirmet debitum in futurum licitè emi poſſe minori pretio ſtatim ſoluto, quàm ſit quantitas debiti, idque eſto nullum inde lucrum ementi ceſſet, aut damnum emergat, & eſto nullum periculum, aut moleſtia, in ſolutione timeatur, ſanè non video qua ratione defendere valeat, cenſum merè perſonalem, etiam ad certum numerum annorum, pro minori pretio, quàm ſit latitudo penſionum, illicitum, iniuſtúmque eſſe, aut qua ratione ſibi ipſi conſtat.

Hanc ergo ſtatuamus concluſionem. Cenſus † perſonalis perpetuus pro minori pretio, quàm ſit quantitas penſionum, quæ in infinitum percipi ſperantur, non ex aliis capitibus iuſtificari poteſt, quàm ex iis, ex quibus diſputatione præcedente dictum eſt, iuſtificari poſſe ſimilem perſonalem cenſum ad certum numerum annorum. Nempe ex periculis, quibus penſiones in infinitum recipiendæ ſubiacent, ex lucro ementi ceſſante, aut damno emergente, & ex aliis ſimilibus eo addito, quod is, qui cenſum emit, non eſt potiturus illis in infinitum ſed ſucceſſores in bonis ipſius. Quare eiuſmodi perſonalis cenſus perpetuus, quantum eſt ex ſe, & ea pretio etiam cum hypothecis, quibus ad ſecuritatem emi conſueuit, ex natura rei mihi videtur iniuſtus, ac vſurarius, eaque de cauſa nunquam antea definitus iuſtus à Summis Pontificibus, immo merito hodie à Pio V. in Bulla de creandis cenſibus prohibitus. Tales tamen interuenire poſſent circunſtantiæ, vt propter illas quantum eſt ex natura rei reddi poſſet licitus.

Si enim quis emere vellet poſſeſſiones, quæ in perpetuum ei parerent annuos reditus æquè ſecuros, aut emere vellet cenſum realem perpetuum in magnam, ac ſecuram poſſeſſionem alterius, atque alius ab eo peteret, vt potius in gratiam ipſius ab eo emeret annuum cenſum perſonalem ſimiliter perpetuum, credo tunc ex natura rei licitè id ex capite lucri ceſſantis poſſe fieri: quoniam tantundem ipſi valerent poſſeſſiones ac cenſus realis, quæ emere volebat, & tantundem, ac tàm securè, illi quotannis redderent, quantùm ex eo cenſu perſonali ſperat: vnuſquiſque autem licitè poteſt alteri vendere commoditatem ſuam, quam in eiuſdem gratiam amittit, emendo ab illo propter eam commoditatem, quam amittit rem minori pretio, quàm alioquin ipſe valeat, vt ex dictis in materia de emptione & venditione liquet.

Item tantum eſſe poſſet pretium finitum pro cenſu perſonali perpetuo, vt habita ratione lucri ex eo ceſſantis quod æqualis quantitas longiſſimo tempore non perueniet ex penſionibus ad manus ementis, qua in diſcurſu temporis veriſimiliter empturus erat prædia, aut negotiaturus, ſi eum cenſum non emiſſet tantúmque extenuari poteſt valor penſionum, quæ ex eodem cenſu poſt longiſſimum tempus ſperantur tum quod illius non potietur, emptor cenſus, ſed ſucceſſores remoti ipſius, tum etiam quod tempore longiſſimo multis ſubiacent periculis, vt emptio perpetui cenſus perſonalis iuſta eſſet pretio finito, attenta conditione ementis cenſum, attentis cæteris circunſtantiis concurrentibus.

Verum tamen tunc dico, licitum quoque eſſe mutuum æqualis quantitatis pecuniæ ſoluendæ per partes in futurum cum toto eo exceſſu quoniam exceſſus ille, ſyncategorematice infinitus, iuſtè acciperetur tunc pro lucro ex eo ceſſante, quod pecunia illa mutuo eo modo daretur, & pro periculis, quibus ſubiaceret ſoluenda ita per partes in infinitum. Quia tamen perſonales cenſus non ſolent ita iuſtificari, inie optimo eorum emptio prohibita, irrita quæ facta à Pio V. vſurariúſque eſt pronunciatus is contractus. Atque, vt ſummatim dicam, non ſecus iudicandum eſt de emptione cenſus perſonalis quàm ſi pretium mutuo daretur, ſoluendùm eo modo per partes quo in cenſu ſoluitur.

Præcipuum, quod in hac concluſione aſſeritur, eiſdem ferè rationibus probari poteſt, quibus ſimilis concluſio de cenſu perſonali ad certum numerum annorum diſputatione præcedente probata eſt. Primò, quoniam reuera, quod eo cenſu emitur eſt ius, ac debitum perſonale ad certam pecuniæ, aut fructuum quantitatem ſucceſſiuè in futurum ſoluendam debitum autem perſonale ſoluendum in futurum tantum valet, quantum res ipſa tempore, quo eſt ſoluenda, niſi ex periculis, lucro ceſſante, aut ex alio ſimili capite minuatur illius valor, vt *diſp.* 361. probatum eſt. Secundò quoniam ſi licitus eſſet cenſus perſonalis perpetuus ad rationem triginta pro vno, licitus etiam eſſet hic contractus, accipe mutuo triginta ea lege, vt in fine triginta annorum ea mihi integra restituas, & inſuper tenearis mihi ſoluere in perpetuum vnum quotannis in quo tamen manifeſtè cernitur vſura, niſi ex capite lucri ceſſantis aut ex alio, contractus excuſetur. Sequela probatur, quoniam ad rationem mutui nihil refert, quod triginta, quæ nunc dantur ſoluenda iniungantur per partes vſque ad triginta annos, aut quod iniungantur ſoluenda ſimul in fine triginta annorum. Et quoniam gratia in ea fit, quod penſiones, quæ ſingulis annis erant ſoluendæ, ſolui concedantur in fine triginta annorum.

Tertiò quoniam ſi cenſus, de quo diſputamus, licitus eſſet, licitum quoque eſſet vendere credito, quod valet ſolum triginta pecunia numerata, pro triginta ſoluendis hinc ad triginta annos, & inſuper pro vno ſoluendo deinceps in perpetuum, vt diſput. præcedente in perſonali cenſu ad certum numerum annorum fuſius deductum eſt: Item quoniam nefas eſt, pro triginta datis accipere plures fructus ex pignore intra triginta, aut quadraginta annos, quàm qui adæquent valorem triginta: ergo nefas eſt paciſci; vt plures ſoluantur penſiones, quam quæ in valore adæquent triginta, vt ibidem latius deductum eſt. Quartò, quoniam, ſi licitus eſſet cenſus perſonalis perpetuus, ſequeretur, vel eſſe licitum cenſum perſonalem ad certum annorum numerum pro minori pretio, quàm ſit quantitas penſionum, quæ ex illo percipientur, vel æqualiter, immo plus valere cenſum perſonalem ad certum numerum annorum, quàm perſonalem cenſum perpetuum æqualis penſionis; vt euidenter demonſtrat primum argumentum pro opinione Conradi diſputatione præcedente propoſitum, quod merito tantopere Medinam, ac Sotum mouit ad trepidandum, ac licita eſſet emptio cenſus perſonalis ad certum numerum annorum pro minori pretio, quàm eſſet quantitas penſionum, & quod Conradum, & *Couarr.* aſſerere coegit, licitam in rigore, atque ex natura rei eſſe, poſita eorundem autorum ſententia, quod perſonalis cenſus perpetuus licitus eſſet: cum ergo oſtenſum ſit, illicitam eſſe eam cenſus perſonalis ad certum numerum annorum emptionem, conſequens profecto eſt, vt concedendum etiam ſit illicitam eſſe emptionem perſonalis cenſus perpetui pro finito pretio eo modo, quo fieri conſueuit. Fauent præterea huic noſtræ ſententiæ ex-

trauagantes Martini V. & Calixti III. Quamuis enim in illis non definiatur, illicitum eſſe cenſum perſonalem perpetuum, niſi tamen cenſum perpetuum collocari in poſſeſſione aliqua ſeu prædio, quo pereunte, cenſus emptori periret, faceret maximè ad eum iuſtificandum, ſed æquè iuſtus eſſet cenſus perſonalis perpetuus, certè non tam accuratè in illis extrauagantibus fieret mentio, cenſum, de quo erat illa controuerſia, collocari in certo prædio, neque ſapientiſſimi illi Pontifices adeò conditioni illi inſiſterent. Extrauagans autem Pij V. noſtram ſententiam apertè ſtatuit, pronuncians cenſus omnes perſonales fœnerationes, ac nullos, deinceps eſſe habendos: propter illoſque appoſuiſſe videtur verba illa initio illius extrauagantis. *Cùm onus Apoſtolicæ ſeruitutis obeuntes, cognouerimus innumeros celebratos fuiſſe, & in dies celebrari Cenſuum contractus, qui nedum non continentur intra limites à noſtris anteceſſoribus eiſdem contractibus ſtatutos, verum etiam, quod deterius eſt, contrariis omnino pactionibus propter ardentem auaritiæ ſtimulum, legum etiam diuinarum manifeſtum contemptum præſeferunt, &c.*

Illud obſerua, etiam hodie in locis, in quibus
8. Bulla Pij V. ſit recepta, conſtituto † cenſu reali in aliquo prædio, aut prædiis determinatis, poſſe adhiberi hypotheca aliorum bonorum, ad duos effectus. Vnus eſt, quod prædium, in quo cenſus eſt collocatus, euincatur vel dum eſt in poteſtate venditoris cenſus, vel poſtquam tranſierit ad alium poſſeſſorem, venditor ſoluat intereſſe, hoc eſt, valorem cenſus, & intereſſe, lucri ceſſantis, ac damni ſequuta: Ita Nauar. *in comment. cap.* 1. 14. *quæſt.* 3. *num.* 77. Alter, quod, interim dum cenſus non fuerit extinctus, ſaltem deſtructo prædio, in quo ſit collocatus, penſio ſoluatur.

Cùm autem prædium ipſum, in quo cenſus eſt collocatus, ſufficiens hypotheca ſi ob ſolam penſionem ſoluendam, ſanè ſuperflua eſt quæcunque alia ad hunc ſecundum effectum.

9. Illud deinde obſerua, ſi in emptione † cenſus realis in aliquo prædio deducatur ſimul in pactum, quod prædio deſtructo, venditor cenſus teneatur adhuc ad ſolutionem penſionis, tunc contractus erit mixtus ex cenſu reali, & perſonali, aut potius ex contractu realis cenſus, & ex contractu aſſecurationis. Quatenus autem is contractus eſſet cenſus realis, onus cenſus tranſire in tertium poſſeſſorem vna cum re, in qua collocatus eſt cenſus, illúmque ſolum poſſet cogere dominus cenſus ad ſolutionem penſionum, interim dum prædium integrum perſeuerat, atque ad recognoſcendum cenſum.

Quatenus verò in eo contractu admiſceretur illa alia perſonalis obligatio aſſecurationis cenſus in euentu, quod deſtrueretur prædium, poſſet, deſtructo prædio, cogere venditorem cenſus, hæredéſque illius vt ſoluerent penſionem, & non in alio euentu: atque huic oneri ſubiectæ eſſent hypothecæ, ſi quæ, vltra prædium, datæ fuiſſent à venditore cenſus in aſſecurationem contractus. Semper autem conſulendæ eſſent clauſulæ appoſitæ in contractu, vt ex eis intelligatur, quantum onus ſuper ſe induxerit venditor cenſus, vltra cenſum realem, neque plus ex illis cenſendus eſt obligatus, quàm illæ ſonant.

10. Vt verò intelligatur, an † contractus cum eo onere ex natura rei ſit iuſtus, attendendum eſt, vtrum pretium pro cenſu datum commenſuratum ſit cum cenſu ipſo reali præciſè ſpectato, & cum eo aſſecurationis onere. Hodie verò, vbi Bulla Pij V. ea in parte recepta erit, nullæ ſunt eiuſmodi omnes clauſulæ, quin potius contractus præſumptione iuris, & de iure, vſurarius cenſetur, ſi poſt eam bullam ſit eo modo celebratus. Quod ſi contractus celebratus eſſet cum onere, quod in quocunque euentu, etiam perſeuerante integro prædio, in quo cenſus eſt collocatus, venditor cenſus ad ſolutionem penſionum teneretur, tunc contractus eſſet mixtus ex cenſu reali, & perſonali ſimul, ac proinde, quatenus cenſum perſonalem haberet admixtum, cogere emptor cenſus indifferenter poſſet ad ſoluendas penſiones, tum cenſus venditorem, & hæredes illius, tum etiam tertium poſſeſſorem, vt Couarr. Carolus Molinæus & Sotus dicebant. Hæc tamen hodie non haberent locum vbi Bulla Pij V. recepta fuerit. Vbi verò recepta non fuerit, videndum eſt vtrum pretium pro illo cenſu reali datum, æquale ſit comparatione, tum cenſus realis, tum etiam oneris illius perſonalis ſimul impoſiti venditori cenſus. Quod ſi æquale prudentis arbitrio comperiatur, non videtur damnandus contractus ex natura rei: eo quod principaliter ſit cenſus realis, cum ſubſidio illius alterius oneris, in maiorem ſecuritatem ementis: quod ſanè ſubſidium, cùm non ſit, vt venditor de ſuo teneatur ſoluere penſiones vltra reditus prædij, eueniétque rarò, vt de ſuo inſuper illas ſoluat, modico pretio erit æſtimabile, ac proinde contractus cum eo onere poterit ex natura rei eſſe iuſtus. Authores proximè citati arbitrati ſunt, contractus omnes cenſus realis cenſeri emi, ac vendi cum eo onere, eſto id non exprimatur in contractu, modò tamen contrarium expreſsè non ſtatuatur. Id tamen falſum eſt, ac liberè, ſine vllo ſolido fundamento, affirmatum: quippe contrarium ex ſe habeat contractus cenſus realis, vt hac, & diſputationibus præcedentibus explanatum, comprobatúmque eſt, affirmátque communis Doctorum ſententia.

Ex hactenus dictis intelligetur facilè, immeritò Sotum vbi ſupra arguere Ioann. Medinam inconſtantiæ, quod, cum *quæſtione* 1. *de cenſibus* aſſeruerit, cenſum conſtitui non poſſe, niſi in re fructifera, cuius fructus annuam excedant penſionem, aſſeruerit poſtea, licitum eſſe cenſum perſonalem. Si enim ait Sotus, licitus eſt cenſus merè perſonalis, licitè etiam conſtitui poterit cenſus in re, cuius fructus non attingant valorem annuæ penſionis, manente in venditore cenſus obligatione ad reliquum annuæ penſionis. Dicendum tamen eſt, Medinam ſolum negare, conſtitui poſſe cenſum merè realem in re infructifera, aut cuius fructus minores ſint, quàm penſio ſoluenda. Confitetur tamen, poſſe in ea re conſtitui cenſum mixtum ex reali, & perſonali, vt illa eadem quæſtione pollicetur ſe explanaturum poſtea, téque ipſa explanauit in fine quæſtionis vltimæ de Cenſibus.

Supereſt vt reſpondeamus ad argumenta vtriuſque opinionis ſupra propoſitæ, quatenus cum noſtra pugnare videri alicui poterunt.

Ad primum, & ſecundum pro opinione Conradi, & aliorum, dicendum eſt, probare quidem hominem capacem eſſe obligationis cenſus perſonalis: non verò probare, iuſtè poſſe emi perſonalem cenſum perpetuum pro pretio finito, niſi contractus ex aliquo è capitibus explicatis licitus reddatur, contra id, quod ex ſua natura habet.

Ad tertium Couarr. & Soti, negandum eſt antecedens, vt ex dictis hac, & duabus præcedentibus

bus diſputationibus iunctis iis quæ *diſput.* 383.
dicta ſunt ſatis liquet. Ad probationem dicen-
dum eſt, verba illa haberi in narratione ante de-
finitionem, appoſitáque eſſe tanquam alleuiantia
onus ex parte venditorum cenſus, atque iuſtifi-
catiua contractus, in eóque cenſu dictum eſſe,
vendentem cenſum realem non poſſe cogi il-
lum redimere, etiam deſtructa re, in qua eſt col-
locatus, quoniam ea deſtructa, perit cenſus, ex-
pirátque obligatio, quæ antea erat quare ex illis
verbis ſequitur contrarium eius, quod Couarruu.
11. & Sotus inferunt. Ex ipſis † verò extrauagan-
tibus ſatis perſpicuum eſt, pereunte re, in qua
cenſus realis eſt collocatus, non remanere obli-
gationem ad ſoluendum cenſum, idémque dilu-
cidius definiuit poſtea Pius V. Cùm verò cen-
ſus, de quibus ſermo eſt, in illis extrauaganti-
bus in Germania celebrarentur, vt ex eiſdem ex-
trauagantibus conſtet, ſanè, ſi tales eſſent, quales
Sotus, Couarru. & Carolus Molineus, eſſe affir-
mant, id non latuiſſet Conradum Germanum: qui
tamen, tanquam rem à nemine in dubium vo-
catam, affirmat, eos cum re, in qua ſunt collocati,
expirare.

Ad primum verò Nauarri, & aliorum, dicen-
dum eſt nullam vim habere. Quoniam licèt in
illis extrauagantibus non approbentur cenſus
perſonales, neque etiam illis reprobantur.

Ad ſecundum dicendum eſt, ſolum probare, ex
12. † diſputatione iuris humani non poſſe ita con-
ſtitui cenſum in perſona libera, quaſi cenſum
comparet ius in re perſona libera, vt poſſit illam
vendere aut in ſeruitutem redigere pro ſolutio-
ne cenſus, & quaſi cenſus ſit realis, eo modo col-
locatus in perſona, quo in perſona mancipij com-
parari poteſt ius reale, & dominium: non verò
probare, in eo cenſu poſſe eſſe cenſum perſona-
lem, quod perſona eum vendens maneat ad il-
lum obligata perſonali ſolum obligatione, ſiue
ſimul ſubiiciat hypothecæ, in ſecuritatem eiuſ-
dem cenſus, alia ſua bona, ſiue non. Adde, in
aliquibus euentibus poſſe hominem redigere in
ſeruitutem, vt in materia de mancipiis ſupra ex-
plicatum eſt; in eiſdem vero euentibus affirmant,
gloſſæ, & Doctores, poſſe in perſonam con-
ſtitui obligationem realem ad aliquid ſoluen-
dum.

Ad tertium dici primò poteſt, periculum rei
emptæ nunquam pertinere ad emptorem, niſi
13. † quando res empta perit, cenſum autem perſo-
nalem nunquam, quoad obligationem perſona-
lem vendentis perire, niſi vendens pereat, & om-
nia bona illius, quæ defuncti loco, ſubiacent
obligationibus omnibus perſonalibus defuncti,
eáque de cauſa non prius cenſum perſonalem pe-
rire emptori, quam prædicta omnia pereant. Di-
ci ſecundò poteſt quamuis id ſit de natura em-
ptionis tanquam concomitans conſequens, ac
conſentaneum naturæ illius non tamen eſſe de
eſſentia illius, aut proprietatem ab eo inſeparabi-
lem: quæ autem talia ſunt, remitti poſſe pacto ali-
quo, quin ea de cauſa contractus reddatur vali-
dus, præſertim ſi ea de cauſa fiat iuſta compenſa-
tio in pretio, neque poſitiuo iure irritus ſit factus
talis contractus.

*Vtrum emptio vitalitij, ſeu cenſus ad in-
certum annorum numerum
licita ſit.*

DISPVTATIO CCCLXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Emptio vitalitij, ſeu cenſus ad incertum annorum numerum, quomodo licita.*
2 *Vitalitium legari poteſt aut donari, & ita etiam emi.*
3 *Precariarum contractus licitus iure canonico, & ciuili.*
4 *Vitalitium qua ratione licitum reddatur.*
5 *Vitalitij pretium iuſtum quomodo taxandum.*
6 *Vitalitium quando eſt cenſus realis, collocatus in in aliquo prædio, aut redditibus regiis, pretium illius taxandum eſt prudentis arbitrio.*

HEnricus Gandauenſis quod *l.* 1. *quæſt.* 38. aſ-
ſeuerat, emptionem annuæ penſionis ad
ementis, aut vendentis, vitam, aut ad alium an-
norum numerum incertum, iniuſtam, vſurariam
eſſet ſi eueniat recipi plures in quantitate penſio-
nes, quam fuerit quantitas pretij pro eis dati. Vt
ſi pro centum aureis percipi eueniat vndecim an-
nis centum, & decem, percipiendo decem aureos
ſingulis annis. Neque refert, inquit, ſi tempore
contractus dubium fuerit; an emptor cenſus tot
penſiones eſſet accepturus. Argumenta, quibus
hæc ſententia confirmatur, quoniam facilè ex di-
cendis intelligetur nullam continere difficulta-
tem, legi poterunt apud Conradum *de contract.*
quæſt. 81. apud Medin. *quæſt. penult. de Cenſibus &*
apud alios.

Contraria ſententia communis eſt Doctorum. Dubium.
Nempe † licitam eſſe eam emptionem, modò pre- 1.
tium commenſuratum ſit iuxta ſpem, quæ eſt cen-
ſum, plus minus, eſſe duraturum, attentíſque aliis
circunſtantiis interuenientibus. Neque obſtat,
euenire poſſe, quod plures penſiones recipiantur,
quàm ſit quantitas pretij pro illis recipiendis dati
quandoquidem euenire etiam poteſt, vt longè
pauciores quàm ſit pretium, accipiantur, ac pro-
inde periculum eſt pro vtraque parte. Neque item
obſtat, eum qui emit, ſpe lucrandi, accipiendique
plures penſiones emere: quoniam cæteri etiam
contractus emptionis, & venditionis ſpe lucri
non variantur; lucríque ſpe, negotiatores ordina-
riè illos exercent: ita Conrad. *de contract.* & Io.
Medin. *locis citatis*, Sotus 6. *de iuſt. quæſt.* 5. *ad fi-*
nem art. 2. Couarr. 3. *var. reſ. cap.* 7. *num.* 4. Gabr. *in*
4. *diſt.* 15 *quæſt.* 12. *concluſ.* 3. *& art.* 3. *dub.* 2. Maior.
ibid. quæſt. 44. Nauarr. *in comment. cap.* 1. 14. *qu.* 3.
num. 71. Panormit. *in ſuis qq. quæſt.* 5. *colum. penult.*
& multi alij.

Probari autem poteſt. Primò, quoniam † po- 2.
teſt vitalitium legari, aut dono concedi vt omnes
admittunt: poſtquam ita conceſſum eſt, poteſt li-
citè emi; eò quòd ſit alicuius valoris, & non infi-
niti: ergo potuit etiam à principio licitè conſti-
tui pro pretio commenſurato: præſertim cùm in
eo contractu, tam emens, quàm vendens, pericu-
lo amittendi ſe exponant, ſicut & probabilitati
lucrandi, propter incertitudinem durationis eius
cenſus, finitóque cenſu, nihil de capitali ſit re-
ſtituendum, ſed integrum illud amittat emens.
Secundò, licitus † eſt contractus precariarum, quo 3.
Eccleſia

Eccleſia aliquam, aut aliquas poſſeſſiones alicui concedit quoad vſumfructum ad vitam eius, cui conceduntur, pro aliqua eiuſdem poſſeſſione, quam inſuper Eccleſiæ per mortem ſuam reddat, vt conſtat; quoniam approbatus eſt is contractus iure Canonico, & Ciuili, 10. *quæſt.* 2. *cap.* 2. §. *ſi œconomus*, *& c. precaria*, *& in authentica de non alienandis*, §. *ſi quis autem*, *& alijs iuribus*, *quæ citauimus diſput.* 298. eiuſmodi autem contractus non eſt aliud, quàm conceſſio vitalitij pro aliquo prædio. Obſerua tamen, in eiuſmodi præcariis, quas Eccleſiæ eo modo cócedunt, ſæpè interuenire donationem ex parte eius, qui illas accepit, & quaſi illo modo emit qua, ex Eccleſiæ deuotione, atque in eleemoſynam pro anima ſua, longè plua vult relinquere Eccleſiæ poſt mortem ſuam, quàm ſit ſubſidium ad ipſius ſuſtentationem, quod ab Eccleſia in tempus vitæ ſuæ ea via accipit: quare in eiuſmodi præcariis, quo ſine vllo inuoluntario mixto ab eo ſunt, qui illas accipit, vt licitæ ſint, neceſſe non eſt, vt quod redditur commenſuratum vitalitio ſit: eo quod non ſit merus contractus vitalitij, ſed admixtam habeat donationem, ac eleemoſynam poſt vitam accipientis. Tertiò, *Clementina* 1. *de reb. Eccleſ. non alienand.* hærede, prælatum; exigente id neceſſitate, aut vtilitate, monaſterij, poſſe pro pecunia concedere alicui poſſeſſionem aliquam, aut annuum reditum monaſterij, ad vitam illius, ſeruatis ſolemnitatibus, de quibus ibi eſt ſermo, & de quibus in materia de emphyteuſi dicetur: id autem eſt concedere vitalitium pro pretio: ergo licitus eſt contractus vitalitij.

Illud eſt obſeruandum, quamuis vitalitium non concedatur in prædio aliquo aut in re alia, quæ pro immobili hærede, ita vt ſit cenſus realis, ſed conſtituatur in perſona cum hypotheca bonorum, aut ſine illa, ſitque proinde perſonalis, licitum ex natura rei eſſe contractum: modo tamen
4. † pretium in hoc ſenſu æquale ſit penſionibus, quæ percipi ſperantur, quod plus minus, æquale ſit periculum vtriuſque contrahentium amittendi, atque ſpes lucrandi. Ratione quippè periculi partis vtriuſque licitus eſt hic contractus. Quando autem longè maior eſſet probabilitas; penſiones recipiendas eſſe quantitatem pretij dati, tunc, ſi cenſus eſſet perſonalis, neque iuſtificaretur ex capite lucri ceſſantis, aut ex alio ſimili, iniuſtus, ac vſurarius eſſet contractus, iuxta ea, quæ duabus præcedentibus diſputationibus de cenſu perſonali dicta ſunt. Quare rarò erit licitus contractus vitalitij, ſi ſit cenſus perſonalis.

5. Difficultas † tota huius diſputationis eſt, quomodo taxãdum ſit pretium iuſtum vitalitij, vtrum ſcilicet attendendo ad vltimum terminum, ad quem moraliter, ac naturaliter peruenire poteſt vita eius, in quam conceditur, & ſumendo dimidium annorum, qui ſunt à die, à qua vitalitium incipit vſque ad terminum illum, ita vt pretium iuſtum ſit, quod in quantitate adæquet penſiones illorum omnium annorum. Vt, ſi vitalitium ſit decem ducatorum quotannis, & is, in cuius vitam conceditur, ſit ſexagenarius ſperetúrque viuere poſſe vſque ad annos octoginta, pretium iuſtum eius vitalitij ſint, centum aurei, qui penſiones æquant decem annorum, atque adeò dimidij latitudinis, quæ eſt à ſexaginta vſque ad octoginta. Et ſi is, in cuius vitam conceditur, ſit quadragenarius, & ſperetur viuere poſſe vſque ad annos octoginta, pretium iuſtum ſint ducenti aurei, & ita conſequenter.

Atque in partem affirmantem poſſumus ita argumentari. Quemadmodum ſexagenarius peruenire poteſt ad octogeſimum annum, ſic poteſt mori primo anno, & ſicut poteſt peruenire ad ſeptuageſimum quintum annum, ita poteſt mori ſexageſimoquinto anno, & ita conſequenter: ergo æqua eſt conditio, tam ementis, quàm vendentis, medio illo pretio, ac proinde illud eſt iuſtum pretium vitalitij illius, & ita de reliquis, ſi pretium ſit æquale penſionibus dimidij illorum omnium annorum.

In partem verò negantem poſſum argumentari. Quoniam, ſi eo modo eſſet taxandum pretium iuſtum, ſequeretur aliquando tantum aut plus, debere eſſe pretium iuſtum cenſus temporalis, qui cum vita alicuius ita ſit finiendus, vt neque capitale reſtituatur, quantum cenſus omnino perpetui: quod conſtat eſſe abſurdum. Sequela probatur, quoniam ſi, qui emit tale vitalitium, ſit viginti annorum, victurúſque ſperetur vſque ad octoginta, pretium erit trecentorum ducatorum, atque adeo ad rationem triginta pro vno, quo pretio, quin & minori, iuſtè emitur cenſus perpetuus irredimibilis. Quod ſi pater filio decennario emat idem vitalitium, pretium iuſtum erit trecentorum quinquaginta ducatorum, ad rationem triginta quinque pro vno: cùm tamen longè minori pretio ematur cenſus omnino perpetuus.

Propter hoc ſecundum argumentum Medin. *quæſt. penult. citata*, Couarr. 3. *var. reſol. cap.* 9. *n.* 7. *& multi alij*, reiiciunt regulam illam quæ certè omnino eſt reiicienda, ſi cenſus ſit realis: ſecus autem ſi ſit perſonalis, etiam cum hypotheca, niſi ex capite lucri ceſſantis ei, qui cenſum emit, aut ex aliquo alio iuſtificetur, iuxta ea quæ duabus diſputationibus præcedentibus dicta ſunt. Quare regulariter non arbitror eſſe licitum, ſed potius vſurarium, vitalitium cenſus perſonalis, niſi iuxta eam regulam fiat, eaque de cauſa non eſſe permittendum, arbitrórque comprehenſum eſſe, in Bulla Pij V. vt in prima illius clauſula diſputatione ſequenti videbimus: tametſi non arbitrer Pium V. in ea bulla loquutum fuiſſe de vitalitio cenſus realis, quod non erat cur prohiberet, vt ſuo loco dicemus.

Quando autem vitalitium † eſt cenſus realis 6.
collocatus in aliquo prædio, aut in reditibus regiis, vel in alia ſimili re, tunc pretium iuſtum illius taxandum non eſt iuxta illam regulam, ſed prudentis arbitrio eſt conſtituendum, attenta ætate, complexione, & periculis vitæ eius, pro qua vitalitium emitur deſcendendóque de pretio quo in eadem regione iuſtè emeretur cenſus realis perpetuus æqualis penſionis, quantum par eſt, vt deſcendatur, non ſolum attentis illis circunſtantiis, ſed etiam attento, quod vitalitium ita ſit finiendum, vt capitale omnino amittatur, ac maneat ementis illud: quare non ſolum de pretio cenſus realis irredimibilis eſt deſcendendum, ſed etiam de pretio redimibilis. Illud verò non probo, vitalitium pro æquali pretio æmi, aut vendi, ſiue is, ad cuius vitam emitur, adoleſcens ſit, ſiue ſenex, & ſiue ſit valetudinarius, ſiue ſanus, & robuſtus: quoniam eo minus valet, quo mors illius citius merito timeri poteſt. Standum autem erit, in iudicando prætio iuſto vitalitij realis, conſuetudinis regionis quoad pretium, quo communiter emi, ac vendi conſueuit, non ſecus atque ſtare conſueuimus in iudicando pretio iuſto cæterarum rerum, modo tamen non conſtet communiter emi pretio valde

Digitized by Google

valde dimiouto aut valde exceſſiuo. Gurier. *pract. qq. lib. 2. in calce quaeſt.* 17. air pragmatica huius Caſtellæ Regni eſſe raaatum, vt ad rationem ſeptem pro vno vitalirium æſtimetur, a: vendatur. Illud admonuerim in emptione vitalirij locum non habere pactum de retrouendendo, ſalrem æquali pretio, quo fuit venditum quoniam quo plus eſt rrã-ſactum de vita, ad quam fuit emptum, pluréſque ſolutæ ſunt penſiones, eo minus valet niſi ergo pactum eſſet, quod pro portione aliqua prudeoris arbitrio ſtatueoda, minueretur temporis progreſſu, quo cenſus eſſet redimendus, ioiquus eſſet talis contractus.

Ex eo autem, quod euenire poſſit, debitorem cenſus mortem ei deſiderare, ad cuius viram eſt conceſſus, ſanè non eſt, quod improbetur contractus, non ſolum ranquam inioſtus, vt eſt notiſſimom, ſed neque tanquam illicitus. Tale qoippe vitium, non contractus, ſed contrahentium eſſet. Quemadmodum autem ex eo, quod filij deſiderare poſſint mortem parentibus, vt eis ſuccedaor io bonis, non improbatur lea, quæ ſtatuit, vt filij ſuccederent pareotibus: ſic ex eo capite improbari non debet vitalitij cootractus.

De conditionibus vt Cenſus perpetuus cum pacto de retrouendendo ſit licitus, Bulla etiam Pij V. quoad primam clauſulam exponitur.

DISPVTATIO CCCLXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus perpetuus cum pacto de retrouendendo, vt ſit licitus, quæ conditiones requirantur.*
2 *Conditiones requiſitæ in contractu cenſus redimibilis in extrauagantibus Martini V. & Calixti III. reperiuntur.*
3 *Clauſula prima, ſeu conditio Bullæ Pij V. & eius effectus, & declarationes.*
4 *Et quid de iure Luſitano, & Caſtella.*
5 *Hypotheca in cenſu reali an habeat locum poſt bul. Pij V.*
6 *Cenſus ante bullam Pij V. creati quomodo iudicandi liciti.*

CEnſum perpetuum redimibilem, ſeu cum pacto de retrouendendo, licitum eſſe, ſi ſit realis, pretiúmque ſit commeoſuratum, *diſp.* 395. eſt oſtenſum. Perſooalem verò illicitum ea natura rei eſſe, ac vſoratium, eo modo, quo celebrari cooſueoit, atque ex quibus capitibus ex natura rei, ſecluſo iure humaoo reddi poſſit licitus, *diſp.*
1. 387. eſt dictum. Nunc † examinandæ ſunt conditiooes, quæ ab aliquibus traduntur, vt ceoſus cum pacto de retrouendendo ſit licitus. Et ſimul eaponeoda erit Bulla Pij V. vt intelligatur, io locis, vbi illa fuerit recepta, qoæ conditiones ſint inſuper hodie neceſſariæ, vt is contractus licitus ſit, ac validus. Ex eios verò bullæ expoſitione res hæc tota de Cenſibus dilucidior redderetur.

Miranda in ſoa conciliorum ſumma, proaimè poſt Concilium Florentinum, prius compendio tealis extrauaganribus Martini V. & Calixti III.
2. ea ſuo ſubiecit conditiones, ſine quibus, ait tolerandam nullo modo eſſe emptionem cenſus cum pactu de retroueodendo, affirmárque omiſſionem quaruodam earum, reddere contractum ex natura rei vſuratium. In eadem ſententia eſt Nauarr. *in comm. cap.* 1. 14. *q.* 4. *à num.* 72. *vſque ad* 79. Vterque autem loquutus eſt ante bullam Pij V. collegerúntqoe condiriones illas ea extrauagantibus Martioi V. & Caliati III. tameſi Nauarr. poſtea auxerit commentarios illos, ſubiecerítque eapoſitionem bullæ Pij V. condiriones verò ſunt, quæ ſequuntur.

Prima, quod cenſus collocetur in aliqua, aut in aliquibus rebus determinatis quæ ſolæ cenſus ſolutioni maneant obligatæ, & non perſona, oiſi ratione rei, oeque alia bona perſonæ.

Secunda, quod ceoſus iuſto, commenſuratóve, pretio ematur.

Tertia, quod pretium iotegrè ſoluatur tempore, quo cootractus celebratur.

Quarta, quod venditori cenſus facultas io contractu concedatur cenſum io totum, aut in partem, quandocunque voluent, pro eodem pretio redimendi.

Quinta, quod venditor non obligetur ad cenſum aliquando redimendum, ſed liber ſemper maneat ab obligatione illum redimendi.

Sexta, quod pereunte re in qua ceoſus eſt collocatus, cenſus pereat omnino emprori, ita quod venditori deinceps, nec cenſum ſoluere teneatur, nec reddere pretium.

Septima, quod res, in qua cenſus collocatur, taotum, vt minimum reddat quanteous eſt cenſus ſoluendus: eo quod, ceoſum collocari in aliqua re, ſit emere ius percipiendi de froctibus illius in ipſomet, aut in aliquo illios quoad valorem æquiualenti, tamen, vel tantum, peoſioois.

Parum autem referr, quod Mirand. conditiones has tedegerit ad ſex. Nauarr. verò diuiſerit in octo.

Hæc coodiriones, præter vltimam, continentur quidem in extrauagantibus Martini V. & Calixti III. non tamen quaſi ab eis Summis Pontificibus reprobentur cenſuales cootractus, de quibus in eis extrauagantibus conſulti narrantur, & qoos in eiſdem approbarunt propoſiti referuntur celebrates cum illius conditionibus quo fit, vt ea illis extrauagantibus minimè colligatur, cenſuales contractus, qui eis caruerint conditiooibus, illicitos eſſe, vt Naoarr. vbi ſoprà *num.* 78. confitetur dictúmque à nobis eſt diſputationibos præcedeotibus. Quare examioaodom reſtat, an ea oatura rei omiſſio eorum reddat cootractum illicitum, vel non.

Quia verò poſtea Pius V. in bulla de creandis cenſibus, ad iniuſtitias, vſurarúmque palliationes tollendas, atque ad conſulendum animarum ſaluti, irritos reddidit cootractus cenſuum redimibilem, qui ſioe illis, ac aliis coodirionibus poſt eam Bullam celebrarentur, pœnaſque non leues ſtatuit non ſeruantibus, ſimúlque contractus ſioe eis condirionibus ante eam Bullam celebraros ſuis naturis reliquit, illos non damnans, idcirco exponendo condiriones eius Bullæ examinabimus, quæ earum reddant ex natura rei cootractum illicitum, vt ſimul notum fiat ex cootractibus ante eam Bullam ſine eis conditionibus celebratis itemque eis iis, qui poſt eam Bullam, vbi illa noo eſt recepta, celebrantur, qui iuſti ſint, & qui ioiuſti.

CLAVSVLA PRIMA.
Bulla Pij V.

PRima clauſula, ſeu conditio Bullæ Pij V. ſic habet. *Hac noſtra conſtitutione ſtatuimus cenſum,*

ſum, ſeu annuum reditum creari, conſtituivè nullo modo poſſe, niſi in re immobili, aut qua pro immobili habeatur, de ſui natura fructifera, & qua nominatim certis finibus deſignata ſit.

3. Per hanc † autem clauſulam coadiuuantibus, quæ in eadem Bulla ſequuntur, excludit cenſum perſonalem, & approbat ſolum realem. Et quamuis inſtitutum huius Bullæ potiſſimum ſit loqui de cenſu cum pacto de retrouendendo, vt videbimus atque ex Bulla ipſa liquet, de quo etiam ſolo ſermo eſt in extrauagantibus Martini V. & Calixti III. quippe magis, quàm cæteri, effigiem vſuræ habet; eo quod quando redimitur, integrum capitale ſeu pretium, quo fuit emptus, reſtituatur, emptórque cenſus ob pretium, quo venditor medio illo tempore potitus eſt, lucrum penſionum receptarum conſequatur nihilominus cenſendum eſt, omnem omnino perſonalem cenſum per hanc clauſulam eſſe excluſum, ſiue irredimibilis ſit, ſiue ad certum annorum numerum, eo quod omnes ex natura rei illiciti, atq; vſurarij ſint, vt diſputationibus præcedentibus eſt oſtenſum, ratóque ex circunſtantiis adiunctis iuſtificatur; aptique ſint ad conſcientias grauandas, variaque mala inducenda, atque clauſula ipſa, vt ſonat, omnes comprehendat.

Quare etiam vitalitium, quando cenſus eſt perſonalis, arbitror eſſe compræhenſum niſi in eo pretium ita conſtitueret, vt æquaret medietatem penſionum omnium, quæ percipi ſperant, ita vt æqualis ſpes lucrandi eſſet ex parte ementis, & vendentis; iuxta ea quæ diſputatione præcedente dicta ſunt, quo pacto celebrato eo contractu, nullum eſſet periculum vſuræ, aut iniuſtitiæ. Cæterùm non ita conſueuit celebrari, atque adeo prohibitus eſt cenſendus eo modo, quo celebrari conſueuit.

Quatenus autem in ea clauſula dictum eſt, *aut qua pro immobili habeatur*, expreſsè approbauit Pius V. realem cenſum, qui in iuribus, & reditibus annuis, aut menſtruis collocatur, vt in iure gabellarum, & in aliis reditibus perpetuis in aliqua ciuitate, oppido, ſylua, piſcatione macello, aut alia ſimili re, ſitis, & in quibuſcunque aliis pro rebus enim immobilibus habentur, & cum eis computantur, vt conſtat *ex clementina, exiui de paradiſo, §. cúmque annui reditus de verb. ſignific. & ex alijs iurib.* affirmétque communis Doctorum ſententia.

Vtrum autem cenſus vnus collocari poſſit in alio reali maiori cenſu. Reſpondendum eſt cum Nauarr. *vbi ſuprà num.* 87. non ſolum in maiori, ſed etiam in æquali, poſſe conſtitui. Admoneverim tamen cenſum, in quo alius poteſt collocari, debere eſſe irredimibilem: alioquin, cenſu redempto periret cenſus in eo collocatus, aut tranſiret in perſonalem, ſi venditor ſecundi cenſus teneretur adhuc illum ſoluere: quod tamen Pius V. hac clauſula, & ſequentibus prohibet. Poſtquam verò cenſus vnus collocatus eſſet in alio reali irredimibili, vendi primus non poſſet ſine onere alterius cenſus ſimiliter realis in eo collocati: quare nec redimi poſſet, & aboleri à prædio, in quo eſſet collocatus, quia ſemper retinere debet onus alterius cenſus, interim dum res, in qua primus cenſus fuit collocatus, ſalua perſtiterit.

Quia verò cenſus, de quo in hac Bulla eſt ſermo perpetuus eſt, tametſi redimibilis, inde meritò effectum eſt, vt à numero rerum, in quibus collocari poſſit, excluſæ ſint res omnes mobiles, eo quod perpetuæ non ſint. Et quamuis aliquæ longiſſimæ ſint durationis, maximique valoris, & quaſi perpetuæ, vt gemmæ, quia tamen reditum non habent, ac proinde dominium earum non continet, ius percipiendi ex illis annuum reditum, cuius quaſi quædam pars eſſe deberet cenſus realis, qui in eis collocaretur: inde etiam effectum eſt, vt hæ quoque res mobiles, quantumuis pretioſæ, & diuturnæ à numero rerum, in quibus cenſus perpetuus collocaretur, ſint excluſæ.

Quatenus verò in eadem clauſula additur de ſui natura fructifera, excluſit cenſus, qui in re quidem immobili collocarentur, ſed quæ ex ſui natura eſſet infructifera, hoc eſt quæ, etiam culta, vel nullos fructus fieret, vel tàm modicos, vt pro ratione cenſus, qui in ea collocaretur, penſioniſvè ſoluendæ, ſufficientes non eſſent ad cenſum ex ea ſoluendum, deductis laboribus, & expenſis in fructibus colligendis. Eiuſmodi quippe cenſus ſimul crearentur cum hypotheca aliorum bonorum, atque obligatione perſonali: quod iure optimo Summus Pontifex excludit. Atque hic ſanè eſt legitimus ſenſus horum verborum, vt rectè Nauar. *in comm. cap.* 1. 14. *quæſt.* 3. *num.* 79. & 85. *ait.* Neque enim quiſquam emeret cenſum merè realem in re, quæ culta, non tantum redderet quanta eſſet penſio: quoniam ceſſione eius rei, liber maneret debitor cenſus à ſolutione cenſus, atque id ſupponit Summus Pontifex. Ne ergo cenſus perſonales admiſcerentur quos omnino excludere intendit tanquam vſurarios, & iniquos appoſuit verba illa, quæ ſanè eum habent ſenſum, quem tradidimus.

Non deſinit, qui arbitraretur, eis verbis Pij V. intendiſſe excludere cenſum eius penſionis, cuius non eſſet ferax res, in qua cenſus collocaretur, vt cenſum tot menſurarum vini in oliueto, tot modiorum tritici in vinea. Cæterùm cum ea verba non ſignificent, rem debere eſſe fructifera eorundem fructuum in ſpecie; qui ſoluendi ſint, ſed ſolum debere in genere eſſe ex natura fructiferam, & cenſus realis in fructibus alterius ſpeciei ab eis, quos res, in qua collocatur, immediate fert, licitus ex natura rei ſit, & approbatus extrauagantibus Martini V. & Calixti III. *vt diſput.* 385. oſtendimus; dicendum proculdubio eſt, eiuſmodi cenſus ea extrauaganti non excludi. Accedit, conſtitutionem à iure communi, & à naturis rerũ, exorbitantem extendendam non eſſe, ſed coarctandam potius, quantum ſenſus ipſius id patitur, explanarúmque eſſe longè alium fuiſſe intentum Pij V. illis verbis. Illud obſerua, quamuis † Luſitaniæ ordinationes *lib.* 4. *tit.* 65. §. *vltim.* prohibeant dari domos, aut ſolum earum, in emphyteoſim ſub penſione tritici, olei, vini, aut alterius fructus, ſolúmque permittant penſionem pecuniariam, aut ſimul etiam aliquarum auium, irritúmque reddant contractum emphyteuſis aliter circa domos, aut illarum ſolum celebratum, non proinde cenſeri prohibere collocationem cenſus panis, vini, aut alterius ſimilis rei, in domibus, aut in earum ſolis. Quoniam diſpoſitio illa exhorbitans eſt à iure communi, neque extendenda eſt ad alium caſum: ordinationes verò ibi, ſolum loquuntur de contractu emphyteutico, non verò de cenſuali. 4. *Ius Luſitanum.* Memineris hoc loco, *diſput.* 385. dictum eſſe, in hoc Caſtellæ Regno non admitti contractum cenſualem cum pacto de retrouendendo, niſi qui pecuniarius ſit, hoc eſt, cuius penſio in nulla alia reſolui poſſit, niſi in pecunia. *Ius Caſtellæ.*

Vltima illa clauſulæ pars, *& qua nominatim certis finibus deſignata ſit:* fuit addita ad excludendum

dum cenſus, qui ſuper omnia bona, tàm præſentia, quàm futura, eius, qui vendit cenſum, collocatur. Tunc enim bona ſolum videntur ſubire rationem hypothecæ, cenſúſque videtur eſſe perſonalis, atque cenſus periculum reiicitur in venditorem. Ne ergo locus eſſet eiuſmodi cenſibus, periculúmque illius ad emptorem ſpectaret, ſi pars bonorum, in qua ſola cenſus collocaretur periret (vt inferius in quadam alia clauſula ſubiiciuntur) voluit Pius V. vt non aliter cenſus collocari poſſet, quàm in re certa, & determinata à cuius periculo penderet etiam emptori periculum cenſus. Hoc loco obſerua, neque poſſe conſtitui cenſum ſuper aliqua re, deſignata, addendo, & ſuper cæteris rebus vendentis cenſum, etiam futuris: quoniam ſimiliter eſſet reiicere periculum cenſus in venditorem, vt Nauarr. *in comment. citato, n.* 129. *&* 130. ait. Inde verò cenſus conſtitutus ante eam bullam non redderetur inualidus vt Nauarr. *num.* 130. *citato* ſubiungit. Ratio eſt quoniam cùm verè eſſet realis ſuper re illa particulari collocatus, additio collocationis ſuper cæteras res, non eſſet aliud, quàm admixtio contractus aſſecurationis cenſus realis in re illa conſtituti, qui licitus eſt ſecluſa bulla Pij V. vt ſupra dictum eſt modo tamen pretium ſit æquale, & commenſuratum, attenta ea aſſecuratione. Cum autem audis, certam, & determinatam rem intellige, vnam, vel plures, vt bene Nauar. *in comment. cap.* 1. 14. *quæſt.* 3. *num.* 13. *ait.* Intentum quippe Summi Pontificis non fuit prohibere cenſum vnum collocari ſuper plures immobiles certas, & determinatas, quæ ſolæ eſſent obligatæ ſolutioni cenſus, & à quibus ſolis cenſus penderet, ſed ſolum id
5. quod expoſitum eſt. Verum † autem poſt hanc Bullam Pij V. locum habet hypotheca in cenſu reali. Guttier. 1. *pract. qq. quæſt.* 177. *affirmatiuè reſpondit.* Quod intellige, ad effectum, vt euicta re, in qua collocatus eſt cenſus, dominus cenſus agat ad intereſſe aduerſus venditorem cenſus, ſecuriſque id obtineat ad penſiones verò obtinendas, interim dum res cenſui ſubiecta ſalua perſeuerat, licet illicitum non ſit exigere aliam hypothecam, ſuperfluum tamen eſt, & nullius emolumenti, cum ſufficiat res ipſa in qua cenſus eſt collocatus.

6. Quod † attinet ad cenſus ante bullam Pij V. ſine conditionibus huius primæ clauſulæ creatos, cùm ea ſolum reprobentur cenſus perſonales, ſiue cum hypotheca, ſiue ſine illa, ſint celebrati, & ſiue merè perſonales ſint, ſiue admixti cum realibus collocatis in rebus, quarum redditus ad ſolutionem cenſus non ſufficiant, iudicandum de illis eſt, licitine, an illiciti ſint, ex iis, quæ *diſp.* 386. *de cenſibus perſonalibus* dicta ſunt.

Exponuntur quinque clauſulæ in eadem bulla ſequentes.

DISPVTATIO CCCXC.

SECVNDA CLAVSVLA. Bullæ Pij V.

SEcunda clauſula, ſeu conditio ſic habet. *Rurſum non niſi verè in pecunia numerata, præſentibus teſtibus, ac notario, & in actu celebrationis inſtrumenti, non autem prius, recepto integro iuſto pretio.*

Deciſ. R.R. pro Tract. de Cenſ.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula ſecunda, ſeu conditio bullæ Pij V. quid operetur, cum eius declarationibus.*

2 *Cenſualis contractus quomodo nullus iudicatur ex clauſula ſecunda bullæ Pij V.*

3 *Cenſus ante bullam Pij V. aut vbi recepta non eſt, quomodo validi iudicandi, &* numero 5. 7. 9. & 11.

4 *Clauſula tertia bullæ Pij V. & eius effectus, & declarationes.*

Item clauſula quarta, quinta, & ſexta, cum earum effectibus, & declarationibus, num. 6. 8. & 10.

Et quid circa clauſulam ſextam de iure Caſtellæ, num. 12.

CLauſula † hæc appoſita eſt ad tollendas iniuſtitias quæ ſæpè ſunt in contractibus cenſualibus, dum ementes cenſus, quando conſpiciunt vendentes neceſſitate pecuniæ preſſos, eos cogunt, interdum ſumere partem pretij in pecunia, & partem in mercibus, quibus non indigent, & quas immoderato pretio eis vendunt: interdum vero ſumere in præſenti quandam pretij partem, poſtea verò eis ſoluunt reliquum per partes temporis decurſu. Quæ ſanè duo iniquiſſima ſunt, cum reſtituendi onere; in primo quidem euentu damna omnia, quæ venditoribus cenſus ex eo ſequuntur, quod maiorem cenſum ea via illo vendere cogunt, quam alioquin pecunia numerata eſſent venditori, & quod maiori illo atque immoderato pretio cogunt eoſdem merces illas emere, quas vili reuendant: in ſecundo verò cum reſtituendi onere id penſionis, quod accipiunt, pro parte pecuniæ nondum traditæ, neque enim vlla patiatur æquitas, vt ex cenſu vlla penſio accipiatur, niſi à tempore, quo pretium fuerit pro illa parte cenſus ſolutum, neque venditor cenſus illam deberi, ac ſolui conſentit, niſi inuoluntariè mixtè eo modo, quo vſuræ ſoluuntur, eò quod non aliter is, qui cenſum ita vendit pecuniam, qua indiget, inueniat: niſi vendito cenſu pretio partim credito vt inter alios rectè Nauarr. *in comment. cap.* 1. 14. *q.* 3. *num.* 78. *ait.* Appoſita etiam videtur eadem clauſula in reipublicæ bonum, ne propter debita antiqua cogerentur debitores ſumere illa ad cenſum à creditoribus, illíſque ſoluere annuos redditus interim dum non ſoluitur, atque ad ſimilia alia damna vitanda, quæ nimium grauare ſolent bona aliorum oneribus cenſuum, atque in paupertatem illos redigere. Quia ergo clauſula hæc appoſita eſt tanquam ſolemnitas ac forma requiſita, ita vt ſi non ſeruetur, contractus ſit ipſo iure nullus, nihil impediente quod alioquin iuſtè ex natura fiat, vt ex iis liquet quæ Summus Pontifex poſt has omnes clauſulas, ac conditiones in eadem bulla ſubiungit, ſanè vbi hæc bulla, etiam quoad hanc clauſulam, fuerit vſu recepta, nullus erit contractus tàm in exteriori, quàm in conſcientiæ foro, ſi ſolemnitas in ea præſcripta omiſſa fuerit, vt quoad clauſulam hanc in particulari inter alios affirmat Laſſarte *de decim. vend. cap.* 10. *num.* 49.

Ex hac † clauſula conſtat, vbi hæc bulla vſu quoad eam clauſulam fuerit recepta, illicitum, nullúmque eſſe contractum cenſualem, quo quis emat annuum cenſum realem à ſuo debitore cum pacto de retrouendendo pro pecunia, quam iam ei debet, atque eſt in mora ſoluendi eſto pretium alioquin ſit iuſtum. Hunc tamen cenſum ex natura rei ſecluſo poſitiuo iure, non arbitror 2.

eſſe damnandum. Conſtat deinde illicitum, nullúmque eſſe contractum, quis rem iuſtè æſtimatam mille, v.g. quadringentis aureis, tradat, alicui pro cenſu reali cum pacto de retrouendendo centum aureorum quotannis ad rationem quatuordecim pro vno: aut quo prædium iuſtè, vendat mille quadringentis aureis acceptóque pretio ſexcentorum aureorum: reliqua parte emat ab emptore einſdem prædij cenſum in eo, aut ab alio prædio, quinquaginta aureorum quotannis ad rationem ſimiliter quatuordecim pro vno, cum pacto de retrouendendo: eo quod emptor prædij non habeat integrum pretium, quod ſtatim ſoluat. Hic tamen contractus non eſt etiam cur damnetur ex natura rei ſecluſo poſitiuo iure. Conſtat item nullum eſſe contractum, niſi in præſentia tabellionis, & teſtium pretium integrum verè in pecunia numeratum tradatur ipſi venditori cenſus in actu celebrationis, ſeu confectionis inſtrumenti contractus, & non prius, vt non continent verba clauſulæ, quam explanamus.

Tutum autem erit, vt pecunia coram tabellione, & teſtibus numeretur, & tradatur quamuis ſi verè numerata antea ſit, atque integra in præſentia tabellionis, & teſtium tradatur non auderem condemnare contractum, non ſolum in conſcientiæ, ſed etiam in exteriori foro. Quando autem ſolum pars pretij oſtenderetur, ac traderetur coram tabellione, & teſtibus confitente venditore cenſus; ſe integrum pretium recipere, retinentéque emptore partem aliam, quam venditor cenſus ei debebat, id non ſufficeret, vt ait Nauarr. *in comment. citato num.* 88. Si verò integrum pretium traderet, attamen conuentione facta cum venditore cenſus, vt continuo ex illo ſolueret partem, quam illi debebat, certè non auderem id damnare quoniam verè emptor cenſus ſolueret in pecunia numerata integrum valorem cenſus coram tabellione, & teſtibus; quòd autem ea intentione, & pacto ſoluat, vt inde quod verè debet, eidem emptori cenſus ſoluatur, vt venditor reuera, tenetur, certè nihil mali, aut fraudis continet.

Illud admonuerim, quamuis ſolemnitas huius clauſulæ ex zelo ſancto ſtatuta, ac ſanctiſſimo Pontifici Pio V. fuerit ſuggeſta, fortaſſe expedire vt aboleretur. Paucissimi enim ſunt, qui illam ſeruent, etiam vbi bulla illa in multis aliis accipitur, ac ſeruatur: partim quia ea ſolemnitas à contrahentibus neceſſaria eſſe ignoratur vt validus ſit contractus: partim verò, quia moleſtiſſimum illis eſt, neque ſine ſumptibus fieri poteſt, vt pecunia ſex, aut octo, mille aureorum, coram tabellione, & teſtibus numeretur, aut etiam illis tota in ipſa confectione inſtrumenti tradatur. Neque ea omnia ſtatuenda ſunt, quæ in ſpectata, ad aliquem bonum finem iudicantur expedire, quando, ſpectata fragilitate humana, difficile, & à paucis implebuntur, occaſióque eſſe poſſunt illaqueandi conſcientias, & dubitandi, an contractus, alioquin iuſti in ſe irriti ſint, & nulli, cum onere reſtituendi, aut computandi in pretium penſiones acceptas, præſertim cum experientia ſit compertum occaſione ſolemnitatum eius bullæ plurimas ortas eſſe lites, tam in ſeculari, quàm in Eccleſiaſtico foro, circa multos cenſus bona fide poſt eam bullam celebratos, atque in ſe iuſtos, vnde ſequitur, plurimos, ob ignorantiam tot ſolemnitatum, detrimentum non modicum in ſuis bonis pati.

Illud poſtremo admonuerim; Nauarr. *in comm. citato num.* 88. & dilucidius *num.* 121. aſſeruare, emptorem cenſus iuſto pretio, tutum eſſe in conſcientia, etiam ſi neque, coram tabellione, aut teſtibus illud ſoluerit, neque in pecunia numerata, ſed in mercibus, quæ id valeant, aut in recompenſationem antiqui debiti. Quod ſanè mihi videtur durum: qui non videtur id ſonare bulla ipſa, quæ irritum reddit, ac nullum contractum, neque videtur fundari in præſumptione, vt Nauar. *num.* 88. *citato velle videtur.* Niſi dicas, ea omnia ſtatuta eſſe in pœnam, atque adeo locum non habere ante latam ſententiam. Aut omiſſionem eam eſſe leuem, ac proinde, eſto ad formam datam pertineat non vitiare actum iuxta ea, quæ cum Aluar. Valaſc. Bart. *& alijs, diſputatione* 218. *dicta ſunt.* Attamen reuera non videtur hæc appellanda, neque in foro exteriori vitiaret contractum: cuius contrarium *Nauarr.* affirmat.

Quod † attinet ad cenſuales contractus ante eam bullam celebratos, aut poſt illam, vbi non eſt recepta, aut vbi quoad eam ſolemnitatem non eſt recepta, conſtat validos eſſe, ſi non alium defectum patiantur, quàm omiſſionis earum ſolemnitatum. Quando autem pretium non eſt iuſtum, quia non attingeret limites infimi pretij iuſti, arbitror in re, propoſita teneri emptorem ad moderandum cenſum, ita vt minor penſio deinceps ſoluatur, hoc eſt, quæ æqualis iudicetur pro quantitate pretij dati pro cenſu, & ſimul teneri emptorem reſtituere incrementum maius penſionum, quod vſque ad id tempus accepit. Neque eſt eadem ratio hac in parte in cenſu empto cum pacto de retrouendendo, quæ eſt in prædiis ſimiliter emptis, vt non eodem modo reſtitutio fiat exceſſus pretij, iuxta ea, quæ *in calce diſputationis* 375. dicta ſunt. Etenim ſi prædium, & cenſus in eo collocatus, pereant, in nullo releuatur venditor quoad partem illam maiori penſionis, quam illo cuſque ſoluit præterea fructus omnes prædij, præter ius ad partem, quod emptor iuſtè emerit, ad venditorem ſolum, qui eſt prædij dominus, toto tempore præterito ſpectabant: longè autem aliter res habet in prædio empto cum pacto de retrouendendo. 3.

TERTIA CLAVSVLA.

TErtia ſic habet. *Solutiones, quas vulgò anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci, prohibemus.*

Vt hæc † clauſula intelligatur, obſeruandum eſt. Quamuis aliud ſit de rebus aliis, quæ cum pacto de retrouendendo emuntur, quoad fructus, eatum à tempore emptionis vſque ad tempus redemptionis, vt *diſputat.* 374. explanatum eſt; in contractu tamen cenſuali niſi aliud peculiare deductum ſit in pactum, hanc regulam generalem eſſe ſeruandam. Si penſio annua, verbi gratia, conſtituta ſit tot modiorum tritici, tot menſuratum vini, aut olei, tantæ quantitatis pecuniæ, aut cuiuſuis alterius rei, ſoluendæ tali die, penſionem deberi ſolum pro rata temporis anni elapſi. Vt ſi cenſus ſit duodecim modiorum tritici ſoluendorum in fine Auguſti, emptúſque fuit cenſus, ac ſolutum pretium illius quatuor menſibus ante finem Auguſti adueniente primo fine Auguſti, debentur ſolum quatuor modij, ſi autem fuit emptus duobus menſibus ante finem Auguſti, debebuntur duo modij, & ita in eadem proportione temporis elapſi, modij debebuntur. Quod ſi contractus celebratus ſit cum pacto de retrouendendo, ac redimatur menſe vno poſt finem Auguſti, debebitur 4.

bitur ſolum vnus modius, ſi duobus menſibus poſt finem Auguſti debebuntur duo modij, & ita conſequenter pro rata temporis elapſi: ita affirmant Couar. 1. *var. reſol. c.* 15 *n.* 10. *&* 11. & multi alij quos citat. Ratio eſt quoniam, cum annua penſio empta ſit, ſoluenda erit pro rata temporis anni, in quo cenſus durat, præſertim cum non maiori tempore venditor cenſus potius fuerit pretio quod *Couar.* eo in loco idem confirmat.

Hoc ita conſtituto, quamuis multi dubitauerint quod hac clauſula Pius V. intenderit, variique varia aſſeruerint, non dubito appoſitam fuiſſe ad prohibendum, ne aliquid amplius penſionis accipiatur, aut deducatur in pactum, quàm ſit id, quod ex natura contractus debeatur, ſi abſolutè abſque vllo alio pacto celebraretur, atque adeo, quam ſit, id quod pro ratione temporis elapſi debetur; quicquid enim penſionis ſoluendum inſuper deduceretur in pactum vtique id anticipata ſolutio penſionis, aut partis penſionis eſſet. Iuxta hæc ergo, anticipata ſolutio eſſet, non ſolum, ſi deducatur in pactum, vt in principio emptionis cenſus penſio vna integra ſoluatur, & deinceps annuæ penſiones integræ ſoluantur, ſed etiam, ſi cenſus ematur quatuor menſibus ante terminum ſolutioni præfixum, & deducatur in pactum, vt in primo termino integra penſio ſoluatur. Denique ſolutio anticipata erit, ſi quicquam ſoli ſtatuatur, antequam pro rata temporis elapſi ſit debitum, quoniam propriè dicetur ſolutio anticipata ſi ad naturam ipſam contractus, & ad id, quod in eo ſeruari conſueuit ſpectes.

5. Contractus ante † hanc bullam celebrati aut vbi ea non eſt recepta, ex defectu huius conditionis iudicandi non ſunt iniuſti, & multo minus nulli, quando pretium datum pro cenſu cum eo grauamine latitudinem iuſti non egreditur. Cum enim inter pretium, & mercem inæqualitas non cernatur ſanè non eſt cur talis contractus ex natura rei iudicetur iniuſtus. Si autem egrederetur latitudinem iuſti quoad ſolum grauamen additum, remittendum eſſet grauamen, aut reſtituendum, ſi iam eſſet acceptum.

QVARTA CLAVSVLA.

QVarta habet. *Conuentiones directè, aut indirectè, obligantes ad caſus fortuitos eum, qui aliàs ex natura contractus non teneatur, nullo modo valere volumus.*

6. Voluerunt † aliqui clauſulam hanc intelligendam eſſe de re, in qua cenſus eſt collocatus, quaſi Summus Pontifex ea annullare intendat pacta appoſita, quod ſi res, in qua cenſus eſt collocatus, pereat teneatur nihilominus venditor ſoluere cenſum, non verò eſſe intelligendam de caſu fortuito circa fructus eius rei, quaſi intenderit annullare pacta, quod ſi fructus aliquo anno caſu fortuito pereant, teneatur nihilominus ſoluere penſionem cenſus. Ducuntur, quoniam, inquiunt, ſicut in emphyteuta interim dum res emphyteutica ſalua manet, ex natura contractus ſoluere tenetur penſionem nihil impedientem, quod fructus illius caſu fortuito pereant, ita venditor cenſus ſoluere tenetur penſionem interim dum res, in qua eſt collocatus ſalua manet eſto fructus illius caſu fortuito pereant.

Contrarium tamen eſt proculdubio affirmandum. Tum quia inferius ſubijcit Summus Pontifex peculiarem clauſulam, qua annullat pacta, quibus debitor cenſus obligatur ad caſus fortuitos circa rem, in qua cenſus collocatur ad quod ſanè non apponeret hanc & aliam peculiarem clauſulam. Tum etiam quoniam falſum eſt de natura realis cenſus, quem ſolum Pius V. in hac bulla approbat, eſſe pereuntibus fructibus caſu fortuito aliquo anno, teneri nihilominus cenſus debitorem ad penſionis ſolutionem. Cum enim emptio cenſus merè realis, non aliud ſit, quam emptio iuris ad recipiendum partem fructuum quos res cenſui ſubiecta quotannis reddiderit, idque vel in ipſiſmet fructibus, vel in quo æquiualenti, vtique pereunte re caſu fortuito debitor cenſus ex natura contractus deinceps non tenetur ad ſolutionem cenſus: ita pereuntibus fructibus caſu fortuito aliquo anno non tenetur ex natura contractus ad ſolutionem penſionis eo anno, ſed ſatis erit, ſi emptori cenſus relinquat, ſi quos fructus eo anno retulerit deductis inde expenſis, & induſtria: eo quod hæc non ſint fructus, ſed expenſæ domini prædij. Quare, ſi cenſus in domo aliqua ſit collocatus: eaque ob peſtem, aut bellum, habitari non poſſit aliquo anno, nulla penſio eo anno debetur ex tali cenſu. Duo hoc loco obſerua. Vnum eſt. In fructibus rei, in qua cenſus eſt collocatus, emptorem cenſus ex natura cenſualis contractus eſſe præferendum domino rei illius, ita quod primum quod ex fructibus eſt detrahendum, eſt penſio, & ſolum quod remanſerit, pertinet ad dominium rei quæ eos fructus affert. Secundum eſt. Eo ipſo, quod Pius V. circa fructuum defectum ſolum irritauit pactum, quando fructus ob caſum fortuitum deficiunt, tacitè approbaſſe pacta, quando ex aliis capitibus deficiunt, nempè ex negligentia debitoris cenſui, vel quia melius ipſi erat ceſſare vno anno à cultura agri, in quo cenſus eſt collocatus, vt alios vberiores fructus redderet, vel alia ſimili de cauſa. Immò verò eiuſmodi pacta ex natura contractus cenſualis intelliguntur, eſto in eo non exprimantur.

Quod † attinet ad Cenſus ante hanc bullam creatos cum pactis in hac clauſula redditis nullis, aut poſt hanc bullam, vbi non eſt recepta, dicendum eſt. Si pretium datum non egrediatur limites iuſti comparatione cenſus cum eo onere: non eſſe cur ex natura rei damnetur, vt *diſput.* 385. oſtenſum eſt, ac proinde licitos eſſe iudicandos. Si verò pretium datum limites iuſti ob defectum egrediatur, habita ratione eius oneris, tunc tenebitur emptor cenſus reſtituere, quod de pretio vſque ad latitudinem iuſti ob id onus, deeſt. 7.

QVINTA CLAVSVLA.

QVinta clauſula ita habet. *Quemadmodum nec volumus valere pactum auferens, aut reſtringens facultatem alienandi rem cenſui ſuppoſitam. Quia volumus rem ipſam ſemper & liberè, ac ſine ſolutione laudemij, ſeu quinquageſima, aut alterius quantitatis, vel rei, tam inter viuos, quàm in vltima voluntate alienari. Vbi autem vendenda ſit, volumus dominum cenſus aliis omnibus præferri, eique denunciari conditiones, quibus vendenda ſit, & per menſem expectari.*

Clauſula † hæc appoſita fuit, quoniam cum ex cenſuali contractu, nec vtile, nec directum dominium rei in qua cenſus collocatur, ad emptorem cenſus ſpectaret, vt ex dictis præcedentibus diſputationibus liquidò conſtat, ſed ſolùm ius accipiendi de fructibus illius penſionem, ſanè ex natura contractus cenſualis, integrum debitori cenſus 8.

eſt, alienare quocunque titulo, cuicunque, & quandocunque voluerit, rem in qua cenſus eſt collocatus, ſicut integrum cuicunque alteri eſt alienare ſuum prædium, cui libuerit, nihil impediente, quod quidam alius ſeruitutis in eo habeat, quoniam integrum tertio illi ſuum ius manet. Longè verò maiori cum ratione integrum eſt debitori cenſus alienare rem eandem, quin ex pretio ſoluere teneatur laudemium domino cenſus, vt ſoluere illum tenetur emphyteuta proprietario in recognitionem dominij directi, ſi ius ſuum emphyteuticum quod in re proprietarij habet, alteri vendat vt ſuo loco inferius dicetur. Quia ergo ementes cenſus, cernentes venditores eorum neceſſitate pecuniæ preſſos, ſæpè, non ſolum extra id. quod natura cenſualis contractus habet, ſed etiam aliquando iniuſtè, habita ratione pretij, eis iniungebant onus non alienandi rem, in qua cenſus collocabatur, ſine ipſorum ementium facultate, & quod ſi de ipſorum facultate eam alienarent, tenerentur ſoluere eis laudemium hoc eſt partem pretij aliquotè, puta quinquageſimam, trigeſimam, aut aliam ſimilem eo modo, quo emphyteuta laudemium ſoluere tenetur, ad cenſualem contractum intra ſuos limites continendum, atque ad occurrendum conſcientiarum pericula, hac clauſula Pius V. irritum reddit omne pactum auferens, aut reſtringens, poteſtatem, quocunque titulo alienandi rem cenſui ſubiectam, aut obligationem imponens ſoluendi laudemium ex pretio pro ea accepto. Tametſi, quando res, ſecloſo cenſuali contractu, obnoxia erat, vt ſi venderetur ſolueretur ex pretio laudemium, id non prohibeat hoc loco Pius V. vt Nauarr. *in ſuo comment. cit. num. 93.* notauit, atque ex ſe erat notiſſimum. Cæterùm Pius V. in recompenſationem annullationis horum pactorum, & vt citius cenſus extinguerentur venditori cenſus iniunxit onus, quod ſi rem cenſui ſubiectam vendere vellet teneretur denunciare id domino cenſus, vt ſi is pretio eodem, atque cum eiſdem conditionibus emere eam velit, præferatur cæteris emptoribus præterea venditor cenſus iniunxit, vt à die denunciationis, atque ſignificationis pretij, & cõditionum, cum quibus rem vendebat, factæ domino cenſus, teneretur expectare per menſem, an illam vellet. Quod ſi debitor cenſus rem alteri vendat non admonito domino cenſus, arbitror non incidere in cõmiſſum, quaſi rem amittat domino cenſus, quemadmodum emphyteuta in commiſſum incidit, ſi rem emphyteuticam vendat, non admonito proprietario. Ratio diſcriminis eſt, quoniam, neque in bulla hac, neque alibi, apponitur ea pœna venditori cenſus, ſicut in iure appoſita eſt emphyteutæ: pœnæ autem extendendæ non ſunt extra caſum, in quo à iure ſunt impoſitæ. Vtrum autem, ſi debitor cenſus rem cenſui ſubiectam poſt hanc bullam vendat, ac tradat alicui, non requiſito prius domino cenſus, venditio valida ſit, *diſputat.* 375. diſcuſſum hoc fuit dictúmque eſt grauamen, vt debitor cenſus admonere, præferréque teneatur dominium cenſus cæteris emptoribus, illúmque expectare per menſem à puncto admonitionis eſſe maximum, neque teneri principes ſæculares illud admittere in ſuis Regnis eo quod natura contractus cenſualis, qui merè ſæcularis eſt, id non efflagitet, neque ullo periculis animarum obuietur. Nauar. *in comm. c. 1.* 14. *q.* 3. *n.* 92. ait, iuſtè potuiſſe omitti, introducere que illud, eſſe efficere, de contractu cenſuali, contractum emphyteuticum.

Non defuit, qui affirmaret, nihil impediente hac quinta clauſula, licitum eſſe apponere pactum, quod res vendi non poſſit alicui potentiori. Ducitur, quando emphyteuta vendere non poteſt, ius ſuum emphyteuticum alicui potentiori, vel ex priuilegiis, vt ſunt Monaſteria, & Eccleſiaſtici, vel ex aliis capitibus, vt ſunt potentiores ſæculares, à quibus difficilius recuperabitur penſio, vt ſuo loco dicetur. Contrarium tamen arbitror eſſe dicendum. Quoniam ius cenſuale neque ex natura rei, neque ex diſpoſitione iuris humani, habet, quod res cenſui ſuppoſita non poſſit vendi, aut quouis alio titulo tranſire in potentiorem ſine conſenſu domini cenſus: ſicut neque quodcunque aliud ius in re, vt ſeruitutis, aut quoduis aliud habet, quod res in qua eſt collocatũ, tranſire non poſſit in potentiorem ſine conſenſu habentis id ius. Quod ſi proprietarius ex diſpoſitione iuris humani comparatione rei, in qua alius habet ius emphyteuticum, id habet, ſanè idcirco eſt, quoniam proprietas eſt præcipuum, quod eſt in ea re, ſi autem ius emphyteuticum in potentiorem tranſiret, periclitaretur, non ſola penſio, ſed etiam proprietas, quæ longè præſtantior eſt. Porrò, ſi cenſuale ius, neque ex ipſa rei natura, neque ex iuria diſpoſitione habet, quod res cenſui ſuppoſita tranſire non poſſit in potentiorem ſine conſenſu domini cenſus certè negari non poteſt, tale pactum appoſitum reſtringere facultatem alienandi eam rem, ac proinde prohibitum eſſe hac quinta clauſula.

Quod ad cenſus † attinet creatos ante hanc 9
bullam aut vbi illa non eſt recepta; cum pactis hac clauſula irritis, Ioan. Medin. *quæſt. vlt. de vſur.* meritò affirmat, improbandos non eſſe, modo pretium ſit commenſuratum cenſui cum eiuſmodi grauaminibus. Rectè verò obſeruat eo plus valere cenſum, quo vel ex poſſeſſionibus, in quibus collocatur vel ex grauaminibus appoſitis, tutior redditur. Item in ſpem recipiendi laudemium, eo minori pretio eſſe dignam quo maius laudemium, & pluries vendant: atque ad hæc omnia, & ad alias ſimiles circunſtantias eſt attendendum, ac iudicandum, an contractus ex parte pretij iuſtus ſit, vel iniuſtus, atque adeo adiudicandum, an emptor cenſus reſtituere teneatur, quod de pretio defuerit vſque ad limites iuſti, vel remittere grauamina. Sotus *6. de iuſtit. q. 5. art. 2. ad ſecundum*, in re non videtur diſſentire à Ioan. Medin. ait tamen grauamina hæc videri iniqua, intellige, niſi pretio iuſto compenſentur, vt frequenter compenſari non ſolent.

SEXTA CLAVSVLA.

SExta habet. *Pacta continentia moroſum cenſus debitorem teneri ad intereſſe lucri ceſſantis, vel ad cambium, ſeu certas expenſas, aut certa ſalaria, aut ad ſalaria, ſeu expenſas, mero iuramento creditoris liquidandas, aut rem cenſus ſubiectam, ſiue aliquam eius partem, amittere, aut aliud ius ex eodem contractu, ſiue aliunde acquiſitum perdere, aut in aliquam pœnam cadere ex toto irrita ſint, & nulla. Immò, & cenſum augeri, & nouum creari ſuper eadem, vel alia re, in fauorem eiuſdem, aut perſona per eum ſuppoſita, pro cenſibus temporis, vel præteriti, vel futuri, omnino prohibemus.*

Nam quemadmodum, ſi emphyteuta per duos, aut tres annos non ſoluat penſionem incidit in commiſſum, amittitque rem emphyteuticam proprietario, vt ſuo loco dicetur, ſi debitor cenſus,

ſi

ſi penſinncs non ſoluat, in commiſſum incidit: & nihilominus extra id quod natuta cenſualis contractut poſtulat,emprores cenſuum grauamen incidendi in commiſſum, ſi penſiones nnn ſoluerent, & quædam alia imponebant emptoribus
10. cenſuum, idque ſæpè iniuſtè. Hac † ergo clauſula Pius V. irrita reddit pacta quibus ob non ſnlutam penſionem venditor cenſus obligabatur ad intereſſe lucri ceſſantia, vel ad cambium pro illa penſione non ſoluta, vel ad certas expenſaa, aut ad certa ſalaria pro recuperanda penſinne vel ad ſalaria, aut expenſas, qua creditor in ea recuperanda feciſſe iurauerit,vel ad amiſſionem rei,in qua cenſus collocator,aut partia illius, vel ad amiſſinnem alicuiua iuris vndecunque acquiſiti, vel denique ad quamcunqne aliam pœnam.

Circa hæc obſerua, Summum Pontificem non prohibere exigere expenſaa rationabiles, ac moderatas, quas dominus cenſus ob moram debitoria fecerit in exigenda, & recuperanda penſione. Atque vt ſummaiim dicam,nnn prohibere exigere ab illo qui ſecluſo quocunque pacto, licitè exigere poterat, ſed ſnlum vera exigere quippiá aliud virtute pacticontractui cenſuali additi.

Circa intereſſe lucri ceſſantis obſerua,non prohibere intereſſe lucri ceſſantis intrinſecum ex non ſoluta penſione, vt ſi penſio ſnluenda erat in tritico, tempore quo menſura valebat duos aureos, & dominna cenſus venditutos illam erat ſtatim, aut ſi illa excuſare debebat emptionem alterius illo eodem pretio,poſteáque ſoluatur penſio tempore, quo ſolum valet dimidinm aurei, non prohibet exigere lucrum illud ceſſans, qunniam illud ex natura rei debet ſeclnſo quocunque alio pacto addito cenſuali contractui, ſolùm ergo prohibet accipere lucrum ceſſans extrinſecum rei ſoluendæ, vt ſi dominus cenſus mercator erat, & quod penſio tempore debito non fuerit ſoluta, lucrum ei ceſſauit ex mercatura;tale quippe lucrum extrinſecum dicitur rei illi, vt *diſp.368.concl.1.& 5.* explanatum eſt. Itaque cùm cenſualis contractus part ſubiecta emptioni, & venditioni ſit: ſolutio verò penſionia ſit quaſi partialis quædam traditio mercis emptæ, atque ex eo,quod venditor in mora ſoluendi mercem ſit,ſnlum reuocatur ad intereſſe intrinſecum merci,& non ad extrinſecum, diſponente id ita in re ciuili. *l.ſi ſterilis,§.cum pro venditorem,ff. de act.empt.* & aliis iuribus quæ *diſput. cit.* retulimus: conſequens profectò eſt, vt ex natura cenſualis contractua, non debeatur lucrum ceſſana extrinſecum, atque adeo vt debeatur neceſſe eſſe adhiberi peculiare aliud pactum quod Pius V.hoc loco nullum reddit.

In ſecunda parte eiuſdem clauſulæ Summus Pontifex prohibet cenſum creari ſuper eandem rem, ant ſuper quamcunqne aliam, tam in fauorem domini cenſus, quàm cniuſcunque alterins ex penſionibua non ſnlutia in præteritum, aut etiam ex ſoluendia in futurum. Ne videlicet, per cenſuum incrementa expenſionibus cenſualibua, in paupertatem redigantur cenſuum debitores, bonáque ſua amittant,ſicut ex vſurarum vſuria,atque ex recambiis, conſueuerunt redigi in paupertatem. Hæc tamen para clauſulæ in ſecunda clauſula ſupra propoſita continetur, neque enim emptio talis cenſus eſſet in pecunia numerata coram teſtibus,& tabel lione ſoluta.

11. Quod † attinet ad contractus cenſualea antè hanc bullam celebratos, aut poſt illam, vbi non eſt recepta, dicendom eſt. Non eſſe cur damnentur, apponi in eis pacta, quæ conuentionales pœnas continent, ſi penſiones tempore conſtituto non ſnluantur: modò tamen pœnæ moderatæ, pro qualitate culpæ ſint, nec exigantur, ſi nulla colpa interueniat, & modò reliqua ſeruentur quæ *diſp.317. iuncta diſp.97.* dicta ſunt debere ſeruari, vt pœna conuentionalia licitè, ac iuſtè exigi poſſit. Neqne enim vlla eſt ratio, cur potius hæc pacta ex natura rei apponi non poſſint moroſo debitori penſioois cenſus, quam cuicunque alteri debitori ex qnouia alio contractu conſenti únteque Contad. *de contract.quæſt.*85.Ioan.Medin. *de vſur. qu.vlt.de Cenſib.*Sot.6. *de iuſt.qu.5.art.*2.*ad* 2.Nan. *in comment. cap.*1.14. *qu.3. num.*110. & Doctores *communiter*,meritò tamen à Pio V. prohibita einſmodi pacta in hoc contractu ſuot propter exceſſiuas pœnas, quæ à multis in eo imponebantur, & iniuſtitias, quæ fiebant. Ac ſanè imponere pœnam amiſſionis rei cenſui ſubiectæ,ſi penſio biennio, aut triennio non ſoluant exceſſiua, atque Iniuſta pœna eſt, quando rea cenſui ſubiecta multo maioris valoris eſt, quàm cenſus nihil † impediente, quod in hoc Regno *l.68. Taur.* ea pœna approbetur, adiudicaríque in exteriori foro domino cenſus, præcipiatur, quam proinde legem Medin. *loco cit. & alij*, iniuſtam meritò cenſent, miniméque in conſcientiæ foro ſeruandam: & Couar. 3. *var.reſol.cap.7.n.*1. Aluar.Valaſc. *de iur. emphyt.qu.*32.*num.*31.Gutier. *de iuram. confir. p.*1. *c.*31. *num.*10. & *lib.* 2. *de pract. qq. qu.*168. & *alij, quos citant*, aſſeuerant,legem illam in praxi qoad eam pœnam non eſſe receptam, niſi quando cenſus eſt reſeruatiuus. Sicut enim in emphyteuſi ea pœna idcircò locum habet, quod cum proprietarius rem emphyteutæ tradat quoad dominium vtile, licitè poteſt non aliter velle illud ei concedere, niſi ſub conditinne,quod ſi intra biennium, aut triennium penſinnem nnn ſoluat, incidat in commiſſum, dnminiúmque illud vtile ad proprietarium reuertatur: ita cum in cenſu reſeruatiuo,qui rem alteri in cenſum tradit, eam illi concedat qooad vtile, & directum dnminium ſimul, licitè poterit oon aliter illi vtrumque dominium velle concedere, quàm ſub conditione, quod ſi intra biennium, aut trienoium, poſſeſſionem non ſoluat, vtrúmque dominium ad ipſum reuertatur. In cenſu autem conſignatiuo, de quo loquimur, & de qua *l.68.Taur.* eſt ſermo, nnn eadem eſt ratio, vt Nauar. *num.* 110. *cit.* etiam ait. Quoniam qui cenſum alteri concedit, neque vtile, neque directum dominium accipit ab emptore cenſua, ſed ſolum pro pretio concedit emptori cenſum hoc eſt ius accipiendi quotannis certam annuam penſionem ex ea re, non eſt autem æquum, tantam pœnam illi ſtatui, quanta eſt,quod ſi penſionem intra bienniom, aut triennium, non ſoloat amittat vtile, & directum dominium rei ſuæ propriè, quæ longè plus valeat, quàm cenſua.

12. *Ius Castella.*

Qund attinet ad alia pacta hac clauſula 6.nulla reddita, nempe, quod ex penſionibus, tanquam ex pretio augeatur cenſus, aut creetur alius de nouo, aut quod non ſoluens cenſum, teneatur ad lucrum ceſſans non video illa ex natura rei eſſe iniuſta, ſi inter pretium, & cenſum cum his grauaminibua, æqualitas cernatur. Quare condemnare non auderem cenſum ante eam bullam creatum cum his grauaminibus, aut creatum poſt illam, vbi ea non ſit recepta: tametſi meritò ea grauamina nulla ſint reddita ob incommoda, & mala, quæ ex illis nata ſunt ſequi.

Deciſ. R.R. pro Tract. de Cenſ.

Quinque ſequentes clauſulæ exponuntur. Et num Cenſus reales ſine pacto de retrouendendo, in ea comprehendantur.

DISPVTATIO CCCXCI.

CLAVSVLA SEPTIMA.

SEptima clauſula ſic habet. *Sicut etiam annullamus pacta continentia ſolutionem onerum ad eum ſpectare, ad quem aliàs de iure natura contractus non expectarent.*

SVMMARIVM.

1 *Clauſula ſeptima, ſeu conditio bullæ Pij V. & eius effectus, & declarationes.*
Item octaua, & nona, num. 3. & 5.
2 *Cenſus creati ante clauſulam ſeptimam bullæ Pij V. vel vbi non eſt recepta, quomodo validi, &* num. 4. 6. 8.
Et quid de iure Caſtellæ, num. 7.
9 *Cenſus omnes reales irredimibiles, an cenſeantur ſublati per clauſulam nouam bullæ Pij V. & ſolum redimibiles ſint admiſſi.*
10 *Cenſus reales irredimibiles, quare ſemper in Eccleſia iuſti ſunt iudicati à viris doctis.*
11 *Clauſula, ſeu conditio decima, & eius effectus & declarationes bullæ Pij V.*
Item clauſula vndecima num. 13.
12 *Cenſus debitor ad quid cenſeatur teneri per clauſulam decimam bullæ Pij V.*

NAuarr. *in comment. cap. 1. 14. quæſt. 3. num. 94.* exemplum ponit, vt ſi emptor cenſus in pactum deducat, quod venditor recipere teneatur venditor recipere teneatur hoſpitio familiares emptoris cenſus. Obſerua † tamen, ſoluere ex re, in
1. qua cenſus collocatur, ea tributa quæ imponuntur pro ratione bonorum cuiuſque, aut pro quantitate redituum prædiorum, ex quibus tributa exiguntur, partim expectare ad dominium prædij, & partim ad dominium cenſus, pro quantitate iuris, quod ad fructus eius prædij habet. In hac ergo clauſula Pius V. irrita reddit pacta quibus hæc, & his ſimilia onera, quæ ex parte ad dominum cenſus ſpectant, reiiciuntur in cenſibus debitorem. Non autem hac clauſula prohibuit accipere fideiuſſores, quod res, in qua cenſus collocatur, ſit venditoris cenſus, aut quod penſio debito ſoluetur tempore, vt quidam ſunt arbitrati. Neque enim id inualidum, aut illicitum eſt poſt hanc bullam, vt ſupra dictum eſt. Tametſi illicitum, atque irritum ſit, fideiuſſores accipere, quod ſi res cenſui ſubiecta perierit, ſolueretur cenſus: ſicut etiam illicitum, atque irritum eſt id exigere à venditore cenſus.

2. Quod ad † cenſus attinet ante hanc bullam, aut vbi illa non eſt recepta, creatos cum pactis hac clauſula redditis nullis, dicendum eſt. Si pretium limites iuſti non egrediatur, comparatione ſenſus cum his grauaminibus, non eſſe cur damnentur. Si autem pretium ad limites iuſti non pertingant, obligationem eſſe reducendi pretium vſque ad limites iuſti, vel remittendi grauamina.

CLAVSVLA OCTAVA.

OCtaua habet. *Poſtremo cenſus in futurum creandos, re in totum, vel pro parte perempta, aut infructuoſa in totum, vel pro parte effecta, volumus ad ratam perire.*

Hac † clauſula Pius V. ſtatuit, in cenſibus poſt 3.
hanc bullam creatis, pereunte re tota, in qua cenſus eſt collocatus, aut infructuoſa in totum reddita, perire totum cenſum: pereunte verò eadem re parte, aut reddita omnino infructuoſa in parte, vt quia dimidiũ, tertia, quarta, aut alia pars, periuit, aut omnino infructuoſa reddita eſt, perire cenſum in eadem proportionali parte hoc eſt in dimidio, tertia, quarta, aut in alia ſimili etiam parte. Quo loco obſerua, non ex eo rem dici redditam infructuoſam, quod duobus, tribus, aut pluribus annis, fructus non ferant; ſed ex eo, quod impotens facta ſit ad fructus in futurum reddendos: vt quia prædium; non ad tempus vi tempeſtatis; ſed ſimpliciter, atque abſque ſpe remedij, à mari occupatum eſt, aut quia fluuius curſum ſuum mutauit, alueúmque per eum alium locum fecit, vel qua cenſus erat collocatus, corruit, tota, aut exuſta eſt. Obſerua deinde, longè diuerſa eſſe rem in qua cenſus eſt collocatus, propter ſterilitatem, aut alium caſum fortuitum, non producere fructus conſuetos, ſed longè pauciores, & eandem rem in parte perire, aut infructuoſam reddi. In priori enim euentu, integra penſio debetur ex iis fructibus, ſi ad id ſufficiant, etiamſi nihil domino prædij remaneat, vt diſputat. præcedente in quarta clauſula dictum eſt, in poſteriori verò, ſolum debetur penſio pro rata eius, quod ex re, in qua cenſus eſt collocatus, remanet, vt in hac clauſula habetur; éſtque hoc verum, eſto quod remanet ex re cenſui ſubiecta, longè plures fructus ferat, quàm qui ad penſionem integram ſoluendam ſufficiant. Ratio diuerſitatis eſt, quoniam cenſus eſt ius in re cenſui ſubiecta, atque realis obligationis totius illius rei ad penſionem eruendam primo ex fructibus quos tulerit ſiue tota tollatur, ac fructificet, ſiue pars, quia tamen obligatio illa extenſa eſt in tota, ita quod tota eſt in re tota, & pars in parte inde efficitur, quod pereunte parte rei illius, aut omnino infructuoſa reddita pereat etiam pars obligationis illius, atque adeo iuris ad penſionem, vna cum ſubiecto, in quo obligatio illa erat, quandiu verò res integra manet, penſio integra debetur, ſiue res ſecundum ſe totam fructificet, ſiue ſecundum partem, & ſiue debilior ad fructificandum ſit reddita, ſiue potentior, ſiue in eodem ſtatu permaneat. Itaque, quia cenſus extenſus eſt in re in qua cenſus eſt collocatus, pereunte parte rei, perit pars cenſus interim verò dum integra manet, totus perſiſtit, ac debetur hinc conſtat, quantum eſt ex natura rei diuiſa re cenſuali in plures hæredes, aut emptores, ſingulos ſolum debere cenſum contribueréque teneri ad ſolutionem illius, pro rata partis rei, quam poſſident, quod autem dominus cenſus agere poſſit ad integrum cenſum aduerſus ſingulos eorum, ortum habuit, quoniam nullus emere cenſum vellet, niſi cum eo grauamine, vſuſque obtinuit (nullo iure hactenus refragante, vt contractus cum eo grauamine, & priuilegio ementis cenſum, cenſeretur celebrari, vt *diſp.* 383. dictum eſt.

Quod † attinet ad cenſus creatos ante hanc 4
bullam, aut vbi illa non eſt recepta, dicendum eſt. Si ſimpliciter collocati ſint in aliqua re, nullo ad-

drto

Digitized by Google

dito pacto, quod pereunte re, aut parte illius teneatur, nihilominus debitor cenſus ad integram penſionem, habere locum, quæ in hac clauſula diſponuntur, ſiue cenſus redimibilis ſit ſiue irredimibilis. Ratio eſt quoniam diſpoſitio huius clauſulæ naturæ cenſus realis innititur vt explanatum eſt, quando nullum aliud pactum illi additur. Quoad cenſus autem qui in poſterum creabuntur, irrita cenſetur Pius V. hac clauſula reddere pacta, quæ aliquid in contrarium addiderint. Si autem cenſus ita collocati ſint, in aliqua re, vt additum ſit pactum, quod pereunte re, adhuc debitor cenſus ad integram penſionem teneatur, ſanè, cùm eiuſmodi pactum non aliud ſit, quàm contractus aſſecurationis rei, permixtus cum contractu cenſuali, qui aſſecurationis contractus ex natura rei validus eſt, & licitus, modò pretiũ, quod pro cenſu cum eo grauamine eſt datum, æquale ac commenſuratum vtrique rei ſit, dicendum eſt, iuſtum eſſe contractum, ſi pretium ad limites iuſti peruenit, vt *diſputat*. 189. in prima clauſula dictum, oſtenſúmque eſt: iniuſtum verò eſſe, cum onere augendi pretium vſque ad limites iuſti, aut remittendi grauamen, ſi ad limites iuſti non peruenit. Atque eſſe poſſe validum, & iuſtum ex natura rei, apertè innuit Pius V. dum clauſulam hanc expreſsè arctauit ad cenſus poſt hanc bullam creandos.

CLAVSVLA NONA.

NOna habet. *Volumus etiam poſſe pro eodem pretio extingui non obſtante longiſſimi etiam temporis, ac immemorabilis, immo centum, & plurium annorum præſcriptione, non obſtantibus aliquibus pactis directè, aut indirectè, talem facultatem auferentibus, quibuſcunque verbis aut clauſulis concepta ſint.*

5. Hac † clauſula, iuncta ſequenti, ſtatuit Pius V. cenſum redimi ſemper poſſe pro eodem pretio. Neque præſcriptionem cuiuſcunque temporis in quo cenſus non ſit redemptus, poſſe id impedire. Neque item poſſe impedire quocunque pacto quibuſcumque verbis contractui cenſuali appoſito. Prima pars appoſita eſt ad irritum reddendum pactum, quod cenſus maiori redimatur pretio, quam fuerit emptus. Secunda ad excludendam eorum ſententiam, qui aſſerebant, ius ad redimendum, quod ex pacto de retrouendendo oritur, præſcribi 30. annorum ſpatio, cuius contrarium, *diſp*. 374. oſtendimus eſſe verum, atque affirmat Couar. 1. *var. reſol. cap*. 9. peculiariter in cenſu, vbi rem hanc latè diſput. Tertia verò pars appoſita eſt ad reddenda irrita pacta, quibus tollitur, vel reſtringitur facultas redimendi cenſum. Quo fit, vt cenſus poſt hanc bullam creati, vt illa recepta ſit, redimi quocunque tempore poſſint, abſque vlla reſtrictione.

6. Quod ad † contractus attinet ante hanc bullam, aut poſt illam, vbi recepta non eſt creatus cum pacto quod vltra tantum tempus redimi non poſſint, vt vltra quadriennium, aut ſeptennium, vel quod intra tantum tempus redimi non poſſint, & poſtea poſſint. Quidam, quos Couarru. 3. *var. reſol. cap*. 8. *num*. 7. & 8. refert, ac ſequitur, peculiariter improbant in cenſu omne aliud pactum de retrouendendo præter illud, quo venditori cenſum plena, ac perfecta facultas relinquitur redimendi cenſum quãdocunq; voluerit abſq; vlla reſtrictione, tã à parte ante, quàm à parte poſt. Addit *Cou*. in Granatenſi prætorio ſæpius pronunciatam eſſe ſententiam, omnem talem reſtrictionem in eo contractu adhibitam, pro non appoſita eſſe habendam, manerétque venditori cenſus liberam facultatem redimendi ſemper cenſum, non ſecus ac ſi ea reſtrictio appoſita non fuiſſe.

Dicuntur hi autores. Primò, quoniam emptio cenſuum de ſe eſt odioſa, maiorémque ſimilitudinem habet cum mutuo vſurario quàm emptio cuiuſcunque alterius rei.

Secundò, quoniam Martinus V. *in extrau*. 1. & Calixtus III. *in extrauag*. 2. *de empt. & vendit*. inter communes, quibus cenſum cum pacto de retrouendendo approbarunt ſolum faciunt mentionem, ſolúmque approbant cenſus, cum libero pacto eos redimendi quandocunque libuerit ſine vlla reſtrictione.

Arbitror tamen dicendum eſſe cum Conrad. *de contr. quæſt*. 83. & 84. Medin. *de vſur. quæſt. vlt*. & Soto 6. *de iuſt. quæſt*. 5. *art*. 3. ea pacta ex natura rei non eſſe illicita ſi cenſui apponantur, modò tamen quo plus reſtringitur libertas redemptionis, eo plus emptor cenſus accreſcat in pretio quatenus, quo plus periculi imminet, ne cenſus in irredimibilem euadat, eo plus valet cenſus: quandoquidem cenſus irredimibilis longè maioris eſt pretij, quàm redimibilis. Neque hoc alia indiget probatione, quàm quod in eo nulla inæqualitas cernitur inter pretium, & id, quod emitur cum eiuſmodi onere, cum quo emitur. Meritò tamen, propter pericula palliandi ea via vſuras, committendique iniuſtitiam, irrita reddi poſſunt ac debent, eiuſmodi pacta poſitiuo iure.

Ad primum ergo contrariæ opinionis dicendum eſt, quamuis materia odioſa, & periculoſa ſit, ſi tamen debitæ ſeruentur circunſtantiæ in appoſitione earum reſtrictionum pacto de retrouendendo, nullam eſſe rationem cur ex ſola natura rei damnentur.

Ad ſecundum dicendum eſt, quamuis in eis extrauagantibus ſolùm fiat mentio de cenſibus cum omnimoda libertate eos redimendi quandocunque libuerit, non propterea damnari cæteros cenſus, de quibus in eis mentio non fit, neque illos approbando, neque damnando. Neque Pius V. in hac bulla eiuſmodi cenſus, ante eam celebratos, damnat.

Illud † obſerua, cum in hoc Regno cenſus redimibiles ſine illa reſtrictione non poſſint iuſtè 7.
emi minori pretio, quàm ad rationem quatuordecim pro vno, iniuſtam in eo eſſe emptionem eorundem cenſuum cum reſtrictione facultatis ad redimendum pro eodem pretio, ac proinde merito in tribunalibus huius Regni pronunciari nulla pacta reſtringentia facultatem eos redimendi, ſi cenſus ſolum ſint empti ad rationem quatuordecim pro vno, vt emi regulariter conſueuerunt.

Quoad † contractus ante hanc Bullam aut vbi 8.
illa non eſt recepta, celebratos cum pacto vt cenſus maiori pretio redimatur, quàm fuerit emptus, dicendum eſt. Quamuis pretium cenſus redimibilis in indiuiſibili non conſiſtat, vbi lege non eſt taxatum, ac proinde facilè damnanda non ſint pretia cenſuum in diuerſis regionibus, aut in eadem diuerſis temporibus, quando taxa lege publica non eſt poſita, ſi ſint ad rationem quatuordecim, ſexdecim, duodecim, aut aliis intermediis pretiis; modò tamen commune pretium id tunc ſit in ea regione: id quod vel inde confirmari poteſt, quod Martinus V. commemorantis in extrauaganti citata maioribus aliis pretiis, non damnat tanquam iniuſtum, immo verò vt iuſtum ap-

probare videtur pretium ad rationem decem pro vno in regione aliqua conſuetum quamuis item negandum non ſit cum Medin. *q. citat.* de rigore ſcolaſtico non minus in cenſu licitum ex natura rei pactum de illo redimendo maiori pretio, quoodam veriſimile eſt tempore redemptionis plus valiturum, quàm ſit licitum in aliis rebus, in quibus *diſput.* 376. licitum eſſe oſtendimus quando tempore redemptionis ſperantur plus valituræ, nihilominus, quia rariſſimè ſperandum eſt, cenſum plus valiturum in eadem regione tempore redemptionis, quam tempore emptionis atque res ex ſe ſpeciem mali, & vſuræ habet, regulariterque in ea vſura interueniet, proculdubio ſimpliciter eſt ad id damnandum, meritóque irritum redditum fuit à Pio V. tale pactum; ſeclusáque Bulla Pij V. tanquam vſurarium eſſet condemnandum, tàm ab eccleſiaſticis, quàm à ſæcularibus iudicibus. Non tàm ergo ex extrauagaoti Martini V. damoandum eſt tale pactum, vt Couar. 3. *var. reſol. c. 9. ad finem num.* 4. vult, quàm ex natura ipſa rei, ac diſpoſitione huius clauſulæ Pij V.

9. Dubium † eſt hoc loco, vtrum Pios V. hac clauſula auferre à Rebuſpoblicis Chriſtianis iotenderit cenſus omnes reales irredimibiles, ſtatueréque, vt io poſterum ſoli redimibiles crearentur.

Pars quæ affirmat, ſuaderi poteſt. Tom quia de cenſu indiſtinctè, atque vniuerſim loquutos eſt tota hac Bulla: quare diſpoſitio huius clauſulæ, & totius bullæ, etiam ad irredimibiles ſeſe extendit. Tum vel maximè, quoniam hæc, & præcedens clauſula, vno orationis ductu prolatæ ſunt, adeò vt potius vna clauſula, quàm duæ videantur: ſi ad connexionem verborum io Bulla Pij V. attendas: oos verò, vt dilucidiorem doctrioam traderemus, eam diuiſimos in duas auferentes à prima clauſula verba hæc, *non ſolum*; & in principio ſecuodæ loco dictionis, *ſed*, reperentes verbum, *volumus*. Vnde verba Pij V. ſic habent. *Poſtremo cenſus omnes futurum creandos, non ſolùm re in totum, vel in parte, perempta, &c. ſed etiam poſſe pro eodem pretio extingui, &c.* Vbi vides de omnibus vniuerſim cenſibus in futurum creandis voluiſſe, & perire cum re, in qua collocarentur, & poſſe redimi pro eodem pretio, quo emerentur, ac proinde creari in poſterum, non poſſe cenſum irredimibilem.

Pars tamen qoæ negat, eſt proculdubio alcetenda, quam etiam per epicheiam amplectitur Nauar. *in comm. cap.* 1. 14. *qu. num.* 98. nempe cenſum irredimibilem, qui iuſto pretio emi conſoeuit, non comprehendi hac clauſula, neque illum intendiſſe Pium V. auferre à Rebuſpublicis Chriſtianis. Idem intelligo de vitalitio cenſu reali, immo, & de reali cenſu ad certom oumerum anootum, qui redimibiles non ſunt, ſed omoino expirant finito numero annorum conſtituto, ſiue certo, ſiue incerto, pendentéſqoe à fortuna. Neque enim erat vlla cauſa cur vitalitiom, & cenſus omnino perpetoi à Rebuſpublicis ablegareotur.

Atque vitalitium admittere videtur Nau. licitum eſſe poſt Bullam Pij V. *in comment. cap.* 1. 14. *q.* 3. *num.* 128. tametſi de illo loquatur, vt de contractu celebrato in modum mutuæ dooationis pretij, & penſionum.

10. Ducor primò quooiam cenſus reales irredimibiles † ſemper in Eccleſia iuſti ſunt iudicati à viris doctis, abſque vllo ſcrupulo, aut dubio, neque eam habent vſuræ effigiem, quam habent redimibiles. Ratio autem eſt, quoniam cùm in eis noo reſtituatur pretium quod pro iure leuandi annuas penſiones ex prædio, in quo cenſus eſt conſtitutus, fuit datum, nulla eſt in eis effigies mutui cum lucro ob tempus, io quo emptor pretio caruit, atque adeo neque vſuræ, ſicut eſt io cenſibus redimibilibus. Quod ergo contractus cenſus realis irredimibilis, ſemper in Eccleſia iuſtus, ac licitus eſt iudicatus abſque periculo, aut vmbra peccati, non ſecus ac contractus emptionis aliarum rerum locationis, ac ſimilium; ſanè cenſendum non eſt, Pium V. intendiſſe illos comprehendere hac clauſula, priuaréque abſque vlla legitima cauſa ſæculares Chriſtianas Reſpublicas contractu vtili, ac iuſto. Neque ad id iuriſdictio ipſius ſe extendit: quippè quæ in temporalibus, comparatione rerum publicarum principum ſæcularium ipſi ſubditarum, ſolùm ſe extendat, quantum poſtulat ſolus animarum finiſque ſpiritualis, vt *diſput.* 29. oſtenſum eſt.

Secondò, quoniam, vt conſtat ex initio ipſiuſmet bullæ, Pius V. in ea ſolùm intendit loqoi de cenſibus de quibus Martinos V. & Calixtus III. fuerant loquuti, maiorique vi iocumbere ad tollendos, ac impediendos abuſus, qui circa illos fuerant oborti, & augebantur: vt autem ex ipſorum extrauagantibos conſtat. Martinus V. & Calixtus III. ſolum loquuti ſoot de cenſibus redimibilibus, qui vſuræ effigiem habent, & in quibus facilè palliari vſura poteſt, ooo verò de irredimibilibus. Huic ratiooi accedit, Pium V. ſolùm fuiſſe loquutum de quibus aliqui apud ipſum fuerant cooqueſti, & quorum piis petitionibos ait, ſe in ea bulla ſatisfacere, nullus autem vnquam fuit coram eo conqueſtus de cenſibus realibus irredimibilibus, ſed ſolùm de cenſibus cum pacto de retroueodendo ſioe conditionibos, cum quibus Martinus V. & Calixtus III. eos approbaruot. Accedit etiam, odioſas ſanctiooes, atque exorbitantes, quales eſſent quæ contractus euidenter iuſtos ac ſine periculo, aut ſpecie peccati, prohibereot, non eſſe extendendas; ſed arctaodas attendeodo potius in eis, ac ſequendo meotem, quam verba legiſlatoris: perſuaſum autem mihi omnino habeo, ſi Pius V. conſuleretur, oum hac clauſula compreheodere intenderet ceoſus reales irredimibiles, eoſque abolere à Rebuſpublicis, negaoter reſpooſurum.

Tertiò, qooniam emere cenſum realem irredimibilem, non eſt aliud, quàm emere ius qood eam perpetoum, & obligationem ex parte rei, qoæ ceoſui ſubiicitur, quod ooo eſt aliud, quam emere quaſi partem quandam domioij rei illius, oon ſecus, ac quando ſeruitus amitur io prædio alieno, vt hæc omnia *diſput.* 383. *ac ſeqq.* explaoata ſunt: quis aotem ſibi perſuadeat, legiſlatorem meote præditum, oedum Sanctiſſimum Piom V. prohibere inteodiſſe, ne ſeruitus, ac ius, quod quaſi pars rei eſſet, emi poſſet ſine pacto de retrouendeodo? Idque propter effigiem, & periculom vſuræ, cum tameo in ea emptione nulla omnioo ſit effigies vſuræ, aut alterius iniuſtitiæ: io ea verò quæ com pacto fieret de retrouendendo, facilè vſura palliari poſſet.

Quartò, quoniam Rex concedere poteſt alicui annuum reditum in perpetuum io prædio aliquo, aut in reditibus alicuius ciuitatis, vel propter obſequia, & merita illius, vel dooatione liberali omnino, vt frequeoter fit: quis autem dicat Pium V. ſuo motu proprio prohibere intendiſſe, oe hic etiam de licentia regis, vendere poſſet irredimibiliter eum aonuum reditum, ſi vel emigrare alio vellet, vel alia iuſta, ac legitima de cauſa expediena

illi

Digitized by Google

illi eſſet id its vendere? Pius autem V. quos cenſus de nouo creari prohibet, eoſdem etiam, poſtquam fuerint creati, ſimiliter vendi, ac emi inhibet.

His tameo nihil impedientibus, ſimul arbitror, quæ in hac Bulla Pius V. de cenſibus redimibilibus potiſſimum ſtatuit, de quibus præcipuè in ea eſt ſermo, ſi ad hoc præcisè ſtatuta ſint, vt merè reales ſiot, & vt legitimo pretio, ac ſine admixtione alia iniuſtitiæ fiant, etiam ad irredimibiles cenſus eſſe per epicheiam extendenda: quoniam ſi ea de re conſuleretur, dubitandum non eſt, eum affirmanter reſponſurum, & ſermo in ſua bulla vniuerſalis eſt, ac ſine reſtrictione, in legibus autem interpretandis, ad meotem legiſlatoris eſt præcipuè attendendum. Eiuſmodi autem ſunt, quod cenſus collocari debeat in re certa, quod non exigantur ſolutiones anticipatæ, quod debitor cenſus noo obligetur ad caſus fortuitos circa fructus, quod alieoare poſſit rem cenſui ſubiectam, qoandocumqoe voluerit, ac ſioe ſolutione laudemij quod noo obligetur ad pœnam, nec cenſus augeri poſſit ob penſiones ooo ſolutas, aut in poſterum ſoluendas, & qood pereuote, aut infructuoſa reddita re cenſui ſubiecta in totum, aut in parte, io eadem proportione cenſus pereat.

CLAVSVLA DECIMA.

DEcima ſic habet. *Cùm verò traditione pretij reditus extinguendus erit, volumus per bimeſtre ante id denunciari ei, cui pretium dandum erit, & poſt denunciam, intra annum, etiam ab inuito, pretium repeti poſſe. Et vbi pretium, neque volens intra bimeſtre ſoluat, neque ab inuito intra annum exigatur volumus nihilominus quandocunque reditum extingui poſſe, prauia tamen ſemper denuncia, de qua ſupra, & non obſtantibus his, de quibus ſupra. Idque obſeruari mandamus, etiam quod pluries, ac pluries denunciatum fuiſſet, neq; vnquam effectus ſequutus eſſet.*

11. Hæc † clauſula Pius V. ſtatuit, quando cenſus erit redimendus, per bimeſtre aote redemptionem debere cenſus debitorem id denunciatione facta, poſſe dominum cenſus, ſi velit, cogere debitorem intra annum à die denunciationis cenſum redimere. Si autem neque debitor cenſus intra duos menſes cenſum redemerit neque in reliquo anoi illum redimere cogatur, ſtatuit, redire rem ad priſtinum ſtatum, ita quod integrum ei ſit, illum redimere eodem pretio quaodocunque voluerit facta ſimili denunciatione, maoentéque ſimili modo facultate domioo cenſus cogendi illum redimere cenſum intra annum à denunciatione quoties impoſterum fuerit facta.

12. Dubium. Dubium † circa hoc eſſe poteſt oum Pius V. diſpoſitioòe hac intenderit, debitorem cenſus teneri perſeuerare in cenſu per duos menſes à die denunciationis factæ, ita quod ante illos elapſos redimere eum non poſſit, ſi ita dominus cenſus velit. Negantérque arbitror reſpoodendum. Solùm quippe intendere videtur concedere duos anni menſes à die denunciationis, in quibus fas debitori ceoſus ſit redimere illum in quaconque parte eorum voluerit, id quod apertè ſonant verba illa, quæ ſubiuogit, *Et vbi pretium neque volens*
Deciſ. *intra bimeſtre ſoluat*, & reliquum anni relinquere domino cenſus, vt cogere debitorem poſſit eum redimere, quandoquidem dixit ſe velle illum redimere. Arbitror autem Principes ſæculares non teneri admittere in ſuis Rebuſpublicis grauamen hoc debitoribus ceoſuum impoſitum: ſed poſſe ſimpliciter liberos illos relinquere, vt quaodo voluerint, cenſum redimant aut non redimant; vt ante hanc bullam conſuetum in Hiſpaniis erat. Atque ita Nauarr. *in comment. cap. 1. 14. q. 3. n. 106.* affirmat, neque hoc neque illud, quod ſcilicet is, cui cenſus debetur, debeat præferri cæteris emptoribus rei, io qua cenſus eſt collocatus, ligare eos, qui extra temporalem iuriſdictionem ſunt Pontificis Summi, ac proinde extra terras dominij temporalis Eccleſiæ neceſſe non eſſe fieri tales denunciatiooes.

CLAVSVLA VNDECIMA.

VNdecima habet. *Pacta etiam continentia, pretium cenſus, extra caſum prædictum ab inuito, aut ob pœnam, aut ob aliam cauſam, repeti poſſe, omnino prohibemus.*

Cum aliarum rerum emptio cum pacto de retrouendendo in fauorem emptoris, ſcilicet venditor rem redimere teneatur, quandocunque emptor voluerit, illicita ſit, ſi pactum ſit, vt res pro eodem pretio, quo fuit empta, redimatur, vt *diſputatio. 377.* viſum eſt, raróque admodum, aut nunquam ita in praxi fiat, vt ſit licita, vt ex iis, quæ ibidem dicta ſunt, conſtat, ſanè longè maiori cum ratione idem in cenſu erit dicendum, nihil impedieote, quod, ſi res cenſui ſuppoſita pereat, interim dum cenſus emptor non poſtulat, vt cenſus redimatur cenſus ex natura rei emptori pereat, quando aliud deductum non fuit in pactum. Hac igitur de cauſa, ad palliationes vſurarum, ac iniuſtitias tollendas, meritò Pius V. in hac clauſula ſtatuit, vt cenſus non ſolum ſimpliciter creari non poſſet cum redimere quandocunque emptor vellet, ſed etiam cum pacto, vt io pœnam, ſi venditor penſiones oon ſolueret, aut ex quacunque alia cauſa, cogi poſſet illum redimere Med. *de vſur. q. vlt. de cenſib. &* Olanus, à Gutier. 1. *de pract. qq. q. 175.* relatus, non reputant ex natura rei illicitum pactum, quo onus redimeodi ceoſum venditori, an iungitur io euentu, quod penſiones non ſoluat: quod neque ego condemnare audeo, etsi ſanctiſſimè, ac prudenter à Pio V. id ſit prohibitum. Illud propter Couar. 3. *var. reſol. cap. 9. &* Gutier. *vbi ſupra* admonuerim, ex extrauagantib. Martini V. & Caliati III. non colligi, cenſum cum pacto de retrouendendo in fauorem emptoris illicitum eſſe: quoniam licet ceoſus, qui in eis extrauagaotibus approbaotur non crearentur cum huiuſmodi pacto inde noo ſequitur cenſus, qui aliter celebrantur, ibi reprobari, vt ſæpè in ſuperioribus, dictum eſt.

Reliquum Bullæ exponitur, præter clauſulam vltimam.

DISPVTATIO CCCXCII.

CLAVSVLA DVODECIMA.

DVodecima habet. *Contractus ſub alia forma poſt hac celebrandos, funeratitios indicamus. Et ita, illis prætereanon obſtantibus, quicquid, vel expreſsè, vel tacitè, contra hæc noſtra mandata dari, remitti, aut dimitti contingat, à fiſco volumus poſſe vendicari.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Clauſula, ſeu conditio duodecima Bullæ Pij V. cum eius declarationibus, & effectibus.*
2 *Cenſualis contractus contra aliquid eorum, quæ in Bulla Pij V. ſunt diſpoſita, celebratus an iudicandus ſit in totum nullus, an verò ſolum in id, quod contra dictam bullam reperitur.*
3 *Clauſula decimatertia, & decimaquarta, cum earum diſpoſitionibus, declarationibus, & effectibus, &* num. 4.
5 *Cenſus creati ante Bullam Pij V. quoad clauſulam 13. & 14. quomodo validi iudicandi etiam in Caſtellæ Regno.*

1. HAc clanſula Pius V. ſtatuit † pœnas celebrantibus contractus cenſuales ſub alia forma, quàm quæ hac bulla hactenus eſt tradita. Atque in primis prooounciat eos contractus vſurarios eſſe iudicandos, ac proinde pœnis vſurariorum ſubiicit celebrantes eos. Deinde contrahentes condemnat ad amiſſionem ipſo facto fiſco omnium quæ contra formam traditam tacitè, vel expreſsè, fuerint data, remiſſa, aut dimiſſa, concedítque fiſco rei vendicationem illorum omnium, ad cuiuſcunque manus, aut poteſtatem deuenerint. Cum autem hos contractus vſurarios iudicat, intellige, præſumptione iuris, & de iure, ſeu potius poſitiua vſura ad effectum, vt perinde vſurariorum pœnæ incurrantur, ac ſi in ſe vſurarij ex natura rei eſſent. Sicut enim duplex ſimonia diſtinguitur, vna ex natura rei, ſtandóque intra ſolos limites iuris naturalis, ac diuini, & alia poſitiua, ad effectum incurrendi pœnas ſimoniacis impoſitas: ſic etiam duplex vſura eſt poſt hanc bullam diſtinguenda, vna ex natura rei, ſtando intra limites iuris naturalis, ac diuini, altera poſitiua introducta à Pio V. ad effectum incurrendi pœnas vſurariorum. Vt enim ex ipſamet bulla, & ex hactenus dictis conſtat, non omnes contractus celebrandos in futurum quos hoc loco fœneratitios eſſe iudicat, tales ex ſola natura rei eſſe arbitratur, alioquin, qui ante hanc bullam ſimiliter eſſent celebrati, tales quoque ex eadem definitione eſſent cuius contrarium ipſemet Summus Pontifex in eadem bulla apertè vult. Quæ ex diſpoſitis in hac bulla de iure ſint naturali, & quæ non item, à nobis eſt explicatum. Ea autem ſola tenentur ex hac bulla admittere Principes ſæculares in ſuis Regnis, quorum appoſita contra ius ſunt naturale, vel periculoſa valdè ſaluti animarum. Quod autem cenſus creari non poſſit, niſi in pecunia numerata contra tabellione & teſtibus, & quod creari non poſſit ex permutatione rei, vt mancipij, æqui prædij aut alterius rei, pro cenſu, non arbitror teneri recipere. De hac re copioſè *diſput.* Nauarr. *in commentar. cap.* 1. 14. *qu.* 3. *n.* 10.

Quæſt. 2. Dubium eſt, vtrum ſi contractus cenſualis † celebratus ſit contra aliquid eorum quæ in hac bulla diſpoſita ſunt contractus ipſe cenſualis ſit iudicandus fœneratitius, ac proinde ipſo iure nullus an verò ſolùm id quod in eo contractu contra diſpoſitionem huius bullæ comperitur: Gutier. 2. *de pract. qq. q.* 176. cenſet ſolùm id eſſe iudicandum fœneratitium, ac nullum quod in contractu cenſuali repertum fuerit contrarium diſpoſitioni, ac formæ huius bullæ, non verò contractum ipſum in ſe. Excipit *num.* 4. *&* 6. niſi pactum aliquod contra diſpoſitionem huius bullæ adiunctum ad petitionem emptoris, ſeu domini cenſus, mandatum eſſet exequutioni: nam tunc, inquit, corrueret totus contractus. Item, ſi pretium cenſus ſolutum non eſſet in pecunia numerata coram tabellione, & teſtibus: quia tunc ſimiliter cenſet contractum ipſum cenſualem eſſe nullum. Arbitror tamen, vbi hæc bulla recepta ſit, quodcunque contra diſpoſitionem illius appoſitum, vitiare contractum cenſualem, illúmque fœneratitium iuris præſumptione efficere, ac nullum: idque ſentire videtur Nau. *in comment. cit. num.* 89. tametſi meritò addat, in hac bulla ſolum eſſe ſermonem de contractibus oneroſis emptionis, & permutationis cenſus pro pretio, aut aliqua alia re, ſolúmque approbari contractum emptionis cum conditionibus in hac bulla traditis. Non verò eſſe in illa ſermonem de cenſu teſtamento, donatione, in dotem, aut in donationem ad nuptias, inſtitutum, ac proinde neceſſe in eo non eſſe ſeruari conditiones in hac bulla præſcriptas. Confirmari autem poteſt, hac bulla ſolum cenſeri fœneratitium, ac nullum pactum, quod contractui cenſuali fuerit appoſitum contra ipſius diſpoſitionem, ſed etiam contractum ipſum cenſualem. Dubiſ.

Tum quia id aperte ſonat bulla ipſa. Tum etiam, quoniam, nomine, contractus fœneratitij, in re propoſita, non intelligitur pactum appoſitum, ſed integer cenſualis contractus illo modo celebratus. Tum denique quoniam in hac clauſula nomine *dati, remiſſi, aut dimiſſi, contra hac noſtra mandata*, hoc eſt, contra diſpoſitionem huius bullæ, ſanè non aliud intelligitur, quàm datum pro cenſu, & quàm penſiones cenſus ſolutæ, aut dimiſſæ, quæ omnia fiſco adiudicantur. Ac ſanè irrationabile, ac liberè dictum videtur eſſe, ſi pactum mandatum ſit exequutioni, etiam cenſum fœneratitium, ac nullum eſſe iudicandum: ſecus autem, ſi pactum ſit appoſitum, & non mandatum exequutioni ad petitionem domini cenſus. Illud admonuerim, cum ea, quæ in hac duodecima clauſula continentur, in pœnam ſtatuta eſſe videantur, ſanè quando contractus cenſualis ex ipſamet rei natura non eſſet vſurarius, habendus in foro conſcientiæ non eſſet vſurarius, ac nullus ante latam ſententiam, ac proinde licitè in eo poſſet perſeuerari, retinerique licitè poſſent penſiones non computandæ in ſortem: id quod ſentire videtur Nau. *in loco cit. num.* 88. Lege quæ de ſimilibus pœnis ipſo iure latis *diſputat.* 96. dicta ſunt.

CLAVSVLA DECIMATERTIA.

DEcimatertia habet. *Hanc autem ſalutiferam ſanctionem, nedum in cenſu nouiter creando, verum etiam in creato quocunque tempore alienando, modò poſt publicationem conſtitutionis creatus ſit, perpetuo, & in omnibus ſeruari volumus.*

Hæc † clauſula Pius V. ſtatuit, dummodo cenſus à principio creatus ſit poſt huius bullæ publicationem, in eo alienando titulis oneroſis, de quibus cum Nauarr. clauſula præcedente dictum eſt, ſeruari debere, quæ hactenus dicta ſunt, debere ſeruari, in eo de nouo conſtituendo. 3.

CLAVSVLA DECIMAQVARTA.

DEcimaquarta habet. *Declarantes pretium ſimul cenſui conſtitutum nunquam poſſe ob temporum, aut contrahentium qualitatem, ſeu aliud accidens, nec quoad vltimo contrahentes, minui, vel augeri.*

Hac

4. Hac † clauſula ſtatuit Pius V. pretium ſemel alicui ceoſui cooſtitutum, noo ſolum non poſſe mioui, vel augeri, ex temporum aut aliorum accidentium varietate, ex quibus pretia rerum ſolent variari, ſed etiam dominum cenſus nou poſſe ceoſum vno pretio emptum vendere cuidam tertio maiori pretio, etiamſi tempora, aut aliæ circnnſtantiæ, varieorut: neque etiam tertium poſſe illum ab eo emere minori pretio. Atque in hac clauſola finit Pius V. formam creaodi cenſus in futurum.

5. Quod attinet † ad cenſus ante hanc bullam creatos, aut qui creabuorur, vbi illa recepta nou fuerit, dicendum eſt. Si taxa pretiis cenſuum eo in loco non fuerit ſtatuta, cum pretia cenſuum io iodioiſibili noo conſiſtaot, illicitum non eſſe, cenſum mioori pretio emptum veodi pretio maiori cuidam tertio; oeque item emi, aut redimi, minori pretio ea partium conuentione, quando pretia latitudinem iuſti non egrediuntur, habéntque locum circa cenſos, vbi pretia eis lege non ſunt taxata, ſicot circa res alias, circunſtantiæ illæ vode oaturale rerum pretium variatur, de quibus *diſput.* 348. dictum eſt, vt quod vltroneæ merces vileſcunt & alia ibi eaplanatæ. Ad tolleodas autem iniuſtitias, atque oppreſſiones, quas cenſuum emptores facere ſoleot, emendo cenſus vili ab iis, quos preſſos pecuniæ neceſſitate conſpicioot, eoſdémque reuendendo maiori pretio, videtur, hęc clauſula ſtatuta. Vtrum autem ea Pius V. impedire intenderit, oe cenſus mioori pretio emi poſſit, ac veodi, etiam quaodo ex ſe minoris valoris efficitur, vt quia res periclitari incipit io qua ceoſus eſt collocatus, vel quia difficilè, & cum laboribus, ac expenſis ſoloitur penſio, ob potentiam debitoris, aut alia ſimili de cauſa. Arbitror negantet eſſe reſpoodeodum. Quoniam hic eueotus per epicheiam excipiendus videtur de quo ſi legiſlator fuiſſet interrogatus an eum comprehendere ea lege intenderet, dubitandum noo eſt, negantet fuiſſe reſponſurum. Atque ita Doctores communiter affirmaot, vbi pretium cenſus lege eſt taaatum, vt io hoc Caſtellæ Regno pretium redimibile ceoſuum ſtatutum eſt, minus eſſe nou poſſe, quàm ad rationem quatuordecim pro vno, licitum nihilominus eſſe, ea capite, de quo modo loquimor emere cenſum mioori pretio, quàm ad ratiooem quatuordecim pro voo, oihil impedieote lege, quæ pretium id taxauit.

Vtrum Cenſus (præſertim in hoc Caſtellæ Regno,) redimi, aut emi ex prioribus emptoribus, poſſint minori pretio quàm fuerint empti. Et num conditio, quod redimi non poſſint per partes licita ſit. Additur etiam vltima clauſula bullæ.

DISPVTATIO CCCXCIII.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus redimibilis in Regno Caſtellæ, an emi poſſit minori pretio, quàm ad rationem quatuordecim pro vno.*
2 *Cenſus perpetuus, & irredimibilis plus valet quàm redimibilis.*
3 *Cenſus redimibilis ſemel conſtitutus, an poſſit licitè emi minori pretio, quam ad rationem quatuordecim pro vno.*
4 *Cenſus redimibiles non ſunt in bulla Pij V. comprehenſi.*
5 *Clauſula, ſeu conditio, vt cenſus per partes redimi poſſit, an ſit neceſſario addendam ad bullam Pij V. vt cenſus redimibilis vſurarius, aut iniuſtus non ſit.*
6 *Cenſus vt redimi poſſit per partes, ita grauamen eſt ſicut cum per totum.*
7 *Cenſus vt redimi poſſit per partes, non venit ex natura pacti de retrouendendo, ſed eſt ſpecialiter in pactum deducendum.*
8 *Cenſus redimibiles, vt poſſint per partes etiam magnas redimi, in Hiſpanis non ſeruatur.*

SVnt verò occaſione clauſulæ præcedentis ooonulla hoc loco eaamioaoda. Primum, quod ad cætera aditum aperiet, eſt. Vtrum † io hoc Regoo fas ſit emere cenſum redimibilem minori pretio, quàm ad ratiooem quatoordecim pro vno. Rem diſputat Couart. 3. *var. reſol. c.* 10. *n.* 2. & 3. quaodo ſolum in hoc Regno erant tres ſanctiones, quæ referuotur, ac ſtatuuntur *lib.* 5. *nouæ collect. tit.* 5. *l.* 4. Et quamuis noo admodum firmus, propondere videtur cum Ioaon. Med. licitum id eſſe, nihil ea lege impediente, quæ ſolum loquitur de cenſibus, quorum penſiooes non erant pecuoiariæ, ſed tritici, olei, aut aliarum rerum; præcipítque ea lea penſiones redoci ad pecuoias ad rationem quatuordecim pro vno comparatiooe pretij, quo à principio cenſus fuit emptus. Atque Ioao. Medin. & Couar. arbitrantur diſpoſitionem illius legis extendeodam oon eſſe ad cenſus à principio emptos pecuoiariæ penſioois conſuetóſque eo tempore in multis locis diſtricti Granatenſis prætorij ad rationem duodecim, aut etiam decem, pro voo, refértque latas fuiſſe io Granateoſi prætorio ſeotentias, quibus hi ceoſus, oihil ea lege impedieute approbati ſuot. Quia tameo Rea Philippus poſtea aono 1563. *lege* 6. *tit.* 15. *lib.* 5. *nouæ collect. tulit*, quæ omoia Caſtellæ loca complectitur, & qua ſanciuit, nullos ceoſus redimibiles veodi deioceps, aut impooi, vel conſtitui poſſe, minori pretio, quàm ad rationem quatuordecim pro vno, & quod aliter venditi, aut cooſtituti, nulli ſiot quoad eaceſſom maioris peoſioois, pœna addita tabellioni, qui inſtrumentum talis cenſus coofecerit, aut fidem de illo dederit, amiſſionis officiis, & ioſuper ſtatuit, vt cenſus ante eam legem creati mioori pretio, reducerentur ad rationem quatuordecim pro vno, eóſque eo ipſo ad id pretium reduait, addeos, nihil impedieote quod aotiqui ſiot, & à longo tempore impoſiti, & quod celebrati fueriot in loco, aut prouincia, in qua fuerit conſuetum minori pretio veodi: quia, inquam hoc ita à Rege Philippo ſancitum eſt, neque ad hanc vſque diem eſt, aut eſſe potuit, conſuetudo in contrarium, quæ legi illi præiudicium attulerit, ſanè diceodum eſt, illicitum id hodie eſſe, com reſtituendi onere penſionum exceſſum, qui acceptus fuerit. Atque hoc ipſum poſt tertiam editionem additur in Couart. *num.* 3. citato in Cæſarauguſtana editione minórque quoſdam ex ſcribentibus id ita hodie in dubiom reuocare, quaſi res hodie dubia eſſe poſſit. 1. Decíſ.

Quod ſi in hoc Regno prædium tradatur æſtimatum centum quadraginta (verbi gratia) aureis, & qoa emptor pretium ſtatim non habet, conſtituatur, in eo, aot ſimul etiam in quibuſdam aliis bonis emptoris cenſus aonuus redimibilis plus, quàm decem aureorum, ita vt penſio maior ſit, quàm ad rationem quatuordecim pro voo, cootractus

tractus eſt nullus quoad exceſſum, propter legem 6. citatam id enim eſt emere cenſum minus, quàm ad rationem quatuordecim pro uno: ita Gutier. 2. *de pract. qq. qu.* 72. Si verò prædium in emphyteuſim tradatur, aut in cenſum reſeruatiuum, conſtituta certa annua penſione, & cum pacto, quod redimi poſſit minus, quàm ad rationem quatuordecim pro vno, non erit pactum hoc contra *l. 6.* vt rectè cum alijs Gutier. ibidem affirmat.

Sicut enim quod in contractu emphyteutico, aut cenſualis reſeruatiuo, penſio in fructibus, vt tritico vino, aut oleo conſtituatur, non eſt contra legem 4. eiuſdem tituli, neque neceſſe eſt eam penſionem reducere ad pecuniariam ad rationem quatuordecim pro vno, quoniam in ea lege, ſicut etiam in motu proprio Pij V. ſolùm eſt ſermo de cenſu redimibili conſignationi: ita quod penſio illa alia redimi poſſit minus, quàm ad rationem quatuordecim pro vno non eſt contra l. 6. citatam, in qua ſimiliter non eſt ſermo de contractu emphyteutico, aut cenſuali reſeruatiuo, ſed ſolum de conſignatiuo pecuniario, ac redimibili. Niſi fortè contractus initus eſſet in fraudem eius legis animo quidem vendendi prædium centum, verbi gratia quadraginta aureis tradendique illos ad cenſum emptori prædij pro maiori penſione, quàm ad rationem quatuordecim pro vno, atque ad id palliandum, celebratus eſſet contractus emphyteuticus, aut cenſus reſeruatiui, annuæ illius penſionis cum pacto facultatis illam redimendi centum quadraginta aureis; in quo euentu penſio eſſet nulla quoad exceſſum eius penſionis plus, quàm ad rationem quatuordecim pro vno, cum onere reſtituendi exceſſum talis penſionis acceptum.

2. Quo loco † obſerua, ſi contractus emphyteuticus aut cenſus reſeruatiui, iuſtè eſſet celebratus pro certa annua penſione ſine facultate illam redimendi, tunc eam penſionem longè plus valere, quam ad ratione quatuordecim pro vno, eo quod ſit perpetua, cenſúſque perpetuus, atque irredimibilis plus valeat, quàm ad rationem quatuordecim pro vno. Adde, in contractu emphyteutico eo ipſo, quod penſio redimi pro aliquo pretio conceditur, non ſolum vendi ius ad illam pro eo pretio, ſed etiam directum dominium, quod cùm iure ad illam perſeuerabat apud venditorem, redemptáque penſione extinguitur quare plus valet penſio illa: quàm ſi eſſet cenſus conſignatiui irredimibilis. Hinc iam facilè intelliges, in redemptione talis penſionis pro minori pretio, quàm ad rationem quatuordecim pro vno, nullum imminere periculum iniuſtitiæ contra ementem, ſeu redimentem eam penſionem pro eo pretio, ſicut quando cenſus redimibilis emitur minori pretio, quàm ad rationem quatuordecim pro vno eſt periculum iniuſtitiæ aduerſus cenſus venditorem, eáque de cauſa inhibitum in hoc Regno eſt; quod non minori pretio, quam ad rationem quatuordecim pro vno ematur.

Dubium. 3. Dubium eſt, vtrum in hoc Regno, nihil impediente l. 6. citata, cenſus poſtquam † ſemel eſt conſtitutus poſſit licitè emi minori pretio quàm ad rationem quatuordecim pro vno. Quidam quos Gutier. 2. *de pract. qq. q.* 173. refert affirmanter reſpondent. Arbitrantur enim eam legem ſolum eſſe intelligendam de prima cenſus redimibilis emptione.

Vt verò noſtram ſubiiciamus ſententiam, obſeruandum eſt. Quamuis cenſus redimibilis in hoc Regno poſt eam legem licitè non poſſit emi minori pretio, quàm ad rationem quatuordecim pro vno, poſſe tamen licitè vendi maiori pretio, & ſæpè vſu euenire, vt maiori pretio vendatur, exempe ad rationem quindecim, aut ſexdecim, pro vno. Ratio eſt, quoniam lex illa in ſolius venditoris fauorem eſt lata, vt non poſſit emi ex illo minori pretio, quàm ad rationem quatuordecim pro vno, ipſe verò vendere poſſit maiori pretio, ſi emptorem inueniat aliquando autem euenit, vt maius pretium inueniat quia ſunt multi emptores cenſuum, & pauci venditores, aut quia cenſus, qui venditur eſt valde ſecurus, & in loco emptori magis accommodato, & quod ematur maiori pretio cum minori periculo, quod citò, & facilè redimatur.

Deciſ. Hoc ita conſtituto, dicendum eſt. Quamuis, ſi cenſus redimibilis cenſus emptus fuit maiori pretio, quàm ad rationem quatuordecim pro vno, licitè poſſit poſtea emi ad rationem quatuordecim pro vno, eo quod egreſſio non fiat à pretio lege illa 6. conſtituto nefas tamen in hoc Regno eſſe, emere ſecundo, aut tertio, cenſum redimibilem minori pretio, quàm ad rationem quatuordecim pro vno, quin potius contractum eſſe nullum quoad exceſſum penſionis, cum onere eum reſtituendi, ſi acceptatur. Ita multi, quos refert, ac tandem ſequitur Gutier. *loco citato*.

Probari autem poteſt. Primò, quoniam *l. illa 6.* (vt ſupra retulimus) habet, non poſſe vendi cenſum minori pretio, quàm ad rationem quatuordecim pro vno: venditio autem cenſus, quæ ſecundo, aut tertio fit, verè eſt venditio cenſus: ergo neque ſecundo neque tertio, fieri poteſt minori pretio quàm ad rationem quatuordecim pro vno. Secundò, quoniam cenſus minori pretio antea venditos præcipit lex illa reduci ad rationem quatuordecim pro vno: ergo non permittit viſum cenſum deinceps vendi, etiamſi iam antea conſtitutus ſit, minori pretio, quàm ad rationem quatuordecim pro vno.

Tertiò, quoniam eo ipſo, quod frumenti aut cuiuſvis alterius rei, pretium eſt taxatum, nefas eſt eam rem ſecundo, aut tertio, vendere maiori pretio: ergo idem erit in cenſu redimibili. Neque eſt dubitandum, ſi legiſlator dum eam legem condidit, interrogaretur, an libertum relinqueret poſtquam ſemel cenſus eo pretio eſſet conſtitutus, minori pretio illum emere, negantem fuiſſe reſponſurum: præſertim, cùm cenſus non minorem valorem habeat, quando ſecundo, aut tertio, venditur quàm quando venditur primo. Hoc ipſum confirmat clauſula Pij V. circa quam hæc examinamus, quæ ſtatuit, pretium ſemel cenſui conſtitutum, nec minui poſſe, etiam ab vltimo contrahentibus quare ſi hæc bulla in hoc Regno fuiſſet recepta nefas in eo, propter hanc clauſulam eſſet, emere ad rationem quatuordecim pro vno cenſum redimibilem iam antea venditum ad rationem quindecim, aut ſexdecim, pro vno. Non eſt tamen in eo recepta.

Quod verò attinet † ad cenſus irredimibiles in hoc Regno emptos ad rationem viginta pro vno, 4.
aut quouis alio pretio dicendum eſt, licitè poſſe emi poſtea minori pretio, dummodo, attentis circunſtantiis concurrentibus, & modo vendendi, limites iuſti non egrediatur. Ratio eſt quoniam huic cenſui nullum pretium in hoc Regno eſt lege taxatum, neque de hoc cenſu loquitur motus proprius Pij V. *diſputat.* 390. oſtenſum eſt. Lege hac de re Nauarr. *in comment. cap.* 1. 14. *quæſt.* 3. *num.* 113.

Cùm

Digitized by Google

5. Deciſ. Cum Pius V. in tota hac bullis non meminerit conditionis illius, vt † cenſus pro partes redimi poſſit, dubium eſt, an illa neceſſaria ſit, vt cenſus redimibilis vſurarius, aut certè iniuſtus, non ſit. Conueniunt omnes, ſi in pretio cenſus tantum augeatur, vt compenſetur grauamen illud, quod cenſu redimi non poſſit per partes, ſed totus ſimul contractum neque vſurarium eſſe, neque iniuſtum: ita Sot. 6. *de iuſt. q. 6. art. 3.* Nauarr. *in comment. c. 1. 14. q. 3. num. 78. in* 5. conditione, & alijs quos Gutier. 3. *de pract. qq. q.* 174. refert ac ſequitur. Cenſet verò Gutier. in hoc Regno iniuſtum eſſe contractum cenſus redimibilis ad rationem quatuordecim pro vno, cum pacto, vt cenſus redimi non poſſit per partes, ſed cenſum cum eo pacto emi debere ad rationem quindecim, aut ſexdecim, pro vno.

Vtrum autem, ſi pactum illud, apponatur, neque in pretio augeatur, contractus dicendus ſit vſurarius, an iniuſtus, quia inæqualis, ſine vitio tamen vſuræ Nauarr. vbi ſupra, vſurarium arbitratur eſſe appellandum. Sotus verò, quem Gutier. & alij ſequuntur vitio vſuræ carere exiſtimant, ſolúmque eſſe iniuſtum quia eſt inæqualis.

Ego cum domino Franciſco Sarmiento 7. *ſelectarum interpr. cap.* 1. *num.* 27. & alijs, dicendum
Deciſ. arbitror, Cenſui redimibili non magis ex natura rei eſſe, vt redimi per partes poſſit, quàm cæteris rebus quæ cum pacto de retrouendendo enumeretur, de quibus omnes confitentur, niſi in pactum deducatur, vt redimi poſſint per partes, non poſſe redimi, niſi ſimul.

6. Fateor † quidem cenſum aptiorem ex natura rei eſſe, vt per partes redimatur, quàm res cæteras, ſed quod nego, eſt, ineſſe ex natura rei cenſuali contractui, ſi cum pacto de retrouendendo celebretur, quod in facultate cum vendentis ſit, redimere illum per partes, ſecluſa conſuetudine loci, quæ vnum, aut alterum habeat: quin potius arbitror, ſecluſa conſuetudine in contrarium, non eſſe in poteſtate illum vendentis, redimere eum per partes, niſi in pactum deducatur.

7. Quare ſicut † grauamen eſſet temporis aliarum rerum cum pacto de retrouendendo ſi in pactum deduceretur, quod redimi poſſint per partes, minúſque valerent appoſito eo pacto, quàm ſi abſolutè venderentur ſolum cum pacto de retrouendendo, eáque de cauſa minuendum eſſet de pretio, alioquin iuſto, quo venderentur cum pacto, quidem de retrouendendo, ſed ſine eo grauamine ſic etiam, quod cenſui redimi poſſit per partes, grauamen, eſt ementis illum, licet minus, quàm quod reliquæ res redimi per partes poſſint; ac proinde minus aliquid valet cenſus cum eo grauamine, quam ſi abſolutè vendatur cum ſolo pacto de retrouendendo. Noſtra hæc ſententia confirmari poteſt. In primis quoniam nulla legitima poteſt reddi ratio, cur vna venditione cum pacto de retrouendendo habeat ex natura rei ſecluſa alio pacto, aut conſuetudine loci vnum illorum, quàm alia. Deinde, quoniam quando venditur cenſus cum pacto de retrouendendo, quod venditur, non ſunt penſiones ipſæ materialiter, hoc eſt, pecunia ſoluenda quotannis, ſed ius ad illam accipiendam ex re, in qua cenſus collocatur: eiuſmodi autem ius totum quoddam eſt minus habens partes comparatione latitudinis ſoluendæ penſionis, quam reſpicit, quàm habeant prædia, & res aliæ, quæ cum pacto de retrouendendo emuntur, ergo non magis cenſui cum pacto de retrouendendo empto, ex natura rei ineſt, ſecluſo alio pacto, & conſuetudine, quod in facultate illum vendentis ſit redimere eum per partes, quam inſit cæteris rebus ſimiliter venditis.

Tertiò, quoniam ſicut grauamen eſt emptoris, quod cenſus ei vendatur cum pacto de retrouendendo, eaque de cauſa minus valet cenſus cum pacto de retrouendendo, quàm ſine illo; ita grauamen eiuſdem emptoris eſt, quod inſuper redimi poſſit per partes, minúſque adhuc valet cum eo grauamine, quam cum ſolo pacto de retrouendendo, difficilius quippe emet quis ius ad annuam penſionem cum pacto, quod redimi poſſit per partes, etiam magnas, quales ſunt dimidium, tertia, quarta, aut quinta pars, quam ſine eo grauamine, eo quod pecunia ad ipſum per partes reuerſa, minus vtilis ei ſit ad prædia, aut ad alios reditus, emenda, faciliúſque inſumatur, quam tota ſimul accepta, & quoniam reditus exigui, atque ea diuerſis exigendi, minus vtilis, valdéque moleſti ſint: cum pacto vero quod cenſus redimi per quaſcunque partes poſſit etiam minimas, vt redimendo ſigillatim ſingulos aureos penſionis, eſt longè maius grauamen, quod multum de pretio minuet, vixque venditor cenſus reperiret, qui cum eo grauamine velit cenſum emere, Doctoréſque cum quibus diſputamus affirmant non eſſe in facultate venditoris cenſum cum pacto de retrouendendo illum redimere per partes adeò exiguas, ſed ſolum per magnas, vel per tertias, aut quartas partes, ac proinde confitebuntur, non ineſſe ex natura rei contractui cenſuali vendito cum pacto de retrouendendo, quod redimi per partes exiguas poſſit, ſed ad eam facultatem neceſſarium eſſe pactum expreſſum ſuperadditum.

Quod ſi contractus cenſualis venditus cum pacto de retrouendendo ex natura rei non habet, quod ſecluſo pacto, & conſuetudine redimi poſſit per partes exiguas, ſanè neque ex natura rei habet, quod redimi poſſit per partes maiores, ſed ad id neceſſaria eſt conſuetudo, iuxta quam celebratus cenſeatur contractus, vel pactum expreſſum. Adde, cum oſtenſum ſit, quemadmodum pactum de retrouendendo in cenſuali contractui grauamen eſt emptoris, ſic etiam, quod poſſit redimi per partes, eſſe grauamen aliud eiuſdem emptori ſuperadditum, grauamina verò, quæ ex natura rei emptioni, & venditioni non inſunt, non cenſeantur debita, niſi in pactum deducantur, aut conſuetudine ſint recepta, ac proinde niſi tacitè in pactum deducta cenſeantur, ſanè ſicut, quod cenſus redimi poſſit, non ineſt ex natura rei contractui cenſuali, ſed vt facultas cenſum redimendi ſit, neceſſe eſt id in cenſuali contractum in pactum deduci: ita, quod per partes, ſiue magnas, ſiue paruas, redimi poſſit, eidem contractui non ineſt ſed neceſſe eſt, vt tacitè, vel expreſsè, in pactum deducatur.

In † Hiſpanis verò conſuetudo non eſt, vt cenſus redimibiles per partes etiam magnas, redimantur, ſed ſimul. Quod ſi aliquando, raro per partes eſt redemptus, ſine pacto expreſſo, quod eo modo redimi poſſet, illud ſanè eſt, liberè conſentiente domino cenſus aut certè conſulentibus Doctoribus contrariæ opinionis, eum teneri conſentire. Ea autem opinio ortum habuiſſe videtur ex Extrauagantibus Martini V. & Calixti III. quatenus in eis proponitur, cenſus cum pacto de retrouendendo, de quibus in eis eſt ſermo, & qui ibi approbantur celebratos fuiſſe cum conditione, inter alias vt redimi per partes poſſent, 8.

Ex eo autem quod illi ita celebrarentur non rectè colligitur, omnes ita deberi celebrari, & alioquin eſſe iniuſtos, eámve eſſe neceſſariam conditionem, vt contractus cum pacto de retrouendendo licitè poſſit celebrari, vt Miranda, & Nauarr. colligunt. Vt enim ſæpè dictum eſt ex eo, quod in illis extrauagantibus contractus in eis propoſiti celebrari cum illis conditionibus, & pactis approbentur, non ſequitur reliquos, aliter celebratos in eiſdem extrauagantibus reprobari. Atque in re propoſita, non ſequitur, omnes illas conditiones ineſſe ex natura rei contractui, cum pacto de retrouendendo, aut vbique eſſe conſuetudinem, vt eodem modo celebrentur. Ac ſanè Pium V. eius conditionis non meminiſſe, ſignum eſt manifeſtum, eam neceſſariam non eſſe, vt iuſtus ſit contractus.

Ex dictis infero, falſum eſſe, quod Gutier. affirmat, nempe iniuſtum hoc Regno eſſe cenſum cum pacto de retrouendendo ad rationem quatuordecim pro vno, ſi exprimatur, quod cenſus redimi non poſſit per partes. Etenim, cùm contractus id habeat ex natura rei, quod id exprimatur, pretium cenſus non auget, neque, ſi augeret, tantum eſſe grauamen, vt augere deberet vnum ſupra quatuordecim, nedum duo. Imò verò, quod deducatur in pactum redimi poſſe per partes, minuere deberet de pretio ad rationem quatuordecim pro vno lege taxato, eo quod vt oſtenſum eſt, id ſit grauamen emptoris, quod de pretio cenſus, alioquin iuſto, ex natura rei minuit, ſicut minuit etiam pactum de retrouendendo.

CLAVSVLA VLTIMA.

POſtrema clauſula habet. *Et licèt legem ipſam ad contractus iam celebratos non extendamus, illos tamen omnes, in quos ſub alia forma cenſus peruenerunt, hortamur in Domino, vt ſingulos contractus cenſura bonorum religioſorum ſubiiciant, & animarum ſaluti conſulant. Non obſtantibus, &c. Datum Romæ anno* 1568. 14. *Kalend. Februarij.* Hæc clauſula ſatis perſpicua neque expoſitione indiget.

Deciſio quorundam dubiorum.

DISPVTATIO CCCXCIV.

SVMMARIVM.

1 *Condemnatus ad certam pecuniæ ſummam ſoluendam an ſi ſtatim eam non ſoluit, teneatur ad annuum cenſum, donec eam ſoluat, non obſtante bulla Pij V.*

2 *Cenſum vendens, an poſſit dare partem pretij cuidam tertio, vt ſoluat partem penſionis, quæ ei parti pretij reſpondet.*

3 *Cenſus an debeatur ex domo de nouo conſtructa ſuper fundo in quo erat domus vetus derupta, ſubiecta cenſui.*

4 *Cenſus ſi ematur in re non libera, an penſiones licitè recipiantur.*

Et quid de iure Caſtellæ, num. 5.

6 *Emptor rei, in qua, eo ignorante, erat cenſus legitimus, an poſſit ſe aggrauare, & ſic venditionem reſcindere.*

7 *Cenſus an poſſit redimi, & extingui etiam in aliis rebus loco pecuniæ quibus dominus contentus ſit.*

8 *Cenſus dominus in venditione rei, an præferatur etiam habentibus ius retractus.*

9 *Cenſus quando imponi poſſit in re aliena.*

DVbium primum eſt. Vtrum, nihil impe- 1.
diente bulla Pij V. quando † aliquis con- Quæſt.
demnatur ad ſolutionem ſummæ alicuius pecuniæ, neque illam poteſt ſtatim ſoluere, damnari ſub diſiunctione poſſit, ad illam ſoluendam, vel ad annuum cenſum, interim dum ea non ſoluit: quod Nauar. *in comment. cap.* 1. 14. *qu.* 3. *num.* 99. ait conſuetum eſſe in hoc Caſtellæ Regno Nauarr. *ibid. num.* 10. affirmanter reſpondet, modò tamen in intereſſe lucri ceſſantis ex eo creditori, quod pecunia illa non ſoluatur ſtatim atque in pœnam iuſtam contumaciæ debitoris, ea ſententia feratur. Ducitur, quoniam bulla Pij V. ſolum intelligitur de Cenſibus ex contractu & conuentione partium creatis non verò de creatis iuſtis aliis titulis, de quorum numero eſt iuſta ſententia iudicis. Excipit, niſi debitum eſſet ex rebus in pondere, numero, aut menſura, conſiſtentibus.

Arbitror tamen impertinens eſſe, vnde ſumma Deciſ.
pecuniæ debeatur, modo verè debeatur, eſſétque fraus, ac dolus. Licèt enim pœna conuentionalis tempore contractus ſtatuta, magis ſuſpecta ſit; quando aliquid eſt debitum ex rebus in pondere, numero, aut menſura, conſiſtentibus, quàm quando ex aliis rebus eſt debitum, hæc tamen, de qua loquimur, non eſt pœna conuentionalis, ſed iudicialis, ortum habens ex pecunia verè iam debita, nec ſuo tempore ſoluta: poſtquam autem pecunia iam eſt debita, & in pœnam contumaciæ, quod non ſoluatur, atque ob intereſſe, quod ex dilatione ſolutionis creditori ceſſat, à iudice ſub diſiunctione iniungitur, vt ſoluatur, vel annuus cenſus ex illa reddatur, impertinens eſt, vnde debitum habuerit ortum. Curare tamen debet iudex, ne ſimulatio aliqua interueniat, ad ea via ex partium conuentione cenſum perſonalem, aut ſine conditionibus, vt ſit licitus neceſſariis, creandum. Adde, in hoc regno receptam non eſſe bullam Pij V.

Secundum eſt; vtrum, qui † Cenſum vendi- 2.
dit, poſſit dare partem pretij cuidam tertio ea le- Quæſt.
ge, vt ſoluat partem penſionis, quæ ei parti pretij
reſpondet. Nauarr. *loco citato num.* 113. Negatiue Deciſ.
reſpondet. Credo tamen affirmanter eſſe reſpondendum. Præſertim in Nauarri opinione, qui cenſet, redimi poſſe cenſum quoad partem. Cum enim venditor cenſus ea parte pretij, quam alteri tradit, redimere poſſet partem cenſus vtique beneficium illi impendit, concedendo illi eam pretij partem cum onere, cum quo ipſe illam accepit, relinquendo cenſum collocatum in bonis ſuis.

Adde rationem damni ex eo ipſi emergentis, quod ea parte pretij non redimat partem cenſus, licitum id eſſe: præſertim cum venditor cenſus, nullum lucrum inde reportet. A principio etiam, quando cenſum vendebat, poterat dimidium vendere, vt ipſe eum ſolueret, & alterum dimidium, vt ſolueret illum is: qui ea pecunia indigebat, collocando totum cenſum in re aliqua ſua: quod eſt beneficium conferre illi alteri, ſine vllo proprio lucro in quo neque vſura, neque alia iniuſtitia, cernitur. Quando autem, qui cenſum vendidit, partem pecuniæ haberet otioſum, neque ea fas illi eſſet redimere partem cenſus, tunc vſura vtique eſſet tradere illam alteri ea indigenti, cum onere, vt partem cenſus ſolueret, & fortè in hoc ſolo euentu loquitur Nauarr.

Tertium,

3. Tertium, ſi res, in qua cenſus † erat collocatus erat, verbi gratia, domus atque illa omninò corruat, aut exuratur, iterúmque in eadem area alia ſimilis erigatur, an debeatur cenſus. Reſpondendum eſt cum Nauarr. *loco citato*, *num.* 118. non deberi. Quoniam pereunte re, in qua cenſus eſt collocatus, perit omnino cenſus; eſto autem area domus maneat, ſimpliciter verum eſt dicere, periiſſe domum. Quando autem res in qua cenſus erat collocatus culpa debitoris cenſus periret, teneretur collocare illum in re alia, in qua cenſus æqualis eſſet valoris, aut ſoluere teneretur valorem cenſus. Ita Nauar. *ibidem*.

4. Dubium. Quartum eſt, ſi Cenſus † ematur in re non libera, ſeu in qua cenſus collocari non poterat, quia alligata erat vinculo maioratus aut erat aliena, vel alia ſimili ratione, an penſiones licitè recipiantur.

Deciſ. Ad hoc diſtinguendum eſt cum Nauarr. *vbi ſupra*, *num.* 118. Quoniam, vel emptor cenſus ſciebat rem eſſe realem, in qua cenſus non poterat collocari, vel id ignorabat. In poſteriori euentu, licitè recepit penſiones, interim dum ea ignorantia perſeuerabat, neque tenetur computare illas in partem pretij, idque ſiue venditor cenſus ſcinerit, rem illam eſſe incapacem cenſus illius, ſiue non. Ratio eſt, quoniam emptor cenſus bona fide illas recepit, ſibíque erant debitæ vi contractus emptionis cenſus. Quod ſi venditor conſcius fuit rem incapacem fuiſſe illius cenſus, dolus interuenit in contractu iuxta ea quæ *diſp.* 352. *&* 353. dicta ſunt tenebitúrque vitium detegere, neque dolus patrocinari illi debet, vt eo tempore immunis ſit à penſionibus ſoluendis. Quia † in

5. Ius Caſtellæ. hoc Regno, eſto res vinculata non ſit ac ſit propria vendentis cenſum, ſi tamen onerata erat aliis prioribus cenſibus, aut tributis, neque venditor cenſus id emptori detexit punitur amiſſione dupli eius pretij, quod pro cenſu acceperat, & cogitur iterum collocare cenſum in re ſecura, vt cenſus ex illa ſoluatur. Ita habetur *l.* 2. *tit.* 15. *lib.* 5. *noua collect.* Atque *l.* 3. *ſequenti*, ad lites vitandas, quæ ex occultatione onerum rerum, in quibus cenſus collocantur, ſæpè oriuntur, ſtatutum eſt, vt in vnoquoque loco, in quo caput ſit iuriſdictionis, deputata ſit perſona, quæ librum habeat, in quo in catalogum redigantur contractus omnes quibus onus hypothecæ, cenſus, aut tributi, rebus imponitur, & vt celebrantes eiuſmodi contractus teneantur, intra ſex dies à contractu celebrato, eos in hoc libro ſcribi curare, ſub pœna, vt aliter confecti, fidem non faciant, neque iuxta illos iudicetur, neque tertius earum rerum poſſeſſor, ad aliquod propter tale onus teneatur. Præcipitur verò eum librum non oſtendi ſed eum, cui incumbet in catalogum redigere eos contractus, debere fidem facere, num aliquod onus habeat res quæ vendenda, aut in qua onus eſt conſtituendum, quando, ad petitionem vendentis rem, aut collocantis in ea onus, id ab eo exigetur. Gutier. *tamen* 2. *de practic. qq. quæſt.* 169. ait diſpoſitionem huius legis terræ nunquam mandatam fuiſſe exequutioni quare, interim dum perſona non deputatur, quæ id muneris habeat, ea lex non obligat.

Eſto autem venditor cenſus tempore venditionis illius ignorauerit rem, in qua collocabatur, incapacem eſſe illius, iuſtè tamen emptor cenſus accepit penſiones non computandas in partem pretij toto eo tempore, quo ipſe id etiam ignorabat, quoniam venditor cenſus tenetur de euictione illius eo ipſo, quod competitur rem non fuiſſe capacem illius, atque adeo tenetur ad intereſſe emptori cenſus, iuxta ea, quæ *diſp.* 380. dicta ſunt. Quando autem cenſus eſſet redimibilis, quoniam in poteſtate venditoris eſt, illum redimere quandocunque voluerit, totum intereſſe ſufficienter ſoluitur ſi vltra omnes penſiones illucuſque ex cenſu debitas, integrum pretium reſtituatur, vel cenſus iterum collocetur in re æquè bona, ac ſecura.

Quando verò Cenſus eſſet irredimibilis vltra penſiones illucuſque debitas cogendus eſſet venditor cenſus collocare illum in re alia æquè bona, ac ſecura, ſi illam haberet, atque id emptor cenſus eligeret, vel ſi id fieri non poſſet, cogendus eſſet ſoluere integrum, ac iuſtum pretium talis cenſus quoniam id etiam eſſet integrum intereſſe illius. In priori autem euentu, quando ſcilicet emptor cenſus ſciebat rem eſſe talem, in qua cenſus non poterat collocari, dicendum eſt, non poſſe accipere eas penſiones ſi autem illas accipiat, teneri eas computare in partem pretij.

Ratio eſt, quoniam in eo euentu locum non habet euictio, vt *diſput.* 380. oſtendimus, quoniam talis cenſus reuera non exiſtit: eius autem quod non exiſtit, non poſſunt eſſe reditus, ac proinde nec percipi iuſtè ab illo poſſunt, qui conſcius erat cenſum non exiſtere. Quod ſi accipiantur, obnoxij reſtitutioni erunt. Imò verò ſi in exteriori foro conſtet eo modo eſſe perceptos, pœnis vſurariorum in eo plectetur, qui illos acceperit, vt Nauarr. *vbi ſupra num.* 119. affirmat: quandoquidem tunc nullus alius titulus erit, quo accipiantur, quam vi mutui.

E contrario, † ſi res, in qua cenſus legitimè 6.
erat collocatus, alicui vendatur, non manifeſtato Quæſt.
illi, eam rem tale reale onus habere, dubium eſt, an emptor, comperto illam id oneris habere, reſcindere poſſit venditionem. Pars, quæ affirmat ſuaderi poteſt, quoniam res cum eo onere vitioſa cenſetur, non ſecus ac ſi in ſe haberet ſeruitutem qui autem, conſcius rem, quam vendit, habere ſeruitutem, eam vendit, ſeruitute non detecta, cenſetur conſcius vendere rem vitioſam, vitio minimè detecto ac proinde emptor, detecta ſeruitute, reſcindere poteſt contractum, quod ſi venditor, ſeruitutem ignorans, rem vendat, datur emptori actio quanto minoris aduerſus illum, vt *diſputat.* 353. oſtenſum eſt: ergo idem erit in re propoſita.

Dicendum tamen eſt cum Gutier. 2. *de pract.* Deciſ.
qq. q. 169. In primis venditorem rei illius non incidere in pœnam legis ſecundæ *tit.* 15. *lib.* 5. *noua collect.* Quoniam illi ſolum ſtatuit pœnam venditori cenſus in re grauata alio cenſu, aut tributo, grauamine non detecto, pœnæ autem cedendæ non ſunt ad caſum diuerſum etiamſi conſonantius rationi eſſet, vt potius in illo alio caſu ſtatueretur.

Deinde dicendum eſt, ſi cenſus redimibilis ſit, non poſſe agere ad diſſolutionem contractus, neque etiam actione quanto minoris, ſed ſolum vt cenſus redimatur, ſoluantúrque penſiones ex illo debitæ: eo enim facto quod in poteſtate venditoris eſt, res manebit libera à tali cenſu, ac proinde à vitio; quando autem vitium tale eſt, quod poteſtate vendentis eſt illud tollere non procedunt, quæ diſputatione citata dicta ſunt, ſed cogi debet venditor vitium, ſeu defectum tollere, interim tamen dum cenſus non tolletur, retinere emptor poterit pretium ſi illum non ſoluit.

Hæc omnia confirmantur quoniam quando res venditor, quæ hypothecæ ſpecialiter erat ſubiecta, comperto poſtea onere illo reali, agi non poteſt ad reſciſſionem venditionis, ſed vt res ab eo, oneréque à venditore liberetur ſi id in ipſius ſit poteſtate. Ita colligitur apertè *ex l. ex prædiis Cod. de euict. & ibi notant* Gloſ. Bart. & alij, *quos* Gutierez *vbi ſupra refert.* Quando autem cenſus eſſet irredimibilis, locum haberent, quæ argumentum in partem affirmantem conſectum probat.

7. Dubium. Quintum dubium eſt, vtrum † vbi bulla Pij V. eſt recepta, quamuis nefas ſit emere cenſum, niſi in pecunia numerata, fas tamen ſit eum redimere, atque extinguere, non in pecunia numerata, ſed in aliis rebus, quibus dominus cenſus contentus ſit loco pretij.
Decis. Reſpondendum eſt cum Nauar. *in comment. c.1.14.qu 3.num.* 123. licitum id eſſe. Quoniam bulla illa ſolum loquitur in emptione cenſus, éſtque exorbitans à iure, neque extendenda eſt ad redemptionem. Neque ſanè ea fuit mens Pij V.

Tum quia in extinctione cenſus non erat periculum ea vis palliandi vſuras, atque iniuſtitiam committendi, ſicut in illius emptione. Dum etiam quoniam in ea bulla minui, atque extingui, cenſus curauit. Addit ibidem Nauar. Extingui etiam poſſe, compenſatione æqualis debiti liquidi quod dominus cenſus debeat cenſus debitori; idque non ſolum ex conſenſu mutuo vtriuſque, ſed etiam domino cenſus renuente, debitoréque cenſus id coram iudice petente, aut etiam proteſtante coram teſtibus, ſe velle æquali eo debito redimere cenſum, neque deinceps teneri ad penſionem ſoluendam. Ex eo autem, quod æquale cum pretio cenſus illo modo debeatur, non cenſetur cenſus redemptus, niſi id petat, aut proteſtetur, debitor cenſus, *vt ibid. numer.* 125. *rectè ſubiungit* Nauarr.

8. Sextum, vtrum ſi bulla Pij V. recipiatur alicubi, etiam † quoad eam clauſulam, quod in venditore rei cenſui ſubiectæ præferatur dominus cenſus cæteris ſit præferendus, etiam habentibus ius retractus ratione communionis in
Dubium. eadem re, aut ratione conſanguinitatis, vt eſt ius retractus in hoc Regno. Reſpondet optimè Nau. *vbi ſupra n.*127. neganter.

Quoniam gratia, ac priuilegium domino cenſus in hac bulla conceſſa, neque tollit, neque impedit, priores gratias, ac priuilegia ritè in ea conceſſa. Quare dominus cenſus ſolum præferretur cæteris communis eiuſdem rei emptoribus, non vero habentibus priuilegium prælationis.

9. Septimum, vtrum † cenſus imponi poſſit in re aliena.
Decis. Reſpondet benè Nauarr. *vbi ſupr. n.*131. affirmanter, ſi conſentiat dominus talis rei. Quoniam illa eſt, quæ deuincta manet tali cenſui, licèt is, in cuius commodum cenſus conſtituitur; teneatur ſoluere penſiones interim dum ea res ſalua manſerit: éſtque conſuetum in Hiſpanis ita imponi reales cenſus.

* * *

De Cenſibus multis menſibus, poſt Bullam Pij V. Roma editam, celebratis ſine conditionibus in ea contentis in diœceſibus, vbi publicata non fuit, & communiter ignorabatur, quid cenſentur.

DISPVTATIO CCCXCV.

SVMMARIVM.

1 *Leges, & Canones ligant omnes etiam ignorantes in omni prouincia poſt duos menſes à die eorum publicationis.*
2 *Immo etiam vim haberet poſt duos menſes à publicatione facta, etiam contractus inualidos reddendos.*
*Declara tamen plenè, & intellige, vt n.*4.
3 *Cenſus contractus poſt publicationem Bullæ Pij V. multos menſes ab ignorantibus celebrati, quando validi ſunt.*
5 *Contractus celebratus ante duos menſes à legis publicatione, irritantis contractum ab habente notitiam illius, quando ſit nullus, etiam in foro conſcientiæ.*
6 *Et quid de iure Luſitano.*

POſt multos menſes, quin & poſt aliquot annos, à die publicationis bullæ Pij V. Romæ factæ, celebrati in quadam Luſitaniæ diœceſi fuerunt contractus multi cenſuales cum pacto de retrouendendo ſine conditionibus in ea bulla præſcriptis, vt liciti, ac validi eſſent; cum tamen in ea diœceſi non ſolum publicata non eſſet ea bulla, ſed etiam communiter ignoraretur, neque vllus eſſet, qui ſcrupulum circa eos contractus moueret.

Contractus tamen tales erant; quod ſeclusa bulla Pij V. ſtandóque in ſola natura rei, validi erant, eſto in aliquibus in conſcientiæ foro eſſet neceſſe remittere onus aliquod venditori cenſus, aut augere aliquid in pretio, quo cenſus fuerant empti. Lites circa eos contractus moueri in tribunali Eccleſiaſtico cœperunt, contendentibus cenſuum debitoribus, contractus fuiſſe nullos, vtpotè contra bullam Pij V. celebratos penſionéſque receptas, reſtituendas, ac computandas eſſe in partem pretij pro eis cenſibus dati.

Conſulti ea de re fuere varij docti viri, multíque affirmarunt, contractus celebratos poſt duos menſes à publicatione Romæ facta, fuiſſe nullos, nihil impediente communi ignorantia eius bullæ in ea diœceſi, & quod bona fide eſſent celebrati, ac proinde penſiones ex eis cenſibus acceptas reſtituendas eſſe, aut computandas, in partem pretij dati.

Id verò ſuaderi poteſt. Quoniam, licèt de iure 1.
communi, vt † leges Imperatorum ac Regum ita vim habeant, vt non præſumatur illarum ignorantia, & vt nihil impediente contrahentium ignorantia nulli ſint contractus, quos inualidos reddunt, requiratur, in Curiis quidem, & Metropoli Regni, vt tranſeant duo menſes à die publicationis in ea factæ, in reliquis verò Prouinciis eidem Regno, ac Metropoli ſubiectis, vt tranſeant duo menſes à publicatione in vnaquaque earum facta vt haberent in authentico, vt factæ conſtitutiones collocat.5. conſentítque communis Doctorum ſententia, nihilominus, vt Summi Pontificis

tificis leges eam vim in tota Eccleſia habeant, inualidóſque reddant contractus, nihil impediente inuincibili contrahentium ignorantia, ſatis eſt, ſi tranſeant duo menſes à publicatione Romæ facta, vt multi affirmant, neque eſt neceſſaria peculiaris publicatio in vnaquaque Metropoli, aut diœceſi. Id quod ſuadent.

Primò, ex diſcrimine, quod eſt inter Eccleſiam, & Regnum habens multas Prouincias, ſeu regna, ſibi ſubiecta. Etenim, Eccleſia eſt vnica Reſpublica ſpiritualis, multa autem regna eidem Regni ſubiecta, ſunt multæ Reſpublicæ dependentes ab vna præcipua, cui ſubiiciuntur: quare, cùm in diſtinctis Prouinciis requirantur diuerſæ publicationes, eo quod Reſpublicæ diuerſæ ſint & in vnaquaque earum ſufficiat vna publicatio comparatione omnium, qui de ea prouincia ſunt, eſto ad diſtincta oppida, aut ciuitates, eius prouinciæ ſpectent: ita in Eccleſia, vt pontificiæ leges poſt duos menſes vim habeant, ſatis erit vna ſolemnis publicatio in Curia Romana effecta.

Secundò, quoniam fortè nulla conſtitutio Summi Pontificis, eam ex iis, quæ in corpore iuris ſunt inſertæ, publicata eſt in ſingulis Prouinciis, ſeu Diœceſibus: quare ſi, vt vnaquaque earum ſingulas prouincias ligaret, neceſſaria eſſet publicatio illius in ſingulis prouinciis, nulla earum ligaret vniuerſam Eccleſiam, quod nulla ratione eſt affirmandum.

Tertiò, quoniam Pius IV. in bulla ſuper declaratione temporis ab obſeruanda decreta Concilij Tridentini, referens de iure communi ſancitum eſſe, vt conſtitutiones nouæ vim non obtineant, niſi poſt certum tempus ait. *Prout rationi, iuri, & æquitati conuenire cenſuim[illegible] duximus declarandum quod decreta, ad reformationem, & Ius poſitiuum pertinentia, omnes cœperint obligare à Kalend. Maij, neque poſt eam diem excuſationem cuiuſquam, quod ea ignorauerit, admittendam.* Cum tamen publicata Romæ fuerint, cœperintque Romæ obſeruari in fine Ianuarij: ſubiungítque, *quod ſi in contrarium aliquid fuerit iudicatum, totum ſit irritum, & inane.* Ecce ſolos tres menſes deſignat poſt publicationem Romæ factam, nullam aliam publicationem exigens in particularibus diœceſibus, incrementum verò illud, vltra duos menſes deſignare videtur, propter moram factam in typis mandando, ac mittendo Concilio ad prouincias, cuius moræ in eadem bulla mentionem facit.

2. Ex his eruitur hoc argumentum. Leges Summi Pontificis vim habent, etiam ad contractus inualidos reddendos poſt duos menſes à publicatione Romæ facta, nihil impediente, quod in particularibus diœceſibus publicatæ non ſint, & quod contrahentes inuincibili ignorantia laborent earum legum: ergo licet ignorantia inuincibilis bullæ Pij V. excuſet eos à culpa, & pœnis eiuſdem bullæ, qui contra formam illius celebrauerunt cenſuales contractus poſt duos menſes à publicatione facta Romæ, nihilominus contractus ſunt ipſo iure nulli, ac proinde emptores cenſuum reſtituere tenentur penſiones quas vi eorundem contractuum acceperunt tanquam acceptas titulo ipſo iure nullo.

Quo loco obſerua, quod dicitur, cenſuarios videlicet eſſe duos menſes à die publicationis, vt leges Summi Pontificis, aut aliorum Pontificum, vim habeant ad inualidandos contractus, irritáque reddenda alia, nihil impediente ignorantia contrahentium, aut quodvis illud efficientiúmque aut obtinentium contra legis diſpoſitionem, limitari à Doctoribus communiter, vt intelligatur, modo aliud in particulari eiſdem legibus non diſponatur, ſed abſque alia declaratione hac in parte proponantur. Si enim in illis plus temporis concedatur à die publicationis, vel tempus minuatur, aut etiam dicatur, quod ex tunc, quando publicantur, valere incipiant, ſtandum eſt ipſarum diſpoſitioni: ita Pan. & Felin. *cap.* 5. *de conſtitutione,* & Doctores *communiter.*

Arbitror tamen, contrarium † eſſe affirmandum, etiam vbi bulla Pij V. plenè reciperet. Nempè, contractus illos, in ea diœceſi celebratos ab ignorantibus validos eſſe, neque emptores cenſuum reſtituere teneri penſiones, aureas computare in partem pretij. Ducor, 3.

Primò, ac potiſſimum, quoniam quicquid ſit de diſpoſitionibus Summi Pontificis, circa ea, quorum adminiſtratio, ac diſpoſitio ad eum abſque cuiuſdam iniuria ſpectat, vt circa collationem beneficiorum in aliis tamen diſpoſitionibus, in quibus ad commune quidem bonum aliquid reddit nullum, verum tamen annullatio cederet in iniuriam efficientium, quod annullatur, niſi prius ipſa lex competenter promulgaretur, concederetúrque tempus ſufficiens, in quoad omnium notitiam poſſet peruenire, certè non benefaceret Sum. Pontifex ſi cum iniuria ſibi ſubditorum ea lege vellet aliquid reddere nullum, antequam illis in ſuis prouinciis, & diœceſibus, promulgaretur, conceſſo inſuper eis tempore competenti in quo regulariter ad omnium notitiam poſſet deuenire: cum ergo annullatio contractum, de quibus modò diſputamus, in iniuriam cedat eos celebrantium, niſi prius illa ad ipſorum notitiam ſufficienter poterit deuenire, vt mox oſtendam: præſumendúmque non ſit mentem Summi Pontificis eſſe, leges ipſius aliquid irrationabile continere velle vt cum iniuria ſuorum ſubditorum obligenti ſanè dicendum eſt, mentem Pij V. fuiſſe, bullam à ſe latam, non prius contractus, alioquin ex natura rei licitos, irritos comparatione ignoranter eos celebrantium reddere, quàm in vnaquaque diœceſi eſſet efficienter promulgata aut alia via ad omnium cognitionem poterit peruenire.

Nobiſcum conſentit Sotus 1. *de iuſt. q.* 1. *art.* 4. aſſeuerans, ſimiles Summi Pontificis leges non debere in vnaquaque prouincia obligare antequam in ea promulgentur: quia aliàs eſſent periculis plenæ, eaque de cauſa, ait cenſendum eſſe eam eſſe Summi Pontif. mentem.

Idem conſtanter meritò affirmat de legibus quæ priuilegia abſoluendi auferunt, neque enim credendum eſt, mentem Summi Pontificis eſſe irritas reddere ſacramentales abſolutiones iuxta ea priuilegia facta antequam eiuſmodi leges in vnaquaque diœceſi ſint ſufficienter promulgatæ: quoniam id eſſet irrationabile, & cum maximo fidelium grauamine. Concipit præterea Trid. Synod. *ſeſſ.* 14. *cap.* 1. *de reform.* dum irritum reddens matrimonium clandeſtinum, cernénſque id cedere poſſe in grauem eorum iniuriam, qui ignorantes redditum eſſe nullum, illud celebrarent noluit legem illam in vnaquaque parochia habere vim, niſi poſt triginta dies à publicatione eius decreti in eadem parochia. Quod autem annullatio contractuum, de quibus loquimur in iniuriam cedere illos celebrantium, niſi prius illa ſufficienter poterit in ipſorum notitiam deuenire ſatis eſt perſpicuum.

Celebrarent enim contractum ex natura rei licitum, traderéntque pretium aliquando cum

maiori lucro ceſſante, aut damno emergenti, quàm eſſent penſiones receptæ, & nihilominus cogerentur reſtituere penſiones, licitè alioquin acceptas nudúmque accipere pretium, quo cenſuum venditores toto eo tempore eſſent potiti quod conſtat in eorum iniuriam cedere.

Neque enim cenſuum venditores illis tenerentur ad lucrum ceſſans, aut damnum emergens quaſi expenſionibus illud poſſent compenſare, quandoquidem neque ex parte rei acceptæ ad id tenerentur quippè cum lucrum eorum ceſſans, aut damnum emergens, non ſit res, quæ ad cenſuum venditores deuenerit, neque item illis tenerentur ex parte iniuſtæ acceptionis, ſiquidem non peccaſſent bona fide cum eis celebrando eos contractus.

4. Secundò † ducor, quoniam opinio illa quod Pontificiæ leges ſtatim poſt duos menſes à publicatione Romæ facta totam obligent Eccleſiam, neque neceſſaria ſit publicatio earum in ſingulis Prouinciis, aut Diœceſibus, ad effectum quod nullus præſumatur inuincibiliter illas ignorare; & quod inualida ſint, quæ eis annullantur, profectò non eſt tàm certa, quàm certa ſupponitur, quin potius contraria, meo iudicio, eſt probabilior.

Vt enim Panormit. & Felin. *cap. 3. de conſtit. & alij* argumentantur, cum ciuile ius ſtatuat duos menſes à publicatione facta vnaquaque prouincia, vt inualida iudicentur in ea, quæ lex Principis annullat, vt ex authentico vt factæ nouæ conſtit. conſtet quod loquitur expreſsè de lege annullante teſtamentum ob defectum ſolemnitatis, verò canonicum nihil in contrarium ſtatuerit, ſtandum ſanè in iure canonico erit illi diſpoſitioni iuris ciuilis: eo quod, quando ius canonicum nihil ſtatuit, recurrendum ſit ad diſpoſitionem iuris ciuilis in Eccleſiaſtico foro, illiſque ſit ſtatuendum, vt conſtat ex *cap. 1. de noui oper. nunc. & ex aliis iuribus.* Neque valet quicquam diſcrimen illud quod Eccleſia tota eſt vnica Reſpublica, diuerſæ verò prouinciæ eidem Regno principali ſubiectæ, ſint diuerſæ Reſpublicæ.

Etenim ratio quare in authentico citato duo menſes à publicatione ſufficientes ſunt iudicati, vt regulariter nullus obtendere poſſit ignorantiam legis, atque adeo, vt lex, abſque cuiuſquam iniuria, poſt id tempus teſtamenta annullet ob ſolemnitatis defectum, & contractus ea, aut alia de cauſa, eſt quoniam lex publicanda erat per ſingulas prouincias, & id tempus competens iudicabatur, vt, poſt publicationem in vnaquaque earum, notitia legis regulariter ad omnes poſſet deuenire quod ſi totum Romanum imperium, tunc per Orbem terrarum latè diffuſum, vnica eſſet temporalis Reſpublica eo modo, quo eſt tota Eccleſia certè non præſcriberetur tempus duorum ſolum menſium à die publicationis in curia imperiali factæ, vt totus Orbis non cenſeretur habere ignorantiam eius legis, & vt teſtamenta, aut contractus, ob defectum ſolemnitatis, aut ob alias cauſas, quæ ad id legiſlatores permouerent, nulla cenſerentur: quoniam eſſet irrationabile, eo quod in exiguo tempore notitia legis deuenire non poſſet ad totum imperium, ſingulàque illius oppida, ac perſonas: vnde hæredes in minus ſolemni teſtamento inſtituti meritò ad imperialem curiam recurrerent, ac proponerent, teſtatorem iuxta legis ignorantiam ita eos inſtituiſſe hæredes, indignumque eſſe, teſtatoris voluntatem: abſque ipſius culpa quaſſari, vt multi ante conditum illud authenticum recurrebant, ac obtinebant hæreditatem, nihil impediente lege irritante teſtamentum; eaque de cauſa conſtitutum fuit illud authenticum, vt ex ipſomet conſtat: quare cùm Eccleſia tam latè per Orbem terrarum ſit diffuſa, quam latè diffuſum tunc erat Romanum Imperium, diuiſáque ſit per Metropoles, & diœceſes, ſicut Imperium per prouincias erat diuiſum, legéſque Pontificiæ deriuari à curia Romana conſueuerint, ad Patriarchatus, Metropoles ac diœceſes, vt ita ordine quodam per Patriarchas Archiepiſcopos, & Epiſcopos iuſſu Summi Pontificis promulgentur, vt ex ipſiſmet bullis; quibus ea continentur, liquet: conſequens profectò eſt, vt quando ius canonicum, conſentaneè ad ciuile, de duobus menſibus circa Pontificias leges loquitur intelligendi illi ſint, à publicatione in vnaquaque diœceſi facta: alioquin irrationabile eſſet tàm modicum tempus, vt ignorantia in vniuerſa Eccleſia non præſumeretur, vt ex ſe eſt ſatis perſpicuum; tum etiam vt in tota Eccleſia irriti eſſent actus alioqui ex ſe liciti: qui eis nulli redderentur; quod eſſe non poſſet ſine multorum iniuria cum autem hæc præſumenda non ſint de voluntate Summi Pontificis, o dinéque ac diſpoſitione Eccleſiæ: dicendum procul dubio erit, duos illos menſes intelligendos eſſe, à die promulgationis in vnaquaque diœceſi. Atque ita intelligo verbum illud in hac bulla Pij V. modo poſt publicationem huius bullæ creatus ſit.

Citari pro hac ſententia poſſunt, *gloſſ. cap. 2. de conſtit. & alia, c. 1. de poteſt. Prælat. atque alia cap. nouerit, de ſentent. excomm.* quæ dum affirmant, leges Pontificias obligare poſt duos menſes à publicatione iuxta authenticum, vt factæ nouæ conſtit. & nihil amplius addunt, apertè intendunt, eo modo obligare poſt duos menſes, quo in prædicto authentico ſancitur: in eo autem diſponitur, obligare in vnaquaque prouincia poſt duos menſes à publicatione in ea facta. In eadem ſententia ſunt Panorm. Felin. Card. Zabarella, Henricus, & Dec. *in lect. 2. c. 2. de conſtit. citato, idem* Panorm. *cap. 1. de poſtum. prel.* Angel. *verſ. lex num. 13. & quidam alij.*

Ioanne tamen Andr. *in gloſſ. vlt. lib. 6.* decretalium, ſuper datam illius libri, innuere videtur Pontificias leges, *quæ in eo. lib. 6.* compilatæ ſunt, obligare omnes de Eccleſia poſt duos menſes à publicatione eiuſdem libri eſto in prouinciis non ſint publicatæ, & poſt illum multi vniuerſim aſſeruerunt, conſtitutiones Summi Pontificis obligare vniuerſam Eccleſiam poſt duos menſes à publicatione Romæ facta, atque vſque adeo hæc opinio viguit, vt communior videatur appellanda. Quin Sylueſtri, qui eadem amplectitur, *verb. lex qu. 6. pronunciat.* 3. & multi alij affirmant, ſeruari in practica: & Panorm. *cap. nouerit, de ſentent. excom.* parum ſibi conſtans, in eandem videtur inclinare, tametſi addat, potiſſimum eam eſſe veram de conſtitutionibus in corpore iuris incertis, de quibus Ioan. Andr. loquitur. Permotos autem videtur argumento illo ſupra propoſito, quod Ioann. Andr. & pleroſque alios eius opinionis authores mouit nempe, quod alioquin multæ ex conſtitutionibus in corpore iuris canonici inſertis non obligarent vniuerſam Eccleſiam, eo quod promulgatæ non ſint in ſingulis prouinciis.

Veruntamen argumentum hoc mouere illos non debuit, vt diſcederent ab illa alia opinione authoritate iuris, firmiſſimiſque rationibus, comprobata: ſed ſolum ad eam limitandam, vt intelligeretur, niſi conſtitutio in corpore iuris eſſet

inſerta,

inſerta, quo prouinciæ vtuntur, & in vniuerſitatibus addiſcitur, atque inter literatos viros practicatur: id enim in vnaquaque pro promulgatione ſufficit, neque neceſſaria eſt alia promulgatio, ſiue ius ad illud canonicum ſit, ſiue ciuile. Atque hoc modo eam opinionem limitat. Felin. *loco citato*, idque eſt, quod velle videtur Panormit. *cap. nouerit citato*.

Admonuerim tamen, ſi corpus aliquod iuris de nouo Romæ ederetur, in quo eſſent nouæ aliquæ conſtitutiones atque ſufficiens earum notitia ad aliquam prouinciam intra duos menſes non deueniret, neque in ea publicarentur tunc illa non obligare ipſas ignorantes in ea prouincia, antequam de eis communiter in ea haberetur notitia, idque propterea, quæ dicta ſunt.

Vnde, quod ad bullam, de quo modo diſputamus, attinet, dico. Si in prouincia aliqua publicata non ſit, neque ea inter viros doctos practicetur, tabellionéſque, & contrahentes, communiter de illa non ſint admoniti, non prius irritos reddere contractus, contra formam ipſius ab ignorantibus celebratos quam de illa in eo populo communiter notitia habeatur.

Vnum in complementum eorum, quæ dicta
5. ſunt examinemus oportet. Nempe, ſi † aliqui, ante lapſos duos menſes à publicatione legis irritantis contractum, notitiam ſufficientem illius habeant ac celebrent contractum, vtrum in conſcientiæ, atque in exteriori foro is contractus irritus ſit, & nullus, qua lex intra eos duos menſes obliget ſcientes non verò ignorantes. Quidam aſſeruerunt, einſmodi leges intra eos duos illos menſes, neque obligare ſcientes, neque ignorantes, eáque de cauſa validum eſſe eum contractum. Communior tamen ſententia Doctorum eſt, quando lex non exprimit intra quantum tempus valere, atque obligare incipiat, obligare ſtatim ſcientes, eorúmque comparatione reddere nullos contractus, quos irritat. Duos verò menſes, qui de iure communi conceduntur, ad id ſolum concedi, vt intra id tempus ignorantia præſumatur, quando contrarium ſufficienter non probatur, atque vt contractus nulli non ſint comparatione ignorantium quare affirmant, non ſolum in foro conſcientiæ, ſed etiam in exteriori, obligare intra eos duos menſes ſciente; attamen in exteriori foro exigi, vt aduerſus illos probetur, eos habuiſſe ſcientiam. Huius ſententiæ, inter alios, *ſunt gloſſ. c.* s. *de reb. Eccleſ. non alienan. lib.* 6. Panorm. & Fel. *c.* a. *de conſtit. idem* Pand. *cap.* 1. *de poſt. pral.* Sylu. *verb. lex. quæſt.* 6. *pronunc.* 4. Ang. *ibid. num.* 1 a. & *multi alij, quos citant*, atque ad eandem ſententiam accedit Bart. *in authenticum citatum*, *num.* 6. idque confirmat ex *cap.* 1. *de conceſſ. præbend. lib.* 6. verbo, neque obſtaret, vbi clarè eam innuit textus, éſtque textus ille quaſi expoſitio authentici citati, eidem etiam textui innititur gloſſ. citata. Conſentit præterea bulla Pij V. citata declarationem temporis; in quo decreta Concilij Tridentini obligare cœperunt, dum ait, à publicatione Concilij factæ Romæ cœpiſſe ibi decreta ſeruari, nulla facta mentione de lapſu prius duorum menſium.

Obſeruant verò Doctores, quamuis poſt lapſum duorum menſium à publicatione legis inualidi ſiue contractus, qui ea irritantur, eſto ab habente inuincibilem ignorantiam eiua lege celebrentur, cujus rei, ea eſt ratio, quoniam ad contractus in commune bonum annullandos, ſatis eſt, ſi concedatur tempus, in quo præſumitur, non futuram poſt illud ignorantiam legis, neque eſt neceſſe habere rationem paucorum in quibus per accidens eſſe poterit ignorantia illius inuincibilis, nihilominus, vt aliquis poſt eos duos menſes ad pœnam lege ſtatutam teneatur, requiritur, eam tunc non ignoret inuincibiliter.

Ratio eſt, quoniam pœna culpam ſupponit: vbi verò datur ignorantia inuincibilis legis eſſe non poteſt culpa in tranſgreſſione illius. Hinc prouenit quod quamuis, poſt duos menſes à promulgatione legis, nullus præſumatur illam ignorare inuincibiliter atque adeo quod, niſi de ignorantia inuincibili conſtet tranſgreſſor omnis eius legis, puniendus ſit pœna illius, nihilominus admittenda in foro exteriori ſit probatio ignorantiæ inuincibilis, eaque ſufficienter probata, puniendus non ſit tranſgreſſor legis. Qualis autem probatio requiratur, & num aliquando ſufficiat iuramentum tranſgreſſoris, lege Panormit. & Felinum *locis citatis*.

Ex proximè dictis intelligetur facilè, ſi quæ in bulla Pij V. circa inualiditatem contractuum cenſualium ſtatuta ſunt, in pœnam ſint ſancita, vim non habere aduerſus ignorantes inuincibiliter eam legem, quales illi ſunt, propter quos hæc omnia dicta ſunt.

Illud † obſeruandum eſt, de Luſitano iure, leges Regias poſt dies octo à publicatione earum in Cancellaria Regis, aut in domo ſupplicationis facta, habere vim in loco; vbi reſidet Rex. In reliquo verò Regni habere vim poſt tres menſes ab eadem publicatione in Cancellaria, aut in domo ſupplicationis facta, idque ſiue in reliquis partibus Regni, quas *comarcas* vocant, publicentur ſiue non, atque eſt in eiſdemmet legibus præcipiatur vt publicentur *po la comarcas*. Eiuſmodi quippe præceptum non apponitur, quaſi ea publicatio, neceſſaria ſit, vt lex in toto Regno vim habeat, ſed vt lex melius ad omnium notitiam perueniat. Hæc omnia habentur *lib.* 1. *Luſit. ord. tit.* 2. §. 9. *ille tamen* §. *intelligendus eſt*, quando aliud non exprimitur in lege circa tempus, in quo obligare debeat. Præterea arbitror de Luſitano iure regias leges non prius obligare ſcientes, quam in Curia tranſeant octo dies, & tres menſes in reliquo Regni. Ratio eſt quoniam §. *citato*, apertè conſtituitur, vt non prius leges habeant vigorem, quàm tempus illud labatur. 6.

Ad argumentum, quo ſententiam contrariam ſuadebamus, primámque illius probationem, dicendum eſt: Satis perſpicuè eſſe oſtenſum diſcrimen illud nihil efficere, neque illam eſſe rationem, cur in legibus Imperialibus publicatio requiratur in vnaquaque prouincia.

Quod ſi diſcrimen illud aliquid operatur, ſolum erit quoad hoc, quod eo ipſo, quod aliquibus de aliqua diœceſi plenè conſtat, legem aliquam à Summo Pontifice eſſe latam, neque videant realem eam eſſe, de qua ſupplicandum Pontifici Summo ſit, eos obliget antequam in ipſorum diœceſi promulgetur, eo quod vniuerſa Eccleſia ſit quaſi vna Reſpublica, quæ eiſdem legibus gubernatur. At verò quando multæ prouinciæ eidem Regno ſunt ſubiectæ, quarum quæuis ſuis peculiaribus legibus gubernatur, vt ſunt hodie Luſitaniæ, & Aragoniæ Regna, itémque Belgia, & Neapolitanum Regnum comparatione Regni Caſtellæ, non ſatis erit ſcire Regem Caſtellæ legem promulgaſſe in Caſtella, quàm in communem eſſe vult cæteris Regnis, quæ ipſi parent, vt in eis obligent ſcientes, antequam in ipſiſmet eorum Regnis promulgetur.

Ad

Ad ſecundam iam dictum eſt, ſufficere conſtitutionem aliquam inſertam eſſe in corpore iuris, quo prouincia communiter regitur, quodque in ea practicatur, vt cenſeatur eſſe in ea promulgata.

Ad tertiam dicendum eſt, attenta notitia quæ de Concilio Tridentino, iam antea abſoluto per prouincias omnes babebatur & quod per partes ante illius confirmationem ad prouincias omnes typis mandatum deuenerat, attenta item notitia confirmationis, & publicationis illius Romæ factæ quæ ad prouincias omnes Europæ Romanæ Eccleſiæ ſubiectas intra breue tempus peruenit, vtpotè rei adeo inſignis, & tantopere vbique deſideratæ, inſuper attenta celeri illius publicatione, quæ vbique facta eſt ſi enim rectè memini, in Luſitaniæ prouincia, quæ adeo à Romana Curia diſtat, per duos menſes integros ante Kalendas Maij fuit promulgatum) iure optimo Pius IV. declarauit, omnes obligare cæpiſſe à Kalendis Maij, per epicheiam autem legum interpretem, eſt iudicandum, non intellexiſſe de iis, qui in India, & qui in remotiſſimis noui Orbis partibus commorantur, ad quos notitia confirmationis Concilij, tàm breui tempore deuenire non potuit. Si enim hi Summo Pontifici occurriſſent, propoſitive, dum eam declarationem edidit, illi fuiſſent, vtique eos excepiſſet, iudicaſſétque inuincibili ignorantia confirmationis, ac publicationis Concilij eos laboraſſe, etiam poſt menſes multos ab eis Kalendis Maij. Confirmat verò, noſtram ſententiam fuiſſe mentem Pij IV. in ea bulla, non verò id quod argumentum intendit.

Quoniam declaratio, quæ in ea bulla continetur, facta fuit poſt elapſas Kalendas Maij, cùm tamen à principio Concilium abſolutè promulgatum fuiſſet Romæ, nullo præfixo tempore, à quo decreta obligare inciperent; ſi autem leges Pontificiæ ſtatim, elapſis duobus menſibus à publicatione Romæ facta, vniuerſam obligarent Eccleſiam, ſanè Pius IV. non declararet, conſentaneæ ad ius commune poſt tres menſes obligare cœpiſſe, ſed ſtatim poſt duos menſes ita cœpiſſe obligare, vt quicquid contra ea decreta poſtea fuiſſet effectum, irritum eſſe, & inane.

Potius ergo noſtra ſententia ex ea declaratione confirmatur, quàm impugnetur.

F I N I S.

INDEX

INDEX
RERVM NOTABILIORVM
quæ in hoc Volumine continentur.

A

Abſens.

ABSENTI acquiritur ius, & actio, ex ſtipulatione priuatæ perſonæ, interueniente iuramento q.67.n.44. 178
Sequuta tamen ceſſione, vel ratihabitione.q 65.n.45.
Abſenti ſcienti ſtipulationem factam à priuata perſona ad ſui fauorem, acquiritur abſque ceſſione,& ratihabitione. q.67.n.48. ibid.
Etiam quod ſcientia ſit præſumpta. q.67. n.49. ibid.

Abundans.

Appoſita cautela ex abundanti,obeſſe oon ſolet.q.41. num.8. 85

Acceptilatio.

Qnia eſt ab omnibus genribus recepta.dicitur de iure genrium q.5.num.18. 9
Quia tamen recepit formam à ſtipulatione, dicitur creatura ioris ciuilis.q.5.n.19. ibid.

Acceſſio.

Acceſſiones acceſſionum non debentur. q.33.num.7.

Accidens.

Non poteſt ſtare abſque ſubiecto. q.99.n.15. 276

Accollatio.

Accollans in ſe cenſum efficitur debitor fructuum illius.q.73.ſub num.15. 197
Perinde ac ſi ab initio ipſe cenſum impoſuiſſet. ibid.
Accollans in ſe cenſum tenetur illum ſoluere,eo modo, & forma prout tenebatur is qui cenſum impoſuit. & vendidit.q.73.ſub n.15. ibid.
Dummodo clarè appareat de accollatione, & non per verba enunciatiua q.73.ſub n.15. ibid.
Dummodo accollatio fuerit valida. ibid.
Volens redimere cenſum tenetur docere de accollatione cum exhibitione Inſtrumenti. d.qu.73. ſub num.15.. 197
Accollans in ſe cenſum an cogi poſſit ad illius extinctionem remiſſiuè d.q.73.ſub n.15. ibid.
Accollans in ſe cenſum tenetur illum extinguere. q.106.ſub n.17. 293

Acquiſitio.

Acquirere alteri quilibet poteſt emendo. q. 67. ſub num.50. 178
Acquiſitio rei, facta nominatione, retrottahitur ad diem emptionis.q.67.n.15. 175
Is cui eſt facta acquiſitio mediante ſtipulatione Notarij non ſolum poteſt recipere ſolutiones, ſed etiam poteſt cogere ad ſoluendum.q.67.n.34. 177

Actio.

Inanis eſt,quam inopia debitoris excludit. quæſt.40. num.10. 82
Actio, & paſſio reſpectu eiuſdem ſubiecti non poſſunt ſtare in eadem perſona q 107.n 42. 300
Actio dubia,& periculoſa ſolet minori pretio vendi. q.72.num.22. 192
Actio ſemel extincta amplius non reuiuiſcit. q.101. ſub num.15 280
Actio vna aliquando occultatur celeritate coniungendarum actionum.q.48.num 30. 112
Actio perſonalis fundum non ſequitur. quæſt.109. num 17. 307
Etiam quod obligatio ſit contracta habita ratione ad rem.num.18. ibid.
Actio perſonalis eſt diuidua inter plures cohæredes. q.104.n.13. 288
Actione perſonali agi poteſt non ſolum pro reſponſionibus præteritis ſed etiam pro futuris.quæſt.96. num.12. 259
Actio perſonalis non conceditur contra poſſeſſorem fundi ſuppoſiti q.96.num.22. ibid.
Limitatur quando in acquiſitione dicti fundi expreſsè ſe obligauit ad ſolutionem annui cenſus, n.28. 260
Actio perſonalis oritur ex obligatione præ exiſtenti. q.96.num.23. 259
Actio perſonalis in rem ſcripta licet oriatur ex eo contractu,vel quaſi.ſequitur tamen quemlibet rei poſſeſſorem.q.97.n.3. 261
Ea pacto quod pretium cenſus in actu redemptionis debeat deponi ad effectum inueſtiendi oritur actio perſonalis in rem ſcripta. q.97.ſub n.3. ibid.
Actio perſonalis in rem ſcripta datur contra ſingularem rei poſſeſſorem q 97.n.4. ibid.
Actio perſonalis oritur ex contractu cenſuali contra venditores cenſus q.96.n.1. 258
Ampliatur vt detur etiam contra eorum hæredes. num.2. ibid.
Etiam ſi ſint hæredes cum beneficio legis, & inuentarij. num.3. ibid.
Non tamen inſolidum, ſed pro portionibus hæreditatiis.q.96.n.4. 258
Dummodo prius liqueat illos eſſe hæredes. num.5. ibid.
Actio perſonalis non tranſit in ſingularem ſucceſſorem.q.96 n 17. 260
Limitatur. Niſi tempore acquiſitionis cenſus agatur, vt ipſe cenſum ſoluat.n.28. ibid.
Non tamen ſufficeret,vt in alienatione fundi cenſuati ſimpliciter

ſimpliciter aſſereretur illum fundum eſſe oneri cenſus obnoxium ad effectum vt emptor illius perſonali actione teneretur. num.29. ibid.
Licet aliqui contrarium ſentiant ibid.
Actio perſonalis non poteſt ſeparari à perſona abſque illius interitu. q.96.n 25. 259
Actio hypotecharia, & Saluianum Interdictum in multis differunt.q.98.n.1. 264
Actio hypothecaria datur inſolidum contra quemlibet ex hæredibus poſſidentem bona obligata. q. 104.num.14. 288
Actione reali non expetitur, niſi dominus rei. q.109. ſub num.19. 307
Actiones confunduntur quando debitor ſuccedit creditori.q.107.n.40. 299

Actor *infra* Agens.

Actor intentando iudicium ordinarium ſibi præiudicat in exequutiuo, ſi non proteſtetur velle eſſe ſibi ſaluam viam exequutiuam. quæſt 95. num.30. 256
Actor poteſt redire ad viam exequutiuam quando in iudicio ordinario non eſt ſibi plenè conſultum. q.95.ſub num.30. ibid.
Actor, qui pro certis terminis annualibus decurſis egit via ordinaria poteſt dicto iudicio pendente pro aliis terminis poſtea decurſis agere via exequutiua.q.95.ſub num. 30. ibid.
Actor debet probare fundamentum ſuæ intentionis. q 90.num.9. 239

Actus.

Actum illicitum nemo præſumitur facere voluiſſe. q.107. num.8. 298
Actum faciens cenſetur ſe alligare legibus loquentibus de illo actu.q.66.num.22. 164
Actus ſequens declarat qualis fuerit præcedens intentio. q.107.num.7. 298
Actus qui fiunt vnius contemplatione, & reſpectu alterius ſunt correſpectiui non ſolum ſi fiant incontinenti. q.59.n.9. 143
Sed etiam ſi modico interuallo interpoſito. num.10. ibid.
Immo etiam ſi fiant poſt longum tempus, & multos annos.num.11. 144
Etiam ſi fiant in diuerſis ſcripturis.q.59.num.12.

Adiectio.

Adiectio in rem ſuam acquiritur ius ad agendum, & petendum, & Adiectus in rem ſuam quis dicatur ibid.q.67.ſub num.40. 178

Adminiſtratio.

Adminiſtratio bonorum tanquam prodigo nemini aufertur,niſi cauſa cognita.q.16.n.12. 32
Adminiſtrator rerum publicarum,in alienatione illarum debet iurare ſe credere alienationem eſſe vtilem. q.23 num.13. 49
Adminiſtrator bonorum publicorum non poteſt ſuper illis cenſum imponere. q.23.n.10. ibid.
Intellige.vt num.18. 50
Limit. ſi habeat ſpeciale mandatum ad alienandum, dummodo mandatum ſit factum cum ſolemnitatibus requiſitis in alienatione bonorum vniuerſitatis. ibid. & num.11. 49

Ædificium.

Constructum ex cæmentis ædificij diruti eſt diuerſum, & ſeparatum ab ædificio deſtructo. q.101. num.13.& num.15. 280

Ægidiana.

Conſtitutio Ægidiana reducit iudicium poſſeſſorium ad terminos iuris ciuilis.q.91.n.5. 241

Æqualitas.

Naturalis rationis exigit, vt valor rei quæ venditur reſpondeat pretio quo emitur.q.35.n.4. 71
Seruanda eſt inter emptorem, & venditorem niſi ſubſit ratio diuerſitatis.q.60.n.4. 147
Æqualitas an in contractu cenſuali inueniatur. diſp. 385.n.4.& 18. 373

Æquiparatio.

Æquiparatorum eadem eſt diſpoſitio.quæſt.102.numer.7. 281

Æquiuoca.

Sunt diuidenda. q.1.num.2. 2

Æſtimatio.

Alicuius prædij fieri poteſt multis modis. q.47.n.9.
Rei frugiferæ debet fieri habito reſpectu ad illius annuos fructus. q.47.n.10. 102
Res illa eſt iuſta, quæ valori illius ſecundum tempus præſens commenſuratur. q.46 n.5. 99

Agens.

Agens remedio ſpoliatiuo ſi iuſtificet titulum,non dicitur cumulare petitorium cum poſſeſſorio. q 93. num.31. 249
Quaſi poſſeſſio cui ius commune non reſiſtit,probatur etiam abſque allegatione tituli. q.93. num.32. ibid.
Rota contrarium ſentiens, quomodo intelligenda. num 33. ibid.
Rota in hoc variauit.ibid.n.34. 249
Agens remedio ſpoliatiuo,ſi nitatur quaſi poſſeſſione recenti,debet iuſtificare titulum. ſecus ſi ſit antiquior vltra triennium. q 93 num.35. ibid.
Agens remedio ſpoliatiuo ad ius exigendi cenſum non debet iuſtificare titulum quo nititur. q.93. num.36. ibid.
Agens ad reſtitutionem pretij cenſus ex eo, quod ſit impoſitus ſuper re aliena, vel fideicommiſſo ſubiecta feudali,vel emphyteutica,debet pretium repetere ratione damnorum, & intereſſe.quæſt.106. num.8. 291
Agens remedio recuperandæ debet probare ſpolium à reo commiſſum. q.93 ante num.1. 247
Agens remedio retinendæ debet probare turbationem. q.93.ante num 1. ibid.
Agens remedio retinendæ non tenetur iuſtificare poſſeſſionem ex titulo. q.93.ſub num.26.
Agens ſine actione debet repelli à limine iudicij ex mero iudicis officio nulla præcedente partis inſtantia. q.31.ſub num.13. 61
Agens contra aliquem vt alteri ſoluat,quia ſua intereſt rectè agit. q.75.num.21. 205
Agens ſine actione debet à Iudice repelli à limine iudicij etiam ex officio. q 88.ſub n.6. 236
Agere volens contra infantem debet citare eius proximiores, vt veniant illum defenſuri. q 111. n.16. 320

Alcaualla.

Alcaualla,ſeu gabella quando debeatur ex contractu cenſuali reſeruatiuo. diſp.382.n.1. 365

Aliena.

Aliena bona inuadere,& retinere, paria ſunt quoad ſalutem animæ. addit ad gloſſ.ſumm. 342

Alienatio.

Alienata debent imputari in legitimam, & trebellianicam alienanti debitam. q.10.n.19. 43
Alienatio rei Eccleſiæ non valet,niſi fiat ex iuſta cauſa,& cum debitis ſolemnitatibus.q.24 n.6. 51
Alienatio neceſſaria non cenſetur prohibita hæredi grauato q.109.n 59. 311
Alienatio generaliter prohibita, exceptis certis caſibus ſi ſequatur, alienans tenetur probare illam fuiſſe factam in caſu permiſſo. quæſtion.19. ſub num 33. 39

Notabiliorum.

Alienatio ſtuctuum tei expreſsè alienati prohibitæ non operatur incurſum pœnæ. quæſt.19.ſub n.27. ibid.

Alienatio rei ptohibitæ per qoam non læditur mens teſtatoris,eſt valida. q.19.num.12. 37

Alienatio rei Eccleſiaſticæ facta ſine ſolemnitatibus eſt in ſtatu validitatis,donec Eccleſia agat ad nullitatem. q.66.n.41. 165

Alienatio facta de re emphyteutica ſine conſenſu domini directi eſt in ſtatu validitatis, antequam dominus ditectus, declara & caducitatem. qu.66. num.42. 166

Alicnatio froctuum perpetua æquipollet alienationi ptoprietatis. q.19.n.30. 39

Alienatio rei expreſsè alicnati prohibita,eſt ipſu iure nolla ab initio. q.19.n.6. 36

Alienatione ſimplicitet,purè, & liberè facta contra expreſſam reſtatoris voluntatem, & prohibitionem,ſtatim acquiritot ios vocato in caſu cootranentionis. q.19. ſub n.14. 38

Alienationis prohibitio latiſſimè ſumpto vocabulo comptehendit etiam hypothecam. quæſt 22. ſub num.8. 47

Alienationis rei emphyteuticæ factæ cum reſeruatione conſenſus domini directi validitas pendet à conditione fututi conſenſus. quæſt.22 ſub num.8. ibid.

Alienatio rei cenſui ſuppoſitæ prohiberi non poteſt. gloſ.11. 348

Alienationis verbum quid ſignificet,& quomodo hic accipiatur. gloſ 15. 349

Alienare volens fundum cenſui ſuppoſitum,tria efficere debet ad fauorem domini cenſus, & quæ illa ſint. gloſ.14. 350

Alienario reſcinditor, ſi in ea non fuerint ſetuata requiſita in Bulla Pij V. de cenſibus. gloſ.14. ibid.

Alimenta.

Aliementa finiuntur morte alimentandi. q.113.n.11. 327.

Alimenta relicta ob certam cauſam illa ceſſante,amplius non debentur. quæſtion. 113. nnmero 2. ibid.

Alimentandus ex fructibus cenſus ſi per plutes annus fuerit alimentatus ab eo,qui cenſum ad dictum effectum conſtituit, non poteſt pto illo tempore fructus cenſus repetere. quæſtion.113. nom.17. 328

Aliud.

Pro alio inoito creditore ſolui non poteſt. quæſt.3. num.4. 6

Aliud pro alio inuito creditore ſului non poteſt.q.85. num.21. 228

Limita creditote conſentiente.n.32. 229

Aliud eſt recipere, aliud confiteri ſe tecepiſſe. q.51. num.28.

Alius,a,ud, Iſtud relatiuum implicat ſimilia. qu.30. num.11. 58

Et denotat totalem ſimilitudinem. numero 12. ibid.

Alternatiua.

Alternatiuæ pattem ſufficit verificari. quæſt.72. ſub num.22. 192

Annullatio.

Annollatio actus an ſit pœna.gloſ.33. 358

Annuum.

Annua præſtatio debita ex fructibos rei, ſi vno anno ftuctus ſufficientes non naſcantur, ſoluenda eſt ex fructibus ſequeotiom annorom. quæſtion.37. num.12. 78

Maximè ſi penſio ſit ſoluenda in pecunia. num.13. ibid.

Præſtationes annuæ vt præſcriptione acquirantur multa exiguntur, remiſſiuè. quæſtion.44. numero 15. 96

Annuæ præſtationes, ex vltima volontate vt, præſcribantut, tot tequituntur præſcriptiones, qoot ſunt anni. q.118.num.3. 334

In præſtationibus annuis,quæ ex contractu debentut vnica eſt ſtipulatio,& obligatio. quæſt.118.num.8. ibid.

In præſtationibus annuis eſt conttactu vnico, ſufficit præſcriptio pro tempore futuro. quæſt.118. num.8. ibid.

Ampliatur ſi obligatio ab initio fuit pura,etiam quod ſolutio, & exactio eſſet dilata in diem, vel ſub aliqua cunditiooe ſuſpenſiua. quæſt.118. num.9. ibid.

Limit. ſi tempore factæ obligationis ſtipulatio ſit concepta verba importantia diſtributionem temporum. q.118.n.10. ibid.

Dummodo ſit facta expreſſa dinumeratio temporum nec ſufficit diſtributio comprehenſa in generalitate verborum.q.118.n.11. 3 5

Limitatur 2. ſi debitor interpellatus vt ſoloat negauit,ſed ob inopiam diſtulit.nam lapſu triginta annorum prodeſt quo ad præteritos fructus ſecus quoad fururos. Quod tamen auctori non placet. q.118.num.13. ibid.

In præſtationibus annuis præſcribendis,quod requirantur indiſtinctè tot præſctiptiones quot ſunt anni,voluit Martin. Gloſatot, & ſequaces. q.118. num.1. 334

Quod indiſtinctè ſufficiat vnica præſcriptio, voluit Bulgar. Gloſator,& alij molti.num.2. ibid.

Incapax immobilium non poteſt tetinete annuos reddirus perpetuos.q.30.n 14. 58

Etiam ſi illi legentur ad alimenta.num15. ibid.

Limit. ſi legentut dumtaxat pro alimeotis aliquot aonorum. n.13.d.q.30. 59

Annui redditus ex propria vocis ſignificatione non comprehenduntut appellatione mobilium,& immobilium. q.30.n.1. 57

Vode in legato mobilium non venit cenſus.n 7. 58

Anticipatio.

Anticipata ſolutio in contractu cenſus facit meliorem conditionem emptoris cenſus. q.54.n.9. 132

Anticipata ſolutio in cenſu permittitur quando ex ea ſoluens reportat aliquod commodum. quæſt.54. num.21. 153

Anticipata ſolutio cenſus cum liberet ſoluentem ab onere ſoluendi fructus illius temporis pro quo ſoluit anticipatè, pro licita tecipitut à Rota. qu.54. num.22. ibid.

Intellige dummodo non fiat ex pacto,ſed ex mera,& libera voluntate ſoluentis. q.54.n.23. ibid.

Anticipata ſolutio quando in contractu cenſus fieri dicatut,q.54.num.1.2.& 3. 132

Anticipatæ ſolutiones nec fieri,nec in pactum deduci poſſunt. gl.9. 347

Anticipatè ſoluens,an ſoluat ex pacto,vel ex mera liberalitate,quomodo cognoſci poſſit. quæſt.54.numer.17. 135

Apoca.

In qua ſit pactum,quod venditot cenſus poſſit illum redimere, dicitur pars inſtrumenti venditioois. q.59.num.7. 145

Appellatio.

Appellatio omni caſu deuoluit. q.95.n.39. 257

A ſententia lata in iudicio Saluiani ad fauorem

creditoris cenſus non datur appellatio. q.98. n.87. 273

Declaratur remiſſiuè. ibid.n.88. 273

A ſententia lata in poſſeſſorio non datur appellatio, ſaltem quo ad effectū ſuſpenſiuum q.91.n.2. 241

Limitat de iure Canonico, quo appellatur ad vtrumque effectum. n.3. ibid.

Sublimitatur in locis vbi ſeruari debent Conſtitutiones Ægidianæ, quibus prohibetur appellatio in poſſeſſoriis. num.4. ibid.

Approbatio.

Approbatio actus præſumitur facta ſine præiudicio iurium eius vigore competentium.q.66.n.59. 167

Argumentum.

Argumentum à ſolitis validum eſt in iure. q.14 ſub num 5. 22

Argumentum de toto ad partem eſt in iure validum. q.67.num.14. 175

Argumentum valet à legato ad donationem,& donatio largius interpretatur quàm legatum.quæſt.79. num.27. 213

Aſſertio.

Aſſerenti in hæreditate non adeſſe bona libera, & alienari non prohibita incumbit onus id probandi. q.19.num 23. 39

Aſſertio procuratoris,quod pretium cenſus non fuerit numeratum coram Notario, & teſtibus facta poſt perfectum contractum non præiudicat validitati contractus. q.51.ſub n.23. 123

Etiam quod fiat coram teſtibus inſtrumentariis ibid.

Aſſertio facta ab impoſitione,quod fundus non eſt alteri oneri obnoxius non impedit quominus ſuper eo fundari poſſit cenſus etiam quod eſſet oneratus, & ſubiugatus alteri cenſui. q 41.ſub n.1. 87

Dummodo illius fructus ſint ſufficientes pro vtroque cenſu. ibid.

Aſſertioni venditoris cenſus,quod fundus cenſitus ſit frugifer ſtatur donec contrarium probetur. q. 35. num.22. 74

Aſſignatio.

Aſſignatio facta creditori pro maiori illius ſecuritate non operatur nouationem.quæſt.107.n.17. 297

Aſſignatio quæ fit creditori per viam veræ dationis in ſolutum, operatur debiti prioris extinctionem. q.107.num.18. ibid.

Auctor.

Non tenetur probare veritatem cauſæ ob quam petit reum cogi ad perſeuerandum in ſolutione q 81. num.9. 218

Sed tantum ſolutiones fuiſſe factas ex cauſa, quæ ſi eſſet vera, induceret neceſſitatem ſoluendi. q.81. num.10. ibid.

Auendan.

De cenſib. Hiſp. cap.53. ſub num.5. declaratur. q.35. ſub num.22. 74

Augmentum.

Valoris rei alienatæ contingens abſque facto poſſeſſoris cedit commodo creditoris euincentis. q.98. ſub num.81. 272

B

Beneficium.

Beneficium mihi à lege conceſſum non poteſt alieno facto à me auferri.q.66.num.111. 171

Beneficio introducto miſerationis cauſa renunciari non poteſt. q 95.ſub num 46. 257

Beneficium auth. hoc niſi debitor C. de ſolut. non competit niſi vero debitori. q 108.ſub n. 12. 301

Bona fides.

Bona fides ſuffragatur ad fructuum acquiſitionem. q.14 ſub num.14. 23

Immo ſufficit malam fidem abeſſe. ibid.

Bona fides præſumitur, ſtante maximè curſu longiſſimi temporis. q.81.ſub num.38. 221

Bona.

Bona cenſui ſuppoſita, nec à fiſco,nec à creditoribus occupari poſſunt.gl.12. 349

Bona prohibita alienari alienationis vocabulo latiſſimè ſumpto non veniunt in generali bonorum obligatione. q 98.ſub n.65. 271

Limita ſi debito nulla alia bona habebat.ibid.

Intellige limit. Dummodo appareat, quod debitor bona illa voluerit obligare. ibid.

Bona immobilia aliqua ſunt ſoli, aliqua ſupra ſolum conſiſtunt,& ibi,quæ illa ſint. q.29.n.3. 56

Immo hoc eſt de ſubſtantia contractus cenſualis.ibid. num.4.

Bonus.

Quilibet præſumitur. q.101.n.22. 281

Bulla.

Pij V.concedens prælationem domino cenſus, quod non concedat ius tetractus volunt aliqui.quæſt.66. num.38. 165

Niſi ſpecificè, & expreſsè ſit deductum in pactum. num.39. ibid.

Contrarium tenet Auctor cum Rota ob identitatem rationis. d.q.66.num.40. ibid.

Bulla Pij V.concedens domino cenſus tetractum fundi cenſiti venditi non facta denunciatione eſt exorbitans. q 66.num.13. 163

Debet intelligi vt iacet, nec extenditur. d.quæſt 66. num.14. ibid.

Bullæ Pij V. ſuper cenſib. in verſ. Poſtremo cenſus omnes Intellectus. q.105.n.6. 289

Bulla Pij Quinti in verſ. pacta continentia,&c. non prohibet, quominus petatur intereſſe legitimum; ſed ne ab initio taxetur certa quantitas loco intereſſe. q.57.num.10. 138

Debet reſtringi ad intereſſe, quod deduceretur in pactum, ſecus reſpectu illius quod deberetur ex iuris diſpoſitione, vel taxari deberet per Iudicem. q.57. num.11. ibid.

Limita ſi ſit veriſimile proportionabile & ſecundum legitimum modum. q.57.ſub n.11. ibid.

Bulla Pij V. ſuper cenſibus in §. vbi autem vendenda dat tantum prælationem domino cenſus non autem transfert dominium ante ſolutionem pretij. q.66.ſub num.10. 162

Bulla Pij V. obligat vbique etiam vbi non fuit promulgata, non obſtante contraria conſuetudine. q.34.num.48. 69

Bullæ Pij V. ſuper cenſibus in verſ. pacta etiam continentia,&c.Intellectus.q.53 n 7. 130

Bullæ Pij V.in verſ.Rurſum niſi verè in pecunia,&c. Intellectus. q 53.n.8. ibid.

Bulla Pij V. ſuper cenſibus,in verſ.rurſum,&c. inducit formam ſubſtantialem.q 49 n.11. 115

Bulla Pij V. in locis vbi vſu recepta non fuit, omnes ligat ſecundum aliquos. quæſt.34 num.40.& n 44. & 49. 69

Contrarium aliqui indiſtinctè tenent. ibid. num 41. ibid.

Nauar.in Commentar. de vſur. diſtinguit. quæſt.34. num 42. ibid.

Bulæ Pij V. ſuper cenſibus intellectus. quæſt 10. numero 9. 15

Bullæ Pij V. ſuper cenſib. in verſ. immo, & cenſum, &c.Intellectus. q.39 n 6. 80

Bulla

Bulla Pij V. ſuper cenſibus dat formam ſeruandam in creatione cenſus,non autem in illius diſſolutione. q.111.ſub num.3. 319
Bullæ Pij V. in verſ. contractuſque ſub alia forma. Intellectus. q.53.n.36. 132
Bulla Pij V. non ſe reſtriogit ad aliquam ſpeciem probationis. q.43.n.16. 91
Bulla Pij V. de cenſibus in verſ. pacta etiam continentia loquitur tantum de intereſſe lucri ceſſantis, non damni emergentis.q.57.n.3. 118
Bulla Pij V. concedens ius prælationis,quod non ſit ſeruanda in locis non ſubiectis Eccleſiæ, ratione temporalis iuriſdictionis ſenſit Nauarrus. quæſt. 65.num.6. 158
Contrarium voluit Surdus *conſ.*281.quæſt.65.num.7. ibid.
Auctor diſtinguendo conciliat.n.8. ibid.
Bulla Pij V. loquens io venditione fundi cenſuati non habet locum in addictione, & datione in ſolutum facta à Iudice. q.66.n.29. 164
Habet locum etiamſi dictus fundus detur in emphyteuſim, vel locationem perpetuam, & n.35. verſ. vnde. q.66.n.30. 165
Bullæ Pij V. ſuper cenſib. in verſ.ruſum,&c.Intellectus q.46.n.19.& num. ſeq. 100
Bulla Pij V. ſuper cenſib.in verſ. Conuentiones,&c. quos caſus comprehendat. q.55 n.11. 115
Bullæ Pij V.de form. creand. cenſus in §. vbi autem vendenda intellectus. quæſt.64.num.1. & ſub ounum.8. 155
Bulla præfata emanauit ad tollendum vſuras, & earum præſumptiones. q.53.n.9. 130
Bulla Pij V.prohibens pacta inducentia neceſſitatem redimendi cenſum loquitur inter emptorem, & venditorem cenſus, non in aliis. quæſt. 60. n.54. 151.
Bulla Pij V. in verſ. pacta etiam continentia, &c. de quibus pœnis loquatur.q.57.n.24. 140
Bullæ Pij V. ſuper cẽſibus io verſ.Contractuſque ſub alia forma, &c Intellectus q.66.n.10. 162
Bulla Nicolai V. ſuper cenſibus concedens cenſum vendi poſſe ad rationem decem pro quolibet centenario,& anno non eſt localis ſed communis toti orbi. q.47.ſub num.5. 102
Bulla Clem. VIII. reducentis cenſus impoſitus per communitates ad rationem ſeptem pro centenario,& anno,quæ ſit cauſa finalis. q.47.n.76. 107
Bulla Clement. VIII. reducens cenſus communitatum ſtatus Eccleſiaſtici comprehendit etiam cenſus creatos poſt illius promulgationem. quæſt.47. num.30. 103
Bullæ Pij V. clauſulæ primæ explicatio cum ſuis effectibus & declarationibus. diſp. 389. numer.3. 387. & 388
Eiuſdem Bullæ clauſulæ ſecundæ explanatio, quid operetur, cum ſuis declarationibus. diſp.390. n.1. 389
Clauſulæ tertiæ,quartæ, quintæ, & ſextæ declaratio cum ſuis effectibus, diſput.390. oum.4.5.8. & 10. 390 & ſeqq.
Clauſulæ ſeptimæ,octauæ, & nonæ cum ſuis effectibus explicatio.diſp.391.n.1.3.& 5. 394
Clauſulæ decimæ & vndecimæ declaratio, vnà cum ſuis effectibus. ibid.n.11.& 13. 397
Clauſulæ duodecimæ cum ſuis declarationibus & effectibus explicatio. diſp.392.n.1. 398
Clauſulæ decimætertiæ, & decimæqnartæ explanatio,vnà cum ſuis diſpoſitionibus, declarationibus, & effectibus. n.3.& 4. ibid.
Bulla Pij V. de cenſibus diuiditur in ſex partes, quæ enumerantur. gloſ.ſumm. 341

Bulla hæc,eſt conſtitutiua, & præceptiua, & conſequenter eius traoſgreſſores peccant mortaliter. gloſ.ſumm. ibid.
Et cur ſit promulgata à Pontifice. gloſ.1. 343
Bulla iſta duo decidit, nempe quæ requirantur ad ſubſtantiam iuſtitiæ contractus, & quæ requirantur ad euitandas fraudes. gloſ.4. 344
Bulla iſta an ſit ſeruanda in vtroque foro. ibid.
Bulla iſta præſumitur vſu recepta, nec quis recedit hoc probare. add.ad gloſ.21. 353
Contrauentio huic Bullæ quomodo cognoſcatur caſu quo commiſſa fuerit. gloſ.35. 359
Bulla iſta quomodo reſpiciat cenſus præſentes. gloſ. 34. 355
Bulla iſta ligat omnes fideles. gloſ.37. 360

C

Cameralis obligatio.

HAbet in vcotre renuntiationem omni iuris, & legum auxilio. q.74.ſub n.20. 201
Cameralis obligatio non vulneratur per ſententiam latam in diuerſa cauſa. quæſtioo. 95. ſub num.25. 255
Cameralis obligatio defenditur clypeo conſuetudinis. q.57.num.42. 141

Capita legum.

Capita ad quæ omnes leges & bullæ reducuntur. gl. ſumm. 341

Caſus.

Comprehenſus in conſtitutione ob identitatem rationis dicitur immediatè per illam deciſus. q 47. num.42. 104
Caſus omiſſus in diſpoſitione ccoſetur relictos ſub diſpoſitione iuris communis. quæſt. 40. num.32. 83
Caſus à ſtatuto,vel conſtitutione non deciſus remanet ſub diſpoſitione iuris communis.quæſtion.66. num.47. 166
Caſus fortuiti in contractu cenſus non poſſunt in pactum deduci. gloſ.10. 348

Carcer.

Quo debitor cenſus mancipatur non eſt pœna, ſed ſtimulus vt celerius ſoluat,& proinde licitus. q.57. num.22. 140

Cauſa.

Cauſa remota non attenditur ſed id quod principaliter agitur.q.12.ſub n.7. 20
Cauſa expreſſa in alienatione rei minoris præſumitur vera.q.15.n.37. 29
Limitatur niſi contrariis præſumptionibus elidatur. ibid.
Iuſta cauſa imponendi cenſum ſuper bonis Eccleſiæ eſt vt extinguatur alius cenſus maior. quæſt.24. num.8. 51
Secus vt extinguatur cenſus, eiuſdem quantitatis. num.9. ibid.
Cauſa,& titulus ſoluendi inter ſe differunt,remiſſiuè. q.81.num.28. 221
Cauſa finalis Bullæ Pij V. ſuper form. creand. cenſus fuit eradicare ſuſpicionem vſurarum. quæſt.48. num.35. 113
Contraria opinio placuit aliis. num.34. & Auctori, num.35. ibid.
Conciliantur opiniones, vt affirmatiua ſit vera in foro Poli, negatiua in foro Iudiciali. numer.37. ibid.
Cauſa ob quam ſit facta ſolutio probatur ex contrahentium confeſſione, & aliis modis, remiſſiuè. q.81.n.14. 219

Cenſus de Cenſibus.

Cauſa

Digitized by Google

Cauſa finalis diſpoſitionis,& non alia debet attendi. q 47.num.78. 107
Cauſa finalis diſpoſitionis elicitur ex Proœmio.q.34. num.46. 69
Cauſa finalis cōſtitutionis colligitur ex illius proœmio.q.47.n.31. 104
Cauſæ ex quibus Pontifex motus fuit ad Bullam de Cenſibus conſtituendam, quæ ſint. gloſſ. ſumm. 341
Cauſæ prædictæ conſiderantur.gl.a. 341
Cauſæ ex quibus ſunt permiſſi contractus cenſus, ſocietatis officiorum,ac Montis Pietatis. addit.ad gloſ.ſumm. 342
Cauſa determinat factum ex dicta cauſa. quæſt.85. num.19. 218
Cauſa ceſſante,ceſſat effectus.q.65.n.18. 159
Ceſſante cauſa ceſſat effectus.q.15.ſub n.16. 27
Ampl.etiam in cauſa finali. ibid.
Cauſæ ob quas licet alienare res Eccleſiæ, ſunt omnes reducibiles ad vtilitatem Eccleſiæ. quæſt.24. num.7. 51

Cautela.

Cautela pro cenſuario quando dominus non vult recipere pretium & extinguere cenſum. gloſ. 27. 358
Cautelæ vt licitè, & validè ematur cenſus cum vero credito.q.48.ſub n.38. 113

Cedula bancaria.

Cedula bancaria habet vim ſolutionis factæ cum pecunia numerata.q.50.n.14. 118
Cedulæ bancariæ conſignatio habet vim ſolutionis, etiam ſi campſor non ſoluat ſtatim quæſt.50. ſub num.19. 119
Dummodo dicta cedula fuerit à Campſore acceptata. ibid.
Cedulæ conſignatio ante acceptationem Campſoris non habet vim ſolutionis, ſed mandati ad exigendum.q.50.ſub n.19. ibid.
Cedulæ bancariæ acceptatio debet inferre depoſitum eſſe factum penes bancum de dicta ſumma. q.50.ſub n.19. ibid.

Celeritas.

Celeritas aliquando deſideratur, & aliquando damnatur. addit.vlt. 365

Cenſualis contractus.

Contractus cenſualis ſubſtantia quæ ſit. q.53. n.32. & num.37. 132
Cenſualis contractus eſt vbique gentium receptus & vſitatus.q.11.n.4. 19
Cenſualis contractus quod requirat inſtrumentum in ſui creatione, defendunt aliqui. q.112. n.4. & num.6. 316
Contrarium eſt verius n.11. & ſeq. ibid.
Cenſualis contractus eſt ex ſe licitus,& approbatus. q.11.n.12. 19
Cenſualis contractus ſubſtantia conſiſtit, quod pereunte fundo,pereat cenſus.q.60.n.50. 150
Contractus cenſualis ex ſola ſuſpicione redditur ſuſpectus,& illicitus.q.34.n.30. 68
Contractus cenſualis ante Iuſtinianum erat informis. q.5.num.13. 9
Contractus cenſualis formam recepit à Martino V. & à Pio V.q.5.n.14. ibid.
Contractus cenſualis poteſt dici vno reſpectu de iure gentium,& cur.q.5.n.15. ibid.
Iuris gentium quid eſſe dicitur,etiam quod fuerit adinuentum longè poſt Ciuitates conditas. quæſt.5. num.16. ibid.
Contractus vnus diuerſo reſpectu dici poteſt de iure gentium,& de iure ciuili q.5.n.17. ibid.
Contractus cenſualis non totus vitiatur ex pacto vno illicito, ſed tantum in ea parte in qua apparet defectus,ſecundum alios.q.53. num.3. 129
Cōtractus cenſualis exequutio, quod pendente iudicio ſuper nullitate,vel iniuſtitia illius ſuſpendatur, voluit Felician. q.82.n.1. 212
Dummodo de nullitate, vel iniuſtitia incontinenti doceatur. n.2. ibid.
Contractus cenſualis confert ad ſubleuandas pauperum, & maximè negociantium neceſſitates. q.12. num.3. 20
Contractus cenſualis fuit adinuentus pro communi hominum vtilitate. q 12.n.4. ibid.
Contractus cenſualis an licitus, quando eſt in pecunia ſoluendus,vel in fructibus qui non percipiuntur ex agro.diſp.385.n.12.p.375
Contractus mixtus ex cenſu reali & perſonali quis dicatur.diſp.387 n.9. 384
Contractus cenſualis quomodo nullus videatur ex clauſula ſecunda Bullæ Pij V. diſp 390.n 2 389
Contractus celebratus ante duos menſes à legis publicatione irritantis contractum ab habente notitiam illius,quando ſit nullus, etiam in foro conſcientiæ. diſp.395.n.5. 407
Contractus in dubio an iudicandus ſit potius cenſualis quàm emphyteuticus. diſput.381. numer.6. p.364.
Contractus cenſualis eſt approbatus à Principibus Eccleſiaſticis,& ſecularibus. q.12.n.5. ibid.
Contractus cenſualis fuit permiſſus ad tollendas vſuras,& illarum occaſionem. q.69.n.22. 181
Contractus cenſualis,in quo adeſt vnum pactum illicitum vitiatur,quando contrahentes viuntur dicto pacto illicito.q.53.n.5. 130
Contractum cenſualem permittere, quod Reip. non expediat volunt aliqui.q.12.n.1. 20
Contrariam ſententiam probat Auctor.n.2. ibid.
Contractus cenſus manauit à conſuetudine. quæſt.8. num.1. 13
Contractus,qui manant à conſuetudine ſunt innominati. q.8.n.2. ibid.
Contractus cenſus eſt nominatus. q.8.n.3. ibid.
Contractus cenſus habet in ſe conditionem,quod ſit redimibilis ad voluntatem debitoris. quæſt.118, num.18. 335
Contractus cenſualis non dicitur reſolutus,non facta redemptione cenſus, vel aliter eo non extincto. q.118 num.19. ibid.
Contractus cenſus differt ab Emphyteutico & libellario,in aliquo; & in aliquo conuenit. gloſ.12. 349
Contractus cenſus non poteſt ſuſtineri vti permutatio, & ibi de ratione.q.49.n.9. 115
Contractus cenſus non dicitur perfectus antequàm ſolutum fuerit pretium in pecunia numerata q.48. num.8. 110
Contractus cenſus eſt magis ſuſpectus de vſura,quam quilibet alius.q.48.n.10. ibid.
In contractu cenſus non conſideratur redditus, qui annuatim ſoluitur, ſed ius illum percipiendi. q.2. num.10. 5
Contractus cenſualis reſeruatiuus quomodo iudicandus. diſput.381. n.8. ibid.
Contractus cenſualis in quib. differat ab emphyteutico diſp.381.n.3. 364
Contractus cenſualis quando dicatur emptio.diſput. 383.num.2. 368
Contractus cenſualis realis cum pacto de retrouendendo an ſimilis ſit contractui vſuratio diſp.385. num.1. & 14. 371 & 377
Contractus cenſualis an ſit iuſtus ob ſuam inæqualitatem.

Digitized by Google

litatem. diſp 385.n.4 & 18. 372.& 378
Contractus cenſus an iu vtroque foro ſit licitus & inſtus, gloſ. ſum. 341
Contractus eſt ſeruandus in foro fori, quoties iu eo ſunt ſeruata quæ ſiint de ſubſtantia coutractus,& de ſubſtantia eiuſdem. gloſ.ſumm. ibid.
Coutractus cenſus quot ſint requiſita. ibid.
Contractus eenſus eſt antiquus. add.ad gloſ.1. 345
Contractus licitus ab illicito quomodo dignoſcatur. gloſ.3. & add.vlt. p.344.& 365
Contractus omnis aut eſt notoriè iuſtus, aut iniuſtus, aut dubius, addit.ad gloſ.4.p.344. & gloſ.32. 358
Contractus in dubio ſemper præſumitur conformis iuri. addit.gloſ.7. 346
Cootractus eenſus totus eorruit, quando pretium, vel pars eſt ſoluta iu alia re, quàm in pecunia numerata.gloſ.6. 345
Contractus cenſus au puſſit eelebrari manu priuatæ perſonæ eum diſtinct.addit.ad gloſ.7. 346
Contractus oneroſus ſemper debet reputari licitus, quando in eo ſunt ſeruatæ, quæ ſunt de ſubſtaotia eunttactus, & inſtitiæ eiuſdem. gloſ.17. 352
Contractus in qno emptor poteſt cogere venditorem ad reſtituendum pretium ſapir vſuram. addit. ad gloſ.28. 356
Couttactus an ſit iuſtus cognoſcitur aliquando ex eius lectura,& aliquando ex legitimis eoniecturis. addit.vlt. 365
Contractus nullus, & inualidus quomodo confirmari,& eouualidari poſſit. add vlt. ibid.

Cenſualiſta. Cenſuarius.

Cenſuarins habet ius realiter diſtiuctum à re. q.79. num.64. 215
Et nullam habet partem ſuper fructibus. quæſt.79. num.65. ibid.
Et nullum ei venditur ins ex prædio, ſed ius penſionis pecuniariæ.q.79.n.66. ibid.
Cenſualiſta quid, & quid Cenſuarius. diſp.383.n.12. 370

Cenſus quid ſit.

Cenſus de qno in Bulla Pij V.de Cenſibus, definitio. gloſ.1. 345
Cenſus quibus modis accipiatur. diſp 381. 363
Cenſus vnde dictus. diſp.381.n.1. 363
Cenſus propriè dicitur à cenſendo, ideſt ab æſtimando. q.6.n.5. 10
Cenſus nomine venit ſolutio, quæ fit Principi in ſignum ſubiectionis.q.6.n.6. ibid.
Cenſus nomen fuit applicatum eenſui conſignatiuo. q.6.num.7. ibid.
Cenſus vox, ſecundum aliquos impropriè applicatur eeuſui conſignatiuo. q.6.n.8. ibid.
Immò, quod propriè defendit auctor.n 9. ibid.
Cenſus licèt non ſit propriè ſeruitus, habet tamen cum ea ſimilitudinem. q.11.n.14. 44
Cenſus eonſignatiui noua definitio.q 7.n.s. 15
Cenſus vox, eſt æquiuoca.q.1.n.1. a
Cenſus impoſitio ſpecies eſt alienationis. quæſt.16. num. 3. 32

Cenſus quotuplex ſit.

Cenſus alter realis, alter perſonalis. q.4.n.1. 8
Cenſus realis eſt ille, qui imponitut ſuper re immobili. q.4.num.2. ibid.
Cenſus perſonalis eſt, qui conſtituitur ſuper ſola perſona.q.4.n 3. ibid.
Cenſus perſunalis couſtituitur vel ſuper ſola perſona imponentis, vel ſuper perſona extranea, puta ſerui. q.4.num.4.& 5. 8
Dummodo ſit vtilis,& fructifera.q.4.n.6. ibid.
Cenſus alter materialis, alter formalis. quæſt. 45. num.11. 97
Cenſus in venditioue non materialis, ſed formalis venditur. q.45.num.12. ibid.
Cenſus alter publicus, alter prinatus. q.1.n.3. 2
Cenſus priuatus alier retentiuus, alter conſignatiuus. q.1.num.4. ibid.
Cenſus retentiuus quomodo cooſtituatur, ſecuudum aliquos bonorum opinio teptehenditur.q 1.n.5 & num.7. ibid.
Saluatur. num.12. 3
Cenſus reſeruatiuus qnomodo eonſtituatur ſecundum alios, quos author ſequitur. q.1.n.6. 2
Cenſum conſinatiuum fuiſſe cognitum ante Iuſtinianum, volunt alij.q.5.n.9. 9
Diſſenſerunt tamen nonnulli ibid.n.10. ibid.
Author tamen affirmatiuam ſententiam confirmar ibid.n 11. ibid.
Conciliantur opiniones diſtioctione. numer. 12. ibid.
Ceuſu in conſignatiuo dominium, & poſſeſſio fuudi cenſuati, remauet peues imponentem.quæſt.1.numer.23. 3
Cenſus conſignatinus alter temporalis, alter perpetuus. q.2.n.1.
Cenſus ideo dicitur temporalis, quia vitam habet ad tempus conſtituiam.q 2.n.2. 5
Cenſus ideo dicitur perpetuus, quia ex ſui natura aptus eſt habere vitam perpetuam. quæſt. 2 n.3. ibid.
Cenſus ante Bullam Pij V. poterat conſtitui irredimibilis.q.2.ſub n.3. ibid.
Tam ex parte emptoris cenſus, qui non poteſt paciſci, vt aliquo tempore cenſus redimatur. q.2. n.4. ibid.
Quàm ex parte venditoris, qui eogi ooo poteſt ad redimendum.q 2.n 5. 5
Cenſus non ideo minus dicitur perpetuus.ex quo redimi poteſt ad libitum debitoris. quæſt.2. num.6. ibid.
Cenſus quotuplex ſit. gloſ.1. 343
Cenſus reſeruarinus quid ſit. diſp.381.n.2. ibid.
Cenſus in quo differat à penſione. ibid.n.4. 364
Cenſus euuſignatiuus quid ſit. diſput. 383. numer.1. 368
Cenſui reali quid reſpondeat, quid perſonali. diſput. 383.u.4. 368
Ceuſus perſonalis quotuplex. diſput. 383. nnmer.5. ibid.
Cenſus realis quid,& in quo differat à perſonali cum hypotheca. diſp.383.n.6. ibid.
Cenſus realis ſi collocatur in aliqnibus prædiis peremptis, dicatur etiam cenſus peremptus. diſput. 383.n.7. 369
Cenſus conſtitutus in certis prædiis determinatis habet ſe ad inſtar ſeruituris. diſp.383. n 8. ibid.
Cenſus tam realis quàm perſonalis quotuplex. diſp. 383.n 13. 370
Cenſus viralitius, quid.n.14. 371
Cenſus ſi in pecunia ſoluatur non videtur differre à mutuo, quo vltra ſortem aliquid pecuniæ ſoluitur.diſp.385.n.3.& 17. 373
Cenſus realis quomodo licitus.n.6. 374
Cenſus realis quid,& au idem ſit cum ſeruitute.n.10. 375
Cenſus realis ſi ematur ſoluendus quotaunis, ſiue prædium iu quo eſt collocatus, fructus eo anno ferat, ſiue non, quot modis licitus ſit. num.13. 376
Cenſus ad certum numerum annorum minori pretio, an licitus & quando.diſp.386.n.s. 379

Cenſus realis perpetuus pro minori pretio quàm latitudo penſionum,an licitus.n.3. 380
Cenſus perſonalis ſi pereat cum perſona & bonis ſoluentis, quomodo pereat etiam emptori. numer 4. ibid.
Cenſus conſignatiuus perpetuus eſt licitus. q.11.n.1. & 15. 18.& 19
Etiam in foro Eccleſiaſtico, & de iure Canonico. num.2. 18
Ampliatur,vt habeat locum etiam in cenſu fructuario.num 16. 19
Cenſus conſignatiuus manauit à conſuetudine. q.5. num 4. 9
Cenſus conſignatiuus fuit cognitus ante Clement. V. vt volunt alij. q.5.n.5. ibid.
Cenſus conſignatiuus alter pecuniarius, alter fructuarius.q.3.n 1. 6
Cenſus pecuniarius eſt cum venditur Ius percipiendi annuam reſponſionem in pecunia numerata. q.3. num.2. ibid.
Cenſus pecuniarius non poteſt ſolui in alia ſpecie recuſante creditore. q.3.n.3. ibid.
Cenſus conſignatiuus differt à reſeruatiuo. q.72. num.12. 189
Cenſus reſeruatiuus eſt ius perſonale, & merum creditum. q.72.n.12.n.3. ibid.
Cenſus conſignatiuus eſt ius percipiendi annuam reſponſionem. q.30. 58
Quod coheret rei cui cenſus fuit impoſitus. num.4. ibid.
Cenſus conſignatiuus fuit cognitus ante tempora Martini V. ſecundum aliquos. q 5. n.2. 8
Sed reprehenduntur. n.4. 9
Cenſu in conſignatiuo, quid concedatur domino cenſus q.1.n.22. 3
Cenſus conſignatiuus in quo differat ab emphyteuſi. q.7.n.11. 12
Cenſus formalis, ideſt, ius percipiendi cenſum, eſt quid frugiferum.q.31.n.6. 60
Cenſus formalis poteſt dici, quod ſit certis finibus deſignatus. q.31.n.7. ibid.
Et hæc certitudo ſufficit, vt ſuſtineatur cenſus ſuper cenſu impoſitus n.9. ibid.
Cenſus formalis ratione cohærentiæ dici poteſt, quod ſit in loco in quo ſunt res cui cohæret, num.8. ibid.
Cenſus formalis,quis ſit.q.89.n.3. 238
Cenſus materialis.quis ſit. n.4. ibid.
Cenſus fructuarius eſt cum venditur ius percipiendi certam annuam reſponſionem in fructibus. q.3. num.5. 6
Cenſus iſte eſt licitus. n.6. ibid.
Limitatur de iure Regio Hiſpaniæ. q.3.num.7.& 17. p.6. & 7
Cenſus fructuarius quando iure Regio Hiſpaniæ ſit reducendus ad pecuniarium. q.3.n.7. 6
Etiam poſt Bullam Pij V. n.8. ibid.
Cenſus fructuarius non poteſt ſolui in pecunia inuito creditore.n.9. ibid.
Cenſus fructuarij iuſtum pretium quomodo declarandum ſit.ibid.n.12. 7
Cenſus fructuarius non debet reduci ad pecuniarium ob augmentum valoris fructuum contingens tractu temporis. q.3.n.15. ibid.
Cenſus fructuarius ſolui debet tempore recollectionis fructuum qui debentur.q.83.num.1. 223
Cenſus quando dicatur perſonalis.q.34.n.1. 66
Cenſus perſonalis quod ex natura contractus ſit licitus ſi perſona ſit vtilis, & frugifera volunt aliqui.q.34.num.2.& 12. ibid.
Alij quod ſit licitus ſimpliciter dicunt. n.13. ibid.
Contrarium tenent alij magis communiter, & hanc probat auctor.ibid. n.10.& 15. 66.& 67
Ita vt nec per ſententiam Iudicis conſtituatur licitè. q.34.num.52. 69
Nec per teſtatoris diſpoſitionem.n.53. 70
Cenſu reali in aliquo prædio conſtituto, ſimul reſultat obligatio merè perſonalis ad eum ſoluendum pro ſe, & ſucceſſoribus ſuis. diſput.387.numer.4. 381
Cenſus merè perſonalis ex natura rei conſtitui poteſt ſuper perſona. n.6. 382
Cenſus perſonalis perpetuus pro minori pretio quàm ſit quantitas penſionum,ex quibus capitibus iuſtificari poſſit vt ſit licitus. n.7. 383
Cenſu reali in aliquo prædio conſtituto, ad quos effectus poteſt adhiberi hypotheca aliorum bonorum. ibid. num.8. 384
Cenſus omnes reales irredimibiles an cenſeantur ſublati per clauſulam nouam Bullæ Pij V. & ſolùm redimibiles ſint admiſſi. diſp.391.n.9. 396
Cenſus reales irredimibiles quare ſemper in Eccleſia iuſti ſunt iudicati à Viris doctis. numer.10. ibid.
Cenſus obligatio vnà cum re expirat,ipſa re perempta. diſp.387.n.11. 385
Cenſus perſonalis quando emptori perire dicatur. num.13. ibid.
Cenſus perpetuus cum pacto de retrouendendo, vt ſit licitus quæ conditiones requirantur. diſp.389. num.1. 387
Cenſum perſonalem an poſſit teſtator conſtituere, remiſſiuè q.34.n.53. 70
Cenſus perſonalis quod poſt Extrauag. Martini V. & Calixti III. fuerit licitus, volunt aliqui. q.34. num.34. 68
Contrarium eſt verius.n 37. ibid.
Cenſus perſonalis an per iudicis ſententiam licitè imponatur referuntur opiniones, & concluditur. q 34 n.52. 69
Cenſus reſeruatiuus, vt differat à conſignatiuo. q.1. num.20. 3
Cenſus conſignatiuus quomodo conſtituatur. q.1. num.21. ibid.
Cenſu in reſeruatiuo ob ceſſationem in ſolutione etiam per mille annos res non incidit in commiſſum. q.1.num.18. ibid.
Cenſus reſeruatiuus in multis differt ab emphyteuticario,& contractu libellario. q.1.n.15. ibid.
Cenſus reſeruatiuus capitur pro contractu libellario, & emphyteuticario. q.1.n.13. ibid.
Cenſu in reſeruatiuo nullum ius remanet penes eum qui rem concedit. q.1.n.16. ibid.
Cenſus retentiuus,ex legis diſpoſitione requirit ſcripturam. q.87.n.22. 233
Cenſus temporalis ille eſt,qui conceditur vel ad certum,& determinatum tempus; vel ad tempus indeterminatum,puta ad vitam alicuius perſonæ,vel etiam plurium. q.2. n.11. & 12. 5
Conſtitui poteſt tam ad vitam ementis, quam vendentis. q.2.n.13. 6
Cenſus conſtitutus ad vitam alicuius, dicitur vitalitius,& cur. q.2.num.14. ibid.
Cenſus vitalitius differt à contractu ſocietatis officij. q.99.num.27. 277
Cenſus vitalitius ſortitur naturam emptionis & quare. q.45.n.7. 97
Cenſus vitalitius requirit pro forma ſubſtantiali fundum frugiferum. q.99.n 23. 276
In cenſu vitalitio, perempto fundo, non amittitur ſors ſecundum Sigiſmundum Scacciam. q 99. numer.24. 277
Contrarium

Contratium probat Auctor. n.26. ibid.

Cenſus vitalitius eſt valdè periculoſus. quæſtion.10. num.24

Cenſus vitalitius redditur nullus, ſi nón adhibeantur debitæ circumſtantiæ q.10.n 25. 17

Cenſus vitalitius eſt de iure licitus. q.10.n.13. 16

Etiam de iure canonico.ibid.num.14. ibid.

Etiam ad viram ementis oum.17. ibid.

Cenſus vitalitius iuſtificatur ex incertitudine vitæ eius ad cuius vitam emitur. q.10.n.18. ibid.

Cenſus vitalirij iuſtum pretium quomodo cognoſcatur. q.10.num.27. 17

Cenſus vitalitius reſcinditur ob læſionem vtra dimidiam iuſti pretij, ſecus ſi incidat læſio intra dimidiam. q.10.n.19. ibid.

Limit. ſi iſta læſio intra dimidiam contingat ex accidenti.n.30. ibid.

Cenſus acquiſitio.

Cenſus aequiritur illi ad cuius fauorem fuit ſtipulatus Nutatius. q.67.n.28 177

Maxime ſi alia concurrant adminicula. ibid.num.29. ibid.

Ampliatur primò etiam quod fuerit emptus ex propria pecunia ementis, ſequuta tamen traditione. d.q.67 num 30. ibid.

Ampliatur ſecundò etiam quod in emptione dicti cenſus diceretur quod cenſus ille eſſet ad liberam diſpoſitionem alterius perſonæ. d.q.67.n.31. 177

Ampliatur 3. vt abſenti acquiratur ius, & actio per ſtipulationem Notatij ſine ceſſione, vel ratificatione q.67.num.32. ibid.

Maximè ſi ſit iuramento munita, num.33. ibid.

Cenſu acquiritur præſcriptione, & longa conſuetudine. q.44.num.12. 95

Cenſus acquiritur quocunque titulo habili ad transferendum dominium.q.7.n.12. & 15. 12

Cenſus acquiritur, multis aliis modis, & titulis, remiſſiuè. q.44.n.16. 96

Cenſus acquiritur omni titulo habili ad transferendum dominium.q 8 num.9. 13

Cenſus alienatio, donatio, tranſlatio, &c.

Cenſus non poſſe in alium transferri, niſi titulo venditionis volunt aliqui. q.44.n.1. 95

Contraria opinio verior. n.2. & ſeq. ibid.

Cenſus creatio differt ab illius venditione. q.44 n.2. ibid.

Cenſus poteſt in alium transferri ex quocumque contractu approbato.q.44.n 3. 95

Cenſus transfertur in alium omni titulo habili ad acquirendum dominium. q.44 n.4. ibid.

Cenſus poteſt de vno fundo ad alium citra nouationem transferri. q.41.n 24. 87

Maximè ſi adhibeatur clauſula citra nouationem, &c. vel clauſula ſine præiudicio iurium quo ad alios obligatos. q.41. num.25. ibid.

Cenſus vendi, locari, donari, & aliis titulis in alium transferri poteſt.q 31 n.2. 60

Cenſus locari poteſt q.72 n.8. 188

Cenſus poteſt cum alia re permutari.gl.6. p.345

Cenſus non poteſt acquiri cum credito pecuniario. gl.8. 346

Secus verò cenſus iam conſtitutus. addit.ad gloſſ.19. 353

Cenſus propter ſterilitatem an remitti debeat.gl.10. 348

Dummodo locatio non fiat debitori cenſus, ſed extraneo. q.72.n.9. ibid.

Immo quod etiam debitori placuit Roderico; ſed vide de veritate, infrà. ibid.

Cenſus donari poteſt. q.44 n.5. 95

Cenſus transfertur titulo tranſactionis. q.44.num.6. ibid.

Intellige ſi concedatur cenſus antea conſtitutus, ſecus aliàs. num.7. ibid.

Cenſus legari poteſt. q.44.n 8. ibid.

Siue legetur cenſus iam conſtitutus, ſiue legetur annua reſponſio tunc impoſita. n.9. ibid.

Cenſus eſt tranſmiſſibilis ad hæredes actiuè, & paſſiuè. q.7.num.13. 12

Cenſus quod non poſſit cedi pro parte, ſentiunt aliqui. q.72. ſub num.12. 189

Contrariam ſententiam firmat Auctor. n.3. & infra. ibid.

Cenſus capi poteſt in exequutionem rei iudicatæ. q.72.ſub num.14. 191

Quæ ſit forma exequendi in cenſu ibidem remiſſiuè. ibid.

Cenſus vendi poteſt. q.72.n.15. ibid.

Cenſus vendi poteſt à iudice iudiciario nomine plus offerenti. q.27.ſub n.15. ibid.

Cenſus datur inſolutum pro debito. q.72.n.34. 195

Cenſus ſuper cenſu conſtitui, & collocari poteſt q.72. num.35. ibid.

Cenſus ceditur, & transfertur in quemcunque etiam ſingulariſſimum ſucceſſorem q.72.n.36. ibid.

Cenſus transferri poteſt aliis modis, & titulis, remiſſiuè. q.72.num.37. ibid.

Cenſus legari poteſt. q.72 n.24. ibid.

Cenſus transfertur per Iudicis ſententiam. quæſt.44. num.11. 95

Cenſus creatio, conſtitutio, impoſitio, &c.

Cenſus ſuper immobilibus conſtitui poteſt. qu.29. num.1. 56

Siue ſint ſoli, ſiue ſint ſupra ſolum. ibid.n.2. ibid.

Cenſus conſtitui poteſt ſuper locis montium non vacabilium.q.29.n.12. 56

Cenſus ſuper quo fuit impoſitus nouus cenſus, tranſit cum onere noui cenſus. q.31.n.10. 61

Cenſum ſuper re is poteſt imponere, qui eſt illius dominus. q.14 num.1. 22

Amplia 1. etiam quod habeat dictæ rei nudam proprietatem.n 15.d.q.14. ibid.

Amplia 2. etiam quod eius dominium ſit aliquo caſu reſolubile, num.18.remiſſiuè. d.q.14. ibid.

Cenſus validè imponi ab eo poteſt, cui res data fuit ſub modo. q.18.ſub n.5. 34

Cenſus ante Bullam Pij V. creati quomodo iudicandi liciti. diſp.389.n.6. 389

Cenſus ante Bullam Pij V. aut vbi recepta non eſt, quomodo validi iudicandi.diſp.390.n 3. 390

Cenſus creati ante clauſulam ſeptimam Bullæ Pij V. vel vbi non eſt recepta quomodo validi. diſp.391. num.2.4.6.& 8. 394

Cenſus celebratus contra aliquid eorum, quæ in Bulla Pij V. ſunt diſpoſita, an iudicandus ſit in totum nullus, an verò ſolum in eo, quod contra dictam Bullam reperitur.diſp.392.n.2. 398

Cenſus creati ante bullam Pij V. quoad clauſulam XIII. & XIV. quomodo validi iudicandi diſput.392.num.5. 399

Cenſus redimibilis an emi poſſit minori pretio, quàm ad rationem quatuordecim pro vno. diſput.393. num.1. ibid.

Cenſus perpetuus, & irredimibilis plus valet, quàm redimibilis. diſp.393.n.2. ibid.

Cenſus poſt publicationem Bullæ Pij V. multis menſibus ab ignorantibus celebrati quando validi ſint. diſp.395.n.3. 405

Cenſus redimibilis ſimul conſtitutus an poſſit licitè emi minori pretio, quàm ad rationem quatuordecim pro vno. diſp.393. n.3. 400

Cenſus irredimibiles non ſunt in Bulla Pij V. comprehenſi. diſput.393.n.4. ibid.

Ccoſus an imponi poſſit ſuper teditibus Ripæ,& Similium ? remiſſiuè gl 5. 345

Et an poſſit imponi ſuper rebus, ex quibus fructus percipi nequeunt. ibid.

Et an ſuper proprietate fundi, in quo quis babet vſumfructum. d.gloſ 5. ibid.

Et an ſuper re, quæ de ſui natuta non eſt fructifera, ſed per induſtriam fieri poreſt. ibid.

Et an ſupet fundo alieno. ibid.

Cenſus impoſitor, eſt verus illius debitor. qnæſt.79. num.43. 214

Cenſus conſtitui poreſt ſuper molendinis ripis fluminum affixis. q.29.n 9. 56

Cenſus non conſtituitur ſuper fructibus rei,ſed ſuper re ipſa. q.14.num.16. 24

Cenſus ſuper cenſu,quomodo conſtituatur. quæſt.31. num.14. 61

Imponens cenſum ſuper ſuis bonis alterins contemplatione poreſt illum cogere vt ipſum liberet à cenſu impoſito. q.73.n.2. 197

Cenſus ſuper cenſu conſtitui poreſt. q.3t.n.1. 60

Cenſus cenſus datur. q.31.ſub n.1. ibid.

Contratium aliqui ſentinnt. ibid.

Sed prima opinio verior. ibid.

Ceoſus impoſitio fit contemplatione fructuum rei quæ cenſui ſupponitur. q.102.n.3. 28

Cenſus conſtituitur ſuper fundo ſimpliciter non autem ſuper aliqua patte illius. q.100.n.4. 278

Coottarium ſentit Molina. n.4. ibid.

Sed reprehenditur ab Auctore. n.5. ibid.

Cenſus imponi debet ſuper fundo fructifero. ibid.

Cenſus ſuper credito, & perſonalibus imponi non poteſt. q.25.ſub num.10. 53

Cenſus poteſt validè imponi, & conſtitui ſuper pluribus fundis,certis & limitatis. q.41.n.12. 86

Etiam quod vnns fundus ſit vnius perſonæ,alter verò alterius. num.18. ibid.

Dummodo quo ad fundum alienum concurrat conſenſus domini illius. num.9. 85

Contrarium in concluſione tenent aliqui, quando omnes fundi ſunt de ſe capaces totius cenſus. numero 13. 86

Alij volunt eſſe licitam impoſitionem, tutiorem autem ſi fiat ſuper vno ſolo fondo. n.14. ibid.

Vera tamen eſt concluſio indiſtinctè. n.15. ibid.

Cenſus quod valide imponi poſſit ſuper vno fundo certo, & generaliter ſuper omnibus bonis videtur ſentire Rota. q.41.num.1. 85

Contraria opinio verior. d.quæſt.41.n.2.& de ratione. num.10. 85.& 86

Cenſus impoſitus ſuper fundo certo cum pacto,quod ſi fundus pereat cenſeatur impoſitus ſuper aliis bonis imponentis eſt vſurarius. q 41.ſub n.2. 85

Cenſus impoſitus ſuper tanta quantitate fuudi limitati, quæ reddat fructom correſpondentem cenſui ſecnodum aliqnos eſt illicitus. q 41.ſub n.11. 86

Contrarium probat Auctor. ibid.

Cenſus impoſitus ſuper tanta quantitate fundi limitati, cuius fructus ſufficiunt pro ſolutione cenſus ſuſtinetur in quacumqoe parte, quæ reddat dictos fructus. q.41.ſub oum.11. ibid.

Cenſus impoſitus ſuper fundo, qui cum effectu fructus non fert,ſi ſit aptus ferre,valet.q.35.n.12. 73

Cenſus validè poteſt imponi ſuper turri,quæ non eſt ſolita locari,ſi ex illius locatione penſio poſſit percipi.q.35.num.13. ibid.

Cenſus poteſt imponi ſuper prædio licet non ferat fructum quolibet anno, ſed ſingulo biennio, vel alio tempore. q.35.num,14. ibid.

Cenſus nouus an ſuper eadem re coostitui poſſit. gloſ.7.& ibid.addit. 346

Et an ad faurem Tertij, & pro fructibus decurſis. gloſ.18.& ibid.add. 352

Cenſus an conſtitui poſſit in alia re quàm in pecunia numerata. gl.19. ibid.

Cenſus habet maximam ſimilitudinem cum vſufructu. gloſ.22. 354

Cenſus dupliciter conſideratur,in fieri,& tunc debet omnino ſeruari Bulla Pij V. & in facto eſſe, & tunc remanet In diſpoſitione iuris communis.add. ad gloſſ.23. 354

Cenſus ſuper rebus mobilibus creari non poteſt.q.32. num.1. 61

Cuiuſcumque ſint generis. numer.7.9. & ſequenti.d. quæſt.32. 62

Etiam de iure naturali, & diuino. d. quæſt 32.num.6. ibid.

Declara dupliciter, vt n.19.d.q 31. 63

Cenſum ſuper iuribus, & actionibus perſonalibus poſſe imponi videtur ſentire Bon.de cenſibns.q.33. num.1. 63

Contraria ſententia eſt verior. n.4. ibid.

Reſpondetur Bon n.5 & ſeqq. 64

Cenſus, reſpectu fideiuſſoris, qui ſe vti principalis obligauit,dicitur impoſitus ſuper fundo principalis imponentis. q.52.n 16. 127

Cenſum ſuper re imponere non poteſt, niſi illius dominus. q.14.ſub n.4. 26

Cenſus impoſitus ſuper fundo non capace integri cenſus, quod ſit aliundè ſoluendus voluot aliqui. quæſt 37.num.1. 76

Contraria tamen opinio eſt verior. n 2. ibid.

Cenſus conſtitutus aliter,quàm ſuper bonis immobilibus non poreſt dici cenſus. q.29.ſub n.4. 56

Cenſus conſtitui poreſt ſuper rebus quæ pro immobilibus habentur. q.29.n.5. ibid.

Cenſus conſtitui poteſt ſuper domibus.quæſt.29.n.6. ibid.

Cenſus fundari non poteſt ſuper fundo non libero. quæſt.42.num.1. 87

Sufficit tamen quod ſit libera tanta pars, quæ poſſit ſupportare cenſum impoſitum. num.5. 88

Vel quod reputetur,& credatur libera. n.7. ibid.

Vel quod impoſitor aſſeruerit fundum eſſe liberum. num.8. ibid.

In conſtitutione cenſus ſuper pluribus fundis vtile eſt exprimere, pro quanaio rata quilibet fundus oneretur. q.41.num.23. 89

Cenſus impoſitus ſuper pluribus prædiis capacibus, cenſetur ſuper omnibus æqualiter impoſitus.q.41. num 40. ibid.

Cenſus cõſtitutus ſuper vniuerſitate bonorum,eſt de rebus, quæ ex ſui natura non ſuot in commercio. q 40.num 17. 83

Cenſus ex forma Bullæ Pij V. non poteſt conſtitoi ſuper vniuerſitate bonorum. q.40.n.20. ibid.

Vt ſcilicet pereuute fuodo ceoſus pereat,& ipſe,& de eius peremptione cooſtare poſſit. n.21. ibid.

Cenſus impoſitus ſuper certo fundo cum hypotheca generali omnium bonorum imponentis, eſt validus.q.41.n.9. 85

Cenſus conſtitui poſſunt ſuper redditibus perpetuis ciuitatum & vniuerſitatum. q.29 n.4. 56

Cenſus ſuper iuribus, & actionibus, conſtitui non poteſt. q.33.num 4. 63

Cenſus ſuper dignitate,& titulo conſtitui non poteſt. q 35.num.18. 74

Cenſus conſtitui non poteſt ſuper ſe mouentibus. q.32.n.14.& n.16. 24

Ceuſus non imponitur ſuper aliqua parte fundi, ſed

ſuper

ſuper integro fundo. q.64.n.25. 156

Cenſum ſuper te imponete poteſt illins dominus,licet habeat dominium aliquo modo reſolubile. q.18.oum.1. 33

Cenſus in impoſitione non habetnr ratio valoris fundi ſed tantum fructuum illius. q.35.n.9. 72

Cenſus non imponitur ſuper aliqua parte fundi,ſed ſupet toto fundo. q 80.ſub n.8. 216

Cenſus differentia.

Ceoſus, & illius pretium ſunt ſeparata, & diuerſa. q.72 num.26. 195

Cenſus differt ab illius ftuctibus. q.72. ſub oum.26. ibid.

Cenſus non eſt res ſuper qua fuit impoſitus. q.30. num.26. 59

Cenſus extinctio.

Cenſus extinguitur ſi domino illius dentur à debitore cenſus in ſulutum pro ea bona ſtabilia. q.108. num.7. 302

Limitatur ſi dominus cenſus aliqua rationabili cauſa contradicat. num.8. ibid.

Cenſus reſoluitur ipſo iute euicto itteuocabiliter fundo cenſito vigore antetioris hypothecæ. q.49. ſub num.6. 115

Cenſus non extinguitur ſi fundus ſuppoſiros non ferat fructus per aliquod tempus.ſed debet ſolui, ex fructibus per aliquod tempus aliorum bonorum. q.102.num.10. 282

Cenſus impoſitus ab vſufructoario ſuper melioramentis finito vſufructu reſoluitur. quæſt.25. ſub num.10. 55

Cenſum peremptione fundi ſuppoſiti non extinguitur ſentiunt multi. q.99.num.1. 275

Contraria opinio ſimpliciter, & indiſtinctè amplectenda eſt,vti verior, & magis communis. num.2. ibid.

Cenſus extingui poteſt per compenſationem debiti puri,& liquidi. q.108.n 4. 302

Quæ extinctio facta obligatione compenſandi reſultat ipſo iure.q.108.n.5. ibid.

Cenſus conſtitutus pro defenſione Caſtri, tanquam conſtitutus ad tempus incertum,extinguitur diruto Caſtro. q.10.n.34. 18

Cenſus ex eo quod fundus efficiatur omnino infructuoſus extinguitur tam quoad ſortem, quàm quoad fructus decurrendos. quæſt.102.ſub num.5. 281.

Amplia vt d.fundo curſus effecto infructuoſo non reuiuiſcat cenſus. ibid.

Cenſus quod non extinguatur, ſi pereat fundus cenſitus culpa, & facto domini illius, volunt aliqui. q.101.oum.1. 279

Contratium volunt alij. n.2. ibid.

Cenſum non tedimibilem extinguere tenetur hæres non legatarius fundi cenſuati quando teſtator ſciebat illius onus. q.79.num.4. 211

Cenſus non dicitur extinctus per tedemptionem niſi ptetium tealiter, & eum effectu reſtituatur. q.103.num 13. 284

Cenſus vt dicatur extinctus requiritur realis pretij teſtitutio, & actus rettoſimilis.q.103.ſub num.13. ibid.

Cenſum in ſe accollans cum onere illum extinguendi non poteſt cogi à debitore cenſus, vt illius pretium conuertat io aliam cauſam. quæſt 105. ſub num.12. 289

Neque compelli poteſt à creditoribus ipſius debitoris. ibid.

Cenſus impoſitus à Vaſſallo ſuper re feudali, extinguitur finito feudo. q.116.n.3. 331

Cenſus impoſitus ab emphytenta ſuper re quam tetinet in emphyteuſim,ceſſat finito iure emphyteutæ. q 116.num.4. ibid.

Ceoſus extinguitnt,ſi fundus illius tranſeat in dominium domini cenſus. q.114.n.1. 328

Intelligitur 1. Quando cenſus fuit impoſitus ſupee ſolo fundo.qui tranſiuit in domioium domini cenſus;ſecus ſi ſuper pluribus, quorum tantum vnus tranſeat ad illum. oum.7. 329

Intelligitur 2. vt dominus cenſus non amittat ius repetendi ſortem.n.9. ibid.

Intelligitur 3. quando dominus cenſus non acquiſiuit dominium illius irreuocabiliter, ſed irreuocabilitet. num.12. 330

Cenſus extinguitut ratione incompatibilitatis ſi dominus cenſus acquirat fundum cenſuatum. q.114. ſub num.4. 129

Sed ſi ceſſat incompatibilitas, cenſus reuiuiſcit Declata vt num.6. ibid.

Cenſus extinguitur, ſi pet Iudicis ſententiam fuerit declatatus nullus. q 115.n.1. 330

Declaratur ſi talis ſententia tranſiuit in iudicatam ſecus ſi pet appellatiooem fuit ſuſpenſa num.2. ibid.

Cenſus non extinguitur ſi fundus illios tranſeat in dominium alterius, quàm domini cenſus. q 114. num.5. 329

Cenſus pet alienationem fuodi ſoppoſiti non extinguitur. q.114 num 6. ibid.

Cenſus impoſitus ſuper duobus fundis, vno traoſeunte in dominium domini cenſus, ſuſtioetur in alio quatenus ſit capax. q.114.n.7. ibid.

Cenſus extinguitur ob peremptionem fundi ſuppoſiti,etiam quod in eius impoſitione,& venditione de hoc nihil cautum fuetit. q.99.n.14. 276

Cenſus non extinguitur ob illius ceſſionem q.72 ſub num.12. 189

Item titulo permutationis.q.72.n.13. 191

Item titulo dotis. q.72.n.4. 188

Cenſus fundatus ſuper cenſu,ceſſat redempto primo cenſu. q.110.n 7. 315

Cenſus vt extinguatur per compenſationem opua eſt,vt ereditum æquiualeat ſorti cenſus, vel vt reſiduum ufferatur,& conſignetur cum effectu. q.88. ſub num.6. 236

Cenſus an ſit extinctus, vel venditus quomodo cognoſcatur. q.71.ſub num.15. 186

Cenſus ſi cedatur non extinctiuè,ſed tranſlatiuè,non extinguitur. q.71.ſub n 15. ibid.

Cenſum extingui ob peremptionem fundi cenſuati fuit expreſsè diſpoſitum per Bullam Pij V. ſuper cenſib. q.99.n.7. 276

Cenſus impoſitus ſoluendus ad certam cauſam, extinguitur deficiente cauſa. q.113.num.6. 327

Intelligitur de cenſu gratis conceſſo, non de eo, qui fuit pretio emptus. num.18. 328

Cenſus extinguitur per peremptionem fundi ſuppoſiti. q.77.num.6. 208

Cenſu extincto ex eo quod expiret ius, quod imponens habebat ſuper re cenſus obnoxia, dominus cenſus poteſt repetere ſortem.q.116.n.10. 331

Cenſus conſtitutus pro alicuius perſonæ alimentis, illa mortua extinguitur. q.113.n 10. 327

Cenſu per Iudicis ſententiam extinctò,ſors principalis reperi poteſt. q.115.n.4. 331

Cenſus extinctus ex eo quod perierit fundus non reuiuiſcit etiam quod fundus ille redintegretur. q. 101. ſub n.15. 280

Contractu cenſus reſoluto, fructus illius non debentur. q.106.ſub num.12. 291

Cenſus extinguitur ſi ſuppoſitus reddatur ſterilis, & infructuoſus,

infructuoſus. q.102.n.2. 281
Ampliatur vt reddita infructuoſa parte fundi ſuppoſiti pro ea rata extinguatur cenſus. numer.6. ibid.
Niſi pars fundi,qua remanet fugifera reddat froctus ſufficientes pro ſolutione totius cenſus. numer.8. 282.
Declaratur ampliatio ſi fundus, vel eius pars reddatur infructuoſa perpetuò, ſecus ſi pro aliquo tantum tempore. num.9. ibid.
Cenſu extincto, ceſſat obligatio fideiuſſoris. q.116. num.6. 331
Cenſus quibus modis extingui poſſit. gloſ.16. & ibi addit. 356
Cenſus perit perempto fundo ſubiugato, ſi peremptio ſit perpetua.q 99.n.9. 276
Ampliatur vt hoc procedat tam reſpectu obligationis reſtituendi ſortem, quàm ſoluendi fructus in futurum.q.99.n.10. ibid.
Intellige.vt num.13.in fine. ibid.
Cenſus vt extinguitur per compenſationem veri crediti requiritur declaratio.q 88 ſub n 6. 236
Cenſus perit perempto fundo in quo conſtitutus fuit. q.31.num.12. 61
Ampl. vt pereat etiam cenſus nouus ſuper dicto antiquo cenſu impoſitus.ibid.n.13. ibid.
Cenſus reſoluitur per reſtitutionem ſortis factam procuratori ad exigendum cum ampla facultate. q.109.ſub num 54. 310
Cenſus poteſt extingui pro parte.quæſt.110.ſub n.3. 314.
Cenſum eſſe extinctum, & ceſſare curſum fructuum illius,ſunt diuerſa.q.107.ſub n.23. 297
Cenſus per acquiſitionem fundi cenſiti, non extinguitur ad effectum retinendi fundum iure prælationis. q.114.n.15 330
Cenſus extinguitur ſi reddatur infructuoſus illius fundus. q.101.n.11. 280
Iuſta cauſa ob quam dominus cenſus cogi poteſt ad accipiendum in ſolutum fundum cenſitum pro extinctione cenſus, eſt repoſita in Iudicis arbitrio. q 108.num.14. 303
Cenſus fundatus ſuper alio cenſu, perit perempto fundo ſuper quo creatus fuerat primus cenſus. q.99 n.22. 277
Cenſus impoſitus ſuper alio cenſu non debetur poſtquam eſt extinctus primus cenſus. q.99.ſub n.22. ibid.
Cenſus fundatus ſuper perſona, extinguitur per mortem talis perſonæ ſuper qua fuit fundatus. q.99.num 23. ibid.
Cenſum extinguere, & redimere pro alio quilibet poteſt ſecondum Rotam q.105.n.1. 286
Contrarium ſenſiſſe videtur eadem Rota in aliis cauſis. num.4. ibid.
Conciliantur opiniones n.4.& ſeqq. ibid.
Cenſus fundatus ſuper re,in qua imponens habet ius temporale, extinguitur ſi ius illud expiret. q.116. num.1. 331
Cenſus poſtquam eſt extinctus,nullos poteſt reddere fructus. q.109.n.76. 312
Cenſus impoſitus ſuper alio cenſu extinguitur per redemptionem prioris cenſus. quæſt.31. ſub numer.13. 61
Ampl. etiam ſi dominus dicti noui cenſus intimauerit venditori prioris cenſus, ne illum redimat in ſui præiudicium. ibid.
Cenſus impoſitus ab vſufructuario reſoluitur,reſoluto iure vſufructuarij. q.25.n.10. 53

Cenſus Emptio.

Cenſus emi poteſt vilius ob pactum retendendi, quod habet annexum. q.47.n.13. 102
Cenſus pretium quale ſit iuſtum non eſt nec de iure, nec ex Pontificum conſtitutionibus taxatum.q.47. num.14. ibid.
Limit. in cenſu conſtituto ſuper bonis vniuerſitatum Status Eccleſiaſtici vel in quibus ipſæ vniuerſitates ſunt obligatæ. n.24. 103
Cenſus licitè emi poteſt dando in ſolutum verum creditum. q.48.num.26. 112
Contrarium defendit Felician. in terminis Bullæ Pij V. q.48.num.27. ibid.
Sed prior opinio placuit multis, & Auctori. num.28. ibid.
Neque propterea contractus dici poteſt ſimulatus. n.31.& ſeq. ibid q.48. 112
Cenſus licitè emitur ex pretio eodem tempore reducto,ex venditione mercium. q.48 ſub n.28. 113
Cenſum titulo emptionis acquiri non poſſe,ſentiunt aliqui. q.45.n.1. 96
Contraria opinio eſt communis, & tenenda. num.5. & infra. ibid.
Non ſolum quando venditur ab imponente,ſed etiam ab eo qui eſt effectus illius dominus. n.21. 98
Dummodo cenſus ſit certus.n.15.q.45. 97
Dummodo non adiiciantur pacta illicita, vt dicto num.2. ead.q 45. 96

Cenſus Natura.

Cenſus natura eſt, vt ex eo transferatur ius percipiendi annuam penſionem ex re ſui natura fructifera.q.34.num.11. 66
Cenſus natura originalis eſt vt imponatur perpetuo duraturus. q.43.ſub n 4. 90
Cenſus quod ſit de ſui natura diuiduus. quæſt.110. num.1. 314
Cenſus de ſui natura eſt diuiduus. quæſt.39. numero 12. 76

Cenſus Nullitas, Inualiditas.

Cenſus impoſitus ab adulto habente curatorem,abſque eius conſenſu eſt nullus ipſo iure. quæſt.15. num.6. 26
Impoſitus ab adulto carente curatore, reſcinditur per reſtitutionem in integrum. quæſt.15. num.7. ibid.
Cenſus impoſitus ſuper fundo non capace integri cenſus,non eſt omnino nullus.q.36.n.1. 75
Limit. ſi emptor cenſus tempore emptionis ſciuit fundum non eſſe capacem totius cenſus. ibid.
Cenſus perſonalis poſt Bullam Pij V. in locis vbi ea fuit vſu recepta, eſt omnino illicitus. quæſt.34 num.39. 68
Cenſus venditus non iuſto pretio eſt inualidus. q.35. num.22. 74
Cenſus pro cuius pretio datur in ſolutum quæuis res, eſt nullus.q 48.num.14. 110
Cenſus,qui emitur per delegationem nominis debitoris,eſt nullus. q 48.n.15. 111
Cenſus pro cuius pretio dantur fructus aliorum cenſuum non ſolutorum, eſt nullus. q.48. num.16. ibid.
Cenſus eſt nullus,quando domino cenſus dantur pignora pretioſa, & æquiualentia retinenda donec cenſus redimatur. q.106.n.18. 293
Secus ſi ſint retinenda donec præſtetur fideiuſſor. q.106. num.19. ibid.
Vel Dominus cenſus illa habeat in cauſam iudicati. quæſt.106.num.10. ibid.
Cenſus impoſitus non præſenti pecunia eſt nullus effectos vtroque foro.q.50.ſub num.5. 117
Cenſus conſtitutus, vt detur venditori prædij loco pretij illius eſt nullus q 48.n.21. 111
Limitatur ſi ex inſtrumento venditionis prædij appareat

reat illins pretium fuiſſe integraliter ſolutum.numero 22. ibid.

Cenſus in cuius emprione pretium fuit oſtenſum,non autem nomeratum eſt nullus. q.50. n.10. 118

Cenſus impoſitus, non ſeruata forma Bullæ Pij V. eſt nullus ex defectu formæ.quæſt.88.ſub num.15. a 57

Cenſus alienatus titulo oneroſo totus vitiatur ex vno pacto illicito,ſecus ſi alienetur titulo lucratiuo,ſecundum aliquos. q.53.n.6. 130

Cenſus Probatio.

Cenſus impoſitio probatur ex illius ſolutione decem annorum. q 81.ſub n.15. 219

Cenſus impoſitio probatur multis modis, remiſſiuè. q.112.num.11. 326

Cenſus Redemptio.

Cenſum totum,ſi redimat vnus ex pluribus hæredib. debitoris cenſus reliqui cohæredes illi remanent obligati, vel ad reſtitutionem partis pretij. q.104. num.10 288

Vel ad ſolutionem annui cenſus proportionabiliter. ibidem.

Cenſum redimere poteſt quilibet, qui ſoluendo extinguere poteſt debitum. q.104.n.1. 286

Item illius hæres. n 2. ibid.

Tàm ſuus,quàm extraneus. n.3. ibid.

Immo etiam hæres hæredis. ibidem.

Cenſus redit liber ab omni onere ad redimentem. q.103.ſub n.17. 284

Cenſu redempto ceſſat omnis obligatio ſoluendi illum tam realis reſpectu rei ſuppoſitæ. q.119. n.1. 337

Quàm perſonalis reſpectu obligationis perſonalis. num.2. ibid.

Cenſum redimere poteſt is, ad quem tranſiuit fundus onere cenſus grauatus. quæſtio.104. numer.7. 287

Cenſus venditus pluribus perſonis pro partibus ſeparatis poteſt à quolibet redimi pro eius parte. q. 109.num 36. 309

Cenſus redimibilis vicem ſubit ſolius hypothecæ. q.79.num.60 & 61. 214

Nec pro eo competit confeſſoria. q.79.n.62. ibid.

Cenſus dicitur perpetuus quia aptitudine eſt talis,licet poſſit quandocumque redimi. quæſtion.2. ſub numer.8. 5

Cenſus ex parte emptoris debet eſſe perpetuus.q.103. num 1. 283

Cenſus poteſt quandocumque redimi tam ab ipſo imponente quàm ab eius hæredibus.q.103 num.2. ibid.

Cenſus vt redimi poſſit per partes ita grauamen eſt, ſicut cum per totum. diſput.393.n.6. 401

Cenſus vt redimi poſſit per partes non venit ex natura pacti de retrouendendo, ſed eſt ſpecialiter in pactum deducendum. diſput.393.n 7. 404

Cenſus redimibiles vt poſſint per partes etiam magnas redimi,in Hiſpania non ſeruatur. diſput.393. num.8. 401

Cenſus vendens an poſſit dare partem pretij cuidam tertio vt ſoluat partem penſionis quæ ei parti pretij reſpondet diſp.394 n.2. 402

Cenſus an debeatur ex domo de nouo conſtructa ſuper fundo, in quo erat domus antiqua diruta ſubiecta cenſui. diſp.394.n.3. 403

Cenſus ſi ematur in re non libera,an penſiones licitè recipiantur. diſp.394.n.4. ibid.

Cenſus an poſſit redimi & extingui etiam in aliis rebus loco pecuniæ quibus dominus contentus ſit. diſp.394.n.7. 404

Cenſus de Cenſibus.

Cenſus quando imponi poſſit in re aliena. diſp.394. num.9. ibid.

Cenſus Reuenditio.

Fit ex neceſſitate præciſa. q.109.n.10. 307

Cenſum reuendere quod teneatur is, qui primo loco illum acquiſiuit videtur ſentiendum.q.109.num.14. ibid.

Contratium concludit Auctor.n.27.& ſeqq. 308

Cenſum reuendere integraliter tenetur vnus ex pluribus hæredibus ad quem integraliter cenſus pertinet q.109 n.55. 311

Secus ſi ad illum non ſpectet integraliter,ſed pro ſua portione hæreditaria. n.56. ibid.

Cenſum reuendere poteſt, & tenetur quilibet illius dominus. q.109.n.1. 307

Siue ſit maior, ſiue ſit minor, etiam abſque Iudicis iuſſu.& licentia. n.2. ibid.

Cenſus an ſit venditus, vel reuenditus, cognoſcitur ex coniecturis. q.103.ſub ñ.17. 284

Cenſum ſi plures ſimpliciter emant, quod quilibet poſſit cogi ad reuendendum partem ſuam, dicunt aliqui. q.109.n.38. 309

Contrarium voluit Roman. conſ.305.q.109.num.39. 309

Auctor diſtinguit,remiſſiuè. n.40. ibid.

Cenſus reuenditio eſt neceſſaria. quæſtio.69. num.6. 180

Creditor qui habuit mandatum de aſſociando ad cenſum non poteſt illum reuendere. qu.109. n.77. 313

Cenſus Reuiuiſcentia.

Cenſus non reuiuiſcit ſi dominus cenſus vigore ſuæ obligationis pretium, quod in extinctionem cenſus receperat,reſtituat debitoribus creditoris cenſus. q.119.ſub n.6. 337

Limit.ſi illud reſtituat ipſi debitori cenſus puta quia titulus extinctionis reducatur ad non titulum. q.119.ſub n.6. ibid.

Cenſus tamen reuiuiſcit, ſi domino cenſus euincatur dominium rei cenſuatæ. quæſtion.114.n.13. 330

Cenſus Solutio.

Cenſum ſoluere tenetur is,qui illum impoſuit,& alteri conceſſit. q.73.n.1. 196

Ampliatur 1.vt teneatur etiam is, qui ſuper ſuis bonis cenſum impoſuit alterius contemplatione. d. q.73.num.3. ibid.

Ampliatur 2.vt teneatur etiam quod in ſuis manibus fuerit ſequeſtratum pretium cenſus à creditore domini cenſus. d.q.73.n.4. ibid.

Ampl 3.vt teneatur etiam is,in cuius vtilitatem ceſſit pretium cenſus cum recognitione bonæ fidei. d. q.73.num.6. 197

Ampl.4.etiam in eo pro quo emit cenſus ſit legitimus eius procurator. d.q.73.n.7. ibid.

Hoc mandatum probatur coniecturis, & præſumptionibus. d.q.73.n.8. ibid.

Non tamen eſt releuans mandatum ſimplex, cum clauſula, cum libera &c. d q.73.n.9. ibid.

Ampl.5. vt teneatur etiam poſtquam vendidit fundum quem cenſui ſuppoſuit. n.13. 197

Limitatur Nauar. quando venditio fuit facta præcedente denunciatione domini cenſus. n.14. ibid.

Sed Auctor non probat. d. q 73. num.15. ibid.

Ampl. 6. vt teneatur ſoluere etiam is,qui cenſum in ſe accollauit num.16. 198

Ampl 7. vt teneatur etiam illius hæres.n.17. ibid.

Non tamen quilibet hæres tenetur inſolidum, ſed dumtaxat pro portionibus hæreditariis.n.10. ibid.

Tenetur etiam hæres cum beneficio Inuentarij ad effectum, vt ſoluat de bonis inuentariatis,& nõ di-

ſtractis. num.21. remiſſiuè. d.q.73. ibid.

Ampl 8. vt quilibet ex pluribus in ſolidum obligatis poſſit ad totum cenſum conueniri.ibid. numer.22. 198

Cenſus impoſitus ſuper molendino apto ad macinandum frumentum, ſi eo diruto ex eius mola. & fiſtulis aliud conſtruatur ſolui non debet. q.101. num.6. 279

Contrarium volunt Boccac. & malè. num.8.& ſeqq. ibid.

Cenſum ſoluere is cogi poteſt, qui in præteritum illum ſoluit. q.81.n.1. 218

Declaratur 1.huc procedere ſi is qui petit,probat impoſitionem cenſus per inſtrumentum, & quod ex ea cauſa fuerit facta ſolutio.d.quæſt.81 n.2. ibid.

Declaratur 2.etiam ſi non probat impoſitionem cenſus per inſtrumentum,ſed illam alleget. & probet ſolutiones fuiſſe factas ex cauſa allegata. numer.8. ibid.

Dummodo probet in præteritum fuiſſe ſibi ſolutum ex cauſa allegata ibid. n.15. 219

Declar.3. etiamſi nec cauſam alleget, ſed probet ſolutiones, ſibi eſſe vniformiter factas per longiſſimum triginta,& plurium annorum tempus, n.21. 220

Etiam quod non alleget cauſam ob quam fuerit ſolutum. ibid. n.24. licet aliqui contrarium teneant. d.q 81.num.22. 221

Declar.4. vt multò magis procedat, quando ſolutio fuit facta per tempus immemorabile.ibid.n.26.& 29.vbi de ratione.d.q.81. ibid.

Quidquid aliqui dicant quibus reſpondetur. n.27.& ſeqq. ibid.

Limit. ſi conſtet ſolum de ſolutione facta per decem vel plures annos, ſed non conſtat ex qua cauſa fuerit facta ſolutio. n.16. 220

Cēſum impoſitum ſuper fundo quod teneatur ſoluere legatarius vſusfructus dicti fundi, non hæres proprietarius,volunt aliqui. q.79.n.1. 211

Contraria ſententia eſt verior. n.3. ibid.

Cenſus ſolui debet ab eo,qui poſſidet fundum cenſitum, etiam quod illum retraxerit iure vicinitatis vel ſanguinis. q.78.ſub n.3. 209

Cenſum ſoluere non tenetur poſſeſſor fundi, ſuper cuius fructibus tantùm fuit impoſitus. q.78.n.1. ibid.

Cenſus ſolui debet ab hærede,non ab eo,cui fuit legatus fundus cenſitus contra Gratianum. q.79.numero 16. 211

Maximè quando fundus fuit legatus coniunctæ perſonæ,vel ad piam cauſam. q.79.n.17. 212

In contractu cenſus pretium debet ſolui in pecunia numerata. q.52.n 22. 127

Solui tamen poteſt in manibus alterius quàm ipſius venditoris cenſus. n.23. ibid.

Cenſus impoſitus ſuper fundo donato non à donatario, ſed ab hærede donantis ſolui debet. q.79. num.18. 212

Maximè ſi donatio ſit facta Eccleſiæ, vel ad pium opus. num.19. ibid.

Cenſus ignorantiæ dici non poteſt quando ſolutio fuit facta per annos triginta,& vltra.q.81.num.28. 221

Cenſum conſtitutum ſemper tenetur ſoluere poſſeſſor illius rei. q.78.n.4. 209

Etiam non excuſſo principali debitore. n.5. ibid.

Etiam quod poſſideat tanquam emphyteuta habens cauſam à venditore cenſus. n.14. 210

Cenſus vbi circa illius ſolutionem nihil inter partes conuentum eſt.nec aliqua viget conſuetudo debet ſolui in fine anni. q 83.n.9. 224

Cenſus ſolui debet de moneta conuenta. q.85. n.5.& num.8. 226

Cenſus ſoluendus eſt in loco inter contrahentes conuento. q.86.num.1. 230

Cenſus ſolui debet tempore inter partes conuento. q.83.num.3. 225

Cenſus integer an poſſit exigi à quocunque poſſidente partem rerum cenſui ſubiectarum dip.383 num 9. 370

Cenſus, penſio. redditus, an inter bona immobilia computentur. diſp.383.n.10. ibid.

Cenſus ſi in pecunia ſoluatur poteſt vendi, aliàs erit permutatio,aut alius contractus innominatus.diſput.383.num.11. ibid.

Cenſus ſubrogatio.

Cenſus emptus ex pretio alterius cenſus, non ſubrogatur in locum illius, ſed fit nouus cenſus q.103. num.15. 284

Cenſus non extinguitur ſi quis illum in ſe acceſſerit. num.16. ibid.

Cenſus non extinguitur per illius venditionem, niſi fiat illius debitori, & non alteri perſonæ. num.17. ibid.

Cenſus emptus ex pretio alterius cenſus non dicitur ſubrogatus in locum cenſus venditi niſi hoc expreſsè actum ſit. q.67.ſub n.25. 176

Cenſus Validitas.

Cenſus validè poteſt imponi ſuper fructibus rei expreſsè alienari prohibitæ. q 19 n.27. 39

Cenſus conſtitutus, ſuper re mobili non eſt prohibitus de iure naturali vel diuino, ex aliquorum ſententia. q 34 n.43. 69

Cenſus cuius pretium peruenit ad manus venditoris, ſed non in actu venditionis eſt validus, ſecundum aliquos q.50.n.15. 118

Contrarium voluit Felic. & non diſplicet Auctori.

Affirmatiua poteſt recipi in foro conſcientiæ. ibid. num.20. 119

Cenſus impoſitus ſuper fundo alio cenſu grauato etiam quod non ſit capax vtriuſque cenſus ſi tempore impoſitionis reputabatur capax ſuſtinetur. q 39.ſub num 6. 80

Cenſus iſte eo vſque valet,quouſque fundus euincatur irreuocabiliter vigore prioris hypothecæ. ibid.

Cenſus impoſitus à muliere ad rationem octo pro extinguendo cenſu ad rationem decem, valet. q.15. num.46. 31

Cenſus cuius pretium fuit verè numeratum ante contractum venditionis, & in ipſo contractus traditum coram Notario,& teſtibus.eſt validus.q.50. num.12. 118

Cenſus,qui ex forma Inſtrumenti apparet ritè conſtitutus. ſuſtinetur, donec contrarium probetur. q 35.ſub num.22. 74

Cenſus ſuſtinetur ſi partes habuerunt pecunias pro numeratis,licet non fuiſſent numeratæ,ſi conſtaret de præſentia pecuniarum. q.51. ſub n.23. 123

Cenſus Venditio.

Cenſus,quod vendi non poſſit minori pretio, quàm ad rationem decem pro centenario,volunt aliqui. q.47.num.18. 103

Contrarium voluit Auctor. n.20.& ſeqq. ibid.

Cenſus de venditione debet ſolui gabella,& à quo ſolui debeat. q.45.n.6. 96

Cenſus in venditione reperitur res quæ venditur, & pretium quo venditur. q.45.n 7. 97

Cenſus vendi poteſt non ſolum ab eo. qui illum impoſuit verùm etiam ab eo,qui eſt effectus illius dominus. q 45.num.21. 98

Dummodo

Dummodo in venditione non adiiciantur certa pacta illicita, ibidem.
Cenſus vt licitè vendatur debet eſſe impoſitus ab antiquo, ſecundum aliquos. q.45.n.17. ibid.
Contraria ſententia, quod poſſit eodem tempore conſtitui, & vendi verior eſt, & communis. ibidem num.18. 98
Cenſus poteſt eodem tempore conſtitui, & vendi. q.45.ſub oum.18. ibid.
Et ita obſeruat communis praxis. q.45.n.19. ibid.
Cenſus venditus cum pacto, quod in caſu redemptionis pretium debeat reinueſtiri in bonis ſtabilibus, non ſeruato pacto, oon dicitur extinctus. quæſt.59. num.37. 145
Cenſus venditi pluribus perſonis in eodem ioſtrumento per partes diſtinctas, tot cenſentur quot ſunt perſonæ quæ emunt. q 109 n. 37. 309
In cootractu cenſus non veoditur res cenſuata. q.7. oum.7. 12
Cenſus liquidus, & tutus ſi vendatur minori pretio quàm ab initio ſit conſtitutus, & venditus valet venditio, ſed pretium debet ſuppleri. quæſt.72.ſub num 22. 192
Contrarium defendit Auctor. ibid.
Cenſus vendi ſolet ad rationem certæ reſponſionis pro anoo quolibet. q 87.n.34. 234
Cenſum iam creatum veodens dicitur vendere nomen debitoris. q.72.ſub o.22. 192
Io cenſu uoo venditur res ſuppoſita, nec illius fructus ſed ius percipiendi annuam reſpooſiooem correſpondentem fructibus illius. q. 46.n.9. 99
In cenſu noo venditur pecunia, quæ aonuatim ſoluitur, ſed ius illum percipiendi. q.41.n.8. 97
In venditione cenſus antiqui requiri pecuniam numeratam, vult Boccac. Sed contrariam ſeotentiam defeodit Auctor. q.72.n.16. 191
In cenſu non venditur annua reſponſio, ſed ius cooſequendi illam. q.7.n.3. 11

Cenſus Vſurarius.

Cenſus, qui conceditur ad tempus certum, ſecundum aliquos eſt valdè ſuſpectus de vſura. quæſt.10.numero 1. 15
Cenſus temporalis couſtituitur vel ad tempus certum vel ad incertum. q.10.ſub n.1. ibid.
Maximè, ſi illius emptor intra illud tempus aliquid vltra ſortem recipiat. d.q.10.n.2. ibid.
Et multò magis, ſi breui tempore eſt finiturus. q.10. num.3. 15
Et ab hoc cenſu benè eſt ſe abſtioere. d.quæſt.10.n 4. ibid.
Eſt tamen licitus. ibid. n.5.& 9. ibid.
Saltem de rigore iuris. ibid. n.6. ibid.
Iuſtificatur autem, quia veoditor non poteſt cogi ad reſtituendum pretium. q.10.n.7. 15
Et pactio contraria eſt illicita. o.8. ibid.
Cenſus conſtitui debet iuxta formam Bullæ Pij V. q 9.num 1. 13
Cenſus conſtitutus, aliter quàm diſponat Bulla Pij V. reputatur fœneratitius. n.2. Ibid.
Cenſus conſtitutus, non ſeruata forma Bullæ Pij V. ſuper cenſibus. eſt fœneratitius, ſi omittatur forma in ſubſtantialibus ſecus ſi in naturalibus ipſius contractus. q.9. ibid. ſub n. 2.
Cenſus conſtitui debet certus. q.9 n.3.& 16. 14

Cenſus ſuper re aliena.

Cenſus fundatus ſuper re aliena, eſt nullus. quæſt.14. num.7. 22
Limitatur, ſi accedat conſenſus domini. n.8. ibid.
Licèt aliqui negent, etiam cum conſenſu domini poſſe imponi. num.9. ibid.

Cenſus de Cenſibus.

Intellige ſi cenſus imponatur ſuper tota re, ſecus ſi ſuper aliqua illius parte, quia tunc ſufficit conſenſus eius qui in illa parte ius habet. d.quæſt.14.ſub num.9. 22
Declara, vt ſufficiat conſenſus tacitus reſultans ex præſentia, & taciturnitate tempore impoſitionis. ibid. ſub num.9.
Cenſus fuodatus ſuper re ſibi donata cum pacto reſolutiuo eſt validus, & legitimus. q.14. ſub num.9. ibid.
Cenſus impoſitus ſuper re aliena non conualidatur ex dominio ſuperuenienti, ſufficit tamen quod tempore impoſitionis res ſuppoſita communi opinione credatur eſſe imponentis. q.14.ſub n.5. 22
Cenſus non conſueuit imponi ſuper rebus ab alio poſſeſſis. ibid.
Cenſus impoſitus ſuper re aliena abſque cooſenſu domini valet ad præiudicium imponentis. q.20. ſub num.16. 42
Intellige quando imponitur ſuper tota re aliena, ratione præſumpti doli, ibid.
Cenſus impoſitio facta ſuper re aliena, valet ſaltem ad præiudicium imponentis. q.27.n.16. 54
Cenſum ſuper re aliena, nemo poteſt imponere q.14. num.6. 22
Cenſum ſuper re alieoa nemo poteſt imponere. q 23. num.9. 47

Cenſus ſuper communi re.

Cenſum imponens ſuper re communi cenſetur imponere dumtaxat ſuper parte ſua. q.20.n 7. 42
Amplia etiam ſi imponens deſignet rem per confinia conuenientia toti rei. n.9. ibid.
Amplia 2. etiam quod impooens aſſerat rem illam ad ſe ſpectare. num.10. ibid.
Declar. Dummodo eius portio ſit capax totius cenſus. ibid. num.7.
Cenſus ſuper communi impoſitus ſuſtinetur tantum quatenus fructus portionis imponentis ſunt capaces, contra Caball. conſ.94.libr.1. Ciuil. q.20. ſub num.16. 42
Cenſus ſuper re communi ioter plures imponi oon poteſt niſi accedat conſenſus omnium. quæſt.14. ſub oum.5. 22

Cenſus ſuper Eccleſiæ bonis.

Cenſus impoſitus ſuper rebus Eccleſiæ, non adhibitis ſolemnitatibus neceſſariis, dicitur nullus ea defectu materiæ. q 88.ſub o.15. 237
Ceoſus impoſitus à Prælato ſuper bonis Eccleſiæ ſuæ & venditus conſanguineo, vt ſuſtineatur debet efficaciter probari neceſſitas imponendi, & interuentus ſolemnitatum. q.24.ſub o.16. 51
Cenſus impoſitus à Clerico ſuper bonis Eccleſiæ, præiudicat imponenti, non autem ſucceſſori, nec Eccleſiæ & ibi reſpoodetur obiectis. q.24.num.11. ibid.
Etiam non adhibitis debitis ſolemnitatibus, num.12. ibid.
Cenſus impoſitus à Prælato eſt nullus, ſi Eccleſia velit. q.24.num.15. 51
Clericus poteſt imponere cenſum ſuper bonis ſui beneficij duraturum dumtaxat, dooec ipſe eſt dominus dicti beneficij. q.116.n.5. 331
Cenſus impoſitus pro extioguendis ſocietatibus officij grauioribus eſt licitus ſuper bonis Eccleſiæ, q.15.num.37. 29
Clericus non poteſt imponere cenſum ſuper bonis ſui beneficij, niſi ex cauſa, & cum ſolemnitatibus. q.24.num.1. 50
Non ſolum ſuper iis, quæ ſunt cultui diuino dicata. num.2. ibid.

Sed nec etiam ſuper tempotalibus , & immobilibus. oum.3. ibid.

Limitatut, ſi talis impoſitio fiat cum debitis ſolemnitatibus,& ex iosta cauſa.d.q.24 n.3. 51

Immo oec ſuper eius patrimonio , ad cuius titulum fuit ad ſaeros otdines promotus.ibid.n.4. 50

Clericus beneficiatus poreſt cenſum imponete ſupet fructibus ſui beneficij,obligaudo ſe ad illios ſolutionem.q.34.n.4. 66

Intellige,vt n.14. 67

Cenſom impoſitum abſqoe ſolemnitatibus , ſi Capitolum , & Prælatus tecognoſcat per aliqood tempus , non poteſt amplius impugnare. quæſtio.24. num.16. 51

Cenſus ſuper Emphyteutica re.

Cenſus impoſitus ſuper re emphyteutica com conſenſo domini directi eſt perperuus,& non reſoluitur cum iute ipſios imponentis. quæſt.12. ſub numero 9. 47

Cenſus ſuper Feudo.

Cenſus ſuper ftuctibus iutiſdictionis poteſt legitimè conſtitui. q.33.n.22. 66

Cenſus ſupet ipſamet iuriſdictione imponi non poteſt. ibid. num.14. 64

Cenſus ſuper Fideicommiſſo,ſeu re prohibita. &c.

Cenſus poteſt validè impooi ſupet re alienati prohibita,vt cooſtituatut dos. q.19 n 31. 19

Amplia 1.in omni caſu in quo bona poſſunt alienari cauſa conſtituendæ,vel reſtituendæ dutis , vel donationis propter ouptias. ibid. n.32.

Amplia 2.non ſolùm pro ſecuritate dotis , ſed etiam pro ſolutione fructuum cenſus. ibid. n.33.

Cenſus impoſitus ſuper re ſubiecta fideicommiſſo reſoluitor purificato fideicommiſſo. quæſtio.19.numero 4. 36

Ceoſus impoſitus ſuper re expreſsè alienari prohibita eſt ipſo iure nullus ab initio. n.5. ibid.

Ampl.1.etiam ſi probibitio ſit facta in contractu inter viuos. n.7. ibid. 37

Ampl.2. vt imponens cenſum ſupet re prohibita alienari, incidat in pœnas impoſitas in caſu alienationis. d.q.19 num.8. ibid.

Limit.1 ſi ptohibitio oon ſit realis,ſed perſonalis. d. q.19.num.17. 38

Limit.2. ſi impoſitio fiat ex cauſa neceſſaria. d.q.19. num.19. ibid.

Limit.3. quaodo ptohibitio fuit ouda à cauſa.d.q.19. num.24. 39.

Limit 4. ſi cenſus non imponatur ſuper proprietate bonorum , ſed ſoper illarum froctibus. numer.27. ibid.

Limit.5. ſi cenſus imponator cauſa dotis cooſtituendæ. num.31. ibid.

Limit.6. ſi impoſitio ſit nulla ex aliqua alia cauſa. nom.34. 40

Limit. 7. conſentiente eo , qui eſt vocatus in caſu alienationis. d.q.19.n.35. ibid.

Limit 8. ſi imponarur ſuper melioramentis factis in re alienari prohibita. n.36. ibid.

Limit.9. ſi tota res ſoper qua cenſus imponitur non ſit alienari prohibita. n.38. ibid.

Limit.10.ſi imponens cenſum doloſè aſſerat fundum illum eſſe libetum , & fideicommiſſo non ſubiectum. num.39. 40

Intellige primò vt dominus cenſus exiſtens in quaſi poſſeſſione exigendi cenſum , ſit manutenendus donec fideicommiſſarius doceat de iure ſuo.d.q.19. num.40. ibid.

Intellige 2.vt dicto caſu impoſitor ceoſus teneator ad intereſſe. num.41. ibid.

Intellige 3. vt talis impoſitio præiudicet imponenti, licet oon ooceat fideicommiſſario. n.44. ibid.

Cenſus dicitur nullus ex defectu materiæ , quando imponitur ſupet re ſubiecta reſtitutioni.quæſt.88. ſub num.15. 237

Ceoſus in dobio præſumitor impoſitus ſuper parre libera. q.42.num.6. 88

Cenſus impoſitus ſuper te ſubiecta fideicommiſſo non imputatut imponeoti in detractionibus,ſi impoſitio tendat in vtilitatem fideicommiſſi. qu.20. ſub num.17. 45

Amplia ex Rota. n.18. ibid.

Cenſu cooſtituto ſuper re oon libera poteſt repetere pretium coodictione cauſa data.q.106. ſub ou.21. 293

Cenſus ſuper Melioramentis.

Cenſus impoſitus ſuper melioramentis factis in re feudali, vel emphyteutica durat etiam finito feudo,vel emphyteuſi , vel purificato fideicommiſſo. q.22.ſub oum.17. 48

Cenſus ſuper Minorum bonis.

Cenſus impoſitus à minore gratia dotandi ſororem dicitut legitimè impoſitus q 15.n.28. 29

Prout etiam pro ſoluendo acconcio. n 29. ibid.

Et multò magis ſi aliqua vrgeat neceſſitas. num 30. ibid.

Cenſus poteſt imponi ſuper bonis minorom pro ſoluendo eorum ære alieno, maximè ſi creditores vigeant q 15.n.31. ibid.

Cenſus ſuper bonis minorum non poteſt validè imponi pro extinguendo alio cenſu æquali.ibid. oumero 32. 29

Cenſus ſuper bonis Eccleſiæ non poteſt imponi pro extinguendo alio ceoſu eiuſdem quantitatis. n.33. ibid.

Cenſus poteſt imponi ſuper bonis minotum pro extinguendo cenſu maioris quantitatis. n.34. ibid.

Cenſus imponi poteſt ſuper bonis Eccleſiæ pro extinguendo cenſu maioris quantitatis q.15.n.35.29

Cenſus ſuper boois ſtabilibus minorum imponi non poteſt etiam ex cauſa neceſſaria,donec extant mobilia, ex quorum venditione occurri poſſit neceſſitatibus illius. ibid. ſub n.47. 31

Cēſus pro extingueodis debitis minorum oon poteſt ſuper eorum bonis imponi maior in ſorte , quàm ſint debita. q.15.ſub n.37. 29

Aliàs torus cenſus corruit. ibid.

Cenſus à muliere etiam minore impoſitus ſuper ſuis bonis cum debitis ſolemnitaribus valet. quæſt.15. num.42. 31

Maximè ſi non fuerit impoſitus ſupet bonis dotalibus. ibid.n 43. ibid.

Cenſum ſuper re propria nemo poteſt ad ſui vtilitatem creare. q.7.n.10. 12

Cenſum Miſcellanea.

Cenſus vt ſuſtineatur tanquam impoſitus ſuper re fructifera ſufficit,quod banc,vel illam ſpeciem fructuum ferat. q.35.n.15. 73

Fundari poteſt cenſus fundo , qoem ſola amænitas reddit fructiferum.n.16. ibid.

Cenſus vt correſpondeat fructibus fundi cenſiti eſt attendendum tempus impoſitionis.q.3.ſub n.14. 7

Cenſus ſuper fundo inpooendus noo poteſt excedere fructus illius fundi. q.35.n.21. 74

Cenſus dominos , quod licitè percipiat ex reddito tractu temporis , plus , qoàm expedit in illius emptione permittitur,& quare. q.45.n.13. 97

Cenſus impoſitus ſuper duobus prædiis vno perempto ſuſtinetur in alio ſi ſit capax totius cenſus. q.36.num.8. 75

Ceoſus

Cenſus conſtitutus ſuper pluribus fundis cenſetur conſtitutus non inſolidum ſuper quolibet,ſed proportionabiliter. q.80.n.6. 216
Cenſus imponitur percipiendus ratione fructuum rei ſuper qua conſtituitur.q.32.n.11. 62
Cenſus poſt Bullam Pij V. validè emi poſſe cum pecunia verè debita , voluit Surdus. quæſt.48. n.33. 113
Cenſus io exactione præfertur primus illius emptor, licèt ab alio poſteriore fuerit præuentus in illius exactione. q.68.n.3. 179
Cenſus non conſtitutus legitimè,oullo tempori curſu præſcribitur.q 44.n 14. 95
Cenſus paruus ſuper re magni redditus conſtitui non poteſt,ſecundum aliquos.q.38.n.1. 78
Contraria opinio eſt verior,ibid.num.3. & infra vbi contrariis reſpondetur. 79
Cenſus non poteſt licitè fundari,niſi proportionatus fructibus rei,quæ ſubiicitur.q.38.n.2. 78
Intellige vt non debeat eſſe minor fructus,quàm cenſus , non quod debeant eſſe æquales. ibid. numero 6. 79
Intellige a dummodo fructus rei non multùm excedant cenſus ſoluendos.n 7. ibid.
Cenſus plures ſuper eodem fundo capace, quod non poſſint diuerſo tempore imponi , volunt aliqui. q.39.num 5. 79
Verior tamen eſt opinio affirmatiua n.2. ibid.
Quam declarat Io. Azor. procedere dummodo accedat conſenſus domini prioris cenſus. ibid. numer 3. 80
Opinio tamen Azor.reiicitur.d q 39.n 4. ibid.
Cenſus æſtimari debet habita ratione non ſolùm ad quantitatem reſponſionis , ſed etiam ad ſecuritatem fundi ſubiugati. q 46.n 7. 99
Cenſus ad certum tempus conceſſus omni caret ſuſpicione,ſi emptor veriſimiliter in dicto tempore, vel vltra ſortem poſſit recipere.q.10.n.10 16
Cenſus certitudo requiritur pro forma quæſt.9. numer 14. 14
Cenſus debet æquare , vel ſaltem non excedere fructus annos rei ſubiugatæ.q.46.n 12. 99
Cenſus ſequitur conditionem rei ſuper qua imponitur q.38.num.5. 79
Cenſus non imponitur ſuper fructibus rei ſed ſuper ipſamet re reſpectu fructuum.q.37.n.7. 77
Cenſus pars vna tanti valet reſpectu partis , quanti totus reſpectu totius.q.110.n.2. 314
Cenſus pars vna eandem affert vtilitatem reſpectu dictæ partis.quàm affert totus cenſus reſpectu totius q.110.n 3. ibid.
Pro cenſu formali competunt remedia poſſeſſoria. q 91.num.6. 241
Cenſus,vt plurimum ex conuentione contrahentium ſoluitur de ſemeſtri in ſemeſtre in fine ſemeſtris. q.83. num.11. 254
Cenſus onus tranſit in quemcumque rei cenſuatæ poſſeſſorem.q.79 n.51. 213
Ampl. vt ſit in electione cenſuarij an agat perſonali contra hæredem impoſitoris , vel hypothecaria contra poſſeſſorem fundi.q.79.n.22. ibid.
Cenſus eſt perpetuus tam ex parte ementis,quàm ex parte vendentis. q.76 ſub n.12. 207
Reſpectu tamen vendentis non eſt perpetuus verè,& realiter. ſed aptitudine donec ipſe volet. q.76. ſub num.12. ibid.
Cenſus emptus pro perſonis nominandis , non eſt vnus cenſus,ſed tot ſunt quot perſona nominabuntur.q.49.n.31. 116
Cenſus emptus pro perſonis nominandis ſuſtinetur pro ea parte,pro qua nomine vnius fuit ſolutum integrum pretium in pecunia numerata,licèt pro alia parte pretium non fuerit ſolutum. q.49. n.32. ibid.
Cenſus ignorantiæ , videlicet cuius cauſa ignoratur, prohibetur tam humanis quam diuinis legibus. qu 81.num.23. 225
Cenſus ignorantiæ ſolui non debet.q.81.ſub num.23. ibid.
Cenſu legato,legatarius non conſequitur ſortem,ſed dumtaxat annuos fructus.q.72.n.25. 195
Cenſus dicitur conſiſtere in loco vbi ſita eſt res ſuppoſita,quia illi rei cohæret.q.1.n.18. 4
Cenſus deberi non poteſt ex ſola bonorum obligatione.q.37.n.3. 76
Non eſt eadem ratio cenſus impoſiti ſuper generalitate bonorum , quæ eſt in impoſito ſuper bonis certis.q.40.n.12. 82
Cenſus ante Bullam Pij V. poterat creari perpetuus, & irredimibilis. q.59.ſub n.18. 144
Cenſus, vt plurimum imponitur , vt alteri mediante pecunia concedatur.q 35.n.2. 71
Cenſus ad tempus incertum tunc ſunt liciti,cum incertitudo pendet à caſu,vel à natura.quæſt.10.numer.33. 18
Cenſus inter immobilia connumeratur.quæſt.72.ſub num.12.
Iuri exigendi cenſum non præſcribitur , ſi dominus cenſus fuit legitimè impeditus illum exigere.q 117. num 9. 189
Ius percipiendi cenſum eſt quid diuerſum à cenſu, qui percipitur.q 45.n 9. 97
Ius exigendi cenſum dicitur poſſideri,vel quaſi.q 91. num.9. 245
Ius exigendi cenſum non eſt creditum. quæſt.72. ſub num.12. 189
Ius exigendi cenſum eſt reale.q.91.n.7. 241
Ius exigendi cenſum eſt quid diſtinctum à re ſubiugata cenſui.q.20.n.15. 42

Ceſſio.

Cedens nomen debitoris non tenetur ,ad aliud niſi quod illud ſit verum.q.72 ſub n 22. 192
Ampl. etiam ſi cedens promittat defendere, & conſeruare indemnem ceſſionarium. ibid.
Limit. ſi tale nomen redderetur non ſoluendo ex facto cedentis. ibid.
Extende limit. Etiamſi cedens proteſtatur ſe nolle teneri de euictione nominis ceſſi.d.q.72.ſub n.22. ibid.
Vel cederet illud nomen tale quale eſt.ibid. 192
Limit.2.Si ceſſionarius alleget probabilem,& iuſtam ignorantiam,quod tale nomen tempore ceſſionis eſſet non ſoluendo,ſecus ſi ſciuit,vel fuit in culpoſa,& ſupina ignorantia. ibid.
Cedens nomen debitoris,ſi promittat illud eſſe idoneum & exigibile,tenetur illud præſtare tale.q.72. ſub num.22. ibid.
Ampl. etiam ſi promittat ſimpliciter illud eſſe bonum. ibid. 193
Cedens cenſum ſi poſt ceſſionem fructus illius exigat liberat debitorem q.67.ſub n.3. 173
Cedens cenſum,ſi poſt ceſſionem exigat eius fructus tenetur ad illorum reſtitutionem q.67.ſub num.6. 173
Cedens tenetur oſtendere , & tradere ceſſionario inſtrumenta crediti ceſſi q.72.ſub n.22. 192
Sed an in forma probanti diſtinguitur.ibid.
Cedens creditum , quod habet cum Principe cum promiſſione,quod ſit bonum, & exigibile non tenetur ob difficultatem exactionis. ibid.
Cedi debent nó ſolùm actiones perſonales ſed etiam reales,& quæcumque iura.q.74 ſub n.23. 201

Sed talia, qualia habet cedens. ibid.
Ceſſio iurium eſt de iure permiſſa. q.72.ſub num. 12. 189.
Niſi in caſibus expreſsè in iure prohibitis. ibid.
Ceſſio iurium eſt prohibita quando fit mala fide, & animo vexandi debitorem. ibid.
Ceſſio facta fideiuſſori ſoluenti nomine proprio ex interuallo illi ſuffragatur. q.71.ſub n.18. 186
Ceſſio fideiuſſori ſoluenti totum, & integrum debitum non poteſt fieri, niſi pro rata confideiuſſorum. q.71.ſub num.4. 184
Iura merè perſonalia cedi non poſſunt. q.64. num.23. p.156
Ceſſio iurium facta ex interuallo non ſuffragatur ei, qui alienam extinguit obligationem. q.71. n.16. 186
Neque qui ſimpliciter ſoluit.n.19. ibid.
Ceſſio iurium facta ex interuallo fideiuſſori ſoluenti proprio nomine ſuffragatur.n.17. ibid.
Ceſſio omnium iurium poſita in inſtrumento donationis intelligitur de iuribus actiuè non paſſiuè. q.79.num.38. 213
Ceſſio iurium ſi fiat partim titulo venditionis, & partim titulo donationis, non valet pro ea parte, quæ fit titulo donationis. q.72.ſub n.12. 189
Valet tamen pro ea parte, quæ fit titulo venditionis. ibid.
Ceſſio in incorporalibus idem operatur, quod traditio in incorporalibus contra Feder Mart.q 92.n.9. & 10 245
Ceſſio iurium non operatur contra tertium, niſi pro rata pecuniæ habitæ.q.98.ſub n.45. 269
Cenſus dari poteſt titulo ceſſionis.q.72 n.12. 189
Ceſſionis bonorum beneficio regulariter non poteſt renunciari. q.57.n.47. 141
Ceſſionarius cenſus fit illius dominus.q 65.ſub n.24. 164.
Et habet in fundo cenſito idem ius quod habebat primus illius emptor.ibid.
Ceſſionarius non poteſt ex abrupto agere contra cedentem, niſi facta diligentia contra debitorem cenſus ceſſum. q.72 ſub n.12. 192
Limit. Niſi cedens ex pacto obliget ſe tam pro ſorte, quàm pro fructibus decurrendis.ibid.
Ceſſionarius tenetur docere de ceſſione per exhibitionem inſtrumenti. ibid.
Ampl. Vt teneatur docere ante litem conteſtatam, ſi agat nomine cedentis.q.72.ſub n.22. ibid.
Sed ſi agat nomine proprio poſt litis conteſtationem. ibid.
Ceſſionario debentur fructus cenſus ſibi ceſſi. q.67. ſub num.3. 173
Fructus ex cenſu extincto non debentur. ibid.
Ceſſionarius cenſus etiam vlterior conſequi debet fructus, & efficitur dominus.q.66.n.126. 171
Ceſſionarius ſuccedit in locum, & vniuerſum ius cedentis.q 108.num 21. 304
Iura multa ſunt ceſſibilia. q.72.n.1. 188
Iura multa ſunt, quę nec cedi, nec tranſmitti poſſunt. num.2. ibid.
Inconueniens eſt, vt quis cedat iura contra ſe ipſum. q.71.ſub num.4. 184
Ius cenſus eſt ceſſibile ex vtraque parte. q.7 .num.14. p.ra
Ceſſionarius cenſus an debeat præferri aliis in emptione fundi cenſus. gl.14. 350
Ceſſionarius repreſentat perſonam cedentis. qu.67. num.4. 173
Et ſuccedit in locum, & priuilegium ipſius.n.5. ibid.
Ceſſionarius debet interpellare cedentem, vt ſibi tradat inſtrumenta crediti ceſſi. quæſtion.72.ſub numer.22. 192
Ceſſionarius vtitur iure, & prærogatiua cedentis. q.71.ſub num.4. 184

Circuitus.

Inutilis eſt vitandus.q.71.ſub n.4. 184

Circumſtantia.

Circumſtantiæ ſunt ſeptem; nempe, Quis, Quid, Cur, Quando, Vbi, Quomodo, Quibus mediis.add. ad gloſ.10. 348
Declarantur & exemplificantur in add. vlt. 361
Circumſtantiæ aliquando minuunt, & aliquando aggrauant peccatum. gl.8. 346

Citatio.

Contra proximiores, quomodo ſit concipienda, remiſſiuè.q.111 num.17. 320
Citatio facta infanti, eſt nulla. quæſt.111.num.15. 320

Clauſula.

Cum libera, &c. in mandato intelligitur dummodo procurator contrahat, bona fide, & pro facto domini q.73.n 10. 197
Clauſula præfata non operatur, niſi reſpectu expreſſorum. num.11. ibid.
Clauſula generaliter inſtrumentorum reſtringuntur ad expreſſa. n.12. ibid.
Clauſula ceſſit, &c. *Omnia iura*, &c. *Nullo iure*, &c. *Ponens*, &c. appoſita in inſtrumento reuenditionis cenſus demonſtrant potius venditionem illius, quàm reuenditionem.q.103.ſub n.17. 284
Limit. ſi ſecundum mentem contrahentium poſſint importare extinctionem tranſlatiuam pro conſeruatione iurium anteriorum. ibid. ſub num.17.
Limit.2.ſi referantur ad eum, qui tenetur cenſum extinguere. ibid.
Clauſula *non obſtantibus*, &c. poſita in conſtitutione tollit tantum ea, quæ diſpoſitioni ſunt de directo contraria. q 110.n.18. 316
Etiam ſi iſtæ particulæ ſimul iunctæ demonſtrent diuerſitatem in facto, & identitatem in iure.num.19. ibid.
Clauſula *Transferens*, &c. appoſita in inſtrumento venditionis ad fauorem emptoris.operatur vt omnes actiones quæ erunt penes venditorem reddantur inefficaces quo ad ipſum. quæſt. 109. numer 31. 309
Clauſula, *Ponens illum in locum ſuum*, &c. operatur, vt penes venditorem remaneant actionis inefficaces.q.109.n.32. ibid.
Clauſula *ſublata, &c.* claudit os omnibus ne quid contra conſtitutionem dicant, vel gerant. quæſt.47. num.97. 108
Clauſa, & decretum irritans tollunt facultatem obſeruandi contrarium q.47.n.98. 108

Clauſula.

Clauſula *Non obſtantibus*, cum in Bulla Pij V. de cenſibus, appoſita. gl.37. 356
Clauſula *Datum*, &c. in fine conſtitutionis appoſita quid operetur. gloſ.38.& ibi add. 361

Cohærentia.

Qualificat rem, quæ alteri cohæret.q.30.n.5. 58
Cenſus ratione cohærentiæ habetur pro re immobili. num.6. ibid.
Ampliatur etiam in materia ſtatutaria. numer. 9. 59
Intellige in cenſu perpetuo, numer.20. & ſequentibus. ibid.
Intellige ſecundò de ipſo iure percipiendi, non de fructibus cenſus, nec de re cenſuata.ibid n.25. 59
Intellige tertiò, vt ſit verum per impropriectatem. num.30. ibid.

Collecta.

Google

Collecta.

Impoſira ſuper bonis immobilibus ſolui debet pro annuo cenſu, ſed an in loco vbi ſita eſt res ſuppoſita, an vbi eſt deſtinata ſoiutio cenſus, reſoluitur. q.1.n.27.& 29. p.4.

Colenus.

Citatus vt de fructibus reſpondeat domino cenſus comparens eum nominatione auctori, liberatur. q.94.num.28. 252

Commoditas.

Percipiendi fructus remanet obligata ex impoſitione cenſus ab vſufructuario facta.q.25.n.8. 52

Commoditas percipiendi fructus ex re capitur, & exponitur pro vſufructu. q 25.ſub n.8. ibid.

Commoditas percipiendi fructus poteſt ab vſufructuario impune alteri concedi. n.9. 53

Commodum quis ex ſua culpa noo debet reportare. q.37.num.16. 78

Communio.

Solet afferre incommoditates, & difficultates. q.110. num.15. 315

Compenſatio.

Admittitur in iis caſibus, in quibus admittitur ſulutio. q.88.ſub n.6. 236

Compenſatio ad effugiendum curſum vſurarum admittitur ipſo iore pro rata debiti ſtarim, atque ad niuicem debetur. ibid.

Compenſatio haber vim ſolutionis factæ, non faciendæ. ibid.

Compenſatio fructoum eenſus eum ſorte non admittitur. Et ibi de ratione. ibid. 236

Compenſatio requirit debitum, & creditum hinc inde. ibid.

Compenſatio crediti ad ereditum fit ex legis permiſſione. q.108.ſub n.11. 302

Compenſatio habet vim ſolutionis in pecuoia oumerata. ibid.

Compenſatio eſt ficta ſolutio. q.88.ſub n.6. 236

Compenſatio eſt ſpecies ſolutionis. q.108.n.6. 302

Compenſatio io foro conſcieotiæ eſt permiſſa. gloſ 8. 346

Conceſſio

Facta ob eauſam ab illa reſtringitur, & limitatur. q.113.num.12. 327

Conceſſa ad beneplacitum concedentis reputantur perpetua. q.2.ſub.n 8. 5

Conceſſa cenſentur ea, quæ non reperiuntur expreſsè prohibita. q.3.ſub n.4. 6

Condemnatus.

Condemnatus ad certam pecuniæ ſummam ſoluendam, an ſi ſtatim eam non ſoluat teneatur ad annuum cenſum donec eam ſoluat, non obſtante bulla Pij V.diſp....num.1. 402

Conditio.

Intrinſeca adiecta depoſito, illud non vitiat. q 111 num.29. 321

Intellige de conditiooibus, quæ ab ipſo contractu non proueniunt, nec tacitè inſunt, nec à iure requiruntur. ibid.

Conditio iniqua nun poteſt alteri per alterum inferri. q.66 num.112. 171

Cooditiones in alienatione fundi facienda, ſunt denunciandæ domino cenſus. gloſ.14. 350

Et quænam illæ ſiut. ibid.

Conditiones requiſitæ in contractu cenſus redimibilis. diſp.389.num.2. 387

Ex contractu conditionali non poteſt agi, niſi iuſtificata purificatione conditionis. quæſt.106. ſub num.12. 291

Conductor.

Conductori ſi res locata in tutum pereat, remittitur integra penſio. q.100 ſub n.2. 278

Si pereat pro parte remittitur proportionabiliter pro dicta parte. ibid.

Confeſſio.

Solutionis facta à creditore, non ſuffragatur illis ad effectum habendi manutentionem. quæſt.93. numero 10. 248

Confeſſio procuratoris, & ſindici nocet domino, ſi ſit in iudicio, ſecus ſi ſit extraiudicialis. num.15. ibid.

Limitatur niſi procurator ſoluat ſciente debitore, vel de eius ſpeciali mandato. n.16. ibid.

Confeſſio de recepto facta à creditore, ſuperat omnes alias prubationum ſpecies. q.87.n.11. 232

Confeſſio de recepto præiudicat non ſolum ipſi confitenti, ſed etiam eius hæredibus. n.12. ibid.

Immo etiam habentibus cauſam ab eo ex titulo ſingulari, cum declaratione tamen de qua ibi. ibid. num.13. 232

Confeſſio de recepto prodeſt non ſolum debitori ſed etiam fideiuſſoribus, & aliis obligatis in conſequentiam pro eo. num.14. ibid.

Limitatur ſi ipſam confeſſionem ſubſequatur promiſſio de ſoluendo. q.87 n 15. ibid.

Confeſſio de recepto ſcripta manu tertij non præiudicat creditori. ibid.

Confeſſio debiti ſcripta manu tertij noo præiudicat debitori. q 87.ſub n.15. ibid.

Confeſſio debitoris de recepto, probat etiam in caſibus ſuſpectis ex conſuetudine q.51.n.31. 123.

Maxime lapſo biennio. n.32. ibid.

Limit. quando ex forma requiritur realis numeratio in ipſo contractu. n.33. ibid.

Confeſſio de recepto probat numerationem, ſi concurrant adminicula. q.51.n.37. 124

Limitatur in contractu eenſus. n.38. ibid.

Confeſſio Iudicialis eſt probatio maxima. quæſt 43. num.20. 92

Habet vim publici inſtrumenti. n.21. ibid.

Homo eſt efficacior publico inſtrumento. numer.22. ibid.

Habet executionem paratam. n.23. ibid.

Confeſſio iudicialis probat eenſus impoſitionem. q.43.num.24. 92

Confeſſio extraiudicialis non probatur per teſtes ſingulares etiam ſi ſint plures. ibid.ſub n.30.

Cunfeſſio debitoris iudicialis, vel extraiudicialis præiudicat ſibi ſed non aliis. n.31. ibid.

Confeſſio extraiudicialis non facit præiudicium confitenti. q.43.n.26. ibid.

Fallit de iure canonico, quo iure plenè præiudicat. oum.27. ibid.

Dummodo ſit plenè, & legitimè probata num.28. ibid.

Confeſſoria.

Agens debet probare Primò ius illud ſibi competere q.90.num.13. 239

Secundò, quod illud ius ſpectat ad ſe iure dominij, vel quaſi. ibid.

Tertiò, cenſum pro quo agit, fuiſſe impoſitum, iuxta formam Bullæ Pij V. ibid. n.22. 240

Confines.

Cenſus impoſitus ſuper re non deſignata per confinia, eſt nullus. q.40.n.22. 83

Cenſus ante Bullam Pij V. ex cooſtitutionibus Martini V. & Callixti III. poterat fundari ſuper vniuerſitate bonorum ex mente Couar. numero 23. ibid.

Sed reſpondetur. n.31. ibid.
Cenſus conſtitui ſuper vniuerſitate bonorum non erat permiſſum per Extrauag. Martini V. & Calixti. III. q 40.n.24. 83
Limitatur hæc concluſio. n 33. ibid.
Cenſus dicitur fundatus ſuper re certa, licet deſit ſpecificatio, cum talis ſpecificatio poteſt aliter probari. q 40.n.36. 84
Confinium expreſſio cur ſit neceſſaria impoſitione cenſus ſuper fundo. q 40.ſub n.34. 83

Coniectura.

Coniecturæ ex quibus cognoſcitur contractus an ſit licitus, nec ne. gloſ.3.& add.vlt. 344 & 361

Conſenſus.

Conſenſus fideicommiſſarij in conſtitutione cenſus æquè prodeſt tacitus, ac expreſſus. quæſt.19 numero 36. 40
Conſenſus patris requiſitus per modum auctoritatis non integret perſonam filij ad commodum patris. q 15.num.13. 27
Maximè ſi damnum filij eſt euidens. n.14. ibid.
Conſentiens alienationi rei propriæ, ſibi præiudicat. q.52.num.17. 117
Et ipſemet rem illam alienare cenſetur.n.18. ibid.
Conſentiens imponenti cenſum ſuper re ſua, poteſt petere releuationem ab imponente. quæſt 14. numero 10. 23

Conſilium.

Conſilium datum in Bulla Pij V. de cenſib. an fideles de neceſſitate ſalutis ſeqoi teneantur. gloſ.36. 360

Conſtitutio.

Cenſos facta ſuper fundo non fructifero eſt illicita, & vſuraria. q.33.n.5. 72
Conſtiturionis natura eſt vt ſit generalis. quæſt.66. num.131. 171
Conſtitutiones Pontificiæ ſunt ſeruandæ, etiam quod non ſint clauſulæ in corpore iuris. quæſt.11. numero 3. 19
Conſtitutionis natura eſt vt ſit vniuerſalis aliàs eſt imperfecta. q.66.ſub n.24. 164
Conſtitutiones Sixti V. & Clem. VIII. prohibentes alienari bona ſtabilia exiſtentia in Statu Eccleſiaſtico in eos, qui non ſunt vaſſalli S. Sedis Apoſtolicæ non prohibent alienationes, & impoſitiones cenſuum ad fauorem non ſubditorum. quæſt.30. num.34. 165
Inferior, non poteſt interpretari Conſtitutionem ſuperioris, niſi de illius conſenſu expreſſo quęſt.47. num.99. 108
Conſtitutiones humanæ ſunt ſeruandæ, etiam in foro conſcientiæ. gl ſumm. 341
Conſtitutiones aliæ ſunt declaratiuæ, & aliæ conſtitutiuæ.gl.2. 343
Conſtitutiones quædam ſunt ſeruandæ in foro fori tantùm, quædam in foro poli tantùm, quædam in vtroque foro ſimul, & quædam in neutro: & quænam illæ ſint. gloſ.4. 344
Conſtitutionum Pontificum tres ſunt ſpecies; quædam enim ſunt vniuerſales, & ligant omnes fideles: quædam generales, & ligant ſolum ſtatum Eccleſiæ: & quædam ſingulares quæ certa loca, certáſve perſonas reſpiciunt. addit.ad gloſ.37. 360

Conſtitutum.

Conſtituti vis, & efficacia remanet poſt mortem conſtitutarij, & tranſit ad illius hæredes. quæſt.94. num.24. 252
Clauſula Conſtituti in contractu cenſuali eſt inepta, ac ſuperflua. q 98.n.25. 266
Conſtitutum expirat morte conſtituentis. quæſt.94. num.20. 251
Remanet tamen illius effectus, etiam reſpectu hæredum. q.94.num.21. ibid.
Conſtitutarius poteſt poſt mortem conſtituentis poſſeſſionem ab hæredibus conſtituentis recuperare. q 94.num.22. ibid.
Limitatur ſi conſtitutarius fuerit negligens poſt quã hære conſtituentis accepir poſſeſſionem rei. n.23. ibid.

Conſuetudo.

Soluendi vnam ſpeciem monetæ pro alia ſuffragatur etiam quod non ſit præſcripta, quidquid aliqui contrarium ſenſerint. q.85.n.34. 229
Limitatur 1. reſpectu Eccleſiæ, niſi ſolutio talis ſit facta per annos quadraginta continuos. nomero 35. ibid.
Declaratur, vt procedat dummodo talis ſolutio ſit facta bona fide.n.36. ibid.
Et pro toto, & integro debito. n.37. 229
Declaratur aliis modis remiſſiuè.n.38. ibid.
Conſuetudo ſoluendi certo modo obligat debitum alioquin non obligatum ad faciendum ſolutionem modo conſueto. q.72 ſub n.12. 189
Couſuetudo faciendi ſolutiones certo modo valet tanquam pactum de taliter ſoluendo. ibid.
Conſuetudu longæua habet vim legis. quæſt.11. numero 13. 19
Conſuetudo præſumitur introducta ſciente, & patiente Principe. n.14. 19
Conſuetudo obligandi ſe in forma Cameræ, eſt fauorabilis tanquam concernens commune bonum. q.17.n.41. 141
Conſuetudo etiam irrationabilis excuſat à delicto, & à dolo. q.62 n 3. 154
Et conſequenter à pœna delicti.n 4. ibid.
Conſuetudo quantumuis iniuſta, & irrationabilis excuſat à pœna.q 88 n.10. 237
Limitatur in conſuetudine permittente vſuras n.11. ibid.
Conſuetudo contra ius naturale, & Diuinum, non excuſat. q.11.n.11. 19
Conſuetudo non ſuffragatur in iis, quæ ſapiunt vſuram. q 34.n.50. 69
Neque contra ius diuinom. n 51. ibid.
Conſuetudo cenſetur ineſſe in quolibet actu. q.83. nom.8. 224
Conſuetudo alia eſt contra legem, alia ſecundum legem, alia præter legem, alia ſupra legem. add. ad gloſ.10. 348

Contractus.

Contractus qui habet proprium, & ſpeciale nomen, eſt nominatus. q.8.n 10. 13
Contractus celebratus, non ſeruata forma eſt nullus. q.32 ſub n.5. 62
Contractus is in dubio celebratus præſumitur, quem contrahentes nominauerunt, q.49.n 1. 114
Limitatur ſi natura contractus repugnet. n 8. 115.
Contractus à partium conuentione legem accipiunt. q.70.num 28.
Contractus appellatione venit totus contractus, non pactum in eo appoſitum. q.53.n.2. 129
Contractus celebratus non ſeruata forma, eſt nullus. q.48.num.18. 111
Contractus dicitur informari ex pacto poſtea in apoca, vel alio inſtrumento appoſito. quæſtio. 59. nomero 13. 144
Contractus emptionis, & venditionis eſt indiuiduus vt cæteri omnes. q.49.n.10. 115
Amplia etiam quod contineat plura capitula. n 21. ibid.

Contractus,

Contractus, quem faciunt illicita pacta in eo appoſita, non eſt cenſendus illicitus ex ſe. quæſt. 11. numero 17. 19
In contractu emptionis, & venditionis requiritur res quæ venditur, & prætium quo venditur, & nil vltra. q. 40. num. 5. 81
In contractu cenſus non venditur, res ſubiugata, ſed ius percipiendi annuam penſionem. n. 6. ibid.
In contractibus ſeruatur id quod minus grauat debitorem. q. 83. n. 10. 224
Iniquitas contrahentium non facit vt contractus debeat cenſeri iniquus ex ſe, & ex ſui natura. q. 11. num. 7. 20
Contractus ferè omnes ſunt de iure gentium. quæſt. 5. num. 24. 10.
Contractus minoris non firmatur Iuramento, quod dolo præſumitur exortum, etiam quod iuret ſe eſſe maiorem. q. 15. ſub n. 39. 30
Maxime ſi ſtatutum hoc exprimat. ibid.
Contractus recepti à viris grauibus, & timoratæ conſcientiæ reputantur liciti. q. 11. n. 9. 19
Ceſſat enim in eis omnis praua ſuſpicio vſuræ. numero 10. ibid.
Contractus emphyteuticus, & libellarius, ex communi vſu loquendi confunduntur, & vnus pro alio vſurpatur. q. 1. n. 14. 3
Contractus illicitus, non ſuſtinetur prætextu conſuetudinis etiam longiſſimæ. q. 34. ſub n. 51. 69
Contractus ſunt indiuidui. q. 72 ſub n. 22.
Iuſtitia contractus non debet iudicari à futuro euentu. q 47. n. 82. 192
Contractus ob defectum in parte totus debet annullari. q. 72 ſub n 22. 192
Iuſtitia contractus attenditur non ex accidentibus ſed ex ſubſtantialibus. q. 110. n. 35. 317
Contractus non poteſt pro parte approbari, & pro parte reprobari. q. 72. ſub n. 22. 192
Contractus, qui ſunt ab omnibus recepti præſumuntur liciti. ſub n. 12. 189
Etiam quod de iure non ſubſiſterent. ibid.
Contractus non ſunt metiendi ab euentu. quæſt. 12. num. 6. 20
Contractus non reſoluitur ex nuda contrahentium voluntate ſed requiritur actus priori ſimilis. q. 103. num. 15. 284
Contractus alioquin parum licitus ratione incertitudinis ſuſtinetur remiſſiuè. q. 10. ſub n. 18. 16
Contractus non ſunt æſtimandi ab euentu. quæſt. 10. num 31. 17
In contractu attenditur id quod principaliter agitur non quod in conſequentiam. q. 60. n 17. 148
Contractuum effectum magis, quàm nomen ſpectare debemus. q. 103. ſub n. 17. 284
Contractui nomen cenſetur datum ex volontate contrahentium. q. 49. n. 2. 114

Contrarium.

Cognito vno ex contrariis, cognoſcitur reliquum. q. 13. n. 21. q. 53. n. 30. 131
Intellige reſpectu eorum, quæ ſunt de directo contraria vel quando contrarietas eſt circa ſubſtantiam, ſecus alias. q. 13. n. 2. 21

Conuentio.

Conuentio de ſoluendo cenſu certo tempore, eſt valida. q. 83. n. 4. 223
Intellige de cenſu impoſito ſuper re, quæ dietim dat fructus: ſecus de impoſito ſuper prædio, quod non reddit fructus, niſi ſemel in anno, ſecundum Coſtam. n 5. ibid.
Sed quod iſta conuentio ſit indiſtinctè valida defenditur. num. 6. ibid.
Conuentio de ſoluendo fructus cenſus anticipatè eſt illicita. q. 84 num. 1. 224
Conuentio de renouando fideiuſſores de tempore in tempus, non reprobatur in contractu cenſus. q. 52. num. 30. 128

Correus.

Qui emit cenſum, non poteſt cogere correum ad redimendum cenſum etiam quod tempore impoſitionis inter eos actum eſſet, vt tertio tempore extingueretur. q. 71. n. 13. 186
Limita ſi correus vel confideiuſſor non emat, ſed redimat cenſum. num. 14. ibid.
Correus qui emit integrum cenſum non poteſt agere contra correum pro toto cenſu, ſed duntaxat deducta eius rata. ibid. n. 9. 185.
Correus ſponte ſoluens totum, repetit à correo partem ſuam abſque ceſſione. q. 73. ſub n. 25 199
Secus autem quo ad ſortem principalem, & quo ad fructus in poſterum maturandos n. 26. ibid.
Correus debendi ſoluens ſimpliciter partem ſuam non conſequitur diuiſionem debiti, & obligationis. num. 23. ibid.
Correus debendi redimens partem ſuam an liberetos à reſiduo remiſſiuè. q. 73. ſub n. 24. ibid.
Intellige quo ad fructus tunc maturos. ibid num. 25. 199
Correus ſoluens totum, non repetit à correo. q. 116. ſub num. 30. 317
Intellige ſi debitum ſit ex cauſa merè lucratiua. ibid.
Limit. 1. vt non procedat quando ſe obligauerunt eodem tempore, & ex eadem cauſa. d. q. 110. ſub. n. 30. ibid.
Limit 2. Quando ſoluit non ſponte, ſed coactus ibid.
Contrarium in primo dicto tenet Bald. indiſtinctè. ibid.
Correi debendi in dubio tenentur pro virili, quæſt. 71. num. to. 185
Limit. niſi alter maius emolumentum reportauerit. num. 11. ibid.

Creditor.

Creditor annuus poteſt etiam ius de futuro in iudicium deducere, vt aduenientibus temporibus ſibi ſoluatur. q. 98. n. 16. 266
Creditor habet obligatas inſolidum omnes res ad ſui fauorem hypothecatas. ibid. ſub n. 31. 267
Creditor immiſſus ex Saluiano poſtquam eſt ſatisfactus de credito pro quo fuit immiſſus poteſt retinere illa bona pro alio credito. Ibid. ſub num. 62. 270
Siue bona illa ſint ei pro dicto credito hypothecata. q. 98. ſub num. 62. ibid.
Etiam generaliter. ibid.
Siue non ſint hypothecata. ibid.
Intellige hoc vltimum quando fuit actum actione perſonali. ibid.
Etiam quod creditum ſit modicum, & bona retinenda ſiot magni valoris. d. q 98. n. 62. 270
Dummodo bona illa ſint indiuiſibilia, & creditum ſit ſatisfiendum ex fructibus illorum. ibid.
Creditor habens hypothecam reſpectu ſortis, cenſetur habere etiam reſpectu fructuum cenſus. ibid. num. 4. 264
Creditor anterior poſſidens conuentus Saluiano tenetur dimittere poſteriori agenti poſſeſſionem pro eo quod ſupereſt deducto ſuo credito anteriori. q 98. ſub num. 45. 269
Creditor cenſus poteſt agere, vel hypothecaria, vel Saluiano interdicto pro fructibus cenſus, etiam contra poſſeſſores aliorum bonorum debitoris. num. 34. 267

Creditor

Digitized by Google

Creditor habens generalem, & ſpecialem hypothecam non poteſt vti generali, niſi excuſſa ſpeciali. num. 35. ibid.
Limitatur ſi in inſtrumento adſit clauſula, quod ſpecialis hypotheca non deroget generali. numero 38. ibid.
Creditor cenſus non poteſt agere contra poſſeſſorem bonorum debitoris cenſus ſibi pro ſolutione hypothecatorum non excuſſo fundo cenſus, quando alia bona ſunt obligata ſub conditione, ſi fructus fundi ſuppoſiti non ſufficiant. n. 39. ibid.
Nec quando fundus ſuppoſitus fuit diſtractus inſtante creditore cenſus, & emptor fundi premiſit cenſum recognoſcere. ibid. n. 40. 268
Creditor in diem non poteſt agere ante aduentum diei. q. 98. num. 54. 270
Creditor dici non poteſt, qui poteſt exceptione repelli. n. 55. ibid.
Creditor cenſus agens contra poſſeſſorem rei hypothecatæ inſolidum, tenetur illi actiones cedere. q. 98 num. 80. 272
Creditor negans ſibi fuiſſe ſolutum, habet intentionem fundatam ſuper ſola negatione. quæſt. 87. n. 5. 208
Limitatur ſi debitor prætendat ſe acquiſiuiſſe libertatem aduerſus obligationem ob non ſolutionem longiſſimi temporis. n 6. ibid.
Creditor cenſus non habet actionem contra poſſeſſorem rei ſuppoſitæ, vel hypothecatæ, niſi poſtquam debitor cenſus denegauit ſoluere, ſecundum Caſſan. q 98. n. 58. 270
Creditor cenſus poteſt obtinere præceptum contra colonum bonorum ſuppoſitorum, vt de fructibus illi reſpondeat, q. 94 n. 27. 252
Creditor non poteſt propria auctoritate bona ſui debitoris inuadere, etiam quod ex pacto id ſibi liceret ibid. num. 5. 250
Creditor intereſt poteſt petere ſuum creditum, etiam pro futuro tempore. q. 96. n. 19. 255
Creditor poteſt agere in ſolidum contra quemlibet ex fideiuſſoribus ſuo arbitratu, & ſui electionem. q. 71. ſub n. 4. 184
Siue omnes acceſſerint eodem tempore, ſiue decurſo. ibid.
Redditur ratio. ibid.
Limitatur in eo qui fideiuſſit diuerſo tempore, quam fideiuſſerint alij. d. q. 71. n. 5. ibid.
Quia non poteſt repelli exceptione diuiſionis, nec cedendarum. num. 6. ibid.
Etiam quod fuerint recepti à pluribus perſonis. n. 7. 185
Sublim. Quando primus fideiuſſor deficit contemplatione ſecundi, & ſub ſpe mutui periculi. qu. 71. num. 8. ibid.
Creditor habens inſtrumentum cum clauſula, conſtituti, cautius agit ſi petat mandatum de aſſociando quam ſi petat immitti in poſſeſſionem. q. 94. num. 26. 252
Creditor cenſus habet electionem an agat hypothecaria, ſeu Saluiano contra poſſeſſores bonorum, an actione perſonali contra debitorem cenſus. q. 98. num. 41. 268
Creditor ſi tempore faciendæ ſolutionis non reperiatur in loco conuento, debitor non incidit in moram. q. 86. num. 2. 230
Creditor, vt faciat incidere debitorem in moram tenetur probare ſe fuiſſe in loco deſtinatæ ſolutionis. num. 3. ibid.
Vel ſaltem ibi habuiſſe legitimum procuratorem. d. q. 86. n. 4. ibid.
Creditor non tenetur proteſtari contra poſſidentem bona ſibi hypothecata, quando eſt impeditus impedimento iuris. q 88. n. 60.
Creditor ex hypoteca non acquirit titulum, nec poſſeſſionem rei hypothecatæ. q. 67. n. 59. 179
Sed ad dictum effectum eſt neceſſaria realis conſignatio, & vera ceſſio. n. 60. ibid.
Creditor petens partem ſui crediti non cenſetur reliquum remittere. q. 72. ſub n. 12. 189
Sed poteſt reliquum petere, vel in eodem iudicio per viam emendationis. ibid.
Vel in alio iudicio, & inſtantia. ibid.
Etiamſi in primo iudicio, & petitione non fuerit vſus clauſula ſaluo iure, &c. ibid.
Limit. ſi debitor contradicat, & opponat, quod totum petatur. ibid.
Creditor, qui nullas habet actiones quas cedat excluditur exceptione cedendarum. quæſt 74. ſub numero 23. 20
Creditor recipiens ſolidum ab vno ex correis, debet illi cedere iura contra alios inſolidum obligatos. q. 71. ſub n. 12. 186
Creditor liberans vnum ex fideiuſſoribus, repellitur ab aliis exceptione cedendarum. q. 74. ſub n. 23. 201
Ampl etiam quod fideiuſſor liberatus, eſſet notoriè non ſoluendo. ibid.
Creditor eligens agere contra vnum, non præiudicat ſibi quominus poſſit contra alios agere. quæſt 80. num. 12. 216
Creditor cogi non poteſt vt loco vnius recipiat alium fideiuſſorem. q. 76. n. 14. 207
Creditor qui contra vnum ſententiam reportauit non repellitur agens contra alios, ſi cum effectu non ſit ſolutus. q. 80. n. 14. 217
Creditor comparens in iudicio defeſionis, & petens ſe admitti, non præiudicat ſibi quominus poſſit agere aduerſus fideiuſſores, ſi in dicto iudicio ſibi non ſatisfiat. n. 16. ibid.
Creditor ſolutus à poſſeſſore tenetur illi cedere actiones. num. 15. ibid.
Sed tales quales habet. ibid. n. 16. 217
Etiam ad fauorem debitoriſmet. n. 17. ibid.
Etiam contra ſemetipſum cedentem. n. 18. ibid.
Creditor non exigens cum poteſt, ſibi debet imputare. q. 107 n 27. 298
Creditor differens petere ſuum creditum à debitore præſumitur habere illum pro liberato. numer. 28. ibid.
Creditor cenſus petens in iudicio diſcuſſionis bonorum ſui debitoris aſſignari ſibi locum pro ſorte, & pro fructibus, cogitur recipere bona ſtabilia pro extinctione cenſus. q. 108. ſub n. 12. 302
Creditor compelli non poteſt ad recipiendum creditum abſque vſuris, quando vſuræ æquè principaliter debentur. q. 110. n. 7. 315
Creditor cenſus poſt obtentum mandatum pro reſtitutione ſortis non poteſt percipere fructus illius tanquam fructus cenſus ſed data mora debitoris, tanquam intereſſe. q. 107. ſub n. 13. 297
Intellige ſi mandatum fuit obtentum ad effectum extinguendi cenſum ſecus ſi ad effectum deponendi. ibid.
Creditor cenſus cui offeruntur fructus decurſi, & aſſecuratur pro decurrendis, non poteſt agere contra poſſeſſorem bonorum cenſuatorum. q 98. num. 65. 271
Creditor cenſus non poteſt conuenire pro fructibus cenſus, niſi eum qui de præſenti poſſidet bona hypothecata. num. 63. ibid.
Creditor cenſus negligens exigere à debitore illius non poteſt agere contra poſſeſſorem rei hypothecatæ.

Digitized by Google

catæ. q.98.num.64. ibid.

Creditor tenetur cedere iura fideiuſſori, aliàs repellitur, & non poteſt compellere illum ad ſoluendum. q 74.ſub num.23. 201

Ampl. etiam ſtante ſtatuto dante executionem publicis Inſtrumentis. ibid.

Creditor ſi dum recipit pecunias à debitore permittat illas reſtituere creditorib. illius prioribus, & potioribus poterit in caſu moleſtiæ redire ad primæua iura ſaltem ex æquitate. q.103 ſub num.13. 284

Creditor, qui poteſt repelli præſcriptione perinde eſt ac ſi nullum ius haberet. quæſt.98.ſub num.62. 270

Creditor cenſus volens agere contra poſſeſſorem bonorum hypothecatorum debet ante omnia docere de impoſitione cenſus. ibid n.66. 272

Niſi poſſeſſor aliquando cenſum ſoluerit. ibid.

Vel tempore acquiſitionis fundi hypothecati ſuſceperit in ſe onus ſoluendi cenſum præfatum. n.76. & 77. ibid.

Creditor tenetur recipere ſuum creditum à quocumque ſibi offeratur. q.98.n 62. 272

Creditor cenſus habens obligata bona imponentis cum clauſula conſtituti excluſis ab hypothecaria, & Saluiano præſcriptione decem annorum poteſt intra triginta annos bona præfata auocate à tertio poſſeſſore ex remed. l. fin. C. de acqu. poſſeſſ. q.98 ſub n.62. ibid.

Creditor cenſus poteſt pro toto cenſu agere contra eum qui poſſidet vnam tantum ex pluribus rebus ſuppoſitis, vel partem vnius rei cenſuatæ ſecundum aliquas. n.29. 267

Contrarium volunt aliqui. n.33. ibid.

Creditor non poteſt petere partem crediti, ſed totum petere debet. q.72 ſub n.12. 189

Contrarium infra. ibid.

Creditor volens euincere bona à tertio poſſeſſore meliorata non auditor niſi refectis, & ſolutis meliorame ntis. q 98.n.89. 275

Creditor recipiens ſimpliciter tres vltimas ſolutiones, cenſetur renunciaſſe præterito credito. q.87. num.41. 234

Creditor habet intentionem fundatam ſuper inſtrumento ſui crediti. q 81.n.3. 218

Credita annua poſſunt peti non ſolùm pro tempore præterito, ſed etiam pro tempore futuro. quæſt.96. num.13. 259

Creditori cenſus agenti Salniano contra poſſidentem bona hypothecata, non poteſt opponi exceptio nullitatis cenſus ad impediendam immiſſionem. q 98.num 83. 275

Nec exceptio fideicommiſſi. n.84. ibid.

Creditoris, & debitoris perſona non poteſt eſſe eadem. q.72 num 10. 189

Creditori qui ab vno poſſeſſore non poteſt totum ſuum creditum conſequi poteſt contra alios poſſeſſores pro reſiduo agere. q.80.n.11. 216

Crediti diuiſio affert creditori incommoditates. q.110. num.8. 315

Declaratur, vt. num.10. ibid.

Creditum domini cenſus cum hypotheca, probatur ex inſtrumento impoſitionis, & venditionis cenſus. q 98.num.17. 264

Creditum cum hypotheca probatur ex inſtrumento impoſitionis cenſus. ibid.

Culpa.

Propria nemini debet patrocinari. quæſt.88.ſub n.15. 237

Culpa non præſumitur. q.101.n.21. 280

Curſus fructuum cenſus.

Curſus fructuum cenſus ceſſat ſi vnus ex correis debendi vel vnus ex fideiuſſoribus cenſum redimat. q.107 num.22. 297

Ceſſat ſimiliter ſi dominus, in caſibus permiſſis obtineat mandatum pro reſtitutione ſortis. numer.23. ibid.

Intellige, ſi vltra relaxationem mandati procedatur ad actualem ſortis reſtitutionem. n 24. 298

Vel ad dationem inſolutum etiam factam à iudice iudiciario nomine. n.25. ibid.

Curſus fructuum cenſus ceſſat in omnibus caſibus in quibus eſt in facultate domini cenſus ſortem recipere. q 107.n.26. ibid.

Curſus fructuum cenſus ceſſat ſtatim atque dominus cenſus accepit pecunias ad computum ſortis principalis. ibid.num.2. 295

Intellige 1. ſi illas recepit liberè, & vt perpetuò ſint apud ipſum. n.3. ibid.

Intellige 2 niſi appareat de eius voluntate, quod cenſus duret, & viuat quo ad reſiduum pretij non reſtituti. num.4. ibid.

Talis autem voluntas poteſt colligi etiam aliunde quàm ex inſtrumento receptionis pecuniarum. ibid. num.5. 295

Et maximè ſi poſtea ſoluantur, & recipiantur fructus pro ea parte, cenſus, quæ remanſerat. num.6. ibid.

Curſus fructuum cenſus ceſſat, quando domino cenſus dantur pignora æquiualentia ſorti per ipſum retinenda, donec cenſus extinguatur. q.107.n.29. 299

Curſus fructuum cenſus ceſſat, ſi illius dominus petat in iudicio diſcuſſionis ſibi aſſignari locum tam pro fructibus, quàm pro ſorte. n 30. ibid.

Item ſaltem in foro conſcientiæ quando cenſus fuit impoſitus ſuper re non libera ſciente illius emptore. num.31. ibid.

Item quando dominus cenſus illum in ſe ſuſcipit, & accollat. num .2. ibid.

Item hæres cum beneficio l. & inuentarij offerat domino cenſus tot de bonis hæreditariis, quæ ſufficiant ad cenſus extinctionem. n.33. 299

Curſus fructuum cenſus ceſſat ſi debitor ſuccedat creditori. ibid.n.38. 300

Intellige pro ea rata, & portione, pro qua eſt hæres. num.39. ibid.

Curſus fructuum cenſus ceſſat quando domino cenſus fuerunt data certa aſſignamenta pro illius extinctione. ibid. n.13. 296

Intellige 1. ſi dominus cenſus ex dictis aſſignamentis fuit conſequutus integram ſatisfactionem q 07. num.14. ibid.

Intellige 2. ſi per eum ſtetit quominus plenariam ſatisfactionem receperit. n.15. ibid.

Intellige 3. dummodo dicta aſſignamenta fuerint illi data in ſolutum pro dicto cenſu. n.16. ibid.

Intellige 4. ſi aſſignamenta ſufficiant pro toto cenſu, ſecus ſi tantum pro parte, quia tunc extinguitur cenſus ſolum pro dicta parte. n.20. 297

Intellige 5. ſi aſſignamenta ita ſint tradita, vt acquirantur domino cenſus irreuocabiliter, aliàs ſecus. num 21. ibid.

Curſus fructuum cenſus non ceſſat ob ſolam intimationem, quod debitor vult cenſum redimere. q.107. ſub num.10. 296

Curſus fructuum cenſus vt ceſſet opus eſt, vt deueniatur ad aliquem actum æquipollentem reſtitutioni pretij. ibid.

D

Damnum.

PAti quis non debet ex pacto aduerſarij.quæſt.55. num.15. 135
Damnum conſiſtit in diminutione patrimonij. q.47. num.80. 107
Damnum contingens in re emphyteutica pertinere debet ad dominum directum. q 99.n 6. 275
Damnum in caſu motæ an poſſit deduci in pactum à creditore. gloſ.15. 350

Datio in ſolutum.

Datio in ſolutum habet vim venditionis. quæſt.108. num.12. 302
Datio in ſolutum non comprehenditur ſub ſtatuto loquente de venditione. q.66.ſub n.24. 164
Limit.1. ſi detur ſpecies pro quantitate. ibid.
Limit.2.in datione voluntaria. ibid.
Limit.3.in quacunque alienatione facta titulo oneroſo, vel ſaltem non lucratiuo.d.q.66.ſub num.14. ibid.
Datio in ſolutum habet vim ſolutionis. q.108. ſub num.12. 302

Debitor.

Cenſus non poteſt cogi ad illius redemptionem. qu. 106. num.1. 290
Etiam quod per Iudicis ſententiam eandem oretur ad pretij reſtitutionem. n.1. ibid.
Limitatur primò, ſi debitor cenſus denunciauit domino illius futuram redemptionem. n.3. ibid.
Limitatur ſecundò, quando cenſus fuit impoſitus ſuper re aliena,non conſentiente domino fundi. n.4. 291
Limitatur tertio, quando cenſus fuit impoſitus ſuper re ſubiecta fideicommiſſo illo purificato numer.6. ibid.
Limitatur quartò, quando cenſus fuit impoſitus ſuper re feudali,ſeu emphyteotica,feudo, & emphyteuſi finita. n 7. ibid.
Limitatur quintò, quando in contractu cenſus fuit obligata Communitates Status Eccleſiaſtici, & earum bona. num.10. 291
Limitatur ſextò, quando dominus fundi illum doloſè deſtruxit,& reddidit penitus infructuoſum.n.11. ibid.
Limitatur ſeptimò, quando domino cenſus non fuerunt adimpleta promiſſa in contractu cenſus. qu. 106.num.12. ibid.
Limitatur octauò,quando inter venditorem cenſus, & illius fideiuſſorem fuit factum pactum, quod teneatur illum intra certum tempus redimere. ibid. num.14. 292
Idem ſi tale pactum ſit initum inter venditorem cenſus,& eum, qui illius bonam fidem recognouit. num.15. 293
Limitatur decimò, quando cenſus fuit ab initio nullus. num.16. ibid.
Vel fuit declaratus nullus per Iudicis ſententiam. numero 18. ibid.
Limitatur vndecimò, quando cenſus fuit impoſitus ſuper fundo non libero,ſed alteri oneri obnoxio. num.21. ibid.
Limita duodecimò in cenſu impoſito ſuper fundo empto cum pacto de redimendo ſequuta illius redemptione. ibid. n.22. 294
Limitatur 13. quando dominus cenſus efficitur dominus fundi cenſuati. n.23. ibid.
Debitor cenſus nitens præſcriptioni nil aliud probare debet, quàm lapſum temporis ad præſcribendum ſufficientis. q 17.n.7. 332
Debitor cenſus qui medio iuramento promiſit ſoluere annuos cenſus certo tempore alias ſortem reſtituere ſi ſit moroſus poteſt cogi ad reſtituendum ſortem propter virtutem iuramenti.q 60.num.19. 148
Limit.ſi mora ſit commiſſa ab eo,qui iurauit,ſecus ſi ab eius ſucceſſore. n.21. ibid.
Debitor cenſus non tenetur aſportare annuas penſiones ad domum creditoris. quæſtion. 57. num.15. 139
Debitor cenſus non tenetur præſeruare in cenſu per duos menſes diſdictæ, niſi dominus velit. q.111. num.47. 323
Debitor cenſus poteſt ob motam in ſoluendo ſubmittere ſe cenſuris Eccleſiaſticis. q 57.num.23. & infra. 140
Debitor cenſus volens redimere illum à tertio, qui eum à primo emptore viliori pretio emit, tenetur reſtituere pretium integrum, quod à primo emptore recepit. q.108 n.20. 304
Debitor pupilli non liberatur,niſi ſoluat tutori legitimè conſtituto, & iudicis auctoritate, q 69.n.4. 180
Limitatur in debito redditus annui, quod ſolui poteſt abſque decreto iudicis. n 5. ibid.
Debitor cenſus habet beneficium auth.hoc n[illegible] tor.C.de ſolut q.108 ſub n.2. [illegible]
Contrarium volunt aliqui. ibid.
Debitor cenſus poteſt liberè depoſitum facte [illegible] tere, exceptis caſibus ibi expreſſis q.111.[illegible] 325.
Debitor cenſus repetens depoſitum,non cen[illegible] nunciare iuri redimendi cenſum n.6[illegible]
Debitor cenſus qui reſtituit ſortem p[illegible] exigendum cum ampla facultate por[illegible] minum cenſus vt faciat ſibi inſtrum[illegible] ditionis. q.109.ſub n.54. [illegible]
Debitor non ſoluens in loco con[illegible] bet conueniri,dummodo ſit h[illegible] q 86.num.5. [illegible]
Debitor ſi non reperiat creditore[illegible] ſolutionis,quod debeat pecunias deponere [illegible] auctoritate, volunt aliqui ad euitandam pœnam num.6. ibid.
Contrarium quod nec etiam ſit neceſſaria oblatio voluit Rota,& alij.n.7. ibid.
Eſt tamen vtilis.& num.ſeqq. ibid.
Vtilis tamen eſt proteſtatio,& depoſitio,quando non fuit conuentum de pœna. q.86.n.8. 230
Debitor tenetur ſoluere in loco domicilij creditoris. num.9. ibid.
Intelligitur primò de domicilio tempore contractus. num.10. ibid.
Intelligitur ſecundò, vt debitor accedat proprijs expenſis. num.11. ibid.
Intelligitur tertiò ſi ſint eiuſdem fori. n.12. 230
Secus ſi ſint diuerſi fori. n.13. ibid.
Declaratur hoc multipliciter, numero 15. remiſſiuè. ibid.
Quando creditor, & debitor ſunt diuerſi fori ſolutioni locus deſtinatus, cenſetur domicilium debitoris. num.14. ibid.
Debitor ſciens quod creditor in loco domicilij ipſius debitoris habet legitimum procuratorem illi debet ſoluere nec expectare,vt veniat creditor.q.88. num.16.
Debitor pecuniæ non poteſt partem debiti,& minutatem ſoluere inuito creditori. quæſt.110. num.9. 315
Debitor cenſus non remanet liberatus ab onere ſoluendi illum ex eo, quod quis ſuſcipiat in ſe onus eum

eum extinguendi.q 105.num.8. 289
Debitor non poteſt tenunciare dilationi ſibi ad ſoluendum conceſſæ, quando intereſt creditoris vt ſolutio fiat tempore conuento, & præfixo. qu.84. num.7. 224
Debitor ex contractu cenſus non poteſt anticipatè ſoluere inuito domino cenſus. quæſt 84. num.8. ibid.
Debitor ſui ipſius nemo eſſe poteſt. quæſt.107. n.41. 300
Debitor ſolitus ſoluere certo modo poteſt cogi, vt perſeueret in eodem modo ſoluendi. quæſt.72.ſub num.12. 189
Debitor cenſus qui habet paratas pecunias, vt cenſum redimat ſi in eius manibus ſequeſtrentur à creditoribus domini cenſus, debet hoc illi denunciare, & pecunias deponere qu.73.num.5. 197
Debitor cenſus tenetur ad intereſſe etiam ex contractu nullo, quando expreſsè ad illud ſe obligauit.q. 88.num.14. 237
Item quando pretium cenſus fuit verè, & cum effectu conuerſum in illius vtilitatem. num.15. ibid.
Debitor tenetur reficere fideiuſſori intereſſe, quod patitur ex eo quod recipit pecunias ad intereſſe pro ſoluendo ære alieno illius, pro quo fideiuſſit. Etiam ſi tunc non fuerit proteſtatus, vt ſolueret aliàs caperet pecunias ad intereſſe eius damno. quæſt.75.ſub num.7. 203
Debitor cenſus volens extinguere cenſum, quod non teneatur id denunciare & qui dictum cenſum habet obligatum q.72.num.6. 188
Limit. Roder. quando dictus creditor hypothecarius denunciauit debitori cenſus ius ſuum. Sed Auctor non probat.num.7. ibid.
Debitor præſumitur voluiſſe obligare tantum res ſuas.q 98.ſub num.40. 268
Debitor tutus ſaluo conductu non dicitur exigibilis q.72.ſub num.22. 192
Debitor deponens aliquam ſummam pro ſuo debito turbido & intricato, non tenetur præſtare fideiuſſorem de ſoluendo ſummam liquidam. q. 111.ſub num 48. 324
Auctor tamen conſulit, vt præſtetur ſaltem à non diuite, & minus idoneo.ibid.
Debitor poteſt renunciare dilationi ſibi ad ſoluendum conceſſæ.q.84.num.4. 226
Limitatur ſi dilatio reſpiciat commodum creditoris vel vtriuſque tam creditoris, quàm debitoris. num.5. ibid.
Debitor cenſus aſſerens ſe ſoluiſſe, tenetur probare. q.87.num.4. 232
Debitor cenſus volens extinguere illum debet offerre integrum debitum tam reſpectu ſortis, quàm reſpectu fructuum.q.111.ſub num.20. 320
Debitor cenſus ante interpellationem ſibi factam in loco ſui domicilij, non tenetur ad aliquas expenſas q.86.num.18. 231
Poſt interpellationem ad expenſas taxandas à Iudice. ibid.
Debitor cenſus ſoluens ſimpliciter tutori, vel curatori, quod liberetur ſentit Bon.q.69.n.17. 181
Contrarium volunt alij, & Auctor ſequitur. num. 18. ibid.
Debitor cenſus, qui actione perſonali tenetur, poteſt etiam carcerari, non obſtante quod offerat creditori cenſus inſolutum fundum cenſuatum. q. 96. num.30. 260
Debitor qui ſoluit pupillo eſt tutus exceptione doli ſi pecunia extat, vel pupillus eſt effectus locupletior q.69.num.9. 180
Debitor pupilli ſoluẽs eius tutori, liberatur.n.10.ibid.
Cenſus de Cenſibus.
Non tamen conſequitur pleniſſimam ſecuritatem, niſi ſoluat iuſſu Iudici. ibid.num.11. 181
Vel pecuniæ conuertantur in vtilitatem minoris n. 14.& num.15. ibid.
Debitor ceſſus ſi ex poſt facto fiat deterior, id cedit damno ceſſionatij.q.72.ſub num 22. 192
Limit. ſi credatur, ſub conditione, & deterioratio contingat, illa pendente. ibid.
Limit.2.Si cedens promittat nomen illud omni tempore facere bonum, & exigibile. ibid.
Debitor cenſus fructuarij non tenetur fructus aſportare ad domum creditoris.q.3.num.11. 6
Debitor in diem poteſt ante tempus ſoluere. q. 48. num.2. 110
Debitor poteſt ſoluere ei, cum quo contraxit. q. 67. num 8. 175
Debitor poteſt compelli ad ſoluendum partem debiti ſi id poteſt facere citra præiudicium. q. 72. ſub num.12. 189
Debitor cenſus ad quid credatur teneri per clauſulam decimam Bullæ Pij V. diſput. 391.n.12. 397.
Debitore non ſoluente intra certum tempus cenſum, an ex pacto, ſeu conditione poſſit incidere in commiſſum, & quo caſu valeat tale pactum. Diſput. 381. num. 5. 364
Debitor in diem tranſacto die dicitur in mora & tenetur aut petere domum creditoris, & ſoluere, aut deponere ad hoc vt per moram, & eius pœnam euitet. gl. 9. 347
Debitor poteſt renunciare tempori, quod habet ad ſoluendum, addit.gloſ.9. 348
Debitor cenſus non eſt propriè debitor. quæſt. 108. ſub num.12. 302
Intellige durante cenſu, & ante illius diſdictam ſecus poſtea.ſub num.eod. ibid.
Debitor principalis is eſt, ad quem principaliter ſpectat contractus, qui geritur. quæſt. 52. ſub num. 11. 126
Debitor non debet eſſe nimium delicatus, nec creditor nimium oneroſus q.111.num.3. 319
Debitor cenſus negans ſoluere dicitur ſpoliare ſi litem ſuſtineat.q.93.ante num.1. 247

Debitum.

Debiti diuiſio non inducitur quando correus ſoluit plus, vel minus ſua parte.q.73. ſub num.25. 199
Sed quod immo intelligatur inducta diuiſio licet non ſit ſoluta ad vnguem portio ſoluti debita ſentiunt aliqui. ibid.
Debiti diuiſio inducitur ſi ſoluatur ab vno ex correis pars ſibi tangens ex ſorte principali, ſecus ſi ſoluatur pars de acceſſorio. ibid.
Debitum contractum contemplatione fructuum habet tacitam conditionem, ſi fructus naſcentur.q. 102.num 4. 281
Debitum ex vna cauſa poteſt de conſenſu partium conuerti, vt debeatur ex alia cauſa, quæſt.48. num. 29. 112
Debitum non extinguitur per ceſſionem nominis debitoris, niſi detur titulo veræ dationis inſolutum.q.107.ſub num.16. 296
Debiti parte ſoluta remanent pro reſiduo obligatæ in ſolidum omnes res debitoris ad ſui fauorem hypothecatæ.q.98.ſub num.31. 267
Debitor poſt moram tenetur ad intereſſe.quæſt. 106. num.25. 294
Debitum annuum eſt ſoluendum in principio anni. q.54.num.6. 132

Decimæ.

Non debentur Rectori Eccleſiæ, ſi Eccleſia ipſa funditus ſubuertatur.q.113.num.7. 327

Ius conſequendi decimam ex fundo extinguitur ſi is cui decima debetur efficiatur dominus prædij ex quo decima ſolui debet. q.114. n.4. 329

Decimæ perſonales an ſint de iure permiſſæ, licet de conſuetudine non ſoluantur. diſput.387. numer.3. 381

Deciſio.

Deciſiones huius Bullæ, quomodo reſpiciant cenſus præteritos, præſentes, & futuros. gloſ.21. 353

Decretum.

Decretum iudicis validat cenſum impoſitum ſuper bonis minorum. q.15.num.18. 28

Decretum iudicis habet pro ſe præſumptionem, tam reſpectu ſolemnitatis requiſitæ pro iuſtitia contractus, quàm requiſitæ pro validitate decreti q.15. num.19. ibid.

Etiam ſi incontinenti fuerit interpoſitum ratione conſuetudinis num.20. ibid.

Decretum iudicis interpoſitum in contracto minoris, vel mulieris ſine cauſa, vel ea cauſa falſa non ſuffragatur ad validitatem contractus. ibid. ſub num.16. 27

Limit. ſi exprimantur plures cauſæ quarum vna ſit vera quia contractus ſuſtinetur ex vera. ibid. ſub num 20. 28

Decretum iudicis interpoſitum ea falſa cauſa eſt ipſo iure nullum. ibid.

Amp. vt falſitas cauſæ in parte reddat nullum totum decretum. ibid.

Decretum Iudicis quod ſit neceſſarium in reuenditione cenſus pupilli à tutore facienda, volunt aliqui. q. c9.n.8 307

Contrarium Auctor num.10. ibid.

Decretum Iudicis non requiritur, in actibus neceſſariis q 69 n.7. 180

Decretum iudicis non eſt neceſſarium in alienatione quæ fit ex neceſſitate. q.109.n.8. 307

Defectus.

Defectus cauſæ finalis facit ceſſare effectum in contractibus. q.15. ſub n.20. 28

Definitio.

Vna quid nominis, altera quid rei. quæſtion.6. numer. 1. 10

Definitio quid nominis, eſt oratio interpretatioa ſignificationis nominis. num.2. ibid.

Definitio, quid rei ſubſtantiam rei definitæ demonſtrat. num.3. ibid.

Definitio quid nominis, debet præcedere cognitionem quid rei. n.4. ibid.

Definitio, vt bona ſit, quæ requirantur. q.7.n.17. 12

Definitio omnis eſt in iure periculoſa. n.18. ibid.

Definitio debet conuerti cum ſuo definito. q.7. n.6. ibid.

Definitiones controuerſiarum, quæ oriuntur ob mutationem valoris monetæ pendent à forma obligationis. q.85.n.4. 226

Diſputationes circa definitiones, vt plurimum ſunt inutiles. q.7 n.19. 12

Definite caſus conſcientiæ ad quem pertineat. gl.36. 360

Delictum.

Delicta omnino ſunt punienda ob intereſſe publicum. addit. ad gloſ.331. 358

Denunciatio.

Futuræ venditionis fundi cenſiti eſt facienda domino cenſus etiam aliunde ſcientiam habenti de dicta venditione facienda. q.64.n.19. 156

Denunciatio, quæ non requiritur ad effectum inducendæ ſcientiæ, ſed ad effectum, vt denontiatus aliquid faciat, vel non faciat, debet fieri etiam ſcienti. nom.20. ibid.

Denunciatio debet fieri domino cenſus cum omnibus conditionibus quibus venditio fieri debet. q 64.num.27. 156

Immo cum inſertione inſtrumenti ſuper dicta venditione conficiendi. num.28. ibid.

Denuntiatio futuræ venditionis fundi cenſuati debet fieri ab emptore non à venditore q.64. n. 5. ibid.

Denunciandi venditionem fundi cenſiti obligatio indicta à Pio V. in d ſua Bulla infert onus domino fundi ſecundum aliquos. q.64.n.4. 155

Contrarium, quod immo iſta obligatio ſit æqua, & optima ratione fundata volunt alij, & ſequitur Auctor. num.11. 156

Denunciatio eſt facienda per bimeſtre à cenſuario volente extinguere cenſum gloſ.27. 356

Et an ſit facienda in caſu ceſſionis primo domino, vel ceſſionario. addit. ad gloſ.27. ibid.

Et an debeat eſſe iodicialis, vel extraiudicialis. add. ad gloſ.28. 357

Denunciatione facta, Dominus poteſt cogere intra annum cenſuarium vt cenſum redimat. gloſ.28. 356

Et poteſt reiterari, ſi elapſo anno reſtitutio non fuerit facta gloſ.29. 357

Et poſt fieri, & reiterari toties quoties opus fuerit ſeruata forma huius Bullæ. gloſ.30. ibid.

Depoſitum.

Confeſſionatum quod ſuffragetur debitori ſentit Rota q.111 n.33. 322

Maximè conſentiente domino cenſus. n.36. ibid.

Depoſitum confeſſionatum, habet priuilegia realis depoſiti. num.34. ibid.

Intellige contra depoſitarium, non contra tertium. ibid. num.35. 322

Depoſitum dicitur reale, licet non interueniat pecunia numerata ſi detur cedula bancaria. numer.37. ibid

Depoſitum fuiſſe reale probatur aſſertione notarij. q.111. ſub num.37. ibid.

Probatur etiam præſumptionibus. ibid.

Depoſitum vt afficiat, debet eſſe integrum. num.38. ibid.

Ita vt non deficiat nummus. n.39. 322

Depoſitum defectiuum non ſuſtinetur ob proteſtationem deponentis quod ſit ſaluum ius illud reintegrandi. q.111 ſub n.39. ibid.

Etiam in muliere, ruſtico milite & minore. num 40. ibid.

Depoſitum ſi exburſetur, non ſeruata illius lege præſumitur extare pœnes depoſitarium. q.48. ſub n.20. 111

Depoſitum factum ad effectum inueſtiendi, poteſt reſtitui deponenti. ibid.

Maximè ſi in actu deponendi non ſit expreſſum tempus, nec bona quando, & in quibus inueſtimentum ſit faciendum. ibid.

Depoſitum eſt neceſſarium quando creditor expreſsè recuſat recipere q.111. ſub n.30. 322

Depoſitum confeſſionatum non releuat, ſecundum aliquos. num.31. ibid.

Depoſitum factum ſub conditione quod creditor caueat de reſtituendo prioribus, & potioribus: eſt releuans in iudicio diſcuſſionis bonorum. q.111. ſub n 29. 321

Item debet eſſe reale, & non ſufficit ſola oblatio. numer.30. ibid.

Depoſitum vt ſit releuans, debet eſſe liberum. n.28. ibid.

Depoſitum conditionatum non releuat, ſi ob conditiones

Digitized by Google

ditiones creditor cenſus non poteſt recipere ſortem. q.111.ſub n.18. ibid.

Depoſitum in materia redemptionis cenſus debet fieri tam de ſorte,quàm de omnibus fructibus non ſolutis. q.111.n.42. 322

Limit. ſi dominus cenſus ante lapſum duorum menſium pretium recipiat. n.47. 323

Depoſitum debet fieri penes perſonam, idoneam. ibid. num 49. 324

Depoſitum debet fieri in loco in citatione expreſſo. num.50. ibid.

Depoſitum debet habere qualitates,& circunſtantias conſideratas à doctoribus ibi relatis. numero 51. ibid.

Depoſito facto debitor cenſus liberatur à curſu annui redditus,& non antea. n.52. 324

Depoſitum legitimè factum habet vim extinctionis cenſus ex actu retroſimili. n.53. ibid.

Depoſitum pro redemptione cenſus. poteſt fieri quandocumque intra duos menſes à die diſdictæ cenſus. num 54. ibid.

Etiam vltima die dictorum duorum menſium. n.55. 324

Dummodo fiat intra illorum duorum menſium tempus. num.56. ibid.

Depoſitum notificari debet hæredibus domini cenſus ſi ille dominus moriatur poſt depoſitum legitimè factum n.57. ibid.

Depoſitum factum ex abrupto non citato domino cenſus ad recipiendum,non eſt releuans. quæſt.111. num.23. 321

Depoſitum legitimè factum habet vim extinctionis ex actu retroſimili. ibid.

Depoſitum factum à debitore cenſus,ſi dominus cenſus recuſet recipere abſque iuſta cauſa, perit eius periculo. q.111.n.61. 325

Niſi aliter inter contrahentes conuentum ſit. n.62. ibid.

Depoſitum non poteſt fieri quando dominus cenſus non recuſat recipere pretium,& cenſum reuendere. q.111.n.14. 321

Depoſitum vt afficiat,debet fieri ex aliqua iuſta cauſa. num.15. ibid.

Depoſitum vt releuet, debet fieri ex Iudicis decreto. num.16. ibid.

Depoſitum factum de ſumma petita eſt integrum licet eſſet debitor in ſumma minori. q.111. ſub numero 42. 322

Depoſitum liberat debitorem cenſua à curſu fructuum illius. q 107.n.17. 300

Deponi debent fructus bimeſtris, aliàs depoſitum non eſt integrum. q.111.ſub n.46. 323

Deſcendentes.

In ſucceſſionbus habent primum locum. quæſtio.10. num.20. 16

Deſcriptio.

Prædij in æſtimo tanquam grauati cenſu, inducit præſumptionem quod cenſus fuerit ſuper eo impoſitus. q.43.n.39. 93

Determinabile.

Vnum reſpiciens plura determinabilia debet illa pariformiter determinare. q 47.n.48. 105

Dignitas.

Non eſt quid immobile, nec pro immobili habetur. q.33.num.20. 65

Dignitas,& officium dicitur poſſidere. q.92.num.12. 245

Dignitatum aliquæ ita cohærent perſonæ, vt ab illa diuelli non poſſint:aliquæ transferuntur de perſona ad perſonam. q.33.n.19. 64

Diſdicta.

Cenſus debet fieri perſonæ legitimæ, aliàs non impeditur curſus fructuum. q.103.n.21. 285

Diſdicta cenſus non poteſt fieri procuratori, niſi quando dominus haberi non poteſt.q.103.num.22. 285

Diſdicta non poteſt fieri procuratori ſimpliciter conſtituto,ſed opus eſt vt habeat facultatem vendendi. num.23. ibid.

Diſdicta cenſus debet fieri de mandato competentis Iudicis,ideſt de mandato Iudicis,cuius iuriſdictioni ſubeſt debitor cenſus. n.24. 286

Diſdictæ facienda forma non fuit per Pium V.in ſua Bulla de Cenſibus præfixa.n 25. ibid.

Diſdicta cenſus an fieri debeat ex neceſſitate in terris non ſubiectis Eccleſiæ, ratione iuriſdictionis temporalis. n.26. ibid.

Diſdicta fieri poteſt non ſolum à debitore cenſus,ſed etiam ab eius legitimo procuratore, exhibito tamen inſtrumento mandati, & illo apud acta relicto.q.111.n.7. 319

Diſdicta fieri poteſt non ſolum domino cenſus, ſed etiam illius legitimo procuratori. ibid. numero 8. 320

Diſdicta cenſus quomodo ſit facienda Collegio, Monaſterio, & ſimilibus vniuerſitatibus. q.111. ſub num.8. ibid.

Diſdicta cenſus eſt facienda vſufructuario, non proprietario. ibid.

Diſdicta quomodo fiat furioſo,vel hæreditati iacenti. num 9. 320

Diſdicta non poteſt fieri minori. n.10. ibid.

Sed debet fieri eius tutori legitimè conſtituto. n.11. ibid.

Diſdicta cenſus debet fieri ex decreto competentis Iudicis. q.111.n.5. 319

Diſdicta cenſus poteſt fieri in qualibet parte anni. q 119.num.9. 338

Diſdicta cenſus poteſt fieri etiam ante bimeſtre.q.111. ſub num.3. 319

Diſdicta cenſus eſt de neceſſitate facienda. q.111.n.1. ibid.

Et fieri debet per bimeſtre ante redemptionem. n.2. ibid.

Diſdicta cenſus, quomodo concipiatur. qu.111.numero 20. 320

Diſdicens cenſum poteſt intra annuum cogi ad pretij reſtitutionem. q.79.n.36. 214

Diſpoſitio.

Dicitur odioſa,vel fauorabilis,pro vt principalis intentio diſponentis reſpicit odium, vel fauorem. q.57.n.46. 141

Diſpoſitio rei ſi cui committatur non intelligitur translatum dominium, ſed data illius adminiſtratio. q.67.ſub n 31. 177

Diſpoſitio loquens indefinitè dicitur ſpecifica, quando non poteſt verificari niſi in vna re. quæſt.40. num.34. 83

Diſpoſitio generaliter loquens, debet generaliter intelligi. q.109.n.28. 308

Quod diſpoſitum non reperitur, cenſetur relictum diſpoſitioni iuris communis. q.34.n.38. 68

Diſpoſitio facta ob certam cauſam ab illa recipit determinationem. n.113.n.1. 327

Diſpoſitio dicitur ſpecifica quando ex demonſtrationibus remanet certa,& expreſſa. q.40.n.35. 84

Diſpoſitio quælibet reſtringitur ad ſuam cauſam. q.11.n.3. 19

Maximè ſi ſit cauſa finalis.n.5. ibid.

Diſpoſitum in vno ex æquiparatis cenſetur diſpoſitum etiam in altero.q.71.ſub n.7. 185

Diſpoſitum de tota re habet locum in parte illius. q.64.num.24. 156

Diſpoſitio hominis aut eſt inter viuos,aut in vltima voluntate,addit.ad gloſ.13. 550

Diuiſio.

Diuiſionis effectus quinam ſint, gloſ.ſum. 341

Diuiditur Bulla Pij V. *de cenſib.* in ſex partes, ibidem.

Incommoditas, quam ſentit creditor ob crediti diuiſionem,quando ſit conſiderabilis. q.110. num.10. 315

Doctor.

Doctori nihil alleganti non creditur. quæſt.67. ſub num.6. 173

Dictum Doctoris debet intelligi ſecundum legem, quam allegat.q.55.n.2. 134

Dominium.

Cenſus acquiritur etiam ei cui à primo domino etiam titulo ſingulari fuit conceſſus. q.66.nu.125. 171

Dominium ſaltem vtile transfertur per locationem ad longiſſimum tempus. q.66.n.34. 165

Dominium vtile reſpectu directi habet ſe ad inſtar ſeruitutis. q.1. ſub num.11. 3

Dominium rei cenſitæ debet eſſe penes imponentem tempore impoſitionis cenſus q.14 num.5. 22

Dominium rei datæ ſub modo,modo impleto,reuertitur ad dantem.q.18 ſub n.5. 34

Intellige,declarante datore. ibid.

Dominium cenſus probatur ex confeſſione debitoris facta modo iuramento,& ex ſuſceptione cenſuratum , & mandat executioni. quæſtion.43. ſub numer.24. 92

Dominium directum , & vtile non poſſunt eodem tempore in eadem perſona conſiderari reſpectu eiuſdem rei.q 1.ſub num.11. 3

Dominium rei venditæ tranſit ad emptorem ſi tempore venditionis non fiat aliquod pactum impediens hanc dominij tranſlationem.q.109. num.10. 307

Vel niſi vendatur cum pacto de redimendo , & pro pacti obſeruatione hypothecetur expreſsè res ipſa, quæ venditur. num.21. ibid.

Dominij directi, & vtilis concurſus in eadem perſona , & eiuſdem rei , iure non conceditur eodem tempore. q.1.n.8. 2

Dominium cenſus pro alio empti à non procuratore ante factam ratificationem vel acquiritur ipſimet emptori.q 67.n 56. 178

Vel ſtat in ſuſpenſo. num.57. ibid.

Dominium eiuſdem rei non poteſt apud duos inſolidum eſſe. q.109.n.16. 308

Dominium rei emptæ pro alio ante illius ratificationem remanet pœnes venditorem, ante numer.58. quæſt.67. 179

In cenſu reſeruatiuo poteſt transferri dominium directum retento vtili pœnes concedentem.quæſt.1. num.12. 3

In incorporalibus datur propriè dominium.q.25.numer.5. 52

Dominium eſt difficillimæ probationis quæſt.14.ſub num 15. 23

In venditione cenſus dominium rei cenſitæ , non tranſit in dominium emptoris cenſus. quæſt.20. num 12. 42

Conſolidatn vtili dominio cum directo non duplex ſed vnicum eſt dominium plenum. quæſtion.1.ſub num.11. 3

Dominus.

Cenſus poteſt illum vendere pretio conuento etiam ſi non ſoluatur in pecunia numerata.q.48 ſub n.7. 110

Dominus cenſus poſſidens fundum cenſitum , ſi ille vendatur ab illius domino non facta denunciationes poteſt illum retinere. quæſtion.66. numer.1. 161

Dominus cenſus poteſt fundum cenſitum ipſo non denunciato venditum, ab emptore retrahere. n.2. ibid.

Ampliatur , vt poſſit retrahere à quocunque etiam ſecundo,vel vlteriore emptore ſecundum aliquos. num.3. ibid.

Contrarium volunt alij , & placet Auctori.*num 7.& ſeqq.*num.13. ibid.

Dominus cenſus volens retrahere fundum cenſitum venditum vnico pretio cum aliis bonis , quæ ſunt diſtincta & ſeparata,poteſt illum ſolum retrahere q 66.num.107. 170

Amplia etiam,quod dictus ſit venditus cum omnibus bonis debitoris cenſus. n.110. 171

Limita ſi emptor dictorum bonorum nolit pati retractum ſolius fundi cenſiti. ibid.

Dominus cenſus volens præferri , debet emere cum conditionibus quibus alij emunt.quæſt.65.num.2. 158

Dominus cenſus volens euitare præſcriptionis exceptionem , debet probare præteritas ſolutiones. q.117 num.8. 332

Dominus cenſus in emptione fundi cenſiti,debet omnibus aliis præferri.q.65.n.1. 158

Dominus fundi, cenſuati non ſtatim poſt factam denunciationem poteſt vendere ſed debet per menſem expectare dominum cenſus. quæſt.64. n.30. 157

Dominus directus in emptione melioramentorum in re emphyteutica factorum,omnibus aliis præfertur. q.66.n.3. 158

Dominus directus in venditione melioramentorum in re emphyteutica factorum præfertur omnibus aliis illa emere volentibus. quæſt.65.ſub numer.3. ibid.

Declar. hoc procedere ſi velit rem melioratam pro ſeipſo retinere , ſecus ſi velit illam alteri concedere. ibid.

Dominus directus recipiens ſolemniter canonem ab eo,qui emit rem emphyteuticam ſine eius conſenſu cenſetur remittere caducitatem. q.66.num.68.& cur ? num.ſeqq. 167

Dominus directus contra eum,qui emit rem emphyteuticam abſque eius conſenſu,habet duo remedia, vnum expellendi emphyteutam,alterum recipiendi canonem. q.66.n.69. ibid.

Dominus cenſus recipiens annuas reſponſiones ad eum qui emit fundum cenſitum, ipſo non denunciato venditum ſibi non præiudicat quo ad Ius res habendi. num.43. 165

Limita vt infrà , num 67. 167

Quaſi dominus ille dicitur,qui habet dominium vtile. q.1.num.10. 3

Dominus cenſus in emptione fundi cenſiti non excludit proximos conſanguineos,nec laterantes vicinos vbi vigore ſtatuti vlterius congruit. qu.65. num.9. 159

Dominus cenſus poteſt illius fructus exigere etiam poſtquam illum alteri ceſſit ſi ceſſionarius non intimauit legitimè debitori ne illi ſoluat. quæſt.67. num.6. 173

Limit. ſi ceſſit omnia iura, & actiones , ita vt nihil pœnes

penes ipſum remanſerit,ſub oum.6. 174
Limir.2.ſi cedens ponat ceſſionarium in locum ſuum cum clauſula ponens. ſub n.6. ibid.
Limit.3.ſi debiror haberet notitiam ceſſionis, & ſolutio eſſet nociua ceſſionario.ſub num.6. ibid.
Limitatot quarrò, Vt ex pacto gratuito, vel ex ſola confeſſione ecdentis non ſequatur liberatio debitoris. ſub num.6. ibid.
Limitatur quintò, Quando ceſſio eſt facta ex cauſa onetoſa. d. q. 67. ſub num.6. 174
Limit. 6. ſi ſolutio fiat poſtquam eſt acquiſitum ius ceſſionario. ibid.
Limit. 7.Quando ceſſio eſt facta ad commodum ceſſionatij. ibid.
Domious directus non poteſt expellere emphytentam ob alienationem ipſo irrequiſiio,factam, & ſimul exigere canonem poſt alienarionem decurrendum.q.66.num.72. 168
Dominus cenſus is eſt, qui pro ſe cenſum emit vel per ſemetipſum,vel mediante perſona procuratoris. q. 67. num.1. 173
Item illius hætes num. 2. ibid.
Item illius ſucceſſor ſingularis. num. 3. ibid.
Dominus cenſus poteſt agete ad intereſſe contra dominium fundi qui illum vendidir non facta deounciarione quando non poteſt illum tetrahere à poſſeſſore. ibid.num.11. 163
Dominus cenſus retrahens fuudum cenſitum à poſſeſſore, poieſt in pretio computare prerium cenſus,ſecundum aliquos. num.12. ibid.
Contratia ſententia eſt verior n.14. ibid.
Dominus cenſus tecipiens ſortem abſque proteſtatione de non præiudicando ſibi quoad fructus non ſolutos ſibi non præiudicat. quæſt.119. n.17. 339
Dominus cenſus impoſiti ſuper fundo non libero poreſt contra venditorem agere pro recuperatione prerij. q.42.num.21. 89
Contrarium quo ad pretij reſtitutionem videtur ſentire Rota. ibid.& n.22. ibid.
Sed illa Rotæ deciſio declaratur, & ſoluitur concluſio. num.23. ibid.
Dominus cenſus poteſt agete contra venditorem cenſus impoſiti ſuper fundo oon libero, vt ipſum liberet à quacumque molæſtia occaſione dicti cenſus. q.42 n.18. 88
Dominus cenſus ſi in cauſam extinctionis recipiar illius prerium cum obligarione de reſtituendo illud prioribus, & potioribus creditoribus debitoris cenſus remanet penitus cxtinctus cenſus. q 119. ſub num.6. 337
Dominus cenſus dicitur is ad cuius proprietatem, & vtilitatem fuit facta recognitio bonæ fidei ab eo, qui illum emit,quaſi emerit ex pecuniis illius.q.67. num.21. 176
Dominus cenſus impoſiti ſuper fundo non libero, poteſt agere contra impoſitorem cenſus ad intereſſe.q.42.n.13. 88
Maximè ſi hoc fuerit promiſſum n.14. ibid.
Etiam ſi ſit promiſſa euictio, & illa non ſequuta. num.16. ibid.
Etiam ſi ſint præſtiti fideiuſſores.n.17. ibid.
Dominus cenſus tetrahens fundum cenſitum eo non denunciato venditum, ad quæ melioramenta teneatur.q.66.n.96. 169
Dominus cenſus retrahere volens non tenetur deponere pretium. ibid.n.15. 163
Nec poteſt expellere colonum. n.16. ibid.
Dominus cenſus poteſt iuri prælationis, & rettactus tam tacitè, quàm expreſsè reounciare. q.64. n.21. 156
Dominus cenſus grauatur per Bullam Pij V. quæ illi prohibet oe ex venditione fundi cenſiti poſſit percipere laudimium. n.12. ibid.
Dominus cenſus acquirens dominium fundi cenſuati,non amittit ſortem principalem.q.114.n.9. 330
Sed poteſt agere contra debitorem cenſus,vt ſortem reſtituar. num.10. ibid.
Vel alium cenſum eiuſdem qualitatis ſibi conſtituat. num.11. ibid.
Dominus cenſus ſi acquirat dominium rei cenſuatæ irreuocabiliter cenſus extinguitur,ſecus ſi reuocabiliter. n.12. 330
Dominus cenſus non poteſt licitè percipere fructus ex cenſu, quando poteſt cogere debitorem ad illum redimendum. q.60.n.6. 147
Dominus cenſus quod poſſit inuitus compelli ad teuendendam partem illius, plutibus demonſtratur q.110.num.16. 315
Dummodo debitor cenſus redimat illum ſaltem pro medietate num.21. 316
Contrarium tenuir Steph.Gratian.ſub d.n.16. 315
Sed ab auctore refellitur, & prior opinio confirmatur. ibid.
Dominus cenſus impoſiti ſuper fundo non libero,poteſt agete contra venditorem, vt fundum cenſitum liberet, vel faciat conſentire omnem perſonam intereſſe habentem q 42.n.20. 89
Et vt faciat conſentire omnem perſonam quæ ſuper dicto fundo habet potiora, vel priora iura. ibid.
Dominus cenſus qui recepit fructus cenſus poſt illius extinctionem, nullo poteſt probabili errore excuſari à condemnatione expenſarum,ſi litem ſuper reſtitutione illorum ſuſtineat. q.119. num.27. 339
Dominus cenſus volens retrahere fundum cenſitum venditum vnico pretio cum aliis bonis, quæ ſunt pars, vel membra illius.vel illi ſunt ratione acceſſionis, vel officij coniuncta non poteſt illum rettahere,niſi retrahat alia bona.quæſt.66.num.101. 170
Amplia etiamſi dictus fundus fuerit venditus cum omnibus bonis debitoris cenſus.n.110. 171
Limita ſi aliter conſentiat emptor dictorum bonorum. ibid.n. 03. 170
Dominus cenſus côuentus pro reſtitutione fructuum illius indebitè,& illicitè perceptorum,ſi litem ſuſtineat debet in expenſis condemnari,non obſtante eius errore.q.119.n.25. 339
Dominus cenſus in venditione fundi cenſiti debet præferri omnibus,& illi debet fieri venditio cum eiſdem qualitatibus & pro pretio,quod ab aliis reperitur. q.66.n.99. 170
Dominus cenſus coactus reſtituere pretium cenſus creditoribus debiroris cenſus illud ex æquitate recuperat ab ipſo debitore vna cum fructibus decurſis ante extinctionem.q. 119.ſub n.6. 337
Dominus eiuſdem rei eodem tempore quis eſſe non poteſt propriè,& impropriè.q.1.n.11. 3
Dominus cenſus poteſt agere contra legatarium vſusfructus poſſidentem fundum ſuppoſitum vel contra hæredem arbitrio ſuo.q.79.n.10. 212
Dominus cenſus impoſiti ſuper re aliena licet non poſſit exigere fructus tanquam fructus cenſus,poteſt tamen illos exigere ratione intereſſe, ſed contrarium defendit Auctor.q.14.ſub n.14. 23
Dominus cenſus non eſt propriè creditor, reſpectu ſortis q.59.n.1. 143
Dominus cenſus quod poſſit propria auctoritate capere fructus fundi ceoſus ſuppoſiti, volunt aliqui, q.94.num.1. 250

Alij quod poſſit capere tantum naturales in horreo non reconditos. n.2. ibid.
Auctor tenet indinctè quod nullos. n.3. ibid.
Sed neceſſariam eſſe iudicis auctoritatem. numer.8. 231
Si tamen de facto capiat tenetur illos reſtituere, non tamen amittit ius ſuum. num.6. ibid.
Limitatur concluſio. 1. ſi ex pacto id ſibi ſit conceſſum.num.9. ibid.
Limitatur 2. quando ad fauorem domini cenſus fuit appoſita clauſula conſtituti.num.13. ibid.
Dominus cenſus non amittit dominium pecuniarum quas in emptionem cenſus nulliter factam erogauit. q. 88. num. 2. 235
Immo poteſt illas quandocunque ad ſui libitum repetere. q.88 n.3. 233
Dominus cenſus ſi recipiat,vel exigat fructus cenſus nulliter conſtituti, illos ſuos non facit. numer.4. ibid.
Dominus cenſus tenetur reſtituere fructus ex contractu cenſus nullo perceptos, vel illos in ſortem compenſare. num. 5. ibid.
Immo talis compenſatio fit ipſo iure abſque facto hominis. ibid.
Dominus cenſus recipiens in ſolutum pro extinctione illius bona debitoris, ſi bona euincantur. non poteſt redire ad primæuum cenſum. quæſt. 108. num.17. 304
Limitatur ſi dominus cenſus tempore receptionis proteſtetur,velle ſibi in caſu euictionis eſſe ſaluum ius ad cenſum. n.19. ibid.
Habet vtilem actionem ex empto contra debitorem cenſus. num.18. ibid.
Dominus cenſus ſi vigore promiſſionis de reſtituendo prioribus, &c. pretium reſtituat, cenſus non reuiuiſcit,ſed tantum repetit ſortem,& exigit fructus decurſos ante extinctionem. quæſt.103. ſub num.13. 284
Et cenſus reuendatur neceſſe eſt,vt dicatur extinctus. num.14. ibid.
Dominus cenſus videtur contrahere quandam communionem, & quaſi ſocietatem cum domino fundi cenſiti. q.1.num.24. 4
Dominus cenſus non retrahit fundum cenſitum ab illius domino venditum. num.15. ibid.
Dominus fundi cenſiti,tenetur ad onera realia ratione poſſeſſionis rei impoſitæ. n 26. ibid.
Dominus cenſus poteſt retrahere fundum cenſus ipſo non denunciato venditum, ſed non cogitur. q.77. ſub num.15. 208
...Cenſus non amittit hanc facultatem ob ſolam ſcientiam facta venditionis, negligentiam retrahendi,niſi præcedat denunciatio, & poſt eam lapſus menſis. d.q.73.ſub n.15. 197
Dominus cenſus recipens partem ab eo qui vtitur verbis quibus declarat velle liberare ſe à reſiduo, & non proteſtans velle ſibi eſſe ſaluum ius ſolidi, ſibi præiudicat,ſi habeat poteſtatem alienandi res ſuas,ſecus alias. q 110.num.29. 316
Dominus cenſus quod cogi nequeat inuitus ad reuendendum partem cenſus, volunt aliqui. q.110. num.4. 314
Contrariam ſententiam tenent alij plures, quos Auctor ſequitur. ibid.n.15. 315
Dummodo redimatur ad minus pars dimidia. n.21. 316
Dominus cenſus ad effectum manutentionis in quaſi poſſeſſione exigendi illius fructus non habet neceſſe probare titulum, dummodo illum alleget contra Boccac.q.93.ſub n.26. 248
Dominus cenſus non poteſt inuitus compelli ad accipiendum pro cenſus extinctione fundum cenſitum. q.108.num.9. 302
Et multò minus ſi habeat hypothecata omnia bona debitoris cenſus.num.10. ibid.
Limitatur ex iuſta cauſa.n.13. ibid.
Dominus cenſus cogi non poteſt ab vno ex pluribus hæredibus debitoris cenſus, vt ſibi reuendat ſuam partem cenſus.q.104.n.12. 288
Dominus cenſus recipiens fructus ex cenſu, qui habet implicitum ſtatum validitatis ante declarationem nullitatis,illos acquirit. quæſt.88 num.16. 238
Dominus directus poteſt imponere cenſum ſuper re quam alteri conceſſit in feudum, vel emphyteuſim contra Auendanum. quæſtion.14. numero 17. 24
Dominus is verè eſt, qui rei directum habet dominium. q.1.num.9. 3
Dominus cenſus ſiue ſit maior, ſiue minor legitimè citatus ſiue ſit contumax fit depoſitum.quæſt.111. num.21. 320
Dominus cenſus vendens illum correo debendi, tenetur cedere illi iura talia tamen, qualia habet. q.71.num.12. 186
Domino cenſus poteſt per indirectum auferri ius prælationis ſi cenſus redimatur ante venditionem fundi cenſiti.q.65.num.16. 159
Domino cenſus competit Saluianum etiam poſt ceſſionem dicti cenſus,ſi pro illius euictione ſe obligauit.q 98.ſub num.41. 268
Propter periculum, quod ſubit promittendo de euictione. ibid.
Dominus rei cenſui ſupoſitæ remanet non tantum dominus ſed etiam poſſeſſor. gloſ.11. & ibi addit. 348
Et poteſt diſponere de ea tam inter viuos, quam in vltima voluntate. addit. ad gloſ.13. 330
Dominus cenſus omnibus aliis eſt præferendus in emptione fundi. gloſ.14. ibid.

Domus.

Constructa ex cæmentis alterius domus omnino dirutæ non eſt eadem domus, ſed alia ab ea penitus ſeparata. q.101.num.15. 280

Donatio.

Donatio inter viuos non ideo minus dicitur inter viuos,quod illius effectus ſit collocatus poſt mortem donationis.q.65.n 15. 158
Donatio facta de bonis exiſtentibus in tali loco,non comprehendit iura, & actiones. quæſtion.30. numer.32. 39
Autentum prohibens alienare bona immobilia in forenſes, non comprehendit alienationem cenſus. q.30.num 33 Vid.etiam ſub *lit.S.* ibid.
Donatione prohibita,non eſt prohibita remiſſio pignorum. q.67.ſub num 6. 173
Donatio non inſinuata non annullatur in totum,ſed in exceſſu. q.36.n.10. 75
Donatarium non eſſe grauatum aliquo onere oſtendit ſi fuerunt expreſſa alia onera quibus fuit grauatus. q.79.num.49. 214
Donatum, ſeu legatum,cenſetur ſolum ius quod donans,vel legans habet.q.79.n.26. 213

Dos.

Dos eſt quid vniuerſale,& recipit augmentum,& diminutionem.q.33.n.13. 64
Dotis fructus pertinent, & conſtituti ſunt pro ſupportandis oneribus matrimonij. q.67.n.17. 177
Dotis augmentum efficitur dos.q.33.n.3. 63
Ratio redditur. num.13. 64

Eccleſia.

E

Eccleſia.

ECcleſia accептans nullitatem alienationis quando teneatur pretium reſtituere. quæſtioo. 24. ſub n.10. 51
Eccleſia, & Clericus poſſidentes fundum cenſitum tenentur ſoluere cenſum deſuper impoſitum.q.78. ſuboum.3. 209

Emphyteuſis.

Emphyteuta bona emphyteutica non poteſt alienare. q.22.num.4. 46
Emphyteuta Eccleſiæ non poteſt cenſum imponere, niſi concurrente legitima cauſa, & adbibitis ſolemnitatibus. q.22.ſub n.4. ibid.
Emphyteuta expreſsè prohibitus alienare, non poteſt obligare. q 22.n.7. ibid.
Maximè ſi ſit etiam probibitus expreſsè hypothecare. q 22.oum.8. ibid.
Emphyteuta tenetur reſpondere de penſione conſiſtente in fructibus, licet bona emphyteutica aliquo aono froctus non ferant. q.37.n.10. 77
Emphyteuta poteſt ſuper re emphyteutica cenſum imponere quando non eſt expreſsè prohibitus alienare. d.n.8. ibid.
Intellige duraturum durante iure ipſius. quæſtio.22. num 9. 47
Emphyteuta poteſt cenſum impooere ſuper fructib. non ſuper re ipſa. n.10. ibid.
Emphyteuta alienando non rem, ſed illius fructum, non incidit in pœnam. ibid.
Etiam ſi ſit expreſsè alienare prohibitus. ibid.
In dubio tamen cenſetur impoſitus ſuper ipſa re. numero 11. 47
Emphyteuta poteſt imponere cenſum ſuper re, quando in inueſtituta eſt ſibi data facultas alienandi. num.12. ibid.
Secus ſi talis facultas ſibi data non fuerit. numer.13. ibid.
Emphyteuta volens vendere melioramenta, quæ fecit in re emphyteutica, deber poſt denunciationem factam domioo directo. per duos menſes expectare. q.64.n.31. 157
Emphyteuta poteſt ſuper re emphiteutica cenſum imponere ſecundum aliquos. q.22.n.1. 46
Contrarium volunt alij. n.6. ibid.
Auctor diſtinguendo concordat opiniones. n 7. & ſeq. ibid.
Emphyteuta Eccleſiæ alienans rem expreſsè prohibitam ita demum illam redimendo euitat pœnam ſi redimat antequam conditio Eccleſiæ ſit effectu deterior. q.19.ſub n.15. 38
Emphyteuta laici prohibitus expreſsè alienare, ſi poſt alienationem recuperet, euitat pecuniam ſaltem ex æquitate. ibid.
Maximè quando ignorauit dictam prohibitionem. & ſtatim habita illius notitia redimit. ibid.
Emphyteuta tenetur denunciare domino venditionem melioramentorum, quæ in re in emphyteuſim recenta fecit, & illom alijs omnibus præferre. quæſt.64.n.16. 156
Emphyteuta ceſſans ſoluere Canonem cadit à iure ſuo. q.1 num.19. 3
Emphyteuta poteſt ſuper melioramentis cenſum imponere. q.22.n.17. 48
Emphyteuſis diuerſis reſpectibus dicitur creaturæ iuris gentium, & ciuilis. q.5.0 21. 10
In emphyteuſim transfertur dumtaxat vtile dominium. q.1.num.17. 3
Emphyteuta alicoans rem emphyteuticam prohibitam alienari ſub pœna caducitatis euitat pœnam, ſi redimat aote declaratam caducitatem. quæſt.19. ſub num.9. 37
Emphyteuſis, & locatio perpetua dicitur alienatio. q.66 num.33. 165
Rei emphyteutæ dominium directum remanet penes concedentem. q.99.n.5. 275
Emphyteuticus contractus requirit ſcripturam ex legis diſpoſitione. q.87.n.21. 233
Bona emphyteutica dicuntur eſſe in bonis noſtris quoad dominium vtile. q.22.n.2. 46
Bona emphyteutica poſſunt hypothecari ſine conſenſu domioi. q.22.n.3. ibid.
Emphyteuta poteſt conſtituere ſeruitutes reales ſuper re emphyteutica duratura, eius iure dorante. q 22.ſub num.4. 46
Emphyteuta liberatur ab onere ſoluendi caoooem, ſiue emphyteutica penitus pereat. quæſtio.99.n.4. 275
Emphyteuta cenſum imponens cadit à iure ſuo, quando dominus in caſu alienationis ſtipulatus fuit pœnam caducitatis.q.22. num.14. ſecus aliàs, oum.5. 46.47

Emptio.

Quod ſit non permutatio, quando pecunia, & ſpecies quæ dantur ſuot æqualis valoris, vult Bald. q.49. num.4. 115
Immo, quod ſi contractus innominatus, volont alij communiter. ibid. n.5. ibid.
Quod ſint duo contractus volunt Alciat. & Pinel. num.6. ibid.
Hæc opinio eſt vera, quando datur ſpecies ineſtimata. d.q.49 num.19. ibid.
Emptionis, & venditionis ſubſtantiæ ſuot res, pretium & conſenſus contrahentium. q.53. num.24. 130
Emptionis, & venditionis naturalia ſunt obligatio de euictione, & vt pretium conſiſtat io pecunia numerata. n.25.& 28. 131
Emens cenſum ſuper fundo non libero ignotanter licitè percipit fructus, nec tenetur illos reſtituere. q.42.num.9. 88
Emens ſcienter cenſum impoſitum ſuper re non libera, non poteſt ſine peccato fructus recipere, & retinere. n 10. ibid.
Emptor perfecto contractu non poteſt pretium repetere à venditore inuito. quæſtio.60. numero 28. 149
Poteſt tameo ex pacto inter eos hoc firmari. ibid.
Emptio dicitor valida ſtatim atque de pretio conuentum eſt. q.50.n.3. 117
Emptio, ne an permutatio ſit, quando datur pecunia numerata, & ſpecies ſpectatur quid pluris valeat pecunia ne, ao ſpecies data. quæſt.49. numero 3. 114
Emptor rei, quæ eſt ſuppoſita retractui poteſt ſuper ea cenſum imponere, aote pretium retractum. q.18.ſub num.5. 34
Emptor rei cum pacto de retroueodendo poteſt illam pignori dare vendere, & illius dominium transferre. q.18.ſub n.2. ibid.
Emptionis, & venditionis integritas, & ſubſtantia conſiſtit coniunctim in re, pretio, & conſenſu contrahentium. q.49.n.29. 116
Emens cum pacto de retrouendeodo, pendente termino facit fructus ſuos. q.18.n.3. 34
Emens cum pacto de retrouendendo, poteſt pendente termino ſuper ea cenſum imponere.quæſtio.18. num.4. ibid.
Emptio, & venditio non conſiſtit vbi non adeſt res,

quæ venditur,& pretium venditoris.quæſt.45.numero 2. 96

Emptor tenetur facere pretium quo venditur. q.60. num.2. 147

Emptor re euicta poteſt conſequi intereſſe ſiue ſciat ſiue ignoret rem ſibi venditam eſſe alienam.q.14. ſub num.15. 23

Emptor fundi cum pacto de reuendendo non poteſt cogi ad reuendendum partem illius. quæſt.10. numero 12. 16

Emptor cum pacto quod dominium rei venditæ non tranſeat in emptorem niſi ſoluto pretio,non efficitur dominus, niſi ſoluto pretio. quæſtion.26. numero 3. 53

Emptor cum dicto pacto non poteſt ſuper re empta cenſum validum conſtituere. n.4. ibid.

Intellige, vt remaneat obligata res ſecus tamen vt ipſe teneatur. ibid. n.5. ibid.

Emptio pro perſona nominanda eſt de iure permiſſa. q.67.num.11. 175

Emptio pro perſona nominanda eſt conditionalis. ibid.

Emens perſona nominanda poteſt compelli ad nominaudum. ibid.

Emptio, & venditio eſt contractus nominatus. qu.8. num.4. 15

Emptor cum pacto reuendendi pendente termino, facit fructus ſuos. q.66.n.115. 171

Emens pro perſona nominanda, non facta nominatione, præſumitur pro ſe voluiſſe acquirere. q.67. ſub n.14. 175

Intellige quando clarè conſtat de tali eius voluntate. ibid.

Vel ex coniecturis illa poteſt elici. ibid.

Secus quando illum acquirere voluiſſe pro perſona nominanda,conſtat. ibid.

Emptio ratione incertitudinis vitiatur. quæſt 40 numero 3. 81

In emptione poteſt haberi fides de pretio. q 50.n.4. 117

Emptor cenſus exigens pœnam in caſu moræ commiſſæ in ſoluendo poſt Bullam Pij V. ſtipulatam tenetur ad illius reſtitutionem. quæſt.57. num.25. 140

Stipulatam verò ante Bullam licitè exigir ſi ſit moderata, ita vt non ſit veriſimile illam fuiſſe appuſitam animo fœnerandi. n.26. ibid.

Secus ſi ſit immoderata,adeo quod inſurgat ſuſpicio vſurarum. q.57.n.27. ibid.

Secundus emptor cenſus quod pro illius reuenditione non poſſit conueniri actione perſonali, aliqui dicunt. q.109.n.16. 307

Contrarium demonſtrat Auctor. n.27. 308

Secundus emptor cenſus pro illius reuenditione,conueniri non poteſt actione reali. quæſt.109.num.19. 307

Emens cenſum fundatum ſuper generalitate bonorum,videtur emere lucrum pecuniatum quæſt.40. num.13. 82

Emens cenſum impoſitum ſuper re certa, videtur emere ius conſequendi fructus percipiendos ex illa re. q 40.n.14. 82

Emptor cenſus poteſt cogere venditorem ad illum redimendum etiam poſt annum diſdictæ, ſi intra annum doloſè, & litem ſuſtinendo redemptionem diſtulerit. q.106.ſub n.3. 290

Emptor cenſus impoſiti ſuper bonis minorum ex cauſa neceſſaria non tenetur eſſe ſollicitus,vt pretium vertatur in cauſam enunciatam.quæſt.15.ſub num.37. 29

Contrarium tenen ai qui. ibid.

Auctor conſulit ſeruari hanc poſteriorem. ibid.

Emens cenſum pro alio abſque illius mandato,poteſt illius fructus exigere tam ſequuta, quàm non ſequuta ratificatione. q.85.n 50.

Emptor cenſus impoſitus ſuper re expreſsè alienari prohibita pro cauſa dotis debet inuigilare, vt pretium erogetur pro ipſa dote. quæſtion.19. ſub num 23. 39

Intellige quando cauſa dotis eſt finalis, ſecus aliàs. ibid. 39

Emptor cenſus ad tempus certum conſtituti poteſt ratione intereſſe aliquid vltra ſortem percipere. q.10.num.11. 16

Dummodo ad initio tempore venditionis declaretur quod illud plus datur loco intereſſe. numero 12. ibid.

Emens fundum cenſuatum ignoranter non agit ad reſciſſionem contractus, ſed pro liberatione à dicto onere. q.63.n.12. 154

Emens ſcienter cenſum impoſitum ſuper re aliena abſque domini conſenſu, non poteſt ſine peccato fructus percipere. q 14.n.13. 23

Idem ſi ignorauit, & poſtea reſciuit, à die ſcientiæ. ibid.

Emens ignoranter cenſum ſuper re aliena impoſitum, poteſt abſque peccato fructus illius pecipere. n.14. ibid.

Emptor cenſus impoſiti ſuper bonis minorum ex cauſa vtilitatis non tenetur eſſe ſollicitus, vt pretium cenſus erogetur in cauſam enunciatam. q.15. ſub num.37. 29

Limit.ſi inter partes eſſet conuentum,vt dictum pretium ſemper debeat reinueſtiri in emptionem immobilium. ibid.

Emptor cenſus non emit fructus rei ſuppoſitæ, ſed ius percipiendi annuam reſponſionem ex dictis fructibus. q.58.n.4. 142

Emptor cenſus differt ab emptore fructuum rei ſoppoſitæ. n.5. ibid.

Emptor cenſus venditi non ſeruata forma Bullæ Pij V. tenetur imputare in ſortem fructus perceptos. q 48.num 19. 111

Emens ſcienter cenſum impoſitum ſuper re aliena non poteſt exigere fructus illius nec tanquam fructus,nec ratione intereſſe. q.14. ſub n.14 23

Amplia etiam quod ab initio hoc ignorauerit, ſed ſcientia ex poſt facto ſuperuenerit,nam à die ſcientiæ non poteſt conſequi intereſſe. ſub numero 15. ibid.

Limita ſi tempore emptionis conuenit cum venditore quod omni caſu teneatur ad damna,& intereſſe. ibid.

Maximè ſi conuentio fuit firmata iuramento. ibid.

Emens ſcienter rem alienam ſi illa euincatur nullum poteſt prætendere intereſſe. quæſt. 14. ſub num.15. ibid.

Emptor cenſus non debet eſſe ſollicitus quod pecuniæ erogarentur in cauſam enunciatam,nec id tenetur probare. q.15.n.38. 30

Maximè ſi ex circumſtantiis poſſit præſumi eſſe factam verſionem in cauſam enunciatam. num.39. ibid.

Emptor fundi cenſuati venditi non facta denunciatione domino cenſus, de futura venditione, facit ſuos fructus perceptos antequam dominus pretium reſtituerit vel legitimè diſpoſuerit. q.65.ſub num.1. 158

Emens cenſum cum ſuo vero,& reali credito non eſt tutus in foro conſcientiæ ſimpliciter,& indiſtinctè,ſed cum diſtinctione,de qua ibi.quæſt.48.n.38. 113

Emens cenſum pro perſona nominanda, ante factam nominationem eſt illius dominus ſecundum quoſdam. q.6 .num.13. 175
Redditur ratio infra. ibid.
Emptio fundi ſuper quo fuit impoſitus cenſus non debet reſcindi propter illud onus. quæſtio.42. numero 11. 88
Emptor tamen poteſt agere contra venditorem, vt rem illam à dicto onere liberet. n.12. ibid.
Emens ignoranter cenſum impoſitum ſuper re aliena poteſt durante ignorantia exigere illius fructus q.14. ſub n 15. 23
Limita poſtquam reſciuit cenſum eſſe impoſitum ſuper re aliena. ibid.
Emptor cenſus impoſiti ſuper bonis vniuerſitatum, debet eſſe ſollicitus, vt pecuniæ erogentur in cauſam expreſſam. q.23.n.17. 49
Secundus emptor cenſus poteſt cogi ad illius reuenditionem ſaltem per iudicis officium. q.109. n.30. 309
Emens cenſum vitalitium ea intentione, vt aliquid vltra ſortem lucretur non eſt tutus in conſcientia, ſed bene in foro exteriori. q.10.n.28. 17
Emens ſcienter cenſum impoſitum ſuper fundo non capace totius cenſus, committit vſuram mentalem. q.36.num 13. 73
Emens cenſum impoſitum ſuper re aliena ſciente, non poteſt iuſtè recipere annuos cenſus. qu.160. num.5. 291
Emens cenſum pro perſona nominanda ante factam nominationem poteſt exigere fructus, ſi appareat voluiſſe emere pro ſe. q 67.n.10. 176
Emptor cenſus acquirit dumtaxat ius exigendi annuam penſionem. q.20.n.14. 42
Emptio cum pacto de retrouendendo, & pretio diminuto an vſuraria iudicetur. diſput.385. num.2. 373
Emptio & venditio an verè in contractu ſenſuali interueniat. diſput.385.n.7. 374
Emptio cenſus realis licita quando pretium pro loci conſuetudine eſt commenſuratum. diſput.385 numero 8. 374
Emptio ſeruitutis quomodo licita. diſput.385. nu.9. ibid.
Emptio cenſus realis. vt licita ſit, quæ circunſtantiæ requirantur. diſput 385.n.11. 375
Emptio cenſus perſonalis perpetui, quomodo licita. diſput.387.n.1 6.& 7. 381
Emptio vitalitij, ſeu cenſus in certum annorum numerum quomodo licita. diſput.388. numero 1. 385
Emptor rei in qua eo ignorante erat cenſus legitimus an poſſit venditionem reſcindere. diſput.394. num 6. 403

Enunciatio.

Facta in obligatione, inducit præſumptionem veritatis cauſæ enunciatæ. q.81.n.1. 218
Enunciatio probat inter eos inter quos emanauit. q.81.num 12. 219
Enonciatio cauſæ facta in actu ſolutionis, facit præſumi dictam cauſam eſſe veram. quæſt.81.num.13. ibid.
Enunciatio cenſus facta in aliquo inſtrumento facit præſumi cenſus fuiſſe retro impoſitum. quæſt.41. num 17. 93
Enunciatio facta in inſtrumento venditionis fundi, quod ille fundus erat oneratus cenſu facit præſumptionem cenſus impoſitionis. qu.43. num.38. ibid.

Error.

Probabilis error excuſat à condemnatione expenſarum. q.119.n.26. 339
Probatio erroris, vbi admittitur prodeſt in iudicio petitorio ſecus in poſſeſſorio quæſt.81. num.39. 221

Et ſi

Hæ particulæ ſimul iunctæ denotant diuerſitatem in facto, & identitatem in iure. quæſt.110.num.20. 316
Dummodo extinguatur, & redimatur aliqua pars conſiderabilis. q 110. ſub d.n.20. ibid.
Triſtes euentus non habentur in conſideratione. q.47.num.88. 108

Euictio.

Euictio non debetur in legato ſpecie. quæſtio.79.numero 15. 213
Euictio in contractu cenſus poteſt licitè promitti. q.42.num.15. 88
Euictionis obligatio oritur cum ipſomet contractu emptionis, & venditionis eodem tempore. q.53. n.26. 131
Euictionis obligatio poteſt de conſenſu pretium remitti q.53.n.27. ibid.
Euictioni vbi locus non eſt, ibi nec etiam refectioni damnorum & intereſſe. q 86.n.80.
Euictionis obligatio, eſt ex natura emptionis, & venditionis. q.55.n.12. 135
Pro euictione agi non poteſt niſi re euicta. quæſt 75. num.21. 206
Limitatur, quando debitor tradidit creditori ſuo ſcienter rem alteri obligatam, quia creditor poteſt agere ratione ſui intereſſe de euictione etiam re nondum euicta. d.q 75. n.23. ibid.
Si legatario euincatur res per hypothecariam, hæres tenetur actione ex teſtamento, quaſi res euicta fuerit eius culpa. q.79 n.6 212

Examen.

Teſtium antiquiſſimum qui vult impugnare ob defectum citationis, & iuramenti, debet producere acta, & proceſſum. quæſtion.81. ſub numero 14. 219

Exceptio.

Exceptio eſt de regula. q.30.n.10. 58
Exceptio quando dicatur poſſe incontinenti probari, eſt repoſitum in Iudicis arbitrio. quæſt.94. numero 38. 253
Exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis vbi in donatione. q.79.n.50. 214
Exceptio declarat regula in quib. terminis loquatur. q 79.n.40. 213
Exceptio, quæ non impugnat, ſed modificat executionem, eſt permiſſa etiam ſi ſtatutum reiicias omnes exceptiones. quæſtion.95. ſub numero 46. 257
Exceptioni cedendarum renunciari debet vel expreſsè vel verbis illam importantibus de neceſſitate. q.74. ſub n.23. 201
Exceptioni cedendarum non cenſetur renunciatum per renunciationem omni legum, & iuris auxilio q.74. ſub n 23. ibid.
Limitatur ſi in generali renunciatione renuncientur alicuius auxilio competenti fideiuſſoribus. ibid. q.74. ſub n.23. ibid.
Exceptio cedendarum non cenſetur reiecta à ſtatuto reiiciente generaliter omnes exceptiones præter expreſſas. q.74. ſub n.23. 201
Exceptio cedendarum poteſt opinioni etiam poſt ſententiam in illius executione. quæſt.74. ſub num.23. ibid. ibid.
Eexceptio cedendarum ceſſat in multis caſibus remiſſiuè. q.74. ſub n.23. ibid.

Google

Exceptio oullitatis cenſus propoſita principaliter per viam actionis tetardat exequutionem contractus. q.82.num.6· 222

Secus ſi per viam exceptionis,& incidenter. ibid.

Etiam ſi exciperetur cenſum eſſe declaratum nullum per Iudicis ſeotentiam, à quo foret appellatum. q.82.oum.7. 223

Dummodo nullitas ſit euidens, notoria,& manifeſta. q.82.num.8. ibid.

Et talis quæ nulla oppoſitione velari, aut offuſcari poſſit. q.82.n.9. ibid.

Exceptio non nomerationis pecunia in cenſu poteſt opponi non ſolum ab ipſo venditore, ſed etiam à tertio conuento.q 51.n.49. · 123

Noo obſtante confeſſione teceptionis pretij facta à venditore cenſus. o.30. ibid.

Exceptio ceſſionis bonorum quando ſtatutum priuilegiat exequutionem non poteſt opponi ad illam tetardandam. q 95.ſub o.46. 257

Secus quando priuilegiat inſtrumentum. ibid.

Etiam ſi debitor dictæ exceptionis expreſsè tenunciaſſet. ibid.

Exceptio requirens altiorem indaginem impedit immiſſionem in Saluiano. quæſt.98. ſub numero 61. 270

Non admittitur ad retardandam reſtitutionem poſſeſſionis quando creditor eſt ſatisfactus. ibid.

Exceptio tequitens altiorem indaginem non admittitur in Saluiano. q.98 n.82. 273

Exceptio compenſatioois crediti illiquidi non impedit manutentionem. quæſtion.91. ſub numero 20. 242

Excuſſio.

Dicitur fieri ſi iotarpellatut poſſeſſor ad indicanda bona debitoris, & ipſe nulla bona indicet. q 98. ſub num.39. 267

Exceptio excuſſionis ceſſat in multis caſibus temiſſiuè. q.74.ſub n.23. 201

In Saluiano non eſt neceſſaria excuſſiu ſecundum Rotam. q.98.ſub n.39. 267

Contrarium tenent magis communiter doctores, & ipſa Rota aliàs. ibid. 268

Rota ſoluitur à conttarietate. ibid·

Executio.

Executio cenſualis contractus quod ſit ſimpliciter retardanda pendente iudicio ſuper illius nullitate videtur ſentiendum. q.82 n.3. 222

Exequutio contractus præfati, qood debeat retardari pendente iudicio ſoper nullitate inſtrumenti, ſecus ſi agatur de nullitate contractus, videtur dicendum. q.82.n.4. ibid.

Immo quod ſola exeeptio nullitatis contractus retardet dictam exequutionem verius videtur. q.82. num.5. ibid.

Exemplum.

Exempla ſicut digitus rem demonſtrant. q.101. n.3. 279

Exempla ſubiiciunt rem tactui. quæſt.101. oumer.4. ibid.

Exempla tei veritatem comprobant. quæſt.101. n.5. ibid.

Exigibilitas.

Exigibilitas debitoris ceſſi ſpectatur iuxta tempus ceſſionis. q.72.ſub n.22. 192

Exorbitantia.

Intelliguntur vt iacent, oec recipiunt exteoſionem. q.87.num.37. 234

Etiam ex identitate rationis. n.38. ibid.

Expenſa.

Expenſæ quæ fioot io ſcriptura,& rogitu inſtrumenti, pertinent ad emptorem, non ad venditorem. q.57.num.14. 139

Expreſſio.

Requiſita à lege debet eſſe io ſpecie. quæſtio.40.numero 21. 83

Vel indiuiduo. ibid. o.17. ibid.

Exprimere eſt verbis declarare, & ſpecificare. q 40. num.25. 83

Extenſio.

Non fit in odioſis etiam ob identitatem tatiools. q.47.num.30. 103

Limit. quaodo in conſtitutione eſt expreſſa ratio. ibid.

Extinctio.

Extinctio ceoſus inducit præſumptionem quod fuerit impoſitus. q.43.o.35. 93

Immo quod fuerit legitimè impoſitus. numero 36. ibid.

Extinctio, & reſolutio cenſus tequitit actum priori ſimilem. q.109.n.50. 310

Extinctio cenſus fieri poteſt, etiam non numerata pecunia. q.108.ſub n.2. 301

Et an pro parte extingui poſſit. gloſ.23. 314

Extinctio cenſus qoibus modis fieri poſſit. gloſ.26. & ibi addit. 356

Extinctio cenſus pendet à voluntate debitoris illius. q.105.num.3. 289

Exceptio extioctionis cenſos ad impediendum immiſſionem non admittitur in iudiciis poſſeſſoriis. q 98.ſub oum.84 273

Niſi dictæ exceptiones incontinenti probarentur. num.85. ibid.

Promittenti extioguere cenſum, nollo ſtatuto tempore, eſt iudicialiter præfigendus terminus, intra quem extinguat. q.106.ſob n.15. 293

Perempta parte fundi cenſuari perit, & extinguitur proportionabiliter cenſus ſuperimpoſitus. q.100. num.1. 278

Promittens extinguere cenſum certo tempore poteſt cogi, vt illo tempore extinguat. q.106.ſub num.15. 293

Summa deponenda pro extinctione cenſus ſi non ſit liquida, debet vitra depoſitum cetiæ quantitatis præſtari fideiuſſor de ſupplendu teſiduo, facta liquidatione. q.111.n.48. 324

F

Factum.

FActum potiua attenditur, quàm id, quod fieri debuit. q 67.ſub n.22. 176

Factum, quod eſt difficilius, tollitur quàm impediatur ne quid fiat. q.47.n°36. 104

Facta non præſumuntor, ſed probari debent ab allegante. q.90.n.11. 239

Multa facta tenent, quæ fieri non cooceduntur. q.35 ſub n.22. 74

Facultas.

Conceſſa debitori vt ſoluat de moneta quam elegerit, intelligitur de valore monetæ exiſtentis io obligatione, qui erit tempore ſolutionis faciendæ. q 85.oum.14. 217

Facultas redimendi cenſum debet eſſe libera debitori illius. q.59.n.18. 144

Facultas redimendi cenſum quandocumque oon poteſt ex poſt facto coarctari, alterari, vel aliter moderari. ſub n.18. ibid.

Facultas redimendi, an amittatur lapſu triginta annorum dubitant Doctores. quæſt.103.n.3. 283

Falſitas.

Falſitatem cauſæ expreſsè in contractu minoris debet probare, is qui agit ad nullitatem. q.15. ſub num.10. 28

Feudum.

Conceſſum cum facultate illud alienandi ſortitur naturam allodij. q.21. ſub n.1. 44

Intellige ſi apparet vaſſallum voluiſſe illud retinere tanquam allodium. ibid.

Limit. ſecundò reſpectu melioramentorum. ibid.

Limit. tertiò, reſpectu feudi hæreditarij. ibid.

Feudum retineri vti feudum, & non vti allodium quomodo appareat. ibid.

Feudum conſtitui poteſt ſuper cenſu. quæſtio.31.numero 3. 60

Feudatarius, & emphyteuta habent dominium vtile rei feudalis, & empyteuticæ. quæſtion.22. ſub numero 17. 48

Fictio.

Eſt aſſumere pro vero id quod eſt veritati contrarium q.61.n.9. 152

Fictio non plus operatur, quàm veritas. q 88. ſub numero 6. 236

Fingere nemo poteſt abſque legis auctoritate. q.61. num.10. 152

Fideicommiſſum.

Fideicommiſſum fieri poteſt ex certa die. quæſtio.27. num.1. 54

Fideicommiſſum purum, & purificatum viuente fideicommiſſariu, eodem iure cenſetur. numero 5. ibid.

Fdeicommiſſo fit locus ſi imponatur cenſus ſuper re alienari prohibita. q 41.n.5. 88

Fideicommiſſarius tranſmittit fideicommiſſum purum & purificatum eo viuente. quæſtion.27. numero 6. 54

Etiam non agnitum. ibid. n.7. ibid.

Etiam ante factam ſibi verbalem reſtitutionem. n.8. ibid.

Fideicommiſſarius quod ante reſtitutionem ſibi factam non poſſit, niſi inuentualiter cenſum imponere, voluit Gatz.Maſtrill. ibid.n 9 10.& 11. 54

Contrarium defendit Auctor, quod cenſus ab initio purè valeat. n.12. ibid.

Fideicommiſſarius ante reſtitutionem ſibi ſaltem verbo factam nullum ius reale conſequitur. q.27. num.2. 54

Habet tamen ius ad rem. n.3. ibid.

Fideicommiſſarius poteſt ſuper iure, quod habet ad fideicommiſſum paciſci, & contrahere. numer.4. ibid.

Fideicommiſſarius vniuerſalis capiens ante aditam hæreditatem propria auctoritate poſſeſſionem bonorum, fideicommiſſo ſubiectorum non incidit in pœnam, ſed tenetur poſſeſſionem dimittere. q 47.num 4. 101

Fideicommiſſarius poteſt cogere hæredem, vt reſtituat bona ſubiecta. q.27.n.15. 54

Fideiuſſio.

Fideiuſſio facta à muliere abſque ſolemnitatibus eſt nulla, ſi remancat indotata. q.15.n.44. 31

Fideiuſſiones & hypothecæ bonorum pro faciliori exactione cenſus ſunt licitæ. quæſtio.57. num.40. 141

Fideiuſſor is dicitur, qui non ſentit vtilitatem ex contractu. q.52. ſub n 11. 126

Limitatur, ſi obligatio principalis non ſit nulla ipſo iure. num.12. ibid.

Fideiuſſor in contractu cenſus non poteſt ſe obligare vti principalis, & inſolidum, ſecundum Surd. num.13. 127

Contraria opinio vti verior defenditur ab Auctore. num 15. ibid.

Fideiuſſor regulariter poteſt ſe obligare vti principalis, & inſolidum. n.14. ibid.

Mirabile eſt, vt quis agens proprio nomine teneatur cauere de rato. q.67.n.10. 175

Fideiuſſor qui ſe obligauit dumtaxat pro fructibus cenſus illo reſoluto non tenetur ad intereſſe ob retardatam ſortis reſtitutionem. quæſt.116. ſub n.6. 331

Fideiuſſor qui ſe obligauit ſimpliciter pro toto contractu cenſus tenetur ad intereſſe cenſu reſoluto. ibid.

Fideiuſſor cenſetur præſtitus ſecundum naturam contractus, ſuper quo fuit adhibitus. q.116.num.7. ibid.

Fideiuſſor non tenetur in plus quàm teneatur principalis debitor. ibid. n.8. 331

Etiam quod ſit fideiuſſor euictionis. n.9. ibid.

Fideiuſſor non remanet obligatus, quando obligatio principalis, eſt nulla ipſo iure. quæſt.52 numer.20. 126

Etiam ſi obligaret ſe vti principalis. ibid. numer 11. ibid.

Fideiuſſor cenſus ſi ſit effectus non ſoluendo, non eſt renouandus. q.52.n.26. 128

Limitatur ſi aliter inter contrahentes ſit conuentum. ibid. num.30. ibid.

Fideiuſſor datur ex conuentione, ſi efficiatur minus idoneus, & non ſoluendo, non debet renouari. num.27. ibid.

Secus ſi fuerit præſtitus coactè ex officio Iudicis. numero 28. ibid.

Fideiuſſor poteſt ſibi per actum prouidere, vt debitor pro quo fideiuſſit teneatur illum à fideiuſſione eximere, & liberare q 60 n 53. 151

Fideiuſſor obligatus ſe in forma Cameræ non poteſt opponere exceptionem excuſſionis. q.74. ſub n.20. 201

Fideiuſſor obligans ſe tanquam principalis poteſt dici principaliter debitor. quæſt.52 ſub numer.16. 127

Saltem quo ad principalem creditorem. ibid.

Poſſidens annuos reditus perpetuos, liberatur ab onere ſatiſdandi q. 10.n. 13.

Fideiuſſor non obligatur in plus, quàm principalis. q.52. ſub n.9. 126

Neque in duriore cauſam. ibid.

Fideiuſſor cenſetur ſe obligaſſe dumtaxat ad ea, ad quæ tenetur principalis. n.9. ibid.

Etiam quod ſe obligauerit tanquam principalis, principaliter, & inſolidum. ibid.

Fideiuſſor non tenetur niſi ad ea, quæ ſunt de natura contractus cui accedit. ibid.

Fideiuſſor cenſus cenſetur promittere pro ſecuritate ſolutionis, non autem pro ſecuritate rei, & fructuum rei ſubiugatæ. 126

Fideiuſſor accedit cuicumque obligationi. q.52. n.1. 125

Fideiuſſor in contractu cenſus, ſimpliciter accedere poteſt. n.2. ibid.

Quidquid aliqui contrarium teneant. ibid. & n. ſeq.

Ampl. vt teneatur etiam ſi contractus cenſus nullus ſit, quatenus in eum caſum ſe obligauit. numer.4 ibid.

Et abſque dubio, quando obligauit ſe vti principalis & inſolidum. n.5. ibid.

Fideiuſſor cum creditoribus accipiatur. q.52. num.3. 125

Fideiuſſor præſtitutus in contractu cenſus, debet à ſuo principali abſque damno releuari. numero 6. ibid.
Fideiuſſor pro fideiuſſione facienda poteſt aliquid recipere & quid. n.7. ibid.
Fideiuſſor in contractu cenſus poteſt ſe obligare pro ſolutione annui redditus,& pro euictione.unm.8. ibid.
Non autem de ſoluendo cenſum etiam in caſu quo fundus cenſus periret. ibid. n.9. 126
Fideiuſſor cenſus ad quid obligetur remiſſiuè. q.52. ſub num.9. ibid.
Fideiuſſor non tenetur, ſi obligatio principalis ſit nulla. q.74.n.7. 200
Limit. ſi fideiuſſor obligauit ſe vti principalis,& inſolidum. n.8. ibid.
Maximè ſi ſuam obligationem vallauit iuramento. num.10. 201
Limitatur 2. quando nullitas principalis obligationis non prouenit de iure communi, ſed ex aliquo iure ſpeciali. n.12. ibid.
Limit.3. quando fideiuſſor expreſſit, quod voluit teneri etiam quod obligatio principalis eſſet nulla. num.13. ibid.
Fideiuſſor qui obligauit ſe vti principalis, & inſolidum præſumitur promiſiſſe animo nouandi obligationem principalem. n.9. 200
Fideiuſſor alienam ſuſcipit obligationem. numer.1. ibid.
Tenetur tamen ex proprio contractu. qu.74. num.2. ibid.
Maximè ſi obligauit ſe vti principalis,& inſolidom. num.3.
Fideiuſſor qui acceſſit in contractu cenſus, tenetur ad illius ſolutionem. n.4. 200
Etiam quod expreſsè ad cenſus ſolutionem ſe non obligauerit ſed tantum ad damna,& intereſſe.n.5. ibid.
Fideiuſſo cenſus liberatur in omnibus caſibus, in quibus liberatur principalis debitor. quæſt. 77. n. 11.208
Item liberatur ſi mutentur perſonæ cum quibus contractus celebratus fuit, vel alteretur pretium cenſus.num.12. ibid.
Fideiuſſor cenſus non liberatur, ſi cenſus transferatur de vno fundo ad alium. n.13. ibid.
Fideiuſſor cenſus non liberatur ſi debitor cenſus intimauerit domino quod vult illum redimere, & pretium depoſuit ſi enim redemptio non fiat, fideiuſſor amplius non tenetur.n.14. ibid.
Fideiuſſor cui non fuit expreſsè promiſſa conſeruatio indemnitatis repetit damna actione mandati, vel negotiorum geſtorum. quæſtion.75.numet.11. 204
Vel actione ſibi ceſſa à principali creditore cui ſoluit num.12. ibid.
Fideiuſſor, qui expreſsè ſibi cauit de promiſſione indemnitatis poteſt repetere damna via executiua. num.13. ibid.
Fideiuſſor non poteſt agere contra ſuum principalem pro ſuæ indemnitatis conſeruatione antequam ipſe ſoluerit. n.14. 205
Limitatur multis modis, remiſſiuè. n.16. ibid.
Limitatur, ſi fideiuſſor ſit obligatus in publico, & iotato inſtrumento. ibid.
Limitatur.2. quando acceſſit in contractu nullo.ibid.
Limitatur 3. quando fundat petitionem ſuper intereſſe. d.q.75.ſub n.14. ibid.
Fideiuſſor ſuſcipit mandatum de fideiubendo,& ideo de ſoluendo.n.15. ibid.
Fideiuſſor indemnitatis antequam ſoluat non eſt creditor pecuniæ ſed liberationis, & conſeruationis indemnitatis. ibid. 205
Fideiuſſor non poteſt efficaciter agere contra debitorem moroſum ad intereſſe,quod ipſe patitur ex eo,quod recepit pecunias ad intereſſe pro ſolutione facienda, niſi præcedat interpellatio,& proteſtatio contra debitorem. quæſtio.75.ſub numer.7. ibid.
Fideiuſſor non poteſt petere releuationem antequam probet ſe eſſe in damno. Et quomodo fiat talis probatio. ibid. 203
Fideiuſſor indemnitatis quomodo conſtituatur in mora. ibid.
Fideiuſſor ſoluens pro debitore ad effectum, vt reficiatur de damno, quod patitur ex eo, quod accepit pecunias ad intereſſe pro ſoluendo, debet in indiuiduo, probare quod accepit ad intereſſe dictas pecunias,quia debitor non ſoluebat. ibid.
Fideiuſſor ſoluens creditori non cenſetur ſoluere in extinctionem iuris creditoris,ſed potius emere nomen debitoris. q.71.ſub n.18. 186
Cenſetur ſoluere nomine proprio niſi aliter exprimat. ibid.
Fideiuſſor poteſt emere cenſum in quo fideiuſſit. q.71.num.1. 183
Fideiuſſor emens nomen debitoris pro quo fideiuſſit, ſuccedit in locum, & ius creditoris. q.71. ſub n.1. ibid.
Fideiuſſor qui emit cenſum poteſt agere inſolidum pro toto cenſu contra illius debitorem. ibid. n.2. 184
Fideiuſſor qui emit cenſum non poteſt agere contra confideiuſſores ad integrum cenſum, ſed ad id quod ſupereſt deducta eius rata. n. 3. ibid.
Fideiuſſor ſoluens non poteſt repetere à confideiuſſoribus niſi obtenta à creditore iurium ceſſione. q.71.ſub n.4. ibid.
Fideiuſſor ſoluens integrum ddebitum,etiam obtenta ceſſione,non poteſt repetere,niſi ratas aliis confideiuſſoribus tangentes ſecundum vnam opinionem Rotæ. ibid. 184
Contrariam opinionem tenuit eadem Rota in aliis cauſis. ibid.
Conciliatur contrarietas primo ex Roderic. & Coſta. ibid.
Sed reprehenditur hæc conciliatio. ibid.
Conciliatur ſecundo ſed regulatur d.q 71.ſub num.4. 184
Conciliatur tertio modo. ibid.
Fideiuſſor cenſus qui conuenit cum eo pro quo fideiuſſit, vt illum eximat à fideiuſſione infra certum tempus poteſt adueniente de tempore agere pro eximitione. q.76.n.1. 206
Fideiuſſor cenſus qui ſimpliciter acceſſit, qood non poſſit agere vt eximatur, volunt aliqui.n. 2. ibid.
Contraria ſententia placuit Rotæ, & ſequitur Auctor. num.7. ibid.
Maximè ſi fideiuſſor diu ſtetiſſet in obligatione n.8. 207
Fideiuſſor adhibetur in contractu cenſus vt melius domino cenſus ſit cautum & pro ſolutione illius. 76.num.3. 206
Ac etiam pro euictione bonorum cenſui ſuppoſitorum. ibidem. q.76.d.n.3. 206
Contrarium tamen probatur. ibid.
Fideiuſſor euictionis non poteſt agere vt à fideiuſſione eximatur. ibid.
Fideiuſſor ex natura contractus in perpetuum tenetur in contractu cenſuali. n.5.ſeq. ibid.
Fideiuſſor in tutela,& cura tenetur perpetuo,durante tutela,& cura. ibid.n.6. 206

Fideiuſſor cenſus ad duo tenetur ſcilicet, ad euictionem fundi ſuppoſiti, & ad ſolutionem cenſus. ibid. num. 10. 207
Fideiuſſor cenſus poteſt petere eximitionem à fideiuſſione reſpectu obligationis de ſoluendo cenſum. num. 11. ibid.
Fideiuſſor dicitur obligaſſe ſe vti principalis quando ſe obligauit omni meliori modo. quæſt. 74. nu. 11. 201
Fideiuſſor non poteſt conueniri non excuſſo prius debitore principali. num. 14. ibid.
Ampl. 1. etiam quod ſe obligauerit vti principalis, & inſolidum. num. 15. ibid.
Ampl. 2. ſiue obligauerit ſe in eodem inſtrumento in quo ſe obligauit principalis debitor, ſiue in diuerſo. ibid. num. 16. 18. & 19. 201
Quidquid Iaſ contrarium teneat, quando obligauit ſe eodem tempore, & in eadem ſcriptura. quæſt. 74. num 17. ibid.
Limitatur. 1. quando fideiuſſor expreſsè renunciauit beneficio excuſſionis. num. 20. ibid.
Limitatur. 2. quando principalis debitor cenſus eſſet mortuus num. 21. ibid.
Si tamen debitor viuens fuit in mora conſtitutus. numer. 22. ibid.
Dummodo hæres debitoris prædefuncti ſaltem interpelletur. num 23. ibid.
Fideiuſſor indemnitatis tenetur tàm ad ſortem, quàm ad omnes intereſſe, in quo eſſet diminuta conditio eius, quem ſine damno conſeruare præmiſit. q. 75. num. 4. 203
Fideiuſſor, contra quem fuit petita exequutio, poteſt agere, vt conſeruetur à damno etiam antequam ſit condemnatus. q. 75 ſub num. 18. 205
Fideiuſſor, qui tenetur vigore inſtrumenti habentis exequutionem paratam poteſt agere contra principalem debitorem antequam ſoluat. ibid.
Non vt ſoluat ſibi, ſed principali creditori. ibid.
Fideiuſſor qui acceſſit diuerſo tempore non poteſt cogi ad ſoluendum niſi ſibi cedantur iura contra alios poſtea acceſſuros, quando cum ipſo actum fuit quod iſti quoque accederent. q. 74 numer. 24. 206
Secus quando tempore quo ipſe acceſſit nihil cum eo fuit actum quod alij confideiuſſores accederent. ibid. num. 25. 202
Fideiuſſor conuentus poteſt ſe tueri exceptione cedendarum contra principalem. q. 74. ſub num. 23. ibid.
Ac etiam contra fideiuſſorem ibid.
Fideiuſſor qui interceſſit in contractu cenſuali, poteſt conueniri actione perſonali. quæſt. 96. ſub num. 8. 259
Maximè ſi ſe obligauit vti principalis, & inſolidum. num. 9. ibid.
Fideiuſſor renuncians exceptioni cedendarum, non auditur ſi illam opponat. quæſt. 74. ſub numer. 23. 202
Fideiuſſor cenſus liberatur ſequuta cenſus extinctione. q. 119. num. 3. 337
Fideiuſſor cenſetur præſtitus, ſecundum naturam contractus in quo acceſſit. num 4. ibid.
Etiam quod ſit fideiuſſor euictionis. num. 6. ibid.
Fideiuſſor ſoluens poteſt petere ceſſionem iurium contra confideiuſſores. q 71. ſub num 7. ibid.
Fideiuſſor datur, vt magis ſit creditori conſultum. q. 71. ſub num. 7. 185
Fideiuſſor in contractu cenſus poteſt illum redimere q. 104. ſub num. 7. 286
Fideiuſſor cenſus quando poſſit petere eximitionem à fideiuſſione. q. 76. n. 4. 206

Cenſus de Cenſibus.

Fideiuſſor tenetur cedere iura confideiuſſoribus. q. 74. ſub num. 23. 201
Fideiuſſores in dubio tenentur pro æquali portione. q. 71. num. 4. 184
Fideiuſſores nouos dare eſt valde oneroſum debitori. q. 52. num 29. 128
Fideiuſſoris cenſus obligatio de ſoluendo annuos fructus cenſualis reſtringitur ad capacitatem fundi. q. 52. ſub n. 2. 126
Ampl. etiam ſi ſe obligauerit cum iuramento. ibid.
Fideiuſſores plures etiam ſi diuerſo tempore accedant quando dicantur æquiparati quo ad iurium ceſſionem. q. 71. ſub n. 7. 185
Fideiuſſoria obligatio contracta reſpectu rei eatenus durat quatenus res ipſa ſupereſt. quæſt. 77. num. 7. 208
Obligatio fideiuſſoria extinguitur quando dominium rei cenſuatæ tranſit in dominium domini cenſus. num. 8. ibid.
Secus autem ſi ille cenſus tranſeat in dominium ipſius fideiuſſoris. n. 9. ibid.
Niſi emat cenſum vt ſe, & debitorem cenſus à ſolutione liberet. n 10. ibid.
Fideiubens in negotio ad alium ſpectante licet ſe obliget vti principalis, & in ſolidum dicitur fideiuſſor non principalis debitor. quæſt. 74. ſub n. 9. 200
Intellige hoc verum reſpectu debitoris. ibid.
Secus reſpectu creditoris cuius reſpectu dicitur correus debendi. ibid.
Fideiubens in contractu nullo ab initio ipſo iure etiam quod ſi obliget vti principalis, & inſolidum, non remanet obligatus. q. 74 ſub n. 9. 200
Fideiubens in contractu inito principaliter ad commodum alterius non efficitur correus debendi, licet ſe obliget tanquam principalem. q. 52. ſub num. 21. 126
Diues, & idoneus non tenetur cauere cum fideiuſſore. q. 111. ſub n. 48. 324
Exemptio à fideiuſſione fit vel dando alium fideiuſſorem idoneum de conſenſu creditoris. q. 76. n. 13. 207
Vel dando releuatorem reſpectu ipſius fideiuſſoris. num. 15. ibid.

Filiatio.

Filiusfamilias non poteſt in præiudicium patris cenſum imponere ſuper aduentitiis quorum vſusfructus ad patrem ſpectat. q. 17. n. 7. 33
Filiusfamilias poteſt ad ſui libitum diſponere de aduentitiis quorum vſusfructus ad patrem non pertinet. num. 8. ibid.
Filiusfamilias poteſt valide cenſum imponere ſuper aduentitiis quorum vſusfructus non ſpectat ad patrem. num. 9. ibid.
Filiusfamilias obligatur ex quocumque contractu ſine patris conſenſu. n. 10. 33
Filiusfamilias habet peculia diuerſi generis. qu. 17. num. 1. ibid.
Filiusfamilias poteſt valide cenſum imponere ſuper bonis peculij ſui Caſtrenſis, vel quaſi Caſtrenſis. num. 2. ibid.
Filiusfamilias in peculio Caſtrenſi, vel quaſi, habetur pro patrefamilias. num. 3. ibid.
Filiusfamilias non poteſt validè cenſum imponere ſuper ſuis bonis profectitiis. num. 4. ibid.
Filius ergo hæres, non procedit in reo conuento. q. 96. num. 7. 259

Finis.

Contractus cenſualis eſt, percipere annuam penſionem. q. 7. num. 4. 11

Index Rerum

Fiſcus.

Fiſco cur ſit applicaodus cenſus factus contra formam Bullæ.gloſ.33. 358

Et an requiratur declaratoria, vel ſit ipſo iure confiſcatus.d.gloſ. ibid.

Forma.

Cenſetur inducta ex præcepto. q.32.ſub n.5. 62

Cum in conſtitutione datur actus nouus, & diuerſus modus. ibid.

Cum forma appellatur. ibid.

Ex decreto irritante. ibid.

Forma eſt præcisè, & ad vnguem obſeruanda. q.49. num.15. 115

Forma non ſeruata actus corruit. ſub n.15. ibid.

Forma cenſetur inducta, quando lex, vel conſtitutio præcipit aliquid fieri tempore contractus. n.12. ibid.

Forma cenſetur inducta ex decreto irritanti. ibid. numer.13. 115

Forma debet adimpleri. q.50.n.6.

Forma legis, & conſtitutionis eſt ad vnguem obſeruanda. num.7. 117

Forma non inducitur ex omnibus verbis legis, ſed tantum ex iis, quæ reſpiciunt ſubſtantiam. q.66.ſub num.10. 162

Quæ fuerunt poſt contractum perfectum non ſunt de forma contractus. ibid.

Forma non poteſt dici quæ debet interuenire poſt contractum, ſed eſt ſolemnitas. q.66.n.49. 166

Forma debet adimpleri ſpecificè, & non per æquipollens. q.9.num.12. 14

Forma data à ſtatuto eſt obſeruanda. q.111. num.13. 320

Forma in dubio præſumitur ſubſtantialis. q.32. ſub num.5. 62

Forma eſt indiuidua, & diuiſio illam corrumpit. q.49. num.17. 115

Forma non poteſt impleri per æquipollens. qu.48. num.36. 115

Formæ omiſſio etiam in qualitate vitiat actum. quæſt.49.num.16. 115

Omiſſio formæ factæ per notarium reddit contractum nullum, ſiue fiat per errorem, ſimplicitatem, negligentiam, & imperitiam, ſiue per dolum. ibid.

Forma dat eſſe rei, gloſ.32. ibid.

Forma cenſus data in Bulla an ſit ſeruanda tàm in foro fori, quàm in foro conſcientiæ. ibidem.

Forma præd. non ſeruata contractus eſt nullus, & fœneratitius. gloſ.32. 358

Et an ſit ipſo iure, vel requiratur declaratoria. addit. ad d. gloſ. ibid.

Forma reſpiciens contractum tripliciter conſideratur, nempè quoad ſubſtantialia, accidentalia, & naturalia. addit. vlt. 361

Forum conſcientiæ attendit veritatem tantum. addit. ad gloſ.19. 355

Fraus in contractibus committitur quatuor modis. gloſ.3. in princ. 344. & gloſ.35. 355

Fraus in contractu cenſus, an interuenerit quomodo cognoſcatur. addit. vlt. 361

Fructus fundi cenſus cuius quantitatis eſſe debeant. gloſſ.5. & addit. ibid. 345

Fundus cenſus tres conditiones debet habere, & illæ enumerantur. gloſſ. 5. ibid.

Fundus cenſus caſu fortuito deperdito cenſus extinguitur. gloſ.10. 348

Et illo aucto, an cenſus augeatur. gloſ.16. 351

Et an ſuper eo poſſit imponi nouus cenſus. ad d. gloſ. ibid.

Fundus cenſus facto infructuoſo actu, ſed non potentia, vt cum maxima impenſa poſſit reduci ad culturam, an cenſus extinguatur. addit. ad gl.22. 354

Et quomodo dicatur perire, & fieri infructuoſus. d. gloſ.22. ibid.

Forus.

Forus conſcientiæ regulatur ſecundum naturalem æquitatem. q.50.n.21. 119

Fructiferum.

Id dicitur quod eſt aptum ad fructus ferendos, ſecundum ſui naturam. q.35.n.10. 72

Secus ſi non ex ſui natura, ſed ex humano artificio vtilitatem afferat. ibid.num.11. ibid.

Fundus dicitur frugifer propter ſolam amœnitatem. ibid. num.17. 73

Fundus cenſus debet eſſe frugifer. q.35.n.1. 71

Fundus cenſus debet eſſe frugifer ex ſui natura, non ex accidenti, q.34 num.25. 67

Fundus de ſui natura frugifer non deſinit eſſe talis ex eo quod per aliquot annos fructus non ferat. q.37. num.8. 77

Prædia fructifera curſu annorum reddunt ex fructibus, vltra eorum valorem. q.10.n.32. 17

Fructus.

Ita demum veniunt in obligatione, ſi erant nati, vel ſati tempore contractus. q.78.n.7. 209

Intellige de obligatione fructuum acceſſoria, ſecus ſi principaliter obligentur. ibid.n 8. ibid.

Fructus vbi reſtitui debent ob reductionem tituli ad non titulum ſunt reſtituendi percepti à die quo titulus cenſetur redactus ad non titulum. q.107. ſub num.16. 297

Fructus ab vſufructuario viuente non percepti non ad eius hæredes, ſed proprietarium pertinent. q.70. num.7. 182

Siue tempore mortis vſufructuarij ſint maturi, ſiue non ſint maturi. ibid.

Fructuum ad acquiſitionem in materia vſufructuariæ non ſufficit bona fides. quæſt.119.ſub num.2. 337

Fructus non poſſunt dici niſi deductis expenſis. q.35. num.19. 74

Fructus iuriſdictionis ſunt mulctæ, pœnæ, confiſcationes, & huiuſmodi. q.33.n.21. 65

Fructus prædij conſiſtunt non ſolùm in iis, quæ parantur, ad æſum, & potum, ſed in iis quæ quomodocumque conferunt ad humanum vſum. q.35. ſub num.17. 73

Fructus æſtimantur iuxta valorem monetæ qui currit tempore æſtimationis faciendæ. quæſt.85.n.1. 226

Fructus pendentes in re feudali integrant feudum. q.21. num.8. 44

Fructuum ad acquiſitionem ſufficit quælibet occaſio poſſidendi dummodo abſit mala fides. q.107. ſub num.19. 197

Fructus prædiorum dum pendent, dicuntur pars ſoli. q.70.num.11. 182

Fructus cenſuum maturi, dicuntur fructus ciuiles. num.12. ibid.

Fructus cenſuum cùm non ſint in corpore, non poſſunt dici pendere. num.13. ibid.

Recipiens pecuniam pro fructibus ſibi debitis, non præiudicat ſibi in futurum. q.3.n.18. 7

Limit. ſi ex partium conuentione cenſus fructuarius ſit reductus ad pecuniarium. n.19. ibid.

Fructus exacti ab eo, qui pro alio cenſum emit non acquiruntur recipienti, ſi is pro quo fuit facta emptio, emptionem ratificauit. q.67.n.53. 178

Secus

Secus ſi illam nou ratifieauit. num.54. ibid. & n.58. 179

Fructus præfati ſi ſint ſeparati à ſolo per tertium poſſeſſorem dictæ rei nunquam fuerunt debitoris. q.98.ſub num.40. 268

Fructus rei hypothecatæ pro cenſu à tertio poſſeſſæ postquam ſunt ſeparati à ſola non comprehenduntur in generali obligatione facta à debitore ad fauorem crediioris. ibid.

Fructus rei hypothecatæ pro cenſu ſi non ſunt à ſolo ſeparati, ſunt hypotbecati domiuo cenſus. ibid

Fructus bonorum ſtabilium taxantur iuxta valorem dictorum bonorum ad rationem quinque pro quolibet centenario,& anno.q.35.n.8. 72

Fructus eum debentur,naturaliter, & ciuiliter ſolutum ſimpliciter cedit in cauſam fructuum. q.103. num 9. 284

Fructus percipi non poſſunt ſine peccato ex tractu fœnerat itio.q 52.ſub num.9. 126

Fructus ſequuntur duminium q 67.n.12. 175

In pacto addictionis in diem reſoluto contractu reſtituitur res, vna, cum fructibus perceptis. qu.60. num.32. 149

Fructus quando in iudicio ſpolij veniunt principaliter. & non acceſſoriè ſit condemnatio à die factæ ſubtractionis.q.91.ſub num.15. 241

Pecuniæ,& nomina debitorum nullum reddunt fructum q 98.ſub num.45. 269

Fructua fructuum, & vſuræ vſuratum non debentur q.33.num.6. 64

Fructus cenſuum maturi in vita vſufructuarij, & ab eo non exacti,debentur illius hæredibus.q.70.n.1. 182

Fructus cenſus debentur ex contractu, cuius reſolutio pendet à voluntate contrahentium. q.106. ſub num.12. 291

Fructus ex cenſu nullo nec etiam à ſponte ſolnente recipi poſſunt, & eſt prima ampliatio ad concluſionem. q.88.num.7. 236

Amplia 2. vt non poſſint recipi etiam ab eo, qui eſt ſolitus dare ſuas pecunias ad honeſtum lucrum. num.8. 237

Amplia 3. vt nec etiam recipi poſſint ſub prætextu alicuius conſuetudinis. num.9. ibid.

Amplia 4.vt nec excuſet ſexus muliebris,nec bona fides. num.11. ibid.

Amplia 5. vt non ſuffragetur renunciatio pacti annullantis contractum.num.13. ibid.

Fructus cenſus peti poſſunt iure actionis. quæſt.119. num.18. 339

Fructus cenſuum eiuſdem ſunt naturæ, & iuris,cuius ſunt penſiones.q.70.n.15. 182

In fructibus cenſuum,ceſſio dici babetur loco perceptionis.num.16. ibid.

Fructus cenſuum,quorum ſoluendorum dies tempore mortis vſufructuarij nun venit, debent diuidi pro tata temporis inter illius hæedes, & proprietarium. num.17. ibid.

Fructus cenſuum quoquo die currunt, & acquiruntur domino cenſus proportionabiliter. numer.18. 182

Fructus beneficij Eccleſiaſtici non maturi tempore reſignationis, pertinent integraliter ad reſignatarium poſt capiam ab co beneficij puſſeſſionem. num.19. ibid.

Fructus cenſuum non bætes vſufructuarij, ſed proprietarius exigit, qui partem bæredibus vſufructuarij reſtituat. num.20. 183

Cenſu redempto in medio anni quod fructus illius debeantur pro toto anno, voluit Bonins. qu.119.

Cenſius de Cenſibus.

numer.10. 338

Verior eſt ſententia,quod debeantur pro tata temporis. num.11. ibid.

Cenſû quomodocunque reſoluto, fructus illius licitè recipi non poſſunt. q.119. ſub n.2. 337

Fructus cenſus legati maturi tempore mortis teſtatoris pertinent ad hæredem non ad legatarium.q.72. num.28. 195

Intelllge de fructibus quorum ſolutionis dies venerat tempore mortis teſtatoris non in allis.num.29. ibid.

Fructus ex contractu cenſus nullo, non debentur. q.88.num.1.& infra. 235

Ex natura contractus cenſualis ſoluendi eſſent fructus, qui ex re cenſuata colliguntur. quæſt.37.numer.5. 77

In ſpolio intentato pro cenſibus ſit condemnatio pro fructibus à die commiſſi ſpolij. quæſt.91.ſub n.15. 241

Fructus cenſus ex contractu nullo adeo ſunt indebiti, vt repeti poſſint,etiam extincto cenſu.q.119.n.15. 339

Fructus ex contractu cenſuali nullo, non poſſunt licitè recipi etiam à ſponte ſoluentibus. numer.22. ibid.

Fructus cenſus indebitè ſoluti, qua actione repetantur.num.23. ibid.

Fructus cenſus debentur domino cenſus, qui illius pretium ſoluit etiam quod non ſit præſtitus fideiuſſor non obſtante pacto quod fructus non ſoluantur donec fideiuſſor præſtetur. q.106.ſub n.12. 291

Fructus in cenſu fructuario ſolui debent tempore recollectionis ipſorum. q.3.num.10. 6

Fructus cenſus non currunt intra annum à die factæ diſdictæ cenſus. q.107.n.10. 296

Fructus cenſus non currunt à die quo eſt in facultate domini illius recipere ſortem. ſub numer.10. ibid.

Fructus cenſus maturi viuente vſufructuario,habentur pro exactis.q.70.num.3. 184

Fructus exacti ante mortem vſufructuarij, & ij qui pro exactis habentur, ſpectant ad illius hæredes. num.4. ibid.

Fructus cenſus exacti ex contractu nullo, poſſunt à ſiſco vendicari.q.88.n.6. 236

Fructus cenſus indebitè percepti per errorem in modica ſumma,an ſtatim extenuent ſortem, an verò ſint cumpenſandi cum fructibus poſtea decurſis. ſub num 6. ibid.

Fructus cenſus debentur pro ea rata pro qua cenſus non fuit redemptus.q.119 n 8. 338

Fructus cenſus,qui anno ſingulo percipiuntur, non habentur pru immobilibus.q.30.n.25. 59

Fructus ex cenſu nullo exigi non poſſunt. qu.14. ſub num.14. 23

Fructus ex cenſu extincto non debentur. q.119. ſub num.1. 337

Et quatenus ſoluantur repeti poſſunt. ibid.

Fructus,cenſus indebitè ſoluti, qua actione repetantur remiſſiuè.q.47.n.50. 105

Lapilli,& gemmæ fructum de ſui natura non ferunt. q.32.num.8. 62

Frumentum.

Vinum,oleum,& pecunia conſumuntur ex vſu,q.32. num.9.& 10. 62

Fundamentum.

Fundamentum actoris in iudicio poſſeſſorio retinendæ,vel recuperandæ, conſiſtit in probatione ſuæ poſſeſſionis.q.93.num.1. 247

Fundus.

Fundus totus plus valet reſpectu totius,quàm valeat pars illius reſpectu dictæ partis. quæſt.110. numer.13. 315

Fundus datus marito æſtimatus ea æſtimatione,quæ faciat emptinoem efficitur mariti. quæſt.18. oumer.7. 37

Et ſtat periculo illius. ibid.num 8. ibid.

Fundus ceuſus non ideo debet eſſe frugifer quod in dicto contractu vendanrur fructus illius.quæſt.55. oum 6. 72

Sed quia emitur ius percipiendi annuam reſponſionem,vel in fructibus illius,vel in pecunia. num.7. ibid.

Fundus vt cenſui ſubiici poſſit , debet ferre fructus ſufficientes pro ſolutione annuæ reſponſionis, & pro alimentis imponenris . & ſuæ familiæ. Quod tamen Auctot non recipir pro requiſito ſubſtantiali contractus cenſualis q 35 num 20. 74

Fundus cenſus de iure communi vendi poteſt etiam irrequiſito domino cenſus. q.66.num.37. 165

Fundus cenſus,quod alienari non poſſit,videtur tenere. q.63.num.3. 154

Gregor. de Valentia,negat in perſonam à qua ſit difficile exigere cenſus annuos,in aliis concedit. o 4. ibid.

Auctor indiſtinctè affirmatiuè concludit. numer.5. ibid.

Fundus cenſus ſi pro vno, vel pluribus anois fructus non ferat ſufficienres , an cenſus debeatur, aliqui diſtinguunt q 37.n.4. 77

Affirmatiua ſenrentia vera eſt,& communis. oum.6. & infra. ibid.

Ampliatur.num.15. 78

Declarator. num.11.& ſeqq. 77

Fundus cenſus per impoſitionem afficitur oneri reali. q.42.num.2. 87

Fundus cenſus,ſi pereat culpa , & facto domini illius quomodo conſulatur domino cenſus. q.101.n.18. 280

Fundus cenſus ſi pereat caſu , ceoſus extinguitur. q. 101.num.19. 16

Fundus cenſirus liberator ab hypotheca,qua afficitur per impoſitionem cenſus , ſi cenſus redimator,vel extinguatur. q.65 n.17. 159

Fundus cenſus dcbet ferre fructus tam pro cenſu ſoluendo , quàm pro aliis expenſis faciendis gratia fructuum colligendorum.q.35.n 18. 74

Fundus non liberatur ab onere cenſus ſuper quo nouus cenſus conſtitutus fuit , niſi etiam iſte nouus cenſus extinguatur. q.31.n.11. 61

G

Gabella.

SOluenda pro venditione rerum immobilium ſolui debet pro venditione cenſus. quæſtion.30.numer.19. 59

Gabella quando,& cui gabellario ſit ſoluendæ , vbi prędium datur pro annuo cenſu decem aureorum, cum facultate illum redimendi certo aliquo pretio. diſp.382.n.2. 366

Gabella an debeatur de cenſu redimibili,& quando, & cui gabellario. oum.3. ibid.

Gabella alcaualæ an debeatur ex contractu cenſus conſignationis.& quando.diſp.384.n.1. 371

Gabella duplea quo caſu debeatur. n.2. ibid.

Gabella an debeatur ex retrouenditione facta virtute pacti de retrouendendo appoſiti in prima venditione. num.3. ibid

Gabella an debeatur ex tota ſumma rei venditæ cum onere cenſus,an verò eo detracto. n.4. 372

Gabellarius an teneatur reſtituere gabellam ei ſolutam ex venditione rei tanquam liberæ,quæ tamen oous cenſus habebat.n.5. ibid.

Gabella ex vitalitij venditione debetur.n.6. ibid.

Genus.

Verificatur in qualibet eius ſpecie.q.8.n.6. 13

Genus repreſentatur propriè in qualibet eius ſpecie. oum.7. ibid.

Gerundia.

Sonant in factum. q.51.num.9. 122

Grauari.

Aliquem ex alieno facto iniquum eſt. quæſt.18. ſub num.5. 34

Qui in vno grauatur debet in alio releuari.quæſt.64. num.14. 156

H

Habere.

H*Abuit & recepit ad præſentiam mei Notarij* , &c. verificantur in traditione cedulæ Bancariæ.q.51. ſub oum.14. 122

Habuit , & recepit in contanti, & pecunias ad ſe traxit, probaot realem numerationem.ibid.

Etiam quando notarius aſſeretet pecunias eſſe in ſacculo.ibid.

Habuit in prompta, & numerata pecunia , &c. importani actualem numerationem. ibid.

Habuit,& recipit ante præſentem contractum. Hæc verba non excludunt ſolutionem factam in ipſo contractu. q.51.n.15. 122

Intellige io aliis contractibus non in contractu cenſuali , io quo requiritur pro forma ſolutio in ipſo contractu. nom.10. ibid.

Habuit , & recepit : hæc verba prolata à Notario in inſtrumento probant realem ſolutionem. num.13. ibid.

Maximè ſi Notarius addat , *Habuit, & recepit in præſentia mei, & teſtium.*n.14. ibid.

Habuit,& recepit ad præſentiam mei Notarij , &c. hæc verba non probant perneceſſe pecuniam fuiſſe nomeratam coram Notario , & teſtibus. ibid. ſub num.14. 121

Limitatur quando agitur de validitate actus, vel ad euitandam falſitatem.ibid.

Habuit,& recepit ad præſentiam mei Notarij , &c. hæc verba verificantur in traditione cedulæ baocariæ. quæſt.50.ſub oum.14. 118

Hactenus.

Hæc particula refertur ad tempus præteritum. q.47. num.25. 103

Hæreditas.

Hæres repreſentat perſonam defuncti. q.73. num.18. 198

Hæres ſuccedit io vniuerſum ius defuncti. oom.19. ibid.

Hæredibus domini ceoſus morientis poſt factum depoſitum eſſe ootificandum ius redimeodi cenſum volunt aliqui.q.111.n.58. 324

Vtilem eſſe hanc notificationem oon neceſſariam,dicit Foller. & Auctor probat. n.59. ibid.

Hæredes vſufructuarij nullam habent actionem ſuper fructibus ab vſufructuario viuente , vel alio eius nomine non perceptis. q.70. n.8. 182

Hæres poteſt proſequi iudicium retinendæ motum à ſuo auctore prædefuncto. quæſtio.92.ſub num.1. 244

Hæres grauatus non poteſt rem ſubiectam fideicommiſſo alienare.q.19.num.2. 36

Vel tenet alienatio ſed reuocatur purificato fideicommiſſo,num.3. ibid.

Hæres iuris fictioue cenſetur eadem perſona cum defuncto,cuius eſt hæres.q.96.num. 26. 260

Hæres ſcientis onus tenetur luere quando præſtatio nou debetur ex fructibus ſed propter ſtuctus. q. 79 num.63. 215

Hæres tenetur redimere, vel liberare rem alienam, vel hypothecatam legatam ad pias cauſas. numer. 30. 213

Infertur teneri illam à cenſu lĩberare.num.35. ibid.

Ampl. idem eſſe in bærede donatoris.num. 32. ibid.

Hæres cum beneficio l. & inuentarij poteſt extinguere debitum hæteditarium per dationem in ſolutum bonorum hæreditaris.q.107.num.34. 299

Hæres repreſentat perſonam defuncti tantum pro ea rata pro qua eſt hæres. ibid num.43. 300

Hæres grauatus fideicommiſſo poteſt cenſum imponere ſuper rebus reſtitutioni ſubiectis. & perſonaliter obligatur ad cenſum.q 34 num.5. 66

Hæres grauatus non tranſmittit ad hæredes ius exigendi fructus ciuiles debitos ex contractu grauantis non exactos.q.70.num. 21. 183

Ampli.us etiam quod non fuerit in mora exigendi. ibid.

Hæres tenetur indiſtinctè liberare rem legatam ab onere extrinſeco quod poteſt ſolutione tolli, & ſciebat teſtator quicquid diſtinguatur in intrinſeco, & perpetuo, & ſic à cenſu redimibili. q.79. num..42. 224

Hæredem teneri liberare non legatarium, vel donatarium coniectura eſt,ſi teſtator, vel donans mandauit integros fructus, vel penſiones rei legatæ, vel donatæ erogati in vſum expreſſum, & non in alium. num 46 ibid.

Et admittitur in hac quæſtione an hæres, vel legatarius ſeu donatarius teneatur argumentum ex neceſſario antecedenti.num.47. ibid.

Et coniectura etiam eſt ſi teſtator, vel donans obligauit legatarium, vel donatarium ad certa onera. nom 48. ibid.

Coniectura eſt quando fuit prohibita quæuis alienatio rei legatæ, vel donatæ num.51. 214

Et ſi donans vel legans cenſum poſtea diſdixerit reproducendo diſdictam.num.52. ibid.

Heres conueniri poteſt remediis poſſeſſuriis pro cenſu dummodo ſciat ſuum Auctorem ſoluiſſe,& ſoluiſſe ex cauſa dicti cenſus.q.92.num.15. 245

Hæres tenetur liberare rem legatam ab omnibus obligationibus,& hypotbecis.q.79.n.20. 212

Hæres tenetur liberare rem legatam ab obligationib. contractis à defuncto.q.79.num.4. 211

Hæres debitoris cenſus cum beneficio l. & inuentarij poteſt cenſum extinguere dando ipſolutum bona hæreditaria.q.108.ſub num.12. 302

Hæres non poteſt intentare temedium retinendæ.Ex propria perſona ob turbationem illatam ſuo auctori prædefuncto q.92.ſub num.1. 244

Hæres grauatus de reſtituendo poteſt cenſum imponere ſuper re reſtituenda, quatenus capit legitima, vel Trebellianica per ipſum detrahenda.quæſt.10. num.17. 43

Hæres hæredis dicitur hæres primi defuncti. q. 104. num.4. 286

Hæres fideicommiſſo grauatus,quod cenſum vendere non poſſit abſque decreto Iudicis, voluit Felicianus.q.109.num.57. 311

Contrarium defendit Auctor. nnmer o 58. & infra. Ibid.

Hæres grauatus reſtituere ſub conditione ea pendente poſſidet bona fide tanquam dominus q. 22. ſub num.17. 48

Hæres vnus volens redimere partem cenſus ſibi tangentem,debet requirere cohæredes,vt eorum partes rediman q.104.num.15. 288

Immo poteſt illos compellere ad redimendum. ibid.

Hæres non tenetur niſi pro portione hæreditaria q. 97. ſub num.4. 261

Limit. ſi ratione poſſeſſionis rei cenſuatæ, vel partia illius,conueniatur actione hypothecaria. ſub n. 4. ibid.

Vel actione perſonali in rem ſcripta.ibid.

Hæres cum inuentario negans ſoluere cenſum,quem ſuus Auctor ſoluere conſueuerat, videtur negare ex iuſta cauſa æris alieni, ſecundum Venent.q. 92. num.17. 245

Contrarium Rota.num.18. ibid.

Hæres an teneatur luere cenſum, & liberare ſundum n.10.11.vbi negatiuè & num.52.

Hæres grauatus poteſt cenſum imponere ſuper re ſubiecta reſtitutioni, non tamen expreſsè alienari prohibita q.19.uum.1. 36

Non tamen duraturum perpetuò, ſed tantum viuente hærede. ibid.

Hæres grauatus reuendens cenſum ſubiectum fidei commiſſo, debet cauere de conſeruando pretium ad fauorem fideicommiſſarij. quæſtio. 109. num. 63. 311

Hæres grauatus ſi reuendat cenſum non tenetur præſtare cautionem redimenti. ſub num.63. ibid.

Maximè ſi poſſit detrahere legitimam vel trebellianicam. ibid.

Hæres granatus ſi ſit inhibitus à fideicommiſſario nè reuendat,& debitor cenſus redimat,ſi ſequatur redemptio nihil agitur. quæſtione 109. ſub numero 63. 311

Etiam ſi reuendat de mandato Iudicis ſi non certioret fideicommiſſarium. ibid.

Hæredi grauato ante purificatam conditionem, & reſtitutam hæreditarem,rectè ſoluitur.q.109.num. 62. ibid.

Hæres repreſentat perſonam defuncti. quæſt. 64. n. 26. 156

Hæredi datur non ſolùm remedium retinendæ; ſed etiam recuperandæ.q.92.num.3. 244

Dummodo defunctus viuens fuerit ſpoliatus. num. 4. 245

Aliàs datur remedium adipiſcendæ. num.5. Ibid.

In hæredem tranſeunt omnia iura competentia defuncto tam actiuè quàm paſſiuè. quæſtio. 104 num.5. 287

Hæres repreſentat perſonam defuncti. quæſt.79. n. 14. 212

Hæreditas differt à re hæreditaria ibid. quæſt.10. ſub num.14. 42

Hæreditas per aditionem cenſetur acceptata ſecundum ſuam naturam,& prout iacet.quæſt. 19.num. 26. 39

Hæredes Domini cenſus,an debeant præferri aliis in emptione ſundi cenſus.gl.13. 349

Hypotheca.

Hypotheca, quæ ſimel eſt reſoluta ampliùs non reuiuiſcit.q.101.ſub num.15. 280

Hypotheca non competit ſuper bonis, quando onus eſt impoſitum fructibus. quæſtion. 78. n.2. 209

Hypotheca contrahitur ſuper re; quando ſuper ea imponitur onus annuæ præſtationis. quæſt. 23. num.5. 49

Hypotheca, quæ contrahitur ex impoſitione cenſus, eſt ſpecialis. n.6. ibid.
Et babet maiorem vim,& efficaciam, quam habeat ſimplex hypotheca ordinaria. n.7. ibid.
Hypothecaria generalis impedit tranſlationem dominij rei hypothecatæ ſicut ſpecialis.quæſtio.109. num.21. 308
Hypotheca generalis ſecundum vnam opinionem impedit tranſlationem dominij: operatur tamen ius retinendi donec ſoluatur intereſſe. ibid.
Hypotheca generalis quando eſt ſuper omnibus bonis impedit dominij tranſlationem. ibid.
Maximè ſi ſit vallata iuramento. n.23. ibid.
Nam abſque iuramento contrarium tenent Scribentes magis communiter. n.24. ibid.
Hypotheca conſtituta ſuper domo illa deſtructa, remanet ſuper area. q.101.n.17. 280
Hypotheca ſpecialis eſt maioris efficaciæ, & virtutis,quàm ſit generalis.q.29 ſub n.13. 56
Hypotheca ſpecialis plus iuris tribuit creditori, quàm generalis. ſub n.13. ibid.
Hypotheca ſpecialis impedit tranſlationem dominij rei hypothecatæ. q.109.n.15. 308
Hypotheca quæ contrahitur in contractu cenſus differt ab hypotheca, quæ contrahitur iu aliis generalibus. q.80.n.3. 215
Hypothecari ſpecialiter multa poſſunt, quæ non veniunt ſub generali hypotheca. quæſtio.29.ſub numero 13. 56
Hypotheca reſoluitur extincto principali debito. q.77 num.4. 208
Hypotheca, quæ contrahitur in contractu cenſuali eſt cæteris firmior. q.98.n.21. 265
Hypotheca contrahitur ſuper fundo cenſito ad fauorem emptoris cenſus. ſub n.83. 273
Quæ eſt cæteris firmior,& potentior. ibid.
Hypotheca generalis in quo differat à ſpeciali.q.109. ſub num.25. 308
Hypotheca ſemel extincta amplius non reuiuiſcit. q.98 ſub n.62. 270
Hypotheca non reſiſtit venditioni, ſed tranſlationi dominij. q 63. n.8. 154
Hypotheca locatoris ſuper bonis conductoris oritur in principio contractus tempore quo fit conductio pro omnibus annis affictus. quæſt.118. n.15. 335
Hypotheca prior præfertur in his contractibus, in quibus acquiritur ius ex ſolo titulo. quæ.68. n.1. 179
Hypotheca acquiritur ex ſola contrahentium voluntate abſque rei obligatæ traditione. quæſt.68.n.2. ibid.
Hypotheca impedit dominij tranſlationem.q.63.n.1. 154
Maximè ſi ſit ſpecialis.n.2. ibid.
Hypothecaria ſemper in totum res auocari poteſt, q.79.num.34 213
Ampl. etiam ſi plures res ſint hypothecatæ. num.35. ibid.
Ampl. etiam ſi hypotheca ſit pro modica ſumma q.79. num.36. ibid.
Hypothecaria datur contra poſſeſſorem vnius ex pluribus rebus hypothecatis pro toto credito. q.98.n.30.& n.32. 267
Etiam ſi poſſideatur ab vno ex pluribus hæredibus debitoris. n.31. ibid.
Hypothecaria actio competit ratione hypothecæ. q.98.num.4. 264
Hypothecaria eſt actio realis. n.5. ibid.
Hypothecaria ſequitur fundum obligatum.n 6. ibid.
Hypothecariæ, & Saluiano præſcribitur decem vel viginti annis. q.118.n.20. 336
Ius cenſus hypothecatur. q.72.n.3. 188
Hæc tamen hypotheca extinguitur extincto cenſu. num.4. ibid.
Ius hypothecæ eſt indiuiduum, licet res ipſæ hypothecatæ ſint diuiduæ. q.98.ſub n.31. 267
Ius hypothecæ per præſcriptionem decennalem vel tollitur. ibid.ſub n.62. 270
Vel redditur inefficax. ibid.
Ea quæ ſunt in bonis noſtris hypothecari ſpecialiter poſſunt. q 27.n.13. 54
Immo etiam ea quæ ſunt dumtaxat debita. num.14. ibid.
Immo ea in quibus competit ſolùm ius in re, vel ad rem. ibid.
Hypotheca In cenſu reali an habeat locum poſt Bullam Pij V. diſput 389.n.5. 389

Homo.

Liber non eſt in commercio. q.34.n.16. 67
Homo quilibet ex natura naſcitur liber. numero 17. ibid.
Homines ſunt valdè proni ad committendum vſuras. q 46.num.17. 98

I

Identitas.

IDentitas rationis operatur vt id,quod eſt comprebenſum in conſtitutione dicatur expreſsè diſpoſitum. q.47.n.43. 104
Etiam in materia pœnali, & exorbitante.n.44. ibid.
Rationis identitas operatur, vt diſpoſitio comprehendat omnes caſus,in quibus illa viget.q.47.n.31. ibid.
Identitas rationis eſt velut genus comprehendens tanquam ſuas ſpecies omnes caſus in quibus illa viget. n.33. ibid.

Impedimentum.

Quod de facili tolli poteſt, non dicitur impedimentum. q.59.n.36. 145

Impoſitio.

Cenſus dicitur legitima quando eſt facta à perſona habili, vel in habili cum debitis ſolemnitatibus. q.43.num.1. 90
Impoſitio cenſus ſi ſit facta ſuper re ſtabili,de ſui natura frugifera, & certa, & in pecunia numerata eſt legitima. n.2. ibid.
Impoſitio cenſus,vt dicatur legitima debet fieri iuxta formam Bullæ Pij V. n.3. ibid.
Impoſitio cenſus contra formam Bullæ Pij V.eſt nulla ab initio. ſub n.3. ibid.
Impoſitio cenſus ſuper re aliena, domino rei non præiudicat. q.14 n.11. 23
Præiudicat tamen imponenti, vt teneatur ad intereſſe. num.12. ibid.
Impoſitio cenſus tanquam in facto conſiſtens debet probari ab eo qui illam aſſerit. q.43.n.6. 92
Impoſitio cenſus probatur per publicum inſtrumentum. num.7. ibid.
Impoſitio cenſus ſuper vniuerſitate bonorum non repugnat iuri naturali, & diuino. q 40.n.1. 82
Impoſitio cenſus probatur per teſtes. q.43.n.18. 92
Impoſitio cenſus probatur per confeſſionem partis tam iudicialem,quàm extraiudicialem.n.19. ibid.
Impoſitio cenſus facta ſuper re expreſsè alienari prohibita non facit imponentem cadere in pœnam, quia cenſus eſt quandocumque redimibilis. q.19. ſub num.14. 38
Sublimita ſi teſtator reſpexit nudum factum prohibendo

bendo quemlibet actum, per quem res alienari expreſsè probibita in alium de facto tranſiret. ibid.
Impoſitio cenſus, ſi facta fuerit ex Decreto exequutoris Apoſtolici ex iuſta cauſa, omnia præſumuntur ſolemniter geſta. q.24.n.10. 51
Per cenſus impoſitionem conſtituitur ius reale ſuper fundo, qui cenſui ſubiicitur. q.23.n.1. 49
Quod ius licet habeat ſpeciem ſeruitutis, numero 2. ibid.
Non eſt tamen vera ſeruitus nec realis, nec perſonalis num.3. ibid.
Sed eſt hypotheca. d.q.23.n.4. 49
Licentia imponendi cenſum ſuper bonis vniuerſitatum non ſuffragatur ſi in illa non ſpecificetur fundus ſubiugandus cum omnibus ſuis demonſtrationibus & qualitatibus. quæſtio.23. ſub numer.17. ibid.
Impoſitio cenſus probatur præſumptionibus, & coniecturis. q.43.n.32. 92
Impoſitio cenſus probatur per confeſſionem extradicialem partis. q.43 n.25. 92
Impoſitio cenſus cum obligatione perſonali differt ab impoſitione facta habita relatione ad rem, & eius fructibus. q.34 n.22. 62
Impoſitio cenſus eſt ſpecies alienationis, & à pari procedunt. q.21.n.3. 44
Impoſitio cenſus pro cauſa dotis ſuper re expreſsè alienari prohibita valet ſi fiat tantum pro quantitate dotis. q.19 ſub n.33. 39
Impoſitio cenſus ſuper fundo alio cenſu onerato etiam ſi non ſit capax vtriuſque cenſus eſt valida. q.39 num.5. 80
Impoſitio cenſus procedit à pari cum alienatione rei. q.16.num.4. 32
Impoſitio cenſus ſuper vniuerſitate bonorum quod non repugnet naturæ contractus cenſualis, ſentiunt aliqui. q.40.n.4. 81
Contrarium tenent alij magis communiter. n.7. 82
Saluatur prior opinio negatiua. n.18. 83
Sed reiicitur ſaluatio. n.19. ibid.
Impoſitio cenſus facta ſuper re probibita alienari non eſt nulla ſi fiat ex cauſa neceſſaria. quæſt.19. num.19. 83
Puta cauſa reſtaurandi bona hæreditaria. ibid.
Vel pro ſoluendo ære alieno teſtatoris. q.19.num.20. ibid.
Intellige in ſubſidium, ſi non extent bona libera. num.22. 39
Impoſitio cenſus ſuper alio cenſu, eſt ab omnibus vitianda. q.60.n.51. 151
Impoſitio cenſus ſuper bonis minorum non redditur valida ex eo ſolùm, quod fuerit facta pro extinguendis illius debitis, ſed alia requiruntur. qu.15. ſub num.37. 29
Impoſitio cenſus eſt ſpecies alienationis. ibid.
Impoſitio cenſus ſuper fructibus rei expreſsè alienari prohibitæ eatenus valet quatenus imponens ex illa re fructus percipit. q.19.ſub n.17. 39
Dummodo exprimatur, quod imponitur ſuper fructibus. n.18. ibid.
Dummodo talis impoſitio non ſit perpetua. num.29. ibid.
Impoſitio cenſus facta à prælato ad fauorem ſui conſanguinei ſuper bonis Eccleſiæ non caret ſuſpicione. q.14.ſub n.16. 51
Impoſitio cenſus ſuper re arguit, quod imponens ſit illius dominus. q.14.n.4. 22
Imponens cẽſum ſuper re prohibita alienari, non incurrit pœnas impoſitas contra alienantem, ſi impoſitio ſit nulla ex aliqua alia cauſa. quæſtion.19. num.16. 38
Imponens cenſum ſuper re expreſsè alienari prohibita, incurrit pœnam caducitatis impoſitam ob alienationem. q.19.n.8. 37
Etiam quod poſtea cenſum redimat ſecundum aliquos. q.19. n.9. ſed de veritate infra vſq; ad n.15. ibid.
Impoſitor cenſus tenetur ad quamcumque defenſionem illius. q.42.n.19. 88
Imponens cenſum ſcienter ſuper re non libera, aſſerens illam eſſe liberam, poteſt conueniri executiuè ad pretij reſtitutionem. quæſtio. 106. numer.9. 291
Cenſus ſuper re aliena imponi non poteſt. quæſt.14. ſub num.14. 23
.... Impoſitus ſuper re aliena ſine conſenſu domini dicitur eſſe abſque fundo. ibid.
Impoſitor cenſus, ſi in ipſa impoſitione doloſè aſſerat fundum eſſe liberum non poteſt cogi ad ſolutionem fructuum vti fructuum cenſus, ſed tenetur ad intereſſe. q.19.n.39. 40
Impoſitor cenſus remanet obligatur ad fructuum ſolutionem etiam poſt fundi cenſiti venditionem ſiue dominus illam ſciuerit ſiue non. q.73. ſub n.15. 197
Impoſitor cenſus poteſt conueniri actione perſonali, etiam poſtquam vendidit fundum cenſui ſuppoſitum. q.96.n.10. 259
Niſi tempore venditionis fundi notificauerit domino Cenſus futuram venditionem. n.11. ibid.
Imponens cenſum ſuper re expreſsè alienari prohibita, tenetur emptori cenſus ad intereſſe. quæſt.19. num 41. 42
Non ſolum quando expreſsè ſe ad dictam refectionem obligauit. q.19.n.42. 42
Sed etiam quando dicta refectio non fuit expreſsè promiſſa. n.43. ibid.
In impoſitione cenſus facienda ſuper bonis Vniuerſitatum, vtile eſt babere licentiam Principis. q.23. num.15. 49
Immo eſt neceſſarium. n.16. ibid.
Is qui cenſum impoſuit, & vendidit, non eſt debitor ſortis. q.110.n.11. 315

Incertitudo.

Incertitudo quædam poteſt reduci ad certitudinem, quædam verò ſecus. addit. ad. gloſ.5. 345

Incluſio.

Vnius eſt excluſio alterius. quæſtion.47. numero 29. 103
Limit.1. Quando incluſio non ſit negatiuè, ſed affirmatiuè. ibid.
Limit.2. Quando in excluſo viget eadem ratio, quæ in incluſo. ibid.

Indefinita.

Conſtitutionis æquipollet vniuerſali. quæſt.47.n.62. 106
Maximè ſi ſit iuncta perſonis, & nomini collectiuo. q.47.num.63. ibid.
Indefinita legis æquipollet vniuerſali. q.66. ſub n.24. 164
Indefinita oratio æquipollet vniuerſali. q.66. n.129. 171

Indemnitas.

Conſeruatio indemnitatis fit multis modis. q.75.numero 10. 204
Promittens indemnitatem tenetur reficere omnes expenſas, quas fideiuſſor fecit in ſe defendendo. q.75.num.6. 203
Et ad refectionem intereſſe, quod ſi fideiuſſor pateretur recipiendo pecunias ſub vſuris pro ſolutione dibiti pro quo fideiuſſit. q.75.n.7. ibid.

Promiſſio indemnitatis importat promiſſionem defenſioots etiam in iudicio ſuſcipiendo in ſe litem. q.75.num.5. ibid.

Promiſſio indemnitatis habet tractum ſucceſſiuum. q.75.num.8. 204

Promiſſio indemnitatis de ſui natura importat fideiuſſorem damnum non eſſe paſſurum. quæſt.75. num.3. 203

Promiſſor indemnitatis tenetur etiam ad damna futura. q.75.n.9. 204

Indiuiduum.

Indiuiduum quomodo conſideretur in materia cenſus.addit. ad gloſ.8. 347

Infans.

Citari debet iuxta formam ſtatuti. q.111. nnmer. 12. 320

Infans eitari non poteſt. qnæſtion 111. numero 14. ibid.

Infans quod videtur ignorat. q.15.n.5. 26

Infanti indefenſo non datur durator ad litem,ſed tutor. q.111.n.18. 320

Infanti acquititur ex ſtipulatione priuatæ perſonæ abſque ceſſione & ratihabitione. quæſt.67. nu.47. 178

Inſtrumentum.

Eſt neceſſarium in impoſitione cenſus. quæſtion.43. num.4. 90

Saltem ad effectum vt ex cenſu agi poſſit in iudicio. num.5. 91

Inſtrumentum præſumitur verum ſolemne, & celebratum de partium conſenſu. q.35 n.23. 74

Inſtrumentum publicom manifeſtam, & probatam facit probationem. q.81.n 4. 218

Contra inſtrumentum poteſt opponi, quod non ſit publicum.n 5. ibid.

Inſtrumentum facit rem certam, & manifeſtam. q.51.num.2. 120

Inſttumentum præſumitur verum non autem ſimulatum. ſub n.2. ibid.

Maximè inſtrumentum cenſus ſi in ſui figura appareat celebratum iuxta fotmam Bullæ Pij V. ſuper cenſibus. ibid.

Inſttumentum poteſt impugnari, vel vti falſum,vel vti ſimulatum. ibid. 120

Inſtrumentum vt tollatur tanquam falſum requiritur probatio concludentiſſima. ibid.

Inſtrumentum cenſus vigore ſtatuti, vel io vim cameralis obligationis poteſt habere paratam exequutionem. q 95.n 4. 254

Inſtrumentum poblicum transfert onus probandi contrarium in eum,qui inſtrumentum contradicit. q.43.num.9. 91

Facir probationem manifeſtam notoriam,probatam &c.num.10. ibid.

Facit rem liquidam, & euidentem, & eſt caſus legis. num.11. ibid.

Inſtrumentum habetur pro caſu legis. ibid n.12. 91

Inſtrumentum quod ſit neceſſarium ad probandom cenſus impoſitionem videtur. n.13. ibid.

Contrarium eſt verius n.15. ibid.

Probationum materia non eſt coanguſtanda. qn.47. num.16. 102

Contraria in publico inſtrumento præſumuntur vera.q.43.num.8. 91

Inſtrumenta publica de iure communi non habent paratam exequutionem. q.95.n.1. 254

Fallit in multis caſibus remiſſiuè. n.2. ibid.

Maximè ſi ita diſponunt ſtatuta vel ſi ioſtrumenta ſunt vallata camerali obligatione. n.3. ibid.

Inſttumentum publicum quod ſit neceſſarium ad probandum redemptionem cenſus, vult Farin. q.112.num.2. 326

Contrarium defendit Auctor. n.10.& ſeqq. ibid

Inſtrumentum, &. contenta in eo præſumuntur vera. q.15.ſub n.20. 28

Inſtrumentum præſumitur verum ſolemne,& de partium conſenſu confectum. q.35.ſub n.22. 74

Intellectus.

Intellectus *ad cap. non debet de conſanguin.* addit. ad gloſ 1.

Intentio.

Intentio conſtitutionis colligitur ex illius proœmio. q.47 num.61. 106

Intentio Pontificis fuit in hac Bulla, vt contractus cenſus celebretur ſine aliqua vſura. add. ad gloſ. ſum. ibid.

Interdictum.

Interdictum quorum bonorum eſt adipiſcendæ poſſeſſionis, & datur pro iuribus incorporalibus. q.91.ſub n.20. 241

Datur pro iuribus cenſualibus. ibid.

In vtili vti poſſidetis interdicto veniunt omnes fructus decurſi, etiam ante petitam manutentionem. q.91.num.20. 242

Interdicta poſſeſſoria ſunt in rem ſcripta. q.94. n.30 252

Intereſſe.

Non ſolutum ex partium conuentione effici poteſt ſors. q.31.n.2. 63

Declar. vt n.6.& ſeq. 64

Intereſſe autem hoc caſu liquidatur ex inſtrumento impoſitionis cenſus. q.19.n.45. 41

Et incipit declarari domino cenſus tantum à die,quo ceſſatum fuerit à ſolutione cenſus. n.46. ibid.

Intereſſe non debetur ex credito niſi præcedente vera debitoris. q.14.ſub n.4. 22

Intereſſe ſine mora non debetur. q.107. ſub num.15. 296

Creditor conſentiens venditioni rei ſibi hypothecatæ non cenſetur remittere ius hypothecæ. q.107. ſub num.23. 297

Intereſſe ex cenſu nullo ex defectu formæ non debetur. q.88.ſub n.15. 237

Intereſſe non debetur ex cenſu nullo vti impoſito ſuper fundo non libero,& non capace. ibid.

Et multò minus quando emptor ſciebat, illum fundum non eſſe liberum,nec capacem. ibid.

Intereſſe, quod debetur fideiuſſori ob pecunias,quas recipit pro ſolutione æris alieni debitoris probatur ex inſtrumento ſocietatis officij contractæ ad effectum ſolnendi. q.75.ſub n.7. 203

Vel ex litteris cambij ſub quo dictæ pecuniæ ſunt receptæ. ibid.

Intereſſe ex cenſu nullo ex defectu materiæ peti, & exigi poteſt. q.88 ſub n.15. 237

Siue ſit expreſsè promiſſum ſiue non. ibid.

Intereſſe verum, & legitimè probatum poteſt dominus cenſus prætendere ob moram ſibi factam in ſoluendo. q.57.n.9. 138

Intereſſe ex cenſu nulliter impoſito ſuper rebus Eccleſiæ facta declaratione nullitatis, debetur. q.88. ſub num.15. 237

Intereſſe, quod venit ex natura contractus, debetur niſi ſolito negotiati. q 88.ſub o.15. 237

Intereſſe hoc quomodo taxetur. quæſt.106. num 26. 294

Intereſſe tam damni emergentis, quàm lucri ceſſantis de iure paciſci poteſt. quæſtion.57. numero 1. 137

Interpellatio.

Interpellatio ad extinguendum cenſum quomodo ſtat. q.106.ſub n.15. 293

Interpretatio.

Interpretatio excluſiua delicti eſt ſemper capienda. quæſt.107.num.9. 296

Interpretatio ſit vt aſſignatio in pias cauſas, vel dotis ſit maioris quantitatis. q.79.num 45. 514

Interpretatio deſumpta ex mente conſtitutionis dicitur neceſſaria.quæſt.47.n.68. 106

Interpretario deſompta ex mente conſtitutionis nunquam ceoſetur reiecta.num.69. ibid.

Etiam quod conſtitutio excludat omuem interpretationem. num.70. ibid.

Interpretatio quæ ſumitur in legato , in donatione admittenda eſt.q.79.num.58. 213

Interpreratio eſt ſemper capienda , vt plenius prouideatur,& conſulatur.q.47.oum.34. 104

Interpretario eſt facienda , vt delictum excludatur, addit ad glo.3.& addit.ad glo.7. 344. & 346

Intimatio.

D: biroris cenſus,quod vult illum redimere , noo habet vim extinctionis.quæſt.107.ſub n.10. 296

Et multò minus ſi debitor cenſus ſortem pro facieoda extinctiooe legitimè depoſuerit n.11. ibid.

Inuentarium.

Liberat hæredem ab omni damnoſa obligatione. q. 92.num.16. 245

Is.

Ea,id.boc pronomen eſt relatiuum, & perſonale. q. 14.num.3. 21

Is ad cuius fauorem fuit emptus cenſus abſqoe ſtipulatione Noratij.oon efficitur dominus cenſus, ſed dicitur dumraxar adiectus q.67.num.37. 178

Is in quem ſunt collata verba exequntina nō obligatina tanquam adiectus poteſt recipere ſolutiones. oum 48. ibid.

Non tamen poteſt cogere ad ſoluendum. numer.39. ibid.

Etiamſi talia verba exequutiua ſint collata ad fauorem piæ cauſæ.ibid.n.40. 178

Etiam quod contrahentes iurauerint ſuper obſeruaotia conrractus.n.42. ibid.

Intellige quando verba obligatoria ſunt concepta ſolùm ad fauorem ſtipulantis,ſecus ſi copulatiuè ad fauorem eius,& alterius. n.43. ibid.

Is qui pecuniam ad cenſum accipit non poteſt illius parrem alteri dare , vt partem cenſus proportionabilem ſoluar,vt aliqui voluot.q.34.n.54. 70

Contrarium volunt alij, & Aoctor ſequitur. n.55. & num.56. ibid.

Rationes affirmatiuæ concluſiones habentur , & reſolutio pro affirmatiua.q.34.n.56. ibid.

Is pro quo fuit emptus cenſus abſque eius mandato non efficitur dominus cenſus ante illius ratificationem.q.3.0.55.

Is qui pro alio cenſum emit abſque illius mandato, non poteſt illum reuendere.q.109.n.4. 307

Iudex.

Non poteſt anoullare cenſum ſi non producatur illius inſtrumentum apud acta, vel aliter illius uullitas probetur.q.215.n 3. 330

Iudex in iis, quæ reſpiciunt priuatam vtilitatem non impertitur ſuum officium,niſi requiſitus.q.35. ſub num.25. 74

Iudex non poteſt condemnare ad intereſſe non petitum. q.88. ſub num.15. 237

Iudex poſt nominationem auctoris , qui compatuir non poteſt condemnare nominationem ſed benè illum abſoluere, ab obſeruatione iudicij.quæſt.94. ſub uum.35. 253

Iudex competens an ſit Iudex debitoris,an creditoris cenſus. q.111.n.6. 319

Iudex competens pro depoſito faciendo in redemprione cenſus,eſt iudex debitoris,qui vult cenſum redimere.q.111.n.27. 321

Iuſſus iudicis non ſuffragatur,niſi præcedat debitoris coodictio.q.69.num.15. 181

Iudicium petitorium pro cenſu formali intentatur, vel per actionem negatoriam negando aduerſario nullum ius competere.q.90.n.7. 239

Vel per actionem eonfeſſoriam petendo declarari ad ſe ius comperere. n 8. ibid.

Iudicium formati non poteſt ſuper iure de futuro. q.96 num.17. 240

Limitatur quando debitum eſt purum,& aliquid debetur pro tempore præterito,nam in conſequentia debiti puri in præteritum poteſt fieri petitio pro futuro num.18. ibid.

Iudicium idem fit de parte, quoad partem , quod fit de toto, quoad totum. q.100.n.2. 278

Pro cenſu formali competit iudicium petitorium. q.90.num.4.& infra. 239

Iudicium aliud eſt petitorium , aliud poſſeſſoriom. q.90. num.1. ibid.

Iudicium idem fit de parte quoad partem,quod fit de toto quoad totum.q.72.ſub n.12. 189

Iuramentum.

In contractu cenſus non requiritur de neceſſirate.q.9. num.9. 14

Iuramentum confirmat cootractum nullum. qu.15. ſub num.39. 30

Limit. Quando ſtatutum præſumeret iuramentum fuiſſe dolo,& fraude extortum.ibid.

Maximè ſi ſir ſtatutum Papale , vel à Papa in forma ſpecifica confirmarum. ibid.

De ſtatuto laicali non conueniunt Doctures, ſed affirmatiua eſt magis communis. ibid.

Præſertim quando ſtatutum ſir , vt obuietur fraudibus. ibid.

Et tendit ad exclndendum peccatum. ibid.

Etiam quod minor iuret,ſe eſſe maiorem.ibid.

Maximè ſi ſtatutum boc exprimat. ibid.

Iurameotum eſt ſeruandum etiam interpoſitum in contractu illicito. q.15.ſub n.39. 30

Iurameotum ſeruari debet etiam quod ſit præſtitum ſuper contractu illicito , pura de ſoluendo vſuras. q 60.n.21. 148

Iuramentum ſeruari debet etiam ab hæredibus iurantis. num.52. ibid.

Iurameutum non ligat animum ſucceſſorum. q.60. num.53. ibid.

Iuramentum licet obliget præcisè ad ſoluendum poteſt tamen reperi iodebitè ſolutum. q.47.num.91. 108

Iuramentum validat contractum nullum. q.52. ſub nom.9. 126

Limit.1.in contractu per legem prohibito. ibid.

Limit.2.ſi ſapiat vſurariam prauitatem,& ſic ſit contra bonos mores. ibid.

Limit.3.in contractu inito contra illius formam ſubſtantialem. num.9. ibid.

Laicus ex cauſa poteſt eneruare vires iuramenti.q.15. ſub num.35. 29

Iuramentum præſtitum in contractu venditionis,impedit ne ex ſequenti venditione dominium transferatur. q.68.n.6. 179

Iuramentum non ſupplet defectum certitudinis requiſitæ pro forma. q.9.n.11. 14

Iuramentum habet paratam exequutionem.q.95.n.5. 354

Contratium voluit Rota. n.6. ibid.
Iuramentum habet vim ſolutionis. quæſt.51. n.34. 124
Non tamen verè ſed fictè. n.35. Ibid.
Iuramentum babet vim ſpecialis expreſſionis. qu.9. num.8. 14
Non tamen ſpecialiſſimæ, & indiuiduæ. numero 13. ibid.
Iutamentum ſuper debet habete ttes comites, nempè iuſtitiam, veritatem, & iudicium. gloſ.15. 350
Incertitudo ſuppletur iutamento, quia venit certificanda arbitrio boni viri. q.9.n.10. ibid.

Iuriſdictio.

Eſt quid ſeparatum à proprietate. quæſtion.33. numero 15. 64
Iuriſdictio incumbit ſuper tettam ſicut nebula ſuper paludem. q.33.n.16. ibid.
Iuriſdictio obligari,& hypothecari non poteſt. n.17. ibid.

Ius.

In iure de ſimilibus ad ſimilia proceditur in caſibus expreſsè non determinatis. quæſtioo.85. num.44. 229
Ius acquiſitum tollitur difficilius, quàm ius qoærendum. quæſt.57. num.4.138. & quæſt.47. num.73. 106
Ius oriens ex cenſu tranſitotium ad quemcumque, etiam ſingulariſſimum ſucceſſorem. quæſtion.34. num.19. 67
Ius naturale & diuinum eſt immutabile. quæſtion.40. num.2. 79
Ius publicum facto priuatorum tolli, & labefactari non poteſt. q.50.n.8. 118
Ius quætendum facilius tollitur quàm ius quæſitum. q.47.n.35. 104
Iura perſonalia cedi non poſſunt. q.66. ſub num.24. 164
Iura & actiones non citcumſcribuntur loco. qu.30. num.31. 59
Iura, & ſcripturæ informes probant in odium prohibentis illas extrahi. quæſtion.81. ſub num.14. 519
Iuri diuino licet addere pro acquiſitione ſalutis æternæ populorum. q.34.n.47. 69
Ius quod oritur ex contractu cenſus eſt reale. q.90. num.6. 239
Ius diuinum eſt potentius iure poſitiuo. q.60. n.20. 148
Iuri generali per ſpeciale non derogatur. q.72. ſub num.12. 189
Ius in definitione cenſus, ſtat loco generis. quæſt.7. num.2. 11
Ius patronatus gratis concedi poteſt abſque labe ſimoniaca licet licitè vendi nequeat. quæſtion.34. num.29. 68
Ius prælationis in venditione fondi cenſuati conceſſum domino cenſus transfert in eum dominium dicti fundi, ſtatim facta declaratione quod vult præferri, ſed facta ſolutione pretij, vel legitimè eius depoſitio. q.65.ſub n.1. 158
Ius prælationis noo competit vigore cenſus nulli, & inualidi. ſub n.2. ibid.
In iure prælationis attenditur prioritas cenſus, non maioritas illius. n.3. ibid.
Siue cenſus fuetit creatus ante Bullam Pij V. ſiue poſtea. q.15.n 3. 16
Ius tettahendi fundum cenſitum non denunciato domino cenſus competit omnibus, qui cenſus domini ſunt. q.66.ſub n.24. 164
Ius iſtud non eſt merè perſonale, ſed competit ob ius reale quod dominus cenſus habet ſuper fundo cenſito. q.66.ſub n.14. 163
Ius per conſtitutionem præcedentem acquiſitum, oon debet per ſubſequentem tolli. addit. ad gl.34. 359
Ius aut eſt in re, aut ad rem, & an vtrumque per Principem tolli poſſit. addit. vlt. 361
Iuſtum aliud eſt naturale, aliud à lege humana ſtatutum. gloſ.28. 356

Iuſtitia.

Cauſæ expreſſæ in alienatione rei minori debet probari aliter quàm per conttahentium aſſertionem. q.15.ſub n.37. 29
Iuſtitia pretij in contractu cenſus non conſideratur reſpectu valoris prædij, quod ſubiicitur, ſed reſpectu iuris percipiendi annuam reſponſionem, qnod vendicatur. q.35.ſub n.9. 72
Iuſtitia conttactus attenditur iuxta tempus illius celebrationis. q.3.n.17. 7

L

Laudemium.

LAudemium, & quinquageſima quid ſit. gloſ.12. 349
Lædere proximum quando quis dicatur. gloſ.3. 344
Cur ſoluatur Domino directo in alienatione rei emphyteuticæ. q.57.ſub n.14. 539
Laudemium ſolui debet ab emptore, non à venditore. ibid.

Legatum.

Cenſetur reuocatum per alienationem rei legatæ. q.72.oum.30. 195
Limitatur ſi alienatio fiat ex neceſſitate. numero 32. ibid.
Legatum cenſus non extinguitur propter redemptionem illius. n.31. ibid.
Quoad effectum non reuocandi legatum ob alienationem factam ex neceſſitate purificatur neceſſitas rei familiatis, & neceſſitas inducta à lege. o.33. 195
Legatum cenſus non cenſetur ademptum ex reuenditiooe illius facta eius debitori. quæſt.109. n.11. 307
Legatum non cenſetur ademptum ex alienatione rei legatæ, facta ex neceſſitate. n.12. ibid.
Siue ſit neceſſitas impoſita per legem ſiue ſit neceſſitas rei familiatis. ibidem.
Legatum annuum pro primo anno eſt putum, pro ſequentibus, eſt conditionale. quæſt.118. num.4. 334
Relictum annuum factum Eccleſiæ pro officio in illa celebrando ceſſat ſi dicta Eccleſia deſtruatur. q.113.num.8. 327
Relictum annuum factum hoſpitali pro alendis ibi paupetibus, deſtructo hoſpitali ceſſat. numero 9. ibid.
Legato cenſu hæres non tenetur legatario niſi cedere actiones. q.72.n.27. 195
Legatum fructuum debet ſolui tempore recollectionis. q.81.ſub n.1. 223
In legato fructuum ineſt ex natura rei tempus ſolutionis. q.83.n.1. ibid.
Legata annua peti poſſunt tam pro tempore præterito, quàm pro tempore futuro. quæſt.96.num.14. 259
Legata annua tot ſunt, quot ſunt anni pro quibus debentur. q.118.n.6. 334

Lega

Legatarius licitè poteſt exigere annuam reſponſionem ſibi legaiam, ſi hæres aliquid non faciat, vel non ſoluat ſcilicet, ſi non ſit in eius facultate cogere hæredem, vt faciat vel ſoluat, ſecus aliàs. q.44. num.10. 95

Legatarius tenetur redimere cenſum perpetuum rei, intrinſecè inhærentem, ſeu reſeruatiuum, non cenſum pecuniarum redimibilem quem teſtator ſciebat. q.79.n.58. 214

Et reſpondetur tex. & Doct. qui videntur contrarij. num.59. ibid.

Legatarius vſusfructus fundi ſuppoſiti teneretur ad ſolutionem cenſus, quando fundus fuit legatus cum omnibus ſuis pertinentiis, & iuribus. q.79. num.15. 212

Legitimatio.

Perſona eſt neceſſaria in quolibet iudicio, etiam exequutiuo. q.95.n.14. 255

Aliàs proceſſus eſt nullus, ſaltem ſi pars petat legitimationem. n 35.& n.36. 257

Non tamen contra hæredes cum beneficio legis, & inuentarij. ibid. n.16. 255

Contrariom tamen, volunt aliqui. quæſt.95, num.17. ibid.

Conciliantur opiniones. n. 18. ibid.

Lex.

Generaliter loquens debet generaliter intelligi. q.72. ſub num.12. 189

Lex generaliter loquens comprehendit etiam perſonas priuilegiatas ſi in dicto caſu non habeant priuilegium ſpeciale. q.81. ſub n.14. 219

Lex futuris dat formam negotiis. ſub n.59. q 47. 105

. . . debet eſſe generalis comprehendens omnes actus. d.q 47. num.60. ibid.

Lex quantumuis generalis ita debet intelligi, ne ex ea inferatur præiudicium iuri tertio quæſito. q.65. num.11. 159

Lex, & ſtatutum exorbitans debet ſtrictè intelligi. q.57.num.2. 138

Lex exorbitans eſt ſtrictè intelligenda. quæſtion.66. num.31. 165

Legis diſpoſitio conuenit ei, cui, eius verba conueniunt. q.66.n.127. 171

Leges adaptantur iis, quæ frequentius accidunt. q.46. num.13. 99

Vbi eſt caſus legis, non cadit dubitatio. q.63.num.7. 154

In factis contra legem, ſi non valet quod fit vltra, nec etiam valet quod fit intra. quæſt.49.numer.23. 116

Quilibet præſumitur ſe allegare legibus, loquentibus de actu quem gerit. q.109.n.29. 309

Quidquid fit contra legem nulliter fit. q.47.num.84. 107

Ex malis motibus oriuntur bonæ leges, addit. ad gloſ.4. 344

Leges non debent ſolummodo negotiis formam dare, ſed etiam ſtatuta declarare. gloſ.ſum. 341

Leges, quando ſint ſeruandæ in vtroque foro, vel eorum altero. gloſ.4. 344

Legiſlatoris officium eſt etiam antiqua aliquando renouare. addit. ad gloſ.1. 343

Legis contemptus duplici modo euitatur. add. ad gloſ.3. 344

Legis proprium eſt prohibere mala, & præcipere bona. addi. ad gloſ.4. 344

L.boues.§.hoc ſermone.ff.de verbor.ſignific. limitatio. gloſ.29. 357

Legis promulgatio requiritur de eſſentia. gloſ.34. 359

Lex licet regulariter futuris negotiis formam dare debeat, nihilominus aliquando etiam præterita regulat. gloſſ. ſum. & gloſ.21. 353

Lex ad duo capita reducitur, nempe ad præceptum, & conſilium. gloſ. ſum. 341

Lex ſuper præſumitur vſu recepta. addit. ad gloſ.21. 354

Lex quatuor habet intellectus, nempè literalis, mentalis, directus, & inductiuus. gloſ.25. 355

Leges, & canones an ligent ignorantes in omni Prouincia poſt duos menſes à die eorum publicationis. diſput.395.n.1.& 2. 404

Libellus.

Et petitio porrecta contra reum, facta per ipſum nominatione auctoris, debet contra nominatum comparentem ſaltem repeti. quæſt.94. ſub num.35. 253

Libellus in actione perſonali in rem ſcripta contra poſſeſſorem fundi cenſui ſubiugati, quomodo concipi debeat. q 97.n.10. 261

Libellus in actione hypothecaria, quomodo concipiatur. num.11. ibid.

Libellus pro eximitione à fideiuſſione in contractu cenſus quomodo formetur. quæſt.76. numero 16. 207

Libro officialis publici creditur. q.3.n.13. 7

Liberatio.

Liberare rem legatam ab hypotheca, quam teſtator ſciuit, hæres tenetur. etiam quod agatur de modica ſumma reſpectiuè ad rem donatam niſi de contraria teſtatoris voluntate conſtet Si teſtator neſciuit, diſtinguitur an aliquid ſoluto ære remaneat legatario vel ne. q.79 n.22. 213

Liberare rem legatam ub onere hypothecæ tenetur hæres ſi teſtator ſciuit. n.23. ibid.

Si ignorauit idem hæres quando legatum remaneret inutile, aliàs legatarius. ibid.

Liberare qui tenetur fundum debet illum liberare à quocumque onere, & quacumque hypotheca. q.42. ſub n.20. 89

Liberare promittens rem venditam quod teneatur ad præciſam liberationem volunt aliqui. ibid.

Contrarium firmat auctor, quod ſatisfaciat per dationem fideiuſſoris. ibid.

Et ſatisfacit, ſi certum faciat emptorem damnorum pati non poſſe. ibid.

Liberare rem donatam ab hypotheca quam donans ſciebat tenetur illius hæres. quæſtion.79.num.29. 213

Licitum.

Quod non eſt per modum diſpoſitiuus, non eſt etiam licitum per modum conditionis. q.99.n.18. 277

Licitum conſiderari poteſt dupliciter, quoad forum fori, & quoad forum conſcientiæ. gloſ.36. 360

Loca Montium.

Et illorum fructus, quod veniant ſub generali hypotheca defendit Pacific. de Salu. interd. q.29. ſub num.13. 56

Intellige attento iure communi, ſecus ſtantibus Pontificum conſtitutionibus. ibid.

Loca montium non vacabilium, habentur pro immobilibus. q.29.n.13. 56

Loca montium in quibus conſiſtant. q.29. ſub n.13. ibid.

Loca montium non continentur ſub ſpecie mobilium. ibid.

Loca montium, & eorum fructus non poſſunt ad inſtantiam creditorum ſequeſtrari aut aliter impediri. ibid.

Intellige

Intellige vigore generalis hypothecæ ſecus ſi ſpecialiter hypothecentur. ibid.

Locatio.

Rei ſubiectæ reſtitutioni facta ad longum tempus ab hærede grauato, valet viuente locatore ſed eo mortuo, poteſt à fideicommiſſario reuocari. q.19. ante num.1. 36

Locatio ad longum tempus comprehenditur ſub prohibitione alienationis. quæſtion.66.numer.33. 156

Locatio cum pacto francandi transfundit contractum locationis in contractu venditionis.num.36. ibid.

Locupletatio.

Locupletari aliquem cum aliena iactura æquum non eſt. q.66.n.98. 170

Locupletior dicitur factus minor quando erogauit pecunias in acquiſitione alicuius rei ſibi vtilis, vel neceſſariæ etiam quod acquiſitio non duret. q.15. ſub num.16. 27

Locupletorem eſſe effectum minorem ex contractu debet probare is, qui cum eo contraxit. ſub n.16. ibid.

Hoc non probatur ex eo, quod conſtet, ad illius manus pecunias peruenisse ſed aliter eſt probandum, & quomodo. ibid.

Probatur autem coniecturis, & quibus. ibid.

Lucrum.

Ceſſare, & damnum pati ſunt diuerſa. q.47.num.81. 107

M

Mala fides.

Impedit præſcriptionem. q.118.n.11. 335

Etiam immemorabilem, ſi ſit mala fides vera. qu. 117.num.12. 333

Mala fides auctoris, nocet ſucceſſoribus. numero 13. ibid.

Mala fides auctoris ſi ſit vera impedit ne illius hæres poſſit inchoare præſcriptionem etiam ex propria perſona. n.14. ibid.

Secus ſi ſit mala fides præſumpta. ibid.

Ampliatur tam in præſcriptione totius cenſus, quàm partis illius. n.15. ibid.

Mala fides inducitur per litis conteſtationem. q.66. num.87. 169

Immo per ſolam iudicialem interpellationem. ibid.

Malum.

Mala ex contractu cenſus prouenientia. diſput.385. num.5.& 19. 374.378

Mandatum.

De aſſociando non poteſt denegari habenti clauſulam conſtituti in inſtrumento claro, & liquido. q.94.num.14. 151

Mandatum de aſſociando conceditur abſque partis citatione. n.15. ibid.

Etiam contra ſingularem poſſeſſorem. numero 16. ibid.

Etiam contra minorem. n.17. 151

Etiam contra Eccleſiam. n.18. ibid.

Etiam ſequuta morte conſtituentis, vel conſtituarij. num.19. ibid.

Mandatum de aſſociando ad poſſeſſionem fundi cenſiti pro ſatisfactione fructuum cenſus non conceditur, niſi quando tempore petitionis dominus cenſus eſt creditor in aliqua ſumma pro fructibus decurſis. q.94 ſub n.26. 252

Mandatum de aſſociando non tribuit dominium nec poſſeſſionem, ſed nudam detentationem. qu.109. num.78. 313

Mandatum præſumitur ex coniecturis, & adminiculis. q.93.n.18. 248

Manutentio.

Manutentio in iure exigendi, non requirit quiaſi poſſeſſionem titulatam. quæſtion.93. numero 26. 248

Manutentionis Iudicium pro iure exigendi cenſus ceſſat, extincto cenſu. q.91.ſub n.20.

Manutentio in iure exigendi cenſus, non retardatur propter exceptionem nullitatis cenſus. q.91.n.21. 241

Nec pendente iudicio ſuper dicta cenſus nullitate. num.22. ibid.

Nec pendente iudicio ſuper appellatione à ſententia qua cenſus fuit nullus declaratus. n.23. 243

Nec pendente iudicio ſuper nullitate dictæ ſententiæ. num 24. ibid.

Nec pendente iudicio ſuper appellatione à decreto de ſoluendis fructibus, quia poſſunt alio iudicio peti fructus poſtea decurſi. n.25. ibid.

Nec pendente reſtitutione in integrum aduerſus lapſum fatalium ad proſequendam appellationem. num.26. 243

Nec pendente iudicio ſuper diſcuſſione bonorum debitoris cenſus. n 27. ibid.

Nec per exceptionem ſimulationis contractus cenſus. num. 28. ibid.

Nec exceptione fideicommiſſi. n.29. ibid.

Nec per exceptionem extinctionis cenſus. Ibid.n.30. 243

Exceptio extinctionis cenſus non retardat manutentionem ſi extinctio ſit turbida. ſub n.30. ibid.

Nec per aliquam exceptionem requirentem altiorem indaginem. n.31. ibid.

Maritus.

Qui recepit in dotem prædium æſtimatum ea æſtimatione, quæ faciat emptionem, eueniente caſu reſtitutionis dotis, tenetur reſtituere pecunias, non prædium. q.18.n.9. 34

Maritus non poteſt cenſum imponere ſuper fundo ſibi dato ineſtimato pro fundo dotali. numero 10. ibid.

Intellige de impoſitione cenſus, qui præiudicet vxori ſecus in ſuimet præiudicium. n.15. ibid.

Maritus efficitur dominus prædij ſibi pro fundo dotali, abſque æſtimatione tradito. quæſtion.18.numero 11. 34

Tale tamen dominium reſoluitur, ſoluto matrimonio. num.12. ibid.

Maritus non poteſt alienare prædium, ſibi in dotem traditum pro dotali abſque æſtimatione.n.13. ibid.

Sed verè remanet in dominio vxoris. n.14. ibid.

Maritus quod poſſit reuendere cenſum ſuæ vxoris ſibi in dotem datum contra Felician. q 109. n.3. 307

Maritus ex cauſa neceſſaria poteſt res dotales alienare. q.109.n 43. 310

Maritus conſtante matrimonio eſt dominus rei ſibi in dotem datæ ſiue æſtimatæ, ſiue ineſtimatæ numero 44. ibid.

Maritus in omnibus caſibus in quibus conſtante matrimonio licitè alienat res dotales illas alienat nomine proprio, non autem procuratorio nomine ſuæ vxoris. q.109.n.41. ibid.

Maritus efficitur dominus cenſus, quem vxor ſibi in dotem dedit æſtimatum ea æſtimatione, quæ emptionem faciat. q.67.n.24. 176

Et poteſt illius fructus perpetuo exigere.o.26. ibid.
Maritus non efficitur dominus illius cenſus, quem ſibi vxor tradidit inæſtimatum pro fundo dotali, num.25. ibid.
Illius tamen fructus poteſt exigere conſtante matrimonio. num.26. ibid.
Maritus poteſt cenſum imponere ſuper fuodo ſibi io dotem dato æſtimato ea æſtimatione, quæ faciat emptionem. q.18.n.6. 36

Materia.

In contractu cenſuali eſt res,non perſona. q.34. numer.32. 68
Materia venditionis eſt res, quæ venditur. q.35. ſub num.22. 74

Matrimonium.

Reſpectu coniunctionis maris,& fœminæ dicitur de iure naturalis. q.5 n.22. 10
Reſpectu autem conſenſus eſt de iure gentium.n.24. ibid.
Reſpectu verò ſolemnitatum eſt de iure poſitiuo. num.25. ibid.
Matrimonium perficitur conſenſu. quæſt.5. num.23. ibid.

Melioramenta.

Facta in re ſubiecta reſtitutioni feudali, vel emphyteutica ſtatim acquiruntur hæredi grauatos vaſſallo,& emphyteutæ.q.22.ſub num.17. 48
... Facta ab hærede in re ſubiecta reſtitutioni non veniunt in reſtitutione fideicommiſſi. ibid.
... Facta à vaſſallo,ſeu emphyteuta non ſunt feudalia nec emphyteutica. ibid.
Melioramenta vtilia,& neceſſaria ſunt reficienda bonæ fidei poſſeſſori.q.66.num.83. 169
Melioramenta facta ab emptore rei Eccleſiæ ſine ſolemnitatibus antequam ſibi moueretur lis, ſuper nullitate emptionis ſunt omnia ei reficienda.n.84. ibid.
Melioramenta facta ab vſufructuario io re cuius habet vſumfructum non ſibi,ſed proprietario acquiruntur q.25 ſub num.10. 53
Melioramenta conſiſtunt vel in faciendo de nouo vel in reficiendo. q 66 n.89. 169
Meliotamenta vtilia conſiſtentia in faciendo de nouo non ſunt reficienda ei, à quo bona meliorata retrahuntur. num.90. ibid.
Melioramenta conſiſtentia in reficiendo non ſunt reficienda.ſed poteſt meliorans illa eradicare ſi poſſunt eradi abſque leſione fundi meliorati. qu.66. num.91. 169
Limitatur niſi dominus retrahens velit illa ſoluere quantum valerent eradicata. n.92. ibid.
Sublimita ſi dicta melioratio dominium ſoli magis oneret, quàm proſit fundo meliorato. num.93. ibid.
Melioramenta quando dicantur exceſſiua, & oneroſa Iudex declarat.n.94. ibid.
Melioramenta facta poſt litem motam,quæ non poſſunt eradi abſque læſione fundi meliorati,non debent refici,neque ſolui. n.95. ibid.
Melioramenta augent pretium rei melioratæ. qu.66. num.100. 170
Meliuramenta an ſint reficienda emptori, à quo retrahuntur bona illi vendita,difficilis eſt difficultas q.66.num.81. 168
Melioramenta facta ab emptore fundi cenſiti ſunt reficienda,vel ſoluenda reſpectiuè non à venditore ſed à domino cenſus retrahente. quæſt 66.n.97. 170
Meliorata bona, quiſcit eſſe aliena eſt in culpa. q.66. num.88. 169

Mens.

Dicitur ſpiritus conſtitutionis,verba autem vice corporis funguntur. q.49.n.66. 106
Mens conſtitutionis magis attenditur, quàm verba. q.47.num.71. ibid.
Mens legiſlatoris in executione legum eſt adimplenda. addit. gloſ.30. 357

Menſis.

Menſis quot dierum eſſe debeat.q.64.n.36. 157
Menſis,quo dominus cenſus debet expectari poſt denunciationem antequam fiat venditio eſt dierum continuorum,non vtilium. num.32. ibid.
Non tamen computabitur dies quo dominus cenſus eſſet impeditus.num 33. ibid.
Menſis conceſſus domino cenſus ad declarandum,an velit præferri in emptione rei cenſitæ incipit à die denunciationis ſibi factæ.q.66.n.46. 166
Menſis quo tenetur expectare cenſuarius in venditione fundi debet eſſe continuus. gloſ.14. 350

Menſura.

Menſura debet fieri prout fit in loco facta venditionis,non loci vbi ſunt ſita bona vendita.q.85.n.40. 229

Mercator.

Dans cedulam bancariam ſatisfacit ſuæ obligationi, quandocumque ſoluat ad libitum creditoris. q.50. num.19. 119
Mercatori debetur intereſſe tam damni emergentis, quàm lucri ceſſantis.q.33.n.11. 64
Mercatorum valdè intereſt habere pecunias ſibi debitas ſuo tempore. q 33.n.12. ibid.
Qui contra iura mercatur dicitur eſſe in mala fide. q.88. ſub num.15. 237

Minor.

Dicitur quilibet, qui non exiuit annum vigeſimumquintum. q.15. num.1. 26
Minor non poteſt bona immobilia alienare abſque ſolemnitatibus. num.1. ibid.
Minor non poteſt ſuper ſuis bonis imponere cenſum abſque ſolemnitatibus.num.3. ibid.
Quod procedit maximè in infante. ibid. n.4. 26
Ampl.1. etiamſi minor imponat fauore alterius minoris.d.q.15.num.8. ibid.
Ampl.3. in filiofam. imponente cum conſenſu Patris. ibid. num.11. 27
Amplia 4. vt reſtituatur in integrum.n.15. ibid.
Limit.1. ſi adhibeantur ſolemnitates requiſitæ. ibid. num.17. 28
Lim.2.ſi minor factus maior cēſum ſoluat.n.21. ibi.
Limit.3. Si minor tacuerit per quinquennium, poſt quàm eſt effectus maior.d.q.15.n.23. ibid.
Declar.dummodo vltra ſolemnitates,interueniat iuſta cauſa. d.q.15.n.27. 29
Minor poteſt retrouendere cenſum, abſque iudicis decreto.q.69.n.3. 180
Minor poteſt abſque Iudicis decreto percipere fructus bonorum immobilium, & ad libitum conſumere.num.2. ibid.
Intellige in fructibus perceptis, qui ſeruando ſeruari nequeunt. num.8. Secus in percipiendis perpetuò alienandis. ibid.
Minor non poteſt abſque decreto iudicis exigere fructus cenſus. num.3. ibid.
Minor non tenetur in conſcientia reſtituere accepta ex contractu cui lex reſiſtit.q.15.ſub n.14. 27
Minor non reſtituitur aduerſus contractum ex quo eſt effectus locupletior. n.16. ibid.
Limit. ſi minor ex dicto contractu ſit effectus locupletior.ſub num.16. ibid.
Minor ex ſolo temporis lapſu non præſumitur ratificaſſe

ceſſe cõtractnm à ſe geſtom in minori ætate quando a ſtatuto præſumitur dolo extortus. qu.15.ſub num.20. 28
Contrarium teneot aliqui, ex quo dolus ille eſt præſumptus remiſſiuè. ibid.
Minor factus maior non præſumitur ratificaſſe contractum factum in minori ætate, niſi habeat notitiam nullitatis, & defectuum contractus tam de iure, quàm de facto reſultantium. ibid.
Ratificatio non cadit in ignorante. ibid.
Minor Iurans ſuper contractu nullo an cogi poſſit ad obſeruantiam Iuramenti, licet contractus oon firmetur Iuramento remiſſiuè. quæſt.15. ſub numer.59. 30
Minur ſi ex reuenditione cenſus remaneat læſus, reſtituitur aduerſus dictam reuenditiooem. qu.109. num.15. 307
Minor imponens cenſum ſuper re emphiteotica etiam expreſsè alienari prohibita, vel non priuatur illa re, vel debet reſtitui in integrum quæſt.22.numer.13. 47
Minor non poteſt alienare annuos redditus abſque ſolemnitatibns à iure requiſitis. quæſtion.30. ounmer.16. 59
Minor non poteſt exigere annoos cenſus abſque Iudicis decreto. num.17. ibid.
Minor poteſt reuendere annuum cenſum recipiendo ſortem principalem abſque ſolemnitatibus q.30. num.18. ibid.
Bona minoris poſſunt alienari pro extinguendo debito vſuræ quando fœnus excedet fructus bonotum q.15.nu 36. 29
Minor quatuordecim, ſed maior ſeprennio, citatur ad petendum ſibi dari curatorem q.111.num.19. 320
Minor reſtituitur aduerſus ſolutionem factam tutore abſque iuſſu Iudicis. q.69. num.15. 181
Lim.ſi pecuniæ extent. num.16. ibid.
Minor non poteſt cenſum reuendere abſque tutoris auctoritate.q.109.n.5. 307
Minor obligans ſe ſtatim, atque fuit ſibi datus curator reddit contractum dubium, & ſuſpectum. add. vlt. 361

Mobilia.

Quæ cohætent immobilibus reputantur immobilia. q.101.ſub num.12.

Modus.

Quod ſit vltra modum reducitur ad modum. qu.36. num.2. 279
Modus conſequendi pecunias pro ciuium indigentiis in Repub. eſt neceſſarius. add. ad gloſ. ſum. 342

Molendinum.

Ad molendum granum, quibus partibus conſtituatur, & integretur.q.101.n.9. 280
Molendinum conſtructum ex ruina, & cæmentis alterius, eſt nouum Molendinum, ſub numero 15. ibid.
Molendina quæ ad inſtar nauium ſuper flumina meant pro mobilibus habentur.q.19.n.8. 56
Molendina, quæ ſunt affixa ripis fluminum reputantur immobilia. ibid.
Molendina ripis flominum affixa, poſſunt concedi in emphyteuſim. n.10. ibid.
Et in feudum. o.11. ibid.
Mola ad molendum granum licet de ſe ſit res mobilis donec tamen deſeruit molendino, & eſt eius pars integralis, dicitur immobilis. q.101. nnm.12. 280

Moneta.

Conuenta quando non extat, aut reperitur cum magna difficultate, ſolutio debet fieri in alia moneta iuxta valorem conuentæ, qui eſt tempore ſolutionis. q.85.num.12. 227
Limit. vt num.10.& 11. ibid.
Moneta tunc dicitut mutata extrinſecus quando valor illius eſt alteratus ex vſu, ſeu opinione hominum, vel edicto Principis. q.85.n.24. 228
Monetæ alteratio intrinſeca, vel extrinſeca videtur maximè attendenda in mutuo & depoſito. qu.85. num.41. 229
Conſiderabilis eſt etiam in contractu cenſuali. n.42. ibid.
Mooeta dicitur mutari intrinſecè, quando cuditur de materia viliori, vel pretioſiori reſpectu ligæ.q.85. uum.26. 228
Monetæ valor attenditur, iuxta tempus ſolutionis. q 85.num.2. 226
Contrarium voluor aliqul. num.3. ibid.
Solidorum mentio in obligatione librarum centum tot ſolidorum pro libra non cenſetur facta. vt ſolidi ſint in obligatione, ſed ad demonſtrandum de qna libra contrahentes iotellexetunt. qu.85. n 11. 227

Mons Pietatis.

Mons Pietaris effectus, & cur appelletur Panes ciuiles. ibid.

Mors.

Facilius perit vna res quàm plures. quæſtion.40 nnmer.11. 82

Mulier.

Minor vigiotiquinque annis non poteſt validè ſuper ſuis bonis cenſum imponere abſque ſulemnitatibus. q 15.num 41. 31
Nec vbi ex ſtatuto in contractibus mulierum requiritur certa forma. ibid.
Ampl. vt non reconualeſcat impoſitio ob ſolutionem cenſus poſtea factam. dict. quæſt.15. num.47. ibid.
Limitatur ſi ille ſit euidenter vtilis.n.15. ibid.
Puta ſi imponatur pro neceſſaria reparatione fundi doralis, vel alia cauſa reſpiciente perpetuam illius vrilitatem.num.46. ibid.
Mulier poteſt emere cẽſum viralitium abſque ſolemnitatibus remiſſiuè. q.10.ſub n.5. 14
Mulier, & tuſticus, ſi deficiant circa faciendum depoſitum, reſtituuntur in integrum. q.111. num 41. 322
Mulier maior vigintiquinque annis poteſt ſuper ſuis bonis cenſum imponere abſque aliqua ſolemnitate. q.15.num.40. 31

Munera.

Munera quædam ſunt realia, quædam perſonalia, & ad quos illa ſpectent. addit.ad gloſ.20. 353

Mutuum.

Mutui ſubſtantialia ſunt, vt mutuetur qnid conſiſtens in numero pondere, & menſura, & teddatur idem in genere.q.53.nnm.12. 131
Mutui naturalia ſunt vt reddatur in eadem bonitate. q.53.num.23. ibid.
Mutuans ſi recipiat aliquid pro mutuo à ſponte dante non damnatur.q.54. num.13. 132

N

Natura.

NAtura cootractus eſt qualitas innata à principio generationis illius, ex qua virtus contractus proficiſcitur. & ſemper ineſſe videtur, niſi per pactum improprietur, vel q.53.n.19. 131

Natur

Natura.

Natura contractus eſt qualitas innata à principio generatioois illius, ex qua virtus contractus proficiſcitur, & ſemper ineſſe videtur, niſi per pactum improprietur, vel.q.53.num.19. 131

Natura contractus eſt id, quo primum res talis, eſt & ponit rem in qualitate. num.20. ibid.

Naturalia contractus ſunt ea quæ inſunt etiam quod à contrahentibus nihil dictum ſit.q.53.n.21. ibid.

Nauis.

Compacta ex tabulis alterius nauis penitus diſſolutæ eſt noua nauis ab antiqua penitus diſtincta. q.101.num.14. 280

Neceſſitas.

Neceſſitas ſoluendi in futurum præſtationem factam vnifotmiter ex eerta cauſa per decennium non oritur ea præſcriptione, ſed ea præſompta probatione cauſæ, & rituli allegari. q 81. ſub n 14. 219

Neceſſitatis cauſa non includitur in prohibitinne alienatiouis. q.19.num.21.

Negatiua.

Poſita ante verbum *Poteſt*, abnegat actum, & potentiam.q.32.num.3. 62

Reddit actum aliter geſtum oullum.qu.32.n.4. ibid.

Negatiua probari debet quando affitmatiua probari poteſt aliter, quàm per ſcripturam. quæſt.40.numer.37. 84

Negaos ſoluere eenſum vt acquirat libertatem non ſoluendi in futurum, dicitur ſpoliare dominum cenſus ſi ipſe habeat ſe pro ſpoliato. qu.91. n.11, 241

Nagans ſoluere cenſum ei qui non haber ſe pro ſpoliato, dicitur illum in ſua poſſeſſione, vel quaſi, turbare. q.91.num.17. 242

Limitatur ſi ſimpliciter ſolutionem differat, oon tamen neget ſe teneri ad ſoluendum.q.91.n.18. ibid.

Negatoria.

Agens nil tenetur probare, ſed negatione eſt tutus. q.90.num.10. 259

Negligentia.

Creditoris condirionalis non poteſt conſiderari, niſi poſt purificaram eonditionem. q.118.n.24. 336

Negligentia non poreſt opponi illi, cui diligentia nihil potuiſſet proficere.q 97.n.61. 170

Negotiatio.

Conſideratur tantum reſpectu illius mereantiæ, quæ eſt eapoſita periculis, & laboribus.q.88. ſub n.15. 237

Negotium.

Negotiis præteritis & præſentibus triplieiter prouidetur, nempè per modum conſilij, declarationis, & conſtitutionis. add. ad gloſ.36. 360

Nemo.

Nemo poteſt ſuper re propria ad ſui commodum ius imponere. q.7 num.9. 12

Nemo præſumitur immemor ſalutis æternæ. qu 47. num.87. 108

Nemo inuitus cogitur incidere in communionem, & ſocietatem. q 110.num.14. 315

Nemo cogi poteſt ad contrahendum.q 105.n.14 288

Nemo eſt dominus membrotom ſuorum. q.34. numer.23. 67

Nemo poteſt ſibi propria auctoritate ius dicere, ſed Iudicem pro iuſtitia debet adire. q.94.n.4. 286

Niſi.

Hæc particula poſita poſt negatiuam, ponit id quod exprimitur in caſu ſequenti.q 32.n.5. 62

Nobilis.

Nobiles debent Incumbere artibus liberalibus, add. *Cenſius de Cenſibus.* ad gloſ.ſum. 342

Nomen debitoris

Quod ſit eaigibile coouertuntur.q.72.ſub n.22. 192

Limit. quandu cedens non concedit promiſſionem copulatiuè, ſed alternatiuè, videlicet nomen eſſe verum vel bonum. ibid.

Limit.2. ſi ceſſionarius tempore ceſſionis habebat notam qualitarem dicti nominis *Ceſſit.* ibid.

Limit. Si ceſſionarius exigat à debitore nouam obligationem. ibid.

Nomeo debitoris non dicitur exigibile ſi non ſit facilis exactionis ibid. 192

Nomen debitoris periculoſum, & non tutum poteſt diſttahi minori pterio, quàm ſit ipſum debitum. ibid.

Nomen debitoris cedi poteſt non ſolum ignorante ſed etiam iouito debitore. ibid. 189

Nomen debitoris an poſſit vendi minori pretio. remiſſiuè. gloſ.23. 354

Nominatio.

Perſonæ debet fieri ab ipſomet emptore, oec poteſt fieri ab eius hærede.q 67.ſub num.17. 175

Nominatio auctoris fit vel ad effectum, vt nominatus aſſiſtat Iudicio, vel ad declinandum iudiciom q.94.num.33. 252

Nominatio auctoris facta ad declinandum liberat nominantem, & eaimit ne teneatur eſſe In iudicio. ibid.

Nominatio auctoris non habet locum in interdictia & actionibus perſonalibus n.29. ibid.

Secus in actionibus realibus. n.31.& infra. ibid.

Ac in actionibus perſonalibus in rem ſcriptis. n.32. 252

Nominatio debet fieri lotra annum. q.67. ſub n.14. 175

Nominatio perſonæ pro qua ſuit facta emptio non debet intimari venditori.n.17. ibid.

Nomioatione facta, ius nominantis reſoluitur. ſub num.14. ibid.

Nominatione auctoris facta ad declinandum iudicium, eſt renouanda petitio contra nominatum. 253

Nominatione auctoris à reo facta Indiciom quo ad ipſum dicitur finitum.q.94.ſub n.35. ibid.

Si tamen nominatus iudicium accipiat.n.35. ibid.

Ampl. tam in petitorio, quàm in poſſeſſorio. ibid.

Nomioans auctorem ſi puſt nomioationem comparent in iudicio, non tamen lis dieitur cum eo durare. ibid.

Nominandi Ius non tranſit ad hæredes.q.67.ſub n.17. 175

Nominatus In iudicio poſſeſſorio compatens non poteſt opponere exceptiones requirentes altiorem indaginem.q.94.n.36. 253

Niſi poſſint incontioenti probari. quæſt.94.num.37. ibid.

Nominatus non acquirit rem emptam pro perſona nominanda ſi non ratificet nominationem viuo nominante.q.67.ſub n.17. 175

Notarius.

Scribens In contractu cenſus aliquod pactum illicitum poteſt puniri, non tamen pœna falſi ſed alia. q.61.num.1. 153

Limit. ſi in loco contractus vigeret conſuetudo apponendi talia pacta illieita in contractu cenſus, quia tune nulla pœna punitur.q.62.n.2. ibid.

Notarius rogatus de inſtrumento non poteſt aliquid addere, vel ſupplere circa formam.qu.49.ſub n.16. 115

Et multò minus notarius, qui etiam de mandato

Iudicis rogationes notarij defuncti publicat. qu.49. ſub num.16. ibid.
Notarius in ioſtrumento aliquando dicit pecuniam eſſe ſolutam ante inſtrumeotum,& an hoc eſt contra Bullam,aliquando in contractu ipſo, & hoc ſecundum Bullam , aliquaodo dicit ſimpliciter eſſe ſolutam , & hoc caſu intelligitur contractum eſſe legitimum. addit. ad gloſ.7. 346

Nouatio.

Nouatio inducitur per vetam dationem inſolutum. q.107.num.19. 297
Per tranſlationem cenſus de vno fundo ad alium nihil innouatur quoad ipſas obligationes in præiudicium venditoris cenſus , & fideiuſſorum. qu.41. num.26. 87

Nullitas.

Nulliras iſta ſanari , & reparari noo poteſt per renunciationem. d.pacti q 53.n 12. 130
Nullo modo , hæc verba habeot in ventre negatiuam. q 32.num.2. 65
Quæ ab initio ſunt nulla , tractu tempotis non conualeſcunt. q 45.n.26. 98

Numeratio.

Numeratio realis in contractu cenſus non probatur ex ſola confeſſione venditoris cenſus ex quo illa requiritur pro forma ſubſtantiali. q.51. num.27. & 32. 123
Numeratio in contractu cenſus debet probari oon per fictas ſed per veras,& neceſſarias probationes. q 51.num.36. 154
Realis numeratio probatur depoſito facto apud campſorem qui in ſuo libro ſcribat pro creditore in dicta ſumma venditorem cenſus.q.51.n.25. 123
Numerauit , hoc verbum ſignificat actum hominis, & realem uumerationem.q 51.n 4. 121
Intelligitur de numeratiooe facta tunc tempore contractus. num.5. ibid.
Limitatur ſi conſtaret numerationem non fuiſſe factam. num 6. ibid.

Numerus.

Singularis eſt coouertibilis in pluralem. quæſt.41. ſub num.15. 86
Numerus ſingularis verificatur io pluribus quando militat eadem ratio. q.41.n.15. ibid.
Numerus ſingularis , non adaptatur ad plures. q.66. num.12.ſed quando ſecus. o.18.

O

Oblatio.

OBlatio verbalis non impedit curſum vſurarum. q.111.ſub oum.30. 321
Etiam ſi creditor taceret, & non recuſaret recipere. ibid.
Limit. ſi creditor expreſsè recuſaret recipere. ibid.
Oblatio pretij cenſus etiam realis non ſuffragatur abſque depoſito. q 111. n.22. & n.30. 321
Oblatio bonorum facta per hæredem cum beneficio l. & inuentarij idem operatur quod oblatio pecuniarum. q.107.num.35. 299
Oblatio bonorum facta in iudicio ab hærede cum beneficio l. & inuentarij idem operatur quod realis depoſitio facta extraiudicium. quæſt.107.n.36. ibid.

Oblectatio.

In prædio parato ad amœnitatem , idem operatur quod fructus in prædio , quod paratur ad fructuum perceptionem. q.35.ſub n.17. 73
Oblectatio , quæ percipitur ex prædio ad amœnitatem parato, eſt pretio æſtimabilis. ſub numer.17. ibid.

Obligatio.

Eſt mater actionis. q.96 n.24. 259
Obligationis natura , ooo mutatur ex motatione perſonæ. q.118.n.52. 336
Obligatio plurium facta inſolidum,quo ad effectum eſt vnica. q.52.n.21. 127
Obligatio in contractu cenſus ab initio aſt pura,ſed exactio differtur ad certum emptus. q.118. n.14. 335
Declaratur , vt n.17. ibid.
Obligatio reuendendi ceoſum , quando vnquam inferi grauamen domioo cenſus. quæſt.64. oum.13. 156
Obligatio ſoluendi cenſum ceſſat in aliquibus, caſibus etiam quod cenſus non fuerit redemptus nec aliter extinctus. q.10-.n.1. 295
Obligatio perſonalis in cenſu principalis eſt. q.97. num.44. 214
Obligationi ſoluendi cenſum,præſcribi poteſt.q.117. num.1. 332
Obligationi ſoluendi cenſum præſcribitur lapſu decem vel viginti annorum. q 117.n.1. ibid.
Obligationis conditio ooo mutatur ex facto debitoris. q.80.ſub n 12. 216
Obligatione principali ceſſante, ceſſat & acceſſoria. q.77.num 3. 208
Supponere rem cenſui nil aliod eſt quàm illam obligare. q.21 oum.2. 44
In contractu cenſus principalis obligatio conſiſtit io perſona, res autem eſt loco hypothecæ ſecundum Conar. q.34.n.9. 66
Sed contra. n.10.31.& ſeqq. 66.67
Ex contractu cenſuali oritur obligatio , quæ parit actionem realem. q 90 n 5. 239
Diſtributio temporum non inducit pluralitatem obligationum,niſi fiat expreſſa dinumeratio temporum. q 118 n.12. 335
Obligatus ſoluere in ſcutis auri in auro boni , & iuſti ponderis , non poteſt ſoloere in moneta alterius materiæ,ſed ſunt ſoluenda ſcuta aurea boni & iuſti ponderis. q.85.o.53. 228
Limit. vt ſupra. n.10. & 11. 227
Obligatus in inſtrumento habente executionem paratam habetur pro condemnato. q.75. numer.18. 105
Obligatus vandere non tenetur expectare emptorem per duos menſes ſecundum Iacob. Cancer. qui tamen fatetur communem opinionem eſſe io cōtrarium. q.111.ſub n.3. 319
Obligatus ſoluere quid annuum ex prædio poteſt ſe liberare tradendo prædium ipſum creditori.q.108. ſub num 12. 302
Obligatus renouare fideiuſſores in contractu cenſus liberatur ſi dominus cenſus lapſo termino præfixo ad renouandum,recipiat fructus cenſus.q 106. ſub num.12. 292
Obligatus veodere alicui , ſi alteri veodere velit tenetur illi denunciare futuram veoditiooem,& per duos menſes expectare. q.111.n.4. 319
Obligatus ad factum tenetur facere cum primum potuerit. q.106.ſub n.15. 293
Obligatio de retrouendendo alia eſt legalis,alia cooueotionalis. gloſ.23. 354
Obligatio de retrouendendo cenſum præſcribi ooo poteſt. gloſ 24. 355
Obligatio de retrouendendo in cenſu appoſita ex parte emptoris de iure eſt licita,ex parte venditoris,vt teneatur redimere eſt illicita. addit.ad gl.24. ibid.

Obligatus quis dicitur tribus modis,purè,in diem,& ſub conditione. gloſ.9. 347

Obſeruantia.

Non inducitur ex iis quæ fiunt ad caotelam,& ad bene eſſe. q.47.num.92. 108

Obſeruantia debet plenè, & concludenter probari. num.93. ibid.

Obſeruantia non ioducitur niſi ex actibus vniformibus. num.94. ibid.

Obſeruantia interpretatiua non dicitor ea, quæ induxit aliquid dioerſom à conſtitutioue interpretata. d.q.47.n.95.& num.... 108

Obſeruantia non inducitor ex geſtis ab officialibus ignorantibus geſta ab officialibus anteceſſoribus. q47 num.102. 109

Obſeruautia longæua facit licitum id, quod de ſe eſſet illicitum.q.11.num.8. 19

Obſeruantia longæua dat fidem ſcripturæ minus ſolemni,& non autenticæ. q.43.ſub num.33. 92

Obſeruantia ſubſequuta facit præſtari fidem ſcripturis & iuribus iuformibus. quæſt.81. ſub num.14. 219

Obſeruantia generalis ioſtificat contractum. qu.11. num.6. 19

Etiam quod aliàs de iure non ſubſiſteret. nomer.6. ibid.

Obſeruantia requiſitorum dupliciter conſideratur,& quomodo. gluſ. fin. 341

Occaſio.

Peccandi eſt penitus amputanda. quæſtion.46. numer.14. 99

Officium.

Officialis nonus præſumitur ignorare geſta per anteceſſores. q 47.nom.101. 109

Omiſſio.

Solemnitatis,quæ nou debet interuenire in ipſo actu non vitiat.q.66.num.50. 166

Onus.

Totius cenſus impoſiti ſuper pluribus fundis ſuſtinebit ſuper vuo fundo, ſi alij non ſint capaces. q.41.num.21. 86

Maximè ſi in conſtitutione, & venditione talis cenſus fuerit adhibita clauſula, coniunctum, diuiſim & inſolidum,vel alia ſimilis.quæſtion.41.nom.22. ibid.

Onus denunciandi Domino cenſus venditionem fundi cenſiti, & illum aliis præferendi eſt fundarum ſuper iure, quod ipſe habet in dicto fundo. q.64.num.15. 156

Onus cenſus ſuper re impoſiti tranſit cum ipſa re ad quemcunque rei poſſeſſorem.quæſtion.73.num.15. 197

Onus ſiue intrinſecum, & perpetuum, ſiue extrinſecum à quo poteſt res liberari tranſit in rei poſſeſſorem. q.79.n.41. 214

Onus reale ſuper re aliena nemo poteſt conſtituere. q.23. num.8. 49

Onus reale conſtitutum ſoper re, tranſit ad quemcunque poſſeſſurem.q 78.n.3. 209

Onus probandi ſulutionem cenſus,pertinet ad debitorem.q.87.n.1. 232

Onus inhærens rei æſtimandæ, eſt pars pretij illius. q.47.num.12. 102

Onera realia ad eum pertinent,qui rei fructus percipit.q.58.num.3. 142

Onera vt ſoluantur ab eo,qui de iure non tenetur in contractu cenſus paciſci non poteſt.gl.20. 353

Operas.

Suas quilibet poteſt ſub certa penſione locare.q.34. num.8. 66

Vide num.27. & ſeqq. 67

Origo.

Origo rei in primis eſt inueſtiganda. q.5.n.1. 8

Otium.

Otij mala,quæ non ſiot. add. ad gloſ. ſum. 342

P

Pactum.

De reficiendo intereſſe damni emergentis eſt licitum in contractu cenſus. q.57.n.5. 138

Pactum quod venditor cenſus moruſus teneatur ad intereſſe lucri ceſſantis eſt illicitum,contra Couarruuiam. oum.6. ibid.

Limitatur reſpectu intereſſe intrinſeci. n.7. ibid.

Intelligitur, quaodo tempore venditionis cenſus conuenitur de intereſſe certo,vel de incerto liquidando per iuramentum emptoris cenſus. num.8. ibid.

Pactum quod cenſus redimi non poſſit niſi intra certum tempus,eſt illicitum. q.59.n.19. 139

Poteſt tamen de vtriuſque partis conſenſu effici redimibilis. ibid.

Pactum quod ſi venditor cenſus illum redimat intra certum tempus,reſtituat emptori omnes expenſas quas tempore emptionis fecit eſt illicitum. nu.20. 144

Pactum qood cenſus noo poſſit redimi intra certum tempus eſt illicitum. n.21. ibid.

Pactum ex quo emptor cenſus fit ſecurus de lucro vltra ſortem,eſt vſuratium.n.22. ibid.

Pactum quod cenſus redimi uon poſſit niſi poſt certum tempus eſt illicitum. n.23. 144

Non eſt tamen vſurarium. n.25. ibid.

Pactum quod venditor non poſſit redimere rem venditam cum pacto niſi poſt certum tempus eſt licitum. num 24. ibid.

Pactum reſtringens facultatem redimendi cenſum ad certum tempus,non erat prohibitum ante Bullam Pij V. num.29. 145

Pactum auferens facultatem redimendi cenſum appoſitum ad fauorem alterius quàm emptoris cenſus,non eſſe illicitum,volunt aliqui. q.57.num.27. 140

Contrarium probat Auctor. num.28. ibid.

Pactum quod volens redimere cenſum teneatur reſtituere eandem ſpeciem monetæ quam recepit eſt illicitum. quæſt.5.num.29. 145

Pactum per quod redimere volens ſubiicitur alicui ooeri ſoluendi aliquid vltra ſortem, eſt illicitum. num.30. ibid.

Pactum quod debitor cenſus teneatur illum redimere intra certum tempus,eſt illicitum.q.60.oum.34. 149

Ampl. etiam ſi tale pactum non deducatur in ſtipulationem. num.36. ibid.

Limit. in cenſu impoſito ſecluſa Bulla Pij V. ſuper cenſibus. num.35. ibid.

Pactum quod debitor cenſus teneatur infra certum tempus cenſum redimere, aliàs cenſus remaneat perpetuus,eſt illicitum. num.37. ibid.

Pactum quod debitor cenſus teneatur cenſum redimere intra certum tempus,quo elapſu ſit in arbitrio domini cenſus ſortem repetere, eſt illicitum. num.38. 150

Non tameo contra ſubſtantiam contractus. nom.39. ibid.

Non omne pactum quod eſt contra Bullam Pij V. eſt contra ſubſtantiam contractus cenſualis. q. 60. num.40. 150

Pactum quod fundus cenſus ſit locatus domino cenſus, & non poſſit reuocari locatio donec cenſus non extinguatur, eſt illicitum. quæſt.6o.num.41. ibid.
Non eſt tamen contra ſubſtantiam contractus. q 60. nmm.42. ibid.
Pactum quod domino cenſus liceat locare fundum cenſitum, vt penſiones cedant in ſolutionem fructuum cenſus, & reſiduum in extinctionem cenſus pro rata anno quolibet eſt illicitum. q.60. ſub num.42. 150
Pactum qnod dominus cenſus retineat loco pignoris fundum cenſus pro quantitate redditus venditi, donec cenſus redimatur, eſt prohibitum.q.60.n.43. ibid.
Pactum quod dominus cenſus retineat pignora vendibilia æquiualentia ſorti, donec cenſus redimatur, non eſt illicitum.q 60.n.44. ibid.
Pactum inter venditorem cenſus, & fideiuſſorem quod venditor teneatur ad cenſus redemptionem intra certum tempus eſt illicitum, quando inſurgit ſuſpicio colluſionis, & quod tale pactum fiat contemplatione domini cenſus. q.60 ſub num.53. 151
Pactum quod ſi venditor cenſus vendat rem cenſitam, liceat domino cenſus illam retrahere, valet. q.56. num.12. 136
Pactum quod venditor cenſus non poſſit rem cenſitam vendere vitiatur, & non vitiat contractum. quæſt.56.num.13. ibid.
Pactum quod dominus cenſus poſſit illius debitoreth cogere ad redemptionem inſpecto iure communi, eſt contra ſubſtantiam contractus. quæſt.60. n.7. 147
Pactum quod tráſformat vnum contractum in aliam ſpeciem, eſt contra ſubſtantiam contractus transformati. q.60 num.8. ibid.
Pactum quod dominus cenſus poſſit quandocumque ſortem repetere quod ex diſpoſitione Bullæ Pij V. ſit contra ſubſtantiam contractus cenſualis, vult Boccac.q.60.num.9. ibid.
Contraria opinio eſt verior, & placuit Rotæ. qu.60. num.10. 147
Pactum quod dominus cenſus poſſit ſortem repetere ſi debitor fideiuſſorem vel fundum non renouauerit, quod ſit licitum, ſentiunt aliqui. q 60. num.12. ibid.
Aliqui volunt quod ſit licitum, ſi debitori cenſus non ſit difficile dictam renouationem facere quæſt.60. num.12. 148
Alij quod ſit ſimpliciter illicitum. num.13. ibid.
Immo vſurarium. ibid.
Aliqui quod ſit iniquum. num.14. ibid.
Pactum quod ſit debitor cenſus eſt moroſus in renouanda fideiuſſione, teneatur ſortem reſtituere eſt illicitum tanquam contra formam Bullæ Pij V. q.60.num 15. 148
Non tamen eſt vſurarium, & hoc reſpectu dicitur eſſe licitum.q.60. num.16. ibid.
Pactum, quod debitor cenſus illum pro tertio tempore ſoluat puta ad rationem quinque, & dicto tempore lapſo, & cenſu non redempto ſoluat ad rationem octo iuxta conſuetudinem regionis ſecundum aliquos, eſt illicitum.q.60.ſub n.54. 151
Contrariam ſententiam probat Auctor, quod tale pactum ſit licitum. ibid.
Pactum vnum contra naturam contractus cenſualis, non vitiat totum contractum, ſed pactum ipſum vitiatur.q.55.num.13. 130
Pactum vnum contra ſubſtantiam contractus cenſualis non vitiat totum, quando transformat illum in alium contractum ſiue ſit eiuſdem, ſiue alterius nominis. q.53. num.14. ibid.
Pactum quod dominus cenſus poſſit pretium cenſus repetere ad ſui libitum eſt illicitum. quæſt.60.n.1. 146
Ampliatur etiam quod dictum pactum non ſit deductum in ſtipulationem, ſed dominus cenſus ſit aliundè ſecuros. num.5. 147
Pactum hoc eſt illicitum etiam ſi fiat ab ipſomet emptore ſed per interpoſitam perſonam. qu.60. ſub num.1. 146
Pactum, quod pretium cenſus repeti poſſit, ſi illius venditor efficiatur decoctus eſt illicitum. q.60.ſub num.1. ibid.
Pactum quod domino cenſus liceat repetere ſortem dummodo in eam imputet quidquid recepit ex fructibus dicti cenſus, eſſe illicitum volunt aliqui. quæſt 60.num.24. 149
Pacta contra ſubſtantialia contractus cenſualis annullant, & vitiant contractum. quæſt. 53. n.33. 131
Pacta quæ non ſunt contra ſubſtantiam contractus cenſualis non vitiant, ſed vitiantur. q.53. num.33. ibid.
Limit. niſi dominus cenſus velit obſtinatè vti dictis pactis. q 53.n.35. 132
Pactum quod res cenſui ſubiecta indiſtinctè alienari non poſſit eſt nullum ex Bulla Pij V. q 56. num.1. & num.4. 135
Secus de iure communi ex Roderico. num 4. in fine. ibid.
Contrarium tamen eſt verius etiam de iure communi ex Nauarro. d.q.59.num.2. 143
Etiam ſi velit per partes alienare. d.quæſt.56. num.3. 135
Limitatur ſi pactum concipiatur, vt non poſſit vendi, niſi domino cenſus. num.7.& ſeqq. 136
Contrarium tenent aliqui, & malè. num.6. ibid.
Pactum quod res cenſita non poſſit alienari habens clauſulam reſolutiuam contractus, impedit dominij tranſlationem.q 56.n.9. 136
Pactum quod res cenſita non poſſit alienari abſque conſenſu domini cenſus, vel eo irrequiſito, *non eſt* iniquum nec vſurarium. q.56.n.10. ibid.
Pactum qood cenſus redimi non poſſit non iuſtificatur etiam quod adiiciatur pactum de augendo pretio, contra Felician. q 59 n.38. 145
Pactum reſtringens facultatem redimendi cenſum licet ſit illicitum, non eſt tamen vſurarium. q.59. num.39. ibid.
Pactum de ſolutione cenſus anticipatè facienda, eſt omnino reprobatum. qu.54. n.4.132. Contrarium vult Bon num.5.& malè. ibid.
Rationes habentur. num.9.& ſeqq d q.54. ibid.
Limitatur ſecundum aliquos ſi anticipata ſolutio non deducatur in pactum, ſed ſponte fiat. n.12.d. quæſt.54. 133
Sed limitatio impugnatur. num.14.& 15.d.quæſt.54. ibid.
Pactum liberans emptorem cenſus indiſtinctè à caſibus fortuitis, eſt illicitum ſecundum aliquos, alij diſtinguunt, vt.q.55.n.3. 134
Pactum liberans emptorem cenſus à caſibus fortuitis contingentibus circa fructus, ſit licitum in contractu cenſus.q 55.n 4. 134
Licet contrarium teneat Molina, & malè. ibid.n.5. ibid.
Limitatur ſi contingat caſus inſolitiſſimus, & qui non fuit excogitatus. d.q 55.n.6. ibid.
Pactum quod debitor cenſus ſi ſit moroſus in ſoluendo per aliquot annos teneatur ſortem reſtituere,

no

non eſt vſurarium, oec contra ſubſtantiam contractus. q 60.n.18. 148
Pactum quod venditori cenſus liceat illum redimere poteſt opponi à minore abſque ſolemnitatibus etiam extra inſtrumentum cenſus. quæſt.59.n.24. 144
Pactum quod venditor teneatur ad onera, quæ ex natura contractus ſpectant ad emptorem cenſus, vitiatur,& non vitiat. q.58.n.6. 142
Pactum anticipatæ ſolutionis annullat contractum ipſo facto. q.54 n.11.133.Contrarium. num.18.& ſeqq. ibid.
Pactum quod volens redimere cenſum teneatur reddere quidquid emptor ſoluit in gabellis, eſt illicitum. q.59 num.31. 145
Sine cenſus redimatur ſtatim,ſine ex interuallo,contra Follerium. n.32. ibid.
Pactom quod debitor redimens cenſum reficiat emptori omnes expenſas,eſt illicitum.quæſt.59.n.33. ibid
Sunt tamen reficiendæ expenſæ ad quas debitor de iure tenetur. n.34. 145
Pactum, quod in euentum in quo cenſus redimatur pretium debeat erogari in emptionem bonorum ſtabilium,eſt permiſſum. q.59. n.35. ibid.
Pactum anticipatæ ſolutionis non eſt contra ſubſtantiam contractus cenſualis. quæſtion 54 numer. 9. 133
Pactum anticipatæ ſolutionis non vitiat contractum ſed vitiatur. q.54.n.10. ibid.
Pactum quod debitor cenſus illum ſoluat liberum ab omni onere etiam ab eo quod ex natura contractus pertinet ad emptorem,eſt illicitum. quæſt.58, num.1. 142
Pactum quod venditor cenſus illum ſoluat liberum ſimpliciter conceptum,non eſt reprobatum. q.58. num.2. ibid.
Pactum quodlibet reſtringens facultatem redimendi cenſum eſt illicitum.& contra ſubſtantiam contractus cenſualis. q.59.n.19. 144
Pactum auferens venditori cenſus facultatem redimendi,vel relinquens illam arbitrio emptoris, eſt illicitum. q.59.n.17. ibid.
Pactum liberans emptorem cenſus à caſu contingente circa fundum ſubiugatum, eſt illicitum. q 55. num 7. 154
Limitatur ſi contingat facto venditoris.n.14. 135
Pactum quod ſi redemptio cenſus fiat ſoluto ſemeſtre dominus cenſus non teneatur compenſare fructus indebitè perceptos cum ſorte eſt illicitum. q.119.num.12. 338
Pactum quod ſi iuxta certum tempus non ſoluantur fructus cenſus, vel fideiuſſores renouentur poſſit repeti ſors principalis, defenditur. quæſtion.10. num.11. 11
Pactum quod venditor cenſus volens illum redimere teneatur denunciare per certum tempus antea, valet. q.103.num.19. 285
Pactum quod cenſus non poſſit redimi niſi in totum, & niſi reſtituto integro pretio,credit illicitum Felician. q.110.n.31. 317
Sed quod pactum iſtud ſit licitum ſequitur Auctor & comprobat reſpondens contrariis. q.110. n.32. ibid.
Hæc ſecunda opinio limitatur ſi debitor cenſus ſit adeo pauper vt manifeſtè appareat eſſe impoſsibile, vt totum vnica ſolutione redimat, ſecundum Lopez. q.110 n.33. ibid.
Sed Sotus hanc limitationem non amplectitur.q.110. num 34. 317
Ea tamen oon diſplicet Auctori attenta æquitate.numero 36. ibid.
Pactum reſolutiuum conceptum verbis directis operatur reſolutionem ipſo iure. quæſtioo.106. ſub num.12. 29
Secus ſi ſit conceptum verbis obliquis,quia tunc requiritur declaratio. q.106.ſub n 12. ibid.
Pactum quod cenſus ſoluatur etiam quod fundus ſuppoſitus reddatur infructuoſus,non eſt licitum. q.102.num.5. 281
Pactum quod ſi debitor cenſus non ſoluat conuento tempore teneatur ad duplum eſt inane. quæſt.57, num 29. 140
Pactum quod ſi debitor non ſoluat tempore debito cenſeatur datus in ſolutum creditori fundus pro iuſto pretio valet. q.57.n.30. ibid.
Quod aliqui admittunt in contractu cenſus. num.31. 140
Sed in iſto contractu contrarium eſt verius.num.32. ibid.
Pactum, quod ob moram debitoris in ſoluendo,diſtrahi poſſit fundus cenſus etiam pro ſorte, eſt nullus. q.57.n.33. ibid.
Pactum quod dominus cenſus ob moram debitoris in ſoluendo poſſit propria auctoritate capere fructus fundi cenſiti, eſt prohibitum,ſi ſonet in pœnam,q. 57.n.34. 145
Secus ſi tendat ad expeditiorem exactionem cenſus. q.57.num 35. ibid.
Maximè ſi adſit clauſula præcarij. quæſt.57.num.36. ibid.
Pactum in quo debitor cenſus in caſu moræ obligat creditori aliqua bona cum licentia diſtrahendi,eſt licitum ſi non ſonet in pœnam.quæſt.57.num.37. 141
Pactum quod debitor cenſus obligetur ad ſolutionem in forma cameræ non eſt licitum ſecundum aliquos. q.57 n.38. ibid.
Contrarium probat Auctor vbi e ratione. d. q.57. num.39. ibid.
Pactum de reficiendis expenſis factis in ſuſtinenda lite pro defenſione cenſus venditi, non eſt illicitum. q.57 num.16. 139
Pactum quod ob moram debitoris in ſoluendo cenſum cadat in commiſſam fundus cenſitus,vel eius pars prohibetur. q 57.n.17. ibid.
Prohibitio huiuſmodi pacti eſt indiſtinctè amplectenda q.57.n.18. ibid.
Limitant aliqui vt ſit licitum inter venditorem cenſus,& fideiuſſorem, qui pro eo accedit. ibid. n.19. 139
Contrarium tamen etiam in hoc Scribentes communiter recipiunt. d.q.57.n.20. ibid.
Pactum quod venditor cenſus moroſus in ſoluendo teneatur ad aliquam pœnam, eſt prohibitum. q 57.num.21. 140
Limitatur ſi à principio cenſus ſit venditus pretio viliori, cum pacto quod ſi non ſoluatur debito tempore debeat ſolui pretio iuſto. n 28. ibid.
Pactum in quo debitor cenſus ob moram in ſoluendo ſubiicit ſe perpetuo carceri eſt inutile. qu.57. num.22. ibid.
Pactum quod cenſus poſſit quandocunque redimi in eius venditione eſt neceſſarium. quæſt.59. n.3. 143
Pactum quod venditor cenſus moroſus teneatur ad expenſas,de quibus expenſis ſit illicitum.quæſt.57. num.13. 139
Pactum quod debitor cenſus deferat annuas reſponſiones ad domum creditoris eſt illicitum, licet in aliis contractibus permittatur. q.84.0.17.
Pactum,quod impoſitor cenſus teneatur manutenere

fundum in bono ſtatu,& coli facere non eſt illicitum. q.102.n.11. 282
Pactum, quod pereunte fundo cenſus cenſeatur impoſitus ſuper aliis bonis, eſt vſurarium. quæſt.99. ſub num.19. 277
Pactum quod perempto fundo ſubiugato cenſus cenſeatur impoſitus ſuper aliis bonis imponentis,non eſt licitum q 99.n.17. 276
Pactum de redimendo poteſt exercere contra tertium,& vlteriorem poſſeſſorem rei cum tali pacto venditæ. q.109.ſub n.16. 308
Maximè quando pro obſeruantia dicti pacti res illa fuit ſpecialiter hypothecata. ibid.
Pactum quod ſi res ſuppoſita detegatur non libera venditor cenſus nihilominus teneatur ad ſolutionem cenſus eſt illicitum q.42 n.3. 88
Pactum reſolutiuum conceptum verbis obliquis non operatur recto tranſlationem dominij ipſo iure. q.106.ſub n.12. 295
Limit.Si adiecta ſit clauſula eo ipſo,vel ſimilis.d.numero 12. ibid.
Pactum, quod ſi fundus cenſus detegatur non liber, poſſit repeti pretium, eſt licitum. q.106. ſub n.21. 293
Pactum de redimendo quod non poſſit exerceri contra ſecundum emptorem rei cum dicto pacto venditæ, volunt aliqui. q.109.n.15. 307
Contrarium magis communiter tenetur. numer.27. 308
Pactum de renouando fideiuſſores in contractu cenſus in caſu mortis alterius ex fideiuſſoribus valet. q 52.ſub n.30. 128
Pactum,vt aliquid operetur receditur à regulis iuris communis. q.72 ſub n.21. 192
Pactum quod cenſus poſſit quandocumque redimi in eius venditione neceſſarium. quæſt.59. num.3. 143
Immo eſt ſubſtantiale in contractu cenſus. ibid.n.4. ibid.
Non expreſſum ſubintelligitur. ibid. n 5. ibid.
Pactum inter emptorem, & venditorem cenſus de illo non redimendo niſi lapſo biennio eſt illicitum. q.119 n.15. 338
Pactum in caſum euictionis conceditur dominio cenſus, & illius fideiuſſoribus contra bona debitoris cenſus. q.94.n.12. 251
Pactum quod venditori cenſus liceat illum redimere per partes,eſt licitum. q.110.n.37. 317
Pactum quod venditor cenſus teneatur de eius euictione,eſt licitum. q 55.n.14. 135
Pactum,quod in reuenditione cenſus pretium erogetur in emptionem ſtabilium,cum nec directè, nec indirectè tollat facultatem redimendi eſt licitum. q.50.ſub num.36.
Pactum imponens neceſſitatem redimendi cenſum factum inter venditorem, & eum qui pro eo in dicto contractu fideiuſſit, non eſt illicitum. q.60. num.52. 151
Pacta omnia quæ ſunt illicita in venditione cenſus fundati ſuper re frugifera, ſunt etiam illicita in venditione cenſus fundati ſuper alio cenſu. q.60. num 46 150
Immo quod ſint vſuræ labe inuoluta, vult Felician. num.49. ibid.
Contrarium tamen ibi probat Auctor. ibid.
Pactum vnum præter, vel contra formam Bullæ Pij V. vitiat totum contractum cenſualem, ſecundum aliquos. q 53.n.1. 129
Pactum de intereſſe recipiendo, non eſt contra ſubſtantiam contractus cenſualis, & ideò vitiatur, & non vitiat. q.57.n.12. 138
Pactum quod dominium rei venditæ non tranſeat in emptorem,niſi ſoluto pretio validum eſt. q.16. num.5. 53
Pactum reuerſiuum non poteſt apponere tutor ſuper ius ſui pupilli. dec.431.n.4. 311
Lim. ſi apponatur in eodem contractu, & correſpectiuè ad acquiſitionem iuris quod remittitur. n.5. ibid.
Pactum quod quis in venditione debeat requiri, & aliis præferri, eſt de iure validum. quæſt.64.n.17. 156
Pactum vnum contra ſubſtantiam contractus,totum contractum vitiat, & annullat. quæſt.53.num.51. 130
Pactum addictionis in diem quid ſit. quæſt.60. n.30. 149
Pacta illicita vitiantur, & non vitiant.q.117. num.7.
Pactum legis commiſſoriæ quid ſit. q.60. num.31. 149
Pactum poteſt inſeri etiam in inſtrumento,vel apoca confecta extra inſtrumentum venditionis cenſus. q.59.num 6. 143
Dummodo fiat incontinenti, vel modico interiecto interuallo. n.8. ibid.
Pactum manuum iniectionis validum eſt in iure. q.94 num.10. 251
Pactum hoc poteſt mandari exequutioni etiam contra tertium poſſeſſorem. n.11. ibid.
Pacta à lege damnata vitiant contractum, ſecus non damnata. gloſ.3. 344
Pacta præter legem, vel ſupra legem an ſint ſeruanda. addit. ad gloſ.10. 348
Pacta continentia moroſum cenſus debitorem teneri ad aliquid,nullius ſunt roboris. gloſ.15. 350
Ampliatur octo modis. ibidem.
Pactum de anticipata ſolutione facienda in inſtrumento cenſus deductum vitiat contractum,& reddit vſurarium. gloſ. & addit. ibid.
Pactum quo diminuitur facultas alienandi rem cenſui ſuppoſitam eſt omnino illicitum. gloſ.11. 348
Pactum contra naturam contractus, illum vitiant. addit. ad gloſ.11. 349
Pactum non fieri poſſit, vt moroſus teneatur ad certum intereſſe damni emergentis, vel lucri ceſſantis. addit. ad gloſ.15. 351
Pactum in contractu cenſus appoſitum, vt qui teneatur ſoluere onera, ad quæ de iure non tenetur, non valet. gloſ.20. 353
Pactum quod ſi quis non ſoluat pretium rei emptæ intra certum tempus debeat cum illo conſtituere cenſum,eſt contra Bullam.addit.ad gloſ.20. ibid.
Pactum quod cenſuarius poſſit redimere cenſum pro parte, eſt licitum. gloſ.23. 354
Pactum de retrouendendo poteſt præſcribi. gloſ.24. 355
Pactum factum contra legem non valet. add.gloſ.25. 356
Pactum quod venditor poſſit cogi ad pretium reſtituendum eſt prohibitum. gloſ.31. 357
Pactum in contractu cenſuali appoſitum, quod debitore non ſoluente intra certum tempus incidat in commiſſum,quo caſu valeat. diſput.381. num.5. 364
Pactum nudum de retrouendendo in fauorem venditoris veſtitum cohærentia contractus parit actionem præſcriptis verbis contra emptorem, vt ſtet illi pacto. diſput.382.n.4. 367
Pactum vt cenſus per partes redimi poſſit an ſit neceſſariò addendum ad Bullam Pij V. vt cenſus redimibilis, vſurarius, aut iniuſtus non ſit. diſput.393.num.5. 401.

Panes.

Panes ciuiles, quid ? addit. ad gloſ. ſumm. 342

Parſimonia.

Parſimoniæ bona quot, & quæ ſunt. addit. ad gloſ. ſumm. 342

Papa.

Papæ autoritas non eſt ab homine. q.47.n.100. 108

Pars.

Pars fundi non perempta, ſi ferat tot fructus, qui ſufficiant ad ſoluendum integrum cenſum, cenſus in nulla ſui parte extinguitur. quæſtion.100. num.3. 278

Partis appellatione intelligitur de dimidia. q.100. num 22. 316

Partem cenſus an quis poſſit redimere inuito domino. gloſ.23. 334

Participium.

Reſoluitur in relatiuum, & verbum ſui temporis. q.47.num.26. 103

Participium ſine copola reſtringit diſpoſitionem. num. 8. ibid.

Limit. reſpectu eorum quæ ob identitatem rationis comprehenduntur in diſpoſitione. ibid.

Participiam dans, & ſoluens, reſpicit confeſſionem partis. q.51.n. 6. 122

Pater legitimus adminiſtrator bonorum filij, ſolus reuendit cenſum filij. q.109.n.67. 312

Pater ſolus poteſt reuendere cēſum filiorum, in quibus habet vſumfructum. ſub n.67. ibid.

Pater eſt legitimus adminiſtrator tantum eorum bonorum filij, quorum habet vſumfructum. num.67. ibid.

Pater habet vſumfructum ſuper pecolio aduentitio ſui filij. q.17.n.5. 35

Limit. in certis caſibus. numero 6. & 7. remiſſiuè. ibid.

Patris præſentia in contractu filij integrat illius perſonam. q.15 n.12. 27

Patrimonium.

Ad quod Clericus fuit ordinatus ad Sacros Ordines non efficitur quid Eccleſiaſticum. quæſt.24. ſub num.4. 50

Patrimonium iſtud tanquam acceſſorium gaudet priuilegio fori, pro vt Clericus, dum illo fruitur. ibid.

Peccatum.

Fuit per legem cognitum. q.47.n.83. 107

Peccat, qui doloſè contrahi. q.15.ſub n.39. 30

Pecunia.

Pecuniæ cæteræ res æſtimantur, non ipſa eſt ſuimet æſtimatio. q.45 n 3. 96

Pecunia eſt de rebus quæ vſu conſumuntur. q.34. num.10. 67

Pecunia pecuniam parere non poteſt ſine labe vſurarum. num.21. ibid.

Pecunia eſt de rebus, quæ vſu conſumantus. quæſt. 2. num.9. 5

Pecuniæ vſus non poteſt ab ipſa pecunia ſeparari. qu. 32.num.13. 62

Pecuniæ depoſitatæ, ne poſſint leuari ſine conſenſu Titij, eo non conſentiente non poſſunt erogari pro pretio cenſus. q.48.n.20. 111

Pecunia quæ ex teſtamentorum diſpoſitione, vel contrahentium conuentione eſt in bonis immobilibus eroganda poteſt conuerti in impoſitionem cenſus. q.30.n 27. 59

Pecunia conſumitur diſtractione, & vſu. quæſt.32. num.12. 61

Pecunia debet eſſe numerata in celebratione cenſus. gloſ.6. 345

Pecunia quando non eſt ſpecificatum cuius ſit qualitatis, intelligitur de conſueta. gloſ.6. ibid.

Pecunia poteſt conſiderari ex parte pretij, & ex parte cenſus. addit. ad gloſ.6. 346

Penſio.

Debita, ex beneficio Eccleſiaſtico pro anno ſterili ſoluenda eſt ex fructibus ſequentis anni vberis. q.37.num 14. 77

Penſiones cenſentur res mobiles poſtquam dies ſolutionis ceſſit. q.30.ſub n.25. 59

Penſiones non ſolutæ, non dicuntur pendere. q.40. num.14. 82

Quilibet poteſt annuam penſionem gratis concedere ſub obligatione ſuæ perſonæ. q.34.n.7. 66

Penſio quibus modis accipiatur. diſp.383. n.3. 368

Peremptio.

Vel infructuoſitas fundi cenſiti quod contigerit culpa venditionis cenſus debet probari à domino illius. q.101.num.20. 16

Ob peremptionem fundi ſuppoſiti pereunt etiam cenſus impoſiti ante Bullam Pij V. quæſt.99.n.19. 277

Niſi aliter ſit conuentum inter partes ex ſententia Ludouici Molinæ. n.20. ibid.

Sed hæc opinio Molinæ diſplicet Auctori. numer.21. ibid.

Perire res dicitur, ſi vſus illius impediatur in perpetuum. q.99.n.8. 276

Periculum.

Periculum cenſus ſpectat ad emptorem, non ad venditorem cenſus. q.55.n 8.& 10. 135

Periculum rei venditæ perfecto contractu ſpectat ad emptorem. n.9. ibid.

Periculum rei venditæ non pertinet ad venditorem, niſi de tempore venditionis. q.72. ſub numer.22. 192

Periculum rei venditæ poſt perfectum contractum pertinet ad emptorem, abſque ſpe repetendi pretium ſolutum. q.99.n.3.& 12. 275

Periculum nominis ad cedentem, non ad ceſſionatium pertinet. q.107.ſub n.16. 296

Periculum, vbi eſt maius, ibi cautius eſt agendum, q.46.num.16. 98

Periculum rei emptæ ſpectat ad emptorem. quæſt.40. num.7. 80

Peritus.

Periti ad quos eſt recurrendum debent eſſe talis profeſſionis, qualis eſt caſus occurrens. addit. ad gl. 36. 360

Perpetuum.

An quid ſit, ſpectatur tempus præſens, non quod poteſt in futurum contingere. q 2 n.7. 5

Perpetuum dicitur id quod habitu habet vitam perpetuam. q.30.n.20. 59

Perſona.

Perſona hominis liberi principaliter obligari non poteſt. q.34.n.18. 67

Melius eſt incumbere rei, quàm in perſonam agere. q 40.num.9. 82

Perſonalis obligatio in cenſu non prohibetur ad effectum, vt dominus cenſus facilius fructus cenſus conſequatur. q.34.ſub n.10. 66

Perſonalis actio oriens ex contractu potius attenditur quàm realis. q.79.n.7. 212

Maximè in contractu annuæ præſtationis. numer.8. ibid.

Ex contractu cenſus oritur actio merè perſonalis ex ſtipulatu, & actio in rem ſcripta ex ipſo cenſu. q.97.

Index Rerum

q.97.num.1. 260
Perſona libera an in pignus dari poſſit,conſtituendo in illa ius reale,ita vt vendi,aut in ſeruitutem tedigi ob debitum poſſit. diſput.387.n.5. 382

Permiſſio.

Permiſſa cenſentur ea,quæ non reperiuntur expreſsè probibita. q.72.ſub n.12. 189

Petitio.

Partis debiti eſt valida,ſed appoſita exceptione quod totum petatur,reiicitur. quæſtion.72.ſub num.12. 189
Pro cenſibus hæreditariis competit petitio hæreditatis. ſub n.22. q.90. 240
Petitorium iudicium eſt, quando agitur de dominio, vel quaſi. q 90.n.3. 239

Pignus.

Pignus liberatur ſolutione debiti principalis. q.98. num.53. 270
Pignora æquiualentia credito data creditori, cenſentur data in ſolutum pro debito. q.60. num.45. 150

Pœna.

Pœna adiecta non ſoluenti debitum intra certum tempus,non euitatur per ſolutionem partis debiti. q.110.num.6. 314
Pœna caducitatis incurſa ob impoſitionem cenſus, an per redemptionem euitetur. q.21.n 16. 48
Pœna caducitatis appoſita ſolutioni quantitatis preſumitur in fraudem vſurarum. q.57.ſub numer.18. 139
Pœna eſt imponenda ſecundum conſtitutionem, quæ vigebat tempore delicti, & non ſecundum ſuperuenientem. addit. ad gloſ.54. 359

Pœnitentia.

Non datur in contractu nominato, ſecus innominato. q.8.num.13. 13
In contractu cenſus non eſt locus pœnitentiæ. q.3. num.12. 7

Poſſeſsio.

Poſſeſſio venditoris cenſus de tempore venditionis probatur ex inſtrumento venditionis fundi cenſuari cum clauſula conſtituti. quæſt.98.numer.18. 265
Poſſeſſio impoſitoris cenſus probatur ex clauſula conſtituti per ipſum appoſita etiam in alio inſtrumento celebrato cum tertia perſona. ſub num.18. ibid.
.... Impoſitoris cenſus probatur ex ipſo inſtrumento venditionis maximè adiecta hypotheca bonorum pro manutentione libertatis fundi venditi. ibid. ſub num.18. 265
... Probatur etiam ex ceſſione cenſus facta à domino illius. ibid.
... Item ex locatione dicti fundi ſequuta exactione penſionis. ibid.
... Vel concurrentibus aliis adminiculis. ibid.
Poſſeſſio rei conuenti in Saluiano probatur per oſtenſationem litis. q.98 n.19. 265
Poſſeſſio probatur ex inſtrumento poſſeſſionis adeptæ. ibid. ſub n.19. ibid.
Dummodo poſſeſſio ex tempore eſſet vacua. ibid.
Poſſeſſio non perditur negligentia decem annorum niſi alius ingrediatur poſſeſſionem vacuam. q.93. ſub num.2. 247
Poſſeſſio vel quaſi exigendi probatur ex præcedentibus ſolutionibus. n.3. ibid.
Dummodo fint veræ,& reales n.4. ibid.
Et non per aliquam ſatisfactionis ſpeciem. numer.5. 247
Puta per compenſationem. n.6. ibid.
Poſſeſſio defuncti non transfertur in hæredem abſque noua apprehenſione. quæſtion.92.ſub num.1. 244
Etiam quod ſit ſuus hæres. ibid.
Neque etiam in ſingularem ſucceſſorem. ibid.
Poſſeſſio cedentis in iuribus incorporalibus, tranſit in ceſſionatium abſque apprehenſione. q.92. n.8. 243
Poſſeſſio omnis transfertur per conſtitutum,quæſt 9. num.6. 14
Limita,ſi res quam quis conſtituit pro alio poſſidere ſit incerta num.7. ibid.
Poſſeſſio poſterior præſumitur clandeſtina q.93.ante num.1. 247
Poſſeſſio regulariter ad hæredem non tranſit. q.94. num.25. 252
Poſſeſſio præſumitur continuata, niſi probetur contrarium. q.93.num.2. 247
Poſſeſſio vel quaſi ſolo animo retinetur. q.91. n.16. 242

Poſſeſſor.

Poſſeſſor rei hypothecatæ coactus à domino cenſus aliquid ſoluere, repetit à ſuo auctore.q.98.num.79. 272
Poſſeſſor fundi cenſiti non poteſt actione perſonali in rem ſcripta conueniri niſi pro rata correſpondente fructibus fundi à ſe poſſeſſi. q.80.ſub num.6. 216
Poſſeſſor bonæ fidei ex titulo inualido facit fructus ſuos ſecus ſi titulus ſi reprobus. q.118. numer.16. 335
Poſſeſſor fundi ſuppoſiti tenetur ſoluere fructus maturos etiam antequam adipiſceretur poſſeſſionem dicti fundi. q.78.n.10. 210
Declaratur hoc procedere ſi ipſe conueniatur actione hypothecaria,vel Saluiano Interdicto. num.13. ibid.
Secus ſi conueniatur actione perſonali in rem ſcripta. num 12. ibid.
Poſſeſſor fundi ſuppoſiti poteſt conueniri duplici actione, videlicet actione perſonali in rem ſcripta, & actione hypothecaria, vel remedio vtilis Saluiani Interdicti. q 78.n.11. 210
Poſſeſſor prædij hypothecati, poteſt liberare ſe à iudicio contra ipſum intentato,dimittendo fundum. q 98 num.87. 273
Poſſeſſor bonorum hypothecatorum ad aliud non tenetur niſi ad rei traditionem. n.81. ibid.
Poſſeſſor conuentus hypothecaria qui bona meliorauit bona illa retinere poteſt,oblato illorum valore, detractis melioramentis. quæſt.98.ſub n.81. ibid.
Etiam quod valor illorum non aſcenderet ad integrum creditum actoris ibid.
Poſſeſſor antiquior debet manuteneri. quæſt 93.ſub num.16. 248
Etiam ſi alius doceat de antiquiori titulo. ibid.
Poſſeſſor rei cenſuatæ eſt tutus præſcriptione decem, vel viginti annorum aduerſus creditorem cenſus agentem actione hypothecaria, vel remed. Salu. Interd. q.98.n.46. 269
Sine habeat cauſam à tertio, ſiue ab ipſo debitore cenſus, vel eius hæredc. n.47. ibid.
Poſſeſſor bonorum cenſui ſuppoſitorum poteſt conueniri hypothecaria, vel Saluiano, tàm pro cenſibus decurſis, quàm pro decurrendis. q.98. n.27. 266
Etiam pro maturatis antequam ipſe nanciſceretur poſſeſſionem dictorum bonorum. n.28. ibid.
Poſſeſſor fundi cenſuati non poteſt ſe liberare ab onere ſoluendi cenſum, opponendo exceptionem

excuſſio

executiſſionis. q.97.n.6. 261

Neque nominando auctorem. n.7. ibid.

Sed tamen dimittendo poſſeſſionem bonorum cenſui ſuppoſitorum. n.9. ibid.

Poſſeſſor rei cenſitæ tenetur cenſum ſoluere dumtaxat donec poſſidet. q.97.ſub n.8. 261

Poſſeſſor bonorum cenſitorum, ſi illa alienet, liberatur ab onere ſoluendi cenſum. n.9. ibid.

Poſſeſſor fundi cenſui ſuppoſiti poteſt conueniri actione perſonali in rem ſcripta. q.97.n.2.260. & num.4. 261

Intellige pro cenſibus decurſis poſtquam ipſe cepit poſſidere. num.5. ibid.

Poſſeſſor fundi cenſuati videtur quod teneatur ſoluere cenſum dumtaxat ex fructibus natis vel ſatis tempore impoſitionis cenſus, vel tempore quo fundus ad eius manus peruenit. quæſt.78.num.6. 209

Poſſeſſor ſoluens, ſi obtineat iurium ceſſionem, poterit ex dictis iuribus repetere ab aliis poſſeſſoribus quidquid ſolutis dempta parte, quæ rei à ſe poſſeſſæ proportionabiliter contigerit. quæſt.80. num.19. 217

Poſſeſſor quilibet poteſt in ſolidum pro integro credito conueniri. q 80.n.10. 216

Poſſeſſor conuentus Saluiano poteſt opponere quod fundus non erat imponentis cenſum. qu.98. ſub num.83. 273

Poſſeſſor rei cenſui ſuppoſitę, poteſt conueniri actione hypothecaria. q.98.n.3. 264

Poſſeſſio defuncti non tranſit ad illius hæredes abſque noua apprehenſione. quæſtion.67. numer.18. 176

Poſſeſſio hæredis cum poſſeſſione defuncti non eſt eadem ſed eſt alia. n.19. ibid.

Poſſeſſor rei cenſuatæ poteſt conueniri actione hypothecaria vel Saluiano interdicto recta via, nulla facta executione principalis debitoris. q.98. n.20. 265

Poſſeſſores plures fundi cenſuati per partes diuiſas quod quilibet teneatur inſolidum ad ſolutionem cenſus, volunt aliqui. q.10.n.1. 13

Contrariam ſententiam amplectitur Couar. num.2.

Quam ſequitur Auctor. d. quæſtion.80. numero 4. 216

Poſſeſſorium.

Iudicium eſt, quando agitur de mera poſſeſſione vel quaſi. q 90 n.3. 239

Poſſeſſorium non oritur ex actibus facultatiuis, ſine allegatione cauſæ, & probatione poſſeſſionis ex dicta cauſa. q.81. ſub n.14. 219

Poſſeſſorium iudicium dicitur ſummarium, & ideo in multis priuilegium. q.91.n.1. 279

Poſſeſſoria remedia competunt pro iuribus realibus, & pro præſtationibus perſonalibus quæ debentur ratione alicuius rei immobilis. quæſt. 91. num.10. 280

Poſſidens.

Bona cenſuata ſi habeat hypothecam anteriorem, non poteſt moleſtari à creditore cenſus habente hypothecam poſteriorem. quæſtion.98. num.42. 268

Etiam quod prioritas conſiſtat nedum in hora immo in puncto. n 43. ibid.

Poſſidens vnam ex pluribus rebus cenſuatis, non poteſt in ſolidum conueniri actione perſonali in rem ſcripta pro toto cenſu. q.80.n.7. 216

Poſſidens vnam ex pluribus rebus ſuppoſitis, poteſt in ſolidum conueniri pro toto cenſu actione hypothecaria, vel Salu. Interd. n.8. ibid.

Non vt ſoluat totum, ſed vt auocetur poſſeſſio retinenda per creditorem, donec fuerit ſatisfactus. num.9. ibid.

Præcipuè.

Hæc dictio præſupponit adeſſe alios caſus. quæſt.48. ſub num.17. 111

Præfatio.

Præfationum vtilitates quantæ ſint remiſſiuè. addit. ad gloſ.2. 344

Ius prælationis conceſſum per Bullam Pij V. competit ei qui emit cenſum cum pacto reuendendi. q.66.num.116. 171

Præmiſſa.

Iſta dictio operatur idem ac ſi præcedentia eſſent ſpecificè expreſſa. q.47.n.77. 107

Præſcriptio.

Decem, vel viginti annorum, quod incipiat à die quo poſſeſſor nactus fuit poſſeſſionem, volunt aliqui. q.98.n.48. 269

Alij quod à die qua ceſſatum fuit in ſolutione, & hanc Auctor amplectitur, & comprobat. num.ſeq. ibid.

Præſcriptio non currit non valenti agere. numer.50. ibid.

Maximè ſi ſit impedimentum iuris. ibid. numer.56. 270

Limitatur quando creditor potuit remouere impedimentum, & non remouit. n.41. ibid.

Præſcriptio in obligationibus conditionalibus incipit currere dumtaxat, à die purificatæ conditionis. q.118.num.5. 334

Præſcriptio ſicut habet locum reſpectu totius cenſus ita etiam reſpectu partis illius. q.117. numero 4. 332

Præſcriptio in contractu cenſus, quod vnica ſufficiat etiam reſpectu temporis futuri, volunt multi. q.118.num.16. 335

Contrarium reſpectu temporis futuri, voluit Rota. num.17. ibid.

Etiam reſpectu tertij poſſeſſoris conuenti Saluiano. num.21. 336

Præſcriptio longi temporis eſt inducta odio creditoris negligentis, & fauorem poſſidentis. q.118.n.23. 336

Præſcriptio non currit à quacunque perſona ſolutus fuerit. q.117.n.16. 333

Præſcriptio ceſſat, vbi negligentia creditoris conſiderari non poteſt. n.17. ibid.

Præſcriptio legitima obligationis ſoluendi cenſum, reddit tutum debitorem etiam in conſcientia. q.117.num.6. 332

Præſcriptio eſt inuenta ad tollendas actiones formatas non formandas. q 98.n.69. 270

Præſcriptio non currit contra fiſcum per decennium ſed inſurgit præſumpta probatio cauſæ. q.81. ſub num.14. 219

Idem in Eccleſia. ibid.

Præſcriptio etiam temporis immemorabilis non currit ſtante notoria mala fide. quæſt.81. ſub num.38. 221

Præſcriptio non currit contra eum qui legitima exceptione poteſt repelli. q.98.n.57. 270

Iura incorporalia præſcribuntur. q.44. n.13. 95

Iura realia tolluntur præſcriptione. quæſt.117. n.2. 332

Præſcriptionis materia non eſt de facili ſubuertenda. q.98. ſub num.62. 271

Præſcriptio longiſſimi temporis tollit omne ius, etiamſi illud competat vigore pacti, ſtatuti, vel priuilegij. gloſ.24. 355

Præſcriptio eſt de iure humano. ibidem.

Præſtatio.

Longi temporis non inducit obligationem præſtandi in futurum,niſi allegetur cauſa præcedens.q.8. ſub n.14. 219

Præſtationes annuæ quæ debentur ex contractu peti poſſunt tam pro tempore præterito,quàm pro futuro. q.96.n.15. 259

Hæc omnia intelligas dummodo pro præterito aliquid debeatur. num.16. ibid.

Præſumptio.

Præſumptio oriens contra non exhibentem ex coniecturis eſt ſufficiens ad condemnandum. qu.81. ſub num.14. 219

Præſcriptio vna aliam tollit, & fortior vincit. q.15. ſub num.37. 29

Præſcriptio excluſiua delicti eſt ſemper capienda. q.47.num.86. 107

Precaria.

Præcariarum contractus an licitus iure Canonico & Ciuili. diſput.388 n.3. 385

Pretium.

Cenſus dicitur ſolui in pecunia numerata, etiam ſi de mandato venditoris ſoluatur in manibus alterius. q.50 num.22. 119

Immo etiam ſi ſoluatur in manibus veri creditoris venditoris cenſus. ibid.

Pretium cenſus poteſt ſolui de pecunia aliena, & ſatisfit Bullæ Pij V.n.14. ibid.

Pretium dicitur ſolutum coram Notario, & teſtibus etiam quando emptor pecunias ſecum reportauit, niſi probetur ita fuiſſe conuentum ante contractum. num.55. 119

Hoc tamen non procedit in contractu cenſus,in quo non attenditur an præceſſerit, vel ne conuento, ſed omni caſu contractus eſt nullus. n.26. ibid.

Pretium cenſus debet ſolui in pecunia numerata coram Notorio, & teſtibus, aliàs eſt nullus. num.5. 117

Nec validatur per expreſſam, & iuratam renunciationem exceptioni non numeratæ pecuniæ. n.9. 118

Pretium cenſus debet eſſe iuſtum. quæſt.47. num.1. 101

Aliàs contractus eſſet fœneratitius. n.2. ibid.

Pretium cenſus in locis vbi repetitur per leges taxatum eſt inſtrumentum etiam in foro conſcientiæ. num.3. ibid.

Iuſtum pretium cenſus quale ſit, variæ ſunt Doctorum opiniones. n.4. ibid.

Pretium iuſtum cenſus, quod ſit ad rationem decem pro quolibet centenario, & anno volunt aliqui. num.5. 102

Alij quod iuſtum pretium ſit illud quod in viginti annis æquat ſortem principalem. n.7. ibid.

Pretium quod in contractu emptionis ſoluatur in pecunia numerata ſemper inter contrahentes actum præſumitur. q.53.n.28. 131

Pretium in contractu emptionis poteſt de contrahentium conſenſu ſolui in alia ſpecie æſtimata.numero 29. ibid.

Pretium iuſtum rei immobilis frugiferæ eſt,quod reſpondet illius fructibus viginti annorum. q.47. num 6. 102

Iuſtum pretium cenſus ſecundum aliquos eſt id quod reſpondet iuſto valori rei ſubiiciendæ. n.8. ibid.

Hæc tamen opinio repellitur. n.11.& ſeqq. ibid.

Pretium cenſus vendendi debet eſſe certum. qu.46. num.3. 96

Intellige de pretio huius, vel illius particularis cenſus. num.3. ibid.

Pretium cenſus in genere ſumpti, quod non poſſit vniforme pro omnibus locis, & pro omni tempore conſtitui, volunt aliqui. quæſtion.46.num.4. ibid.

Contrarium verius. n.8.& ſeqq. 97

Pretium cenſus fuiſſe numeratum coram Notario, & teſtibus,poteſt probari aliundè quàm ex inſtrumento cenſus. q.51.n.24. 123

Pretium in contractu cenſus debet ſolui integrum in pecunia numerata, aliàs contractus eſt in totum nullus. q.49.n.18 & 24. 115

Contrarium tenet Felician. ſed malè.n.25. 116

Pretium cenſus variari poteſt ex variis circumſtantiis. q 47.num.20. 103

Pretium cenſus conſtitui in cauſa aſſignationis dotis non eſt de neceſſitate ſoluendum coram Notario, & teſtibus. q.50.n.27. 120

Pretium cenſus dicitur ſolutum coram Notario, & teſtibus ſi coram illius tradatur cedula *bancaria.* q.50.num.13. 118

Pretium cenſus conſtitui debere in pecunia numerata fuit pro forma introductum à Martino V. & Calixto III. ſecundum quorundam ſententiam. q.48.num.11. 110

Pretium in emptione, & venditione debet conueniri in pecunia numerata. q.48.n.1. 109

Solui tamen poteſt in qualibet Specie æſtimata. q.48 num.2. 110

Pretium rei dici poteſt quidquid pro ea datur. n.3. ibid.

Pretium cenſus ex Bulla Pij V.debet conſiſtere in pecunia numerata. n.4. ibid.

Aliàs contractus eſt nullus,tam in foro fori,quàm in foro poli. num.5. 110

Etiam ſi conſtet in auro rudi, vel laborato, non autem excuſſo cauſa expendendi. quæſt.48. num.6. 110

Et hoc eſt de natura contractus. n.7. ibid.

Limitatur in cenſu conſtituto ante Bullam Pij V. num 9. ibid.

Sed contraria opinio, quod procedat etiam in cenſu impoſito ante dictam Bullam, eſt verior. num.10. & ſeqq. ibid.

Limit.2. in cenſu,qui alienatur ſine interuentu pretij. ibid. num.12. 110

Limit... in cenſu, qui conſtituitur in caſu aſſignandæ dotis. num.13. ibid.

Pretium in venditione cenſus antiqui quod variari poſſit, volunt aliqui. q.72.n.17. 191

Contrarium alij, & probat Auctor. n.19. & reſpondet contrariis. ibid.

Defenditur prior quando cenſus eſſet litigioſus, & non ſecutus.n.21. 192

Vel quando emptor cenſus interpellatur à venditore. num 23. ibid.

Pretium in redemptione cenſus poteſt reſtitui in qualibet ſpecie æſtimata, conſentiente domino cenſus. q.108.n.1. 301

Pretium in contractu emptionis, & venditionis, poteſt de contrahentium conſenſu ſolui in qualibet ſpecie æſtimata. q.108 n.1. ibid.

Pretium in contractu emptionis debet conueniri. q.50.num.1. 117

Debet eſſe certum. n.2. ibid.

Pretium in emptione licet debeat conueniri in pecunia numerata, poteſt tamen ſolui in alia ſpecie æſtimata. q.49.n.30. 116

Pretium fundi cenſiti cum aliis rebus vnico pretio venditi debet à Iudice declarari, & quomodo. q.66.num.113. 171

Pretium cenſus reuendlti, debet remanere penes vſufructuarium. q.109.n.68. 312
Præſtita tamen per eum cautione de illo conſeruando & reſtituendo finito vſufructu. n.70. ibid.
Niſi ſit parer habens adminiſtrationem bonorum ſui filij. cuius ſit cenſus. n.71. ibid.
Limit. ſi proprietarius velit ſoluere annuam reſponſionem, quam ſolitus erat percipere vſufructuarius. num.72. 312
Dummodo tamen proprietarius ſit idoneus. num.73. ibid.
Ac præſtet omnimodam ſecuritatem vſufructuario pro ſulutione annui redditus. n.74. ibid.
Pretium in contractu emptionis, ita debet ſolui, vt venditori acquiratur perpetuò. q.99.n.11. 275
Pretium cenſus eo reſoluto remanet penes debitorem, tanquam ſimplex. & purum mutuum. q.115. ſub num.2. 330
Pretium in retrouenditione cenſus debet ita fieri reuendentis vt ab eo nulla ratione poſſit auocari. q.103. ſub n.13. 248
Pretium cenſus vitalitij debet perpetuò acquiri vendenti. q.10.num.16 17
Pretium cenſus, quod debeat eſſe vniforme pro omnibus lucis, non expedit ſtatuere. q.46.n.11. 99
Pretium rei venditæ, an ſit iuſtum attenditur tempus initi contractus. q.3.n.14. 7
Pretium medium attendi debet in illius liquidatione q.3. ſub num.12. 7
Pretij cenſus taxatio, & conuentio videtur relinquenda arbitrio contrahentium. q 46.n 21. 100
Pretij loco eſt quidquid datur in recompenſationem rei emptæ. q.108.n 3. 301
Pretia rerum variantur ex qualitate temporum, & perſonarum q.72.n.8. 188
Intellige quando pretium non eſſet aliqua ratione certum. q.72.num 20. 192
Pretia rerum variantur ex variatione locorum, & temporum, & ex aliis circumſtantiis. q.47. n.19. 103
Pretia rerum variantur ex locorum diuerſitate. q.47. ſub num.16. 102
Immo in eadem Prouincia ſolent eſſe varia. ibid.
Pretia rerum variantur ex multis cauſis. q.46.n.6. 99
Pro habenda declaratione, quale ſit iuſtum pretium cenſus adeundus eſt princeps. q.47.n.15. 102
Pretium iuſtum cenſus illud dicitur, quod in regione receptum eſt, & vſu frequentatur. n.16. ibid.
Intellige dummodo nõ excedat decem pro quolibet centenario, & anno ſecundum Buecac. n.17. 103
Sed hæc limitatio repellitur. n.19. & ſeq. ibid.
Pretium in caſu redemptionis, an debeat eſſe idem, & einſdem quantitatis cuius fuit in ipſa redemptione. gloſ.31. 357
Pretium numerandum eſt integrum, & iuſtum. gl.8. 346
Pretij ſolutio tria requirit in cenſu nempè, vt fiat in celebratione contractus; ſecundò vt ſoluatur integrum: tertiò, vt ſit iuſtum. ibid.
Pretio integro non ſoluto contractus ſapit vſuram, & poteſt peti, vt declaretur nullus. gloſ.8. 346
Pretium iuſtum quomodo cognoſcitur. ibid.
Pretium habet latitudinem nam aliud eſt rigoroſum, aliud mediocre, aliud infimum. ibid.
Et diuerſa ratione poteſt augeri, & minui. gloſ 35. 359
Pretium cenſus augeri non poteſt d.gloſ.35. ibid.
Et an minui poſſit. addit. ad d.gloſ. ibid.
Pretium iuſtum cenſus realis irredimibilis quale cenſendum. diſput.385.n.15. 377
Pretium iuſtum cenſus realis redimibilis quomodo taxandum. diſput.386.n.16. ibid.
Pretium rei ex quibus iudicandum. diſput.386. n.5. 380

Primus.

Emptor poſſidens ex contractu iurato rem emptam, habet contra ſecundum emptorem actionem negatoriam. q.68.num.7. 179
Maximè ſi ad ſui fauorem in prima emptione adſit clauſula conſtituti. d.q.68.n.8. ibid.

Princeps.

In dubio non præſumitur velle iuribus tertij præiudicare. q 65.num.10. 159
Princeps poteſt cenſum fructuarium ad pecuniarium reducere. q.3.n.16. 7
Princeps non præſumitur velle tertio præiudicare. q.47.num.79. 107
Placita Principum legis habent vigorem. quæſt.64. num.5. 154
Intellige de iis, quæ Princeps tali animo exprimit, & ſunt iuſta, & honeſta, & aliis legibus non contraria. num.6. ibid.
Princeps deberet prouidere, vt à Rep. tollatur otium. addit. ad gloſ. ſum. 342
Princeps de iure ordinario tenetur obſeruare regulam de iure acquiſito non tollendo, & quid de plenitudine poteſtatis. addit. vlt. 361

Prioritas.

Prior reſpectu ſortis, eſt etiam prior reſpectu fructuum cenſus. q 98 n.44. 268

Priuatio.

Præſuponit præexiſtentiam. q.47.n.64. 106

Priuilegium.

Priuilegiatorum eius eſt melior conditio, qui damnum patitur. q 15.n.9. 26

Probatio.

Quæ fit per teſtes eſt cæteris validior, & dignior. q.43.num.17. 91
Probatio quæ fit per teſtes eſt cæteris validior, & dignior. q.87.num.17. 233
Et duo teſtes ſufficiunt, quidquid Salic. videatur requirere quinque, & Bal. cum eo. n.19. ibid.
Saluatur Salic. & Bal. vel quando ſolutio tendit ad reſolutionem contractus, vel quando ſcriptura requiritur ex legis diſpoſitione, aut partium conuentione. n.20. & ſeqq. 233
Probatio reſultans ex inſtrumento admittit probationes in contrarium. q.51.n 20. 123
Dummodo fiat per probationes concludentiſſimas. q.51.num.21. ibid.
Vel per teſtes omni exceptione maiores. n.22. ibid.
Et de neceſſitate concludentes probatio. n.23. ibid.
Probatio vbi facienda eſt per ſcripturam, ſufficit ſi fiat per quinque teſtes. q.87.n.23. 233
Probatio reſultans ex apochis nocet ſolùm ei, qui apochas facit, non aliis. q 87.n.42. 234
Probatio quæ fit per quinque teſtes, æquipollet probationi, quæ fit per publicam ſcripturam. q.112. num.8. 326
Probatio reſultans ex publico inſtrumento admittit probationem in contrarium. q.51. ſub n.2. 120
Probatio probationem non excludit. ibid.
Plena probatio dicitur quæ fit per duos teſtes conteſtes. q 43 n.29. 92
Secus ſi ſint ſingulares. n.10. ibid.
Probationes in iudiciis poſſeſſoriis ſufficiunt leuiores. q.93.num.7. 247

Procurator.

Procurator exigens proprio nomine fructus cenſus quem procuratorio nomine pro alio emit, tenetur cauere de rato. q.67.n.9. 175

Procurator conſtitutus ad emendum, ſi emendo ſtipuletur ſibi,non autem pro domino conſtituente ſibi non conſtituenti acquirit licet ſolnat pecunias conſtituentis. q.67.ſub n.22. 176
Procurator conſtitutus ad exigendum fructus cenſus, non poteſt illum retronendere. q.109.0.53. 310
Procurator conſtitutus cum ampliſſima facultate etiam cum libera non poteſt reducere cenſum ad minorem reſponſionem annuam. n.54. ibid.
Procurator conſtitutus ad recipiendum ſolutiones aliud facere non poteſt. q.109.n.47. ibid.
Procurator debet ad vnguem ſeruare formam mandati. num.48. ibid.
Procurator imponens cenſum vigore mandati quod poſtea detegitur falſum ad nihilum tenetur ſi non fuit particeps falſitatis. q.73.ſub n.12. 197
Procurator generalis ad exigendum non habet mandatum ad exigendum in debitum.q.88.ſub num.6. 236
Procurator qui pro alio cenſum emit poteſt illius fructus exigere. q.57.n.7. 138

Prodigus.

Res ſuas non poteſt alienare. q.16.n.5. 32
Intellige poſtquam eſt interdicta admioiſtratio boorum. onm.7. ibid.
Prodigus læſus ex impoſitione Cenſus non teſtituitur. nom.9. 31
Intellige de Cenſo impoſito ante interdictam adminiſtrationem bonorum.n.11. ibid.
Prodigus ante interdictam ſibi adminiſtrationem oon eſt loco minoris,ſed tantùm poſtea. n.10. 32
Prodigus cui fuit interdicta adminiſtratio bonorum illam non reaſſumit niſi cauſa cognita. o.13. ibid.
Limit. niſi notoriè conſtet illum rediiſſe ad bonam frugem. num.4. ibid.
Prodigus eſt qui nec finem, nec tempus habet expenſarum. q.16.o.1. 32
Prodigus ſuper ſuis bonis Cenſum imponere non poteſt. oum.2. ibid.
Ampliat. vt talis impoſitio oon firmetur iuramento. oum.6. ibid.
Limit. antequam illi ſit ioterdicta bonorom ſuorum admioiſtratio. n.8. ibid.

Proœmium.

Legis dat intellectum toti legi. q.47.n.71. 106
Proœmium demonſtrat cauſam finalem.q.9.n.15. 14

Prohibitio.

Prohibitio alienationis facta in contractu inter viuos eſt potentior quàm facta in vltima voluntate. q.19.nom.13. 37
Prohibitio alienationis facta à teſtatore,debet intelligi de alienatione libera, non de redimibili. numer.14. 38
Prohibitio alienationis facta vni perſonæ, non extenditur ad aliam. q.19.n.18. ibid.
Prohibitio ne cēſus fundetur ſuper re mobili eſt fundata ſuper ſuſpicione vſurarū q.34.n.45.& 48. 69
Prohibitio alienandi alienationis vocabulo latiſſimè ſumpto impedit hypothecam, & quodlibet ius reale. q.19.ſub n.6. 36
Prohibitus alienare rem non eſt prohibitus alienare illius fructus ad ſui vitam. q.9.ſub n.27. 39
Prohibitum vna via, alia permiſſum dici non debet. addit. ad gluſ 31. 358

Promiſſio.

Venditoris de faciendo conſentire omnem perſonam intereſſe habentem, non comprehendit eum,qui habet ius ad retrahendum rem venditam.q 66.numer.75. 168
Promiſſio iſta de fa :ie do conſentire, &c. intelligitur de iis,qui habent intereſſe ex cauſa de præterito. num.76. ibid.
Etiam quod talis promiſſio ſit coocepta per verba reſpicientia eos,qui ſunt habituri intereſſe ex cauſa de futuro. n.77. ibid.
Promiſſio imponendi cenſum ſequuta diuturna illius ſolutione facit præſumptionem legitimæ impoſitionis. q.43.n.34. 92
Promiſſio de retrouendendo non eſt retrouenditio. q.103.ſub n.13. 284

Proprietas.

Vocis,ſumitur à communi vſu luqoendi.q.6 n.10. 10
Item ab auctoritate legiſlatoris. ibid. n.11. 11
Proprietarius tenetur actione perſonali ad ſolutionem cenſus ſuper nuda proprietate impoſiti.q.34. num.6. 66
Intellige, vt n.16. 67

Proteſtatio.

Proteſtatio facta in actu venditionis cenſus, quod cenſeatur impoſitus iuxta formam Bullæ præſeruat illum à nullitate reſultante ob non ſeruatam formam dictæ Bullæ. q.61.n.1. 152
Intellige ſi ſit concepta verbis amplis, & prægnanbus. oum.3. ibid.
Amplia etiam ſi defectus ſit circa actualem numerationem pretij cenſus. n.4. 152
Sed aliqui contrarium tenent. n.5. ibid.
Cautela ad tollendam difficultatem, vt adeatur ſignatora Sanctiſſimi ante tamen latam ſenteotiam declaratoriam nullitatis nun poſtea. n.6. 152
Limit. ſi talis proteſtatio ſit concepta ſimpliciter non verbis prægnantibus. n.7. ibid.
Proteſtatio in contractu cenſus ooo prodeſt,quando contrahentes vtuntur contractu cenſus indiſtinctè, & cum nullitate. q.61.n.11. 152
Proteſtatio facta à contrahentibus de communi conſenſu in ipſo contractu ad limitandam illius obligationem præſeruat ius proteſtantis.q.61.n.1.ibid.
Proteſtatio non poteſt dici contraria facto,quæ tendit ad præſeruationem ſuorum iurium. q.108. ſub num.18. 304
Proteſtatio tunc dicitur coottaria facto quando totum factum deſtruit. ibid.

Pupillus.

Pupillo acquiritur ex ſtipulatiooe tutoris abſque ceſſione, vel ratihabitione. q.67.n.46. 178

Purum.

Puri,& potificati idem eſt iudicium.q.103 n.10. 284

Q

Qualitas.

QValitas adiecta verbo debet intelligi ſecundum tempus verbi. q.72.ſub n.22. 191
Qualitas adiecta verbo debet intelligi ſecundum tempus verbi. q.66.ſub n.11. 163
Non entium nullæ ſont qualitates.q.47.n.28.103.& q.105. ſub num.17. 284
Qualitas iſtius Bullæ, quæ ſit. gloſ.2. 343
Qualitas contra iuſtitiam contractus noo poteſt aliquo modo in pactum dedoci. gloſ.10. 348

Quantitas.

Pecuniarum quæ dicuntur numeratæ probatur aſſertione partium. q 51.ſub n.13. 123
Quantitas quænam ſolui debeat pro quolibet centenatio cenſus. addit.ad gloſ.8. 347

Quaſi poſſeſsio.

Cui reſiſtit ius commone qualis dicatur, remiſſiuè. q.93.num.27. 249
Quaſi

Quaſi poſſeſſio.

Cui reſiſtit ius commuoe qualis dicatur, remiſſiuè. q.93.num.27. 249

Quaſi poſſeſſio cui reſiſtit ius commune, non eſt reſtituibilis, niſi iuſtificetur titulus. n.28. ibid.

Quaſi poſſeſſio exigendi penſionem non probatur ex confeſſione creditoris ad effectum, vt manuteneri debeat. q.93.n.11. 248

Quaſi poſſeſſio exigendi probata per coofeſſionem debitoris, eſt manutenibilis. num.12. ibid.

Ampl. etiam, ſi ſit probata per confeſſionem legitimi procuratoris ipſius debitoris. n.13. ibid.

Intellige de confeſſione iudiciali, ſecus de extraiudicli. num.14. 248

Quaſi poſſeſſio exigendi quod non reſultet ex vnica ſolutione, volunt aliqui. q.93.n.10. 248

Iotelligitur, vt num.25. ibid.

Contrarium volunt alij, & Rota. num.21. ibid.

Quod verum credit Auctor quaodo apparet quod is, qui ſemel ſoluir, ſoluit animo ſoluendi infuturum. nom.22. 248

Quaſi poſſeſſio in incorporalibus, acquiritur per nicum actum. num.23. ibid.

Dummodo actus ille non fiat iure familiaritatis. numer.24. ibid.

Quaſi poſſeſſio exigendi cenſum in remedio recuperandæ debet plenè probari. q.93. ſub n.7. 248

Limitatur quando agitur de præiudicio tertij num.8. ibid.

Quaſi poſſeſſio exigendi ex certa cauſa acquititur ex ſolurionibus factis vniformiter per decennium ex dicta cauſa. q.81. ſub num.14. 219

Quaſi poſſeſſio exigendi non aequiritur ex ſolutionibus factis ab eo, qui alieno nomine poſſidet. ibi.

Quaſi poſſeſſio manutenibilis in iis, in quibus ius reſiſtit non aequiritur, niſi concurrat titulus, bona fides & poſſeſſio ſaltem quadragenaria: Vel immemorabilis ſine titulo. q.81. ſub n.23. 221

Quaſi poſſeſſio cui ius commune non reſiſtit, probatur, etiam abſque allegatione tituli. q 93.n.32. 249

Rota contrarium ſentiens quomodo intelligenda. num.33. ibid.

Rota in hoc variauit. num 34. ibid.

Quietantia.

Quietantia facta à minote abſque ſolemnitatibus ad fauorem alterius mioorís eſt valida. qoæſtio.15. num.10. 26

Quilibet.

Præſumitur bonus, & contraria poſſibilitas non eſt habenda in conſideratione. q.47.n.85. 107

Quinquageſima.

Quinquageſima & laudimium quid ſint remiſſiuè. gloſſ.12. 349

Quod.

Non reperitur ſublatum ſtare non prohibetur. q 41. num.17.q.110 n.17. 86

R

Rata.

Rata in Bulla Pij V. accipitur pro ootabili quantitate. gloſſ.22. 354

Ratificatio.

Ratificatio non inducitur de eo, quod non eſt geſtum nomine ratificantis. q.66.n.60. 167

Limita io præiudicium ipſiuſmet ratificantis. n 61. ibid.

Ratificatio non extenditur vltra quam ex ipſo actu de neceſſitate infertur. n.62.& num.67. ibid.

Ratificatio venditionis cenſus indoeitur ex receptione fructuum illius de manu emptoris. q.66. n.52. 166

Ratificatia actus non ioducitur, niſi data ſcientia illius cum omnibos ſuis qoalitatibus, & conditionibus. q.66.n.56. 166

Ratificatio non indueitur ex actu, niſi per oeceſſe ex eo ioferatur. q.88. ſub nom.6. 236

Ratificatio æquiparatur mandato etiam quando reqoiritur ſpeciale maodatum. q.209. ſub n.54. 310

Ratio.

Legis præualet verbis, & illam regulat. q.47.num. 75. 107

Ratio legis vbi viget, ibi dicitur prodita lex. ibid. num.45. 104

Ratio legis vbi ceſſat illios diſpoſitio. q.53.n.10. 130

Ratio, vbi eſt eadem, ibi debet eſſe eadem iuris diſpoſitio. q.101.n.7.278 & q.36.num.7. 75

Ratio, vbi eſt diuerſa ibi etiam debet eſſe diuerſa iuris diſpoſitio. q.71. ſub num.7. 185

Ratio & cauſa deciſioois ſemper eſt attendenda. add. ad gloſſ.29 357

Recognitio.

Recognitio bonæ fidei operatur translationem dominij. q.67. ſub n.22. 176

Recogooſcens bonam fidem venditoris cenſus poteſt cogere illius emptorem ad ſibi illum redimendum, quando recognitio eſt facta in eod. Inſtrumento. q.104.num.16. 288

Recuperatio.

Recuperans rem purè alienatam contra expreſſam prohibitiooem teſtatoris dicitur illam poſsidere ex nouat cauſa. q.19. ſob num.14. 38

Redemptio.

Redemptio cenſus facta oon præcedente illius diſdicta, non eſt legitima. q.103.num.20. 285

Redemptio non eſt noua emptio, ſed prioris reſolutio. q.103. num 5. 281

Redemptio rei vendita cum pacto reducit contractum perinde ac ſi nunquam factus fuiſſet. ſub num.5. ibid.

Redemptio cenſus vt ex reſtitutione pecuniæ ſequatur, opus eſt, vt ſolutio expreſsè fiat in cauſam ſortis. q.103.num.7. 281

Redemptio cenſus probatur per publicum inſtrumentum. q.112.n.1. 326

Redemptio rei venditæ cum pacto redimendi, peti poteſt duabus actionibus. q.109.num.4. 307

Redemptio cenſus facta à primo emptore eſt valida, licet ipſe eo tempore non ſit amplius illius dominos. q.109.num.13. 309

Limit. ſi debitori cenſus fuerit intimata ceſſio illius facta per primum emptorem ad alterius fauorem nom.34. ibid.

Limit.2. ſi debitor cenſus tempore quo illum redimit haberet plenam, & perfectam notitiam dictæ ceſſioois. num.35. 309

Redemptio cenſus peti poteſt duabus actionibus. q. 109. num.3. 307

Redemptio cenſus extinguit omnia eius vincula perinde ac ſi nunquam facta eſſent. q.119 ſub n.2. 359

Redimens partem ſuam ſimpliciter, & non concipiens verba taliter quod conſtet velle ſe liberare à reſiduo, remanet ſimpliciter obligatus pro reſiduo. q.110 num.28. 316

Redimens partem ſuam cenſus ſimpliciter de æquitate Canonica, remanet liberatus à reſiduo. ibid. num.30. 317

Redimens cēſum à minore nō debet eſſe ſollicitus, vt

pretium reinueſtiatur. quæſt. 109.ſub num.2. 306
Limit. Niſi in venditione cenſus fuerit appoſitum pactum,vt tempore redemptionis pretium reinueſtiatur. ibid.
Redimens cenſum pro alio, fruſtra deſiderat iorium ceſſionem ſibi fieri.q.105.num.13. 288
Redimendi voluntas probatur aliter, quàm per ſcripturam.q.103.num 6. 283
In redemptione cenſus nil debet ſolui vltra pretium receptum tempore venditionis q.103.n.17. 286
Et pactum quod aliquid vltra ſoluatur, eſt illicitum. num.18. ibid.
Redimi dicitur cenſus quando reſtituitur pretium domino cenſus liberè recipienti.q.103.num.4. 283

Redditus.

Redditibus de annuit,qui debentur quouſque volet debitor indicatur prout de his, qui in perpetuum debentur.q.2.num.8. 5

Redactio.

Regula de non tollendo iure quæſito, non procedit in iure conditionali, ſed in iure de præſenti quæſito.q.65.n.14. 159
Regula de non tollendo iure alteri quæſito, præſeruat ius quomodolibet quæſitum.q.65.n.12. ibid.
Regulæ de non tollendo iure quæſito eſt in ſpecie,& expreſsè derogandum n.13. ibid.

Religioſi.

Religioſorum appellatione in bulla Pij V. veniunt Theologi, & cur? gloſſ. 36. 360

Remedium.

Spoliatiuum, an competat pro præſtationibus merè perſonalibus dubitant Doctores. quæſt. 91. num. 14. 241
Remedium ſpoliatiuum datur pro præſtationibus realibus.num.15. ibid.
Remedium poſſeſſorium retinendæ non datur contra hæredem non poſſidentem.q 92.n.28. 246
Remedia poſſeſſoria pro cenſu competunt contra fideiuſſores cenſus etiam quod ipſi nunquam ſoluerint.num.13. 345
Remedia poſſeſſoria competunt contra ſucceſſores, in officio, & dignitate qui erat ſolitus ſoluere. num.14. ibid.
Remedia poſſeſſoria dantur contra quemlibet ſingularem Auctorem eius, qui erat ſolitus ſoluere. num.15. ibid.
Remedia,quæ dantur domino directo pro alienatione rei emphyteuticæ ipſo inconſulto facta oriuntur ex diuerſis cauſis q 66.num.70. 167
Sed ex eodem facto.num 71. 168
Saltem conſecutiuè.num.72. ibid.
Remedia poſſeſſoria dantur contra hæredem cùm beneficio inuentarij quando ipſemet aliàs cenſum ſoluit.q.91.ſub num.18. 245
Saluatur Venentius, quando dominus cenſus habet ſe pro ſpoliato.num.19. ibid.
Vel quando adſunt creditores habentes meliora iura & hæreditas non eſt ſoluendo.num.20. ibid.
Remedia poſſeſſoria non competunt, quando ſubeſt legitima cauſa negandi ſolutiones num.21. 245
Remedium vnum non ceſſat per electionem alterius quando oriuntur ex principiis diuerſis, & ſeparatis.q.66.num.84. 162
Remedia poſſeſſoria competunt procuratori irreuocabili conſtituto in rem propriam.q.92.n.13. 245
Remedia poſſeſſoria competunt adminiſtratori hæreditatis in teſtamento conſtituto antequam illa ſit adita ſub num.13. ibid.
Remedia poſſeſſoria competunt contra eum qui impoſuit, & eius hæredes num.14. ibid.
Remedia poſſeſſoria competunt ſucceſſori in dignitate & officio.q.92.num.11. 245
Remedia poſſeſſoria competunt pro iuribus incorporabilibus.q.92.n.8. 141
Remedium retinendæ eſt cooceptum in rem. q. 92. num.26. 246
Remedia poſſeſſoria pro cenſu formali dantur eis qui cenſum acquiſiuerunt. quæſt. 92. n. 1. 244
Dolus eſt neceſſarius in remediis ſpoliatiuis. q. 92. num.22. 245

Renunciatio.

Renunciatio eſt ſtricti iuris,& non extenditur. q. 66. num.54. 166
Renunciatio non inducitur, niſi quatenus de neceſſitate ex actu infertur.num.55. ibid.
Renunciatio non præſumitur facta, niſi expreſsè dictum ſit. num.67. 167
Renunciatio priuilegij ſui fori in iure eſt conceſſa.q. 57.num.43. 141
Limitatur 1. ſi priuilegium ſit conceſſum ordini, vt Clericus non conueniatur coram laico. num. 44. ibid.
Limit.2.ſi ſit conceſſum fauore ipſius Iudicis, vt ne vaſſallus conueniatur niſi coram ſuo domino. n. 45. ibid.
Limit. 3. niſi priuilegium ſit conceſſum miſerationis gratia vt ceſſio bonorum.num.46. ibid.
Renunciationis præſumptio vt excludatur, omnis capi debet interpretatio.q.66.num 65. 167
Iuri ſuo poteſt quilibet renunciare q 64 num.12.156.
Fauori ſuo quilibet poteſt renunciare. quæſt. 72. ſub num.12. 189
Renunciare iuri ſuo nemo præſumitur niſi expreſſe id faciat.q.80.ſub.num.14. 257
Renunciare iuri ſuo nemo velle præſumitur. q. 66.n. 63. 167
Maximè vbi capi poteſt alia præſumptio, & coniectura.q.66.num.64. 167

Requiſita.

Requiſita ad contractum cenſus ſunt viginti vnum, quæ enumerantur in Gloſſ. ſum. 341
Requiſita prædicta an omnia ſeruanda in foro conſcientiæ. Gloſſ. ſum. ibid.
Requiſita ad aliquem contractum poſſunt eſſe plura & pauciora, iuxta modum conſiderandi ea.Gloſſ. ſumm. ibid.
Requiſita alia reſpiciunt naturam conuentionis, alia ſolemnitatem inſtrumenti,& alia qualitatem virtutis. ibid.

Res.

Res vendita,non ſeruato dicto pacto,poteſt per eum ad cuius fauorem tale pactum factum eſt, ab emptore vendicari.q.64.n.18. 156
Res prohibita alienari ſub pœna caducitatis ſi detur in pignus pro credito æquali eius valori,incidit in commiſſum.quæſt.60.num.46.. 150
Et ſi detur res Eccleſiaſtica, ſubiacet legi prohibenti alienationem rei Eccleſiæ.num.47. ibid.
Res eadem non debet diuerſo iure cenſeri.q.47.num. 49. 105
Res poſſidetur cum ſua cauſa, & onere. q. 92. num. 27. 246
Res vendita cum pacto, facta redemptione reddit libera ad redimentem.q.18.num.5. 34
Limit. in præiudicium redimentis. ibid.
Res empta acquiritur non domino pecuniæ qua erogatur, ſed illi pro quo mittitur. quæſt. 60. ſub num.50. 150
Intellige, ſequuta illius ratificatione.ibid.

Digitized by Google

Rei ceſuatæ dominium, & poſſeſſio remanet penes imponentem. q 7.n.16. 12

Res quæ ad vniuerſitates pertinent iure priuati patrimonij non poſſunt ab adminiſtratoribus obligari, nec ſuper illis cenſus imponi abſque ſolemnitatibus q 23.n.18. 50

Res empta ex pretio redacto ex vẽditione rei dotalis pupillaris, vel hæreditariæ, non efficitur dotalis, pupillaris nec hæreditaria remiſſiuè.q.67.ſub n.25. 176

Res ſacra religioſa,publica.his ſimilesq; inutiliter venduntur. q.40.n.16. 82

Res communis vendi poteſt. q.20.n.1. 41

Et hypothecari. n.2. ibid.

Res cõmunis poteſt oneri cenſus ſubiugari.n.3. ibid.

Dummodo ſubiugetur ſola pars imponentis.n.4. 41

Res empta ex pecunia aliena,efficitur ementis. q.67. num. 21. 176

Limitatur quando nomen emptoris fuit in emptione ſimulatè appoſitum,& expreſſum n.23. ibid.

Res empta pro perſona nominanda ita illi acquiritur vt fingatur apud emptorem non extitiſſe momento quidem temporis. q.67.ſub n.15. 175

Rei appellatione venit perſona. q.34.n.13. 67

Res empta pro perſona nominanda non afficitur hypotheca ad fauorem creditorum ementis etiam ante nominationem contra Mart. vot.127. q 67. ſub num.14. 175

Res inter alios acta non præiudicat in reductione cenſus. q.79.n.57. 214

Res empta pro perſona nominanda illi acquiritur facta nominatione. q.67 ſub n.14. 375

Et quidem à die factæ emptionis.ibid.

Res aliena vendi poteſt. q.63.n.11. 154

Res quælibet præſumitur libera. q.90.n.12. 239

Res tranſit cum ſua cauſa. q.78.n.9. 210

Res aliena nõ poteſt hypothecari.q.98.ſub n.83. 273

Res prohibita alienari alienationis vocabulo latiſſime ſumpto non comprehenditur in generali obligatione bonorum. q.19.ſub n.6. 36

Res propria nemini ſeruire poteſt. q.114.n.2. 329

Res alicui oneri ſubiecta minus valet quàm libera. gloſ 12. 349

Res ſeruitnti ſuppoſita, vel alteri obligata non poteſt conſtitui pro fundo cenſus. add.ad gl.12.ibid.

Reſeruatio.

Reſeruatio conſenſus domini directi facta in alienatione rei emphyteuticæ inducit conditionem.q.22. ſub num.8. 46

Reſolutio.

Contractus debet probari per publicam ſcripturam vel per quinque teſtes. q.112.n.9. 326

Intelligitur in contractibus qui requirunt ſcripturam. num.15. ibid.

Reſpublica.

Reipublicæ intereſt ſubditos eſſe diuites. addit. ad gloſ. ſum. 341

In Republica eſt omnino neceſſarium vt aliquis adſit modus quo Ciuium indigentiis conſuli poſſit. addit. ad gloſ. ſum. 342

Reſponſio.

Hæc vox in definitione comprehendit tam cenſum fructuatium,quàm pecuniarium.q 7.n.5. 12

Reſponſiones annuæ cenſuales dicuntur redditus. q.69.num.19. 181

Reſponſiones annuas cenſuales aſſimilari vſuris,volunt aliqui. q 69.n 20. ibid.

Contrarium dicit Auctor. num.21. ibid.

Reſtitutio.

In integrum datur minori aduerſus venditionem contra tertium emptorem quando ſciuit venditorem habuiſſe cauſam à minore. q.109.ſub num.29. 309

Reſtituere.

Reſtituere quando teneatur tranſgreſſor Bullæ Pij V. de cenſib. gloſ. ſum. 342

Retentio.

Retentio rei magni valoris datur pro modico credito donec illud offeratur vel ſatisfiat.q.98.ſub numero 45. 269

Intellige 1. in præiudicium debitoris, non aliorum. ibid.

Intellige 2. Quando res eſt de ſui natura indiuidua. ibid.

Intellige 3. Quando res eſt frugifera. ibid.

Dummodo conſiſtat in vno tantum corpore,ſecus ſi in pluribus diuiſionibus æſtimatis. ibid.

Retentio non datur vbi ius retinere volentis redditur turbidum ob exceptiones aduerſarij. q.98. ſub num.62. 271

Retractus.

Non poteſt intentari, niſi in neceſſariam antecedentiam præſumatur approbatus contractus venditionis. q.66.n.58. 167

Retractus qui conceditur iure ſanguinis,circumſcripto ſtatuto,aut conſuetudine, poteſt quandocunque peti. q.66.n.45. 166

Retractus habet locum in bonis datis ad locationem perpetuam. q.66.n.35.& 37. 165

Retractus eſt ius perſonale nec à perſona diuelli poteſt. q.66.n.119.declara,vt. n.123 171

Retrahendi ius an competat non ſolùm primo emptori cenſus, ſed etiam eius ceſſionatiis, vel aliter effectis dominis cenſus. q.66. n.118. affirmatiuè. num.122. ibid.

Retractus qui fit ex beneficio Bullæ Pij V.habet locum etiam in venditione facta à Iudice ad haſtam iudiciario nomine. q.66.n.25. 164

Intellige quando iudex vendit alicui tertio licitanti, ſecus ſi rem illam addicat creditori. ibid. num.28. 164

Retractus qui conceditur ex Bulla Pij V. poteſt fieri non ſolùm quando res fuit vendita. n.23. ibid.

Verùm etiam quando fuit data in ſolutum creditori. num.24. ibid.

Retractus non habet locum in cenſu vendito. q.30. num. 2. 57

Retractus ius competit etiam ei qui acquiſiuit dominium cenſus mediante ceſſione illius ſibi facta. q.66. num.124. 171

Retractus qui fit ex Bulla Pij V.regulatur à retractu qui fit iure conſanguinitatis,vel vicinitatis. q.66. num.21. 164

Ius retractus procedit etiam in datione in ſolutum voluntaria. q.66.ſub n.4. 162

In retractu debet reſtitui totum, & integrum pretium erogatum. q.66.n.17. 163

Retrahere poteſt vicinus, vel conſanguineus qui emit rem cum pacto de retrouendendo. quæſt.66. num.117. 117

Retrahens fundum venditum debet reficere melioramenta neceſſaria etiam facta poſt motam litem ſuper retractu. q.66.n.85. 169

Limita in melioramentis vtilibus. d. q.66. num.86. & 89. ibid.

Retrahens fundum cenſitum venditum omiſſa denunciatione non facit fructus ſuos, niſi reſtituto pretio vel illo legitimè depoſito.q 66.ſub num.10. 161

Retrahens fundum tenetur reficere omnia meliora-

menta facta antequam moueretur lis ſuper retractu. q.66.num.82. 169
Ius retrahendi eſt reale, & efficit rem retrahibilem, & non aliam. q.66.n.108. 170
Retrahere volens tenetur ſoluere iuſtum pretium. q.66.num.20. 164

Retractatio.

Non habet locum in conditione voluntaria in alterius præiudicium. q.67.n.16. 175

Reuenditio.

Cenſus quod nou fiat ex neceſſitate præciſa, cum proueniat ex principio voluntario, volunt quidam. q.109.num.9. 307
Reuenditio cenſus facta à uon domino, nec ab habente mandatum ab eo eſt valida, ſequuta Domini ratificatione. q.109.ſub n.54. 310
Reuenditio cenſus fieri debet iuris neceſſitate cogente. q.111.num.60.
Reuenditio cenſus non eſt alienatio, ſed reſolutio præcedentis contractus. q.109 n.61. 324
Reuendens cenſum debet adimplere pacta appoſita in illius impoſitione, & venditione aliàs cenſus non dicitur extinctus. q.109.n.79. 313
Etiam quod tale pactum non eſſet factum inter redimentem, & reuendentem. n.80. ibid.
Reuendens cenſum per ipſum viliori pretio à primo dicti cenſus emptum poteſt integrum pretium cenſus pro ſe retinere, contra Ludouic.de Auend. q.108 num.22. 304
Reuendens cẽſum non tenetur cedere iura redimenti. q.109.ſub n.41. 310
Retrouenditio cenſus requirit mandatum ſpeciale. q.109.num.51. 310
Retrouenditio cenſus importat reſolutionem illius per actum retroſimilem. q 71.ſub n.15. 186
Retrouendere cenſum eſt priorem contractum reſoluere. q.109.n.49. 310

S

Saluianum.

Competit contra quemcunque rei obligatæ poſſeſſorem q 98.n.11.& 14. 264
Etiam quod tales poſſeſſores haberent eadem bona hypothecata ſed poſterius. n.12. ibid.
Saluianum interdictum eſt actio perſonalis in rem ſcripta. n.13. ibid.
Saluianum interdictum competit contra poſſeſſorem bonorum cenſui ſuppoſitorum. n.15. 264
In Saluiano debet probari creditum agentis cum hypotheca, poſſeſſio impoſitionis de tempore impoſitionis, & poſſeſſio præſens rei conuenti. n.16. ibid.
Saluianum interdictum datur etiam pro damnis, & intereſſe. num.22. 266
Intereſſe, quod venit ex natura rei debetur ob ſolam moram debitoris ſub n.22. ibid.
Creditor recipiens ad intereſſe ſummam ſibi debitam & debito tempore non ſolutam, poteſt tale intereſſe conſequi à debitore moroſo. ibid.
Etiam ſi illam capiat ad intereſſe nulla facta interpellatione, vel proteſtatione ipſi debitori. ibid.
Intereſſe iſtud quomodo probetur. ibid.
Saluianum interdictum non datur vigore inſtrumenti in quo ad fauorem creditoris adeſt, clauſula conſtituti. q 98.n.23. 266
Limitatur in creditore ex contractu cenſus, cui datur remed.Salu.Interd.non obſtante clauſula conſtituti. num.24. ibid.
Saluianum interdictum competit cuicumqoe habenti bona ſui debitoris obligata. q.98.n.10. 264
Saluianum interdictum, quod non detur pro fructibus cenſus ſentiunt aliqui. q.98.n.7. 264
Sed quod competat verius eſt. n.8.& 15. ibid.
Saluianum non datur contra bona prohibita alienari alienationis vocabulo latiſſimè ſumpto. q.98. ſub num.65. 271
Saluianum interdictum competit cuicumque competit actio hypothecaria. q.98.n.2.& 9. 264
Creditor in Saluiano debet ſatisfieri ex fructibus. q.98.ſub uum.45. 269

Scientia.

Non obligat, niſi probetur, quod fuerit de toto negotio, & omnibus illius qualitatibus, & conditionibus. q.66.num.57. 167
Scientio domini cenſus, quod fundus cenſitus fuerit venditus, nou excludit neceſſitatem faciendi illius denuationem. q.66.n.48. 166

Scriptura.

Scriptura in emphyteuſi requiritur ne rei geſtæ memoria temporis longinquitate excedatur, & debeatur. q.43.ſub n.4. 90

Se mouentia.

Veniunt appellatione mobilium. q.32.n.15. 62
Se mouentia licet afferant vtilitatem, non tamen ferunt fructus ſecundum eorum naturam n.16. & 18 ibid.& 63
Se mouentium vita nou eſt perpetua. ibid.n.17. 62

Sententia.

Lata ſuper exequutione inſtrumenti, ſuſpenditur propter exceptiones permiſſas contra cameralem obligationem q 95.n.40. 257
Sententia lata ſuper exequutione inſtrumenti cenſus nulla poteſt exceptione ſuſpendi. q.95. n.41. 257
Maximè ſi tale inſtrumentum ſit camerali obligatione munitum. n.42. ibid.
Et iuramento vallatum. n.43. ibid.
Vnde non retardatur exceptione ſimulationis cenſus. num.44. ibid.
Nec per moratorias, vel quinquennalem dilationem. num.45. 257
Nec per exceptionem ceſſionis bonorum. n.46 ibid.
Sententia lata ſuper exequutione inſtrumenti, non mandatur exequutioni contra perſonam hæredis debitoris, niſi facta excuſſione bonorum in confuſo, quod non extent bona. q 95.n.35. ibid.
Sententia lata ſuper exequutione inſtrumenti cenſus nou ſuſpenditur per appellationem n.37. 257
Limitatur, ſi contineat liquidationem, vel complexionem negotij principalis. n.38. ibid.
Sententia, quæ fuit diu obſeruata non poteſt impugnari de nullitate contra reum. q.81.ſub n.14 219
Sententia à partibus acceptata non poteſt dici nulla. ibid.
Sententia quomodo concipiatur quando debitor condemnatus eſt ad id qnod in futurum debebit. q 96.ſub num.16. 259
Sententia lata contra defunctum non poteſt exequi contra hæredem non facta liquidatione, quod ſit hæres, etiam ſuper eademmet re, ſuper qua eſt facta condemnatio. q 95.ſub n.13. 355
Sententia lata pro futuris præſtationibus poteſt mandari executioni abſque nouo libello, & nouo proceſſu. q 96.n.10. 259
Implorato tamen iudicis officio pro dictæ ſententiæ exequutione. n 21. ibid.
Conclusio ſententiæ in interdicto, Vnde vi, qualis eſſe debeat. q.91.u.13. 241

Septem.

Septem pro quolibet centenario debitores cenſus ciuitatis ſoluere tenentur. Et Auctor idem putat de perſoua priuata. addit. ad gloſ.8. 347

Seruitus.

Extinguitur, ſi prædium ſeruiens tranſeat iu dominium domini fundi dominantis. q.114.u.3. 329

Iurellige ſi totus fuodus ſeruitus efficiatur domini fundi dominantis, ſecus ſi remaneat pars fundi quæ ſeruire poſſit. n.8. ibid.

Seruims extioguitur ſi dominus fundi domluantis efficiatur dominus prædij ſeruientis. q.t14. n.13. 330

Intellige ſi efficiatur dominus irreuocabiliter. ibid.

Intellige ſi dominus cenſus recipiat fundum illum in extinctionem cenſus, ſecus aliàs. n.14. ibid.

Ampl. vt per alienationẽ prædij olim ſetuientis non reuiuiſcat ſeruitus. ibid. 330

Seruitus non extinguitur ex eo, quod dominus prædij dominantis efficiator dominus prædij ſeroientis ſi remaneat pars fundi quæ ſeruite poſſit. q.114. num.8. 329

Seruirus prædialis differt ab ipſo prædio. q.20. ſub num. 14. 42

Seruus parit fructus operando. q.34 n.14. 67

Seruitus ſuper re eſt ius, ex quo non poteſt res auocari in totum. q.79.n.37. 213

Simulatio.

Probatur ſolis coniecturis maximè in fraudem vſurarum etiam, vt ſequatur condemoatio. q.48.ſub num.32. 112

Simulationis exceptio non admittitur contra publicum Inſtrumentum. q 48.ſub n.32. ibid.

Simulationis exceptio uou retardat executionẽ Cameralis obligationis. ibid.

Simulario eſt probauda ab eo, qui illam allegat.q.51. ſub num.2. 120

Simulatio probator coniecturis. ibid.

Coniecturæ ad probandam ſimulationem debent eſſe efficaces lucidæ. ibid.

Simulatio excluditur per coniecturas. ibid.

Simulatio non poteſt conſiderari, vbi actus habet fomentum ex veritate præeedentis cauſæ. q.49.n.31. 116

Simulatio in contractu quomodo cognoſcatur. add. ad gloſ. vlt. 361

Singularis.

Numerus non verificatur in pluribus.q 66. ſub n.24. 164

Limit. ſi io omoibus vigeat eadem ratio. ibid.

Societas.

Societas officij oon diſſoluitur nuda voluntate ſociorum ſed eſt neceſſaria expreſſa renunciatio, & diſdicta. q.111.n.41. 322

In diſdicenda ſocietate officij, ſolet præfigi terminus quindecim dierum. q.t11.u.45. 323

Societas officij durat duraote termino diſdictæ.n.46. ibid.

Societas officij contracta ſuper duobus officiis. voo veodito ſuſtinetur in alio ſi ſit capax. q.36.n.8.75

Societas officij non dicitur diſſoluta in totum per reſtitutionem partis pecuniarum in ſocietate poſitatum. q.107.ſub n.5. 295

Societas ſine officio conſiſtere non poteſt. q.99.n.28. 277

Societates officij ſunt licitæ, propter generalem obſeruantiam q.11.n.7. 19

Soeius ſi ſoluat pro parre ſua, & ereditor ſimplieiter & abſqoe proteſtatione ſolutionem recipiat conſequitur diuiſionem debiti, & obligationis. q.73. num.24. 199

Socius habeus rem cum alio communem, non poteſt ſocij partem obligare. q.20.n.5. 41

Socius non poteſt diſponere de re communi vltra partem ſuam. ſub n.5. ibid.

Soclus oou poteſt ſubiicere hypothecæ portiooem ſocij. ibid. ſub n.5. 41

Nec ſuper illa ſeruitutem impouere. ibid.

Solemnitas.

Eadem requiritur in contrahendo, & diſtrahendo. q.112.num.3. 326

Solemnitas, quæ uon poteſt ioterueoire in ipſo actu, omiſſio uon vitiat contractum. q.64.u.7. 155

Stante maximè conſuetudiue explicandi actum ſine dicta ſolemnitate. n.8. ibid.

Solemnitates requiſitæ à lege ln eootractu ſunt ſeruandæ à quolibet contrahente. q.52.n.19. 127

Declar verum iu ſolemoitatibus, quæ reſpiciunt perſonas ipſorum contrahentium. ibid. n.20. ibid.

Solemnitates iuris, & ſtatutorum non ſuut neceſſariæ in actibus neceſſariis. q.109.ſub n.7. 307

Solemnitates iuris an ſint ſeruandæ in foro eonſcientiæ. gloſ.7.p.346 & gloſ.32.p.358.

Solemnitas illa quod pecunia numeretur coram teſtibus & notario, cur ſit iuuenta; & ao ſeruari debeat in foto eouſcientiæ. gloſ.7. 346

Solitus.

Solito dare pecunias ad cenſum, quod uou debeatur intereſſe, quia non poteſt dici ſolitus negotiari volunt aliqui. q.88.ſub n.15. 237

Contrarium volunt alij hîc relati. ibid.

Conciliat auctor diſtiuguendo. ibid.

Solutio.

Fieri poteſt de moueta curreuti tempore ſolutionis, quando fuit promiſſa ſolutio de mouetæ currenti. q 85.num.6. 216

Habito tameo reſpectu ad valorem mouetæ currentem tempore factæ obligationis. n.7. ibid.

Solntio fieri debet iu moneta conuenta, quateuua extet quando fuit promiſſum eertum genus monetæ. num.8. ibid.

Ex generali tamen conſuetudiue poteſt ſolui tantundem de alia moneta, iuxta valorem monetæ eouueotæ curreute tempore ſolutionis.n.9. 227

Limitatur 1.ſi rempore faciendæ ſolutionis nou appareat de valore mooetæ conuentæ, quia tunc eſt facienda ſolutio de moueta vſuali illius nominis. num.10. ibid.

Limitatur 2. niſi valor monetæ couuentæ ſit alteratus teſpectu bouitatis intrinſecæ, quia debet attendi illius bonitas intrinſeca de tempore obligationis. num.11. ibid.

Solutio quæ fieri debet reſpectu certi facti explicandi vigore legis, vel ſtatuti debet fieri iuxta valorem monetæ currentis tempore quo factum explicatur. q.85.n.18. 228

Solutio, quando moneta eſt alterata iutrinſecè, debet fieri de moueta autiqua ſi extat, & ereditoris interſit. num.27. ibid.

Sin miuus de moneta noua iuxta valorem autiquæ. num.28. ibid.

Limitat.1.nlſi tempore obligationis eſſet timor mutationis valoris monetæ u.29. ibid.

Limitatur 2.dummodo probetur valor mouetæ antiqoæ. num.30. ibid.

Limltatur 3. Niſi ereditot receperit ſolutionem in vna ſpecie monetæ pro alia, abſque eoutradictione. num.31. 219

Solutionem annui cenſus receptio non facit probationem legitimam, quod cenſus ille ſpectet ad recipientem

cipientem iure dominij, vel quaſi. q.90.n.15. 239

Limitatur 1. niſi huiuſmodi ſolutio fuerit facta vniformiter per decennium, ea cauſa dicti cenſus. num.16. 240

Maximè ſi ſint deperdita inſtrumenta cenſualia. numer.17. ibid.

Admittit tamen probationem in contrarium, cùm ſit probatio præſumptiua. n.18. 240

Limitatur 2. ſi huiuſmodi ſolutio eſſet facta per tempus immemorabile, etiam abſque expreſſione alicuius cauſæ, ob quam fieret. n.19. ibid.

Solutio trium annorum requiritur etiam in perſonis Eccleſiaſticis. q 87. ſub n.31. 234

Dummodo clarè appareat quod dictæ ſolutiones ſint factæ pro eodem debito, de quo eſt controuerſia. ibid.

Sed priorem defendit Auctor. n.32. & ſeqq. ibid.

Solutio debiti contracti ratione alicuius rei debet fieri in loco vbi res illa ſita eſt. q.86.n.19. 211

Solutio cenſus cum fiat occaſione fructuum rei ſuppoſitæ, debet fieri in loco in quo res illa ſubiugata ſita reperitur. n.20. ibid.

Soluens per annos. x. aa. xaa. & vltra, admittitur ad probandum ſe ſoluiſſe per errorem. q.81.num.34. 221

Etiam per probationes præſumptiuas. n.35. ibid.

Soluens per annos. x. xx. aax. & vltra, præiudicat ſibi quo ad ſolutiones factas, ne poſſit repetere ſolutum non quod ad futuras, vt obligetur efficaciter ad ſoluendum. n.36. ibid.

Soluens per tempus immemorabile, non admmittitur ad probandum, quod per errorem ſoluerit. numer.37. 221

Limit. ſi error ſit euidens, & titulus appareoter vitioſus. num.38. ibid.

Solutio facta per annos a. aa. axx. & vltra, inducit probatiooem cauſæ ſoluendi, præſumptiuam tamen. num.33. ibid.

Solutio pro extinctione debiti facienda, de iure fieri debet de moneta exiſtente tempore obligationis. q.85.num.20. 228

Ex generali tamen coofuetudine eſt in electione debitoris an ſoluat mooetam quæ eſt in obligatione, an verò illius valorem iuxta tempus ſolutionis. num.22. ibid.

Solutio repoſita in electione debitoris poteſt fieri ex quocunque genere monetarum æſtimato iuxta valorem monetæ, quæ eſt in obligatione. q.85.numer.13. 227

Solutio debiti per partes non admittitur, inuito creditore. q.88. ſub n.6. 236

Solutio nuda à cauſa tantum operatur, quantum de neceſſitatè ex ea infertur, & noo vltra. quæſt.81. num.17. 220

Solutio facta ſimpliciter non probat de neceſſitate, quod ſit facta ea cauſa cenſus. n.18. ibid.

Solutio cenſus in dubio facienda eſt eo tempore, quo conſueuit in regione q.83.n.7. 224

Solutio cenſus ad fauorem debitoris, probatur per confeſſionem creditoris. q.93.n.9. 247

Solutio cenſus probatur per ioſtrumentum refutationis. q.87.n.7. 232

Item ex libro rationum domini cenſus. n.8. ibid.

Immo etiam ex libro debitoris cenſus cum adminiculis num 9. ibid.

Item probatur per confeſſionem creditoris cenſus. num.10. 232

Solutio cenſus probatur per teſtes. q 87. num.16. & infra. 233

Dummodo deponant de ſolutione, & quod ſit facta ex cauſa cenſus, de quo eſt controuerſia. n.18. ibid.

Solutio cenſus probatur præſumptionibus. quæſt.87. num.24. 233

Solutio cenſus probatur præſumptionibus iuris. ſub num.24. ibid.

Etiam ad fauorem domini cenſus, vt manuteneatur in quaſi poſſeſſione exigendi. n.25. ibid.

Solutio fideiuſſoris contra principalem debitorem cenſetur probata ea ſola creditoris confeſſione. q.71. num.20. 186

Solutio facta à fideiuſſore fideiuſſorio nomine, non extinguit primæuam obligationem. n.18. ibid.

Solutio immemorabilis habet vim tituli, & priuilegij. q.81.num.29. 221

Solutio immemorabilis releuat ob onere allegandi titulum, & cauſam ob quam fuit facta ſolutio. numer 30. ibid.

Solutio cenſetur facta pro debito puto. q.103. n.11. 284

Et quod habet execquutionem paratam. numer.12. ibid.

Solutio debiti licet non tribuat titulum recipienti probat tamen debitum. q.98.n.74. 272

Contra tamen dictam probationem admittitur alia probatio. num.75. ibid.

Solutio facta ab vno non præiudicat iis, qui cauſam non habent à ſoluente. n.76. ibid.

Solutio poteſt fieri in qualibet moneta, quando in obligatione eſt moneta imaginaria habita ratione ad valorem monetæ debitæ, qui currit tempore ſolutionis faciendæ. q.85.n.15. 227

Limitatur ſi dicta moneta ſit alterata iuxta bonitatem intrinſecam, quia tunc attenditur valor dictæ monetæ, qui currebat tempore obligationis. numer.16. ibid.

Solutio ſimpliciter facta cedit prius in extinctionem fructuum cenſus quàm in extinctionem ſortis. q.101.num.8. 184

Solutio debiti debet probari iiſdem modix, quibus probatur ipſius debiti conſtitutio. q.112. num.5. 326

Solutio debiti ſuper quo eſt confecta publica ſcriptura non poteſt probari minori numero quinque teſtium. num.7. ibid.

Declaratur vt hoc procedat, qoando in conſtitutione debiti partes conueoerunt vt de eo fieret publica ſcriptura, & non forent aliter contracturæ. num.14. ibid.

Solutio facta à minore de fructibus cenſus nulliter impoſiti illum non conualidat. q.15. ſub n.20. 28.

Etiam ſi fiat à mioore poſtquam eſt effectus maior. ibid.

Solutio non poteſt fieri ſine impenſa. q.93. num.17. 248

Solutio præſumitur facta de mandato debitorix. ſub num.17. ibid.

Solutio facta cum proteſtatione, quod ſit metu mandati, noo probat quaſi poſſeſſiouem exigendi. numer.19. ibid.

Solutio pretij cenſus quod ſit facta coram Notario, & teſtibus probatur ea fide Notarij, & per diſcurſum. q.51.num.1. 120

Solutio cenſus dicitur facta in pecunia numerata etiam quod illius venditor illam ſtatim reſtituat emptori. q.50. ſub n 6. 117

Vel illam relinquat penes emptorem cenſus ſub nomine depoſiti. ibid.

Etiam ſi ſolutio fiat ex aliena pecunia ibid. ſub. n.26. 119

Solutio præſumitur facta ex cauſa præcedentis obligationis. q.66.n.66. 167

Solutio cenſus in præteritum facit præſumi cenſum

eſſe

eſſe legitimè impoſitum. q.43.n.33. 92
Solutio fructuum cenſus magnam vim habet ad remouendam ſuſpicionem nullitatis illius.ſub n.33. ibid.
Et operatur vt non poſſit amplius dubitari de validitate illius.num.eod. 92
Etiam quod inſtrumentum cenſus careat clauſulis ſine quibus non datur fides Inſtrumentis. ibid.
Solutio patris cenſus impedit præſcriptionem totius cenſus. q.117.n.5. 332
Solutio momentanea ſi vtilitatem afferat, eſt conſiderabilis. q.48.n.23. 111
Solutio pretij prædij, & conſtitutio cenſus, cum illos pretio ſuot actus ſeparati. n.24. 112
Solutio debiti per partes non admittitur recuſante creditore. q.72.ſub n 12. 189
Solutio fieri debet iuxta valorem monetæ currentem tempore ſolutionis quando moneta eſt altetara extrinſecè. q.85.n.25. 228
Solutio immemorabilis habet vim cauſæ, & legitimi tituli. q.90.n 20. 240
Solutio facta à minore de fructibus cenſus nulliter conſtituti non tollit illius nullitatem. q.15. ſub num.20. 28
Solutio facienda certo tempore ſub pœna caducitatis,non poteſt fieri alio tempore inuito creditore. q.84.num.6. 224
Solutio facta ei cum quo eſt celebratus contractus liberat debitorem ſoluentem. q.67.n.51. 178
Etiam quod contractus ſit celebratus nomine alterius perſonæ. q 98.n.52. 270
Solutio eſt probanda ab eo, qui illam allegat. q.87. num 2. 232
Maximè quando ſolutio eſt facienda illi, qui habet ius in re. q.87.n.3. ibid.
Solutio ſi fiat ſingulis annis eſt vtilior domino cenſus quàm ſi fiat vnica vice pro pluribus annis. q. 84.num.9. 225
Solutionis ſubſtantia conſiſtit in numeratione. q.51. num.26. 123
Solutionis diuiſione ſolent afferre incommodum recipienti. q.60.0.26. 149
Solutiones particulares nemo inuitus recipere cogitur. num.27. ibid.
Solutione eius quod debetur omnis tollitur obligatio. q.98.num.52. 270
Soluens alicui vti eius debitor ſibi præiudicat, quo ad recipientem q.98 n.68.& 71. 272
Secus quo ad tertios. n.69. ibid.
Niſi pro illo tertio aliquis recipiat, vel ſtipuletur. ibid. num.70 272
Soluens alicui vti illius debitor præiudicat non ſolum ſibimet. q.98.n.71. ibid.
Sed etiam ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque. num.72. ibid.
Declaratur ſi dicta ſolutio fuit facta ex recta ſcientia, ſecus ſi per errorem. n.73. ibid.
Soluens per minus ſpatium temporis, quàm decem annorum admittitur ad probandum errorem. q,81. num.32. 221
Etiam, quod in ipſo actu ſolutionis exprimeret ſe ſoluiſſe ex cauſa,,quæ eſſet legitima. d.n.32. ibid.
Soluens poſt tempus dicitur minus ſoluere. q.54 numer.7. 132
Soluens anticipatè dicitur plus ſoluere. n.8. ibid.
Soluens per decennium vniformiter in certam cauſam tenetur perſeuerare in ſolutione niſi concludenter probet falſitatem cauſæ. q 81.ſub num.14. 219
Etiam ſi ſolutio fieret in piam cauſam ob meram liberalitatem. ibid.

Cenſus de Cenſibus.

Soluens, ſi alleget ſe ſoluiſſe per errorem, quod ſit admittendus ad probandum errorem indiſtinctè, voluit. Felician. q.81.n.31. 221
Contrarium indiſtinctè voluit Ctau. & Bon. ibid.
Auctor diſtinguit. n.32.& ſeqq. ibid.
Soluens abſque proteſtatione ſpontè ſoluiſſe dicitur. q.69.ſub num.13. 181
Soluens non poteſt repetere ſolutum tanquam indebitum, niſi concludenter indebitum fuiſſe probet. q 81.num.19. 220
Soluere ſponte dicitur qui Iudicis præcepto de ſoluendo non contradicit. q.69.ſub n.12. 181
Iuſſus Iudicis non ſuffragatur niſi debitor contradicat. q.69.num.12. ibid.
Et proteſtatio quod non vult ſoluere, niſi pecuniæ erogentur in vtilitatem minoris. n.13. ibid.
Soluere pro alio quilibet poteſt. q.105.0.5. 289
Soluit, hoc verbum verificatur in qualibet ſatisfactione. q.51.n.18. 123
Limit. ſi dicatur ſoluit pecuniam, quia verificatur in vera.& reali numeratione. n.19. ibid.
Præſumptio ſolutionis reſultans ex ſolutionibus præcedentibus prodeſt etiam in debito futuro. q 87.ſub num.25. 233
Retardat exequutionem Cameralis obligationis. ibid.
Dummodo ſint tres ſolutiones diſtinctè & ſeparatæ, & de illis appareant tres apochæ q.87.n.27. ibid.
Idem ſi appareant tres apochæ continentes ſingulæ ſolutiones pro tribus annis, & ſic pro nouem annis ſimul iunctæ. n.28. 234
Dummodo illæ ſolutiones ſint pro tribus annis proximè præteritis, ſecus ſi pro tribus annis non immediatè præcedentibus. n.29. ibid.
Dummodo illæ ſolutiones ſint pro tribus annis, nec ſufficerent pro tribus ſemeſtribus. n.30. ibid.
Solutiones anticipatæ ſunt prohibitæ. gloſ. 9.p.347
Sed ſi de facto & ſponte ſint factæ,tenent. ibid.
Nec cauſant cenſum illicitum, ſecundum Rotam Rom. add. ad gloſ.9 348

Sors.

Sors principalis in contractu cenſus non eſt ita debita vt exigi poſſit. q.70 n.2. 182

Species.

Omnes æquè propriè comprehenduntur ſub ſuo genere. q.47.num.47. 105
Species propriè ineſt ſuo generi. q.8.n.5. 13
Specialia duo eodem tempore circa eandem rem non poſſunt concurrere. q.80.n.5. 216
Specialia plura non poſſunt concurrere eodem tempore in eodem ſubiecto. q.81.n.20. 220
Quæ ſunt ſpeciali nota digna,niſi ſpecialiter notentur cenſentur neglecta.q.46.0.18. p.100.

Spurius.

Vncia relicta ſpurio cēſetur tanquā quid ſtabile data illi loco pignoris pro alimentis. q. 113. n.15. 328

Spoliatio.

Probatur probando poſſeſſionem rei conuenti in niorem. q.93.ante n.1. 247
Spoliatio iure exigendi cenſum datur vtile interdictum vnde vi. q.91.n.12.& 15. 241

Statutum.

Pœnale, odioſum,& correctorium non comprehendit quod non eſt propriè tale. q.30.n.29. 59
Statutum cenſetur diſponere id ſuper quo ſi ſtatuentes fuiſſent interrogati ita ſtatuiſſent. quæſt.47. num.65. 106
Statutum reſiſtens contractui impedit oriri etiam naturalem obligationem. q.15.ſub n.14. 27
Statutum prohibens alienari bona immobilia in fo-

renſem non comprehendit diuiſiooem cenſos. q.30. num.33. 59
Statutum laicorum confirmatum à Papa dicitur Papale. q. 15.ſub oom.39. 30
Statuo. Hoc verbum eſt uoui iuris promulgatorium. q.32. ſub num.5. 62

Sterilitas.

Vnius temporis,cum vbertate alterius compenſatur. q.37.num.9. 77

Stipulatio.

Eſt cootractus nominatus. q.8.nom 11. 13
Stipulatio eſt adinuenta de iute ciuili. q 5 n 20. 10
Stipulatio Notarij ſuffragatur abſenti, vel quando eſt facta copulatiuè ad fauorem ſtipulantis,& abſenti. q 67.num.35. 177
Vel quando eſt facta ioſtrumento habente executionem paratam vel monito camerali obligatione. num.36. ibid.
Ex ſtipulatione illi tantùm ius acquiritur in quem diriguntur verba obligatoria.q 67 n.n 41. 178
Stipulatiooes tot cenſeotor,quot ſont res,quæ deducuntur in ſtipolationem.quæſt.66.num.53. & 106. p.166.& 170

Subrogatio.

Non intrat in particularibus. quæſt.67. ſub num 25. 186

Subſtantia.

Rei idem eſt,quod natura rei ſecundum Philoſophos ſecus quo ad legiſtas. q.53. num.15. 130
Subſtantia contractus nil aliud eſt, quàm ipſa diſpoſitio contrahentium.vel.n.16. 131
Subſtantia contractus eſt id quo primum res aliquid eſt,& ponit rem in quidditate. num.17. ibid.
Subſtantia cōtractus cenſualis conſiſtit, vt pars ſubiugantis ſit capax totius cenſus, non quod totus fundus ſubiogatus ſit imponentis. q 20.n.10. 42
Subſtantialia contractus ſunt ea ſine quibus diſpoſitio eſſe noo poteſt.q.53.n.18. 131

Succeſſio.

Filiorum ad bona parentum non improbatur ex eo, quod poſſiot mortem illorum appetere.quæſt. 10. num.19. 16

Super.

Hæc particula ſigoificat qualitatem rei inhærentem. q.7. nom.8 12
Super, hæc dictio, importat hypothecam. quæſt.41. tiom.4. 85

Supradictus.

Hæc dictio eſt repetitiua omnium antecedentiom. q.79.num.16. 212

Suſceptio.

Caſuum fortuitorum generaliter facta abſque illorum ſpecificatione,eſt in iure prohibita.quæſt 55. num.1. 134
Suſcipiens in ſe onus extinguendi cenſum, illum redimit tanquam principalis debitor.q.105.num.10. 288
Suſcipiens onos extingoendi cenſum cum certis conditiooibus, oon tenetur extinguere, niſi cum eiſdem conditionibus. num.11. ibid.
Immo aliter extinguens, extioctio non ſuffragatur. num.12. ibid.
Suſcipiens onus extinguendi cenſum ab alio impoſitum illum redimere poteſt. q.105.n 7. 287

Suus.

A,um, boc relatiouin deſignat dominium quæſt.14. oum.2. 22

T

Taciturnitas.

TAciturnitas minoris per qoinqueonium poſtquam eſt factus maior validat contractum nullum ob defectum cuiuſcunque ſolemnitatis. q.15. num.23.& 24. 28. & 29
Etiam de Iute Canonico.d.q.15.ſub 0.25. 29
Contrarium volunt multi, ibid.
Prima tameo fallit, ſi in contractu interueoit dolus num.26. ibid.
Vbi an ſufficiat dolus præſumptus remiſſiuè.ibid.

Tale.

Non eſt propriè tale quod habetur pro tali. qu.30. num.28. 59

Taxatio.

Intereſſe lucri ceſſantis facta tempore venditionis cenſus eſt illicita,& vſuraria. q 57.ſub n.8. 138

Tempus

Præteritum non traditur ad fututum. q.47.n.51. 105
Eſt tamen aptum illud comprehendere. n.52. ibid.
Maxime vbi concurrit mens loquentis. n.53. ibid.
Vel in vtroque tempore viget eadem ratio diſponendi num.54. 105
... Determinato modo prolatum non recipit functionem alterius temporis. n 55. ibid.
Intellige quando eſt determinatum ad præciſum tempus. num.56. ibid.
... determinatum importat cootrariam diſpoſitionem finito tempore. q.47.n.57. 105
Pretium cenſus eſt regulandum ex regionis conſuetudioe. num.58. ibid.
Tempus ſolutionis faciendæ cenſus pecuniarij, oon eſt in iure determinatum. q.83.n.2. 225
Tempus in dubio cenſetur adiectum fauore debitoris. q.84.num 3. 96
Tempus vendi non poteſt. q.45.n.4. 96
Temporale dicitur id, quod eſt breui tempore duraturum. q.30.num.11. 59
Tempus vnius menſis aſſignatum domino cenſus in venditiona fundi, an currat impedito, & an eſſe debeat vtile, vel continuum. gloſſ.14. 350

Terminus.

Ad liberandum à moleſtiis non eſt coocedendus ei qui illum habuit. dec.108.n.3. 301
Terminus in dubio eſt dierum continuorum, non vtilium. q.64.n.34. 157
Maximè, quando negotium noo tractatur in forma Iudicij. num.35. ibid.

Tertius.

Compatens in iudicio Salniani pro ſuo intereſſe,impedit immiſſionem, ſi doceat de ſuo iure, ſaltem ſummariè. q.98.n.86. 273
Tertius poſſeſſor, qui nulla obligatione tenetur erga creditorem non poteſt actionē perſonali conueniri.ibid.ſub num.62. 270
Tertius poſſeſſor tenetur ad fructus cenſus dumtaxat donec poſſidet fundum cenſitū.q.92.n.29. 246

Teſtamentum.

Diuerſis reſpectibus dicitur, vel de iure gentium, vel de iure ciuili. q.5.n 25. 10
Teſtator diſpoſuiſſe cenſetur id quod diſpoſuiſſet ſi de eo fuiſſet interrogatus. q.47.n 38. 104
Ampli.1.idem in ſtatuentibus. q.47.n.39. ibid.
Ampl.1.in Principe reſcribente,& aliquid concedente num 40 ibid.
Præceptum teſtatoris de non alienando nudum ab omni cauſa poteſt impune ſperni. q.19. n.25. 39

Teſtis.

Teſtes recepti pro informatione, & extraiudicialiter

probant

probant ſine citatione partis, & ſine Iuramento. q.81.ſub num.14. 219
Depoſitio teſtium mortuorum ſuſtinetur ex æquitate etiam quod non fuerit citata pars.q.81.ſub n.14. 219
Maximè concurrentibus adminiculis. ibid.

Theologia.

Theologia conuenit præcipuè Clericis & Religioſis. gluſ.36. 360

Titulus.

Nullus ex eo, quod ſit contra ius non poteſt ex ſubſequutis validari. q.81.n.6. 218
Titulus dicitur inualidus ex multis cauſis,reſpectiuè. num.7. ibid.
Titulus quaſi poſſeſſionis, Iuſtificatur per quales quales probationes, etiam præſumptiuas. q.93. num.29. 249
Titulus quaſi poſſeſſionis iuſtificatur potius ad colorandam bonam fidem, quàm ad probationem tituli. num.30. ibid.
Titulus vbi reducitur ad non titulum priores obligationes non extinguuntur. q.107.ſub n.19. 297
Titulus quando reducitur ad non titulum, quia ius reſiſtit ſunt reſtituendi fructus nondum percepti, ſed etiam qui percipi potuerunt. q.107.ſub n.19. 297
Titulus vbi reducitur ad non titulum debet reſtitui res vna cum fructibus. ibid.
Titulatus poſſeſſor eſt manutenendus. q.93.ſub.n.25. 298
Intellige quando non conſtat alium eſſe in antiquiori poſſeſſione. q.93.n.36. 299

Totum.

Integrale deſtruitur deficiente vna ex ſuis partibus integralibus. q.101.n.10. 280

Traditio.

Tradidit,hoc verbum importat realem traditionem. q.111.num.32. 322
Traditio rei aliquando eſt cum turpitudine.aliquando ſine: & in illis caſibus cui ſit facienda reſtitutio. gloſſ.33. 358

Tranſgreſſio.

Tranſgreſſores Bullæ Pij V. peccant mortaliter, & cur? gloſſ. ſum. 341
Et quando teneantur ad reſtitutionem. ibid.
Tranſgreſſores bullæ puniuntur duplici pœna, nempe contractum faciunt fœneratitium, & à fiſco vendicari poteſt. gloſſ.33. 358
Tranſgreſſio iuris duplex: vna ſimplex,alia cum contemptu. addit. ad gloſſ 3. 359
Et quomodo hoc dicatur fieri. ibid.

Tranſmiſſio.

Spurius vnciam ſibi datam non tranſmittit ad hæredes. q.113.n.16. 328
Relictum filio ſpurio pro alimentis non tranſmittitur ad hæredes eius. q.113.n.13. 327

Tria.

In qualibet hominis diſpoſitione tria requiruntur,& quæ ſint. gloſſ. ſumm. 341
Tres conditiones requiruntur ad cenſus,nempe quod ſit immobilis vel pro immobili habeatur,quod ſit de ſui natura fructiferus,& quod certis finibus deſignetur. gloſſ.5. 345

Tunc.

Tunc, Iſta particula, deſignat extremitatem temporis. q.40.num.29. 83
Et refertur ad initium actus. n.30. Ibid.

Turbatio.

Turbatio fit, & probatur multis modis. q.93. ante *Cenſus de Cenſibus.* num.1. 247
Turbat qui negat cenſum ſoluere. ibid.
Turbato in iure exigendi cenſum,datur interdictum vtile vti poſſidetis. q.91.n.19. 242
Probatur per litis ſuſtentationem. q.93. ante num.1. 247

Tutor.

Poteſt cenſum impoſitum ſuper bonis infantis redimere, abſque aliqua iuris ſolemnitate. q.104.n.6.
Tutor non poteſt reuendere cenſum ſui pupilli,abſque debitis ſolemnitatibus. q.109.n.6. 307

V

Valor.

REi ſpectatur iuxta tempus quo euincitur non iuxta tempus quo facit alienata. q.98. ſub n.81. 272
Valor monetæ debet æſtimari iuxta illius curſum, qui eſt in loco celebrati contractus,non autem loci deſtinatæ ſolutionis. q.85.n.39. 229
Valor rei regulari debet ex illius fructibus. q.38.ſub num.4. 79
Exceſſus valoris, ex quo cognoſcitur an ſit emptio vel permutatio, quando in venditione ſoluitur partim in pecunia partim in ſpecie debent eſſe ſaltem in tertia parte.q 49.ſub n.3. 114

Vaſallus.

Non poteſt abſque conſenſu domini alienare. q.21. num.4. 44
Immo nec hypothecare rem feudalem. n.5. ibid.
Vaſſallus poteſt alienare fructus rei feudalis. q.21. num.6. 44
Intellige de fructibus ſeparatis à ſolo. n.7. ibid.
Vaſſallus non poteſt in re feudali præiudicare domino nec agnatis, ſed ſibi poteſt. q.21.n.12. 44
Vaſſallus non poteſt in re feudali conſtituere ſeruitutem ad præiudicium domini, vel agnatorum. num.13. ibid.
Vaſſallus non poteſt ſuper re feudali cenſum creare. q.21.num.1. 44
Intellige de cenſu perpetuo,ex quo res ſubiugata remanet perpetuo obligata. n.9.& 11. ibid.
Limit. ſi in inueſtitura habeat facultatem alienandi. num.14. ibid.
Vaſſallus non poteſt imponere cenſum ſuper fundo hæreditario ſine conſenſu Domini. quæſt.21. ſub num.1. 44

Venditio.

Ratione incertitudinis rei venditæ vitiatur. quæſt.9. num.4. 14
Incerta res poſſideri non poteſt. n.5. ibid.
Venditio redditur inualida ob pretij iniuſtitiam. qu. 35.ſub num.22. 74
Venditio abſque pretio conſiſtere non poteſt. q 46. num.1. 99
Et illud debet eſſe certum. n.2. ibid.
Venditio quæ habet principium voluntatium, licet fiat à debitore coacto per Iudicis ſententiam dicitur voluntaria. q.66.n.27. 164
Venditio fundi cenſiti facta, omiſſa denunciatione domino cenſus,non eſt nulla,ſed imperfecta.q.66. num.51. 166
Venditio cum pacto quod res vendita poſſit,quandocumque redimi,eſt de iure licita. quæſt 59.num.1. 145
Ampl. etiam in venditione annui cenſus. n.2. ibid.
Venditio rei, & tranſlatio dominij illius ſunt diuerſa. q.63.num.9. 154

venditio. q.66.num.114. 171
Venditio plurium rerum, quæ adinuicem ſunt coniunctæ ratione officij, vel acceſſioois facta vnico pretio, vnica dicitur venditio. q.66.n.104. 170
Limita quando res venditæ ſunt omnino diſtinctæ, & ſeparatæ. num.105. ibid.
Legata tot cenſentur, quot ſunt res legatæ. oum.106. ibid.
Venditio non eo ipſo, quod interueniat res, & pretium eſt valida quia poteſt eſſe quod res vendita non ſit in commercio. q.40.num.19. 83
Venditio facta à Iudice cenſetur perinde ac ſi eſſet facta ab ipſa parte. q.66.n.26. 164
Venditio fundi cenſiti facta prætermiſſa denunciatione non dicitur perfecta.q.66.n.4. 162
Immo nulla, & irrita. num.5. ibid.
Venditio rei quæ non eſt in rerum natura non eſt valida.q.35.ſub num 22. 74
Venditio certa partis quotitatinæ fructuum valet. q.9.num.17. 14
Venditio cenſus differt à venditione fructuum ratione incertitudinis. num.18. ibid.
Venditio iurium eſt de iure permiſſa. q.45.n.10. 97
Venditio facta cum dicto pacto eſt vera, & perfecta. q.26.num 2. 53
Venditio cum pacto redimendi eſt vera, & perfecta. quæſt.18.num.2. 34
Venditio requirit ſpeciale mandatum. q.109.num.52. 310
Venditione reſoluta ex pacto legis commiſſoriæ reſtituitur res empta vna, cum fructibus. q.60. n.33. 149
Ex venditione fundi cenſuati non extinguitur cenſus q.63 num.13. 154
Vendens rem, quam habet cum alio communem emptore ignorante dictam communionem, totam cenſetur vendere. q.20.n.61. 41
Secus ſi emptor habeat notitiam de dicta communione, quia cenſetur vendere ſolùm ius ſuum. ibid.
Vendens rem cum pacto de redimendo concepto in rem & verbis directis, poteſt illam retrahere à quocunque tertio emptore. q.66.n.6. 162
Contrarium alij. d.q.66.n.11. 163
Prima procedit, quando pro obſeruantia pacti fuit hypothecata res vendita. n.12. ibid.
Vendens prædium ſi ex illius pretio nullites emat cenſum ab emptore prædij, poteſt illius prædij fructus percipere. q.48 n.25. 112
Vendens rem communem ignoranti, tenetur illum certiorare de dicta communione, aliàs ſibi imputet damnum quod inde ſentit. q.20.n.12. 42
Vendens fundum cenſitum non tenetur emptori ad damna, & intereſſe, quæ pateretur ob retractum ſequutum ibid. à domino cenſus. q.66.n.79. 169
Venditionis verbum in Bulla Pij V. poſitum debet intelligi largè de omni alienatione oneroſa, non autem de lucratiua. addit.ad gloſſ.14. 350
Venditio cenſus, vt iuſta ſit quid attendendum. diſput.387.num.10. 384

Venditor.

Venditor cenſus poteſt illum redimere à quocunque illius poſſeſſore ſaltem implorato iudicis officio. q.109.ſub num.29. 309
Venditor cenſus, & illius fideiuſſor, quo ad emptorem cenſus ſunt correi debendi. q.52.n.24. 127
Sed quo ad venditorem cenſus fideiuſſor retinet propriam naturam fideiuſſionis. q 52.n.19. 128
Venditori cenſus non eſt prohibitum conſtituere plures hypothecas pro ſecuriori exactione cenſus. q.41.num.11. 86
Venditor cenſus non eſt propriè debitor, reſpectu ſortis. q.89 num.2. 238
Venditor cenſus, an velit emere debet illum requirere, & curare, vt illi præfigatur terminus ad deliberandum qui terminus ſolet eſſe duorum menſium. q.56.num.11. 136
Venditor non tenetur transferre in emptorem dominium rei venditæ, ſed dumtaxat illam tradere. q.63.num.10. 154
Venditor moroſus in adimplendo promiſſa emptori qui pretium ſoluit tenetur ad intereſſe recompenſatiuum. q 106.ſub n.12. 291
Venditor non tenetur de euictione ſequuta iure contractus. q.66.ſub n.79. 168
Venditor cenſus ſi res fructiferas non habeat, non celebratur contractus venditionis cenſus, ſed mutui ſub vſuris q.35.n.4. 72
Venditor cenſus in caſibus in quibus tenetur ad pretij reſtitutionem, ſi ſit moroſus, tenetur emptori ad intereſſe. q.106.n.24. 294
Venditor non tenetur de vitio ſuperueniente in re vendita poſt perfectam venditionem. q.99. n.13. 276

Verbum.

Nullum in diſpoſitione ſtat ſine effectu operandi. q.43.ſub num 4. 90
Verba legis cui non conueniunt, nec eius diſpoſitio aptari poteſt. q.87.n.35. 234
Verba legis etiam geminata debent intelligi ad limites rationis. q.47.n.74. 106
Verba quæcumque generalia recipiunt interpretationem à natura rei. q.66.n.78. 168
Verba debent inſeruire intentioni, non intentio verbis q.47.num.67. 106
Verba diſpoſitionis debent applicari ad intellectum bonum, & carentem vitio. q.41.ſub n.11. 86
Verba debent intelligi, vt excludatur contractus illicitus. ibid.
Verba debent applicari ad intellectum ſanum, & ciuilem. q 41.n.5. 85
Verba ſunt intelligenda de prima vice. q 66.ſub n.24. 164
Limit. in diſpoſitione generali, vel indefinita. ibid.
Maximè ſi concurrat identitas rationis. ibid.
Verba quando comprehendant tantùm primum dominum. q.66.n.121. 171
Verba legis cui conueniunt conuenire etiam illius diſpoſitio. q.66.ſub n.24. 164
Verba legis debent intelligi in caſu vero. q.50. n.18. 118
Verba legis ſunt capienda in ſpecie, immo in indiuiduo non autem in genere. q.40.n.28. 85

Veritas.

In foro conſcientiæ attenditur veritas. q.50.num.10. 119
Verè, hæc particula veritatem, & proprietatem ſignificat. q.50.n.11. 118

Verſio.

Verſio pecuniarum in aliquam cauſam debet probari ab allegante. q.15.ſub n.37. 29
Verſio pecuniæ in cauſam expreſſam probatur coniecturis. ibid.
Maximè probando, quod imponens conſueuit bene adminiſtrare. ibid.

Via.

Exequutiua non datur vigore inſtrumenti, de cuius nullitate fuit antea ceptum agi iudicio ordinatio q.95.num.31. 256
Via exequutiua mota vigore inſtrumenti an retardetur per iudicium ordinarium motum ſuper nullitate inſtrumenti. ſub num.31. ibid.

Via exequutiua mora vigore inſtrumenti cenſualis retardatur per exceptionem extinctionis cenſus. ſub num.31. ibid.
Maximè ſi dicta exceptio non requirat altiorem indaginem. q.95.ſub n.31. 256
Via exequutiua intentata contra vnum coram vno Iudice, poteſt contra eundem vel alium coram eodem, vel alio iudice intentari. n.32. ibid.
Niſi per primam viam exequutiuam fuiſſet creditori de toto ſuo credito integraliter ſatisfactum. numer.33. ibid.
Agens via exequutiua debet producere apud acta inſtrumentum cuius exequutionem deſiderat in publicam, & authenticam formam, nec ſufficit productio prothocolli, & imbreuiaturæ Notarij. q.95. num.34. 256
Via exequutiua datur contra fideiuſſores præſtitos in contractu cenſus. q.95.n.19. 255
Item contra eorum hæredes. n.20. ibid.
Dummodo liqueat eos eſſe hæredes, vt n.13. ibid.
Via exequutiua non competit contra poſſeſſorem prædij oneri cenſus ſuppoſiti. q.95.n.21. 255
Niſi talis poſſeſſor citatus compareat, & ſuſcipiat in ſe iudicium. n.23. ibid.
Via exequutiua non datur contra non nominatum in inſtrumento. n.22. ibid.
Via exequutiua non competit quando inſtrumentum cuius vigore agitur fuit per ſententiam vulneratum. num.24. ibid.
Siuè ſit vulneratum per primam, ſiue per aliam ſententiam. num.25. ibid.
Via exequutiua pro cenſu competit non ſolùm ei, qui cenſum emit, verùm etiam eius ceſſionario. q.95. num.7. 254
Dummodo doceat de ceſſione, & de exiſtentia crediti num.8. ibid.
Via exequutiua competit hæredibus domini cenſus. num.9. ibid.
Dummodo doceat ſe eſſe hæredem. n.10. ibid.
Item ei pro quo procurator cenſum emit. n.11. 255
Via exequutiua datur etiam contra hæredes venditoris cenſus. num.12. ibid.
Dummodo ante exequutionem facti liqueat quod ſint hæredes. n.13. ibid.
Via exequutiua non competit quando inſtrumentum ex quo agitur, eſt conditionale. q.95.num.26. 256
Niſi citato reo conſtet conditionem eſſe purificatam ibid.
Via exequutiua non competit ad repetendam ſortem principalem, etiam in iis caſibus in quibus de iure illa repeti poteſt. q.95.n.27. 256
Via exequutiua non conceditur, quando ceptum fuit agi via ordinaria. n.28. ibid.
Dummodo reus conuentus via ordinaria non fuerit contumax. num.29. ibid.
Condemnatus via exequutiua ſi iniuſtè coactus ſit aliquid ſoluere id repetit. q.95.ſub n.46. 257
Tutior via eſt eligenda in materia concernente peccatum, & fauorem animæ. n.46.q.15. 99

Vitalitius cenſus.

Vitalitius legari poteſt, aut donari, & emi. diſput.388. num.2. 385
Vitalitius qua ratione licitus reddatur. diſput.388. num.4. 386
Vitalitij pretium iuſtum quando taxandum. diſput. 388.num.5. ibid.
Vitalitius quando eſt cenſus realis collocatus in aliquo prædio, aut redditibus Regiis pretium illius taxandum eſt prudentis arbitrio. diſput.388. n.6. ibid.

Vniuerſitas.

Cõmunitates & vniuerſitates, vt plurimum contrahunt mediante perſona ſyndici. q.47.n.89. 108
Communitates, & vniuerſitates obligantur ex contractu geſto per Syndicum. n.90. ibid.
Limit. quo ad incurrendum pœnas periurij, & ſpiritualia. ibid.
In alienatione rerum vniuerſitatis requiritur decretum Iudicis, præcedente cauſæ cognitione. q.23. num.14. 48

Vnus.

Ex pluribus inſolidum obligatis in contractu cenſus ſi partem redimat, remanet liberatus à reſiduo, ſecundum aliquos. q.110.n.23. 316
Contrarium volunt alij magis communiter. num.24. ibid.
Limitatur communis ſi redimens partem vtatur verbis ex quibus colligi poſſit voluiſſe ſe à reſiduo liberare, & dominus cenſus acquieuit, & non fuit proteſtatus. num.25. 316
Etiam quod alij correi, vel fideiuſſores non ſint ſoluendo. d.q.110.n.26. ibid.
Secus ſi dominus cenſus proteſtetur ſe recipere abſque præiudicio ſuæ obligationis inſolidum. n.27. ibid.
Vnius ex pluribus hæredibus debitoris cenſus non poteſt cogere dominum cenſus, vt ſibi reuendat partem cenſus ſibi iure hæreditario tangentem. q.104.num.8. 287
Vnus ex pluribus hæredibus debitoris cenſus poteſt totum cenſum redimere. n.9. ibid.
Vnus ex pluribus cõdominis cenſus non poteſt aliis conditionibus quo ad eorum portionem præiudicare. q.109.num.41. 310

Voluntas.

Voluntas declaratur non minus facto quàm verbis. q.79.num.53. 214
Et etiam ex actu nullo. n.54. ibid.
Et ex actu imperfecto. n.55. ibid.
Voluntas reſultans ex facto non extenditur vltra limites facti. q.88 ſub n 6. 236
Voluntas agentis regulatur à poteſtate. q 20.n.8. 42
Obligans rem cenſetur illam obligare pro iure, quod habet ſuper illa re. q 20.ſub n.8. ibid.
Volo vis, hoc verbum intelligitur ſecundum ſubiectam materiam.q 64.n.3. 155
Eſt noui iuris promulgatorium. n.9. ibid.
Inducit formam præciſam. n.10. ibid.
Voluntas contrahentium eſt omnino ſequeuda. add. ad gloſſ.8. 347

Votum.

Captandæ mortis, ſi non proueniat ex natura actus ſed ex accidenti, nun vitiat diſpoſitionem. q.10. num.21. 16
Votum captandæ mortis non vitiat diſpoſitionem factam de certis bonis, ſed tantùm de omnibus. num.22. ibid.
Votum captandæ alienæ mortis non eſt conſiderabile quando diſpoſitio ſit cum conſenſu eius, de cuius mortis captandæ voto agitur. n.25. 17
Votum captandæ alienæ mortis iura abhorrent. q.10. num.15. 16
Et declaratur hoc, vt n.21. & ſeqq. ibid.

Vſura.

Conſiderari non poteſt vbi eſt gratuita conceſſio. q.34 num.28. 67
Vſura mentalis quo ad Deum non differt à reali. q.36.num.14. 76
Vſuræ vſurarũ de iure non debentur. q.48 n.17. 111
Vſuræ debitæ nõ poſſunt in ſtipulationem deduci vt

ex illis cumulatis cum ſorte,& veto debito vſuræ debeantur. q.33.ſub n 7. 64
Vſuræ vſurarum nullo iure debentur inter eoſdein debirotem,& creditotem. n.8. ibid.
Secus ſi ſit mutata perſona creditoris, vel debitoris. nnm.9. ibid.
Vſuræ eſt de iure diuino abſolutè prohibita. qu.36. num.3. 75
Vſuræ quæ debentur acceſſoriæ ad ſortem non exactæ ab vſufructuario finito vſufructu,tranſeunt iure acceſſionis ad proprietatium.q 70.n 6. 182
Vſutæ quæ peti poſſuot iure actionis oon cenſentur remiſſæ per receptionem ſortis. q.119.n.19 319
Secus ſi peti poſſunt ſolum per Iudicis officium.o.20. ibid.
Vſuris via aperienda non eſt. q.42.n.4. 88
Suſpicio vſurarum in contractu cenſuali ceſſat quando cenſus emitur cum vero credito. q.48.ſub n.33. 113
Bona vſuratij non ſunt hypothecata pro reſtitutione vſurarum q.119.n.24. 339
Vſutæ mala quænam ſint.addit.ad gloſ. ſumm. 342
Vſuræ & ſimoniæ peccatum committitur ob intentionem deprauatam. gloſ.9. 347
Vſuta alind eſt,aliud peccatom vſuræ. ibid.
Vſuram exetcere eſt prohibitum. addit. ad gloſ.33. 359

Vſus.

Conttarios conſtitutioni non poteſt illam interpretari. q.47.n.96. 108

Vſusfructus.

Extinguitur ſi vſufructuarius ptoptietatem, vel proptietatius acquirat vſumfructum.q.114.ſub num.3. 329.
Vſusfructus differt à re, ex qua debetur. qu.20. ſub num.14. 42
Vſusfructus non extinguitur propter teuenditionem eenſus,cuius alter habet vſumfructum. quæſt.109. num.69. 312
Vſufructuarius dicitur proptiè dominus iuris, quod haber vtendi ftuendi re aliena.q.25.n.6. 52
Vſufructuarius nooeſt ptopriè dominus rei,cuius habet vſumfructum. q.25.ſub oum.9. 53
Vſufrnctuarius eſt vetè domious iuris vtendi ftuendi. ſub num.6. 52
Vſuftuctuarius tenetur recognoſcere omoia onera realia. q.79.num.2. 211
Intellige de oneribus, quæ debentur rationibus fructunm. num.12. 212
Intellige 2. de oneribus, quæ inhærent rei vti qualitates intrinſecæ,& ſuot perpetua.n.13. ibid.
Intellige de oneribus,quæ inducuntur à lege, vel ſuperiotibus. ibid.
Vſufructuarius non eſt dominus rei, cuius habet vſumftuctum,ſed habet dumtaxat ius in iure.q.25. oum.1. 52
Vſufructuarius, quod non poſſit imponere cenſum ſuper proprietate rei, cuius habet vſumfructum. num.2. ibid.
Nec ſupet ipſo vſufructu volunt aliqui. n.3. ibid.
Conttarium placuit aliis,& Auctori, vbi de ratiooe. num.4. ibid.
Vſufructuarius poſſidens rem ſuppoſitam poreſt conueniri à domino cenſus. q.79 num.9. 212
Poteſt tamen repetere ab hætede proprietario quidquid ſoluit.num.11. ibid.
Vſufructuarius poteſt alienare commoditatem percipiendi fructus.q.20.n.10. 42
Vſufructuarius poreſt licitè percipere reddirus à prpriettatio retinente pretiom cenſus reuenditi ratione ſui intereſſe. q.109.n.75. 312
Vſufructuarius quod poſſir cenſum ſolns reuendere, dixit Roderic.q.109.nom.64. ibid.
Vſufructuarius ſolus non poteſt reuendere cenſum, cuius proptietas ad alium ſpectat.n.64. ibid.
Cautius tamen eſt debitori ſi proprietarius, & vſuftuctuarius,ſimul reuendant.o.65. 312
Limit. ſi teuendat nomine proprietarij, vel de eius mandato. q.109 ſub num 65. ibid.
Vſufructuarius ſolus, nec ſolus proprietarius poteſt cenſum redimere, ſed ambo coniunctim redimunt. num 66. ibid.
Quidqnid ſentiat Gratian. quod ſolus proprietarius redimat. num 66. 312
Vſufructuarius repetit expenſas factas pro neceſſaria rei conſeruatione ſi non ſinr modicæ. qu.25. ſub num.10. 53
Vſuftuctuarius non poſſidet iure dominij, ſed inre ſeruirutis. ibid.
Vſufructuarius non eſt dominus fructuum antequam illos percipiat. q.70. num.9. 82
Ius vteodi fruendi non poteſt ſeparari ab vſufructuario abſque interitu vſusfructus. q.25.o.7. 52

Vtile.

Per inutile non vitiatur in iis, quæ ſunr ſeparabilia. q.49.num.25. 116
Maximè,quando vitium eſt in mareria, non in forma. num.28. ibid.
Limit. qnando alteratur naturæ totius contractus. d.q.49.num.26. 116
Limir. 2. quando vitium eſt in forma. n.27. ibid.
Vtile per inutile non vitiatur in diuiduis. quæſt.36. num.11. 75
Vtile per inntile non vitiatur.q.41.n.7. 85
Vtile per inutile vitiatur in indiuiduis. qu.49. n.22. 115
Vtile per inutile non vitiatur in ſeparabilibus. q.53. num.4. 130

LOCI VTRIVSQVE IVRIS, DOCTORVM, ET STATVTORVM, præcipuè conſiderati.

A

AVENDANN. *de cenſib. Hiſpan, cap.53.ſub num.5.* declaratur. q.35.ſub num.22. 74

B

Bald. *In cap.1.ſub num.15.de iureiur.* declaratur. quæſt. 36. num 4. 75

Baldi auctoritas eſt maxima. q.36.n.6. ibid.

Bart. *in l.ſi domus,la ſeconda,§.de euictione,num.4.& 5. ff. de legat.1.* declaratur.q.79.n.5. 1211

Bart.in l.legatum,num.1.ff.de cap.dimin. declaratur. q.30.num.24. 59

Bart.*in l.Labeo num.4.ff.de ſupellect.leg.*declaratur.q.6. num.12. 10

Bart. *in l.omnes populi,num.59.ff.de iuſtit.& iure*, intellectus. q.6.num.12. ibid.

Boccac. *De cenſib. lib.2.num.44.* declaratur. quæſt. 14. ſub num.14. 23

Boccac. *de Cenſibus part.1.num.9. verſ. iſta pacta*, aſſerens licitum eſſe pactum,quod quis percipiat maiorem redditum ex cenſu impoſito ſuper fundo, quàm reddat ipſemet fundus,declaratur.quæſt.35. ſub num.8. 72

Boccac. *in tract.de cenſib. part.2.num.*126. reprehenditur. q.68.num.9. 179

C

CAball. *conſ.94 lib.1.Ciuilium*, notatur. q.20. ſub num.16. 42

Cap. Nauiganti,ext. de vſur. intellectus. quæſtion.45. num.14. 97

Incertitudo rei, vitiat contractum venditionis. q.45. num.16. 98

Clem.Exiui de Paradiſo, §.cúmque annui redditus, de verbor. ſignific. Intellectus aliquorum. quæſtion.5. num.7. 9

Qui intellectus ab Auctore reprobatur. d.qu.5. n.8. ibid.

Clemens V. fuit aſſumptus ad Pontificatum Peroſiæ anno 1303. q.5.n.6. 9

Cur. iun. *in conſ.*24. & Menoch. *conſ.*49. explicantur q.85.num.43. 229

D

DEciſionis coram R. P.D. Motmano in Romana *cambiorum 7. Iunij* 1629. quæ eſt poſt tract. deciſ 537.intellectus.q.107.ſub n.10. 296

Deciſ. *Rota* 785. coram Seraph.declaratur.quæſt.14. ſub num.14. 23

Rota coram Cardinali Mantica, *in vna Beneuentana cenſus,16. Decembris* 1594. declaratur. quæſt.41. num.5.& 6. 85

E

EXtrauag. *Ambitioſa de rebus Eccleſ. alienand.* Intellectus. q.24. n.13. 51

Extrauagans prædicta loquitur de alienatione bonorum,non de locatione fructuum. n.14. ibid.

Extrauag.1.& 2. *de empt.& vend.*Intellectus.num.35. & ſeqq ſed reprobatur,num.37.vbi datur verus intellectus. q.34. 68

F

FAbricius Veroſpius Rotæ Romanæ Auditor, & Perusiæ,& Vmbriæ Gubernator laudatur,q.47. num.42. 104

Fachin. *controuerſ. iur. lib.2. cap.3. in fin.* declaratur. q.35. ſub num 8. 72

Foller. *in ſua pract.cenſ.*reprehenditur.q.119.num.14. 338

Defenditur. num 16. ibid.

L

L. *Tutor, §. Lucius,ff. de vſur.* Intellectus. q.110.n.5. & infra. 314

l.fundus ff. de ann.legat. Intellectus. quæſt.34. numero 33. 68

*l. in ſingulos,ff.de ann.legat.*Intellectus. q.70. num.10. 182

*l.deducta,§.qui poſt tempus,ff.ad Trebellian.*Intellectus. q 70.num.5. 182

l.qui Romæ, in princip. ff de verbor.obligat. Intellectus. q.119.num.13. 338

l. boues,ff.hoc ſermone,ff.de verb.ſignif. Intellectus.q.66. num.30.& 132. 166. & 172

l. boues, §. hoc ſermone ff.de verb. ſign. non procedit in diſpoſitione legis. q.66.ſub num.24. 164

Maximè ſi ratio quæ eſt in primo actu militet etiam in aliis. ibid.

l. non dubium,C.de legib. limitatur 1. quando actus reprobatur tantùm de iure ſpeciali.quæſt.66.num.8. 162

l. non dubium, Cod. de legibus, procedit tantùm quando lex procedit prohibendo. quæſtion.66. num.9. ibid.

l. quoties,C.de rei vendic. limitatur multis modis. remiſſiuè. q.68.n.4. 179

Limitatur maximè quando primo emptori fuerunt hypothecata bona venditoris pro obſeruantia contractus, nam ad ſecundum tranſeunt cum illo onere.d q.68.num.5. ibid.

Maximè

Digitized by Google

Maximè ſi prima venditio fuit iuramento vallata. d.q.68 num.6. ibid.
l.1.C.de vſur. intellectus.q.33.n.10. 64
l.eos § 1. C. de vſur. procedit quando fraudulenter fit reſtitutio abſque eo, quod apud reſtituentem aliquid vtilitatis remaneat. q.54. n.24. 134
Remed. *l.2.C.de reſcind. vendit.* non habet locum in venditione annui cenſus. q.47.n.21. 103
Sed debet agi de nullitate contractus.n.23. ibid.
Remed. *l.2.C.de reſcind. vendit.* non habet locum, vbi pretium rei venditæ eſt certum, & determinatum, ſed tantùm vbi eſt arbitrarium.q 47.n 22. ibid.
l.2. C. de reſcind. vend. habet locum in datione inſolutum. q.108.n.15. 304
l. per diuerſas, & l. ab Anaſtaſio C. mand. ceſſat, vbi ceſſat fraus.q 72 ſub n.12. 189
Diſpoſitio harum legum non habet locum, niſi in caſibus in illis expreſſis q.72.ſub num.12. ibid.
l. ſancimus verſ. ſed ſi extraneus debitor, C. de admin. tutor. intellectus.q.69.n.23. 181
l. ſi quis argentum, §. ſi vero, C. de donat. intellectus. q.108.num.11. 302
l. quoties, C. de pignor. & eius regula multiplicetur à Scribentibus exornatur, remiſſiuè. q.98.numer.36. 267
l.quoties, C. de pignor. intellectus. q.48.num.37.& ſeq. 113
Remed. *l.fin.C. de acqu. poſſeſſ.* non præſcribitur minori tempore triginta annorum. q.98.ſub num.62. 270
*l. quicumque, C. de apoch. public. lib.*10. diſpoſitio eſt exorbitans.q.87.num.36. 234
Hæc probatio per *l. quicumque*, admittit probationem in contrarium.q.87.n.39. ibid.
Non releuat quando creditor recipit ſolutiones cum proteſtatione.q.87.n 40. 234
*l.quicumque, C.de apoch.public. lib.*10.intellectus.q.87. num.33. ibid.
*l. quicumque C.de apoc. publ.lib.*10. procedit in quolibet debito. q 87.ſub n.25. 233
Etiam in ſolutione collectarum. ibid.

M

MArc. Anton.Eugenius I.C. Peruſinus laudatur. q 5.num.3. 8

N

NAtta *conſ.*698. *num.*5. reprehenditur. quæſt.36. num 5. 75

P

PIcus Mirandulanus fuit trucidatus à venditore cenſus vitalitij q 10.n.16. 16
Pius V. *in ſua Bulla de cenſibus* duo facit videlicet, dat formam contractui cenſuali, & reprobat certa pacta. q.53.num.31. 131

R

REbuff. *ad Reg. conſtitut. tom.2. in tit. de ceſſion. action. art.2. gloſſ.*9. declaratur quæſt.72. ſub num.12. 189
Ruin. *conſ.*82. *num.*9.*l.*2. reprehenditur. quæſt.2. ſub num 8. 5
Ruin. *conſ.*94.*num.*7. *lib.*4. declaratur.quæſt.101. n.8. 279

S

STatut. Peruſ. *rubr.*42. *lib.*2. declaratur. quæſt.113. num.14. 328

F I N I S.

L V D O V I C I C E N C I I

Decedentis ante perfectam impreſſionem tractatus.

E P I T A P H I V M.

Non iacet, at viuens in libro hoc C E N S I V S extat,
Vah mors, quæ doctis neſcit obeſſe viris.

Petrus Roitius I. C. Taurinen. Colleg.